BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
70
6 A
27

Petri lombardi Quattuor sententiarum, volumina cū doctissimis Nicolai de orbellis theologi acutissimi interpretationib⁹: in qbus Scoti dicta que obscuriora vulgo videbantur faciliter enarrantur. Ex quorum cognitione breui oēs i Scoti dogmatib⁹ sūt pitissimi euasuri.

Cum priuilegio.

Aß Pennatij 1710

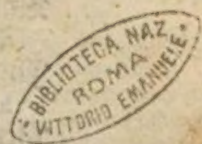

Lazarus Soardus studiosis felicitatem.

ACcipite vos omni animi:ac cordis hilaritate Diuinissimi Theologi:p̄spicacissimi doctoris Petri Lombardi Parisiē-sis Antistitis clarissimum sentētiarum volumen:(Quo pace oīum dixerim)nihil p̄mptius: nihil subtilius:nihil limatiꝰ:nihilqꝫ qđ ad christianum dogma magis pertineat audiri posset. quod q̄q̄ alias chalcographoꝝ ope exierit. Hodie tñ solerti studio nr̄o prodit emaculatissimum:tum glossarijs in contextu e regione appositis:tū Nicolai orbelli Minorite Theologi oīmodo cōmentario. Qua de re p̄culdubio euidentissimū est: omnes annos cōsequentes memoriam tanti viri semper excepturos esse:cum pariat omnibus vtilitatem:frugēqꝫ rarissimam. Valete:Faustiusqꝫ opus cognoscite.

¶ Lodoici bonnonij epigrāma.

Cuncta licet nostre sint consona scripta saluti
Namqꝫ aliud vere religionis habent.
Te tamen e multis diuine dogmata legis
Sollicitent:recta si cupis ire via.
Anseris exta videns siliquas qui deuorat atras.
Desipit:archadico stultior ille viro.
Ingeniosa petas subtilis dogmata scoti
Si vis etheree noscere regna domus.
Nemo q̄dem tetigit propiore indagine celum.
Credo q̄ humanū vicerit ingenium.
Nullus honorati dubiosa enigmata patris
Audaci valuit concelebrare sono.
Consuluit tandem nostris orbellicus annis:
Oedipo melius singula verba notans.
Dignus scote tui cui tantum luminis esset.
Cui par ingenium religioqꝫ fuit.
Inuia que fuerant multisqꝫ incognita lustris.
Estiuo fiunt candidiora die.
Hoc duce carpat iter quisquis sitientia morum
Emedijs cupiat labra rigare vadis.

¶ Laus deo.

Incipiunt rubrice libri primi. Distin.prima.

Utrum

Qđ originale

Deinde

Sequuntur rubrice Libri quarti.

His tractatis que ad doctrinam rerum pertinēt quibus fruendum est:ꝛ quibus vtendū:ꝛ que fruuntur ꝛ vtuntur:ad doctrinam signorum accedamus.

Utrum

Pro

Finis.

¶ Scriptum Magistri Nicolai dor
belli sacre theologie ꝓfessoris ordinis
fratrum minorū de obseruantia nū-
cupatorū. super quattuor sententia-
rum libros ſm opinionem Johānis
Scoti.

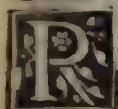

Est breuē cōpillationē logice phisice
ꝛ ethice ſm opinionē doctoris subtilis
ad iuuenū itroductionē intētionis pre
sentis est ipsius mentē super librū sen-
tentiarū xp̄o duce ꝯpēdiose lucideq; tra
ctare morales materias ab alijs doctoribus diffusiue
tractatas inserendo. Fuit autē liber sententiarū ꝯpila-
tus ex varijs dictis doctorū antiq̄rū ꝑ magistrū Petrū
lūbardū ciuitatis parisieñ ep̄m. Circa magr̄i ꝓlogū.

¶ Prologus in libros quattuor sen-
tētiarum Magistri Petri Lombar
di episcopi Parisiensis.

Upientes ali
quid de penuria ac tenui-
tate nr̄a cum paupcula in
gazophilatium dn̄i mittē:
ardua scādere: opus vltra
vires nr̄as agere ꝑsumpsi
mus: ꝯsumationis fiduciā
laborisq; mercedem in samaritano statuētes:
q ꝓlatis in curationem semiuiui duob⁹ dena
rijs superoganti cuncta reddere ꝓfessus est.
Delectat nos veritas pollicētis: sed terret im
mēsitas laboris. Desideriū hortaƒ ꝓficiendi:
sed dehortaƒ infirmitas deficiendi: quam vin
cit zelus domus dei. Quo inardescētes: fidē
nr̄am aduersus errores carnaliū atq; aīaliū
hoīm dauidice turris clipeis munire: vel po
tius munitam ondere: ac theologicarū inq̄si-
tionum abdita apire: necnō ꝛ sacrorū eccl'ia-
sticorū ꝓ modulo intelligentie nr̄e noticiā tra
dere studuimus: nō valentes studiosorū fra-
trum votis iure resistere eorū in xp̄o laudabi-
libus studijs lingua ac stilo nos seruire flagi-
tantiū: q̄s bigas in nobis agitat xp̄i charitas
Quāuis nō ambigam⁹ oēm humani eloquij
ſmonē calūnie atq; ꝯdictioni emulorū semp
fuisse obnoxiū. Qr dissentiētibus volūtatum
motib⁹ dissentiēs quoq; fit aīorū sensus: vt cū
oē dictum veri rōne ꝑfectuz sit: tñ dum aliud
alijs aut videƒ aut ꝯplacet: veritati vel nō in
tellecte: vel offendēti: ipietatis error obnitaƒ:
ac voluntatis inuidia resultet: quā deus seculi
huius opaƒ in illis diffidētie filijs: q nō rōni
volūtatem sbijciunt: nec doctrine studiū im-
pendūt: sed his que somniarūt sapientie v̄ba
coaptare nituƒ: nō veri sed placiti rōnē se-
ctantes. Quos iniqua volūtas nō ad intelli-
gentiā v̄itatis: sed ad defensiōem placentium
incitat: nō desiderātes doceri veritatē: sed ab
ea ad fabulas ꝯuertētes auditū. Quorū ꝓfes-
sio est magis placita q̄ȝ docenda cōgrere: nec
docenda desiderare: sed desideratis doctrinā
coaptare: hn̄t rōnē sapie in supstitiōe: q: fidei
defectiōem seq̄tur hypocrisis mendax: vt sit
vel in v̄bis pietas quā amiserit ꝯscia: ipamq;
simulatā pietatem oi v̄borū mendacio ipiam
reddunt. false doctrine institutis: fidei sancti
tatem corrūpere moliētes: auriūq; prurigiñē
ſb nouello sui desiderij dogmate alijs ingerē
tes: q ꝯtētioni studentes: ꝯ v̄itatem sine sedē
bellant. Inter veri nāq; assertiōem ꝛ placiti
defensiōem: ꝑtinax pugna est: dū se ꝛ veritas
tenet: ꝛ se voluntas erroris tuetur. Horū igiƒ
deo odibilē eccl'iā euertere atq; ora opilare:
ne virus neq̄tie in alios effundē queant: ꝛ lu
cernam v̄itatis in cādelabro exaltare volētes:
in labore multo ac sudore: h⁹ volumē deo pre
stante ꝯpegim⁹: ex testimonijs v̄itatis in eter
num fundatis: in quattuor libris distictū. In
quo maiorū exēpla doctrināq; repies: in quo
ꝑ Dominice fidei sincerā ꝓfessi ōez: viperee
doctrine fraudulētiam ꝓdidim⁹: aditum de-
mōstrande veritatis ꝯplexi: nec ꝑiculo impie
ꝓfessiōis inserti: tempato inter vtrūq; mode
ramine vtentes. Sicubi v̄o parū vox nr̄a iso-
nuit: nō a ꝑinis discessit limitibus. Nō igitur
dȝ hic labor cuiq̄ȝ pigro vel multū docto vi-
deri supflu⁹: cum multis ipigris mltisq; ido-
ctis: iter quos ēt mihi sit necessari⁹: breui vo-
lumine ꝯplicans patrū sn̄ias: appositis eorū
testimonijs: vt nō sit necesse q̄renti: librorum
numerositatē euoluere: cui breuitas q̄ꝺ q̄riƒ
offert sine labore. In h⁹ aūt tractatu: nō solū
pium lectorem: sed ēt liberū correctorē deside-
ro: maxime vbi ꝓfunda v̄satur veritatis q̄ō
que vtinam tot hēret iuentores: quot hȝ ꝯdi
ctores. Ut aūt q̄ꝺ q̄ritur facili⁹ occurrat: titu-
los quibus singulorū librorū capitula distin-
guuntur premisimus.

qõ.j. Queritur primo vtrũ sit necessariũ hõi pro statu isto aliquã doctrinã supnãliter ĩspirari: que non põt nãlis itellectus acumine indagari. ¶ Et videt q̃ non. Et arguit sic Ois potẽtia hñs all qd cõe pro primo obiecto nãli põt in qdlibet ↄtentũ sub illo: sicut in p se obiectum nãle. Hoc pz inducti ne: in primo obiecto visus ⁊ aliaꝝ potentiaꝝ. pz etiã qꝛ primũ obiectũ dr qđ est adequatũ potentie. Si aũt in aliquo esset rõ eius circa qđ non posset potẽtia hẽre actum nãliter: non esset potẽtie adequati: sed excederet potentiã. sed primũ obiectũ intellectus nostri est ens inq̃tum ens. ergo intellectus noster põt nãliter hẽre actũ circa qdlz ens. pbatio minoris p auicẽnã. j. meta. Ens ⁊ res prima impressione imprimunt in aia nec pñt manifestari ex alijs. si aũt eẽt aliqd aliud primum obiectũ: ista possent manifestari p rõnẽ illius. ¶ Preterea sensus non indiget aliq̃ cognitiõe supnãli. igit nec intellectus. probat ↄña. qꝛ nã non deficit in necessarijs. iij. de aia. Si ergo nõ deficit in necessarijs potẽtie iferioris: a fortiori nec potẽtie supioris. ¶ Preterea si aliq̃ talis doctrina est necẽa. hoc est qꝛ potẽtia in puris nãlibus est iproportiõata obiecto sic cognoscibili. illud ergo p qđ pportionat aut est nãle aut supnãle. si nãle: igit totum est impropornatũ primo obiecto. si supnãle. igit potentia est improportionata illi. ⁊ ita p aliud opz pportionari. ⁊ sic erit pcessus in infinitũ. ¶ In opm baruch. iij. dr de sapientia. Nõ est q possit scire vias eius: sed q scit vniuersa nouit eam. igit nullus alius põt hẽre eã nisi a sciente vniuersa. hoc quantũ ad necessitatẽ. De facto autẽ subdit. tradidit illã iacob puero suo ⁊ israel dilecto suo. q̃tum. s. ad vetus testm̃. Et seqt. Post hec in terris visus est ⁊ cũ hoibus ↄuersat est. qñ. s. tradidit eã quo ad nouũ testm̃. ¶ In ista qõne videt esse ↄtrouersia inter phos ⁊ theologos. Tenent eni phi pfectionẽ nature: ⁊ negant pfectionẽ supnaturalem. Theologi vero cognoscũt defectũ nature ⁊ necessitatẽ grẽ. ¶ Diceret eni phus q̃ nulla est cognitio supnãlis hoi necessaria p statu isto. sed q̃ oẽm necessariã cognitionẽ sibi posset acqrere ex actione cãrum nãliũ. Dicit eni. iij. de aia q̃ intellect agens est quo est oia facere. itellect vero possibilis quo est oia fieri. Ex hoc ar sic. Actiuo ⁊ passiuo nãli approximatis nõ impeditis seqt actio necẽo. qꝛ nõ dependet essentialr nisi ab eis tanq̃ a causis prioribus. Actiuũ aũt respectu ois itelligibilis est intellect agens ⁊ passiuũ intellect possibilis: ⁊ sunt nãliter in aia. nec sũt nãliter impedita. pz igit q̃ virtute istorũ põt nãliter seq actus intelligendi cuiuscũq intelligibilis. Cõfirmat rõ. Si potentie passiue naturali corrñdet aliqđ actiuũ nãle: alioqn talis potẽtia eẽt frustra in nã si p nihil in nã posset ad actũ reduci. sed intellect potentialis est potẽtia passiua nãlis respectu cuiuscũq itelligibilis: cũ nãliter eius cognitionẽ appetat: seqtur ergo p positũ. ¶ Preterea vj. meta. distinguit scia speculatiua in metaphisicã phisicã: mathematicã. ex pbatione hui ibidẽ nõ videt possibile eẽ alios hĩs spe culatiuos: cũ in istis ↄsideret de toto ente i se: quo ad oẽs suas partes. Sicut aũt nõ posset esse alia scia speculatiua ab istis: sic nec alia practica a practicis acqsitis actiuis. factiuis. ergo scie acqsite sufficiũt. ¶ Preterea potẽs naturalr intelligẽ pñm: põt naturaliter intelligẽ ↄclones inclusas in pñ: cuz scia ↄclonum nõ dependeat nisi ex itellectu principij: deductiõe ↄclonum ex pñ: sicut pz p diffõnem scire: prio posteriorum. Est autẽ deductio manifesta sicut pz ex diffõne sillogismi pfecti primo posterioꝝ (Est eni sillogism pfect q nulli est indigẽs vt appeat euidẽter necẽus) sed naturalr intelligim pñ prima in qb virtualr includunt oẽs ↄclones scibiles. Probatio prie partis minoris: qꝛ cognoscunt cognitis terĩs (prio poste.) Probatio scđe partis qꝛ teri primoꝝ principioꝝ sunt coissimi. ergo qñ distribuunt distribuunt pro oibus ↄtẽtis in inferiorib. accipiunt aũt tales teri vlr in primis principijs: ⁊ ita extendũt se ad oẽs ↄceptus pticulares ⁊ p ↄñs ad oia extrema oium ↄclonũ spaliũ. Sic igit a phis rõnib pdictis adhercẽtib tenet ps negatiua ↄclonis. Ipsoꝝ tñ opio ẽ falsa. vt pz p auctoritatẽ allegatã. ¶ Pro dissolutione aũt qõnis notandũ q̃ potẽtia receptiua põt cõparari ad actũ quẽ recipit vel ad agẽs a quo recipit. primo mõ ipsa potẽtia est naturalis vel violẽta vel neutra. Naturalis dr si naturalr inclinat. Violenta si sit ↄ̃ inclinationẽ naturalẽ. Neutra si neq inclinat ad illã formã neq ad oppositaꝫ. In hoc aũt cõparatione nulla est supnaturalitas. Sz cõparando: receptiuũ ad agens a quo recipit formã est naturalitas qñ receptiuũ cõparat ad tale agens qđ natũ est naturalr iprimere talem formã in tali passo. Supnaturalitas aũt qñ cõparat ad tale agens qđ nõ est naturalr ipressiuũ illius forme i tali passo. ¶ Ad ppositũ igit cõparando itellectũ possibilẽ ad notitiã actualẽ in se: nulla est sibi cognitio supnaturar: qꝛ intellectus possibilis ad quãcunq naturalr iclinat. Sz scđo mõ loquendo: sic est notina supnãlis q̃ gñat ab aliquo agente: qđ nõ est natũ mouere intellectũ possibilẽ ad talẽ cognitionẽ naturalr. Pro statu aũt isto intellect possibilis scđm phm nat est moueri ad cognitionẽ ab intellectu agẽte cũ fantasmate. igit sola illa cognitio ẽ ei nãlis q̃ ab agentibus istis põt iprimi. Posita aũt tota actione intellect agẽtis ⁊ fantasmatis: multe cõplexiones remanebũt ignote quaꝝ cognitio est nobis necessaria. vt de trinitate psonaꝝ cuz vnitate diuine essentie. de felicitate in corpore ⁊ aia ppetuo obtinenda ⁊ de medijs ad ipsam acquirendam. ¶ Istaꝝ igit ⁊ cõsimiliũ notinã necesse est nobis supnaturaliter tradi: qꝛ nullus eaꝝ notitiã potuit nãliter inuenire. Licet nãq quorundã nobis reuelatoꝝ aliq phi habuerint noticiã: hoc tñ nõ habuerunt p nãlem inuentionẽ sed p diuinã reuelationẽ. Et hoc mõ recitat btũs aug. vij. cõfes. se reppisse in qbusdã libris platonicis ea que ponunt de verbi diuini eterna gñatione in prio euange. ioãnis. In pñ erat verbũ. Sic et õ felicitate i pñ decimi de ciuitate sic ait. Legim enim platonicos oim phoꝝ merito nobilissimos. preterea qꝛ sape potuerunt: lz imortalẽ ac rõnalem vel intellectualẽ hois aiam nisi participato lumine illius dei: a

Rñsio ad q.

Rñ. ad qstio.

Opio phorũ.

dei:a quo ꝛ ipsa ꝛ mūdus fact⁹ est:beatā esse nō posse
sꝫ illud qđ oēs hoīes appetunt id est vitā beatā: quā
quā isti assecuti: negant q nō vni illi optimo q est in
cōmutabilis de⁹ puritate casti amoris adheserit. Sic
igit ad qōnem. ¶ Ad argumēta aūt pro opi. aristo.
Ad p^m phoꝛi. Ad primū dico ꝙ cognitio dependet a cognoscēte ꝛ
cognito scđꝫ augu. lꝫ igit aīa habeat sufficiēs actiuū
passiuū:actiuū intra pro quāto actio respectu cogni/
tionis ꝯuenit aīe. ꝛ sic intellect⁹ agens d̄r quo est oīa
facere:nō tñ hꝫ intra se sufficiens actiuū pro quāto ac
tio ꝯuenit obiecto. ¶ Ad ꝯfirmationē rōnis dico ꝙ
potentia passiua nō est frustra in nā:qꝛ lꝫ p agens na
turale non possit reduci ad actum. pōt tñ p agens in
Repli. nā. i. in tota coordinatione entiuꝫ. ¶ Et si arguas ꝙ
illud vilificat nām humanā ꝙ nō possit pfectiōeꝫ suā
ꝯseq ex nālibus:cum nā nimis nobilis nō d̄ficiat in
necessarijs. ¶ Rñ. ꝙ istud nō vilificat nām imo di/
gnificat. Maioris eni dignitatis est in nā humana or
dinari ad felicitatē que pōt nāliter acqri cuiusmodi
est felicitas quā ponit aristo. que ꝯsistit in speculatiōe
sbarum separataꝝ:ꝛ vltra hoc ordinari ad pfectionē
tante eminentie ꝙ non possit nāliter acqri. ꝙ̄ si ipsa
suprema sibi possibilis poneret tantū illa nālis. ꝛ sic
plus dignificatur nā humana a theologis ꝙ̄ a phis.
Ad 2^m ¶ Ad scđm dico ꝙ in scientijs humanitus adinuen
tis lꝫ tractetur de oibus entibus. nō tñ ꝙ̄ tum ad oia
cognoscibilia de eis. qꝛ non quātū ad coꝝ propria co
Ad 3^m gnoscibilia. ¶ Ad tertiū dico ꝙ scđa pars minoris
est falsa. s. ꝙ in primis principijs virtualiter includū
tur oēs conclusiones scibiles. ¶ Ad probatiōem di
co ꝙ sicut teri subiecti sunt cōmunes:ita teri predica/
ti. qñ igitur termini subiecti distributi accipiunt pro
oibus. non accipiunt pro oibus nisi respectu teriorū
predicatoꝝ qui sunt cōmunissimi. per ꝯñs virtute ta/
lium principioꝝ non predicant de inferiorib⁹ nisi pre
dicata cōmunissima. Hoc pꝫ rōne. qꝛ medium non
potest esse propter quid respectu alicuius passionis:
nisi que includit virtualiter in rōne illius medij. In
rōne aūt subiecti cōmunissimi principij non includit
propter quid aliqua passio particularis. sed tantū cō
munissima. Hoc pꝫ in exemplo. quia illa oē totum
est maius sua parte. ꝛ si includat illam quaternarius
est maior binario. ꝛ alias similes de eodē predicato:
non tñ includit istas. quaternarius est duplex ad bi/
narium. ternarius se habet in proportione sexquial
tera ad dualitatē. Nam ad ista predicata oportet ha/
Ad ar/ gu. prin cipalit. here media specialia includētia ipsa. ¶ Ad argumē
ta principalia dico ꝙ obiectū naturale potest sumi vł
pro illo quod pōt naturaliter intelligi:vel pro illo ad
quod potentia nāliter inclinatur:siue possit naturali
ter attingere illud siue non. Loquendo autē de obie
cto naturaliter attingibili:minor est falsa. ¶ Aucto/
ritas autē auic. debet intelligi de obiecto ad quod po
tentia nāliter inclinatur. Potest etiam dici ꝙ in hac
materia non est multū adherenduꝫ dicto auice. quia
fuit de secta machometi. ꝛ quedam posuit philoso/
phia consona secte sue. Unde. 9. metaphisice posu/
it animam separatam naturaliter intelligere substan/
tiam imaterialem:ꝛ sic ipsam posuit contineri sub pri
mo obiecto intellectus. De hac materia dictuꝫ est ter
tio de anima. ac etiam dicetur tertia di. huius primi.
¶ Ad secundū nego consequentiā. quia supiora or/
dinantur non solum ad pfectionem naturalē: sed eti
am supernaturalem vt dictum est non sic inferiora.
¶ Ad tertium dico ꝙ potētia intellectiua est impro
portionata veritati reuelate:quia ipsa non est sufficiē
ter inclinatiua ipsius potentie ad assentiendum sibi.
proportionatur autem per agens supnaturale quod
est sufficienter inclinatiuū intellectus ad illam verita
tem causando in ipso assensum quo proportionetur
illi. Nec opꝫ intellectū p aliud pportionari tali agēti:
qꝛ ex se est in potētia obediēnali ad ipm agens : ꝛ ita
sufficienter pportionat ad hoc vt ab ipso moueatur.

u Trum cognitio supernālis neces/
saria viatori:tradita sit suffi q. 1.
cienter in sacra scriptura? Uidetur ꝙ non.
quia cognitio necessaria nunꝙ̄ defuit ge/
neri humano:sed sacra scriptura nō erat in lege natu
re. igit. ¶ Item qcunqꝫ auctor scientiaꝝ humanarū
quanto acutior:tanto plus vitat superfluitateꝫ. sed in
sacra scriptura videntur cōtineri multa supflua: vt ce
rimonie ꝛ ystorie. ¶ Itē aliqua sunt de quibus non
cognoscit certitudinaliter ex sacra scriptura vtrū sint
peccata vł non:quorum tñ cognitio est necessaria ad
salutē. ¶ In oppositum arguitur:qꝛ sacra scriptura
tradit quid sit finis hoīs:puta visio ꝛ fruitio dei:ꝛ de
terminat que sunt necessaria ad illū finem consequen
dum. s. mandata. Declarat etiā proprietates sbarum
separataꝝ quantū est vtile viatori nosse. igit. ¶ Rñ.
In ista questiōe sunt hereses innumere. Quidam eni Rñsio
vetus testamentū non recipiunt:vt manichei dicētes ad qō.
ipsum esse a malo principio. qdam vero tantum ver hereses
tus testamentū recipiunt:vt iudei qdam vero aliquid ꝯ sacraꝫ
vtriusqꝫ vt saraceni:qbus machometus imiscuit im/ scrip.
mundicias innumeras:quidam vero diuersas senten/
tias noui testamenti neglexerunt: ex quarū malo in/
tellectu hereses ortum habuerūt:qꝛ ipsas adinuicem
conferre nescierunt. Scđm eni aug. lxxx. triū que/
stionū. q. lxv. solet circunstantia scripturarū illuīare
sniam. ¶ Has aūt ꝯuincit scotus octo vijs:quaꝝ pri
ma est prenunciatio prophetica. Solus eni deus vel Octo
ab eo instructus pōt certitudinalr puidere futura con vie ꝯ di/
tingētia. Multa eni talia pnunciata in scriptura iple heres.
ta sunt:vt pꝫ ꝯsideranti libros pphetales ex qbus nō
est dubiū qn pauca sequant q̄ restāt. vt ait grē. est igit
sacra scriptura a deo edita. ¶ Scđa via ē scripturaꝝ
cōcordia. In nō euidētibus enim ex teris nō ꝯsonāt Scđa.
infallibiliter multi diuersi mode dispositi nisi a causa
supiore intellect⁹ ipsoꝝ inclinet ad assentiendū:sꝫ scri
ptores canonis varijs locis:tpibus existentes in tali/
bus oino consonabant. vt pꝫ de ezechiele pphetante
in babilone eo tpe quo hieremias in iudea. Non sic
consonabant phi adinuicē. vnde augustinus. xviij.
de ciuitate. Phi monimēta suoꝝ dogmatū relinque
runt. que discipuli legentes lꝫ in aliquibus essent as/
sentientes prioribus vt discipuli. tñ in quibusdā ꝯdi/

3ª via rixerūt. vt aristoteles platoni. ¶ Tertia via est au-
ctoritas scribētiū. cū. n. scriptores canonis damnent
mēdaciū: pcipue in fide ꝛ morib⁹ quō est verisile illos
fuisse mētitos: qꝛ si dicas illos pp lucrū mētiri voluis-
se. Cōtra ꝙ p illis ad q̄ voluerūt hoies iducere: tri-
4ª via bulatiōes maximas vsqꝫ ad mortē sustinuerūt. ¶ 4ª
via est diligētia recipiētiū. Cū eni de ↄtingētib⁹ non
visum sit alicui credēdū. alis nō crederes locū esse in
mūdo vbi nō fuerisnec istuꝫ esse patrē tuū: Maxi-
me credēda sunt que cōitas famosa ꝛ honesta cum
maxima diligētia approbauit. Tāta eni fuit apud iu
deos sollicitudo: ꝛ apō xpianos de libris recipiēdis
tāꝗ̄ autēticis: ꝙ de nulla alia scriptura p autētica ha
bēda: tāta fuit sollicitudo iūcta. Vn̄ aug. xviij. ð ci.
Nūo scriptura enoch de q̄ iudas in epl'a facit mētio
nē nō recipit in canone: ꝛ multe alie de qb⁹ fit mētio
in libris regū. vbi inuit ꝙ sola illa recepta fuit in ca-
none que auctores diuina ispiratiōe ꝛ nō sicut hoies
scripserūt. Itē cū de⁹ nō desit toto corde q̄rētibus il-
lū. multi aūt diligētissime salutē q̄rētes ad fidē xpia
nā sint ↄuersi. ꝛ quāto feruētiores fuerūt in ingredien-
do: tāto in hac sint ampli⁹ ↄfirmati. subitoqꝫ in ea pe
nitētes ad bonā vitā sint ↄuersi. innumeriqꝫ i magna
exultatione spūs ppter hāc tormēta imanissima sint
perpessi. pꝫ euidēter hāc sectā sacre scripture inten-
5ª via tem a deo ordinari ad salutē. ¶ Quinta via est rōna
bilitas ↄtentoꝝ. Quid enim rōnabili⁹ ꝗ̄ deum tanꝗ̄
summū bonū ꝛ finē vltimum sup oia diligere: ꝛ pxi
mū sicut seipm. idest ad qō se. fm gregoriū. In qui
bus duob⁹ mādatis tota lex pēdet ꝛ pphe. Mathei
xxij. In pceptis nāqꝫ ↄsilijs ꝛ sacramentis nō videt
esse nisi quedā explicatio legis nature: que scripta est
in cordib⁹ nris. Nihil etiā credim⁹ de deo qō aliquā
impfectionē iportet sed quicqd credimus magis at-
testat pfectioni diuine ꝗ̄ eius oppositū. Vt patet de
trinitate personarū: incarnatione vbi ꝛ huiusmodi.
Id etiā qō credimus melius est ꝛ magis rōni conso
num ꝗ̄ eius oppositū. Vnde si qs de aliquo credibi
li hesitet accipiat ei⁹ ↄdictoriū ꝛ videat que pars est
in se melior ꝛ desiderabilior fꝫ dictamē recte rōnis:
ꝛ ei adhereat. vt melius est bonū infinitū eē in entib⁹
ꝗ̄ carētia tāti boni. Itē melior est ppter regimē vni-
uersi vnitas sūmi pncipis dei ꝗ̄ pluralitas. Itē me-
lius est habere deū oipotentē summe bonū sapientē
ꝛ oia de nihilo creare valētē: ꝛ sic de alijs: ꝗ̄ oppm.
6ª via ¶ Sexta via est irrōnabilitas singuloꝝ erroꝝ. Quid
enim pagani pro ydolatria sua adducūt. colētes opa
manuū suarū in quib⁹ nihil est numinis? Quid sara
Repħē ceni illius vilissimi porci machomen discipuli pro
sio secte se allegabunt: expectātes pro beatitudine qō porcis
macho- ↄuenit gulā ꝛ coitū. quā promissionē despiciēs Avi
meti ab cēna 9⁰ metaphisice: ait. Lex nostra quā dedit ma-
auicēna chometus dispositionē felicitatis ꝛ miserie que circa
corpus sunt ponit. Et alia promissio que apprehēdi
tur intellectu: sapiētibus multomagis fuit cupiditas
ad cōsequendum hanc ꝗ̄ illam que est corpoꝝ. que
ꝗ̄uis daretur eis: nō tamē attenderūt nec appreciati
sunt eam in comparatione felicitatis que cōiuncta est
pme veritati. Quid iudei nouū testiū damnāt: qꝫ in
veteri ↄtinet ꝛ pmittit? Quid asini manichei fabulā-
tur pmū malū: cū omne ens inquātū ens sit bonuꝫ.
Quid singuli heretici sacrā scripturā puertunt: cum
Augustin⁹ ↄ epl'am fundati dicat: Nō crederem euā
gelio nisi qꝛ eccl'ie catholice credo igit irrationabile
est aliquid canonis recipe ꝛ aliqd nō. cū ecclesia ca-
tholica totū vt verum recipiat. ¶ Septima via est ec 7ª via
clesie stabilitas que quāto magis fuit per iudeos: he
reticos: ꝛ paganos impugnata: tāto solidior mansit:
ipsiqꝫ iudei xpm occidētes: per totū mūdū vsqꝫ nūc
sūt dispersi. Vnde gamaliel act. 5⁰. Si ex hoib⁹ ↄsi
lium est hoc aūt opus dissoluet. Si autē ex deo est:
vos nō poteritis dissoluere ne forte ꝛ deo repugnare
videamini. ¶ Octaua via ē miraculoꝝ claritas. De 8ª via
us enim nō pōt esse falsus testis. Ipse aūt inuocatus
a pdicātibus hāc doctrinā fecit opera sibi propria. s.
miracula: per hoc testificans ipsam esse verā. Vnde
Ricar. p⁰ de tri. Dñe si error est a te decepti sum⁹.
Nam tātis signis ↄfirmata sunt: que nō nisi per te fie
ri potuerūt. ¶ Qō si dicat miracula nō fuisse facta:
hoc vnū grāde miraculū sufficit nobis (vt ait Augu
stinus) totius orbis latitudinē ad religionem carni ꝛ
sanguini repugnātēꝫ absqꝫ vllis miraculis fuisse sub
iugatam. Quid enim mirabilius ꝗ̄ ꝙ pauci paupe-
res ꝛ rudes plurimos cōuertere potuerūt sapientes:
vt patet de Paulo prius persecutore: ꝛ postea gētiū
doctore: Augustino per manicheos seducto: Dyoni
sio pħo: ꝛ Cypriano mago. ¶ Qō si dicat: etiā anti
christus faciet miracula. ¶ Respōsio ꝙ christ⁹ ipsis
cōtradicēdo ostendit illa non esse testimonia verita-
tis. Vnde Math. xx. dicit. Ecce pdixi vobis. Pōt
etiam dici ꝙ in lege christiana sunt aliq̄ facta in qui-
bus nō pōt esse deceptio. vt reuelatio futuroꝝ cōtin-
gentium que solus deus certitudinaliter nouit: ꝛ vi-
sio diuine essentie quam habuit Paulus in raptu.
Vnde cōtra antichristū pōt obijci: si tu es de⁹. dic mi
hi quid faciam vel cogitabo tali hora? ¶ Ad argu- Ad rō-
menta. Ad pmuꝫ dico ꝙ lex nature paucioribꝫ fuit nes ante
ↄcēta: que memoriter ad filios per patres puenerūt. appo.
Illi enim erāt magis pditi in nālibus: ꝛ ideo modi-
ca doctrina inspirata potuit eis sufficere. ¶ Ad secū
dū dico ꝙ ex toto pcessu scripture patet ordinata dei
gubernatio respectu hoīs ꝛ totius creature. Confert
etiā ad deuotionē illa que fuerūt expressa in nouo te
stamēto: sub figura fuisse velata in veteri. ¶ Ad ter
tiū Origenes dicit ꝙ nulla sciētia omnia sciēda expli
cuit: sed illa ex quib⁹ omnia possunt sufficiēter elici:
ad quoꝝ expositionē vtilis fuit labor doctoꝝ. ¶ Et
si obijcias ꝙ etiā suppositis doctrinis doctoꝝ adhuc
multa sunt de quib⁹ est dubium vtruꝫ sint mortalia.
¶ Responsio. Nō est dubia via salutis: qꝛ a talibus
tanꝗ̄ a periculosis dꝫ homo cauere: ne dum se expo
nit periculo incidat in peccatū. Nō si noluerit que-
rere salutē: sed non curādo exponat se illi periculo:
vbi forte de genere actus nō est peccatum mortale: ta
men peccabit mortaliter se illi periculo exponendo
(fm scotū) Et loquitur hic scotus de illo qui veritatē
inuestigare

inuestigare negligit: cū dicit si nolueris inquirere salutem. qui enim facit qd in se est veritatē ingrendo: excusat. In apicib⁹ nanq̄ iuris vbi dubitāt etiā sapiētes: excusabilis est ignorātia. Unde siquis bona fide partē istam vel illā elegerit: nō oꝫ super hoc ꝯsciam habere nimis scrupulosam vt dicit Rodo. glosator raymūdi. Cui ꝯcordat monaldus in ꝓlogo summe sue dicēs ꝙ nō grauat aliq̄s ꝓiudiciū erga vitatis sententiā: cū iter diuersas opiones a magistris approbatis doctorib⁹ scriptis autēticis ānotatas: illā opionē qs amplectit que sibi magis vr̄ ꝯsona rationi.

q.3. Tertium theologia sit de deo vt de ꝓ⁰ sbo. Et arguit ꝙ nō, qr res vel signa sunt ibi subiecti. ergo de⁹ nō est sbm. Probat añs per Aug. ꝓmo de doctrina christiana. Ois scia est de rebus vel de signis. ¶ Itē scriptura sacra hꝫ q̄tuor sēsus. s. anagogicū: tropologicū: allegoricū: ⁊ litteralē: ergo hꝫ q̄tuor subiecta. Probat ꝯña: qr cuilꝫ sensui corrñdet aliqd sbm ꝓm. sicut alie scie hñt vnū sensum corrñdet vnū sbm hꝫ illū sensuꝫ. ¶ Itē de⁹ est sūme simplex: ergo nō est sbm. ꝯña pꝫ p boetiū de tri. fo:a simplex sbm esse nō pōt. ¶ Itē mā nō coincidit cū alijs causis neq̄ in idē nūo neq̄ in idē spē 2⁰ phisi. De⁹ autē est finis hui⁹ scie ⁊ efficiēs: ergo nō est sbm. ¶ Preterea sbm hꝫ tres ptes ⁊ ꝓn ⁊ passiones: ex ꝓ⁰ posterioꝝ. De⁹ aūt nō hꝫ ptes itegrales cū sit simplex: nec subiectiuas cū sit singulare ex se: nec hꝫ ꝓn cū sit ꝓm ꝓnm: nec passiones cū passio sit ex essentiaꝫ subiecti:
Rñsio nihil aūt sic est in deo: igit. ¶ Cōtra. qr theo⁹ est sermo de deo fm Aug. ergo est ibi sbm. ¶ Circa hāc qōneꝫ ꝓ⁰ aliq̄ ꝓmittaꝫ: ⁊ deinde ad qōnem rñdebo. Quātum ad ꝓm distinguo de theo⁹ in se ⁊ in nobis. Theo⁹ in se est talis cognitio q̄ lꝫ natū est facē obm theologicū in intellectu ꝓportionato sibi. ¶ Theo⁹ vo in nobis est talis cognitio q̄lē intellect⁹ noster natus est hēre de illo obo. Exm si aliqs nō posset intelligere geometralia (pōt tñ alicui credere de geometra sib⁹) geometria cēt sibi fides nō scia. cēt tñ in se scia: qr obm geometrie natū est de se facē sciam in intellectu ꝓportionato. ¶ Scdo notandū ꝙ rō ꝓmi sbi est ꝯtinere ꝓ⁰ vtualr oēs vitates illi⁹ hitus: qd ꝓbo sic.
sbm.i. Primū obm ꝯtinet ꝓpōes imediatas: qr sbm illarū ꝯtinet ꝓdicatū. ⁊ ita euidētia tot⁹ ꝓpōis. ꝓpōes aūt imediate ꝯtinēt ꝯclones. ergo sbm ꝓpōnū imediatarū ꝯtinet oēs vitates illi⁹ hitus. Itē sbm se hꝫ ad habitū sicut cā ad effectū. ergo vtualr ꝯtinet ipm habitū. ꝯtinet aūt ꝓ⁰: qr nō depēdet ab alio in ꝯtinendo: sed ab ipso. Inest enim aliqd ꝓ⁰ alicui qd inest ei p ꝓpriam rōneꝫ ⁊ nō per aliud: sed alijs inest per ipꝫ. ¶ Tertio sciendū ꝙ theologie sunt due prime ptes integrales. s. vitates necessarie: vt de⁹ gñat: de⁹ est trinus ⁊ vn⁹. vitates ꝯtingētes: vt de⁹ creat: fili⁹ est incarnatus. ⁊ sic de alijs in qbus de⁹ vel aliq̄ ꝑsona diuina cōparat ad extra. ⁊ hoc de ꝓ⁰ articulo. ¶ Quātū
Scdm articul⁹ rñsio ad qōnem ad scdm articulū ꝓmo videdeꝫ est de sbo theologie in se. ⁊ 2⁰ de theo⁹ in nobis. De ꝓmo dico ꝙ ꝓmuꝫ sbm theologie in se quātū ad vitates necias non pōt esse nisi deus: ꝓbat sic. ꝓmum sbm cōtinet vtualiter oēs veritates habit⁹ illius cui⁹ est obiectū primū: sed nihil virtualiter ꝯtinet oēs veritates theologicas nisi de⁹: ergo ꝓbatio minoris nihil aliud continet eas vt causa siue vt illud ad qd habeāt attributionē: qr de⁹ nulli alij attribuit: nec aliqd eas ꝯtinet vt effectus de mōstratione qr. nā nullus effectus demōstrat deū trinū ⁊ vnū. qd est demōstratio potissima theologica. Item nobilissima sciētia est circa nobilissimū genus ex ꝓmo de aia. Hec autē est nobilissima. ergo est de deo vt de subiecto. Est aūt theo⁹ de deo nō sub quacūq̄ rōne: sed sub rōne ꝓpria ⁊ pfectissima. i. de deo inquātū deus: sed sub ꝓpia rōne deitatis in q̄tm hec essentia. ¶ Ad cui⁹ intellectū pōt poni exēplum de hoie. hō eni intelligit vt aial rōnale: vt sba: vt māsuetū: vt nobilissimū aialiuꝫ. In ꝓmo intelligit fm rōnem ꝓpriā quidditatiuā in scdo cōi. in 3⁰ per accñs in passione. in q̄rto per respectū ad aliud. Perfectissima aūt notitia de homine nō pōt esse in respectu ad aliud: qr ꝑsupponit notitiam absoluti: nec sub rōne passionis: qr ꝑsupponit notitiam subiecti. nec de homine in cōmuni seu in vniuersa li: quia illa est confusa: ergo cognitio nobilissima de hoie est fm rōnem qditatiuā. Ita theologia nō est de deo sub rōne cōi. puta entis vel entis infiniti vel necessarie esse. vel alicuius talis. Nullus eni cōceptus cōis de deo cōtinet virtualiter oēs veritates proprie theologicas ꝑtinentes ad pluralitatē ꝑsonarū. Nā si sic. cū illi cōceptus cōes naturaliter cōcipiātur a nobis: ergo ꝓpōnes imediate de illis cōceptibus possent a nobis naturaliter intelligi. ⁊ per illas ꝓpōnes imediatas possem⁹ scire cōclusiones. ⁊ sic totā theologiaꝫ acquirere nāliter. Itē theologia nō est de deo sub rōne respect⁹. vt aliqui ponūt sub rōne reparatoris vel gubernatoris vel capitis ecclie: qr talis presupponit cognitionē absoluti. tum etiā qr tunc theologia nō esset sciētia realis cū respect⁹ ad extra sit respect⁹ rōnis. sicut logica nō est realis lꝫ cōsideret de reb⁹: vt eis attribuunt intentiones scde. ¶ Theologia etiā nō est de deo sub aliq̄ rōne attributali que est q̄si passio vt aliq dicūt sub rōne boni: qr cognitio ipsius essentie est pfectior q̄ cognitio cuiuscūq̄ ꝓprietatis. cognitio eni qd qd ē: est pfectissima 7⁰ metaphisi. Est igit theologia de deo. vt hec eēntia seu sub ꝓpria rōne deitatis. ⁊ hoc loquēdo de theologia in se quantū ad vitates necessarias. ¶ Quantū autē ad veritates cōtingentes dico ꝙ nullū subiectū continet virtualiter nisi veritates necessarias de ipso: qr ad cōtingētes equaliter se habet ⁊ ad oppositas. tamē cōtingentium est ordo: qr est aliqua ꝓma vera contingens puta illa: deus vult mūdū producere ꝓpter cōmunicationē bonitatis sue: ⁊ ita primū subiectū multarū veritatum cōtingentiuꝫ pōt poni illud de quo imediate dicit ꝓdicatum prime ꝯtingentis que est quasi principium in ordine contingentium. ⁊ sic deus inquātū deus seu vt hec essentia pōt poni subiectū totius theologie in se siue necessarie siue contingētis. ⁊ hoc tam vt est in intellectu diuino q̄ beatoꝝ. Loquendo vo de theologia in nobis: di

co q[uod] q[uan][do] habitus est in aliquo intellectu habe[n]s euide[n]tiam ex obiecto: primu[m] obiectu[m] illius habitus no[n] t[antu]m virtualiter co[n]tinet illu[m] habitu[m]: sed etia[m] euidentiam illius habitus vt in illo intellecta: q[ui]a intellect[us] cognosce[n]s tale obiectum po[tes]t elicere o[mn]em co[n]clusione[m] hui[us] habitus. In habitu au[tem] non habe[n]te euidentia[m] ex obiecto sed aliunde causatam: no[n] po[tes]t dari primu[m] obiectu[m] habe[n]s predictas [con]ditiones: sed tali datur primu[m] subiectu[m] de quo primo seu p[er]fectissime noto immediate cognoscu[n]tur p[ri]me veritatis illius habit[us]. ¶ Theologia au[tem] nostra est habitus no[n] habens euidentia[m] ex obiecto. ergo no[n] oportet sibi dari nisi primu[m] notum de quo immediate cognoscu[n]tur prime veritates illius: tale au[tem] est ens infinitu[m]: q[ui]a iste est [con]ceptus p[er]fectissim[us] quem possum[us] habere de illo q[uo]d est in se primu[m] subiectu[m]. vt dicet dist. iij. q. de cognitione dei: q[ui]a tamen theologia nostra de necessarijs est de eisde[m] de quib[us] theologia in se: ideo quo ad hoc q[uo]d est [con]tinere veritate[m] posset sibi assignari hoc ide[m] q[uo]d est subiectu[m] theologie in se: sed q[ui]a no[n] est nobis notum: ideo no[n] est primu[m] subiectu[m] dans euide[n]tiam nobis: l[ice]t sit primu[m] potens dare euide[n]tia[m]: si ipsu[m] cognosceret. Theologie au[tem] n[ost]re [con]tingens v[idetur] idem primu[m] s[ecundu]m q[uo]d [et] necessarie illo. s. q[uo]d est cognoscibile primu[m] a nobis illi cui i[n]tuitiue noto natu[m] est p[re]dicatu[m] p[ri]me [con]tinge[n]tis euidenter inesse. ¶ Co[n]tra p[re]dicta argui[tur] vide[tur] q[uod] v[er]bum sit s[ecundu]m adequatu[m] theologie [con]tinge[n]tiu[m] in se: q[ui]a est primu[m] s[ecundu]m oi[u]m articulo[rum] reparationis nostre. ¶ R[espon]sio. ali

Opinio hugo. quod [con]tingens po[tes]t dici de v[er]bo [et] aliq[uo]d de sp[irit]usancto aliq[uo]d de deo trino vno: vt creare. erunt igi[tur] persone q[ua]si partes subiecti: sicut etia[m] aliqua nec[essar]ia sunt p[ri]mo [et] de diuersis p[er]sonis. ¶ Ex his apparet i[m]probatio

opi. ro. lincon. i suo 'exa meron illius opionis que ponit x[rist]p[u]m esse primu[m] subiectu[m]: q[ui]a veritates necessarie de p[at]re [et] sp[irit]usancto: puta pater g[e]n[er]at: sp[irit]ussanctus p[ro]cedit no[n] essent theologice: nec veritates [con]tinge[n]tes de eis. puta pater creat per filium: nec veritates necessarie de deo: vt q[uod] est o[mn]ipote[n]s: nec [con]tinge[n]tes vt deus gubernat mu[n]du[m]. p[ro]ba[n]tur iste [con]se[quentie]: q[ui]a ad nulla[m] scia[m] p[er]tinet aliqua veritas per se: nisi sit de eius s[ubiect]o vel p[ar]te subiectiua integrali vel essentiali v[e]l de aliquo essentialiter attributo ad ip[su]m. Pater au[tem] vel sp[irit]us[an]ct[us] no[n] est x[rist]p[u]s nec pars aliquo dicto[rum] modo[rum]. x[rist]p[u]s etia[m] no[n] h[abe]t aliqua[m] prioritate[m] s[ecundu]m qua[m] posset

Ad p[ri]m[u]m a[r]g[umentu]m pater vel trinitas ad ip[su]m attribui. ¶ Ad a[r]g[umentum]. Ad p[ri]mu[m] dico q[uod] illa auctoritas exprimit in co[mmun]i ma[teri]am cuiuslibet scie no[n] s[ecundu]m primum formale: sic etia[m] multe glose assigna[n]t varias ma[teri]as partiu[m] sacre scripture: puta q[uod] ma[teri]a osee (sunt dece[m] trib[us]) que t[ame]n no[n] sunt p[ri]mum s[ubiectu]m: sed de[us] de quo ibi narra[tur] q[uomod]o mu[n]du[m] gubernauit. p[er]sona au[tem] vel genus gubernata est ma[teri]a remota. ¶ Ad 2[m] dico q[uod] quicu[n]q[ue] sensus sacre scripture in vna p[ar]te no[n] est litteralis in alia p[ar]te est litteralis. [et] ideo l[ice]t aliqua pars scripture he[be]at diuersos sensus. t[ame]n tota sacra scriptura h[ab]et o[mn]es sensus istos pro sensu litterali. ¶ Ad tertiu[m] dico q[uod] boeti[us] loqui[tur] de s[ubiect]o accide[n]

Ms] i[n]tel le. auct. phi. tis [et] no[n] de s[ubiect]o considerationis. ¶ Ad illud de s[ecun]do phisico[rum] dico q[uod] intelligit de ma[teri]a ex qua s[ecundu]m au[tem] scie no[n] p[er]tinet ad genus cause materialis sed cause efficie[n]tis. Dici[tur] tame[n] materia large per quanda[m] similitudine[m]. q[ua]da[m] eni[m] est p[ro]prietas ma[teri]e: q[ui]a id circa q[uo]d est actio age[n]tis. Et q[ui]a subiectu[m] scie est obiectu[m] circa q[uo]d est scia [et] eius act[us]. ideo d[icitu]r ma[teri]a circa qua[m] sibi t[ame]n non [con]uenit r[ati]o materie susceptiue: q[ui]a actus scie no[n] recipi[tur] in obiecto sed manet in scie[n]te. ¶ Ad vltimu[m] dico q[uod] essentia diuina no[n] est diuisibilis i[n] p[ar]tes subiectiuas: q[ui]a hoc est imp[er]fectionis in na[tura] creata q[uod] no[n] possit plurib[us] co[mmun]icari sine sui diuisione. vn[de] Aristo. loqui[tur] de scientijs naturaliter adinue[n]tis. Posset t[ame]n dici q[uod] p[er]sone diuine sunt q[ua]si partes ipsius essentie. essentia t[ame]n in ipsis no[n] nu[meratur]. ¶ Q[uo]d addit de p[ri]ncipijs dico q[uod] no[n] op[ort]et p[ri]n[cipi]a scibilia esse p[ri]n[cipi]a ipsius s[ub]i[ect]i: q[ui]a entis inqua[n]tu[m] ens q[uo]d ponit s[ecundu]m metha. nulla sunt p[ri]n[cipi]a: q[ui]a t[un]c e[ss]e[n]t cuiuslibet entis: sed op[ort]et cuiuslibet s[ub]i[ect]i esse p[ri]n[cipi]a p[er] que demo[n]stra[n]tur passiones eius de eo. Q[uo]d v[er]o addi[tur] q[uod] nihil est in deo q[uo]d sit extra essentia[m] ei[us]. Dico q[uod] esse ex[tra] essentia[m] alicui[us] po[tes]t itelligi vel real[ite]r vel formal[ite]r. p[ri]mo mo[do] nihil ex[istens] in deo est ex[tra] eius essentia[m]. Sc[d]o au[tem] aliqua sunt in deo q[ue] sunt ex[tra] ei[us] essentia[m] vt p[ro]prietates p[er]sonales: que l[ice]t sint idem realiter cu[m] essentia diuina: t[ame]n formaliter disting[ui]u[n]tur ab illa vt al[ia]s declarabitur.

1 Quarta p[re]dicta quero vtru[m] theo[logia] sit de oib[us] [et] an sit scia in se? Ad p[ri]m[u]m r[espo]ndeo q[uod] theo[logia] diuina e[st] de o[mn]ib[us] cognoscibilib[us]: q[ui]a o[mn]i[u]m primu[m] theologie sue facit o[mn]ia actu cognoscibilia in intellectu suo: ita q[uod] in primo signo na[tur]e est essentia sua primo cognita in intellectu diuino. Et in sc[d]o signo na[tur]e sunt cognite q[ui]dditates [con]ti[n]e[n]tes v[ir]tualiter p[ro]prias v[er]itates. In tertio signo sunt ille v[er]itates v[ir]tualiter [con]te[n]te in illis q[ui]dditatibus sibi note: [et] no[n] est ordo sc[d]i ad 3[m] s[ecundu]m ca[usa]litate[m] q[ua]si iste q[ui]dditates aliq[ui]d causare[n]t in intellectu ei[us]. t[un]c eni[m] intellect[us] diuinus vilesceret recipie[n]do cognitione[m] ab aliquo alio ab e[ss]e[n]tia sua. Est igi[tur] ibi t[antu]m ordo q[ua]si effectu[m] ordinato[rum] respectu eiusde[m] cause: puta q[ui]a e[ss]e[n]tia sua q[ua]si prius na[tur]a causat illas q[ui]dditates sibi notas q[uam] v[er]itates de illis fia[n]t note. Sic igi[tur] de[us] de oibus cognoscibilib[us] sol[us] h[abe]t cognitione[m] theologica[m]: q[ui]a t[antu]m virtute primi obiecti theologici actua[n]tis intellectum ei[us]. Theo[logia] au[tem] b[ea]to[rum] est actual[ite]r de tot quot volu[n]tarie de eis o[ste]ndit in e[ss]e[n]tia sua. Preter etia[m] illam v[er]itate[m] theologica[m] qua[m] h[abe]t de illis q[ui]dditatib[us] vt o[ste]nsis in e[ss]e[n]tia diuina: p[ossu]nt he[re] na[tura]lem cognitione[m] de eis ex propria motione carit[atis]. Theo[logia] au[tem] n[ost]ra no[n] est oium scibiliu[m] sed est de illis que sunt a volu[n]tate diuina reuelata de q[uibus] apoc. vltio. ¶ Qui apposuerit ad hec: apponet ei de[us] plagas q[ue] sunt scripte in libro hoc. q[uo]d d[ebe]t intelligi de additione distrahente: q[ue]. s. repugnat sacre scripture. cuiusmodi sunt dicta hereticorum. No[n] aute[m] de additione co[m]plente: q[ue] est ad ei[us] elucidatione[m]. Ois au[tem] theo[logia] siue dei: siue b[ea]to[rum]: siue n[ost]ra: est de oib[us] entibus qua[n]tu[m] ad respectu[m] depende[n]tie: qua[m] h[abe]n]t oia entia ad deu[m]: q[ui]a no[n] po[tes]t cognosci relatio sine extremis.

Sc[d]o arti. Qua[n]tu[m] ad 2[m] dico q[uod] scia stricte sumpta q[ua]ttuor includit. s. q[uod] sit cognitio certa absq[ue] deceptione [et] dubitatione: de cognito necessario: causata a ca[usa] euide[n]te: applica[n]do intellectu[m] ad cognitu[m] per discursu[m] sillogisticu[m]. Hoc

cā. Hoc apparet ex diffōne scire (p̄mo posterioꝝ) vbi dicit̄ ꝙ scire opinamur vnūquodq; simplr̄ ⁊ nō sophistico modo qui est ſm accidēs: cum causā arbitramur cognoscere ꝓpter quā res est: ⁊ qm̄ illi⁹ rei est causa ⁊ nō est cōtingere hoc aliter se habere. Ubi per illud qd̄ dicit̄ nō sophistico modo qui est ſm accidēs: excludit oīs incertitudo ⁊ cognitio apparens ⁊ ſcd̄ʒ qd. Per hoc aūt qd̄ dicit̄ arbitramur cognoscere cām rei: designat̄ notitia eius p̄ncipioꝝ. Per hoc aūt qd̄ dicit̄ ⁊ qm̄ illius est causa: denotat̄ applicatio principioꝝ ad ꝯclōnes per discursuʒ sillogisticū. Per hoc aūt qd̄ dicit̄ non ꝯtingere aliter se habere: notat̄ necessitas ꝯclusionis vbi est necessaria cōnexio p̄dicati ad subiectū. ¶ Est aūt theologia sciētia in se ⁊ in intellectu diuino quātū ad tres p̄mas cōditiones: nō aūt q̄tuʒ ad quartā: q: causatio scīe per discursum a causa ad scitū icludit imꝑfectionē ⁊ potentialitatē intellectus recipiētis. In intellectu autē beatoꝝ pōt cōcedi theologiam esse sciam etiā quātū ad quartā ꝯditionē: q: sicut quidditas sciti in q̄cūq; lumine cōtinet v̄tualiter veritates q̄s pōt facere notas intellectui nr̄o passiuo de tali obiecto: pari rōne etiā vt visa in essentia diuina: sed oīs v̄itas cāta in intellectu nostro per aliqd p̄us nāliter notū: causatur per discursum: q: discursus nō req̄rit successionē tēꝑis ordinē nāe. s. ꝙ p̄n̄m discursus sit nālr̄ p̄us notū: ⁊ vt sit cātiuū alteri⁹ extremi discursus. Qd̄ aūt dicit Aug. xv. de tri. Fortasse nō erūt volubiles nr̄e cogitationes ab alijs in alia euntes: sed oēm sciam nostrā vnico intuitu videbimus: loquitur dubitatiue.

q.v. Utrum theologia sit practica vl̄ speculatiua. Qd̄ nō sit practica. Jo. xxiiij. Hec scripta sunt vt credatis. credere aūt est speculatiuū: q: ei succedit visio igitur est speculatiua. ¶ Preterea practica ponit̄ esse circa cōtingēs. vij. ethi. obiectū aūt hui⁹ nō est contingēs sed necessariū. ¶ Item boetius de trini. assignat tres ptes speculatiue: q̄rū vna est theologia cuius subiectū est substātia p̄⁹ ſm ip̄m. ¶ Itē omni practica est aliqua speculatiua nobilior. nulla aūt est nobilior illa. igit̄. ꝓbatio p̄me: q: speculatiua est sui gratia: practica gratia vsus ex primo metha. ¶ Cōtra ad roma. iij. Plenitudo legis est dilectio. Itē mathe. xxij. In his duob⁹ mādatis tota lex pendet ⁊ ꝓphete. Itē augu. de laude charitatis. Ille tenet quicq̄d latet ⁊ q̄cq̄d patet in diuinis sermonib⁹ qui charitatē seruat in morib⁹. He auctoritates ꝓbāt ꝙ ista scientia nō est p̄cise ꝓpter speculari: sed speculatiua nihil q̄rit nisi speculari ſm Auicē. p̄mo metha.

Rñsio ¶ Ad istā questionē soluendā suppono vnū qd̄ ab omnib⁹ generalr̄ cōceditur. s. ꝙ scientia practica aliquo modo extendit̄ ad praxim sicut etiā ipse intellectus iuxta illud. iij. de aīa. Intellect⁹ extēsiue fit practicus. Hoc supposito sic ꝓcedā. Primo enī videbit̄ q̄liter cognitio practica extendat̄ ad praxim. Secundo a quo habet cognitio talē extensionē. Tertio respōdebo ad questionē.

partis qd sit. ¶ Quantū ad primū sciēdum ꝙ praxis a qua sciētia dicit̄ practica (ſm scotū) est actus alterius potētie q̄ intellect⁹ naturaliter posterior intellectione natus elici cōformiter intellectioni recte ad hoc ꝙ sit rectus. ¶ In ista descriptione quattuor conditiones ponuntur. ¶ Prima cōditio est ꝙ sit actus alicuius potētie alteri⁹ q̄ intellectus. Hoc apparet: q: stando precise in actibus intellect⁹ nō est extensio intellectus: q: extendere est extra se tēdere. sic autem intellectus non extra se tendit. Nec valet dicere ꝙ sufficiat ad praxim ꝙ vnus actus intellectus extendatur dirigendo alium: q: tunc p̄ncipiū in speculatiuis esset practicum cum extēdatur ad habitum conclusionum: sed quid absurdius? ¶ Secūda conditio est ꝙ praxis naturaliter posterior est intellectione. patet: q: actus nō habentes ordinē ad intellectum cuiusmodi sunt actus vegetatiui: aut etiam naturaliter p̄euntes intellectionē: vt sunt actus sensitiui non dicūtur praxes. nec ad eos extendit̄ notitia practica vt sunt priores intellectiōe. similr̄ actus potē appetitiue sensitiue q̄tenus p̄cedit actuʒ itellect⁹ non ē praxis: nec respectu istoꝝ actuū est scīe practica: nisi ꝑ quāto est aliquo mō moderatiua istoꝝ actuū: ⁊ isti act⁹ sequunt̄ itellectionē moderātē vt ꝑ ipsaʒ moderant̄. Ex duab⁹ ꝯditiōib⁹ praxis sequit̄ correl̄m ꝙ praxis ad quā extēdit̄ habit⁹ practic⁹ nō est nisi act⁹ volūtatis elicit⁹ vel iperat⁹: q: nullus alius est posterior nāliter itellectione. Licet autē voluntas imperet intellectui vt intelligat. tamen ille actus intelligēdi nō est praxis: cuʒ non sit alterius potentie ab intellectu. ¶ Tertia conditio est ꝙ praxis sit actus natus cōformiter elici intellectioni recte. hoc probatur ex sexto ethicoꝝ vbi dicitur ꝙ electio recta necessario p̄supponit rationē rectam. ⁊ si hoc verū est de electione que est actus elicitus volūtatis. pari ratione erit verū de actu voluntatis imperato. Ad hoc igitur ꝙ actus sit rectus oportet ꝙ cōformiter eliciat̄ rationi recte. Ex duabus vltimis conditionib⁹ praxis sequit̄ ꝙ actus imꝑatus a volūtate nō est praxis p̄mo sed q̄si per accidēs. qd̄ patet ex hoc ꝙ nō est p̄mo posterior intellectione nec p̄⁹ nat⁹ ꝯformiter elici rōni recte. opʒ igit̄ aliū actū esse p̄⁹ praxim. Iste aūt act⁹ est act⁹ elicitus volūtatis q est volitio: q: ꝑ volitionē hʒ dictas cōditiones act⁹ iperat⁹ ⁊ ipsa nō est ꝑ aliud talis. ⁊ hec est rō eius qʒ est p̄⁹ in esse. p̄⁹ posterioꝝ. ca. de vlī. Tūc vltra qn̄ aliqd est p̄us tale ꝯiunctū cū alio posteriori adhuc eēt tale si posset ab illo separi. ergo si actus voluntatis pōt separari ab actu alterius potētie: ⁊ erit praxis etiā ab ipso separat⁹. Separat̄ aūt circa quodcūq; obiectū circa quod pōt esse act⁹ volūtatis ⁊ non act⁹ alteri⁹ potētie iferioris cuiusmodi sunt oīa imāīa. igit̄ circa oē tale solus act⁹ elicit⁹ volūtatis est praxis. ¶ Quarta ꝯditio est ꝙ praxis est act⁹ qui pōt recte ⁊ nō recte elici. ⁊ hoc sig̃tur cū dr̄ ad hoc vt sit rectus. Nā si nō posset recte ⁊ nō recte elici: frustra poneret̄ respectu ei⁹ scīa practica directiua. nō enī idigē directiuo. ¶ His p̄missis dico ꝙ extēsio scīe practice ad praxim: vt regule ad regulatū ꝯsistit in duplici respectū seu relatiōe aptitudinali ꝯformitatis p̄oritatis nālis: de p̄oritate pʒ ꝑ illō 6⁹ ethi. Electio recta ne-

cessario ꝓsupponit rõnem rectā. Nō aūt ea3 necio re
greret nisi esset prior. De ꝯformitate habet ibide3 ꝙ
veritas ꝯsiderationis practice est cū esse. i. ꝯformiter
se hūs appetitui recto: intelligit cōformiter actiue. q2
s. notitia practica h3 appetitū regulare ꝛ sibi ꝯforma
re. dico aūt aptitudiali: q2 neutra relatio reqrit actua
liter. q2 ꝙ praxis reqrat actualiter cognitionē cui sit
cōformis. hoc oino accidit ꝯsiderationi. Nam si ab
actuali extensione diceret practica: nulla scientia esset
necessario practica. sed eadem quandoq3 esset practi
ca: quandoq3 speculatiua qđ est impossibile. sufficit
2° arti. igr duplex extēsio aptitudialis. Ex pmissis p3 ꝙ nul
la scia est vere practica nisi sit directiua de praxis mō
ꝑposito: hoc de prio arti. ¶ Quantū ad scđm no
tādū ꝙ l3 practicū ꝛ speculatiuū possint distigui a fi
ne. q2 vt hētur 2° meta. finis speculatiue est scire: pra
ctice vero est opus. hitus tñ est practicus p nām intri
secam notitie vt p causa3 formalē q2 oē formaliter ta
le est tale p aliqđ itrinsecū. cū igr hitus practicus ha
beat talē respectū cōformitatis ad praxim dirigendā
hoc est formaliter per naturā intrinsecā notitie quam
nām h3 ab obiecto vt a causa extrīseca: sic prior disti
ctio practici: speculatiui est ab obiectis quod pbat p
phm. 6. ethicor distinguentē rōcinatiuū. i. habitu3
practicū a scientifico siue speculatiuo penes obiectu3
necessariū ꝛ ꝯtingens. Itē scia dr practica pp exten
sionē aptitudinalē ad opus vt dictū est. Tūc sic. Nū
ꝙ aptitudo ꝯuenit vni nature ꝛ repugnat alteri: nisi
ꝓpter aliqđ absolutū intrinsecū in illa nā. q2 eni hec
nā est talis: iō sibi cōpetit vel non cōpetit aptitudo: iō
ꝓsupponit in illa scia aliquā ꝯditionē itrinsecā p quā
ꝯuenit sibi aptitudo talis. Ista aūt ꝯditio in se est ab
aliqua cā prior. Prime aūt cāe eius sunt intellect9 ꝛ
obiectū. ergo practicu3 esse ꝯuenit scie ab obiecto vel
ab intellectu. hoc aūt sibi non ꝯuenit ab intellectu: q2
tūc ois notitia eēt practica: ergo ꝯuenit ei ab obiecto.
¶ Cōtra. q2 finis est cā prima scđz auic. 6. metaphy.
igr a fine pōt eē scia talis nature vt ei ꝯueniat talis ap
titudo. ¶ Itē scđo metaphy. Finis speculatiue ē sci
re: practice vo opus. ¶ Rñsio ad primū ꝙ finis pt
sumi tripliciter. s. vt elicit9 extra vel vt amat9 vl vt co
gnitus. si prio mō sic est posterior hitu ꝛ eius effectus
aliquomō effect9 aūt nō distinguit cām nisi a posterio
ri nec etiā vt amatus vel inten̄t9: q2 aptitudo dicta cō
uenit cognitioni siue finis amet siue non. Si vero vt
cognit9 sic h3 rōnem obiecti. ꝛ hoc mō a fine sumunt
pn9 practica. ꝛ sic finis vt cā prima includit virtualr
totam notitiā: ꝛ ita ipsa notitia h3 qdditate3 suā ꝛ ap
titudinem ab illo. talis autē finis nō est finis quo sc3
ipsa opatio p quam obiectū attingit. sed est finis cui9
sc3 obiectū quod p opationē attingitur. Exemplū re
ctitudo huius praxis. amare deū includit virtualr in
rōne dei q est obiectum ꝛ finis theologie. ꝛ ab ipso su
munt pn9 practica sic. Sūmū bonū estꝓpter se ꝛ sup
oia diligendū. deus aūt est sūmum bonū: igr est sup
oia diligendus. Notandū aūt ꝙ pn9 practica nō su
munt a respectu finis: s3 ab obiecto in q̄ fundat talis
rei pectus. ¶ Ad scđm dico ꝙ speculatiua: practica

hñt diuersos fines loquēdo de p se finib9 intra gen9
cognitionis. tales nāq3 fines sūt opationes q̄ eliciunt
mediātibus hmōi habitib9. sed illi fines prio nō disti
gunt. s3 prior di9 est ab obiectis vt dictū est. ¶ Quā Opinio
tum ad terciū sunt plures vie tenētes partē negatiua3 hē. de
ꝯclonis quaꝝ vna ponit ꝙ actus principalr intentus gand.
in hac scia est actus volūtatis circa finē in quo nō in in sūma
diget directiuo. sed tantū ostensione obiecti. igr hec
scia non est practica. cū scia practica sit directiua pra
xis. Pro hac via est auctoritas augu. in sermone de
iacob ꝛ esau. Oia ingt opa nr̄a sunt vt mundet ocu
lus quo videat deus. ¶ Itē ar sic: scia beatoꝝ nō est
practica. igr nec nostra: cū sit eadē cum illa. probat
aña. q2 beati nō indigent directiuo cū non possit erra
re. ¶ Cōtra hanc viā ar sic. Ubicunq3 ꝯtingit in pra Ar. cō
xim errare ꝛ recte agere: ibi est necessaria notitia dire tra hē.
ctiua. sed in directionē vltimi finis ꝯtingit errare. igr
minor ꝓbatur. q2 ꝛ si volūtas nō possit errare circa fi
nem in vli ostensum. tñ fm eos potest errare circa fi
nem in particulari oñsum. Ostēsio aūt finis in theo
logia est in particulari: nō in vli. q2 ad metaphysicu3
spectat illa ostensio. ꝛ sic pria rō eoꝝ falsum accipit.
¶ Ad auctoritatē augu. dico ꝙ visio ordinat in frui
tionē que est praxis. ¶ Ad. 2. dico ꝙ agēs intēdit p ad pri.
se inducere formā. nec intendit remotionē ꝯrij nisi p
accidens. Ita habitus p se dirigit. p accidēs excludit
errorē imo si cōpatit nō est ꝑfectus. Beati igr l3 nō
possint errare: nō tñ seqr ꝙ non habeāt habitū dire
ctiuū. q2 p ipossibile circūscripto hitu errar possent.
¶ Alia via ponit ꝙ volitio nō est propriie praxis. sed
actus ea posterior. puta act9 potētie sensitiue vel mo
tiue. pro qua adducit ar. vj. ethi. Principiū act9 est
electio nō cuius gra: sed vñ motus. i. nō finale sed ef
fectiuū. pn9 aūt effectiuū nāliter pcedit effectū ꝛ sic
electio pcedit praxim. ¶ Preterea hitus practicus
gñatur ex actibus sequētib9 electionē. igr illi sūt pra
xes. probat ꝯña. q2 hitus practicus gñat ex praxib9.
¶ Itē cōmentator. i. ethicoꝝ. praxis est opatio scđz
electionē. igitur seqr ipsam. ¶ Item si ꝓpter exten
sionē in dilectionē dei esset theologia ꝑctica. tūc ql3
notitia eēt ꝑctica. cū qualꝫ cōcomitet dlectatio vel di
lectio. ¶ Itē3. x. ethicoꝝ. Felix est dei amantissim9.
ꝛ tamen illam felicitatem ponit philosophus specu
latiuam ꝛ non practicam. ¶ Contra hanc viam est
id quod dictu3 est primo articulo quia actus elicitus
est primo praxis. Ad primum dico ꝙ philosophus
vult dicere in. 16. ethicoru3 ꝙ electio est principium
actus impati. sed ex hoc nō seqr qn sit praxis. ¶ Ad
scđm dico ꝙ habitus practicus pōt gñari ex electiō
bus sine actu impato. vt si aliqs frequēter eligeret li
beraliter dare si facultas adesset. posset i eo gñari ha
bitus liberalitatis. q2 tñ qñ actus impati sunt impossi
biles: voluntas nō cōiter eligit circa mā3 taliū actuū.
q2 quod non credit possibile alicui. aut nō vult aut re
nuiter vult scđm augu. ideo cōiter non generat habi
tus practicus sine actibus impatis. ¶ Ad cōmentato
rem dico ꝙ ly scđm pōt intelligi effectiue vel formali
ter. ¶ Ad aliud de delectatione. dico ꝙ nō est ad ꝓ
positum

positû. qr delectatio nô est opatio: sed passio 9ñs opa tionê pfectâ. ¶ Ad illud de. x. ethicorum dico q ly amantissimus sumit ibi passiue. i. maxie a deo amat' lz autê phus poneret felicem speculatiuû amare actî ue finê: non tñ ponit aliquâ sciam esse 9formê praxi voluntatis circa finê qr non posuit voluntatê circa fi nem habere praxim seu opationê que possit recte vel non recte elici. sed simplicê motionem amoris nâlis q semp est rectus. ⁊ p 9ñs nô est praxis. Sic ⁊ in in telligêtia respectu finis poneret amare necessitate nâ li voluntati inesse: sic q non 9tingeret ibi errare: re cte agere: ita q respectu illi' notitia eêt tantûmô ostê siua ⁊ non directiua nec qûtum ad obiectû in particu lari: nec quantû ad ad aliquâ circunstantiâ actus vo lendi. Hoc mô nô dicerêt theologi de amare creatu rarum intellectualiû respectu dei: sed dicerent illud non posse recte ⁊ nô recte elici. nisi eliciat 9formiter rôni recte: non tantû ostendenti oppositû: sed etiaz di ctâti sic illô eliciêdû. ⁊ sic in hoc habemus a phô dis cordare. lz ab eo habeamus rônê habitus practici ⁊ speculatiui. ¶ Alia via ponit theologiâ eê affectiuâ que bñ potest itelligi: si affectiua ponat quedâ practi ca. si aût ponat tertiû membrû distinctû 9 practicû ⁊ speculatiuuz. sic est 9 dicta in primo articulo. vbi est ostensum dilectionê esse vere praxim: ⁊ etiam 9 mul tas auctes ponentes sciam precise distingui in practi cam ⁊ speculatiuâ. ¶ Alia via dicit theologiâ eê cô templatiuâ. p qua adducit augu. 13. de trinitate. vbi vult q sapientia est respectu 9templatiôis. scia respe ctu actionis. que etiâ bñ posset intelligi. qr 9templa tio sapiêtie respicit nô tantû intellectû sz etiâ affectû. ¶ Alia est opinio ponês theologiâ partim practicaz ⁊ partim speculatiuâ cû in ipsa ponant aliq̃ que non sunt directiua alicuius vere praxis. vt pz de trinitate psonaꝝ. ¶ Contra hanc viâ ar. quia qñ aliqd côe di uidit p differentias oppositas ipossibile est vtramqз dŕam inueniri in aliquo vno 9tento subdiuiso: tûc eni idê corpus posset esse corporeû ⁊ incorporeû: idem aial sensibile: insensibile. sed scia in cõi primo diuidit prio in practicâ: speculatiuâ: igit impossibile est istas dŕas sil inueniri in aliqua vna scia. ¶ Ad arg' dico q lz trinitas psonaꝝ non ostêdat finê appetibiliorem q̃ si eêt nô trinus qr deus est finis in qûtû vnus nô in qûtum trinus tñ voluntatê ignorâtê trinitatê côtingit errare in amâdo finê: puta desiderâdo frui vna sola psona sicut faceret infidelis. Sic ignorâtê deû fecisse mundû 9tingit errare nô rependêdo talê amorê q̃ lê gratitudo reqrit: sic de articulis reparatiôis ⁊ aliis theologicis. Sed 9 pdicta ar. qr nihil nisi essentiale est ratio terminandi actû dilectiôis. qr alias esset aliq̃ rô diligibilitatis in vna psona q̃ nô in alia. sz theologia magis est de psonalibus. q̃ de eêntialib' qr eêntialia possunt cognosci a metaphisico. ergo theologia qûtû ad ppriissima sibi: non est practica. Rñsio. Essentia le est ratio terminandi actû amandi vt pp quâ psone ve ro terminant vt q̃ amant. nô sufficit aût ad rectitudinem actus q hêat rônem formalê 9uenientê in obiecto: sz etiâ reqrit q hêat obiectû 9uiêês in quo sit talis rô formalis: hmôi aût sunt psone diuine. ¶ Omissis igi tur opinionibus pcedentib' rñsio ad qônê (scdm sco tum) q cû actus elicit' voluntatis sit vere praxis: êt si non côcomitet aliq̃ act' impatus vt pz ex primo ar ticulo. seqtur q illa cognitio est vere practica q̃ est ap titudinalr 9formis volitioni recte: prior ipsa. sed tota theologia tam veritatû necessariaꝝ q̃ 9tingentiuz in intellectu creato est hmôi. cû sit directiua voluntatis in dei dilectionê: igit est practica. ¶ De theologia aût in intellectu diuino loqtur scot' dubitatiue: videt tñ magis sentire q sit speculatiua. Ad cuius euidentiaz dicit tria esse pbabilia. Primo q practica est regula tiua in praxi 9tingentis scз potentie 9tingenter opan tis. Scdo q est regulatiua potêtie practicantis q̃ aliû de q̃ a se ê rectificabilis. Tertio q in deo nô est potê tia practica nisi volûtas: ita q non est ibi alia potentia executiua. His pmissis dico q theologia necessario rum in intellectu diuino nô est practica sed speculati ua. pbat. qr notitia practica est regulatiua potêtie cô tingenter opantis: ex primo dicto. Voluntas aût di uina non se hз 9tingenter respectu primi obiecti sed necessario. igit nô est aliqua notitia practica regulati ua ipsius. Itê notitia practica in intellectu est regula tiua potêtia aliunde q̃ a se rectificabilis: ex scdo di cto: sed voluntas diuina nô est rectificabilis aliunde: cû nullo mô sit de se quasi indifferês ad rectitudinê: ⁊ q̃si aliunde habens eâ: sed sit regulatiua sui. Unde nô preexigit notitiâ vt directiuâ quasi scз ad h' vt vo litio recte eliciat sed tantû ostensiuâ ipsi' primi obie cti. Theologia igit necessarioꝝ in itellectu diuino nô est practica sed speculatiua. ¶ De theologia aût 9tin gentium dico q tantûmô in illius intellectu pôt esse practica: q hêc potest deteriatam notitiâ rectitudinis praxis añ ipsam praxim elicitâ. qr tantû in illo theolo gia 9tingentiû pôt esse conformis praxi ⁊ prior ea: ta lis aût est intellect' creatus: qr nullius intellect' creati voluntas primo deteriat rectitudinê 9uenientê pra xi. In intellectu aût diuino theologia 9tingentiû nô pôt esse practica. qr tunc ipsa esset regulatiua volitio nis diuine. cû dei vt opantis nul'a sit praxis nisi voli tio ex tertio dicto. Falsitas aût 9tingentis pbat. qr cir ca 9tingentia volûtas diuina ex se sola deteriatur nô p aliquam deteriatiuâ notitiâ rectitudinis pcedentê. Cognitio eni taliû non pcedit actû volûtatis. qr tunc esset more nâlis cû ois cognitio in intellectu diuino pcedens actû voluntatis insit illi nâliter ⁊ necessario sic cognosceret de necessitate hoc esse faciendû. ⁊ tûc voluntas cui offert nô posset non velle illud. qr tunc posset nô esse recta discordâdo a rône recta. prius igi tur nâ voluntas diuina hз velle circa 9tingentia q̃ in tellectus illa intelligat. Ita q primo intellect' diuin' offert voluntati simplicia: quoꝝ vnio est 9tingens aut si offert complexionê offert sicut neutrâ. volûtas eli gens vnâ partê pro aliquo nunc facit ipsam deteriate veram. tûc essentia est ratio intellectui diuino intelli gendi illud veꝝ. Sic igit theologia 9tingentiû in itel lectu diuino nô est practica sed speculatiua. ¶ Si q̃ ratur q̃lis est theologia 9tingentiû in se nô côparata

Bon. j li. q. 3. plogi. ⁊ egi. de ro. varro li. j. q. 4 Godfri dus qô libet. 13. q. j.

Rñsio ad qô. fm sco. Côclu. sionalis.

huic vel illi: pōt dici q ipsa talis est in se qualis est ex
obiecto. Nō est aūt ex obiecto ꝯformis praxi añ oēm
praxim. q̄ nulla nata est haberi notitia rectitudis cō/
tingentis determiata ex obiecto. igit ex obiecto non est
Obie. practica. igit ē speculatiua. ¶ Si obijciatur q tūc co/
Solu. gnitio in se speculatiua alicui est practica. puta intelle
ctui creato. igit practicum nō repugnat speculatiuo.
¶ Rñsio q cognitio in se speculatiua pōt alicui intel/
lectui esse essentialr practica. ¶ Contra. cui ꝯuenit p
se vnū oppositū: aliud nec p se nec p accidens pōt ei
cōuenire. ¶ Rñsio esse speculatiuū p se seu ex obie/
cto qḋ idem est: ꝛ esse practicū p se vel ex obiecto suf
ficienter determiante itellectum ad notitiā rectitudinis
ante oēm volitionē: opponuntur sicut extēdibile ad
praxim ꝛ non extendibile: sed esse practicum ab alio
q̄ ab obiecto: puta a voluntate diuina determiante itel
lectum creatū cuius est opari scdm praxim ad notiti
am rectitudinis praxis nō opponit speculatiuo. Ad
propositū dico q cum esse p se seu ex obiecto specu/
latiuū: insit theologie contingentiū in scdo mō dicen
di p se. ita q inherentia est p se ꝛ practicum determiat
p se. eius oppositū p se seu ex eius obiecto practicuȝ:
nullo modo nec p se nec p accidens potest ei cōueni
re. Esse tñ aliunde practicum pōt bene ei conuenire.
q̄ tale practicum nō opponit speculatiuo vt dictum
est: sicut nigrū simplr ꝛ album scdm qd non oppo/
nuntur. ¶ Ad argumenta principalia. Ad primū di
co q credere non est speculatiuū cum ordinetur ad
fruitionē. ¶ Ad scdm dico q practica dr esse circa
Ad pn ꝯtingēs. i. circa obiectū circa quod pōt actio elici cō
cipales tingēter. ¶ Ad tertiū dico q boeti⁹ accipit ibi theo/
rñco logiam pro metaphisica. in qua ingrit de prima sba
scȝ de deo q̄tum est possibile ipsum ꝯsiderari in scie
tijs nālīter adinuentis. ꝛ ideo dr esse ibi sbm. ¶ Ad
quartū nego maiorem. Ad probationem dico q illa
scientia nobilior est que est sui gratia q̄ que est gratia
alicuius actus inferioris se: quelibet aūt alia quā phs
ponit: est gratia alicuius actus inferioris q̄ sit consi/
deratio speculatiua: q̄ circa aliquod obiectū inferi⁹
q̄ sit illud quod ponit esse obiectū alicuius specula/
tiue puta metaphisice. Et ideo quelibet practica quā
ponit est ignobilior speculatiua aliqua. que auteȝ est
gratia alicuius nobilioris suo actu proprio: non est
ignobilior propter talem ordinē tūc eni sensitiua no
stra que ordinatur ad intellectiuam ꝛ esset ignobilior
sensitiua bruti quod est falsum. cum nobilitatis sit in
inferiori attingere superius secunduȝ Ari. 7. polliti
corum. Nobilitatis igitur in scientia est ordinari ad
actum nobilioris potentie puta voluntatis circa no/
bilissimum obiectum. scilicet circa finem vltimum.
sed philosophus non ponit aliquam scientiam esse
conformem praxi voluntatis circa finem: quia non
posuit voluntatem circa finem habere praxim vt di/
ctum est in precedentibus ideo posuit nullam posse
esse nobiliorem per conformitatem ad finem. Si ta/
men posuisset aliquam praxim circa finem: non ne/
gasset vt videtur scientiam practicam respectu huius
praxis esse nobiliorem scientia speculatiua.

¶ De mysterio trinitatis. Distinctio .i.

Eteris ac no/
ue legis ꝯtinentiam dilligē
ti indagine: etiā atq̄ etiam
ꝯsiderantibus nobis pre/
uia dei gratia innotuit sacre
pagine tractatū: circa res
vel signa precipue versari.
Ut enim egregius doctor Augu. ait i li. de do Aug⁹.
ctrina xp̄iana. Ois doctrina: vl rerȝ est vl si/
gnorȝ. Sed res ēt p signa discūtur. Proprie
aūt hic res appellātur: q̄ non ad significāduȝ
aliqd adhibētur. Signa vō quorȝ vsus ē in si
gnificando. Eorȝ auteȝ: aliqua sunt quorȝ ois
vsus est in significādo non in iustificando. i.
qbus nō vtimur nisi aliqd significādi grā: vt
aliqua sacra legalia. Alia q̄ nō soluȝ significāt
sed ꝯferunt qḋ intus adiuuet: sicut euāgelica
sacra. Ex quo apte intelligit: q̄ hic appellent
signa: res ille vȝ q̄ ad significādum aliud ad/
hibētur. Omne igit signū: ēt res aliq̄ est. Qḋ
n. nulla res est: vt in eodem Augu. ait: ois ni/
hil est. Non aūt ecōuerso ois res signuȝ ē: q̄
nō adhibet ad significandū aliqd. Cūq̄ his
intēderit theologorȝ speculatio studiosa atq̄
modesta: diuinā scripturā formam p̄scriptam
in doctrina tenere aduertet. De his ergo no/
bis adituȝ ad res diuinas aliq̄tenus intelligē
das deo duce apire volētib⁹: disserendū est: ꝛ
pmuȝ de rebus: postea de signis disseremus.

¶ De rebus cōmuniter agit.

Id ergo in rebus ꝯsiderāduȝ est: vt
in eodem Aug⁹ ait. q res Aug⁹.
alie sunt quib⁹ fruēdū est: alie quib⁹ vtenduȝ
est. alie que fruunt ꝛ vtunt. Ille quib⁹ fruen
dum est: nos beatos faciūt. Istis quib⁹ vtēdū
est: tēdētes ad beatitudinē adiuuamur: ꝛ q̄si
adminiculamur vt ad illas res que nos bea/
tos faciūt ꝯuenire: eisq̄ inherere possumus.
Res vō que fruunt ꝛ vtunt nos sumus: de reb⁹ q̄ fruūt ꝛ vtunt
quasi inter vtrasq̄ cōstituti ꝛ angeli ꝛ sancti.
Frui aūt est amore alicui rei inherere pro/ Quid sit frui ꝛ vti.
pter seipsam. Uti vō id qḋ in vsuȝ venerit re
ferre: ad obtinenduȝ illud quo fruēdum est.
alias abuti est nō vti. Nā vsus illicit⁹ abusus
vel abusio noiari debet. Res igit quibus de reb⁹ qb⁹ fruendū ē.
fruendum est sunt pater ꝛ filius ꝛ sp̄ussctūs.
Eadē tñ trinitas quedaȝ sūma res est. coisq̄

oib⁹ fruētib⁹ ea: ſi tñ res dici debet: ⁊ nō reruz
oium cauſa. Si tñ ⁊ cauſa. Nō eni facile pōt
inueniri nomē qd̄ tāte excellētie ꝯueniat: niſi
qd̄ melius dr̄ trinitas hec: vnus deus. Res
aūt quib⁹ vtēduz eſt: mūdus eſt ⁊ in eo crea/
Aug⁹. ta. Unde Aug⁹ in eodē. Utēduz eſt hoc mun
de reb⁹ do nō fruēduz: vt inuiſibilia dei p ea que fa/
qb⁹ vtē cta ſunt intellecta ꝯſpiciant̄. i. vt de tpalibus
duz eſt. eterna capiant̄. Item in eodē. In oib⁹ reb⁹ il/
le tm̄ ſunt quib⁹ fruēduz eſt: que eterne ⁊ in/
cōmutabiles ſunt. Ceteris aūt vtēduz eſt. vt
Aug⁹. ad illarū pfruitionē pueniat̄. Idem Aug⁹ in
li. x. de trini. Fruimur cognitis in qb⁹ ipſis p
pter ſe voluntas delectata ꝯquieſcit. vtimur
vo eis que ad aliud referim⁹ quo fruēdū eſt.
Aug⁹. ¶ Itē qd iterſit inter frui ⁊ vti al'r q̄ʒ ſupra.
Notāduz vo q idem Aug⁹ in li. x. de trini. aliter q̄ʒ ſupra ac
cipiēs vti ⁊ frui: ſic dicit. Uti eſt aſſumere ali
qd in facultatē volūtatis. frui aūt eſt vti cum
gaudio: nō adhuc ſpei: ſed iā rei. Ideoqʒ ois
qui fruit̄ vtit̄. Aſſumit eni aliqd in facultatē
volūtatis cuz fine delectationis. Nō autē ois
qui vtit̄ ⁊ fruit̄. ſi id qd̄ in facultatē volunta/
tis aſſumit: nō ꝓpter ipm̄. ſed pp aliud appe
tit. Et attēde q: vr̄ Aug⁹ dicē illos frui tm̄ q i
re gaudēt nō iā in ſpe: ⁊ ita in hac vita nō vi
demur frui: ſʒ tm̄ vti. vbi gaudem⁹ in ſpe. cuz
ſupra dictū ſit frui eē amore inherē alicui rei
pp ſe. Quaſi etiā hic multi adherēt deo.
¶ Determiatio eoꝝ que vident̄ ꝯria.
Hec ergo que ſibi ꝯdicē vident̄: ſic de/terminam⁹ dicētes nos ⁊ hic ⁊ i fu
turo frui: ſʒ ibi ꝓpe ⁊ pfecte ⁊ plene vbi per
ſpem videbim⁹ quo fruemur. Hic aūt duz in
ſpe ambulam⁹ fruimur qdē: ſʒ nō adeo plene
Aug⁹. Ūn in li. x. de tri. Fruimur cognitis in qbus
volūtas eſt. Idē in li. de doc. xp̄iana ait. An/
geli illo fruētes: iā beati ſunt: quo ⁊ nos frui
deſideram⁹. ⁊ q̄ʒtū in hac vita iā fruimur: vl'
p ſpeculū in enigmate tāto nr̄az pegriationē
⁊ tolerabili⁹ ſuſtinem⁹. ⁊ ardēti⁹ finir cupim⁹
¶ Alia determinatio.
Pōt etiā dici q q fruit̄ ēt in hac vita nō tm̄ hēt gaudiū ſpei. ſʒ ēt rei: q: iam
delectat̄ in eo qd̄ diligit. ⁊ ita iā rē aliqtenus
tenet. Cōſtat igit̄ q debem⁹ deo frui ⁊ nō vti.
Illo eni vt ait Aug⁹ frueris quo efficierꝭ bea
tus: ⁊ in quo ſpem ponis vt ad id ꝑuenias.

De hoc idē ait in li. de doc. xp̄i. Dicim⁹ nos ea Aug⁹.
re frui quā diligim⁹ pp ſe. ⁊ ea re fruēduz no/
bis eē tm̄ qua efficimur beati. ceteris vo vtē/
dū. Frequēter tñ dr̄ frui cū delectatiōe vti. Cū
eni adeſt qd̄ diligit̄. ēt delectationē ſecū gerit.
ſi tñ p eā trāſieris ⁊ ad illud vbi ꝑmanēduz ē
eā retuleris: vteris ea. ⁊ abuſiue nō ꝓpe dice
ris frui. Si vo iheſeris atqʒ pmāſeris finē in
ea ponēs leticie tue. tunc vere ⁊ ꝓprie frui di
cēdus es. Qd̄ nō eſt faciēdū niſi in illa trini/
te. ideſt ſummo ⁊ incōmutabili bono.
¶ Utrū hoib⁹ ſit vtendū vel fruendum.
Cuz aūt hoies q fruunt̄ ⁊ vtunt̄ alijs rebus res alique ſunt. Querit̄ vtrum
frui debeāt an vti: aut vtrūqʒ? Ad qd̄ ſic rn̄/
det Aug⁹ in li. de doc. xp̄i. Si pp ſe hō diligē Aug⁹.
dus eſt fruimur eo. ſi pp aliud: vtimur eo. Ui
det̄ aūt mihi pp aliud diligēdus. Qd̄ eni pp
ſe diligēdū eſt: in eo ꝯſtituit̄ btā vita. cui⁹ etiā
ſpes hoc tpe nos ꝯſolat̄. In hoie aūt ſpes po
nēda nō eſt. q: maledict⁹ eſt q hoc facit. Er/
go ſi liqde aduertas. nec ſeipſo qſq̄ʒ frui dʒ.
q: nō ſe dʒ diligere pp ſe. ſʒ pp illud quo fruē
duz eſt. Huic aūt ꝯtriū videt̄ qd̄ apl's ad Phi
lemonē loquens ait. Ita frater ego te fruar in
dn̄o. Qd̄ ita deteriat Aug⁹. Si dixiſſet tm̄ te
fruar: ⁊ nō addidiſſet in dn̄o: videret̄ finē di
lectionis ac ſpem ꝯſtituiſſe in eo. Sʒ quia il/
lud addidit: in domino ſe finem poſuiſſe: eo/
dēqʒ frui ſignificauit. Cum enim: vt idez Au
guſtinus ait. homine in deo frueris. deo po/
tius q̄ʒ homine frueris.
¶ Hic querit̄ an de⁹ fruat̄ an vtat̄ nobis.
Sed cum de⁹ diligat nos: vt frequenter ſcriptura dicit. que eius dilectio/
nem erga nos multū cōmendat. Querit Au Aug⁹. i
guſtinus quomodo diligit: an vt vtens an vt li. 6 do.
fruens. ⁊ procedit ita. Si fruitur: eget bono xp̄iana.
noſtro. Quod nemo ſanus dixerit. Ait enim
Propheta. Bonoꝛuz meoꝛū non eges. Om/
ne enim bonum noſtruz vel ipſe eſt: vel ab ip
ſo eſt. non ergo fruitur nobis: ſed vtitur. Si
enim nec fruitur nec vtitur: nō inuenio quo/
modo diligat nos. Neqʒ tamen ſic vtitur no/
bis vt nos alijs reb⁹. Nos enim res quib⁹ vti
mur: ad id referim⁹ vt dei bonitate pfruam̄.
De⁹ vo ad ſuam bonitatez vſum nr̄m refert.
Ille enim miſeret̄ noſtri ꝓpter ſuā bonitatē.
nos aūt nobis inuicē pp illi⁹ bonitatem. Ille

nostri misereť vt se pfruamur. nos vo inuicē
nostri miseremur vt illo fruamur. Cuz enim
nos alicuius miseremur. ꝛ alicui cōsulimus.
ad eius quidem facimus vtilitatem eamqꝫ
intuemur. sed ꝛ nostra fit consequens. cū mi
sericordiaz quam alijs impendimus: non re
linquit deus sine mercede. Hec autem mer/
ces summa est: vt ipsa perfruamur. Item
quia bonus est sumus. ꝛ inquantum sumus:
boni sumus. Porro etiam qꝛ iustus est: non
impune mali sumus. ꝛ inquantum mali su/
mus: intantuz etiam minus sumus. Ille er/
go vsus quo nobis vtitur deus: non ad eius
sed ad nostram vtilitatez refertur. ad eius ve
ro tantūmodo bonitatem.

¶ Utrum vtendū an fruēdum sit v̓tutibus.

Hic ꝯsiderāduz est. vtrū v̓tutib⁹ sit vten
dum an fruēdū. Quibusdaz videť
ꝙ eis sit vtendū ꝛ nō fruēduz. ꝛ hoc ꝯfirmāt
auctoritate Aug. qui vt pretaxatū est: dicit nō
esse fruēdū nisi trinitate. i. summo ꝛ incōmu
tabili bono. Item dicūt ideo nō esse fruēduz
eis: qꝛ ꝓpter se amāde nō sunt. sed pp eternā
beatitudinē. Illud aūt quo fruēduz est: pp se
amāduz est. Sed ꝙ v̓tutes ꝓpter se amande
nō sint. imo ꝓpter beatitudinē solā: ꝓbāt au
Aug⁹. ctoritate Augustini qui in li. xiij. de trini. con
tra quosdā ait. Forte virtutes quas pp solam
beatitudinē amamus: sic nobis psuadere au/
dent: vt ipsaz btitudinez nō amemus. Qd si
faciūt etiā ipsas vtiqꝫ amare desistimus: qn̄ il
lā ꝓpter quā solā istas amauimus: non ama/
mus. Ecce his verbis videť Aug⁹ oñdere ꝙ
virtutes: nō ꝓpter se: sed ꝓpter solā beatitu/
dinē amāde sint. Qd si ita est. ergo eis fruen/
dum nō est. Alijs vo ꝯtra videť. s. ꝙ fruēduz
eis sit. qꝛ pp se petēde ꝛ amande sunt. Et hoc
ꝯfirmant auctoritate Ambrosij qui ait sup il/
luz locuz ep̄le ad Gal. Fructus autē spūs est
charitas: gaudiuz: pax: patiētia ꝛc. hic nō no
minat opa sed fructus. qꝛ pp se petēda sunt. si
vo pp se petenda sunt. ergo ꝛ pp se amanda.
Nos aūt harū que videnť auctoritatū repu/
gnantiā de medio eximere cupiētes dicim⁹:
ꝙ virtutes pp se petēde ꝛ amāde sunt. ꝛ tn̄ ꝓ
pter solā beatitudinē. Propter se qdē aman/
de sunt: qꝛ delectant sui possessores sincera ꝛ
sancta delectatiōe: ꝛ in eis pariūt gaudiū spi/
rituale. Uerūtn̄ non est hic con sistendū: sed

vltra gradiēduz. Non hic hereat dilectionis
gressus: neqꝫ hic sit dilectionis terminus. sꝫ
referať hoc ad illud summū bonū cui soli oi
no inherēdū est. qꝛ illud pp se tm̄ amādū est.
ꝛ vltra illud nihil querēdū est: illud est enim
supremus finis. Ideo Aug⁹ dicit ꝙ eas diligi
mus pp solā btitudinē: nō quin eas pp se dili
gamus: sed qꝛ idipm̄ ꝙ eas diligimus referi/
mus ad illud summū bonū cui soli inherēdū
est: ꝛ in eo pmanēdum. finisqꝫ leticie ponen/
dus. quare virtutib⁹ nō est fruēdū. Sed dicet
aliqs. Frui est amore inherere alicui rei pp se
ipsaz vt p̄dictū est. Si ergo pp se v̓tutes amā
de sunt: ꝛ eis fruēdū est. Ad qd dicimus in il
la descriptiōe vbi dr̄: pp seipsam. intelligēdū
est tantūmō vt. s. ameť pp seipsaz tm̄: vt nō re
ferať ad aliud: sꝫ ibi ponať finis: vt supra oñ/
dit Aug⁹ dicēs. Si inheseris atqꝫ pmāseris fi
nē ponēs leticie. tunc vere ꝛ ꝓprie frui dicē/
dus es. qd nō est faciēduz nisi in illa trinitate
idest sūmo ꝛ incōmutabili bono. Utendum
est ergo virtutibus: ꝛ per eas fruenduz sum/
mo bono. Ita ꝛ de voluntate bona dicimus.
Unde Aug⁹ in libro. x. de trinitate ait. Volun Aug⁹.
tas est per quā fruimur: ita ꝛ per v̓tutes frui/
mur: nō eis nisi forte aliq̄ v̓t⁹ sit deus: vt cha/
ritas de qua post tractabiť. ¶ Epilogus.

Omnium igitur que dicta sunt ex quo de re
bus specialiter tractauimus: hec
summa est. Qd alie sunt quibus fruendū est.
alie quib⁹ vtendū est. alie que fruūť ꝛ vtunť
ꝛ iter eas qb⁹ vtēdū ē: etiam quedā sunt per
quas fruimur: vt virtutes ꝛ potētie animi: q̄
sunt naturalia bona. De quib⁹ oībus anteqꝫ
de signis tractemus: agendum est. ac primum
de rebus quibus fruendū est. s. de sancta atqꝫ
indiuidua trinitate.

c Circa primā distinctionē. Quero vtꝝ Dis. i.
finis vltimus sit p se obiectum
fruitionis. Et videť primo ꝙ nō. p augu.
83. q. q. 3. Fruendum est bonis inuisibi/
libus: ergo non tantū fruendū est vltimo fine. ¶ Itē
capacitas fruentis est finita: igiť pōt satiari aliquo fini
to. Probatur añs: qꝛ natura subiecti est finita: igitur
ꝛ eius capacitas. Itē aliquid est maius capacitate aie
vt deus: ꝛ aliquid minus vt corpus. ergo aliquid est
equale. sed tale est minus deo: ergo deo vel vltimo fi
ne non est fruendum. ¶ Itez quecunqꝫ forma satiat
capacitatē materie: ergo qdcunqꝫ obiectū satiat capa
citatem potentie. Cōsequētia patet a simili. Probať
añs. quia si forma non satiaret capacitatem materie.
igitur

igiť ſtãte illa forma in mã inclinareť ad aliã nãliter. ergo violẽter quieſceret ſub iſta. Nã quodcũq͂ ꝓhi/bens aliq̃d ab illo ad q̃ȯ eſt inclinatio nãlis: eſt vio/lentũ. vt pꝫ de quiete grauis ex͂ centri. ¶ Item ṽtu/tes ꝓpter ſe diliguntur. ergo ſunt obm̃ fruitiõis. Pro batur añs: q: ſunt bona honeſta. honeſtum aũt eſt ꝙ ſua vi nos trahit ꝛ dignitate allicit. ¶ In oppoſitũ. Augu. ij. de doctrina xpiana. Res quib⁹ fruẽdũ eſt ſunt pater ꝛ filius ꝛ ſpũſſctũs ꝛ hi tres ſunt vna res. ¶ In iſta q̃õne p̃mo aliq̃ premittã: deinde ꝯclõnes ſubiũgã. Quãtũ ad p̃m̃ notãdũ ꝙ fruitio eſt act⁹ vo/lũtatis tẽdẽtis ad aliq̃d ꝓpter ſe acceptãdo illud tanq̃ ſummũ bonuꝫ. Unde Augu. p̃mo de doctrina chri/

Rñño frui qd eſt ꝛ frui ꝛ ſo du/plex ſtiana. Frui eſt alicui amore inherere ꝓpter ſe. Uſus vo eſt actus volũtatis tendentis in aliq̃d ꝓpter aliud. Sicut naq͂ in itellectu ſunt duo act⁹ aſſentiẽdi alicui cõplexo: vn⁹ q̃ aſſentiť alicui ꝓpter ſe ſicut p̃ncipio. Alius quo aſſentiť ꝓpter aliud ſicut ꝯcl̃oni: ita in vo/luntate ſunt duo act⁹ aſſentiendi bono ſcꝫ ꝓpter ſe ꝛ ꝓpter aliud. p̃mus vocať fruitio ꝛ ſcd̃s diciť vſus. Preter aũt hos duos aſſenſus voluntatis põt poni tertius qui eſt act⁹ neuter. Uoluntati enim põt oñdi aliq̃d bonũ abſolute apprehẽſuꝫ nõ ſub rõne ꝑ ſe bo/ni: nec ꝓpter aliud bonũ: ꝛ circa illud põt volũtas ex libertate ſua elicere actũ volẽdi illud abſolute abſq͂ reſpectu ad aliud ꝛ abſq͂ fruitione ꝓpter ſe: ꝛ vlteri⁹ põt imperare itellectui vt inq̃rat q̃le bonũ ſit illud ꝛ q̃liter volenduꝫ: ꝛ tũc põt illi aſſentire ſic vel ſic. Et vltra hoc poniť in volũtate delectatio que eſt paſſio ꝯñs actum ꝑfectum (ex 4° ethicoꝝ) Licet aũt fruitio ꝓprie ſũpta ſit act⁹ volũtatis: q: vt ait Aug. 83. q. 3. Peruerſitas eſt frui vtẽdis ꝛ vti fruẽdis. Peruerſi/tas aũt eſt in actu volũtatis elicito: q: delectatio nõ eſt praua niſi q: act⁹ elicitus eſt prauus. Sumiť tñ large fruitio aliq̃ñ pro ipſa delectatiõe. ¶ Itẽ notandũ ꝙ duplex eſt fruitio. ſ. fruitio ordinata ꝛ fruitio in cõi. Ordiata eſt q̃ñ ordinať ſm̃ debitas circũſtãtias. Frui/tio in cõi eſt ſiue habeat debitas circũſtãtias ſiue nõ.

ꝯcluſio ꝑhma. ¶ Quãtũ ad 2m̃ ſit hec p̃ª ꝯcl̃o. Ordiata fruitio tm̃ hꝫ vltimũ finẽ pro obo: ꝓbať. q: ſicut tantũ eſt aſſen/tiẽdũ per intellectũ p̃mo ṽo ꝓpter ſe. ita tantũ eſt aſ/ſentiẽdũ ꝑ volũtatẽ p̃mo bono. Illud eni ſolum eſt ꝑfecte q̃etatiuũ volũtatis cuꝫ in ipſo ſolo ꝑfectiſſime includanť alia entia. Sumiť aũt hic finis ꝓ ſubſtrato finis: ꝛ nõ ꝓ illo reſpectu. reſpect⁹ .n. rõnis nõ põt eẽ

2ª ꝯcl̃o ꝓpria rõ obiecti fruibilis. ¶ Scd̃a ꝯcl̃o. Obm̃ frui/tionis in cõi eſt finis vltim⁹. vel verus finis vel appa/rẽs. q. ſ. oñdiť volũtati a rõne errãte. vl̃ finis ꝓſtitu⁹ a volũtate. Primũ mẽbruꝫ pꝫ ex p̃cedẽtib⁹. Scd̃m aũt pꝫ. q: itellect⁹ põt offerre aliq̃d volũtati tanq̃ vl/timũ finẽ. Tertiũ aũt ꝓbať. q: volũtas cum ſit libera põt aliq̃d ſibi ꝓ fine ſtatuere: volendo illud ꝑp ſe: ꝛ

ad rões ad aliud nõ referendo. ¶ Ad arg⁹. Ad p̃m̃ dico ꝙ bona ſibi dñr in plurali nõ ꝓpter pluralitatẽ eſſentia/rũ. ſed ꝓpter pluralitatẽ ꝑfectionũ in deo fruibiliũ. ¶ Ad 2m̃ dico ꝙ capacitas eſt finita ſubiectiue: ſꝫ eſt īfinita obiectiue. q̃ȯ eni ẽ ad finẽ eſt finitũ. tñ relatio finis ad q̃ȯ ẽ nõ fundať niſi in īfinito. Et ſi arguas ꝙ obm̃ adequatũ po⁹ ipſaꝫ faciat: tale aũt eſt finitũ cuꝫ po⁹ ſit finita. Rñdeo ꝙ obiecti ad potẽtiaꝫ nõ req̃ri/tur adeq̃tio in entitate q̃ req̃rit ſilitudineꝫ coꝝ q̃ ad/equanť ſm̃ eiuſdẽ nãe vel forme ꝑticipationem. nec ꝓportio ſeu habitudo vel cõparatio ſꝫ cõmẽſuratio/nẽ: ſꝫ quã exceſſiuꝫ aliq̃lẽs ſumptũ reddit excedẽs: ſꝫ req̃riť adeq̃tio ꝛ ꝓportio in rõne obiecti. puta mo/tiui ad mobile: ſeu actiui ad paſſiuũ in q̃ eſt diuerſi/tas nãrũ ꝛ nõ ſilitudo. q: vnũ eſt finitũ ꝛ aliud infini/tũ. Obiectũ igiť hoc mõ adequatũ faciat. Nõ aũt eſt neceſſe ꝙ ſit ſilitudo ꝓportionatoꝝ adinuicẽ: ſꝫ inter illa pleruq͂ eſt diſſilitudo ſicut pꝫ de mã ꝛ forma: ꝑte ꝛ toto: cauſa ꝛ cauſato. ¶ Ad 3m̃ dico ꝑ idem ꝙ ſ. nihil eſt mai⁹ in rõne obiecti obo ꝓportionato aie. ſꝫ aliq̃d ſit mai⁹. i. maiori mõ attingibile ꝙ poſſit ab aia attingi. ſicut idẽ albũ ꝑfecti⁹ attingiť a viſu perfe/ctiori q̃ imꝑfectiori. ¶ Ad 4m̃ dico ꝙ nõ q̃cũq͂ for/ma faciat mãe appetitũ totalr̃ extẽſiue: q: tot ſũt ap/petit⁹ mãe ad formas: q̃t ſunt forẽ receptibiles i mã. Scd̃m eni cõmẽtatorẽ. xij. meth. Nũs potẽtiarũ in mã eſt ſm̃ nũm ſpecieꝝ. Nulla igiť vna forã põt ſa/tiare oẽs appetit⁹ mãe: niſi ꝯtineat oẽs alias. talis aũt nõ eſt forã celi cũ nõ ꝯtineat ṽtualr̃ aiaꝫ intellectiuã: hoc igiť cõpetit ſoli eſſentie diuine q̃ nõ hꝫ ꝓprie rõ/nẽ forẽ. Quia aũt ipſa eſt obm̃ ꝯtinẽs oĩa alia iõ ꝑfe/ctiſſime eſt quietatiua ipſius aie. Cũ aũt ꝓbať ꝙ que/libet forã faciat mãm. als violenter q̃ſceret. dico ꝙ nõ eſt violẽta quies niſi q̃ñ quieſcẽs determiate iclinať ad oppm̃. vt pꝫ de quiete grauis ſup trabẽ. Mã aũt q̃ eſt ſub vna forã non determiate inclinať ad oppm̃. ꝛ iõ nõ q̃ſcit violẽter ſed nãliter ꝑp idetermiatã icli/nationẽ ad quãcũq͂. ¶ Ad 5m̃ dico ꝙ aliq̃d eſſe di/ligibile ꝓpter ſe põt accipi duplr̃. vno mõ ſic ꝙ nõ ſit aptum ad aliud referri. ꝛ tale eſt obiectũ fruitionis. Alio mõ ꝙ ſit ſic ꝓpter ſe diligibile: ꝙ etiã ſit natum ꝓpter aliud diligi ꝛ hmõi ſunt ṽtutes q̃ fruct⁹ dñr: q: ꝓpter ſe appetunť: nõ ꝙ ad beatitudinẽ nõ referan/tur: ſed q: in ſe hñt vnde nobis placere debeant.

v Trum fine apprehẽſo ꝑ intellectuꝫ neceſſe ſit volũtatẽ frui eo. q.ij.

Q̃ȯ ſic Auicẽna 6° metaphi. delectatio ẽ ꝯiũctio ꝯuenientis cum ꝯuenienti. ſed finis nec̃io ꝯuenit voluntati. igiť ex ꝯiũctione eius cũ vo/luntate ſequiť delectatio ꝛ per ꝯñs fruitio. ¶ Item finis mouet metaphiſice: ſicut efficiẽs mouet ꝓprie. ſed efficiẽs approximatũ paſſo nõ ipeditũ de neceſſi/tate mouet. igiť finis approximat⁹ ꝛ pñs volũtati nõ impedit⁹: mouet neceſſario metaphiſice. ¶ Iteꝫ oẽ mobile ꝓſupponit aliq̃d imobile. igiť act⁹ volũtatis varij ꝛ mobiles ꝓſupponũt aliquẽ actũ imobilem. ¶ In oppoſitũ neceſſitas nãlis nõ ſtat cũ libertate: cuꝫ nã ꝛ volũtas habeãt oppm̃ modum p̃ncipiãdi. igiť cũ mõ p̃ncipiãdi volũtatis q̃ agit libere non ſtat neceſſitas nãlis. ¶ Pro reſponſione ſciendũ ꝙ iſta q̃dru. q̃ſtio põt intelligi de fine obſcure apprehẽſo in vli ſi/ expõ ti/ cut cõcipimus beatitudinẽ in cõi. vel obſcure appre/ tuli q̃. henſo in ꝑticulari ſicut ꝯcipim⁹ beatitudineꝫ in deo co/trino vel de fine clare viſo in habente volũtateꝫ ſup/

nāliter eleuatā per habitū charitatis. vel 4° de fine clare viso in nō hñte talē habitū. vt si de° de potētia absoluta se ostēderet intellectui non dando habitum aliquē supnaturalem volūtati. ¶ Quātum ad istos quattuor articulos est q̄dā opinio dicēs p° quantū ad pmū q voluntas de necessitate fruit fine vltimo sic apprehēso obscure ī in vlī. qd̄ pbat tripl'r. pmo per illud 1° phisicoꝝ. Sicut se hȝ pn̄m in speculabilib°. sic finis in opabilib°. sed itellect° de necessitate assentit pmis pncipijs in speculabilib°. igit voluntas de necessitate assentit pmo fini in opabilib°. Scdo hoc idē pbatur. q2 volūtas necessario vult illud cui° participatione vult quicqd vult. sed participatione vltimi finis vult qcqd vult. igit. Probatio minoris. q2 nihil vult nisi in q̄tū est quoddā bonū. oē aūt aliud bonū est pticipatio quedā sūmi boni qd̄ est vltum° finis. ¶ Item volūtas non pōt non velle aliqd nisi in quo est aliqs defect° boni vel aliq̄ ratio mali: in vltimo fine nō apprehēdit aliqs defect° boni vel aliq̄ rō mali: igit. ¶ Quantū ad scdm dr̄ q fine sic obscure apprehēso in particulari pōt volūtas nō frui cū non possit frui aliquo qd̄ est sibi incōpossibile: sicut pȝ de peccāte mortaliter. ¶ Quantū ad tertiū dicit q necessario fruitur fine sic viso: ita q deus de potentia absoluta nō pōt separare visionē a fruitione: ī pbat per tertiā rōnem pcedentē: q2 in eo nō est aliq̄ ratio mali. ¶ Quātū ad 4m articulū dr̄ q impossibile est volūtatē charitate nō eleuatam frui fine etiā viso: q2 agere psupponit esse. igit agere supnāle psupponit esse supnāle. volūtas illa nō habet eē supnāle: igit. ¶ Item tūc volūtas posset ex puris nālib° esse beata. ɔ̄ñs est fl̄m: q2 tūc charitas non esset necessaria ad beatitudinē volūtatis. pbat ɔ̄ña: q2 frui fine sic viso videt esse beatitudo. ¶ Cōtra pm articulum arguitur sic. act° intellect° circa finē est in ptāte volētis: cū possit auertere intellectū a ɔ̄sideratione finis: igit actus volūtatis. pbat ɔ̄ña: q2 actus volūtatis magis est in ptāte nostra q̄ aliqs alius actus. vt eni ait Aug. p° retractationū: nihil tam est in ptāte volūtatis q̄ ipsa voluntas: qd̄ nō intelligit nisi de actu elicito vel eliciēdo. nō igit fruit necessario ipso fine. ¶ Cōtra 3m articulum arguo sic. diuersa approximatio passi ad agēs nō causat necessitatē: sed tm̄ intēsiorē actionem. vt patet de calido respectu calefactibiliū plus vel minus approximatoꝝ: sed diuersa psentia obiecti cogniti. puta visi vel nō visi non videt esse nisi q̄si diuersa approximatio eius: circa qd̄ dȝ esse actus volēdi ad voluntatē. igit illud nō diuersificat necessitatē ī non necessitatē. ¶ Itē cū visio sit prior fruitione ī non depēdeat ab ipsa: poterit esse sine ipsa. pbat ɔ̄ña: q2 q̄cūqȝ nāe distincte absolute sic se hūt q pus eēntialiter nō depēdet a posteriori: pōt eē sine posteriori sine contradictiōe. ¶ Cōtra quartum articulū arguo sic. Bonum sub ratione vniuersali ī obscure apprehensum potest esse volitū a voluntate nō eleuata per habitum supernaturalem. igitur multomagis idem obm clari° visum potest esse ab ipsa volitum. probat consequētia: q2 si obiectum volubile minus sufficiēter approximatum voluntati. pōt terminare sufficiēter actum voluntatis: multomagis si idē est pfect° approximatū. Aliter igit respōdeo fm scō. ¶ Quātum ad primū articulū dico q sicut volūtas non necessario fruitur his que sunt ad finem. sic nec fine sic obscure apprehenso in vniuersali. ¶ Quantū ad secundū articulum concedo cum pma opinione: q voluntas nō necessario fruitur fine sic obscure apprehēso in particulari. Rationes tamē posite in primo articulo cōcludunt cōtra secundū si valent. quas tamē nō reputo cōcludere simpliciter: sed initēs eis in primo articulo nō video quomodo soluat eas in scdo. ¶ Quantum ad tertiū de fine viso: dico q volūtas eleuata nō necessario fruitur quātum est de se. vt videbitur dist. x. ¶ Quantum ad quartum dico q voluntas nō eleuata supnaturaliter potest frui isto fine. ¶ Ad argumenta pro opinione ad primum dico q non est ibi omnimoda similitudo: sed in hoc est similitudo q sicut pncipium ī conclusiones sunt ordinate cognita: q2 cognitio conclusionū depēdet a noticia principiorū: sic finis: ea que sunt ad finem sunt ordinate volita. Sed in hoc est dissimilitudo: q2 intellectus necessario assentit pmis pncipijs cū agat naturaliter. non sic autem est de volūtate respectu finis cum sit agens liberum. ¶ Ad secundum dico q voluntatem velle aliquid participatione alicuius pōt intelligi dupliciter. vel participatione vt efficiētis vel participatione vt pmi obiecti propter quod volitū vult alia. Primo modo maior est falsa: q2 illud cuius participatione vt efficientis est aliquid volitum: nō oportet esse volitū: sicut illud quod est efficiēs alicuius visi non oportet esse visum. Videtur enim color: lȝ deus nō videat qui colores producit. Si secūdo modo intelligatur de participatione vt primi obiecti voliti: tunc minor est falsa. Nō enim virtute dei voliti volo quodcūqȝ volitum. ¶ Ad tertium dico q lȝ in vltimo fine non sit aliquis defectus boni: volūtas tn̄ cum sit libera pōt nō elicere actū volēdi circa ipm. pōt enim agere ī nō agere. ¶ Ad primū de quarto articulo cū arguit de agere ī esse: dico q illud agere respectu volūtatis nō est supernaturale: q2 volūtas pōt naturaliter elicere actū circa obiectū illi tercūqȝ ostēsum. ¶ Ad scdm dico q illo casu posito volūtas nō esset beā ex puris nālib°: q2 nullus intellect° creatus pōt deum nāliter videre. Nullū enim intellectū creatū mouet essentia diuina p modū nature: sed mediāte actu volūtatis. ¶ Ad arg° pncipalia. Ad pm nego minorē: q2 finis nō ɔ̄uenit necēo voluntati actualr̄: lȝ ei ɔ̄ueniat aptitudinalr̄. Ad 2m dico q minor nō est vera de agēte libero cuiusmodi est volūtas. ī iō sicut ɔ̄tingēter agit sic a fine amato mouet metaphisice ɔ̄tingēter. ¶ Ad tertiū dico act° voluntatis mobilis nō presupponit aliquē actum scdm imobilē: sed actum primū scilicet voluntatē que est sufficiens ratio eliciendi illas varias volitiones.

Henr. q̄dlib. 3. q. xvij.

1. ar. h° op.

tertiū ar.

Quār° Et af. p h° arti.

Obie. ɔ̄ dicta.

Rñ° fm scotum

Ad ar. p opi.

Tertio querit de scdo fruitionis. vtrū. s. oia fruant? Arguit q sic: q2 oia bonū appetūt. 1° ethicoꝝ. ī aliquod

q. 3.

aliquod bonum non propter aliud. igitur fruuntur ¶ Contra fruimur cognitis ſm Augu. ſed non oīa
R̄nſio cognoſcunt: igitur. ¶ Reſponſio q̄ cum fruitio ſit actus voluntatis: nō omnia fruuntur proprie ſumēdo nomen fruitionis. ſed illa ſolum que habēt intellectum ⁊ voluntatem. ¶ Quod autē dicit Augu. 83 q̄. xxx. q̄ frui qualibet corpali voluptate nō abſurde eſtimātur beſtie: intelligit̄ de fruitione improprie ſumpta pro cōplacentia vel inheſione quā habent erga ſenſibilia proprie aūt dicunt̄ frui illa que habent
volūtas intellectum ⁊ voluntatē. Eſt aūt voluntas q̄druplex
q̄dru. ſ. voluntas diuina: voluntas creata beata: volūtas iuſti viatoris: ⁊ voluntas mortaliter peccātis. Voluntas diuina fruit̄ p̄mo ⁊ per ſe ⁊ imobiliter: q̄ ipſa adheret neceſſario vltimo frui nō per habitū vel actuʒ differentem nec virtute alicuius cauſe ſuperioris ⁊ aſſimilatur hec fruitio quieti terre in centro cui adheret imobiliter primo ⁊ per ſe nō per naturā alterius corporis a quo participet grauitatē. Ponderi nāq̄ in corporalibus correſpondet voluntas in ſpiritualibus: q̄ ſicut corpus pōdere: ſic animus amore fruitur ſm Augu. in libro de trinitate. Et ſicut centrum eſt vltimus terminus quietis corpoꝝ grauium: ſic finis vltimus eſt centrū vltimate quietatiuū aīoꝝ. Vn̄ ſm quēdā ſapientē. Deus eſt ſpera intellectualis cuius centrū vbiq̄ eſt: circūferētia nuſq̄. Volūtas aūt creata beata fruitur perpetuo ⁊ per ſe: q̄ per formā intrinſecā. ſ. per habitum charitatis: ſed nō p̄mo: q̄ hoc habet a deo: ⁊ aſſimilat̄ hec fruitio quieti metalloꝝ exiſtentiū in viſcerib⁹ terre: que adherent centro imobiliter ⁊ per ſe ſed nō p̄mo: q̄ adherent per grauitatē participatā a terra. ¶ Volūtas aūt iuſti viatoris fruit̄ per ſe: ſed nō imobiliter nec primo. ⁊ aſſimilat̄ hec fruitio quieti grauiū exiſtētium in ſuꝑficie terre q̄ adherēt cētro mediāte terra ſed nō imobilr̄. Viator nāq̄ p̄ter actuʒ deſiderij quo viator iuſt⁹ appetit deū ſibi actu ɔcupiſcētie hʒ aliū actuʒ amicicie. volēdo deuʒ in ſe bene eſſe: ⁊ hmōi actus eſt fruitio. ¶ Volūtas vō mortalr̄ peccantis fruit̄ quantū eſt ex parte ſui inquantū ſe q̄etat in obiecto creato qđ ꝑpter ſe amat: ſed nō ſimplr̄ quietat̄ quantū eſt ex p̄te obiecti: q̄ nō adheret obiecto qđ eſt ꝑfectiſſime q̄etatiuū in vniuerſo. ⁊ ideo nunq̄ ſatiat̄: quantūcū q̄ illi obiecto inhereat: ⁊ talis fruitio aſſimilat̄ quieti illius q in naui quieſcit qui nō ſimplr̄ quietatur nec mediate nec imediate in ordine ad cētrū qđ eſt vltimate quietatiuum corpoꝝ: cū corpus cui adheret nō ſe habeat vniformiter ad ip̄m centrū. Fruit̄ aūt talis nō quidē obiecto ſui actus qđ amat amore concupiſcentie: ſed ſeipſo quē amat amore amicicie ⁊ cui ɔcupiſcit illud obiectum. Vnde augu. xiiij. de ciuitate dicit. Duas ciuitates fecerunt duos amores: ca ciuitatem diaboli amor ſui vſq̄ ad contemptuʒ dei. Ciuitatē dei: amor dei vſq̄ ad ɔtemptum ſui. ⁊ ſic ad queſtionē. ¶ Ad
Ad ar. argumētum in oppoſitum. dico q̄ illa auctoritas intelligitur de appetitu naturali: quo vnaqueq̄ res inclinatur in ſuam perfectionem. vn̄ nō ſequit̄ ex hoc q̄ omnia fruantur: q̄ fruitio eſt actus voluntatis.

¶ De myſterio trinitatis ⁊ vnitatis. Di. .ij.

Hec itaq̄ vera ac pia fide tenendum eſt: q̄ trinitas ſit vn⁹ ⁊ ſolus ver⁹ de⁹: vt ait Augu. in p̄mo li. de trinitate. ſ. pr̄ ⁊ filius ⁊ ſp̄uſſanct⁹: ⁊ hec trinitas vnius eiuſdemq̄ ſb̄ſtantie vel eētie di: credit̄ ⁊ intelligit̄: q̄ eſt ſūmuʒ bonū qđ purgatiſſimis mētib⁹ cernitur. Mētis.n. humane acies inualida: in tam excellenti luce non figit̄: niſi p iuſticiaʒ fidei emūdetur. Idē in li. retractatio. Non approbo qđ in oꝛōne dixi. Deus q non niſi mūdos veꝝ ſcire voluiſti Rn̄deri.n. pōt multos ēt non mūdos multa ſcire vera. De hac re ergo ſūma ⁊ excellentiſſima cuʒ modeſtia ⁊ timore agendū eſt: ⁊ attētiſſimis aurib⁹ atq̄ deuotis audiēduʒ: vbi q̄ritur vnitas trinitatꝭ pr̄is. ſ. ⁊ filij ⁊ ſp̄uſſācti: q̄ nec piculoſius alicubi errat̄: nec laborioſi⁹ aliqd q̄ritur: nec fructuoſius aliqd iuenitur. Proinde oīs q audit ⁊ legit ea q̄ de ieffabili ⁊ inacceſſibili luce diuinitatis dicūtur: ſtudeat imitari atq̄ ſeruare: qđ venerabilis doctor Auguſtin⁹ in p⁰ li. de trinitate d̄ ſeipſo ait. Nō pigebit me inqt ſicubi heſito q̄rere: nec pudebit ſicubi erro diſcere. Quiſq̄s ergo audit h⁰ vel legit: vbi pariter cert⁹ eſt: pgat mecuʒ: vbi pariter heſitat: q̄rat mecum: vbi errorem ſuū cognoſcit: redeat ad me: vbi mecum: reuocet me. Ita ingrediamur ſimul charitatis viam tendentes ad eum: de quo dictuʒ eſt. Querite faciem eius ſemper. Aug⁹.

¶ Que fuerit intētio ſcribentiū de trinitate

Omnes aūt catholici tractatores: vt in eodem. j. li. Auguſtin⁹ ait q de trinitate q̄ d̄s eſt ſcripſerūt: h⁰ intēderūt ſm ſcripturas docere: q̄ pr̄ ⁊ fili⁹ ⁊ ſp̄uſſctūs vnius ſint ſb̄ſtantie ⁊ inſepabili eq̄litate vn⁹ ſint d̄s. Aug⁹ in li. retrac. vbi dixit de pr̄e ⁊ filio: q gignit ⁊ quē gignit vnū ē: dōʒ fuit vnū ſunt: ſicut ipſa veritas aperte loqtur dicens. Ego ⁊ pr̄ vnū ſum⁹: vt ſit vnitas in eētia: ⁊ pluralitas in pſonis. Ideoq̄ nō ſunt tres dij: ſʒ vnus d̄s: lʒ pater filiū genuerit: ⁊ ideo fili⁹ non ſit q pr̄ eſt: filiuſq̄ a pr̄e ſit genit⁹: ⁊ ideo pr̄ nō ſit q fili⁹ eſt: ⁊ ſp̄uſſanctus nec pr̄ ſit nec fili⁹: ſed tm̄ pr̄is ⁊ filij: ſp̄us vtriq̄ coeq̄lis: ⁊ ad trinitatis ptinens vnitatē. Teneam⁹ ergo pr̄em ⁊ filiū ⁊ ſp̄mſcm̄ vnum eē nāliter deū: Aug⁹.

¶ Ad idem quod ceperat redit vt alias auctoritates supponat.

Nunc vero ad ppositum redeamus: et ad ostendedum psonarum pluralitatem: atqz essentie diuine vnitatē alias scōrum auctoritates inducamus. Moyses dicit. In principio creauit ds celum et terram: p deum significans prem p pncipiū filium. Et p eo q apud nos ds di: hebraica veritas hz heloym qd est plurale huius singularis qd est hel. Qd ergo non est dictū hel qd est ds: sed heloym qd interpretari pōt dij siue iudices: ad pluralitatē psonarum refert. Ad quā etiā illud attinere videt: qd diabolus p serpentē dixit. Eritis sicut dij. pro quo in hebraico habet heloym. ac si diceret. Eritis sicut diuine psone. Ille et maximus pphetarum et regū Dauid. q suā ceteris pfert intelligētiā dicēs. Sup senes intellexi: vnitatē diuie nature oñdens: ait. Dñs nomē est illi. nō dicit dñi. Alibi etiā eiusdē vnitatez et eternitatē simul oñdens: ait ex psona dei. Isrl si me audieris nō erit in te deus recēs. neqz adorabis deū alienū. Aliud hoc vt dicit Ambro. in. j. li. de trini. signt eternitatez. aliud vnitatē sbie indifferētie: vt neqz posteriorem patre: neqz alterius diuinitatis filiū vel spūscm eē credamus. Nā si pre posterior est filius vel spūsctūs: recens est. et si vnius non est diuinitatis alienus est. Sed nec posterior est. quia recens non est nec alienus: quia ex patre natus est filius. ex patre procedit spūssanctus. Alibi quoqz distinctionē psonarum insinuans: ait. Verbo dñi celi firmati sunt: et spū oris eius ois virtus eorum. alibi etiā ait. Bñdicat nos deus deus noster. Bñdicat nos deus: et metuāt eū oēs fines terre. Trina eni pfessio dei: trinitatē exprimit psonarum. vnitatē vo eentie aperit cuz singlariter subiūgit eū. Esaias quoqz dicit se audisse seraphin clamātia. Sctūs sctūs sanctus dñs deus. Per hoc q dicit ter sctūs: trinitatez signt. p hoc q subdit. dñs deus. vnitatē essentie. Dauid quoqz eternā filij gñationē apte insinuat ex psona filij: dicēs. Dñs dixit ad me. filius meus es tu ego hodie genui te. De hac generatiōe ineffabili Esaias ait. Gñationē eius quis enarrabit. In li. quoqz sapie. eternitas filij cuz pre mōstrat: vbi sapia ita loquit. Dñs possedit me ab initio viarum suarum anteqz qcqz faceret a pnci pio. ab eterno ordinata sum anteqz terra fieret. nec duz erāt abyssi: et ego iaz pcepta erā. nec duz fontes nec dū mōtes aut colles. et ego parturiebar. adhuc terrā non fecerat: et cardines orbis terre. qñ pparat celos aderā. qñ appēdebat fundamēta terre cuz eo erā cūcta cōponēs: et delectabar p singulos dies ludēs corā eo. Ecce aptū de eterna genitura testimoniū: quo ipsa sapia phibet se añ mūduz pceptā esse et parturiri. i. genitaz. et apud patrez eternalr existere. Ipsa etiam alibi ait. Ego ex ore altissimi pdij pmogenita añ oēm creaturā. Micheas quoqz ppheta eternā vbi gñationē et tpalē ex Maria simul isinuauit: dicēs. Et tu bethleē ephrata puulus es in milibus iuda. ex te egrediet q sit dñator in isrl. et egressus eius ab initio a diebus eternitatis.

Ambr

¶ Specialia testimonia de spiritusancto.

De spūsctō etiā expssa documēta in veteri testamēto hēmus. In Geñ. enim legit. Spūs dñi ferebat sup aqs. et Dauid dicit Quo ibo a spū tuo. In li. sap. dr spūsctūs disciplne effugiet fictū. benignus eni est spūs sapie. Esa. quoqz ait. Spūs dñi sup me.

¶ De testimonijs noui testamenti.

Nunc vo post testimonia veteris testamenti: de fide sancte trinitatis et vnitatis ad noui testamēti auctoritates accedamus: vt in medio duuz animaliū. i. testamentorum: cognoscat veritas: et forcipe de altari sumat calculus quo tangant ora fidelium. Dñs itaqz xpūs vnitatē diuine essentie ac psonarū trinitatē: aperte insinuat dicēs apostolis. Ite baptizate oēs gentes in noie patris et filij et spūssancti. In noie vtiqz ait: vt Ambrosius ait in pmo li. de trinita. nō in noibus: vt vnitas essentie ostēdat. per noia tria que supposuit: tres esse psonas declarauit. Ipse etiaz ait. Ego et pater vnum sumus. vnuz dixit: vt ait Ambro. in eodem. ne fiat discretio potestatis nature. et addidit sumus: vt patrez filiūqz cognoscas. s. vt pfectus pater filiū pfectuz genuisset credat: et q pater et filius vnum sint. non pfusione psone: sed vnitate nature. Joānes quoqz in epistola canonica ait. Tres sūt qui testimoniuz perhibēt in celo. pater. vbū. et spūssanctus: et hi tres vnuz sunt. Ipse etiaz in initio euāgelij sui ait. In pncipio erat verbum: et verbū erat apud deū: et deus erat verbum. vbi aperte ostēdit filiuz semp et eterna

Ambr

liter fuisse apud patrē: vt aliuz apud alium Apl's quoqꝫ apte trinitatē distinguit dicens. Misit deus spm filij sui in corda nostra. ⁊ alibi. Si spūs eius qui suscitauit iesum habitat in nobis ⁊c. Item alibi trinitatē atqꝫ vnitatē euidētissime cōmēdat dicēs. Qm̄ ex ipso ⁊ p ipm ⁊ in ipso sunt oia: ipi glia. Ex ipso ait: vt Aug' in li. de trini. ait: pp patrez. p ipm dicit pp filiū. in ipso pp spmscm̄. Per hoc vo q nō ait ex ipsis. p ipsos ⁊ in ipsis. nec ait ipsis glia: sꝫ ipsi. insinuauit hāc trinitatē vnum deū esse. sed qꝛ singule pene syllabe noui testamēti: hāc ineffabilis vnitatis atqꝫ trinitatis veritatē ꝯcorditer isinuāt: iductioni testimonioꝝ sup hac re supsedeamus ⁊ rōnib' congruisqꝫ similitudinibus ita esse prout ifirmitas nostra valet: ostendamus.

Aug'.

dis. 2'. c

Circa scdaz distinctionē q̄ro. Utrum deuz esse seu alqd ens infinitū: sit per se notū. ¶ Et videt q sic Damascenus li. i. Eius qd est esse deuz cognitio est oibus nāliter inserta. igitur: est per se notū deuz esse. Probat ꝯña. qꝛ pn' que sunt p se nō sūt nobis nālr cognita. ex 2. metaphisice. ¶ Itē veritatē eē est p se notū: sed deus est vitas. igitur: deū esse est p se notū. Maior pbatur ex opposito suo. Si enim nulla veritas est: igitur verū est nullā vitatez esse. igitur veritas est. ¶ Itē ppōnes habentes necessitatez scōm qd ex terminis habētib' entitatez scōm quid sunt per se note sicut prima principia que sunt p se nota ex terīs habentib' tanrū esse in intellectu. g' multo magis erunt ppōnes per se note que habēt necessitatē ex terīs simpliciter necessarijs: q̄lis est ista deus est. Assumptuz pꝫ qꝛ necessitas prioꝝ principioꝝ ⁊ noscibilitas eorū nō est pp exigentiā terioꝝ: sed tantuz pp cōnexiones extremorū vt sunt in intellectu cōcipiētc. ¶ Cōtra. Per se notū nō pōt negari. sed dicit insipiens in corde suo nō est deus. ergo. ¶ Pro rñsione pmitto q ppō per se nota est illa que per nullā aliā ppōnē habet euidēnā. sed ex terīs pprijs habet euidētem veritatez in intellectu cōcipiēte terminos. si tñ aliqs intellect' nō ꝯcipiat terīos nō minus est p se nota q̄tu in est de se. Tūc dico q ista ppō deus est: est p se nota: accipiēdo deuz sub ppria rōne deitatis. s. pro hac cēntia. vt cognoscit a deo vel a beatis: qꝛ ista extrema nata sunt facere euidētiā de illa cōplexione cuilibet perfecte apphendēti ipsam. vnde illa est imediatissima ad quā resoluunt oēs enūciatiōnes de deo q̄locūqꝫ cōcepto. Si vero accipiat deus eo mō q̄ cōcipimus deum. puta pro ente infinito vel sūmo bono: nō est p se nota qd sic pbatur ppositio p se nota cuilibet intellectui ex terīs cognitis est p se nota. sꝫ hec ppō. Ens infinitū est. nō est euidēs itellectui nostro ex terīs ergo: minor pbatur. qꝛ terīos concipimus anteq̄ eā credamus vel p demōstrationē eam sciamus. ⁊ in illo priori nō est nobis euidēs. Nō enī certitudinaliter eā tenemus nisi p fidem vel demōstrationez. ¶ Ad primum dico q damascenus intelligit q mediāte potētia cognitiua nāliter nobis data possumus cognoscere deū eē ex creaturis. ¶ Ad scdꝫ negat maior. Ad pbationem dico q veritas pōt accipi p fundamento veritatis in re: aut p veritate in actu intellectus cōponente ⁊ diuidēte. ⁊ tūc dico q si nulla veritas est nec in re nec in intellectu. tūc nec est verū nullā veritatez esse nec est verum aliquam veritatē esse qꝛ nec veritate rei: qꝛ nulla res est. nec veritate intellectus. qꝛ nullus intellectus est. ¶ Ad tertium dico q propositiones non dicuntur per se note propter maiorem necessitatem: sed propter euidentem veritatem.

Rñsio

ad p'.

v

Utrum in entibus sit aliqd existens actu infinitū. Et af q non. Si vnū ꝯriū esset actu infinitū nihil sibi ꝯriū esset in nā. igit si aliqd bonū sit actu infinitū nihil eēt mali in vniuerso. Rñsio. maior est vera de ꝯrijs formalr nihil aūt malū ꝯriat deo formaliter. ¶ Cōtra si vtualr ꝯriētur ⁊ est infinitū. nihil patit ꝯriuz sui effectus. qꝛ ppter infinitatez virtutis destruet ofe incōpossibile suo effectui. Exēplū. si sol esset infinite calidus virtualr: nihil relinq̄ret frigidū in vniuerso. ¶ Itez corpus infinitū nullū aliud corpus secuz cōpatit: igit nec ens infinitū aliō ens. Probatio ꝯñe. qꝛ sicut dimēsio repugnat dimēsioni: ita actualitas actualitati. ¶ Item 8' phisicoꝝ. Uirtus infinita si esset moueret in nō tpe. nulla vtus pōt mouē in nō tpe. igit nulla est infinita. ¶ Cōtra ibidem pbat pmū mouens esse potētie infinite: qꝛ mouet motu infinito. sed hoc nō pōt intelligi tantū de infinitate durationis. qꝛ ppter infinitatē potētie pbat q nō possit esse in magnitudine. non repugnat aūt magnitudini fm euz q in ea sit potētia ifinita fm duratiōnē: sicut poneret de celo. ¶ Item in psalmo. Magnus dominus ⁊ laudabilis nimis. Itez damascen. libro primo. capitulo quarto. Est pelagus infinite substantie. ¶ Pria rñsione p' aget de primi entis cāłitate scdo de intellectualitate. ⁊ tertio de infinitate. Quātū ad primuz sit hec pma ꝯclo. Aliqd effectiuū est simpliciter primū ita scꝫ q nō est effectibile nec virtute alterius a se effectiuū: qd pbo sic. qꝛ aliqd ens est effectibile. aut igit a se aut a nullo. vel ab aliquo alio. Non a nullo: qꝛ nullius est causa illud quod nihil est. ne a se qꝛ nulla res est que seipsam faciat vel gignat. xij. de trinitate capitulo primo. igitur ab alio effectiuo illud autē sit. a. si. a. sit primum: hoc exponendo habeo propositūz. si non est primum. igitur est posterius effectiuum: qꝛ effectibile ab alio vel virtute alterius effectiuū. Dēt illud alterū ⁊ sit. b. de q̄ af sic de a argutū est. Et ita aut procedetur in infinitum. quoꝝ quodlibet respectu priorum est secundum. aut stabitur in aliquo non habente prius. Licet autē fm philosophos infinitas non sit impossibilis in accidētaliter ordinatis. vt in gñationibus filij patris aui ⁊c. est tamen impossibilis in essentialiter ordinatis. ¶ Differunt autem cause essentialiter ordinate ab accidentaliter

p' p' rñsionis.

taliter ordinatis in tribus. Prima differentia est. qꝛ
in essentialiť ordinatis. scđa inquantum causa depen
det a prima. in accidentaliter nõ ƺ depẽdeat in esse.
Scđa est qꝛ in essentialiter ordinatis est causalitas al-
terius rõnis ⁊ alterius ordinis. qꝛ superior est ꝑfecti-
or. nõ aũt accñtaliter ordinatis: ⁊ hec sequiť ex pria.
Nam nulla causa a causa eiusdẽ rõni dependet essen
tialiter in causando. qꝛ in causatiõe alicuiꝰ sufficit vnũ
vnius rõnis. Tertia est. qꝛ oẽs cause essentialiter ordi
nate simul necessario requiruntur ad causandum.
vnde cause inferiores non possunt suos effectus pro
ducere: nisi prima concurrente. licet prima possit si-
ne alijs. in accidentaliter autem ordinatis non sic. ⁊
hec etiam sequitur ex prima. ¶ Ex his patet ꝙ non
est processus in infinitum in eẽntialiter ordiatis. Si
enim superior sit perfectior ex prima ⁊ secunda dif-fe
rentia. igitur in infinitum superior est in infinitum ꝑ
fectior. ⁊ ita infinite perfectionis in causando. ⁊ ꝑ cõ
sequens non depẽdens ab alia. Quod eni ab alio de
pendet in causando: est in perfecte causans. Item cũ
oẽs cause essentialiter ordinate simul requirantur ad
causandum effectũ ex tertia differẽtia: si in ipsis esset
2a ꝯclo processus in infinitum. tunc infinite cause in actu si-
mul essent. quod nullus phũs posuit. ¶ Secunda
cõclusio sit ista. primũ effectiuũ est incausabile. hoc
pƺ ex precedenti. Cum eni non sit effectibile nõ est fi
nibile. qꝛ causa finalis non causat nisi qꝛ mouet effici
ens. quod igitur non habet causam efficientẽ. nõ hƺ
causam finalẽ. ¶ Itẽ non est materiale nec formale.
qꝛ cause intrinsece includũt imꝑfectionẽ cũ sint par-
tes causati. tum etiã qꝛ seipsis sine agente nõ ꝯstituũt
cõpositũ. Ex predictis pƺ ꝙ primũ effectiuũ est per-
fectionis eminentissime: cum a nullo dependeat. sed
alia ab ipso. ¶ Tertia conclusio. Primum efficiens
3a ꝯclo est vltimus finis. probatur: quia causa ꝑ se agens agit
vltima propter finem. ⁊ prius efficiens propter finem prio-
rem. igitur primum efficiens propter vltimum finẽ
sed propter nihil aliud a se principaľr ⁊ vltimate agit
igitur agit propter se: sicut propter finem. Est autem
causa finalis: non quidem sui: sed effectus quem in se
Arti. 2 ordinat. ¶ Quantum ad secundum articulum qui
est de eius intellectualitate sit hec prima conclusio.
¶ Primum efficiens est intelligens ⁊ volens. pro-
1a ꝯclo batur. primum efficiens dirigit effectum suum in fi-
nem. vt patet ex predictis. igitur vľ naturaľr dirigit:
vel cognoscendo ⁊ amando finem illum non natu-
raliter. quia non cognoscens nihil dirigit nisi in vir-
tute cognoscentis. Sapientis enim est ordinatio. pri
mo metaphysice. sed ꝑmum efficiẽs in nullius vir-
tute dirigit: sicut nec cã tunc eni non esset ꝑmũ. ergo
cognoscendo causat ⁊ amando. Scđa ꝯclo est ista.
2a ꝯclo Intellectio ⁊ volitio primi entis sunt idẽ cũ eius eẽn
tia. ꝓbatur qꝛ cũ sit primũ effectiuũ: ergo ex se hƺ vn
de possit causare quodcunqꝫ causabile circunscripto
oi alio. ƺ circũscripta eius cognitione ⁊ volitione nõ
hƺ vnde posset qđcunqꝫ causabile causare: igiť eiꝰ in-
tellectio ⁊ volitio sunt idẽ cũ eius essentia. ꝓbatio as-
sumpti. qꝛ nihil põt causare nisi ex amore finis velit

illud: velle autẽ presupponit intelligere. ¶ Tertia cõ
clusio. Intellectus primi entis itelligit semꝑ: ⁊ distin
cte ⁊ necessario qđcunqꝫ intelligibile. ꝓbať. qꝛ potest
hoc mõ cognoscere qđcunqꝫ intelligibile. Hoc eniƺ
est ꝑfectiõis in intellectu: posse distincte ⁊ actu cogno
scere qđcunqꝫ intelligibile. imo hoc posse est necessa
rium ad rõnem intellectus. qꝛ ois intellectꝰ est totius
entis sumpti cõmunissime. vt declarabiť di. iij. Nul-
lam autẽ intellectionẽ põt habere intellectꝰ ꝑmi: nisi
eandẽ sibi (ex prima ꝯclusione): igiť cuiuslibet intel-
ligibilis hƺ intelligere actuale ⁊ distinctũ. ⁊ hoc ideƺ
sibi. ⁊ ita semꝑ est necessario. ¶ Quantũ ad tertium Scđus
sit hec ꝯclo. Primũ ens est actu infinitũ: ꝓbatur. qꝛ ar. pria
est primũ efficiens oium. hanc ꝓbationẽ tangit Ari- ꝯclusio
stoteles. viij. physicorum ⁊. xij. metaphysice ⁊ arguiť
sic. Primũ ens mouet motu infinito. igiť hƺ infini-
tam potentiã. ƺ autem primũ ens nõ moueat motu
infinito. sicut Aristo. intendit cũ mundus nõ sit eter
nus. tñ si accipiať istud añs sic ꝙ quantũ est ex parte
sua põt sic mouere. poterit probari intentũ sic arguẽ
do. Primũ agens simul habet virtutem ꝓducẽdi in
finita quantũ est de se. ergo est infinitũ ꝓbať añs qꝛ cõ
tinet oẽs causalitates causarũ secundarũ eminẽtius ꝙ̃
sint in ipsis formaliter. cũ oẽs cause scđe ab ipso ha-
beãt suã ꝑfectionẽ causatiuã. ꝯña vero ꝓbať sic. qcqꝫ
põt aliqua multa simul: quorũ qđlibet reqrit aliquaƺ
ꝑfectionẽ sibi ꝓpriã ꝯcludiť esse ꝑfectius ex pluralita
te talium. ⁊ sic si primũ agens possit simul causare in
finita ꝙ̃tum est de se: seqtur ꝙ erit infinite virtutis. ƺ
aũt nũ effectus hoc nõ ꝑmittat: seqť tñ infinitas virtu
tis eius. sicut potẽs causare albũ: ⁊ nigrũ non est mi
nus ꝑfectũ: ƺ illa nõ sint simul causabilia: qꝛ hoc nõ
ꝓuenit ex defectu agentis: ƺ ex repugnantia corũ. Se
cundo ꝓbatur primũ ens esse virtutis infinite ex hoc
ꝙ intelligit quodlibet intelligibile: hoc sic. Intelligi
bilia sunt actu infinita in intellectu oia intelligente. er
go itellectus actu siľ intelligẽs illa est infinitꝰ. Pro
batur añs. Quecunqꝫ sunt infinita in potentia ita ꝙ
in accipiẽdo alterũ post alterum: nullũ fineƺ habere
pñt: illa oia si siľ actu sũt: sunt actu infinita. nõ eni sũt
finita qꝛ tũc accipiẽdo alterũ post alterũ: tãdẽ possent
oia esse accepta. igiť si non possunt oia esse actu acce-
pta si actu siľ sunt: sunt actu infinita. sed intelligibilia
sunt actu infinita in potẽtia respectu intellectus crea-
ti. vt pƺ. Et in intellectu increato sunt siľ oia intelle-
cta actu: que a creato sunt successiue intelligibilia. igi
tur sunt actu infinita intellecta. Cõsequentiã primi en
thimematis ꝓbo. quia vbi pluralitas ꝯcludit maioreƺ
ꝑfectionẽ ꝙ̃ paucitas: ibi infinitas numeralis conclu
dit infinitã ꝑfectionem. Exemplũ. Posse ferre decẽ
maiorẽ reqrit ꝑfectionẽ potentie motiue ꝙ̃ posse fer
re quinqꝫ. ideo ferre infinita requirit infinitã virtutẽ
motiuam. igitur in proposito cum intelligere. a. sit
aliqua ꝑfectio. ⁊ intelligere. b. sit aliqua ꝑfectio: in-
telligere simul actu infinita esset infinita ꝑfectio. ⁊ sic
talis intellectus erit infinitꝰ. ¶ Ex premissis pƺ pars
affirmatiua questiõis. s. ꝙ in entibus est aliquod ens Correl.
actu infinitum cui scilicet nihil entitatis deest: eo mo- rãsiuus

do quo pōt haberi in aliquo vno. seu qd̓ excedit oē
ens in pfectione vltra oēȝ ꝓportionē determinabilem: ⁊
sic ꝓbatur esse de deo. quantū ad ꝯceptū pfectissimuȝ
quē possumus nālr haberi de deo. de quo dicetur
Rñsio tertia distinctiōe. ¶ Ad argumēta. Ad pmū dico ꝙ
ad ar. si vnū ꝯtrium esset infinitū. ageret ex necessitate natu
re: non cōpateret se cum aliud ꝯtrium. siue esset ei ꝯ
trium formalr vel virtualr. Deus aūt est libere agēs
respectu oium que sūt extra ipm: quare illud argm̄ ni
hil ꝯcludit ꝯ nos. Soluāt igit illud phi ponētes deū
agere ex necessitate nature. ¶ Ad scdȝ. Dico ꝙ nō
ita repugnat entitas entitati: sicut dimensio dimēsio
ni. que qdem repugnāt respectu eiusdē loci. qꝛ vna
dimensio replet locū scdm vltimū sue capacitatis. ⁊
ideo nō pnt simul esse. vna aūt entitas pōt simul esse
cū alia. sicut posset respectu loci esse aliqd corpus nō
repplens locū cum corpore locū replente. ¶ Ad ter
tium dico ꝙ phus vult ꝓbare virtutē infinitam nō eē
in magnitudine. qꝛ tunc moueret in nō tpe. ⁊ intelli
git moueri ꝓprie. vt distinguit ꝯ mutationē: hoc mō
ꝯña includit ꝯ dictionē: etiā añs secundū eum. qualr
autē teneat ista ꝯña: sic declaratur. Si est infinita po
tentia ⁊ agit ex necessitate nature. igit agit in nō tpe.
qꝛ si ageret in tēpore: sit illud tēpus a. ⁊ accipiat ali
qua virtus finita que in tpe finito agat ⁊ sit illud tem
pus b. ⁊ augmentet virtus finita scdm ꝓportionē illā
que est a. ad b. puta si a centuplū est vel si milecuplū
ad b. accipiat virtus cētupla vel milecupla ad illam
virtutē finitā datam. igit illa virtus sic argumentata
mouebit in a. tpe: ⁊ ita ista ⁊ infinita mouebunt in eq̄
li tpe. quod est impossibile: si virtus infinita moueat
scdm vltimū potentie sue ⁊ necessario. Ex hoc igit ꝙ
virtus illa est ifinita. seqtur ꝙ si agit ex necessitate na
ture agit in nō tpe. Ex hoc autem ꝙ ponit in añte ꝙ
est in magnitudine. seqtur ꝙ si agat circa corpus: qd̓
proprie moueat illud corpus. qꝛ virtutē in magnitu
dine vocat phus virtutē extensam. ꝑ accidens ad ex
tensionē magnitudinis. talis aūt si agit circa corpus
hȝ partes illius corporis diuersimode distātes respe
ctu eius puta vnā partē corporis ꝓpinquiorem ⁊ alias
remotiorē. Hȝ etiā resistentiā aliquā in corpore cir
ca quod agit. que due cause. s. resistētia ⁊ diuersa ap
proximatio partiū mobilis ad ipsum mouens: faciūt
successionē esse in motu ⁊ corpus ꝓprie moueri. igit
ex hoc ꝙ in añte illo ponit virtus in magnitudine. se
qtur ꝙ ꝓprie mouebit. ⁊ ita iungēdo ista duo simul.
s. ꝙ est infinitū necessario agēs ⁊ ꝙ est in magnitudi
ne: seqt ꝙ ꝓprie mouebit in non tpe. qd̓ est ꝯdictio.
sed nō seqtur de virtute infinita: que nō est in magni
tudine. qꝛ illa non habebit in passo illas duas rōnes
successionis. Sed tūc est dubitatio cū Aristo. virtutē
infinitā ponat agere ex necessitate nature: lȝ nō moue
at in nō tēpore. aget tn̄ in non tpe. ⁊ sic nihil moue
uebit ꝓprie. Hoc pȝ ex precedentib' ꝑ rōnē potentie
infinite necīo agentis. Istud argm̄ nō est difficile chri
stianis ponētibus deū agere contingenter ⁊ libere. ⁊
sic posse agere ⁊ non agere. ⁊ in tempore ⁊ in nō tē
pore cū non necessario agat nec scdm vltimū sue po
tentie. quantū. s. posset agere. Opinio autē Aristo.
improbabitur questione vltima octaue distinctionis.

q Queritur vtrū tantū sit vnus deus.
Qd̓ non pȝ ad corīn. Si
qdeȝ sunt dij ⁊ dn̄i multi. ¶ Itē deus est.
igit dij sunt. Probat ꝯña. qꝛ sicut singu
lare icludit singlare: ita plale plale. cū singlare ⁊ plu
rale idē significent. ¶ Preterea oē ens ꝑ participa
tionē reducit ad aliqd tale ꝑ essentiā: indiuiduus in q̄
cunqȝ specie creata sūt entia ꝑ participationē. aliogn
non essent multa. igit reducunt ad aliqd tale ꝑ essen
tiam. igit est aliqs hō ꝑ essentiā ⁊ aliquis bos ꝑ essen
tiam. qcqd ꝑ essentiam nō ꝑ participationem est de
us. igit. ¶ Preterea plura bona sunt meliora pau
cioribus bonis. sed qcunqȝ meliora ponenda sunt in
vniuerso. ergo. ¶ Itē plus pōt deus facere q̄ intel
lectus noster cogitare. sed intellect' noster vt pote gē
tium intelligit plures deos oipotētes. ergo deus pōt
hoc facere sed qcqd potest esse in diuinis nā: est ibi: cuȝ
in eternis nō differat esse a posse. ¶ Contra. deutero
nom. vj. Audi israel: dn̄s deus tuus vn' est. ¶ In Rñsio.
ista qōne ꝯclō est certa sed dicunt aliq ꝙ ꝯclō hec nō
est demōstrabilis sed tantū accepta ꝑ fidē. Et ad hoc Opio
habet auctoritas rabymosi ꝙ vnitas dei accepta est a varro
lege. hoc etiā sic ꝓbat. qꝛ si ꝑ rationē nālem posset co
gnosci deū esse vnicū: igit nāliter posset cognosci deū
esse singularē: igit posset nālr cognosci essentia dei
sub rōne singularitatis: cuius oppositū dictū est in qō
ne de subiecto theologie. ¶ Predictis tn̄ nō obstātī
bus: vnitas dei: rōne nāli multipliciter ꝓbat. Et pmo Opio
sic. Si sint duo dij. sint a. ⁊ b. aut igit a: fruit b. aut scoti.
vtit. si vtit: ergo hȝ voluntatē inordinatā. si fruit: er Proba
go est btūs in duobus obiectis totalib' quoꝝ neutruȝ tiones
dependet ab alio. s. in se ⁊ in b: sed ꝯñs est impossibi ꝯclusionis
le: qꝛ nihil pt eē beatū actu in duobus obiectis beatifi intente
cantib' totalib'. qꝛ vtrolibet eoꝝ destructo nihilominus vijs na.
esset beatus igit: in neutro eēt beat'. ¶ Scdo sic ꝓba
tur. Quecūqȝ pfectio pōt numerari in diuersis: plus
pfectiōis hȝ in plurib' q̄ in vno. sicut dr. 8. de trini.
ergo cū infinitū nō possit excedi: non pōt in pluribus
numerari. ¶ Tertio. Si sint duo dij. vterqȝ illoꝝ fa
ceret alterum nulli potentē ꝓhibendo. s. ꝑ suū nolle
esse volitorum ab alio. ¶ Qd̓ si dicat ꝙ concordent
in voluntate: ꝓbo: ꝙ adhuc neuter eoꝝ erit oipotēs.
Nam si a: est oipotēs: pōt producere suo velle quod
cunqȝ possibile volitū aliud a se. Et hoc seqtur ꝙ b.
nullū eoꝝ poterit ꝓducē: ⁊ ita nō erit omps. Qd̓ hoc
sequat pȝ: qꝛ ipossibile est esse duas cās totales eiusdē
effect' in eodē ordine cause: qꝛ tūc aliqd posset eē cā
alicuius a quo illud nō dependet essentialr. Proba
tio. A nullo aliqd dependet essentialr quo nō existē
te nihilominus eēt. sed sic habeat duas causas totales. a.
⁊. b. in eodē ordine cause vtrolȝ illoꝝ nō existente. ni
hilominus eēt ipsum c. ab altero eoꝝ. qꝛ nō existente a.
nihilominus eēt c. ab ipso b. Et tunc nō existēte b. nihil
ominus eēt c. ab ipso a. ¶ Ad illa q̄ sunt pro alia opio
ne. Rñsio ad auctoritatē rabymoysi. Dico ꝙ deū eē
vnuȝ tradit in lege. qꝛ tūc populus iudaic' fuit rudis

⁊ pronus ad ydolatriā ideo indiguit instrui p legē de
vnitate dei: licet per rōnē nālez posset demonstrari.
Ita etiā acceptū est a lege q̄ deus sit. exodi. 3. Ego
sum qui sum. Et apostolus in epistola ad hebreos di
cit q̄ opz accedētem ad deū credere qz est. ⁊ tñ nō ne
gatur deū esse: eē demōstrabile. ergo pari rōne negādū
nō est posse demōstrari deū esse vnū. licet acceptū sit
a lege. ¶ Illa etiā que possunt demonstrari. vtile est
cōmunitati tradi per viā auctoritatis ꝓpter negligen
tiam cōitatis in requirendo veritatē. ⁊ ꝓpter impotē
tiam intellectus. ⁊ ꝓpter errores inquirentiū per de/
monstrationez: qui veritatibus suis multa falsa permi/
scent. vt dicit augustin⁹. xix. de ciuitate dei. Et qz sim
plices sequentes tales demōstrationes possent dubita
re cui esset assentiēdū. ideo tuta via ⁊ facilis est aucto
ritas certa q̄ non pōt fallere nec falli. ¶ Ad rōnem
dicendū q̄ lz possit nāliter cognosci deū esse singula
rem. non tñ sequitur q̄ possit cognosci sub rōne singu
laritatis. Exemplū. Possuz cognoscere sortē eē sin
gularem: ⁊ tñ non possum ipm cognoscere sub pro/
pria rōne singlaritatis. qḋ ex hoc pz. qz posito q̄ sor
tes ⁊ plato habeāt eandē magnitudinē figuraz. ⁊ sic
de alijs accidentib⁹. ⁊ ponant virtute diuina in eodē
loco. nec sensus nec intellect⁹ iudicabit illa idiuidua
esse duo. lz sint duo. ⁊ hoc qz non cognoscit ꝓpriam
differentiā indiuidualē p quā illa adinuicē differūt.
¶ Sed ꝯ predicta arguit sic. Impossibile est intellectuz
cognoscere aliqd inesse alicui: nisi cognoscat vtrūq̄
extremū. si igit intellectus cognoscat singularitatē in
esse sorti: sequitur q̄ cognoscat ipsam rōnē singularita
obiectio tis. ¶ Rñdeo q̄ intellect⁹ cognoscens sortē esse sin
gularē: bene cognoscit rōnem singularitatis in cōi. q̄
scz conuenit oi indiuiduo: sed nō cognoscit ꝓpriā rō/
nem singularitatis p quaz differt ab alio indiuiduo.
¶ Ad rōnes principales. Et primo ad apl'm dico q̄
Ad ar/ loquitur de ydolis q̄ sunt dij nuncupatiue. Unde sub/
gu. pn. dit. ibi nobis aūt vnus deus est: qz oēs dij gentiū de/
monia. ¶ Ad scḋz dico q̄ lz singulare ⁊ plurale idē
includant: nō tñ eodē modo. Singulare eni includit
sub modo ꝯcipiēdi ꝯuenienti ipsi conceptui. plurale
vero sub modo repugnāti ei qḋ cōcipit. ⁊ sic plurale
prout ꝯcludit cōceptū ⁊ modū cōcipiēdi: includit rō
nē quasi in se falsam. ⁊ ideo nō sequit: q̄ plurale sit ve
rum de plurali: sicut singulare de singulari: qz de eo
cuius rō est in se falsa: nihil est verū. ¶ Ad tertiū dico
q̄ oē ens p participationē reducit ad aliqd tale p es/
sentiā. qḋ scz ē tale vel formaliter vel virtualr. Scḋa
pars hui⁹ disiūctiue est vera. ⁊ sic oē ens reducit ad
primū ens: qḋ virtualr ⁊ eminenter ꝯtinet pfectiones
oium entiū. ¶ Ad quartū dico q̄ pluralitas deoruz
nō est melior vnitate dei. cū nō sit bonū qḋ sit plura/
litas principatuū. ex. xij. meta. q̄re nō est ponēda vt
qz includit ꝯdictionē ⁊ repugnātiā vt pz ex pdictis.
¶ Ad vltimū cū dr q̄ plus pōt de⁹ ⁊c̄. dico q̄ nō est
verū de intellectu fantasmatico. qz multa possum⁹ co
gitare scḋm fantasiā q̄ deus nō pōt facere pp ipsoꝝ re
pugnantiā. sz illud bñ est verū de itellectu rōnali. Uñ
luce. j. Nō erit ipossibile apud deū oē verbū id ē ois

cōceptus potentialis nō includens contradictionez.

Circa scḋaz partē huius distinctiōis q̄
rit. Utrū ꝓductio sit in diuinis. Et
arguit q̄ nō. qz nullū ꝓductū est ex se necessa/
riū. qcqd est in essentia diuina est ex se ne/
cessariū. igit: ꝓbat maior tripliciter. p° qz oē ꝓductū
fuit possibile ꝓduci. aliogn ipossibile ꝓduci fuit ꝓdu/
ctū. igit oē ꝓductū aliquā possibilitatez includit. ois
aūt possibilitas repugnat necessario. Scḋo ꝓbat ea/
dem maior. Productū est posteri⁹ ꝓducente. in illo
ergo priori in q̄ ꝓducens intelligit nō intelligit pro/
ductū. ergo in illo priori intelligit ꝓductuz non eē. ⁊
in signo posteriori intelligit eē: igit mutatio. ⁊ sic nō
erit necessitas. Tertio ꝓbat eadē maior. qz nihil ē ne
cessariū ex se ⁊ ab alio fit. sed qḋ est ꝓductū si est ne/
cessariū. est nec̄ium ab alio. igit nō a se. maior pz. qz
si est nec̄iū ex se: est nec̄iū circūscripto oi alio. ¶ Itē
scḋo arguit ad principale. si est ꝓductum. ergo dependet
ꝯñs est falsum. ergo ⁊ añs. Probatio ꝯñe. qz si nul/
lo mō dependet ꝓductuz a ꝓducēte: igit vtrūq̄ ex eq̄
haberet nāːm: ⁊ ex hoc vltra nō magis pexigeret ꝓdu
ctum ad sui ꝓductionē: ⁊ eē q̄ ꝓducēs pħaberet suaz
nāːm q̄ ecōuerso: quod est ꝯ nāːm ꝓductiōis. ¶ Ter
tio ad principale: qz alie mutatiōes que nō ponunt de
rōne sua tantā impfectionē q̄tā ponit gñatio nō pñt
esse in diuinis. igit nec gñatio ꝯña pz. qz remouem⁹
a deo qcqd est impfectionis. Probatio añtis. qz lo/
ci mutatio vel alteratio nō ꝯcedit in deo: que tñ scḋz
aris. 7. physicoꝝ nō ponunt tantā impfectionē q̄taz
ponit gñatio. Multa eni entia pfecta pñt alterari vl'
localr ferri q̄ nō pñt gñari. ¶ Ad oppositū est aug.
4. de tri. Pater est principiū tot⁹ deitatis. sed nō nisi
p ꝓductionē igitur. ¶ Ad qōnez rñdeo q̄ in diuinis Rñsio
est ⁊ pōt eē ꝓductio. qḋ sic declaratur. Quicqd de rō adqōnē
ne sua formali est principiū ꝓductiuū. illud in q̄cūq̄
est sine impfectione: est principiū ꝓductiuū. sed me/
moria pfecta seu itellectus habēs obiectuz intelligibi
le sibi presens ex rōne sua formali est principiū ꝓdu/
ctiuū notitie genite: vt pz in intellectu creato. igit in
quocūq̄ est: erit principiū ꝓductiui. ⁊ hoc scḋm pro
portionē sue pfectionis. sed in deo est scḋm verā rō/
nem sui: ergo ibi est ꝓductio notitie genite. Nulla aūt
ꝓductio p memoriā pfectam est pfecta: nisi sit noti/
tie adequate illi memorie: siue illi intellectui: respectu
talis obiecti. Memorie aūt siue intellectui psone di/
uine (cū sit infinitus) nulla notitia adequat respectu
essentie diuine infinite nisi infinita: qz intellect⁹ iste est
cōprehensiuus illius obiecti ifiniti igit aliqua psona
diuina p memoriā pōt ꝓducere notitiā infinitā. sed il
la erit in nāːa diuina: qz nihil aliud est infinituz. igit in
diuinis p memoriā potest esse ꝓductio ad intra sed si
pōt esse: igit est: qz oē ibi possibile est nec̄iuz. Tale au
tem ꝓductū p intellectū in nullo natū est recipi. tum
qz nō est accidens in diuinis sicut in creaturis: tum qz
talis potentialis passiua ad recipiendū pfectionez ali
am a se: est imperfectionis. Notitia igitur genita p in Cōclu.
tellectū diuinū ꝓducta: est in se subsistēs: ⁊ sic est pso/
na alia a ꝓducente. Nec obstat q̄ intellect⁹ paternus

habet notitiam candē realiter sibi qua formaliter in/
telligit que est ei adequata : quia cum talis notitia nō
sit pducta sed eadē realiter pducenti:non tollit quin
pncipiū pductiuū hēat sibi pductuz adequatū cum
hoc sit perfectionis in pncipio pductiuo. Sz bñ ve/
rum est q̄ cū habuerit pductū adequatum nō poterit
aliud pducere. ꝛ sic q̄ intellectus vt in patre habet p
ductū sibi adequatū. scz filium:ideo ipse intellectus
vt in filijs nō pōt pducere aliū filiuz. nec voluntas vt
Obiec. in spūsancto aliū s.s. ¶ Et si dicat q̄ tale pductū per
intellectū erit frustra cū ille intellect⁹ habeat noticiaz
Rñ⁹. candē sibi qua formaliter itelligit. Rñdeo q̄ nō erit
frustra. q̄ erit summū bonū nec est pductū a pducē
te vt pducens per ipsum pficiatur. sz ex plenitudine
perfectionis ipsius pducētis. Idē pōt argui de volū
tate. q̄ voluntas habens obiectū actu cognoscibile si
bi p̄sentatū ex rōne sua est productiua amoris pfecti.
Sic igitur pz q̄ in diuinis est ꝛ pōt eē pductio. ¶ Ad
ad rōes arg⁹. Ex pmo ad pmā pbōnem maioris primi argu
oppo. menti:dico q̄ possibile vno mō sumitur p illo q̄d pōt
esse ꝛ nō esse. ꝛ sic opponit necessario. Alio mō p il
lo qd nō hz repugnantiā ad esse. ꝛ tale opponit ipoli
nō autē opponit necessario. imo oē necessariū ē pos
sibile hoc mō. ꝛ tale possibile df possibile logicuz qd
q̄dē est modus cōpōnis formate ab itellectu. cui⁹ teri
nō includūt ɔdictionē. ꝛ ita possibilis est hec ppō de
um posse pduci. ꝛ deū esse deū. ¶ Ad scdam pbōnē
maioris. dico q̄ si pria psona est absoluta (vt quidam
ponunt) nō necessario intelligit 2ª persona cū p̄ª. Ex
hoc tñ nō seqt q̄ si p̄ª psona intelligit q̄ itelligatur
scda nō esse sicut nō sequit aial illud qd est in hoie in/
telligitur nō intellecto rōnali. igitur intelligit nō esse
rōnale. ¶ Ad tertiā pbōnē maioris cū df q̄ nihil est
neciuz ex se ꝛ ab alio. dico q̄ verū est. si idē gen⁹ cāe
importet per hec duo. si autē per ly ex se importet cā
formalis. ꝛ per ab alio cā effectiua vel pductiua. dico
q̄ nō est incōueniens idē esse necessariū ex se vno mō
ꝛ ab alio mō. Et ad pbōnē dico q̄ si ē necessariū ex
se formaliter:est necessariū circūscripto quocūq̄ alio
in rōne forme:nō aūt in ratiōe principij productiui.
Istō pz i creaturis si eēnt a deo nec̄ie pducte. (vt po
nebāt phi) hērēt eni entitatē q̄ eēnt fo̊alr̄ nec̄ie. lz i
illa entitate depēderēt a cā pducēte. non tñ haberent
tantam necessitatem quantam habet filius dei. q̄ non
essent necesse circunscripto quocunq̄ alio in natura.
Filius autem dei est necessari⁹ circūscripto quocunq̄
alio in natura quia licet sit a patre. pater tamen nō est
alius in natura ab ipso. ¶ Ad secundum principale
dico q̄ nō sequitur. est ab alio ergo dependens. Ad
probationem concedo q̄ eque independente est na/
tura in producēte ꝛ producto. Et cuz arguitur ex in
dependentia q̄ non est preexigentia. nego consequē
tiam. q̄ vbi est dependentia:ibi est entitas consequēs
aliam entitatem. ꝛ naturam a qua dependet. Quan/
do igitur aliqua habent eandem entitatez:non est ibi
depēdentia. pōt tñ ibi esse p̄exigentia si vnuz suppo
situm habeat illud ab altero. ¶ Ad vltimum dico
q̄ mutationes alie a generatione ex rōne sua forma/
li sunt impfectiores gñatione:quia ipsarum termini
sunt impfectiores. tñ non requirūt tantā impfectio/
nem in subiecto quantā requirit generatio: quia ge/
neratio requirit in subiecto entitatem in potentia ad
esse simplr̄ alie mutationes non:generatio autem nō
transfertur ad diuina sub rōne mutationis vt. s. sup/
ponit subiectuz mutabile:quia hoc est impfectionis:
sed sub rōne pductionis vt vz est ad terminum pdu
ctum:qui terminus est pfectior terminis aliarū mu/
tationum. ꝛ sic bene pōt per generationē accipi eēn/
tia tanq̄ terminus perfectissimus in diuinis. lz non
posset per aliquam aliam mutationez accipi aliquis
alius terminus aliarū mutationuz in diuinis. quia in
cluderet cōpositionē:cuz terminus huiusmodi mu
tationuz sit formaliter accedens cōponibile cuz sbie/
cto. Non se aūt includunt essentialiter productio ꝛ
mutatio cum diuersa respiciant vt dictum est: ꝛ ita ge
neratio transfertur ad diuina sub ratione productio
nis: lz non sub ratione mutationis.

Uarta hoc querit. Utruz ibi sint due
pductiones intrinsece. q̄ nō
arguit sic. Unius nature videtur eē vnus
modus cōmunicandi scdm Auerroys 8°
phi. qd sic pbatur:quia vbi est materia alterius ratio
nis. sed materia est forma alterius rōnis. correspon/
dens diuersis pductionibus est alterius rōnis vt pa/
tet in gñatione per ppagationem ꝛ per putrefactio/
nem:quia ppagatuz gñatur ex semine:aliud autem
non:sed ex aliquo corpore putrefacto. ergo forma
erit alterius rōnis. ꝛ sic vnius nature erit vnus mo/
dus cōmunicādi. ¶ Item diuersoꝝ motuum specie
sunt diuersi termini specie 5° phisicoꝝ. igit si coica/
tiones vel pductiones sunt alterius rōnis: ꝛ termini.
q̄ aūt non sint tantuz due: pbo. quia Aristoteles 2°
phisicoꝝ distinguit naturā ꝛ intellectuz tanq̄ diuer/
sa principia actiua. sed vtriusq̄ ratio inuenitur vere
in deo. q̄ neutꝝ includit impfectionē. ꝛ ad intra: q̄
neutrū est pductiuū ad ex̄. igit p̄ter pductionē vo/
luntatis sunt alie due pductiōes ad itra. ¶ Pre⁹ vi
det q̄ volūtas nō sit pn̄ᵐ pductiuū ad itra. q̄ cū vo
lūtas sit libera:nō determinat ad vnū: sz pōt esse ad
opposita. sz tñ creatura est possibilis eē ꝛ non esse:
nō aūt psona diuina. igit volūtas est tñ pnᵐ pducē
di creaturā ꝛ nō psonā diuinā. ¶ In opp^m arguit.
Rñsio ad.q. Tanti sunt due psone pducte. ergo tñ sunt due p/
ductiones. ¶ Ad qōnē dico q̄ tñ sunt ibi due pdu
ctiones distīcte s̄m diuersas rōnes formales pductio
nuz. ꝛ hoc q̄ tñ sūt duo pn̄ª pductiua hñtia forma
les rōnes pducēdi distīctas. qd sic pbat. Ois plura
litas reducit ad vnitatē vel ad paucitatē tātā ad q̄tā
pōt reduci. sz pluralitas pncipioꝝ actiuoꝝ nō pōt re
duci ad aliqd vnuz pnᵐ pductiuū. q̄ pnª pductiua
que sūt nā ꝛ volūtas: hñt oppositos modos pncipiā
di. q̄ alteꝝ iclinat ex se ad agēduz nālr. alteꝝ libere
in ptāte sua hēt pducere. ergo pluralitas pncipioꝝ
pductiuoꝝ reducit ad dualitatē pncipij videlz pdu
ctiui p modū nāe ꝛ p modū volūtatis. hec aūt i deo
sūt pductiua ad itra: ex qōne p̄cedēti. ¶ Alteri⁹ cuz
in pn⁹

in principio nõ sint nisi duo principia ꝓductiua alterius rõnis igit̃ tantũ sunt ibi due ꝓductiões numero. Probatur ꝯña. qꝛ vtrunq; principiũ hꝫ productionem sibi adequatã ꝛ coeternã. igit̃ stante ista non põt habere aliam. ¶ Contra predicta arguit̃. qꝛ tam intellectus ꝙ essentia sunt ex se determinata ad agendum. igit̃ in diuinis erunt duo principia ꝑ modũ nature vt natura distinguat̃ cõtra voluntatem. ¶ Rñsio ꝙ in hoc principio (qḋ est memoria) cõcurrunt duo. que cõstituunt vnũ principiũ totale ꝓductiuũ ꝑ modũ nature vꝫ essentia in rõne obiecti ꝛ intellectus vt potentia. quoꝝ vtrumq; est ꝑ se quasi partiale principiũ respectu ꝓductiõis adequate huic totali principio. Est autẽ memoria in patre principium opatiuũ patris. quo scꝫ vt actu primo pater formaliter intelligit vt in actu secũdo. Est etiam eadẽ memoria patri principium productiuũ. quo pater existens in actu p̃io: producit vt in actu secundo notitiã genitã. ita ꝙ ad eundem actũ primũ q̃ est memoria patris ordinẽ quẽdã intelligunt̃ habere. intelligere qḋ est opatio patris. ꝛ dicere quod est producere patris respectu notitie genite. Non qdẽ talem ordinẽ. ꝙ intelligere patris sit formale principiũ elicitiuũ verbi. Verbũ enim nõ gignitur ab intelligentia sed a memoria. 15. de tri. sed est talis ordo ꝙ productio verbi ꝑexigit illũ actuꝫ q̃ est intelligere. ita ꝙ pater ꝑ illud principiũ quodam mõ prius est opans ꝙ̃ ꝓducens dr̃ aũt intelligentia intellectus. vt est sub actu intelligẽdi. ¶ Sed instat̃ ꝯ predicta. qꝛ scḋm aug. 3. de tri. verbũ est visio de visiõe: igit̃ actualis notitia est rõ gignẽdi verbũ. ¶ Itẽ querit̃ vnde est ꝙ pater ꝑ dicere ꝓducit notitiã genitam ꝛ nõ ꝑ intelligere. ¶ Ad primũ dico ꝙ aug. 15 de tri. seipm̃ exponit vbi dicit ꝙ verbũ est simillimũ rei de qua gignitur ꝛ ymago eius. De visione scie visio cogitationis. Iste ꝯstructiões sunt intrãsitiue. Nã sicut visio cogitationis nihil aliud est ꝙ̃ cogitatio. ita visio scie nihil aliud est ꝙ̃ scientia. Idẽ igitur est dicere de visione scie nasci visionẽ cogitationis: ꝙ ꝺ scia nasci cogitationẽ. Scia aũt est forma habitualis ꝑficiens memoriã. Nihil igit̃ vult aliud dicere visionẽ nasci de visione: nisi actum scḋm. in intelligẽtia nasci de actu p̃io. q̃ est memoria ꝛ visio hitualis. ¶ Ad scḋꝫ dico ꝙ intelligere est opari patris. opatio aũt inquãtum opatio nõ est ꝓductiua. qꝛ est finis ꝛ ꝑfectio opãtis: ꝛ sic pater nõ ꝓducit ꝑ intelligere: sed dictiõe seu ꝓductione ꝓducit: sicut aliqd calefactiõe calefacit formaliter cuius nõ est aliqua cã prior. ¶ Ad argumẽta ꝑncipalia. Ad primũ qñ ꝺr̃ ꝙ generius nature est tñ vnus modus cõicandi: dico ꝙ illa ꝓpõ cõmentatoris est negãda. Eadẽ eni nã põt gñari ꝑ putrefactionẽ ꝛ ꝑ ꝓpagationẽ. ꝛ hoc qñ talis nã est ita imꝑfecta ꝙ cã equoca siue vniuoca sufficit ad gñationẽ ei⁹. Qḋ ꝓbat aug. 3. de tri. ꝙ gñata ꝑ putrefactioneꝫ ꝓpagat alia ꝓpagãtia q̃ sũt vniuoca genitis a se. igit̃ ꝓpagata ꝛ gñata ꝑ putrefactionẽ sunt vniuoca siue eiusdẽ nature. Ad ꝓbationẽ aũt qñ dicebat̃ ꝙ vbi est mã alterius rõnis ibi est forma alteri⁹ rõnis. dico ꝙ mã ꝑꝫ ari. 5. meta. est ex q̃ fit res cũ insit. Et addit̃ cuꝫ insit. ad differentiam oppositi ex q̃ trãsmutato ꝛ corrupto fit res: nõ aũt iest rei facte. Cũ aũt dr̃ ꝙ vbi est mã alteri⁹ rõnis ibi ẽ forma alteri⁹ rõis: ꝯcedo loquẽdo ꝺ mã q̃ ẽ ꝑs rei existẽs. accipiẽdo v̾o mãꝫ ꝓ opp⁹ ex q̃ corrupto gñatur cõpositũ: nego. Ignis eni eiusdẽ speciei gñat̃ ex aqua corrupta vel ex aere corrupto. In ꝓpagatis aũt ꝛ putrefactis est mã eiusdẽ rõnis primo mõ sed non scḋo mõ. Ad scḋm cũ ar̃ de motu ꝛ termio: dico ꝙ illa ꝓpositio: motuũ differentiũ specie sunt termi specie differentes: est vera: qñ forma scḋm quã est fluxus est eiusdẽ rõnis cum forma terminante. In ꝓposito autẽ ꝓductio est alterius rõnis ab essentia q̃ est terminus formalis acceptus ꝑ eã. qꝛ ꝓductio est relatio essentia aũt est ad se. ꝛ ideo pluralitas ꝓductionũ nõ ꝯcludit distinctionẽ specificã ꝓductoꝝ. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ philosophus in scḋo physicoꝝ distinguẽs nãm ab intellectu nõ accipit intellectũ vt distinguit̃ ꝯ voluntatẽ siue vt est nãliter elicitiu⁹ sue opationis sed accipit intellectũ scḋꝫ ꝙ cũ voluntate ꝯstituit vnũ p̃n^m artificialiũ. ꝛ iõ aliqñ distinguit nãm ꝯ itellectũ aliqñ ꝯ ꝓpositũ: aliqñ ꝯ arteꝫ: idẽ intelligẽs ꝑ oĩa. ¶ Ad quartũ cũ dr̃ ꝙ voluntas est p̃n^m creaturaꝝ. dico ꝙ prius nãliter voluntas dei est p̃n^m productiuũ alicuius ꝓducti sibi adequati ꝙ̃ nõ adequati. Adequatũ aũt infinito est infinitũ. ꝛ ita creatura est secũdariũ volitũ ꝛ ꝓductũ a voluntate. Licet aũt voluntas ꝙ̃tum est de se sit libera in ꝓductione tñ ad intra cũ libertate est necessitas: q̃ non orit̃ a voluntate vt volũtas: sed a volũtate infinita cõparata ad obiectũ: infinitũ. Nec enim voluntas infinita cõparata ad quodcũq; obiectũ: nec obiectũ infinitum cõparatũ ad quancũq; voluntatẽ dat necessitatem amori. sed vtrunq;: vt dicetur. x. distinctione.

U Trum sint tres ꝑsone in essentia diuina. ¶ Arguit̃ ꝙ nõ. Relationes opposite sunt eq̃lis dignitatis. igit̃ si relatio primi ꝓducẽtis tantũ ꝯstituit vnã ꝑsonã. corrñdebit sibi alia relatio tñ ꝯstituẽs ꝑsonã vnam ꝓductã. ꝛ ita erit tñ vna ꝑsona ꝓducta. ¶ Itẽ videt̃ ꝙ nõ sint tñ tres. qꝛ relationibus ꝓductoꝝ correspondent due relationes producẽtiũ. ꝛ eque distinguntur ista extrema inter se sicut illa. igitur si iste due relationes productoꝝ constituant duas ꝑsonas: ꝛ alie due cõstituent alias duas. ꝛ ita erunt quattuor ꝑsone diuine. ¶ Preterea potentia finita durãs in infinitũ posset successiue habẽ effect⁹ infinitos: sicut pꝫ de sole scḋm viam phi. igit̃ potẽtia infinita põt habere infinita producta simul. cũ in infinitũ excedat potentiaꝫ finitã. ¶ In oppositũ mathei. vltimo. In nõie patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti. ¶ Rñdeo ꝙ tantũ sũt tres ꝑsone in essentia diuina qḋ probatur sic. Tantũ sunt due ꝑsone ꝓducte: ꝛ tantũ est vna improducta. igitur tantũ sunt tres. Qḋ aũt tantũ sint due producte. probat̃. qꝛ tantũ sunt due productiões ad intra. ex q̃one precedenti. igit̃ tantũ sunt due ꝑsone producte. ꝓbat̃ ꝯña. qꝛ nulla istaꝝ potest terminari nisi ad vnã ꝑsonam: cum ꝑsona producta sit terminus adequat⁹ illi ꝓductioni. Qḋ aũt tantũ sit vna improducta. probat̃. Quicquid põt esse in pluribus suppositis ꝛ non determinatur

Marginal notes: Ad ar. princip. — q̃st. 3. 2. par. scḋe di. — Rñsio.

ad certū nūm suppositoꝝ p aliud a se: quātū est de se pōt esse ꝛ i īfinutis. ꝛ si est necesse eē i īfinutis: qꝛ qcqd pōt ibi esse est: ſꝫ ingenitū si pōt esse in plibus suppositis nō determinat ab aliq̄ in q̄t suppositis sit qꝛ determinari ab alio ad eū i supposito vl' suppositis ē cōtra rōnē ingeniti. igit de sua rōne pōt esse in infinitis. ꝛ si pōt esse est: qꝛ oē ingenitū ex sī necesse esse. ꝯñs est impole. igit illud ex quo sequit. ¶ Scḋo sic. nō est
ad ar. i oppm ponēda pluralitas sine necessitate: ſꝫ nulla est necessitas ponēdi pl'es inascibiles. igit est tm̄ vnus. ¶ Ad argᵐ. cū arguit. eque nobiles sunt. ergo tot. est fallacia figure dictiōis mutādo q̄le in q̄t. Ratio defect⁹ ꝯñe est ista: qꝛ nobilitas vl' ignobilitas relōnis pncipij vl' pncipiati nō est rō q̄re multiplicet vl' nō multiplicet sed qꝛ de rōne pncipij est vnitas. ſꝫ in pncipiatis possit eē p̄litas: semp nāq̧ est reductio pluralitatis ad vnitatē: ꝛ ideo stāte nobilitate eq̄li pōt eē multiplica
Ad 2ᵐ tio in relationib⁹ pductoꝝ cū vnitate pmi pducētis. ¶ Ad scḋaꝫ rōneꝫ ꝯcedo ꝙ relatiōib⁹ ex parte productiui correspōdent relationes ex parte pductoꝝ ꝛ tot: sed non sequit si relationes pducti distingunt psonaliter. igit ꝛ relationes pducētis. cui⁹ ratio est: qꝛ idem pōt pducere duabus pductionib⁹ totalibus. nō tm̄ pōt produci. Si eni idem pduceret duab⁹ productionib⁹ totalibus: sic haberet esse pfectū aliqua pductione ꝙ ipsa seclusa nihilomin⁹ haberet esse: sicut ar
Ad 3ᵐ guit questione de vnitate dei: de duab⁹ causis totalibus respectu eiusdē effect⁹. ¶ Ad tertiū dico ꝙ potentia finita nō pōt habere simul illos duos terios adequatos in pduci. ſꝫ possit habere vnum in pduci ꝛ aliū in pducto esse. potētia aūt infinita habet terminum suum intra semper in produci. ꝛ iste est adequatus. ꝛ ideo non potest habere plures terminos.

q.4. Utrum sit possibile cū vnitate essentie stare pluralitatē psonaꝝ ꝙ nō vr: qꝛ q̄cūq̧ vni ꝛ eidēꝫ simplr̄ sunt eadē: inter se sunt eadeꝫ. Et addit simplr̄ ad excludēdū idētitatē fm quid: qꝛ si sunt eadē eidē nō simplr̄ sed fm qd. nō oportet ea esse simplr̄ eadē sed persone diuine sunt simplr̄ ꝛ oino idem essentie diuine. igit ꝛc̄. Maior patet: qꝛ per eā tenet forma syllogismi perfecti, que de se est forma euidēs in qua ex identitate extremoꝝ cū medio. in premissis cōcluditur identitas extremoꝝ inter se in cōclusione. Mi noꝝ pbat: qꝛ essentia diuina pꝑter summā sui simplicitatē est qcqd hēt fm Augu. 4° de ciui. dei. ¶ Itē essentiale ꝛ accn̄tale diuidūt totū ens. qcqd igitur est in aliquo. aut est idē sibi essentialiter aut accn̄taliter: sed qḋ distinguit psonalitas nō est accn̄s essentie: qꝛ nihil sibi accidit. igit est sibi idē essentialiter. sed qḋ essentialr̄ est idē essentie: multiplicato illo multiplicatur essentia. igit si pl'es psone plures essentie. ¶ Itē si sint plura necessarie esse. quero de illis p que distinguntur: qꝛ vel sunt necessitates essendi vel possibiles entitates. nō primū: qꝛ cū ꝯueniant in necessarie esse: sequit ꝙ nō distingunt per necessarie esse. Nec scḋꝫ: qꝛ si ille rōnes sint possibiles entitates: tūc illa q̄ istis distingunt nō sunt necessarie esse. ¶ Itē nihil ponē dū est in entib⁹ maxie in sūmo bono: q̄ nō posito nihil pfectiōis deficit in vniuerso: ſꝫ aliq̄ psona diuina nō exn̄te nihil pfectionis deesset vniuerso. igit plura litas taliū nō est ponēda in deo. Probat minor: qꝛ qcqd pfectionis simplr̄ est in vna psona est in alia. ꝛ ita si 2ᵃ psona nō esset: qcqd pfectionis est in ea: eēt in psona pr̄is. ¶ Ad oppm̄. Illō ē pole qḋ nō icludit ꝯdictionē: sed hoc nō includit ꝯdictionē: qꝛ ꝯdictio est fm ideꝫ. hic aūt est vnitas in essentia ꝛ pluralitas
Rn̄⁹ ad qōnem in suppositis. igit. ¶ Ad qōnē rn̄deo ꝙ cuꝫ vnitate nature vel eēntie stat pluralitas suppositoꝝ. p cuius euidētia vidēda est rō nature ꝛ suppositi: Ubi notādū ꝙ ſꝫ oē suppositū sit singulare. nō tm̄ oē singulare est suppositū. In accn̄tib⁹ enim inuenit singularitas sine rōne suppositi. Nā etiā nr̄a athoma siue singularis assūpta est a vbo (fm Dam.) nō tm̄ suppoᵐ nāe. Cōsistit igit rō suppositi i duplici icōicabilitate. Ubi sciēdū ꝙ cōicabile oē aliqd vel p idētitatē ita ꝙ illud cui cōicat sit ipm ꝛ sic vl'e cōicat singulari: vel p informationē ꝛ sic forma cōicat materie. Nā igit q̄cūq̧ quātū ē ex se ꝛ de rōe nāe: est cōicabile vtroq̧ mō videlicet plib⁹ suppositis quoꝝ qḋlꝫ sit ipm: ꝛ et vt quo tanq̄ forma: q̄ singulare vl' suppoᵐ sit ens qdditatiue. Suppm̄ aut est icōicabile duplici incōicabilitate opposita. Nō eni est cōicabile vt qḋ cū nō ꝯueniat plurib⁹. Nec vt q̄: qꝛ cū sit subsistēs seu idependēter exn̄s: nō pōt esse act⁹ alteri⁹ subsistētis vel suppositi. Ex hoc pꝫ ꝙ aia sepata nō est suppoᵐ: qꝛ lꝫ p se existat ꝛ nō depēdeat actu a corpe cui actu cōmuni
ꝯclusio rn̄siua cetur: tm̄ depēdet aptitudinalr̄. Suppoᵐ aūt nec hꝫ depēdētiaꝫ actualē nec aptitudinalē: cuꝫ nō cōicetur actu nec aptitudine. Ex his declarat ꝓpositum sic. Nā q̄cunq̧ est cōicabilis plurib⁹ per idētitatē. igit ꝛ diuia nā est cōicabilis. Nō est aūt diuisibilis (ex qōne de vnitate dei) igit cōicabile sine sui diuisiōe: ꝛ sic erit vna nā nūo in plurib⁹ suppositis. Hoc etiā declarat ex infinitate. ꝛ hoc sic. Forma q̄ est aliq̄ mō illimitata in pficiēdo māꝫ sine sui diuisione pōt pficere plures ptes māe. Exᵐ. Aia intellectiua q̄ est illimitata ad pficiendū hāc partē corpis organici sine sui diuisione vel extēsione q̄licūq̧ vel p se vel accn̄s pōt pficere quālibet ptē corpis organici. Hoc aūt nō cōpetit aie rōne impfectionis: qꝛ ipsa ponit pfectissima forma iter oēs formas nāles ꝛ oēs alie impfectiores eā rent isto gradu in pficiēdo. Limitant eni ad pficiendū vnū nec pficiunt plures ptes materie sine extēsione per accidēs. ¶ Ex hoc arguo sic. Si talis vnitas stat vel sit cū pluralitate ꝛ nō ex impfectione illi⁹ qḋ est vnū: igit sbtracto oi eo ꝙ est impfectiōis ex vtraq̧ parte pōt stare vnitas pfecta cū pluralitate: sed ꝙ aia pficiat materiā hoc est impfectionis in ea: qꝛ etiā illa plura pfecta sunt ptes eiusdē toti⁹: hoc est impfectionis. igit si tollat ab aia hoc qḋ est perficere mām ꝛ a plurib⁹ distinctis hoc qḋ est esse ptes vni⁹ toti⁹: remanebit forma hn̄s pfectā vnitatē sed nō informās māꝫ sed dās totale esse: ꝛ hoc plurib⁹ distinctis q̄ nō erūt partes vnius toti⁹: ſꝫ erūt p se subsistētia. Et tūc erit vna nā dās formale esse plurib⁹ suppositis distinctis igitur

igit̃ eẽntia diuina q̃ est illimitata a q̃ aufert̃ qcqd est
Dubiu3 imp̃fectiõis:põt dare totale eẽ plib⁹ supposit̃is distin
circa di ctis. ❡ Sz hic restat adhuc difficultas. Nõ eni vz in
cta. telligibile ꝙ eẽntia nõ plurificet̃ ⁊ supposita sint plu
ra:nisi aliq̃ distinctio ponat̃ inter rõnẽ eẽntie ⁊ rõnẽ
suppositi. Ubi dicit scotus sine p̃iudicio snie melio
ris ꝙ ratio q̃ formaliter suppositũ est icõicabile. ⁊ ra
tio essentie vt essentia habẽt aliquã distinctionẽ p̃ce
dentẽ oẽm actũ intellect⁹ creati ⁊ increati. qd̃ sic pba
tur. Primũ suppo^m hz realiter entitatẽ cõicabilem:
aliogn nõ posset eã cõicare. Habet etiã realr̃ entita
tẽ incõicabilẽ:aliogn esset positiue ⁊ in entitate reali
suppo^m. Et intelligo sic realr̃ ꝙ nullo mõ p actũ in
tellect⁹ ꝯsiderãtis:⁊ sic ibi esse dico añ oẽm actũ itel
lect⁹. Cũ ergo eadẽ entitas non sit realr̃ cõicabilis ⁊
incõicabilis:opz ꝙ inter hãc entitatẽ ⁊ illã sit aliqua
distinctio nõ fabricata per intellectuz. ❡ Si dicas ꝙ
añ oẽm actũ intellect⁹ p̃ris nõ est ibi aliq̃ distinctio:
sed est entitas:oĩno vni⁹ rõnis. Cõtra igit̃ entitatẽ il
lam vnius rõnis totã cõicat pater:⁊ ita nullã entitatẽ
positiuã in se hẽt pater: quã nõ cõicet filio:ergo cõi
cat ei paternitatez sicut essentiã. ❡ Preterea distin
ctio diuinoꝝ suppositoꝝ est realis:lz ꝯueniãt in essen
tia. igit̃ cũ idem nõ possit eodem formaliter ꝯuenire
realiter ⁊ differre(cũ idem nõ sit p̃ncipiũ idẽtitatis ⁊
distinctionis respectu eiusdẽ)cõcludit̃ aliq̃ differẽtia
essentie in qua supposita ꝯueniũt ab illis rõnibus in
qbus supposita distingunt̃. Nõ est aũt hec distinctio
realis ꝓpꝛie sumpta q2 in vna psona non sunt due re
ꝓpter simplicitatẽ diuinaz. ❡ Pro cuius euidentia
vnitatis notãdũ ꝙ in vnitate inuenire possumus multos gra
plees sũt dus. In pꝛimo gradu est vnitas aggregatiõis que est
gradus minima. In secũdo gradu est vnitas ordinis que ali
quid addit sup aggregationez. In tertio est vnitas p
accidẽs vbi vltra ordinẽ est informatio lz accidenta
lis vnius ab altero. In quarto est per se vnitas cõpo
siti ex p̃ncipijs essentialib⁹. In qnto est vnitas sim
plicitatis que est vera identitas:vt in diuinis quelibet
entitas formaliter infinita est idem realiter cuilibet si
bi cõpossibili. In sexto est identitas formalis. Uoco
aũt identitatẽ formalẽ vbi illud qd̃ dicit̃ sic idẽ inclu
dit illud cui sic est idẽ in ratione sua formali ⁊ per se
p̃mo mõ. ❡ In ꝓposito autẽ essentia nõ includit in
rõne sua formali ꝓprietatẽ suppositi:nec ecõuerso. ⁊
ideo põt cõcedi ꝙ ante oẽm actũ intellectus est reali
tas essentie que est cõicabilis ⁊ realitas suppositi:que
suppositum est incõmunicabile. ⁊ hec realitas nõ est
formaliter eadem illi. Exemplũ hui⁹ põt poni in al
bedine que lz sit forma simplex : tamẽ est ibi realitas
coloris:per quã ꝯuenit cũ nigredine : ⁊ realitas diĩe
p quã differt a nigredie. ⁊ hec nõ est formaliter illa.
❡ Et si q̃rat̃ vtrũ sequat̃ a:⁊ b:nõ sunt idẽ formalr̃:
ergo sunt formaliter distincta. ❡ R̃ñdeo ꝙ nõ sequit̃
ꝓpꝛie vtẽdo noie distinctiõis. distinctio.n.ꝓpꝛe ẽ iter
positiua nõ idẽtitas. idẽtitas aũt reperitur nõ solũ iter
positiua sz etiaz vbi vnum extremum est negatiuum
ad arg^m ❡ Ad p̃mũ arg^m p̃ncipale dico ꝙ maioꝛ sic est intel
ligẽda. quecũqꝫ aliqua idẽtitate sunt eadẽ alicui:tali

idẽtitate sunt eadẽ inter se:q2 nõ põt ꝯcludi aliq̃ idẽ
titas extremoꝝ inter se nisi s̃m illã idẽtitatẽ qua sunt
eadẽ medio:⁊ mediũ in se sicut sit idem. Omissa eni
idẽtitate medij in se vel extremoꝝ ad mediũ:est pa
ralogismus accñtis. Cum aũt dr̃ in minori ꝙ qcqd
est in eẽntia diuina:est idẽ illi eẽntie:nõ est verum de
idẽtitate formali. vñ q̃diu stat formalis distinctio re
lationũ suppositi ab eẽntia:stat distictio suppositoꝝ.
❡ Et si dicas ꝙ saltẽ ex reali idẽtitate coꝝ ad essen
tiã ꝯcludã idẽtitatẽ coꝝ inter se. Dico ꝙ eẽntia non
hẽt identitatẽ realẽ vnitã subsistẽtie ꝓut psone vel p
sonalia vt extrema vniunt̃ in eẽntia: essentia nãqꝫ in
psona patris nõ hẽt aliã subsistẽtiã a psona p̃ris ⁊ sic
de alijs psonis. nec eẽntia est eadẽ psonis s̃m rõnem
idẽtitatis sbsistẽtie:sed s̃m rõnẽ idẽtitatis eẽntie. ⁊ iõ
nõ põt ꝯcludi idẽtitas suppositoꝝ p rõnẽ identitatis
coꝝ in eẽntia vt i medio. Per hoc pz ad talia sophis
mata:hic de⁹ est p̃:fili⁹ est hic deus:ergo fili⁹ est p̃.
qd̃ ꝯfirmat̃:q2 medio exñte hoc aliq̃ necesse est extre
ma ꝯiũgi. ❡ R̃ñsio ꝙ sicut in creaturis cõe se hẽt vt
q̃le qd singlare vt hoc aliqd. ita hec eẽntia cois pso Quid
nis hẽt rõnẽ qualisqd: ⁊ psona hẽt rõnẽ hocalicui⁹: sit muta
⁊ sic mediũ hic est q̃leqd ⁊ nõ hocaliqd. Concludit̃ tio q̃le
aũt idẽtitas extremoꝝ in ꝯclõne ac si mediuz fuisset quid in
hocaliqd. ⁊ sic est ibi figura dictiõis. cõmutãdo q̃le hoc ali
qd in hocaliqd. Nihil ãt aliõ ẽ sic cõmutat̃:q̃ ex vi quid.
illatiõis ⁊ s̃monis iterp̃tari illud hẽre rõnẽ hui⁹ alicu
ius:qd̃ hẽt rõnẽ qualisqd:ita sic inferẽs suppositũ ꝫ
supposito:interp̃tat̃ mediũ sic eẽ idẽ s̃m rõnẽ sbsistẽ
tie. qd̃ falsuz est. ❡ Qd̃ si saltẽ arguas:extrema rea
liter eẽ idem inter se:q2 sunt idem in medio. Conce
do ꝙ põt iferri idẽ idẽtitas eẽntialis:nõ aũt ypostati
ca:lz eniz extrema sint idẽ in medio realiter eẽntialr̃
nõ tñ realiter ypostatice seu psonalr̃. ❡ Ad 2^m p̃nci
pale dico ꝙ accidẽtale põt capi dupl'r. Uno mõ pro
extraneo:⁊ sic illud qd̃ nõ est de rõne formali alicui⁹
põt dici accidẽtale sibi:⁊ sic eẽntiale ⁊ accidẽtale di
uidũt totũ ens. Alio mõ accñtale dr̃ ꝙ pficit aliquid
accidentalr̃ qd̃ p̃existit in se pfectũ:⁊ sic bñ est mediũ
inter accidẽtale ⁊ eẽntiale. Differẽtia eniz ꝯtẽtiua ge
nus:nec est ei accidẽtalis nec eẽntialis hoc mõ:⁊ sic
accipiẽdo accñtale nihil est accñtale in diuinis:sz be
ne p⁹ mõ. Illud enim qd̃ distinguit psonas est acci
dẽtale eẽntie illo⁹:q2 nõ est de rõne ei⁹ foꝛali. ⁊ iõ p̃t
m̃ltiplicari eẽntia nõ multiplicata. q̃re nõ seqt̃ si sint
plres psone ꝙ sint plures eẽntie. ❡ Ad 3^m dico ꝙ p
prietates psonales nõ sunt formalr̃ necessitates eẽn
di:nec seqt̃. igit̃ sunt possibiles entitates:q2 p idẽtita
tẽ sunt illa vna necessitas eẽndi ipsi⁹ diuine essentie.
❡ Ad 4^m dico ꝙ maioꝛ ẽ f̃la:si ex nõ positiõe talis
sequat̃ ꝯdictio. Illd̃ nãqꝫ ponẽdũ est in sũmo bono
qd̃ nõ põt poni nõ eẽ sine põne incõpossibiliz. Ponen
do aũt scd̃am psonã non esse ⁊ p̃mã esse. sequit̃ ꝯdi
ctio. quia tũc p̃ma psona nõ haberet ꝓductũ sibi ad
equatum. ⁊ sic non haberet memoriam summe per
fectam, vt patet ex illa questione:an sit productio in
deo:⁊ sic non esset infinite perfectionis:⁊ per conse
quens non esset deus.

¶ Incipit ostendere quod per creaturam potuerit cognosci creator. Di. iij.

a **Apostolus** nanque ait. quod inuisibilia dei a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. sempiterna quoque virtus eius et diuinitas. Per creaturam mundi intelligitur homo propter excellentiam qua excellit inter alias creaturas. vel propter conuenientiam quam habet cum omni creatura. homo ergo inuisibilia dei intellectu mentis conspicere potuit: vel etiam conspexit per ea que facta sunt. idest per creaturas visibiles vel inuisibiles. A duobus enim iuuabatur. s. a natura que rationabilis erat. et ab operibus a deo factis. vt manifestaretur homini veritas. Ideoque apostolus dixit. Quia deus reuelauit illis. s. dum fecit opera: in quibus artificis aliquatenus relucet iudicium.

¶ Prima ratio vel modus quomodo potuit cognosci deus.

Amb. **Nam** sic ait Ambrosius. Ut deus qui natura inuisibilis est: etiam a visibilibus posset sciri. opus fecit quod opificem visibilitate sui manifestauit. vt per certum incertum posset sciri. et ille deus vt omnium esse crederetur: qui hoc fecit quod ab homine impossibile est fieri. Potuerunt ergo cognoscere siue cognouerunt vltra omnem creaturam esse illum qui ea fecit: quia nulla creaturarum facere vel destruere valet. Accedat quecunque vis creatura: et faciat tale celum et terram. et dicam quia deus est. Sed quia nulla creatura talia facere valet. constat super omnem creaturam esse illum qui ea fecit. Ac per hoc illum esse deum: humana mens cognoscere potuit.

¶ Secunda ratio qua potuit cognosci. vel modus quo nouerunt.

Alio etiam modo dei veritatem ductu rationis cognoscere potuerunt: vel etiam cognouerunt. Ut enim Aug. ait in li. de ciui. dei. Uiderunt summi philosophi nullum corpus esse deum. et ideo cuncta corpora transcenderunt querentes deum. viderunt etiam quicquid mutabile est non esse summum bonum deum omniumque principium. et ideo omnem animam mutabilesque spiritus transcenderunt. Deinde viderunt esse quod mutabile est non posse esse nisi ab illo qui incommutabiliter et simpliciter est. Intellexerunt ergo eum et omnia ista fecisse. et a nullo fieri potuisse.

Aug.

Idem in eodem.

¶ Tertia ratio vel modus.

Aug. **Considerauerunt** etiam quicquid est in substantijs: vel corpus esse vel spiritum meliusque aliquid spiritum esse quam corpus. sed longe meliorem qui spiritum fecit et corpus.

¶ Quartus modus vel ratio.

Intellexerunt etiam corporis speciem esse sensibilem. et spiritus speciem intelligibilem. et intelligibilem speciem sensibili pretulerunt. Sensibilia dicimus que visu tactuque corporis sentiri queunt. Intelligibilia que conspectu mentis possunt intelligi. Cum ergo in eorum conspectu et corpus et animus magis minusque speciosa essent. si autem omni specie carere possent omnino nulla essent: viderunt esse aliquid quo illa speciosa facta sunt. vbi est prima et incommutabilis species. ideoque incomparabilis. et illud esse rerum principium rectissime crediderunt. quod factum non esset: et ex quo cuncta facta essent. Ecce tot modis potuit cognosci veritas dei. Cum enim deus vna sit et simplex essentia. que ex nulla diuersitate partium vel accidentium consistit. pluraliter tamen dicit apostolus. inuisibilia dei: quia pluribus modis cognoscitur veritas dei per ea que facta sunt. Ex perpetuitate namque creaturarum intelligitur conditor eternus. ex magnitudine creaturarum omnipotens. ex ordine et dispositione sapiens. ex gubernatione bonus. Hec autem omnia ad vnitatem deitatis pertinent monstrandam.

¶ Quod in creaturis apparet vestigium trinitatis.

Aug. **Nunc** restat ostendere: vtrum per ea que facta sunt aliquod trinitatis vestigium vel indicium exiguum haberi potuerit. De hoc Aug. lib. vj. de trini. ait. Oportet vt creatorem per ea que facta sunt intellectu conspicientes trinitatem intelligamus. Huius enim trinitatis vestigium in creaturis apparet. Hec enim que arte diuina facta sunt. et vnitatem quandam in se ostendunt et speciem et ordinem. Nam quodque horum creatorum et vnum aliquid est. sicut sunt nature corporum et animarum. et aliqua specie formantur. sicut sunt figure vel qualitates corporum ac doctrine vel artes animarum. et ordinem aliquem petit aut tenet. sicut sunt pondera vel collocationes corporum et amores vel delectationes animarum. et ita in creaturis relucet vestigium trinitatis. In illa. n. trinitate summa origo est omnium rerum et perfectissima pulchritudo. et beatissima delectatio. Summa autem origo: vt Aug. ostendit in li. de vera religione intelligitur deus pater a quo sunt omnia. a quo filius et spiritussanctus. Perfectissima pulchritudo intelligitur filius. s. veritas patris nulla ex parte ei dissimilis. quem cum ipso et in ipso patre veneramur. qui forma est omnium que ab vno facta sunt et ad vnum referuntur. Que tamen omnia nec fierent a patre per filium. neque suis finibus salua essent. nisi deus summe bonus esset. qui et nulli

De substantijs intellige

nature

nature q̄ ab illo bona esset inuidit. et vt in bono ipso maneret. alia quātū vellet. alia quātū posset dedit. que bonitas intelligit spūssctūs qui est donū patris et filij. q̄re ipm donuz dei cū patre et filio eque icōmutabile. colere et tenere nos ɔuēit. Per ɔsideratione itaqȝ creaturarū vni⁹sbe trinitatē intelligim⁹. sȝ vnum deū patrē a quo sum⁹ et filiuz per quē sum⁹. et spūsanctū in quo sum⁹. s. pncipiuz ad qd recurrim⁹: et formā quā sequmur. et grāz qua reconciliamur vnū. s. quo auctore cōditi sum⁹: et silitudinē ei⁹ per quā ad vnitatem reformamur. et pacē q̄ vnitati adherem⁹. s. deum q dixit. Fiat. et verbū p qd factū est oē qd substantialiter et nālr est. et donū benignitatis eius q̄ placuit qd ab eo p vbū factū est et recōciliatū est auctori vt nō interiret. Ecce ostensum est q̄liter in creaturis aliquaten⁹ imago trinitatis idicat. nō eni p creaturaꝝ ɔtēplationez sufficiēs noticia trinitatis pōt haberi vel potuit sine doctrie vel iterioris ispiratiōis reuelatiōe. Vn̄ illi antiq phi q̄si p vmbrā et de lōginquo viderūt vitatē. Deficiētes i ɔtuitu trinitatis: vt magi pharaonis in tertio signo. Adiuuamur tn̄ in fide inuisibiliū per ea q̄ facta sunt.

¶ Quō in anima sit imago trinitatis.

Nunc vo ad eam iā peruenim⁹ disputationē. vbi in mēte humana que nouit deū vel possit nosse trinitatis imaginez reperiam⁹. Ut eniz ait Aug⁹ in. xiiij. li. de trini. lȝ humana mēs nō sit eius nāe cuius de⁹ est. imago tn̄ illius quo nihil meli⁹ est. ibi. q̄rēda et inueniēda est quo natura nostra nil hēt melius. i. in mēte. In ipsa etiam mēte anteq̄ȝ sit particeps dei eius imago repit. et si eni amissa dei pticipatione deformis sit. imago dei tn̄ pmanet. Eo eniz ipso imago dei est mēs quo capax eius est eiusqȝ particeps esse pōt. Jam ergo in ea trinitatem que de⁹ est inquiram⁹. Ecce enim mens meminit sui. intelligit se. diligit se hec si cernimus cernimus trinitatem nondū quidem deum sed imaginem dei. Hic enim quedam apparet trinitas. memorie. intelligentie et amoris. Hec ergo tria potissimū tractemus. memoriam intelligentiam voluntatez. Hec ergo tria. vt Aug⁹ ait in libro. x. de trini. nō sunt tres vite: sed vna vita. nec tres mētes: sed vna mens: vna eēntia. Memoria vo dr adaliqd. et intelligētia et voluntas sicut dilectio: silr adaliqd dr. vita vo dr ad seipsaz. et mens et essentia. Hec ergo tria: eo vnū sunt quo vna vita: vna mens vna essentia: et qcqd aliud ad seipsa singula dicunt etiā simul non pluraliter sed singulariter dicuntur. Eo vero tria sunt quo ad se inuicem referuntur.

¶ Quomodo equalia sint quia capiuntur a singulis omnia et tota.

Equalia etiā sunt nō solū singula singulis: sȝ etiā singula oibus. Alioqn nō se inuicē caperēt: se aūt inuicē capiūt. Capiunt eni et a singulis singula et a singulis oia. Memini enim me hēre memoriam et intelligentiā et voluntatem: et intelligo me intelligere et velle atqȝ meminisse: et volo me velle et meminisse et intelligere.

¶ Quō tota illa tria memoria capiat.

Totāqȝ meā memoriā et intelligētiā et voluntatē simul memini. Qd eni memorie mee nō memini: illud non est in memoria mea. nihil aūt in memoria est: q̄ȝ ipsa memoria. totā q̄ memini. Itez quicqd itelligo: itelligē me scio: et scio me velle qcqd volo. quicqd aūt memini scio. Totā igit itelligētiā totāqȝ volūtatē meā memini.

¶ Quō illa tria tota capiat intelligentia.

Similiter cū hec tria itelligo: tota sil itelligo. neqȝ eni qcq̄ȝ itelligibiliū est qd nō itelligā. nisi qd ignoro. Qd aūt ignoro: nec memini nec volo. Quicqd ergo itelligibiliū nō itelligo. ɔñter etiam nec memini nec volo. Quicqd ergo intelligibilium memini et volo ɔsequēter intelligo.

¶ Quō illa tota capiat voluntas.

Uoluntas mea ēt totā itelligētiā totāqȝ meā memoriā capit dū vtor toto eo qd intelligo et memini. Cum itaqȝ inuicē singlis et oia et tota capiant. eq̄lia sunt tota singla totis singlis: et tota singla sil oib⁹totis: et hec tria vnū: vna vita: vna mēs: vna eēntia. Ecce illi⁹ sūme vnitatis atqȝ trinitatis: vbi vna est eēntia et tres psone. imago est hūana mēs lȝ ipar. Mēs aūt hic p aio ipso accipit. vbi est illa imago trinitatis. ppe vo mēs dr vt ait Aug⁹ nō ipa aīa: sȝ qd in ea ē excellēti⁹ q̄liter sepe accipit. Illud ēt sciēdū est q memoria nō solū est absentiuz et pteritoꝝ: sed etiam presentium. vt ait Aug⁹ in. xiiij. lib. de trini. Alioquin non se caperet.

Aug⁹

Tria oñ dit eē in aia q̄ relatie dicūt: et eq̄lia sūt. s. memoriā itelligētiāȝ et dilectionē

Aug⁹.

Subtilissima

Congrua silitudo

Aug⁹. Hic oñ dit q̄ō oia a singulis capiunt.

Aug⁹.

Aug⁹.

¶ Ex quo sensu illa tria dicantur esse vnuz & vna essentia queritur.

Hic attēdēduz est diligēter ex quo sen/su accipiendū sit qđ supra dixit illa tria.s.memoriā.intelligētiā & voluntatem eē vnū.vnā mentē.vnā essentiā.qđ vtiqz non vi/det eē vez iuxta ꝓprietatem ſmonis.Mens eniz.i.spūs rōnalis eēntia est spūalis & incor/porea.Illa vō tria nāles ꝓprietates seu vires sunt ipsius mētis.& a se inuicē differunt.quia memoria non est intelligentia vel voluntas. nec intelligentia voluntas siue amor.

¶ Qđ etiā ad se inuicē dicunſ relatiue.

Aug°. Et hec tria etiam ad seipsa referunſ.vt ait Aug°in.ix.lib.de tri.Mens eniz amare seipsaz vel meminisse nō pōt nisi etiā nouerit se.Nā quō amat vł meminit qđ nescit.Miro itaqz mō tria ista isepabilia sunt a seipsis.& tñ eoz singulū & simul oia vna es/sentia est.cuz & relatiue dicanſ adinuicē.

¶ Hic aperitur quod supra querebatur: scz quomodo hec tria dicantur vnum.

Sed iā vidēdū est quō hec tria dicātur vna sba? Ideo qz.s.in ipsa aīa vł mēte sbalr existunt.nō sicut accñtia in sbis.q̄ pñt adeē vel abeē.Vñ Aug° in.ix.li.de trini. Aug°. ait. Admonemur si vtcūqz videre possum°. hoc in aio existere sbalr non tanq̄ in sbo. vt color in corpe.qz & si relatiue dñr ad inuicez: singula tñ sbalr sunt in sba sua. Ecce ex quo sensu illa tria dicanſ eē vnū vł vna sba.Que Aug°. tria vt Aug°ait in.xv.li.de tri.in mēte nālr diuinit° instituta qsqs viuaciter ꝓspicit.& q̄z magnū sit in ea.vñ pōt ēt sempiterna imuta/bilisqz nā recoli.ꝓspici.ꝯcupisci. remiscit.n. p memoriā.ituet p itelligētiā.āplectiſ p dile/ctionē.ꝑfecto repit illi° sūme trinitatꝫ imagi/nē. ¶ Qđ in illa similitudie est dissilitudo.

Verū tñ caueat ne hāc imaginē ab eadē trinitate factā ita ei cōparet vt oi/no existimet similē.sꝫ poti°in q̄licūqz ista sili/tudine magnā quoqz dissilitudinē cernat.

¶ Prima dissimilitudo.

Quod breuiter ondi pōt.Hō vnus p ista tria meminit.itelligit. dili/git.g nec memoria est.nec itelligētia.nec dile/ctio.sꝫ hec hēt.vnus ǵ hō est:g hēt hec tria: nō ipse est hec tria.In illi°vō sūma simplici/tate nāe que de°est.q̄uis vnus sit de°.in tres psone sunt.pi & fili°& spūsctūs.& he tres pso/ne sunt vnus de°.Aliud est itaqz trinitas res ipsa.aliud imago trinitatis in re alia:pp quā imaginē etiā illud in quo sunt hec tria: ima/go dř.s.hō:Sicut imago dř & tabula & pictu/ra q̄ est in ea.sed tabula noie imaginis appel lat propter picturam que est in ea. Nō pp illa tria hō dicit imago.

¶ Altera dissimilitudo.

Rursus ista imago q̄ est hō hñs illa tria:vna psona est.Illa vō tri nitas nō vna psona est:sꝫ tres psone.pi filij.& fili°pris:& spūsctūs pris & filij. Itaqz in ista imagine trinitatis nō hec tria vnus hō: sed vni°hois sunt.In illa vō sūma trinitate cui° hec imago est.nō vni°dei sunt illa tria:sꝫ vn° de°.& tres sunt ille psone nō vna psona. Illa eni tria nō hō sunt:sꝫ hois sunt vel in homie sunt.Sꝫ nūqđ possum°dicē trinitatē sic eē in deo:vt aliqđ dei sit nec ipa sit de°? Absit vt h credam°.Dicam°eni in mēte nřa imaginem trinitatis:sꝫ exiguā & qualēcūqz eē q̄ sūme tri nitatis ita gerit silitudinez:vt ex maxima pte sit dissilis.Sciēdū vō est q̄ hec trinitas men tis:vt ait Aug°in.xiiij.li.de tri.non ꝓpterea tm̄ imago dei est:qz sui meminerit mens & in telligit ac diligit se:sed qz pōt etiā meminisse & intelligere & amare illū a quo facta est. Aug°.

¶ Alia assignatio trinitatis in anima: scilicꝫ mens:noticia:amor.

Pōt ēt alio mō alijsqz noib°distigui tri/nitas in aia:q̄ est imago illi° sūme & ineffabilis trinitatis:vt eni ait Aug° in.ix. li.de tri.Mens & noticia ei° & amor tria q̄dā sunt.Mens eni nouit se & amat se:nec amare se pōt nisi ēt nouerit se.duo q̄dā sunt mens & noticia ei°.Itē duo q̄dā sūt mens & amor ei°. Cū ǵ se nouit mēs & amat se:manet trinitas. s.mēs amor & noticia.Mēs hic accipiſ autē nō ꝑ aīa sꝫ ꝑ eo qđ in aīa excellēti°est.Hec āt tria cuz sint distincta a se inuicē:dicunſ tamē esse vnū:qz in animo substātialiter existunt. Quō ea dicāſ eē vnum.

¶ Quia mēs vice patris:noticia filij: amor spiritussanctus accipitur.

Et est ipa mens q̄si parens:& noticia ei° q̄si ples ei°.Mens eni cuz se co/gnoscit:noticiā sui gignit:& est sola parēs sue noticie.Tertius est amor:qui de ipsa mente & noticia ꝓcedit dū mens cognoscit se & diligit se:non eni posset se diligē nisi cognosceret se. Amat ēt placitā ꝓlē.i.noticiā suā.& ita amor quidā cōplexus est parentis & prolis. Tres in eodem.

¶ Q

¶ Quod non est minor mente noticia nec amor vtroqz.

Nec minor est proles parēte dum tantaz se nouit mens quāta est. nec minor est amor parēte ⁊ ple.i.mēte ⁊ noticia.dū tm̄ se diligit mens quātuz se nouit quanta est.

¶ Qd̓ hec tria in seipsis sunt.

Sunt etiam hec singula in seipsis quia ⁊ mens amans in amore est: ⁊ amor in amantis noticia: ⁊ noticia in mente noscente est. Ecce in his tribus qualecunqz vestigium trinitatis apparet.

¶ Quomodo mens per ista proficiat ad intelligendum deum.

Mens itaqz rōnalis considerās hec tria: ⁊ illā vnā essentiā in qua ista sunt: extendit se ad contēplationē creatoris: ⁊ videt vnitatē in trinitate: ⁊ trinitatez in vnitate. Intelligit enim vnum deum eē: vnā essentiā: vnum principiū. Intelligit enim: qz si duo essent: vel vterqz insufficiens esset: vel alter supflueret: qz si aliqd deesset vni qd̓ haberet alter: nō esset ibi summa pfectio. Si vō nihil vni deesset qd̓ haberet alter. cuz in vno eēnt oia: alter supflueret. Intellexit ergo vnū esse deū oium auctorē: ⁊ vidit qz absqz sapientia non sit quasi res fatua. ⁊ ideo intellexit eū hēre sapiam que ab ipso genita est. ⁊ qz sapiē tiā suā diligit: itellexit etiā ibi esse amorem.

¶ Hic de summe trinitatis vnitate.

Aug°. Qua propter iuxta istā ↄsiderationem: vt ait Aug° in.ix.li.de trini. Credamus patrē ⁊ filiū ⁊ spm̄scm̄ vnū eē deum: vniuerse creature ↄditorē ⁊ rectorem: nec patrem esse filiuz nec spm̄sctm̄: vel patrem esse vel filiuz sed trinitatē relatarū adinuicē psonarū. Ut enim ait ipse in li.de fide ad petrū. Una est natura siue essentia patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. nō vna psona. Si enīz sic eēt vna psona: sicut est vna substātia pris ⁊ filij ⁊ spiritussancti: veraciter trinitas non diceretur. Rursus qdē trinitas esset vera. sed vnus de° trinitas ipsa nō esset. si queadmodū pater ⁊ filius ⁊ spūssctūs psonarū sunt abinuicē pprietate distincti: sic fuissent quoqz naturaruz diuersitate discreti. Fides aūt ptriarcharū pphetarū atqz aplo͛z vnum deum predicat trinitatem esse. In illa ergo sācta trinitate vnus est deus pater qui solus essentialr̄ de seipso filiū

Aug° in li. de fide ad petru3.

vnū genuit: ⁊ vnus filius est qui de vno patre solus essentialiter natus: ⁊ vnus spūssanctus qui solus essentialr̄ a patre filioqz procedit. Hoc aūt totuz non p ōt vna persona.i.gignere se: ⁊ nasci de se: ⁊ pcedere de se. Ut enī ait Aug° in pmo libro de trinitate. Nulla res est que seipsam gignat vt sit.

c Circa distinctionē tertiā. In q̄ agit de cognoscibilitate dei: pzimo querit. Utrū deus possit ↄcipi in aliquo cōceptu cōi vniuoco sibi ⁊ creature? ¶ In hac questione opio cōis tenet partē negatiuā ponēs deuz tant ↄcipi in cōceptu analogo sibi ⁊ creature. ita ꝙ ens nō dr̄ vniuoce de deo ⁊ creatura. sed conceptus entis dictus de deo est oino alius ab illo qui de creatura dr̄. Probat hec opio auctoritate Ar.4.meta. Ens dr̄ ō entib° sicut sanū de sanis: sz sanū dr̄ p pus de aiali qd̓ est susceptiuū sanitatis: ⁊ per posterius de vrina que est idicatia sanitatis. g° ens dr̄ analogice ō entib° ⁊ nō vniuoce. Preterea pmo phisico͛z dicit ꝙ principiū pcedendi ↄ pmenidez ⁊ melissuz ꝙ ens dr̄ multiplr̄. ¶ Itē auctoritate porphirij dicētis. Si qs oia entia vocet equoce nuncupabit. ¶ Preterea arguit per rōnes. Si ens eēt vniuocū ad omia entia: tūc eēt gen°. Probat ↄña. qz tūc pret in qd de pluribus differentib° specie. Preterea. q̄ sunt prio diuersa ⁊ se totis distincta: in nullo ↄueniūt sed de° ⁊ creatura sunt hmōi: igit. Maior est euidēs sed minor pbatur: qz alioqn deus haberet quo ↄueniret ⁊ q̄ differret a creatura: ⁊ ita nō eēt sūme simplex Ad h° adducunt rōnes que fuerūt tacte.4.meta. ¶ Alia est opinio scoti ꝙ deus cōcipit in aliquo ↄceptu vniuoco sibi ⁊ creature puta in cōceptu entis. qd̓ sic pbat. Nullus ↄceptus realis cātur nālr̄ in intellectu viatoris nisi ab his que sunt nālr̄ motiua itellectus nri sed ista sunt fantasmata vel obiectū relucēs in fantasmate ⁊ intellectus agens: igit nullus ↄceptus simplex fit naturaliter in itellectu nostro: nisi qui potest fieri ṽtute isto͛z. sed ↄceptus qui nō est vniuocus obiecto relucēti in fantasmate: sed oino alius ad quē ille hēt analogiā nō pōt fieri ṽtute itellect° agētis ⁊ fantasmatis. ergo talis ↄceptus nunq̄ erit in intellectu viatoris. Probatio assumpti. qz nullū obiectū facit in intellectu ↄceptū simplicē alteri° obiecti: nisi cōtineat illud aliud obiectū essentialr̄ vel virtualr̄. talis autez ↄcept° qui ponit analogus nō est essentialr̄ inclusus in isto: p te si nō sit vniuocus vt dicis: nec virtualiter qz obiectū creatū non ↄtinet virtualr̄ increatū. qz cōtra rōnē posterio͛z essentialr̄ est ṽtualr̄ icludere sui prius. igit nō facit ↄceptū simplicē ⁊ ppriū enti icreato. ¶ Cōfirmat rō. qz pter ↄceptū suū ppriū adeq̄tuz ⁊ inclusuz in ipso altero pdicto͛z duo͛z modo͛z: nihil pōt per ipm cognosci nisi per discursuz. sz discursus psupponit cognitionē illius ad qd̓ discurrit. Sic igit pz ꝙ deus nō est cognoscibilis a nobis naturaliter nisi ens sit vniuocum creato ⁊ increato. hoc etiam modo potest argui de substantia ⁊ accidente,

d.3.q.1

Opinio thome ⁊ hen. de gan d. Arguit pro hac opione

Opinio scoti.

Cu3 enim substantia non imutet imediate intellectū nostrū ad aliquā intellectionē sui: sed tm̄ accidēs sensibile: sequit̄ q̄ nullū ɔceptū qdditatiuū poterimus hr̄e de ea: nisi aliqs talis qui possit abstrahi a ɔceptu accn̄tis: sed nullus talis ɔcept⁹ qdditatiu⁹ abstrahibilis est a cōceptu accn̄tis nisi cōceptus entis. Qd̄ aūt sb̄a non imutet intellectū nostrū ad actū circa se: probatur: q2 qcqd p̄ns imutat intellectū: illius absentia pōt nāliter cognosci ab intellectu qn̄ nō imutat̄. sicut apparet 2° de aīa. q̄ visus ē tenebre pceptiuus. qn̄. s. lux nō est p̄ns: τ iō tunc visus nō imutat̄. igit̄ si intellectus imutat̄ nāliter a sb̄a imediate ad actum circa ipsa3: sequit̄ q̄ qn̄ sb̄a nō est p̄ns: posset nāl'r cognosci nō esse p̄sens. Et ita nāliter posset cognosci in hostia cōsecrata nō esse sb̄am panis: qd̄ est manifeste falsum. Nullus igit̄ ɔcept⁹ qdditatiu⁹ habet̄ nāliter de sb̄a imediate causat⁹ a sb̄a: sed tm̄ causat⁹ vel abstractus p̄mo ab accidēte. τ illud non est nisi ens. Per idē cōcludit̄ etiā ppositū de partib⁹ essentialib⁹ ipsi⁹ substātie. Si eni mā nō imutat intellectū ad actū circa ipsa3 nec forma substātialis: q̄ro quis ɔcept⁹ simplex in intellectu habet̄ de mā τ forma? Si dicas q̄ aliquis cōcept⁹ quidditatiuus relatiuus puta ptis vel ɔceptus per accn̄s: puta alicui⁹ pprietatis mā vl' forme: quero qs est cōceptus qdditatiu⁹ cui iste conceptus per accn̄s vel relatiuus attribuit̄ τ si nullus qdditatiuus habet̄: nihil erit cui attribuatur iste conceptus per accidēs. Nullus aūt qdditatiuus pōt haberi nisi impressus vel abstract⁹ ab illo qd̄ mouet intellectū puta ab accn̄te. τ ille erit cōcept⁹ entis. τ ita nihil cognoscel de partib⁹ substātie: nisi ens cōe vniuocum eis τ accidētibus. ¶ Ad argumēta alteri⁹ opinionis. ¶ Ad illud de 4° metaphisice. Dico q̄ Aristoteles. x. metaphisice ɔcedit ordinē essentialē inter species eiusdē generis: q2 ibi vult q̄ i vnoquoq3 genere ē vnū p̄mū qd̄ est merū τ mēsura oium alio℞ mēsurata aūt habēt ordinē essentiale3 ad mensurā. τ tamē nō obstante tali attributione cōcedit quilibet vnū esse cōceptū gn̄is. alr̄ gen⁹ nō p̄dicaret̄ in qd de pluribus differētibus specie. Si enim genus nō haberet cōceptū aliū a cōceptib⁹ specierum: nullus cōceptus diceret̄ in quid de plurib⁹: sed tantū quilibet de seipso: τ sic nihil p̄dicaret̄. vt genus de specie: sed vt idē de eodē. Concedo itaq3 creaturā habere attributionē essentialē ad deū cū q̄ attributione l3 nō stet vniuocatio phisica: q2 nō est vnitas nature. bn̄ tamē stat vniuocatio logica ppter vnitatē cōceptus: sic accidens habet attributionē essentialē ad substātiam. τ tamen ab hoc τ ab illo pōt conceptus cōis abstrahi. Per hoc possent solui oēs auctoritates que sūt de hac materia. ¶ Ad aliū de p° phisico℞ dico q̄ phs loquit̄ ibi de multiplicitate supposito℞ que nō repugnat vniuocationi. Unde cū dicit q̄ ens dicit̄ multipliciter idest de multis suppositis. ideo ɔtra parmenidē τ melissum ponētes oia esse vnū ens. est ɔcedēdū: q̄rendo de quo supposito entis itelligāt. ¶ Ad porphiriū dico q̄ ipse allegat sibi Ari. cū dicit si qs. Quomodo aūt intelligant̄ auctoritates Arist. patet ex p̄cedētibus. Ex ipsis enim habet̄ solum analogia entis vel equiuocatio physica nō aūt equiuocatio logica. imo talē equocationē negat 4° metaphy. dicēs q̄ ens dicit̄ multipliciter: nō tamē equoce ergo vniuoce cum vniuocū τ equiuocū sint imediata vt patet ex rationibus eo℞. ¶ Ad p̄mā rationē q̄ ens esset genus. Respōdeo q̄ ens nō est genus: q2 vt dicit̄ 3° metaphy. ens predicatur de aliquib⁹ differentijs per se p̄mo modo. Ad cuius euidētiā distinguo de differentijs. Aliq̄ enim differētia pōt sumi a parte essentiali vltima que est res. τ natura alia ab illo a quo sumitur cōceptus generis. sicut si ponat̄ pluralitas formarū τ gen⁹ dicat̄ sumi a parte essentiali priori. τ differētia specifica a forma vltima. tūc sicut ens dicit̄ in quid de illa parte essentiali a qua sumit̄ differētia talis specifica. ita dicit̄ in quid de tali differētia in abstracto. ita q̄ sicut hec est in quid aīa intellectiua est ens accipiēdo eundē conceptū entis: s̄m quē dicitur de hoie vl' de albedie. ita hec est in quid rōnalitas est ens. si rationalitas sit talis differentia: sed nulla talis differētia est vltima: q2 in tali continētur plures realitates aliquo mō determinate ex natura rei: τ tūc natura talis pōt cōcipi s̄m aliquid. hoc est s̄m aliquam realitatē τ perfectionē τ s̄m aliā ignorari. Et iō talis natura cōceptus nō est simpl'r simplex: s3 vltima realitas seu perfectio realis nature a qua vltima realitate sumit̄ vltima differētia que ē simpliciter simplex. Ista realitas non includit ens quidditatiue: sed hēt cōceptū simpliciter simplicē. vnde si talis realitas sit a hec nō est in quid. a inquantū a. est ens: sed per accidēs. τ hoc siue a. dicat illā realitatē siue differētiā in abstracto sūptā a tali realitate. Quia igit̄ ens dicit̄ in quid de aliqbus differētijs. sequit̄ q̄ ens nō est gen⁹ ppter nimiā cōītatē entis. Nullu3 enim genus dr̄ de aliqua differētia inferiori in quid. neq3 de illa que sumit̄ a forma neq3 de illa que sumit̄ ab vltima realitate forme. sicut patebit distinctiōe. viij. q2 semp illud a quo sumit̄ cōceptus generis s̄m se est potētiale ad illā realitatē a qua accipit̄ cōceptus differētie siue ad illā formā si differentia sumitur a forma. Unde sicut materia nō predicat̄ per se de forma: sic genus de differentia. Et si arguatur q̄ si rationale vel aliqua cōstitutiua differētia includit ens quidditatiue. igitur addendo talē differētia3 generi erit nugatio eo q̄ idem bis dicetur. ¶ Respōdeo q̄ ad nugationē op3 q̄ sit inutilis repetitio eiusde3. l3 igitur rationale includat ens in quid. tamē addendo rationale animali nō est nugatio: quia l3 ens bis dicat̄: nō tamen inutiliter repetit̄ addendo rōnale aiali: q2 nō additur rōne entis quod includit sed rōne illius qd̄ importat vltra aial. Si ista r̄n̄sio nō placet vide aliā in scoto. ¶ Ad aliā dicendu3 q̄ l3 de⁹ τ creatura sint se totis distincta in realitate: non tm̄ in ɔceptu reali vel sub alijs vbis. l3 deus τ creatura sint distincta se totis subiectiue: non tm̄ obiectiue. ɔueniūt. n. in ɔceptu entis q̄ h3 eē i intellectu obiectiue p spē3 abstractā a reb⁹ sensibilib⁹. nō tm̄ ɔueniūt in aliq̄ realitate potētiali τ cōtrahibili per aliā realitatē: sicut rōnalitas in hoie ɔtrahit aīa

Quia

Margin notes:
- vniuocatio duplex (beside "stat vniuocatio logica")
- ens mltipl'r dici quō i telligit̄ (beside "Unde cū dicit q̄ ens dicit̄ multipliciter")
- dr̄a3 sumi du-plr itel-ligitur (beside "Ad cuius euidētiā distinguo")
- duplex ɔcept⁹ simiō (beside "natura cōceptus nō est simpl'r simplex")

Quia cū de⁹ sit sūme simplex nō est in eo ordo reali
tatū quaꝝ vna sit ꝯtrahibilis ꝛ pfectibilis p aliā realita
tē: qꝛ tūc esset ibi cōpositio saltē act⁹ ꝛ po^e. ꝛ hec est
vna ratio q̄re de⁹ nō est in gñe. vt videbit. viij. disti.
Et si arguas cū ens dicat vnū cōceptum cōem deo ꝛ
creature. opȝ ꝙ contrahat ad illa. ꝛ sic erit ibi ordo
realitatū quarū vna cōtrahet aliā. ¶ Rñdeo ꝙ ꝯhē
tia ens nō sunt differētie cū nō ꝯstituāt cōpositū cum
ꝯcto. ꝯhit enim ens per finitū ꝛ infinitū q sunt modi
intrinseci. vnde entitas in deo ꝛ infinitas nō sunt due
realitates ſȝ vna simplex realitas in sūmo gradu pfe
ctionis. Nō sic de realitatib⁹ a qbus sumit gen⁹ ꝛ dif
ferētia. vt pȝ in albedine que est forma simplex ſȝ sit
ibi cōpositio act⁹ ꝛ potētie. Intellect⁹ enim separat⁹
vidēs albedinē. videt ibi duas realitates q̄rū vna est
potentialis ꝛ pfectibilis per aliā. Et si arguas. si ens
ꝯhitur ad deū ꝛ creaturā per modos itrinsecos. igit
de⁹ ꝛ creatura nō differūt formalr: cū modus intrin
secus sit qui addit⁹ alteri nō variat rōnē formalē ei⁹
seu ꝯstituti ex illo ꝛ altero cui additur. Rñdeo ꝙ ſȝ
modus intrinsecus nō variat rōnem formalē pōt tñ
stare varietas modoꝝ cū varietate rōnuȝ formaliū ꝛ
nālium. sicut ſȝ pfectū ꝛ impfectū non varient spēm
pñt tñ stare cū varietate specieꝝ. Et notādū ꝙ ſȝ ens
sit vniuocū oī enti reali. nō tñ dicit in quid de oībus.
Cōceptibus eni nō simpliciter simplicib⁹ est vniuocū
in qd dictū de eis. In simplr enim simplicib⁹ est vni
uocū nō in qd: sed vt determinabilis ꝛ denoīabilis.
hmōi aūt sunt differētie vltime. ꝛ ꝓprie passiones en
tis. Vltimas aūt differētias voco que nō sunt resolu
biles in alias dr̄ias. ¶ Qd aūt ens non dicat de eis
in quid. sic ꝓbatur. Si due differentie includunt ens
in quid. tūc nō sunt diuerse: sed differētes cū sint ali
quid idem entes. Differētia enim sunt aliquid idem
entia. ex 5°. metaphy. ille igit differētie includūt ens
ꝛ differūt per alias differētias. Et tūc quero de illis
vtrū includāt ens in quid vel nō. Si sic: querā de il
lis sicut de prioribus: ꝛ ita erit ꝓcessus in infinituȝ in
differētijs vel stabitur ad aliquas oīno nō includētes
ens qdditatiue qd est ꝓpositum. ¶ Scdo ꝓbat idem
de passionib⁹ entis. passio per se scdo modo pdicat
de subiecto (p° posterioꝝ) igit subiectū ponit in diffi
nitiōe passiōis vt additū in eodē. p° ꝛ 7° metaphy.
q̄re non est de rōne qdditatiua eius per se pmo mō.
¶ Itē pdicatiōes de p se nō ꝯuertunt (p° posterioꝝ)
cū g° pdicet de sbo p se scdo mō: vt dicēdo ens ē vnū
hoc vnū est ens: nō est p se sed q̄si per accidens.

q.2. **Eunde** quero vtrū de⁹ sit nāliter co
gnoscibilis ab intellectu via
toris. Et videt ꝙ non: qꝛ Aristo. 3° de aīa
fantasmata se hñt ad intellectū sicut sen
sibilia ad sensum. igit intellectus nihil intelliget nisi
cuius fantasma pōt per sensuȝ apprehēdere. de⁹ non
habet fantasma igit. ¶ Itē 2° metaphy. sicut oculus
noctue ad lumē solis: ita itellect⁹ noster ad ea q̄ sunt
manifestissima nature: sed ibi est impossibilitas: ergo
oppo. ꝛ hic. ¶ Itē infinita nō cōtingit cognoscere 2° me
taphy. ergo nec infinitū ꝓbatur consequētia: qꝛ eadē
videt impro portio itellect⁹ ad infinitū intēsiue: que
ad ifinitū in multitudine. ¶ Itē grego. sup ezechie
lē quātūcunqꝫ mens nr̄a in cōtemplatione dei ꝓfece
rit nō ad illud qd ipse est sed ad illud qd sub ipso est
attingit. ¶ Cōtra. 6° methaphysi. Metaphisica est
theo⁹ seu sr̄mo de deo. ꝛ in actu metaphysicali seu in
speculatiōe substātiaꝝ separaꝝ ponit Arist. felicitatē
nālē. x°. ethicoꝝ. Rñsio. psupposito ex qōne pcedē p rñsio
ti ꝙ possum⁹ nāliter cōcipere deū in cōceptu cōi vni ne pono
uoco sibi ꝛ creaturis: pono q̄tuor dicta. Primū est q̄tuor
ꝙ deus nō cognoscit nāliter a viatore in particulari dicta
ꝛ ꝓprie: hoc est sub rōne hui⁹ essentie vt hui⁹ ꝛ in se: primuȝ
qꝛ sub rōne talis cognoscibilis est obiectū volūtariū
nō nāle nisi respectu sui intellect⁹ tñ. Et ideo a nul
lo intellectu creato pōt sub rōne huius essentie vt hec
est naturaliter cognosci. ¶ Scdo dico ꝙ nos possu secūduȝ
mus q̄si in q̄dā descriptione deū cognoscere: ꝯcipiē
do oēs pfectiōes simplr ꝛ in sūmo iuxta doctrinam
anselmi monologion. vbi vult ꝙ quicqd est simplr
meli⁹ ipm q̄ nō ipm attribuēdū est deo: sicut quod
cūqꝫ nō tale est ab eo remouēdū. puta attribuēdo ei
pfectissime rōnē formalē sapiētie intellect⁹ ꝛ volun
tatis: seclusis oib⁹ impfectiōib⁹ comitātib⁹ eā in crea
turis. ꝛ sic ad multos ꝯcept⁹ ꝓprios de deo possum⁹
puenire: q nō ꝯueniūt creaturis: vt qꝛ de⁹ est ens ifini
tū bonū infinitū ꝛ sic de alijs. ¶ Tertiū dictuȝ est ꝙ tertium
ꝯcept⁹ pfectior ꝛ simplicior nobis possibilis est cōce
ptus entis infiniti. Iste eni est simplicior q̄ ꝯcept⁹ en
tis boni: entis veri: vel aliquoꝝ siliuȝ: qꝛ infinitas nō
est q̄si attributū vel passio entis siue ei⁹ a q̄ dr: sed di
cit modū itrinsecū illius entitatis. Ita ꝙ cū dico ens
infinitū: nō habeo subiectū cōceptū q̄si per accidens
ex subiecto ꝛ passione: sed cōceptuȝ per se subiecti in
summo gradu perfectionis sicut albedo intensa non
dicit vnū cōceptum per accidēs: sicut albedo visibi
lis. imo intēsio dicit gradū itrinsecū albedinis in se.
ꝛ ita patet simplicitas hui⁹ cōcept⁹ ens infiniti. Per
fectio etiā istius cōceptus ꝓbat: qꝛ iste cōceptus inter
oēs ꝯcept⁹ a nobis ꝯceptibiles plura v̄tualiter inclu
dit. Sicut eni ens virtualr includit vnū ꝛ bonū per
se: ita ens infinitū includit vnū infinitū ꝛ bonū infini
tū. ¶ Quarto dico ꝙ ista que cognoscunt de deo co quartuȝ
gnoscunt per spēs creaturaꝝ: qꝛ siue magis vl̄e siue dictum
minus vl̄e cognoscant p eandē spēm minus vlis si
ue vtrunqꝫ habeat spēm intelligibilē sibi ꝓpriā: sal
tē illud qd pōt imprimere spēȝ minus vniuersalis in
intellectu: pōt etiā causare spēm cuiuscūqꝫ vniuersa
lioris ꝛ ita creature que iprimūt ꝓprias species in in
tellectu. possunt iprimere spēs transcēdētiū: que cōi
ter ꝯueniunt eis ꝛ deo: ꝛ tūc intellectus propria vir
tute pōt vti multis speciebus simul ad cōcipiendum
illa simulquoꝝ sunt iste spēs. puta specie summi: spe
cie boni: spē act⁹ ad cōcipiendū sūmuȝ bonū ꝛ actua
lissimū. quod apparet per locū a minori. imaginati
ua eni pōt vti spēbus diuersoꝝ sensibiliū ad imaginā
dū cōpositum ex illis diuersis. sicut apparet imagi
nando montem aureum. ¶ Contra predicta arguit obiect.
qꝛ sm̄ dyonisiū libro de angelica hierarchia. negatio

tes de deo sunt bo. affirmationes do incōpacte: igit de deo nō habem⁹ aliquē ɔceptū affirmatiuū sed tm̄ negatiuū.

Rn̄sio ℂ Rn̄deo φ dyonisius nō vult negare qn de deo possum⁹ multa pdicata affirmatiua enūciare. Un̄ ait psalmista. Deus iudex iustus fortis ⁊c. sed intēdit φ nō possum⁹ aliquē cōceptum de deo hr̄e sub ppria ratione deitatis. vel intēdit de affirmationibus in quib⁹ de deo asserunt pfectiōes repte in creaturis eo mō quo sunt in ipsis. s. cū imperfectione. puta asserendo deū esse sapientē sapiētia accidtali. talis eni affirmatio nō esset bene cōpacta: cū predicatū vt sic repugnet subiecto: ⁊ sic nō esset ipsoꝝ debita cōpositio

Rn̄sio ad rōes obiect. ℂ Ad arg⁹. Ad primū dico φ illa silitudo dz intelligi quantū ad primā motionē intellect⁹ ab obiecto. Ibi enim fantasma cū intellectu agente hz vicē obiecti primi mouētis: sed nō dz intelligi quātuz ad oēm actum sequentē primā motionē. pōt enim intellect⁹ abstrahere oēm obiectū inclusum in obiecto primo mouēte: ⁊ considerare illud abstractū nō ɔsiderādo illud a quo abstrahit. ⁊ sic ɔsiderare cōe sensibili ⁊ insensibili ⁊ illud attribuere deo vt dictū est. ℂ Ad secūdū dr̄ vno mō φ silitudo dz intelligi de difficili et nō de impoli. Si vo intelligat de impoli: tūc intelligitur de notitia intuitiua. ita φ sicut est impoſe oculo noctue intueri solez: sic impoſe est intellectui nr̄o naturalr̄ ⁊ intuitiue cognoscere deū. ℂ Ad tertium dico φ nō est sile de infinito in multitudine in actu ⁊ de infinito intēsiue in pfectione: qꝛ cognitio obiectorū infinitoꝝ nūaliter ɔcluderet infinitatē po⁹ cognoscētis: vt pz in qōne de infinitate. Nō sic aūt cognitio obiecti infiniti in pfectione: qꝛ actus finitus pōt attingere obm infinitū. Nō enim opz actū habere talem modū realē q̄lem hēt obiectū: nisi esset act⁹ comprehensiuus. Loquor aūt de actu cōprehēsiuo mō gdē. intelligendo cōprehēsionē pro clara visione obiecti sicut beati dn̄r cōprehēsores: sed accipiēdo cōprehēsionē pro cognitione totali obiecti quātū est cognoscibile ⁊ talis actus non pōt esse obiecti infiniti nisi sit infinitus.

Dictum grego. dupl'r intelligit. ℂ Ad gregorium dico φ nō debet intelligi φ contemplator sistat sub deo in aliqua creatura: qꝛ hoc esset frui vtendis: sed qꝛ cōtemplatio de lege cōmuni stat in aliquo conceptu communi qui est minoris intelligibilitatis q̄ de⁹ in se. vt est hec essentia.

q°. 3. Iuxta hoc q̄ro vtrū de⁹ sit p⁹ cognitū a nobis naturalr̄ pro statu isto. ℂ Qd̄ sic. Arguo vnūquodqꝫ sicut se hēt adesse. ita ad cognitionē 2° metha. sed deus est pmū ens. igit primū cognitū. ℂ Itē nihil pfecte cognoscit: nisi deo pfecte cognito. igit nec simplr̄ cognoscit nisi eo simplr̄ cognito. ɔn̄s pz sicut maximū ad maximū. sic simplr̄ ad simplr̄. ⁊ ecōuerso 2° topicoꝝ. ℂ Itē pfectissimus act⁹ po⁹ est circa obiectū simplr̄ primū. pfectissim⁹ aūt actus est circa deū. x. ethicoꝝ igit deus est simplr̄ primum obm cognoscibile. ℂ Cōtra. oīs nr̄a cognitio ortū a sensu p° metaphi. igit deus qui est a sensu remotissim⁹ nō est p° cognitus ab intellectu nr̄o.

Rn̄deo ad q̄sti. per di. ℂ Rn̄deo ⁊ dico φ triplex est ordo intelligibiliū. Unus est fm̄ pōritatē originis vel gnationis. Alius est fm̄ primitatē pfectionis. Tertius vo fm̄ prioritatē adeq̄tōis. Quātū ad primū pmitto duo quoꝝ primū est φ ɔcept⁹ simpliciter simplex est: q nō est resolubilis in pl'es cōceptus: vt ɔcept⁹ entis vel vltime dr̄e. Cōceptū simpl'r cē sed nō simplr̄ simplicem esse voco. quodcūqꝫ pōt ɔcipi ab intellectu actu simplicis intelligētie. lꝫ possit resolui in pl'es actus seorsuz ɔceptibiles. ℂ Scd̄o pmitto φ aliud est ɔfusuz itelligere ⁊ aliud ɔfuse intelligere. Cōfusum eni idē est φ indistinctū ⁊ hoc vl' indistinctione toti⁹ essentie vel in ptes essentiales: vel toti⁹ vlis in ptes subiectiuas. Cōfusum igit intelligit qn̄ intelligit aliqd indistinctū aliq̄ pdictoꝝ modoꝝ. Sed ɔfuse dr̄ aliqd ɔcipi qn̄ cōcipit sicut exprimit p nomē. Distincte qn̄ cōcipit sicut exprimit p diffōnē.

ℂ His pintellectis dico φ p⁹ actualr̄ cognitū ɔfuse p° ɔclo est spēs spālissima cuius singulare efficaci⁹ ⁊ fortius mouet sensuz. siue sit visibile: audibile: vel q̄uis alio sensu pceptibile. Et hoc supposito φ singulare sit in debita pportione approximatuz sensui. Qn̄ eni obm nō est debite approximatū nō mouet ad cognoscēdū se sub pfectissima rōne: sed sub aliq̄ imperfecta. ⁊ tunc intellect⁹ sequens sensum talis obiecti. opz φ sit talis vlis cui⁹ sensus erat sub rōne singularis: vt pz de viso a remotis. qd̄ prius cognoscit sub rōne corpis q̄ aialis. ⁊ prius sub rōne aialis q̄ hois. Sed qn̄ obm est in debita pportione vt possit mouere sensum sub rōne sua ppria: tūc intellect⁹ sequēs sensuz talē hz notitiā talis nature: pus sub rōne specifica ɔfuse q̄ sub rōe gnīs ɔfuse. qd̄ sic pbat. Causa naturalis agit ad effectū suū fm̄ vltimuz sue po⁹ qn̄ nō est ipedita. igit ad effectū pfectissimū quē pōt primo pducere primo agit: sed oia cōcurrētia ad istū primū actū intellectus sunt cause mere naturales: qꝛ pcedūt oēm actū volūtatis nō impedite. vt pz. igit pmo pducūt pfectissimū cōceptū quē possunt. ille aūt nō est nisi cōceptus spēi spālissime. Hoc idē pbat per Auicēnā 1° metaphisice dicētē: φ metaphisica est vltima in ordine doctrine. ergo pn⁹ aliarū sciarū pn̄t cōcipi ⁊ termini illoꝝ ante pn⁹ metaphisice: sꝫ hoc nō esset si opz prius actualr̄ cōcipi cōceptus cōiores q̄ cōceptus specierū spālissimarū. Si vo loq̄mur de cognitiōe actuali di- 2° ɔclo stincta: dico φ prim⁹ cognitū actualr̄ cognitione distincta ē: ⁊ ecōuerso. tale eni est cōissimū. ⁊ que sunt sibi ppinqua sunt priora: ⁊ que remotiora sunt posteriora. Probat: qꝛ sicut dictū est: nihil cōcipit distincte nisi qn̄ cōcipiunt oia que includunt in rōne eius essentiali. ens aūt includit in oibus conceptib⁹ q̄uis inferiorib⁹ ⁊ alia magis vlia in ɔceptib⁹ minus vliuz: ergo nullus ɔcept⁹ inferior distincte cōcipit nisi concepto ente ⁊ alijs magis vlibus. Itē ens nō pōt cōcipi nisi distincte: cū hēat ɔceptū simplr̄ simplicē. simpliciter aūt simplex aut totalr̄ scit aut totalr̄ ignorat cū nō habeat resolui in alios cōceptus. ergo ens pōt cōcipi distincte sine alijs. alia autē nō sine eo. Hoc idē pbat: qꝛ metaphisica que est de ente est prior fm̄ Auicen. vbi prius in ordine distincte cōcipiendi: qꝛ ipsa hz certificare pn⁹ aliarū sciarū lꝫ sit posterior in ordine

ordine doctrine. Hoc modo aristo. in primo phisi/corum dicit magis vlia eē prius nota. ibi intēdēs da re modum deueniēdi in cognitionē distinctā scientie naturalis. pcedendo a magis cōibus ad minus cōia. Hec de ordine gñationis cōparando vnū vle ad ali ud. De singularibus vero dicetur alias. ¶ Quantū vero ad ordinē perfectionis distinguo. qꝛ pfecti° intelligibile a nobis pōt intelligi dupliciter. aut simpli/citer aut scdm pportionē. Exemplū. visio aquile de sole ē simplr pfectioꝛ respectu solis: q̄ visio mea respectu candele. Et tñ visio mea est perfectioꝛ pportionabiliter. hoc est plus habet de rōne visionis scdm pportionē ad visibilitatē candele: q̄ visio aquile habeat respectu visibilitatis solis. Loquendo igitur de ordine pfectionis simpliciter: dico q perfectissimuꝫ cognoscibile a nobis nālr est de°. vnde in hoc po nit phs felicitatē nālem. x° ethicorū. ꝛ post ipm species spūalissima pfectioꝛ in vniuerso: ꝛ deinde species prima illi: ꝛ sic vsq ad vltimā speciē: ꝛ post oēs spūalissimas gen° primuꝫ abstrahibile specie pfectissima ꝛ sic semper resoluēdo. Et ratio oium istoꝝ est: qꝛ attingere actualibus obiectū est intellectio pfectioꝛ simpliciter. qꝛ hꝫ equaleꝫ perfectionem ex parte intellectus cum quacunq intellectione: vel nō minoremꝫ ꝛ habet perfectioneꝫ multo maiorem ex parte obiecti. que duo. s. pfectio potētie. ꝛ pfectio obiecti sunt causa pfectissime itellectiōis. Si vo loquamur de pfectione noticie scdm pportionē ad aliquod cognoscibile. dico q a perfectioribus sensib° sensibilia ꝛ eo efficatius mouentia sunt perfectius cognoscibilia scdm proportionē. quia intellectus noster plus attingit ad illa, secundū gradum cognoscibilitatis eorum: ꝛ que sunt remotiora ab illis sunt min° cognoscibilia scdm pportionē sue cognoscibilitatis. Ista distinctio habet a pho 2° de aialib°. vbi vult q lꝫ de imālib° hēamus minimā cognitionē. qd est intelligēdū pportionabilr. tñ illa est desiderabilioꝛ cognitiōe magna que pōt haberi de mālib° que est et magna fm pportioneꝫ. De veritate. iij. s. adequatiōis dicet seqnti qone. ¶ Ad arg°. ad p^m dico q illa auctas est intelligēda q q̄to res est pfectioꝛ tāto est pfecti° cognoscibilis q̄tum est de se. ¶ Ad 2^m dico q illa ɔña nō valet nisi i causis pcisis. Exēplū. eclypsis est cognoscibilis p itellectū hñtem demōstrationē ꝛ p sensuꝫ. lꝫ aūt nunq̄ pfectissime cognoscat: nisi cognito pn° demōstrationis: nō tñ ex hoc seqt q nunq̄ cognoscit nisi cognito pncipio demrationis. qꝛ ista nō est cā pcisa sue cognitionis cū possit cognosci p aliā cām. s. p sensuꝫ. Ita est in pposito quelꝫ creatura pter cām cognitionis sue: que est eēntia diuina. hꝫ aliam cām cognitiōis illius. vꝫ essentiā ppriā que est nata gignere notitiā sui. Nō seqt igit si nunq̄ pfectissime cognoscat res nisi p essentiā diuinā: q nō possit aliter cognosci. qꝛ potest cognosci in gñe proprio. ¶ Ad tertiuꝫ dico q bñ pbat q deus est perfectissimū cognoscibile q̄tuꝫ est de se.

Perfectū itelligibile a nobis dupr̄ itelligit

p° con.

Ad ar.

Ad p^m

Ad tertium

Ad. iiij.

u Trum deus sit primū obiectum nāle adequatum respectu viatoris. ¶ Et arguit q sic. qꝛ ex qōne preceď. de° est primū. hoc est pfectissimuꝫ: inter oia cognoscibilia. Primū aūt in quocunq gñe est cā essendi talia aliis in illo gñe. sicut primū calidū est cā caloris i aliis. ex ij. meta. igit deus est ratio cognoscēdi oia alia. ꝛ sic est p^m obiectū intellect°. ¶ Preterea vnūqdq sicut se hꝫ ad esse sic se hꝫ ad cognosci. sed nihil est ens p pticipationē nisi ab ente ipartic ipato. igit nec cognoscit nisi cognito pus ente ipartic ipato. ¶ Cōtra de° nō cognoscit nunc a nobis sub ppria rōne huius eētie. sed tantuꝫ in vli (ex qōne de cognoscibilitate dei) igit nō est obiectū adequatū respectu nři intellectus. ¶ In ista qōne est vna opio ponēs qdditatē rei mālis eē pmū obiectū intellect° nři. que si loquat de intellectu vt est talis potētia: est falsa. qꝛ tūc sequeret q itellect° dei hērent quidditatē rei mālis pro obiecto adequato. vel si nō: nō maneret eadē potētia que mō cui° vtrūq est falsuꝫ. Nec valet dicere q eleuat p lumen glie. Nullus eniꝫ habit° eleuās potētiā pōt hēre obiectū qd excedit pmū obiectū potētie. qꝛ tunc ille habit° nō esset illi° potētie: sed vel esset in se potentia: vel faceret potētiā esse aliā ab ista sicut hēt aliud obiectuꝫ pmū. ¶ Dico igit aliter fm Scotū. xiiii. q. qlibet. q obiectū primū nāle pōt capi dupl̄r. Uno mō ad qd potētia nālr inclinat. ꝛ hoc est ens respectu intellectus creati fm suā totā cōmunitatem. put videlꝫ se extēdit ad oē positiuū qd non est nihil. siue sit ens reale siue rōnis: cuꝫ oē tale sit intelligibile. Alio mō accipit obiectū pmū nāle. qd potētia pōt nālr attingere fm ɔcursuꝫ cāruꝫ nāliuꝫ ꝛ hoc est limitatū. Intellect° eniꝫ noster sepatus a corpe vel etiā intellectus angelicus pōt nālr cognoscere oē ens limitatuꝫ non aūt ens illimitatū: vt deū sub ppria rōne deitatis. ꝛ iđ ens fm totā suā cōmunitatē nō est obiectū ab intellectu create nālr attingibile. qꝛ tūc oē ens posset nālr cognosci. cuꝫ oīs potētia hñs aliqd pro obiecto adequato possit in qdlibet ɔtētuꝫ sub illo. vt pꝫ de colore si ponat obiectū visus. obiectū eniꝫ ꝛ potentia debent adequari. Hoc aūt est falsuꝫ. vt pꝫ de deo sub ppria rōne deitatis. Obiectū tñ nālr attingibile ꝛ adequatū intellectui nostro pro statu isto est qdditas rei mālis vel sensibilis. intelligēdo nō solū de sensibili pprie. sed etiā de incluso essentialr vel vtualr in sensibilib° qꝛ pro statu isto non nālr intelligit nisi ea que ptinent sub isto motiuo pmo. cum pro nunc non intelligat nisi mediātib° fantasmatib° seu spēb° rerum sensibiliū. ꝛ hoc pp penā originalis peccati. fm Augu. xv. de trini. Licet aūt deus sit imālis ꝛ insensibilis pōt tñ mediātib° hmōi cognosci. vt dictū est in pcedētibus. ¶ Cōtra pdicta arguit ꝛ pmo q qdditas rei materialis non sit obiectū intellectus pro statu isto. qꝛ nulla potentia pōt cognoscere aliqđ obiectuꝫ sub rōne cōmuniori q̄ sit ratio primi obiecti cū obiectū ꝛ potētia debeāt adequari. sed intellect° cognoscit aliquid sub rōne cōmuniori q̄ sit quidditas mālis. s. sub rōne entis. cuꝫ ens inquātuꝫ ens ponat fm metha igit. ¶ Itē videt q ens vt est cōe ad ens reale ꝛ rōnis nō sit obiectū intellectus ex natura potētie. qꝛ vnius po° est vnuꝫ obiectū sub aliqua vna rōne.

Opinio sci tho°

Rō cō. thomā.

Rō cō. euāsionem.

Opinio Scoti.

Obiec° p° ɔtra dicta.

Scđa

vt p3 de obiecto visus. sed ens nõ dicit aliquã vnam
Tertia rõnem ad ens reale et rõnis. igit. ¶ Item distincte po
tentie hñt distincta obiecta formalia ex 2° de anima.
Intellectus et voluntas sunt distincte potẽtie. igit ha
bent distincta obiecta qð nõ videtur sustineri posse si
ens ponat primũ obiectũ intellectus. sed si veru3 po
nat bene pñt assignari distincta obiecta formalia. s.
verũ quo ad intellectũ et bonũ quo ad voluntatem.
Rñ° ad pmu3. ¶ Ad pmũ dico q quidditas rei mãlis vel sensibi
lis ponit obiectũ intellectus intelligẽdo. non tantu3
de sensibili ppriẽ: sed de incluso essentialr vel vrtuali
ter in sensibilib°. Ens aũt inquãtũ ens qð ponit sðm
metha. includit essentialr in rebus sensibilibus. et iõ
Ad 2m nõ excedit obiectũ intellect° pro statu isto. ¶ Ad 2m
dico q nõ est idem iudiciu3 de intellectu et alijs potẽ
tijs inferiorib°. puta visu vel auditu: q2 ipse intelle
ctus pp sui pfectionẽ ad tot se extẽdit q nullũ obie
ctu3 adequatũ põt hẽre vnius rõnis vt dicit Scotus
2° dis. scðı sniaz. vel posset minor negari. de quo dis.
Ad 3m 29. ¶ Ad 3m dico q veru3 non põt poni obiectum
adequatũ intellectus: cu3 intellectus nõ tantũ intelli
gat verũ sub rõne veri: sed etiã bonu3 sub rõne boni.
Qñ aũt dicit q potẽtie distincte hñt distincta obiecta:
rñdeo q potẽtie distincte tripl'r se hñt adinuicem. q2
aut sunt oino disparate aut subordinate. et tũc vel in
eodẽ genere potentiarũ sicut cognitiua supior et infe
rior: vel in alio genere vt cognitiua et sua appetitiua.
Primo mõ potẽtie distincte hñt obiecta oino distin
cta: q2 nulla earũ ex quo sunt disparate est p se opati
ua circa obiectũ circa qð alia et tales sunt sensus exte
riores: vt visus: auditus. Scðo mõ potentie distincte
hñt obiecta subordinata: ita q potentia superior põt
hẽre per se actum circa obiectũ circa qð põt potentia
inferior ita q obiectũ potẽtie superioris ꝯtinet sub se
obiectu3 potẽtie inferioris. aliogn nõ esset obiectum
illud adequatũ supiori. vnde obiectũ primũ visus s3
suã cõmunitatẽ ꝯtinet vt inferius sub primo obiecto
sensus cõis. Tertio mõ potẽtie sic se hñt q si appeti
tiua adequat cognitiue in opando circa quecũq ob
iecta idem erit pmũ obiectu3 vtriusq: et sub eadẽ rõ
ne formali ex parte obiecti. Si aũt appetitiua habeat
actũ circa aliqua cognoscibilia et circa aliqua nõ: tũc
obiectũ appetitiue erit inferius ad obiectũ cognitiue.
¶ Ad ppositũ intellectus et volũtas cadũt in tertio
mẽbro. et si voluntas ponat hẽre actu3 circa oẽ intel
ligibile: poneret illud esse obiectũ tã intellectus q̃ vo
luntatis. si nõ: tunc ponet obiectũ voluntatis aliquo
modo esse particulare respectu obiecti intellectus.
Sup hac materia se determinat Scotus 2° dist. scðı
Ad ar° princi. sniaz: vbi dicit q voluntas põt diligere oẽ ens. et sic
ens erit eius obiectũ. ¶ Ad arg° pncipalia. Ad pm
dico q Arist. male allegat. l3 enim dicat q illud qð
est causa vniuoca alijs essendi talia sit maxime tale: sicut
ignis cu3 sit causa caloris in elemẽtatis est calidis
simus: nõ tñ dicit q pmũ seu pfectissimũ sit semp cã
respectu impfector. Unde pfectissimũ albũ nõ est cã
visibilitatis oibus visibilib°. aut si causa: non tamen
precisa et adequata. pmũ aũt obiectũ itellectus d3 eẽ
adequatũ potẽtie. ¶ Ad 2m dico q ly sicut in auctẽ
allegata nõ dicit similitudinẽ totalẽ. vñ ex illa hẽtur
q sicut ens imparticipatũ est cã entis participati quo
ad esse: ita quo ad cognosci: nõ tñ totalis vl pcisa.

d **E vestigio** quero. Utrũ in creatu ra sit vestigiu3 trinita tis? q nõ. q2 per vestigiũ põt inuestigari illud Qõ 5°.
cuius est vestigiũ. igit per creaturã posset nãlr inue
stigari trinitas. qð est falsu3. q2 hoc excedit nãle3 rõ
nem. ¶ Item in natura intellectuali est imago trini
tatis: nõ igit vestigiu3. ꝯña p3. q2 illa hñt opposítas
rõnes repñtandi. igit nõ ꝯueniunt eidẽ. ¶ Ite3 na
tura intellectualis q2 nobilior est hẽt aliã rõnẽ repñen
tandi q̃ alie nature inferiores vt rõnẽ imaginis. s3 ci
tra naturã intellectualẽ sunt nature multe hñtes ordi
nẽ in pfectione: sicut aiata supra inaiata et mixta sup
simplicia. igit in eis erit aliqua rõ repñtandi. ita q
ratio vestigij nõ erit cõis oib°. ¶ Cõtra. Aug. 6. de
Rñsio. tri. c. vl. dicit q in creaturis apparet vestigiũ trinita
tis. ¶ Rñ°: q2 fm Arist. trãsferẽtes fm aliquã simi
Dña inter vesti gium et imagie3 litudinẽ trãsferũt. Uidẽdu3 est de rõne vestigij i cor
poralib°: vnde translatũ est nomẽ eius ad ppositu3.
Ubi sciẽdu3 q vestigiũ est similitudo partis aialis ab
ipso impressa in aliquid sibi cedens. vt si pes aialis
imprimat pulueri: illa impressio derelicta dicit eius
vestigiũ: imago vo est similitudo toti°. Sciendũ in
sup q sicut trinitas est quasi qðdã totũ numerale sal
te3 in ꝯceptu intellect° et psona est ibi quasi pars hui°
toti°: ita etiã appropriatũ psone est quasi ps eiusde3.
q2 eius rõ saluat cõplete in vna psona: et p ꝯñs rõ ei°
nõ ponit trinitatẽ s3 ponit ꝯcomitãter vnitatẽ alicui°
psone in qua sit. Licet igit creatura cõiter nec repñen
tet psonã vt psona: nec appropriatũ vt appropriatũ:
q2 nõ sic cognoscit appropriatũ nisi cognoscat pso
na cui appropriat: repñentat tñ appropriabile in quo
saluat quasi rõ partis mõ pdicto respectu trinitatis.
¶ Ad ppositũ dico q in creaturis ꝯsistit vestigium
trinitatis respectu appropriator psonis. vt vnũ verũ
bonũ (que repiunt in oi ente) repñentãt sũmã vnitatẽ
pmi pncipij que appropriat pri qui est pncipium a
quo est origo aliar psonar. et veritatẽ que appropriat
filio qui pcedit p modũ intellect°: et bonitatẽ que ap
propriat spũiscõ qui pcedit p modũ voluntatis. Sic
etiã in oi creatura est modus spẽs et ordo. Modus
qdẽ accipit pro mẽsura vel limitatiõe pducti per q3
repñentat potẽtia illimitata pducẽtis. ꝯditio eni im
pfectior cui°modi est limitatio vel possibilitas nõ in
est enti nisi pfectior cuiusmodi illimitatio vel necessi
tas insit: cu3 impfectũ depẽdeat a pfecto. potẽtia aũt
illimitata et sũma necessitas appropriat pri qui est a
se. Spẽs vo repñentat sũmã pulchritudinẽ que ap
propriat filio q est imago pris sũme sibi conformis.
Ordo vo in opationẽ vel in finẽ repñentat opationẽ
pfectissimã in deo. s. dilectionẽ que appropriat spũi
sctõ: in qua est sũma beatitudo. Est aũt hor corrñdẽ
tia: quia vnitas rñdet mõ qui respicit deũ vt cãm effi
cientẽ. Ueritas spẽi que respicit ipm vt exẽplar: bo
nitas ordini que respicit vt finẽ. ¶ Ad arg°. ad pm Ad ar°
dico

dico ꝙ per vestigiū distincte investigat illud cui⁹ est similitudo.s. pars toti⁹. Nō aūt totū nisi indistincte. Ita ꝙ ꝑ creaturā investigat illud qḋ est appropriabi le ꝑsonis: nō aūt ipsa trinitas ꝑsonaꝝ nisi sicut totum ex parte. ¶ Ad 2^m dico ꝙ natura intellectualis: alia rōne est vestigiū: ⁊ alia rōne imago. Est eniꝫ vestigiū sicut quelibet ēēntia creata inquātū est creata s̄m determinatū exēplar: est aūt imago inquātuꝫ in ipsa est vnitas ēēntie cuꝫ pluralitate potētiaꝝ ⁊ operationū int̄ quas est ordo originis. ¶ Ad 3^m dico ꝙ in natura intellectuali multa ꝯcurrūt ꝓp que est imago trinitatis vt dictū est. talis aūt concursus non est aliqua natura inferiori natura intellectuali. ⁊ ideo omnes alie nature habent precise rationem vestigij.

Nō p°

c

Henricus q̄r libeto.5 q. xiij.

Irca tertiaꝫ parteꝫ huius distinctiōis tertie scꝫ de ymagine. q̄ro vtruꝫ in intellectu sit species itelligibilis prior naturaliter actu intelligendi. qḋ non arguit. qꝛ oīs species impressa ab obiecto repn̄tat illud sub ratione sub qua ab eo iprimitur. alioquin nō esset vꝫa species eius. sed species imprimit ab obiecto inquantum singulare. qꝛ actio est singularium: igitur representat t̄m singulare. nō ergo intelligibile sub ratione intelligibilis. ¶ Iteꝫ p̄ntia obiecti est causa presentie speciei. ⁊ nō econuerso. nō eniꝫ qꝛ species albi est in oculo. ideo album est presens sed econuerso. igit superflue ponitur species ꝓpter presentiam obiecti. ¶ Item quelibet species si esset in intellectu esset forma nālr agens ad intellectionē. sed multe possunt simul esse in intellectu si vna ponit. igit omnes ille naturaliter agerent ad intellectiones sibi corn̄dentes. igitur simul essent plures intellectiones in intellectu. ¶ Itē vnū corp⁹ nō pōt simul figu͂ri diuersis figuris ergo a simili nec idem intellectus informari plurib⁹ specieb⁹ que sunt figure diuersoꝝ obiectoꝝ. ¶ Iteꝫ sensus nō recipit speciē aliam ab actu. nisi qꝛ organū est eiusdem rationis cum medio. vel qꝛ species illa est dispositio ꝓpinqua ad actum sentiendi. Neutruꝫ istorum concurrit in intellectu. Est enim intellectus virtus non organica ⁊ de se sūmie dispositus ad actū intelligendi. igitur. ¶ Ad hoc est Aristo. tertio de anima. Speculamur ꝙ quid est in fantasmatib⁹ ⁊ fantasmata se habent ad intellectum sicut sensibilia ad sensitiuum. Et ex hoc sequitur ꝙ nullꝰ ponit specieꝫ in intellectu. qꝛ si poneret intellectus non specularet ꝙ quid est in fantasmatib⁹: sꝫ in specie intelligibili. nec oporteret intellectū cōuerti ad fantasmata cum hēret obiectū p̄ns in specie intelligibili. hec etiā videtur in tertio augu. qui vult ꝙ verbum gignat nō ex spē sed ex habitu. dicit eniꝫ. xv. de tri. ꝙ ex ipsa sola scientia quā in memoria tenemus nascit verbū. ¶ In opp^m

In o^m.

af. qꝛ intellect⁹ agētis est facē de vli in potētia vle in actu: sicut dicūt auctēs Arist. ⁊ Cōmē. cuꝫ vle in ꝗ̄tuꝫ vle nihil sit in reb⁹: sed t̄m in aliquo repn̄tante ipm sub tali rōne. Ista v̄ba nullū intellectū hēbunt: nisi qꝛ intellect⁹ agens facit aliqd repn̄tatiuū vlis.s. spēm intelligibilē de eo qḋ fuit rep̄sentatiuū singulorū.s. de fantasmate. Item intellect⁹ agens sub rōne actiui nō excedit potētialē in rōne passiui: qꝛ sicut intellect⁹ agens est q̄ est oīa facē. sic intellect⁹ potentialis q̄ est oīa fieri. igit qcq̄d causat ab itellectu agente recipit in potētiali: ⁊ ita cū p̄⁹ actio intellect⁹ agentis fit ad vle in actu: illud q̄ ipm hēt esse tale recipiet in intellectu potētiali.s. spēs itelligibilis. ¶ Ad q̄ōnē dico ꝙ nece est ponē i itellectu potētiali spēꝫ itelligibilē ꝓorē nālr actu intelligēdi. vt ex preḋ. pꝫ. qḋ sic ꝯfirmat. Illḋ qḋ ē ꝑfectiōis in po⁹ cognitiua iferiori nō ē negādū a supiori. sꝫ sensus cōis hꝫ spēꝫ coloris sibi p̄ntē in organo sensus cōis. nō tantū in ꝗ̄tū est p̄ns visui. ergo ⁊ itellect⁹ hēt obiectū itelligibile sibi p̄ns ꝑ aliqd qḋ est in itellectu ⁊ nō tm̄ qꝛ p̄ns v̄tuti fantastice. vn̄ negare hmōi spēm est multū vilificare nām itellectuā. ¶ Ad hoc est phs 3° de aīa dicēs. ꝙ aīa est q̄dāmō oīa ꝑ sensus sensibilia: ⁊ ꝑ intellectū intelligibilia. ¶ Itē lapis nō est in aīa sed spēs lapidis. vn̄ intellect⁹ dr̄ locus spērū ab Arist. qꝛ hꝫ spēs ꝯseruare sicut locus ꝯseruat locatū. Alie aūt potētie nō sunt ita loca. qꝛ nō ita saluāt spēs receptas in eis. spēs qppe sensibilis pōt corrūpi ꝑ lesionē vel indispōnē organi. sicut dicit Arist. in li. de memoria ⁊ remi. qꝛ pueri ⁊ senes male reminiscunt ꝓp abūdantiā humoꝝ. Nō sic delet spēs intelligibilis ab intellectu ꝑ indispōnē in receptiuo. ¶ Ad p̄^m arg^m dico ꝙ alia pōt eē rō agēdi ⁊ alia ꝯditio agētis. singularitas est ꝯditio agētis. sꝫ rō agēdi est natura in singulari. Qn̄ igit spēs gignit ab aliquo sicut a cā totali: representat ipm sub rōne sub qua gignit. ⁊ ēt rep̄sentat cō comitāter sub rōne gignētis. aut saltē nō sub rōne ei opposita. Et ideo spēs in sensu que totaliter causat ab obiecto non representat obiectum sub ratione vlis in actu que est cōditio opposita singularitati. sed in proposito obiectum relucens fantasmate nō est causa totalis respectu spēi intelligibilis. qꝛ cū ipso agit intellectus agens sicut alia p̄tialis cā. ⁊ ideo genituꝫ ab istis duabus causis pōt repn̄tare obiectū sub opposita rōne singularitati. ¶ Ad 2^m de p̄ntia dico ꝙ obiectuꝫ respectu potētie. prio habet p̄ntiā realē videlꝫ approximationē talē vt possit gignere speciem. Secundo per istā specieꝫ genitaꝫ que est ymago gignētis est obiectū p̄ns sub rōne cognoscibilis. Qn̄ igitur dicit ꝙ p̄ntia obiecti est cā p̄ntie spēi: verum est de p̄ntia reali qua agens est p̄ns passo. Et intelligo ꝙ in prio signo nāe est obiectū in se vel in fantasmate p̄ns intellectui agēti ⁊ i scḋo signo nāe in q̄ illa sunt presentia intellectu poss. vt agenti a passo gignitur spēs in itellectu poss. Et tūc per spēm est obiectū p̄ns sub rōne cognoscibilis. Et sic itellectus agēs dicit quo est omnia facere. ⁊ intellectus possibilis dicit quo est oīa fieri qꝛ est specieruꝫ receptiuus. intellectus vero agens est ꝓductiuus hmōi specieruꝫ quibus ipse res habēt esse intelligibile. ¶ Ad tertiū dico ꝙ cū aliqua species fortius mouet altera impeditur ne tunc moueat: cuiuscūqꝫ aūt speciei singulare fortius mouet sensuꝫ. eius fantasma efficaci⁹ iprimit ⁊ p⁹ mouet itellectū. Et q̄ ad illū p̄^m actū nō ē i p̄tāte n̄ra qd itelligam⁹ qꝛ vt dicit aug. 3. d li. arbi. Nō ē in p̄tāte n̄ra qb⁹ visis tā

R̄n̄° ad q̄ōnem.

Ad 3^m

gamur. Sꝫ illo actu posito in parte nr̃a est cognitio
actualis cuiuslꝫ habitualr̃ noti. ⁊ sic p impulsũ volũtatis
põt altera spẽs mouere ad cognitionẽ alteri⁹ obiecti.
nõ ergo erũt sil' plures itellectiões in itellectu: lꝫ sint
ibi plures spẽs. ¶ Ad q̃rtũ dico q̄ silitudo nõ vꝫ: qꝛ
bñ põt eẽ icõpossibilitas aliquoꝝ in eẽ reali. lꝫ nõ sit
incõpossibilitas eoꝝ in itellectu sic rõnes oppositorũ
nõ sũt opp ositein itellectu scõm Ari. ⁊ cõmẽtatorẽ.
x⁹ meta. ¶ Ad qntũ de orgão dico q̄ talis dispositõ
corporis nõ est pria cã p̃sentie obiecti in spẽ. sꝫ prior
cã est vt potẽtia apphẽsiua añ actũ habeat obiectũ si
bi p̃sens in se vl' in aliq̃ qd̃ est pro ei⁹. In potẽtijs aũt
organicis obiectuꝫ est p̃sens ipsi organo p spẽm ipsi
ipressã. qꝛ illa p̃ntia sufficit ad h⁹ q̄ obiectũ sit p̃sens
toti cõposito ex potẽtia ⁊ organo. In itellectu autẽ q
nõ est potẽtia organica est obiectũ p̃sens p speciẽ itel
Ad auctoritatẽ tertij de anima. ligibilẽ ipsi intellectui ipressaꝫ. ¶ Ad auctẽ phi. di
co q̄ talis est ꝯnectio fantasie ⁊ itellect⁹ p statu isto: q̄
nihil' itelligim⁹ in vli nisi cui⁹ singulare fantasiamur
nec est aliq̃ ꝯuersio ad fantasma nisi q̄ itelligens vle
ymaginat' singulare eius. Nec intellect⁹ videt qd̃ qd
est in fantasmatib⁹ sicut in rõne vidẽdi: sed intelligẽs
qd̃ qd est relucẽs in spẽ itelligibili: videt illud in suo
ad aug. singulari p virtutẽ fantasticã in fãtasmate. ¶ Ad au
gustinũ dico q̄ p sciam nõ itelligit habilitatẽ illã de
relictã ab actib⁹. Nã añ istã gignit' vbũ (cũ sit cogni
tio actualis diffinitiua seu distincta) sed p sciam itelli
git spẽm intelligibilẽ p quã obiectũ est habitualr̃ p̃
sens in memoria itellectiua: q̃ ẽ ṽtualr̃ scia. qꝛ in obie
cto sic p̃nte ꝯtinet' virtualr̃ hitus sciẽtific⁹. qd̃ pꝫ. 15.
de trinitate vbi cũ p̃misisset q̄ ex ipsa scia quã in me
moria tenem⁹ gignit' verbũ: subdit q̄ formata cogita
tio ab ea re quã scimus verbum est. Dicitur autẽ ipsa
species scientia: non tantum virtualiter sed etiam for
maliter potest dici habitus cognitiuus. quia est quali
tas mansiua in intellectu: disponens ipsum ad actuꝫ.

q̃st. 2. S Ecundo q̃ro vtrũ pars itellectiua sit cã totalis notitie geni
te. Et arguit' q̄ nõ. qꝛ scdo de aia. pbat phs sen
sum eẽ passiuũ nõ actiuũ. p h⁹ q̄ si eẽt acti
uus sp ageret. sicut si cõbustibile eẽt cõbustiuũ sp cõ
bureret. Ita ar' in pposito si pars itellectiua. eẽt acti
ua respectu itellectiõis: sp itelligeret ⁊ ita sine obiecto
qd̃ est falsũ. ¶ Itẽ actiões distingunt' penes distictio
nẽ principioꝝ actiuoꝝ: igit' si intellect⁹ sit p̃n^m actiuũ
ois intellectiõis: tũc oẽs intellectiões eẽnt eiusdẽ spẽi
⁊ p ꝯñs oẽs habit⁹ ꝯñtes. Ad oppm̃ ar': qꝛ si obiectũ
vel aliqd ei⁹ eẽt rõ agendi: igit' intellectiões obiectorũ
diuersoꝝ spẽ eẽnt diuerse spẽ: qd̃ est falsum: ꝯña pba
tur. qꝛ effect⁹ differũt spẽ q sũt a causis diuersis spẽ.
falsitas ꝯñtis pbat'. qꝛ tũc de q̃libet spẽ specialissima
esset pria scia. ⁊ sic de plurib⁹ spẽb⁹ spãlissimis nõ pos
Henri. quodlꝫ 4. q. iiij. set eẽ vna scia. ¶ In ista qõne est vna opio q̃ attribu
it totã actiuitatẽ respectu intellectiõis ipsi aie. Et ipo
nit' augu. q dicit. 11. sup genesiꝫ. q̄ ymago corporis
est in spũ. q̃ est p̃stãtior corpore. Et seqt'. Nec putan
dum est corpus aliqd agẽ in spiritu: q̄si spũs corpo
ri facienti mãe vice subdat'. Oĩ enĩ mõ p̃stantior ẽ res

q̃ facit illa re de qua facit. Neq3 vllo mõ est p̃stanti⁹
corpus spiritu: imo spirit⁹ corpore q̄uis igit' incipiat
ymago corporis eẽ in spũ: tñ eandẽ ymaginẽ nõ cor
pus in spũ sed spũs in seipsuꝫ facit celeritate mirabi
li. ¶ Porro ista etiã opiniõe ar' sic. Effect⁹ nõ excedit
cãm in pfectiõe. Melius est aũt oẽ viuũ non viuo. se
cundũ aug. de ciuitate dei. Igit' opatio vitalis (cuius
modi est intellectio) nõ põt esse nisi a p̃n⁹ agendi vita
li vel viuo. Itẽ tãto forma est pfectior: q̃to est actua
lior: ⁊ q̃to actualior: tãto actiuior. qꝛ actiuũ esse ꝯue
nit alicui in q̃tũ est in actu. sed aia itellectiua iter oẽs
formas est actualissima. igit' maxie actiua. ergo se so
la ht in opationẽ suã cũ hoc possint forme impfectio
res. sicut pꝫ de formis elemẽtoꝝ. ¶ Alia est opio to
taliter in alio extremo q̃ dicit q̄ aia intellectiua nihil
hꝫ actiuitatis respectu intellectiõis: sꝫ se hꝫ tantũ pas
siue. obiectũ aũt presens in se vel in spẽ est rõ agẽdi.
Nõ aũt intellect⁹ nõ se habeat actiue: pbat'. qꝛ tũc idẽ
esset in actu ⁊ potẽtia. cũ ipse intellect⁹ se habeat passi
ue respectu eiusdẽ. Sequeret' etiã q̄ idẽ eẽt efficiẽs ⁊
mã ꝯ Arist. ponentẽ in scdo physicoꝝ q̄ mã ⁊ effici
ens nõ coincidũt. Tunc etiã idẽ referret' ad se relatio
ne reali: qd̃ videt' impossibile. qnto metaphisice pp
oppositionẽ talium relationũ. Sic etiã qd̃libet pone
ret' in se agere. vtpote q̄ aer ad p̃sentiã solis illumia
ret se: ⁊ lignũ ad presentiã ignis calefaceret se: ⁊ non
ignis qꝛ nõ eẽt vñ pbaret' aliqd nõ esset cãtiuũ cuius
cũq3 noui in se. Ad hoc adducit' phs tertio de aia di
cens q̄ intelligẽ est pati ⁊ intellect⁹ nihil est eoꝝ q̃ sũt
añ intelligẽ. ¶ Cõtra p̃dictas opiones est Aug. 9. de
trinitate ca. vi. dicẽs. liqdo tenẽdũ est q̄ ois res quã
cognoscim⁹ ꝯgenerat in nobis notitiã sui. Ab vtroq3
enĩ. s. a cognoscẽte ⁊ cognito parit' notitia. ¶ Item
Rñsio vera ad q. scdo de trinitate. Ex visibili ⁊ vidẽte gignitur visio.
¶ Ad qõnẽ rñdeo q̄ intellect⁹ ⁊ obiectũ sũt due cãe
partiales act⁹ intelligẽdi. vt pꝫ ex auctẽ Aug. allega
ta. Obiectũ enĩ in se vel in spẽ p̃sens: nõ est cã totalis
eius. qd̃ etiã pbat' qꝛ effect⁹ equiuocus nõ põt excedere
in pfectiõe cãm equiuocam totalẽ sꝫ deficit necẽio ab ea
sed intellectio eẽt effect⁹ equiuocus spẽ intelligibilis. si
ab ea sola cãret' ⁊ ita eẽt simplr̃ impfectior spẽ itelligi
bili qd̃ nõ est verꝫ. Tũ ẽt qꝛ tũc nõ posset saluari yma
go in mẽte vt mens est: qꝛ nihil ipsius mẽtis haberet
rõnẽ parẽtis. Itẽ quõ cãrent' relatiões rõnis sicut in
tentiões logice q̃ sũt in actu collatiuo: cuꝫ illa intẽtio
dicat' realis q̃ cãtur imediate a re vel spẽ repñtante
rem in se? Nec tota cã intellectiõis est itellect⁹. qꝛ tũc
intellect⁹ posset intelligere sine obiecto qd̃ est falsuꝫ.
Probat' ꝯña. qꝛ actiuo ⁊ passiuo approximatis ⁊ nõ
ipeditis: seqt' actio. si ergo itellect⁹ sit totale actiuũ in
tellectiõis cũ sit sufficiens passiuũ seqretur itellectio.
Hoc arg^m fuit tactũ in pede qõnis. sũt ergo itellectus
⁊ obiectũ due cause partiales respectu act⁹ itelligẽdi: ⁊
iter q̃s est ordo eẽntialis nõ qdẽ dependentie. qꝛ obie
ctũ nõ depẽdet ab itellectu in cãndo nec ecõuerso: sꝫ
inter ipsas est ordo eminẽtie. qꝛ itellect⁹ ẽ cã pfectior.
Sicut si mater ponat' habẽ virtutẽ actiuã in gñatiõe
plis: pater ⁊ mater sũt due cause partiales quaꝝ vna
est pfectior

ꝯplectior alia. Et si arguat ꝙ in causis essentialr or
dinatis neutra est pfectio alterius: igit spēs itelligibi
lis nō erit forme ipi⁹ intellect⁹. ¶ Rñdeo ꝙ accidit
speciei inquantū est cā partialis ꝙ pficiat intellectū qz
ꝫ si pficiat eum nō tn̄ dat ei aliquā actualitatē ptinen
tem ad cāūtatē eius. vn̄ si posset esse pn̄s sine infor
matiōe: ꝯcurreret in eandē opationē in quā mō ꝯcur
rit. hoc appareret ponēdo obiectū intelligibile pn̄s in
tellectui sine specie. vt pꝫ in aīa separata. sufficit itaqꝫ
ꝙ cā totalis cōplectens has cās partiales habeat vni
tatē ordinis: sicut totalis cā que cōplectit solem ⁊ ho
minē in gn̄atiōe plis nō est vna cā nisi vnitate ordis.
ꝯcurrit ſ. idē obiectū in se pn̄s ad eandē actū cogno
scendi in noticia intuitiua sensitiua vl̄ itellectiua: pn̄s
vero in specie in noticia abstractiua. Recipit aūt act⁹
intelligēdi in itellectu possibili. ¶ Vtrū autē pducat
ab intellectu agēte vel possibili vel ab vtroqꝫ: sūt opi
niones varie quaꝝ quelꝫ pōt sustineri. scḋꝫ Sco. 15.
q. quol. ¶ Est aūt illa opīo satis pbabilis q̄ ponit ꝙ
solus intellect⁹ agēs se hꝫ actiue nō tantū respectu spe
ciei sed etiā act⁹ itelligēdi. solus vero potētialis passi
ue. qz sic ponit ꝯformitas rei ⁊ nois vtriusqꝫ mutuaqꝫ
correspondētia in agēdo ⁊ patiendo iuxta ipsoꝝ diffōnes
positas in qōne pcedēti. ¶ Ad arg⁹ ꝓ prima opione
⁊ pmo ad Aug. dico ꝙ vult ibi pbare ꝙ obiectū non
est cā totalis act⁹ sentiēdi q recipit in cōposito ex par
te aīe ⁊ organo. ⁊ sic dicit ꝙ agens est pstanti⁹ patiēte
qḋ est veꝝ de agēte totali ⁊ equoco. Accipit aūt yma
ginē nō pro specie que causat a solo obiecto ⁊ recipit
pcise in ipso organo: sed pro sensatiōe. hoc pꝫ ex di
cto eius. xj. de trinitate. vbi vult ꝙ iformatio sensus
que a solo cope fit: visio dr̄. Illa aūt informatio est p
prie species que recipit in organo ⁊ gignit a solo cor
pore qḋ videt. Sicut igit illud qḋ est pprie ymago dr̄
visio. ita ecōuerso visio pt dici ymago ⁊ multo veri⁹.
ꝙ visio est quedaꝫ q̄litas q̄ est silitudo obiecti ⁊ for
te pfectior ꝙ illa similitudo prior q̄ dr̄ spēs. Et no
tandū ꝙ spēs ⁊ visio sūt effect⁹ ordinati obiecti visibi
lis scḋm Sco. 9. d. scḋi snīaꝝ. ¶ Ad scḋm rn̄det
eodē mō. qz cognitio cū sit opatio vitalis nō est a nō
viuo sicut a totali cā. pōt tn̄ nō viuū esse cā partialis
alicui⁹ viui sicut sol est cā partialis ꝯcurrens cū hoīe
ad gn̄ationē hoīs. ¶ Ad tertiū cū ar̄ de forma pfe
cta: dico ꝙ forme impfectiores bn̄ pn̄t esse cause tota
les respectu suaꝝ opationū. qz opationes eaꝝ sunt li
mitate ad res respectu quaꝝ habere totalē actiuitateꝫ
nō icludit aliquā pfectionē actiuā nisi limitatā. Ista
aūt forma ex pfectiōe sua ordinat. ad opationē circa
totū ens vt dictū est qōne de obiecto intellect⁹ qz vero
nō est simplr pfecta cū nō sit infinita: iō nō pōt habere
in se totū ens. Ex ei⁹ igit pfectione cū sua impfectiōe
ꝯcludit ꝙ aliquā actiuitatē habeat nō tn̄ sufficientē:
qz nō posset hr̄e totalē causalitatē cognitionis respe
ctu toti⁹ entis nisi haberet in se totū ens. ¶ Ad arg⁹
pro alia opione. Ad primuꝫ dico ꝙ nihil est in actu
formali ⁊ in potētia respectu eiusdē actus formalis.
qz nūc eēt in potentia respectu ei⁹ qḋ haberet. Esse tn̄
in actu virtuali ⁊ in potētia formali non repugnat: ⁊

Ad ar. opionū ⁊ pmo pris op.

Ad ar. alterius opinio.

sic intellect⁹ est virtualr pductiuus act⁹ itelligēdi ⁊ for
maliter receptiu⁹. ¶ Ad illud qḋ mā ⁊ efficiēs nō coin Mā ex
cidūt dico ꝙ illud veꝝ est de mā ex qua nō aūt de mā q̄ ⁊ effi.
in qua. sīc enī est efficiēs ⁊ mā in qua respectu ppriе nō coin
passiōis. Ad aliud de relationib⁹. dico ꝙ ex rōne re cidunt
lationū realiū in cōi nō pōt ꝯcludi repugnātia eaꝝ in
eodē. Unde incōpossibilitatē eaꝝ opꝫ reducē ad ali
quā incōpossibilitatē priorē. ⁊ vbi illa prior nō inue
nit: nec posterior ꝯcludit. Alique enī relatiōes sūt in
cōpossibiles in eadē nā ⁊ in eodeꝫ supposito: vt cā ⁊
causati. Alique vero sūt incōpossibiles in eodē sup
posito vt pducēs ⁊ pductū q̄ nō regnant in eadē nā:
si nā pōt cōicari sine sui diuisione: q̄lis est nā diuina.
Repugnāt tn̄ in eodē suppo⁹. Alique aūt nec sūt in
cōpossibiles in eadē nā: nec i eodē supposito. vt mo
uens ⁊ motū. qz in hoc nō ponit dependētia essentia
lis qualē ponūt cā ⁊ causatum. Nec p illud ponit ꝙ
ideꝫ sit anteq̄ sit qḋ ponere videret relatio pducti ⁊
pducentis. sed tn̄ ponit ꝙ idē dependeat a se quan
tū ad actū aliquē accidentalē. sicut motuꝫ depēdet a
mouēte quātuꝫ ad actū accidētalē quē recipit ab eo.
¶ Ad aliud qḋ inferebat ꝙ quodlꝫ ageret in se: di
co ꝙ si aliqd agat in se aliquā formā pducendo: nō p
pter hoc qḋlibet in se agat. qz nō quodlꝫ est virtualr
tale respectu forme cuius est capax. Nō oꝫ etiā qḋ est
virtualr pductiuū alicuius forme: est ei⁹ receptiuū. vt
pꝫ de sole q̄ ē virtualr calidus nō tn̄ formalr. ¶ Ad Ad ob
auctes Ar. Ad primā ꝙ itelligere est pati: dico ꝙ in iecta p
telligere st intellectionē recipe: ⁊ recipe est pati: ⁊ sic Aristo.
intelligere est pati. vn̄ lꝫ intellect⁹ pducat actū intelli
gendi: nō tn̄ dr̄ intelligēs inq̄tū pducit sed inq̄tū re
cipit. sicut habere qualitatē dr̄ esse q̄le. si enī deus in
tellectionē cāret ⁊ eā intellectui nr̄o imprimeret non
minus ea itelligeremus: lꝫ aūt dicat Ar. intellectuꝫ
esse passiuū: nō tn̄ negat eū eē actiuū. locus enī ab au
ctoritate nō tenet negatiue. ¶ Ad scḋaꝫ dico ꝙ Ar.
dicit intellectū possibilē nihil esse eoꝝ que sunt an̄ in
telligere. nō qz anteq̄ intelligat nihil sit in actu: sꝫ qz
nihil est itelligibiliū. qz. s. nihil est qḋ possit potētia p
pinqua itelligi a nobis: an̄ itelligere alteri⁹ puta eoꝝ
que cadunt sub ymaginatiōe ppter intellectionē no
stram nālem recipiētē mō a fantasmatib⁹. ¶ Ad ar Ad ob
gumenta pncipalia Ad primū dico ꝙ p illud bn̄ p iecta p
batur ꝙ nec sensus est totalis cā sensatiōis nec intelle Aristo.
ctus intellectiōis: nō aūt ꝯcludit qn sit ptialis. ¶ Ad
scḋm: lꝫ ꝯn̄a nō sit necessaria. qz sol pōt esse cā multo
rum differentiū specie ppter distinctas virtutes in ipo:
q̄ sufficiunt in rōne cause effectiue ad distinguēdū ef
fectus. tn̄ ad ppositū pōt concedi ꝯn̄a. ꝯcludit enī ꝙ
aīa nō est totalis causa oīum intellectionū: qḋ est ꝯces
sum. ¶ Ad arg^m aūt in oppositū concedo ꝯclones. Ad illō
s. ꝙ cognitiōes diuersoꝝ obiectoꝝ specie differūt spē i oppo.
⁊ etiā habitus virtute taliū obiectoꝝ causati. Et cū q̄
rit quō eēt vna scia de plurib⁹ speciebus specialissimis.
Rn̄deo ꝙ vna species specialissima pōt multas alias
species virtualr ꝯtinere. vt pꝫ de sb̄a respectu accidē
tiū ⁊ sic respectu mltaꝝ specieꝝ erit vn⁹ habit⁹ ab vni
tate pmi obiecti virtualr ꝯtinentis. de q̄ vide. vj. me

ta. vbi agit de trimēbri diuisiōe sciētie speculatiue.

a Primo circa hāc distinctionē quero. vtrū in mente sit distincte ymago trinitatis? ¶ Arguo q̄ nō. q2 ymago distī
q̄.iij. cte reprēsentat illud cuius est ymago. igit mens distincte reprēsentaret trinitatē. ɔñs est falsum. q2 tunc nālr posset cognosci trinitas ex mēte nāliter cognita. ¶ Item nihil in mēte plus reprēsentat vnā psonā q̄ aliam. igit nec tota mēs repñtat totā trinitatē pbatio añcēd. xv. de trinitate pater est memoria intelligētia & volūtas. & silr filius igit memoria nō magis distincte repñtat patrē q̄ filiū. ¶ Itē in trinitate due psone sunt pducte: in aīa nihil est pductū. igit in aīa non est ymago trinitatis pbatio minoris. in aīa nō sūt nisi actus primi & scdi. Actus primi nō sunt originati a se inuicē. q2 sunt ɔcreati ipsi aīe nec actus etiā sūt originati. q2 actio nō est terius actionis. 5. phisi. Isti autē
Articulus primus responsiu⁹ act⁹ scdi sūt actiōes cū nō sint act⁹ pmi. ¶ Ad oppositum Aug. de trinitate. 6. c. 8. Querenda est imago & inueniēda vbi nā nostra nihil melius hȝ. ¶ In hac qōne psupposito q̄ ymago est silitudo toti⁹ (ex qōne de vestigio). Primo aliqua pmittā. deinde rñdebo ad qōnem. Quantū ad pmū expimur in nobis esse actū itellectiōis & actū volitiōis: & istos act⁹ eē aliq̄ mō in ptāte nra: qñ obiectū est pñs. ergo opȝ in nobis ponere aliq̄ mō pricipia actiua istoꝝ actuū. s. itellectū & voluntatē: q sūt act⁹ primi. ¶ Notandū insup scdm Scotū. xv. q. quol. q̄ memoria itellectiua in nobis hȝ duplicē actū scȝ retinere speciē seu notitiā hitualē & pducere actū intelligēdi. Quantū ad primū actum intellect⁹ possibilis dr memoria. q̄tū ad scdm actuȝ. si intellect⁹ possibilis sit pductiu⁹ act⁹ intelligēdi: etiā dr memoria. vel itellect⁹ agēs si sit pn^m actiuū ipsius notitie actualis. vel vterq3 si vterq3 cōcurrit ad hmōi actū pducendū (scdȝ varias opiones) agens qd est vtcā pricipalis & possibilis vt minus pricipalis. Solus aūt possibilis dr intelligētia. q2 solus recipit actū in
Scdus articul⁹ telligendi. ¶ Quantū ad scdm articulū cū in deā trinitate sit vnitas essentie cū distinctiōe & origie psonaꝝ ymago ipsi⁹ nō ɔsistit tantū in actib⁹ pmis cū ibi nō sit distinctio rei & rei. nec ordo origis. nec solū in actibus secūdis. q2 lȝ ibi sit distinctio & origo aliquo mō
ymago in nobis̄ duplicit̄ assignat nō tñ est cōsbalitas: stat ergo i vtrisq3. Et assignat duplicater ab Aug. scȝ mens: notitia & amor. ix. de tri. & memoria itelligētia & volūtas. 4°. de tri. Dico tūc ptractādo pmā assignationē q̄ p mentē possum⁹ intelliger e actū primū pfectū respectu vtriusq3 actus secūdi. vȝ fecūditatē ad gignēdū & spirādū. & hoc mō mens hȝ rōnē pfecte parētis. q2 icludit pfecte vtrāq3 secunditatē. & tūc illa duo notitia & amor sunt duo pducta ab aīa ordie quodā. Et hoc mō est in diuinis. q2 in patre nō solū est fecūditas ad gñandum: sȝ etiaȝ ad spirandū & hoc a se. Si aūt mens accipiat pcise vt actus pmius hñs solūmō secunditatē respectu notitie genite. hoc mō impfecte assignat ymago. q2 hoc mō m ens nō hȝ rōnē parētis pfecte. Ita dico de alia assign atiōe q̄ si memoria accipit pcise pro parēte respectu notitie genite est impfecte parēs si aūt accipiatur pro tota aīa. vt hȝ aptitudinalr in actu primo secūditatē istā duplicē: sic hȝ pfecte rōnē parētis. ¶ Et notandū q̄ in nobis ymaginis ad ptotipū nō est oīmoda similitudo. q2 in ymagine creata nō cōicat notitie genite fecūditas ad pducendū amorē. q2 nō cōicatur ei eadē nā cū sit accidēs quoddā. q̄ nō est natum eē formalr intelligēs & volēs. pater aūt gñans filium cōicat ei nām eandē: & eandē fecunditatē spirādi amorē: que nō intelligit in gñatiōe filij hēc terium adequati. & ideo filius eadē fecūditate pōt pducē sicut pater. Est tñ hic aliqs ordo inter scdaȝ partē ymagi **duplex est ordo origis & psupo.** nis & tertiā. q2 tertia psupponit scdam. Et istud exprimit Aug. xv. de tri. vbi dicit voluntatē de cognitiōe pcedere qd cōmētator exponit dicēs. Nemo eni vult qd oino qd vl q̄le qd nesciat. Ex q̄ pȝ q̄ istū ordinē origis pcise ponit pp nālē ordinē volitiōis ad intellectionē. nō aūt q2 intellectio sit cā volitiōis. Accipit etiā voluntatē vt est tertia pars ymaginis pro actu volēdi qd pȝ ex hoc q̄ dicit volūtatē de cognitiōe pcedere: qd nō est veruȝ de potētia sed de actu volēdi mō pposito. ¶ Ulterius cū pdicta inueniant in mēte respectu cuiuslȝ obiecti. Notādū est q̄ pfectissima rō ymaginis est qñ ista ɔcurrūt in mente respectu dei vt obiecti. q2 tūc aīa nō tantū hȝ similitudinē expressiuā rōne pdictoꝝ in se. sed etiā in q̄tū actus ipsi cōformant obiecto. Est eni actus similitudo obiecti vt dictū est prius. Mi⁹ aūt pfecta est similitudo qñ aīa hȝ se pro obiecto. q2 tūc lȝ nō habeat silitudo ab ipo deo imediate tanq̄ ab obiecto primo. habet tñ aliqualiter in q̄tū in mēte (vt in ymagine) cognoscit deus. Istā duplicē trinitatē assignat Aug. illā q̄ ē respectu dei. xij. de trinitate. in eo solo q̄ ad cōtēplationē ptinet eternoꝝ. nō soluȝ trinitas est: sed ymago. In hoc **duplex ymago trinitatis inuenitur.** aūt q̄ est in actione tpaliuȝ. & si trinitas iueniri possit nō tñ ymago. qd est intelligendū de pfectissima rōne ymaginis. xv. de tri. Uñ pōt sempiterna imutabilisq3 nā recoli cōspici & cōcupisci. ad quā reminiscēdā: vidēdā diligēdā totū dȝ referri qd viuit. De alia ymagine logr. 14. de tri. Ecce (inqt) mens meminit sui intelligit se: diligit se: vbi si cernim⁹: cernim⁹ trinitateȝ: nō qdē deum: sed illā ymaginē dei. Ista auctas ɔdiceret pme: nisi intelligeret mō pdicto. respectu aūt obiectoꝝ inferioꝝ mente lȝ sit ymago: non tñ ita pfecta. ¶ Ex pdictis pȝ correlarie q̄re in parte sensitiua nō est ymago. q2 ibi nō est sbalitas principioꝝ sentiendi. lȝ eni ipse potētie aīe sint cōsbales ipsi aīe: non tñ sūt cause totales opationis sed reqrūt organa corporea q̄ nō sūt cōsbalia ipsis potētijs. In parte etiā sensitiua nō est duplex modus origīadi scȝ nāliter & libere q2 sicut sensus nāliter sentit: sic appetit⁹ sensitiuus nāliter appetit. Uñ bruta in suis opationib⁹ non agūt sed aguntur. scdm Io. dam. ¶ Ad primū argu. **Ad ar.** dico q̄ ex creaturis nō pōt nālr cognosci trinitas q2 deus nō creat vt trinus sȝ vt vn⁹: & lȝ aīa vel angelus sit ymago trinitatis: tñ ex ipsis cognitis nō pōt cognosci trinitas. q2 aīa vel angelus nō cognoscit nāliter eē ymago sed hoc est creditū. Relatio eni ymaginis nō pōt cognosci nāliter nisi cognitis extremis. lȝ aūt fun

damentum

demētā eius nāliter cognoscat:nō tñ terius scz essentia diuina sub ppria rōne. ¶ Et si arguas q aīa vł angelus nāliter pōt cognoscere oē ens limitatū. vt pz ex qōne de obiecto intellect⁹. Rñdeo q vez est dūmtñ nō sit ad teriūm illimitatū. Relatio aūt ymaginis est ad terium illimitatū ꝛ ideo nō pōt nāliter cognosci. ¶ Ad scdm dico q añs est falsum. qꝛ memoria magis repñtat patrē q̄ filiū. nō quo ad hoc q sola memoria sit in patre ꝛ sola intelligētia sit in filio:sed quo ad hoc q pater gignit filiū in q̄tū pater hz rōnē memorie:nō vt hz rōnem intelligētie vel volūtatis.

duplex est actio transiēs ꝛ immanens.

¶ Ad tertiū dico q act⁹ scdi sunt pducti.qd aūt adducit de gnto phisicoꝝ est pro me. Cū eni actio non sit terius actōis:ꝛ ista vere teriant actionem: qꝛ vt ait Aug.9.de trinitate notitia vere gignit ꝛ volitio vere pcedit. vt dicit.15.de triñ.seqt q ista nō sūt actiones de gñe actōis:sed sūt forme absolute de gñe q̄litatis. Sicut eni ad formā iductā in passo alio ab agēte est actio de gñe actōis:sic etiā ad formā inductā in ipsomet agente. Ista aūt actio pductiua intellectiōis cōiter intelligit p hoc qd est dicere vel dicere intellectionē. pductiua vero volitionis sigtur p hoc qd est spirare. Licet aūt hmōi opatiōes sint forme absolute vt dictū est:dicunt tñ actiōes pper duas pditiones in qbus opatio que est forma absoluta puenit cū actiōe de gñe actiōis.

Prima cōditio

Prima est q semp est in fieri.nō dico fieri successiuo : qꝛ opatio est indiuisibilis. sed sic in fieri:qꝛ in cōtinua dependētia ad cām eadem ꝛ scdm idem:dependētia rei create ad cām pseruantē scz deum.

2ª cō.

Scda pditio est q opatio quasi trāsit in obiectū sicut in terium:lz nō accipientē esse p ipsaz: sed psupponitur in suo esse. Et pper istas duas cōditiōes pōt opatio dici actio:ꝛ pper istas sigtur gramatice pverbum actiuū. Actio aūt de genere actionis vltra istas duas conditiones addit tertiā. qꝛ scz est pductiua alicuius teri vt accipientis esse p eam. vt calefactio est pductiua caloris in ligno vltra passionem quā infert. scilicet calefieri. Est autem illa actio transiens que est productiua termini in passo alia ab agente. Sed cōtra predicta arguitur ꝛ videtur q intellectio sit actio de genere actionis:quia non tantū due prime conditiones actionis sibi cōueniunt:sed etiā tertia. Est enim intellectio productiua alicuius termini. cum ex frequentibus actibus generetur habitus. Rñdeo q argumentū est in oppositū. Intellectio eni lz sit gñatiua habitus:non tñ vt actio:sed sicut vna forma est rō causandi aliam formā. Unde intellectio nō se hz ad generandum habitū sicut calefactio ad calorē: sed sicut calor ad calorem. Quod ex hoc pz. qꝛ nō potest esse actio de genere actiōis:nisi sit alicuius teri potest autē intellectio vel volitio esse absq hoc q sit alicuius teri pducti.

mēs dr quadrupliciter

¶ Circa predicta notanduz q mens dr vno mō ab eminēdo. ꝛ sic stat pro supiori portione rōnis que cōprehendit tres potentias vt puertuntur ad deū. Alio mō dr a meminendo: ꝛ sic sumit p memoria. ¶ Tertio mō dr a mente qd ē defect⁹:ꝛ sic dr de tota aīe sba pper mutatiōes q̄s sustinet. Quarto modo dr a metiendo: ꝛ sic stat pro vi iudicatiua.

¶ Hic queritur vtrum concedendum sit q deus se genuerit. Dis.iiij.

b

Dicorit qd satis necessaria. Cōstat eni ꝛ ieffabiliter vez est:q de⁹ pr genuit filiuz. Idō qrit:vtz pcedēdū sit q de⁹ genuit deū. Si eni de⁹ genuit deuz:videt q aut se deū:aut aliū deū genuerit. Si vō aliū deuz genuit:nō est tñ vnus de⁹. Si aūt seipz deuz genuit:aliq̄ res seipsaz genuit. Ad qd rñdentes dicim⁹ sane ꝛ catholice pcedi:q vn⁹ vnū genuit:ꝛ q de⁹ deū genuit:qꝛ de⁹ pr deū filiuz genuit. In symbolo quoqz scriptū est. Lumē de lumie.deū vez de deo vero. Qd vō addit ergo genuit se deū vł aliū deū:neutz pcedendū eē dicim⁹. Qd aliū deū nō genuit:manifestū est:qꝛ vnus tñ de⁹ est. q aūt seipm nō genuit:ondit Aug⁹ in p li.de tri.dicēs. Qui putāt ei⁹ potētie eē deuz vt seipm ipse genuerit: eo plus errāt.q nō solū de⁹ ita nō est.sed nec spualis neqz corpalis creatura. Nulla eni res est que seipsaz gignat vt sit.ꝛ ideo non est credendum vel dicēdum q deus genuit se. Solutio

¶ Alia questio de eodem.

Sed adhuc opponūt garruli rōcinatores dicētes. Si de⁹ pr genuit deuz. aut genuit deū q est de⁹ pr:aut deuz q non est de⁹ pr. Si genuit deū q nō est de⁹ pr.ergo de⁹ est q nō est de⁹ pr.nō ergo vnus tñ de⁹ est. Si vō genuit deū q est de⁹ pr.ergo genuit seipm. Ad qd rñdemus determinātes istā ppōnez: qua sic ppoūt. Si deus pater genuit deuz: aut deū qui est de⁹ pr:aut deū qui nō est de⁹ pater. Hoc eni sane ꝛ praue intelligi pōt.ꝛ iō rñdendū est ita. De⁹ pater genuit deū q est ipse pater. Hoc dicimus esse falsuz.ꝛ pcedim⁹ alteram.s.genuit deum qui non est pater. nec tamen genuit alterū deuz.nec ille qui genit⁹ est alius deus est q̄z pater.sed vnus deus cuz patre. Si vō addit:genuit deuz qui non est de⁹ pater.hoc distinguimus. quia dupłr pōt intelligi. Genuit deum qui non est deus pater. scz deum filium qui filius non est pater q de⁹ est:hic sensus verus est. Si vō intelligat sic. genuit deuz qui non est deus pater:idest qui non est deus q pater est.hic sensus falsus est. Unus enim ꝛ idem deus est pater ꝛ filius et spiritussanctus ꝛ econuerso pater ꝛ filius et spiritussanctus vnus est deus. Rñsio

¶ Opio quorũdã dicentiũ tres ꝑsonas esse
vnũ deũ.vnã substãtiã.ꝫ nõ ecõuerso.s.vnũ
deũ vel vnã substantiã esse tres ꝑsonas.

Quidã tñ vitatis aduersarij ꝯcedũt patrẽ ⁊ filiũ ⁊ spm̃scm̃.siue
tres ꝑsonas esse vnũ deũ vnã sbam: ꝫ tñ no
lũt ꝯcedere vnũ deũ siue vnã sbam eẽ tres ꝑ
sonas:dicẽtes diuinã sbam ꝑdicari de tribus
ꝑsonis nõ tres ꝑsonas de sbia diuina. Fides
aũt catholica tenet ac ꝑdicat ⁊ tres ꝑsonas eẽ
vnũ deũ:vnã sbam siue essentiã siue nãm di/
uinã:⁊ vnũ deũ siue essentiã diuinaꝫ esse tres
Induc̃ ꝯtra eos auc̃tes august. ꝑsonas. Uñ Aug.in ꝑmo li.de tri.ita ait. Re
cte ipse deꝰ trinitas intelligit beatꝰ ⁊ solus po
tens.Ecce ꝙ̃ expresse dixit:ipse deꝰ trinitas.
vt ondẽderet ⁊ ipsuꝫ deũ eẽ trinitatẽ:⁊ trinita
tem ipsuꝫ deũ. Itẽ in eodẽ. In vbis inqt illis
aplĩ:qbꝰ de aduẽtu xpi agens dicit.Quẽ ostẽ
dit beatꝰ ⁊ solus potens:rex regũ ⁊ dñs dñan
tiũ:qui solus hẽt imortalitatẽ ⁊c̃. Nec pater
ꝓprie noiatus est nec filius:nec spũsscũs:ꝫ
beatꝰ ⁊ solus ⁊ potens.i.vnus ⁊ solus deꝰ ve/
rus qui est ipsa trinitas. Ecce hic apte dicit
vnũ solũ verũ deũ esse ipsam trinitatem.⁊ si
vnus deus trinitas est.ergo vnus deꝰ est tres
Augꝰ. ꝑsone. Itẽ in lib.v.de trini. Nõ tres deos sed
vnũ deũ dicimus esse ipsaꝫ prestãtissimã tri/
nitatẽ. Item in lib.de fide ad Petrũ in expõ
ne symboli.Satis est christiano reꝝ creataꝝ
cãm visibiliũ siue inuisibiliũ nõ nisi bonitatẽ
credere creatoris:qui est deus verus ⁊ vnus.
nullãq3 esse nãm.que nõ aut ipse sit.aut ab ip
so.eũq3 eẽ trinitatẽ patrẽ.s.⁊ filiũ ⁊ spm̃scm̃.
Augꝰ. Item Aug.in ꝫmone de fide.Credimus vnũ
deũ vnã eẽ diuini nois trinitatẽ. Ideꝫ in.vij.
li.de tri.Dicimus deũ solũ eẽ ipsaꝫ trinitatẽ.
Ecce his ⁊ alijs pluribꝰ auctibꝰ euidẽter ostẽ
dit dicẽdũ eẽ ⁊ credẽdũ ꝙ vnus deꝰ est trini
tas:⁊ vna substantia tres persone. sicut econ/
uerso trinitas dicitur esse vnus deus: ⁊ tres
persone dicuntur esse vna substantia.

¶ Redit ad premissam questionẽ.s.an deus
pater se deum an alium deum genuit.

Nunc ad ꝑmissaꝫ qõnem reuertamur vbi querebat:an deus pr̃ genue
Augꝰ. rit se deũ:an aliũ deũ. Ad qd̃ dicimus neutrũ
fore ꝯcedẽdũ. Dicit tñ Augꝰ in epl'a ad Ma/
ximinũ.ꝙ deꝰ pr̃ se alteꝝ genuit his vbis. Pa
ter vt hẽret filiũ de seipso nõ minuit seipsuꝫ:
sed ita genuit de se alteꝝ se:vt totus maneret
in se:⁊ eẽt in filio tãtꝰ ꝙ̃tus ⁊ solus. Qd̃ ita i/
telligi põt.i.de se alteꝝ a se genuit:nõ vtiq3 al
teꝝ deũ:ꝫ alterã ꝑsonã:vel genuit se alteꝝ.i.
genuit alteꝝ qui hoc est qd̃ ipse. Nã ⁊ si alius
sit pr̃ ꝙ̃ filiꝰ:nõ est tñ aliud sed vnũ.

c Circa distinctionẽ q̃rtã. Querit vtrũ
hec sit vera: deus ẽ pr̃ ⁊ filius ⁊
spiritussanctus Et videt ꝙ nõ. q2 eius ꝯdi
ctoria est vera.s.nullus deꝰ est pater ⁊ filiꝰ
⁊ spũssanctus.q2 nec pater:nec filius: nec spũssactꝰ.
¶ Cõtra pr̃ ⁊ filius ⁊ spũssanctus sunt vnus deus hec
est vera:igit ⁊ eius ꝯuertens.añs p3 ꝑ augustinuꝫ de
trinitate in multis locis. ¶ Rñdeo ꝙ hec est vera.q2 Rño.
qñ illud qd̃ ponit vnus terminꝰ in orone est ꝑ se idẽ
illi qd̃ ponit alius terius:ꝓpõ affirmatiua signs illoꝝ
terioꝝ idẽtitateꝫ est vera. Deus aũt hic supponit pro
hoc deo q est idem tribꝰ ꝑsonis:ergo ⁊c̃. Cõuersa tñ
sc3 pr̃ ⁊ filius ⁊ spũssanctus sunt vnus deus. est sofa/
lior.q2 est ibi ꝑdio q̃si superioris de inferiori l3 enim
hic deꝰ sit singularis:se h3 tñ vt supius: q2 ꝯuenit tri/
bus suppositis. Non sic in ꝯuertente.s.deꝰ est pr̃ ⁊ fi
lius ⁊ spũssanctꝰ vñ illa est q̃si dñoiatiua.ꝗ̃ ꝓp̃tã infe
riora.dñr accidere supioribꝰ.q2.s.nõ icludunt in rõ
ne supioꝝ. Ille aũt ꝓpõnes pr̃ ⁊ filius ⁊ spũssanctus
sunt vna deitas:⁊ eius cõuertens.s. deitas est pr̃ ⁊ fi/ .ii.
lius ⁊ spũssanctus l3 sint vere idẽtitatice q2 ꝑtum est
ideꝫ sbto ꝓpter simplicitatẽ diuaꝫ vt videbitur. d.6.
nõ tñ sunt vere formaliter: q2 l3 deus ⁊ deitas suppo
nant pro hoc deo qui est idem tribꝰ ꝑsonis:nõ tñ eo/
dem mõ.q2 deꝰ supponit ꝓ nã diuina cõcernẽdo sup
posita seu vt nata ꝑdicari de suppositis nõ sic deitas.
¶ Ad argu.in oppm. dico ꝙ ille due nõ ꝯdicunt. Ad ar.
q2 in prima deus supponit simplr̃ pro natura diuia.
In scdo vo supponit ꝑsonalr̃. q2 nullus distribuit ꝑ
suppositis. Cõtradictoria aũt prime est ista:deus non
est pr̃ ⁊ filiꝰ ⁊ spũssanctꝰ in qua de eodẽ negat ꝙ priꝰ
affirmabatur ⁊ est falsa. ¶ Circa ꝑdicta notandũ ꝙ
ꝯcretuꝫ aliqñ supponit ꝓ nã:vt hõ est spẽs. Aliqñ ꝓ Termi
supposito vt hõ currit. Sic de aliqñ supponit ꝓ natu cõis cõ/
ra diuia que de se est singularis. ita ꝙ in eius ratione creti vr̃
cõprehendit sua singularitas. l3 nõ includat formalr̃ se sunt.
ꝓprietates ꝑsonales. ⁊ sic supponit deꝰ in illa ꝓpõne suppo.
deus est pr̃ ⁊ filiꝰ ⁊ spũssanctꝰ vt dictuꝫ est. Aliqñ vo
deꝰ supponit ꝓ supposito. vt in illa deus genuit deũ.
s.pr̃ filiũ. nec seqt deꝰ genuit deũ:nõ se. q2 nihil gñat
se:ergo genuit aliũ. ⁊ tunc vltra ergo vel aliũ deũ:vl
aliũ nõ deuꝫ. Ille eni nõ ꝯdicit. sed quelibet illaꝝ est
falsa: ꝑꝰ.s. genuit aliũ deum est falsa:q2 sensus est ꝙ
suppm̃ genitũ h3 aliã diuitateꝫ ꝙ̃ sit deitas gñantis. qd̃
est fm̃. scda vero.s. genuit aliũ nõ deũ.est ẽt falsa.q2
sensus est qd̃ suppm̃ genitũ nõ est deus qd̃ est falsum.
Bñ tñ sequit deũ genuit deũ ergo genuit aliũ in ꝑso
na qui est idẽ deus cũ gñante. ¶ Ulterius notanduꝫ
ꝙ deus partiꝫ h3 nãꝫ termini cõis ⁊ terĩ singularis:ꝑ
ticipat qd est nãm teri cõis inꝗ̃tuꝫ nã diuina cõuenit
plibꝰ suppositis. sapit vero nãꝫ singularis teri. q2 ipa
diuina

diuina natura non est plurificabilis in ipsis. sed com municat sine sui diuisione ex quo patet q pot suppo nere et pro natura et pro suppositis.

¶ Hic querit an pater genuit diuinam essentiam vel ipsa filium. an essentia genuit essentiam vel ipsa nec genuit nec genita est.

Distinctio.v.

Post hec querit vtrum pcedēdum sit q pr genuit diuinā eēntiā vel q diuina essentia genuit filiū. vel eēntia genuit essentiā. an oino nō genuit nec genita est diuina eēntia. Ad qd catholicis tractatoribus psentientes dicimus. Qd nec pr genuit diuinā eēntiam: nec diuina eēntia genuit filiū: nec diuina eēntia genuit eēntiā. Hic aūt noie eēntie itelligimus diuinā nām: que cōis est tribus psonis: et tota i singulis. Jō nō est dicēdū q pr genuit diuinā eēntiā: qr ergo pr diceref genuisse diuinā eēntiā: diuina eēntia relatiue diceref ad patrē. vel pro relatiuo poneref. Si aūt relatiue diceref: vel p relatiuo poneref: nō idicaret eēntiam. Ut enim ait Aug in.v.lib.de trinita. Qd relatiue dicitur non indicat substantiam.

¶ Secunda ratio.

Item cum deus pater sit diuina eēntia: si eius sit genitor eēt vtiqz genitor eius rei que ipse est: et ita eadē res seipsam genuisset: qd Aug negat vt supra ostendimus.

¶ Tertia ratio et potior.

Item si pr est genitor eēntie diuine: cū ipse eēntia diuina sit: et deus sit: eo ergo q generat: et est: et deus est. Ita ergo nō illd qd generaf est a patre deus: sz pater eo q generat: et est: et deus est: et si ita est nō genito gignēs: sed gignēti genitus cā est: vt et sit: et deus sit: Silli rōne pbat Aug in li.7.de tri. Qd pr nō est sapiēs sapia quā genuit. qr si ea sapiēs est: ea est: hoc enim est sibi eē qd sape. Qd si hoc est sibi eē qd sape: nō p illā sapiam quā genuit pr sapiens est. Quid eni aliud dicimus cum dicimus hoc illi est eē qd sape: nisi eo est quo sapiēs est? Ergo que cā illi est vt sapiēs sit: et ipsa illi cā est vt sit. Si ergo sapia quam genuit: illi cā est vt sapiēs sit: et cā illi est vt sit. Sz cām patri qua sit a patre genitā: nullo mō qsqz dixerit sapiēntia: qd enim est insanius? Ita q si pater genuit essentiā qua est: essentia quā genuit cā est illi vt sit. Nō ergo ipsam qua est eēntiā genuit. Nam in illa simplicitate ingt Aug. qr non est aliud sape q esse: eadem est ibi sapiētia que eēntia. Ideoqz qd de sapiētia hoc de eēntia dicimus. Sicut ergo nō genuit sapiam qua sapiēs est: ita nec eēntiā qua est. Ut enim sapia sapiens est: et potētia potēs: ita et eēntia ipe ē. Eadēqz sapia est et potentia que eēntia. Patet itaqz ex pdictis: qr pater eēntiā diuinā non genuit.

¶ Hic aduersari videtur Augustinus.

Huic aūt videf qtriū qd Aug ait in li. de fide ad Petrū. Deus cum verbum genuit: id qd ipe est genuit: nec de nihilo nec de aliq iā facta pditaqz mā: sz de seipso id qd est ipse. Item deus pater qui verissime se idicare animis cognituris et voluit et potuit: hoc ad seipsum indicādum genuit: qd est ipse q genuit. Ecce apte dicit his vbis deum patrē genuisse illud qd ipse est. Illud aūt qd ipse est: nō est nisi diuina eēntia: videf ergo diuinā eēntiā genuisse. Ad qd rñdemus illa vba sic itelligēda eē dicētes. Pater de seipso genuit illd qd ipse est: idest filium qui est illud qd pater est. Nam quod pater est: et filius hoc est: sed non qui pater est: et filius hic est.

¶ Alias partes questionis exequitur.

Ita etiā nō est dicēdū q diuina eēntia genuit filiū: qr cū filius sit diuina eēntia: iam esset filius res a qua generaf: et ita eadem res seipsam generaret. Ita etiā dicimus q essentia diuina nō genuit essentiā. Cum enim vna et sūma qdā res sit diuina eēntia: si diuina eēntia eēntiā genuit: eadē res seipsam genuit: qd oino esse nō pōt: sed pater solus genuit filium: et a patre et filio pcedit spūssanctus.

¶ Que videanf predictis esse contraria.

Predictis aūt videf qtriū eē qd dicit Aug in li.vij.de tri. Hoc ingt est deo eē qd sape. vñ pater et filius simul sunt vna sapia. qr vna eēntia: et singulatim sapia de sapia: sicut eēntia de eēntia. Ecce his vbis apte dicit Aug. sapiam de sapia: et essentiā de eēntia. vbi videf figre q sapia sapiam: et eēntia genuerit eēntiā. Idem in li.de fide ad Petrū ait. Sic xpm dei filiū. i. vnā ex trinitate psonā deū vem crede: vt diuinitatē eius de nā pris natā eē nō dubites. Hic videf dicē q nā filij sit nata de nā pris. Idē in li.xv.de tri. ait. Dr filius psiliū de psilio: et volūtas de volūtate: sicut sba de sba: sapia de sapia. Et hic vf

Determinatio eorum qui vident aria.

dicere q̄ substantia sit genita de substantia: & sapiētia de sapiētia. Sed hoc ita determinamus: sapiētia de sapiētia: & substātia de substātia est. idest filius qui est sapiētia: qui est substantia: est de patre qui est eadem substantia & sapientia. & filius qui est diuinitas: natus est de patre qui est natura diuina. Et vt expressius dicamus: dicimus filiuz sapientiā esse de patre sapiētia: & dicimus filiuz substantiā esse genituz de patre: & a patre substātia. Qđ autē ita intelligi debeat: Augustinus ostēdit in libro. vij. de trinitate dicens. Pater ipse sapientia est: & dicitur filius sapiētia patris: quo modo dicit lumen patris: idest sicut lumen de lumine. & vterq; vnuz lumen sic intelligatur sapientia de sapientia: & vterq; vna sapientia & vna essentia. Item ideo Christus dicit virtus & sapiētia dei: quia de patre virtute & sapientia etiam ipse virtus & sapientia est: sicut ipse lumen de patre lumine est: & ipse fons vite est apud deum patrē fontem vite. Filius ergo sapiētia de patre sapiētia est: sicut filius lumen de patre lumine: & deus filius de deo patre: vt & singulis sit lumen & singulis deus: & singulis sapiētia: & singulis vnū lumē: vnus deus: vna sapientia. Ecce manifeste his verbis aperit Augustinus: ex quo sensu accipienda sint predicta verba & his similia: scilicet cū dicitur: substantia de substantia: vel substantia genuit substantiam.

Aug°.

¶ Quod videtur predicte expositioni contrarium.

Hyla.

Huic vero etiam in contrariuz videt quod Hylari° ait in quarto libro de trinitate. Nihil inquit nisi natuz habet filius: & geniti honoris admiratio in honore generātis est. Cum ergo filius essentiā habeat: tota enim in eo est diuina essentia: videtur q̄ ipsa diuina essentia nata sit.

Hyla.

Item in quinto libro ait. Natiuitas dei non potest eam ex qua prouecta est non tenere naturam: nec enim aliud q̄ȝ deus subsistit quod non aliunde q̄ȝ de deo subsistit. Ecce hic dicit natiuitatē dei prouectaȝ ex natura: & ita videtur ex his verbis atq; predictis natura dei & genita & genuisse. Quod aptius dicit in libro. ix. de trinitate. Nos inquit vnigenitum deuȝ in forma dei manentē: in natura dei mansisse profitemur: nec vnitatem forme seruilis in naturam diuine vnitatis refundimus: nec rursum corporali insinuatione patrem in filio predicamus: sed ex eo eiusdeȝ generis genitam naturā naturaliter in se gignenteȝ habuisse naturaȝ: que in forma nature se gignētis manens: formā nature & infirmitatis corporalis accepit. Non enim defecerat dei natura ne esset: sed in se humilitateȝ terrene natiuitatis manens sibi dei natura susceperat: generis sui potestatē in habitu assumpte humanitatis exercens. Ecce hic aperte dicit & naturā genuisse: & naturam genitā: & naturā assumpsisse naturā: qđ a plerisq; negat. Iteȝ in eodem. Nunq̄d vnigenito deo contumelia est patrem sibi innascibilē deum esse: cum ex innascibili deo natiuitas vnigenita in naturam vnigenitam subsistat. Ecce & hic dicit vnigenitam naturam.

Hyla. q̄ natura dei in se ia sua manēs:

Formas nāe & infirmitatis corporalis accepit.

Hyla.

¶ Quomodo sint intelligenda premissa verba Hylarij.

Hyla.

Sed quia hec verba sane vult intelligi: ipse ideȝ dicit in quarto libro. Intelligētia dictoꝝ ex causis est assumēda dicendi: q: nō sermoni res: sed rei est sermo subiectus. Nec ergo verba ita intelligi possunt. Nihil habet filius nisi natum. i. nihil habet s̄m q̄ deus est: nisi quod nascendo accepit: & ipse nascēdo patris in se subsistētem naturā habuit. Unde idē Hylarius addit in quinto libro eandē naturā habet genitus quā ille qui genuit. ita tamē vt natus nō sit ille qui genuit. Nam quomō erit pater ipse cum genitus sit. Sed in his ipsis subsistit ille qui genitus est: in quibus totus est ipse q genuit: q: non est aliunde qui genitus est: & ideo non refert ad aliud qđ in vno subsistit ex vno. Ac si in generatione filij & naturam suam: vt ita dicā: sequit indemutabilis deus indemutabilē deuȝ gignens: nec naturā suā deserit ex indemutabili deo idemutabilis dei pfecta natiuitas. Subsistenteȝ ergo in eo dei naturam intelligamus: cuȝ in deo deus insit. Nec preter eū qui deus est quisq̄ȝ deus alius sit: q: ipse deus: & in eo deus. Nature ergo dei patris veritas in deo filio esse docet: cum in eo deus intelligitur esse qui deus est. Est enī vnus in vno: & vnus ab vno.

Hyla.

Expōes ꝯfirmat per vba eiusdē.

¶ Qđ legitur pater de sua substātia genuisse filium substantie patris.

Dicit

Dicitur quoqꝫ ⁊ frequēter in scriptura sacra legit: pater de sua sbstātia genuisse filiū. Unde Aug⁹ in li. de fide ad Petrū ait. Pater deus de nullo genitus deo: semel de sua natura sine initio genuit filiū deū sibi equalē: ⁊ eadē qua ipe nāliter eternus est diuinitate coeternum. Ecce hic dicit Augustinus filiū genitum de natura patris. Est aūt vna natura patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Si ergo de natura patris genitus est fili⁹: genitus est de natura filij ⁊ spūssancti: immo de natura trium psonarū. Idem quoqꝫ Aug⁹ in lib. xv. de tri. dic. xp̄m esse filiuz substātie patris: ⁊ de substātia patris genitū tractās illō verbū apostoli loquētis de deo patre sic. Qui eruit nos de potestate tenebrarū: ⁊ transtulit in regnū filij charitatis sue. Qđ dictū est inquit: filij charitatis sue. Qđ dictū est ingt: filij charitatis sue: nihil aliud intelligat q̄ꝫ filij sui dilecti: q̄ꝫ filij substātie sue. Charitas qppe patris que in natura eius est ineffabiliter simplici: nihil est aliud q̄ꝫ ipsa natura atqꝫ sbstātia: vt sepe diximus: ⁊ sepe iterare non piget. ac p hoc filius charitatis eius nullus ali⁹ est: q̄ꝫ qui de substātia eius est genitus. Ecce hic apte dicit Aug⁹ filiū esse genitū de substātia patris: ⁊ filiū substātie patris. Idē quoqꝫ Aug⁹ in li. ij. ꝯtra hereticū Maximinū sbam dei genuisse filiū: ⁊ filiū genitū de sbstātia patris asserit dicēs. Carnalib⁹ cogitationib⁹ pleni sbaz dei de seipsa gignere filiū nō putatis: nisi hoc patiat qđ sba carnis patit qn̄ gignit. Erratis nō sciētes scripturas neqꝫ virtutem dei. Nullo eniz mō verꝝ dei filiū cogitatis: si euz natū esse de sba patris negatis. Nō enim iā erat hois filius: ⁊ deo donāte fact⁹ est dei filius ex deo natus: gr̄a non natura. An forte ⁊ si nō hois filius erat: tn̄ iā aliqua erat qualiscūqꝫ creatura: ⁊ in dei filiū deo mutāte ꝯuersa est? Sed nihil hoꝝ est. ergo aut de nihilo aut de aliqua substātia natus est. Sed ne crederemus vos putare de nihilo eē dei filium: affirmastis nō vos dicere de nihilo eē dei filium. De aliqua ergo substātia est. Et si nō de substātia patris: de qua sit dicite? sed nō inuenietis. Iā ergo vnigenitū dei filiū Jesuz xp̄z de patris esse substātia nō vos nobiscū pigeat cōfiteri. Idem in codeꝫ. Utiqꝫ legimus vt simus in vero filio eius iesu xp̄o. Dicite quoqꝫ nobis: vtrū iste verus dei fili⁹ ab eis: qui gr̄a filij sunt: quadā ꝓprietate discretus: de nulla sba sit: an de aliqua? Nō dico inquis de nulla nec dicā de nihilo: ergo de aliqua sba est. quero de qua? Si nō de patris sba est: aliā quere. Si aliā nō inuenis: patris agnosce sbam: ⁊ filiuz cum patre homousion cōfitere. Idem in eodem. Cōfiteor deuz patrem oino incorruptibiliter genuisse: sꝫ qđ est ipse genuisse. Itē dico: qđ sepe dicēduz est: aut de aliqua substātia est natus dei filius: aut de nulla. Si de nulla: ergo ne nihilo: qđ vos iaz non dicitis. Si vō de aliqua: nec tamē de patris substātia: nō est verus filius. Si vō de patris substātia vnius eiusdēqꝫ substātie sunt pater ⁊ filius. Uos autem nec filiuz de substātia patris genitum vultis: ⁊ tamen euz nec ex nihilo: nec ex aliq̄ materia: sed ex patre esse cōceditis. nec videtis q̄ꝫ necesse sit vt qui non ex nihilo: nec ex aliqua alia re sed ex deo: nisi ex dei substantia esse non possit: ⁊ hoc esse qđ deus est: de quo est. i. deus de deo natus est: qꝛ nō alius prius fuit: sed natura coeterna de deo est.

¶ Colligens summam predictorum aperit ex quo sensu accipienda sint.

His verbis premissis inui videt q̄ diuina sba filium genuerit: ⁊ q̄ filius sit genitus de sba patris: ⁊ q̄ de deo est natura coeterna: ⁊ q̄ pater id qđ ipse est genuit. Id autē qđ ipse est: diuina essentia est. ⁊ ita putari pōt diuinā essentiam genuisse. Uehementer mouent nos hec vba: que quō intelligenda sint: mallem magis ab alijs audire q̄ꝫ tradere. Ut tamen sine preiudicio atqꝫ temeritate loquar: ex hoc sensu dicta pn̄t accipi. Natura coeterna de deo est. i. filius coeternus patri de patre est: ita q̄ est eadem cum eo natura vel eiusdē nature. Queꝫ sensum cōfirmat Augustinus ibidē subijciēs ⁊ qđ dixerat quasi explanās. Dicto enim natura coeterna est de deo: addidit. Nō est aliđ filius q̄ꝫ illud de quo est. i. vnius eiusdeꝫ substātie est. Deinde apertius talem intellectuz ex predictis verbis fore habendum aperit in eodem libro contra Maximinum di. Trinitas hec vnius eiusdemqꝫ substantie est: quia nō de aliqua materia vel de nihilo est filius: sed de quo est genitus. Itemqꝫ spiritussanctus non de aliqua materia vel de nihilo est:

sed inde est vnde procedit. His vtiq3 verbis aperte ostendit ea rõne dici filiū esse de substantia patris qui est de patre genitus. ita q̄ est eiusdē substātie cū eo: τ spūsanctū eē de substātia patris τ filij. q2 ab vtroq3 procedit. ita q̄ est eiusdem substantie.

¶ Qd̄ nec filius nec spūsctūs est de nihilo. sed de aliquo. non tn̄ de materia.

Ostēditur quoq3 ex illis v̄bis filiū τ spm̄sctm̄ non esse de nihilo sed de aliquo. nec tamē de aliqua materia. Vn̄ etiā Hylari⁹ in. xij. li. de tri. ait. Vnigenit⁹ deus cū nat⁹ sit: patrē testat auctorē. cū ex manēte nat⁹ est: nō est nat⁹ ex nihilo: τ cum ante tēpus nat⁹ est: oēm sensū p̄uenit nascendo. Hic apte dr̄ q̄ filius nō est nat⁹ ex nihilo. Siľr τ spūsctūs nō est dicēdus eē vel p̄cedē ex nihilo: q2 fili⁹ de s̄ba patris nat⁹ est. i. a pře est: cū quo eiusdē s̄be est τ eadē s̄ba. Ex quo sensu acciplēdū etiā est illd̄. Pater genuit id qd̄ est ipse. i. filiū qui est hoc qd̄ pr̄. Et hoc ita debē intelligi Aug⁹ apit dicēs in p̄mo libro ꝯ Maximinū. Hoc genuit pr̄ qd̄ est. aliogn nō est verus fili⁹: si qd̄ est pr̄ nō est fili⁹. Item s̄ba dei genuit filiū. i. pater s̄ba genuit filiū qui est eadē s̄ba τ eiusdē substātie. Qd̄ sic eē intelligēdū Aug⁹ ōndit dicēs ad Maximinū. Sicut dicis: spūs spm̄ genuit. ita dic spūs eiusdē nãe vel substātie spm̄ genuit. Itē sicut dicis. deus deū genuit. ita dic. deus eiusdē nãe vel substātie deū genuit. Hoc si credideris τ dixeris. nihil ꝯ hac re vlteri⁹ accusaberis. His. n. v̄bis apit quō p̄dicta debeāt itelligi. Siľr fili⁹ nat⁹ est de substātia patris: vel pater genuit filiū de sua nā siue eēntia. i. de se nā τ eēntia genuit filiū eiusdē eēntie ac nãe: τ q̄ est eadē essentia ac nā. Siľr expone illud. Fili⁹ substātie patris τ fili⁹ pŕis substātie. i. q̄ est substātia cū quo τ fili⁹ eadē s̄ba est: q2 consbālis est patri fili⁹. Et hic sensus adiuuat ex his v̄bis Aug. q̄ in li. v. de tri. ait. Tres psonas eiusdē essentie vel tres psonas vnā eēntiā dicim⁹. Tres autē psonas ex eadē eēntia nō dicim⁹. q̄si aliud ibi sit qd̄ eēntia est. aliud qd̄ psona. His v̄bis ōndit nō eē dicēdū psonā eē ex eēntia nisi ex sē/su p̄dicto. Qui sensus ꝯfirmat et ex eo qd̄ in li. xv. de tri. idē ait. Sicut nr̄a scia scie dei. sic nr̄m v̄bū qd̄ nascit de nr̄a scia: dissimile est illi v̄bo dei qd̄ natū est de pŕis essentia. Tale est sūt ac si dicerē de pŕis scia. de pŕis sapia: vl' qd̄ est exp̄ssius: de pŕe eēntia. de pŕe scia. de pŕe sapia. Ex hoc itaq3 itellectu v̄bū dei pŕis vnigenit⁹ fili⁹ p oia pŕi silis τ eq̄lis recte dr̄ deus ꝺ deo. lumē de lumie. sapia de sapia. essentia de eēntia. q2 hoc est oino qd̄ pater: non tamē pater. quia iste filius: iste pater.

¶ Quare v̄bū pŕis dicat filius nature.

Inde est q̄ solus vnigenitus dei dr̄ natura filius: q2 eiusdē nature est: τ eadē natura est cū patre. Vn̄ Hylari⁹ in li. de trini. de xp̄o loquēs. Natura filius est: q2 eandem naturā quā ille qui genuit: habet. — Hyla.

C Irca distinctionē qntā q̄ro p̄rio vtrū eēntia generet vel gn̄et. Qd̄ sic p Aug. vij. de trinitate. Idē dici accipimus cū dr̄ verbū ac si dicat nota sapiētia. — 6. 5. q. i. Ar. p°

¶ Itē Ricardus de sctō victore. vj. de tri. videt expresse loq ꝯ Abbag. seniarū. Multi (inqt) tpibus nostris surrexerūt q non audent dicere s̄bam genitā. qn potius qd̄ est pículosi⁹: τ ꝯ sanctoꝝ auctēm audēt negare τ conātur oibus modis refellere. q⁹ s̄ba gignat s̄bam. ptinaciter negant qd̄ oēs scti affirmāt. — 2° ar. ¶ Itē essentia cōicat ergo p̄ducit. añs p3 p Aug. xv. de tri. Essentiā p̄stat filio sine initio gn̄atio. Probat ꝯña. q2 cōicare τ cōicari sunt relatiue opposita nō dicūt relatiōes cōes. vt p3. dicunt igitur relatiōes originis oppositas. τ sic sunt idē3 qd̄ p̄ducere τ produci. — 3° ar. ¶ Itē essentia est pater. ergo essentia generat. añs patz p suam cōuersam. ꝯña probatur. de quocunq3 predicat subiectū τ propria passio. generare autē videtur propria passio vel operatio patris. — 4° ar. ¶ Itē essentia est pater filij. ergo essentia generat probat antecedens per cōuersionem. pater filij est essentia: ergo eēntia est pater filij. probatio ꝯñe. essentia est pater filij ergo filius est filius essentie. cū in relatiuis sit mutua ꝯña vt si a. est pater. b. igitur. b. est filius. a. — 5° ar. ¶ Item genitū in q̄tū genitum est aliquid cū gn̄atio nō terīetur ad nihil τ inter nihil τ aliquid non est mediū. sed nihil est aliquid in diuinis. nisi sit essentia. igit filius in q̄tum genitus est essentia. ergo essentia generat. — 6° ar. Contra magister in littera. In ista questiōe errauit abbas Joachim. vt habetur extra de trinitate τ fide catholica. dānamus τc̄. Dicit eni3 magistrū petrum esse hereticū. quia dicit rem esse in diuinis que nec producit nec producit. Ex hoc enim videt ipsi Joachi3 q⁹ magister poneret quaternitatē in diuinis. ponēdo scilicet rem generantē: rem genitam rem spiratam τ rem que nec producit nec producitur. Ad quod inconueniens vitandum ponit Joachim q⁹ nulla vna res est pater τ filius τ spiritussanctus. sed tantum dicit tres psonas esse vnā rem. sicut multi fideles dicūtur vna eē ecclesia. pp vnam charitatē. Et illud pbat p illud saluatoris in Joāne orando patrē pro fidelibus suis — Rñsio. Error Joachi abbatis

Hyla. (margin, left column) — Aug°. — Aug°.

dus suis. vt sint vnuz (inquit) sicut ⁊ nos. Ex quo in
fert ꝙ cū fideles nō sint vnū vnitate nature: igit̃ nec fi
liꝰ est vna res cū p̄re. Istud dictū ioachim est hereticū
s. ꝙ p̄r ⁊ filiꝰ ⁊ spūssctūs nō sunt aliqua vna res. q̄ꝛ si
cut arguit̃ cap. p̄allegato. p̄r gignēdo dedit eēntiaz
filio. nullā enīz aliā potuit dare qua filiꝰ esset deus. ⁊
filij rōne ambo dederūt essentiā suā spūiscō. Nō enīz
erat ista cōicatio patris eēntie. q̄ꝛ eēntia est simplex ⁊
indiuisibilis. ergo totius essentie. igit̃ tota eadē essen
tia que est in p̄re est in filio ⁊ spūscō. ⁊ pp simplicita
tem diuinaz quelibet p̄sona est illa res ⁊ tres persone
sunt illa res. ¶ Qd̄ aūt arguit de euāgelio soluit̃ ibi
Nā saluator intelligit in orone sua ꝙ fideles sint vnū
vnitate sibi ꝓportionabili sicut p̄r ⁊ filius ⁊ spūssctūs
sunt vnū vnitate ꝓportionabili. hoc est sicut p̄r ⁊ filiꝰ
⁊ spūssctūs sunt vnū vnitate charitatis que est nā eoꝝ
ita fideles sint vnū vnitate p̄ticipata. Et ista expō ꝓba
tur ibi p̄ sile dictū saluatoris. Math. 5° dicētis disci
pulis suis. Estote p̄fecti sicut p̄r vester celestis perfe
ctꝰ est. s. eēntiali bonitate. vbi nō monuit ꝙ simus ex
nobis p̄fecti nālr sicut p̄r est ex se nālr p̄fectus. s; vt
essemus p̄fecti p̄fectiōe nobis cōpetēte. s. grē ⁊ v̾tu
tis. Ad hoc aūt ꝙ ioachim dicit magistrū eē heretī
cū. ꝯdicit sibi papa. ca. p̄allegato. Nos āt sacro ap
probāte ꝯsilio credimꝰ ⁊ ꝯfitemur cū petro. s. ꝙ vna
sūma res est eēntia vel nā diuia que nec gnāt nec ge
nerat̃. nec tñ seq̄t̃ ꝙ sit quaternitas. quia ille tres res
p̄r ⁊ filiꝰ ⁊ spūssctūs sunt illa vna res quaternitas autē
eē nō posset: nisi eēt quartū realr distinctū a tribus.
Cōtraꝰ ꝯclu. ecclesie. ¶ Pro hac ꝯclōne sic solēniter auctē vlis ecclīe ap
probata. Arguit̃ sic. Si essentia gnāret vel gnāret̃:
tunc a seipsa distingueret̃: ⁊ ad se realr referret̃. ꝯña
est falsuz. vt p; euidēter. ꝓbat̃ ꝯña. q̄ꝛ gnāns realiter
refert̃ ad genitū: ⁊ ab ip̄o realr distinguit̃. Nulla. n.
res seipsaz gignit. fm Augm p° de trini. Ad hoc ad
ducit̃ ꝙ in creaturis forma nō gnāt nec gnāt̃. sed cō
positū. deitas aūt se hēt q̄si forma in p̄sona. ¶ Et si
querat̃ q̄re nō pōt hec eē vera: eēntia gnāt: vt eēntia
sumat̃ pro p̄sona. sicut ista est v̾a deꝰ gnāt deuz. in q̄
deꝰ sumit̃ pro p̄re. ⁊ tñ nō distinguit̃ a se. ¶ Rñdeo
ꝙ deꝰ est ꝯcretū qd̄ pōt supponē pro nā vel ꝓ suppo
sito. eēntia aūt est abstractū vltimata abstractione. ⁊
iō nō pōt supponē pro supposito: s; tm̄ pro natura.
Pro quo notādū ꝙ ꝯcretū in gn̄ibꝰ accidētiuz ꝯcer
nit sb̄m cuz accn̄te. vt albū. Abstractū v̾o ip̄ortat so
luz accn̄s vt albedo. Cōcretū v̾o in gn̄e sb̄e ip̄ortat
nām cuz supposito: vt hō. abstractum v̾o tm̄ nām vt
humanitas. ¶ Itez notādū ꝙ l; vl̄e abstrahat a sin
gulari ⁊ sup̄ius ab iferiori inquātuz in rōne sup̄ioris
nō includit̃ inferiꝰ. sup̄iora tñ nō sunt abstracta vlti
mata abstractiōe: q̄ꝛ ꝯcernūt sua supposita vel indiui
dua cuz possint supponē pro ip̄is ⁊ de ip̄is p̄dica
ri. vt albedo de hac albedie. ⁊ hō de sorte. Ultimata
igit̃ ⁊ p̄fectissima abstractio est q̄dditatis abstractissi
me sūpte ab oi eo qd̄ est extra rōnē q̄dditatis. vt eqni
tas est tm̄ eqnitas. q̄ꝛ p̄cise includit nām: nō ꝯcernen
do suppositū ⁊ hoc in substātijs. quā circūloq̄mur i
accidētibꝰ q̄dditatē albedinis vel nigredinis abstra
hēdo ab hac albedie. Illa nō ꝯcernit sb̄m nec idiui
duū eiusdē nāe vel alteriꝰ. In relationibꝰ autē que
plura ꝯcernūt possunt eē plures abstractiōes. cōcer
nit enīz relatio suū ꝓpriū indiuiduū fundamentuz ⁊
sb̄m. ⁊ l; abstrahat̃ a posteriori: non tñ a p̄ori. Exm
hoc ꝯcretū qd̄ est cā d̄r de igne qui gnāt calorē in li
gno. s; abstrahēdo a sb̄o remanet adhuc ꝯcretio ad
fundamētū. puta si dicat̃ potētia cāndi. calor eni est
potētia cāndi calorē. nō aūt ignis. pōt itaq; fieri vlte
rior abstractio a ꝓprio fundamēto. puta si dicat̃ cālī
tas: tūc eni nec ignis nec calor recipit p̄dicationē isto
rū tñ adhuc ista est v̾a cālitas. est cālitas vltima v̾o
abstractio est sicut in substātijs: p̄ hoc qd̄ dicimꝰ q̄d
ditas cālitatis. ⁊ hec de nullo alio p̄dicat̃. ¶ Ad ar
gumēta. ad p̄m dico ꝙ sap̄ia nata sumit̃ ibi pro sup
posito filij. Nō sic aūt d̄r eēntia nata: sicut sap̄ia na
ta. q̄ꝛ sap̄ia quodāmō designat originē filij eo ꝙ ꝓce
dit p̄ modū itellectꝰ. ⁊ iō nomē sap̄ie sibi app̄ropriat̃. Ad ar.
¶ Qd̄ aūt di. Aug. aliq̄n filiū eē eēntiā de essentia.
declarabit̃ in sequēti q̄one. ¶ Ad Rich. negādus ē:
q̄ꝛ tenēdū est cū magr̄o qui hēt pro se auctēm vlis ec ad rich
clesie. ca. p̄allegato que est maxima. de qua Augꝰ in
libello ꝯ ep̄laz fūdati. Nō crederē euāgelio nisi ec
clesie catholice crederē. que q̄dē determiauit q̄ libri ha
bēdi sunt autētici in canone biblie. Auctēs aūt sctōꝝ
quas adducit ꝯ se. bñ exponit. vt patebit q̄one seq̄n
ti. ¶ Ad rōnē illā de cōicare. dico ꝙ gnāns h; vnaz
habitudinē ad formā que est formalis terius. ⁊ aliā Ad 3m
ad cōpositū qd̄ est terius p̄mus seu adequatꝰ (ex 7°
meta.) vbi d̄r ꝙ cōpositū p̄mo gnāt̃. In creaturis
aūt vtraq; hītudo realis est. q̄ꝛ vtraq; hēt terios rea
liter distinctos: ⁊ realis depēdentia est vtriusq; ꝓducti
ad ꝓducēs. In ꝓposito aūt ꝓducēs ad p̄mū produ
ctū hēt relationē realē. q̄ꝛ distinctionē realē ⁊ realez
originē. ad terīuz aūt formalē in ꝓducto nō hēt rela
tionē realē. q̄ꝛ nō distinctionē realē sine qua non est
relatio realis. Producē igit̃ in diuinis dicit relatio
nē realē. cōicare aūt dicit relationē rōnis ꝯcomitantē
illā realē. Cōicare itaq; ⁊ cōicari sunt relationes rō
nis necīo cōcōtes aliquas relōnes reales oppositas
s. ꝓducē ⁊ ꝓduci. ¶ Ad aliud dico ꝙ illa essentia ē
p̄r pōt distigui. q̄ꝛ p̄r pōt sumi adiectiue vel sb̄iue. p̄ Ad 4m
mo mō sig̃t ꝓp̄etatē denoiatiue. ⁊ sic dicit magr̄ di.
27. qd̄ idē est patrē eē ⁊ genuisse. ⁊ sic illa: eēntia est
p̄r est falsa. q̄ꝛ sig̃t p̄dicatū ⁊ formalr seu denoiatiue
p̄dicari de sb̄o. Scd̄o mō p̄r sig̃t p̄sonā cuiꝰ est p̄ni
tas. ⁊ sic illa ꝓpō est vera p̄ identitatē. hoc enim mō
pōt p̄dicari sb̄iua. Adiectiua eni cū signēt formaz p̄
modū iformātis de nullo vere dr̄ nisi ad qd̄ se hn̄t
p̄ modū iformātis. ⁊ iō nō pn̄t p̄dicari nisi formalr.
Et tūc ꝯña nō valet. ¶ Ad ꝓbationē de quocūq; p̄
dicat̃ sb̄m ⁊ eius ꝓpria passio ꝯcedo q̄n est p̄dicatio
eiusdē rōnis. hoc aūt nō est in ꝓposito. q̄ꝛ sb̄m verifi
cat̃ de essentia identice. passio aūt nō. q̄ꝛ cum sit adie
ctiuuz nō pōt p̄dicari nisi formalr. Ubi notanduz ꝙ
predicatio formalis sumit̃ dupl̄r. Uno mō q̄n p̄tum
est de diffōne q̄ddiatiua seu rōne formali subiecti. ⁊
sic sumit̃ q̄one p̄ced̄. Alio mō sumit̃ pro p̄dicatione

denolatiua in quo ꝑtum designat formā denoīantē
Ad qn tum. sbm ꝛ sic sumit in ꝓposito. ¶ Ad aliud cū dr ꝙ es/
sentia est pater filij. dico sīr: ꝙ illa est vera substanti/
ue ꝛ nō adiectiue. ꝛ tūc nō seqtur. ergo filius est fili⁹
essentie. Et cū ꝓbat ꝙ in relatiuis est mutua ꝯña. cō/
cedo in his q̄ denoīant formaľr ab ipsis resolutiōib⁹
vt si sortes est p̄r platōis. ergo plato ē fili⁹ sortis. In
his aūt in qbus relatio tantū ꝑtur p identitatē nō va/
let illa ꝯña: q: in ꝯñte plus sīgtur q̄ꝫ in añced. vt in
ꝓposito. In illa eni: essentia est pater filij: sīgtur rela
tio paternitatis tantū ꝯuenire essentie p idētitatē. In
illa vero. filius est filius eēntie: sīgtur relatio paterni
tatis formaľr ꝯuenire essentie. est eni sensus ei⁹: ꝙ es/
Ad sex tum. sentia gñat filiū qđ est falsum. ¶ Ad vltimū dī. ꝙ si
aliqd sumat ꝑcise pro eēntia. ꝙ genitū in q̄ꝫtum geni
tum nec est aliqd nec nihil. Inter ꝯdictoria eni bene
est mediū. cū in q̄ꝫtum ꝛ cū p se. Homo eni in q̄ꝫtuꝫ
hō: nec est alb⁹ nec nō albus. hūanitas eni nō est ratio
ꝑcisa eēndi albū vł nō albū. si aūt aliqd extendat ad
relationē: tūc genitū in q̄ꝫtū genitū est aliqd. q: ē sup/
positū ꝯstitutū p relationē originis. ꝛ tūc minor est
falsa. Notandū ꝙ lꝫ dictū abbatis ioachim fuerit he
reticū: ipse tñ nō fuit heretic⁹. q: hoc ꝑtinaciter defen
dere noluit. sed oēs libros suos dimisit sc̄dm iudiciū
ecclesie corrigendos. vt dicit scotus. 5. di. quarti.

qō. ij. SEcūdo q̄ro vtrū filius gñetur de sb̄a patris. Q̄ꝺ nō aug. vij. de tri nitate. Tres ꝑsonas ex eadē sb̄a non dicim⁹.
Sb̄a aūt vniformiter videt se hēre ad qualꝫ ꝑsonā. igit
nulla ꝑsona est de illa sb̄a. ¶ Itē ꝯstructio alicui⁹ cū
genitiuo nō notat maiorē distinctionē ꝯstructibiliū q̄ꝫ
ꝑpō cuꝫ suo casuali qñ addit eidē ꝯstructibili. Igit
nō maior distinctio notat hic. fili⁹ eēntie patris: q̄ꝫ fi/
Rñsio lius de essentia patris. sꝫ nō ꝯcedit ꝙ sit filius eēntie
patris. q: tūc essentia gñaret. In oppositū Augu. ꝯ
hēricus de gād. quotlꝫ 8. q. ix. maximū. Nullomō veꝛ filiū dei cognoscitis: si hunc
de sb̄a patris esse negatis. ¶ In ista q̄ōne dr ꝙ sicut
in sb̄a creata gñabili est aliqd potēciale qđ ꝑsuppo/
nit gñationi vt mā. ꝛ aliqd inductū p gñationem. vt
forma. ꝛ ex eis est ꝓductū qđ est gñatum: ita ꝓportio
nabiľr corrñdent quasi tria similia in diuinis: ꝑsona
q̄ppe est quasi cōpositū: ꝛ relatio q̄si forma: ꝛ eēntia
quasi mā igit filius est genitus de sb̄a patris sicut q̄si
de mā. Istud ꝓbat p rōnem Aug. ꝯ maximū. filius
eni nullomō est de nihilo. nec negādo. vt aliqs dr lo
qui de nihilo qñ nō loqtur de aliqua re. Neqꝫ affir/
mando ly de. vt sit nota mālitatis: q: nihil nō pōt esse
mā alicuius. Nec affirmādo ly de ordinaliter. i. post
nihil: igit est de aliquo: sed nō de alio q̄ꝫ de sb̄a patris
Gotfridus q̄libet. ix vt pꝫ: igit sb̄a patris est quasi mā eius. Huic opiniōi
additur ab alijs ꝙ eēntia diuina dr gñari subiectiue.
qđ sic ꝓbatur. Istud vere dr gñari subiectiue siue eē
sbm gñationis: qđ manet idē sub vtroqꝫ termio gñatio
nis. essentia aūt diuina manet eadē in patre ꝛ filio. igi
tur ipsa est sbm gñationis ¶ Preterea oi potentie
actiue corrñdet aliqua potētia q̄si passiua de qua pos
sit ꝓducere. sed in deo patre est potētia actiua ad ꝓdu
cere scꝫ secunditas ipsa: ergo sibi corrñdet aliqua po
tentia passiua vel quasi passiua que nō est nisi nā diui
na. ¶ Ultimo. Si ignis gñaret ignem de sua sb̄a: ad
huc sb̄a ignis gñantis esset in potētia ad formā ignis
gñandi. sicut modo est mā aliena de qua gñat: ergo
in ꝓposito eēntia patris de qua gñat est quasi mā re/
Prius impugnatio ꝯ dictā opi spectu gñationis. ¶ Contra istā opinionē arḡ sic. eēn
tia est terius formalis ꝓductionis. ergo nō quasi mā.
ꝯña pꝫ. q: illud qđ est mā in generatione est in poten
tia ad terium formalē. ꝛ qđ est quasi mā est q̄si in po
tentia: eēntia vero nec vere nec quasi est in potētia ad
seipsaꝫ. Añs vero ꝓbatur. Io. x°. Pater qđ dedit
mihi maius oībus est. Maius aūt oībus non est nisi
aliqd infinitū: hoc nō est nisi essentia: illā ergo dedit.
¶ Hoc etiā vult Aug. 3°. de trinitate. Sicut nāꝫ ꝑ
stat filio sine initio gñatio: ita etiā spūisanct⁹ ꝑstat es/
sentiā sine initio spūsīci processio. ¶ Nūc aūt nō ꝯce
dit formā aliquā dari vel cōicari p gñationē: nisi illa
forma cōicata sit formalis terius ꝓductionis. ¶ Itē
si essentia nō esset formalis terius gñationis. tunc ista
gñatio non esset vniuoca. q: terius formalis nō esset
ratio ꝯuenientie gñantis ꝛ geniti. ¶ Item si forma/
lis terius huius ꝓductionis nō esset eēntia sed relatio
tunc ista ꝓductio nō esset gñatio sed mutatio ad rela
tionem. pꝫ ꝯña ex q̄nto phisicoꝝ. vbi ꝓductio ponit
in gñe ex termino formali: sicut alteratio in gñe qua
litatis. ¶ Preterea: potētia creatiua p se sine aliquo
principio mālí creat. ergo potentia prima ꝓductiua
se sola sine aliquo mālí vel quasi mālí ꝓducit. proba
tur ꝯña. q: similis ratio videt de principio ꝓductiuo
ꝛ creatiuo. vnde si poneret aliquod ꝑn^m māle vel q̄
Opinio scoti. si māle non esset in q̄ꝫtuꝫ tale sāme ꝑfectionis. ¶ Te
nendo igit cum doctoribus antiqs q oēs a tp̄e augu/
stini vsqꝫ ad istud non sunt ausi in diuinis noīare ma
teriam vel quasi mām (cum tñ oēs concordāter dixe
rint cum Augu. ꝙ filius gñatur de sb̄a patris) dico
ꝙ filius non gñatur de essentia patris sicut de mā vel
quasi mā. Et hoc pōt sic declarari. Gñatio in creatu
ris duo dicit mutationē ꝛ productionē: ꝛ istoꝝ forma
les rōnes alie sunt: ꝛ sine ꝯdictione separabiles adin
uicem. Productio eni est formaliter ipsius produ/
cti qđ est compositū septimo metaphisice. ꝛ accidit si
bi ꝙ fiat cū mutatiōe alicuius partis cōpositi. vt pꝫ in
creatione. Mutatio aūt formaľr est ipsius mutabilis
qđ de priuatiōe transit ad formā. ¶ Q̄ꝺ aūt ista pos/
sint abinuicē separari in creatione. vbi ꝓpter ꝑfectio
nem potētie ꝓductiue ponētis primo in eē totū est ve
re ratio ꝓductionis in q̄ꝫtū p eam terius ꝓductus acci
pit esse: sed nō est rō mutatiōis in q̄ꝫtum mutatio dicit
aliqd substractū aliter se habere nunc q̄ꝫ prius (ex sex
to phisicoꝝ). In creatione eni non est aliqd substra/
ctum. ¶ Ad ꝓpositū cum in diuinis nihil sit ponen/
dum imꝑfectionis: ꝛ mutatio de rōne sui dicit imꝑfe
ctionē. nullomodo poneret ibi gñatio sub rōne mu/
tationis nec quasi mutatiōis: sed tñ gñatio vt est ꝓdu
ctio ꝑfecta in q̄ꝫtū. s. aliqd p eā capit eē. Et ideo gña
tioni vt est in diuinis nō assignabiľ mā nec quasi mā:
sed tñ terius: ꝛ hoc vel totalis siue primus. i. adeq̄/
tus. vel terius formalis sc̄dm quē terius primus for/
maliter

maliter accipit esse. ¶ Scdo dico q negata oi materialitate vel quasi mrialitate: vere tn̄ et pprie filiꝰ est de sba patris (sicut dicūt auctoritates adducte in littera) Ubi p de: non notat tm̄ efficiētia vel originatio. si eni tm̄ efficiētia: tunc creature essent de sba dei. nec notat p illud de: tm̄ sbalitas. qz tunc pz esset de sba filij. sed notat simul originatio vel principiū originans et consbalitas. vt scz in casuali huius ppositiōis de. notet consbalitas et p illud quod cōstruit cū isto casuali notetur principiū originans. ita q totalis intellectus huius sermonis filiꝰ ē de sba patris. est iste: filius est originatus a patre et vt cōsubstātialis ei. Et mō isto exponit magister auctoritates in lra adductas. ¶ Circa tn̄ predicta oriuntur quedā dubia. Primū dubium est quare psona diuina erit vna. nisi ēentia se habeat vt potētia. relatio vero vt actus. cū vnitas distinctoꝝ non sit nisi p rōnem actus et potentie. 7° meta. Rn̄deo q Aristo. loqtur ibi de vnitate cōpositi que hz esse ex rōne actus et potentie. In diuinis autē nulla est compositio. Infinitū eni nō est cōponibile. qz si esset cōponibile: tunc posset excedi. qz oē cōponibile pōt esse pars. totum aūt est maius sua parte. Nō ēet aūt oino incomponibile ad aliqd qd potest esse cum eodē supposito: si nō esset oino idē sibi. qz tunc esset ibi aliqua cōpositio. Infinitū igit identificat sibi qcqd pōt esse cum eo in eodē supposito. stat ergo vnitas psone diuine: lz essentia et relatio nō se hēat vt potentia et actus. qz propter infinitatē essentie qcqd potest esse cū ea est pfectissime idē sibi. et sic ex essentia et relatione est psona que est simplicissima. Cuz illa tn̄ identitate simplicitatis stat nō idētitas formalis vt dictum est. di. 2. Infinitas eni nō tollit rōnes formales qn hec formaliter nō sit ista. Et notandū q qdditatis create et essentie diuine est similitudo et dissimilitudo. similitudo qdem: qz sicut qdditas creata puta humanitas est quo aliqd est ens qdditatiue: sic deitas est q̄ deus est deus. et qua psona est deus. Itē sicut qdditas est pfectior actus dria idiuiduali: sic deitas est formaliter infinita. relatio aūt nō: sed tm̄ idētice. Est aūt dissimilitudo: qz qdditas creata est impfecte actualitatis. et ideo est diuisibilis p driam seu proprietatē indiuidualē ipsaz ꝯtentem: a qua recipit aliquā actualitatem siue vnitatē. siue indiuisibilitatē quā habet in indiuiduo. ita q ꝯtens est aliquo mō formale respectu nature. et nā est aliquo mō potētialis respectu istius. Ipsa aūt deitas p relationē siue proprietatē psonalem nō determinatur: nec aliquo mō actuatur. qz hoc erat impfectionis et potentialitatis in natura creata. deitas vero cum de se sit hec. sicut de se habet vltimā vnitatē: et actualitatē. Est igitur pprietas psonalis ita proprius actus psone. q tn̄ non est actus ipsius nature diuine aliquo modo pficiens vel informans eam. ¶ Et si queras quomō isti duo actus cōcurrere possunt ad ꝯstitutionem psone: nisi vnum sit in alio. Cōcedo vnum esse in alio. vt relatio est in suo fundamēto siue in radice: sed hoc nō est vt actus in potentia. sed vt identice contentū in pelago infinito. Est autez relatio actus psonalis. qz psonaliter distinguēs. essentia vero actus qdditatiuus et qdditatiue distinguēs. Et notandū q generatio actiua et paternitas sunt eadem ex natura rei relatio. ratione tamē differentes p comparationē ad gnationē in creaturis que est seminis decisio. et paternitatē que est habere correlatiuuz coexn̄s. nō sic in deo vbi nō est dispositio preuia. sed cōpleta generatio et pmanens. Est quoqz paternitas in ēentia sicut relatio in fundamēto. vel sicut pprietas psonalis in natura. ¶ Scdm dubium est quō essentia potest esse fundamentū istarū relationū qn sit materia earū cum de ratione fundamēti sit esse potentiale et pfectibile. Rn̄o. In creaturis ordo gnationis et pfectionis sūt ꝯtrij. sicut pz. ix. meta. q illa sunt priora gnatione q̄ sunt posteriora pfectione. cuius ratio est. qz creature pcedunt de potētia ad actū: et de impfecto ad perfectū. sed eundo ad simplr primuz. opz q idem sit primū et origine et pfectione: qz ad ipsum reducit totus ordo gnationis. et sic in diuinis simul debent intelligi ꝯcurrere ordo generatiōis et ordo pfectionis. Sicut igitur si in creaturis cōcurrerent isti duo ordines sp vniformiter: nō qreremus prio māz que substaret forme et scdo formā: sz qreremus pmo formā que nata esset dare actū māe: et scdo qreremꝰ māam que nata eēt recipe esse p formā vl suppositū quod natū esset existere p illā: ita in diuinis incipiendo a primo signo nature oino primo occurrit essentia diuina. vt est esse ex se. qd non cōpetit alicui nature create. qz nulla natura creata hz esse prius naturaliter q̄ in supposito. ¶ Ista aūt ēentia scdm Augu. 7° de tri. est qua pater est et qua filius est. lz nō si qua pater est pater. et filius est filius. Isti igit essentie abstractissime ꝯsiderate vt prior oibus psonis ꝯuenit eē ex se. et ideo in isto prio occurrit: nō vt qd receptiuū alicuiꝰ pfectiōis. sz vt infinita pfectio: potens qdē in scdo signo nature coicari alicui. nō vt forma iformāis coicat materie. sed vt qdditas cōicat supposito tanq̄ formaliter exn̄ti p eā. et ita pullulant seu emanant relatiōes ex ea et psone in ea. nō q̄si quedā forme dantes esse sibi. vel quasi quedam supposita in qbus reciplat esse. sed qbus suppositis ipsa dat esse. vt quo formal illa supposita sunt et quo sūt deꝰ. 2m quoqz sco. v. quolī. ab ipsa ēentia que est qddd pelagus infinitū virtualr oia intrinseca ꝯtinēs: prīꝰ emanāt essentialia que nō dicunt respectū ad extra q̄ relationes personales. Est igitur essentia fundamentum relationum. nō quasi potētiale recipiēs istas. sed fūdamentū quasi per modū forme vt qua relatio fūdata in ea simpliciter est deus. ¶ Tertiuz dubiū est quomodo essentia cōicatur personis vt terius formalis productionis ipsaꝝ cum essentia nō presupponat relationes: sed relationes personales presupponūt essentiā. Rn̄deo q cōicatum in hac pductione. nō presupponit illud cui cōicetur. qz ista cōmunicatio non est alicui iaz exn̄ti. vt in alteratiōe. sed est alicui vt simpliciter fit. et ideo natura nō cōicatur ante pductionē suppositi. ¶ Ad argꝰ pro op. Ad pm cōcedo q filiꝰ nō est de nihilo. sed de aliq scz de sba patris. sed ex hoc non sequit q ēentia se habeat vt materia. qz vt ex predō. patet lȝ de.

Primum dubium

Scdm dubium

Ad arꝰ

dicit ꝯsubstantialitatē ꝛ originē. ¶ Ad scđm cū dr ꝙ illud est sđm gñatiōis qḋ manet idē sub vtroqꝫ terio.
Ad ar. pop. ¶ Rñō ꝙ illud est verū in creaturis in qbus ponitur gñatio sub rōne mutatiōis cui⁹ teri sūt puatio ꝛ forma. In ꝓposito aūt nō sūt teri corñdētes gñatiōi vt mutatio est. qꝛ nihil est q̄si aliq̄ mō prius sub ꝓuatione: ꝛ postea sub forma. vñ nō ponit hic gñatio sđ rōne mutationis: sꝫ ꝓductiōis vt dictū est. ¶ Ad tertiū cū dr ꝙ oi potētie actiue corñdet potētia passiua dico ꝙ nō est verū loquēdo de potētia passiua ꝓprie dicta: ex q̄ scꝫ aliqd ꝓducit: vt pꝫ in creatiōe: potētie tñ actiue bene corñdet potētia passiua quā ipsi vocant obiectiuā que est potētia ꝓducibilis. ꝛ sic ꝯcedo q' sicut pr̄ est fecundus actiue sic fili⁹ est ꝓducibilis. ¶ Cuꝫ vltimo dr de igne. dico q' si ignis gñaret ð se: sđa sua nō esset in po⁹ ad formā gñandi. sed ipse ignis esset ꝑfecte ꝓductiuus qꝛ nō reqreret aliā cām ꝯcausantē. Ita est in ꝓposito. qꝛ ꝓ^m ꝓn^m non reqrit aliud ꝓn^m secum ꝯcurrēs ad principiandū. nec in eodē gñe principij nec in alio.
Ad pn cipalia argu. ¶ Ad argumēta principalia. ad ꝓmum ꝯcedo ꝙ nō dr ꝓprie aliqua ꝑsona eē de essentia absolute. sed addēdo. cū sđa ꝑsonaꝫ aliquā originantē. ita q' hec: filius est de essentia diuina: nō est ita ꝯcedenda: sicut hec filius est de sđa patris. qꝛ' ꝑ scđaꝫ exprimit ꝯsubstantialitas ꝛ origo ꝓpter genitiuū constructū cū causali ꝓpositione. ꝑ primā aūt nō notatur aliqd originās. ¶ Ad scđm cū dr ꝙ ad istā de essentia sequir ista ꝙ est essentie. nego ꝯñam qꝛ ꝯñs notat relationē eē inter filiū ꝛ essentiā sicut suū correlatiuū qḋ nō notat añs sed tñ notat ꝯsubstantialitatē in eēntia cum origine notata in isto qḋ ꝯstruitur cū eēntia. Quicūqꝫ eni relatiuū cū aliq̄ cōstruit in tali hitudine cāli in qua natū est aliqd teriare illā relationē vt correlatiuū. tunc ꝯstruit cū isto precise vt cū correlatiuo exemplū. Pater ꝯstruit cū aliquo in hitudine genitiui simile in hitudine datiui: maius in hitudine ablti. videt ꝙ cū quocunqꝫ ꝯstruit tale relatiuū expresso in tali hitudine causali. illud notat esse ei⁹ correlatiuuꝫ. Non eni dicim⁹ iste canis filius hoīs. qꝛ est fili⁹. ꝛ est hoīs vt dñi canis ita q' ly hoīs ꝯstruat cuꝫ ly canis ex vi possessionis. sꝫ videt ingre ꝙ ly hoīs ꝯstruatur cuꝫ ly canis in rōne relatiui vt patris. Ita igit in ista filius essentie. videt essentiā accipi vt correlatiuū eius relatiui. cū quo ꝯstruit. Sed tūc qd dicemus ad Augu. dicentē. xv. de tri. filiū esse filiuꝫ sđe p̄ris? Rñdeo ꝙ dꝫ expōi sicut ipse expōit illḋ; ad collosen̄ trāstulit nos in regnū filij dilectiōis sue siue caritatis. i. filij sui dilecti. sic dr fili⁹ sđe p̄ris. i. cōsđalis pr̄i. tales eni locutiōes iproprie. qñ repiunt i doctorib⁹ sūt exponēde.

¶ Vtrū pr̄ voluntate genuit filiū an necessitate. ꝛ an volens vel nolēs sit de⁹. Dis.vj.

Diony⁹ Preterea queri solet: vtruꝫ pr̄ genuerit filiuꝫ volūtate an necessitate. De hꝫ Oro. ad Aug. ita ait. volūtate gēuit pr̄ filiū: vel necessitate. sꝫ nec volūtate: nec necessitate. qꝛ necessitas in deo nō est: p̄ire voluntas sapiaꝫ nō potuit. Quocirca vt Aug. ait in. xv li. de trini. Ridenda est dialetica Eunomij: a quo eunomiani heretici orti sunt. Qui cū nō potuisset itelligē nec credē voluisset vnigenituꝫ dei filiū ȳbū dei eē natura. i. de sđa p̄ris genitū: nō nature vel sđe dixit eē filiū: sed filiuꝫ volūtatis dei: volēs asserē accedentē deo voluntatē: qua gigneret filiū: sicut nos aliqñ aliqd volumus qḋ antea nō volebamus: ꝑ qḋ mutabilis intelligit nr̄a natura: qḋ absit vt in deo eē credamus. Dicamus ḡ ȳbum dei eē filiū dei natura: nō volūtate: vt docet Augu. in xv. li. de tri. vbi quēdā catholicū heretico rñdentē cōmēdat dicens. Acute sane qdā rñdit heretico ȳsutissime iterrogāti: vtrū de⁹ filiuꝫ volēs vel nolēs genuerit: vt si diceret nolens absurdissima dei miseria seqret. Si āt volēs ꝯtinuo qḋ intēdebat ꝯcluderet. s. nō nāe eē filiū sꝫ volūtatis. At ille vigilātissime vicissim q̄siuit ab eo: vtꝝ de⁹ pr̄ volēs aut nolēs sit deus: vt si rñderet: nolēs seqret grādis absurditas ꝛ miseria: quā de deo credē magna est isania. Si aūt diceret volēs: rñderet ei. ergo ꝛ ipse volūtate sua de⁹ est non natura. Quid ergo restabat nisi vt obmutesceret sua iterrogatione: obligatū indissolubili vinculo se videns? Ex p̄dictis docet nō eē ꝯcedēdū ꝙ de⁹ volūtate vel necessitate: vl' volēs vel nolēs sit de⁹. Item ꝙ voluntate vel necessitate vel volens vel nolens genuerit filium.

¶ Oppositio contra predicta.

Sed ꝯtra hoc opponit sic. Volūtas dei est natura siue eēntia dei: qꝛ nō est aliud deo eē: aliud velle. ꝛ iō sicut vna est eēntia triū ꝑsonaꝝ: ita ꝛ vna volūtas. Si ergo deus natura de⁹ est: ꝛ volūtate de⁹ est. ꝛ si ȳbum dei natura fili⁹ dei est: ꝛ voluntate fili⁹ dei est. Rñsio Hoc aūt facile est refellere. Nā ꝛ p̄scia dei siue scia que scit vel p̄scit bona ꝛ mala: diuina natura siue eēntia est. ꝛ p̄destinatio siue volūtas ei⁹ eadē diuina eēntia est. nec est aliud deo scire ꝛ velle q̄ꝫ eē. ꝛ cū sit vnū ꝛ idē scia dei vl' volūtas: nō tñ dr de volūtate qcqd dr ð scia ꝛ ecōuerso. nec oīa illa sua voluntate de⁹ vult que sua scia scit: cū sua scia nouerit tā bōa q̄ꝫ mala. volūtate aūt nō velit nisi bona. Scia ḡ ꝓpe dei ꝛ p̄scia de bonis est ꝛ malis. voluntas vero ꝛ p̄destiatio de bonis est tantū. ꝛ tñ vnū

ꝛ idqꝫ

Hyla. li. de synodis. Eos q dicũt de nõ extãtib⁹ eẽ filiũ dei. filr q dicũt gnie q cõsilio neq volũtate pr̃ genuit filiũ: anathematizat sctã ecclia. Itẽ si qs nolente prẽ dicat natũ filiũ anathẽa sit. nõ enim nolente prẽ coactus prẽ vl nali necẽitate duct⁹ cũ nollet genuit filiũ. sed mox vt voluit sine tpe ⁊ impassibiliter: vnigenitũ ex se demõstrauit.

⁊ idẽ in deo est scia ⁊ volũtas ⁊ pscia ⁊ pdestinatio. Ita cũ vnũ sit natura dei ⁊ volũtas: dicit tñ pater genuisse filiũ natura: nõ volũtate: ⁊ esse deus natura non voluntate.

¶ Qualiter intelligenda sint illa verba pater nec nolens nec volens deus est. nec volẽs nec nolens genuit filium.

Predicta tñ verba quibus prudenter dictum est: q deus pater nec volens nec nolens est deus: nec nolẽs nec volens genuit filium: siue voluntate siue necessitate: ex tali sensu videnf accipienda vt voluntatẽ precedentẽ vel accedentem intelligamus qualiter Eunomius intelligebat. Nõ enim ipse deus est voluntate precedẽti vel efficiẽti: vel volens priusq̃ deus: nec voluntate precedẽti vel accedẽti genuit filiũ: nec prius volens q̃ generans genuit filiũ: nec pri⁹ generans q̃ volens genuit filiũ: volens tñ genuit: sicut potẽs genuit: ⁊ bonus genuit filiũ ⁊ sapiens genuit: ⁊ huiusmodi. Si enim pater sapiens ⁊ bonus dicif genuisse filium: cur non ⁊ volens. Cum ita sit deo idẽ eẽ volentem qd est esse deũ: sicut idem est esse sapientem qd est esse deũ. Dicamus ergo q pater sicut sapiens: ita volens genuit filiũ: sz nõ voluntate pcedẽti vel accedẽti. Quẽ sensum apit Aug⁹. ⁊ ↄfirmat ita dicens sup eplam ad Ephe. De filio dei. i. dño nr̃o Jesu xpo scriptũ est: q cum patre semp fuit: ⁊ nunq̃ eum vt esset paterna voluntas precessit: ⁊ ille quidem natura filius est. Dis.vj.

Circa dis. 6. Quero vtrũ pr̃ genuit filiũ volũtate. Qd sic. Hylarius in lib. de synodis. Nõ nali necessitate ductus pr̃ genuit filiũ. ex quo segf q ipz genuit volũtate. ¶ Itẽ Rich. 6. de tri. post alia tractata de pductiõe psonaʒ dicit. Vultis audire vbũ abbreuiatũ. Ingenitũ velle hẽre de se ↄformẽ atq̃ ↄdignũ: idẽ mihi videf qd gignẽ filiũ. ¶ Itẽ 5° meta. ca. de necessario. Qd inuoluntariũ e st triste: sz nihil ẽ triste in diuinis g⁹ nihil est inuolũtariũ. ergo fili⁹ voluntate gñaf. ¶ Cõtra. Dam. li. p⁹. gñatio est opus nature. non ergo voluntatis. ¶ In ista qõne est vna opio ponẽs q pr̃ nõ gñat volens. sed tñ necessitate nali sicut ignis calefacit. lz actu gñandi quasi posito volũtas pris in illo cõplaceat. qd sic pbat. Intellectio pris aliquo mõ pcedit qdcũq velle pris. sz intellectio pris vt pris videt eẽ gignitio vbi vel filij. igif gignitio filij pcedit quãcũq volitionẽ patris. Maior patet ex. xv. de trini. Minor probatur. q eiusdem potẽtie non sunt duo actus. q potẽtie distinguntur per actus. 2. de aia. gignere aũt filiũ siue dicẽ verbũ qd idẽ est i deo: est po⁹ intellectus ⁊ intelligẽ simr: g⁹ dicere est formalr aliqd intelligere: ⁊ nõ ni i patre igif.

Dam. in sũma li. 58 q. 2.

¶ Cõtra illã opionẽ af sic. Intelligẽ est pfectio simpliciter: dicẽ aũt nõ: ergo nõ sũt idẽ formalr. Probatio prime pater q̃tũ ad intellectũ ⁊ q̃tũ ad voluntatẽ est formalr brũs intellectiõe ⁊ volitiõe. Nõ ẽ aũt brũs nisi pfectione simplr. Probatio scdẽ: q aliter filius ⁊ spũssanct⁹ nõ eẽnt simplr pfecti: q nõ dicunt accipiẽdo hoc mõ dicere. q nõ exprimũt verbũ. Nõ itaq opionis initif minori false: ex qua segf ↄclo falsa scz q pater nõ pprie volẽs dicit. ¶ Ad pbationẽ aũt qñ df q potẽtie distiguntf p act⁹. Rñdeo q actio in creaturis vno mõ accipit pro aliq̃ qd est pprie de gñe actiõis. Alio mõ pro actu scdo q est q̃litas absoluta sicut dictũ est qõne de imagine. Vni⁹ ergo potẽtie natum est vnus actus loquẽdo de hoc actu tñ vel de illo actu tantũ vnius tñ potẽtie bñ põt eẽ duplex actus quoꝝ vnus sit actio de gñe actionis ⁊ alius de gñe q̃litatis. vt pz in intellectu nr̃o. Ita in pposito. Intellectus diuin⁹ hz vnũ actũ correñdentẽ intellectiõi nostre q̃ est qualitas. quo scz actu itellect⁹ patris formaliter intelligit. Habet etiã actũ correñdẽtẽ actui de genere actionis: quo s. exprimit verbũ. ¶ Dico igitur ad qõnem hoc mõ q pater gignit volẽs. q in primo signo vel instãti originis pater intelligit formalr filiũ in essentia vt pz in solutiõe vltimi argumẽti. x. distinctionis. ⁊ tũc etiã põt habere actũ volendi formalr. In scdo signo originis gignit filiũ: nec tñ vult illam gignitionẽ volitione sequẽte ipsam gignitionẽ: sz volitione habita in prio signo origis qua pater formalr vult: psupponendo itellectionẽ aliquo mõ qua pater formalr intelligit: nõ aũt gignitionẽ verbi. lz autẽ pater gignat filiũ volens mõ presupposito: nõ tñ gignit filium volũtate tanq̃ principio elicitiuo vel pductiuo q principiũ vnius rõnis in diuinis nõ põt habere duas pductiões. Nulla eni pductio est ibi vni⁹ rõnis nisi vnica: q adequata. igif cum spũssctũs pducaf p modũ voluntatis vt principij pductiui: filius nõ sic pducef. ¶ Cõtra pdicta af sic. q sicut agere psupponit esse: ita psupponit illud quo agens ↄstituif in esse igif velle patris psupponit pductionẽ: cum pater cõstituatur in esse p generationẽ actiuã: que est idez qd paternitas vt dictũ est in pcedentibus. ¶ Rñdeo q agere psupponit esse essentie nõ ypostaticũ. aia eni separata hz intelligere ⁊ velle lz nõ sit suppositũ. sic in proposito velle psupponit essentiã cum voluntate. Unde ab illa essentia que est pelagus infinitũ virtualiter oia intrinseca ↄtinens: prius nã emanant oia essentialia que nõ dicunt respectũ ad extra q̃ relatiões psonales. ¶ Sed tũc dubitaf quõ illud velle sit operi patris anteq̃ pater intelligaf esse siue ante generationem actiuã? Rñdeo q aliud est dicere in supposito patris esse aliquã opationẽ precedentẽ patrem: ⁊ aliud est dicere opationez patris vt patris precedere patrẽ. velle eni patris est prius patre: sed nõ velle patris vt patris. pater naq vult ⁊ intelligit vt hic de⁹: g est qd vel ge corrñdens deitati: relationes pcedens

Impugnatio opinio.

Rñsio ad q̃st.

obiectio

Rñdeo

Ad ar. quod dimõ. ¶ Ad argumẽta. Ad primũ dico q̃ duplex est necessitas nãlis. quedã enim est necessitas cui voluntas repugnat: vt necessitas mortis. Alia est necessitas nãlis. cui volũtas ɔsonat ⁊ ɔcordat: ⁊ sic pater necẽio gignit filiũ. Hilarius aũt loqtur de necessitate prio mõ dicta. vñ ⁊ subdit. nõ nãli necessitate cũ nollet. tũc. n. ibi esset coactio dũ repugnaret voluntas. ¶ Ad scõm cũ dicit Rich. mihi videt ⁊c. hoc nõ videt Aug. s. q̃ velle patris sit formalr gignere. Unde 15. de tri. dicit q̃ spũssanct⁹ ꝓcedit nõ quõ natus: sed quõ datus. i. nõ p modũ nature sicut filius: sed p modũ volũtatis libere. opꝫ ergo exponere Rich. q̃ itelligat ɔcomitãter. ¶ Ad tertiũ dico q̃ gñatio filij nõ est inuoluntaria: sed ex hoc non seqtur q̃ sit genitus voluntate vt principio elicitiuo. multa enim facimus sine voluntate precedente siue concomitante: quorũ principium imediatum non est voluntas.

¶ Hic queritur an pater potuerit vel voluerit gignere filium. Di.vij.

b

Hic solet queri a qbusdam vtrũ pater potuerit vel voluerit generare filiuꝫ. Si eni inqunt potuit vel voluit generare filiuꝫ: ergo potuit aliqd ⁊ voluit: qḋ nec voluit nec potuit filius. Nã filius nec potuit nec voluit gñare filium. Cui ꝟsutie facile rñdemus dicẽtes: posse vel velle generare filiũ nõ est aliqd posse vel velle s̄m potentie vel voluntati. Est tñ aliqua potẽtia vel voluntas scꝫ posse vel velle gignere filiũ: ⁊ ideo distinguenda est intelligẽtia ꝓpositi verbi: posse vel velle gignere filiũ. ⁊ posse vl' velle aliqd. neqꝫ enim generatio filij aliqd eoꝝ est: que subiecta sunt diuine potentie ⁊ voluntati. nec est aliqd inter oia vel de oibus: sed sup oia ⁊ ante oia. non enim ante voluit vel potuit q̃ȝ genuit. sicut nec ante fuit q̃ȝ genuit: q2 ab eterno fuit ⁊ ab eterno genuit. Ex simili quoqꝫ ħ videre possumus. Pater enim potest eẽ pater: ⁊ vult esse pater: filius autem nec potest nec vult esse pater: ergo pater potest vel vult esse aliquid quod non potest: vel vult esse filius. non sequitur quia esse patrem non est esse aliquid: sed potest esse ad aliquid: vt in sequenti ostendetur.

¶ Ponit quedam verba augusti. vnde potest moueri auditor.

Sed vehementer nos mouet qḋ Aug. ait in. j. li. ɔtra maximinũ: q asserebat patrem potentiorem esse filio: eo q̃ filiuꝫ genuit deum creatorem: filius aũt non. dicebatqꝫ patrem potuisse gignere nõ filiũ. ⁊ ideo potentiorẽ esse filio. Ad quod rñdens Aug. dicere videt: q̃ filius etiã potuit gignere: volens ondere patreꝫ eẽ nõ potentiorẽ filio: his verbis. Absit vt iõ potẽtior sit pater filio: sicut putas: q2 creatorẽ genuit pr: filius aũt nõ genuit creatorẽ: neqꝫ eni nõ potuit: sed nõ oportuit. Uide ⁊ diligẽter attẽde hec verba: nõ. n. nõ potuit: sed nõ oportuit. Uidet eni dicere q̃ filius potuit gignere: sꝫ nõ oportuit: ⁊ ita potuit qḋ nõ oportuit. Quare aũt non oportuit: subdit dicens. Immoderata eni esset diuina gñatio si genit⁹ fili⁹ nepoteꝫ gigneret patri. q2 ⁊ ipse nepos nisi auo suo ꝓnepoteꝫ gigneret: s̄m vestrã mirabilẽ sapientiã: impotens diceret. Silr ẽt ille si nepotẽ nõ gigneret auo suo: ⁊ ꝓnepotẽ ꝓauo suo nõ a vobis appellaret oipotẽs nec ipleret gñationis series: si sp alter ex altero nasceret: nec eã pficeret vllus: si nõ sufficeret vnus oipotens. Itaqꝫ oipotentem genuit filium patris natura: non fecit. Aug.

¶ Opponitur predictis verbis Augustini.

Hoc aũt videt qbusdã nõ posse stare. s. q̃ filius potuerit gignere. Si eniꝫ potuerit filius gignere: potuit esse pater: ⁊ si potuit eẽ pater: potuit ergo esse pater vel sui vel patris vel spũssancti vel alicuius alius. Sꝫ alius nõ: q2 nullus alius sp fuit. Nec pris q2 pr est igenitus ⁊ inascibilis. Nec sui: q2 nulla res seipsam gignere potest. Nec spũssancti q2 nasci non potuit. si eni nasci potuit: potuit esse filius. ⁊ ita mutabilis esse potuit.

¶ Hic queritur quõ intelligenda sint.

Quõ ergo accipiet qḋ supra dictũ est: nõ eni nõ potuit gignere: sed nõ oportuit: q̃si potuit: sed nõ oportuit. Non est nobis pspicuuꝫ apire quõ sit hoc veꝝ. ⁊ ideo ħ silentio potius eẽt pretereundũ: nisi me super hoc aliquid loq cogeret instãtia q̃rentiũ.

¶ Hic apitur ex quo sensu accipienda sint.

Põt ergo sic intelligi. nõ eni nõ potuit: sed nõ oportuit. i. nõ ex ipotẽtia sui fuit q̃ filius nõ genuit: sed ei nõ cõueniebat. sicut de⁹ filius nõ est de⁹ pr: nec tñ hoc ex ipotentia sui est. Nã ⁊ pater similiter nõ est filius nec hoc est ex ipotentia patris. Sed q̃rit Maximinus arrianoꝝ eps. Uñ ergo est q̃ pr nõ potest esse filius vel filius pater? Nõ vtiqꝫ ex impotentia: sed pater ꝓprietate generationis pater est: que opꝫ eũ nõ esse filiũ: ⁊ fili⁹ ꝓprie

tate natiuitatis filiꝰ est q̃ opz eũ nõ est patrez: de qbus ꝓprietatibꝰ postea plenitꝰ tractabitur.

¶ Utrum pater nã sit potens gignere filiuz. ⁊ an hoc sit aliqua potentia que sit in filio.

Item queritur a qbusdaz. Si pater potens sit natura gignere filiũ. ⁊ an hec sit aliqua potentia q̃ sit in filio. Ad qḋ dicimus: qꝛ pater nõ est potẽs nisi natura: eius enim potẽtia natura est vel eẽntia. At inquiunt illi. Si potẽs est gignere: habet ergo potẽtiaz gignẽdi. Filius autem nõ habet potẽtiam gignendi si nõ potest gignere. habz ergo aliquã potẽtiã pater quã nõ habet filius. Nõ sequitur Eandẽ enim potẽtiã habet penitꝰ filius quaz ⁊ pater. qua pater potuit gignere: ⁊ filiꝰ gigni potuit. Eadem eni potẽtia est in filio: qua potuit gigni que est i patre: qua potuit gignere. Sed ɔtra hoc opponitur. Aliud est posse gi-
Oppo. gnere: aliud est posse gigni. Hoc distiguendũ est. si enim cum dr̃ aliud est posse gignere. aliud posse gigni: aliam significes potentiã qua pater potẽs est gignere. ⁊ aliam qua filius potens est gigni: falsus est intellectꝰ. si aũt dicas patrem posse habere aliam proprietatem siue notionẽ qua genitor est: ⁊ filiũ aliã qua genitus est: verus est intellectꝰ: aliã eni hz pr̃ proprietatẽ qua pater est: aliã filius qua filius est.

¶ Quomodo sit intelligẽdũ filius habet vel non habet potentiam generandi.

Ita etiã cum dr̃ filius nõ hz potẽtiaz gñandi quã pater hz: dupl'r intelligi põt. si eni dicat̃. nõ hz filius potentiã gñandi quã ⁊ pater. s. q̃ potẽs sit ad gñandũ. idest vt genuerit vel vt generet sicut pr̃: verũ est. Si vero intelligat̃ sic. nõ hz potentiã qua possit gigni vel genitus eẽ qua eadẽ pater potens est vt genuerit vel vt gigneret: falsum est. sicut dr̃ pater hz potentiaz qua potest esse pater: filius vero non hz potẽtiã q̃ possit esse pater. ⁊ econuerso. filius habet potentiã qua potest esse filius: pr̃ vero nõ hz potentiaz qua possit esse filius. habet ergo aliquã pater quã nõ habet filius ⁊ ecõuerso. Absit. quia eadem est potentia patris qua põt esse pr̃. ⁊ filij qua põt esse filius. Ita etiã eadẽ est voluntas: qua pater vult esse pater nõ filius. ⁊ filius vult eẽ filius nõ pater: ⁊ eadez est voluntas filij qua vult esse genitus ⁊ patrem genuisse: ⁊ patris qua vult esse genitor ⁊ filium genitum esse.

c Circa distinctionẽ septimaz. Quero vtrũ potẽtia gñandi in patre sit aliqd absolutũ vel ꝓprietas patris? Nõ ꝓprietas patris: pbo. Pater eo ẽ pater quo gñat: sed paternitate est pater: ergo paternitate generat. Minor est nota. Maior vero pbat̃. qꝛ eo est pater quo est ei filius (5. de trinitate) ergo eo est pr̃ quo generat. Probat̃ hec ɔña. qꝛ gñatione est ei filius. ¶ Itẽ actus ꝓprius est a forma ꝓpria agentis. sz gñare est actus ꝓprius patris. igit̃. Probatio maioris. qꝛ forma ꝓpria dat esse: ergo ⁊ agere. ¶ Itẽ medium est eiusdẽ gñis cũ extremis: sed supposita que sũt extrema sũt relatiua: ergo illud quo suppositũ agit qḋ est mediũ inter ea: est relatiuũ. Itẽ ꝓducentis ⁊ forme q̃ ꝓducit eadẽ est relatio ad ꝓductũ hoc accipit̃ a pho quinto phisicoꝝ ⁊ quinto meta. vbi vult q̃ ad idẽ genus cause ptineant ars ⁊ edificatoꝛ: ergo ad idem genus principij ptinent ꝓducens ⁊ illud quo ꝓducit. ⁊ ita si eẽntia sit qua pater gñat hẽbit eẽntia relationẽ realẽ ad genitũ: qḋ est falsum. ¶ Itẽ ꝓductio p̃ ꝓus est distinctiua q̃ assimilatiua. qḋ pz. Ois. n. ꝓductio ẽ distinctiua sed nõ ois est assimilatiua. igit̃ forma que est principiũ ꝓductionis prius est principiũ eius in q̃tuz forma est distinctiua: q̃ in q̃tũ est assimilatiua. Ipsa aũt est distinctiua in q̃tũ hec: assimilatiua in q̃tũ forma. igit̃ prius est principiũ ꝓductiuũ in q̃tuz hec: q̃ in q̃tũ forma. ¶ Cõtra dami. gñatio ẽ opus nature. In op.
sed nõ est opus nature vt gñantis: qꝛ nã nõ gñat. ergo est opus nature vt principij gñandi. ¶ Itẽ boetius quinto de trini. ex virtute nature natiuitate sbsistit filius. ¶ Itẽ magister in littera. Pater nõ est potẽs nisi nã ⁊ loqt̃ de potẽtia gñandi ergo. ¶ Ad qõnez Rñsio
dico q̃ potẽtia gñandi põt capi dupl'r. Uno mõ pro pnꝰ quo pater ꝓducit filiũ: pcise sumpto. Alio mõ p ipso pnꝰ quo cũ alijs ɔcurrentibꝰ ad ꝓductionẽ filij. sicut in creaturis ad rõnẽ potẽtie ꝓpinque ɔcurrunt ipedimẽti amotio ⁊ approximatio passi. Si loq̃mur p̃ꝰ ɔclo
de potẽtia p̃o mõ sumpta: tũc potẽtia gñandi nõ est relatio sed aliqd absolutũ. vt eni patebit di. 2. agẽdo de ꝓductiõe in diuis. Memoria pfecta seu intellectꝰ habens eẽntiã sibi pñtem est pnm quo pater ꝓducit filiũ. Loquẽdo vero de potẽtia sc̃do mõ sũpta: potentia gñandi dicit absolutũ cũ respectu: qꝛ dicit memo- 2ꝰ ɔclo
riã vt i psona inascibili. ⁊ hoc mõ potẽtia gñandi nõ est in filio: qꝛ nõ est suppositũ ɔueniẽs tali actiõi. Intellectꝰ eni diuinꝰ vt in filio nõ est pnm ꝓductiuũ: cuz ipse intellectus vt in patre habeat ꝓductũ sibi adequatum. Ad rõnẽ itaq̃ potentie 2° mõ sũpte ɔcurrit ꝓ- 3ꝰ ɔclo
prietas patris cũ nã diuina. Nõ aũt ipsa ꝓprietas patris seu relatio paternitatis nõ sit pnm quo pr̃ gñat filiũ pbat̃. qꝛ si hmõi relatio esset pnm quo tũc in diuinis nõ essent due ꝓductiones formal'r distincte p modũ nature ⁊ volũtatis. ɔña est fals. ɔña vero pbat̃. qꝛ in diuis nõ distigunt̃ ꝓductiões p modũ nature ⁊ voluntatis: nisi qꝛ pnm quo ꝓducens ꝓducit aliter se hz ad ꝓductionẽ ⁊ ꝓductũ. qꝛ hoc nãliter: illud vero libere. Ois aũt relatio videt̃ eque nãliter respicere suũ ꝓpriũ correlatiuũ: ⁊ sic relatio spiratiui eque nãliter

est sapiētia:ꝛ ab eo qđ est scire dicta est sciētia ita ab eo qđ est eē dicta est essentia. Et qs magis est ꝙ̃ ille qui dixit famulo suo:ego sum q sum:ꝛ dices filiis isrl' qui est misit me ad vos? Ipse vere ac ꝓprie dr̃ essentia:cuiꝰ essentia nō
Hiero. nouit preteritū vl' futurū. Un̄ Hiero. ad marcellā scribēs ait. Deus solus qui exordiū nō habet vere essentie nomē tenuit: qꝛ in eiꝰ cōparatione qui vere est:qꝛ incōmutabilis est: quasi nō sunt que mutabilia sūt. De quo eniꝫ dr̃ fuit:non est:ꝛ de quo dicit̃ erit:nondū est. Deus aūt tm̄ est q nō nouit fuisse vel futurū esse. Solus ergo deus vere est:cuiꝰ essentie cōparatum nostrum esse non est.

¶ Qualiter intelligenda sint verba Hieronymi querendum est.

HIc diligēter aduertēdū est:quō intelligi debeant illa verba Hiero. s. deus tm̄ est:ꝛ nō nouit fuisse:vel futurū esse. tāꝙ̃ non possit dici de deo fuit vel erit. sed tm̄ est. cum de eo scriptū frequēter repiamus fuit ab eterno:fuit semp:ꝛ erit in secula:ꝛ hm̄oi. Un̄ videt̃ qꝛ nō est tm̄ dicēdū de deo:fuit vel est vel erit. Si eni diceret̃ tm̄ fuit:putaret̃ ꝙ deferit eē. Si diceret̃ tm̄ est:putaret̃ ꝙ nō semper fuerit. sed eē ceperit. Si tm̄ diceret̃ erit: putaret̃ nō esse modo. Dicat̃ ergo qꝛ semp fuit:est ꝛ erit:vt intelligat̃ qꝛ nec cepit nec defijt nec
Augꝰ. desinit nec desinet eē. De hoc Aug. sup Joannē ita ait. Cum de sempiterna re ꝓprie dicat̃ est:ṡm nos bn̄ dicit̃:fuit:ꝛ erit:fuit. qꝛ nunꝙ̃ defijt. erit:qꝛ nunꝙ̃ deerit. est:qꝛ semp est. nō ꝑterijt:q̄si qđ nō maneat:nō orit̃:q̄si qđ non erat. Cuꝫ ergo nostra locutio p tpa variet̃ de eo vere dicunt̃ verba cuiuslibet tpis q nullo tpe defuit vel deest vel deerit:ꝛ iō nō est mirū si de spū veritatis veritas loquēs dixit per futurū. Quecūꝙ̃ audiet loquat̃. Audiet. s. ab eo a quo ꝓcedit. Audire illiꝰ est scire. idē etiā eē. a quo ergo illi ē eēntia:ab illo audiētia. i. scia:que non est aliud ꝙ̃ eēntia. Audiet ergo dixit de eo qđ audiuit ꝛ audit. i. qđ semp sciuit ꝛ scit ꝛ sciet. Ecce hic dicit Augꝰ. ṽba cu-
Agit h quō sint intelligēda. iuslibet tpis dici de deo:sed tn̄ ꝓprie est. Illđ ergo qđ Hiero. dicit ita intelligēdū est. Non nouit fuisse vel futurū esse:sed tm̄ esse. i. cum dicit̃ de deo ꝙ fuit vel erit:nō est intelligēdū ꝙ ꝑterierit vel futurus sit. sed ꝙ existat simplr̃ sine aliquo tpali motu. Licet eniꝫ ṽba substātiua diuersoꝝ tēpoꝝ de deo dicant̃:vt fuit: erit:est:erat:nō tn̄ tpales motus eē distingūt s. preteritū vel futuꝝ vel ꝑteritū imꝑfectū vl' ꝑteritū ꝑfectū:vel ꝑteritū plusꝙ̃ ꝑfectuꝫ:sed essentiā siue existētiaꝫ sue diuinitatis simplr̃ insinuāt. Deus ergo solus ꝓprie dr̃ essentia vel esse. Un̄ Hylariꝰ in. 7. li. de tri. ait. Esse nō est Hyla.
accidēs deo:sed subsistens veritas ꝛ manens causa:ꝛ naturalis generis proprietas.

¶ Hic de incōmutabilitate.

DEi ēt solꝰ eēntia icōmutabil' dr̃ ꝓpe. qꝛ nec mutat̃ nec mutari pōt. Un̄ Augu. in. v. li. de tri. Alie inqt eēntie vel sbe capiunt accidētia quibꝰ in eis fiat vel magna vel quātacūꝙ̃ mutatio. Deo aūt aliqd hm̄oi accidere nō pōt. ꝛ ideo sola substātia vel essentia: que est deꝰ:incōmutabilis est. cui ꝑfecto maxime ac verissime cōpetit eē. Qđ eniꝫ mutat̃ nō seruat ipm verū eē:ꝛ qđ mutari pōt:etiaꝫ si nō mutet̃:pōt qđ fuerat nō esse. Ideoꝙ̃ illud soluꝫ qđ non tm̄ nō mutat̃ verūetiā mutari oino nō pōt verissime dr̃ esse. i. substātia patris ꝛ filij ꝛ spūssancti. Ideoꝙ̃ Aplus loquens de deo:ait. Qui solus habet imortalitatē. Ut enim ait Augꝰ in li. j. de tri. Cum aīa Augꝰ. Que sit ṽa imōtalitas: q̄ in solo creatore est.
quodāmō imortalis esse dicat̃ ꝛ sit. non diceret aplus. solus deus habet imortalitatē: nisi qꝛ vera imortalitas incōmutabilitas est: quā nulla pōt hēre creatura: qm̄ solius creatoris est. Unde Jacobꝰ ait. Apud quē nō est trans- Jacobꝰ
mutatio:nec vicissitudinis obumbratio. Et Dauid. Mutabis ea ꝛ mutabunt̃: tu autem idem ipse es. Ideo Augꝰ sup Geñ. dicit. ꝙ deus nec p loca nec p tpa mouet̃. creatura vō p loca ꝛ tēpora. Et p tēpora moueri est per affectiones cōmutari. Deus aūt nec loco nec affectione mutari pōt:qui p ꝓphetā ait. Ego dñs ꝛ nō mutor:qui est imutabilis solus. vnde recte solus dr̃ hēre imortalitatē. In omni enim mutabili natura:vt ait Augꝰ cōtra Maximinuꝫ. nōnulla mors est ipa mutatio. qꝛ facit aliquid in ea nō esse qđ erat. Unde ꝛ ipsa aīa humana que ideo dr̃ imortalis: qꝛ ṡm modum suuꝫ nunꝙ̃ desinit viuere. habet tn̄ quandaꝫ mortē suam. qꝛ si iuste viuebat ꝛ peccat:morit̃ iustitie:si peccatrix erat ꝛ iustificatur: morit̃ peccato. Ut alias eius mutationes taceam. de quibus modo longū est disputare. Et creaturarum natura celestiū mori potuit. qꝛ peccare

potuit. Nam ꝛ angeli peccauerūt ꝛ demones facti sunt. quoꝝ est diabolus pnceps. ꝛ q non peccauerūt. peccare potuerūt. ꝛ cuicūqꝫ rōnali creature pstat vt peccare nō possit: non est hoc nature proprie sed dei gratie. Et ideo solus deus: vt ait apl's: hēt imortalitatē: q non cuiusqꝫ grā sꝫ natura sua nec potuit nec pōt aliq̄ ꝯuersione mutari. nec potuit nec poterit aliq̄ mutatione peccare. Proinde: vt ait aug. in .j. li. de trini. Substātiā dei sine vlla cōmutatione mutabilia facientē: ꝛ sine vllo suo temporali motu tpalia creantē: intueri ꝛ nosse: lꝫ sit difficile: opꝫ. Uere ergo ac ꝓprie imutabilis est sola diuinitatis eēntia. que sine sui mutatione cunctas condidit naturas.

¶ Hic de simplicitate.

Que creatura sit multiplex ꝛ nō simplex

Eademqꝫ sola ꝓprie ac v̄e simplex est. vbi nec ptium nec accidentiū nec quarūlibet formaruꝫ vlla est diuersitas siue variatio vel multitudo. Ut autē scias quomō simplex sit illa sbtia: te docet augustin⁹ in .vj. libro de trinitate. Animaduerte primo q̄re ois creatura sit multiplex: ꝛ nullo modo vere simplex ꝛ pmū de corpali: postea de spirituali creatura. Corporalis vtiqꝫ creatura ex partib⁹ ꝯstat. ita vt sit ibi alia pars minor. alia maior. ꝛ maius sit totum q̄ꝫ quelibet pars. ꝛ in vnoquoqꝫ corpore aliud est magnitudo: aliud color: aliud est figura. Pōt eniꝫ ꝛ minuta magnitudine manere idē color ꝛ eadeꝫ figura. ꝛ colore mutato manere eadē figura: ꝛ eadē magnitudo. Ac per hoc multiplex esse conuincitur natura corporis. simplex autem nullo modo.

Hic de corporali ondit q̄re sit multiplex.

¶ Hic de spirituali creatura ostēdit quomodo sit multiplex ꝛ non simplex.

Augu.

Creatura quoqꝫ spūalis vt est aīa: in comparatione quideꝫ corporis est simplex. sine cōparatione vō corporis est multiplex ꝛ non simplex. Que ideo simplex dicit respectu corporis. qꝛ mole non diffundit per spaciū loci. sꝫ vnoquoqꝫ corpe ꝛ in toto tota est: ꝛ in qualibet ei⁹ pte tota est. Et ideo cum sit aliquid in quauis exigua particula corpis qd̄ sentiat aīa: q̄ꝫuis nō fiat i toto corpore illa autem tota sentit. quia totam non latet. Sed tamē nec in ipsa aīa vere simplicitas est. Cum enim aliud sit artificiosum esse. aliud inerteꝫ. aliud acutum. aliud memorem aliud cupiditas. aliud timor. aliud leticia. aliud tristitia. possūtqꝫ hec ꝛ alia huiusmodi innumerabilia in aīe inueniri natura ꝛ alia sine aliis. ꝛ alia magis. alia minus. manifestuꝫ est non simplicem sed multiplicem esse naturaꝫ. Nihil enim simplex mutabile est. omis auteꝫ creatura mutabilis est. nulla ḡ creatura vere simplex est. De⁹ vero ꝛ si mltiplex dicat. vere tn̄ ꝛ summe simplex est. Dicit eni magn⁹ bonus. sapiēs. btūs. verus. ꝛ qcquid aliud non indigne dici videt: sed eadem magnitudo ei⁹ est que sapia. Non eni mole magnus est: sꝫ v̄tute. ꝛ eadeꝫ bonitas que sapia ꝛ magnitudo ꝛ veritas. ꝛ non est ibi aliud ipsum btm̄ esse. ꝛ aliud magnuꝫ. aliud sapientem. aut verum aut bonum esse. aut omnino esse.

Quō deus simplex

¶ Qualr̄ de⁹ cū sit simplex. mltiplx̄ tn̄ dicat.

Hic diligēter notandū ē cū dicat Augu. soluꝫ deū vere simpliceꝫ esse: cur dicat eundē multipliciter dici? Sed hoc non ꝓpter diuersitatē accidentiū vel partiū dicit: sꝫ ꝓpter diuersitatē ac multitudinem noium: q̄ de deo dicunt. que lꝫ multiplicia sint: vnū tamen significant. s. diuinā naturā. hec eniꝫ nō ita accipiunt cuꝫ de illa icōmutabili eternaqꝫ sba incōparabilr̄ simpliciore q̄ꝫ est human⁹ anim⁹ dicunt. quēadmodū cū de creaturis dicuntur. Unde augu. in vj. li. de trinitate. Deo inquit est hoc esse quod est fortem esse. vl sapientem esse. vel iustum esse. ꝛ si quid de illa simplici multiplicitate vel multiplici simplicitate dixeris: quo substātia eius significetur. Humano auteꝫ animo non est hoc esse quod est fortem esse. aut prudenteꝫ aut iustum. Potest eni esse aius: ꝛ nullā istaꝝ hr̄e virtutem. Augu.

¶ Tanta est dei simplicitas qꝫ nulli predicamentorum subiicitur.

Quod autem in natura diuina nulla sit accidentiuꝫ diuersitas nullaqꝫ penitus mutabilitas: sed perfecta simplicitas: ondit aug. in .v. li. de trini. dicēs Intelligam⁹ deuꝫ quantuꝫ possumus: sine qualitate bonuꝫ. sine quātitate magnū. sine idigētia creatorē: sine situ psidentē. sine habitu oia continentē. sine loco vbiqꝫ totū. sine tēpore sempiternū. sine vlla sui mutatōe mutabilia facientē nihilqꝫ patienteꝫ. Quisqs deuꝫ ita cogitat: ꝛ si nōdū pōt oio iuenire qd sit pie tn̄ caueat quātum pōt aliquid de illo sentire quod non sit. Augu.

Ecce si subtiliter intédas: ex his atq̃ p̃dictis aperit illa p̃dicaméta artis dialetice dei nature minime ꝯuenire: q̃ nullis est sb̃ta accidétib⁹.

¶ Q̃ de⁹ non ꝓprie sꝫ abusiue dr̃ substantia.

Augu. Unde nec ꝓprie dr̃ substantia. vt Aug. ondit in li.vij. de trini. Sicut ab eo quod est eē appellat essētia: ita ab eo quod est subsistere substantiam dicimus si tamē dignum est vt deus dicat subsistere. Hoc enim de his rebus recte intelligitur: in q̃bus subiectis sunt ea que i aliquo subiecto eē dicunt: sicut in corpore color aut forma. Corpus enim subsistit. ⁊ ideo sb̃a est. Res vero mutabiles neq̃ simplices: ꝓprie dicunt sb̃e. Deus autē si subsistit vt substantia ꝓprie dici possit. inest in eo aliquid tanq̃ in subiecto. ⁊ non est simplex. Nephas aūt est dicere: vt subsistat deus ⁊ subsit bonitati sue. atq̃ illa bonitas nō substantia sit: vel potius essentia. Neq̃ ipse deus sit bonitas sua. sed in illo sit tanq̃ in subiecto. Unde manifestum est deum abusiue substantiam vocari. vt nomine vsitatiore itelligatur essentia. quod vere ac ꝓprie dicitur: ita vt fortasse solum deum dici oporteat essentiā. Est enim vere solus. quia incommutabilis est.

¶ Q̃ non est aliquid in deo qđ nō sit deus.

Huius autem essentie simplicitas ac sinceritas tāta est q̃ non est in ea aliq̃d qđ nō sit ipsa. sꝫ idem est habēs ⁊ qđ

Hyla. habetur. Unde Hylarius in vij. li. de trinita. ait. Non ex compositis deus qui vita est subsistit. neq̃ q̃ virtus est ex ifirmis cōtinet neq̃ q̃ lux est ex obscuris coaptat. nec qui spūs ē ex disparibus formalis est: totum quod in eo est

Idem vnum est. Idem in.viij. lib. de trinita. Non humano modo ex compositis deus est: vt in eo aliud sit quod ab eo habetur. ⁊ aliud sit ipse qui habeat. sed totū vita est. natura scilicet perfecta ⁊ infinita. ⁊ non ex disparibus constituta. sed viuens per totum ipsa. De hoc eo

Boe. dem Boetius in.j. libro de trinita. ait. Quocirca hoc vere vnum est in quo nullus numerus. nullum in eo aliud preter id quod in eo

Augu. est. neq̃ enim subiectum fieri potest. Augustinus quoq̃ in libro de fide ad Petrum dicit. In dei substantia non est aliquid quod nō sit substantia: quasi aliud sit ibi substantia aliud quod accidit substantie. Sed quicquid ibi intelligi potest substātia est. Uerū hec dici possunt facile ⁊ credi. videri autē nisi puro corde omnino non possunt. Item augustinus. in xv. libro de trinitate. Sic habetur in natura vniuscuiusq̃ triū: q̃ qui habet hoc sit quod Isido. habet. sicut immutabilis simplex q̃ substantia. Unde Isidorus ait. Deus simplex dicitur siue non amittēdo quod habet. seu non aliud habet quod non est ipse. ⁊ aliud quod in ipso est. ⁊ cum tante simplicitatis atq̃ sinceritatis sit natura diuina. est tamen in ea trinitas personarū. Unde augustinus. in li.xj de ciuita. ait. Nō ꝓpter hoc naturam summi boni simplicem dicimus. q: est pater in ea solus. aut filius in ea sol⁹. aut spūssanct⁹ in ea sol⁹. i. q: est sola ista nominū trinitas siue sb̃a ꝑsonarū: sicut sabelliani putauerunt. Sed ideo simplex dicitur. q: est hoc quod habet. excepto q̃ rela Amb tiue queq̃ ꝑsona ad alterā dr̃. nec ē ipa. Nā vtiq̃ pater habet filiū: ad quem relatiue dicitur nec tñ ipse ē fili⁹. ⁊ fili⁹ habet patrē. nec tamen ipse est pater. In quo vero ad semetipsū dicit nō ad alterū. hoc est quod habꝫ. sicut ad seipsum dicit. viu⁹ habēdo vitā. ⁊ eadē vita est ipe. Propter hoc vtiq̃ natura hec dicitur simplex qđ nō sit aliud habens. ⁊ aliud id qđ habet: sicut in ceterꝫ reb⁹ est. Nō eniꝫ hñs liquorē: liquor est: nec corp⁹ color. nec aīa est sapia. Ecce quāta ē idētitas. q̃nta ē vnitas. immutabilitas. simplicitas. puritas diuine sb̃e: iuxta ifirmitatis nostre valitudinē assignauim⁹.

c Irca distinctionē viij. Quero vtrum de⁹ sit sūme simplex. q̃ nō simplicitas nō est ꝑfectio simplr̃ ergo non est ponēda in deo vt. essentialis ꝓbatio añtis. Dis.8.

¶ Si esset simplr̃ ꝑfectionis. igit q̃libet hñs eā esset simplr̃ ꝑfectior nō habente ⁊ ita mā prima esset ꝑfectior hoie. quod falsū est. imo q̃ñto in creaturis generabilibus ⁊ corruptibilibus cōpositiora sūt ꝑfectiora. ¶ Item ꝑfectionis est in forma posse dare eē. sꝫ impfectionis sit depēdentia a mā. igit si prima rō separet a scđa (q: nō videt esse ꝯdictio i tali separatiōe) pōt esse deitas forma dans esse. sꝫ nō dependeat ab illo cui dat esse. ⁊ sic erit alicui cōponibilis. ¶ Itē qđ vni est accidēs nulli est sb̃a. ex scđo phisicoꝝ: sed sapiētia in nobis est accidēs. ergo in nullo est sb̃a. ⁊ sic sapientia in deo erit accidēs. cū ibi sit scđm eandē rōnem scđm quā est in nobis. ⁊ ita erit ibi cōpositio subiecti ⁊ accidentis. ¶ Contra. vj. de trinitate. Deus Rñsio vere ⁊ sūme simplex est. ¶ Rñdeo q̃ deus est sūme simplex cū nō sit cōposit⁹. nec alteri cōponibil'. Qđ ꝓbat ex rōne ifiniti. ⁊ primo q̃ nō sit cōponibilis. p̃ hoc q̃ oē cōponibile pōt eē pars alicui⁹ toti⁹. cōpositi ex ipso ⁊ altero cōponibili. ois autē ps pt excedi. sꝫ ꝯ rōnē infiniti est posse excedi. ergo infinitū nō est cōponibile. ¶ Qđ āt de⁹ sit oīno icōposit⁹ ꝓbat q: si sit

cōposit⁹: aut ex infinitis aut ex finitis. Nō ex īfinitis q2 nullū tale est cōponibile vt dictū est. nec ex finitis. q2 finita nō reddūt aliqđ infinitū in pfectione. cū infinitū excedat oē finitū scđm quācūq3 pportionē dandam. ¶ Posset etiā inductiue pbari deū nō esse cōpositū. Non eni est cōposit⁹ ex mā τ forma. q2 causalitas materie τ forme includit imperfectionē. s. rōnem partis. forma etiā nō informat mām: nisi virtute alicuius efficiēts τ sic si deus eēt cōposit⁹ ex mā τ forma haberet aliqđ efficiēs prius se. cuius oppositū patuit di. 2. Nō est etiā cōpositus ex sbo τ accidēte. cū eni sit imālis nō est capax alicuius accidētis ꝯuenientis rei mālı. Intelligere etiā τ velle que accidūt spiritibus creatis sūt idē eius eēntie. vt patuit di. 2. Non est etiā cōpositus ex partibus q̄titatiuis cū nō habeat mām. q̄titas aūt est accidens rei mālis. tum etiaʒ q2 virt⁹ infinita nō est in magnitudine extensa p accidēs ad extensionē magnitudis. ex di. 2. Nec etiā pōt poni virtus īfinita in magnitudine que nō extendit ipsi magnitudini. sed si tota in toto τ tota in qualʒ parte eius: sicut aīa in corpore ab ipsa informato. q2 tūc pficeret ipsam sicut forma mām. τ sic esset ibi cōpositio materie τ forme. Nō est etiā deus cōposit⁹ ex gñe τ dīa vt videbit in sequētibus. Nec ex nā τ supposito seu pprietate psonali. vt patuit di. 5. Esse etiā non accidit deo. q2 deus est suum eē. vñ dixit ad moysen. hec dices filijs Israel. Qui est misit me ad vos. Esse nāq3 diuinū est veꝝ τ purū q2 nō est pmixtū potētiali tati vanitati seu vertibilitati aut nō entitati. Vñ hylarius in libro de tri. Esse nō est accidēs deo sʒ subsistēs

Diffo. accidētis

veritas manēs cā ac nālis gñis pprietas. In quo notat esse dei differre ab esse creature. nō q2 esse creature sit vere accidēs. sed p quandā similitudinē vt ponit bonauētura. Accidēs eni natū est inherere subiecto τ ab illo trahit origiñē τ potest adesse τ abesse. sic creatura depēdet a deo sustētante. orit ab ipso efficiēte: τ nata est suū esse pdere. iō eē eius est q̄si accidēs. nō tñ est vere accidēs. q2 lʒ dependeat a deo: nō tñ sicut a subiecto. Ecōtra est de esse diuino. nō eni depēdet ab aliquo sustētante τ ideo dr subsistens veritas nec orit ab aliquo efficiēte quapropter dr manēs cā. Nec natū est recedere ab eē iō dr nālis generis pprietas: que nō diminuit suuʒ esse. p3 vero Rich. de med. vil. q2 ēntia in creatura nō est accidēs absolutū: aliquā tñ rōnē iportat sup eēntiā creature. s. rōnē depēdētie ad deū efficientē τ ipm ꝯseruantē in esse. hec autē relatio lʒ sit idē realiter cum creatura: nō formalr q2 nullus respect⁹ est de essentia absoluti. ¶ Ex pcedē. p3 q2 deus est sūme simplex. Est quoq3 psona diuina eque simplex sicut nā. q2 lʒ sit ibi nō identitas vel distinctio: nulla tñ est cōpositio. sūme eniʒ simplicitati nō repugnat nō identitas sed cōpositio vł cōponibilitas. Nec obstat diuie simplicitati psonaꝝ pluralitas: sed potius ipsam arguit. sūme ei simplicitatis est eandem nām plurib⁹ cōicari sine sui diuisione. q2 vbi est sūma simplicitas: ibi sūma actualitas: sūma diffusio τ cōicatio dʒ poni. lʒ aūt in creaturis repiatur aliqua simplicitas (q2 in aliqbus nō est cōpositio materie τ forme) non tñ est in ipsis sūma simplicitas. Ois eni creatura est alteri cōponibilis: qđ p3 in accidētibus q̄ sunt cōponibilia cū subiecto. In substātijs vero gñalibus τ corruptibilibus mā τ forma sūt adinuicē cōponibiles. Ois etiā sba tam corporalis q̄ spūalis est receptiua sui accidentis. vt p3 de intellectiōe τ volitione in angelis. Sunt etiā creature multiplr cōposite. In ipsis eni est compositio actus τ potentie: puta realitatis gñis q̄ est potētialis ad realitatē dīe τ p ipsam pfectibilis. Est etiā in creaturis compō nature τ dīe indiuidualis que nām actuat. vt dictū est di. 5. Nulla etiā creatura est purus actus: cū pri⁹ fuerint creature in potētia q̄ in actu. eisq3 carū depēdeat a deo pducente τ ꝯseruante. Ois etiā creatura h3 in se carentiā alicuius gradus entitatis. etiā supm⁹ angelus. q2 lʒ nō careat aliquo gradu entitatis in q̄tū talis nature: caret tñ aliquo gradu cui⁹ est capax in q̄tū ens. cū īfinitas nō repugnet enti in q̄tū ens. sicut talpa dr ceca. q2 lʒ nō sit nata habere visuʒ in q̄tū talpa: est tñ nata habere in q̄tū aial. hmōi aūt carētia nō est de essentia creature: q2 pꝟatio nō est de essentia alicui⁹ positiui: est tñ ipsi inseparabilr ānexa. ¶ Et notādū q2 nō est idem sūme simplex τ simplr simplex. dr eniʒ sūme simplex qđ non est cōpositū nec cōponibile. vt deus. Simplr aūt simplex dr qđ nō est resolubile in alia cuiusmodi sūt vltime dīe q̄ tñ nō sunt sūme simplices cū sint cū gñe cōponibiles. Notandū etiam q2 vnitas τ punct⁹ lʒ sint indiuisibilia: non tñ sunt sūme

Cōclo rūsiua

simplicia. vt p3 ex pdictis. Euidēter itaq3 apparet q2 solus deus est sūme simplex. Nulla autē creatura est pur⁹ act⁹: cū oīs creatura careat aliquo gradu actualitatis sicut non est lux pura que caret aliq̄ gradu lucis. lʒ cū illa luce impura nō misceat aliq̄ alia entitas positiua. sʒ tñ carētia pfectioris grad⁹ lucis. ¶ Ad

Ad ar. primuʒ

argu. Ad primū. q2 scđm ansel. monologion. 15. ō rōne pfectionis simplr est q2 sit melius ipm q̄ nō ipʒ in quocūq3. hoc sic declaro q̄ dr melius ipm q̄ nō ipm. i. quolʒ sibi incōpossibili in quocūq3 supposito pcise ꝯsiderato in q̄tū suppositū: nō determinando in q̄ nā sit. Cōsiderando eni aliqđ in q̄tū subsistit in aliq̄ nā: pōt aliqua pfectio simplr nō eē melior sibi. q2 repugnat tali nāe lʒ nō repugnet sibi in q̄tū pcise subsistens sicut canis nō esset simplr pfect⁹ canis si eēt sapiens: q2 repugnat sibi sapiētia. Et tūc ad scđm dico q2 simplicitas est pfectio simplr scđm q2 excludit cōponibilitatē τ cōpositionē ex actu τ potētia vł ex pfectiōe τ imperfectiōe. talis aūt simplicitas nō est in mā: quare nō ē pfectior cōposito. ¶ Scđo dico q2 alicui nature limitate pōt repugnare aliq̄ pfectio τ aliqua nō: τ tunc nō seq̄t illā nāʒ esse pfectiorē cui cōpetit talis pfectio: q̄ cui repugnat. maxime qñ illi cui repugnat ꝯuenit aliqua pfectio q̄ est pfectior alia repugnāte. Exēplū. Actualitas est pfectior q̄ simplicitas cōposito āt cōpetit maior actualitas lʒ nō maior simplicitas. materie aūt lʒ ꝯueniat simplicitas: non tñ tanta actualitas q̄ta cōpetit cōposito: τ ita simplr pfectius pōt eē illud cui cōpetit actualitas sine simplicitate q̄ illud cui cōpetit simplicitas sine actualitate. ¶ Et si

queras

q̃ras q̄do vna pfectio simplr est pfectio alia: dico q̄ hoc est q2 rõ vni⁹ est pfectioꝛ rõne alteri⁹ pcise sūpta: lȝ q̄n quelȝ est in sūmo sint oēs eque pfecte q2 ifinite.

Ad 2ᵐ ¶ Ad 2ᵐ dico q̄ dare alicui eē formalr ponit nec io militationē. q2 sic dans eē nō includit p idētitatē illd cui dat esse. nec pōt separari a sic dare esse imperfectio q2 nec limitatio nec dependētia oimoda. lȝ eni sepa rel ab eo dependētia ad mām: sp tñ manet dependē tia ad efficiens virtute: cuius forma informat mām. ¶ Et si instet de verbo q̄d dat esse nature hūane: di co q̄ non dat esse p modum forme sicut patebit li⁹ 3⁰ distinctiōe prima. ¶ Ad tertiū dico q̄ sapiētia scdm illā rōnē scdȝ quā est spēs qlitatis z accidēs in nobis nō ponit i deo: q2 hoc mō icludit limitationē z imp fectionē. lȝ ponit i deo scdm rōnē sapiētie pcise: q̄ est pfectio simplr: z abstrahit ab imperfectiōe z limitatiōe.

q̄st. 2. z **Onsequēter.** Quero vtꝝ aia rō nalis sit tāte simplicitatis q̄ sit qualȝ parte corporis tota? ¶ Nō nō. 2. de aia. Sicut se hȝ pars aie ad partē corporis: ita tota aia ad totū corpus. ergo vi q̄ aia ita sit in to to corpe q̄ pars aie sit in parte corpis: z ita non est in qualȝ parte corpis tota. ¶ Itē tūc aia influeret in quā libet partē corporis imediate. q̄d est fīm. q2 influit in totū corpus mediāte corde in quo occultat aia scdm auicē. 2. de aialib⁹. ¶ Itē si aia esset in q̄libet parte corporis tota: tūc q̄libet pars eēt sba aiata sensibilis. z ita q̄libȝ pars aialis eēt aial. q̄d fīm videt. ¶ Itē si tota aia est in manu z tota in pede: cū aliq̄n man⁹ mo ueat pede qescente. sil aia moueret z qesceret. q̄d vȝ incōueniēs. ¶ Itē res existens in paruo spacio non pōt nāliter esse in maiori nisi mutet. sed crescente cor pore paruuli nō pp̄ter hoc mutat aia ei⁹. ergo nō est in qualȝ parte corporis ad pfectā quātitatē reducti. Cōtra. Aug. 6. de tri. ca. 6. Aia in vnoquoq3 corpe

Rñsio. z in toto: tota est. z in qualȝ ei⁹ parte tota est. ¶ Rñ deo cū Aug. q̄ aia rōnalis est tota in toto corpore. z tota in qualȝ parte. Nō pȝ. q2 aia z est forma corpo ris z est simplex. q2 ergo ē forma totalis corporis est

triplex reperit simpli. in toto. q2 vero simplex: nō est scdȝ partē z partē sui z ideo sic est tota in toto q̄ tota in qualȝ parte. Non tñ eodē mō cōparatur ad totū z ad partes. q2 ad to tum cōparat sicut ad pp̄riū z pportionatū pfectibile. Ad partes aūt scdm q̄ hñt ordinē ad totū. ¶ Quō aūt hoc sit possibile: sic declarat. Est nāq3 quedā sim plicitas p negationē magnitudinis corporalis z spūa lis. z ista est simplicitas puncti. z est alia simplicitas p negationē magnitudis corporalis: positiua magni tudinis spūalis finite. z talis simplicitas est in angelis z in aia intellectiua: q̄uis in alio z alio gradu scdm q̄ plus vel min⁹ accedūt ad sūmū simplex q̄d est de us. ¶ Est alia simplicitas p negationem magnitudis corporalis positiua magnitudinis spūalis ifinite. Et talis simplicitas est in deo. sicut ergo deus pp̄ter suā simplicitatē z magnitudinē spūalem est vbiq3 totus. z esset in locis infinitis si tot essent: sic aia scdm se to tam attingit quālibȝ partē corporis sibi pportionatā. Nō sic aūt est imaginanda aie simplicitas sicē simpli citas puncti. q2 illa negat z magnitudinē corporalē z spūalem. ideo nō pōt esse nisi in idiuisibili. Nō ve ro scdȝ Aug. 6. de tri. ca. 8. In his que nō mole ma gna sūt. hoc est maius esse q̄d melius eē. z bonitas cō sistat in ratiōe pfectionis. sequitur q̄ illa essentia spūa li magnitudine est maior. que pfectione est plenior.

¶ Ad argumēta. ad pmum cū dicitur sicut se hȝ pars aie ad partē corporis. dico q̄ aut aristoteles in telligit. de aia bruti quā intelligit esse extensā scdm corporis extēsionē. aut si intelligit de aia intellectiua partē aie vocat potentiā: potēne aūt organice sunt in diuersis ptib⁹ corporis rōne organoꝝ. z sic potentia visiua nō est in pede. q2 ibi nō est organum mediāte q̄ elicitur actus vidēdi. ¶ Ad 2ᵐ dico q̄ viuere pōt su mi p actualitate seu eē viuentis. vel p opatione p quā dem sat vita scdȝ quā distingunt grad⁹ viuentiū. Ac cipiendo igit viuere p⁰⁰. aia imediate influit in totū corpus. Accipiendo vero scdo mō aia influit in opa tionē vite. scȝ motū z sensum in cetera mēbra mediā te corde. z ideo dicit ibi occultari. z sic leso corde de ficit vita. q2 cessante influētia illius partis: deficit oꝛ do corporis. Exemplū hoc pȝ in maiori mūdo in q̄ deus influit in vnā creaturā mediāte alia. vt seruetur debit⁹ ordo in vniuerso. sicut eni de⁹ est i maiori mū do: sic aia in minori. scȝ i hoie scdȝ aug. ¶ Ad tertium dico q̄ q̄uis aia sit in q̄lȝ parte corporis tota: nō pp̄ter hoc seqt q̄ quelȝ ps hoie sit aial. q2 anial dicit cōpositū ex aia z suo pfectibili pportionato q̄d est to tum corp⁹. Unde dicit phs q̄ aia nullius corporis ē actus. i. nullius ptis corporis. q2 nulli pti corpis cōt cat opationē pp̄riā: nec pfectionē toti⁹. z rō nulla ps hoie est hō. z nulla ps hois intelligit. ¶ Ad 4ᵐ dr q̄ nō mouet aia nisi ad motū totius corporis. q2 nul la ps corporis diffinit aiā cum sic sit in vna pte q̄ est extra ipsam. ¶ Ad vltimū dico q̄ crescente corpo re paruuli: aia mutat per accns in q̄tum scilicet illud cuius est perfectio mutatur. Questio. 3. 8. di. Ad ar. Ad. 2. Ad. 3. Ad. 4. Ad. 5.

i **Nsuper** querit. vtrū cū simplicitate diuina possit stare q̄ de⁹ vl aliquid formaliter dictum de deo sit in genere ¶ Nō sic. vbi e spēs ibi est gen⁹: q2 sunt correlatia lȝ nā dina ē spēs respectu psonaꝝ dinaꝝ scdȝ Dam. igitur de⁹ est in gñe. ¶ Itē sapiētia dr de deo fȝ eā dē rōnē scdȝ quā dr de nobis. Rōnes. n. posite di. 3. de vniuocatione entis. et pcludūt de vniuocatione sapie. g⁰ fȝ istā rōnē scdȝ quā dr de deo ē spēs gñis. ¶ Cōtra Magister in lra adducēs augu. di. q̄ a deo remouent p̄mēta artis dyalectice. ¶ Rñdeo q̄ de⁹ nō est in gñe pȝ per aug. 7. de tri. c. 8. Manifestum est

Rñsio inquit deū abusiue dici sbam q2 oīs sba est capax acci dētis. Absurdū vero est q̄ deus alicui accidēti subsi stat Notandū tñ q̄ de⁹ pōt dici sba in q̄tū est ens p se stans. sed hoc aliter ꝯuenit sbe p̄mentali z aliter deo de⁹ eni dicit ens p se stans. q2 a nullo dependēs: sbā tia vero p̄mētalis dicit per se stans. nō q2 a nullo de pendeat. sed q2 nulli inheret. ¶ Itē pbat q̄ de⁹ nō est in gñe. q2 oē q̄d est in gñe est finitum. deus aūt nō est finitus. ergo nō est in gñe. maior pȝ. q2 realitas a

qua sumit genus est potentialis ad realitatez a qua su/mit differentia. Unde dicit arist. viij. meta. Op3 dif/finitionē esse orōnē longā. τ hoc esse materiā. illud vero formā. Nullū aūt infinitū est potentiale ad ali/quid (vt patuit in questiōe de simplicitate dīna) vnde si in deo esset ordo realitatū quarū vna esset ꝯpbibilis pfectibilis p aliam. tūc nō eēt sūme simplex. q2 ibi eē cōpositio saltē act⁹ τ potētie. Qualiter aūt ens nō sit genus τ qūo ꝯbil ad deū τ creaturā dictuȝ est di. iij. agendo de eius vniuocatiōe. ¶ Patet itaqȝ pdictis deus nō est in gñe. nihil etiā formalr dictū de deo est in gñe. q2 nihil finitū vl limitatū: dr formalr de deo. Relatiōes eni l3 nō sint formalr infinite: nō tñ sūt fi/nite q2 sunt idē cū essentia q̄ est formalr ifinita. Essen/tialia ñgdē q. s. sūt cōia tribus psonis. ab ezētia reci/piunt infinitatē formalē: nō aūt relationes. Entitatis nāqȝ relationis formalr accepte vt relatio, nō est infi/nitas modus intrisecus. q2 nō est pfectio simplicit. si enim paternitas esset pfectio simpliciter. tūc aliqua p/fectio simplr esset in patre que nō esset in filio. ¶ S3 hic occurrūt aliqua dubia. ¶ Primū est qualia sūt pra dicta formalr de deo. vt sapiēs bon⁹ τc̄. ¶ Rñ/deo q ens prius diuidit infinitū τ infinitū q in decez gña. q2 alterū istoꝝ. s. finitū est cōe ad decez gña igit quecūqȝ ꝯueniunt enti vt indifferēs ad infinitū τ finitum. vel vt ppriū enti infinito. ꝯueniunt sibi nō vt de/terminat ad genus. τ p ꝯñs vt trāscendens. Predicata itaqȝ cōia deo τ creaturis sūt trāscendētia. ¶ S3 tūc oritur aliud dubiū qūo ponit sapiēna trāscendēs: cū nō sit cōis oibus entibus. q2 trāscēdētia dñr cōia oi/b⁹. ¶ Rñdeo sicut rōne gñis gñalissimi nō ē habere plures spēs sub se. sed nō hēe aliqd genus supra se. sicut pmentū qd̄ paucas aut nullas h3 spēs: sic tran/scendēs dr q nō ꝯtinet sub gñe. sed qd̄ ip3 sit cōe ad multa inferiora hoc accidit. sola eni illa trāscendētia ꝯueniunt oi enti que sūt ꝯuertibilia cū primo transcē/dente. s. ente. ¶ Ad argumēta. ad primū dico q nā diuina dr species p quandā similitudinē. eo q dr de psonis sicut spēs dr de idiuiduis: s3 nō est vere spēs. q2 nō plurificat in ipsis sic nā specifica plurificat i in/diuiduis. τ sic deb3 intelligi diffō speciei posita a por/phirio. Realitas etiā speciei τ potentialis ad realita/tem indiuidui: essentia aūt diuina nullo modo est po/tentialis ad relationem. vt dictum est distinctiōe. 5. ¶ Ad scdm rñsum est in qōne de simplicitate diuina.

Cōclu/rñsiua

pᵐ du/bium.

Scdm dubiū

Ad ar/gumē.

q. 4.

u**Trum** cū diuina simplicitate possit sta/re aliq̄ mō distinctio pfectionū essentialiū pcedēs aliq̄ mō oēm actū intelle/ctiuū. Arguo q nō. Aug. 15. de tri. ca. 3. Nō sicut in creatura sapiētia τ iustitia sūt due q̄litates: ita in deo: s3 q̄ iustitia ipsa est τ bonitas. Ex hoc arguo. pdio in abstractis nō est vera nisi sit p se prio. igit ista: sapien/tia est bonitas. est p se primo. τ ita sūm includit pdi. τ sic nulla est illoꝝ distinctio. ¶ Cōtra. Dam. li. j. c. 4. Si iustū si bonū. τ si qd̄ aliud tale dixeris: nō nā3 dei dicis: sed q̄ circa nām sūt dicis. ergo anī oēm actū intellect⁹ est aliqd in deo qd̄ nō est nā formalr. ¶ In ista qōne tenet a multis pars negatiua. s. q cū simpli/

Rñ. b3 Tho. j. scripto di. 2.

citate diuina nō sit distinctio attributoꝝ: nisi tantū rōne que a gbusdā declarat ex distinctiōe dextri τ sinistri i colūna. q̄ sumit p respectū ad realē distinctionē coꝝ in aiali. sic attributa diuina hñt in creaturis aliq̄ re di/stincta sibi corrñdētia: vt bonitas bonitatē. sapia sapi/entiā. τ sic de alijs. A quoꝝ distictiōe sumit coꝝ disti/ctio in diuis. ita q intellect⁹ ex pfectionib⁹ realiter di/uersis in creaturis format ꝯceptiōes τ pfectiones cor/rñdentes in deo pporcionabiles. Nec appbenderet dīam rōnis ipaꝝ in diuis nisi apphenderet dīaȝ eo/rū scdm rem i creatura. Ubi notādū q attributa pñt duplr sumi. s. stricte τ large. pprie eni illa dñr attri/buta q̄ pficiunt essentiā in eē scdo: q̄si q̄litates. vt sūt charitas: sapia: veritas: bonitas τc̄. Et hoc mō intel/lect⁹ τ volūtas ñ sūt attributa scd3 Sco. 26. dis. h⁹. q2 qdā pfectiōes intrinsece in eēntia psupposite oi q̄lita/ti q̄titati. τ in creaturis non ptinent ad gen⁹ q̄litatis. Infinitū etiā pprie nō est attributū. large vo attribu/ta sunt pfectiōes simplr repte in creaturis: q̄e deo at/tribuim⁹ ipsas de deo pdo. vt dicēdo deū esse viuē/tē: sapientē: potentē: veꝝ iustū: itelligentē: beatū: eter/nū. τ gcqd absolute meli⁹ ē ipm q nō ipm. ¶ Hoc pmisso: arguo ꝯ op. Distinctio emanationū est rea/lis. ergo distinctio attributoꝝ nō est tantū rōnis. s3 ali/quo mō est nā rei. añs p3 pbat ꝯña q2 ens reale non necio pexigit ens rōnis. qd̄ eni psupponit ad suū esse ens rōnis nō ē reale. cū nō possit eē circūscripto ope intellect⁹. Distictio aūt emanationū pexigit distictio/nē attributoꝝ. q2 filius pcedit nascēdo. vt verbū in in/tellectu spūssctūs spirādo. vt amor in volūtate. τ nō verbū qd̄ nō pōt esse nisi eēt aliq̄ distinctio intellect⁹ τ volūtatis ad intra. ¶ Ite3 quel3 pfectio simplr est in ente pfecto ex nā rei anī oē opus intellect⁹. sed at/tributa sunt pfectiōes simplr. ergo τc̄. minor p3. ma/ior vero pbat. tū q2 aliter nō esset simplr pfectū. tū q2 aliter pfectio simplr in nullo eēt pfecte. In creatura eni nō est pfecte. q2 ibi est finite. nec in deo est pfecte si nō sit in ipso vt exñs. s3 tantū vt cognit⁹ est. q2 eē co/gnitū est eē diminutū. vt distinguit ꝯ exñs. ¶ Itē ar/sic. distinctio pcedēs rōnē primi distinctiui nō est p ra/le distinctiuū. s3 distinctio nāe diuine τ intellect⁹ pce/dit intellectionē q̄ est pnᵐ distinctiuū coꝝ q̄ distiguūt p rōnē. igit illa distinctio nāe τ intellect⁹ nō est p itel/lectū. ¶ Est igit alia op. Scoti q inter pfectiōes eēn/tiales nō est tantū dīa rōnis: sed est ibi distictio ex nā rei: ita q sapia est i re: τ ex nā rei: τ bonitas silr. τ sic de alijs. Sapia aūt in re formalr nō est bonitas in re. qd̄ pbat. q2 si infinita sapia esset formalr bonitas infi/nita sapia in cōi esset formalr bonitas in cōi. Infini/tas eni nō destruit formalr rōnē illius cui addit q2 in quocūqȝ gradu intelligit eē aliq̄ pfectio g tñ gradus est gradus illius pfectiōis. nō tollit rō formalis illius pfectionis pp istū gradū. Et ita si nō icludit formalr vt in cōi. nec vt infinitū. Hoc declaro. q2 includere formalr est aliqd includē in sua rōne essentiali. ita q si diffō includētis assignaret inclusum esset diffō vel pars diffōnis. Sicut aūt diffō bonitatis in cōi non h3 in se sapiam: ita nec infinite infinitā. Est igit aliq̄ non

Attri/buta: pñt ca/pi du.

Ar. cō/tra opi.

Opinio Scoti.

Forma/liter in/cludere aliqd sit

idētitas

identitas formalis sapie ꝛ bonitatis in ꝗtũ essent coꝛ
diffõnes distincte si eẽnt difficiles. Diffõ aũt nõ tantũ
indicat rõnẽ causatã ab intellectu sꝫ qdditatẽ rei. Est
Cõclu. igit nõ idẽtitas formalis ex parte rei. ¶ Istud argm
nõ de formali idẽtitate dixerũt antiq doctores ponẽ-
tes in diuis esse aliquã ꝑtionẽ verã ꝑ identitatẽ q̃ tñ
nõ est formalis. Ita ꝯcludo ego ꝑ idẽtitatẽ veritatẽ
esse bonitatẽ in re. nõ tñ veritatẽ esse bonitatẽ forma
liter. ¶ Ista opinio ꝯformat auctẽ dam. li. j. ca. ix.
vbi ipse vult ꝙ inter oĩa noĩa dicta de deo ꝓpriissimũ
est q est. qꝛ esse dr qddã pelagus ĩfinite sbe. nõ est aũt
pelagus infinite sbe pp hoc ꝙ multe relationes rõnis
pñt causari circa ipm. ita eni ꝑ actũ intellect9 pñt cã-
ri circa qlibet. sed eẽntia diuina dr pelagus pp vir-
tualẽ ꝯtinentiã hmõi ꝑfectionũ formalr infinitaꝝ ab
ipa emanantiũ sicut fluia emanãt a mari. iuxta illud.
Oia flumina intrãt mare ꝛc̃. Ad locũ vñ exeunt flu-
mina reuertunt. Silr Aug. ꝯ maximi. Si potes deũ
patrẽ ꝯcedere simplicẽ: ꝛ tñ esse sapientẽ ꝛ bonuꝫ. ꝛ
enumerat ibi multas tales ꝑfectiões: q̃tomagis vn9
deus põt eẽ simplex ꝛ tñ trinitas. ita ꝙ tres ꝑsone nõ
sint partes vni9 dei. Arguit ibi ꝙ si in eodẽ sine cõpo
sitione ꝛ partialitate pñt esse multe ꝑfectiões simplr:
multomagis pñt esse tres ꝑsone in diuinitate sine cõ-
positione ꝛ partialitate. Cõ argm esset istud. Si attri
buta tñ differũt rõne rõnis ꝛ ꝑsone distinguerent rea
liter. Nõ eni sequitur si relatiões rõnis nõ faciunt cõpo
sitionẽ i aliq: ergo nec rõnes reales. Ista aũt nõ idẽ
titas formalis stat cũ simplicitate dei: sicut dictuꝫ ẽ de
pm du- eẽntia ꝛ ꝓprietate. di. 2. ꝛ. 5. ¶ Cõtra ꝑdictã solutio
bium. nem sunt tria dubia. pm eni videt ꝙ nõ saluet simpli-
citas diuia. qꝛ ex quo eẽntia ponit q̃si fundamẽtuꝫ. ꝛ
ista q̃si circunstãtia eẽntiã: videt ꝙ ista se habeant vt
act9 ꝛ forme respectu eẽntie diuine. ¶ Scdm dubiũ.
qꝛ Aug. 7. de tri. c. 4. vbi negat identitatẽ paternita
tis ꝛ deitatis: nõ eni eo ingenitꝰ pater q̃ deus: sicut nec
eo verbũ quo sapia. Ita ꝯcedit idẽtitatẽ magnitudis
ꝛ bonitatis ꝛ ꝑfectionũ essentialiũ. Cum dicit eo ma
gnus q̃ deus. igit sicut negat ibi identitatẽ: ita ꝯcedit
hic. nõ aũt negat nisi identitatẽ formalẽ. igit istã ꝯce-
dit hic. ¶ Tertiũ dubiũ qꝛ sicut nõ eẽt bonitas realr
ĩfinita nisi eẽt realr eadẽ sapie: ita videt ꝙ rõ bonita-
tis nõ sit ĩfinita nisi sit formalr eadẽ rõni sapientie.
¶ Ad primũ rñ9 ꝙ forma in creaturis hꝫ aliqd imp
Rñsio fectiõis. s. ꝙ est forma iformãs aliqd ꝛ ps cõpositi: ꝛ
ad pri. hꝫ aliqd qd nõ est imꝑfectiõis sꝫ seqt eã scdm suã rõ-
nem eẽntialẽ. s. ꝙ ipsa est q̃ aliqd est tale. Exemplũ.
Sapia in nobis est accñs. hoc est imꝑfectiõis: sꝫ ꝙ ip
sa sit q̃ aliqd est sapiẽs: hoc nõ iꝑfectiõis. In diuis di
nihil est forma scdꝫ rõnẽ imꝑfectiõis: sꝫ inq̃tuꝫ est q̃
illud in q̃ est ipsa: est tale: cui qdẽ pp sui ĩfinitatẽ est ꝑ
fecte idẽ. ¶ Si obiicis. quõ aliqd est formalr sapiẽs
sapia. si sapia nõ est forma ei9? Rñsio: Corpus ẽ aia-
tuꝫ q̃si denoĩatiue: qꝛ aia est forma ei9. Hõ dr aiatus
nõ denoĩatiue sꝫ eẽntialr. qꝛ est aliqd ei9. Nõ igit re-
quirit aliqd eẽ formã informãtẽ aliqd vt ipm sit tale ꝑ
ipsam. qꝛ forma nõ est forma informãs toti: qd tñ dr
formalr tale ꝑ ipsam: sꝫ sufficit vera idẽtitas ipsorũ,

¶ Ad scdm dico ꝙ eodẽ dr deus sapiẽs ꝛ magnus: Ad. 2.
qꝛ magnitudo ꝛ sapia sunt ꝑfectiões simplr ꝛ eiusdẽ dubiũ
rationis. qꝛ scꝫ ꝑfectiones qdditatiue seu eẽntiales.
non sic eodẽ mõ est deus ꝛ pater. qꝛ paternitas nõ est
ꝑfectio simplr nec est ratio qdditatiua sed ꝑsonalis.
¶ Ad tertiũ ꝙ lꝫ ex infinitate sit vera identitas vni- Ad. 3.
us rõnis ad aliã: non tñ sequitur ꝙ sit formalis. ¶ Cõ
tra. Verissima identitas est ponẽda in deo: sed forma
lis est verior q̃ identica tantũ. ergo est ibi ponenda.
¶ Cõcedo ꝙ verior vnitas est ibi ponẽda que est pos
sibilis poni. sꝫ aũt ibi ponat vnitas vel identitas for-
malis aliqua. vt pꝫ distinctiõe. 4. nõ tñ est possibilis
poni identitas formalis cuiuscunq ad qdcunq. Se
cũdo dico ꝙ ex hoc medio põt argui ꝑ opposito. qꝛ
oĩs vnitas simplr ꝑfectionis est ibi ponenda. talis est
idẽtica siue formali. qꝛ est simplex ꝛ illimitata. vt pꝫ
ex ꝑcedentibus formalis autẽ non ponit illimitatio-
nem. ¶ Ad argumentũ principale. ꝯcedo ꝙ in crea Ad ar.
turis nõ est vera ꝑdicatio abstracti de abstracto: nisi ꝑ se princi.
primo mõ. qꝛ ibi abstrahendo realitates que sunt in
eodẽ. puta realitates gñis ꝛ differentie. ꝛ ꝯsiderãdo
eas precisissime vtraq est finita ꝛ sic neutra est ꝑfecte
eadẽ alteri. Non eni sunt aliquo mõ eadẽ inter se: ni
si ꝓpter tertiũ cui sunt eadẽ: ꝛ ideo si substrahunt a ter
tio nõ remanet causa idẽtitatis eorũ quare nec causa
veritatis ꝓpõnis veniẽtis extrema ista. Hec igit est fal
sa. Aialitas est rationalitas ꝛ ecõtra. ¶ Oppositũ est
in deo: qꝛ abstrahendo sapientiã a quocunq qd est ex
tra rõnem sapiẽtie formaliter: ꝛ bonitatẽ similiter re
manet vtraq qdditas precise sumpta formaliter infi
nita. Et si remanet ratio idẽtitatis extremorũ: ꝓpter
ĩfinitatẽ formalẽ vtriusq. Et ꝙ illa sit ratio ꝑdica-
tionis ꝑ identitatẽ: signũ est ex hoc ꝙ non cõceditur
ista: paternitas est inascibilitas: neq vt vera formali-
ter neq vt vera ꝑ identitatẽ. Ista autẽ cõcedit: pater
nitas est deitas: ꝛ ecõuerso. Cuius ratio est. qꝛ abstra
hendo paternitatẽ ꝛ inascibilitatem ab essentia sine a
supposito neutrũ vel formaliter infinitũ ꝛ ideo neu-
trum in ratiõe sua sic abstractũ includit rationẽ iden
titatis eius ad alterũ: sed abstrahendo deitatẽ ꝛ pater
nitatem q̃tumcunq remanet adhuc alterũ extremuꝫ
formalr infinitũ que infinitas est ratio sufficiens iden
titatis extremorũ: ꝛ per ꝯñs veritatis cõpositionis af
firmatiue. In ista aũt: deitas est bonitas: remanet in-
finitas non tñ in vno extremo: sed in vtroq: ideo est
hic veritas ꝓpter idẽtitatẽ iclusam virtualr in vtroq
extremo. ¶ Ex predictis pꝫ ꝙ in diuinis remanent
duo modi ꝑdi. Unus est a se seu quo ad ꝑta essen-
tialia: alius est ad aliqd seu quo ad ꝑta personalia vl
rõnes. ¶ Circa ꝑdicta posset dubitari an hec sit ve- Dubita
ra: humanitas est aialitas. ¶ Rñdeo ꝙ non. qꝛ aia- tio.
litas est pars humanitatis: pars autẽ non predicat de
toto. ¶ Sed contra aial est pars hoĩs: ꝛ tñ ista est in
primo mõ dicẽdi ꝑ se. hõ est aial. ¶ Rñdeo ꝙ pars
bene predicat de toto in concreto: qꝛ ꝯcretum sigt ꝑ
modũ totius: eo ꝙ ꝯcernit suppositũ. nõ sic in abstra
cto: qꝛ auferi iste modus. ¶ Sed contra. Hec est ve
ra primo modo dicendi per se: albedo est color. ꝛ tñ

color est po albedinis cū realitas a qua sumit̄ genus
sit potētialis ad realitatē a q̄ sumit̄ dr̄ia:p quā3 dif-
fert albedo a nigredie: tibi ṗtio abstracti ò abstracto
¶ Rn̄deo q albedo ⁊ color nō sunt abstracta vlti-
mata abstractiōe:qꝛ l3 abstrahāt a sbo non tñ a ppꝛio
indiuiduo. sicut nec aial abstrahit a supposito ppꝛie
nature:hūanitas ṽo ⁊ aialitas sunt abstracta vltima-
ta abstractiōe. vt patuit dis. 5. ⁊ iō illa nō est vera:hu
manitas est aialitas. ¶ Ad euidētiā ṗdictoꝝ notan-
du3 q ēēntiale in diuinis nō distigui̇t ꝯtra accidētale.
cu3 nihil deo accidat. l3 distigui̇t ꝯ nocionale. Unū il
la sunt ēēntialia in diuinis q̄ hn̄t modū ṗdicādi ēēntie
⁊ sunt cōia trib⁹ psonis:vt sunt potētia:sapiā:clemē-
tia. Nocionalia aūt dr̄r p̄ q̄ notificat̄ distictio psona
rū:⁊ sic nō ꝯueniūt trib⁹ psonis. vt inascibilitas: gñā
tio actiā:gñatio passiua:spira⁹ actiua:spira⁹ passiua.

q.v. d

E immutabilitate

dei de q̄ tra
ctat magr̄ i
scđa pte hui⁹ distinctiōis. ¶ Quero vtrum so
lus de⁹ sit imutabilis. q nō. De⁹ alr̄ se hēt nūc q̄ pri
us. ergo mutat̄. ꝯn̄a est nota. qꝛ mutari est alr̄ se hē-
ri q̄ pri⁹. Probat̄ an̄s. qꝛ de nō creāte fit creās. Itē
sapie. 7. df de sapia icreata:oīb⁹ mobilib⁹ mobilioꝛ
est sapia. Itē vlīa sunt imutabilia cu3 sint vbiq3 ⁊ sp
(ex ṗmo poste.) ergo nō solus de⁹. ¶ In oppo^m df
in epla ad thim. q solus de⁹ hēt imortalitatē. i. imu
tabilitatē ꝓm Aug. Unū ēt ait Grego. Oia in nihilū
Rn̄sio redigerent̄:nisi ab ipso manu tenerent̄ ⁊ ꝯseruarēt̄.
ois ex- ¶ Rn̄deo q solus de⁹ est imutabilis. Hec exclusiua
clusiua hēt duas ptes. ṗma est q de⁹ est imutabilis. scđa q
hēt. 2. nihil aliud a deo est imutabile. Prima ps pbat̄. qꝛ
ptes. cū de⁹ sit sūme simplex (vt pbatū est) iō nō pōt muta
ri ad aliquā forma3:q̄ in ipso recipiat̄:qꝛ ēt est necīe
eē. vt p3 ex ṗmitate efficiētie. dis. ij. q. ij. iō non pōt
mutari ab eē in nō eē. nec a nō eē in eē. que mutatio
df versio a Dam. igit̄ mutatiōe oi siue sbali siue acci
dētali:est de⁹ simplr̄ imutabilis. ¶ S3 ps negatiua
illi⁹ exclusiue. s. q nihil aliud a deo est imutabile ma
ioꝛē hēt difficultatē: In hoc eni theologi a phis dis-
cordāt. Posuerūt eni Arist. ⁊ Aui. deū necīo se ha
bere ad alia extra se. Ex quo falso fūdamēto seq̄t q
qđlibet aliud necīo se hēt ad ip3. qđ q̄ii imediate cō
parat̄ ad ip̄m. vel nō mediāte motu. cuiusmodi sunt
intelligētie ⁊ corpa celestia. ⁊ sic talia posuerūt neces
saria. qꝛ illud est necīu3 ad qđ necīo se hēt necīum.
Uariabilitatē āt gñabiliū ⁊ corruptibiliū posuit Ari
sto. qꝛ mediāte motu:gñabilia ⁊ corruptibilia diffoꝛ
miter cōparant̄ ad ṗmū mouēs pp difformitatē mo
arg. pro tuū corpoꝝ celestiū ⁊ varios ipsoꝝ iſluxus. ¶ Pro
opini. ista opione af sic. In oi dr̄ia entis necessitas est pfe-
ctioꝛ q̄ ꝯtingētia. Probatio. qꝛ necessitas est perfe-
ctioꝛ in ente in se. ergo ⁊ in oi dr̄ia entis. igit̄ in illa
dr̄ia entis q̄ est cā:necessitas est pfectioꝛ ꝯtingētia pfe
ctissima ergo cā necīo causat. Puta si ṗmū cāns nā
liter cāret:cāret necīo. ⁊ tūc necessitatē daret suo cā-
to. s3 nulla pfectio tollit̄ a cāto pp modū cādi ipsi⁹
cāntis eque pfectu3. cāre aūt volūtarie nō est modus
cādi min⁹ pfect⁹ q̄ cāre nālr̄. igit̄ pp hoc q est cā-
re volūtarie nō tollit̄ aliq̄ pfectio effectui. igit̄ cā cau
sans volūtarie pōt dare necessitatē effectui. ¶ Cōfir- ꝯfirma-
mat̄ rō:qꝛ si cāret nālr̄ posset pducē plures dr̄ias en tio.
tis. s. posse ⁊ necīu3. si aūt cāns volūtarie nō pōt cāre
nisi tm̄ ens ꝯtingēs:videret̄ eē cā ipfecta. qꝛ tūc cāli-
tas ei⁹ nō se extēderet ad tot effect⁹ ad quot extēderet
se:si nālr̄ cāret. ¶ Itē aliq̄ cā necīo causat. igit̄ ṗ^a Ar. 2.
cā necīo causat. an̄s videt̄ manifestū pp multas cās
nāles q̄ necīo cānt suos effect⁹. ꝯn̄am pbo: qꝛ in es-
sentialr̄ ordiatis posteri⁹ nō pōt hēre necessitatē nisi
ṗus hēat:s3 ꝯnexiones causatoꝝ ad cās suas sunt es-
sentialr̄ ordiate. igit̄ nulla talis cōnexio est necīa:nisi
ista q̄ est ṗmi cāti ad suā cām sit necīa. ¶ Cōtra istā Arg. 2.
ꝯclōnē af. Si ṗma cā necīo causat primū cātu3:tūc ꝯ pbos
nō erit simplr̄ necīa. qꝛ poterit non esse circūscriptio
alio a se. pbat̄. qꝛ hn̄s necīā3 hītudinē ad aliqd non
est illa hītudine nō exn̄te. Nō exn̄te aūt extremo: nō
existit ista hītudo. ⁊ sic nō exn̄te ṗmo cāto nō erit ṗ-
ma cā. ¶ Prec⁹ aliqđ malū fit in vniuerso. ergo de⁹ 2. ar.
nō necīo causat. an̄s ꝯcedūt phi. Probat̄ ꝯn̄a. quia
agens necīo pducit effectū suū in susceptiuū quātum
pōt pduci in eo:cū agat scđm vltimū potētie sue. Ef
fect⁹ ṗmi est bonitas ⁊ pfectio. igr̄ si necīo agit:neces
sario pducit bonitatē in quol3 q̄tū ip̄m susceptiuu3
pōt recipe:s3 hn̄s bonitatē tantā q̄te ipse est capax.
nullā maliciā hēt. igit̄. ¶ Dico ergo q̄tū ad istā ptē
q nihil aliud a deo est imutabile loquēdo de muta-
tiōe que est versio:qꝛ nihil aliud est formalr̄ necīu3.
qđl3 etiā aliud est mutabile subiectiue nisi pp impfe
ctionē negatiuā:puta vltimū accn̄s. vt aliqua relatio
que nō pōt eē sbm alicui⁹. qꝛ tale est ipfectū negatiue
i. nō capax alicui⁹ pfectiōis. ⁊ sic forte itelligit actoꝛ
sex ṗn. q forma est inuariabili eē ꝯsistēs. loquit̄ eni
ibi de forma vt ꝯuenit sex vltimis ṗdicamētis: q̄ sūt
respect⁹ extrisecus aduenientes ꝓm Scotū. xij. di. iiij
sniaꝝ. Et iō de ipsis tractans vsus illā diffōnē forme ṗ-
misit. talia aūt sunt inuariabilia subiectiue. que forte
pp sui minimā entitatē nō pn̄t eē sbm alioꝝ accn̄tium.
Nihil etiā aliud a deo ppter sui pfectionē est imuta-
bile. qꝛ si aliqd esset tale hoc maxime esset aliqs an-
gelus. ois aūt angelus est mutabilis subiectiue. quia
cum nō oia simul intelligat:mutat ab intellectiōe in
intellectionē. ¶ Ad argumenta pro op. phoꝝ. Ad Ad ar.
primū dico q necessariū est pfectioꝛ cōditio q̄ possi- pro op.
bile in omni entitate cui cōditio necessitatis est cōpos
sibilis:non aūt in entitate cui repugnat:repugnat au
tem omni respectui ad posteri⁹. qꝛ ex quo omne po
sterius est nō necīu3: primū non pōt habere necessa-
riā habitudinē ad aliqđ coꝝ. ⁊ sic repugnat rōni cau
se vt causa. ¶ Contra hoc. In multis diuisionibus obiectio
entis alterū diuidens est pfectu3 ⁊ alterū impfectu3:
extrema aūt pfecta se cōcomitantur. Exemplum. si
diuidat̄ ens per finitum ⁊ infinitū per necīu3 ⁊ possi
bile p potētiā ⁊ actū:actus necessitas ⁊ ifinitas se ꝯco
mitant̄:cū ergo in diuisiōe entis p cām ⁊ cātu3 causa
sit pfecti⁹ extremū stabit cū necessitate. Rn̄deo q di Rn̄o.
uidētia pfectioꝛa se cōitant̄ que dicit pfectionē sim-
plr̄ ⁊ ad se. vt sūt act⁹ ⁊ ifinitas ⁊ hmōi. nō āt illa q̄ di

eunt respectum ad aliqd posteri⁹. qꝛ habere necīam hitudinē ad aliquid tale nō est pfectionis. qꝛ nō stat cum pfecta necessitate eius qd dr̄ habere talē habitudinē. Hoc ↄfirmat. qꝛ talis hitudo nō est formaliter infinita: cū tn̄ infinitas sit nobili⁹ extremū in diuisione entis. (Ad cōfirma.) ℂ Ad aliud cū dr̄. si nāliter cāret. ergo necīo cāret. cōcedo sicut ex añte includēte ipossibilia seqr̄ ↄñs includēs impossibilia. In añte eni repugnat ei qd est causare modus ille q est nāliter. qꝛ causare dicit pductionē diuersi in essentia. ꝛ ita ↄtingentis. Nāliter vero dicit modū causandi necīum ꝛ ita respectu necessarij. Et ita seqr̄ ↄñs sit includens duo opposita. Et cum addit ꝙ nulla pfectio totaliter a causato ppter modum pfectiorē cāndi ipsius cause. ↄcedo. qꝛ nec modus causandi volūtarie tollit aliquā pfectionem a cābili sibi possibilē. sed tollit a causabili necessitatē q est in se pfectio sed incōpossibilis causabili. ꝛ dat pfectionē causato cōpossibilē sibi: sicut voluntarie etiā in causatione dicit modū cōpossibilē causatio ni. Per hoc apparet ad cōfirmationem de plurib⁹ differentijs entis pducentib⁹. Ens eius causabile nō pōt habere differentias istas necīū ꝛ possibile: sed oē causabile est tn̄ possibile. ꝛ ideo nō est pfectiōis in cā posse causare istas plures differētias. qꝛ ad possibile nulla potētia. silr̄ si p incōpossibile nāliter causaret: ꝛ tō necessario nō pduceret plures differentias entis qꝛ tn̄ pduceret necīa nō ↄtingentia. (Ad vltimum) ℂ Ad vltimū dico ꝙ causa scd̄a nō causat necīo necessitate simplr̄ sꝫ tm̄ scd̄m qd. Pria pars pꝫ. qꝛ scd̄a cā nō causat nisi prima cā cōcausante causatū eius. ꝛ hoc prius nāliter ꝙ̄ ipsa prima cā causet. pria aūt nō causat nisi cōtingenter. ergo nec scd̄a cū dependeat a cāsione prime. Scd̄a pars. s. de necessitate scd̄m qd pꝫ. qꝛ multe cause nāles ꝙ̄tum est ex parte earū nō pñt nō causare suū effectū. ꝛ sic est necessitas scd̄ꝫ qd: nō tn̄ simpliciter. sicut ignis ꝙ̄tū est ex parte sui nō pōt nō calefacere. tn̄ absolute pōt nō: deo coopante. vt pꝫ de trib⁹ pueris in camino ignis. (Ad obiecta principalia) ℂ Ad argumēta pncipalia. Ad primū cū dr̄ ꝙ deus se hꝫ aliter ꝙ̄ prius. qꝛ de nō creante fit creans. dico ꝙ illud est verbuꝫ in agente creato qd agit actiōe alia a se. tale eni cū de nō agēte fit agens aliter se hꝫ ꝙ̄ prius qꝛ aduenit sibi noua actio ꝛ sic mutat. nō sic in pposito. qꝛ de⁹ volitiōe eadē sibi: qua voluit ab eterno res eē pro aliquo tpe pduxit res ipsas. Licet aūt ab eterno voluerit ipsas res esse: nō tn̄ ab eterno dr̄ creare: sed dr̄ creans p tpe p quo voluit ipsas esse. ℂ Cōtra hoc. ipossibile ē ꝙ sit trāsit⁹ a ↄdictorio in ↄdictoriū sine mutatiōe. creans ꝛ nō creans ↄdicunt. ergo. ℂ Rñdeo ꝙ est mutatio nō in deo sꝫ in creatura q accipit nouū eē. sic lapis de nō cognito fit cognit⁹ nō mutatiōe sui. sed mutatione intellect⁹ cognoscētis. ℂ Ad scd̄ꝫ dico ꝙ sapientia icreata dr̄ mobilior oībus mobilib⁹ ppter velocissimū influxū quo influit in creaturā. ℂ Ad tertium dico ꝙ vlia dn̄r esse vbiqꝫ ꝛ semp: qꝛ saluantur in quolibet singulari. ꝛ sic sunt in oi loco ꝛ tēpore in quo sunt singularia: : sed illud nō ↄcludit ipa eē immutabilia: cum mutentur ad mutationem singularium.

ℂ De distinctione triū psonaꝝ. Dis. ix.

Hinc ad distinctionē psonarū accedamus. Teneamus ergo vt docet Aug⁹ in li. de fide ad Petrum: patrē ꝛ filiū ꝛ spm̄sctm̄ vnum esse deuꝫ nāliter. nec tn̄ ipm patreꝫ eē qui fili⁹ est. nec filiū esse ipm qui pr̄ est nec spiritumsanctum esse ipsum q pater est: aut filius. Una enim est essentia patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti. In qua non est aliud pater. aliud filius. aliud spūssanctus. Quis psonaliter ali⁹ sit pater. alius filius. alius spūssanctus. Aug⁹.

ℂ Hic de eternitate filij cum patre.

Genitus est eniꝫ a patre filius. ꝛ tō ali⁹. nec tn̄ ante fuit pr̄ ꝙ̄ filius. Coeterne eniꝫ sunt sibi tres psone.

ℂ Argumentum arrianorum.

Sed cōtra hoc inqt hereticus vt refert Ambro. in. j. li. de trini. Omne qd natū est principiū habet. ꝛ ideo qꝛ filius nat⁹ est: principiū habet. ꝛ esse cepit. qd hereticoꝝ ore sic dictū est. Nam ipse arrius vt meminit Aug⁹ in. vj. li. de trini. dixisse fertur. Si filius est: natus est. si natus est erat qn̄ nō erat fili⁹. Ambr.

ℂ Responsio Augustini catholica.

Qui hoc dicit nō intelligit etiā natū esse deo: sempiternūqꝫ eē vt sit coetern⁹ patri filius. sicut splendor qui gignit ab igne atqꝫ diffunditur: coeuus est illi. ꝛ esset coeternus si ignis esset eternus. Aug⁹.

ℂ Oppositio Aug. contra hereticum.

Item. si dei filius inqt Aug⁹. virtus ꝛ sapia dei est. nec vnqꝫ fuit deus sine vtute ꝛ sapia. coeternus est deo pr̄i filius. Dicit aūt aplūs xp̄m esse dei virtutē ꝛ dei sapientiā. Aut ergo nō fuit qn̄ non fuit fili⁹. aut aliqn̄ deus non habuit virtutē ꝛ sapiam. qd dementis est dicere. Cōstat enim quia semper habuit sapiam. semp ergo habuit filium.

ℂ Rñsio Ambrosij ad idem auc̄te fulta.

Eidem quoqꝫ Arrianice qōni Ambro. in hūc modū rn̄det. Ego inqꝫ filiū eē natū ↄfiteor. qd reliquū est impietatis horresco. Scriptū est eni in veteri testamēto. vt vl' vnuꝫ e plurib⁹ dicā. Ante me nō fuit alius deus: ꝛ post me nō erit. Quis ḡ hoc dicit: pr̄ an fili⁹? Si fili⁹ añ me inqt nō fuit ali⁹ de⁹. Si pr̄ post me inqt nō erit. hic priorem. ꝛ ille posteriorē nō hēt. Inuicē eni in se: ꝛ pr̄ in fi- Ambr.

Ratiõe vnã am bro. cõ tra here ticuz.

lio: & filius in patre cognoscitur. Cum enim patrē dixeris: eius etiam filium designasti. q: nemo ipse pater est sibi. Cuz filiuz nominas: etiam patrem fateris. quia nemo ipse sibi fili⁹ est. Itaq; nec filius sine p̄re: nec pater pōt esse sine filio. Semp ergo pater semp & filius.

Ambr.

¶ Inuectio Ambrosij contra hereticum.

Item dic inquā mihi heretice. Fuit ne qñ oīpotens deus pater nō erat. & deus erat? Nam si pater esse cepit. deus ergo p̄mo erat. & postea pater factus est. quō ergo imutabilis de⁹ est? Si eniz ante deus: postea pater fuit: vtiq; generatiōis accessione mutatus est. sed auertat deus hanc amentiam.

¶ Ineffabile est quō filius sit & non habeat patrem priorez. sicut modus generationis intelligibilis & ineffabilis.

Sed queris a me inqt Ambrosi⁹. quō si filius sit: nō priorē hēat patrem? quero item abs te: qñ vel quō filiuz putes esse generatuz? Mihi eniz ipossibile est generationis scire secretū. Mens deficit. vox silet: nō mea tm̄. sed & angelorū. supra potestates. & sup̄ angelos. & supra cherubin. & sup̄ seraphin & supra oēm sensum est. q: scriptum est. Pax xp̄i supra oēm sensum est. Et si pax xp̄i sup̄ oēm sensum est. quō non est supra oēm sensuz tanta generatio? Tu g̃ ori manū admoue: scrutari nō licet sup̄na mysteria. Licet scire q nat⁹ sit. nō licet discutere quō natus sit. Illud mihi negare non licet. hoc querere metus est. Ineffabilis enim est illa generatio. Vñ Esa. Generationem eius quis enarrabit?

¶ Quidā p̄sumūt discutere gñatiōis seriez.

Quidā tñ de ingenio suo presumentes dicūt illā gñationē posse intelligi & alia hmōi. Inherētes illi auctoritati Hieronȳ. sup Ecclesiasten. In sacris scripturis quis sepissime nō pro impossibili sed pro difficili ponitur: vt ibi. Generationē ei⁹ quis enarrabit? Sed hoc non dixit Hieroñ. ideo q gñatio filij eterna plene intelligi vel explicari possit a quoq; mortaliū. sed q: de ea aliqd intelligi vel dici pōt. Quidā tñ hoc accipiūt dictū de tēporali christi gñatione.

¶ Utrum debeat dici semper gignitur vel semper genitus est filius.

Hic queri pōt cuz generatio filij a patre: nec principiū habeat nec finem. q: eterna est. vtrum debeat dici filius semp gignitur. vel semp genitus est. vel semp gignet. De hoc Grego. sup Job ait. Dñs deus iesus in eo q vtus & sapīa dei est de patre añ tpa natus est: vel poti⁹ q: nec cepit nasci. nec desijt. dicamus veri⁹ semp natus. nō aūt possumus dicere semp nascit. ne ipfectus esse videat. At vo vt eternus designari valeat & pfectus. & semp dicamus & nat⁹. quatenus & natus ad pfectionē ptineat. & semp ad eternitatē: q̃uis per hoc ipm q pfectū dicimus. multū ab illius veritatis expressione deuiamus. q: qd' factuz nō est: nō pōt dici pp̄rie pfectū. s3 balbutiendo vt possumus excelsa dei resonemus. Et dñs nostre infirmitatis verbis cōdescendens. Estote inquit perfecti sicut & pater vester celestis pfectus est. Sup illū locuz etiam ps. Ego hodie genui te. de hac gñatione filij ita loquit Aug⁹. Quāq; per hoc q dicit hodie. possit etiā intelligi dies ille quo xp̄s secūdum hominē natus est. tñ q: hodie p̄sentiam significat. atq; in eternitate. neq; p̄teritū qcq̃ est: quasi esse desierit neq; futurū quasi nōdū sit. sed p̄sens tm̄. q: quicqd eternum est semp est. diuinius tñ accipit de sempiterna generatione sapiētie dei. Ecce his verbis ostendit Aug⁹. q generatio filij semp est: nec p̄terijt: nec futura est: q: eterna est. Ideo dixit genui. ne nouū putaret. s. ne videretur incepisse. hodie dixit ne preterita gñatio videret. Ex his ergo verbis pp̄hete: vt ait Joānes chrysost. nihil aliud manifestat: nisi q: ex ipsa essentia patris semper genitus est filius.

Greg.

Aug⁹.

¶ Origenes videt dicere contrariū. ait eniz q semper generatur filius a patre.

Origenes vo sup Hieremiā dicit. q filius semp generat a patre: his vbis. Saluator noster est sapiētia dei. sapiētia vo est splendor eterne lucis. Saluator ergo noster splēdor est claritatis. Splēdor aūt nō semel nascit & desinit sed quotiēs ortū fuerit lumē ex quo splendor orit: totiens orit etiā splendor claritatis. Sic g̃ saluator sp nascit. Unde ait in libro Sap. Ante omnes colles generat me. Nō vt quidā male legunt generauit. His verbis apte oñdit Origenes sane dici posse & debere: filius semp nascitur. Quod videt cōtrariuz illi verbo Grego. p̄misso. s. nō possumus dicere semp nascit.

Aug. in li. 83. q de semp nato dis sereno & ait Melior ē sp nat⁹ q sp nascit. q: q semp nascit: nōdū ē nat⁹. & nūquaz natus & aut nat⁹ erit si sp nascit. Aliud enim est

¶ Exponit

¶ Exponit premissa verba Gregorij ne putetur inter doctores esse contrarietas.

Sed ne tanti auctores sibi contradicere in re tanta videantur: illa verba Grego. benigne interpretemur. Dominus inquit iesus ante tempora natus est de patre. vel potius. quia nec cepit nasci. nec desijt. dicamus verius semper natus. Sed quo verius dicitur hoc. scilicet quod filius semper natus est quam illud. scilicet quod de patre ante tempora natus est. Illud enim sincera et catholica fides tenet ac predicat. ut istud. Quare ergo ait dicamus verius. cum utrumque pariter sit verum. nisi quia volebat intelligi hoc ad maiorem evidentiam et expressionem veritatis dici quam illud. His etenim verbis omnis calumniandi versutiis hereticis obstruitur aditus. quibus Christi secundum deitatem generatio sine initio et sine fine esse ac perfecta monstratur. Non autem adeo apte manifestatur veritas cum dicitur filius ante tempora genitus est de patre. vel filius semper nascitur de patre. Et ideo dicit Gregorius. quod non possumus dicere semper nascitur. Non inquam ita convenienter. non ita congrue ad explanationem veritatis. Potest tamen dici si sane intelligatur. semper enim nascitur filius de patre: ut ait Origenes. non quod quotidie iteretur illa generatio. sed quia semper est. semper ergo nascitur. id est nativitas eius sempiterna est.

nasci. et illud nascitur ... tum esse ac per hoc numquam filius est. sed numquam natus est. Filius autem est quia natus est et semper filius. Semper igitur natus est.

Hic solvit questionem de ipsis verbis Greg.

¶ Quod filius semper generatur. confirmatur ex dictis Hylarij.

Hylarius quoque dicit filium nasci ex patre in lib. 7. de tri. his verbis. Vivens deus et nature eterne viventis potestas est. et quod eum sacramento scientie sue ex eo nascitur: non potuit aliud esse quam vivens. Nam cum ait. Sicut misit me vivens pater: et ego vivo propter patrem: docuit vitam in se per viventem patrem inesse. Ecce hic habes quia filius nascitur ex patre. Item in eodem. Cum dicit christus. Sicut pater habet vitam in se: sic et filio dedit vitam habere in semetipso. omnia viva sua ex vivente testatus est. Quod autem ex vivo vivum natum est: habet nativitatis profectum sine novitate nature. Non enim novum est quod ex vivo generatur in vivum: quia nec ex nihilo est. et vita que nativitatem sumit ex vita: necesse est per nature unitatem et perfecte nativitatis sacramentum: ut et in vivente vivat: et in se habeat vitam viventem. Ecce et hic habes quia generatur ex vivo vivens filius. Item in eodem. In deo totum quod est: vivit. deus enim vita est. et ex vita non potest esse quicquam nisi vivum: neque ex derivatione: sed ex virtute nativitatis est. Ac si dum totum quod est vivit. et dum totum quod ex eo nascitur virtus est: habet nativitatem filius: non demutationem. Et hic dicit quia nascitur. Item in. viij. li. de trinita. Donat pater filio tantum esse quantum est ipse: cui innascibilitatis esse imaginem sacramento nativitatis impartit. quem ex se in sua forma generat. Hic dicit quia generat pater filium.

Item in eodem.

Item in eodem.

¶ Breviter docet quid de hoc concedendum sit.

Dicamus ergo filium natum de patre ante tempora: et semper nasci de patre: sed congruentius semper natum. et eundem semper fateamur ab eterno esse et patri coeternum. id est auctori. pater enim generatione auctor filij est. ut in sequenti ostendetur. Ut ergo pater est eternus: ita et filius eternus est. sed pater sine auctore. filius vero non. quia pater innascibilis. filius natus. Et ut ait Hylarius in. xij. li. de tri. aliud est sine auctore semper esse eternum. aliud patri. id est auctori esse coeternum. Ubi autem pater auctor est: ibi et nativitas est. quia sicut nativitas ab auctore est: ita et ab eterno auctore eterna est nativitas. Omne autem quod semper est etiam eternum est. sed tamen non omne quod eternum est: etiam innatum est. quia quod ab eterno nascitur habet eternum esse quod natum est. Quod autem non natum est: id cum eternitate non natum est: quod vero ex eterno natum est: id si non eternum natum est: iam non erit et pater auctor eternus. Si quid ergo ei qui ab eterno patre natus est ex eternitate defuerit: id ipsum non est auctori ambiguum defuisse. Quia si gignenti est infinitum gignere: et nascenti etiam infinitum nasci est. Medium enim quod inter nativitatem dei filij et generationem dei patris: nec sensus admittit: quia et in generatione nativitas est: et in nativitate generatio est. quia sine utroque neutrum est. utrumque quia sine intervallo sui est. Hyla.

¶ Argumentatio heretici.

Sed inquit hereticus. Omne quod natum est non semper fuit: quia in id natum est ut esset. Nemo ambigit quin ea que in rebus humanis nata sunt: aliquando non fuerit. Sed aliud est ex eo nasci quod semper non fuit: aliud ex eo natum esse quod semper est. Ibi nec semper fuit qui pater est: nec semper pater est. et qui non semper pater est: non semper genuit. ubi autem semper pater est: semper filius est. Quod si semper deo patri proprium est quod semper est pater: necesse est filio semper proprium

Responsio Hyla.

Quid sit proprium patris et filio.

esse q semp est fili⁹. Quo ergo cadet in itelligentiā nostrā vt nō fuerit semp: cui ppriū est semp esse qd natum est? Natū ergo vnigenitum deū ꝯfitemur: sed natū ante tpa. nec ante esse q̄ꝫ natū. nec ante natū q̄ꝫ esse. qꝛ nasci qd erat: iam non nasci est: sed ipm demutare nascēdo. Hoc aūt humanū sensuz & itelligētiam excedit mūdi. Nō hoc capit ratio humane itelligētie. sed prudētie fidelis pfessio est.

Di. 9ª. Circa distictionē. 9. Quero vtrū gñatio filij sit eterna in diuinis? Qd nō arꝰ: qꝛ vbi est idē esse & duratio: si aliqd est pn^m esse: & durationis. sed pater est principium esse filij. qꝛ pn^m deitatis scdꝫ Aug. 4. de tri. 17. igit est pn^m durationis filij. & sic non erit eterna. ¶ Preterea si gñatio est eterna. ergo filius sp gñatur. ergo nunq̄ est genit⁹. & ita nūq̄ est fili⁹. hec due ꝯñe pbant p Aug. 83. q. Qd sp nascit nunq̄ natuz est: & vltra. qd nunq̄ natū est nunq̄ est filius. igit si filius sp nascitur nunq̄ est filius. ¶ Oppositū. Ambrosius pzio de tri. c. 6. & ponit in lra. Si prius erat de⁹: & postea genuit: gñationis accessione mutat⁹ est. auertat deus hanc amentiaꝫ. sp igitur habuit filium.

Rñsio. ¶ Ad qōneꝫ dico sic. q gñatio non est ibi sub rōne mutatiōis sicut dictū est di. 5. & iō nō sunt ibi teri correspōdētes mutatiōi scꝫ eē post nō esse: q teri repugnāt externitati. sed est ibi gñatio sub rōne pductiōis. Dr aūt pductio filij generatio: qꝛ pducit per modū nature vt dictū est di. 2. Est eni gñatio pductio in eē sbe p modū nature. qꝛ vt ait Dam. gñatio ē opus nature. Ex hoc ostendo q sit eterna: qꝛ agens oīo sufficiēs hoc est a nullo depēdens & pducens p modū nature hꝫ pductionē sibi coeuā: pater eternus est hmōi: igit hꝫ generationē sibi coeuā maioꝛ pꝫ p illud exemplū Aug. 6. de tri. Si ignis esset eternus: haberet splendoꝛē sibi coeuū & coeternū. Cōfirmat ista solutio relinquendo ea q̄ sunt imperfectionis in creaturis & accipiendo ea q̄ sunt pfectionis. In gñationib⁹ eni successiuoꝛ hoc est imperfectiōis q nō manent: sed tantū hñt esse in fluxu partis post partē. hoc aūt est pfectiōis: q dum fiunt sunt. In gñatione vero pmanētū hoc est pfectionis q manent: & imperfectionis q duꝫ fiunt nō sunt. Aggregādo igit pfectionis habetur genitū: qd est dum gñatur & hꝫ esse pmanens. & hoc est genituꝫ gñari & pfecte eē in nūc eternitatis qd est pfecte stāe. & sic est ppositū. Distiguunt aūt pater & filius realiter. qꝛ scdꝫ Aug. primo de tri. Nulla res seipsam gignit vt sit. sunt eni due res nō essentialr sed psonalr. qꝛ. s. non sunt due essentie sed due psone seu duo supposita. spūs aūt sanctus est tertiū suppositū ab ipsis pductum & realr distinctū. ¶ Ad arg⁹ Ad primuꝫ dico

Ad ar. primuꝫ q pn^m pōt sumi originatiue vel iniciatiue. Primo mō sumendo pn^m ꝯcedo q pater est principiū originatiuum & esse filij & duratiōis & de hoc pcedit arg^m: nec tale principiū repugnet eternitati. Principiuꝫ vero scdo mō sumptū pro principio initiali: sicut instās est principiū tpis repugnat eternitati: & sic nō est in deo.

Ad 2^m ¶ Ad scdm dico q Aug. dicit q illud qd semp nascitur nunq̄ natuꝫ est: intelligit de gñatione, eo mō q̄ est in creaturis: vbi nō sunt sil nasci & natū eē. & sic intelligen.io dicit q nō possumus dicere semp nascit: ne imperfectū aliqd videat. vbi non intēdit negare qn illa sit vera: filius semp nascit: sed vult dicē q ista nō ita sigt gñationem esse pfectā: sicut illa. sp natus est. ¶ Ad cuius intellectū sciēduꝫ q verba cuiuscunq tpis dicunt de deo vere: siue significent actus psonales siue essentiales. Unde Aug. sup illud Joannis. Non eni loquet a semetipso: sed quecūq audiet loqtur. Audiet ingt de spūsancto: qd vbiq audiuit & audit. qꝛ spūssancti audire est a patre filioq pcedere. & p ꝯñs que audiet audiuit & audit. Uult ergo dicer q verba oīum tempoꝛ vere dicunt de deo. Talia autē verba dicta de deo cōsignt nūc eternitatis q̄ntū coexistit partibus tpis. vt cum dr deus genuit sensus est q deus hꝫ actū gñationis in nunc eternitatis in q̄tū coexistebat preterito. deus generat: hoc est hꝫ actum in nunc eternitatis in q̄tū coexistit presenti. Ex hoc pꝫ q cum illud nunc vere coexistat cuilꝫ differentie tpis vere dicunt de deo differētie oīum tēpoꝛ. Expressi⁹ tñ scdm gregoriuꝫ sigtur diuine gñationis veritas p hunc sermonē sp natus est: q̄ p hunc sermonē semp nascitur. qꝛ p ly natus sigtur natiuitas vt pfecta: p sp signatur vt pfecta cum oī parte tēpoꝛis. Et ita nō tantum signat oī parti tpis coexistere: sicut signat p istaꝫ sp gignit sed etiā oī parti tēpoꝛis coexistere sub rōne pfecti. & in hoc videt expressissime signari veritas huius pfectiōis. Aliter declarat verbi diuini generatio a Scoto. 12. q. quol. vbi dicit q sicut creatura lꝫ sit pmanens semp est in fieri: hoc est actu depēdēs a cā dante esse & nunq̄ in facto esse: hoc est in actu separato & indepēdēte a dāte eē: nō tñ est in fieri nouo & nouo: sed p oppositū est in eē pfecto. i. cōplete accepto fine nouitate. sic suo mō pōt dici de verbo diuino: qd sp erit a patre eterno: sine tñ depēdentia qꝛ vbi est dependentia pprie sumpta: ibi est alia & alia natura. Alia vbi declaratio gñationis decla.

¶ Hic de spiritusancto agitur. & prius q sit amoꝛ patris & filij dicitur. Di. x.

Nunc post filij eternitatē de spiritusancto quātū deo donante videre cōcedit disseramus. Spūssanct⁹ amoꝛ est siue charitas siue dilectio patris & filij. Un Aug. in. xv. li. de trini. ait. Spūssanct⁹ nec patris est solius: nec filij est solius: sed amboꝛum. & ideo communem: qua inuicem se diligunt pater & filius: nobis insinuat charitatem. Aug.

¶ Qd spiritussanctus pprie dilectio dicatur. & tamen trinitas sit dilectio.

Joānes aūt in epistola canonica ait. Deus charitas est. nō dixit spiritussanctus charitas est. Qd si dixisset ser

moꝛ

mo:⁊ nõ parua pars questionis decisa. sed q̈ dixit.deus charitas est:incertũ est:⁊ idõ querẽdum est.vtrũ deus pater sit charitas.an filius an spiritus sanct⁹.an de⁹ipsa trinitas:q̈ ⁊ ipsa nõ tres dij.sed vnus deus est.Ad qd̃ Aug. (Augu.) in eodem libro ita dicit.Nescio cur sicut sapientia ⁊ pater dr̃ ⁊ filius ⁊ spũssanctus.⁊ simul oẽs.non tres:sed vna sapientia:nõ ita ⁊ charitas dicat̃ pater ⁊ filius ⁊ spiritussanct⁹:⁊ simul omnes vna charitas.Nõ ideo tñ quisq̃ nos incõuenienter estimet charitatem appellare spiritũsanctũ.q̈ ⁊ deus pater ⁊ deus filius potest charitas nuncupari.sicut ꝓprie verbum dei etiam sapientia dei dicitur:cum ⁊ pater ⁊ spiritussanctus sit sapientia.

¶ Sicut verbum dei proprie dicitur sapientia:⁊ tñ tota trinitas dicitur sapiẽtia:ita ⁊ spiritussanctus proprie dicit̃ charitas.⁊ tñ pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus dicitur charitas.

Si ergo proprie aliquis horũ trium charitas nũcupari deb3. qs aptius q̃ spiritussanct⁹? vt.s.in illa sũma simpliciq̃ natura non sit aliud sba ⁊ aliud charitas.sed substantia ipsa sit charitas.⁊ charitas ipa sit sba:siue in patre:siue in filio:siue in spiritusancto:⁊ tamẽ spiritussanctus proprie charitas nũcupatur.Ecce his verbis aperte dicit Augustinus:q in trinitate charitas aliquando refertur ad substantiã.que cõmunis est trium personarum.⁊ tota in singulis: aliquando specialiter ad personam spiritussancti:sicut sapia dei aliqñ pro sba diuina. aliqñ pro filio accipit̃.⁊ hoc in multis fieri reperitur.

¶ Exemplis firmat eadem nomina proprie ⁊ vniuersaliter accipi.

Pluribus enim exemplis doceri potest multa rerum vocabula ⁊ vlr poni:⁊ proprie quibusdã rebus adhiberi.sicut legis noie aliquãdo simul oia veteris instrumenti signtur eloquia: aliquando autẽ proprie vocatur lex que data est p moysen.Multa alia suppetũt exempla. sed in re apta vitanda est longitudo sermonis. Sicut ergo vnicũ dei verbu3 proprie vocamus nomine sapientie:cũ sit vniuersaliter ⁊ spiritussanctus ⁊ pater ipsa sapientia.ita spiritussanctus proprio vocabulo charitas nũcupatur: cum sit pater ⁊ filius vniuersaliter charitas.

¶ Auctoritatẽ põit q filī⁹ ꝓprie dicat̃ sapia.

Sed dei verbum.i.vnigenitus dei filius aperte dictus est dei sapiẽtia ore apostoli dicentis.Christũ dei virtute3 ⁊ dei sapiẽtiam.Spũs autẽ sanctus vbi sit dictus charitas:inuenimus:si diligenter Joãnis apostoli eloquiu3 scrutemur.q cum dixisset. Diligamus inuicẽ.quia ex deo est dilectio:adiunxit. (De spũ sctõ testimõiu3 q̃rit ⁊ inuenit vbi dicat̃ eẽ charitas) Et oīs q diligit ex deo nat⁹est.q̈ dilectio deus est.Hic manifestauit se dixisse ea3 dilectionem eẽ deum quã dixit ex deo.Deus ergo ex deo est dilectio:sed q̈ ⁊ filius ex deo patre natus est.⁊ spiritussanct⁹ex deo patre procedit. quem potius eoꝝ hic debeamus accipere dictum esse dilectionẽ:merito queritur? Pater eni solus ita deus est vt non sit ex deo: ⁊ ideo dilectio que ita deus est vt ex deo sit: non ipse pater est:sed aut filius:aut spũssanctus. Sed in ꝓntibus cum dei dilectionẽ cõmemorasset Joãnes:qua dilexit nos:⁊ hinc hortatus eẽt: vt nos inuicẽ diligamus:atq̃ ita deus in nobis maneat:q̈ vtiq̃ dilectionẽ deu3 dixerat: stati volens de hac re aptius aliqd eloq:ingt In hoc cognoscim⁹q̈ in ipso manem⁹ : ⁊ ipse i nobis:q̈ de suo spiritu dedit nobis.Spiritus itaq̃ sanct⁹de quo ddit nobis: facit nos in deo manere:⁊ ipm̃ in nobis: hoc aũt facit dilectio.Ipse est ergo deus dilectio. Deus ergo spũssanctus q ꝓcedit ex deo:signtur vbi legit̃.Deus dilectio est:⁊ dilectio ex deo est.Ecce his verbis apte dicit Aug. spũmsanctũ eẽ charitatẽ patris ⁊ filij:⁊ in tñ quoq̃ sermonem produxit:vt videat̃ dixisse spũmsanctu3 non solum esse dilectionem patris ⁊ filij qua se inuicem ⁊ nos diligunt:sed etiã qua diligimus deum. Sed vtrum ipse sit charitas qua nos diligimus deum in sequenti explicabit̃.

¶ Redit ostendere quod proposuerat.s.q spiritussanctus sit amor quo pater a filio ⁊ filius a patre diligitur.

Nunc vero quod iccepimus ostendere curemus.s.spũmsanctũ dilectionem esse siue amorẽ patris ⁊ filij. quo.s.pater diligit filiũ ⁊ filius patrẽ.De hoc Hieronym⁹ sup.xliij.ps.ait:. Spiritussctũs nec pr̃ est nec (Hiero.) filius sed dilectio qua3 h3 pater in filiũ: ⁊ filius in patrẽ.Aug.quoq̃ in sexto libro de trinitate ait.In oib⁹ eq̃lis ẽ patri filius : ⁊ est vni⁹ eiusdemq̃ sbe.Quapropter etiã spũssanctus in eadẽ vnitate substantie ⁊ equalitate ꝯsistit

¶ Quid sit spūs sanctus hic aperitur.

Siue enim sit vnitas amboꝝ siue sancti/
tas: siue charitas. manifestuʒ est ꝙ
nō alquis duorū est quo vterqȝ ꝯiungit. quo
genitus a gignente diligatur: genitorē qȝ suuʒ
diligat: sintqȝ nō pticipatione sed essētia sua:
neqȝ dono superioris alicui⁹: sed proprio suo
seruantes vnitatem spūs in vīculo pacis. Ec
ce hic habes spm̄sanctuʒ esse quo fili⁹ diligit
a patre: ⁊ pr a filio: ⁊ quo illi duo seruant vni
tateʒ pacis. Spūs ergo sanctus: vt ait Augu
stin⁹ in eodē. cōmune est aliquid patris ⁊ filij
quicqd illud est. At ipa cōmunio consubstan
tialis ⁊ coeterna est: que si amicitia conueni/
enter dici pōt: dicat sed aptius dicit charitas
⁊ hec quoqȝ substantia: qꝛ deus substantia est.
⁊ deus charitas est Tria ḡ sunt ⁊ nō ampli⁹.
vnus diligens eū: qui de illo est: ⁊ vn⁹ diligēs
euʒ de quo est: ⁊ ipa dilectio. Que si nihil est:
quō deus dilectio est? Si nō est substātia: quo
modo deus substantia est?

¶ Qꝛ spūssanctus sicut cōis est patri ⁊ filio:
ita commune nomen habet proprium.

Hic notanduʒ est ꝙ sicut spūssanctus in
trinitate. specialr̄ dr̄ charitas q̄ ē pa
tris ⁊ filij vnio: ita ⁊ nomē tenet ꝓprie: quod
patri ⁊ filio cōmuniter quodāmodo ꝯgruit.
Augu. Vñ Augu. in xv. li. de trini. Si charitas ingt
qua pater diligit filium: ⁊ patreʒ diligit filius
ineffabilē cōmunionē demōstrat amboꝝ: qd
cōuenientius q̄ȝ vt ille ꝓprie dicat charitas q
spūs est cōmunis ābob⁹. Hoc eni sani⁹ credi/
tur ⁊ itelligitur: vt nō solū spūssanctus chari
tas sit i illa trinitate. sed nō frustra ꝓprie cha/
ritas nūcupet: ꝓpter illa que dicta sunt. sicut
nō solus in illa trinitate vl' spūs est vel sācr⁹.
qꝛ ⁊ pater spūs: ⁊ fili⁹ spūs: ⁊ pater sanct⁹ ⁊ fi
lius sanctus: ⁊ tamen ipse non frustra dicitur
spiritussanct⁹. Qui eni est cōmunis ambob⁹
id vocatur ipse ꝓprie quod ambo cōmuniter
Alioquin si in illa trinitate solus spiritussan
ctus est charitas: pfecto ⁊ filius non soli⁹ pa/
tris: sed etiam spūssancti filius inuenitur. Ait
enim apl'us de deo patre. Trāstulit nos in re/
gnū filij charitatis sue. Si ḡ nō ē in ista trini/
tate charitas dei nisi spūssanct⁹: fili⁹ est etiam
spūssancti. Sȝ qꝛ hoc absurdissimū est: restat
vt nō solus ibi sit charitas spūssctūs. sȝ ꝓpter
ista de qnib⁹ satis disserui ꝓprie sic vocatur.

c Circa distinctionē decimā. Queritur Dis.x.
Utrȝ spūssanctus ꝓducat p mo
dum volūtatis? Qꝫ nō. qꝛ spūssctūs est si/
milis ꝓducēti ergo ꝓducitur p nām ⁊ nō
p volūtatē. ꝯña ꝓbatur. qꝛ nā est vis insita rebus: ex
similibus similia pcreans: scd̄m cōem descriptioneʒ
nature. ¶ Item si spūssanctus ꝓduceretur p modū
voluntatis: tunc ꝑcognosceret añ sui ꝓductionē. añs
est falsum. Probat ꝯña. qꝛ nihil volituʒ nisi preco/
gnitum. 12. de tri. c. 2. Falsitas autem ꝯñtis pȝ. qꝛ si
precognosceret: tūc vel intuitiue vel abstractiue. Nō
intuitiue: qꝛ illa est cognitio rei vt exñs est. Nec ab/
stractiue: qꝛ illa cognitio est impfecta. ⁊ sic nō est po
nenda in deo. ¶ Cōtra Aug. 5. de tri. c. 17. Spūs/
sanctus exiuit a patre non quō natus sed quō datus.
Exire p modū dati vel doni cōpetit ꝓducto p modū
voluntatis cui⁹ est ex liberalitate sua dare. ¶ Ad qō Rńsio.
nem dico ꝙ sic: vt pȝ ex scd̄a parte scd̄e distinctionis
vbi agit de productiōe in diuinis. ⁊ sic pōt dclarari.
Sicut eni volūtas creatura est ꝑn^m ꝓducēdi amorē
tm̄ q̄to amore ipa pōt amare obiectū q dr̄ amor ade
quatus: ita voluntas diuina hñs obiectū diligibile ibi
presens est ꝑn^m ꝓducendi tantū amorē q̄tū ipsa na/
ta est amare obiectū. Ipsa aūt nata est amare obiectū
infinitū amore infinito. igit nata est esse ꝑn^m ꝓducen
di amorē infinitū. nihil aūt est infinitū nisi sit essentia
diuina. igit iste amor est eēntia diuia. Ille aūt amor ꝓ/
duct⁹ nō est nat⁹ eē forma inherēs. qꝛ nihil tale est in
diuinis. ergo est p se subsistēs. ⁊ nō idem subsistēs cū
ꝓducēte: qꝛ nihil ꝓducit se. pmo de tri. c. j. ergo est p
sonalr̄ distinctū. Hanc psonā dico spūsctūm. qꝛ fili⁹
nō sit ꝓducit. vt pȝ di. 6. sed p actū nature siue intel/
lectus. ¶ Hic tñ sunt duo dubia. Primū qō volū pri dub.
tas pōt hic esse ꝑn^m cōicandi nāȝ: cū ita nō sit in crea
turis? ¶ Rñdeo ꝙ hoc nō cōpetit voluntati vt cōiter
sumpta ad voluntatē creatā ⁊ increatā. sed voluntati
vt infinita est. Qꝛ eni vt dictuʒ est ipsa est nata amare
obiectū infinitū infinito amore. igit est ꝓductiua isini
ti amoris. qcqd aūt est ifinitū formalr̄ ē diuia eēntia/
ergo ipsa volūtas est ꝑn^m cōicādi eēntiā diuinā amo
ri ꝓducto. ¶ Scd̄m dubiuʒ est quō ꝓductio spūssctī 2. dub.
est nec̄ia. cū voluntas sit libera? Rñdeo ꝙ necessitas
h⁹ ꝓductōis ꝓuēit ex ifinitate volūtatis. ⁊ ex ifinitate
bōitatis obiecti. qꝛ neutrȝ sine altero sufficit ad neces
sitatē. Ista aūt duo sufficiūt hoc mō qꝛ volūtas infi/
nita nō pōt nō esse recta: nec pōt nō esse in actu. qꝛ tūc
esset potētialis. ergo nec̄io est in actu recto. Essentia
vero diuina q̄ est ꝑ^m obiectuʒ illi⁹ voluntatis est ex se
volēda. ergo volūtas de necessitate est i actu recto vo
lendo illud obiectū qō est ex se recte volendū. Et sic
ex necessitate est ꝑn^m volēdi: ita ex necessitate ē ꝑn^m
ꝓducendi amorē illi⁹. Tunc dico ꝙ nec sola volūtas
infinitas nō determinādo obiectū cui⁹ sit: nec solū bo
num infinitū nō deteriando quā voluntatē respiciat
vt obiectū est totalis cā diligendi. nec etiā nec̄io ꝓdu/
cendi amorē adequatū. sed infinita volūtas hñs tale
obiectū qō est ex se recte amandū pfecte psens est rō
nec̄ia tāȝ volēdi illud bonū q̄ȝ spirādi amorē illi⁹ bo

ni. Et talis volūtas hñs tale obiectū presens est pn^m cōicandi nām diuinā: qꝛ pn^m pducendi amorē pduc/ tū infinitū. Nō est aūt ita qñ volūtas respicit bonū
obiectio amabile finitū: qꝛ ꝯtingenter trāsit circa ipm. ¶ Cō/ tra hoc arg. Pricipiare necīo ꝛ ꝯtingēter sūt oppositi modi principiādi: ergo nō pñt cōpetere volūtati diui/ ne: ꝛ sic nō se habebit necīo ad intra ꝛ ꝯtigēter ad ex/ tra seu ad creaturas. Probat ꝯña. qꝛ oppositi modi pn/
Rñsio. cipiandi nō pñt vni pn^o cōpetere. ¶ Rñdeo ꝙ prin/ cipiare nāliter ꝛ libere opponunt ex 2° phisicoꝝ vbi nā distiguit ꝯ ppositū: ꝛ iō nunꝗ cū libertate stat nā/ litas: nec ecōuerso. Nō sic de principiare necīo ꝛ ꝯtin/ genter. Vtrūqꝫ eni stat cū libertate ꝛ cū nālitate. Nō eni necessitas ꝛ ꝯtingentia stent cū libertate pꝫ ex pce/ dentibꝰ: pꝫ etiā in beatis. Volūtas eni beati libere ꝛ ꝯtingēter elicit actū dilectiōis in deū ꝗtū est de se: cū hoc tñ stat necessitas bñdis ꝯ deo ꝯseruante ppetuo volūtatē i tali actu. Nō ēt stēt cū nālitate: pꝫ. Ignis eni ꝗtū est de se necīo agit: non tñ simplr ꝛ absolute necīo agit. qꝛ cū prima cā ꝯtingēter causet: etiā qlꝫ cā causabit ꝯtingenter: ex qōne de imutabilitate dei. Unde prīa cā nō coopante: scōa nō agit. vt pꝫ de tribꝰ pue/
Replic. ris in camio ignis. ¶ Cōtra pdicta arg. ꝛ videtur ꝙ principiare necīo ꝛ principiare nāliter sint idē: ꝛ silr de principiare ꝯtingēter ꝛ libere. qꝛ illa sūt idē quoꝝ est eadē diffō. sed eadē est diffō principiantis necīo ꝛ nāliter ꝛ libere ꝛ ꝯtingenter: ergo sunt idē. Probat minor: qꝛ illud dr principiare necīo vl nāliter quod nō pōt nō agē: ꝛ illud dr principiare ꝯtingēter vel li/
Rñsio. bere: qđ qñqꝫ agit ꝛ qñqꝫ non agit. ¶ Rñdeo ꝙ mi/ nor est falsa. Ad pbationē dico ꝙ lꝫ nō posse nō age/ re sit diffō vel descriptio necīo agētis vel principian/ tis: non tñ est diffō agentis nālis. cū hmōi descriptio cōpetat agenti libero vt dictū est de voluntate beati ꝙ non pōt diligere deū. sed illud dr agens naturale: qđ ex se determinatur ad vnam partē ꝯdictionis. Volun/ tas eni beati lꝫ nō possit nō frui: nō tñ est ex se ad hoc determinata sed a voluntate diuina vt dictū est. Licet eti/ am agens ꝯtingenter qñqꝫ agat ꝛ qñqꝫ non agat: hec tñ nō est descriptio agētis libere sed dr agens a pposi/ to: vel libere qđ pōt se determinare ꝗtū ē ex se ad vtrāqꝫ partē ꝯdictionis. s. ad agere vel nō agē. Vñ lꝫ ignis ꝯtingenter agat vt dictū est: nō tñ libere. Ad ppositū igr dico ꝙ volūtas diuina libere ꝛ necessario pducit. qꝛ necessitas pductiōis nō est a voluntate vt volūtas.
Ad' ar. sed ab infinitate volūtatis ꝛ bonitatis obiecti vt dictū est. ¶ Ad argumēta. ad pmū dico ꝙ spūsctūs est si/ milis pducenti nō ex vi pductiōis sue. sed rōne essen/ tie sibi cōmunicate. filius aūt ex vi pductionis sue est similis pducenti. qꝛ pcedit p modū nāe. ꝛ iō dr ima/ go patris. ¶ Ad scōm dico ꝙ spūsctūs in illo prio/ ri signo origis anteꝗ itelligat pductꝰ cognoscit intui/ tiue in eēntia diuina. q̄ est rō cognoscēdi ituitiue qđ/ cūqꝫ obiectū itelligibile. sic. n. trinitas cognoscit crea/
Spūs in diuer sis repe ritur. turā ituitiue anteꝗ pducat. ¶ Circa hāc distictionē notandū ꝙ hoc nomē spūs inuenit in corporibꝰ ꝛ in creatura itellectuali ꝛ in deo. Et i qlꝫ hoꝝ pōt sumi: vel a spūalitate vel a spiratiōe. spūs in corporibꝰ scōꝫ ꝙ dr a spūalitate diuidit ꝯ corpulentiā ꝛ grossiciē. ꝛ sic dr spūs quoddā corpus subtile: mediante quo aīa facit opationes suas in corpore. secundū autē ꝙ dr a spiratiōe: sic dr flatꝰ. spūs in creatura itellectua/ li scōm ꝙ dr a spūalitate dr sbā rationalis. scōm ve/ ro ꝙ dr a spiratione dr amor. cuius rō est. qꝛ spira/ tio in corpore est actus intrinsecus ꝛ actus vitalis ha/ bens originem a calore: sic in sbā rationali amor est actus intrinsecus: qꝛ remanet in amante. ꝛ actus vi/ talis: quia ē vita anime. Unde hugo in libro de arra sponse. Scio aīa mea qꝛ vita tua dilectio est. similiter in diuinis potest accipi spūs secundū ꝙ dr a spūalita/ te. ꝛ sic dr absolute ꝛ ꝯuenit toti trinitati. vel scōm ꝙ dr a spiratione. ꝛ sic ꝯuenit illi soli psone que pcedit vt amor. qꝛ illa sola spirat. ꝛ qꝛ est amor recte ꝛ ordi/ nate spiratus. ideo non tantū dr spūs: sed spūsctūs. Spūssctꝰ a duobꝰ su/ mi pōt.

¶ Qꝛ spūsctūs pcedit a pr̄e ꝛ filio. Di. xi.

b Hic dicendū est spiritūsanctuꝫ a patre esse ꝛ filio: ꝛ pcedere a pr̄e ꝛ filio: quod multi heretici ne gauerūt. Qꝛ autem de vtroqꝫ pce/ dat: mltis diuinoꝝ eloqoꝝ testimōijs cōpro/ batur. Dicit eni apłus. Misit deꝰ spiritū fi/ lij sui in corda vr̄a. Ecce hic dr spūs filij. Et alibi. Qui aūt spm̄ xp̄i nō hꝫ hic nō est eius. Ipse ēt filiꝰ de spūsctō dicit in euāgelio. Quē ego mittā vobis a pr̄e. Pr̄is aūt spūs dictꝰ est vbi legit. Si spūs eiꝰ q suscitauit xp̄m a mor/ tuis habitat in vobis. Et ipse xp̄us dicit. Nō eni vos estis qui loqmini: sꝫ spūs pr̄is vr̄i q loquitur. Et in alio loco. Quē mittet pater in nomie meo. Et alibi ipe filiꝰ de spūsancto ait. De patre pcedit. His ꝛ alijs auctībus plibus ostēdit: ꝙ spūssanctꝰ a patre ꝛ filio pcedit.

¶ Qđ greci nō concedunt spiritumsanctuꝫ procedere a filio.

Greci tamē dicunt spiritumsanctuꝫ p cedere tantū a patre ꝛ nō a filio. Quod ideo dicūt: qꝛ veritas in euāgelio fidē Quare dicatur integrā cōtinente: de processiōe spūs loquēs Prima solū patrē ꝯmemorat dicens. Spūs qui a pa causa tre procedit. Et etiā ideo qꝛ in principalibus Scōa cōcilijs que apud eos celebrata sunt: ita sim/ causa. bola eoꝝ subiunctis anathematibꝰ sancita sūt vt nulli de trinitatis fide aliđ docere vl' aliter pdicare ꝗꝫ ibi ꝯtinet: liceat. In qbus qdē sim bol' cuꝫ spūsctūs ꝯmemoret pcedere a pr̄e ꝛ nō a filio. quicunqꝫ. inqūt a filio euꝫ pcedere addūt: anathema icurrūt: vñ ꝛ nos arguunt Tertia anathemat' reos. Addūt etiā ad assertōeꝫ sue causa opiniōis ꝛ in testimōiuꝫ nr̄e dānatiōis đ sim/ bolo fidei. qđ ꝯm traditionē pdictoꝝ ꝯcilioꝝ

Leo tertius rome trāscriptū in tabula argētea post altare bti pauli posita posteris reliqd p amore: vt ipse ait: et cautela fidei orthodoxe. In quo qdez simbolo in pcessione spūs sol' pmemorat pater his vbis. Et in spm sanctū dnm et viuificatorē ex patre pcedētez: cū pre et filio coadorādū et glificandū etc. Illud est simbolū quod i missa cātatur editū i niceno ocilio. in fine cuius subiūctū est. Qui aliud docueri t: vel pdicauerit: anathema sit. Ideo greci nos anathemizatos dicūt: qr dicimus spmscm a filio pcedere. qd ibi nō cōtinetur. Nō en i sm nos ibi dicit. Qui a patre filioq; procedit: alter a latinis est additum. s. filioq;.

¶ Respōsio vbi determinantur predicta.

Nos aūt illa verba ita determinamus. Qui aliud docuerit: vel aliter predicauerit: vel ōriū docuerit: vel ōrio nō pdicauerit: anathema sit. Aliud ergo posuit p opposito. qualiter et apls in epistola ad gal. Si qs aliud euāgelizauerit. i. otrariuz. anathema sit. Nō dicit. si qs addiderit. Nā si illud dicere t. sibiipsi: vt ait aug. piudicaret: q cupiebat venire ad quosdaz quibus scribebat. sicut ad Thessa. vt suppleret que illoruz fidei deerant Sed qui supplet qd minus erat addit: nō qd inerat tollit. Qui autez ptergreditur fidei regulaz: nō icedit in via: sed recedit a via. Ad illud aūt qd de euangelio opponūt: rńdem' ita qr cū d icat in eo vitas spm scm a patre pcedere: n ō addit solo. et ideo etiam a se pcedere nō negat. sed ideo patrē tm nomiat: qr ad eū solet referre etiā qd ipius est. qr ab illo habz.

¶ Qr greci in sensu nobiscum cōueniunt et si verbis differant.

Sciendum est tamē qr greci cōfitētur spmscm esse filij sicut patris qr et apls dicit. Spm filij. et vitas i euāgelio. spm vitatis. Sz cū nō sit aliud spmscm eē pris vl filij: qz eē a pre vel filio ēt in h i eādez nobiscū fidei sniaz ouenire vidētur: licet in verbis dissentiant.

¶ Auctoritatibus grecorum ostendit spiritū sanctum procedere etiam a filio.

Vnde etiā quidam eorum catholici doctores itelligētes vnā eadēq; forte sniaz pdictoz verboz quib' dicit spūssanctus pcedere a filio et esse filij: pfessi sūt spiritūsanctū etiā pcedere a filio. Uñ athanasius (athanasius.) in simbolo fidei. Spūssanctus a pre et filio nō factus. nec creat'. nec genit'. sed pcedēs. Ecce spmscm apte dixit pcedere a patre et filio. Didim' etiā eoz maxim' doctor in li. de spūsancto. (didim') spmsanctū a filio pcedere dicit. Saluator inqt qui est veritas. Nō eni loquet a se metipso. Hoc est nō sine me et sine meo et patris arbitrio. qr insepabilis est a me et a patris voluntate. qr ex se nō est: sed ex patre et me ē Hoc eni ipsū qd subsistit et loqt: a pre et a me illi est. Itē. Spūssanct' qui ē spirit' veritatis spūsq; sapie nō pōt audire a filio loquente q nescit: cū hoc ipz sit qd pfectuz a filio. i. pcedēs de' de do. Spūs veritatz pcedēs avitate. osolator manās ex osolatione. Item Cyrill' (Cyrill') epis in epistola Nestorio directa ait. Spūs intelligitur p se hz qr spūs. est: et nō filius: hz tamen nō est alienus ab eo. Spirit' enim veritas nomiat: et pfluit ab eo sicut ex deo patre. Joannes quoq; chrys. in omel. quadā de expositione simboli sic ait. (Joan. chryso.) Iste est spiritus procedens de patre et filio: q diuidit dona ppria prout vult. Idem in alia omel. Credendum est spmscm pris esse et filij. Istū spmsanctuz dicim' patri et filio coequalez: et pcedētem de pre et filio. Hoc credite: ne colloqa mala corrūpant bonos mores. Ecce a doctoribus grecoz apta hēmus testimōia: quib' spūssanct' a pre et filio pcedere ondītur. Omis ergo lingua ofiteatur spiritūscm pceder a pre et filio.

Circa di. xj. qro vtrū spūssanct' pcedat a pre et filio? Qd non. (Di. xi.) dama. li. p' Spūm ex pre dicimus: ex filio vero nō dicim'. ¶ Itē in legenda scti andree dr qr spūssanct' pcedit a pre et pmanet in filio. ergo nō pcedit ab eo. ¶ Itez in qttuor ocilijs apud grecos celebratis vbi a sanctis prib' fides est sufficiēter explicata. dr spūssanctus pcedē a pre. nec fit ibi mentio qr pcedat a filio. g' videtur qr pcedat a solo pre. ¶ Item nihil tenēdum est vt articulus fidei qd expresse nō hētur in scriptura noui testamēti: sed ibi nō exprimit qr spūssanct' pcedat a pre et filio. igitur. ¶ Itez dilectio in nobis nō pcedit a verbo. qr noticia nō hz cāsalitatez respectu volitionis. ergo sir nec in pthotipo. ¶ Cōtra in symbolo niceno. ex pre filioq; pcedit. (Rńño) ¶ Itē atanasi' in symbolo. Spūssanctus a pre et filio. ¶ In ista qstiōe greci discordarūt a latis. sz qcqd sit de eis ex quo eccla catholica determiat eē tenēdū tāq; de subā fidei spūssanct' pcedē a pre. et filio sicut pz extra d sūma tri. et fide catholica. h' firmit tenēdū est. (Grecorum et lati. differentia) Ad hoc ē rō talis. Habēs pn^m pfectū pductiuū pus q; itelligat hēre pductū: pōt illo pn' pducē qn. s. pn^m ē ita pfectū qr nō depēdet a

passiuo

passiuo. nec pōt p aliqd impediri. filius hʒ volunta
tem que est pn̄ amoris adequati pductiuū. ⁊ hʒ ipʒ
vt p itelligit pducto actu volūtatis. ergo pōt eo pdu
cere. igit ⁊ pducit. Probatio minoris. gñatio ⁊ spi/
ratio hn̄t aliquē ordinem. ita q aliquo mō prius est
gñatio spiratione. In illo priori cōicatur genito ois
pfectio diuina ⁊ ita voluntas. ergo hʒ tūc voluntatē
vt priorē pducto p actū voluntatis. qꝛ ad hoc nō in/
telligit pductio aliqua pfecta p modū vel p actū vo/
luntatis. Assumptū de ordine pductionē pʒ ex ordi/
ne potentiaꝝ. sicut eni voluntas psupponit intellectū
in opando: sic in pducendo. pbat scdo. qꝛ qn̄ actus
primi habent ordinē in aliquo si vtrūqꝫ sit pfecte acti
uus habebūt etiā similē ordinē in eliciēdo act⁹ suos.
addidi etiā pfecte actiuus: ad excludēdū formā sbā/
lē. ⁊ qualitatē in corruptibilib⁹. vbi lʒ forma sbalis
sit actiua: ⁊ qlitas sit ⁊ forma sbalis sit prior qualita
te. nō qualitas hʒ actū suum prius. sed hoc est ex im/
pfectione actiuitatis forme sbalis. In patre aūt intel/
lect⁹ ⁊ voluntas sunt pfecte actiua ⁊ hn̄t ordinē quen
dam. qꝛ fecunditas intellect⁹ ɔstituit patrē. nō aūt fe/
cunditas voluntatis. igit illa fecūditas intellect⁹ ali/
quo mō prius habebit actū q̄ fecunditas volūtatis.
pʒ igit q spūsctūs pcedit a patre ⁊ filio. qꝛ in illo si/
gno originis in quo pater pducit actu voluntatis idē
est pn̄ pductiuū in patre ⁊ filio. ⁊ ideo filius eadeʒ
Ad ar. pductione pducit spūmsctū cum patre. ¶ Ad ar/
gumenta. Ad primū. auctoritas dam. in hoc nō reci
pit. qꝛ ipse fuit grecus. vel pōt dici q nō negat spūm
sanctū esse ex filio. sed negat hoc dici a grecis. qꝛ gre/
ci hoc non ɔfitent. ¶ Ad scdm cum dr q spūsctūs
pmanet vel qescit in filio: dico q hoc nō excludit qn
pcedat ab eo. qꝛ ⁊ fili⁹ dr manere in patre cū tn̄ pce/
dat ab eo. vel dr spūssanctus qescere in filio scdm si/
militudinē qua dicimus q amor amantis qescit ⁊ p/
manet in amato. ¶ Ad tertiū de quattuor ɔsilijs de
qb⁹ hētur in decreto. di. xv. ⁊ xvi. dico q̄ nō oia ad
fidē ⁊ amores spectantia fuerūt in illis quattuor ɔsi/
lijs determinata. Et lʒ in illis exprimat spūsctūs a patre
pcedere: nō tn̄ p hoc negatur pcedere a filio. ¶ Ad
quartū dico primo q satis exprimit in euāgelio ioan
nis pcessio spūssancti a filio cum dicit xp̄us. Ille me
clarificabit: qꝛ de meo accipiet. Scdo dico q xp̄um
descendisse ad inferna nō docet in euangelio. ⁊ tn̄ te
nendum est sicut articulus fidei. qꝛ ponit in simbolo
apostoloꝝ. Ita multa alia de sacramētis ecclesie nō
sunt expressa in euāgelio. ⁊ tn̄ ɔsuetudo vlis ecclesie
tenet ea vt tradita certitudinalr ab apostolis a spūsan
cto edoctis. iuxta verbū xp̄i dicentis discipulis. Ad/
huc multa habeo vobis dicere que nō potestis porta
re modo. Cū aūt venerit ille spiritus docebit vos oēʒ
veritatē. Multa etiā habent ex traditione vlis eccle
sie eodē spū edocte: qbus scdʒ Sco. in reportatis: est
adherendum vt articulis fidei. iuxta illud. Credo in
spūmsctūʒ sctāʒ ecclīā catholicā. Et Aug. Nō crede
rem euāgelio nisi ecclīa docuisset. Vn̄ diūsa symbola
diuersis tpib⁹ sūt edita ɔ diūsas hereses de nouo oriē
tes. ¶ Ad quītū de vbo nr̄o: Dico q illud ē ipfectio
nis i ymagie. qꝛ vbo nr̄o nō cōicat eadē nā cū mēte.
vbo aūt diuio cōicat nā pr̄is ⁊ eadē volūtas cū pr̄e.

a S Ecundo querit. Vtrū si spūsctūs nō pcederet a filio: posset stare distinctio realis ip̄i⁹ a filio. ¶ Ar q nō. boe q̄st. 2. di. xj.
tius de tri. Essentia ɔtinet vnitatē: ⁊ relatio multipli/
cat trinitatē. ergo nulla psona distinguit ab alia: que
relatiōe non refert ad aliam. sed si spūsctūs nō pce/
deret a filio non referret ad ip̄m. ergo. ¶ Cōtra. 5.
de trinita. ca. 17. apparet q spūsctūs nō est filius: ⁊
si exeat a patre qꝛ exit non quō natus: sed quō datus. Rn̄o. s.
¶ Hic est vna opio que dicit q si spūsctūs non pce tho. in
deret a filio nullomō distingueret ab eo. ⁊ hʒ pro se summa
duas rōnes. Vna ratio est ista. Relatio in diuinis aut parte. i.
distinguit scdm qdditatē aut scdm esse. nō scdm esse: q. 35.
qꝛ sic nō transit in essentiā. ergo scdm qdditateʒ. sed arti. 2.
scdm qdditatē tn̄ respicit oppm̄. ergo tn̄ distinguit
ab opposito. sed posita ista ypotesi nō essent in filio ⁊
spūsancto relationes opposite. ergo. Scda rō est ta/
lis. si relatiōes disparate possent sufficiēter distinguē
psonas. ergo cū tales due sint in pr̄e vt gñatio actiua
⁊ spiratio actiua. pr̄ esset due psone. ¶ Ad hoc ad/
ducit anselmus in libro de pcessione spūsscti dicēs q
in diuinis est vnitas: vbi nō obuiat aliq relationis op
positio. sed si spūssanctus nō pcederet a filio: relatio/
nes eoꝝ nō essent opposite. ergo eēt realiter vna pso/
na. ¶ Alia est opio Scoti ponens q̄ si p impossibi/ Opinio
le spūsctūs nō pcederet a filio: posset stare distinctio Scoti.
realis ip̄ius a filio. hoc est dictu q filiatio est suffici/
ens distictiuū filij a spūsctō. ¶ Pro quo sic ar. Quo
cunqꝫ formalr aliqd ɔstituit in eē. eodē distiguit. qꝛ
eodē est aliqd ens ⁊ vnū vnitate ɔuenienti tali entita
ti. Et si vnū. ergo indistinctū in se. ⁊ distictū ab alijs.
sʒ fili⁹ ɔstituit in eē psonali. filiatiōe igit ⁊ ea formalr
distinguit ab oi alia psona. ergo p īpossibile circūscri
pto quocūqꝫ alio maxime posteriori filiatiōe. rema/
nebit filius filiatiōe distinct⁹ psonaliter a q̄cunqꝫ pso
na. Assumptū pʒ. qꝛ filius nō ɔstituit in esse psonali
spiratiōe actiua: qꝛ illa ē cōis pr̄i ⁊ filio ⁊ nō sunt in eo
proprietates positiue alie q̄ gñatio passio ⁊ spiratio
actio. ¶ Rn̄det q formali cōstitutiuo nō distinguit
aliqd a quocūqꝫ: sed tn̄ ab illis qbus maxie ɔuenit ⁊
a qbus nō distinguit aliquomō nisi illo formali. Exē
plum. Hō rōnalitate nō distinguit a lapide. sʒ a spē/
bus aialis cū qbus maxie ɔuenit ⁊ a qbus in paucissi
mis distinguit: a lapide aūt distinguit aialitate: qꝛ la/
pis est inaiatus. ¶ Cōtra hoc ar qꝛ lʒ rōnalitas nō sit
totale distinctiuū hois a lapide cum p aialitatē etiā di
stinguant: est tn̄ eius sufficiēs distinctiuuʒ. Probat.
Illud est sufficiens distinctiuū aliquoꝝ: quo posito ⁊
secluso p intellectū quocūqꝫ alio: illa distingunt. sed
seclusa aialitate est distictio hois a lapide ⁊ a q̄cunqꝫ
nō rōnali p rōnalitatē: cum illa sint incōpossibilia. er
go rōnalitas est sufficiens distinctiuū ip̄oꝝ adinuicē.
Si cuʒ gñatio passiua ⁊ spiratio passiua sint incōpos
sibiles in eodē: qꝛ idem non pōt pduci duabus pdu/
ctionibus totalib⁹. erunt sufficiēs distinctiuum filij ⁊ Ad ar.
spūssancti secluso quocūqꝫ alio. ¶ Ad rōnē alteri⁹ p opp.

opinionis. Ad primã cũ dr̃ q relatio aut distinguit scdm qdditatẽ aut scdz esse. dico q scdm vtrũqz. qdditas enĩ relationis nõ põt esse sine esse ad aliud. qz intelligendo relationẽ sine esse ad aliud nõ intelligitur relatio sed absolutũ. ⁊ cũ dicit sic trãsit: ergo sic non distinguit. pñs nõ valet: qz trãsit scdm identitatem ⁊ manet formalr. Nec opz verã idẽtitatẽ esse formalẽ qz formalis rõ hu⁹ trãseũtis non est formalr rõ illius essentie in quaz trãsit. Et huic rõni formali competit qd est sibi ꝓpriũ. est aũt sibi ꝓpriũ distigui realr ab oi relatione tam opposita q̃ disparata ei incõpossibili. ⁊ ideo cum hoc q vere transit: vere manet q̃tũ sufficit ad distinctionẽ realẽ tan ab opposito relatiuo q̃ etiã a rl̃one disparata sibi incõpossibili. ¶ Ad scdm cũ dicitur de duab⁹ ꝓprietatib⁹ in pr̃e: rñsuz est distinctione 2. Nõ enĩ opz esse tantaz distinctionẽ ꝓductionuz actiuaz q̃ta est ꝓductionũ passiuaz qz incõpossibile est idẽ duab⁹ ꝓductionib⁹ oppositis ꝓduci ⁊ accipere esse. Nõ est aũt incõpossibile idẽ duab⁹ ꝓductiõib⁹ actis cõicare eẽ distictis ꝑsonis. ¶ Ad auc̃tez anselmi cũ dicit q in diuinis est vnitas vbi nõ obuiat rl̃onis oppõ: dico q verum est: qz in ꝑsonis distinctis sunt rl̃ones opposite: sed per hoc nõ negat qn sufficeret ad distinctionẽ personalez rl̃onũ dispatio: imo hoc videt expresse sentire in eodez libro versus finem vbi dicit q spũssãct⁹ nõ est filius. qz fili⁹ nascendo hz esse a patre: spiritussctũs nõ nascẽdo sed ꝓcedendo. ¶ Ad auc̃tẽ boecij: dico q rl̃o mltiplicat tri. distiguendo nõ tñ ab opp⁹ sz ẽt a dispata sibi incõpossibili.

¶ Utrũ spũssanctus prius vel plenius procedat a patre q̃z a filio. Di. xij.

I Tem querit cũ spũssanctus a patre ꝓcedat ⁊ a filio vtrũ prius vl̃ magis ꝓcesserit a patre q̃z a filio: quod nititur hereticus ostendere ita dicẽs. Si processit vtiqz spiritussanctus a pr̃e ꝓcessit vtiqz aut nato iaz filio: aut nõ nato filio. Si vero iã nato filio ꝓcessit: añ natus est filius q̃z processerit spũssanctus. Precessit ergo natiuitas filij ꝓcessionẽ spũssancti. Si aũt processit a pr̃e nõ genito filio: añ processit q̃z filius genitus fuerit. Argumẽtatio heretici

¶ Respõsio Augustini ad id quod primo q̃rebat scilicz an pri⁹ a patre q̃z a filio ꝓcesserit.

Augu. His ⁊ hmõi questionib⁹ magis laboriosis q̃z fructuosis rñdet Augu. in xv. lib. de trini. dicẽs. In illa summa tri. q̃ deus est: interualla tẽporuz nulla sunt p q̃ posset oñdi aut saltẽ requiri: vtrũ pri⁹ de pr̃e nat⁹ sit fili⁹: ⁊ postea de ambob⁹ ꝓcesserit spũssctũs Nunqd q̃ possum⁹ querere vtruz iam ꝓcesserat de patre spũssanctus quando natus est filius: an nõdũ processerat: ⁊ illo nato de vtroqz processit. Nõ possũt prius ibi ista q̃ri: vbi nihil ex tempe inchoat: vt ex ꝯsequenti perficiatur in tempore. Ideo qui potest intelligere sine tempore generationẽ filij de patre: intelligat sine tempore processionẽ spiritussancti de vtroqz. Ecce his verbis absoluta est q̃stio illa qua querebatur: vtrũ prius processerit spiritussanctus a patre q̃z a filio.

¶ Hic agit de eo quod scdo q̃rebat. s. an plenius vel magis ꝓcesserit a patre q̃z a filio.

Nunc tractandũ est quod secundo q̃rebat. s. an plenius vel magis ꝓcedat spiritussanctus a patre q̃z a filio. Ad qd dicimus. qz sicut nõ ante procedit a patre q̃z a filio. ita nõ pleni⁹ vel magis procedit a patre q̃z a filio. Augu. tñ in xv. lib. de trini. dicit q spũssctũs principaliter ꝓcedit de patre. Non frustra inquit in hac trinitate nõ dicitur verbum dei nisi filius: nec donũ dei nisi spiritussanctus. nec de quo genituz est verbum: ⁊ de quo ꝓcedit spiritussanct⁹ pricipialiter nisi de⁹ pater. Ecce audistis qz spũssanctus pricipaliter procedit a patre. Sed ne te hoc turbaret: ipse continuo ex quo sensu dixerit aperit dicens. Ideo addidi principaliter. qz ⁊ de filio spũssanctus ꝓcedere reperitur. sz hoc quoqz illi pater dedit nõ iam existenti: ⁊ nõdum habenti. Sed quicqd vnigẽito verbo dedit: gignendo dedit. Sic ergo eum genuit: vt etiaz de illo donũ cõe ꝓcederet. ⁊ spũssanctus spiritus esset amborum. Ecce exposuit ipsemet quõ spirit⁹ pricipalr ꝓcedat a patre nõ qz prius vl̃ magis ꝓcedat a patre q̃z a filio sz qz cuz ꝓcedat a filio: hoc ipm habet filius a patre. Quõ augu. dicit spũssctũ ꝓcedere a patre. Ex quo sẽsu dixerit pncipaliter ꝓcedere a patre.

¶ Ex eodem sensu etiam dicitur spiritussanctus proprie procedere a patre.

Ex eodem sensu etiã dicitur ꝓcedere ꝓprie de pr̃e. Unde Hiero. in expositiõe catholice fidei: niceniqz simboli ait. Credimus in spiritũsanctum qui de patre procedit proprie. Item spiritũsanctũ verum deũ inuenimus in scriptura: ⁊ de pr̃e esse proprie. Et ita de patre filius: ⁊ spũssctũs ꝓprie ⁊ vere de patre ꝓcedit. Ecce apte dicit spũmsanctuz proprie esse de patre ⁊ ꝓprie ꝓcedere a patre. Quod nõ est ita itelligẽdũ tãq̃z prius vel pleni⁹ a pr̃e ꝓcedat q̃z a filio: sz qz hoc hz pater a se: nõ ab alio: vt de ipso sit ⁊ ꝓcedat spũssctũs. Fili⁹ aũt nõ a se: sz a patre hoc hz: vt de ipso sit ⁊ procedat spiritussanctus. Hyero.

¶ Ex eodez sensu dicitur spiritussanct⁹ esse ꝛ mitti a patre per filium.

Hyla.

Forte etiā iuxta hanc intelligētiā dicit spūsscūs mitti p filiuz: ꝛ a patre esse per filiū. Vñ Hila. ad deū p̄rez de spūsancto ꝛ filio loquēs in .xij. li. de tri. ait. In spūsācto tuo ex te p̄fecto ꝛ p eū misso. Itez an tpa vnigenitu⁹ tu⁹ ex te nat⁹ manet: ita ꝙ ex te p eū spūssanct⁹ tu⁹ est: qḋ ꝛ si sensu nō pcipiā: tñ teneo in ꝯsciētia. In spūalib⁹ enī reb⁹ tuis hebes suz. Itē i eodē. Cōrua hāc oro fidei mee religionē. vt qḋ in regñationis mee simbolo p̄fessus sū sp obtineā te p̄rez. s. ꝛ filiū tuū vna tecū adorē. spm̄sctū tuū q ex te p vnigenitum tuū ē. p̄merear. Ecce apte dicit spm̄sctū a patre p filiū: ꝛ mitti: ꝛ eē: qḋ nō est intelligēduz q̄si a p̄re p filiū minorez mittat vel sit: sz q: ex p̄re ꝛ filio est: ꝛ mittit ab vtroq̄: sz hoc ipsuz hz filius a p̄re vt ab ipso ꝛ sit ꝛ mittat spūssanct⁹. Hoc ḡ voluit sig̃re. Hyla. distictionē faciens in locutiōe: vt oñderet in p̄re eē auctēm.

Hyla.

Inde est ēt ꝙ v̄itas oñdēs p̄rez eē auctorē p̄cessiōis q̄ p̄cedit spūs a filio: dixit in euāgelio. De p̄re p̄cedit cū ḋ p̄re ꝛ filio p̄cedat spūsscūs. Vñ Aug. in li. xij. de tri. q̄rit. Si ḋ p̄re ꝛ filio p̄cedit spūsscūs: cur fili⁹ dixit: de p̄re p̄cedit? Cur putas nisi q: solet ad eū referre: ēt qḋ ipsi⁹ ē: de quo ꝛ ipse est: sicut ait. Mea doctrina nō est mea sz ei⁹ q misit me. Si ḡ hic intelligit ei⁹ doctria quā tñ nō dixit suā sed p̄ris quāto magis illic intelligēd⁹ est spūsscūs de ipso p̄cedē vbi sic ait: de p̄re p̄cedit: vt nō diceret de me nō p̄cedit. A quo aūt hz filius vt sit de⁹: est enī de⁹ de deo: ab illo vtiq̄ hz vt ēt de illo p̄cedat spūsscūs. Et iō spūssanctus vt ēt de filio p̄cedat sic p̄cedit de p̄re: ab ipso hz p̄re. Quapp qui pōt itelligē in eo qḋ ait fili⁹. Sicut hz p̄r vitā in semetipso: sic dedit ꝛ filio vitā hēre in semetipso. nō sine vita existēti iaz filio vitā p̄rez dedisse: sed ita eū sine tpe genuisse vt vita q̄z p̄r filio gignendo ḋdit coeterna sit vite p̄ris q ḋdit. Intelligat ēt sic hz p̄r i seipso. vt ḋ illo p̄cedat spūsscūs sic ḋdisse filio: vt ēt de isto p̄cedat idē spūsscūs: ꝛ vtrūq̄ sine tpe. Ita ḡ dictū ē spm̄scm̄ ḋ p̄re p̄cedē: vt itelligat ꝙ ēt p̄cedit ḋ filio: ḋ p̄re eē ꝛ filio. Si enī qcqd hz ḋ p̄re hz fili⁹ ḋ p̄re hz vtiq̄ vt ꝛ ḋ illo p̄cedat spūsscūs: sz nulla ibi tpa cogitant que hēat p̄r⁹ ꝛ posteri⁹: q: ibi oio nulla sūt.

Nō cur fili⁹ dixit ḋ spiritūscō a p̄re p̄cedere cum ab vtroq̄ p̄cedat.

c

Circa distinctionē. 12. Quero vtr̄ p̄r ꝛ fili⁹ spirent spiritūsctūm inq̄tum oīno vnū vel inq̄tū aliquo⁹ distincti? Dist. 12.

Nō inq̄tū distīcti: probo: q: spūsscūs est cōis vnio seu nexus patris ꝛ filij. 6. de trini. Est aūt eoꝝ nexus inq̄tū p̄cedit ab eis: ergo p̄cedit ab eis inq̄tū distincti: cū nexus sit distinctoꝝ. ¶ Itē actio est suppositi. ergo pluriū suppositoꝝ nō est vna actio. pater ergo ꝛ filius nō p̄ducūt spūmsctūm inq̄tū sūt vnū. ¶ Itē si p̄ducāt inquantū vnū: aut ergo inquātum vnuz in essentia vel in p̄sona: vel in vi spiratiua? Non inquātū vnū in essentia: q: tunc spūssanct⁹ produceret se. cū sit vnū in essentia cum eis. Nec q̄tum vnū in p̄sona: cuz sint due distincte p̄sone. Nec inquātum vnū in vi spiratiua: q: tunc pater esset duo p̄in⁹ respectu filij ꝛ spūscti: pp duas vires p̄ductiuas in ipso respectu eoꝝ. ¶ Cōtra. 5. de tri. 17. Pater ꝛ fili⁹ sūt vnū p̄n̄m ad spūsctūz: sicut p̄r ꝛ filius ꝛ spūsscūs sunt vnū p̄n̄m ad creaturā: creatura aūt est tribus inquantū vnū nō inq̄ntū distincti. ¶ In ista q̄ōne planum est ꝙ pater ꝛ fili⁹ sunt vnū p̄n̄m spūssancti. Hoc declaratuz est in consilio gñali lugduñ. sub Grego. x⁰. vt pz. Extra de sūma trinitate ꝛ fide catholica: in sexto libro decretaliū. Ratio hu⁹ est ista. q: vt dictuz est distinctiōe p̄cedenti. Pater aliq̄ mō p̄r⁹ hz actū fecunditatis intellect⁹ q̄ volūtatis. In illo priori cōicatur filio fecūditas volūtatis eadē que est in patre. q: in illo signo originis in q̄ fili⁹ p̄ducit p fecunditatē intellect⁹. cōicatur sibi a patre qcqd sibi non repugnat. ꝛ ita fecunditas voluntatis. Et sic in alio signo origis qñ p̄ducit p̄sona spūssancti p actū fecūditatis scdē. s. volūtatis p̄ducit a p̄re ꝛ filio. vt ab vno p̄n⁹ p̄pter rōnē vnā principij p̄ductiui in eis. Sicut aūt si filius nō p̄ducit ab intellectu paterno vt actu intelligens est. ita ꝙ actualis intellectio sit formalis rō q̄ p̄r gñat filiū. vt dictū est di. 2. sic voluntas patris ꝛ filij vt actus volēs nō est p̄n̄m p̄ducendi spūssancti sz voluntas. vt act⁹ primus hñs obiectū diligibile sibi presens. s. essentiā diuinā. Spirat autē spūsscūs magis volūtate vt est eēntie diuine qḋ est obiectū infinitū q̄ vt est p̄ris vt patris vel filij vt filij vt obiecti. q: vt dictū est di. x. spūsscūs est amor infinit⁹ nō tantuz rōne volūtatis ifinite. sed etiā rōne obiecti ifiniti. Paternitas aūt vt paternitas nō est formalr̄ ifinita. ¶ Et si q̄rat. Nōne pater ꝛ fili⁹ sūt prius amātes essentiā in se q̄ spirent spūmsctūz. Rñderi pōt sicut dictū est pri⁹ di. vj. de p̄ductiōe filij quō pater aliquo⁹ prius intelligit q̄ filius gignat. ¶ Nō tñ sic ꝙ actualis itellectio p̄ris sit rō gignēdi filiū: sz memoria in p̄re. Ita posset dici de dilectiōe q̄ p̄r ꝛ filius formalr̄ diligūt: ꝛ de actu spirādi. Sic ergo p̄r ꝛ fili⁹ spirāt spūmsctūz volūtate inq̄tū oīno vna. q: ad rōnez principij p̄cise vt p̄n̄m nō reqritur nisi p̄fectio eius in se. ꝛ ꝙ habeat in p̄sona anteq̄ intelligat habere teriuz adequatū. Voluntas aūt oīno vna est in patre ꝛ filio ꝛ añ origie in eis q̄ itelligat hēre terium adequatū q: ambo sūt ispirati. i. nō spirati. Et iō volūtas in eis ē idē p̄n̄m p̄ductiuum respectu spiritusscti. Et sicut potētia gñatiua

est intellectus vt in supposito conuenienti. s. in psona in nascibili. vt dictū est distinctiōe. 7. sic potētia vel vis spiratiua est volūtas vt ē in psonis inspirātis. ¶ Cir ca pdicta oriutur quedā dubia. Primū si est volun tas vt actu volens nō est pn^m spūssancti quomō dicitur a ricardo. 3. de tri. pr 7 filius pducūt spūsctū vo lūtate mutua 7 ccordi. ¶ Rñsio. Hoc pōt tripliciē intelligi. pº q dicunt spirare volūtate mutua. qz vo luntas nō est pn^m primū spūscti nisi vt in duobus. Scdo dicunt spirare voluntate mutua. i. volūtate q pater 7 filius in actu primo nati sūt mutuo se diligē. Tertio dicunt spirare volūtate mutua seu dilectiōe i q̄ꝫtum mutua ipsoꝝ dilectio psupponit spiratiōi spi ritussancti. lz nō sit rō spirandi. 2^m dubiū est. vtrum pr 7 filius debeāt dici duo spirātes vel duo spirato res. ¶ Rñdeo q sicut cedit q pat 7 filiº creant vel sunt creātes. nō tñ q sunt duo creatores: sic pr 7 fili us sunt duo spirātes: nō aūt duo spiratores. Cuiº rō est. qz adiectiuū trahat id qd eius. dpendētiā termi nat. 7 ideo terius numeralis additº sbtiuo dsignat eº sigūi numerari. 7 sic dicendo duo spiratores: dsigna retur vis spiratiua numerari in suppositis Nō sic di cēdo duo spirātes. qz vtrūqz adiectiuū est eque depē dens. ideo neutrū trahat dependētiā alterius: sed am bo depēdēt ad tertiū. s. psonā vl supp^m. 7 sic duo spe rantes dicunt duo supposita vel due psone que spi rant. Et si arguat. sequit spirans. ergo spirator. igit sequit duo spirātes. ergo duo spiratores. qz sicut sin gulare isert singulare: ita plurale isert plrale. Rñ deo q iste modus arguendi tenet in creaturis gratia mā e: vbi ad plificationez añtis seqt plificatio cñtis. vt ad plificationē hois seqt plificatio aialis Non sic in pposito. qz lz sit plaritas suppositoꝝ spirantiū: est tñ vnitas pricipij spiratiui. Si autē aliqū inueniat in doctorib^9 antiqs q pr 7 filiº sint duo spiratores: opz exponere. i. duo supposita habētia vi spiratiuā. Au ctoritates eni sanctoꝝ nō sp sunt vere de pprietate ser monis ideo sunt exponēde vt dicit magr. ¶ 3^m dubi um est. vtrum pat 7 filius spirent oino vniformiter. ¶ Ad qd dico q sic. cuz sit in eis vna vis spiratiua. vnde patris ad filiū nō est ordo gñis i pducendo spi ritūsanctū. sicut nec in pducendo creaturā: sed in eo dem signo nature pducūt scdm scoti. 8. q. quoli. cō dem signo ordine originis. bene tñ est ordo originis in ha plexo ordine originis. bene tñ est ordo originis in ha bendo pn^m qz pr prius origine hz pn^m pductiuū q filius cū habeat a se. filiº autē ab alio. 7 hoc mō dicit esse in patre auctoritas: 7 in filio sbauctoritas. Sic et dicit spūssanctº a pre pncipalr pcedere. scdm augu. 15. de trini. hoc et mō dicit spūssanctº pprie a pre. pce dere. scdz hiero. qz. s. pr nō hz ab alio viz spiratiuā. Ille nanqz tantū dr pprietariº qui in hūdo rem non dependet ab alio Ad argº. Ad pm dico q spūsctūs est nexus p iis 7 filij in q̄ꝫtū nectunt in ipso sicut i cōi pducto. ē ät cōe pductū ipsoꝝ in q̄ꝫtū sūt vnū. ¶ Ad scdm dic o q pluriū suppositoꝝ sunt plres actiōes qñ plificat in eis id qd est rō agendi. vis aūt spiratiua nō plurific at in pre 7 filio. ¶ Ad tertiū dico q pat 7 fi lius pd ucūt spūsanctū in q̄ꝫtū sunt vnū in vi spiratia

dubitat

dubitat

dubitat

lz aūt in pre sit duplex secūditas: nō tñ seqtur q sint duo pnº pductiua sicut nec dr aliqs plres sciētes. lcz hēat plres scias sz ad hº reqrit numerº suppositoꝝ.

¶ Quare spiritussanctus cum sit de substan tia patris non dicatur genitus vel filius: sed tantum pcedens. Di xiij.

P Ost hec considerandū est q̄ꝫtum a talibus quales nos sumº intelligi pōt: cum spiritussanctus procedat de patre: 7 sit de substantia patris: cur nō dicat esse na tus: sed potius pcedere: 7 cur nō dicatur fili us? Quare autem spiritussanctus nō dicatur vel sit natus: 7 ideo nō sit filius: Augu. osten dit. in. xv. lib. de trinitate ita dicens. Si spūs sctūs filius diceret: amborū vtiqz filius dice ret: qd absurdissimū est. Filius qppe nullus est duoꝝ nisi patris 7 matris. Absit aūt vt in ter deū patrem 7 deum filiū tale aliqd suspi cemur. Absurdissime ergo filius diceret am boꝝ. i. pris 7 filij. Amborū enim filº diceret: si euz ambo genuissent: qd abhorret oium sa norū sensus. Nō ergo ab vtroqz est genitus: sed pcedit ab vtroqz amboꝝ spūs. His ver bis ostēditur: cur spūssctūs cum sit de patre: non tamen dicatur genitus vel filius. Augu.

¶ Cuz spiritussanctus non dicatur genitus cur filius dicatur procedere.

Cum autez spūssctūs nō dicatur genitº tātuz pcedēs: qri solet: cur filius nō dr tm genitº: sz 7 pcedēs? Sicut ipe i euā gelio Johis ait. Ego ex deo pcessi vel exiui: 7 veni in mūdū. Non ergo tm spūssctūs pce dit a pre: sz etiā filiº. Ad qd dicimº q cū vter qz pcedat a pre: dissimiliter tñ. Nā spūssctūs vt ait Aug. i. v. li. d trini. pcedit a pre: nō quō natus: sz quō datus vel donū. Filiº aūt pces sit nascendo: exijt vt genitus. Ac p hoc illud eluce scit: vt pōt. s. cur spūssctūs etiaz nō sit fi liº: cū 7 ipse a pre exeat. Jdō scz nō dicit filius: qz neqz natº ē sicut vnigenitus: neqz sctūs vt p dei gratiā in adoptionē nasceret sicut nos. Augu.

¶ Qd nō pōt distingui a nobis inter genera tionem filij 7 pcessionē spūssancti.

Inter generatione vero filij 7 pcessi onē spūscti: dū hic viuimº disti guē nō sufficimº. Vñ Aug. Maximino pmis sam qstionē refricāti. scz qrenti cur spūssctūs nō diceret filius: cū de patris eēt sba. rñdens sic ait. Queris a me si de sba patris est filius Cō ma ximini.

de sba

Respõ. Aug. Quõ pr ẽ auctor pcessio nis filij

de sba patris est etiã spũssanctus:cur vnus fi lius sit:⁊ alius nõ sit filius? Ecce rñdeo : siue capias siue nõ capias. De patre est fili⁹: de pa tre est spũsscĩus:sed ille genit⁹est:iste pcedẽs. Ideo ille fili⁹est patris de quo est genit⁹. Iste aũt spiritus est vtriusqꝫ:quoniã de vtroqꝫ p cedit.sed iõ cũ de illo loqueref ait. De patre p cedit.quoniã pater pcessiõis eius auctor est: q talez filiũ genuit:⁊ gignẽdo ei dedit:vt etiã de ipso pcederet spũsscĩus. Nam nisi pcede/ ret etiã de ipso nõ diceret discipulis. Accipite spũmscĩũm.cunqꝫ insufflando daret : vt a se quoqꝫ pcedere signs:apte ostenderet flando: q spirãdo dabat occulte. Quia ergo si nasce/ ref:nõ tantũ de pře:nec tantuz de filio:sed de ambob⁹ vtiqꝫ nasceref:sine dubio filius dice/ ref amboꝝ:ac p hoc qꝛ fili⁹amboꝝ:nullo mõ eẽt:nõ oportuit nasci eũ de ambob⁹. Amboꝝ ũ est ergo spũsscĩus procedendo de ambobus.

¶ Hic dicit q ñ valet iter illa duo distiguẽ.

Quid autẽ inter nasci ⁊ pcedere inter sit de illa excellentissima nã lo/ quens explicare qs põt? Nõ oẽ qð pcedit na scitur: qͣuis oẽ procedat qð nascif. Sicut nõ oẽ qð bipes est:homo est : qͣuis bipes sit ois q hõ est. Hoc scio:distinguere aũt inter illam gñatiõnẽ ⁊ hãc pcessionem nescio. nõ valeo. nõ sufficio:ac per hoc qꝛ ⁊ illa ⁊ ista est ineffa bilis. Sicut ppheta de filio loquens ait. Ge/ nerationẽ eius quis enarrabit. Ita de spiritu sancto verissime dicitur.processionẽ eius qs enarrabit. Satis sit ergo nobis quia non est a seipso filius sed ab illo de quo natus est.nõ est a seipso spiritussanctus:sed ab illo de quo procedit. Et quia de vtroqꝫ procedit sicut iaz oñdim⁹. De spũscĩõ quõ ipe de deo sit:nec tñ ipse fili⁹ sit:quoniã pcedẽdo nõ nascẽdo legif eẽ de deo:iã supi⁹quãtũ visũ est disputauim⁹.

¶ An spiritussanctus debeat dici i genitus.

Nunc considerandũ est cũ spiritussan ctus nõ sit genit⁹:vtrũ debeat di/ ci ingenitus. Ad qð dicimus spũmscĩũm nec

Aug. genitũ nec ingenitũ debere dici. Vñ Aug. ad Orosiũ ait. Spũmscĩũm nec genitũ nec inge nitũ fides certa declarat.qꝛ si dixerimus inge nituz:duos patres videbimur affirmare. Si aũt genitũ:duos filios credere culpamur. Si cut eni solus filius dr̃ genit⁹:ita ⁊ solus pr̃ dr̃

Aug. ingenitus eo q ab alio nõ sit. Unde Aug. in. xv. lib. de tri. Pater ingt solus nõ est de alio: ideo solus appellaf ingenit⁹:nõ qdem in scri pturis:sed in ꝯsuetudine disputantiũ:⁊ de re tanta sermonẽ qualẽ valuerint pferentiũ. Fi/ lius aũt de patre nat⁹est. ⁊ spũsscĩus de pře pri cipalr:⁊ cõiter de vtroqꝫ pcedit. Ideoqꝫ cuz spũmscĩũz genitũ nõ dicam⁹: dicere tñ igeni tũ nõ audem⁹: ne in hoc vocabulo vel duos pr̃es in illa trinitate vel duos q nõ sũt de alio qspiã suspicef. Ecce his verbis apte ostendit spũmscĩũm nec genitũ nec igenitũ debẽ dici.

¶ Q; Hieronymus dicit spũmscĩũm inge/ nitum:quod videtur predictus aduersari.

Hiero. Hieronymus tñ in regulis dif finitionũ ꝯ here ticos dicit spũmscĩũm igenitũ eẽ his verbis. Spũsscĩus pater nõ est:sed ingenit⁹atqꝫ infe ctus. Pater nõ est:qꝛ patris est:⁊ in pře est p/ cessionem hꝫ ex patre ⁊ nõ natiuitatẽ. Filius aũt non est:qꝛ genitus non est. Ecce his ver/ bis dicitur spũsanctus esse ingenitus:qð vi/ detur aduersari premissis verbis Augustini.

¶ Determinatio fm diuersas acceptiones dicit eos locutos.

Sed vt istã que videf repugnãtiã de me dio abigamus. Dicim⁹ q Hierony mus aliter accepit nomẽ ingeniti:⁊ alr̃ Aug. Accepit eni Augu. ingenitũ q vel qð de alio nõ est. ⁊ fꝫ hoc de solo patre dr̃. Hieronym⁹ vero igenitũ dicit nõ genitũ. ⁊ fm hoc de spũ scĩõ põt dici:cum spũssanctus nõ sit genitus.

¶ Ex verbis Hieronymi ostenditur ex quo sensu dixit spiritumsanctum ingenitum.

Quod autẽ hieronymus ita accepit: ostendit ex verbis suis qb⁹in eodẽ tractatu vtitur faciens talem diuisionẽ. Oẽ qð est. aut ingenitũ est. aut genitũ. aut fa/ ctum. Est ergo qð nec natũ est nec factũ: ⁊ est qð natũ est ⁊ factũ nõ est:⁊ est qð nec natum est nec factũ est:⁊ est qð factũ est:⁊ natum nõ est:⁊ est quod factũ est ⁊ natũ est ⁊ renatũ est: ⁊ est quod factũ est ⁊ natũ est renatum nõ est. Nunc prepósitoꝝ singulis rebus subsistenti/ am destinemus. Quod ergo nec natũ nec fa/ ctũ est:pater est:non enim ab aliquo est. Qð aũt natũ est ⁊ factuz nõ est filius est:qui a pa/ tre genitus est nõ factus. Qð iter nec factuz nec natuz est spũssanctus est q a pře procedit. Quod etiã factũ est ⁊ natũ nõ est:celũ ⁊ terra

Diuisio hec vno tãda est diligent

cetera insensibilia sunt. Quod aut factu et natum et renatu est: ho est. Quod vero factum est et natu est: et renatu no est: aialia sunt. Ecce his verbis ondit Hieronymus se ingenitum accipe no genitu. Aliter eni non esset pmissa diuisio vera. s. oe qd est. aut ingenitu est aut genitum. aut factum. Atq in diuisioe huius psecutioe: in assignatioe ingeniti vbiq ponit non natu.

Di.13. Circa distinctione. 13. Quero vtru productio spussancti sit gnatio. Et af q sic. Generatio in creaturis distinguit ab alijs mutationibus p hoc qd est ad sbam seu q p eam aliqd pducit in esse: sed spiratioe pducit spussctus in ee diuio. ergo e gnatio. Cotra Aug. v. de tri. ca. 17. spussctus procedit a patre et filio non quo natus sed quo datus.

Rnsio. In hac qone sunt varij modi dicendi. qbus obmissis: dico scdm bonaue. ric. et Sco. q gnatio et spiratio seipsis formalr distigunt qd ex hoc pz. q sicut in creaturis dne vltime qbus species et indiuidua pstituunt distignnt seipsis: sic relationes pstitutiue diuinaz psonaz sut seipsis formaliter distincte: ita q impossibile est gnatione esse spiratione circunlocuto quocuq alio tota enim ratio formalis vnius: no est eadem toti formali roni alterius. Et si obijciat. Emanatioes no sunt a se. ergo non distingunt a se. pna pbat. q a quo hz aliqd entitatez ab illo hz vnitate: cum vnitas sit passio entis. Rndeo q dne specifice no sunt effectiue a se. tn seipsis formaliter distingunt. et sic in pposito dico q emanationes lz no sint a se: distingunt tn seipsis formaliter.

Ad ar. Argum ast bene pbat q distingunt principiatiue seu originatiue a suis principijs. s. intellectu et voluntate. Ad argm in oppm dico q no qcuq pductio ad sbaz terminata est gnatio. lz ad hoc q sit gnatio opz q sit productio p modu nature: q gnatio est opus nature scdm dam. Vn si voluntate mea possem pducere hoiem. talis pductio non esset gnatio: sicut nec pductio ade dr gnatio: q ergo spiritussanctus exit non quo natus sed quomodo datus. eius productio non est gnatio.

Quod gemina est pcessio spussctI. Di.xiiij.

p Reterea diligeter anotandu est. q gemina est pcessio spussctI. eterna videlz q ineffabilis est: q a patre et filio eternaliter et sine tpe pcessit. et tpalis q a pre et filio ad sctificada creatura pcedit. Et sicut ab eterno coiter ac fil pcedit a patre et filio: ita et in tpe coiter et simul ab vtroq pcedit ad creaturam no diuisim a pre in filiu: et a filio ad creatura.

Augu. Vn Aug. in. xv. li. de trini. ait. Spiritus sanctus no de patre pcedit in filiu: et de filio pcedit ad sanctificada creatura: sed simul de vtroq procedit: qzuis hoc filio pater dederit vt sicut de se: ita etiam de illo procedat.

De tpali processione specialiter agitur.

De tepórali aut processioe Beda in omelia dnice prime post ascensione ita loqtur. Cum gratia spussancti daf hoibus: profecto mittif spus a patre. mittitur et a filio. procedit a patre. procedit et a filio: q et eius missio est ipsa pcessio. His verbis aperte ostendit donatione gratie spussancti dici processione vel missione eiusde. Sed cum donatio vel datio no sit nisi teporalis: constat q et hec pcessio siue missio temporalis est hac quoq temporalem spiritussancti pcessione Aug. in. xv. lib. de trini. insinuat dicens spumsanctu processisse a xpo quado post resurrectione insufflauit in discipulos his verbis. Cu resurrexisset xps a mortuis: et apparuisset discipulis. insufflauit et ait. Accipite spiritumsanctum: vt etiam eum de se procedere ostenderet: et ipse est virtus que de illo exibat. vt legitur in euagelio: et sanabat omnes. Et vt ostenderet hac processione spiritussancti no esse aliud q donatione vel datione ipsius spiritussancti: addit. Post resurrectionez dns Jesus bis dedit spiritumsanctu. semel in terra pter dilectionem pximi. et iteru de celo pter dilectionem dei: q p ipm donu diffundit charitas in cordibus nostris: qua diligimus deu et pximum.

Quod aliqui dicunt ipsum spiritumsanctum non dari sed dona eius.

Sunt aute aliqui qui dicunt spiritumsanctum ipsum deu non dari. sed dona eius: que no sunt ipse spiritus. et vt aiunt spiritus sanctus dicitur dari: cum gratia eius: que tame no est ipse: datur hominibus. et hoc dicunt Bedam sensisse in superioribus verbis quibus dicit spiritumsanctum procedere cu ipsius gratia datur hominibus. tanq non ipsemet detur sed gratia eius. Sed q ipse spiritus sanctus qui deus est. et tertia in trinitate persona detur: aperte dicit Aug. in. xv. lib. de tri. ita dicens. Eundem spiritumsanctu datu cum insufflasset Jesus. de quo mox ait. Ite baptizate omnes gentes in nomine patris et filij et spussancti. ambigere non debemus. Ipse est ergo q etia de celo datus est die penthecostes Quo ergo deus no est q dat spumsctum. imo quatus est deus q dat deum. Ecce his verbis apte dicit spumsctum ipm. s. deum dari hominibus a patre et a filio. Et q ipse spussctus q deus est:

Quod ipse spiritussanctus q deus est datur et mittit.

Augu.

deus est: ac tertia in trinitate psona: nobis de tur nostrisq; infundat atq; illabat metibus: aperte ondit ambro. in. i. li. de spusctō dicens. Amb. Licet multi dicatur spus. q: legit. Qui facit angelos suos spus: vnus est tamē dei spirit⁹. Ipsum ergo vnu3 spum: et apostoli et pphete sunt cōsecuti. sicut etiā vas electionis dicit: q: vnū spiritū potauimus. quasi eū q non queat scindi: sed infundat animis: et sensib⁹ illabat: vt secularis sitis restringat ardorē: q spus sanctus non est de substantia rer corporaliū: nec de substātia inuisibiliū creaturarū. His verbis aperte dicit spiritūsanctu3 ipsum. qui creatura nō est: infundi mētibus nostris. Itē in eodem. Ois creatura mutabilis est. sed nō mutabilis spusctūs. Quid autē dicere dubitē. q datus est et spusctūs: cum scriptu3 sit. Charitas dei diffusa est in cordib⁹ nostris p spiritū sanctū q datus est nobis. Qui cū sit inaccessibilis natura: receptibilis tamē ppter bonitatem sua3 nobis est complens virtute omnia. sed qui solis participet iustis. simplex substātia. opulens virtutibus. vnicuiq; psens. diuidens de suo singulis et vbiq; totus. Incircun scriptus ergo infinitus spusctūs q discipulorū sensus separator infudit: quē nihil potest fallere. Angeli ad paucos mittebantur: spusctūs aūt populis infundebat. Quis ergo dubitet: quin diuinū sit qd infundit simul pluribus nec videtur? Unus est spusctūs q datus est oibus: licet separatis apostolis. Et hic aperte dicit Ambro. q spusanctus q est substantia simplex cū sit vnus dat pluribus. Alia quoq; auctoritate hoc idē astruit. s. q spiritussanct⁹ q est equalis filio hominibus detur. Ait eni3 Aug. Aug. de verbis apostoli sic. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris p spiritūsanctum q datus est nobis. a quo datur? ab illo q dedit dona hoibus: que dona? spiritūsanctum: q tale dat donum qualis est ipse. Magna est misericordia eius. donū dat sibi equale. quia donum eius spiritussctūs est. Premissis et alijs pluribus auctoritatibus apte monstratur q spiritussanctus equalis patri et filio nobis datur: nec ideo tamē minor est patre et filio. Unde Augu. in. iiij. lib. de trini. ait. Non ideo inquit minorem spiritumsanctum: quia et eum pater misit et filius arbitrandum est.

¶ An viri sancti et ecclesie plati dēt vel dare possint spūmsctū3. q nō dant hic ondit de⁹.

Hic querit vtrum et sancti viri dent vel possint dare alijs spiritumsanctum. Quē si alijs dant: cū eius donatio supra sit dicta pcessio: videt ab eis procedere spūsanct⁹ vel mitti. Sed creator a creatura nō mittitur vel procedit. Restat ergo vt spūsanctum ipsi nō dent nec possint dare. Unde Aug. in. xv. lib. de trinitate. Non aliqs discipulor xpi dedit spiritūsanctū. Orabāt qppe vt veniret in eos qbus manū imponebāt: nō ipsi eū dabāt. Quem morem in suis prepositis etiam nunc seruat ecclesia. Deniq; et simon magus offerens apostoli pecuniam non ait. Date mihi et hanc potestatem vt dem spiritumsanctum: sed cuicūq; ingt imposuero manus: accipiat spiritūsanctum. Quia nec scriptura superius dixerat. Uidens autem Simon quia apostoli darent spiritūsanctu3: sed dixerat. Uidens autē Simon quia p impositionem manuum apostolor daretur spiritussanctus. Ecce his verbis ostendit Augustini nec apostolos nec alios eccřie platos dedisset vel dare spūsctū3.

¶ Qr nō possunt dare spūmsctū3 hic docet.

Et quod plus est nō posse etia3 dare dicit in eodē li. subdēs. De xpo scriptū est q accepit a patre pmissionem spūssancti: et effuderit: in quo vtraq; nā monstrata est: humana. s. et diuina. Accepit quippe vt homo: effudit vt deus. Nos aūt accipere qdē hoc donu3 possumus p modulo nostro. Effundere vero sup alios nō vtiq; possum⁹: s3 vt hoc fiat: deū sup eos a quo id efficit inuocam⁹. His verbis expsse dicit nos spūmsctūm non posse super alios effundere. i. alijs dare.

¶ Quod videtur contrarium.

Sed huic videtur contrarium qd apostolus ad Galath. de se loquēs ait. Qui tribuit vobis spiritu3 et operatur virtutes in vobis. Ecce euidēter dicit se tribuisse spūm. S3 itelligēdū est hoc dixisse apostolu3: nō q: haberet potestatē et auctoritatē dandi spiritū sanctū: sed q: ministeriū habuerit in quo dabat a deo spūsctūs. Ut eni Aug. sup eunde3 locū exponēs illud apostoli verbu3. Ab apostolo pdicata est eis fides: in qua predicatiōe aduētū et psentia3 spūsctī senserant. sicut illo tēpore in nouitate inuitatiōis ad fidē etiā sensibilibus miraculis psentia spiritussancti ap- Determinatio

parebat:vt in actib⁹ apostoloꝝ legit. Aperte hic ostendit quõ illis spiritũsanctũ apostolus tribuerit. Non vtiqȝ ipsum mittẽdo in eos sȝ predicãdo eis fidẽ xpi: quã illis recipiẽtibus ꝙ spũsſctũs in eis esset aliqbus signis visibilibus monstrabatur. Nõ ergo homines quãtũcunqȝ sancti dare possunt spiritumsanctum.

Dis.14 c Circa distinctionẽ. 14. Quero vtruȝ spũsſctus det creaturẽ itellectuali. ¶ Rñdeo ꝙ sic. iuxta illud Pauli ad rom. Charitas dei diffusa est in cordibus vestris p spũmsctm q datus est nobis. vñ vere dat spũssanctus. nõ tantũ donũ sibi appropriatuȝ. Et rõ est. qȝ dare spũmsctũm creature itellectuali. est facere ꝙ ipsa habeat facultatẽ fruendi eo. hãc aũt facultatẽ hȝ creatura rõnalis p charitatẽ. ⁊ ideo cũ sibi dat donuȝ charitatis: vere sibi dat spiritussctus. ¶ Quãuis eni ante istud donũ esset in ea psona spũssancti p eẽntiam: qȝ vbiqȝ est: tñ ipsa creatura nõ habebat facultatem fruendi eo. sicut si hõ paup haberet alicui⁹ diuitis pecuniã in domo sua nõ ppter hoc diceremus ꝙ haberet illã pecuniã sicut rem suaȝ. Vñ nõ obstãte ꝙ illa pecunia psens erat in domo paupis. posset tñ sibi dari de nouo a diuite. quo facto: nõ tantũ haberet eam p solã eius presentiã: sed haberet eam sicut rem suã. Sic spũs. s. fit p eẽntiã psens oi rei. qȝ tñ petõr nõ hȝ facultatẽ fruẽdi eo. ideo sibi dat cũ donũ charitatis ei infundit. hoc aũt fit effectiue a deo. A viris vero sctis p orãtões ipetrando vel sctã ministrãdo.

Nota exem.

¶ Vtꝝ spũsſctũs a seipso det. Di.xv.

b Ic ɔsiderandũ est: cũ spũsſctũs det hoibus a patre ⁊ filio qd est ipm tpaliter pcedere ab vtroqȝ vel mitti. vtrũ etiaȝ a seipso detur? Si datur a se: ⁊ procedit vel mittitur a se. Ad qd dicimus: qȝ spũssanct⁹ ⁊ deus est: ⁊ donuȝ siue datũ: ⁊ ideo dat ⁊ dat. Dat qdeȝ inqȝtum deus: ⁊ dat inqȝtũ donũ. Cum aũt donatio siue datio spũssancti sit operatio dei: ⁊ cõis sit ⁊ indiuisa opatio triũ psonaꝝ. donat itaqȝ spiritussctũs nõ tñ a pře ⁊ filio. sed etiã a seipso.

Augu. Unde Augu. in. xv. li. de tri. dicit. ꝙ seipsum dat sicut inquit corpus carnis nihil est aliud qȝ caro: sic donũ spũssancti nihil est aliud qȝ spũssanctus. Intãtũ ergo donũ dei est: inqȝtũ datur eis qbus datur. Apud se aũt deus est: ⁊ nemini datur. qȝ deus erat patri ⁊ filio coeternus anteqȝ cuiqȝ daretur. nec quia illi dant ⁊ ipse datur: ideo minor est illis. Ita enim dat sicut dei donũ. vt etiã seipsum dei sicut deus. Non enim dici potest nõ esse sue potestatis. de quo dictuȝ est. Spũs vbi vult spirat. Ecce aperte dicit ꝙ spũsſctũs seipsum dat. Si eniȝ spũssanctus seipsum dare nõ potest ⁊ eum pater dare potest ⁊ filius. potest itaqȝ pater aliquid ⁊ filius: qd non potest spũsſctus. Item. Si pater ⁊ filius dant spiritũsanctũ: nec ipse dat aliqd. ergo pater opatur ⁊ filius: qd non opatur spũsſctus. Dat ergo spũsſctũs seipsuȝ Si aũt seipsum dat tunc ⁊ a seipso procedit ⁊ mittit. Qd vtiqȝ veꝝ est. Nam processio tpalis spiritussancti vel missio ipsius est donatõr ⁊ ipsa dei operatio. Procedit ergo spũsſctũs temporaliter a se: ⁊ mittitur a se. qȝ datur a se.

¶ Non est mirum si spũssanct⁹ dr̃ mitti vel pcedere a se. cũ etiã filius dicatur mitti a se.

Ne autẽ mireris ꝙ spũsſctũs dr̃ mitti vel pcedere a se. Naȝ ⁊ de filio dicit Aug. in. ij. li. de trini. ꝙ non tantũ a patre missus est: sed etiaȝ a seipso ⁊ a spũsctõ. Augu. qrens quõ filius vel spũssanct⁹ sit missus: cuȝ vterqȝ sit vbiqȝ tanqȝ deus? Nã vterqȝ inquit Aug. legit missus. De spũsancto eni legitur. Quem mittet pater in noie meo. Et iteꝝ: Si abiero mittã euȝ ad vos. Et filius de se dicit. Exiui a pře: ⁊ veni in mũdũ. Et apl'us dicit. Misit deus filiũ suũ. In ppheta aũt scriptuȝ est ex psona dei. Celum ⁊ terra⁹ ego impleo. Itaqȝ vbiqȝ deus est: vbiqȝ ergo est fili⁹ vbiqȝ etiam est spũssanctus. Illuc ergo missus est filius ⁊ spiritussanctus vbi erant.

¶ Quõ intelligenda sit missio vtriusqȝ.

Quocirca qrẽdũ est quõ itelligat missio filij vel spũsſcti. Pater eni solus inqt Aug. in eodẽ: nusqȝ legit missus: sed filius ⁊ spũssanct⁹. Et de filio primo videamus quõ missuȝ eũ apostolus dicat? Misit deus filiũ suũ factuȝ ex muliere. vbi satis oñdit eo ipso missuȝ filiũ quo factũ ex muliere. Proinde mitti a pře sine spũsctõ nõ potuit. qȝ pater itelligit misisse eũ cũ fecit ex femina. qd vtiqȝ nõ fecit sine spũsctõ. Ecce hic dicit filiũ missuȝ a patre ⁊ spiritusanctõ. Augu. Primo de missiõe filij

¶ Qd a spiritusancto filius sit missus auctoritatibus confirmatur.

Et ꝙ a spiritusancto fili⁹ sit missus: vt ait Aug. in eodẽ. auctoritatibus ɔfirmat. Ipse xps dicit p Isaiam. Nũc misit me dominus ⁊ spiritus eius. De hoc Ambro. in li. ij. de spũsancto ita ait. Quis ẽ q dicit. Me misit dominus ⁊ spiritus eius: nisi q venit a patre vt saluos faceret peccatores. i. christus. ergo ⁊ pater filium Ambro.

Idē in eodē. lium misit & spūsctūs. Idem in eodē. Datus est a patre vt Isa. dicit. Puer nat⁹ est nobis. & filius datus est nobis. Datus est audeo dicere & a spiritu: qꝛ & a spiritu missus ē. Dicit. n. filius dei. Spiritus dñi sup me: ꝓpter quod vnxit me euangelizare paupibus misit me: p̄dicare captiuis remissionē &c̄. Quod cū de libro Isaie legeret: ait in euāgelio. Hodie completa est hec scriptura in aurib⁹ vestris: vt de se dictū esse signaret. Bene autē dixit sup me qꝛ quasi filius hois & vnctus est & missus ad predicandū. Nam ſm diuinitatē nō sup christuz est spūs: sed in xp̄o. Ecce his verbis ostēdit Ambro. filiū esse missum & datum nobis: non tm̄ a patre: sed etiam a spiritusancto.

¶ Qꝫ filius sit datus etiam a seipso.

Deinde ostendit esse datū etiā a seipso: ita dicens in eodē lib. Cū non diffinitū fuerit p ꝓphetam a quo dat⁹ est filius: ostendit datus grā trinitatis: vt etiā ipse filius se dederit. Ecce hic dicit q̄ fili⁹ se dedit: qꝛ trinitas eum dedit. Si aūt filius a se datus est: a se ergo missus est. & a se processit. Et hoc vtiqꝫ verum est & ꝯcedi oportet: cuz eius missio sit diuina operatio.

¶ Qꝫ filius sit missus a se.

Aug. **Quod** aūt a se mittat Aug. astruit in li. ij. de tri. dicens. Forte aliqs cogat vt dicamus etiā a seipso missuz eē filiū: qꝛ & Marie ꝯcept⁹ & partus operatio trinitatis est. Sed inqt aliqs: quō pater euz misit: si ipse se misit? Cui rñdeo querēs vt dicat. quō euz pr̄ sctificauit: si & ipse se sctificauit? Vtrūqꝫ eni dñs ait. Quē pr̄ inqt sctificauit & misit in hūc mūdū. Et alibi. Ego ꝓ eis sanctifico me ipsū. Item q̄ro quō pater eū tradidit: si ipse se tradidit? Vtrūqꝫ. n. legit. Credo q̄ rñdebit: si p̄be sapit: qꝛ vna volūtas est patris & filij: & inseꝑabilis operatio. Sic igit itelligat illā incarnationē & ex virgine natiuitatē: in q̄ filius intelligit missus: vna eadēqꝫ opatione pr̄is & filij inseparabilr̄ eē factā: nō idē separato spū sctō. ergo a patre & filio missus est idez fili⁹. qꝛ a pr̄e & verbo eius sctūm est vt mitteret. i. incarnat⁹ hoib⁹ appareret. Nō. n. missus est mutādo locū: qꝛ in mūdo erat. Q nap: opter & pr̄ inuisibilis vna cū filio secū inuisibili: eundez filiū visibilē faciēdo misisse euz dictus est. q̄ si ita visibilis fieret: vt cū pr̄e inuisibilis eē desisteret. i. si sb̄a inuisibilis verbi in creaturā visibilē mutata & transiens verteret: ita missus a pr̄e intelligeret filius: vt tm̄ missus: nō etiam mittēs cū pr̄e iueniret. Cū vero sic ē accepta forma serui: vt maneret incōmutabilis forma dei: manifestū ē q̄ a pr̄e & filio nō apparēub⁹ factū sit: qd̄ apparet i filio. i. ab iuisibili pr̄e cū iuisibili filio: idē ipse filius visibilis mitteret.

¶ Sūmatim colligit q̄ ex p̄dictis astruunt.

Ex p̄dictis apte monstrat q̄ filius missus est a pr̄e: & a spūsctō. & a seipso. & q̄ sit ipsa missio. s. icarnatio. i. q̄ fact⁹ ē hō. p qd̄ visibilr̄ apparuit. qd̄ ē opus cōe pr̄is & filij & spūsscti.

¶ Questio cur dicit a me ipso non veni.

Sed ad hoc opponit. si filius a se ip̄o missus est: cur ergo ait. a meipso nō veni. Ad hoc Aug. respondet in. ij. lib. de tri. dicens: hoc dictum esse ſm formam serui. ſm quam non fecit vt mitteretur. i. non est operatus incarnationem. sed ſm formam dei. Solu.

¶ Vtꝝ semel tantū missus sit filius. an sepe.

Hic querit vtꝝ semel tantū missus sit filius: an sepe mittat? Si. n. missio filij ipsi⁹ tm̄ icarnatio est: cū semel tm̄ icarnat⁹ sit: & semel tm̄ videt missus. Ac si sepe mittitur: est & alia ei⁹ missio q̄ȝ incarnatio. Sꝫ q̄ est illa? Nunqd eterna genitura missio eius dicenda est: an etiam alia missio querenda est?

¶ Qd̄ duobus modis dicitur filius mitti.

Ad qd̄ dicimus q̄ duobus modis dr̄ filius mitti p̄ter illā eternā genituram q̄ ineffabilis est. ſm quā etiam missus posset dici: vt videt qbusdaz. sed melius ac verius ſm eaz dr̄ genit⁹ Preter eā ergo duob⁹ modis dr̄ mitti. s. vel cū visibilr̄ mūdo apparuit carne idut⁹. vel cū se i aīas pias sic trāsfert: vt ab eis pcipiat ac cognoscat. Hos duos missiōis modos apte Aug. distiguit i. iiij. li. de tri. dicens. Nō eoipso q̄ de pr̄e nat⁹ est: missus dr̄ fili⁹. sꝫ vel eo q̄ apparuit huic mūdo: verbū caro factū. Vñ dicit. A pr̄e exiui: & veni i mūdū. vel eo q̄ ex tpe cuiusdā mēte pcipit. sicut dictuz est de sapia. Emitte illā de celis sctis tuis: & a sede magnitudinis tue: vt mecū sit: & mecum laboret. i. doceat me laborare. Et tūc vnicuiqꝫ mittitur: cū a quoqꝫ cognoscit atqꝫ pcipitur. q̄tū cognosci & pcipi pōt pro captu vel ꝑficientis in deum vel ꝑfecte in deo aīe rōnalis. Aug.

¶ Qd̄ sꝫ alteꝝ semel. sꝫ alteꝝ sepe sit missus

c ƀm alterꝫ vt fit hō.ⁿ ƀʒ alterꝫ vt fit cū hoīe.

Ecce distincti sūt duo modi missiōis filij.ⁿ ƀm alterꝫ semel tm̄ missus est dei filius.ƀm alterꝫ sepe missus est.ⁿ mittitur quottidie. Nā ƀʒ alterꝫ missus est vt fit hō.qḋ semel tm̄ sctūm est.ƀm alterꝫ vero mittit̄: vt fit cuʒ hoīe:quō quottidie mittit̄ ad sanctos: ⁿ missus est etiā añ icarnationē:ⁿ ad oēs sctōs q ante fuerūt.ⁿ etiā ad angelos. Unde Aug. de filio.i.de sapiētia patris loquēs i.iiij.libro de tri.ait. Aliter mittit̄ sapia vt fit cū hoīe.aliter missa est vt fit hō. In aias.n.sctās se transfert.ⁿ amicos dei ⁿ pphetas ꝯstituit. sicut implet etiā sctōs angelos. Sed cū venit plenitudo tēporis:missa est nō vt impleret angelos. nec vt esset angelus.nec vt esset cum hoībus vel in hoībꝰ vt antea in patribꝰ erat ⁿ in prophetis.sed vt ipsum verbuʒ fieret caro.i.hō. Augu.

¶ Qꝫ ƀm alterum moduʒ dicitur missus in mundum.ƀm alterum non.

Preterea notādū est.ꝙ cū his duobus modis mittat̄ filiꝰ.ƀʒ alterꝫ dr̄ missus i mūdū.ƀm alterꝫ vō nō.Eo.n.mō missus dr̄ i mūdū quo visibilis mūdo apparuit.Uñ Aug.in eodē lib.ait. Cū ex tpe cuiusqꝫ mēte pcipit̄.mitti qdem dr̄.sed nō in hūc mūdū. Nō.n.sensibiliter apparet.i.corporeis sensibꝰ pstō est.Nā ⁿ nos ƀm ꝙ mente aliqd eternū capimꝰ nō in hoc mūdo sumus ⁿ oīuʒ iustoꝝ spūs ēt in carne viuētiū inqꝫtū diuīa sapiūt nō sūt in hoc mūdo. Ex pdictis liquet:ꝙ preter ineffabilem genituram duobus modis mittitur filius.s.cū visibiliter apparuit.vel inuisibiliter percipitur mente. Augu.

¶ Cur pater non dicitur missus cum ab aliquo cognoscitur vt filius.

Hic qrit̄ cur pater non dr̄ missus: cū ex tēpore a quoqꝫ cognoscitur sicut filius?Ad qḋ dicimus.qꝛ in eo est principij auctoritas.que non hꝫ de quo sit.a quo filiꝰ est ⁿ spūssctūs. Pater.n.est vt ait Aug.in eodē li. principiū totiꝰ diuinitatis. vel si meliꝰ dr̄ deitatis.qꝛ principiū est filij ⁿ spūsscti. Nā vt ait Aug.in eodē.Si voluisset etiā deꝰ pater p subiectā creaturā visibiliter appareret.absurdissime tamen aut a filio quem genuit.aut a spūsancto q de illo pcedit:missus diceret̄. Congruenter aūt ille missus dr̄ qui in carne apparuit.misisse autem ille qui in ea nō apparuit. Augu.

¶ Putauerunt qdam filium ⁿ spūmsctūm minores fuisse patre. quia missi dicuntur.

Ideoqꝫ putauerūt qdā heretici cū pr̄ nō sit missus.sꝫ filiꝰ ⁿ spūssanctꝰ:pr̄eꝫ eē maiorē:ac filiū minorē eē ⁿ spūmsctūm:atqꝫ patrē q̄si maiorē misisse vtrūqꝫ q̄si minorē. Qḋ Aug.īprobat in.iiij.li.de trinitate illis ꝯtradicēs. Nō ideo īquit arbitrādum est minorē esse filiū ꝙ missus est a pr̄e.nec iō minorē spūmsctūm:ꝙ ⁿ pater eū misit ⁿ filiꝰ. Siue enim ꝓpter visibilē creaturam:siue potius ꝓpter principij auctoritatē vel cōmendationē.nō ꝓpter iequalitatē vel īparilitatē vel dissimilitudinē substātie in scripturis hec posita itelligunt̄. Nō ergo ideo dr̄ pater misisse filium vel spūmsanctū ꝙ ille esset maior ⁿ illi minores.sed maxime ꝓpter auctoritatē principij cōmendādaꝫ.ⁿ quia in visibili creatura non sicut ille apparuit. Ecce ostensuꝫ est que sit missio filij.ⁿ quibus modis mittatur. Augu.

c Irca distinctionē.xv.q̄ro.vtꝝ quelꝫ psona diuina mittat ⁿ mittat̄? Dl.15.
Qḋ sic.missio tam actiua q̄ passiua dicit respectū ad creaturā cū dicat̄ de deo ex tpe ergo ꝯuenit tribus psonis. Itē dicit xp̄us in ioāne de patre ⁿ de seipso. Ad eum veniemꝰ.ergo pater pōt mitti sicut filius ⁿ spūssctūs: cum tpaliter veniat ad creaturā. ¶ Item scōm Aug.ad dardanū. quelꝫ psona dat ⁿ datur.ergo pari rōne quelꝫ mitti ⁿ mittit̄. ¶ Contra. Aug. 4. de tri. ca. 17. Pater cuꝫ ex tpe a quoqꝫ pcipitur non dr̄ missus.nō eni hꝫ de quo sit.aut a quo pcedat. Rñsio scōm magistrū in hoc sequentem Augu. Missio designat manifestationem emanationis persone procedentis. que qdem manifestatio fit inuisibiliter p dona a deo supnaturaliter infusa fit etiam visibiliter:vt cū filius missus est in carnem. ⁿ spūssanctꝰ in signo visibili. Principale autē sigtum missionis est ipsa manifestatio. ꝯnotatū vero est psone misse emanatio. Uariat̄ igitur principale significatū missiōis p modos signdi gramaticales actiuum ⁿ passiuum.vt mittere est manifestare ⁿ mitti est manifestari. Cōnotatuʒ aūt vniformiter accipit̄.ⁿ sic mittere est manifestare pcedere. Mitti vero est manifestari pcedere. Mittere itaqꝫ ꝯuenit tribus psonis cum opa trinitatis sint indiuisa ad extra. vñ filiꝰ missus est in carnē a patre ⁿ a se ⁿ a spūsancto. tota eniꝫ trinitas opata est incarnationē. sic etiā a tota trinitate mittitur spūssanctus. Mitti aūt ꝯuenit tantū psonis pcedentibus. qꝛ nō manifestat̄ pcedere qḋ nō pcedit: ⁿ sic pater nō mittit̄:sed filius ⁿ spūssanctus. vñ mitti ꝯnotat respectuꝫ realem psone misse ad psonam a qua eternaliter pcedit. ¶ Ad argumēta.ad primū nego ꝯñam.qꝛ non oīs respectus ad creaturā est cōis tribus. vt pꝫ de vnione. verbi diuini. solum eni verbuʒ fuit Rñsio Solu. Argu.

bum suit vnitū nature humane. ¶ Ad scdm cōcedo q̄ pater inuisibiliter inhabitat mentē. ꝛ sic dr̄ venire ad creaturam: non tñ dr̄ mitti. cum enim non procedat: non potest manifestari procedere. bene tñ potest absolute manifestare vel manifestari q̄ producat. sed sic manifestari non notat̄ p mitti. ¶ Ad tertium cōcedo q̄ quelȝ psona dat quodlibet. quia dare est liberaliter cōmunicare. Quelȝ aūt cōicat seipsam liberaliter: sȝ ex hoc nō seq̄ q̄ quelȝ mittat quālȝ. q: dari nō includit respectum ad intra qualē includit mitti.

¶ De missione spiritussācti que fit duobus modis. visibiliter ꝛ inuisibilr. Di. xvj.

Nunc de spiritusancto vidēdū est preter illā ineffabilez ꝛ eternaȝ pcessione qua procedit a patre ꝛ filio: ꝛ non a seipso: que fit eius temporalis processio que dicitur missio siue datio. Ad quod dicim⁹: q: sicut filius duobus modis dicitur mitti vno quo visibiliter apparuit: altero quo inuisibiliter castis mētib⁹ pcipitur. Ita ꝛ spūssanctus a patre ꝛ filio ac a seipso duob⁹ modis pcedere siue mitti siue dari: vno visibilr altero inuisibiliter. Datus est eni visibilr creature demōstratiōe: sicut in die pēthecostes: alijsq̄ vicib⁹: ꝛ datur quottidie inuisibiliter illabendo mentibus fideliuȝ.

¶ Pri⁹ de illo mō missiōis q̄ fit visibilr agit.

Et primo agamus de illo missionis modo qui fit visibili specie. De h̄ Augu. in. ij. lib. de trinita. ita ait. In prōptu est itelligere de spūsancto: cur missus ꝛ ipse dicat̄. Facta ē eni q̄dā creature spēs ex tpe l q̄ visibilr ondeređ spūsscūs: siue cū i ipȝ dn̄m corporali spē colūbe descēdit: siue cū in die pēthecostes factus ē subito de celo sonus q̄si ferređ flat⁹ vehemēs: ꝛ vise sūt illis lingue diuise sicut ignis: qui ꝛ insedit sup vnūquēq̄ eoꝛ. Hec operatio visibiliter exp̄ssa: ꝛ oculis oblata mortalibus missio spūsscī dicta est. nō vt appareret eis ipsa substātia: qua ꝛ ipse inuisibilis ꝛ icōmutabilis est: sicut pater ꝛ filius: sed vt exteriorib⁹ visis corda hominū cōmota a tēporali manifestatione veniētis: ad occultam eternitatē sēper p̄ntis cōuerterent̄. Ecce his verbis apit. Augu. illū moduȝ missiōis q̄ visibiliter exhibet̄: cū tñ ipse spūs in sui natura nō videat̄: qui nec in illis creaturis magis erat q̄ȝ in alijs: sed ad aliud. In illis eniȝ erat vt per eas ad hoīes veniēs. ostendeređ esse in illis ad quos ille creature veniebāt. Nō eniȝ spūssanctus temporali motu tūc venit vel in homies descēdit: sed p tēporalem motuȝ creature significata est spūalis ꝛ inuisibilis spūssancti infusio. Et vt apertius dicam: per illū modum missiōis spūssācti corporaliter exhibitum: mōstrata est spūalis ꝛ interior missio sanctispūs siue donatio de qua agendum est.

¶ Cū filius sit minor patre s̄m formā creatā in qua apparuit: cur nō ꝛ spiritussanct⁹ silr.

Sed prius querendum est cum filius dicatur minor patre s̄m missionē q̄ in forma creata apparuit: cur ꝛ spiritussāct⁹ nō dicatur similr minor patre: cum in forma creata apparuit. Nam de filio q̄ minor sit patre s̄m formā qua missus apparuit aperte. ondit Aug. in. iiij. li. de trini. dicēs. Misit deus filium suū factum ex muliere: factū sub lege: vsq̄ adeo paruū vt factū: eo itaq̄ missū: quo factum. Fateamur ergo factuȝ minorē: ꝛ intm̄ minorē inq̄ȝtuȝ factum: ꝛ intm̄ factuȝ inquātum missū. Ecce habes: q: fili⁹ iquantū ē missus idest factus: minor est patre. Cur ḡ spiritussanctus nō dicitur patre minor: cuȝ ꝛ ipse creaturā assumpserit in qua apparuit? Q: aliter spūs assūpsit creaturā in qua apparuit: aliter filius. Nam filius accepit per vnionē: spūrit⁹ vero nō. Filius eni accepit hominē ita vt fieret homo. Spūs vero scūs non ita accepit colūbam vt fieret colūba: De h̄ Augu. in. ij. li. de trini. ita ait. Ideo nusq̄ȝ scriptū est q̄ deus pater maior sit spūsancto: vl̄ spūssanct⁹ minor patre: q: nō sic ē assumpta creatura in qua appareret spūssanct⁹: sicut assumpt⁹ ē fili⁹ hoīs: in qua forma ipsi⁹ dei verbi psona p̄ntaretur nō vt haberet verbū dei sicut alij sancti sapiētes: sed q̄ ipm verbuȝ erat. Aliud est eni verbū in carne. aliud verbū caro. i. aliud est verbuȝ in homine. aliud verbū hō. Caro eni pro hoie posita est in eo q̄ ait. Verbū caro factuȝ est. Nō ḡ sic assumpta est creatura in qua apparuit spūssanct⁹: sicut assumpta est caro illa ꝛ hūana forma ex v̄gine maria. Nō eni colūbaȝ vel illū flatū vel illū ignē beatificauit: sibi q̄ in vnitatē psone ꝯiunxit in eternū. Ex predictis apte ostēsum est s̄m qd fili⁹ dicatur minor patre: ꝛ quare filius dicatur minor patre ꝛ non spiritussanctus.

¶ Qd filius secundum q̄ homo factus est non modo patre: sed spiritusancto: ꝛ etiaȝ seipso minor est.

De filio probat. Augu.

Augu.

Notandū aūt q̄ filius secūdū q̄ hō fact⁹ est: nō tm̄ patre: sz spūsctō ⁊ etiā seipso minor dr̄. Et q̄ ēt seipso minor dicat bm formā serui. Aug. ōndit in .j. li. de tri. dicens. Errauerūt hoies ea q̄ de xp̄o bm hoiem dicta sunt ad eius sbaz q̄ sempiterna est trāsferentes sicut illud qd ipse dn̄s ait. Pater maior me est: qd ppter formā bui veritas dicit: bm quē modū seipso minor est fili⁹. Quō.n. nō etiā seipso minor fact⁹ est q seipm exinaniuit formā bui accipiēs? Nō.n. sic accepit formā bui: vt amitteret formā dei: i q̄ erat eq̄lis patri. In forma ergo dei vnigenit⁹ patris eq̄lis est patri. In forma bui etiā seipso minor est. Non ergo imerito scriptura dicit vtrunqz s. ⁊ eq̄lem patri filiū: ⁊ patrē maiorez filio. Illud.n. ppter dei formā: hoc aūt pp formā bui itelligit. Dein hoc eodē in .ij. li. d tri. Aug. ait. Ne filius est eq̄lis patri bm dei formā in qua est: ⁊ minor patre bm formā bui quaz accepit in qua nō mō pr̄e: sed etiā spūsctō: nec hoc tm̄: sz etiā seipso minor iuent⁹ ē. Propter qd ⁊ idē in li. ɔtra maximinū ait. Nō tm̄ pr̄e: sed etiā seipso ⁊ spūsctō minor fact⁹ est: ⁊ etiā minorat⁹ paulo min⁹ ab angelis. Est ergo dei filius: vt ipse ait in .j. li. de tri. deo patri nā eq̄lis habitu minor. i. in forma bui quā accepit. His auctoritatibus ōndit apte filius bm formā serui minor patre: ⁊ seipso ⁊ spiritusancto.

Augu:

Augu.

¶ Hylarius aliter dicit scz q̄ pater sit maior nec filius tamen minor.

Hylarius aūt dicere videt q̄ pr̄ sit maior filio: nec tm̄ filius minor pr̄e. Pater.n. dr̄ maior pp auctoritatē: q2 in eo est auctoritas gn̄ationis: sz quā dicit. pater maior me est. Et apl̄s. Donauit ei nomen qd est sup omne nomē. Cū ergo ait. Pater maior me est: hoc est ac si diceret: donauit mihi nomē. Si ergo inqt Hylari⁹ in .ix. li. de tri. donātis auctoritate pater maior ē: nūqd p doni ɔfessionē filius minor ē. Maior itaqz donans est: sz minor iaz nō est: cui vnū eē donat. Ait eni. Ego ⁊ pater vnū sum⁹ Si nō hoc donat Iesu vt ɔfitēdus sit in gl'a dei pr̄is: minor patre est. Si aūt in ea gl'ia dei donat esse qua pater est: habes ⁊ in donantis auctoritate: q2 maior est: ⁊ in donātis ɔfessione: q2 vnū sunt. Maior itaqz pater filio est ⁊ plane maior. Cui tm̄ donat eē quāt⁹ est ipse. Cui inascibilitatis esse imaginē sacro natiuitatis ipartit: quā ex se in forma sua generat. Audisti lector qd sup hoc dicat hylarius: cuius verba vbicūqz occurerint: diligenter nota: pie q̄z intellige.

c Circa distinctionē 16. Querit. vtruz spūssanct⁹ fuerit missio visibilis ¶ Rn̄deo q̄ sic. fuit eni visibilir missus ⁊ pluries: q2 eius visibilis missio est ei⁹ manifestatio in aliquo sensibili signo sibi appropriato q̄ inhabitare vel dari ōnditur in psona vel illi psone ad quā mittit. sic aūt fuit spūssanctus pluries manifestatus aliqn̄ in specie ignis: vt in die penthecostes. aliqn̄ in specie columbe: vt sup xp̄m. aliquādo in flatu: vt cum xp̄s insufflauit dicens apostolis Accipite spūm sanctum. Fuit aūt maxime nec̄ia in primitiua ecclesia ppter fideliū paucitatē ⁊ fidei plantationē. Non sic aūt nūc ē talis missio visibilis nec̄ia ppter fidei xp̄iane multiplicationē ⁊ eius manifestationē p ea que in primitiua ecclesia sunt facta. Et si querat q̄re nō fuit facta missio spūsscti visibilis patribus veteris testamēti. Rn̄deo q̄ q̄uis in veteri testamēto alīq sancti haberent plenitudinē gratie ad sufficientiā quo ad se: ⁊ ad redundantiā quo ad ad alios. nō tn̄ tunc erat status plenitudinis in se ⁊ redundātie in alios: talis enīz stat⁹ nō fuit vsqz ad aduētū xp̄i. q̄propter illud tp̄us dr̄ tp̄s plenitudīs ab apostolo paulo. ¶ Si querat a q̄ fuerūt ille species facte in q̄bus spūssanct⁹ visibilir apparuit. ¶ Rn̄deo q̄ lz deus imediate illas p se facere potuisset si voluisset, tn̄ ad ōndendū affluentiā sue bonitatis voluit ipsas facere ministerio angeloꝝ. Vn̄ Aug. 4. de tri. c. vi. Si querit post incarnationē verbi quo sit facta vel vox patris ⁊ vl̄ species corpales q̄ spūssanctus demōstrat⁹ est: p creaturā qdem facta ista nō dubito. sic in veteri testamēto fuit lex data ministerio angelico. Per hoc aūt qd dicit scriptura deū apparuisse vel dn̄m locutū fuisse intelligit angelus psonam dn̄i repn̄tans. ¶ Si querat. An hmōi species eēnt res corpales. Rn̄deo q̄ sic. Vn̄ colūba illa erat res corporalis: lz non eēt vera colūba sed eius similitudo. sic ignis ille erat res corporalis: lz nō eēt verus ignis. vn̄ non cōburebat. Quia aūt missio spūsscti visibilis facta fuit xp̄o ad sign̄dū in eo plenitudinē redundatie ad humani gn̄is redēptionē ideo fuit missus in specie colūbe que offerebat pro redēptiōe primogenitoꝝ. Sup apostolos etiā missus ē in linguis igneis ad designādū q̄ p ipoꝝ doctrinā hoies in fide illustrarent ac i dei dilectiōe iflamarent. Fuit ēt dat⁹ ipsis in specie flat⁹: q2 ab ipso est vita spūalis q̄ dabat ministerialr p apostolos in sacroꝝ administratione.

Dis. 16

Rn̄deo

¶ De missione spiritussancti qua inuisibiliter mittitur. Di. xvij.

i Iam nūc accedam⁹ ad assignādam missionez spūsscti q̄ iuisibiliter mittit in corda fideliuz. Nā ipse spūssctūs q deus est ac tertia in trinitate psona vt supra ōnsum est: a pa

tre et filio ac seipso equaliter procedit .i.mittitur ac donatur fidelibus. Sed quid sit ista missio siue donatio: vel quomodo fiat considerandum est.

¶ Premittitur quedam ad hanc ostensionem necessarium.s.quod spiritussanctus est charitas qua diligimus deum et proximum.

Hoc autem vt intelligibilius doceri: ac plenius perspici valeat: premittendum est quedam ad hoc valde necessarium. Dictum quidem est supra et sacris auctoritatibus ostensum: quod spiritussanctus amor est patris et filij quo se inuicem amant et nos. His autem addendum est: quod ipse idem spiritussanctus est amor siue charitas qua nos diligimus deum et proximum. que charitas cum ita est in nobis vt nos faciat diligere deum et proximum tunc spiritussanctus dicitur mitti vel dari nobis: et qui diligit ipsam dilectionem qua diligit proximum: in eo ipso deum diligit: quia ipsa dilectio deus est.i.spiritussanctus

¶ Auctoritatibus ita esse confirmat.

Ne autem in re tanta aliquid de nostro influere videamur: sacris auctoritatibus quod dictum est corroboremus. De hoc Aug.i.viij li. de tri.ait. Qui proximum diligit: consequens est vt ipsam precipue dilectionem diligat. Deus autem dilectio est: consequens ergo est vt precipue deum diligat. Item in eodem. Deus dilectio est: vt ait Joannes apostolus. Ut quid ergo imus et currimus in sublimia celorum: et ima terrarum querentes eum qui est apud nos: si nos esse apud eum velimus? Nemo dicat: non noui quod diligam. diligat fratrem et diligat eandem dilectionem. Magis enim nouit dilectionem qua diligit: quam fratrem quem diligit. Ecce iam potes notiorem deum habere quam fratrem. Plane notiorem quia presentiorem: quia interiorem quia certiorem amplectere dilectionem deum: et dilectione amplectere deum. Ipsa est dilectio que omnes bonos angelos: et omnes dei seruos consociat vinculo sanctitatis. Quanto ergo saniores sumus a tumore superbie: tanto sumus dilectione pleniores: et quo nisi deo plenus est qui plenus est dilectione? His verbis satis ostendit aug. quod dilectio ipsa qua diligimus deum vel proximum: deus est. Sed adhuc aptius in eodem libro subdit dicens. Dilectione quam commendat Joannes apostolus attendamus. Qui diligit inquit fratrem in lumine manet: et scandalum in eo non est. Manifestum est quod iusticie perfectionem in fratris dilectione posuerit Nam in quo scandalum non est: vtique perfectus est. Et tamen videtur dilectionem dei tacuisse: quod nunquam faceret: nisi quia in ipsa fraterna dilectione vult intelligi deum. Apertissime enim in eadem epistola paulopost ait. Ita dilectissimi diligamus inuicem quia dilectio ex deo est: et omnis qui diligit ex deo natus est: et cognouit deum. Qui non diligit non cognouit deum: quia deus dilectio est. Ita contextio satis aperte declarat eandem ipsam fraternam dilectionem. Nam fraterna dilectio est. qua diligimus inuicem: non solum ex deo: sed etiam deum esse tanta auctoritate predicari.s. Joannis Cum ergo de dilectione diligimus fratrem: de deo diligimus fratrem: nec fieri potest vt eandem dilectionem non precipue diligamus qua fratrem diligimus: quoniam deus dilectio est. Item qui non diligit fratrem non est in dilectione: et qui non est in dilectione non est in deo quia deus dilectio est. Ecce aperte dixit fraternam dilectionem deum esse.

¶ Quod fraterna dilectio cum sit deus: non est pater vel filius: sed spiritussanctus tantum.

Cum autem fraterna dilectio sit deus: nec pater est: nec filius: sed tantum spiritussanctus qui proprie in trinitate dilectio vel charitas dicitur. Unde Augu. in xv. li. de trini. Si in donis dei nihil est maius charitate: et nullum est maius donum dei quam spiritussanctus quid consequentius est quam vt ipse sit charitas: que dicitur et deus et ex deo? Ita enim ait Joannes. Dilectio ex deo est. Et paulopost. Deus dilectio est. Ubi manifestat eam se dilectionem dixisse deum quam dixit ex deo deus ergo ex deo est dilectio. Item in eodem Joannes volens de hac re apertius loqui. In hoc inquit cognoscimus: quia in ipso manemus: et ipse in nobis: quia de spiritu suo dedit nobis. Spiritus itaque sanctus de quo dedit nobis facit nos in deo manere: et ipsum in nobis: hoc autem facit dilectio. Ipse est ergo deus dilectio. Ipse igitur significatur vbi legitur: deus dilectio est. Ex his apparet quod spiritussanctus charitas est.

¶ Quod non est dictum per causam illud. deus charitas est sicut illud. tu es patientia mea et spes mea.

Sed ne forte aliquis dicat illud esse dictum per expressionem cause: deus charitas est .s.quod charitas sit ex deo et non sit ipse deus: sicut dicitur deus: nostra patientia est et spes: non quod ipse sit ista: sed quia ista ex deo sunt. Occurrit Augustinus ostendens hoc non esse dictum per causam sicut illa in.xv. lib. de trini. ita dicens. Non dicturi sumus charitatem non proprie esse dictam deum: quod ipsa charitas sit vlla substantia que dei digna sit nomine: sed quod donum sit dei sicut dictum est deo. tu es patientia

mea. Nō vtiq3 ideo dictuz est. tu es patientia mea. q̄ dei substātia est nr̄a patiētia: sed q: ab ipso nobis est. Unde alibi. Ab ipso est patientia mea. Hunc eniz sensum facile refellit scripturaz ipsa locutio: Tale est eni. Tu es patiētia mea. quale est. Dn̄e spes mea: ⁊ deus meus misericordia mea: ⁊ multa similia. Non est autē dictuz. Domine charitas mea: aut tu es charitas mea: aut deus charitas mea. Sz ita dictum est. deus charitas est: sicut dictum est deus spūs est. Hoc qui non discernit: intellectuz a domino: nō expositionē querat a nob. Non apertius quicq̄ possumus dicere. deus ergo charitas ē. Ex predictis clarescit q̄ spiritussanctus charitas est: qua diligimus deuz ⁊ proximum: vnde facilius est nobis ostendere quō spiritussanctus mittatur seu det nob.

Quomodo spūssanctus mittat vl' det nobis.

Tunc enim mitti vel dari dicitur: cuz ita in nobis est: vt faciat nos diligere deum ⁊ proximū: per quod manemus in deo ⁊ deus in nobis. Unde Augusti. hunc missionis modū insinuans. in xv. libro de trinitate ait. Deus spiritussanctus qui procedit ex deo cum datus fuerit homini: accendit eū ad diligenduz deū ⁊ p̄ximum: ⁊ ipse dilectio est. Non eni habz homo vnde diligat deū nisi ex deo. Ecce quomodo datur vel mittit nobis spiritussanctus: s̄m quod dicit datuz siue donū. Quod donū cōmen dat Augu. explanans apertius quomodo detur in eodē libro. Dilectio inq̄t dei diffusa est i cordib' nostris: vt ait ap̄ls: p̄ spiritū sanctū q̄ datus ē nobis. Nullū est isto dono dei excellēti'. Solum est quod diuidit inter filios regni ⁊ filios pditionis. Dātur ⁊ alia p̄ sp̄m munera: sz sine charitate nihil p̄sunt. Nisi ergo tm̄ inpartiat cuiq̄ spūssanct': vt eū dei ⁊ p̄ximi faciat amatorē: a sinistra nō trasfert ad dextrā. Neq3 spūssanctus p̄prie dicitur donū nisi p̄pter dilectionem: quā q̄ nō habuerit: ⁊ si loquat oīb' linguis: ⁊ hūerit p̄pheticā: ⁊ oēz sciam: ⁊ oēz fidē: ⁊ distribuerit substātiam suā: ⁊ tradiderit corpus suū ita vt ardeat: nō ei p̄dest. Quantum ergo bonū est: sine quo ad eternā vitā neminē tanta bona p̄ducūt. Ipsa v̄o dilectio vl' charitas: nam vnius rei nomē est: vtrūq3 perducit ad regnuz. Dilectio ergo q̄ ex deo est: ⁊ deus p̄prie spūs sanct' est p̄ quē diffūditur in cordib' nr̄is de' charitas: p̄ quā nos tota inhabitat trinitas. Quocirca rectissime spūssanct' cum sit deus: vocatus: etiaz donū dei. Quod donū p̄prie quid nisi charitas intelligenduz est que perducit ad deuz ⁊ sine qua quodlibz aliud dei donū nō perducit ad deuz? Ecce h̄ aperit quod supra dictuz erat. s. q̄ charitas sit spūssanctus: ⁊ donū excellēti': ⁊ quomō hoc donū. i. spūssanctus det nobis. s. cū ita impartitur alicui. i. ita habz esse in aliquo: vt eū faciat dei ⁊ p̄ximi amatorē. Quod cum facit: tūc aut dari dicitur siue mitti alicui: ⁊ tūc ille dicitur p̄prie habere spiritumsanctum.

Augu. (left margin, beside "ligere deum")

quō spiritus' sctūs det: hic notatur (left margin, beside "tate nihil")

Predicte auctoritatis colligit summam. (right margin)

¶ Utruz p̄cedēdum sit q̄ spūssanct' augeat in hoīe: vel magis vel min' habeat vl' detur.

Hic querit si charitas spiritussanctus est: cuz ipsa augeatur ⁊ minuat in homine: ⁊ magis ⁊ minus per diuersa tempora habeatur: vtrum concedendū sit q̄ spiritussanctus augeat vel minuatur in homine: ⁊ magis ⁊ minus habeatur? Si enim in homine augetur: ⁊ magis vel minus datur ⁊ habetur: mutabilis esse videtur. deus autem oino imutabilis esse videtur. Videtur ergo q̄ vel spiritussanct' nō sit charitas vel charitas nō augeat vel minuat i hoie. Itē charitas ⁊ nō habēti dat vt habeat: ⁊ habēti vt plenī' hēat. Si g̃ spiritussanctus charitas est: ⁊ nō habenti dat vt habeat ⁊ hn̄ti vt pleni' habeat. Sz quō dat nō habēti cuz ipse vt deus sit vbiq3: ⁊ in oīb' creaturis tot'. Et quō plenius datur vel habetur sine sui mutatiōe.

An spūs sctūs detur hn̄ti ⁊ nō habenti. (right margin)

¶ Responsio ad primam questionem.

His itaq3 rūdem' dicētes q̄ spūssctūs siue charitas penit' imutabil' ē: nec i se auget vl' minuit nec i se recipit magis vel min': sz i hoie: vel pot' hoi auget ⁊ miuit: ⁊ magis vel min' dat vl' hēt: sic de' dr̄ magnificari ⁊ exaltari i nob: q̄ tn̄ in se nec magnificatur: nec exaltat. Un̄ p̄phe. Accedat hō ad cor altū: ⁊ exaltabit de'. Sup q̄n̄ locū ait actas. De' nō in se sz in corde hois grādescit. Sic g̃ spūssctūs hoi dat: ⁊ dat' āpli' dat. i. auget ⁊ magis ⁊ minus habetur: ⁊ tn̄ imutabilis existit.

Hic ponit illius dubij solutionē. (right margin)

¶ Responsio ad secundam.

Tunc3 vbiq3 sit ⁊ in oī creatura totus sūt tn̄ m̄lti q̄ eū nō hn̄t. Nō. n. eni oēs sp̄m sctm̄ i q̄b' ē. alioq̄n ⁊ irrōnabiles creature haberent spiritumsanctum quod si

dei pietas non admittit.

¶ Auctoritate confirmat vtranqz rñsionem.

Hic ponit confirmationes predicte rationis

Vt autē certi⁹ fiat qd diximus auctoritate confirmam⁹. Qz spūssanctus magis ac minus pcipiat et homini augeatur. et non habenti detur: et habenti vt plus hēat: Augustinus ostendit super Joannez dicens. Sine spiritusancto constat nos xp̄m nō diligere: et ei⁹ mādata seruare nō posse: et id nos posse atqz agere tanto minus quāto illuz percipimus min⁹. Tanto vero amplius quanto illū percipimus amplius. Ideoqz non solum nō habenti: verū etiaz habenti non incassum promittitur. Non habenti quidez vt habeat: habenti autem vt amplius habeatur. Naz si ab alio minus: et ab alio amplius nō haberetur sanctus helyseus scō helye non diceret. Spiritus qui est in te duplo fit in me. Xp̄o autem qui est dei filius nō ad mensurā datus est spiritus. Neqz enim sine gratia spiritussancti est mediator dei et hominū homo xp̄s. Qz enim est vnigenitus dei filius equalis patri. non est gratie sed nature. Qz autē in vnitatē persone vnigeniti assumptus est homo gratie est non nature. Ceteris autē ad mensurā datur: et datus additur: donec vnicuiqz p mō sue perfectionis ppria mēsura cōpleatur. Ecce expresse habes q spūssāctus magis et minus datur vel accipitur: et homini datus augetur: et habēti et nō habēti datur: qz spūssanctus est charitas que nō habēti datur: et in habēte augetur: et proficit: Immo vt verius et magis proprie loquar: homo in ea proficit: et deficit aliqñ: et tūc ipsa dicitur pficere: vel deficere: que tñ nec pficit nec deficit in se: qz de⁹ est. Un Augu. in omel. ix. sup epistO. Joannis ait. Probet se qs qz quātuz in illo pfecerit charitas: vel potius quātuz ipse in charitate pfecerit. Nā si charitas deus est: nec deficit nec proficit. Sic ergo in te pficere dicitur charitas: qz tu in ea pficis. Ecce quō itelligēdū sit cū dr spūssctūs augeri in nob qz nos i eo. s. pficim⁹ sic et alia hmōi.

Augu.

¶ Qz aliqui dicūt spiritumsctm̄ nō esse charitatem qua diligimus deum et proximum.

Supra dictū est q spiritussctūs charitas est pris et filij q̄ se iuicē diligūt et nos: et ipse idē ē charitas que diffūdit i cordib⁹ nostris: ad diligēdum deum et proximuz. Horuz alterū omēs chatholici cōcedūt. s. q spiritussanctus sit charitas patris et filij: Qz autē ipse idē sit charitas qua diligim⁹ deū et proximum: a plerisqz negatur. Dicunt enim. Si spiritussanctus charitas est patris et filij et nostra: eadē ergo charitas ē qua deus diligit nos: et qua nos diligimus euz. Hoc autez sanctoruz auctoritates negare videntur. Dicit enī Augustin⁹ in li. de spiritu et littera. Unde est dilectio nisi vnde et ipsa fides. i. a spiritusctō? Nō eēt enī i nobis nisi diffunderetur in cordib⁹ per spiritū. Charitas aūt dei dicta est diffundi in cordib⁹ nostris: nō qua nos ipse diligit: sz qua nos facit dilectores suos. Sicut iusticia dei dicitur: qua nos iusti eius munere efficimur: et dñi salus qua nos saluat: et fides xp̄i qua nos fideles facit. His verbis videtur monstrari distictio inter charitatē qua nos de⁹ diligit: et qua nos diligimus. Et sicut iusticia nr̄a dicitur dei: nō q ipse sit ea iustus sz qz ea nos iustos facit. Similiter et fides et salus: sic videtur dicta dei charitas que est in nobis: non q ipse ea diligat: sed qz ea nos diligere facit. De hoc etiaz idez Aug. in li. xv. de trinita. ait. Cū Joannes cōmemorasset dei dilectionez: non q̄ nos eū: sed qua ipse dilexit nos: et misit filiuz suū liberatorē pro petis nostris. Ecce et hic videtur manifeste diuidere dilectionē qua nos diligim⁹ deuz ab ea qua ipe diligit nos. Si ḡ iquiūt spūssctūs dilectio est qua de⁹ diligit: et q̄ nos diligimus: duplex dilectio est: immo duo diuersa est: quod absurduz et a veritate longe est. Nō est ergo dilectio qua diligimus: sed q̄ deus tantum diligit nos.

Auctetos q̄ videntur p eis facere.

Augu.

Augu.

Ex verbis auctem argumētando pcedit.

Rñsio ad pdicta determinans auctoritates.

His respondemus predictaruz auctoritatū verba deterināteo B mō. Charitas dei dicta ē diffūdi in cordib⁹ nostris nō qua ipse nos diligit: sed q̄ nos diligere facit et c. His verbis nō diuiditur: nec dissa ondit charitas qua deus nos diligit ab ea q̄ nos diligim⁹ sed potius cū sit vna et eadē charitas: et dicatur ipsa dei charitas: et diuersis de causis et rationibus dei charitas appellari in scriptura ostēditur. Dicitur enī dei charitas: vel qz de⁹ ea diligit nos: vel qz nos ea sui dilectores facit.

¶ Determinatio prime auctoritatis.

Cum ergo ab apostolo dicitur charitas dei diffūdi in cordib⁹ nr̄is: nō est dicta charitas dei qua diligit nos: sed qua fa

est nos diligere.i.nō ibi appellatur charitas dei eo ꝙ de⁹ nos ea diligit: sʒ eo ꝙ nos ea sui dilectores facit: Et ꝙ ea ratiōe possit dici charitas dei: q: nos ea diligere facit: ex simili gñe locutionis ostendit: sicut dicit iustitia dei qua nos iustificat: ⁊ domini salus qua nos saluat: ⁊ fides christi qua nos fideles facit.

¶ Determinatio secunde.

Similiter ⁊ aliā exponimus auctē: vbi ait dilectionē dei cōmemorari: non qua nos eū: sed qua ipse dilexit nos ac si diceret: cōmemorat dilectionem dei: non secundum ꝙ ea nos diligimus deū: sed secundum ꝙ ipse ea diligit nos.

¶ Aliud obijcitur.

Sed aliud est inquiunt qđ magis vrget: dixit enī supra Aug. ꝙ dilectio est a spūsctō: a quo fides. Sicut ergo fides nō est spūssctūs a quo ē: ita nec charitas. Quō ergo spūssctūs est: si ab ipso est? Nā si ab ipso est: ⁊ ipse est: ergo spūssctūs a seipso est. Ad qđ dici-

Rñsio. mus. Spūssctūs qdeʒ a seipso nō est: sed tñ a seipso dat nobis: vt supra dictū est. Dat enī se ipm nobis spūssctūs. Et ex hoc sensu dictū ē: ꝙ charitas ab ipso est i nobis: ⁊ tñ ipsa spūssctūs est. Fides aūt est a spūsctō ⁊ nō est spūssctūs: q: donū vel datū solūmō est nō de⁹ dās.

¶ Q: alias inducunt rationes ⁊ auctoritates ad idem probandum.

Alias quoqʒ idučūt rōnes ad idē ostēdendū.s.ꝙ charitas nō sit spiritussanct⁹: q: charitas affectio mētis est ⁊ motus animi: spiritussanct⁹ vero non est affectio animi vel motus mētis: q: spūssanctus immutabilis est ⁊ increatus. Nō est ergo charitas.

¶ Q: charitas est motus vel affectio animi.

Quod aūt charitas sit affectio animi ⁊ mot⁹ mētis: auctib⁹ ꝯfirmāt.

Augu. Dicit enī Aug. in.lib.iij.de doctrina xp̄iana. Charitatē voco motū aī ad fruēdū deo pp̄ ipsuʒ: ⁊ a se ac proximo ꝑpter deum. Idē in li.de moribus ecclesie catholice: tractās illud verbum apostoli. Nec mors nec vita poterūt nos separare a charitate dei. Charitas dei inqt dicta est virt⁹ que animi nr̄i rectissima affectio est: que ꝯiungit nos deo q̄ euʒ diligim⁹. Ecce his verbis exprimit: ꝙ charitas est affectio ⁊ ⁊ mot⁹ animi: ac p hoc nō videt eē spūssctūs.

¶ Responsio determinans auctoritates.

Ad qđ dicimus hoc ita dictū eē sicut dr̄. deus est spes nr̄a ⁊ patiētia nr̄a: q: facit nos spare ⁊ pati. Ita charitas dr̄ esse mot⁹ siue affectio animi: q: p eam mouet ⁊ afficit aius ad diligendū deū. Nō aūt mireris si charitas cū sit spūssctūs dicat mot⁹ mētis: cū etiā in li. Sapiē. dicat de spū sapiētie. Qui attingit a fine vsqʒ ad finē: q est act⁹ mobilis: cert⁹ incoinqnatus. Quod nō ideo dr̄ ꝙ sapientia sit mobile aliquid vel actus aliquis: sed quia sui imobilitate oia attingit: nō locali motu: sʒ vt vbiqʒ semper sit: ⁊ nusq̄ʒ inclusa teneatur. Sic ergo charitas dr̄ mot⁹ animi: non ꝙ ipsa sit motus vel affectio vel virtus animi: sed q: p eam quasi esset virt⁹: afficit mens ⁊ mouet. Sed si charitas spūssanct⁹ est: q operatur in singulis prout vult: cū p eū mens hoīs afficiatur ⁊ moueatur ad credendū vel sperandum ⁊ huiusmodi: sicut ad diligenduʒ. quare non sic dicitur charitas motus vel affectio mētis ad credendū vel sperandū sicut ad diligēdū? Ad quod sane dici potest: q: alios actus atqʒ mot⁹ virtutū opat charitas.i.spiritussanctus mediātib⁹ virtutib⁹: quaꝝ actus sunt: vtpote actum fidei.i.credere fide media: ⁊ actū spei.i.sperare media spe. Per fidem enim ⁊ spem predictos opatur actus. Diligendi vero actū per se tm̄: sine alicuius virtutis medio opat idest diligere. Aliter ergo hunc actū opat q̄ʒ alios virtutū actus. Ideoqʒ differēter de hoc ⁊ de alijs loquitur scriptura: que istuʒ specialiter charitati tribuit. Est ergo charitas vere spiritussanctus. Unde Aug. premissuʒ verbū Augu. apostoli tractās in eodē li. charitatē dicit esse bonum quo nil melius est: ⁊ p hoc ipsam esse deū significat dicens. Si nulla res ab ei⁹ charitate nos separat: quid esse non solū melius sed etiam certius hoc bono potest? Ecce dicit quia charitate nihil meli⁹ est. Charitas ergo spiritussanctus est qui est deus: ⁊ donū dei siue datuʒ: q diuidit singulis fidelib⁹ dona: nec ipse diuiditur: sed indiuisus singulis datur. Unde Aug. Ubi Ioānes dicit: non ad mensuram xp̄o dari spiritū. ait. Ceteris vero diuiditur: non qdeʒ ipse spiritus: sed dona eius.

¶ An concedendū sit ꝙ p donū dent dona.

Hic queritur cum spiritussanctus p quē diuiduntur dona ipse sit donū virū concedendum sit ꝙ per donum diuidant ac

dentur

dentur dona? Ad qd dicimus q per donu qd est spus sanctus: singulis ppria diuidunt: et ipsum coiter oes boni hnt. Unde Aug. in .xv. li. de trinita. ait. (Augu.) Per donu qd est spus scus in coe oibus mebris xpi: multa dona que sunt quibusqz ppria diuidunt. No eni singuli queqz hnt oia: sed hi illa: alij alia: quuis ipm donu a quo cuiqz propria diuidunt oes habeant. i. spum sanctu. Aperte dicit pe donum dona donari.

(Dis. 17) Circa distinctione. 17. Quero primo utrum habitus habeat rone principij actiui respectu actus. Et arguit q no. Habitus no pot terminare motu ex. 7. phisicorum: cu sit ad aliqd. ergo nec principiare. qz pn motus no est minoris pfectionis qz terius. Si igitur terius motus no est ad aliqd: nec etiam pn. ¶ Preterea accidens no est pn agendi in suum sbm: ergo habitus no est pn actus. pbatur ona. qz actus recipit in subiecto illo cuius est habitus. ¶ Ite nulla distincta spe sunt sibiinuice cause equoce. habitus et actus distinguutur spe. ergo no sunt sibiinuice cause equoce. cu ergo actus sit ca equoca habitus acqsiti. ergo habitus non erit ca actus. Maior pbatur. qz ca equoca cotinet in se eminenter suu effectu: duo aut distincta specie non pnt eminenter se ptinere. ¶ Ite si habitus est ca scda supplendo aliqu gradu causalitatis q deest potetie. ergo posset habitus fieri ita pfectus q suppleret vice totius potetie. et tunc habibus sine potentia posset esse ca sufficiens actus. ¶ (In op.) In oppositum. scdm phum. 8. phisicorum. et. 2. de aia. Aia ante sciam est in potetia essentiali: habens aute sciam est in potetia accidentali. Mo aut reducit de potentia eentiali ad accidetale respectu opationis videt esse pn opatiuu respectu eius qz est quo habens opatur. ergo. ¶ Ite. 2. de aia dicit Aristo. q sicut scia est quo scimus: ita aia est q viuimus et sentimus. et p ons sicut aia est quo agimus actus vitales. ita scia est q actiue speculamur. ¶ Item aliqs habitus practicus est actiuus ut prudetia. aliqs vero factiuus ut ars. ergo aliqs est pn opationis imanentis alius vero trasseuntis. ¶ Ite ad hoc est experietia cois qua qlz pot expiri se habituatu ex eqli conatu posse habere pfectiore opatione qz posset habere no habituatus. q pfectio actus no videt posse attribui habitui nisi sit pn opationis. ¶ (Rnsio.) Rnsio. In ista qone est vnu qd coiter conceditur. s. q habes habitum opat delectabilr seu sine tristitia. et facilr. s. absqz difficultate. tertio opat expedite. qz. s. p habitu tollitur impedimetu qd posset habere potetia in opando ab obiecto dlectabili in oppositu mouete. et quarto opatur prompte: vz absqz tarditate. Sed hoc qda attribuunt habitui soli inclinatiue: ita q habitus iclinat potentia sicut grauitas inclinat lapide ad vbi deorsum. scdm ponetes graue se no mouere effectiue. ¶ Alij vero dicunt habitu esse ca partiale respectu actus: ita tn q potentia est ca prima. et hitus est ca scda. Un habitus no pot in opatione sine potetia, lz ecotra potentia possit opari sine habitu. Minus tn pfecte opabitur sine habitu qz cu habitu. Quelz aut harum opinionum pot pbabilr sustineri. vt dicit Sco. ¶ Iuxta hoc (dubitat) pot dubitari de ca bonitatis moralis in actu. Ad cuius euidetia pmitto aliq. Primu est qd sit bonitas moralis in actu. Ubi notadu q sicut pulchritudo no (Pulcritudo quid sit) non est aliq qualitas absoluta in corpore pulcro sed est aggregatio oium pueniensiu tali corpori puta magnitudinis: figure: coloris in ordine ad corpus et ad seiuice: ita bonitas moralis est quasi qda decor ipsius actus includes aggregatione debite pportiois ad oia ad que dz actus pportionari. puta ad potentia: ad obiectum ad fine: ad tpus ad locu et ad modu. et hoc spaliter ut ista dictant a rone recta debere puenire actui: ita conformitas actus ad rone recta bn dictatem de circunstantijs oibus ipsius actus: est bonitas moralis actus. No opz aut illud dictamen esse ab habitu aliq intellectiuo puta a prudetia: nec istu actu coforme dictamini elici ab aliquo morali habitu appetitiuo. Se p eni dictame rectu precedit prudetia. qz p ipm gnatur pmus gradus prudetie. Et ita semp recta electio precedit habitu morale: qz p ipsam electione gnatur virtus moralis in primo gradu. Tuc igit in pmo actu et recte aliqs dictat sine prudetia gnata: et recte moraliter eligit sine virtute morali gnata tn prudentia ex istis dictamibus gnata magis inclinat ad osilia dictaia eliciedam. sicut virtus moralis gnata magis iclinata ad actus similes illis ex qbus gnat. ¶ Scdm premitte (Hitus btuosus) dum est de habitu virtuoso. Ubi sciendu est q illud qd gnatur de virtute morali est qualitas qda que posset gnari ex actibus elicitis sine prudetia ima cu rone erronea. sed ista qualitas sic gnata no est virtus ex hoc q est hec qlitas: sed ad hoc reqrit coexistentia eius cu prudentia in eode opante cui iste habitus pungit ut regule et cause priori. et subordinat in qtu motiuus: et ista subordinatio seu pformatio est eentialis ratio virtutis. His premissis dico ad dubiu ppositu q cu bonitas moralis in actu no dicat nisi rone qz actuz esse circunstatonatu debitis circustatijs: hec bonitas nullum hz pprium pn actiuu sicut nec aliqs respectus: potissime cu iste respectus psequatur extrema posita ex na extremorum. Impossibile eni est actu aliqu tale poni in esse: et rone recta in esse: qn ex na extremorum sequat i actu talis pformitas ad rone recta. Relatio at ons extrema necio no hz ca ppria alia ab extremis. Qtu ergo ad istaz pditione accidetale actus q est bonitas moralis: non opz aliqu habitu habere ronem principij actiui nisi in qtu hz ronem principij actiui respectu sbe actus: q actus natus est puenire copleto dictamini prudetie. Et ad istu actu in se iclinat hitus aliqs ex na habitus. et ex hoc ex pnti inclinat ad actu quo sit pformis recte roni: si recta ro insit opanti. Hoc autem no copetit habitui in qtu virtus: cu relatio no sit forma actiua. Habitus aut no est virtus nisi ex respectu vel ex pformitate eius ad prudentia. ut dictuz est. ¶ Cotra predicta arguit. qz. 2. ethicorum. virtus est que habente pficit et opus eius bonu reddit ergo virtus est pn bonitatis in actu. ¶ Confirmat. qz virtus est modera-

trix passionū. Itē dicit ar. q nō hñs iustitiā: ꝛ si pos/
set opari iusta: non tñ iuste. Rñdeo q virtus reddit
opus bonū in ꝯtrū habitus virtuosus ex nā hitus in/
clinat ad sbam actus. ꝛ ex hoc ex ꝯñti iclinat ad actū
ꝯformē rōni recte si recta rō insit opanti vt dictū est.
¶ Ad ꝯfirmationē dico q virtus moderaṫ passionē
duplr. vno mō faciendo passionē ab obiecto factā eē
minorē in ꝯtrum est quasi qddā pondus inclinās in
oppositū. Alio mō inclinando potētiā cū prudentia
coexñte. vt fugiat imoderate delectabilia. ꝛ in hꝰ mo
deratur nō delectationē inexñtem: sed imoderatā ne
insit precauendo. ¶ Ad aliud dico q nō dꝫ intelligi
verbū phi q simplr hō non opeṫ iuste sine iustitia.
sed qꝛ nō opatur iuste scdm oēm pfectionē scdꝫ quā
posset aliqs iuste opari. quaꝝ vna est delectabilitas ꝛ
facilitas in opando qd nō competit potētie nō hitua/
te. ¶ Ad argꝰ principalia. Ad primū dico q si habi/
tus moralis vl intellectualis sit pñm actiuū opatiōis:
non tñ pprer hoc terīat vel principiat motū in acqsi/
tione eni actꝰ vel hitus nō est alteratio vel motꝰ pprie
dictus. qꝛ motus reqrit sbm diuisibile pars aūt intel/
lectiua est indiuisibilis. Est aūt intētio phi in 7lo. 7.
q nō est pprie alteratio ad aliquā qualitatē nisi q̄ pꝰ
pōt acqri. Ait eni q in illis qualitatibꝰ nō ē alteratio
que fiūt cū quedā alteranṫ. Uult ergo dicere q sicut
ad relationē nō est motus nisi p accñs. qꝛ alteratione
facta circa aliud acqritur ipsa relatio. ꝯtingit enīꝫ ex
eo q aliqd mutatur in albedineꝫ fieri simile sic circa
hmōi habitus seu q̄litates habētes relationē sibi an/
nexam nō est alteratio p se. qꝛ acqrunṫ alteratione fa
cta circa aliud. facta eni alteratiōe circa passiōes que
moderanṫ ꝛ reducunṫ ad mediū p virtutes morales
acqrunṫ ipse virtutes. facta etiā alteratione circa par
tem sensitiuā acqriṫ in nobis scia. pōt aūt alterari sen
sus rōne organi qd est quantū ad diuisibile. sic expo
niṫ ille textus a Scoto: 15. q. quol. ¶ Ad scdm di/
co q accidens bñ pōt eē pñm alicuius effectꝰ recepti
bilis in suo sbo sicut spēs intelligibilis est pñm intelle
ctionis recepte in itellectu possibili. ¶ Ad tertiū di
co q maior hꝫ veritatē de causis equocis totalibus:
nō aūt de partialibꝰ. ¶ Ad quartū dico q nō posset
hitus tātū augeri q suppleret vicē potētie. qꝛ cāsita/
tes illoꝝ sunt alterius rōnis: sicut nec virtus gñatiua
hominis posset fieri virtus solis q̄tuncūqꝫ auge/
retur: cuꝫ eni habitꝰ sic cā scda quā potētia pōt vel.
nunq̄ posset fieri pñm vtens. ¶ Ad argꝰ in oppm.
Ad auctēs ar. pōt dici q accipit sciam pro spē intel/
ligibili q̄ est scia virtualiter. ¶ Ad tertiuꝫ pōt dici q
hitus dr practicus. qꝛ iclinat ad praxim: nō q ista pra
xis sit eius vt principij actiui. sed q̄ si terians inclina/
tionē eiꝰ. ¶ Ad. 4. pt dici p idē. hituatꝰ. n. hꝫ pfe/
ctiorē actū q̄ nō hituatꝰ pp iclinationē hitꝰ i opatiōeꝫ

q.2. **d** **Einde** quero vtruꝫ necesse sit ponere charitatem creataꝫ formaliter inherentē nature beatificabili? Qd nō Aug.
8. de tri. c. 8. q diligit proximū. ꝯñs est vt ipsam di/
lectionē diligat. dilectio aūt deus est. ꝯñs est ergo vt
diligat deū. ¶ Itē. 15. de tri. ca. 19. Nullū donū est
excellētius isto dono qd est charitas. sed nullū donū
est excellētiꝰ spūsctō. gꝰ spūsscūs est charitas. ¶ Cō
tra Aug. de moribus ecclesie. Charitas ai nri rectis
sima affectio est. ¶ Ad istā qōnē dr eē opinio magi/ Opinio magri senten.
stri q solus spūsscūs inexñs sine aliquo hitu medio
informāte voluntatē. mouet potentiā ad actū merito
riū. ¶ Porro ista ꝯclone sic aṫ. pctōr iam iustificatꝰ nō
delectabiliter elicit actū diligēdi deū. ergo non est ei
aliqs hitus infusus. pꝫ ꝯñā. qꝛ hitus facit delectabilr
opari. ꝛ sic si hēret hitum delectabilr opareṫ. Añs
aūt pbaṫ. qꝛ nō multo facillior est ei ꝯtinuatio bonoꝝ
opum ꝛ resistentia vicioꝝ q̄ prius quousqꝫ p pugnā
passionū acqsierit hitum ꝯtrium. Preterea volūtas
absqꝫ aliquo hitu pōt diligere bonū finitū. ergo ꝛ in/
finitū. Pꝫ ꝯñā a minori ad maius. nō ergo indiget
habitu infuso. ¶ Preterea habitu ꝯtingit vti cuꝫ ha
bens voluerit. sed nō experitur qs se isto habitu posse
vti cū voluerit. Nō enim cuꝫ voluerit pōt facilr elicē
actus feruētes amandi. sicut pꝫ de ꝯtēplatiuis qqñqꝫ
experiuntur se magnā deuotionē habere. qñqꝫ etiā cuꝫ
eq̄li conatu minorē vel nullā. ¶ Preterea spūsscus
enis pōt sufficiēter mouere voluntatē si hitu: ergo ta
lis hitus supfluit pbatur añs. qꝛ pria cā p se illud qd Augu. ꝯ magis
pōt mediante cā scda que nō est de essentia cāti. Hoc
aūt addiṫ pprer cās intrinsecas sine qbus nō pōt deꝰ
facere cōpositū. habitꝰ aūt nō est cā intrinseca actus.
¶ Cōtra istā ꝯclusionē siue sit scdm intentionē ma/
gistri siue nō. Aṫ duabus vijs. Prima sumiṫ ex iu/
stificatione pctōris ꝯ acceptatiōe diuina. Scda ex rō/
ne actus meritorij. Quo ad primā. pctōr ante pñiaꝫ
est iniustus. post pñiam est iustus. vt scriptura sacra
testatur. ¶ Ex hoc arguo sic. Iniustitia cū sit forma
liter priuatio nō pōt aufferri ab aliquo nisi deṫ ei habi
tus oppositꝰ: qꝛ priuare priuationē est habitū pone/
re ergo iustificatꝰ recipit habitū oppositū illi priuatio
ni. ¶ Preterea pctōr añ pñiam est indignꝰ vita eter
na. post pñiam dignus. Nō est aūt dignus nisi p ali/
qd formalr inherens sibi cui scdm regulas diuine iu
stitie iudicaṫ vita eterna reddēda. ꝛ nihil tale priꝰ ha
buit. ergo aliqd positiuū est formalr in iusto p qd est
dignus vita eterna. ¶ Preterea deꝰ nō acceptat pctō
rem ad vitā eternā. Iustū aūt acceptat. quero qd est
acceptare ad vitā eternā? Hoc nō est velle voluntate
bñpli bificare p nūc. qꝛ tūc stati bificaret ergo hoc est
velle illū scdm dispositionē quā nūc hꝫ esse dignū ta
li pmio quē prius nō voluiṫ eē dignū. ¶ Ista diuer/
sitas nō pōt poni vt videṫ in volūtate diuia nisi pprer
diuersitatē a parte illiꝰ. qꝛ illo oīno eodē mō se hñte
volūtas diuina eodeꝫ mō vult ipm se hēre. ¶ Ex 2a
via aṫ sic. Nihil dr formalr agē aliq̄ actiōe: nisi pñm
ipsiꝰ actiōis sit forma agentis. Hoc accipiṫ est scdo de
aia: vbi ex hoc q aia est qua viuimꝰ ꝛ sentimꝰ ꝯcludit
aia eē actꝰ ꝛ forma sic agētis: ergo cū opatio merito/
ria sit volūtatis vel hoīs p voluntatē opantis: seqṫ q
illud p qd meritorie agit sit forma eiꝰ. hoc aūt nō pōt
eē pura nā. qꝛ tūc ex solis nālibꝰ posset meritorie agēꝫ
qd videṫ error pelagij. ergo reqriṫ aliqd supnāle. nō
fides vl spes: pꝫ qꝛ remanēt in pctōre. ergo charitas

¶ Preterea

¶ Preterea. nulla actio est in ptãte agẽtis nisi sm̃ habeat formã p quã possit agere si eni tñ p aliqd extrinsecũ ↄsistens sibi qđ nõ est in ptãte eius possit agẽ talis actio nõ est in ptãte eius sicut nec eo assistentia illius extrinseci. sed spũssancti coassistentia volũtati nõ est in ptãte volũtatis sicut nec vĺr actio cause supioris in ptãte cause iferioris ergo si ex sola tali coassistentia possit agere ⁊ non hʒ in se formã qua sufficiẽter possit exire in actũ meritoriũ seqꝉ ꝙ actus meritorius nõ est in potestate eius. qđ videꝉ incõueniẽs. ¶ Dico igitur ad qõnem ꝙ lʒ nõ sit necẽium ponere habitũ supnãlem gratificantẽ loquẽdo de necessitate respiciẽte potẽtiã dei absolutã. qꝛ de⁹ de potẽtia absoluta bene potuisset acceptare nãm beatificabilẽ acceptatiõe ꝓdicta existentẽ in puris nãlibus: ⁊ silr actũ eius ad quẽ esset iclinatio mere nãlis potuisset acceptare vt meritoriũ. posset etiã dare beatitudinẽ sine oĩ merito ꝓcedente. Videꝉ tñ necẽiũ loquẽdo de necessitate que respicit potẽtiã dei ordinatã. quẽ ordinẽ colligimus ex sacra scriptura ⁊ ex dictis sctõꝝ: vbi hẽmus ꝙ pctõꝛ ẽ indignus vita eterna: ⁊ iustus dignus. Vñ sicut argutum est nõ videꝉ deus aliã volitionẽ habere de obiecto nullo mõ diuersificato. nec etiã actus vt acceptabilis deo videꝉ eẽ in ptãte agentis: nisi illud quo sic formalr ageret esset eius. forma. Nõ loquor autẽ de cõi acceptatiõe qua de⁹ acceptat oẽm creaturã: etiam actũ substractũ pctõ. alioqn nõ eẽt ab ipso. sʒ de acceptatione speciali que est in volũtate diuina ordinatio huius ad vitam eternã scđm dispositionẽ quã hʒ in se habitualiter. Est aũt hmõi habitus rõ acceptandi nãm sicut quedã forma decorãs ⁊ ornans aiam ↄcurrens actiue cũ potentia ad actũ dilectionis dei eliciendum. alias sine ipso posset haberi actus intẽsissimus diligendi deũ. tñ ẽt qꝛ alias nõ videreꝉ verũ qđ dicit Aug. de libero arbitrio ꝙ gřa se hʒ ad liberũ arbitrium sicut sessor ad equũ: qꝛ sessor actiue mouet equũ.

¶ Sed nũc dubitaꝉ de isto habitu cõparato ad potẽtiam que illarũ debeat dici cã prima. ¶ Ad qđ dicit Scot⁹ ꝙ in actu meritorio est ↄsiderare duo vʒ illud qđ ꝓcedit rõnem meritorij. ⁊ in hoc gradu includiꝉ ⁊ sba actus ⁊ intẽsio ⁊ rectitudo act⁹ moralis. Vltra hoc etiã est ↄsiderare rõnem meritorij qđ est esse dignũ sic acceptari a diuia volũtate in ordie ad pmiũ. ¶ Quo ad primũ potẽtia est cã pria ⁊ habitus cã scđa: cũ potẽtia vtaꝉ hitu non ecõuerso. Tũ qꝛ alias no videreꝉ ꝙ semel habens gřam posset vnꝙ peccare. qꝛ cã scđa semp seqtur motionẽ cause prie. nec põt moueri ad oppositũ illius ad qđ prima cã inclinat. Sed accipiẽdo actũ scđm rõnem meritorij. põt dici ꝙ ista ↄditio principaliter cõpetit alicui ab habitu ⁊ minus principalr a volũtate. Magis eni acceptaꝉ act⁹ vt dignus pmio. qꝛ est elicit⁹ a charitate: ꝙ̃ qꝛ est a volũtate libere elicitus ꝙ̃uis vtrũqꝫ necẽio reqratur. Scđm hoc põt exponi illud Aug. ꝙ voluntas respectu gře est pedissequa ⁊ non dña. ⁊ ꝙ charitas est sicut sessor ad equũ. Hoc qđẽ verũ est respectu act⁹ in ꝙ̃tũ meritorius est. Vñ sicut cursus equi magis posset placere alicui ex eo ꝙ esset scđm inclinationẽ ipsius sessoris ad certũ terinũ ꝙ̃ ex hoc ꝙ equ⁹ vi sua motiua velociter curreret sic actus magis est acceptabilis qꝛ est elicit⁹ a charitate ꝙ̃ ab ipsa voluntate. Cursus aũt q non eliciꝉ scđm inclinationẽ ipsius sessoris nõ placet sicut qñ est pctũm veniale vel actus indifferens. Qñ aũt sessor abijcitur qđ fit p pctũm mortale: oĩno ipsa volũtas fit displicẽs. Cõpetit aũt hitui inclinatio ad actũ ex ṽtute obiecti qđ aliquo mõ pcipiat. Nã sicut hitus intellectualis hʒ aliquo mõ in se obiectũ tanꝙ̃ ꝓsens sub rõne obiecti itelligibilis: ita hitus moralis hʒ quodãmodo obiectũ in se sub rõne diligibilis boni. Coopaꝉ vero deus volũtati hituate ad actũ eliciẽdũ sicut cã superior cuiuscũqꝫ cãe scđe. ¶ Dubitaꝉ vlterius de itentiõe magistri. Ad qđ põt dici scđʒ Sco. ꝙ magister nõ negat oẽm habitũ supnãlẽ. cũ de. 26. ⁊. 27. scđi videaꝉ ponere gřam creatã in aia. sed vult dicere ꝙ charitas nõ est ali⁹ hitus realr ab illo p quẽ spũsctũs ihitat aiam. s. a gřa. ⁊ ita nõ sic spũsctũs p hitũ mediũ aliũ ab illo quo inhitat mouet ad diligere sicut mouet ad credere ⁊ spare. qꝛ actus ille amãdi est ita pfectus ꝙ põt attribui imediate illi habitui. nõ sic de actu credẽdi ⁊ spandi ꝓpter ipfectionẽ istoꝝ actuũ ⁊ pfectionẽ illius hitus quo spũsctũs inhitat mentẽ. Ille eni dʒ esse ita pfectus ꝙ nec in p⁹ euacuetur. qꝛ aia erit ibi tẽplũ dei. tũc aũt nõ manebũt credere ⁊ spare: ad q̃s fides ⁊ spes iclinãt. ¶ Insup dubitaꝉ quõ aliqd in nã creata possit eẽ rõ q̃re acceptaꝉ a volũtate diuina cũ nihil in creatura sit rõ act⁹ diuini. Rñdeo ꝙ nihil aliud a deo est rõ act⁹ itrinseci in deo vt obiectũ primariũ: eẽntia eni diuia q̃ est primũ obiectũ tam intellect⁹ ꝙ̃ volũtatis diuine. sicut est rõ itellectui oĩa itelligẽdi: sicut volũtati oĩa volendi. vñ bonitas diuia ẽ rõ volẽdi oĩa alia. Charitas at ẽ qđã rõ habilitãs sbm ad acceptationẽ sic qđã decor spũalis quẽadmoduʒ pulchritudo est rõ diligibilitatis in corporib⁹. ¶ Demũ dubitaꝉ vtꝝ aliqs possit certitudinaliter scire se p nũc eẽ in charitate. ¶ Rñdeo ꝙ nõ. nisi hoc habeat p reuelationẽ. qꝛ vt habeꝉ. Ecclesiastes. 9. Nemo scit vtꝝ amore vel odio dignus sit. Cuius rõ ẽ: qꝛ in hac vita mortali hitus cognoscunꝉ p actus: ⁊ ideo illũ habitũ cuius actũ nõ possum⁹ certitudinalr distinguere ab actu alteri⁹ habit⁹ nõ possumus scire nos habere certa scia de lege cõi. talis habitus ẽ charitas: cũ ad actũ dilectiõis nõ solũ iclinet hitus charitatis infuse: sed etiã habitus amicicie acqsite. Expedit aũt seruis dei nescire certitudinalr se esse in charitate: ad eoꝝ humiliationẽ: qꝛ plerũqꝫ hoies efferunꝉ ↄsiderãdo ea que ad ipsoꝝ dignitatẽ spectãt ꝙ̃uis aũt nõ possit aliqs certitudinalr scire se esse in charitate: põt tñ hoc p aliqua signa ꝓbabilia cognoscere: cuiusmodi sunt dolor de peccato cõmisso: ꝓpositũ abstinẽdi in futurũ: promptitudo boñ opatiõis: mortificatio ↄcupiscentie ⁊ amoris mundani ⁊ cõplacentia verbi diuini. ¶ Ad arg⁹ principalia. Ad p᷑ᵐ dico ꝙ dilectio aliter sumiꝉ i maiori ⁊ aliter in minori. In maiori eni sumiꝉ pro dilectiõe creata: ⁊ in minori pro dilectiõe increata. ⁊ tñ in eodẽ sillo nõ sunt quattuor teri. qꝛ in isto argumẽto Aug. debẽt intelli

Rñsio. ad qõnẽ.

Dubiũ.

Magri opinio ꝑcła.

Dubiũ.

Dubiũ.

q2 duo filii quoꝝ primus est diligēs primū diligit di-
lectionē3 qua tendit in ip3. Ista aūt dilectio est parti
cipata: ergo diligit dilectionē pticipatā. Scōs filius
Diligens dilectionē pticipatā. d3 diligere dilectiōe3
per essentiā cum ab ipsa hēat rōnē diligibilitatis. de9
aūt est dilectio per essentia3. g9 ⁊c. Istud itaq3 argm̄
pbat deū esse diligendu3 nec tñ ex hoc hoc sequit̃ ꝙ
deus sit dilectio vel charitas mea formaliter. ¶ No
tandū ꝙ oē ens aliud a deo dicit ens per pticipatio-
nem: quasi capiēs ptem illius entitatis nō ꝙ deus ha
beat partes: sed q2 oē aliud ens ab ipso excedit̃ ⁊ in
ipso eminēter cōtinet̃. ⁊ sic infinitū pōt dici totū: ⁊ fi
nitū pōt dici pars. ¶ Ad 2m cu3 dicit̃ ꝙ nullū donū
excellētius charitate dico ꝙ verū est loquēdo de do
nis creatis. ¶ Ad arg9 p opione que iponit̃ magro
Rñ. ad ar. Ad primū dico ꝙ habitus acquisit9 tribuit facilitatē
operandi. q2 acqrit̃ ex actib9 qui sunt delectabiles pp
exercitū. nō sic infusus de cōi lege. quod dico pter
specialē diuine grē influxum quo aliq subito fuerunt
mutati ad intēse: faciliter ⁊ delectabiliter operandū.
¶ Ad scd3 dico ꝙ l3 volūtas sine habitu charitatis
possit habere actum dilectionis circa bonū infinitu3:
talis tñ actus nō est de cōdigno meritorius vite eterne
q2 nō est elicitus ⁊ inclinatiōe habit9 scōm quē dispo-
suit deus ip3 acceptare. ¶ Ad 3m dico ꝙ in potesta-
te volūtatis nō ipedite est vti illo habitu q coopat̃ vo
luntati p modū nāe ad eliciēdū act9 intēsos dilectio
nis in deū. qḋ aūt obijcit̃ de cōtemplatiuis: veru3 est
nō de actu elicito sed de delectatione cōnte quē immit-
tur a deo ⁊ qñq3 cōcomitat̃ actū min9 intēsu3 ⁊ min9
meritoriū maior delectatio: ad alliciendū paruulos
vt auidi9 sequātur illud cuius dulcedinē pregustaue
runt. ¶ Ad 4m cōcedo ꝙ sps̄scūs posset actū cāre i-
mediate in voluntate. s3 tunc nō esset i potestate eius
nec credim9 ipsu3 talē actū acceptare q2 dispēit actū
liberi arbitrij. ⁊ qui esset in potestate ei9 acceptare.

q.3. Circa arg9 charitatis querit̃. ¶ Utrum
charitas augeatur per appōne3 ali
cui9 grad9? Et videt̃ ꝙ nō. q2 tūc charitas in
tēsa nō esset eiusdē spēi cu3 remissa. Cōns est falsu3.
Probatur cōña. 8. metha. forme sunt sicut numeri:
q2 sicut numer9 addit9 numero variat numerū: ita q
lib3 gradus in forma addit9 variat spēm. ¶ Prete
rea scd3 porphiriū Differentia formalis nec recipit
maius nec minus. Esse inqt vniuscuiusq3 vnū ⁊ idē
est neq3 itensionē recipiēs neq3 remissionē. ¶ Pre-
terea x. methaph. Differentie formales mutant spe
ciē: sed dīa graduu3 in eēntia forme si esset. esset dif
ferentia formalis. ¶ Pre9 2m auctorē sex pncipioꝝ.
Forma est simplici ⁊ inuariabili essentia consistens.
¶ Pre9 si aliqua realitas adueniat preexistenti: ergo
charitas aucta nō erit in spē. q2 includet aliquid acci
dentale nature specifice. vel si ipsa sit per se in specie:
nihil includit qḋ nō ptineat ad naturā spēi. ⁊ ita cha
ritas minor que nō includit istū gradū nō erit in spē.
¶ Itē si ē augmētatio per talē appōnē graduū: hoc
nō pōt intelligi nisi sit aliqua distinctio inter illos gra
duū: sed nō differunt spē, q2 tunc nō ageret vnus ali-
um. nec vt idiuidua. q2 accn̄tia numerant̃ scd3 sbiā.
Isti aūt grad9 sunt in eodē sbō. ¶ In opp. Aug.
ad bonifaciū. Charitas meret̃ augeri vt aucta mere
atur ⁊ perfici. ¶ Qḋ aūt per appōne3 alicuius reali-
tatis augeat̃. pbat̃ q2 charitas vie remanet i patria q2
charitas nūq̄ excidit. fm apo. s3 charitas in pria est
maior q̄ in via. ergo aliquis gradus apponit̃ chari-
tati pcedenti. ¶ Ad qōnē dico ꝙ augmētū seqt̃ quā Rño.
titatē. quātitas aūt d̃r dupl̃r. s. pprie ⁊ metaphorice.
Proprie dicit̃ quātitas mol̃. ⁊ hec est in corporalib9
Methaforice quātitas virtutis: ⁊ hec est in spūalib9.
sic augmētū dicit̃ dupliciter. sc3 pprie scd3 magnitudi
ne3 mol̃. ⁊ methaforice scōm q̄titatē virtutis. Cum
ergo in charitate sit quātitas virtutis ⁊ nō in summo
sequit̃ charitatē augeri posse seu intēdi. De mō autē
hmōi augmēti diuersificant̃ doctores. Quida3 dicūt
ipsa3 augeri per maiorē impmixtionē cu3 cōrio puta
cū cōcupiscentia. Sed cōtra. q2 in patria est maior ⁊
minor charitas: ⁊ tñ ibi nulla est pmixtio cōcupiscē-
tie. ¶ Alij dicūt charitatē augeri nō in se s3 in ordic alia op.
ad sbm: scd3 maiorē eius dispositionem. ¶ Sed cō.
Cōtraria in sūmo sunt incōpossibilia in eodē puta ca
lidū ⁊ frigidum nō aūt in gradib9 remissis p3 q2 du3
remittit̃ motus caloris: intendit̃ motus frigiditatis ⁊
ecōuerso. hoc aūt nō est nisi q2 aliquid est in cōtrario
intēsio qḋ nō est in cōtrarijs remissio. Si eni tota rea
litas q̄ est intensio est in remissio nō erit repugnantia
intēsi ad intensu3 plusq̄ remissi ad remissu3. sed illa
realitas nō est ex habitudine ad sbm. prior eni est in-
cōpossibilitas formarū inter se: q̄ sit in sbō recipiē-
te. q2 eni sunt in se incōpossibiles: ideo nō possunt re
cipi in eodē nec ecōuerso. ergo illud qḋ est rō incom
possibilitatis in intensis: est aliqd positiuū in eis scd3
se: nō tñ in ordine ad sbm. Alij dicūt charitatē auge alia op.
ri per corruptionē indiuidui prioris ⁊ gñationē idi-
uidui pfectioris. ¶ Cōtra prio de gñatione. Auctu3
op3 manere igit̃. in augmēto quocūq3 nō ē corruptio
preexistētis. Dico ergo scd3 boñ. ⁊c. ⁊ sco. ꝙ chari-
tas augetur diuina virtute per appōne3 noue charita
tis seu noui gradus. ita ꝙ realitas positiua que pexi-
stit in charitate minore: nō est tota realitas positiua q̄
est in charitate maiore. imo si essent sepate a sbō ma
ior hēret in se realitatem positiua3 minoris: ⁊ aliā ad
ditā. sicut q̄titas molis a sbō sepata est maior q̄tita
te minore. Habēt aūt plures gradus charitatis in ea Nota.
dem nūo. vnitatē indiuisionis actualis. sicut in cōtinuo
sunt plēs ptes actu indiuise que tñ sunt in potētia ad
actū distinctū. Habēt etiā vnitatē omogeneitatis. q2
sunt in eiusdē rōnis. hūt etiā vnitatē cōpōnis. Nam.
ois forma cōponitur ex suis gradib9 seu cōstituitur si
cut cōtinuum ex suis partib9 l3 nō sit ibi cōpsitio q̄lis
est inter ens in actu ⁊ ens in potentia. nec sint ibi ptes
q̄te q̄titate3 molis: sed q̄titate virtutis vñ est ibi vni
tas cōtinuatio intensiue. hmōi aūt gradus in eadem
charitate non dn̄r esse plures forme vel plēs charita
tes. q2 qñ forma cū hoc qḋ est forma ē alteri9 pars nō
dicit̃ forma simpliciter nisi desineret esse ps. q13 aūt
gradus in forā est ps forē, seu portio pfectiōalis ei9.

¶ Sed

¶ Sed hic occurrunt tria dubia. Primū est vtrū charitas possit augeri in infinitum. De hoc dicet. 13. qōne tertij qn̄ agetur de gratia xpi. ¶ Secūdm dubiū est vtrū charitas augeatur in q̄libet motu. Ad qd̄ rn̄det ric. q in quolibz actu quē voluntas elicit ex charitate ita intenso et perfecto q voluntas per charitatē habitā nō pōt elicere intēsiorē et perfectiorē: augetur in nobis charitas a deo. sed loquēdo de actib⁹ quos volūtas elicit ex charitate nō scd̄z totuz conatū quē pōt hēre p illū habitū: sic nō augetur charitas in nobis in quolz actu. Quis qlibz talis act⁹ aliquomō nos dispōat ad hoc. vt deus augeat charitatez in nobis. et cū voluntas tot actus multiplicauerit: tales q oēs simul equiualent vni actui quē voluntas eliceret ex toto conatu quem hēre posset per habitā charitatē pbabile est q tūc deus in nobis augeat charitatē sicut autē charitas infusa a solo deo creatur: sic a solo deo augetur. ¶ Tertium dubiū est. vtrū charitas possit diminui. Rn̄deo q sic scd̄z Ricardū et scotū in repoꝛtationib⁹. qꝛ qd̄ pōt saluari sine cōiunctione sui ad alterū pōt separari ab illo. etiam facta ꝯiūctione. sed charitas ante additionem pōt existē sine additamēto. ergo etiā facto additamēto poterit separi preexistens ab addito. sicut aūt a solo deo pōt augeri sic a solo deo pōt diminui. De facto tñ de⁹ eā nō diminuit qꝛ. n. pronioꝛ ē ad miserādū q̄ ad cōdēnādū. hinc est q charitatē distribuit cū hō de cōgruo per liberū abitriū se disponit sed charitatem datā seu aliquid de eius essentia cōseruare nō desinit nisi qn̄ homo se totaliter per peccatum moꝛtale indignū charitate reddit. et tūc deus totā charitatē illi⁹ cōseruare desinit et sic per peccatū moꝛtale nō minuitur sed destruitur demeritoꝛie. Cuz aūt per pctm̄ veniale hō nō totaliter a deo auertatur nec cratura cratoꝛi p̄ponatur: ideo p ip̄z nihil de essentia charitatis destruitur vel diminuit. Qꝛ tñ venialiter peccās nō pcedit melioꝛi mō quo pōt. facitq aliq̄ retractia a fine: ideo per pctm̄ veniale minuit in aīa hitus acquisit⁹ concoꝛdans charitati quo mediāte eliciunt act⁹ ferueūtioꝛes et sic charitas lz nō diminuat quātuz ad essentiā: minuit tñ quantū ad feruoꝛē. Ex predictis pz q lz plures gradus sint idē cum charitate ex ipsis cōposita in qua vnione et realiter ꝯtinētur. ab inuicez tñ realiter distingunt cū vnus possit cōseruari alio destructo sicut in ptib⁹ ꝯtinui. ¶ Et si arguas partes in cōtinuo scd̄m cōiter loquētes nō sunt nisi in potētia. et eodēz mō de gradib⁹. ergo nō distingunt realiter. Rn̄deo q lz ptes in cōtinuo sint in potētia ad actū distictum seu ad actū subsistendi. sunt tñ ibi quātū ad actū existēdi. ¶ Ad arg⁹. Ad p̄m dico q logt̄ Arist. de foꝛ

Rn̄sio ad ar. mis in q̄tū sunt dissimibiles seu q̄tum ad eē qdditatiuū. ita q sicut p additionē vel substractionē eorum que spectāt ad esse numeri variat numerus: sic p additionē vel substractionē eoꝝ que spectant ad esse qdditatiuū. puta dr̄iaꝝ specificaꝝ variat spēs. Quiddi tas aūt sicē abstrahit ab idiuiduis. sic a gradib⁹. idiuidualib⁹ cum g⁹ isti grad⁹ addunt vl aufferunt nō variat spēs vel qdditas. ¶ Ad poꝛphiriū dico p idē. verbū eni eius est ꝓꝓꝛijssimū verbū arī. q cōiter vocat qdditatez eē vniuscuiusq. et sic nō recipit nec magis nec min⁹. ¶ Ad 3m. dico p idē vocat eni Ari. dr̄iaz foꝛmalē dr̄iam que est p se pars diffinitionis ¶ Ad actoꝛē sex principioꝝ dico q foꝛma est simplex simplicitate opposita cōponi ex mā et foꝛma. cum hac tñ simplicitate est in qualz creatura multiplex cōpō. vt dictū est qōne de simplicitate dei. Vn̄ talis simplicitas non impedit intensionē et remissionē foꝛme cū in ipsa possint esse varij gradus pfectionis. Potest etiā dici foꝛma inuariabilis inuariabilitate opposita variabilitati materie q̄ est sbm gn̄ationis et coꝛruptionis. Aliter posset hec auctoꝛitas exponi. vt dictuz est qōne de imutabilitate dei. ¶ Ad aliud dico q aliqd accidere nature specifice pōt itelligi duobus modis. Uno modo q sit extra rōnez qdditatiuā speciei quō dr̄ dr̄ia accidere gn̄i. et hoc mō dico q albedo intensa hz aliqd qd̄ accidit nature spēi et etiā remissa. imo oē indiuiduuz hz aliqd qd̄ accidit nature spēi. alias non ꝯheretur nā spēi. Alio mō dr̄ acc̄ns qd̄ nō facit p se vnū cum eo cui accidit sicut albedo cū coꝛpoꝛe. Cū igit dr̄ q includens aliqd accidētale nature spēi nō est in ipsa spē. ꝯcedo sumendo hoc mō acc̄ns. sed hoc non hz albedo intensa aliqd qd̄ accidat nature spēi. qꝛ ille gradus q itelligit addi nāe scd̄m se facit vnū p se cū nā. sicut etiā q̄cunq dr̄ia idiuidualis addita nāe facit vnū p se cū nā. ¶ Ad vltimū dico q illi gradus nō dr̄nt spē sed quō dr̄nt nūo: dico q si intelligis charitatē vt apponēdā nō vt alteri appositā i pꝛioꝛi instanti nāe sue creationis sic apponenda et cui dz fieri appō: sūt duo vnū nūo. qd̄ pz: qꝛ si sic manēt incē vel ponētur in alia aīa p se: essent duo nūo. sz qꝛ sic nō mācnt nō sūt duo nūo: sz sūt ptes vni⁹ toti⁹ omogeni. hoc pz in alijs totis omogeneis puta in aq̄ q̄ si diuidat in scutella sūt duo nūo. et deide sūt vnū nūo cū iste ptes tenēt vnitatē omogeneā i p⁹ ididuo codē

¶ Utrum eadem ratione spiritussanctus dicatur donum et datum siue donatū. Di. xviij.

Preterea diligēter ꝯsiderādū est cū spūssanctus dicatur donum et datū: vtruz eadem ratione vtrumq nomen ei conueniat: quod vtiq videri potest.

¶ Quare ita esse videtur.

Cum enim idem sit spiritumsanctū dari: et spiritumsanctuz donari ex eadem ratione videtur spiritussanctus dici datum et donum. Hoc etiam videtur Augusti. significare in. xv. li. de trinita. cū ait. Spiritussanctus intantū donuz dei est inquātum dat eis quibus datur. apud se autem deus est et si nemini datur. Ecce aperte dicit spūsanctum donum apellari: qꝛ datur. Si autem ex eo tm̄ appellatur donum qꝛ datur: nō ab eterno fuit donum: qꝛ nō datur nisi ex tpe. Augu.

¶ Rnᵒ q̃re datū siue donatū dicat̃ spūsscūs.

Ad qd dicimus q̄ꝛ spūssanctᵘ ⁊ donū dicitur ⁊ datū siue donatū: sꝫ datū siue donatum ex eo tantuꝫ dicitur: quia datur vel donatur: qd̄ habꝫ tm̄ ex tempore.

¶ Hic quare donum

Donū vero dr̄ nō ex eo tm̄ ꝙ donetur sꝫ ex ꝓprietate quam habuit ab eterno: vñ ⁊ ab eterno fuit donū. Sempiterne eni donuꝫ fuit: nō q̄ꝛ daretur: sed q̄ꝛ processit a pr̄e ⁊ filio. Unde Aug. i. iiij. li. de tri. ait. Sicut natū eē ē filio a pr̄e eē: ita spūisctō donū dī eē ē a pr̄e ꝓcedere ⁊ a filio. Hic apte ondit̃ ꝙ spūsscūs eo donū est ꝙ ꝓcedit a pr̄e ⁊ a filio sicut filᵘ eo ē a pr̄e ꝙ natᵘ ē ab eo. Nō eni idē est filio eē a pr̄e ⁊ spūisctō. i. nō ea ꝓprietate filᵘ dr̄ eē a pr̄e qua spūsscūs. Naꝫ filᵘ dr̄ eē a pr̄e: q̄ꝛ genitᵘ est ab eo. Spūsscūs vō dicit̃ esse a pr̄e ⁊ a filio: q̄ꝛ spūsscūs est donū pr̄is ⁊ filij. i. q̄ꝛ ꝓcedit ab vtroq̄ꝫ. Eo eni dr̄ spūs quo donū: ⁊ eo donū quo ꝓcedēs. Unde Aug. i. v. li. d̄ tri. ait. Spiritusscūs q̄ nō ē trinitas sꝫ in trini. itelligit̃: in eo qd̄ proprie dr̄ spūsscūs: relatiue dr̄: cum ⁊ ad pr̄eꝫ ⁊ ad filiū refert̃: q̄ꝛ spūsscūs ⁊ pr̄is ⁊ filij spūs ē: sꝫ ipa relatio nō apparet i hoc noie. Apparet aūt cū dicit̃ donū dei: donū ē eni patris ⁊ filij: q̄ꝛ ⁊ a pr̄e ꝓcedit ⁊ a filio. Ecce hiis v̄bis apte onditur eadē relatiōe dici spūsscm̄ ⁊ donū. Donuꝫ aūt q̄ꝛ ꝓcedit a pr̄e ⁊ filio. Proprietas g̃ q̄ dicit̃ spūsscūs vel donum: ꝓcessio ipa ē: de q̄ post pleniᵘ agemᵘ cuꝫ alijs. Cū g̃ ab eterno ꝓcesserit ab vtroq̄ꝫ: ⁊ ab eterno donuꝫ fuit: non ergo spūsscūs eo tm̄ dr̄ donū: q̄ꝛ donat̃. Nā ⁊ añ fuit donū q̄ꝫ donaret̃. Unde Aug. i. v. li. de tri. Sēper spūsscūs ꝓcedit: ⁊ nō ex tēpe: sꝫ ab eternitate ꝓcedit. Sꝫ q̄ꝛ sic ꝓcedebat vt esset donabile: iā donū erat añq̄ꝫ eēt cui donaret̃. Aliter. n. itelligit̃ cū dicit̃ donū: aliť cuꝫ dr̄ donatū. Nā donū pōt eē etiā añq̄ꝫ det̃: donatū aūt nisi datū fuerit: nullo mō dici potest. Sēpiterne g̃ spūs ē donū. tpalr̄ aūt donatuꝫ. His verbis apte ondit̃ ꝙ sicut spiritusscūs ab eterno ꝓcedit ita ab eterno donuꝫ est: non q̄ꝛ donaretur a patre filio: vel a filio patri: sed q̄ꝛ ab eterno processit donabilis.

¶ Queritur cui donabilis.

Sed querit̃ cui donabilis vtꝝ pr̄i ⁊ filio an tm̄ nob̄ q̄ nōdū eramᵘ? Si autē nō erat donabilr̄ pr̄i ⁊ filio sꝫ tm̄ nob̄: ⁊ ex eo donū erat: q̄ꝛ sic donabilr̄ ꝓcedebat: videt̃ ꝙ filiᵘ sꝑ eadē rōne donū fuerit: q̄ꝛ ab eterno ꝓcessit a pr̄e donabilr̄ nob̄ in tpe. Nā ⁊ de filio legit̃ ꝙ datᵘ ē nob̄. Ad qd̄ dicimᵘ: q̄ꝛ spūssanctᵘ nobis tm̄ nō pr̄i vel filio donabilis ꝓcessit: sicut ⁊ nobis tātū datᵘ est. Et filiᵘ vere datᵘ est nobis: ⁊ ab eterno ꝓcessit a pr̄e: non vt donabilis tātum: sed vt genitᵘ qui ⁊ donari posset. Processit ergo vt genitᵘ ⁊ donabilis: sed spiritusscūs nō ꝓcedit vt genitᵘ sed tātuꝫ vt donū. Donū aūt semp fuit: nō solū q̄ꝛ donabilis sed q̄ꝛ ab vtroq̄ꝫ ꝓcessit: ⁊ q̄ꝛ donabilis fuit. Unde Aug. in. v. li. de tri. ait. Eoipō ꝙ daturus erat eū dō: iā donū erat etiā añq̄ꝫ daret̃. Et iō donabilis est: sꝫ alr̄ dōabilis q̄ꝫ filiᵘ. Nā ⁊ alr̄ datᵘ ⁊ alr̄ ꝓcessit q̄ꝫ filiᵘ. Filij. n. ꝓcessio genitura est vel natiuitas. Spūssancti vō ꝓcessio natiuitas nō est: vtraq̄ꝫ vero ineffabilis est.

¶ Qꝛ sic filᵘ nascēdo accepit nō tātū vt esset filᵘ: sꝫ ēt eēntia: ita ⁊ spūsscūs ꝓcedēdo accepit nō tātū vt esset donū: sed ēt vt eēt eēntia.

Et notādū ꝙ sicut filius nascendo accepit nō tm̄ vt filᵘ sit: sed oīno vt sit: ⁊ vt ipsa sb̄a sit: ita ⁊ spūsscūs a pr̄e ⁊ filio ꝓcedēdo accepit: nō tātuꝫ vt spūsscūs sit vel donū: sꝫ etiā vt oīno sit: ⁊ vt sb̄a sit: qd̄ vtiq̄ꝫ nō accepit ex eo ꝙ dat̃. Nā cuꝫ nō det̃ nisi ex tpe: si h̄ hēret ex eo ꝙ datur: accepisset ergo ex tempore vt esset. Unde Augustinus in. v. libro de trinitate. Filius non hoc tantū habet nascēdo vt sit filius: sed oīno vt sit. Querit̃ ergo: vtruꝫ spūssanctus eo ꝙ datur habeat nō tātuꝫ vt donuꝫ sit: sed omino vt sit? Qꝛ si nō est nisi q̄ꝛ datur. i. si nō hꝫ esse: nisi eo ꝙ datur: sicut filᵘ nascēdo habet nō tantū vt sit filᵘ qd̄ relatiue dicit̃: sed oīno vt sit ipsa sb̄a: quō iam spūsscūs erat ipsa substātia: cū nō prius daretur q̄ꝫ esset cui daretur? Non ergo eo ꝙ datur sed procedendo habet vt sit donuꝫ: ⁊ vt sit essentia: sicut filius nō eo ꝙ datus est: sed nascendo accepit non tantuꝫ vt sit filius: sed vt sit essentia. Unde Aug. in. xv. lib. de trini. ait. Sicut filio pr̄stat eēntiam sine initio tpis: sine mutabilitate nāe de pr̄e gn̄atio. Ita spiritui scō p̄stat essentiam sine vllo initio temporis: sine vlla mutabilitate nature de vtroq̄ꝫ processio.

¶ Questio ex predictis videtur ꝙ filius nō tantum sit filius natiuitate sed etiaꝫ essentia de simili ⁊ spiritussanctus processione.

Margin notes (left): Augu. — Quid sit filio eē a pr̄e ⁊ spirituisctō. — Augu. — Eo dr̄ spūsscūs q̄ donū. ⁊ eo donū q̄ ꝓcedens. — Augu. — Nō sꝑ ꝓcedit spiritussanctus.

Margin notes (right): Nō filᵘ ꝓcessit vt genᵘ ⁊ donabil spūsscūs ꝓ vt donū ⁊ donatū. q̄ꝛ ꝓcedit ab vtroq̄ꝫ ⁊ q̄ꝛ donabilis est. — Augu. — Augu.

Hic oritur questio si filius nascendo habet nõ tm̃ vt sit filius sed vt sit eẽntia: ꝛ spiritussctũs procedẽdo: nõ tm̃ vt sit donum: sed vt sit eẽntia: ergo ꝛ filius natiuitate essentia est: ꝛ spũssctũs ꝑcessione est eẽntia: cũ alibi dicat ꝙ nec pater eo pater ẽ quo deus: nec filius eo filius quo deus nec spũssctũs eo donum quo deus. Qꝛ vt ait Augu. i. vij. lib. de trini. His noĩb⁹ relatiua eoꝝ ostendũtur: nõ essentia vñ post pleni⁹ agemus. Ad qd̃ breuiter rñdẽtes dicimus: qꝛ nec fili⁹ natiuitate essentia est sed tm̃ fili⁹. Nec spũssctũs ꝑcessione eẽntia ẽ: sed donum tm̃: ꝛ tñ vterqꝫ: ꝛ ille nascendo: ꝛ iste ꝑcedẽdo accepit vt esset eẽntia. Nõ. n. vt ait Hylari⁹ i. v. li. de tri. p defectionẽ aut ꝑtensionẽ aut deriuationẽ ex deo deus est: sed ex virtute nature i naturã eandem natiuitate subsistit fili⁹. ꝛ ex virtute nature in naturam eandem ꝑcessione subsistit spiritussanctus.

Augu.

Filio

Hyla.

¶ Exponit verba Hylarij

Quod ita itelligi põt. ex patre q est vĩtus igenita: nãm quã hꝫ eãdẽ filius natiuitate. i. nascendo: ꝛ spũssctũs ꝑcessione. i. ꝑcedẽdo hꝫ. Uñ ipse idez aperti⁹ eloquẽs: qd̃ dixerat aperit dicens. Natiuitas inquit dei nõ põt nõ eã de qua ꝑfecta est tenere naturã. Nõ eniz aliud q̃z deus subsistit qd̃ nõ aliũde q̃z de deo subsistit. Ecce his verbis apitur quõ itelligendũ sit illud: de p̃re generatio p̃stat essentiaz filio: ꝛ de vtroqꝫ ꝑcessio p̃stat essentiã spũisctõ. Nõ qꝛ ille eẽntia sit fili⁹ ꝛ iste essentia sit spũssctũs: imo ꝓprietate ꝑsonali sꝫ qꝛ ꝛ ille nascendo: ꝛ iste ꝑcedẽdo essentiã hꝫ eandem ꝛ totam que in patre est.

¶ Qꝛ spũssctũs dicit donum ꝛ donatum fm̃ duos predictos modos processionis.

Ex predictis patet ꝙ spiritussctũs sempiterne donum est: ꝛ temporaliter datuz vel donatũ. Ex quo apparet illa distinctio gemine ꝑcessionis: de qua supra egimus. Naz fm̃ alterã ꝑcessionẽ dicitur donatum vel datuz: fm̃ alteram vero dicitur donum.

¶ 2^m lꝫ ꝙ donũ ẽ: refert ad p̃reꝫ ꝛ filiũ: fꝫ ꝙ datum ad eum q dedit: ꝛ ad eos quib⁹ dedit.

Et secundum hoc ꝙ sempiterne donũ est: refert ad p̃rem ꝛ filium: fꝫ hoc vero ꝙ dr̃ datum vel donatũ: ꝛ ad eũ q dedit refert: ꝛ ad eos qb⁹ dat: ꝛ ei⁹ dr̃ eẽ q dat: ꝛ illoꝝ qbus dat. Uñ Aug. i. v. li. de tri. ait. Qd̃ datum ẽ: ꝛ ad euz q dedit refertur: ꝛ ad eos qbus dedit. Itaqꝫ spũssctũs nõ tm̃ patris ꝛ filij qui dederũt: sed etiaz noster dicit q accepimus. Spũs ergo ꝛ dei est q dedit ꝛ noster qui accepimus. Ille spũs noster quo sum⁹: qꝛ ipse ẽ spũs hois q in ipso est q̃uis ꝛ illuz spm̃ q homis dicit vtiqꝫ accepimus: sed aliter iste: aliter ille noster dicit. Aliud est enim quod accepimus vt essemus: aliud quod accepimus vt sancti essemus. Qꝛ autez spũssctũs noster dicat: scriptura ostendit. Scriptum est enim de Joanne ꝙ in spũ Helye veniret. Ecce dictus est Helye spiritus quẽ accepit Helyas scꝫ spiritussctũs. Et Moysi ait dñus. Tollaz de spiritu tuo ꝛ dabo eis: idest dabo illis de spiritusancto quẽ tam dedi tibi. Ecce ꝛ hic dictus est spiritus Moysi. Patet igitur qꝛ spiritussanctus noster dicitur spũs: sed qꝛ nobis datus: ꝛ datus vtiqꝫ ad hoc vt sci essemus. Spũs vero creamus ad hoc est datus vt essemus.

Augu.

Qd̃ aīr spiritus sctũs dr̃ dñr. aīr nãlis.

¶ An filius cum sit nobis datus posset dici noster vt spiritussanctus.

Hic querit vtruz ꝛ filius cũ sit nobis datus: dicat vel possit dici noster? Ad qd̃ dicimus: qꝛ filius dicitur noster panis: noster redẽptor ꝛ hmõi: sed non dicit nr̃ fili⁹: qꝛ filius dicit tm̃ relatiue ad euz qui genuit. Et ideo noster filius nõ põt dici: sꝫ patris tantũ. In eo autẽ ꝙ dicitur datus: ꝛ ad eum qui dedit: ꝛ ad eos qb⁹ datus est: refert vt spũssanct⁹ qui etiã cũ in scriptura: vt supra dictuz est dicat spũs nr̃: vel spũs tu⁹ vel illi⁹: vt de Moyse ꝛ Helya dictũ est: nusq̃z tñ in scriptura occurrit ita dici spũssctũs nr̃ vel tuus vel illius: sed spũs noster: vel tu⁹ vel illius: qꝛ spũssctũs eo dr̃ quo donũ: ꝛ vtrũqꝫ relatiue dr̃ ad p̃rem ꝛ ad filiũ: ꝛ hoc sẽpiterna relatõe. Si tñ aliqñ dr̃ donũ nostrũ: accipit donũ ꝓ dõato vel dato. Cũ vero donũ accipit eo mõ quo spũssctũs donũ patris ꝛ filij dicitur nõ hois. Ita ꝛ fili⁹ sub hac appellatone: nõ potest dici noster vt dicatur filius noster: sicut nec dicitur spũssanctus noster: ꝛ tñ de filio dicitur panis noster: ꝛ de spiritu: spiritus noster. Ille noster panis qꝛ nos reficit nobis datus: iste noster spiritus qꝛ nobis ispirat a patre ꝛ filio: ꝛ in nobis spirat sicut vult. Uñ Augu. i. v. li. trini. ait. Qd̃ de patre natũ est: ad patrẽ soluz refertur cum dr̃ filius. Et ideo filius filius patris est: ꝛ non

Qd̃ nõ dr̃ spũssctũs nr̃ sꝫ spũs noster.

Augu.

noster. Dicimus tamen et panem nostrum da nobis: sicut dicimus spiritum nostrum.

¶ Utrū spiritussanctus ad seipsum referatur.

Post hec queritur utrū spūssanctus ad seipsum referatur: hoc enim videtur ex predictis posse probari. Si enim qd datur refertur ad eum q dat et ad eum cui datur: et spūssanctus datur a seipso: ut pdictū est: ergo refertur ad seipsum. Huius questionis determinationem in posterū differimus: donec tractemus de his que relative dicūtur de deo ex tēpore: in quibus datum et donatum continentur.

Hec qō ñ soluitur h sz differtur i sequētibus.

Di.18.

c **Irca** dis. 18 Queritur utrū esse donū sit propriū spūisctō. Et videtur q nō. qz ut dicit ysaias filius datus est nobis. ergo nō cōuenit soli spūisctō. Item donū dr ab aptitudine donādi. sed filius ab eterno habuit aptitudinē ut donaretur in tpe: aliter enim nō fuisset datus. ergo rō doni ɔuenit etiam filio. ¶ Cōtra Aug. 15. de trini. Non frustra in hac trinitate dr verbū dei nisi filius: nec donū nisi spūssctus. ¶ Rñsio scdm Scotū in reportatiōibus. donū signat respectū donabilitatis ad creaturā ɔnotando pcessionē p modū voluntatis cuius est liberaliter dare. ¶ Quantū ad primū nō est pprietas distinctiua psone spūssctiqz psone diuine nō cōstituunt in esse nec distinguunt p respectū ad creaturas. Quantū vero ad scdm est propriū spūssancti q scdm Aug. pcedit quō datus nō quō natus. Importat aūt eadem pprietas noie doni et noie spūssancti scdm rē. sed est dr̃ia scdm rōnem. Dr enim spūs qz spiritus: et dr donū qz est amor liberaliter pductus. ¶ Ad argumēta. Ad primū cum dr q filius datus est nobis: dico q verū est. sed nō est idem esse datū et donū. qz donū dicit rem emanantē p modū voluntatis liberalis sine tpe et in aptitudine ut detur ex tpe: datum aūt cū sit participiū signat cū tpe et dr ab actu. Un̄. s: q̄uis sit donum ab eterno: nō tñ est datus nisi ex tpe. Nō valet igit filius datus est nobis. g° est donū put donū accipit in diuis. ¶ Ad scdm cū dr q filius ab eterno habuit aptitudinē ut daret in tpe: dico q q̄uis hoc sit verū loquēdo de aptitudine q ex nā rei donabilis: nō tñ verū est loquēdo de aptitudine q rei cōpetit ex suo modo pcedēdi.

Rñsio secūdum Scoti.

Rñsio. ad ar.

¶ Hic de equalitate triū psonarum. Dis.xix.

n **Unc** postq̄ coeternitatē triuz psonarum p modulo facultatis nostre insinuauimus: iā de earūdē eqlitate aliqd eloqui superest. Fides enim catholica sicut coeternas: ita et coequales tres psonas asserit. Eqlis ē.n. in oibus pri filius: et pri et filio spūssctus. Qz ut ait Aug. i. li. de fide ad Petrū: breuiter apiens quō intelligatur

Augu. eqlitas docet. Nullus horum aliuz aut precedit eternitate: aut excedit magnitudie: aut supat ptāte: qz nec filio nec spūisctō q̄tū ad nature diuine vnitatē ptinet: aut anterior aut maior ē pr filio: nec filius spūsctō. Eternū qppe et sine initio est: q filius de nā patris exitit: et eternuz ac sine initio est: q spiritussanctus de natura patris filijqz procedit. Ob hoc ergo tres vnū recte credimus et dicimus deū: qz vna psonus eternitas vna imensitas: vna naturaliter est triuz psonaruz diuinitas. Ecce breuiter assignauit Aug. in quo trium psonarum cōsistat equalitas. .s. qz alia aliam non excellit: aut eternitate: aut magnitudine: aut potestate.

¶ Qd eternitas et magnitudo et potestas in deo sunt vnum: licet ponantur quasi diuersa.

Cumqz enumerentur ista quasi diuersa: in deo tamē vnū et idē sunt. essentia diuina simplex et incōmutabilis. Unde Augu. in. vij. lib. de tri. Non alio magnus Augu. alio deus est: sed eo magnus quo deus: qz nō est illi aliud magnū esse aliud deum esse. Eadem qppe eius magnitudo est que virtus: et eadem essentia que magnitudo. Pater ergo et filius simul vna essentia et vna magnitudo. Ita et etiā et potētia dei essentia diuina est. Unde Augu. in. vij. lib. confessionū. Voluntas et potētia dei deus ipse est. Eternitas quoqz dei essentia diuina est. Quod Augu. ostendit super illum locum psal. In generatione et generationem anni tui. Est generatio generationum que non transit collecta de omnibus generationibus. i. sancti. In illa erunt āni dei qui non transeunt. i. eternitas dei. Non enim aliud sunt āni dei: aliud ipse: sed āni dei eternitas dei est. Eternitas vero ipsa dei substantia est nihil habens mutabile. Inconcusse ergo teneamus q vnum et idem est. s. eēntia diuina: dei eternitas: potentia: magnitudo: et tamen cōsueuit scriptura hec et his similia quasi distincte ponere. In his ergo verbis trium personarum equalitatez breuiter complexus est Augustinus: quia alius alium nec eternitate: nec magnitudine: nec potentia supat. Qd autem eternitate aliqua trium personarum aliam nō excedat supra ostēsum est vbi coeternitas trium personarum insinuata est.

Qd magnitudo est dei essentia.

Augu. Qd potētia dei deus est.

Qd eternitas dī deus est.

Supra egit de etnitate.

¶ Hic de magnitudine q ea aliqua personarum aliam non excedit.

Nunc igitur superest ostendere q magnitudine vel potētia alius aliuz nō excedat: et prius de magnitudine videamus.

¶ Quod non est maior vna persona alia nec maius aliquid due quam vna: nec tres vel due quam vna.

Sciendum est ergo quod pater non maior filio: nec pater vel filius maior spiritusancto: nec maius aliquid due persone simul sunt quam vna: nec tres simul maius aliquid quam due: nec maior est essentia in tribus quam in duabus: nec in duabus quam in vna: quia tota est in singulis. Unde Joannes damascenus ait. Confitemur deitatis naturam omnem perfecte esse in singula suarum hypostaseon. i. personarum: omnem in patre: omnem in filio: omnem in spiritusancto. Ideoque perfectus deus pater: perfectus deus filius: perfectus deus spiritussanctus.

¶ Quod dicitur esse deus pater in filio: et filius in patre. et spiritussanctus in vtroque: et singulus in singulis.

Et inde est quod pater dicitur esse in filio: et filius in patre: et spiritussanctus in vtroque: et singulus in singulis. Unde Aug. in lib. de fide ad Petrum. Propter vnitatem naturalem totus pater in filio et spiritusancto est: totus quoque spiritussanctus in patre et filio est. Nullus horum extra quemlibet ipsorum est propter diuine nature vnitatem. Ecce hic aperit aliquatenus. Non enim plene potest tantum ab homine reserari archanum: ex qua intelligentia dicatur singula personarum tota esse in alijs. Unde etiam Hylarius ista interius perquirens in lib. iij. de tri. ait. Affert plerisque obscuritatem sermo domini cum dicit. Ego in patre et pater in me est: nec immerito. Natura enim intelligentie humane rationem dicti huius non capit: nec exemplum aliquod rebus diuinis comparatio humana prestabit. Sed quod non intelligibile est homini: deo possibile est. Cognoscendum itaque atque intelligendum est quid sit illud. Ego in patre et pater in me est. Si tamen comprehendere hoc ita vt est valebimus: vt quod natura rerum pati non posse extimatur: id diuine veritatis ratio consequatur. Patrem ergo in filio: et filium in patre esse: plenitudo in vtroque diuinitatis perfecta est: quia plenitudo diuinitatis in filio: quod in patre est: hoc et in filio est: quod in ingenito est: hoc in genito: alter ab altero: et vterque vnum. Id est. s. quod est nihil habens quod non sit etiam in eo a quo est non duo vnus: sed alius in alio: quia non aliud in vtroque: vt vnum sint in fide nostra vterque: non vnus: nec eundem vtrumque: nec aliud confitemur quia deum ex deo natum: nec eundem natiuitas: nec aliud esse permittit. Eandem ergo in vtroque et virtutis similitudinem: et deitatis plenitudinem confitemur: quia veritas dicit. Ego in patre: et pater in me est. Omnia enim filius accepit a patre. Nam si patrem eiusdem qui genuit accepit: neuter ergo perfectus est. deest enim ei vnde decessit: nec plenitudo in eo erit qui ex portione constiterit: Neuter ergo perfectus est: si plenitudinem suam et qui genuit amitti: nec qui natus est consequitur. Fateamur ergo quod pater est in filio: et filius in patre: et deus in deo: vt idem Hylarius ait in vij. lib. de tri. Non per duplicem conuenientium generum coniunctionem: nec per insitiuam capacioris substantie naturam. sed per nature vnitam similitudinem. per natiuitatem viuentis ex viuente natura dum res non differt: dum naturam del non degenerat natiuitatis: dum non aliud aliquid ex deo quam deus nascitur: dum nihil in his nouum est: nihil alienum: nihil separabile. Ecce his verbis prout humana permittit infirmitas: aperitur ex quo sensu christus dixerit se esse in patre: et patrem in se. Ex eodem etiam sensu intelligitur spiritussanctus esse in vtroque et singula personarum in singulis: quia. s. in singulis est eadem plenitudo diuinitatis: et vnita similitudo nature: quia non est maior diuina natura in aliqua harum personarum: sed vnius et indifferentis nature sunt he tres persone. Ideoque altera in altera esse dicitur: vt predictum est. Unde Ambro. predictorum verborum sententiam nobis aperiens super epistolam. ij. ad Cori. ait. Per hoc intelligitur pater esse in filio et filius in patre: quia vna est eorum substantia. Ibi. n. est vnitas vbi nulla diuersitas. Ecce tribus illustrium virorum testimonijs. s. Aug. Hylarij. Ambro. in idem concurrentibus: reuelationem spiritussancti in eis loquentis: pie credere volentibus ostenditur: tamen quasi per speculum et in enigmate: qualiter accipiendum sit cum dicitur pater in filio esse: vel filius in patre: vel spiritussanctus in vtroque.

¶ Ad id quod ceperat redit. s. vt ostendat quod magnitudine alius alium non superat.

Sed iam nunc ad propositum redeamus: ceptoque insistamus: ostendentes quod magnitudine nulla trium personarum aliam superat: quia nulla maior alijs: nec maius aliquid sunt due quam vna nec tres quam due: nec maior deus quam singuli horum: quia singulus horum perfectus est: nec est quo crescat illa perfectio.

¶ Quod nulla personarum pars est in trinitate.

Nec est aliqua trium personarum pars dei vel diuine essentie: quia singula harum verus et plenus deus est: et tota et plena diuina es-

Joan. dama. | Aug. | Hyla. | Hyla. Nec verba diligenter attende. | Amb.

sentia est: z id nulla istaꝝ in trinitate pars est
Augu. Vn̄ Aug. in li. ij. ꝯ Maximinū hereticuz sic
ait. Putas deū p̄rem cū filio z spūsctō vnum
deū esse nō posse: times eniz ne pater sit pars
vnius dei q̄ ꝯstet ex tribus. Noli hoc timere
Nulla eni fit partiū i deitatis vnitate diuisio:
vnus est de⁹ pater z fili⁹ z spūssctūs. i. ipsa tri/
nitas vn⁹ ē de⁹. Ergo inq̄t de⁹ p̄r est pars dei?
absit. Tres eni p̄sone sūt p̄r z fili⁹ z spūssctūs:
z hi tres q2 vnius sbe sunt vnū sunt: z sūme
vnū sunt: vbi nulla nārum: nulla est diuersi
tas voluntatū. Si eni nā vnū eēnt: z ꝯsensio/
ne nō essent: nō sūme vnū essent. Si vero nā
dispares eēnt: nō sūme vnū essent. Hi ḡ tres
q2 vnū sunt ꝓpter ieffabilē ꝯiunctionē deita/
tis qua ineffabilr copulanꝭ vn⁹ de⁹ est. Pars
ergo trinitatis eē nō pōt q̄cūq3 vn⁹ est in tri/
bus. In trinitate ergo q̄ de⁹ est: z p̄r de⁹ est: z fi
lius deus est: z spūssctūs deus est: z sil' hi tres
vnus de⁹. Nec huius trinitatis tertia pars ē
vnus: nec mai⁹ aliq̄d duo q̄3 vnus est ibi: nec
maius aliq̄d sūt oēs q̄3 singuli: q2 spūalis nō
corporalis est magnitudo. Qui pōt cape capi
at. q aūt nō pōt: credat: z oret vt q̄d credit in/
telligat. Uez est eni q̄d p ꝓphetā dr̄. Nisi cre
dideritis nō intelligetis. His verbis apte ostē
dit indifferentē magnitudinē triuz p̄sonarū.
Argu. Aug. ꝯ hereti/cos q̄ os/tendit p̄tez z fi/liū z spi/ritū san/ctū n̄ eē/ ptes itri/nitate. Item in eodē. Tu nempe dixisti vnū deuz nō
ex partibus eē cōpositū: z hoc d̄ patre tm̄ vis
itelligi. Ille inq̄s virtus est igenita simplex. z
tm̄ i hac simplici virtute multa videris cōme
memorare cū dicis. Deus deū genuit: bonus
bonū genuit: sapiēs sapientē. clemens clemē
tem: potēs potētē. Nunq̄d ergo bonitas z sa/
pientia z clemētia z potētia partes sūt vnius
virtutis quē simplicez esse dixisti? Si dixeris
partes sūt. Simplex ergo virtus ex partibus
cōstat. Et simplex ista virt⁹te diffiniēte vnus
est deus: ergo deū ex partib⁹ cōpositū esse di/
cis. Nō dico inq̄s: nō sunt partes. Si ergo in
vna p̄sona patris z illa iuenis q̄ plura viden/
tur: z partes nō iueneris: q2 vna virtus sim/
plex est. Quāto magis p̄r z filius z spūssctūs:
z ꝓpter idiuiduā deitatē vnus deus: z ꝓpter
vniuscuiusq̄3 ꝓprietatē tres p̄sone sunt: z pro
pter singuloꝝ pfectionē partes vnius dei nō
sunt. Uirtus est pater: virt⁹ est filius: virt⁹ est
spūssanctus. Hoc veruz dicis. Sed ꝙ virtu/
tez de virtute genitam: z virtutem de virtute
procedentem: non vis eandem habere natu/
ram: hoc falsum dicis: hoc contra fidem re/
ctam z catholicam dicis. His verbis aperte
docetur: ꝙ tres personе ille nō sūt partes dei
vel diuine essentie. Nullaq3 illaruz trinitatis
pars dicenda est nec vna maior aliis.

¶ Cū dicimus tres p̄sonas esse vnā eēntiaz:
nec vt gen⁹ de spēb⁹: nec vt speciē d̄ idiuiduis
p̄mus: q2 nō est essentia genus z p̄sona spēs:
vel essentia species z persone indiuidua.

Hic adycendū est ꝙ tanta est equalitas
triū p̄sonaꝝ atq3 indifferēs magni/
tudo: ꝙ cū dicam⁹ tres p̄sonas vnā eē eēntiaz
vel sbaz: neq3 vt genus de speciebus: neq3 vt
speciē de indiuiduis predicamus. Non enim
eēntia diuina genus est: z tres p̄sone species:
vel eēntia diuina spēs: z tres p̄sone idiuidua.
Qd̄ Aug. rationibus ꝓbabilibus atq3 irrefra/ Augu.
gabilibus aperte demōstrat in li. vij. de trini.
dicēs. Si essentia genus est: spēs autē p̄sona: Pol⁹ p/bat ꝙ n̄ illud dr̄ vt gen⁹ de spe/ciebus.
vt nōnulli sentiūt: oportet appellari tres sub/
stātias: vt appellanꝭ tres p̄sone. Sicut cuz sit
aial' genus z equus spēs: appellanꝭ tres equi
idēq3 tria aialia. Nō enim ibi spēs pluraliter
dicit z genus singulariter: vt si diceretur: tres
equi sunt vnū aial: sed sicut tres equi speciali
nomine: ita tria aialia noie generali dicūtur:
Cū ergo tres p̄sonas vnā fateamur eē eēntiā
nō tres eēntias: cū tres equi tria aialia dicanꝭ
non vnum: patet noie essentie non significari
genus: nec nomine persone speciem.

¶ Hic ꝓbat ꝙ nō dr̄ vt spēs de indiuiduis.

Si vero dicunt noie p̄sone nō spēm signifi
cari: sed aliq̄d singulare atq3 indiuiduū
z noie eēntie spēm itelligi: vt p̄sona nō dicaꝭ
sicut hō: sed quō dr̄ hic homo: vult Abraam.
Isaac. Jacob: vl' q̄s alius q etiā digito p̄ns de
monstrari possit: sic quoq3 illos eadē ratio cō
futabit. Sicut enim dicunꝭ Abraā. Isaac. Ja/
cob: tria idiuidua. ita tres hoies z tria aialia.
Cur ergo pater z filius z spūssanctus. s. si s̄m
genus z speciez z indiuiduū ista dixerimus:
non ita dicuntur tres eēntie vt tres persone.

¶ Alio modo probat idem.

Alio quoq3 mō idem ꝓbat Aug. s. ꝙ eēn/ Augu.
tia diuina nō est genus: nec p̄sone
spēs: vel eēntia nō est spēs: nec p̄sone indiui/
dua. Una iquit eēntia nō h3 spēs: sicut vnuz
aial nō h3 spēs. Pater ergo z fili⁹ z spūssctūs
non

nõ sũt tres spẽs vni⁹ eẽntie. Diuina ergo eẽn/ tia gen⁹ nõ est: sz nec spẽs est eẽntia diuina: ⁊ psona idiuidua. sicut hõ spẽs est. Indiuidua sũt. Abraã Isaac ⁊ Jacob. Si. n. eẽntia spẽs est vt hõ: sicut nõ dr̃ vn⁹ hõ esse Abraã. Isaac: ⁊ Jacob: ita nõ dicet̃ vna eẽntia eẽ tres psone. Non itaq̃ ſm genus ⁊ species ista dicimus.

¶ Nec ſm materialem causam dicũtur tres persone vna essentia.

Notandũ etiã q̃ eẽntia diuina nõ est mã trium psonaꝝ: vt Aug. in eodẽ libro docet: tanq̃ ſm cõem eandem mãm tres psone dicãtur esse vna essen/ tia: sicut ex eodẽ auro si fierent tres statue: di/ ceremus tres statuas vnũ auꝝ. Nõ aũt sic tri nitatẽ. i. tres psonas dicim⁹ vnã eẽntiã ⁊ deũ vnũ tanq̃ ex vna mã tria quedã subsistãt. In statuis enĩ equalibus plus auri est tres sil' q̃ singule: ⁊ minus auri est vna q̃ due. In illa vero eẽntia trinitatis nullo modo ita est. Nõ ergo ſm materialem causaz tres psonas vnaz dicimus esse substantiam vel essentiam: sicut tres statue dicuntur vnum aurum.

¶ Nec ita dicuntur tres psone vna essentia: vt tres hoies vna nã vel vnius nature.

His quoq̃ addẽdum est q̃ tres psonas nõ ita dicimus esse vnã essentiã: vt Augu. in eodez ait vel vnius essentie: sicut di cimus aliquos tres hoies eiusdẽ sexus: ⁊ eius dem temperationis corporis: eiusdẽ q̃ animi vnã esse naturã vel vnius nature. Nã in his rebus nõ tantũ est vnus hõ quantũ tres ho/ mines simul: ⁊ plus aliqd sunt homines duo q̃ vnus homo: sicut in statuis esse diximus. At in deo nõ est ita. Nõ eni maior essentia est pater ⁊ filius simul q̃ solus pater vel solus fi lius: sed tres simul ille psone equales sunt sin gulis. Ex pmissis pz q̃ tres psone dicunt̃ di/ diuina essentia: nec ſm mãlez cãm vt tres sta tue vnũ auꝝ. nec ſz cõplexiõis similitudinẽ: vt tres hoies vnius nature: nec vt gen⁹ pdr̃ de speciebus: vel vt spẽs de indiuiduis. i. con tinens de contentis: maius de minoribus.

¶ Que videntur aduersari predictis.

His aũt vident̃ aduersari: que qdam sa cre scripture tractatores catholici in suis scriptis tradiderunt. In quibus signi ficare videntur q̃ essentia diuina sit quoddã cõmune ⁊ vniuersale velut species: tres vero psone sint tria particularia: tria idiuidua nu/ mero differẽtia. Unde Joãnes Damascenus inter doctores grecoꝝ maximus: in libro quẽ de trinitate scripsit: quem ⁊ papa Eugenius trãsferri fecit: ait. Cõmunia ⁊ vniuersalia pre dicãtur de subiectis sibipsis particularibus. Cõmune ergo substãtia est: particulare vero hypostasis. i. persona. Particulare autem dr̃ nõ qd partẽ nature hz: sed particulare nume ro: vt athomus. i. indiuiduũ. Numero enim ⁊ nõ nã differre vident̃ hypostases. Item in eodẽ. Substãtia significat cõmunẽ ⁊ circum/ plexiuã speciẽ homo ydeon. i. similiũ speciez: hypostaseon. i. psonaruz: vtputa deus homo. Hypostasis aũt indiuiduũ demõstrat. s. prẽm filiũ ⁊ spũmsctũz. Petrũ. Paulũ: ⁊ huiusmo di. Ecce aperte dicit sbaz esse vniuersale: hy/ postasim vero particulare: ⁊ q̃ de⁹ est species vt homo: ⁊ q̃ pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sunt indiuidua: sicut Petrus ⁊ paulus: eo q̃ numero differũt que: pmisse sententie Augu. penitus ↄtradicere videtur. Quid ergo dice mus ad hec? Hoc vtiq̃ dicere possumus atq̃ debemus: q̃ ea que Aug. tradidit superius: si ne omni hesitatione tenenda sunt.

¶ Qz sane possunt intelligi que Joãnes di/ cit: ⁊ quomodo: ostendit.

Hec autẽ que hic dicunt̃: lz in sermonis superficie aliquid a fide alienum re sonare videantur: sane tamẽ intelligiqueunt piumq̃ lectorem atq̃ intellectorem plurimũ efflagitant. In quorum explanatione mallez silens alios audire: q̃ loquẽdo maliuolis de/ trahendi occasionem prestare. Uidetur tamẽ mihi ita posse accipi cũ ait. Substãtia est cõ/ mune. ⁊ hypostasis est pticulare. Nõ ita hoc accepit cũ de deo dicantur vt accipiuntur in philosophica disciplina. Sed p similitudinẽ eorũ que a philosophis dicunt̃ locutus est. vt sicut ibi cõmune vel vniuersale dr̃ qd predi/ catur de plurib⁹: particulare vero vel indiui duum qd de vno solo. ita hic essentia diuina dicta est vniuersale: quia de omnibus psonis simul: ⁊ de singulis separatim dicit̃. Particu lare vero singula quelibet personaruz: q̃ nec de aliis cõmuniter: nec de aliqua aliaꝝ singu lariter predicatur. Propter similitudinem er go predicationis substantiaz dei dixit vniuer sale: ⁊ personas particularia vel indiuidua.

Marginalia: Augu. (beside "Notandũ"); Augu. (beside "Augu. in eodez"); Joan. Dama. (beside "Joãnes Damascenus"); Uerba Augu. tenenda dicit. (beside "penitus ↄtradicere"); Ex quo intellectũ dixerit q̃ suba dei sit spẽs. vl' vle ⁊ p/ sone idiuidua. (beside "mihi ita posse")

Propter hoc idem etiã eandẽ diuinaz essentiam dixit esse speciem cõmunẽ τ circumplectiuam similiũ specie personaruz. Quia sicut hec species homo de suis predicat indiuiduis: velut de Petro τ paulo τ alijs: nec ista specie differunt: sed conueniunt: ita deus de tribus predicatur personis: que in diuinitate nõ differunt: sed per omnia ꝯueniunt. Hanc ergo similitudinez inter res sempiternas τ res temporales perpendens. Joãnes vniuersalitatis τ particularitatis nomina: que rebus temporalibus proprie conueniunt: ad res eternas transtulit. Aug. vero maiorez videns dissimilitudinẽ q̃ȝ similitudinẽ inter res predictas: ab excellentia trinitatis ꝑdicta noia remouit.

¶ Ex q° sensu dixerit ꝑsonas differre nũero

Quod autẽ Joãnes dicit hypostases differre numero: nõ nã: in eo ꝙ nõ differre natura ait verissime τ sine scrupulo loqͥ. Qꝺ vero dicit differre numero: cauendum est q̃ͦ intelligatur. Diuersis enim modis dicuntur aliqua differre numero.

¶ Quibus modis dicantur differre numero. τ ꝯm quẽ modũ possit cõuenire personis.

Dicunt enĩ aliqua differre numero: q̃ñ ita differũt: vt hoc non sit illud nec aliqd. qꝺ illud est: vel in ipso est q̃liter differunt. Socrates τ plato: τ hmõi: que apud phos dicunͭ idiuidua vel particularia. Juxta quẽ modũ nõ pñt dici tres ꝑsone differre numero. Dñr quoq3 differre numero: q̃ in enumeratiõe siue cõputatione nõ sibi adiungunͭ: sed a se inuicẽ discernunͭ: vt cuz de aliqb⁹ reb⁹ loquẽtes dicimus: vna: due: tres: τ ꝯm hunc modũ forte dixit Joãnes hypostases. i. ꝑsonas differre numero. Possum⁹. n. dicere: pr̃ est vn⁹: τ pr̃ τ fili⁹ sũt duo: τ pr̃ τ fili⁹ τ spũssctũs sunt tres. Et itẽ. Hec ꝑsona est vna τ hec τ illa sũt due: τ hec τ illa τ alia sũt tres. Conuenienti⁹ tñ tres ille ꝑsone proprietatib⁹ tm̃ distingui dñr: de quarũ distinctiõe ꝯm proprietates in sequẽti tractabiͭ. Nũc vero ad inceptum redeamus: que dicta sunt repetẽtes: vt sepius versando familiarius innotescant.

¶ Qꝺ vna ꝑsona nõ est maior alia: nec tres simul q̃ȝ vna: τ hoc rõne ostendit catholica.

Sciendũ est ergo tantã equalitatẽ eẽ in trinitate: vt ait Aug. in. viij. li. de. tri. vt nõ solũ pr̃ nõ sit maior q̃ȝ fili⁹ sed nec pater τ fili⁹ sĩl mai⁹ aliqd sunt q̃ȝ spũssctũs: aut q̃libet ꝑsona minus aliqd sit q̃ȝ ipsa trinitas. Qꝺ autẽ ita sit: aliquo mõ si fieri põt demonstrandũ est. Quantũ ergo ipse creator adiuuat attendamus. Jnqͭ Augu. in eodez: quõ in hac trinitate due vel tres persone: nõ sunt maius aliquid q̃ȝ vna earum. Augu.

¶ Rõe viꝫ subtilissima ad oñdẽdũ ꝙ ita sit.

Quod ibi magnũ dͬ: aliũde magnuz nõ est: q̃ȝ eo quo vere ẽ: q: ibi magnitudo ipsa veritas est: τ veritas eẽntia. Non ergo ibi maius est qꝺ verius nõ est. Nõ aũt verius est pater τ filius simul q̃ȝ pater solus vel fili⁹. Nõ est ergo maius aliqd vtrũq3 simul q̃ȝ singulus eorum. Et quia eque vere est etiã spũsctũs: ideo pater τ filius simul nõ sunt aliqd maius q̃ȝ ipse: q: nec verius sunt. Jtẽ in eẽntia veritatis hoc ẽ vez eẽ qꝺ est eẽ τ hoc est esse: qꝺ est magnũ esse. Hoc est ergo magnũ eẽ qꝺ vez eẽ. Qꝺ igiͭ ibi eque verũ ẽ τ eque magnũ est. Qꝺ ergo ibi plus veritatis non habet: nõ habet plus magnitudinis. Plus aũt veritatis nõ habet: qꝺ verius non est. Nõ est autẽ verius vna ꝑsona q̃ȝ alia: vel due q̃ȝ vna: vel tres simul q̃ȝ singula. Nõ ergo plus veritatis habꝫ vna q̃ȝ alia: vł due q̃ȝ vna: vel tres simul q̃ȝ singula. Sic ergo τ ipsa trinitas non est maius aliqd q̃ȝ vnaqueq3 ibi ꝑsona: sed tam magnũ q̃ȝ singula. Nõ enĩ ibi maior est que verior non est vbi ipsa veritas est magnitudo. Ecce modo cõuenienti τ rõne catholica ostensum est: quõ indifferens sit magnitudo trium personarum: quia nec vna maior ẽ alia: nec due: vna nec tres simul maius aliquid q̃ȝ singula. Iterũ aliter idẽ probat.

¶ Qꝺ deus nõ est dicẽdus triplex: ſ3 trinus.

Preterea cũ deus dicaͭ trinus. non tñ dꝫ dici triplex. Jbi enĩ nõ est triplicitas vbi sũma est vnitas: τ indifferens equalitas. Unde Augu. in libro. vj. de trini. ait. Non quoniã deus trinitas est: ideo triplex putãdus est: alioquin minor esset pater solus vel filius solus q̃ȝ simul pater τ filius. Cuz itaq3 tantus est pater solus: vel solus filius: vel solus spiritussanctus: quantus est simul pater τ filius τ spũssanctus: nullo modo triplex dicendus est deus. Non enim pater cuz filio τ spiritusancto maior deus est q̃ȝ singuli eoꝝ. q: nõ est quo crescat illa ꝑfectio. Augu.

Perfect⁹ aūt est ⁊ pater ⁊ filius ⁊ spūssctūs: ⁊ perfect⁹ dicitur deus singulus eorū. Et ideo trinitas potius q̄ȝ triplex dici debet.

¶ Q2 nō ē ita in reb⁹ corpeis vt in trinitate.

In reb⁹ corporeis nō tantum est vna quā tuȝ tres simul. ⁊ plus sunt due q̄ȝ vna res. In trinitate vero sūma tantū est vna psōa q̄ȝtū tres simul: ⁊ tātū sunt due quātū vna ⁊ i se infinite sūt q2 nō est finis magnitudis eaꝝ. Ac p hoc apit qd supi⁹ dictuȝ est: quod singula sūt in singl'is: ⁊ oia in singl'is: ⁊ singl'a i oibus ⁊ oia in oib⁹: ⁊ vnū in oibus est: ⁊ vnū omia. Ecce iam ondim⁹ sufficiēter: q̄liter in trinitate aliq̄ persona aliaȝ nō superet mgnitudine.

Circa distinctionē. 19. Querit vtruȝ psone sint eq̄les scd̄ȝ magnitudinē? Qd nō. q2 in p̄mentis df ꝙ propriū est q̄ntitati scd̄m eam aliqd eq̄le vel ineq̄le dici. sed q̄ntitas nō est in deo. q2 scd̄ȝ Aug. de tri. Deus est magn⁹ sine q̄ntitate ⁊ bon⁹ sine q̄litate. igit ¶ Itē nihil ponēdū est in deo qd dicit impfectionē equalitas est hmōi: q2 repugnat pfectiōi in creaturis: qd pȝ p Aug. 83. q. q. 81. Si oia ingt essent eq̄lia: nō essent oia. ergo pfectio vniuersi nō posset stare cū eq̄litate. equalitas igit nō est in oibus melior suo opposito. ergo nō est pfectio simplr quare nō est ponēda in deo tanq̄ ēēntialis vel cōis tribus. ¶ Itē pfecta equalitas est mutua. sed hec nō est mutua q2 lȝ filius sit eq̄lis patri: nō tñ econuerso. Ut eni ait Aug. 6. de tri. imago si est pfecta coequat ei cuius est imago: nō illud sue imagini. ¶ Oppo^m in simbolo athanasij. Tres psone coeterne sibi sunt ⁊ coequales. Et magister in littera pbat hoc p Aug. de fide ad petrū. ¶ In ista qōne prio aliqua pmittā. deinde ad qōneȝ rñdebo. ¶ Quātū ad primū dico ꝙ phus. 5. meta. distiguit tres relatiōes fundatas sup vnū. s. idē simile ⁊ eq̄le. ⁊ loquēdo de istis stricte appropriant distictis gn̄ibus. vt identitas sbē. equalitas q̄ntitati. ⁊ similitudo q̄litati. ita ꝙ fundamentū remotū istaꝝ relationū est res illius gn̄is. puta eq̄litatis fundamētū est res de gn̄e q̄ntitatis. rō aūt prima fundamētu ē vnitas talis. loquēdo vero de istis large sumunt trāscendenter ⁊ repiunt in oi ente. sic eni oē ens oi enti cōparatum est idē vel diuersum. simile vel dissimile. eq̄le vel ineq̄le. ⁊ hoc mō identitas fundat sup vnū in sbā accipiendo sbam pro qualȝ ēēntia. eq̄litas auteȝ sup vnū in q̄ntitate: sumēdo q̄ntitatē pro q̄ntitate pfectionis. similitudo vero sup vnū i q̄litate vt q̄litas sumit pro oi eo qd hȝ rōnē q̄litatis vel forme. ⁊ sic dr̄ia essentialis df qualitas. 5. metaph. Quantū ad scd̄m dico ꝙ in psonis diuinis est pfecta eq̄litas scd̄m magnitudinē pfectionis. gcqd eni virtutis vel pfectiōis est in vna psona: est ⁊ in alia. ⁊ in eodē gradu. q2 ēēntia diuina est infinita. ⁊ q̄cūq3 pfectio simplr in diuinis psonis. ⁊ sic in ipsis est vna magnitudo pfectionis in sūmo gradu: q2 vna infinitas. In oibus aūt alijs eq̄libus est diminuta vnitas magnitudis scd̄m quaȝ eq̄les dicunt. q2 in ipsis numerat illa magnitudo. Equalitatē aūt diuinaꝝ psonaꝝ probat magister p Aug. de fide ad petrū: q2 vna aliā nec pcedit eternitate: nec excedit magnitudie: nec supat ptāte. In eternitate q̄ in creaturis corrñdet quātitati successiue: notat equalitas scd̄m durationē. In magnitudie eq̄litas scd̄m pfectionē: accipiēdo magnitudinē vt ꝯuenit magnitudini essentie ⁊ cuiuslȝ attributi: ⁊ corrñdet in creaturis q̄ntitati pmanenti. In ptāte vero seu potētia notatur eq̄litas p cōparationē ad obiecta extra. Eq̄litas siqdē ptātis nō est alia ab eq̄litate magnitudinis: sed eā explicās p cōparationē ad extrinseca sicut habētia equalē magnitudinē caloris: hn̄t equalē potentiā calefactiuā. de hac dicet distinctiōe sequenti. Eternitas etiā que est interiabilis vita tota sil ⁊ pfecta possessio: nō addit supra ifinitatē q̄ dicit sūmā magnitudinē nisi negationē dependētie. q2 est pfecta possessio: ⁊ successiōis q2 tota sil: ⁊ teri q2 in teriabilis vite. ⁊ relationē rōnis. s. possibilitateȝ coexistēdi cuilȝ possibili ad ex. ¶ Pȝ aūt diuine ēēntie eternitas ex eius simplicitate ⁊ imutabilitate. si etiā hīet initiū existēdi nō eēt act⁹ purus: sed hēret admixtā potētialitatē ⁊ ita non eēt sūme simplex nec imutabilis. Apprehēdit q̄q3 p nūc stans: q2 in eternitate oia sunt psentia nihilq3 trāsit in pteritū: lȝ illa qbus coexistit trāseāt. Sumit tñ aliqn̄ iproprie eternitas p seculo qd est piodus cuiuscūq3 durationis finite. ⁊ sic pōt expōi illud exodi. 15. Dn̄s regnabit in eternū ⁊ vltra. q. d. ꝙ deus durabit vltra quācūq3 durationē finitā. vel ly vltra posset ad nostrā estimationē referri: vt sit sensus. Dn̄s regnabit in eternuȝ ⁊ vltra q̄ valeat cor hois mortal' cogitare. ¶ Ad argumēta. ad primū dico ꝙ deus est magnus sine q̄ntitate molis. hȝ tñ q̄ntitatē virtutis ⁊ pfectionis. iuxta illud vj. de tri. In his q̄ nō mole magna sūt: idē est meli⁹ eē qd mai⁹ eē. ¶ Ad 2^m ꝯcedo ꝙ eq̄litas nō est pfectio simplr q̄. s. posset eē formalr infinita cū nō sit ad se. pr̄ eni nō ē eq̄lis sibi: sed filio. Dicit tñ aliquā pfectionē cū melior sit eq̄litas ineq̄litate in his ingb⁹ est cōpossibilis. Un̄ Aug. de q̄ntitate aie loquēs ad discipulū. Equalitatē ingt ieq̄litati in re pponis. Nō est aūt cōpossibilis creaturis ad earuȝ maximā pfectionē. q2 pfectio limitata nō pōt esse tāta in vna nā limitata sicut pōt esse in plurib⁹ naturis ordinatis. Et iō ibi ordo nārū seu pfectiōis ieq̄lis necessari⁹ ad maximā pfectionē in eis possibileȝ. nō sic de nā illimitata: q̄re ibi est eq̄litas cū sūma pfectione absq3 tali ordine. ¶ Et si arguas ꝙ ordo est pfectionis. ⁊ ordo videt reqrere ineq̄litatē. Rn̄deo. ꝙ nō ois ordo est pfectiōis. sȝ aliqs stat cū pfectiōe in eadē nā vt ordo origis. ⁊ aliqs nō. vt ordo inequalitatis. ¶ Ad 3^m dico ꝙ pr̄is ad filiū est mutua eq̄litas. fili⁹ tñ coequat patri ⁊ nō ecōuerso. q2 coeq̄ri vltra relationē eq̄litatis cōem seu eqparātie iportat aliā relationē disqparātie p modū passiui. s. accipe eq̄litateȝ ab alio. ista nō est mutua. q2 nō cōpetit patri. sȝ sibi cōpetit relatio opposita. s. coeq̄re. i. dare eq̄litatē. pr̄ eni

Nota ꝙ ꝑsonis eternitas ⁊ eq̄litas.

Rñsio. ad ar.

dat filio equalitatē.pducēdo eū in identitate nature.

dist.x. **Secundo** quero de circūincessione. Utrū quelꝫ psona diuia sit in alia? ꝙ nō qꝛ si qōlꝫ eēt in quolꝫ scd̄z pōnē anaxagore esset maxie ꝯfusio igit psone diuine essent in se inuicem:eēnt ꝯfuse ꝯ illud athanasii. Neqꝫ cōfundētes psonas neqꝫ sbam separātes. ¶ Preterea si cū psonā esse in psona stet distinctio. ergo ꝛ cōpositio. pbatio ꝯñe. si aliqd esse in deitate qd nō eēt ipsa. tūc deitas eēt cōposita vel cōponibilis.qd pꝫ p Aug. de ci.dei. Ideo simplex.est de⁹.qꝛ est illud qd hꝫ excepto ꝙ psona dicit relatiue ad aliā:ꝛ nō est ipsa igit si psona hꝫ aliqd in se qd nō est ipsa:ipsa est cōposita vel cōponibilis.qd est falsum. ¶ Itē in illo qd est filius est filiatio. In patre est filius.ergo in patre est filiatio. Et vlterius. Illud in quo est filiatio est fili⁹:ergo pater est fili⁹. ¶ Itē si pꝛ est in filio ꝛ fili⁹ est in patre::ergo pꝛ est in se. pbatur ꝯña. qꝛ qcqd est in contento est in ꝯtinēte. ¶ Itez si pꝛ est in filio:ergo de⁹ est in deo. ꝛ vltra:g⁹ de⁹ distiguit a deo. ¶ Itē ꝙ exit ab alio nō est in eo. sed filius exit a patre vt dr in Ioan e:ergo nō est in eo. ¶ Oppositū io.x. Ego in patre ꝛ pꝛ in me est.

Rñō. ¶ Istius ꝯclonis veritas plana est ex auctē sal. Ubi sciendū ꝙ circūincessio est mutua ꝛ intima psentialitas subsistētis seu suppositi in subsistēte eiusdē nature i numero. Uñ iste modus eēndi in. nō est p illū modū quo nā est in supposito vel forma in mā:vel ꝯtentum in ꝯtinente:nec aliqs modoꝝ qs ponit Aristo.iiij. phisicorū. sed vna psona dr esse in alia p inexñtiam mutuā subsistētis in subsistēte. scdꝫ hyla. 7. de tri. Hoc aūt nō repitur in aliis modis eēndi in. ꝛ sic tot⁹ filius inexistit psentialr ꝛ intime in toto patre. cui alludit illud ambrosij in hymno. In patre tot⁹ filius:ꝛ totus in verbo pꝛ. Exemplū huius lꝫ impfecte repñsentans posset accipi si corpus gloriosū posset inexistere alij corpori glorioso. ꝛ si esset illorū vnitas nālis nature que exigeret talē presentiā esse pfectius simile. Et notandū ꝙ distinctio psonaꝝ nō est totalis ratio huius inexistētie. nec vnitas essentie sed ambo simul Pro cuius itellectu pōt accipi exemplū in creaturis de similitudine. nihil eni est sibi simile: sed alteri scdm hyla. Similitudo tñ fundat sup vnitatē in qlitate scdꝫ phꝫ.5. meta. nec ergo sola diuersitas relatiuoꝝ. nec sola vnitas fundamētl sufficit ad similitudinē:sꝫ ambo reqrunt p se sicut vna cā totalis:ita hic nec distinctio p se inexistētie:nec vnitas essentie est tota rō inexistētie:sed ambo simul. sicut tñ in similitudine est principalioꝛ rō vnitas fundamēti ꝙ̄ distinctio relatiuoꝝ:ita hic principalioꝛ rō inexistētie est vnitas essentie ꝙ̄ distinctio psonaꝝ.

Rñō. ad ar. ¶ Ad argumēta. ad primū dico ꝙ si vna psona eēt in alia:sic ꝙ eēt vnitas sine distinctione.esset ꝯfusio. hoc aūt nō est in pposito. si etiā vnū esset in alio sicut pars eius. sicut videt Aristo imponere anax. psona aūt nō est in psona sicut aliqd eius. ideo nō sequtur ꝯfusio. ¶ Ad scdm dico ꝙ deitas est cōis oi subsistēti in nā diuina. ꝛ ideo est aliqd subsistentis in illa nā. quapropter nō posset realiter distingui ab alio:nisi eēt aliquomodo cōponibilis cum illo. qꝛ nō est intelligibile ꝙ in aliq̄ subsistēte sint plura nisi vnū sit cōponibile cū altero. psona aūt non est aliqd cuiuscunqꝫ subsistentie in nā ista. ꝛ ideo lꝫ psona sit in psona. nō opꝫ tñ ꝙ ipsa sit cōposita vel componibilis ipsi: ¶ Ad tertiū cōcedo ꝙ illud in quo est filiatio sicut forma in informato est filius. Filiatio aūt non sic est in patre. sed accipiēdo esse in pro inexistēcia intima. ꝛ ideo non seqt vltra ꝙ pater sit filius. ¶ Ad quartū dico ꝙ ille modus arguendi nō tenet in relatiuis eqparantie cuiusmodi est in pposito. Unde nō seqt fortes est similis platoni. ꝛ plato similis forti. g⁹ fortis est similis sibiipsi. ¶ Ad aliud ꝯcedo ꝙ de⁹ est in deo. ꝛ hoc ꝯcedit hyla. vij. de tri. sed ex hoc nō seqt ꝙ deus distinguat a deo. qꝛ in prima ly in:nō ꝯfundit sui cāle. ꝛ iō pōt stare pro aliq̄ supposito determiato. In scda vero supponit cōfuse ꝛ distributiue rōne negatiōis iclusē in illo verbo distingunt. ¶ Ad vltimū dico ꝙ exitus filij a patre est pcessio pducti a pducēte que nō phibet hanc inexistiam cū exiens recipiat candē nām cū eo a q̄ pcedit.

¶ Ostenso ꝙ aliqua psonaꝝ aliam nō superat magnitudine. nunc ostendit ꝙ alia nō excedit aliam potentia. Di.xx.

Nunc ondere restat quod aliqua harꝫ psonaꝝ aliā nō excellat potētia: vt sicut vna ꝛ indifferēs ē magnitudo triū:ita vna ꝛ indifferēs mōstret potētia triū. Sciēdū est ergo qꝛ non est potētioꝛ pater filio: nec filius vel pater spūscto. Nec minorē potētiā habēt duo vel tres simul ꝙ̄ singulus eoꝝ: quia nec plus pōt pater fil' ꝛ filius ꝙ̄ solus spūssctūs. Nec hi tres simul plus possunt ꝙ̄ singulus eoꝝ:ꝙ oipotētiā quā habet pater:ꝛ filius accipit nascēdo:ꝛ spūssctūs' pcedendo. Quod Augu.rōnibus ꝛ auctoritatibus probabiliter astruit in libro ꝯtra Maximinū:q dicebat patrem meliorem ac potentiorem filio. Augu.

¶ Qꝛ non potest minus filius ꝙ̄ pater.

Nihil ingt patre minus hꝫ ille q dicit. Oia q̄ hꝫ pꝛ mea sūt. Nā si min⁹ hꝫ in ptāte aliqd ꝙ̄ pꝛ:nō sunt ei⁹ oia q̄ hꝫ pater. Sꝫ ei⁹ sūt oia q̄ hꝫ pater:tantā ergo habꝫ ptātē filius quātā pater. Equalis ergo est ptāte. Non.n.pōt q accipit:iequalis esse ei q dedit. Tu autē hoc de potētia sapis:ꝙ potēs sit fili⁹ sed potētioꝛ pater:vt sm doctrinā vestraꝫ potens potentē potuerit generare vl' gignere:ꝛ nō oipotēs oipotētē. Habet ergo pater oipotentiā quā nō habet filius:ꝛ si hoc est falsuꝫ ē qd ait filius:oia que habet pater mea sunt. Hic ponit falsā traditionem heretici.

¶ Hoc verum fatebat hereticus ex quo progrediebatur

gredíebatur ad falsa.

Sed inq̃s pater a nemine potētiā acce/pit: fili^9 aūt a p̄re. Fatemur ꝛ nos fi/liū accepisse potētiā ab illo de quo nat^9 est po/tētiā: p̄ri vero potētiā nullus dedit: q: nullus eū genuit. Gignēdo enim dedit p̄r potētiā filio: sicut oīa q̄ h̄z in substātia sua: gignēdo dedit ei quem genuit de substantia.

¶ Questio Augu. qua artat hereticum.

Sed q̄rit̄ vtꝝ ei tantā: quāta ipsi est potē/tia p̄r filio dederit an minorē? Si tā/tam nō solū potentē: s̄z etiā oīpotētē genuisse oīpotēs intelligit̄. Si vero minorē quō oīa q̄ h̄z p̄r filij sunt? Si p̄ris oīpotētia filij nō est: nō oīa p̄culdubio q̄ h̄z pater filij sunt. At oīa filij sunt: oīpotentia ergo patris etiam est filij. Non est ergo pater potentior filio.

¶ Aliter probat filium equalem patri.

Item alio mō p̄bat filiū equalē p̄ri ꝯtra Ma/ximinū ita dicēs. Tu dicis ꝙ p̄r ge/nuit filiū minorē seipso: in quo ꝛ p̄ri derogas: q̄ si filiū vnicū minorē genuit: aut nō potuit: aut nō voluit gignere eq̄lē. Si dicis q: nō vo/luit: eū inuidū eē dixisti. Si āt nō potuit: vbi ē oīpotētia dei p̄ris? Prorsus ad h̄uc articu/lū res colligit̄: vt de^9 pater eq̄lē sibi gignere fi/liū: aut nō potuerit aut noluerit. Si n̄ potuit: ifirm^9. Si noluit: iuidus iuenit̄. S̄z vtrunq̄ hoc falsū est. P̄ri ergo fili^9 ver^9 eq̄lis est. Ge/nuit ergo pater sibi equalē filiū: ꝛ ab vtroq̄ p̄cedit vtriq̄ equalis sp̄ūssanctus. Si.n. for/mā suā: vt ait Aug. ꝯtra eundē. pater in vni/co filio plenā gignere potuit. nec tn̄ plenā ge/nuit: sed minorē: cogimini p̄rem inuidū dice/re. Plenū ergo deū. ꝛ eq̄lē sibi genuit filium.

Si autē p̄r n̄ potuit vel n̄ voluit gignere eq̄lē filiū: ī firm^9 vel inuid^9 inuenitur

Augu.

¶ Per simile ostendit ꝙ non minorem pa/ter filium genuit.

Hoc aūt p̄ similitudinē humanā ita eē demōstrat ingens. Hō p̄r si potu/isset: equalē filiū genuisset. Quis ergo audeat dicere: ꝙ hoc oīpotēs nō potuit? Addo etiā. Si posset hō maiorē melioremq̄ seipso gigne/ret filium. Sed maius vel minus deo quicq̄ esse non potest. deus ergo cur non equalē vt assiliūm genuit. cui nec anni necessarij fue/runt: p̄ quos adimplet̄ equalitas: nec oīpotē/tia defuit. An forte noluit? ergo: q̄d absit: inui/dit. Sed non inuidit. equalem ergo genuit fi/lium. Credamus ergo filium ei esse equalē.

¶ Opinionem heretici ponit vt destruat.

Sed forte dices eo ipso p̄r est maior filio. q: de nullo genit^9: genuit tn̄ equalē. Ad quod cito respōdebo. imo ideo nō est pa/ter maior filio quia equalē genuit. Originis eniꝫ questio est ista: q̄s de quo sit? Equalitatis aūt qualis aut quātus sit: quod est dicere. Ad originē p̄tinet questio qua querit̄: q̄s de quo sit: ad equalitatē vero illa qua querit̄: qualis aut quant^9 q̄s sit. Nec eū d̄r fili^9 a patre genit^9: ꝯn̄ dic̄ ineq̄litas s̄be. s̄z ordo nature. nō quo alter prior eēt altero: sed quo alter est ex altero. Nō ergo s̄m hoc ꝙ pater genuit: ꝛ filius genit^9 ē: vel sp̄ūssanctus ab vtroq̄ procedit: equalitas vel inequalitas sibi existit: q: nō s̄m hoc alia p̄/sona alij equalis vel inequalis d̄r. Ecce equa/litas trinitatis: ꝛ vna eadēq̄ substātia: quan/tum breuiter potuimus demōstrata est in su/periori dus: qualiter. s. aliqua trium persona/rumq̄ s̄z aliam nec eternitate: nec magnitudi/ne: nec potētia excellat.

Hic sol uit obiectionē

c Circa distictionē. xx. Quero vtrū tres p̄sone sint eq̄les in potentia. Et ꝙ nō. q: tunc sicut pater pōt ḡnare: sic fili^9 posset ḡnare. p̄batio ꝯn̄e. tum q: Aug. ꝯ maximi. lib: 3. Si pater nō potest generare filiū sibi equalem: est impotens. ergo posse generare filium p̄/tinet ad omnipotentiā. cum ergo filius non possit ge/nerare non est equalis potentie cum patre. Tum quia filius non esset omnisciēs si non sciret generationem patris. ergo nec omnipotēs si non possit in ista gene/ratione. ¶ Preterea pater prius origine habet velle respectu creaturarum q̄ filius: cum habeat a se: fili/us autem nō: ergo prius origine q̄ filius producat in/telligitur pater producere. ꝛ ita in illo signo in quo intelligitur filius debere p̄ducere nulla sunt sibi pro/ducibilia. quia iam intelliguntur a patre producta ꝛ sic nō est omnipotēs. ¶ Contra saluator in io. Om/nia que habet pater mea sunt. Et Augu. de fide ad pe. vt fuit dictum di. preceō. ¶ In ista questione vi/debitur primo an potentia generandi cadat sub om/nipotentia. ꝛ deinde respondebitur ad quesitum. Quantum ad primum dico ꝙ non. quia tunc filius non esset omnipotens cum nō possit generare. quod est contra athanasium in symbolo. Omnipotens pa/ter omnipotens filius. omnipotēs. s. s. ¶ Ad cuius euidentiam quia potentia respicit possibile pro corre/lario. Notandū ꝙ possibile potest sumi dupliciter. Uno modo cōmuniter prout opponitur impossibili: ꝛ hoc modo possibile est deū esse. ꝛ tamen illud pos/sibile non est terminus alicuius potentie actiue. q: re/spicit aliud in natura: ex quinto meta. ꝛ ꝯuertit̄ cū ca/usa. Alio modo possibile sumit̄ determinatiue ꝛ magis p̄prie prout. s. opponitur necessario. ꝛ tale potest eē

Di.xx.

R̄n̄o. ad q̄st.

possibi/le dub.

z nõ eẽ. z sic cũ q̃olibet intrinsecũ deo sit necium. nihil tale erit possibile hoc mõ. Cũ ergo logr de oipotentia ly ois distribuit possibile scdo mõ sũptuz. z sic potẽtia gñandi nõ ptinet sub oipotentia. Pr tñ potẽtia pductiua p cõparationẽ ad possibile p̃rio mõ sumptã. z sic filiũ gñari est possibile sic z deũ eẽ. ¶ Quãtum ad scdm dico q̃ tres psone sũt eq̃les in potẽtia. qd pbat. qr tres psone habẽt eandẽ rõnẽ principij ad oia alia ab essentia diuina. ergo eq̃lis est potẽtia earũ q̃tũ ad numerũ possibiliũ. pña est nota. añs pbat qr prius intelligit p̃n illud pducendi creaturas cõicatum trib⁹ q̃ possit hẽ actũ pducendi illa alia. qd ex hoc p3. qr p̃n necium respectu vnius pductionis z ptingens respectu alterius pductiõis prius est p̃n pducendi illud ad qd necio se h3 q̃ illud ad qd se h3 ptingenter. sed p̃n pducendi psonas necio se h3 ad pductionẽ ipsaz. ptingenter aũt se h3 p̃n pducendi creaturas ad ipsas creaturas. Prius ergo cõicat tribus personis q̃ possit habere actum respectu possibiliũ extra. z sic apparet q̃ potẽtia est eq̃lis in diuinis psonis q̃tũ ad extensionẽ. z etiã equalis q̃tũ ad intentionẽ qr illud p̃n scdm eandẽ magnitudinẽ est in tribus. p3 ex di. preced. z ita oi mõ eq̃lis. ¶ Ad

Rñõ. ad ar. argumẽta. ad primũ dico q̃ argm Aug. nõ tenet p locum intrinsecũ. s. a toto in q̃titate ad suã partẽ: quasi potẽtia gñandi ptineat sub oipotentia: sed tenet p aliq̃s ppõnis subintellectas. ¶ Ubi sciendũ q̃ maxim. pcessit patrẽ gñre filiũ: s3 nõ equalẽ. Aug. arguit q̃ sit nõ potuit gñre filiũ eq̃lẽ ergo fuit oipotens. Probatio pñe. qr ex quo dedit filio deitatẽ z minorẽ scd3 eũ deitate patris. seqt q̃ deitas ex se nõ est infinita qr infinitũ nõ põt diminui. ergo hñs eam nõ est opõs. qr oipotentia reqrit potentiã z essentiã infinitaz. ¶ Ad scdm pña nõ valet. qr scia nõ h3 rõnẽ determiatã prioritatis vel posterioritatis realis ad obiectũ scibile: sed solũ respicit ipm sub rõne entis vel veri. s3 potẽtia includit rõnẽ prioris respectu obiecti. z iõ amotio cuiuscũq3 scibilis remouet ab oi scia. ¶ Ad 3m dico q̃ vna psona nõ põt velle nisi alia volẽte. qr in eodẽ instãti eternitatis hñt vnã volũtatẽ l3 illã habeãt scdm ordinẽ originis. qr pr h3 a se filius autẽ z. s. s. ab alio.

¶ Queritur quõ posset dici solus pater vel solus filius. vel solus spiritussanctus cuz sint inseparabiles. Di. xxj.

b Hic oritur questio trahens originem ex p̃dictis. Dictũ est eniz supra q̃ tant⁹ est sol⁹ pater. vel solus filius vel sol⁹ spiritussanctus quantuz siml' illi tres: z q̃ due vel tres psone simul non sunt mai⁹ aliqd q̃ vna psona sola.

Augu. Iõ querit Aug. in. vj. li. de trini. Quõ hec sane dici possint: cum nec pr sit solus: nec filius nec spũssanct⁹. S3 semp z insepabilr: z filius cũ pre: z pr cũ filio. z spũssanctus cum vtroq3 Insepabiles enim sunt he tres psone. Ad qd ita rñdet Aug. in eodẽ. Soluz deũ patrẽ dicim⁹: nõ qr sepat a filio vel a spũsancto: s3 hoc dicẽtes significam⁹. qr illi simul cũ eo nõ sunt pr. Sol⁹. n. pr est. qd nõ dr qr ipse sit sol⁹. i. sine filio vel spiritusancto: sed p hoc filius vl' spũssãctus a paternitatis psortio excludũtur Ita z cũ dr solus filius fili⁹ est: vel solus spũssanctus spũssanctus ẽ: nõ diuidit fili⁹ a patre vel spũssanctus ab vtroq3. sed a psortio filialis pprietatis excludũtur pr z spũssanctus: z a psortio pcessibilis pprietatis pr z fili⁹. Cuz g̃ dicit: tantus est solus pr: quantũ sil' illi tres per hoc q̃ dr solus: non separat pr ab alijs sed hic ẽ sensus. Sol⁹ pr idest pr q ita pr est. qr nec filius nec spũssanctus tant⁹ est zc. Simlr itellige cũ dr: solus est filius: vel solus ẽ spũssanct⁹. Solus ergo pr dicit: vt ait Augu. in eodem: qr nõ nisi ipse ibi pr est: z solus filius qr nõ nisi ipse ibi filius est: z sol⁹ spũssanctus: qr non nisi ipse ibi spiritussanctus est. Rñõ. Augu.

¶ Utr3 possit dici. solus pr est deus: solus filius est de⁹: vel solus spũssanctus est deus: vl' pr est solus deus: vel filius est solus deus: vel spiritussanctus est solus deus.

Post hec queritur vtrum sicut dicit: solus pr est pr: vel solus fili⁹ est fili⁹: ita possit dici: solus pr est deus vl' solus filius est deus: ita z de spũscõ. Aut pr est solus deus filius ẽ solus de⁹? Ad qd dicim⁹: qr pater z filius z spũssanctus dr etiam vn⁹ de⁹: z hec trinitas simul pp̃e dicitur eẽ solus de⁹: sicut solus sapiens solus potens. Sed non videt debere dici a nobis verbis nr̃is vtentib⁹: nisi vbi sermo auctoritatib⁹ occurrit: solus pr est deus vl' pr est solus deus: ita de filio z spũsancto dicimus. Unde Aug. in. vij. li. de tri. ait. Qm̃ oñdimus qũo posset dici solus pr vel solus fili⁹ psideranda ẽ illa snia qua dr. Non esse solum prem deũ verũ soluz: sed prem z filium z spũritũsanctũ. Ecce hẽs qr non solus pr dicẽdus est eẽ verus de⁹. Itẽ in eodẽ. Si qs iterrogat: pr solus vtrũ sit de⁹: quõ rñdebim⁹ nõ eẽ: nisi forte dicam⁹ ita eẽ qdem prem deum: sed non eum eẽ solũ deũ? Esse aũt solũ deũ dicam⁹ patrez z filiũ z spũmsãctũ. Ecce z hic habes: qr pater non debet dici solus deus: atq3 hoc solũ in pte subiecti tm̃ accipe qdam volunt. In pte vero p̃dicati si sic pcedunt q̃ pater est sol⁹ de⁹. Sed ex vbis Aug. videt ostedi: q̃ pprie

Augu. Q3 nõ dr solus pr de⁹ ẽ. Qõ pr non est idẽ sol⁹ deus s3 trinitas

solus de⁹ dici debeat tota trinitas. Et hec tri/nitas: vt ait Augu. ꝯtra Maximiū: intelligit cuz apl's dicit Beatus ꝛ solus potens: ꝛ ibi. Soli sapiēti deo ꝛ ibi. Inuisibili soli deo. Nō enim de solo pr̄e hec accipiēda sunt: vt ꝯten/debat maximin⁹ ꝛ alij heretici: sz de trinitate. Sicut ꝛ illud. Solus hʒ imortalitatez. q: ẜm rectā fidē ipa trinitas est vnus solus ds: btūs potens: sapiens: inuisibilis. Un̄ Aug. in eodez.

Augu. Cum vn⁹ ds sit trinitas. hec sit nobis solutio q̄ōnis: vt intelligamus solum deū sapiētem: solum potētem: pr̄em ꝛ filium ꝛ spūmsanctū qui est vnus ꝛ solus deus.

¶ Quō dicitur trinitas solus deus: cum ipa sit cum spiritibus ꝛ animabus sanctis.

Sed iterum q̄ritur: quō ipsam trinitatez dicimus solum deū cum sit cū spiri/

Augu. tibus ꝛ aīabus sanctis? Ad qḋ rn̄det Aug. in vj. li. de tri. ita dicens. Trinitatē dicim⁹ deum solum: q̄uis semꝑ sit cū spiritib⁹ ꝛ aīab⁹ scis: sed solū dicim⁹ q: nō aliud q̄ʒ ipsa trinitas ds est. Nō. n. illi cuz illa ds sunt vel aliq̄ alia: sed ipsa trinitas tm̄: non illi vel alia deus est.

¶ Et si de pr̄e solo p̄dicta dicerentur: non tm̄ excluderetur filius ꝛ spūssanctus.

Augu. Verūtm̄ vt ait Aug. ꝛ si de solo pr̄e predicta dicerentur. non tm̄ excluderetur filius vel spūssanctus: q: hi tres vnū sunt. sicut in Apocal'. de filio legitur: ꝙ hʒ nomen scriptū qḋ nemo scit nisi ipse. Nō. n. ide sepatur pr̄ vel spūssanctus. Et cuz dr̄ Nemo nouit pr̄em nisi fili⁹: nō inde sepat̄ pr̄ ꝛ spūs/sanctus: q: inseparabiles sunt. Aliq̄n̄ ēt noiant pr̄ ꝛ filius: ꝛ tacet̄ spūssanctus: vt veritas ad pr̄ez loquēs ait. Ut cognoscāt te ꝛ quē misisti

Augu. Jesum xp̄m eē vnū veꝝ deū. Cur ergo inq̄t Aug⁹: tacuit d̄ spūsancto? Q: ꝯn̄s est vt vbi/cūqʒ noiat̄ vn⁹: sicut pr̄ ꝛ fili⁹: tanta pace vni adherens intelligat̄ ēt ipsa pax: q̄uis nō cō/memoret̄: vno g⁹ istoꝝ noiato ēt reliq̄ intelli/gunt̄: qḋ in plurib⁹ scripture locis occurrit.

Di. xxi. c Circa distinctionē. xi. Queritur vtrum hec sit vera solus pr̄ est de⁹. Et ꝙ sic. Solus deus q̄ est pater est deus. ergo solus pater est de⁹ an̄s pʒ q: solus deus qui est pater est eternitas ꝯn̄a probatur per simile: q: seq̄t̄ soluz aial: qḋ est hō currit ergo solus hō cur/rit. ¶ Scdo sic solus deus est pr̄: loquēdo. s. de pr̄e oipotente. ergo solus pater est deus. an̄s. pʒ per ex/ponētes. consequentia ꝓbat̄ ꝑ ꝯuersionem exclusiue. ¶ Itē math. xi. dr̄ ꝙ nemo nouit filiū nisi pater. ꝯ ergo solus pater nouit filiū: cū nosse filiū sit ꝑtū eēn/tiale. pari rōne dʒ ista ꝯcedi ꝙ sol⁹ pr̄ est de⁹. ¶ Cō/tra. alius a patre est deus. s. filius qui est alius a patre in ꝑsona. nō ergo est verū ꝙ sol⁹ pr̄ sit de⁹. ¶ Rn̄/deo ꝙ solus pōt sumi dupl'r. vno mō cathegorema/tice. ꝛ sic a ſb̄to negat assotiationē simpl'r. Hoc enīʒ mō solus idez est ꝙ solitari⁹ vel sine cōsortio. ꝛ sic nō est vera Alio mō sumitur sincathegorematice ꝛ sic negat associationē alteri⁹ a ſb̄to in recipiēdo ꝑtionez talis ꝑti. ꝛ hoc mō etiā est falsa: vt pʒ ꝑ eius exponē/tes que sunt pater est deus. ꝛ null⁹ alius a patre est deus. ista est falsa vt pʒ ex p̄ceeō. ¶ Ad argumēta. ad primuʒ dico ꝙ an̄s. s. sol⁹. de⁹ q̄ est pr̄ est deus pōt di/stingui scd̄m ꝯpōnem ꝛ dionem. In sensu eni cōpō/nis est falsa. q: in hoc sensu ly de⁹ determiatur ad stādū pro patre per illā determiationē q̄ est. ꝛ tūc tʒ ꝯn̄a. sen/sus vero dionis est verus. q: tūc enūciant̄ duo ꝑta de eodē ſb̄to q̄ si enūciarent̄ in duab⁹ ꝓpōnib⁹ cathego/ricis copulatis sibi inuicē dicēdo. Deus est pr̄ ꝛ de⁹ est deus. ꝛ tunc ꝯn̄a nō vʒ vt pʒ de se. ¶ Ad s^m dico ꝙ illa solus deus est pr̄ nō cōuertit̄ in illā solus pater est deus. sed in vl'ez de terīs trāspositis. s. in illā oīs pa/ter est deus. vt alias in logica extitit declaratū. ¶ Ad tertiū dico ꝙ ista nō dʒ cōcedi solus pater nouit filiū q̄uis ista sit vera nemo nouit filiū nisi pr̄ q: per hāc dictionez nemo nō excluditur nisi illud qḋ in eēntia est aliud a patre. vt sit sensus. Nulla nā nouit filiū ni/si illa nā q̄ ꝑtur de pr̄e loquēdo de noticia cōprehēsi/ua ꝑtī. s. est cognoscibilis. sed per hāc dictionez so/lus excludit̄ nō tantūmō illud qḋ est aliud a patre in essentia. sed etiaʒ illi qui sunt alij a patre in persona.

Rn̄sio. adq̄ sti.

Rn̄⁹ ad arg^m.

¶ De nominuʒ differentia quib⁹ vtimur lo/quentes de deo. Di. xxij.

p Post predicta nobis disserendū videt̄ de nominū diuersi/tate: q̄bus loquentes de vnitate ac trinitate ineffabili vtimur. Deide demōstrandū est q̄bus modis de ea aliq̄d di/cat̄. Illud ergo p̄cipue teneamus: quedā esse nomina distincte ad singulas ꝑsonas ꝑtinen/tia: vt ait Augu. in ix. li. de trini. q̄ de singulis tm̄ dicunt̄ ꝑsonis. Quedā v̄o vnitatē essentie significātia sunt: que ꝛ de singulis singulātim: ꝛ de oibus cōiter dicunt̄. Alia vero sunt que trāslatiue ac ꝑ similitudinez de deo dicunt̄. Un̄ Ambro. in. ij. li. de trini. ait. Quo puri⁹ niteat fides: triptita videt̄ deriuāda distinctio. Sūt eni nomina q̄dā que euidenter ꝓprietatē ꝑso/namqʒ deitatis ondunt. Et sūt q̄dā que ꝑspi/cuaz diuine maiestatis exp̄imūt v̄itatem. Alia v̄o sunt q̄ translatiue ꝛ ꝑ similitudinez de deo dicunt̄. Proprietatis itaqʒ indicia sunt: gene/ratio: fili⁹: verbū: ꝛ hmōi. Unitatis vero eter/ne sap̄ia: virt⁹: v̄itas ꝛ hmōi. Similitudinis va/

Augu.

Amb.

ro splēdor:character: speculū: ꝛ huiusmodi.

¶ Premissis addit q̄dā esse noīa que tēpora liter deo conueniunt ꝛ relatiue dicuntur.

Augu. **His** adijciendū est quedā etiā noīa esse: vt Aug. ait i.v.li.de tri.que ex tēpore deo ꝯueniunt .ꝛ relatiue ad creaturā dicū/tur: quoꝝ quedaꝫ de oībus dicunt̄ psonis: vt dn̄s: creator: refugiuꝫ. Quedam autem nō de omnibus: vt donatus: datus: missus.

¶ De hoc nomine trinitas addit.

Preterea est vnū nomen qd̄ de nulla psona singilatī dr̄: sꝫ de oībus simul .i. trinitas: qd̄ nō dr̄ ꝫm sbam: sꝫ q̄si collectiuū pluralitatē designat psonarum.

¶ De alijs nominib⁹ que temporaliter deo congruunt: ꝛ non relatiue dicuntur.

Sunt etiā quedā noīa que ex tpe deo ꝯueniūt: nec relatiue dicunt̄: vt humanat⁹: incarnat⁹: ꝛ hmōi. Ecce sex noīuꝫ differētias assignauim⁹: qbus vtimur loquē/tes de deo: de qbus singulis agendum est.

¶ Q̄ꝺ illa noīa que ad singulas ptinent psonas ,ppꝛie relatiue dicūtur: ea vero que vnitatem eēntie significāt ad se dicūtur: ꝛ de singulis ꝛ de omnib⁹ cōmuniter dicūtur psonis: ꝛ singulariter nō pluraliter in sūma accipiunt̄.

Sciendū est ergo ꝙ illa que ,ppꝛie ad singulas psonas ptinent: relatiue adinuicē dn̄r: sicut pr̄ ꝛ fili⁹: ꝛ vtriusqꝫ donū sp̄ūsſctūs. Ea vero que vnitatē essentie significāt ad se dicunt̄: ꝛ ea que ad se dicūtur substantialiter vtiqꝫ dicunt̄: ꝛ de oīb⁹ cōiter ꝛ de singulis singillatim dicuntur psonis: ꝛ singulariter nō pluraliter accipiūtur in summa: vt deus: bonus: potēs: magn⁹: ꝛ huiusmodi. Que aūt relatiue dicunt̄: substantialiter non dicūtur. Vn̄ Aug. in .v. lib. de tri. ait. Quicqd Augu. ad se dicit̄: p̄stantissima illa ꝛ diuina sublimitas substātialiter dicit̄. Quod autē ad aliqd dr̄ non substantialiter dr̄ sed relatiue. Tātaqꝫ est vis eiusdē substātie in pr̄e ꝛ filio ꝛ sp̄ūsancto: vt quicqd de singulis ad seipsos dicit̄: nō pluraliter in sūma: sed singulariter accipiat̄. Dicimus enim: pater est deus: ꝛ filius est deus: ꝛ sp̄ūsſctūs est deus: quod ꝫm substantiaꝫ dici nemo dubitat. Non tamē dicimus hanc trinitatē esse tres deos: sed vnū deū. Ita dr̄ pr̄ magnus: fili⁹ magn⁹. ꝛ sp̄ūsſctūs magnus: nō tres magni sꝫ vnus magn⁹. Ita etiā oīpotens pr̄: oīpotēs fili⁹: oīpotēs sp̄ūsſctūs nō tn̄ tres oīpotētes: sed vn⁹ omnipotēs. Quicqd ergo ad seipsum dicit̄ deus: ꝛ de singulis psonis similiter dicit̄: ꝛ simul de ipsa trinitate: nō pluraliter sed singulariter dicit̄. Et qm̄ nō est aliud deo esse: ꝛ aliud magnū esse: sed hoc idem est illi eē: qd̄ est magnū esse. Propterea sicut nō dicim⁹ tres eēntias: sic nō dicim⁹ tres magnitudies: sꝫ vnā eēntiā ꝛ vnā magnitudinē.

¶ Q̄ꝺ deus magnus est ea magnitudie qua deus est: sic de bonitate ꝛ de omnibus que ꝫ substantiam dicuntur.

Deus eni nō est magnus ea magnitudine que nō est qd̄ ipse: vt q̄si p/ticeps eius sit. aliogn maior eēt illa magnitudo q̄ꝫ de⁹. Deo aūt nō est aliqd minus: ea ergo magnitudie magnus est q̄ ipse est. Ideoqꝫ nec tres magnitudines dicimus: sed vnā magnitudinē: nec tres magnos: sꝫ vnū magnuꝫ qꝛ nō pticipatione magnitudis de⁹ magn⁹ est: sed seipso magno magn⁹ est: qꝛ ipse est sua magnitudo. Ita ꝛ de bonitate ꝛ eternitate ꝛ oīpotētia dei dicēdū est: ꝛ de oībus oīno que de deo possunt ,pnūciari substātialiter: qbus ad seipsum dr̄: nō translatiue ac p silitudinē: sed ,ppꝛie: si tn̄ de illo ,ppꝛie aliquid ore hoīs dici pōt. Ecce apte docuit ꝙ noīa vnitateꝫ diuine maiestatis significantia: ꝛ ad se dicunt̄ de deo .i. sine relatione: ꝛ de oībus psonis cōiter: ꝛ de singulis diuisim dicunt̄: nec pluraliter sꝫ singulariter in sūma accipiunt̄. Illa vero noīa q̄ ,ppꝛie ad singulas ptinent psonas: relatiue nō substātialiter dicunt̄. Q̄ꝺ eni ,ppꝛie singula in trinitate psona dr̄: vt ait Aug. in eodeꝫ: nullo Augu. modo seipsam. sed ad aliā inuiceꝫ vel ad creaturam dicitur. Et ideo relatiue: non substan/tialiter dici manifestum est.

c **Irca** distinctionē. 22. Querit̄ vtrū deus sit nominabilis. ¶ Et arguit̄ Di.22. ꝙ non. Dionysius scdo de diuinis noībus loquēs de diuina essentia dicit ꝙ theologi tanq̄ innoīabilē laudant eam. Cōtra. Ad romanos x. Corde credit̄ ad iustitiam: ore aūt ꝯfessio fit ad salutem. Nō est ꝯfessio sine noīatione. igit̄. ¶ Dic cō/ Rn̄. ad muniter dr̄ ꝙ deus pōt noīari eo mō quo ꝯcipitur a q̄onem nobis. Unde multa noīa imponunt̄ que sign̄t deū io op. cōis cōi vt ꝙ deus est ens īfinitū. ꝛ sic de alijs. qꝛ possunt nālīter cōcipi viatore. vt pꝫ distinctione. 3. Sed an sit noīabilis a nobis viatorib⁹ aliquo noīe sign̄te eēn Rn̄sio tiam diuinā in se: est dubiū. Et dicunt qdā ꝙ non. qꝛ scoti. nullum nomē pōt imponi alicui distinctiue q̄ intelli

gatur

Patur. cū ergo eēntia diuina nō itelligat a nobis sub ppria rōne: nō poterit a nobis noiari. ¶ Scotus aūt tenens oppositū dicit φ distinct^9 pōt aliqd signari φ̄ intelligi. qḋ ex hoc ꝑsuadet. q2 cum sb̄a nō sit intelligibilis a viatore nisi in ↄceptu entis vt.pbatū est di. 3. τ. 4. metaphy. si nō possit distinctius signari φ̄ intelligi: nullū nomen impositū a viatore signaret aliquā rem de gñe sb̄e: sed sicut concipit precise ab itellectu viatoris aliqua pprietas a qua imponit nomen: que ppriaetas exprimit p ethymologiā noīs. Ita precise talis pprietas signaret p nomen puta p hoc nomen lapis non signaret aliqd de genere sb̄e: sed tantū aliqd de genere actionis. puta lesio pedis. vl' opʒ dicere φ ipse distinctius signauit sb̄am φ̄ intellexit. Qualiter aūt hoc sit possibile pōt sic intelligi. Cōcipiunt. n. ab aliq̄ multa accidētia ↄcurrētia in eodē: puta tal' q̄ntitas τ tal' q̄litas. pbat neutrū istoꝝ eē alteꝝ: q2 vtrūq3 manet sine altero. Probat etiā vteq3 istoꝝ esse aliquid aliud sb̄3 cōe: q2 vtrūq3 istorum pōt destrui altero non destructo. Et q2 talia accidentia nō ↄiungunt in hoc tertio qualia in illo: ↄcluditur hoc substractū esse aliud ab altero. nec tñ cognoscitur deteriate qd sit in se: nisi φ sit ens vel res affecta talibus accidētibus. ¶ Ad propositū igit nō accidētibus sed isti tertio imponit nomen aliqḋ: ita φ imponens nomē intendit illā essentiā de gñe substantie sigre. Et sicut intendit significare: ita nomen impositū est signū. Et tñ ipse non intelligit idem deteriate quod deteriate significare intendit p hoc nomen. Potest igit viator vti multis noībus essentiā diuinā in se significantib^9: τ hoc siue impositis a deo vel angelo vel a viatore. tale nomen videt illud qḋ dr̄ Exo. 3. Hec dices filijs israel. Qui est misit me ad vos. hoc est nomen meū. ¶ Ad arg^m in oppositū dico φ essentia diuina dr̄ innoībilis τ ineffabilis non qr possit noiari: sed q2 p nullum nomen potest exprimi perfecte audienti.

¶ De hoc noīe qḋ est psona qḋ cum ꝑm substantiā dicatur: tñ pluraliter non singulariter in summa accipitur. Di. xxiij.

PRe dictis adijcendū ē: φ cū oīa noīa q̄ ꝑm sb̄am de deo dr̄: singulariter τ nō pluralr̄ de oīb^9 l' sūma dicant p̄sonis: vt supra ōnsū ē. Est tñ vnū nomē. s. psona: qḋ ꝑm sb̄am dr̄ de singul' psonis: τ pluralr̄ nō singulariter in sūma accipit. Dicim^9 eni pr̄ est psona. fili^9 est psona: spūssanctus est psona. τ hoc ꝑm substātiam dicit. Nec tñ dicitur: pr̄ τ filius, τ spūssctūs sunt vna psona: sed tres psone. Hoc ergo nomen excipit a p̄dicta regula nominum: que ꝑm sb̄am de deo dicūtur: q2 cū hoc ad se dicat: τ ꝑm sb̄am: pluraliter tñ non singulariter in sūma accipitur.

¶ Auctoritas φ psona ad se dicat: τ ꝑʒ sb̄aʒ.

Quod autem psona ꝑm substātiam dicat Augu. ostendit in. vij. li. de trini. dicēs. Nō est aliud deo esse: aliud persona esse: sed oīno idem. Itē in hac trinitate cū dicimus psonam pr̄is: non aliud dicimus φ̄ sb̄am patris. Quocirca vt sb̄a patris ipse pater est: nō quo pr̄ est: sed quo est. Ita τ psona patris non aliud φ̄ ipse pater est. Ad se qppe dr̄ psona: non ad filiū vel spiritūsanctum: sicut ad se deus dr̄: τ magnus: τ bon^9 τ iustus τ huiusmodi. Et quēadmodū hoc illi est esse quod deū esse: qḋ magnum esse: qḋ bonū eē: ita hoc est illi esse qḋ personā esse. Ecce expsse habes φ psona ꝑm sb̄am dr̄: vt cum dr̄: pater est psona: hic sit sensus. Pater est diuina essentia. Similiter cū dr̄: filius est psona: spiritussctūs est persona. idest essentia diuina. Augu.

Nō pr̄ nō eo ē pr̄ q̄ est.

¶ Cur pr̄ τ filius τ spūssctūs non dicantur vna psona τ vna substātia τ vnus deus.

Ideo oritur hic questio difficilis qdē: sed non inutilis: qua querit. Cur non dicant hi tres vna psona sicut vna essentia: τ vnus deus? Quā questionē Augu. diligenter tractat atq3 cōgrue explicat in. vij. li. ḋ trini. ita di. Cur non hec tria simul vnā psonam dicimus sicut vnā essentiā τ vnū deum: sed dicimus tres psonas: cū tñ tres deos: aut tres eēntias nō dicamus. Quia volumus vel vnū aliquod vocabulū seruare huic significationi qua intelligit trinitas: ne oīno taceremus interroganti: qd tres essent: cum tres esse fateamur. Cū ergo querit qd tres: vt ait Aug. in. v. li. de trini. Magna prorsus inopia hūanuʒ laborat eloquiū: dictū est tñ tres psone nō vt illud diceret: sed ne taceret oīno. Nō eniʒ rei ineffabilis eminētia hoc vocabulo explicari valet. Ecce ōndit qua necessitate dicatur pluraliter psone: vʒ vt hoc vno noīe querentibus de tribus respondeamus. Augu. Solo. Augu.

¶ Qua necessitate dictum sit tres psone a latinis: τ a grecis tres hypostases vel substātie.

Qua necessitate non soluʒ a latinis sermo: sed etiam grecus eadem pene super hac re laborans nominum penuria coartatur. Unde Augustin^9 quid a grecis vel latinis necessitate de ineffabili trinitate dictum sit aperiens in. vij. lib. de trinitate ait. Loquendi causa de ineffabilibus vt fari aliquo modo possemus dictuʒ est a grecis: vna Augu.

essentia:tres sbe.i.vna vsia: tres hypostases. Aliter enim greci accipiũt sbam q̃ latini. A latinis aũt dictũ est vna eẽntia vel substãtia: tres psone:q: nõ aliter in smone nr̃o.i.latino eẽntia q̃ sba solet intelligi. Et vt itelligatur saltẽ i enigmate:placuit ita dici.vt cũ q̃reref quid tria sint:aliqd diceref:que tria esse fides vera pnũciat.Cũ ꝛ patrẽ nõ dicit esse filiũ: ꝛ spũmsctũz.s.donũ dei:nec prẽz dicit eẽ:nec filium.Cũ ergo q̃rit qd tria vel qd tres cõferimus nos ad iueniẽdũ aliqd nomẽ quo cõplectamur hec tria.Neqz occurrit aio:quia supeminẽtia diuinitatis vsitati eloquij facultatem excedit.Uerius enim cogitatur deus q̃ dicitur:ꝛ verius est q̃ cogitatur.

¶ Quid hoc nomine tres significatur.

Nõ de⁹ veri⁹ cogitat q̃ dicat. ꝛ veri⁹ est q̃ cogitatur.

Pater ergo ꝛ filius ꝛ spiritussanct⁹.s. quoniaz tres sunt.qd tres sunt q̃ramus:qd cõe habeãt.Nõ eni pñt dici tres patres:q: tãtũ pr ibi pater est:nec tres filij:cũ nec pater ibi sit fili⁹nec spũsctũs:nec tres spiritussctĩ:q: spũsctũs ꝓpria significatione qua ꝛ donũ dei dr̃:nec pr̃ est nec filius. Quid ergo tres? Si tres persone esse dicuntur:cõe est eis id qd psona est.Certe eni q: pater est psona:ꝛ filius est psona:ꝛ spũsanctus est psona: ideo tres psone dicuntur.Propterea ergo dicimus tres psonas:q: cõe est eis id quod psona est.Ex pdictis apte intelligi potest:qua necessitate dictũ sit a latinis tres psone cuz psona sm sbam dicatur.Unde ꝛ tribus cõmune est id quod psona est.i.hoc nomen persona.

¶ Quare nõ dicimus tres deos eẽ prẽm ꝛ filium ꝛ spũmsctũm vt dicim⁹tres psonas: cũ id qd deus est sit eis cõmune:q: pr est deus:ꝛ filius est deus:ꝛ spiritussanctus est deus.

Sed querit hic cũ dicamus prẽz ꝛ filiũ ꝛ spũmsctũm eẽ tres psonas:q: cõmune est eis qd psona est.i.q: pr̃ ẽ psona:ꝛ filius est psona:ꝛ spũsctũs est psona:cur nõ dicamus siłr tres deos:cum ꝛ pater sit deus:ꝛ filius sit de⁹:ꝛ spũsctũs sit deus? Quia.s.illud scriptura cõtradicit:hoc aũt ꝛ si nõ dicit:non tñ cõtradicit.Uñ Aug.hac monens questionẽ atqz diffiniẽs in li.vij.d tri.ita ait.Si ideo dicim⁹patrẽ ꝛ filiũ ꝛ spũmsctũm esse tres psonas:quia cõe est eis id quod psona est:cur nõ etiã tres deos dicim⁹? Certe vt pdictuz est:q: pater est psona:ꝛ fili⁹est psona.ꝛ spũsanctus

Augu.

est psona:ideo tres psone dicunt. Quia ergo pater est deus:ꝛ fili⁹de⁹ꝛ:spũsctũs deus:cur nõ dicantur tres dij? Ecce ꝓposuit hanc questionẽ: Attẽde qd respondeat subdẽs. An iõ nõ dicũtur tres dij:q: scriptura nõ dicit tres deos. Sed nec tres psonas alicubi scripture textus cõmemorat.An ideo licuit loquẽdi disputandiue necessitate tres personas dicere: nõ q: scriptura dicit:sed q: scriptura nõ contradicit. Si autẽ dicerem⁹tres deos:ꝯdiceret scriptura dicẽs.Audi isrł:de⁹tu⁹de⁹vn⁹ẽ. Ecce absolutio q̃onis:q̃re poti⁹dicam⁹tres psonas q̃ tres dos: q:.s.illd nõ ꝯdicit scriptura.

¶ Alia questio cur nõ dicim⁹tres essentias vt tres psonas:cum scriptura non ꝯtradicat.

Augu.

Uerũ ꝛ hic alia emergit q̃stio quã Aug. ꝯñter ãnectit dicẽs.Cur inquit ꝛ tres essentias nõ licet dicere:qd siłr scriptura sicut non dicit:ita non cõtradicit? At si dicis q ꝓpter vnitatẽ trinitatis nõ dicũtur tres essentie:sed vna eẽntia quero:cur nõ ꝓpter eandem vnitatẽ trinitatis dicat vna psona: ꝛ nõ tres psone? Ut eni est illis cõe nomẽ essentie: ita vt singulus q̃sqz dicat essentia:sic illis cõe est psone vocabulũ.Quid igitur restat:vt fateamur loquẽdi necessitate a grecis ꝛ latinis pater hec vocabula aduersus isidias vel errores hereticoꝝ.Cũqz conaref humana inopia loquẽdo ꝓferre ad hominũ sensus quod in secretario mentis de deo tenet:siue p piam fidẽ:siue p qualẽcunqz itelligẽtiã: timuit dicere tres eẽntias:ne itelligeref i illa sũma equalitate vlla diuersitas.Rursum nõ poterat dicere nõ eẽ tria q̃dã.Qd q: dixit sabelli⁹i heresim lapsus ẽ.Quesiuit g⁹:qd tria diceret: ꝛ dixit tres psonas:siue tres sbstãtias sm grecos.

¶ Sicut nos dicimus tres personas ita greci tres substãtias quas dicunt hypostases: aliter accipientes substantiam q̃ nos.

Quod eni de psonis scdz nostrã:hoc de substantijs sm consuetudinem grecoꝝ opoꝛtet itelligi.Sic eni illi dicũt tres substãtias vnam eẽntiã idest tres hypostases vnã vsiã: queadmodũ nos dicim⁹tres psonas vnã essentiã vel substãtiã. Quanq̃ ꝛ illi si vellẽt sicut dicunt tres sbas tres hypostases:possent dicere tres psonas tria ꝓsopa. Illud aũt maluerunt dicere:q: foꝛtasse sz lingue sue consuetudinem aptius dicitur.

Quod

Qd in trinitate non est diuersitas nec singularitas vel solitudo: sed vnitas et trinitas et distinctio et identitas.

Jam sufficiēter vt puto ostēsum est: qua necessitate dicamus tres psonas: et quare nō dicit tres deos vel essentias. qz. s. in altero obuiat scriptura: in altero diuersitatis itelligētia: qz ibi nulla penitus est diuersitas: sicut nec singularitas vel solitudo: sz vnitas et trinitas. Vñ Aug in li. vij. de tri. ait Humana inopia querēs quid diceret tria dixit tres psonas vel substātias. Quib⁹ noībus non diuersitatē voluit itelligi: sed singularitatē noluit: vt nō solū ibi vnitas itelligat: ex eo q dicit vna eēntia. sed trinitas ex eo q dicuntur tres psone. Hylari⁹ quoqz in li. vij. de tri. ait. Dñs dicit. Qui me videt: videt et patrē. Cū hoc dicitur: excludit singularitas: atqz vnici: idest solitarij itelligentia. Nam nec solitariū smo significat: et idifferentē tñ naturā ꝓfessio docet. Visus est eni in filio pr per nature vnitā filitudinē. Vnū sunt eni nat⁹ et generās: vnū sūt neqz vn⁹. Nō itaqz solitari⁹ fili⁹ est: nec singularis: nec dispar. Itē in eodez. Sicut in patre et filio credere duos deos impiū est: ita prem et filiū singularē deū predicare sacrilegum est. Nihil in his nouū: nihil diuersum: nihil alienum: nihil sepabile est. De hoc etiā Augu. in li. qstionū veteris ac noue legis ait. Unus est deus: sed nō singularis. Itē ambro. in li. de trinitate ait. Qd vni⁹ est substātie separari non pōt: et si nō sit singularitatis sed vnitatis deus vnus cū dr: nequaqz deitatis trinitatē excludit. Et ideo nō qd singularitatis: sz quod vnitatis est predicat. Ecce ex pdictis ostendit: qz nec singularis: nec diuersus: nec vnic⁹ vel solitarius cōfitendus est de⁹: qz singularitas vel solitudo psonaꝝ pluralitatē excludit: et diuersitas vnitatē eēntie tollit. Diuersitas iducit separationez diuinitatis. Singularitas adimit distinctionē trinitatis. Ideo Ambrosi. in primo lib. de tri. ait. Non est diuersa nec singularis equalitas. Nec iuxta sabellianos patrez filiumqz ꝯfundēs. Nec iuxta arrianos patrem filiūqz secernēs. Pr eni et filius distinctionez hñt: separationē vo nō hñt. Itē in eodez. Pr et fil⁹ diuinitate vnū sunt: nec est ibi substantie differētia: nec vlla diuersitas. Alioqn quō vnū deū dicim⁹? diuersitas enim plures facit

Augu. Hylar. Augu. Amb. Amb.

Cōstat ergo ex predictis: quia in trinitate nulla est diuersitas: si tamen aliquādo scriptura inuenitur dictum tres diuerse psone et hmōi: diuersas dicit distinctas. Diuerse dicunt aliqñ p sone. i. distincte

¶ Qd non debet dici deus multiplex.

Et sicut in trinitate non est diuersitas: ita nec multiplicitas: et ideo non est dicendus deus multiplex: sed trin⁹ et simplex. Vñ Ambro. in primo lib. de tri. ait. Est in pre et filio nō discrepās: sz vna diuinitas: nec ꝯfusuz qd vnū est: nec multiplex esse pōt quod indifferens est. Multiplex itaqz deus non est. Amb.

c **Circa** distinctionē. 23. Quero. vtz psona scdm q dicit aliqd cōe patri et filio et spūisancto dicat pcise aliqd secunde intētionis. Et dr a qbusdā q sic. qz sicut indiuiduū in oi nā: ita suppositū in nā rōnali et psona in nā intellectuali sed idiuiduū et suppositū dicunt tñ rē scde intētiōis. ergo et psona dicit tantū rez scde intētiōis. ¶ Itē si psona diceret tñ rē prime intentiōis cōem trib⁹: tūc diceret de eis scdm rōnem alicuius vlis: et tunc vel sub rōne gñis vel spēi. ꝯñs est fm probat ꝯña. qz vle diuidit a porphirio. p genus spēm etc. ¶ Contra istā qōnem ar sic. Quēcūqz a formalibus cōstitutiuis aliquoꝝ pōt abstrahi aliqd cōe: pari rōne et a ꝯstitutiuis sed a ꝯstitutiuis psonaꝝ pōt abstrahi aliqd cōe reale prime intētiōis. ergo et ab ipsis psonis. Minor pbatur: qz relatio dr vniuoce de paternitate et filiatiōe: cū possit certitudo de ꝯceptu relationis ad itra: dubitādo de quolz ꝯceptu. Preterea. ois scda intentio est rlo rōnis nō quecūqz: sed cāta p intellectū cōparantē vnū obiectū ad aliud. psona aūt non est hmōi. ergo nō est scda intentio. Minor pz. qz si diceret rlōem rōnis. tūc necio coexigeret correlatiuū ad qd referret: sicut particulare respicit vle p suo correlatiuo et spēs genus. psona aūt nō dr alicuius psona. ¶ Ad primā rōnem dico q indiuiduuz pōt sumi duplr. Uno mō vt opponitur diuiduo seu vli: et sic est scda intētio: Alio mō vt importat vnitatē indiuidualē: et sic dicit rē prime intētiōis. cū eni vnitas sit passio entis ex. 4. metaphi. ꝯsegt quodlz ens ex nā rei. et hoc est maxie vez de illa vnitate q est vera vnitas cuiusmōi est vnitas indiuidui. si. ergo psonalitas dicat vnitatē in nā itellectuali segt oppsi conclusiōis coꝝ. Nomē igit psone corrñdet indiuiduo vt est prima intētio. ¶ Ad scdm dico q porphirius diuidit vle qd est in gñe vt dictū fuit qōne de vniuocatione entis. psona aūt nō est in gñe: cū dicat de deo et creaturis. ¶ Dico ergo scdm rich. de media villa et Sco. q psona nō dicit intētionē scdaz. qd pbatur. qz psona scdm rich. de scto victore: est intellectualis nature incōicabilis exñtia. Nihil est aūt in hac diffōne qd significet intentionē scdm: qz ex nā rei sine ope intellect⁹ est in pre nā intellectualis et entitas incōicabilis. Ista aūt incōicabilitas duplex est: qd intelligi pōt ex dictis di. 2. qz cōicabile plurib⁹ dr duplr. Uno mō

Di. 23. Rñsio vera doctorum

qd est idē cuilꝫ illoꝝ: ita ꝙ quodlꝫ sit ipsuꝫ. sicut vlē dr̄ cōicari suis inferiorib⁹. Alio⁹ cōicatur aliquid vt forma qua aliqd est sed nō est ipm. vt aia cōicatur corpori. ⁊ vtroqꝫ modo deitas ē cōicabilis ⁊ neutro mō psona. cū igit in psona ex natura rei sit vtraqꝫ cōicabilitas ad ei⁹ ratione p se reqsita: nihil de ratiōe psone dicit intēsionē scōaꝫ. Per hāc distōnē corrigit illa boecij dicētis ꝙ psona est rōnalis nāe idiuidua sba. qꝛ aia separata ē sba idiuidua. ⁊ tn̄ nō ē psona. ēentia etiā diua est idiuidua ⁊ nō est psona. pōt tn̄ saluari diffinitio boecij accipiendo sbaꝫ pro supposito sicut aliqui antiq vtebantur noie substantie ponētes in diuis tres sbas. i. tria supposita. Dr̄ aūt persona ꝫ bonauēturā a psonādo. quasi a se resonādo. Resonare āt dr̄: qd in sono emicat alijs. Ideo psona dr̄ supp^m hn̄s dignitatē. Vn̄ tractū est ad sig̃ndū honorē in ecclijs vbi maxie attendit distinctio dignitatū. ⁊ deinde ad sig̃ndū supp^m nature rōalis q̄ excedit dignitate alias creaturas. ⁊ demū ad diua translatū est. qꝛ ibi res nomis ꝓprijssime inuenit: q̄uis ipsuꝫ nom̄ pri⁹ alijs sit īpositū. Scd̓m aūt rich. de media villa q̄tuor noib⁹ grecis. s. vsya. vsyosys ypostasis ⁊ psopon: corn̄dēt q̄tuor noia latia. Usya eni est eēntia. vsyosis sba. ypostasis supp^m vl̄ sbsistētia. psopon vo psōa. ¶ Cōtra predī. ar̄ tripl̄r. ⁊ prio: qꝛ si psona significet recte negationē: cū negatio nō sit ens positiuū sꝫ ens rōnis seqt ꝙ psona erit ens rōnis. ⁊ sic erit 2⁹ itētio. ¶ Itē q̄mō poterit negatio eē cōis trib⁹ nisi aliq̄ affirmatio sit cōis eis pp quā sit eis tal̄ negatio. nō ē aūt deitas ista affirmatio. qꝛ ipa nō nūat i trib⁹. igit opꝫ dare aliqd cōe positiuū pri⁹ ab eis abstractū q̄ sit talis negatio. ¶ Itē psona adorat. ⁊ dicit rē ad dignitatē ptinētēꝫ negatio aūt nullā dignitatem vel pfectionē dicit. ¶ Ad p^m dico ꝙ lꝫ negatio non sit ens positiue nisi in itellectu: est tn̄ ens negatiue ex nā rei. sicē eni hō est hō ex nā rei: sic nō ē asin⁹. Vn̄ cū ꝯcept⁹ nō tm̄ positiu⁹ sed etiaꝫ negatiu⁹ sit nat⁹ fieri imediate a re sine actu itellect⁹ negociātis. seqt ꝙ erit ꝯcept⁹ p^e itētiōis. ¶ Ad 2^m dico ꝙ nō rōnabilitas ꝯuenit vtrie dīte asini ⁊ eq non p aliqd cōe illis. Et si entitas sit eis communis: nō tn̄ ꝓpter entitatē cōuenit eis talis negatio. Unde q̄ecūcunqꝫ diuersis etiam si nihil cōmune haberent: potest esse negatio cōmunis. sicut non sortes ꝯuenit vniuoce tā enti q̄ nō enti. ¶ Ad 3^m dico ꝙ lꝫ ꝓuatio possit dici negatio i gn̄e ex q̄rto metha. large eam sumēdo: negatio tn̄ in gn̄e stricte sumpta differt a negatione extra genus ⁊ a priuatione: priuatio quippe requirit subiectum aptum. Negatio autem extra genus nihil requirit. qꝛ equaliter dicitur de ente ⁊ de nō ente. Negatio autē in genere quasi mediat quia requirit sbm de quo dicat nō tn̄ aptitudinē ad formaꝫ talem negationē noiat incōmunicabilitas vt imponitur in persona. quia notat negationem duplicis communicabilitatis in natura intellectuali sine aptitudie aliqua ad cōmunicabilitateꝫ: ⁊ sic persona adoratur ⁊ dicit dignitateꝫ nō ratione significati sed rōne cōnotati. ¶ An autē possit abstrahi a psonis aliq̄ ꝯcept⁹ positiu⁹. videbitur distinctione. 25 Seqt Di. 24.

¶ Quid significet his noib⁹ vn⁹ vl̄ vna: duo vel due: tres vel tria: trin⁹ vel trinitas plures vel pl'alitas: distictio vel distīcte: cuꝫ his vti/mur de deo loquentes. Di. xxiiij.

h

Ic diligenter īqri opꝫ: cum in trinitate nō sit diuersitas vel singularitas: nec multiplicitas vel solitudo: qd significet his noib⁹. s. vn⁹ vel vna: duo vel due: tres vel tria: trin⁹ vl̄ trinitas: plures vl̄ pl'alitas: distīcte vl̄ distīctio cū dr̄ vn⁹ de⁹: due psone vel tres psone: plēs psone distīcte sūt psone: vel cum dr̄ distinctio psonaꝝ pl'alitas psonaꝝ: trinitas psonaruꝫ: ⁊ hmōi. Uidemur. n. hoc dicētes nūeroꝝ quātitates ⁊ reꝝ mltitudinē vl̄ mltiplicitatē i do ponere. Quid ergo ista ibi significēt: ipso deo quo loqmur apiente insinuare curemus.

¶ Magis illa dicunt ad excludēduꝫ ea que nō sunt in deo q̄ꝫ ad ponenduꝫ aliqua.

Si diligenter pmissis auctorum verbis intēdimus: vt dictoꝝ intelligentiā capiam⁹ magis videt hoꝝ verboꝝ vsus introduct⁹ rōne remouendi atqꝫ excludendi a simplicitate deitatis que ibi non sunt: q̄ꝫ ponendi aliqua.

¶ Quid p vnum significet cū dr̄ vnus de⁹.

Cum eni dr̄ vnus deus multitudo deorū excludit: nec numeri quātitas in diuitate ponit tanq̄ꝫ diceret: de⁹ ē nec mlti sunt vel plēs dij. Un̄ Amb. in. li. 8 tri. ait. Cū vnū dicim⁹ deū: vnitas excludit numeꝝ deorum: nec quātitatē in deo ponit quia nec numerus nec quantitas ibi est. Amb.

¶ Quo sensu dr̄ vnus est pr̄: vel vn⁹ est fili⁹.

Similiter cum dr̄. vn⁹ est pr̄ vl̄ vn⁹ est filius: ⁊ hmōi: rō dicti hec est: ꝙ nō sūt multi pres vel mlti filij: ita ⁊ de similib⁹. Itē cū dicim⁹ plēs eē psonas: singularitatē atqꝫ solitudinē excludimus nec diuersitatē nec multiplicitatē ibi ponim⁹: quasi diceret. Sine solitudine ac singularitate psonas ꝯfitemur. Un̄ Hylari⁹ in. iiij. li. de tri. sic ait. Dixit de⁹. Faciamus hoiem ad imagineꝫ ⁊ silitudinē nostrā. Quero nūc: an solū deuꝫ sibi locutū existimes: an hūc smonē ei⁹ intelligas ad alteꝝ extitisse? Si solū fuisse dicis: ipsius vocē argueris dicētis. Faciam⁹ ⁊ nostraꝫ. Sustulit. n. singularitatis ac solitudis intelligentiā pfessio ꝯsortij: qꝛ aliqd ꝯsortiuꝫ esse nō pōt ipsi solitario: neqꝫ solitudo solitarij: reci/

Ex q̄ intelligentia dicāt persone plures.

Hyla.

pit faciam⁹ nec aliēo a se dicēt nr̄a3. Attēde lector bis v̄bis ꝛ vide: q2 noīe ꝯsortij p̄lalitatē3 figuit. Professio ḡ ꝯsortij ē ꝓfessio p̄lalitatis q̄ꝫ ꝓfessus ē dicēs. Faciamus ꝛ nr̄a3: p̄lalr.n. vtrūq3 dr̄. S3 hac ꝓfessiōe p̄lalitat3 n̄ diuersitatē vl̄ m̄ltitudinē posuit: s3 solitudine3 ꝛ singl̄aritatē negauit. Sic ḡ cū dicim⁹ p̄les ꝛ psonas vl̄ p̄lalitatē psōa3: singl̄aritatis ꝛ solitudinis intelligentiam excludimus.

Quid p ternariū significet cū dr̄ tres psōe

Ita etiam cum dicimus tres psonas: nomie ternarij nō quātitatē nūeri i deo ponim⁹: vel aliquā diuersitatē s3 intelligētiā: nō ad aliū nisi ad patrē ꝛ filiū ꝛ sp̄ūsctm̄ dirigendā significam⁹: vt sit hui⁹ dicti itelligētia. Tres psone sunt: vel tres sunt pr̄ ꝛ fili⁹ ꝛ sp̄ūs scūs. i. nec tm̄ pater: nec tm̄ fili⁹: nec tm̄ pater ꝛ fili⁹ in deitate sūt: s3 ēt sp̄ūsctūs: ꝛ nō ali⁹ ab his. Sil̄r nō tm̄ est ibi hec psona: vl̄ illa: vl̄ h ꝛ illa: s3 hec ꝛ illa ꝛ illa: ꝛ nō alia. Et hoc forte ita intelligēdū Aug. satis ōndit vbi dicit: q̄ illo nomine non diuersitatem intelligi voluit: sed singularitatem noluit. Augu.

Quid per duo cum dicitur due persone: vel pater ꝛ filius duo sunt.

Similiter cu3 dr̄ duo sunt pr̄ ꝛ fili⁹: nō dualitatis q̄titatē ibi ponim⁹ s3 h̄ sig̃m⁹: q̄ nō est tm̄ pr̄: nec tm̄ filius: s3 pr̄ ꝛ fili⁹: ꝛ hic n̄ ē ille: ita ꝛ ð alijs hm̄ōi. Ita ēt cū dicim⁹: pr̄ ꝛ fili⁹ sūt due psone: h̄ sig̃m⁹ q̄ nō tm̄ pr̄ ē psōa: nec tm̄ fili⁹ ē psōa: s3 pr̄ est psona: ꝛ filius est psona ꝛ hec nō est illa.

Ex quo sensu dicitur in personis distictio vel persone distincte.

Cum autē dicimus distincte sūt psone: vel distictio est in psōis: ꝯfusione3 atq3 pmixtionē exclꝫdim⁹: ꝛ hāc nō esse illā significam⁹. Cūq3 addim⁹: distīcte sūt psone ꝓprietatib⁹: siue differentes ꝓprietatib⁹: aliam eē hāc psona3: ꝛ aliā illā suis ꝓꝑetatib⁹ sig̃m⁹. Et cum dicimus aliam ꝛ aliam: non diuersitatem vl̄ alienationem ibi ponimus sed cōfusionem sabellianam excludimus.

Quomodo ibi accipiatur discretio.

Ita etiam dicuntur discrete psone: vel cū dicitur discretio in psonis eē eādē intelligentiā facim⁹. Eodē.n. modo ibi accipit distinctio quo discretio. Et cōgrue dr̄ ibi esse discretio vl̄ distinctio: non diuersitas vl̄ diuisio siue sepatio. Vn̄ Amb. i. j. li. ð tri. Nō ē ip̄e pr̄ q fili⁹: s3 iter pr̄e3 ꝛ filiū exp̄ssa distictio est. Amb.

Quomodo trinitas ibi accipiatur.

Cum vero dicitur trinitas: id significari vr̄ qd̄ significat cū dr̄ tres psone. vt sic nō pōt dici: pr̄ ē tres psone: vl̄ fili⁹ ē tres psone: ita n̄ d3 dici: pr̄ ē trinitas vl̄ fili⁹ ē tritas.

Hoc videtur contrarium esse predictis.

Hic nō est pretermittendum q̄ cū supra dictu3 sit deum nec singularem: nec m̄ltiplicē eē ꝯfitēdū: id q3 scōꝝ auctib⁹ sit ꝯfirmatu3. In ꝯ̄triu3 videt sentire Isido. dicens. Distinguendū est iter trinitatē ꝛ vnitatē. Est eni vnitas simplex ꝛ singularis: trinitas vero m̄ltiplex ꝛ nūerabil̄: q2 trinitas ē triū vnitas. Ecce vnitatē dicit eē singularē ꝛ trinitatē m̄ltiplicem ꝛ nūerabilē. Sed ad hoc dicim⁹: q2 singularē accepit sicut ꝛ alij accipiūt vnū: m̄ltiplicē v̄o ꝛ numerabilē sicut alij dicūt trinū. Isido.

c Irca Di. xxiiij Quero verū in diuis sit ꝓprie nūs. Et videt q̄ sic. p⁹ canonī. Joānis. Tres sunt q testimoniū dāt in celo. Di. 24.

Ite Dam. Nūo nō n̄ differūt scte dei ypostases.

Cōtra. boeci⁹ in libello de trinitate hoc est v̄e vnū in q̄ null⁹ est nūs: s3 in deo ē v̄issima ꝛ maxia vnitas ḡ°.

In ista qōnē de forā nūi est magna difficltas. Ric.n. vna est spēs est p formā vnā. igit op3 q̄ ternari⁹ ꝛ binari⁹ ꝛ sic de alijs nūis hēant vnā formā. Difficile āt est vidē q̄ȯ in reb⁹ distictis ꝛ sepatis sit aliq̄ vna forā realis. Circa qd̄ sūt varie opiones q̄s recitat scot⁹ in repoꝛtationib⁹ q̄ꝫ vltia ibi recitata est q̄ nūs nihil est ex̄ aia3. nisi q̄ hoc est hoc ꝛ hoc ē hoc. ita q̄ q̄titas discreta nō dicit aliquā vnā formā realē. Sed tamē sic distincta in re pōt accipi ab itellectu vt vnū ꝛ sic vt dicit forte itellexit Aug. i li. ꝯfessionū de tp̄e q̄ nō h3 eē nisi in aia qcq̄d eni est ex̄ est hoc ꝛ hoc. s3 intellect⁹ illa sic distincta pōt ꝯcipē vt vnū. ꝛ sic mensurare vel mēsurari pōt ad q̄titatē vt q̄ in re. puta q̄titas ꝯtinua h3 rōnē mēsure in re. q̄ v̄o in itellectu vt q̄titas discreta in itellectu. Mēsurat eni itellect⁹ vnū ad alia applicādo vel qd̄ est in re: vl̄ qd̄ p̄habuit in itellectu. v̄bi gr̄a. Impfect⁹ geomet̄ nō mēsurat terrā nisi applicando virgā ad aliquā pte3 terre. ꝛ per hāc mēsurat totū spaciū. S3 geomet̄ pfect⁹ mēsurabit p oculū ꝛ h⁹ nō p q̄titatē ex̄. s3 p q̄titate3 quā h3 itra. Ric.

Ad auctē āt Arist. ponētis nu3 i gn̄e q̄titatis pōt dici q̄ sicut r̄lo diuidit in r̄lonē realē ꝛ rōnis: sic q̄titas in q̄titate3 realē ꝛ in aia. q̄ l3 sit q̄titas s̄m qd̄ tm̄ est vere ens. L3 aūt scotus in hac mā nō se oio determinet. hāc m̄ opin̄. vltio positā nō iprobat alijs p ipsu3 iprobatis. Et notādū q̄ i hm̄ōi repoꝛtationib⁹ pariter. aliq̄ pōit idē doctoꝛ. q̄ꝫ opp̄ᵐ posuerat in priori opē suo sup sen̄. p ip̄3 cōpilato. vt di. sequēti ponit posse abstrahi aliquē ꝯceptū q̄ddīratiū ꝛ cōstitutiū p- Nō bn̄.

sonarū.ꝛ di.29. dicit enti reali ꝛ rōnis posse ꝯuenire aliquē cōceptū vniuocū vbi etiā sic dicit opoꝫ pone in ꝓposito si vidꝫ opio q̄ dicta est sit vera ꝙ numer⁹ formalr nō est nisi i aia.lꝫ mālr sit extra in reb⁹ numeratis.q: scdm hoc opꝫ ponere ꝙ numerus nō est spēs q̄titatis.q: non hꝫ rōnem spēi nisi in aia. vel ꝙ ens rōnis aliqḋ pōt eē spēs alicui⁹ gn̄is. Nec tibi nouū videatur si doctores in libris posterius editis posuerūt aliqua opposita dictis in priorib⁹. cum Aug. librū retractationū ediderit. ❡ Et notādū ꝙ vt dicit idē doctor.l.di.4. In entib⁹ rōnis bn̄ inuenitur genus dr̄a vel ꝓpriū eo mō ꝙ de his loquit̄ logic⁹. q: in eis iuenitur p̄dicari in qd ꝛ in q̄le essentiale ꝛ accitale. ꝗcqd sit de p̄teō op. ❡ Ad qōnē rn̄deo ꝙ in diuinis nō est ꝓprie numerus q: siue nūs formaliter sit ens in aia siue extra aiam cōnotat tn̄ mālr distictionem nūatoꝝ in essentia. cū g⁹ in dis sit vna essentia in numero: ibi non est ꝓprie numerus sed iproprie ꝛ secundum quid. puta numerus personarum. ꝛ sic debēt intelligi auctēs sonantes numerū esse in diuinis.

❡ Quid significatur cum dicitur pluraliter tres persone vel due persone. Di. xxv.

Rn̄o. ad ar.

Preterea ꝯsiderādū est cū lꝫ nomē psōa: vt p̄dictū est ſm substātiā dicat̄: que sit intelligētia dcti: cū p̄laliter ꝓfert̄ tres psone: vl̄ due psone: ꝛ cū dicit̄. Alia est psona p̄ris: alia est psona filij: alia est psona spūsscti. Si eni in his locutiōib⁹ psone vocabulū eēntie itelligētiaꝫ facit: p̄les eēntias ꝯfiteri videmur: ꝛ ita p̄les deos. Si vo essentie sigtionēꝫ ibi nō tenet: alia est hui⁹ nois rō cū dr̄. Pater est psona: vel fili⁹ est psona: ꝛ alia cum dr̄. Pater ꝛ fili⁹ ꝛ spūsscūs sunt tres psone: ꝛ cū dicit̄ Alia est psona patris: alia filij: ꝛ huiusmodi. ❡ Or videtur ſm essentiam dici: alia est persona patris: alia filij: siue tres persone: vt cuz dicitur pater est persona: filius est persona.

Augu. Persona eni vt sup̄ ait aug. ad se dicit̄: ꝛ idē est deo esse personam quod esse: sicut idem est ei esse quod deum esse. Unde manifeste colligit̄ ꝙ essentiaꝫ diuinam predicamus dicētes. Pater est persona: filius est persona: spiritussanctus est persona. i. essentia diuina: ꝛ omnino vnum ꝛ idē significatur nomine persone idest diuina eēntia cum dicitur: pater est persona: ꝛ filius est persona: quod significatur nomine dei cuz dicitur: pater est deus: filius est deus. Ita etiaꝫ

Qḋ nomine psone id sigt̄

idēꝫ sigt̄ur cum dicit̄. Deus est deus: ꝛ de⁹ est persona. Utroqꝫ eniꝫ noie eēntia dina itelligitur q: vtrunqꝫ ſꝫ sbam dr̄. Cum vero dicitur pater ꝛ filius ꝛ spūsscūs sunt tres psone: qḋ noie psone significamus? an essentiā? Hoc eni videt̄ si sup̄ra posita verba Aug. dılıgēter scrutemur. Supra eniꝫ dixit ꝙ ideo tres psonas dicimus: q: id quod psona est: cōe est tribus. Et item q: pr̄ est psona ꝛ filius est psona: ꝛ spiritusscūs est psona. ideo tres persone dicunt̄. videtur ergo eandem tenere significationem hoc nomen psona cum dicit̄ tres psone: quā habet cū dr̄. Pater est psona. filius est psona: spūsscūs est psona: q: vt ostendit Augu. hoc dicit̄. i. tres psone ꝓpter illud: q: id qḋ psona est: cōmune est eis. Id ergo qḋ cōmune est eis i. patri. ꝛ filio ꝛ spiritusancto: videt̄ significari noie persone: cum dicitur tres persone.

cuz dr̄ pr̄ est psona: qḋ sigt̄ nomine dī cum dr̄ pr̄ ē de⁹

❡ Aliter etiā videt̄ posse on̄di: ꝙ ſm eēntiā dicatur: etiam cum pluraliter profertur.

Aliter etiā videt̄ posse on̄di: ꝙ ibi noie psone significet̄ essentia cum dr̄ tres psone. Ut eniꝫ supra dixit Augu. Ea necessitate dicim⁹ tres psonas vt rn̄deremus q̄rentib⁹: qd tres vel qd tria. Cuꝫ ergo querit̄ qd tres vel qd tria: ꝯueniēter rn̄det̄ cuꝫ dicit̄ tres psone. At cū querit̄: qd tres vel qd tria. per quid de essentia querit̄. Non eni inuenit̄ quid illi tres sint nisi eēntia. Si ergo questiōi recte respōdemus: opꝫ vt rn̄dendo essentiam significemus: alioqn nō on̄dim⁹ qd tres sint. Si vo rn̄dētes eēntiā significam⁹: ipam essentiā psone noie itelligim⁹: cū dr̄ tres persone.

Augu.

❡ Opinio quorūdā qui putāt eēntiā significari noie psone: cum dicimus tres personas.

Quibusdā videt̄ ꝙ noie psone significet̄ eēntia: cuꝫ dr̄ tres psone. Propterea q: Aug. dicit ideo dici tres psonas: q: cōe est eis id qḋ est psona: vt sit talis itelligētia. Pr̄ ꝛ filius ꝛ spūsanct⁹ sunt tres psone. i. sūt tres id hn̄tes cōmune quod est psona. i. tres sūt quoꝝ q̄lꝫ est psona. i. eēntia. Sꝫ qūo iuxta hāc itelligētiā dicet̄: alia est psona p̄ris: alia filij. Et hoc etiā ita volunt intelligere. s. ali⁹ est pr̄: ꝛ ali⁹ est fili⁹: id tn̄ cōe hn̄tes qḋ est psona. Et hoc cōfirmant auctoritate Augu. q in. vij. li. de trini. ait. Tres psonas eiusdē eēntie: vel tres psonas vnā eēntiaꝫ dicim⁹. Tres aūt psonas ex eadē essentia nō dicim⁹: q̄si aliud ibi sit qḋ eēntia est: aliud qḋ psona est. Hac auctoritate ꝛ p̄missis conantur asserere in p̄dictis locutiōib⁹ nomē psone eēn

Augu.

Augu.

tiã significare. Sȝ quid rñdebũt ad id quod ipse Aug. in lib. de fide ad Petrum dicit. s. q̄ ali⁹ est pr̄ in psona siue psonaliter: alius personaliter filius: alius personal'r spūssctūs. Quõ eniȝ ali⁹ psonaliter pr̄: ali⁹ psonal'r filius alius psonaliter spūssctūs: si in esse psonã oino cõueniũt. i. si psona essentie tm̄ itelligẽtiã facit. Jõ nobis videt aliter hoc posse dici congruenti⁹ iuxta chatolicorum doctorum auctoritates.

¶ Qr̄ h̄ nomẽ psona tripl'r in tri. accipit̄ ꝛ h̄ est vtilis ꝛ chatolica doctria ꝯ psona ꝛ psõis.

Sciendum est igit̄ q̄ h̄ nomẽ persona multiplicẽ itelligẽtiã facit: nõ vnã tm̄. Et vt Hylari⁹ ait in li. iiij. de tr. Intelligẽtia dictoꝝ ex causis ẽ assumẽda dicẽdi q: nõ ꝑmõi res: sȝ rei ꝑmo sbı̄c⁹ ẽ. Discernẽtes ḡ dicendi cãs hui⁹ noĩs. s. psona: sigtionẽ distiguim⁹ dicentes: q̄ h̄ nomẽ. s. persona ꝓprie ꝑm subam dr̄: ꝛ essentiã significat sicut supra oñdit Aug: cũ dr̄. De⁹ est persona pr̄ est psona. Quadaȝ tñ necẽitate vt supra dixit Aug: trãslatũ ẽ hoc nomẽ: vt pl'aliter diceret̄ tres psone cũ q̄reret̄. qd tres vel qd tria. vbi nõ significat eẽntiã. i. naturã diuinã q̄ cõmunis est trib⁹ psonis: sȝ subsistẽtias vl' hypostases ꝑm grecos. Greci q̄ppe: vt supra dixit Aug. aliter accipiũt subam. i. hipostasiȝ aliter nos. Nos. n. subam dicim⁹ eẽntiam siue nãm. Personas aũt dicim⁹ sicut illi dicunt subas. i. hypostases. Si ergo nos ita accipimus psonas: vt illi accipiũt subas vel hypostases. At illi aliter accipiunt hypostases q̄ȝ nos subam aliter ergo nos accipim⁹ psonas q̄ȝ subaȝ. Cũ ergo dicimus tres psonas non ibi psone noĩe eẽntiaȝ significam⁹ Quid ergo dicimus? Dicim⁹ q: tres psone sũt. i. tres subsistentie. s. tres entes: ꝓ quo greci dicunt. tres hipostases.

¶ Oñdit verba Augusti. ꝯuenire huic sñie.

Et hic sensus adiuuat̄ ex v̄bis augustini ꝓmissis si iteri⁹ intelligant̄. Quia enim pater est persona. idest essentia: ꝛ filius est persona: ꝛ spiritussanct⁹ est persona. Ideo dicũtur tres persone idest tres subsistẽtie tres entes. Non enim possunt dici tres subsistentie vel entes: nisi singulus eorũ esset psona. i. essẽtia. Quia ergo eis cõe ẽ id qd est psona. i. essentia. ideo recte dicũtur tres persone idest subsistẽtie vel subsistẽtes: vt sic essentia: q̄ eis est cõmunis: vere ac ꝓprie est: ita illi tres vere ac ꝓprie subsistẽtie vel entes intelligantur. Ideoq: Aug. causas dictoꝝ discernens: dicit tres personas esse vnã essentiam vel eiusdem essentie: non ex eodem essentia: ne aliud intelligat̄ ibi eẽ psona: aliud eẽntia. Tres eni psone. i. subsistentie vna sunt eẽntia ꝛ vni⁹ eẽntie. Nõ aũt sũt vna psona vel vni⁹ psone: licet persona ꝑm substantiam dicatur aliquando. Nam si hoc diceret̄: confusio fieret in psonis.

¶ Obiectiõi illoꝝ hic rñdet qua nitũtur ꝓbare psonas ꝑm eẽntiam accipi: q: rñdemus querentibus quid tres vel quid tria.

Ad hoc autẽ quod illi dicunt cuȝ queritur qd tres vl' qd tria de eẽntia q̄rit̄: q: nõ iuenit̄ qd illi tres sint nisi eẽntia. ꝓ hoc volẽtes nos iducere: vt noĩe psone essentiam itelligam⁹: cũ rñdem⁹ tres psonas: ita dicim⁹ Indubital'r veꝝ ẽ: q: nõ iuenit̄ vnuȝ aliquid quod illi tres sint nisi eẽntia. Unũ eni sũt illi tres. i. essentia diuina. Uñ veritas ait. Ego ꝛ pr̄ vnũ sum⁹. Uerũtamẽ cũ q̄rit̄ qd tres vel qd tria: non de eẽntia q̄rit̄: nec ibi qd ad essentiã refert̄. Sȝ cũ fides catolicha tres eẽ ꝓfiteret̄ sic Joãnes in epistola canonica ait. Tres sũt q testimoniũ ꝑhibẽt i celo: q̄rebat̄ qd illi tres eẽnt. i. an essẽt tres res: ꝛ q̄ tres res: ꝛ quo nomine ille tres res significarent̄: ꝛ iõ loquendi necessitate inuentuȝ est hoc nomen psona ad respondendum ꝛ dictum est tres persone.

¶ Quid tres res: ꝛ quid vna res hic dicit̄.

Non autẽ te moueat q̄ dixim⁹ tres res. Non eni hoc dicentes diuersaruȝ reꝝ numeꝝ ponim⁹ in trinitate: sȝ ita tres res dicim⁹ vt easdẽ eẽ vnã quãdã sũmã rẽ cõfiteamur. Uñ Aug. in. j. lib. de doc. xp̄iana sic ait. Res qb⁹ fruẽdũ est nos beatos faciũt. Res ḡ qb⁹ fruẽdum est: sũt pr̄ ꝛ filius ꝛ spūssctūs. Eadẽq: trinitas vna q̄dã sũma res ẽ: cõmunisq: fruẽtib⁹ ea: si tñ res ꝛ nõ reꝝ oium cã sit. Nõ eni facile põt iueniri nomẽ quod tãte excellẽtie cõueniat: nisi q̄ meli⁹ dr̄ trinitas hec vnus deus. Sicut ḡ tres res dñr: ꝛ he sunt vna res ita tres sube dñr: ꝛ he sũt vna eẽntia. Ecce oñsum est que sit intelligentia huius nominis ꝑsona: cum dicimus tres personas.

¶ Ex quo sensu dicatur alia est persona patris. alia filij: alia spiritussancti.

Nunc inspiciamus vtꝝ scḋȝ eadẽ rõnẽ ꝛ cãm dicat̄: alia est persona pa/

Hyla. Augu. Quid significet cum dr̄ tres psone tres sbe vel tres entes non tres eẽntie. Augu. Augu.

pciū gen⁹ vel quasi gen⁹. qꝛ nō est gen⁹ in diuinis. In creaturis vero nō: qꝛ ista sūt in eodē gn̄e cū natura.
Ar. contra sco. ¶ Sed cōtra predicta arguit tripliciter. primo. sic. Ois cōceptus cōis plib⁹ cōitate rōnis est vl'e. sed in diuinis nō est vl'e: g⁹ in diuinis non est talis conceptus. ¶ Pre⁹ ab eisdē in diuinis nō abstrahūtur duo cōceptus cōes nisi sint ordinati ꝛ vnus includat alium vt cōceptus speciei cōceptū generis alias essent due species specialissime eorundez indiuiduorū quod est īpossibile. sed cōceptus relatiōis nō includitur in cōceptu essentie: ergo talez cōceptū abstrahendo erunt in diuinis due spēs spālissime. qd est cōtra Damꝭ: q dicit q eēntia diuina dicit cōem spēz in diuinis. ¶ Itē ab vltimis distictiuis nō pōt abstrahi aliquis cōcept⁹ cōis vnius rationis. sed persone diuine cōstituūtur p vltima distinctiua: ergo. Maior pz qꝛ si vltima distinctiua in aliquo cōuenirēt: iaz nō essent vltima. ¶ Ad
Rn̄° ad argm primū dico q ad hoc q aliquid sit ꝓprie vniuersale opz q dicat realitatē cōtrahibilē ꝛ diuisibilē per aliam realitatez vt pz de ꝓprietate indiuiduali respectu speciei. Non sic in ꝓposito qꝛ ibi soluz est cōtractio cōceptus per cōceptū: ꝛ ideo ī diuinis nō est ꝓprie vl'e. ¶ Ad scōm dico q si maior sit vera de determināti b⁹ que sunt per se in eodē genere cū determinatis vt in diuidua cū natura: tamē de illis que includunt genera diuersa nō opz vt visū est. sicut ab homie albo pōt abstrahi ratio aialis ꝛ ratio colorati: nec ꝓpter hoc erunt in diuinis plures spēs vel quasi spēs. sed essentia habebit rationē speciei. illud aūt determinās nō. sed habebit cōitatem alterius rōnis. vnde poterit habere cōitatem in natura proprij cum abstrahatur a ꝓprietatib⁹ personarū. ¶ Ad tertiuz dico q licet vltia distinctiua nō possint cōuenire in aliq̄ realitate: possunt tn̄ cōuenire in cōceptu cāto a re q̄ pōt cāre conceptū in q̄ cōuenit ꝛ cōceptū in quo distinguit. Si aūt teneas q ab vltis cōstitutis psonaꝝ nō possit abstrahi aliqs ↄcept⁹ dict⁹ de eis in qd: sicut ponit scot⁹ in ꝓ⁹ ope sup sniaꝭ: tūc opz dicere q cōcept⁹ cōis ī q̄ ↄueniūt se hz sicut cōcept⁹ denoiabilis ad dnoiantes qui dicitur de eis sicut genus de differentijs quomodo se habet ens respectu vltimaꝝ differentiarū. ¶ Quantum ad primū sciendū q vt dictū est distinctione. 23. a cōstitutiuis seu distictiuis personarum potest abstrahi aliquis cōceptus cōis vni⁹ rōnis qui ꝛ si nō dicaf de eis in qd df tn̄ de eis sicut cōcept⁹ entis de vltimis differentijs scd̄z sco. in ꝓ⁹ sn̄iaꝝ. Ex q̄ pz q a psonis diuinis pōt abstrahi aliquis cōcept⁹ positiu⁹: cū possit abstrahi ab ipsaꝝ distinctis. Cōfirmaf p Aug. de doctrina xp̄iana: dicētē q res qb⁹ fruēdū ē sūt pr̄ ꝛ fili⁹ ꝛ spūssctūs. Res aūt dicit aliqd positiuuz. sic ꝛ magr̄ in lra dicit q tres psone sūt entes: tres sbsistentes seu supp⁹. In cōceptu itaqꝫ psone in cōi icludif cōcept⁹ negatiu⁹ ꝛ positiuus: vt patet ex hac d. ꝛ d. 23. ꝛ vtriqꝫ possem⁹ exprimē dicendo q tres psone sūt tres res incommunicabiliterr entes. In primo exprimitur conceptus positiu⁹: ꝛ in scd̄o ↄcept⁹ negatiu⁹. ꝛ hoc de primo articulo. ¶ Quātū ad scōm pz expredictis q psona in cōmuni nec sigt sbaz nec relationē. qꝛ tam cōceptus negatiuus quē significat psona q̄ positiu⁹: abstrahit a sba ꝛ relatione sicut ꝛ ratio suppositi cū aliqua supposita sint absoluta vt in creaturis ꝛ aliqua respectiua vt in diuinis si psone diuine ponanf ↄstitui p rl'ones de q̄ dicef distinctiōe sequēti. Ex ↄn̄ti tn̄ dat itelligere sicut supius suū inferius de q̄ df: puta patrē ꝛ filiū ꝛ. s. s. ꝛ. 2°. ipsas relatiōes rōne quaꝝ inest psonis incōicabilitas: ꝛ. 3° eēntiā q̄ est fundamentū hmōi relationū sigt aūt relationez sub mō cōiori q sit rl'o: vt sub rōne entitatis vel modi incōicabilis. ¶ Qd aūt psona nō dicat sbam. pz p boeciū d tri. dicētē q si diuerse psone sūt. sba vo īdiuisa: necesse est vocabulū qd ex psonis originē capit ad sbaz nō ptinē. Qd vo nō dicat rl'onē: pbaf p Aug. 7. de tri. qꝛ pr̄ nō est psona filij nec ecōuerso. Et pōt sic dduci illa rō. ¶ Ad qdcūqꝫ df relatiuū inferi⁹ ad idē df relatiuū supi⁹ lz nō ꝓ°. Exm. si duplū ē duplū dimidij ꝛ hoc ꝓ°: duplū ē multiplex dimidij lz nō ꝓ°. i. adeqte: ꝛ nō solū hoc. lz etiā vsqꝫ ad gn̄alissimū est relatiuū dimidij. lz non ꝓ°. i. adeqte. g° si psona diceret rl'onē: tūc pr̄ sicut ē pr̄ filij ꝓ°: ita eēt psona filij p se lz nō ꝓ° qd ē fl'm. Sz obijcif q psona significet sbaz qꝛ 2m aug. 7. d tri. Ad sc df psona n̄ ad filiū. ¶ Itē scōm eūdē ad qōnē istā q̄ qrit ī diuis. qd tres: r̄ndef psone qd aūt qrit eēntiā. ¶ Ad ꝓm rn̄° q psona tpe Aug. sigbat sbaz: sed istud sigtū mutatū est ꝛ mō accipif pro supposito in nā itellectuali. ¶ Ad scōm dico. q q̄stio qd est: est q̄stio equoca qūqꝫ eni qrit qd ditatē. aliqū vero qrit id de quo df aliud. vt qrendo qd est elementū qrif vel rō elemēti vel illud qd subijcif huic rōni. vt ignis. vel aliqd hmōi. heretici āt qrētes qd tres: nō qrūt de sba vel qddītate. sz qd ē sbstatiuū h⁹ teri numeralis tres. ꝛ ↄuenieter r̄ndef psone.

¶ De proprietatibus personaꝝ: sed prius de hoc nomine hypostasis. Di. xxvj.

Unc de ꝓprietatibus psonaꝝ: q̄s frequēter in hoc tractatu cōmemorauim⁹: aliqd loqui nos opz. Sed primuz audiam⁹ qd de hoc noie hypostasis hiero. dicit. Ait enim sub hoc noie venenū latere: sz hoc dicit fz q heretici eo vtebāf vt simplices seducerēt. s. p psona ꝛ p essentia: vt siue diceref vna tm̄ hypostasis: siue tres: min⁹ pitos ad incōueniens deducerēt: cū nō erat hoc nomē ita apud catholicos vulgatū: nec ita eius significatio determinata: vt mō. Et iō hiero. dicit hoc noie nō vtēdū fore sine distictiōe vl' expositiōe: tūc s. qn̄ cū hereticis ↄtēdebaf: ita scribēs de fide catholica ad damasū papā. Ab arrianoꝝ p̄su le hypostasiō nouellū nomē a me hoie romano exigif. Interrogamus qd tres hypostase arbitrenf itelligi? Tres personas subsistentes aiūt. Rn̄dem⁹ nos ita credere: nō sufficit eis Hiero.

sensus. Ipm nomē assiagitāt: q2 nescio qd ve neni in syllab latet. Clamam'. Si qs tres hypostases .i. tres subsistētes psonas nō confitet anathema sit. Si qs aūt hypostasim vsiā itelligēs: nō trib' psonis vnā hypostasim idicit: alien' a xpo est: q.s. tres hypostases dicēs sub noie pietatis tres naturas conat assereē. Sufficiat nobis dicere vnā sbam et tres psonas pfectas eq̄les. taceamus tres hypostases si placet. Nomē hoc nō bone suspitiōis ē: cū i eodē v̄bo sensus dissētiūt. Aut si rectū putatis: tres hypostases cū iterp̄tatiōib' suis d̄bere nos dicere nō negam'. sz mihi credite: venenū sub melle latet. Trāsfigurat.n. se angel' sathane i āgelū lucis. Hiis v̄bis nō negat vtēdū eē noie hypostasis: sz hereticos eo praue vsos oñdit: ꝯ quos cautela op'erat in distictiōe figtionis. aliogn sibi ꝯdīcet q.s. tres hypostases ꝯfitet.

¶ De proprietatibus personarum et de nominibus earum relatiuis.

Jam de ꝓprietatibus psonaꝝ videam': q̄ etiā notiōes siue relatiōes in scriptura plerūqz dn̄r in illa scīā trinitate: q̄ iō a nobis repetit: vt cordi nostro tenaci' infigat. Ait Aug. in lib. de fide ad Petrum: aliud est genuisse q̄3 natum esse: aliudqz est procedere q̄3 genuisse vel natum esse. Unde manifestū est q alī' est pater: alius fili': alius spūsscūs. Et est ꝓpriū solius patris: nō quia non est natus ipse: sed quia vnū filiū genuerit: ꝓpriūqz solius filij: nō quia ipse non genuit: sed q2 de patris essentia natus est. Proprium vero spiritussancti: nō quia nec natus est ipse nec genuit: sed q2 solus de patre filioqz pcedit. Ecce breuiter assignauit tres ꝓprietates trium psonarum: quarum vna nō est alia. Hoc enim significauit cum dixit. Aliud est genuisse q̄3 natum esse aliudqz pcedere .i. alia proprietas siue notio est generatio: et alia natiuitas: alia pcessio: que alijs nominibus dicuntur paternitas: filiatio. Has ꝓprietates designant nomina personaꝝ .s. pater: filius: et spūsscūs: q̄ relatiua sunt: et ad se inuicē dicunt: q2 notant relatiōes q̄ nō sunt deo accidētales: sed in ipsis personis ab eterno sunt imutabilr: vt nō mō appellationes relatiue: sed etiam relatiōes siue notiones in rebus ipsis .s. in personis sint.

¶ Qd non oia que de deo dicunt ꝑm substātiam dicuntur: quedam enim ꝑm relationem dicuntur: nihil tamen ꝑm accidens.

Quocirca sciendū est nō oē qd dr de deo dr dici ꝑm sbam quia quedā dicunt ꝑm relationē q nō est accidens: q2 nō est mutabilis. Unde Augu. in .v. li. de trini. ait. Nihil in deo ꝑm accidēs dicit q2 nihil ei accidit. Nec tñ oē qd dr: ꝑm sbam de deo dr. In rebus creatis atqz mutabilibus qd nō ꝑm sbam dr: restat vt ꝑm accidens dicat. In deo aūt nihil qdem ꝑm accidēs dr: q2 nihil in eo mutabile ē aut amissibile. Nec tñ oē qd dr ꝑm sbam dr. Dr.n. ad aliqd sicut pater ad filiū: et fili' ad patrē. qd nō est accidēs: q2 et ille semp est pr: et ille semp est filius: et ita semp q2 semp nat' est filius: nec cepit vnq̄3 eē filius. Qd si aliqñ esse cepisset: aut aliqñ desineret esse filius. ꝑm accidēs diceret. Et q2 pater nō dr pr nisi ex eo q est ei fili': et fili' nō dr filius nisi ex eo q h3 prem: non ꝑm sbam hec dicunt: sed ad inuicē ista dicunt: neqz tñ ꝑ3 accidens: q2 et q dr pater: et q dr fili': et eternū atqz incōmutabile est eis. Ecce apte his verbis ostendit quedā dici de deo ꝑm sbam: qdā ꝑm relationē: nihil tñ ꝑm accidēs. Ostendit etiā ꝓprietas patris esse q h3 filiū: et ꝓprietas filij q h3 patrē. Ideoqz cū dixit eternū et incōmutabile esse q pater dr: et q filius dicit: ita itelligi voluit .i. ꝓprietas qua pater est pr: et ꝓprietas qua filius est filius: eterna est et incōmutabilis: q2 et pr semp pr: et filius sp fili'. Uñ et hylari' proprietates psonaꝝ assignans in .xij. li. de tri. ait. Si semp pri ꝓprium est q semp est pr: necesse est semp filio ꝓprium esse vt semp est filius. Ubi enim semp pr est: semper et filius est: ergo q nō semp pr est: nō semper genuit. Item in eodem. Nato deo: manifestum est proprium esse q filius est.

¶ Quare dicatur esse propriū vnigeniti q est filius dei: cum etiam homines sint filij dei.

Hic querit quō dicat propriū nato deo q est dei filius vel genit' ex deo: cū etiā hoies filij dei dicant et sint: ꝯ3 illud. Filij excelsi oēs. Et ad Moysen de populo israel dn̄s ait. Filius meus primogenit' israel. Sed magna ē distātia. Hoies eni filij dei sūt factura .ñ natiuitatis ꝓpetate. De' aūt fili' origis ꝓpetate fili': et v̄itate natiuitatis: nō factura vel adoptiōe: et illi qdē añ sūt q̄3 filij dei sūt. Fiūt eni filij: nō nascunt filij dei. Uñ Hylari' solū

Augu. — Quid sit ꝓpriū patris. — Quid sit propriū filij — Quid sit ꝓpriū spūs sancti. — Hic de noib' relatiuis q notāt ipsas relationes.

Augu. — Hylarius ꝓprietates patris et filij determinat. — Hylarius ancte ꝯfirmat solutionem.

deū.natū originis ꝓprietate dei filiū ostndēs inter ipm ⁊ hoies filios dei euidētissime distinguit in xv.li de tri.ita dicens. Vero deo pri q ex deo nascitur vere filius est ⁊ nos quidem filij dei sumus:sed per facturaz. Fuimus eni aliqn filij irracūdie: sȝ filij dei per adoptiōez effecti sumus potius q̄ȝ nascimur: ⁊ qꝛ omne qd fit anq̄ȝ fiat nō fuit. Nos cū filij nō fuisse/mus:efficimur. Añ enim filij nō eramꝰ:sed p grām facti sumꝰ:non nati neqȝ generati sȝ acq̄siti. Acq̄siuit.n.nos deꝰ sibi:⁊ p h̄ dr nos genuisse. Genuisse eniȝ deū filios:nūq̄ȝ cū proprietatis significatiōe cogñscimꝰ dici. Ex adoptiōe eni hō factꝰ est filiꝰ dei:nō ex generatiōe neqȝ ei ꝓprietas ē:sȝ nūcupatio:ac p id nō vere filius est:qꝛ nec ꝓprie natꝰ dicif: nec sp fuit filius. Unigenitus aūt deꝰ nec fuit aliquando nō filiꝰ: nec fuit aliqd añq̄ȝ filius:nec quicq̄ȝ ipse nisi filꝰ. Atqȝ ita qui semp est filius:nascibilitatis proprietate ac veritate filius eius est solius qui genuit:⁊ ille tm̄ qui genuit prī ipsiꝰ qꝛ sicut ille filꝰ origine: ita ille prī generatiōe.

Aperta distinctio inter dei filium ⁊ hominis filios qꝛ ille natꝰ hic vero facti filij.

¶ Q, homo dicif filius trinitatis:⁊ trinitas potest dici pater hominum.

Homo vero q filius dei ē factura:nō tm̄ patris: sed ⁊ filij ⁊ spūsci filius est.i.totius trinitatis: ⁊ trinitas ipsa pater eꝰ dici pōt. Un̄ Aug.in.v.lib.de trinitate dicit. Nō pōt dici trinitas pater nisi forte trāslatiue ad creaturaȝ propter adoptionē filioȝ. Quod eniȝ scriptū est. Audi ysrael:dn̄s deus tuꝰ deus vnus est. Nō vtiqȝ excepto filio aut spiritusancto opȝ intelligi quē vnuȝ dominū deum nostrū recte dicimus etiam patrem nostrum per grāȝ suā nos regenerantē. De hoc etiaȝ Hylarius in sexto libro de trinitate ait. Omnibus per fidē deus pater est:quibus est prī per eam fidē. Jesuȝ xp̄ȝ dei filiū ꝯfitemur. Ecce ostñsuȝ est q̄re ꝓpriū dicaf eē dei nati q filiꝰ est:qꝛ.s.ipe solꝰ natꝰ ꝓprie dicif. Un̄ Hylarꝰ in li.iij.de tri.ait. Dn̄s dicēs clarifica filiū tuū:nō solo noie cōtestatꝰ ē se eē filiū: sed ⁊ ꝓprietate. Nos filij dei sumꝰ: sed non talis hic filius. Hic eniȝ verus ⁊ ꝓprius est filius origine:nō adoptione: veritate nō nuncupatione:natiuitate non creatione.

Augu.

Hyla.

¶ Q, spiritussanctus proprie dicitur donuȝ dei quia proprietate est donum vt filius natiuitate.⁊ vtroqȝ modo dicitur relatiue ⁊ b̄m eandem relationem.

Ita etiam de spiritusancto dicendū est q proprie dr donum dei:cum tn̄ ⁊ alia plura sunt dona dei. Sed spiritussanctus ita proprietate imutabili ⁊ eterna donuȝ est:sicut filius proprietate est filius. Eo enim dr donū quo spūsctūs:⁊ vtroqȝ vtiqȝ noie relatiue dr. Eadēqȝ relatione dr spūsctūs:⁊ donū:lȝ ipa relatio nō appeat in hoc noie spūsctūs: sicut in hoc noie donū. Un̄ Aug.in.v.li.de tri.ait. Spūssūs q nō est trinitas:sȝ in trinitate itelligif:in eo q ꝓprie dr spiritussctūs relatiue dr: cum ⁊ ad prēm ⁊ ad filium refertur:quia spiritussanctus ⁊ patris ⁊ filij spiritꝰ est. Sed ipsa relatio nō apparet in hoc noie. Apparet autem cum dr donum dei. Donū est eniȝ patris ⁊ filij:qꝛ ⁊ a patre procedit ⁊ a filio:ergo spiritussanctus ineffabilis quedā patris filijqȝ cōmunio est. Et fortasse sic appellaf vt iam diximus:nec iterare piget: qꝛ patri ⁊ filio pōt eadem appellatio cōuenire. Nam hoc ipse proprie dr:quod ille cōiter. Quia etiam pater spiritus:⁊ filius spūs:⁊ pater sanctꝰ:⁊ filius sanctus. Ut ergo ex nomine quod vtriqȝ ꝯuenit vtriusqȝ cōmunio significef:vocatur donum amborū spiritussanctꝰ. Ecce habes quare spiritussctūs proprie dicaf donuȝ. Et q relatiue dr:siue donum:siue spiritussanctus. Et q nomen sibi proprium tenet:quod cōiter patri ⁊ filio cōuenit:sed diuisim. Et est sciendum:qꝛ cuȝ pater ⁊ filius dr spiritus siue sanctus:neutrum relatiue dicitur:sed b̄m substantiam.

Augu.

Quid sit spūssanctus

¶ An pater vel filius vel trinitas ipsa:possit dici spiritussanctus.

Hic queri potest vtrum pater vel filius: vel etiā ipsa trinitas possit dici spiritussanctus:sicut disiunctim dr ⁊ spiritus ⁊ sanctus. De hoc Augu.in.v.lib.de tri.sic ait. Trinitas nullo modo potest dici filius: spiritus vero sanctus potest quidem vniuersaliter dici b̄m id quod scriptuȝ est:qm̄ deus spiritus est. Jtaqȝ prī ⁊ filius ⁊ spūssanctus:quoniam vnus deus est:⁊ vtiqȝ deus sanctus est: potest appellari trinitas ⁊ spūssanctus:sed tn̄ tunc spiritussanctus relatiue non dicef sed b̄ȝ essentiam:quia proprie spiritussanctus: q nō est trinitas sed in trinitate:dicitur relatiue.

Augu.

¶ Quidam putant spiritumsanctū non dici relatiue ad patrem ⁊ filium:quia nō vicissim

respondent sibi vocabula sed falso.

Quidā tñ putant spūmsctūm vel do nuz nō dici relatiue ad prēm vel ad filiuz. Si eni inqunt hec relatiue ad se dicūtur: suis inuicē sibi rñdēt vocabulis: vt sicut dr pr filij prī: z filiꝰ pris filius: ita dicat pr spiritus sancti vel doni prī: z spūsfctūs vel donuz pris spūs vel donū. Sz nō ita est in oibꝰ relatiuis. Nō enim oia q̄ relatiue dicunt: suis a seinuicem rñdent vocabulis. Vñ Aug. hoꝝ elidēs opinionē i.v.li. de tri. Nō te moueat ingt qm̄ diximꝰ spūmsctūm nō ipsam trinitatē: sed eū q est in trinitate relatiue dici: lz non ei rñdeat vicissim vocabulū eiꝰ ad quē refert. Dicimus eni spūmsctūz pris sz nō vicissim dicimꝰ prēm spūsscti: ne filius eiꝰ intelligat spūsfctūs. Itez dicimꝰ spūmsctūm filij: sz nō dicimꝰ filiū spūsscti: ne pr eiꝰ itelligat spūsfctūs. In multis.n. relatiuis hoc ptingit: vt nō iueniat vocabulū quo sibi vicissim rñdeāt. Cuz ergo dicimꝰ donum patris z filij: non qdē possumꝰ dicere patrē doni aut filium doni. Sed vt hec vicissiz rñdeāt: dicimꝰ donū donatoris z donatorem doni: q: hic potuit iueniri vsitatū vocabulū: illic nō potuit. Donū ergo donatoris: z donator doni cū dicimꝰ: relatiue vtrūqz adinuicez dicimꝰ: donator tñ nō fuit deus nisi ex tpe: cū spūssanctus sit donum etiam ab eterno.

Augu.

Di. 26.

Circa distinctione 26. Querit. vtrū psone diuine pstituant in esse psonali p relatiōes origis. Et arḡ q nō. q: si relationes origis pstituunt psonas: eadez rōne relationes cōes pstituerent eas. z ita eadem psona pstitueret duplici formali pstitutiuo. Coñꝰ probatur. q: relationes cōes equalē distinctionē requirunt in extremis sicut relatiōes origis z eodē modo stant cū vnitate essentie. ergo equalr distingunt. Itē relationes aliqd referut: nō aūt essentia diuina cū nō distinguat realr in psonis: nec ipsa rlo. q: scdm Aug. 7. de tri. oē relatiuum est aliqd excepta rlone. ergo tñ suppositūz refert. ergo non pstituit rlone. Probat ista pña. q: pstitutū non est prius suis pstitutiuis. Illud aūt qd refert est prius ipsa relatione. Itē pnm originās est prius originato. sed relatiuū nō est prius suo correlatiuo. ergo nō est ei pnm originās si igit pater pstituatur in esse psonali p relationē: nō erit pnm originatiuū filij. Item nullū cōicabile potest dare eē incōicabile cuiusmodi est eē suppositale. paternitas autem est de cōicabilibus: ergo nō potest dare esse incōicabile. Minor probatur. q: oīs qdditas est de se cōicabilis. paternitas aūt quedam qdditas. Preterea. Impossibile est q aliq̄ diuersoꝝ generū faciant vnū nisi p accidēs. sed relatio z essentia sunt diuersoꝝ generum: ergo psona erit vnū p accidens. Itē suppositum sbe create pstituit p absolutuz: ergo z supposita diuina. pbatur pña. q: qcqd pfectionis attribuit substantie create: est deo attribuendū. Itē pater p generationē actiuā seu paternitatē qd est idem: producit filiuz: ergo p ipsam nō pstituitur in esse. pbat pña. q: agere presupponit esse. Ad hoc est auctoritas Aug. 7. de trinitate. Dis res ad se subsistit: q̄ tomagis deus. ergo supposita diuina sunt absoluta z non respectiua. Contra Boecius. de trinitate. Essentia ptinet vnitatē: relatio multiplicat trinitatē. In ista questiōe est opinio prepositiui q psone seipsis distingunt: z ita non est querere quo formalr distingātur vel quo pstituunt. q: non habēt pstitutiuum. Qd sic probat. q: psona diuina est eque simplex sicut essentia. sed essentia pptcr sui simplicitatē seipsa distinguitur a quocunqz: ergo z psona. Sed ptra. q: psone diuine sunt eiusdē essentie ergo nō seipsis distinguntur probatur pña. q: se totis distincta in nullo cōueniunt. Item in prefatiōe de trinitate dr. In psonis proprietas. nō autem psona in seipsa hoc modo sicut intelligit proprietas esse in persona. igitur psona aliquo modo pōt dici distingui proprietate formaliter quāo non distinguit seipsa primuz. Ad argumētū in oppositū dico q verū est q psona est eque simplex sicut essentia. psona tñ includit aliqua quorum vnū nō est formaliter alterū. z sic vno potest distingui z nō altero. Alia est opinio adherens argumentis in principio factis: que ponit q psone diuine constituunt p absoluta. pro qua allegat Rich. de sancto victore ponens dici scdm sbam dupliciter accipi. s. sbam vel pro natura cōi vel supposito. Qd autem dicit sbam scdm naturam cōem ita dr ad se q nullo modo pōt dici scdm rlonem. suppositū aūt natum est plurificari z ad aliud cōparari. Et qd sic dr scdm substantiam nihil impedit rōne rlonis supaddite dici scdm rlonem. Scdm hoc igit poneret q psone diuine distinguerent p aliquas realitates incōicabiliter absolutas. nō tñ ista pstituētia eēnt absoluta pmo mō sed scdo mō. q: si nō essent formalr relationes: pstituta tñ essent p ipsas referibilia. Ista opio z si posset aliqualr sustineri: nō tñ coiter tenet. Sed tenet cōiter a doctoribꝰ q psone diuine cōstituunt in esse psonali p relatiōes originis. Ad qd ē auctitas xpi in euange. noiantis psonas noibus relatiuis. baptizantes ingt eos. In noie pris z fi. z s.s. Et Jo. i canonica. Tres sūt q testimoniū dant in celo. pr verbum z spūsfctūs. Et gñaliter vbicūqz scriptura canonica loqt de psonis diuinis: exprimit eas noibꝰ relatiuis. Ubi sciendū q relatiua z sūt sil nā z vnū ab alio realr distiguit. Est aūt hec simultas correlatiuoꝝ nō posse eē sine inuicē sine ꝯ dictiōe. Nā vna relatio nō posset esse sine tertio. q: si eēt sine correlatiuo eēt ens ad se pari rōne. nec rlo alia sibi correspōdēs erit sine tertio. igit relatiōes qñ sunt mutue nō pnt eē sine inuicē sine ꝯdictiōe sic. Ecōtra priꝰ nā pt eē sine ꝯdictiōe sine posteriore. 5. meta. c. de pori. hoc mō psone diuie z. sil nā. q: icludit ꝯdictionē vnā eē sine alia: z distingunt realiter

Opio prepositiui

Opinio Richar

cōis doctorum opiñ.

realiter ab inuicē. q: nihil pducit se scōm Aug. primo de tri. c. j. qualr aūt ex hoc nō seqꝫ distictio eēntie in qua subsistūt: declarat. q: idē illimitatū pōt esse fundamentū oppositarū relationū. Relatio aūt transit in eēntiā pidētitatē ꝛ remanet formalr: q: relatio nō est formalr eēntia. Unñ Aug. 7. de tri. c. 2. si essentia est ad aliud: iam nō est eēntia. Et pōt argui silr econuerso. si relatio formalr est entitas ad se. igit nō est relatio. Cū igit rlō nō sit idē formalr cū essentia: sufficit ad distinctionē psonaꝝ sine distinctiōe eēntie. Est itaqꝫ vna eēntia i trib⁹ psonis: ita ꝙ nō hꝫ aliquā subsistentiā sibi adequataꝫ. q: tūc nō posset eē in alia. sꝫ sibi adequant tres subsistētie. In istis tñ trib⁹ est ordo in habēdo nām. q: ex se est in pria psona. ꝛ deinde cōicat alijs. ¶ Ad arg⁹. Ad pᵐ dico ꝙ rlōes originis ↄstituūt psonas. q: ille prio pullulāt i eēntia dina q: p⁹. i eēntia dina est duplex fecūditas in gnrū est ibi itellcs ifinit⁹ ꝛ volūtas ifinita ꝛ mediāib⁹ istis stati pullulāt rlōnes origis. q: nā diuina cōicat scōm istā duplicē fecunditatē. Quib⁹iam pintellectis pullulant cōes relatiōes psuppōnētes istas. ¶ Ad scōm qñ dꝫ ꝙ illud qȝ refert est prius relatiōe. dico ꝙ illud non est vez de illo qȝ ↄstituit p rlōnem. ¶ Ad tertiū dico ꝙ originās est prius originato priozitate origis q̄ stat cū simultate nature q̄ est inter correlatiua: sicut ꝛ pozitas nature stat cū simultate tpis vel durationis. ¶ Ad quartū dico ꝙ paternitas in diuis est de se incōicabilis. ꝛ cū dr ꝙ ois qdditas est cōicabilis. dico ꝙ vez est si sit pfectio simplr: vt in deo vel q̄ sit diuisibilis vt in creaturis. paternitas aūt diuine nec est pfectio simplr nec idiuisibil. ¶ Ad 5ᵐ dico ꝙ p se vnū dr qȝ includit in se qdditatē vnius gnis. vnū vero p accñs qȝ est aggregatū ex reb⁹ diuersoꝝ generū. In diuinis aūt nihil est vnū p se nec p accñs cū nō sit ibi genus nec aliqd deo accidat: sed ex rlōne ꝛ eēntia sit vnū p identitatē: de qua vnitate nō habuit Aristo: notitiā. ¶ Ad sextū dico ꝙ suppositū vel psona i creaturis vltra singularitatē nō dicit nisi negationē. vt videbit prima di. 5. psona aūt diuina ↄstituit p rlōem q̄ est ens positiuūꝫ. ꝛ sic ↄstituit pfectiori ↄstitutiuo. ¶ Et si arguas ꝙ relatio ē minime entitatis. ꝛ sic minime pfectiōis. Rñdeo ꝙ lꝫ relatio i creaturis sit minime entitatis: nō tñ in deo cū sit idē cū essentia diuia ¶ Ad septimū dico ꝙ agere psupponit eē principij gñandi seu memorie fecūde. nō tñ semp psupponit eē suppositi agentis. Cū eni suppositū sua actiōe ↄstituit in esse: nō est prius ipsa actiōe. q: ergo pr̄ gñatione actiua seu paternitate ↄstituit in eē. eo eni est pr̄ q̄ gñat. vt declaratū fuit di. 7. isolutiōe primi argumētī. sit est ꝛ gñat. Est eni gñatio actiua subsistēs quare nō est prius ipsa gñatione actiua. lꝫ sit prius gñatiōe passiua. hoc aūt nō ↄtingit in creaturis ꝙ suppositūꝫ ↄstituat in eē p suā actionē: ꝛ iō ipsam pcedit. ¶ Et si arguas. pr̄ ꝛ fili⁹ sunt sil. q: sūt correlatiua. sed pr̄ est pri⁹ gñatiōe passiua. igit ꝛ fili⁹. pbat ↄña. qñ aliq̄ sunt sil q̄cūqꝫ vnū est pri⁹ ꝛ reliquū. Dico ꝙ illa ppō nō est vera nisi sit simultas ꝛ priozitas eiusdē rōnis. qȝ nō est in pposito. q: pr̄ ꝛ fili⁹ sūt sil nā: pr̄ autē est prius gñatione passiua priozitate origis nō nāe. Qȝ aūt gñatio actiua ꝛ paternitas sint eadē relatio ex nā rei. dictū est di. 5. Et pꝫ p Augu. v. de tri. Oē qȝ est in diuinis. aut dr scōm sbām aut ad alteruꝫ. ꝛ qȝ 2ᵐ sbām dr cōe est. Orgo igit q̄cunqꝫ siue dicat actio siue passio est formalr relatio. Differunt tñ rōne p cōparationē ad gñationē in creaturis q̄ est seminis decisio: ꝛ paternitatē q̄ est habere correlatiuū coexñs. Nō sic in deo vbi nō ē dispō precula. sed cōpleta gñō ꝛ pmanēs. Ad aucto. Augu. dico ꝙ subsistere vno mō sumit pro p se esse. vt distinguit ↄ inherere: ꝛ sic vnū est subsistē in diuis. ꝛ hoc mō logt Aug. alio⁹ sumit p incōicabilr eē. ꝛ sic sūt tres psone sbsistētes.

¶ An easdē pprietates assignēt Augustinus ꝛ hylarius: ꝛ an iste sint que dicunt paternitas ꝛ filiatio ꝛ processio. Di. xxvij.

Rñsio ad ar. (left margin)

replica. (left margin)

b Ic qri pōt. vtꝝ pꝓetates q̄s hylari⁹ sup assignauit. s. ꝙ pr̄ sp ē pr̄ ꝛ fili⁹ sp ē fili⁹: sint ille eedē pprietates q̄s Aug supi⁹ distixit dicēs ppriū eē pris ꝙ genuit filiū: ꝛ ppriū filij ꝙ genit⁹ ē a pr̄e: ꝛ spūssci ꝙ ab vtroqꝫ pcedit: ac deide: vtꝝ ꝛ iste sint ille q̄ dñr paternitas: filiatio: pcessio? Uidet ꝙ nō sint eedē pprietates q̄s ponit hylari⁹: ꝛ ille q̄s ponit Aug. Si eni eedē sūt idez ē ergo pr̄ eē prem: ꝛ genuisse filiū: qȝ vtiqꝫ qdā ↄcedūt. Si aūt hoc est: cui ergo ↄuenit vt sit pr̄: ei ↄuenit genuisse filiū. Natura ergo diuia si pr̄ est genuit filiū. Si vero nō genuit: pater non est. Sed qs audeat dicere: aut ꝙ ipsa genuit filium: aut ꝙ ipsa pater non sit. Si autem ipsa pater est: nec filiuꝫ genuit. non est ergo idem dicere aliquid esse patrem. ꝛ gignere filium. Et ita non videt vna eademqꝫ esse pprietas.

Qȝ nō videtur eedē pꝓetates q̄s pōit Hyla. ꝛ Augu. (right margin)

¶ Rñsio vbi ostendit easdez esse pprietates.

Ad qȝ sine preiudicio alioꝝ dicimus: ꝙ easdē pprietates notauit vterqꝫ: lꝫ diuersis verbis. Quod eni Hylarius ait ita intelligi dꝫ. Propriū patris est ꝙ sp pr̄ est. i. pꝓpetas patris est q̄ sp pr̄ est. Semp vero pr̄ est: q: semp genuit filiū. Ita ꝛ ppriuꝫ filij est ꝙ sp fili⁹ est. i. pprietas filij ē q̄ sp fili⁹ est. Fili⁹ vero semp est: q: sp genit⁹ est. Ergo pprietas qua pr̄ pr̄ est: est q: semp genuit. Et hec eadez dr paternitas vel gñatio. Et pprietas q̄ filius sp est fili⁹: q: semp genit⁹ est a patre: ꝛ hec eadez dr filiatio vel genitura. vel natiuitas: vel origo: vel nascibilitas. Sic ꝛ pprietas qua spūsscūs est spūsscūs vel donū: est q: pcedit ab vtroqꝫ ꝛ hec eadem dr pcessio. In premissis ergo locutionibus eedez significate sunt pprietates.

Quō sint itelligenda predca verba. Hyla. (right margin)

❡ Quod nō est oino idem dicere esse patrē ꝛ genuisse vel habere filium: ita ꝛ de alijs.

Hec nomia pat ꝛ fili⁹ ꝛ spiritus scūs nō tm̄ relation es. sꝫ ēt hypostases sigt.

Nec tñ videt nobis omnino esse idem dicere aliqd eē prēz ꝛ genuisse filiū: vel aliqd eē filiū: ꝛ hēre patrē: vel eē spiritūsanctū ꝛ pcedere ab vtroqꝫ. aliogn pater nō eēt nomē hypostasis.i. persone: sed proprietatis tm̄: silr filius ꝛ spiritussctūs. Et ita nō p tria noia significarent tres psone: Ideoqꝫ dicimus: qꝛ patris nomē nō tm̄ relatiōez notat sed etiam hypostasiz.i. subsistētiam significat ita ꝛ filius ꝛ spūssctūs. Relationū vero vocabula.s. paternitas: filiatio: pcessio vel gignere: vel gigni: pcedere ipsas tm̄ relatiōes non hypostases significant: siue habere filiū: ꝛ habere patrez. vt verbi gratia. Cum dicim⁹ de⁹ est pater: nomine patris ꝛ relatione notamus ꝛ diuinā hypostasim significam⁹. vt sit intelligētia talis. Deus vel diuina eēntia est pater .i. ille q genuit.i. hypostasis que habet filiuz. Silr de⁹ est filius.i. hypostasis genita vel habens patrez. Ita etiaz deus est spūssctūs. idest hypostasis procedens ab vtroqꝫ: siue ille qui pcedit. Cuz vero noia relationuz ponimus i pdicatis: notiones ipsas tm̄ significamus: nō hypostases. vt cum dicim⁹. deus genuit.i. hz filium: ꝛ deus genitus est: idest habet patrem Et tūc opꝫ itelligi i subiectis hypostases tm̄: nō eēntiaz q̄ illis pprietatib⁹ determinantur.

Relationum do vocabula sunt paternitas. filiatio. pcessio. nec psonas signt.

Quid itelligat cuz dr, de⁹ ē pat ꝛ de⁹ est fili⁹: ꝛ de⁹ ē spiritussanctus.

Quid itelligat cū dr de⁹ genuit ꝛ de⁹ genitus est.

❡ Qꝫ proprietates determinant hypostases. non substantiam. idest naturaz.

Ille enim pprietates singule singulis pprie conueniunt personis: ꝛ per eas persone determinant ꝛ a se inuicez differunt sed a se nō secedunt. Vñ Joannes Damascenus. Nō differunt ab inuicez hypostases ŝm substantiam: sed ŝm characteristica idiomata idest determiatiuas pprietates. Characteristica vero.i. determinatiua sunt hypostaseon ꝛ nō nature: eteniz hypostases determinant. Item esse quidem intemporaliter ꝛ eternalr dicimus diuinā verbi hypostasim simplicem omnia habentez que habet pater: vt eius homousion.i. cōsubstātialem: natiuitatis modo ꝛ habitudine a paternali hypostasi differentem: nunq̄ꝫ vero a paternali hypostasi secedētez. Idez apertius exprimens personales proprietates in eodem ait. Differentiaz. hypostaseon.i. psonaꝝ: in trib⁹ pprietatib⁹.i. paternali ꝛ filiali ꝛ processibili recognoscimus. Insecessibiles autem ipsas hypostases ꝛ indistabiles iuicem: ꝛ vnitas qdem incōfusibilr. Tres enim sunt ꝛ si vnite. diuisas aūt indistāter. Et eniz singula pfecta est hypostasis. ꝛ ppriam pprietatem.s. existentie modum pprium possidet: sed vnite sunt substantia: ꝛ nō distant neqꝫ secedūt a paternali hypostasi. Ecce hic habes distinctas tres illas proprietates: que supra diuersis significate sunt modis.

Jo. Damascenus.

Hic distinguitur pprietates aperte.

❡ Qꝫ sunt alia noia personaꝝ easdez pprietates notantia.s. genit⁹: genitor: verbuz: imago.

Hic nō est pretermittendū qꝫ sicut pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus nomina personaruz sunt: ꝛ pprietates personales designāt: ita etiaz sunt ꝛ alia nomina personaruz.i. que ipsas personas signt ꝛ earuz pprietates denotant: ꝛ easdē quas ꝛ noia predicta. Vñ ꝛ relatiue dicuntur.s. genitos genit⁹. verbū imago. Vñ Augu. in.v. lib. de de trini ait. Videnduz est inquit hoc significari cum dicitur genit⁹: quod significatur cum dicit filius. Ideo eniz filius: qꝛ genitus: ꝛ qꝛ filius vtiqꝫ genitus. Sicut autem filius ad patrem: sic genitus ad genitorem refertur: ꝛ sicut pater ad filiuz: ita genitor ad genitum. Idem in sexto libro de trinitate. Verbum quidez solus filius accipitur non simul pater ꝛ filius tanq̄ꝫ ambo sint vnū verbum. Sic enim verbum dicitur quō imago. nō autem pater ꝛ filius simul ambo imago: sꝫ fili⁹ solus est imago patris: queadmodū ꝛ filius. Idem. in. vij. li de tri. Verbuz ŝm qꝫ sapientia est ꝛ essentia. hoc est qđ pater: ŝm qꝫ verbum: nō hoc est qđ pater: qꝛ verbum non est pater: ꝛ verbum relatiue dicit: sicut filius. Item in eodē. Sicut filius ad patrem refert: ita ꝛ verbum ad eum cuius est verbū refert: cum dicit verbuz. Et pptérea nō eo verbum quo sapientia dicit: qꝛ verbum nō ad se dicit. sed tm̄ relatiue dicit ad eum cuius est verbuz sicut filius ad prēm. Eo quippe est filius quo verbum: ꝛ eo est verbuz quo filius. Sapiētia vero quo eēntia: ꝛ ideo qꝛ pater ꝛ filius sunt vna essentia ꝛ vna sapiētia. Itez in eodē. Nō est pater ipe verbuz: sicut nec fili⁹ nec imago. Quid autē absurdius q̄ꝫ imaginē ad se dici? Idez in.v. Dicit relatiue filius. relatiue etiaz dicit verbum ꝛ imago: ꝛ in omnib⁹ his vocabulis ad prēz refert. Nihil aūt hoꝝ pr̄ dicit.

Augu.

De noie vbi ꝛ imagis.

Cō nō eo vbū dr quo sapiētia

Quo dicitur vbū ꝛ q̄ filius.

❡ Breuiter

¶ Breuiter sūmā colligit itelligētie p̄dcōꝝ.

Apte ostensum est q̄ sicut fili⁹ vel genit⁹ relatiue dr̄ ad patrez: ita verbum ꝛ imago. Et q̄ eo dicitur verbuz siue imago quo filius.i.eadem ꝓprietate siue notione dicit̄ verbuz ꝛ imago qua fili⁹: sȝ nō eo quo verbum dicit̄ sapiētia vel essentia. q: nō notione qua dicit̄ verbū dicit̄ sapientia. Naz sapientia dicitur ſm essentiam non ſm relationem.

¶ Generalis regula eoꝝ que ad se: ꝛ eorum que relatiue dicuntur: quicqd eniȝ ad se simul̄ ambo dicunt̄: sed non ita in p̄dictis relatiuis.

Et est hic aduertenda quedam generalis regula eoruȝ que ad se: ꝛ eorum que re latiue dicunt̄ de patre ꝛ filio. Quicquid eniȝ ad se dicunt̄. vt ait Aug. in vj.li.de tri.non dicitur alter sine altero.i. quicquid dicūtur qd̄ substātia eoꝝ ostendat: ambo simul dicūtur. Ergo nec pater est de⁹ sine filio: nec filiu⁹ sine patre. sȝ ambo simul deus. sed nō ambo simul pr̄: nō ambo simul filius: vl̄ verbū vl̄ imago.

Augu.

¶ An ſȝ ſbam dicatur deus de deo ꝛ hm̄oi.

Hic querttur cum dicit̄: deus de deo: lumen de lumine: ꝛ huiusmodi: vtruȝ dicant̄ ſm ſbaȝ. Nā ſm r̄ōnē ꝯstat ista nō dici. Si vō ſm ſbaȝ dicunt̄ sil̄ ābo.s.pr ꝛ fili⁹ possunt dici deus de deo: lumen de lumine ſm p̄dictam regulam. Ad quod dicimus. q: licet deus secūdū substantiaȝ dicatur ꝛ lumen. ꝛ sapientia: ꝛ huiusmodi: ꝛ nunq̄ȝ relatiue accipiantur: aliquādo tamen ꝓ relatiuis.i.ꝓ personis: sed nō relatiue accipiunt̄. vt cum dicit̄ deus genuit deum: alteꝝ ꝓ patre: alteꝝ ꝓ filio ponimus: similiter cum dicit̄. deus de deo lumen de lumine. In alijs quoq̄ȝ locutiōibus sepe reperiunt̄ noīa essentie ad significatiōez personaruȝ deducta. vt cum dicitur: deus natus: deus mortuus deus passus: vbi filius tm̄ significat̄. Ita ꝛ de solo filio intelligit̄ cuȝ dicitur deus de deo ꝛ huiusmodi. Unde Aug. q̄rens quō hm̄oi dicantur in vij.li.de tri.ait. Quō de⁹ de deo: lumē de luīe dr̄? Nō eni simul̄ ambo deus de deo: sȝ solus filius de deo.s.pr̄e Nec ambo simul lumel de lumine: sed solus filius de lumine patre.

Rn̄sio.
vbi noīa ſbe dn̄r aliqn̄ ponī ꝓ p̄sonis.

Augu.

¶ Q: tantum ſm nomē substātie dicitur illō de illo: non ſm nomina personarum.

Et est sciendum q̄ secundū noīa substantie tm̄ dicitur illud de illo: licet ibi illa noīa ſbaȝ nō significēt. Scōm vō eadeȝ noīa personaꝝ: nunq̄ȝ dr̄ illud de illo: sicut verbū de verbo vel filius de filio: q: hm̄oi nomia diuersis p̄sonis cōuenire non pn̄t. Qd̄ Aug. lȝ obscure: in eodeȝ li. ita dicit. Hoc soluȝ de eis dici nō pōt. illud de illo quod simul ambo nō sunt.i.illo solo nomine non possumus vti ad ostēdendum vnum de vno: quod simul ambobus nō cōuenit. Sicut verbum de verbo dici non pōt: quia non simul ambo verbum: nec imago de imagine nec filius de filio: q: non simul ambo filius vel imago. Et sicut nomina substantie aliqn̄ intelligentiam personaruȝ distincte faciunt: ita etiaȝ interduȝ totius trinitatis simul. Unde Augu. in eodem libro ait. In patris noīe ipse pater per se pronunciatur. In dei vero nomine ꝛ ipse pater ꝛ filius ꝛ spiritussanctus. vt cum dicitur. Nemo bonus nisi solus deus q: trinitas est vnus deus.

Augu.
Qd̄ nomia ſbe aliqn̄ tri nitatis intelligentiā signt.
Augu.

c Irca distinctionē. 27. Queritur an verbuȝ in diuinis sit ꝓpriū p̄sone genite? Qd̄ nō Aug. ix. de tri. verbū est cuȝ amore noticia. hec antē oīa sunt eēntialia. ergo ꝛ verbū. ¶ Itē filiatio est ꝓprietas ꝯstitutiua p̄sone genite scōm Aug. de fide ad petrū. nō g⁹ verbū ꝓbat̄ ꝯn̄a. q: vni⁹ cōstituti ē vnū formale cōstitutiuū ¶ Opp^m Aug. 7. de tri. Eo vbuȝ quo fili⁹ ꝛ vtrūq̄ relatiue dicit̄. ¶ In ista q̄ōne aliqua p̄mittaȝ de verbo nr̄o deinde ad q̄ōneȝ rn̄debo. ¶ Quantū ad p̄^m sciendū q̄ lȝ quelȝ noticia actualis posset dici verbū intellectuale cui⁹ vox q̄ dr̄ verbū sensibile est signuȝ. ꝓprie tn̄ verbū dicit̄ cognitio diffinitiua ab intellectu ꝓducta. Vn̄ Aug. xv. de trini. formata cogitatio ab ea re quā scim⁹ dr̄ verbū. Et. ix. de trini. Diffinio tēperantiā. ꝛ hoc est verbū eius. Dicit̄ etiā verbū respectū ad intellectū ꝓducentē qui respect⁹ formaliter designat̄ per hoc q̄ est vba⁹ fingendo.s.abstractuȝ. Est enim verbatio expressio passiua de intellectu. Idem nāq̄ signt cōcretū ꝛ abstractuȝ. lȝ alio mō signdi. ꝛ sic verbū sigt illā expressionē seu distinctionē passiuā de intellectu cōnotādo noticiā actualē cui⁹ ē talis expressio. sic filius ꝛ filiatio eādē r̄ōnē iportant. sed filius cōnotat naturā viuentē in qua est talis relatio. filiatio eniȝ soli est viuētib⁹. vn̄ nō oē naliter ꝓductū dicit̄ filius. lȝ fili⁹ dicat̄ qui ꝓducit̄ vt similis in natura. sed cū hoc req̄ritur q̄ sit in natura viuente. ꝛ hoc magis ꝓprie in nā intellectiua q̄ȝ sensitiua. ¶ Quantū ad scōm dico q̄ verbū in diuinis nō est essentiale. q: nō ꝯuenit trib⁹ p̄sonis. verbū enim sigt exp̄ssionē a dicēte. cū g⁹ exp̄mi seu ꝓduci intellectualr̄ ꝯueniat in diuis soli p̄sone genite: erit sibi ꝓpriū. Ipsa siquidem persona genita que constituitur ex essentia diuina ꝛ huiusmodi ꝓprietate dicitur verbū ꝛ fili⁹ verbū ingq̄tuȝ ꝓcedit per modū intellect⁹. fili⁹ in q̄tuȝ ꝓce

Di. 27
Noticia actualis est.

dit p modū intellect⁹. ⁊ sic d3 intelligi qḋ dicit Aug. vj. de tri. Verbū est ars oipotētis dei plena oium rō/nū viuentiū. Respect⁹ eni artis ad creaturas. vt ad artificiū est cōis tribus cū sit eadē ratio creatiua triū psonaꝝ. appropriat tñ filio pptez ꝯuenientiā cū pduc/tione sua opatio eni p modū artis ad intellectū ptī/net: sic etiā verbū p appropriationē dr̄ potentia opati/ua patris iuxta illud. io. j. Oia p ip̄3 fctā sūt. ¶ Ad

Rñsio. argumēta. Ad pmū cū dr̄ q᷑ verbū est cum amore notitia. dico q᷑ Aug. loqtur de vero in nobis qḋ gi/gnitur p impiū voluntatis q̄ l3 nō ꝯcurrat ad primas apprehensionē intellect⁹. facta tñ pria apprehēsiōe ⁊ hita notitia cōfusa de obiecto impat intellectui vt in grat ei⁹ diffōnē qdditatiuā. Nō sic in deo vbi est vni/cus actus intelligēdi precedēs actū volūtatis ac vni/cus act⁹ dicēdi. ¶ Ad scđm dico q᷑ eandē relationē signant filius ⁊ verbū. l3 alia ꝯnotent vt dictum est.

¶ Qḋ nō tantū tres p̄dicte ppꝛietates sūt in psonis: sed etiā que alijs significantur nomi/nibus vt ingenitus. Di.xxviij.

Preterea considerari op3 q᷑ nō tñ tres p̄dicte ppꝛietates siue notiones in psonis sunt: veꝝ etiā alie que alijs notant noib⁹. Nā etiā hoc nomē ingenit⁹ relatiue dr̄ de pr̄e tñ ⁊ aliā designat notionē q̄3 pr̄ vel genitoꝛ. Non est eni idē esse patrem ⁊ esse ingenitum. i. nō ea notione pater dicitur qua ingenitus. Pater eni vt p̄dictū ē dr̄ ꝺm ppꝛietatem generatiōis. Ingenit⁹ aūt ꝺm ppꝛietatem inascibilitatis. Differt ergo pr̄ a filio auctori/tate generationis. differt etiā ppꝛietate inasci-

Augu. bilitatis. i. q᷑ ingenitus. Vñ Aug. distinguens inter propꝛietatem qua pater dr̄: ⁊ illam qua

De ige/nito est plana as/sigñtio. s q᷑ rl̃tiue dr̄ ⁊ alia ē notio q̄ dr̄ ige/nit⁹ alia q̄ pater

dr̄ ingenitus in. v. li. de tri. sic ait. Nō est hoc dicere ingenitū quod est patrem dicere q᷑ ⁊ si filium nō genuisset: nihil phiberet dicere eū ingenitum. Et si gignat qsq3 filiū: nō ex eo ip/se est ingenitus: q᷑ geniti hoies gignūt alios. Nō ergo ideo dr̄ pater: q᷑ ingenitus. Ideoq3 cum de deo patre vtrunq3 dicat alia notio est qua itelligit genitoꝛ: alia qua igenitus. Genitoꝛ enim dicitur ad genitū idest filium. Cum vo igenitus dicitur: nō quid sit: sed qd nō sit ostendit. Hoc exemplis planū faciendū est.

Exēpl̄ vnl̄ ad h⁹ osten/dendū.

Qḋ dicit ingenitus: hoc ostendit q᷑ nō sit fi/lius: sed genit⁹ ⁊ ingenit⁹ cōmode dicuntur: fi/lius aūt latine dr̄. Sed vt dicatur infilius: nō admittit loquēdi ꝯsuetudo: nihil tñ itellectui demit: si dicat nō fili⁹: quēadmodū etiā si di/cat nō genitus: pro eo quod dicitur igenitus nihil aliud dr̄. Ideo non est in rebus considerandū: qd vel sinat vel nō sinat dictiosus ser/monis nostri: sed quis rerū ipsaꝝ intellectus eluceat. Nō ergo iam tātum dicamus ingenitum: sed etiam nōgenitum: qḋ tñ valet. Nū/quid ergo aliud dicimus q̄3 nō filiū? Negatiua poꝛro particula nō id efficit: vt qḋ sine illa relatiue dicitur: eadē3 ꝑposita substantialiter dicatur: sed id tñ negatur quod sine illa aie/batur sicut in alijs predicamētis: cū dicimus homo est substantiam designamus. Qui er/go dicit nō homo est: nō aliud genus predicamenti enunciat: sed tñ illud negat. Sicut er/go ꝺm substantia3 aio: homo est: sic ꝺm sbam nego cū dico: nō homo est. At si tñ valet qḋ dicit genitus: quātum valet qḋ dicitur filius. Tantundē ergo valet quod dicit nō genitus: quantū valet qḋ dr̄ non filius. Relatiue autē negamus dicendo nōgenitus. Ingenit⁹ poꝛ/ro quid est nisi nōgenitus. Nō ergo recedit a relatiuo predicamento cū ingenitus dicitur. Sicut enim genitus non ad se dicit: sed q᷑ ex genitoꝛe sit. ita cum dicit ingenitus: non ad se dicitur: sed q᷑ ex genitoꝛe non sit ostenditur. Vtrunq3 tamē relatiue dicit. Quod autem re/latiue pronunciatur: nō indicat substantiam. Quamuis ergo diuersum sit genitus ⁊ inge/nitus: tamē non indicat diuersam substantiā: quia sicut filius ad patre3: ⁊ nō filius ad non patrem refertur: ita genitus ad genitoꝛem: ⁊ nōgenitus ad nongenitoꝛem referat: necesse est. Ecce euidenter ostendit q᷑ ingenitus relatiue dicitur: ⁊ de solo patre accipitur. Aliaq3 notio est qua dicitur igenitus: alia qua pater. Atq3 tñ valet cum dicitur ingenitus quan/tum nōgenitus vel nonfilius.

Qḋ tātū v3 nō ge/nit⁹ q̄ ingēit⁹ ⁊ tantūdē nō filius

Nota q᷑ oē ingenitū ē ingenitū l3 ñ cōu/ersio.

¶ An sicut solus pater dicit igenitus. dici debeat nōgenitus vel nōfilius.

Ideo solet queri vtru3 sicut solus pater dicit ingenit⁹: ita ipse solus debeat dici nōgenitus: vel non fili/us: vt nec etiam spiritussanctus possit dici nō filius vel nōgenitus? Quibusdam videtur q᷑ pater solus debeat dici nongenitus vel nō fi/lius. Spiritus vo sanctus sicut nō dicit ingenitus ita inquiunt non est dicēdus nōgenit⁹ vl̄ nō filius. Debet qdē dici ⁊ credi spūsctūs nō esse genitus vel nō esse filius: sed nō debet dici esse nongenitus vel nonfilius. Alijs autē videtur: q᷑ cum spūsctūs non possit dici in/genitus

Opinio qrundā

Alioꝝ opinio.

genitus:potest tñ dici nõgenitus vl' nõfilius. Qđ autem Augustinus supra ait:tantũ valere cum dicitur ingenitus quãtũ cum dicitur nõgenitus vel nonfilius:ethymologiam nominis ostendendo eum hoc dixisse dicũt: nõ ratione predicationis.

¶ Que sit ppͥetas ſm quã dr̃ pater igenit⁹.

Si autẽ vis scire que sit pprietas ſm quam dicitur pater ingenit⁹: audi.Hylarium ipsam vocantem inascibilitatem in.iiij.lib de trinitate ita aientẽ.Est vnus ab vno.s.ab ingenito genit⁹: pprietate videlicet in vnoquoq₃ ꝛ originis ꝛ inascibilitatis. Significata ergo in scripturis personaruꝫ intelligentia ꝛ distinctio inascibilitatis natiuitatisq₃ sensu solitarius deus nõ est opinandus. Discretio ergo vel distinctio personarum in scripturis posita est: in nullo autem nature distinctio. Hyla.

¶ Ariani nitebantur probare alterius substantie patrem:alterius filium:quia ille ingenitus:iste genitus:quibus respondens Ambrosius dixit se hoc nomen in scripturis non legisse diuinis.

Illud etiã taceri non oportet.ꝙ arriani ex eo probare nitebanť alterius substãtie esse patrẽ:alterius filiuꝫ:q2 ille ingenitus:ꝛ iste genitus dicit:cum diuersuꝫ sit esse ingenitum ꝛ esse genitũ.Unde Ambro. eorum questiõi respõdens: dicit se in diuinis scripturis hoc nomẽ.s.igenitus nõ legisse:ita ingens in.iiij.libro de spiritusctõ. Cuꝫ dudũ audierint qdam dicentibus nobis filium dei qui generatus est patri qui generauit inequalem esse nõ posse:q̃uis ille generat⁹ sit iste generauit:quia generatio est nature : aduersus quidem illam questionem vocem sibi arbitrãtur acclusaꝫ:sed in tergiuersatione damnabili in eodem loco vestigiũ vertũt:vt putẽt mutationẽ fieri qñis mutatiõe sermõis dicẽtes. Quõ pñt eẽ ingenit⁹ ꝛ genit⁹ vni⁹ nature atq₃ sbe.Ergo vt respondeaꝫ mihi proposite questioni:pͥo oium in diuinis scripturis ingenitus nusq̃ꝫ iuenio:nõ legi:nõ audiui. Cui⁹ ergo mutabilitatis sũt hoies hmõi:vt nos dicãt ea vsurpare que nõ sũt scripta:cũ ea que sunt scripta dicam⁹:ꝛ ipsi obijciãt qđ scriptũ non sit.Nõne ipsi sibi aduersantur : ꝛ auctoritateꝫ calũnie sue derogant?Attende lector qñi hoc Amb.

noĩe ingenitus nolebat vti ambrosius pp̄ter hereticos.Ita ꝛ nos subticere quedã oportet pp̄ter calũniantiũ insidias:que catholicis ac pijs lectoribus secure credi pñt . Sũt etenim quedam que nõ tante sũt religiõis ꝛ auctoritatis:vt eis non oporteat semp cõfitẽdo ac recipiẽdo iseruire:verũ silentio aliqñ pteriri queunt:nec illius tñ sunt puersitatis: qn cum opportunum fuerit:eis vti lib₃ habeamus.

¶ An diuersum sit esse patrem ꝛ esse filium.

Preterea queri solet cũ supra dictũ sit:q2 aliud est dicere ingenitũ:aliud patreꝫ.Et ꝙ diuersum sit genitus ꝛ ingenitus:vtrũ siſr diuersum sit esse patreꝫ ꝛ esse filium:an ideꝫ?Ad quod dicimus quia ex eodem sensu quo dicitur diuersum genit⁹ ꝛ ingenit⁹:ꝛ quo dicit nõ esse idem dicere genitum ꝛ ingenitũ:potest dici nõ esse ideꝫ:sed diuersum esse patrẽ ꝛ esse filiũ:vel esse spũm sanctũ:q2 nõ ea notiõe pater est pater qua filius est filius:vel qua spũsſcũs est spũsſanct⁹. Ideoq₃ ex hoc sensu procedimus:ꝙ aliud est esse patrẽ:ꝛ aliud est esse filiũ:q2 alia notio est qua pr est pater:alia qua filius est fili⁹. Sed si transponas:vt dicas:aliud est patrẽ eẽ: aliud filiũ esse:variať intelligẽtia:ꝛ ideo nõ ꝯcedit. Est enim sensus talis:ac si dicať:aliud est quo pater non quidẽ pater:sed est aliud quo filius est:non qdeꝫ filius:sed est:qđ penitus falsum est.Eo enim pater est quo pater deus est. i.p essentiam vel naturã.Ac filius eo deus est quo pater est deus.Eo ergo filius est quo pater est.Et ita idem est patrem esse ꝛ filium esse:sed non est iddem esse patrem ꝛ esse filiuꝫ. Unde Augu.in.v.libro.de trinitate ait. Quãuis diuersum sit esse patrem ꝛ esse filiuꝫ: non est tamen diuersa substãtia:q2 nõ hoc ſm substantiam dicit: sed ſ₃ relatiuũ:quod tñ relatiuum non est accidens:q2 nõ est mutabile.Ecce diuersum esse dicit esse patrem ꝛ esse filiuꝫ qđ iuxta rõneꝫ predictam accipi op₃.q2.s.alia notio est qua est pater:alia qua est filius.Non enim ſm essentiam pater dicitur pater:vel filius filius:sed ſm relationem. Rñsio vbi dicit eẽ diuſũ eẽ pꝛeꝫ ꝛ esse filium:ſ₃ nõ pꝛeꝫ eẽ ꝛ filium esse Augu.

¶ Quomodo dicatur sapiẽtia genita vel nata:an ſm relationem an ſm substantiam.

Sciendũ quoq₃ est:ꝙ sicut solus fili⁹ dr̃ verbũ vl' imago:ita etiã ipse solus dicitur sapiẽtia nata vel genita.Et

ud priusnō imediatius ꝯsequitur aliqd ꝙ ordo eius ad scdm qn tale ꝯstituitur in esse p ordinem eius ad scdm. Constitutiuū eni formale alicuius entis positiui pcedit i eo negationē alicui' entis sibi repugnātis. ¶ Ad argumenta principalia. Ad primū dico ꝙ pcedit de ingenito primo mō sumpto ⁊ sic nō est ppꝛietas pris sed scdo mō vt dictū est. ¶ Ad scdm dico ꝙ nō opz ꝙ ois ppꝛietas psonalis dicat relationē positiue: sed sufficit ꝙ positiue vel negatiue. Si eni relatio sit psonalis ⁊ ppꝛia alicui psone: negatio relatiōis est etiā ppꝛia alij psone ⁊ ita nō cōis trib'. ⁊ sic ingenitum dicit relationem negatiue. vt pz p Augu. 5. de tri. ¶ Ad tertiū dico ꝙ ambrosius dicit magister noluit vti illo noie igenitū qꝛ nō erat tpe suo vsitatū ⁊ poterat simplicibus esse occasio erroris qꝛ nō ita manifeste ipoꝛtat relationē sicut genitū. ⁊ ideo ppter hereticos malignātes tutū erat tūc illo nō vti. Ad quartū pōt dici vno mō ꝙ ingenitū nō dicit priuationē: sz dicit tm negationē in gnē ppꝛie dictā que ponit sbm nō ponēdo aptitudinē in sbo. sicut dictū est de incōicabilitate di. 23. Alio modo pōt dici ponēdo ꝙ dicat priuationē: qꝛ lz priuatio que dicit carentiā eius qd ge nat' est habere scdm se dicat imperfectionē nō tm priuatio dicens carentiā eius qd ge nat' est hr̄e scdm genus vel quasi genus puta scdm aliqd cōius. vt incoꝛruptibilitas in deo dicit carentiā coꝛruptiōis q lz repugnet deo scdm se: nō tm repugnat rationi entis in cōi sic ingenitū dicit carentiā gnationis passiue que nata est cōpetere nō tm enti sed supposito quod est cōmune patri ⁊ filio.

Secundo. Quero vtrum tātū sint qnqz nocōes. ¶ Et ꝙ sint tātū tres. p Dam. libro pꝛio. Oia sunt vnū in diuinis preter ingenerationem gnationē ⁊ pcessionem. ¶ In oppm. arguitur p locū ab auctē qꝛ cōiter tm̄ ponunt qnqz. ¶ In ista questiōe sciendū ꝙ notio dr illud qd est ratio cognoscēdi distinctionē psonarum: ⁊ videtur quandā dignitatē psonarum impoꝛtare. Ponūtur aūt cōiter qnqz. s. paternitas ⁊ inascibilitas in patre: filiatio in filio. spiratio actiua in patre ⁊ filio: ⁊ spiratio passiua in spūsctō. Istarum aūt sunt tm̄ q̄ttuoꝛ rōnes positiue. Innascibilitas eni nō est relatio nisi negatiue ⁊ p reductionē sicut negatio reducitur ad idem gen' cū affirmatiōe sibi opposita. vt dr velle Aug. 5. de tri. Tres autē tm̄ sunt ppꝛietates psonales. s. paternitas: filiatio: ⁊ spiratio passiua: que. s. ꝯstituūt psonas. Spiratio aūt actiua nō est ppꝛie psonalis ppꝛietas tum qꝛ psonā nō ꝯstituit: tum qꝛ est cōis duabus psonis. s. patri ⁊ filio. ¶ Ex pdictis pz ꝙ notionale est in plus ꝙ psonale. Ab aliqbus aūt ponitur sexta notio. s. inspirabilitas. Et qꝛ sancti cōiter nō ponūt nisi qnqz dicūt ꝙ locus ab auctē nō tenet negatiue. Unde dicunt ꝙ sicut inascibilitas ponitur in patre: sic inspirabilitas pōt poni notio in patre ⁊ filio: qꝛ vterqz est inspiratus. Hec tm̄ opio cōiter nō tenetur. In patre enim nō opz ponere inspirabilitatē pro notione: cū includat inascibilitate que negat simplr esse ab alio. ¶ Et si dicas ꝙ saltē opz ponere illā in filio q est inspirat' sicut pr est ingenit'. Dico ꝙ hoc nō valet qꝛ lz filius nō sit pductus p spirationē: nō tm̄ est simplr iproductus sicut pater q dr esse a se qꝛ a nullo est pductus. Unde qua rōne poneretur inspiratū notio in filio: eadē rōne opz ponere ingenitū esse notionē in spiritusctō eo mō quo sibi cōpetit. qꝛ nō est pductus p gnationē sicut nec filius p spirationē. Sup hac mā seqtur Sco. in repoꝛtationib' viā cōem. ¶ Ad auctem Dam. dico ꝙ p ingenerationē intelligit inascibilitatē. p gnationē aūt intelligit gnationē actiuā ⁊ passiuam. ⁊ p pcessionem intelligit spirationem actiuam ⁊ passiuam.

¶ De principio quod relatiue dr: ⁊ multiplicem notat relationem. Di. xxix.

Est preterea aliud nomē multiplicē notans relationē. s. principiū. Dr enim principiū semp ad aliqd: ⁊ dr pater principiū: ⁊ filius principiū: ⁊ spūsctūs principiū: sed differenter. Nam pater dr principiū ⁊ ad filium ⁊ ad spiritūmsctūm. Unde Aug. in. iiij. li. de trini. (Augu.) ait. Pater est principium toti' diuinitatis vel si melius dr deitatis: qꝛ ipse est a nullo. Nō eni hz de quo sit vel de quo procedat: sed ab eo ⁊ filius est genit': ⁊ spiritussctūs procedit. Nō ergo dr principiū totius deitatis: ꝙ vel sui vl' diuine essentie principiū sit: sed qꝛ principium ⁊ filij ⁊ spūsscti: in qbus singulis tota diuinitas est. (Quō pr principiū toti' diuinitatis dicitur.) Filius ad spūitumsancū dr principiū. Spiritus vero sanctus nō dr principium nisi ad creaturas: ad quas pr etiam dr pn̄m ⁊ fili' ⁊ trinitas ipsa sil': ⁊ singula psonarum pn̄m dr creaturarum. (Quō filius: ⁊ ad qd dica tur pn̄m ⁊ spūss. ⁊ trinitas) Pater ergo principiū est sine principio. Filius principiū de principio. Spiritussanctus principiū de vtroqz. i. de patre ⁊ filio. ¶ Qd ab eterno pater est principiū ⁊ filius sed spūssctūs non: imo cepit esse principium.

Et pater ab eterno principiū est filij: ⁊ pr ⁊ filius principiū spūsscti: qꝛ fili' est a pre ⁊ spūssctūs ab vtroqz. Spūs vero sanct' nō ē ab eterno principiū est: sed esse cepit qꝛ nō dr principiū nisi ad creaturas. Cū ergo creature esse cepunt: ⁊ spūssctūs esse cepit principium earū. (Quō hi tres sūt creatur pn̄m.) Ita etiā pater ⁊ filius esse cepit cum spū sancto vnū principiū creaturarū: qꝛ creature esse cepunt a patre ⁊ filio ⁊ spūsancto. Et dicunt hi tres non tria: sed vnū principiū oium creaturarū: qꝛ vno eodemqz modo principiū rerum sunt. Non eni aliter sunt res a patre: ⁊ aliter a filio: sed penitus eodem modo. Ideo apostolus intelligens hanc trinitatē esse vnū principium rerum ait. Ex ipo: per ipsum: ⁊ in ipso sunt oia. Cum vero audiuimus oia esse (Quō accipiēdū sit oia eē ex deo.)

Marginal notes, left column: Rn̄sio. ad pri. argu.

ex deo: vt ait Augu. de natura boni: oes vtiqz naturas intelligere debemus: et oia que naturalia sunt. Non eni ex ipso sunt peccata: que naturā nō seruant: sed viciant que ex voluntate peccantiū nascunt. Omium ergo que naturaliter sunt: vnum principiū est pater cum filio et spūsancto: et hoc eē cepit. Ab eterno aūt pater principiū est filij generatione: et pater: et filius vnum principiū spūssancti. Unde Augusti. in .v. lib. de trini. ita ait. Dicit relatiue pater idemqz relatiue dicit principiū. Sed pr ad filiū dicit. principiū vero ad oia que ab ipso sunt. Et principiū dicitur filius. Cum enim diceret ei. Tu qui es? respōdit principiū qui et loquor vobis. Sed nūquid patris principium est: immo creatorem se voluit ostēdere: cū se dixit esse principium: sicut et pater principiū est creature: qz ab ipso sunt omnia. Cum vero dicimus: et patrem principium et filium principium: non duo principia creature dicimus: qz pater et filius simul ad creaturā vnum principium est: sicut vnus creator. Si autē quicquid in se manet et gignit vel opat aliquid principium est eius rei quam gignit: vel eius quam opat: non possumus negare etiam spūsanctum recte dici principiū: qz non eum separamus ab appellatiōe creatoris: qz scriptū est de illo qz operetur: et vtiqz in se manens opatur. Non enim in aliqd eorum que operat ipse mutatur et vertit. Unū ergo principiū ad creaturā cum patre et filio est spūssanctus: non duo vel tria principia. Ecce apte ostendit Augu. patrem et filium et spūsanctum esse vnum principiū rerum creatarum. i. vno eodēqz modo esse principiū: et illum modum satis aperuit: qz. s. opantur omnia: et quia similiter operantur hi tres ideo vnū principium esse dicuntur.

¶ Hic ostendit quō pater sit principium filij et ipse et filius principium spiritussancti.

Deinde in eodē libro cōtinue ostendit quomodo pater dicat principium ad filiū: et ad spūmsctūm ipse filius: dicens ideo esse patrē principium filij: qz genuit eum et patrem et filiū esse principiū spūssancti qz spiritussctūs procedit vel datur ab vtroqz. Ait eni ita. Si gignēs ad id quod gignit principiū est: pater ad filiū principiū est: qz genuit eū. Utrum aūt et ad spūmsctūm principium sit pater qz dictū est de patre procedit: non parua questio est. Quod si ita est non iam principium eiusmō erit rei quā gignit vel facit: sed et eius quā dat: et que procedit ab ipso. Si ergo quod datur vel quod pcedit: principiū hz a quo datur vel procedit: fatendū est patrē vel filium vnū principium esse spūssancti: nō duo principia. Sed sicut pater et filius ad creaturam relatiue vnus creator et vnus dñs dr: sic relatiue ad spūmsctūm vnum principium. Ad creaturā vero pater et filius et spūssctūs vnum principiū: sicut vnus creator et vnus dominus. Ecce habes qz pater principium filij dr: qz genuit eum. Qua ergo notiōe est pater: ea principium filij dr. i. generatione: sm quam etiam dr auctor filij. Unde Hylarius in .iiij. lib. de tri. ita ait. Ipso quo pater dr eius quē genuit auctor ostendit: id nomen habens qd neqz ex alio profectū intelligatur: et ex quo is q genitus est substitisse doceat. Nouit ecclesia vnum inascibilem deū. Nouit vnigenitū dei filium. Confitetur patrē ab origine liberū. Confitet et filij originē ab initio: non ipm ab initio: sed ab initiabili: non p seipm: sed ab eo q a nemine est natum ab eterno: natiuitatē. s. ex paterna eternitate sumentē. Edita est hic fidei professio: sed pfessionis ratio nondū exposita est: et ideo querenda. s. quō intelligendū sit qz ait filij originem esse ab initio: et non ipm esse ab initio: sz ab initiabili. Hoc vtiqz subdēs: determinauit quō acceperit initium: ingens originem filij esse ab initio. Ac si diceret. Non ita intelligas originem filij esse ab initio: quasi ipse filius habeat initium. sed qz ipse est ab initiabili idest a patre a quo sunt oia. Nam lz filius sit principium de principio: nō est tū cōcedendū qz filius habeat principiū. Cūqz filius sit principiū de principio: et pater principium nō de principio: nō est pncipiū de principio: principium sine principio: sicut filius nō est pater. Neqz tamen duo principia sz vnum sicut pr et filius nō duo creatores: sz vnus creator.

¶ Cum pater et filius sint vnum principium spiritussancti: queritur an eadem notione.

Unum autem principiū sunt pater et filius: non tantum creaturarū vt dictum est supra: sed etiam spiritussancti. Ideo queri solet vtrum eadem notione pater sit principium spiritussancti et filius: an sit alia notio qua pater dicatur principium spiritussancti

Quod pr ab eterno ē principiū filij: et pr et filius spūssci Augu.

Hic adiūgit de spūscō qz ipse pnm sit

Ex his colligit qz pr eo pnm est filij qz p gnatiōe scz et eodē ē auctor filij Hyla.

Nota qz dicit filiū n eē ab initio sz ab initiabili.

Apit ex q sēsu ita dixerit. Hyla.

tussancti: et alia qua filius? Ad quod dicimus: cum pater dicatur principium spiritussancti et filius: quia spiritussanctus procedit vel datur ab utroque: nec aliter procedit vel datur a patre quam a filio. Sane intelligi potest patrem et filium eadem relatione vel notione principium dici spiritussancti. Si vero queritur que sit illa notio quam ibi notat principium: nomen eius non habemus: sed non est ipsa paternitas vel filiatio imo notio quedam que patris est et filii: quia ab eterno pater et filius unum principium est spiritussancti. Donator autem ut predictum est dicitur pater vel filius ex tempore: sicut spiritussanctus donum vel donatum.

Queritur quid sit notio que principium spiritussancti. (margin)

Di.29. (margin)

Circa distinctionem 29. quia ut dicit Aug. et recitat magister in littera: pater est principium totius deitatis. i. omnium personarum in deitate aliarum scilicet a se. Est enim hic distributio accommoda ut dicendo celum tegit omnia. Si quidem pater est principium filii. et pater et filius sunt unum principium spiritussancti. Ipse etiam tres persone sunt unum principium creature. Queritur an relatio que per se significatur hoc nomine principium dicatur univoce de principio notionaliter et essentialiter sumpto. quod non quia magister dicit in littera quod multiplicem facit intelligentiam. ¶ Preterea principium et principiatum sunt correlativa. sed principiata non sunt unius rationis. ergo nec principium. ¶ Contra. sequitur: generans vel spirans. ergo principians. creans ergo principians. et non econuerso. ergo principians dicit aliquam rationem communem ad illa. ¶ Preterea Illa determinantia que non impediunt unitatem communem conceptus minus communis: non impediunt unitatem conceptus magis communis. sed conceptus cause est minus communis quam conceptus principii. et tamen determinatio per diversam naturam vel eandem non impedit unitatem conceptus cause. ergo nec conceptus principii: principium autem acceptum notionaliter et essentialiter non differunt nisi quia in alia et alia natura. ergo. ¶ Hic dicit scotus quod relatio principii non dicitur univoce de principio sumpto notionaliter vel personaliter. et sumpto essentialiter: quia principium sumptum notionaliter dicit relationem productionis realis et principium sumptum essentialiter non dicit nisi relationem rationis cum dei ad creaturam nulla sit relatio realis. Ei autem quod est simpliciter tale cuiusmodi est ens reale. et ei quod est secundum quid tale cuiusmodi est ens rationis. nihil est commune univocum. Dicit tamen in reportationibus quod oppositum posset teneri. quod. s. posset abstrahi aliquis conceptus univocus ab ente reali et rationis. licet ens rationis sit diminutius quam ens reale. Et hoc oportet dicere si illa op. sit vera que dicta est supra quod numerus formaliter non est nisi in anima. licet materialiter sit extra in rebus numeratis quia secundum hoc oportet dicere quod numerus ut species non esset species quantitatis quia non habet rationem speciei nisi in anima. vel quod ens aliquod rationis potest esse species alicuius generis. ¶ Ad argumenta. ad primum dico quod dicitur multipliciter non tamen equivoce. In speciali enim non sunt unius rationis. sed bene in conceptu communi abstracto. ¶ Ad secundum dico similiter. ¶ Ad argu. in oppositum. dico quod non sequitur generans. ergo principians creans. igitur principians accipiendo principium univoce. ¶ Ad secundum dico quod producere in eadem natura vel alia non impedit quin producere sit unius rationis. sed quia unum dicit relationem realem. aliud vero relationem rationis.

Responsio sco. (margin)

Responsio ad argumentum. (margin)

Secundo queritur. utrum sit peccatum contrarie opinari de principiatione spiritussancti vel de aliis notionibus. Et videtur quod sic. Omnis opinio contra veritatem peccatum est. quia tunc mens discordat a regula recta. ergo maxime peccatum est opinari contra veritatem fidei. sed opinari contrarie de processione spiritussancti est opinari contra veritatem fidei igitur est peccatum. ¶ Contra. dicit salvator in euange. sancti Ioannis. 15. Si non venissem et locutus eis fuissem peccatum non haberent. ergo possumus sine peccato opinari de principiatione spiritussancti in his que non sunt expressa de ea in sacra scriptura: vel determinata ab ecclesia. ¶ Ad hanc questionem sic dicit Ric. quod opinari contrarium veritati de principiatione spiritussancti quantum ad illud quod nobis expressum est de ea in sacra scriptura. vel determinatum ab ecclesia. peccatum est error. et si adsit pertinacia in defendendo: est heresis. Si autem est aliquod verum annexum principiationi. s. s. quod non sit expressum in scriptura. nec expresse determinatum ab ecclesia opinari eius contrarium potest esse sine peccato. dummodo tamen talis opinio non sit cum pertinacia: et non procedat ex negligentia inquirendi. Postquam tamen videtur homo quod ad illam opinionem sequeretur contrarium alicuius expressi in sacra scriptura: vel determinati ab ecclesia non posset remanere in illa op. sine peccato gravis erroris. ¶ Ad arg. in opp. dico quod licet omnis falsa opinio sit peccatum secundum quod peccatum dicitur quecumque deviatio a regula non tamen est peccatum accipiendo peccatum pro culpa. Si enim aliquis opinetur solem esse minorem terra: non propter hoc redditur coram deo culpabilis. unde opinando contrarium veritati non ex presumptione in his que non spectant ad fidem vel ad mores: non propter hoc aliquam culpam incurrit. Super hac materia dicit Tho. in quadam questione de quoli. quod si quis op. alicuius magistri sequatur contra manifestum scripture testimonium. sive etiam contra illud quod publice tenetur secundum ecclesie auctoritatem: non potest ab erroris vitio excusari. De hoc nota ea que dicta sunt in secunda questione prologi.

Responsio. (margin)

¶ De his que temporaliter de deo dicuntur et relative secundum accidens: quod non deo sed creaturis accidit. Di. xxx.

Quest. 2. (margin)

Sunt etiam quedam que ex tempore de deo dicuntur: eique temporaliter conveniunt sine sui mutatione: et relative dicuntur secundum accidens: non quod accidit deo: sed quod accidit creaturis: ut creator: dominus refugium datum vel donatum: et huiusmodi. De his Aug. in .v. li. de trinitate ait. Creator relative dicitur ad creaturam sicut dominus ad servum. Item non aliquem moveat quod spiritussanctus cum sit coeternus patri

⁊ filio: dicit tñ aliqd ex tpe: veluti hoc ip̄z qd donatuz diximus. Nam sempiterne spūssctūs est donū: tpaliter aūt donatū. Et si dñs nō dr̄ nisi cum habere incipit seruū etiā ista appellatio relatiua ex tpe est deo. Nō eni sempiterna creatura est: cuius ille domin⁹ est: ergo dñz esse nō sempiternum habet: ne cogamur etiā creaturaz sempiternā dicere. q: ille sempiterne non dominaret: nisi etiam ista sempiterne famularet. Sicut autē nō potest esse seru⁹ qui nō habz dñm: sic nec dñs qui nō habet seruū.

¶ Oppositio q̄ nō ex tpe sit dominus: q: est dominus temporis quod nō est ex tempore.

Dñs tp̄s cepit. ds cepit eē dñs: nec añ tp̄s fuit dñs: sed sine tpe ñ ex tpe vl' i tpe q: ñ añ fuit q̄ tp̄e dominus sed sił.

Sed hic aliquis dicet q̄ non ex tpe ꝯpetit deo hec appellatio qua dicitur dñs: q: nō est tm̄ dñs rez que ex tēpore ceperunt: sed etiā illi⁹ rei que nō cepit ex tēpore .i. ipsius tēporis. Quod nō cepit ex tpe: q: non erat ante tp̄s q̄z incipet. Et ideo nō cepit esse dñs ex tempore. Ad quod dici potest: q: licet nō ceperit ex tempore dñs esse tēporis: cepit tñ eē dñs tēporis: q: nō semper fuit tempus: ⁊ ipsius hoīs ex tpe cepit esse dñs. De hoc Aug. in eodez li. cōtinue ita ait. Quisquis extiterit qui eternum deuz solum dicat: tpa vo nō esse eterna ꝓpter varietatē ⁊ mutabilitatē sed tamē ipsa tempora non in tpe esse cepisse: q: nō erat tp̄s anteq̄z tpa inciperent. Et ideo nō in tpe acciderit deo vt dñs esset: q: ipsorū tempoz dñs erat: que vtiq̄z nō in tpe eē ceperunt. Quid respōdebit de hoīe qui in tpe factus est: cuius vtiq̄z dñs non erat anteq̄z eēt? Certe vt dñs hoīs esset ex tempore accidit deo. Et vt omnis amoueat controuersia: certe vt tu⁹ dñs eēt vel meus qui modo esse cepimus: ex tpe habuit. Quō ergo obtinebimus nihil ƀz accidēs dici deū: nisi q: ipsius nature nihil accidit quo mutet: vt ea sint accidentia relatiua: que cum aliqua mutatione reruz de quib⁹ dicunt accidūt sic amic⁹ relatiue di. Nō eni amic⁹ esse incipit: nisi cuz amare cepit. Fit ḡ aliq̄ mutatio volūtatis vt amic⁹ dicat. Nūmus ƀo cum dr̄ p̄cium relatiue dr̄: nec tamē mutat⁹ est cū eē cepit p̄ciū: nec cū dr̄ pign⁹: ⁊ hmōi. Si ḡ numm⁹ pōt nulla sui mutatione totiēs dici relatiue: vt neq̄z cū incipit dici: neq̄z cum desinit: aliqd in eius natura vl' forma qua nūmus est: mutationis fiat: quanto facili⁹ de illa incōmutabili dei suba ƀbem⁹ accipe q̄ ita dicat relatiue aliqd ad creaturā: vel q̄uis tpaliter incipiat dici: non tñ ipsi sƀe dei accidisse aliqd intelligat: sed illi creature ad quā dr̄: qualr̄ ēt refugiū nr̄m dr̄. Refugiū.n. nr̄z dr̄ de⁹ relatiue: ad nos.n. refert: ⁊ tunc refugium nostrū fit cū ad eum refugimus. Nunqd tūc fit aliqd in eius natura qd anteq̄z refugeremus ad eū non erat? In nobis ergo fit aliq̄ mutatio: qui ad eum refugiēdo efficimur meliores. In illo aūt nulla. Sic ⁊ pater noster eē incipit cum p eius gratiam regeneramur: qui dedit nobis potestatem filios dei fieri. Substantia ergo nostra mutatur in melius: cum filij ei⁹ efficimur. Similiter ⁊ ille pater noster esse incipit: sed nulla sue cōmutatione substātie. Qō ergo tēporaliter dici incipit de⁹: quod antea nō dicebat: manifestū est relatiue dici. non tñ ƀm accidens dei q̄ aliqd ei acciderit: sed plane ƀm accidens eius: ad quod dici aliqd deus incipit relatiue. Ex his apte ostendit: q̄ quedā de deo tpaliter dicuntur relatiue ad creaturas sine mutatiōe deitatis: sed nō sine mutatione creature: ⁊ ita accidens est in creatura nō in creatore: ⁊ appellatio qua creatura dicit relatiue ad creatorez: relatiua est: ⁊ relationem notat que est in ipsa creatura. Appellatio vero illa qua creator relatiue dicit ad creaturā: relatiue quidem est: sed nullam notat relationem que fit in creatore.

Quō intelligēdū sit nihil dici ƀ do ƀz accñs. ⁊ q̄ sunt accñtia relatiua

Per similitudinē ostēdit q̄ pōt do dici qd añ nō

dicebat sine sui mutatione vt nūmus dr̄ precius.

Qō de⁹ dr̄ refugiū relatiue ⁊ ex tpe sine sui mutatione.

Qō p̄s dr̄ relatiue.

Sūmatim p̄dictoz intelligentiā ꝯstringit.

¶ Hic soluit qō qua q̄rebat vtz spūssanctus dicatur datum relatiue ad se cum ipse det se.

Hic potest solui questio supius ꝓposita: vbi querebat cuz spūssctūs datum dicatur vel donatum. Quod autem datur refertur ad eum qui dat: ⁊ ad illum cui datur ⁊ spiritussanctus det seipsum: vtrum ad seipsum relatiue dicatur cum dicitur dari vel donari? Cui questiōi respondentes: dicimus spiritumsanctum dici datum vel donatum relatiue. ⁊ dantem ⁊ ad illum cui datur. Dans autem siue donator est pater cum filio ⁊ spiritusancto. Nec tamen dicimus spiritumsanctuz referri ad se: sed appellatio dati vel donati refertur ad dantem ⁊ ad recipientem: quia non potest aliquid dici datum nisi ab aliquo ⁊ alicui detur. Cum autē spiritussanctus dari a se vel datus a se dicitur: relatiue quidez dicitur ad illum cui datur ⁊ est appellatio relatiua: ⁊ in illo cui datur mutatio fit non in dante.

Solo.

Circa

Di. 30.

c IRCA distinctionē trigesimā. Quero primo. vtrū de deo dicat̄ aliqua relatio ex tpe. ¶ Qđ non. q2 qcqd de deo dr̄ est deus. igit̄ est eternū. nō igit̄ nouum nec ex tpe. ¶ Preterea nihil eternū dr̄ de tpali. ergo nec ecōuerso. ¶ Preterea si aliqua relatio noua diceret̄ de deo: posset dici fieri scđm istā relationē3. ꝛ sic mutaret̄. Oppositū p3 Aug. 5. de tri. ca. vltimo.

Rñsio. doctoris subtil. ¶ Rñsio. q2 creatura a deo tpaliter dependēt relationes creaturaꝝ ad deū sūt noue ꝛ ex tpe. Propter istas tñ inq̄tū sunt ad deū vt ad teriu3 nō est necesse (scđm Scotū) ponere alias relatiōes in deo ex tpe terminantes istas. cū etiā in creaturis relatiuū nō teriet dependentiā sui correlatiui scđm illā relationē quā3 importat: sed sub rōne absoluti. qđ ex hoc p3. q2 cu3 relatiuū diffiniat̄ p suū terium: si relatiuū inq̄tum relatiuū teriaret dependentiā alteri⁹. tūc esset circulus in diffōne. Si eni pater referret̄ ad filiū inq̄tum fili⁹ ꝛ ecōuerso: tunc pater esset prior ꝛ posterior scđm diffinitionē filio. pater ergo refert̄ ad absolutū qđ est pximum fundamentū filiatiōis qđ est prius relatiōe paternitatis: ꝛ patre inq̄tum pr̄. ꝛ filius refert̄ ad absolutū quod est fundamētū paternitatis. ꝛ illud est prius filio inq̄tum filius. ꝛ sic nō est circulus. Licet ergo de deo possit dici aliqua relatio rōnis ex tpe. vt deus tpaliter dr̄ creans. illa tñ non est rō teriandi depēdentiā creature ad ipm. sed illā teriat sub rōne absoluti. Potest aūt cāri noua relatio rōnis dei ad creaturam p actum intellect⁹ creati deū cognitū cōparantis ad creaturā. Per actū etiā intellectus diuini cōparātis essentiā suā ad creaturā l3 causetur relatio rōnis. non tñ noua vel ex tpe. q2 ad qđcunqꝫ comparat eēntiam suam in eternitate comparat. l3 nō pro eternitate. vnde sicut in eternitate cōparat voluntatem suā vt creatiuā ad aiam antichristi. vt pro aliquo tpe possibilem: ita cōparat in eternitate voluntatē suā vt creantē ad aiam antichristi vt actualiter existēti pro illo nūc p quo vult creare aiam istam. Et sic vtraqꝫ istaꝝ relationū rōnis quarū vna est potentialis ꝛ alia actualis: est eterna. l3 nō pro eterno. Nō est aūt eade3 relatio hec ꝛ illa cu3 nō sint respectu eiusdem extremi. Esse nāqꝫ potentiale videt̄ eē distinctū intelligibile ab esse actuali cum possint esse obiecta distincta duoꝝ actuū intellectus nostri. Et p cōñs itellect⁹ diuinus cōparās se ad primū vt creatiu⁹ ad creabile. ꝛ ad aliud extremum vt creans ad creatu3. videt̄ in eēntia sua quasi pducere duas relatiōes rōnis ad distincta extrema. ꝛ sic nō sunt vna relatio.

Rñ° ad arg^m. ¶ Ad primū arg^m dico q3 l3 qcqd est in deo p identitatē sit eternū. non tñ qcquid predicat̄ de deo p hoc q3 aliud h3 habitudinē ad ip3 est eternū. vñ deus dr̄ dilect⁹ tpaliter a nobis. ¶ Ad scđm dico q3 eternū bene dr̄ de tpli. vnde lapis vt existens est eternalr̄ scitus a deo. ¶ Ad teriū dico q3 l3 fieri scđm adiacēs denotet factionē eius de quo dr̄ vt si dicat̄ hō fit. notat̄ simpl̄r factio in esse hoīs: fieri tñ cū ponit̄ teriū adiacens nō notat factione3 nisi scđm qd. ꝛ sic forte ↄcederet̄ q3 deus fit dñs vel creans notando factionem secundum aliquam relationem rationis. vel secūdū terminationē alicuius relationis.

qst. 2.

s ECUNDO quero. vtꝝ dei ad creaturam possit esse aliq̄ relatio realis. Qđ sic. deus ab eterno voluit oē creādum esse pro tpe pro quo creauit illud: sed velle creare includit relatione3. ꝛ tñ nō rōnis. probo. q2 prius potuit velle creaturā q̄3 intelligere se velle eam. Nō eni q2 sciuit creatura3 ideo voluit eam: sed q2 voluit eam: iō sciuit eam se velle. igit̄ illa relatio eterna voluntatis dei ad creaturā est realis. q2 nō est in voluntate p actū alicuius intellect⁹ cōparantis eam ad aliqd. ¶ Preterea relatiōes scđi modi relatiuoꝝ q. s. fundant̄ sup actionē ꝛ passionē sunt reales. sed tales sūt relationes dei ad creaturā inq̄tum est cā efficiēs. igitur. ¶ Preterea sicut forma est in aliq̄: ita denoiat illud. ergo si nō est relatio aliqua realis dei ad creaturam: deus nō est realiter creator: qđ videt̄ absurdu3. ¶ Contra. l3 sit relatio realis scie ad scibile: non tñ ecōuerso. 5. metha. ergo cū multominus dependeat deus a creatura q3 scibile a scia: dei ad creaturā nō est aliqua relatio realis. l3 creatura realiter referat̄ ad ipsum.

Rñsio ad que. ¶ Rñdeo q3 in deo nō est aliqua relatio realis ad creaturā. Cuius ratio sumit̄ ex pfecta simplicitate ꝛ pfecta necessitate dei: q2 enim est pfecte simplex. nihil est in eo qđ nō est ipsum. scđm Augu. xj. de ciui. deus simplex est. q2 est qđ h3. Quia vero est ex se necessarius. nō variabit̄ eius eē q̄cunqꝫ ypotesi posita: siue possibili siue impossibili circa aliud a se. Cū ergo relatio realis de necessitate coexistat ad suū eē terminū illi⁹ relatiōis. in deo nō ē relatio realis ad aliud ad se. q2 si eēt relatio real' ad aliū a se. illo secluso nō esset: ꝛ sic deus nō esset sūme necessarius. q2 aliqd pfecte idē sibi nō esset aliquo alio qđ nō est ex se necc̄iū nō existe. ¶ Contra istā relationē instat̄. q2 aliqd aliud a deo est necc̄ium. s. esse cognitū creature ꝛ eius eē possibile q2 sicut deus necc̄io est intelligēs ꝛ creatiu⁹: sic eē cognitū creature ꝛ eius eē possibile erit necc̄iu3. poterit ergo eē in deo stante ei⁹ necessitate relatio ad creaturā vt possibilē. ¶ Ad hoc dico q3 esse possibile ꝛ eē cognitū nō est reale: sed tantū scđm qd: ꝛ ideo ad ipm nō est relatio realis. ¶ Ad argumēta principalia. Ad primū dico q3 deū velle creaturā esse nō dicit aliqud relationē in deo. sed solū ↄnotat relationē realē creature ad deū quā pro tpe vult fore sicut ꝛ ipsam creaturā. Ut eni dicit Sco. xiij. qōne q̄rti senten. deum velle creaturā esse nō est referri sicut creare: q2 principaliter dicit actū diuinū. l3 ↄnotet transitū eius sup obiectū. Creare aūt principaliter siḡt respectum rationis ↄnotando ista duo. ¶ Ad scđm dico q3 relationes fundate sup actionē ꝛ passionem nō sunt reales q̄ñ agens est ex se necessariu3 ꝛ pfecte simplex. vt p3 ex predictis. Uerbum aūt phi est intelligendu3 in alijs agentib⁹ que agunt actione alia a se. Quare autem in hmōi agentibus sit habitudo realis posset assignari quedā ratio generalis. Quecunqꝫ eni sunt partes alicuius totius sunt potētialia ad formā totius sicut p3 de partibus corporis organici respectu aie intellectiue: oia aūt creata: q2 limitata: nata sūt esse par-

tes totius vniuersi: qd est tantum vnu vnitate ordinis sicut pz. 12. metaphy. Est autē ordo scdm Augusti nu de ciui dei. Parium dispariū q vnicuiqz sua loca tribuēs cōgrua dispositio. Et ideo qdlibet creatum est potentiale ad istā formā respectiuā que est ordo vt. s. habeat ordinē ad aliquā partē vniuersi. vel scdz equalitatē puta scdm prioritatem iminentie seu perfectionis: que est in naturis diuersis in vniuerso. vel scdm equalitatē eorū que sunt paria in quātitate molis vel virtutis vel scdm causalitatē. Agens eni creatum est ita potentiale q ad ipsum z effectū productū pōt consequi ordo ipsorū ad inuicē: nō sic de agente illimitato respectu sui effectus qz tale agens nō est potentiale nec ad formā absolutā nec ad formā respectiuā ppter eius ifinitatē. Hac etiā rōne qntū infinitū ad aliud qntū finitū nō pōt esse habitudo realis. z ideo inequalitas dei ad creaturā nō ē relō realis. ¶ Ad aliud dico q realiter vno mō pōt determinare cpōnez z tunc idez est q vere. z sic deus est realiter creator. i. vere creator. Alio mō pōt determinare pdtū. z sic de⁹ dr realiter dns vel creator denominatione extrinseca a relatione reali q est in creatura quā deus terminat in qntum creatura realiter dependet a deo qz nāqz e sit terminus illius relationis denoiatur quasi in eo esset nouā relatio corrñdens quē admodū opus factū ab homine dr humanū nō ppter aliquid hūanitatis qd sit formalr in pōere: sed ppter humanitatez que est formaliter in hoie ad quem opus habet habitudinem.

¶ Quō dicat filius eqlis patri: an sm sbam: an sm relationem ita z similis.

Distinctio.xxxj.

Reterea conside rari oportet: cuz tres psone coequales sibi sint: vtrum relatiue hoc dicatur: an sm substantiaz. z si relatiue: vtruz sz relationem an secūduz essentiam consideranda sit equalitas. Deinde qd sit ipsa equalitas. Ad quod dicimus qz sicut simile nihil sibi est. Similitudo eni vt ait. Hylarius sibiipsi non est: ita z equale aliqd sibi non dr: ac p hoc sicut simile: ita z equale relatiue dr. Dicit ergo relatiue filius equalis patri: z vtriqz spiritussanct⁹. Est tñ equalis patri filius: z vtriqz spiritussanctus ppter sūmam simplicitatē essentie z vnitatē. Equalis est ergo filius patri sm substantiā: nō sm relationem. Unde Aug. in qnto libro de tri. ait. Querimus sm qd equalis sit patri filius nō sz hoc q ad patrē dr filius eqlis est patri. Restat ergo vt sm id eqlis sit qd ad se dici. Quicqd autem ad se dr: secundum sbam dicitur. Restat ergo vt sz substantiam sit equalis. Eadem ergo est vtriusqz substantia. Itē in sexto libro. Satis est videre nullo modo filium equalē esse patri: si in aliquo. s. qd ptineat ad significandam eius sbaz inequalis iuenitur. In oibus ergo equalis est patri filius: z est eiusdem sbe. Equalis est etiā spiritussanctus: z in omnibus equalis ppter sūmam simplicitatē illius substantie. Ex his pspicuum fit q sm sbam filius est equalis patri: z vtriqz spiritussanctus z appellatio tm̄ relatiua est. Eqlitas ergo patris z filij non est relatio vel notio sed nālis vnitas z idētitas.

Hyla. (margin)

Augu. (margin)

Quid sit equalitas. (margin)

¶ Hic quomodo dicatur similis: z quid sit similitudo.

Hoc idem etiā dicimus de simili z similitudine. Cū. n. dr filius similis patri: relatiue quidem dr: sed similis est patri ppter vnitatem essentie. Est ergo appellatio tātum relatiua. Similitudo vero indifferens essentia. Unde qbusdam non indocte videtur noie equalitatis vel similitudinis nō aliquid poni: sed remoueri: vt ea ratione dicatur filius equalis pri: qz nec maior est eo nec minor: z hoc ppter vnitatez essentie. Ita z similis dr quia nec diuersus: nec alienus: nec in aliquo dissimilis. Et hoc ppter essentie simplicitatē. Non ergo sm q filius est genit⁹ a patre: equalis vel inequalis est patri: nec similis vel dissimilis: sed equalis z similis sm substantiam.

Quibusdā vr q noie eqlitatis vl silitudinis non pōit aliqd: sz remouet. (margin)

¶ De sententia sancti Hylarij qua in trinitate personarum propria ostendit.

Non est igitur hic pmittendum: q vir illustris. Hylarius proprietates personarum assignans: dicit in patre eē eternitatē: speciem in imagine: vsum in munē. Que tante difficultatis sūt verba: vt in eoz intelligētia atqz explanatione vehemēter laborauerit Augu. vt ipse ostendit. in. vj. lib. de trini. ita dicens. Quidā cū vellet breuissime singulaz in trinitate psonaz insinuare ppa. Eternitas est igt in pre: spēs in imagine: vsus in munē. Et qz non mediocris auctoritatis in tractatōe scripturaz z assertione fidei vir extitit. Hec eniz Hylarius in libris suis posuit. Hoz verboz. s. pris: z imaginis z muneris eternitatis spēi z vsus abditam scrutatus intelligentiā qntū valeo: non eum secutū arbitror in eternitatis

vocabulo

vocabulo:nisi q pr non hz prem de quo sit: filius aut de patre est vt sit:atq3 vt illi coeternus sit. Imago.n.si pfecte impellet illud cui imago est:ipsa coequat ei:non illud imagini sue in q imagine spez noiauit. Credo pp pulchritudinē vbi tāta est zgruentia z pria equalitas z pma similitudo:nulla in re dissidens z nullo modo inequalis:z nulla ex pte dissimilis:sed ad idētitatem rndens ei cuius imago est:vbi est prima z summa vita: cui non est aliud viuere z aliud esse:sed idem z primus ac sūmus intellectus:cui nō est aliud viuere z aliud intelligere.sed idē hoc est vnuz tāq3 verbū pfectum:cui nō desit aliqd:z ars qdam oipotentis z sapiētis dei: plena oium rōnum viuentiuz incōmutabilium:z omnes vnum in ea:sicut ipsa vnum de vno cuz quo vnum: ibi nouit omnia deus que fecit per ipsam.

¶ Hic de spūsancto quare vsus dicatur.

Est autem ineffabilis quidez complexus patris z imaginis q nō est sine perfruitione:sine charitate:sine gaudio. Illa ergo dilectio:delectatio:felicitas vl beatitudo:si tamen aliqua humana voce digne dicitur:vsus ab illo appellata ē breuiter Et est in trinitate spiritussanctus: nongenitus:sed genitoris genitiq3 suauitas: ingenti largitate atq3 vbertate perfundēs omnes creaturas pro captu earum. Itaq3 illa tria z a se inuicem determinari videntur:z in se infinita sunt. Qui videt hoc vel ex parte:vel p speculum in enigmate:gaudeat cognoscens deum z gratias agat. Qui vero non videt tendat per pietatem ad videndum:non per cecitatem ad calumniandum : quoniaz vnus est deus:sed tamen trinitas. Ecce habes qualiter verba Hylarij premissa accipienda sunt: licet tante sint profunditatis:vt etiam adhibita expositiōe vix aliquatenus ea intelligere valeat humanus sensus:cum z ipsa eoruz explanatio quam hic Augustinus edidit:plurimum in se habeat difficultatis z ambiguitatis.

Nō nō mō illa vba hylarij sed explanatio Au. sup ijs obscurissima.

¶ Quod secundum hanc expositionez non distinguntur ibi proprietates personarum tres.

Non enim secundum premissaz expositionem dstinguntur hic tres ille proprietates superius assignate : sed ipse hypostases distincte ab inuicez monstrantur Eternitatis tamen nomine eadem videtur designata proprietas: quaz notat hoc nomen ingenitus. Sed videamus quid sit quod ait. Imago si perfecte implet cuius imago est:ipsam coequatur ei:non illud sue imagini. Uidetur enim dicere q filius qui est imago patris:patri.coequatur:non pater filio:cum z filius dicatur equalis patri i scriptura:z pater filio.sed filius hoc habet a patre vt sit ei equalis:pater autem non habet a filio:z tamen filius plene ac perfecte equalis est patri. idest imago ei cuius est imago.

¶ Quare dicatur hylarius propria personarum assignasse in predictis verbis: cuz ibi nō sint expresse proprietates.

Propria ergo personaruz in predictis verbis assignasse dicitur. Hylarius:quia relatiua nomina personarum posuit scilicet patris imaginis z muneris : que relatiue dicuntur de personis:z proprietates notant quibus distinguuntur psone. Ita eniz dicitur spiritussanctus munus relatiue sicut donum. Uerumtamen ipsas pprietates alijs tribus nominibus non significauit: iuxta predictam Augustini expositionem: nisi solo nomine eternitatis: quo non ipsam paternitatē sed eam voluit intelligi notionez qua dicitur ingenitus.

¶ Q earumdem personarum distinctionez notat Augustinus.alijs verbis sine expressione trium proprietatum.

Illud etiaz scire opz q earumdem trium personarum distinctionez Augustinus ostendere volens: sine expressione illarum trium proprietatum superius commemoratarum in primo Libro de Doctrina Christiana sic ait. In patre est vnitas :in filio equalitas . In spiritusancto vnitatis equalitatisque concordia. Et hec tria vnum Omnia propter patrem: equalia omnia propter connexa omnia; propter spiritumsanctum.

Itaqz pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus: ꝛ singulus qsqz eoꝝ deus est: ꝛ simul oēs vnᵘ deus: ꝛ singulus qsqz hoꝝ plena sba est: ꝛ simul oēs vna sba. Pater nec filiᵘ est nec spūssctūs: ꝛ filiᵘ nec pater est nec spūssanctus. Spūssanctᵘ nec pater est nec filius sed pater tm̄ pater: ꝛ filiᵘ tm̄ filius: ꝛ spūssanctus tm̄ spūssanctus. Eadem tribus eternitas: eadem incōmutabilitas: eadem maiestas: eadez potestas. In his verbis apte insinuatur psonarum trium distinctio.

¶ Quare pr̄i attribuaẜ vnitas: ꝛ filio eq̄litas

Sed plurimos mouet ꝙ patri attribuit vnitatem: filio equalitatē. Cuz eni vnitas dicatur scd̄m sbam. non tantū in patre est: sed etiā in filio ꝛ in spiritusctō: ꝛ equalitas vna ē patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti. Cur ergo patri attribuit vnitas: ꝛ filio equalitas? Forte eadem rōne attribuitur patri vnitas ꝑʒ Augustinū: qua supra eidem eternitas scd̄m. Hylariuz: qꝛ vʒ pater ita est: vt ab alio nō sit. Et qꝛ filium genuit vnum secū deum: ꝛ spūssanctus ab eo procedit vnus cū eo deus. Unitas ergo in patre eē dr̄: qꝛ nec est aliqd aliud a quo sit. Non eni ab alio est: nec ab eo aliqs vel aliqd est ab eterno: qd̄ vnum cū eo nō sit. Filius eni ꝛ spūssanctus vnū sunt cum patre. Unde veritas ait ego ꝛ pater vnum sumus.

¶ Quare pater ꝛ filius dicanẜ esse vnū vel vnus deus: sed non vnus: qꝛ res eiusdem nature recte possunt dici vnum simpliciter esse ꝛ cum adiectiōe. Res vero diuerse nature nō possunt dici vnum nisi dicatur quid vnum.

Hic dici opʒ ꝙ pater ꝛ filius ꝛ spūssctūs recte dicunẜ esse ꝛ vnus deus: ſʒ nō vnus. Res eniʒ due vel plēs recte possunt dici vnū esse: si sint vnius essentie: ꝛ eaꝝ vna sit natura. Unus aūt vel vna nō potest dici de diuersis rebᵘ nisi addaẜ qd vnus vel vna. Quo addito recte potest dici de rebus ꝛ vnius ꝛ diuerse substātie. Unde Aug. in vj. li. de trinitate sic ait. Nescio vtruz inueniaẜ in scripturis dictum vnū sunt quoꝝ est diuersa natura. Si aūt ꝛ aliqua plura sunt eiusdē nature ꝛ diuersa sentiant: nō sunt vnū inquantū diuersa sentiunt. Cum ergo sic dr̄ vnuz: vt non addatur qd vnū: ꝛ plā vnū dicunẜ eadē nā atqꝫ essentia nō dissidens neqꝫ dissentientes significaẜ. Unde Paulus ꝛ apollo: q ꝛ ambo homines erant ꝛ idē sentiebant: vnū esse dicunẜ cū dr̄ Et q plantat ꝛ q rigat vnū sunt. Cū vero additur qd vnū: potest significari aliqd ex pluribus vnū factum: q̄zuis diuersa natura sit: sicut aia ꝛ corpus nō possunt vtiqꝫ dici vnuz. Quid eni tam diuersuz? nisi addaẜ vel subintelligaẜ qd vnum. i. vnus hō. Unde apostolus. Qui adheret inquit dn̄o: spiritus vnus est. Nō dixit vnus est vl' vnū sunt: ſʒ addidit spūs Diuersi sunt eni natura spiritus hois ꝛ spūs: dei sed inherēdo fit spiritus hois vnus spiritus cum deo: qꝛ particeps fit veritatis ꝛ beatitudinis illius. Si ergo de his qua diuerse sbe sunt: recte dr̄ ꝙ sint vnus spūs: quanto magis q vnius sbe sunt: recte dicunẜ vnus deus esse. Pater ergo ꝛ filius vnū sunt vtiqꝫ ꝑm vnitatē essentie ꝛ vnus deus. In quo ꝛ arriana heresis damnaẜ. que patrem ꝛ filium ꝛ ꝛ spūmsctūm: vt ait Aug. in. li. de heresi: non vult esse vnius eiusdēqꝫ sbe atqꝫ nature: vel vt expressius dicaẜ eēntie: que grece dr̄ vsia: sed filiuz esse creaturā. Necnon ꝛ sabelliana que vt ait Aug. in eodē li. dicebat xp̄m eundem ip̄m ꝛ p̄rem ꝛ spūmsctūm esse: vt eēt trinitas noium sine subsistentia psonaꝝ. Utrāqꝫ pestē: vt ait Aug. sup Ioah. elidit veritas dicens. Ego ꝛ pater vnuz sumus. Utrūqꝫ audi ꝛ aduerte ꝛ vnū ꝛ sumus: ꝛ a caribdi ꝛ a silla liberaberis. Qꝛ enim dixit vnū: liberat te ab Arrio. ꝙ dixit sumus: liberat te a sabellio. Si vnū ergo nō diuersuz. si sumus: ergo pater ꝛ filius. Sumus enim non diceret de vno: nec vnū de diuerso. Erubescant ergo sabelliani q dicunt ip̄m esse patrē q est filius: confundentes psonas: q ꝛ dicti sunt patripassiani: q dicunt p̄rem fuisse passum. Arriani vero dicūt aliud p̄rem esse: aliud filiū: nō vnaz sbam sed duas: p̄rem maiorē filium minoreʒ. Noli hoc dicere tu catholice. In medio ergo nauiga. vtrūqꝫ piculosum latᵘ deuita ꝛ dic. Pater pater est: ꝛ filius filius est. Alius pr̄: alius filius: sed nō aliud: imo hoc ip̄m: qꝛ vnus deus. Ecce ostensum est quare vnitas in patre esse dicatur cum tres vnum sint.

¶ Quare dicitur esse equalitas in filio: cum sit vna equalitas trium.

Nunc videamus quare equalitas dicatur esse in filio: cuz vna ꝛ sūma equalitas sit trium. Hoc ideo forte dictuz est: qꝛ filius genitus est a patre equalis gignenti

τ dono quod ab vtroq; procedit: τ ideo illa tria dicunt eē equalia ꝓpter filiuz. Filiꝰ enim habet a patre vt sit ei equalis τ spūisancto: τ spūssanctꝰ ab vtroq; habz: vt sit eq̄lis vtriq;. Hoc aūt sine assertionis supercilio τ maioris itelligētie ꝑiudicio dicimus: malētes i aptiōe tā clausorum sermonuz peritiores audire ꝙ̄ aliquid alijs influere.

¶ Quare in spiritusancto dicitur esse vtriusq; concordia vel ↄnexio.

Quod autem in spiritusancto dicitur eē vtriusq; ↄcordia: τ per eum oīa cōnexa: facilior est intelligētia: nobis premissa ad mentē reuocantibꝰ. Supra enim ꝫz auctes sanctorū dcm̄ est ꝙ spūssctūs amor est quo pater diligit filium τ filius patrē. Recte ergo spiritussctūs dicitur cōnexio vel ↄcordia patris τ filij: τ per eum omia cōnexa. Unde Aug. in. vj. libro de trini. Cōio quedā ↄsubalis patris τ filij est amboruz spiritussanctus. Idem in. vij. libro de trinitate. Spiritussanctus est summa charitas vtrunq; coniungēs nosq; subiungens.

Di. 31. c Irca distinctionē xxxi. Quero vtruz idētitas similitudo τ equalitas sint rlones reales in deo ꝙ nō. Aug. qnto ꝺ tri. Non scdm ꝙ ad p̄em dicitur filiꝰ ē equalis patri. restat igitur vt scdm illud qꝺ ad se dicitur sit equalis ergo equalitas nō dicit ibi scdz relationem. ¶ Preterea si in patre est equalitas alia ab eq̄litate que est in filio: pari ratiōe τ alia ab eq̄litate que est in spūsancto. τ sic in patre erunt due equalitates corrñdētes duabꝰ equalitatibꝰ filij τ spūssancti. qꝺ videtur incōuenitēs. ¶ Cōtra. Hylarius tertio de tri. Similitudo sibiipsi non est. ergo requirit distinctionem realez extremoꝝ. ¶ In ista questione primo videndū est de quesito. deinde de quibusdam appropriatis personis. Quantum ad primum presupposi tis his que dicta sunt distinctione decimanona. Obmissisq; varijs opionibꝰ dico scdm scotuz ꝙ idētitas silitudo τ equalitas sunt relatiōes reales in deo. Ad cuiꝰ euidentiaz sciendum ꝙ ad relationez realez tria sufficiūt. s. pꝰ ꝙ fundamētū sit reale: τ terius sit realis. 2ꝰ ꝙ extremorū sit distictio realis. τ tertio ꝙ ex natura rei insit extremis ipsis talis relatio absq; opere alicuius potentie cōparantis vnū extremū alteri. Quantū ad primā ↄditionē. in deo est fundamentū equalitatis ex natura rei. s. magnitudo ꝑfectionis diuine essentie τ attributoꝝ eius que licet trāseat in eēntiam per idētitatem. manet tamē scdm suā rationem formalē scdm quā est fundamētuz equalitatis. Dicit enim modū intrinsecū illius cuius est. τ ex hoc ꝙ dicit modū manet. τ ex hoc ꝙ dicit itrinsecū transit in essentiā cuius est. τ hoc tam in deo ꝙ̄ in creaturis: cū

Rñsio Scoti.

qꝺlibet ens teneat ꝓpriū gradū ꝑfectionis in entibꝰ. Unde per hāc magnitudinez virtutis qꝺlibet ens est equale vel inequale alteri scdm perfectionē. Et si arguas ꝙ lz in creaturis sit equalitas rlo realis qꝛ in ipsis est alia τ alia magnitudo in numero: nō tñ in deo vbi est vna magnitudo in tribꝰ ꝑsonis. ¶ Rñdeo ꝙ lz relatio rōnis hoc habeat cōe cum alijs ꝙ reqrit distinctionē extremoꝝ. hoc tñ habz speciale ꝙ requirit eandem rōnez fundamēti in supposito qꝺ refertur τ in supposito ad qꝺ refert. ex. v. metaphy. eq̄litas ergo realis nō reqrit distinctas magnitudines cū vnitas sit ratio fundamenti. tuz etiaz qꝛ rlones originis in quibus vnitas nō est rō fundamenti: nō reqrunt distictas eēntias. Unde sicut essentia qꝛ ifinita fundat rlones oppositas: sic quātitas eq̄litatē. ¶ Quantū ad scdaz cōditionē relationis realis extrema sunt realiter distincta. s. persone diuine que sunt equales. Quātū vero ad tertiam ↄditionē illa rlo cōsequitur ꝑsonas ex natura rei. qꝛ enī pater gñando cōicat filio perfecte eēntiaz suā: ideo cōicat sibi eandē magnitudinē infinitā. sicut dicit Augu. cōtra Maxi. libro tertio. Si dicis inquit eoipso patrē esse maiorez filio qꝛ pater genuit: cito rñdebo: imo pater nō est maior filio qꝛ equalem genuit pz igitur ex premissis ꝙ equalitas in deo est relatio realis. Silr pōt dici de silitudine que fundat super vnū in qualitate in creaturis. In deo autem attributa se habēt quasi qualitates. qꝛ vt dicit. Dam. Nō nām sed que circa naturā sunt dicūt. Unde ibi est fundamentuz silitudinis ex natura rei: τ distinctio realis extremorū. τ ↄsequit ista rlo sine opere intellectus. Similiter dici pōt de idētitate diuinarū personarum in vna essētia. Unde nō reperit ꝑfecta idētitas nisi in diuinis. sortis eni ad se nō est perfecta idētitas: qꝛ rōnis tantū. nec sortis ad platonē: qꝛ fundamētuz non est vnuz numero sz specie tm̄. In ꝑsonis aūt diuinis est vnitas numeralis eēntie diue τ identitas realis qꝛ realis distinctio extremoꝝ. ¶ Sed circa predicta de equalitate sunt duo dubia. Primo enim videt ꝙ nō est rlo distincta ab idētitate τ silitudine qꝺ ꝓbatur. qꝛ equalitas fundatur in magnitudine: oīs aūt magnitudo vel est essentie scdm quā est ꝓprie idētitas: vel attributi alicuius scdm ꝙ est similitudo ergo equalitas nō distinguit ab idētitate vel silitudine. ¶ Preterea qꝺlibet attributū hz magnitudinē ꝓpriam super quā fundatur equalitas. ergo tot erūt equalitates ꝑsonaꝝ q̄t sunt attributa. ¶ Ad primū dico ꝙ sicut magnitudo essentie vel attributi distinguit ab essentia vel attributo sicut modus intrinsecus ab eo cuiꝰ est: sic eq̄litas distiguit ab idētitate τ silitudine. Unde in creaturis pōt esse silitudo sine equalitate: sicut remissum albū est simile intenso albo licet nō perfecte: nō autez ecōuerso pōt esse equalitas sine similitudine. τ hoc in forma illa in qua nata sunt aliqua assimilari. In diuinis etiam si per īpossibile pater haberet deitatē maiorem τ filius minorē: esset aliqua idētitas sed nō perfecta. qꝛ nō cuz equalitate. sic si per impossibile pater haberet maiorem scientiaz τ filius minorē: essent aliquo modo similes: nō tamen equales in scientia. Eq̄

litas igitur dicit modum vtriusq relationis. s. q tam identitas q silitudo sit pfecta. ¶ Ad scdm pot concedi q quot sunt in deo pfectiones simplr tot sunt magnitudines et tot equalitates. sicut tn dce iste sunt simplr vna res ita eqlitates scdm eas. ¶ Ad pmum pncipale dico q pater et filius sunt eqles scdm essentia fundamentalr no formalr. Et si arguas q tunc pater poterit dici pr scdm cetiam: cum centia sit fundamentu pnitatis qd tn coiter no concedit. Rndeo q pater no dicit pater fm essentia sicut dicit equalis. lz centia sit fundamentum vtriusq relationis: q vt vna fundat equalitatem: no aut paternitate et filiatione sed vt secuda in rone principij et termi coicabilis. ¶ Ad scdm pot concedi q i patre sit alia eqlitas ad filiu et alia ad spmscum sicut in creaturis i eode pre sut tot paternitates quot hz filios. ¶ Quatum ad scdm articulu in quo videndum est de qbusda appropriatis psonis diuinis. sciendum q dria est inter pprium et appropriatum. pprium enim dicit illud qd couenit soli psone: vt paternitas soli patri. appropriatu aut couenit plurib sed approp

Prop et appropriatum quo differunt

atur vni psone pper couenietiam cu eius pprietate et sit talis appropriatio ad notificationem ppriorum. hoc pz in appropriatioe Hylarij ponetis eternitate in patre spem in ymagine: et vsum in munere. q enim pr est inascibilis: ideo sibi appropriat eternitas que dicit pnationem principij. filius vero q emanat p modu nae ideo emanat per modu pfecte et expsse silitudis. Na enim pducit sibi sile: et sic spes dr ce in ymagine. spes eni seu pulchritudo ymagis in qtu ymago e. attedit in expressa repntatione rei ad cuius imitatione pducta est. q vero vti est voluntatis diligetis vnu pper aliud sicut deus diligit creatura pp se. io appropriate vsus dr esse in munere: i. in spusco q pcedit p modu amoris Aug. aut p de doc. xpiana dicit q in pre est vnitas. in filio eqlitas. in spusco vnitatis eqlitatisq concordia. Unitas eni q hz rone principij appropriat pri q est pnm filij et spusci. Equalitas vero appropriat filio in qtu est scda psona in trinitate. q equalitas ad minus requirit duo extrema. concordantia vero que pertinet ad volutate appropriat spusco. q pcedit p modu voluntatis. Potetia eni appropriat pri. sapientia filio et bonitas spusco. pper remotione erroz scdm Aug. q eni i creaturis ex antiqtate est in pre defecto: ne hoc ce videat in pre eterno: ei appropriatur potetia. q vero in filijs creaturarum est ex posteritate sensus ipfectio: ad hoc excludendum a filio eterno: ei appropriat sapietia. Rursus q nome spus videt nomen inflationis et timoris. ne hoc de spusco putaret ei appropriat bonitas. Potetia etiam appropriat pri q a nullo est principiatus aliarumq psonaz est pnm. sapia filio. q pducit per modu intellectus ad que sapia pertinet bonitas vero spusco: q pducit per modum volutatis ad qua pertinet bonitas. Appropriatio etiam qua ponit apls in epi. ad rom. Ex ipso et per ipsum et in ipso sunt oia sic pot declarari. ex nam que est nota principij primi. ideo appropriat pri qui est pnm sine pno. per vero est nota principij q vt artifex opat per arte. et sic notat filiu tanq pnm de pno per qd oia facta sunt. In aut notat ptinentia que ad bonitate ptinet: et sic notat spmscm. Unde sensus est. Ex ipso patre creata sunt oia. per summa sapiam siue per filiu in summa bonitate siue in spusco omnia pseruatur. Unde actuum. 17. In ipso viuimus mouemur et sumus. Deus eni in sua bonitate pseruat in nob vita et operatione.

¶ Utru pr vel filius spusancto diligat: cu diligere ide deo sit qd esse. Di. xxxij.

b

Hic Oritur qd ex pdictis deducta: dictu est enim supra atq sanctoru auctoritatibus ondsum: q spus sanctus est coio pris et filij: et amor quo pr et filius se inuice diligut. Io qrit. Utrum pr vel filius p spmscum diligat? Qd vtiq vr oportere dici fz auctes suprapositas: quibus ondit spmscm esse quo genitus a gignente diligat: genitor: eq suu diligat. Sed econtra si pater vel filius dicatur diligere per spiritum sanctum videtur esse p spmsanctu: q non est aliud deo esse et aliud diligere: sed idem q vt ait Aug. in. xv. li. de tri. Quicqd fm qlitates in illa simplici na dici vr fz centia est itelligendu: vt bonus: magnus: imortalis: sapies: diliges et hmoi. Ideoq si pr vel filius diligit p spiritum sanctu: p ipsum spiritu esse videtur: neq tantum essentia sua diligit: sed etiam dono. Augu.

¶ Hec qd insolubilis est humanu superas sensum: in qua auctes sibi occurrut.

Huic qoni cu altitudine nimie pfunditatis ptineat: id solu rndemus qd aug. significare videt. s. q pater et filius se diligat et vnitate seruet: no solum essentia sua: sed suo dono pprio: qd licet suprapositum sit iterare tn no piget: quia sic expedit Ait ergo aug. in. vj. li. de tri. ita. Manifestu est q non aliquis duorum ex quo vterq piungitur quo genitus a gignete diligatur genitorem q suu diligat: sintq non participatione sed essentia sua: neq dono superioris alicuius fz suo proprio seruantes vnitatem pacis. Ecce hic dicit q essentia sua et dono seruant vnitatem. Idem in. xv. li. de tri. ait. In illa trinitate qs audeat dre prem nec se nec filiu nec spmsanctum diligere: nisi per spiritusanctu. Hic apte ondit prem no tm p spmscm diligere. No at simplr dicit prem non diligere p spmsacium.

Apte dicit q pr et filius essentia et dono suo diligut se et pace seruant.

¶ Utru pr sit sapiens sapia qua genuit: sicut diligit amore qui ab ipso procedit.

Preterea diligeter inuestigari opz vtrum pr sapiens sit sapia

quaz

quaz genuit que tm̄ filius est? Quod vr a simili posse pbari. Si.n.pater diligit amore q ab ipso procedit: cur nō ꝛ sapia vel itelligētia quā ipse genuit: sapit vel intelligit? Hanc qōnem vrgere videtur: vt ait Aug°.in.vj.lib.ꝺ tri. quod scripsit apl's dicēs christū dei virtutem ꝛ dei sapientiā. Ubi querit vtrū ita sit pr̄ sapiētie ꝛ virtutis sue: vt hac sapientia sapiēs sit quā genuit: ꝛ hac v'tute potēs quā genuit? Sz absit vt ita sit: q2 si h' ē qō sape: nō p illam sapiaz quā genuit sapiēs di pr̄: aliogn nō ipa ab illo sed ille ab ipsa est. Si eni sapiētia quā genuit: cā est illi: vt sapiēs sit: ēt vt sit ipsa illi cā est: qō fieri nō pōt: nisi gignendo eum aut faciendo: sz nec genitricē: nec cōditricē pr̄is vllo mō quisqꝫ dixerit sapiaz. Quid.n.est insanius? Ergo pr̄ ipsa sapia est qua sapiēs est. Filius vero dicitur sapiētia patris: ꝛ virtus patris: non quia pater per eum sit sapiens vl' potens: sed q2 filius sapientia ꝛ virtus est de patre sapientia ꝛ virtute. Ex his ergo patet ꝙ pater non est sapiens sapientia genita: sed seipso sapientia ingenita.

Hic deteriat di cēop: ez nō eē sapiētē sapia quā genuit. Augu. li.84. qsti.

¶ Utrum filius sit sapiens sapientia genita vel ingenita.

Post hec q̄ri solet a quibusdam vtrum filius sit sapiens sapientia genita vel ingenita? Si enim nō est sapiens sapiētia genita: nec seipso sapiens est. Si vero sapientia genita sapiens est: non videtur sapiens eē sapientia ingenita: ꝛ ideo nō videt' esse sapiens a patre: cuz apatre habeat omnia. Ad qō dicimus: q2 vna est sapia pr̄is ꝛ filij ꝛ spiritus sci sicut vna essentia: q2 sapia in illius nature simplicitate est eēntia ꝛ tm̄ fili° tm̄ ē sapia genita ꝛ pater tm̄ est sapia igenita vel a sapientia ingenita. Et cū idem sit ibi esse quod sapientem: esse: relinqtur vt sapia genita sit sapiens de sapia ingenita. Nō ergo filius dicit' sapientia dei tanqꝫ ipse solus intelligens sit vel sapiens sibi ꝛ patris ꝛ spirituisancto: quia vt ait aug°.in.xv.li.de tri. Si solus ibi filius intelligit ꝛ sibi ꝛ patri ꝛ spūisancto: ad illaz redditur absurditatem vt pater non sit sapiens de seipso: sed de filio: Nec sapia sapientiam genuerit: sed ea sapia pater dicatur sapiens esse quaz genuit. Ubi enim non est intelligentia nec sapia pōt esse. Ideoqꝫ si pater nō itelligit ipse sibi: sed filius intelligit pr̄i: pfecto filius patrem sapientem facit. Et si hoc est deo esse qō sapere: ꝛ ea illi est essentia q̄ sapia: nō fili° a patre quod verum est: sed a filio potius pr̄ habet essentiam: qō absurdissimū atqꝫ falsissimū est. Est ergo deus pr̄ sapiens ea que ipse est sua sapia ꝛ filius sapia patris est sapiens ꝺ sapia que est pater: de quo est genitus filius. Ita ꝛ pater est intelligens ea que ipse est sua intelligentia. Non enim esset sapiēs q nō eēt intelligēs Filius aūt itelligētia pr̄is: de itelligētia genitus est que est pr̄: de qua ꝛ itelligēs est. Proinde pater est sapia: ꝛ filius sapia: ꝛ vterqꝫ vna est sapia: ꝛ tamē solus pr̄ est ingenita sapia: ꝛ filius solus genita sapia: nec tamen alia sapia pater: alia sapia filius: sz vna eademqꝫ est sicut pater est deus ingenitus: ꝛ filius est deus genit°: neqꝫ de° genitus ē de° igenitus: nō ideo tm̄ alius deus est pr̄ ali° fili° sed vnus deus vterqꝫ: nō aūt vnus. Ali° est enim genit°: alius igenitus: sz nō alius deus imo vterqꝫ vnū siue vnus deus. Ita nō est sapientia genita sapientia ingenita: sz alia est sapientia genita: alia igenita: nō tamen est alia sapientia: sed vna eademqꝫ sapientia.

¶ An filius sit sapiens seipso vel per seipsū.

Ex predictis constat ꝙ filius nō est sapiēs a se: neqꝫ de se: sz de pr̄e ꝛ a patre. Queri autē solet: vtrum filius sit sapiēs seipso vel per seipsum? Quidā dicunt multiplicem hic fieri intelligētiaz: ꝛ ideo distinguēdū fore ita. vt cum dicis filiū esse sapientem seipso vel p seipsuz: si sui natura ꝛ essentia sapientē itelligas: verus sit intellectus. Si vero a seipso vl' de seipso sapientē esse itelligas: falsitati subiectam habes intelligentiam. Alij vero simpl'r ꝛ absqꝫ determinatione cōcedūt huiusmodi locutiones: filius est sapiens p se: sed non a se vel de se: ꝛ fili° est deus per se: ꝛ est p se: sz nō a se vel de se. Hoc cōfirmātes verbis hylarij qui filium nō a se: sed per se agere in li.ix.de tri.ait. Natura inquit cui cōtradicis heretice hec vnitas est: vt ita per se agat filius ne a se agat: ꝛ ita nō a se agat: vt per se agat. Intellige filiū agentem: ꝛ per eum patrem agentez. nō a se agit: cum pater in eo manere monstratur Per se agit: cum ɓm natiuitatez filij agit ipse placita sunt. Infirmus sit non a se agendo nisi a deo ipse agit: non sit vero in vnitate nature si que agit: ꝛ in quib° placet non p

Solutō sz qidā

Aliorū determinatio.

Hyla.

se agit. Sicut ergo inquiunt: filius per se agit: sed non a se. Ita et filius debet dici sapiens per se: sed non a se. Sic et ipse per se deus est vel esse dicendus est: ut aiunt sed non a se vel de se.

An una tantum sit sapientia patris.

Quomodo nitunt quidam probare quod non una tantum est sapientia patris.

Post hec a quibusdam queri solet: utrum una tantum sit sapientia patris? Quod non esse nituntur probare hoc modo. Filius inquiunt est sapientia patris genita: qua pater sapiens non est. Est igitur aliqua sapientia patris qua sapiens non est: Est autem et sapientia patris ingenita: et ea pater sapiens est. Est ergo quedam sapientia patris quae sapiens est: et ipsa non est illa sapientia patris qua pater sapiens non est. Non est ergo una tantum sapientia patris. Item sapientia ingenita est sapientia patris: et sapientia genita est sapientia patris. Non est autem sapientia ingenita sapientia genita. Non est igitur una tantum patris sapientia.

Non responsione indigna sint hec et his similia.

Hec et his similia tanquam sophistica et a veritate longinqua: cunctisque in theologia pie studentibus patientia abijcimus: responsione indigna aduertentes. Id tamen adijcientes quia una est tantum sapientia patris: sed non uno modo dicitur. Nam sapientia patris dicitur illa quam genuit: et sapientia patris dicitur ea qua sapiens est. Diuersa est ergo ratio dicti. Illa enim dicitur patris: quia eam genuit: et ea dicitur sapientia patris: quia ea sapit. Una est tamen sapientia patris: quia sapientia genita est eadem sapientia et ea qua sapiens est: siue ea qua sapiens est intelligatur persona patris siue essentia patris: quia persona patris que intelligitur cum dicitur sapientia ingenita: et persona filij que significatur cum dicitur sapientia genita una eademque sapientia est: que essentia diuina intelligitur communis tribus personis.

Quod in trinitate est dilectio que est trinitas et tamen spiritussanctus est dilectio que non est trinitas nec ideo due sunt dilectiones: ita et de sapientia.

Et sicut in trinitate dilectio est: que est pater filius et spiritussanctus: quae est ipsa essentia deitatis: et tamen spiritussanctus dilectio est que non est pater vel filius: nec ideo due dilectiones sunt in trinitate: quia dilectio que proprie spiritussanctus est dilectio quae trinitas est: non tamen ipsa trinitas est: sicut spiritussanctus est essentia que trinitas est: non tamen ipse trinitas est. Ita in trinitate sapientia est que est pater et filius et spiritussanctus que est essentia diuina: et tamen filius est sapientia que non est pater vel spiritussanctus. Nec ideo due sapientie ibi sunt: quia sapientia que proprie est filius: est sapientia que est trinitas: ipsa tamen non est trinitas. sicut filius est essentia que est trinitas: ipse tamen non est trinitas.

Qua ratione pater non dicitur sapiens ea sapientia quam genuit: eadem videtur debere dici quod non sit diligens pater vel filius dilectione que ab utroque procedit.

Preterea diligenter notandum est quod ea ratione qua pater non dicitur sapiens ea sapientia quam genuit: videtur fore dicendum quod pater non diligat filium vel filius patrem ea dilectione que ab utroque procedit. scilicet que proprie spiritussanctus est. Sicut enim idem est deo sapere quod esse: ita est ei idem diligere quod esse. Ideoque sicut negatur pater esse sapiens sapientia quam genuit: qui si ea diceretur sapiens: non ipsa ab eo sed ipse ab ea intelligeretur esse. Ita videtur non debere concedi quod pater vel filius diligat dilectione que tantum spiritussanctus est: quia si ea diligit pater vel filius non spiritussanctus videtur esse a patre et filio: sed pater et filius a spiritusancto: quia idem est ibi diligere quod esse. At supra dictum est: atque auctoritate Augustini sancitum: quod in trinitate tria sunt unus diligens eum qui de illo est: et unus diligens eum de quo est: et ipsa dilectio: et non est aliquis duorum quo genitus a gignente diligitur et genitorem suum diligit. Quibus verbis apte significatur patrem filium: et filium patrem diligere: ea scilicet dilectione que non est aliquis eorum: sed tamen spiritussanctus. Cum idem ergo sit ibi diligere quod esse: quomodo dicitur pater vel filius non esse ea dilectione qua alter alterum diligit. Cum ideo pater negetur sapere sapientia quam genuit ne ea esse intelligatur.

Ecce et hec questio inexplicabilis est que excellit infirmitatem hominis.

Difficilem mihi fateor hanc questionem percipue cum ex predictis oriatur quae similem videtur habere rationem: quod mee intelligentie attendens infirmitas turbatur: cupiens magis ex dictis sanctorum referre quam afferre. Optimus enim lector est inquit Hylarius in .j. libro de trini. qui dictorum intelligentiam expectet ex dictis potius quam imponat et retulerit magis quam attulerit: neque cogat id videri dictis contineri quod ante lectionem presumpserit intelligendum. Cum ergo de rebus dei sermo est: concedamus deo sui cognitionem: dictisque eius pia veneratione famulemur. Inuestiget ergo Hylarius

get ergo diligenter pius lector rōnem dictoꝝ
si forte dictorū aliquā valeat repire cām qua
nota ipa p̄missa q̄stio aliq̄tenus explicari va/
leat. Ego autē hāc q̄ōnē nō absoluēs: sʒ erro/
rem excludens profiteor nō esse dictū patreʒ
diligere filiuʒ: vel filiuʒ patrem: ea dilectione
que ab vtroqʒ ꝓcedit: que nō est aliquis eoꝝ
sed tm̄ spiritussanctus tanq̄ʒ ea dilectione pr̄
sit vel filius. Sʒ sic ea pr̄ diligit filiū ꝛ fili⁹ pa
trem vt ēt pater p se ea que ipse est dilectione
diligat: sic ꝛ filius. nō aūt sic vt pr̄ p se nō dili
gat ꝛ filius: sʒ per eaʒ tm̄. Quis hec in illa tri
nitate inquit augu. opinari vel affirmare pre
sumit? Eam tm̄ questionem lectorum diligen
tie plenius diiudicandam atqʒ absoluendam
relinquimus ad hoc minus sufficientes.

Di. 32. q Vo ad distinctionē 32. Quero. vtruʒ
pr̄ et filius diligant se spūsancto:
q̄ nō qꝛ aut diligere sumit essentialiter aut
notionalr̄. nō ēentialiter. qꝛ quodlʒ ēētia/
le inest cuilʒ psone nō p alterā: si notionaliter sic di/
ligere idē est qō spirare. ꝛ tūc sequitur q̄ pr̄ ꝛ filius
spirāt se spūsancto qō est falsuʒ. ¶ Preterea si pr̄ ꝛ
filius diligūt se spūsancto: ergo pr̄ diligit se spūsctō
qꝛ eodē vr̄ pr̄ diligere se ꝛ filiū sʒ ꝯn̄s videt̄ incōue/
niens: qꝛ pater diligit se in p̄mo signo originis i quo
tn̄ spūssanct⁹ nō itelligit̄ spiratus. ¶ Cōtra. vi. de tri
ni. Spūssanctus est quo genitus a generāte diligitur
genitorēqʒ suū diligit. ¶ Aliqui negāt istā ꝓpositio
nem dicētes eā retractatā ab augu. in p̄mo retracta/
tionū vbi retractauit illā. pr̄ est sapiens sapientia ge/
nita: cui ista vr̄ assimilari. ꝛ iō istā dicūt retractataʒ in
illa. ¶ Cōtra augu. pluries retractat eādē mām que
in diuersis libris h̄r qn̄ scilʒ facit mentionē de illis li
bris diuersis. ergo multomagis istā retractaret seor/
sum si esset retractanda. ¶ Itē augu. nō retractat di
cta aliorū sanctorū, q videnṫ istā cōcedere. nec est si/
mile de ista ꝛ de illa. pr̄ est sapiens sapiētia genita. il/
la enim eā falsa. cū esse sapientē nō dicat notionali/
ter sed essentialiter tm̄ vel appropriate. Diligere aūt
pōt sumi essentialiter ꝛ notionaliter. vn̄ in hac ꝓposi
tione pr̄ ꝛ filius diligūt se spūsancto: sumit̄ ptim ēēn
tialiter ꝛ partiʒ notionaliter scđm scotū. Sensus eni
huius ꝓpositionis est q̄ pr̄ ꝛ filius ꝓducūt spiritū sā
ctū q appropriate est amor ois necessario amati. Sic
ēt dicere sumitur partiʒ essentialiter ꝛ ptim notiona/
liter in illa ꝓpositione. pr̄ dicit verbo. i. ꝓducit v̄bū
qui appropriate est noticia declaratiua seu manifesta
tiua ois declarabilis. ¶ Vbi sciendū q̄ dicere potest
sumi tripliciter. Primo ēēntialiter: ꝛ hoc fit duob⁹
modis. vno modo eni dicere idē est q̄ intelligere. ꝛ
sic pr̄ ꝛ filius ꝛ spūssanctus sūt vnus dicēs. Alio mō
idē est q̄ declarare. ꝛ hoc etiā ꝯuenit tribus psonis.
quelibʒ eni psona est declaratiua ois declarabilis cū
quelibʒ sit noticia īfinita. noticia autē actualis est de
claratiua obiecti. hoc tn̄ appropriat̄ filio: qꝛ ꝓducit̄
pmodū noticie. Iste autē respect⁹ declaratiui ad de
clarabile nō est realis: nec ad intra nec ad extra. ad i/
tra siquidē nō est realis: cū eiusdē ad se nō sit relatio
realis. noticia aūt est eadē in tribus psonis: nec ad ex
tra cū dei ad creaturā nō sit relatio realis. ¶ Scđo
modo dicere sumitur notionaliter: ꝛ sic tantū valet
sicut generare. ꝛ hoc modo pr̄ dicit v̄bū id est gene/
rat. Tertio mō sumit̄ partim ēēntialiter ꝛ partim no
tionaliter. ꝛ sic pr̄ dicit verbo sicut prius fuit decla/
ratū. ¶ Ad argumenta. ad primū patet ex predictis Rn̄sio ad ar.
q̄ diligere nec mere essentialiter nec mere notionali/
ter tenetur: sed significat amorē appropriatū spūssan
cto cōnotando eius productionem. ¶ Ad secūdūʒ
dico q̄ pater diligit se in primo signo originis volun
tate vt est in ipso formaliter. Diligit aūt se spūssanct⁹
principiatiue: nō in primo signo originis: sed spiran
do spiritūsanctū in quantuʒ principiat seu producit
spiritumsanctum qui appropriate est amor omnis ne
cessario amati ex vi productionis sue.

¶ Vtrū proprietates psonaꝝ sint ipse perso
ne vel deus. i. diuina essentia. di. xxxiij.

p Ost supradicta interius consi
derari atqʒ subtiliter inq/
ri oportet. Vtruʒ proprietates per
sonarum quibus ipse persone de/
terminant̄ sint ipse psone: ꝛ sint deus idest
diuina essentia: an ita sint in personis: vt nō
sint persone: ac per hoc nec diuina essentia q̄
enim in personis sint ꝓprietates: nemo infi/
ciari audet cū apte clamat auctoritas q̄ in p
sonis est proprietas ꝛ in essentia vnitas. Su/
perius quoqʒ mltis sāctoꝝ testimonijs astru
xim⁹ psonas p ꝓprietates distigui atqʒ d̄ter/
minari: ipsasqʒ ꝓprietates tres. s. ꝓprijs ex/
p̄ssim⁹ vocabulis. Cū ergo ꝓprietates ipe ab Q̄ ꝓprietates
eterno fuerint: qb⁹ ipse psone determinant̄ sint pso
ꝛ differūt: q̄uo eēnt si in eis nō eēnt: ꝛ quō in ne.
eis eēnt ꝛ ipse psone nō essent: qn ibi eēt mul
tiplicitas? Quocirca sicut ꝓprietates eē i per
sonis: ita ꝛ eas psonas eē cōfitemur: sicut su/
pra auctoritate Hiero. vt nō pigeat reuocare Hiero.
ad mētē: ꝓtestati sum⁹ i expositiōe fidei ita di
cētis. Sabellij heresim declinātes: tres pso/
nas exp̄ssas sub ꝓprietate distiguim⁹. Nō. n. Breuit̄
nomina tm̄modo: sʒ ēt noium ꝓprietates. i. tāgit q̄.
psonas. vl̄ vt greci exprimūt hypostases hoc sup̄ posita sunt
est subsistētias cōfitemur. Ecce apte dicit pso vt aliud
nas ꝓprietatib⁹ distingui: ꝛ ipsas proprieta/ addat.
tes esse personas: cuius hic verba perstringi
mus: quia supra latius posuimus.

¶ Q̄ proprietates sint diuina essentia.

Cum de simplicitate deitatis supra dissererem⁹ auctib⁹ scoꝝ .s. Aug. Hyla. Isido: necnō ⁊ Boetij: euidēter mōstrauim⁹ deū hoc eē oino qđ i se hȝ: excepto ꝙ pr̄ hȝ filiū: nec ē fili⁹. ⁊ fili⁹ hȝ prēm: nec ē pr̄: ⁊ sic eē i natura triū: vt q hȝ hoc sit qđ hȝ: ⁊ totū qđ ibi ē vnū eē vnā vitā eē: qđ mō nō iteram⁹ ne fastidiū lectori igeram⁹. Si ergo proprietates ibi sūt: singula eaꝝ ē id i quo ē: ⁊ vnū eadēq vita singl'e sūt. Fateamur ergo ⁊ proprietates esse in tribus personis: ⁊ ipsas esse personas atq diuinam essentiam.

Ex pdictis concludit p prietates eē psōas ⁊ vnam eēntiaȝ.

¶ Auctoritate astruit ꝙ ꝓprietas sit natura.

Quod enim proprietas ēt diuina nā sit: ondit Hylarius dicēs natiuitatē filij eē naturā. Uñ i. vij. li. de trini. ait.

Hyla.

Utriusq nā nō differt. vnū sūt pater. ⁊ filius. Habet ergo hoc sacramēti natiuitas vt cōplectaꝛ i se ⁊ nomē ⁊ naturā ⁊ ptātem: qꝛ natiuitas nō pōt nō esse ea nā vñ nascaꝛ filius. Idē in vj. Natiuitas proprietas est: vitas est. Idē i vij. dicit ꝙ nature natiuitas sit itelligēda eē i natura dei. Supra eni dixit ꝙ propriū pr̄is ē ꝙ semp pr̄ ē: ⁊ ꝓpriū filij ē ꝙ semp fili⁹ ē: significās ꝙ ꝓprietas pr̄is ē pr̄: ⁊ ꝓprietas filij est filius. His alijsq plr̄ibus auctībus apte significari videꝛ: ꝙ ꝓprietas filij fili⁹ sit: sic ⁊ de⁹: ita ⁊ ꝓprietas pr̄is ⁊ ꝓprietas spūſſācti.

¶ Quidam negant .s. ꝓprietates esse psonas ⁊ diuinam naturam ⁊ quare.

Hoc autē aliqui negāt: dicētes qdē proprietates in personis esse: sed nō eē personas ipsas: quia ita dicūt esse in personis vel in essentia diuina: vt nō sint iterius sicut ea sunt que ƀm substantiam dicuntur de deo: vt bonitas: iusticia: sed extrinsecus affixa sūt: atq ita esse rationibus probare contendunt. Si enim iquiūt ꝓprietates sunt persone: non eis persone determinantur. Cōtra quod dicimus: qꝛ etiam seipsis persone differunt: sicut supra Hiero. loquēs de patre ⁊ filio ⁊ spiritusancto dicit. Substantia vnum sunt: ȝ personis ac nominibus distinguuntur. Sed iterū addunt. Si proprietates ipse diuina essentia sunt: cum essentia non differant tres persone: nec proprietatibus differunt. Quomodo enim differt pater a filio: eo ꝙ diuina essentia est: cum in essentia vnum sunt.

obiectio eoꝝ pria q̄ volūt pbare p prietates non esse psonas.

Scđa obiectio

¶ Responsio ad premissa auctoritate nitēs.

Horum doctrinis nouis ⁊ humanis cōmētis verbo Hylarij rñdeo. Immensum est quod exigitur ⁊ incōprehensibile: extra significātiam est sermonis: extra sensus itētionē: nō enūciatur: nō attingiꝛ nō teneꝛ: verborum significantiam rei ipsius natura cōsumit. Sēsus cōtemplationem inperspicabile lumē obcecat. intelligētie capacitatē quod sine nullo ꝯtinetur: excedit. Mihi ergo in sensu labes est: i intelligētia stupor est. In sermone vero iam non infirmitatem: sed silētium confitebor. periculosum nimis est de rebus tātis ac taȝ recōditis aliquid vltra prescriptum celeste proferre: vt vltra prefinitionem dei sermo de deo sit. forma fidei certa est. Nō ergo aliquid addēdū: est ȝ modus cōstituēdus audacie. qcqd vltra q̄riꝛ nō intelligiꝛ.

¶ Quomodo improbi heretici insistant alia addentes.

Ceterum hereticoꝝ improbitas instinctu diabolice fraudulentie excitata nondū quiescit: ȝ in tāta rerū questiōe addit. Si paternitas ⁊ filiatio i deo siue i diuina eēntia sūt eadē ergo res sibi pr̄ ē ⁊ fili⁹. Nā i quo pr̄nitas est: pr̄ est: ⁊ in quo filiatio est: fili⁹ est. Si ergo vna eadēq res hȝ i se paternitatem ⁊ filiationem: ipsa generat ⁊ generatur: quod dicentes in Sabellianaȝ heresim ptrahunꝛ: extēdentes patrem in filium cū ipsuȝ sibi filiū: ipm ꝓponāt ⁊ prēȝ. Si vō negauerint i vna dei eēntia paternitatē esse ⁊ filiationē: quō ergo dicūt eē deum? His atq alijs argumētoꝝ aculeis vtunꝛ in sue opinionis assertione: vt veritatis formaȝ dissecent. obiectio tertia.

¶ Respōsio ꝯtra hāc eoꝝ opinionē vbi traditur ꝙ proprietates nō penitus ita eē in dei essentia sicut in hypostasibus dicuntur.

Quorum audacie resistentes: atq ignorātie ꝓuidētes audebimus aliqd sup h̄ loq. Paternitas ⁊ filiatio nō ita eē oino i diuina substātia dicūꝛ: sic i ipsis hypostasib⁹: in qb⁹ ita sūt ꝙ eas determināt vt ait Ioh. damas. Caracteristica idiomata sūt .i. determinatiue proprietates hypostaseos ⁊ non nature: etenim hypostasim determināt ⁊ nō naturaȝ. Ideoq licet paternitas ⁊ filiatio sint in diuina eēntia: cum eam non determinēt: nō ideo potest dici: ꝙ diuina eēntia ⁊ generet ⁊ generetur. Uel ꝙ eadem res

sit sibi

sit sibi pater & filius. Ita enim proprietas determinat psonã: vt hac proprietate hypostasis sit generãs: & illa alia hypostasis sit genita: & ita nõ idẽ generat & generat: sz alter alterz.

¶ Queritur quõ proprietates possunt esse i natura nec eam determinent.

Sed forte queres cuz he proprietates nõ possunt esse i psonis quin eas determinent: quõ in diuina essentia eẽ possint: ita vt nõ eam determinẽt? Respõdeo tibi & hic cum Hylario. Ego nescio nõ requiro: & cõsolabor me: tñ archangeli nesciũt: angeli non audierũt: secula nõ tenẽt propheta non sensit apostolus nõ interrogauit: filius ipse nõ edidit. Cesset ergo dolor querelaz. Nõ putet homo sua itelligẽtia generatiõis sacramẽtũ posse consequi. Absolute tñ intelligendus est pater & filius & spũs sanctus. Stat in hoc fine intelligẽtia verborũ. Et filius a patre qui est vnigenitus ab ingenito. pgenies a parẽte. viuus a viuo non natura deitatis alia & alia: qr ambo vnum. Hoc credendo incipe. percure. psiste: & si nõ peruenturum sciam: tamen gratulabor pfecturum. Qui eniz pie infinita prosequitur: & si nõ cõtingat aliquãdo tamẽ proficit pdeundo. Sed ne te inseras in illud secretum & archanũ inopinabilis natiuitatis: nec te inmergas summã intelligẽtie comprehendere presumens: sed intellige incomprehensibilia esse. His alijsq multis euidenter ostenditur nobis nullatenus licere maiestatẽ perscrutari: ius ponere potestati: modum circũscribere infinito.

¶ Quibus auctoritatibus opinionẽ suã. s. q proprietas pr̃is vel filij non sit deus muniãt.

Uerumtamẽ nõdũ dñstũt ipatiẽtie spiritu agitati: sz opinionẽ suã etiã sanctorũ auctoritatibus munire conant qb⁹ oñdere volũt pprietatẽ qua pr̃ est pr̃: & pprietatẽ qua fili⁹ ẽ filius: nõ esse deũ: ad hoc iducẽtes verba Aug. sup illũ locũ psal. Et nõ est substãtia: ita dicẽtis. Deus eni qdã suba est. Uñ etiã in fide catholica sic edificamur: vt dicam⁹ pr̃em & filiũ & spiritũ sanctũ vni⁹ eẽ sube. Quid ẽ vni⁹ substãtie? Quic qd est pr̃ qd deus est. hoc ẽ filius: hoc est spũs scũs. Cũ autẽ pr̃ est: nõ illud est qd vel quo ẽ. Pater enim nõ ad se sed ad filiũ di: ad se aũt deus di. Eo igit quod vel quo deus est: suba est. Et quia eiusdẽ sbe est filius: pculdubio & filius ẽ deus: At vo qd pater est. q: nõ sbe est: sz referẽ ad filiũ: nõ sic dicimus filiũ pr̃em eẽ sicut dicim⁹ filiũ deũ esse. Ex his verbis significari dicũt: q pprietas pr̃is vel pprietas filij nõ sit de⁹ vel essentia diuina. Cũ enim dicit: eo q deus est sba est: sz q pr̃ est: sba nõ ẽ: apte inquiũt oñdi id esse sbam quo deus est. Id vero quo pr̃ est: nõ esse sbaz. Itẽ cũ ait. pr̃ nõ illud est qd est: oñdit eum nõ esse patrem eo q sba est. Nõ enim simplr̃ dixit. Pater nõ est: illud quod est: sed ait. Cuz pr̃ est: nõ illud est qd est: significãs quo pr̃ est nõ esse illd quo est. i. eẽntiam. Hec illi ita exponentes sua cõmẽta simplicibus & icautis vera videri faciunt. Nos ãt aliter fore ista itelligẽda dicimus Dicens. n. eo q de⁹ est: sba est: sz qd pater est: sbe nõ est: hoc itelligi voluit: q: eẽntia de⁹ est: & deitate sba est. Eo. n. sba ẽ quo de⁹ est: & ecõuerso: cui⁹ ea ẽ deitas q̃ est sba: & sba que deitas: sz q pater est nõ ẽ sbe. i. non quo pr̃ est eo sba est: q: pprietate generatiõis pater est qua substãtia nõ est. Ipsam tamen proprietatẽ substantiaz esse nõ negauit. Ita etiam illud intelligendum est quod ait. Cum pater est: non illud est quod est. i. non illo pater est: quod vel quo ipse est. i. essentia: sed notione.

Qualiter: qñt verba Augu. ad suaz pultatẽ

Qd aliter intelligẽda sunt illa vba q̃ oñt.

¶ Alijs etiam verbis Augustini vtunt: vt asserant quod dicunt. s. proprietates personarũ non esse dei substantiam.

Irez illis verbis Augustini vehementer insistunt suprus positis. s. q verbuz ẽm q sapia est & essentia: hoc est qd pr̃: ẽm q verbũ: nõ hoc est qd pr̃. Si inquiũt verbum nõ est hoc qd pr̃ ẽm hoc quod est verbuz. Id ergo quo verbũ est non est illud quod pr̃ est. Proprietas ergo quo verbũ est: nõ est id qd pater est: nõ ẽ igit diuina essentia? Ad qd dicimus: q: lz ẽm q verbũ nõ sit: hoc qd pater ẽ ea tñ pprietas qua verbuz est: est id quod pr̃. i. diuina essentia: sz non est hypostasis patris.

Rñsio.

¶ Opinio quorumdã nõ idẽ esse personaz, & essentiam vel naturaz: dicentium & eãdem essentiam non posse esse patrem & filiuz, & spiritum sanctum. Dis. xxxiiij.

Redictis autẽ adijciẽduz est: q qdã puer si sensus homines in tantã prosiliterunt insaniã: vt dicerent nõ idẽ es

se naturam dei et personam siue hypostasim dicentes eandem essentiam nõ posse esse patrem et filium sine personarum cõfusione. Si enim inquiunt ea essentia que pater est: filius ẽ: idez sibi pater est et filius. Si hanc rem dicis esse patrem: aliam quere quã dicis esse filiuz. Si vero aliam nõ quesieris: sed eãdem dixeris: idem genuit et genitus est. Propter hec et huiusmodi inter naturã et psonam diuidunt ita: vt nõ recipiãt vnaz deitatis naturã et simplicẽ esse tres psonas. Idqz testimonio Hylarij defendere nituntur: qui in. viij. li. de trini. querẽs: vtrũ aplus spũm dei nominãs: et spiritũ xpi idẽ significauerit vtroqz verbo: ingt ita. Genitum predicator volẽs nature vnitatem in patre et filio docere ait. Spiritus dei in vobis est. Si quis autẽ spm̃ xpi nõ habz: hic nõ est eius. Si aũt spũs ei⁹ qui suscitauit Iesum etc. Spũales omnes sum⁹ si in nobis est dei spũs: sed et hic spũs dei est et spũs xpi. Et cum xpi spũs in nobis est: eius spũs in nobis est qui suscitauit xpm. Et cuz eius qui suscitauit xpm in nobis est spũs: et spũs in nobis est xpi. Nec tñ non dei est spũs qui in nobis est. Discerne ergo o heretice spũm xpi a spũ dei: et excitati a mortuis spũm xpi: a spũ dei xpm a mortuis excitãtis. Cũ q habitat i nobis spiritus xpi: spũs dei sit: et spũs xpi a mortuis excitati spũs dei tm̃ sit xpz a mortuis excitãtis. Et quero nũc in spũ dei: vtrũ naturã an rẽ nature significatã existimes? Nõ ẽ eni idẽ natura quod res nature: sicut non idẽ est homo: et qd hois ẽ: nec idẽ ẽ ignis et qd ipsi⁹ ignis nobis est: et fm hoc nõ est idẽ deus et qd dei est. Huius dicti occasione psati heretici dogmatizauerũt nõ idẽ esse psonã et naturã dei: asserẽtes naturã dei nõ esse tres psonas. Intelligẽtes in his pmissis verbis Hylarij p rez nature psonã: et noie nature diuinaz naturã. Et io dicũt Hylariũ iterrogasse hereticũ. Utrũ per spiritũ dei putaret significatã esse naturaz an rem nature: vt sic oñderet distiguẽduz esse inter naturã et rem nature. i. personam.

Auctez q p eis facere vl dei ponit õ li. hylarij.

Nõ hyla. vtrũ l spũ dei nã vel rem nãe signata sit idem. Nõ ñ ẽ nã qd res nãe

Oñdit quẽ sensum trahant ex illis vbis

¶ Hic docet quõ eis obuiat ipsius scripture circũstãtia: et qlr pdcã itelligi debeãt: et q spũs scũs ẽ res vnius nẽ patris et filij et est ipsa nã.

Hoc quidem dicunt nõ intelligẽtes pia diligẽtia scripture circũstãtiã qua cõsiderata pcipi põt quõ pmissa dixerit Hylarius. Subsequẽter eni in eadẽ scire oñdit l spũ dei aliqñ significari patrẽ: vt cũ dicit. Spiritus dñi sup me. aliquãdo significari filiuz: vt cũ dr. In spũ dei eijcio demonia: nãe sue potestate se demones eijcere demonstrãs. aliqñ spm̃sanctuz: vt ibi. Effũdam de spũ meo sup omnẽ carnẽ. Quod dicit ↄsumatũ fuisse cuz apostoli spũsãcto misso oibus linguis locuti sũt. Deinde quare hãc distictionẽ fecerit: et q in supioribus p verba apostoli idẽ spũssanct⁹ significat⁹ sit: et q ipse sit res vni⁹ nature patris et filij: apte oñdit inquiẽs ita. Hec icirco sunt demonstrata: vt quacũqz parte heretica falsitas se cõtulisset: finib⁹ veritatis ↄcluderetur. Habitat eni i nobis xps: quo habitãte habitat deus: et cũ habitat in nobis spũs xpi: nõ aliud habitat q̃ spirit⁹ dei. q si p spũmsanctũ xpm in nobis intelligit esse: huc tñ ita spiritũ dei vt spiritũ xpi esse noscẽdũ est. et cuz p naturã dei natura ipa habitat in nobis: indifferens natura filij creditur esse a patre: cũ spũssanctus qui est spũs xpi et spũs dei: res nature demõstret vnius. Quero nũc ergo qũo nõ ex natura vnũ sunt? A patre pcedit spũs veritatis: a filio mittit: et a filio accipit. Sz oia q habet pater filij sũt. Icirco q ab eo accepit: dei spũs est: et idem spũs xpi est. Res nature filij est: sed et eadez res et nature patris est. et dei excitantis xpm a mortuis spũs ẽ: et idẽ spiritus xpi ẽ amortuis excitati. In aliquo differt xpi et dei natura: ne eadem sit si prestari potest vt spũs qui dei est: nõ sit etiã xpi. Est ergo in nobis spũs dei: et est in nobis spiritus xpi. et cuz spũs xpi inest. inest spirit⁹ dei. Ita cum quod dei est et xpi est: et quod xpi est dei est: nõ põt quid aliud diuersũ xps esse q̃ de⁹ est. Deus igit xps est vn⁹ cũ deo spũs: fm illud. Ego et pr vnũ sum⁹. In quo docet veritas vnitatẽ eẽ nature: nõ solitudinẽ vnioĩs. Ecce si hec verba diligẽter attẽdas inuenis spũmsctũm rem nature dici patris et filij: et eundẽ dici eẽ nãm dei: vbi dr p naturaz dei nã ipsa habitat in nobis: si p spũmsctũm xps est in nobis. Itaqz in trinitate nõ ita distinguẽdũ est inter nãz et rẽ nature: sicut in rebus creatis: q: vt ait Hylarius: cõparatio terrenoꝝ ad deũ nulla est: et si q̃ cõparationũ exẽpla iterdũ afferunt nemo ea existimet absolute in se rõnis psectionẽ ↄtinere. Nõ. n. humano sensu de deo loquẽduz est.

Uerba hyla. ponit qb⁹ pmissorũ itelligentia agitur.

Discutit pdicta vba: et q̃ ita eẽ distinguẽdũ i trinitate: sicut i creaturis.

¶ Qđ propter res creatas illud dixerit: non idem est natura ⁊ res nature.

Ad naturā ergo rerum creatarū respiciens ingt. Nō idē est natura qđ res nature: subijciēs exempla de ipsis creaturis. Inde ostendens erroris esse sub mensura creaturarū metiri creatorē: addit ⁊ ſm hoc nō idē est deus ⁊ qđ dei est: ac si diceret. Si ad instar creaturarū de creatore sentis: cogeris fateri qꝛ nō idē est deus ⁊ qđ dei est: qđ dicere impiū est: cū spiritus dei deus sit: ⁊ dei filius sit de⁹.

¶ Qđ nō aliud est deus ⁊ que sua sūt: ita vt insint: alia eni sūt que insūt: alia que nō insūt.

Non ergo scđm corporales modos: vt in eadē subdit serie: accipiēda sūt hec que de deo dicunt: vbi euacuās opinionē eoꝝ q ita putāt aliud deū eē: ⁊ aliud qđ dei ē aliudqꝫ nām dei ⁊ rē nāe: vt est in creaturis. Apte docet nō aliud esse deū ⁊ que sua sūt: ita vt insint illi sic dicens. Nō aut aliqđ ei simile cū alicubi erit: alibi non erit: qꝛ id qđ est: illic continet vbi fuerit in forma: vt nō vbiqꝫ sit q insistēs alicubi sit. Deus autē imense virtutis viuens potestas: que nusqꝫ non assit nec desit vsqꝫ: que se omnē per sua edocet: ⁊ sua nō aliud qꝫ se esse significat: vt vbi sua insint ipse esse per sua intelligatur. Non aūt corporali modo cū alicubi sit: non etiam vbiqꝫ esse credat: cum p sua in omnib⁹ esse nō desinat. Nō autē aliud sūt qꝫ qđ est ipse que sua sūt. Et hec pp nature intelligētiā dicta sunt. His verbis apte significatur. Si tñ itelligis heretice: qꝛ diuina natura non aliud est ab his que sua sūt: ita vt insint: ⁊ per illa in omnib⁹ suis est que non insunt. Sua eniꝫ sunt etiā que nō insūt. i. oēs creature: ⁊ sua sunt que insunt vt tres persone que sūt eiusdem nature ⁊ eadem natura sicut supra Augustini testimonio firmauimus dicentis tres psonas esse eiusdeꝫ essentie vel eandem essentiā: sed nō ex eadē eēntia: ne aliud intelligatur essentia: aliud persona. Nō tñ diffitemur aliquā distinctionē habendā fore ſm intelligētie rationē cū dicit hypostasis: ⁊ cum dr̄ essentia: qꝛ ibi significatur qđ est commune trib⁹: hic ṽo non. Est tñ hypostasis essentia. ⁊ ecōuerso. Fateamur g⁹ vnū atqꝫ ideꝫ esse tres personas ſm essentiam: differētes autem proprietatibus. Unde Aug. super locum pretaxatuꝫ psal: ait. Queris quid sit pater? respondetur deus. Queris quid sit fili⁹? respondetur de⁹ queris qđ sit pater ⁊ filius? respondetur deus. De singulis interrogat⁹ deum responde. De vtroqꝫ interrogat⁹ nō deos sed deum responde. Nō sic in oībus. Tanta eniꝫ est ibi substātie vnitas vt eq̄litatē admittat: pluralitatē nō admittat. Si ergo tibi dictū fuerit cū dicis filiū esse quod pater est profecto fili⁹ pater est. Responde ſm ſbam tibi dixi. hoc esse filiū qđ pater est nō ſm id quod ad aliud dr̄. Ad se eni dr̄ deus: ad patrem dr̄ fili⁹. Rursumqꝫ pater ad se dr̄ deus: ad filium dr̄ pater. Qđ pater ad filiū dr̄ non est filius. Qđ dr̄ filius ad patrē nō est pater. Quod dr̄ pater ad se: filius ad se hoc est pater ⁊ filius. i. deus.

Qđ aliud ē i rōne itelligētie distinctio cum dr̄ hypostasis: ⁊ cū dicitur eēntia. Augu. super psal.

¶ Utruꝫ ita possit dici deus trium psonarū vel tres psone vnius dei vt dicit: vna essentia trium psonarum ⁊ tres psone vnius essentie.

Hic considerandū est. cū deus sit diuina essentia: ⁊ ita dicat vnus deus esse tres psone: sicut vna essentia dr̄ tres persone: vtrum ita valeat sane dici: vnus deus triū psonaꝝ: vel tres psone vnius dei: sicut dr̄ vna essentia trium psonaꝝ: ⁊ tres psone vnius essentie? In his locutionib⁹ scripture vsus nobis emulādus videt vbi freq̄ter repitur ita dictū. Una est essentia trium: ⁊ tres sunt psone vnius essentie: nusqꝫ autē occurrit legisse vnū deū trium psonarū: vel tres psonas vni⁹ dei. Quod ideo puto sāctos doctores vitasse: ne ita forte accipet in diuinis psonis: vt accipitur cū de creaturis simile qđ dr̄. Dr̄ eni deus Abraā: Isaac: ⁊ Jacob: ⁊ deus oīs creature. Quod vtiqꝫ dr̄ ppter principiū creationis vel grē priuilegiū: ⁊ creature subiectionē vel seruitutē. Cū ergo in trinitate nihil sit creatū vel seruiēs vel ſbm: nō admisit fides in trinitate talē locutiōis modū. Ita etiā ecōuerso nō dr̄ de dei eēntia: q ipsa sit eēntia Abraā Isaac ⁊ Jacob: vel alicui⁹ creature: ne creatoris vel creature naturam confundere videamur.

Usum scripture i his seqndū tradit.

Quare nō ꝯsueuerit scriptura dicere vnū deū triū psonaꝝ ⁊ ecōuerso cū dicat vnā eēntiam triū psonarum.

¶ Qđ lꝫ potentia: sapientia: bonitas: de deo ſm substantiā dicantur in scriptura: tñ solent hec noīa distincte ad psonas interdū referri.

Ex predictis constatqꝫ sicut essentia: ita potentia: sapientia: bonitas de deo dicuntur ſm substantiam. Que autem ſm substantiam de deo dicuntur: tribus personis pariter conueniunt. Una est ergo potentia: sapiē-

tia:bonitas patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti: ꝛ hi tres eadem potentia: eadē sapia: eadem bonitas. Unde aperitur in trinitate sūma esse perfectio. Si enī ibi deesset potentia: vł bonitas nō esset sūmū bonum. Sed qꝛ ibi est perfecta potētia: īfinita sapia: incōprehēsibilis bōitas recte dicit̄ ꝛ creditur sūmum bonum. Cumqꝫ vnum ꝛ idē penitus sit in deo potentia: sapia bonitas: in sacra tū scriptura frequēter solent hec noīa distincte ad psonas referri: vt patri potentia: filio sapia: spirituisancto bonitas attribuat̄: qd q̄re fiat: nō est occiosum ingrere.

¶ Quare id fiat.s.ꝙ patri potētia filio sapientia attribuatur.

Id ergo sacri eloquij prudētia facere curauit: ne dei imēsitatē similitudine creature metiret̄. Dixerat enim scriptura sacra. Quia deus pr est: ꝛ ꝙ deꝰ filiꝰ est: ꝛ audiuit hoc homo q hominem patrem viderat: deum patrem non viderat: ꝛ cogitare cepit ita esse in creatore: vt videret esse in creaturis: a quibus hec nomina translata sūt ad creatorem. In quibus pater est prior filio filius est posterior patre: ꝛ ex antiqtate in patre defectus: ex posteritate in filio impfectio sensus solet notari. Id occurrit scriptura dicens patrem potentē: ne videatur prior filio ꝛ ideo minus potens: ꝛ filiuꝫ sapientē: ne videatur posterior patre ꝛ ideo minus sapiens.

¶ Quare spiritui sancto bonitas attribuat̄.

Dictus est etiā spiritussanctus deus: ꝛ dictus est habere spūm deus: ꝛ videbatur hoc quasi nomen inflationis ꝛ tumoris. Unde humana ꝯscientia ad deum pro rigore ꝛ crudelitate accider̄ metuit. Ideo scriptura temperauit sermonem suuꝫ spiritū bonuꝫ nominans: ne crudelis putaretur qui mitis erat: non ꝙ pater solus sit potens vel magis potens: ꝛ filius solus sapiens vel magis sapiēs: ꝛ spūsscūs solus bonꝰ vł magis bonus. Una ē ergo potētia: sapia: bonitas triū: sicut vna essentia. Ideoqꝫ sicut dicit̄ filius homousios.i.ꝯsbalis patri: ita ꝛ coomnipotens.

¶ De hoc nomine homousion: vbi in auctoritatem receptum sit: ꝛ quid significet.

Hic non est pretermittenduꝫ quod Augustinus in lib. secundo cōtra Maximinum dicit de hoc nomine homousion: quo latini tractatores frequenter vtunt̄. Pater inquit ꝛ filius vnius sunt eiusdemqꝫ substantie. Hoc est illud homousion: quod in cōcilio niceno aduersus hereticos arrianos a catholicis patribus veritatis auctoritate firmatum est. Quod postea in concilio arimenē si ppter nouitatē verbi minus q̄ꝫ potuit intellectam: quaꝫ tū fides antiqua pepererat multis paucoꝝ fraude deceptis: heretica ipietas sub heretico imperatore. Cōstantino labefacta retemtauit. Sed post non longum tēpus libertate fidei catholice preualente: postq̄ꝫ vis verbi sicut debuit itellecta ē: homousion illud catholice fidei sanitate lōge lateqꝫ defensū est ꝛ diffusuꝫ. Quid eni est homousion nisi vnius eiusdēqꝫ substātie? Quid est inquā homousiō nisi ego ꝛ pater vnū sumꝰ? Nō ergo inter prophanas vocum nouitates hoc vitandum est.

¶ De nominibus que translatiue ꝛ per similitudinem de deo dicuntur.

Preterea sciēdū est ꝙ in assignatiōe distinctiōis nominū inter aliaq̄ supra diligēter executi sumus: q̄dā diximus trāslatiue ꝛ p similitudinē de deo dici: vt speculū: splēdor: character: figura: ꝛ huiusmodi. de qbꝰ pio lectori breuiter trado qd sentio vt.s. rōne similitudis cōsiderata: ex causis dicendi dictoꝝ itelligētiā assumat: sꝫ catholicā. Nihil dignū excellētia ineffabilis trinitatis se tradidisse dicit ad alia transiturus.

De sacramento vnitatis atqꝫ trinitatis sūme ꝛ ineffabilis multa iam diximus. Nihil tū eius ineffabilitate dignum tradidisse ꝓfitemur: sed potius ex nobis mirificā eius scientiam: nec potuisse nos ad illam puenire.

c Circa distinctioneꝫ.33.ꝛ.34. Quero sine argumētis. vtrū proprietas sit idē cū essentia. Secundo. vtrū persona sit idē cū essentia. ꝛ tertio. vtrū persona sit idē cū ꝓprietate. ¶ Circa quas questiones nō oportet imorari. qꝛ earū veritas pꝫ ex dictis. di.ꝛ. cū querebatur. vtrū cū vnitate essentie stet pluralitas personarū vbi ostensum est qualiter proprietas personalis non est idem formaliter cū essentia. Ex quo sequitur ꝙ persona non est idē adequate cū essentia: cū includat proprietatē personalē. Nec psona est ideꝫ primo seu adequate cū ꝓprietate psonali cū etiā includat essentiā. Persona nāqꝫ vtrūqꝫ icludit in sua rōne formali. Iꝫ āt eēntia ñ sit idē formalr̄ cū ꝓpetate psōali. est tū sibi idē idētitate ꝛ pfecte rōne simplicitatis diuine q̄ seqt̄ ex pfecta ifinitate illiꝰ eēntie. vt dictū ē dis. 8. Di.33. ꝛ.34.

¶ De qbusdā que scd̄m sbaꝫ de deo dicunt̄: que specialē efflagitāt tractatū.s. de scientia ꝛ

pscientia

p̄sentia ꝛ puidētia ꝛ dispositione: predestina/tione: voluntate ꝛ potētia. Di. xxv.

Umqꝫ supra disseruerimus ac plura dixerim⁹ de his cōiter que secundum sbam de deo dicunt: eorum tñ quedā spe cialē efflagitant tractatū: de qbus ɋ̄modo tractandū est. i. de sciētia: p̄scientia: puidentia: dispositione: p̄destinatione: volūtate: ꝛ potētia. Sciendū ergo est: ꝙ sapiētia vel scientia dei: cum sit vna ꝛ simplex: tñ ꝓpter varios rerū status ꝛ diuersos effect⁹: plura ac diuersa sortitur noīa. Dr̄ enim nō tantū scientia sed etiā prescientia vel puidentia: dispositio: p̄destinatio: ꝛ potētia. Et est prescīētia siue puidētia nō de futuris tantū: sed de oībus: de bonis. s. ꝛ de malis. Dispositio vero de faciendis. Predestinatio de oībus saluandis: ꝛ de oībus bonis: qbus ꝛ hic liberant ꝛ in futuro coronabūtur. Predestinauit enī deus ab eterno hoīes ad bona eligendo: ꝛ p̄destinauit eis bona ꝓparādo. Qd̄ hoīes p̄destinauit: apostolus ostendit dicēs. Predestinauit quos p̄sciuit fieri cōformes imagīs filij sui: ꝛ alibi. Elegit nos añ mūdi ɔstitutionē: vt essemus sancti ꝛ imaculati. Qꝫ autē bona eis ꝓparauerit: ꝓpheta Esaias ostēdit dicēs. Oculus nō vidit deus abs te ꝗ ꝓparasti diligentib⁹ vl' expectātibus te. Ergo ab eterno p̄destinauit quosdā futuros bonos ꝛ btōs. i. elegit vt eēnt boni ꝛ beati: ꝛ bona eis predestinauit. i. preparauit. Prouidentia autē est gubernandoꝝ: que vtiqꝫ eodē modo videtur accipi quo dispositio. Interdū tñ puidentia accipitur pro prescientia. Sapiā vo vel scientia que de oībus est. s. bonis ꝛ malis: ꝛ de p̄sentibus: preteritis: ꝛ futuris: ꝛ non tantū de temporalibus: sed etiam de eternis. Nō enim ita scit deus ista tp̄alia vt seipm̄ nesciat: sed ipse solus seipsū pfecte nouit: cuius scientie cōparatione oīs creature scientia impfecta est.

Nō sapiētia di cum sit vna: tñ ꝓꝑ varios stat⁹ reꝝ pla sortit̄ vocabula. De qb⁹ sit p̄scia vel puidentia. De qb⁹ dispō. De qb⁹ p̄destinatio. Nō ꝛ hoīes p̄destinant ad bōa: ꝛ bona hoībus. De qb⁹ puidentia. De sapiētia vl' scia: ꝛ ō qbus.

¶ Utꝝ scia vel p̄sciētia: vl' dispositio: vl' p̄destīatio potuerit eē ī deo si nulla fuissent futura.

Hic ɔsiderari opꝫ: vtrum scia vel prescientia vel dispositio vel predestinatio potuerit eē in deo si nulla fuissent futura? Cum enī p̄scientia sit futuroꝝ: ꝛ dispositio faciendoꝝ: ꝛ p̄destinatio saluandoꝝ: si nulla essent futura: si nihil esset facturus deus: vel aliquos saluaturus: nō videt potuisse in deo eē p̄scientia vel dispositio vel p̄destinatio. Potuit aūt de⁹ nulla p̄scire futura. potuit nō creare aliqd vel nō saluare aliquos. Potuit ergo in deo nō esse p̄scientia vel dispositio vel p̄destinatio. Ad hoc aūt ita a qbusdā opponit. Si inquīt potuit p̄scientia dei nō esse in deo ab eterno: ꝛ potuit nō eē. Si vero potuit nō eē: cū p̄scientia dei sit eius scia ꝛ scia sit eius essentia. Potuit ergo nō eē ab eterno: id qd̄ est diuina essentia. Ita ꝛ de dispositione ꝛ p̄destinatiōe que est diuina essentia obijciunt. Addūt quoqꝫ ꝛ alia ita loquētes. Si potuit deus nō prescire aliqua: cū idē sit deo p̄scire qd̄ scire: ꝛ scire quod esse: potuit ergo nō esse. Itē cū idē sit deum prescium esse: ꝛ deū esse: si potuit nō esse p̄scius: potuit nō esse deus. Potuit autē nō esse prescius: si potuit nulla p̄scire. At potuit nulla prescire: quia potuit nulla facere.

Oppō.

¶ Rn̄sio ꝙ p̄sciētia ꝛ dispositio ꝛ p̄destīatio quasi relatiue dn̄r ad futuras res vl' faciēdas.

Ad hoc iuxta modulū nostre intelligētie ita dicimus. Prescientia ꝛ dispositio vel predestinatio ad aliquid dici vident. Sicut enim creator ad creaturam relatiue dr̄: ita prescientia vl' prescius ad futura referri videtur: ꝛ dispositio ad facienda: ac p̄destinatio ad saluanda. Uerūtamen creator ita relatiue dr̄: vt essentiā nō significet. Prescientia vero vel p̄scius: ꝛ in respectu futuroꝝ dr̄: ꝛ essentiam designat. Ita etiam dispositio ꝛ predestinatio. Ideoqꝫ cū dr̄. Si nulla essent futura: nō eēt in deo p̄scientia: vel nō esset deus p̄scius. Qꝛ varia est ibi causa dicēdi: distingui opꝫ rōnē dicti. Cū ergo dicis. Si nulla eēnt futura: nō esset in deo p̄scientia: vel nō eēt p̄scius. Si in dicendo hanc causam attendis scꝫ: quia nulla essent subiecta eius p̄sciente: vnde ipsa posset dici prescientia vel ipse p̄scius: quod vtrūqꝫ dicitur propter futura: verus est intellectus. Sin autem ea ratione id dicis ꝙ nō sit in eo scientia qua p̄scit futura: vel ꝙ ipse nō sit deus qui est futuroꝝ prescius: falsa est intelligētia. Similiter ꝛ ille locutiones determināde sunt. Potuit nō esse p̄scientia dei: vel potuit nō esse p̄scius: ꝛ potuit deus nō prescire: aliqua. i. potuit esse ꝙ nulla futura subiecta essent eius scientie: ꝛ ita non posset dici prescius vel prescire vel scientia eius prescientia: nō tamē eo minus ipse esset: vel eius scientia

Sed nõ posset dici pscius vel pscire vel psci/entia:si eius scientie futura nulla forent sub/iecta. Similiter de dispositione ꝛ pdestinatio/ne vel puidẽtia. Hec.n. vt dictũ est ad tempo/ralia referuntur ꝛ de tẽporalibus tantũ sunt.

¶ Qđ scientia dei non tantum est de tempo/ralibus:sed etiam de eternis.

Scientia vero vel sapiẽtia nõ tantũ de tẽporalibus:sed etiã de eternis ẽ. Ideoqꝫ ꝛ si nulla fuissent futura:es/set tñ in deo scientia eadẽ que mõ est:nec mi/nor esset ꝙ̃ modo:nec maior est ꝙ̃ esset. Sci/uis ergo deus ab eterno eternũ:ꝛ oẽ qđ futu/rum erat ꝛ sciuit imutabiliter. Scit quoqꝫ nõ minus preterita ꝛ futura ꝙ̃ psentia:ꝛ sua eter/na sapiẽtia ꝛ imutabili scit ipse oia qua sciun/tur. Qđ is enim ratio supne ꝛ eterne sapientie: vt ait Ambrosius:in eo est:qꝛ omnem sapiam ꝛ scientiam capit sua imensa sapientia.

¶ Quare omnia dicãtur esse in deo:ꝛ quod factum est habet vitam esse in eo.

Augu. super Gen. Propterea oia dicunř esse in deo ꝛ fuisse ab eterno. Un Aug. sup Gñ. Hec visibilia inqt anteꝙ̃ fierẽt nõ erant:quomodo ergo nota deo erant que non erant? Et rursus. Quõ ea faceret que si/bi nota nõ erant? nõ enim qcꝙ̃ fecit ignorãs. Nota ergo fecit:nõ facta cognouit. Proinde anteꝙ̃ fierent ꝛ erant ꝛ nõ erant. Erãt in dei scientia:nõ erant in sua natura. Ipsi autẽ deo nõ audeo dicere alio modo inotuisse cũ ea fe/cisset:ꝙ̃ illo quo ea nouerat vt faceret. Apud quem nõ est transmutatio:nec vicissitudinis obumbratio. Ecce hic habes ꝙ hec visibilia anteꝙ̃ fierent in dei scientia erant. Ex hoc er/go sensu oia dicunř esse in deo:ꝛ oẽ qđ factuꝫ est dř vita esse in ipso: nõ ideo ꝙ creatura sit creator:vel qꝛ ista tpalia essentialr sint in deo: sed qꝛ in eius scientia semp sunt:que vita est.

¶ Qđ eadeꝫ ratione dicunř oia ei presentia.

Inde est etiaꝫ ꝙ oia dicunř ei presentia esse:nõ solũ ea que sunt:sed etiaꝫ ea que preterierunt:ꝛ ea que futura sunt:secũ/dum illud. Qui vocat ea que non sunt tanꝙ̃ Amb. ea que sunt. Quia vt ait Ambrosius in lib. de trinitate. Ita cognoscit ea que non sunt vt ea que sunt:ꝛ hac ratione omnia dicunř esse in Augu. eo vel apud eũ siue ei presentia. Unde Augu. sup illum locũ psal. Et pulcritudo agri mecũ est. Ideo inqt mecũ est:qꝛ apud deũ nihil pre/terit nihil futurũ est. Cum illo sunt oia futu/ra:ꝛ ei nõ detrahunř iam preterita. Cum illo sunt omnia cognitiõe quadã ineffabili sapiẽ/tie dei. Ecce hic apit Aug. ex qua intelligen/tia accipienda sunt huiusmodi verba:omnia sunt deo presentia. in deo sunt omnia vel cuꝫ deo vel apud deum vel in eo vita:quia ineffa/bilis omnium cognitio in eo est.

d Eunde circa distinctionẽ. 35. que/ro. vtrũ in deo sit ydearum pluralitas. ¶ Et videř ꝙ nõ. Essentia di/uina cũ sit illimitata ꝛ virtualiter contine/at omne ens est intellectui diuino ratio intelligendi quodcunqꝫ intelligibile. ergo ad cognitionẽ creatu/rarũ non oportet ponere in deo pluralitatem ydeaꝝ. cõsequentia est nota. probatur antecedẽs. sicut res se habet ad esse ita ad cognosci. 2. meta. igitur essentia diuina contineat creaturas ꝙ̃tum ad identitatem. igi/tur ꝛ quo ad cognoscibilitatem. In oppm. Augu. Di. 35. 83. q. qõne. 46. ydee sunt forme eterne ꝛ incõmuta/biles que diuina intelligentia cõtinenř secundũ quas formari dicitř omne quod oriri potest dici etiaꝫ ibi ꝙ alia ratione conditus est homo. ꝛ alia ratiõe equus. ¶ Pro solutione huius questiõis primo aliqua pre/mittam. ꝛ secũdo ad questionem respõdebo. Quan/tum ad primũ notandũ ꝙ intellectus diuinus habet duplex obiectum. s. primarium ꝛ secundariũ. Obie/ctũ primariũ intellectus diuini est essentia diuina que sibi adequatur. ꝛ est ratio intelligendi quodlibet in/telligibile. Obiectũ secundarium. sunt creature co/gnite que in itellectu. diuino sunt obiectiue in ꙙ̃tum ab ipso apprehenduntur ꝛ habent esse cognituꝫ. Un/de solum habent rationem terminatiui respectu intel/lectus diuini. Non enim mouent intellectuꝫ diuinũ. quia vt dicit Aristoteles. 12. metha. Uilesceret si ab alio a se cognitionem acciperet. ¶ Item notandum ꝙ licet cognitio nostra depẽdeat ab obiecto ad quod refertur in tertio modo relatiuorum:sicut mensura/bile ad mensuram in quo nõ est mutua dependentia. sed obiectum terminat huiusmodi dependentiã sub ratione absoluta. Intellectio tamen diuina cum sit mensura omniũ aliorum a se intellectorum per eam non refertur ad ipsa:sed econtra ipsa obiecta intelle/cta referuntur ad intellectionem diuinam. ꝛ ipsa ter/minat huiusmodi relationem sub ratione absoluti. Unde deus in pmo instanti nature intelligit essentiaꝫ sub ratione mere absoluta que est ei ratio cognoscen/di omne cognoscibile. In secundo intelligit lapideꝫ ꝛ sic ipsum producit in esse intelligibili. ꝛ producen/do eum in tali esse intentionali producit. vt habens depẽdentiã ad ipsum ita ꝙ ibi est relatio rationis in lapide intellecto ad intellectionem diuinam. sed nul/la adhuc in intellectione diuina ad lapidẽ. In tertio tñ instanti põt intellectus diuinus cõparare suam in/tellectionẽ ad quodcũqꝫ intelligibile. ꝛ sic cãre in se

Obie. in/tel. di/ui. 2.

relationes

rationē rōnis. ¶ Tertio sciendū q sicut ex auctoritatibus Augustini allegatis potest elici. ydea est rō eterna in mente diuina scdm quaz aliqd est formabile vt scdm propriam rōnem. Et dr ab ydos quod est forma. Unde scdm Scotuz. Lapis cognitus dr ydea. Sicut enim domus in mente p speciez repñtata dr ratio scdm quam formatr domus in esse mãli. sic lapis cognitus existēs in mēte diuina obiectiue dr ratio propria scdm quā lapis in esse reali formatr. Hoc aūt consonat dicto platonis ponētis ydeas esse rerū qdditates. quas si in mente diuina posuerit: inquantum. s. habent ibi esse cognitū: bn̄ posuit sicut & Augustinus ponit q ab ipso nomen ydee accepit. Si vero eas posuerit p se existentes sicut sibi imponit Aristoteles: male posuit. ¶ Quantū ad scdm articulum

Rñsio. ad qst.

p3 ex predictis q in deo nō est pluralitas ydeaz secūdum rem: cū essentia diuina ex infinitate sua sit representatiua ois rei producibilis: sed est pluralitas secūdum rōnem que qdem rōne distinguntr iuxta distinctionē obiectoz que a diuino intellectu cognoscuntr: qbus a parte rei corrñdet in deo vnitas diuine essentie que eminēter cōtinet oē producibile. Nō ponuntr aūt in deo: vt sint intellectui diuino rōnes cognoscendi creaturas: cū preexigant cognitionē creaturarum vt p3 ex predictis. ¶ Contra pdicta arr. Scdm Augustinū. 83. questi. qōne. 46. Tanta est vis in ydeis: vt nisi ipsis intellectis sapiens nemo esse possit. ibidē etiam dicit q istaz visione fiet aia beatissima. ergo videtr q sint rōnes cognoscendi creaturas. ¶ Itē cognitio fit p simile. igitr op3 rōnem cognoscendi habere aliquā propriā rōnez similitudinis respectu cogniti cuiusmodi videtr eē ydea respectu ydea. ¶ Rñdeo ad primū q Augu. loqtur de sapientia pfectissima & beatitudine totali possibili que nō pōt haberi nisi eēntia diuina pfectissime cognoscatr. essentia autē diuina nō cognoscatr pfectissime nisi cognoscantr creature q̄ in ea relucent que dicuntr ydee inqtum sunt ab intellectu diuino cognite. Unī in istis formalr nō est beatitudo: sed in obiecto cui⁹ cognitio psupponitr in istis. & quasi ꝯcomitāter in istis in qbus est aliqua beatitudo l3 non prima. Non habetr igitr ex istis auctoritatibus q ydee sint intellectui diuino rōnes cognoscendi creaturas. ¶ Ad scdm dico q nō est necessariū q in rōne cognoscēdi sit similitudo vniuoca seu formalis: alioqn nihil posset cognosci p eām: ergo nec p principiū sufficit ergo similitudo virtualis. Unde q3 essentia diuina est pelagus infinite sbe: oia possibilia in se eminenter ꝯtinens: ideo est speculū representatiuū infinitorum. ¶ Per hoc p3 ad argumentū in principio

Rñsio ad ar.

questionis positū qd bene probat q ydee nō sunt intellectui diuino rōnes cognoscēdi alia a se: ex hoc nō seqtur qn sint ponende. Ex predictis p3 q l3 oē ens possibile pduci habeat ydeā in deo: illa tñ qbus repugnat esse vt chimera: nō habent ydeā in deo inqtum hmōi. cum ydea sit ratio scdm quam aliqd est formabile. Malum etiā culpe cum formaliter nihil ponat non habet ydeam in deo. deus enim non est exēplar nisi possibiliū produci, de quo. Joānis primo. Quod factum est in ipso vita erat. Res namq3 factibiles sūt exemplariter in deo qui est vita intellectualis.

¶ Utrū concedendū sit omnia esse in dei essentia vel in deo p essentiaz: vt oia dicunt esse in dei cognitione vel pñtia. Di.xxxvj.

Solet hic queri cum oia dicantur esse in dei cognitione: seu pñtia: vel in deo p cognitionem: & ei⁹ cognitio vl' pñtia sit diuina essentia: vtrū concedendū sit oia esse in diuina essentia: vel in deo p essentiā? Ad qd dicimus: q3 dei cognitio eius vtiq3 essentia est: & ei⁹ pñtia in qua sunt oia: ipsius cognitio est: nec tñ omnia que sūt in eius presentia vel cognitione: in eius essentia esse dici debent. Si eni hoc diceretr: intelligerentr esse eiusdem cū eo essentie. In deo enim dr esse p essentiaz qd est diuina essentia quod est deus. Habet ergo deus apud se in pñtia sua: que nō habz in sui natura. Unde Aug. de verbis apostoli ita ait. Elegit nos ante mundi constitutionē. Quis sufficit hoc explicare. Eliguntr q nō sunt: nec erat q eligit: nec vane eligit. Eligit tñ & habz electos quos creaturus est eligēdos: quos habuit apud semetipm: nō in natura sua: sed in pñtia sua nōduz erant qbus promittebatr: sed & ipi promissi sunt qbus pmittebatr. Ecce hic apte dicit deū apud semetipm habere electos ante mundū: nō in nā sua: sed in pñtia sua: cū tñ eis pñtia nō aliud sit q3 eius natura: q3 ipsius pñtia eius est notitia. Potest tñ ad electos referri cum ait. In natura sua. i. illorum: illos quippe habuit ab eterno apud se. nō in natura sua. i. illorum: quia nōduz erant: sed in sua pñtia: quia eos ita nouit ac si essent.

Rñsio. Aug.

¶ Utrum mala debeant dici esse in deo vbi sunt omnia bona: cum vtraq3 sint in eius cognitione & pñtia: omnia. n. cognoscit.

Post predicta queritur. cum oia dicantur esse in deo non p essentiā nature: sed per cognitionē sciētie: & de⁹ sciat bona & mala: vtrum concedēdum sit simpliciter mala esse in deo: siue esse in deo per cognitionez? Scit eni deus: & sciuit semp oia tā bona q3 mala: etiā anteq3 fierent: & psciuit ab eterno ea futura. Ideoq3 cuz omnia bona diximus esse in deo pter pñtiam cognitionis: eadem ratione videtur dicenduz oia mala esse in eo: cū ea semp nouerit: & p cognitionez ei pñtia fuerint. Precognouit eni de⁹ ab eterno quos/

dam futuros malos:et eorum malicia:vt ait. Augu.prescivit:sed nõ pparavit. Cũ ergo peccata omniũ sciat:nũquid intelligendũ est ea includi in illa generalitate locutiõis:qua dixit apl's oia esse in deo. Ex ipso inqt et p ipm et in ipso.sũt oia. Sed qs nisi insanus dixerit mala esse in deo? Illa eni eẽ in deo intelligunt:q̃ ex ipso et p ipm sũt. Ea vero p ipm sũt et ex ipso quorum auctor est:sz nõ est auctor nisi bonorum: Nõ ergo ex ipso et p ipm sũt nisi bõa:ita ergo nõ i ipso sũt nisi bona. Nõ g̃ mala in deo sũt: q: licet ea noscat:nõ tñ ita oĩno noscit vt bona mala quasi de lõge cognoscit vt ait ppheta. Et alta a lõge cognoscit.i.supbiã. Et alibi ad deum loquẽs de malis ait. De absconditis tuis adimpletus est vẽter eorum. Qđ exponẽs Aug. Abscõdita inqt pctã sũt que a lumie tue veritatis abscõdunt. Sz quõ pctã a lumine veritatis diuie abscõdunt cũ a deo sciãtur. Si.n. nõ sciret:quõ de illis iudicaret:et pro illis malos dãnaret? Alibi ppheta. Q neqz ab oriente neqz ab occidẽte deest. Qđ exponẽs Cassiod.iqt. Neqz a bõis neqz a malis deest ds:sed oibus pñs et cognitor est. Cognoscit ergo deus et bona et mala p sciam:sed bona cognoscit et p approbationẽ et p bñplacitũ: mala vero nõ. Un̄ Cassiod.sup psal.dicit. Pctã abscondita deo sũt:q: nõ novit.i.non approbat. Et ex eo sensu Augu.dixit ea abscondita a lumine dei. Qui etiã i li.ad Heluidiũ isinuat cognitionẽ dei varijs modis accipiẽdam ingens. Si ad sciẽtiã referas nõ ignorat deus aliquos vl' aliqua:qui tñ in iudicio quibusdã dicet. Nõ novi vos:sz eorum iprobatio hoc verbo insinuata est. Ecce nõ cognoscere dicit deus que nõ approbat:que ei nõ placẽt. Apparet itaqz verum eẽ qđ diximus.s.q: quodã mõ cognoscit deus bona quo nõ cognoscit mala. Pariter qdem vtraqz eodẽqz mõ noscit quãtũ ad noticiã sed bona etiã approbatiõe et bñplacito cognoscit.

Que intelligãt eẽ i deo

Qđ nõ oia ita cognoscit deus mala vt bona:q: mala tã p sciẽtiam bona võ p pbationẽ et bñ placitũ.

¶ Hic aperit quare bona tãtum dicantur esse in deo et non mala.

Et inde est q bona tantũ dicunt eẽ in deo nõ mala:et illa ppe:hec longe:q: licz in deo aliqua dicant eẽ ppter cognitiõis pñtiam: et deus bona et mala cognoscat:mala tñ nõ cognoscit nisi p notitiam:bona vero nõ solum p sciẽtiã:sed etiã p approbationẽ et beneplacitum. Et ob talẽ cognitionẽ aliqua dicunt esse in deo.s.q: ita ea scit vt etiam approbet et placeant.i.ita scit vt eorum sit auctor.

¶ Qđ idẽ est oia eẽ ex deo:et p ipm et in ipso.

Proinde si diligẽter inspiciamus:idẽ videt esse:oia eẽ ex deo: p ipm et in ipo. Un̄ Ambro.l.ij.li.de spũsancto. Hec tria ex ipso et p ipm et in ipo sũt:oia vnũ esse supra diximus. Cũ dicit p ipsum esse oia nõ negavit in ipso eẽ oia. Eandẽ vim hñt oia hec.s.cũ ipo et in ipso et p ipsum:et vnũ in his atqz cõsimile:nõ ɔtrarium intelligitur. Ecce habes q: ex eadẽ intelligentia scriptura dicit omnia esse in ipso:et p ipsum et ex ipso vel cũ ipso. Cum ergo ex eadem ratione oia dicant esse ex deo vel p ipsum:nõ solũ q: scit: sed etiam q: eorum auctor est:cõseqtur vt eadẽ ratiõe ita esse in deo dicant.s.q: scit et eorum auctor esse dicitur:q: in illo vivimus et movemur et sumus:q: eo auctore sumus:movemur:et vivimus. Cũ ergo nõ sit auctor nisi bonorum:merito sola bona in eo esse dicunt sicut ex ipso et p ipsum. Cũ ergo in eius cognitione vel pñtia sint oia.s.bona et mala:in eo tñ nõ dicunt esse nisi bona quorũ auctor est. Unde Aug.in lib. de natura boni. Cum audivimus inqt ex deo et p ipsum et in ipso esse oia:oẽs vtiqz naturas intelligere debemus:et oia q̃ naturaliter sunt. Neqz eni ex ipso sunt peccata que naturã nõ servant sed viciant:que ex voluntate peccantium nascunt oia. Hic apte dr̃ q in illa generalitate locutionis bona tm̃ continentur.

Amb.

Augu.

¶ Qđ oia ex patre et p patrem et in patre sunt ita de filio et de spiritusancto est dicendũ:licet propter personas fiat distinctio.

Preterea sciendũ est:q lz ibi indicetur distinctio psonarum cũ dr̃ ex ipso et p ipsum et in ipso:oia tamẽ ex patre:et p patrem et in patre sunt. Similiter de filio et spiritusancto accipiendũ est. Un̄ Aug: li.j.de trini. Non confuse inqt accipiendum est quod ait apostolus.ex ipso et p ipsum et in ipso. Ex ipso dicens propter patrem: p ipsum propter filium:in ipso propter spiritũsanctũ. Vigilanter autem attende:ne quia patrem volens intelligi dixit ex ipso:sic intelligas oia esse ex patre:vt neges omnia esse ex filio vel ex spiritusancto:cum ex patre et per patrem et in patre omnia esse sane dici possunt. Similiter et de filio et de spiritusancto dicendũ est.

¶ Qđ non omnia que ex deo sunt etiam de
ipso sunt: sed econuerso.

Aug. Illud etiam hic ānectendū est: ꝙ non
oia que dicunt esse ex deo: etiaʒ
de ipso esse dici debeant. Quia vt ait Aug. li.
de natura boni. Nō hoc significat penitus ex
ipso qđ de ipso. Quod eni de ipso est pōt di/
ci esse ex ipso: sed non oē qđ ex ipso est: potest
dici esse de ipso. q: non est de sua sba. Ex ipso
eni sunt celū ꝛ terra: q: ipse fecit ea: nō aūt de
ipso: q: nō de substātia sua: sicut aliqs homo
generat filiū vel facit domū. Ex ipo est filius:
ex ipso est ꝛ domus: sed filius de ipso: domus
vero de terra ꝛ ligno non de ipso.

¶ Que dicta sunt sūmatim colligit.

Ex premissis aptum est ꝙ in dei cognitio/
ne siue p̄sentia sunt oia. s. bona ꝛ mala:
sed nō oimodo sūt ibi mala quo bona. Et ꝙ
in deo bona tantū sunt sicut ex ipso ꝛ p ipsuʒ:
nō mala. Et ex quo sensu hec accipiēda sint:
assignatum est. Et ꝙ de ipso non dicitur esse
proprie quod aliud est ab ipso. Ex ipso auteʒ
esse dicuntur omnia que eo auctore sunt.

Di. 36. u Aterius q: vt dictū est qōne p̄ce/
denti. deus ab eterno co
gnoscit lapidē. ꝛ sic lapis cognitus hʒ re/
lationē eternā ad deū cognoscētē. ¶ Que
ritur. vtrū fundamētū huius rōnis hēat vere esse es
sentie ab eterno? Et dr a qbusdā ꝙ sic. Ad qđ est rō
talis. Productio non est tm̄ alicuius rōnis: q: rela
tio non est nisi in absoluto. igit cū ɔcessum sit in p̄ce
denti qōne deū pducere res in esse intelligibili scdm
ꝙ res cognita dr ydea. sequitur ꝙ opʒ ponere aliquaʒ
entitatē absolutā in qua fundet talis relatio ad pdu/
cens. ¶ Preterea. si lapis ab eterno nō habuit esse
eēntie: fuit purū nō ens. ergo fuit impossibile ipm p
duci. pbatur ista ɔña. Sicut ens ad nō ens: ita possi/
bile ad ipossibile: quare pmutatim si oē ens est possi
bile. ergo oē qđ ē purū nō ens est ipossibile. ¶ Pre
terea Aug. Si bonū est aliqua forma nō nullū bonū
est capacitas forme. ergo nō nullū bonū est possibili
tas ad bonitatē actualē. ¶ Itē anselmus de veritate
dicit ꝙ hec ppō homo est aial. semp est vera. qđ non
esset verū nisi hō esse eēntie semp habuisset. ¶ Sʒ ɔ
hāc opinionē ar: q: ex ista seqr ꝙ nihil de nouo pos/
sit creari. pbat ɔña. ¶ Creatio est pductio de nihi/
lo. si aūt creatura ab eterno habuit esse eēntie qđ est
verū esse reale. seqr ꝙ qñ pducitur ab efficiēte ꝙ nō
pducit de nihilo. ¶ Itē scdm illam opinionē ꝛ vi/
det in multis pbabile existentia vltra eēntiā nō addit
nisi respectū ad efficiētē. si gͦ creatura habuit ab eter
no eē essentie. qñ creat nō pducit q̄tum ad aliqđ eē
absolutū sed tantū q̄tū ad illū respectū siue ad eē se/
cundū qd. ꝛ sic creatio minus est pductio simplr q̄

sit alteratio. ¶ Preterea ex ista opinione seqtur ꝙ
non possit aliqd anichilari. sicut eniʒ pducit de ente
secundū essentiā ita videt redire in ens scdm essentiā
nō in nihil. Illa igit opinio nō est vera nec tenet cōi/
ter. Vñ scdm Rich. ꝛ Scotū nō est dare eē eēntie si/
ne esse existētie. Nec opʒ ponere hmōi eē essentie ab
eterno ad fundandū rōem creature cognite ad deū
cognoscētē. q: sicut deꝰ ab eterno nouit essentiā crea
ture: ita nouit eius exñtiā. ꝛ tm̄ ppter istā rōeʒ funda
tam nō ponit ab aliq̄ esse exñtie ab eterno. quare nec
ɔcedendū est de esse eēntie. ¶ Ad primū argu. dico
ꝙ pductio in esse itelligibili est alteriꝰ rōnis ab oi esse
simplr: ꝛ nō est rōnis tantū sʒ etiā fundamēti absolu
ti. nō qdē scdm eē eēntie vel existētie. sed scdm eē di
minuti qđ est esse scdm qd etiaʒ entis absoluti qđ tm̄
ens absolutū scdm illud esse diminutū cōcomitat re
latio rōnis. Exemplū huius si cesar eēt adnihilatꝰ: ꝛ
tm̄ eēt statua cesaris: cesar esset rep̄sentatus p statuā.
Istud esse rep̄sentatū est alterius rōnis ab oi esse sim
pliciter siue essentie siue existētie ipsius cesaris. sʒ au
tem esse cognitū sit esse scdm qd reducit tm̄ ad aliqđ
esse simplr scʒ ad esse ipsius intellectiōis. sed illud es
se simplr nō est formaliter esse eius quod dr eē scdm
qd: sʒ est eius teriatiue vl principiatiue ita ꝙ sine isto
vero esse nō esset illud esse scdm qd. ¶ Ad scdm di/
co ꝙ pria distinctio entis videt esse in ens extra aiam
ꝛ in ens in aia. ꝛ illud extra aiaʒ pōt distingui in actū
vel potentiā eēntie vel existentie. ꝛ quodcūqʒ istoruʒ
extra aiam potest habere eē in aia. ꝛ tūc qñ dicit si la/
pis ab eterno nō habuit esse eēntie fuit purū nō ens:
cōcedo put nō ens opponit enti reali seu extra aiam.
Non tm̄ fuit purum nō ens accipiēdo ens prout est cō
mune enti in aia vel intellectu: ꝛ extra aiam cū habue
rit esse cognitū seu rep̄sentatū qđ est esse in actu scdm
quid: ꝛ quod cōcomitatur possibilitas ad esse simpli
citer. Et cum infert ꝙ oē purū non ens est impossibi
le: verū est accipiendo purū nō ens quod nec hʒ esse
reale nec representatū vel cognitū. ¶ Ad Aug. pos
set p idem respōderi. vel posset dici ꝙ capacitas for/
me scdm eum sumitur pro materia que est ens reale.
vt dicet in scdo. ¶ Ad aliud dico ꝙ cuʒ predicari ꝛ
subiici sint res rōnis scdm Auicēnam. 3ͦ metaphy.
sufficit ad hoc ꝙ enunciatio affirmatiua sit vera ꝙ p̄
dicatū cōueniat subiecto in eē intellecto. Unde ꝙuis
hō ꝛ aial ab eterno in esse reali non ɔuenirent cū nul
lum reale esse haberent: tm̄ in esse intellecto conueni
bant. q: deus ab eterno intellexit ꝙ quando ho mo
haberet esse reale. includeret realiter animal.

Contra Thom.

Ad ar. rspōsio.

¶ Quibus modis dicatur deus est in re//
bus. Di. xxxvij.

e Equoniā demōstratū ē
ex parte: quō
oia dicant esse in deo: addendū vi/
det hic: qbus modis dicat deꝰ esse
in rebꝰ: si tamē id humana mens vel ex parte
digne valeat cogitare: vl lingua sufficit eloq.

Sciendum ergo est q deus incõmutabiliter semp in se existẽs: psentialiter: potẽtialiter: essentialiter est in oi natura siue essentia sine sui diffinitione: et in omni loco sine circũscriptione: et i oi tẽpore sine mutabilitate. Et preterea in sanctis spiritibus et animabus est excellentius. s. per gratiã inhabitãs: et in homine xpo excellentissime: in quo plenitudo diuinitatis corporaliter habitat: vt ait apostolus. In eo. n. deus habitauit nõ p gratiã adoptiõis: sed p gratiã vnionis. Ne aũt ista qr capacitatẽ humane intelligẽtie excedunt: falsitatis arguere aliq psumãt: sanctorum auctoritatibus muniẽda mihi videtur. Beatus Grego: super cantica cãticorum iquit. Licet deus cõmuni modo oibus rebus insit presentia: potẽtia: substãtia: tñ familiariori modo p gratiam dicit esse in illis q mirificẽtiaz operum dei acutius et fidelius õsiderant. De hoc enim eodez Augu. ad Dardanũ in li. de psentia dei ait. Cũ deus sit natura icorporea et incõmutabiliter viua. eterna stabilitate in seipso manẽs: totus adest rebus omnibus: et singulis totus. Sed in qbus habitat: habẽt eum pro sue capacitatis diuersitate: alij amplius: alij minus: quos ipse sibi dilectissimũ tẽplũ gratia sue bonitatis edificat. Hylarius quoqz in. viij. li. de trini. aptissime docet deum vbiqz esse. Deus ingt imense virtutis viuens potestas que nusq̃ non assit: nõ desit vsq̃: se oẽm p sua edocet vt vbi sua sint ipse esse intelligatur. Non autẽ corporali modo cum alicubi sit: nõ etiam vbiqz esse credatur: cum et in oibus esse non desinat. Ambro. in. li. j. de spiritusancto. Spiritumsctũm pbat nõ esse creaturaz: quia vbiqz est: quod est proprium diuinitatis ita dicẽs: Cum omnis creatura certis nature sue sit circũscripta limitibus: quomodo quis audeat creaturam appellare spiritũsctũm: q nõ habeat circũscriptã determinatãqz virtutẽ: qui et in oibus et vbiqz semper est: quod vtiqz diuinitatis et dominatiõis est propriũ. Idẽ in eodẽ. Dñi est omnia cõplere: qui dicit. Celum et terram ego cõpleo. Si ergo dñs est qui celuz cõplet et terrã: qs ergo potest spiritumsctũm iudicare dñatiõis et diuine potestatis exortẽ qui repleuit orbem. Et qđ plus est repleuit et Iesum totius mũdi redemptorem. Ex his alijsqz pluribus auctoritatibus apte monstrat: q deus vbiqz et in omni creatura essentialr: psentialr: potẽtialiter est.

Nõs deus in oi est essentia potẽtia: sz i scis p grãz: et i hoie xpo p vnionez psonc.

Auctu. bus ita cẽ õfirmat Greg.

Augu.

Hyla.

Amb.

¶ Qđ in sanctis nõ modo est: sed etiã habitat: qui non vbicumqz est habitat.

In sanctis vero etiaz habitat in qbus est p gratiã: nõ enim vbicũqz est ibi habitat: vbi vero habitat ibi est. In solis bõis habitat: q sunt templũ eius et sedes eius. Unde p Esaiam dñs ait. Celuz mihi sedes est: terra aũt scabellũ pedũ meorũ: qr in electis q sũt celum habitat deus et regnat: q eius volũtati deuoti obtempant Malos vero q sunt terra: iudicij districtiõe calcat. Unde et in lib. Sap. dicitur. Thronus sapientie aia iusti: qr in iustis specialius est q̃z in alijs rebus: in qbus tñ oibus totus est: quemadmodũ aia: vt ait Augu. in epistola ad Hiero. de origine aie: p oẽs particulas corporis tota adest simlr: nec minor in minoribus: nec maior in maioribus: sed tñ in alijs intẽsius: in alijs remissius opatur cuz in singulis particulis corporis essentialr tota sit. Ita et deus cũ sit in oibus essentialr ac totus: in illis tñ plenius esse dr quos inhabitat. i. in qbus ita est vt faciat eos templũ suuz: et hi taleo cum eo sunt iam ex parte: sed in beatitudine pfecte. Mali vero et si ibi sint: vbi ipe est: q nusq̃ deest: nõ tñ sunt cum eo. Unde Augu. sup Ioh. Nõ satis fuit dicere vbi ego sum et illi sunt: sed addidit mecum: qr et miseri põt eẽ vbi et ille: est q nusq̃ deest. Sed beati sũt cũ illo: qr nõ sunt beati nisi ex eo q cum illo sunt: q fruunt eo: et vident illũ sicut est. Mali vero nõ sunt cũ illo vt ceci in luce nõ sunt cũ luce: nec boni ita nũc sunt cũ eo vt videãt p speciẽ: et si sunt aliquo modo cum eo p fidẽ. Quo autem deus habitet in bonis: ex illis aliquatenus intelligere valebis que supra dicta sunt: cũ de spiritussancti pcessione tpali agereť: vbi lz ex parte exponiť: ex parte eni cognoscimus et ex parte prophetamus: quõ spiritussctũs habitet in nobis: qui non sine patre et filio inhabitat.

Augu.

Si vis intelligere qõo habitet: regre pdicta de spũsctõ

¶ Ubi erat vel habitabat deus ante q̃z esset creatura.

Si aũt queris vbi habitabat deus anteq̃z sancti essent? Dicimus qr in se habitabat. Unde Aug. in. lib. õtra Maximinuz. In tẽplo inquit suo habitat deus. s. in sanctis qui sunt templum dei modo fm fidem ambulantes: et templum dei erunt aliquando fm speciem: qualiter etiã nunc templũ dei sunt angeli. Sed

Augu.

li. Sed dicet aliquis: anteq̃ faceret deus celū & terrā: anteq̃ faceret scōs vbi habitabat? In se habitabat deus: apud se habitat: & apud se est. Non ergo sci sic sūt dom⁹ dei: vt ea subtracta cadat deus. Immo sic habitat deus in sanctis: vt si ipse discesserit: cadant.

¶ Multa hic breuiter docet q̃ ↄfirmāt p̄dcā

Augu. **Sciendum** est et q̃ vt ait Augu. in lib. ad Dardanū. Dici nisi stultissime neq̃t: spūm scm̄ nō habere locū in nr̄o corpore: qd̄ totū aīa nostra impleuerit. Stultius etiaz dr̄ angustijs alicubi ipediri trinitatem: vt pr̄ & fili⁹ & spūssanctus alicubi simul esse nō pn̄t. Verū illud est multuz mirabilius: q̃ cū deus vbiq̃ sit tot⁹: nō tn̄ i oibus habitat. Quis porro audeat opinari: nisi inseparabilitatem trinitatis penitus ignoret q̃ in aliquo possit habitare pater & filius in quo nō habitet spiritusscūs. Aut in aliquo spiritus scūs in quo nō habitet pr̄ & fili⁹. Fatēdū est ergo vbiq̃ esse deum per diuinitatis pn̄tiam: sz nō vbiq̃ p ihabitatiōis gratiā. Propter hāc enim habitationem gratie nō dicimus pater noster qui es vbiq̃: cum & hoc verum sit: sed qui es in celis: idest in sanctis: in quibus est quodam excellētiori modo.

¶ Q̃ deus habitator ē quorūdā nōdum cognoscētiū deū: & nō quorūdam cognoscētiuz.

Augu. **Illud** quoq̃ mirabile est: q̃ vt ait Augu. i eodē: deus ē ihabitator quorūdā nōduz cognoscētiū deū: & nō quorūdaz cognoscētiū deū. Illi eniz ad tēplū dei nō ptinēt: q cognoscētes deū nō sicut deum glorificāt. Ad tēplū dei ptinēt paruuli sanctificati sacramēto xp̄i & remunerati spūsancto: q nōdū valēt cognoscere deū. Ergo quē potuerūt illi nosse nec habere: isti potuerūt habere anteq̃ nosse. Beatissimi aūt sūt illi quib⁹ est deū habere qd̄ nosse. Hic aliquaten⁹ apit Aug. qūo de⁹ habitet i aliquo. i. habeat: cū. v3. ita est in aliquo vt ab eo cognoscatur & diligatur.

¶ Quod deus totus vbiq̃ sit per essentiam: non potest intelligi ab humano sensu.

Ex predictis patet q̃ deus vbiq̃ totus est p essentiam: & i sanctis habitat per gratiam. Cūq̃ superius licet tenuiter ostensum sit qua ratione dicatur habitare in quibusdā: efflagitaret ordinis ratio id etiam assignari quomodo vbiq̃ per essentiam & totus sit: nisi huius cōsiderationis sublimitas atq̃ immēsitas humane mentis sensum omnino excederet. Ut enim ait Chryso. super epistolam ad Heb. Sicut multa de deo intelligimus que loqui penitus non valemus: ita multa loquimur q intelligere nō sum⁹ idonei. Verbi gratia Q̃ vbiq̃ de⁹ ē: scimus & dicim⁹. qūo autē vbiq̃ sit: itellectu nō capim⁹. Itē q̃ ē icorporea qdā virt⁹: que diuz est cā bonoꝝ scimus. qūo autē vel que ista sit. penitus ignoramus. Chry.

¶ Quorūdam opinio qui presumunt ostendere quomodo deus vbiq̃ sit per essentiam: potentiam: presentiam.

Quidaz tn̄ imensa ingenio suo metiri p̄sumētes: hoc ita fore intelligēdū tradiderūt: q̃ deus vbiq̃ p essentiā esse dicit: nō q̃ dei essentia ꝓprie sit in omni loco & omni creatura: sz q: omnis natura atq̃ omne qd̄ naturaliter est: in quocūq̃ loco sit: p eum habet esse: & omnis locus in quo illud est. Idem etiam dicūt ideo deum vbiq̃ dici esse p presentiam vel p potentiā: q: cūcta loca sūt ei p̄sentia: & que i eis sunt: nec i eis aliquid operari cessat. Nam & ipsa loca: & quicquid i eis est: nisi ipse ↄseruet manere nō possunt. In eis ergo per substantiā deus esse dr̄ vt aiūt: q: p virtutez ꝓprie substātie sue facit: vt etiam loca sint & omnia que i eis sunt. Sz licet hec vera sint que asserunt in explanandis intelligentijs predictorum: In illis tamē verbis quibus dicitur deus vbiq̃ esse per essentiam: plus contineri credendum est: quod homo viuens capere non valet.

¶ Quod deus cuz sit in omnibus rebus: nō tamen sordibus rerum inquinatur.

Solet etiam ab eisdem queri qūo deus substantialiter insit omnibus rebus: & corporaliuz sordium inquinationibus nō ↄtingat? qd̄ tam friuolū est: vt nec rn̄sione sit dignū: cum etiā spūs creatus sordibus corporeis etiā leprosi vel quātūcunq̃ polluti inquinari nō possit. Sol quoq̃ radios suos sine sui pollutiōe effundit super loca & corpora: non solum mūda: sed etiam immunda: ac sordibus fetētia. quorum contactu homines & alie quedam res inficiūtur: Solis vero radij impolluti & incōtaminati ea cōtingentes existunt. Non est ergo mirandum: si essentia diuina omnino simplex & incommutabilis Per sinilē & minus ondit. Augu. de agōe xp̄iano Timent qdā q̄d

fieri nō pt. s. ne hūana carne ve ritas ⁊ substan tia dei i/ quinet. ⁊ tn̄ hdi cant istū visibilē solē ⁊ ra dios su/ os per ocs fe/ ctet soz dei spar gere: ⁊ eos mū dos ⁊ in cerot fi/ nat. Si ergo vi sibilia. mūda a visibili/ bus imū dis ꝯtin gi pūt ⁊ nō igna ri: quan to ma/ gis inui sibilis ⁊ i/ cōmuta bilis ve ritas.
Per i/ cōueni/ ens ostē dit deuz vbiqꝫ es se.
Quib⁹ modis aliquid dicat lo cale vel circū/ scriptibi le.
De spi/ ritu cre ato ꝙ ꝯ3 alterum modū 3 nec loca lis nec

omnia replet loca: ⁊ oibus creaturis essentia liter inest: nec tamen cuiusqꝫ rei sordibus cō/ taminatur vel cōtingitur. Unde Augu. in li/ bro de natura boni. Cū in deo inquit sint om nia que condidit: non tamē inquināt eum illi qui peccāt. De cuius etiam sapientia que at/ tingit a fine vsqꝫ ad finem fortiter dicitur. At tingit omnia propter suam mundiciam: ⁊ ni hil inquinatum in eam incurrit. Postremo respondeant: quid potius de deo responden/ dum existiment: vel ꝙ nusqꝫ per essentiaz sit: vel vbiqꝫ: vel ꝙ alicubi ita ꝙ non vbiqꝫ? Sz quis audeat dicere ꝙ nusqꝫ diuina essētia sit: vel ꝙ alicubi ꝙ non vbiqꝫ sit? Si eniz ita est alicubi ꝙ non vbiqꝫ: ergo localis est. Est er/ go vbiqꝫ tota que continet totum: ⁊ penetrat totuz: que nec pro sui simplicitate diuidi: nec pro sui puritate maculari: nec pro sui immen sitate vllo modo comprehendi potest. Unde Augusti. Deus vbiqꝫ est: cui nō locis sz actio nibus propinquamus.

Quod deus vbiqꝫ sit ⁊ in omni tempore: non tamē localis est: nō circūscriptibilis: nec loco nec tempore mouetur.

Cūqꝫ diuina natura veraciter ⁊ essentia liter sit in omni loco: ⁊ in omni tē pore: non tamen mouetur per loca vel per tē pora: nec temporalis nec localis est. Localis non est quia penitus non circūscribitur loco: quia nec ita est in vno loco ꝙ non sit in alio. Neqꝫ dimensionem habet: sicut corpus cui ꝯm locum assignatur principium: medium: ⁊ finis: ⁊ ante ⁊ retro: dextera ⁊ sinistra: sur/ sum ⁊ deorsum: quod sui interpositione facit distantiaz circūstantiū. Duobus namqꝫ his modis dicitur in scriptura aliquid locale si/ ue circūscriptibile ⁊ econuerso. s. vel quia di/ mensionē capiens longitudinis: altitudinis: ⁊ latitudinis distantiam facit in loco: vt cor/ pus: vel quia loco diffinitur ac determinat̄: qd̄ qm̄ cum sit alicubi non vbiqꝫ inuenitur: qd̄ non solum corpori: sed etiaz omni creato spi ritui congruit. Omne ergo corpus omnimo do locale est. Spiritus vero creatus quodā/ modo est localis: ⁊ quodāmodo non est loca/ lis. Localis quidem dicit̄: qꝛ diffinitione loci terminatur: qm̄ cuz alicubi presens sit totus: alibi non inuenitur. Nō autem ita localis est vt dimensionē capiēs distantiā in loco faciat.

Diuina ergo sola essentia omnino illocalis ⁊ incircūscriptibilis est: que nec locis moue/ tur aliquo modo. s. vel determinatione finita: vel dimensione suscepta: nec temporibus. s. affectu ⁊ cognitione. His enim duobus mo/ dis. s. loco vel tempore fit mutatio creature: que longe est a creatore. Unde Augu. super Geñ. Deus inquit omnipotens incōmutabi li eternitate: voluntate: veritate semper idem mouet per tempus creaturam spiritualē: mo uet etiam p tēpus ⁊ locum creaturā corpalē: vt eo motu naturas q̄s cōdidit administret. Cum ergo tale aliquid agit: nō debemus opi nari eius substantiam qua deus est tempori/ bus locisqꝫ mutabilē siue per tempora ⁊ loca mobilem. cuz sit ipse ⁊ interior omni re: qꝛ in ipso sunt omnia. ⁊ exterior omni re. quia ipse est super omnia. ⁊ antiquior omnibus: qꝛ ip/ se idem est ante omnia ⁊ nouior omnibus: qꝛ ipse idem est post omnia. s. post omnium ini/ tia. Ecce hic aperte ostendit̄: ꝙ nec locis nec temporibus mutatur vel mouetur deus. Spi ritualis autez creatura per tempus mouetur. corporalis vero etiam per tempus ⁊ locum.

circū/ scriptibi lis ē: ꝯ3 alterum vō est. corpus vō om/ nino lo cale ⁊ cir cūscri/ ptibile vō illo/ cal' ⁊ in circū/ scriptibi lis.
Augu. Qd̄ de/ us ē ite rior: an tiqor ⁊ nouior oībus.

Quid sit mutari ꝯm tempus.

Mutari autem per tempus est varia ri ꝯm qualitates interiores vel exteriores que sunt in ipsa re que mutat̄: vt quando suscipit vicissitudinē gaudij: dolo ris scie: obliuionis: vl' variationē forme: siue ali cuius q̄litatis exterioris. Hec. n. mutatio q̄ fit ꝯm tps: variatio est qualitatū que fit in corpo rali vel spirituali creatura: ⁊ ideo vocat̄ tps.

Opinio quorūdaz qui dicūt spiritus crea tos nō moueri loco: nec esse locales.

De mutatione vero loci magna inter con quirentes disceptatio versatur. Sunt enim qui dicunt nulluz spiritū aliquo modo posse mutari loco: ab omni spiritu locuz vni uersaliter remouere volentes. quoniam ꝯm dimensionem tantum ⁊ circūscriptionem lo/ cum constare asserunt. atqꝫ id solum esse loca le: vel in loco eē dicūt qd̄ dimensionem reci/ pit ⁊ distantiaz i loco facit. Et hoc dicūt. Au/ gu. sensisse mutationē tpis tātum spūali crea ture tribuentem. loci vero ⁊ tēporis corporee.

Augu. vba ptē dicta p se facit dn̄t.

Hic respondetur eis.

Sed vt supra diximus: dupliciter dicitur res esse localis vel circūscriptibilis.

l. vel q: dimēsionez recipit ⁊ distantiam facit: vel quia loci termino diffinitur: quoꝝ vtrūq; conuenit corporee creature: alterū vero tātu; spūali. Nā vt supra diximꝰ corpalis creatura ita est localis vel circūscriptibilis φ determinatur diffinitione loci: ⁊ φ dimēsionē recipiens distantiaz facit. Spūalis vero tm̄ diffinitiōe loci ꝯcludit: cū ita sit alicubi φ nō alibi. Sꝫ nec dimēsionē recipit: nec distantiaz in loco facit q: si multi essent spūs hic: non eo coangustarent locum: quo minus de corpibus cōtineret ideoq; Augu. attribuit mutationez loci corpi: non spiritui. q: licet spiritus transeat de loco ad locum nō tamen ita vt dimensionibus circunscriptus: interpositione sui faciat distantiam circūstantiuz sicut corpus.

¶ Cōclusio ex predictis φ spūs creati sunt locales ⁊ circūscriptibiles quodāmodo. Spiritus vero dei omnino incircūscriptibilis.

Sunt ergo spiritus creati in loco ⁊ transeunt de loco ad locum: ⁊ quodā modo locales ⁊ circūscriptibiles: sꝫ nō omni eo mō quo creature corporee. Spiritus autē increatus q deus est: in loco quidem est: ⁊ in omni loco: sed omnino illocalis ⁊ icircūscriptibilis. Unde Beda sup luc. ait. Cum ad nos angeli veniunt: sic exterius implent ministerium: vt tamen ante deum interius per contemplationem assistant. quia ⁊ si angelus est spūs circūscriptus: sūmus tamē spiritus qui deus est. incircūscriptus est: intra quem currit angelus quocūq; mittatur. Ecce hic dicit q: spūs angelicus circūscriptus est Spūs autem qui deus est incircūscriptus. Alibi etiam Amb. distantiaz ostendens inter spiritum increatum ⁊ spiritum creatuz dicit seraphin de loco ad locū transire inquiens ita in li. de tri. Dixit Esaias: quia missus est ad me vnus de seraphin. Et spiritus quidez sanctus dicitur missus: sed seraphin ad vnum: spūs vero ad omnes. Seraphin mittitur in ministerio: spiritus operatur ministeriū. Seraphin de loco ad locum transit. Nō enim cōplet oia: sed ipse repletur a spū. Hic aperte ostendit φ angeli quodāmodo locales sunt.

Beda. / Amb.

¶ Cuz repetitione superiorū cōfirmat auctoritatibus deum esse vbiq; sine locali motu.

Fateamur itaq; diuinā nām ꝑmēsitate sui nusq; deesse: cūq; sola oino illocalē: ⁊ olno icircūscriptibilem: nullo ꝯcludi loco: sed a fine vsq; ad finē attigere: nō tamē spaciosa magnitudine: nec locali motu: sed imēsitate atq; imobilitate sue essentie. Unde Augu. ad Dardanū ait. Non quasi spaciosa magnitudine opinemur deum per cūcta diffūdi sicut fumus aut lux ista diffunditur: sed potius sicut in duobꝰ sapientibꝰ quorū alter altero corpore grādior est: sꝫ sapiētior non est: vna sapiētia est: nec est in maiore maior: nec i minore minor: nec minor in vno q̄ȝ in duobus: Ita deus sine labore regens ⁊ cōtinēs mundū: in celo totus: est: in terra totus: ⁊ in vtroq; totus: ⁊ nullo ꝯtentꝰ loco: sed i seipso vbiq; totꝰ. Idē quoq; sup psal. ait. Ad verbū dei ptinet nō esse in parte: sed vbiq; eē p seipsum. Hec enim est sapientia dei q̄ attingit a fine vsq; ad finē fortiter: nō tm̄ motu locali: sꝫ imobilitate sui: velut si moles aliqua saxea impleat aliquē locū: dicit φ attingit a fine illius loci vsq; ad finē: cū tm̄ alterū non deserat alterū occupādo. Non ergo habet motū localem verbū illud: ⁊ sapientia illa solida est ⁊ vbiq;. Ex predictis inotescit: φ deus est ita vbiq; p essentiā φ nec spaciosa magnitudine diffūdit: nec vno deserto loco aliū occupat: q: localē motuz nō habet. Ideoq; Augu. volēs p̄scidere a dei puritate oēm localē motuz ⁊ localē circūscriptionē: potius dicit oia esse i illo q̄ȝ ipsuz eē alicubi. nec tamē ipsuz eē locū q nō est i loco. in lib. lxxxiij. q. ita iquiēs. Deus nō alicubi est. qd̄ alicubi est cōtinet loco. qd̄ cōtinet loco: corpus est. Deus aūt nō ē corpus: nō ergo alicubi est: ⁊ tamē q: est ⁊ in loco nō est: i illo sūt potius oia q̄ȝ ille alicubi. Nec tm̄ ita i illo vt ipse sit locus. Locus enim i spacio est: qd̄ lōgitudine ⁊ latitudine ⁊ altitudine corporis occupat: nec deus tale aliqd̄ est: ⁊ oia ergo i ipso sūt: ⁊ locus nō est: nec in loco est. Locus tamē dei sꝫ iproprie dicit templū dei: nō φ eo cōtineat. Id aūt nihil meliꝰ q̄ȝ aia mūda itelligit. Ecce hic dicit deū nō eē i loco: sꝫ itelligēdū ē eū nō eē i loco localiter. s. q: nec circūscriptionē: nec localē motū hꝫ.

Augu. / Idem. / Augu.

¶ Oppositio qua videtur probari φ deus mutetur loco.

Ad hoc autem solet opponi sic. Quotidie fiunt creature q ante nō erant: ⁊ in eis deus est: cū ante nō eēt i eis: est ergo vbi ante

nō erat ideoq3 mutabilis eē videt. Sed licet quottidie icipiat eē in creaturis inquibus ante nō erat: q2 ille nō erāt: hoc tamē fit sine sui mutatione: qualiter in mundo cepit esse quē fecit: tamen sine mutabilitate: ꝛ similiter desinit esse in quibus ante erat sine sui mutatiōe: nec tñ ipse deserit locū: sed locus definit esse.

¶ Epilogus vbi exponitur quare in predictam venerit disceptationem.

Iam sufficienter demonstratū esse vī: quō oia dicant esse in deo: ꝛ deus in oib⁹: quā disceptationē quasi incidēter suscepim⁹: q2 id videbat postulare res: circa quā noster versabat sermo. Disserebamus enim de sciētia siue sapientia dei: ꝛ cum doceremus deū scire oia: quesitum est vtrū propter cognitionem quam de omnibus habet dicentur omnia esse in deo: an alia ratione hoc diceret scriptura. Huius ergo questionis occasio in premissam nos deduxit disputationem.

Di.37. c Circa distinctionē. 37. Queritur vtrū deus sit vbiq3. Et videtur q͂ nō. Si deus est vbiq3 mutatur. ꝯñs est falsū. probatur ꝯsequētia. q2 si deus esset vbiq3 esset vbi prius non fuit: puta si producatur de nouo aliquis lapis: esset presens illi lapidi cui prius nō erat presens. ꝛ sic mutaretur: q2 haberet in se nouam relationem realem. presentia enī vel coexistentia dicit relationē realem in vtroq3 extremo. ¶ Itē Aug⁹. 38. q. q. 20. Deus nō est alicubi: q2 in eo sūt omnia. ¶ Cōtra. Gregorius in canticis sup illud quo abiit dilectus tuus: ponit tres modos essendi deum vbiq3 scilicet p essentiam p presentiā ꝛ potentiam. ¶ Respondeo q͂ sicut dicit magister in littera allegans plures auctores: deus est vbiq3 per essentiam: pñsentiam ꝛ potentiā. Ad qđ est auctoritas psalmi. Si ascendero in celum tu illic es: si descendero ad infernum ades. Cū enim deus sit causa efficiens creature ꝛ eā conseruans in esse: est in creatura p potentiam: cū ēt oia nuda ꝛ aperta sit oculis eius: est in oibus rebus p presentiā q2 scil3 oia sunt pñtia eius noticie: q2 vero est infinitus seu illimitatus. est in qualibet creatura per essentiā Cuilib3 naq3 creature realiter illabitur: estq3 sibi intimus ratione sue imēsitatis. Quia vero in deo cum infinitate est summa simplicitas: ideo sic deus est in omnibus rebus q͂ in qualibet earum est totus. In sanctis vero est modo quodā speciali per gratiā gratū faciētē per quā habēt facultatē fruendi ipso.

Rñsio.

Rñdeo ad ar.

¶ Ad primū argumētū dico q͂ illa pñsentia dicit tm̄ relationem realem ex parte creature que deo coexistit: ex parte vero dei dicit solam nominationē vt p3 distinctione. xxx. ¶ Ad secundū dico q͂ Aug⁹. negat deum esse in loco non q2 nō sit per essentiam presens loco: sed q2 nō ptinet a loco neq3 circūscriptiue: neq3 diffinitiue: neq3 ꝯseruat a loco sed ecōuerso. Uñ potest dici esse extra omnem locum: non quidē ponendo aliqđ spaciū extra mundū in quo sit deus q2 nō est aliquod tale spacium: sed q2 eius imēsitas omnem locū excedit. Ut enim dicit gregor ius. 8. libro moraliū. Angusta est omnis creatura creatori. Qđ patet: q2 si de nouo crearetur alius mundus: constat q͂ deus esset in illo mūdo sicut in isto qđ nō esset per translationem sui de hoc mundo ad illū cū penitus sit imutabilis. sed hoc esset ratione sue imensitatis q̄ in infinitum capacitatem huius mūdi excedit. Unde ad honorē beate virginis canit ecclesia. Uirgo dei genitrix quem totus non capit orbis in tua se clausit viscera factus homo. Sic ꝛ Alanus dicit. 7. propositione de maximis theologi c. Deus est spera intellectualis cuius centrum vbiq3 est: ꝛ circūferentia nusq̄. Per centrū intelligitur creatura que dicit esse vbiq3 nō per se ꝛ primo seu scđm se totam: q2 hoc soli deo competit: sed per partes. q2 in quolibet loco est aliq̄ creatura: per circūferentiam vero intelligitur diuina imensitas: que omnem creaturam excedit ꝛ in se ꝯcludit: loquendo per quandam similitudinem sicut circūferentia centrū. In deo enim sicut oia vt in causa efficiente ꝛ conseruante exemplari ꝛ finali.

Deū eē in loco quomō intell.

¶ Hic redit ad propositū repetens superius dicta vt addat alia. Di.xxxviij.

Nunc ergo ad propositū reuertētes: cepto insistamus. Supra dictū est q͂ pñscientia dei futurorum tm̄ est: sed omniū tam bonoꝝ q̄ maloꝝ. Sciētia vero vel sapiētia nō modo de futuris: s3 ēt đ pñtib⁹ ꝛ futuris: nec tm̄ de tēporalibus: sed ēt de eternis: q2 seipsū nouit deus. Hic oritur q̄stio nō dissimulāda: vtꝫ. s. scientia vel presentia sit causa rerū: an res sint cause sciētie vel pñsentie dei? Uidet enim prescientia dei causa eē eoꝝ que ei subsunt: ac necessitatē euenięndi eis facere: q2 nec aliqua futura fuissent: nisi deus ea pñscisset: nec possunt nō euenire: cū deus ea pñsciuerit. Si aūt impossibile est ea nō euenire: q2 pñscita: sunt: videtur ergo ipsa pñsciētia qua pñscita sunt eis eē causa euenięndi. Impossibile est. n. ea nō euenire cū pñscita sint: q2 si nō euenirēt cū pñscita sint: falleret dei pñsciētia. At dei pñscientia falli nō pōt. Impossibile est ergo ea nō euenire cū pñscita sūt. Sic ergo pñsciētia causa eoꝝ esse vī q̄ prescita sūt. Hoc idē ꝛ de sciētia dicit. s. q͂ q2 de⁹ antiqua nouit ideo sint. Cui sētētie Aug. attestari videt in. xv. lib. de tri. sic di. Non ista ex aliquo tēpore cognouit deus: s3 futura oia tēporalia atq3 in eis etiā q̄d ꝛ quādo ab illo petituri fueramus: ꝛ quos: ꝛ de q̄bus rebus vel exauditurus

Qđ an scia vel pñscia sit cā rerū. vel res sint cā prescie.

Quare scia vel pñscia vi det cā rerum.

Aug. auctē op ponit q̄ vidētur hoc affe rere.

exauditurus vel nõ exauditurus ẽẽt: sine initio ante p̄sciuit. Uniuersas autez creaturas ꝛ sp̄uales ꝛ corporales: non qꝛ sũt ideo nouit: sꝫ ideo sunt qꝛ nouit: nõ enim nesciuit que fuerat creatur⁹: qꝛ ergo sciuit: creauit: nõ qꝛ creauit: sciuit. Nec aliter sciuit creata: q̄ꝫ creãda. Non eniz eius sapiẽtie aliqd accessit ex eis: sed illis existentibus sicut oportebat ille: ꝛ qñ oportebat: mãsit vt erat. Unde i ecclesiastico Anteq̄ꝫ crearẽt: oia nota sũt illi: sic ꝛ postq̄ꝫ ꝯsumata sunt. Ecce his verbis videt. Augu. innuere sciẽtiã vel p̄sciẽtiã dei causaz esse eoꝝ que fiũt: cuz dicit ideo ea esse: qꝛ deus nouit. Idẽquoqꝫ i .vj. lib. dicere videt. Cũ iquit decedãt ꝛ succedãt tẽpora: nõ decedit aliqd vel succedit sciẽtie dei: in qua nouit oia que fecit p ipsã. Nõ enim hec que creata sunt iõ sciunt a deo qꝛ facta sũt: sed potius ideo facta sunt. qꝛ imutabiliter ab eo sciunt. Et hic etiã significare videt dei sciẽtia causã eoꝝ eẽ q̄ fiũt: dicẽs nõ ideo deũ ea nouisse: qꝛ facta sunt: sꝫ iõ facta sunt: qꝛ nouit ea deus. Ideoqꝫ videt dei scientia vꝉ p̄sciẽtia causaz esse eorũ que nouit.

¶ Incõueniẽtia oñdit q̄ sequerent si diceret sciẽtia vel p̄sciẽtia cã oĩuz rerũ que ei subsunt

Quod si ita est: est ergo cã omniuz maloꝝ: cũ oia mala sciant ꝛ p̄sciãtur a deo: quod longe est a veritate. Si enim dei scientia vel presciẽtia causa esset malozuz: esset vtiqꝫ deus auctor malorũ: quod penitus falsum est. Non ergo scientia vel prescientia dei causa est omnium que ei subsunt.

¶ Qꝺ res future nõ sũt cã scie vel p̄scie dei.

Neqꝫ etiã res future causa sunt dei presciẽtie. lꝫ enim nõ essent future nisi p̄scirent a deo. nõ tñ ideo p̄sciũt: qꝛ future sũt. Si enim hoc eẽt: tũc eius qꝺ eternũ ẽ aliqd existeret cã ab eo alienũ: ab eo diuersum: ꝛ ex creaturis penderet scientia creatoris: ꝛ creatũ cã eẽt icreati. Origenes tñ sup epistolã ad Romanos ait. Non ꝑpea aliqd erit: qꝛ id scit de⁹ futuꝝ: sꝫ qꝛ futuꝝ ẽ: iõ scit a deo añq̄ꝫ fiat. Hoc vꝛ p̄missis verbis aug. obuiare. Hic eni significari vꝛ ꝙ res future cã sint p̄sciẽtie. Ibi vero ꝙ prescientia cã sit reꝝ futuraꝝ.

Hoc p̄ dictis vꝛ contrariũ

¶ Quid ex p̄dictis tenenduz sit cum determinatione auctoritatum.

Hanc igit: que videt: repugnãtiam de medio tollere cupientes: dicim⁹ res futuras nullatenus causam eẽ prescientie vel scie dei: nec ideo p̄sciri vel sciri: qꝛ future vel facte sũt: ita exponẽtes qꝺ ait Orig. quia futurũ eũ: ideo scit a deo anteq̄ꝫ fiat. i. qꝺ futurũ est scit a deo anteq̄ꝫ fiat: neqꝫ sciret nisi futuꝝ eẽt: vt nõ notet ibi causa: nisi sine qua nõ fieret. Ita etiã dicimus sciam vel p̄sciẽtiã dei nõ eẽ causam eoꝝ q̄ fiũt: nisi talez sine qua nõ fiunt: si tñ scientiã ad noticiã tñ referamus. Si vero noie sciẽtie icludit etiã bñplacitũ atqꝫ dispositio: tũc recte pt̄ dici causa eoꝝ que ds facit. His. n. duob⁹ modis: vt supius p̄taxatũ est: accipit cognitio vel sciẽtia dei. s. pro noticia sola: vel ꝓ noticia simul ꝛ bñplacito. Hoc modo forte accepit Augu. dicens. Ideo sũt qꝛ nouit. i. qꝛ sciẽn placuit: ꝛ qꝛ sciens disposuit. Et hic sensus ex eo adiuuat: qꝛ de bonis ibi tñ agit Augu. s. de creaturis. de his q̄ ds facit: q̄ oia nouit: nõ solũ sciẽtia: sed etiam beneplacito ac dispositiõe. Sic ergo ibi accipit dei cognitio vt nõ mõ noticiã: sꝫ etiã bñplacituz dei significet. Mala vero scit deus ꝛ p̄scit anteq̄ꝫ fiant: sed sola noticia: nõ bñplacito. Prescit. n. deus ꝛ p̄dicit etiã q̄ nõ est ipse facturus: sicut p̄sciuit ꝛ p̄dixit isidelitatẽ iudeorũ: sꝫ nõ fecit. Nec ideo qꝛ p̄sciuit: ad peccatũ isidelitatis eos coegit: nec p̄scisſꝫ: vel p̄dixisset eorũ mala: nisi essent ea habituri. vñ Augu. sup Joh. Deus iquit futurorũ p̄scius p ꝓphetã p̄dixit isidelitatẽ iudeoꝝ: sed nõ fecit. neqꝫ p̄scisſꝫ mala eorũ nisi ea haberẽt. Nõ n. ideo quẽq̄ꝫ ad peccãdũ cogit: qꝛ futura hominũ peccata p̄nouit. Illorũ. n. p̄sciuit peccata nõ sua. Ideoqꝫ si ea q̄ ille p̄sciuit ipsoꝝ nõ sũt: nõ vera ille p̄sciuit. Sed qꝛ illi⁹ p̄scientia falli nõ pt̄: sine dubio nõ ali⁹: sed ipsi peccãt quos ds pctõres eẽ p̄sciuit: Et ideo si nõ malũ sꝫ bonũ facere voluissent: nõ malũ facturi p̄uiderent ab eo q nouit qd sit q̄sq̄ꝫ factur⁹. His verbis apte oñdit: si diligẽter attẽdam⁹ p̄scientiã dei nõ eẽ causam malorũ q̄ p̄scit: qꝛ nõ ea prescit tanq̄ꝫ facturus: nec tanq̄ꝫ sua: sꝫ etiã illorũ q sunt ea facturi vel habituri. Presciuit ergo illa sola noticia: nõ beneplacito auctoritatis. Unde datur intelligi ꝙ deus econuerso prescit bona tanq̄ꝫ sua: tanq̄ꝫ ea que facturus est vt illa prescienda simul fuerint ipsius noticia ꝛ auctoritatis beneplacitum. Augu.

¶ Contra hoc quod dictum est prescientiã

dei non posse falli oppositio.

Ad hoc autem quod supra dictū est.s.pre sciētiā dei falli nō posse:solet a qbusdaz ita opponi. Oppō. Deus p̄sciuit hūc lecturū vl̄ aliqd huiusmodi:s3 potest eē vt iste nō legat: ergo potest aliter eē q̄3 deus p̄sciuit:ergo potest falli dei p̄sciētia:qd oīno falsuz est. Pōt quidē nō fieri aliqd:ꝛ illud tamē p̄scituz est fieri. Nō ideo tamē potest falli dei p̄scientia: qꝛ si illud nō fieret:nec a deo p̄scituz eēt fieri. Sed adhuc vrgēt questionē dicētes. Aut aliter pōt fieri q̄3 deus p̄sciuit:aut nō aliter. Si nō aliter:ergo necessario cūcta eueniunt. Si vero aliter:potest ergo dei prescictia falli vel mutari. Sed pōt aliter fieri:qꝛ pōt aliter fieri q̄3 fiat. Ita aūt fit vt p̄scitū est:aliter ergo pōt fieri q̄3 prescitū est. Ad qd dicim⁹ illā locutionem multiplicē facere intelligētiā scz aliter pōt fieri q̄3 deus p̄sciuit:ꝛ huiusmodi:vt pōt non esse qd deus prescluit:ꝛ ipossibile est nō esse quod deus prescluit:ꝛ impossibile est nō esse prescita omnia que fiunt. ꝛ huiusmodi. Solūo. Possunt enim hec cōiunctim intelligi:vt cōditio sit implicita.ꝛ disiunctim. Si enim ita intelligas non potest aliter fieri q̄3 deus presciuit.i.nō pōt vtrūq3 simul esse.s.q̄ deus ita presciuerit fieri ꝛ aliter fiat:verum intelligis. Si autem per disiunctionē intelligas:vt dicas hoc aliter nō posse euenire q̄3 euenit:quomō futurū deus presciuit:falsuz est. Hoc.n.aliter pōt euenire q̄3 euenit:ꝛ tñ deus hoc mō futuruz presciuit. Similiter ꝛ alia determinatio.s. ipossibile est illud nō euenire qd deus p̄sciuit vel cū deus p̄scierit. Si cōiunctim itelligas: verū dicis. Si disiunctim falsuz. Ita etiam ꝛ illud. Impossibile est nō eē prescitū omne qd fit:idest non pōt esse vtrūq3 simul:scz vt fiat ꝛ non sit prescitū:hic sensus veru ſest. Si vero dicis deum non potuisse non prescire omne quod fit falsum est. Potuit enim facere vt non fieret:ꝛ ita non esse prescitum.

¶ Utrū scia dei possit augeri vel minui.vel aliquo modo mutari. vtrunq3 enim videtur posse probari. Di.xxxix.

Preterea queri solet vtrum scientia dei possit augeri vel minui? vtrūq3.n.vr̄ posse probari. Qd diuina sciētia possit augeri vel mutari:hoc modo probat̄:qꝛ potest deus scire quod nunq̄3 scit. Est.n.aliqs q non est lecturus hodie:ꝛ tñ pōt esse vt legat hodie:pōt.n.hodie legere. Nihil autem pōt fieri qd nō possit a deo sciri. Pōt ergo deus scire hunc lecturū hodie.pōt ergo aliqd scire nō scit.ergo pōt eius sciētia augeri vel mutari.eadēq3 vr̄ posse minui. Est.n.aliqs hodie lectur⁹ quē de⁹ scit lecturū. At pōt eē vt nō legat.ergo pōt de⁹ nō scire hūc lecturuz:pōt ergo nō scire aliqd qd scit:ergo pōt minui ei⁹ scia vel mutari. Ad quod dicimus:qꝛ dei sciētia oīuz imutabilis est.nec augeri pōt vel minui. Nā vt ait Augustin⁹ in.xv.libro de trinitate. Scientia dei ē ipsa sapiētia ꝛ sapiētia est ipsa eēntia siue substātia dei. qꝛ i illi⁹ nature simplicitate mirabili nō ē aliud sapere ꝛ aliō eē:s3 qd est sapere:hoc est ꝛ eē. Ideoq3 nouit oia verbuz que nouit pater:sed ei nosse de patre est sicut eē. Nosse.n.ꝛ eē ibi vnū est. Et iō patri sicut eē nō est a filio:ita nec nosse. Proinde tanq̄3 se ipsuz dicēs. Pater genuit verbuz sibi eq̄le p oia. Nō.n.seipsuz integre p̄fecteq3 dixisset:si aliqd min⁹ aut amplius eēt i ei⁹ vbo q̄3 in seipso. Hoc est ergo oīno verbū qd pr̄ nō tñ est pr̄:qꝛ iste filius:ille pr̄. Sciūt ergo iuicē pr̄ ꝛ filius:s3 ille gignēdo. iste nascēdo. Et oia q̄ sūt in eoꝝ sciētia:in eoꝝ sapiētia:i eoꝝ eēntia vnusq̄sq3 eoꝝ simul videt:nō pticulari aut singulari velut alternāte ꝯspectu hinc illinc ꝛ ide huc ꝛ rursū ide:vl̄ ide i aliō atq3 aliud:vt aliqua videre nō possit nisi nō vidēs alia:s3 oia simul videt:quorū nullū est qd nō semp videat ꝛ sciat. Eius itaq3 scia inamissibilis ꝛ iuariabilis est. Nostra vero scia ꝛ amissibilis ꝛ receptibilis est:qꝛ non hoc est nobis eē qd scire. Propter hoc sicut nostra sciētia illi sciētie dissimilis est:sic ꝛ nostrum verbū qd nascit̄ de sciētia nostra:dissimile ē illi verbo qd natū est d patre sciētia. Ex hac auctoritate clare ostēdit̄ sciētiā dei omnino inuariabilē eē:sicut ipsa essentia dei omnino inuariabilis est:ꝛ q̄ pater ꝛ filius cū spiritusācto simul omnia sciunt ꝛ vident. Sicut ergo nō potest augeri vel minui diuina essētia:ita nec diuina sciētia:ꝛ tamen conceditur posse scire qd nō scit:ꝛ posse nō scire qd scit:qꝛ posset aliquid esse subiectū eius sciētie quod nō est:ꝛ posset non esse subiectū aliquid quod ē sine permutatione ipsius scientie. Rūsio cū determinatione.

¶ Opposido

¶ Oppositio an deus possit nouiter vl' ex tēpore scire vel prescire aliquid.

Hic opponitur a quibusdam ita. Si deus pōt aliquid scire vel prescire quod nunq̄ sciuit nec presciuit: Potest ergo ex tempore aliquid scire vel p̄scire. Ad quod dicimus. Potest quidem deus scire vel prescire omne qđ potest facere: ꝛ potest facere quod nunq̄ fiet. Potest: ergo scire vel prescire qđ nunq̄ fiet: nec est nec fuit: nec illđ scit vel sciuit: neq̄ prescit vel presciuit: quia scientia eius non est nisi de his que sunt vel fuerunt vel erunt: ꝛ prescientia non est nisi de futuris. Et licet possit scire vel prescire quod nunq̄ est vel erit: non tamen potest aliquid scire vel prescire ex tempore. Potest vtiq̄ scire vel prescire quod nūquā est nec erit: nec illud scitum vel prescituȝ est ab eterno. Nec tamen potest incipere scire vel prescire illud: sed ita potest modo scire vl' prescire: sicut potest scisse vel prescisse ab eterno. Si enim dicas eum modo posse scire vel prescire quod ab eterno non sciuit vel presciuit. i. ita quod ab eterno non sciuerit vel presciuerit quasi vtrūq̄ simul esse possit: falsum est. Si vero dicas eum posse modo scire vel prescire quod ab eterno non sciuit vel presciuit. i. habere potentiaȝ sciendi vel presciendi ab eterno ꝛ modo aliquid: nec tamē illud prescitum est vel futuruȝ: verum est. Non potest ergo nouiter vel ex tempore scire vel prescire aliquid: sicut nō potest nouiter vel ex tp̄e velle aliquid: ꝛ tñ potest velle qđ nunq̄ voluit.

Responsio.

¶ Utrum deus possit scire plura q̄ scit.

Item a quibusdam dicitur deus posse plura scire q̄ sciat: q̄ potest scire oīa que scit: ꝛ potest aliqua facere que nunq̄ erūt: ꝛ illa potest scire: nō eniȝ aliqua incognita facere pōt. Si vero omnia essent q̄ mō sūt: ꝛ alia quedaȝ faceret que nō sunt nec erunt: ꝛ illa oīa sciret: Procerto plura sciret q̄ mō sciat: nec tamen eius sciētia augeri potest: q̄ hoc totum fieri posset sine mutabilitate scie. Constat ergo dei scientiā omnino esse imutabileȝ: nec augeri posse vel minui: sed ei subiecta.

¶ Quod videtur aduersum illi snie qua supra dictum est deū semper ꝛ simul scire oīa.

Ei vero quod predictum est. s. q̄ deus omnia semp̄ videt ꝛ simul: videtur obuiare quođ ait Hiero. in expositione Abachuc Absurduȝ est inquit ab hoc deducere dei maiestatem: vt sciat per momēta singula quot culices nascātur: quot ve moriantur: quota pulicū ꝛ muscaruȝ sit multitudo: quot ve pisces natent in aquis ꝛ similia. Nō simus tam fatui adulatores dei: vt deum prouidentiam eius etiaȝ ad ima retrudimus: in nos ipsos iniuriosi sumus: eandem irrationabilium ꝛ rationabilium prouidentiam esse dicentes. Hic videtur dicere Hieronymus: q̄ deus illorū minimorū scientiam siue prouidētiam nō habeat: quod si hoc est: tunc non omnia simul scit ꝛ semper. Ex tali itaq̄ sensu illud dictum esse nouerimus vt deuȝ illa alternatim vel p̄ticulatim scire neget: nec p̄ diuersa temporum momenta sic illa cognouit: sicut per varia momenta illorū q̄dā deficiunt: quedam incipiunt. Neq̄ illis alijsq̄ irrationabilibus ita prouidet quemadmodum rationabilibus. Nunquid enim vt ait ap̄ls: cura est do de bob⁹: ꝛ sicut nō est cura deo đ bob⁹: ita nec de alijs irrationabilib⁹. Dicit tamē scriptura q̄ ipsi est cura de oībus. Prouidentiā ergo ꝛ curā vniuersaliter de cūctis que ꝯdidit hȝ vt habeat vnumquodq̄ qđ sibi debeť ꝛ cōuenit Sed specialē prouidentiam atq̄ curaȝ habet de rationabilibus quibus precepta tradidit: eisq̄ recte viuēdi legem prescripsit: ac premia p̄misit. Hanc prouidentiam ꝛ curam de irrationabilibus nō habet. Ideo dicit apostolus q̄ nō est cura deo de bob⁹: p̄uidet tamē omnibus ꝛ curat. i. gubernat omnia: qui omnib⁹ solem suuȝ facit oriri: ꝛ pluuiā dat. Scit itaq̄ deus quanta sit multitudo pulicuȝ: ꝛ culicū: ꝛ muscarum ꝛ piscium: quot nascantur: quot ve moriantur: sed non scit hoc per momenta singula: imo simul ꝛ semper omnia. Neq̄ ita scit vt eandem habeat prouidentiam irrationabilium ꝛ rationabilium. i. vt eodem penitus modo prouideat irrationabilibus ꝛ rationabilibus. Rationabilibus enim ꝛ precepta dedit ꝛ angelos ad custodiam delegauit.

Hiero.

Qđo p̄missa đba Hiero. sint intelligēda.

Breuis summa predictorum cum additione quorumdam.

Simul itaq̄ ꝛ imutabiliter scit de⁹ omnia que fuerunt ꝛ sunt ꝛ erunt: tam bona q̄ mala: prescit quoq̄ omnia futura tam bona q̄ mala.

Di. 38. & 39. a **Ulterius** circa distinctionem. 38. & 39. quero. vtrũ cũ infallibilitate diuine sciẽtie possit stare ꝯtingẽtia rerum. ¶ Et videt̃ q̄ nõ q2 scd̃m phm libro perihermẽias. In futuris ꝯtingẽtib9 nõ est determinata veritas. ergo nõ habet̃ de eis notitia isfallibilis. ꝯña p3. añs pbatur p Aristo. ibidem. q2 si est aliqua veritas determinata de aliquo futuro ꝯtingenti: nõ op3 de ipso cõsiliari. q2 siue ꝯsiliet̃ siue nõ: h9 eueniet. ¶ Preterea deus scit me sessurũ cras & possibile est me non sedere cras. ponat̃ in eẽ nõ sedebo cras: sequtur q̄ deus decipit̃. sed ex positione possibilis in eẽ nullũ sequtur impossibile. ergo illa deus decipit̃ nõ est impossibilis. ¶ Preterea. oẽ qđ est qñ est: necesse est eẽ. primo perihermenias. nihil ergo quod existit est ꝯtingẽs. ¶ Contra. ad hebreos quarto. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius ad quẽ nobis sermo. In ista q̄one primo videbit̃ de quesito. deinde mouebunt̃ aliq̄ dubia. ¶ Quantũ ad primũ sciendũ q̄ sicut dictũ est q̄stione An theologia sit practica. Cognitio contingẽtium in intellectu diuino seq̄t̃ actum volũtatis scd̃m Scotũ. l3 q̄dam aliter dicant. q̄cq̄d enim in deo p̄cedit actum volũtatis. est mere nãle. vñ ante actum voluntatis ab essentia diuina tantũ offerunt̃ intellectui simplicia & veritates necessarie: que in ipsis terminis includunt̃. vel que ex his ꝯcludunt̃ cuiusmodi nõ sunt veritates ꝯtingẽtes. quapropter p̄us nã voluntas diuina h3 velle circa ꝯtingentia q̄ intellect9 illa intelligat: ita q̄ primo intellect9 diuinus offert volũtati simplicia quoꝝ vnio est ꝯtingẽs. aut si offert complexionem offert sicut nãm. & voluntas eligẽs vnã partẽ p aliquo nũc facit ipsam determiate verã & tunc eẽntia est intellectui diuino rõ intelligẽdi illud verũ. In intellectu igit̃ apprehendẽte determiationẽ voluntatis diuine est infallibilis certitudo ꝑpter imutabilitatẽ voluntatis diuine: cu3 hoc tñ stat ꝯtingentia obiecti cogniti. q2 voluntas determiate volens: ꝯtingenter vult: cu3 se habeat ꝯtingenter ad oẽ aliud a se. vt patuit q̄one de imutabilitate dei. Sicut eñi voluntas nostra actibus diuersis põt tendere in opposita obiecta: sic voluntas diuina eodẽ actu simplici illimitato. nõ q̄de3 q̄ possit in opposita simul ꝯiunctim. q2 posse fieri in ꝯdictoria nihil est posse. Nec etiam q̄ possit in opposita successiue. ita q̄ mõ in vnum & postea in aliud hoc eñi est mutabilitatis: sed põt in opposita diuisim. s. in vnũ vel in aliud vt eñi voluntas prius est nã sua volitione p illo instãti p quo vult antechristũ esse: põt velle ip̃m non esse. l3 nãq3 volitio diuina in se sit necĩa cũ sit idẽ cũ essentia sua. vt patuit di. 8. tñ ꝯtingenter transit sup obiectũ aliud a se. Et idẽ dicẽdũ est de cognitione ꝯtingentiũ in intellectu diuino. Uñ sicut deus ꝯtingenter vult asso: e: sic cõtingenter scit. assore. q2 nõ põt esse necessariũ qđ p̄exigit ꝯtingẽs. ¶ Possũt aũt predicta declarari duplici exemplo. Primũ est si in potentia mea visiua sit semp stans vnus act9 vidẽdi: & ab aliquo p̄sentante nunc sit ille color presens: nunc iste. oculus meus videbit nunc illud. & si vnus color fieret presens nãliter & alius libere nõ eẽt dñs formaliter in visiõe mea q̄n ex parte sua oculus nãliter videat vtrunq3. tñ ꝯtingenter põt videre vnũ & necessario aliud in q̄tũ ibi vnũ sit presens ꝯtingenter & aliud necĩo: sic de intellectu diuino respectu veritatũ necessariũ & ꝯtingentium. ¶ Aliud exemplũ. si haberẽ actum loquẽdi eundẽ virtuti motiue: & ille posset transire sup diuersa obiecta ꝯtingenter. l3 necessario haberẽ actum sicut & potentiã: nõ tñ haberẽ necessario actum vt trãseuntẽ sup tale obiectũ. vnde non sequeret̃: necĩo dico. ergo necĩo dico illud: imo posset esse necessitas eius in se: cũ ꝯtingentia respectu huius obiecti: sic actus voluntatis & intellect9 diuini in se necessarius ꝯtingenter transit sup obiectũ creatum. ¶ Quantũ ad scd̃3 articulũ in quo sunt aliqua dubia mouenda. Primo dubitat̃ circa predicta. q2 videt̃ q̄ infallibilitas diuine notitie iferat necessitate3 futuroꝝ ꝯtingentiũ. Si eñi de9 nouit me sessurũ cras sequtur necessario q̄ cras ego sedebo: q2 si nõ sederẽ: tũc deus falleret̃. ¶ Rñdeo q̄ duplex est necessitas. s. necessitas ꝯñe & necessitas ꝯñtis. & tunc dico q̄ bñ sequtur necessitate ꝯñe q̄ si deus nouit me cras sessuꝝ q̄ cras ego sedebo. Hoc tñ nõ obstãte ꝯñs est in ꝯtingẽs. q2 possũ sedere vl̃ nõ sedere. Exẽplũ bñ seq̄t̃ necessitate ꝯñe. hõ currit. igit̃ mouet̃. & tñ tã añs q̄ ꝯñs sunt ꝯtingentia. ¶ Scd̃o dubitat̃. vtrũ in deo sit p̄scientia. Et videt̃ q̄ nõ. futura nõ habent aliquã veritatẽ. ergo non pñt presciri. ꝯña p3. q2 nihil scit̃ nisi verũ. falsum eñi nõ põt sciri scd̃m Augustinũ. in libro de trinitate. 15. añs probat̃. vnũquodq3 sicut se h3 ad esse: ita ad veritatẽ. cũ igitur futura nõ sint: nõ habent aliquã veritatẽ. ¶ Rñdeo. Prescietia est futuroꝝ precognitio. cum igit̃ deus habeat notitiã futurorum. vt p3 ex predictis in eo est prescia. ¶ Ad argumentũ. in oppositũ dico q̄ l3 futura nõ habeãt aliquã veritatẽ in esse reali: habẽt tñ in esse cognito. Et nota q̄ l3 nihil sciat̃ nisi verum: põt tñ sciri falsu3 eẽ falsum: q2 falsum eẽ falsum est verũ. ¶ Ad argumẽta principalia. Ad primũ dico q̄ nõ est similis veritas in illis de futuro sicut in illis de p̄senti & p̄terito. In p̄sentibus q̄dem & preteritis est veritas determiata: ita q̄ alterũ extremũ est positũ in esse. & vt intelligit̃ positũ nõ est in potestate cause vt ponat̃ vl̃ nõ ponat̃. q2 l3 in potestate cause vt est p̄or nãliter effectu sit ponere effectũ vel nõ ponere nõ tñ vt effect9 intelligit̃ vt iã posit9 in esse. Nõ est aũt talis determiatio ex pte futuri. q2 l3 alicui sit vna pars determiate vera & etiam vna pars sit in se determiate vera: l3 eam nullus intellectus apprehenderet. nõ tñ ita q̄n sit in potestate cause pro illo instãti ponere oppositũ. Et illa determiatio sufficit ad ꝯsiliandum vel negociandũ. ¶ Ad scd̃m dico q̄ ex põne possibilis in esse nõ sequtur aliqđ impossibile. tñ illa de iesse in quã ponit̃ aliqua de possibili potest repugnare alteri cui non repugnat illa de possibili. & ideo ex compossibilitate earũ sequtur impossibile. puta ex compossibilitate illius nõ sedebo cras. cũ illa deus scit me sessurum cras: sequtur impossibile. s. deu3 falli. ¶ Ad tertiũ dico q̄ illa ypotetica temporalis. oẽ quod est qñ est necesse est esse: est vera de necessitate ꝯñe.

Rñsio. (margin, beside "Quantũ ad primũ")
Dubiũ primũ (margin)
Dub. 2. (margin)
Rñsio. ad ar. (margin)

te p̄sc. nō de necessitate p̄sūis. sequitur enī necessario si aliqd est quod illud habeat esse qn̄ est. ipsum tn̄ p̄pter hoc nō simpl'r necessariū. ¶ Circa hanc distinctionē notandū q̄ cōiter distinguit triplex cognitio dei. s. approbationis: visionis τ intelligētie. cognitio approbationis est tantū bonoꝝ. cognitio visionis est eoꝝ que sunt fuerunt vel erunt. cognitio vero intelligentie seu simplicis notitie est oium que possunt esse. hmōi autem cognitiones non differunt secundū se. sed secundum distinctionem connotatorum.

Triplex dei cog°

¶ Quid sit predestinatio τ in quo differat a prescientia. Di. xl.

Predestinatio vo ō bonis salutaribus est: τ de hoibus saluandis. vt enī ait Aug. in li. de predestiatione sanctoꝝ. Predestinatio est gratie p̄paratio que sine p̄scientia esse non pōt. Potest aūt sine p̄destinatione esse p̄sciētia. Predestinatione q̄ppe deus ea p̄sciuit que fuerat ipse facturus sed p̄sciuit ea deus etiam que non est ipse facturus. i. omnia mala. Predestinauit eos quos elegit: reliquos vo reprobauit. i. ad mortem eternam presciuit peccaturos.

¶ An aliquis predestinatorum possit damnari vel reproborum saluari.

Predestinatoꝝ nullus videt posse damnari: nec reproborū aliqs posse saluari. Vn̄ Augu. in li. de correctione τ gratia. In apocal'. inq̄t dr̄. Tene qd̄ habes ne alius accipiat coronam tuā. Si alius nō est accepturus nisi iste p̄diderit: cert° est electoꝝ numerus. i. nō potest augeri vel minui. Ad hoc aūt q̄dam obijciūt nitentes p̄bare numerū electoꝝ posse augeri τ minui sic. Posset deus nō apponere gratiā q̄bus apponit τ posset subtrahere q̄b° nō subtrahit: qd̄ si faceret vtiq̄ damnarentur. Possent ergo damnari isti qui tamen saluabūtur. Posset itaq̄ minui electoꝝ numerus. Ita ēt posset augeri: quia posset apponi gratia q̄bus nō apponitur per quā saluarent. Possent ergo saluari habita gratia. qui tn̄ sine ea damnabuntur: posset itaq̄ augeri numerus electoꝝ. Quibus r̄ndemus ex ea ratione dictum esse: τ veruz esse: numerū electoꝝ nō posse augeri vel minui: q2 nō potest vtrūq̄ simul esse. s. vt aliquis saluetur τ nō sit p̄destinat°: vel vt aliquis p̄destinat° sit τ dānetur. Intelligētia enī cōditionis implicite: veritatē facit in dicto: τ

Augu.

Oppō.

R̄nsio.

impossibilitatē in vo. Si vero simpliciter intelligat. ipossibilitas nō admittit: vt cuz dr̄. predestinat° pōt vel nō pōt dānari: τ reprob° potest saluari. In his enim τ hmōi locutionib° ex rōne dicti dijudicāda est snia dictiōis. Alia nāq̄ fit intelligētia: si p̄ ꝯiunctionē hec accipiantur dicta: atq̄ alia si p̄ disiūctionē: vt supra cū de prescia agebat p̄taxatū est. Si enim cuz dicis predestinat° nō pōt damnari intelligas ita. i. nō pōt esse vt p̄destinat° sit τ dānet: verꝫ dicis: q2 ꝯiunctim itelligis: falsuz aūt si disiunctim vt si itelligas istū nō posse damnari quē dico predestinatum: potuit enim non esse predestinatus: τ ita damnaretur.

¶ Quomodo adhuc instant questioni.

Verumtn̄ adhuc instant. τ s̄m ꝯiunctionez argumentādo ita p̄cedunt. Nō. n. inquiunt pōt esse vt aliqs p̄destinatus sit τ damnet. Vtrūq̄ istoꝝ sil' esse nō pōt. sed alteꝝ horū nō pōt nō esse. s. q̄n iste sit p̄destinat°: ab eterno enī p̄destinat° est: τ non pōt modo nō eē p̄destinatus. Cū ergo ipossibile sit sil vtrūq̄ eē. τ impossibile sit alteꝝ nō esse videt nō posse alteꝝ eē. s. vt damnet. Qd̄ si est ergo non pōt esse: vt nō saluet. In huius q̄ōnis solutiōe: mallē alios audire q̄ȝ docere. Dicim° tn̄ de p̄scia similē posse moueri q̄stionē. Idq̄ tā hic q̄ȝ ibi vnā facim° r̄nsionē dicētes deteriandū fore illud cui initit tota. h̄ qd̄. s. impossibile est alteꝝ istoꝝ nō eē. s. q̄n iste modo sit p̄destinat°: ab eterno enī iste predestinatus est. Distinguendū enī est cum ait. Iste nō potest mō nō esse p̄destinat°: vl' nō potest mō esse q̄n sit p̄destinatus: hoc enī ꝯiunctim τ disiunctim intelligi pōt. Nō enīȝ pōt esse vt ab eterno sit p̄destinat°: τ modo nō sit p̄destinatus: nec pōt esse simul vt sit p̄destinat°: τ non sit p̄destinat°: sed tn̄ potuit eē ab eterno q̄ nō esset predestinat°. τ potuit ab eterno nō esse p̄destinat°. Et sicut ab eterno deus potuit eum nō predestinare: ita cōceditur a q̄busdaȝ q̄ τ modo pōt deus euȝ nō p̄destinasse: ab eterno ergo potest deus nō p̄destinasse euȝ: ergo pōt iste nō fuisse predestinat°. Si vero non fuisset p̄destinatus nec modo esse predestinat°: ergo modo pōt nō esse p̄destinatus. Ita τ de p̄sciētia τ de prescitis dicunt: q̄ in actionib° vel in opationibus dei τ hoium nullatenus concedunt. Ex quo enī aliqd factum est vel dictuȝ

Sol'o l q̄ vellet magis alios audire q̄ȝ docere.

non cōcedunt q possit non esse vel nō fuisse: imo impossibile est nō esse vel nō fuisse quod factū est vel dictū: referentes possibilitatē vel impossibilitatē ad naturā rei existentis. Cuz vero de prescientia vel de pdestinatiōe dei agit possibilitas vel impossibilitas ad potentiam dei refertur: que semper eadem fuit et est: quia predestinatio: prescia potentia vnū in deo est.

¶ Quid sit reprobatio dei: et in quibus cōsideretur: et quis sit predestinationis effectus.

Cumqz predestinatio sit gratie preparatio .i. diuina electio qua elegit quos voluit ante mundi constitutionē: vt ait apls. Reprobō ecōuerso intelligenda est pscia iniqtatis quorundam et preparatio dānationis eorundē. Sicut eniz pdestinationis effectus illa gra est: qua in pñti iustificamur atqz ad recte viuendū et in bono pseuerandū adiuuamur et illa qua in futuro beatificamur. Ita reprobō dei qua ab eterno nō eligendo quosdam reprobauit: fm duo ɔsideraf: quoz alterum prescit et nō pparat .i. iniqtatē: alteꝝ prescit et preparat .s. eternā penam. Unde Augu. ad psperum et Hylariuz. Hec inqt regula incōcusse tenēda est: peccatores in peccatis prescitos esse nō preparatos: penā aūt eē preparatam Preparauit eni deus: vt ait Aug in lib. de bono pseuerantie. in pscia. sua quibꝰ voluit bōa sua: et qbuscūqz donat pculdubio se donatuz esse psciuit. Prepauit etiam deus: vt ait Fulgentiꝰ: malis ignē eternū: illis vtiqz quos iuste prepauit ad luenda supplicia: nec tñ prepauit ad facienda pcta. Prepauit enim deus qd diuina eqtas redderet: nō qd humana iniquitas admitteret: Non enim sicut prepauit scōs ad iusticiā percipiendaz sic preparauit iniquos ad iniusticiā amittendaz: qꝛ puitatis preparator nunqz fuit. Sicut ergo pdestinatio dei pprie est prescientia et preparatio beneficioꝝ dei quibꝰ certissime liberanf qcunqz liberanf: ita reprobatio dei est prescientia malicie in qbusdā non finiende: et preparatio pene nō terminande. Et sicut predestinationis effectus est gre appō: ita reprobōnis eterne quodāmō effectus eē videtur obduratio. Nec obdurat deus vt ait Aug. ad Sixtuz: ipartiendo maliciā: sed nō ipartiēdo grām sicut nec digni sunt. Quibꝰ eni non ipartif: nec digni sunt: nec merenf potꝰ vt nō ipartiaf: hoc digni sunt hoc merenf. Uñ apostolus ait. Cuiꝰ vult miseref deus et quē vult indurat: misicordiam appellans pdestinationem et pcipue pdestinationis effectū .i. gre appōnem: obdurationē vero gre priuationem. Non enim vt ait Augu. ad Siplicianū intelligendū est q deus ita iduret: quasi quēqz peccare cogat sed tñ qbusdam pctōribꝰ misericordiaz iustificationis sue nō largif: et ob hoc eos idurare di: qꝛ nō eoꝝ miseref nō qꝛ ipellit vt peccēt. Eoꝝ aūt non miseref: quibꝰ gratiam nō esse pbendā equitate occultissima et ab humanis sensibꝰ remotissima iudicat: quaz non aperit sed miraf apls dicens. O altitudo diuitiarum sapientie et scientie dei.

[Left margin:] Hic dicē qd sit pdestinationis effectꝰ hic fzq ɔsideref reprobō. — Augu. — Fulgē. — Augu. li. ō bono pseuerātie. — Obdurō qꝰ effectꝰ sit reprobōis — Augu. qdo dicaf deus obdurare.

[Right margin:] Di.xl.

Circa distinctionē .xl. Quero. vtrum predestinatꝰ possit dannari. q ñ. Oē pteritū simplr est necīi. qꝛ fz phs. 6. ethicoꝝ. hoc solo pual deꝰ igenita facē q facta sūt: sz pdestinatio hꝰ pdestinad trā sit in pterito. qꝛ deꝰ pdestiauit illū ab eterno. ergo est necia simplr. gꝰ nō pt deꝰ eū nō pdestinare. et p ɔñs nō pōt et dānari. ¶ Preterea si pt pdestinatꝰ dānari hoc nō eēt nisi p actū sui. gꝰ p actū voluntatis create ipediri actꝰ volūtatis diuine. qd ē ipoīe. ¶ Cōtra posset si sic ñ eēt solicitādū aliquē ō obseruātia pceptoꝛ et ɔsilioꝝ. qꝛ qualitercūqz oparef: si est predestinatus saluaref. et qualitercūqz viueret si est pscitus dānaretur. frustra ergo ponif tota lex diuina. ¶ In ista qōne pmo aliqua premittā: et deinde rñdebo ad questiō. ¶ Quantū ad primū videndū est de distinctione scientie. pscientie. puidentie. ppositi. electionis. dispōnis. pdestinatiōis et reprobōnis. Hec eni differūt fm rōnem: lz sint idez realiter in deo. Scientia nāqz dei est certa cognitio oium preteritoꝝ. pñtium et futuroꝝ fieriqz possibiliuz tam bonoꝝ q̄ maloꝝ. lz aūt in deo nō sit pprie habꝰ: est tñ ibi aliqd intellectū a nobis per modū habitꝰ si qdem sciētia in nobis est habitus ad cognoscendū: sicut virtꝰ est habitꝰ ad opandū Habitus aūt est qualitas mansiua: cum sit de difficili mobilis a sbo. cognitio ergo diuina cum sp maneat ɔgrue signatur per modū habitꝰ. ¶ Prescientia est futuroꝝ pcognitio tam bonoꝝ q̄ maloꝝ approprialf tñ reprobationi. vnde reprobati. approprpate dnr prescitiꝛ qꝛ reprobō vltra presciaz non addidit talē rōnē dignitatis sicut predestinatio. sic et nomē aialis appropriaf irrōnalibꝰ aialibꝰ lz sit cōe tā rōnalibꝰ q̄ irrationalibꝰ. ¶ Prouidentia est pscientia futuroꝝ in q̄tū sunt a presciēte in finez ordinabilia. Unde est respectu bonoꝝ pricipalr et respectu maloꝝ pp bona. Ad bonū enim puisorē spectat non tantūmō bona ordiare: sed etiā quedā mala phibere: et quedaz mala pmittere et actores eoꝝ punire scdm. q preuidet expedire ordinationi bonoꝝ in finē. Dicif aūt puidentia a pul uidendo vel procul videndo. spectat quoqz nō solum ad intellectū sed etiā ad voluntatē diuinā que oia or

[Right margin:] Nota distīcti.

dinat regit seu gubernat. ¶ Propositum est actus voluntatis diuine tam respectu futurorum agendorum ꝙ permittendorum. ¶ Electio supra propositum addit discretionem electi a suo contrario. scilicet boni a malo. ¶ Dispositio vero esse prescientia faciendorum respiciens fieri rei et cognitionem sicut prouidentia respicit esse rei postꝙ facta est: vt perficiatur seu permaneat: coniunctimqꝫ importat propositum et cognitionem. sepe dispositio et prouidentia pro eodem sumuntur. ¶ Predestinatio autem est propositũ diuine voluntatis conferendi gratiam et gloriam predestinatis. et potest sumi pro actu intellectus concomitante. ¶ Reprobatio vero est propositum permittendi reprobatos permanere in obduratione finali: et retribuendi eis interminabilem penaz propter eorũ iniquitatem ¶ Quantum ad secundũ articulum dico ꝙ illa proposito: predestinatus potest damnari est falsa in sensu cõposito: et vera in sensu diuiso. In sensu enim compositionis designatur ꝙ de aliqua persona considerata sub illa determinatione predestinatuz dicitur damnari. Unde sensus est ꝙ illa ꝓpositio: predestinatus damnatur: est possibilis. Iste sensus est falsus. In sensu diuisionis sũt due categorice et enunciantur de persona aliqua beatificabili in vna categorica esse predestinatũ et in alia posse damnari: et illa duo sunt vera de eodem subiecto: sicut enim in generali dictum est deliberate et cõtingentia voluntatis diuine respectu quorumcunqꝫ obiectorum secundariorum: ita dicendum est respectu huius obiecti secundarij scilicet velle huic gratiã et gloriam. Unde deus contingenter predestinauit illum quem predestinauit: et potest non predestinare. Non ꝙ simul ambo sint opposita nec successiue: sed vtrũqꝫ diuisim in instanti seu presenti eternitatis. In quãtũ .n. volitio diuina cõsideraƒ vt prior nãliter tñ sitũ illius sup illud obiectũ qḋ est glia isti in isto priori nãliter nõ repugnat sibi esse oppositi obiecti. et sic ille qui est predestinat⁹ põt dãnari: qꝛ voluntas eius nõ est cõfirmata et sic põt peccare et per ꝯñs iuste dãnari. ¶ Ad primũ argum̃ẽtũ dico ꝙ ꝓcedit ex falsa ymaginatiõe. ymaginamur .n. actũ volitatis diuine q̃si ꝓteritũ: idõ nõ ꝯcipim⁹ libertatẽ i ista volũtate ad actũ hmõi: sꝫ ista ymaginatio falsa ẽ. Actus .n. volũtatis diue sp stat: qꝛ nũc eternitatis i quo ẽ talis act⁹: sp p̃ns est. Unñ ita itelligẽdũ ẽ de volũtate dia siue volitiõe ei⁹ vt ẽ hui⁹ obiecti: sicut si p ipossibile de⁹ nũc icipet velle qḋ vult. sic ꝙ ad nihil esset ei⁹ volũtas determinata. Tũc ad formã argu. dico ꝙ auctoritas aristote. est intelligẽda de his que vere impreteritũ transierũt sicut est actus voluntatis humane. Predestiatio autẽ huius nõ transijt ĩpteritũ. sꝫ illa pteriit qb⁹ coexistebat. Unñ sicut dciñ ẽ di. 9. de generare et generasse et generaturũ esse. sic est dicendum in ꝓposito. Idẽ enĩ est deũ predestinare. ꝑdestinasse et ꝑdestinaturũ eẽ. Ista nãqꝫ vba nõ ꝯsignãt ptes tpis mẽsurãtes actũ illũ: sꝫ ꝯsignificãt nũc eternitatis mẽsurãs illũ actuz qḋ nec est ꝓteritũ neqꝫ futuruz: sꝫ coexistens omnibus illis. ¶ Ad scḋm dico ꝙ ꝯñã nõ valet: qꝛ tunc diali

Rñsio ad q̃st.

Rñsio ad ar.

que voluntas ipediri q̃ñ stat in volito et nõ seq̃ƒ effectus: sꝫ sic nulli⁹ volũtas põt ipedire diuinã. qꝛ sicut ille põt contingẽter peccare sic volũtas diuina põt eterni contingenter non predestinare et nõ saluare.

¶ Utrũ aliquod sit meritum obdurationis et misericordie. Di.xli.

Si autez querimus meritũ obdurationis et misericordie: obdurationis meritũ inuenimus: misericordie aũt meritũ nõ inuenimus: qꝛ nullũ est misericordie meritũ: ne grã vacueƒ si nõ gratis doneƒ: sꝫ meritis reddiƒ. Miseretur itaqꝫ sm̃ grãz q̃ gratis daƒ: obduraƒ aũt sꝫ iudiciuz qḋ meritis reddiƒ. Unñ daƒ itelligi: vt sicut reprobatio dei ẽ nolle misereri: ita obduratio di sit nõ miseri: vt nõ ab illo irrogeƒ aliquid quo fit homo deterior: sꝫ tm̃ quo fit melior nõ erogeƒ. Ex his apte ondĩtur quid misericordiã: quid obdurationez itellexerit aplꝰs: et qꝛ misericordia nullũ aduocat meritũ: obduratio vero nõ est sine merito et misericordie verbo hic accipiƒ ꝑdestinatio: et ꝑcipue ꝑdestinationis effect⁹: obdurationis vero nõ ipsa dei eterna reprobatio qꝛ ei⁹ nulluz est meritũ: sed gratie priuatio siue subtractio: q̃ quodãmodo est reprobationis effect⁹. Accipitur tñ aliq̃ñ reprobatio ꝓ obduratiõe: sicut et ꝑdestinatio ꝓ suo effectu: q ẽ grã apposita. Grã enĩ que apponiƒ effect⁹ ẽ ꝑdestinationis. Cuz ergo gratie que apponiƒ homini ad iustificationẽ nulla sint merita: multo minus et ipsi⁹ ꝑdestinationis qua ab eterno elegit deus quos voluit. aliqua possunt existere merita. Ita nec reprobatiõis q̃ ab eterno quosdaz presciuit futuros malos et dãnãdos: sicut elegit iacob: et reprobauit esau: qḋ nõ fuit pro meritis eoꝝ que tũc habeꝛẽt: qꝛ nulla hẽbant q̃m nec ipsi existebãt: nec pp futura merita q̃ ꝓuideret vt vꝉ illũ elegit vel illũ reprobauit.

¶ Opinio quorũdam in qua fuit aliquãdo Augustinus: sed postea retractauit.

Opinati sunt tñ q̃dã deũ ideo eligiƒse Jacob. qꝛ talẽ futurũ presciuit: q in euz crederet: et ei seruiret: qḋ aliq̃ñ Augustinus se sensisse dicit in libro retractationum vbi aperte ostendit: ꝙ si propter futura merita electus esset: iaz non ex gratia esset electo. Non ergo ideo electus est a deo: qꝛ talis futurus erat: sed ex electione talis est fact⁹ ita dicens. Disputãs quid elegerit de⁹ in non

Hic sũmatim colligit predicta et addat. alia.

Exẽplũ ponit iacob esau dicens ꝙ nec illũ elegit nec illũ reprobauit ob p meritũ.

Augu. i li. õ retracta.

dum nato: cui dixit seruiturū eē maiorē: τ qd i eodē maiore simil' nōdū nato reprobauerit. ad h pduxi ratiocinationē vt dicerē. Non ergo elegit deus opera cuiusq3 in pscientia que ipse daturus est: sed fidē elegit in pscientia: τ quē sibi crediturū esse presciuit: ipsū elegit cui spiritū sanctū daret: vt bona opando ēt eternam vitam cōsequeretur. Ecce hic aperte dicit nō pp opera eum elegisse: sed pp̄ter fidez qua euz puidit crediturū: sed qꝛ τ in fide meritu3 ē sicuti τ in operib⁹: h retractauit dicēs Nondum diligētius quesiueram nec adhuc inueneraz qualis sit electio gratie: de qua dicit apl's. Reliquie per electionē gratie salue fiēt que vtiq3 nō ex gratia si ex meritis pcedit: vt iam quod datur nō ſm gratiam: sed secundū debitū sibi reddatur potius cū meritis q̄3 donetur. Perinde quod cōtinuo dixi. Dicit eni idem apostolus. Idez deus qui operatur oīa in omnib⁹. Nusq3 aūt dictū est. Deus credit oia in omnibus: ac deinde subiunxi. Qꝛ ergo credimus nostruz est: qꝛ vero bonum operamur illius est qui credentib⁹ dat spiritū sācū. pfecto nō dicerē si iam scirē etiā ip3 fidez inter dei munera reperiri q̄ dant in eodez spū. Utrūq3 ergo nostrum est pp̄ter arbitriū voluntatis: τ vtrūq3 datū est p spiritū fidei τ charitatis. Et qd paulopost dixi. Nostrū eni ē cū credere τ velle. Illius aūt dare credētibus τ volētibus facultatē bene operandi p spiritū sanctū: per quē charitas dei diffundit in cordibus nostris. Uerū est quidē: sed eadē regula est τ vtrūq3 ipsius est: qꝛ ipse pparat voluntatem: τ vtrūq3 nostrum: quia non fit nisi volentibus nobis: ergo τ meritum fidei de misericordia dei venit. Nō ergo propter fidez vel aliqua merita elegit deus aliquos ab eterno vel apposuit gratiam iustificationis in tpe: s3 gratuita bonitate sua elegit vt boni essēt. Un de Aug. i li. d pdesti. san. Nō qꝛ futuros nos tales eē psciuit ideo elegit: sed vt essemus tales ipsam electionem gratie sue: qua gratificauit nos in delicto filio suo.

Explanat sententiā h dictorū vborū.

Retractatio.

Augu.

¶ His videt̃ ꝯtriū qd alibi ait Augustinus.

His tñ aduersari videtur qd dicit Augu. super Malachiam prophetam vbi scriptū est. Iacob dilexi: esau autem odio habui. Cui vult inquit miseretur deus: τ quē vult indurat: sed hec voluntas dei iniusta eē nō potest. Uenit enim de occultissimis meritis quia τ ipsi peccatores cū pp generale peccatum vnā massam fecerūt: tamē nōnulla inter eos diuersitas. Precedit ergo aliquid in peccatoribus: quo q̄uis nōdu3 sint iustificati digni efficiant iustificatiōe. Et idē pcedit in alijs peccatorib⁹ quo digni sunt obtusiōe. Ecce hic vr̃ Aug. dicere: qꝛ τ ipsa dei volūtas q̄ alios elegit alios reprobat ex meritis pueniat s3 occultissimis: idest p meritis alios voluerit eligere alios reprobare: τ qꝛ p meritis alijs apponit gratia iustificationis alijs nō: vnī obtundunt. S3 qd itelligere voluerit ignorat: nisi forte hoc dicat intellexisse quod supra diximus eū retractasse. Nā ibidē ēt quedā alia cōtinue subdit q̄ in li. retracta. apte retractat: qd vtrūq3 legēti patebit. Uñ v̄isimile est in pmissis etiam hoc retractasse. Quidam tamen ex eo sensu accipiunt fore dictum: non qꝛ aliquis predestinet p meritis: vel iustificatiōis gratiaz mereat: sed qꝛ aliqui nō adeo mali sūt vt mereantur sibi gratiā non impartiri. Nullus enim dei gratiam mereri potest per quaz iustificatur: pōt tamen mereri vt nō apponat vt penitus abijciatur. Et quidem aliqui i tm̃ pfundū iniquitatis deuenerunt vt hoc mereātur: vt hoc digni sint: alij vero ita viuunt: vt τ si non mereantur gratiaz iustificationis: nō tñ merentur oino repelli τ gratiā sibi subtrahi. Ideoq3 dixit in quibusdā pcedere quo digni sint iustificatione: τ in alijs quo digni sint obtusione: sed hoc friuolum est.

Augu.

Pōt dici hoc retractasse.

Pōt tamen ex tali sensu dictū itelligi.

¶ Opinio quorūdā falsa de occultis dei differentium carnaliter.

Multi vero d isto pfundo q̄rētes reddere rationem atq3 ſm cōiectu ras cordis sui inscrutabilē altitudinē iudiciorum dei cogitare conātes: in fabulas vanitatis abierūt dicētes. Qd anime sursū i celo peccant: τ ſm peccata sua ad corpora p meritis dirigunt: τ dignis sibi quasi carcerib⁹ includunt. Ierunt hi tales post cognitiones suas τ volētes disputare de dei pfundo: versi sunt in pfūdu3: dicētes: alas in celo ante conuersa tas: τ ibi aliqd boni vel mali egisse: τ pro meritis ad corpa terrena detrusas eē. Hoc autez respuit catholica fides pp̄ter euidentem apostoli sniam qua ait. Cu3 nōdū nati essent aut aliquid boni vel mali egissent τc. Melior est

Augu. de vbis apli.

ergo fidelis ignorátia q̄ȝ temeraria scia. Ele/
git ergo quos voluit gratuita misericordia: nō
qꝛ fideles futuri erát:sȝ vt fideles essent:eisq̄ȝ
gratiá dedit:nō qꝛ fideles erát:sȝ vt fierēt. Ait
eni apostolus. Misericordiá ꝯsecut⁹ sum:vt fi/
delis eēm:nō ait qꝛ fidelis erá. datur q̄dem ꝛ
fideli:sed data est etiá prius vt eēt fidelis. Ita
etiam reprobauit quos voluit:nō ꝓpter futu/
ra merita que preuideret:veritate tn̄ rectissi/
ma ꝛ a nostris sensibus remota.

¶ Questio.

Sed querit̄ vtruȝ sicut dr̄ elegisse quos/
daȝ vt boni fierēt ꝛ fideles:ita etiá
cōcedi debeat reprobasse quosdam vt mali es/
Rn̄sio. sent ꝛ īfideles:ꝛ obdurare vt peccēt? Qd̄ nul
laten⁹ cōcedi oportet. Nō enim reprobatio ita
est causa mali sicut p̄destinatio est causa boni:
neq̄ȝ obduratio ita facit hominem malū: quē
admodum misericordia facit bonum.

¶ An ea que semel scit deus vel prescit sem/
p̄ sciat:prescíat:ꝛ semper scierit vel prescierit.

Preterea ꝯsiderari opȝ vtruȝ ea oia
que semel scit vl̄ p̄scit de⁹
semp̄ sciat ꝛ scierit:ac p̄sciat ꝛ p̄scierit:an oliȝ
scierit vel p̄scierit qd̄ modo nō scit vel p̄scit?
De p̄scia p̄rio rn̄demus dicētes multa eū pre/
scisse q̄ mō nō p̄scit:cū eni eius p̄sciētia nō sit
nisi de futuris:ex quo illa q̄ futura erát p̄ntia
sūt vl̄ ꝑtereūt:sub dei p̄scia eē desinūt:sub sci
entia vero sp̄ sūt. Prescíuit ergo deus oia ab
eterno que futura erát:neq̄ȝ p̄scire desinit:ni/
si cū futura eē desinūt. Neq̄ȝ cū p̄scire desinit
aliq̄ que ante p̄sciebat min⁹ea noscit q̄ȝ añ co
gnoscebat. Nō eni dr̄ ex defectu scie dei q̄ ali
qua p̄scierit aliqn̄ q̄ mō nō p̄sciat:sed ex rōne
verbi qd̄ est presciētia. Prescire eni ē ante sci
re aliquid q̄ȝ fiat. Ideoq̄ȝ nō potest dici deus
prescire:nisi ea que futura sunt.

De pre scia pri⁹ rn̄det di cēs deū n̄ sp̄ p̄scire q̄ olim p̄sciuit.

¶ Hic de scia dicēs deū sp̄ scire q̄ semel scit.

De scia aūt aliter dicimus. Scit eni de⁹ sp̄
oia que aliqn̄ scit:oēm enim sciaȝ quā
aliqn̄ hȝ sp̄ habuit:ꝛ habȝ ꝛ habebit. Ad hoc
autē opponit̄ ita. Olim sciuit hunc hoīeȝ na
Oppō. sciturū q̄ natus est:mō nō scit eū nasciturūȝ.
Sciuit ergo aliq̄d qd̄ mō non scit. Iteȝ sciuit
mundū eē creandū:mō nō scit eū eē creāduȝ.
aliq̄d ergo sciuit qd̄ mō non scit:ꝛ alia huius
modi īfinita dici possūt. Sed ad hoc dicim⁹:
q̄ idē de natiuitate hui⁹hoīs:ꝛ mūdi creatio
ne nūc etiā scit qd̄ sciebat añq̄ȝ fierent:sȝ tunc
ꝛ nūc hanc sciam ei⁹diuersis exꝑmi verbis
opȝ. Nam qd̄ tūc futurū erat:nūc ꝑteritū est.
Ideoq̄ȝ verba cōmutáda sūt ad ip̄m designādū.
Sicut diuersis tp̄ib⁹loquētes eandē dieȝ: mō
p̄ h̄ aduerbiū cras designam⁹ dū adhuc futu/
ra est:mō p̄ hodie dū p̄ns ē:mō p̄ heri dū ꝑte
rita est. Ita añq̄ȝ crearet̄ mūdus sciebat deus
hūc creādū:postq̄ȝ creatus est scit eū creatū.
nec est hoc scire diuersa:sȝ oino idē de creatio
ne mūdi. Sicut antiqui pres crediderūt x̄p̄m
nasciturū ꝛ moriturū:nos aūt credim⁹eū natū
ꝛ mortuū:nec tn̄ diuersa credim⁹nos ꝛ illi sȝ
eadē. Tp̄a.n. vt ait Augu. variata sunt:ꝛ ideo Solo.
verba sūt mutata nō fides. Indubitanter er/ Augu.
go teneam⁹deū semp̄ oia scire que aliqn̄ scit.

u Lterius circa di.41. querit̄ vtrū Di.41.
sit aliqd̄ meritū predesti
natiōis vel reprobatiōis? Qd̄ nō. Exodi.
33. Miserebor cui voluero:ꝛ clemēs ero
in quē placuerit mihi. ergo rō prima ꝛ potissima di/
uine misericordie ꝛ p̄destinatiōis est dei bn̄placitū ꝛ
voluntas. ¶ Itē ap̄lus in ep̄i. ad ro. sup̄ hac q̄ōne di
cit. Nunq̄d nō hȝ figulus potestatē de eadē massa fa
cere alia q̄dem vasa in honorē. alia in ꝯtumeliá? Si
eniȝ quereret̄ ab artifice q̄re de vna parte masse facit
vasa pulchra ꝛ ex alia vilia cū eque sit bona tota mas
sa. nō est alia rō nisi qꝛ placet. Ita eni bn̄ faceret si fa/
ceret econuerso. ergo ꝛc̄. ¶ Itē Aug. de predestina
tione scōꝝ. Non qꝛ tales futuros nos sciuit ideo ele
git:sed vt tales essemus. ¶ In oppositū. ambrosius
sup̄ epistolā ad roma. Dabo gratiam ei quē sciuero
ad me toto corde post errorem reuersurū. loq̄tur in
ꝑsona dn̄i. ergo ratio quare deus ꝓponit dare g̅rām
est qꝛ aliq̄d futurū preuidet in hoīe. ¶ Itē si nō esset
alia ratio p̄destinatiōis nisi volūtas diuina:tūc seque
retur q̄ ipsa nō eēt liberalissima nec optima. qꝛ si vel
let oēs saluarent. ¶ Item si sola volūtate predesti/
nat ꝛ reprobat nō p̄cognita rōne aliq̄ videt̄ q̄ sit ac/
ceptor ꝑsonaꝝ. ꝯ illud quod dr̄ in actibus apostolo
rum. In veritate comꝑi qꝛ nō est ꝑsonaruȝ acceptor
deus. Rn̄sio. In ista q̄ōne primo videbit̄ de quesito
ꝛ deinde mouebunt̄ quedā dubia. Quátū ad primū Rn̄sio.
qn̄ querit̄ vtrum electio vel reprobatio rōnem meri Electio
toriā habeat. hoc nō intelligit̄ q̄tum ad voluntateȝ ꝛ repro
diuinā vel eius actū q̄ est deus. sed q̄tū ad transitūȝ batio.
eius sup̄ obiectū:seu q̄tum ad ordinationē ad ipsaȝ
voluntatē. ꝛ dicunt q̄dam q̄ nō est alia ratio q̄re de⁹
istū elegit ꝛ nō illuȝ nisi qꝛ placet. eo eni ipso q̄ pla/
cet:ideo rectū est ꝓpter sūmam ipsius volūtatis recti
tudineȝ. ꝛ sic ipsa diuina volūtas sibiip̄i est ratio. qꝛ
nō tantū est recta:sed etiā regula. ꝛ huius opinionis
videt̄ esse magister in littera ¶ Cōtra hanc opinio/
nem arguit̄. qꝛ si p̄destinationis ꝛ reprobatiōis nulla
sit ratio nisi qꝛ deo placet:tūc iudicia dei nō erūt ini/

pscrutabilis. hoc est ꝯ apostolū exclamantē. O alti-
tudo diuitiarū sapientie ꝛ scientie dei ꝙ incōprehēsi-
bilia sūt iudicia eius. facile eni erit dicere de eis ꝙ qꝛ
doc. sb. vult ideo saluat vel reprobat. Sic dicit Scotus ꝙ lꝫ
non videat aliqua rō pdestinationis a parte pdestina
ti aliquo mō prior pdestinatione reprobationis tñ est
aliqua rō pper quā. s. ista actio teriatur ad hoc obie
ctum ꝛ nō ad illud. qḋ pbatur. qꝛ damnatio nō videt
bona nisi qꝛ iusta. Unde videt esse crudelitas ꝙ de-
us velit damnare aliquē quēꝫ nō pouideat peccatorē.
cū ergo reprobare sit velle damnare. reprobatio hꝫ
ex parte obiecti rōnem. s. peccatū finale preuisuꝫ: nō
videt autem dicendū cōformiter de pdestinatione: ꝛ
reprobatione: qꝛ bona deo principalr attribuunt: ma
la autem nobis. Quia tñ apostolus videt totuꝫ hoc
impscrutabile reliquere. in epystola ad romanos di
cens. O altitudo ꝛc̄. Quis eni nouit sensum dñi. aut
qs cōsiliarius eius fuit? Ideo dicit Scotus ꝙ eligat
opinio que magis placet dum tñ saluet libertas di-
uina absqꝫ iniusticia. hoc aūt dꝫ fieri absqꝫ assentiōe
ptinaci. Rōnes nāqꝫ particulares pper quas ex par
te diuersoꝝ diuina inferunt iudicia sunt impscrutabi
Bonauentura les. ❡ Bonauentura vero dicit ꝙ lꝫ nō sit aliqua rō
cālis seu meritoria pdestinationis a parte pdestinati.
qꝛ si quis posset de condigno mereri primā gratiaꝫ:
tunc gratia nō esset gratia pōt tñ esse aliq̄ ratio cōgrui
tatis ꝛ ꝯdecentie predestinatiōis: nō ꝙtum ad signifi
catum qḋ est volitio diuina sed ꝙtum ad ꝯnotatū qḋ
est gratia ꝛ gloria. pōt eni dici ꝙ deus pdestiat iustuꝫ
pper preuisionem bonoꝝ opum vt aliquo mō sunt
a libero arbitrio. lꝫ namqꝫ gratificatio vl' iustificatio
sit principalr a diuina volūtate. hoc tñ est cū coopa-
tione ꝛ pparatione liberi arbitrij. qꝛ vt ait Aug. q fe
cit te sine te nō iustificabit te sine te. Uñ cuꝫ peccator
facit qḋ in se est meret de ꝯgruo iustificari: seu scdm
qd ex ꝯdecentia diuine liberalitatis. De⁹ tñ sine aliq̄
pparatione ꝛ coopatione aliquos iustificat. vt ptꝫ de
sanctificatis in vtero ꝛ de paruulis post baptismuꝫ ad
celū euolantibus. alijs sine baptismo decedentibus. ꝛ
taliū opuꝫ est aliq̄ ratio in speciali: sed occulta. Un
de Aug. Quare illū trahit: illū vero non trahat. no
li velle iudicare si nō vis errare. In generali vero po
test assignari ratio manifestatio diuie misericordie re
spectu iustificatoꝝ ostensio aūt iustitie respectu alio-
rum. ❡ Quantū ad scdm a qbusdam mouent que-
Scdo articulus dam dubia de pdestinatione. Et pmo querit cur me
fecit deus vt damnarer. Quibus rñdendū est ꝙ nul-
Rñdeo los fecit de⁹ ad ipsos ꝯdemnandū: cū velit oēs hoies
saluos fieri ꝙtum in se est. dando. s. aūtia ad salutē.
puta naturā rōnalem ꝛ gratiā offerendo: sed ipsaꝫ re
cipe recusam⁹. teste namqꝫ scriptura. Perditio no-
stra ex nobis est: tñ aūt in ipo auxiliuꝫ nostrū. Unde
scdm Scotū. l. distinctione quarta: De⁹ nō punit ma
Nota. los nisi quadā necessitate iustitie. Nec a deo nec bea-
tis est pena simplr volita: sed tantū scdm qd. gaudēt
enim pper iustitiā inꙋtum nā existens sub culpa or
dinat p penam. Uñ ipse dñus ad instar cōdolentis p
Isayaꝫ dicit. Heu ꝯsolabor sup hostibus meis. Sed
vlterius dicit. Et si deus nō me fecit vt dānarer: tñ p
sciuit tñ me erga ipm fore ingratū ꝛ male libero ar-
bitrio vsurū: ꝛ sic damnandū: cur ergo inquint me fe
cit? ❡ Ad hoc est multiplex rñsio. quaꝝ vna est supi
us tacta. Quos enim pciuit dānādos creauit ad sue
iusticie ostēsionē. Uñ Aug. xxij. de ciuitate dei. Si
remanerēt oēs in pena nō appareret misericordie gr̄a
redimētis. Rursus. si oēs transferent de tenebris ad
lucem: in nullo appareret seueritas vltionis. In qua
ppterea plures ꝙ in illa sunt: vt appareat qd oibus
debeat. Alia rō assignat bonoꝝ exercitiū. vt enim ait
Aug. Quos deus psciuit futuros malos nō fecisset
nisi pariter sciret qbus bonoꝝ vsib⁹ ipsos applicaret
Rursus dicunt. Quicūqꝫ est pdestinatus saluabit: ꝛ
qcunqꝫ est pscitus dānabit. frustra ergo hō laborat.
❡ Ad hoc dicit Bonauentura. ꝙ istud est arg^m stul
toꝝ qḋ ducit eos in torporē ꝛ impietatis excusatiōeꝫ.
Et ideo pmo ondendū est eos stulte arguere: sic a si-
mili inferēdo. deus pordinauit vtrū tu debeas cras
viuere an nō. Ad qd igit comedis vel bibis. q sic ar
gueret ꝛ tali rōni ꝯsentiret. argueret dementie. silr in
pposito. ❡ Scdo rñdenduꝫ est ꝯ arguēdo. tu dicis
ꝙ deus pdestinat: ꝛ ego dico ꝙ deus tanꙋ iustus iu
dex iuste remunerat. nullū ergo bonū irremuneratū
nullū malū impunitū. ergo nullus laborat sine fru-
ctu. nullus torpescit sine dāno. Et ppterea dicenduꝫ
ꝙ pdicta argu. pcedit acsi de⁹ pdestinaret ꝛ sciret in
oēm euentū: sed nō pdestinat hoiem ad salutē nisi p
merita. nec repbat sine malis meritis ꝛ ideo nō solū
est nostra salus ex parte dei: sed etiā ex parte nostra.
Posset aūt dari vna rñsio gnālis ad qōnes ꝯsimiles
ꝙ debilitas nostri intellect⁹ nō sufficit ad indagandū
abyssum iudicioꝝ diuinoꝝ. Nec mirū cū ad plenum
nō valeamus cognoscere medice herbe seu mimi ver
miculi pprietatē. Captiuare igit debemus nostrū in-
tellectū in obsequm xpi vt ait apo. Ea que sunt fidei
firmiter simpliciterqꝫ credēdo nostre intelligētie mo
dicitatē ꝯsiderantes. maiestatisqꝫ diuine celsitudineꝫ
admirātes. ❡ Ad arg^m. ꝛ p⁹ ad aucto sacre scriptu
re. dicit Bonauentura ꝙ ꙋuis assignet beneplacitū
Rñ. ad argu. pro rōne ꝛ aliā nō exprimat: nō est ꝯcludēdū ꝙ non
sit alia. qꝛ nō oia scripta sunt: sed nobis vtilia. Utile
aūt fuit scire ꝙ diuinū bñplacitū est cā ꝛ ratio. vt di-
scamus eū timere. ꝛ nihil meritoꝝ nobis attribuere.
❡ Ad Aug. dicit ꝙ nō intēdit negare qn diuina vo
luntas possit habere rōnem ex qua dr ꝯgruēter opa
ri sed intēdit negare rōnem cālem cū sit cā cārum. ꝛ
Nota maxime respectu voliti qḋ est ex mera dei liberalita-
te. s. gr̄a iustificās impiū. Rōnes vero ad opp^m scdꝫ
eundē doctorē pbāt ꝙ diua volūtas hꝫ rōnē ꝯgruita
tis ꝛ quo ad hoc sunt ꝯcedēdo. Uñ Aug. in libro re
tracta. post omnes retractationes dicit. ꝙ deus ele
git ꝛ reprobat veritate certissima. ꝛ a nostris sensibus
remotissima. ꝛ qꝛ a nostris sensibus est remotissima
ideo nullus debet eam inquirere. qui in hac vita non
possumus puenire: ꝛ ideo in nostre intelligētie insuf
ficientia: sermo de pdestinatiōe claudēdus est. vt ob-
struatur oēs: ꝛ subdit⁹ fiat ois mundus deo cuius
iudicia

iudicia nõ sunt scrutabilia: sed formidoloso silentio veneranda. Posset etiã dici ad rõnem de libertate & de acceptione psonarum q̃ sũma bonitas vt ostendat se libere liberalem. potest equalibus inequalia distribuere sine iniustitia & psonarũ acceptiõe psonarũ eni acceptio nõ est i gratuitis: s3 in debitis. De⁹ ãt nulli ẽ debitor nisi sue bõitati. Uñ ait in euãgelio. An ñ l3 mihi qđ volo facẽ &c̃. Que opionũ pdictarũ sit verior: tũc sciem⁹ cũ placuit dulcedi dñe q̃ videam⁹ eũ sicuti ẽ.

¶ De omnipotentia dei vbi prius cõsideratur quare dicatur omnipotens. Di.xlij.

n Unc de omnipotentia dei agẽdum est: vbi prima cõsideratio occurrit quõ vere deus dicatur oĩpotẽs: an q: oĩa possit: an tantum q: ea possit que vult. Qđ eni3 deus oĩa possit pluribus auctoritatib⁹ cõprobatur. Ait eni Augu. in li. qõni. veteris ac noue legis. Oĩa qdem põt deus: sed nõ facit nisi qđ cõuenit veritati eius & iustitie. Idẽ in eodẽ. Potuit de⁹ cuncta facere simul s3 ratio phibuit. i. volũtas. Rationem nempe ibi voluntatem dei appellauit: q: dei voluntas rationabilis est & equissima. Fatendum est ergo deum omnia posse. (Augu.)

Quõ dicatur deus oĩa posse: cum nos multa possimus que ipse non potest.

Sed queritur quõ oĩa posse dicatur: cum nos quedam possimus que ipse nõ potest? Non põt enim ambulare: loq: & hmõi que a natura diuinitatis sũt penit⁹ aliena: cum hor instrumẽta nullaten⁹ habere queat incorporea & simplex sba. Quibus id rñdendũ arbitror: q̃ huiusmõi actiones ambulatio. s. & locutio & huiusmõi a dei potẽtia aliene nõ sunt: sed ad ipam ptinent. Licet eni huiusmõi actiones in se de⁹ habere non possit: nõ eni põt ambulare vel loqui & huiusmõi: eas tñ in creaturis potest operari: facit enim vt homo ambulet & loquatur: & huiusmodi. Nõ ergo p istas actiones diuine potentie detrahitur aliquid: quia & hoc potest facere omnipotens. (Rñsio.)

¶ De aliis obijcitur.

Sed sunt alia quedã que deus nullaten⁹ facere põt vt peccata. Non enim potest mẽtiri: nõ põt peccare: s3 nõ ideo oĩpotẽtie dei in aliquo detrahitur vel derogatur si peccare nõ posse dr̃: q: nõ eẽt hoc potẽtie sed infirmitatis. Si eni3 hoc posse: oĩpotens nõ esset. Non ergo impotentie sed potentie imputandum est q̃ ista nõ potest. Unde Augu. in. xv. li. de trinitate. Magna inquit dei potẽtia est non posse mentiri. Sunt enim quedã que in aliis rebus potentie deputanda sunt in aliis vero minime. Et que in aliis laudabilia sũt: in aliis vero reprehensibilia sunt. Non ergo ideo de⁹ minus potẽs est q: peccare nõ põt: cũ oĩpotens nullatenus possit esse q hoc potest. (Solut. Augu.)

¶ Item de aliis opponit.

Sunt etiam & alia quedam que deus nõ potest: vnde videtur non oĩa posse: non eni potest mori vel falli. Unde Augu. in li. de simbolo. Deus oĩpotens non põt mori: non potest falli. non potest miser fieri: non potest vinci. Hec vtiq3 & huiusmodi absit vt possit omnipotens. Si enim huiusmodi passionibus atq3 defectib⁹ subijci posse. omnipotens minime foret. Et inde monstratur omnipotens: quia ei h̃ propinquari non valent potest tamen hec in aliis operari. (Augu.)

¶ Qđ oĩpotentia dei scdm duo cõsideratur.

Hic ergo diligenter considerãtibus omnipotẽtia eius ̃m duo apparet. s. q̃ omnia facit que vult: & nihil oino patitur. s3 vtrunq3 deus omnipotens verissime predicatur: quia nec aliquid est quod ei ad patiendũ corruptionẽ inferre valeat: nec aliquid ad faciendum impedimentũ afferre. Manifestum est itaq3 deum oino nihil posse pati & omnia facere posse: preter ea sola qbus eius dignitas lederetur: eiusq3 excellẽtie derogaretur: in quo tñ non est minus omnipotens. Hoc eni3 posse nõ esset posse sed nõ posse. Nemo ergo deum omnipotẽtem in aliquo dicere presumat: qui omnia potest que posse potentie est: & inde vere dicitur omnipotens.

¶ Quibusdam auctoritatibus traditur q̃ deus omnino omnipotẽs q: potest quicquid vult.

Ex qbusdã tñ auctĩbus tradit iõ vere dici omnipotẽs: quia quicquid vult potest. Unde Augu. in enchi. Non ob aliud veraciter vocatur omnipotens nisi qm̃ quicqd vult potest: nec voluntate cuiuspiam creature voluntatis omnipotentis impeditur effectus. Idẽ in li. de spũ & littera. Non potest deus facere iniusta: q: ipse est sũma iustitia & bonitas. Omnipotens vero est: nõ q̃ possit oĩa facere: sed q: põt efficere quicquid vult: ita vt nihil valeat eius voluntati resistere qn cõpleatur: aut aliquo mõ impedire eandẽ. Ioh. Cris. in omel: quadam de expositiõe simboli ait. Di (Augu.) (Iohes Crys.)

potēs dr deus: qz posse illi⁹ nō potest inuenire nō posse dicente pphēta: oia q̄cunq̄ voluit fecit. Ipse est ergo oipotēs: vt totū qd̄ vult possit. Unde apostolus. Eius inquit volūtati quis resistit. His auctoritatibus videt̄ ostēdi q̄ deus ex eo tm̄ dicatur oipotens q̄ omnia potest que vult: nō qz omnia possit.

¶ Determinatio premissarum auctoritatū.

Sed ad hoc pōt dici q̄ Augu. vbi dicit. Oipotens non dr̄ q̄ oia possit rc̄. taz ample r generaliter accepit oia vt etiā mala includeret: que deus nō pōt: nec vult. Nō ergo negauit eū posse oia que ꝯuenit ei posse. Silr̄ cuz dicit. nō ob aliud veraciter dr̄ oipotens: nisi qm̄ qcquid vult pōt. nō negat eum posse etiā ea q̄ nō vult: sꝫ aduersus illos q dicebāt deū multa velle q̄ nō poterat: affirmat eū posse qcquid vult: r ex eo vere dici oipotēteꝫ non ob aliud qz pōt qcq̄d vult. Sed caue quō intelligas. pōt qcq̄d vult. An qcq̄d vult se posse: an qcq̄d vult facere: an qcq̄d vult fieri. Si enim dicas ideo oipotentem vocari: qz pōt qcq̄d vult se posse: ergo r Petr⁹ silr̄ oipotens dici pōt: vel q̄libet sctōꝝ btōꝝ: qz pōt qcq̄d vult se posse: r pōt facere qcq̄d vult facere. Nō eni vult facere nisi quod facit: nec posse nisi qd̄ pōt: sꝫ nō pōt facer̄ qcq̄d vult fieri. Uult. n. saluos fieri q saluādi sūt: verūtm̄ eos saluare nō valet. De⁹ aūt qcq̄d vult fieri pōt facē. Si. n. vult aliq̄d fieri p se: pōt illud facere p se r p se facit: sicut celū r terram p se fecit qz voluit. Si aūt vult fieri p creaturā: r p eaz opat̄: sicut p hoies facit domos r hmōi artificialia: r deus q̄dem ex se r p se potest. Homo autem vel angelus quātumcunq̄ beatus est: non est potens ex se vel per se.

Quo intelligendum sit qcquid vult.

¶ Oppositio.

Sed forte dices nec dei filius potest a se: nec spūssctūs: sed solus pr̄. Ille enīz pōt a se q est a se: filius aūt qz non est a se sed a pr̄e: non pōt a se sed a patre: r spūssanctus ab vtroq̄. Ad quod dicimus qz lꝫ filius non possit a se nec operetur a se. potest tm̄ r opatur p se: sic r spiritussanctus. Uñ Hyla. in. ix. li. de tri. Nature iquit cui ꝯdicis heretice hec vnitas est: vt ita p se agat filius: ne a se agat: r ita non a se agat vt p se agat. Per se autez dr̄ agere r potens esse qz nālem hēt potentiā eandē quā r pater qua potēs est r opatur: sed qz illaz hꝫ a patre: non a se: ideo a patre nō a se dr̄ posse r agere. Homo autem vel angelus gratuitam habet potentiam qua potēs est. Ideo ergo vere ac proprie deus trinitas oipotens dr̄: quia per se. i. dest naturali potētia potest qcq̄d vult fieri: r qcquid vult se posse. Nihil enim vult fieri quod non possit facere p se vel p creaturam: r nihil vult se posse qd̄ non possit: r omne qd̄ vult fieri vult se posse: sed non omne q̄ vult se posse vult fieri. Si enīz vellet fieret qz voluntati eius nihil resistere potest.

Sco. Hyla.

hic plene ostēdit q̄re deus oipotens dicatur.

c

Circa distinctionē. 42. Querit̄. vtruꝫ deum esse infinite potētie possit probari p rōnem nālez. ¶ Qd̄ sic. Ricardus primo de trinitate Ad oia que fide tenemus non deficit necīa rō: sed deum esse oipotentē tenemus ex fide sicut dr̄ in symbolo. ¶ Preterea infinita potentia est oipotētia que tm̄ probatur de deo. viij. physicoꝝ. ¶ Cōtra: phi nō ꝯcederent oipotētiā eo modo quo nos ponimus. ergo nō pōt p rōnē nālem probari esse ꝯn̄a videt̄ probabilis. an̄s pꝫ. qz nō ꝯcederent aliq̄d posse fieri de nihilo. ¶ Rn̄deo. Oipotētia potest sumi duplr̄. vno mō que sit in oia possibilia mediante. s. supposito ordine carum scd̄arū. Scd̄o modo q̄ imediate possit in oē possibile. Dico ergo q̄ oipotentia primo mō accepta pōt probari rōne nāli. ¶ Si eni pbat̄. 8. phisi. deū esse potentie infinite de quo dictū est distinctione. 2. sed accipiendo oipotentiā scd̄o mō sicut catholici accipiūt: sic est pure credita. lꝫ autē deus possit in oē possibile qd̄. s. ex se nō est necīum: nec includit ꝯdictionē. nō tm̄ pōt in se pducere illa q̄ dicunt defectū in agente. vt currere r ambulare que hn̄t passionē r mutabilitatē ānexā. deformitas etiā pcti nō est a deo. lꝫ cōcurrat ad actuꝫ substractū pctō. vt videbit̄ i. 2. Si eni phi posuissent deū esse oipotentē hoc modo cū posuerint ipꝫ necīo agere sequeret̄ q̄ nulla esset cā scd̄a in vniuerso. qz si necīo cāret: tunc qcq̄d pōt imediate agit necīo. sꝫ pōt oia ergo qōlꝫ causabit. qd̄ est eis absurduꝫ vt pꝫ. ix. mēta. Nec eēt aliqd̄ ꝯtingens si qōlꝫ agit necīo r immediate. Tenem⁹ itaq̄ ex fide q̄ de⁹ ē oīps. qz hꝫ potentiā imediate in oē possibile qd̄ nō est ex se necīum nec includit ꝯdictionē. ¶ Circa qd̄ est vlterius sciendū q̄ quedā sunt q̄ posse est potētie simplr̄ r pfecte. vt posse intelligere r diligere. r talia pōt deus p se r in se. Quedā aūt sunt que posse est potētie tm̄ impfecte: vt currere r ambulare. Isti enīz actus dicunt sil̄ actionē r passionē siue defectū in agēte: r ideo lꝫ de⁹ talia possit p se. non tm̄ in se ppter illud qd̄ est ibi impotentie r impfectionis que in deo nō cadit. Quedā vero sunt q̄ posse est simplr̄ impotētie: vt puatiōes. puta posse peccare. r talia nec pōt p se nec i se. loquēdo de his rōne priuatiōis. tales eni defect⁹ nec pn̄t eē a deo nec in deo. qz deus nō deficit in essendo nec in agendo. ¶ Ad argumēt̄. Et prio ad Rich. dico. q̄ lꝫ ad illa q̄ fide tenemus nō desint rōnes necīe nō tm̄

sunt

sunt nobis euidentes note. ¶ Ad scd'm dico q' pte dũ de oipotẽtia eo modo quo sumit a philosophis. Et si arguas q' potẽtia illo modo sũpta nõ sit infinita cũ possit cogitari maior potẽtia q̃ sit illa: puta potẽtia i oẽ possibile imediate. ad h dicerẽt phi q' nõ posset cogitari i'ñ 3olctõe maior potẽtia q̃ sit illa q2 ponũt ordinẽ cãruz neciuz sz hoc nõ ponũt catholici.

¶ Opinio quorũdam dicentium deum nil posset nisi quod facit. Di.xliij.

Quidã tñ de suo sẽsu gloriãtes dei potẽtiã sb mensura coãtari cõati sũt. Cũ.n. dñt huiusqz põt ds z nõ ãpli': qd lz ẽ aliõ q̃ ei' potẽtiã q̃ ifinita ẽ 3cluder z restrigere ad mẽsurã? Aiũt.n.ñ p̃t de' aliõ facere q̃ facit: nec meli' facer id qd fac: nec aliqd p̃termittere d his q̃ fac. Istãqz primã suã opinionẽ v̓isimilib' argumẽtis causisqz 3mẽtitijs necnõ z sacra crap aucẽtatũ testionijs munir conãr dicẽtes. Rõ illorũ pria. Nõ p̃t de' facẽ nisi qd bonũ z iustũ ẽ fieri: nõ ẽ ãt iustũ z bo^m fieri ab eo nisi qd fac. si.n. aliõ iustũ ẽ z bonũ eũ facer q̃ fac: nõ g' fac oẽ qd iustũ ẽ z bonũ eũ facer. sz qs audeat h dicer?

¶ Secunda ratio.

Addũt ẽt nõ põt facere nisi qd iusticia eius exigit: sz nõ exigit ei' iusticia vt faciat nisi qd facit: nõ g' põt facere nisi qd facit. Eadẽqz iustitia exigit: vt z id nõ faciat qd nõ facit: nõ aũt põt facere 3 iusticiã suã nõ ergo põt aliquid eoz facere que dimittit.

¶ Responsio ad prius dictum.

His autẽ respondem' duplicẽ verborũ intelligẽtiã aperiẽtes z ab eis iuoluta euoluẽtes: sic. Nõ põt de' facere nisi qd bonũ est z iustũ. i. nõ põt facere nisi illud qd si faceret bonũ z iustũ eẽt: verũ est. sed multa põt facere q̃ nõ bona sũt nec iusta: q2 nec sunt nec erũt nec bñ fiunt: nec fiẽt: q2 nũq̃ fiẽt. Rñsio ad idqd scdo dictũ est. Itẽ qd scdo 3positũ fuit nõ põt facere nisi qd iusticia sua exigit: z non põt id facere qd iusticia sua exigit vt nõ fiat. Dicimus q2 exactõis verbũ de deo cõgrue nõ dr̃: nec 3prie accipir: z i illis locutõib' duplex est sensus. Si.n intelligas nõ põt facere nisi qd sua iusticia exigit. i. nisi qd volũtas sua iusta vult: falsũ dicis. Iusticia enim ipsius dei eqssima volũtas accipitur: qliter accipit Aug. illa v̓ba dñi i Geñ. loquẽtis ad loth. Nõ possũz qcq̃ facere donec illo itroeas: exponẽs: nõ posse inquit se dixit: qd sine dubio poterat p potẽtiã: sz nõ poterat p iusticiã: qñ poterat qdem: sz non volebat: z illa volũtas iusta erat. Si vero p hec verba itelligis eũ nõ posse facere: nisi illud qd si fieret iusticie ei' 3ueniret: verũ dicis. Similiter distingue illud. Nõ põt facere qd sua iusticia exigit vt nõ faciat. i. nõ põt facere id qd ipse q est sũma iusticia nõ vult facere: falsuz est. Si aũt his verbis itelligas eũ nõ posse facere id qd iusticie eius conuenire nõ põt: vez dicis.

¶ Tertia illorum ratio.

Addũt quoqz z alia dicẽtes. Nõ p̃t deus facere nisi qd dz: nõ aũt dz facere nisi qd facit. Si.n. dz alia facere: nõ ergo facit oẽ qd dz. Si vero facit oẽ qd dz: nec põt facere nisi qd dz: non ergo põt facere nisi qd facit. Itẽ aut dz dimittẽ qd dimittit ne faciat: aut nõ dz. Si non dz non recte dimittit. Si vero dz dimittere: ergo non dz facere. Si aũt nõ dz: nec decet. nec opz euz facere. Et si nõ decet nec opz eũ facere: ergo nõ põt facer. Nõ ergo põt facere nisi qd facit: nec põt illõ dimittere qd facit qnin faciat: q2 dz illud facere: z qd dz facere nõ põt illud dimittere. Sz vt mihi vr̃ hoc verbũ dz venenũ hz. Rñsio. Multiplicẽ enim z iuolutã continet itelligẽtiã: nec deo 3prie cõpetit q nõ est debitor nobis: nisi forte ex 3misso. Nos vero ei debitores sum' ex cõmisso. Ut aũt venenũ euacuer distigue verbũ sensus. Nõ põt deus facer nisi qd dz. i. nisi qd vult: falsũ est. Sic eni põt ipse dici debere aliqd q2 vult illud. Si aũt dicar nõ põt nisi qd dz: idest nõ põt nisi illud qd si faceret ei bñ cõueniret verũ est. Addũt quoqz illi dicẽtes. 4' illorũ ratio. Nihil facit aut dimittit nisi optia z rationabili causa: lz nobis occulta sit: dz quã opz eũ facere aut dimittere que facit vel dimittit. Ratio enim penes eum est qua illa facit z illa dimittit: que ratio eterna est z semp manẽs p̃terquã nõ potest aliqd facere vel dimittere. Illa ergo manẽte non põt qd facit dimittere: nec qd dimittit facere: z ita nõ põt facere nisi qd facit. Rñsio. Et ad hoc respõdemus ambiguitatẽ locutõis determinãtes. Cũ.n. dr̃ rõ vel cã optima penes deuz est q̃ facit cũcta q̃ facit: z dimittit ea que dimittit: verum qdẽ est: q2 in eo volũtas ẽ eqssima z rectissima: qua facit z dimittit que vult: cõtra quam facere nõ potest: nec p̃ter eam facere potest. Nec vtiqz contra eam faceret: nec p̃ter eã: si ea que facit dimit-

teret: vel que dimittit faceret: sȝ eadē manēte rōne ⁊ cā: alia potuit facere ⁊ ista dimittere. Lȝ ergo ratio sit penes eū qua alia facit ⁊ alia dimittit: pōt tñ ꝭm eandē rōnem ⁊ dimittere que facit ⁊ facere q̄ dimittit. Ipsi autē addūt. Ratio est eū facere q̄ facit: ⁊ nō alia: ⁊ nō pōt facere nisi qḋ rō est eum facere: ⁊ ita non potest facere nisi qḋ facit. Itē rō ē eū dimittere que dimittit: ⁊ nō pōt non dimittere qḋ rō est eū dimittere: ⁊ ita nō pōt nō dimittere qḋ dimittit. Et ad hoc dicim⁹ locutiōes ambiguas esse: ⁊ iō determinādas. Si.n. cū dr̄ non pōt facere nisi qḋ rō est eū facere intelligas eū nō posse facere nisi ea q̄ rōnabilia sūt: ⁊ ea q̄ si fierēt rōnabilia eēnt: ver⁹ ē sēsus. Si āt itelligas eū nō posse facere alia rōnabilia ⁊ bona: nisi ea q̄ vult ⁊ facit: falsus ē itellectus. Itē aliud adiūgūt dicētes. Si pōt de⁹ aliḋ facere q̄ȝ facit: pōt ergo facere qḋ nō p̄sciuit: ⁊ si pōt facere q non p̄sciuit: pōt sine p̄sciētia opari: q꞉ oē qḋ facturū se p̄sciuit facit: nec facit aliqd qḋ nō p̄sciuit. Qḋ si p̄ter sciaȝ ei⁹ aliqḋ fieri ꝑossibile ē: omne ergo qḋ p̄scitū ē fieri necesse ē: ergo aliud fieri q̄ȝ sit nulla ratione possibile est: non ergo potest a deo fieri nisi qḋ fit. Hec aūt questio de p̄sciētia facile determinari pōt p ea q̄ supius dicta sūt: cū de p̄scientia agerel.

Adhuc addunt qōnem.

Rn̄so.

Alia illorū rō

Hec qō est p̄diꝯ ctis facile determinat.

¶ Auctibus vtuꝛ i assertionē sue opinionis.

His autē illi scrutatores qui defecerunt scrutātes scrutinia scōꝝ ānectūt testimonia. Dicit enim Augu. in li. de simbolo. Hoc solū nō pōt ds qḋ nō vult: p qḋ vr̄ non posse facere aliqd nisi qḋ vult. sed nō vult nisi qḋ facit: ⁊ ita videtur nō posse nisi quod facit. Illud aūt ita itelligēdū est. Id solū nō pōt de⁹ qḋ nō vult. s. se posse. Idē i. vij. li. cōfessi. ad deū loquēs ait. Ne cogeris inuit⁹ ad aliqd q꞉ volūtas tua nō ē maior q̄ȝ potentia: eēt aūt maior: si teipso tuipe maior eēs. Ex hoc vr̄ q deus nō possit plura q̄ȝ vult. sicut nō vult plura q̄ȝ pōt. Sicut.n. volūtas nō ē maior potentia: ita nec potētia maiorē volūtate. Ideoq̄ȝ si cui plura nō vult q̄ȝ pōt: ita eū nō plura posse q̄ȝ velle dicūt. Sȝ ad hoc dicim⁹: q꞉ nec volūtas potētia: nec potētia volūtate maior est: q꞉ vna ⁊ eadē res ē potētia ⁊ voluntas. s. ipse deus: q ēt maior seipso si volūtas maior esset potētia: vl' potentia volūtate. Nec hac auctoritate negaꝛ deū plura posse q̄ȝ velle: q꞉ plura sunt subiecta eius potētie q̄ȝ volūtati. Fateamur itaq̄ȝ deū plura posse facere q̄ nō vult: ⁊ posse dimittere q̄ facit. Qḋ vt certi⁹ firmiusq̄ȝ teneaꝛ scriptura testimonijs asseram⁹ deū plura posse facere q̄ȝ faciat. Ueritas ipsa ꝭm Mat. ait. An putas q꞉ nō possuȝ rogare patrē meuȝ: ⁊ exhibebit mihi mō plusq̄ȝ. xij. legiones angeloꝝ. Ex qbus verbis patēter innuiꝛ: q꞉ ⁊ filius poterat rogare qḋ non rogabat: ⁊ pr̄ exhibere qḋ non exhibebat. Uterq̄ȝ ergo poterat facere: qḋ nō faciebat. Augu. et inench. ait. Oipotentis voluntas multa pōt facere q̄ nō vult nec facit: potuit.n. facere vt xij. legiones angeloꝝ pugnarent ꝯtra illos q xp̄m ceperūt. Itē i eodē. Lur apud quosdam non facte sunt virtutes: que si facte fuissent: egissent illi homines penitētiam: ⁊ facte sunt apud eos qui non erant credituri. Tunc non latebit qḋ nunc latet. Nec vtiq̄ȝ iniuste deus noluit saluos fieri. cū posent salui eē si vellēt. Tūc in clarissima sapientie luce videbiꝛ: qḋ nūc pioꝝ fides hȝ anteq̄ȝ manifesta cognitione videaꝛ: q̄ȝ certa ⁊ imutabilis ⁊ efficacissima sit volūtas dei: q̄ multa possit ⁊ nō velit: nihil aūt qḋ non possit velit. Idem in lib. de natura ⁊ gratia. Dn̄s lazarū suscitauit in corpore. Nunqd dicendū est: nō potuit iudā suscitare in mēte. Potuit quidē sȝ noluit. His auctoritatibus alijsq̄ȝ multis aperte doceꝛ: q deus multa possit facere q̄ nō vult qḋ ēt rōne ꝓbari pōt. Nō enim vult deus oēs hoies iustificare: ⁊ tñ quis dubitat eū posse. Pōt ergo deus aliḋ facere q̄ȝ facit: ⁊ tñ si aliḋ faceret alius ip̄e nō eēt. Et pōt aliud velle q̄ȝ vult: ⁊ tñ eius volūtas nec alia: nec noua: nec mutabilis aliquo mō pōt esse. Qḋ ⁊ si possit velle qḋ nunq̄ȝ voluit: nec tñ nouiter: nec noua volūtate: sȝ sempiterna tm̄ volūtate velle pōt: pōt enim velle qḋ ab eterno pōt voluisse: hȝ eniȝ potentiaȝ volendi ⁊ nunc ⁊ ab eterno: quod tamen nec modo vult nec ab eterno voluit.

Augu.

Rn̄so in telligenda sitau ctoritas

Rn̄so.

auctorib⁹ ꝯfirmat deū plura q̄ȝ facit facere posse

Augu. i enchi.

Qḋ sine mutabilitate potētie vel voluntatis pōt deus ⁊ alia vel le ⁊ alia facere q̄ vult vel facit.

Di. 43

c IRca distinctionē. 43. q꞉ ad ꝯdictoria nulla est potētia. Queriꝛ vtꝝ est impossibilitas rei fiende vl' ex parte dei vel rei ipsius? ¶ Ad hoc rn̄det Scot⁹ q nō opȝ imaginari q impossibile sit aliqḋ vnū ens in re sicut necesse esse est vnū ens sed ipossibile dr̄ qḋ includit partes repugnātes siue ꝯdictoria. Est aūt ꝯdictio reducēda ad intellectū diuinū tanq̄ȝ ad cāȝ non ꝯdictionis: sed partiū possibiliū. Intellect⁹ eni diuinus intelligēdo essentiā suā intelligit qdditates rerū ⁊ sic

⁊ sic dat illis eē possibile. eē eni cognitū qd̄ est in actu scd̄m qd cōcomitat possibilitas ad esse simplr. Ipse sic qdditates diuersaꝝ nāꝝ ex se formalr repugnāt. ⁊ sic ꝑpter repugnantiā hmōi qdditatum sequitur impossibilitas tocius figmenti puta chimere. quapropter impossibilitas rei fiende est ab intellectu diuino principiatiue ⁊ ab ipsis qdditatib⁹ formalr. nulla est igit potentia respectu ꝯdictionis. non propter defectum diuine potentie: sed propter repugnantiam rei.

¶ An deus possit facere aliquid melius q̄ȝ facit. Di.xliiij.

Illi dicūt nō posse. Nunc illud restat discutiēdum: vtrū melius aliqd possit facere q̄ȝ facit? Solēt enim illi scrutatores dicere: q̄ ea que facit deus nō pōt meliora facere: q: si possȝ facer̄ ⁊ nō faceret: inuidus eēt ⁊ nō sūme bon⁹. Et h̄ ex simili astruē conant. Ait.n. Aug. i lib.lxxxiij.q. De⁹ quē genuit: cū meliorē se gn̄are nō potuit: nihil.n. deo meli⁹ debuit equalē. Si.n. voluit ⁊ nō potuit: īfirmus est. Si potuit ⁊ noluit: inuidus. Ex quo cōficit equalem genuisse filiū. A simili volūt dicer̄ q̄ si pōt de⁹ rē meliorē facē q̄ȝ facit inuidus est. Sȝ nō valet huius similitudinis īductio: q: filiū genuit d̄ sb̄a sua. Idcoq̄ȝ si possȝ gignere equalē ⁊ nō gigneret: inuidus eēt: alia vero q̄ nō de sb̄a sua facit: meliora facere pōt.

Augu.

¶ Questio qua illi artantur.

Uerū hic ab eis rn̄deri deposco: cur dicunt rē aliquā siue ēt reꝝ vniuersitatem in qua maior ꝯsumatio expressa est: nō posse eē meliorē q̄ȝ est: siue iō q: sūme bona ē: ita vt nulla oīno boni perfectio ei desit: siue iō q̄ maius bonū qd̄ ei deest capere ipsa nō valeat. Sȝ si ita sūme bona dr̄: vt nulla ei pfectio boni desit: iaȝ creatura creatori equaf. Si vo iō nō pōt melior esse: q: bonū amplius qd̄ ei deest capere ipsa nō valet: iaȝ hoc ipsū nō posse defectōis est: nō cōsumatiōis: ⁊ pōt esse melior sit fiat capax melioris boni: qd̄ ipse pōt q eā fecit. Pōt ergo deus meliorē reȝ facere q̄ȝ facit. Un̄ Aug. sup Gen̄. Talem potuit deus hoīem fecisse: q nec peccare possȝ nec vellet: ⁊ si talē fecisset: qs dubitat eū meliorē fuisse? Ex predictis cōstat q̄ pōt deus ⁊ alia facere q̄ȝ facit: ⁊ que facit meliora ea facere q̄ȝ facit.

¶ Utꝝ alio vl̄ meliori mō possit facē q̄ȝ fac.

Post hec cōsiderandū est vtrū alio mō vel meliori q̄ȝ facit possit ea facere que facit? Si modus operatiōis ad sapiaȝ opificis referaf: nec ali⁹ nec melior modus eē pt.

Rn̄sio.

Nō.n. pōt facere aliquid aliter vel melius q̄ȝ facit. i. alia sapia vel maiori sapiētia. Nihil.n. sapiētius pōt facere q̄ȝ facit. Si vero referaf modus ad rē ipsam quā facit deus: dicimus: q: ⁊ alius ⁊ melior pōt eē modus. Et sȝ hoc cōcedi pōt: q: ea que facit pōt facere melius ⁊ aliter q̄ȝ facit: q: pōt qbusdā meliorē modū existēdi prestare ⁊ qbusdā aliū. Unde Augu. in.xiij.lib. de trini. dicit. Qȝ fuit ⁊ alius modus nostre liberationis possibilis deo: q omnia pōt: sȝ nullus alius nostre miserie sanāde fuit cōueniētior. Pōt ergo deus eoꝝ que facit quedā alio modo meliori: q̄daȝ alio modo eque bono: quedā etiā minus bono facere q̄ȝ facit. Ut tamen modus referaf ad qualitatem opis. i. creature non ad sapientiam creatoris.

Augu.

¶ Utrū de⁹ semp possit omne qd̄ oli potuit.

Preterea q̄ri solet vtꝝ de⁹ semp possit oē qd̄ olim potuit? Qd̄ qbusdā n̄ vr̄ dicētib⁹. Potuit de⁹ icarnari: ⁊ potuit mori: ⁊ resurgere ⁊ alia hmōi q̄ mō nō pōt. Potuit ergo q̄ mō nō pōt: ⁊ ita hūit potentiā quā mō nō hȝ: vn̄ vr̄ potētia eius imminuta. Ad qd̄ dicim⁹: q: sicut oia semp scit que aliq̄n sciuit: ⁊ semp vult que aliq̄n voluit: nec vnq̄ȝ aliquā sciaȝ amittit vel volūtatē mutat quā habuerit: ita oia semp pōt q̄ aliq̄n potuit: nec vnq̄ȝ aliq̄ potētia sua priuaf. Nō est ḡ priuat⁹ potētia incarnādi vel resurgēdi lȝ nō possit mō incarnari vel resurgere. Sicut.n. potuit olim icarnari: ita ⁊ pōt mō incarnat⁹ eē: in quo eiusdē rei potētia mōstraf. Ut.n. olim sciuit se resurrectuꝝ: ⁊ modo scit se resurrexisse: nec est alia scia illud oliȝ sciuisse: ⁊ hoc modo scire: sȝ eadē oīno. Et sicut voluit olim resurgere ⁊ modo resurrexisse: in quo vni⁹ rei volūtas exprimif. Ita potuit olim nasci ⁊ resurgere: ⁊ modo ipse pōt natus fuisse ⁊ resurrexisse: ⁊ est eiusdem rei potētia. Si eniȝ posset modo nasci ⁊ resurgere: nō eēt idē posse. Uerba enim diuersoꝝ tēpoꝝ. diuersis ꝓlata tēporibus ⁊ diuersis adiūcta aduerbijs eundē faciūt sensuȝ: vt modo loquentes dicimus. Iste pōt legere hodie: cras aūt dicimus: iste pōt legisse: vel potuit legere heri: vbiq̄ȝ vni⁹ rei mōstratur potētia. Si aūt diuersis temporibus loquētes eiusdem temporis verbis ⁊ aduerbijs vtamur dicētes hodie: iste pōt legere hodie: ⁊ dicentes cras: iste potest hodie legere: non idē sed diuersa dicimus euȝ posse. Fateamur

Rn̄sio.

ergo deū semp posse qcqd semel potuit.i.ha
bere oēm illā potētiā quā semel habuit: ꝛ illi/
us ois rei potētiā cui⁹ semel hūit:ȝ nō semp
posse facere omne illud qd aliquando potuit
facere:pōt qdē facere aut fecisse qd aliquādo
potuit. Similiter quicqd voluit ꝛ vult.i.oēʒ
quā habuit voluntatē: ꝛ modo habȝ: ꝛ cuiuſ
cunqȝ rei voluntatē habuerit:ꝛ mō habet:nō
tñ vult esse vel fieri omne quod aliquādo vo
luit eē vel fieri:sed vult fuisse vel factuȝ esse.
Ita ꝛ de sciencia dei dicendum est.

Dis.44 c Circa distinctionē.44. Querit. vtrū
deus possit aliter facē res ꝙ ab
ipso ordinatū est fieri. Et videt ꝙ non. qꝛ
tūc posset facere res inordinate. Cōsequēs
est falsum. ergo ꝛ añs. Cōtra. res aliter fieri ꝙ facte
Rñsio. sunt nō includit ꝯdictionem. ¶ In ista qōne videbit
primo de q̄sito. deinde an de⁹ potuerit facere mūdū
meliorē. Quantū ad primū. dico ꝙ in oi agente libe
re qd potest agere scōm dictamē legis recte ꝛ pter le/
gem vel ꝯ legem est distinguere potentiā ordinataȝ ꝛ
absolutā. ordiata qdem ꝯformiter agēdo legi recte.
absoluta vero agēdo pter legem illā vel ꝯ eam. ꝛ sic
dicūt iuriste ꝙ aliqs pōt facere de facto. hoc est de po
tentia sua absoluta. vel de iure. hoc est de potētia or/
dinata scōm iura. Qñ autē lex ista scōm quam recte
agendū est nō est in potestate agētis. tūc agēdo scōȝ
potentiā absolutā inordinate ꝛ nō recte agit cuȝ sub/
sit tali legi ꝛ teneat agere scōm legem: ȝ qñ in ptāte
agentis est lex ꝛ rectitudo legis. ita ꝙ nō est recta nisi
qꝛ statuta tūc pōt tale agens ordinate ꝛ recte agere ali
ter ꝙ lex illa dictat. cū non subsit illi legi ꝛ possit aliā
legem statuere. ꝛ sic eius potētia absoluta nō est inor
dinata. Ista pñt exemplificari de principe ꝛ eius sub
ditis ꝛ lege positiua ¶ Ad ppositū sūmus pnceps
q deus est cū nō subsit legib⁹ suis pōt aliter facere res
ꝙ ab ipso extitit ordinatū. ꝛ sic de potentia absoluta
pōt saluare iudā:ȝ a sapientia eius lex vlis emanaue
rit ꝙ ois finaliter malus dānabit. ꝛ sic agēdo nō in/
ordinate sed recte agit. qꝛ lex ꝛ rectitudo legis est in
eius ptāte. Nulla nāqȝ lex est recta:nisi ꝙtenus a vo
luntate diuina acceptāte est statuta. ¶ Et p hoc pȝ ad
argm in pn⁹ positum. Quātū ad scōm. dico ꝙ melio
ritas mundi pōt dupl'r sumi. vel absoluta vl' respecti
ua. si loquamur de absoluta. sic certū est ꝙ deus pōt
facere creaturas scōm se ꝯsideratas meliores ꝙ sint.
posset eni deus dare maiorē grām ꝛ angelis ꝛ hoib⁹
ꝙ dederit. ꝛ de stellis posset facere angelos. Loquē
do vero de melioritate respectiua que est scōm ordi/
nem creaturarū inter se ꝛ ad vltimū finē: sic dr a q/
busdaȝ ꝙ nō. sic eni creature sūt debite ordinate in/
ter se ꝛ ad ipm deū:ꝙ melius ordinari nō pñt. Et ita
dicit Aug. ꝙ qdlibet p se bonū est. sed tñ oia bona si
mul:sūt valde bona. Magis eni ꝯsistit decor vniuer
si in varietate rez:ꝙ si oia essent vnius nature ꝛ spē.
qꝛ sic nō eēt ordo, sicut nō deceret pulchritudinē cor
poris humani ꝙ pes teneret locū oculi. sic in psalte/
rio. si chorda sonās obscuri⁹ ita clara sonaret sicut il
la q̄ clari⁹ sonat:quāuis illa chorda fiēt melior scōm
se:tñ totū psalteriū esset peioratū eo ꝙ peiorata esset
pporcio chordarū inter se. hoc etiā posset declarari in
pictura. Quāuis.n.color niger nō sit ita pulcer sicut
albus:si tñ de pictura varietate colorꝫ decorata color
niger auferret ꝛ loco eius albus poneret frequenter
pictura deturparet. Quidā aliter dicunt:ista tñ opio
magis mihi placet:qꝛ multū ꝯsonat liberalitati diui/
ne ꝙ deus sic mundū fecerit ꝙ melior fieri nō potue
rit. Nec derogat diuine potētie qꝛ nō est defect⁹ ex par
te eius sed ex parte rei factibilis. scōm alexandrū de
halis. ꝛ scōm hoc possent facil'r exponi varie auctēs
sanctorꝫ que videnť sibi ꝯrie. ¶ Auctēs eni sonantes
ꝙ deus potuit facere mundū meliorē pñt intelligi de
ipsis rebus absolute ꝯsideratis ꝛ de potētia dei in se
ꝯsiderata. Auctoritates vero in oppositū pñt intelli
gi de ipsis reb⁹ in ordine ad seinuicē ꝛ ad exprimēdū
iustitiā ꝛ misericordiā sūmi principis vniuersi q scōȝ
Augustinū adeo est oipotens ꝛ bonus ꝙ nō sineret
mala fieri nisi ex ipsis sciret maiora elicere bona. de
quo tacta sunt aliqua in materia de predestinatione:
ꝛ adhuc tangentur in consequentibus.

¶ De voluntate dei que essentia dei vna est
ꝛ eterna: ꝛ de signis eius. Di.xlv.

c Iam de voluntate dei aliqd pro
sensus nostri imbecillita
te dicendū est. Sciēduȝ est ergo:qꝛ
voluntas siue volēs de deo ſm eēn
tiam dr. Nō est eni ei aliud velle ꝛ aliud esse:
sed oino idem. Et sicut idē est ei esse bonū qd
esse deū:ita idē est ei esse volentē qd esse deū.
Nā voluntas qua semp volens est:nō affect⁹
vel motus est q in deū cadere non valet : sed
diuina vōa qua volēs est deus ꝛ huiusmodi.
¶ Qd licet idem sit deo velle quod esse non
tñ potest dici deus esse omnia que vult.

Et licet idem sit deo velle qd esse: nō tñ di
cendū est deū esse oia que vult. Quod obiectio
qdam de dei voluntate nō recte sentiētes: no qrūdaȝ
bis obijciunt dicētes. Si idē est deo velle qd
esse:ergo cū dicimus deū velle oia que facit:
dicimus eū esse oia que facit:aliogn nō sibi il
lo verbo idē significat:qd significat hoc ver/
bo esse:cuȝ de deo dr. Et si ita est:nō semp dr
de deo velle ſm essentiā. Si vero ſm essentiā
nō dr aliqñ:quō ergo dr de deo? Relatiue.n.
nūqȝ dr. Ad qd dicim⁹:qꝛ lȝ idē penit⁹ sit deo Rñsio
velle qd esse:nō tñ pōt dici oia que vult: sicut plenam
idem est deo esse qd scire:nec tñ sicut dr scire ꝯtinens
omnia:ita quoqȝ potest dici esse omnia. solones
¶ Quis sit sensus horum verborū. deus scit

vel deus non vult. Idem deus scit omnia vel vult aliquid: ꝛ quid de deo in his predicef.

At vbicūq; deus dr̄ scire vel sciēs: vel velle vel nolēs: hec de eo ſm eſſentiā dñr. Cū enim dr̄ de⁹ scit vel de⁹ vult: siue deus est sciēs vel volēs: eēntia diuina ꝑtur: ꝛ deus eē enūciaf. Cū aūt addif oia vel aliqd vel aliq̄: ꝛ dr̄ deus scit oia vel vult aliqd vel aliq̄: eēntia qdez diuina ꝑtur: nō simplr̄ ꝛ absolute: sꝫ ita vt scie que ipse est oia subiecta mōstrenf: ꝛ volūtati q̄ ipsa eadez est aliqd vel aliq̄ sbta eē decanf: vt talis fiat sensus: de⁹ scit oia.i. de⁹ est cuius scie que ipsi⁹ eēntia est: oia subiecta sūt. Siliť de⁹ vult hec vl' illa.i. de⁹ est cui⁹ volūtati q̄ ipse ē hec siue illa sbta sūt. Volēs ḡ siue velle dr̄ de⁹ bꝫ eēntiā: cui⁹ volūtas eēntia ē sempiterna ꝛ imutabilis: sꝫ ea varienf ꝛ trāseāt q̄ ei sbta sūt: q̄ nō pōt eē iniusta vl' mala: q: de⁹ est.

¶ Qd dei volūtas sūme bona est oiuz q̄ nāľr sūt cui⁹ cā n̄ ē q̄rēda: q: nullā bꝫ cū sit eterna.

Hec itaq; sūme bona volūtas cā est oim que nāliter siūt vel facta siue futura sūt q̄ nulla ꝓuenta est cā: q: eterna est. Idq; cā ipsi⁹ q̄renda nō est. Qui eni eius cām q̄rit aliqd mai⁹ ea q̄rit: cum nihil ea maius sit. Vn̄ Aug. in li. octuagintatriū qōnū. Qui q̄rit q̄re voluerit de⁹ mundum facere: cām q̄rit volūtatis dei. Ois aūt cā efficiens maior est eo qd efficif. Nihil autē maius est volūtate dei. Nō ergo ei⁹ cā q̄renda est. Idē in libro ꝯ manicheos. Si q dixerint qd placuit deo facere celuz ꝛ terrā? Rn̄dendū est eis: q volūtatē dei nosse desiderāt: cās ꝛ voluntatē dei scire q̄rūt: ꝙ volūtas dei oium q̄ sunt ipsa sit cā. Si eni bꝫ cām volūtas: est aliqd qd antecedit voluntatē dei: qd nephas est credere. Qui ergo dicit q̄re fecit de⁹ celū ꝛ terrā: rn̄dendum est illi q: vult: volūtas eni dei cā est celi ꝛ terre: ꝛ ideo maior est volūtas dei q̄ʒ celū ꝛ terra. Qui aūt dicit: q̄re voluit facē celū ꝛ terraz: mai⁹ aliqd q̄rit q̄ʒ volūtas dei: nihil est aūt maius iueniri pt. Cōpescat se ergo humana temeritas: ꝛ id qd nō est nō q̄rat: ne id qd est nō inueniat. Ecce his auctib⁹ apte insinuaf ꝙ voluntatis dei causa nulla est ꝛ ideo querenda non est.

Hic dicit q̄re ei⁹ cā q̄renda nē Augu.

¶ Qd volūtas dei pria ꝛ sūma cā est oium.

Augu. Voluntas ergo dei: vt ait Augu. in tertio lib. de tri. pria ꝛ sūma cā est oium spēꝝ atq; motionū. Nihil eni fit qd nō de iteriori atq; itelligibili aula sūmi ipatoris egrediaf bꝫ ieffabilē iustitiā. Vbi eni opaf qd vult dei oipotentis sapia? q̄ ptingit a fine vsq; ad finem fortiter: ꝛ disponit oia suauiter: ꝛ nō solū facit ea q̄ pseuerātia cōsuetudinis admirationē nō admittūt: sꝫ etiā ea q̄ ꝓpter raritatē ꝛ isolitū euentū mira videtur: vt sūt defectus luminariū ꝛ terremot⁹ ꝛ monstruosi aiantium partus ꝛ his similia: quoruz nihil fit sine volūtate dei: sꝫ plerisq; nō apparet. Ideoq; placuit vanitati phoꝝ etiā causis alijs ea attribuere: cū oino videre nō possent supiorem ceteris oibus causam.i. voluntatez dei. Itaq; nō nisi dei voluntas causa prima est sanitatis: egritudis: ꝑmioꝝ atq; penaꝝ: gratiaꝝ ꝛ retributionū. Hec ergo sola est vn̄ ortū est qcqd est: ꝛ ipsa non est orta sed eterna.

¶ Quibus modis accipitur dei voluntas.

Hic nō est ꝑtereundū nobis ꝙ sacra scriptura de volūtate dei varijs modis loq ꝯsueuit: ꝛ tn̄ nō est dei volūtas diuersa: sꝫ locutio diuersa est de volūtate: q: noie voluntatis diuersa accipit. Nā volūtas dei veř ac ꝓprie dr̄ que in ipso est ꝛ ipsi⁹ essentia est: ꝛ hec vna est: nec multiplicitatē recipit: nec mutabilitatē. q̄ iexpleta eē nō pōt: de qua ꝓpheta ait. Oia q̄cūq; voluit dn̄s fecit. Et aplus. Volūtati ei⁹ qs resistet. Et alibi. Vt ꝓbetis q̄ sit volūtas dei bona ꝛ bn̄placēs ꝛ pfecta. Et hec volūtas recte appellaf bn̄placitū di siue dispositō.

Que vere ꝛ ꝓprie dr̄ dei volūtas ꝛ ea dr̄ beneplacitum.

¶ Qd ſm figurā dr̄ voluntas dei preceptio: prohibitio: consilium: pmissio: opatio: ꝛ ideo pluraliter dicit scriptura voluntates.

Aliquādo vero scdm quādā figuram dicēdi volūtas dei vocaf: qd ſm ꝓprietatē nō est volūtas eius vt ꝑceptio: ꝓhibitō: ꝯsiliū: necnō pmissio: ꝛ opatio. Ideoq; pluraľr aliqn̄ scriptura voluntates dei ꝓnūciat. Vn̄ ꝓpheta. Magna opa dn̄i exq̄sita in oēs volūtates eius: cum nō sit nisi vna volūtas dei q̄ ipse est pluraľr tn̄ dicit volūtates: q: voluntas dei varijs modis ac ꝓ diuersis accipif vt dictum est. Ita etiā idez ꝓpheta ꝓpter multos effectus misericordie: ꝛ iustitie pluraľr dicit. Misericordias dn̄i in eternum cantabo. Et alibi. Iustitie dn̄i recte letificantes corda: cum tn̄ in deo vna sit misericordia: vna iustitia: ꝛ vna eademq; sit misericordiaque iustitia.i. diuina vsia.

¶ Quare preceptio et prohibitio et consilium dicantur dei voluntas.

Ideo autem preceptio et prohibitio atque consilium cum sint tria: dicitur tamen vnumquodque eorum dei voluntas: quia ista sunt signa diuine voluntatis quemadmodum et signa ire dicuntur ira: et dilectionis signa dilectio appellantur: et dicitur iratus deus: et tamen non est ira in eo aliqua: sed signa tantum que foris sunt: quibus iratus ostenditur: ira ipsius nominatur: et est figura dicendi: secundum quam non est falsum quod dicitur: sed verum quod dicitur sub tropi nubilo obumbratur. Et secundum hos tropos diuerse voluntates dei dicuntur: quia diuersa sunt illa que per tropum voluntas dei dicuntur.

¶ Ubi voluntas dei pro precepto et consilio accipiatur.

Pro precepto dei atque consilio potest accipi voluntas: vt ibi. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Et alibi. Qui facit voluntatem patris mei qui in celis est: ipse frater meus et soror et mater est. Et contra hanc voluntatem multa fiunt. Unde Augu. in libro de spiritu et littera. Infideles: inquit contra voluntatem dei faciunt: cum eius euangelio non credunt.

Augu.

¶ Quod deus non vult ab omnibus fieri omnia que precepit vel non fieri que prohibet.

Et si illa tria dicuntur dei voluntas ideo quia signa sunt diuine voluntatis: non est tamen intelligendum deum omne illud fieri velle quod cuicumque precepit. vel non fieri quod prohibuit. Precepit enim abrae imolare filium: nec tamen voluit: nec ideo precepit vt id fieret: sed vt abrae probaretur fides. Et in euangelio precepit sanato nec cui diceret: ille autem predicauit vbique intelligens deum non ideo prohibuisse quin vellet opus suum predicari: sed vt daret formam homini laudem humanam declinandi.

¶ De permissione et operatione vbi dicantur dei voluntas.

Permissio quoque dei et operatio: voluntas dei appellatur: qualiter accipit Aug. in enchi. dicens. Non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit: vel sinendo vt fiat: vel ipse faciendo. Nec dubitandum est deum facere bene: etiam sinendo fieri quecumque fiunt male: non enim hec nisi iusto iudicio dei finit: et profecto bonum est omne quod iustum est. Ecce hic manifeste habemus dei voluntatem appellari ipsius operationem vel permissionem cum dicit non fieri aliquid nisi omnipotens fieri velit: vbi includit et bona et mala omnia que fiunt. Ideoque apte distiguit quod deum velle dixerit ne eadem ratione intelligeretur velle bona et mala subdens: vel sinendo vt fiat: hoc quantum ad mala dicit: vel ipse faciendo: hoc quantum ad bona. Mala enim finit fieri sed non facit: bona vero ipse facit. Ideoque dixit eum velle: quia et volens mala finit: et volens bona operatur: et ob hoc permissio et operatio voluntas dei dicuntur.

Augu. in enchi.

¶ Quinque supra sunt proposita que dicuntur secundum tropum: et ideo distinguat lector vbique pro quo eorum accipiatur uoluntas.

Quinque ergo supra posita sunt que dicuntur secundum tropum dei voluntas: quia signa sunt diuine voluntatis que vna est et immutabilis. scilicet dei beneplacitum. Ideoque diligenter distinguat lector vbi de voluntate dei scriptura commemorat iuxta quem modum accipi oporteat. scilicet pro beneplacito dei: an pro aliquo signorum eius. Magna enim est adhibenda discretio in cognitione diuine voluntatis: quia et beneplacitum dei est voluntas eius: et signum beneplaciti eius dicitur voluntas eius. Sed beneplacitum eius eternum est: signum vero beneplaciti non. Et consonat rerum effectibus beneplacitum ipsius et ipsi effectus rerum ab illo non discordant. Fit enim omne quod beneplacito vult fieri: et omne quod non vult fieri nequaquam fit. Non ita autem est de signis: quia precepit deus multis ea que non faciunt: et prohibet que non cauent: et consulit que non implent.

c Circa distinctionem. 45. quero vtrum deus ab eterno voluit alia a se? Quod non. quia tunc in voluntate diuina fuisset relatio realis ad creaturam volitam. consequens est falsum sicut patet dist. xxx. ¶ Contra. si noluit ab eterno: nec modo vult de nouo: quia tunc esset mutabilis. ergo nihil vult. ¶ Respondeo quod cum in deo sit voluntas summe perfecta et infinita ex distinctione. 2. sequitur quod ipsa potest esse principium volendi quodcumque volibili. non autem ex tempore cum sit immutabilis ergo ab eterno. igitur in eternitate est ratio volendi quodcumque aliud a se. Ad argumentum in oppositum dico quod voluntas diuina sub ratione mere absoluta teriat respectum rationis voliti ad ipsam: sicut intellectus respectum cogniti ab eterno. ¶ Contra hoc arguitur. Prius voluntas vult futurum contingens quam intellectus intelligat illud. ex distinctione. 39. ergo non est ibi relatio rationis voliti ad voluntatem: sed ex natura rei. ¶ Ad hoc dicerent aliqui quod obiectum non est presens voluntati ab eterno nisi quia habet esse cogniti. Scotus vero dicit quod relatio rationis potest sumi dupliciter. Uno modo stricte pro relatione fabricata per intellectum comparantem vnum obiectum cognitum ad aliud. et sic voliti ad voluntatem non est relatio rationis. Alio modo potest sumi large pro relatione causata per quamcumque potentiam collatiuam. et sic voluntas potest causare relationem rationis que scilicet non est in obiecto ex natura rei cum possit comparare vnum obiectum ad aliud ad quod tale obiectum non comparatur ex natura rei puta volendo Di. 45

do creaturā in ordine ad vltimū finē. & sic in pposito vel in volūtate creata vtēte deo quo dʒ frui volūtate in malo. ¶ Pōt eni volūtas vtens aliq̄ bono in ordine ad finē cāre i obiecto illo relonē rōnis ad illū finem. vel etiā ecōuerso pōt vti deo ad creaturā nec illa relatio est realis cū nō sit in obiecto ex nā rei. sʒ ex rōne volūtatis ɔferēnis: vñ ibi est puersitas vtēdo eo quo dʒ frui. & sic ad ppositū dico ꝙ volūti ab eterno ad voluntatē diuinā est relatio rōnis large sumpta.

¶ Illi sententie qua dictum est dei voluntatem non posse cassari que ipse est: quedam videntur obuiare. Di.xlvj.

b Hic oritur q̄stio: dictū est. n. i supioribꝰ & auctoritatibꝰ cōmunitū ꝙ uolūtas dei q̄ ipse est: uocatur q; bn̄placitū eiꝰ: cassari nō pōt: q; illa uoluntate fecit q̄cūq; uoluit in celo & i terra: cui teste aplo nihil resistit. Querit ḡ quō accipiendū sit qd aplus de dño ait. Qui vult oēs hoies saluos fieri. Cū. n. nō oēs salui fiant: sʒ dānent: videt utiq; nō fieri qd deꝰ vult fieri: hūana. s. uolūtate ipediēte uolūtatē dei. Dñs quoq; in euangelio impiā ciuitatē cōpellans. Quotiēs ingt uolui cōgregare filios tuos sicut gallina congregat pullos suos sub alis & noluisti. Ita hec dñr tanq; dei uolūtas supata sit hoium uolūtate: & infirmissimis nolēdo ipediētibꝰ: nō potuerit facē potētissimus qd uolebat. Ubi est ergo illa oipotētia: q̄ in celo & in terra ɓm pphetā: oia q̄cūq; uoluit fecit? & quō volūtati eiꝰ ɓm aplm nihil resistit: si colligere filios hierusalē uoluit & non fecit? Hec enim predictis plurimum obuiare videntur.

¶ Solutio quomodo intelligēdum sit illud volui congregare & noluisti.

Sed audiamꝰ solutionē. ac primū quō accipiendū sit illud qd dñs ait: vi deamꝰ. Nō. n. ex eo sensu illud dcm̄ est ut ait

Aug. i ench. Aug. in ench. pdictā q̄stionē soluens: q̄si dñs voluerit ɔgregare filios hierlm: & nō sit fcm̄ qd uoluit: q; ipsa noluerit: sʒ potꝰ ipsa qdē filios suos ab ipso colligi uoluit: q̄ tñ nolēte filios eiꝰ collegit ipse oēs quos uoluit: q; in celo & i terra nō q̄dā voluit & fecit: q̄dā vero voluit & nō fecit: sʒ oia q̄cunq; voluit fecit: vt sit sensus quotiēs volui cōgregare filios tuos & noluisti. i. quotquot ɔgregaui mea voluntate semp efficaci: te nolēte feci. Ecce i euidēti positū est ꝙ illa dñi ṽba supioribꝰ nō repugnāt.

¶ Quomodo intelligendū sit illud: q vult omnes homines saluos fieri.

Nunc videre restat quō etiam pmissa ṽba apli pdictis nō ɔdicant: q de deo loquēs ait: vult oēs hoies saluos fieri. Quoꝝ occasiōe ṽboꝝ multi a veritate deuiauerūt dicētes deū multa velle fieri q̄ non fiūt. Sʒ nō est itelligēdū ea rōne illud eē dcm̄ q̄si deꝰ vellet aliquos saluari & nō saluent. Quis eni tā ipie desipiat: vt dicat deū malas hoiū volūtates q̄s voluerit & qñ voluerit & vbi voluerit in bonū nō posse ɔuertere? Nō ē vtiq; veꝝ qd in ps. dr̄. Quecūq; voluit fecit: si aliq̄ voluit & nō fecit: & qd est indignꝰ iō non fecit: quoniā ne fieret qd volebat oipotēs: volūtas hoīs ipediuit. Idcq; cū audiuimꝰ & i sacris litteris legimꝰ ꝙ velit oēs hoies saluos fieri: nō tñ iō debemꝰ oipotētissime dei volūtati aliqd derogare. sʒ ita itelligere qd scriptū est. Uult oēs hoies saluos fieri: tanq; diceret nullū hominē fieri saluū nisi quē saluū fieri ipse voluerit: nō ꝙ nullus sit hoiū nisi quē saluū fieri velit: sʒ ꝙ nullus fiat saluꝰ: nisi quē velit saluari: & iō rogādus est vt velit: q; necesse ē fieri si voluerit. Nō est. n. credēdꝰ oipotēs aliqd voluisse fieri qd fcm̄ nō sit. Sic etiā itelligit illō Illuminat oēʒ hoieʒ veniētē i hūc mūdū: nō q; nullus hoiū est q nō illuminet: sed q; nisi ab ipso nullus illuminat. Pōt & alio mō illō itelligi: dū tñ credere nō cogamur oipotentē aliqd fieri voluisse: factūq; nō eē: q sine vllis ambiguitatibꝰ sicut i celo & in terra: sicut veritas cātat oia q̄cūq; voluit fecit: pfecto facere non voluit q̄cūq; nō fecit. Ex his apte oñdit ꝙ deus ea voluntate que ipse est non vult aliqd fieri qd non fiat: neq; non fieri quod fiat.

Quō intelligit illud Illuminat oēʒ hoiem venientem &c.

¶ Utrū mala dei volūtate fiant an eo nolēte.

Ideoq; cū constat oia bona que fiūt eius fieri volūtate q̄ fieri nollēt nullatenꝰ fierent: recte queri solet. Utrū & mala oia que fiūt. i. peccata dei fiant volūtate an nolēte eo fiant? Sup hoc diuersi varia sentientes sibi ɔdicere inueniunt. Aliȷ. n. dicunt ꝙ deus vult mala eē vel fieri: nō tñ vult mala. Aliȷ vero ꝙ nec vult mala esse nec fieri: in hoc tñ ɔueniūt & hi & illi: ꝙ vtiq; fatētur deū mala nō velle. Utriq; vero rōnibus & auctoritatibꝰ instunt ad muniendā suam assertionē.

Que sunt hoꝝ a diuersis dicūtur Aliȷ dicūt deū vlle mala eē vel fieri aliȷ non.

¶ Quat dicūt qdā deū velle mala eē vl fieri

Qui eni dicūt deū mala velle eē vel fieri suā his modis muniūt itētiōē.

Prima rõ illorum q dicũt deũ velle mala fieri.

Si.n.inquiũt mala nõ eẽ vel non fieri vellet. nullo mõ eẽnt vel fierẽt:qꝛ si vult ea nõ esse vel nõ fieri:ꝛ nõ põt id efficere scʒ vt nõ sint vel nõ fiãt:volũtati eius ꝛ potẽtie aliqd resi/stit:ꝛ nõ est oĩpotẽs:qꝛ nõ põt oẽ qḋ vult sed ĩpotẽs est sicuti ꝛ nos sumus q qḋ volumus quãqꝫ nõ valemus. Sʒ qꝛ oĩpotẽs est ꝛ ĩ nullo ĩpotẽs certũ ẽ nõ posse fieri mala vel eẽ:nisi eo volẽte. Quõ.n.iuito eo ꝛ nolẽte posset ab aliquo malũ fieri:cũ scriptũ sit:volũtati eius qs resistet? Supra ẽt dixit Augꝰ:qꝛ necesse est fieri si voluerit.

Secũda ratio.

Sʒ vult mala fieri aut nõ fie/ri. Si vult nõ fieri nõ fiunt. fiũt aũt:vult er/go fieri.

Tertia ratio.

Itẽ bonũ est mala eẽ vel fieri:alioqn sũme bonus nõ ꝑmitteret ea fieri.

Augꝰ.ĩ ench.

Uñ Augu. ĩ ench. Quãuis ea inqt ꝙ mala sũt inquãtũ ma la sũt nõ sũt bona:tñ vt nõ solũ bona:sʒ ẽt sint ꝛ mala bonũ ẽ. Nã nisi eẽt h̓ bonũ:vt essẽt ꝛ mala:nullo mõ eẽ sinerẽꝛ ab oĩpotenti bono: cui ꝑculdubio ꝙ̄ facile est qḋ vult facere:tã facile ẽ qḋ nõ vult eẽ nõ sinẽ. Hec nisi creda/mus periclitaꝛ nr̃a cõfessio qua nos ĩ p̄rẽ oĩpo tẽtẽ credere ꝯfitemur. Ecce hic apte habes q bonũ est mala esse:oĩs aũt boni deus auctor est q vult oẽ bonũ eẽ qḋ est. Cũ ergo bonũ sit mala fieri vel eẽ:ergo ꝛ mala vult fieri vel eẽ. His atqꝫ alijs hmõi rõnibus ꝛ auctoritatibꝰ vtuntur q dicũt deũ velle mala esse vel fieri.

¶ Hic ponit rõnes illorũ qui dicũt dei volũ tate non fieri mala vel non esse.

Quare si sit verũ deuʒ velle mala fieri.

Illi vero q dicũt dei volũtate mala nõ fie ri vel nõ eẽ. iductiõibꝰ ꝑmissis ita rñ dẽt:dicẽtes deũ nec velle mala fieri nec velle nõ fieri vel nolle fieri:sʒ tm̃ nõ velle fieri. Si eni vellet ea fieri:vel esse:faceret vtiqꝫ ea fieri vel esse. Et ita eẽt auctor malorum. Nõ est autẽ auctor malorũ:vt scõrũ ꝓstantꝛ auctates:nõ ergo eiꝰ volũtate fiũt mala.

Hic q̃ritur an sit verũ deũ velle nõ fieri mala vel nolle fieri.

Itẽ si nollet mala fieri vel vellet nõ fieri:ꝛ tñ fierẽt:oĩpotẽs nõ eẽt:cũ eius volũtas humane volũtatis effectu ĩpediretꝛ. Ideoqꝫ nõ cõcedũt deũ velle mala fieri:ne malorũ auctor ĩtelligaꝛ:nec cõcedũt eũ velle mala non fieri:vel nolle fieri:ne ĩpo/tẽs eẽ videaꝛ:sʒ tm̃ dicũt eũ nõ velle mala fie ri:vt nõ auctor sʒ ꝑmissor malorũ mõstreꝛ.

Nõ verum sit deuʒ nõ velle mala fieri.

Uñ ꝛ euãgelista vbi oñdit deũ auctorẽ eẽ oĩ/um bonorum dicẽs. Oĩa ꝑ ipsũ facta sunt. ꝯñr malorũ auctorẽ esse negat dĩ. Et sine ipso factũ ẽ nihil.i.pctm̃. Nõ dixit ꝑ eũ factũ eẽ vꝉ eo no lẽte ꝛ iuito:sʒ tm̃ sine eo.i.sine eius volũtate: qꝛ nõ eiꝰ volũtate fit pctm̃:nõ ergo deo volẽ/te vel nolẽte sʒ nõ volẽte fiũt mala.

Nõ nõ do volẽte vꝉ nolente sʒ non volẽte fiũt mala.

Qꝛ nõ sub est dei volũtati vt malũ fiat vel nõ fiat:sed vt fieri sinat:quia bonum est sinere mala fieri:ꝛ vtiqꝫ volens sini nõ volens mala:sed volens sinere vt ipsa fiant. Quia nec mala sũt bona: vel ea fieri vel esse bonum est.

¶ Quõ intelligendũ sit illud Augustini ma la fieri bonum est.

Quod vero Augꝰ ait:mala fieri bonũ est:nec sinerenꝛ mala ab oĩpotẽ ti bono fieri:nisi hoc esset bonũ vt ea eẽnt:ea rõne dictũ esse asserũt qꝛ ex malis que fiũt de us bona elicit:nec ipse ꝑmitteret ea fieri nisi de eis bñ aliqd faceret.

Augu. Confir mat illũ sẽsũ alia auctori/tate eiusdem.

Uñ Augu. ĩ eodẽ lib. ench. apte idicãs ꝑdictorũ verborũ talẽ eẽ in telligẽtiã ait. Deus oĩpotẽs cui rerũ est sũma ptãs cũ sũme bonus sit:nullo mõ sineret ali/qd mali esse ĩ opibus suis nisi vsqꝫ adeo esset oĩpotẽs ꝛ bonus:vt bñfaceret ẽt ꝺ malo. Itẽ in eodẽ. Melius iudicauit deus de malis bo na facere ꝙ̄ mala nulla permittere. Ex hoc itaqꝫ sensu dictũ est ac verũ bonũ est mala fie ri:qꝛ ex malis que fiũt bonis:q ſm ꝓpositũ vocati sũt sancti:accidit bonitas idest vtilitas Talibus.n.vt ait apostolus:in bonũ cooperanꝛ oĩa ẽt mala:qꝛ eis prosunt:q̇ alijs faciẽtibus obsũt. Uñ ẽt aliqñ ĩ scripturã legiꝛ malũ ap/pellari bonũ:vt Hieronymꝰ sup marcũ. Ma lũ inqt Iude bonũ fuit.s.nobis:nec si bonũ ẽ illi vꝉ illi ide seqꝛ q simplr bonũ sit:ꝓprie.n. ac simplr bonũ est qḋ in se ꝛ faciẽti bonũ est.

¶ Quadripartita boni acceptio.

Est eniʒ aliqd qḋ in se bonũ est ꝛ cui fit:sʒ nõ est bonũ facienti:vt cũ subueniũtur paupi:sʒ nõ ꝓp deum. ꝛ aliqd boni in se ꝛ fa/cienti sʒ nõ ei cui fit:vt cũ veritas ꝓp deũ ali cui nõ obediẽti predicaꝛ:ꝛ aliqd in se ꝛ faciẽ ti ꝛ ei cui fit bonum:vt cuʒ veritas ꝑdicatur ꝓp deũ credẽti. Uñ aplƨ. Bonus odor sumꝰ deo:alijs odor vite alijs odor mortis. Est aũt aliud qḋ nec in se bonũ est ꝛ facienti nocet ꝛ dãnat nisi peniteat vt malũ:valet tñ ad aliqd. Ut enim ait Aug. in ench. A sũme ꝛ equali/ter ꝛ imutabiliter bona trinitate creata sunt oĩa:nec sũme:nec equaliter:nec mutabiliter bona:sed tamẽ bona ẽt singula. Simul vero vniuersa valde bona. Quia ex oĩbus cõsistit

vniuersitatis

vniuersitatis admirabilis pulchritudo. In q̄ ēt illud quod malū dr̄ bn̄ ordinatū ⁊ loco suo positū:eminētiꝰ cōmēdat bona vt magis placeant ⁊ laudabiliora sint duȝ cōparanť malis.

¶ Qd̄ mala vniuersitati valēt ⁊ faciētibꝰ sua ꝓpria vel patiētibꝰ aliena prosint electis tm̄.

Hinc p3 ꝙ ex malis que fiunt aliqd̄ prouenit bonū duȝ bona magis placeāt ⁊ laudabiliora existūt. Ipsis ēt faciētibus ex malis que faciūt iterdū bona ꝓueniunt si ſm propositū vocati sūt sācti. Talibꝰ enī vt ait
Augu. Aug. in li. de correctiōe ⁊ gratia: vsqȝ adeo ds̄ oīa cooperať in bonū: vt si qui hoȝ deuiant ⁊ exorbitāt: etiā hoc ipsuȝ eis faciat ꝓficere i bonuȝ q: humiliores redeunt atqȝ doctiores vt Petrus. Illa etiā mala que ab iniquis fideles pie perferūt: vt ait Aug. i libro de trini. ipsis vtiqȝ prosunt: vel ad delenda peccata: vel ad exercendā probādāqȝ iusticiam: vel ad demonstrandā huius vite miseriam. Ideoqȝ ⁊ Iob dei manū ⁊ aplūs sathane stimuluȝ sensit. ⁊ vterqȝ bene ꝓfecit: q: malū bn̄ portauit:

¶ Ex predictis concludit ostendens esse bonuȝ fieri mala multis modis.

Siquis igiť diligenter attendat q̄ scripta sunt: facile est ei percipere ex malis bona ꝓuenire: ⁊ ex ea rōne dictuȝ esse ꝙ bonū est mala fieri vel esse: nō q: malū sit bonū: vel q: bonū sit malū fieri. Nō est. n. bonuȝ maluȝ fieri ab aliquo: q: nō ē bonū vt aliqs faciat maluȝ. Si eniȝ h̄ esset bonuȝ: ꝑfecto huius deus auctor esset: q est auctor oīs boni. Qd̄ si huius deus auctor est eo ergo auctore homo agit mala: ⁊ ita eo auctore homo fit deterior. Et si eo auctore homo fit deterior tunc eo volente homo fit deterior. Idem est enim dicere aliquid fieri deo auctore: qd̄ deo volente. Deo autem auctore nō fit homo deterior: ergo non deo volente: vt Augu. in lib. lxxxiij. questio. aperte astruit a minore dicens ita. Nullo sapiente hoie auctore fit homo deterior. Tāta. n. est ista culpa q̄ i sapiētē hominez cadere neqt. Est aūt deus oī hoie sapiēte prestātior. Multominus ergo deo auctore fit homo deterior. Multo. n. est prestātior dei voluntas q̄ȝ hois sapiētis. Illo autē auctore cuȝ dr̄: illo volēte dr̄. ergo est vitiū volūtatis humane quo ē hō dterior: qd̄ vitiū si lōge abest a dei voluntate vt rō docet a quo sit q̄rēdū ē.

Ecce apte dicit Aug. deo auctore vel uolente hoiem nō fieri deteriorē: sed vitio uoluntatis sue. Nō est ergo deo auctore ꝙ malū fit ab aliquo: ⁊ ita deo volente mala non fiunt.

¶ Qd̄ in deo nō est causa ut fit hō deterior.

Deinde idem Aug. q̄rens qd fit cā ut hō fit deterior: in deo nō esse asserit in eodē lib. sic dicēs. Ut fit hō deterior aut in ipso est: aut in alio: aut in nihilo. Si in nihilo. nulla cā est. Si in alio: aut i deo: aut in alio quoȝ hoie: aut i eo q neqȝ deꝰ neqȝ hō fit. Sed nō in deo. Bonoȝ. n. deꝰ tm̄ cā est ergo aut in hoie est: aut in eo qd̄ neqȝ deus neqȝ hō aut in nihilo. Et ex his apte ostēdiť ꝙ nō est bonum ut fit homo deterior: quia nō est deus eius rei causa q tm̄ causa bonoȝ est. Et si nō est bonum ut homo fiat deterior. non est ergo bonum ut ab eo fiat maluȝ: nō ergo vult deus ut ab eo fiat malum.

¶ Aliter ꝓbat ꝙ deo auctore nō fiunt mala.

Item aliter etiā ondiť ꝙ deo auctore. i uolēte nō fiunt mala q: ipse non est cā tendendi ad nō eē. Tendere enī ad non esse malum est. Ipse aūt auctor mali non est. Tendit vero ad nō eē q opatur maluȝ: nō ergo deo auctore est ꝙ aliqs opatur maluȝ. Nō est ergo bonum ꝙ aliqs opatur malum: quia tm̄ boni deus auctor est. Hoc aūt Augusti. in eodē li. apte explicat ita dicēs. Qui oiuȝ q̄ sūt auctor est: ⁊ ad cuius bonitatez id ptinet ut fit oē qd̄ est: boni tantūmō cā est. Quocirca mali auctor nō est: ⁊ iō ipse sūmū bonū ē: a qꝰ i nō nullo deficē bonū est: ⁊ malū est deficē. Non est q̄ cā deficiēdi. i. tendēdi ad nō esse q vt ita dicā essendi cā est: q: oiumq̄ sunt auctor est: q̄ inq̄ȝtum sunt: bona sunt. Ecce aperte habes ꝙ deficere a deo q sūmum est bonū. malū est. Mala ergo facere maluȝ est: non ergo deo auctore uel uolente mala fiunt.

¶ Obiectio quorundā sophistica qua probare nituť ex deo esse ꝙ mala fiant.

Jam sufficiēter ondsum est: ꝙ deo auctore nō fiūt mala. Quidā tn̄ sophistice incedētes: ⁊ iō deo odibiles ꝓbare conanť ex deo auctore esse ꝙ mala fiunt hoc mō. Qd̄ mala fiunt veȝ est. Oē aūt veȝ qd̄ est: a vītate est q̄ deꝰ ē. A deo ergo est ꝙ mala fiūt. Qd̄ aūt oē veȝ a deo fit cōfirmant auctoritate Aug. in li. lxxxiij. qōnū ita dicētis. Oē veȝ a veritate

creatura peccasset.i.nõ qđ ille:sȝ qđ voluit ip sa fecisset:etiã p eandẽ creature voluntatem q factũ est qđ creator non voluit:replet ipse qđ voluit:bñ vtens et malis tanq̃ sũme bonus: ad eoꝝ dãnationem:quos iuste p̃destinauit ad penã:⁊ ad eorũ salutẽ quos benigne predestinauit ad grãm. Quãtũ.n.ad ipsos attinet qđ deus noluit fecerũt:q̃tuȝ vero ad omnipotẽtiũ dei nullo mõ id facere valuerũt. Hoc qp/pe ipso:q͛ cõtra eius volũtatem fecerũt:de ipsis facta est volũtas eius. Preterea nãq̃ magna dñi sunt opa exquisita in oẽs voluntates eius:vt miro ⁊ ineffabili mõ nõ fiat p̃ter eiꝰ voluntatẽ:qđ etiã fit ꝯ eius voluntatẽ:q͛ non fieret:si nõ fineret:nec vtiq̃ nolẽs finit:sȝ volens:nec fineret bonus fieri male:nisi oipotẽs ⁊ de malo posset facere bonũ bñ. His verbis euidẽter mõstraẜ q͛ volũtas dei eterna semp impleẜ de hoie:etiã si faciat homo contra dei voluntatem. Sed attẽdendũ est diligẽter qũo in superioribus dĩ fieri aliqd cõtra dei volũtatẽ:qđ tñ non fit p̃ter eã.⁊ qualiter itelligenduȝ sit illud:q̃tũ ad se fecerũt:qđ deꝰ noluit: q̃tũ uero ad oipotẽtiaȝ dei nullo mõ id facere ualuerat. Uideẜ enim ista superioribꝰ obuiare:vbi dictũ ẽ volũtati eius nihil resistere.

Ingrit sensus p̃dictoruȝ verborum:

¶ Hic apit diuersis modis supra accipi dei voluntatem.

Verum vt supra diximus volũtas dei diuersis modis accipiẜ:que diuersitas in predictis uerbis si diligenter notetur:nihil ibi ꝯ dictionis reperitur. Ubi.n.dicit nõ fieri preter eius volũtatẽ:etiam qđ fit ꝯ eius uoluntatẽ:dissiliꝛ accepit uoluntatẽ.⁊ nõ ipsaȝ uoluntatẽ q̃ deus ẽ ⁊ sempiterna est:sed eius signa predictis uerbis intelligi uoluit.i. prohibitionem siue preceptionẽ ⁊ p̄missionẽ. Multa.n.fiunt ꝯ dei p̄ceptũ uel p̄hibitionem que tñ non fiũt p̃ter eius p̄missionem. Ipsius nãq̃ p̄missiõe oĩa fiunt mala.que tñ p̃ter eiꝰ uoluntatẽ sempiterna fiũt. Sicut Augu.dicit sup illũ locũ ps.ut nõ loquaẜ os meũ opa hominũ. Opa.n.holuȝ dicit ea q̃ mala sunt:que p̃ter dei uolũtatẽ fiũt:q̃ ipse ẽ:sȝ nõ p̃ter eius p̄missionẽ que ipse nõ ẽ. Appellaẜ tñ ipsa dei volũtas:q͛ ds uolẽs finit mala fieri. Fiunt ⁊ ꝯ eiꝰ p̄ceptiões ul' p̄hibitiões:sȝ nõ ꝯ eius uolũtatẽ q̃ ipe est:nisi dicanẜ ꝯ eã fieri:q͛ p̃ter eã fiũt. Cõtra eã qppe nihil ita fit:vt uelit fieri

Ex quo sensu q̃dam dicunt fieri circa dei volũtatem q̃ tñ nõ fi/

qđ nõ fiat:vl' nolit fieri ⁊ fiat:qđ euidẽter ibi Aug.notauit:vbi ait. Quãtũ ad ipsos attinet qđ deus noluit fecerũt:q̃tũ vero ad omnipotẽtiã dei:nullo modo id facere valuerunt. Ac si diceret:fecerũt cõtra dei preceptũ qđ appellatur voluntas:sȝ nõ fecerũt cõtra dei voluntatem oipotẽtẽ:q͛ h̾ nõ valuerũt:illud valuerunt:⁊ ita p hoc q͛ fecerũt cõtra dei voluntatẽ.i.preceptũ de ipsis facta est volũtas eius.i. ipleta ẽ volũtas eius sempiterna qua eos dãnari volebat. Uñ Gregorius sup Geñ. Multi volũtatẽ dei pagũt vñ mutare ꝯtẽdũt:⁊ cõsilio eiꝰ resistẽtes obsequũtur:q͛ hoc eius dispositioni militat:qđ p humanũ studiũ resultat. Hic apte oñdiẜ q͛ dũ mali cõsilio ac precepto dei resistũt qđ volũtas dei appellaẜ:ea faciunt vñ voluntas eius q̃ ipse est ipleẜ:que dispositio vel bñplacitũ vocaẜ. Nõ vt ait Aug. in ench. quãtelibet sint volũtates angelorũ ⁊ hoiuȝ:bonorũ vel malorũ:vel illud qđ deus vel aliud volẽtiũ q̃ȝ deus omnipotẽtis volũtas sp inuicta est:q̃ mala eẽ nũq̃ põt:ẽt dum mala irrogat iusta est:⁊ p̄fecto q̃ iusta ẽ:mala nõ est. Deus ergo oipotẽs siue p misericordiã cuius vult misereaẜ:siue p iudiciuȝ quẽ vult obduret:nec inique aliquid facit:nec nisi volens quicq̃ȝ facit:⁊ oĩa quecũq̃ vult facit.

unt preter eius volũtatem. Et ex quo sensu verum sit nihil fieri ꝯ eius voluntatem.

Gregorius

¶ Sũmatiȝ pstringit sniam p̃dictorũ addẽs quare deus precepit omnibus bona facere ⁊ mala vitare:cum nõ velit hoc ab oibꝰ ipleri.

Ex p̃dictis liquet q͛ voluntas dei q̃ ipse est semp inuicta est nec in aliquo cassaẜ:sȝ p oĩa ipleẜ. Cõsiliũ võ eiꝰ ⁊ p̄ceptio siue p̄hibitio nõ ab oibꝰ ipleñẜ qbꝰ p̄posita ⁊ data sũt. Neq̃ ideo precepit oibus bona:vel p̄hibuit mala:vel consuluit optima q͛ vellet ab omnibus bona que precepit fieri:vel mala q̃ p̄hibuit vitari. Si enim vellet vtiq̃ ⁊ fieret:q͛ in nullo potest ab hoie superari vl' impediri eius volũtas:sȝ vt iusticiã suã hoibus ostenderet.⁊ mali essent inexcusabiles. Deniq̃ vt boni ex obediẽtia gloriã:mali ex inobediẽtia penã sortireẜ:sicut vtriusq̃ ab eterno p̃parauit. Ea ḡ que omnibus precepit:vel p̄hibuit:a qbusdã voluit fieri vel vitari:sȝ nõ ab oibus.⁊ q̃dam psonaliter precepit ⁊ in veteri ⁊ in noua lege que ab eis qbus precepit fieri noluit:vt abrae de imolatiõe filij:⁊ in euangelio quibusdam curatis quibus precepit ne cui dicerent.

Di. 47 Circa distinctionē. 47. Quero vtrum deus iuste pmittit mala fieri? Et videt φ nō. qr phibere τ pmittere sunt opposita. ergo qd iuste phibet nō iuste pmittitur ab illo q pōt impedire. ¶ Itez dicit canon. 83. distinctiōe. c. Error. Cum possis phibere puersos τ nō facis: nihil aliud est φ fouere ergo cū deus possit phibere mala fieri: videt fouere malos in sua malicia ea pmittēdo. ¶ Cōtra. Greg. xj. moraliū. Ops de⁹ qd iuste fieri phibet: iustū est vt siuat fieri. ¶ Rñdeo φ deus iuste pmittit mala fieri multiplici rōne. Primo ppter exigentiā meritoꝝ. Iusticia eni exigit vt q ab vno pctō non vult abstinere: pmittat ruere in aliud. 2⁹ pmittit aliqñ hoīes corruere in pctō: vt ex ꝯsideratione sue ruine cuz dei adiutorio cautiores τ humiliores resurgant. Vñ psalm. Priusφ humiliarer ego deliqui. Tertio ad manifestationē sue iusticie que relucet in punitiōe maloꝝ: sicut misericordia in remuneratiōe bonoꝝ. Psalm. Uniuerse vie dñi misericordia τ veritas. Quarto ad manifestationez sue sapie τ potētie: bona de malis eliciendo. Aug. Deus iudicauit melius de bonis mala elicere: φ nulla mala pmittere. Sunt eni mali in exercitiū bonoꝝ: τ ex ipsoꝝ malicia τ impugnatiōe elicit de⁹ victoriā martyrū aliorūq iustoꝝ coronā scdm etiā opinionē cōtrez si hō nō peccasset: nō fuisset filij dei icarnatio bñdicta. Scdm vero Scotū lz fuisset incarnat⁹: non tñ venisset vt passibilis: nec illā ieffabilē dulcedinē quā oñdit nos redimendo demonstrasset. quā diuine clementie excessum ꝯsiderās gregorius exclamat dicēs O felix culpa que talem ac tantū meruit habere redēptorē. Culpa eni lz sit deformis df felix nō in se: sed ex euentu ratiōe. s. boni qd a diuia benignitate inde elicit. τ sic quodā mō mala faciunt ad decorē vniuersi non de p se sed p accidēs. sicut ciphus ligne⁹ ex circulis aureis religat⁹: pfectior est ꝯfractura τ illis circulis aureis φ si nūφ fuisset fract⁹: nec essent in eo circuli aurei positi. Bona etiā ex cōparatiōe maloꝝ relucent: malūq suo loco ordinatū eminētius cōmēdat bona scdm Augustinū. ¶ Et si queras: si adam non peccasset: nungd oēs fuissent beati. Df cōiter φ sic: sed ppter eius peccatū nō erūt pauciores beati φ fuissent. dānati tñ nō fuissent damnati. qr nō fuissent pcreati. ¶ Ad primū arg^m dico φ accipiēdo pmittere pro ꝯcessione vel licētia mali: pmittere τ phibere opponunt: sed deus nō pmittit mala hoc mō: sed df pmittere qr non cohibet. ¶ Ad scdm dico φ ille canon itelligit de illo q non hz vleni puidentiā sed particularē sub alio. nec pōt ex oibus malis maiora bona elicere. nec hz auctoritatis plenitudinē. opposite autem conditiones sunt in deo. hz enim plenitudinē potestatis: τ est vniuersalis prouisor: τ potest ex omnibus malis peruersorum maiora elicere bona.

Rñdeo

Nota ꝯ rietatez opionū de incarnatione filij dei.

Ad ar.

¶ Qd aliquando homo bona voluntate aliud vult φ deus. τ aliquādo mala id quod deus bona voluntate vult.

Distinctione. xlviij.

Sciendū quoq est φ aliqñ mala est voluntas hoīs idē volētis qd de⁹ vult fieri: τ aliqñ bona ē volūtas hoīs aliud volētis φ de⁹. Ut. n. bona sit hoīs voluntas opz attēdere qd ꝯgruit ei velle τ quo fine. Tātuz eni iterest iter volūtatē dei τ volūtatem hoīs vt i qbusdā aliud ꝯgruat deo velle: aliud hoī. Uñ Aug. i ench. Aliqñ bona volūtate homo vult aliqd qd de⁹ nō vult bona multo amplius multoq certi⁹ volūtate. Naz illi⁹ mala volūtas eē nūφ pōt. Tanφ si bon⁹ fili⁹ patrē velit viuere quē de⁹ bona volūtate vult mori. Et rursus fieri pōt vt hoc velit hō volūtate mala: qd de⁹ vult bona: velut si malus filius velit mori pātrem: velit etiā lz de⁹. Nēpe ille vult qd non vult de⁹: iste vō id vult qd vult τ de⁹: τ tñ bōe di volūtati pietas illi⁹ poti⁹ ꝯsonat: φuis aliud volēti: φ h⁹ idē volēti ipietas. Multū. n. iterest qd velle hōi: qd deo ꝯgruat: τ ad quez finē suā qsq referat volūtatē: vt approbet vel improbet. Pōt. n. velle bonū qd nō ꝯgruat ei velle: τ pōt velle bonū qd ꝯgruit: sz nō refert ad finē rectuz: τ ideo non est bona voluntas. ¶ Qd bōa dei volūtas mala hoīuz volūtate implet vt in passiōe xpi ꝯtigit vbi qddā fc[illegible]z est qd deus bona τ iudei mala volūtate voluerunt: voluerūt tñ τ aliqd qd deus nō voluit.

Aug.

Qd sm duo cōsiderat bona voluntas hoīs.

Illud quoq nō est ptermittēdū φ aliqñ dei volūtas bona p malā hominis volūtatē iplet: vt in crucifixione xpi factū est quē deus bona voluntate mori voluit. Iudei vero ipia volūtate euz crucifixerūt. Et volebāt iudei mala volūtate quoddā qd deus voluit bona: volebat. s. vt xpus pateret: morerer: sz volebāt τ aliqd aliō qd de⁹ nolebat. s. occidere xpm qd fuit mala actio τ pctm. Actū quippe iudeoꝝ nō voluit de⁹: passiōez vero xpi voluit: sicut τ in ipso ps. xps ad patrē ait. Tu cognouisti sessionē meā. i. voluisti: τ approbasti passionē meaz. tibi. n. placuit. Uoluit itaq tota trinitas vt xps pateret: nec tñ voluit vt iudei occiderēt: qr voluit penā xpi: sz nō voluit culpam iudeoꝝ: nec tñ noluit: si eniz noluisset nec fuisset. ¶ Oppositio.

Sed ad hoc opponit sic. si voluit deus vt xps pateret: voluit vtiq vt pateret a iudeis vel non. Si noluit ut non pateretur a iudeis: cū passus sit: factum est itaq qd noluit

luit

fuit de⁹ nõ fieri. Si ãt voluit euz pati a iudeis
Rñsio. ergo voluit euz occidi a iudeis. Uoluit itaqz
vt iudei occiderẽt eũ. Ad qd rñdẽtes dicim⁹
simplr̃ ꝯcedẽdũ eẽ q̃ de⁹ voluit xp̃z pati: mo
ri: qꝛ ei⁹ passio bonũ fuit ꝛ cã nr̃e salutis. Cũ
aũt dr̃ volebat eũ pati vel occidi a iudeis. hic
distinguẽdũ ẽ. Si. n. itelligit̃ sic. volebat eũ su
stinere passionẽ siue crucifixionẽ a iudeis il/
latã: ver⁹ ẽ sensus. Si vero itelligit̃ sic: vole/
bat vt iudei occiderẽt eũ: falsũ est. Nõ. n. vo/
lebat de⁹ actionẽ iudeoꝝ q̃ mala erat: sʒ vole
bat passionẽ bonã: ꝛ hec volũtas p malas iu/
deoꝝ volũtates ipleta est. Uñ Augu. in encħ.
Augu. i ench. Deus quasdã volũtates suas vtiqz bonas i/
plet p maloꝝ hoīum volũtates malas: sicut p
maliuolos iudeos bona volũtate pr̃is christ⁹
p nobis occisus ẽ. Qd tñ bonũ fuit vt aplˢ
petrus qñ id fieri nolebat: sathanas ab ipso q
occisus est diceretur. Ecce manifeste habes
magnum bonuz fuisse q̃ xp̃s occisus est: ꝛ h
bonũ qꝛ petrus nolebat: iõ redargutus est.
¶ Utrũ placuerit viris bonis q̃ xp̃s patere
tur ꝛ moreret̃: placuit quidẽ intuitu nostre re
demptionis: sed non ipsius cruciatus.

Ex quo soluit̃ qd quã q̃ri solet: vtruz viris
sanctis placere debuerit q̃ xp̃s pateret̃
vel occideret̃? Debuit eni eis placere ituitu
nostre redẽptiõis: sʒ nõ ituitu ipsius cruciat⁹.
Uoluerũt ergo ac vehementer cupierũt xp̃z
mori ꝑpter liberationẽ hoīs ꝛ impletionẽ di
uine volũtatis: sed nõ voluerũt delectationẽ
ipsius afflictiõis. De eodẽ ergo letabant̃ ꝛ tri/
stabantur: sed ob aliud gaudebant ꝛ propter
aliud dolebãt. Uolebant ergo xp̃m mori pro
hoīs redẽptiõe: ꝛ tñ de morte ipsius diuersis
de causis corda eorum varie mouebantur.
¶ Quomodo sentiendū sit de passionibus
sanctoꝝ: an velle an nolle debeamus.

Si vero queritur vtrum eodẽ mõ sentien/
dũ sit de passiõibus ꝛ martyrijs sancto/
ruz? Dicim⁹ aliquã eẽ dr̃iam iter passionem
capitis ꝛ mẽbroꝝ. Christi nãqz passio cã est
nostre salutis: qd nõ est passio alicuius sãcti.
Nulli⁹. n. passione redẽpti sumus nisi christi.
Profuerũt qdẽ nõ mõ eis q passi sũt: vez ũ ẽt
alijs fidelibus ipsoꝝ passiões. Uerũtamẽ no/
stra redẽptio nõ sunt: hoc eni passio illi⁹ sola
potuit q de⁹ ẽ ꝛ hõ. Illi⁹ ergo passionẽ credẽ
tiuz pie mentes voluerũt ꝛ optauerũt fieri si/
cut futurũ credebãt. Passiones vero sãctoꝝ
possumus velle ꝛ nolle: ꝛ vtrũqz bona volun
tate si rectos nobis ꝓponam⁹ fines. Cui eni Qd pas siones scõꝝ pos sum⁹ vel le ꝛ nol le vtrũ qz bona volunta te.
placuit pauli passio eo fine: qꝛ ꝑniciũ eius p h
auctũ ꝛ pactũ cernebat: bonã videt̃ hũisse vo
lũtatem: q̃ volũtati eius cõgruebat qua cupie
bat dissolui ꝛ esse cũ xp̃o. Qui ãt voluit eum
declinare passionẽ: ꝛ effugere manus iniquo
ruz cõpassione pietatis ꝛ ille habuit bonã vo
luntatem. Uñ Aug. i ench. Bone apparebãt
volũtates pioꝝ fideliũ q nolebãt aplm̃ Pau
lum hierl̃m ꝑgere: ne ibi pateretur mala que
Agab⁹ ꝓpheta p̃dixerat: ꝛ tñ hoc illũ de pati
volebat ꝓ ãnũciãda fide xp̃i exercẽs marty/
rẽ xp̃i: neqz ip̃e bonã voluntatẽ suã ipleuit p
xp̃ianoꝝ voluntates bonas: sʒ p iudeoꝝ ma
las: ꝛ ad euz poti⁹ ꝑtinebãt q nolebãt qd vo/
lebat q̃ꝫ illi per quos volẽtes factũ est qd vo
lebat: qꝛ idipsuz mala volũtate fecerũt qd de/
us bona voluntate voluit. Ita ꝛ in passione
xp̃i factũ est. qd enim deus voluit: hoc idem
iudas ꝛ diabolus: sʒ illi mala voluntate: deus
vero bona voluntate. s. vt xp̃s moreret̃. Ue/
rũtamẽ illi actuz voluerũt quẽ de⁹ nõ voluit.

c Circa distinctionẽ. 48. queritur. vtrũ
tenteamur cõformare voluntatez Di. 48
nostrã voluntati diuine. ¶ Rñdeo q̃ sic.
sicut regulabile regule volendo. s. ea que
precepit nobis velle: ꝛ hoc sufficit ad salutẽ. Uñ ma
thei. 19. Si vis ad vitã igredi serua mãdata. lʒ autez
teneamur deũ diligere: nõ tñ tenemur eius precepta Nota dictũ sco.
seruare ex charitate ſm Scotũ. 28. distinctione secun
di sniarũ. alias existens in peccato mortali peccaret
mortalr̃ sabbatũ obseruando vel ꝓximũ nõ occiden
do: qd dicere est absurdũ. de quo ibi magis videbit̃.
Nõ tenemur etiã ꝯformare voluntatẽ nostrã volũta
ti diuine in volito volendo. s. qcqd vult: vt ponit ma
gister in littera. Aliqñ eni hõ vult bona volũtate qd
deus nõ vult. vt ait Aug. in enchiriõ. vt pius filius
vult patrẽ suum viuere: quẽ tñ vult de⁹ mori. sic san
cti apostoli nolebãt xp̃m mori: quẽ tñ deus pr̃ vole/
bat mori p salute gñis humãi. sic fideles nolũt mar/
tyres mori: quos tñ vult deus pati ad fidei manifesta
tionẽ. ¶ Ubi notãdũ q̃ q̃uis tota trinitas nõ volue
rit malã iudeoꝝ ꝛ tyrãnoꝝ actionẽ xp̃um ꝛ martyres
occidentiũ q̃ fuit iniustissima. sed eã ꝑmisit. voluit tñ
xp̃i passionẽ ꝓpter redemptionẽ gñis humani. volẽ
do. s. xp̃m gratanter suscipe penã quã iudei itulerũt
q̃ sustinentia fuit bona ꝛ meritoria nr̃e salutis. Licz
etiã viri sancti vellẽt xp̃i passionẽ habẽdo aspectũ ad
restaurationẽ gñis huani p illã passionẽ fiendã ꝛ ad
diuine volũtatis ordinationẽ: in cuius psona dicit ysaias.
Utinã dirumpes celos ꝛ descenderes. lʒ q̃qꝫ vellent
martyꝝ mortẽ ꝓpter ipsoꝝ gloriã ꝛ fidei defensionẽ

hmõi tñ passiones erãt ipsis noxie ꝛ dolorose in q̃tũ erant afflictiones vite inocẽtis. Sic pia aia beate virginis dilectissimo filio suo patiẽti q̃tũ sustinere poterat cõpatiebaẽ. nullo tñ modo est dubitandũ scḋm Bonauenturã ꝛ Richardũ qn virilis eius aius ꝛ cõstantissime vellet etiã vnigenitũ tradeẽ ꝑ salute gñis humani vt mater ꝑ oĩa ↄformis eẽt patri ꝛ in hoc miro modo dꝫ laudari ꝛ amari. cõplacuit ei vt vnigenitus suus pro salute generis humani offerreẽ: que tñ compassa est vt si posset fieri oĩa tormenta que filius suus ꝑtulit multo libentius sustineret. Here igiẽ fuit cõstans ꝛ pia dulcis ꝛ largissima. Hec igiẽ pcipue ꝛ amanda ꝛ venerãda post trinitatẽ sũmã ꝛ eius ꝓlem beatissimã dominũ nostrũ Jesum xp̃m q ꝑ sue benedicte passionis ꝛ pyssime matris merita nos ad suaꝫ misericordiã pducere digneẽ Amen.

Nota d̃ btã maria.

¶ Explicit primus sententiarũ magistri. N. dorbelli ordinis minorum de obseruantia prouincia turonice ꝛ conuentus tholeti: per eundem compilatus.

¶ Incipit lib. ij. d̃ rerũ creatiõe ꝛ formatiõe corpaliũ ꝛ spũaliũ: ꝛ alijs plꝛib⁹ eis ptinẽtib⁹.

¶ Unum esse rerum principiuꝫ ostendit nõ plura vt quidam putauerunt. Di. j.

Reationem rerꝫ insinuãs scriptura: deũ eẽ creatorẽ initiumqꝫ tp̃is atqꝫ oĩuꝫ visibiliũ vł inuisibiliũ creaturaꝝ i pmordio sui oñdit dicẽs. In pn̄⁹ creauit de⁹ celũ ꝛ terrã. His eteni v̇bis Moyses spũ dei afflat⁹ in vno pn̄⁹ a deo creatore mũdũ fc̃m refert: elidẽs errorẽ quorũdam: plã sine pn̄⁹ fuisse pn̄ª opinantiũ. Plato nãqꝫ tria initia estimauit deũ. s. exẽplar ꝛ mãm: ꝛ ipsaꝫ increatã sine pn̄⁰: ꝛ deũ q̃si artificẽ nõ creatorẽ. Creator. n. est q de nihilo aliqd facit. Et creare ꝓprie est de nihilo aliqd facere. Facere v̇o nõ mõ de nihilo aliqd opari: sed etiaꝫ de mã. Un̄ ꝛ hõ ꝛ angelus dr̃ aliq̃ facere sed nõ creare: vocaturqꝫ factor siue artifex: ſꝫ nõ creator. Hoc eni nomẽ soli deo ꝓprie ↄgruit q ꝛ de nihilo q̃dã ꝛ de aliquo aliq̃ facit. Ipse est ꝫ creator ꝛ opifex ꝛ factor: ſꝫ creatiõis nomẽ sibi ꝓprie retinuit: alia v̇o ẽt creaturis cõicauit. In scriptura tñ sepe creator accipiẽ tanq̃ factor: ꝛ creare tanq̃ facẽ: sine distinctiõe figtionis.

Plato dixit tria pn̄ª eẽ. Ex q̃ rõne ꝓprie dr̃ creator ꝛ qd sit creat ꝛ qd facere.

¶ Q2 hec v̇ba. s. agere ꝛ facẽ ꝛ hmõi nõ dñr de deo ſm eaꝫ rõnẽ qua dicunẽ de creaturis.

Uerumtñ sciendum est hec verba. s. creaẽ ꝛ facẽ ꝛ agere ꝛ alia hmõi de deo nõ posse dici ſm eam rationem qua dicunẽ de creaturis. Quippe cũ dicimus eũ aliqd facere: nõ aliquẽ in opando motũ illi inesse itelligim⁹: vel aliquã i laborãdo passionem: sicut nobis solet accidere: ſꝫ eius sempiterne volũtatis nouũ aliquẽ significam⁹ effectum. i. eterna ei⁹ voluntate aliqd nouiter existere. Cuꝫ ꝫ aliqd dr̃ facere: tale est ac si dicaẽ iuxta ei⁹ voluntatẽ vel ꝑ eius volũtateꝫ aliqd nouiter cõtingere vel eẽ: vt in ipo nihil noui ↄtingat: sed nouũ aliq̃d sicut in ei⁹ eterna voluntate fuerat: fiat sine aliqua motione vel sui mutatiõe. Nos vero opãdo mutari dicimur: qꝛ mouemur. Nõ eni sine motu aliqd facim⁹ deus ergo aliqd agere vel facere dr̃: qꝛ cã est rerũ nouiter existentiũ: dum eius voluntate res noue esse incipiũt que ante nõ erãt absqꝫ ipsi⁹ agitatiõe: vt act⁹ ꝓprie dici nõ queat: cum videlꝫ actus oĩs in motu ↄsistat: in deo autem mot⁹ nullus est. Sicut ergo ex calore solis aliqua fieri ↄtingit: nulla tñ in ipso vel in ei⁹ calore fctã motiõe vł mutatiõe. Ita ex dei volũtate noua hñt eẽ sine mutatiõe auctoris q est vnũ ꝛ solũ ꝛ oĩum pn̄ᵐ. Aristo. v̇o duo posuit principia. s. mãm ꝛ speciem ꝛ tertiũ opatoriũ dictum: mundum quoqꝫ semper esse ꝛ fuisse.

Ex q̃ sẽsu dr̃ deus aliqd facere.

Per simile oñdit.

Aristo.

¶ Quod catholicum est docet.

Horum ergo ꝛ similiũ errorꝫ spũssctũs euacuãs veritatisqꝫ disciplinã tradens: deũ in pn̄⁹ temporꝫ mundũ creasse. ꝛ ante tp̃a eternaliẽ extitisse significat ipsius eternitatẽ ꝛ oĩpotẽtiã cõmendãs. Cui voluisse facere est: qꝛ vt pdiximus ex eius voluntate ꝛ bonitate res noue existunt. Credamus ergo rerũ creatarũ celestium terrestriũ: visibiliũ vel inuisibiliũ causaꝫ nõ esse: nisi bonitatẽ creatoris: q est de⁹ verus viuus. Cuius tãta est bonitas: vt sũme bonus beatitudinis sue qua eternaliter beat⁹ est: alios velit eẽ participes quã videt ꝛ cõicari posse ꝛ minui omnino nõ posse. Illud ergo bonuꝫ qḋ ipse erat ꝛ quo beatus erat: sola bonitate non necessitate alijs cõicari voluit: qꝛ sũme boni erat prodesse velle: ꝛ omnipotentissimi nocere nõ posse.

¶ Quare rationalis creatura facta sit.

Et qꝛ non valet eius beatitudĩs particeps existere aliqs nisi ꝑ intelligentiã: q̃ quãto magis itelligiẽ tãto pleni⁹ habeẽ. Fecit de⁹ rõnalẽ creaturã q̃ sũmũ bonũ itelligẽt: ꝛ intelligẽdo amaret: ꝛ amãdo possidẽt: ac possidendo

do frueret. Eamqꝫ h mō distinxit: vt pars in sui puritate pmaneret nec corpori vniretur. s. angeli: pars corpi iungeret. s. aīe. Distincta est itaqꝫ rōnalis creatura in incorporeā ꝛ corpoream: ꝛ incorporea qdē angelus: corporea vero homo vocatur ex anima rationali ꝛ carne subsistens. Conditio ergo rationalis creature primam causam habuit dei bonitatem.

Rōo distincta rationalis creature.

¶ Quare creatus sit homo vel angelus.

Ideoqꝫ si qraf quare creat⁹ sit hō vel angelus? Breui sermone rñderi pōt ꝓpter bonitatē eius. Vñ Aug. in lib. de doctrina xpiana. Quia bonus est deus sumus: ꝛ inq̃ntum sumus: boni sumus.

¶ Ad quid creata sit rationalis creatura.

Et si qrif ad qd creata sit rōnalis creatura? Rñdef ad laudādū deū: ad huiēduꝫ ei: ad fruendū eo: in qb⁹ pficit ipsa: nō deus. Deus. n. pfectus ꝛ sūma bonitate plenus: nec augeri potest nec minui. Qd ergo rōnalis creatura facta est a deo: referendum est ad creatoris bonitatem: ꝛ ad creature vtilitatem.

¶ Breuissima responsio cum queritur quare vel ad quid facta sit rationalis creatura.

Cum ergo querif quare vel ad qd facta sit rōnalis creatura? Breuissime rñderi pōt ꝓpter dei bonitatē ꝛ suā vtilitatē. Utile nēpe ipsi est seruire deo ꝛ frui eo. Fact⁹ ergo angelus siue hō pp deū dr eē: nō qꝛ creator de⁹ ꝛ sūme beat⁹ alterutri⁹ indiguerit officio q bonorū nostroꝝ nō eget: sed vt seruiret ei ac frueretur eo: cui seruire regnare est. In hoc ergo proficit seruiens: non ille cui seruif.

¶ Sicut factus est homo vt seruiret deo: sic mundus vt seruiret homini.

Et sicut factus est hō pp deum. i. vt ei seruiret: ita mūdus fact⁹ est ꝓpter hoiem. s. vt ei seruiret. Posit⁹ est ergo hō in medio vt ei seruiref ꝛ ipse seruiret: vt acciperet vtrinqꝫ: ꝛ reflueret totuꝫ ad bonū hois: ꝛ qd accepit obsequm ꝛ qd ipendit. Ita. n. voluit de⁹ sibi ab hoie seruiri: vt ea seruitute nō deus sed hō seruiēs iuuaref. ꝛ voluit vt mundus seruiret hōi: ꝛ exinde sīlr iuuaref homo. Totum ergo bonū hois erat ꝛ qd factū est ꝓpter ipm: ꝛ ꝓpter qd factus est ipse. Oia eni: vt ait apostolus: nr̄a sunt. s. supiora ꝛ equalia ꝛ inferiora. Supiora qdē nr̄a sunt ad pfruendū vt de⁹ trinitas. Eq̄lia ad ꝯuiuendū. s. angeli. Qui ꝛ si nobis mō supiores sint: in futuro erūt eq̄les: q ꝛ mō nr̄i sunt: qꝛ ad vsuꝫ nobis sūt. Sicut res dn̄oꝝ dr̄ eē famuloꝝ nō dn̄io sed qꝛ sūt ad vsum eoꝝ. Ipsiqꝫ angeli in qbusdam scripture locis nobis seruire dicunf: dū propter nos in ministerium mittuntur.

Rōo oia nr̄a sunt.

¶ Quō dr aliquando in scriptura homo factus est propter reparationem angelici casus.

De hoie quoqꝫ in scriptura interdū repif qꝫ fact⁹ sit ꝓpter reparationē angelice ruine. Qd nō ita est intelligēdū q̄si nō fuisset hō fact⁹ si nō peccasset angelus: sꝫ qꝛ inter alias cās: s. pcipuas: hec etiā nōnulla cā extitit. Nostra ergo sūt supiora ꝛ eq̄lia: nostra etiaꝫ sunt inferiora: quia ad seruiendum nobis facta.

¶ Quare ita sit homo istitutus vt anima sit vnita corpori.

Solet etiā q̄ri cuꝫ maioris dignitatis esse videf aīa si absqꝫ corpore pmansisset: cur vnita sit corpori? Ad quod primo dici pōt qꝛ de⁹ voluit: ꝛ volūtatis eius causa querēda non est. Scdo aūt pōt dici qꝫ ideo deus voluit eā corpori vniri: vt in hūana ostēderet ꝯditione nouū exemplū beate vniōis q̄ est inter deū ꝛ spūm in qua diligif ex toto corde: ꝛ videf facie ad faciē. Putaret. n. creatura se nō posse vniri creatori suo tanta ꝓpinqtate: vt eum tota mente diligeret ꝛ cognosceret: nisi videret spiritū q ē excellētissima creatura tam infime. i. carni q̄ de terra est: in tāta delectatiōe vniri: vt nō valeat artari ab h vt velit eā relinq̄re: sicut ostendit ap̄lus dicens. Nolumus corpore expoliari sed supuestiri: p qd oñdif spūm creatū spiritui icreato ieffabili amore vniri. Pro exēplo ergo future societatis q̄ iter deū ꝛ spm̄ rōnalē i glīficatiōe eius dē pficiēda erat: aīam corporeis indumētis ꝛ terrenis mansiōib⁹ copulauit: luteamqꝫ materiā fecit ad vite sensuꝫ vegetaī vt sciret hō qꝛ si potuit de⁹ tam disparē naturaꝫ corpis ꝛ aīe in federationē vnā ꝛ i amiciciā tantā ꝯiungere nequaq̄ꝫ ei ipossibile futuꝝ rōnalis creature humilitatē: lꝫ longe inferiorem: ad sue glīe pticipationē sublimare. Quia ergo ꝑ exēplo rōnalis spūs in parte vsqꝫ ad ꝯsortiuꝫ terreni corporis humiliatus est: ne forte in hoc nimis depressus videretur: addidit dei prouidentia vt postmodū cum eodeꝫ corpe glorificato ad ꝯsortium illorum qui in sua pmāserunt pu-

p⁹ cā.

2⁹ causa

ritate sublimaret: vt qd minus ex dispensatio ne creatoris sui accepat pditus: post modū p grām eiusdē accipet glorificatus. Sic ergo cōditor deus rōnales spiritus varia sorte pro arbitrio voluntatis sue disponens: illis quos in sua puritate reliquerat: sursum in celo mānsionem: illis vo quos corpibus terrenis sollicitauerat: deorsum in terra habitationē cōstituit: vtrisqz regulam iponēs obedientie: q̄tenus et illi ab eo vbi erant nō caderēt: et isti ab eo vbi erāt ad id vbi nō erāt ascēderent. Fecit itaqz deus hoiem ex duplici sba: corpus de terra cōponens: aiam vero de nichilo faciens. Ideo etiaz vnite sunt aie corporibus: vt in eis deo famulantes maiorem mereantur coronaz.

¶ Post sacrā trinitatis de creatura tripartita agendū est: et prius de digniori.i.angelica.

Ex premissis apparet rōnalem creaturā in angelicā et humanā fuisse distictā: quarum altera est tota spūalis.i.angelica altera ex parte spūalis et ex parte corporal.i.humana. Cum itaqz de his tractandū sit.s.de spūali et corporali creatura: de rōnali et de non rōnali. Primo de rōnali et spūali.i.de angelis agendum videt: vt a ɔtuitu creatoris ad cognitionem creature dignioris rō nostra intēdat: deinde ad considerationem corporee tam illius que est rationalis q̄z illius que nō est rationalis descendat: vt trinitatis increate sacramentum tripartite creature eiqz concretoruz atqz contingentium sequatur documētum.

Dist. p°

Circa secundum sentētiaz. In quo agit de creatione mūdi. Quero vtz mundus fuerit de nouo a deo creatus. Et videt q nō. qz si aliqd producit qd pus nō pducebat hoc est qz aliqd aliter se habet nūc q̄ prius. Istud nō pōt poni passum qz creatio nihil psupponit. ergo talis mutatio erit in agēte. sed primū agens est imutabile. igit ¶ Preterea. 2. de gñatione. Idē manens idē semp natū est facere idē. igit nō erit aliqua variatio in esse ctu: nisi pus nāliter ponat in cā. ¶ Preterea si nulla ponat mutatio ex parte cause, nec possit esse aliqd ipeditiuū eius: nō videt rō quare nūc agat et prius nō egit. ¶ Itē illud qd creatur pus hz possibilitatē ad esse q̄ pducat in esse: et nūc ista possibilitas nō est nichili sed alicui entis scōm aliqd eē. opz ergo ab eterno pcedere aliqd esse in q̄ fundet talis respect nō eē ɔtīgētie. ergo eē gr̄atiuū vel essentie, et sic creatio nō erit pductiua ō nihilo: cū aliqd eē psupponat. ¶ Itē tps ē sine pn°: g° mūd° nō fuit creat° de nouo. pbat añs. qz si nō: igitur potuit prius tpus fuisse q̄ fuerit. sed prius vel ante est dīa tpis. ergo añ tpus fuit tps. ¶ In oppositū. genesis. i. In principio creauit de° celū et terrā. ¶ Huius q̄ōnis veritas latuit prudētiā phoz. q in huius q̄ōnis inq̄sitione longo tpe soli rōni nāli innitendo p deuia ambularūt sed nūc cuilz fideli est apta et lucida. Ubi eni defecit phoz pi ti: subuenit nobis sacrosctā scriptura q̄ dicit oia in pn° fuisse creata. ¶ Ad cuius euidentiā sciendū q creatio ē factio de nihilo: nō qdem intelligēdo q nihilū sit q̄si mā de qua fiat aliqd p creationē: sed sic itelligēdo q creatio est factio nullo psupposito. ita q nō est aliqd de quo fiat. sed qd creatur hz esse pōt nō esse simpliciter. factio aūt in plus est q̄ creatio. ɔuenit enim creatiōi q̄ nihil psupponit et gñationi que aliqd presupponit. siue sit gñatio sbalis siue accidentalis. Aliqñ tñ large loquendo vnum sumit p reliquo. ¶ Est itaqz oē ens aliud a deo creatū vel scōm se totum vel scōm prima pn° ex qbus est ɔstitutū. et hoc scdo mō ens nāliter pductū scōm aliqd est creatū. et scōm aliqd est gñatū. ¶ Qr vero vt ait sapiens. vniuersa pp semetipsum opatus est dñs. idcirco rō pductionis rerum est bonitas et glia diuina. Ut eni ait Aug. qz bonus est deus: sūmus glia in q̄ nō est augēda. qz vt ait ps. Dixi dño deus meus es tu qm bonoz meoz nō eges. sed glia et bonitas nobis manifestanda et cōicanda in cuius participatiōe ɔsistit sūma vtilitas creature.s. eius glorificatio. Hanc sigdē bonitatē boni attendētes plus gaudēt de diuina glia et bonore: q̄ de sua glificatione: plusqz locūdant deū laudādo q̄ bonum pprīū ɔsiderando. ¶ Sed hic occurrit dubiuz vtz mundus ab eterno potuerit pduci a deo? Dicunt qdā q sic. Alij vero vt Bonauētura et Rich. dicūt q nō. et q hoc implicat ɔdictionē. cū eni creatura sit de nihilo: repugnat sibi eternitas. Scot° vero rōnes vtriusqz opinionis soluēs: videt in hac mā esse neuter. Dui° ergo dubij certitudo illi relinqt: cui° ē imscrutabilis ɔsilij celsitudo. ¶ Ad arg°. Ad pm dico q agēs volūtariū volūtate antiq̄ pōt nouū effectū pducere absqz sui mutatione sctā: tñ mutatiōe ex parte creature accipiētis esse pōt nō esse. vt si p actum voluntatis mee possem librū pducere i esse et hodie vellem libz cras habere esse. Ille crastina haberet nouū esse absqz aliqua mutatiōe ex parte mei. Sic volitiōe qua deus voluit ab eterno res tpaliter pduci: ipse res sunt tpaliter pducte facta tantū mutatiōe in ipis reb° pductis: nō aūt in passo: qz nullū ē ibi passuz. ¶ Ad scdz dico q Aristoteles loqtur de agēte nāli. ¶ Ad tertiū dico q cū voluntarie agens pducit effectum qñ vult. qñ ergo deo placuit mundū creauit nec huius est querenda ratio. quia vt dicit Arist. In disciplinis si est oīm q̄rere demōstratiōes: principij aūt demonstratiōis nō est demōstratio. et sic in ɔtingētib° est deuenire ad vnā imediatā cū nō sit pcessus in infinituz. vñ ista volūtas diuia hoc vult est imediata: qz eni hoc vult esse: iō est bonū esse. ¶ Ad quartū dico q talis possibilitas

Rōnes.

Creatio

dubiuz

Rñsio ad ar.

possibilitas fundat in esse cognito qd est esse in actu
scdm qd.s. scdm eē diminutū. τ ipsū cōcomitat pos/
sibilitas ad esse simplr. ¶ Ad quintū dico q᷑ prius
vel ante in proposito est differētia non tpis realis: sʒ tē/
poris imaginati: sicut dicēdo: extra celuʒ nihil est. e
xtra nō dicit locū realem sʒ imaginatum.

qst. 2. Utrum creatio passio seu relatio crea/
ture ad deū sit idē realiter cuʒ
creatura. Qd nō. Nihil manet sine eo qd est
sibi idē realiter: sʒ angelus manet sine tali relatione:
ergo non est sibi idē. Minor pbatur. qꝛ angelus ma
net post primū instans sue creatiōis. creatio autē nō
est nisi in primo instāti. ¶ Preterea pdicamēta sūt
primo diuersa cū ens scdm se diuidatur in illa ex qn
to metaphisice. igit nihil vnius predicamēti est ideʒ
alicui alterius pdicamēti igit nulla relatio est eadeʒ
alicui absoluto. ¶ Cōtra. nō minus dependet qdlʒ
creatū ad deū: ꝙ quodcūqʒ creatū ad creatū: qꝛ de/
pendentia ad primū vr esse ēentialissima. sʒ totū hʒ
relationē ad partes eandē sibi: qꝛ nō pōt esse totuʒ τ
nō esse ex partibus: ergo pari ratione ad cām pmaʒ
lʒ extrinsecā habebit dependentiā eādē sibi. lʒ enim
cā extrinseca nō cōponat rem sicut intrinseca pfecti⁹
Rñsio tñ causat rē ꝙ intrinseca: qꝛ cōponere rem includit
henrici iperfectionē. s. potētialitatē. ¶ Hic est opinio henri
ci de gādauo: q᷑ oīs relatio est eadē suo fundamēto.
pbat qꝛ nō est cōpositius albū simile ꝙ albū tm. τ p
ɔñs relatio silitudinis nō addit aliā rē ad fundamē/
tuʒ. ¶ Itē si esset alia res a fundamēto: igit cuicūqʒ
adueniret de nouo mutaret qd est cōtra aristotelē qn
to phisicorū dicētē q᷑ ad aliqd nō est mot⁹. ¶ Pre
terea si relatio eēt alia res a fundamēto: haberet for/
maliter ex se distinctionē in species suas. ɔñs est fal/
sum: qꝛ distinctio specierū relationis sumit penes fū
damēta: qnto metaphisice. sic relationes equiparan/
Ar. cō/ tie requirūt vnitatē fūdamēti nō autē disquiparātie.
tra ocā. ¶ Cōtra istā opinionē arguit scotus. Nihil est idē
realiter alteri: qd absqʒ contradictione potest esse si/
ne eo: sʒ multe sūt relationes sine quibus fūdamen/
ta possunt esse ergo multe sūt relationes que nō sūt
idē realiter cū suis fundamētis. Probat maior: qꝛ
ꝙ idē ens sit realiter τ nō sit: est oppositū primi pn/
cipij. Minor pʒ: qꝛ si ponātur duo alba: vnū erit si/
mile alteri. si vero corrūpat vnum illoꝝ: remanebit
aliud albū absqʒ illa similitudine. ¶ Iteʒ si relatio
nihil sit aliud a suo fundamēto qd tñ manet sine ea:
videtur negari incarnatio: τ separatio accidentium
a subiecto in eucharistia. Primū probat. Si eni idē
realiter nature humane sit vnio eius ad verbū: igitur
si nūqꝫ verbū assumpsisset naturā humanā τ fecisset
eandē absolutā: ipsa eque realiter fuisset vnita vbo
sicut modo vnita est: qꝛ saluaret tota realitas nature
tunc sicut modo. Scdo etiaʒ de eucharistia probat:
qꝛ si manet eadem quātitas que prius inerat pani: τ
nihil aliud est inherentia eius ꝙ ipsamet quātitas: er
go ipsa eque realiter nūc vnit pani sicut prius. ¶ Cō
firmat p sanctū ambrosiū libro de trinitate. Si prius
erat deus τ postea pater generatiōis accessiōe; est mu
tatus euenerat deus hanc amētiā. si igit p accessiones
relationis realis fieret mutatio in persona diuina seq
tur q᷑ relatio illa est res alia a fūdamēto. ¶ Quia au
tem aliqui proteruientes possent dicere relationes ha
bere tantū esse p actū intellectus cōparantis. Contra
hoc arguitur. qꝛ hoc destruit vnitatem vniuersi. que
sm aristotelem. 12. metaphisice: est in ordine partium
ad seinuicē τ ad principiū sicut vnitas exercitus est in
ordine partium inter se τ ad ducē. ¶ Unde ɔ tales
pōt adduci verbū philosophi q᷑ incōnexam faciunt
vniuersi substātiā. Hoc etiā destruit scientias reales
in quibus passiones demōstrant de subiectis que ple
rūqʒ sunt quedā relationes seu aptitudines. vt pʒ de
risibilitate respectu hois. sic in mathematica. vbi agit
de proportionibus τ mensuris: sepe de subiectis demō
strantur passiones relatiue: vt de tribus angulis triā/
guli demōstrant esse equales duobus rectis. ¶ Qd si
dicat relationis esse modos rerū: hoc nō impedit qn
ex natura rei distinguat a fundamētis: cū relatio ca/
dat sub diuisione entis scdm se in decē genera: qnto
metaphisice: sic qualitas que est in se vera res potest
dici modus substātie lʒ nō sit modus intrinsecus fun
damēti: sicut infinitas in deo. Dico igit q᷑ relatio rea
lis est vera res nec omnis relatio est idē realiter cū fū
damēto: sʒ tantū ille sine quibus fundamētū esse im
plicat cōtradictionē cuiusmodi ē relatio creature ad
deū. ¶ Ad pmū argumētū oppositū. dico q᷑ lʒ al/
buʒ simile nō sit cōpositū ex entibus absolutis: tamē
est cōpositius ꝙ albuʒ cū habeat in se actū: τ positio/
nem distīcta realiter. ¶ Ad scdm dico q᷑ lʒ in ad ali
quid nō sit motus proprie dict⁹: bñ tñ est mutatio.
¶ Ad tertiū dico q᷑ relatio hʒ distīctionē in suas spe Rñsio.
cies: tñ ista nō innotescit nobis nisi p fundamēta pp scoti.
eius modicaʒ entitatē. ¶ His premissis dico ad qōne/
nem scdʒ sco. 31. di. 4. sen. τ. 21. q. qli. q᷑ nō est pro
prie creatio actio: nec creatio passio. cū actio nō sit ni
si respectu alicui⁹ passi. creatio aūt nō psupponit ali/
qd passuʒ: vnde creatio passio dicit relationē depēdē
tie creature ad deū que est idē realiter cū creatura. τ
ab ipsa distinguit formalr. ¶ Primū pbat: qꝛ illud
qd proprie dr inesse alicui sine q̄ ipsū nō pt eē sine ɔdi
ctione est idē sibi realr. relatio creature ad deū pprie
iest lapidi: τ sine ea nō pōt eē lapis sine ɔdictiōe ergo
illa relatio est idē sibi realr. Probat maior qꝛ sicut
ɔdictio dicta de aliqb⁹ est via cōcipiēdi distīctionē vt
pʒ ex pmo argumēto ɔ opinionē hērici: ita ipossibi
litas recipiēdi pdicatiōeʒ ɔdictoꝛioꝛū principiū ad eē:
est via ɔcipiēdi idētitatē i eē: τ hoc vbi nō ē depēden
tia ēentialis q̄ reqrit distīctionē maīfestā: vt pʒ i rela/
tiuis in qb⁹ est mutua depēdētia τ vbi est pꝛioritas ēen
tialis: qꝛ posteri⁹ nō pōt eē sine pꝛiori a q̄ ēentialiter de
pēdet: τ tñ realiter distiguit ab eo. Minor pʒ: qꝛ si
lapis possʒ eē sine depēdētia ad deū: possʒ eē sine ter
mino depēdētie. nō. n. est ipossibilitas eēndi sine ter
mino nisi pp ipsā depēdētiā. Dixi aūt in maiori qd
inest alicui pprie pp illa in qb⁹ est ēentialis depēdē/
tia: in qbus nō est inesse pprie: talia aūt distiguūt rea
liter lʒ vnū nō possit eē sine alio vt posterius distin/

gat realiter a priori: a quo essentialiter dependeat licet nō possit eē sine illo sic ēt relatiua inter q̄ ē ordo originis distinguūt realr̄ lz vnū nō possit eē sine alio. nihil eni pōt se gn̄are nec a se essentialiter dependere. tn̄ ēt pp relatiōes rōnis q̄ hn̄t eē ab eterno p actū intellectus diuini sine qb⁹ impossibile eē intellectū diuinū vt ē eē cognitū q̄ nō insunt ppriē ipi intellectui cū nō sint i intellectu nisi obiectiue. tales rōnes nō sūt idē realr̄ cū intellectu diuino: qr tūc eēnt reales. Scd̄z dī. s. q̄ rl̄o creature ad deū nō sit idē formalr̄ cū creatura: pz. qr rō respect⁹ nō est formalr̄ de rōne absoluti nec cō. ex. 4. meta. Sic itaq̄ rl̄o creatur̄ ad deū distiguit̄ formalr̄ a creatura lz sit idē realr̄ cū ipa q̄ ppe loquēdo dr̄ ei dez ↄcreari. Illud eni ppe creat̄: qd̄ natū ē p se existē. qd̄ vo nō ē natū p se existere: dr̄ ppe cōcreari. ¶ Qr vo creatura i nichilū redigeret̄ si de⁹ p momētū desineret ipaz cōseruare: vn̄ ad hebreos. 1°. filī⁹ dei dr̄ portās oia vbo virtutis sue. s. suo virtuoso iperio. Idē. n. ē ei dei dicere ɀ facere. Ideo creatura dependet a deo creāte ɀ cōseruāte. ¶ Est aūt idē respect⁹ a pte rei ad deū creātē ɀ ↄseruātē: sz creari iportat hmōi respectū cū respectu rōis ad nō eē pcedēs: ↄseruari vero cū respectu rōis ad eē pcedēs. ɀ sic creatura non creat̄ nisi in pmo istāti nec ↄuersat̄ pprie nisi post primuz istāt: tn̄ si respect⁹ ille realis pcise duab⁹ vocib⁹ signaret̄: vna pdicaret̄ de alia. ɀ sic nil eēt creari ɀ cōseruari. Qr aūt creatio passio ɀ relatio realis creatur̄ ad deū: ideo creatio actio ɀ relatio rōnis dei ad creaturas corrn̄dens. Vn̄ creatio actio formalr̄ dicit hmōi respectū ↄnotādo volitionē diuinā trāseūtē sup obiectū productū. Ille aūt respectus hz solū esse in intellectu obiectiue. Volitio āt diuina ↄnotata: est ipse de⁹. obiectū vero sup quo trāsit est ipsa creatura pducta. Lz aūt creatio nō pprie dicat̄ actio cū nō reqrat passuz retinet tn̄ nomē actiōis in q̄tū ad terminū pdu-
ad arg. princip. ctū. ¶ Ad pmū principale dico q̄ respect⁹ dependētie creature ad deū nō tm̄ manet i pmo instāti sz q̄diu durat creatura. ɀ qū dr̄ q̄ creatio nō est nisi i primo instanti: ↄcedo. in q̄tū creatio vltra respectū reales dicit respectū rōnis ad nō eē pcedēs. ¶ Ad scd̄z dico q̄ cū illa relatio ↄueniat cuilibz gn̄i nō ē i gn̄e: sz est trāscēdens. ¶ Aliter pōt dici q̄ nō opz predicamēta vel ea que sunt in diuersis pdicamentis esse pmo diuersa realiter sz sufficit q̄ distiguāt formalr̄.

q. 3. **Utrum** angelus ɀ aīa differāt spē? Qd̄ nō. Aug. 3. de li. ar. Angelus ɀ aīa sunt nā pares ergo nō differunt specie. Probat̄ ↄn̄a. qr paritas in nā nō est in differentib⁹ specie. ¶ Itē si sint alterius speciei: vna scd̄m se totā erit nobilior altera. ɀ p ↄn̄s qd̄lz indiuiduū nobilioz erit nobilius qd̄lz indiuiduo ignobilioꝝ. ɀ sic si nā angelica sit nobilior nā humana: quilz angelus erit nobilior aīa xp̄i ɀ virgīs gloriose. ¶ Contra. aīa est perfectiua corporis organizati ɀ ei vnibilis: nō autez angelus: ergo specie differūt. Probatur ↄn̄a: qr forme eiusdē rōnis habēt eandē rōnem pficiēdi. ¶ In
Rn̄sio. ista qōne cōclusio est certa q̄ sez angelus ɀ aīa specie differūt. Sed q̄ sit pma rō huius distinctiōis dubitatur. Quidā dicūt q̄ vnibilitas ad mām ɀ nō vnibilitas est hui⁹ rō: sz hoc nō est veꝝ: lz eni nobis noficet̄ hmōi dr̄ia p vnibilitatē qr plerūq̄ differētie nobis ignote nofican̄ p ppas passiōes: tn̄ nō est ppria rō hui⁹ distīctiōis. Qr eni hec nā est talis ɀ illa nō: iō huic nā ↄuenit tal' aptitudo: ɀ repugnat illi. ¶ Alij dicūt q̄ differūt penes modos intelligēdi: quia angelus hz intellectū deiformē intelligēdo. s. actu simplici ɀ sine discursu: iō pprie dr̄ intellectualis. Aia vo intelligit discurrēdo ɀ rōcināndo a pncipijs ad ↄclusiōes. iō pprie dr̄ rōnalis. ¶ Sz hoc ē dubiū aliqb⁹. Quidam. n. dicūt q̄ aīa separata hz eūdē modū intelligēdi quē hz angelus. ɀ hui⁹ op. est bonauen̄. Scotus vo 5. di. h⁹ scd̄i dicit q̄ nō est necn̄iū q̄ angelus sine discursu simul intelligat pncipiū ɀ ↄclusiōes ↄtētas virtualiter i pncipio: lz nō reqrat̄ tāta mora sicut in nobis. Dato etiā q̄ sit talis dr̄ia modi intelligēdi iter angelū ɀ aīa. hec tn̄ nō est ppria rō distinctionis coꝝ. qr enim hec nā est talis: iō est pncipiū talis opatōis ɀ nō econuerso. Dicit igr̄ scotus q̄ ppria rō distinctiōis angeli: ɀ aīe ē: qr āgelus ē talis nā ad se. aīa vo talis: iō spē distiguūt. n̄ qdē sicut due spēs: sz sic ɀ spēs pars spēi. qr aīa pprie nō est spēs: sz ps spēi. ¶ Ad primū argu. dico q̄ angelus ɀ aīa sūt nā pares nō simplr̄ sz in ordine ad obiectū beatificū adipiscēdū: qr nulla natura intellectualis pōt beatari nisi in obiecto infinito. ɀ sic possunt solui auctoritates consilēs. ¶ Ad scd̄z dico q̄ licet anima xp̄i ɀ virginis gliose nō sint tante perfectionis in naturalibus sicut angeli: sunt tn̄ multo maioris i gratuitis. de quo magis videbit̄ i tertio.

¶ Que cōsiderāda sūt d̄ āgelica nā. Di. ij.

De angelica itaq̄ nā hec ↄsiderāda sūt qn̄ creata fuerit: ɀ vbi: ɀ qual' facta sit dū pmū ↄderet̄. Deinde qlis effecta auersiōe quoꝝūdā ɀ cōuersiōe quoꝝūdā. De excellētia q̄z ɀ ordinib⁹ ɀ donoꝝ dr̄ia: ɀ d̄ officijs ac noib⁹ alijsq̄ pl'rib⁹ aliq̄ dicēda sūt.

¶ Quādo facti sunt angeli prius dicit: i quo videntur sibi obuiare auctoritates.

Quedā auctoritates videt̄ innuere q̄ an̄ oēm creaturā creati sunt angeli. Vn̄ illud. Primo oiuz creata ē sapia: qd̄ itelligit̄ de angelica nā q̄ in scriptura sepe vita: sapia: ɀ lux dr̄. Nā sapia illa que de⁹ est. creata nō est. Filius. n. sapia p̄ris ē genita: nō facta nec creata: ɀ tota trinitas vna sapiētia ē: q̄ nō facta nec creata est nec genita vel pcedēs. De angelica g̃ vita illud accipiēdū est: de qua dicit scriptura: qn̄ fcā est. s. pmo oiuz. Sz rursū alia scriptura dicit. In pncipio creauit de⁹ celū ɀ terrā. Et i pph̄a. Initio tu dn̄e terraz fūdasti: ɀ opa manuū tuarū sūt celi: ɀ vr̄ ↄrietas q̄dā oriri ex assertiōib⁹ istis. Nā si primo oium

mo oiuz creata est sapia:oia post ipsaz fcā vi/
denf:z ita post ipsaz facta videnf celū:z ter/
ra:z ipsa fcā añ celū z terrā. Jtē si in pncipio
creauit deꝰ celū z terrā:nihil fcm̄ est añ celū z
terrā:nec ipa sapia fcā ē añ celū z terrā. Cū ḡ
h ɔ̄ria videāt:nec i diuia scriptura phas sit sē
tīr aliqd eē ɔ̄trietatꝭ:regramꝰ itelligētiā vtatꝭ.
¶ Quid tenendū sit docet:pmissas auctori/
tates determinando.

Uidetur itaqꝫ h esse tenēdū q̄ sil' creata est spūalis creatura.i.angelica:z corpalis:bm qḋ pōt accipi illud Salomōis. Qui viuit in eternū creauit oia sil'.i. spūalē z corpalē nām:z ita nō puo tpe creati sunt angeli q̄ȝ illa corpalis mā quatuor elemētorū:z tñ p̄ oiuz creata est sapia.q̄z z si nō tpe:pcedit tñ dignitate. Qḋ aūt sil' creata fuerit corpalis spūalisqꝫ creatura Aug.sup Geñ. apte oñdit dicēs p celū z terrā spūalez corpalemqꝫ naturā intelligi.z hec creata sunt i pncipio.s.tpis:vel in pncipio q̄z pmo facta sūt.

Qḋ sil' creata fuerit cōpal'z spūalis creatura auctē firmat.

¶ Qḋ nihil factū est ante celum z terrā nec etiam tempus:cuz tempore enim creata sunt sed non ex tempore.

Antea enim nihil factū ē nec ēt tps factū est añ spūalē.s.āgelicā nāz: z añ corpalē.s.māz illā quatuor elemētoz cōfusam. Jlla eni cū tpe creata sunt:nec ex tpe: nec in tpe. Sicut nec tps in tpe creatū est:q̄z nō fuit tps anteq̄ȝ esset celū z terra. Uñ Aug. in li.de tri.dicit. Qḋ deꝰ fuit dñs anteq̄ȝ tpus esset z nō in tpe cepit esse deꝰ:q̄z fuit dñs tpis qn̄ cepit esse tēpus:nec vtiqꝫ tēpus cepit esse in tpe:q̄z nō erat tps anteq̄ȝ inciperet tēpus.

Aug.

¶ Quod simul cū tpe:z cū mundo cepit corporalis z spiritualis creatura.

Simul ergo cū tpe facta est corporalis z spūalis creatura z sil' cū mūdo:nec fuit ante angelica creatura q̄ȝ mūdus q̄z vt ait Aug. Nulla creatura creata ē añ scl'a: sed a seculis cū qbus cepit. Hieronymꝰ tñ super eplam ad Titū aliud videf sentire dicēs. Sex milia necdū nostri tpis iplenf annorū: z quātas prius eternitates:quāta tēpora:quātas seculorū origines fuisse arbitrādū est.i quibus angeli throni dominationes ceteriqꝫ ordines seruierūt deo absqꝫ tēporū vicibꝰ atqꝫ mēsuris z deo iubēte substiterūt. His verbis quidam adherētes dixerūt cū mūdo cepisse tps seculare:sed añ mundū extitisse tps eternū sine mutabilitate:z in eo imutabilr z itpaliter astruūt angelos deo iubēte substitisse eiqꝫ seruisse. Nos aūt qḋ prius dictū est p capitu intelligētie nr̄e magis approbamꝰ:salua iñ reuerentia secretoꝝ in qbus nihil temere asserendū est:z illud Hieronymū dixisse nō ita sentiēdo sed alioꝝ opionē referēdo arbitramur.

Hiero. Jdsēsi q̄ āgeli fuerit añ tps.

¶ Ubi angeli mox creati fuerūt in empireo scꝫ quod statim factū repletū est angelis.

Jam est ostensum qn̄ creata fuerit angelica natura. Nunc aūt attendēdū est vbi facta fuerit. Testimonijs quarundam auctoritatū euidenter monstraf angelos ante casum fuisse in celo:z inde corruisse quosdaz pter supbiam:alios vo qui nō peccauerunt illic perstitisse. Unde dñs in euāgelio ait. Uidebam sathanā tanq̄ȝ fulgur de celo cadentē: nec appellaf hoc celum firmamentū qḋ secūda die factū est:sed celū splendidū qḋ dr̄ empireum.i.igneum:a splendore:non a calore: qḋ statim factū angelis est repletū quod est supra firmamentū:z illud empireū qdā expositorum sacre scripture noie celi intelligi volūt vbi scriptura dicit. Jn principio creauit deus celū z terrā. Celum inqt Strabus nō visibile firmamentū hic appellat sꝫ empireū.i.igneum vel intellectuale:quod nō ab ardore sed a splendore dr̄:quod statim factum repletū est angel'. Uñ Job. Ubi eras cum me laudabant astra matutina zc̄. De h quoqꝫ Beda ita ait. Hoc supius celū qḋ a volubilitate mundi secretū est mox vt creatū est sanctis angelis impletū est:quos in principio cū celo z terra cōditos testatur dñs dicens. Ubi eras cum me laudabant astra matutina:z iubilarēt omnes filij dei. Astra matutina z filios dei eosdē angelos dei vocat. Celū enim in quo posita sūt luminaria:non in principio sed secunda die factū est. Ex his liquet q̄ in empireo omnes angeli fuerunt ante quorundā ruinā:simulqꝫ creati sunt angeli cum celo empireo.z cū informi materia omnium corporalium.

Strabꝰ

Job.
Beda

¶ Qḋ simul creata est visibiliū rerum materia z inuisibiliū natura z vtraqꝫ informis bm aliquid z formata sꝫ aliquid.

Simul ergo visibiliū rerū mā z inuisibiliuz nā condita est:z vtraqꝫ informis fuit bm aliquid: z formata secun/

dum aliqd. Sicut eni corporaliũ mã confu/
sa ꝛ pmixta que scđm grecos dicta est chaos:
in illo exordio ꝯditionis primarie ꝛ formam
ꝯfusionis habuit: ꝛ nõ habuit formã distictio
nis ꝛ discretiõis: donec postea formaref: atqꝫ
distinctas reciperet species: ita spũalis ꝛ angeli
ca nã in sua ꝯditiõe ꝑm nature habitũ forma
ta fuit: ꝛ tñ illã quã postea p amorẽ ꝛ ꝯuersio/
nem a creatore suo acceptura erat formã non
Augu. habuit: sed erat informis sine illa. Uñ Augu.
multipłr exponẽs ꝑmissa verba Geñ. p celuꝫ
dicit intelligi informẽ nãm vite spũalis sicut
in se potest existere non ꝯuersa ad creatorẽ in
quo formaf: p terrã corporalẽ mãm sine om/
ni qualitate que apparet in materia formata.
¶ Quõ dicat lucifer ꝑm Esaiã. Ascendã in
celum ꝛ ero similis altissimo: cũ esset in celo.

Hic qri solet si in celo empireo fuerunt
angeli qꝫ statiꝫ facti sunt: quõ vt le/
gif in Esaia dicit lucifer. Ascẽdã in celũ ꝛ ex/
altabo soliũ meũ: ꝛ ero similis altissimo? Sed
ibi celũ vocat dei celsitudinẽ: cui pꝑificari vo/
lebat: ꝛ ẽ tale. Ascẽdã i celũ. i. ad eq̃litateꝫ dei.

Di. 2. Circa di. 2. i qua magister agit de tpe
ꝛ loco creatiõis angeli quero.
vtꝝ exñtia angeli cõmensuref euo. ¶ Ad
cuius euidẽtiã prio aliqua premittã. scđo
Quid mensurare est. ad q̃ſitũ rñdebo. ¶ Quantũ ad ꝑ^m sciendũ ꝙ men
surare est q̃ntitatẽ ignotã certificare p q̃ntitatẽ magis
notam. qđ põt fieri aliqñ p q̃ntitatẽ exñtem in imagi
natione. sicut artifex ꝑfectus p aliquã q̃ntitatẽ quã hꝫ
in imaginatione mẽsurat quãcũqꝫ q̃ntitatẽ sibi occur
rentẽ. Aliqñ vero fit p q̃ntitateꝫ in re exñtem. ꝛ hoc
dupłr. Uno mõ p q̃ntitatẽ excedentẽ. ꝛ tũc certificaf
intellect^9 de q̃ntitate minore p accessum eius ad q̃ntita
tem maiorẽ vel p recessum ab ea. ꝛ sic albedo est mẽ
sura coloruꝫ. qꝛ excedit alios colores in q̃ntitate ꝑfe/
ctionis. hoc eni mõ in vno quoqꝫ gñe est vnũ qđ est
mensura oim alioꝝ. Alio mõ p q̃ntitatẽ excessam. ꝛ
sic p replicationẽ q̃ntitatis minoris note mẽsuraf q̃n/
titas maior ignota. ꝛ hoc mõ minor mot^9 põt eẽ mẽ/
sura maioris motus ex nã rei. Tertio mõ mẽsuratur
q̃ntitas ignota p aliã q̃ntitatẽ notã equalẽ sibi ꝛ hoc fit
p applicationẽ siue suppositionẽ. ꝛ hoc mõ tps si est
alia q̃ntitas a motu ꝛ notius eo põt eẽ mensura mot^9
ex nã rei. Alicui tñ intellectui põt illud esse mẽsuraꝫ
qđ ex nã rei nõ est mẽsura. puta si eius q̃ntitas sit sibi
notior. ꝛ sic si quãtitas motus esset alicui notior tpe:
Quo mẽsurant. posset p motũ mensurari tpus. ¶ Quantũ ad scđm
tenef cõĩter pars affirmatiua ꝙ. s. existẽtia angeli mẽ
suraf euo. sed modus ponẽdi est difformis. qdã eni
dicũt ꝙ sicut tpus est mensura mot^9 seu eius duratio
mora ꝛ ꝯtinuatio sic euũ est duratio seu ꝯtinuatio exi
stentie euiterni seu esse creati vniformiter se habentis

Ita ꝙ euũ est quedã quãtitas successiua intrinseca ipsi
euiterno: puta angelo cui ꝯcreaf primũ instãs ipsius
eui. cuius qdẽ eui esse est in fieri: sicut eẽ tpis. ita ꝙ
vna parte trãseunte alia succedit scđꝫ ꝯtinuũ influxũ
prime cause. sed in hoc differũt. qꝛ in tpe ẽ successio
cũ successione in motu cuius est duratio vel mẽsura:
sicut eni pars tpis recedit ꝛ alia succedit: sic ꝛ ps mo
tus. ita ꝙ est inouatio ꝛ in tpe ꝛ in motu. In euo aũt
lꝫ sit successio ꝛ inouatio qꝛ ps succedit parti. nõ tñ
est aliq̃ inouatio in existẽtia euiterni cuius euũ est du
ratio. dicunt aũt isti ꝙ ista quãtitas est de gñe quãtita
tis: sed de hac nõ fecit Aristo. mẽtionẽ qꝛ intẽdebat
agere de quãtitatib^9 hoꝝ inferiorũ. ¶ Alij aũt dicũt
euũ esse mẽsurã indiuisibilẽ nec ꝑtinere ad gen^9 quã
titatis nisi reductiue sicut indiuisibilis. Ita ꝙ imagi
nanf primũ instãs eui in quo dicũt angeloꝝ creari ꝑ
stare. sicut si deus ꝯseruaret ꝑpetuo ꝑ^m instans tpis.
¶ Tertius modus est cũ nõ sit ponẽda pluralitas si
ne necessitate ꝙ nõ est necesse in angelo existẽte pone
re aliud ab actuali eius existẽtia. qđ sit mẽsura illi^9.
sed existẽtia cuiuslꝫ euiterni mensuraf mensura extri
seca. s. existentia create simplicissima ꝛ ꝑfectissima: q̃
ex rõne sua formali est certissima: ꝛ sic tantũ est vnuꝫ
euũ oium euiternoꝝ. s. existentia supremi angeli. Et
huic opioni videf magis adherere Scot^9 soluẽs rõ/
nes alioꝝ opionũ. ¶ Et notandũ ꝙ lꝫ vt qdaꝫ dicũt Que
nõ tantũ mensuref mot^9 ꝛ qes tpe: sꝫ etiã forma scđꝫ mẽsuraf
quã põt esse fluxus vel acq̃sitio partis post partẽ: pu tur tpe.
ta quãtitas vel q̃litas: qꝛ existẽtia ei^9 est variabilis q̃n/
uis etiã actu nõ varief. Cõcedendũ tñ est sbas gñabi
les ꝛ corruptibiles p se mẽsurari euo. lꝫ p accidens
puta p quantitatẽ ꝯñtem eas mensurenf tpe. ¶ Et si
arguaf. Primũ esse sbe gñabilis mẽsuraf istanti: qꝛ
gñatio ꝛ corruptio sũt mutatiões instãtanee. igif esse
eius habitũ mensuraf tpe. Dico ꝙ illa ꝯña nõ valet.
qꝛ in primo instãti cõparaf illud esse ad cãm particu/
larẽ gñantem a qua est. Post illud aũt instãs nõ hꝫ
depẽdentiã ad illam cãm particulareꝫ: sed tantũ ad
primã cãm ꝯseruantẽ ad quã tunc hꝫ hitudinẽ vni/
formẽ sicut ẽentia angeli. qꝛ ꝯseruaf i ꝑfecta idẽtitate
absqꝫ varietate. vñ q̃cũqꝫ exñtia iuariabilis cui. s. re
pugnat vt scđm eaꝫ sit fluxus vel acq̃sitio partis post
partẽ mensuraf euo. ꝛ sic itellectio angeli mẽsuratur
euo scđm Sco. ¶ Qualiter aũt qes que est priuatio
mot^9 mensuref tpe: sicut declarat idẽ doctor. Sicut
eni si esset vacuũ mẽsuraref eadẽ magnitudie q̃ men
suraf plenũ. si eni eẽt ista domus vacua: maior eẽt di
stantia mei ad vnũ parietẽ q̃ ad aliũ. sicut natũ esset
eẽ maius plenũ iter me ꝛ istũ parietẽ q̃ iter me ꝛ ali
um. Tũc eni diceref vacuũ esse tñ q̃ntuꝫ eẽt corpus
interceptũ in vacuo si illud vacuũ nõ esset: ꝛ q̃ntũ na/
tum eẽt esse plenũ. Ita in ꝑposito tanta est priuatio
successiõis in partib^9 forme: quãta nata est esse succes
sio p motũ in eadem forma. hec eni mẽsuratio est qe
tis nõ positiue sed priuatiue p motũ q tũc posset incẽ
qñ iest ista priuatio. ¶ Nõ seqf aũt. qes mẽsuraf tpe
ergo exñtia quã ꝑsupponit mẽsuraf tpe. qꝛ qes est q̃
dam priuatio que mẽsuraf mensura sui habitus. exi/
stentia

stentia autē invariabilis quā psupponit est eius positiuā. ¶ Notandū insup q tēpus pōt sumi dupliciter. Uno mō proprie p mēsura motus: & sic incepit cum motu. Alio mō large pro mēsura vel duratiōe cuiuslibet rei habentis eē post nō esse: & hoc modo puenit eus & tēpori pprie sūpto. & sic vt dicit beda quatuor pmo fuerūt creata. s. celū empireū. angelica nā. materia pma & tpūs. Et hoc modo exponit illud In pncipio creauit deus celū & terrā. i. in pncipio creatiōis rerū. vel in primo instanti tpis illo mō sumpti. creauit deus celū empireū repletū angelis. & terrā. i. materiā ex qua fuerūt ea que sub celo empireo fuerunt pducta. Dicit autē celū empireū seu igneū a pir qd ē ignis nō ab ardore sz a splēdore. Ponit aūt cōtinet imobile: qz est locus deputatus quieti beatorū in quo nō est imaginandū sm bonauenturā q sint beati sicut in solario situati: sz illud celum est magne altitudinis: in cuius sūmitate est xpi hūanitas ceteros bīōs loco & dignitate precellēs iuxta quē est virgo btā sup choros angeloz exaltata. Deinde angeli: & hoīes sz meritorū varietatē gdati descēdēdo circūcirca miro ordie collocati: quē nemo pfecte nouit nisi q accipit. Quo magis ē affectādus q imaginarie discribēd⁹.

Tempus sumitur dupliciter. (margin)

Ecūdo Quero vtrū angelus sit in loco. q nō. Boetius de ebdomadibus. Cōis animi conceptio est incorporalia in loco nō esse. ¶ In oppositū est dam. dicens q celū est cōtinētia vsibiliū & inuisibiliū creaturaz. Infra eni ambitū celi empirei oia cōtinent. ¶ Hic dī q angelus est tātūmō i loco p operationē. ¶ Ad qd adducit dam. dicens. Incorporea nā vbi adest & operatur nō corporaliter sz spūaliter cōtinet. ¶ Sz cōtra: qz istud fuit p dnm stephanū epm parisiensē. tāq erroneū cōdēnatū. Pro quo est rabanus dicēs q mox vt celū empireū fuit creatū: fuit angelis repletū. ¶ Auctoritas aūt dam. cui innititur illa opinio est pro opposito: qz in illa copulantur ad esse & ad operari vbi esset supfluitas nisi esset aliud formaliter angelū esse formaliter angelū esse in loco q ipsum operari in loco: Dico ergo q esse in loco pōt sumi dupliciter: vno modo circūscriptiue: ita q supficies locati cōmēsuretur superficiei loci cōtinētis. & sic angelus cū nō sit qūtus nō est in loco. Alio modo esse in loco sumit diffinitiue. ita q locatū sic sit pñs vni loco q nō alteri: & sic angelus est i loco. Nō pōt aūt esse in loco quātūcūq magno: qz hoc est pprium dei. ¶ Est enim locus quo maiorē habere nō pōt virtute ppria. Scdm autē Rich. cū angelus nō sit dimēsionatus: nō est ita pñs spacio q vna pars angeli sit presens vni parti spacij & alia pars alij parti: sed ita presens est toti spacio q totus pñs ē cuilibet pti ipsius. Simplicitas eni eius nō est simplicitas negatiua magnitudinis sicut simplicitas pūcti qui nec est extensus nec natus extendi: sz est simplicitas positiua alicuius magnitudinis spūalis: finite tñ sicut est simplicitas aie rōnalis quā dicere possumus aliquā longinquā & debilē imitationē diuine imēsitatis. ¶ Lz aūt angelus posset esse in pluribus locis sibi adequatis

qst. 2. (margin)

Rñsio. (margin)

Esse in loco capit dupliciter (margin)

virtute diuina sm scotū: nō tñ virtute propria nisi. vnde si sm vltimū potentie sue post esse in loco vni⁹ miliaris: nō posset esse virtute sua ppria in duobus talibus locis qz tūc iste locus non esset sibi adequatus. ¶ Utrū autē angelus hz locū determinatū i minus ita q sit aliqs loc⁹ cōtinuus q̄ minorē hēre nō possit & an posset esse in pūcto: sūt varie opiniones. ¶ Utrū ēt plures angeli possint eē simul i eodē loco ppriō virtute ppria: Dicūt quidā q sic. ad hoc adducētes illud qd dī in euangelio q in quodā corpore obsesso erat legio demonū. Alij aūt dicūt q lz angelus possit esse in eodē loco cū corpore. nō tñ cū alio angelo: qz angel⁹ pōt penetrare corp⁹ nō dr pt illabi spūi vel ipsum penetrare seu se ei intimū facere: vñ qūuis malus angelus subintret corpus: nō tamē subintrat aīaz nec est p substātiā in aliqua parte corporis humani. sz in vacuitatibus ipsius corporis in qbus est aer vel aliqui vapores qui ab essentia aie nō perficiunt. De illis autē demonibus in eodē corpore existētibus: dicunt q nō erant in eodē loco pprio: sz quilibet erat p se in vna parte corporis illius cū cōtinuū sit diuisibile i infinitū. & huius opinionis est Rich. Prime autē opinioni magis videtur adherere scotus. ¶ Ad auctoritatem boecij dico q intelligit q incorporalia nō sunt in loco circūscriptiue cū sint impartibilia.

Ertio Qro vtrū angelus moueat localiter. Qd nō. qz indiuisibile non mouet. 6° phisicorū. angelus est indiuisibilis: ergo. Cōfirmatur. qz omne qd mouet: partī est in termino a quo: & partī in termino ad quē. ¶ Itē 8° phisicorū. oē qd mouet ab alio mouet. ¶ Item Augustinus sup gen. Deus mouet creaturam spūalem p tēpus. corporalē vero p tēpus & locū. angelus ergo cum sit spūalis per tēpus mouetur & nō localiter. ¶ Cōtra cū homo moritur: aīa eius sine corpore trāsit ad isernū aut ad purgatoriū aut ad celuz: ergo similiter angelus pōt transire de loco ad locum. ¶ Rñsio. Cōclusio est clara q angeli de loco ad locū mouētur. vt pz ď gabriele angelo qui missus fuit ad denunciādū cōceptū virgini gloriose. ¶ Ad primum dico q indiuisibile nō mouet motu locali proprie dicto p quē. s. acquiritur vbi circūscriptiue & localiter: mouet tamē motu locali extēsiue sumpto: in qūtum scilicet acqrit nouā presentiā ad locū: cui pri⁹ nō erat psens. ¶ Ad cōfirmationē dico q successio in motu pōt sumi dupliciter. vel ex pte spacij qd est diuisibile: vel ex parte mobilis cuius vna pars prius attingit spacium q alia. Cū ergo dicit q mobile partiz est in termino a quo & partim in termino ad quē. Dico q verū est de illo mobili qd hz cōpletā rationē mobilis: ita q ex pte eius sumitur successio in motu. In motu autem angeli licet sit successio: non tamen sumitur ex diuisibilitate mobilis cū non sit quantus: sed ex parte spacij. nō q sit resistentia ex parte medij, sed qz spaciū est diuisibile & a virtute finita nō potest quodlz spaciū in instanti ptransiri. Posset tñ angelus virtute diuina transire de extremo ad extremuz: non pertrāseūdo mediū. ¶ Aliter etiam posset dici

qst. 3. (margin)

Rñsio ad. 4. (margin)

Rñsio ad ars (margin)

ad cōfirmationē: q̄ omne qđ mouetur partim est in termino a quo ⁊ partim est in termino ad quē. in q̄ tuz mediū est aliquid vtriusq̄ extremi. ¶ Ad aliud dico q̄ oē qđ mouet ab alio mouet vel quo ad actū pᵐ vel quo ad actū 2ᵐ. Nō autē oportet q̄ i oi motu moueatur ab alio. sic enim graue moueretur a generante ad actū primū: ⁊ mouet se effectiue deorsum. Per hoc autem deuenitur ad mouens omnino imobile: quod scilicet nec in vno motu nec in quocūq̄ poterit ab alio moueri: vt ibi fuit declaratuz. ¶ Ad Augustinum dico q̄ intelligit q̄ spūs non mouetur localiter: ita q̄ acquirat vbi circūscriptiue.

¶ Quales facti fuerint angeli: ⁊ q̄ quatuor eis attributa sunt in ipso initio sue conditionis. Di.iij.

Ecce ostēsū est vbi angeli fuerit mox vt creati sunt. Nunc ꝯñs est inuestigare q̄les facti fuerit i ipso primordio sue cōditionis: ⁊ q̄tuor: qdē angel videt eē attributa i initio subsistētie sue. s. eēntia simplex. i. īdiuisibil' ⁊ imāteria: ⁊ discretio psonal'. ⁊ p rōnem nāl'r isitaz itelligētia: memoria ⁊ volūtas siue dilectio: liberū quoq̄ arbitriū. i. liba iclinādē volūtatis siue ad bonū siue ad malū facultas. Poterāt enim p liberū arbitriū sine violētia ⁊ coactiōe ad vtrumlibet propria volūtate deflecti.

¶ An omnes fuerit equales angeli i tribꝰ. s. in sapientia in essentia in libertate arbitrij.

Hic cōsiderandū est vtrū i sua sba spūali ⁊ sapia rōnali ⁊ libertate arbitrij q̄ oībꝰ inerāt oēs eq̄les fuerit: vt sit pria ꝯsideratio d sba: scda de forma: tertia d ptāte. Persona qppe sba est: sapia forma: arbitriū ptās. Et ad sbaz qdē ptinet nāe subtilitas. Ad formā vo itelligētie pspicacitas: ⁊ ad ptātē rōnalis volūtatis habilitas. Ille ḡ eēntie rōnales que psone erant: ⁊ spiritus erant: nāq̄ simplices ⁊ vita imortales differentem eēntie tenuitatem: ⁊ differentē sapie pspicacitatē: atq̄ differentē arbitrij libertatem ⁊ habilitatez recte habuisse itelligunt. Sicut in corpibus nōnulla differentia ⁊ ḃm eēntiā ac formā ⁊ pondus Quedā enim alijs meliorē ac dignīorē essentiā ⁊ formā habēt: ⁊ alia alijs leuiora atq̄ agiliora sunt. Ad hunc ergo modū credēdū est illas spūales naturas cōueniētes sue puritati ⁊ excellentie. ⁊ in essentia ⁊ in forma ⁊ in facultate differentias accepisse in exordio sue cōditiōis: qbꝰ alij iseriores alij supiores dei sapiētia cōstituerēt: alijs maiora: alijs minora dona

Hic dicit differentes erāt in ill'. Per similitudinem corporum ita esse ostēdit.

prestātis: vt qui tunc p naturalia bona alijs excellebāt: ipsi etiā post p munera grē eisdez pessent. Qui enim natura magis subtiles ⁊ sapia amplius perspicaces creati sunt: hi etiā maioribꝰ grē muneribus ṗditi sunt: ⁊ dignitate excellētiores alijs cōstituti. Qui vo nā minus subtiles: ⁊ sapia minus perspicaces cōditi sunt: minora grē dona habuerūt inferiores/q̄ cōstituti sūt sapia dei equo moderamie cūcta ordinantis. In ipsa facultate arbitrij dr'ia aīaduertēda est ḃm differētē nature virtutē ⁊ differentem cognitionis ⁊ inteligentie vim. Et sicut differēs vigor ⁊ subtilitas nature infirmitatē nō adducit: minorq̄ cognitio sapie ignorātiā nō ingerit: sic libertas iserior nullaz ⁊ arbitrio necessitatis voluntatem imponit.

Scđm qđ ē cōsideranda dr'a arbitrij Qđ nec minor tenuitas infirmitatē nec minor cognitō sapiētie ignorantiaz nec inferior libertas necātē inducit.

¶ Que cōia ⁊ equalia habuerunt angeli.

Et sicut in ṗdictis angeli differebāt: ita q̄dam cōia ⁊ equalia hēbant q̄ spūs erāt Qđ indissolubiles ⁊ imortales erāt cōe oībꝰ ⁊ equale erat. In subtilitate vero eēntie ⁊ itelligentia sapiētie ⁊ libtate volūtatis differētes erāt. Has distictiōes itelligibiles iuisibiliū nāruz ille solus cōprehēdere potuit ⁊ ponderare q tūc cūcta fecit i pōdere nūero ⁊ mēsura.

¶ An boni vel mali iusti vel iiusti creati sint angeli: ⁊ an aliqua mora fuerit inter creationem ⁊ lapsum.

Illud quoq̄ inuestigatione dignuz vr' qđ ēt a pluribus q̄ri solet. Utruz boni vel mali: iusti vel iniusti creati sūt āgeli: ⁊ an aliq̄ mora fuerit iter creationē ⁊ lapsuz: vl' sine mora i ipo creatōis exordio ceciderūt.

¶ Opinio quorūdaz dicentium angelos in malicia creatos: ⁊ sine omni mora ruisse.

Putauerūt eni quidā angelos q ceciderūt creatos eē malos ⁊ nō libero arbitrio in maliciā dclinasse: s3 ēt in malicia a deo factos eē: nec aliquaz fuisse morā iter creationē ⁊ lapsū: s3 ab initio apostatasse: alios vo creatos fuisse plene beatos. Qui opinionē suā muniūt aucte Aug. super Geñ. ita dicētis Nō frustra putari potest ab initio tēporis diabolū cecidisse. nec cū scīs angelis pacatū aliq̄ñ vixisse ⁊ beatuz: s3 mox apostatasse. Uñ dñs ait. Ille homicida erat ab initio: ⁊ in veritate nō stetit: vt itelligamꝰ q: in veritate nō stetit: ex quo creatus est qui staret si stare voluisset. Idem in eodez. Non

frustra

frustra inquit putãdũ est ab ipso initio tẽporis vel cõditiõis sue diabolum cecidisse ꝛ nũquam in veritate stetisse. Unde qdã in hãc maliciaȝ libero arbitrio nõ esse inflexum sȝ i hac quãuis a deo putant eẽ creatũ ẜm illud beati Job. Hoc est inquit initiũ figmẽti dei qð fecit deus vt illudat ei ab angelis eiꝰ. Et ꝓpheta ait. Draco iste quẽ formasti ad illudẽdũ ei: tanq̃ ꝓmo factus sit malus inuidus ꝛ diabolus: nec volũtate depꝛauatus. His alijsq̃ʒ testimonijs vtunt qui dicũt angelos q ceciderũt creatos fuisse malos ꝛ sine mora corruisse: eos vero qui perstiterunt perfectos ꝛ beatos fore creatos astruunt auctoritate Augustini qui super Geñ dicit. per celum significari creaturam spiritualem que ab exordio quo facta est ꝛ perfecta ꝛ beata est semper.

❡ Aliorũ sententia probabilis qui dicũt oẽs angelos creatos esse bonos: ꝛ aliquã morulã fuisse inter creationem ꝛ lapsum.

Aliis autẽ videtur oẽs angelos creatos esse bonos: ꝛ in ipso creatiõis initio bonos extitisse. i. sine vitio: iustosq̃ʒ fuisse idest inocẽtes: sȝ nõ iustos idest virtutũ exercitiũ hñtes. Nondũ eni prediti erãt virtutibus que stantibus apposite fuerũt in confirmatione per gratiam: alijs vero per liberum arbitriũ supbientibus ꝛ iõ cadẽtibꝰ: aliquã ẽt fuisse morulam aiunt iter creationẽ ꝛ lapsuȝ ꝛ confirmationẽ: ꝛ in illa breuitate temporis oẽs boni erãt: nõ quidẽ ꝑ vsuȝ liberi arbitrij: sȝ ꝑ creatõis bñficiũ: ꝛ tales erãt qui stare poterãt. i. nõ cadere ꝑ bona creatiõis ꝛ cadere ꝑ libeꝝ arbitriũ. Poterãt. n. peccare ꝛ nõ peccare: sȝ nõ poterãt ꝓficere ad meritũ vite nisi gratia supadderet que addita est qbusdam in cõfirmatiõe. Et ad hoc confirmãduȝ vtuntur testimonio Augustini. qui sup Geñ. dicit angelicã naturam primo informiter creatam ꝛ celũ dictã: postea formatã ꝛ luce appellataȝ qñ ad creatorẽ est conuersa ꝑfecta dilectione ei hẽrens: vñ prius dictum est. In principio creauit deꝰ celum ꝛ terrã: ꝛ postea subditum dixit deus: fiat lux: ꝛ facta est lux: q: in primo agitur de creatiõe spiritualis nature informis postea de formatiõe eiusdẽ. Ratio quoq̃ʒ obuiat illis qui dicũt angelos creatos fuisse malos. Nõ enim potuit creator optimus auctor mali esse: ꝛ ideo totum bonum erat quod ex

Augu. auctẽ illa confirmat ẜ esse.

Rõne idem astruit.

ipso illis erat: ꝛ totuȝ bonum erat quoniã ex ipso totũ erat. Hoc mõ ꝓbatur q boni erant oẽs angeli quãdo primo facti sunt: sed ea bonitate: quam natura incipiens acceperat.

❡ Probationẽ Augustini ꝯtra illos inducit qui dicũt angelos factos malos: verba etiam Job. determinat que illi pro se inceducebant.

Ideoq̃ʒ Aug. exterminãs opinioneȝ eoꝝ q angelos creatos fuisse malos putãt: auctẽ ꝛ rõne ꝓbat bonos fuisse creatos: ꝛ verba ꝓmissa beati Job. que illi ꝑ se inducebant: quõ sint intelligẽda apit dicẽs sup Geñ. Omnia inqt fecit deus valde bona. Naturã ergo angelorum bonam fecit. Et q: iniustum est vt nullo merito hic in aliquo qð creauit deꝰ damnet: nõ naturã sed volũtatem malã puniẽdam esse credenduȝ est. Nec eius naturã significatã esse cũ dr: hoc est initium figmẽti dei ꝛc̃. Sed corpus aereum quod tali volũtati aptauit deus: vel ipsaȝ ordinationem dei in qua eum initium etiã fecit vtilem bonis: vel ipsius angeli facturã. q: ꝛ si presciret deꝰ volũtate malũ futurũ: fecit tñ eum ꝓuidens quãta de illo sua bonitate esset facturus Figmentũ ergo dei dr: q: cuȝ sciret eũ deꝰ volũtate malũ futuꝝ vt bõis noceret: creauit tñ illum vt de illo bonis ꝓdesset. Hoc autẽ fecit vt illudat ei. Illudit eni ei cũ scis ꝓficit tentatio eius. Sicut ꝛ mali hoies quos deꝰ malos futuros ꝓuidẽs: creauit tñ ad sctõꝝ vtilitatẽ: illudunt: cũ ꝓstat sanctis eoꝝ tẽtatiõe ꝓfectꝰ. Sed ipse est initiũ q: ꝑcedit antiqtate ꝛ principatu malicie. Hec aũt illusio fit angelis malis ꝛ hoibꝰ malis ꝑ ãgelos sctõs q: subdit eis angelos malos ꝛ hoies malos: vt nõ q̃tũ nitunt sȝ q̃tum sinunt possint nocere. Ecce apte oñdit qualr ꝑdicta ṽba Job. itelligẽda sint: ꝛ angelicã naturã bonã creatam eẽ asseruit.

❡ Quõ intelligenda sint verba premissa dñi disserit euidenter tradens angelos esse creatos bonos: ꝛ post creationem cecidisse.

Deinde q̃liter verba dñi que supra posuit accipiẽda sint. Aug. apit vbi etiã sua q̃ ꝑdixit verba deterit euidenter docẽs ãgelos bonos fuisse creatos: ꝛ post creationem interposita aliqua morula cecidisse ita inquiens. Qð putatur diabolus nunq̃ʒ in ṽitate stetisse: nũq̃ʒ beatã vitã vixisse: sȝ ab initio cecidisse: nõ sic accipiendũ est vt malus

a bono deo creat⁹ esse putet̃ q̃ñ ab initio non cecidisse diceret̃. Non.n.cecidit si talis.s.malus fact⁹ est. A quo.n.caderet? Fact⁹ ergo prius statim a veritate se auertit: ꝓpria potestate delectat⁹: beateqꝫ vite dulcedinem non gustauit: quam acceptaꝫ nõ fastidiuit: sꝫ nolẽdo accipe amisit. Sui ergo casus ꝓscius esse nõ potuit: qꝛ sapiẽtia fruct⁹ est pietatis. Cõtinuo autẽ vt fact⁹ est cecidit nõ ab eo qd accepit: sed ab eo quod acciperet: si deo subdi voluisset. Ecce hic apte declarat angelos bonos creatos fuisse: ⁊ post creationẽ cecidisse ⁊ fuit ibi aliqua morula lꝫ breuissima. Qd Origenes ꝯfirmat super Ezech. ho. vi. Serpens est hostis ꝯtrius veritati: nõ tñ a principio nec statim supra pect⁹ ⁊ ventrem suũ ambulauit: sicut Adã ⁊ Eua nõ statim peccauerũt: ita ⁊ serpẽs aliqñ fuit nõ serpens cũ in paradiso delitiaꝝ moraret̃: de⁹ enĩ maliciã nõ fecit. Ecce apte dicit post creationem interposita morula cecidisse. Ideoqꝫ illa verba sic accipiẽda videñt: homicida erat ab initio vel mendax.i.statim post initiũ qñ sibi eq̃litatẽ dei ꝓmisit ⁊ seipm occidit: q hõ dr in euangelio: nec in veritate stetit: qꝛ in ea nõ fuit: sed ab initio tpis.i.statim post initium tpis apostatauit. Põt etiã ⁊ sic accipi illud: ab initio homicida fuit vel mendax.i.ex quo hõ fuit conditus quem p inuidiam in mortem precipitauit ⁊ fallaciter seduxit. Ex predictis ergo liq̃t angelos bonos oẽs esse creatos: ⁊ post creationem quosdam cecidisse a bono: quod habuissent si perstitissent.

¶ Qd triplex fuit sapientia in angelis ante casum vel confirmationem.

Hic inquiri solet quam sapiẽtiam habuerunt ante casum vel confirmationẽ? Erat i eis triplex naturalis cognitio qua sciebant q facti erant: ⁊ a quo facti erant: ⁊ cum quo facti erant: ⁊ habebant aliquam boni ⁊ mali notitiam: intelligentes quid appetendũ vel respuendum illis foret.

¶ An aliquam dei habuerint dilectionẽ vel sui inuicem.

Solet etiã queri vtrum aliquaꝫ dei vel sui dilectionẽ inuicẽ habuerint? Ad quod dici potest q naturalem dilectionẽ habebant: vt memoriã ⁊ intellectum ⁊ ingenium qua deũ ⁊ se aliquatenus diligebant: p quam tamen non merebãtur.

c Circa distinctionẽ tertiã. quero vtrũ Di. 3. sit possibile esse plures angelos in eadẽ specie. Qd nõ. 7. metaphisice. In his que sũt sine mã idẽ est qd qd est cũ eo cuius est. sꝫ angelus est sine mã: ergo qd qd est aus est idẽ sibi quare ipossibile ẽ angelũ distigui ab angelo nisi qd qd est ei⁹ distinguat̃ a qd qd est alteri⁹. ⁊ p ꝯñs sit alteri⁹ spẽi. ¶ Preterea ois dĩa formalis est dĩa specifica. angeli cũ sint forme differũt aliq̃ dĩa formali. ergo differũt specie. Maior ꝓbat̃. 8. metaphisice vbi forme cõparant̃ numeris in qbus qd cũqꝫ additũ vel subtractũ variat spẽm. ¶ Itẽ multitudo indiuiduoꝝ nõ videt̃ esse nisi ꝓpter saluationeꝫ spẽis sed incorruptibilib⁹ saluat̃ sufficienter nã in vno indiuiduo igit̃. ¶ Cõtra. dañi i elario scdꝫ vnãquãqꝫ speciẽ fecit deus angelos. ¶ In ista qõne primo videbit̃ de cã indiuiduatiõis. scdo rñdebit̃ ad quesitũ. ¶ Quantũ ad primũ dicit Scot⁹ q vnaquaqꝫ res ẽ indiuidua seu singularis p aliquã entitatẽ positiuã p se deteriantẽ nãm ad singularitatẽ que qdeꝫ entitas vocat̃ dĩa indiuidualis vel in hecceitas. Probatur sic. qꝛ ois dĩa differentiũ reducit̃ ad aliqua ꝑmo diuersa: alioqn nõ esset stat⁹ in differentib⁹. sꝫ indiuidua ꝓprie differũt: qꝛ sunt aliqd idẽ entia seu in aliq̃ ꝯuenientia. ergo eorum dĩa reducit̃ ad aliq̃ primo diuersa. Ista prio diuersa nõ sunt nã in isto ⁊ in illo. nam in nã ꝯueniunt. ergo ꝑter nãm in hoc ⁊ in illo sunt aliq̃ qb⁹ hoc ⁊ illud differũt. sed hec nõ sunt mã nec forma nec accidẽtia: ergo erũt alique entitates positiue p se deteriantes nãm. Qd aũt mã ⁊ forma non sint cã indiuiduatiõis nec distinctiõis numeralis. ꝓbatur. qꝛ q̃cũqꝫ sunt de qdditate speciei nõ ꝯstituunt rẽ in esse idiuiduali. mã ⁊ forma sunt hmõi. igit̃. Maior pꝫ. qꝛ de cuius qdditate sunt ꝑn⁹ idiuiduãtia. ipsum est indiuiduũ de se. ⁊ sic si ea que sũt de qdditate spẽi ꝯstituerent rem in eẽ indiuiduali: spẽs eẽt indiuiduũ. Minor pꝫ. 7. ⁊. 8. metaphisice. ¶ Itẽ in accidentib⁹ nõ est mã: vbi tñ est distinctio indiuidualis. ¶ Qd etiã indiuiduatio sbe nõ habeat esse p quantitatẽ vel cetera accidẽtia. ꝓbatur: qꝛ sbã est prior oi accidente. ex. 7. metaphisice. ergo ꝯuenit sbe prime ex ratione sua q sit hec ꝑusq̃ deteriet̃ aliquo accñte. ¶ Sꝫ ꝯ preď. af. prio. qꝛ boe⁹. de triñ. dicit q dĩã in nũero accidentiũ varietas facit. maxie in loco igit̃ idiuiduatio sbe fit p accñia. Item. 5. meta. dicit Ar. q illa sũt vnũ numero q̃ꝝ mã est vna. igit̃ mã est cã indiuiduatiõis seu vnitatis nũeralis. Rñsio ad boeciũ q varietas accñtiũ facit dĩam in numero nõ cãlr sed notificatiue. eo q distinctionẽ numeralẽ ꝯcomitat̃ varietas accñtiũ. ¶ Ad scdꝫ dico q mã ⁊ forma opponunt̃ relatiue ex. 2. phi. ⁊ q̃t modis dr vnũ oppositoꝝ tot modis dr reliquuꝫ ex prio thopicoꝝ. Forma aũt q̃tũ ad ꝓñs spectat dr dupl̃r. Vno mõ p forma ptis. sicut aĩa ẽ forma corporis. Alio⁹ p forma toti⁹ q̃ est ipsa qdditas q̃ apud Ar. freq̃nter dr forma. 5. meta. ⁊. 7. vt hũanitas est forma nõ alteri⁹ ptis cõpositi sed toti⁹. igit̃ mã correñdẽter dr dupl̃r: qꝛ est q̃dã mã que opponit̃ forme ptis ⁊ hec est mã q̃ est ꝑn⁹ es-

sentiale

sentiale rei ꝯstituens cū forma vnū ens p se. q̄dā est mā q̄ opponit̄ forme toti⁹ ꝛ ipsi q̄dditati. ꝛ p ꝯñs est extra rōnem q̄dditatis rei formalr̄. ꝛ hec est mā q̄ est dr̄ia seu ꝓprietas idiuidualis q̄ est cā idiuiduatiōis ꝛ pt̄ vocari hecceitas ꝛcū ergo dicit Ar. ꝙ illa sūt vnū nūo ꝛc̄. loq̄t de mā ı̄ p̄rio⁹. sed 2°° dicta. q̄ cōgrue vocat̄ mā q̄cn⁹ ꝯstituit rē in vltio eē subicibili ꝛ mā lr nō aūt in eē formali. q2 nō p3 formalr̄ ad q̄dditatē rei. ꝛ hec expō ꝯsonat lr̄e phi. subdit eni ꝙ illa sunt vnū spē q̄ꝝ rō est vna: rō q̄dē sumit̄ ibi ꝓ q̄dditate q̄ dr̄ forma respectu dr̄ie idiuidualis. Et notanō ꝙ sicut realitas a q̄ sumit̄ gen⁹ est potētialis ad realitatē a q̄ sumit̄ dr̄ia specifica ita ꝙ hec realitas nō ē formaliter illa. alioqn in diffōne eēt nuga⁹: sic realitas specifica est pōlis ad dr̄iam indiuidualē q̄ est act⁹ determinans nām specificā ad singularitatē. nec est incōueniēs ipsam dr̄iam idiuidualē hr̄e rōnē act⁹ ꝛ māe: diuersis tn̄ respectibus. h3 eni rōnem māe in q̄tū cōstituit in vltimo eē subicibili: sed h3 rōnē act⁹ in q̄tum determinat nā3 specificā ad eē h⁹: ꝛ in q̄tū distiguit vnū indiuiduū ab alio. act⁹ eni determinat ꝛ distiguit. 7. meta. ¶ Et si queras q̄ est ista entitas indiuidualis a q̄ sumit̄ dr̄ia idiuidualis. est ne mā vel forma vel cōpositū. dico ꝙ nō. s3 vltima realitas entis. qō est mā vl̄ forma vel cōpositum. ¶ Et si arguas ꝙ oē indiuiduum in q̄ est nā singularis: tūc erit cōpositiue ipsa nā. dico ꝙ cōpositio pōt intelligi ꝓprie. put est ex re actuali ꝛ potētiali vel min⁹ ꝓprie. put est ex realitate actuali ꝛ potētiali i eadē re. Primo mō nō est idiuiduū cōpositum respectu nature specifice: q2 nullā re3 addit. q2 neq3 mām neq3 formā neq3 cōpositu3. Scōo mō est ne ccio cōpositū. q2 ista realitas a qua sumit̄ dr̄ia specifica est potētialis respectu illi⁹ realitatis a qua accipitur dr̄ia indiuidualis sicut si eēnt res ꝛ res. Nō enim realitas specifica ex se h3 vt̄ p identitatē includat illā dr̄iam indiuidualē: sed tn̄ aliqō terciū icludit ambo ista p idētitatē. ꝛ hec est talis compō q̄lis nō pōt stare cū simplicitate dina. Illa eni nō tātū nō cōpatit̄ cōpōnem rei actualis ꝛ potētialis: s3 neq3 realitatis actualis cū potētiali cōparando eni qōcunq3 essentiale ad qōcunq3 in diuinis eētiale. ē formalr̄ infinitu3. ꝛ iō ex se h3 vnde p identitatē includat qōcūq3 qō pōt secum esse: sed in ꝓposito neq3 entitas specifica icludit p idētitatē entitatē indiuidualē: neq3 ecōuerso. s3 tn̄ aliquod tertiū cuius ista ambo sūt q̄si p se partes: includit ambo ista p identitatē. Hec mā diffusius fuit tacta q̄nto metaphisice: iō magis succinte ptranseo. ꝛ hoc de primo articulo. ¶ Quantū ad scōm est q̄da3 opio ponēs esse impossibile plures angelos eē in eadem spē: cū angeli sint imateriales: mā aūt scōm ipsos est pn̄ indiuiduatiōis. ꝛ innitunt̄ auctē Aristo. allegate: sed fundamentū ipsoꝝ est nullū vt p3 ex predictis. Unde illa opio est reprobata p dn̄m stephanū epm parisieñ. Dicere eni ꝙ deus nō possit multiplicare indiuidua in eade3 specie sine mā: est articul⁹ ab eo excoicat⁹. ¶ Tenēda ē igit̄ pars affirmatiua: q̄ sic ꝓbatur. Ois q̄dditas quantū est de se est cōicabilis: ꝛ etiā q̄dditas diuina nulla aūt est coicabilis in identitate numerali nisi sit infinita ergo q̄libet alia est coicabilis cū distinctiōe numerali: ꝛ ita habet̄ ꝓpositū. Itē

2°ar. rñsiu⁹ ad q̄ñi.

aie intellectiue distingunt̄ numero in eadē specie: ꝛ tn̄ sūt pure forme. nō igit̄ est īpossibilitas a parte formarum ꝙ distinguant̄ numero in eadē specie. q2 qd eni ꝯcluderet istā impossibilitatē rōne forme in angelis: concluderet in aialibus. si dicas ꝙ aie distingunt̄ numero ꝓpter inclinationē quā habēt ad diuersa corpora. ¶ Cōtra inclinatio nō est entitas absoluta. q2 nō pōt aliqd inclinari ad se ergo hec inclinatio nō est rō essendi hanc aiam: sed p̄supponit eā. ¶ Ad primu3 arg̃m principale dico ꝙ phūs accipit mām pro dr̄ia indiuiduali q̄ñ dicit ꝙ in cōceptis sine mā idē est qō qd est cū eo cuius est. i. in ipsis specieb⁹ q̄ abstrahunt dr̄ia indiuiduali. nam spēs hn̄t qō qd est primo ꝛ p se: q2 q̄dditas p nihil aliud cōperit eis: sed aliꝫ. s. indiuiduis ꝯuenit p ipas. ꝛ sic l3 indiuidua habeant ꝙ qd est idē sibi p se: non tn̄ p̄rio nec adequate. vnde indiuidua vltra q̄dditatē specificā includūt dr̄iam indiuidualē. ¶ Ad scōm dico ꝙ nō oīs dr̄ia formalis vl̄ formaꝝ est specifica. Due eni forme bene pn̄t differre: l3 non differāt spēs: sicut duo hoies bn̄ differunt adinuicē: l3 nō differāt in humanitate. Ad probationem dico ꝙ intelligit̄ de his que ptinent ad rōnē q̄dditatiuā. si eni aliqd tale addat̄ vel subtrahat̄: variat̄ spēs sicut dr̄ia addita generi facit spē3 specialissimā. ¶ Ad 3ᵐ dico ꝙ l3 phs dicat ꝙ gñatio ē ꝑpetua ad saluandū eē diuinū ꝛ hoc in corruptibilib⁹ in q̄b⁹ nō pōt spēs sp manere in vno indiuiduo: non tn̄ dicit ꝙ multitudo est p se in indiuiduis ad saluandū speciē.

Rñsio ad ar.

q. 2.

U Trum eētia angeli sit ei rō cognoscēdi se sine aliquo repñtatiuo p̄cedente actū. Qō nō. q2 hoc nō esset nisi q2 eius eētia esset intelligibilis ꝛ p̄sens ipsi intellectui. sed aia nr̄a est sibi p̄sens. ergo eēt sibi rō cognoscēdi se. qō est ꝯ̄ Ari. 3. de aia: ponēte ꝙ aia nō est intelligibilis ante intelligē alteri⁹. ¶ Preterea oēm potētiam cognitiua3 op3 denudari scōm se ab eo qō cognoscit. sed angelus nō denudat̄ ab eētia sua. ergo. ¶ Maior ꝓbatur. tum q2 ex scōo de aia: op3 oculū eē extra oēm colorem ad hoc vt oē3 colorē possit videre tū ex tertio de aia: vbi dr̄ ꝙ intellect⁹ est imālis ꝛ immixtus ad hoc vt oia possit intelligere. ¶ Cōtra. aliqua forma mālis est rō agendi scōꝫ essentiā suā sicut calor in igne ad calefaciendu3. ergo a fortiori forma imālis erit rō agēdi actionē competentē sibi. ¶ Rñdeo ꝙ eētia angeli pōt eē itellectui suo rō se cognoscendi. Qō ꝓbatur. q2 obiectū in se pn̄s vel spē ꝛ potentia sunt due cause partiales respectu actus cognoscendi: vt dictū fuit distinctiōe tertia p̄mi. ¶ Ex hoc sic arguit̄. Ois cā partialis que est in actu ꝑfecto sibi ꝓprio scōm ꝙ talis cā pōt causare cālitate sibi corr̄ndente effectu3 q̄ñ est vnita alteri cause partiali: sed essentia angeli est de se in actu ꝓprio correspondente obiecto: cū de se sit actu intelligibilis ꝛ de se est vnita intellectui. ergo pōt cū ipso intellectu cāre actum intelligendi respectu sui. ¶ Ad primū dico ꝙ aia esset sibi rō se cognoscēdi si nō esset impedita. vn̄ ꝓpter istam

Rñsio.

Ad ar.

propinquitatē ad actū dicit Aug. ꝙ aīa semꝑ nouit se:
sed ꝑ statu isto impedit: ꝓpter ꝯnexionē intellect⁹ cū
fantasia. Cognitio enī nr̄a icipit a sensibilib⁹. ¶ Ad
2ᵐ dico ꝙ cū intellect⁹ sit cognoscitiu⁹ oīs entis: si illa
maior eēt vera ꝯcluderet intellectū eē nō ens vn̄ si h̄z
veritatē: hoc est in aliqb⁹ potētijs organicis. ¶ Ad
ꝓbationē dico ꝙ ex illa auctoritate scd̄i de aīa habet
ꝙ alia dispositio reqrit in organo visus qd̄ est recepti
uum spēi sine mā ꝛ in eo qd̄ d̄z recipe obiectū scd̄m
esse mālē: Color enī scd̄m esse mālē recipit in corpo
re teriato spēs vero eius recipit in corpore dyafano:
puta in aere. Hinc est ꝙ alique tunice oculi sūt dyafa
ne: vt declaratū est in fine libri metheororꝫ. ¶ Ex se-
cundo vero auctoritate habet ꝙ intellectus nō est po
tentia organica: quia tunc non esset totius entis cum
potentie organice habeant obiecta particularia.

Ar. 3. Utrum angelis sint ꝯcreate spēs qddi
tatū aliaꝝ a se: ꝙ nō. ꝛ ꝑrio de
specie reꝑsentante eēntiā diuinā: qꝛ eēntia di
uina est intimior itellectui q̄ sit illa spēs ergo supflu
ū ibi ponere spēm cū essentia diuina ꝑ se possit illud
efficacius facere: ꝓpter qd̄ ponit species q̄ ipsa spēs.
¶ Qd̄ etiā nō sit ibi spēs qualitatū rerū creataꝝ ꝓbat
qꝛ eēntia angeli est ei rō se cognoscendi ex qōne ꝑce-
pti: ergo ꝛ qdditates aliaꝝ reꝝ erunt ipsi rō cognoscē
di. ꝓbatur ꝯn̄a: qꝛ qdditates aliaꝝ rerū sunt de se in-
telligibiles sic̄ ꝛ qdditates āgeli. ¶ Preterea Aug.
12. ꝯfessionū intuemur vero in ipsa que supra mētes
nostras est incōmutabili v̄itate: ergo icōmutabilis ve
ritas que est de⁹. est rō alia intelligēdi. frustra igit po
nuntur spēs in itellectu. ¶ Cōtra q̄rtā ꝓpōnē de cau
sis oīs intelligentia plena est formis. ¶ In ista qōne
Cogni- primo aliq̄ ꝑmittā. scd̄o ad qōnem rn̄debo. Quātū
tio dup. ad primū notādū ꝙ duplex est noticia. s. sensitiua: ꝛ
intellectiua: ꝛ vtraqꝫ est duplex. s. intuitiua: ꝛ abstra-
ctiua. Cognitio ituitiua est de obiecto vt in se p̄ns. qn̄
scꝫ res in ꝓpria exn̄tia est ꝑ se motiua. Exēplū de sen
sitiua vt visus videt colorem. exēplū de intellectiua
de visio diue cētie a bt̄is. Cognitio abstractiua ē qn̄
spēs rei mouet ad cognoscēdū reꝫ ipsam: ꝛ hoc siue
res sit in se p̄ns siue absens: siue existat siue nō. exem
plū in sensitiua. vt fantasia imaginat colorē. exēpluꝫ
in itellectiua vt itellect⁹ cognscit qdditatē coloris me
Cōclo. diante ei⁹ specie. ¶ Quantū ad scd̄m ponit coiter ꝙ
angelis sunt ꝯcreate spēs qdditatū reꝝ creataꝝ. qd̄ ꝓ
batur. qꝛ angelus cognoscit ꝑ aliqd ꝑ qd̄ qdditates
illas cognosceret etiā si ille qdditates non essent in se
exn̄tes. ¶ Hoc enī ē ꝑfectiōis in itellectu nr̄o: ꝙ ha
bemus cognitionē nālem de re ipsa nō exn̄te in se. er
go multomagis ꝯuenit itellectui angelico. sꝫ talis co
gnitio nō pōt haberi nisi ꝑ spēm ipsam rē repn̄tantē:
ergo. Hoc etiaꝫ videt scd̄m Scotū de spē repn̄tante
diuinā eēntiā. lꝫ enī nō possit angelus ex puris nālib⁹
habere cognitionē dei intuitiuā: tn̄ nō videt negādū
qn possit nālr h̄re cognitionē ei⁹ abstractiuā hoc mō
intelligēdo ꝙ spēs aliq̄ distincte repn̄tēt istā essentiā
nō tn̄ vt in se p̄ntialr exn̄tem. Rōnabile enī videt in-
tellectui angelico attribuere oēm ꝑfectionē q̄ ꝯuenit
intellectui creato absqꝫ repugnātia. vn̄ dicit ezechiel
de lucifero ꝙ erat plenus sapia. Hoc etiā pōt ꝑsuade
ri. qꝛ hō in statu nature lapse cognoscit deū cognitio
ne abstractiua ex creaturis: ꝯfuse tn̄ ꝛ in vli. beatitu-
do aūt nālis tam hoīs in statu inocentie q̄ angeli ex-
cedit illam quaꝫ h̄z homo in statu nature lapse. ergo
vterqꝫ potuit habere noticiā distinctā sūmi boni ab-
stractiue: ꝛ dilectionē ꝯn̄tem ꝛ si hoc sit ꝓbabile de ꝑ
mo hoīe: est verisimilius de angelis quoꝝ natura est
ꝑfectior nā humana. ¶ Confirmat. qꝛ videns diui-
nam essentiā in raptu: cessante visiōe pōt habere me-
moriam obiecti visi. sicut paulus in ep̄la ad cori. di-
cit ꝙ audiuit archana verba que nō lꝫ hōi loq. ꝛ hoc
sub rōne distincta sub qua erat obiectū visiōis. sed nō
sub rōne presentis. igit ꝑ speciem reꝑsentatiuā ipsi⁹:
ꝛ ita nō est ꝯ̄ rōnem essentie ꝙ spēs illius sit in aliquo
intellectu distincte repn̄tans ipsam. igit non videt ne
gandū ab intellectu ꝑfectissimo creato. Licet aūt hu
iusmodi spēs non sint nāles ipsis angelis. sic ꝙ ne-
cessario ꝯsequant coꝝ nām possunt tn̄ dici nāles: qꝛ
a principio nature sunt illis indite. ¶ Ad arg⁹. Ad Rn̄sio
primū cū dr̄ ꝙ eēntia diuina est intimior angelo q̄ ip ad ar.
sa species dico ꝙ ꝓpter illā intimitatē posset causare
imediate illū actū quē causat species. Ille tn̄ act⁹ nō
esset in potestate angeli sicut nec eā ipsum causans.
¶ Ad scd̄m dico ꝙ angelus posset qdditates rerum
creataꝝ ꝑ essentiā cognoscere intuitiue: si eēnt ei debi
te approximate. Ponunt aūt species in itellectu an-
geli ꝓpter cognitionē earū abstractiuam in eaꝝ absen
tia. ¶ Ad tertiū dico ꝙ Aug. nō vult dicere ꝙ incō
mutabilis veritas sit rō formalis qua cognoscim⁹ na
turaliter aliquā veritatē sed nos videmus effectiue in
incōmutabili veritate in q̄tum cognoscimus in lumi
ne naturali intellectus a deo influxo. sicut dicimur vi
dere in sole: qꝛ videmus in lumine influxo a sole. vel
etiā in q̄tum deus dat obiectis virtutē motiuam intel
lectus nostri ad ipsoꝝ cognitionē. ¶ Et notandum
ꝙ ponit in angelis coiter duplex cognitio rerum. s.
matutina ꝛ vespertina. Matutina est illa qua cogno-
scunt res in diuina eēntia que est clarior ꝛ qn̄qꝫ dicit
meridiana rōne claritatis. Cognitio vespertina est illa
qua cognoscuntur res in genere ꝓprio: ꝛ est obscu
rior sicut vespa. ¶ Notandū etiā ꝙ lꝫ angelis sint cō Nota d
create species oium qdditatum: nō tn̄ oium singula- āgeli co
rium cū sint infinita. vn̄ pōt angelus hmōi species ꝑ gnitiōe.
intellectū agentē in se acqrere: ꝛ intellectu potentiali
recipe scd̄ꝫ Scotū di. 9. ꝛ sic cognoscit singulare nō
enim intelligit singulare ꝑ speciem vniuersalis: cum
singulare aliqd addat ad vniuersale ex di. 3. dato eti
am ꝙ species oium singulariū essent ei ꝯcreate. Co-
gnitionē tn̄ intuitiuā singulariū in genere ꝓprio: acci
pit a rebus que ꝯcurrunt cū intellectu ad actū intelli
gendi causandū vt cause partiales. Qd̄ vero intelle-
ctus noster nō cognoscit singulare sub propria ratio
ne singularitatis: est impfectiōis in ipo pro statu isto.
Non est autem negandus ab angelo intellect⁹ agēs.
quia a natura nobili non est negādum illud quo po
test acquirere perfectionem qua caret.

¶ An

¶ An pfectos et beatos creauit deus angelos an miseros et imperfectos. Di.iiij.

p Ost hec videnduz est vtrum pfectos et beatos creauit de9 angelos: an mi8os et ipfectos? Ad qd dici pot q nec in beatitudine nec in miseria creati sunt. Miseri enim ante pctm esse nō potuerūt: qz ex pctō miseria est. Nam si non fuisset pctm nulla esset miseria. Beati quoqz nunq̄ fuerūt illi qui ceciderūt qz sui euent9 ignari fuerunt .s. peccati et supplicij futuri. Si.n. lapsum suū psciuerūt aut vitare voluerunt sed nō potuerunt: et ita erant miseri: aut potuerūt sed noluerunt: et ita erāt stulti et maligni. Ideoqz dicimus qz nō erant prescij euent9 sui nec eis data est cognitio eoz que futura erant super eos. Boni vero et qui perstiterunt forte sue beatitudinis prescij fuerunt. Unde Aug. sup Gen. Quō inquit beatus inter angelos fuit qui futuri peccati atqz supplicij prescius nō fuit. Querit aūt cur nō fuerit? Forte hoc deus reuelare diabolo noluit qd facturus vel passurus esset. Ceteris vero reuelare voluit q in veritate mansuri eēnt his verbis videtur Aug. significare q angeli q corruerunt nō fuerūt prescij sui casus: idqz beati nō fuerunt. Et q angeli qui pstiterunt beatitudinē sibi affuturā presciuerunt: atqz de ea certi in spe extiterunt: vn̄ quodāmodo iaz beati erāt. Et re vera si fuisset: posset illos dici aliquo modo fuisse beatos: alios vō non: q nescierunt euentum suum.

Qd nō fuerunt mali angeli prescij sui casus. Boni vō forte fuerunt pscij futuri boni.

¶ Q: opinādo h dixerit non asserendo .s. q angeli q pstiterunt pscij fuerunt futuri boni.

Augu. Sed hoc magis opinando et querendo dicit Augu. q̄ asserendo. Unde et huic opinioni opponens consequenter subdit. Sz quare discernebant illi a ceteris? Ut deus istis que ad ipsos ptinentes non reuelaret. Alijs vō reuelaret: cū nō prius sit ipse vltor q̄ aliqs peccator: nō.n. dānat ipse inocentes. Hic videt inuenire q nec peccaturis futurum malū: nec pmansuris futurū bonū reuelauerit. Ideoqz nec illi qui ceciderūt vnq̄: nec illi qui pstiterunt vsqz ad consūmationez beati fuerunt: qz beati non poterant esse: si de beatitudine certi nō erant: vel si damnatiōis

Augu. incerti erant. Unde Aug. in eodē. Dicere inquit de angelis q̄ in suo genere beati: esse possunt dānationis vel salutis incerti qbus nec spes esset q mutandi essent in melius: nimia presumptio est. Quō enim beati esse possunt. quibus est in certa sua beatitudo.

¶ Sūmā colligit pdictoz ɔfirmans oēs angelos ante ɔfirmationē vel lapsum nō fuisse beatos: nisi per beatitudinem accipiat illum statum innocentie in quo fuerunt ante casuz.

Ex predictis consequit q angeli q corruerunt nunq̄ beati fuerunt: nisi beatitudinem aliqs accipiat illum statū inocentie in quo fuerūt an pctm. Illi vō qui pstiterūt aut suā btitudinē futurā deo reuelante pscierunt et ita spei certitudine aliquo modo beati fuerunt. vel incerti extiterūt sue btitudinis: et ita aliter bti nō fuerūt q̄ reliq q ceciderunt. Mihi autē qd posteri9 dictū est: pbabilius videt.

¶ Rn̄sio ad id qd querebat: an angeli essent creati pfecti aut imperfecti: et dr q pfecti fuerunt sm aliquid: et impfecti secundū aliquid.

Ad hoc autem q querebat vtz pfecti vl imperfecti fuerint creati: dici potest quia quodammodo perfecti fuerunt: et quodammodo alio imperfecti: Non eni vno modo aliquid dicitur perfectum sed pluribus.

¶ Qd tribus modis dicitur perfectum sm tempus sm naturam: et vniuersaliter pfectū.

Dicit nāqz pfectum trib9 modis. Est.n. pfectū sm tpus: et est pfectum sm naturā: et est vlr pfectum. Scdm tpus pfectū est qd hz qcqd tpus reqrit et cōuenit sm tps haberi: et hoc mō angeli erant pfecti ante cōfirmationem vel lapsum. Secundū nāmpfectum est qd habet qcqd debitum est vel expedit nature sue ad glorificatiōem: et hoc modo pfecti fuerunt angeli post confirmationem et erunt sancti post resurrectionē. Uniuersaliter et sūme perfectum est: cui nihil vnq̄ deest et a quo vniuersa prouenium bona: quod est solius dei. Pria ergo pfectio ē nature ɔdite scda nature glorificate: tertia nature increate.

¶ Predicta breuiter tangit addens quales fuerunt angeli in cōuersione et auersione.

Quales fuerūt āgeli in creatiōe ostensum ē: boni .s. et nō mali: iusti .s. inocētes et pfecti quodā mō. Alio vō mō impfecti. Beati vō nō fuerūt vsqz ad ɔfirmationē: nisi btitudo accipiat vt iaz dictū est ille status inocētie et bonitatis in quo ɔditi sunt.

¶ De conuersione & cõfirmatiõe stantium & auersione & lapsu cadentium. Di.v.

Post hec ꝯsideratio adducit in qrere q̃les effecti sint: dũ diuiderent̃ auersione & ꝯuersione. Post creationẽ nãq; mox q̃dã cõuersi sũt ad creatorẽ suum: q̃dam auersi. Conuerti ad deũ fuit ei charitate adherere: auerti odio hĩe vl' inuidere. Inuidie nãq; mater est supbia: qua voluerũt se parificare deo. In cõuersis quasi in speculo relucere cepit dei sapientia qua illuminati sunt. Auersi võ excecati sunt. Et illi q̃dem cõuersi sunt & illuminati a deo gratia apposita. Isti vero sunt excecati nõ ĩ missionẽ malicie sed desertiõe gr̃e a qua deserti sũt: nõ ita ꝙ prius dedita subtraherer̃: sʒ q: nũq̃ʒ est apposita vt ꝯuerterent̃. Hec est ergo ꝯuersio & auersio qua diuisi sunt q̃ nã boni erant: vt sint alij supra illud bonũ p iustitiam boni: alij illo corrupto p culpaʒ mali ꝯuersio iustos fecit: & auersio iniustos. Utraq; fuit voluntatis: & voluntas vtriusq; libertatis.

¶ De libero arbitrio breuiter tangit docens quid sit.

Habebãt enĩ oẽs liberũ arbitrium qd ẽ libera potestas & habilitas volũtatis rõnalis. Poterãt enim volũtate eligere qdlibet & rõne iudicare. i. discernere in q̃b' ꝯstat liberũ arbitriũ. nec creati sũt volẽtes auerti vl' ꝯuerti: sʒ habiles ad volẽdũ hoc vel illud & post creationẽ spõtanea volũtate alij elegerũt malũ: alij bonũ: & ita discreuit de' luceʒ a tenebris: sicut dicit scriptura. i. bonos angelos a malis: & lucẽ appellauit diẽ noctẽ vero tenebras: q: bonos angelos gratia sua illuminauit: malos vero excecauit.

¶ Post creationem aliquid datum est stantibus p quod conuerterentur: nec merito aliquo. s. gratia cooperans.

Si aũt querit̃ vtrũ post creationẽ ꝯuersis aliq̃d collatũ sit p qd ꝯuerterent̃. i. diligerent deũ? Dicim' q: eis est collata gratia cooperans sine qua nõ põt pficere rõnalis creatura ad meritũ vite. Cadere enim põt p se: sed proficere non potest sine gratia adiuuante.

¶ Qua gratia indigebat angelus & qua nõ.

Non indigebat angelus gratia per quã iustificaret̃: q: malus non erat: sed q̃ ad dilĩgẽdũ deũ pfecte & obediẽdũ adiuuaret̃. Operãs q̃dẽ gratia dĩ qua iustificat̃ ips' idest ꝙ ipso fit pius: de malo bon'. Cooperãs vero gratia q̃ iuuat̃ ad beniuolẽdũ efficaciter & deũ pre oĩb' diligẽdũ & ad operandũ bonũ & ad pseuerandũ ĩ bono & h'' de q̃bus postea pleni' dicem'. Data est ergo angelis q̃ pstiterũt coopans gratia p quã cõuersi sũt vt deuʒ pfecte diligerent. Cõuersi ergo sũt a bono qd hẽbãt nõ pdito: ad mai' bonũ qd nõ hẽbãt: & scã ẽ ista ꝯuersio p gr̃aʒ coopantẽ libero arbitrio: q̃ gr̃a alijs q̃ ceciderũt apposita ñ fuit.

Que sit gratia operãs & q̃ cooperãs.

¶ An sit iputandũ illis qui auersi sunt.

Ideoq; a q̃busdã dici solet nõ ẽẽ iputandũ illis q̃ auersi sũt & nõ cõuersi: q: sine gr̃a ꝯuerti nõ poterãt. Sʒ illa nõ ẽ eis data: nec culpa illoꝝ fuit ꝙ nõ est data q: ĩ eis nulla culpa adhuc p̃cesserat. Ad qd dici põt qm̃ q̃bus apposita est ipsa gratia nõ fuit ex meritis eoꝝ: alioquin iam nõ esset gratia: si ex merito qd esset ante gratiam daretur.

¶ Qua culpa gr̃a nõ ẽ data eis q̃ ceciderũt.

Qd võ alijs nõ est data culpa eoꝝ fuit: q: cũ stare possẽt noluerũt quousq; gr̃a apponeret̃: sicut alij pstiterũt donec illis cadẽtib' p supbiã eis gr̃a apposita est. A pte gr̃ cadẽtiũ culpa ibĩ depҏhẽdi põt: q: lʒ sine gr̃a negrent pficere quã nõdũ acceperãt: p id tñ qd eis collatũ erat in creatiõe: poterãt nõ cadere. i. stare: q: nihil erat qd ad casũ eos cõpelleret: sʒ sua spõtanea volũtate ꝺclinauerũt: qd si nõ fecissent: qd datũ ẽ alijs vtiq; daret̃ & istis.

¶ Qd angeli ĩ ipa ꝯfirmatiõe beati fuerũt: sʒ vtrũ eã meruerũt p gratiã tũc sibi datã ambiguũ est: de hoc enim diuersi diuersa sentiunt.

Hic queri solet vtrũ in ipa cõfirmatiõe bt̃i fuerit angeli: & an ipsã btitudinẽ aliquo mõ meruerit? Q: in ipa ꝯfirmatiõe bt̃i fuerũt: pl'res ꝯtestãt̃ auctores: & iõ p ꝯstãti hñdũ ẽ. Utrũ võ p gr̃aʒ tũc sibi datã ipaʒ btitudinẽ meruerũt ãbiguũ est. Quibusdã. n. placet ꝙ eã meruerũt p gr̃aʒ quã ĩ ꝯfirmatiõe pcepe runt: sicq; ĩ eis meritũ & p̃miũ fuisse dñt: nec meritũ p̃cessisse p̃miũ tp̃e sʒ cã. Alijs dr̃ vr̃ ꝙ btitudinẽ quã receperũt ĩ ꝯfirmatiõe p gr̃am tũc appositã nõ meruerũt dicẽtes tũc nõ fuisse eis collatã gr̃am ad merẽdũ sʒ ad beate viuendũ nec tũc eis datũ esse bonũ quo mererẽtur: sʒ quo feliciter fruerent̃. Qd aũt tũc ĩ premiũ acceperũt p obsequia nobis exhibita: ex dei obia & reuerẽtia mereri dñt & ita p̃miũ p̃cessit merita: & hĩ mihi magis placere fateor.

Di. 4. z. 5. Circa distinctionē quartā z qntā. quero vtrū angelus prius meruit beatitudinē ꝙ eam habuerit. Qȝ nō. qr malus premiū reqrit maius meritū. Angeli hñt maiorē gloriā multis hoībus electis: igit reqrit in eis meritū maiꝰ. hō aūt est viator magno tpe in quo hȝ multa opa bona z difficilia: igit ita reqrit premiū angeloꝝ: tanta autē mora nō fuit aū beatitudinē angeloꝝ: igit. ¶ In oppositū est Aug. de correctiōe z gratia. Angeli sancti q perstiterūt: meruerūt illius vite mercedē. ¶ In ista qōne aliqua ꝑmittent: deinde ad qsitū rñdebo.

Beatitudo. ¶ Quantū ad primū sciēdū ꝙ duplex est beatitudo scȝ nālis q̄ ꝯsistit i cognitiōe nāli dei z dilectiōe ꝯñte: z supnālis que ꝯsistit in visione z fruitiōe diuine eēntie. ¶ Item gfa sumit dupl'r. vno mō pro quolȝ dono gratis dato nālibus addito. Alio mō pro gfa gratum faciēte.

In qua gfa angelus fit. Fuerunt aūt oēs angeli creati in gratia. Unde Aug. 12. de ciuitate. sil' ꝯdens nām z largiēs gratiā. qd lȝ exponat a qbusdā de gratia gratū faciēte: cōīus tñ tenet de gfa gratis data. Uñ dicit Augu. sup gen. Angelus prio factus est ifo2mis. qr. s. angeli nō fuerunt creati in gfa gratū faciente. lȝ in creatione habuerit dona nālibus addita: vt pȝ ex qōne pcedenti. z sic habuerūt ab instanti creatiōis beatitudinē nālem de q̄ beatitudine Ezechiel alloquens luciferū dicit. Tu plenus sapiētia z pfectus deco2e in delicijs paradisi dei fuisti.

Rñdeo ad qst. fm Scotū. ¶ Quantū ad scdm in quo est videndū de beatitudie supnāli: dicit magister angelos fuisse btōs anteꝙ meruerint beatitudinē: sed mō mereri eam p obsequa impensa electis. Sed in hoc nō tenet. ¶ Primo qr tūc si hō nō fuisset creandus: angelus nō habuisset beatitudinē. qd videt incōueniens. ¶ Preterea p hoc ꝙ aliqs preuidet bñ vsurus acce pro: nō meret illud: tunc eni hō posset mereri primā gratiā qr preuidet a deo dante eam bñ vsurꝰ ea: z tūc gfa nō esset gfa: qr esset ex meritis lȝ nō positis in effectu: tñ preuisis. igit angelus nō meruit beatitudinē si tantū habuerit cāpter bonū vsum ꝑuisum ipsius erga electos:

Opinio cōis. ¶ Tenet igit cōiter ꝙ angeli meruerūt beatitudinē suā priusꝙ recepint eam. cū sit gliosius hēre premiū merito ꝑcedente. Uñ inter creationē angeloꝝ z btitudinē beatoꝝ seu casum maloꝝ. fuit eis data quedā breuis morula ad merendū vel demerēdum. q̄ lȝ fuerit ita paruula ꝙ sacra scriptura z sancti loquunt de malicia dyaboli ac si semp fuisset i ea: qr illud modicū q̄si ꝓ nihilo reputat. nō tñ fuit instātanea sed diuisibilis. ¶ Qȝ pbat Sco. qr angeli mali peccauerūt pluribꝰ pctis diuerse spēi: vt videbit dl stinctione seqñti z nō habuerūt simul oēs illos actꝰ: z habuerūt vnū post aliuȝ: z in tota mora in qua habuerūt illos actus fuerūt in via: alioqn actꝰ eoꝝ posteriores nō fuissent eis demerita: sed q̄si pene exñtium in terio. ¶ Scdo angelis bonis pro magno merito ascribit ꝙ vicerūt preliū tēptatiōis Apoca. 12. Factū ē preliū magnū in celo. Michael z angeli eius pliabātur cū drachone zc̄. Si autem esset pcise vnuȝ instans in quo mali demeruerūt z boni meruerūt: in illo nō fuisset illa pugna z victoria tentatiōis. cū prius aliquo mō fuerit cōmissum peccatū maloꝝ: ꝙ tentauerit bonos sic igit mora demeriti maloꝝ nō erat indiuisibilis: nec p ꝯñs mora meriti bonoꝝ. qr mora ꝑfix e vie erat eq̄lis bonis z malis.

Rñdeo ad ar. ¶ Ad argm̄ dico ꝙ maximū meritū fuit angeloꝝ volēdo finē vltimū motu intēso qñ mali auersi erant a fine illo supbiēdo. Plus eni valet vnū intēsum meritū: ꝙ centum insta remissa. fuit aūt ille motus ita intēsus: ꝙ forte nullus homo fm cōmunem legem posset habere ita intensum actum meriti sicut ipsi habuerunt.

¶ Qd ƌ maio2ibꝰ z mino2ibꝰ qdā ceciderūt: inter quos vnꝰ fuit celsio2. s. lucifer. Di. vj.

Preterea sciri opȝ. quoniā sicut ƌ maio2ibꝰ z de mino2ibꝰ qdaȝ pstiterūt: ita de vtroq; gradu qdā corruerunt. Inter quos vnꝰ fuit oibus alijs cadētibus excellentio2: nec iter stantes aliqs eo fuit dignio2 sicut testimonijs auctuȝ monstrat. Ait. n. Job. Ipse ꝑnm viarū dei. Et in Ezechiele legitur. Tu signaculū similitudis plenꝰ scia z pfectione decorꝰ in ƌlitijs paradisi dei fuisti. Qd ƌ gregorius exponēs ait quāto in eo subtilio2 est nā eo magis in illo imago dei similius insinuat impssa. Itē in Ezechiele legit. Ois lapis ꝑciosus opimentū eiꝰ. i. ois angelus quasi opimentū eiꝰ erat: qr vt dicit Grego. in alioꝝ cōparatiōe ceteris clario2 fuit vñ vocatꝰ est lucifer: sicut testat Esa. Quō inqt cecidisti lucifer q mane o2iebaris zc̄. q nō vnus o2do sed vnꝰ spūs accipiēdus est q teste Isidoro postꝙ creatꝰ est eminentiā nature z ꝓfunditateȝ sciē sue ppendens in suū creatorē supbiuit in tm̄ ꝙ etiā deo se equare voluit: vt in Esaia dr̄ In celū ascēdā sup astra celi: z exaltabo soliū meū z ero similis altissimo. Simil' qdē deo eē voluit nō p imitationē: sȝ p equalitatē potentie. ¶ Uñ z quo deiectꝰ fuerit merito sue supbie.

Job. Ezech.

Et tante supbie merito de celo. i. de empireo in quo cuȝ alijs fuerat deiectꝰ est in istū caliginosū aerem cū oibus sue prauitatis ꝯso2tibus. Nā vt Johēs ait i Apocal'. Draco de celo cadēs secū traxit tertiā partē stellarū: qr lucifer ille alijs maio2 nō solus cecidit: sed cū eo alij multi q ei i malicia ꝯsenserūt: eosq; cadentes huiꝰ caliginosi aeris habitaculū recepit. Et hoc ad nr̄am ꝓbatiōnē factū est: vt sit nobis exercitatiōis cā. Uñ aplꝰs. Colluctatio est nobis aduersus pricipes z ptātes mundi huiꝰ z aduersus recto2es tenebraruȝ: ꝯ spiritualia nequitie in celestibus: qr demones q

sunt spirituales ꝛ neqꝫ in hoc turbulēto aere nobis ꝓpinquo quod celuꝫ appellat habitāt. Unde ꝛ diabolus princeps aeris dicitur.

¶ Qꝺ nō ē ꝯcessū eis hitare i celo vl' i terra.

Non enī est eis ꝯcessum habitare in celo:qꝛ clar⁹ loc⁹ est ꝛ amen⁹:nec in terra nobiscū ne hoīes nimis infestarent. Sꝫ iuxta apl'i Petri doctrinā in ep'la canonica traditam in aere isto caliginoso qui eis quasi carcer vsqꝫ ad tp̄us iudicij deputat⁹ est. Tunc aūt detrudent i baratrū iferni:ſm illud. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo ꝛ angelis eius.

¶ Qꝺ demones alij alijs presunt ꝛ habent etiam alias prelationes.

Et sicut iter bonos angelos alij alijs p̄sunt ita ꝛ inter malos alij alijs prelati sunt ꝛ alij alijs subiecti:qꝫdiu durat mundus:angeli angelis:demones demonib⁹ hoīes hoīb⁹ p̄sunt. Sed in futuro oīs euacuabit p̄latio vt docet apl's. Hn̄t quoqꝫ ſm modū scientie maioris vel minoris p̄lationes alias maiores vel minores. Quidā enī vni ꝓuincie: alij vni homini:aliqui vni vitio p̄sunt. Un̄ dr spūs supbie:spūs luxurie:ꝛ hmōi:qꝛ de illo vitio maxime pōt hoīes tentare a quo noiat. Inde etiam est qꝫ noīe demonis diuitie vocant.s.mámona. Est enī mámō nomē demonis:quo nomine vocant diuitie ſm syrā linguā. Hoc autem nō ideo est qꝫ diabolus in ptāte hēat dare vel auferre diuitias cui velit:sed qꝛ eis vtitur ad hominum tentationē ꝛ deceptionem.

¶ An omnes demones sint in hoc aere caliginoso:an aliqui sint in inferno.

Solet autē queri vtrū oēs in isto aere caliginoso sint:an aliq iam sint in iferno? Qꝺ in iferno quotidie ꝺscēdāt aliqui demonū verisimile est qꝛ aīas illuc cruciādas deducūt:ꝛ qꝫ illic aliq semp sint alternatis forte vicibus:nō ꝓcul est a vō:qui illic aīmas detinēt atqꝫ cruciant. Qꝺ aūt aīe maloꝝ illic descēdāt atqꝫ illic puniant:ex eo ꝯstat qꝫ xp̄s ad inferos descendit vt iustos q ibi tenebant educeret. Si enim iusti illuc descendebant:multomagis iniusti:ꝛ sicut tradit auctoritas cum iustos eduxit iniquos ibi reliquit. Momordit enim infernum non absorbuit.

¶ Quidā putāt luciferū eē in iferno religatum ex quo tētauit xp̄m ꝛ victus fuit: quem dicunt primum hoiem tentasse ꝛ vicisse.

De lucifero aūt qdam opinant qꝫ ibi religat⁹ sit ꝛ ad nos tentādos nunc accessum nō hēat:qꝛ in Apocalipsi legit. Cū ꝯsum mati fuerint mille āni:soluet sathanas de carcere suo ꝛ exiet ꝛ seducet gētes:quod erit nouissimo tp̄e antichristi qn̄ erit tāta tribulatio: vt etiā si fieri potest moueant electi. Quē ibi religatū dicunt ab eo tp̄e quo tētauit xp̄m in deserto vel in passione ꝛ vict⁹ fuit ab eo. Ipꝫ putant primū hoiem tentasse ꝛ vicisse:ꝛ secūdo deum:sed ab eo victū esse:ꝛ ideo in inferno religatū. Alij aūt putāt ex quo cecidit pro peccati sui magnitudie illuc fuisse dimersuꝫ.

¶ Qꝺ lucifer non habet potestatem quam habebit tempore antichristi.

Sed siue in infernū dimersus sit siue nō: credibile est eū nō hīe ptātē accedēdi ad nos quā hēbit in tp̄e antixp̄i:i quo fraudulenter ac violenter opabit. ꝛ ideo forte dr tunc soluēdus:qꝛ tunc dabit ei potestas a deo tentandi homines quam modo non habet.

¶ Qꝺ demones semel victi a sanctis non accedunt amplius ad alios.

Alius quoqꝫ qꝛ sāctis iuste ꝛ pudice viuentib⁹ vincunt ptās alios tētandi vr adimi. Un̄ Origenes. Puto ingt sane qꝛ scti repugnātes aduersus istos incētores ꝛ vincentes minuāt exercitū demonū: vl' vt qꝫ plurimos eoruꝫ iterimāt: nec vltra fas sit illi spūi q ab aliquo sancto caste ꝛ pudice viuendo victus est:impugnare iterū alium hoiem. Hoc aūt putant qdā intelligēdū tm̄ de illo vitio in quo superatus est: vt si de superbia aliquem virum sanctum tentat ꝛ vincit: vlterius nō liceat illi illū vl' aliū de supbia tentare.

c Irca distinctionē sextā. Quero vtrū angeli mali plurib⁹ pctis peccauerit. Qꝺ n̄.qꝛ si peccauerūt plurib⁹ pctis peccauerūt vno post aliud cū nō sil' peccauerint plurib⁹ pctis:ꝛ tunc potuerūt penitere de prio pctō ꝛ sic pctm̄ eoꝝ fuisset remediabile:cui⁹ oppositū tenet a multis. ¶ In oppositū Augu. in libro de virginitate loquēs de supbia ꝛ inuidia ait. His duobus pctis diabolus est diabolus. ¶ In ista qōne primo videndū est de q̄sito. 2. de quo ordine angeli peccantes fuerūt. ¶ Quantū ad primū sicut dicit Aug. de ciuitate dei. duas ciuitates fecerūt duo amores:ciuitatē dei amor dei vsqꝫ ad ꝯtēptū sui. ꝛ ciuitatē diaboli amor sui vsqꝫ ad ꝯtemptū dei. Lucifer enī se inordinate diligēs de se p̄sūpsit imoderate in seipso cōplacendo. supbi enī in sacra scriptura sibi placētes dicuntur Di.51. Prim⁹

tunt secundum Augustinum. Sicque propriam excellentiam immoderate appetijt beatitudinem aliter quam sibi congrueret appetendo. vel quantum ad intentionem nolendo sibi minus quam deo esse iuxta illud ysaie. 14. Ascendam in celum similis ero altissimo quod non intelligitur de celo empireo cum ibi esset: sed de celo trinitatis eius equalitatem appetendo. vel quantum ad accelerationem: vt nolendo expectare vsque ad terium vie. vel quantum ad eam. vt volendo eam habere ex se et naturaliter: et non ex gratia vel meritis et quia non potuit habere volita deo manente: ideo ex inordinato appetitu deo cepit inuidere et affectu odij contra: ipsum volendo non esse. In quo tanquam in summo malo consummata fuit eius malicia. Sicut enim nullus actus est melior formaliter quam diligere deum: ita nullus actus peior quam odire deum. Sic alio rum demonum peccatum in superbia fuit initiatum: iuxta verbum sapientis. Initium omnis peccati superbia: et in odio dei extitit consummatum. Minus tamen peccauerunt quam lucifer: quia non ita intense propriam excellentiam appetierunt sicut ipse qui nulli voluit subesse: sed propria virtute alijs preesse. quod conceptum suum alijs aperiendo fuit eis ruine occasio: iuxta illud apoca. xii. draco cauda sua trahebat tertiam partem stellarum. quod communiter a doctoribus exponitur de lucifero. Patet itaque quod mali angeli pluribus peccatis peccauerunt. Habuerunt autem tam boni quam mali naturalem appetitum seu inclinationem ad beatitudinem: sed mali peccauerunt inordinate actu voluntatis elicito appetendo. boni vero non peccauerunt: quia moderate ipsam beatitudinem secundum dictamen recte rationis appetierunt. Posset autem ille immoderatus appetitus beatitudinem secundum Scotum dici luxuria: accipiendo nomen luxurie non pro appetitu carnalis delectationis: sed pro appetitu cuiuslibet delectationis ipsam extendendo. ¶ Ad argumentum in oppositum dicit Scotus. quod quando diabolus peccauit secundo peccato adhuc fuit in via: et per consequens potuit tunc penitere de primo et ita primum peccatum ex se non fuit irremediabile: tamen ex quo in illo peccato deuenit ad terium omnia eius peccata fuerunt irremediabilia. omne enim peccatum alicuius peccatoris perdurans vsque ad terium vie: est irremediabile. ¶ Quantum ad secundum articulum. Notandum quod licet distinctio ordinum dispositiue et quasi virtualiter fuerit inter angelos ratione nature ante conuersionem bonorum et auersionem malorum: non tamen fuit completiue: sed inter bonos completa est per adoptionem glorie. Loquendo igitur de distinctione ordinum ratione nature. lucifer fuit supremus in supremo ordine. vnde de illo dicitur Job. xl. quod ipse est principium via domini. quod non potest intelligi de prioritate durationis sed naturalis dignitatis. Cui concordat Gregorius exponens illud verbum Ezechielis. Omnis lapis preciosus operimentum tuum. dicens quod comparatione claritatis sue ceterorum claritatem obumbrasse creditur. Unde ezechiel ipsum sub persona principis tyri alloquens dicit. Tu cherub extentus et cetera. per hoc innuens non quidem ipsum esse de ordine cherubin: sed quod alios excederet amplitudine claritatis et scientie: sicut autem erat excellentior in natura sic fuisset in gloria si ex toto conatu ad deum se conuertisset. ¶ Secundum etiam hugonem in libro primo de sacramentis: de quolibet ordine aliqui ceciderunt: et ad quemlibet ordinem aliqui homines assumentur pro quorum ruina eorum reparabitur. Non tamen ista est principalis causa quare deus hominem fecerit. quia et si angelus non peccasset: tamen deus hominem fecisset. Unde idem hugo sic inquit. Non. n.

vt quidam putant conditio hominis in restaurationem angelorum promissa est quasi homo factus non fuisset nisi angelus cecidisset: sed idcirco ad restaurandum et supplendum lapsorum angelorum numerum homo factus dicitur quia cum homo post modum creatus illic vbi ceciderunt ducitus est illius societatis numerus qui in cadentibus diminutus fuerat: per homines reparatur. ¶ Ex istis verbis patet quod homo factus est ad reparationem ruine angelice non casualiter sed consecutiue: quia ad creationem hominis consequitur reparatio ruine angelorum. ¶ Patet etiam ex premissis mira dei iusticia quam propter peccatum hos quasi carissimos reputauit abiecit. Unde Bonauentura dicit quod tam stupendum monstrum dine seueritatis in angelo nobilissimo et primo homine quos vtrumque proprijs manibus plasmauit et decorauit deus nobis infirmis apposuit: vt addiscamus quantum deus odit peccatum et maxime superbiam: quia pro breui motu cordis nobilissimam omnium creaturarum eternaliter et sine spe venie damnauit. ac pro vno esu pomi ipse adam et tota posteritas vsque ad finem mundi est mortalitati ac multiplici penalitati subiectus. Et nisi dominus reliquisset nobis semen: quasi sodoma fuissemus. ¶ Ex quibus efficacissimum relinquitur argumentum quod horrendum est incidere in manu dei viuentis. Si enim deus non pepercit nobilissimo angelo superbienti. quid erit de vilissimo cinere in altum se extollente? Decuit etiam iustitiam diuinam cum sit summa summe manifestari: quam in angelis peccantibus irremediabiliter puniens summe manifestata est: sic diuina bonitas in homine infirmiori et miserabiliori summe manifestauit misericordiam: quando proprio filio suo non pepercit deus. sed pro nobis omnibus tradidit illum.

Cur factus sit homo.

Deus odit peccatum maxime superbie.

n Utrum angeli cadentes ceciderint in infernale supplicium? Quod sic. super illud Ja. 3. Inflammata a gehenna. dicit glosa. sic gehenna semper ardet: ita diabolus vbicunque sit semper secum fert tormenta suarum flammarum. ¶ Contra apostolus ad ephesios. 2. vocat diabolum principem potestatis aeris: ergo ibi est eius habitatio. ¶ In ista questione primo videbitur de quesito. secundo an inter demones sit prelatio. ¶ Quantum ad primum dico quod per infernum possumus intelligere infernalem locum vel infernale supplicium. In infernalem locum non ceciderunt: sed in hunc aerem caliginosum in quo eorum communis habitatio propter homines vsque post iudicium propter nostrum exercitium. Unde Gregorius in li. moralium. Immundi spiritus qui de celo ethereo lapsi sunt: in hoc celi terreque medio vagantur. ¶ Quamuis autem magnam penam habeant: illa tamen secum comparant aliquod gaudium. Unde Aug. 4. li. de ciuitate dei: dicit quod praua docentes turpibus gaudent. et sic non dum receperunt infernalis supplicij complementum. Unde beatus petrus in canonica sua dicit quod reseruantur cruciandi in iudicio: tunc scilicet recepturi sue damnationis complementum. ¶ Quantum ad secundum dico quod in demonibus non est platio de iure. quia quicquid precipiunt ad finem malum et contra deum facere intendunt. Auctoritas autem talia precipiendi nulli conuenit de iure: nec aliquis sic precipienti de iure tenetur obedire: sed tenetur ad contrarium. Inter eos tamen est platio de facto. quia illi quos vident nobiliores in natura et sic emulosos in potentia et subtiliores in malicia: alij obediunt non ex amore sed ex odio quod habent contra genus humanum: vt sic magis homines impugnent. Lucifer autem omnibus principatur. Iuxta illud Mat. 25. Discedite a me maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo et angelis eius. Sed contra

q. 2.

de inferno.

Lucifer principatur.

Secundus articulus ad q.

Job.x.dr q in terra tenebraꝝ nullus est ordo. Dico q intelligit de recto ordine volūtatis in vltimū finez q reqrit ad iusticiaz plationis executionē. Inter eos tñ ē ordo nature sȝ puersus:qꝛ q supiores sunt p nāȝ inferiores sunt p culpā. ¶ Ad argumētū i oppm̄ dico q illa glosa dȝ itelligi de flāma ignis materialis: sȝ d flāma vicioꝝ scȝ ire ꝛ inuidie qbus acriter torquēt demones:scdm̄ bonāuēturā ꝛ richar. Possȝ ēt dici illos torqri ↄsiderādo se illi igni ppetuo alligādos.

¶ Qd boni angeli adeo sūt cōfirmati p gratiam vt peccare nō possint ꝛ mali ita obdurati in malo vt bñ viuere nequeant. Di.vij.

Supra dictū est q āgeli q pstiterūt p grām confirmati sunt:ꝛ qui ceciderūt a gratia dei deserti sūt. Et boni qdē itantū cōfirmati sūt p grāz q peccare nequeūt. Mali vo p maliciā adeo sunt obstiati q bonā volūtatē habere siue bñ velle nō valēt ꝛ si bonū sit qd aliquādo volunt. Volunt.n. aliqñ aliqd fieri qd deus vult fieri:ꝛ vtiqꝫ illud bonū est ꝛ iustum fieri:nec tñ bona volūtate ilud volunt.

¶ Qd vtriqꝫ liberum arbitriū habēt nec tñ ad vtrūqꝫ flecti possunt.

Sed cū nec boni peccare possint nec mali bene velle:vl' bene opari:videtur q iam nō habeāt liberū arbitriū:qꝛ in vtrāqꝫ ptem flecti nō possunt:cū liberū arbitriū ad vtrūqꝫ se habeat. Vñ Hieronymus in tractatu de pdigo filio dicit. Solus deus est in quē pctm̄ cadere non potest:cetera cuȝ sint liberi arbitrij in vtrāqꝫ ptem flecti possunt. Hic videtur dicere q oīs creatura i libero arbitrio constituta flecti potest ad bonum ꝛ ad malū. Quod si est:ergo ꝛ boni āgeli ꝛ mali ad vtrūqꝫ flecti pñt:ergo ꝛ boni possunt fieri mali ꝛ mali boni. Ad qd dicimus qꝛ boni tanta gratia cōfirmati sūt vt nequeant fieri mali:ꝛ mali in malicia adeo obdurati sunt vt nō valeāt fieri boni:ꝛ tñ vtriqꝫ hñt liberum arbitriuȝ: qꝛ ꝛ boni non aliqua cogēte necessitate sȝ propria ac spontanea voluntate per grām quidē adiuti:bonū eligūt ꝛ malū respuunt:ꝛ mali similiter spōtanea volūtate a gratia destituti bonū vitāt ꝛ malū sequūtur:ꝛ mali hñt liberum arbitriū sed depressum atqꝫ corruptum q surgere ad bonum nō valent.

¶ Quod boni post cōfirmationem liberius arbitrium habent q̄ȝ ante.

Boni vero arbitriū habent multo liberius post cōfirmationeȝ q̄ȝ ante. Vt.n. Aug. tradit in enchi. Non ideo carent libero arbitrio qꝛ male velle nō possunt. multo qppe liberius est arbitriū qd non pōt seruire peccato. Neqꝫ culpanda est volūtas:aut volūtas nō est:aut libera dicenda non est: qꝛ beati eē sic volūt:vt esse miseri nō solū nolint sed nec prorsus velle possint. Nō pñt itaqꝫ boni angeli velle malū vl' velle esse miseri: neqꝫ hoc habēt ex nā sed ex grē bñficio. Ante grē namqꝫ cōfirmationē potuerūt peccare angeli:ꝛ qdā etiā peccauerūt ꝛ demones facti sūt. Vñ Aug. in li. ↄ maximū. Creaturaꝝ natura celestiū mori potuit:qꝛ peccare potuit. Nam angeli peccauerūt ꝛ demones facti sūt:quoꝝ diabolus est princeps ꝛ q nō peccauerūt peccare potuerūt:ꝛ cuicūqꝫ creature rōnali pstatur vt peccare nō possit:nō est hoc nature pprie sed dei grē. Ideoqꝫ solus deus est q non gratia cuiusqꝫ sed natura sua non potuit:nec potest nec poterit peccare. Ecce hic insinuat q angeli ante cōfirmationē peccare potuerūt sed post cōfirmationem nō possunt:ꝛ q potuerūt fuit eis ex libero arbitrio:quod est eis naturale. Qd vero modo nō possunt peccare non est eis ex nā.i. libero arbitrio sed ex gratia ex qua gratia etiā est vt ipsum liberum arbitriuȝ iam non possit peccato seruire. Aug.

¶ Qd post cōfirmationē angeli non pñt ex natura peccare sicut ante:nō q debilitatuȝ sit eorum liberum arbitrium sed confirmatum.

Non ergo post cōfirmationē angeli de nā sicut ante peccare potuerūt:nō q liberū arbitriū coꝝ debilitatū sit p gratiam sȝ ita potius ↄfirmatū vt iaȝ p illud nō possit bonus angelus peccare:qd vtiqꝫ nō est ex libero arbitrio:sed ex gratia dei. Qd ergo Hieronym9 ait. Cetera cū sint lib. arbitrij possunt flecti in vtranqꝫ partē:accipi opȝ bm̄ statū in quo creata sūt. Talis eni ꝛ hō ꝛ angelus creatus est q ad vtranqꝫ flecti poterat: sed postea boni angeli ita p gratiā sunt ↄfirmati vt peccare nō possint:ꝛ mali ita in vitio obdurati vt bene viuere nequeant. Similiter etiam illud Isidori intelligendū est angeli mutabiles sūt nā:imutabiles sunt gratia:qꝛ ex nā in primordio sue conditionis mutari potuerunt ad bonum siue malum:sed post per gratiam ita bono addicti sunt vt inde mutari nequeant. Ad hoc enim repugnat gratia:non natura.

Aperit quō pre dcā vba Hiero. sint itelligēda.

¶ Qd angeli mali viuacem sensum non perdiderunt: et quibus modis sciant.

Et licet mali angeli ita p maliciam sint obdurati viuaci tñ sensu nõ sunt penitus priuati. Nam vt tradit Isidorus: triplici acumine sciẽtie vigent demones. s. subtilitate nature: experientia tempoꝝ: reuelatione supnorũ spirituũ. De hoc etiaꝫ Aug. ait. Spiritus mali quedã vero de tpalibus reb⁹ noscere pmittunt: partim subtilitate sensus: partim experientia tẽpoꝝ callidiores pp taꝫ magnã longitudinem vite: partim sanctis angelis quod ipsi ab omnipotenti deo discunt iussu eius sibi reuelantibus. Aliqñ idem nefandi spiritus et que acturi sunt velut diuinando predicunt. Augu.

¶ Qd magice artes et virtute et scia diaboli valent: que virtus et scientia est ei data a deo vel ad fallendum malos: vel ad monendum vel exercendum bonos.

Quorũ scientia atqꝫ virtute etiam magice artes exercent: qbus tñ tam scientia qꝫ potestas a deo data est: vel ad fallendũ fallaces: vel ad monẽdũ fideles: vel exercendaꝫ probandamqꝫ iustoꝝ patientiam. Uñ Augu. in li. iij. de trini. Uideo inqt infirme cogitatiõi qd possit occurrere: cur. s. ista miracula etiaꝫ magicis artib⁹ fiant. Nam et magi pharaonis serpentes fecerunt et alia. sed illud est amplius ãmirandum qũo magorum potẽtia que serpẽtes facere potuit: vbi ad muscas minutissimas. s. cinifes ventũ est: oino defecit. qua tertia plaga egyptus cedebatur. Ibi certe defecerunt magi dicentes: digitus dei est hic: vnde itelligi datur nec ipsos qdeꝫ transgressores angelos et aereas potestates in imam istaꝫ caliginẽ tanqꝫ in sui generis carcerem ab illius sublimis etheree puritatis habitatiõe detrusos: p quos magice artes possunt qcqd possint: nõ aũt aliqd valere põt: nisi data desup potestate. Daṫ aũt vel ad fallendũ fallaces sicut in egyptios: et in ipsos etiam magos data est vt in eorũ spirituũ opatione viderenṫ ãmirãdi a qbus fiebant damnandi: vel ad mouendũ fideles ne tale aliqd facere pro magna desiderent: pпter qd etiam nobis in scriptura sunt pdita: vel ad exercendã pbandã manifestãdãqꝫ iustoꝝ patientiaꝫ.

¶ Qd transgressorib⁹ angelis non seruit ad nutum materia rerum visibilium.

Nec putandũ est istis trãsgressoribus angelis ad nutũ seruire hãc visibiliũ rerum materiã sꝫ deo potius a quo hec potestas datur quãtũ incõmutabilis inducat.

¶ Quod nõ sunt creatores licet p eos magi ranas et alia fecerint: sꝫ solus deus.

Nec sane creatores illi mali angeli dicẽdi sũt: qꝛ p illos magi ranas et serpẽtes fecerũt. nõ eni ipsi eas creauerũt. Oiuꝫ qppe rerũ que corpaliter visibiliterqꝫ nascuṫ occulta qdã semina in corpeis mũdi huius elemẽtis latẽt que de⁹ originaliter i eis ididit. Ipse ergo creator ẽ oiuꝫ rerũ qui creator est inuisibiliũ seminũ: qꝛ quecũqꝫ nascendo ad oculos nostros exeũt: ex occultis seminib⁹ accipiũt progrediendi hic primordia et incremẽta debite magnitudinis distinctionesqꝫ formaꝝ ab originalibus: vt ita dicam: regulis sumunt. De seminib⁹ omniuꝫ corpum quoꝛuꝫ creator ipse solus creator est

¶ Sicut parentes nõ dicunṫ creatores filiorũ nec agricole frugũ: ita nec boni angeli nec mali et si p eorum ministeriũ fiant creature.

Sicut ergo nec parẽtes dicimus creatores hominũ: nec agricolas creatores frugũ qꝫuis eorũ extrisec⁹ adhibitis motibus ista creãda dei virt⁹ iterius operet: ita nõ solũ malos: sꝫ nec bonos angelos fas ẽ putare creatores. Sed p subtilitate sui sensus et corporis semina istaruꝫ rerũ nobis occultiora nouerũt: et ea p cõgruas tẽperatiões elemẽtorũ latenter spargunt atqꝫ ita et gignẽdarũ reruꝫ et accelerandorũ incremẽtorũ pbẽt occasiões. Sꝫ nec boni hoc nisi quãtũ deus iubet: nec mali hoc iniuste faciunt nisi quãtũ iuste permittit. Nam iniqui malicia voluntatẽ suã habet iniustam: potestatem autem nõ: nisi iuste accipit siue ad suam penam: siue ad alioꝝ: vel penã maloꝝ: vel laudem bonorum.

¶ Sicut iustificationẽ mẽtis ita creationẽ rerũ solus de⁹ operaṫ: sꝫ creatura extrisec⁹ suiat. Iniqu⁹ hꝫ a se voluntatẽ malã a deo vo potestatẽ iuste accipit.

Sicut ergo mentẽ nostrã iustificãdo formare nõ põt nisi de⁹ pdicare aũt extrisecus euãgeliũ ẽt hoies põt: nõ solũ boni p veritatẽ: sꝫ ẽt mali p occassionẽ: ita creationẽ rerũ visibiliũ de⁹ interius operaṫ. Exteriores aũt operationes atqꝫ cõtẽperationes siue occasiones ab angelis tã bonis qꝫ malis vel etiã hoibus adhibenṫ. Sꝫ hec ab hoibus tãto difficilius adhibẽṫ: quãtũ eis desũt sẽsuũ subtilitates. et corporũ mobilitates in mẽbris

terrenis ꝛ pigris. Un̄ qualibuscūq; āgelis vi
cinas causas ab elemētis ꝯhere quāto facili⁹
ē tāto mirabiliores in hmōi opib⁹ eoꝝ existūt
celeritates: sꝫ nō est creator nisi q pncipalr ista
format: nec qsq̄ꝫ hoc pōt nisi vnus creator de
us. Aliḋ ē eni ex itimo ac sūmo cāꝝ cardine
cōdere ac ministrare creaturā: qḋ facit solus
creator deus. Aliud aūt p distributis ab illo
virib⁹ ac facultatib⁹ aliquā opatione forisec⁹
admouere: vt tūc vel tunc: sic vel sic: exeat qḋ
creaꝫ. Ista qppe originaliter ꝛ primordialiter
in quadā textura elemētoꝝ cūcta iaꝫ creata
sunt: sꝫ acceptis oportunitatib⁹ postea pdeūt.
¶ Qꝫ angeli mali multa possunt per nature
vigorē que nō possunt pp bonoꝝ angeloꝝ ꝛ
dei phibitionem. i. qꝛ nō permittuntur.

Illud quoq; sciendū est qꝫ angeli mali
quedā pñt p nature subtilitatē:
q̄ tñ nō pñt pp dei vl bonoꝝ āgeloꝝ phibitio
nē. i. qꝛ nō pmittūꝫ illa facē a deo vl ab āgelis
bonis: possēt vtiq; fecisse cinifes q ranas ser/
pētesq; fecerūt. Quidā vō ñ pñt facē: ēt si per
mittāꝫ ab āgelis supiorib⁹: qꝛ nō pmittit de⁹.
Augu. Un̄ Aug. i lib. iij. ḋ tri. Ex ieffabili potētatu
Et nō dei fit vt qḋ possēt mali angeli si pmitterēꝫ: iḋ
potue/ nō pñt qꝛ nō pmittunꝫ. Neq;. n. occurrit alia
rūt pro rō cur nō poterāt facē cinifes q ranas serpen
ducere tesq; fecerāt nisi qꝛ maior aderat dñatio prohi
cinifes bentis dei p spm̄ sactū: qḋ ēt magi cōfessi sunt
q ranas dicētes. Digitus dei est hic. Quid autē p nāꝫ
ꝛ serpē/ possint: nec possint pp phibitionē: ꝛ quid p
tes fece/ ipsius nature sue cōditionē facere nō sinanꝫ:
runt. homini explorare difficile est: imo ipossibile.
Nouim⁹ hominē posse ambulare ꝛ neq; hoc
posse si nō permittaꝫ: volare aut non posse: ēt
si permittatur. Sic ꝛ illi angeli quedā possūt
facere si pmittanꝫ ab angeli potentioribus ex
iperio dei. Quedā vero nō pñt etiaꝫ si ab eis
pmittātur: qꝛ ille nō pmittit a quo est illis ta/
lis nature modus: qui ēt p angelos illa plerū
q; non permittit: que cōcessit vt possint.

Irca di. 7. quero vtrū in demonibus
sit malicie cōtinuatio? Qḋ non.
di.7. c Demones habēt liberuꝫ arbitriū ergo pos
sunt meritorie opari. Cōsequētia est nota
Probaꝫ añs: qꝛ i demonib⁹ remāserūt naturalia ite
gra. 4. de dis noibus. ¶ Preterea si semp male vo/
lunt: malicia eoꝝ in infinitū augereꝫ: igꝫ in infinitum
cresceret pena eoꝝ. ꝯñs est incōueniēs. Probaꝫ ꝯña
qꝛ augmēto culpe corrñdet ex diuina iusticia augmē/
tuꝫ pene. ¶ In opp̄. in psal. Superbia eoꝝ qui te ode/
rūt ascēdit semp: sꝫ hoc nō pōt intelligi intensiue qꝛ
sic nō esset aliquod malū quo nō esset maius maluꝫ
qḋ ē incōueniēs: ergo dꝫ intelligi extēsiue: ꝛ ita semp
peccāt. ¶ Rñsio. In demonibus est cōtinuatio ma/ Rñsio.
licie: quia non pñt a culpa resurgere nec meritorie
opari. Cuius rō est scḋꝫ scoti qꝛ ad meritorie volen
duꝫ nō sufficit voluntas: sꝫ requiriꝫ gratia tanq̄ prin
cipiū cooperans q̄ nō pōt poni inesse nisi a solo deo
creante. ¶ Licet aūt deus de potētia absoluta q̄ est
respectu cuiusꝫ qḋ nō icludit ꝯdictionē possꝫ eis da
re grām: nō tñ de potentia ordinata q̄ est illa que cō/
formis est in agēdo regulis predeterminatis a diui/
na volūtate: que regule colligunꝫ ex sacra scriptura.
Inter quas est illa auctoritas Ecciastes. xi. Ubicūq;
ceciderit lignū ibi erit. Hoc est. In cuiuscūq; amo/
re creatura rōnalis pmāserit: in illo manebit. Et illḋ
ysaie. Ignis eoꝝ nō extingueꝫ: ꝛ vermis eoꝝ nō mo
rietur. Et in euāgelio Ibūt hi in suppliciū eternuꝫ.
Isti aūt in vitā eternā. Ex qbus ꝯcludit Augu. xi⁹.
de ciui. qꝫ certū est deū nūq̄ eis datuꝝ grāꝫ ꝛ sic ipos
sibile est eos meritorie opari vl a culpa resilire. sicut
dē vt ait Dam. hoc est in angelis casus: qḋ in hoi⁹
mors. ¶ Ad p̄m argumētū pꝫ ex p̄dictis. ¶ Ad 2m
dñt qd ā qꝫ demones crescūt malitia itēsiue vsq; ad
diē iudicij: ꝛ qꝫ ex malis actib⁹ quos exercēt erga ho
mines punientur post iudiciū. ¶ Alij quos sequitur Nota
scotus: dicūt qꝫ malitia demonū nō crescit itēsiue nec an de/
mali actus quos exercent sūt pprie ḋmeritorij: qꝛ nō mereāꝫ.
eliciūtur a viatore cuius solius est mereri: sed magis
pprie dñr act⁹ dānati. ¶ p̄m. s. qꝫ malicia eoꝝ nō cre
scit itēsiue: declaraꝫ. qꝛ habitu existēte pfecto i sūmo
quātū pōt pfici vel ꝫ nām habit⁹ vel ꝫ capacitatē
subiecti vel ꝫ terminū sibi p̄fixū a sapia diua: actus
sequētes nihil augēt: vñ habit⁹ caritatis nō augeꝫ ex
actib⁹ in angelis btis: sꝫ oēs illi act⁹ pcedūt ex pleni
tudine ipsi⁹ habit⁹ sic pfecti. Ita in pposito habitus
malicie in demonib⁹ est in termino ꝫ regulā diuine
sapie que nō pmittit eos crescere in malicia intēsiue.
¶ Scḋm. s. de demerito pbaꝫ: qꝛ sicut p̄miū sbale i
p̄mo instāti q̄ angelus est beatus est ḋterminatū nec
extēsiue crescit: qꝛ actus boni q sequunꝫ nō sūt demeri/
torij sꝫ sunt boni: ita ēt angelo dānato in p̄mo instāti
sue dānationis seu casus: ḋterminaꝫ certa pena q̄ nō
crescet intēsiue crescet: tñ eoꝝ pena extensiue sicut
malicia. Sicut eni boni actus angeli beati includūꝫ
in p̄mio qꝛ pcedūt ex pfectione btitudinis ꝛ q̄tū ad
accidētale p̄miū qḋ pñt hēre qlibꝫ act⁹ ē sibi p̄miū.
Ita ēt isti mali act⁹ q̄s elicit dānat⁹ includūꝫ in penas
ꝛ qlibꝫ sicut pt hēre penā accidētalē hꝫ seipsū p pe/
na. Iussisti (inqt Aug⁹. in libro cōfessionū) dñe ꝛ ita
ē vt sit sibi pena ois pctōr. Maxima. n. pena ē p̄ua/
tio maxie boni: q̄lis est formalr i actu malo: malicia
culpe auertēte a deo. De hoc distictione. xi. videbiꝫ.
¶ Utrꝫ āgeli oēs corporei sint: qḋ qbusdā visū
est qbus Aug. ꝯsentire vi dicēs āgelos oēs aū
casuꝫ habuisse corpora tenuia ꝛ spūalia: sꝫ in
casu mutata in deterius maloꝝ corpora: vt in

eis possent pati. Di.viij.

Solet ētiā in qōne versari apud doctos: vtrū angeli oēs boni .s. ac mali corporei sint .i. corpora hēant sibi vnita? Qđ aliq putāt innitētes verbis Aug. q dicere vř: q āgeli oēs añ ꝯfirmatiōnē vel lapsu corpa aerea hūerit ꝺ puriori ac supiore aeris pte formata: ad faciēdū habilia nō ad patiēdū: ⁊ āgel' bonis q psti terūt talia sūt obuuata corpa: vt in eis possint facere ⁊ nō pati: q tāte sūt tenuitatis vt a mortalib⁹ videri nō valeāt: nisi supuestita aliqua grossiori forma: q assūpta videt: depositaqꝫ videri desinūt. Angelis vo malis mutata sūt i casu corpa in deteriorē qualitatē spissioris aeris. Sicut eni a loco digniori i inferiorē locū .i. in caliginosū aerē deiecti sūt: ita illa corpora tenuia mutata sūt ⁊ trāsformata in deteriora corpora ⁊ spissiora: in qb⁹ pati possēt i supiori elemēto .i. ab igne. Et hoc Aug⁹. sensisse vř sup Gen. ita dicēs. Demones dicūr aerea aīalia: q corpuꝫ aereorū nā vigēt: nec p mortē dissoluūtur: q: pualet in eis elemētū aptius ad faciendū q ad patiēduꝫ. Ad patiendū eni humor ⁊ humus. ad faciendū aer ⁊ ignis aptitudinē hbent. Transgressores vero angeli cū principe suo nūc diabolo: tūc archangelo: non miruꝫ si post peccatū in hāc caliginē detrusi sūt Neqꝫ etiam hoc miruꝫ est si conuersi sunt ex pena in aereā q̄litatē qua possunt ab igne pati. Caliginosa tñ aeris tenere tm̄ permissi sūt qui eis quasi carcer fit vsqꝫ ad tempus iudicij Ecce his verbis videtur Augusti. ita tradere q quidam opinantur de corporibus angelorum. Hoc autem cum alij dixisse astruunt non ita sentiendo sed opinionem aliorꝫ referēdo: quod ex ipsius verbis diiudicare volunt: quibus ait. Demones dicūtur aerea animalia: non sit ait sunt: ita enim quidam dicebant. De habitatione vero caliginosi aeris in quam detrusi sunt non opinando: sed rei veritatem asserendo eum tradidisse dicunt qđ ipsius locutionis distinctio ostendit. Dicunt quoqꝫ plurimos catholicos tractatores in h conuenisse atqꝫ id cōcorditer docuisse q angeli incorpei sint nec corpa hñt sibi vnita. Assumunt autem aliquando corpora deo preparante: ad impletionē ministerij sui sibi a deo iniuncti: eadēqꝫ post expletionē deponūt: in qbus corporibus hominib⁹ apparuerunt atqꝫ

Aug. i ij. li. retractatō nū quo dā loco dixit de mones aliqñ homi nuꝫ dispōnes nō solū voce p latas. verū ēt cogitatiōe ꝯceptas cum signa que dam ex eis exp munt i corpore tota facultate pdiscet. Tūc rē dixi occultissi maꝫ au daciori assertiōe q̄ debui. nā puenire illa ad noti tiam de monuꝫ p nōnul la expimēta cō ptū est. Sī vtriꝫ qdaꝫ signadē tur ex corpore cogitan tium illi sensibi lis nos auerten tia, an

locuti sunt. Et aliquādo qdem locuti sunt ex psona dei sine distinctiōe alicuius psone. Aliqñ ex psona patris vel filij siue spiritussancti.

¶ Qđ deus in corporalib⁹ illis antiquis formis apparuit.

Nec dubitandū est deū in corpalib⁹ formis apparuisse hoīb⁹: sicut Augu. in scdo li. de tri. ondit ꝯferēs diuersa scripture testimonia: ex qbus deuꝫ in corporeis figuris hoībus apparuisse probat: ⁊ aliqñ ex psona dei sine distinctiōe: aliquādo sub distinctione personarum sermonem eis factum esse.

¶ De pplexa qōne quā ponit Aug. querens an ad exhibendū has corporales apparitiōes creatura noua sit formata an angeli q erāt añ missi: ⁊ si ipsi missi sunt: vtrū seruata sui spūalis corporis q̄litate aliquā speciē corporalē de corpulētiori mā assumpserint: an pprium corpus suū mutauerit in spēm actiōi sui aptam.

Sed vbi deū hoīb⁹ incorpalibus imaginib⁹ apparuisse asserit: pplexā qōnē pponit quā nec absoluit drens: vtr i illis corpalib⁹ appitionib⁹ creatura aliq crearet ad illud opus tantū in q deus hoīb⁹ appereret: an angeli q añ erāt ita mitterent vt manētes in suis spūalib⁹ corporib⁹: assumerēt ex corpulēta inferiorꝫ elementorꝫ mā aliquā spēm corporalē: quā coaptatā q̄si aliquā vestē mutarēt in q̄slibet spēs corporales veras qdē: an corpus suū ppriū verterēt in spēs aptas actionib⁹ suis p virtutē sibi a deo datā. Ait .n. ita Aug. in tertio li. de tri. Querendū est in alijs antiqs corporalib⁹ formis ⁊ visis: vtr ad h op⁹ tm̄ creatura formata sit in q de⁹ sicut tūc oportuisse iudicauit: humanis onderet aspectib⁹ an angeli q iam erāt ita mittebant vt ex psona dei loqrent assumētes corpalē spēm de creatura corporea in vsum ministerij sui: aut spm corpus suū cui nō subdunt sꝫ subditū regūt mutātes atqꝫ vertētes in spēs qs vellent accomodatas atqꝫ aptas actionib⁹ suis fm attributā a creatore sibi potētiā. Sꝫ fateor excedere vires intētionis mee: vtrū angeli manēte spūali sui corporis q̄litate: p hāc occulti⁹ opantes assumāt ex inferiorib⁹ elemētis corpulentiorib⁹ qđ sibi coaptatū q̄si aliquā vestē mutent ⁊ vertant in q̄slibet spēs corporales ⁊ ipsas veras: sicut aq vera in vinum verū ꝯuersa est a dño. An ipsa propria corpora ⁊ sua trāsforment in id quod volūt accomodatum ad id quod agunt. Sed

alia vt spūalia ista cognoscēt aut oi ssicillime abhominibus. aut nullatenus pōt inueniri.

Cōcedēdum est angelos mutu sꝫ reliq̄ expediri ñ suffic.

qd horuz sit:qm homo sum:nullo experimẽto cõprehẽdere valeo sicut angeli qui h agũt. Attẽde lector quia qõnẽ ꝑpositã nõ soluit:sz idiscussam reliqt vtrũ angeli q mittebant seruatis ꝓprijs spũalibus corporibus superuestirent aliq̃ corpulentiori spẽ in q̃ possẽt videri: an ipsuz corpus mutarẽt ꝛ trãsformarẽt i quãcũq3 vellẽt spẽm in qua possẽt cerni. In qb° verbis vr Augustinus attestari ãgelos eẽ corporeos ac propria ac spũalia habere corpora.

¶ Quod deus in specie qua est deus nunq̃ apparuit mortalibus.

Ceterũ hec velut nimis profũda atq3 obscura relinquẽtes:illud indubitanter teneamus:ꝙ deus in specie essentie sue nunq̃ mortalib° apparuit:sicut famulo suo moysi dicit. Nõ videbit me homo ꝛ viuet. Et in euãgelio Ioãnis legit. Deũ nemo vidit vnq̃. Uisibile eniz quicq̃ nõ est qd nõ sit mutabile. Ideo sba siue essẽtia dei quoniã nullo mõ mutabilis est:nullo mõ p seipsaz visibilis ẽ. Proinde illa omnia que patribus visa sunt cũ deus illis presentaretur:p creaturã facta manifestũ est. Et si nos latet qũo ea ministris angelis fecerit deus:p angelos tñ fcã esse dicimus. Audeo ergo fiducialiter dicere nec deũ patrem:nec verbũ eius. nec spiritum eius q est vnus deus p id qd est atq3 id ipsuz est:vllo modo esse mutabilez:ac per hoc multo minus esse visibilem.

¶ Utruz demones intrent corpora hominũ substãtialiter:an illabant mẽtibus hominuz.

Illud ẽt cõsideratione dignissimũ vr: vtrũ demones siue corporei siue incorporei sint:hominũ substãtialiter intrẽt corpora:eorũq3 animab° illabant:an ideo intrare dicant:q2 malicie sue ibi effectũ exercẽt dei pmissiõe opprimẽdo atq3 vexãdo eas:vel in peccatũ ꝑ volũtate sua trahẽdo? Qd in homines itroeant atq3 ab eis expulsi exeant euãgelis aperte declarat cõmemorãs demonia i quosdã igressa:ꝛ p xp̃z eiecta:sz vtrũ fz sbaz fuerint igressa:an pp mali effectũ dicãt igressa:nõ adeo pspicuũ est. De hoc aũt Gennadius in diffinitionib° ecclesiasticorũ dogmatũ ait. Demones p energiã opationẽ nõ credim° sbaliter illabi aie:sz aplicatione ꝛ oppssione vniri. Illabi aũt mẽti illi soli possibile est qui creauit. q nã subsistẽs icorporeus capabilis ẽ sue facture. Ecce hic vr isinuari ꝙ substãtialiter nõ illabantur demones vel introeant corda hominũ: Beda quoq3 sup illũ locũ actuũ apostolorũ vbi Petrus ait ananie. Cur temptauit sathanas cor tuũ. dicit. Notandũ ꝙ mẽtez hominis iuxta sbam nihil implere possit nisi creatrix trinitas:q2 tñmodo fm opationem ꝛ volũtatis instinctũ aia de his que sũt creata implet. Implet vero sathanas cor alicui° nõ quidẽ ingrediẽs in euz ꝛ in sensuz eius neq3 itroiens aditũ cordis:si quidẽ ptãs hec soli° dei est:sz callida ꝛ fraudulenta deceptiõe animã in effectũ malicie trahẽs p cogitationes ꝛ icẽtiua vitiorũ qbus plen° est. Impleuit ergo sathanas cor ananie nõ itrãdo:sz malicie sue vires inserendo. Idẽ spiritus imũdus flãma virtutuz de cordib° fideliũ expulsus:doctoribus veritatis venenũ psecutiõis infũdit. His aũt atib° ondit ꝙ demones nõ substãtialiter intrãt corda hominũ sz pp malicie effectuz: de quibus pelli dicuntur:cũ nocere nõ sinũt. *Beda.*

c **Irca** distinctionẽ. 8. Quero vtrũ angelus possit assumere corpus i quo exerceat opa vite? Rñdeo ꝙ sic. vt pz de angelis abrahe in specie virorũ apparẽtibus. ¶ Ad cuius euidentiã sciendũ ꝙ angelum assumere corpus nõ est vniri sibi in ratione forme pficientis:sz in ratione motoris intrinseci qd assumit. i. ad se sumit vtendo illo vt instrumẽto ad operatiões sibi proprias explendas. Hoc autẽ potest fieri dupliciter. Uno modo assumẽdo corpus mixtũ iaz añ generatũ puta cadauer mortui. Alio modo assumẽdo corpus nõ prius formatũ qd de nouo põt fieri nõ quidem ex natura celesti:q2 corpus celeste nõ est susceptiuũ peregrinarũ impressionũ:cuius modi sũt rarefactio cõdensatio ꝛ ad nouã formã transmutatio:sz fit ex elemẽtis iperfecte mixtis. nõ ꝙ angelus iducat formã naturalẽ in mã:hoc eniz facere nõ põt fm Aug. 3. de trinitate sed tñ potest elementa actiua ꝛ passiua corporibus celestibus in situ cõueniẽte approximare virtute quorũ talis forma q̃si subito inducit ita ꝙ tale corpus assimilatur ipressioni iperfecte mixte cuius signuz est:q2 statim cũ disparet resoluitur in elementa pp eorũ iperfectã mixtionẽ. Unñ nõ apparet post moduz locus talis corporis. Potest aũt angelus hmõi corpus localr mouere sz nõ põt mediãte tali corpore in opationes sensitiue:q2 ille nõ sũt nate recipi nisi in cõpositio ex aia ꝛ pte corporis pfecte mixta:cui° neutrũ est ibi. Ita. n. appbẽdit colores oculis clausis sicut apertis:ꝛ sonos aurib° obturatis sicut nõ obturatis. Unñ ei° vidẽ vel audire nihil aliõ est q̃ itelligẽ. ¶ Quod tũ aũt ad opatiões vegetatiuas vt nutrire ꝛ gñare:nõ sũt ibi cõplete. Nõ eni est ibi vera nutritio. lz enim sit ibi comestio que pcedit nutritionem in q̃tũ est ibi ci- *quomõ angelus corpus assumit ꝛ quo opatur p illud.*

bi dsusso ꝛ in vētrē traiectio: nō tñ est ibi ꝯuersio cibi in corpus sed resoluit in subtiles vapores sicut cib⁹ ꝯsumpt⁹ a corpore glioso. Et pōt poni exēplū de aq̄ que absorbet a radio solis. ¶ Quantū vero ad gña tionē non est ibi seminis formatio. pōt tñ de mō in spē mulieris viro succūbēdo semen recipe ꝛ mutato cor pore in similitudinē corpis virilis vel mediante alio corpore assumpto: pōt illud in matricē mulieris con sentientis transfundere: ita q̄ semen a viro decisum recipit demon succubus: ꝛ trāsfundit incubus. ꝛ in de pōt fieri gñatio si in sua qualitate naturali cōserue tur. filius autē genitus inde magis est dicēdus filius viri a quo est seminis decisio: q̄ demonis.

¶ De ordinū distictiōe q ꝛ quot sint. Di. ix.

Post p̄dicta supest cognscēd ordib⁹ āgelorū qd scriptura tradat. Que i plurib⁹ locis nouē eē ordies angelo℞ ꝑmulgat. s. āgelos: archāgelos: principat⁹: potestates: virtutes dñatiōes: thronos: cherubin: ꝛ seraphin. Et inueniunt in istis ordinib⁹ tria terna eē: ꝛ i sin gulis tres ordines: vt trinitatis similitudo in eis insinuet impressa. Uñ Dionysius tres or dines angelo℞ eē tradit: ternos i singulis po nens. Sunt eni tres supiores: tres inferiores tres medij. Supiores Seraphin: cherubin: throni. Medij dñationes: principat⁹: potesta tes. Inferiores: virtutes: archangeli: angeli. (Diony.)

¶ Quid appelletur ordo: ꝛ que sit ratio no minis cuiusq̄.

Hic ꝯsiderandū est qd appellet ordo. Deinde vtrū ab ipa creatiōe fuerit distictio illo℞ ordinū. Ordo angelo℞ dr mul titudo celestiū spirituū q iter se in aliquo mu nere gr̄e similant sicut ꝛ in nāliū dato℞ mu nere ꝯueniunt. Ut verbi gr̄a. Seraphin dñr q p̄ alijs ardent charitate. Seraphin eni iter p̄tat ardens vel succēdēs. Cherubin q p̄e alijs in scia eminēt. Cherubin. n. interpretat plenitudo scie. Thron⁹ dr sedes. Throni autē vocant: vt beat⁹ Gregorius ait: q tāta diuini tatis gr̄a replent: vt in eis sedeat de⁹ ꝛ p eos iudicia decernat atq̄ informet. Dñatiōes vo cant q principat⁹ ꝛ potestates trāscēdūt. Prin cipat⁹ dñr: q sibi subiectis q̄ sunt agēda dispo nunt: eisq̄ ad explēda diuina mysteria princi pant. Potestates noiant hi q hoc ceteris po tentius in suo ordie acceperunt vt virtutes ad uerse eis subiecte eo℞ refrenent ptāte: ne ho mies tātū tēptare valeāt quātū desiderāt. Uir tutes vocantur illi per quos signa ꝛ miracu la frequenter fiunt. Archangeli qui maiora nunciant. Angeli qui minora.

¶ Qd hec noia nō pp se sed pp nos eis data sūt q̄ assumpta sūt a donis gr̄e: q̄ ñ hñt singu lariter sed excellēter ꝛ a precipuis nominant.

Hec noia illis nō ꝑpter se sed pp nos eis data sunt. Qui eni sibi noti sūt ꝯtē platione: nobis inotescunt cognominatione. Et noiant singuli ordines a donis gratia℞: q̄ nō singulariter: sed excellēter data sūt in par ticipatiōe. In illa eni celesti curia vbi plenitu do boni est: lȝ quedā data sint excellēter: nihil tñ possidet singulariter. Oia eniȝ inoib⁹ sūt. nō qdē equalr q̄ alij alijs sublimi⁹ possidēt: q̄ tñ oēs hñt. Cūq̄ oia dona gratia℞ supiores ordines sublimi⁹ ꝛ pfectius pcepint: tñ ex p̄ci puis sortiti sūt vocabula: inferiorib⁹ cetera re linquētes ordinib⁹ ad cognominationeȝ. Ut seraphin q ordo excellētissim⁹ estimat: tam di lectionē q̄ȝ cognitionē diuitatis ꝛ cetera vir tutū dona ceteris oibus sublimius ꝛ pfectius pcepit: ꝛ tñ ab excellētiori dono. i. a charitate nomē accepit ille supior ordo. Maius eni do num est ipsa charitas q̄ȝ scia. Itē mai⁹ est sci re q̄ȝ iudicare: scia nāq̄ iformat iudiciū. Ióq̄ secūdus ordo a scd̄o dono. i. cognitiōe verita tis appellat⁹ est. s. cherubin. Ita ꝛ de alijs in telligendū est. Assignat ergo excellentia ordi num sȝ excellentiā dono℞. Et tñ sicut Greg. ait illa dona oib⁹ sūt cōmunia. Oēs eni ardēt charitate ꝛ scia pleni sūt sic ꝛ de alijs. Sed ꝛ supiores alijs excellētius: vt tam dictū est: ip sa accepūt a qbus ꝛ noiant. Uñ Greg⁹. In il la sūma ciuitate quisq̄ ordo eius rei censetur nomine: quam plenius accepit in munere.

¶ Questio ex verbis Gregorij orta.

Sed orit hic qō talis. Si qsq̄ ordo ab il lo dono noiat qd pleni⁹ possidet: tūc cherubin in scia p̄eminet oibus: q̄ a scia no minat. Sed q magis diligit plus cognoscit. Tantū eniȝ vt tradit auctoritas cognoscit ibi qsq̄ q̄ȝtū diligit. Itaq̄ seraphin nō solum in charitate sȝ etiā in scia preeminēt. Ideoq̄ au ctoritas illa sic videt intelligēda vt cōparatio nō referat ad oēs ordines: sed ad quosdā. s. in feriores. Ille eni ordo nō plenius seraphin ac cepit sciam in munere: sed pleni⁹ alijs ordini bus q sunt inferiores. Nec noiatur qsq̄ ordo ab oi re: quā plenius alijs accepit: sed ab aliq̄ (Expla natio il li⁹ auctris)

[Alia de teriatio eiusdez.] rex quas accepit. Vel potest cõparatio refer/ ri nõ ad ipsos ordies sed ad alia dona: nec ad oia alia dona sed ad quedã. Sicut eniz hoies cum plura habeant dona: quedã alijs excellẽ tius possident. Ita forte ꝛ angeli qbusdã mu neribus magis pollent: ꝛ alijs qbusdã minꝰ.

¶ Utrum ordines ab initio creationis ita di stincti fuerint.

Jam nũc ingrere restat. Utꝝ ꝛ isti ordi/ nes a creatiõis initio ita fuerint di stincti? Qd ita fuerũt distīcti a primordio sue ɔditiõis vĩ testimõio auctis isinuari: q̃ tradit de singulꝭ ordibꝰ aliquos cecidisse. De ordine nãqꝫ supiori lucifer ille fuit qꝰ nullꝰ dignior cõ ditꝰ fuit. Aplꝰs ẽt ꝑncipatꝰ ꝛ ptãtes tenebraꝝ noiat oñdẽs de ordibꝰ illis cecidisse: q cũ i ma lis ministeriũ exerceãt: nõ tñ penitꝰ noibꝰ ordi nuz suoꝝ priuati sũt. Sꝫ nõ vĩ illud posse sta re. Nõ.n. tũc charitate ardebãt nec sapia pol lebãt neqꝫ in eis deꝰ sedebat. Si.n. h̃ habuis/ sent nõ cecidissent. Nõ g̃ tũc erãt cherubin vꝉ

[Qd añ casuz q̃ rũdã nõ fuerit hi ordines qꝛ non hẽbant dõa gr̃e q̃ qbus/ dã cadẽ tibꝰ alijs apposita fuere.] seraphin vel throni. Ad qd dicimꝰ qꝛ: añ casuz quorundã nõ erant isti ordines: qꝛ nondũ ha bebãt dona i quoꝝ pticipatiõibꝰ ɔueniũt. Sꝫ qbusdã cadẽtibꝰ alijs apposita sunt: eisqꝫ q ce ciderũt collata, fuissent eadẽ dona si pstitissent Ideoqꝫ scriptura dicit de singulis ordinibus aliquos cecidisse: nõ qꝛ fuissent in ordinibꝰ ꝛ postea corruerũt: sꝫ qꝛ si pstitissent eoꝝ aliq in singulis fuissent ordibꝰ: qꝛ i nature tenuitate ꝛ in forme pspicacitate differẽtes gradus ha bebãt sicut illi q pstiterũt. Alij eni vt predixi mus supiores: alij inferiores ɔditi sunt. Su piores qꝛ nã magis subtiles ꝛ sapia magis p spicaces. Inferiores q nã minꝰ subtiles: ꝛ in telligẽtia minus pspicaces facti sunt. Has aũt inuisibiles differẽtias inuisibiliũ: solus ille pon derare potuit q oia in numero ꝛ mẽsura ꝛ põ dere disposuit. i. in seipsoq est mensura oi rei modũ prefigens: ꝛ numerus oi rei spẽm pre bens: ꝛ pondus oẽm rẽ ad stabilitatẽ trahẽs. i. terminans ꝛ formans ꝛ ordinans omnia.

¶ Utꝝ oẽs angeli eiusdẽ ordinis sin eq̃les.

[Per si mile oñ du: non oẽs eiuſ dẽ ordi nis pa res esse.] Preterea ɔsiderari opꝫ vtꝝ oẽs an geli eiusdẽ ordis equales sint? Ita eẽ qbusdã placuit: sꝫ nõ est hoc ꝓba bile nec assertiõe dignum: qꝛ lucifer q fuit de collegio supiorũ: ipsis etiam dignior extitit q alijs excellẽtiores creati fuerãt. Ex quo pcipi tur ꝙ si pstitisset: in ordine superiori fuisset: ꝛ alijs eiusdez ordinis dignior extitisset. Sicut eni vnꝰ est ordo apostoloꝝ ꝛ alter martyruz ꝛ tñ in apostolis alij alijs sũt digniores. similꝛ ꝛ in martiribꝰ alij alijs sũt supiores: ita ꝛ in or dinibus angelorum recte creditur esse.

¶ Qd dicat scriptura decimuz ordinem ex hoibus cõpleri: cũ nõ sint nisi nouẽ ordines.

Notandũ etiã ꝙ decimus ordo le/ gis de hoibus restauran dus. Sꝫ cũ nõ sint nisi nouẽ ordines: nec plu res fuissent etiaz si illi q ceciderũt pstitissent: mouenꝭ lectores quõ scriptura dicat decimũ ordinẽ cõpleri ex hoibꝰ? Greg. nãqꝫ ait hoiez assumẽdos in ordie angeloꝝ: quoꝝ alij assu/ munꝭ in ordie supiorũ q. s. magis ardẽt chari tate. Alij in in ordine inferioꝝ q. s. minꝰ pfecti sũt. Ex quo apparet nõ eẽ de hoibꝰ formãdũ decimũ ordinẽ: tanq̃ nouẽ sint angeloꝝ ꝛ de cimus hoium: sed hoies pro qualitate merito rum statuẽdos in ordinibꝰ angeloꝝ. Qd ergo legiꝭ decimꝰ ordo cõplẽdus de hoibus: ex tali sensu dictũ fore accipi põt: qꝛ de hoibus resta urabiꝭ qd in angelis lapsuz est: de qbꝰ tot cor/ ruerũt: vt posset fieri decimus ordo. Propter qd aplꝰs dicit: restaurari oia in xp̃o q̃ in celis ꝛ q̃ etiã in terris sũt: qꝛ p xp̃m redẽptũ ẽ genꝰ humanũ: de quo fit reparatio ruine ãgelice: tñ nõ minꝰ saluareꝭ hõ si ãgelus nõ cecidissꝫ.

¶ Qd homines assumuntur iuxta numerũ stantium non lapsorum.

Non eni iuxta numeꝝ eoꝝ q ceciderũt: sꝫ eoꝝ q pmanserũt hoies ad bea/ titudinẽ admittunꝭ. Uñ Gregꝰ. Supna illa ciuitas ex angelis ꝛ hoibus ɔstat: ad quã cre dimus tantos humani generis ascẽdere quã tos illic ɔtingit angelos remansisse: sicut scri/ ptuz est in cantico Deutronomij. Statuit ter minos ppłoꝝ iuxta numerum angelorũ dei.

¶ Quidam dicunt ẜm numeꝝ lapsorum an gelorum homines reparandos.

A qbusdã tñ putaꝭ ꝙ hoies repa/ renꝭ iuxta numeꝝ ange loꝝ q ceciderīt: vt illa celestis ciuitas nec suo rũ ciuiũ nũero ꝑuaꝭ nec maiori copia regnet. Quod Augu. in ench. sentire videꝭ non asse rens de hoibus plus saluari q̃ȝ corruit de an gelis: sed nõ minus ita dicens. Supna hieru salem mater nr̃a ciuitas dei: nulla ciuiũ suoꝝ

numerositate

numerositate fraudabit: aut vberiore ēt copia fortasse regnabit. Neqꝫ eni numerꝫ aut sancto rum hoium aut imundoꝝ demonū nouim⁹: i quoꝝ locū succedētes filij catholice matris: q̄ sterilis apparebat: i terris in ea pace de q̄ illi ceciderūt sine vllo tēporis terio pmanebūt. Sed illoꝝ ciuiū numerus siue q est: siue q fuit: siue q futur⁹ est: in contēplatiōe eius artificis est: q vocat ea que nō sunt tanq̄ꝫ ea q̄ sūt. Ecce apte dicit nō minus de hoib⁹ saluari q̄ꝫ corruit de angelis: sed plus non asserit.

Di. 9. c

Circa distinctionē. 9. videndū est p⁹ de ierarchijs angeloꝝ. Est autē ierarchia rerꝫ sacraꝝ ꝛ rōnalium ordinata potestas in subditis debitū retinēs principatū. Et dr ierar. qd̄ est sacrū: ꝛ archos qd̄ est princeps quasi sacer princip at⁹. ¶ Est aūt quedā ierarchia subcelestis seu ecclesiastica. alia vero celestis seu angelica de qua nūc est sermo. ꝛ hec est triplex. s. supior q̄ attendit scd̄m ꝯuersionē angeloꝝ ad deū ꝯtemplandū ꝛ media q̄ est angeloꝝ administrantiū regimen vnius ī gnāli. ꝛ infima q̄ est illoꝝ q hn̄t ministrare in particulari. Licet eni teste apostolo oēs sint administratorij spūs in ministeriū missi pp eos q hereditatē capiunt salutis: oēsqꝫ semp ꝯtemplatiōi ꝯditoris inherēant: iuxta illud euāgelij. Angeli eoꝝ semp vident faciē patris mei q in celis est: suppremi tn̄ marie ad deum ꝯuertunt. quoꝝ primus ordo dr seraphin qd̄ interpretat incēdiū ppter feruorē charitatis q̄ p̄ ceteris in deū ferunt. Scd̄s ordo dr cherubin qd̄ interptat sciē plenitudo. In claritate eni cognitiōis oēs inferiores excedūt. Tertius ordo dr thronus vel sedes pp. n. mentis pacē ꝛ tranqllitatē in eis deus sedere dicit. ¶ Primus ordo scd̄e ierarchie dr dn̄ationes. quoꝝ est inferiorib⁹ p̄sidere. Scd̄s est ordo virtutū: quoꝝ est strenue ea q̄ impant exq̄. vn̄ ꝛ his appropriat miraculoꝝ opatio. Tertius est ordo potestatū quoꝝ est aduersarias potestates ne noceāt refrenare. ¶ Supior ordo inferioris ierarchie dr ordo principatuū: qꝫ est principes ꝛ plato s regere. Scd̄s est archangeloꝝ q hn̄t regere principatus ac multitudines plebiū. ꝛ dr archangelus ab archos qd̄ est princeps: qꝛ angelis inferiorib⁹ principant. Inferior ordo angeloꝝ q̄ꝫ est regere ꝑsonas singulares. Istis vero ꝯgrue appropriatur nomē cōe. Angelus eni nūcius iterptat. Isti aūt imediate nobis bn̄placitū dei ānunciant. ¶ Est autē angelus speculū clarissimū: ꝛ imaculatū speciositatē diuinā in seipso repn̄tans. ¶ Qꝛ vero angeli supiores clari⁹ deū intuent: iō illumināt supiores aliq̄ sibi reuelata eis manifestādo. Hec aūt illūiatio dr purgatio ꝛ pfectio scd̄m dyon. Dr eni purgatio q̄tū ad nescie remotionē ꝛ dr pfectio inq̄tū est manifestatio veritatis spectantis ad scd̄ariā pfectionē itellect⁹. Pos sunt aūt angeli scd̄m quosdā ꝯceptus suos pimpius voluntarie alijs occultare. ¶ His quoqꝫ illūiatio est locutio sed nō ꝯuerso. Loq eni est ꝯceptū suuꝫ ex- primere. Pōt aūt inferior angelus exprimē supiori nesciam quā bꝫ de aliq̄ re: nec tn̄ ppter hoc dr eū illuminare. ¶ Et notādū scd̄m Scotū q sicut āgelus distans pōt intelligē eēntiā angeli distātis: sic pōt in eo cāri cognitio ab aliq̄ existe in angelo distante. Sicut eni spēs sensibilis in medio est rō gignēdi aliā spēm. sic spēs q̄ est in angelo loquēte ē p̄n̄ actualr cognoscendi illud cui⁹ est: pōt etiā esse rō gignēdi actualem intellectionē eiusdē obiecti in intellectu alio capace. Nō tn̄ recipit hmōi intellectio in medio: cū nō sit capax ei⁹. ¶ Sicut etiā āgelus ex impio volūtatis pōt vti hac spē vel illa ad intelligendū hoc obiectū vel illud sic pōt loq isti vel illi. Ad hoc aūt reqrit distātia ꝓportionata cū angelus sit virtutis finite. ¶ Sciēdū etiā q ad quel꞉ ordinē angeloꝝ assument aliq electi hoies: iuxta illud qd̄ scit saluator de electis q erūt similes angelis dei: sed vtꝝ oēs vel nō oēs sūt opiones varie. qdā eni sentire vident q oēs qbus multū ꝯsonare videt magister in lrā. Alijs aūt videt q nō oēs assument: sed sicut sūt aliq pauci q ppter excellentiā meriti sūt supra quel꞉ ordinez angeloꝝ qd̄ expsse de btā virgine tenet ecclia: ita dicunt q erūt aliq electi q nō erūt tanti meriti vt equent cuicūqꝫ angelo in glia: ꝛ isti decimū ordinē ꝯstituent. Ad hoc adducētes illud Luce. 15. de muliere habēte dragmas decē: p decimā dragmā inuentam intelligit nā humana. Prias opio magis ꝯsonat dicto Grego. sup euangel. ac dicto saluatoris dicētis electos fore similes āgelis dei. qd̄ vero adducit de decima dragma: facit ad ꝓpositū qꝛ nā humana addet nouē ordinib⁹ angeloꝝ in qb⁹ ponent hoies scd̄m varios gradus meritoꝝ. Erunt autē tot hoies saluati quot ceciderūt angeli: scd̄m q̄sdam. Alij vero dicūtqꝫ tot saluabunt quot remanserunt. que opinio est probabilior secundum. Rich.

¶ An oēs spūs celestes mittant: ꝛ ponit duas opiones ꝛ auctes qb⁹ initunt. Di.x.

b

Hoc etiā inuestigādū ē. Vtꝝ oēs illi celestes spūs ad exteriora nūcianda mittant. Quidā putāt aliquos in illa multitudie esse q foras ꝓ officio exeūt: alios q int⁹ sp assistūt: sicut scriptū est in Daniele. Milia miliū mistrabāt ei: ꝛ decies cētena milia assistebāt ei. Itē Dionysius in hierarchia q̄ sacer principat⁹ dr: de platione spirituū ait. Supiora illa agmina ab itimis nūq̄ꝫ recedūt: qm̄ ea q̄ peminēt vsum exterioris officij nūq̄ꝫ hn̄t. His auctib⁹ initūtur q angelos mitti: nisi inferiores inficiant. ¶ Obiectio contra illos.

Quibus obijcit qd̄ esaias ait. Volauit ad me vn⁹ de seraphī. q ordo supior est ꝛ excellentior. Ideoqꝫ si de illo ordine mittuntur: nō est ambigendū quin etiā ꝛ de alijs mittant. Apl̄us quoqꝫ ait. Oēs

Marginal notes: De ierarchijs. De ordinibus. Dionys.

sūt administratorij spūs in ministeriū missi. His testimōijs asserūt qdā oēs āgelos mitti. Nec oz idignū videri si ēt supiores mittāt: cū ⁊ ille q creator ē oiuz ad h īferiora dscēderit.

¶ Questio si omnes mittūtur: cur vnus tm̄ ordo nomine angelorum censetur.

Hic orit qō si oēs mittunt ⁊ nuncij dei existunt: qre vnꝰ tm̄ inter nouē ordines angeloꝝ noie censet? Ad qd qdaz dicunt oēs qdē mitti sed alios sepius ⁊ q̄si ex officio iniuncto: q pprie angeli vel archāgeli noiantur. Alios vero rarius mitti. s. maiores cū extra cōem dispēsationē oborta: q cum angeloꝝ mysteriū suscipiunt: etiā nomē assumūt. Un̄ in ps. Qui facit āgelos suos spūs. qz illi q natura spūs sūt: aliquādo angeli. i. nuncij fiūt. — Rñsio qrūdā.

¶ Putāt qdā michael gabriel raphael de supiori ordie fuisse ⁊ sūt noia spūuz ⁊ n̄ ordinū.

Et putant illi michael gabriel raphael de supiori ordine fuisse. Michael interptat qs vt deus. Gabriel fortitudo dei. Raphael medicina dei. Nec sūt ista noia ordinū sed spirituū. Et dicūt qdā singulū hoꝝ vnius ppie ac singulariter spūs eē nomē. Alij vō nō vniꝰ singulariter ⁊ deteriate: sed nūc huiꝰ nūc illiꝰ eē nomē: fm q̄litatē eoꝝ ad q̄ nuncianda vel gerēda mittunt: sicut ⁊ demonū q̄dā noia sūt que qdā putāt esse vnius ppria: Alij vero pluribꝰ coia. Diabolus qppe q grece ita vocatur ⁊ criminator interptat vel dorsum fluens hebraice dr̄ sathan. i. aduersariꝰ. Dr̄ ⁊ belial. i. apostata ⁊ absqz iugo: Dr̄ etiaz leuiathan. i. additamentū eoꝝ: ⁊ alia plura repies noia: q̄ vel vniꝰ spūs sunt propria vel pluribus cōia.

¶ Quō deterient predictas auctoritates que vident aduersari qdicunt oēs angelos mitti.

Qui aūt oēs angelos mitti asserūt pmissas auctes Danielis. s. ⁊ dionysij ita deteriant. dicunt supiora agmina deo assistere: ⁊ ab intimis nūqz recedere: nō qn aliqn̄ mittant: sed qz rarissime ad exteriora pdeūt: neqz tunc ab intimis recedunt: sed dei presentie ⁊ cōtemplatiōi semper assistunt: quod etiam faciunt qui frequenter mittuntur.

¶ Quos alij dicant mitti ⁊ quos dicant nō mitti cum determinatione auctoritatum que videntur sibi aduersari.

Alij vero dicūt tres ordines supmos. s. cherubin seraphin ⁊ tronos ita creatori assistere qp ad exteriora nō exeunt. Inferiores autē tres ad exteriora mitti. Tres vero medios inter vtrosqz ↄsistere nō modo dignitate vel loco: sed etiā officio: qz pceptū diuinū a supioribus accipiūt: ⁊ deferunt ad inferiores. Ideoqz cum supmi medijs ⁊ medij imis atqz hi hoibus pceptuz dei nuncient: merito oēs angeli noiari debent. Et ob id forte apostolus ait: oēs spūs administratores eē filij ⁊ missi in ministeriū. Uel p omnes nō singulos ordines sed de inferioribꝰ ordinibus singulos angelos cōplexꝰ est. Illud vero qd Esaias ait p verba dionysij deteriant dicētis. Hi spūs q mittunt pcipiunt hoꝝ vocabulum: quoꝝ gerunt officiū. Un̄ dicunt illum angelū q missus est ad Esaiā: vt mundaret ⁊ incēderet labia pphete: fuisse de ordine inferioꝝ. Sed iō dictus est forte de seraphin: quia veniebat incendere ⁊ consumere delicta Esaie.

Circa distinctionem. x. quero vtꝝ oēs angeli mittant? Qd nō Danielis pꝰ. Milia miliū ministrabāt ei: ⁊ decies centena milia assistebant ei. ¶ Itē videtur qp frustra mittant: cū deus sit vbiqz pñs ⁊ p se possit facere id qd facit p angelos. ¶ Contra. ad hebreos pꝰ. oēs sūt administratorij spūs. ¶ Rñsio absolute ↄcedenda est auctoritas apli sed distinguendū est de missione intra extra. supiores eni mittunt ad intra ad diuina mysteria inferioribꝰ reuelāda. Inferiores vero mittunt exterius ad illa reuelata explenda ⁊ hoibꝰ nunciāda. Sz an supiores aliqn̄ mittant ad extra? dicūt qdaz qp nō. moti ad hoc ex verbis dyonisij dicētis qp agmina q̄ preeminēt: vsum exterioris officij nunq̄ hnt. Alij vero dicūt qp supiores aliqn̄ mittunt ad extra ad ardua nūcianda: sed qz de cōi cursu nō mittunt: iō a dyonisio dicunt nunq̄ mitti. Hanc opionē seqt Scotus. Probat. qz incarnationē verbi multi angeli ante tps incarnatiōis nesciuerūt. vt pz p illud ysa. in psona angeloꝝ inferioꝝ q̄rentis. qs est iste q venit de edom tinctis vestibꝰ d bosra. Et aplus vt innotescat principibꝰ ⁊ potestatibꝰ: vbi dicit glosa hiero. Angelicas dignitates prefatū mysteriū icarnatiōis ad plenū nesciuisse: donec impleta eēt passio xpi. ⁊ apłoꝝ predicatio fuisset in gentibꝰ diuulgata. qd tñ nō latuit maiores: 2m Aug. ibidē. Cōstat aūt hoc nō latuisse angelū missuz ad hoc nūciādū beate virgini. Erat igit de supioribus ex quo inferiores hoc latuit. — Di. x. — Cōclo rñsiua.

¶ Ad argumenta. Ad primum dico qp assistere sumitur vno mō pro clara dei visione: ⁊ sic oēs angeli deo assistūt. ⁊ hoc mō nō est distictio assistētiū ⁊ ministrantiū. sed accipiēdo assistētes pro his q de cōi cursu ad extra nō mittunt. ¶ Ad scdm dico qp lz deus posset p se facere ea que mediātibus angelis facit: mitti tñ angelos ad hec implenda pp bonitatis sue cōica — Rñsio ad arg.

tionē ꝛ sue dilectiōis erga nos manifestationē ꝛ ꝑtiū vniuersi ꝯnexionē: sic eni videm⁹ ꝙ illi q ꝑsūt multa ꝑ se possent facē q̄ ꝑ suos suos exsequunt vt ordo debit⁹ obseruet. Offerūt etiā angeli deo q oīa nouit nr̄as orōnes tāq̄ nr̄i aduocati ꝓ nobis intercedētes.

¶ Q̄ queq̃ aīa habz angelū bonū ad sui custodiā delegatū. ꝛ malū ad exercitiū. Di.xj.

i **Illud** quoq̃ sciēdū est ꝙ angeli boni deputati sūt ad custodiam hominū: ita vt qsq̃ electoꝝ habeat āgelū ad sui profectū atq̃ custodiā spāliter delegatū. Vn̄ in euāgelio veritas a pusilloꝝ scādalo ꝓhibens ait. Angeli eoꝝ sp vidēt faciē pr̄is. Angelos dicit eoꝝ esse quib⁹ ad custodiā deputati sūt. Sup quē locū Hieronym⁹ tradit: vnāquāq̃ aīam

Hiero. ab exordio natiuitatis habere angeluz ad sui custodiā īquiēs ita. Magna dignitas animarū est vt vnaqueq̃ habeat ab ortu natiuitatis ī custodiā sui āgelū dlegatū. Gregori⁹ quoq̃

Grego. dicit. Q̄ quisq̃ vnū bonū angelū sibi ad custodiā deputatū: ꝛ vnū malū ad exercitiū hz. Cū.n. oēs angeli boni nostrū bonū velint cōmuniterq̃ saluti oīuz studeāt: illud tn̄ qui deputatus est alicui ad custodiā: eū spāliter hortat ad bonū: sicut legit de angelo thobie: ꝛ d̄ angelo petri in actibus apostolorū. Similiter ꝛ mali angeli cū d̄siderēt malū hominū. Magis tn̄ hominē ad malū incitat ꝛ ad nocēdū fortius istat ille q ad exercitiū deputatus est.

¶ Utrū singulis hominibus singuli angeli an pluribus deputatus sit vnus.

Solet autē queri. vtrū singuli angeli singulis hoībus: an vnus pluribus ad custodiā vel exercitiū deputat⁹ sit? Sed cū electi tot sint quot ꝛ boni angeli sūt: plures cōstat eē oēs simul bonos ꝛ malos hoīes q̄z boni angeli sint. Et cū tot sint electi quot angeli boni: ꝛ āgeli boni pl̄res sint q̄z mali: pluresq̃ sint hoīes mali q̄z boni: nō ē ābigēdū plures eē bonos hoīes q̄z sint mali āgeli: ꝛ plures eē malos hoīes q̄z sint mali angeli vl' bōi āgeli.

¶ Confirmat vnū angelū pluribus hoībus deputari siue simul siue tp̄ibus diuersis.

Ideoq̃ dici opz vnū eūdēq̃ angeluz bonū vel malū pluribus hominibus deputari ad custodiā vel exercitiū: siue eodē tp̄e siue diuersis tp̄ibus. Ideo autē dicim⁹ eodē tp̄e vel diuersis tp̄ibus: q: vr̄ quibusdā ꝙ oēs homines qui sūt simul ī aliquo tp̄e: singuli singulos angelos habere possunt bonos vel malos: q: lz maior sit numerus hominū cōputatis in vnū omnibus q fuerūt ꝛ sunt ꝛ futuri sūt: q̄z angeloꝝ: tn̄ q: hoīes decedentibus hominibus succedūt: Et iō nunq̄z simul sūt in hac vita. Angeli vō nunq̄z decedunt sed sil' oēs sunt: eē pōt vt singuli hoīuz dum in hac vita sunt singulos habeant angelos bonos vel malos ad sui custodiā vel exercitium destinatos. Ceterū siue ita sit siue nō: nō est dubitandū vnūquēq̃ habere angelū sibi deputatū: siue plurib⁹ sil' destinatus sit. siue vni singulariter. Nec est mirādū vnū angelū plurib⁹ hoīb⁹ ad custodiā d̄putari: cū vni hōi pluriū custodia deputet: ita vt eoꝝ qsq̃ suuz dicat habere dn̄m vel episcopū vel abbatem.

¶ Utrum angeli proficiant in merito vel in premio vsq̃ ad iudicium.

Preterea illud ꝯsiderari opz. Utrū angeli boni ī ꝑmio vel in merito ꝓficiant vsq̃ ad iudiciū. Q̄d in meritis ꝓficiant atq̃ quotidie magis ac magis mereant qbusdā videt ex eo q: quotidie hoīum vtilitatibus inseruiunt eorūq̃ ꝓfectibus student. Quibus etiā nihilomin⁹ videt ꝛ ꝙ in ꝑmio ꝓficiant. s. in cognitiōe ꝛ dilectiōe dei. Licet eni vt aiunt in ꝯfirmatiōe beatitudinē acceperint eternaz atq̃ ꝑfectā: auget tn̄ quotidie eoruz beatitudo: q: magis ac magis diligunt atq̃ cognoscunt: ꝛ est eorū charitas qua deuz ꝛ nos diligunt: ꝛ meritū ꝛ premium. Meritum: quia per eam ꝛ obsequia ex ea nobis impensa merentur: ꝛ in beatitudine proficiunt. ꝛ ipsa eadem est premium: q: ea beati sunt. Quibusdam videtur ꝙ ꝓficiant ī vtroq̃

¶ Auctoritatibus confirmant quod dicunt.

Et ꝙ angeli ꝓficiant in cognitiōe ac ꝑ hoc in bītudine: testimōijs sctōꝝ ꝯfirmāt. Dicit.n. Esaias ex ꝑsona āgeloꝝ xp̄i ascendētis magnificētiā admirātiū. Quis est iste q venit de edō tinctis vestib⁹ de bosra. Et in ps. Quis est iste rex glorie. Ex qbus apparet ꝙ mysterium verbi incarnati plenius cognouerūt angeli post impletionē q̄z ante. Et sicut in cognitione huius mysterij ꝓfecerūt: ita dicunt eos in deitatis cognitione ꝓficere. Q̄d autē in hmōi mysterij cognitione ꝓfecerint euidenter docet apl's dicens. Que sit dispensatio sacramēti abscōditi a seculis in deo: vt inotescat multiformis sapientia dei ꝑ eccle

stam principib⁹ ꝛ potestatibus in celestibus. Super quē locū dicit Hiero. angelicas dignitates prefatū mysterium ad puruꝫ nō intellexisse donec completa est passio xpi ꝛ apostolorum predicatio per gentes dilatata.

Hiero.

¶ Q̄r in hac snia vr̄ Augu. aduersari Hiero.

His autē vr̄ ꝯdicere Aug⁹. sup eūdē locū epistole dicēs. Nō latuit angelos mysteriū regni celorū: qđ opportuno tpe reuelatū est pro salute nostra. Illis ergo a seculis inotuit supramemoratū mysteriū: q: ois creatura nō an̄ secula sꝫ a seculis est. Attēde lector q: videnꝭ dissētire i hac snia illustres doctores. Idq̄ꝫ vt ois repugnātia de medio tollatur: p̄dicta v̄ba Haymonē sequētes ita determinem⁹: vt illis angelis q maioris dignitatis sunt: ꝛ p quorū ministeriū illa nūciata: sūt ex tpe cognita a seculis fuisse vtpote familiaribus ꝛ nūcijs. Illis vero q minoris dignitatis sunt incognita extitisse dicam⁹ vsq̄ꝫ quo impleta sūt ꝛ p ecclesiā p̄dicata: ꝛ tūc ab omnibus angelis pfecte fuerūt cognita. Constat itaq̄ꝫ oēs angelos in cognitione diuinorū mysteriorū ꝺm pcessū tēporis pfecisse. Unde nō incōgruenter ipi dicūt angelorū sciētiā ac beatitudinē augeri vsq̄ꝫ ad futurā cōsumationeꝫ qn̄ in scientia ac beatitudine ita pfectissimi erūt: vt nec augeatur amplius nec minuatur.

Determiatio p̄dcarū auctitatum.

¶ Aliorū opinio qui dicunt angelos in quibusdam predictorū non profecisse.

Alij autē dicūt angelos in ꝯfirmatione tā ita dietatis dilectiōe atq̄ꝫ noticia fuisse p̄ditos: vt in his vlterius nō profecerint: nec profecturi sint. Profecerūt tn̄ in scientia reruꝫ exterioruꝫ sicut in cognitione sacramēti icarnationis ꝛ hmōi: sꝫ nō in cōtēplatione deitatis: q: trinitatem in vnitate atq̄ꝫ vnitateꝫ in trinitate nō plenius intelligunt siue intellecturi sunt: q̄ꝫ ab ipsa confirmatiōe pceperūt. Ita ēt dicūt eos in charitate nō pfecisse post cōfirmationē: q: eorū charitas postea non est aucta: ꝛ sic dicūt eos nō profecisse in meritis: sꝫ hoc quātū ad vim merēdi: sꝫ nō quātuꝫ ad numerū meritoꝝ. Plura eni bona fecerūt postea que tūc nō fecerāt: sꝫ eoꝝ charitas ex q̄ illa processerunt nō est aucta ex qua tn̄ meruerunt anteq̄ꝫ ista adderentur quātū postea his adiectis. Illud vero qđ alij superius dicunt probabilius videtur. s. q angeli vsq̄ꝫ ad iudicium in scientia ꝛ alijs proficiant.

Quod sit pbabilius.

¶ Quedam auctoritates videntur obuiare probabiliori sententie.

Quibus tn̄ vr̄ obuiare quorūdā auctoritatū verba. Ait enim Isidorus de sum. bono. Angeli in v̄bo dei oia sciunt anteq̄ꝫ fiant: sed nec oēs nec oia pfecte angelos scire dixit: ꝛ ideo eos in scientia pficere nō remouit. Greg⁹. in li. dialogorum ait. Quid est qđ ibi nesciāt vbi sciētē oia sciunt. Ubi vr̄ dicere q oia sciāt angeli ꝛ nihil sit qđ nesciāt. Sꝫ accipiēdū est hoc de his quorū cognitio beatū facit cognitorē: vt sunt ea que ad mysteriū trinitatis ꝛ vnitatis pertinent.

Gregor.

Circa distinctionē. xi. Quero vtrū angeli deputent ad custodiā hominū? Qđ nō: q: deus p seipsū hominē redemit. ergo p seipsū ab aduersario custodit. ¶ Contra. Super illud Mat. 8. Angeli eorū. ꝛc. Hieronȳ. Magna dignitas est animarū vt vnaq̄q̄ꝫ ab ortu natiuitatis sue habeat ad sui custodiā angelū deputatū. ¶ Hic p⁹ videbiꝭ ð quesito: deinde mouebo aliqua dubia. ¶ Quantū ad primū cōueniens est angelū deputari ad custodiā hominis. hoc enim decet altitudinē diuine potētie. cū eni deus habeat demones aduersarios: cōdecēs est vt ipse eos vincat p suos ministros. vt p hoc ostendatur potētia manus dn̄i. que nō solū potens est in se sꝫ in suis seruis. Ordinē etiā diuine sapientie condecet vt infima per media deducat ad sūma: ꝛ sic hoiem in deuꝫ p ministeriū angelicū q est supior hoie in nā. ¶ Cōdecet etiā dulcedinē diuine mie: vt sicut hō hꝫ aduersariū ipsū ipugnantē: ita habeat angelū ipsū auxiliantē: siquidē dyabolus in mente. hois malas cogitationes ꝛ affectiones imittit: nō ipsas gignēdo vel formādo. sꝫ ad hoc excitādo vel ipellēdo ideo daꝭ ei bonus angelus qui ipsū exhorteꝭ ꝛ icitet ad bonū: ꝛ ab oppssiōe seu violētia dyabolica defendat nō solū ꝺm statū nāe lapse sꝫ ēt istitute. ¶ Quātū ad ꝺm articulū in quo sūt mouēda aliq̄ dubia: possꝫ q̄ri an aliqs angelus fuerit deputat⁹ ad custodiā xpi. ¶ Rn̄sio. q xpo nō ē dat⁹ angelus ad custodiā: nō eni idigebat: q: nec dyabolus poterat ipsuꝫ decipe p falaciā cū ab instāti cōceptiōis aia ei⁹ eēt btā pfectissime: nec opprimere p violentiā: q: corpus eius ꝛ aīa erāt diuinitati iseparabilr̄ vnita q̄ est oipotētissima. Ad eius tn̄ ministeriū fuit multitudo angeloꝝ deputata. Qđ aūt dicit psal. q fuit paulomin⁹ minorat⁹ ab angelis. dr̄ rōne passibilitatis. ¶ Scđo dubitaꝭ: vtrū angelus subtrahat obstinatis custodie bn̄ficiū? Rn̄sio q sic: quātū ad pmotionē ꝛ exhortationē ad bonū: ꝛ sic dicit. Damascenus q antichristus carebit angeloꝝ p̄sidio. Nō tn̄ deserit quātū ad actū custodie q̄ respicit retractioneꝫ a malo: q: sp hoieꝫ retrahit ne labat in pei⁹. ¶ Tertio dubitaꝭ an āgelo custodiēti accrescat gaudiū ex btitudine

di. xi.

Rn̄sio.

dubiū. primū.

Dubiuꝫ secūdū.

dubiuꝫ tertiuꝫ.

tudine custodiri? Rñsio q gaudiū i āgelo crescē pōt intelligi dupl'r.s.extēsiue vel intensiue. Extēsiue dr crescere:qñ quis de pluribus gaudet. Intēsiue vero qñ affect⁹ de aliquo copiosius gaudet. Est ēt duplex gaudiū:qḋ dā in quo cōsistit premiū essētiale: ꝛ hoc est gaudiū de bono increato. Aliud i quo ꝯsistit premiū accidētale:ꝛ hoc est gaudiū qḋ hꝫ angelus ō bono creato siue ꝑprio siue alieno. Loquēdo igit' de ꝓmio eēntiali:nō augel' in ipsis nec variat'. sꝫ loquēdo de ꝓmio accidētali:augel' in ipsis extēsiue:qꝛ de pluribus gaudēt. Utrū aūt augeat' intēsiue:dicūt quidā q sic:alij vero q nō. ¶ Ex dānatione aūt illoꝝ q̄s custodiūt:nullū habēt gemitū pp plenitudinē gaudij qḋ habēt qḋ nō cōpatit' secū admixtionē cōtrarij. tū ēt qꝛ volūtas coꝝ est oino cōformis volūtati dine. vñ de dina iustitia exultāt gaudēt ēt ō bonis q̄ erga illos exercuerūt:qḋ in se erat faciēdo. ¶ Ad argumētū:dico q dñs ꝛ p seipꝫ custodit ꝛ p āgelū:nec tñ ꝑfectio diuine custodie excludit v'tutē āgelice. sicut de⁹ opat' in oib⁹ reb⁹:ꝛ tñ ei⁹ opatio opatiōes creaturaꝝ nō excludit. In hoc aūt ondit' ordo sapie diuie q̄ cōicauit creaturis posse effect⁹ suos i al's iprimē. ¶ Auctoritas ḋo hieronymi dicentis q ab ortu natiuitatis hois ōputat' ei āgelus:itelligēda ē nō solū ō natiuitate ex vtero:sꝫ ēt de natiuitate in vtero.cū ipsis scꝫ isūdit' corpori:extūc.n.indiget angelo custodiēte cum possꝫ in vtero interimi. ꝛ sic a baptismate impediri.

Nota.

¶ Post cōsiderationē de angelis habitā agitur de aliarū rerū creatione:ꝛ precipue de operum sex dierū distinctione. Di.xij.

b

Ec de āgelice nāe ꝯditiōe dcā sufficiāt. Nūc supest de aliarum quoqꝫ rerū creatione:ac ꝑcipue de opuꝫ sex dieꝝ distictiōe nōnulla in mediū ꝓferre. Cū de⁹ i sapia sua āgelicos cōdidit spirit⁹:alia ēt creauit:sic ondit supradcā scriptura.Gene. q̄ dicit i ꝑncipio deū creasse celū.i.angelos:ꝛ terrā.s.māꝫ q̄tuoꝛ elemētoꝝ ꝯfusā ꝛ isormē:q̄ a grecis dcā est chaos:ꝛ hec fuit añ oēm diē. Deide elemēta distixit de⁹:ꝛ spēs ꝓprias atqꝫ distictas singulis reb⁹ ꝫ genus suū dedit:q̄ nō simul vt qbusdā sanctoꝝ patrū placuit:sꝫ p interualla tēpoꝝ ac sex volumina dieruꝫ vt alijs visum est formauit.

¶ Qꝛ sācti tractatores videt' sup h̄ q̄si aduersa tradidisse:alijs:dicētibus oia simul facta in materia ꝛ forma:alijs per interualla tēporuꝫ.

Quidā nāqꝫ sanctoruꝫ patrū q verba dei atqꝫ archana excellenter scrutati sūt:sup hoc q̄si aduersa scripsisse vident'. Alij quidem tradiderunt oia simul in materia ꝛ forma fuisse creata. Quod Augu. sensisse vr. Alij vero hoc magis probauerūt ac asseruerūt:vt pria mā rudis atqꝫ informis quatuoꝛ elemētoꝝ cōmixtionē atqꝫ ꝯfusionē tenēs creata sit. Postmodū vero p interualla sex dieꝝ ex illa mā reꝝ corporaliū gñā sint formata ꝫ spēs ꝓprias. Quā sniam Grego. Hiero.ꝛ Beda alijqꝫ plures cōmēdāt ac ꝓferūt: Que etiā scripture geneseos:vñ pria h⁹ rei ad nos manauit cognitio:magis ꝯgruere videt'.

¶ Quomodo per interualla tēporis res corporales condite sint.

Secundū hanc itaqꝫ traditionē: ordinē atqꝫ modū creationis formatiōisqꝫ reꝝ inspiciam⁹. Sicut supra memoratū est. In ꝑn⁹ creauit de⁹ celū.i.angelicaꝫ nām sed adhuc isormē vt qbusdā placet. Et terrā.i.illā ꝯfusaꝫ mām quatuoꝛ elementorum.quā noīe terre vt Augu.ait ꝯtra manicheos:ideo appellauit Moyses: qꝛ terra iter oia elemēta min⁹ est speciosa:ꝛ illa inanis erat ꝛ incōposita ꝓpter oium elemētoꝝ cōmixtionem. Eādeꝫ etiā vocat abyssuꝫ dicēs. Et tenebre erant sup facieꝫ abyssi ꝛc. qꝛ confusa erat ꝛ cōmixta:specie distincta carens. Eadē etiaꝫ materia informis dicta est aqua sup quam ferebat' spūs dñi:sicut supfert' fabricādis rebus volūtas artificis:qꝛ subiacebat bone volūtati creatoris:qḋ formādū ꝑficiendūqꝫ inchoauerat:q sicut dñs ꝛ cōditoꝛ ꝑerat fluitanti ꝛ confuse materie vt distingueret p species varias qñ vellet ꝛ sicut vellet. Hec ideo dicta est aq̄ qꝛ oia que in terra nascunt' siue aialia siue arbores vel herbe ꝛ similia ab humore incipiūt formari atqꝫ nutriri. His oibus vocabulis vocata est illa informis mā: vt res ignota notis vocabulis isinuaret' impitioꝛib⁹:ꝛ nō vno tm̄ Mā si vno tm̄ significaret' vocabulo. hoc esse putaret' qḋ ꝯsueuerāt hoies in illo vocabulo intelligere. Sub his ergo noib⁹ significata est mā illa ꝯfusa ꝛ informis: que nulla spē cerni ac tractari poterat.i.noibus visibilium reruꝫ que inde future erāt ꝓpter infirmitatē puulorum q min⁹ idonei sūt inuisibilia cōphēdere. ꝛ tūc erāt tenebre.i.lucis absentia. Nō.n.tenebre aliqd sūt:sed ipsa lucis absentia. sicut silētium nō aliqua res est:sed vbi son⁹ nō est:silētiū dr. Et nuditas nō aliq̄ res est: sed in corpe vbi tegmentū nō est:nuditas dr:sicut ꝛ inanitas nō est aliqd:sꝫ inanis dr esse locus vbi nō est corpus:ꝛ inanitas est absentia corporis.

Augu. Quare illa ꝯfusa materies vocet terra abyssus aqua.

¶ Quo sensu tenebre dicantur nō esse aliqd̄ & quomodo dicantur esse aliquid.

Attende q̄ hic augustinus tenebras dicit nō esse aliquid: cū alibi tenebre inter creaturas ponātur que bn̄dicunt dn̄m. Unde dr̄. Bn̄dicite lux & tenebre dn̄o. Ideoq3 sciēdū est tenebras diuersis modis accipi. s. vel pro lucis absentia: qualiter supra accepit Aug⁹. iuxta quā acceptiōez nō sūt aliquid. Uel pro aere absicurato: siue aeris obscura qualitate: & s̄m hoc aliq̄ res creata sūt. Id ḡ dicit tenebras tūc fuisse sup faciē abyssi: q̄ nōdū erat lux: que si esset & supesset & supfunderet: s3 nōdu3 lucis gratia opus suu3 de⁹ venustauerat: q̄ postea i p̄mo die formata est.

¶ Duo hic cōsiderāda sunt: quare illa materia cōfusa sit dicta informis: & vbi ad esse produxit: q̄ūtunq3 in altitudine ascenderit.

De qua re priusq̄ tractem⁹ duo nobis discutiēda occurrūt. Primū q̄re illa materia confusa informis dicat̄: an q̄ oi forma caruerit an pp aliud. Scd̄o vbi ad esse p̄dierit & q̄ūtū in altū ascenderit. Ad illud ergo qd̄ p̄mo positū est breuiter rn̄dentes dicimus illa3 primā mām nō ideo dictā fore informē q̄ nullā oio formā habuerit: q̄ nō aliqd̄ corporeū tale existere pōt: qd̄ nullā habeat forma3: s3 ideo nō absurde iformē appellari posse dicimus: q̄ in cōfusione & p̄mixtiōe quadā subsistens nōdū pulchrā aptamq3 & distictā reciperet formā qualē modo cernimus. Facta est ergo illa mā in forma cōfusionis an̄ forma3 dispositionis. In forma cōfusionis prius oia corpalia materialiter simul & semel sunt creata. Postmodū in forma dispositionis sex diebus sūt ordiata. Ecce absolutū ē qd̄ p̄ i discussiōe p̄positū fuit. s. q̄re illa mā dicat̄ iformis.

Ad primū breuiter rn̄det.

¶ Hic ad id quod scd̄o querebatur rn̄det.

Nūc superest qd̄ scd̄o proponebat̄ explicare: vbi sc3 illa materia subsititerit & q̄ūtū in altitudine porrigebat̄. Ad qd̄ nihil temere asserētes dicim⁹. Q̄ illa prima reru3 oium moles qn̄ creata est ibidem ad esse vr̄ p̄dijsse: vbi nūc formata subsistit. Eratq3 terreu3 h̄ elemētū in vno loco eodē medio subsistens ceteris in vna ɔfusiōe p̄mixtis: eisdēq3 circūquaq3 i mō cuiusdā nebule opp̄ssis ita obuolutū erat vt appere nō posset qd̄ fuit. Illa vero tria iuna p̄mixtiōe cōfusa circūquaq3 suspēsa: eousq3 i altū porrigebantur quousq3 nūc sūmitas corporee nature p̄tigit. Et sicut qbusdā videt̄ vltra locū firmamēti extendebat̄ illa moles: q̄ in inferiori pte spissior atq3 grossior erat. In supiori vero rarior ac leuior atq3 subtilior existebat. De q̄ rariori substantia putāt quidā fuisse aquas que sup firmamētu3 esse dicunt̄. Talis fuit mūdi facies in p̄ncipio priusq̄ reciperet formā vel dispōnem.

¶ Ostēso q̄lis fuit mūdi facies in ipso p̄mordio. incipit p̄sequi operū sex dierū distictiōez.

Nunc supest vt dispositionē illā qualiter p̄fecta sit ordine p̄sequamur. Sex dieb⁹ sicut docet scriptura genesis distīxit deus: & in formas redegit p̄prias: cūcta q̄ simul mālr̄ fecerat. Perfecitq3 opus suū die sexto & sic deinde die septimo requieuit ab oi opere suo. i. cessauit nouā creaturā facē. Sex enim diebus sex rez gn̄a distinxit: nihil q3 postea fecit: qd̄ in aliquo illorū nō cōtineat̄. operatus est tn̄ postea sicut veritas in euāgelio ait. Pater me⁹ operat̄ vsq3 nūc: & ego operor illō.

¶ De quatuor modis diuine operationis.

Quatuor enim modis: vt ait alcuinus sup Gen̄. operat̄ deus. Primo in verbo oia disponēdo. Scd̄o in mā informi q̄ūtuor elemētorū de nihilo eā creando: vn̄. Qui viuit in eternū creauit oia simul. Oia. s. elemēta: vel oia corpa mālr̄ simul creauit. Tertio p opera sex dierū varias distinxit creaturas. Quarto ex primordialib⁹ seminibus non incognite oriuntur nature: s3 note sepius reformantur ne pereant.

Circa distinctionem. 12. In qua magister tractat de materia reru3 corporaliū. Queritur vtrū materia sit producta i perfecta actualitate? Et videtur q̄ sic. dis. 12.

Primo per textum gen̄. 2. Iste sunt generatiōes celi & terre in die qua creauit deus celū & terrā & oē virgultū agri &c. ergo in eodē die fuerūt producta que prius dicit per sex dierum numerum fuisse distincta. Arḡ p⁹.

¶ Preterea Ecclesiastici. 18. qui viuit in eternū creauit oia simul. ¶ Preterea Job. xl. Ecce behemoth quē feci tecū. s3 behemoth est angelus primo factus & hō vltimo die factus: ergo omnia simul facta sunt.

¶ In oppm̄ arguit̄ per textū gen̄. vbi dicitur q̄ per sex dierū spaciu3 cōpleuit dn̄s opus qd̄ inchoauerat ergo mā nō fuit subito in perfecta actualitate producta. I oppm̄

Hic est vna opinio quā sequitur Aug⁹. ponēs oia simul in suis formis fuisse producta q̄ cōfirmat̄ p auctoritates allegatas: ponitq3 illos dies nō fuisse naturales sed potius sp̄iales s̄m cognitionē angeli- rn̄sio.

cam

tam ferice repetitā iuxta diuersa gīa rerum ab ange gelis cognitaꝝ. ⁊ vult ꝙ mane cuiuslꝫ diei signat cognitionē qua angeli ꝑdicta cognoscūt in verbo. ⁊ vespe illaꝫ cognitionē qua ꝑdicta cognoscūt in gñe ꝓprio.

cōīs op doctoꝝ. ¶ Sed qꝛ ista expōvidet magis mystica ꝙ̄ litteralis: ideo cōiter alij doctores ⁊ q precesserunt Augustinū ⁊ q secuti sunt. vt ambrosius. Hieronymus. Gregorius. basilius ⁊ damā. sic intellexerūt ⁊ posuerūt sicut littera sacre scripture sonare videt. vñ posuerūt oia corporalia sunt celo empireo esse sīl creata in mā ⁊ ꝑ senariū dieꝝ esse distincta in forma. Dr autē illa mā informis nō ꝙ careat oīno forma vt dr cōiter: sed qꝛ nō erat in ea forma cōpleta: sed dispositio quedaꝫ ad formas vlteriores. Potuit tñ scđꝫ Scotū a deo creari sine forma de quo tactū est in primo physicoꝝ. Vocatur aūt illa mā oīm corporū sub celo empireo noīe terre: cum dr geñ. pūo. In principio creauit de⁹ celū ⁊ terrā. celū. s. empireū repletuꝫ angelis. Dr etiam abyssus ⁊ aqua vocat̃ siqdem noīe terre. q̄ inter cetera elementa plus hꝫ de stabilitate eo ꝙ est fundamentum formaꝝ. Dr etiā abyssus: qꝛ in ea nō erat speciositas nec distinctio formaꝝ. ab a qđ est sine ⁊ bissus qđ est genus lini candidissimi. quasi sine cādore. signatur etiā noīe aqueꝝ eo ꝙ hēbat ad formā aptitudinē ⁊ inclinationē ⁊ ita quandā fluxibilitatē. Unde geñ. i. dr ꝙ spūs dñi ferebat̃ sup aquas. i. volūtas dñi sup hāc mām ad ꝑducendū ex ea varias spēs. Erant aūt partes densiores illi⁹ materie inferius. subtiliores vero supius attingētes vsqꝫ ad empireum. cepitqꝫ moueri hmōi moles a ꝑn⁹ sue creatiōis vt dicūt qdā.

Rñsio ad ar. ¶ Ad argumēta. ad pᵐ dico ꝙ ex illa auc̃te hētur ꝙ oium visibiliū mā fuit in prima die creata. ¶ Sed ꝯ geñ. i. dr ꝙ terra erat inanis: ⁊ vacua qꝛ lꝫ nōdū erat varijs formis ornata ⁊ tenebre erāt sup faciē abyssi. hoc aūt fuit ante lucis ꝓductionē: sed añ lucē nō fuit dies ergo illa mā fuit creata ante oēm diem. ¶ Rñsio ꝙ mā fuit creata ante oēm diē scđm ꝙ dies dr tpe in q̄ lux irradiat sup terram. qꝛ tñ fuit modica mora inter creationē māe ⁊ factionē lucis: iō ipsa mā numerat in die primo scđm ꝙ dies dicit tps. 24. horarū scđm Rich. ¶ Ad auc̃tē ecclesiastici dico ꝙ oia sil̃ fuerūt creata quantū ad principiū mālē. ¶ Ad auc̃tem vero iob. dicit Grego. ꝙ ly secuꝫ nō dicit ibi simultatē tpis sed similitudinem rationis angeli ⁊ hominis.

¶ Que fuerit pᵃ distinctiōis opatio. Di. xiij.

PRima aūt distinctionis opatio fuit formatio lucis sicut ostēdit scriptura Geñ que cōmemorata rerū informitate: eaꝝ dispositionē a luce inchoauit subdēs. Dixit deus: fiat lux: ⁊ facta est lux. ⁊ diuisit lucem a tenebris Appellauitqꝫ lucem diem: ⁊ tenebras noctem. Et factuꝫ est vespe ⁊ mane dies vn⁹. Congrue mundi ornat⁹ a luce cepit: vnde cetera que creanda erant viderentur.

¶ Qualis fuerit lux illa: corpalis an spūalis.

SI querit̃ q̄lis illa lux fuerit corpalis. s. an spūalis? Id rñdem⁹ qđ legim⁹ traditū. Dicit eñi Aug. qꝛ lux illa corpalis vel spūalis intelligi pōt. Si spūalis accipit̃: angelica nā intelligit̃: que pri⁹ iformis fuit: sꝫ postea formata est cū ad creatorē ꝯuersa ei charitate adhesit. Cui⁹ iformitatis creatio supius signata est: vbi dictū est. In ꝑn⁹ creauit de⁹ celū ⁊ terraꝫ. Hic vero eiusdē formatio ostendit̃ cū ait: fiat lux: ⁊ facta est lux. Hec ergo angelica nā prius tenebre: ⁊ postea lux fuit: qꝛ prius habuit informitatē ⁊ impfectionē: deinde formatiōis pfectionem. ⁊ ita diuisit de⁹ lucē a tenebris. Nā vt ait Aug. sup Geñ. Hui⁹ creature iformitas ⁊ impfectio fuit anteqꝫ formaret̃ in amore ꝯditoris. Formata vero est qñ ꝯuersa est ad incōmutabile lumē verbi. Si vero corpalis fuit lux illa qđ vtiqꝫ ꝓbabile est: corpus lucidū fuisse itelligit̃: velut lucida nubes: qđ nō de nichilo sꝫ de ꝑiacēti mā formalr factū ē vt lux eēt: ⁊ viꝫ lucēdi hēret. cū q̄ dies prima exorta est: qꝛ ante lucem nec dies fuit nec lux: lꝫ tempus fuerit. Augu. ō spūali luce. Augu. Hic de corporali luce.

¶ Qꝫ lux illa facta est vbi sol apparet que in aquas lucere poterat.

SI aūt querit̃ vbi est facta lux illa? cū abyssus oēm terre altitudineꝫ tegeret? Dici pōt in illis ptibus facta q̄s nūc illustrat solis diurna lux. Nec mirū lucē in aqs posse lucē: cū etiā nautaꝝ opatiōe sepi⁹ illustrent̃. Qui i ꝓfundū mersi: misso ex ore oleo aquas sibi illustrāt: q̄ multo rariores fuerūt in ꝑn⁹ ꝙ̄ mō sūt: qꝛ nondū ꝯgregate fuerāt in vno loco. Facta ergo lux illa vicē ⁊ locū solis tenebat: que motu suo circūagitata noctē diemqꝫ discernebat. Ibi ergo primū lucē apparuisse verisimile est: vbi sol quotidiano cursu circūnect⁹ apparet: vt eodē tramite lux circūcurrēs: ac primo ad occasum descendēs vesperam faceret: deinde reuocata ad ortū auroram. i. mane illustraret. ⁊ ita diuisit deus lucem ⁊ tenebras: ⁊ appellauit lucem diem: ⁊ tenebras noctem.

¶ Qđ dies diuersis modis accipitur.

HIc notandū est ꝙ dies diuersis modis accipit̃ in scriptura. Dicit̃ enim dies lux illa que illo triduo tenebras illuminabat: ⁊ dicit̃ dies illuminatio ipsa aeris. Dicit̃ etiā dies spaciū vigintiquattuor horaꝝ: qualiter accipit̃ cum dr. Factuꝫ est vespe ⁊ mane dies vnus. Qđ ita distinguendum est: factuꝫ

est vespe prius: et postea mane: et ita fuit dies vn⁹ expleſ⁹ vigintiq̄tuor horaꝝ. Dies. s. nālis q̄ habuit vespaz sed nō mane. Mane eni dr̄ fi nis p̄cedentis et initiū sequētis diei: qd̄ est aurora: q̄ nec plenā lucez nec oīno tenebras hz. Mane ĝ prim⁹ dies nō habuit: q: nec dies p̄cesserat q sequētis diei initio teriareſ: et eo p̄cipue: q: luce apparēte: mox sup terrā plenus atq̄ p̄clarus dies extitit: q nō ab aurora: sed a plena luce inchoauit: et mane sequētis diei cō sūmatus est. Vñ Beda sup Geñ. Decebat vt dies a luce incipet. et in mane sequētis diei tēderet: vt opa dei a luce inchoasse: et in lucē cō pleta eē figrenſ. Reliq aūt dies mane habuerunt et vespaz. Quoꝝ q̄sq̄ a suo mane incipiens: vsq̄ ad alterius diei mane tendebatur.

Anasr distigui ōbeat il lud. Et sciu3 est vespere et mane dicerū⁹.

Beda

¶ De naturali ordine computationis dieꝝ: et de illo qui pro mysterio itroductus est.

Hic est nālis ordo distinctiōis dieꝝ vt distinguanſ atq̄ cōputenſ dies a mane vsq̄ ad mane. Postea vero in mysterio factū est vt dies cōputenſ a vespa in vespam: et adiungaſ dies p̄cedenti nocti in cōputatiōe: cū iuxta nālem ordinē p̄cedēs dies seq̄nti nocti adiungi debeat: q: hō a luce p peccatū corruit in tenebras ignorātie et peccatoꝝ: deinde p xp̄m a tenebris ad lucē rediit. Vñ apostol⁹. Eramus aliqñ tenebre: nunc autē lux a dño. Primus itaq̄ dies nō ab aurora s3 a plena luce incipiēs: et post vespam paulati occidente luce excipiēs mane sequētis diei expletus est. Vñ Beda. Occidēte luce paulati et post spacium diurne longitudis iferiores ptes subeū te: factū est vespe: sicut nunc vsitato cursu solis fieri solet. Factū est aūt mane eadē sup terram redeūte: et aliū diem inchoāte: et dies expleſ⁹ est vnus vigintiquatuor horarū. Fuitq̄ nox illo triduo oīno tenebrosa. que post creata sidera aliqua luce claruit.

Beda

¶ Cur sol factus est si lux illa sufficiebat.

Solet aūt q̄ri: quare factus est sol si lux illa faciē de diei sufficiebat? Ad qd̄ dici pōt. quoniā lux illa forte supiores partes illustrabat: et ad illuminationē inferioꝝ solem fieri oportebat. Vel pot⁹ ideo: q: facto sole diei fulgur auct⁹ est. Ampliori eni multo luce radiauit dies postea q̄ añ. Si aūt queritur qd de luce illa factum sit cū mō nō appareat? Potest dici aut de ea corpus solis formatu3: aut in ea pte celi esse in q̄ sol est. nō q̄ ipsa sit sol: sed sic est ei vnita vt discerni non valeat.

¶ Quomodo accipiendu3 sit illud. dixit deus: an sono vocis id deus dixerit an aliter.

Preterea inuestigandū est q̄uo accipiendū sit qd̄ ait: dixit de⁹. Utrū tpaliter vel sono vocis illud dixerit: an alio mō? Aug. sup Geñ. tradit nec tpaliter nec sono vocis deū locutū fuisse: q: si tpaliter et mutabiſr. et si corporaſr dicaſ sonuisse vox dei: nec lingua erat qua loq̄reſ: nec erat que3 oporteret audire et itelligere. Bene ergo vox dei ad nām verbi p qd̄ oīa facta sūt refertur. Dixit ergo de⁹ fiat et c̄. nō tpaliter: nō sono vocis: sed in verbo sibi coeterno. i. verbū genuit intpaliter in quo erat: et disposuit ab eterno vt fieret in tempore et in eo factum est.

Aug.

¶ Quō accipiendū sit quod dr̄ pater operari in filio vel p filium: vel in spiritusancto.

Hic queri solet q̄uo accipiendū sit quod dr̄ pater opari in filio: vel p filium: vel in spiritusctō? Hoc eni scriptura frequenter nobis proponit: vt Omnia in sapientia fecisti dñe. i. in filio et. In pricipio. i. in filio creauit deus celum et terram. Et illud. Per que3 fecit et secula. Sup illum quoq̄ psalmi locū. Verbo dñi celi firmati sunt et c̄. dicit Augu. q̄ pater opatur p verbū suum et spūmsanctum. Quomodo ergo hoc accipiēdū est? Putauerunt q̄dam heretici q̄ pater velut auctor et artifex filio et spūsancto in rerum opatiōe quasi instrumēto vtereſ. Ex p̄dictis verbis errādi occasionē sumentes: quod velut blasphemu3 atq̄ sane doctrine aduersu3 abiicit pia fides. Nō est itaq̄ intelligēdum iō scripturā frequēter cōmemorare patrē operari in filio vel per filiū: tanq̄ filius nō posset facere: si ei nō porrexisset pr̄ dexterā: vel tanq̄ aliqd̄ instrumētu3 fuerit patris opantis: sed potius illis verbis patrē intelligi voluit cū filio et spiritusancto operari et sine eis nihil facere.

hic apli ex q̄ sen su dicaſ pr̄ opari i filio vel per filium.

¶ Contra hāc expositionē surgit hereticus.

Sed dicit heretic⁹ hac rōne hoc posse dixisse filiū opari p patrē vel in pr̄e et spūmsctūm cū vtroq̄ vel p vtrunq̄: q: filius cū patre et spūsctūs cū vtroq̄ opaſ. Cui breuiter rñdeſ. Ideo illud dcm̄ esse et nō istud: vt in patre mōstrareſ auctoritas. Nō eni pr̄ a filio: sed filius a patre opatur: et spūsctūs ab

vtroq̄

vtroqz. Ideoqz etiã filius p spũmsctũm legit
operari: quia cuz spiritusancto operatur hoc
ipsum a filio habente vt operetur.
¶ Alia predictorum expositio.
Potest ꝛ aliter illõ accipi: vt dicatur
pr̃ in filio vel p filiuz opari: qꝛ
eum genuit oium opificẽ: sicut dr̃ pr̃ p euz iu/
dicare: qꝛ genuit iudicẽ: ita ꝛ p spũmsctũz dici
tur operari siue pater siue filius: qꝛ ab vtroqz
Ioh. procedit spũssanctus factor oium. Vñ Ioh.
Chry. Chrys. in expõne epistole ad Heb. sic ait. Nõ
vt hereticus inaniter suspicat̃ tanq̃ aliqd in
strumentũ pr̃is extiterit fili⁹ neqz p eum pater
dr̃ fecisse tanq̃ ipse facere non posset: sed si
cut dr̃ pater iudicare p filium: quia iudicẽ ge
nuit: sic etiã dr̃ opari p filiũ: qꝛ eum ɔstat opi/
ficem genuisse. Si enĩ cã eius pr̃ est: sm q pr̃
est: multo amplius eoꝝ causa est que p filium
facta sunt. Hec de opere prime diei dicta sunt.

Di. 13. Circa distinctionẽ. 13. Quero vtꝝ lux
gignat lumẽ tanq̃ ppriã spẽm?
Qd nõ. Lumẽ gignit sbam vt pꝫ de igne.
ergo est sba. ¶ Itẽ lumẽ frangit̃ ꝛ flectit̃.
ergo est corpus. Cõsequentia pbat̃: qꝛ ista sũt passio/
nes corporis. ¶ Preterea q non sit spẽs: qꝛ denoiat
mediũ. non aũt spẽs colorũ. excludit etiã oppositũ.
s. tenebrã: nõ aũt species. qꝛ hĩ sunt spẽs oppositorũ
puta albi ꝛ nigri in medio. Oppositũ. Lux est de se
sensibilis. 2. de aia. igitur hꝫ aliquã spẽm sensibilem
Prim⁹ ar. nõ aliã a lumine igit̃. ¶ In ista qõne primo aliq̃ p/
mittã scdo ad qõnem rñdebo. ¶ Quantũ ad primũ
sciẽdũ q in prio die facta est lux vt dicit sacra scriptu
ra ꝛ accipit̃ lux pro corpore luioso scdm Scotũ: cu/
ius corporis forma notior erat lux. ꝛ ideo describit̃
sbm ignotũ p formã notiorẽ. Non est aũt lux sba cũ
sit p se sensibilis. sed est quedã q̃litas a visu pceptibi
lis: forme naqz sbales nõ sũt a sensu pceptibiles: vt pꝫ
in sacramẽto altaris. faciebat vero illa lux diẽ ꝛ noctẽ
suo motu: sicut nũc facit sol revolutiõe sua. Forma/
taqz est. nõ ad aialiũ illustrationẽ que nõdũ erant: sꝫ
ad diuinoꝝ opuz distinctionẽ. Illa eni mediãte capit in
tellectus nr̃ distinctionez diuinoꝝ opeꝝ quo ad tres
dies pcedentes formationẽ solis: ꝛ ex ipsa fuerũt. 4⁹
die luiaria pducta. Et notandũ q dico scdm bonauẽ
turã diuersimode incipit. Greci eni incipiũt ã mane
rõne ortus solis. Astrologi vero in meridie: qꝛ tunc
sol est fortior. Iudei in vespe: qꝛ tũc incipiũt solem/
nizare. Ecclia vero in media nocte. qꝛ tũc xp̃s natus
est. Vñ versus. Mane diẽ greca gens incipit. Astra
sequẽtes. In medio lucis. iudei vespe ferã. Inchoat
Scdus eccl̃ia medio sub tpe noctis. ¶ Quantũ ad scdm sciẽ
articl⁹ dum q lumẽ nõ est sba cõpleta hoc est p se subsistẽs.
rñsiu⁹. qꝛ neqz spũalis cũ sit extensibilis: nec corpalis: qꝛ tũc
duo corpora essent sil. Est eni lumẽ cũ toto aere: nec
o pꝫ aerẽ moueri adueniẽte luie. qꝛ tũc in medio illu
minato nõ eẽt respiratio aeris. ¶ Nec etiã lumẽ est
forma sbalis: qꝛ illud cui aduẽit manet pfectũ in spẽ
illo recedente. sicut pꝫ de aere qñqz illuiato qñqz te/
nebroso. Nec est mã: pꝫ. Nec est verisimile q ad ali
qd genus aliud ptineat q̃ ad gen⁹ q̃litatis. Est ergo
scdm Scotũ spẽs seu intẽsio lucis. nõ qdẽ accipiẽdo
itensionẽ p illo in qd tendit sensus. s. p obiecto: sꝫ p
illo p qd tanq̃ p pn̄m formale i obiectũ tẽdit sensus.
¶ Sicut aũt scdm Aug. de doctrina xp̃iana. In di/
stinctiõe rei ꝛ signi res accipit̃ p illa re q̃ nõ est signũ
sꝫ illa q̃ est signũ sit etiã res: ita in distinctiõe rei ꝛ intẽ
sionis sꝫ intẽsio sit res ꝛ forte sensibilis in quã pt sen
sus tẽdere tñ illa dr̃ intẽsio q̃ nõ est tantũ res in quaz
tẽdit sensus: sꝫ est etiã rõ tẽdẽdi in alteꝝ cui⁹ est ppria
silitudo. hoc mõ dico q lumẽ est ppria intensio siue
spẽs sensibilis ipsi⁹ lucis. ¶ Qd pbat̃. qꝛ si nõ eẽt in
tẽsio: tũc positũ supra sensuz phiberet sensũ. hoc aũt
est ꝯtra Aris. ꝛ ꝯ ꝯm. libro de sensu ꝛ sensato: vbi vult q ne
cessariũ est lumẽ in oculo ad hoc vt recipiat spẽs co/
loris ꝛ videat. Modus ponit̃ iste q sicut lux est vi/
sibile pri⁹ nãlr colore: ita etiã spẽs eius est prior nãlr
spẽ coloris tã in pficiẽdo mediũ q̃ organũ. Mediũ
eni nõ illuiatũ nõ est capax ad pcipiendũ colorẽ: or/
ganũ etiã nõ illuiatũ nõ est visiuũ prime. spẽs aũt lu/
cis dr̃ lumẽ ꝛ radi⁹. lumẽ in q̃tũ illuiat aerẽ scdm p
fundũ. Radius vero in q̃tũ pcedit a corpore luioso
scdꝫ lineã dyametralẽ. De triplici radio. s. recto. fra
cto ꝛ reflexo: dictũ est. 3. metheoroꝝ. Lumen igitur
multiplicatũ scdꝫ istos tres radios. imediate gignit̃ a
luce. ¶ Est aũt duplex lumen. s. primariũ ꝛ secũda/
riũ. lumen primariũ est spẽs lucis q̃ imediate gignit̃
ab ea loquẽdo de imediatiõe ad cdm nõ excludẽdo
ordinẽ effectuũ ordinatoꝝ respectu eiusdẽ creature.
vt oẽs partes aeris imediate illuiant̃ a sole. sꝫ prius
nã illuiet̃ pars ppinquior soli q̃ remotior. ¶ Lumẽ
secũdariũ est spẽs luis primarij q̃le est vbi ẽ vmbra.
In hoc eni distinguit̃ vmbra in actu a tenebra: qꝛ te/
nebra est priuatio luis tã primarij q̃ secũdarij. vm/
bra aũt est priuatio tm̃ luis pmarij. ¶ Ex pmissis pꝫ
rñsio ad qddã dubiũ qꝛ possꝫ dubitari cũ lumẽ videat̃
qd erit spẽs visibilis. ¶ Rñsio. Spẽs aliq̃ itẽsa pt
in se eẽ visibilis qñ terminat̃ ad opaca. sicut spẽs coloris
dũ ẽ i medio nõ videt̃: sꝫ qñ ɔtingunt opaco tũc vide
ri põt sicut pꝫ de radio transeũte p vitrũ coloratum.
Apparet eni color in pariete vbi terminatur radius. ꝛ
videt̃ paries colorat⁹ sicut vitrũ. nec pp hoc negatur
iste rubor in pariete apparens esse spẽs. qꝛ oculus ibi
existens cui supponeret̃ iste rubor videret rubeũ vi/
trum: sic lumen terminatũ ad opacũ põt videri. ¶ Ad Rñsio
primũ arg̃m dico q alterãs in fine alterationis quiescit: ad ar.
nõ aũt illa qualitas q̃ alterauit. ¶ Ad scdm dico q
ista dr̃ metaphorice de luie: vt pꝫ p auicẽn. 6. nãli/
um. Qñ eni virtus actiua agentis nãlis non est tota/
liter exhausta. i. non tm̃ causauit q̃tum põt causare:
tunc si non põt scdm lineam rectam agere: agit scdm
lineã fractã vl reflexã. ¶ Ad tertiũ dico q spẽs pos
set denominare si esset nomen denoiatiui impositum.

Quod etiam additur de opposito dico q lumē vnū non excludit alterum alterius rōnis: sicut lumē solis non excludit lumen lune in eadem parte medij. sicut nec species albi excludit speciē nigri: sed sicut lumen quodcunq excludit tenebram que est ei⁹ priuatio nō contrarium vel disparatū. ita species cuiuscunq coloris excludit priuationem illius in medio.

¶ De opere secunde diei: qua factum est firmamentum. Di.xiiij.

Dixit quoq deus fiat firmamētum in medio aquaꝝ ꝛ diuidat aquas ab aq̄s. Diuisitq aquas q̄ erant sub firmamēto ab his q̄ erāt sup firmamentū. Sciendū est q illius celi describit hic creatio: sicut ait Beda sup Gen. in quo fixa sunt sidera cui supposite sūt aque in aere ꝛ in terra: ꝛ supposite alie: de qbus dicit. Qui tegis aquis supiora eius. In medio ergo firmamentū est. i. sidereum celū. quod de aq̄s factū esse credi potest. Crystallinus eni lapis cui magna est firmitas ꝛ pspicuitas de aq̄s factus est. Si quē vero mouet: quō aque nature fluide ꝛ in ima labiles sup celum possint cōsistere: de deo scriptum esse meminerit. Qui ligat aquas in nubibus suis. Qui.n. infra celū ligat aquas ad tpus vaporibus nubiū retentas: pōt etiā sup celi spam non vaporali tenuitate sed glaciali soliditate aquas suspēdere ne labant. Quales autem ꝛ ad qd ɔdite sint: ipse nouit q condidit. Ecce ostensum est his verbis qd celū fcm̄ sit. s. illud in quo sūt fixa sidera. i. quod excedit aerem: ꝛ de qua materia. s. de aquis. ꝛ quales sint aque que sup illud celum sunt: scz vt glacies solidate.

Beda q celuz dicitur creari.
De qua mā sufactū illō celum.
Quō aq̄ pn̄t esse sup celum ꝛ q̄les sūt ille aq̄.

¶ Alij putant celum illud esse ignee nature quibus consentit. Augustinus.

Quidā vero celum qd excedit aeris spacia ignee nature dicūt: asserentes sup aerē purum ignem esse: q dr̄ esse celuz: de quo igne sidera ꝛ luminaria facta esse ɔiectant. Quibus Aug. cōsentire videtur. Utrum vero noīe firmamenti celum qd excedit aerem: an ipse aer hic intelligat: idē Aug. querit nec soluit. Magis tn̄ approbare videt celum illud hic accipi quod spacia aeris excedit: Aquas autez que sup illud celū sunt dicit vaporaliter trahi ꝛ leuissimis suspēdi guttis. Sicut aer iste nubilosus exalatione terre aq̄s vaporaliter trahit ꝛ p subtiles minutias suspendit ꝛ post corpulentius conglobatas pluuialiter refundit. Si ergo potest aqua sicut vidimus ad tātas minutias puenire vt feratur vaporaliter sup aerez aq̄s naturaliter leuiorē. Cur non credamus etiam super illud leuius celum minutioribus guttis ꝛ leuioribus immanare vaporib⁹. Sz quoquomodo ibi sint: ibi esse non dubitamus.

Augu. super Gen.

¶ Que sit figura firmamenti.

Queri etiā solet cuius figure sit celū? Sed spiritussanctus q̄uis auctores nostri sciuerint p eos dicere noluit. nisi qd prosit saluti. Queritur etiā si stet an moueatur celū? Si moueat inquiunt quō est firmamentū? Si stat quō in eo fixa sidera circumeunt? Sed firmamētū dici potest non propter stationem sed propter firmitatem vel terminum aquarum intransgressibilem. Si autem stat: nihil impedit moueri ꝛ circuire sidera.

Utr stet an moueat celum.
Quare dicat firmamentum.

¶ Quare tacuit scriptura de opere secunde dei quod in alijs dixit.

Post hec queri solet quare hic non est dictum sicut in aliorum dierū operibus: vidit de⁹ q eēt bonū? Sacramentū aliqd hic cōmendat. Ideo.n. fortassis nō est hic dictū quod tn̄ sicut in alijs factuz est: q binarius pn̄m alteritatis est ꝛ signum diuisionis.

¶ De opere tertie diei quando aque congregate sunt in vnum locum.

Sequit dixit deus congregent aque in locuz vnū ꝛ appareat arida: Tertie diei opus est congregatio aquaruz in vnum locum. Congregate sunt enim oēs aque celo inferiores in vnaz matricem: vt lux que preterito biduo aquas clara luce lustrauerat: in puro aere clarior fulgeat: ꝛ appareat terra que coopta latebat: ꝛ que aq̄s limosa erat: fieret arida ꝛ germinibus apta. Eodē eni die protulit terra herbam virentē: lignumq faciens fructū. Si aūt querat vbi congregate sint aque que totuz texerant spaciū vsq ad celū? Potuit fieri vt terra subsidens concauas partes preberet vbi fluctuantes aquas reciperet. Potest etiaz credi primarias aquas rariores fuisse que sicut nebula tegerent terras: sed cōgregatione esse spissatas: ꝛ ideo facile in vnū posse redigi locum. Cunq multa constet esse maria ꝛ flumina: in vnū tn̄ locuz dicit aquas congregatas propter continuationem oium aquarū que in terris sunt: quia cuncta flumi-

Beda.
Ubi cōgregate sūt aque
Quō oēs aq̄ sint in vnuz locū ɔgregate cuz multa sint maria ꝛ flumina.

na et maria magno mari iungunt. Ideoque cū dixerit aquas congregatas in vnum locum: deinde dicit pluraliter: cōgregationes aquarum propter multifidos sinus earum quibus omnibus ex magno mari principium est.

¶ De ope quarte diei qn̄ facta sunt luiaria.

Sequit̄ dixit deus fiant luiaria in firmamēto celi: et diuidāt diē ac noctē. In pcedēti triduo disposita est vniuersitatis hui⁹ mūdi machina et partib⁹ suis distributa. Formata. n. luce pria die q̄ vniuersa illustraret: duo sequētes dies attributi sūt supme et infime parti mūdi firmamēto. s. aeri terre et aque. Nā scda die firmamentū desup expāsuz est. Tertia vero aquaꝝ molib⁹ iter receptacula sua collectis terra est reuelata atque aer serenat⁹. Quatuor ḡ mundi elemēta illis dieb⁹ suis locis distīcta sūt et ordiata. Trib⁹ aūt sequētib⁹ dieb⁹ ornata sūt illa q̄tuor elemēta. Quarta. n. die ornatū est firmamētū sole et luna et stellis. Quita aer i volatilib⁹ et aque in piscib⁹ ornamenta accepunt. Sexta acepit terra iumenta et reptilia et bestias: post q̄ oia factus est hō de terra et in terra: nō tamen ad terrā nec propter terram: sed ad celum et propter celuz.

Nō triduo pcedēti scā ē dispō et distinctio quatuor elemētorū et triduo sequēti ornat⁹ ē mūdus

¶ Aū alia de ornatu celi agit̄ sicut pri⁹ scm̄ ē.

Quia ergo celū ceteris elemētis spēm prestat: priusque alijs factum: est ideo aū alia ornat̄ in q̄rto die quo fiūt sidera. Que iō scā sūt vt p ea illustret̄ iferior pars ne eēt habitātib⁹ tenebrosa. In firmitatique hoiuz puisum est vt circūeunte sole potirent̄ hoies diei noctisque vicissitudine pp̄ter dormiendi vigilādique necessitatē: et iō ne nox indecora remaneret: sed luna ac siderib⁹ ꝯsolarent̄ hoies qbus in nocte opandi necessitas incūberet: et qr q̄dā aialia sunt q̄ lucē ferre nō pūt. Qd āt subdit̄. Et sint in signa et tpa et dies et annos: qūo accipiendū sit queri solet? Ita eni dictuz videt̄ quasi quarto die cepissent tēpora: cū prius triduū sine tpe nō fuerit. Ideoque tēpora q̄ fiunt p sidera nō spacia moraꝝ sed vicissitudinez aeree qualitatis debemus accipe: qr talia: motib⁹ siderū fiūt: sicut dies et āni quos visitate nouim⁹. Sunt eni in signa serenitatis et tēpestatis. et in tēpora: qr p ea distinguim⁹ quatuor tēpora āni. s. ver. estatē autumnū hiemē. Vel sunt in signa et in tēpora. i. in distinctionē horarum: qr priusq̄z fierent: ordo temporum

Qua vtilitate facta sūt eiluiaria.

Quō accipiendum sit qd ait vt sint in signa et tēpora.

nullis notabatur indicijs vel meridiana hora vel qualibz hora. Hec quarta die facta sūt.

c Circa distinctionē. 14. quero vtrū stelle agant in hec inferiora? Qd nō qr cū determinate agāt et nō cōtingent̄: nulla esset cōtingētia i istis inferiorib⁹. ¶ Cōtra. ar. 2°. de generatiōe dicit q̄ mot⁹ solis cū circulo obliqua est cā gn̄ationis et corruptiōis in istis inferioribus. ¶ Itē gen̄. primo d̄ q̄ posuit deus luminaria in firmamēto celi vt eēnt in signa et tēpora. In signa. s. euentuū futuroꝝ et distinctionē tp̄m: agunt igit in hec iferiora: cū ex motu ipoꝝ fit pnosticatio futuroꝝ vt serenitatis et tēpestatis. In ista q̄one p° aliq̄ pmittā. 2°. ad questionē rn̄debo. ¶ Quātū. ad primū sciēdū q̄ sūt tres celi pncipales: iuxta illō qd dic apls q̄ fuit raptus vsque ad tertiū celū. Primo enim celū est empireū: infra cuius ambitū oia corpora sperice cōtinētur qd est imobile cū sit locus quietis ppe tuc btōꝝ. Scōm celū qd ifra ambitū celi empirei cōtinet̄ est celū cristalinū qd scriptura sacra noie aque appellat. quedā eni species cristalli fit ex aqua gelata. Habet ēt pprietates consimiles pprietatibus aque. est nāque formaliter pspicuū sicut aqua est ēt effectiue frigidū et humidū: lz nō formaliter: vn̄ cōtēperat caliditatē et siccitatē quā ad hec inferiora influūt aqua supiora corpora et spera ignis: est etiā primū mobile fm̄ theologos et auice. Mouet̄ siquidē motu diurno ab oriente in occidētē: et iterū in orientē directe rediēs suoque ipetu oēs alias speras secū rapit infra diē et noctē circa terrā: illis cōtranitētibus motu pprio q̄ cōtra celi motū mouētur sub zodiaco. vt fuit diffuse declaratū in libro de celo et mūdo. ¶ Tertiū celum qd inter ambitū celi cristalini cōtinet̄ est firmamētuz in quo sūt stelle fixe. de quo dicit̄ gen̄. primo fiat firmamētū in medio aquarū: et diuidat aquas ab aqs. i. celū cristalinū ab elemētis. Sub firmamēto autez sunt septē planete hn̄tes pprias spās: que etiā nomie firmamēti intelligunt̄ pp sensus maifestata cū nō est distinctio firmamēti et spaꝝ septē planetarū apparens etiā loquebat̄ eniz moyses rudi pplo q̄ sola sensibilia capiebat pp etiā vnitatē coordinationis qua vna aliā spice ꝯtinet. Numer⁹ aūt et ordo septē planetaꝝ pōt hēri p irās duarū dictionū hui⁹ vsus. Post sim: sil segtur vltimo luna sbest: pmo eniz est saturn⁹ 2°. iu de mo piter. 3°. mars. 4. sol. 5. venus. 6. mercuri⁹. vltimo tu cor luna. ¶ Mouent̄ quoque corpa celestia p itelligētias potiꝰ ce seu angelos fm̄ Augu. 8. de trinitate. q̄ quidē ipsa lestiū mouēt: nō tn̄ informāt. Dicere enim corpa celestia eē aiata: est tāq̄ erroneū parisius cōdēnatū. Dicunt̄ aūt septē planete stelle erratice: qr nō figunt̄ i octaua spera vt alie stelle: sz habēt celos pprios vt dictū est libro de celo et mūdo q̄s qdē opz ponere pp varium motū planetarū. Si. n. ipsis nō assignarent̄ varij celi cū qb⁹ mouerent̄: oporteret q̄ mouerent̄ motu suo pprio et tūc oporteret ponē vacuū in celo. s. locū ad quē planete mouerent̄: vel duo corpora simul: vl ponere q̄ celū cederet stelle mote: sic aer cedit corpori moto in aere. Hoc aūt nō est ponēdū in celo qr cum

Di. 14.

Tres sūt celi.

sit incorruptibile τ scdm se totu τ scdm partes: no est
naliter diuisibile. sicut igit in scda die fecit deus celu
cristallinu cum firmameto τ spis planetaꝝ. In ter-
tia vero die fecit q̄tuor elemeta cum dixit cogregent
aq̄ q̄ sub celo sut in locu vnu τ appareat arida. No
facit aut mentionem de igne τ aere ꝑpter ipsoꝝ inten-
sibilitat. In q̄rta aut die fecit luminaria in firmame
to τ spis planetaꝝ. Est itaq̄ terra in medio vniuersi
vndiq̄ aquis cooperta: dempta quarta eius parte scdz
Rich. Aqua vero aeree spice circudat. Aer aut spa
ignis. Ignis vero spa lune τ sic de alijs vsq̄ ad em-
Scdus articul' rn̄siuus pireu: vltra quod nihil est. ¶ Quantu ad scdm dicit
Scot' q̄ stelle agunt in hec inferiora τ primo in ele-
menta. Accedete eni sole τ alijs stellis calidis ad ce
trum alicui' regionis: elemeta supiora. s. ignis τ aer
augmentant: τ inferiora scz terra τ aqua minuuntur
τ ꝯuertunt in alia. Sole vero recedete τ accedetibus
stellis effectiue frigidis vt saturno τ mercurio: acci-
dit econtra gn̄atio elemetoꝝ aque τ terre. ¶ Et si di-
cas q̄ sic spera aque erit aliqn̄ maior τ aliqn̄ minor.
Dico q̄ sicut accedete sole ad centru vni' regionis: ꝑ
eius accessuz gn̄at ibi plus de igne τ minus de aqua:
ita ꝑ eius recessum ab alia regioe gn̄atur ibi plus de
elementis. Frigidis τ sic seruat eq̄litas quo ad totu.
¶ Ite habent actione quo ad loci mutatione: supior
eni pars aeris mouet circulariter ad motu celi. hoc
pz in impssionib' ignis cuiusmodi sunt comete quas
videmus circulariter transferri: τ multomagis ipse
ignis qui est propinquor celo mouetur motu circulari
ad motu corporis celestis. ¶ Luna etia causat motu
fluxus in mari. hz eni dn̄ium sup humida: sicut sol
sup sicca. Hn̄t etia planete vel stelle dn̄ium sup mix
ta imꝑfecta: vt sut impssioes. Na ma illaꝝ que est va
por no eleuat ad locum gn̄ationis illaꝝ nisi ꝑ calore
incorporatu in illo virtute alicui' stelle: hoc pz in stel
lis comatis q̄ non solu mouent ab oriete in occidens
sequedo motu celi: sed etia ab occidete in oriens vel
ab austro in aq̄lone sequedo scz determinatu mot' alicu
ius planete a quo gn̄ant. ¶ Sed dices. ex quo hn̄t ta
lem q̄litate sup inferiora stelle τ orbes. q̄ qdem q̄li
tas est determinata τ necessaria: q̄re no iudicant ꝑ deter
minate τ vere astronomi de coꝝ effectib'? Dico q̄ ca
est: q: nesciunt ꝑfecte q̄litates τ virtutes stellaꝝ τ celo
rum ꝯcurrentiu ad tale effectu. effectus eni vni' stel-
le pot impediri ꝑ alia eis ignota. Angeli aut tam bo
ni q̄ mali hn̄t coꝝ ꝑfecta notitia: τ ideo pn̄t hn̄ iudi
care de euentu futuroꝝ subiacentiu hmoi na lib' cau-
sis. vt de ventis tepestatibus τ hmoi. ¶ Habet etia
actione in mixta ꝑfecta: vt metalla que in q̄busda re
gionib' gn̄antur ex ꝯstellatione respectu habente ad
illa regione τ no ad alia. Nam terra no est actiua hu
ius diuersitatis. ¶ Ite hn̄t actione sup aiata alteran
do. s. corpora mixta ad qualitate ꝯuenientem vel disco
uenientem aie ꝑficienti corpus. τ sic pn̄t agere ad gn̄a
tione τ corruptione organoruq̄ dispositione vel in-
dispositione. τ ꝑ ꝯn̄s pn̄t hre actionez aliq̄ua in in-
tellectu quodamodo. q: si discordiat sensus i actu suo
ꝑ ꝯn̄s deordinat intellectus. vt pz in freneticis. Le-

so eni organo fantasie: intellect' impedit a sua opa-
tione. Et silr etia quo ad hec pn̄t esse ca deordinatio
nis in volutate. Pot eni appetitus sensitiu' alterari.
vt magis iclinet ad h' vel ad illud q̄ ad aliud. Et q:
etia in viatore inclinat appetit' ronalis ad ꝓsequedu
qd est opp^m scdm appetitu sensitiuu: hoc mo inclinat
voluntate corpora celestia. In nullo tn̄ necessitat vo
luntas absolute ꝑpter hec. rone liberi arbitrij. sz pot
ꝯire. ¶ Et ꝑpter tale ꝓnitate ad sectandu appetitum
sensitiuu: accidit aliqn̄ astronomos vere ꝓnosticare
de morib' hoim: vt q̄ erunt luxuriosi vel hmoi. ꝑ co
stellationes natiuitati. Sic etia demones de aliq̄bus
futuris ꝯtingentib' ꝓbabilr coiecturant. ¶ Ipsa q̄q̄
aliqn̄ ꝓbabiliter ꝓcognoscut: ꝑ similia que freq̄uter
accidere viderut. vt qdam ꝓdixit futura victoria syl
le. q: videbat queda pn̄tia: ad que ꝓbabilr ꝯiectura-
bat ipsam seq. vt refert Aug. 2. de ciuitate. Attendut
etia in talib' varias hoim affectiones ex varijs ipsoru
morib' multiplicesq̄ inductioes hicinde. Futura tn̄
ꝯtingentia no pn̄t certitudinalr scire: nisi illa iusto dei
iudicio a sanctis angelis: ad discat: ad talia facieda ip
sos licenciantib'. τ sic ꝓdicut aliqn̄ futura que ipsi fa-
cturi sut. vt qda ꝓdixit capitoliu arsuru: vt ibide re-
fert Aug. ¶ Ex ꝓdictis pz q̄ impssioes sydeꝝ dispo
nunt quoda mo ad veritatez moꝝ: no tn̄ necessitant.
¶ Fuit tn̄ opio q̄runda mathematicoꝝ q̄ ex vi posi- Corre^o
tionis sydeꝝ necio causat in hoibus diuersitas moꝝ:
ita q̄ talis est q̄sq̄ in morib' quale eu facit esse dispo
sitio sydeꝝ in qua est ꝯcept' vel nat' τ ista vim vocaue
runt noie fati. Sed hec opio est hetica. Cu eni tol-
lat libertate arbitrij tollit meritu τ ꝑ ꝯn̄s premium.
Vn̄ fatu scdm ista acceptione nihil est vt dicit Greg. Factum quid sit
in omelia ephie. Alio modo pt dici fatu dispositio
siue ordinatio cāru scdaꝝ ad effect' ꝓducedos diui-
nitus. τ hoc mo fatu vere est aliqd. Prouidetia eni
diuina ꝑ cās medias suos exeq̄t effect'. Pot igit ip
sa effectuu ordinatio dupl̄r ꝯsiderari. Vno mo scdm q̄
est in deo: τ sic dr ꝓuidentia. Alio mo scdm q̄ est in
causis medijs ordiatio ad effect' ꝓducedos: τ sic hz
ronem fati τ hoc mo boetius loq̄ns de fato in libro
de ꝯsolatioe dicit q̄ fatu est reb' mobilib' inherens
dispo ꝑ qua ꝓuidetia diuina suis queq̄ nectit ordib'.
Sed tn̄ sci doctores hoc noie vti recusauerut ꝑꝑ eos
q̄ illud ad vim pois sydeꝝ retorq̄bat. Vn̄ Aug. in li
bro de ci. dei dicit. Si q̄s ꝑpterea res humanas fato tri-
buerit q: ipsa dei volutate vel ptate fatu vocat: snia3
teneat τ lingua corrigat. ¶ Ad arg^m in opp^m. coce- Rn̄det ad ar.
do q̄ circuscripto oi libero arbitrio diuino angelico τ
humano oia euenirent de necessitate τ nihil ꝯtingeter sie
ret in entib'. Vn̄ si aliqua stella eet nata gn̄are plu-
uia de necessitate illa gn̄aret. sic vero fortior ca in op
positu3 veniret: de necessitate impediret. Sed qd de
infirmitatib'? Agut ne ad has? Dico q̄ sic habet eni3
aliq̄ua actione dispositiua in intedendo vel remitten-
do qualitates τ hmoi. τ sic est ꝯueniens τ necessariu
q̄ bonus medicus habeat scientia astronomie. Pos
sunt eni medici in aliquo tempore propinare medici
nam que interficit: τ in alio tempore liberaret.
¶ De

¶ De opere quinte diei quãdo creauit deus ex aqs volatilia z natatilia. Di.xv.

d

Ixit etiã de⁹ pducat aq̄ reptile aie viuentis z volatile sup terrã zc̃. Opus q̄nte diei ẽ formatio pisciũ z auiũ: qb⁹ duo elemẽta ornantur: z de eadem materia idest de aqs pisces z aues creauit: volatilia leuans in aera: z natatilia remittens gurgiti.

¶ De opere sexte diei quãdo creata sunt animalia z reptilia terre.

Sequitur dixit de⁹: pducat terra aiaz viuẽtẽ: iumẽta z reptilia z bestias terre: sm spẽs suas zc̃. Sexte diei opus describit cu3 terra suis aialibus ornari dicitur.

¶ Utrum post peccatuz venenosa animalia noxia facta fuerint: an propter peccatum nocere ceperint prius facta innoxia.

Queri solet d venẽosis z pniciosis aiantib⁹: vtrũ post pctm̃ hois ad vindictã creata sint: an poti⁹ creata inoxia pctõrib⁹ nocere cepint? Sane dici põt q creata nihil hõi nocuissent si nõ peccasset. Puniẽdorum nãq3 vitiorũ z terrẽdorũ: vl pbãde vl pficiẽde z pfruẽde virtutis cã nocẽ cepunt. Fuerũt ergo creata inoxia: sed pter pctm̃ facta sũt noxia.

¶ Utrum minuta aialia tunc creata fuerint.

De qbusdã etiam minutis aiantib⁹ qõ est. Utrũ in primis ɔditiõibus creata sint: an ex reb⁹ corruptis postea orta sint? Pleraq3 eni de humidorũ corporũ vitijs vel exalatiõib⁹ terre siue d cadauerib⁹ gignunt. Quedã ẽt de corruptiõe lignorũ z herbarũ z fructuu3: z de⁹ auctor oim ẽ. Põt ãt dici q ea qõ corpib⁹ aialiũ maxie mortuorũ nascũt: cũ aialib⁹ creata nõ fuerit: nisi potẽtialr z mãlr. Ea võ q ex terra vl ex aqs nascũt vl ex eis q terra germinãte orta st tũc creata fuisse ñ icõgrue dici pt

¶ Quare post omnia factus est homo.

Ubiq3 d factura homis agat de mõ prie ɔditiõis rerũ vñ sup breuiter tetigit plenius agit vbi virt

Omnibus aũt creatis atq3 dispositis nouissime fact⁹ est hõ tãq3 dñs z possessor: q z oib⁹ pferẽdus erat vñ seqt. Uidit de⁹ q eẽt bonũ: z ait faciam⁹ hoiez ad imaginẽ zc̃. S3 anteq3 de hois creatiõe tractem⁹: qd supra breuiter tetigim⁹ pleni⁹ vsantes clarius faciam⁹. In hac.n. rerũ distictiõe catholici tractatores dissentire vt supra dixim⁹ iueniuntur. Alijs dicẽtib⁹ res creatas atq3 distictas b3 spẽs suas p interualla sex dierũ. Quorũ snie q2 lra Geñ. magis iseruire vl atq3 catholica ecclesia magis approbat: id hacten⁹ studiose docuim⁹ quõ ex illa cõi mã pri⁹ iformiter fctã postea corporaliũ rerũ gña p sex dierũ volũia distincti sint formata. Alijs ãt visũ nõ p iterualla tẽporũ fctã sint: s3 sil ita formata ad eẽ pdierũt. Qd Aug. sup Geñ. plurib⁹ modis nitit ondere: dicẽs elemẽta q̃tuor ita formata sicut mõ apparẽt ab initio extitisse: z celũ siderib⁹ ornatũ fuisse. Quedam vero nõ formalr sed mãliter tũc facta fuisse. Que post p tẽporis accessum formalr disticta sũt: vt herbe: arbores z forte aialia. Oĩa ergo in ipso tpis initio facta eẽ dicunt: s3 qdã formalr z sm spẽs qs hic cernimus vt maiores mũdi partes. qdã vero mãlr tm̃. S3 vt dicũt: moyses loquẽs rudi z carnali pplo locutiõis modũ tẽpauit d deo loquẽs a simili hois q p moras tẽporũ opa sua pficit: cũ ipse sil sua opa fecerit. Uñ Aug. Ideo inqt Moyses diuisim refert deũ illa opa fecisse: q2 non potuit sil ab hoie dici qd a deo sil potuit fieri. Itẽ Potuit diuidẽ scriptura loquẽdi tẽporib⁹ qd de⁹ opandi tẽporib⁹ nõ diuisit. Illi q his auctoritatibus z alijs hmõi inherẽtes dicũt quatuor elemẽta atq3 celi luminaria ita formata sil eẽ z habuisse: illos sex dies quos scriptura cõmemorat e sex rerũ genera.i. distinctiones appellant: que simul facte sũt: partim formaliter: partim causaliter.

catholici ei dissentire videntr. Alijs dicentib⁹ mundũ in mã z forma ita fuisse simul alijs do pinterualla tẽporũ z dierum b3 q expõ pmissa hucusq3 deducta est. Hic psequtur opionẽ illorum q sil oĩa fctã ɔcedunt.

¶ Quomodo intelligendum sit deum requieuisse ab omni opere suo.

Jam de septie diei reqe aliqd nos eloqi opz. Scriptũ est: q2 compleuit deus die septio opus suu3 z reqeuit die septimo ab vniuerso ope qd patrabat. Requieuisse dr deus die septio nõ q̃si opando lassus: s3 ab vniuerso ope reqeuit: q2 nouam creaturã facere cessauit. Reqescere.n: cessare dr. Uñ in Apo. dr. Nõ habebãt reqẽ dicẽtia. Sctũs sctũs sanctus.i. dicere nõ cessabãt. Reqeuisse ergo de⁹ dr: q2 cessauit a faciẽdis generib⁹ creature: q2 vltra noua nõ ɔdidit. Usq3 nũc tñ vt ditas in euãgelio ait: opat pr cũ filio.s. administrationẽ eorũdẽ generũ q tũc istituta sũt. Creatoris eni virt⁹ cã subsistẽdi ẽ oĩ creature. Qd ergo dr. Pater meus vsq3 mõ opat: z ego operor: illud vniuerse creature ɔtinuã aministrationẽ oñdit. Die ergo septimo reqeuit vt nouaz creaturã vlterius nõ faceret: cui⁹ materia vel

similitudo nõ pcesserit: sed vsq3 nũc opatur: vt qd ɔdidit continere ⁊ gubernare non cesset.

¶ Qualiter accipiendũ sit qd dr: deus complesse opus suum septimo die: cum tunc requieuit ab omni opere suo.

Sed querit quõ septimo die dicat deus cõplesse opus suũ. cũ ab oi ope illo die requeuerit: nec aliqd genus nouũ rex fecerit? Alia translatio hz. Consũmauit deus die sexto opa sua q̃ nihil qõnis affert: qz manifesta sũt q̃ in eo facta sũt ⁊ oium ɔsũmatio eo die pfecta est. sicut scriptura ondit cũ ait. Uidit deus cũcta q̃ fecerat ⁊ erãt valde bona. Oia qdem nalr bona erãt: nihilq3 in sui nãvitij habẽtia: ⁊ sũt bona q̃ ɔdidit deus etiã singla. Simul vero vniuersa valde bona: qz ex oibus ɔsistit vniversitatis ãmirabilis pulchritudo: in q̃ etiã illud qd malũ dr: bñ ordinatũ ⁊ loco suo positum eminentius cõmẽdat bona: vt magis placeãt ⁊ laudabiliora sint dum cõparant malis.

Scdm aliã litteram nihil ibi ẽ qstionis quam sequitur. Augu.

Sexto ergo die facta est opex cõsũmatio. Jd pmissa orit qd quõ dicat deus die septimo opus suuz cõplesse: qd hebraica veritas hz: in quo tñ nihil nouũ creasse dr: nisi forte dicat die septimo cõpleuisse opus suũ qz ipm benedixit ⁊ sanctificauit sicut subijcit scriptura. Bñdixit diei septimo ⁊ sanctificauit illum. Opus eni est bñdictio ⁊ sanctificatio sicut Salomõ aliqd operis fecit cum templum dedicauit.

Dic redit ad qõnem positaz. s. quõ verũ sit dñm septimo die complesse opus suũ

¶ Que sit bñdictio ⁊ sctificatio septime diei

Illuz aũt diem sctificasse ⁊ bñdixisse dr: qz mistica p ceteris bñdictione ⁊ sctificatiõe eũ donauit. Uñ in lege dñi. Memẽto sctificar diẽ sabbati. Et ide ẽ qp numerãdo dies: vsq3 ad septimũ pcedimus ⁊ dicimus septez ẽẽ dies quox repetitiõe oẽ tps agit: ñ qn alius sit ab illis dies octauus ⁊ nonus ⁊ sic de ceteris: Sz qz in sex diebus rex gña distincta sũt: ⁊ in septimo lz nõ fuerit nouũ genus rex institutũ: fuit tñ in eo q̃si qdã nouus status sctificationis opex ⁊ requietiõis opificis. Põt etiaz sic exponi illud. Compleuit deus die septimo opus suum. i. completum ⁊ consũmatum vidit.

Di. 15. **Circa** distictionẽ. 15. in qua magister agit de ope quite ⁊ sexte diei: sciendũ qp sicut eodẽ die factus est totus ornatus nãe luiose. s. 4. die: sic eodẽ die debuit fieri ornatus nãe trãspẽtis ñ luiosi. s. aeris ⁊ aque. Hic ẽ qp hoc die pduxit deus ex aqua natatilia ⁊ volatilia: tuz qz aer ⁊ aq̃ ɔueniũt in trãspẽtia nõ luiosa: tñ qz

De opibus qnte ⁊ sexte dierũ.

aeris auibus ornata vaporibus aqlis est cõmixta. sic vno die debuit fieri ornatus nature opace: ⁊ iõ sexto die produxit deus de terra hoiez ⁊ alia aialia gradiẽtia. Die vero septimo requieuit deus. i. cessauit a nouis gñibus creaturax ɔdẽdis. In illis eni sex diebus pduxit deus oẽs spẽs creaturax q̃ pducẽde erant vel in suis actualitatibus vt machinã mundialẽ ⁊ creaturas ptinentes ad eius ornatũ aut in suis pricipijs p q̃ poterant postea nãliter pduci. qd dico ppter aliquas spẽs impfectox aialiũ cuiusmodi sũt vermes: q̃ virtute corpox celestiũ gñantur. Est aũt hõ vltimo pductus tanq̃ finis ad quẽ creature sensibiles ordinant. Licet naq3 deus sit finis vltimus oium creaturax in q̃tũ in eis est q̃dã participatio diuine bonitatis. hõ tñ q natus est imediate ɔiungi deo p cognitionẽ ⁊ amorẽ ẽst finis sub fine q̃ mediãte creature nõ rõnales in deũ ordinant. ¶ Aliter tñ ordinabat ad hoiem in statu nature institute. ⁊ aliter in statu nature lapse. qz in prio statu si pseuerasset hõ: oia aialia irrõnalia obediuissẽt ei. ⁊ sic fuissent ei ad manifestandũ eius imperiũ ⁊ in solatiũ. ⁊ ɔtemplationis exercitiũ: ex varietate creaturax attendẽdo sapiaz ɔditoris. In statu aũt nature lapse vltra pdicta quedã sũt ad sustentãdũ hois nãm quo ad cibuz vel labores: vt iumenta ⁊ pecora: quedã vero ad corrigẽdũ eũ pp culpã: q̃ dant hoi in exercitiũ. vt aialia q̃ nata sũt seuire. vt bestie quasi vastie. q̃dã vero sũt ad huius exilij eruditionẽ vt qñ videmus pugnas iter aues. iter pisces. iter feras. iter reptilia addiscimus ex certaminibus ⁊ insidijs ceterox aialiuz in q̃tis certaibus ⁊ insidijs ⁊ nos ⁊ mũdus hic totus positus sit. ¶ In cũctis vero etiã minimis ⁊ que nullius vtilitatis esse videnk: diuinaz opationẽ possumus admirari: ¶ Posset autẽ sumi gñalis diuisio aialiũ in q̃tuz ad moueri. Aial. n. vel mouet se ipellẽdo. ⁊ hoc vel pedibus. ⁊ sic est gressibile. vel alis: ⁊ sic est volatile. Aut mouet se anterius trahendo: ⁊ sic est reptile. Hoc eni repẽdi attẽdit scdz tractionẽ et pz in vermibus ⁊ serpẽtibus totum corpus suũ post se trahẽtibus. ⁊ in natatilibus q̃ vi pẽnulax totum corpus suũ trahũt. Large aũt dicunk reptilia q̃ in mouẽdo se magnã partẽ corporis terre applicant q̃uis hẽant pedes: vt lacerte. ¶ Orit aũt in hac distinctione dubitatio cõis. an elemẽta maneant in mixto. Et dicũt qdã qp sic. Alij vero qp nõ nisi virtualr: sic ipfectũ ɔtinet in pfecto seu p ɔuenientiã q̃ mixtũ ɔuenit cũ elemẽtis i ɔformitate q̃litatũ. Cui opioni magis adheret Scotus: vt declaratũ est in libro de gñatione.

Cur hõ sit factus die vltio

Dubiũ

¶ De hois creatione vbi ɔsiderãdũ est quare creatus sit homo: ⁊ qualiter sit institutus: que duo supra tractata sunt: ⁊ qualis factus ⁊ qualiter lapsus: postremo quõ sit reparatus: que discutienda sunt. Di. xvj.

His ex cursis que supra de hois creatiõe pmissimus effectui mancipare atq3 ordine explanare: nũc suscipimus vbi hec ɔsiderãda videnk. s. quare creatus sit hõ: ⁊ qualr institutus: ⁊

Beda
Quō intelligendu3 sit. Faciam⁹ hominem ad imaginē z similitudinē nraz

ius: z qualis z quō fact⁹. Deinde qualr̃ sit lap/sus. postremo qliter z p que sit reparat⁹. Hoꝝ aūt p̄mo z scdo posita. i. cām creationis hu/mane z modū institutiōis supius ꝑ modulo nr̃e facultatis tractauimus. Ideoqꝫ supest vt qlis vel quō fact⁹ sit discutiamus: In Gen. le/gif. Faciamus hoiem ad imaginē z similitu/dinē nostrā zc̃. In eo ꝙ dicit faciamus: vna opatio triū psonaꝝ ostendif. in hoc vero ꝙ di/cit ad imaginē z similitudinē nostram: vna z eq̃lis sba triū psonaꝝ monstraf. Ex psona. n. patris hic dr̃ ad filium z spiritumsctūm. Nō vt qdam putant angelis: quia dei z angeloꝝ non est vna z eadem imago vel similitudo.

¶ Q2 imago z similitudo hic a diuersis acci/pif varie. a qbusdā icreata: z ab alijs creata z icreata vl' eētia trinitatis vl' fili⁹ z spūssčus.

Imago aūt z similitudo in hoc loco vel increata intelligif. i. tri/nitatis eētia ad quā factus est hō: vel creata in qua fact⁹ e st hō: z ipsi hōi concreata. Increa/tam eni imaginē que de⁹ est intellexisse videf Beda cū dicit: nō eē vnā imaginē dei z ange/loꝝ: sed triū psonaꝝ: z ideo psonis nō angelis sit ibi sermo. Improprie tñ imago dr̃: qꝛ ima/go relatiue ad aliud dr̃ cuius similitudinē ge/rit z ad qd̄ repn̄tandū facta est: sicut imago ce/saris q̃ ipsius similitudinē pferebat ip̄m quo/dāmodo repsentabat. Proprie aūt imago dr̃ id ad qd̄ aliud fit. Sicut exemplū ꝓprie dr̃ qd̄ sumif ex aliquo: z exemplar ex quo sumif ali/qd. Ponif tñ z aliqñ abusiue alterū ꝑ altero: ita z min⁹ ꝓprie accipif imago: eētia trinita/tis: si tñ ea noīe imaginis i hoc loco itelligif.

¶ Opinio eorum qui putauerunt filiuz per imaginem z similitudinem hic accipi.

Filius vero ꝓprie imago patris dr̃: si/cut supra in tractatu de trinita/te diximus. Vñ fuerūt nōnulli q ita distinxe/runt vt imaginē in hoc loco itelligerēt filiuz: hoiem vero nō imaginē sed ad imaginē factū dicerent: quos refellit apostolus dicēs. Vir q/dez est imago z gloria dei. Hec nāqꝫ imago. i. hō cum dr̃ fieri ad imaginē nō quasi ad filiuz dr̃ fieri: alioqñ nō diceref ad imaginē nr̃am. Qūo eni nr̃az diceref: cū filius solius patris imago sit. Fuerunt autē z alij pspicacius hoc tractātes q ꝑ imaginem filiū z ꝑ similitudinē spiritūsanctū intelligerēt q similitudo est pa/

Aug. i vij. li. de trinitate

Aliorū opinio.

tris z filij. Et iō pluralr̃ putauerūt dici nr̃am id referentes ad similitudinē tm̃: ad imaginē vero subintelligendum esse meam. Hominē vero z imaginem esse z ad imaginem z simi/litudinem factum esse tradiderunt: z imagi/nem imaginis esse z similitudinis.

¶ Nec horū scientiā approbat: sꝫ imaginē z silitudinē dei in hoie querādā z ꝯsiderādam docet vt imago z similitudo creata itelligaf.

Verumtñ hec distictio lꝫ reproba/bilis penit⁹ non videaf: qꝛ de medio mōtiuz. i. auctib⁹ scōꝝ nō manat: cōgruēti⁹ in ipso hoie imago z silitudo q̄rēda est z ꝯsiderāda. Factus est ergo hō ad imagi/nē dei z similitudinē ꝑm mentē: qua irrōnabi/libus añcellit: sed ad imaginē ꝑm memoriā z itelligētiā z dilectionē. Ad similitudinē ꝑꝫ in/nocētiā z iustitiā: que in mente rōnali nāliter sunt. Vel imago ꝯsideraf in cognitiōe verita/tis: similitudo in amore virtutis: vl' imago in alijs oibus: similitudo in eētia: qꝛ z imorta/lis z idiuisibilis est. Vñ Aug. in li. de quanti/tate aie. Aia facta est similis deo: qꝛ imortalez z indissolubilē fecit eaz deus. Imago ergo ꝑ/tinet ad formā: similitudo ad naturā. Factus est ergo hō ꝑm aiam ad imaginē z similitudi/nē nō pr̃is vel filij vl' spūsscti. sed totius trini/tatis: ita z ꝑm aiam dr̃ hō esse imago dei: quia imago dei in eo est. Sicut imago dr̃ z tabula z pictura que in ea est: sed ꝓpter picturā que in ea est simul z tabula imago appellatur. Ita propter imaginez trinitatis etiā illud in quo est imago nomine imaginis vocatur.

In qb⁹ consideraf imago z similitudo.

Aug. i li. de q̄ntitate aie

¶ Q2 homo dicitur imago z ad imaginez: fi/lius vero imago non ad imaginem.

Quocirca hō z imago dr̃ z ad imagi/nem: filius aūt imago nō ad ima/ginē: qꝛ natus: nō creatus: equalis z in nullo dissimilis. homo creatus est a deo nō genitus nō parilitate equalis: sed quadā similitudine accedens ei. Vñ Aug. in lib. vij. de trinitate. In Gen. legif. Faciamus hominē ad imagi/nē z similitudinē nostrā. Faciamus z nostraz pluraliter dixit. z nisi ex rělatiuis accipi non opꝫ vt facere intelligant pr̄ z filius z spūssan/ctus: ad imaginē patris z filij z spūssancti vt subsisteret hō imago dei. Sed qꝛ nō oino eq̃/lis fiebat illa imago tanq̄ꝫ non ab illo nata sꝫ ab eo creata. Ideo ita imago dr̃ ꝙ z ad ima/

Augu.

gine͂:q2 nō equaꝛ parilitate:ſ3 accedit quadā ſimilitudine. Fili⁹ aūt eſt imago:ſ3 nō ad imaginē q2 eq̄lis patri. Dict⁹ eſt ergo hō ad imaginē pp ipare͂ ſilitudinē. Et iō nr̄am: vt imago trinitatis eē hō itelligaꝛ:nō trinitati:eq̄lis:ſicut fili⁹ pr̄i. Ecce oñſū eſt ꝑ3 qd hō ſit ſilis dō ſ.ꝑ3 aīaʒ. Sʒ ⁊ in corꝑe quādā ꝓprietatē h3 q̄ hoc indicat:q2 eſt erecta ſtatura:ꝑ3 quā corp⁹ anime rōnali congruit q2 in celū erectum eſt.

Q̄ꝛ ꝑ3 corp⁹ pr̄ dici ſcḋꝫ ad ſilitudinē dī.

dī.16.

c

Circa diſtinctionē.16. ꝓſuppoſitis hiis q̄ dcā ſūt de ymagine trinitatis. dī. 3. ꝑmit de mēoria itellectu agēte ⁊ potētiali. Quero vtrū itellect⁹ ⁊ volūtas diſtiguāꝛ realꝛ iter ſe ⁊ ab aīa? Et aꝛ ꝙ ſic. potētie aīe diſtingūꝛ ꝑ actus ⁊ act⁹ ꝑ obiecta. 2. de aīa. ſ3 act⁹ illarū potētiaꝝ ſūt realiter diſtīcti. ſ. itelligere ⁊ velle:g⁹ ⁊ potētie. ¶ Itē potētia ⁊ act⁹ ꝑtinēt ad idē gen⁹:ſ3 actus iſtarū potētiarū ſūt accidētia:ergo ⁊ potentie. ¶ Itē ſi aīa 2ᵐ eēntiā ſuā imediate ſit ꝑncipiū opatiōis:cū ſit ſꝑ act⁹ ſꝑ agit ⁊ opaꝛ. igiꝛ habēs aīaʒ ſꝑ intelligit:ſicut habēs aīaʒ ſꝑ viuit. ¶ Itē ſeq̄reꝛ ꝙ ſēꝑ poſſ3 agere:q2 agēs ꝑ eēntiā ſuā ſēꝑ pōt agē.ꝯñs aūt eſt falſū. ¶ Itē ſicut ſe h3 eē ad eēntiā:ita opari ad potētiā:ergo ꝑ cōmutationē ꝓportōis ſicut eē ad opari:ita eē ad potētiā.ſ3 in oī creato eē differt realꝛ ab opari:ergo eē differt realꝛ a potētia. ¶ Preterea nālis potētia poniꝛ in ariſtotele in ſcḋa ſpē qualitatis. ¶ Itē.3.ḋ aīa dꝛ ꝙ ſūt ptes aīe:g⁹ diſtigūꝛ realꝛ ab iuicē. ¶ Preterea vꝛ ꝙ ſint reſpect⁹ realꝛ diſtīcti:q2 in diuis ē vna eēntia cū trib⁹ pſonis ꝑ ꝓprietates relatiuas diſtīctis. ergo in imagine creata erit vna eēntia cū trib⁹ potētijs relatiue diſtinctis. In oppm̄. 5. de triñ. dꝛ ꝙ ſunt vna eēntia vna vita. Itē. 9. de tri. In eo q̄rēda eſt ymago q̄ i aīa nr̄a nihil eſt meli⁹:ſ3 eēntia aīe nihil eſt meli⁹:ergo potētie aīe i qb⁹ ē ymago nō differūt ab eēntia realꝛ. ¶ Omiſſis varijs opioniḃus dico ꝑ3 ſcotū ꝙ potētie aīe nō diſtigūꝛ realꝛ nec iter ſe nec ab eēntia. Probaꝛ:q2 illud ē ponēdū i nā qḋ meli⁹ ē ſi ſit poſe ex 2⁹ de gn̄one. Nā.n.ſꝑ ꝯſiderat qḋ meli⁹ eſt:ſ3 paucitas ſine m̄ltitudie ē melior i nā ſi ſit poſſibilis:ex ꝑ⁰ phiſicoꝝ:ergo ſi pñt eē act⁹ diuſi ab vna eēntia ſimplici aīe ſine diſtīctiōe reali potētiaꝝ:hoc ē ponēdū. Poſſibilitas āt hui⁹ patebit rñdēdo ad obiecta. Q̄ āt talis paucitas ſit nobilitatis. p3. Nā alꝛ nō cōpeteret enti nobiliſſimo:cui cōuenit ꝑ eēntiā ſuā ſimpliciſſimā opari diuerſa. Itē ordinatū ad finē quāto imediati⁹ ip̄3 attigit:tāto nobili⁹:ergo potētie qb⁹ aīa vltimū finē attigit nō diſtigūꝛ realꝛ ab ip̄a. Dico ergo ꝙ potētie aīe ꝯtinēt i ip̄a vnitate ſeu realꝛ. ⁊ diſtigūꝛ ab ea formalꝛ q̄ſi paſſiōes ad ea ꝓfluētes. ⁊ ponit ſcot⁹ exēplū de ente ⁊ paſſiōibus ei⁹:ſūt eni pfectiōes abſolute idē realꝛ ipſi aīe. ꝑ q̄s ip̄a eſt opatiua. ¶ Ad ꝑᵐ argumētū dico ꝙ l3 potētie diſtiguāꝛ ꝑ actus.i. cognoſcāꝛ diſtingui nō tn̄ oꝫ ꝙ ſit tāta diſtīctio i potētijs ſicut in actib⁹:l3 ſit aliqua:vna eni potentia viſiua eſt pluriū coloꝝ. ¶ Ad 2ᵐ dico ꝙ potentia ⁊ actus duplꝛ ſumūꝛ. vno mō vt ſūt differētie entis ꝑm ꝙ oē ens eſt in actu vel in potētia:⁊ ſic nō tm̄ ſūt eiuſdē ſpeciei:ſ3 etiā eiuſdē numeri:vt dꝛ. 9. metaphiſice. Nā indiuiduū qḋ nūc ē i actu:illud idē fuit in potētia. Alio. mō potētia ſumitur ꝓ ꝑncipio opandi:⁊ hoc mō diuidiꝛ in potentia actiuā ⁊ paſſiuā. 5⁰. metaphi. ⁊ ſic potētia ⁊ actus nō ꝑtinēt ad idē genus. ¶ Ad terciū dico q̄ nō ſequiꝛ ſi aīa eſt ſēꝑ actus primus dans formalꝛ eſſe viuū:ꝙ ſꝑ ſit eē effectiua act⁹ ſcḋi. ¶ Ad q̄rtū dico ꝙ agēs ꝑ eēntiā eſt duplex:vnū qḋ nō h3 eē ꝑticipatū:qḋ.ſ. nō depēdet ab alio in agendo:vt deus ⁊ de tali verū eſt ꝙ ſꝑ pōt agere. Aliud eſt agēs ꝑ eēntiaʒ id eſt nō ꝑ accidēs ſiue ꝑ additū l3 depēdeat. ⁊ ḋ tali nō ē veꝝ ꝙ ſemꝑ agere poſſit. ¶ Ad quintū dico ꝙ nō ſe habēt ſimiliter eſſe ⁊ eēntia. ⁊ opari ⁊ potētia:q2 eē ⁊ eēntia ſunt idem realiter:opari vero ⁊ potētia realiter diſtinguntur. ¶ Ad illud de ꝑdicamētis dico ꝙ potētia nālis abſolute nō eſt in ꝑdicamēto q̄litatis:ſ3 facilitatis vtendi iſta potentia vt facilitas nālis ad currendū vel pugnādū. ¶ Ad illud tercij de aīa dico ꝙ potētie dicunꝛ partes aīe.i. ptiales pfectiones. ex hoc aūt nō ſeq̄ꝛ ꝙ realiter differāt. ¶ Ad vltimū dico ꝙ ymaginis create ad protholicū nō eſt oimoda ſimilitudo:vt dictū eſt tertia diſtinctione primi.

Rñſio ꝑm ſcotum.

Rñſio ad ar.

¶ De creatione aīe vtrum de aliquo facta ſit vel nō:⁊ quādo facta:⁊ quā gratiam habuerit in creatione. Di.xvij.

b

Hic de origine aīe plura queri ſolent.ſ.vñ creata fuerit:⁊ qñ: ⁊ quā grām habuerit in creatione. Sicut hoīs formatio ꝑ3 corpus deſcribiꝛ cū diciꝛ. Formauit deus hoiēʒ de limo terre:ita eiuſdē ꝑm aīaʒ factura deſcribiꝛ cuʒ ſubdiꝛ ⁊ inſpirauit i faciē ei⁹ ſpiraculuʒ vite. Corpus.n.de limo terre formauit de⁹ cui aīaʒ iſpirauit. Uel ꝑ3 aliā lr̄aʒ flauit vel ſufflauit: nō ꝙ faucib⁹ ſufflauerit:vel manibus corporeis corpus formauerit. Spūs.n.ḋs eſt:nec lineamētis mēbroꝝ cōpoſit⁹. Nō ergo carnaliter putemus deū corporeis manibus formaſſe corp⁹ vel faucib⁹ inſpiraſſe aīaʒ:ſ3 potius hominēʒ de limo terre ꝑm corp⁹ formauit iubēdo:volendo.i.voluit ⁊ verbo ſuo iuſſit vt ita fieret:⁊ inſpirauit in faciē eius ſpiraculū vite i.ſubſtātiam aīe in qua viueret:creauit:nō de mā aliqua corporali vel ſpūali: ſ3 de nichilo.

Q̄ nō corpeis iſtrumētis formaſſe vel ſufflaſſe deꝰ ḋꝛ.

¶ Opinio quorūdam hereticoꝝ qui putauerunt animā eſſe de ſubſtantia dei.

Putauerūt eniʒ qdā heretici deū de ſua ſbā aīam creaſſe v̄bis ſcripture ptinaciter iherētes:qb⁹ dꝛ inſpirauit vel inſufflauit ⁊c̄. Cū flat inquiūt vel

ſpirat

spirat hō de se flatū emittit. Sic ḡ cū dr̄ deus flasse vel spirasse spiraculū in faciē hois: ex se spiritū hois emisisse intelligit. i. de sua sbstantia. Qui hoc dicūt nō capiūt tropica locutiōe dictū eē sufflauit vel flauit. i. flatū hois. s. aiam fecit. Flare. n. est flatū facere. flatum facere est aiaz facē. Un̄ dn̄o p Esaiā oēm flatū ego feci. Nō sunt ergo audiēdi q putāt aiam eē partē dei. Si. n. hoc eēt. nec a se nec ab alio decipi posset: nec ad malū faciendū vel patiēdū cōpelli: nec i melius vel deterius mutari. Flat' ergo quo hoiem aiauit factus est a deo: nō de deo nec de aliqua materia sed de nihilo.

Risio

¶ Hic qn̄ fcā sit aia: an an̄ corpus an i corpe.

Sz vtrū in corpore vel extra corp' ēt inter doctos scrupulosa qō est. Aug. n. super Gen̄. tradit aiam cū angelis sine corpe fuisse creatā postea vō ad corpus accessisse: neqz cōpulsa ē icorporari sz nālr illō voluit. i. sic creata fuit vt vellet: sicut nāle nobis est velle viuere. Male aūt velle viuere: nō nāe sz voluntatis est puerse. Alij vero dicūt aiaz primi hois i corpore fuisse creatā: ita exponētes vba illa. Inspirauit i faciē ei' spiraculū vite: idest aiaz in corpore creauit q̄ totū corpus animaret: faciem tn̄ specialiter exp̄ssit: qz hec pars sensib' ornata ē ad intuēda superiora. Sed qcqd de anima primi hois extimet de alijs certissime sentiendū est q in corpore creentur. Creādo n. infundit eas deus: et infundendo creat. Dicendum est etiam aiam illam nō sic esse creatā: vt p̄scia esset operis futuri iusti vel iniusti.

Augu. Opinio

Aliorū sentētia

Qō aia illa non fuit p̄scia opis futuri.

¶ In qua etate deus hominem fecerit.

Solet etiā queri vtrū deus hoiem repēte in virili etate fecerit an pficiendo et etates augēdo: sicut nūc format i matris vtero? Aug. sup Gen̄. dic̄. Qō adā i virili etate ztinuo fact' est: et h̄ sz supiores nō iseriores cās. i. bm volūtatē et potētiā dei: quā nāe gn̄libus nō alligauit. qualiter et virga moysi zuersa est in draconē: nec talia z nām fiunt: nisi nobis qbus aliter nature cursus inotuit: deo āt natura est qō facit. Nō ergo ztra dispositionē suā illud fecit deus. Erat enim in prima creaturam cōditione sic hominem posse fieri: sed nō sibi erat necesse vt sic fieret: hoc enim non erat in cōditione creature: sed in beneplacito creatoris: cuius voluntas necessitas est. Hoc eniz necessario futuz est quod vult et prescit.

Multa vō bm iseriores cās futura sūt: sz i p̄scientia dei futura n̄ sūt. Si āt ibi aliq̄ futura sūt: potius futura sūt: sic ibi sūt vbi p̄scit ille q n̄ pt falli. Sic ḡ fcūs est adā nō bz iseriores cās: qz nō erat i rez causis seminalib': vt ita fieret: sz bm supiores nō z nām opantes: qz in rez causis naturalibus erat: vt ita posset fieri.

¶ Qō homo extra paradisum creatus in paradiso sit positus: et quare ita factum sit.

Hoiem aūt ita formatū tulit deus: vt scriptura docet: et posuit i paradiso voluptatis quē plātauerat a pn̄'. His verbis apte moyses isinuat q hō extra paradisum creat' postmodū in paradiso sit posit'. Qō iō factū dr̄: qz nō erat in eo pmāsur': vel vt nō nature sz grē h̄ assignaret. Intelligitur aūt paradisus localis et corpalis in quo hō locat' est. Tres. n. gn̄ales de paradiso sentētie sūt. Una eoz q corpalr itelligi volūt tm̄. Alia eorum q spūaliter tm̄. Tertia eoz q vtroqz mō paradisū accipiūt. Tertiā mihi placere fateor vt hō in corporali paradiso sit posit': q ab illo principio plātat' accipi pōt: quo terrā oēm remotis aquis herbas et ligna producere iussit: Qui et si pn̄tis ecclīe vl' future typū tenet: ad lrām tn̄ itelligēdū est eē locū amenissimū fructuosis arborib' magnū: et magno fonte fecūdū: qō dicim' a pricipio: antiq̄ trāslatio dicit ad oriētē. Un̄ volūt in oriētali parte eē paradisum lōgo iteriacēte spacio vel maris vel terre regiōib' quas incolūt hoies secretū: et in alto situm vsqz ad lunarē circulū ptingentez. Un̄ nec aque diluuij illuc peruenerūt.

Tres snie de padiso sūt et q̄ sunt.

A quo pn̄' sit plātat'.

¶ De lignis paradisi inter que erat lignum vite et lignum scientie boni et mali.

In hoc autē paradiso erant ligna diuersi gn̄is inter que vnū erat qō vocatū est lignū vite: alterum vero lignuz sciētie boni et mali. Lignū aūt vite dictū est sicut docet Beda et Strabus qz diuinit' accepit hanc vim: vt q ex ei' fructu comederet: corpus ei' stabili sanitate et ppetua soliditate firmaret: nec vlla infirmitate vel etatis imbecillitate in deteri' vel in occasuz laberet. Lignuz aūt scie boni et mali: nō a natura hoc nomē accepit: sz ab occasione rei postea secute. Arbor enim illa non erat mala: sz scie boni et mali ideo dicta est. qz p' phibitionē erat in illa transgressio futura: qua hō expiendo disceret qd eēt iter obediē/

Quare vocatū sit lignū scie boni et mali.

tie bonū: ⁊ iobediētie malū. Nō ergo de fructu q nasceref idē positū est illud nomē: sʒ de retrāsgressione secuta. Cognouit. n. hō p̄usq̄ʒ tāgeret hoc lignū bonū ⁊ malū: sʒ bonū p prudētiā ⁊ experiētiā: malū vero p prudētiā tm̄. Qd̄ ēt p experiētiaʒ nouit vsurpato ligno vetito: q: p experiētiā mali didicit qd sit iter bonū obediētie ⁊ malū iobediētie. Si vero p̄mi parētes obediētes eēnt: nec ꝯ p̄ceptū peccassent: nō iō tn̄ minus diceref lignū scie boni ⁊ mali: q: hoc ex ei⁹ tactu acciderʒ si vsurparef. A ligno ḡ hō ꝓhibit⁹ est qd̄ malū nō erat: vt ipsa precepti cōseruatio bonū illi eē: trāsgressio malū. Nec meli⁹ cōsideraf q̄ʒtū malū sit iobediētia q̄ʒ hoc mō: cū scʒ iō reus scū eē hō itelligif: q: ꝓhibit⁹ rem tetigit: quā si nō ꝓhibitus tetigisset: nec peccassʒ nec penā sensissʒ. Si. n: venenosā herbā ꝓhibit⁹ tetigeris: pena seqf ⁊ si nemo ꝓhibuisset: siſr ꝓsequeref. Si ēt ꝓhibef res tāgi q̄ nō tāgēti tm̄ sʒ ꝓhibēti obest: sicut aliena pecunia: iō ꝓhibitū ē petm̄ q: ꝓhibēti ē dānosū. Cū v̄o tāgif: qd̄ nec tāgēti obest: si nō prohibef: nec cuilibʒ si tāgaf: iō ꝓhibef vt p se bonū obediētie ⁊ malū inobediētie mōstref. Sicut prim⁹ hō a re bona ꝓhibit⁹ penā icurrit: vt nō ex re mala: sʒ ex iobediētia pēa eē mōstref: sic ex obediētia palma.

Nō si p̄mi parē tes non peccassent: nō iō min⁹ scie boni ⁊ mali lignū diceref. Augu. super Gen.

Quo ad distinctionē. 17. p̄mo videbif. An aīa ade fuerit creata in corpore. scdō de situ paradisi terrestris. Quātū ad p̄m augu. visus est sensisse sup gen. ꝙ aīe fuerūt create cū angelis: ⁊ postea eas accessisse ad corpora sʒ illa opinio nō est vera: vt hʒ manifeste ab codē i libro d̄ ecclasticis dogmatib⁹ vbi dicit aīas hoim nec eē ab initio iter ceteras nās intellectuales: nec sif creatas sicut origenes fingit. ¶ Ad hoc est rō talis: q: aīa dū actu nō informat ē iperfecta: igif cū opa dī sint ꝑfecta vt ait psalm̄. nō debuit sic creari. creditur igif ⁊ aīa ade ac cetere aīe in corpore: ⁊ p̄us nā sūt termīis creationis q̄ʒ vniant corporib⁹. Possentq̄ʒ sine corpe creari. In codē tn̄ istāti tp̄is est ipsaʒ creatō ⁊ ad corp⁹ vnio. Aū sic exponif illō gen. Formauit de⁹ hoiem ⁊ inspirauit in faciē eius spiraculū vite. i. aīam in corpore creauit. ⁊ signāter facies exprimif: q: in capite vigent oēs sensus. ¶ Quātū ad 2m ponitur paradisus terrestris eē situs in oriente eqnoctiali. ⁊ attingere vsq̄ʒ ad globū lunarē. Sup quo dicit iohānes scot⁹ ꝙ cū paradisus sit loc⁹ tēperatus ⁊ cōueniēs habitationi humane nō oʒ ꝙ sit sub eqnoctiali cū ibi sit calor excessiuus rōne solis bis i anno sup zenith capitū hoim ibidē discurrētis. Nō dt d̄ ꝙ attingit globū lunarē: vel sūt v̄ba mathematica vel falsarū ibi sit spera ignis: nec pōt dici ꝙ sit i supiori pte aeris: q: hec inflamaf vehemēter pp ꝓpinqtatē ignis: nisi ponaf loc⁹ ille accidētaliter tēperat⁹: vt sūt loca sub polo artico f̄m marcianū in mūdi descriptōe: vt si eēt ibi ꝯstellatio habēs iſluxū frigiditatis ad hmōi calorē tēperādū: vel vt q̄dā dn̄t tēperaf calor ille a summa frigiditate q̄ in medio iterstitio aeris viget cuius extremitati supiori forte eq̄ſr ꝓpinq̄ ē superficies illi⁹ loci sicut spe ignis: vn̄ dn̄t ꝙ padysus dr̄ attigēre vsq̄ʒ ad globū lunarē: q: trāscēdit locū gn̄ationis ipressionū humidarū. in quo scʒ gn̄atur circulus q sēsui nostro apparet eē i circuitu lune. ¶ Quicqd sit de predictis certū est ꝙ est loc⁹ tēperatissim⁹ i q̄ de⁹ posuit hoieʒ quē ex̄ paradisū i etate virili formauerat. Fecit aūt de⁹ hoiem ex̄ paradysū: vt p hoc inueret ꝙ paradysus non erat eius hitatio ex nā sed p grām. ¶ Est aūt locus ille hoib⁹ iaccessibilis in statu nāe lapse pp iterꝑtationē mariū ⁊ terraʒ ihitabiliū. ⁊ pp angelicā custodiam. fuerunt tn̄ virtute diuina enoch ⁊ helyas ibidem translati vt ex sacra scriptura. pʒ aduentum antichristi expectantes.

di. 17.

De aīe infusione ⁊ creatione

de loco parad.

¶ De formatione mulieris. Di. xviij.

In eodeʒ quoq̄ʒ paradiso mulierē formauit de⁹ de sb̄a viri: sicut post plātatū paradisū hoiemq̄ʒ i eo positūʒ: ⁊ post vniuersa aīalia ad eū ducta: suisq̄ʒ noib⁹ designata: subnectit scriptura. Immisit deus soporem in adā. Cūq̄ʒ obdormisset: tulit vnā de costis eius: ⁊ formauit eā in mulierem.

¶ Quare virū prius: ⁊ postea de viro mulierem creauit: non simul vtrūq̄ʒ.

Hic attēdēdū est quare nō creauit simul virū ⁊ mulierē sicut āgelos: sʒ prius viꝝ: deīde mulierē d̄ viro. Iō. s. vt vnū eēt generis humani p̄ncipiū: q̄ten⁹ i h̄ ⁊ supbia diaboli cōfūderef: ⁊ hois humilitas dei siſitudine sublimaref. Diabolus q̄ppe aliō a deo p̄ncipiū esse cōcupierat. Iōq̄ʒ vt ei⁹ supbia retūderef: hoc hō i munere accepit qd̄ diabolus ꝑuerse rape voluit: sʒ obtinere nō potuit. Et p h̄ imago dei in hoie apparuit: q: sicut deus oib⁹ reb⁹ existit p̄ncipiū creatiōis: ita hō oib⁹ hoibus p̄ncipiū gn̄ationis. Iō etiā ex vno homine oēs eē voluit deus: vt dū cognoscerent se ab vno esse oēs: se quasi vnum amarent.

Alia rō q̄re ex vno homie oēs hoies.

¶ Quare de latere viri non de alia corporis parte formata sit.

Cuʒ aūt his de causis scā sit mulier d̄ viro: nō deq̄libʒ pte corpis viri: sʒ d̄ latere ei⁹ formata ē: vt osideref: q: in cōsortiuʒ creabaf dilectiōis: ne forte si fuisset d̄capite facta viro ad dn̄ationē videref ꝑferenda: aut si

de pedibus

de pedibus ad seruitutē subijcieda. Quia igitur viro nec domina nec ancilla parabaṫ sȝ socia: nec de capite nec de pedibus sȝ de latere fuerat pducēda: vt iuxta se ponēdā cognosceret: quam de suo latere sumptam didicisset.

¶ Quare dormienti ꝛ nō vigilanti costa subtracta est.

Nō sine cā dormiēti quoqȝ viro potiꝰ q̄ȝ vigilāti dtracta ē costa: d q̄ mulier in adiutoriū gñatiōis viro ē formata: sȝ vt nullā leo sēsisse penā mōstrareṫ: ꝛ diuine simŀ potētie opꝰ mirabile ōndereṫ: q̄ hois dormiētis latꝰ apuit: nec eū tñ a gete soporis excitauit. In qᵒ ēt ope sacramentū xp̄i ꝛ eccl̄e figuratū est. Qr sicut mulier de latere viri dormiētis formata est: ita eccl̄ia ex sacramentis q̄ de latere xp̄i in cruce dormiētis profluxerūt. s. sanguine ꝛ aq̄ qbꝰ redimimur a p̄cis atqȝ abluimur a cl̄pis.

De sacramento huiꝰ opis.

¶ Qr de illa costa sine extriseco additamēto facta fuit per dei potentiam sicut quinqȝ panes in se multiplicati sunt.

Solet ēt q̄ri vtȝ d illa costa sine adiectiōe rei extrisece fcā sit mulier? Qd qbusdā ñ placuit. Ceterȝ si ad pficiēdȝ corpꝰ mulieris ds extriscecū augmētū addidisset: maiꝰ illd eēt q̄ȝ ipa costa. Ideoqȝ potiꝰ d illo addito q̄ȝ d ipa costa mulier fcā deret dici: de quo p̄les accepissȝ sb̄e ptes. Restat ḡ vt d sola ipsiꝰ coste sb̄a sine oi extriseco additamēto p diuā potētiā i semetipa mltiplicata mlieris corpꝰ fcm̄ dicaṫ: eo sane miraculo quo postea d qnqȝ panibꝰ iesu celesti bn̄dictiōe mltiplicatis qnqȝ milia hoim saciata sūt. Illud ēt sciri oȝ ꝙ cū āgeloȝ ministerio fcā sit mulieris formatio: nō ē eis tñ tribuēda creatiōis potētia. Angeli. n. nullā pñt creaṫ nāȝ: ḡ nec formare costā i mulierē nec carnis supplemētū in locū coste: nō ꝙ nihil agāt vt aliqd creeṫ: sȝ non iō creatores sūt: sic nec agricole segetū vŀ arboȝ Solus ds. i. trinitas ē creator. Fcā ē ḡ femina a deo: etiaȝ si costa ministrata sit per angelos.

Nō licȝ āgelica ministratiōe sit illud opꝰ expletū non tñ creatores fuerunt angeli.

¶ Utrū sȝ superiores an sm̄ inferiores causas ita fcā sit mulier: idest an rō seminalis id haberet vt ita fieret an tantū vt ita fieri possȝ: sȝ vt sic fieret in deo tantū esset causa.

Sȝ q̄riṫ an rō quā deus p̄mis opibꝰ ꝯcreauit id hūit vt sȝ ipsā ex viri latere feminaȝ fieri necesse foret: an ħ tm̄ vt fieri posset? Ad qd sciēdū est oium rerū causas in deo ab eterno esse. Ut eni hō sic fieret vel equus hꝰ iusmodi: in dei potentia ꝛ dispōne ab eterno fuit. Et he dicunṫ pmordiales cause: qr istas alie nō precedunt: sȝ iste alias que sunt cause causarū. Cūqȝ vnū sit diuina potētia dispositio siue volūtas: ꝛ iō vna oium pricipalis cā: tñ pter effectꝰ diuersos pluralr̄ dicit Augu. cās primordiales oium reȝ in deo esse: inducens silitudinē artificis in cuiꝰ dispositiōe est: q̄lis futura sit arca. Iō ꝛ in deo vniuscuiusqȝ rei future cā precessit. In creaturis vero q̄rūdam reȝ: sed nō oium cause sūt. vt ait Augu. Qr inseruit deꝰ seminales rōnes rebꝰ: sȝ quas alia ex alijs pueniūt: vt de hoc semie tale granum de hac arbore talis fructꝰ: ꝛ hmōi Et he quoqȝ dicunṫ primordiales cause: ꝛ si nō adeo pprie: qr habent ante se cāȝ eternā que pprie ꝛ vŀr prima est. Ille vero ad res aliquas dicūtur prime q̄ scȝ ex eis pueniunt. Ideo etiā primordiales dicunṫ qr in prima rerū conditione rebꝰ a deo insite sunt: ꝛ sicut creature mutabiles sūt: ita ꝛ he cause mutari possunt. Que aūt in imutabili deo cā est: mutari nō potest.

Augu super Ge si.

De causis rerū latius dispu/tat ꝙ cause q̄ i do sūt pprie dicunṫ primordiales ꝛ q̄re plura lr̄ dixit.

Nō nō oium q̄ sūt cāe sūt i creaturis.

Nō cāe ēt q̄ sūt creaturis lȝ sim proprie tñ dnr primordiales.

¶ Distinctio cārū rerū putilis. s. ꝙ quedā in deo ꝛ in creaturis quedā in deo tantum sunt.

Oiuȝ ergo rerū cause i deo sūt. sed q̄rundam cause ꝛ in deo sunt ꝛ in creaturis. Quarundā cause in deo tm̄ sūt: ꝛ illaȝ reȝ cause dicunṫ abscōdite in deo: qr ita est in diuina dispositiōe vt hoc vel illud fiat: qd nō est in seminali creature rōne. Et illa qdē que sȝ cām seminalē fiunt: dicunṫ nāliter fieri: qr ita cursus nature hoibꝰ inotuit. Alia vero preter nām quoȝ cause tm̄ sunt in deo. Hec autē dicit Aug. esse illa que p grāȝ fiūt vel ad ea significanda nō nāliter sed mirabiŀr fiunt. Inter q̄ mulieris facturaȝ de costa viri ponit ita dicēs. Ut mulierē ita fieri necesse foret: n̄ i rebus ꝯditū: sȝ in deo abscōditū erat. Ois creature cursus hȝ nāles leges. Sup hunc nālem cursum creator hȝ apud se posse de oibꝰ facere aliud q̄ȝ eoꝝ nālis rō hȝ: vt. s. virga arida repēte floreat: fructū gignat: ꝛ in iuuētute sterilis femia in senectute pareat vt asina loquatur: ꝛ hmōi. Dedit aūt naturis vt ex his etiaȝ hec fieri possent: nō vt in nāli motu haberēt. Hȝ ergo deus in se abscōditas quorūdā futuroȝ cās q̄s rebus ꝯditis nō inseruit. easqȝ inplet nō ope puidētie quo nature subsistūt vt

Alia rō q̄re dnr primordiales.

De gemino ope puidentie.

sint: sʒ quo illas aministrat vt voluerit q̄s: vt voluit ↄdidit. Omnium h̄ q̄ ad grāz significādā nō nāli motu rer: sʒ mirabilr facta sūt abscō/dite cause in deo fuerūt: quoz vnū erat q mulier facta est de latere viri dormiētis. Nō habuit pria rez cōditio vt femina sic fieret: sʒ vt fieri posset: ne ↄ causas quas de⁹ volūtarie instituit mutabili volūtate aliqd facere putaret.

¶ De aia mulieris que non est ex aia viri: vt qdam putauerūt dicētes aias esse extraduce.

Quēadmodū mulieris corp⁹ de viri corpore traductū fuit: ita putauerūt aliq ipsi⁹ aiam de viri aia ppagatā: ⁊ oēs aias p̄ter primā de traduce eē sicut corpa. Aliȷ̄ aūt putauerūt sil' oēs aias ab initio creatas. Catholica āt eccl'ia nec sil' nec extraduce factas eē aias docet: sʒ i corporib⁹ p coitū seminatis atq formatis īfundi: ⁊ īfundēdo creari. Vñ in ecclasticis dogmatib⁹. Aias hoium nō eē ab initio iter creaturas itellectuales nās: nec sil' creatas: sicut Origenes fingit: dicim⁹ neq in corpib⁹ p coitū seminari: sicut Luciferāi ⁊ Cyrillus ⁊ qdā latinorū p̄sumptores affirmāt. Sed dicim⁹ corpus tantū p ↄiugij copulā semiari. Creationē vero aie solū creatorē nosse. Eiusq iudicio corpus coagulari in vulua ⁊ cōpingi atq formari: ac formato iā corpe aiaz creari atq īfūdi vt viuat in vtero hō ex aia ↄstās ⁊ corpe: ⁊ egrediat viu⁹ ex vtero: plen⁹ humana sba. Hiero. etiam anathematis vinculo illos ↄdemnat q aias extraduce dicūt inducēs auctem pphete. Qui finxit sigillatim corda eoz. Hoc facto inqt innuit ppheta q nō ipsam aiam de aia facit deus: sed singillatim aias de nihilo creat.

Aliorū opio q putarūt oēs aias sil' ab initio creari

Di.18. c Circa di.18. quero vtz in costa ade ē q̄ formata fuit mulier fuerit rō seialis? Hic primo aliqua p̄mittā. deide ad q̄onem rñdebo. Quātū ad primū sciēduʒ q mālis ei⁹ potētia nō pōt eē rō semialis. qz Aug. sup Gen. ad litterā dicit q leui fuit in abrahā scōm rōnē seminalē: sʒ xps fuit in abrahā scōm rōnē seminalē: sʒ tñ 2ᵐ corpulētā sbāz. vterq tñ tā leui q̄ xps fuit ibi scōʒ mām ⁊ ei⁹ potētiā passiuā. mā igit vl ei⁹ potētia nō est rō seialis. Sed rō seialis est vis itrīseca i sele idicta semini a gñante vel cāte q̄ ē forma sbal seis vel qualitas ↄñs eā q̄ ē via respectu forme gñande: vt in tritico est q̄litas ↄñs formā sbalē ei⁹. Ponit aūt non solū in aialib⁹ in qb⁹ semen fit de supfluo alimēti: sʒ etiā in oib⁹ mixtis q̄ a gñante recipiūt q̄litates q̄ sunt vie ad formas vlteriores ⁊ pfectiores. In cadauere etiā bouis pt iduci q̄litas aliq a corpore ce-

De formatiōe eue.

lesti q̄ est via ad formā auis ⁊ est rō seminalis seminis illi q̄ dat a gñante vniuoco. Pōt etiā esse in nō vere mixtis sicut in mixtis p iuxtapōem. Corpora eni celestia nō sp gñant de vē mixtis p iuxtapōm. ⁊ tale mixtū pōt hēre q̄litatē que erit via ad formā pfectiorem. ¶ Ex p̄dictis pōt intelligi qd dicit Aug. 13. de trinitate q in elemētis mūdi hui⁹ ponēde sūt rōnes seminales. qz sic pñt ↄtempari p simplicē mixtionē vel p mixtionē que est p iuxtapōnem q ex eis cādit quedā q̄litas vel forma que erit via ad aliqd pfectius. Et ex hoc pōt hēre intentū suū. 3. de trinitate vbi ondit q̄lr magi pharaonis fecerūt ranas. Nam rōnes seminales istoz sunt in elemētis ↄtempatis ad inuicē: q̄ ↄtēpantia nō est nisi quedā iuxtapō elementi cū elemēto 2ᵐ quātitatē pportionatā. Et qz āgel⁹ mal⁹ nouit istā q̄titatē ⁊ pportiōez: ideo sic pōt ↄiūgere elemēta actiua passiuis ⁊ apponē ista directe corporib⁹ celestibus hñtib⁹ influē sup istā ↄtempantiā: ⁊ sic gñare ranas. Nō aūt gñit forma corpis organici virtute corpoz celestiū certū est: sed de aia sensitiua est dubiū. Quidā eni dicūt q a solo deo gñatur: cū eni oē viuū (2ᵐ Aug.) sit p̄stantius nō viuēte nō pōt gñari a corpore celesti nec etiā ab angelo: qz nō agit nisi mediāte motu celi: ergo a solo deo. ¶ Aliȷ̄ dicūt q corpora celestia pñt ↄcurrere cū pria cā ad pductionē aie sensitiue: ⁊ dicunt q nō est necesse cās secūdas cū prima cā ↄcurrētes ad pductionē alicuius effect⁹ eē pfectiores illo effectu. ¶ Quantū ad scōm dico q illa costa nō fuit rō seminalis. pbat qz semen est in potētia ppinq̄ respectu formatiōi genit. 5⁹ metaphisice. Illa aūt costa non erat in potētia ppinqua respectu corpis mulieris cū ex ipsa nō potuisset nāliter generari. vnde a solo deo fuit formatū illud corpus nec potuit ab angelis formari cū non possint aliquā formam nālem producere secundū Augustinum tertio de trinitate.

De rōnib⁹ seminalibus

¶ De primo hois statu ante pctm̄. s. qualis fuerit sm corpus ⁊ sm animam. Di.xix.

a Solēt q̄ri plura de primo hois statu añ pctm̄. s. q̄lis fuerit hō priusq peccaret: ⁊ in corpe ⁊ in aia mortalis an imortalis: passibilis an ipassibilis? De terio inferioris vite ⁊ de trāsitu ad supiorē. de mō ppagatiōis filioz ⁊ alia multa q̄ nō inutiliter sciunt: lʒ aliqñ curiositate q̄rant. At priusq ad animi q̄litatē ptinentia psequmur: de q̄litate ei⁹ sm corp⁹: ⁊ de mō ppagationis filioz: ⁊ de aliȷ̄s qbusdā inspiciam⁹ Prim⁹ ergo hō sm nām corpis terreni ⁊ imortalis fuit quodāmō hʒ aliqd: qz potuit nō mori: ⁊ mortalis quodāmodo: qz potuit mori. In illo nanq primo statu habuit posse mori ⁊ nō posse mori. Et hec fuit pria humani corpis imortalitas. s. posse nō mori. In scdo statu post pctm̄ habuit posse mori: ⁊ non posse

Nō hō in primo statu. s. añ pctm̄ fuit sm corpus mortal' ⁊ imor-

posse nō mori:q2 in hoc statu moriendi est necessitas. In tertio statu habebit posse nō mori:τ nō posse mori:q2 ad illū statū ptinet moriendi ipossibilitas:qđ ex grā erit non ex nā. In primo statu fuit corpus hois aiale.i.egens alimōijs ciboꝝ. Unū τ hō fact⁹ dr in aiam viuentē nō spūalē.i.in aiam corp⁹ sensificantez: qđ adhuc erat aiale nō spūale:qđ egebat cibis vt p aiam viueret. Fact⁹ est ḡ in aiam viuentem.i.vitā corpori dantē:tn̄ p sustentamēta ciboꝝ:τ tn̄ erat corp⁹ mortale τ imortale:q2 poterat mori τ poterat non mori. Post pcm̄ vero factum est mortuum:sicut dicit apl's. Corpus propter peccatum mortuum est idest necessitatē moriendi in se habet. In resurrectione vero erit spirituale scilicet agile τ cibis nō egens:τ imortale:nō sicut in statu pmo fuit.s. q2 possit nō mori:sed etiā q2 nō poterit mori. Un̄ Aug.sup Gen̄. Apl's ait. Corp⁹ qdē mortuū est ppter pcm̄ τc. Pri⁹ de limo terre formatū est corpus aiale nō spūale cū quali resurgemus. Renouabit eni a vetustate nō in corpus aiale q̄le fuit:s3 in meli⁹.i.spūale:cuz hoc mortale iduet imortale in qđ mutandus erat adā:nisi mortē corporis aialis peccādo meruisset. Nō ait apl's corpus mortale est ppter peccatū sed mortuū. Illud eniz an̄ pcm̄ mortale τ imortale erat: q2 poterat mori τ non mori. Aliud autē est nō posse mori:aliud posse non mori. Jō scm̄ est p peccatū nō mortale qđ erat sed mortuum:qđ nō fieret nisi peccaret. Aiale eni nō est hoc corpus sicut primi hois fuit:s3 iam deterius est. Habet.n.necessitatē moriendi. Ecce hic euidēter apit Aug. q2 corp⁹ hois ante pcm̄ mortale τ imortale fuit:sed non q̄liter fiet in resurrectiōe. De hoc eodez Beda sup Gen̄.ait. Non est credendū ante peccatū ita fuisse mortua corpora sicut modo. Ait eniz apostolus. Corpus ppter peccatuz mortuum est:sed l3 fuissent aialia nondum spūalia:non tamen mortua:que.s.necesse esset mori.

[Margin: a⁹. In scđo ho statu fu it mortalis τ mor tu⁹.s.p⁹ pcm̄. In 3⁹ statu erit oino im mortalis.i.nō potens mori. Quōđ hō scūs in aiam viuētē.]

[Margin: Corpus hois an̄ peccatū mortale τ imortale fuit]

¶ Utrū imortalitas quā habuit ante pcm̄ esset de conditione nature an ex gratie bn̄ficio.

Solet hic queri cū hō primus mortale τ imortale corpus habuerit vtrū ex conditione nature ipsius corpis habuerit vtrunq3. an alterū beneficiū esset grē.s.imortalitas:id posse non mori? Ad qđ dici potest:q2 alterum habebat in nā corporis.i.posse mori. Alterum vero sc3 posse non mori erat ei ex ligno vite.s.ex dono gratie. Unde Aug.super Gen̄. Quodāmodo creatus est hō imortalis: qđ erat ei de ligno vite:non de ɔditione nature. Mortalis erat de ɔditione corporis aialis: imortalis beneficio conditoris. Nō eniz imortale erat q2 oino mori non posset:qđ non erit nisi cū fuerit spūale. Apte dicit q2 non nā:sed ex ligno vite habebat posse non mori. Propter hoc aliq dicunt q2 nisi illo ligno vite vteretur:non semp viueret:q2 peccaret. Peccaret eni si illo ligno non vteret̄: q2 preceptum erat ei vt comederet de oi ligno paradisi.nisi de ligno scie boni τ mali. Sicut ergo peccauit comedēdo qđ erat phibitum.ita etiam peccaret si non comederet quod erat iussum.

[Margin: Rn̄sio q2 dr̄ al ter fuis se ǒ ɔdi tiōe nāe .s.posse mori al teruz ex grē do⁹ no sc3 posse n̄ mori. Aliq di cūt q2 si non vte ret̄ adā ǒ ligno vite nō sp viue ret:quia peccaret]

¶ Si non foret preceptum vt de illo ligno comederet τ alijs non illo vteretur. an posset non mori.

Sed adhuc querit̄ si nō esset preceptū vt de ligno vite ederet:τ alijs τ non illo vesceret̄:nunquid posset nō mori? Si semper viueret nō vtens de illo ligno: nō erat ei ex illo ligno posse nō mori. Si vero non posset semp viuere:id erat ei ex illo ligno posse. Aliq dicunt q2 si nō fuisset ei preceptuz vesci de illo ligno:τ alijs τ non illo vesceret̄: viueret semp. Sic determinātes illud qđ supra dixit Augu.erat ei de ligno vite nō de cōditiōe nature tm̄.s.q̄si nō ex ɔditiōe nature solūmodo erat ei:sed etiā ex illo ligno. Alijs autē videt̄ q2 ex ligno vite erat ei posse nō mori:non ex nā. Ideo eniz dr̄ potuisse nō mori:q2 poterat vti illo ligno:de quo edens non moreret̄.

[Margin: Opinio q̄rūdā.]

[Margin: Aliorū opinio.]

¶ Questio Augustini quomodo immortalis factus est homo.

De hac vero hois imortalitate qualis fuerit Augu.sup Gen̄.q̄stionē mouens sic ait. Querit̄ quō imortalis fact⁹ sit hō p̄ alijs aiantib⁹:τ quō cū illis cōez accepit alimoniā? Sed alia est imortalitas carnis quā in adaz accepimus:alia quā in resurrectione spamus p xp̄m. Ille fact⁹ est hō imortalis vt nō posset mori:si n̄ peccaret:moreret̄ aūt si peccaret. Filij vero resurrectiōis nec potuerunt vltra peccare nec mori. Caro nr̄a nō tūc egebit refectione ciboruz:q2 nulla poterit esse defectio. Caro ade ante pcm̄ ita imortalis creata est:vt p alimoniā adiuta eēt

[Margin: Soluere icipit]

Ante q̄ ade qz i pce pui ado hoi prio datio. ꝛ hoc ptinebatur vbi ȯ oi ligno vbió li gno scie boni ꝛ mali.

mortis ꝛ doloris expers. Sic ergo imortalis ꝛ icorruptibilis cōdita est caro hois: vt suā immortalitatē ꝛ incorruptionē p obseruātiā mādatorū dei custodiret. In qbus mādatis hoc ptinebat: vt de illis lignis cōcessis manducaret ꝛ ab interdicto abstineret. Per hoꝝ edulium imortalitatis dona pseruaret: donec corporalib⁹ incremētis pduct⁹ ad etatē: que conditori placeret multiplicata pgenie ipso iubēte sumeret de ligno vite: quo pfecte imortalis factus: cibi alimenta vlterius nō requireret.

℄ Sūmatī sup ipaꝫ verboꝝ sniaꝫ pstringit.

Ecce his verbis videt Augu. tradere q caro primi hois imortalitateꝫ in se habuerit: que p alimoniam ciborum conseruaretur vsqꝫ ad tempus sue translationis in melius: quādo de ligno vite comederet ꝛ fieret oino imortalis. ita vt non posset mori.

℄ Qd̄ ex predictis consequi videtur hoiem de nature sue conditione quoquo modo fuisse imortalem sed non omnino fieret immortalis nisi participato ligno vite.

Ideo aliq dicunt q imortalitatē de nā habebat qua poterat non mori: q̄ alioꝝ lignoꝝ esu poterat pseruari: sed nō poterat cōsumari nisi p assumptionē ligni vite. Quod videt Augu. sentire sup Gen̄. dicens. Hoc quoqꝫ addo talē cibū illam arborē pstitisse: quo corpus hois stabili sanitate firmaretur: nō sicut ex alio cibo sed inspiratiōe salubritatis occulta. Hic inuere videt q cuꝫ alijs cibis posset corpus sustētari: hoc cibo indeficiente sanitate firmaret. Ex quo pseq videt: q sic ī nā sua habuit mortalitatē quādā. s. aptitudinē moriendi: ita aliquā imortalitateꝫ in nā sui habuit: idest: aptitudineꝫ qua poterat nō mori cibis adiut⁹: sed si pstitisset: imortalitatis pfectio eēt ei de ligno vite. Sꝫ q hoc tradunt: quō supiora Augustini verba: qbus dicit q erat imortalis ex ligno vite: huic sententie non cōtradicant: diligenter inquirant.

Di. 19. C Irca distinctionē. xix. Querit vtꝝ in statu inocētie habuissemus corpora imortalia. Qd̄ nō qz adā poterat generari. ergo poterat corrūpi pꝫ pña qz nō est maioris virtutis rem posse corrumpere q̄ gn̄are.

Rn̄sio doc. R. ℄ Cōtra. Ro. 5. Per vnū hoiem mors intrauit in oēs. Hic dicit Scot⁹ q stante statu inocentie hō poterat mori: sed illa potētia nō fuisset reducta ad actuꝫ qz de⁹ inocētē a morte pseruasset ꝛ sic erat imortalis hoc pꝫ p cās mortis post lapsum. Accidit eni mors ab intrinseco ꝛ ab extrinseco. Ab intrinseco scꝫ. s. p actionē mutuā ptrarioꝝ inter se infra corpus. calidū eni psumit humidū radicale ad cuius corruptionē sequitur corruptio ppria vt pꝫ de igne ꝛ oleo i lampade. Hmōi aūt psumptio scd̄m quosdā fuisset paulatine restaurata p esum fruct⁹ ligni vite. qd̄ pbatur p illud. Gen̄. 3. Videte ne forte sumat de ligno vite ꝛ viuat ieternū. Sed ꝯ iste fructus nō potuit substentare nāꝫ nisi p puersionē eius in ipsam sed illud conuersum nō fuit nobilius q̄ puertens ꝛ nā puertendo ipsum nutrimentū magis ac magis debilitat q̄tomagis ac magis agit in puertendo: qz agens oē physicū in agēdo debilitat igit qn̄qꝫ defecisset. Exemplū Aristotelis de aqua mixta cū vino in libro de gn̄atiōe ad hoc facit: prio eni vinū puertit in se aquā ꝛ totvicibus pōt apponi aqua q deficit virt⁹ vini in puertendo. interdū igit in illa auctoritate gen̄. sumit nō pro vite intermiabilitate sꝫ diuturnitate sicut scriptura vocat mōtes eternos. ℄ Stante tn̄ inocētia nō accidisset mors qz quilꝫ fuisset trāslat⁹ in paradisum ante q̄ fuisset alterata nā alteratiōe iproporzionata aie. nō tn̄ sil' trāslati: sed vnus pri⁹: alius posteri⁹: potuissentqꝫ posterius nati esse beatiores priorib⁹ vt de beā virgine pꝫ. ℄ Ad extrinseco etiā nō fuisset corruptio. nō tn̄ qn potuisset inocentis corpus diuidi ꝛ scindi a malo angelo si deus pmisisset sed tn̄ hoc nō accidisset: qz deus inocentē pseruasset. Non passi etiā fuissent corruptionē ab intenso frigore vl' calore: qz in paradiso est aer tempatissim⁹. Animalia etiam fuissent hoi mitia: nec se exposuisset aliquis ignis vel aque periculo. ℄ Ex premissis patet ad argumentum in oppositum.

℄ De modo procreationis filiorum si non peccassent primi parentes ꝛ quales nascerentur filij. Di. xx.

P Ost hec videnduꝫ est qualiter primi parentes si nō peccassent filios procreassent ꝛ quales ipsi filij nascerent: Quidā putant ad gignendos filios primos homines in paradiso misceri nō potuisse: nisi post peccatū: dicentes concubitū sine corruptiōe vel macula non posse fieri. Sed ante pctm̄ nec corruptio nec macula in homine esse poterat: qm̄ ex pctō hec psecuta sunt. Ad quod dicēdū est q si nō peccassent primi hoies: sine omni peccatoꝝ macula in paradiso carnali copula puenissent: ꝛ esset ibi thorus imaculatus ꝛ commixtio sine pcupiscentia: atqꝫ genitalibus mēbris sicut ceteris imparent: vt ibi nullū motū illicitū sentirent: ꝛ sicut alia membra corporis alijs admouemus: vt manū ori sine ardore libidinis: ita genitalibus vterentur membris sine aliquo pruritu carnis. Hec. n. letalis egritudo membris humanis ex peccato inhesit.

Opinio quorūdā

Rn̄sio ꝯ illoꝝ opionē

Venuissent

Aug.su p geñ. li.ix. Genuissent itaq3 filios in paradiso p coitum imaculatũ ⁊ sine corruptiõe. Cur non credamus pmos hoies añ petm̃ genitalib⁹ mẽbris ad pcreationez impasse potuisse: sicut ceteris in quolz ope sine voluptatis pruritu vtunt. Incredibile.n.nõ est deũ talia fecisse illa corpora: vt si nõ peccassent: illis mebris sicut pedib⁹ imparent: nec cũ ardore seminarẽt: vl' cũ dolore parerẽt: s3 post petm̃ motũ illũ meruerunt quẽ nuptie ordinant: ꝯtinentia cohibet. Infirmitas eni prona in ruinã turpitudinis excipit honestate nuptiali: ⁊ qd̃ sanis est officiũ: egrotis est remediũ. Emissi qdẽ de paradiso ꝯuenerũt ⁊ genuerũt: s3 potuerũt in paradiso eis eẽ nuptie honorabiles ⁊ thor⁹ imacular⁹: sine ardore libidĩs. sine labore pariẽdi.

¶ Quare in paradiso non coierunt duobus modis soluit.

Aug. sup geñ. Cur ergo nõ coierũt in paradiso. Quia creata muliere mox transgressio facta est: ⁊ electi sunt de paradiso. Uel quia nõdum deus iusserat vt coirẽt ⁊ poterat diuina expectari auctoritas vbi ꝯcupiscẽtia nõ angebat. Deus vero nõ iusserat: qꝛ casum eorum presciebat: de qbus hõ ppagãdus erat. Ecce expresse hẽs de modo propagationis filiorũ.

¶ De terio illi⁹ iferioris vite: vtꝝ natis filijs p successiones: an sil' oẽs transferendi essent.

De terio vero tpis q⁹ transferenf ad spũalem celesteq3 vitã certũ aliqd scriptura nõ tradit. Et ideo ambiguũ est vtrũ parẽtes genitis filijs pfectaq3 humani officij iusticia: ad meliorẽ statuũ transferenf: nõ p mortẽ s3 p aliquã mutationẽ. an patres in aliquo statu vite remanerent: ligno vite vtentes. donec filij ad eũdẽ statũ puenirẽt: ⁊ sic implecto numero oẽs fil' ad meliora transferenf vt essent

Augu. sicut sancti angeli in celis. De quo Aug. ambigue disserit sup Geñ. ita ingens. Potuerũt primi hoies in paradiso filios gignere non vt morientib⁹ patrib⁹ succederẽt filij sed in aliq⁹ forme statu manẽtib⁹: ⁊ de ligno vite vigorez sumentib⁹: ⁊ filij ad eundẽ pducerenf statuz: donec impleto numero sine morte aialia corpora in aliã qualitatẽ trãsirent: in qua oino regenti spũi deseruirent: ⁊ solo spiritu viuificãte sine corporeis alimẽtis viuerẽt. Uel potuerunt parentes filijs cedere vt p successionem numer⁹ implerenf. Qui genitis filijs p fectaq3 humani officij iusticia ad meliora transferrẽtur: nõ p mortẽ sed p aliquã mutationẽ. Ecce hic habemus de transitu hominis ad meliora: sed incertum nobis relinquitur: vtrum simul transferantur an per successiones.

¶ Quales procrearent filios vtrũ perfectionem stature ⁊ vsum membroꝝ habentes qualis homo primus fuit conditus.

Si vero querif quales si nõ peccasset hõ filios genuisset: vtruz videlz sicut ipse primus hõ scd̃m staturã corporis ⁊ vsus mẽbroꝝ pfectus mox ꝯditus extitit: ita etiã eius filij in ipo natiuitatis exordio pfecti existerẽt: q ambulare ⁊ loq ⁊ cuncta facẽ possent? Rñderi põt ꝙ filios paruulos nasci oportebat p pter materni vteri necessitatem. Sed vtrum mox nati pfectionẽ stature ⁊ membroꝝ vsum haberent: an paruuli ⁊ in minori etate constituti vti possent membrorum officijs an p interuala temporũ: eo modo quo nũc fit perfectionẽ stature ⁊ vsum membrorum recepturi essent de auctoribus diffinituz nõ habemus. Rñsio vbi vi o sine ambiguo posito triparti tã subiuncit distinctionez.

¶ Ambigua Augustini verba ponit: vbi tamen videtur innuere ꝙ filij paruuli possent membrorum vti officijs.

Et sup hoc Augu. ambigue loqf. Mouet nos inqt si primi hoies nõ peccassent: vtrũ tales filios essent habituri q nec lingua: nec manib⁹ nec pedib⁹ vterenf. Nã pter vteri necessitatez forte necesse erat puulos nasci. Sed qũuis exigua pars corpis sit costa: nõ p pter hoc paruulã viro ꝯiugẽ fecit. Uñ ⁊ eius filios poterat oipotentia creatoris mox natos grandes facẽ. S3 vt hoc omittã: poterat certe eis prestare qd̃ multis aialib⁹ pstitit: quoruz pulli qũuis sint paruuli: tñ mox vt nascuntur currunt ⁊ matrẽ sequunf. Econtra hõi nato nec ad icessum pedes idonei sũt: nec man⁹ saltem ad scalpendũ habiles: ⁊ iuxta se mãmis positis nascẽtes magis pñt esurientes flere qȝ sugere: pprieq3 ifirmitati mẽtis ꝯgruit hec infirmitas carnis. His verbis videf. isinuari ꝙ filij etiã paruuli officijs mẽbroꝝ valerẽt vti.

¶ Quibusdam non absurde placuit ꝙ filij parui nascerentur: ⁊ per accessum tẽporis in statura ⁊ in alijs sicut nunc proficerent: quod non esset vitio imputandum.

Sed cum Aug. sub assertiõe de his nihil tradat: nõ irrõnabiliter qbusdã pla

perdere potuit ꝛ pdidit. mirabiliter tñ fuissent adiu/ti ne peccassent pp hmõi iusticiã ꝛ sollicitã doctrinã
dubi. parentũ. ꝛ sic dꝫ intelligi verbũ anselmi. ¶ Quãtũ ad 2m dubitatur vtruꝫ soli electi tunc fuissent geniti. Ad hoc dicit greg. 8. moral. Si parentẽ pmũ nulla pcti rubigo corrũperet: nequaq̃ ex se filios gehẽne gñaret. sꝫ illi qui nũc p redẽptorẽ saluãdi sunt ab illo electi nascerent. ¶ Scdo dubitat vtrũ in illo sta
du. 2. tu fuissent tot vnius sexus quot alterius. Rñdeo q̃ sic. qꝛ nulla psona fuisset cõiuncta cũ alia i linea ascẽdẽte nec descẽdẽte: qꝛ hoc fuisset ꝯ nãm. Vñ adã si nũc viueret nõ posset ꝯhere. q̃lꝫ tñ psona fuisset aliq̃ cõiuncta p obligationẽ illius pcepti. Crescite ꝛ multiplicamini ꝛ replete terrã: ꝛ vnus etiã nõ fuisset cõiunctus duabus. qꝛ bigamia fuissꝫ ꝯ legẽ nature: nec maritus sapulucẽ accepissꝫ aliã. qꝛ scdẽ nuptie non sunt modo multũ laudabiles: ꝛ multominus tũc fuissent igr i linea laterali tot femine quot viri. Ex hoc tñ nõ sequit q̃ nũc tot saluẽtur de vno sexu quot de alio. qꝛ eadẽ psona potuit esse mas ꝛ femina. qꝛ sicut sexus muliebris nõ variat speciẽ hoĩs: sic nec hic sexus hãc
du. 3. psonã. ¶ Tertio dubitatur: vtrũ p carnalẽ copulaꝫ fuisset in muliere virginitatis amissio. Aliq̃ dicũt q̃ cũ ibi nõ fuissꝫ alq̃ volũtatis ꝯcordiatio ñ fuissꝫ aliq̃ claustroꝝ aptio in conceptu: sed tñ in partu. qꝛ vt dicit Aug. 14. de ciuitate. Qñ illas corporis partes nõ ageret turbidus calor sꝫ spõtanea ptãs sicut opus eẽt adhiberet. Ita tũc potuisset vtero coniugis salua itegritate feminee genital virile semẽ imitti. sicut nũc pt eadẽ itegritate salua ex vtero virginis fluxus cruoris mẽstrui emitti: eadẽ q̃ppe via possꝫ illõ imitti. q̃ hoc eijci. ¶ Alij dicũt q̃ Aug. in illa auctẽ nõ asserit q̃ ita factũ fuisset: sꝫ q̃ ita fieri potuissꝫ. ꝛ q̃ virginitas in illo statu nõ preferret cõiugio. sꝫ nũc pferat rõne difficultatis q̃ est i resistẽdo iclinationi carnis. q̃ tũc absq̃ vlla rebellioẽ rõnis iperio puissꝫ. ¶ Quar
du. 4. to dubitat vtrũ paruuli i statu innocẽtie fuissent pnescij. Rñdeo q̃ sic qꝛ ipeditis organis virtũ sensitiuarũ: ipedit rõnis vsus. In pueris autẽ est illud ipedimẽtũ pp nimiã cerebri humiditatẽ: ꝛ pp nimiam cõmotionẽ ꝛ fluiditatẽ humoꝝ in organis que impediunt distinctaꝫ relucentiã ymaginum: sicut facies non apparet distincte in aqua mota. Non habuissent et psectũ vsum mẽbroꝝ: cũ nõ fuissent nati cum perfecta q̃litate organorum: vnde nerui eoꝝ non fuissent pmo apti ad motuum progressiuum.

¶ De inuidia diaboli qua ad hominem tentandum accessit. Di. xxi.

Videns igit diabolus hoieꝫ p obediẽtie humilitatẽ posse ascẽdere vñ ipe p superbiã corruerat inuidit ei: ꝛ q̃ pus p supbiã diabolus fuerat. i. deorsum lapsus: zelo inuidie factus ẽ sathan. i. aduersarius. Vñ ꝛ mulierem tẽtauit in qua minus q̃ꝫ in viro rõnẽ vigere nouit. Ei9. n. malicia ad tentãdũ virtutẽ timida: hũanã nãm in ea pte vbi debilioꝛ videbat aggressa est. Ut si forte illic aliq̃ten9 pualeret: postmodũ fiducialr9 ad alterã q̃ robustioꝛ fuit: pulsandã vel poti9 subuertẽdã accederet. Primũ g̃ solitariã feminã exploraᷓuit: vt in ea pm oẽm sue tẽtatiõis vim expiret. Quare ad feminam pri⁹ venit

¶ Quare in aliena forma venit.

Sed qꝛ illi p violẽtiã nocere nõ poterat: ad fraudẽ se ꝯuertit: vt dolo hoieꝫ supplantaret: quẽ virtute supare negret. Ne autẽ fraus ill9 nimis manifestaret in sua spẽ nõ venit: ne apte cognosceret ꝛ ita repelleret. Iteruꝫ ne nimis occulta foret fra9 ei9 q̃ caueri nõ posset: ꝛ hõ sit videret iniuriã pati sic taliter circũueniri pmitteret eũ deus vt pcauere nõ posset: i aliena qdẽ forma venire pmissus est diabolus: sꝫ in tali in q̃ eius malicia facile posset dephẽdi: vt ergo in ppria forma nõ veniret volũtate sua ppria factũ est: vt aũt in forma sue malicie ꝯgruẽti veniret: diuinit9 factũ est. Uenit g̃ ad hoieꝫ in serpẽte: q forte si pmitteret in colũbe spẽ venire maluisset. Sed nõ erat dignũ vt spũs malignus illaꝫ formã hõi odiosaꝫ faceret: i q̃ spũs scũs apparitur9 erat. Nõ g̃ nisi p serpẽtẽ tẽptare pmissus fuit diabolus: vt p illud qd forᷓs erat astutiã tẽptãtis aiaduertere scia gret. Diabol9 eni p serpẽtem tẽptabat in q9 loq̃bat. Ideoq; serpẽs dic9 est eẽ callidioꝛ cũctis aiantib9 terre. Qꝛ vt ait Aug. Mali angeli lꝫ supbia deiecti: nã tñ sũt excellẽtiores oib9 bestijs pp eminẽtiã rõnis: q̃zuis serpẽs nõ rõnali aia: sꝫ spũ diabolico possit sapientissim9 dici. Nõ est g̃ mir si diabol9 spũ suo iplẽs serpẽtẽ sicut vates iplebat: sapiẽtissimũ reddiderat oim bestiaꝝ: quẽ tñ ad tẽptãdũ ñ elegit diabol9: sꝫ p qd aial pmissus fuit tẽptauit. Uñ Aug. sup Geñ. Nõ est putãdũ q̃ diabolus serpẽtẽ p quẽ tẽptaret elegerit: sꝫ cũ decipe cuperet: nõ potuit nisi p qd aial posse pmissus est. nocẽdi eni volũtas iest cuiq; a se: sꝫ ptãs a deo. Sic aũt loq̃bat diabol9 p serpẽteꝫ ignorãtẽ: sicut p energuminos vel p phanaticos loqt. Serpẽte. n. velut organo ẽ vsus mouens nãꝫ ei9 ad expmẽdũ sonos verboꝝ ꝛ signa q̃b9 suã mõstraret volũtatẽ. Serpẽs ergo nec verba itelligebat: nec rõnalis est fact9: callidissim9 tñ ẽ dict9 pp astutiã diaboli. Locut9 est aũt sicut asina balaam: sed hoc diabolicuꝫ: illud angelicũ fuit. Boni. n. ꝛ mali angeli sũt

Quare nõ nisi i forma serpẽtis accessit.
Quare dict9 est serpens callidioꝛ cũctis aiantib9
Augu.

operant. Hic qri solet quare mulier non hor ruit serpentē? Quia cū nouerit creatū eē: ipz etiā officiū loquendi a deo accepisse putauit.

Quare mulier nō horruit serpentes.

¶ De modo temptationis.

Tēptatio autē hoc modo facta est. Stās corā femina hostis supbus nō audet in verba psuasiōis exire metuens deprhēdi: sz sub interrogatiōe eā aggredit: vt ex respōsione colligeret qualr in malicia pcedere possz. Cur inqt pcepit vobis deus: vt nō comederetis de ligno paradisi? Cui rñdit mulier. De fructu lignoꝝ q̄ sunt i paradiso vescimur. De fructu vero ligni qd est in medio paradisi pcepit nobis de⁹ ne comederemus τ ne tāgerem⁹ ne forte moriamur. In quo vbo dedit locū tēptādi cū dixit: ne forte moriamur: vn̄ mox diabolus dixit ad mulierē. Nequaq̄ moriemini: scit eniz deus q in quocūq; die comederitis ex eo: aperient oculi vestri: τ eritis sicut dij sciētes bonū τ maluz. Attēde ordinē ac pgressū humane pditiōis. Primo deus dixerat: quacūq; die comederitis ex eo morte moriemini Deinde mulier dixit: ne forte moriamur nouissime serpēs dixit: nequaq̄ moriemini. De⁹ affirmauit: mulier quasi ambigendo illud dixit. diabolus negauit. Que ergo dubitauit ab affirmāte recessit τ neganti appropinquauit.

Quare ex interrogatione exorsus est.

Verba serpētis

Rñsio mulieris.

Addit serpens nactus fiduciaz ex vbis mulieris promissionem falsum.

¶ De versutia diaboli q vt facili⁹ psuaderet malū remouit: τ bonū i pollicito duplicauit.

Qui ad suā psuasionē plenius suffulciēdā. s. vt malū qd intendebat libere psuaderet: τ malū qd mulier timuit negando remouit: τ repromissionē addidit. Et vt eius psuasio citius recipet pmissionē duplicauit. Unā nēpe comestionē suadens: duo in pmio pposuit: similitudinem dei: sciamq; boni τ mali spōdens: vbi tribus modis hoiem tēptauit. s. gula i psuasiōe cibi cū dixit. In quocūq; die comederitis. Inani glīa in pmissione deitatis cū dixit. Eritis sicut dij. Auaricia i pmissione scie: sciētes bonū τ malū. Gula ē imoderata cibi auiditas: vanagloria amor ppie excellētie. Auaritia imoderata hndi cupiditas: q̄ nō est tm̄ pecunie: sz etiā altitudinis τ scientie cum supra modum sublimitas ambitur.

Nō hō tribus modis tēptat⁹ ē. Gula Uana gloria Auaritia.

¶ De duplici temptationis specie.

Porro sciēdū est duas eē spēs tēptatōis interiorē. s. τ exteriorē. Exterior tēptatio est qn̄ nobis extrisec⁹ malū visibilr suggerit vbo vel si g aliq⁹ vt ille cui fit ad cōsensū pcti īclinet: τ talis tēptatio tm̄ fit ab aduersario. Interior vo tēptatio ē: qn̄ inuisibilr malū nobis itrinsec⁹ suggerit: τ hec tēptatio aliqn̄ fit ab hoste aliqn̄ a carne. nā τ diabolus inuisibilr mala suggerit τ ex carnis corruptiōe suborit mot⁹ illicit⁹ τ titillatio praua: idq; tēptatio q̄ ex carne: ē nō fit sine pctō. Que āt est ab hoste: nisi ei cōsētiat nō hz pcm̄: sz ē mā exercēde virtutis Tēptatio āt carnis iterior difficili⁹ vicit q̄ iteri⁹ oppugnans de nro p̄ nos roborat. Hō ergo q sola exteriori tēptatione pulsat⁹ cecidit: tāto grauius plectendus erat q̄to leuiori ipulsu fuerat pstrat⁹. Et tn̄ q̄ ali quā lz modicā cadēdi occasionē habuit. Iccirco p dei grām iuuari potuit ad veniaz: vt qui p aliū ceciderat: p aliū erigeret. Qui ergo scitatorē habuit ad malū: nō iniuste repatorē habuit ad bonū. Diabolus vero q̄ sine alicuius tēptatiōe peccauit p aliū vt surgeret iuuari nō debuit: nec per se potuit. Et iō irremediabile peccatū eius extitit: pctm̄ vero hominis sicut per alium habuit initiū: ita per aliū non incongrue habuit remedium.

Que sit exterior tēptatio τ a quo fiat.

Que sit tēptatio interior τ a quo fiat.

Quare hō p aliū surgere potuit τ nō diabol⁹ τ hois peccatū remediabile diaboli vero non.

¶ Quare homo nō angelus sit redemptus.

Preterea angelica nā qm̄ non tota pierat sz ex pte pstiterat nō est redēpta: humana vo tota pierat. Et iō ne penit⁹ pderet: ex pte est redēpta: vt inde ruina suppleret angelica. Un̄ Aug⁹. in ench. Placuit vniuersitatꝫ creatori τ moderatori vt qm̄ nō tota multitudo angeloꝝ deū deserēdo pierat: ea q̄ pierat i ppetua pditione remaneret: q̄ aūt cū deo illa deserēte pstiterat de sua certissime cognita semper felicitate gauderet. At vero creatura rōnalis q̄ in hoinibus erat: qm̄ peccatis atq; supplicijs tota pierat ex pte poterat reparari: vn̄ angelice societati suppleretur qd ruina illa minuerat: hoc. n. promissum est sanctis q erunt equales angelis dei.

Augu. ench.

¶ Qd non soli viro preceptum fuit datum.

Illud etiam notādū est q nō soli viro pceptū vr̄ esse datuz cū ipsa mulier testatur sibi etiā esse mandatū dicēs. Precepit nobis deus τc̄. Supra tn̄ legitur an̄ factā mulierē deū dixisse viro. De ligno sciētie boni τ mali ne comedatis. Nō dixit: ne comedas: forte quia facturus erat mulierē de viro

Augu. super Gen̄.

sic precepit

sic precepit: vt p viz ad mulierē puenīret mādatū qz mulier q subiecta viro fuit nō nisi mediante viro diuinū debuit accipere preceptū Unde apostolus. Si qd discere voluerit domi viros suos interrogent. Si qrif quō loqui potuerūt vel loquētē intelligere qui nō didicerāt inter loquētes crescēdo vel magisterio? Dicimus qz deus eos tales fecerat qui possēt loqui: & discere ab alijs si essent.

Quō loqui potuerunt & loquētem intelligef.

Di. 21.

Circa distinctionē. 21. Querif vtrum pctm̄ pmi hois in statu inocentie potuit fuisse veniale. Dicūt quidā q non. qd pbaf qz oī pctō debef aliq pena: sz pena nō poterat sibi deberi ipso remanēte in statu innocentie: ergo oē pctm̄ fuit sibi mortale & nullū veniale. ¶ Preterea pctm̄ pure veniale corrūpere nō hz (remanēs veniale) sūma rectitudinē quā habuissz hō in statu inocētie pctm̄ aūt qdcūqz tūc illā corrupissz. quare nō potuit eē nisi mortale. ¶ Itē q diu vires superiores sūt ordinate ad deuz in viribus iferioribus nulla pōt esse obliquitas: qz nō est deordinatio in viribus inferioribus stāte illo statu nisi pmo sit in supiobus pctm̄ igif pmū oportuit q haberet deordinationē virtū supiorū: sz ois talis deordinatio fuissz peccatū mortale. ¶ Cōtra qz illud donū nō cōiungebat perfecti° vltimo fini q queccūqz gratia grati faciens cōiungat nūc viatorē: sz cū gratia quacunqz nūc pōt stare veniali etiā in perfectissimis. Uñ. Jo. in canonica sua. Si dixerim° qz pctm̄ nō habemus nosmetipsos seducimus. ¶ Itē supposito q aliquis actus ex genere pōt esse pctm̄ veniale puta verbū ociosuz: sz adā potuit talē actū exercē occiose loquēdo sz act° ō se venialis nō fit mortalis nisi quatenus sup ipsum cadit preceptū. igif cū nulluz preceptū habuissz adā de abstinēdo ex necessitate salutis a talibus verbis. (Nimis enim ad difficile obligasset deus viatorē si in illo statu illū de necessitate salutis obligasset ad faciendū semp qd fuisset melius: vel ad vitandū qdcūqz retardatiuū ad melius.) Dicit igif scotus q potuit peccare venialiter in illo statu. ¶ Circa qd sciendū q peccatū mortale nō distiguif a veniali in hoc q vnū ē respectu finis. scz mortale: & aliud respectu eorū q sunt ad finē sz vtrūqz possēt esse: & circa ea q sūt ad finem & circa finē. Sz in hoc distiguitur qz pctm̄ mortale ē deordinatio opposita ordinatiōi sine qua finis nō pt seqz aliquomō q qdē deordinatio hz preceptū cōtra qd deordinatio fit. & iō ois deordinatio cadens sub precepto auertit a fine necessario. ¶ Sz alia est ordinatio q pōt esse respectu finis ɔsequēdi q nō est necessaria sz vtilis: nec est de precepto sz potius de aliquo cōsilio. & sic deordinatio opposita huic ē pctm̄ veniale: nec facit cadere a fine necessario. Licet talis nō pcedat meliori mō quo pōt. ¶ Dico igif q adā potuit nō tm̄ exercere actū deordinatū cōtra pceptū sz etiam cōsiliū tm̄: vt nō faciendo maxie expedientia vel faciēdo aliqua retardatiua. Ad primuz dico q alia pena

Rñsio qrūdā.

In oppositū opiniōis dcē

Ad ar. guñ.

q mors pōt rñdere veniali puta displicētia aliqua vl aliquid hmōi seu debitū feruētioris actus caritatis q feruor cōsumeret pctm̄ veniale. Hec aūt pena nō obfuisset innocētie. ¶ Ad scdm̄ dico q venialis obliqtas potuit stare cū sūma rectitudine habituali tūc possibili viatori: sicut actū maxime meritoriū pōt nūc se qui aliqua vanagloria nec veniale illud tollet meritū talis actus. ¶ Ad terciū esto q verū sit q in inferioribus viribus nō potuerit fuisse deordinatio nisi prefuisset in superiorib°: tñ dico q nō ois deordinatio i virtute superiori est pctm̄ mortale. Nā leuis motus per surreptionē de opinione aliqua circa articulos fidei est deordinatio in virtute vl portione superiori. Nā potest eēe circa tale obiectū qd nō pōt considerari nisi per virtutes superiores: vt deū esse trinū & vnū & tamen non ois leuis motus est ibi pctm̄ mortale: sz in superiori virtute fit grauius peccatū q in iferiori.

Utrū motiuū dyaboli ad tētadū primos parētes fuerit inuidia? Qd nō. Grego. 5. moralū sup illud. Paruulos occidit inuidia sic ait. Paruulus est qui in inuidia occidit: qz nisi ipse inferior existeret de bono alterius nō doleret: sz dyabolus cū sit supbissimus se inferiorem hoie nō reputabat: ergo nec ipsi hoi inuidebat. ¶ Cōtra sap. ij. Inuidia dyaboli mors itrauit in orbē terraz. ¶ In ista qōne pmo videbif de quesito: scdō mouebunf aliqua dubia. ¶ Quātū ad p[m] sicut dicit dañ. Inuidia est tristicia de bonis alienis: & oritur ex supbia fm Augu. sup geñ. dyabolus itaqz qui est supbissimus vidēs hoiez p obediētie humilitatē posse ascēdere vnde ipse ceciderat: iuidit ei & sic fuit motus ad eū tentādū. ¶ Ad argumētū in oppositum dico q qūis dyabolus nō reputaret hoiem actu supiorē: reputabat tñ hoc posse fieri ascēdēdo. s. vñ ipse corruerat. Ut eñi dicit Augu. sup geñ. supbus vel paribus inuidet: qz ei equātur. vel sibi inferioribus ne sibi coequentur: vel supiorib° qz eis nō equatur. ¶ Quātū ad scdm̄ dubitaf pmo vtrū serpens fuerit cōueniēs istrumētū illius tētationis. Rñdeo q sic: qz cōgruū fuit deū pmittere vt dyabolus in illa forma tētaret & nō in alia que sue malicie cōueniret: cū aūt serpēs sit aīal malignū & venenosū cōgruebat malignitati dyabolice q est qdaz venenū spūale. ¶ Scdō dubitaf quare prius tētauerit mulierē q viruz. Rñ. qz sciebat eā nō esse tante sapie nec cōstātie sicut vir. & iō facilius est supare spabat: estimabat qz ipsa mediante se posse virū vincere. cōgruū ēt fuit primā tentationez eē exēplar sequētiū fm Augu. 12. sup geñ. Sēsualitas eñi rñdebat serpēti inferior portio rōnis mulieri supior vero viro. Uñ sicut dyaboli tētatio p mulierē venit ad virū: sic procedit tētatio a sensualitate p inferiorē portionē rōnis ad superiorē. ¶ Tertio dubitatur: vtrū sit tētatio a carne sine tētatiōe ab hoste. Rñdeo q sz ois tētatio q est a carne sit ab hoste vt aicaz remota rōne corruptionis que secuta est a pctō primi parētis. Nō tñ ois tētatio que est a carne est ab hoste vt ad eā ppiqua. sz qnqz dyabolus tētat. carne nō tētante: qnqz simul tentante dyabolus & caro dyabolo

Rñsio ad qst.

Du. ij.

Du. 2.

Du. 3.

carne instigante. quinqz aut tentat sola caro qz cu p carnis corruptione sensualitas non sit in ronis ptate pot ab obiecto moueri ad aliqd 9riu roni. q mot⁹ e tetatio surgens ex carnis corruptione. ¶ Et nota q tentare vno⁹ ide est qd ad pctm inducere z sic vt dicit Jacobus de⁹ nemine tetat. qz nemine ad peccadu iducit sz vnusqsqz tetatur a cocupiscetia sua. Tetare etia est experimetu sumere de aliquo. z sic de⁹ tetauit abraha qz ad experimedu eius obiam. no vt ipse q oia nouit illa experiret: sz vt faceret nos illa experiri ipsu nobis ppones in exeplu: dyabolus vero tetao intendit hoim vires expiri z ipsos ad peccadu inducere: vt p hoc a deo reprobetur. ¶ Notadu et q deus tetatur dupl'r. s. expresse z quasi iterpretatiue: expresse aut deus tetat: cu aliquis pagit aliqua vel postulat a deo: vt expiatur eius sciam ptatem vel bonitate. In terpretatiue vero cu facit aliqd ad nihil alio vtile nisi ab pbandu dei. lz hoc no intendat. Est aut tentatio dei peccatu cu pcedat ex dubitatione tetatis respectu eoz q spectat ad dei pfectione quoz hetur certitudo p fide. ¶ Quarto dubitat vtru sit sp pctm incetatoe q est a carne? Ad qd sic distiguit ricb. q dia pot assignari iter viciu pctm culpa z demeritu lz vnuz sepe sumat pro reliq. Viciu eni est caretia hitualis dispois conueniens nae rei. Vn aug. 3. de li. ar. qd pfectio ni nae deesse pspexeris: id voca viciu. Pctm vero est caretia rectitudinis i actu ingtu declinat a regula recte ronis: sicut in nalibus mostra dnr peta: eo q declinat a recta regula nature: et in artificialib⁹: illa que declinat ab artis regula. Culpa aut est in actu no recto ingtu est in volutatis ptate. Demeritu vo est culpa in coparatioe ad retributione: z sic oe demeritu est culpa z ois culpa est pctm: sz no couertit. Potest ergo dici q ois tetatio carnis est motus viciosus: qz pueniti ex caretia hitualis dispositionis couenientis pfectioi nature hiane in pma ei⁹ istitutione. z sic dicit Augu. xix. de ciuitate. No nullu viciu est cu caro cocupiscit aduersus spm. Pot et dici pctm ingtu discordat a regula rationis recte. Non tame est pctm accipiendo pctm pro culpa vel demerito: nisi illius tetationis causa sit voluntas an cedeter: vel ei cosentiat cocomitant: qz fm Aug. de vera religioe: pctm est adeo volutariu q si no est volutariu no est pctm.

quo q deu tentat.

du. 4.

¶ De origine illius peccati. Di. xxij.

Opinio qrudaz q dicut elatione pcessisse i aio hominis.

c

Ic vr diligeter inuestigadu esse que fuerit origo z radix illi⁹ pcti. Quida putat quada elatione in aio hois pcessisse: ex qua diaboli suggestioi cosensit. Qd vr. Aug. innuere sup Gen. ita inquies. No est putadu q ho deijceret nisi pcessisset in eo queda elatio coprimenda: vt p humilitate peccati sciret q falso d se psupserit: z q no bn se hz na si a faciete recesserit. Ite in eode. Quo verbis tetatoris crederet mulier deu se a re bona z vtili phibuisse: nisi iesset ei⁹ meti amor ille ppzie ptatis: z de se supba presuptio: q p tetatione fuerat couincedа aut perimeda. Deniqz no coteta suasioe serpetis aspexit lignu bonu esu: decoruz aspectu: nec credes se inde posse mori: forte putauit deu alicui⁹ ca significatiois illa dixisse: io maducauit: z dedit viro suo fortassis cuz aliq suasioe qua scriptura intelligenda relinqt. Uel forte no fuit suaderi necesse: cu ea mortua esse illo cibo no videret vir. Sicut ergo no e permissus diabolus tetare femina nisi p serpete: ita nec viru nisi p femina. Ut sicut pceptu dei p viru venit ad mulierem: ita diaboli tentatio per mulierem transiret ad virum. In muliere vero que rationalis erat non est ipse locutus vt in serpente: sed persuasio eius qquis instinctu adiuuaret interius qd per serpente gerebat exterius. Ex pdictis tetationib⁹ modus atqz pgressus insinuatur: necno etia qd pdiximus inui vr. s. q tetatione pcesserat aliqua elatio z presumptio in mente hominis.

Augu. sup gen q aliter locut⁹ e diabol⁹ i mulier q in serpente.

¶ Obiectio contra illos qui dicunt elatione precessisse in mente.

Qd si ita fuit no q alteri⁹ suggestioe hus peccauit cu auctas tradat io peccatu diaboli icurabile ee: qz no suggestioe sz ppria supbia cecidit: hois vero curabile: qz no p se sz p aliu cecidit: z io p aliuz resurgere potuit. Quocirca pdicta vba Aug. piu ac diligete lectore efflagitat q sic itelligere sane quim⁹. No deijceret ho in actu illi⁹ pcti vt. s. lignu vetitu ederet z i has miserias p tetatione diaboli ni si elatio coprimeda pcessisset: no vtiqz tetatio ne sz op⁹ pcti. Talis eni fuit ordinis pcessus. Diabol⁹ tetado dixit. Si comederitis eritis sicut dij sciete bonu z malu: quo audito stati meti mulieris surrepsit elato qda z amor pro prie ptatis: ex quo placuit ei facere qd diabolus suadebat z vtiqz fec. Suggestioe igit peccauit: qz tetatio pcessit: ex q in mete ei⁹ orta est elatio qua peccatu opis secutu e z pena pcti.

Quo in telligeda sint illa verba hic dissinit.

Uide tetationis ordine.

¶ Que fuit elatio mulieris.

Et talis qde elatio i mete mulieris fuit pro certo q credidit z voluit here similitudine dei cu eqlitate quada putas ee veru qd diabolus dicebat. Et io spaliter mulierez comemorat Aug. inges. Quo crederet mulier diabolo nisi eet in mete ei⁹ supba psuptio. Et qd ibi sequit. s. q p tetatione fuerat couiceda vel

Quod n fuit seductus sic mulier scz vt crederet veru qd diabol⁹ suadebat z

tn̄ aliq̃ fuit se/ ductus scʒ vt ve nialepu taret petm̃. Auctā te ꝯfir/ mat qđ dixerat Quam aplus vocaue rit sedu ctionem q̃ mlier seducta ē nō vir

pimenda:ad mulierē referēdū est:vt itelligat̃ q̃ mulier:nō elatio fuerat per tētationem zc.

Que fuit elatio viri an crediderit z voluerit quod mulier.

Solet q̃ri vtrū illa talis elatio z amor ꝓprie ptātis i viro fuit sicut i mlier. ad qđ dicimꝰ q: adā ñ fuit seductꝰ eo mō quo mlier. Nō.n.putauit eē veꝝ qđ diabolꝰ suggerebat. In eo tn̄ fuisse seductū credi pōt q̄ cōmissū veniale putauerit qđ ꝑeꝑtoriū erat. Sʒ nec ꝑor seductꝰ fuit nec i eo i quo mlier vt crederet deū illđ lignū iđ tangē ꝓhibuisse:qr̄i si tāgerēt fierēt sicut dij. Uerūtn̄ ꝑuaricator fuit adā vt testat̃ aplš. Poterat.n.aliq̃ elatō mēti eiꝰ iesse ilico post tētationē:ex q̃ voluit lignuʒ vetitū repiri cū mlierē ñ videret mortuā esca illa pcepta. Uñ Aug. sup Geñ. Cū aplš adaʒ ꝑuaricatorē fuisse oñdit dicēs. In silitudineʒ ꝑuaricationis ade:seductuʒ tn̄ negat vbi ait. Adā nō ē seductꝰ sʒ mulier. Uñ z iterrogatꝰ nō ait:mlier seduxit me:sʒ đdit mihi z comedi. Mulier v̄o dixit. Serpēs seduxit me. Hāc ꝑ seductionē ꝓprie vocauit aplš p quā id qđ suadebat̃ cū falsū eē veꝝ putatū ē.s.q̄ deus lignū illđ iđ tāgere ꝓhibuerit:q: sciebat eos si tetigissēt sicut futuros đos:tāq̃ʒ eis diuinitatē iuideɾʒ:q eos hoies fecerat. Sʒ z si viꝝ pp aliquā mētis elationē q̃ deū latē ñ poterat sollicitauit aliq̃ experiēdi cupiditas:cū mulierē videret accepta illa esca nō eē mortuā. Nec tn̄ eū arbitror si iam spirituali mēte ꝑdictus erat nullo mō credidisse qđ diabolus suggerebat.

Quis plus peccauit adam vel eua.

Ex quo manifeste aiaduerti pōt:qs eoꝝ plꝰ peccauerit Adā.s.vel Eua. Plus eniʒ vr̄ peccasse mulier q̃ voluit vsurpare diuinitatis equalitatē z nimia ꝑsūptiōe elata credidit ita eē futurū. Adā v̄o nec illđ credidit z đ ꝑnītētia z dei misericordia cogitauit:deū vxori morē gerēs eius ꝑsuasiōi ꝯsensit:nolēs eam ꝯtristari z a se alienatā relinquere ne piret:arbitratꝰ illđ eē veniale nō mortale delictū. Uñ

Augu. sup geñ

Augu. Aplš ait. Adā nō est seductꝰ. Qđ vtiq̃ʒ ita accipi pt̄ vt itelligat̃ nō esse seductꝰ ꝑor.s. vt in eo in quo mulier:vt scʒ crederet illđ eē veꝝ. Eritis sicut dij.sʒ putauit vtrūq̃ʒ posse fieri:vt vxori morē gereret:z p pniam veniam haberet. Minꝰ ḡ peccauit q de pnia z dei misericordia cogitauit. Postq̃ʒ enim mulier seducta māducauit eiq̃ʒ dedit vt siml̃ ederent: noluit eam contristari quā credebat sine suo solatio ꝯtabescere:z a se alienatā oino interire. Nō q̄dem carnali vicꝰ ꝯcupiscentia quaʒ nondū senserat:sed amicabili quadā beniuolentia qua plerūq̃ʒ fit:vt offendat̃ deus:ne offendat̃ amicus:qđ eū facere non debuisse diuine sentētie iustus exitꝰ indicauit. Ergo alio quodāmō ipse etiā deceptꝰ est. Inexptus.n.diuine seueritatis i eo falli potuit vt veniale crederet eē cōmissum:sʒ dolo illo serpētino quo mulier seducta est nullo mō arbitror illū potuisse seduci. Ex his dat̃ itelligi q̄ mlier plus peccauerit in q̃ maioris tumoris ꝑsumptio fuit. Que etiā in se z in ꝓximū z i deū peccauit: vir aūt tm̄ in se z in deū. Inde etiā colligit̃ q̄ mulier plus peccauerit:quia grauius punita est:cui dictuʒ fuit. In dolore paries filios zc.

In quo adā ē deceptꝰ z ĩ q̃ non.

ex pena ẽt plus peccasse ꝓbatur mulier.

Quid predicte snīe aduersari videtur.

Sed huic videt̃ ꝯtrariuʒ qđ Aug. sup Geñ. de viro z muliere pctm̄ suū excusātibꝰ ait. Dixit adā mulier quā dedisti mihi dedit mihi de ligno z comedi:nō dicit peccaui. Supbia eni hʒ ꝯfusionis deformitatē:nō ꝯfessionis humilitatē. Nec etiā mulier ꝯfitet̃ peccatū:sed refert in alteꝝ dicēs. Serpēs decepit me z comedi: in impari sexu:sʒ pari fastu. Ecce hic dicit Aug. q: parē fastuʒ habuit mulier cū viro. Pariter ḡ supbierūt z pariter peccauerūt. Sʒ ħ ita detestari pōt vt dicamꝰ parem vtriusq̃ʒ fuisse fastū i excusatiōe pcti:z etiā in esu ligni vetiti:sʒ disparē z in muliere multo maiorē in eo q̄ credidit z voluit eē sicut deꝰ: qđ nō vir. Uerūtñ z de viro legit̃ q̄ voluit eē sicut deꝰ. Di.n. Aug. sup illū locū ps: Que nō rapui tūc exoluebā Rapuit adā z eua ꝑsūptiōs vt diabolꝰ de diuinitate:rape voluerūt diuinitatē:z pdiderūt felicitatē. Itē sup illū locuʒ. Deꝰ qs similis tibi. Qui p se vult eē vt deꝰ: ꝑuerse vult eē siml̃ deo:vt diabolꝰ q noluit sub eo eē:z hō q vt seruꝰ noluit teneri ꝑcepto:sed voluit vt nullo sibi domināte eēt q̃si deꝰ. Iteʒ sup illū epistole locū. Nō rapinā arbitratꝰ est se eē equalē deo:q: nō vsurpauit quod suum non esset:vt diabolus z primus homo.

Detestatio ꝑdicte auctis.

De virō etiā legitur q̄ voluerit eē sicutdeꝰ

Quorundam sententia q̄ adam ambierit esse vt deus:sed non crediderit possibile.

Ideo q̄busdā videt̃ q̄ etiā adā ambierit eē sicut deꝰ ñ tn̄ credidit id fieri posse:z iđ falsū eē qđ diabolus ꝓmittebat cognouit. Et lʒ diuinitatis equalitatē concupi/

P 2

erit nõ tñ adeo exarsit: nec tãta est affect⁹ am bitiõe sicut mulier q̃ illud fieri posse putauit: ⁊ iõ magis illud ambiẽdo supbiuit. Uirũ aũt aliqua forte ambitionis subreptio mouit sed nõ ita vt illõ verũ vel possibile fore putaret.

Alioꝝ sñia q̃ pp̃ cuã de viro sumptã id dcm putant.

Alijs aũt vr̃ ideo dictũ esse q̃ adã illõ voluerit: q̃ mulier de eo sumpta illuc voluit: sicut inquiũt. Peccatũ dr̃ p vnũ hominẽ intrasse in mundũ: idest in humanã nãm: cũ tñ mulier añ virum peccauerit: q̃ p mulierẽ intrauit de viro factam. Uel potius iõ per hoiem dr̃ intrasse: q̃ etiã peccante muliere si vir nõ peccasset: humanũ gen⁹ minime peccatis corruptũ piret. Min⁹ ḡ peccauit vir q̃ȝ mulier.

¶ Obiectio cõtra id quod dictum est viruȝ minus peccasse.

His autẽ opponi solet hoc mõ. Tribus modis: vt Isidorus ait: peccatũ geritur. s. ignorãtia infirmitate. idustria. Et grauius est infirmitate peccare q̃ȝ ignorãtia grauiusq̃ȝ industria q̃ȝ infirmitate. Eua autē vr̃ ex ignorãtia peccasse: q̃ seducta fuit. Adaȝ vero ex industria: q̃ nõ fuit seductus vt apostolus ait. Ad qõ dici m⁹ q̃ ł eua in hoc p ignorãtiaȝ deliquerit qõ putauit verũ esse qõ diabolus suadebat: nõ tñ in hoc qn nouerit illõ dei esse mandatũ ⁊ peccatum esse ꝯ agere. Et iõ excusari a peccato p ignorantiã nõ potuit.

Rñsio q̃ distinguitur ignorãtia eue: a quo. s. ignorãter peccauerit ⁊ a q̃ nõ

¶ Qõ ignorantia alia excusat. alia non.

Est enĩ ignorãtia q̃ excusat pctm̃ ⁊ est ignorãtia talis q̃ nõ excusat. Est aũt ignorãtia vincibilis: ⁊ ignorãtia ĩuincibilis. Excusatio ois tollit: vbi mãdatum non ignoratur.

¶ De triplici ignorãtia que excusat ⁊ q̃ nõ.

Est aũt ignorãtia triplex ⁊ eorũ. s. qui scire nolunt cũ possint que nõ excusat: q̃ ⁊ ipsa peccatũ est. Et eoꝝ qui volunt: s; nõ possunt: que excusat: ⁊ est pena peccati. non peccatũ. Et eorũ q quasi simpliciter nesciunt nõ renuentes vel pponẽtes scire: que neminem plene excusat: s; sic fortasse vt minus puniat. Uñ Augu. ad Ualentinũ. Eis auferf excusatio qui mandata dei nouerũt quã solent habere homines ꝯ ignorãtia. Et ł grauius sit peccare scienter q̃ȝ nescienter: nõ iõ tñ fugiendũ est ad ignorãtie tenebras vt i eis quisq̃ȝ excusationẽ requirat. Aliud est enim nescisse: aliõ scire noluisse: q̃ in eis qui itelligere noluerũt ipsa ignorãtia peccatũ est: in eis vero q nõ potuerũt pena peccati. Ignorãtia vero que non est eoꝝ q scire nolunt: sed q tanq̃ȝ simpliciter nesciunt: nullũ sic excusat vt eterno igne non ardeat: sed fortasse vt min⁹ ardeat. Nõ igitur mulier excusationeȝ habuit de ignorantia cũ ⁊ mandatum nouerit: ⁊ peccatum esse secus agere non ignorauerit.

Ubi nõ sit excusatio.

¶ Unde processerit consensus illius peccati cum natura hominis esset incorrupta.

Solet etiã queri cuȝ sine vitio esset nã hois: vñ ꝯsensus mali ꝓcesserit. Ad qõ rñderi põt q̃ ex libero arbitrio ꝓprie voluntatis fuit. In ipso eni ⁊ in alio cã extitit vt fieret deterior. In alio qua in diabolo q suasit: in ipso q̃ voluntate liberi arbitrij consensit: ⁊ cum liberum arbitriũ sit bonuȝ: ex re vtiq̃ȝ bona malus ille consensus prouenit: ⁊ ita ex bono malum manauit. De hoc autem in sequenti plenius tractabimus cũ origo mali ⁊ in qua re coalescat inuestigabitur.

¶ An voluntas precesserit illud peccatum.

Si vero querit vtruȝ voluntas illud pctm̃ ꝓcesserit. Dicim⁹ q̃ pctm̃ illud ⁊ in voluntate ⁊ in actu consistit ⁊ voluntas actũ precessit: sed ipsam voluntateȝ alia hois voluntas mala non precessit: atq̃ȝ ex diaboli ꝑsuasione ⁊ hois arbitrio illa volũtas mala prodijt: qua iustitiam deseruit ⁊ iniquitatem inchoauit: ⁊ ipsa voluntas iniquitas fuit.

c Circa distinctionẽ. 22. Utruȝ pctm̃ ade fuerit grauissimum? Qõ sic. q̃ pctõ ade maxima pena fuit inflicta seȝ mors sui ⁊ posterioꝝ. igit ⁊c̃. Probat ꝯña. q̃ vt habet in apoca. scdm mensurã delicti erit plagaꝝ modus. Itẽ glosa Aug. sup illud psal. que nõ rapui tũc exoluebã: dicit q̃ eua ⁊ adã rape voluerunt diuinitatẽ sed hoc fuit maximũ malũ in angelo igit multomagis in hoie cũ diuinitas sit magis iproportionata hoĩ q̃ȝ angelo. In opp^m Aug. sup geñ. dicit q̃ adã nõ carnali ꝯcupiscentia motus sed amicabili quadã cõpulsus beniuolentia q̃ deus offendit ne offendat amicus peccauit. ¶ Rñsio. Primum peccatũ ade scdm Aug. fuit imoderatus amor amicitie vroris. Nã dicit Aug. q̃ noluit ꝯtristare eã: quã credidit sine solatio suo ⁊ a se alienatam oino interire. vt habet in lra. Non aũt fuit amor cõcupiscentie seu libidinis: q̃ mundũ fuerat. Ex isto aũt secutũ est pctm̃ graui⁹ seȝ. inobediẽtia trãsgrediẽdo preceptũ de esu pomi. Non fuit aũt hoc pctm̃ maximũ: q̃ grauitas pcti attendit ex hoc q̃ opponit magis intẽse bonitati: seu q̃ est ꝯ magis arduũ precepti. Istud autẽ nõ fuit directe ꝯ maximũ ꝓceptũ q̃ est de dilectione dei: nec ꝯ aliqõ preceptũ legis nature. Uñ esus illius

di. 22.

Rñsio de peccato adẽ

pomi

pomi in se nō fuit de gñere mali sed solū fuit malum
q2 phibitū. τ ideo quantū ad hoc nō fuit grauissimū:
De pec imo multa pctā fiunt modo a multis que sūt grauio/
cato eue ra scdm Scotū. Pctm̄ aūt eue fuit grauiꝰ p eo q2 vo
luit sibi vsurpare equalitatē deitatis. vt dicit magister
τ Aug. Unū hñs auiditatē equalitatis τ scīe diuine se
ducta fuit credēdo verū esse qd diabolus suggerebat
vir aūt nō fuit seductus vt vult apl's prio ad Thimo.
2ꝰ fuit tñ in eo quedā ignorantia ꝯcomitans seu ꝯñs
primū eius pctm̄. ¶ Ex imoderato eni appetitu cō/
placendi vxori sue peccando credidit esse hmōi pctm̄
veniale seu de facili pñia mediante a deo remissibile.
In hoc etiā vt dicit magister minꝰ peccauit: q2 de pñia
τ dei misericordia cogitauit. Minus eni peccat vt di
cit Rich. q peccādo penitere pponit: τ dei misericor
diā p pniam ꝯsequi sperat: q̄ q penitere non pponit.
Itē3 mulier plus peccauit: q2 fuit pcti viri cā. ¶ Ut
tñ pctm̄ pōt aggrauari ex circūstantia accidentali vt
ppter excellētiā τ psone dignitatē que ex hoc magis
d3 precauere pctō2: Itē ppter fortitudinē τ possibili/
tatē resistendi: sō dicit magister in lra. q q2 adā exte/
riori tentatiōe pulsatꝰ cecidit: tanto grauius plecten/
dus erat: q̄to leuiori ipulsu fuit pstratꝰ Tentatio eni
carnis difficilius vincit: q2 de nr̄o ꝯ nos roborat. Ut
igit adā fuit circūspectior: nobilior τ fortior ad resi
stendū ideo p accidēs suū pctm̄ fuit maius. Tradita
eni fuit ade iustitia originalis tanq̄ digniori circūspe
ctiori τ fortiori: ita q si eā pderet. pro se τ tota poste
ritate sua pderet. Non sic aūt fuit tradita mulieri: sō
pctm̄ ade accidentaliter fuit grauius pctō eue: p se tñ
τ pcise in se pctm̄ eue fuit grauius. ¶ Dicit aūt bona
Rñsio uentura q si sola mulier peccasse: videt pbabilius q
ad ar. deus aliā mulierē formasset: τ q adā eue cōmixtꝰ nō
eēt. Ad primū argm̄ dicendū q pctm̄ illud est maius
cui debet maior pena: si est formaliter punitio illius
culpe. sic aūt pctō ade non debebat maxima pena.
imo si dānatꝰ fuisset pro illo pctō: nō fuisset ita puni/
tus grauiter sicut multi alij. Et cū dicis q mors sibi
infligebat pro illo pctō que est maxima pena: dico q
nō dicebat imortalis p aliqua intrinseca q̄ postea fue
runt corrupta p peccatu3. sed p gratuita sibi collata.
¶ Uidemus aūt aliqñ q ex parua culpa subtrahunt
maxima bñficia: l3 pro illa nō infligeret maxima pe
na imo modica. ¶ Pōt etiā dici q mors que debe/
bat peccato ade l3 sit pena gñalior τ magis extensa
q̄ quecūq3 alia pena hōi pro quocūq3 peccato data:
non tñ est maior pena q̄ illa que debebat pctō mor/
tali. Licet eni adam p pctm̄ suū amiserit iustitiā ori/
ginalem pro se τ p tota sua posteritate: non seqtur ex
hoc q mors ꝯsecuta p subtractione3 illius iustitie sit
grauior pena. sicut nec exheredatio que seqtur exhe
redatū τ totā posteritatē eius est grauior pena q̄ de/
capitatio vnius hois quā non ꝯseqtur decapitatio
alicuius de posterioritate. ¶ Ad aliud argm̄ Dico q
adam nō appetebat equalitatē dei directe τ formalr:
sed tantū interpretatiue. τ sic ois peccans scdm q di
cit anselmus de casu diaboli vult rapere equalitatem
dei. imo vult esse maior deo in eo q voluntatē suam
vult preferre volūtati diuine: sibi nō obediendo. An
geli aūt mali formalr equalitatē dei appetierūt. Eua
aūt l3 appetierit equalitate3 dei. potest, tñ dici q non
appetijt cum tanta libidine cum quanta angelus.

U Trum ignorantia excuset pctm̄? Qd
nō. 3ꝰ ethicoꝝ ca.8. ebrius me
retur duplices increpationes: ergo ignorātia
in ipso nō excusat pctm̄ sed aggrauat. ¶ Itē malu3
additum malo non minuit sed auget maliciā. cu3 er
go ignorantia sit malū nō minuit peccati malicia3 vt
videt. ¶ Cōtra. Luce. x. seruꝰ sciens voluntatē dñi
sui τ nō faciēs: vapulabit plagis mltis τc̄. ¶ Rñsio Ignorā
duplex ē ignorātia. s. ignorātia iuris: vt cū qs ignorat tia mlti
furtum eē pctm̄. τ facti: vt cū qs nescit rē acceptā eē plex: τ
alienā sed putat eē suā. Insup ignorātia tam iuris q̄ qñ excu
facti quedā est inuincibilis seu simplr inuolūtaria: τ set pctm̄
hec totaliter excusat a pctō. vt p3 in infantibꝰ τ furio τ qñ nō
sis qui totaliter sunt priuati vsu rationis. τ in his qui
in dubijs legis pitoꝝ consiliū sequunt. Alia est vin/
cibilis: τ hoc dupl'r. quedā eni est affectata cū sc3 qs
vult ignorare ea que scire tenet: cuiusmodi sunt cre/
dibilia τ opabilia: vt liberius absq3 remorsu ꝯscien/
tie peccet. τ talis ignorantia cu3 sit graue pctm̄ in se
vt dicit glosa Ro.2. grauissime peccat q2 ignorat:
idcirco magis aggrauat pctm̄ q̄ alleuiet ex magna.
n. intensione volūtatis ad peccandū puenit q hō ve
lit ignorare. Alia enim est ignorātia crassa vel supi/
dina: cum qs sc3 ex quadā negligētia omittit scire ea
que tenet. τ talis l3 sit in se pctm̄: nō tñ ita graue vt p
cedens. Unde hmōi ignorantia pctm̄ alleuiat. excu/
sat eni a tanto: sed nō a toto. nō eni ita excusat: vt sem
piterno igne nō ardeat: scdm Aug. τ magistrū in lit
tera. ¶ Ad primū argm̄ dico q ebrius meret dupli/
ces increpatiōes ppter duo pctā que cōmittit. Qñq3
tñ minus est hō culpabilis ex ebrietate τ pctō seque/
te ebrietatem sil'r: q̄ ppter factū sine ebrietate. vt p3 de
loth q ebrius cōcubit cu3 duabꝰ filiabus suis. de quo
dicit Aug. ꝯ faustum q culpādus est non tñ q̄tum
ille incestus: sed q̄tum meret illa ebrietas. ¶ Ad se
cundum cū dr̄ q malū additū malo τc̄. dico q illa Cotrem
ppō intelligi d3 extensiue non tñ semp intensiue. Ui
demus eni q aqua parū calida addita aque multu3
calide nō facit totū intēsiue calidū sed remissius. ita
pōt ꝯtingere q duo peccata sil' minus intēsam habēt
maliciā: q̄ alterum p se. cū minus diminuit de mali
cia maioris. vt p3 de illo q occidit hoiem ex ebrieta/
te. minus eni intense culpabilis est: q̄ si occideret nō
ebriꝰ. ¶ De hac mā dicit bonauētura q cognitio cre
dibilium τ opabilium neccīa est in adulto vtente rō/ Fatum
ne: τ ad hanc habēdā tenemur q2 sine hac nullus po quid sit
test recte viuere. dicit etiā q2 preceptū affirmatiuū nō
obligat pro semp sed pro loco τ tpe. ignorans igno/
rando nō peccat nisi in primo instāti τ tpe in quo te/
netur nosse vel adiscere qd ignorat: ideo q̄uis semp
dicat ignorare: non tñ semp dr̄ peccare. de quo ma/
gis videbit: agendo de articulis fidei: τ de preceptis
in fine tertij. ¶ Thomas aūt dicit q ignorantia eoꝝ
que qs tenet scire sc3 sine qbus nō pōt debitum actu3

exercere: petm̄ est propter negligentiā. Oēs aūt tenē- tur cōiter scire: ea que sūt fidei ⁊ vniuersalia iuris pre cepta: singuli autē ea que ad eorū statū vel officium spectāt. Ignorātia autez eorū que quis scire nō pōt cū non sit ex volūtate nostra non est peccatum.

¶ Quare deus permiserit hominem tēptari sciens eum esse casurum. Di. xxiij.

Augu. super Gen.

Preterea queri solet cur de⁹ hominē temptari pmiserit quē decipiēdū fore pscie- bat? Sz nō esset laudabile hoi si iō bn̄ viuere possz: q: nemo male viuere suade- ret: cū in nā posse ⁊ in ptāte haberet velle nō cōsentire suadēti deo iuuāte: ⁊ est gloriosius nō ɔsentire q̄z tēptari nō posse. Mouenť ēt quidā dicētes. Cur creauit de⁹ quos futuros malos pscīebat? Q: puidit qd boni ð malis eoꝝ essz facturus? Sic eni eos fecit vt relin- queret eis vn̄ aliqd facerēt: ⁊ si culpabilr̄ ali qd facerent: illū de se laudabilr̄ operantē iueni rent. A se habēt volūtatē malā: ab illo nāz bo nā ⁊ iustā penā. Frustra ergo dr̄: non deberet de⁹ creare quos pscīebat malos futuros: scie bat eni bonos pro futuros ⁊ iuste p mala vo- lūtate puniēdos. Addūt ēt talē hoiez deberet facere q nollet oino peccare. Cōcedim⁹ qdē meliorē nāz eē q̄ oino peccare nolet. Cōcedāt ⁊ ipsi non eē malā q̄ talis facta est: vt possz nō peccare si vellet. ⁊ iuste punitā: que volūtate nō necessitate peccauit. Cū ḡ hec bona sit: illa melior: cur nō vtrāqz faceret vt vberi⁹ lauda ret de vtraqz. Illa eni desāctis angelis: hec ð hoib⁹ est. Itē inqunt. Si de⁹ vellet: ⁊ illi bōi eēnt. Et hoc qdē cōcedimus: sz meli⁹ voluit: vt qd̄ vellēt eēnt. Et boni qdē nō infructuo- se: mali vero nō ipune essēt: Itē inqunt. Pos set deus volūtatē eorū vertere in bonū: q: oi- potens est: posset reuera cur nō fecit? quia no luit. Cur noluit? Ipse nouit. Non debemus plus sapere q̄z oportet.

Quare de⁹ creauit q̄s pr̄sciebat malos futuros.

¶ Hic qualis sm animam ⁊ agit de scientia hominis ante peccatum.

Et quidē scd̄m animā rationalis fuit hō ha bens discretionem boni ⁊ mali. Scien- tiam quoqz rerū creatarū ⁊ cognitionem ve ritatis: que prime pfectioni congruebat. mox cōditus nō incōgrue accepisse putaf: ⁊ ad il laz nō studio vel disciplina aliqua p interual la temporis profecisse: sed ab exordio sue con ditionis diuinitus illam percepisse.

¶ Qd̄ triplicē habuit hō an̄ lapsū cognitio nem. s. rerū pp se factarum ⁊ creatoris ⁊ sui.

Fuitqz hō pmus an̄ lapsū triplici co- gnitione pdit⁹: rerū. s. pp se fa- ctarū: ⁊ creatoris ⁊ sui. Rerū qppe cognitio- nem hoiem accepisse pspicuū est: cū non ipse creator vel angelus aliquis sz hō oibus alan tibus nomina iposuerit: vt ostēderef q̄ singu lorū noticiā hō ipse habuerit. Que. n. pp illū creata erant: ⁊ ab illo regenda ⁊ disponenda erant: horuz oium deus illi ⁊ sciētiā tribuit ⁊ prouidentiā atqz curam reliquit. Quia vt ait apostolus nō est cura deo de bobus. Quoruz aliorūqz animaliū deus homini curā reliqt ⁊ puidētiā vt dominationi eius subijcerenf ⁊ ratione illius gubernarentur: vt sciret illis necessaria prouidere a quibus emolimentuz debebat recipere. Hanc autem scientiā homo peccando non perdidit sicut nec illaz qua car nis necessaria prouidētur. Et idcirco in scri- ptura homo de huiusmodi non eruditur sed de scientia anime quam peccando amisit.

De cognitiōe rerū creatarum.

¶ De cognitione creatoris.

Cognitionē quoqz creatoris pm⁹ hō habuisse creditur. Cognouit eni a quo creatus fuerat: nō eo mō cognoscendi quo ex auditu solo percipif qūo a credētib⁹ absens q̄rif: sz q̄dā interiori aspi- ratiōe q̄ dei psentiā ɔtēplabaf: nō tn̄ ita ex cel ter sicut post hāc vitā sancti visuri sunt: neqz ita in enigmate qualiter in hac vita videm⁹.

¶ De cognitione sui.

Porro sui cognitionē idē hō talē acce pisse vr̄ vt ⁊ qd deberet supio ri: ⁊ qd equali ⁊ iferiori nō ignoraret. Condi tionē quoqz suā ⁊ ordinē. s. qlis fact⁹ eēt ⁊ q̄li ter incedere deberet: qd agere: qd cauere itel- xit. Si horū noticiā nō habuissz: nō eēt reus preuaricationis: neqz seipsum cognouisset.

¶ Utrum homo prescius fuerit eorum que sibi futura erant.

Si autē queritur vtrū hō scientiā habue- rit eorū q̄ circa euz futura erant: idest si ruinaz suā pscīuerit: ⁊ similiter pscierit bona q̄ habiturus fuisset si in obedientia pstitisset? Rn̄deri pōt q̄ ei magis facienda indicta sūt q̄z futura reuelata. Accepit eniz scientiā ⁊ pre ceptum eorū que facienda fuerant: sz non ha buit prescientiam eorū que futura erant. Nō

Rn̄sio q̄rō: ñ hīc futurorū pscīētiā

fuit ergo homo prescius sui casus sicut & de an
gelo diximus. Quod Augustinus sup Gen.
asserit ratione utens quam supra posuimus.
Hec de scientia hominis q̄ʒtum ad primum
statum pertinet: dixisse sufficiat.

c **Irca** distinctioné. 23. q̄rit vtrū d̄buit
deus hoiem tétari pmitté. ¶ Et
di. 23. vr q̄ nō. q: ipius eét pī p q pmitteret: filiū
aggredi bellū in quo sciret eū esse ab alio
superādū: sʒ de⁹ sciebat hoiem eé a dyabolo p illā té
tationé supandū. ergo nō debuit eū de⁹ pmittere téta
ri. ¶ Ité rect⁹ iudex nō dʒ pmittet debilé inadi a for
tiori. sʒ dyabol⁹ erat hoie fortior: ergo cū de⁹ sit iust⁹
iudex nō debuit pmittere hoiem ab eo inadi. ¶ Itē
nullus hō petm̄ mortale qd̄ phibere pt dʒ pmittet fie
ri: ēt si occasiōe ei⁹ puideat mai⁹ bonū esse futurū: er
go a simili deus hoiem labi in mortale petm̄ permit
tere nō d̄buit: cū hoc phibē possʒ: q̄uis occasiōe ei⁹
puideret mai⁹ bonū esse futurū. Cōtra. Aug. 7. de
ciuitate. Sic res quas creauit d̄us creator admistrat.
vt eas pprios mot⁹ agere sinat ergo n̄ d̄buit tétatoris
Rñsio. tétati mot⁹ volūtarios ipedit. ¶ Rñsio. Decuit deū
hoiem facē optimū nō simplr puta faciédo eū ipecca
bilé: sʒ optimū in ordine. i. in statu in quo optie salua
ret vniuersitatis ordo. s. i statu v̄tibilitatis. vt sic ordi
natio pgressu pueniret a merito ad pmiū. Sic enim
manifestat dina poténtia cū hō suā defectibilitaté atté
dens cognoscit se sine dino auxilio nō posse psistere.
Mātfestat ēt ei⁹ sapia ex malis bona eligédo: ipsaq̄
cū bonis ordinādo. Pādit quoq̄ mia imiserorū li
beratione atq̄ ei⁹ iusticia i iniquoꝝ pditione sic ergo
exigebat dina iusticia & mia hoiem expugnabilé & ver
tibilé fieri. ex quo seq̄t q̄ deus debuit hoiem pmitté
tétari. hoc ēt pʒ: q: legé iustā a se istitutā pmittere de
buit obsuari. nisi ex aliq̄ cā spāli alr ordinaret. Lex
aūt iusta a deo istituta est. vt pmittat hoiem vti suo li
be. ar. q: vt hr̄ eccli. 15. añ hoiem vita & mors bonū
& malū. qd̄ placuerit ei dabit illi. & sic debuit pmitte
re hoiem tétari: maxie cū puideret ex ei⁹ casu se scire
posse & velle mai⁹ bonū elicere. vt declaratū fuit i pri
mo señ. ¶ Ad p^m cū dī ipius eét pī &c. Dico q̄ hoc
ad arg. n̄ é vez si iusticia hoc exigeret. Iusticia at h⁹ exigebat
vt de⁹ hoiem tétari pmitteret vt dcm̄ é. ¶ Ad 2^m dico
lʒ dyabol⁹ sit fortiō hoie in aliq̄b⁹: n̄ tn̄ i illa pugna eū
nō possit vincere nisi voléte. ¶ Ad. 3. pōt dici q̄ de
us q hʒ curā totius vniuersi & scit ex malis elicere bo
na: pōt pmittere defectuʒ in vna pte vt inde pueniat
mai⁹ bonū toti. nō sic de hoie. Possʒ ēt dici q̄ rex
terren⁹ q̄uis nō debeat cōmitté mortale petm̄ pp qd̄
cūq̄ bonū qd̄ hui⁹ occasiōe possʒ elici: pōt tn̄ pmitté
fieri illd̄. s. nō phibédo: si ex phibitiōe certitudinali
ter puideat grauius malū cōtrari secuturū. vt vī velle
Augu. pmo de libero arbitrio. longe ante mediuʒ.

q'r. v **Trum** adam in statu innocentie vide
bat deum per essentiaʒ. Qd̄ sic
magister distinctiōe pma quarti dicit q̄ sine
medio deū videbat. ¶ Contra ioh. pmo.
Deum nemo vidit vnq̄. ¶ Rñsio. Adaʒ in statu in Rñsio
nocentie deum per essentiam nō videbat nisi forte in ad q.
illo sopore de quo habetur in libro geñ. raptim ipm
viderit. de quo dicit Augustinus. ix. super Geñ. q̄
mens eius facta est quasi particeps angelice curie.
Quicquid sit de hoc certum est q̄ secundum cōmu
nem statum illius vite deum per essentiā nō videbat
q: tunc fuisset beatus. qd̄ est falsum. Illa aūt aucto.
deū nemo vidit vnq̄: itelligit q̄ nullus purus hō in
corpore mortali vidit deū nisi raptim transeūdo. si
cut dicit Aug. moysem & paulum euʒ vidisse. vel in
telligit de visione cōprehensiua: q̄tum. s. est visibi
lis. Verbū autem magistri dicētis q̄ sine medio deū
videbat est intelligendū de medio ipediente vel enig
matico: nō de medio manu ducente. Habebat enim
noticiā clariorē de deo q̄ nūc habeamus vt dictū est
di 3. Habebat etiā in illo statu noticiā oium reꝝ nā
liuʒ. vn̄ aialibus noia imposuit iuxta eoꝝ pprietates.

¶ De gratia hominis & de potentia ante ca
sum. Di.xxiiij.

n **Unc** diligéter iuestigari opʒ
quā grām vel potétiam
habuerit hō ante casum. Et vtruʒ
p eā potuerit stare vel nō? Sciédū Qd̄ in
est ergo q̄ hōi in creatiōe: sicut de angelis di gra crea
ximus: datum est p grām auxiliū & collata est tus fuit
potentia p quā poterat stare. i. non declinare in qua
ab eo quod acceperat: sed nō poterat proficeř potuit
in tantū: vt p grām creatiōis sine alia mereri stare sʒ
salutem valeret. Poterat qdem p illud auxi non pro
liū gratie creatiōis resistere malo: sed non pfi ficere.
cere bonū. Poterat tn̄ p illud bn̄ viuere quo Qd̄ etiā
dāmodo q: poterat viuere sine petō: sed non poterat
poterat sine alio gratie adiutorio spūaliter vi p illam
uere quo vitā mereref eternā. Unde Aug. in creatiōis
ench. Sic factus est hō rectus vt & manere in grāʒ bn̄
ea rectitudie posset: nō sine diuino adiutorio: viuere
& suo fieri puersus arbitrio. Utrūlibet horum quodā
elegisset: dei volūtas fieret vel ab illo vel de il modo.
lo. Et q: suaʒ maluit facere voluntaté q̄ʒ dei: Augu.
de illo facta est volūtas dei. Iteʒ in eodé. Sic
hoiem pus oportebat fieri: vt & bn̄ posset vel
le & male. Nec frustra si bn̄: nec impune si ma
le. Idem quoq̄ in libro de correctione & gra
tia ait. Si hoc adiutorium vel angelo vl' ho
mini cumprimum facti sunt defuisset: quoni
am non talis natura facta erat: vt sine diuino
auxilio posset manere si vellet: non vtiq̄ sua
culpa cecidisset. Defuisset quippe adiutoriuʒ
sine quo manere non posset. Idem Dederat
deus hōi bonaʒ voluntaté. In illa qppe eum
fecerat rectuʒ. Dederat adiutorium sine quo

possz in ea manere si vellet: et p qd posset. Ut aut hoc vellet: in eius dimisit arbitrio. In eo dem. Acceperat posse si vellet sed no habuit velle quo posset. Naz si habuisset pseuerassz. His testimonijs euidenter mostrat q ho re, ctitudine et bona volutate in creatione acce, pit: atqz auxiliu quo stare poterat alioquin no sua culpa videretur cecidisse.

¶ Qualis fuerat illa rectitudo et bonitas vo luntatis in qua creatus est.

Sed quo recta et bona voluntate habuit homo: si p ea nec mereri vita valuit nec i ea stare voluit? Quia nec aliqd mali ea tuc volebat: et ad ipsa stare voluit: sz n pseuera ter: et io recta et bona fuit tuc volutas hois.

¶ Oppositio contra illud qd dictum est ho mine non potuisse proficere.

Ad hoc auteq dixim' homine no pos, se proficere vel mereri p gratia crea, tionis: solet opponi sic. Per illd auxiliu gra, tie creationis potuit stare in bono qd accepe, rat. Potuit ergo resistere tentationi. Sz resi, stere tentationibus atqz suggestioibus malis meritu est ac bonu remunerabile. Omne aut bonu meritu: profectus est. Per gratiaz ergo creationis pficere potuit sine adiectioe alte, rius gratie. Ad qd dicimus q resistere malo et no consentire tentationi non fecisset illi me ritu et si no consensisset: q nihil in eo erat qd ad malu ipelleret: sicut angelis qui no cecide ru no fuit meritu q steteru: idest q no cor, ruerut. Nobis aute meritu est aliqn si maluz no facimus sz resistimus: ibi du taxat: vbi ca subest que nos id facere mouet: q ex peccati corruptela proni sut ad lapsuz gressus nostri. Ubi at no iteruenit ca nos ad malu ipelles: no meremur si ab eo dclinam'. Declinare.n. a malo sp vitat pena: sz no sp meref palmaz.

Rno.

No re, sistere malo aliqn meritu3 e aliqn non.

¶ De adiutorio homini in creatoe dato quo stare poterat.

Hic cosiderandu est qd fuerit illud adiu toriuz homini datu in creatioe quo poterat manere si vellet? Illd vtiqz fuit liber tas arbitrij ab omni labe et corruptela imunis atqz voluntatis rectitudo et omniu naturaliu potentiaru anime sinceritas atqz viuacitas.

¶ De libero arbitrio.

Liberuz vero arbitriu e facultas ro nis et volutatis q bonu eli, gitur gratia assistete: vel malu eadez desistete. Et df liberu quatu ad volutate que ad vtru, libet flecti pot. Arbitriu vero quatu ad ronez cui' est facultas vel potetia illa cui' etia e di, scernere iter bonu et malu. Et aliqn qdez di, scretione habes boni et mali qd malu est eli, git: aliqn vero qd bonu est. Sz qd bonu est ni si gra adiuta no eligit: malu vo p se eligit. Est n.i aia ronali voluntas nalis q naturalr vult bonu: sz tenuiter et exiliter: nisi gratia iuuet q aduenies iuuat ea et erigit vt efficaciter velit bonu. Per se aut potest velle malu efficaciter Illa ergo ronalis aie potetia qua bonum vel malu potest velle. vtruqz discernes liberu ar, bitriu nuncupat: qd bruta aialia no hnt q ro ne caret: hnt tn sensuz et appetitu sesualitatis.

No bru ta aialia n habet libe. ar. sz appe titu sen, sualita, tis.

¶ De sensualitate.

Est eni sensualitas queda vis aie iferior ex qua est mot' q itendit i corporis sen, sus atqz apetit' rez ad corpus ptinetiu. Ra, tio vero vis aie est superior: q(vt ita dicam') duas habet ptes vel differetias. supiore et in feriore. Scdm supiore supnis cospiciedis vel cosuledis itedit. Scdm iseriore ad teporalaiu dispositione pspicit. Quicqd ergo in anima nostra nobis cosiderantibus occurrit qd no sit coe cu bestijs: ad ratione ptinet. Qd aut in ea reperis coe cu beluis: ad sensualitate ptinet. Et vbi nobis gradatim i cosideratioe partiu anime pgredietibus pmu aliqd occurrit qd no est coe eu bestijs: ibi incipit ratio. Hoc at Aug. docet in duodecimo libro d trinitate ita dices. Uideam' vbi sit qsi qda hois exterio ris iterioris qz cofiniu. Quicqd.n. hemus i aio coe cu pecore: recte dicif ad exteriore homine ptinere. No enim solu corp' exterior ho depu tabif: sz adiuncta qdam vita sua q copages cor poris et oes sensus viget: qb' istruct' est ad ex teriora setieda. Ascedetib' ergo itrorsu q bus, dam gradib' cosideratiois p aie partes vbi in cipit aliqd occurrere qd n sit nobis coe cu be stijs: ibi icipit ratio: vbi homo iterior iaz pos sit agnosci. Ratiois aut pars superior eternis ronibus cospiciedis vel cosulendis adhere, scit. Portio iferior ad teporalia gubernanda deflectif. Et illa ronis itetio qua coteplamur eterna: sapietie deputat. Illa vero qua bn vti mur reb' teporalibus sciētie deputat. Cuz vo discernimus de natura metis humane de vna

De rone q hz du as ptes q tu ad officia.

Quid ad rone ptinet.

Ubi ici pit ro.

quadam

q̄dam re differimus:nec eaz in hec duo que cōmemorauim⁹ nisi p officia geminam⁹. Carnalis aūt vel sēsualis aīe mot⁹ q̄ i corporis sēsus itēdit:nobis pecoribusq; cōis est:q̄ seclusus ē a rōne sapiētie:rōni aūt sciētie vicin⁹ ē.

¶ Q̄d talis est ordo peccandi vel cadēdi in nobis:qualis fuit in primis hominibus.

Q̄d i nobis est vir ⁊ mulier ⁊ serpētes ⁊ q̄uo.

Illud quoq; pretermittēdū nō est q̄z talis nūc i vno homine tētatiōis ē ordo ⁊ pgressio q̄lis tūc i ꝑmis ꝓcessit parētibus. Ut eni tūc serpēs malū suasit mulieri ipsaq; cōsēsit:dedit viro suo q̄ dīt:sicq; ꝯsumatū est peccatū. Ita ⁊ nūc in nobis p serpēte ē sēsualis mot⁹ aīe:p muliere iferior portio rōnis:p viro superior rōnis portio. Et hic ē vir q̄ fm apostolū dr imago ⁊ gloria dei. Et illa ē mulier q̄ fz eūdē dr gloria viri. Atq; iter hūc virū ⁊ hāc mulierē est velut q̄ddā spūale cōiugiuz nālisq; ꝯtct⁹ quo superior rōnis portio q̄si vir dz ꝓesse ⁊ dominari. Inferior vero q̄si mulier dz subesse ⁊ obedire. Jō vir fm aplm nō dz habere velamē:sz mulier. Et sicut i cūctis animātib⁹ nō ē reptū homini adiutoriū simile sibi. sz de illo sūptū q̄d ei formaret in cōiugiū ita in ptibus anime q̄s cū pecorib⁹ habem⁹ cōes:nullū mēti nr̄e simile est adiutoriū. Un̄ Aug. eodē. Illud nostrū q̄d i actione tēporaliū tractādorū ita versat vt nō sit i nobis cōe cū pecore:rōnale est qdē:sz ex illa rōnali mēte qua subherem⁹ itelligibili ⁊ icōmutabili veritati tanq̄z ductū ⁊ iferioribus tractādis gubernādisq; deputatū est. Sicut enim i omnibus pecorib⁹ nō est iuētū viro adiutoriū simile sibi nisi de illo detractū icōiugiū formaret: ita mēti nr̄e qua supnā cōsulim⁹ veritatē:nullū est ad vsuz rez tēporaliū:q̄ztū nature hominis satis est:simile adiutoriū ex aīe ptibus q̄s cōes cū pecorib⁹ habem⁹. Jdq; rōnale nostrū ad vnitatis diuortiū separatū:sz i auxiliū societatis q̄si deriuatū i suo dispartit offō. Et sicut vna caro est duorū i masculo ⁊ i femina: sic itellectū nostruz ⁊ actionē siue rationem ⁊ appetitum rationalē:vel si aliquo mō significantius dici possūt vna mentis natura cōplectit:vt sicut de illis dictū est:erūt in duo carne vna:sic de his dici possit:duo i mēte vna. Ecce ex his aperte intelligi potest qualiter in anima hominis existat imago illius cōiugij ⁊ qualiter in singulis nostruz spūaliter sint illa tria.s.vir mulier:serpens.

De spūali cōiugio viri ⁊ mlieris i nobis.

Testimonio Augu. ita esse ostēdit.

¶ Qualr p illa tria i nobis ꝯsumet tētatio.

Nunc supest ostendere quō p hec tria in nobis consūmet petm̄? Ubi agnosci poterit si diligēter intendat qd sit in aīa mortale vel veniale petm̄. Ut eniz ibi serpens suasit mulieri:⁊ mulier viro. Ita ⁊ in nobis sensualis motus cum illecebrā peccati cōcepit:quasi serpens suggerit mulieri.s.inferiori parti rōnis.i.rationi scientie:que si consenserit illecebre:mulier edit cibū vetituz. Post de eodem dat viro cum superiori parti ratiōis. i.rationi sapientie eandē illecebram suggerit quasi cōsentit:tunc vir etiā cum femina cibū vetituz gustat. Si ergo in motu sensuali tantum peccati illecebra teneat:veniale ac leuissimum est petm̄. Si vero inferior pars ratiōis consenserit:ita vt sola cogitationis delectatione sine voluntate pficiendi teneat:mulier sola manducauit:non vir:cuius auctoritate cohibet voluntas:ne ad opus vsq; pueniat. Si vero assit plena voluntas pficiendi vt si assit facultas ad effectū pducatur:vir quoq; manducat:q: superior pars rationis illecebre cōsensit:⁊ tunc est damnabile ⁊ graue petm̄. Quando aūt mulier sine viro gustat aliqn̄ est mortale:aliqn̄ veniale peccatū. Ut.n.dictū est:tunc mulier sine viro gustat:cum ita delectatione cogitationis peccatū tenet:vt faciendum nō decernat:vt cum qdam terius ⁊ mensura peccato adhibetur a viro vt nō liceat mulieri effrenata libertate in petm̄ pgredi. Si ergo peccatuz nō diu teneatur delectatiōe cogitatiōis: sed statim vt mulierē tetigit viri aucte repellatur:veniale est. Si vero diu in delectatiōe cogitationis teneat ⁊ si voluntas pficiendi desit mortale est:⁊ pro eo damnabit simul vir ⁊ mulier.i.totus hō:q: ⁊ tunc vir non sicut debuit mulierē cohibuit;vnde pōt dici consensisse.

Q̄n̄ peccatuz sit veniale

Q̄n̄ mulier sola manducat cibū vetitum

An est mortale petm̄ in gustu mulieris discerne aliqn̄ mortale aliqn̄ veniale pecatum.

Repetit qn̄ mulier sine viro gustat vbi ostendit qn̄ veniale ⁊ qn̄ mortale est.

¶ Repetitio sūmam perstringens.

Itaq; vt breuiter sūmam pstringaz:qn̄ peccatum ita vt aīa concipit vt illud facere disponat:vel etiā pficiat aliud frequenter:aliud semel:vel etiam qn̄ delectatione cogitationis diu teneat:mortale est. Cum vero in sensuali motu tātū est vt prediximus tunc leuissimum est:q: ratio tunc nō delectatur. Ideo autem supra dixi aliud frequenter: aliud semel : q: quedā sunt que si tantū semel

fiant: vel facienda disponanť: damnant: quedam vero non: nisi sepius fiant: vel facienda decernantur: vt de ocioso verbo ⁊ hmōi. Hec Aug. in. xij. libro de trinitate tradit ita. Sicut in illo cōiugio primorum hoium serpens mā ducanduȝ psuasit. Mulier aūt nō manducauit sola sed viro suo dedit ⁊ simul mādūcaue runt: ita ⁊ in quodam secreto cōiugo quod in vno hoie geritur ⁊ dinoscitur: cū rōni sciētie q̄ in rebus tēporalibus agēdis ratiocinādi viuacitate versať: aialis sensus ingerit quādā illecebrā: tūc velut serpēs alloqtur feminam. Huic autē illecebre cōsentire: de ligno vetito est edere. Sed iste consensus si sola cogitationis delectatiōe contentus est: supiori vero auctoritate ita retinentur membra vt nō exhibeantur arma iniquitatis peccato: sic habenduȝ estimo: velut lignū vetituȝ mulier sola comederit. Si aūt in cōsensu illo ita decerniť qd̄ qȝ pctm̄: vt si sit potestas etiā ope impleať: intelligenda est mulier dedisse viro suo sił edendū illicitū cibum. Neqȝ eni potest pctm̄ nō solū cogitandū suauiter verū etiā pp̄etrandū efficaciter mente decerni: nisi ⁊ illa mētis intentio penes quam sūma potestas est membra in opus mouēdi vł ab ope cohibēdi male actioni cedat. Nec sane cū sola cogitatiōe mēs oblectať illicitis: nō qdē decernēs eē facienda: tenens tñ ⁊ volēs libēter que statim vt attigerunt aīum respui debuerūt: neganduȝ est esse peccatum: sed longe minus q̄ȝ si ⁊ ope statuatur implendum. Et ideo de talibus quoqȝ cogitatiōibus venia petenda est pectusqȝ percutiendū ⁊ dicendū. Dimitte nobis debita nr̄a Neqȝ eni sicut in illis duobus primis hoib⁹ personam suam quisqȝ portabat. Et ideo si sola mulier cibū edisset illicituȝ: sola vtiqȝ mortis supplicio plecteret: ita dici pt̄ i hoie vno: si delectationib⁹ illicitis a qbus ↄtinuo se deberet auertere cogitatio libēter sola pascatur nec facienda decernanť mala: sed tñ suauiter in recordatione teneanť quasi mulierē sine viro posse damnari. Absit hoc credere. Hic qp pe vna psona est: vnus hō est: totusqȝ damnabitur: nisi hec que sine voluntate opandi: sed tñ cum volūtante aīum talibus oblectandi solius cogitationis sentiūtur esse peccata: p mediatoris gratiā remittanť. Idem quoqȝ in li. ꝯ manicheos de hoc eodeȝ sic ait. Apostolus dicit. Secundū principeȝ potestatis aeris huius spiritus q nunc opatur in filijs diffidentie. Nunqd ergo visibiliter eis apparet aut q̄ si corporeis locis accedit ad eos ⁊ opatur. Sȝ miris modis p cogitationeȝ suggerit qcquid potest qbus suggestionibus resistendum est. Nunqd enim ignoramus astutias eius. Quō enim accessit ad iudam qñ ei persuasit vt dominum traderet. Nunqd in locis: aut p hos oculos ei visus est? Sed vtiqȝ vt dictuȝ est in cor eius intrauit. Repellit autem illum hō si paradisum mentis custodiat. Posuit eni hominē deus in paradiso vt oparetur ⁊ custodiret q: sicut ecclesie dr̄ in canticis canticorum Ortus cōclusus: fons signatus: quo vtiqȝ nō admittitur puersitatis ille psuasor: sed tñ per mulierem decepit. Non eni etiaȝ ratio nostra deduci ad cōsensionem peccati potest: nisi cū delectatio mota fuerit in illa parte animi qua dȝ obtempare rationi tanq̄ȝ rectori viro. Etiam in vno quoqȝ nostrū nihil aliud agitur cū ad pctm̄ quisqȝ dilabitur: q̄ȝ tūc actū est in illis tribus serpente: muliere ⁊ viro. Nam primo fit suggestio siue p cogitationeȝ siue p sensus corporis vel videndo vel tangendo: vel audiendo: vel gustando: vel olfaciēdo. Que suggestio cum facta fuerit si cupiditas nostra non moueať ad peccandū excludiť serpentis astutia. Si aūt mota fuerit: quasi iam mulieri psuasum erit: sed aliqñ ratio viriliter etiā cōmotam cupiditatē refrenat ⁊ compescit. Qđ cum fit: non labimur in peccatū: sed cum aliquanta luctatione coronamur. Si autem ratio cōsentiat: ⁊ quod libido cōmouerit faciendūȝ esse decernat ab oī vita beata tanq̄ȝ de paradiso expelliť homo. Iam enim peccatum imputatur etiam si non subsequatur factum: quando rea tenetur in consensione ↄscientia.

¶ Quare hec de anime partibus dixit.

Hec de aīe partibus interserimus: vt ipsius anime nā plenius cognosceretur: ⁊ s̄m quam sui portionē in ea sit liberū arbitrium: intelligatur. s. s̄m rationem qua oē peccatum mortale geritur: sed non omne veniale: illud scilicet quod in solo motu sensualitatis existit.

¶ Qđ sensualitas sepe in scriptura aliter q̄ȝ supra accipitur. scilicȝ vt etiam inferior rationis portio eius nomine intelligatur.

Auctē Augu. ita eē cōfirmat.

Nō mulier cū viro manducat.

Utrum sit mortale qđ in sola delectatione ℞ nectarco gitatiōis

Non est aũt silentio ꝑtereũdũ ꝙ sepe in scriptura noĩe sensualitatis nõ id solũ in aĩa qḋ est nobis cõe cũ pecore: sed etiã inferior portio rõnis que tpalium dispositiõi ītẽdit: itelligit. Qḋ diligẽs lector in locis scri pture vbi de ipsa fit mentio vigilãter ãnotet.

Di. 24. Circa distinctionẽ. 24. Querit vtruz possit esse pctm̃ in rõne qḋ non oriat ex sẽsualitate. Et videt ꝙ ñ ad Gal. quinto manifesta sunt opa carnis que sũt for nicatio ꝛc̃. Ibi noiat aplus pctã sub qbus pñt comp hendi oia gña peccatoꝝ tam carnaliũ q̃ spũaliuz. oẽ ergo pctm̃ est opus carnis seu sensualitatis. ¶ Cõtra Aug. 14. de ci. q oia aie mala ex corpore putãt acci disse in errore sunt. ¶ In ista qõne prio aliq̃ pmittã.

Primũ ar. q. 2. ad qõnẽ rñdebo. ¶ Quantũ ad primũ sciendũ ꝙ qdã sunt pctã spũalia q̃. s. ↄsũmãtur in deordinata ꝛ delectatiõe spũs: qdã vero carnalia q̃ ↄsũmant in de ordinata delectatione carnis. ¶ Itez sciendũ ꝙ sen sualitas dicit ꝛ appetitũ sensitiuũ ꝛ ea gñaliter q̃ sunt cõia nobis ꝛ brutis ptinẽt ad sensualitatẽ ꝛ exteriorẽ

Portio rõis du. hoiez: cetera vero ad rõnẽ ꝛ interriorẽ hoiez. ¶ No tandũ vlterius ꝙ duplex est portio rõnis. s. supior ꝛ inferior q̃ distingunt tãtũ penes officia. Para eni in tellectiua includẽs intellectũ ꝛ volũtatẽ dr portio su perior in q̃tũ intendit eternis sez cognitiõi ꝛ dilectioni dei. dr vero portio inferior in q̃tum versat circa tpa lia puta circa cognitionẽ ꝛ dilectionẽ ꝓximi. sumitur etiã qñqꝫ portio inferior pro sensualitate. ¶ Quantũ

Scđus arti. q. ad scđm dico ꝙ pctã spũalia pñt esse absqꝫ hoc ꝙ ori antur ex sensualitate vt pꝫ de supbia ꝛ inuidia in lu cifero. de peccatis aũt carnalibus dr a qbusdaz ꝙ nõ pñt oriri in ratione nisi ex inclinatione sensualitatis. ¶ Alij vero dicunt ꝙ lꝫ talia peccata vt in pluribus oriant ex passione seu inclinatiõe appetitus sensitiui: aliqñ tñ possunt oriri ex malicia voluntatis cũ. s. ni chil est alliciens ad peccandum. vnde gulosus qñqꝫ vult comedere: vbi tñ appetitus sensitiu⁹ renuit cibũ. sic ꝛ quedã se ad luxuriã incitãt. ¶ Ad argm̃ in op positũ dicit Aug. ꝙ aplus in illo verbo noĩe carnis hoiem intelligit: a parte totũ significans. vult eni di cere ꝙ oia illa mala que ibi enumerat nõ cõmittit hõ

Nota d pctõꝝ venialiũm peri culo. nisi cũ viuit scđm seipsum deo relicto. Notandũ ꝙ verbuz magistri in lra q. s. multiplicatio venialium qñqꝫ dãnat: nõ est verũ scđm se: cũ multiplicatio idi uiduoꝝ nõ mutet gen̄. sed est vez dispositiue. qꝛ ple rũqꝫ hõ ex praua ↄsuetudine icidit in ↄtẽptũ. Tũc aũt est ↄtẽptus scđm Rich. cũ hõ ita afficit ad aliqd pa gẽdũ ꝙ in corde suo deliberatiue firmat ꝙ illud nõ dimitteret etiã si sciret eẽ ↄ dei p̄ceptũ. Dicit et magr̃ sup h⁹ allegãs Aug. ꝙ ↄsensus i delectatiõez morosã pcti mortal' ẽ pctm̃ mortale. qḋ ẽ vez f'm Rich. qñ tã diu moraf volũtas i cõplacẽtia illi⁹ delectatiõis fordi tate ꝙ p illã morositatẽ eq̃lr deordinat aia. acsi stati volũtas ↄsensisset i actũ. tal' eni ↄsensus ẽ ↄsensus in terptatiu⁹. qꝛ tãta negligẽtia equalet expsse cõsensui i actũ. Bonauẽ. vo dicit ibi ẽ mortale ñ rõne more

tpis q̃uta ẽ de se. sꝫ rõne ↄtẽpt⁹ ꝑpe salutis q ẽ in h⁹ ꝙ hõ negligit talẽ delectationẽ exprimẽ. s. p h⁹ se discri mini exponẽs. sic is q sciẽter serpẽtẽ iuxta se colloca ret. tal' eni delectatio morosa ẽ imediata dispõ ad ↄsen sũ i actũ ꝛ lꝫ ẽ strenue vitãda i oib⁹ pctis: ṽbũ tñ aug. p̄cipue vꝫ itelligi i pcõ carnis qḋ hꝫ ex carnis icẽtiuo delectatiõem sibi ↄiunctã: ꝛ ad quã hõ facili⁹ icurrit. 2ᵐ v̇o Thomã talis morose ↄsentiẽs in delectationẽ vꝫ ↄsentire i h⁹ ꝙ affect⁹ su⁹ sit iclinat⁹ i fornicationẽ.

¶ Redit ad libi ar. ↄsiderationẽ. Di. xxv.

Iam vero ad ꝓpositũ redeam⁹ scilꝫ ad liberi arbitrii tra ctatũ. Quod phi diffinientes dixe runt liberum de volũtate iudiciuz quia potestas ipsa ꝛ habilitas volũtatis ꝛ ra tiõis quã supra diximus esse liberũ arbitriũ: li bera est ad vtrumlibet: quia libere potest mo ueri ad hoc vel ad illud. Liberum ergo dici tur arbitriũ q̃tum ad voluntatẽ: qꝛ volũtarie moueri ꝛ spõtaneo appetitu ferri põt ad ea q̃ bona vel mala iudicat: vel iudicare valet. Diffõ li beri ar bitrij.

¶ Qḋ liberum arbitrium non pertinet nisi ad futurum: nec ad omne futurum.

Hoc aũt sciendũ est ꝙ liberũ arbitriuz presens vel preterituz non refert: sed ad futura ↄtingẽtia. Qḋ eni in p̄senti est: determiatũ est nec in ptãte nr̃a est vt tũc sit vel nõ sit qñ est: põt eni nõ esse vel aliud esse po stea: sed nõ põt nõ esse dũ est: vel aliud esse dũ idest quod est. sꝫ in futuro an hoc sit vel illud ad potestatẽ liberi arbitrij spectat. Nec tñ oia futura sub potestate liberi arbitrij veniunt: sꝫ ea tantũ que p liberũ arbitriuz possunt fieri vel nõ fieri. Si quis eni tale qd velit ac dispo nat facere qḋ in eius nullatenus sit potestate: vel quia sine ipsius dispositione eque fieret: in hoc ipse liberum non habet arbitrium.

¶ Qḋ supraposita descriptio liberi arbitrij non conuenit deo nec his q glorificati sunt.

Et qdem scđm predictam assignationez in his tm̃ videtur esse liberum arbitrium qui voluntatem mutare ꝛ in ↄtraria possunt deflectere. In quorum videlicet potestate est eligere bonũ vel malum: ꝛ vtrũlibet f'm ele ctionez facere vel dimittere. Scđm qḋ nec in deo nec in his oibus: qui tanta beatitudinis gratia sunt roborati: vt iã peccare nequeant: liberũ arbitriũ esse nequit. Sed ꝙ de⁹ liberũ arbitriũ habeat Augu. docet in libro. xxij. de ciuitate dei ita inquiẽs. Certe deus ipse nũqd qm̃ peccare nõ potest: ideo liberuz arbitrium Qḋ ideo sit liberũ arbitriũ

Amb. habere negandus est. Ambro.quoq; in.li.de trini.ait. Paulus dicit:quia oia opatur vnus atq; idem spus:diuidens singulis prout vult. idest prohibere voluntatis arbitrio:non pro necessitatis obsequio.

Qualiter in deo accipit liberu arbitrium.

Sed aliter accipit liber arbitriu in creatore q in creaturis. Dei enim liberum arbitrium dicit eius sapientissima et omnipotens voluntas:que non necessitate:sed libera bonitate omnia facit prout vult. Ideoq; Hiero. Hiero.attendens non ita esse liberum arbitrium in deo sicut est in creaturis:ab ipso videt liberum arbitrium excludere in Omel.quadam de filio prodigo dicens. Solus deus est in que peccatum no cadit:nec cadere potest Cetera cu sint liberi arbitrij in vtraq; partez flecti possunt. Dum ait cetera:indicat liberuz arbitrium sicut est in ceteris no ita ee in deo.

Qd angeli et sancti qui iam beati sunt habent liberum arbitrium.

Angeli vero et sancti q iam cu dno feliciter viuunt.atq; ita gra beatitudinis cofirmati sunt vt ad malum flecti non velint:neq; possint:libero arbitrio no carent. Unde Aug.in.li.xxij.de trini.ait. Sicut prima imortalitas fuit quam peccando adam perdidit posse non mori:ita primu liber arbitriu posse no peccare.nouissimu no posse peccare. Idem in encb. Sic oportebat prius hominem fieri:vt bene velle posset et male. Postea vero sic erit vt male velle non possit: nec ideo carebit libero arbitrio. Multo quippe liberius erit arbitrium quod omnino non poterit seruire peccato:neq; aut volutas no est: aut libera diceda non est:q beati sic esse volumus:vt esse miseri no solum nolimus:sed nequaq; prorsus velle possim⁹. Sicut ergo aia nostra nuc habet nolle infelicitatem:ita nolle iniquitatem sem p habitura est. Sed ordo seruandus fuit quo deus voluit ostendere q bonum sit animal rationale quod etiam peccare possit:qzuis sit melius qd peccare no possit. Ecce his verbis euideter astruit q post beatitudinis confirmationem erit in homine liberum arbitrium quo peccare no poterit:et nuc in angelis est et in sanctis q cuz domino sunt et tanto vtiq; liberius quanto a peccato imunius et ad bonu pnius. Quo eni quisq; ab illa seruitute de qua scriptu est. Qui facit peccatum seruus est peccati:longius absistit: tanto in eligendo bonum liberius habet iudiciu Unde si diligenter inspiciatur liberu videtur dici arbitrium:qz sine coactione et necessitate valet apetere vel elige qd ex rone decreuerit.

(Margin, left: Qz libius erit arbitriu qn peccare no poterit.)

(Margin, right: Euidet et suffic ens ro q re dicat esse liberuz arbitrium.)

De libertatis arbitrij dria sm diuersa tpa.

Ex predictis pspicuum fit q maior fuit libertas arbitrij prima q secunda: et tertia multo maior q secunda vel prima. Prima enim libertas arbitrij fuit in qua poterat peccare et non peccare. Ultima vero erit in q poterit non peccare et no poterit peccare media vero in qua potest peccare: et non pot no peccare:ante reparationem etiam mortaliter: post reparationem vero saltem venialiter.

De quatuor statibus liberi arbitrij.

Et pnt in hoie notari quatuor status liberi arbitrij. Ante petm.n.ad bonuz nil impediebat:ad malu nil impellebat. No habuit infirmitate ad malu:et habuit adiutoriu ad bonu. Tunc sine errore ratio iudicare et voluntas sine difficultate bonuz appetere poterat. Post peccatu vero ante reparatione gre premit a cocupiscentia et vincitur: et hz infirmitatem in malo: sed no hz gram in bono:et ideo pot peccare et no potest no peccare etiaz damnabiliter. Post reparatione vero ante cofirmatione premitur a concupiscentia sed no vincitur:et hz qdem infirmitate in malo:sed gratia in bono:vt possit peccare pter libertatem et infirmitatez: et possit non peccare ad morte:propter libertate et gratiaz adiuuante: nondu tn habet posse oino no peccare vel no posse peccare propter infirmitate nondu psecte absorptam:et pter gram nondu plene cosumata. Post cofirmatione vero infirmitate penit⁹ osumpta et gra osumata:nec vinci poterit:nec premi:et tuc hebit no posse peccare.

De corruptione liberi arbitrij p peccatu.

Unde manifestu est q pter alias penalitates p peto illo incurrit ho pena i corruptioe et dpstioe liberi arbitrij. Per illud naq; petm nalia bona in ipso hoie corrupta sunt:et gratuita de tracta. Hic est.n.ille q a latronib⁹ vulnerat⁹ est et spoliat⁹. Uulneratus qdez in nalib⁹ bonis qbus no est priuat⁹: aliogn no posset fieri reparatio. Spoliat⁹ vero gratuitis que p gram nalibus addita fuerant.

rat. Hec sūt data optima z dona pfecta. Quorum alia sūt corrupta p pctm̄.i.nālia vt ingeniū: memoria: itellect⁹: alia subtracta.i.gratuita: quācꝫ z nālia ex grā sint. Ad gn̄alē dei qp pe grām ptinent. Sepe tñ hmōi fit distinctio cū grē vocabulū ad spēz nō ad gen⁹ refertur. Corrupta est ergo libertas p pctm̄ z ex parte pdita. Uñ Aug. in ench. Libero arbitrio male vtens hō z se pdidit z ipm. Cuz eni libero arbitrio peccaret: victore peccato amissuz est z libez arbitriū. A quo eni qs deuict⁹ est huic seruus addit⁹ est. Ecce liberum arbitriū dicit holem amisisse: nō qz post pctm̄ nō habuerit libez arbitriū: sʒ qz libertatez arbitrij pdidit: nō qdē oēz sʒ libertatē a miseria z a peccato.

Augu.

¶ De tribus modis libertatis arbitrij.

Est namqꝫ libertas triplex.s.a necessitate: a peccato: a miseria. A necessitate z añ pctm̄ z post eque libez est arbitriū. Sicut.n. tūc cogi nō poterat ita nec mō. Ideoqꝫ volūtas merito apud deū iudicat que semp a necessitate libera est. z nūcꝫ cogi pōt: vbi necessitas ibi nō est libertas: vbi nō est libertas nec volūtas: z iō nec meritū. Hec libertas in oib⁹ est tam in malis cꝫ in bonis. Est z alia libertas a peccato.s.de qua dicit apl'us. Ubi spirit⁹ dñi ibi libertas. Et veritas in euāgelio. Si fili⁹ vos liberauerit vere liberi eritis. nec libertas a seruitute peccati liberat z seruos iustitie facit: sicut econuerso seruit⁹ peccati liberos iustitie facit. Unde apl'us. Liberati a pctō serui facti estis iustitie. Et itē. Cū serui essetis peccati liberi fuistis iustitie. Hanc libertatē peccando hō amisit. Ideoqꝫ Aug. dicit: qz hō male vtens libero arbitrio: z se pdit z ipm: qz pdita est p pctm̄ libertas: nō a necessitate sed a peccato. Qui eniz facit pctm̄ seruus est pcti.

De libertate a necessitate

De libertate a peccato

¶ Qui hn̄t hanc libertatē.s.peccato z p qd.

Istaz libertatē q est a pctō illi soli nūc habēt quos fili⁹ p gratiā liberat z reparat: non ita qz penit⁹ sint sine pctō in hac mortali carne sed vt in eis pctm̄ nō dominet neqꝫ regnet. Et hec est vera z bona libertas que bonā parit seruitutez.s.iustitie. Uñ Aug. i ench. ait. Ad iustitiā faciēdā ñ erit aliqs liber nisi a pctō liberat⁹: esse iustitie cepit seruus: z ipsa est vera libertas ppter recti facti letitiaz: sic z pia seruit⁹ ppter pcepti obedientiaz. Est alia libertas nō vera male seruituti adiuncta: que est ad malū faciendū vbi rō dissentiat voluntate: iudicās nō esse faciendū qđ volūtas appetit. Ad bonū vero faciēdū ꝯcordat rō voluntati: z ideo ibi vera libertas est z pia. De libertate dt ad malū z suitute mala ait Aug. in ench. Serui addicti pctō.s.q pōt esse liber tas nisi qñ eū peccare delectat? Liberaliter.n. seruit qui sui domini voluntatem libenter facit: ac per hoc ad peccādum liber est: qui peccati seruus est.

¶ Questio de libertate ad malū an sit ipsa libertas liberi arbitrij an alia.

Hic queri pōt. vtrū hec libertas qua qs liber est ad malum: sit libertas arbitrij? Si eni libertas arbitrj est: bonū qdē est: quia libertas arbitrij bonuz naturale est. Quibusdam videtur qz sit ipsa libertas arbitrij: q semper bona est: sed propter peccati seruitutem ad malum sit liberior z pnior: z ideo nō dr esse vera libertas: qz ad malū est. Alijs aūt videt qz hec libertas ad malū quā supra cōmemorauit Augu. non sit ipsa libertas arbitrij: sed sit quedam pronitas peccandi z curuitas que ex peccato est: z mala est. Rñsio fʒ qsdā

¶ Questio alia de libertate ad bonum an ipsa sit libertas arbitrij an non.

Similiter etiā queri solet vtruz illa libertas vera que est ad iustitiā faciendā sit ipa libertas arbitrij? Quidam dicunt illā eandē eē sed reparatā p grāz qua iuuante libera est ad bonū: sine gratia vero nō est libera ad bonū. Uñ Augu. in ench. Ista libertas ad benefaciendū vnde erit hōi addicto z vēdito sub peccato nisi eū redimat q dicit. Si fili⁹ vos liberauerit vere liberi eritis. Quod anteqꝫ fieri in hoie incipiat: quō qsqꝫ de libero arbitrio gloriat q nondū est liber ad opandū? Ecce apte ostendit libez arbitrium p grām liberari: vt p illud bene opet qs. Ideoqꝫ dicunt illam libertatē veram que est ad benefaciendum cuius supra meminit Augu. esse libertatē ipsam arbitrij: gratia dei liberatā z adiutam. Alij vero putant nō esse ipsam arbitrij libertatē sed aliaz quādā que ex gratia z libero arbitrio in mente hois deo operante incipit esse cum reparatus est. Rñsio fʒ qsdā

Scdm alios.

¶ Certa determinatio vtriusqꝫ questionis qua dicitur libertas ad bonum z ad malum esse libertas arbitrij.

Veruz nobis magis placet vt ipsa libertas arbitrij sit: et illa qua qs liber est ad malū: et illa qua qs liber est ad bonum faciendū. Ex causis eni varijs sortiu͂ diuersa vocabula. Dr̄ eni libertas ad maluz faciēdū anteq̄z p gratiā sit reparata: sz cū p grāz fuerit reparata dr̄ libertas ad bonū faciendū: q2 ante grām libera est voluntas ad maluz: p gratiam vero libera fit ad bonū. Semp ergo voluntas hoīs aliquo mō libera est: sz nō semper bona est. Non eniz est bona nisi a peccato libertas: ē tn̄ a necessitate libera. Unde Aug. in libro de gratia et libero arbitrio. Semp in nobis voluntas libera est: sed nō semp bona est. Aut enim libera est iustitie qn̄ seruit peccato: et tunc est mala: aut a peccato libera est quādo seruit iustitie: et tunc est bona.

¶ De libertate a miseria.

Est itez libertas a miseria. d̄ qua apl's ait. Et ipsa creatura liberabit͂ a seruitute corruptionis in libertatē glorie filiorum dei. Hanc libertatē habuit hō ante petm̄: q2 oī carebat miseria et nulla tangebat͂ molestia: et plenius habebit in futura btitudine vbi miser esse nō poterit. Sed in hac vita q̄ est iter primū petm̄ et vltimā cōfirmationē: nemo a miseria liber est: quia pena peccati non caret.

¶ Repetit de corruptione liberi arbitrij: vt addat alia.

Ex predictis apparet in quo p petm̄ sit imminutū vel corruptū liberū arbitriuz: q2 ante peccatū nulla erat hōī difficultas: nullumq̄z impedimentū de lege membroꝝ ad bonum: nulla impulsio vel instigatio ad maluz. Nunc aūt p legem carnis ad bonuz impedit͂ et ad malū instigat͂: vt non possit velle et pficere bonū nisi p grāz liberetur et adiuuet͂: q2 ait apl's. Peccatū habitat in carne. Liberū ergo arbitriū cum semp et in singulis sit liberū: nō est tn̄ piter liberum in bonis et in malis: et ad bona et ad mala. Liberi⁹ eni est in bonis vbi liberatū est: q̄z in malis vbi liberatū nō est. Et liberi⁹ est ad maluz qd̄ p se pōt: q̄z ad bonum qd̄ nisi gratia liberetur et adiuuetur: non pōt.

Qd̄ nō est piter libe. ar. i bonis et in malis ad bona et ad mala

¶ De libertate que fit ex gratia et que ex nā.

Libertas ergo a petō et a miseria p grām est: libertas vero a necītate p nām. Utrāq̄z libertatē nāe. s. et grē notat apl's cū ex psona hoīs nō redempti ait. Uelle adiacet mihi: pficere aūt bonū nō inuenio: ac si diceret: habeo libertatē gratie. Jō nō est apud me pfectio boni. Nā voluntas hoīs quā nāliter h3: nō valet erigi ad bonū efficaciter volēdum vel ope implendū: nisi p grāz liberet͂ et adiuuet͂. Liberet͂ qdē vt velit: et adiuuet͂ vt pficiat. Or vt ait apl's. Non est volētis velle neq̄z currētis currere. i. opari: sz miserentis dei q opat͂ in nobis velle et opari bona: cui⁹ grām nō aduocat hoīs voluntas vel opatio. sed ipsa gratia voluntatez pueniit preparando vt velit bonum: et preparatam adiuuat vt perficiat.

Quid possit p se hoīs volūtas et qd p gratiaz.

c Circa di. 25. Quero vtrū liberū arbitriū simul cōplectat͂ rōnem et voluntatē? Qd̄ non. Rō et voluntas sūt due potentie: sed liberū arbitriū est vna potētia cū habeat vnum actū. s. eligere igit͂. ¶ Cōtra Magister distinctione pcedēti. liberū arbitriuz est facultas voluntatis et rōnis. Jn ista qōne primo videbit͂ de q̄sito: scōo mouebuntur quedā dubia. ¶ Quantū ad primū dico q liberū arbitriū simul cōprehendit et rōnem et voluntatē. quod p3 ex eius noiatione. dr̄ eniz liberū et dr̄ arbitriū libertas est voluntatis eligētis: arbitriū vero rōnis: cuius ē arbitrari seu iudicare qd eligendū vel recusandū. et sic cōplectitur duas potentias habentes duos act⁹: et p hoc p3 ad argm̄. eligere eni psupponit iudiciū rōnis. ¶ Quantū ad scōm articulum primo dubitat͂ vtrū liberū arbitriū sit in brutis. Et videt͂ q sic. q2 dn̄antur actib⁹ suis cū ab his q̄ appetunt p disciplinā cōpescant͂. vt p3 in aialibus domitis et domesticis. Rn̄deo q in brutis nō est liberū arbitrium. tū q2 carent rōne. tū q2 vt dicit dam. magis agunt q̄ agant. Non eni habēt dn̄ium respectu act⁹ interioris. q2 qd̄ ament nō possunt nō amare. Appetitus nāq̄z interior magis h3 dn̄ium ab exteriori appetibili q̄ ex impio appetitiue virtutis. Licet aūt qnq̄z se retrahant ab actu exteriori vt arguit͂ de domesticis tn̄ hoc nō est p dn̄ium ppriium. sed puenit ex imaginatione mali exterioris qd̄ adeo exterreret magis retrahat q̄ appetit⁹ retrahat. magis eni reprimunt͂ q̄ se reprimāt. Un̄ canis quadā nāli necessitate timens ictum baculi retrahit͂ a cibo. ¶ Scōo dubitat͂ vtruz liberū arbitriū sit equalit͂ in oīb⁹ in qb⁹ est. Rn̄deo q liberū arbitriū pōt cōparari ad id a quo est liber. et ad id ad quod est. Primo mō triplex est libertas: s. a coactione a culpa et a miseria. Libertas a culpa nō est equaliter in bonis et in malis: nec in viatorib⁹ et beatis. Unde Aug. in enchiridion. Multo liberi⁹ erit arbitriū quod oino nō poterit seruire petō. Libertas etiaz a miseria non est eq̄liter in oībus vt p3. Libertas aūt a coactione equalr̄ est in oībus. q2 voluntas nullo mō pōt cogi: scōm Bern. Licet eni in deo et in beatis sit necessitas imutabilitatis: nō tn̄ coactionis. Necessitas aūt imutabilitatis nō repugnat libertati.

Di. 25.

Rn̄sio ad q.

Du. 2.

libertati. dz eni arbitriū liberū simplr: nō qꝛ sic velit hoc vt possit velle oppositū. sed qꝛ oē qd vult appetit ad susptius impiū. qꝛ sic vult aliqd vt velit se velle illud. τ ideo in actu volendi seipsum mouet τ sibi dn̄atur. τ p tanto dr liberū: ꝙ nullis imutabiliter ordie tur ad illud. Si vero liberꝫ arbitriū compareī ad id ad qd. s. ad faciendū rectitudinē. qꝛ scdm Ansel. est facultas seu potestas seruandi rectitudinē. sic nō est qualr in oibus. talis eni potestas in deo est a se. i creaturis vero ab alio accepta. Hec quoqꝫ ptās magis est in ꝯfirmatis ꝙ nō ꝯfirmatis. τ in bonis ꝙ in malis. ¶ Cum aūt posse peccare diminuat de libertate: ideo scdm Ansel. posse peccare non est libertas nec pars libertatis accipiēdo liberꝫ arbitrium scdm cōem eius rōnē. Posse tñ in actū cui ānexa est difformitas bñ est pars libertatis nō simplicitr sed create. Unde deformitas in actu magis ꝯuenit libero arbitrio inꝙ tum creatū seu inꝙtum est ex nihilo: ꝙ inꝙtū liberꝫ.

Du. 3. ¶ Tertio dubitaī vtꝝ liberū arbitriū possit cogi. Rñdeo ꝙ lz deus posset nāz liberi arbitrij creati destruere: tñ manente liberi arbitrij nāli ptāte non pōt ipm cogere. hoc eni esset facere ꝯdictoria. Tunc eni liberum arbitriū nō esset liberꝫ. bñ tñ pōt efficaciter ipm īclinare τ facere vt moueat se libere ad quācunqꝫ partē de⁹ voluerit. Uñ puer. 21. Cor regis in manu dn̄i: quocūqꝫ voluerit inclinabit illud. cū autē deus non

Qst. 2. possit cogere liberꝫ arbitriū. a fortiori nec creatura.

a Trum vsus liberi arbitrij impediat i sonnis. Qd nō. Greg. sup illud. Job. terreb. me p sōnia lc quene de nocturnis illusionib⁹: ait hoc malignos spūs agere. supna dispēsatio benigne pmittit in electoꝝ cordibus ne ipse saltē sōnus a pmio vacet cū ergo ꝯtingat in sonnis mereri: seqꝛ ꝙ liberū arbitriū tūc nō amittit vsuz ꝓpriū. ¶ Item ꝙto aīa magis recolligiī ab exterioribus ad interiora: tanto magis viget opatio interior sed cū ligant organa sensuū exterioꝝ recolliguntꝛ vires aie ab exteriorib⁹ ad interiora. igit tunc maxime dz vigere opatio interior penes quā attendiī liberi ar

In opo. bitrij vsus. Itē in sōnis fiunt diuine reuelationes: ergo tunc viget vsus rōnis. ¶ Cōtra. Ber. de libero ar⁹ Infantes τ insantib⁹ τ dormientib⁹ nihil qd agant imputaī igiī non habēt vsum liberi arbitrij. ¶ Itē vir sanctus τ castus frequēter in sōnis ꝯsentit opi pec

Rñsio. cati: quod nullo mō faceret tpe vigilie: igiī in sōnis ligatur vsus liberi arbitrij. ¶ Rñsio. Talis ē ꝯnexio intellect⁹ cū virtute fantastica pro statu isto: ꝙ intellectus nō pōt suā opationem exercere: nisi fantasia cōcurrat fantasiando vel imaginādo. Hinc est ꝙ leso τ impedito organo fantasie vt pꝫ in freneticis: intellectus impediī a sua opatione. qꝛ igiī in sōnis virtutes sensitiue interiores sūt impedite ꝓpter fumositatē ciboꝝ ascendentiū ad cerebruz virtute caloris ipsos in stomacho decoquētis: ideo intellect⁹ tunc nō pōt recte discernere: τ sic impediī vsus liberi arbitrij. q̄re nec mereī hō nec demereī ex his que accidūt in sonnis. sed ꝯsensus volūtatis ꝓcedēs vel subsequens son

Ad ar. num reputaī ad meritū vel demeritū. ¶ Ad primū argumentū. dico ꝙ Greg. dicit sanctos viros in sonnis mereri: qꝛ occasione sumpta ab eo qd patiunī in sōnis: postmodū merenī in vigilia. sicut vir pctōr dr demereri in pollutione nocturna quā sua ꝓcogitatione prouocauit: vel de cuius recordatiōe postmodum delectaī. ¶ Ad scdm dico ꝙ in sōnis aīa reuocaī ab exteriorib⁹ ad interiora nō ꝙtū ad oēs opationes interiores: sed ꝙtū ad opationes nāles. Non sōnus est pꝫ aialiū virtutū cum intēsione nālium. τ iō nō seqtur ꝙ vsus rōnis in sōnis intendaī: cū magis ptineat ad vires aiales ꝙ naturales. ¶ Ad tertium dico ꝙ reuelationes diuine fiunt in sōnis magis ꝙ in vigilia: eo ꝙ aīa in vigilia est dispersa ad exteriora sensibilia comprehendenda. tū etiam qꝛ in sonnis magis agitur homo ꝙ agat. τ in reuelatione diua plus se habet homo per modum suscipientis ꝙ agentis. ¶ Et ex hoc sequitur ꝙ vsus liberi arbitrij non fit naturaliter in sonnis. quia in vsu liberi arbitrij magis agit anime ꝙ agatur.

¶ De grā opante τ coopante. Di. xxvi.

b Ec est gratia opans τ cooperans. Opans eniz gratia preparat hois voluntatē vt velit bonum. Gratia coopans adiuuat ne frustra velit. Unde Augu. in libro de gratia τ libero arbitrio. Coopādo deus in no bis pficit quod opando incipit: qꝛ ipse vt velimus opatur incipiēs: q volentib⁹ coopatur pficiens. Ut ergo velimus opatur. Cum aūt volumus τ sic volumus vt pficiamus: nobis coopatur: τ tñ sine illo vl' opante vt velimus vel coopante cuz volumus bona pietatis opera nihil valemus. Ecce his verbis satis aperitur que sit operans gratia: τ que cooperās. Operans enim gratia est que preuenit volūtatem bonam: ea eni liberatur τ preparaī hominis voluntas: vt sit bona: bonumqꝫ efficaciter velit. Cooperans vero gratia voluntatem iam bonam sequitur adiuuando. Unde Augustinus. cōtra Julianum hereticum qui bonā voluntatē ex libero arbitrio tm̄ esse dicebat: atqꝫ hoiem p liberum arbitrium posse bonum velle τ opari sine gratia asserebat: ait. Aptam de cōmendatiōe gratie apostolus sententiam protulit cuz ait. Nō est volentis neqꝫ currentis: sed dei miserentis. Hec si attenderes iuliane non extēderes cōtra gratiā merita voluntatis humane. Non eni ideo misereī deus alicuius qꝛ voluit τ cucurrit: sed iō voluit τ cucurrit qꝛ misert⁹ est de⁹. paraī. n. volūtas hois a deo τ a dn̄o gressus hois dirigunī. Ideoqꝫ cōgrue ait. Nō est volentis neqꝫ currentis.

Augu.

Que sit grā operans τ ꝙ coopās

De psentiōe insiue.

rentis:sed miserentis dei. Nõ qꝛ hoc sine voluntate nostra agaẜ:sed qꝛ volũtas nostra nil boni agit:nisi diuinitus adiuueẜ. Unde alibi aplꝰs ait. Nõ aũt ego sed gratia dei mecũ. Nõ ideo dicit qꝛ nihil boni agebat:ẜ qꝛ nihil boni ageret si illa nõ adiuuaret. His testimonijs apte insinuaẜ:qꝛ volũtas hois gr̃a dei ꝑuenitur atqꝫ preparaẜ vt fiat bona:non vt fiat voluntas:qꝛ ⁊ ante gratiam volũtas erat: sed nõ erat bona ⁊ recta voluntas.

Aug. ad paulinum.

¶ Quid sit voluntas.

Voluntatẽ ipsam Augu.in.li.de duabus aiabꝰ ita diffinit. Uolũtas est animi motꝰ cogente nullo ad aliqd nõ admittendũ vł a dipiscẽdũ:hec aũt vt non admittat maluȝ ⁊ a dipiscaẜ bonũ preueniẜ ⁊ ꝑparaẜ dei gr̃a. Uñ aplꝰs gr̃am ꝑuenientẽ ⁊ ſbſequẽtẽ cõmẽdãs.i.opãtẽ ⁊ coopãtẽ vigilãter dixit. Nõ est volẽtis neqꝫ currẽtis: sed miserentis dei:⁊ nõ econuerso:nõ est miserentis dei sed volentis ⁊ currẽtis. Naȝ si vt qbusdã placuit quod dictũ est ita accipiatur. Non est volẽtis neqꝫ currẽtis sed miserentis dei:tanqꝫ diceret:non sufficit sola voluntas hois:si nõ sit etiã misericordia dei. Ecõtra dr̃ nõ sufficit etiã misericordia dei si nõ sit etiam volũtas hois. Ac ꝑ hoc si recte dictũ est illud qꝛ id volũtas hois sola nõ implet:cur nõ etiã a ꝯtrario recte dr̃ non miserẽtis est dei sed volẽtis est hois:cũ id misericordia dei sola nõ impleat. Homo eni credere vel spare nõ poterit nisi velit:nec ꝑuenire ad palmã nisi voluntate currat. Restat ergo vt ideo ita recte dictuȝ itelligaẜ:vt totũ deẜ deo q hois volũtateȝ bonã ꝑuenit ⁊ ꝑparat adiuuãdã:⁊ adiuuat ꝑparatam:nolentẽ ꝑuenit vt velit:vt volẽtem subsequatur ne frustra velit. Ecce his verbis ⁊ alijs premissis euidenter tradiẜ qꝛ voluntas hois preparaẜ ⁊ ꝑueniẜ gratia dei vt velit bonũ: ⁊ adiuuatur ne frustra velit.

De gr̃a opãte ⁊ coopãte ⁊ de hominis voluntate.

¶ Q bona voluntas comitatur gratiam.

Itaqꝫ bona volũtas comitaẜ gr̃am nõ gr̃a volũtatẽ. Uñ Aug.ad bonifaciũ papam scribẽs ꝯ pelagianos inqt. Cuȝ fides ĩpetrat iustificationẽ sicut vnicuiqꝫ deus partitꝰ est mẽsurã fidei:nõ gr̃am dei aliqd meriti precedit humani:sed ipsa mereẜ augeri vt aucta mereatur ⁊ ꝑfici:volũtate comitãte non ducente:pedissequa non preuia. Ecce hic aperte habes qꝛ gratia preuenit bone voluntatis meritum: ⁊ ipsa bona voluntas pedissequa est gratie non preuia.

¶ Que sit gratia voluntatem preueniens scilicet fides cum dilectione.

Et si diligenter intendas nihilolus tibi monstraẜ que sit ipsa gr̃a voluntatem ꝑueniens ⁊ preparãs.s.fides cũ dilectione. Ideoqꝫ Aug.in eodẽ tractans quõ iustificati sumus ex fide ⁊ tñ gratis:vtrunqꝫ enim dicit aplꝰs qdicit iustificati ex fide:alibi ait. Iustificati gratis ꝑ gratiam. Hoc eni ideo dixit ne fides ipsa supba sit ne dicat sibi si ex fide iustificati:quõ gratis? Qd eni fides mereẜ: cur nõ potius reddiẜ qꝫ donaẜ? Nõ dicat homo ista fidelis:qꝛ cũ dixerit habeo fidẽ vt merear iustificationẽ:r̃ñdetur ei:qd habes qd nõ accepisti. Fides eni qua iustificatꝰ es:gratis tibi data est. Hic apte ostendiẜ qꝛ fides ẽ cã iustificationis:⁊ ipsa est gratia ⁊ beneficiuȝ quo hois preueniẜ volũtas ⁊ preparaẜ. Uñ Aug. in primo libro retractationũ. Uolũtas est qua ⁊ peccaẜ ⁊ recte viuiẜ. Uolũtas vero ipsa nisi dei gratia libereẜ a seruitute qua pcti serua facta est:⁊ vt vitia supet ⁊ adiuueẜ:recte pieqꝫ viui a mortalibꝰ nõ põt:⁊ hoc beneficiuȝ quo liberaẜ nisi eã ꝑueniret iam meritis daretur: ⁊ non esset gratia que vtiqꝫ gratis daẜ. Preueniẜ ergo bona hois volũtas illo gratie bñficio quo liberaẜ ⁊ ꝑparatur. Et illud bñficiũ fides christi recte itelligiẜ:sicut Aug:in ench. euidenter ostẽdit dicens. Ipsuȝ arbitriũ liberandũ est post illã ruinã a seruitute pcti. Nec oino ꝑ seipm̃ sed ꝑ solã dei gr̃aȝ q̃ in fide xp̃i posita est liberaẜ ⁊ volũtas preparaẜ. Ecce apte dicit gr̃am ꝑ quã liberaẜ arbitriũ ⁊ preparatur volũtas:sitam esse in fide xp̃i. Fides eniȝ christi vt in eodeȝ ait impetrat qd lex impat.

De bñficio q̃ volũtas liberatur.

¶ Q voluntas bona que preuenitur gratia quedam dei dona preuenit.

Ipsa tñ eadẽ volũtas quedã gratie dona ꝑuenit. Unde Augu.in.ench. Precedit bona voluntas hois multa dei dona:sed non oia:que aũt non ꝑcedit:ipsa in eis est ⁊ ipsa iuuat. Nã vtrũqꝫ legiẜ in sanctis eloquijs:⁊ misericordia eiꝰ ꝑuenit me:⁊ misericordia dei subsequeẜ me. Nolentẽ qppe ꝑuenit vt velit:volẽtẽ subsequtur ne frustra velit. Cur eni ãmonemur orare ꝑ inimicis nostris

nolentib⁹ pie viuere nisi vt deus in eis opek τ velle? Itē cur āmonemur petere vt acci/piam⁹ nisi vt ab illo fiat qđ volum⁹ a q⁹ scīm ē vt velim⁹. Inde apl's ait. Nō ē volēus neq; currētis s; dei miserētꝭ. Ex his appet q̄ bōa hōis volūtas qđā dona dei p̄uenit: q: eā comitatur grā adiuuās: τ qbusdā preuenit: q: eā p̄uenit grā operans.s.fides cum charitate.

¶ Que predictis videātur aduersari.s.qđ videtur dici fidem esse ex voluntate.

Nō est tñ ignorandū qđ alibi Aug.significare vī q̄ ex voluntate sit fides: de illo v̄bo apostoli. Corde credit ad iusticiā: ita sup Johānē tractans. Jō nō simplr apl'us ait credit: sed corde creditur: q: cetera pōt hō nolēs credere nō nisi volēs: intrare ecclesiā τ accedere ad altare pōt nolēs s; nō credere. Itē sup Genesim vbi Labā τ Batuel dixerunt. Uocem⁹ puellā τ q̄ramus ei⁹ volūtatē: dicit expositor q: fides ē volūtatis nō necessitatis.

Rñsio cū determinatōe. Ad qđ r̄ndētes dicim⁹: nō hec ita accipiēda fore vt ex voluntate hōis fides intelligat p̄uenire cū ipsa sit p̄prie dei donū: vt ait apls: τ ex ea bona hōis merita īcipiant. Per hāc.n. vt ait Aug.sup psalmū.lxvi. iustificat impius: idest fit de impio pius: vt deinde ipsa fides incipiat p dilectionē opari: vñ oīa bona merita incipiūt. S; potius hec iō ita dicta sūt: q: nō est fides nisi in eo q vult credere: cuius bonā voluntatē fides p̄uenit nō t̄pe s; cā τ nā. Unde Augu.supra cōgruenter dixit: q̄ bona voluntas in eis donis est que nō precedit: τ ipsa iuuat: quia ea iuuat quib⁹ preuenitur dū eis cōsentit ad effectū boni: τ in eis est quia tempore ab eis non proceditur.

¶ Quedā adhuc addit que grauiorē faciūt questionē.s.q̄ cogitatio boni precedit fidem.

Ceterū hāc questionē magis acuunt: τ vrgēt verba Augustini quibus in libro de p̄destinatione sanctorū vtitur p̄tractans illud verbū apostoli. Nōq̄ sufficiētes simus cogitare aliqđ quasi ex nobis. Attēdant inqt hic τ verba ista p̄pendant: q putāt ex nobis esse fidei ceptū: τ ex deo eē fidei supplementū. Cōmēdās enim istā grāꝫ q̄ nō dat f̄m aliqua merita: sed efficit oīa bona merita inquit: nō q̄ sufficiētes simus cogitare aliqđ boni.s.ex nobis. Quis aūt nō videat prius eē cogitare q̄ credere. Nullus g p̄pe credit aliquid nisi prius cogitauerit esse credendū. Si ergo cogitare bonū nō ē ex nob. vt hic apl's tradit: nec credere quāq̄ τ ipsū credē nihil est aliud q̄ cū assēsione mentis cogitare. Hic vī insinuare q̄ cogitatio bona p̄cedat fidē: τ ita bona volūtas p̄uenit fidē: nō p̄ueniat: qđ predictis aduersari vī. Ad hoc autē dicimus q̄ aliqñ cogitatio bona siue volūtas p̄uenit fidem: s; nō est illa bona voluntas vel cogitatio qua recte viuitur. Illa enī sine fide τ charitate non est. Nā vt ait Aug. ad Anastasium: sine spū nō est volūtas hōis libera: cū cupiditatibus vincatur: non est libera ad bonū nisi liberata fuerit. Nō autē liberat nisi p spiritū sanctū diffundat charitas in cordibus: nō est libera volūtas nisi eā liberet grā p legē fidei. i. nō ē libera sine fide opant p dilectionē: τ illa sufficienter bona est. Nō est enī fruct⁹ bonus q de charitatis radice nō surgit. Si vō assit fides operās p dilectionē: fit delectatio boni.

Quid sit credere.

Determinatio.

¶ De illa cogitatione boni que precedit fidē plene disseritur.

Illa autē cogitatio siue volūtas que fidē τ charitatē aliasq; iustificationes p̄cedit nō sufficit ad salutem nec recte ea viuit. Hac volūtate cōcupiscit illa bōa volūtas q̄ ē magnū bonū: ista vero nō. Alia ergo illa ē voluntas siue cogitatio: alia ista. Et sicut illa istā p̄cedit: ita illā p̄uenit itellect⁹. Uñ Aug. istā distinguens sup illū locū. p̄s. Concupiuit aīa mea desi.iu.ait. Cōcupiuit desiderare inquit: nō desiderauit. Uidem⁹ enim rōne nōnūq̄ q̄ vtiles sūt iustificationes dei: s; infirmitate p̄pediti aliqñ nō desideram⁹. Preuolat ergo itellect⁹ seqt tardus aut nullus affect⁹. Scimus bonū nec delectat agere: τ cupim⁹ vt delectet. Sic iste olim desiderare concupiscebat que bona esse cernebat: cupiēs eoꝝ habere delectationē quoꝝ potuit videre rōnem. Ostēdit itaq; qbus q̄si gradib⁹ ad eas p̄ueniat: prius enī est vt videant q̄ sint vtiles τ honeste: deinde vt earū desideriū cōcupiscat. Postremo vt p̄ficiente gratia delectet earum opatio quarū sola ratio delectabat. Attēde hunc ordinē grāꝝ quē hic distincte assignat Aug. q̄r s. itellect⁹ bonorū precedit concupiscentiā eorundē: τ ipsa cōcupiscentia delectationē que fit p fidē τ charitatē: qua habita vere bona ē volūtas qua recte viuitur. Ipsaq; fidei oē est

Nō intellectus τ cognitio. boni in τ malis volūtates p̄cedit. Augu.

Scdm verba Augu. grarum ordinē ex pōn.

Nō aliā gr̄a iustifica-tiōis nī ts in homine ī̄cedunt bona q̄dam ex gr̄a z libertate arbitrij tm̄. Aug. ī spā z ls a Augu. ad Sixtum.

nō preuia. Qui verba Augustini p̄missa scdʒ hāc distinctionē cōsiderat nullā ibi repugnātiā fore animaduertit nō ignorās ēt an̄ gratiā preuenientē z operantē qua volūtas bona preparatur in homine: precedere quedā bona ex dei gratia z libero arbitrio: quedā ēt ex solo libero arbitrio quibus tm̄ vitā non meretur: nec gratiā qua iustificatur. Illius enī gratie pcipiēde que voluntatē hominis sanat. vt sanata legem ipleat nulla merita p̄cedūt. Ipsa est enī qua iustificatus ipius fit iustus: qui p̄us erat impius meritis autē impij nō gratia sed pena debetur: nec ista esset gratia si non daretur gratuita. Datur autē gratuita: quia nil boni an̄ faceremus vnde hoc mereremur. Nō negamus tm̄ multa an̄ hāc gratiam z preter hāc gratiam ab homine fieri bona p liberum arbitriū: vt tradit Augu. in rn̄sionibus cōtra pelagianos: vbi dicit homines p liberū arbitriū agros colere: domos edificare: z alia p̄l'ra bona facere sine gratia cooperante.

Nō ab hoīe bona fiunt p liberū arbitriū

¶ Utrum vna eadēq; sit gratia que dicitur operans z cooperans.

Hic cōsiderandū est cū predictū sit p gratiā operantē z preuenientē voluntatē hominis liberari ac preparari vt bonū velit z per gratiā cooperantē z subsequētem adiuuari: ne frustra velit: vtrū vna z eadē sit gratia idest vnū munus gratis datū qd̄ operetur z cooperetur: an diuersa alterū z alterū cooperans. Quibusdā nō irrationabiliter vr̄ q̄ vna z eadē sit gr̄a idest donū: eadē virtus q̄ operatur z coopatur: sed pp diuersos ei⁹ effectus z dr̄ operans z coperās. Operans eni dr̄ inquātū liberat z p̄parat voluntatē hois vt bonū velit. Coopans inq̄tū eandē adiuuat ne frustra velit. i. vt op⁹ faciat bonū. Ipsa. n. gr̄a nō est ociosa: sed meretur augeri vt aucta mereatur perfici.

Hic dr̄ q̄ vna fit: ʒ ppter diuersos effectus diuersa sortitur vocabula.

¶ Quid sit ipsa gratia z quomodo meretur augeri queritur.

Si v̄o q̄rit̄ quō ipsa gratia p̄ueniēs mereat̄ augeri z p̄fici. cū nullū meritū sit absq; libero arbitrio: z qd̄ sit ipsa gr̄a an virtus an: nō: z si virt⁹: an actus vel nō. Ut hoc apte insinuari valeat p̄mittēdū est tria esse gn̄a bonorū. Alia nāq; sūt magna: alia minima: alia media: vt Aug. ait i p̄mo libro r̄tractationū. Uirtutes inquit quibus recte viuit̄ magna bona sunt. Species aūt quorūlibet corpor̄ sine quibus recte viui pōt minima bona sunt. Potētie vero animi sine quibus recte viui nō pōt media bona sunt. Itē virtutibus nemo male vtitur. Ceteris autē bonis. i. medijs z minimis: nō solū bene ʒ etiā male q̄sq; vti pōt: z ideo virtute nemo male vtitur q: opus virtutis est bonus vsus istorū quibus ēt nō bn̄ vti possum⁹. Nemo autem bene vtēdo male vtitur. Non solum autem magna: sed etiam media z minima bona esse prestituit bonitas dei. Ecce habes tria genera bonorum distincta.

Añs̄ solutiō mittur ʒ trib⁹ generibus bonorū

Idē in lib. de libero arbi.

¶ In quibus bonis sit liberum arbitriū.

Queritur autē in q̄bus bonis cōtineat̄ liberū arbitrium? De hoc Aug. in p̄mo libro retractationū ita ait. In medijs q̄dē bonis iuenit̄ liberū volūtatis arbitriū q: z male illo vti possum⁹: ʒ tn̄ tale ē vt sine illo recte viuere nequeam⁹. Bonus aūt vsus ei⁹ iā virt⁹ est q̄ in magnis repit̄ bonis q̄b⁹ male vti nullus pōt. Et q: bona z magna z media z minima ex deo sūt seqt̄ vt ex deo sit ēt bon⁹ vsus libere volūtatis q̄ virtus est: z i magnis numerat̄ bonis. Attēde diligēter q̄ dicta sunt z cōfer in vnū. Sic. n. aperiet̄ qd̄ supra q̄rebatur. Dixit equidem opus virtutis esse bonum vsū illorū bonorū quibus etiā non bene vti possumus idest mediorum in quibus posuit liberum arbitriū: cui⁹ quoq; bonum vsum dixit esse virtutem. Qd̄ si est: nō est ergo opus virtutis quod supra dixit: q: aliud est virtus aliud opus eius.

Augs.

Premissas auctes ɔsiderari z conferri inde vt possit solui q̄d q̄rebat̄.

Circa di. 26. In qua agit magister de gr̄a: sciendū q: gr̄a diuiditur in gr̄am gratū facientē. z gr̄am gratis datā. Gratia gratū faciens dr̄ q̄dā forma a deo sine meritis data: faciēs hoiem deo gratū z acceptū: z vn̄ solis iustis cōuenit. Gratia aūt gratis data dicit̄ qd̄ʒ donū supnaturale a deo gratis collatū: z ɔuenit bonis z malis. vt sermo sapie. vel gr̄a sanitatū: z sic de alijs. Lʒ aūt gratia dei a deo gratis. illa tn̄ q̄ nō facit hoiē gratū deo: retinet nomē cōe. Alia v̄o q̄ addit aliqd ad ipsā cū faciat hoiem dignū vita eterna: hēt nomē spāle. z sic dr̄ gr̄a gratū faciēs. ¶ Quāuis ēt dona nālia: z supnālia possint dici gr̄e cū a deo sine meritis ɔferant̄: dona tn̄ sup nālia sibi nomē gr̄e spāliꝰ vēdicāt. ¶ Sūt āt gr̄a gratū faciēs z caritas sm̄ tch. z scotū idē habu⁹ sm̄ rē vn̄ caritas dr̄ a caris grece qd̄ est gr̄a latie: sic eucharistia dr̄ bona gr̄a differūt tn̄ rōne. Idē eni absolutū dr̄ gr̄a inq̄tū facit hoiem deo gratū z acceptū: ʒ dr̄ caritas inq̄tū facit deū carū: z dilectū hoi. Lū v̄o ois iusticia z iniusticia sit

gr̄a diuiditur.

sticia sit formalr i volūtate: gra q̄ ē q̄dā iusticia erit in volūtate subiectiue. Distinguit aūt magr grāz gratuz facientē in operantē seu pueniētē. τ cooperātem seu subsequētē: τ hoc fm varios effect⁹ grē. Dicit enī grā pueniēs τ operās in q̄tū puenit bonū motū liberi arbitrij ipsū ad bonū excitādo: τ operat vt velim⁹ bonū. q: vt ait apls. Nō ē volētis supple velle. neq3 currētis currere: s3 miserātis dei. Dicit vero grā subsequēs τ cooperās: in q̄tū p ipsā liberū arbitriū pficit i bono: eiq3 coopat ad eliciēdū opus meritoriū: vñ Aug. de grā τ libero arbi. dicit q deus pparat volūtatē τ cooperādo pficit qd operādo icepit. qm̄ ipse vt velit⁹ opat icipiēs q volētib⁹ cooperat pficiēs. τ subdit. vt ergo velit⁹ sine nobis operat: cū aūt sic volumus vt faciam⁹ nobiscū cooperat. Et ber. de libe. ar. sic inquit. Nō a sola grā ceptū est: pariter ab vtroq3 pficit. s. a grā τ libe. ar. Sigdē grā se h3 ad liberū arbitriū sicut sessor ad equū. Ipsaq3 volūtas respectu grē ē pedissequa nō dña. s3 Aug. Grā eni3 operās vt ait bonauē. liberū arbitriū preuenit: τ mouet: quia deus infundendo illam: voluntatē hominis sanat τ preparat. vnde gratia est instrumentu3 spiritus sancti ad mouendū liberum arbitrium. Gratia vero cooperans liberum arbitrium dicitur mouere: quia voluntas tali dono gratie informata mouet seipsa3. Sumitur etiam quādoq3 gratia preueniens pro grā gratis data: grā aūt subsequēs pro grā gratū faciēte.

¶ De virtute qd: sit τ qd sit act⁹. Di. xxvij.

b

Ic videndu3 est quid sit virtus: τ qd sit actus vel opus ei⁹? Uirtus est: vt ait Augu. bona qualitas mentis qua recte viuitur: τ q̄ nullus male vtitur: quam deus solus in homine operatur. Ideoq3 opus dei tantu3 est sicut de virtute iusticie Augustinus docet super illum locum psalmi. Feci iudicium τ iusticiam: ita dicens. Iusticiā magna virtus animi est: quam non facit in homine nisi deus. Ideoq3 cum ait propheta ex persona ecclesie. Feci iusticiam: nō ipsa3 virtutē quam non facit homo: sed opus eius intelligi voluit. Ecce apte isinuatur hic q iusticia in homine nō est opus hominis sed dei: qd τ de alijs virtutibus itidem intelligendum est.

Exemplū posuit de iusticia q de alijs itidem itelligēdu3 est.

¶ De fide itidem dicit q non est ex homine sed ex deo tantum.

Nā de gratia fidei ephesijs scribens apl's similiter fidem non ex homine sed ex deo tm̄ eē asserit īquiēs. Grā estis saluati per fidem τ hoc nō ex vobis: dei enim donū est. Quod a sanctis ita exponitur: hec. s. fides nō est ex vi nature nostre q: donum dei pure est. Ecce τ hic aperte traditur q fides non est ex libertate arbitrij siue ex arbitrio voluntatis. qd supiorib⁹ ɔsonat: vbi dictū est: grām pueniētē vel opantem esse virtutē que voluntatē hois liberat τ sanat. Unde Aug. in li. de spiritu τ littera ait. Iustificati sumus nō p libera3 voluntatem: sed p grām xpi: nō q sine volūtate nostra fiat: sed voluntas nostra ostēditur infirma per legem vt sanet gratia voluntatē: τ sana voluntas impleat legem.

Augu. de spū τ littera.

¶ De grā q̄ liberat volūtatē: q̄ si virt⁹ est: nō est ex libero arbitrio: τ sic nō est mot⁹ mentis.

Si igit grā q̄ sanat τ liberat volūtatē mētis hois virt⁹ est: vel vna vel plures: cū ipsa grā non sit ex arbitrio volūtatis: sed eam pot⁹ sanet ac pparet vt bona sit: ɔseq̄t vt virtus nō sit ex libero arbitrio: τ ita nō sit motus vel affect⁹ mentis. Cū ois mot⁹ vel affect⁹ mētis sit ex libero arbitrio: sed bon⁹ ex grā est τ libero arbitrio: malus vō ex libero arbitrio tantum. Ut eni ait Aug. in. li. retractationu3. Nō sponte τ libero arbitrio cadē potuit: non etiā resurgere. Idē in libro de duab⁹ aiabus. Aie si libero ad faciendū τ nō faciendū motu ai careant: si deniq3 his abstinēdi ab ope suo: potestas nulla concedit: ea3 peccatu3 tenere non possum⁹. Hic apte ostēdit q motus animi siue ad bonū siue ad malum ex libero arbitrio est. Ideoq3 si gratia vel virt⁹ motus mētis est ex libero arbitrio est. Si vero ex libero arbitrio vel ex pte est: ia3 nō solus de⁹ sine hoie eā facit. Propterea qdam nō ineruditi tradunt virtutē esse bonā mētis qualitatē: siue forma3 que aīam iformat: τ ipsa nō est mot⁹ vl affect⁹ animi: s3 ea libe3 arbitriū iuuat: vt ad bonu3 moueat τ erigat: τ ita ex virtute τ libero arbitrio nascit bon⁹ mot⁹ vel affectus ai: τ exinde bonū opus pcedit exteri⁹. Sicut pluuia rigatur terra vt germiet τ fructū faciat: nec pluuia est terra: nec germen: nec fruct⁹: nec terra germen vel fruct⁹: nec germen fruct⁹. Ita gratis terre mētis nostre. i. libero arbitrio volūtatis īfundit pluuia diuine bñdictionis. i. inspirat grā: qd solus de⁹ facit: nō hō cu3 eo: qua rigat volūtas hois vt germinet τ fructificet. i. sanatur τ pparat vt bonū velit: fm qd dr opās. τ iuuatur vt bonu3 faciat: fm qd dr coopans. τ illa gratia virtus nō incōgrue noiatur: q: voluntatem hois infirmam sanat τ adiuuat.

Augu.

Hic apte ad qd pdicta tēdāt vt inotesceret an virtus sit motus mentis vel non.

Per simile ōndit: ēcōpatio iter tria τ tria.

¶ Ex quo sensu dicunt ex gratia icipere bo

na merita:⁊ de qua gratia hoc intelligitur.

Cuz ergo ex gr̃a dicũtur eẽ bona meria ⁊ incipe:aut intelligit gratia gratũ dans.i.de⁹ vel poti⁹ gr̃a gratis data:q̃ volũta tẽ hoīs p̄uenit.Nõ.n.est magnũ si hec a dō di cerent eẽ a quo sũt oīa:s; poti⁹ ei⁹ gr̃a gratis data itelligit ex q̃ icipiũt bona merita:q̃ cũ ex sola gratia eẽ dicant:nõ excludit liberũ arbitriũ q: nullũ meritũ est in hoīe qd̃ non sit p liberum arbitrium.Sed in bonis merendis cause principalitas gratie attribuit:q: princi palis causa bonorum meritorum est ipsa gra tia:qua excitat liberum arbitrium:⁊ sanatur atq; iuuat voluntas hoīs vt sit bona.

Quare intelligat cum ex sola gr̃a esse dica nt.

Qd̃ bona volũtas gratie p̄ncipaliter est. ⁊ ẽt gratia est:sic ⁊ omne bonũ meritum.

Que ipsa ẽt donũ dei est ⁊ hoīes meritũ imo gr̃e:q: ex gr̃a p̄ncipalr̃ ẽ ⁊ gr̃a est.Uñ Aug.ad Sixtũ p̄sbiterũ.Quid est me ritũ hoīs ante gratiã cũ oẽ bonũ nostrũ me ritũ nõ in nobis facit nisi gratia.Ex gratia.n. vt dcm̃ ẽ q̃ p̄uenit ⁊ sanat arbitriũ hoīs:⁊ ex ipso arbitrio p̄creat in aīa hoīs affect⁹siue bo nus mot⁹ mẽtis:⁊ hoc est p̄mũ bonũ hoīs me ritũ.Sicut verbi gr̃a ex fidei virtute ⁊ hoīs arbitrio generat in mente mot⁹ qdã bon⁹ ⁊ re munerabilis.s.ipsũ credere.Ita ex charitate ⁊ libero arbitrio alius qdã motus bonus p̄o uenit.s.diligere bonus valde. Sic de ceteris virtutibus itelligendũ est.⁊ isti boni mot⁹ vl̃ affectus merita sunt:⁊ dona dei quibus me remur:⁊ ipsorũ augmẽtationẽ:⁊ alia que con sequenter hic ⁊ in futuro nobis apponũtur.

Quare bonum meritũ in hoīe p̄stituit ⁊ qd sit p̄mum bonum meritũ.

Ex q̃ rõe dr̃ fides mereri iustificatõez ⁊ alia

Cuz ergo dr̃ fides mereri iustificationez ⁊ vitam eternã:ex ea rõne dictũ accipi tur:q: p actũ fidei meret illa.Simil'r de cha ritate ⁊ iusticia ⁊ d̃ alijs accipit. Si eni fides ipsa virtus p̄ueniẽs diceret esse mẽtis actus qui est meritũ:iam ipsa ex libero arbitrio ori ginem haberet qd̃ q: nõ est:sic dr̃ eẽ meritũ: q: act⁹ est ei⁹ meritũ si tñ assit charitas sine q̃ nec credere nec sperare meritũ ẽ vite.Uñ ap paret vere q: charitas ẽ sp̄ũssanctus:q̃ aīe q̃li tates informat ⁊ sanctificat:vt eis aīa iformet ⁊ sãctificet.Sine qua aīe qualitas nõ dicit vir tus:q: nõ valet sanare animam.

De muneribus virtutum ⁊ de gratia que non est sed facit meritum.

Ex muneribus itaq; virtutũ boni sum⁹ ⁊ iuste viuimus.⁊ ex gratia que non est meritum sed facit:non tamen sine libero arbi trio:p̄ouenıũt merita nostra.s.boni affectus eorũq; progressus atq; bona opera que deus remunerat in nobis ⁊ hec ipsa sunt dei dona Unde Augu.ad Sixtum p̄sbyterum.Cum coronat deus merita nr̃a: nihil aliud coronat q̃ȝ munera sua.Unde vita eterna que in fine a deo meritis p̄cedentibus reddit:q: ⁊ eadez merita quibus reddit nõ a nobis sunt:sed in nobis facta sunt per gratiaz:recte ⁊ ipsa vita gratia nũcupatur :q: gratis datur . Nec ideo gratis:q: non meritis datur:sed q: data sunt per gratiam ⁊ ipsa merita ⁊ quibus datur.

Ex p̄dc̄is quõ īcl̃ ligẽdũ sit illud bonus vsus libi arbitrij virt⁹ est

Epilogus vt alia addat.

Ex premissis iam inotescere nobis aliqua tenus põt qualr̃ gratia p̄ueniens mere tur augeri:⁊ alia:⁊ qd̃ ipsa sit:an v̄tus an ali ud:⁊ si virt⁹:an sit actus vel nõ.Ostensũ.n. est supra ex parte quorundã q̃ ipa est virtus: q: virt⁹nõ est actus:sed eius cã:nõ tñ sine libe ro arbitrio.Uñ qd̃ supra Augu.dixit bonum vsum liberi arbitrij esse virtutẽ ita accipi põt i.actum virtutis .Alioqn sibi p̄dicere videre tur q eriã opus virtutis supra dixit esse bonũ vsum eoz q̃bus nõ bene vti possumus in q bus posuit liberuz arbitrium.Si vero bonus vsus liberi arbitrij opus virtutis est:iam vir tus nõ est.Cuz ergo bonũ vsum eius virtutẽ eẽ dixit:noīe virtutis:ipsi⁹ vsum significauit.

Qd̃ idẽ vsus est virtutis ⁊ liberi arbitrij: sed virtutis principaliter.

Idem nempe vsus bonus ex virtute est ⁊ ex libero arbitrio:s; ex vir tute principal'r.Et bonus ille vsus in magis bonis ẽnumerandus est.Illa aũt gr̃a p̄ueni ens q̃ ⁊ virt⁹est:nõ vsus liberi arbitrij est:sed ex ea poti⁹est bonus vsus liberi arbitrij : que nobis est a deo:nõ a nobis.Usus vero bonus arbitrij ⁊ ex deo est ⁊ ex nobis:⁊ ideo bonuz meritum est. Ibi.n.solus de⁹opat:hic deus ⁊ hõ.Hoc meritũ ex illa purissima gratia p̄o uenit:qd̃ ap̄ls notauit dicens.Gratia dei sum id qd̃ suz:⁊ gr̃a eius in me vacua nõ fuit.Su p quẽ locũ Aug ita ait.Recte gratiã noīat:p̄i mũ eni solã gr̃am dat de⁹:⁊ nõ nisi gr̃am:cuz non p̄cedunt nisi mala merita:sed post per gr̃am incipiũt merita bona.Et vt ostenderet

Nõ gr̃a p̄ueniẽs q̃ virt⁹ i telligitũ ẽ li.ar. vsus s; ex ea bo nus vsus li.ar. ⁊ oīa bõa merita.

Aug. d̃ gr̃a ⁊ li arbi.

etiam liberū arbitriū: addit: et gratia eius in me vacua nō fuit. Et ne ipsa volūtas sine gratia dei puteē aliquid boni posse: subdit. Nō autē ego solus. s. sine gratia: sed gratia dei mecum. i. cum libero arbitrio. Plane cum data fuerit gratia: incipiunt esse nostra merita bona: per illam tñ: qz si illa defuerit: cadit homo.

¶ Aliorum sententia hic ostenditur qui dicunt virtutes esse bonos vsus liberi arbitrij. idest actus mentis.

Alii vero dicunt virtutes eē bonos vsus nālium potentiarū: nō tñ omnes: sed tantūmodo interiores qui in mente sūt. Exteriores vero q p corpus gerunē nō virtutes esse dicūt: sz opa virtutū. Et iō qd Aug. dicit opus virtutis eē bonū vsū nāliū potētiarū: de vsu exteriori accipiūt. Qd vero dicit bonū vsum liberi arbitrij virtutē eē: et i magnis numerari bonis: de vsu: iteriori itelligūt. Et virtutes nihil aliud eē: q bonos affect9 vel mot9 mētis asserūt quos de9 i hoiē facit n hō: qz lz illi motus sint liberi arbitrij: nō tñ eē qunt nisi deus ipz liberet et adiuuet gra sua opante: et coopāte quā dei gratuitā volūtatē accipiūt: qz deus est q et opatur in nobis velle et opari bonum.

¶ Quibus auctoritatibus muniūt q virtutes sint motus mentis.

Qd aūt virtutes sint mot9 mētis: testimonijs sctōrū astruūt. Dicit at Aug. sup Johem Quid est fides? Credē qd nō vides. Credere aūt mot9 mētis est. Idē in li. iij. de doctria xpiana. Charitatē aūt voco motū ai. Si vero charitas et fides mot9 ai sunt: virtutes q mot9 ai sūt. Quib9 et alij rñdentes pmissa verba Aug. ita itelligēda fore inquūt. Fides ē credere qd nō vides. i. fides est virt9 q credit qd nō videē. Itē charitas est mot9 ai. i. gra q mouet aius ad diligendū. Et q hec et his similia accipiēda sint: ex his cōijcit q alibi Augu. ait. Nā inprio libro qōnū euāgelij inqt. Est fides q credunē ea q non videnē: q pprie dē fides. Itē in. xiij. lib de tri. Aliud sūt ea q credunē: aliud ē fides q credunē. Ex qb9 verbis sic argumētādo pcedūt. Aliud est credere: aliud illud quo credit. Predictū aūt est fidez id esse quo credit. Sic ergo credē nō est fides: qz credere nō est id quo credit. Addunt quoqz: virtus opus dei tantū est: quā ipse solus facit in nobis. Ipsa ergo nō est vsus vel act9 liberi arbitrij: sed credere est act9 liberi arbitrij: nō est itaqz virt9 Premissis alijsqz rōnib9 ac testimonijs inituntur vtriqz. Horū aūt iudiciū diligentis lectoris relinquo examini: ad alia pperans.

Margin: Quare pdicta verba. Augu. huic sententie cōueniant. — Quō alij his rñdeant pdicta o terminātes. — Deterīationem pfirmāt auctorib9

Circa distinctionē. 27. querit vtrū nō habens grām gratū facientem. possit sibi mereri eā? Qd sic Plus valet custz pprtū meritū q alienū sed vn9 hō pōt mereri grām alicui nō habēti eā. Vñ Jacobi vltimo. Orate p inuicē vt saluemini ergo multo fortius nō hñs grām pōt sibi mereri eā. ¶ Cōtra Ro. xj. gra dei nō ex opibus alioqn gratia iaz nō est gra. ¶ In ista qōne primo videbit de qsito. 2° mouebit quoddā dubiū. ¶ Quantū ad primū dicit Rich. q respectu alicuius rei duplex est meritū scz meritū secundū qd seu de pgruo: et meritū simplr. Meritū scdm qd est obsequm qd nō est remunerabile habēdo respectū ad opus et ad opantē: sed ex liberalitate dantis. vñ tale nō hz simplr rōnem meriti et sic nō habens grām dē eā mereri qñ facit qd in se est: qz ex diuina liberalitate ei pferē gra que magis pprie dē dari q ex opib9 reddi. Meritū vero simplr respectu alicuius rei est obsequm p quo res illa debeē opanti: nō tñ habēdo aspectū ad liberalitatē retribuētis. sed et cū hoc habēdo aspectū ad dignitatē opantis et opis. et sic nō habēs grām nō pōt eam mereri: qz nec in ipso nec in ei9 ope est talis dignitas. ¶ Per hoc pz ad argm qz quis eni deus aliqñ pvertat petōres ad pces iustorū: hoc ē ex liberalitate et benignitate ei9. qz lz sci orātes sint digni exaudiri qntū est ex parte ipsorū: nō tñ illi p qbus orant. ¶ Quantū ad scdm posset dubitari Utrū exñs in gra: de pdigno mereaē vitā eternā. ¶ Et videē q nō Ro. 8. Nō sūt cōdigne passiones huius tpis ad futurā gloriā q reuelabit i nobis. ¶ Cōtra scdm apłm q spiritu dei aguntē hi sūt filij dei q si filij et heredes: ergo de pdigno merenē vitā eternaz. ¶ Ad hoc dicit Rich. q cū scdm ber. de li. ar. ides sit act9 a gra et li. ar. pōt psiderari et ingnui ē a libero ar9 et ingnui est spūsscto p grām: Prio mō nō est meritorius vite eterne d pdigno: sz scdo mō sic. n. valor est in ipso actu ex sui speciali habitudine ad virtutes spūsscti mouētis nos p grām in vitā eternā. iuxta illud verbū Joh. Qui biberit ex aq quā ego dabo ei fiet in eo fons aque saliētis in vitā eternā. Et sic intelligitur illa auctoritas apli de passionib9 sanctorū p cōparationē ad facultatē li. ar. sustinere volētis passiones nō p cōparationē ad grām spūsscti illā volūtariā sustinentiā meritoriā de pdigno faciētis. ¶ Notādū q diffō virtutis quā ponit Aug. et magister in littera. s. q virt9 est bona qlitas mentis q recte viuiē: q nemo male vtiē: quā deus in nobis sine nobis opaē. nō intelligiē nisi de virtutib9 a deo infusis qb9 nemo male vtiē in qntū scz virt9 cōparaē ad potētiā ipsaz dirigēdo et iclinādo qz p virtutē nūq mouet potētia ad malū vsum. nā in qntū cōparaē volūtati vt obiectū pōt volūtas male vti virtute: ipsam diligēdo principalr pter aliquod cōmodum tēporale vel supbiendo pro illa.

Margin: Di. 27. — Rñsio. — Dubiuz primū. — Rñsio. — Uirtus descibit

¶ Predicta repetit vt alia addat diffinitam assignation ē ponens de gratia ꝛ libero arbitrio contra pelagianos. Di. xxviij.

1 **B vero** in cōcusse ꝛ incūctāter teneamus liberꝫ arbitriū sine grā ꝑueniēte ꝛ adiuuāte nō sufficeꝛ ad salutē ꝛ iusticiā obtinēdā: nec meritis ꝑcedētib⁹ grām dei ad uocari: sicut pelagina heresis tradidit. Nā vt ait Aug. i ꝑmo libro retractationū. Noui heretici. Pelagiani liberū sic asserūt voluntatis arbitriū: vt grē dei nō relinquāt locū: quā ꝓm merita nr̄a dari asserūt. Pelagianoꝝ heresis oium recētissima a pelagio monacho est exorta. Hi dei grē q̄ predestinati sum⁹: ꝛ q̄ meruimus de ptāte tenebrarum erui: intātū inimici sunt: vt sine hac credāt hoiez posse facere oia diuina mādata. Deniqꝫ pelagius a frīb⁹ increpatus q̄ nihil tribueret adiutorio grē dei: ad ei⁹ mādata faciēda: nō eā libero arbitrio ꝑponebat ſꝫ īfideli calliditate supponebat dicens: ad hoc eā dari hoib⁹: vt q̄ facere ꝑ liberꝫ arbitriū iubenꝛ: facilius possint iplere ꝑ grāz. Dicēdo vtiqꝫ facilius possint voluit credi: ꝛ si difficili⁹: tn̄ posse: hoies sine grā facere iussa diuina. Illā vō grām dī sine q̄ nihil boni possumus facere: nō esse dicūt nisi in libero arbitrio. qd̄ nullis suis precedētibus meritis ab illo accepit nr̄a nā: ipo ad hoc tm̄ iuuāte nos ꝑ suā legē atqꝫ doctrinā vt discam⁹ q̄ facē ꝛ q̄ sperare debeam⁹. Nō aūt ad h ꝑ donū spūssācti: vt q̄ didicerim⁹ eē faciēda faciamus Ac ꝑ hoc diuinit⁹ nobis dari sciētiā cōfiteꝛ: q̄ ignorātia pelliꝛ: charitatē aūt negāt diuinit⁹ dari q̄ pie viuiꝛ: vt. s. sit donū dei sciētia q̄ sine charitate inflat: ꝛ nō sit donū dei ipsa charitas: q̄ vt sciētia nō iflet: edificat: destruūt ēt oratiōes quas facit ecclia siue ꝓ infidelib⁹ ꝛ doctrine dei resistētib⁹ vt cōuertanꝛ ad deū: siue ꝑ fidelibus vt augeaꝛ eis fides ꝛ pseuerēt i ea. Hec qppe nō ab ipo accipe: ſꝫ a seipsis hoies hr̄e cōtendūt: gratiā dei qua liberamur ab ipietate di cētes ꝓꝫ merita nr̄a dari. Paruulos ēt sine vllo peccati originalꝭ vīculo asserūt nasci.

Augu. in li. de heresi//bus. *Que sit heresis pelagia noui de grā ꝛ li bero ar bitrio.*

¶ Hic ponit ea quibus suū confirmāt errorem verbis aug. cōtra ipsum vtentes.

Quod vero dicūt sine grā hoiez ꝑ liberū arbitriū oia iussa iplere hmōi iductionib⁹ muniūt. Si iquiūt nō pōt ea facē hō q̄ iubenꝛ: nō ē ei iputādū ad mortē. Sicut tuipse Aug. i li. de libero arbitrio asseris. Quis ingt peccat in eo qd̄ nullo mō caueri pōt? Peccaꝛ āt. Caueri ergo pōt. Hoc testimonio Augustini Pelagius visus ē dispūtans aduersus eū: imo aduersus gratiā: sicut Au. in li. retractationū illō ꝛ alia hmōi retractās cōmemorat inquiens. In his atqꝫ hmōi ꝟbis meis: q: grā dei cōmemorata nō est de q̄ tūc agebaꝛ: putāt pelagiani suaz nos tenuisse sniam: ſꝫ frustra hoc putāt. Volūtas qppe est q̄ peccaꝛ ꝛ recte viuiꝛ qd̄ his ꝟbis egim⁹: ſꝫ ipsa nisi dei grā libereꝛ ꝛ vitia supet ꝛ adiuueꝛ: recte a mortalib⁹ viui nō pt̄. Ecce apte dēclarat ex q⁹ sensu illa dixerit inimicos grē refellēs.

Testimonium Augu. inducit pelagius p se. *Retractatio Augu.*

¶ Aliud testimonium Augustini ponit quo pelagius pro se vtebatur.

Similiter ꝛ initebaꝛ pelagius ꝟbis Aug. ꝯ grām: q̄ i libro de duab⁹ aiab⁹ dicit. Peti ingt reū tenere quēqꝫ q: nō fecit qd̄ facere nō potuit: sūme iniqtatꝭ ꝛ isanie est. His auditis exilijt pelagi⁹ dicēs. Cur ḡ puuli ꝛ illi q nō hn̄t grām sine q̄ non pn̄t facere mādata diuina rei tenenꝛ? Hoc āt qua occasiōe dixerit: i li. retractatiōuz pelagio rn̄dēs apit. Id. n. ꝯ māicheos dixit: q in hoie duas nās eē cōtendūt: vnā bonā ex deo: alterāz malā ex gēte tenebrarū: que nunqꝫ bona fuit: nec bonū velle pōt: quod si esset: nō videreꝛ ei imputandū esse si nō bonuz faceret.

Nō pelagij. *Determiatio Augu.*

¶ Aliud qd̄ vr̄ cōtradicere grē dei addidit.

Alibi ēt Aug. dicit q̄ huic grē ꝯdicere vr̄ q̄ iustificamur. Ait in libro cōtra adamātuū manichei discipulū. Nisi quisqꝫ volūtatē suā mutauerit: bonū opari ñ pōt qd̄ in nr̄a ptāte esse positū dn̄s docet vbi ait. Aut facite arborē bonā aut fruct⁹ eius bonos ꝛc̄. Qd̄ Aug. in retractationib⁹ nō esse ꝯ grāz dī quā ꝑdicamus oñdit. In ptāte qppe hois est mutare i melius volūtatē: ſꝫ ea ptās nulla est nisi a deo deꝛ: de quo dictū est. Dedit eis ptātem filios dei fieri. Cuz eni hoc sit i potestate qd̄ cū volumus facimus: nihil tam in potestate qꝫ ipsa voluntas est: sed preparatur a dn̄o voluntas eo ergo modo dat potestatem.

Determiatio Aug. i retractatiōib⁹.

¶ Aliud testimoniū eiusdē qd̄ vr̄ aduersuz.

Sic ēt intelligēdū est qd̄ in eodē ait. s. i nostra ptāte eē vt vel inseri bonitate dī: vel excedi eius seueritate mereamur. Quia i

Augu. in li. de duabus aiabus.

potestate

ptāte nostra nō est nisi quod nostrā sequit vo luntatez: que cū preparat a dño: facile fit op⁹ pietatis ēt illud qd̄ ipossibile ꝛ difficile fuit.

¶ Aliud testimonium.

In expositione quoqꝫ quarūdā propositio nuz eplē ad Roma. quedā Aug. inter serit. que vident huic doctrine gratie aduersari. Ait enim. Quod credimus nostrum est: quod aūt bonum opamur illius est qui credētibus dat spm̄scm̄: ꝛ paulo post. Nostrum est credere ꝛ velle. Illius aūt dare credētibus ꝛ volētib⁹ facultatem bn̄ opandi p spm̄sanctū.

Augu. lib. re. tracta. qualr h accipi debeāt. Quare qualiter intelligi debeant Aug. in li. retractationū apit dicēs. Uerū est quidem a deo esse qd̄ operamur bonum: sed eadem regula vtriusqꝫ est: ꝛ volendi scz ꝛ faciendi: ꝛ vtrūqꝫ ipsius est: quia ipse preparat voluntatē ꝛ vtrūqꝫ nostrū est: qꝛ non fit nisi volentibus nobis. Illa itaqꝫ pfecto nō dixissꝫ: si iā scirez ēt ipsaz fidem inter spūssci munera reperiri.

¶ Adhuc addit aliud quod videt cōtrariū.

Illud etiā diligēter est inspiciendū qd̄ Aug. i li. snlarū pspi ait. s. qꝛ posse habere fidē sicut posse hr̄e charitatē. nā est hominū: habere aūt fidem sicut habere charitatem gr̄a est fidelium. Quod nō ita dictu z

Determinatio. est tāq̄ ex libero arbitrio valeat haberi fides vel charitas: sed qꝛ aptitudinem naturalē habet mens hominis ad credendum vel diligēdum que dei gratia preuenta credit ꝛ diligit: quod sine gratia non valet.

¶ Testimonio Hieronymi astruit quid tenēdum de gratia: ꝛ libero arbitrio: vbi triplex heresis indicatur scilicet. Iouiniani. Manichei. Pelagij.

Id ergo de gratia ꝛ libero arbitrio indubitanter teneam⁹ quod Hieronymus in explanatione fidei catholice ad Damasuz papā: Iouiniani ꝛ Manichei ac pelagij errores collidēs docet. Liberum inquit sic confitemur arbitriū: vt dicamus nos semp indigere dei auxilio. Et tam illos errare qui cū manicheo dicūt hoiem pctm̄ vitare nō posse: q̄z illos qui cum iouiniano asserunt hoiem non posse peccare. Uterqꝫ tollit arbitrij libertatez Nos vero dicim⁹ hominē semp ꝛ peccare ꝛ nō posse peccare: vt sp nos liberi cōfiteamur esse arbitrij. Hec est fides quam in catholica ecclesia didicimus: ꝛ quā semper tenuimus.

Circa distinctionē. 28. Querit vtꝝ liberū arbitriū sine oi gr̄a gratis data possit se ad gr̄a gratū facientē sufficienter disponere. Di. 28.

¶ Et videt q̄ sic. Prouer. 16. hoīs est pparare aium pparare aūt est se disponere ad gr̄am. ¶ Itē zacha. 2⁰ ꝯuertimini ad me dicit dñs ꝛ ꝯuertar ad vos. ergo prius ꝯuertit hō ad deuz p aliquā bonā voluntatē q̄ deus ꝯuertat ad ipm cōferēdo aliquā gr̄am. ¶ Cōtra Augu. de ecclastisticis dogmatib⁹ nullū credimus ad salutē nisi deo inuitāte venire. ꝛ aplš. Nō sum⁹ sufficiētes cogitare aliqd ex nobis tanq̄ ex nobis: sed sufficiētia nr̄a ex deo ē.

¶ Rn̄sio liberꝝ ar. nō pōt se disponē ad gr̄am gratū facientē nisi p aliquā gr̄am gratis datā ꝯprehēdēdo sub gr̄a gratis data nō tm̄ aliqd̄ habituale donū nāli bus supadditū cuiusmodi est timor seruilis vel pietas aliquoꝝ viscerib⁹ ab ifantia inserta. sꝫ etiā. s. s. aliquā spālē motionē factā p se imediate vel mediante aliq̄ creatura. Ad hoc eni nō sufficit gn̄alis motio pmi mouētis quā suppōit q̄lꝫ actio creature. Un̄ Io. vj. dicit saluator. Nemo pt venire ad me nisi pr̄ q mi sit me traxerit cū sine aūt gr̄a aliquo modoꝝ pdictorū accepta vix aut nū q̄ aliqs hn̄s vsuz liberi arbitrij repit. ¶ Ad primū dico q̄ p tāto dr̄ q̄ hoīs est pparare aim. qꝛ illā pparationē facere pōt p liberꝝ ar. sup nālr tm̄ adiutus mō supradicto. ¶ Ad scd̄m dicēdū q̄ de⁹ iubet hoiem ꝯuerti ad se nō qꝛ hoc possit hō nisi puent⁹ diuino auxilio. Un̄ hiere. Cōuerte nos dñe ad te ꝛ ꝯuertemur. sꝫ vt hō puent⁹ diuo auxilio coopetur p li. ar. ad sue ꝯuersiōis pleniorē dispositionem. Rn̄sio.

Secūdo q̄rit. Utꝝ absqꝫ gr̄a gr̄ā faciēte possit li. ar. dia mādata iplē Nō sic. qꝛ i mādatis aut pcipiūt ipa gn̄a opum. aut pcipiunt opa formata. Si pcipiunt opa formata. g⁰ q honorat patrē pietate nāli nō faciēs illd ex charitate: vꝫ illd mādatū omittē q̄ pcipit honora patrē ꝛ matrē: ꝛ peccare mortalr qd̄ est absurdū dicē. si igit ipsa gn̄a opum sūt in pcepto: ꝛ hoc ꝯstans est q̄ possum⁹ facē absqꝫ gr̄a gratū faciēte vꝫ q̄ diua mādata absqꝫ hmōi dono ꝯtingat iplere. ¶ Cōtra. nullus pt mereri vitā eternā absqꝫ dono gr̄e. vt dꝫ ad ro. 6. Gr̄a dei vita eterna. ergo absqꝫ illa nemo pt diua seruare mādata. ¶ Hic p⁰ videbit de q̄sito. deide mouebunt q̄dā dubia. ¶ Quātū ad p^m dicit bonauētu. q̄ mādata dei dupl'r ꝯtigit ipleri. Uno⁰ q̄tū ad gen⁹ opis ꝛ vitationē pene. Alio mō q̄tū ad itētionē mādātis ꝛ meritū glorie. p⁰ mō p gr̄as gratis datas ꝯtingit ea ipleri. sic p fidē mādatū de adoratiōe ꝛ p q̄ndā nālē pietatē ꝛ amorē mādatū ō parētū honoratiōe. ꝛ sic de. ¶ 2⁰ vero mō nō pnt ipleri sine gr̄a gratū faciēte cū sine ea n̄ possit hō mereri de ꝯdigno vitā eternā. vt pꝫ ex pcedētib⁹. Per hoc pꝫ ad arg^m i opp^m. Procedit eni de obseruatiōe mādatoꝝ q̄tū ad gen⁹ opis. sꝫ h⁰ n̄ sufficit ad pmiū vite eterne. Un̄ aplš. 2 ad corin̄. 13. enumerās multiplex gen⁹ opis sbiūgit. Si charitatē nō habuero: nihil mihi pdest. ꝛ hoc fuit qd̄ pelagi⁹ nō ꝯsiderauit pp qd̄ i errore cecidit. ꝛ credidit in aliquē ex simplici mādatoꝝ obseruātia q̄tū q. 2. Rn̄sio.

ad exteriora opera dignū eē vita eterna: qđ est ꝯ fidem piā ꝛ sanā sicut aplus explicat i auctoritate premissa. De hoc dicit scotus ꝙ nō tenemur suare mandata fm intentionē mādātis seu ex caritate. lꝫ teneamur deū diligere. ¶ Ex pdictis āt nō seqꝛ ꝙ mādata dei sunt supra hoiem: qꝛ oi volēti se disponere deus dat gratiā gratū facientē p quā illa pōt adiplere nō tm̄ q̄tū ad genus operis: sꝫ ꝛ q̄tum ad intētionem mandantis. ¶ Quātū ad fm articulū dubitaꝛ. Utrꝫ

dubiū. liberū arbitriū absqꝫ gratia gratū faciēte possit a culpa resurgere. Rn̄deo ꝙ nō vt ait apls. Nō ex opib⁹ iusticie que fecimus nos: sꝫ fm suā miam saluos nos fecit. Hoc aūt nō est p imediatā oppositionē culpe ꝛ gratie vt dicit scotus cū in statu innocētie potuissꝫ aliquis eē in puris nālibus sine gratia ꝛ sine culpa. Ex quo pꝫ ꝙ nō sunt imediate opposita sꝫ hoc est ex lege ista vniuersali qꝛ nullo modo remittiꝛ inimicitia nisi fiat nō tm̄ nō inimicus sꝫ ꝛ amicus accept⁹ p gratiā gratificātē. ¶ Scđo dubitaꝛ vtrū liberū arbitriū

dubiū. oi grā destitutū possit oi tētationi resistere. Rn̄deo ꝙ nō qꝛ vt ait glosa sup illđ trenoꝝ.3°. Misericordie dn̄i qꝛ nō sumus cōsūpti. Nō pōt hō diu stare cōtra insultus dyaboli nisi misericordia dei adiuuetur.

¶ Utrꝫ homo antepeccatū eguerit grā operante ꝛ cooperante. Di.xxix.

Post hec cōsiderādū est vtrum hō an̄ pctm̄ eguerit gratia opante ꝛ cooperāte? Ad qđ breuiter dicim⁹: qꝛ nō coopante tm̄: sꝫ ꝛ opante grā idigebat: nō qdē fm oēm operandi modū opantis gratie. Opaꝛ eni liberādo ꝛ pparando volūtatē hoīs ad bonū. Egebat itaqꝫ hō ea: nō vt liberaret volūtatē suā q̄ peccati serua nō fuerat: sꝫ vt ppararet ad volēdū efficaciter bonū qđ p se nō poterat. Nō enim poterat bonū mereri sine grā. vt Aug. i ench. euidenter tradit. Illā inqt imortalitatē in q̄ poterat nō mori nā humana: pdidit p liberū arbitriū. Hāc vero in qua nō poterat mori acceptura est p grām: quā fuerat si nō peccasset acceptura p meritū quis sine grā. Nec tūc vlluꝫ meritū eē potuissꝫ: qꝛ ꝛ si ipsū peccatū i solo erat arbitrio cōstitutū: nō tn̄ iusticie habēde vel retinēde sufficiebat liberū arbitriū nisi diuinū pbereꝛ adiutoriū. Ecce his verbis satis ostendiꝛ ꝙ an̄ peccatuꝫ hō indigebat grā operante ꝛ cooperāte. Nō eniꝫ habebat quo pedem mouere possꝫ sine gratie opantis ꝛ cooperātis auxilio: habuit tn̄ quo poterat stare.

Nōopāte ꝛ coopante eguērit sꝫ opante non eguerit fm oēꝫ moduꝫ q̄ ipsa operaꝛ. Aug. i ench.

¶ Qđ hō ante lapsum virtutes habuerit.

Preterea queri solet vtrū hō an̄ lapsuꝫ ꝟtutē habuerit? Quibusdā vr̄ ꝙ nō habuerit. id ita probare conāꝛ tibus. Iusticiam inquiūt nō habuit: qꝛ preceptum dei cōtēpsit: nec prudētiā qꝛ sibi nō prouidit: neqꝫ tēperantiā qꝛ aliena appetijt: nec fortitudinē: qꝛ praue suggestioni cessit. Quibus rn̄dētes dicimus eū qdē nō tūc habuisse has virtutes qn̄ peccauit: sꝫ an̄: ꝛ tūc amisisse Qđ multis sanctorū testimōijs cōprobaꝛ. ait enim. Aug. in quadā omelia. Adā pdita charitate malus iuētus est. Itē. Princeps vitioruꝫ dū vicit Adā de limo terre ad imaginem dei factū pudicitia armatū: tēperātia cōpositum: charitate splendidū primos parētes illis donis ac tātis bonis expoliauit: pariterqꝫ pemit. De hoc eodē. Amb. ad Sabinū ait. Qn̄ adā solus erat nō est puaricat⁹: qꝛ ei⁹ mēs deo adherebat. Sup ps̄. quoqꝫ dicit. Qđ hō ante pctm̄ beatissimus aurā carpebat etheream. Sꝫ qūo sine virtute beatissim⁹ erat? Aug. quoqꝫ sup Geneß dicit Adam an̄ peccatū spirituali mēte pditū fuisse. Nō est ergo dubitādū hominem ante peccatū virtutibus fulsisse: sed ill' per peccatum expoliatum fuisse.

Testionijs sanctorum Affirmat hominem pmum hūisse ꝟtutes.

Amb.

Augu. super Gen̄.

¶ De eiectione hominis de paradiso.

In illius quoqꝫ peccati penā eiectus est de paradisso in istū miseriarū locū: sicut i Gen̄. legiꝛ. Nūc ergo ne forte mittat manuꝫ suā ꝛ sumat deligno vite ꝛ comedat ꝛ viuat i eternū: emisit euꝫ de⁹ de paradiso voluptatis. His verbis insinuari videtur ꝙ nunq̄ moreretur: si postea de illo ligno sumpsisset.

¶ Qūo intelligendū sit illud ne sumat de ligno vite ꝛ comedat ꝛ viuat in eternum.

Sꝫ qꝛ p peccatū iā mortuū corp⁹ habebat. illa verba ex tali itellectu accipi possūt. Deus mō irati loquēs de homine supbo ait. Uidete ne forte mittat manū suā ꝛc. i. cauete vos angeli ne comedat de ligno vite quo idignus est: de quo si pstitisset comederet ꝛ viueret i eternū. Sꝫ mō pp inobedientiā idignus est comedē. Et sic ꝟbo dixit ita ope exhibuit. Emisit enim eū deus de paradiso voluptatis in locum sibi congruuꝫ: sicut plerūqꝫ malus cum inter bonos viuere ceperit si melius mutari noluerit: de bonorum congregatione pellitur pondere praue consuetudinis pressus.

¶ De flāmeo gladio ante paradisum posito.

Ne vero ad illud posset accedere: collocauit deus an̄ paradisū cherubin ꝛ flammeū gladiū atqꝫ versatilē ad custodiendū viā

ligni vite. Quod iuxta litterã potest hoc mõ
accipi. Quia p ministeriũ angelorũ ignea cu
stodia ibi cõstituta fuit. Hoc eniȝ per celestes
potestates in paradiso visibili factum esse cre
dendũ est: vt per angelicũ ministeriũ ibi esset
quedã ignea custodia: non tamẽ frustra: sȝ qꝛ
aliqd significat de paradiso spirituali. Cheru
bin.n. interpretatur plenitudo scientie: hec
est charitas quia plenitudo legis est dilectio.
Gladius autem flãmeus pene tẽporales sũt:
que versatiles sunt: quia tẽpora volubilia sũt.
Illa ergo ad custodiam ligni vite ideo posita
sunt ante paradisum: quia ad vitam non redi
tur nisi per cherubin. s. plenitudinem scientie
idest charitatem: τ per gladium versatilem.
i. tollerantiã passionum temporalium.

¶ An hõ añ pecatũ comederit ð ligno vite.

Põt autẽ queri vtruȝ de ligno vite ante
peccatũ comederit homo. De hoc
Aug. in li. ð baptis. par. sic ait. Recte profecto
intelliguntur primi hoies ante malignã diabo
li persuasionem abstinuisse a cibo vetito: atqꝫ
vsi fuisse concessis. His verbis ostenditur ꝙ
de ligno vite añ pecatũ sumpserint: quibus
preceptũ erat vt de omni ligno paradisi come
derẽt: nisi de ligno scientie boni τ mali.

¶ Quare non sunt facti imortales si comede
runt de ligno vite.

Quare ergo ꝑpetua soliditate τ btã
imortalitate vestiti nõ sũt: vt
nulla infirmitate vel etate i deteri⁹ mutarẽt?
Hãc eniȝ virtutẽ nãliter illud lignũ habuisse
dicit. Sȝ forte hoc nõ conferebat: nisi sepe de
illo sumeret. Potuit ergo fieri vt de illo su
meret semel τ nõ sepius: qui per aliquaȝ mo
ram in paradiso fuisse intelligitur: cum scri
ptura dicat eũ ibi soporatum fuisse qñ costa ð
latere ei⁹ assũpta est τ inde formata mulier: τ
aialia ante euȝ ducta: quibus noia imposuit.

di.26. c **Irca** distinctionẽ. 29. Querit vtrum
iusticiã originalẽ in adã necesse
sit ponere aliqd donũ supernaturale. Qd
nõ qꝛ si tantũ esset donũ supnaturale: tunc
peccatũ originale tantũ esset carentia illius doni sup
nãlis. igitur aliquis sẽctus actu in puris nãlibus eẽt
equalis illi qui p peccatũ amisisset iusticiam origina
lem τ ita essent essentialiter puniẽdi qd videtur incõ
ueniẽs. ¶ Contra naturalia manẽt integra in pecca
tore ẽm dyonisiũ: sed iusticia originalis nõ manet vt
Rñsio. patet p effectus sibi assignatos igit. ¶ Hic dicit sco
tus ꝙ voluntas cõiuncta appetitui sensitiuo nata est
ↄdelectari: sibi τ si ↄtigatur multis virib⁹ appetitiuis
sensitiuis nata est ↄdelectari illis oibus. τ ita non tan
tum istos appetit⁹ nõ põt retrahere a suo delectabili:
sed nec seipsam sine aliqua inclinatiõe ꝯria τ difficul
tate. Ad hoc igit vt se delectabilr retrahat ab oi dele
ctatione inordinata cũ aliq̃ vi inferiori opȝ aliqd sibi
esse delectabilius ꝙ̃ aliqd delectabile alicuius vis in
ferioris. τ ita ad ꝑfectã tranqlitatẽ oium viriũ in pri
mo hoie est ponendũ in eo qddam donũ supnãle fa
ciens deum delectabiliorẽ voluntati ꝙ̃ aliqd appeti
bile sensibile: τ hmõi donum dr iustitia originalis: p
quam vires inferiores sine difficultate obediant rõni
quãqꝫ si adã nõ amisisset deus euȝ a morte preseruas
set. ¶ Ad argm̃ in oppositũ dico ꝙ exñs in puris nã Ad ar.
libus nõ est equalis ei q p pctm̃ amisit iustitiã origina
lem qꝛ ille est debitor iustitie originalis quã accepit.
Hic aũt nõ τ iõ ille est reus nõ aũt iste. Et si neutri cõ
feratur visio dei vni tñ carentia ista est pena: alij autẽ
non. Reus enim priuatur ea propter reatum pecca
ti: alter vero priuatur ex conditione nature.

u **Trum** adam in statu inocentie habue
rit grãm gratũ facientẽ. Qd
nõ. qꝛ adã habebat optima nãlia τ nullã ha
bebat pronitatẽ ad malũ nec difficultatẽ ad bonũ. er
go si grãm habuisset nunq̃ in pctm̃ cecidisset. ¶ Cõ
tra. ber. cũ videret patrẽ nostrũ oiuȝ hoiuȝ emulus.
charitate circundatũ τ oi virtute vestitum. ei inuidit.
¶ Hic primo videbit de quesito. scd̃o de quodã du
bio. ¶ Quantũ ad primũ. opinio ꝑbabilior quã etiã Rñsio.
magr sustinet in lra sanctoꝝ auctes adducens. est ꝙ
adã añ lapsum habuit nõ tantũ iustitiã originalẽ. sed
etiã gratiã gratũ facientẽ qua erat deo accept⁹ q̃ qdeȝ
gratia nõ fuit hoi concreata. qꝛ scd̃m legeȝ cõem req
rit aliquã preparationẽ in adulto ad hoc ꝙ a deo in
fundatur. qꝛ vt ait Aug. q creauit te sine te non iustifi
cabit te sine te. ¶ Quod aũt obijcit ꝙ nunq̃ in pec
catũ cecidisset. nõ seqt qꝛ liberũ arbitriũ habẽs grãȝ.
moueri põt ꝑter gratie iclinationẽ q̃tũ deus amabi
lis est. τ q̃tũ nephas est ipsum offendere nõ ↄsiderã
do. τ sic intelligẽdũ est sibi accidisse. ¶ Quantũ ad
scd̃m põt dubitari vtrũ esset maior in merẽdo effica
cia in statu inocentie ꝙ̃ nunc. ¶ Rñdet bonauẽt. ꝙ
efficacia meriti principalr venit ex tribus. s. ex prom
ptitudine volũtatis. ex difficultate opis τ ex magnitu
dine charitatis. Quantũ ad primã ↄditionẽ põt dici Dubiũ.
ꝙ fuit maior efficacia in merẽdo tũc ꝙ̃ nunc. pro eo
ꝙ volũtas sine aliquo retardatiuo q̃si ↄtinue fuisset
in bonis opib⁹ ¶ Quantũ vero ad alias ↄditiones
nũc est maior efficacia in merẽdo. qꝛ hõ nunc magis
ipugnat τ hȝ maiorẽ difficultatẽ in obseruãdis. mã
datis diuis ꝙ̃ p tũc iõ gloriosi⁹ triũphat. Maiora ẽt
munera gratie deus largit hoi lapso. tum qꝛ maiori
indiget adiutorio. tũ qꝛ decet deũ de malo maius bo
num eligere ꝙ̃ sit illud bonũ qd malũ ademit. tũ qꝛ
mediator dei τ holum q pro nobis fuit in cruce obla
tus: semꝑ apparet vultui dei ad iterpellãdũ p nobis.
ideo ꝑbabile videt ꝙ maius munus gratie tribuitur
nobis. ꝙ̃ si nõ fuisset incarnatus vel in cruce oblat⁹.

¶ Qz per adam peccatum & pena transijt in posteros. Di.xxx.

i In supiorib⁹ insinuatuz est lz ex pte: nõ eni pfecte sufficimus exponere qliter prim⁹ hõ deliqrit: & quã p pcõ penã subierit: qb⁹ adij ciendũ est pctm̃ sil' ac penã p eũ trãsisse in posteros. Sicut aplus ostendit ingens. Sicut p vnum hoiem peccatũ in hunc mundũ intrauit ita in omnes homines mors pertransijt.

¶ Utrz illud pctm̃ fuerit origiale vl' actuale.

Hic prio videndũ est. qd fuit illud pctm̃: originale. s. an actuale: & si de originale intelligat: oñter qd sit originale pctm̃: & q̃re dicat origiale: & qño ptrãserit vel ptrãseat in oẽs diligẽter inuestigandũ est. Quibusdã placuit de pcõ actuali ade illud accipe asserẽ tib⁹ h aplum sensisse cũ infert⁹ ait. Sicut p inobediẽtiã vni⁹ hois pcõres ɔstituti sũt multi: ita &c. Euidẽter ingunt etiaz ipso noie exprimit apls pctm̃ qd p vnũ hoiez itrauit i mũdũ. s. iobediẽtiã. Inobediẽtia vo pctm̃ actuale est.

Quidã illud actipiunt de actuali.

¶ Quõ intrasse in mundum dicunt.

Hoc aũt dicũt intrasse in mũdũ nõ traductiõe origis sed silitudine puaricatiõis: oẽsqz in illo vno peccasse dicũt: qz oibus ille vn⁹ peccãdi exẽplũ extitit. Hoc male senserũt qdã heretici q dicti sũt pelagiani: de qbus Aug. in libro de baptismo puulor cõmemorat dicẽs. Sciendũ est ingt hereticos quosdã q noiati sint pelagiãi dixisse pctm̃ prime trãsgressiõis in alios hoies nõ ppagatiõe sed imitatiõe trãsisse. Un etiã in puulis nolũt credere p baptismũ solui origiale pctm̃: qd in nascẽtib⁹ nullũ esse oino ɔtendũt. Sed eis dr: qz si apls pctm̃ imitationis nõ ppagatiõis intelligi voluisset: ei⁹ pricipẽ nõ adã sz diabolũ diceret. De quo i li. Sapieñ. dr. Inuidia diaboli mors itrauit i orbẽ terrar. Et qz nõ vult itelligi hoc eẽ factũ ppagatiõe sz imitatiõe: cõtinuo subiũxit scriptura. Imitant aũt eũ q sũt ex pte ipi⁹. Imitant qdẽ adã quotquot p inobediẽtiã trãsgrediunt mãdatũ dei. Sz aliud est qd exẽplũ est volũtate peccãtib⁹: aliud qd origo est cũ pcõ nascentib⁹. Nõ est igit accipiendũ pctm̃ ade transisse in oẽs imitationis tantũ exẽplo sed ppagatiõis & originis vitio.

Hoc dicunt pelagiani.

¶ Hic aperit illud esse peccatũ originale qd transit in posteros.

Et est illud pctm̃ originale vt apte Augu. testat qd p adã trãsiuit in oẽs p ei⁹ carnem vitiataz concupiscentialiter generatos.

¶ Quid sit originale peccatũ hic inquiritur.

Quod diligẽter inuestigãdũ est: qd sit? De hoc. n. sancti doctores sub obscuritate locuti sũt atqz scholastici doctores varia senserũt. Quidã enim putant originale pctm̃ esse reatũ pene p pcõ primi hois. i. debituz vl' obnoxietatẽ q̃ obnoxij & addicti sum⁹ pene tpali & eterne p pmi hois actuali pcõ: qz p illo vt aiunt oibus debet pena eterna: nisi p grãm liberent. Iuxta horũ sniam opz dici originale pctm̃: nec culpã esse nec penã. Culpam nõ esse ipsi fatent: pena quoqz sm eos esse non põt. Quia si debitũ pene origiale pctm̃ est cum debitũ pene nõ sit pena: nec originale peccatũ est pena. Quod etiã qdam eorũ admittunt: dicẽtes in scriptura originale pctũm sepe noiari reatum: & reatum ibi intelligunt vt dictũ ex obnoxietatẽ pene: & ea rõne asserũt pctm̃ originale dici eẽ in puulis. qz puuli p illo prio pcõ rei sũt pene sicut p pcõ iniq parentis aliqñ exulant filij sm iustitiam fori.

Quorũdã de originale peccato opinio.

¶ Qz originale peccatum est culpa auctoritatibus probat.

Sed qz originale pctm̃ culpa sit: pluribus sanctor testimõijs edocetur. Sup Exod. vbi dr. Prio genitũ asini mutabis oue. Greg. Oẽs in peccatis nati sumus & ex carnis delectatiõe ɔcepti culpã originalem nobiscũ traxim⁹: vñ & voluntate nostra pctis implicamur: Ecce culpã originale dixit nos trahere. Uñ cõstat originale pctm̃ culpã esse. Aug. quoqz in li. de nã & grã de hoc eodez sic ait. Oẽs: vt ait aplus: peccauerũt: vtiqz vl' in seipsis vel in adã: qz sine pcõ nõ sunt: vel qd originalr ɔtraxerunt vel quod malis morib⁹ addiderũt. Peccatũ eni primi hois nõ soluz ipsum: sed oẽ necauit genus humanuz: qz ex eo dãnationẽ simul & culpã suscepimus. Idẽ sup ps. l. Qd de corpe mortuo seminatur cuz vinculo peccati originalis nascitur & mortis. Ideo igit se in iniqtatibus ɔceptum dicit dauid: qz in oibus trahit iniqtas ex adam & vinculum mortis. Nemo enim nascit: nisi trahẽs penam & meritũ pene. Meritũ autẽ pene peccatum est. Ois ergo q nascit p carnis concupiscentiaz peccatũ trahit. Peccatũ itaqz ori

Gregor.

Augu.

ginale culpa est: quã oẽs concupiscentialiter ↄcepit trahũt. Uñ in Eccl. dogmatibus scriptũ est. Firmissime tene ⁊ nullatenus dubites oẽm hoĩem q̃ p ↄcubitũ viri ⁊ mulieris concipit cum originali pctõ nasci ipietati subditum mortiq; sbm: ⁊ ab hoc nã ire nasci filiuz: a qua nullus liberat nisi p fidem mediatoris dei ⁊ hoĩuz. His ⁊ aliis auctib⁹ euidenter oñditur pctm̃ originale culpam esse: ⁊ in oĩbus ↄcupiscentialiter genitis trahi a parentibus.

En' ecclesiasticis dogmatibus.

¶ Quid sit qđ dr̃ peccatum originale. s. fomes peccati. i. concupiscentia.

Nunc supest videre qd sit ipm originale pctm̃? Qđ cuz non sit actuale nõ ẽ act⁹ siue mot⁹ aĩe vl' corpis. Si. n. act⁹ ẽ aĩe vl' corpis: actuale vtiq; pctm̃ est. Sz actuale nõ est: nõ est ğ act⁹ vel motus. Quid ğ originale pctm̃ dr̃? fomes pcti. s. ↄcupia vel ↄcupiscibilitas: q̃ dr̃ lex mẽbroꝝ: siue lãguor nãe: siue tyrãnus q̃ est i mẽbris nr̃is: siue lex carnis. Uñ

Augu. Aug. in li. de baptismo puuloꝝ. Est in nobis ↄcupia q̃ nõ est pmittẽda regnare. Sũt ⁊ ei⁹ desideria q̃ sũt actuales ↄcupiscẽtie q̃ sunt arma diaboli: q̃ veniũt ex lãguore nãe. Lãguor aũt iste tyrãnus ẽ q̃ mouet mala ↄ̃sideria. Si ergo vis eẽ victor tyrãni atq; inermẽ inimicũ iuenire: nõ obedias cõcupiscentie male. His verbis oñdit fomitẽ peccati esse ↄcupiscẽtiã.

¶ Quid nomine cõcupiscentie intelligitur que dicitur fomes peccati.

Noie aũt ↄcupiscẽtie nõ actũ ↄcupiscẽdi: sed vitiũ primũ significauit cũ eam dixit legẽ carnis. Uñ idem in tractatu de verbis apl̃i ait. Semp pugna est in corpe mortis h⁹: q: ipsa ↄcupia cũ q̃ nati sum⁹ finiri nõ põt q̃diu viuim⁹. quotidie minui põt: finiri nõ põt. Que aũt est ↄcupia cũ qua nati sum⁹? Uitiũ. vtiq; ẽ qđ puulũ habilẽ ↄcupiscẽ facit adultũ ẽt ↄcupiscentẽ reddit. Sicut. n. in oculo ceci in nocte vitiũ cecitatis est si nõ apparet nec discernit iter vidẽtẽ ⁊ cecũ nisi luce veniente: sic i puero vitiũ eẽ nõ apparet donec etatis puectioris tps occurrat. Ex his datur intelligi qd sit originale pctm̃. s. vitium cõcupiscentie qđ in oẽs ↄcupialr natos p adã itrauit eosq; vitiauit. Uñ Aug. in li. de baptismo puulorũ Adã pter imitatiõis exemplũ: occulta ẽt tabe carnalis concupie sue: tabificauit in se oẽs de sua stirpe venturos. Unde apl'us recte ait. In

Qđ per adã originale pctm̃ in oẽs intrauit. i. cõcupiscentia. Aug. in li. de baptismo puuloꝝ quõ intelligat i q̃ oẽs peccauerũt

quo oẽs peccauerũt. Circunspecte ⁊ sine ambiguitate dicit hoc apl'us. Siue eni intelligatur in quo hoĩe siue in quo pctõ sanuz est. In adã. n. oẽs peccauerũt vt in materia. nõ soluz eius exẽplo vt dicunt pelagiani. Oẽs eni ille vnus hõ. fuerant. i. in eo mãliter erant. Manifestũ est itaq; oẽs in adam peccasse: quasi in massa. Ipse eni p peccatũ corruptus quos genuit: oẽs nati sunt sub peccato. Ex eo igit sicut cuncti ↄstituti sunt peccatores: ita ⁊ in illo vno peccato qđ intrauit in mundũ recte oẽs dicuntur peccasse: q: sicut ab illo vno hoĩe: sic ab eodem vno peccato imunes esse non pñt: nisi ab eius reatu p xp̃i baptismum absoluantur. Alia ergo sunt pp̃ria peccata in q̃bus tm̃ peccant quorũ peccata sunt. Aliud hoc vnuz in quo omnes peccauerũt. i. quo omnes peccatores instituti sunt.

¶ Qđ sit pctũm in quo oẽs peccauerunt. s. originale quod ex inobediẽtia processit.

Hoc est originale pctm̃ quo peccatores nascunt oẽs concupiscentialr̃ genitĩ: quod ex adam siue eius inobediẽtia emanauit ⁊ in posteros demigrauit. Uñ apl's ↄsequenter p inobedientiã vnius hoĩs: multos dicit constitutos esse peccatores: que est actuale peccatũ. Cũ autẽ dixerit p vnũ hoĩem peccatum intrasse in mundũ ⁊ in eo omnes peccasse: de originali dictum esse oportet accipi.

¶ Ex quo sensu dictum est p inobedientiaz vnius multi sunt constituti peccatores.

Quod ergo ait p iobedientiaz vnius multi ↄstituti sunt pctõres: eo sensu dictũ esse intelligẽdũ est: q: ex inobedientia ade. s. ex peccato actuali ade processit originale peccatum quo oẽs peccatores nascuntur vt ⁊ in illo esset: ⁊ in omnes transiret.

¶ Qđ pctm̃ origiale in adã fuit ⁊ i nobis est.

Unde Aug. iuliano heretico nullũ pctm̃ in puulis eẽ ↄtendẽti rñdẽs: apte asserit pctm̃ originale ex voluntate ade pcessisse: ac p ei⁹ iobediẽtiã in mũdũ itrasse. Querit. n. Julian⁹ pro qd pctm̃ inuenit in puulis ita ingens. Nõ peccat iste q̃ nascit. Non peccat ille q̃ genuit. Non peccat ille q̃ condidit. Per quas igit rimas iter tot p̃sidia inocẽtie. pctm̃ fingis ingressuz? Et rñdet sancta pagina. Per vnũ hoĩem pctm̃ intrauit in mũduz p vnius inobediẽtiam ait apl's. Quid querit

Qđ iuliani.

Rñsio. Augu.

Qd in/ iuliani. amplius: qd dixit aplus? Item inqt Julianus. Si p hoiem pctm itrauit in mudu: pctm vel ex volutate est vel na est. Si ex volutate est: ma la est volutas q pctm facit: si aut ex na est ma/ la est na. Cui rndeo: ex voluntate pctum est. Rnsio. Augu.

Queri forte. Utru originale pctm ex volun/ tate sit? Rndeo prorsus & originale pctum ex volutate esse: qr hoc ex voluntate primi hois seminatu est vt in illo esset: & in oes transiret.

¶ Obiectio quoruda gtra id quod supra di/ ctum est omnes in adam fuisse homines.

Ad hoc aut qd diximus in adaz fuisse oes hoies: quida verborum sectatores sic obijciunt dicentes. No ois caro que ab adaz traducta est: in eo sil' existere potuit qr multo maioris quantitatis est qz fuerit corpus ade. In quo nec tot et athomi fuerunt quot ab eo hoies descederut. Quocirca veru no esse asse rut sbam vniuscuiusqz in prio fuisse parente.

¶ Rnsio vbi apit qualiter fuerut in ada sm ronem seminalem: & quo ex eo descenderint scz lege propagationis.

Quibus rnderi pot: qr naliter atqz caliter: no formalr dr fuis/ in prio hoie. oe qd in huanis corpib naliter est descéditqz a prio parete lege ppagatiois & in se actuu & multiplicatuz est nulla exteriori sba in id traseute & ipz in futuro resurget. Fo mentu qde hz a cibis sz no couertunt cibi in humana sbam: q.s.p ppagatione descédit ab ada. Trasmisit.n.ada modicu qd de sba sua i corpa filioz qn eos pcreauit.i.aliqd modicuz de massa sbe ei diuisum est: & inde formatum corp filij: suiqz multiplicatioe sine rei extrise/ ce adiectioe auctu est. Et d illo ita augmetato aliqd ide sepat: vn formant posteroru corpa: & ita pgredit pcreatiois ordo lege ppagatiois vsqz ad fine huani gnis. Itaqz diligéter ac p/ spicue intelligetibus pz oes sm corpa in adaz fuisse per seminalem rationem: & ex eo descen disse propagationis lege.

Quo p ppaga/ tione de scendit.

¶ Auctoritate & ratioe probatur nihil extrin secum conuerti in humanam substantiam.

Qd vero nihil extrisecu i huani corpis nam trascat: veritas i euagelio sigt dices. Oe qd itrat in os in vetre vadit & ise/ cessuz emittit. Qd et rone ondi pot hoc mo. Puer q stati post ortu morit in illa statura re surget qua habiturus erat si viueret vsqz ad eta te trigita anoz nullo vitio corpis ipeditus. Un q illa sba q adeo parua fuit mortua: i resurre/ ctioe ta magna erit nisi sui i se mltiplicatioe? Un apparet qr et si viueret: no aliude sz in se augmetaret illa sba. Sicut costa d q fca e mu lier: & sicut panes euagelici. No inficiamur tn qn cibi & humores in carne & sanguine trase/ unt. Sed no in veritate huane nature q a pri mis descedit paretib: que sola in resurrectio ne erit: reliqua vo caro: in qua cibi transeunt tanqz supflua in resurrectioe deponet: que tn ciborum aliaruqz rerum fomentis coalescit

Qd cibi i carnes trascunt sz no in illam q descedit ab ada.

¶ Qd pctm originale a patrib traseat in fili os: an sm aiam an sm carne. Di.xxxj.

Nunc sup est inestigar qliter il lud pctm a patrib tradu cat in filios.s.an sz sola aiam: an sz carne: siue sm vtruqz? Putauerut qda sm aiam trahi pctm origiale: no solu sm carne: qr no solu carne sz & aiaz ex traduce ee arbitrati sut. Sicut eni in gnatoe plis de car ne paterna sbalr trahit caro: ita et de gigneti aia: aiam genuit eentialr deduci ab his existi/ mabat. Ideoqz sicut d corrupta carne caro corru pta seiat: ita etia de aia pecatrice aia pecatrix corruptioe originali infecta: ab illis trahi dr.

Opinio qruda3 male creden/ tiu aias ee extra duce.

¶ Predictam opinionem dnat & qr p car/ nez traducatur peccatu dicit: & quo ostendit.

Hoc aut fides catholica respuit: & tanqz veritati aduersuz dnat: q no aias sed carne solaz sicut supius dixim ex traduce ee admittit. No ergo sm aiam sed sm carnez sola pctm originale trahit a paretib. Est eni pctm originale: vt supra dixim gcupiscentia no qde actus sed vitiu. Ipsa gcupiscentia est lex mebroz vel carnis q est morbidus qdam affectus vel languor q comouet illicitu desi/ deriu.i.carnal' gcupiscentiaz que lex peccati dr. Que dr manere in carne: non quin in aia sit: sed qr p corruptionem carnis in anima fit.

Unde aug. ad Ualeriu Quare cocupia dr ee in carne.

¶ Causam corruptionis carnis ostendit: ex qua in anima peccatum fit.

Caro eniz pp ter peccatu corrupta fuit in ada adeo vt cuz ante pctm vir & mulier sine incétiuo libidis & concupiscétie feruore possent couenire: essetqz thorus ima/ culatus iam post pctm non valeat fieri carnalis copula absqz libidinosa gcupiscentia: q semp vitiuz est: & etia culpa nisi excuset p bona con

iugij

fugij. In concupiscētia ergo et libidine ↄcipitur caro formāda in corp⁹ plis. Uñ caro ipsa que cōcipit in vitiosa concupiscētia polluit et corrūpit: ex cui⁹ ↄtactu anima cū īfundit maculam trahit: qua polluit et rea. i. vitium concupiscentie: que est originale peccatum.

¶ Qđ propter corruptionem carnis que est causa peccati dr peccatum esse in carne.

Ideoq ipm pctm̄ dr manere in carne. Caro ergo q̄ in cōcupiscētia libidinis seminat: nec culpā hz nec actuz culpe: sed cām. In eo ergo qđ seminatur: corruptio est. In eo aūt q̄ nascit ↄcupiscentia: vitiuz est. Uñ Amb. de verbis apl'i sic ait. Quō habitat pctm̄ in carne: cū nō sit sba: sed priuatio boni? Ecce p̄mi hōis corpus corruptū est p pctm̄: ipsaq corruptio p conditionē offensionis manet in corpore: robur tenens diuine sententie date in adam: cuius cōsortio aīa maculat peccato. Per id ergo q̄ facti causa manet: īhabitare dr pctm̄ in carne hec est lex carnis. Idem. Non habitat peccatū in aīa: sed in carne: q̄ pecati causa ex carne est non ex aīa: q̄ caro est ex origine carnis peccati: et p traducem carnis caro fit cā peti: aīa vero nō traducit: et iō in se cām peccati nō hz. Augu. quoq ex carne pctm̄ aīam ↄhere in sermōe quodaz de verbis apostoli ostēdit dicēs. Uitiū ↄcupiscentie est qđ aīa ex carne ↄxit. Natura quippe humana non ope dei cum vitio primit⁹ est īstituta: sed ex volūtatis arbitrio prioꝝ hoīuz venienti vitio est sauciata: ita vt nō sit in carne bonum: sed vitium quo inficitur anima.

Amb.

Augu.

¶ De causa originalis peccati que est in carne vtrum sit culpa an pena.

Hic queri solet vtrū cā peccati originalis que dicta est esse carne culpa sit vel pena siue aliquid aliud? Culpa eē non potest: q̄ culpa nō est in re irrationali. Si enim culpa esset in carne añ infusionē anime actualis eēt vl' origīalis. Sed actualis ibi nō est nec originalis culpa est quia ipsa causa est originalis peccati. Si autem pena est: que est illa: passibilitas vl' mortalitas vl' alia corruptio? Hos enim defectus carni inesse constat.

Qđ nō sit cl'pa probat.

¶ Hic apiet qđ sit feditas tracta ex libidine coeuntiū: que vitiū vel corruptio dici potest.

Ad qđ dici pōt q̄ multiplex defect⁹ carnis et p̄cipue pollutio quedaz quam ex furore coitus parentū et concupiscētia libidinosa ↄhit caro dum concipit: causa est originalis peccati: que recte vitiū siue corruptio carnis appellari pōt. Que feditas maior videtur esse in carne cōcupiscentialr traducta q̄z in ea vnde traducit. Et q̄ vitium vel corruptio sit in carne ante cōiunctionez aīe: effectu probatur: cum anima infunditur que ex corruptione carnis maculatur. Sicut in vase dinoscitur vitium esse cū vinū infusuz acescit.

¶ Inductu similiū ondit nō absurde dici filios trahere pctm̄ a parentibus etiaz mundis.

Ne autē miremur et intellectu turbemur audiētes pctm̄ originale filios traducere a parentib⁹ iam p baptismuz ab illo pctō mūdatis: diuersaz similitudinū iductiōe id posse fieri īsinuat. Aug. in libro de baptismo paruuloꝝ ita ingens. Quō p̄putiū p circūcisio nem auferl: manet tñ in eo quē genuerūt circūcisi. Quō etiaz palea que ope humano tāta diligētia sepat: manet tñ in fructu q de purgato nascit tritico: ita pctm̄ qđ in parētib⁹ p baptismū mūdat: manet in eis quos genuerūt. Ex hoc eni gignūt qđ adhuc vetustū trahūt: nō ex hoc q̄ lex inouitate pmouit eos iter filios dei. Nō eni gñant parentes filios fm illā gñationē qua denuo nati sunt: sed potius fm illā qua carnaliter: et ipsi primū sūt generati.

Quō p ppagationē de scēdit.

¶ Quare dicat originale hic dr cū epilogo.

Iaz ostensum est qd sit originale pctm̄. et qualiter a parentib⁹ in filios: et p carnem in aīam transeat. Ex qbus etiā inotescit quare dicat originale peccatū: ideo. s. q̄ ex vitiosa lege originis nostre in qua concipimur. scz carnis libidinosa concupiscentia traducit vt supra dictum est. Non eni q̄ ex carne tracta ab adam concepti sumus: ideo pctm̄ traximus: q̄ et xp̄i corpus ex eadez carne formatum est: que ab adam descēdit: sed eius cōcept⁹ est celebrat⁹ nō lege p eccati. i. concupiscentia carnis: vñ et caro ei⁹ peccatrix nō fuit: immo opatione spūssancti. Noster vero cōcept⁹ nō fit sine libidine: et ideo nō est sine peccato. Qđ euidēter Aug. ostēdit in libro de fide ad petrū dicēs. Quia duz sibi iuicē vir mulierq cōmiscentur: sine libidine nō est parentum con cubit⁹ ob hoc filioꝝ ex eoꝝ carne nascentium non potest sine peccato esse ↄceptus: vbi peccatum in puulos nō trāsmittit ppagatio sed

Aug. in li. de fi. ad Pe.

libido:nec fecūditas humane nāe facit hoies cum pctō nasci:sed feditas libidis quā hoies hnt ex illius iustissima cōdēnatione pcti. Jō beat⁹ David ꝓpter origiale peccatū quo nāliter obstricti sunt filij ire:dicit. In inigtatibus ɔceptus sum:ꝛ in peccatis concepit me mater mea. Ex hoc itaqꝫ apparet ex lege conceptionis traduci originale pctm̄: qꝛ nisi conceptio sic fieret in carne:anima ex carnis cōiunctione concupiscentie vitium non traheret.

¶ Obiectio quorundam nitentium probare peccatum non traduci ex lege coitus.

Sed adhoc opponit̄ hoc modo. In ipso ɔceptu vbi dr̄ transmitti peccatuz: ꝓpagat̄ caro:nec tñ īfundit̄ aīa ſm phisicos: sed iam effigiato corpore. Qđ etiā moyses in Exod. apte figt:vbi ait de pcussura mulieris pregnātis. Si qs ingt pcusserit mulierē pregnantē ꝛ abortū:fecerit:si adhuc informe fuerit puerpium:mulctabit̄ pecunia. Si aūt formatū fuerit:reddat aiam pro aia. Formatum vero intelligit̄ ꝓpria aia aiatuz:ꝛ informe qđ nondum habet aiam. In ipso ergo conceptu cum caro ꝓpagatur:nonduz infunditur aia. Qō ergo ibi peccatū trāsmittit̄: cū peccatum

Rñsio cū solutione.

nō possit esse vbi anima nō est? Ad quod dici potest qꝛ in illo conceptu dr̄ pctm̄ transmitti nō qꝛ peccatuz originale ibi fit:sed qꝛ caro ibi cōtrahit id ex quo pctm̄ fit in aia cū infundit̄ Et vtrūqꝫ vocatur cōceptus. s. cū ꝛ caro ꝓpagatur:formāqꝫ corpis humani recipit:ꝛ cum aia infunditur:qđ aliquādo etiam dicitur natiuitas. Unde:quod natum est in te. Proprie autem natiuitas dicitur in lucez editio.

di. xxx.

Circa distinctionē. xxx. ꝛ 31. Queritur vtrū quilz ſcđm legē cōem ꝓpagatus ab adā ɔhat pctm̄ origiale. Qđ nō. Aug. de vera religiōe. Pctm̄ adeo est voluntariū. vt si nō sit voluntariū nō sit pctm̄:sꝫ in paruulis nullū pctm̄ est voluntariū cū carent vsu rōnis. igit̄. ¶ Itē non peccat q creat. non peccat q gñat. p quas igit̄ rimas inter tot psidia inocentie itrat pctm̄. Itē. 3. ethicoꝝ. Ceco nato nullus improperabit sꝫ magis miserebit̄. igit̄ defectus nālis q̄ intrat ab origine nō est culpabilis sed penalis. ¶ Itē adam nō fuit nobilior tota nā humana. ergo nō potuit totā nām humanā inficere. añs pꝫ. qꝛ aliqđ indiuiduū potuit esse ita nobile sicut ipsa. ɔña ꝓbatur. qꝛ corruptio minoris boni nō includit corruptionē maioris. Cōformat̄ ezechielis. 18. fili⁹ nō portabit inigtatē pris. igit̄ ꝛc.

In op. arguit.

¶ Contra. ad rom. 5. p vnū hoiem pctm̄ intrauit in mundū in quo oēs peccauerūt. ¶ Itē Aug. de fide ad petruz. Firmissime tene ꝛ nullaten⁹ dubites oēm hoiez q p ɔcubitū viri ꝛ mulieris ɔcipit̄: i pctō originali nasci. ¶ In ista qōne p⁹ videbit̄ qd sit pctm̄ originale. 2⁹ de q̄sito. 3. mouebit̄ qđdā dubiū. ¶ Quantū ad primū dicit ansel. in libro de cōceptu virginali.

Pctm̄ origi.

Hoc pctm̄ qđ originale dico aliud itelligere nequeo in ipsis infantib⁹. nisi facta p inobedientiā ade iustitie debite nuditatē p quam oēs sunt filij ire: ꝓbat̄ illa rō peti originalis. qꝛ pctm̄ formalr̄ est in iustitia. Iniustitia aūt nō est nisi carentia iustitie debite. Et si arguas q alig sancti vident̄ dicere ɔcupiscētiam eē pctm̄ originale. ꝛ magister in littera. ¶ Rñdeo q sicut in pctō actuali est aliqd formale. s. carentia debite rectitudinis in actu ſcđo:ꝛ aliqd māle. s. actus substract⁹ deformitati:sic in ꝓposito pctm̄ originale formalr̄ est carentia iustitie originalis debite. qꝛ accepte in primo parēte ꝛ in ipso amisse māliter vero est cōcupiscētia nō qdē accipiēdo ɔcupiscētiā put est act⁹ vl put ē pnitas in appetitu sensitiuo: nullū eni isto ꝫ est pctm̄ cuz nō sit pctm̄ in parte sensitiua ſcđm ansel. Sed put est pronitas in appetitu rōnalis seu in volūtate ad concupiscēdū delectabilia imoderate que nata est ɔdelectari appetitui sensitiuo cui coniungit̄. Et hoc mō cōcupiscētia est māle pcti originalis: qꝛ p carētiam iustitie originalis q̄ erat sicut frenū cohibens ipsaz ab immoderata delectatiōe. Ipsa non positiue ſcđm Scotū sed p priuationē fit ꝓna ad concupiscēdū delectabilia imoderate. sicut exēplificat ansel. de naui fracto gubernaculo. ꝛ de equo fracto freno q dimittitur sibi:ꝛ ex hoc segtur motū inordinatū quez cohiberet istud frenū. Potest aūt ista ꝓnitas dici habitus:non qdē accipiēdo habitū p qualitate aie:sed extēdēdo nomē habit⁹ ad oē illud quo potētia pōt facilr̄ in actū egredi.

¶ Quātū ad 2ᵐ sic dicūt aucto. sacre scriptur̄ ꝛ ſcđorū pctm̄ originale est in oīb⁹ 2ᵐ legē cōem ab adā ꝓpagatis hoc ɔclarat qꝛ qlꝫ sic ꝓpagat⁹ hꝫ carētiā iustitie origialis ꝛ est debitor h⁹ iustitie. igit̄ hꝫ pctm̄ origine pꝫ ɔña ex descriptiōe pcti originalis. Añs ꝓbat̄ prio q̄ ad primā partē ex defectu debite ordiatiōis spūs sb deo:ꝛ carnis sub spū:q erat effect⁹ originalis iustitie.

Rñsio ad. q.

Quātū etiā ad ſcđam partē. s. q qlꝫ est debitor h⁹ iustitie: ꝓbat̄. qꝛ iustitia original data est ade nō in qͣtuz erat singlaris psona:sꝫ in qͣtū erāt in eo oia īdiuidua nāe huane virtualr̄:ꝛ sic accepit iustitiā ꝓ se ꝛ ꝓ tota sua posteritate:ita q adā accipiēte iustitiā:data est filijs ei⁹ iustitia volūtate dei ante. i. qͣtū erat ex pte dei qꝛ adā nō peccāte de⁹ coopat⁹ fuisset ſgulariter dādo iustitiā ꝓpagato:sicut mō aiaz itellectuā creat corpe pfecte organizato igit̄ ex ista collatiōe facta pri⁹ volūtas sic ꝓpagati est debitrix iustitie sic date quā in prio parēte ad rectitudinē seruandū ꝛ deo ꝓmpte famulādū accepat. Et notandū q ista carētia iustitie q̄ ī ꝓpagato est pctm̄ originale qꝛ in alio accepta ꝛ actiōe alterius amissa:nō fuit in adā pctm̄ originale sꝫ actuale. qꝛ istud nō fuit ad ipm traductū p aliquē parentē:sꝫ ipse ī se accepit illā iustitiā:ꝛ actu suo amisit. ¶ Quātū ad 3ᵐ articulū posset dubitari quō ɔhit pctm̄ originale. Dicūt qdā q in instāti creatiōis ꝛ infusionis

Dubiū

anime

asit ipsa maculat a carne infecta ꝯcupiscibilr seminata: ⁊ sic ꝯhit pctm̄ originale. Et ponit exēplum de dato pomo mūdo ⁊ fedato a manu recipientis. Ista opio videt dubia Scoto: maxie cū dicat ansel. de cōceptu virginali q̄ nō est magis semē infectū q̄ sputū vl sā/guis. Si aūt de istis formaret corpus organicū: nō vi det qualr ex ei⁹ isectiōe aia ificeret. Dicit igit aliter q̄ aia ꝯhit mediāte carne: nō ita q̄ caro i ea causet istud pctm̄: sȝ ex hoc q̄ ex carne ꝯcupiscibilr seminata for mat corp⁹ organicū cui isundit aia ꝯstituēs psonā q̄ est filia ade ⁊ sic hec psona est debitrix iustitie origia lis date adeo ipsi ade p oib⁹ filijs suis: ⁊ caret ea: ergo hȝ originale pctm̄ ppagat⁹ igit ab adā ꝯhit originale pctm̄ ex eo q̄ nālis fili⁹ ade. Sed ꝯ pdicta est aucto/ritas Aug. de fide ad petrū quā adducit magister in lra: q̄ sonat q̄ istā maculā nō trāsfundit ppagatio sȝ libido. igit videt q̄ nō ex hoc solo q̄ iste est nālis fi/lius ade est sic tali pctō obnoxi⁹: sȝ ex hoc q̄ libidio se ppagat⁹. ¶ Rñdeo q̄ libido vno mō sumit p im proba volūtate faciendi qđ libet. Alio mō p imode/rata delectatiōe: ⁊ sic nō sumit in illa auctoritate: nati ex parētibus castissimis eq̄ ꝯhūt originale sicut gēiti ex parētib⁹ libidinosis. Tertio sumit p carentia iustitie originalis in ppagātib⁹ quā ꝯsequtur libido: ⁊ sic sumi tur in pposito scđm Scotū. Vult ergo dicere Aug. q̄ ppagatio scđm absolutā rōnem ppagatiōis nō infi cit: q̄ fuisset ppagatio in statu inocentie vbi nō fuisset pctm̄ originale q̄ ppagantes habuissent iustitiā origi nalē: sed libido ificit. i. carētia iusticie originalis in p Dubiū. pagātib⁹ q̄ ē cū libidīs i actu ppagādi. ¶ Circa pdi/cta orit dubiū cū semē sit ex supfluo alimēti sȝ Ari. 15. de aialib⁹ quō filius ppagat⁹ nāliter dr eē de sbā gñantis? ¶ Quidā dicūt cui⁹ op. est magr q̄ semen de quo gñat filius nō est de sbā primoꝝ parentū: sed etiā primoꝝ. Dicūt eni q̄ primi parētes deciderunt aliquā portionē sue sbē q̄ p sui multiplicationē sine alicui⁹ alteri⁹ ꝯuersiōe i ipsā sctā ē sufficiēs pli sue ⁊ p les a primis parētib⁹ imediate genita sili mō genuit p lem suā ⁊ sic deinceps. Sȝ hec opio non est rōnalis. Icludit eni gñationē corpoꝝ humanoꝝ nō eē nālē. cū talis multiplicatio nō possit fieri nisi miraculose: sicut nec multipli⁹ panū sctā a xpo. ¶ Alij dicūt q̄ semen ⁊ si nō sit de sbā remotoꝝ parentū: est tñ de sbā p ximoꝝ. Sȝ ꝯ. Aug. de vera relig. dicit q̄ alimenta corpori non apta ꝯgruos meat⁹ eijciunt: quoꝝ aliud feculentissimū reddit terre ad alias formas assumēdas aliud ptotū corp⁹ exhalat. aliud toti⁹ aial latētes ner uos accipit. ⁊ inchoat in plē. ¶ Alij dicūt q̄ semen ꝯstituit ex aliq̄ resoluto de sbā gñantis. ⁊ ex supflui/tate cibi tertia digestiōe digesti sit cōmixtis. ⁊ h⁹ op. est bonauē. Rich. vero dicit q̄ semē ꝯstituit de sup/fluo alimēti. ⁊ q̄ nihil ē ibi qđ añ fuerit de sbā parē/tū i actu. Ad cui⁹ euidētiā sciēdū q̄ cib⁹ pria digestio ne digerit in stomacho. scđa vero i epate. ⁊ ibi gñan tur humores. deiñ deriuat p mēbra. ⁊ ibi digerit cib⁹ Digestiō ¶c. tertia digestiōe. ⁊ p nutritiuā ꝯuertit pars i sbām cor/poris ad ꝯseruationē ididui. ⁊ alia reponit ad ꝯser/uationē spēi. ⁊ sic nutritiua pperat ⁊ disponit mām gñatiuā. ergo semē de supfluo tertie degestiōis, sup/fluū dico ididuo: q̄ necīū est spēi ꝯseruāde p nām. Vñ dicit Ari. 15. de aialib⁹ q̄ spma nō ē nisi supflui tas cibi vlti. Idē dicit auic. Cui⁹ signū est q̄ multa ⁊ supflua comestio augmentat mām spmatis ⁊ excitat gñatiuā. ¶ Pro tāto aūt filij dr̄ gñari d sbā patris nō q̄ gñet de eo qđ erat de sbā patris in actu: sȝ i po/tētia: q̄ illud supfluū de q̄ fit semen est i potētia ppin q̄ vt ꝯuertat in corporis sbām ⁊ decindit cū q̄dā vir tute ab aia pēis deriuata q̄ dr vis formatiua seu rō se/minalis: ⁊ p tāto dr leui fuisse in lūbis abrahe sȝ cor pulētā sbām ⁊ rōnē seminalē: Fuit eni ibi scđm corpu lentā sbām. ⁊ in scie abrahe ꝯtinebat virtualr sbā cor poris ei⁹. Fuit etiā ibi scđm rōnē selalē q̄ fuit nālr ex scie ppagat⁹. Nō sic xps: ⁊ iō erat ibi tantū scđm cor pulentā sbām. ¶ Et notādū q̄ semen vertit i sangui nē ⁊ sanguis in embrionē. Embrio aūt hȝ q̄ndā figu rā masse carnis q̄ est i ppinq̄ dispōne ad figuras mē/broꝝ. Nō hȝ aūt embrio scđm alexā. in. 2⁹ aiam isor mantē: q̄ tūc in hoie eēnt plures aie. ꝯ Aug. d eccle siasticis dogmatib⁹. ¶ Qđ aūt dicit Ari. p⁹ ethicoꝝ aiam vegetatiuā eē in embriōe: itelligit d opatiōe aie. q̄ scȝ vigorat a virtute corpis ꝯtinētis viuificati ab aia p quā fiūt in eo q̄dā opatiōes vegetatiue qđ auic. dr in libro de motu cordis q̄ eq̄ viuit embrio ⁊ adole/scens: accipit embrio pro fetu formato ⁊ organizato. ¶ Itē notādū q̄ pnitas q̄ est in nā nrā ad peccandū dr lex carnis vel mēbroꝝ: q̄ inest aie ex ꝯiunctiōe ad Pronitas ad malum carnē: seu q̄ ipsis mēbris infligit demerito pcti. dr̄ & tyrānus: q̄ captiuat aiā ad malū iclinādo dr quoq; fomes: q̄ est nutrimētū pcti. dr etiā stimulus carnis. q̄ stimulat ad pctm̄. ¶ Ad primū dico q̄ pctm̄ origi nale lȝ nō sit volūtariū in pueris: ē tñ volūtariū i adā cui⁹ demerito illud ꝯhunt. Et si arguas q̄ null⁹ pec Ad ar. cat in eo qđ vitare nō pōt: sȝ Aug. de libero. ar. verū est de illo qđ vitari nō pōt nec a se nec ab illo p quē ꝯ hit. ¶ Ad 2ᵐ sicut dictū ē pctm̄ origiale est carētia iu stitie originalis cū debito hñdi eā. cū ergo q̄rit p quā viā pctm̄ itrat? dico q̄ debitū orit ex datiōe iustitie ade p se ⁊ posteris. carētia aūt iustitie ē ex demerito adei scia dei pp qđ demeritū de⁹ nō dat iustitiā. ¶ Ad 3ᵐ dico q̄ lȝ iste defect⁹ possit dici nālis inq̄tū ab origie nāe ꝯhit: ē tñ cū hoc culpabilis. vt pȝ ex pcedētib⁹. ¶ Ad q̄rtū dico q̄ adā nō corrupit nām hāc nrām si cut nec psonā hāc nrām: sed corrupit se pctō psonalis ⁊ in hoc demeritorie totā posteritatē suā. ¶ Ad 5ᵐ dico q̄ fili⁹ nō portabit inigtatē pris loquēdo de pctō q̄ pr peccat vt singularis psona: adā autē peccauit vt pn̄ᵐ toti⁹ gñis humani cuȝ accepisset iustitiā p se ⁊ sua posteritate. Vñ sicut ipse inocēs ⁊ imortalis gñasset inocētē ⁊ imortalē: sic pctōr gñat pctōrē ⁊ mortalē. Hoc declarat Anselm⁹ p exēplū libro de ꝯceptu vir ginali: dicēs. Si qs vir ⁊ vxor ei⁹ ad magnā q̄ndā di gnitatē ⁊ possessionē nullo suo merito sȝ sola grā pue/ti sit crimē q̄uc irrexcusabilr cōmittūt ⁊ p eo iuste d̄ijci unt ⁊ i seruitutē rediguntur: qs dicet filios suos q̄s p⁹ dānationē gñant: eidē nō debē subiacē seruituti sȝ po/ti⁹ ad bona q̄ parētes iuste pdiderūt gratie oportē re stitui? Tales sūt primi parētes ⁊ filij eoꝝ q̄s iuste p cul pa sua de beatitudie i miseriā dānati i eodē gñant exilio.

¶ Quod originale peccatum dimittaf in baptismo: cuz et post sit illa concupiscētia que dicit originale peccatuz. Di.xxxij.

Quoniā supra dictū est originale pctm̄ esse vitiū concupiscētia: assignatūq3 quod a parentibus trahaf et originale dicaf: supest inuestigare quod in baptismo dimittaf: cū etiā post baptismū remaneat concupiscētia q̄ añ fuerat. Uñ videf vel pctm̄ originale nō eē concupiscētia. vel nō remitti in baptismo. Manet quippe: vt ait Aug. in corpore mortis huius carnalis concupiscētia: cuius vitiosis desiderijs nō obedire pcipimur. Que tñ cōcupiscētia quotidie minuif i pficiētibus et continentibus: sed lz remaneat concupiscentia post baptismum nō tñ dñatur et regnat sicut ante: imo p grām baptismi mittigaf et minuif: vt post dñari nō valeat nisi qs reddat vires hosti eundo post concupiscentias. Nec post baptismū remanet ad reatum qz nō imputaf in peccactuz: sed tm̄ pena pcti est. Añ baptismuz vero pena est et culpa.

Aug. in li. de nu ptijs et concupis.

¶ Qd originale peccatū duobus modis dimittitur. s. extenuatione sui et solutione reatus.

Duplici ergo rōne pctm̄ originale dimitti i baptismo: qz p gratiaz baptismi vitiū cōcupiscētie debilitaf atq3 extenuatur: ita vt iam nō regnet nisi cōsensu reddanf ei vires: qz et reatus ipsius soluif. Uñ Augu. in li. de baptismo paruulorū. Gratia p baptismuz id agif: vt vetus homo crucifigatur et corpus peccati destruaf: nō ita vt in ipsa viuente carne concupiscentia respsa et inata repēte absumaf et non sit: sed ne obsit mortuo que ferat nato. Naz si post baptismū vixerit: i carne hz concupiscentiaz cum qua pugnet: eāq3 adiuuante deo supet: si tñ non inuacuū grām eius, suscepit. Non itaq3 hoc prestaf in baptismo nisi forte miraculo ineffabili creatoris vt lex peccati que est in mēbris prsus extinguaf et nō sit: sed vt quicqd mali ab homine factuz dictum: cogitatumq3 est: totum aboleatur: ac velut factum non fuerit habeatur. Ipsa vero cōcupiscentia soluto reatus vinculo: quo per illam diabolus animā retinebat: et a suo creatore sepabat: maneat in certamine. Ecce hic apte ostendit ea ratione dimitti in baptismo nō quia non maneat post baptismū: sed quia reatus in baptismo aboletur. Deinde idez ipse ostendit eo modo etiā dimitti: qz baptismi gratia cōcupiscentia ipsa mittigaf et minuif: in eodē libro ita dicēs. Lex carnis quam apostolus appellat pctm̄ cuz ait. Nō regnet peccatuz in vestro mortali corpe: nō sic manet in membris eorum qui ex aqua et spūsancto renati sūt: tanq3 nō sit eius facta remissio: vbi omino plena fit remissio peccatorū: sed manet in vetustate carnis tanq3 supatū et pemptuz nisi illicito cōsensu quodāmō reuiuiscat: et in regnuz pprium dñationemq3 reuocef. Hic aperte insinuaf in baptismo cōcupiscentiā debilitari: ex quo et dicif dimitti: non soluz ideo quia reatus ibi soluif. Quem remissionis modū aliis etiaz pluribus testimonijs scriptura edocet. Ait eni Aug. cōtra Julianum. Lex in mēbris est: vitium carnis est: quod ex pena peccati et extraduce mortis prouenit. Sz lex illa que ē in mēbris: remissa est regeneratiōe spirituali et manet in carne mortali. Remissa est: qz reatus solutus est sacramento quo renascuntur fideles. Manet aūt: qz opatur desideria contra que dimicāt. etiam fideles. Idez in sermone quodā de concupiscētia carnis. Per graz baptismatis et lauacrum regenerationis solutus est et ipse cōcupiscētie reatus cum quo eras natus: et qcquid antea csensisti male cōcupiscentie: siue cogitatione: siue locutiōe: siue actione Idem in libro de nuptijs et cōcupiscētia. Cōcupiscētia carnis licet in regeneratis iam nō deputef in peccatum: quecūq3 tñ proles nascitur: obligata est originali pctō. Idem. Dimittitur concupiscētia carnis in baptismo: nō vt non sit: sed vt nō imputef in peccatū. Hoc est enim non habere pctm̄: nō esse reum peccati. Quod ergo alia peccata pretereūt actu et remanent reatu: vt homicidium et similia. Ita econuerso fieri potest concupiscentia preterreat reatu: et remaneat actu: Ex predictis euidenter monstratur quomodo peccatum originale in baptismo remittatur.

Auctes de vno mō remissiōis

Auctes d altero

¶ De feditate quam caro ex libidine coitus contrahit vtrum in baptismo diluatur.

Solet autez hic queri: vtrum et ipsa caro i baptismo ab illa feditate purgetur: quam in conceptione ex concupiscentia libidinosa ptraxit? Quibusdam videtur qz sicut anima a reatu purificatur: ita et caro ab illa pollutione purgatur.

Quidã dñt carnē mundari ab illa pollutione. alij nō Ondūt incōuenientiā ptra illos q negant. Ut sicut duob⁹ cōplet mysteriuz baptismi.s. aq̄ & spiritu:ita ibi duo purgēt aiā.s.a reatu:& caro ab illa cōtagiōe:qd qdē ꝓbabile est. Alij vo putāt tm̄ aīam ibi mūdari:carnē vero nō ab illa feditate purgari. Si vero remanet illa feditas vsq₃ ad ꝓcreationē filiorū q̄ fit in concupiscētia carnis:vr̄ nā carnis magis ac magis corrūpi:& magis corrupta vr̄ caro prolis q̄₃ parētis:q₂ ꝺ carne.pollutionē quā habuit a cōceptu retinēti trahit̄ polluta:& in cōcupiscētia cōcipit̄ vñ & polluit̄:& ita ex duplici cā cōtaminat̄. Uñ maior vr̄ pollutio carnis in ple q̄₃ fuerit in parēte. Ad qd illi dicūt:q₂ l₃

Rñsio illorum caro prolis est carne feda seminet̄:& i cōcupiscētia cōcipiat̄.nō tñ feditatē maiorem trahit q̄₃ caro vñ semiat̄ habuerit. Quāuis ēt si fedior atq₃ imundior sit caro prolis:& ideo magis corrupta q̄₃ caro parētis:nō inde vt aiūt: fit preiudiciū veritatis:q₂ nec absurdum esse dicunt:si carnis natura magis in posteriorib⁹ corrupta trahatur:neq₃ ex ipsa magis corrupta anima magis inficitur.

¶ Ex quo auctore sit illa concupiscētia:deo scilicet vel alio.

Preterea queri solet vtrū ꝯcupiscētia q̄ post baptismū remanet & tm̄ penalitas ē: ante baptismū vero pena erat & culpa:ex deo auctore sit vel ex alio. Ad qd breuiter rñdētes dicim⁹:q₂ īquātū pena est:deū h₃ auctorē:inquātū vero culpa est: diabolū siue hominem habet auctorem.

¶ Qua iusticia anime munde ex creatione illud pecatū ipuletur:cu₃ non possit vitare.

Solet ēt queri q̄ iusticia teneat̄ illo peccato aīa innocēs a deo creata:cu₃ nō sit in ptāte sua illud vitare? Nō enim p liberū arbitriu₃ illud cōmittat̄:q₂ nō prius est aīa q̄₃ illi peccato est obnoxia. Ad hoc qdā dicūt ideo aīam reā esse illius peccati l₃ munda a deo sit creata:q₂ cū infundit̄ corpori:con delectatur carni.ex quo peccatū ꝯhit. Quod si cēt:iā nō originale:s₃ auctuale diceret̄. Potius ergo id recte pt̄ dici iputari aīe illd pctm̄ qd ex corruptiōe corporis ieuitabiliter trahit q₂ vt ait Aug.i li.de ciuitate dei. Nō fuit corruptio corporis q̄ aggrauat aīam cā pmi peccati:s₃ pena.nec caro corruptibilis aīa₃ peccatricē fec̄:s₃ peccatrix aīa carnē cōruptibilē fec̄

Rñsio quorūdā falsa

Cōgrua rñsio & vera.

¶ Utꝝ illd pctm̄ sit volūtariū vl̄ necessariū.

Illud ēt nō imerito q̄ri pōt:vtꝝ pctm̄ originale debeat dici volūtariu₃ vl̄ necc̄riū. Et necessariū pōt dici:q₂ vitari nō pōt. Uñ & p pha dicit De necessitatib⁹ meis erue me. Et volūtariū nō incōgrue appellat̄ q₂ ex volūtate primi hois processit:vt Augu. i pmo li.retractationū ondit dicēs. Illud qd in paruulis dr̄ originale pctm̄ cu₃ adhuc nō vtant̄ libero arbitrio voluntatis:nō absurde vocat̄ volūtariū:q₂ ex pma hois volūtate mala ꝯtctū:factū est quodāmodo hereditarium.

¶ Quare deus animā corpori iungit sciens eam inde maculari.& ideo dānari.

Si vero q̄rit̄ cur deus eqsecit aīam ipsam sine macula:& scit ea₃ ex corporis cōiunctione maculā peccati cōtrahere:& aliquādo añ baptismū seiūgi ab ipso corpore:& sic dānari:eā corpori iungit. Respōdem⁹ ex altitudine iudiciorū dei id ꝓuenire:& nec iniuste id a deo fieri. Ipse.n.nō incōgrue humane cōditionis modū quē a pncipio instituit:l₃ peccacata hoium itercesserint:sine imutatiōe cōtinue seruat. Corpora ꝺ materia a pncipio sine vitio facta fingēs:aīasq₃ de nihilo creans:eorūq₃ cōiunctiōe hoiem pficiēs. Cu₃ q̄ vtraq₃ hois nā a deo sine vitio sit istituta:l₃ a se peccato sit vitiata:non ideo imutabilis deus humane cōditōis primariā legē mutare debuit: siue ab hominum multiplicatione desistere.

¶ An anima sit talis qualis a deo creatur.

Hic a qbusdā q̄ri solet:vtru₃ aīa talis sit ante baptismū q̄lis a deo creat̄? Qd nō esse ꝓbare conant̄: hoc modo. Aīa in corpore creat̄:in cuius cōiunctione peccato maculatur. Quācito est:peccatū h₃:nec pus fuit q̄₃ pctm̄ habuerit.nō est ergo talis q̄lis a deo Creatur. Creat̄ enim a deo innocēs & sine vitio:& nunq̄₃ talis est. Ad qd dici pōt q₂ oino talis est qualem eā deus fecit. Deus enim bonā eā fecit:& bonitatē ei sine corruptiōe indidit. Et ꝺi illa nālis bonitas qua₃ in creatione a ꝯditore suscepit:quā bonitate₃ pp pctm̄ penitus nō amisit:s₃ vitiatā habuit:quā deus tñ sine vitio fecit. Si eni res bona nō esset aīa in ea malū esse negret:cū nō possit malū esse nisi in bono:vt post dicet̄. Nō ergo oino talis est aīa qualis a deo est creata. Sicut.quis pollutas habēs man⁹ nō tale habuit pomu₃ q̄le ego ꝺdi mūdis manib⁹. Ego.n.dedi mūdū.

Qdo q dā probāt non esse talē

¶ An aie ex creatōe sint eq̄les i donis nālib⁹

Illud quoqꝫ nō icōgrue q̄ri solet. Utrꝫ oēs aie ex creatione sint equales an alie alijs excellentiores? Pluribus non irrationabiliter vr̄ qꝫ ex ipsa creatiōe alie alijs excellant in nālibus donis: vt in essentia alia alijs sit subtilior: ꝛ adintelligendū memorādūqꝫ habilior: vtpote acutiori ingenio ꝛ pspicatiori itellectu predita. Qd̄ nō iprobabiliter dr̄ cū in angelis ita fuisse constet. Et licet naturalibus donis alie pre alijs polleant: attamen ante baptismuꝫ a corpore discedentes parem penam: ꝛ post baptismum statim equalem coronam sortiuntur: qꝛ ingenii acumen vel tarditas: premiū vel penaꝫ i futuro nō collocat.

di.32. Circa distinctionē. 32. videndū est de duobus Primo an per baptismū remittat originale peccatuꝫ. Scd̄o an vna aia sit pfectior essentialr̄ alia. ¶ Quantuꝫ ad primū sicut pꝫ ex p̄cedentibus pctm̄ originale

de pcti originalis remissiōe. est carentia iusticie originalis cū debito habēdi eam. Hoc aūt debitū soluit in baptismo p equiualens: qꝛ virtute passionis xp̄i dat paruulo baptizato gr̄a gratū faciēs q̄ nō solū equiualet iusticie originali sꝫ q̄d adaliqd ipsā excellit. Licet per iusticiā originalē tollantur pnitas ad malū ꝛ difficultas ad bonū: tn̄ nō erat sufficiēs ad ingressū regni celestis sine gratia gratuꝫ faciente gratia aūt que datur in baptismo facit hoieꝫ deo acceptū et dignū vita eterna. Per ipsaꝫ ēt diminuit cōcupiscētia seu pnitas ad malū. Nō tn̄ totaliter tollit sꝫ remanet vt pena pcti ꝛ mā exercende virtutis. Pctm̄ itaqꝫ originale p baptismū remittit q̄tū ad culpā seu reatū quo hō dr̄a⁹ erat astrictus. Unde ansel. de cōceptu virginali. Iusticia originalis q̄ absqꝫ oi excusatiōe debebat ab infantib⁹ post baptismū ab illis nō exigit: ꝛ sic cōmutat debitū iusticie in debituꝫ gr̄e. ¶ Ex p̄dictis pꝫ q̄ iusticia originalis ꝛ gr̄a

de aiarū pfectionibus. gratū faciēs se habēt sic excedēns ꝛ excessa. ¶ Quantū a d 2ᵐ dicit magr̄ in lr̄a ab ipsa creatione vna aia est subtilior alia in eēntia ꝛ ad intelligēdū memorādūqꝫ habilior. Un̄ dicere aiam xp̄i nō esse pfectiorē in nālib⁹ aia iude: est tanq̄ erroneū parisius cōdēnatū. ¶ Sed ꝯ hoc ar̄. qꝛ vt dicit grego. oēs hoies nā pares genuit. Rn̄sio qꝫ hoc intelligit q̄tū ad priuationē ordis in dn̄io ꝛ seruitute. nō aūt q̄tū ad priuationē ordinis nālū i precellētia. Cū aūt aia nō sit pp corpus sꝫ corp⁹ pp aiam: ista precellētia ex pte aie venit: ꝛ hoc rōne sapie cōditoris qui pduxit oia s̄m debitū ordinē. Nō est tn̄ negandū qn corporis bona dispositio multū faciat ad exercitiū illarū habilitatū q̄ aie a sua creatione insūt. sicut ecōtrario mala multuꝫ ipedit. ꝛ pp hoc iudicant boni ingenij esse colerici. Aūt dispō corporis nō est rō pncipalis boni igenij cū videam⁹ qn̄qꝫ hoies cōtrarie cōplexionis igenio sos esse. vn̄ cuꝫ videamus hoies ad diuersa exercitia aptos. quosdā ad artes mechanicas. ꝛ quosdā ad liberales. ꝛ iterꝫ quosdā ad metaphisicalia: quosdā ad nālia: si queratur rō huius dicit bonauen̄. qꝫ rn̄debit theologus hoc puenire ex distributiōe donorū dei. a quo nō tn̄ procedunt dona gratuita: sed etiam dona nālia. Naturalis aūt rn̄debit qꝫ hoc venit ex diuersa dispōne ex pte corpis seu organizatōe vterqꝫ tn̄ dn̄ sꝫ theologus melius: qꝛ principaliorē assignat cām.

¶ An peccata oium precedētiū patrū puuli originalr̄ trahāt vt pctm̄ ade. Di.xxxiij.

Predictis adijciendūꝫ vr̄ an pctā p̄ceden tiū patrū ad puulos trāseāt: sic illd̄ p̄mi hois delictū in oēs carnaliter genitos diximus redūdasse: ꝛ si parentū trāseūt in paruulos: vtrū oium q fuerūt ab adaꝫ vsqꝫ ad ipsos: an aliquorum ꝛ non omnium?

¶ Quid sup hoc Aug. in enchiri. dicere vr̄.

De hoc Aug. in ench. ambigue disserit: vr̄ eniꝫ approbare peccata parētū p̄cedētiū iputari paruulis: nō oiuꝫ tn̄ qui fuerūt ab adā: ne iportabili ꝛ nimia sarcina i pena eterna grauarent̄ puuli: sꝫ tn̄ eorū parētū q eos a q̄rta gn̄atōe p̄cesserūt. Qd̄ ꝯfirmat illis v̄bis qb⁹ i exod. dn̄s ait. Ego sū de⁹ visitās inigtates patrū vsqꝫ in tertiā ꝛ q̄rtā gn̄onēꝫ: q̄si peccata parētū pximorū tm̄ puulis iputet̄: ꝛ nō alia: qd̄ est p moderationē diuine miseratōis.

¶ Eorū ponit documēta qui dicunt trāsire in paruulos parentum delicta.

Et qꝫ nō illud solū primi hois delictū paruulos teneat sꝫ ēt alia: illi qbus ita vr̄ ex eo ꝯfirmāt: qꝫ ēt puuli nō modo maiores dr̄ baptizari i remissionē peccatorū p pluralem numerꝫ nō p singularē in remissionē pcti. Et dauid de legitimo mr̄imonio pcreat⁹ dicit. In inigtatib⁹ cōcept⁹ sū: ꝛ in peccatis cōcepit me mr̄ mea. Nō dicit i inigtate vl̄ pctō. Un̄ putauit non tm̄ illd̄ vnū pctm̄ originaleꝫ sꝫ ēt plura que in peccato ade reperiri pn̄t ꝛ alia parentum peccata paruulis imputari.

¶ Qd̄ in illo vno primo pctō plura repiūt̄.

Quod v̄o i actuali pctō ade plura notari valeāt pctā. Aug. i ench. insinuat. Possūt igr̄ itelligi plura pctā i vna trāsgressione ade: si i sua q̄si mēbra diuidant̄. Nā ꝛ supbia ē illic: qꝛ hō in sua potius esse q̄ꝫ dei ptāte dilexit. Et sacrilegiū: qꝛ deo nō credidit. Et homicidiū qꝛ se in mortē precipitauit. Et fornicatio spiritalis qꝛ integritas mē

tis humane serpentina suasione corrupta est. Et furtum qz cibus prohibitus vsurpatus e. Et auaricia qz plusqz sufficere illi debuit appetiuit: z si qd aliud i hoc vno peccato inueniri pot. Deinde parentū pcedentiū peccatis vtrum paruulis imputentur magis opinando qz asserendo disceptat ita inquiens. Parentū peccatis paruulos obligari: nō solū primorum hominum: sz et suorū de quibus ipsi nati sunt: nō improbabiliter dicitur. Illa quippe diuina sententia: reddam peccata patrum in filios: tenet eos ante regenerationem vsqz adeo: vt et d legitimo matrimonio procreatus dicat. In iniquitatibus cōceptus sum: z in peccatis cōcepit me mater mea. Nō dixit i iniquitate, vl in peccato: cū z hoc recte dici posset. Sed iniquitates z peccata dicere maluit: qz z in illo vno quod in oēs homines ptransit: atqz tam magnū est vt eo mutaret humana natura: reperiunt sicut supra disserui plura pctā: z alia parentū que nō ita pnt mutare natura reatu obligāt filios nisi gratia dei subueniat. Sz de peccatis aliorū parētū qbus ab ipso adā vsqz ad patrē suum pro generationibus suis quisqz succedit: nō imerito disceptari pōt: vtrū omniū malis actib' multiplicatis delictis originalib' qui nascit implicet: vt tāto pei' quāto posterius qsqz nascat. An ppea deus in tertiā z quartā generationē de pctis parentū posteris eorū cōminet qz irā suam qtū ad progenerator culpas nō exteudit vlterius moderatione miserationis sue: ne illi quib' regenerationis grā nō confert: nimia sarcina, in ipsa eterna damnatione pmerentur: si cogerent ab ipso initio generis humani oium pcedentium pentū suorū originaliter pctā cōtrahere: z penas p eis debitas pendere. An aliqd aliud d re tanta scripturis sanctis diligentius pscrutatis ac tractatis valeat vel nō valeat reperiri: temere affirmare nō audeo. Ecce perspicuum fit lectori Augustinū superiora dixisse nō asserendo: sed diuersorū opiniones referendo.

¶ Ostendit Augustinum sibi fore contrariū si id sentiret.

Alioquin sibiipsi ɔdicere ondderet: qui in eodē lib. oium mitissimā dicit esse penā puulorū q originali tm tenent peccato: his vbis. Mitissima sane pena eorum erit qui pter peccatū quod originale cōtraxerunt: nullū insup addiderūt: z in ceteris qui addiderūt: tanto quisqz ibi tolerabiliorē habebit dānationez qto hic minorē habuit iniqtatez. Ecce hic apte dicit puulorū penam oium aliarum penarū eē leuissimā. Qd si est: non ergo peccatis patrū pcedentiū obligant: nisi ade. Si. n: pro peccatis pentū actualib' eternaliter punirent: z p suo originali nō lāminus: sed forte magis qz ipsorum pentes punirent. Nō ergo pro pctis pentum actualibus nec etiā pro actualib' primi pentis: sed pro originali qd a parentib' trahit: puuli dānabunt: pro eo nullā aliam ignis mālis vel conscientie vermis penam sensuri: nisi qz dei visione carebunt in ppetuum. Uno ergo z non pluribus pctis puuli obligati sunt. Unde etiā ea qbus illa opinio muniri videt. s. qz pctā z iniqtates in puulis aliqū scriptura esse fingt vtens plurali numero: ita deteriat Augu. in eodem lib. Quia in scriptura p singularē numerū pluralis numer' sepe significari solet: vt ibi. Ora g ad deū vt auferat a nobis serpētem: nō ait serpētes quos patiebat populus. Et econuerso per pluralem significat singularis numer' vt in euangelio. Mortui sunt enim q querebant aiam pueri: non ait mortuus est: cum loqueretur de herode. Et in exod. Fecerunt deos aureos: cum vnum fecerunt vitulum: de quo dicunt. Isti sunt dii tui israel. Ita z illud originale vnū plurali numero significat: cum dicimus puulos in peccatorū remissionē baptizari: z in peccatis vel iniquitatibus concipi. Detractio eorū q illi' ponebāt in munimentum sue opinionis.

¶ An actuale pctm ade sit grauius ceteris.

Hic queri solet vtrum pctm ade transgressionis ex quo pcessit originale z in quo plura supius notata sūt peccata: grauius fuerit ceteris pctis? Quibusdā ita esse videt qz illud pctm totam humanā naturā mutauit sicut Aug. dicit in ench. Illud vnū pctm in loco z habitu tāte felicitatis admissum tam magnū est: vt in vno hoie originalr: vt ita dixerim: radicalr totū gen' hūanū dānaret. Idem in li. de ciui. dei. Tāto maiori iniustitia violatum est illud mādatū: quāto faciliori poterat obseruātia custodiri Nondū eni ipsi volūtati cupiditas resistebat quod de pena trāsgressionis postea secutū est. His aliisqz vtuntur auctoritatib' q illud peccatū ceteris aliorum hominū peccatis graui' esse dicunt. Quod etiam

ratione ostēdere laborāt hoc mō. Magis nocuit illud peccatū q̄ʒ aliquod eorum qꝛ totuʒ humanum genus vitiauit: ac morti vtiqꝫ subdidit: qđ nullo alio peccato factum est. Maiorem ergo effectum mali habuit illud peccatum q̄ʒ aliquod aliud.

¶ Responsio contra illos vbi alia peccata ostenduntur illo maiora.

Ad qđ dici pōt: quia licet illđ peccatū humanam naturā mutauerit in necessitatem mortis: ꝛ in totū genus humanū reatum diffunderit: nō est tamen putandum grauius fuisse peccato i spiritū sanctū: quod neqꝫ hic neqꝫ in futuro: vt veritas ait: dimittitur. Qđ vero totā humanā naturā corrupit nō ē iđ qꝛ grauius fuerit cūctis alijs pctis: sed qꝛ ab homine cōmissuʒ est: qñ in vno hoie tota humana natura cōsistebat: ꝛ ideo tota i eo corrupta est. Maiorēqꝫ effectū mali intulit quātum ad multiplices defectus qui ex eo manauerūt: ſʒ non quantū ad penā eternā: quā grauiorē nō meruit: q̄ʒ plures postea meruerunt per alia peccata: imo alios grauioreʒ promeruisse credimus iram q̄ʒ adam meruerit.

In quo habuit maiorē effectuʒ mali: ꝛ in q̄ minorem.

¶ An illđ pctm sit primis dimissū parētibꝰ.

Si vero q̄rit an illud peccatū fuerit dimissum primis parentibus? Dicimus eos per penitētiā veniā cōsecutos. Unde Augu. in li. de baptismo puulor ait. Sicut illi primi parentes postea iuste viuendo creduntur per domini sanguinē ab extremo liberati supplicio: non tamen in illa vita meruerunt ad paradisum reuocari: sic ꝛ caro peccati etiam remissis peccatis: si homo i ea iuste vixerit: nō continuo meretur eam mortem non perpeti: quam traxit de propagine peccati.

¶ Qđ pctā parentū visitanť in filios ꝛ q̄ nō sūt aduersa q̄ deus dicit in exodo ꝛ in ezech.

Et licet peccatis parentuʒ nisi ade paruuli non obligētur: nō est tamē diffitēdū peccata parentum in filios redundare: sicut dn̄s in Exođ. ad Moysen ait. Ego suʒ deus fortis zelotes visitās iniquitates patrū in filios vsqꝫ in tertiā ꝛ quartā generationeʒ his q oderūt me. His verbis aperte insinuatur q̄ deus reddit peccata patrū sup filios tertios ꝛ quartos. Huic autem videtur aduersari quod dn̄s ait in Ezech. Quid est q̄ inter vos parabolā vertitis in puerbiū istud dicētes. Patres comederunt vuam acerbā ꝛ dentes filiorꝫ obstupescunt. Uiuo ego dicit dominus: si erit vobis vltra parabola hec i puerbiuʒ i isrl'. Ecce oēs anime mee sūt: vt aīa patris: ita ꝛ aīa filij mea est. Anima que peccauerit ipsa morieť. Filius nō portabit iniqtatem patris: ꝛ pater nō portabit iniqtatē filij. Iustitia iusti sup eum erit: ꝛ impietas impij erit sup euʒ. His verbis vꝫ corrigere p pphetam qđ maledixerit in lege. Si enim peccata patrum reddit in tertiam ꝛ quartaʒ generationē: iustitia videť dei esse vt alius peccet ꝛ alius puniatur. Quđ eni iustū est alium peccare: ꝛ alium peccata lugere?

Auctas ezech. q̄ vꝫ aduersari legi.

¶ Determinatio premissarum auctoritatum conuenientiam ostendens.

Sed vt ait Hieronymꝰ. ne lex ꝛ pphete. i. Exodus ꝛ Ezech. imo ipse deus q ꝛ hic ꝛ ibi locutꝰ est: in initijs discrepare videanť: attēdamus fineʒ illius auctis Exodi. Dico eni reddo iniqtates patrū in filios: addit: his q oderūt me: p qđ euidēter ondit: nō ideo puniri filios: qꝛ peccauerunt pres: sed qꝛ eis similes quodā hereditario malo deū oderūt. Illud ḡ qđ in exođ. dn̄s dicit: sicut Hier. tradit: nō id sonat qđ multi estimāt: nec est simile huic puerbio. Patres comederūt vuaʒ acerbaʒ ꝛc̄. Illud eni Exođ. Hiero. sup Eze. ꝛ Aug. sup ps. Deus laudē meaʒ ne tacueris de filijs pctā patrū imitātibꝰ accipiēdū cēsent sup quos dr̄ deꝰ reddere pctā patrū qꝛ punit eos: eo q̄ imitātur pctā patrū nō qꝛ pres peccauerūt. Nō itaqꝫ corrigit deus in pphetia: qđ añ dixerat in lege: ſʒ quđ intelligēdū sit apit. Unde ꝛ illos q praue intelligebāt arguit qui dicebant. Patres comederunt ꝛc̄.

¶ Quare dixerat in tertiā ꝛ quartam gñatio nem ꝛ quare patres tm̄ cōmemorauit.

Uerumtñ si de imitatoribꝰ malorꝫ illud accipiť: q̄re tertiaʒ ꝛ q̄rtā gñationē tm̄ cōmemorauit: cū inꝰq̄lʒ gñatiōe rei teneanť: q pctā patruʒ imitanť: ꝛ q̄re patres cōmemorauit: cū ꝛ illi oēs mali sint: q quorūlibʒ malorꝫ pctā imitanť? Sʒ iđ patres specialiter noiauit: qꝛ maxie pres filij imitari solēt: quos pcipue diligūt. Et tertiā ꝛ quartā gñationē ideo cōmemorauit: qꝛ solēt parētes interdū iaʒ diu viuē donec filios tertios ꝛ q̄rtos habeant: q patrum iniqtates videntes: eorum impietatis heredes per imitationē efficiunť.

cantur. Secundum hunc modum recte intel
ligitur ad litteram quod Exodo dicitur.

¶ Quõ illd exodi itelligi dbeat bzmysteriũ.

Quod etiã mystice intelligenduz esse
ostendit ex eo q parabola dr.
Si enim parabola est: vt ait Hiero. aliud ver
bis sonat. aliud sensu continet. Unde aliq ita
edisserũt. Patrẽ in nobis eẽ dicũt: leuẽ pun/
ctum sensuũ. s. primũ motuz suggestionis vel
cogitatiõis. Filiũ vero si cogitatio conceperit
pctm̃ in quo notat ɔsensus ⁊ delectatio mu/
lieris. Nepotẽ: si quod cogitaueris atqz con/
ceperis: ope compleueris: vel cõplere decre/
ueris: in quo notat ɔsensus viri siue patratio
pcti. Pronepotẽ aũt si nõ solũ feceris sz in eo
etiã gloriaris. ⁊ hec est q̃rta gñatio: nõ qz tres
pcesserint: sed quarta dr: qz quarto loco a pri
mo motu q est quasi pater: enumerat. Deus
ergo primos ⁊ secundos stimulos cogitatio/
nũ quos greci ppatheis vocant: sine qbꝰ nul
lus hoium esse põt: nõ puniet eternalr. Sed
si cogitata quis facere decreuerit: ⁊ que fecit
corrigere noluerit: que sunt mortalia peccata
⁊ tertia ⁊ quarta generatione.

¶ Per quid probatur q primus motus nõ
puniatur eternaliter.

Ad pbandũ vero vt ait Hiero. q primꝰ
pulsus cogitationis nõ puniat eter/
naliter a deo: illud de Gen. afferẽdũ est. Chã
eni peccauit iridẽs nuditatẽ pris: ⁊ sniam nõ
ipse sed filiꝰ eiꝰ chanaan accepit. Maledictus
chanaan seruus erit fratrũ suorũ. Que. n. iu
stitia est: vt pater peccauerit ⁊ filius punitus
sit? Sed in mysterio illud dictum est.

Di. 33. c **Irca** distinctionẽ. 33. quero. vtrum
pctõ originali debebat sola ca/
rentia visiõis diue p pena. Qd nõ. Augu.
ɔ fide ad petr ɔcedẽtes sine baptismo eter
nũ ignis supplicio puniendos. ¶ Preterea paruuli
hñt corpora passibilia qz nõ gliosa. igit poterũt pati
ab actiuo presente puta ab igne. ⁊ famescere ⁊ sitire.
¶ Preterea fomes erit in eis nõ extinctꝰ: igit pote/
runt appetere delectabilia ⁊ ita tristari pter eoꝝ ab
Rñsio. sentiaz. ¶ In oppm̃ est magister in lra. ¶ Hic dicit
Scotus magistroꝝ esse sniam q dãnati p solo origi/
nali nullã habebũt penã sensus exterioris puta ignis
qz nullã delectationẽ inordinatã habuerũt: cui rñdet
acerbitas ignis affligentis vt ppria pena. Nullã etiaz
habebunt penã interiorez puta tristitiã. qz cum scõm
Au. ɔ ciuitate. 14. tristitia sit ɔ his q̃ nobis nolẽtibꝰ ac
cidunt si tristarent de statu suo: ipm inuoluntarie su
stinerẽt ⁊ ita murmurarẽt ɔ diuinã dispositionẽ. qd

videt absurdũ. cum eni in isto statu nullã volitionez
inordinatã habuerint: nec tũc habebũt. qz vt ait eccle
siastes vbicunqz ceciderit lignũ ibi erit. Si etiã trista
rent pro carẽtia visiõis diuine: hẽrent penã grauissi
mam inter penas dãnatoꝝ. s. tristitiaz ex desperatione
eterne beatitudis. Qd aũt tristitia in volũtate sit ma/
ior pena q̃ dolor in appetitu sensitiuo: videt qz sicut
volũtas est magis appetitꝰ hois q̃ appetitꝰ sensitiuus
ita qcqd agit vel patit scõm voluntatẽ magis agit vl
patit in q̃tũ hõ: q̃ simplr scõm aliũ appetitũ. ⁊ ita
simplr magis patit si tristat q̃ si doleat. ¶ Nõ ɔtri/
stabunt igit paruuli ex carentia btitudinis: qz erũt cõ
tenti de statu suo scientes deuz ita disposuisse: nec de
suo actu eã demeruisse. sicut nõ tristat rusticus si non
sit impator. sed hec erit grauissima pena his q vide/
bunt se ppter demeritũ suũ illã amisisse. videt etiam
pbabile scõm Scotũ: q oim nãlr cognoscibiliũ pñt
habere cognitionẽ excellẽtius q̃ habuerint aliq phi
pro statu isto. ⁊ ita aliqualẽ btitudinẽ nãlez de deo co
gnito in vli poterũt attingere: cũ intellectꝰ eoꝝ nõ ita
impediat ex corpore corruptibili sicut nũc. Nec hoc
repugnat imobilitati status illoꝝ. cũ etiã beati possint
de nouo aliqua cognoscere q̃ priꝰ nõ cognouerũt. Nõ
ipediunt etiã a cognitiõe nãli p tormẽta sicut dãnati
¶ Ad primũ dico q Aug. nõ intẽdit q affligant ab
igne: cũ dicat i encheridiõ q eoꝝ pena erit mitissima.
sed dicit ipsos puniri supplicio eterni ignis: rõne loci Ad' ari
in quo sũt. Limbus eni pueroꝝ est pars iferni vbi est
ignis eternꝰ a quo tñ nõ affligant: sicut nec affligeren
tur sctĩ si ibi eẽnt. Vñ Aug. plus dicit ⁊ minus vult
itelligi. ⁊ hoc ad ipugnationẽ hereticoꝝ ponẽtiũ par
uulos nullã habere culpã. qz scõm phm. 2ᵒ ethicoꝝ.
Via deueniẽdi ad mediũ est aliqualr pcedere versus
ad extremũ. ⁊ ita sctĩ extinguẽdo hereses pullulãtes
excessiue locuti sũt. Vñ multũ est põderãdũ ɔ quos
hẽticos loquant. sicut Aug. ɔ Arriũ videt declina/
re ad sabelliũ: ⁊ ecouꝰ. ¶ Ad scõm dico q corpora
illoꝝ erũt ipassibilia nõ p dotẽ impassibilitatis sed ex
dispõe diuina: ita q nec patient ab itra nec ab extra.
¶ Ad tertiũ dico q sicut fomes ille nullũ motũ ior/
dinatũ eis suscitauit in via ista: ita nec ibi aliquẽ susci
tabit. Recitat aũt Rich. opĩ. quorũdã dicentiũ illos
post iudiciũ sup terrã hitaros: cuiꝰ rei notitiã hz ille
bñdictꝰ deus cuiꝰ misericordia plena est terra. Quid
qd sit de isto dicit de lira ecclesiastes. 4ᵒ. q coĩter te
net a doctorĩbꝰ q vita eoꝝ est delectabilior q̃ sit vita
psens. Bonauẽtura vero dicit q si habeãt mãm tri
stitie ex amissione glie: habẽt occasionẽ letitie ex eua
cuatione pene. Vñ nec tristicia eos deijcit: nec leticia
eleuat. ¶ Ex pdictis pz q circa pctm̃ ade apparet di
uina iustitia: cũ pro illa trãsgressiõe fuerit punita tota
eiꝰ posteritas. Relucet etiã mĩsericordia: qz eã oino nõ Correm
deleuit. q̃uis hꝰ adã ex sua trãsgressiõe mereret: imo
multis ipsoꝝ posterioꝝ grãm restituit. Hic etiam q
moriunt añ baptismũ impẽdit aliqd beneficiũ mise/
cordie sine aliq̃ tristitia ɔseruãdo eos in eẽ. ¶ Et q̃
uis deꝰ videret ex pctõ ade multa mala puẽire: ppter
tñ aliquoꝝ nõ debuit ordinẽ quẽ diuina sapia regre/

bat immutare. Ex magnis nãq; malis vñ maiora eliciunt bona: cõmẽdatioꝛ reddit potẽtia sapiã ꝛ boni tas diuina pp qḋ gre. exclamat dicẽs. O felix culpa q̃ talẽ ac tm̃ meruit habere redẽptorẽ. Et ideo si qs velit attẽdere quãtũ sit cõmendabilis de9 in operib9 suis: nõ oꝫ aspicere solũ ad id qḋ p̱sentialiter videt: verũetiã ad antecedẽtia ꝛ futura. qꝛ sicut pulchritudo metri nõ percipitur in vna syllaba: sꝫ in versus integritate sic pulchritudinẽ diuinoꝝ operũ ꝛ laudabilitatẽ videre non potest qui respicit etiaꝫ in parte.

q.2. Utrũ peccatã proximorum parẽtũ ad filios trãsmittant. seu illis imputentur? Respõsio. Ad hoc ꝙ aliquis possit peccatũ ex patre contrahere: necesse est ꝙ in illo possit ad aliquid obligari: ꝛ possit eo bono ad qḋ obligat in ipso p̱uari. hoc autẽ solũ fuit in p̱mo parẽte. Ad aliqd eni tota humana natura ꝛ oẽs eius posteri i illo obligati fuerũt: vꝫ ad habendũ rectitudinẽ iusticie fine ad nõ cõcupiscẽdũ ꝛ in illo p eius auersionẽ illa rectitudine priuati sumus. hinc est ꝙ ab eo traducim9 originale pctm̃. In nullo aũt posteroꝝ noua obligatiõe obligantur filij in parente: hinc est ꝙ nullus parẽs prim9 põt in prolẽ suã culpã actualẽ trãsfundere. Et hoc est qḋ dicit anselmus in libro de conceptu virginali. Pctã parẽtũ p̱ximoꝝ ad originale pctm̃ nõ estimo ptinere. quippe si adã nequisset ad eos q̃s gñaturus erat iusticiã suã traducere: nequaq̃ posset iniusticiã suã eis transmittere: hoc aũt itelligit de trãsmissione culpe ad quã sequitur eterna dãnatio. Sed de transitu q̃tũ ad puniiõnẽ tẽporalis pene subiungit in fine capituli. Nõ nego pp bona merita parẽtũ filijs multa ꝛ magna bñficia corpis ꝛ aie ipẽdi. ꝛ pp pctã parẽtũ filios ꝛ nepotes vsq; in tertiã ꝛ q̃rtã gñationẽ ꝛ forsitã vltra diuersis in hac vita tribulationibus flagellari vt pꝫ de ieroboan in libro regũ pp ci9 peccatum tota eius posteritas fuit consumpta.

¶ Que de pctõ aiaduertẽda sint. Di. xxxiiij.

Post predicta ḋ pctõ actuali diligẽti idagine quedã cõsiderãda sũt. s. q̃ fuerit origo ꝛ cã primi pcti vtꝫ res bona an res mala. Postea in q̃ re sit pctm̃. Deīde qd sit pctm̃: ꝛ quot modis fiat ꝛ de dr̃ia ipsoꝝ peccatoꝝ.

¶ Que fuit origo ꝛ causa peccati prima.

Causa ꝛ origo p̱ma peccati res bona extitit: qꝛ añ p̱mũ pctm̃ nõ erat aliqd mali vñ oriret. Eũ.n. originẽ ꝛ cãꝫ hũerit aut ex bono: aut ex malo habuit. Sꝫ malũ añ nõ erat: ex bono ergo ortũ ẽ. Pri9.n. i angelo ortũ ẽ pctm̃ ꝛ postea i hoie. Et qd erat ãgel9 nisi bona nã dĩ? Nõ ex do ortũ ẽ malũ qḋ fuit i ãgelo: nõ ex alio q̃ꝫ ex angelo: ex bono ĝ ortũ ẽ. Uñ Aug9. i rñsionib9 ꝯ iulianũ hereticũ q dixerat. Si ex nã pctm̃ ẽ: tũc mala ẽ nã: ait. Queso vt si põt: rñdeat. Manifestũ est ex volũtate mala tãq̃ꝫ ex arbore mala: fieri oia opa mala tanq̃ꝫ fructus maloꝝ: sꝫ ipaꝫ malã volũtatẽ vñ dicit exortã nisi ex bono? Si. n. ex angelo: qd est ãgelus nisi bonũ opus dei? Si ex hoie: qd erat ipse hõ nisi bonũ op9 dei? Immo qd erãt hec duo añ q̃ꝫ in eis orirent mala volũtas: nisi bonũ opus dei ꝛ bona ꝛ laudanda nã. Ergo ex bono oritur malũ: nec fuit vñ oriri posset nisi ex bono. Dico ergo qꝛ voluntatẽ malã nullũ malũ p̱cessit: sꝫ ex bono originez habuit. Hic apte dr̃ primã cãm ꝛ originẽ mali bonã fuisse naturã. Et nihilominus oñditur cui9 peccati fuerit cã. s. male volũtatis.

¶ Qḋ mala volũtas scḋaria cã fuit maloꝝ.

Mala aũt volũtas illa angeli ꝛ hois cã est ẽt maloꝝ subsequẽtiũ. s. maloꝝ operũ ꝛ malarũ volũtatũ. Uñ Augu. in ench. Nequaq̃ꝫ dubitare debem9 rerũ bonaꝝ q̃ ad nos ptinẽt cãm nõ eẽ nisi bonitatez dei: Malarũ vero ab imutabili bono deficientez boni mutabilis volũtatẽ: prius angeli: postea hois: hoc primũ est creature rõnalis malũ. i. p̱ma p̱uatio boni. Ecce habes primã volũtatem boni mutabilis. i. angeli vel hois deficiẽtẽ ab imutabili bono. i. a dõ cãm eẽ malaꝝ rerũ ad nos ptinẽtiũ. qꝛ cã ẽ tã peccatoꝝ q̃ꝫ penarũ quibus premitur humana natura. Prima ergo origo ꝛ causa peccati bonum fuit: ꝛ secunda malum quod ortum est ex bono. Augu.

¶ In qua re sit peccatũ: an in bona an in mala: ꝛ dicitur ꝙ in bona tantum.

Ostensa origine mali. supest videre i qua re sit malũ. i. an in re bona: an i re mala? Qui recte acuteq; sapit: non nisi i bono malũ eẽ itelligit. i. i nã bona. Maluꝫ eni est corruptio vel priuatio boni. vbi aũt bonũ nõ est: nõ põt esse corruptio vl̃ priuatio boni. Pctm̃ ergo nõ põt esse nisi in re bona. Sicut eniꝫ morbis ac vulneribus corrũpunt corpa que: vt ait Aug. in ench. sunt priuatiõis boni qḋ dr̃ sanitas: ita ꝛ aioꝝ quecũq; sũt vitia: nãliũ sunt p̱uatiões bonoꝝ. Quid ẽ eni aliud qḋ malũ dr̃: nisi p̱uatio boni. Bonũ eni minui malũ est: q̃uis quãtumcũq; miniatur necesse est vt aliquid remaneat: si adhuc nã est. Nõ eni cõsumi põt bonuꝫ qḋ est nã: nisi ꝛ ipsa cõsũmat. Cuꝫ vero corrũpit: iõ malũ est ei9 corruptio: qꝛ eã q̃licũq; priuat bono. Naꝫ si nullo bono priuat: nõ nocet. Nocet aũt: adimit ĝ bonũ. Quãdiu itaq; nã corrũpit: inest

ei bonũ

ei bonū q° puer. Ac p h nullū ē qd dr malū: si nullū sit bonū: sz bonū oino malo carens: integrū: bonū est. Cū vero inest malū: viciatuz vel vitiosū bonū est. nec maluz vnq̄ pōt esse vllū: vbi ē nulluz bonuz. Vñ res mira cōficit vt q2 ois nā inquātuz nā est bonum est: nihil aliud dici vr: cuz vitiosa nā mala natura esse dicitur: nisi malū esse qd bonū est: nec maluz esse nisi qd bonum est. Hac cōtextione euidē ter insinuaf malum non posse eē nisi in re bona: vbi etiam: licet absurdum videatur: manifeste dicitur esse malum: quod bonum est.

¶ Quod ex premissis sequitur scilicet q cuz dicitur malus homo: dicif malum bonum.

Ex quo colligif nihil aliud significari cum dr hō malus nisi bonuz maluz. Unde Aug. in eodē subdit. Quid est malus hō nisi mala nā? Q2 hō nā est. Porro si hō aliqd bonuz est: q2 nā ē: qd aliud est malus hō. nisi maluz bonuz? Tñ cuz deo ista discernim°: inuenimus nec id malū: q2 hō est: nec id bonū q2 iniquus est. Sz bonuz q2 hō: maluz q2 iniquus. Ois itaq3 natura etiā si vitiosa sit: inquātum nā est: bona est: inquātuz vitiosa est: mala est.

¶ Quod regula dyaleticorum de contrarijs fallit in his. s. bono et malo.

Ideoq3 in his contrarijs que mala et bona vocanf: illa dyaleticoz regula deficit: q̄ dicūt nulli rei duo simr inesse ɔ̄ria. Nullus eni pot° aut cibus simul dulcis ē et amar°. Nullū simul vbi albū ibi et nigrū: et hoc in multis ac pene in oib° repif ɔ̄rijs: vt i vna re sil eē n̄ possint. Cū at bōa et mala nullus ābigat eē ɔ̄ria: nō solū sil esse pñt: sz mala oino sine bonis et nisi in bonis eē nō pñt. Et hec duo ɔ̄ria ita sil sūt: vt si bonū n̄ eēt i quo eēt: prorsus nec malū eē potuisset. Q2 nō mō vbi ɔsisteret: sz vñ oriref corruptio nō hret nisi eēt qd corrumpef: qm̄ nihil est aliud corruptio: q̄ boni exterminatio. Ex bonis ḡ mala orta sunt: et i bonis nō sunt: nec fuit prius vñ oriretur vlla mali nā: nisi ex angeli et hois nā bona: vnde primitus orta est voluntas mala.

¶ Epilogum facit ad alia transiturus.

Ex his aperitur qd primo et secundo supra inuestigandū diximus. s. q̄ fuerit origo mali: et in q̄ re sit. Ex bona eniz re ortuz: et i re bona cōsistere: pmissis testimonijs cōprobaf.

¶ Sentētie illi qua dictum est bonuz eē maluz opponitur de prophetia que ait. Ue his qui dicunt bonum malum.

Ad hoc aūt qd dictū est maluz esse quod bonū est: qdaz sic opponunt. Si bonuz malū esse dicimus: incidimus in illā sententiā pphetica vbi legif. Ue his q dicunt bonū malū: et maluz bonū. Igif si hanc male dictionē vitare volumus: nullaten° dicere debemus bonū esse malū: et ecōuerso. Hoc autē Augu. in eodem libro° determinat dicens: id qd dictū est in pphetia intelligendū esse de ipsis rebus q̄bus hoies mali sunt: nō de hominibus. Unde q adulteriū dicit bonū: in euz cadit illa pphetica detestatio: et in euz q dicit malum esse bonū vl bonū eē iniquū. Qui. n. dicit hoiez inq̄tuz hō est malū eē: et bonitatē esse iniqtatez: opus dei culpat quod est hō: et vitium hois laudat quod est iniquitas. Determinatio Augu.

Circa distinctionē. 34. Quero vtr̄ sit dare primū malū? Circa hoc fuit heresis ipijssimi manichei q posuit duo prima pn°. Unū maloz. aliud beatorū. Uñ posuit q cū hō possit benefacere et peccare: duplex est in hoie aīa. Una q̄ est a deo bono et semp cupit bona. alia vero a deo malo et sp cupit mala. hinc est q oia mala que facimus oriunf a pn° malo: sicut bona a bono. Hanc heresim pessimā valde iprobat Aug. efficaciter in libro de duabus aiabus. Cui° vna rō est talis. Planū est q penitere de culpa bonū et iustuz est. planū etiā q possibile est hōi. Naz ipsi manichei hoc suadēt. Certū est q eius est penitere q fecit maluz. ergo idipsum qd fuit pn̄m mali pōt esse pn̄m boni. Ab eadē igif aia est bonum et malū. ¶ Ille error etiā destruit seipsum. q2 si sit primū maloz: tunc cū sit primū erit a se et indepēdens. tale aūt est necesse esse. et nullo alio indigens vt sit: et sic est sibi sufficiens. Oē autē quod est sibi sufficiēs est sūme bonū. ergo si sit primū malū nō erit malū sed sūmū bonū. Di. 34.

¶ Quid sit peccatum. Di. xxxv.

Post hec vidēdū ē qd sit pctm̄. Pctm̄ est vt ait Augu. oē dictuz vl factuz vl ɔcupituz qd fit contra legē dei. Idē in lib. de duabus aiab°. Pctm̄ est voluntas retinendi vel consequendi: qd iustitia vetat. In vtraq3 assignatione de actuali pctō agif et mortali: nō veniali. Ex prima descriptiōe ondif pctm̄ eē voluntas mala siue locutio et opatio praua. i. act° malus tā interior q̄ exterior: ex altera vō tātuz ondif eē act° interior. Uolūtas eni vt in superiorib° dctm̄ est: mot° animi est: act° ḡ interior est. Ambro. quoq3 ili. de padiso ait. Quid est pctm̄ Augu. ad Faustum. Amb.

nisi legis diuine puaricatio: et celestiũ inobediẽtia pceptoꝝ. Ergo i puaricãte pctm̃ ẽ: sz i mãdate culpa nõ ẽ. Nõ.n.ꝯsisteret pctm̃ si lierdictio nõ fuisset. Nõ cõsistẽte aũt pctõ: nõ solum malitia: sz ẽt vtus fortasse nõ eẽt. Que nisi aliqua malicie fuissent semina: vel subsistere vel eminere non posset. Ecce preuaricationez legis et inobediẽtiã diffinit Ambrosi⁹ eẽ pctm̃.

¶ Diuersorum sententias de peccato ponit.

Quocirca diuersitatis huius verborũ occasione. de pctõ plimi diuersa sẽserũt. Alij eni dixerũt volũtatẽ malã tm̃ eẽ pctm̃: et nõ act⁹ exteriores. Alij volũtatẽ et act⁹ alij neutrũ: dicẽtes oẽs act⁹ eẽ bonos et a dõ et ex deo eẽ auctore. Malũ autẽ nihil ẽ vt ait Augu. sup Joannẽ. Oia p ipsũz facta sũt et sine ipso factũ est nihil. i. pctm̃ qd nihil ẽ: et nihil fiunt hoies cũ peccant. Supra ẽt dixit Aug. q malũ est priuatio boni vel corruptio boni: qui ẽt in lib. lxxxiij. q. ait. Sũmũ malũ nullũ modũ hz: caret enim oi bono. At mod⁹ aliqd boni est: nõ igr est q nulla specie ptinet: totũq hoc nomẽ mali de speciei puatione repertũ est. Itẽ in dogmatib⁹ ecclasticis dr malũ vel maliciã nõ esse a deo creatã sz a diabolo inuentã: qui et ipse bonus creat⁹ ẽ. Idẽ etiã i libro ꝯ manicheos qd sit pctm̃ ondit dicẽs. Peccare qd aliud est nisi i veritatis pceptis vel in ipsa veritate errare. Qd si non volũtate faciũt: pctõres iniuste iudicant. Quid ergo i hac tãta varietate tenẽdũ? qd dicẽdũ?

Triplex opinio de pctõ

¶ Uera sententia de peccato proponitur.

Sane dici põt et libere tradi dz: pctm̃ eẽ actũ malũ iteriorẽ et exteriorem. s. malã cogitationẽ: et locutõez et opatõez. Precipue tñ i volũtate cõsistit pctm̃: ex q̃ tãq arbore mala pcedũt opa mala: tãq fruct⁹ mali.

¶ Traditio quorũdã qui dicunt voluntatez malaz et actũ inqʒtũ sunt: esse naturas et ideo bona inqʒtum vero mala sunt: esse peccata.

1 Quidã aũt diligẽter attẽdentes vba Augu. qbus supra et in alijs cripture locis vtit: nõ idocte tradũt volũtatẽ malã et act⁹ malos inqʒtũ sũt vel inqʒtum actus sunt: bona esse. inquãtũ vero mali sũt. pctã esse. qui volũtatẽ et actũ quẽcũq bonam dei nãm esse dicunt: inquãtũ actus est vel volũtas: et ex deo auctore esse. Inquãtũ vero inordinate et ꝯ legem dei fit: et fine debito caret: peccatum est: et ita inquãtũ pctm̃ est: nihil ẽ. Nulla enim substantia est: nulla natura est.

¶ Auctoritatibus probant volũtates et act⁹ omnes esse bona: inquãtum sunt.

Quod aũt volũtas omnis et actio bonũ sit inqʒtũ est. ex eo pbãt qd ait Aug. i libro de. lxxxiij. qõnibus. Deus boni tãtũmõ cã est. quocirca mali auctor nõ est. q oium q̃ sũt auctor est: q̃ inqʒtũ sũt: intm̃ bona sũt. Idẽ pbans nihil casu fieri in mundo ait in eodẽ. Quicqd casu fit: temere fit. qcqd temere fit: nõ fit dei puidentia. Si ergo casu aliq̃ fiunt in mũdo: nõ puidentia vniuersus mũdus ãministrat. Si ñ puidẽtia vniuersus mũdus amministrat: aliq̃ nã vel sba est q̃ ad op⁹ puidentie nõ ptinet. Oẽ aũt qd est inquãtũ est: bonũ est. Sũmũ eni est illud bonũ: cuius pticipatione sunt cetera bona: et oẽ qd mutabile est: nõ p se sz boni illi⁹ pticipatione inquãtũ est bonũ est: qd diuinã ẽt puidẽtiã vocamus. Nihil ergo casu fit in mundo. His testimonis initunt ad oñdẽdũ oẽ qd ẽ inqʒtuz est: bonũ eẽ. Uñ idẽ Aug. i. i. lib. de doctrina xpiana ait. Iste sũme ac primitus est: qui omnino incõmutabilis est: et cetera que sunt nisi ab illo esse non possunt: et intantũ bona sunt inquãtum acceperunt vt sint.

¶ Quid ex predictis sequatur.

Ex predictis colligitur atq infert: q si mala volũtas et mala actio est: inquãtuz est: bona est. Sz qs est q diffitet malã volũtatem eẽ et malam actionẽ? Mala ergo volũtas sine actio inquãtũ est: bonũ est. et inquãtũ volũtas est vel actio: bonũ sit: sz ex vitio mala est: qd vitiũ a deo nõ est neq aliqd est. Qd Aug. notasse vr in libro de. lxxxiij. q. dicens. Uitiũ est volũtas quo ẽ hõ deterior: qd vitiũ longe abest a volũtate dei: vt rõ docet. Ex hoc loco pbant voluntatẽ inquãtũ vitiosa est: nõ esse a deo: et inquãtuz viciosa est: pctm̃ est. Et peccatũ est: vt aiunt: inquãtũ nõ habet ordinẽ nec finez debitũ. Ita et actio inquãtũ ex malo procedit: et ordinẽ non habet: et ad malũ tendit.

De vitio voluntatis.

¶ Alia pbatio q ois act⁹ inquãtũ ẽ: bon⁹ ẽ.

Itẽ et aliter probant oẽm actũ interiorem vel creatorẽ inquãtũ est esse bonũ: q nõ esset actus malus nisi esset res bona: q nõ est aliqua res mala: nisi eadẽ res bona sit. Uñ Augu. in ench. Omnis nã bonuz est: nec res

Augu. i ench.

aliqua mala esset: si res bona ipsa que mala ē: nā non esset. Nō ergo pōt esse malū nisi esset aliquod bonū. Quod cū dici videatur absurde: cōnexio tñ ratiocinationis nos cōpellit h̄ dicere. Ex premissis testimonijs asserunt oēs actus inquātū sunt: esse res bonas: nec aliqd esse malū .i. peccatum: nisi idē quoqz sm aliquid bonū sit: z oium q̄ sunt: inqztū sunt deū auctorem predicant: z eius volūtate oia esse quecūqz sunt: que inqztum sunt nature sunt.

Sūmā pdcōrū perstringit.

¶ Obiectio contra illos qui dicunt omnes actus inquātum sunt esse bonos.

Quibus opponit. si oia que sunt in qztū sūt: bōa sūt z nāe sūt: ergo adulteriū z homicidiū z similia iquātū sunt: bona sunt z nature sunt: z deo volente. siūt. Qd si est: tūc illi q faciūt illa. bona agūt: qd penit⁹ absurdū est. His vō sic illi rñdent. Dicūt equidē adulteriū: homicidiuz z hmōi nō simpl'r actus denotare: sed actuum vitia. Actusqz ipsos adulterij z homicidi. inquātuz sunt z inqztū actus sunt a deo esse: z bonas naturas esse: sed nō inquātū adulteriū z homicidiū sunt. Et iō nō sequi dicunt: si act⁹ qui homicidia z adulteria sunt a deo sunt: q homicidia z adulteria a deo sint.

Rñsio illoruz.

¶ Alia illorum oppositio contra eosdem.

Itē aliter eis opponit. Si aliqd nō est maluz qd nō sit natura vel res bona: quō ergo peccata sūt: nō credere in deū nō ire ad ecclesiā z hmōi: cū ista n̄ sint nature: imo omnino nō sint? Nō est enim aliquid vel res aliqua nō ire ad ecclesiā: vel nō credere z hmōi Ad qd dicunt his atqz hmōi dictionibus que videntur priuationes simpl'r notare. z nihil ponere: qz per negationē dicuntur: vere aliq̄ poni actusqz per eas significari. Non credere enim in xpm incredulitatē dicunt: z noie incredulitatis malū mētis actū significari. Ita etiā cū dicitur nō ire ad ecclesiā malū ē: nō eūtis contēpt⁹ significat. i. voluntas mala vel ꝓpositū: hoc ē eni declinare a bono: z ideo maluz ē: sicut ecōuerso declinar a malo bonū est Sicut ergo declinatio a malo aliquid ponit: scz voluntatē z ꝓpositū vitādi malū. Nō eni pōt esse bonū qd oino nihil est: ita declinatio bono qd est: significat. s. volūtatē z ꝓpositum mali. Et sm hoc vera est z generalis illi pctī mortalis discreptio quā supra posuit Augu.

Rñsio vbi tradunt q̄ dicūtur p negationem aliquid ponere vt credē i deuz z hmōi.

¶ Utrum malus actus inqztum peccatū est sit priuatio vel corruptio boni.

Potest etiā queri ab eisdē cū pctm̄ sit: vt supra dictū est: priuatio vl corruptio boni: z ois act⁹ malus sit pctm̄: vtz sit priuatio vel corruptio boni inquātū peccatuz est vel nō? Si eni inquātū pctm̄ est corruptio boni ē: cū corruptio vel priuatio boni pena sit hoi. Inquātū ergo pctm̄ ē: pena ē. Qd si est: si tūc inqztū pctm̄ est bonū eē vr z a deo eē. Si aūt nō inquātū pctm̄ ē: corruptio ē: q̄rit q̄ sm qd corruptio sit? Si eniz corruptio est z nō iquātū pctm̄ est: cū nō sit nisi bonū: ꝑterqz in eo qd pctm̄ est: ergo inquātū bonuz est: corruptio vl priuatio boni est. Ad qd etiā ipsi dicunt actū malū nō inquātū est neqz inquātuz bonū est: eē priuationē vel corruptionē boni. sz iquātū pctm̄ est: nō tñ inquātū pctm̄ est: pena est: vel aliqd qd a deo sit. Ut eni ex verbis premissis Aug. colligitur pctm̄ dr corruptio vel priuatio actiue nō passiue. nā iō malū vel pctm̄ dr corruptio boni: qz naturā bonā qualicūqz priuat bono. nā si nō priuat aliquo bono: nō nocet. vt supra Augu. ait. nocet autem. adimit q̄ bonū. nō aūt nocet nisi inquantū: est ergo inquātū pctm̄ est priuat bono. Itaqz inquātū pctm̄ est priuatio est vl corruptio boni.

Rñsio vbi dr quātum pctm̄ eē priuatio boni nō tantum pena.

¶ Quō inquantum peccatum est possit corrumpere bonum cum nihil sit.

Sed cū nihil sit iquātū pctm̄ est: quō pt bonū corrūpe vel adimere? Augu. te hoc docet in libro de nā boni dicēs. abstinere a cibo nō ē aliq̄ sba: tñ sba corporis si oino abstineat a cibo: lāguescit z frangit. Sic non est substātia pctm̄: eo tñ nā aie corrumpitur.

Rñsio Aug. p similitudinem.

¶ Qr pctm̄ proprie corruptio est aie. z quō.

Peccatū vero. i. culpa. ꝓprie aie corruptio ē. Si aūt q̄rit i quo possit corrumpi aia? In parabola illi⁹ q incidit in latrones q eū vulnerauerūt z spoliauerūt clare scit. Incidit eni hō in latrones: qñ p pctm̄ i ptātē diaboli trahit z tūc p pctm̄ expoliat gratuitis bonis. i. virtutib⁹ z in nālib⁹ bonis vulnerat: que sunt rō z intellect⁹: memoria z ingeniū z hmōi: q̄ p pctm̄ obtenebrant z vitiant. Per pctm̄ etiā priuat illo bono cuius participatiōe cetera bona sunt quo tanto magis priuat quanto magis se ab eo elongat.

¶ Qualiter homo se elongat a deo. s. per dis/

similitudinez quia facit peccatum.

Ab eo aũt se elongat hõ p pctm̃ non loci distãtia: qꝛ vbiq3 totus ꝛ pñs est oib⁹ ꝛ oia in ipso sũt. vt ait Aug. in lib. de. lxxxiij. questi. ꝛ ipse locus nõ est: Locus tñ dei abusiue dr̃ templũ dei. Non qꝛ eo cõtineat̃: sed qꝛ ei presens sit ꝛ inhabitãs. id aũt aia mũda intelligit̃. Per pctm̃ ergo nõ ꝓm locũ aliqs longe fit a deo: ꝛ in eo longe fit: qđ ab ei⁹ siĩtudine recedit: ꝛ tãto longi⁹ quãto fit dissimilior. Illa aũt vt ait Aug. in lib. đ lxxxiij. q. que participatione siĩa sunt deo: recipiunt dissiĩtudinem. At ipsa siĩtudo nullo modo ex aliq̃ pte põt esse dissimilis. Unde fit vt cũ siĩtudo patris fili⁹ sit: nulla pte patri possit eẽ dissimilis: cui⁹ pticipatiõe siĩa sunt: q̃cũq3 deo siĩa sũt: ꝛ illa possunt recipe dissiĩtudinẽ. Nihil ẽ aũt qđ hoiem adeo deo dissimilẽ faciat queadmodum pctm̃. Cũ aũt pctm̃ sit priuatio vl̃ corruptio boni q̃ est in aia: est etiã priuatio vl̃ corruptio boni corporis. Sicut corpus hois priuauit beneficio illius imortalitatis ꝛ impassibilitatis quam habuit ante peccatum.

¶ An pena sit priuatio boni.

Queri aũt solet vtꝝ ꝛ pena sit priuatio vel corruptio boni? Ad qđ facile rñderi põt: si predicta ad memoriã reuocent̃. Diximus eni supra priuationẽ vl̃ corruptionẽ boni accipi actiue vel passiue. i. ꝓm efficientiam vel effectũ. Idq3 priuatio vel corruptio boni dr̃ ꝛ pctm̃ ꝛ pena: sed pctm̃ ꝓm efficientiã: qꝛ priuat vl̃ corrũpit bonũ. Pena aũt ꝓm effectũ. i. ꝓm passionẽ que est effect⁹ peccati. aliud est eni culpa aliud pena. alterũ est dei. i. pena. alterum diaboli vel hois est. i. culpa.

Di. 35. Circa distinctionẽ. 35. Q̃ vero vtrũ malu3 seu pctm̃ actuale sit p se priuatio boni? Qđ nõ. Aug. ꝯ faustum. Pctm̃ est dictũ factũ vel ꝯcupitu3 ꝯ legẽ dei quodl3 istoꝝ est positiuũ: ergo ꝛc̃. ¶ Cõtra. Augu. sup illud Joã. primo. sine ipo factũ est nihil. pctm̃ nihil est ꝛ nihil fiũt hoies cum peccãt. ¶ Itẽ damas. Malũ nihil est nisi boni priuatio. ¶ Rñ⁹ Sicut album põt sumi p albedine vel p subiecto: sic malu3 vel pctm̃ põt sumi p eo qđ formaliter sigt̃. s. pro ipsa malicia. vel pro mãli. s. pro sbã vel actu subiecto. Dico ergo qꝛ pctm̃ formalr̃ nihil aliud est q̃ꝫ priuatio seu carentia boni debiti. L3 aũt hõ p pctm̃ demerito suo priuet̃ gr̃a ꝛ h⁹a deo ipsa3 gr̃a3 adnichilãte: cui⁹ eni pductio ẽ. creatio ei⁹ ꝯstructio est adnichilatio. Pctm̃ tñ formalr̃ nõ est priuatio gr̃e: cũ exñs in vno pctõ mortali possit nouũ pctm̃ mortali cõmittẽ. secũdo

Rñsio.

aũt pctm̃ nõ sit priuatio gratie: cũ talis p pctm̃ ꝓcedẽs esset iam priuat⁹ gr̃a. Pctm̃ etiã nõ est priuatio hitus virtutis acqsite q̃ opponit̃ ꝯrie habitui vicioso ex malis actib⁹ gñato. qꝛ hitus virtutis acqsite põt stare cũ pctõ mortali. Sed pctm̃ formaliter est priuatio rectitudinis in actu scđo nõ q̃ inest: qꝛ tunc duo opposita sil̃ essent: sed q̃ deberet inesse: volũtas enim libera debitrix est vt oẽm actũ suũ eliciat ꝯformiter regule superiori sc3 ꝓm diuinũ ꝓceptu3. ꝛ ideo qñ discordat ab ista regula caret iusticia actuali debita. que sc3 deberet inesse actui. ¶ Ratio igit̃ peccati est priuatio istius iustitie seu ꝯcordie. vnde Aug. libro de duabus aiab⁹. Pctm̃ est volũtas ꝯsequendi qđ iusticia vetat. i. velle vetitũ. velle est ibi mãle: vetitum aũt seu phibitum est ibi formale: qđ sigt̃ discordantiã a regula superiori. Pro tanto aũt totũ imputat̃ voluntati qꝛ totũ est in potestate eius cũ sit libera. Sumit̃ aũtẽ hic iusticia nõ vt est virt⁹ cardinalis: sed vt est virtus gñalis complectẽs oẽs virtutes ꝛ cui oia vicia opponunt̃. Huic ꝯsonat qđ dicit ambrosius libro de paradiso. Pctm̃ est ꝓuaricatio legis diuine: ꝛ celestiũ inobediẽtia mandatoꝝ. ¶ Cum istis auctis. ꝯsonat rõ. qꝛ oẽ pctm̃ est iniusticia formalr̃: ꝛ tale pctm̃ talis iniusticia ꝛ p ꝯñs priuatio talis iusticie. ergo pctm̃ actuale est formalr̃ iniusticia actualis. igitur ꝛ priuatio iusticie actualis. s. iusticie que deberet eẽ in actu. Uñ actus positiuus volendi creaturã nõ est formalr̃ pctm̃: sed carentia debiti ordinis in actu quo d3 amari ꝓpter summũ bonũ: a quo ordine deficit voluntas qescens in bono creato. ¶ Ex predictis p3 quõ peccata mortalia possunt specie distingui. Nõ eni distingunt̃ formaliter p conuersiones ad obiecta q̃ nõ sũt mala nisi mãliter: s3 distingunt̃ i cõparatiõe ad rectitudinẽ aliã ꝛ aliã spẽ q̃ deberet eis inesse. cu3 priuationes distinguant̃ specie ex distinctione habituũ quoꝝ sunt priuationes. ¶ 2⁰ p3 quõ vnu3 pctm̃ est grauius alio. Illud eni est grauius ex gñe: qđ opponit̃ rectitudini meliori. Illa autem est melior que est fini imediatior ceteris paribus. Loquẽdo aũt in eodẽ gñe peccati mortalis illud est grauius in quo voluntas maiori libidine seu maiori conatu peccat. ¶ Tertio pa3 quõ pctm̃ nocet illi in quo est. Nocet eni nõ corrũpendo nãm sed priuãdo eam pfectiõe sibi ꝯuenientẽ sc3 iusticia actuali que deberet inesse. Et ex hoc p3 qꝛ si pctã in infinitũ ꝯtinuarentur nõ ꝓpter hoc fieret volũtatis corruptio: s3 priuatio infinitaꝝ rectitudinũ q̃ deberẽt inesse volũtati. ¶ Sed ꝯ hoc ar. sup illud Luce. x. plagis impositis abierũt semiuiuo relicto. dicit glosa qꝛ pctm̃ vulnerat in nãlibus. qđ nõ esset veꝝ si nihil auferret a pfectione nature. ¶ Rñsio nã integra manẽs vulnerat̃ scđm dioñ. de diuinis noib⁹: qñ fit inhabilis ad vsu3 rectũ: qđ fit p crebrã carẽtiã rectitudis actualis. ¶ Ad argm̃ principale. Rñdeo qꝛ dictũ factũ ꝯcupitu3 accipit̃ tanq̃ꝫ mãle: s3 ꝯcupitũ dicit mãle primũ. dictũ vero ꝛ factũ mãle remotũ. Cõtra legẽ dei: dicit formale in pctõ. ¶ Quod aũt dr̃ in oppm̃ qꝛ nihil fiunt hoies cũ peccant: intelligit̃ non qꝛ oino eẽ priuẽtur: sed qꝛ priuant̃ esse ordinato qđ est eẽ complem̃.

Pctm̃ scribit̃. Correlarium. j. Corm̃ 2. Corm̃ 3. Ad ar. Rñsio.

¶ Qđ

¶ Qđ quedā simul sunt peccata ꝛ pena pec cati. quedā peccata ꝛ cā peccati. alia vero pec cata ꝛ cā ꝛ pena peccati. Di. xxxvj.

a Dicendū est tñ quedā sic esse peccata: vt sint etiā pene peccatoꝝ. Uñ Aug. sup illuʒ locum ps. lvij. Supcecidit ignis ꝛ nō viderūt solem ait. Ignis superbie ꝛ cōcu/ piscētie ꝛ ire itelligit. Istas penas pauci vidēt ideo eas maxie cōmemorat apostolus in epl'a ad Roma. ꝛ enumerat multa q̄ peccata sunt ꝛ pene peccati. Item. Inter primū enim pec/ catum apostasie ꝛ vltimā penaʒ ignis eterni: media que sunt ꝛ peccata sunt ꝛ pene peccati. Greg. quoqꝫ super Ezechiel. ait. Cōtemnen/ ti q nō vult penitere ponit deus offendiculū vbi. s. grauiꝰ ipinguat. Pctm̄ eni qđ p pniam citius non delet: aut pctm̄ est ꝛ cā peccati: aut peccatū ꝛ pena pcti: aut peccatū simul ꝛ cau/ sa ꝛ pena peccati. Unde Moyses. Nondum sunt cōpleta peccata amorreoruʒ. Et Dauid inquit. Appone iniquitatē super iniquitatem eoꝝ. Et alius propheta. Sanguis sanguineʒ tetigit id est peccatū peccato additū est. Pau lus quoqꝫ ait. Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie ꝛc̄. Et itē. Ut imple/ ant peccata sua semp. Joāni quoqꝫ p angeluʒ dicitur. Qui in sordibus est sordescat adhuc. Ex his testimonijs colligitur peccatum ali/ quod ꝛ peccatum esse ꝛ penam peccati.

¶ Ex predictis questio oritur. s. an inquan/ tum peccatum est sit pena peccati.

Et ideo merito querit. vtrum inquan tum peccatū est sit pena pecca ti. Quod nō videtur: cū ois pena peccati iu/ sta sit. Unde Aug. in li. retractationum. Ois pena peccati iusta est ꝛ suppliciū noiatur. Si ergo peccatū qđ est peccatum ꝛ pena peccati: inq̄ʒtum pctm̄ est: pena pcti est: cuʒ ois pena iusta de iustitia dei veniat: videt inq̄ʒtum pec catū est: iustuʒ esse ꝛ a deo ꝓuenire. Ad qđ illi rn̄dent peccatū sic dici penā pcti: q: per pec/ catū in qđ merito p̄cedētis pcti hō labitur deserente deo corrūpitur bona natura. Sicut ignis eternus dr̄ pena maloꝝ: q: ea cruciant nec tñ ipse cruciatꝰ maloꝝ ignis est: sʒ p igneʒ sit in hoie. Ita p pctm̄ corrūpit natura ꝛ im/ minuit bonū nature: ꝛ est ipa iminutio ꝛ cor ruptio boni passio ꝛ pena: ꝛ nō est essentialr

Ratio illoꝝ qui docent ex q̄ sen su pctm̄ dr̄ pena peccati vl pena

ipm pctm̄ p qđ sit: sed ideo peccatū dr̄ vt pre missum est: q: per pctm̄ illico vt peccat hō sit in hoie illa corruptio: q̄ tñ sit deo auctore. Il/ la eni pena siue passio q̄ est boni corruptio: a deo est. Illiꝰ tñ: vt sic dicaʒ: mā ꝛ cā est pecca/ tum qđ a deo nō est. Qđ videt Augu. notasse ꝛ iuxta hunc sensum intellexisse: cū ait in lib. de p̄destinatione sctōꝝ. Predestinatiōe deus ea p̄sciuit que fuerat ipse facturꝰ. Sed præsci/ uit deꝰ etiā que nō est ipse facturus. i. oīa ma/ la: q: ꝛ sic sunt quedā que ita pctā sunt vt etiā pene sint pcti: sm illud apostoli. Tradidit il/ los deꝰ in passiones ꝛc̄. nō tñ pctm̄ dei est: sed iudicium. s. pena. In scriptura eniʒ sepe noie iudicij pena intelligit. Hic diligenter intēdē/ tibꝰ insinuare videat ea q̄ pctā sūt ꝛ pene pcti nō inq̄ʒtū pctā sunt: sed inquātuʒ pene dei eē dicunt. Naʒ cū dixisset deū nō esse facturum mala aliq̄. i. pctā q: posset ei obijci: quedā pec cata esse etiā penas pcti: ꝛ pena pcti ois iusti/ cia est. ꝛ ideo a deo est: q̄si deteriando sʒ qđ fa cit ea: vel sm qđ non faciat: addidit reliqua. Iuxta vero p̄dictā intelligētiā pctā sane dicū tur pene. vñ apl's appellat eas passiōes igno/ minie: q: vt ait auctoritas: lʒ quedā pctā sint que delectant. sunt tamē passiones nature no minande quia per ea corrumpitur natura. Aug.

¶ Qđ cum omne peccatū possit dici pena: non tamen omne est pena peccati.

Et licet ex hoc sensu oē pctm̄ morta/ le possit dici pena: non tñ oē pōt dici pena pcti. Pena eni peccati vt predi ctū est: est illud cuiꝰ cā est aliud p̄cedens pec/ catum. Nā pctm̄ sic dr̄ pena pcti respectu p̄/ cedentis: sicut dr̄ cā pcti respectu sequentis. Quo sit: vt ideʒ pctm̄ ꝛ cā sit ꝛ pena peccati: sed alterius peccati pena: ꝛ alterius cā. vt eni Grego. in moralibꝰ ait. Peccatū qđ peniten/ tia nō diluitur suo pōdere mox ad aliud tra/ hit. Unde fit. vt nō solum peccatum sit: sed ꝛ cā pcti. Ex illo quippe culpa subsequens orit. Peccatū vero qđ ex pctō orit: non solū pec/ catum: sed ꝛ pena pcti est: quia iusto iudicio deꝰ corꝰ peccātis obnubilat: vt p̄cedentis pcti merito etiā in alia cadat. quē eni liberare no/ luit: deserendo pcussit. Proinde vt Aug. ait Aug. Precedentis est hec pena pcti: ꝛ tñ etiaʒ ipsa Contra peccatū est. Judicio eniʒ iustissimi dei traditi Julia/ sunt. vt ait apl's de quibusdā ꝛ siue deserendo num.

siue alio modo explicabili: siue inexplicabili in passiões ignominie: vt crimina criminib⁹ vindicarent: ⁊ supplicia peccatoꝝ nō tātū sint tormēta: sȝ ⁊ vitioꝝ incremēta. Illa ergo pctā que enumerat apl's: q: de supbia sunt nō solū pctā sed etiā supplicia sunt. Ecce ex his iam fit pspicuū q̄dā pctā: etiā penas ⁊ cās pcti eē: ⁊ illud pctm̄ esse penam pcti: qd cām pceden tem hȝ peccatum: atq3 illud peccatuȝ esse causam peccati qd est meritum sequentis culpe.

¶ Ex predictis videtur significari ipsa eadē que peccata sunt esse ⁊ penas peccati.

Sed cū ait crimina criminib⁹ vindicari videt̄ insinuare ⁊ ea ipsa que peccata sunt: essentialiter esse penas pcti.i. punitiões peccati. Ad hoc autē inquit illi: ⁊ similia hec dicta esse ẜm rōnem predictā: ⁊ iō intelligenda fore ẜm premissam expositionē. Intelligētia enī dictoꝝ ex causis est assumēda dicendi.

¶ Qd non obuiat veritati si quis dicat ipsa peccata esse penas peccati essentialiter.

In nullo tn̄ preiudiciū factū veritati putatur: siqs dicat ipsa eadē que peccata sunt essentialr̄: vt ita dicam: eē penas.i. punitiones peccatoꝝ precedentiū que iuste sunt ⁊ a deo sunt. nec tn̄ inquantuȝ pctā sunt: a deo sunt. nec inquātū pctā sūt pene pcti sunt: ⁊ tn̄ inquātū pctā sūt: priuatiões boni sūt. Sed vt supra dictū est: cāliter ⁊ actiue dn̄r priuatiões.

¶ Apte ostendit peccata quedaȝ esse penam peccati ⁊ penam ipsam iustam esse a deo.

Quod aūt quedā pctā pene sint: ⁊ ipsa pena iusta sit ⁊ a deo sit: euidenter tradit Aug. in libro retractationū.i. dicens q̄dā necessitate fieri ab hoīe q̄ mala sūt: ⁊ eadē iusta pena pcti sūt. Sunt inqt q̄dā necessitate facta iprobāda vbi hō vult recte facere ⁊ nō pōt. vn̄ ⁊ illud apl'i. Nō qd volo facio bonū sed qd odi malū hoc ego. Et illud Caro ↄcupiscit aduersus spiritū: ⁊ spirit⁹ aduersus carnē. Hec. n. inuicē sibi ad aduersant̄ vt nō ea q̄ vultis faciatis. sed hec oīa ex illa mortis dānatione sūt. Naȝ si nō est ista pena hoīs sed nā: nulla ista pctā sūt. Si. n. nō receditur ab eo mō quo nāliter fact⁹ est hō: cuȝ hec facit: ea vtiq3 facit que dȝ. Si aūt hō q: ita est: non est bonus: nec hȝ in ptāte vt sit bonus: siue nō videndo q̄lis eē debeat. siue vidēdo ⁊ nō valendo eē qualē se eē debere videt: penā istā eē qs dubitet? Oīs aūt pena si pcti pena est: iusta est ⁊ suppliciū noīatur. Si autē iniusta est pena: quoniā penā eē nemo ambigit: iniusto aliquo dominante hōi iposita est. Porro q: de oīpotētia dei ⁊ iusticia dubitare demētis est: iusta est hec pena ⁊ p pctō aliquo impēdit̄: nō. n. q̄sq̄ iniuste dominans aut surripe hoīem potuit velut ignorāti deo: aut extorquere inuito tanq̄ inualidiori vt hoiem iniusta pena cruciaret. Relinqt̄ ergo vt hec pena iusta de dānatione hoīs veniat. His atq3 aliis plurib⁹ testimōiis docet̄ quedaȝ esse pctā ⁊ penas pcti eēntialr̄.

¶ De quibusdam que sine dubio peccata sūt ⁊ pene: vt ira: inuidia:

Preterea nullaten⁹ ambigēdū est q̄dā pctā absq3 vllo scrupulo penas eē: vt inuidia q̄ est dolor alieni boni ⁊ ita que etiā nō inq̄tū pene sunt: pctā sunt: Ita etiaȝ de cupiditate ⁊ timore ⁊ aliis hmōi sentiendū est. Vn̄ Augu. in lib. lxxxiii. q̄stio. ait Oīs pturbatio passio. oīs cupiditas pturbatio. Oīs ḡ cupiditas passio. oīs vero passio cum est in nobis: ipsa passione patimur. Oīs ergo cupiditas cum est in nobis ipsa cupiditate patimur: ⁊ inquātū cupiditas est patimur ea. Oīs aūt passio inq̄tū ipsa patimur nō est pctm̄: ita ⁊ de timore. Nō. n. ↄ̄ns est vt si patimur timorē: iō nō sit pctm̄ q: multa sunt pctā q̄ patimur: sȝ nō inquantū patimur eis.

¶ Qd verbis Augustini premissis quedam sententia Hiero. obuiare videtur.

Illud aūt diligenter est ānotanduȝ qd supra positis verbis Augustini dicentis quedā necessitate facta: esse improbāda ⁊ mala: videt̄ obuiare qd Hierōymus ait in explanatione fidei: qd lȝ supra sit positū: tn̄ vt pfectius sciatur: iterare nō piget. Execramus inqt eoꝝ blasphemiam q dicunt impossibile aliqd hōi a deo esse preceptū: ⁊ mandata dei nō a singulis sed ab oībus in cōe posse seruari. ⁊ paulopost. Et tam illos errare dicimus q cū manicheo dicunt hoīem pctm̄ vitare nō posse: q̄ illos q cū Iouiniano asserūt hoiem nō posse peccare. Ecce Hieronymus dicit errorē eē si qs dicat hoīeȝ vitare peccatum non posse Qui aūt dicit quedaȝ necessitate fieri: quedā dicit non posse vitari. Cum ergo id Aug. dicat: videt̄ aut erroris eē quod trādit: aut nō esse verū qd Hieronymus ait.

¶ Determinatio

¶ Determinatio contrarietatez submouens de sanctorum medio.

Ad qδ dici potest q: Aug. quod dicit: sm statum huius miserie: ad quā ptinet ignorantia ꝛ difficultas vt idem ait in li. de libero arbitrio: que ex iusta damnatiõe descenderunt: illud tradidit vbi ꝛ venialia peccata inclusit. Hieronymus vero tātum de mortalibus peccatis loqtur: que vnusquisq; gratia illuminatus vitare valet: vel de homine sm statum liberi arbitrij ante peccatuz illud ait.

¶ Epilogum facit ad alia transiturus.

Satis diligenter eorū posuimus scientiam q dicunt oēs actus naturas esse: ꝛ inquātū sunt bonos esse: in quo tractatu q̄dā iterseruim⁹: q̄ nō ex eoꝝ tātū psona accipiēda sunt: q: ab oib⁹ catholice sapientibus absq; hesitatiõe tenent: alq; auctoritatū testimonijs ꝛ rõnibus eoꝝ traditionē muniuim⁹ q dicunt oēs actus essentia sui. i. inquātū sūt: esse bonos. Quosdā vero inquantū inordinate fiunt: peccata esse. Addunt quoq; quosdaz nō tantū essentia sed etiā genere bonos eē: vt reficere esurientē: q act⁹ est de gñe opuz misericordie: quosdam vero actus obsolute ac perfecte bonos dicunt: quos non solum essentia vel genus: sed etiam causa ꝛ finis cõmendat: vt sunt illi qui ex bona voluntate prouenīūt: ꝛ bonum finem metiuntur.

di.36. c Circa di. 36: vtꝝ pctm̄ sit pena pcī? q nō. oīs pena est a deo. pzio retractationū. nulluz pctm̄ est a deo. ergo pctm̄ nō est pena pcī. ¶ Itē pena nō excedit culpā. q: deus punit citra ɔdignū. qñq; aūt pctm̄ sequens est mai⁹ pcedente. ¶ Itē oē pctm̄ est voluntariū. scōm Aug. de vera religione. pena est inuoluntaria scōm ansel. de conceptu virginali. ergo. ¶ In

Rñsio. opp^m est magister in lra. ¶ Rñdeo q vnuz pctm̄ est pena alterius. q: voluntatē se a deo auertentē p pctm̄ iuste desserit deus grām suā subtrahēdo que deserta cadit in scōm demeritū. ꝛ in oēs defect⁹ ad ipm ɔsītes vbi includunt multe carentie pfectionū ɔuenientium tali nāe. ¶ Est quoq; pena culpā ɔpctō inseparabiliter annexa. volūtas eni dum q̄rit corporalē delectationē. pdit spūalem ɔsolationē. dum q̄rit delectari in creatura: pdit ɔsolatiōez que est in sūmo bono. dūq; paruū bonū acgrit: magno priuatur bono. Voluntas etiā se deordinans p pctm̄: priuat se habilitate ad bonū. q̄ puatio est in ipsa magna dānificatio ꝛ lesio nā etiā peccādo ɔcordat cū sensualitate: incurrit remorsum ꝛ afflictionē iternā q̄ sp est hītualiter i aīa. lz pp delectationē intēsaz ꝛ aī ɔsiderationē nō semp sentiat. Siqdē carētia iustitie debite q̄ volūtas peccādo se priuat scōm Scotū. magis est ɔ̄ inclinationez nālem volūtatis q̄ carētia cōmodi nō iusti vel priūatio incōmodi. cū bonū iustitie sit pfectio maxie ɔueniēs volūtati. q: voluntas vt libera hz iustitiā inatā: quare eius ablatio est sibi maxia pena. Et in hoc vnde verificat illud Aug. primo ɔfes. Iussisti dñe ꝛ ita est vt oīs inordinat⁹ aīus pena sit sibi. Neq; eni ad momentum est dedecus culpe sine decore iustitie. Et inde est q pena dr ordinare culpā: q: ex quo de⁹ nō vult culpam auferre: nō pōt aīa culpabilis ordinati⁹ eē q̄ sit in pena. Rō hui⁹ pōt sumi ex pulchritudie vniuersi. vniuersuz eni ex ordie pulchritudinē hz: ꝛ iō nec ad momētū pōt eē in eo aliqd iordinatū. ꝛ ita nec pctm̄ a pena separatū. Ad primū arg^m dico q q̄dam pena est positiua sicut calor excellēs est disɔueniēs carni. ꝛ talis pōt poni eē a deo efficiēte. Alia est priuatiua: cuiusmodi est pctm̄: ꝛ talis nō est a deo efficiente sed deserente. ¶ Ad scōm cū dr q pena nō excedit culpam. dico q verū est de pena positiua a deo inflicta: scōm aūt pctm̄ est pena iflicta a volūtate peccāte: ꝛ a deo tantū vt a deserente. ¶ Ad tertiū dico q carentia iustitie est culpa ꝛ voluntaria in q̄tū est a volūtate deficiēte in cui⁹ pāte ē dare rectitudinē actui. est aūt pena ꝛ inuolūtaria in q̄tū est priuatio boni ɔueniētis in ipsa volūtate ꝛ ɔ̄ nālem inclinationē ei⁹. ¶ Notādum q pene seu afflictiones tpales ɔueniūt qnq; de causis. Prima est meritū fidei. Unde. Ansel. de cōcordātia pscie ꝛ li. ar. dicit q si in baptismo statī mutarent fideles in incorruptionē: piret fidei meritū. ppter qδ in baptizatis remanent penalitates multe. 2^a cā est manifestatio glīe dei vt patuit in ceco nato. 3^a est pfect⁹ ꝛ meritū afflicti. vt patuit in iob dicēte. Nō peccaui ꝛ in amaritudinib⁹ morat oculus meus. Nō p hoc intēdens negare se peccasse sz q: nō cōmiserat aliqδ pctm̄ tāta punitione dignū. 4^a est pctōꝝ terror: ꝛ correctio taz illoꝝ q affligunt q̄ ceteroꝝ hoc ɔsiderantiū. Quinta est satisfactio pro peccatis cōmissis.

Solutio argu.

¶ Alioꝝ ponit sententiam qui dicunt malos actus nullo modo esse a deo nec esse bonos sine in eo q sunt sine alio modo. Di. xxxvij.

a Aliut autē ꝛ alij plurimi longe aliter de pctō ꝛ d actu sentientes: asserūt eni voluntatē malā ꝛ actū malū pcā eē: ꝛ nulla rõe bona nec sz aliquā rõnē ex deo auctore eē q: sine deo fiūt. Sine eo: namq; vt ait euāgelista: factū est nihil. i. pctm̄. Qδ dr esse nihil: non q: nō sit actio vl volūtas mala: q̄ aliqd est sed q: a vero esse separat hoies: ꝛ ad malū trahit: ꝛ sic ad nō eē deducit. Qui eni a sūmi boni participatiõe recedunt qδ solū vere ac ꝓprie est: merito nō esse dñr. Ideoq; Aug. dicit sup Joānem pctm̄ nihil esse nihilq; fieri cuz peccāt hoies. Hac ergo rõne astruunt pctm̄ nihil esse: q: a vero esse hoiem elongat. Voluntatēq;

Quare peccatum nihil esse dicit.

malā atq; actionē siue locutiōez malā pctīn es se dicunt: q2 ꝑuaricatio ⁊ inobediētia hec sūt: ⁊ ꝯtra legē dei fiunt que tm̄ sunt: sed ab hoie vl' diabolo nō a deo. Nullaten⁹ eni hec a deo esse dicunt: siue inquantū sūt: siue alio modo.

¶ Qualiter ītelligant verba Augusti ꝑmissa qbus ait: oē qd est inquantum est: bonum est

Illa quoq; Augustini verba qbus dicit oē quod est inquantū est bonū esse: ⁊ deum habere auctorē: de naturis siue de substantijs tm̄ accipienda fore tradunt. Substantie vero noie atq; nature: dicūt significari substantias ipsas ⁊ ea que nāliter habent scz que concreta sunt eis. sicut aia nāliter habet intellectum ⁊ ingeniū ⁊ voluntatē ⁊ hmōi: quod ex verbis Augustini premissis colligitur: vbi bonum hoiem appellat bonā nām ⁊ malum hoiem malam nām. Secundū hanc ergo assertionem vel acceptionē: mali actus nō sunt nature vel substantie: nec etiā boni actus. qd vtiq; videt Aug. innuere in lib. retractationū. distinguens inter sbas siue naturas ⁊ bonas actiōes siue malas Apiens. n. quō itelligēduz sit qddam in lib. de vera religione ab eo traditum ait. De hoc substantijs atq; naturis dictum est. Inde eni disputabat non de bonis actionib⁹ atq; peccatis. Apte hic videt diuidere inter naturas siue sbas ⁊ actiones siue peccata. Idq; asserunt prefati doctores: actiones interiores vel exteriores non esse naturas vel sbas: que si male sunt: peccata sūt. neq; a deo sunt. Q2 vero mali actus nō sint nature Aug. videt notare in p2ia rūsione ꝯtra pelagianos ita dicens Opa diaboli que vitia dicunt act⁹ sunt nō res. Idem in quarta rūsione. Omne malū nā non est: sed actus accidens alicui ex defectu boni. Quāobrē qd nā nō est: deus nō fecit: q2 natura est oē qd fecit. Itez Omne qd nā bonū est. deus ex nihilo fecit: nō diabolus.

Scdm qd act⁹ mali nō sūt nāe: vel sbe.

Aug. in li. retractatu.

¶ Secunduz hos res: alique sunt que a deo non sunt quibus homines mali sunt.

Ex quo colligit res aliquas esse que a deo non sunt: eisq; hoies malj sunt. Qd nihiloius ⁊ ipsi ꝯcedunt initentes verbis Aug. supius positis q in ench. deterians illa verba prophete. Ue his q dicunt bonū maluz. dicit de ipsis rebus qbus hoies mali sunt: non de hoibus hoc esse intelligendū. Sunt ergo alique res qbus hoies mali sunt. Id autem quo hō fit deterior a deo nō est: q2 vt ait Augu. in lib. de. lxxxiij. questio. deo auctore non fit homo deterior. Non est ergo deus auctor reruz quibus homo deterior fit at sūt alique res vt dictū est: qbus homines mali fiunt. Sunt ergo alique res que a deo non sunt quia peccata ipse sunt. Ideoq; scriptura in pluribus cōtestatur locis deum non esse auctorem malorum: idest: eoruz que peccata sunt.

Testionijs augu. suaz muniūt assertionem.

¶ Ex parte eoꝝ premisse opponit sententie in illo verbo deus auctor maloruz non est.

In hoc aūt verbo supioꝝ sentētie recte opponitur: q dicunt deum nō esse auctorē eoruz que mala sunt inquantū mala sunt: sed inquantū sunt: ⁊ inquantū mala sunt: dicunt ea nihil esse. Quid ergo mirū: si deus dr non esse auctor eorū inquantū nihil sunt: cū nihil nullius auctor existere queat. Ideoq; cum dr deus esse auctor oiuz que sūt: bonorū isti subintelligi volunt. Bona aūt illa esse dicūt que nāliter sunt. Ea vero nāliter esse dicunt non solū que substātie sunt vel ꝯcreta substantijs qualiter supra acceperunt: sed ⁊ oia que nāz nō priuant bono. Et ita scdm eosdem multiplex in scripturis fit intelligētia: vbi de nā siue de sba vel de his que nāliter sunt sermo occurrit. Sed sup illum locum ps. Non est sba ita Aug. de sba disseruit: vt premisse sentētie videatur ꝯsentire dicens. Substātia intelligit illud qd sumus qcqd sumus hō: pecus: terra: sol: oia ista substātie sunt eoipso quo sunt nāe ipse substātie dicunt. Namq; qd nulla est sba nihil oio est sba ergo est aliqd esse. Deus fecit hoiem sbam sed p iniqtatez lapsus est homo a sba in qua factus est. Iniqtas qppe ipa non est sba. Non eniz iniqtas est nā quā formauit deus: sed iniqtas est puersio quā fecit hō. Nature oēs p ipsum facte sunt iniqtas p ipm̄ facta nō est q2 iniqtas non est substātia. In illo hymno trium pueroꝝ vniuersa creatura laudans deum cōmemorat. Laudant. n. oia deū: sed que fecit deus Laudat ibi serpens deum: sed non auaritia. Oia reptilia ibi noiata sūt: sed nō aliqua vitia. Uitia eniz ex nobis ⁊ ex nostra volūtate habemus ⁊ vitia nō sunt sba. Intendāt diligenter his verbis premissaꝝ assertores sententiaꝝ: ⁊ pcipe poterunt rōnez ⁊ cām dictoꝝ: vbi scriptura de nā vel sba mentionem facit Illaꝝ vero sententiaꝝ iudiciū

prudētis

prudentis lectoris cui vtriusq̃ sententie noti tiã plenarie dedimus: arbitrio relinquemus ad ea que adhuc nobis supersunt tractanda festinantes.

¶ Q, de peccato non de pena intelligitur cũ dicitur deus non est auctor mali.

Cum igit in hoc oẽs consentiant catholici tractatores scz q̃ deus non est auctor maloꝝ. Cauendũ est tñ ne malorum nomine penas sicut peccata generaliter includas. Penarum eniz deus auctor est sicut ipse p prophetam ait. Nõ est maluz in ciuitate qd dñs nõ fecerit. Item alibi ex persona sua ait. Ego sum deus creans malum ꝛ faciens bonum. Ecce hic dicitur creasse ꝛ fecisse malũ: sed mali noĩe pena intelligitur non peccatuz sicut econuerso cum dr̃ deus non esse auctor malorũ: nomine mali peccata intelliguntur. Ideoq̃ Aug. q dixerat in libro de.lxxxiij.q̃stio. q̃ deus auctor mali nõ sit in primo libro retractata. quõ id intelligendũ sit apit dicens. Uidendũ est ne male intelligat̃ qd dixi. deus auctor mali nõ est: q ꝛ oĩum que sunt auctor est qꝛ inquantũ sunt: in tantũ bona sunt: ꝛ ne hinc putet̃ non ab illo esse penã maloꝝ que vtiq̃ malum est his qui puniunt̃: sed hec ita dixi sicut dictum est. deus mortẽ non fecit cuz alibi scriptuz sit mors vita a domino est. Ma-lorum ergo pena que a deo est: malum est quidem malis: sed in bonis dei opationibus est qm̃ iustum est vt mali puniantur: ꝛ vtiq̃ bonum est omne quod iustum est. Sic ergo dicitur deus non fecisse mortem qꝛ non fecit illud pro quo mors infligitur id est peccatũ. Audisti lector causam dictoꝝ ex qua sana intelligentia sumatur: cum dicit̃: deus non est auctor mali: ꝛ deus mortem non fecit.

[Margin: Qõ pẽa malorũ ẽ a deo.] [Margin: Quõ dicitur sit de° morté ñ fec.]

[Margin: Di.37.] c

Circa distinctionẽ.37. querit̃ vtrum pctũ possit esse a deo? Qd sic. Pctm̃ est a volũtate creata: ergo est a deo Probatur ꝯña. qꝛ qcqd est causa cause est cã causati. ¶ Item actus substractus est a deo: igit̃ ꝛ pctm̃. Probat̃ aña. qꝛ dare elemosinã siliuz gñare: ꝛ hmõi sunt opa eiusdẽ rõnis q̃tum ad esse nature: siue fiant bene moraliter siue male. igitur habẽt causam eiusdem rõnis q̃tum ad illud esse. Deus aũt est causa istoꝝ actuuz qñ sunt boni moraliter: ergo ꝛ qñ sunt mali. Probatur ꝯña: qꝛ voluntas creata nõ ob aliud est causa peccati nisi qꝛ causat actum substractũ deformitati. quia scd̃m dionisiuz de diuinis noibus. Nullus ad malum aspiciens oĩa operatur. ¶ In oppositũ est Aug. super illud. Io. primo sine ipso factum est: nihil: dicens q̃ per verbũ non est factum peccatũ. ¶ Respõsio. In peccato duo concurrunt vt patet ex precedẽtib°. s. actus positiuus vt materiale: ꝛ priuatio iustitie debite vt formale. respectu hui° priuationis nulla est causa efficiens sed tm̃ deficiens. Uoluntas enim creata que est debitrix dandi rectitudinem suo actui ꝛ non dat: deficiendo peccat cũ libere possit illam dare. ¶ Ad actum aũt substractuz vt dicunt colus doctores: cõcurrunt voluntas diuina ꝛ voluntas creata. Pro cuius euidentia dicit Scotus q̃ quãdo due cause partiales cõcurrunt ad effectum cõem amborum: potest esse defectus in productione effectus ex parte vnius illaꝝ. Exemplũ. si ad velle cõcurrunt intellectus ꝛ voluntas libera: põt esse defect° in actu isto ex defectu voluntatis: lz non precedat defectus in cognitione. Sic in proposito si ad velle voluntatis create ꝯcurrant voluntas creata ꝛ diuina: potest esse defectus in isto velle ex defectu alterius cause. ꝛ hoc quia illa causa potest rectitudinẽ dare actui ꝛ tenetur eam dare ꝛ tñ non dat Alia autẽ lz non teneatur eam dare: tñ q̃tum est ex se daret si voluntas creata cooperetur. Uniuersaliter eniz quidquid deus dedit antecedẽter: daret nisi illud consequenter esset impeditum. Dando autẽ voluntatẽ liberam dedit antecedẽter opa recta que sunt in potestate voluntatis. ꝛ ideo q̃tum est ex parte sui dedit rectitudinez omni actui voluntatis: ꝛ voluntati ex consequenti daret si ipsa voluntas quemcũq̃ actum elicitum recte ageret ex parte sui. Est igitur defectus in effectu duarum causarum. nõ propter defectum cause supioris sed inferioris que q̃tum ad se pertinet non causat. Licet autem iste cause habeant ordinem scd̃m perfectius ꝛ impfectius causare in vno tamẽ instanti nature causant effectum cõmunem amborum: ita q̃ natura tunc causat sine alia. sicut in vno instanti nature materia materiat ꝛ efficiens efficit. ¶ Contra predicta arguitur ꝛ videtur q̃ deus non possit esse causa effectus substrati in peccato: quia cum prohibuerit ade ne comederet de ligno scientie boni ꝛ mali: si cooparatus fuisset ad illum actum fecisset contra prohibitionẽ suam: ꝛ sic fuisset sibijpsi ꝯtrarius. ¶ Itẽ liberum arbitrium non errat quãdo in agendo concordat sue regule scilicz voluntati diuine igitur si deus vult quod liberum arbitrium peccans vult: tunc liberum arbitriũ nõ peccat. vult aũt deus illum actum si cooperatur ad ipsum ergo. ¶ Ad primum dicit bonauen. q̃ cum deus prohibet aliquã actionẽ non ꝓhibet sibi sed alij. nec ꝓhibet suam coopationẽ quã non substrahit creature: ꝛ ideo dum coopatur ei nõ facit ꝯtra suam prohibitionem nec contra seipsum. Unde actio est a deo inq̃tum actio non inq̃tum prohibita. ¶ Ad scd̃m dicit Scotus q̃ voluntas diuina non est regula voluntatis create q̃tum ad rectitudinem quo ad ipsum volitum. ita q̃ voluntas creata concordans illi voluntati in volito sit recta: sed est regula inquantum est volens voluntatem creatam sic vel sic vel velle: ꝛ hoc volens voluntate signi ꝛ

[Margin: Rñsio.] [Margin: Nota dictum Scoti.] [Margin: Ar. cõtra dicta] [Margin: Rñsio.]

süte τ nō volūtate bñplaciti τ pñte. ¶ Ad arg^9 pri/cipalia. Ad primū cum dr qcqd est causa est cā causati: dico q verū est de cāto a cā efficiente: nō a cā deficiente: cuiusmodi est voluntas respectu deformitatis. in pctō. ¶ Ad scdm nego pñam. Ad pbationez dico q ppter hoc imputaṫ pctm voluntati create: qr teneṫ dare rectitudinē actui suo τ non dat: cū tñ sit in ptāte sua. Nō si aūt teneṫ voluntas diuina dare rectitudinez actui voluntatis create q qdem nō est actus voluntatis diuine s3 eius effect^9. Si qdē voluntas diuina sp est ordinata τ act^9 eius rect^9. Act^9 aūt volūtatis create est inordiat^9 ex parte ipsius volētis. qr caret rectitudie debita. l3 ipse actus substract^9 sit a deo causante ordinate volitus. rōne boni inde eliciēdi.

¶ De voluntate τ fine ex quo τ ipsa iudicatur. Di.xxxviij.

Quid sit bon^9 finis.

Post pdicta de volūtate eiusq3 fine disserendū est. Sciendum ē est q ex fine suo: vt ait Aug. volūtas cognosciṫ vtr3 recta an praua sit. Finis autem bone voluntatis beatitudo est. vita eterna ipse deus. Male vero finis est aliud. s. maledictio vel aliqd aliud in quo nō d3 voluntas qescere. Finē bonu3 insinuat ppheta dicēs Ois ɔsumatiōis vidi finez τc. Charitas ergo cui^9 latum mandatu3 est finis ois consumationis est. i. ois bone voluntatis τ actiōis ad quā oē preceptū referendum est. Vñ Aug. in encħ. oia precepta diuina referūtur ad charitatē. De qua dicit apl's finis pcepti est charitas de corde puro τ ɔsciā bona τ fide nō ficta: ois itaq3 precepti finis charitas est. i. ad charitatē referṫ oē preceptu3. Qḋ vero ita fit vel timore pene vel aliq̄ itentiōe carnali vt nō referaṫ ad charitatem q̄ est dilectio dei τ proximi nōdū fit queadmodū op3 fieri q̄uis fieri videaṫ. tunc eni recte fiūt que mādat deus τ q̄ ɔsilio mouet cū referunṫ ad dilectionē dei τ proximi. his verbis apte insinuatur qs sit rect^9 finis volūtatis siue actiōis bone. s. charitas q̄ τ de^9 est: vt supra ostendimus.

¶ Q: de^9 est finis ois bone actiōis qr charitas est nec tm̄ spūssanctus sed etia3 christus τ pater: nec hi sunt tres fines sed vnus.

Qui ergo charitatē sibi ponit finē: deū sibi ponit finē: vñ τ xpm finē legis ad iustitiā dicit apl's esse oi credenti. Et recte dr xps finis legis ad iustitiā qr vt ait Aug. in lib. snia2 prospi. in xpo lex iustitie nō consumitur s3 impleṫ. Ois eni pfectio ex ipso τ in ipso est: τ vltra quē nō est quo spes se extēdat Finis fideliū xps est ad quē cū puenerit currētis intentio nō h3 quo ampli^9 possit venire s3 h3 id i quo debeat pmanere. Finis ergo rectius atq3 supremus deus pr est τ filius τ spūs sanctus: nec hi tres sūt tres fines sed vnus finis. q: non tres dij: sed vnus deus.

¶ Qḋ oēs bone voluntates vnū hñt finem: τ tñ quedam bone diuersos fines sortiuntur.

Sed queriṫ vtru3 oēs bone voluntates vnum tm̄ habeant finem? De hoc Aug. in. xj. li. de trinitate ita ait. Alie atq3 alie voluntates suos proprios fines hñt: q tñ referuntur ad finē illius volūtatis qua volumus beate viuere: τ ad ea3 puenire vitā que nō referaṫ ad aliud: s3 amāti p seipsa3 sufficiat: quē admodū volūtas vidēdi finē h3 visionem: τ voluntas vidēdi fenestrā: finē h3 fenestre visionē. Altera vero est voluntas p fenestrā viuendi transeuntes: cui^9 itē finis est visio trāseuntiū. Ad qḋ etiā pdicte referunṫ volūtates Ite3 recte sunt voluntates τ oēs sibimet religate: si bona est illa ad quā cuncta referuntur. Si aūt praua est praue sūt oēs: τ ideo rectarū volūtatū ɔnexio: iter quoddā est ascēdentiu3 ad beatitudinē: qḋ certis velut passib^9 agitur. Praua2 aūt τ distorta2 volūtatū implicatio: vinculū est quo alligabiṫ q hic agit vt pijciaṫ in tenebras exteriores. His Auctū testimōijs euidēter monstraṫ plures in fidelibus rectas esse voluntates: pprios ac diuersos fines hñtes: τ tñ vnum eundemq3: qr oēs referuntur ad vnum q est finis finium de quo pauloante diximus. Ita econuerso forte est in malis.

¶ Quedam huic snie videntur aduersari.

Utrūq̄ huic snie qua dictū est fideliu3 quasdā rectas volūtates diuersos fines sortiri: τ tñ ad vnum referri: videṫ obuiare qḋ alibi Aug. āmonet ne. s. nobis duos fines ɔstituam^9: ita ingens in li. de ser. dñi in monte. Nō debem^9 ideo euāgelizare vt māducemus s3 ideo māducare vt euāgelizemus vt cib^9 nō sit bonū qr appetiṫ sed necium qḋ adijciṫ vt illud impleaṫ. Querite pmū regnū dei τ hec oia adijcienṫ vobis. Non dixit primu3 q̄rite regnū dei: τ dein querite ista q̄uis sint necia. S3 ait hec oia adijcientur vobis. i. hec ɔsequenter si illa q̄ratis: ne cū ista queritis illinc auertamini: aut ne duos fines cōstituatis: vt τ regnū pp se appetatis: τ ista necia

ppter

pp illð. Ergo pp regnũ dei tm̃ debem⁹ opari oia: nõ solaz vel cũ regno dei mercedẽ corpalem meditari. Ecce h̃ aperte dicit ne duos fines nobis ꝯstituamus: sz vnũ tantũ. i. regnuz dei: cuz supra dixerit bonas voluntates alias ꝛ alias proprios habere fines.

¶ Hic oñdit quõ lz videat̃ ñ ꝛpugnẽt p̃dcã.

Hec aũt sibi nõ repugnare aiaduertit q verbis p̃missis simplici oculo diligẽter itẽdit. q eni dixit ne duos fines nobis cõstituam⁹ sz oia pp regnũ dei faciam⁹: ipse premisit q̇ debem⁹ mãducare vt euãgelizemus. Cũ ãt hoc ita facim⁹: actiõis illi⁹ finẽ euãgeliũ cõstituim⁹: sz ꝛ hũc finẽ ad regnũ dei referim⁹. mãducamus. n. pp euãgeliũ: ꝛ mãducamus ꝛ euãgelizam⁹ pp regnũ dei. Duos igit̃ fines nob̃ i mãducãdo cõstituim⁹. Sz ista facientes nũqd peccam⁹? absit. Nã ꝛ ip̃e sic facẽ suadet si diligẽter ei⁹ v̇ba ispiciam⁹. Cũ g̃ ait. ne duos fines nob̃ ꝯstituam⁹ fines in diuersa tẽdẽtes itelligi voluit. s. quoꝝ alter ad alteruz nõ referat̃. Ita ꝛ cũ dicit pp regnũ dei tm̃ oia agẽda: nec cũ ip̃o mercedẽ tpalẽ meditandã: ita itelligẽdũ ẽ vt ñ meditemur appetẽdo cũ regno mercedẽ tpalẽ: itaq̧ nõ pp regnũ sz pp se: vt. s. regnũ pp se appetam⁹ ꝛ ista pp illð: sic ip̃e docet. Si. n. petim⁹ vitã eternã: petimusq̧ ẽt tpalia a deo: si ea petim⁹ pp vitã eternã: nõ offendimus: neq̧ sinistra tũc scit qd faciat dextra: q2 mercedẽ tpalẽ nõ pp se meditamur: sz pp regnũ dei vt sit leua sub capite ꝛ d̃xtra i ãplexu. aliogn si h̃ tpalia pp se q̃rim⁹ sic eterna: misceẗ d̃xtre sinistra. Ideo q̧ cũ dñs dixerit. Attẽdite ne iusticiã vr̃az faciat꜕ corã hoib⁹ vt videamini ab eis: alibi ait. Sic luceãt opa vr̃a bona corã hoib⁹ vt glorificẽt patrẽ vestꝝ q in celis ẽ. Propter deuz ergo oia faciẽda sunt vt oia q̃ facim⁹ oiumq̧ fines ad eũ referamus.

Quõ intelligendũ sit illud ne duos fines nob̃ cõstituamus.

¶ De dr̃ia voluntatis ꝛ intentionis ꝛ finis.

Solet ẽt q̃ri qd distet iter volũtatẽ ꝛ intẽtionẽ ac finẽ ad qð dici põt inter volũtatẽ ꝛ finez certo atq̧ euidẽti mõ distinguit̃: q2 volũtas est q̃ volum⁹ aliqd. Finis v̇o volũtatis ẽ vel illð qð volumus: p qð impletur ipsa volũtas: vl̃ poti⁹ alið pp qð illð volumus. Intẽtio vero interdũ p volũtate: interdũ p fine volũtatis accipitur: q̃ diligẽs ac pi⁹ lector i scriptura: vbi hec occurrũt discernere studeat. Finis vero volũtatis ẽ d̃lectatio bona vel mala: ad quã nitit̃ q̃sq̧ puenire. Vñ Aug. sup illũ p̃s. Scrutans corda ꝛ renes: sic ait. De⁹ solus scrutatur corda. i. qd q̃sq̧ cogitet: ꝛ renes idest qd quẽq̧ delectet. Q2 finis cure ꝛ cogitatõis est delectatio. ad quã cura ꝛ cogitatiõe nitit̃ q̃sq̧ peruenire: ꝛ paulopost. Opa nostra que sunt in dictis ꝛ factis possũt hoies videre: sz quo aio fiãt: ꝛ quo venire cupiant: solus deus videt: q cũ videt cor eẽ i celo: ꝛ nõ delectari nos in carne sz in dño. i. cuz bone sunt cogitationes ꝛ earũ fines dirigit iustum. Idẽ sup alterius p̃s. locũ illum scz in laqueo isto quẽ abscõderũt cõprehẽsus est pes eoꝝ: dicit. Pes anime amor est: qui si prauus est dr̃ cupiditas vel libido: si rectus dr̃ charitas. Eo moueẗ aia quasi ad locũ quo tendit. i. ad delectationẽ bonã vel malã: quo se pueniſ se p amorẽ letat̃. Finis ergo volũtatis vt premissuz est dr̃ ꝛ illð qð volumus ꝛ illð pp qð volumus: ꝛ intẽtio ad illud respicit pp quod vidimus: ꝛ volũtas ad illud qð volumus: vt verbi gratia. Si velim esuriẽtẽ reficere vt habeam vitã eternã: volũtas est qua volo reficere esurientem: cuius finis est refectio esurientis. Intentio vero ex qua sic ad vitam peruenire volo. Finis vero supremus est ip̃a vita: ad quam ꝛ alius finis refertur.

Quid sit volũtas.

Intẽtio quo accipitur.

Quid sit finis.

Augu.

Repetit p̃dicta subdẽs exẽplũ.

¶ An illa intentio sit voluntas.

Sed querit̃ vtrũ intẽtio talis sit volũtas? ꝛ si volũtas est: an i hoc ope sit vna eadẽq̧ volũtas: qua volo reficere esuriẽtez: ꝛ q̃ volo hẽre vitã eternã? Videt̃ nempe talis intentio volũtas eẽ: vt. n. volũtas ẽ q̃ volo reficere paupem: ita ꝛ volũtas est q̃ p illud volo habere vitã. Et alia quidẽ vr̃ volũtas esse qua volo habere vitã: ꝛ alia q̃ paupi subuenire volo. Sz ista ad illã referẗ. Nã ꝛ si hoc ita placeat vt i eo cũ aliqua delectatiõe voluntas acqescat: nõdũ est tm̃ illud quo tẽditur: sz hoc ad illud referẗ vt illð deputeẗ tãq̧ pr̃ia eius istud vero tanq̧ refectio vel mansio viatoris. Et sũt iste volũtates affectus siue motus mentis quibus quasi gressibus vel passibus tendit̃ ad patriã. Sicut ergo altera est voluntas videndi fenestras vt supra docẽte Aug. didicimus: altera que ex ista nectit̃ voluntas scz p fenestras videndi trãseuntes. Ita nonnullis alia vr̃ esse volũtas elemosynas dãdi paupi: alia voluntas habendi vitã. Alij autẽ putant

Utrum alia voluntas hec ab alia sit.

q͂ vna sit volūtas ⁊ hic ⁊ ibi:sed pp subiecto/ruz multiplicitatē:diuersitas memoraꝛ voluntatum. Ceterū quodlibet hoꝝ verum sit illō nulli in ambiguū venit:quin volūtas ex suo fine pensef:vtruz recta sit an praua:peccatum an gratia:⁊ quin nomine intentionis aliquā/do finis aliquando voluntas intelligatur.

di.38. c **Irca** di.38.q̄rif:vtrū itentio sit actus intellect⁹ vel volūtatis? Et v͂r q͂ nō spectet ad hoc nec ad illō q̄r ḿm phi.in ethi.oē qd̄ est in aia est potētia vel pa⁹ vel hitus. Nō est aūt potētia cū i hoīe respectu vnius finis sit vna itētio ⁊ plures potētie sunt. Nec hitus:q̄r nō est vnus hitus i duab⁹ potētijs. Nec passio:q̄r passionibus nō meremur nec demeremur.circa aūt intētionē est meritū vl̄ demeritū. ¶ Itē v͂r q͂ se teneat ex p̄te cognitiue:q̄r sup illō math.6. Si oculus tu⁹ fuerit simplex.dicit glo.p oculū intētionē intelligi. ¶ Qd̄ vō ex p̄te volūtatis.pbaf p Aug.⁊ magr̄m

Rn̄sio. in lra. ¶ Rn̄⁹. Intēdere est i aliō tēdere.⁊ hoc vel vt i obiectū.⁊ sic cōpetit cuilȝ potētie.vel vt i terim:⁊ sic ꝓprie itētio est act⁹ volūtatis tēdētis ⁊ libere se mouētis in finē.⁊ hoc p̄supposito actu itellect⁹ i rō ne directiui.sicut opatio pedis incedētis p̄supponit operationē oculi viā ostēdētis. Lȝ aūt intētio sit actus volūtatis.nō tñ q̄cūq̧ volitio finis dr̄ itētio.puta fruitio finis nō dr̄ itētio:sȝ intētio dr̄ act⁹ volūtatis aliqd ordinātis in finē ad ipsuz attingēdū. ¶ Ad primuz

Ad ar. p̄t dici q͂ phus sub hitibus cō p̄hēdit act⁹ ex q̄libȝ hitus gn̄anf.vel loqf de his q̄ sunt in aia p modū q̄etis nō p modū fieri:⁊ huiusmōi sūt act⁹:talia eniȝ dr̄r poti⁹ eē ab aia q̄ in aia.cū sint in cōtinua depēdētia ad suā cām. Intētio igif est actus elicit⁹ ab vna potētia.s.a volūtate.presupposito tñ actu alteri⁹ potentie in rōne dirigētis. Et p hoc pȝ ad.2.dr̄ enim intētio oculus:q̄r opatio volūtatis presupponit actum intellectus. Sumitur etiam aliquando intentio p obiecto i qd̄ tendit potentia. Aliq̄n vero p̄ specie per quā potētia tēdit i obiectū.⁊ q̄nq̧ p actu itelligēdi.

¶ Cum voluntas sit de his que homo naturaliter hēt:quare pctm̄ fore dicaf cū nullum aliud nāle peccatum sit. Di.xxxix.

b **Ic** autē oriꝛ qd̄ satis necessaria ex suprioꝛib⁹ cām trahēs. Dictū ē eni supra volūtatē inesse nālr homini sicut intellect⁹ ⁊ memoria. Que āt homini nālia sunt:q̄ȝtūcūq̧ vitienf:bona tñ esse nō desinunt:q̄r nō valet vitiū bonitatē in qua deus eā facit penitus cōsumē:vt verbi gratia. Intellect⁹ vel ratio ⁊ ingeniū ac memoria ⁊ si vitijs ac peccatis obnubilenf ⁊ corrūpantur:bona tñ sunt:nec peccata nominanf sicut aug.de rōne q̄ ē imago dei in q̄ facti sum⁹ euidēter ōndit i.xv.li.d̄ trini. Hec est inquit imago in q̄ hoīes sūt creati:qua ceteris aialibus p̄sūt:q̄ creatura in reb⁹ creatis excellētissima ē:cū a deo iustificaꝛ:a deformi forma in formosā mutaꝛ formā. Erat.n.inter vitia nā bona:hec aūt imago rō ē vel itellect⁹. Cū ergo volūtas de nālib⁹ sit:q̄re ipsa nō sēp bonū est:⁊ si aliq̄n vitijs subiaceat? Ad hoc facile rn̄dēt q dicūt oīa q̄ sūt inq̄ȝtū sunt bona eē:q̄r ⁊ ipsā volūtatē inq̄ȝtū bona ē vl̄ inq̄ȝtū volūtas est vt supra posuim⁹ bonū eē asserūt: sȝ inq̄ȝtū inordinata:est mala est ⁊ pctm̄. Ubi pōt ab eis rōnabiliter q̄ri. Si volūtas inquātuȝ iordinata est:pctm̄ est:q̄re ꝰ itellect⁹:rō ⁊ ingeniū ⁊ hmōi:cū inordinata sunt.pctā non sunt? Inordinata vero sūt sicut volūtas cū ad rectū finē nō tendūt:eorūq̧ actus p̄uaricationes existūt. Ad qd̄ illi dicūt voluntatis noīe aliq̄n vim.s.nālē potentiā volēdi aliq̄n actuȝ ipsius vis significari. Uis aūt ipsa nāliter aie insita nunq̄ȝ pctm̄ ē.sicut nec vis memorādi vel intelligēdi:sȝ act⁹ huius vis:q ⁊ volūtas dicitur:tunc pctm̄ est quādo inordinatus est. Rn̄sio ȝ quodam.

¶ Quare actus volūtatis sit peccatū:si act⁹ aliaruȝ potentiarum non sunt peccata.

Sȝ adhuc q̄rif quare huius nālis potētie actus peccatū sit:si aliarū potētiarū act⁹ peccata nō sūt.s.potētie memorādi cui⁹ act⁹ est memorare:⁊ potētie intelligēdi:cui⁹ actus est intelligere? ad qd̄ ⁊ ipsi dicūt:q̄r alteri⁹ generis est act⁹ ille volūtatis:q̄ȝ act⁹ memorie vl̄ intellect⁹. Hic eni actus est ad aliqd adipiscēdū vel nō ad admittēdū:qui nō pōt eē de mali quin sit malus. Uelle eni mala malū est. Sȝ intelligere vel memorari mala:malū nō ēst. q̄uis etiā hos actus malos esse interdū non iꝓbe asserāt. Memorat.n.interdū quis maluȝ vt faciat:⁊ querit intelligere veꝝ vt sciat ipugnare. Ecce qualiter soluif premissa qd̄ ab eis q tradūt oīa esse bona inq̄ȝtū sūt. Qui vero dicūt voluntates malas pctā eē ⁊ nullo mō bona:breuius rn̄dent dicētes actū volūtatis nō esse de nālibus:sȝ vim ipsā ⁊ potētiā volendi que semp bonū est:⁊ in oībus est:ēt in paruulis in quibus nōdum est eius actus. Rn̄sio ȝ q̄dā

¶ Quō intelligenduȝ sit illud: ⁊ homo ēt q seruus est peccati naturaliter vult bonum.

Preterea queri solet quō intelligendum sit qd̄ ait Ambro.exponens ilud verbū apostoli. Nō qd̄ volo illō

ago sz qd nolo illud facio. Dicit.n.q hō subiectus pctō facit qd nō vult:qz naliter vult bonum:sz voluntas hec semp caret effectu nisi gratia dei adiuuet τ liberet. Si hō subiectus pctō est:vult quidē malū τ operatur:qz seruus est peccati:τ ei⁹ voluntatē:sicut supra dicit Augu. libenter facit. quō ergo naliter vult bonū? an est eadē volūtas.i.idē motus quo libenter pctō seruit:τ quo naliter vult bonuz: sz nō est eadem voluntas que ergo istaruz est: qua:cū homo iustificaf a seruitute peccati liberatur? Ut enim disseruimus superius grā dei volūtatem hominis liberat τ adiuuat:q̄ volūtatē hominis preparat adiuuandā τ adiuuat preparatam:sed que est illa voluntas? an illa que naliter vult bonū:an illa que libēter seruit pctō si tn̄ due sunt voluntates. Proposita est questio profunda q̄ varia a diuersis expositione determinatur. Alij enim dicunt duos esse motus:vnū quo vult bonū naliter. Quare naliter τ q̄re nalis dr̄? qz talis fuit motus nature humane in prima conditione in q̄ creati sine vitio sumus:que proprie nā dicif. Fuit enim hō creatus in voluntate rect⁹. Un̄ in ecclesiasticis dogmatib⁹ scriptū est. Firmissime tene p̄mos hoies bonos τ rectos eē creatos cum libero arbitrio quo possent si velint ppria volūtate peccare:eosqz nō necessitate: sz ppria volūtate peccasse. Recte ergo dr̄ hō naliter velle bonū:qz in recta τ bona volūtate cōdit⁹ est. Supior eni scintilla rōnis que ē: vt ait Hiero. in chain nō potuit extingui:bonuz semp vult τ malū sp odit. aliū aūt dicunt motū eē mētis quo mens relicta supiorū lege subijcit se peccatis:eisqz oblectaf. Iste motus vt aiūt:anteq̄z assit alicui gratia:dn̄atur τ regnat in hoie alterūqz deprimit motuz:vterqz tn̄ ex libero arbitrio est. Veniēte āt gratia:ille malus mot⁹ elidif:τ alter naliter bonus liberaf τ adiuuatur vt efficaciter bonum velit. Ante gratiā vero lz naliter homo velit bonū: nō tn̄ absolute cōcedi opz bonā habere volūtatem:sz poti⁹ malam. Alij aūt dicunt vnam esse volūtatem.i.vnū motuz quo naturaliter vult homo bonuz:τ ex vitio vult homo maluz eo q delectatur:τ inq̄ztū vult bonum naliter bonus est:inq̄ztuz malū vult:malus est.

An eadē volūtate vel stihō naliter bonuz τ libenter pctō seruiat vel non.

Prepositā qōnē exeqtur pt⁹ sz illos q dicūt duos eē motus.

Signadius.

Rn̄sio sz alios

c Circa di.39. querif vtrū synderesis τ cōscia sint in voluntate? Et vr̄ q sic Primo de synderesi:qz sp remurmurat malo. sed remurmurare est volūtatis igif. ℂ Preterea nā inferior puta irrōnalis hēt principiū tendēdi in illud qd sibi ꝯuenit scōm nām suam. ergo τ voluntas hēbit pn̄ᵐ necio tendēdi in iustitiā que sibi ꝯuenit ex nā sua. τ tale est synderesis. ℂ Qd etiam ꝯscia sit in volūtate. pbatur. qz ꝯscia dr̄ bona. sz bonitas ptinet ad volūtatē ergo τ ꝯscia. ℂ In opp̄ᵐ pbatur q synderesis sit in itellectu p hiero. τ magi. in lra. dicentē q synderesis est in supiori rōne. hoc etiā pz de ꝯscia p illō ecclesiastes. 7. scit eni ꝯsciētia tua. ℂ Itē act⁹ q attribuunf ꝯscie ptinēt ad itellectū. cuiusmodi sūt testificari accusare:iudicare igif. ℂ Hic dicit Scot⁹ q synderesis τ ꝯscia sunt habit⁹ practici in intellectu circa agibilia. p quos voluntas stimulaf ad bonuz τ remurmurat malo. Est aūt synderesis habit⁹ principiorum q semp est rectus. qz ex rōne terminoruz virtute luminis intellectus nālis statim intellectus acqescit illis:vt summum bonū est sup oīa diligendū. Non facias alij quod tibi nō vis fieri. Cōsciētia vero est habitus ppriꝰ ꝯclusionis practice scōm cuius actū nata est ꝯformari electio recta in agibilibus. Unde sicut se hz in speculabilibus intellectus q est habitus principiorum ad sciam:sic se hz in agibilib⁹ sinderesis ad consciam. hinc est q scōz glo. ezechielis primo synderesis dr̄ scintilla ꝯscie. est eni igniculus seu stimulus q̄ mediate ꝯscia pungit τ stimulat voluntatē ad bonū. habitus eni ꝯclonū virtualr̄ ꝯtinef in hitu principiorum. Quidā vero extendūt ꝯsciam ad habitū principiorū τ ꝯclonū:seu nālez τ acqsitū:τ ponūt synderesiz eē nālem inclinationē volūtatis ad iustitiā. dr̄ aūt ꝯscia quasi cū ipsa scia aliqd aliud importās. s. ordinem τ actū a volūtate eliciendū vel impandū. Est eni qōdā dictū ordinatū ad opus quo. s. itellect⁹ dictat seu determinate apprehēdit qd eligendū vel respuēdū pseqūēdum vel fugiendū. Dr̄ quoqz ꝯsciam testificari inq̄ztum p habitum ꝯscie recognoscim⁹ nos aliqd fecisse vel nō fecisse. Dr̄ vō excusare vel accusare. scōz q p ipsam iudicam⁹ de aliquo facto q sit bn̄ factū vr̄ male. ℂ Ad primū dico q lz murmurare vel remordere de malo sctō dolēdo ptineat ad voluntatē:remurmurate tn̄ ostendēdo bonū qd est pseqūendū vel malū fugiendū ptinet ad intellectū. Per hoc eni datur volūtati occasio ꝯ malū remurmurādi. ℂ Ad scōz dico q sola nā rōnalis est libera τ hz modū agendi supiorē oi alia nā creata. Un̄ lz volūtas hēat inclinationē nālem in bonū:act⁹ tn̄ ꝯformis huic inclinationi vel difformis nō elicif ab ea nisi libere. ℂ Ad 3ᵐ dico q hitus intellect⁹ practici dr̄r boni vel mali pp ꝯuenientiā ipsorum ad voluntatē:sicut ecōuerso voluntas pōt dici recta vel curua p ꝯueniētiā ei⁹ ad actū rectū vr̄ nō rectū:q est formalr̄ in itellectū:tn̄ bonitas ē volūtatis sicut rectitudo itellect⁹ trāsumifqz bonitas magis ad itellectū practicū q̄ speclatiuū. Et nota q ꝯscia ē i pl⁹ q̄ prudētia:qz prudētia ē solū rectū obiecti creati. ē eni hit⁹ directiu⁹ in opatiōes triū v̄tutū cardinaliū. s. tēpantie fortitudis τ iustitie: ꝯscia aūt ē rectū obiecti creati τ icreati respiciēs n̄ solū v̄tutes morales sz ēt theologas. sūīt q̄z ꝯscia po⁹ hituata. Nec

Ad ar.

ant cás: velut si iactantie causa pascit pauper aut lasciuie cá cū vxore cōcubit: aut filij generatur nō vt deo sed vt diabolo nutriant. Cuz vero opa ipsa p se pctā sunt: vt furta: stupra: blasphemie: qs dicat causis bonis eē facięda vel pctā nō eē: vl qd ē absurdi⁹ iusta pctā eē. Quis dicat furemur diuitib⁹ vt habeam⁹ qd dem⁹ paupib⁹: aut falsa testimonia pferamus nō vt inde inocētes ledant sʒ poti⁹ saluentur. Duo.n.bona hic sūt: vt inops alat: ⁊ inocens nō puniat. aut qs dicat adulteriū esse faciēdū vt pro illa cū qua fit: hō de morte liberet. Testamēta etiā vera cur nō supprimimus ⁊ falsa supponim⁹: ne hereditates habeāt q nihil boni agunt: sʒ hi poti⁹ q indigētes adiuuant? Cur nō fiāt illa mala ꝓpter hec bona: si ꝓpter hec bona nec illa sūt mala? Cur nō ab imūdis meretricib⁹ q ditāt stupratores: rapiat diuitias vir bon⁹: vt indigētib⁹ eas largiat: cū nullū malū fit si ꝓ bono fiat? Quis hoc dicat nisi q res humanas moresqȝ conat ⁊ leges subuertere: qd eni facin⁹ nō dicat recte fieri posse: nec ipune tm̄: verū etiā gloriose: vt i eo nō timeat suppliciū: sed speret ⁊ pmiuz: si semel ɔsenserim⁹ in malis actib⁹: nō qd fiat: sʒ quare fiat eē qrēdū vt quecūqȝ pro bonis fiūt causis nec ipsa mala eē iudicetur? At iustitia merito punit euz q dicit se subtraxisse supflua diuiti vt pberet paupi: ⁊ falsariū q alienum corrupit testamentū: vt his esset heres q faceret elemosynas largas: nō ille q nullas: ⁊ eū q se fecisse adulteriū ostēdit: vt p illā cū qua fecit hoiem de morte liberet: sed diceret aliqs ergo equandus est fur qlibet furi q voluntate misericordie furat. Quis hoc dixerit? sed horū duorū nō ideo qsqȝ est bonus qr peior est vn⁹ Peior.n.est q concupiscēdo qȝ qui miserando furatur: sed si furtū oē peccatū est: ab omni furto abstinēdū est. Quis eni dicat eē peccandū etiā si aliud fit graui⁹: aliud leuius peccatū? Nūc aūt qrimus qs act⁹ pctm̄ fit vel nō Nō qd grauius fit vel leui⁹. Intende lector ꝓpositis verbis tota mētis ɔsideratiōe: q nō inutilē habēt exercitationē: ⁊ dinosces qs actus fit pctm̄: q.s. malam habeat cām: nec ille tm̄: qr sūt nōnulli actus q ⁊ si bonā habeāt causā tn̄ pctā sunt. vt supra positū est. Ex quo consequitur q videt qr nō semp ex fine iudicatur voluntas siue actio mala sicut in illis que p se peccata sunt. Illa.n. cū quis gesserit pro aliqua bona cā bonū videt habere finē: nec ex fine voluntas est mala: nec ex volūtate actio fit mala sed ex actione voluntas fit praua. In qb⁹ aliq ponunt actum iudeoꝝ q crucifigendo xpʒ arbitrant se obsequm prestasse deo: qr bonuz finez dicunt eo sibi posuisse.s. dei obsequm: ⁊ tn̄ voluntatē eoꝝ ⁊ actionē puersam fore asserunt. De bonis autē nulla fit exceptio in primis verbis Augu. qn ois volūtas bona ex fine fit bona: ⁊ ex fine ⁊ voluntate ois actio bona: bona est. Sʒ nō ois mala voluntas ex fine mala est: nec ois mala actio ex fine ⁊ ex volūtate mala ē: ⁊ ois q hēt malā cām mala est: sed nō ois que bonā cām hēt bona est. Ideoqȝ cū ex affectu dr nomē imponi opi: in bonis opibus generalr vera est hec regula: sʒ in malis excipiunt illa q p se mala sūt. Oia ergo hois opa fm itētionē ⁊ cām iudicant bona vel mala: exceptis his que per se mala sunt. i. que sine preuaricatione fieri nequeunt.

Peior q ɔcupiscēdo qȝ q miserādo furatur.

In fra ea q act⁹ mali sūt qdā ponūt actū iudeoꝝ.

¶ Quidā dnt pdicta nō posse fieri bono fine.

Que tn̄ qdam ɔtendunt nunqȝ habere bonā cām. Qui.n. aliena furat vt paupibus tribuat: nō pro bono: vt aiūt furat. Nō.n. bonū est aliena paupibus erogare. Qui.n. de rapina sacrificiū deo offert: idē facit: vt ait auctoritas: ac si filiū in ɔspectu pris victimet: vel sacrificium carnis deo offerat. abominabilis nempe deo est impioꝝ oblatio. Ita etiaz ⁊ hoiem p adulteriū a morte liberare: malū esse dicūt. Et si.n. bonuz fit hoiem a morte liberare: tn̄ sic hoiem liberare: malum fore asserūt. Ideoqȝ augustinuz in supioribus dicūt tempasse fmonē cauteqȝ locutū vbi ait. Ea que cōstat eē peccata: nullo quasi bono fine: nulla velut bona intētiōe facięda. Nō.n. simplr dixit bono fine ⁊ bona intētiōe: sʒ addit qsi ⁊ velut: qr talia nō fiūt bono fine ⁊ bona intētiōe sʒ intentiōe q videt bona: ⁊ fine q putat bon⁹ sʒ nō est. Nec iō excepit Augu. ista vt aiunt: qn cās habeant malas. Sed qr causas habent que videntur bone: sunt tn̄ male.

Nō ñ fiant bono fine notat ex verbis Augu. pmissis

Circa di. xl. quero. vtꝝ ois act⁹ fit bonus ex fine Qd sic. bonū opus intētio facit. vt dicit Aug. in lra. ¶ Cōtra idē Aug. ɔ mendaciū dicit q mali actus nō pnt eē boni: ⁊ si ꝓpter bonū finē fiant. ¶ Hic p⁹ videbit de qsito. ⁊ deinde mouebit quoddā dubiū. Quantū ad primū dicit Scotus q bonitas act⁹ mor Rñ⁹ scd

Di.xl.

ralis est ex aggregatiõe oim cõueniẽtiũ actui nõ abso lute vt talis ẽentia vel nã: sʒ q̃ cõueniũt ei ẽm rectam rõnez. qꝛ igit̃ actui rõ recta dictat õteriatã obiũ. cõue nire ⁊ õterminatũ modũ ⁊ alias circũstãtias: nõ ẽ cõ pleta bonitas act⁹ ex solo fine. sʒ ꝓpria rõ bonitatis ei⁹ est ex cõueniẽtia act⁹ ad efficiẽs a quo act⁹ dr̃ mo ralis ⁊ libere elicit⁹. ⁊ hoc est cõe actui bono ⁊ malo. neqꝫ eni est laudabilis neqꝫ vituperabilis: nisi sit a vo lũtate. Scd̃a cõditio est ex obiecto: qꝛ si sit ꝯueniens actui ẽm dictũ recte rõnis: tũc est act⁹ bon⁹ ex gñe. sʒ ista bonitas est indifferens ad bonitatẽ q̃ sumit̃ ex circũstãtijs specificãtib⁹ sicẽ gen⁹ est idifferẽs ad mul tas d̃ias: vt dare elemosynã paupi est act⁹ bonus ex gñe: ⁊ põt fieri ꝓpter deũ vel inanẽ gl̃iam. ¶ Post istud p⁹ circũstãtia est ꝑm⁹ finis: nec ista sufficit sine alijs circũstãtijs sicut est circũstãtia forme: puta ꝙ debito mõ fiat. ⁊ sequũt̃ circũstãtie magis extrĩsece. s. qñ ⁊ vbi. ¶ Patet igit̃ ꝙ sola bonitas finis licẽt sʒ rectã rõnem nõ sufficit ad bonitatẽ act⁹: sʒ reqrunt̃ alie cir cũstãtie ẽm ordinẽ ꝑdictũ. ad hoc vt sit bonitas cõ plete moralis. ¶ Ad auctẽ Augu. pʒ ex alia auctẽte ꝙ ipse est in oppm̃. vñ lʒ finis sit cõditio ꝑncipalior

Ad argumẽ.

ptinẽs ad bonitatẽ actus. non est tñ sufficiẽs simplr̃: põt ẽt illa auctoritas: ⁊ cõsimiles exponi de bonitate meritoria q̃ addit sup bonitatẽ moralẽ: que qdẽ ẽ ex rl̃one debita act⁹ in finẽ. que rl̃o debita fit in q̃tũ eli citur a caritate. ¶ Quãtũ ad 2ᵐ articulũ dubitat̃ vtrꝫ

Dubiũ.

sola intẽtio recta sine ope exteriori sufficiat ad meri tũ? Rñdeo ꝙ sic: si nõ assit facultas opandi: qꝛ de⁹ neminẽ obligat ad ipossibile: tũc eni votũ ꝓ opatiõe iudicat̃ sicut dicit glosa sup illud psal. Dixi ꝯfitebor aduersũ me iniusticiã meã dño. si aũt hõ hʒ faculta tẽ faciẽdi op⁹ exteri⁹ qd̃ ꝑceptũ est: tũc nõ sufficit in tẽtio sine opatione exteriori? Reputat̃ aũt volũtas ꝓ facto si facultas deest: q̃tũ ad sufficientiã ad salutẽ ⁊ ꝑmiũ essentiale: nõ q̃tũ ad ꝑmij excellẽtiã seu ꝑmiũ

Premium accidẽ.

accidẽtale. ¶ Est aũt ꝑmiũ accidẽtale duplex. qddã est cõe ⁊ qddã ꝑuilegiatũ. Cõe debet̃ opanti ꝓpter opa sua nõ habẽtia rõnem victorie excellentie. Priuile giatũ aũt qd̃ est. s. spẽlis ꝑuilegij ⁊ ꝑrogatiue. ⁊ dr̃ aureola: est eni gaudiũ de opib⁹ factis rõnẽ habẽtib⁹ victorie excellẽtis: ꝑ qd̃ apparebit exteri⁹ qddã decor in corpore. q ꝑdictũ interi⁹ gaudiũ exteri⁹ declara bit. Lʒ enĩ illud ꝑmiũ ꝑncipalius sit in aĩa: tñ aliq̃ ꝑfectio ex hoc exteri⁹ redũdabit in corpore. Ista aũt opa rõnẽ habẽtia excellẽtis victorie qb⁹ debet̃ aureo la: ad tria gñá reducunt̃. Tres eni hẽmus inimicos. s. carnẽ q̃ ꝯ nos pugnat ꝑ carnales delicias q̃ ꝑfecte ⁊ excellẽter vicunt̃ ꝑ virginitatẽ. Mũduʒ q ꝯ nos pu gnat ꝑ tyrãnicas violẽtias q̃ ꝑfecte ⁊ excellẽter vincũ tur ꝑ martyriũ: diabolũ qui ꝯ nos pugnat ꝑ fallaces fraudulẽtias q̃ ꝑfecte ⁊ excellẽter vinci pñt ꝑ puram doctrinã fidei ⁊ morũ: qua doctor nõ tm̃ deprehẽdit dyabolicas fraudulẽtias: sʒ alios docẽdo facit q̃tuʒ

Aureola.

in se est vt alij eas deprehendant: ⁊ ideo triplex est au reola scʒ virginũ martyrũ: ⁊ doctorũ. ¶ Dicit̃ autẽ aureola ab aurea: eo ꝙ est quoddã supadditũ ꝑmio ẽẽali qd̃ aurea vocat̃. Lʒ quoqꝫ certũ sit ꝙ act⁹ inte rior inordinatus nõ cõiunctus opi exteriori sit aliud pctm̃ ab actu exteriori cũ diuersis ꝑceptis ꝓhibeant̃ vt pʒ de cõcupiscentia rei aliene ⁊ furto: de actu tñ in teriori cõiũcto operi exteriori cuius est eẽ est: dubiũ. Quidẽ enim vt Bonauẽ. ⁊ Rich. dicũt ꝙ sũt vnũ pctm̃. Quis eni sint duo act⁹ i eẽ nãe tñ sũt vn⁹ act⁹ in eẽ morũ: eo ꝙ act⁹ exterior non est moralis nisi ꝑ cõparatiõez ad actũ interiorẽ voluntatis. Alij vero dicunt ꝙ sicut lʒ cõclusio habeat veritatẽ a ꝑncipio est tñ alia v̇itas ꝑncipij ⁊ ꝯclusionis: sic est alia boni tas vel malicia actus interioris ⁊ exterioris: lʒ vna de pendeat ab alia. ⁊ huic opinioni magis adheret Sco tus in quol̃. siquidem actus exterior malus addit ad miseriam culpe que fuit in actu interiori. Vñ Aug. qnto de trini. mala volũtate qlibʒ miser efficit̃: sʒ mi serior ꝑtãte: qua desideriũ male voluntatis implet̃.

¶ An omnis intentio vel actio eoruʒ qui ca rent fide: sit mala. Di. xli.

c

Vmqʒ intẽtio vt supra dictũ ẽ bonũ op⁹ faciat: ⁊ si deus itẽtiõez dirigat: nõ imerito q̃ri ꝑt vtrũ ois intẽtio: oẽqꝫ illorũ op⁹ malũ sit q fidẽ nõ habẽt. si. n. fides itẽtionẽ di rigit: ⁊ itẽtio bonũ op⁹ facite: vbi nõ ẽ fides: nec itẽtio bõa: nec op⁹ bonũ eẽ vr̃. qd̃ a qbusdã nõ irrõnabilr̃ astruit̃ q dicũt oẽs actiões ⁊ volũtates hois sine fide malas eẽ: q̃ fide ha bita bõe existũt. Vñ apostolus ait. Oẽ qd̃ nõ ẽ ex fide pctm̃ est. qd̃ exponẽs aug. ait. ois ifi deliũ vita pctm̃ est ⁊ nihil bonũ ẽ sine sũmo bono vbi deest agnitio eterne v̇itatis: falsa vir tus est ẽt in optimis morib⁹. Et Jacob⁹ i epi stola canonica ait. Qui offẽdit i vno. s. i chari tate: fact⁹ ẽ oium reus. q ergo fidẽ ⁊ charitatẽ nõ hẽt: ois ei⁹ actio pctm̃ est: qꝛ ad charitatez nõ refert̃: qd̃ eni ad charitatẽ nõ refert̃: vt su pra meminit aug. nõ fit queãdmodũ fieri oʒ: idcoqꝫ malũ ẽ. Nõ ergo mãdata custodit q cha ritate caret: qꝛ sine charitate nullũ mãdatoruʒ custodit̃. Vñ aug. sup epl̃am ad gal̃. ait Cu stoditionez legis dicit apostolus: nõ mẽbrari: nõ occidere: nõ mechari: ⁊ alia hmõi ad bo nos mores ptinẽtia q̃ sine charitate fide ⁊ spe ipleri nõ pñt: nullũ ergo mãdatũ iplet: nullũ bonũ op⁹ facit: q fidẽ ⁊ charitatẽ nõ hʒ. Im possibile est eni vt ait apl̃s sine fide aliqd pla cere dõ. Que ergo sine fide fiũt bona nõ sũt: quia omne bonum placet deo.

Quidã dñt oẽs actiões hois si ne fide esse ma las q̃ in fide bõe sunt

Aug. i li. sniaꝝ ꝓspeꝛi.

Auctũ bus mu niũt suã opinio nem.

Nõ si ne chari tate non custodi untur mãdata

¶ Que ꝑmisse snĩe obijciunt̃ ex v̇bis Aug.

His aũt obicit̃ qd̃ supra dixit Aug. s. ꝙ i seruili timore: ⁊ si bonũ fiat non tñ bñ. Nemo. n. inuitus bñ facit etiã si bonũ est quod

qđ facit.hic.n.dicit bonū fieri:sed nō bñ ab il lo q charitatē nō hēt:qui eniz seruiliter timet charitate vacuus non est:de quo tñ hic dicit: qꝛ bonū facit:sꝫ non bñ:qui ēt sup illuz locuz ps.Turtur inuenit sibi nidū vbi reponat pullos suos:dicit qꝫ iudei heretici ⁊ pagani opa bona faciūt qa vestiū nudos ⁊ pascūt paupes ⁊ hmōi:sꝫ nō in nido ecclesie:idest in fide:⁊ ideo cōculcanť pulli eorū. Quib⁹ illi rñdent dicētes bona opera appellari hmōi que sine charitate fiunt:non qꝛ bona sint qñ sic fiunt: qđ euidenter supra Au.docuit sed qꝛ bona essent si aliter fierent:que etiam sui genere sunt bona:sed ex effectu fiunt mala.

Qualr ad hec illi rñdeant.

¶ Aliorum sententia de premissa questione qua querebatur si omnis actio eorum mala est qui fidem non habent.

Alii vero qui tripharīā distinctionē actuū faciunt:opa cūcta que ad nature subsidiuz fiunt semp bona eē astruunt. Sꝫ quod Aug.mala eē dicit:si malas habeāt cās nō ita accipiēdū est q̄si ipa mala sint:sꝫ qꝛ peccant ⁊ mali sunt q ea malo fine agūt. Itē ⁊ illud aliud.s.bonū opus intētio facit:⁊ intentionē fides dirigit:determināt dicētes ibi bonū vocatū qđ remunerabile est ad vitā nō qꝫ illđ sit solū bonū opus imo etiā alia plura:licet non ea rōne q̄ illđ:sint bona. Bonū.n.multipliciter accipiť.s.p vtili:p remunerabili p signo boni:p spē boni:p licito ⁊ alijs forte modis. Solaqꝫ illa intētio remūerabilis est ad vitaz: quā fides dirigit:sꝫ nō illa sola bona ē vt aiūt. Naz si qs iude⁹ vľ malus xpian⁹ necessitatez pximi eleuauerit:naturali pietate ductus bonuz fecit:⁊ bona fuit volūtas qua illud fecit.

Determinat p̄dicta v̄ba augustini Quō⁹ mōis dicatur bonum

¶ Hic ponit quedam Augustini capitula q̄ retractauit:nō quasi praue dicta:sed quo sensu dixerit insinuans.

Capłm p̄muz.

Post hec inuestigari opꝫ q̄liter intelligendū sit qđ Aug.ait i li.đ vā religione. Usqꝫ adeo inqt pctm̄ voluntariū malū est.vt nullo mō sit pctm̄ si nō sit volūtariū Huius dicti rōnem Aug.apiens i li.retractationū dicit. Pōt videri falsa hec distinctio:sꝫ si diligēter discutiať:inuenieť eē verissima. peccatū qppe illđ cogitandū ē qđ tātūmō peccatū est:nō qđ est ēt pena pcti.s.peccatū primū hois qđ fuit peccatuz ⁊ cā pcti:sꝫ nō pena.q̄s uis ⁊ illa q̄ nō volūtaria pctā nō imerito dicūr

Retractatio gemināš cōtinēs determinationē

qꝛ vel a nascētib⁹ vel a coactis ppetranť:nō oīmō possunt sine volūtate cōmitti:qm̄ ⁊ ille q peccat ignorās:volūtate vtiqꝫ facit: qđ cū faciendū nō sit:putat eē faciendū.⁊ ille q cōcupiscēte aduersus spūm carne nō ea q̄ vult facit:ↄcupiscit qdē nolēs:⁊ in eo facit qđ vult: sꝫ si vinciť cōcupiscētie cōsentit volēs:⁊ in eo nō facit nisi qđ vult:⁊ illud qđ in puulis ē originale peccatū:ex prima hois volūtate mala ↄctū est.nō itaqꝫ falsū ē qđ dixi vsqꝫ adeo peccatū volūtariū ē ⁊c̄. Ecce q̄liter accipiēdū sit illud.s.vel de primo pctō hois vel de oīb⁹ generaliter pctis mortiferis quoꝝ lꝫ quedaz dicanť nō volūtaria:q.s.p ignorātiā vel p infirmitatē fiunt. Eadē tñ ea rōne pñt dici voluntaria:qꝛ sine voluntate non cōmittuntur.

¶ Aliud capitulum.

Illius etiā intelligētia p grēda est qđ in li.de duab⁹ aīab⁹ eddit ingēs nusq̄ꝫ nisi in volūtate pctm̄ est:qđ etiā in lib. retractationū plane deteriat dicens. Pōt putari ista falsa esse snīa qua dixim⁹ nusq̄ꝫ nisi in volūtate esse pctm̄.cū aplˀus dicat:qđ nolo hꝫ facio ⁊c̄. Sed pctm̄ qđ nusq̄ꝫ est nisi in volūtate:illud precipue intelligenduz est:qđ iusta damnatio consecuta est.i.primuz hois pctm̄. In eodem quoqꝫ libro de duabus aīab⁹ aliud tradidit consideratiōe dignū ait eniz. Nō nisi volūtate peccať:ipsamqꝫ quoqꝫ volūtatē diffinit dicēs. Uolūtas est aī motus cogēte nullo ad aliqd vel nō admittendū vel adipiscēdū. Huius dicti cām apiens ⁊ intelligētiā pādēs in lib.retractationū ait. Hoc ppterea dictū est vt hac diffōne volens a nolēte discerneret ⁊ sic ad illos referreť intētio q in paradiso fecerūt originē mali nullo cogēte peccando.i.libera voluntate:qꝛ ⁊ sciētes ↄ preceptū fecerunt ⁊ ille tentator suasit vt hoc fieret: non coegit. Nā q nesciēs peccauit:nō incōgruēter nolēs peccasse dici pōt:q̄uis ⁊ ipse qdē nesciēs fecit:volens tñ fecit. Ita nec tale pctm̄ sine voluntate esse potuit:sed voluntas facti ibi fuit: non peccati voluntas:quod tñ factū fuit peccatū. Hoc eniz factū est quod fieri nō debuit. Quisquis autē sciens peccat:si potest cogenti ad peccatum sine pctō resistere:nec tamen facit:vtiqꝫ volens peccat:qꝛ qui potest resistere nō cogitur cedere:quapꝑter peccatū sine voluntate esse non posse verissimū est. Ex his li

Retractatio.

Aliud capłm.

Retractatio.

Non sꝫ volūtas facti qđ pctm̄ ē. volūtas pcti est qꝛ vult quis qđ pctm̄ est non tñ peccatū

quet qualiter superiora accipienda sint.

¶ Qd mala voluntas est volũtariũ peccatũ.

Si autẽ oẽ pctm̃ mortale volũtariũ est:cuz volũtas mala pctm̃ sit mortale:constat ipsam esse volũtariũ pctm̃. Quid enim vt ait Augu.tã in volũtate q̃ ipsa voluntas sita est. voluntas itaq3 mala recte volũtariũ dr̃ pctm̃ qr in volũtate cõsistit. Uolũtas quippe vt ait Aug.in eodẽ ẽ prima cã peccãdi:aut nullum pctm̃ est pma cã peccãdi:nec est cui recte iputetur peccatũ nisi peccãti. Nõ ergo est cui recte iputetur nisi voluntati. Hoc autem de peccato actuali z mortali intelligendũ est. Neq3 his verbis aliud voluit ostendere Augustin⁹ vt ipse ait in retractationibus:nisi qr volũtas est qua peccatur:z qua recte viuitur.

Aug.l li.de li be.ar.

di.41.

Circa di.41.qro vtrũ aliqs act⁹ possit eẽ indifferẽs ad meritũ z demeritũ? Hic dicit scotus q̃ supposita bonitate morali vt dictũ est distinctiõe pcedenti: meritũ vr̃ eẽ ex relatione ad finẽ debitũ q̃ relatio ẽ a caritate l exñte. Põt aũt act⁹ referri ex caritate ad finẽ dbitũ tripl'r. Uno mõ actualr̃ sic cogitãs actualr̃ de fine diligit illũ z vult aliqd pp illũ. Alio mõ virtualr̃ sicut cũ ex cognitione z dilectiõe finis deuentũ est ad volitionẽ hui⁹ entis ad finẽ:vt ex cognitiõe z dilectione dei ptinẽte ad portionẽ supiorẽ portio iferior ɔsiderat talẽ actũ puta pnie eẽ assumẽdum:z postea istũ exegt volẽdo. Nõ tñ tũc referẽdo in finẽ:qr nec tũc actualr̃ cognoscit nec diligit. Tertio mõ hitualr̃ puta si ois act⁹ referibilis in finẽ manẽs cum caritate (q̃ est pncipiũ referẽdi)dicat referri hitualr̃. ¶ Tripliciter ẽt mõ põt dici act⁹ nõ referri. Uno mõ negatiue absolute:qr nõ refert actualr̃ nec virtualit' nec hitualiter. Alio⁹ puatiue:qr nõ est natũ referri:sicut pctm̃ veniale:qr l3 stet cũ caritate:nõ est tñ natũ a caritate referri i finẽ. Tertio⁹ ɔrie:qr sez corrũpit pncipiũ referẽdi.s.caritatẽ:vt pctm̃ mortale. De duobus vltimis mẽbris certũ est q̃ illi act⁹ sũt mali.s.pctm̃ veniale:z mortale. De duob⁹ pmis certũ est q̃ prim⁹ act⁹ est meritori⁹.z satis pbabile ẽ de.2. De duob⁹ medijs.s.de actu q refert hitualiter.z d actu q non refert:dubiũ est vtrũ act⁹ talis sit meritori⁹ vel demeritorius aut indifferẽs. Probabile tñ vr̃ tales actus indrñtes ponere:qr nõ hñt rõnem sufficiẽtẽ malicie ptinentẽ ad pctm̃ veniale:qr possibile est nullã deordinationẽ eẽ in eis q̃ sufficiat ad rõnẽ pcti. Nõ eni tenet hõ nec tẽtione necessitatis ɔ quã sit pctm̃ mortale nec minori tẽtione ɔ quã sit pctm̃ veniale sp referre oẽm actũ suũ in deũ actualiter vel virtualiter: qr de⁹ nõ obligat nos ad hoc. Neq3 vr̃ eẽ in istis actibus sufficiẽs rõ bonitatis vt sint meritorij:qr non vr̃ minor rło sufficere ad meritũ q̃ rlõ vtualis:q̃lis nõ ẽ hic. ¶ Multi igit singulares act⁹ eliciti sũt differẽtes.q nec sũt meritorij nec demeritorij. Et nõ solum act⁹ nõ hũani d qb⁹ nõ est sermo:sicut mouẽ barbã. leuare festucã z hmõi.q̃ pcedũt ex sola imaginatiõe nõ ex libero arbitrio iplẽte. s3 ẽt de actib⁹ libere elicitis. Exẽplũ hui⁹ ponit Bonauẽ. si aliqs comedit vt satisfaciat appetitui nãli. talis eni actio ñ ẽ meritoria cũ nõ referat ad deũ.nec est demeritoria cuz sit nãe cõsona. pctm̃ aũt nõ ɔsonat nãe s3 discordat. ¶ Qd vero dicit aplũs.i.ad corin.x. siue manducatis. siue bibitis. siue aliud qd facitis:oia in gl'iam dei facite. est cõsiliũ nõ preceptũ. cui⁹ omissio nõ est sp pctm̃:s3 qñ se offert oportunitas extũdi in bonas affectiões z intẽtiones. ¶ Admonet itaq3 aplus q̃ qdl3 op⁹ nr̃3 referam⁹ in deũ. Nullũ eni est op⁹ deliberatiuũ si a nobis fiat:qd nõ possum⁹ facere pp deũ. hoc aũt facere est n obis expediẽs z vtile. Sufficit aũt fm eundez doctorẽ ad hoc q̃ operatio sit meritoria:q̃ hõ l pmordio illius vel alti⁹ad quã illa ɔsequẽter se h3 itẽtionẽ hẽat ad deũ directã:l3 in ei⁹ ɔsecutione nihil de deo cogitet. z sic viris religiosis q in pncipio ex caritate duouerũt portare religionis põdus:est ex p⁹intẽtiõe meritoriũ ad salutẽ qcqd faciũt ad qd sue religionis obseruãtia spectat. nisi forte qd absit. ɔria intẽtio supueniat. ¶ In alijs aũt que ad religionem nõ spectãt secus est qr hmõi intẽtio se ad illa non extẽdit. Dicit ẽt idẽ doctor q̃ op⁹ ad qd caritas vł virtus caritate isormata inclinat:est meritoriũ ex sola ipsius boni ogis cõsideratiõe:ẽt sine vlumo tũc actualiter nõ precogitato. sicut vir obediẽs meret obediẽdo prelato suo sibi precipiẽti etia3 si nihil de deo cogitet:sed solum consideret q̃ bonum est obedire.

de actibus hominis qñ meritorij sunt qñ non.

¶ An volũtas z actio mala i eodẽ hoie z circa eãdẽ rẽ sint vnũ pctm̃ an plura. Di.xlij.

Cum autẽ volũtas mala z operatio sint pctm̃:qri solet vtrum in eodẽ hoie z circa eandẽ rez hec duo vnuz sint pctm̃ vł diuersa? vt si qs volũtate furat:voluntatez habuit malã q̃ pctm̃ est:z actũ malũ q itẽ pctm̃ est. hec autẽ duo diuersa sũt.s.volũtas z actio:s3 nũqd diuersa sũt pctã an vnũ? qdã dicũt vnũ eẽ pctm̃ alij vero dicũt diuersa eẽ pctã:qr cũ ɔstet hec duo esse diuersa:aut diuersa duo pctã dicunt. aut duo diuersa non pctã. Quib⁹alij rñdent: hec duo diuersa eẽ pctã nõ plra. Nõ.n.plura pctã sunt sed pctm̃ vnuz:qr vna preuaricatio vel inobediẽtia in vtroq3 admittitur siue qñ vult:siue quando agit:z vnus est ibi contemptus.sed minor cum in voluntate solũ pctm̃ cõtinetur. Maior vero cũ voluntati ẽt operatio additur:z ideo maius fit peccatum sed nõ plura cum voluntas operi mancipatur.

Opinio ɔ illos q.dicũt vnũ esse pctm̃.

Rñsio.

¶ Alia contra eosdem oppositio.

Sed adhuc eisdem obijcitur si vnum tan/tuz illa duo peccata sunt: cum quis voluntate mala prius concepta deinde opus patrauarit. nõ pro aliquo reus est: nisi p quo ante opus reus erat: cum adhuc in sola vo/luntate peccatum consistebat. Nullus eniz re/

Rñsio. us est eterne mortis nisi pro peccato: sed pec/catum aliud non esse admissũ actione q̃z pri/us erat voluntate. Non ergo pro aliquo alio iste fit damnabilis actu peccando q̃z ante fue/rat cuz sola voluntate delinquebat: ad hoc et̃ et illi respondent dicentes: propter peccatum quidẽ tantũ illum furẽ reũ ↄstitui q̃zuis eius volũtas et actio vnuz sint peccatũ: pro alio tñ reus factus est actu peccãdo q̃z prius erat so/la volũtate deliquẽdo: q: pro actu qui est aliõ q̃z voluntas licet non aliud peccatum.

¶ Alia aduersus eosdem obiectio.

Item et adhuc questioni instant dicen/tes hec duo ideo diuersa esse pec/

Rñsio. cata: q: diuersoꝝ legis mandatoꝝ ꝑuaricatio/nes sunt. alio. enim mãdato legis prohibetur actio furti. s. non furaberis: alio furandi volũ/tas: scz nõ concupisces rẽ proximi tui. Cũ aũt hec duo diuersa mandata sint q̃bus illa duo prohibentur: patet illa duo diuersa esse preua/ricationes: diuersa esse peccata ad quod etiaz illi dicunt diuersa q̃dez esse mandata: quibus illa duo distinctim prohibenẗ: vt Aug. docet super Exod. verũtamẽ in illis non obseruatis vna tãtum preuaricatio incurritur vnumq̃ȝ contrahitur peccatum: licet duo diuersa illis prohibeantur. Sicut ecõuerso duo sunt man/data charitatis quibus duo precipiuntur dili/gi: vna tñ in eis: nobis cõmendaẗ charitas.

¶ Si peccatum ab aliquo admissuz: in eo sit quousq̃ȝ peniteat.

Preterea solet q̃ri cũ ab aliquo per/petrato voluntate pecca/to volũtas id agendi et actio transierit: nõdũ tñ vera habita penitentia: vtrum illud pecca/tum vsq̃ȝquo peniteat sit in eo? Qð nõ esse vi/

Rñsio gõnis determi/natiua. detur: quia voluntas illa que prius fuit nõ est neq̃ȝ actio: quia neq̃ȝ vult illud: vel agit: quod ante voluit et egit. Sed non est ignorandum peccatum duobus modis dici esse in aliquo et transire. s. actu et reatu. actu est in aliquo du m ipsum peccatum est: vt actio vel voluntas in peccante est. Reatu vero cũ pro eo siue trãsi/erit siue assit: mẽs hõis polluta est et corrupta: totusq̃ȝ hõ supplicijs obligatꝰ ꝑpetuis: nec vn q̃ȝ est in aliquo pctm̃ actu ꝑter origiale qn sit etiã reatu: sz ẽ reatu iterdũ postq̃ȝ trãsit actu.

¶ Quibus modis diciẗ in scriptura reatus.

Reatus in scriptura multiplr̃ accipiẗ scz pro culpa: pro pena: p ob/ligatione pene temporalis vel eterne. Si eniz mortale est: obligat nos pene eterne: si venia/le obligat nos pene tpali. Duo eni sunt gene/ra peccatoꝝ mortaliũ. s. et venialiuz. Mortale est p quod hõ mortẽ eternam mereẗ. Crimen enim: vt ait Aug. est qð est dignum accusatio/ne et damnatione. Ueniale est quod hominez vsq̃ȝ in reatum perpetue mortis non grauat. verumtamen meretur sed facile indulgetur. Quid sit mor/tale pec/catum. Quid sit venia

¶ De modis pctõꝝ q̃ multiplr̃ assignantur.

Modi aũt pctõrum varias in scriptu/ra habẽt distinctiões in qua dr̃ pctm̃ duobus modis cõmitti. s. cupiditate et timore: vt Aug. tradit sup illum locũ ps̃. In/censa igni et suffossa. His eni duobus modis p̃ʼ disti. dicit oia peccata mortalia includi. Et incensa ea dicit que ex cupiditate male incẽdente ori/untur. Suffossa vero que ex timore male hu/miliante proueniũt: quod est qñ qs cupit nõ 2ʼ disti. cupienda: vel timet nõ timenda. alibi vero di Hiero. peccatuz fieri tribus modis. s. cogitatu verbo et ope. Unde Hiero. sup Ezech. Tria genera lia delicta sunt q̃bus humanũ subiacet genꝰ: aut enim cogitatiõe: aut sermõe: aut ope pec/camus. His aliq̃ etiã addiẗ quartus modus scz cõsuetudinis qð in quatriduano Lazaro 3ʼ disti. significatũ est. Dr̃ quoq̃ȝ homo peccare in de/um. in se et in ꝓximũ. In deũ cum de deo ma/le sentit: vt hereticus vel que dei sunt vsurpa/re presumit indigne participando sacramen/tis: vel qñ nomen dei peierando ↄtemptibile facit. In proximũ peccat: cum ꝓximum inius/te ledit. In se vero cum sibi et non alij nocet.

¶ Quõ differant delictum et peccatuz.

Uariam quoq̃ȝ appellatiões hz. Dr̃ enim peccatũ etiã delictũ. Et delictũ fortasse est: vt ait Aug. in questiõi/bus leuitici: declinare a bono: peccatũ est fa/cere maluz. Aliud est enim declinare a bono aliud est facere malũ. Peccatuz ergo est per/petratio mali: delictum desertio boni: quod et ipsum ostendit nomen. Quid enim aliud

sonat delictū nisi derelictu: et qui delinquit: quid derelinqt nisi bonum. Uel delictum est qd ignoranter fit petm̄ qd sciēter cōmittitur Indifferenter tñ petm̄ nomine delicti: et delictuz nomine peccati appellatur.

¶ De septem principalibus vitijs.

Propterea sciendū est septē esse vitia capitalia vel principalia vt Grego. sup Exod. ait scz inanē gloriam: irā: inuidiā: accidiā: vel tristitiā: auaritiam: castrimargiā: luxuriā. Que vt ait Johes Crib. figta sunt in septē pplis q terrā promissionis israel pmissam tenebāt. De his q̄si septem fontib⁹ cūcte aiarū mortifere corruptelle emanant. Et dicunt hec capitalia qz ex eis oriunt oia mala. Nullum eni maluz est quod etiam non ab aliquo horum originem trahat.

¶ De superbia que est radix omnis mali.

Ex supbia tñ oia mala oriunt et hec et alia: qz vt ait Gregorius Radix cuncti mali est superbia: de qua dr. Initium ois peccati est superbia: que est amor proprie excellentie. Cuius quatuor sunt species: vt Grego⁹ ait. Prima est cum bonū qd habet quis sibi attribuit. Secūda cum credit a deo esse datū sed tñ pro suis meritis. Tertia cum se iacit habere qd non habet. Quarta cum ceteris despectis singulariter vult videri. Merito ergo radix omnis mali dr supbia. Huic aūt videtur obuiare qd apl'us ait. Radix oium malorum est cupiditas: qz si radix oium maloruz est cupiditas: ergo superbie. Quō ergo superbia radix est et initium omnis peccati.

De quatuor spēbus superbus.

Qd cupiditas ē radix omniuz malorū

¶ Quo sensu vtrunqz radix dicatur omniū malorum. s. et superbia et cupiditas.

Sed vtrunqz recte dictū esse intelligit: si genera peccatorū singulorum non singula generum vtraqz locutiōe includi intelligantur. Nullum quippe genus peccati est. qd interdum ex superbia non proueniat. Nullum etiam qd ex cupiditate aliqñ nō descendat. Sunt enim nonnulli hominum qui ex cupiditate fiunt superbi: et aliqui ex superbia fiunt cupidi. Est eniz vt ait Augu. homo qui non esset amator pecuniat nisi p hoc putaret se excellētiorez esse. ideoqz vt excellat diuitias cupit. Tali homini ex superbia oboritur cupiditas. et est aliquis qui nō amaret excellere: nisi putaret per hoc diuitias maiores habere. Ideo ergo excellere laborat: qz diuitias habere amat. Huic innascitur superbia. s. amor excellētie ex cupiditate. Patet ergo q ex superbia aliquando cupiditas: et ex cupiditate aliquando supbia oritur: et ideo de vtraqz recte dicitur q sit radix omnis mali.

Augu.

1 In ista distinctio. 42. inuit magister septem diuisiōes peccati. sm septēplicem ipsius cōpationē. Primo nāqz petm̄ cōparat ad cām suā ex qua hz ortū: et sic est illa diuisio peti in actuale et originale. Scōo vero cōparat ad penā ad quā teriatur et sic est illa diuisio peti in mortale et veniale. Tertio cōparat ad bonum assequendū vel malū fugiendū et sic diuidit in petm̄ ex amore et petm̄ ex timore. Quarto cōparat ad actū substractū: et sic diuidit in petm̄ cogitationis verbi et opis. Quinto ad psonam quā offendit: et sic est petm̄ in deū in se et in primū. Sexto cōparat ad mandatū cui opponit: et sic diuidit in delictū qd est ꝯ pceptuz affirmatiuū: et cōmissum ꝯ negatiuuz. 7. cōparat ad vicia que ex ipso oriunt: et sic diuidit in septem capitalia: sicut eni caput influit in cetera mēbra sic a vicijs capitalibus oriunt cetera vicia. Sunt eni quedā motiua seu occasiones peccādi. Uñ numerus ipsoz sumit s3 varias pronitates ad peccādū. Pronitas eni ad aliqd apparēs bonū aut est respectu boni qd respicit spiritū scdz se: aut respectu boni qd respicit spiritū sm eius ꝯiunctionē ad carnalia. si pmo mō. hoc est quadruplr s3 quattuor ꝯditiones boni ad quas pna est volūtas. Appetit eni qs bonū sub rōne dignitatis et hoc p supbiam. sub rōne pprietatis. et sic est inidia. sub rōne securitatis: et sic est ira. sub rōne qtis. sic est accidia. Si scōo mō: hoc est triplr. spūs eni carni vnitus appetit bonū sub rōne sufficientie vel vtilis et sic est auaricia. vel sub rōne delectabilis: et hoc vel quantum ad gustū et sic est gula que dr castrimergia quasi castitatē mergens. vel quo ad tactū: et sic est luxuria. Penes aūt alios sensus nō habemus capitalia vicia qz in his regnat pronitas amplior q̄ in alijs sensib⁹. Uñ si delectationes querunt in alijs sensibus: ad has reducunt vtpote si aliqs velit aspicere mulierē pulchram vt in ea delectet et ꝯcupiscat reducitur talis delectatio ad luxuriaz. De quolibz istorum est aliquid tangendum. Et primo de superbia. d. 42.

De peti diuisiōe

2 Superbia est amor pprie excellētie. qd qdē est verū de amor inordinato. Supbus nāqz vult supgredi vltra id quod est et supra id qd recta ratio dictat. Hoc aūt ꝯtingit quadruplr: et sm hoc sumunt q̄tuor spēs supbie scdm Gregoriū. Pria est cū qs gloriat et extollit de bono qd ipse hz: et ita se gerit affectu et effectu ac si haberet illud bonū a se ꝯ id qd dicit apl'us. Quid habes qd nō accepisti a deo: cur igit gloriaris q̄si nō acceperis? Ex tali aūt amore inordiato pprie excellētie: sequr qdā excecatio intellect⁹ qua supb⁹ estimat illud bonū hre a se: seqꝫ esse totalē eius cām. Uera nāqz estimatio corrūpit in particulari agibili pp affectionē

De superbia.

fectionẽ deordinatã. sicut ille q fornicat estimat pro tũc sibi bonũ esse fornicari: lz sciat in vli fornicari esse malũ. ¶ Ad hanc spẽm ptinet ingratitudo. Ingratus eni dr q nõ recognoscit bñficiuz acceptũ. Vñ q̃si ptn^m boni se reputat: eo q nõ retorquet bñficium in illũ a quo recepit. ¶ Scda species supbie est cuz qs extollit de bono qd hz ac si datuz sibi desup fuisset p suis meritis. ex quo etiã seqt excecatio intellect^9 vt dictum est in prima spẽ. Ita q supbus credit se ee cãm principalẽ boni qd hz: deum vero secundariã. Licet eni sancti mlta a deo obtineant p meritoria opa. hoz tñ est deus cã principalis: z hõ secundaria. ¶ Tertia spẽs est cum qs extollit: iactando se hẽe bonũ qd nõ hz hoc aũt fit dupl'r. Uno mõ q̃tuz ad interiorẽ cordis arrogantiã qua hõ falso estimat se illud hẽe. z sic iactãtia vel arrogantia ponit tertia spẽs supbie. Alio modo q̃tũ ad exteriorẽ actũ quo qs falso sibi attribuit qd nõ hz: z sic iactãtia ponit filia supbie seu inanis glie. ¶ Quarta spẽs est cũ aliqs dspectis ceteris singul'r appetit videri hẽe qd hz. supbus eni alios cõtẽnit seu viles z infructuosos reputat appetitq3 illos in cõparatiõe sui ab aliis cõtẽni. hñtur autẽ he spẽs p hũc versũ. A se pro meritis arrog. z singula spnens.

Ingratitudo.

Inanis gloria.

¶ Notandũ insup q pria filia supbie est inanis glia. supbus nãq3 appetit inordinate ppriã excellẽtiã puta volendo se efferre sup alios seu pesse ad alioz despsionẽ. Inanis gliosus aũt vult ipsius excellẽtie manifestationẽ. vñ appetitus excellẽtie mouet ad inanẽ gliam z sic orit ex supbia. vñ q̃uis ambitio pprie sit appetit^9 inordinat^9 honoris z inanis glia appetit^9 laudis vtrũq3 tñ noie ianis glie põt designari. scdm eni ambro. glia est clara cũ laude noticia: seu frequẽs cũ laude fama. Ex hoc aũt qs laudat vl ei honor seu reuerentia exhibet reddit clarus in noticia alioz: ita q ei^9 bonitas deuenit in alioz noticiã z approbationẽ. Noie etiã ambitionis aliũ intelligit z supbia z ianis glia. vñ Aug. sup ioh. Ambi^9 hũane laudis appetit de se estimare qd nõ hz. z sup alios se efferre. primũ ptinet ad inanẽ gliam. scdm vero a supbiã. Honor eni aut glia seu fama põt appeti sine pctõ imo meritorie in q̃tũ est vtilis ad honorẽ dei. vt. s. de^9 ab hoib^9 glificet q vult gliam suã pp nos. vel ad hoc q hoies pficiant ex bono qd in alio cognoscũt. verbũq3 diuinum p ipm seminatũ nõ ptẽnant. seu ad hoc q hõ ex bonis q̃ i se cognoscit p testioniũ laudis aliene. studeat in eis pseuerare z ad meliora pficere. z sm hoc curam dz hõ hẽe de bono noie iuxta sniam sapiẽtis. lucereq3 in virtuosis opib^9 corã hoib^9. nõ vt ianiter delectet tumescat aut eleuet. ¶ Alteri^9 notãdũ q ianis gloria pt charitati 9riari z dilectiõi dei dupl'r. Uno^9 rõne mãe de q̃ qs gliat. puta cũ gliat de aliq̃ qd 9riatur diuine reuerẽtie. seu bonũ tpale de q̃ gliatur deo pferendo. Alio mõ ex pte ipsius gliantis q intẽtionẽ suã refert ad gliam tanq̃ ad vltimũ finẽ: ad ipsaz ordinãdo virtutis opa ad q̃ tenet. z p qua 9sequẽda nõ pter mittat facere etiã ea q̃ sũt 9 deũ. z sic ẽ pctm mortale scdm tho. i 2^a 2^e. Si aũt amor hũane glie q̃uis sit inanis: nõ tñ repugnet charitati neq3 q̃tum ad id de q̃ est glia. neq3 q̃tũ ad intẽtionẽ gliam q̃rẽtis: nõ est pctm mortale sz vẽiale. Vñ ianis glia figtur p puluerẽ de q̃ dr Math. x. aplis. excutite puluerẽ de pedib^9 vestris. qd exponẽs Grego. ait. Predicatio vix sine aliq̃ puluez admixtiõe trãsit. nã pdicans aut ad indignationẽ trahit si 9tẽnitur. aut ad quãtulãcunq3 gliam si ab auditorib^9 honorat. sed apli nõ cadebãt a pfectione pp hmõi inanẽ gloriã. Igit inanis gloria est aliqñ veniale pctm z nõ mortale. ¶ Notãdũ inanem gloriã esse piculosaz: qz p ipsaz reddit hõ psumptuosus z nimis de se 9fidens. z sic disponit ad hoc q hõ priuet interiorib^9 bonis. ¶ Deide sciẽdũ q ex supbia mediãte inani glia pria eius filia nascunt septẽ alie filie. Inaniter eni glians appetit laudẽ pp excellentiã apparentẽ. hoc aũt fit aut pp apparentẽ excellentiã potẽtie pbitatis aut sapie. si pp apparentẽ excellentiã potẽtie vel dignitatis gñat ex se duo vicia. s. inobediẽtiã p quã nõ vult subiacere supiori ne videatur pdere minoris. ad quã seqtur rebellio q̃ correctõni repugnat. z iactãtia q̃ se ostẽtat pdãtis maioris verbis z factis. ¶ Proprie tñ ostẽtatio est in facto. z iactantia in verbo. ppter aũt apparẽtẽ excellentiã pbitatis gñat ex se ypocrisim: q̃ simulatiõe sctitatis appetit videri pbus z bonus q̃ posset dici singularitas eo q cõi vita relicta assumit vitã priuatã z singularez in verbis z factis gestib^9 z hitibus. Propter vo apparentẽ excellẽtiã sapiẽtie gñat ex se q̃tuor vicia. Uult eni hõ excellẽtiã suã manifestare. Uno^9 q̃tũ ad intellectũ z sic est ptinacia p quã hõ nimis innitit sue snie nolẽs credere snie meliori. Alio^9 q̃tũ ad voluntatez z sic est discordia dũ nõ vult a ppria volũtate discedẽ vt aliis 9cordet. 3^9 q̃tũ ad locutionẽ z sic est 9tẽtio dũ aliqs clamorose 9 aliũ litigat: est eni ipugnatio veritatis cũ 9fidẽtia clamoz. 4^9 q̃tũ ad opationẽ z sic est nouitatũ psumptio: q̃ supra vires oia tẽtata vt sapiens appareat. Licet autez contentio z discordia oriant quodã mõ ex ira: nõ tñ nisi cũ adiunctiõe inanis glie p hoc. s. q aliqs gliosũ sibi reputat q ñ cedat volũtati vel vbis alioz hmõi q̃q3 filie prit p hũc vsũ memorie cõmẽdari. In 9tẽ. z ypo. iactãs noua ptina. dis. glo. ¶ Ad fugã supbie dz hõ cõsiderare se oib^9 viliorẽ attẽtis suis defectib^9 occultis z alioz latẽtib^9 bonis: z dz etiã cognoscẽ se erga deũ ingratũ z ex ppriis virib^9 inutilẽ oia bona deo attribuendo z impfectionẽ opez suoz 9siderãdo iuxta illõ ysa. Oẽs iusticie nre sicut pãnus mẽstruate. ¶ Circa discordiaz q̃ opponit 9cordie notãdũ sm tho. in 2^a 2^e q aliqñ ẽ pctm mortale vt cũ qs scienter z ex intentiõe dissentit a bono diuio z primi in q̃ dz 9sentire. Vñ ad gala. 5^9 dissensiões. i. discordie ponunt inter opa carnis de qb^9 ibi subdit q q talia agũt regnũ dei nõ 9sequent. Primi tñ mot^9 huius discordie sũt pcã venialia. Est etiã discordia pctm veniale si pter intẽtionẽ fiat: vt cũ intẽtio aliquoz est ad aliqd bonũ ptinens ad honorẽ dei vel vtilitatẽ primi sed vnus estimat hoc ee bonuz z alius nõ: vt fuit iter barnabã z paulũ. Act. 15. qd ptinebat ad humanũ defectuz lz hoc fuerit ex diuina puidentia ppter vtilitatem 9sequentem ordinatum. Hoc

Remedium 9 supbiam.

De discordia

quãt mō discordia nō est pctm̃ mortale nec repugnat charitati nisi sit cum errore circa necīa ad salutē vel
De sedi cum nimia ptinacia. ¶ Et notandū q̄ seditio et scis-
tione. et ma sub discordia ptinent: vtrūq; eni est discordia nō
scismat. vni⁹ ad vnu3: sed partiū multitudis adinuicē. Ūn se ditiosus dr̄ q discordias excitat nō quācunq; s3 inter ptes alicui⁹ multitudis. Pctm̃ aūt seditionis est non solū in eo q discordiā seminat q dr̄ susurro: sed etiā in eis q inordiate adinuicē dissentiūt. Differt aūt seditō a scismate. q3 scisma opponit spūali vnitati multitu- dis. s. vnitati ecclesiastice. seditio vero opponit vni- tati tpali vel seculari. Qr vero seditio opponit iusti- tie. et cōi bono. iō ex suo gn̄e est pctm̃ mortale et pn̄ci paliter ptinet ad eos q seditionē pcurāt. secundario vero ad eos q ipsos sequunt pturbātes bonū cōe. Il li vero q bonū cōe defendūt resistētes eis nō sunt di- cendi seditiosi sicut nec regimen tyrānicū pturbātes. ¶ Magis aūt tyrānus seditiosus est cuius regimē ordi
Cōtētio natur ad ppriū bonū cū multitudis detrimēto. ¶ De ptentiōe aūt sciendū q̄ ptentio scđm ambro. est ipu- gnatio veritatis cū pfidentia clamorū. et ponit pfidē tia clamoris vt circūstantia aggrauans. gn̄aliter eni3 ptentio pōt dici ipugnatio veritatis in sermōe cū vin- cendi l3 etiā non sit ibi clamor indebit⁹. Nomen eni ptentiōis dicit motū in pria tendentiū. Et pōt fieri cū malignitatis: vt si aliqs velit iniuste vincere vel alios audiētiū in fide vl̄ morib⁹ subuertē: et sic ē pctm̃ mor tale fm alexañ. i 2° señ. Si ât hec fiāt ex q̄dā leuitate in his in qb⁹ nō ē piculū: tūc nō diceret mortale pec catū. Si ēt fiat ptentio cū eruditiōis vl̄ exercitatiōis aut correctiōis aut ad ipugnationē falsitatis mō tñ in ordinato: erit pctm̃ veniale. Silr̄ si fiat ex quadā titil latiōe glie vel honoris sicut dr̄ in euāgelio q̄ facta est ptentio iter xp̄i discipulos qs eoꝝ videret eē maior. ¶ De ypochrisi dicet in tertio cū aget de mendacio.
Iactañ. ¶ De iactantia sciēdū fm thomā in in 2ª 2ᵉ q̄ iactan tia pprie iportat q̄ nō verbis se extollat. Hoc aūt cō tingit dupl̄r. Uno⁹ dicēdo de se non qdā supra id qđ est in se: sed supra id qđ hoies de eo opinant. Alio⁹ loquēdo de se supra id qđ est in se scđꝫ rei veritatē. et in isto 2° mō magis pprie iactātia psistit q̄uis vtroq; mō dici possit. Alterius sciendū q̄ iactātia pōt pside rari vel fm se. vel scđm suā cām. Si cōsideret fm se sic tunc est pctm̃ mortale qñ qs iactanter pfert qđ est ꝫ gliam dei sicut ex psona regis tiri. dr̄ eze. 28. Ele uatū est cor tuū et dixisti de⁹ ego sum. vel etiā ꝫ chari tatē pximi. sicut cū aliqs iactādo seipsum prorupit in iniurias alioꝝ. sicut hēt in euāge. de pharisco q di cebat. Nō sum sicut ceteri hoium raptores. iniusti. adulteri. velut etia3 hic publicanus. Qñq; vero est pctm̃ veniale. qñ. s. aliqs de se talia iactat q̄ nō sūt ꝫ deū neq; ꝫ pximū. Si aūt psideretur scđm sua3 cām tūc si pcedat ex supbia vl̄ inani glia aut auaricia q̄ sit pctm̃ mortale: etiā ipsa iactātia erit pctm̃ mortale. pu ta cū qs se iactat vt gloriā vel etiā lucrū acqrat in dā
De orna num aut deceptionē pximi. alias aūt erit pctm̃ venia
tu mu- le. ¶ Qr vero exterior ornat⁹ plerūq; ad iactantia3
lierum. ptinet scđm Aug. in libro de sermone dei in monte.

Notandū q̄ vt dicit tho. i scđa scđe si mulier pciosis se ornet vt p hoc viro suo placeat: ne p eius ꝫtemptū in adulteriū labat: pōt hoc facē absq; pctō. Ille vero mulieres q̄ viros nō hñt nec volūt hēre et sunt in sta tu nō habēdi: nō pñt absq; pctō appetere placē viroꝝ aspectib⁹ ad ꝫcupiscendū. q3 hoc est dare eis intētio- nē peccādi. et si q̄dā hac intētiōe se ornēt vt alios pue cent ad ꝫcupiscēdū: mortalr̄ peccāt. si aūt ex q̄dā le uitate vel vanitate pp quandā iactātiā: nō sp est pctm̃ mortale. s3 qñq; veniale. sicut etiā ipsa iactātia. vt p3 ex pcedētib⁹ et eadē rō est q̄tū ad hoc de viris. Pñt aūt licite et viri et mulieres se pciosis ornare. vt pser- uent decētiā sui stat⁹ fm psuetudinē eoꝝ qb⁹ ꝯuiuūt. statusq; et psonaꝝ suaꝝ ꝯditionu3. In supabundātia tñ et supfluitate taliū ꝯtingit pctm̃. seu talib⁹ pter cō- suetudinē eoꝝ qb⁹ ꝯuiuunt vtēdo seu ex inordinato affectu vt dictū est. ¶ Predictis ꝯcordat alex. in 2° sniaꝝ. dicit etiā thomas q̄ mulieres se colorātes seu aliq̄ figmenta ad apparētē pulchritudinē apponen- tes l3 peccēt. nō tñ peccāt mortalr̄: nisi hoc fiat pp la sciuiā vel in dei ꝯtemptū. In q̄ casu sūt intelligende auctes sctōꝝ de hac mā. ¶ Sciendū est etiā q̄ aliud est fingere pulchritudinē nō habitā. et aliud est occul tare turpitudinē ex aliq̄ cā puenientē puta ex egritu dine vel aliq̄ hmōi. hoc eni ē licitū. ¶ Artifices etiā faciētes ornamēta seu alia artis opa qbus pñt hoies bñ et male vti: nō peccāt nisi forte inueniēdo aliq̄ sup flua et viciosa. Nō sic aūt de illis qb⁹ hoies bñ vti nō pñt. q3 talia faciēdo peccarēt. vtpote pbētes alijs oc casionē peccādi. puta si aliqs fabricaret aliqd ad cul tū ydolatrie ptinēs. hec tho. ¶ Utrū aūt liceat mulie ri vti veste virili vl̄ ecōuerso. Dicit tho. in 2ª 2ᵉ q̄ h⁹ viciosu3 est. q3 cult⁹ exterior d3 cōpetere psone scđm cōem psuetudinē. hoc aūt phibet deutero. xx. q3 tali habitu gētiles vtebant ad ydolatriā. et pcipue q3 hoc pōt esse cā lasciuie: pōt tñ hoc qñq; fieri sine pctō pp aliquā necessitatē: vel cā occultādi ab hostib⁹ vel pp defectum alterius vestimenti vel aliquid hmōi.

i **Inuidia** est spēs tristicie. Est aūt tristi cia passio q̄dā. dr̄ quoq; pas sio in pposito motus nō spōtaneus in appeti tu puenicēs ex apprehensiōe boni vel mali. Assignan tur aūt sex spēs tristicie. s. achos: accidia: 3elus: mise ricordia: nemesis: et iuidia. ¶ Est aūt achos seu an- gustia tristicia puenicēs ex apphensiōe pprij isortunij. et dr̄ ab a qđ est sine: et chos qđ est vox. q. sine voce. ¶ Accidia vo est tristicia puenicēs ex apphensione p prij laboris: importat eni q̄dā tediū opandi. ¶ Ne mesis est tristicia de bonis illoꝝ q sūt indigni. ¶ Ze- lus l3 posset sumi plurib⁹ modis sicut emulatio que vnomō sumit p inflatiōe vel indignatiōe. Alio mō p ardore amoꝝ in bonū vel in malū. 3° mō p iuidia. 4° p imitatiōe iuxta illū vsum. ¶ Emulor inflat amat iuidet aemitat. Proprie tñ 3elus fm Aristo. in. 2°. rethorice ē tristicia de bono alti⁹ ñ ex eo q̄ ipse h3 bo nū: s3 q3 nob deest bonū illō qđ ipse hz. ¶ Mia āt ē tristicia ð alteri⁹ misia. ¶ Inuidia vo ē tristicia ð bo no alteri⁹ i q̄tū estimat diminutiuū p pe glie vl̄ excellē tie.

ne. Si aūt aliqs tristet de bono alterius inq̄tū ex eo sibi iminet piculū alicuius nocumēti vt de exaltatiōe inimici timētis ab eo ledi: talis tristitia nō est inuidia sed effect⁹ timoris ſm Aristo. 2° rethorice ꝛ posset esse sine pctō. Si sumat aūt inuidia inq̄tū est passio vł pena nō est pctm̄ scdm alex. in. 2° sniaꝝ sed rōne act⁹ culpabilis adiuncti q est velle bonū alterius diminui vel auferri. vñ penes hunc actū q est volūtarius deteriatur eē pctm̄. Est aūt pctm̄ mortale cū opponatur charitati q̄ est vita aie qñ est plenus ꝯsensus volūtatis ꝛ hoc in adultis nō aūt in pueris q nō hñt vsuꝫ rōnis. ℂ In adultis etiā est tm̄ pctm̄ veniale in primo motu vt qñ aliqs mouet ex quadam surreptione ad dolēdum de aliq̄ bono alterius. ℂ Ad fugaꝫ iuidie dꝫ laborare hō ad ꝯtempnē terrestriū ex qb⁹ gñat cū sint trāsitoria ꝛ caduca ꝛ ad desideriū celestiū vbi bonum vni⁹ redundat in alios. ℂ De inuidia aūt qnqꝫ nascunt filij scdm greg. 31. moraliū scꝫ odiū: susurratio: detractio: exultatio i aduersis pximi: ꝛ afflictio in psperis q̄ ꝯtinent in hoc v̄su. Odit susurro detrac exultat ꝛ afflic. q̄ sic distinguit ab alexādro. Sis eni inuidia aut est in affectu aut in sermone aut i ope. Si in affectu: sic est odiū Odire eni pximū est affectare eius malū ꝛ hoc dupl̄r: qꝛ si sit affectio mali pene pp vindictā habendā sic odiū ptinet ad irā: est eni ira inueterata. Si aūt sit affectio mali dāni sic ptinet ad inuidiā. qꝛ eni inuidus de bono pximi tristat. pp hanc tristitiā tollendā molit ad ꝯsiderandū q pximus careat illo bono. Si aūt sit iuidia in sermone: tūc aut ille sermo ordinat ad discordiā seminandā ꝛ sic est susurratio. aut ad famā pximi tollendā. ꝛ sic est detractio. Si aūt sit in ope. aut est respectu aduersitatis pximi quā pcurat. ꝛ sic est exultatio i aduersis. aut est respectu psperitatis. ꝛ sic est afflictio in psperis. qñ viꝫ pspera puenit pximo ꝯ conatū inuidētis ea impedire nitētis. ℂ Lꝫ aūt inuidia oriat ex iani glia tñ hoc nō obstante ponit vnū de vicijs capitalib⁹. non eni est ꝯ rōnem vicij capitalis q ipm ex alio oriat. sed q non hēat aliquā principalē rōnē pducēdi ex se multa gña pctoꝝ: Ipsa etiā vicia capitalia plerūqꝫ sūt leuiora q̄ alia q̄ ex eis oriunt. vñ gre. 31. mora. Pria vicia decepte mēti quasi sub q̄dā rōne se ingerūt. sꝫ q̄ sequūtur dū mentē ad oēm insaniā ptrahūt q̄si bestiali clamore mentē ꝯfundunt. Circa detractionē ꝛ susurrationē sciendū q detractor diminuit famā alteri⁹ qñqꝫ directe. qñqꝫ idirecte. Directe qdē quadrupl̄r. Uno mō qñ falsum iponit alteri. scdo qñ pctm̄ pximi suis verbis adauget. tertio qñ occultū reuelat. 4. qñ illō qd est bonū dicit mala intētione factū. Indirecte aūt vel negādo bonū alteri⁹ vel malitiose reticēdo. Predictis quoqꝫ ꝯgruit rō nois. Detrahere eni est de aliqua sūma partē trahere. sic detractor partē tollit de sūma boni qd est in opione hoīum. ℂ Est aūt detractio pctm̄ mortale qñ qs de alio obloqtur vt eius famam denigret. Auferre nāqꝫ famā alicui valde graue est. qꝛ iter res tpales videt fama eē pciosior. Per cuius defectū hō impedit a multis bñ agēdis. ppter qd dr ecclesiastici xli. Curaꝫ habe de bono noie hoc enīꝫ magis pmanebit tibi q̄ mille thesauri magni ꝛ pciosi. ℂ Cōtingit tñ qñqꝫ q aliqs dicat aliqua verba p que diminuit fama alicuius nō ex intentione vel aio nocendi. sed ex ai leuitate ꝛ ex lapsu lingue. ꝛ tūc est veniale peccatū. Posse tñ esse mortale si verbū platum esset adeo graue q notabil̄r famā pximi ieďeret. ꝛ pcipue in his que ptinēt ad honestatē vite scdꝫ tho. Et tenet hō ad restitutionē fame scdm possibilitatē sicut ad restitutionē cuiuslꝫ rei ablate: puta dicēdo bona de illo cui detraxit corā his qb⁹ verba detractoria ptulit ꝛ ostēdendo se deliqsse scdm alex. ℂ Sm vero Scotū. 15. di. quarti. Aliqs pōt dupl̄r aliū infamare. Uno mō falsum crimē imponēdo. Alio mō verū sed occultū in publico pponēdo nō seruato ordine iuris. Prim⁹ tenet dictū suū retractare ita publice sicut iposuit. Secundus nō dꝫ detractare qꝛ mētiret sed dꝫ ei sub alijs verbis famā restituere: vt dicendo nō credatis his que dixi vobis nec reputetis eū talem eē qꝛ multi multa loquunt q̄ nō sūt vera. ℂ Et si querat si aliqs dicat se aliqd crimen de aliquo audiuisse nō tñ tanq̄ sibi certū: an talis teneat famā restituere. Rñdet q nō. qꝛ si sine alia assertione hoc dicat ex nā talis actus ipsi nō tollit famā: nec pro ei⁹ dicto habēda est mala opio d alio qꝛ teste sapiēte. Qui cito credit leuius est corde: verūtñ talia recitare est picolosum ppter pusilloꝝ ac de leui credentiū scandalum. Et si aio ipm grauiter ledendi hoc faciat: mortaliter peccat secus est si in ꝯsideratiōe vel ex lubricitate lingue hoc faciat. ℂ Tho. pdictis ꝯcordās addit: q si qs nō possit pximo famā restituere dꝫ ei aliter recōpensare sicut in alijs iniurijs. Dicitqꝫ q is q audit detractorē si inducat eū ad detrahendū vel saltem placeat ei detractio ppter odiū eius cui detrahit nō minus peccat q̄ detrahens. Uñ ber. detrahē aut detrahentē audire qd hoꝝ dānabilius nō facile dixerim. Secus esset si ex timore vel negligētia vel verecundia quadā obmittat repellere detrahentē. Non dꝫ aūt semp aliqs resistere detractori arguēdo eū de falsitate maxime si sciat verū esse qd dr: sed dꝫ cum verbis arguere de hoc q peccat ei detrahēdo vel saltem ostēdere q ei detractio displiceat p tristitiā faciei: qꝛ vt ait sap. vent⁹ aqlo dissipat pluuias. ꝛ facies tristis linguā detrahētē. ℂ Et lꝫ susurro ꝛ detractor ꝯueniant in hoc q vterqꝫ dicit malū de pximo in ei⁹ absentia: differūt tñ in fine. qꝛ detractor intēdit denigrare famā pximi: susurro aūt intendit amicitiā separare discordia seminādo. ꝛ ideo talia mala pfert d pximo q̄ pñt ꝯ ipsum amouere aim audientis. Et dr susurro scdm ysidoꝝ in libro ethimologiaꝝ a sono locutiōis qꝛ secrete in aure alicuius loqt dr etiā bilinguis. Cū eni amicitia sit iter duos: nitit susurro ex vtraqꝫ parte amicitiā rumpe ꝛ ideo duab⁹ linguis vtit ad duos vni dicens malū de alio. Unde sap. Susurro ꝛ bilinguis maledict⁹. Multos eni turbauit pacē habētes.

Reme-diū contra inuidiam.

Filie ei⁹.

Detractio ꝛ susur.

De ira.

Ira est passio q̄dā. Est eni appetit⁹ vindicte. Mot⁹ aūt ire pōt eē inordinat⁹ dupl̄r. Uno⁹ ex parte appetibilis puta cū qs appetit iniustā vindictā: vt si appetit puniri eūꝫ

q nō meruit vel etiā non scḋm legitimū ordinē vt q̄ vult a se expetere vindictā non a deo vel a iudice sub eo ꝯstituto vł nō ꝑpter debitū finē vt q appetit vindi ctā ꝑpter malū eius q puniēdus est in eius malo ge scendo. Nō ꝑpter iustitie ꝯseruationē aut peccantiuȝ cohibitionē vel alioꝝ getē. ꝛ sic ira de gn̄e suo est pec catuȝ mortale ex pte appetibilis: q̄r ꝯriatur charitati ꝛ iustitie scḋm tho. Potest tn̄ ꝯtingere ꝙ talis appeti tus sit pctm̄ veniale cū motus ire ꝑuenit iudiciū rō nis: ita ꝙ nō est ibi rōnis ꝯsensus: vel si aliqs appetat in aliquo modico se vendicare qḋ q̄si nihil est repu tandū: ita ꝙ etiā si actu inferret nō esset pctm̄ morta le. puta si aliqs parū trahat aliquē puerū p capillos vel aliud hmōi. Alio° pōt motus ire eē inordinatus q̄tū ad modū irascendi puta nimis ardēter interius irascendo vel nimis exteri° signa ire manifestādo qḋ est sepe veniale: eēt aūt mortale si ex vehemētia ire ali qs excideret a diuini ꝛ ꝓximi dilectione. ℂ Assignā tur aūt a Gregorio sex filie ire. s. rixa tumor mētis: ꝯtumelia: clamor: idignatio blasphemia. ꝛ hn̄tur p hūc versum. Indigna tu: cla: ꝯtu: blasphemia rixa. ℂ Ira nāqȝ pōt tripl'r ꝯsiderari. Uno° scḋm ꝙ est in corde ꝛ sic ex ira nascunt duo vicia: vnuȝ qdē ex pte ei° ꝯ quē aliqs irascit queȝ reputat idignū vt sibi tale qḋ fecerit ꝛ sic ponit indignatio. Aliud aūt viciū est ex pte suipsius in q̄tū. s. excogitādo diuersas vias vindicte talib° cogitationib° aīm replet ꝛ sic ponit tu mor mētis: q̄ lȝ aliq̄n ꝑ inflatione supbie accipiat nō tn̄ in ꝓposito. sed sumit p quodā conatu siue auda cia hois intētātis vindictā. Alio° ꝯsideraf ira scḋm ꝙ est in ore ꝛ sic ex ira duplex iordīatio ꝓcedit. Una qdē scḋm qḋ hō in mō loquēdi irā suaȝ demōstrat ꝛ sic ponit clamor p quē intelligit inordinata ꝛ cōfusa locutio ire interioris expressiua. Alia aūt est inordi natio scḋm quā aliqs ꝓrumpit in verba iniuriosa q̄ q dem si sint ꝯ deū erit blasphemia attribuēdo deo qḋ nō est ei attribuendū: vel negādo ab eo qḋ est ei attri buendū blasphemia etiam sanctoꝝ redūdat in deuȝ. Si vero ꝯ ꝓximū sic est ꝯtumelia. Tertio mō sumit ira scḋm ꝙ ꝓcedit vsqȝ in factū ꝛ sic ex ira oriunt ri xe p quas intelligunt oia nocumenta q̄ facto ꝓximis inferunt ex ira. ℂ Circa ꝯtumeliā autē sciendū ꝙ cō tumelia importat dehonorationē alicuius. ꝛ est pro Contumelia. pꝛie in verbis dicēdo. s. ꝓmo verba turpia ꝛ iniu riosa in detrimentū honoris sui vel reuerētie sibi ab alijs exhibende. Est aūt cōtumelia maior si qs dicat alicui defectū suum coraȝ multis q̄ꝫ sibi soli. Large etiam ꝯsistit ꝯtumelia in factis in q̄tuȝ facta hn̄t vim verboꝝ in significādo. ℂ Sciendū vlterius ꝙ si intē tio ꝓferentis verba conuicij vel ꝯtumelie ad hoc fera tur vt p verba que ꝓfert honorē alterius auferat: sic est pctm̄ mortale scḋm tho. nō minus q̄ꝫ furtū vel ra pina. Non eni hō minus amat suū honorē q̄ꝫ rē pos sessam. sic dr̄ math. 5. Qui dixerit fratri suo fatue re us erit gehenne ignis. Si aūt aliqs talia verba ꝓferat ꝑpter correctionē vel aliud hmōi: poterit eē sine pec cato vel cum pctō veniali. Uñ si ꝓferat ꝯuiciuȝ nō multū dehonestādo ex aliq̄ animi leuitate. vel ex leui ira absqȝ firmo ꝓposito aliquē dehonestādi. puta cū aliqs intelligit aliquē p hmōi verba leuiter ꝯtristare erit pctm̄ veniale. ℂ Licet aūt teneamur habē aīum paratū ad ꝯtumelias tolerandas si expediens fuerit. q̄n̄qȝ tn̄ opȝ vt ꝯtumeliam illatā repellamus ad rep mendā audaciā eius q ꝯtumeliaȝ infert. ne decetero talia attemptet. aut ꝑpter bonū multoꝝ quoꝝ ꝓfectus ipedit p ꝯtumelias nobis illatas. Ad ꝯtumeliaȝ q̄qȝ ꝛ detractionē pōt derisio reduci. cōmunicant eniȝ in mā. Nullus eni deridet nisi de turpibus ex qbus hō erubescit. hmōi autē sunt pctā que si alicui in facie di cantur ꝑtinent ad ꝯtumeliā. si vero de eo in absentia dicant ꝑtinent ad detractionē. Distigunt tn̄ hec pec cata ex fine qua intēdit ꝯtra alium loquens. Cōuici ans eni intendit honorē deprimere. detractor famaȝ tollere vel diminuere. susurro discordiaȝ seminare. Derisor vero intendit erubescētiā eius q irridet. Est autē erubescētia timor dehonorationis. scḋm dam. derisio. Et pōt derisio esse aliq̄n pctm̄ veniale. ꝛ aliq̄n morta le. Est eni veniale peccatū cum qs ex aliqua leuitate de alio deridet. Non volēs ꝑpter hoc eius malū seu cū defectū alicuius ꝑsone q scḋm se paruus est ponit in ludum vel risuȝ. Si vero aliqs de alio irrideat: ip sum oino paruipendēdo ꝛ eū tam vilē estimando vt de eius malo nō sit curandū: sed sit q̄si pro ludo ha bendū: sic derisio est pctm̄ mortale. scḋm tho. ℂ Est illusio. aūt illusio dei ꝛ eoꝝ que ad deū ꝑtinēt grauissima tā to siqdē est illusio grauior quāto maior reuerētia de betur illi q illudit. ℂ Insup sciendū ꝙ maledictio male aliq̄n sumit pro detractiōe. Maledicere eni vno mō dictio. idē est ꝙ de aliquo malū dicere. vñ detractores q̄n̄qȝ maledici dn̄r. Maledici etiā q̄n̄qȝ dn̄r blasphemi q in iniurijs diuinis cōplacent vel q attribuunt deo qḋ nō est ei attribuendū: vt dicēdo deū nō eē iustū sed ac ceptatorē ꝑsonaꝝ vł sine merito punit. ℂ Est ḡ blas phemia pctm̄ mortale igit. Non excusat etiā a mor tali scḋm tho. is q ex surreptiōe vel subito motu ꝓrū Blasphemia. pit in verba blasphemie sicut nec iniq ex subito mo tu ire aliquā iterficit ꝛ h° si talis ꝯsideret sigra vboꝝ aduertatqȝ hoc qḋ ꝓfert eē blasphemiā. sec° est de il lo q nō aduertit vt si qs in verba ꝓrūpet quoꝝ signo nem nō ꝯsideraret. Imponit aūt grauis pena ꝓferē tib° verba blasphemie ꝯ deū vel ꝯ sctōs marie ꝯ bea tā virginē. extra de maledictis. statuim°. sȝ hec oia ꝑ tribunali fiūt scḋm gof. Ceteꝝ in iudicio aie discret° sacerdos molliat hūc rigoreȝ. ℂ Aliter vero sumit maledictio p vocali dictiōe seu exꝓssione mali qḋ qs ꝓmo desiderat tale malū sibi imꝑcando. Et auteȝ velle malū alteri° scḋm se repugnat charitati q̄ diliḡi mus ꝓximū ei° bonū volēdo: iō talis maledictio fꝫ gen° suū est pctm̄ mortale ꝛ tāto grauius q̄nto ꝑsonā cui maledicim° magis amat ꝛ reuereri tenemur. Unde dr̄ leuitici. xx. cap. Qui maledixerit patri vel matri morte moriat. ℂ Cōtingit tn̄ verbū maledictiōis ꝓla tum eē pctm̄ veniale vel ꝑp paruitatē mali qḋ qs al teri maledicēdo imꝑcat vel etiā ꝑp affectū ei° q ꝓfert maledictiōis vba: dū ex leui motu vł ex ludo aut sur reptiōe aliq̄ talia vba ꝓfert. q̄r pcā verboꝝ maxie ex affectu pensant. Illi aūt q ꝓximis maledicūt seu im ꝑcant mala nō inquātū mala sȝ sub rōne boni nō pec cant

cant: sicut pphete mala petõribꝰ imp̃cãtes ꝯformãdo voluntatẽ suã voluntati diue iuste eos punienti. Põnt tñ hmõi imp̃catiões p modũ p̃nunciatiões intelligi. ¶ Circa rixas aũt sciendũ q rixe pprie sũt qñ aliq ex ira inuicẽ se pcutiũt vt dicit glosa. ad gal. 5°. Est qq̃

Rixe. rixa petm̃ mortale scḋm tho. i eo q alter̃ iuadit iniuste. In eo võ q se dsendit p̃t eẽ si ñ pcõ: ⁊ qñq̃ cũ pcõ veniali. ⁊ qñq̃ etiã cũ mortali scḋm diuersos mões se defendẽdi. Nã si solo aĩo repellẽdi iniuriã illatã ⁊ cũ debita moderatiõe se defendat: nõ est petm̃. nec pprie põt dici rixa ex p̃te eiꝰ. Si vero cũ aĩo vindicte vl̃ odij vl̃ cũ excessu debite moderatiõis se dsendat sp̃ ẽ petm̃ s3 veniale qdẽ qñ aliqs leuis motꝰ odij vel vindicte se imiscet. vel cũ nõ mltũ excedit moderatã defensionẽ. Mortale aũt qñ effrenato aĩo in ipugnãtẽ isurgit ad eũ occidẽdũ vel g̃uiter ledẽdũ: Illi võ q publica p̃tãte p̃ricipis vl̃ iudicis aliq̃s iuadũt: ñ dñr rixari nec peccãt: s3 illi q publice p̃tãti r̃sistũt se iordiate dfẽdẽ.

de acci. a **Ccidia** scḋ3 dam. est q̃dã tristicia aggrauãs. q̃. s. ita d̃primit aĩu3 hoĩs vt nihil ei agẽ libeat. Vñ accidia iportat q̃dã tediũ opãdi. Est aũt accidia mala s3 se. q2 ẽ tristicia de bono sp̃uali. Et scḋ3 effectũ dũ sic hoiẽ3 aggrauat vt eũ totalr̃ a bono retrahat. Que qdẽ ẽ petm̃ veniale dũ est ichoatio peti in sensualitate nõ p̃tingẽs ad ꝯsensũ rõnis. Si vero p̃tigat vsq̃ ad ꝯsensũ rõnis ꝯsentiẽtis i fugã horrorẽ ⁊ dtestationẽ boni diui: erit petm̃ mortale i his. s. q̃ iminẽt ppter deũ ex necessitate faciẽda. nõ aũt in his q̃ hõ facere nõ tenet. ¶ Po-

Filie eiꝰ. nit aũt accidia viciũ capitale a gre. 31. moral. vbi sex eiꝰ filie assignant. s. malicia. rãcor: pusillanimitas. desp̃atio. torpor circa p̃cepta. vagatio mẽtis circa illicita. q̃ in hoc v̄su ꝯtinent. Desp. pus. torpor. mal. rãcor. mẽte vagãsq̃. ¶ Est aũt malicia machiatio mali ꝯ hoies ad sp̃ualia iducẽtes. ⁊ hꝰ iaio. Rãcor ãt in signo. pusillanitas ẽ fuga ꝯsiliop̃. ⁊ torpor fuga p̃ceptop̃. ad quẽ p̃tĩet ociũ vigilãdo ⁊ sõnolẽtia dormiẽdo. vl̃ pusillaĩtas ẽ timor aggressus op̃is laboriosi. torpor ãt p̃gressus. Ad vagatiõẽ võ mẽtis p̃tiet v̄bositas q̃tũ ad locutionẽ. iq̃etudo q̃ ad motꝰ mẽbrop̃ ĩordiationẽ. ⁊ istabilitas q̃ ad locop̃ ⁊ p̃positi mutaciõem

de aua. a **Uaricia** est iordinatꝰ amor diuitiap̃. q si sit tãtus q pp ip̃m non vereat hõ facẽ ꝯ amorẽ dei ⁊ p̃ximi. puta alienũ iniuste subripiẽdo vel detinẽdo seu ad hec voluntatẽ deliberatã hñdo. erit petm̃ mortale. Si aũt iordinatio amor isra hoc sistat vt. s. hõ q̃uis sup̃flue diuitias amet. nõ tñ pp ipsas vellet aliqd facere ꝯ deu3 ⁊ p̃ximũ. sic auaricia est tm̃ petm̃ veniale. Cũ aũt auaricia sit petm̃ capitale: ex ipsa multa vicia scḋ3 greg.

Filie eiꝰ. oriunt q̃ eiꝰ filie dñr. s. p̃ditio. fraꝰ. fallacia. piuria. violẽtia. inq̃etudo. ⁊ ꝯ miam obduratio. ⁊ hñtur p hũc v̄su3. Prodit. fraus. fal. p. violans. obdurat ⁊ inq. Q2 nãq̃ auaricia est sup̃fluꝰ amor diuitiap̃ auarus in duobꝰ excedit. Pmo nãq̃ sup̃abũdat in retinẽdo. ⁊ sic orit ex auaricia obduratio ꝯ miam. q2. s. cor eiꝰ mia nõ emollit vt de diuitijs suis subueniat miseris. ⁊ ad obdurationẽ posset reduci vsura. Usurarius. n. cor ita durũ h3 q de mutuo cop̃ q̃ dare dbe-ret lucrũ q̃rit. 2. ad auaricia spectat sup̃abundare in accipiẽdo. Et s3 hoc auaricia põt cõsiderari dupl̃r. Uno mõ scḋm q est i affectu. ⁊ sic ex auaricia orit inq̃etudo in q̃tũ igerit hõi sollicitudinẽ ⁊ curas sup̃fluas. Auarus eni3 teste sap̃. nõ iplebit pecunia. Alioꝰ põt ꝯsiderari i affectu. ⁊ sic i acq̃rẽdo aliẽa vtit qñq̃ vi qḋ p̃tinet ad violẽtias vel rapinas. qñq̃ aũt deceptiõe seu dolo q̃ qdẽ si fiat i v̄bo erit fallacia q̃tũ ad simplex verbũ. piuriũ aũt si addat ꝯfirmatõ iuramẽti. Si aũt dolus cõmittit in op̃e: tũc aut q̃tũ ad p̃sonas. ⁊ sic est p̃ditio. vt p3 de iuda q p auariciã p̃ditionẽ ꝯmisit in xp̃m: q̃tũ võ ad res: erit fraꝰ vel furtũ. ¶ Et notãdũ q aliud est petm̃ hẽ sp̃ẽs ⁊ hẽ filias. l3 aliqñ sp̃ẽs ⁊ filie i idẽ ꝯcurrãt: sp̃ẽs eni vicij capitalis ad idẽ genꝰ p̃tinẽt. filie vero plerũq̃ p̃tinẽt ad aliud genꝰ cũ vnũ viciũ oriat ex alio. ⁊ viciu3 oppm̃ vni v̄tuti orit ex vicio opposito alteri virtuti. sicut odiũ dei qḋ opponit charitati orit ex luxuria q̃ opponit castitati. ⁊ piuriũ qḋ oppõit religiõi orit ex auaricia. Idẽ tñ aliqñ p̃t põi filia ⁊ sp̃ẽs eiusdẽ vicij sic fraꝰ vl̃ furti ⁊ filia auaricie cũ ex ipsa oriat. ⁊ ẽ eiꝰ sp̃ẽs cũ sub ipsa cõtineat. De istis magis videbit in 3° ⁊ in q̃rto.

g **Ula** est iordinata ꝯcupiscẽtia cibi. ⁊ potus. ⁊ ẽ mortale petm̃ s3 tho. i 2ª 2ᵉ qñ delectatiõi gule inheret hõ tanq̃ finĩ pp quã deũ ꝯtẽnit paratꝰ. s. ꝯ eiꝰ p̃cepta agere vt delectationẽ hmõi adipiscat. Si võ in vicio gule sit tm̃ inordiatio ꝯcupiscẽtie s̃m ea q̃ st ad finẽ: vtpote q2 nimis ꝯcupiscit dlectatiões cibop̃: ñ tñ ita q pp hꝰ aliqd faceret ꝯ legẽ dei ẽ petm̃ vẽiale. Sũt ãt. 5. sp̃ẽs gule s3 greg. q̃ hñtur p hũc v̄sũ Preprope. laute. nimis. ardẽter studiose. ¶ Inordiatio eni ꝯcupie vnoꝰ sit tp̃s ꝯbiui p̃ueniẽdo. ⁊ q̃tũ ad hꝰ ponit p̃prope. 2° lautos cibos. i. p̃ciosos q̃rẽdo. 3° nimis edẽdo. 4° modũ ꝯbiui ñ obs̃uãdo. 5. cibos nimis accurate vl̃ studiose p̃paratos petẽdo. ¶ Ponit ẽt gula viciũ capitale cũ ex ipsa alia vicia oriant. q̃ eiꝰ filie dñr. s. iepta leticia scurrilitas. imũdicia: mltilogũ: hebetudo mẽtis circa itelligẽtiã ⁊ ponũt a grego. 31. moraliũ p̃ntq̃ p hũc v̄sũ mẽorie cõmẽdari Letꝰ hebetudo v̄bosus scurrilis ⁊ imun. Sic eni abstinẽtia ꝯfert ad sapie lucẽ iuxta illud eccles. Proposui abstrahẽ a vino carnẽ meã vt trãsferrẽ aĩm meũ ad sapia3. sic imoderata sũptio cibi ⁊ potꝰ cãt mẽtis hebetudinẽ aciẽ rõis obfuscãdo pp cibop̃ fumositates cerebrũ p̃turbãtes ⁊ q̃ ad hꝰ ponit filia gule hebetudo. ¶ Et q2 ad deordinationẽ itellꝰs seq̃t deordiatio affectꝰ iõ ꝯñter ex gula orit in affectu iepta leticia q̃ volumꝰ delectari i gesticulatiõe corpis vel musicis istrumẽtis vel alijs luxibꝰ carnis iuxta illud exodi. 32. Sedit pp̃ls comedẽ ⁊ bibẽ ⁊ surrexerũt ludẽ de q̃ in 4° videbit dño ꝯcedẽte. ¶ Per gula3 ẽt ꝯtingit peccare in v̄bis ⁊ hoc vel rõne sup̃fluitatis qḋ p̃tinet ad multilogũ: vel rõne ihonestatis qḋ p̃tiet ad scurrilitatẽ. Ex p̃te ãt op̃is ponit imũdicia q̃ põt attẽdi s3 iordiatã emissionẽ q̃rũcũq̃ sup̃fluitatu3 vt vomitũ vl̃ p eructationẽ fetidã vl̃ sp̃alr̃ q̃tũ ad emissionẽ feis. Unñ sup illḋ ad eph. 5. fornicꝰ ãt ⁊ ois imũdicia dicit glo. i. icõtinẽtia p̃tinẽs ad libidinẽ q̃cũq̃ mõ. Luxꝰ nãq̃ orit ex gula l3 aũt vomitꝰ nõ sit petm̃

de gula

Filie eiꝰ.

sed peti sequela. cum etiá ex ꝯsilio medicoꝝ possit ꝓcurari in remediū alicuius languoris: viciosū tn̄ est ꝙ aliqs huic necessitati se subdat ꝑ imoderantiá cibi ⁊ potus. ¶ Et si arguat ꝙ ysid. ponit scurrilitatē inter filias luxurie ergo non d3 poni inter filias gule. Rn̄deo ꝙ nō est incōueniēs idem viciū a diuersis vicijs oriri. vn̄ scurrilitas ꝓcedit ex actu gule ⁊ ex voluntate luxurie ⁊ sic pōt ad vtrunqȝ viciū ptinere: sic ceccitas mētis vel ebetudo oritur ex vtroqȝ vicio. ¶ Notandū circa predicta ꝙ in multiloqa cōiter est venialis culpa dicēdo. s. verba supflua ⁊ ociosa que nec ꝓsunt nec obsunt. De his eni in die iudicij est rō reddēda vt ait saluator in euangl. Si aūt aliqs vtat verbis de se inutilib⁹ ⁊ supfluis ad corporis recreationē: tristitie remotionem: vel amicicie conseruationem hoc potest esse sine quacunqȝ culpa siue veniali siue mortali. ¶ Quantum autem ad scurrilia seu turpia ⁊ inhonesta verba potest esse culpa venialis si ex lubricitate lingue ꝓueniant. Si vero talia ꝓferant ꝑpter prouocationē ad libidinem venialē erit culpa venialis si vero ad libidine3 mortalē tunc erit culpa mortalis. Idē posset dici de tactibus ⁊ osculis que qdem sunt mortalia si ex libidine procedāt sicut mortalr̄ peccaret q daret elemosynā ad aliquē inducendū in heresim rōne intētionis corrupte. Posset etiā in hic esse culpa sicut in delectatione morosa s3 tho. si cā hmōi libidinose delectationis fierēt de qua dictū est di. 24. Possent aūt fieri sine pcō si fierent absqȝ libidine vl̄ ꝑpter ꝯsuetudinē patrie. vel ꝑpter aliquā rōnabile3 causam. ¶ De ebrietate autem dicit idē ꝙ aliqs potest tripl̄r inebriari. Uno modo sic ꝙ nesciat potū eē imoderatum ⁊ inebriare potentē puta q: ignorat vini fortitudinē. ⁊ sic ebrietas potest eē sine peccato. vt p3 de ebrietate noe in libro gen̄. Alio mō sic. ꝙ aliqs ꝑcipiat potum eē imoderatum. nō tn̄ estimat potum esse inebriare potentē: ⁊ sic ebrietas pōt esse cu3 pctō veniali. Tertio mō potest ꝯtingere ꝙ aliqs bene aduertat potū esse imoderatū ⁊ inebriante3. ⁊ tn̄ magis vult ebrietatem incurrere q̄ͣ a potu abstinere. ⁊ talis mortalr̄ peccat cum sciens ⁊ volēs de vsu rōnis piculo peccandi se cōmittens. grauiter etiā peccat q scienter aliū inebriari ꝓcurat. Quod autē dicit Aug. ebrietatem eē pctm̄ mortale si sit assidua: est intelligendū scōm thomā scda secunde. nō ꝑpter solā iterationē actus. q: multiplicatio actuum nō aggrauat infinitū vt de veniali fiat mortale: sed q: non pōt esse ꝙ hō assidue inebrietur qn sciens ⁊ volens ebrietatem incurrat dum multotiens experitur fortitudinem vini ⁊ suam labilitatem ad ebrietatem.

De scurrilitatibus verborum.

ebrietas.

Spēs luxu.

1 Luxuria cōmittitur cū hō vtit venereis preter debitū ordinē rōnis. cuius assignant sex spēs. 36. q. prima. Sex illa. s. fornicatio simplex. adulteriū. incestus. stuprū. raptū. ⁊ viciū ꝯ nā3. ¶ Est aūt fornicatio qn̄ solut⁹ cū soluta exercet actū venereū qd ē ꝯ ꝓlis certitudinē ⁊ eius debitā educationē. ¶ Adulteriū autē fit accedendo ad alienū thorū siue ad ꝑsonam alteri matrimonialr̄ ꝯiunctam. ¶ Incestus vero fit in qbus mulierum ꝯsanguinitate vel affinitate iunctarum. ¶ Stuprum est virginū defloratio. vtendo ꝓprie nomine stupri l3 aliqn̄ magis large sumat. ¶ Raptus aūt fit puellā violenter a domo prīs educendo ꝓprie hoc noie vtēdo. Large aūt extendit ad violentā corruptionem quarūl3 feminarum q̄ͣ maxie viduaru3. Non intelligit aūt raptus q rapuit vxorē ꝓpria3. 36. q. j. Lex illa. non est etiā raptus vbi puella cōsensit. extra. §. cum cā. ¶ Uicium vero ꝯ nām fit vtendo actu venereo aliter q̄ͣ in vase muliebri ꝑ nām ad hoc istituto. Est aūt grauius q̄ͣ si matrē qs cognosceret. 32. q. 7. adulterium A qbusdā etiam d̄r esse ꝯ nām cum nō obseruat debit⁹ modus ꝯcubendi de quo in 4. videbit. ¶ Aliq etiā ponunt sacrilegiū inter spēs luxurie quod qdē cōmittitur ad ꝑsonā ꝑ votum ꝯtinentie deo desponsatā accedendo ⁊ posset reduci ad adulterium. ¶ Extendit tn̄ sacrilegiū ad lesionē vl̄ acceptionē cuiuscūqȝ rei sacre. Hoc aūt fit qnqȝ rōne ꝑsone: vt clericū verberādo: vel monialē rapiendo. qnqȝ rōne loci: vt violādo imunitatē ecclesie vl̄ cimiterij. qnqȝ rōne rei ⁊ hoc auferēdo sacrum de sacro: vt vasa deo ꝯsecrata. vel bona ministroꝝ cultus diuini ab ecclesia auferēdo. vel nō sacrū de sacro: vel sacrum de non sacro. Hmōi quoqȝ spēs ꝑ versum sequentē pn̄t memorie cōmendari. Dat for: ad: in: stus con: luxuria: sacrile: raptum. ¶ Est autē inter predicta ꝯ nām grauissimum bestialitas vbi nō seruat debita spēs. Post hoc aūt vicium sodomiticū vbi non seruatur debit⁹ sexus. deinde si vir mēbro mulieris non ad hoc ꝯcesso voluerit vti. Minus aūt inter ꝑdicta ꝯ nām est pctm̄ mollicici qd ꝯsistit in sola emissione cōcubitus ad alteꝝ: q v3 in seipsis pollutionem ꝓcurant. de quo tn̄ dicit apl's ꝙ neqȝ molles regnu3 dei possidebunt. ¶ Sumit aūt aliter mollities prout opponit ꝑseuerantie vt ponit Aristo. 7. ethicoꝝ. vn̄ molle d̄r quod de facili cedit. ¶ Circa stuprū posset dubitari an seducens virginē solutā teneatur eam ducere vel maritare. Rn̄sio pena antiqua erat alteꝝ ꝑdictoꝝ extra de adult. c. j. Hodie vero vel ducit eā vel retrudit ad penitendū in monasterio de quo posset egredi extra capitulo scdo ⁊ hoc quo ad forū iudiciale. In foro autē penitentiali scōm rod. si deflorat ipsam voluntariā nō tenet si aūt inuitā vel dolo seductam iniungendū est ei ꝙ satisfaciat vel cōponat cum ea. ¶ Assignant aūt a beato Gregorio octo filie luxurie. s. cecitas mentis: incōsideratio: inconstātia: ꝑcipitatio: amor sui odium dei. affectus ꝑsentis seculi: horror siue dispatio futuri ⁊ hn̄tur ꝑ hunc versu3. Cec. in. prec. constans. despes. affec. amat. odit. Rō aūt numeri sic assignat. Pctm̄ namqȝ qd gn̄atur ex luxuria aut est scōm deordinationē rōnalis: aut irascibilis aut ꝯcupiscibilis. Scōm aūt deordinatione3 rōnalis duo sunt pctā quoꝝ vnū est scōm deordinationem respectu celestiu3 contēplandoꝝ ⁊ d̄r cecitas mentis. Dediti eni carnis opibus de spūalibus iudicare nō valent: q̄ͣtum autē ad deordinatione3 respectu inferioꝝ agendoꝝ ponit inconsideratio. Scōm vero deordinatione3 irascibilis duo vicia gn̄antur. filie ei⁹.

Aliqn̄

Aliqñ eni hꝫ inordinationẽ in paciẽdo. ⁊ dr̃ incõstã ria que statũ in bono ipedit pp aduersa ꝯria volupta ti carnis q̃ nolumus sustinere. Aliqñ vero hꝫ iordi nationẽ in aggrediẽdo ex ĩpetu passiõis siue regula rõnis ⁊ dr̃ pcipitatio. Scõm autẽ deordinationẽ vir tutis cõcupiscibilis gñant quatuor vicia quoꝝ duo respiciũt affectionẽ rei pñtis q̃ põt cõtingere dupl̃r. Uno° sꝫ amorẽ nimiũ ⁊ quo ad hoc ponit amor sui ⁊ itelligit de amore sue carnis ad quẽ luxuria maxie inclinat animã. Non aũt itelligit de amore sui large sũpto quo hõ diligit se iordinate plusq̃ deꝫ. talis eniꝫ est fũdamẽtũ ciuitatis diaboli ẜm Aug. Alio° affe ctio rei pñtis põt cõtingere ẜm detestationẽ ei° qd̃ sũ me est amãdũ ⁊ ẜm hoc ponit odiũ dei nolẽdo deuꝫ esse in ꝗtũ scꝫ apphẽditur punitor pctõꝝ qd̃ est valde graue pctm̃. ❧ Quo ad affectionẽ aũt rei future vis cõcupiscibilis dupl̃r deordinat. Uno° respectu boni mutabilis ⁊ sic dr̃ affectus pñtis sclĩ sp̃ hic pmanere volẽdo. Respectu vo boni futuri incõmutabilis po nit desꝑatio futuri sclĩ. vite nãqꝫ carnali insistẽtes se pissime de vita eterna desperãt. ❧ Notãdũ circa pre dicta q̃ carnalis cõcupiscẽtia latenter subintrãdo de cipit qd̃ pbat ari. 7° ethicoꝝ p hoc q̃ gdã de vene re loquẽtes appellãt eã cipzigenã dolosã ⁊ ei° corri giaꝫ seu zonã dicũt esse variã: venus eniꝫ fuit regina cypri que per luxuriam viros decipiebat ⁊ dicitur cy prigena. quasi in cipro genita p quã signatur cõcupi scentia cuius corrigia dicitur esse varia qꝛ cõcupiscen tia diuersimode mentes ligat inclinans in bonũ dele ctabile qd̃ appet eẽ bonũ ⁊ tñ i ꝟitate ẽ malũ ⁊ ad hoc adducit ari. homerũ poetã dicẽtẽ q̃ deceptio. i. cõcu piscẽtia furata est intellectuꝫ spisse. i. valde sapientis.

❧ De pctõ in spiritũsanctũ quod dicit etiaꝫ peccatum ad mortem. Di. xliij.

Quid sit illud pctm̃. ⁊

Est preterea quoddã peccati ge nus ceteris grauius ⁊ abo minabilius qd̃ dicit peccatũ in spi ritũsanctuꝫ. De quo in euangelio veritas ait. Qui peccauerit in spiritumsanctũ nõ remittet ei neqꝫ hic neqꝫ i futuro. Et Joã nes in epistola canonica. Est peccatũ ad mor teꝫ: nõ pro eo dico vt quis oret. Qui eniꝫ pec cat in patrẽ remittet ei: ⁊ q peccat in filiũ re mittet ei: qui autẽ blasphemauerit in spiritũ sanctũ nõ remittet ei neqꝫ hic neqꝫ in futuro

Quoꝝdã opinio. Quid sit illi pctm̃.

Sꝫ q̃rit qd sit illud peccatũ i spiritumsanctũ vel ad mortẽ. Quidã dicũt illud peccatũ esse desperationis vel obstinatiõis. Obstinatio est idurate mentis in malicia ptinacia p quã hõ fit ipenitẽs. Desperatio est qua qs diffidit pe nitus de bonitate dei: estimãs suã maliciã di uine bonitatis magnitudinẽ excedere. Sicut chayn qui dixit. Maior est inigtas mea q̃ vt veniã merear. Utrũqꝫ vero dr̃ pctm̃ in spiri tũsanctũ: qꝛ spũssanctus ẽ amor patris ⁊ filij: ⁊ benignitas qua se inuiceꝫ ⁊ nos diligunt. q̃ tanta est cuius finis nõ est. Recte ergo in spi ritũsanctũ delinquere dicunt q sua malicia dei bonitatẽ supare putant: ⁊ ideo penitentiã nõ assumunt: ⁊ qui iniquitati tam pertinaci mẽ te inherent vt eã nũqꝫ relinquere proponant ⁊ ad bonitatẽ spũssancti nũqꝫ redire: patien tia dei abutentes ⁊ de misericordia dei nimis ꝑsumentes: quibus placet malicia pp se: sicut pijs bonitas. Isti nimia pertinacia ⁊ presum ptione peccãt autumãtes deũ nõ eẽ iustũ. Isti desperatione deũ nõ bonũ existimãt tollẽtes in hoc turbulentissimo inigtatũ mari portũ diuine iusticie: quo se recipiant fluctuantes. **Aug° ĩ verbis dñi.** Atqꝫ ipsa desperatione addũt peccata pecca tis dicẽtes misericordiã nullã esse: ⁊ q̃ super peccatores necessaria damnatio debetur.

❧ Utrum omnis obstinatio sit peccatum in spiritumsanctuꝫ.

Si querit vtrũ ois obstinatio mentis i ma licia obdurate oisqꝫ dꝫperatio sit pecca tũ in spiritũsanctũ. Quidam dicũt oẽm obsti nationẽ ⁊ oẽm desperationẽ eẽ peccatũ i spiri tũsanctũ. **Opinio q̃rũdã.** Qd̃ si est aliqñ illud pctm̃ remittit: qꝛ multi ẽt obstinatissimi ⁊ dꝫpatissimi cõuer tur vt Augu. ait sup illũ locũ ps. Conuertã in profundũ maris idest eos q erant desperatis simi: ⁊ ibi Mittit cristallũ suaꝫ sic bucellas. i. obstiatos facit alioꝝ doctores. Taliũ cõuersio sibi ẽt euidenter ostẽdit vbi ait. qui educit vi ctos in fortitudine. Similiter ⁊ eos q exaspe rant qui habitant sepulchris. Scõm istos il lud peccatũ dicit irremissibile nõ quin aliqñ dimittat: sꝫ qꝛ vix ⁊ raro ⁊ difficulter remitti tur. Non enim soluit cristallus nisi vehemẽ ti spiritus ipetu. **Alioꝝ sentẽtia** Alij vero tradũt nõ q̃libꝫ obstinationẽ vel desperationẽ appellari pec catũ in spiritũsanctuꝫ: sꝫ illã tm̃ quã cõitat in pnia: q ẽt ipenitẽtiã dicũt esse pctm̃ in spiri tũsanctũ. Sꝫ qꝛ Aug. dicit ipenitẽtiã esse pec catũ i spiritũsanctũ: cũ sic obstinat° ẽ aligs vt nõ peniteat: discuti oꝫ an aliud sit obstinatio aliud impenitẽtia sit i eo pctm̃: an idem sꝫ di uersis modis cõmissuꝫ? Scõm istos peccatũ illud dicit irremissibile eo q̃ nũqꝫ dimittat. Unde Aug. etiam dicit q̃ hoc solũ peccatuꝫ veniã mereri nõ pt. Et Hiero. q̃ taliter pec cans digne penitere nõ potest. Et ideo recte

Joannes dicit vt nõ ꝓ eo oret qs:q: q sic peccat:orationibꝰ ecclesie hic vel in futuro iuuari nõ põt:habẽs cor induratũ tãq̃ lapis:sicut de diabolo legit. Post hãc viã qui valde mali sunt:meritis ecclesie iuuari nõ possunt.

¶ Qualiter accipitur pctm̃ in spiritũſctm̃.

Est etiã alia huius peccati assignatio. Hoc enim pctm̃ Aug. diffiniẽs in li. de sermone dñi in monte ait pctm̃ ad mortẽ est cũ post agnitionẽ dei p gratiã christi oppugnat aliqs fraternitatẽ:ꝛ aduersus ipsam grãꝫ qua recõciliatus est deo:inuidie faucibꝰ agitat:qḋ fortasse est peccare i spiritũsanctũ:qḋ peccatũ dr̃ nõ remitti:nõ q: nõ sit ignoscendũ peccãti si peniteat:ſꝫ q: tãta ẽ labes peccati illiꝰ: vt deprecãdi humilitatẽ subire nõ possit:etiã si peccatũ suũ mala conscia agnoscere ꝛ enunciare cogat:vt iudas cũ dixit peccaui facilꝰ desperãs cucurrit ad laqueũ:q̃ȝ humilitate veniã peteret:qḋ pp magnitudinẽ peccati:iaꝫ ex dãnatione peccati tales habere credẽdũ est. Ecce q̃dã assignatio peccati in spiritũſãctũ vel ad mortẽ h̄ posita est:qua illud pctm̃ esse traditur oppugnatio fraternitatis post agnitõeꝫ ꝛ inuidẽtia gratie post recõciliationẽ:qḋ spẽs quedã obstinationis intelligi põt. Jllã tñ diffinitionẽ Aug. in lib. retractationũ rememorãs aliquid adijciendũ ibi fore:nec asserendo se dixisse aperit ita dicẽs. Qḋ qdẽ nõ ꝯfirmaui:qm̃ hoc putare me dixi. Sꝫ tñ addẽdum fuit si in hac scelerata mẽtis peruersitate finierit hanc vitam. Qm̃ de quocunq; pessimo in hac vita cõstituto:nõ est desperandũ:nec pro illo imprudẽter orat de quo nõ desperat. His verbis insinuat pctm̃ premissa diffinitiõe describtũ:tũc solũ debere dici ad morteꝫ vel in spiritũsanctũ:cũ nõ hꝫ comitẽ penitẽtiã:nec de aliquo peccatore desperandũ est in hac vita ꝛ iḋ pro omni eẽ orandũ. vñ illḋ Joh. nõ ꝓ eo dico vt quis oret:sic accipiendũ vr̃:vt pro aliquo peccãte ad mortẽ vel in spiritũsanctũ postq̃ȝ finierit hãc vitã nõ oremus. Dũ autẽ in hac vita est:nec peccatũ illiꝰ iudicare: nec de illo desperare:ſꝫ pro illo orare debemus. Vñ Augꝰ de ṽbis dñi de ipenitẽtia q̃ est blasphemia i spm̃sanctũ sic ait. Jsta ipenitẽtia vl cor ipenitẽs:q̃ȝdiu qsq; in hac carne viuit nõ põt iudicari. De nullo eni desperandũ est q̃ȝdiu ad pniam patientia dei adducit. Paganꝰ est hodie:iudeus infidelis est hodie: hereticꝰ ẽ hodie:scismaticꝰ ẽ hodie:qd si cras amplectat catholicã pacẽ:ꝛ sequat catholicã veritatem. Quid si isti quos i quocũq; genere erroris notas:ꝛ tãq̃ desperatissimos dãnas añq̃ȝ finiãt istã vitã agũt pniam:ꝛ inueniũt veram requiẽ ꝛ vitã i futuro. Nolite ergo añ tp̄s iudicare qcq̃. Ex his oñdit ꝓ singulis pctõribus i hac vita eẽ orãdũ:nec de aliquo eẽ diffitendũ q: cõuerti põt dũ in hac vita ẽ. Q: nõ nõ põt sciri de aliquo vtrũ peccauerit ad mortẽ vl in spiritũsãctũ:nisi cũ ab vita hac discesserit:nisi forte alicui p spiritũsanctũ mirabiliter reuelatũ fuerit. Ex p̄dictis aliquatenꝰ capi põt qũo accipiat pctm̃ in spiritũsãctũ. s. inuidẽtia grẽ fraternitatẽ ipenitẽtis oppugnãs:q̃ vtiq; obstinatio eẽ vr̃:ꝛ ois ipenitẽtiꝫ obstinatio atq; desperatio. Notandũ vero ẽ q nõ ois q nõ penitet ipenitẽs dici p̃t:q: ipenitẽtia proprie obstinati ẽ:ꝛ vt qdã volunt ẽt desperati.

¶ Alia assignatio peccati in spiritũsanctum.

De hoc quoq; peccato in spiritũsanctum amb. i lib. de spũſcõ disserẽs diffinitiã assignationẽ tradit dicẽs. Cur dñs dixerit:q blasphemauerit in filiũ hominis dimittet ei: q autẽ blasphemauerit in spiritũsanctũ neq; hic neq; in futuro dimittet ei. Diligenter aduerte:nũqd alia ẽ ostẽsio filij alia spũſsancti. Sicut vna dignitas:sic vna iniuria. Sꝫ si qs corporis specie deceptus humani remissius aliquid sentit de xp̄i carneq̃ȝ dignũ est:hꝫ culpam:nõ est tñ exclusus a venia. Si quis vero scispũs dignitatẽ maiestatẽ ꝛ p̄tãtem abneget sempiternã:ꝛ putet nõ i spũ dei eijci dmonia ſꝫ in beelzebub nõ põt ibi exhortatio eẽ venie vbi sacrilegij plenitudo ẽ. Satis h̄ apte explicat qd sit pctm̃ in spiritũsanctũ. Qḋ illi Augu. descriptioni cõgruere vr̃:qua illud peccatum dr̃ eẽ inuidẽtia grẽ oppugnãs fraternitatem. Qui eni post cognitionẽ veritatis scispũs veritatẽ negat eiusq; opa dicit eẽ beelzebub p̄tãti bonitati ꝛ grẽ dei iuidere nõ dubitat. Nõ vtiq; distictio illa verborũ sic accipiẽda est q̃si triũ psonaꝶ diuise sint offense:ſꝫ ibi peccatorũ genera distincta sunt. Peccatũ eni in patrẽ id intelligit qḋ sit p infirmitatem:q: patri scriptura freqũter attribuit potentiaꝫ Peccatũ in filiũ qḋ sit p ignorantiã:q: sapiẽtia filio attribuit. Tertiũ expositũ est. Qui ergo pecca

Aug. Aug. Amb.

go peccat p infirmitatẽ vel per ignorãtiã: facile veniã adipiscit: sz nõ ille q peccat in spm̃ sanctũ. Cũ autẽ vna sit potentia. sapia: bonitas triũ: q̃re pr̃i potentia: filio sapia: spũisãcto bonitas sepius assignetur superius dictũ est.

di. 43.

c

IRca distinctionẽ. 43. in qua magister agit de pctõ cõtra. s.s. sciẽdũ q̧ pctm̃ qñq3 cõmittit ex passiõe vel inclinatione appetit᷒ sẽsitiui cui volũtas. nata est cõdelectari. seu infirmitate aut ĩpotentia. z tale pctm̃ appropriate dr̃ esse ɔ̃ patrem eo q̧ sibi attribuitur vel appropriat potẽtia: Aliqñ vo cõmittit. pctm̃ ex ignorãtia z tale dr̃ eẽ ɔ̃ filiũ cui appropriat sapia. Aliqñ vero cõmittit ex sola electiõe mali qd̕ dr̃ ex certa malicia ꝑ3 scotũ: q2 volũtas ex libertate sua absq3 errore in ratione z absq3 passiõe ĩ appetitu sensitiuo peccat ibi inest plenissima ratio pcti: q2 nihil aliud a voluntate alliciẽs eã ad maluz z tale dr̃ eẽ ɔ̃. s.s. cui attribuitur bonitas. Nõ dr̃ aũt pctm̃ ex malicia ex eo q̧ volũtas peccãs tẽdat ĩ malũ ĩq̃tũ malũ: q2 ꝑ3 dyo. ni. de diuis noib᷒: nullus opat ad malũ aspiciẽs. sz q2 ẽ ibi plena malicia ĩq̃tũ volũtas ex plena libtate sine occasiõe extrinseca elicit malũ velle. ¶ Lz autẽ oẽ pctm̃ ex malicia posset dici in. s.s. pprie tñ dr̃ illõ

pctm̃ est ɔ̃ aliquẽ sex effectuum spũsci.

qd̕ est cõtra aliquẽ effectũ. s.s. appropriatũ spẽliter z directe. retrahẽtẽ ab electiuo amore pcti cuiuscũq3. ¶ Isti aũt effect᷒ sũt sex. Prim᷒ est spes de diuina mia ɔ̃ quẽ directe. z p se est desparatio. q̃ qdẽ nõ est discredere possibilitatẽ remissionis pctõꝝ. hoc eni3 ad ĩfidelitatẽ ptineret: sz cũ quis estimat suã iniquitatẽ tãtã eẽ q̧ nõ spat se vnq̃ ita digne posse penitẽ q̧ mia bonitatis diuĩe illã remitteret inĩqtatẽ. ¶ Scd̕s effectus est timor de diuina iusticia. ɔ̃ quẽ ẽ directe p̃sũptio nõ qdẽ q̃ qs de pprijs meritis p̃sumit q2 hoc ptinet ad supbiã. sz cũ qs ita p̃sumit d̕ diuina mia q̧ ɔ̃tẽnit ei᷒ iusticiã: vt si pctõr spet hẽre padisũ sine pnia q̃tũcũq3 male agat. vt ponit de lira. mat. 12. ¶ Terti᷒ effect᷒ ẽ cognitio v̾itatis fidei z moꝝ. ɔ̃ quẽ directe ẽ impugnatio veritatis agnite. cũ. s. ipugnat v̾itas nõ ex passiõe vereciidie. talis eni veritatis ipugnatio lz sit pctm̃ nõ tñ in. s.s. sz cũ veritas fidei. z morũ ex sola malicia volũtatis z electiõe ipugnat: vt si qs odit deũ, rõne iusticie. z ex hoc delectat ĩ cõtumelijs dei: z veritatis ɔ̃futatiõe. ¶ Quart᷒ effect᷒ est auxiliũ diuine grẽ. ɔ̃ quẽ directe est inuidẽtia supne grẽ. qd̕ p̃t cõtingere duplr̃. Vno᷒ cũ qs ĩuidet grẽ pximi reputãs bonũ pximi eẽ diminutiuũ sui pprij bõi. z sic ptinet ad pctm̃ ĩuidie nec ẽ pctm̃ ĩ. s.s. ĩfirmitas eni se imiscet cũ tali electiõe. Alio᷒ ex odio diuini honoris vel vniõis mẽbroꝝ eccl̕ie: z hoc ẽ pctm̃ ĩ. s.s. vt qñ tãta ẽ malicia ĩ aliq̃ q̧ displicet sibi d̕ grã dĩ crescẽte ĩ mũdo. ¶ Quintus effect᷒ ẽ dolor pcti cõmissi seu d̕testatio cuiuscũq3 rei ĩq̃tũ ẽ ɔ̃ reuerẽtiã d̕o d̕bitã: ɔ̃ quẽ ẽ directe propositũ nũq̃ penitẽdi a pctõ ɔ̃misso. z dr̃ finalr̃ ĩpnia.

quõ dr̃ peccatũ irremissibile.

¶ Sext᷒ effect᷒ ẽ ppositũ abstinẽdi a pctõ in futuro seu respuitio cuiuscũq3 trãsitorie delectatiõis q̃ auferat delectationẽ eternã. ɔ̃ quez directe est obstinatio que est ppositũ firmũ adherẽdi trãsitorijs delectatiõnib᷒ pctõꝝ in futurũ. Iste aũt sex spẽs p̃nt memorie cõmẽdari p hũc versum. Inuidẽ. impugn. ob. pre. des. finaliter impe. Dr̃ vero hoc pctm̃ irremissibile nõ qz nõ possit remitti si inde penitẽtia agat q2 scd̕3 Augu. in li. retra. de q̃cũq3 pessimo in hac vita cõstituto nõ est desperandũ: sed dr̃ irremissibile q2 de difficili remittit eo q̧ directe z p se excludit effectus. s.s. regsitos ad digne penitendũ. Quod aũt dicit xp̃s in euãgelio q̧ non remittet in hoc seculo nec in futuro intelligit scd̕m Aug. de illo pctõ in quo qs finalr̃ morit sine pnia. Dr̃ eni talis impenitẽtia spũs blasphemie z dr̃ etiã spiritus blasphemie amor diuine blasphemie ex sola electiõe spũs quo qs delectatur in vitupio dei qd̕ est grauissimũ pctm̃ z dr̃ nunq̃ remitti q2 raro remittit. Nõ sic de illo q ex aliqua passiõe blasphemat puta ex ira. ¶ Et notãdũ q̧ qdã simplices dicunt se peccare in. s.s. cũ peccãt cũ pposito penitẽdi: sed tales mĩme sapiũt qd sit pctm̃ in. s.s. vt p3 ex p̃dictis: imo p opp̃m cõmittit. Hoc pctm̃ de quo bonauẽtura sic ĩqt q̃uis eni alia peccata tollant iustitiã: nõ tñ auferũt ppositũ redeundi ad gratiã. Fere eni3 oẽs q peccãt emẽdare pponunt. hoc aũt peccati grã aufert hõi ppositum redeundi ad grãm: z ideo irremissibile dr̃ q2 priuat dispõnem ad bonũ. Habuit autem error predictus ortum ex malo ĩtellectu speciei huius peccati. s. presumptionis diuine misericordie.

¶ De potẽtia peccãdi. an sit homini vel diabolo a deo. Di. xliiij.

p

POst p̃dicta ɔ̃sideratiõe dignũ occurrit. Utrũ peccãdi potẽtia sit nobis a deo: vl̕ a nobis? Putãt qdã potẽtiã recte agẽdi nobis eẽ a deo. Potentiã vo peccãdi ñ a deo sz a nobis vl̕ a diabolo eẽ: sicut mala volũtas nõ a deo nobis est: sed a nobis z a diabolo. Bona autem a deo tñ nobis est. bone namq3 voluntatis z cognitionis initium nõ homini ex seipso nasci: sed diuinit᷒ parari z tribui in eo deus euidenter ostendit: quia nec diabolus nec aliquis angelorum eius ex quo in hanc caliginem sunt detrusi: bonam potuit vel poterit resumere voluntatem. Quia si possibile foret vt humana natura postq̃3 a deo auersa bonitatem perdidit volũtatis: ex se ipsa rursus eam habere potuisset: multo possibilius hoc natura haberet angelica: que quãtominus grauatur terreni corporis põdere: tanto magis hac esset predicta facultate. Non ergo homo vel angelus a se voluntatẽ bonam habere potest sed malam. Similiter z de potentia inquiunt p similitudinem voluntatis boni vel mali differẽtes q̧ illa sit a deo: nõ ista.

Oplo q̃rũdã q̧ sit a deo sz falsa p sile.

Rõ ad pbãdu3 q̧ bona volũtas ñ sit hõi nisi ex deo.

Aug. in li. de fi. ad petr.

¶ Auctib⁹ astruit potentiā peccādi eē a deo.

Sed plurib⁹ sanctorū testimonijs idubitāter mōstraf: q ptās mali a deo est a quo est oīs ptās: ait enim aplš. Nō est ptās nisi a deo. Qd nō de ptāte boni tm̄: sed ꝛ mali intelligi oportet. Cuz pilato etiā veritas dicat. Non haberes in me potestatē nisi datum esset tibi desuper. Malicia nēpe hoim: vt ait Aug. cupiditatē nocēdi p se hꝫ: ptātem aūt si ille nō dat: nō hꝫ. Ideoqꝫ diabolus añqꝫ aliqd tolleret Job dicebat dño. Mitte manū tuā. i. da ptātem: qꝛ etiā nocentiū ptās non est nisi a deo. sicut sapientia ait. per me reges regnāt ꝛ tyrāni p me terrā tenēt. Uñ Job de dño ait. Qui facit regnare hypocritam pp pctā ppli. Et de populo israel dicit deus. Dedi eis regē in ira mea. Nocendi enim volūtas potest eē ab hoīs animo. potestas autē nō ē nisi a deo: ꝛ hec abdita aptaqꝫ iusticia.. Nā p potestatez diabolo datā iustos de⁹ facit suos. De hoc ēt Greg⁹ in moralibus ait. Tumoris elatio non ptātis ordo in crimine est. Potentiā deus tribuit: elationē vero potentie malicia nr̄e mētis inuenit. Tollamus ergo qd de nostro est: qꝛ nō potentia iusta: sed actio praua dānatur. His auctoritatibus alijsqꝫ plurib⁹ euidenter ostendif qd nō est potestas boni vel mali cuicunqꝫ nisi a deo equo: ꝛ si te lateat equitas.

Augu. sup ps. lxxxv.

Augu. sup geñ

Grego.

¶ An aliquando resistendum sit potestati.

Hic oritur questio non transilienda silentio. dictū est enim supra q ptās peccandi vel nocendi nō est homini vel diabolo nisi a deo: aplš aūt dicit q q potestati resistit dei ordinationi resistit: cū ergo diabolo sit potestas mali dei ordinatiōe ei⁹ potestati nō esse resistendū videf. Sed sciendū est apostolū ibi loqui de seculari potestate: scꝫ rege ꝛ principe ꝛ hmōi: quibus non est resistendū in his que iubet deus eis exhiberi. s. in tributis ꝛ huiusmodi. Si vero princeps aliquis vel diabolus aliquid iusserit vel suaserit contra deum tūc resistēdū est. Unde Augustinus determināns qualiter resistendū sit potestati in lib. de natura boni ait. Si aliquid iubet potestas qd nō debeas facere: hic sane contēne ptātem timēdo maiorē potestatez. Ipsos humanarū rerū gradus aduerte. Si qd iusserit procurator nūquid faciendum est: si contra proconsulem iubeat. Rursus si quid ipse proconsul iubeat: ꝛ aliud iubeat impator: nūqd dubitaf illo cōtempto illi eē seruiēdū. Ergo si aliud impator aliud iubeat de⁹ ꝯtempto illo obtempādū est deo. Ptāti ergo diaboli vel hoīs tūc resistim⁹ cū aliqd ꝯ deū suggesserit: in quo dei ordinationi non resistim⁹ sed obtempamus. Sic eni de⁹ pcepit vt in malis nulli ptāti obediamus.

Nō aliqñ resistendū ē ptāti.

¶ Jaz nūc his intelligēdis atqꝫ ptractādis: q ad verbi icarnati mysteriū ptinēt de itegra mētis ꝯsideratiōe intēdam⁹: vt ineffabilib⁹ vl modicū aliqd fari deo reuelāte valeam⁹.

¶ Explicit liber secūdus de rerū creatione ꝛ formatione corporaliū ꝛ spiritualiū: ꝛ alijs pluribus ad ea pertinētibus.

c **Irca** distinctionē. 44. Querif vtrum potētia peccādi sit a deo. Ad qd dicit Scotus q potētia peccandi aut dicit ordinē ad actuz peccādi: aut dicit ipm fundamentū huius ordinis rōne cui⁹ hñs illud dr̄ potēs peccare. Si primo mō aut ordo est ad actū substractuz aut ad istā deformitatē q est in actu. Si prio mō ad iste ordo est a deo sicut vtrunqꝫ extremū ordinis. Scdo mō iste ordo ad peccare nihil est ꝛ iō non est a deo. Si aūt loquamur de fundamēto hui⁹ ordis sic est a deo scꝫ ipsa potētiali libera q est imediatuz sōm rectitudīs agēdo pcti vero deficiēdo. Illa aūt aucto. anselmi de libero arbitrio Posse peccare nō est libertas nec pars libertatis sic expōif ab eodē doctore. Libertas absolute est pfectio simplr̄ vñ formalr̄ ponif in deo: libertas aūt in nobis est limitata. Pōt tñ concipi sm rōnem ei⁹ formalē sine ista limitatiōe ꝛ sic est pfectio simplr̄ sicut eni sapiētia in nobis icludit duo scꝫ rōnē sapie q est pfectio simplr̄ ꝛ limitationē q nō est pfectio simplr̄. sic volūtas in nobis icludit libertatem cū limitatiōe: quoꝝ primū est pfectio simpliciter scōm vero nō. Ratione primi non cōuenit sibi posse peccare: sed rōne secundi. Et sic posse peccare nihil est libertatis vt libertas est perfectio simpliciter. di. 44.

u **Trum** subditi teneanf in oib⁹ suis superioribus obedire. Rñ⁹ scōm tho. in 2ª 2ᵉ duplr̄ pōt ꝯtingere q subdit⁹ suo supiori nō teneaf obedire. Uno mō pp pceptū maioris ptātis vñ sup illō ad ro. 13. Qui resistūt ptāti: ipsi sibi dānationē acqrūt. Dicit glo. si qd iusserit curator nūqd faciēdū ē. si ꝯ ꝯsulē iubeaf. Rursus si qd pcōsul iubeat ꝛ aliud ipator: nūqd dubitaf isto ꝯtempto illi eē seruiēdū. ergo si aliud de⁹: aliud ipator iubeat: ꝯtēpto illo obtempandū est deo. 2° mō nō teneſ inferior supiori obedire si ei aliqd pcipiat in quo ei nō subdif ꝛ iō in his q ptinēt ad iteriorē motū voluntatis hō nō teneſ hōi obedire. sꝫ in his q ptinēt ad dispōnē actuū ꝛ rerū hūanarū teneſ subdit⁹ suo supiori obedire sm rōnē supioritatis sue sicut miles duci in his q ptinēt ad bellū. seru⁹ dño in his q ptinēt ad seruilia opa. fili⁹ prī in his q ptinēt ad disciplinā vite q. 2.

ꝛ viuē

ꝛ vitā domesticā. ꝛ sic de alijs. ¶ Qđ aūt dicit apo. ad col. 3. Filij obedire parētib⁹ vr̄is p oia. Exponit a quibusdā de oib⁹ ptinētibus ad necessitatē vel vtilitatem domus sue familie. Exponit etiā de ptinētib⁹ ad disciplinā vite. Dicit aūt hosti. q̄ si intelligat de his q̄ spectāt ad mādatū diuinū pceptū ē. ð al aūt mōitio ꝛ

q.3. n **Trum** xpiani teneant dn̄is (ñ pceptū tpalib⁹ obedire i soluendo tallias de nouo ipositas. ¶ Rn̄det Rich. q̄ ex corruptione q̄ in nobis est p pctm̄: pni sumus ad pturbandū ordinē iustitie tā in tpalib⁹ q̄ in spūalib⁹. ꝛ ideo oportuit eē aliq̄s q ptātē hērent in spūalib⁹ ꝛ aliquos q hērent ptātē in tpalib⁹: vt sic ordo iustitie vtrobiq̄ seruaret. hn̄ti autē ptātem iuste siue in tpalib⁹ siue in tpalib⁹ tenent xpiani subditi obedire in his ad q̄ se extendit ptās illi⁹. nō aūt in alijs de necessitate in casu vbi pp scandalū eēt necīuz obedire. ¶ Sz ad videndū vtr̄ iponere tallias de nouo sit in dn̄orū Dicendū est de subditis. q̄r aut sunt serui aut liberi. Si serui: tunc dn̄i pn̄t de nouo tallias iponere q̄uis nō vergāt nisi in vtilitatē dn̄oꝝ. ꝛ serui tenent obedire. q̄r seru⁹ ꝛ res eius sunt possessio dn̄oꝝ. Si aūt subditi sint liberi: tunc aut dn̄s ille est rex vel princeps: aut dn̄s iferior. Si dn̄s inferior: tūc nō pōt nec subditi tenent obedire maxie cū sine ꝯsensu regū vel pncipū imponunt. extra de cēsib⁹ ꝛ exac. Innouam⁹. ꝛ de verboꝝ sigñtionib⁹ sup quibusdā. §. Preterea vbi hētur. Illa pedagia salinaria ꝛ guidagia interdicta q̄ nō apparēt pncipū vł regū vł lateranēn. ꝯsilij largitione ꝯcessa vel ex antiqua ꝯsuetudine a tpe cui⁹ nō extat memoria introducta. ¶ Si aūt dn̄s est rex vel pnceps. tūc p vtilitate boni cōis pōt de nouo tall. subditis iponere cōpensata subditoꝝ facultate ꝛ negocij q̄litate ꝛ q̄titate ꝛ hoc vbi facultates assignate regi vł pncipi p cōis vtilitatis pmotiōe ꝛ d̄fensiōe nō sufficerēt. ¶ Si āt ille tallie i nullo sūt ad vtilitatē bōi cōis tūc ñ pt q̄r possessiōes sbditoꝝ ñ sūt possessiōes dn̄oꝝ. Et si eas iponūt sbditi ñ tenent eis obedir̄ cū excedāt limites sue ptātis.

De pedagijs. Circa pdicta notād̄ q̄ pedagia dr̄ que dantur a transeūtib⁹ in locis a pncipe institutis. Guidagia dicunt que dant pp ducatū p terrā alicuius vt qs eat securi⁹. Salinaria que dant p sale vt. s. p mittant sal emere vel vēdere. Itē sciendū scdm ray. q̄ is q recipit tallias seu ꝯsiles exactiōes si facit illud pp qđ talia fuerūt istituta sine piculo ꝯsciētie ipsas recipit. Idē est si nō facit q̄r pax ē in terra vł nō iminet necītas dū tñ firmiť pponat q̄ si necītas imineret h⁹ faceret. Alias aūt nō tenent sbditi vł trāseūtes tallias soluē. Dicit eni ray. q̄ si qs cōmiserit furtū i pdictis vel alijs sup q̄b⁹ est pena statuta nō dz sibi iniungi in foro pniali q̄ soluat hmōi penā nisi cū fuerit ad eam i foro iudiciali ꝯdēnat⁹. Sz sufficit q̄ iteresse soluat ꝛ si itulit iniuriā ad arbitriū bōi viri satisfaciat Dicūt etiā hostiēsis ꝛ bern̄. q̄ nō tenet aliqs pedagia soluere ð his q̄ portari facit p necessitate vite sue ꝛ familie: nec ꝯsuetudo opposita est tenēda cū sit irrationalis.

q.4. n **Trū** religiosi teneant obedire suis platis in oib⁹ q̄ nō sūt ꝯ deū. Ad hoc sic dicit alex. q̄ si loquamur de obediētia fz pfectionē sic extēdit se ad oia q̄ nō sunt ꝯ deum ꝛ regulā suā. Vñ ber. dicit q̄ pfecta obediētia finē nescit Si aūt loquamur de obediētia scdm necīani obligationē sic hz modū ꝛ mensurā fm voti emissi magnitudinē. ꝛ sic dicit ber. li. de dispēsatione ꝛ pcepto q̄ subdit⁹ nec circa pmissuz ē inhibēdus nec vltra cogēdus p legē obediētie. ꝛ iō distinguēdum est. Aut. n. plat⁹ pcipit aliqd qđ scdm regulā explicite vł etiā implicite. vt obsequia cōitatis negocia ordis pmouenda sint q̄b⁹ seruari nō pcet regularis obfuantia ꝛ tam in his q̄ in illis tenent. Dr̄ etiā eē fm regulaz aliq̄ q̄r faciunt ad regule pleniorē obfuantiā ꝛ in his etiā tenent. Si tñ plat⁹ talia pcipiat in lōguz tps. dz hoc facē de ꝯsensu subditoꝝ vel eoꝝ q ꝯueniūt ad capłz. Si etiā sint infra regulā: tenent. vt si pcipiant aliqua leuia puta reficē corpus suū. Si aūt sint ꝯ regulā. s. q̄r eoꝝ opposita in regula pcipiunt vel phibent. aut in eis pōt dispēsare plat⁹ aut non. eo q̄ regula vel cōstitutio phibet. Si sit certū q̄ nō pōt subdit⁹ ei in talibus obedire nō dz. si vero sit certū q̄ pōt vel dubiuz an possit obedire tenet arg^m de dubio. 23. q. j. qd culpatur. Si aūt sint supra regulā aut pcipiunt in cautelam pcti cōmittendi puta q̄ subdit⁹ ieiunet in pane ꝛ aqua. q̄r platus videant nām eius pnā ad luxuriā: ꝛ sic nō tenet nisi in casu. s. qñ nō posset aliter vitare pctm̄. aut pcipiunt in penā pcti cōmissi sic tenet aut in augmētum meriti vt recipe martiriū ꝛ hmōi ꝛ tūc nō tenet. ¶ Circa vero ea q̄ sūt pter regulā vt sūt ea q̄ nec ibi ꝯtinētur nec ad illa q̄ ibi cōtinētur expediūt vel ordinant vt leuare festucā vel aliud hmōi est duplex op. vt dicit petr⁹ in q̄dā q̄one de quol. Quidaz eni dicūt q̄ nō tenet obedire in maiorib⁹ q̄ sint ea q̄ in regula ꝯtinent Alij dicūt cōmuni⁹ ꝛ veri⁹ q̄ nec in grauiorib⁹ nec in leuioribus q̄ sūt oino pter regulas tenet obedire: q̄r nō tenet nisi q̄ten⁹ obligauit se ex pfessione: hec de alexano. Est aūt transgressio precepti qđ fit p obediētiā mortalis vel si sciat volūtas sic obligādi vt dicūt Rich. ꝛ Anthoni⁹ florētin⁹ idiscretio ꝯfessoꝝ simpliciū. De hoc dicit Bonauen. q̄ si plat⁹ aliqd pcipiat qđ sit supra votū subdit⁹ non tenet ad illud implēdū ꝛ iō ꝯcedendū q̄ religiosi nō tenētur platis suis obedire in oib⁹. lz sit sanū ꝯsiliū q̄ in oib⁹ obediāt q̄ nō sūt ꝯ deū ob amorē eius q p nobis fact⁹ est obediens vsq̄ ad mortez crucis. Cuius nos participes efficere dignet idē dn̄s Jesus Amen.

De obedientia religi.

¶ Id⁹ voluis ꝯtinētia pstringit sub cōpēdio.

SIc enim rōnis ordo postulat vt q i p li. de iexplicabili mysterio sūme trinitatis irrefragabili scōruz attestatōe aliqd dixim⁹: ac deiñ i. ij. li. cōditiōis rerū ordinē hoisq̄ lapsuz sub ceteris auctis regłis isinuauim⁹: d̄ ei⁹ repatione p grām mediatoris dī ꝛ hoiem pstita: atq̄ hūane redēptiōis sacr̄is q̄b⁹ ꝯtritiōes hois alligant ac vulnera pctoꝝ curant. ꝯñter i. iij. ꝛ i. iiij. lib. disseram⁹: vt samaritan⁹ ad vulnera tū: medic⁹ ad ifirmū: grā ad miserū accedat.

Dis. p.ª ¶ Incipit liber tertius de icarnatione verbi.

Cũ venit igit̃ plenitudo tpis: vt ait apl's misit de⁹ filiũ suũ factũ de muliere: factũ sub lege: vt eos q sb lege erãt redime ret: vt in adoptionẽ filiorũ dei reciperemur. Tẽp⁹ ãt plenitudinis dr̃ tp̃s grẽ: qđ ab aduẽtu saluatoris exordiuz sũpsit. Hoc ẽ tp̃s miserẽdi: ⁊ ãnus benignitatis: in quo grã ⁊ veritas p iesuz xp̃m facta est. Grã: q: p charitatẽ iplet̃ qđ i lege pcipiebat̃. Veritas q: p christi aduẽtũ exhibet̃ atq̃ pficit̃ humane redẽptionis spõsio fcã ab antiquo. Filij ergo missio est ipsa incarnatio. Eo.n. missus est q in forma hominis mundo visibilis apparuit: de quo supra sufficiẽter dictum est.

¶ Quare fili⁹ carnẽ assũpsit ñ pr̃ vl' spũsscũs.

Diligenter vo annotãdũ ẽ q̃re fili⁹ nõ pr̃ vl' spiritusscãctus est icarnat⁹. Solus nãq̃ fili⁹ hoiem assũpsit. Prima ratio. Qđ vtiq̃ cõgruo ordine atq̃ alto dei sapia fecit cõsilio: vt de⁹ q in sapia sua mundũ cõdiderat: scđm illud Oia i sapia fecisti dñe q̃ in celis sunt ⁊ que i terris: restauraret i eadẽ. Hec ẽ mulier euãgelica q̃ accẽdit lucernã ⁊ dragmã dcimã q̃ pdita fuerat reperit: sapia.s.pr̃is q̃ testã hũane infirmitatis lumine sue diuinitatis accẽdit: pditũq̃ hoiez reparauit noie re gis ⁊ imagine insignitũ. Secũda ratio. Jđ ẽt filius missus ẽ ⁊ nõ pr̃: q: ꝯgruẽti⁹ mitti dbebat q ẽ ab alio q̃ q a nullo est: filius aũt a patre ẽ pr̃: vero a nullo est. Ut.n. ait Aug. in lib. de trini. Nõ.n. bz de quo sit. Augu. Sicut ergo pr̃ genuit: filius aũt genitus est: ita cõgrue pr̃ misit: fili⁹ missus ẽ. Ab illo eni cõueniẽter mittit̃ dei v̾bũ: cui⁹ est verbũ. Ab illo mittit̃ de quo natũ est. Mittit̃ qđ genitũ est. Pater vero q misit a nullo est. Jdq̃ pater missus nõ ẽ: ne si mitteret̃ ab alio eẽ putaret̃. Missus ẽ ergo pmo fili⁹ q a solo pr̃e ẽ. Deinde ẽt spũssanct⁹ q ẽ a patre ⁊ filio: sz fili⁹ solus i carne missus ẽ: nõ spũssanctus sicut nec pr̃. Qđ iđ factũ est vt q erat in diuinitate dei fili⁹: in humanitate fieret hois fili⁹. Nõ pr̃ vel spiritussanct⁹ carnẽ induit: ne ali⁹ i diuinitate eẽt fili⁹: ali⁹ in humanitate. Et ne idẽ eẽt pr̃ ⁊ filius: si deus pr̃ de hoie nasceret̃. Unũ i ecclasticis dogmatib⁹. Nõ pr̃ carnem assũpsit: neq̃ spũssanct⁹: sz fili⁹ tm̃: vt q erat i diuinitate dei fili⁹: ipse fieret i hoie hominis filius: ne filij nomẽ ad alterũ trãsiret q nõ eẽt eterna natiuitate fili⁹. Augu. i ecclesiasticis dogmatibus. Dei ergo filius hois factus est filius: nat⁹ bm veritatẽ nãe ex deo dei fili⁹ ⁊ bz veritatẽ nãe ex hoie hois fili⁹: vt veritas geniti: nõ adoptiõe nõ appellatiõe: sz in vtraq̃ natiuitate filij nomẽ nascẽdo haberet: vt eẽt verus deus ⁊ verus hõ vnus fili⁹. Nõ ergo duos christos: neq̃ duos filios: sz deũ ⁊ hominẽ vnũ filiũ: quẽ propterea ⁊ vnigenitũ dicimus manentez in duabus substantijs: sicut ei nature veritas cõtulit non confusis naturis neq̃ imixtis sicut thimotheani volunt: sed societate vnitis. Ecce habes quare filius nõ pr̃ vel spiritussanctus carnẽ assumpserit.

¶ Utrum spiritussanctus vel pater potuerit incarnari vel possit.

Si vero querit̃ vtrũ pater vel spiritussanctus incarnari potuerit: vel etiã nũc possit sane responderi possit: ⁊ potuisse oliz ⁊ posse nũc carnẽ sumere ⁊ hoiez fieri tã patrẽ q̃ spũmsanctũ. Sicut eni filius hõ factus est: ita pater vel spiritussanctus potuit ⁊ potest.

¶ An filius qui tantũ carnem accepit aliqđ fecerit quod non pater vel spiritussanctus.

Sed forte aliqui dicent: cuz indiuisa sint opa trinitatis si filius carnẽ assũpsit: tũc pr̃ ⁊ spũssanct⁹ q: si filius carnẽ assũpsit: nec hoc fecit pr̃ vel spũssanctus nõ oẽ qđ facit filius: facit ⁊ pater ⁊ spũssanctus. At oia simul pater ⁊ filius amborũ spiritus pariter ⁊ cõcorditer opant̃. Ad qđ dicim⁹ q: nihil opatur filius sine patre spiritussancto: sz vna ẽ horum triũ opatio indiuisa ⁊ indissimilis: ⁊ tñ filius non pr̃ vel spũssanctus carnẽ assumpsit. Ipsam tñ carnis assumptionem trinitas opera est: sicut Aug. dicit in lib. de fide ad petrũ. Reconciliati sumus p solũ filiũ bz carnẽ sz nõ soli filio bm deitatem. Trinitas eniz nos sibi recõciliauit p hoc q solũ verbũ carnẽ ipsa trinitas fecit. Augu. Trinitas ergo carnis assũptionem fecit: sed verbo: nõ patri vel spirituisancto. Si.n. pater sibi: ⁊ filius sibi: vel pr̃ filio: ⁊ filius patri carnis assumptionẽ opat⁹ eẽt. iaz non eadẽ esset operatio vtriusq̃ sz diuisa. Sz sicut insepabilis ⁊ indiuisa est vnitas substãtie triũ: vt ait Aug. i li. đ trini. ita ⁊ opatio: nõ

tamen

tñ eandē trinitatē natā de virgine:crucifixā3
ꝛ sepultā catholici tractatores docuerūt:ſ3 tñ
tūmodo filiū:nec eandē trinitatē specie colū
be descendisse sup Jesum:ſ3 tñ spūmsanctū:
nec eādē dixisse de celo:tu es fili⁹ me⁹:ſ3 tñ
pris vocē fuisse ad filiū factā quāuis pr ꝛ fili⁹
ꝛ spūssāctus sicut inseparabiles sūt:ita ꝛ inse
parabilr ꝛ operenť. Hec ꝛ mea fides est : qm
gdē hec est catholica fides. L3 ergo solus fili
us carnē assumpserit:ipsā3 tñ incarnationez
cum patre ꝛ spiritussancto operatus est.

Dis. p⁹

Vero vtruz pos
sibile fuerit nā3 humanā vniri
verbo in vnitate suppositi. Q̄ꝺ
nō. Act⁹ purus ꝛ infinit⁹ nō est
alicui cōponibilis vt p3 distin
ctiōe. 8. pmi v̄bū est talis act⁹
ergo ꝛc̄. ¶ Preterea. iter vni
bilia est aliq̄ pportio. finiti au
tē ad infinitū nulla est pportio igiť. ¶ Preterea icar
nare ē agere ergo icarnari ē pati (cū actiōi corrīdeat
passio) ſ3 v̄bū nō patiť ergo nō icarnať. ¶ Preterea
dpēdētia ois ē ad idepēdēs ꝛ ad absolutū vt p3 i oi
bus dpēdētijs:ſ3 psona dina ig̃tū talis nō ē absolu
ta ergo nā hūana nō depēdet ad psonā ig̃tū psona:
ſ3 nō vniť psonalr nisi vniať psone ig̃tū psona:ergo
nō vniť psone. ¶ Oppositū Jo. p⁰. v̄bū caro factū
est:caro p hoie sumiť. fm Aug. totū eni designať p
Rñsio. ptē notiorē. ¶ Hui⁹ qōnis vītas est certa ex fide ca
tholica. ¶ Ad cuius euidētiā vidēda est pmo ratio
suppositi. 2⁰ rō vnionis. ꝛ 3⁰ quō nō repugnat pso
ne dine. ¶ Quātū ad pmū sciēdū q3 l3 oē supposi
tū sit singulare :nō tñ oē singulare est suppositū. In
cōicabi accidētib⁹ eni inueniť singularitas sine rōne suppositi.
le dicit. Nā ēt nra athoma siue singularis assūpta ē a verbo
(vt dicit dam̄)nō tñ suppositū nāe. ¶ Itē notādū q3
cōicabile dr aliqd vel p idētitatē ita q3 illō cui cōicať
sit ipsū ꝛ sic vniuersale cōicať singlari:vel p iforma
tionē:ꝛ sic forma cōicať māe. Nā igiť qcūq3 ḡtū est
ex se est cōicabilis vtroq3 mō(vt p3) plurib⁹ supposi
tis quoꝝ qōl3 est ipsū ꝛ ēt vt quo tanq̄ forma q̄ sin
gulare vel suppositū sit ens qditatiue. Suppositum
aūt est icōicabile duplici incōicabilitate opposita nō
eni ē cōicabile vt q̄:nec vt q3. Ex hoc p3 q3 aīa sepa
ta nō est suppositū. qz l3 p se existat ꝛ non dependeat
actu a corpe cui actu cōiceť:tñ depēdet aptitudinalr
suppositū aūt nō h3 depēdētiā actualē nec aptitudi
nalē. cū nō cōiceť actu nec aptitudine. Rō igiť suppo
siti in creaturis cōsistit i negatōe depēdētie vel cōica
tiōis actualis ꝛ aptitudinalis ita q3 vltra entitā singu
larē nō dicit nisi hmōi negatione. ¶ Est autē suppo
Perso siti i plus q̄ psona:qz psona est solū in nā itellectua
na est. li(vt visum est di. 13. primi)suppositū autē reperitur
etiam in alijs naturis. In diuinis vero suppositū vel
psona nō tñ dicit hmōi negationē cōicationis actua
lis ꝛ aptitudinalis:sed etiā repugnātiam ad cōicari.
Talis aūt repugnantia inest psone in diuinis p aliqd
positiuū. vñ nulla est psona pfecta nisi diuina. illa. n.
h3 aliqd quo ꝯdictorie repugnat sibi oimode cōica
ri. In supposito aūt vel psona nāe create l3 nō sit de
pēdētia actualis nec aptitudialis. ꝛ hoc vocādo depē
dētiā aptitudinalē:q̄ semp quātū eēt de se eēt in actu
eo mō quo graue aptū est eē in centro. qz semp ibi eēt
q̄tū est de se. nisi eēt impedimētū:bene tñ est depen
dētia potētialis q̄ dicit nō repugnantiā terioꝝ. qz. s.
nō repugnat sibi cōicari seu depēdē. ꝛ hoc qz nā crea
ta est impfecta obediētia ad depēdendū p actionem
agentis supnālis. ꝛ qñ dať sibi dependentia. psonať
psonalitate illius psone ad quā dependet. qñ autem
nō dať :psonať in se ista negatione formalr ꝛ nō aliq̄
positiuo addito vltra illā entitatē positiuā que ē hec
nā. Vñ sicut nā humana q̄ est in xp̄o pōt dependere
a verbo. sic mea. nō tñ si illa actu igiť ꝛ mea. vt p3 de
accidēte vno depēdente actu nō aūt alio. ¶ Ex pdi
ctis p3 quō nā hūana potētialis est depēdere ad ver
bū. ꝛ hoc loquēdo de depēdētia q̄ est nāe vt cōicabi
lis ad suppositū substentans q̄. s. suppositu3 dr ens
in nā. puta humanitate dr hō. ¶ Deide q̄tū ad 2ᵐ Scd̄us
articulū vidēda est rō vnionis. ¶ Circa qō notādū arti. de
q3 ista vnio nō pōt p se dicere aliqd absolutū. qz quo vnione
cunq3 absoluto itellecto in altero extremo. nō intelli dei cum
giť pfecta rō vniōis:qz vnio nō intelligiť ad se. Unio natura
igiť ista dicit respectū. nō aūt cōmunē q̄ sit eiusdē rō hūana.
nis i vtroq3 extremo q̄lis ē similitudo. qz nō eiusdē
rōnis hitudo est in nā assumpta ꝛ psona assumente.
Persona eni assumēs nullā h3 hitudinez realem ad
nām creatā. ex di. xxx. primi libri. Ecōuerso aūt nisi
nā assumpta habeat relationē realem ad verbū. ipsa
vnio nō eēt realis. Nō est autē ista vnio relatio ordis
seu depēdentie cāti ad cām. qz illa est cōis ad totā tri
nitatē. neq3 cāti posterioris ad cāuz priūs. qz verbū
nō est aliqd cātum. est ergo relatio ordis seu depen
dentie alteri⁹ rōnis ab oi depēdentia cāti ꝛ cause. Et
q̄uis difficile sit videre aliquā talē dependentiā. pōt
tñ aliqualr patere in subiecto ꝛ accidente. Accidens
eni ad sbm duplicē h3 hitudinē. s. informātis ad in
formatū. ꝛ hec nec̄io includit in subiecto informato
impfectionē qz potētialitatē respectu act⁹ fm qd seu
accidentalis. Aliam h3 posterioris nāliter ad pri⁹s
quo dependet. ꝛ ista nullā impfectionē ponit in sbo
sed tñ prioritatē nālem ꝛ substāficationez respectu
accidētis. Huic silima est ista. Sicut eni suppositu3
substātie teriat depēdētiā accidentis:sic suppositū di
uinū nature humane dependētiā ipsam sc3 ypostati
ce sustentando. que qdē nō h3 pro terio primo nām
sed psonā in q̄tū psona ita q3 sicut entitas nature est
alterius rōnis ab entitate ppria psone vt psona ita de
pendentia ad tale ens ꝛ tale est alterius rōnis. ¶ S3 Arguiť
ꝯtra pdicta arguiť ꝛ videť q3 ista vnio nō dicat pcci
se relationē sed aliqd absolutū. qz relatio nō videtur
esse noua nisi aliqō absolutū sit nouū in altero extre
mo. vnde ad relationē non est mot⁹ quinto phisico
rum. ¶ Rñsio q3 nō est motus ad relationē de gñe Rñsio.
relationis que dr intrinsecus aduenies:qz necessario
ꝯsequitur extrema posita inesse. bñ tñ est mot⁹ ad re

latõez extrīsec⁹ aduenientē q̄ n̄ sic ꝯsequit̄ extrema eā ƀʒ Arl. sit p se mot⁹ ad vbi. ⁊ tñ vbi nullā formā absolutā dicit sʒ tm̄ respectū i corpe circūscripto ad locū circūscribentē. Unio aūt nō dicit respectū itrinsec⁹ aduenientē: vt pʒ de corpore ⁊ aīa separatis ab inuicē. lʒ ēt in aliqd nō sit motus ꝓprie dict⁹ būt tñ est mutatio.

scđo ar. ¶ Alteri⁹ q̄ntū ad tertiū articulū videndū est quō nō repugnat ꝑsone diuine sic assumere aut terminare dependētiā nāe humane: si eni sibi repugnaret: aut hoc essʒ in q̄ntū est ꝑsona diuina: aut in q̄ntū est hec ꝑsona. Nō p̄mo mō qꝛ ex hoc nō sequitur aliq̄ potētialitas nec depēdētia in ꝑsona (cū ex hoc nō oporteat eā realiter referri) sʒ tm̄ terminare dependētiā nāe humane. Nec scđo mō est repugnātia in q̄ntū. i. hec ꝑsona vnit̄ ⁊ nō altera. qꝛ oīs entitas ꝑsonalis indepēdens pōt terminare dependētiā alterius ad ipsū qđ natum est habere talē terminū. Ista aūt dependētia nata est habere ꝑsonā pro termino ⁊ nō nām: ergo quelʒ ꝑsona diuina: vt distinguit̄ ab alia pōt sufficienter terminare talē depēdētiā nāe ad ipsaʒ. Ex p̄dictis pʒ quō possibile fuit nām humanā vniri v̄bo in vnitate suppositi. Est aūt sola ꝑsona verbi vnita nature hūane: sʒ tota trinitas opata sit effectiue hmōi vniōeʒ: qꝛ opa trinitatis sunt idiuisa ad extra. Et ponit̄ exēplū ď tribus puellis induentib⁹ vnā tunicā vni illarū. Indui

Rñsio ad ar. tio eni est a trib⁹ effectiue: lʒ vna sola induat̄. Uñ tres ꝑsone sustentant nām humanā effectiue. verbū vero suppositiue. ¶ Ad arg. Ad p̄mū dico ꝙ infinitum nō est cōponibile vt pars: qꝛ parte totū est ꝑfectius. in finito aūt nihil est ꝑfectius. tñ ifinitū est vnibile. i. potens terminare dependētiā alteri⁹ ad ipsū. Et si arguas ꝙ infinito nō pōt fieri additio. ergo nec vnio. Rñ°. Infinitū non hʒ in se qđcūq̄ ens formaliter sʒ virtualiter ⁊ eminēter. ⁊ eo mō quo nō hʒ i se nāʒ humanā pōt illa sibi addi. hoc est. ꝙ ipsa formaliter talis nā dependeat ad verbū. Ut autē est in v̄bo eminēter. vel virtualiter nō depēdet ad verbū qꝛ sic nō hʒ entitatē dependētē. ¶ Ad 2ᵐ cōceditur ꝓportio hoc est determinata hitudo nō q̄ntitatiua. qualis d̄r eē dupli ad dimidiū vel q̄nti ad aliud q̄ntū: sʒ qualis cōiter d̄r eē actiui ad passiuū vel act⁹ ad potentiā. Natura aūt humana potētialis est dependere respectu ꝑsone diuine depēdētia aliq̄ spāli. ⁊ ista depēdētia est ꝓportio sufficiēs ad talē vnionē. ¶ Ad tertiū dico ꝙ incarnari actioni corrñdet aliqua passio. sʒ nō significat̄ proprie p hoc qđ est icarnari: sʒ p hoc qđ est assumi vel vniri. Nā ista actio nō transit in v̄bū. sʒ in nāʒ humanā. ⁊ iō illud qđ rñdet sibi ex ꝑte nature humane est passio: lʒ ergo grāmaticis incarnari videatur significare passionē illius actionis icarnare. assumi tñ illā significat. ⁊ cōcedo ꝙ nā assūpta patit̄ ⁊ est in potētia. ¶ Ad vltimū dico ꝙ maior est vera depēdētia causati ad cāʒ. vel causati posterioris ad causatū prius. cuiusmodi nō est hec dependētia: sʒ est dependētia nature cōicabilis ad suppositū simplr independēs. qđ ipsā sustētat seu eius depēdētiā terminat. hec mā hic tractat̄ a scoto. ⁊. 19. q. quol. ¶ Et notandū vt dicit idē doctor ꝙ eadē ꝑsona pōt assumere plures nās earū dependētiā terminādo: sicut tota trinitas terminat relationes creaturarū ad ipsā: qꝛ etiaʒ nā creata nō hʒ in se aliquid. p qđ sibi repugnet dependere nō tm̄ dependentia causati ad causam: sʒ ēt ad yposta sim. ⁊ verbū potest determinare istaʒ depēdentiam. iō potest reassumere nām irrōnalem puta lapidis vel ignis. Et si arguas ꝙ tūc deus diceret̄ lapis p cōicationē ydiomatū sicut d̄r hō. ¶ Rñdeo ꝙ cum ratio huius cōmunicationis sit ꝙ suppositū recipit predicationem in concreto illius nature in qua subsistit. ⁊ tunc subsisteret in natura lapidis: non videtur quare lapis non predicaretur de eo.

q. scđa. Secundo querit̄ quo tpe fuit magis cōgruū filiū dei incarnari. Et v̄r ꝙ in primordio tpm: qꝛ magnitudo amoris dona facit accelerari sed deus ꝓpter nimiā caritatem suā misit filiū suū in similitudinem carnis pcti. ergo statiʒ post lapsū incarnari debuit. ¶ Itē si xp̄s

i oppisi ab initio tpis venisset multi ad viam veritatis venissent. sicut d̄r mat. xi. Si in tyro ⁊ sydone ⁊c. sʒ deus vult oēs hoies saluos fieri ⁊ ad viā veritatis venire. igr̄. ¶ Cōtra est diuina opatio cōprobans fuisse magis congruū filiuʒ dei in fine seculorū seu in vltima etate icarnari: vt sicut mūdus in sexta die est cōsūmatus sic in sexta etate sit reparatus. Uñ ad gal. 4. At vbi venit plenitudo tpis misit deus filiū suū. Plenitudo tpis d̄r tpis perfectio. Uel ƀʒ glo. d̄r plenitudo tpis cōpletio tpis a deo patre prefiniti pro filio suo incarnando. Fuit autē p̄⁹ etas ab adam vsq̄ ad noe Scđa a noe vsq̄ ad abrahā. Tertia ab abrahaʒ vsq̄ ad moysen. Quarta a moyse vsq̄ ad dauid. Quinta a dauid vsq̄ ad xp̄m. Sexta a xp̄o vsq̄ ad finem mundi. Quantū aūt duret illa etas nouit ille qui pro nobis incarnari dignatus est. ¶ In ista q̄ōne primo

Rñsio. videbitur de quesito. scđo mouebit̄ quoddā dubiū. Quantū ad p̄mū pōt triplex rō assignari quare dei filius tm̄ incarnari distulit. Prima est pp pctm̄ hois puniendū: In hoc enim manifestatur diuine vltiōis seueritas nihil inultū dimittēs que tātos clamores lucrus hoim sustinuit anteq̄ vellet descendere: ipsiq̄ adā cū posteritate sua tanto tēpore expectauit in limbo. Scđa rō fuit pp morbū melius curādū. Morb⁹ enim spūalis nō debite curatur nisi infirmus eū p̄us cognoscat ⁊ pro curatione eius gratus existat. ⁊ ideo debuit de⁹ bñ fcm̄ icarnationis differre vt hō cōuinceret̄ de ipotētia ⁊ ignorantia ⁊ in lege nāe ⁊ in lege scripta. ⁊ sic cōuict⁹ cōfugeret ad diuinā gratiā. Tertia rō fuit pp icarnatiōis bñficiū amplius cōmendādū. qđ eni āplius differt̄ ⁊ diutius desideratur. pciosi⁹

Dubiū. reputat̄. ⁊ ideo bñficiū incarnationis qđ inter cetera est preciosissimū debuit eē prius desideratū ⁊ expectatū q̄ exhibitū. ⁊ hoc de primo. ¶ Quātū ad scđʒ posset q̄ri an ꝑsona filij fuerit magis idonea ad icarnādū. Rñ° ꝙ sic. p̄mo qꝛ cū filius sit media ꝑsona

Rñsio. in trinitate. magis decet ipsū tenere rōnē mediatū pro hoibus itercedere q̄ aliā ꝑsonā. Scđo qꝛ magis decet filiū eē filiū virginis q̄ aliā ꝑsonā: ille aūt q incarnat̄ p icarnationē filius virginis efficit̄. ¶ Ad argumēta

Humanitas ad pͫ cū dicit magnitudo amoris facit diffi
cilia accelerari. verū est qñ acceleratio boni prodest ei
quē amat: sȝ qñ dilatio magis prodest ꝙ acceleratio:
tūc amor potius facit differre ꝙ accelerare. Uñ amō
diuinus nō operat̄ nisi seruato debito ꝛ cōgruo ordie
sȝ regulā sue sapiētie. ¶ Ad scōm cū dr̄ ꝙ multi sal
uati essent si deus citius venisset. Rñdeo ꝙ deus bo
nū cōe ꝑponit bono priuato: ꝛ bonū totius vniuersi
tatis bono ꝑsone singularis. Cū ergo ordinis exigen
tia requireret icarnationis dilationē: non debuit ꝓ
vtilitatē aliquarȝ ꝑsonarȝ accelerari. Placuit quoqȝ
ī alijs vniuersitatis ꝯditori ꝓbare seueritatē iusticie:
in alijs vero manifestare benignitatē misericordie.
Nunꝙ etiaȝ defuit diuinus successurus huāno gñi.
nā ipsa expectatio ꝛ fides futuri aduētus erat ꝓ oībꝰ
in remediū salutare ꝛ sustētationē quousqȝ veniret
ille qui cōsūmaret humani generis redemptionem.

¶ Quare totam humanā naturā accepit: ꝛ quid nomine humanitatis vel humane nature intelligendum sit. Di. ij.

Et quia in homine tota hūana nā vitio corrupta erat: totā assūpsit. i. aīam ꝛ carnē. vt totā curaret ꝛ sanctificaret. Qd̄ aūt hūane nāe siue humanitatis vocabulo aīa ꝛ caro intelligi debeāt: apte docet Hiero. in expositione catholice fidei dicēs. Sic cōfitemur in xp̄o vnā filij esse ꝑsonam: vt dicamus duas ꝑfectas ꝛ integras eē substātias. i. deitatis ꝛ humanitatis: que ex aīa cōtinetur ꝛ corpore. Ecce apte ostēdit humanitatis nomine aīam ꝛ corpus intelligi: que duo assumpsisse dei filius intelligit̄ vbi hominē siue humanitatē vel humanā nām accepisse legitur. Errant ergo qui noīe humanitatis non substantiam: sed proprietatē quādā a qua hō nominatur significari cōtendūt vbicūqȝ humanitas christi memoratur. Ait eniȝ Joānes damascenus. Sciendū quidē est ꝙ deitatis ꝛ humanitatis nomē sbarū. s. nārum est representatiuū. Natura eniȝ nō sic accipit̄ in christo: vt cū dr̄ vna nā esse oīum hominū qd̄ euidēter idē Joānes ostēdit differentē rōnem dicti assignās: cū nā humana in christo nominat̄: ꝛ cū vna dr̄ natura oīum hominū. Ait enim. Cū vnā hominē nām dicimus sciendū est ꝙ nō cōsiderātes ad aīe ꝛ corporis rationē hoc dicimus. Impossibile. n. est vnius nature dicere domini corpus ꝛ animaȝ ad inuiceȝ cōparata. Sed quia plurime persone hominuȝ sunt: omnes autem eandem suscipiunt rationem nature: omnes. n. ex anima ꝛ corpore compositi sunt ꝛ omnes naturas anime participant: ꝛ substantiam corporis possident: communē speciem plurimarū ꝛ differētiū ꝑsonarum vnā nām dicimus vnuscuiusqȝ. s. ꝑsone duas naturas habētis: ꝛ in duabus ꝑfecte naturis aīe. s. ꝛ corporis existētis. In dn̄o autem Jesu xp̄o nō est cōem speciē accipe: neqȝ eniȝ factus est nec est: nec aliqñ fiet alius. Sȝ xp̄o ex deitate ꝛ humanitate est: in deitateqȝ ꝛ humanitate deus factꝰ est idē ꝛ hō ꝑfectꝰ. Totā ergo hoīs nām. i. aīam ꝛ carnē ꝛ horȝ proprietates siue accidētia assumpsit deus: nō carneȝ sine aīa nec aīam sine rōne: vt heretici voluerunt: sed ꝛ carnē ꝛ aīam cū sensibus suis. Uñ Joānes damasce. ait. Oīa q̄ in nā nostra plātauit deus. verbū assumpsit. s. corpus ꝛ aīam intellectualē ꝛ horȝ idiomata. Totus eni totū assumpsit me: vt toti mihi salutem gratificet. Quod eni inassumptibile est: incurabile est.

¶ De vnione verbi ꝛ carnis mediante aīa.

Assumpsit ergo dei filius carneȝ ꝛ aīam: sed carnē mediāte aīa: vnitū est carni ꝑ mediū intellectū verbum dei. Tante eni subtilitatis atqȝ simplicitatis est diuina essētia: vt corpori de limo terre formato vniri nō congruit: nisi mediāte rōnali essentia. Illa autē vnio inexplicabilis est adeo vt etiaȝ Joānes ab vtero sanctificatꝰ: se nō eē dignū fateat̄ soluere corrigiā calciamēti Jesu: q2 illius vnionis moduȝ inuestigare: alijsqȝ explicare nō erat sufficiens. Nō sūt ergo audiēdi: q nō verū hoīem filium dei suscepisse dicunt: neqȝ natū de femina: sed falsam carnē ꝛ imaginē corpis simulatā ostēdisse videntibꝰ. In quē errorē prorūpūt: q2 timēt qd̄ fieri non possit. s. ne humana carne veritas ꝛ sba dei inquinetur: ꝛ tñ predicāt istū visibilē solē radios suos ꝑ oēs feces spargere. ꝛ eos mūdos ꝛ sinceros seruare. Si ergo visibilia mūda visibilibus imundis ꝯtingi pñt ꝛ non coinquinari quātomagis incōmutabilis ꝛ inuisibilis veritas ꝑ spiritū aīam: ꝛ ꝑ aīam corpus suscipiēs: totum hoīem sine sui cōmutatiōe assumpsit: ꝛ ab oībus infirmitatibus liberauit. Ecce hic dicit dei sapientiā ꝑ spiritū assumpsisse aīam: ꝛ ꝑ aīam corpus. Spiritus. i. sanctus pars anime superior: ꝛ maiori similitudie deo propinquat ꝙ anima seȝ ipsa cadem sim

Hiero.

Errorē q̄rūdaȝ tangit q hūanitatē male accipiūt

Jo. da.

Jo. da.

inferiorē partem: z anima magis q̄ʒ corpus. z ideo non incongrue anima dicitur assumpta per spiritum: z corpus per animaʒ.

¶ Qd̄ verbū simul assumpsit carnē z aiam: neqʒ caro prius est concepta q̄ʒ assumpta.

Si aūt querit vtrū verbū carnē sit z aiam assumpserit an prius aiam q̄ʒ carnē: vl' carnē q̄ʒ aiam: z vtrum caro illa prius fuerit in vtero virginis ꝯcepta: z postea assumpta. Verissime z absqʒ vlla ambiguitate dr̄: q: ex quo deus hoieʒ assūpsit: totū assūpsit simulqʒ sibi vniuit aiam z carnē: nec caro prius fuit ꝯcepta: z postmodū assumpta: sed in ꝯceptione assumpta: z in assūptiōe ꝯcepta. Vn̄ Aug. in libro de fide ad petꝝ firmissime tene: z nullatenus dubites nō carnē christi sine diuinitate ꝯceptam in vtero virginis priusq̄ʒ susciperetur a verbo: sed ip̄m verbū deuʒ sue carnis acceptione ꝯceptū: ipsamqʒ carnē verbi incarnatione ꝯceptā. Idē in lib. de tri. Nō esset dei hoiumqʒ mediator: nisi eēt idē deus: idem hō in vtroqʒ vnus z verus: quā seruilē formaʒ a solo filio susceptā: tota trinitas cuius vna est volūtas z opatio fecit. Non aūt in vtero virginis prius caro suscepta est: z postmodū diuinitas venit in carnē: sed mox vt verbū venit in vterū: seruata veritate ꝓprie nāe factuʒ est caro z pfect⁹ hō: z in veritate carnis z aie nat⁹ est. De hoc etiā Gregorius in moralibus ait. Angelo nūciāte z spiritu adueniēte: mox verbū in vtero: mox intra vterū verbū caro. — Augu. — Grego.

Circa distinctionē. 2. Querit vtꝝ incarnationē ꝓcesserit corpis or/ ganizatio aiatio. Rn̄deo q̄ qd̄ pōt intelligi de prioritate tp̄is vel nature. Si loquamur de ꝓoritate tp̄is aiatio nō ꝓcessit icarnationē. si eni ꝓcessisset: tūc ista nā fuisset aliqn̄ in se psonata z nō in verbo qn̄. s. fuisset caro aiata. Corpus eni aiatum si in aliquo tp̄e est in se subsistens est psona. ꝯn̄s est falsuʒ: q: tūc beata virgo nō fuisset mater dei. Nō eni genuisset deū sed istū hoiem puerū cuius nā fuisset post vnita deo ꝯn̄s est ꝯ dam. ꝯn̄a ꝓbatur q: teria ta fuisset tota rō maternitatis ad ꝓductionē istius nature in se. In vno igit instāti tp̄is virtute diuina fuit corporis organizatio aiatio z icarnatio scʒ in vltimo instāti ꝯsensus virginis expressi: q: ante illud instans nō videt fuisse aliqua opatio specialis ad incarnationem z in isto videt tota cōpleta. De prioritate vero nature dicendū q̄ fundamētū rl'onis nāliter ꝓcedit relationē (qd̄ eni nihil est in se: nihil est ad aliud) sed totalis nā fundamētū est illi⁹ vniōis: ergo entitas totalis nature ꝓcedit icarnationē nāliter. ¶ Ad euidē tiā aūt minoris sciendū q̄ verbū assumpsit totā nām hoc est formā totius que est entitas absoluta distincta ex nā rei a partib⁹ simul sumptis z ab eis intrinsece cā ta: seu ipsa qdditas qua suppositū est ens qdditatiue sicut album est albū albedine vt hic diffuse declarat Scotus de qua dictū est in p̄rio phisicoꝝ. ¶ Et si arguas q̄ tūc dimisisset in morte aliqd qd̄ assumpsisset scʒ hmōi entitatem. qd̄ est ꝯ dam. dicenteʒ qd̄ semel assumpsit nunq̄ dimisit. ¶ Rn̄deo q̄ dam. loqtur de partib⁹ p̄cipalib⁹. s. corpore z aia q̄ sp̄ fuerūt vnite cū deitate. Nō aūt de illa tertia entitate seu humanitate quā in morte dimisit z in resurrectiōe resūpsit. — Di. 2. — Nota dam.

¶ De carne quā verbū assūpsit qualis ante fuerit: z qualis assumpta sit. Di. iij.

Querit etiā de carne verbi: an prius q̄ʒ ꝯcipet obligata fuerit pctō: an z talis assūpta fuerit a verbo? Sane dici pōt z credi opʒ: iuxta sanctoꝝ attestatiōis ꝯuenientiā: ipsam prius pctō fuisset obnoxiaʒ sicut reliqua virginis caro: sed spūsctī opatione ita mūdatam: vt ab oī pctī ꝯtagiōe imunis vniret verbo. Pena tm̄ nō necessitate: sʒ volūtate assumētis remanēte. Mariā quoqʒ totā spūsctūs in eā ꝓueniēs a pctō prorsus purgauit: z a fomitē pcti etiā liberauit: vel fomitē ip̄m penitus euacuādo: vt qbusdā placet vel sic debilitando z extenuādo: vt ei postmoduʒ peccādi occasio nullaten⁹ extiterit. Potētiā quoqʒ generādi absqʒ viri semine virgini p̄parauit. Ita. n. verba euāgelij docēt: vbi angelus virginē alloquēs ait. Spūssctūs superueniet in te: z virt⁹ altissimi obūbrabit tibi. Et qd̄ nascet ex te sanctū vocabit filius dei. Cui sacra virgo rn̄dit. Ecce ancilla dn̄i: fiat mihi scd̄m verbū tuū. Qd̄ exponēs Joānes ait. Post ꝯsensum aūt sancte virginis: spūssanct⁹ ꝓuenit in ipsam: scd̄m verbū dn̄i qd̄ dixit angelus purgans ipsam: z potentiā deitatis verbi receptiuam ꝓparans sil' aūt z gn̄atiuā. Et tūc obumbrauit ipsam dei altissimi p se sapiētia z virt⁹ existēs. i. fili⁹ dei patris homousios. i. ꝯsbalis sicut diuinuʒ semen. Et copulauit sibiipsi ex sanctissimis z purissimis ipsius virginis sanguinib⁹: nostre antique ꝯspsionis carnē aiatā aia rōnali z intellectiua: nō seminās sed p spiritum sanctū creās. quare sil' caro: sil' dei caro: simul caro aiata: rōnaliqʒ z intellectu: sil' dei verbi caro aiata rōnali z intellectiuo. Ex his pspicuū fit qd̄ ante diximus: carnē. s. verbi simul ꝯceptam z assumptā: eandemqʒ imo totam — Nōn so lūilla caro sʒ & sacra virgo ab oī pctō: a spūsancto fuit mūdata — Jo. da.

tem virginẽ spũsancto preueniẽte ab oĩ labe pctĩ castificatã. Cui collata est potentia nouo more generãdi: vt sine coitu viri: sine libidine ꝯcipiẽtis in vtero virgis celebraref ꝯcept⁹ dei ⁊ hoĩs. Jlla.n.caro quã deus de virgine sibi vnire dignatus est sine vitio ꝯcepta: sine pctõ nata est: hãc tñ carnẽ nõ celestis: nõ aeree: nõ alteri⁹ cuiusq̃ putes eẽ nature: sȝ eius cui⁹ est est omnium hominum caro.

¶ Auctoritate firmatur ex tunc fuisse, virginem immunem a peccato.

Augu. Quod aũt sacra virgo ex tunc ab oĩ pctõ imunis extiterit. Augu. euidẽter ostendit in libro de natura ⁊ gratia inquiens. Excepta sancta virgine maria: de qua propter honorem domini: nullam prorsus cum de peccatis agitur haberi volo questionem. Jnde eñi scimus ꝙ ei plus sit gratie collatum ad vincendũ ex omni parte peccatum: ꝙ concipere ac parere meruit: quam cõstat nullum habuisse peccatũ. Hac ergo virgine excepta: si omnes sancti ⁊ sancte congregari possent: ⁊ quereretur ab eis an peccatum haberent: quid responderent nisi ꝙ Joãnes ait. Si dixerimus quia peccatũ nõ habemus nosipsos seducimus. Jlla aũt virgo singulari gratia preuenta est atq̃ repleta: vt ipsum haberet ventris sui fructũ queȝ ex initio habuit vniuersitas dominuȝ: vt illud quod nascebatur ex propagine primi hominis. tantũmodo generis: non criminis origineȝ duceret.

¶ Quare non fuit christus decimat⁹ in abraam sicut Leui. Cum caro quam acceperit in eo fuit peccato obnoxia.

Cum aũt illa caro cuius excellentia singularis verbis explicari nõ valet: anteq̃ esset verbo vnita obnoxia fuerit peccato in maria ⁊ in alijs a qbus propagatione traducta est. nõ imerito videri põt in abraam peccato subiacuisse: cuius vniuersa caro peccato subiacebat. Unde queri solet quare leui decimatus dicaf in abraam ⁊ nõ christus: cuȝ in lumbis abrae vterq̃ fuerit ꝑm materialeȝ rationem quando abraã decimatus est: ⁊ decimas dedit melchisedech. Tunc.n.apostolus Leui decimatũ dicit in abraaȝ tanq̃ in materiali cã. Quia ea decimatione sicut abraã minor Melchisedech oñdit: cui ꝑsonaliter decimas soluit: ita ⁊ leuiticus ordo q in abraam

Qua in telligentia Leui decimat⁹ dicatur in abraaȝ.

ꝑm rõnẽ seminalẽ erat: ⁊ ex eo p ꝯcupiscẽtiaȝ carnis descẽdit: xp̃us aũt nõ est decimatus: qȝ licet ibi fuerit ꝑm carnẽ nõ tamẽ descendit scdm legẽ cõem.s.p carnis libidinẽ: sicut etiã in adam oẽs peccauerũt: sȝ nõ xp̃s. Uñ Aug. super geñ. sicut adam peccãte qui in lumbis eius erant peccauerunt: sic Abraã dante decimas q in lũbis ei⁹ erant decimati sũt: sed hoc nõ seqf in xp̃o: lȝ in lumbis Ade ⁊ abrae fuerit: qȝ non scdm concupiscentiaȝ carnis inde descendit. Cũ ergo leui ⁊ xp̃s scdm carnẽ essent in lũbis abrae qñ decimat⁹ est: id pariter decimati nõ sũt qȝ scdm aliquẽ modũ nõ erat ibi christus quo erat ibi leui. Scdm rõnẽ qppe illam seminalẽ ibi fuit leui: qua rõne p cõcubitũ venturus erat in matrẽ: ꝑm quã rõnẽ nõ erat ibi christi caro q̃uis ꝑm ipsaȝ ibi fuerit marie caro. Jlle ergo decimat⁹ est in abraã q sic fuit in lumbis abrae: sicut ille fuit in lũbis patris sui.i.q sic est natus de pr̃e abraam sicut ille de patre suo natus est.s.per legẽ carnis ⁊ inuincibilem concupiscentiam.

Augu. sup geñ

Scdm aliqueȝ moduȝ ibi fuit leui ꝙ nõ xp̃s.

¶ Qua rõne caro christi dicta est in scriptura nõ fuisse peccatrix sed similis: quo apitur quare obligata peccato non fuit in christo.

Quocirca primitiã nr̃e masse recte assumpsisse dr̃ xp̃s: qȝ nõ carnẽ pctĩ sed silitudinẽ carnis pctĩ accepit. Misit.n.de⁹ filiũ suũ. vt ait apl̃us: in silitudinẽ carnis peccati. Assumpsit.n.verbum carneȝ peccati similẽ in pena ⁊ nõ in culpa: ⁊ id nõ peccatricẽ. Cetera vero hoium oĩs caro pctĩ est. Sola illi⁹ nõ est caro pctĩ: qȝ nõ eã mater cõcupiscẽtia: sed gratia concepit. habȝ tamen similitudinem carnis peccati p passibilitatem ⁊ mortalitatem: quia esurijt: sitijt: ⁊ hmõi. Licet ergo eadeȝ caro sit que ⁊ nostra: non tamen ita facta est in vtero sicut nostra. Est.n.sanctificata in vtero: ⁊ nata sine peccato: ⁊ nec ip̃e in illo vnq̃ peccauit. Jn pena ergo similis est nr̃e: non in qualitate peccati: qȝ pollutioneȝ que ex concupiscentie motu concepta est oĩno nõ habuit: nec ex carnali delectatione nata est. Uenit ergo ad corpus imaculatũ: qd preter libidinis cõcupiscentiã fuit cõceptuȝ: nec illud in se habuit vitium quod in alijs est causa peccati: nec in eo peccauit. Jdeoq̃ vere dicitur verbi caro non fuisse in christo obligata peccato.

Augu. de vbis apostoli

Hierõ.

Tres causas ponit.

¶ Quidā videnť aduersari illi snie q̄ dictuʒ est carnē xp̄i nō prius cōceptā q̄ȝ assumptaȝ.

Illi aūt snie qua supra diximᵘ carnē verbi nō ante fuisse ꝯceptā q̄ȝ assumptā: videť obuiare q̄d Augu. ait sup ioh̄. vbi legiť Solui te templū hoc ꝛ in tribus diebᵘ excitabo illud. Dixerūt ergo iudei. lx. ꝛ. vj. ānis edificatū est hoc templū ꝛ in tribᵘ diebᵘ excitabis illud. Hic inqͭ numerus pfectiōi dn̄ici corporis cōuenit: qꝛ vt dicūt phisici tot diebᵘ forma humani corpis pficiť. Hoꝝ occasiōe verboꝝ qdā dicere psumpserūt dn̄ici corporis formā tot diebᵘ ad modū alioꝝ corpoꝝ pfectā: ꝛ mēbroꝝ lineamētis distinctā: ꝛ mox verbū dr̄ sibi vniisse carnē aiam: ꝛ hoc mō dicūt illū numerū pfectiōi dn̄ici corpis ꝯuenire. Sed alia rō illius dicti extitit ex qua sane oriť intelligētia verbi. Nō. n. ideo illud dixit Aug. qn mox vt caro illa ope spūssancti scificata: ꝛ a reliq̄ separata fuit verbo dei cuȝ aia vniref: vt pfectus ꝛ verus deus esset pfectᵘ ꝛ verus homo. Sed qꝛ mēbrorum illius dn̄ici corpis distinctio in ipso momēto cōceptiōis ꝛ vnionis dei ꝛ hoīs adeo tenuis erat ꝛ parua: vt humano visui vix posset subijci: diebᵘ aūt quos Augu. memorat pfecta est ꝛ notabilis fctā. Incarnatum est ergo verbū: vt ait Jo. damas. ꝛ a propria incorporalitate nō recessit: ꝛ totuȝ incarnatū est: ꝛ totū est incircūscriptum. Minoratur corporaliter ꝛ contrahiť: ꝛ diuine est incircūscriptū: nō coextēsa carne eiᵘ cū incircūscripta diuinitate. In omnibᵘ igiť qui sup omnia erat: ꝛ in vtero sancte genitricis existebat: ſȝ in ipso actu incarnationis.

Augu. | Joh. damas. quō in virgine qui erat vbiq̧.

Di. 3. Circa di. tertiā. Quero vtrū btā maria virgo fuerit cōcepta in pcō originali. Q̄ sic Oēs in adaȝ peccauerūt. ad roma. 5. Nō nisi q fuerūt i eo ſȝ rōnē seminalē: ita fuit i eo beata virgo igiť. ¶ Preterea Aug. de fide ad petrū. Firmissime tene oēm hoiem q p cōcubitum viri ꝛ mulieris ꝯcipiť cū pcō originali nasci. Item leo papa in sermōe ꝯ natiuitate. Sicut nullū a reatu liberū reppit. ita liberādis oibᵘ venit. ¶ Cōtra Aug. de nā ꝛ gr̄a. Cuȝ de pctis agiť: nullā de maria volo habere q̄nē. ¶ Hic fuit antiquoꝝ doctoꝝ cōmunioꝛ opinio q sic pp auctes assumptas ꝛ cōsiles. Et pro hac sic aꝛ. qꝛ si maria nō ꝯxisset originale. nō idiguisset redēptore nec ipē apuisset sibi ianuā. qꝛ nō fuisset sibi clausa. Nō eni clauditᵣ nisi pp pctū. maxime originale. ¶ Preterea ipsa fuit ppagata cōi lege ꝛ p ꝯn̄s habuit corpus formatū de semie īfecto a quo fuit aia eius infecta. ¶ Itē ipsa habuit penas q̄ infligunť nobis pp originale q̄ nō fuerunt voluntarie assumpte (cū nō esset reparatrix nr̄a) ergo ipsa nō erat inocens. ¶ Preterea ber. pbat i epistola q̄dā q nō ē scificata ante ꝯceptū nec in ꝯceptu. qꝛ ibi libido fuit. Scotᵘ vero dicit q deus potuit facere q ipsa nūq̄ eēt in pctō originali. qꝛ potuit ei dare in istāti creationis aie grām equalentē iustitie originali. ꝛ sic eaȝ pseruare a pctō originali. sicut in baptismo soluiť debitum iustitie origialis p equalēs. Dicit etiā q pbabile est q hoc fecerit: qꝛ q̄d est excellētius videť beate virgini attribuendū: ſi auctibus sacre scripture ꝛ ecclesie nō repugnet. Hoc etiaȝ tenent petrus de candia. petrus aureoli: franciscus de maronis: ꝛ plures moderni doctores. Fuitq̧ pluribus miraculis celitᵘ reuelatum ac in ꝯsilio basiliensi roboratuȝ. ¶ Fuit itaq̧ virgo purissima imunis a macula peccati originalis, teste sapiēte. Tota pulchra (inqͭ) es amica mea: ꝛ macula nō est in te. Ad hoc etiā adducunť plures rōnes quaꝝ prima est talis. Perfectissimus mediatoꝛ hȝ pfectissimū actū mediandi respectu alicuius psone: ſȝ respectu nullius habuit excellentiorē q̄ respectu marie. ergo circa ipsam habuit pfectissimū actū imediandi: ꝛ p ꝯn̄s pseruauit ipsaȝ nō solū ab oi pcō actuali sed etiā originali. ¶ Itē xp̄s q precepit honorare parētes marie matrē suā honorauit: sed eaȝ sūme nō honorasset si p momētū eā in ira dei seu in culpa originali dimisisset. ¶ Item Aug. in sermōe de assumptiōe abhorret dicere q fuerit corrupta corporalr. ergo a fortiori abhorrēdū est dicere ipsam spūaliter corruptā fuisse. ¶ Itē anselmus ꝯ ꝯceptu virginali. Decuit matrē dn̄i ea puritate nitere qua neq̧ sub deo maioꝛ puritas inueniri: sed angelis reperitur pura inocētia ab oi culpa ergo a fortiori maria. Si eniȝ in pctō originali ꝯcepta fuisset maior puritas q̄ in ea inueniri posset. ¶ Et si arguas q si btā maria caruisset originali pctō tūc adequareť xp̄o. Dico q nō seqͭ. Primo qꝛ christus nō indiguit pseruari cū nō esset natᵘ p cōcubitū sicut nec indiguit redimi. Itēȝ aia xp̄i in primo instāti fuit glorificata ꝛ tota eiᵘ humanitas a verbo assumpta. ¶ Ad auctes adductas in oppᵐ ꝛ ꝯsimiles que possent adduci. Dico q sūt exponēde q oēs naliter ppagati de adā sūt pctōres. qꝛ. s. ex mō quo hn̄t nām ab adā hn̄t vn̄ careant iustitia debita nisi aliūde eis ꝯferať: sed sicut posset post pmū instāns dari gr̄a: ita posset in primo instāti creatiōis ꝛ sic fuit collata beate marie: ꝛ ideo nunq̄ caruit iustitia originali. hoc autem nō habuit ex se sed ex merito xp̄i. ¶ Ad primā rōnē dico q maria indiguit redēptore ꝑuenientē ne ipsa ꝯheret originale: alias eni ꝯxisset ex rōne ppagationis cōis sicut ꝛ alij. ¶ Et si arguas q prius naliter fuit filia nālis ade q̄ habens gr̄aȝ in illo ergo priori tenebať ad iustitiā originalē. ergo in illo priori cōtraxit originale. ¶ Rn̄deo aliquid esse prius naturaliter priuatiōe vel forma in pposito nō est nisi in ipsis psupponi: ita q eius ppria ratio neutꝛ illoꝝ includit. Qn̄ ergo dr̄ q maria pus naturalr fuit filia ade q̄ habens gratiā ꝯcedo: sed ex hoc nō sequr̄ q in illo instanti nature fuerit priuata: sed tn̄ potest inferri

op̄ Scoti ꝛ moď. | op̄ doct antiq. | Rn̄sio ad ar. antiq̄rū

ꝙ in rõne nature q̄ est fundamētū filiatiōis ad: nec includit iustiu̾a nec ei⁹ carētia: qd̓ ꝯcedo. Ex hoc tñ nõ seqꝛ ꝙ fuerit aliqñ sub neutro extremo vl̓ ꝙ pri⁹ fuerit sub priuatiōe q̄ꝫ sub opposita gratia. ¶ Ad aliud de aptione ianue pꝫ ꝙ ianua non fuit sibi apta nisi p meritū passionis xp̄i premisse ꝛ specialr̓ accepte in ordine ad hanc psonā. vt ppter hāc passionē huic psone nūq̄ꝫ inesset pctm̄: ꝛ ita nec aliqd ppter qd̓ ianua clauderet. ¶ Et si dicas ꝙ si fuisset mortua añ passionem nõ fuisset btā. Dici pōt ꝙ sancti patres in limbo exñtes purgati erāt ab origiale ꝛ tñ fuit eis clausa ianua vsqꝫ ad solutionē precij. Ita eni decreuerat de⁹ ꝙ acceptaret passionē xp̄i ꝓuisam oi credituro ad remittendū culpā originalē nõ tñ remittebat penaꝫ scꝫ carentiā visiōis diuine pp passionē ꝓuisam tantū. sed ꝓsentialr̓ exhibitā. ꝛ ideo sicut illis patrib⁹ nõ patuit ianua quõsqꝫ fuit facta passio: ita ꝓbabile videt ꝙ nec beate virgini. ¶ Ad aliud de infectiōe corporis dico ꝙ nõ ꝯcludit scdm̄ viā anselmi de pctō originali post tam di. 30. scdi. Dato autē ꝙ sic ꝯbatur origiale: vt ponit cōiter: pōt dici ꝙ sicut illa infectio post baptismū nõ est necīa cā ꝙ maneat pctm̄ originale qd̓ deleꝛ p grām collatā sic in prio instāti nõ cēt cā infectionis aie si tūc sibi ꝯferret grā tollēs hmōi clpā. ¶ Ad aliud de passionib⁹ marie non ꝯcludit. Pōt eni mediator recōsilliaꝛ aliquē vt auferant ab eo pene sibi inutiles ꝛ relinquaꝛ in penis sibi vtilib⁹: culpa origialis nõ fuisset vtilis marie pene tpales fuerūt qꝛ in eis meruit. ¶ Ad ber. pōt rñderi ꝙ in instāti cōceptiōis nā rū fuit scrificatio nõ a culpa q̄ infuit: sed a culpa q̄ infuisset aie. ¶ Et si arguaꝛ ꝙ ibi fuit libido falsum est de cōceptiōe nãrum: lꝫ posset ꝯcedi in ꝯceptione seminū. Dato etiā ꝙ in ꝯceptiōe seminū fuisset creatio aie: nõ est incōueniēs grāꝫ tūc fuisse ifusam aie: ppter quam aia nõ ꝯxisse infectionē aliquā a corpore cum libidine seminato. Sicut eni post primū instans potuit manere infectio corporis ꝯcta p ꝓpagationē cuꝫ grā in aia mundata. ita pōt esse in primo instanti.

¶ Quare in scriptura sepi⁹ tribuaꝛ icarnatio q̄ est opus trinitatis spūſctō ꝛ de ipso etiam conceptus ꝛ natus dicatur. Di. iiij.

c Cum vero icarnatio verbi sicut in supiorib⁹ tractatum est: opatio vere sit patris ꝛ filij ꝛ spūssancti: inuestigatione dignū nobis videꝛ quare i scriptura spirituiſctō hoc opus sepius tribuaꝛ ꝛ de ipso xp̄us ꝯceptus ꝛ nat⁹ memoreꝛ. Non enim ideo opatio incarnationis spirituisancto sepius tribuiꝛ: ꝙ eam ipse solus sine patre ac filio fecerit: sed qꝛ spūſcūs est charitas ꝛ donuꝫ patris ꝛ filij ꝛ ineffabili dei charitate verbū caro factū est ꝛ ineffabili dei dono filius dei sibi viuit formā serui. Nõ ergo frequēs denoiatio spūssancti ab illo ope patrē vel filiū secludit: sed potius vno noiato tres intelliguntꝛ: sicut fit sepe in alijs opib⁹. Unde Aug. sup hoc mouēs q̄onem in hunc modū: eādē deteriat in enchi. ita ingens. Cū illam creaturā quam virgo concepit ꝛ pepit: q̄uis ad solam psonā filij ptinenteꝫ: tota trinitas fecerit: neqꝫ enim separabilia sunt opera trinitatis: cur in ea facienda spūssanct⁹ solus noiatus est? An etiam quādo vnus trium in aliquo opere noiatur: vniuersa operari trinitas intelligitur? ita vere est ꝛ exemplis doceri potest. Audisti propositaꝫ questionē: eiusdemqꝫ solutionem vel expositionem. Augu.

¶ Quo sensu dicatur christus conceptus ꝛ natus de spiritusancto.

Sed non est in hoc diutius imorandum. Illud eni mouet quō dictus est xp̄s natus de spūssancto: cum filius nullo modo sit spūssancti. Nunqd dicturi sumus patrem hois xp̄i esse spiritumsanctū: vt de⁹ pater verbū genuerit: spūſctus hoiem: ex qua vtraqꝫ sba xp̄us vnus esset ꝛ dei patris filius ſꝫ verbum ꝛ spūssancti filius ſm hoiem: ꝙ eū spūssanctus tanq̄ꝫ pater eius de matre virgine genuisset? Quis hoc dicere audebit: cuꝫ hoc ita sit absurdū vt nulle fidelium aures id valeāt sustinere. Proinde cum fatemur xp̄m natum de spūsancto ex maria virgine: quō non sit filius spiritussancti ꝛ sit filius virgis: cum ꝛ de illo ꝛ de illa sit nat⁹ explicare difficile est. Proculdubio non sic de illo vt de patre. Sic autē de illa vt de matre natus est. Nõ est aūt concedēdū qcqd de aliqua re nascitur ꝯtinuo eiusdem rei filiū nuncupādum. Ut eni omittam aliter de hoie nasci filiuꝫ: aliter capillū: aliter pediculū ꝛ lumbricū: quoꝝ nihil est fili⁹. Ut ergo hec omittā: qm̄ tante rei deformiter cōparanꝛ: certe q nascunꝛ ex aqua ꝛ spūſctō: nõ aque filios eos recte q̄spiā dixerit: sed dñr filij dei patris: ꝛ matris ecclesie. Sic ḡ de spūsancto nat⁹ est xp̄us: nec tñ fili⁹ est spūssancti. Sicut ecōuerso nõ oēs q dñr alicui⁹ filij: consequēs est vt de illo etiā nati esse dicātur: vt illi qui adoptātur. Dicunꝛ etiā filij gehēne: nõ ex illa nati: sed in illā ꝓparati. Cū itaqꝫ de aliquo nascaꝛ aliqd: ꝛ nõ ita vt sit filius: nec rursus ois q dr̄ fili⁹ de illo nat⁹ sit cui⁹ dr̄ fili⁹: ꝑfecto mod⁹ iste quo nat⁹ ē xp̄s de maria sicut filius ꝛ de spūſctō nõ sicut filius: isinuat nobis grāꝫ dei q̄ hō nullis meritis ꝓcedētib⁹ in ip

lo exordio nature sue quo eē cepit: verbo dei
copularet in tantā psone vnitatē: vt idē eēt fi
lius dei q filius hoīs: ⁊ fili⁹ hoīs q filius dei:
⁊ sicut in nature hūane susceptiōe fieret quo
dāmodo ipsa gr̄a illi hōi naturaliter qua nul
lum possit admittere pctm̄. que gratia ideo p
spiritūsctm̄ est figūa: qꝛ ipse ꝓprie sic est deus
vt sit etiā dei donū. Per hoc ergo ꝙ de spiri/
tusancto esse natiuitas christi dr̄: quid aliud
q̄ꝫ ipsa gratia dei demōstratur qua homo mi
rabili ⁊ ineffabili modo verbo dei est adiun/
ctus atqꝫ connexus ⁊ diuina gratia corpora/
liter repletus?

¶ Alia ratio quare dicatur natus de spiri/
tusancto.

Potest etiā dici xp̄s scd̄m hoīem ideo nat⁹ de spūsctō: qꝛ eū fecit. In/
quantū eni hō est: ⁊ ipse fact⁹ est vt ait apl̄us.
Concept⁹ ergo ⁊ nat⁹ de spiritusctō eē dr̄: nō
ꝙ spiritussctūs fuerit virgini p semine: nō.n.
de sb̄a spiritussctī semen part⁹ accepit: sꝫ qꝛ p
grāꝫ dei ⁊ opationē spūssancti de carne virgi
nis est assumptū: qd̄ verbo est vnitum. Et in
euāgelio ḃm hāc intelligentiā legit̄ de maria
ꝙ inuēta est in vtero habēs de spiritusancto.
Cui⁹ dicti rōnē ambrosi⁹ insinuās in tertio li/
bro de spiritusctō ait. Qd̄ ex aliquo est: aut ex
sb̄a: aut ex potestate ei⁹ est. Ex sb̄a sicut fili⁹ q
a patre vl̄ ex patre. ⁊ spiritusctō q a patre ⁊ fi
lio pcedit. Ex ptāte aūt sicut ex deo oīa. Qūo
ergo in vtero habuit maria ex spiritusctō? Si
quasi ex sb̄a: ergo spirit⁹ in carnē ⁊ ossa cōuer
sus est? nō vtiqꝫ. Si vero quasi ex opatione ⁊
⁊ potestate eius virgo ꝯcepit: quis neget spi/
ritumsanctū dominice incarnatiōis auctorē.

¶ Quare apostolus dicat xp̄m factum cum
nos fateamur eum esse natum.

Sed queri potest cuꝫ nos saluatorē natū ꝓfiteamur: cur Apl̄s eū factū dicat
ex semine dauid. ⁊ alio loco factū ex muliere.
cū aliud sit fieri. aliud nasci. Aliqd ergo signi
ficauit hoc dicto. Qꝛ eni nō ab humano semi
ne ꝯgregata est caro dn̄i in vtero virginis. ⁊
corpus effecta. sed effectu ⁊ virtute spūssctī. iō
apl̄s dicit factū nō natū. Aliud est eni semine
admixto ⁊ sanguis coagulo gn̄are. Aliud est
nō pmixtione: sed virtute pcreare. pn̄t enim
hoīes gn̄are filios sed nō facere. Ecce q̄re di/
cit apl̄s ⁊ nō natū. ne eius. s. natiuitas que fuit
sine virili semine: nostre similis putaret̄ que
ꝯficit̄ seminū cōmixtiōe. Ideo aūt cū factū di
ceret: apl̄us addidit. ex semie dauid ⁊ qꝛ si nō
interuenit semen hoīs in ꝯceptiōe virginis: tn̄
qꝛ ex ea carne christus format⁹ est que constat
ex semine: recte dicitur quia factus est.

c Irca distinctionē quartā. Quero vtꝝ Di.4.
maria vgo fuit vera mater dei
hoīs. Qd̄ n̄ dam̄. 58. xp̄i genitricē nequa
q̄ dicim⁹ sanctā virginē. ¶ Contra luce
prio. Concipies in vtero ⁊ paries filiū ⁊c̄. ¶ In ista Rn̄sio.
qōne xc̄o est certa sicut pꝫ p dam̄. 58. Dei genitricē
vere sanctā virginē ꝑdicamus. Nō eni hoīem nudū
genuit sancta virgo: sed verbū icarnatū. ¶ Sꝫ de co Opinio
ꝓpter qd̄ aliq̄ dr̄ mater ⁊ qūo illud possit in proposi phorū.
to saluari sūt opiones varie. Quidā eni dicunt ꝙ so/
lus p̄r hꝫ rōnē actiui in gn̄atione ꝓlis ⁊ mater passiui
ita ꝙ ipsa ministrat totā mām ꝓlis: ⁊ in solo semine
patris est vis actiua formatiua ꝓlis. Hec videt̄ eē opi
nio ph̄i libro de aīalib⁹ cōparātis virtutē in semie pa/
tris arti. ⁊ mām mīstratā a matre ligno. de q̄ artifex
facit statuā. Sic ponēdo pꝫ qūo beata virgo vere fuit
mater xp̄i. qꝛ mīstrauit totā mām cū corpus xp̄i fue
rit formatuꝫ ex purissimis sanguinib⁹ ei⁹ scd̄m dam̄.
Fouit etiā ⁊ nutriuit xp̄m in vtero suo nouē mensib⁹
nō sic alie matres. qꝛ in ipsis corpus masculi nō est p
fecte organizatū nec aīe vnitū vsqꝫ ad xl. dies ḃꝫ vnā
opinionē. vel xlv. scd̄m aliaꝫ. in femina vero vsqꝫ
ad octoginta. ¶ Alij vero dicūt ꝙ in matre est vir/
tus actiua respectu ꝓlis cū filius aliqn̄ plus assimile op.gal.
tur matri q̄ patri. ⁊ hec est opio galieni quā seq̄t bo
nauētura ⁊ Scot⁹. ¶ Ad arḡ. aūt exponit̄ ꝙ mater
nō est cā principalis agens sꝫ ipsa principali⁹ mīstrat
mām. qꝛ corpus ꝓlis format̄ de mā a matre mīstrata
q̄ a patre. vel dr̄ ꝙ in hoc plus est credēdū galieno
tanq̄ magis expto. ¶ In ꝓposito aūt de hac matre
purissima dicit dam̄. ꝙ spūssctus tribuit ei virtutē su
sceptiuā simul ⁊ gn̄atiuā. si aūt ipa eēt tantū ꝑn̄ᵐ pas
siuū nō videt̄ quare copularet virtuti susceptiue vir/
tutē generatiuā. ¶ Pro cuius euidētia notandū ꝙ
nunq̄ cā inferior est in potētia ꝓpinqua ad effectuꝫ:
nisi cā supiore agente. scd̄ꝫ aūt cōem ordinē vis acti
ua matris nata est subordinari vi actiue patris. ⁊ ita
a patre ꝯferri matri potētia ꝓpinqua ad gn̄andū. nō
illa remota matris que est act⁹ eius prim⁹ quo ipa dr̄
fecūda. Hec potētia ꝓpinqua nō cōferebat̄ marie ex
tali cā. sed imediate a spūsancto habente talem vim
principalis cause. ⁊ ideo spūssctus dedit ei vim gene
ratiuā. hoc est potentiā ꝓpinquā generādi ḃm istam
vim nālem. qua ipsa erat nāliter fecunda. ⁊ potuis/
set concepisse a patre nāli. sed susceptiuā dedit ei in/
q̄tuꝫ est generatio verbi. Sicut eni nā (ad quā vt ad
ad terium formalē erat ista generatio) tantuꝫ erat in
potētia obedientiali vt vniret̄ verbo: sic ista mater tā
tum habuit potentiā obedientialē vt esset mater ver/
bi. Per hoc eni erat mater verbi. qꝛ verbū subsiste/
bat in illa nā sibi vnita. Potuit aūt beata maria co/
operi

operari spiritussancto secundum causalitatem suam: quia cum spiritussanctus libere agat: non necessario agit secundum ultimum potentie sue. et sic potest supplere vicem patris naturalis vel efficacius operari quam pater: causalitate eadem secunde operante secum. Nec obstat quod productio corporis christi fuit in instanti quia cum ipsa mater immediate fuerit presens et habuit vim activam respectu terii actionis potuit in ipso instanti cooperari et ita probabile est de alijs matribus quod agunt in ultimo instanti ad terium generationis producendum et non tantum per vim activam in materia ministrata. Nec videtur inconveniens (secundum Scotum) attribuere tantam actionem matri: quia facta decisione seminis patris: consequens formatio usque ad partum videtur principaliter sequi conditiones matris: ut quod habeat matricem calidam et bene dispositam. Unde posito illo corpore alterato per potentiam divinam extra matricem non fieret generatio: et tamen idem passum esset et eadem agentia essent approximata ut videtur nisi de sola matre. Et sic si ponatur semen patris corrumpi facta alteratione precedente generationem: puta quia est pars prolis verius mater ageret quam pater. quia immediate in instanti generationis pater autem non: sed tantum in alteratione precedente per illam vim activam que fuit in semine patris. Vel si ponatur secundum aliam opinionem semen patris manere in instanti generationis et vim activam manere in eo nec illud semen converti in corpus prolis: sed post formationem corporis resolui in aliud: adhuc in instanti generationis mater poterit agere et pater per illam vim dimissam in semine.

Responsio ad or. ¶ Ad damascenum in oppositum dico quod non negat absolute beatam virginem esse matrem christi: sed ad intellectum hereticorum scilicet nestorij et eius sequacium ponentium ipsam genuisse purum hominem. Verba namque fidem christianam exprimentia debent esse ab errore longinqua et devotioni approximantia maxime illa in quibus est sermo de virgine maria. Ipsa enim cunctas hereses interemit in universo mundo. veritatem in se concipiendo et pariendo: reconsiliationemque toti generi humano sua nimia humilitate promerendo. et ideo erga eam ardere debet omnis christianorum devotio.

¶ Sequitur distinctio quinta.

¶ Si persona vel natura personam vel naturam assumpsit: et si natura dei incarnata sit. Di. v.

Preterea inquiri oportet cum ex premissis constet verbum dei carnem et animam simul assumpsisse in unitatem persone: quid horum potius concedendum sit. scilicet quod persona personam: vel natura naturam: vel persona naturam: vel natura personam assumpserit. Et an ita conveniat dici divinam naturam esse incarnatam sicut deus incarnatus et verbum incarnatum sane dicitur. Hec inquisitio sive querendi ratio: iuxta sacrarum auctoritatum testimonia partim implicita atque perplexa: partim vero explicita est et aperta. Certum est enim et sine ambiguitate verum quod non natura personam: nec persona personam sed persona naturam assumpsit: quod sanctorum subditis comprobatur testimonijs et astruitur documentis. Ait enim Augustinus in libro de fide ad Petrum. Deus unigenitus dum conciperetur veritatem carnis accepit ex virgine: et cum nasceretur integritatem virginitatis servavit in matre. Et paulopost. Sic deus humanam naturam in unitatem persone suscepit: quod se humilians per misericordiam incorrupte virginis utero ex ea nascitur implevit. Formam ergo servi. i. naturam servi in suam accepit ille deus personam. Item. Deus verbum non accepit personam hominis sed naturam. Item. Dei filius unigenitus ut carnem hominis animamque mundaret susceptione carnis atque rationalis incarnatus est. His alijsque pluribus auctoritatibus evidenter ostenditur: non naturam personam: nec personam personam: sed personam naturam accepisse. Augu.

De quarto vero questionis articulo utrum scilicet natura naturam assumpserit: scrupulosa etiam inter doctos questio est. Quia et in hoc plurimum dissentire videntur: qui auctoritate preclari: alij doctiores in sacra pagina extiterunt: nec tantum alij ab alijs verum etiam idem a seipsis dissonare videntur sicut subiecta capitula docent. De pte qonis p plexa.

Legitur. n. in concilio toletano. viij. traditum sic. Solum verbum caro factum est: et habitavit in nobis: et cum tota trinitas operata sit formationem suscepit hominis: quoniam inseparabilia sunt opera trinitatis: solus tamen filius accepit hominem in singularitatem persone: non in unitatem divine nature. i. quod est proprium filij: non quod commune est trinitati. Item in concilio. xj. toletano. Unius substantie credimus deum patrem et filium et spiritumsanctum: non tamen dicimus ut huius trinitatis unitatem maria virgo genuerit. sed tantum filium qui solus naturam nostram in unitatem sue persone assumpsit. Incarnationem quoque huius filij dei tota trinitas operata esse credenda est. Solus tamen filius formam servi accepit in singularitatem persone. His insinuari videtur quod persona tantum naturam: non natura naturam assumpserit. Si enim quod commune est trinitati non accepit hominem: ergo non natura divina que communis est tribus personis. Cui videtur obviare quod Augu. ait in li. de fide ad

De tole tano concilio hic ponit ea qbus in nui vr nām nō accepis se nām.

Hic ponit ea q b⁹ pbat nō accepisse naturam.

Petrum. Nec diuinitas inquit xp̄i aliena est a nā partis ꝑm illud. In principio erat verbū nec humanitas eius aliena est a nā matris: secundū id ꝙ verbum caro factū est. Illa enim nā que semp genita manet ex patre naturam nostrā sine peccato suscepit. vt nasceretur ex virgine. Hac auctoritate videtur tradi ꝙ diuina nā humanā suscepit. Ubi vehemēter moueri possumus ꝙ eā genita eternaliter ex patre dicit: nisi forte natura pro pſona hic accipiatur: alioqn si dixerimus nām tribus pſonis cōmunem genitā esse occurrunt nobis ex aduerso que in tractatu de trinitate disseruimus: vbi diximus nō nām nām: sed pſonam pſonaꝫ genuisse. Quia si nā genuisset nām cū vna eademqꝫ sit nā trinitatis eadē res seipsaꝫ genuisset. Quod Aug. fieri posse negat. Sed alibi certū repimus documentū: quo nām naturam assumpsisse monstraṫ. Ait enim Aug. in primo libro de trinitate. Etiā seipso xp̄s factus est minor formā serui accipiēs. Neqꝫ eni sic accepit formā serui vt amitteret formā dei: in qua erat equalis patri vt ⁊ in forma serui: ⁊ in forma dei idem ipse sit vnigenitus filius patris: qꝛ forma dei accepit formam serui. Si autem forma dei formā serui accepit: sine dubio natura nām accepit. Forme enim noīe natura significaṫ. vt Augu. euidenter docet in libro de fide ad Petruꝫ. Cum inqt de xp̄o audis: qꝛ in forma dei erat: oportet te agnoscere firmissimeqꝫ tenē in illo forme noīe nāleꝫ plenitudinem debere intelligi. In forma dei ergo erit: qꝛ in nā dei patris semp erat de quo natus erat. Hylarius quoqꝫ in. xij. libro de trinita. ita ait. Esse in forma dei non alia intelligentia est q̄ȝ in dei manere natura. Didicisti noīe forme intelligentiā fieri nature: at audisti ꝙ forma dei formā serui suscepit. vnde ꝯñs est ꝙ nā diuina nām humanam suscepit. Qd̄ etiam Hiero. in explanatione fidei euidenter insinuat ingens. Passus est filius dei non putatiue sed vere. scđm illud passus est quod pati poterat. i. non scđm illam ſbam que assumpsit: sed scđm illam que assumpta est. Ex quo apparet diuinā ſbam assumpsisse humanam. Ex verbis aūt augustini supius positis adhibita diligentia innui videṫ solum verbū carnem factū ⁊ nām solū suscepisse humanā ⁊ diuinā nām eandē accepisse. Ait. n. trinitas nos sibi recōcilliauit p hoc ꝙ solū verbū carnē ipsa trinitas fecit. In quo sic veritas incōmutabilis manet diuine hūaneqꝫ nature: vt sicut vera semp est eius diuinitas quā de patre habꝫ ita vere semp ⁊ incōmutabilis ei⁹ sit humanitas quā sibi vnitā sūma diuinitas gerit. Ecce ⁊ solum verbū dixit carnē factū: ⁊ humanitatem diuinitati vnitā. Idē quoqꝫ supius dixit seruilē formā a solo filio susceptā quā tota trinitas fecit. Jam facile est agnoscere q̄ȝ diuersa ⁊ multiplicia super questione proposita auctores tradiderunt. Ideoqꝫ posteriores ea legentes varias atqꝫ contrarias ex predictis occasioneꝫ sumentes promunt sententias.

Quid tria fuisse dicat. Hylar. Hiero.

¶ Quid de hoc tenendum sit.

Nos aūt oīs mendacij ⁊ ꝯdictionis notam a sacris paginis secludere cupientes: orthodosis patrib⁹ atqꝫ catholicis doctorib⁹ nulla praue intelligētie suspitione notatis cōsentimus dicētes: ⁊ pſonā filij assumpsisse nām humanā: ⁊ nām diuinaꝫ humane nature in filio vnitā: eāqꝫ sibi vnisse vł assumpsisse. Unde ⁊ vere incarnata dr̄. Qđ vero dī solus filius formā serui accepisse: p hoc nō excludiṫ diuina nā ab acceptiōe seruilis forme: sed alie due pſone pater. s. ⁊ spūssanctus. Iteꝫ ⁊ illud aliud. s. id qđ est proprium filij nō qđ cōe est trinitati: hoiem accepit: sic opꝫ intelligi. i. proprie in hypostasi filij: nō in tribus cōmuniter pſonis: diuina nā humanā nām sibi vniuit. Qui sensus ex verbis Joānis dam̄. cōfirmaṫ q totam diuinā nām in vnā hypostasim incarnatā esse euidēter asserit dicens. In humanatiōe dei verbi aimus oēm ⁊ pfectam nām deitatis in vna eius hypostaseon incarnatam esse. i. vnitā humane nature ⁊ nō partem parti. Omni eni humane nature aimus esse vnitā omē deitatis nām vel ſbam. Itē eadem est nā in singula hypostaseon. i. pſonarū ⁊ qñ dicimus nām verbi incarnatam esse ꝑm beatos. s. ꝑm Anastasium ⁊ Cyrillum: deitatem dicimus esse vnitam carni: ⁊ vnā naturā dei verbi incarnatā cōfitemur. Uerbuꝫ aūt ⁊ quod cōmune est substātie possidet: ⁊ qđ proprietatis est habens hypostaseos. i. persone. Ex his manifeste ostēditur ꝙ natura diuina incarnata est. Unde ⁊ eadem vere dicit suscepisse humanam naturam.

Determinatio auctoꝛꝫ.

Joh. dam̄.

¶ An diuina natura debeat dici caro facta.

¶ Sed

Sz queritur vtrũ eadez diuina nã debeat dici caro facta sicut verbum dicit̃ caro factũ. Si eni idẽ est incarnari qd̃ est carnẽ fie ri: videri põt ita debere dici ꝙ sit caro facta si cut dr̃ incarnata? Ad qd̃ dicim⁹: qꝛ si illud di ctum in sacra scriptura reperiret̃: ex eadẽ in telligẽtia acciperet̃ q̃ cũ dr̃ incarnata. Rñño. Sz qꝛ illud auctoritas subticuit. atqꝫ locutionis mo dus nimiũ videretur facere expressionẽ: si nã diuina diceret̃ caro facta: melius silere h̃ puto vel negare q̃ȝ temere asserere: ne si illud dica tur conuertibilitas nature in nãm significari putetur. Ex premissis indubitabiliter cõstat ꝙ psona verbi siue nã hominis naturã. s. car nem ꝛ aĩam assũpsit: sz nõ psonã hoĩs. Si aũt natura diuina naturã hoĩs accepit: quare nõ dr̃ facta homo vel esse hõ sicut ṽbũ dei? Ad qd̃ dici põt ꝙ dei filius dr̃ factus hõ vel esse homo: nõ solũ qꝛ hominẽ assumpsit: sz qꝛ ipꝫ in vnitatẽ ꝛ singularitatẽ sui ꝛ psone accepit. Natura autẽ diuina hominẽ quidẽ accepit. i. hominis formã sibi vniuit: sz nõ in singulari tatem ꝛ vnitatẽ sui. Seruata enim ꝓprietate ac diuersitate duarũ naturarũ psone singulari tas extitit. Ideoqꝫ nõ sic dicitur diuina natu ra esse homo: vel facta homo: sicut dei filius. Quidaz tñ indifferenter vtrũqꝫ concedunt.

¶ Quare non accepit personam hominis: cum hominem acceperit.

Ideo vero nõ psonam hoĩs assũpsit: qꝛ caro illa ꝛ aĩa illa nõ erant vnita in vnã psonã quã assũpserit: qꝛ nõ ex illis cõ stabat psona qñ illis vnitũ verbũ est. Nã si bi inuicẽ sũt vnita simul cũ ṽbo. Altera tñ vnio ne inuicẽ vnita sunt illa duo. s. aĩa ꝛ caro: alia vnione verbo vnita sunt. Quia alia est vnio aĩe illius ad carnẽ: ꝛ alia est vnio ṽbi ad aĩam illã ꝛ ad carnẽ. Nõ ergo accepit ṽbuꝫ dei per sonã hoĩs: sed naturã: qꝛ non erat ex carne il la ꝛ aĩa illa vna cõposita psona quã verbũ ac cepit: sz accipiendo vniuit ꝛ vniẽdo accepit.

¶ Contra hoc opinio qua probare quidam voluit personam accepisse personam.

Hic a quibusdã opponit̃ ꝙ psona assum psit psonã. Persona enim est sb̃a ra tionalis indiuidue nature. h̃ aũt est aĩa. Ergo si animã assũpsit ꝛ personã: quod ideo nõ se quitur: qꝛ anima nõ est psona qñ alij rei vni ta est personaliter sed qñ p se est. absoluta eni a corpore psona est sicuti angelus. Illa autem aĩa nunqꝫ fuit qñ esset alij rei cõiũcta. Ideoqꝫ nõ ea assũpta: psona est assũpta. Alia ratio. Aliter quoqꝫ nitunt̃ ꝓbare verbũ dei assumpsisse psonã: qꝛ assumpsit aliquẽ hominẽ. Assũpsit eniꝫ Iesũ christũ: ergo aliquem hominẽ. Qd̃ autẽ ho minẽ iesum christũ assũpserit: Augu. in expositione symboli sub anathemate tradit dicens. Siquis dixerit atqꝫ crediderit hoiem Iesuꝫ xp̃ꝫ a filio dei assũptũ nõ fuisse anathema sit. Et i plurib⁹ scripture locis hm̃oi vtit̃ locutiõi bus. Ille hõ a verbo dei est assũptus. Il le hõ factus est christus. Et ꝓpheta d̃ hoie xp̃o lo quẽs do ait. Beat⁹ quẽ elegisti ꝛ assũpsisti ꝛc̃. Ex quibus cõsequi videtur: ꝙ aliquis homo assumptus sit a verbo ꝛ ita psona a psona sit assũpta. Rñño determinando premissas locutiones. Sed qꝛ h̃ nephas est dicere aut senti re: p̃misse locutiones eisqꝫ similes s̃m hãc in telligentiã sane accipi debent vt homo xp̃s si ue homo ille siue qdaꝫ homo dicat̃ assũptus a verbo siue vnitus ṽbo: nõ qꝛ hominis per sona sit assumpta vel vnita verbo: sed qꝛ illa aĩa ꝛ caro illa assumpta sunt ꝛ vnita verbo: i quibus subsistit persona dei ꝛ hominis. vt ad hominis naturam non ad personam respi ciens. cũ assumptum dei vnitũ vel quendã vel aliquẽ in hm̃oi locutionibus scriptura cõme morat. Quocirca cũ querit̃ sine proposita au ctoritate: an aliquis vel quidam sit assũptus a verbo vel vnitus verbo sine distinctiõe intel ligentie nõ est hic reddenda r̃ñio: qm̃ multi plex p̃missa est questio: sz instãtie q̃rentis ita determinato: si de hominis persona queris: respondeo: nõ: si de hominis natura: dico est.

Circa distinctionẽ quintã. Quero vtrũ persona humana fuerit a verbo assũpta. di. 5. Qd̃ sic: quia ad dignitatem singu laris spectat vt illud singulare sit persona (cũ psona sit nomen dignitatis) sed natura humana assũpta magis notabilis est in xp̃o q̃ȝ in alio hoie. er go cũ in alijs sit persona: in xp̃o nõ amittit rationeꝫ psone. ¶ Cõtra Augu. de fide ad petrũ. Deus nãm hoĩs assũpsit nõ psonã. ¶ Rñdeo ꝙ oĩmode ẽ falsũ ꝙ psona personã assumpserit. Assũptã enim a ver bo non fuit persona ante assũptionẽ. si enim ante eẽt psona q̃ȝ esset de⁹. virgo maria nõ cõcepit deũ. sꝫ ho minem purũ qd̃ est cõtra euangeliũ ꝛ cõceptionis ar ticulum. Nec fuit persona post assumptionẽ: qꝛ tunc in christo essent due persone. scꝫ persona assumentis ꝛ psona assumpti. ꝛ sic nõ esset ibi vnio. qꝛ nec in vni tatẽ persone nec in vnitatẽ nature. cũ sint ibi due nãe scꝫ diuina ꝛ humana. ¶ Preterea si psona manens Rñño ad .q.

persona personalitate creata assumeret: sequeret con tradictio scz q idem esset depēdens et independens. quod enim assumitur dependet ab assumēte vt a supposito. Persona autem nec dependet actu nec aptitudine depēdēns ad suppositū. vt dictū est distinctione prima. Verbū itaq assumpsit naturam humanam in athomo siue singularem fm damasc. nō autē personam. ¶ Ad argumētū in oppositū dico q nā assūpta eo ipso est nobilior q i nobiliori psona stabilitur qz nō est in psona creata. sz i psona increata. Vn esto q deus aliquē assumeret q iā esset psona. ille cū desineret eē psona nihil dignitatis amitteret. eēt eni psona fm nām assumētem q̄ uis nō fm nām assumptā.

¶ De intelligentia harum locutionū de⁹ factus est homo: deus est homo: an his locutionibus dicatur deus factus esse aliquid: vel eē aliquid: vel non esse aliquid. Di.vj.

Ex p̄missis autez emergit qd plurimum cōtinēs vtilitatis: sz nimiū difficultatis atq pplexitatis. Cū eni cōstat ex predictis et alijs plurib⁹ testimonijs: oēsq catholici vnanimiter fateantur deuz factū eē hominē: et xp̄m verū deū esse et veruz hominem. queritur an his locutionib⁹ deus factus est homo: filius dei factus est filius hois: de⁹ est homo: et homo est deus: dicat deus factus esse aliquid: vel esse aliquid: vel aliquid dicatur esse deus: et an ita cōueniat dici: hō factus est deus: et filius hois fact⁹ est filius dei: sicut ecōuerso dr: et ex his locutionibus nō dr de⁹ factus esse aliqd: vel esse aliqd. Que sit itelligētia harū locutionū et similiū. In huius profunditatis reseratōe et scrupulose qōnis expositione plurimū differre inueniunt sapiētes.

Nō in hui⁹. q. expōne differūt sapiētes

¶ Quorūdam sententia refert.

Alij enim dicunt in ipsa verbi incarnatione hominē quēdā ex aia rationali et humana carne constitutū. Ex quibus duob⁹ ois verus homo constituitur: et ille homo cepit esse deus: nō quidē nā dei: sz persona verbi: et de⁹ cepit esse hō ille. Cōcedūt etiā hoiez illum assūptū a verbo et vnitū verbo et tamē esse verbū: et ea rōne tradūt dictū esse deū factū hoiem vel esse hoiez: qz de⁹ factus est. i. cepit eē q̄dā sba ex aia rationali et humana carne subsistēs: et illa sba facta est. i. cepit eē deus: nō tū demigratiōe nature in nām. sz vtriusq nāe seruata ppzietate factū est: vt deus eēt illa sba: et illa sba eēt deus. Vn vere dicitur deus factus est homo: et homo fact⁹ est deus: et de⁹ est homo: et homo deus: et filius dei filius hominis: et ecōuerso. Cumq dicunt illū hominem ex anima rationali et humana carne subsistere: nō tamē fatentur ex duab⁹ naturis esse cōpositū: diuina. s. et humana: nec illius ptes esse duas naturas: sed aiam tantum et carnez.

¶ Auctoritates ponit qb⁹ muniūt suā sniaz.

Et ne de suo sensu tantū loq putentur: hāc sententiā pluribus muniunt testimonijs. Ait enim Augu. in libro de trinitate. Cum legitur verbū caro factū est: in verbo intelligo verū dei filiū: in carne agnosco verū hois filium: et vtrūq simul vnā psonā deū et hominez ineffabilis gratie largitate cōiunctū. Idē in ench. Christus iesus deus d deo est: homo autē natus est de spiritusancto ex maria virgine. Vtraq sba diuina et humana filius ē vnicus dei patris omnipotētis: de quo procedit spūssāctus vtrūq vnus: sz aliud pp verbuz et aliud pp hominē: nō duo filij deus et hō: sz vnus dei filius. Deus sine initio: homo a certo initio. Idem in eodē. Quid natura humana in xp̄o homine meruit vt in vnitatez persone vnici filij dei singulariter assumpta essz? Que bona volū tas: que bona opera precesserunt: quib⁹ mereretur iste homo vna fieri persona cū deo? Nunqd antea fuit homo et hoc ei singulare beneficium prestitū est vt singulariter promereretur deū? Nempe ex quo hō esse cepit nō aliud cepit esse hō q̄ dei filius: et hic vnicus: et ppea dei verbū: qz est ab illo suscepta caro: facta est vtiq deus vt queadmodū vna est psona quilibet hō: aia. s. rōnalis et caro: ita sit xp̄s vna persona verbū et homo. Idē sup ioh. Agnoscamus geminā sbam xp̄i diuinā. s. qua equalis est pr̄i. et humanam qua minor est pr̄e: vtrūq autē simul non duo sed vnus est xp̄s: ne sit quaternitas nō trinitas deus. Ac p hoc xp̄s est deus: aia rōnalis et caro. Idē quoq in libro de p̄destinatione sanctoz. Ille hō vt a verbo patri coeterno in vnitatez psone assūptus filius dei vnigenit⁹ eēt vn hoc meruit? qd bonū ei⁹ p̄cessit vt ad hanc ineffabilem excellētiā peruniret a faciente ac suscipiente deo verbo: ipse homo ex quo esse cepit filius dei vnic⁹ eē cepit. Itē hō quicūq ita gratia fit xp̄ianus sicut gratia homo ille ab initio factus est christus. Idem in lib. xiij. d trinitate. Gratia dei nobis i homine xp̄o cōmēdat.

Q: nec ipse vt tāta vnitate deo vero cōiūct⁹ vna cū illo psona fili⁹ dei fieret: vllis est pcedētib⁹ meritis assecut⁹. sʒ ex quo hō eē cepit. ex illo est ⁊ de⁹. Unde dictū est verbū caro factū est. Hyla. quoqʒ in .x. li. de tri. ait. Christū

Hyla. nō ambigim⁹ eē deū verbū. neqʒ rursus filiuʒ hois ex aīa ⁊ corpore cōstituisse ignoram⁹. His alijsqʒ auctoritatibus vtuntur: qui hominem quēdā ex aīa rationali ⁊ carne cōpositū dicūt deū factum sʒ gratia non natura. Sola.n. grā habuit ille hō nō meritis vel natura vt esset deus siue dei filius: vt haberet oēm scientiaʒ ⁊ potētiā quā hʒ verbū: cū quo est vna psona Nec tñ in superioribus legit̄ q̄ homo ille sit vna psona cū verbo: ⁊ sit ipsū vbū: sʒ ēt q̄ aīa rōnalis ⁊ caro eadē psona sit: ⁊ xp̄s sit: ⁊ de⁹.

¶ Aliorum sententia.

SUNT autē ⁊ alij qui istis in parte cōsentiunt: sed dicūt hominē illū nō ex aīa rationali ⁊ carne tm̄: sʒ ex humana ⁊ diuina nā. i. ex trib⁹ sb̄stātijs diuinitate: carne ⁊ aīa cōstare: ⁊ hūc ihm xp̄m fatētur ⁊ vnā psonaʒ tm̄ eē: an̄ icarnationē vero solūmō simplicē: sʒ in incarnatōe factā cōpositā ex diuinitate ⁊ hūanitate. Nec est ideo alia persona q̄ȝ prius sʒ cū prius eēt dei nō tm̄ psona i icarnatōe facta est ēt hois psona: nō vt due eēnt psone sʒ vt vna ⁊ eadē esset psona dei ⁊ hois. Persona ergo que p̄us erat simplex ⁊ in vna tm̄ nā existens: in duab⁹ ⁊ ex duab⁹ subsistit naturis ⁊ psona que tm̄ deus erat: facta est ēt ver⁹ hō subsistens nō tm̄ ex aīa ⁊ carne: sʒ ēt ex diuinitate: nec tñ psona illa dʒ dici facta psona q̄ȝ nis dicat̄ facta psona hois. Facta est igit̄ illa psona: vt qbusdā placet: qdā subsistēs ex aīa ⁊ carne: sed non est facta persona vel sb̄a vel natura: ⁊ inquātuʒ est illa subsistens: composita est. Inquātum autē verbum est: simplex est.

¶ Auctoritates ēt ponit que hāc p̄bāt snīaʒ

DE hoc Augu. in libro sente. prosperi ait. Modis oībus approbare cōtēdimus sacrificiū ecclesie duob⁹ cōstare: duobus cōfici: visibili elemētorū specie: ⁊ inuisibili dn̄i iesu xp̄i carne ⁊ sanguine: sacro ⁊ re sacramenti. i. corpore xp̄i. sicut xp̄i psona constat ⁊ conficit̄ ex deo ⁊ hoīe: cū ipse xp̄s verus deus ⁊ verus hō. Quia oīs res illaʒ reʒ naturā ⁊ veritatē i se cōtinet ex qbus conficitur. De hoc eodeʒ

Jo. da. Joh. dam. In dn̄o nostro Jesu xp̄o duas quidem nās cognoscimus: vnā autē hypostasim ex vtrisqʒ cōpositā. Incarnat⁹ est ḡ xp̄s ex virgine assumens primitiaʒ nr̄e masse: vt ipsa extiterit in carne hypostasis: q̄ dei verbi hypostasis cōposita ⁊ facta fuerit: que pri⁹ simplex erat verbi hypostasis. Cōposita vo ex duab⁹ psectis naturis: deitate ⁊ humanitate ⁊ ferat ipsa diuine verbi dei filiationis characteristicū ⁊ determinatiuuʒ idioma: sm̄ qd̄ diuisa est a patre ⁊ sp̄ūscō: ⁊ carnis characteristica ⁊ determinatiua idiomata: sm̄ que differat a matre ⁊ reliqs hoib⁹. Itē vnā hypostasiʒ filij dei ꝯfitemur in duab⁹ naturis psecte se hn̄tib⁹ deitatis ⁊ humanitatis ⁊ icarnatā eē eādē hypostasim: ⁊ has duas naturas custodiri ⁊ manere in ip̄o post vnionē nō seorsū ⁊ sʒ partes ponentes singulā: sʒ vnitas iuicē i vnā cōpositā hypostasim: sb̄aleʒ.n. ingmus vnionē. s. verā ⁊ nō sʒ fantasiā: sb̄alē aūt non duab⁹ naturis pficiētib⁹ alterā. s. vnā cōpositā nām: sʒ vnitas inuicē in vnā hypostasim cōpositaʒ filij dei ⁊ manere eandē sb̄aleʒ diam deterīamus. Qd̄ creabile mansit creabile: ⁊ qd̄ icreabile icreabile: ⁊ mortale mortale: ⁊ imortale imortale: ⁊ circūscriptibile circūscriptibile: ⁊ incircūscriptibile icircūscriptibile: ⁊ h̄ qdē refulget miraculis. De h̄ etiā Aug. in li. de tri. ait. Quēadmodū sm̄ deitatē vna est patris filijqʒ nā: ita etiā iuxta humanitatē: eadeʒ est matris ⁊ filij vna nā. Ex vtraqʒ ergo sb̄a ⁊ diuinitatʒ ⁊ humanitatis vn⁹ atqʒ idē est de⁹: dei ⁊ hois filius iesus xp̄s: vt ver⁹ de⁹ ita etiā hō ver⁹. Ideʒ etiā in li. xiij. de trini. Sic deo cōiungi potuit humana nā: vt ex duab⁹ substātijs fieret vna psona. Ac p hoc iam est ex trib⁹: deo: aīa ⁊ carne. His alijsqʒ plurib⁹ auc̄tib⁹ se muniūt q dicunt psonā xp̄i cōpositā eē vel factā siue ꝯstantem ex duab⁹ naturis siue ex trib⁹ substantijs.

¶ Tertia aliorum sententia.

SUNT etiā alij q in incarnatiōe verbi nō solū psonā ex naturis compositaʒ negant: verumetiam hoiem aliquē siue etiaʒ aliquā substātiā ibi ex aīa ⁊ carne compositaʒ vel factā diffitētur. Sed sic illa duo. s. animaʒ ⁊ carnē verbi psone vel nature vnita eē aiunt vt non ex illis duabus vel ex his trib⁹ aliq̄ nā vel psona fieret siue cōponeret̄: sʒ illis duob⁹: velut indumento verbum vel vestiretur: vt mortaliū oculis congruenter appareret. Qui

ideo dicitur verus factus homo quia verita/
tē carnis. ⁊ aīe accepit. Que duo ēt in singula
ritatē vł vnitatē sue psone accepisse legiť: nō
q2 illa duo vel aliqua res ex illis cōposita sit
vna psona cū verbo vel sit verbū: sed q2 illis
duobus accedētib⁹ verbo: nō est psonarū nu/
merus auctus vt fieret quaternitas i trinitate
⁊ q2 ipsa psona verbi q̄ prius erat sine idumēto:
assūptiōe idumēti nō est diuisa vel mutata: s3
vna eadēq3 imutata permāsit. Qui s̄m habi/
tum deū ⁊ hominē factū dicūt. Accipiēdo. n.
hominē dict⁹ ē de⁹: fact⁹ est hō: ⁊ pp acceptū
hominē dicit de⁹ vere esse hō: ⁊ pp assumētē
deū dr̄ hō esse deus. Nā si essētialiter iquiūt
illi deus esse hō: vel hō eē deus intelligereť:
tūc si deus assumpsisset hominē in sexu mu/
liebri: ⁊ mulier essentialiter de⁹ esset ⁊ ecōuer
so. At potuit de⁹ assūpsisse hoiem in sexu mu
liebri: potuit ergo mulier eē deus ⁊ ecōuerso.
¶ Auctēs iducit quib⁹ hec sentētia roborať.

Augu. Ne autē ⁊ isti de suo sensu influere videā
tur. testimonijs in mediū productis:
qd̄ dicunt cōfirmāt. Ait eni Augu. in libro de
gratia noui testamēti. Sicut nō augeť nume/
rus psonarū cū caro accedit aīe vt sit vnus hō
sic nō augeť numerus psonarū: cū homo ac/
cedit verbo vt sit vnus hō xp̄s. Legitur itaq3
deus hō: vt intelligam⁹ huius psone singula/
ritatē: nō vt suspicemur i carnē mutatā diui/
nitatē. Idē quoq3 tractās illud vbū apostoli.
Habitu inuētus est vt hō: māifeste ondit deū
dici factū eē hoiem: vel eē hoiem s̄m habitū.
In libro. lxxxiij. qōnum. ita inquiens. Multis
modis habitū dicim⁹: vel habitū animi: sicut
discipline perceptionē vsu firmatā: vel habi/
tum corporis: sicut dicim⁹ aliū alio validiorē
vel habitū eorū3 que mēbris accōmodantur
extrinsecus: vt cu3 dicimus aliquē vestitum
vel calciatū: ⁊ hmōi. In omnibus generibus
manifestū est in ea re dici habitū accidit vel
accedit alicui: ita vt eam possit etiā non habe
re. Hoc autē nomen ductum est ab illo ver/
bo quod est habere. Habitus ergo in ea re di
citur que nobis vt habeatur accidit vel acce/
dit. Verūtā hoc interest: q2 quedā eorū q̄ acci
dunt vel accedunt: vt habitu3 faciant nō mu
tantur: sed ipsa mutant in se integra ⁊ incon/
cussa manentia: sicut sapiētia accedēs homi/
ni nō ipsa mutatur. sed hominem mutat quē
de stulto sapiētem facit. Quedam vero sic ca/
cedunt vel accidūt vt mutent ⁊ muteň vt ci
bus q amittens speciē suā in corpus vertiť: ⁊
nos cibo refecti: ab exilitate atq3 languore in
robur atq3 valentiam mutamur. Tertium ge
nus est cum ea que accidūt vel accedunt: nec
mutant ea qbus accidūt nec ab eis ipsa mutā/
tur: sicut ānulus posit⁹ in digito qd̄ genus ra/
rissime reperitur. Quartū genus est cū ea q̄ ac/
cidunt vł accedūt mutanť nō a sua nā: sed ali
am spēm. ⁊ formā accipiūt: vt est vestis que de
tecta atq3 deposita nō h3 ea3 formā quā sumit
induta. Induta. n. mēbris accipit formā qua3
nō hēbat exuta: qd̄ genus cōgruit huic cōpa
rationi. Deus. n. fili⁹ semetipm exinaniuit nō
formā suā mutās: sed formā serui accipiens:
neq3 cōuersus aut trāsmutat⁹ in hoiem amissa
incōmutabili stabilitate: s3 in silitudie hoīum
factus est ipse susceptor verum hoiem suscipi
endo habitu inuent⁹ est vt hō. i. hndo hoiem
inuent⁹ est vt hō: nō sibi sed eis qb⁹ in hoie ap
paruit. Q2 aūt dicit vt hō veritatē exprimit:
noie ergo habit⁹ satis significauit apl's qualr̄
dixerit in silitudinē hoīum fact⁹ q2 nō transfi
guratiōe in hoiem: s3 hitu fact⁹ est: cu3 indut⁹
est hoiem quē sibi vniēs quodāmodo atq3 cō
formās imortalitati eternitatiq3 sociaret. Nō
ergo op3 intelligi mutatū eē verbū susceptio/
ne hois: sicut nec mēbra veste induta mutan
q̄uis illa susceptio ineffabilr̄ susceptū susci/
pienti copularet. His verbis apte inuere vi/
det Aug. deū dici factū hoiem s̄m habitum.
Qui etiā ipsius incarnatiōis modū volēs ex/
primere q̄rentib⁹ in. iiij. lib. de tri. ait. Si que/
rit ipsa icarnatio quō facta sit? ipm verbū dei
dico carnē factū. i. hoiem factū. Nō tñ in hoc
q3 factū est cōuersum atq3 mutatū: s3 carne vt
carnib⁹ cōgruenter appareret indutū. Ita sane
factū vt ibi sit nō tm̄ verbū dei ⁊ hois caro: s3
etiā rōnalis hois aīa. Atq3 hoc totū ⁊ de⁹ dica
tur pp̄ter deum ⁊ hō pp̄ter hoiem. Quod si
difficile intelligiť: mens fide purgeť a pecca
tis abstinēdo ⁊ bōa opa opādo. difficilia. n. sūt
hec. Idē in libro de fide ad petrū dei filius fa
ctus est deus etern⁹ ⁊ verus: pro nobis cu3 sit
hō verus ⁊ plenus. In eo verus: q2 veram
h3 de⁹ ille humanā nām. In eo vero plenus
q2 ⁊ carnē humanā suscepit ⁊ aīam rōnalem.
Ite3. Nō aliud fuit illa dei filij susceptio vel

exinanitio nisi forme seruilis.s.nature humane susceptio: vtraqz ergo in xpo forma: qz vtraqz vera et plena est in xpo sba: diuina.s.et humana nã. Idem in libro ptra Maximinũ. Cũ esset p seipsum inuisibilis: visibilis in hoie apparuit quẽ de femina suscipe dignat⁹ est. Idẽ i eodẽ. Nos xp̄z dñz vez hoiez suscepisse credim⁹: et i ipso visibiliter iuisibilẽ hoib⁹ apparuisse. In ipso inter hoies puersatuz fuisse. In ipso ab hoibus humana ptulisse. In ipso homines docuisse. Hylarius quoqz in decimo libro de trinitate ait. Qũo dei filius nat⁹ ex maria est nisi q verbũ caro factũ est.s.q fili⁹ dei cũ in forma dei eẽt: formã serui accepit. Unũ tñ eundemqz nõ dei defectiõe sed hois assumptione profitemur: et in forma dei ppter nãm diuinã et in forma serui ex pceptione spũssancti ƀm hois habitũ reptum fuisse non fuit habitus ille tm̃ hominis: sed vt hois: neqz caro illa caro peccati: sed in similitudie carnis peccati. Audistis tres scd̃m diuersos positas sententias: et pro singulis inducta testimonia. (margin: Hyla.)

(margin: Di.6.) c Irca distinctionẽ.6. Quero. vtz xp̄s sit aliqua duo. Arguitur q sic. In xpo non solum est esse existentie verbi sed etiã nature humane. ergo est duo existẽtes probat añs. qz tota trinitas produxit in rõne cause efficientis illã nãm quã verbũ psonauit. causalitas aũt hmõi nõ terminatur nisi ad existens creatũ. ¶ Preterea scd̃m Aristo.5.meth. dña specie infert diam numero. sed hic est quasi dña specifica nãz. ergo numeralis: igit duo. ¶ Contra athana⁹ in simbolo nõ nõ duo tñ sed vnus est xp̄s. ¶ Rñdeo q xp̄s nõ est aliqua duo. Nõ eni est due psone vt pz ex distinctiõe pcedenti. nec est due nature: qz nõ est nã humana lz habeat in se duas naturas. ¶ Ad primũ dico q non sequr in xpo sunt duo esse ergo est duo existẽtes: qz cõcretũ nõ numeraf absqz numeratiõe suppositi. sicut xp̄s nõ dr̄ duo volentes lz sint in se due voluntates. nec hñs duas sciẽtias dr̄ duo sciẽtes. ¶ Ad scd̃m cõcedo q in xpo sunt due nature numero. sed nõ seqt q xp̄s sit duo numero. qz xp̄s nõ est altera istaz nãruz. Persona tñ verbi subsistit duabus naturis. In vna hz primũ esse. in alia quasi aduenticia a qua hz ƀm eẽ. sicut si aliq mõ soz. diceref sbsistere in humanitate et albedi. et h⁹ sine cõpõne pprie dicta. qz vna nõ pficit aliã. nec ex eis est aliqua tertia psona. Quedaz aũt auct. dam. inuenis ibi esse cõpositionẽ dz intelligi de cõpositione improprie dicta. qz.s.ibi est simul positio nature cũ nã. ppter vnitatẽ duaz nãrũ in q bus psona verbi subsistit. Qd etiã dr̄ i symbolo sicut aia rõnalis et caro vnus est hõ: ita deus et hõ vnus est xp̄s. nõ est similitudo qntum ad extremoz cõpositionem. sed qntum ad hoc q sicut aia et caro cõcurrunt ad vnitatẽ psone. sic etiã deitas et humanitas in xpo in vnitatẽ psone pcurrũt: qũuis h⁹ fiat alio et alio mõ.

¶ Positis sentẽtijs pbatisqz testimõijs intelligẽtias ppositarum locutionũ exeqf ƀm singulas sñias: et prius scd̃m primã. Di.vij.

s Ecũdum primaz vero dr̄ de⁹ fact⁹ hõ et hõ fact⁹ de⁹: et qz deus cepit esse quedã sba rõnalis que añ nõ fuerat et illa sba cepit esse deus: et hoc grã nõ nã vel meritis habuit. Uñ recte dr̄ xp̄s inqntum hõ predestinat⁹ esse filius dei. Huic aũt sñie opponitur. Si illa sba cepit esse deus: et de⁹ illa. Quedam ergo substãtia est deus que nõ semp fuit deus: et quedã substãtia est deus que nõ est diuina substãtia: et deus est aliqd qd non semp fuit. Quod et illi pcedunt. Origenis testimonio initentes q ait. Fact⁹ est sine dubio id qd prius nõ erat: sed addidit ƀm carnem. Scd̃m deũ vo erat prius: et nõ erat qñ nõ erat. Alijs quoqz plurib⁹ modis illi sñie põt opponi: q bus supsedemus exercitationis studiũ lectori relinquentes: et ad aliam properantes. (margin: Que opponant huic sententie.) (margin: Super ep̄laz ad Ro.)

¶ Hic explanat secundum sententiam et earum locutionuz sensus.

In scd̃a vero sentẽtia huius distinctionis talis videf rõ: vt cum dr̄ deus fact⁹ est hõ intelligaf cepisse esse subsistens ex duabus naturis vel trib⁹ substantijs: et econuerso hõ fact⁹ est deus: qz subsistẽs in duab⁹ naturis cepit esse deus: vel poti⁹ hõ fact⁹ est de⁹: et econuerso dr̄: qz deus assumpsit hoiez: et hõ assumptus est a deo. Unde Aug. dicit in lib. de tri. Talis fuit illa susceptio que hoiez faceret deum: et deum hoiem. Uariaf aũt intelligentia cũ dr̄: deus est hõ: et hõ est deus. Dr̄ eni deus eẽ psona subsistens in duab⁹: et ex duab⁹ naturis dr̄ esse deus.i. verbuz vel nã diuina. Põt eniz predicari psona simplex vel natura de psona cõposita. Nõ est autem vt ait Joh. dam. idem dicere naturam vel personam. (margin: Aug.) (margin: Qz nõ ẽ idẽ dicere naturã vel psonaz.)

¶ Ex quo sensu dicunt xp̄m predestinatuz.

Isti dicunt xp̄m predestinatuz inqntum est hõ.i. inqntũ est subsistens ex duabus substãtijs.s. aia et carne. Nam quantũ ad naturã diuinitatis nõ est ipse predestiat⁹. Nõ ergo inqntum in ea vel ea subsistit predestinatus est: sz inqntũ subsistit in alijs duab⁹ substãtijs.i. in aia et carne: hoc est inquantuz est hõ.

¶ Qualiter exponunt auctoritates prie que

isti videntur obuiare sententie.

Determinãt etiaz auctoritates q̃ pme couenīūt sñie: ꝛ huic videnꝛ cōtradicere: vt cū legiꝛ: hō ille assūpt⁹ a verbo in singularitate psone: vel fa/ctus vna psona cū verbo: de nã humana itel/ligaꝛ: q̃ v̄bo vnita ē i singularitatē psone.i.ita ꝙ eadē psona q̃ prius erat ꝛ simplex erat: sine icremēto numeri psonaꝝ etiã imutata pmãsit lz cōposita. Cōpositiōis vero hui⁹ aliã dicunt eē rōnē q̃z sit in alijs hominibus: q: huius ex trib⁹ aliorū ex duab⁹ substãtijs est cōpositio. Negant quoqꝫ nãm humanã esse psonaz vel dei filiū: ꝛ sicut vnū eundēqꝫ dicūt esse hoiez ꝛ deū ꝛ filiū hois ꝛ filiū dei: ita vnū ꝛ idē non aliud ꝛ aliud: sicut nec alium ꝛ alium.

¶ Quedã ponit q̃ pmissis videꝛ aduersari.

Sꝫ his videnꝛ aduersari que subditis cōti netur capitulꝛ. Ait.n. Augu. super Joh. Aliud est v̄bū dei: aliud hō: sꝫ verbū caro fa/ctuz est.i.hō nō itaqꝫ alia verbi: alia est homi/nis psona: qm̄ vtrūqꝫ xp̄us ꝛ vna psona. Idē ad Felicianū. Aliud dei fili⁹: aliud hois fili⁹: sꝫ nō alius. Idē Dei filius aliud de pr̄e: aliud de mr̄e. Idē in lib.i.de tri. Cū filius sit ꝛ deus ꝛ homo: alia substantia deus: alia homo.

Augu.

¶ Qualiter his respondeant.

Hec autē in hunc modū determināt: q: cū dicitur aliud verbū dei: aliō hō: siue alia s̄ba de⁹ alia homo: alteri⁹ nãe signifi/catur xp̄s esse inq̄ztū est homo: ꝛ alterius in/q̄ztuz est deus: ꝛ aliud natura qua est homo: aliud natura qua est deus. Ut enim ait. Joh. dam. Incōuerse ꝛ inalterabiliter vnite sūt ad inuicē nature: neqꝫ diuina distante a ppria sim/plicitate: neqꝫ hūana aut cōuersa in deitatis naturã: aut in nō existētē diuisa: neqꝫ ex dua/bus vna facta cōposita natura. Cōposita eniz natura neutri earuz ex quibus cōponitur na/turis homousia.i.cōsubstãtialis esse potest ex alteris perficiens alterum: vt corpus ex qua/tuor elementis compositū: nec ignis nomina/tur nec aer: nec terra nec aq̄: nec horū alicui homousion dr̄. Si ergo s̄m hereticos christ⁹ vni⁹ cōposite nãe post vnionē extitit: ex sim/plici nã cāuersus est in cōpositã: ꝛ neqꝫ patri simplicis nãe existēti: neqꝫ matri est homou/sios ꝛ neqꝫ deus neqꝫ homo denominabitur. sed xp̄s solū: ꝛ erit hoc nomē.s.xp̄s nō perso

Jo.da.

ne ipsius natura: sed vnius s̄m ipsos cōposi/te nature. Nos aūt xp̄m nō vni⁹ cōposite na/ture dogmatizam⁹: ꝛ hoc nomē.s.xp̄us psone dicimus: nō monotropos.i.vno mō dicitū: sꝫ duarū naturaruz eē significatiuū.s.deitatis ꝛ ꝛ humanitatis. Ex deitate ãt ꝛ hūanitate deū pfectū ꝛ hoiem pfectū eundē ꝛ esse ꝛ dici: ex duab⁹ ꝛ in duabus naturis cōfitemur. Sic er/go diciꝛ aliud esse filius dei: aliud fili⁹ hois: q: alteri⁹ est s̄be vel nãe inq̄ztū est fili⁹ dei alteri⁹ inq̄ztū est filius hois. nō ꝙ ipse fili⁹ dei ꝛ ho/minis sit duo illa diuersa.i.due diuerse nãe.

¶ Auctoritate confirmat determinationem.

Aperte eniz Hyla. in nono lib. de tri. ait. Cū nō aliud sit fili⁹ hois: neqꝫ aliud fili⁹ dei. verbū.n. caro factuz est: ꝛ cū ille qui fili⁹ dei est: ipse ꝛ hoies sit fili⁹: reqro qs in h̄ filio hoie glorificat⁹ sit? Euidenter dicit nō aliud eē filiū dei: ꝛ aliō filiū hois. Ex quo pmissa roboraꝛ ꝛ approbaꝛ determinatiō.

¶ Alia ēt v̄ba auctiū annotat vt determinet.

Quod etiã dictū est vtrunqꝫ xp̄s est: ꝛ vna psona mouere pōt lecto/rem sicut ꝛ illud qō Aug. dicit in.i.lib. de tri. Quia forma dei formam serui accepit vtrūqꝫ de⁹. vtrūqꝫ hō. Sed vtrūqꝫ deus pp accipiētē deū: ꝛ vtrūqꝫ hō pp acceptū hominē. Et illō qō idem ait in li. de bono pseuerãtie. Qui fi/delis est: in eo verã naturã humanã credit su/scipiēte deo verbo ita sublimatã: vt qui susce/pit ꝛ qō suscepit vna esset in trinitate persona assumptiōe illa ineffabiliter faciente persone vnius in deo ꝛ hoie veritatē. Si autez qui su/scepit: ꝛ qō suscepit vna est psona: ergo natu/ra humana cū verbo vna est psona. Sed hec oia ex tali sensu dicta fore tradunt vt vtrūqꝫ dicaꝛ esse xp̄s ꝛ vna psona q: in vtroqꝫ vnus xp̄s ꝛ vna psona subsistit. Ita etiã susceptū cū suscipiente dicitur vna persona: q: susceptum suscipienti est sociatū in vnitate psone: ꝛ ita ꝙ vnitas psone pmansit: nō ita vt caro ꝛ aia sint vn⁹ de⁹: q: vt ait. Hiero. v̄bū est de⁹ nō caro as/sumpta. Et Amb. i li. iij. d̄ spūsancto ait. Aliō est qō assūpsit: ꝛ aliud quod assumptum est.

Augu.

Et hic auct̄e vtitur vt ꝯfirmet d̄termia/tionem

¶ Hic quandã ponit auctoritatem que mul/tum videtur huic sententie opposita.

Est autem ꝛ aliud qō huic sententie pluri/mum videtur obuiare. Ait eniz Aug. in li.i.ꝯ Maximinū. Xp̄s vna psona est: ge/

mine substãtie: qr ꝛ deus est ꝛ hõ est: nec tamē deus vel hõ ps huius sbe dici potest: alioqn filius dei deus anteq̃ susciperet formā serui: non erat totus: ꝛ creuit cū hõ diuinitati eius accessit. Ecce deū dicit nõ eē partē illius persone. Uñ videt illa psona nõ constare ex deo ꝛ homine. Ad quod etiam illi dicūt illā personam non ita cõstare ex deo ꝛ hoie: quasi totū ex partibus. Ita enim partes alicuius totius cõueniūt: vt ex illis qd non erat cõstituatur. Nõ autē sic humana ꝛ diuina natura in xpo vniuntur. Inexplicabilis enim est istius vnionis que non est partiū rõ. Quidā tñ noie dei ibi psonā significari putant: qr de tribus agebat personis: quarū nullā trinitatis partem eē dicebat: sicut pars istius persone nõ est deus. Quod si de psona intelligatur: mãifestum est qr psona nõ est pars psone. Posita est diligenter snia scda ꝛ eius explanatio: cui in nullo vl' in modico obuiāt auctoritates in tertia sentētia inducte que iam consideranda est.

Rñsio tor cuz determinatione

¶ Tertia sententia que sit premissarum propositionum intelligentia.

In hac ergo sententia sic dicitur deus factus hõ: qr hoiem accepit: sic dicit esse hõ: qr hoiem habet: vel qr est habēs hominē ꝛ homo factus deus: qr assūptus est a deo: ꝛ homo esse deus: qr habēs hominem est deus. Cum ergo dicit deus est homo: vel habit⁹ predicatur vel persona sed humanata. Et qr psona humanata predicetur. Cassidorus ostendere videt dicens. Factus est vt ita dixerim humanatus deus qui ēt in assumptione carnis deus eē nõ destitit. Qd tñ varie accipi potest vt dicat deus factus hūanatus: vel xps fact⁹ deus humanat⁹: vtrūq; n. sane dici põt. Cum ergo dicit fact⁹ est de⁹ hõ multiplex sm istos sit itelligētia: vt naturā humanā accepisse: vl' humanatū verbū eē incepisse intelligat. Nec tñ si incipit eē humanatū vbū: ideo sequit qr inceperit esse verbū: nec si deus factus est humanatū verbū: sequitur qr factus sit verbum: sicut de aliquo dicitur. Hodie iste cepit esse bonus homo vel factus est bonus homo: nec tñ hodie cepit esse homo: vel factus est homo.

Cassio.

¶ Quo sensu sm istos dicat pdestinat⁹ xps.

Secūdum istos dr xps sm qr hõ pdestinat⁹ eē fili⁹ dei: qr ē predestinatum a deo ab eterno: ꝛ in tpe collatum est ei p grām: vt ipse ens hõ sit filius dei: hoc. n. nõ semp habuit: sed in tpe p grām accepit. Qd videt Aug. notasse in lib. ad psper: ꝛ hylariū dicēs. Predestinat⁹ est Jesus: vt q futurus erat sm carnē fili⁹ dauid: esset in virtute filius dei. Di ēt cū dr xps minor pře sm qr hõ: sm habitū hoc itelligūt dictū. i. inq̃tū hz sibi hoiem vnitum. Uñ Aug. in. j. li. de tri. De⁹ fili⁹ deo přï nā est eq̃lis: habitu minor. In forma. n. serui minor ē pře. In forma dei eq̃lis ē přï: ꝛ qr sm hitum accipiēda est incarnatiōis rõ: ideo deū humanatū: nõ hoiem deificatum dici tradūt. Unde Jo. dam. Nõ hoiem deificatū dicimus: sed deum hominem factum.

Augu. ancie cõfirmat expõnē

Augu.

Jo. dam

¶ Qd non debet dici homo dominicus.

Et lz dicat hõ deus nõ tñ ɔgrue dr hõ dñicus. Uñ Aug. in li. retractationū. Non video vtrum recte dicat hõ dñicus q est mediator dei ꝛ hoium xps Jesus: cum sit vtiq; dñs: ꝛ hoc qdē vt dicerem apud quosdā legi cathólicos tractatores. Sed vbicūq; hoc dixi: dixisse me nollē. Postea qppe vidi non esse dicendum: q̃uis nõnulla posset idem rõne defendi. Scdm istos etiā dr psona filij in duabus ꝛ ex duab⁹ existere naturis sm adherētiā vel inherentiam: Altera eni inheret ei: altera inest.

Augu.

¶ Qd predicta non sufficiunt ad cognoscendam hanc questionem.

Satis diligēter iuxta diuersorū sniam supra positam absq; assertione ꝛ preiudicio tractauimus questionē. Uerumtñ nolo in tāta re: tanq̃ ad cognoscēdum difficilē putare lectorē: istam sibi nostrā debere sufficere disputationē: sz legat ꝛ alia forte melius cõsiderata atq; tractata ꝛ ea q̃ hic mouet pñt vigilātiore atq; intelligētiore si põt mēte discutiat. Hoc firmiter tenēs qr de⁹ hoiem assumpsit: hõ in deum transiuit: nõ nature versibilitate: sed dei dignatione: vt nec deus mutaret in humanam sbam assumēdo hoiem: nec homo in diuinam glorificatus iste in deum: quia mutatio vel versibilitas nature: diminutionē ꝛ ablationem substantie facit.

c Irca di. 7. quero. vtrū deus sit fact⁹ hõ. Qd nõ. qr tūc esset factus. probatur ɔña. qr fortes est factus hõ. ergo est factus. sic in pposito. ¶ Preterea si factus est hõ. ergo est mutatus ad humanitatē. ɔña pz vniuersaliter in oibus. ¶ Contra ioh. j. Uerbū caro factū est. caro ponit pro hoie. ¶ Rñ⁹ propositio est

simpliciter vera. deus eni est factus hō. nō q͂ diuina nā sit mutata in humana. s3 q2 hūana nā vnita est psone filij dei. 7 h° p factionē trinitatis: q2 tota trinitas opa ta est effectiue illā vnionē. Ratione cuius vnionis il la est vera deus est hō. 7 ecōuerso hō est deus: pro eo q͂ one nāe ibi vnite sūt in vnā psonā. que eni in vno supposito vniuntur de se inuicē i cōcreto pdicāt. tu3 ēt q2 suppositū subsistēs in aliqua nā dr̄ tale s3 illam nā in. Deus igitur q nō sp fuit hō: p operationē tri- nitatis factus est hō. 7 econuerso hō factus est deus. Vn̄ Augustinus. talis fuit illa vnio que deū faceret hoiem 7 hominē deū. ¶ Ad pmū dico. q͂ ɔñtia nō val3 q2 factio qñ ponitur fm adiacens dicit factione3 simpliciter qñ autē ponit terciū dicit factionē s3 qd: se3 fm illud fm qd specificatur. ¶ Ad pbationē di co q͂ nō sequit de forte. gratia forme. sed tm̄ grā ma terie: q2 fortē esse hominē dicit primū esse fortis. non sic in proposito. ¶ Ad scōm dico q͂ nō oportet om ne qd fit tale mutari vt fit tale: sed hoc tm̄ accidit in il lis que prius fuerūt in potētia ad illud fm quod fiūt in actu per informationē. quo modo nō fit verbum hō s3 tantū p vnionē psonalē. Vn̄ mutatio solū est in nā hūana in qua est passio corrñdēs factiōi trinitatis.

di. 2. q̄st. 7.

a Trum pdestinatio qua christus pdesti natus est eē filius dei necessario presupponat lapsū humane nāe. ¶ Et argui tur q͂ sic. Ad gal. 4. At vbi venit plenitudo tēporis misit deus filiū suū natū ex muliere: factum sub lege vt eos q sub lege erāt redimeret. Hic assignat aplus nostrā redēptionē esse rationē missionis filij dei i car nē. Itē Augu. sup Iohā. Si deus pctōres nō ama ret ad terrā de celo nō descēderet. ¶ Cōtra aug. de spū 7 aia. pptea deus factus est hō: vt totū hoiem in se beatificaret vt siue hō ingrederet intus p intellectu3 siue egrederet extra p sensū i creatore suo: pascua in ueniret. Pascua intus in cognitione deitatis pascua foris in carne saluatoris. hec ratio remanet ēt circū scripto lapsu hūane nature. ¶ Hic primo videbit de supposito. 2°. de quesito. ¶ Quātu3 ad primū dicit aplus ad Ro. i. q͂ christus pdestinat° est esse fili° dei in virtute. Ubi sciēdū q͂ cū pdestinatio sit preordina tio ad gloriā pncipaliter 7 ad alia i ordine ad glia3. 7 huic nature hūane i xpo pordinata sit glia: 7 vnio ista verbo in ordine ad gliam. q2 nō tāta glia fuisset sibi cōferenda si nō eēt vnita sicut nō collata ē. Quē admodū igit merita cadūt sub pdestinatiōe sine qui bus nō ordinaret tanta glia: ita vr̄ de ista vnione 7 ita sicut pdestinatā est hāc naturā vniri verbo: ita pdesti natū est hūc hoie3 esse filiū dei. Et si dicas q͂ prede stinatio primo respicit psonā: nā autē nō psonata vni ta est verbo. Rñsio cū deus possit diligere nō tm̄ per sonā sed etiā nām: sic potest pdestinare nō tm̄ psonā sed ēt hanc nām. ¶ Quātū ad scōm est duplex opi nio. Quidā enim adherentes auctoritatibus allega tis dicunt q͂ si ada3 nō peccasset filius dei nō fuiss3 in carnat°: 7 huic opinioni magis adheret Bonauen. Alij vero dicūt q͂ si adā non peccasset nihilominus verbū diuinū nām humanā assumpsisset nō tm̄ veniss

Rñsio.

natio ē

secds ar.

set vt redēptor neq3 vt passibil: q2 illa aia cui de° pre optauit nō solū sūmā gloriā sed ēt sibi coeuā: nō suis set vnita corpori passibili si nō esset redēptio faciēda: 7 sic sunt omnes auctoritates exponēde. Huic opi nioni magis adherent scotus 7 alexander. Ad hoc adducit ab alex. ber. exponēs illud Jone pp me or ta est hec tēpestas de filio dei adducēs q͂ lucifer pre uidit rationalem creaturam assumendam in vnita tem psone filij dei vidit 7 inuidit. Vn̄ inuidia cā fuit casus dyaboli 7 mouēs ipsū ad tentādū hoie3 cuius felicitati inuidebat: vt p peccm̄ demereret humana nā assūptōe3 7 vnibilitatē ad deū. Ex quo p3 q͂ lucifer intellexit vnionē nature humane ad diuinā. nō existē te lapsu humane nature. 7 ipsu3 lapsū itellexit vt im pedituū vnionis pp qd ipsū procurauit. Hoc ēt a sco to probatur q2 nō est verissimile q͂ pp solā redēptio nē faciendā deus illā animā ad tantā preordinauiss3 gloriā. cū illa redēptio nō sit tm̄ bonum q̄tū est illa gloria anime christi. Nec est verissimile tm̄ bonu3 in entibus 7 tā sūmū esse tm̄ occasionatū pp minus bo nū: sicut nec est verisimile ipsum prius preordinauis se adā q̄ christū: qd tamē sequeretur. ymo etiam° vl terius q͂ predestinato adā prius preuidisset eū casurū q̄ predestinasset christū. si tm̄ esset anime predestina tio illius pro redēptione aliorū. ¶ Potest igit dici q͂ prius natura q̄ aliqd preuideret circa peccatorē. siue de peccato. siue d pena. deus preelegit ad illā cu riā celestē oēs qs voluit angelos 7 hoies i determina tis gradibus: 7 nullus ē pdestinat° tm̄: q2 alius ē pui sus casur° vt sic nullū opteat gaudē de lapsu alteri°.

¶ An diuina nā debeat dici nata d vgine. Di. viij

p Ost predicta inquiri d3: vtr3 d nā diuina cōcedendū sit: q͂ de virgine sit nata: sicut dr̄ i vir gine incarnata? Et vr̄ vtiq3 nō de bere dici nata de virgine: cū nō sit nata d pie. Que. n. res nō est de pie genita nō dr̄ de mre nata: ne res aliqua filiatiōis nomē hēat i hūa nitate que illō nō teneat in diuinitate. Videt tm̄ posse pbari: q͂ sit nata de virgine q2 si hoc est nasci deū de vgine. s. hoiem assumere i vte ro virginis: cū nā diuina supius dicta sit ho mine3 assūpsisse: vr̄ debere dici nata. De hoc aūt Aug. in li. de si. ad petrū sic ait Nā eterna atq3 diuina nō posset tpaliter concipi 7 nasci ex natura hūana: nisi fm susceptionē verita tis hūane vera3 tpalr̄ cōceptionē 7 natiuitatē ineffabilis in se diuinit° accepiss3. Sic ē deus etern° veraciter fc̄ tpe 7 cōcept° 7 nat° ex vir gine. Ista auctē vr̄ insinuari q͂ nā diuina sit na ta 7 cōcepta d virgine. S3 si diligēter notent verba: poti° de psona agi itelligit q̄ sine dubi tatiōe 7 de pie 7 de matre nata esse dici debet.

¶ De

¶ De gemina xp̃i natiuitate quib⁹ natus est.

Queri etiã solet vtrũ debeat dici xp̃s bis genit⁹ vt dr̃ dei ⁊ hoĩs filius? Ad qđ dici põt xp̃m bis natũ eẽ: duasq̃ natiuitates habuisse. Vñ Aug. in li. de fi. ad petr.
Augu. Pater de⁹ de sua nã genuit filiũ deũ sibi coeq̃lez ⁊ coeternũ. Idẽ quoq̃ vnigenit⁹ de⁹ scđo nat⁹ ẽ ex p̃re semel: ex m̃re semel. Nat⁹ ẽ.n.đ p̃re dei verbũ. Nat⁹ ẽ đ m̃re verbũ caro fcm̃: vnus ergo atq̃ idẽ dei fili⁹ nat⁹ ẽ añ scl̃a: ⁊ natus i sclo ⁊ vtraq̃ natiuitas vni⁹ est filij dei: diuina.s. ⁊ hũana. De hoc etiã Ioh. da. ait. Duas
Io.da. ergo xp̃i natiuitates veneramur: vnaz ex p̃re añ secula q̃ ẽ sup cãz ⁊ rõnem ⁊ tp̃s ⁊ nãm: ⁊ vnã que in vltimis tp̃ibus pp nos ⁊ ṡm nos ⁊ super nos: propter nos: q: pp nostrã salutẽ: ṡm nos: q: natus est hõ ex muliere: ⁊ tp̃e ɔceptionis.s. nouẽ mensiũ. Sup nos: q: nõ ex semine: sꝫ ex spũscõ ⁊ scã virgine supra legẽ cõceptiõis. Ex his manifeste apparet xp̃i duas esse natiuitates: eundemq̃ bis natum fore.

c Irca distinctionẽ. 8. Quero vtruz in xp̃o sint due filiatiões: Qđ non. filiatio ɔstituit filiũ. igit̃ due filiatões duos
Di.8. filios. xp̃s nõ est duo filij. ergo. ¶ Itẽ filiatio est tm̃ suppositi nõ nãe sicut gñatio. vñ in diuinis eẽntia nõ generat nec gñat̃: sꝫ i xp̃o nõ ẽ nisi vnũ suppositũ: ergo nõ ẽ nisi vna filiatio. ¶ Cõtra. Si p̃s fuissꝫ icarnat⁹ fuissꝫ fili⁹ nõ filiatõe eterna. ergo tẽporali: sꝫ ꝓprietas eterna filij ita abstrahit ab oĩ creatura vt termino sicut ꝓprietas p̃ris. ergo filiatio eterna nõ hꝫ respectũ ad m̃rẽ vt dicat̃ eius fili⁹. est. igit̃ in eo alia filiatio. ¶ Preterea q̃nto metaphisice capitulo de ad aliq̃d ifert aristoteles. Si idẽ referret̃ ad plura eadẽ relatiõe ꝙ idẽ bis diceret̃. ergo nõ põt xp̃us eadẽ relatione dici ad p̃rẽ ⁊ ad matrẽ. In ista tñ q̃õne q̃dã tenẽt p̃tem negatiuã. cui⁹ op̃. est Bonauen.
Rũsio. Alij vero affirmatiuã. ⁊ hui⁹ opinionis sũt. Rich. ⁊ scot⁹. Et ꝓbat̃ q: ad duos terminos nõ põt eẽ eadẽ relatio: q: tũc eadẽ simul eẽt ⁊ nõ eẽt puta si vnus illorũ corrũperet̃ ⁊ ali⁹ remaneret cũ rl̃o nõ possit eẽ sine termino. Itẽ xp̃i sũt due gñones ṡm dam̃. ergo ⁊ due filiatiões. ꝓbat̃ ɔñtia: q: ad plurificationẽ gñationũ seq̃t̃ plurificatio filiationũ. est igit̃ in xp̃o filiatio eterna ad patrẽ: ⁊ tp̃alis ad matrẽ. ¶ Sꝫ hic ẽ du
dubiũ. biũ. Utrũ filiatio realis ad m̃rẽz: q̃ fundat̃ sup nãm actualiter existẽtẽ acceptã p gñonẽ: sit eadẽ realr̃ fũdamẽto? Videt̃ ꝙ sic q: respect⁹ creature ad deũ efficientẽ est idẽ realiter fundamẽto exp̃ssi. di. scđi igitur
Rũsio. ⁊ respectus ad ꝓmũ efficiẽs est idẽ effectui cuz oẽs cause efficiẽtes ordinate habeãt rõnẽ vnius cãe totalis. Rñsio. illa relatio nõ est eadẽ realiter fũdamẽto cũ possit fũdamẽtũ esse sine tali relatiõe. Possꝫ eni eadẽ nã eẽ creata imediate a deo: nõ sic ẽ de relatiõe ad p̃mũ efficiẽs sine qua fundamẽtũ esse includit ɔ̃dictionẽ. ¶ Ad p̃m̃ argumẽtũ rñdeo ꝙ ad plurificationẽ filiationũ nõ sequitur plurificatio filiorũ q: con- Ad ar.
cretũ nõ plurificatur nisi ad plurificationẽ suppositi sicut nõ seq̃t̃ plures scie ergo plures scientes. ¶ Ad scđꝫ dico ꝙ generatio in creaturis nõ solũ est suppositi sed etiã nature cũ natura plurificet̃ in suppositis nõ sic in diuis vbi nã nõ plurificat̃ in suppositis ⁊ iõ nõ gñat nec gñat̃ cũ gñans realr̃ distiguat̃ a genito.

¶ De adoratiõe hũanitatis xp̃i: an eadez sit adoratio hũanitati ⁊ deitati exhibẽda. Di. ix.

p Reterea inuestigari opꝫ vtrũ caro christi ⁊ aĩa vna eadẽq̃ cum verbo debeat adoratione adorari illa.s. que latria dr̃. Si eni aĩe vel carni exhibet̃ latria que intelligitur seruit⁹ siue cultus soli creatori debitus: cum aĩa xp̃i vel caro creatura tm̃ sit creature Quidã
exhibet̃ quod soli creatori debet̃ quod facienti in idolatriã deputat̃. Ideo q̃busdã videtur nõ illa adoratione que latria est carnẽ xp̃i vel aĩam xp̃i esse adorandã: sed illa que est dulia. dicũt nõ illa adoratione adorandã esse.
cui⁹ duas sp̃es vel modos esse dicunt. Est eni De spẽbus dulie.
cuiusdã modi dulia que creature cuilibet exhiberi põt: ⁊ est quedã soli humanitati xp̃i exhibenda non alij creature: q: xp̃i humanitas sup oẽm creaturam est venerãda ⁊ diligẽda. Non tñ adeo vt cult⁹ diuinitati debitus exhibeatur: q̃ cultus in dilectiõe ⁊ sacrificij exhibitione atq̃ reuerẽtia consistit: qui latine dicitur pietas: grece autem theosebia.i. dei cult⁹: vel eusebia.i. bonus cultus.

¶ Aliorum sententia qua vnam adorationez vtriq̃ exhibendam tradunt.

Alijs aũt placet christi humanitatẽ vna adoratione cũ verbo esse adorãdã: non ꝓpter se sed ꝓpter illũ cuius scabellũ est: cui est vnita. Neq̃ ipsa humanitas sola vl̃ nuda: sed cum verbo cui est vnita nec ꝓpter se: sed ꝓpter illũ cui est vnita adoranda. Nec q̃ hoc facit idolatrie reus iudicari põt: q: nec soli creature: nec ꝓpter ipsam: sed creatori cũ humanitate: ⁊ in hũanitate sua fuit. De hoc Io.da.
Iohes dam̃. ita ait. Due sunt nature xp̃i rõne ⁊ mõ differẽtes: vnite vero ṡm hypostasim. Unus ergo xp̃s est de⁹ pfect⁹ ⁊ homo pfectus quẽ adoramus cũ patre ⁊ spiritu vna adoratione cum incõtaminata carne eius. Nõ inadorabilẽ carnẽ dicentes. Adorat̃.n. in vna verbi hypostasi: q̃ hypostasis gñata est. Nõ creature venerationẽ p̃bentes. Nõ ẽ vt nudã carnẽ

adoramus: sed vt vnitā deitati in vnā hypostasim dei verbi duabus reductis naturis. Timeo car bonē tāgere propter ligno copulatū ignem. Adoro xpi dei mei simul vtraq; nām: propter carni vnitā deitatē. Non enī quartā appono psonā in trinitate: sed vnā psonā confiteor verbi et carnis eius. His verbis insinuari videt xpi humanitatē vna adoratiōe cū verbo eē adorandā. De hoc etiā Aug. ait ex ser. dñi vbi dicit. Non turbet cor vīm: ita dicit. Dicunt heretici filiū nō nā esse deū sed creatū. Quibus rñdendū est: q; si filius nō est deus nā sed creatura: nec colēdus est oino: nec vt deus adorādus: dicēte aplo. Coluerūt et seruierūt potius creature q; creatori. Sed illi ad hoc replicabūt et dicent. Quid est q; carnē eius quā creaturā esse nō negas simul cū diuinitate adoras: et ei non minus q; diuinitati deseruis? Ego dñicā carnē imo pfectā in xpo humanitatē iō adoro: q; a diuinitate suscepta et deitati vnita est: vt nō aliū et alium: sed vnū eundēq; deū et hoiem filium dei esse confitear. Deniq; si hoiem separaueris a deo: illi nunq; credo nec seruio: velut si qs purpurā vel diadema regale iacens inueniat: nunqd ea conabit adorare? Cum vo ea rex fuerit indutus: piculum mortis incurrit: si ea cū rege adorare qs cōtempserit. Ita in xpo dño humanitatē nō solam vel nudā: sed diuinitati vnitā .s. vnū filiū deū verū et hoiem verū si qs adorare contēpserit: eternalr moriet. Idem sup ps. xcviij. vbi dr. Adorate scabellū pedum eius qm sanctū est. Sciendum q; in xpo terra est .i. caro que sine impietate adorat. Suscepit enī de terra terrā: q; caro de terra est: et de carne. Marie carnē accepit. hec sine impietate a verbo dei assumpta adorat a nobis: q; nemo carnē eius mādūcat nisi prius adoret: sed q ado ratinō terrā intuet: sed illū potius cuius scabellum est propter quē adorat. His auctoritatibus premisse inuestigatiōis absolutio explicatur.

Irca distinctionē nonā. Quero vtrū xpo debet latria solūmō s3 nām diuinā q; sic Latria est cultus vl honor soli deo debitus rōne sūmi dñij: s3 xps solū fm nām diuinā est sūmus dñs igit. Cōtra magister in lra adducit auctes. Hic primo videndū est qd sit latria. Scdo qliter debet et .3. s3 quā nām .xo debet. Quantū ad primū dico q; sicut possumus aliquem actu interiori reuereri bona nra reputando parua respectu bonoz illius quē reueremur: sic possumus extollere in corde seu reuereri sūmā dei bonitatē ac maiestatē a qua manat et descēdit qcqd in nobis est bonitatis. Huic aūt actui interiori corrñdent aliq actus exteriores q sunt signa hu9 actus interioris. puta in qcūq lege aliq sacrificia vel aliq ritus seu consuetudines aut pstrationes prestādes sūmā esse dñationē in eo cui talia exhibent: et subiectionē respectu illius in exhibente. Ex istis quoq; actibus pōt gñari qdam habitus inclinans ad faciliter et pmpte eliciēdū tales actus: et sicut tales actus erant boni qñ erant debite circūstātionati ita huius genitus ex talibus actibus frequēter elicitis. Sic g° hoc nomen latria pōt equoce accipi. Uno mō p cultu siue reuerētia exhibita actu exteriori vel p habitu inclinante ad talē actū. Et ille habitus cū sit consonus recte rōni virtus est et nō theologica q; l3 recipiat deū vt cui debet reuerentia nō tñ h3 ipm pro obiecto imediato sed honorē sibi actu exteriori exhibendū. In actibus etiā virtutū theologicaz non consistit supfluū: bene tñ repitur in actu latrie excessus. vt si qs sacerdos vellet decē missas cantare in vno die ad laudē dei nō seruaret modū. Est ergo virtus moralis et potissime ptinetur sub iustitia qua reddit supiori quod sibi debet. Possset tñ large sumi p cultu interiori quo credit diligit: et spatur deus. et sic cōplecteret tres virtutes theologicas: sed nō sic sumit pprie s3 p cultu exteriori seu seruitute corpali. Est enī latria idem q; seruitus scdm Aug. in libro de trinitate: sic g oppositū idolatria dr exterior seruitus idoloz. q enī discredit nō idolatra pprie sed infidelis dr: sed tūc dr idolatra cū exterius colit vel adorat idola. Questio itaq; pposita nō est de latria virtute sed actu q; tentio vel debitū nō est pprie ad virtutē sed ad actū aliquē virtutis generatiuū: vel a virtute elicitū. q; ille imediate ē in potestate nra. Quātū ad scdm articulū dico q; de illo actu bono est pceptū affirmatiuū. Rōnabile enim est creaturā intellectualē obligari ad aliqñ recognoscendū et reuerēdū sūmū dñm suū. Hoc aūt pceptū sicut alia affirmatiua obligat semp sed nō p semp. Et pōt poni q; obligatio ad istū actū ptinet ad primum pceptū prime tabule. Nō habebis deos alienos qd pceptū nō est tantū negatiuū phibendo adorationē exhiberi alicui cui nō conuenit: s3 affirmatiuū vt habeat deus verus tanq dñs et adoret. qd bene exprimit deuteronomij. 6. Dñm deū tuū adorabis et illi soli fuies etc. Ad actū huius pcepti aliqñ eliciendū tenet quilibet adultus: et p tpe legis mosaice videt deteriatio tpis fuisse ad actū huius pcepti p tertiū pceptū de obseruatione sabbati. et pro tpe legis euāgelice in sanctificatione diei dñice. Et etiā deteriatur qñtū ad actum fm quē iste cultus vel honor d3 exhiberi puta i oblatiōe illius sūmi sacrificij eucharistie. qnā dñi sacerdotes offerre. et in illa oblatiōe d3 populus interesse. et offerre. g tenet audire missas totas die dñico. fm illud de consecratione distinctiōe pria. Missa. Et si necessitas excuset ab excusatiōe huius actus quē deteriat ecclesia. necesse est supplere in alio equalēti. vt saltē die illo deputato specialr cultui diuino. aliqs actus habeatur relatus imediate in deū ad eius reuerentiā scdz Scotū. Quātū ad tertiū cū querit an debeat xpo latria

Augu. (margin)

Di. 9. c (margin)

latria q. (margin)

An latria debeatur christo. (margin)

latria solūmodo fm nām diuinā. Dico q̄ ly solum-
mō pōt accipi cathegorematice vel sincathegorema-
tice. Primo mō ꝯcedo q̄ sic. q2 xp̄s ꝯsideratꝰ fm
solā nām diuā sufficiēs ē i eo rō sūmi adorabilis. Si
aūt sumat sincathegorematice: sic notat exclusionē
ab vno extremo respectu alterius extremi. ⁊ tūc vel
pōt excludi a terio adorationis. vel vt rō adorandi.
¶ Primo mō dico q̄ nō solū fm nām diuinā est xp̄s
sic adorādus. q2 a terio adoratiōis nō dz excludi nā
humana. ipsam enī secludēdo nō pōt adorari xp̄s.
cū sit deus pfectꝰ ⁊ hō scd̄m dam̄. Scd̄o vero mō put
solū excludit aliqd vt rōnē adorādi. pōt dici q̄ solū
mō fm nām diuinā est adorādus. q2 in nulla alia nā
est rō sūmi dn̄ij. ⁊ ita nec rō adoratiōis debite sūmo
dn̄o. Exēpluz de rege ⁊ purpura. q2 si ⁊ rex pp se sit
adorādus. tñ adorat cū purpura adiūcta. lz purpu-
ra nō sit rō adorandi. Et si q̄rat ꝗ adoratio debet hu
manitati xp̄i. ita q̄ ipsa sit rō adoratiōis. Rn̄ꝰ q̄ ado
ratio hyperdulie. vbi sciēdū q̄ sicut latria est cultꝰ soli
deo debitꝰ: sic dulia est cultus debitꝰ creature rōnali.
⁊ diuidit in duliā maiorē ⁊ minorē. Dulia maior dr
hyperdulia ꝗ est reuerētia debita excellētissime creatu-
re cuiusmodi est hūanitas xp̄i ꝗ redēptionē nāz effe
cit meritorie. lz tota trinitas ipsā pricipalr fuerit opa
ta. ¶ Hec etiaz reuerētia debet btīssime virgini ma-
rie. ꝗ oēm purā creaturā supexcellit nomē hn̄s excel
lentissimū. ita q̄ excellētius pure creature ꝯuenire
nō pōt. Ipsa nāq; virgo pmanens: dei mater existit.
qđ tāte dignitatis est q̄ nō solū viatores: sz etiā cōpre
hensores. nō solū hoies sed etiā angeli reuerent pro
gatiua speciali. Ex hoc enī q̄ mater dei est: plata est
ceteris creaturis ⁊ eā p ceteris decens est honorari ⁊
venerari. Alios vero sanctos veneramur dulia. Sed
aūt latria ⁊ dulia distincte spēs virtutis (scd̄m Bona
uen̄.) cū cultꝰ q exhibet creatori ⁊ cultꝰ exhibitꝰ crea-
ture formalē hēant drīam. Alius enī est modus ado
randi creatorē ⁊ aliꝰ adorandi creaturā. Si qs enī sa
crificaret hōi crimē idolatrie cōmitteret. tñ q̄uis idē
honor vtriq; exhibeat: alia tñ est rō motiua ⁊ iō alia
virtus directiua. Nō enī exhibet honor hōi in prestā-
tionē sūmi dn̄ij sicut exhibet deo. ¶ Et si arguas q̄
magis ⁊ minꝰ nō diuersificant spēm sz latria ⁊ dulia
differūt sicut maior honor ⁊ minor ergo. Rn̄deo q̄
maior est vera qn̄ nō est alia drīa q̄ p magis ⁊ minꝰ.
Hic aūt est alia drīa vt pz ex pdictis. ¶ Ad argm̄ di
co q̄ pbat put ly solum tenet sincathegorematice ⁊
excludit aliud a nā diuina (vt rōnē adorandi) ⁊ hoc
est verū q2 si nā humana esset rō adoratiōis latrie ip-
sa separata a verbo eēt rō eiusdē adorationis q̄ falsū
est fm Aug. in littera q2 si nā ista separatur a verbo
illi homini nunq̄ seruio. s. hac seruitute.

q.2. **Secundo** quero. Vtrū cultꝰ latrie sit
exhibēdus imagini xp̄i. ⁊
q̄ nō videt exo. xx. Nō facies tibi imaginem
neq; sculptā similitudinē si ergo phibitū est imaginē fie
ri multomagis ⁊ adorari. ¶ Itē dam̄. magne ipietā
tis est figurari qđ deitatis est. ergo maioris ipietatis
est adorare iam figuratū. ¶ Itē fortiꝰ fugiēdus est ri
tus idolatrie q̄ legales cerimonie: sed eccl̄ia fugit ritū
cerimonie legalis ne videat iudaizare ergo dz fugere
ritū idolatrie q ꝯsistebat i veneratiōe imaginū. ¶ Itē
cū hmōi imagines nec p nouū nec p vetus testam̄ētū
approbent videt q̄ earū introductio fuerit nouitatis
psumptio. ¶ Cōtra dam̄. li. tertio honor imaginis
refert ad prototypuz. i. ad pricipale figuratū: ergo idē
est adorare imaginē ⁊ eū cuius est imago: si igit xp̄s
colēdus ē cultu latrie videt q̄ eiꝰ imago silr. ¶ Rn̄ Rn̄sio q̄re sic admisse imagines
sio q̄ imaginū introductio in eccl̄ia nō fuit absq; rōna
bili cā. ¶ Introducte enī fuerunt pp triplicē cāz. s.
pp̄ter simpliciū ruditatē: pp̄ter affectuū tarditatez ⁊
pp̄ter memorie labilitatē. Propter simpliciū rudi
tatem inuēte sunt. vt simplices q non pnt scripturas
legere in hmōi sculpturis ⁊ picturis possint apteꝰ nr̄e
fidei sacra intueri. Propter affectus etiā tarditatez
silr introducte sunt vt hoies q nō excitant ad deuo-
tionē ex his que aure pcipiunt saltē excitent. dū eadē
in figuris ⁊ picturis tanq̄ p̄ntia oculis corporis cer
nunt. Plus enī excitat affectꝰ noster p ea ꝗ videt. q̄
p ea ꝗ audit. Propter vero memorie labilitatē q2 ea
ꝗ tantū audiunt. faciliꝰ tradunt obliuioni q̄ ea ꝗ vi-
dent. In multis enī verificat illud cōe dictū. verbuz
intrat p vnā aurē ⁊ exit p aliā. Dispēsatiōe igit diuina
factū est vt imagies fierēt pcipue in ecclesijs. vt vidē
tes eas recordemur de bn̄ficijs nobis ipēsis. ⁊ sancto
rū opibus virtuosis. ¶ Qm̄ igit imago xp̄i introdu-
cta est ad repn̄tandū eū q p nobis crucifixus est. nec
imago offert se nob p se sz p illo. iō ois reuerētia ꝗ ei
offert: exhibet xp̄o: ⁊ ppterea imagini xp̄i dz cultus
latrie exhiberi. ¶ Sic etiā crux xp̄i fm Bonauen̄.
est adorāda adoratiōe latrie. nō vt res: sz vt signū re
memoratiuū ducēs nos in xp̄m crucifixum. Illa tñ
crux ꝗ pcioso sanguine xp̄i est irrigata est venerāda
nō solū vt signū. sz rōne mãe. q honor nō dz dici la-
tria vel dulia. q2 nō est spēs adoratiōis ꝗ respicit nāz
itellectualē: sz vocari pōt honor veneratiōis. ¶ Ad
illud ergo qđ obiicit q̄ phibitū est ne qs faciat sibi
imaginē: dicendū q̄ pro illo tpe phibitū est in ꝗ de-
us humanā nām nōdū assumpserat: tunc enī cuz deꝰ
oino spūs eēt infigurabilis erat. ⁊ ideo ipm figurare
erat error ⁊ impietas. ⁊ p illo tpe loquebatur dam̄.
¶ Ad illud qđ obiicit q̄ illō videt esse idolatrare.
Dicendū est q̄ verū est si adorent rōne sui: ita q̄ crede
ret aliqd diuinū ibi eē. Nūc aūt nō est sic. imo oino
aliter mētes fideliū venerant. ⁊ iō nō seruāt idolatrie
ritū. ¶ Et si obiicias q̄ sunt occasio errorꝫ. Dico q̄
iste sacre fuerūt ⁊ sūt vsq; ad hodiernū diē occasio er
rorꝫ ⁊ etiā ille creature: nō tñ pp hoc sūt iste delēde ⁊
creature destruēde. q2 hoc diuini iudicij est. vt bonis
sint in bonū. malis aūt i malū ꝯuertant. Ad illud qđ
dr q̄ hꝰ n̄ hz auctē ex scripturis. dicēdū q̄ apl̄i mul
ta tradiderūt ꝗ tñ nō sūt scripta. ¶ Narrat tñ Aug.
duo. ꝗ sūt ad imaginū ꝯfirmatiōez. Vnū ē q̄ cū pictor
qdā a rege abagaro missus: faciē dn̄i figurare negret
pp radiorꝫ coruscantiū claritatē: dn̄s vestimētū ipsiꝰ
p se scti supponēte: i eo suipsiꝰ imaginē ipssit. ⁊ regi
abagaro misit. Aliō; q̄ lucas dn̄z ⁊ matrē eiꝰ depixit.

S.3. 1 Tertio querit. vtz cult^9 latrie possit exhiberi xpi aduersario sine pctō? Rūsio scdm bonauen. q honor latrie pōt exhiberi aduersario xpi dupl'r. Aut simpl'r. aut sub cōditione. Si simpl'r. dico q non pōt sine pctō. offert eni cultus latrie alteri q̄ deo: z ideo est ibi pctm ydolatrie. Nec excusatur rōne ignorātie hz enim triplex remediū p quod pōt erro: ē deuitare. Primū est remediū pmotionis sacre scripture. q̄ dicit q multi in noie xpi venturi sunt mendaciter. Scdm est. remediū orationis interne. q̄ ad deū hz hō recurrere vt cor eius illuminet. Tertiū est suspensio credulitatis sue. Non enim dz hō oī spūi credere: sed pbare si ex deo sunt. q eni cito credit in talibus: leuis est corde. z fortassis inflatus. dū ad tales visiones z reuelatōes ydoneum se esse existimat. Vñ tales apparitiones potius sunt formidande q̄ desiderāde. ¶ Narrat enim de quodam sctō patre q cū dyabolus in specie xpi appareret: ille clausis oculis dixit se in hac vita xpz nolle videre. at diabolus ei^9 humilitate pfusus statim euanuit: econtra de plurib^9 narrat q se ad visiones ydoneos reputauerunt z desiderauerūt: q in multas insanias z errores pcipitati sunt. z ideo simpl'r adorās qs xpi aduersariū: nō excusat a pctō: etiā si credat eum esse xpm. Si aūt adoret sub pditione: hoc pōt eē dupl'r. q2 illa pditio est apposita habitual'r vel actual'r. Si actual'r. sic nō adorat ipsum luciferum sed magis xpm. q2 nō stat adoratio nisi stante pditione: z ad eū refert adoratio ad quē refert adoratiōis implicatio. Si aūt sit tm̄ apposita hitualiter: nō sufficit ad vitandum pecm ydolatrie respectu huius apparitiōis. sufficit tm̄ respectu sacramēti altaris. Nā talis transfiguratio est insolita: z iō reqrit psiderationē z attentionē. q̄propter nō dz ad eā pcipitanter seq adoratio: sz cuz maturitate z preuia orōne: sed q2 psecratio hostie est psueta: iō sufficit q adorans in habitu habeat hāc conditionē. videlz si psecratio debito mō facta ē. vñ pauci vel nulli fideles in hac adoratione peccāt. oēs enī accedunt cū pditione ista. ¶ Qd aūt dicit quedā decretalis q plus peccat malus sacerdos q nō pficit z simulat se conficere q̄ illi q in peccato exñs conficit. pro eo q facit populū ydolatrare. hoc itelligitur q̄tum in se est: quia p ipsum non remanet. scienter exhibet adorandum quod scit adorandum nō esse.

Exem.

¶ An christus hz q homo si persona vel aliquid. Di.x.

2 Olet etiā a qbusdā qri: vtrū xps hm q homo sit psona vl' etiā sit aliqd. ex vtraqz parte huius qōnis argumēta pcurrūt. Q2 enī psona sit his differūt rōnibus. Si hm q hō aliqd est: vel psona vel sba vel aliud ē. Sed aliud nō: ergo psona vel sba. Si substātia est: vel rōnalis vel irrōnalis. sz nō est irrōnalis sba: ergo rōnalis. Si vero hm q hō: est rōnalis sba: ergo persona: q2 hec est diffinitio psone sba rōnalis indiuidue nature. Si q̄ hm q hō: est aliqd: z hm q hō: psona est. Sz econuerso: si hm q hō psona est: vel tertia in trinitate: vel alia. sed alia nō: q̄ tertia in trinitate psona. At si hm q hō: psona est tertia in trinitate: ergo de^9. Propter hec incōueniētia z alia: qdam dicūt xpm hm hoiem nō eē psonā: nec aliqd nisi forte. hm. sit exp̄ssiuuz vnitatis psone. Scdm eni hz multiplicē rōnez. Aliqñ. n. exprimit pditionē: vel pprietatē diuine nature vl' hūane: aliqñ vnitatē psone: aliqñ notat habitū: aliqñ cām. Cui^9 distinctionis rōnem diligēter lector animaduertat: atqz in sinu memorie recondat: ne eius confundantur sensus cum de xpo sermo occurrit.

Argumētatio ē vtraqz parte q̄stionis.

¶ Et si xps hm q homo dicatur sba rōnlis: nō inde tm̄ sequitur q psona sit hm q homo.

Illud tm̄ nō seqt qd in argumētatiōe superiori inductū est. Q2 si xps hz q hō est sba rōnalis: q̄ psona. Naz z mō aia xpi est sba rōnalis nō tm̄ psona: q2 non est p se sonās. imo alij rei piuncta. Illa tm̄ psone descriptio non est data pro illis tribus personis.

¶ Alia probatio q xps sit persona.

Sed adhuc aliter nitunt pbare xpm hm hoiem esse psonā: q2 xps hz q hō pdestinat^9 est: vt sit dei fili^9. Sz illud ē qd vt sit pdestinat^9 est: q̄ si pdestinat^9 est hm q hō vt sit filius dei: z hm hō q est fili^9 dei. Ad quod dici pōt xpm esse id qd vt sit pdestinat^9 est. Est eni pdestinatus vt sit fili^9 dei z ipse vere est filius dei sed hm hoiem pdestinat^9 est vt sit filius dei q2 p grām hz hoc hm hoiem: nec tm̄ hz hoiem est filius dei: nisi forte. hm. vnitatis psone sit expressiuum: vt sit sensus. Ipse qui est hō est dei filius: vt autē ipse eus homo sit dei filius: p gratiā habet sed si cā notet falsuz est. Non enim quo homo est: eo dei filius est.

¶ An christus sit adoptiuus filius hm q homo vel alio modo.

Si vero querit an xps sit adoptiuus filius hm q hō siue alio modo? rñdemus xpz nō esse adoptiuum filium aliquo mō: sed tm̄ nālem: q2 nā filius dei est: non adoptiōis grā. Nō aūt sic dr filius nā vt dr deus nā. Nō. n. eo filius est quo deus est: q2 natiuitate diuinitatis filius est: z cū dr nā vel nature filius: q2 naturaliter est filius: eandā. s. habens naturaz quam ille qui genuit. Adoptiuus autez filius

¶ Q nō sit adoptiuus filius.

non est

non est: quia prius non fuit: et postmodū ado/
ptatus est in filiū: sicut nos dicimur adoptiui
filij. Quia cum nati fuerimus ire filij: p grāz
facti sumus filij dei: christus vero nunq̄ fuit
non filius dei: et ideo nō est adoptiuus filius.
¶ Opinio q sit adoptiuus filius.

Sed ad hoc opponit sic. xp̄s filius hois
est. i. virginis: aut gratia aut nā: vel
vtroq3 modo. Si vero nā aut diuina aut hu/
mana: sed diuia nō: ergo aut humana nā: aut
non nā est filius hois. Si non nā: ergo gratia
tantū et si etiam nā humana nō: ideo minus p
gratiā. Si ergo gratia filius hois est: adopti/
uus filius esse videt: vt idem sit nālis fili9 pa/
tris: et adoptiuus filius virginis. Ad qd dici
Rñsio. potest xp̄m filiū virginis esse et nā vel nāliter
et gratie: nec tñ adoptiuus filius virginis est:
q2 nō p adoptionē: sed p vnionē filius virgi/
nis esse dr. Filius eni virginis dr: eo q in
virgine hoiez accepit in vnitatē psone: et hoc
fuit gratie et nō nature. Vñ Aug. sup Joh. ait
Augu. sup. Jo q vnigenit9 est equalis patri: nō est gre sz na/
ture. Qd aūt in vnitatē psone vnigeniti assū
ptus est hō: gre est non nature. xp̄s ergo nec
dei nec hois est adoptiu9 fili9: sed dei nāliter:
et hois nāliter et gra fili9. Qd vero nāliter sit
hois filius. Augu. ostendit in libro de fide ad
Petrū. Jlle. s. deus fact9 est nāliter hois filius
Aug. de fide ad petrū. q est nāliter fili9 vnigenit9 dei patris. Qd aūt
nō sit adoptiu9 filius: et tñ gra sit filius: ex sub
ditis pbat testimōijs. Hieronym9 sup eplam
ad Ephesios ait. De xp̄o Jesu scriptū est: q2
Hiero. super eplam ad eph. semp cum pre fuit: et nunq̄ eū vt esset volun/
tas paterna pcessit: et ille quidez nā filius est:
nos vero adoptiōe. Jlle nunq̄ nō fuit filius:
nos anteq̄ essem9 pdestinati sum9: et tūc spm̄
adoptiōis accepim9 qñ credidim9 filium dei.
Hyla. 3 nestoria: 3 sabellū 3 arriū. Hylari9 quoq3 in libro tertio de trinitate ait.
Dñs dicēs clarifica filiū tuū: nō solo noie pte
stat9 est se esse filiū dei: sed etiā pprietate. Nos
sumus filij dei: sed nō talis hic filius. Hic eni
ver9 et ppri9 est filius origine: nō adoptiōe: ve/
ritate: nō nūcupatione: natiuitate: nō creatio/
Aug. sr Joh. ne. Aug. ēt sup Joānez ait. Nos sum9 filij gra
nō nā: vnigenit9 aūt nā: nō gra. an hoc etiā in
Amb. ipso filio ad hoiem referendum est. Jta sane?
Amb. quoq3 in. i. lib. de trini. ait. Christus fili
us est nō p adoptionē sed p nāz: p adoptionē
nos filij dicimur: ille p veritatē nature ē. Ex

his euidenter ostendit q xp̄s non sit fili9 gra
adoptionis. Jlla enim gra intelligitur cū Au
gu. eum non esse gratia filiū asserit: gratia eni
sed non adoptiōis: imo vnionis filius dei est
filius hominis et econuerso.
¶ Utrū persona vel natura predestinata sit.

Deinde si querit vtrū predestinatio il
la quā cōmemorat apostolus
sit de psona an de nā? Sane dici pōt et psonaz
filij que semp fuit: esse pdestinatā bm hoiem
assumptum: vt ipsa scz eius homo esset dei fi/
lius: et naturam humanam esse predestinatā:
vt verbo patris personaliter vniretur.

c Circa distinctionē. x. quero vtrū filia
tio adoptiōis sit in xp̄o. Qd sic
videt. Hylari9 de trinitate. Potestatis di/ Di. x.
gnitas nō amouet: dum carnis humanitas
adoptat ergo hūana nā in xp̄o est adoptata. ¶ Jtez
xp̄s est filius dei scdz q hō. non p nām: q2 tunc esset
eiusdē nature: ergo p grām. igit est filius dei adopti
uus. ¶ Jtē xp̄us est predestinatus ad Ro. p9 ergo
adoptat9 Probat pña. q2 predestinare est ad heredi
tatē adoptare. ¶ Cōtra. Ambro. sup illud ad Ro.
p9 q pdestinatus est filius dei. Legi et relegi scriptu/
ras: iesuz filiū dei nūq̄ adoptiōe inueni. ¶ Rñdeo
Nō admitit cōiter xp̄m esse filiū dei p adoptionē: si
ne pferat simplr sine in q̄tum hō. ¶ Ad qd adducit
magister plures auctes in lra. Cuius rō est. q2 fili9 dr Rñsio.
adoptiuus q nō est nā genit9 hñs ius succedēdi in he de ado/
reditatez p grām nō p nām. Non enim adoptantur ptione.
filij pprij: sed alieni q scz prius erant extranei. q2 igit
xp̄s bm nām assumptā nūq̄ fuit extraneus seu nō fi/
lius: cū ab instanti pceptionis habuerit grām psūma
tam: ideo nō dr filius dei adoptiu9. ¶ Et si arguas
q beata virgo nūq̄ fuit sine gra: et tñ in ipsa cadit fi/
liatio adoptiōis. ¶ Rñdeo q lz beata virgo nūq̄ fu
it sine gra habuit tñ aliquā extraneitatē. q2 scdm suā
primā originē fuit indifferēs ad filiationē gratie vel
ire: et oēs alij a xp̄o: xp̄s aūt bm nām assumptā nūq̄
potuit esse extraneus: q2 deus de potētia ordinata nō
potuit nō dare sūmam grām nature vnite verbo: q̄/
re ille hō fuit impeccabilis scdm anselmū. Unde ge
nerationez ei9 comitabat de pgruo gra qua hz ius in
hereditate: non sic de alijs. ¶ Ad auctē hylarij dico Ad ar/
q humanitas dicitur adoptari non ratione singula/
ris nature que assumpta est a vbo: sed q2 p illā vnio/
nem adoptati sunt alij hoies. ¶ Ad 2m dico q xp̄s
bm q homo est filius dei p grām nō qdem p gratiam
adoptionis sed p gratiam vnionis que multo est ex/
cellentior vt pz ex predictis. Nec habet repugnātiaz
ad filiationez naturalez. sed illam comitatur nec po
test amitti. ¶ Ad tertium cum dr xp̄s fuit predesti/
natus ergo adoptatus: negatur pña. Ad probatiōez
dico q ad hoc q predestinatus sit adoptatus opz q
sibi vt quandoq3 extraneo conferatur gratia.

¶ Utrum christus sit creatura siue creatus vel factus. Di. xj.

Solet etiã queri vtrum debe/at simplr dici atq; con/cedi xp̃uz esse factũ vel creatũ: vel creaturã. Ad qd̃ dici põt: hoc sim/pliciter ꝛ absq; determinatione minus ↄgruẽter dici: ꝛ si qñq; breuitatis cã simplr denuncief: nunq̃ tñ simplr dꝫ intelligi. Quia vt Augu. in. j. li. de tri. ait. Cuz de xp̃o loquemur qd ſꝫ qd ꝛ ꝑpter qd dicatur: prudens ꝛ diligẽs ac pius lector intelligere debꝫ. Qui xp̃m vel dei filiũ: nõ eẽ factũ vl̃ creaturã i. j. li. de tri. ondit ita ingens. In pn̄ erat verbuz: ꝛ verbũ caro factum est ꝛ oia p ipsum facta sunt. Neq; di/cit oia nisi que facta sunt. i. oẽm creaturã. Un̄ de liquide apparet ipsum factuz non esse: per quẽ oia facta sunt: ꝛ si factus non est, creatura non est. Si autẽ creatura nõ est: eiusdem cum patre substantie est. Ois enim substantia que deus non est: creatura est: ꝛ que creatura non est: deus est. Sed si filius nõ est eiusdẽ sbe cu/ius pater ergo facta substãtia est: ꝛ si facta sub/stantia est: nõ oia p ipsum facta sunt. At om/nia p ipsum facta sunt: facta ergo substãtia nõ est: sed vna cũ patre infecta substãtia est. Itẽ in eodem. Si vel filium fecit pater quẽ nõ fe/cit ipse filius: non oia per filiuz facta sunt. At omnia p filiuz facta sunt. Ipse ergo factus nõ est: vt cum patre faceret omnia que facta sunt. Idem in libro. lxxxiij. questionũ. Dicif crea/tura quicquid fecit pater deus per filium q̃ nõ potest appellari creatura: qm̃ per ipsuz facta sunt oia. ambro. in. j. li. de trinita. Probemus inquit creaturã nõ esse dei filiuz: audiuimus enim in euangel'o dñm mandasse discipulis predicare euãgeliũ vniuerse creature q vni/uersaz creaturã dicit nullã excipit: ꝛ vbi sunt q creaturã xp̃um appellant? Nam si creatura esset sibi mandaret euangeliũ predicari: ꝛ su/biectus esset vanitati. q꞉ testante apostolo: om/nis creatura vanitati subiecta est. Non ergo christus creatura est sed creator: qui docende creature discipulis mandat officium.

¶ De perfidia ꝛ pena Arrij.

Arrii hec fuisse pfidia legif vt xp̃z crea/turã faceret. Iõ effusa sunt Arrij viscera atq; crepuit medius prostratus in fa/ciem: ea qbus christũ negauerat feda ora pol/lutus. His alijsq; pluribus testimonijs instrui/mur nõ debere fateri simplr xp̃m esse factuz vel creaturam: sed addita determinatione recte dici põt: vt dicaf factus secundũ carnem vel secundũ hominẽ: vt factura humanitati: non deo attribuatur. Ut eni ait ambro. in p̃rio lib. de trini. Nõ deus fact' est: sed de' dei filius na/tus est. postea vero ſm carnẽ hõ fact' ex Ma/ria est. Misit enim de' filiũ suũ factũ ex mu/liere: factum sub lege. Filium inq̃t suum. s. nõ vnũ de multis: cum dicit suũ gñationis eter/ne proprietatez signauit. Postea factũ ex mu/liere asseruit vt factura nõ diuinitati ſꝫ assum/ptioni corporis ascriberef. Factũ ergo ex mu/liere dicit ꝑpter carnis susceptionẽ: sub lege ꝑpter obseruantiã legis: generatio gñationi nõ p̃iudicat nec caro diuinitati. Deus. n. eter/nus incarnationis sacramẽtum suscepit. non diuiduus sed vnus ꝛ in vtroq; vnus. s. diui/nitate ꝛ corpe. Nõ eni alter ex patre: alter ex virgine: sed idem aliter ex patre: aliter ex vir/gine: q factus est scd̃m nostre susceptionẽ na/ture: nõ ſm eterne substantiã vite: quem legi/mus primogenitum: ꝛ vnigenitũ. primogeni/tum q꞉ nemo ante ipsum. vnigenitũ q꞉ nemo post ip̃m. Ex his euidẽter tradif q̃ itelligẽtia accipiendũ sit cũ df̃ xp̃s factus. vel simplr vl̃ cũ additamẽto: vt factura. s. vel creatura nõ ad assumentẽ deũ: sed ad assumptũ hoiem re/feraf in deo eni creatura eẽ nõ põt: vt ambro. ait in. j. li. de tri. Nunqd dicto fact' est xp̃us. Nunqd mandato creatus est xp̃s? Quo au/tem creatura eẽ in deo potest. Et eni deus na/ture simplicis est nõ cõiuncte atq; composite cui nihil accidat: sed solum qd̃ diuinuz est in nã habeat sua. Etsi ergo xp̃us ↄm hominẽ di/citur creatura: non tñ simpliciter predicãdus est creatura. Nec ex eo ꝙ christus secũdũ ho/minem dicif esse creatura potest qs progredi sic argumentãdo. Si secundũ ꝙ homo chri/stus est creatura vel ratiõalis vel nõ: vel que est deus vel nõ nitens p hoc probare christuz esse aliquid non diuinum: quia quod ipse est secũdum hominẽ ipse est. Et ideo si secundũ hominez est aliqua substantia non diuina est vtiq; aliquid non diuinum. Sed ex tropicis locutiõib' nõ est recta argumẽtatiõis ꝓcessio. Illa aũt locutio tropica est qua xp̃us df̃ crea/tura vel simpliciter vel cum adiunctione.

Circa

Di.xj. c Circa distinctionē.xj. querit vtrū xp̄s sit creatura? Rn̄sio. Ista nō admittitur a magistro nec a doctorib' ipsum sequentib'. nō qn possit concedi si bene intelligatur: sed ꝓpter heresie hereticoꝝ dicentiū xp̄m esse purā creaturā: cū qbus noluerunt sancti cōitare in sermone. Qȝ aūt de veritate sermonis possit ꝯcedi: ꝓbatur per dam̄.ca. Christus creatus est ꝛ increatus. passibilis ꝛ impassibilis. ꝛ per Aug. de sermone dn̄i. Voluit eē creatura qui est creator. ꝛ Hiero. super epi.ad ephesios. Nos proclamamus non esse periculum dicere christuȝ esse creaturam.

D.3.

¶ An hō ille sp̄ fuerit vel cepit eē. Di.xij.

p Post p̄dicta querit vtrū hō ille cepit esse vel semp fuerit sicut simplr̄ enunciamus xp̄m vel dei filiū semp fuisse nec cepisse. De

Augu. sup Jo. hoc Aug. ita inqt sup Jo. Habuit aliqn̄ dei filius qd̄ nōdum habuit idē ipse hō dei fili': qꝛ nōdū erat hō. Itē Idē in eodē. Priusq̄ȝ mundus eēt nec nos eram': nec ipse mediator dei

Aug. su p psal. ꝛ hoīum hō xp̄s iesus. Idē sup p̄s. Christus noster ꝛ si forte hō recens est: tn̄ est etern' deus. Alibi vero legitur ꝙ puer ille creauit stellas. Et xp̄s dicit se esse principiū: ꝛ esse ante abraā. His ergo alijsq̄ȝ auctorib' i nullo resultātes dicimus hoīem illū inquantū hō est cepisse inquantū verbū est semp fuisse. Hic eni absq̄ȝ distinctiōe nō est referēda rn̄sio. Naȝ ꝛ ipse aug'. hmōi vtit distinctiōe in plurib' locis: dicens p xp̄m oīa eē facta inquātū verbū est. Scd̄m illud vero ꝙ hō est ipsum esse factum ꝛ glorificatū. Si ergo ad ꝑsonā respicias: confidenter dic hoieȝ illū semp fuisse. Si vero ad nām hominis concede eum cepisse.

¶ Si deus alium homineȝ assumere potuit vel aliunde q̄ȝ de genere ade.

R.sio. Solet etiā queri vtrū aliū hoīeȝ vel aliunde q̄ȝ de genere illius Adā deus assumere potuerit. Ad qd̄ sane dici potest ip̄m aliā aīam ꝛ aliam carnē potuisse assumere: qꝛ gratia tantū assumpta est aīa illa ꝛ caro

Augu. a verbo dei. Ut eni ait Aug. In reb' p tp̄s ortis illa sūma gratia est ꝙ hō in vnitate ꝑsone ꝯiunctus est deo. potuit ergo deus aliā aīam ꝛ aliam carnē sumere. ꝛ carnē vtrūq̄ȝ aliūde q̄ȝ

Augu. de gn̄e adam. Un̄ Aug. in libro.xiij. de trini. Potuit itaq̄ȝ deus hoīem aliunde suscipe: in quo esset mediator dei ꝛ hoīuȝ nō de gn̄e illius adā q peccato suo obligauit genus humanū. sicut ip̄ȝ quē p̄io creauit nō de gn̄e alicuius creauit. poterat ergo vl' sic vl' alio quo vellet mō creare vnū alium de quo vinceret victor prioris. Sed melius iudicauit ꝛ de ipso qd̄ victū fuerat genere assumere hoieȝ p quē hoīs vinceret inimicū: ꝛ tn̄ ex virgine. cuius conceptū sp̄us nō caro fides non libido preuenit. nec iterfuit carnis cōcupiscētia q̄ ceteri concipiuntur q originale trahunt pctm̄ sed credendo nō ꝯcumbendo facta est secundata virginitas. Ex his apte ostenditur ꝛ alium ꝛ aliunde hominem deum assumere potuisse.

¶ Si hō ille potuit peccare vel nō esse deus.

Ideo nō immerito querit vtrum hō ille potuerit peccare vel nō eē deus. Si eniȝ potuit peccare ꝛ potuit damnari. Si potuit damnari potuit nō eē deus. ergo si potuit peccare potuit nō esse deus: qꝛ esse deū ꝛ posse velle iniqtatē sil' esse nequeunt. Hic distinctiōe opus est: vtrū de ꝑsona an de nā agit. Si eni de ꝑsona agit: manifestū est qꝛ peccare nō potuit: nec deus nō eē potuit. Si vero de nā: discutiendū est vtrum agat de ea vt verbo vnita an de ea tanq̄ȝ nō vnita verbo: ꝛ tn̄ eni i. an de ea ſȝ ꝙ fuit vnita verbo. an de ea secūdum ꝙ eē potuit ꝛ nō vnita verbo. nō est eni ambiguū aīam illā entem vnitā verbo peccare nō posse: ꝛ est sine ambiguitate verū eandē si esset ꝛ non vnita verbo posse peccare. Augu.

¶ Quorundaȝ opinio ꝙ potuerit etiam vnita deo peccare.

Quidā tn̄ ꝓbare conant etiā eā vnitā verbo posse peccare: qꝛ liberū arbitriū hȝ: ꝛ ita pōt flecti in vtrāq̄ȝ ꝑtem: qd̄ friuolū est: cū ꝛ angeli liberū arbitriū habeāt: ꝛ tn̄ grā a deo sunt ꝯfirmati vt peccare nequeant. Quātomagis ergo ille hō cui sp̄us est datus sine mēsura. Inducūt quoq̄ȝ auctēs ad ꝓbandū idē. Scriptū est. n. in li. Sap̄. Qui potuit transgredi ꝛ nō est trāsgressus: facere malū ꝛ nō fecit. sed hoc accipiēdū est ſm mēbra. vel parti de capite parti de mēbris. De capite: nō est trāsgressus: ꝛ nō fecit malū. De mēbris: potuit transgredi: ꝛ facere malum. Auctēs videntur ad idē.

¶ Si dō potuerit assūere hoieȝ i sexu mulliebri

Solet etiā q̄ri quāuis curiose a nōnullis. si deus humanaȝ nām potuit assumere ſm muliebrē sexū. Quidā arbitrantur eū potuisse assumere hominē in femineo sexu vt assumpsit i virili. Sȝ opportuni' atq̄ȝ

cōueniētius factū est: vt de femina nascerek z vir assumeret: vt ita vtriusqz sexus liberatio ondereē. Unde Aug. in li.lxxxiij. questionuz Hois liberatio in vtroqz sexu debuit apparere. ergo qz virū oportebat suscipe: q sexus honorabilior est: ɔñs erat z feminei sexus liberatio. Hinc apparet qz ille vir de femina natus est. Sapientia ergo dei que dr̄ vnigenitus filius homine suscepto in vtero z de vtero virginis liberationem hominis indicauit.

Augu.

Di,12.

c Irca distinctionē. 12. Quero vtrū xp̄s potuit peccare? qꝫ sic. Aug. 3. de li. arbi. Melior est nā que peccare potest q̄ que peccare nō potest. igit assumpsit naturā potētē peccare: z sic peccare potuit. ¶ Itē ecclesiastici. 31. dr̄ ad laudē viri iustiq. potuit trāsgredi z nō est trāsgressus. hoc ergo est xp̄o attribuēdū. ¶ Cōtra. qz tunc potuisset dānari. ¶ Ad istā qōnez breuiter rn̄deo qꝫ cum in p̄rio instāti fuerit beat⁹ beatitudo sibi abstulit oēm potestatem peccādi. que pōt auferri p̄ beatitudinē: lʒ cū hoc dispēsatiue staret potestas merendi. ¶ Ad primū arg^m dico qꝫ nā quam assumpsit de se erat vertibilis: sed p̄ beatitudinez fuit ɔfirmata in p̄mo instāti z sic impeccabilis. sicut beati sūt ipeccabiles: de quo dictū est distin. x. p̄mi sen. ¶ Ad secundum de laude viri iusti: dico qꝫ laus illa ratione vnius partis dicit perfectionem ex hoc scʒ qꝫ non est transgressus: ex alia vero parte dicit quādam defectibilitatē. Illa ergo laus est in xp̄o attribuēda q̄tum ad illud quod dicit p̄fectionē: z non q̄tū ad aliam ɔditionē. ¶ Et si arguaē p̄ illud Aug. qꝫ de⁹ iudicauit melius fieri hoies q peccare possent? Dico qꝫ illa melioritas attendiē de melioritate gn̄is humani in ordine vniuersi ſm legē cōmunē. sed decuit vt xp̄o (q habuit aliqd supra hoiem) fieret aliquod priuilegium speciale: vt esset in eo liberalitas obsequij sine vertibilitate arbitrij. sicut in diuina voluntate videmus qꝫ liberaliter nobis bona impendit: nullaʒ tamen est in eo ponere vertibilitatem.

¶ Si xp̄s scd̄m nām hois in sapiētia z grā proficere potuit vel profecit. Di.xiij.

p Reterea sciendū est xp̄m secundū hoiez ab ipsa conceptiōe gratie plenitudinem recepisse: cui spūs dat⁹ est nō ad mēsurā z in quo plenitudo diuinitatis corpaliter habitat. Ita vero habitat vt ait Augu. ad dardanuz: qꝫ oi gratia plenus est. Nō ita habitat in sanctis vt in nr̄o corpe inest sensus singulis mēbris sʒ nō quātū in capite. Ibi eni z visus est: z audit⁹: z olfat⁹ z gustus z tactus. In ceteris aūt solus est tactus. Ita in xp̄o habitat ois plenitudo diuinitatis qz ille est caput in quo sunt ōes sensus: in sanctis vero quasi solus tactus est: qbus dat⁹ est spirit⁹ ad mensuram cū de illius p̄lenitudine accepunt. Acceperunt aūt de illi⁹ plenitudine nō ſm essentiā sed ſm similitudinē: qz nūq̄ illā eandē essentialiter sed similē accepunt grām. Puer ergo ille plenus sapiētia z grā fuit ab ipsa ɔceptione. Un̄ hiere. recte dicit. Nouū faciet dn̄s sup terrā mulier circūdabit virū: qz in vtero vgīnis p̄fect⁹ vir extitit nō solū pp aiaʒ z carnē: sed etiā pp sapiam z grām q̄ plenus erat.

Quō intelligaē de plenitudine ei⁹ acceperimus.

Quod plenitudo diuinitatis habitarēt i xp̄o

¶ Auctoritatez ponit que videē obuiare.

Huic autē sentētie videē obuiare. qd in luce euangelio legiē. Jesus p̄ficiebat sapiētia z etate z grā apud deuz z hoies. Si eni p̄ficiebat sapientia z grā: non videē a ɔceptione habuisse plenitudinē grē sine mensura. Ad qd sane dici pōt ipm xp̄m hoiem tantam a ɔceptiōe accepisse sapiētie z grē plenitudinē vt deus ei pleni⁹ ɔferre nō potuerit: z tn̄ vere dr̄ p̄fecisse sapia z grā non qdez in se sed in alijs q de eius sapia z grā p̄ficiebāt: qui eis sapientie z gratie munera ſm p̄cessum etatis magis ac magis patefaciebat. Un̄ Grego. in quadā omel. ait. Iuxta hois nām p̄ficiebat sapia: nō qꝫ ipse sapientior esset ex tpe qz prima ɔceptionis hora spū sapie plenus p̄manebat sed eandē q̄ plenus erat sapientiā ceteris ex tpe paulatim demōstrabat. Iuxta hois naturā p̄ficiebat etate de infantia ad iuuentutē. Iuxta hois nām p̄ficiebat grā: nō ipe qd nō hēbat p̄ accessuz tpis accipiēdo sʒ pādēdo donum grē qd habebat. Apud deū z hoies p̄ficiebat: qz q̄tum p̄ficiēte etate pateficiebat hominibus dona grē que sibi inerant z sapientie. tm̄ eos ad laudē dei excitabat. z sic deo patri ad laudē dei z hoibus ad salutez proficiebat. In alijs ergo non in se proficiebat sapiētia z gratia. Un̄ in eodem euangelio puer ille sapientia plenus z gratia p̄hibetur. Sic ergo dr̄ profecisse sapie. z gratia vt aliqs rector ecclesiasticus dicit proficere in cura sibi trādita cum p̄ eius industriam alij proficiunt.

Determinatio auctōis.

Grego.

¶ Predictis vr̄ aduersari qd ambrosius ait.

Alibi tn̄ scripꝫ repitur qꝫ ſm sensum hois p̄fecerit sicut etate hois profecit. Ait eni Ambrosius in li. iij. de spiritusācto sic. De⁹ p̄fectionem nature suscepit hūane. Suscepit sensum hois: sʒ nō sensu carnis sui

it in flatus. Sensū hoīs aīaʒ dixit cōturbataʒ sensu hoīs esuriuit ꝛ rogauit: sensus hoīs profecit sicut scriptū est. Iesus proficiebat etate: te: ꝛ sapiētia ꝛ grā. Quō proficiebat sapiā dei Profect⁹ etatis ꝓfect⁹ sapie non diue sʒ hūane nature est. Ideo etatē cōmemorauit: vt ſm hoīem crederes dictū. Etas eni nō diuinitatis sʒ corpis. Est ergo si ꝓficiebat etate hoīs ꝓficiebat sapiā hoīs. Sensus autē ꝓfecit: qꝛ sensus ideo sapientia. Quis sēsus ꝓficiebat? Si humanus ergo susceptus est ipse. Si diuinus ergo mutabilis p ꝓfectū. Qd eni proficit mutaꝛ in meli⁹: sʒ qd diuinū est nō mutaꝛ Qd ergo mutaꝛ: nō est diuinū. Sensus ergo ꝓficiebat humanus. Sensum ergo suscepit humanū. Nec poterat confortari virtus dei nec crescere deus nec altitudo sapientie dei īpleri. Que ergo īplebaꝛ nō erat dei sʒ nr̄a sapientia. Nā quō īplebaꝛ qui vt oīa ipleret descēdit. Per quē aūt sensū dixit Esai. qꝛ patrē nesciebat puer aut matrē. Scriptū est enim. Priusqꝫ sciat puer patrē aut matrē accipiet spolia samarie. Sapientiam enim dei futura ꝛ occulta non fallunt. Expers autē agnitionis infantia per humanā vtiqꝫ iprudentiā qd adhuc nō didicit ignorat. Sʒ verendū est inqꝫ ne si duos principales sensus aut geminaʒ sapientiā xp̄o tribuim⁹: xp̄m diuidamus. Nūquid cū ꝛ diuinitatē eius ꝛ carnem adoram⁹. christū diuidimus? Nūqd cuʒ in eo imaginē dei crucēqꝫ veneramur: diuidimus eū? Ap̄ls certe qui d eo dixit. Qm̄ ꝛ si crucifixus est ex infirmitate nostra: viuit tamē ex virtute dei. Ipse dixit qꝛ nō diuisus est xp̄s. Nunquid ēt cū dicim⁹ qꝛ animā rōnalem ꝛ intellectus nr̄i suscepit capacem diuidimus eum? Nō eni ipse deus verbū ꝓ aīa rationali ꝛ intellectus capaci in carne sua fuit: sed aīam rōnalē ꝛ intellectus capacem: ꝛ ipsā humanā ꝛ eiusdē sbē: cuius nostre sunt anime ꝛ carnē nostre similē eiusdemqꝫ cuius caro est nostre substantie suscipiēs perfectus etiam homo fuit.

De duobus sēsibus xp̄i sʒ gemina sapia

¶ De intelligentia premissorum verborū.

Hec verba Ambrosij pia diligētia inspiciēda sūt que ex pte hoīs ignorantiā instruūt ꝛ illumināt: ex pte errandi fomitem male intellecta ministrāt. His ꝛ eniʒ euidēter tradiꝛ duos in xp̄o esse ꝑncipales sensus siue geminā sapiētiā. Neqꝫ ideo vnitas ꝛ singularitas psone diuidiꝛ. Sed iuxta duas naturas duas hʒ sapientias. vnā nō creatā sed genitā: que ipse est. alteram nō genitā sʒ creatā: ꝛ per grām ei collatā. Nā esaias de eo ꝑtestaꝛ. Requiescit sup eū spiritus sapiētie ꝛ intellectus ꝛc̄ Spiritu ergo sapientie ꝛ intellectus. i. sapia. ꝛ intelligentia p spiritūsanctū gratis data: xp̄s erat sapiēs ſm aīam. Scdm deū vero sapiens erat sapiētia eterna que de⁹ est. Et sicut inquātū de⁹ est: bonus ē bonitate nāli ꝗ ipse est: ꝛ iustus iusticia nāli que ipse ē: ita sapiēs sapia nāli ꝗ ipse est. Aīa vero ei⁹ sicut bona est ꝛ iusta bonitate vel iusticia gratis data: que ipse vel ipsa nō est: ita est sapiēs sapia gratis data: ꝗ ipsa nō est. Et lʒ gemina in xp̄o sit sapia vna tn̄ eadēqꝫ psona est: que inquātū de⁹ est: ꝛ inquātū nā diuina est: sapiēs est sapia ingenita. s. sapiētia eterna que est pater: ꝛ sapientia ꝗ nō ē ingenita ꝗ cōis est tribus psonis: nō tn̄ gemina sapia: qꝛ nō est alia ꝛ alia sapiētia sapie ingenita: que tm̄ filius est: ꝛ sapientia que cōiter pr̄ est: ꝛ filius ꝛ spūssanctus. Inquātū vero eadē psona est hō. i. ſm hominē acceptū: vel inquātuʒ est subsistēs ex aīa ꝛ carne sapiēs est sapia gratuita. Sapiens ergo ē hūano sēsu ꝛ diuo.

De gemina xp̄i sapia genita ꝛ creata.

¶ Quomodo intelligendum sit illud sensus proficiebat humanus.

Sed ex qua causa filius dicti intelligētia s. sensus ꝓficiebat human⁹: assumēda est? Apte eni vr̄ Amb. inuere qꝛ ſm hūanuʒ sensuʒ xp̄s ꝓfecerit: ꝛ qꝛ isantia ei⁹ expers cognitionis fuerit: ꝛ patrē ꝛ matrē ignorauerit: qd nec ecclesia recipit nec ꝓmisse auctoritates patiunꝛ sic intelligi. Sʒ ita sane pōt accipi vt quātū ad visuʒ hoīum ꝛ sui sensus ostēsionē xp̄s ꝓfecisse dicaꝛ. Proficiebat ergo hūanus sensus in eo ſm ostensionē ꝛ aliorum hominum opinionē. Ita etiam patrē ꝛ matrem dicitur ignorasse in infantia: quia ita se habebat ꝛ gerebat ac si agnitionis expers esset.

c Irca dis. 13. Quero vtrū xp̄o potuit conferri summa gratia que potuit conferri creature? Quod nō. Anima christi nō est sūma natura intellectualis. ergo non potest summam gratiam recipere. Probatur consequentia: quia natura perfectior est capax nobilioris perfectionis. ¶ Preterea. si gratia quā aīa christi potuit recipere necessario esset finita. ergo nō est contradictio aliquid fieri perfectius illa. cum finitio possit fieri additio noui gradus. ¶ Preterea si gratia aīe xp̄i esset in termino vt non posset oino illa di. 13.

malor esset:aut hoc eẽt pp rõnẽ forme in serant pp̃ter
aliquid ex parte efficientis:aut susceptiui. Nõ primo
mõ:qr ipsa est pticipatio charitatis infinite:ꝛ ita põt
crescere in ifinitũ anteq̃ deueniat ad charitatem quã
participat. Nec scdõ mõ:qr est efficiẽs infinitũ. Nec
tertio mõ:qr forma recepta ampliat capacitatem reci
pientis. ¶ In oppm̃. Ista natura potuit assumi ad
sũmã vnionẽ quãtũ ad esse:ergo quãtũ ad operari.
hoc autẽ nõ fit nisi mediante sũma gr̃a. ¶ Ad istaȝ
qõnẽ dico q̃ sũmũ põt dici dupliciter. Uno° positi-
ue p excedentiã ad alia. Alio modo negatiue p non
excedi ab aliquo. Primo modo nõ põt esse nisi vnũ
dictũ p supabundantiã. Scdõ mõ pñt esse multa ta-
lia (sicut sũt gñalissima) quorũ qdlȝ nõ hȝ genus su-
perius. Loquendo de primo modo dico q̃ deus nõ
potuit cõferre huic aie sũmã gr̃am possibilẽ:cũ pos
sit creare equalẽ. pt eni aliã naturã assumere:ꝛ equa
lem gr̃am sibi dare. Scdõ modo dico q̃ sũmã gr̃aȝ
creabilẽ potuit dare huic anime ꝛ de facto dedit:vt
videbitur sequenti questione. ¶ Ad primũ argumẽ
tũ dico q̃ quodcũq̧ gratificabile capax est in potẽ
tia obedientiali quantecũq̧ gratie:qr respectu huius
accidẽtis per accidẽs non hȝ vnde determinetur ad
certũ gradũ. qñ igitur dicit q̃ natura pfectior capax
est nobilioris perfectionis:dico q̃ licet ppositio habe
at aliquã probabilitatẽ in subiectis ꝛ accidẽtibus nãli
bus que causantur ab eis:qr ẽm pfectionẽ cause acti-
ue totalis est perfectio effectus:nõ tñ est vera in perfe
ctionibus supernaturalibus que diuina virtute infun
duntur. ¶ Ad scdm̃ dico q̃ sũme gratie cũ sit in ter
mino nõ põt addi nouus gradus ppter incõpossibili
tatẽ:qr tũc non esset sũma. Nõ est tamẽ incõueniens
aliquid alterius generis esse perfectius summa gratia
quia totũ genus substantie excedat totũ genus quali
tatis. Nec est incõueniẽs q̃ minima substantia in per
fectione naturali excedat accidẽs qdcũq̧: licet aliqd
accidẽs in perfectione supnaturali hoc est in cõiungẽ
do obiecto beatifico excedat substãtiã. tale eni accidẽs
nõ dicit ex se pfectius:sed ex hoc q̃ cõiungitur obie
cto. ¶ Ad tertiũ dico q̃ cũ sũma gratia sit participa
tio. necesse ẽ q̃ ẽm aliquẽ gradũ determinatũ capiat
partẽ infinite perfectionis. sibi etiã repugnat infini-
tas:cũ sit ex nichilo. tum ẽt qr in subiecto finito nõ ẽ
capacitas ad formaȝ infinitam:quod autem dicitur
q̃ forma recepta ampliat capacitatẽ recipiẽtis:negat.

Secundo quero:an isti anime sit col-
lata sũma gratia possibilis
conferri creature. Qd nõ. qr michael hȝ pfe
ctiorẽ gr̃am. Probo. Michael est capax pfectioris
gratie q̃ aia xpi:cũ natura eius sit perfectior ergo hȝ
perfectioreȝ gr̃am. Probat pña. qr ẽȝ Augu. 13°.
de trinitate beatus est qui hȝ quicqd vult. hoc est q-
quid potest recte velle. potest autẽ recte velle habere
tantã gr̃am q̃te est capax:qr velle liberum est rectuȝ
qñ cõformatur voluntati naturali que semper est re-
cta cũ sit a deo. ¶ Preterea. Aia xpi põt pfecte q-
tari sine sũma gr̃a:ergo nõ est ponẽda in ea:pña ẽ no
ta: Probat añs:qr nõ hȝ sũmã inclinationẽ ad ipsã:
cũ nõ habeat sũmã nãm. ¶ Preterea. Sũma nã nõ
est facta ergo nec sũma gratia. Consequẽtia patet:qr
non videtur ratio quare deus magis fecerit sũmam
gratiã q̃ sũmaȝ naturã. Probatur añs. qr quacũq̧
natura facta possibile est aliam excellẽtiorem fieri cũ
sit finita. ¶ Contra Johã. primo. Uidimus glĩam
eius gloriã quasi vnigeniti:sȝ gloria qualis decet vni
geniti:est sũma glĩa possibilis dari. ¶ Dico sicut di
cit magister in littera credendũ est deũ tantã gratiaȝ
cõtulisse illi anime quãtã potuit cõferre. Uñ sibi nõ
est datus spũs ad mensurã ẽm Augu. Non eniȝ fuit
in eo solum plenitudo gratie q̃tuȝ ad sufficientiã:si
cut beatus stephanus dicitur plenus gratia. Nec pre-
cise quãtũ ad prerogatiuam:sicut fuit in beata virgi-
ne sed q̃tum ad superabundãtiã ꝛ redũdantiã i mẽ
bris eius. De plenitudine eni ei° oẽs accepim°. Jo.
pmo. Uñ ipsa gratia persone singularis qua illa aia
efficiebatur deiformis:dicitur gratia capitis:qr sicut
a capite in quo vigent oẽs sensus est influxus in cete
ra mẽbra:sic gratia illi° aie meritorie redũdat in oẽs
fideles quibus gratiã recõciliatiõis pmeruit. ¶ Ad
primũ argumẽtum dico q̃ beatus nõ põt recte velle
habere maiorem gratiã vel glĩam q̃ deus ei cõtulit:ꝛ
quãdo dicitur q̃ voluntas libera est recta quãdo cõ-
formatur volũtati naturali dico q̃ vltra hoc requirit
q̃ cõsonet volũtati supiori scilȝ volũtati diuine:qñq̧
enim vult volũtatẽ liberã velle oppositũ appetitus
naturalis. Unde vult appetitum naturalẽ esse ad op
positũ mortis:quam tñ in aliquo casu non vult vo-
luntateȝ liberam dare. ¶ Ad scdm̃ dico q̃ lȝ anima
xpi possit quietari per quãcũq̧ gratiam:nõ tñ sũme.
¶ Ad tertiũ dico q̃ añs est dubiũ ꝛ cõtra Aug° ter
tio de libero arbitrio. Uidetur enim q̃ deceat sũmaȝ
bonitatẽ ac liberalitatẽ se sũme cõicasse creaturis sũ-
mã naturã condendo:sũmãq̧ gr̃aȝ ꝛ glĩam sine me
ritis dando:collata est anime xpi ab instanti sue crea
tionis. ¶ Ad probationẽ antecedẽtis patet ex que-
stione precedẽti. Et notanduȝ vt dicit Scotus q̃ lȝ
aia xpi possit hẽre sũmã fruitionẽ possibilem forma- de glĩa
liter a deo collatã:qr cũ fruitio sit quoddã accidens anime
absolutũ:possibile est creari a primo creante imedia- christi.
te sine actione voluntatis create:nõ tñ elicitiue põt:
qr volũtas angeli cũ tãta gratia põt elicere pfectioreȝ
actũ cũ sit perfectior. Dicit etiaȝ q̃ deus de potentia
absoluta posset causare fruitionẽ in quacũq̧ aia sine
gr̃a:ẽt sũmã cũ possit supplere causalitatẽ cuiuscũq̧
efficiẽtis:gratia aũt nõ se hȝ respectu fruitionis in ali
quo gñe cause nisi efficiẽtis:vt pȝ discurrendo. Ista
tñ fruitio si tñ eẽt in volũtate vt i subiecto:nõ eẽt lau
dabilis:qr nõ in ptãte volũtatis fruentis cũ non sit in
potestate eãe scdõ vti pma:sȝ ecõuerso:ꝛ idõ tã in via
q̃ in pria ponit aliqua forma creata vt volũtas pos-
sit vti ista forma i opando. ꝛ sit forma i ptãte ei°:ꝛ sic
laudabiliter opet. Uñ nõ est possibile de potẽtia or-
dinata vt voluntas sũme fruatur sine summa gratia.

¶ Si aia xpi habuerit sapientiã parẽ cũ deo:
et̃ omnia scit que deus. Di.xiiij

Dic

b Hic opus est cum aia christi esset sapiens sapiētia gratuita: vtrū habuerit sapientiam equalem deo siue omnium rerū scientiaz habuerit vel habeat. i. vtrum omnia sciat que deus scit? Quibusdā placet q nec parē cū deo habeat sciam nec oia sciat q deus: q: i nullo creatura equatur creatori. Cū ergo aia illa creatura sit: in nullo equaē creatori: ergo nec i sapiētia. Non ergo habet equalē cū deo sapiaz nec scit oia que deus. Itē si anima illa equalez habet cū deo sapiētiā: non ergo deus in oi bono maiorem hz sufficientiā q eius creatura. Inducunt etiā auctoritates ad idē pbandū. Ait enim pphēta ex psona hois assumpti. Mirabilis facta est scientia tua ex me et non potero ad eaz. Quod exponēs Cassiodorus ait. Ueritas humane conditionis ondir: q: assūptus homo diue substātie nō pōt equari vel in sciētia vel in alio. Apostolus ēt ait. Nemo nouit q sunt dei nisi spūs dei q solus scrutaē oia ēt psunda dei. His alijsq pluribꝰ rationibus et auctoritatibus nitunē qui aiam christi asserūt nec parem cū deo habere scientiā: nec oia scire que deus scit. Quia si oia scit que deꝰ. Scit ergo creare mundū: scit etiam creare seipsaz.

Opinio q̄rūdā.

Auctoritates inducit.

Cassio.

Responsio questionis diffinitiuam continens sententiam.

Quibus respondentes dicimꝰ animam christi per sapientiā gratis datam in verbo dei cui vnita est: quod etiā pfecte intelligit oia scire que deus scit: sz non oia posse que potest deus: nec ita clare et perspicue oia capit vt deus: et ideo nō equaē creatori suo in scia. Et si omnia sciat que et ipse: nec est eius sapientia equalis sapientie dei: quia si illa multo est dignior dignitusq et pfectius omnia capit q illius anime sapiētia ergo et in scientia maiorez habet sufficientiā deus q anima illa que dignior ē oi creatura. Illud vero apostoli quod inducunt. Nemo nouit que dei sūt nisi spiritus dei qui solus scrutatur oia: pro nobis facit. Mox enim addidit apostolus: nos autē spirituz dei habemus: vt per spiritum dei quē habebat profunda se scire ostenderet. Sed aia illa pre omnibus spiritū dei habuit cui spiritus nō est datus ad mēsurā: vt ait Joannes euangelista. Dona ergo spiritussancti sine mensura habuit: ergo et sapientiā. Oia ergo sciuit aia illa. Si eni quedā sciuit quedā non: nō sine mensura scientiā habuit. Sed sine mensura scientiā habuit. Scit ergo oia. Fulgentius etiā in sermone quodaz multa inducit qbus asserit aiam illamj reruz oium sciam habere vtens auctoritate apli dicentis. In quo sunt oēs thesauri sapie et scie absconditi. Qd etiam rōne pōt pbari sic. Nihil scit aliqs quod eius aia ignorat. Sed xps fm oium concessionē oia scit: ergo aia eiꝰ oia scit. Ad id vero qd dicuntsi oia scit ergo scit creare mundū vel seipsaz. Rñdemꝰ q sciam hz mundū creandi: sed nō potentiaz et creandi aiam et scit quomodo deus seipsuz creauit: habet ergo scientiā sui create sed non sui creāde: quia nō est creanda sed creata.

Fulgentius.

Quare deus non dedit ei potentiam omnium vt scientiaz.

Si vero querif quare deus non dederit ei potentiā faciendi oia vt sciētiā. Rñderi potest: q: nāliter capax est scie: et ideo id cōgrue ei datū est sine mensura: cuius ipsa nāliter capax est. Non est aūt ei datū posse oia facere que deus facit ne oipotens et p hoc deus putaretur. Uerumtñ forte nec potentiam faciendi oia ei deus prestare potuit: et si potentiam faciendi aliqua que nō facere pōt. Scit ergo aia christi oia que deus scit in verbo dei: qd liqdius et presentius omni creatura ɔtemplatur vt ei vnita: in quo etiam angeli: et que dei sunt et que futura sunt cognoscunt.

Quomodo intelligenda sint quedam verba ambrosij super Lucam.

Sed si illa aia non hz tantam potentiam quantam et deus: nec homo assumptus tantā potentiā quantā et deus: qūo ergo intelligitur illud ambrosij sup lucam vbi angelus de nascituro filio virginis ait: hic erit magnus et filius altissimi vocabif. Non ideo ingt erit magnus: q ante partū virginis magnus nō fuerit: sed q: potentiā quā dei filiꝰ naturaliter hz: hō erat ex tpe accepturus: vt vna sit psona hō et deus. Ecce apte dicit: q homo erat accepturus ex tempore potentiaz: quam dei filius habuit naturaliter. Sed si hō accepturus erat illam potentiā: ergo vel persona: vel natura hois. Sed psona nō: quia semper habuit et habet: ergo natura. Si natura: ergo aia. Nam de carne constat q accipe non pos

set. Ad qd dicim⁹ illud esse accipiedū de psona sʒ nō inquātū ē dei: imo iquātū ē psona hominis. Una est eni psona dei ꝛ hois: ꝛ filij dei ꝛ filij hois. Que iquātū dei psona ē: sp ꝛ nālr oipotēti ā habuit: sʒ iquātū est hois: nō semp fuit. Jlla ergo psona q̄ semp fuerat dei. futura erat hois psona: ꝛ ƀm hoc ꝙ futura erat hois psona: acceptura erat ex tpe potētiaʒ quā nālr ēt semp habuerit iquātū dei psona. Scđʒ hāc distinctionē: illud ꝛ similia sane pñt accipi. Que distinctio in plurib⁹ questionū articulis est necessaria aduersus quorūdaʒ perplexam verbositatem. Sed cū de rebus constat: in verbis frustra habetur controuersia.

dis. 14.

c Jrca di. 14. quero vtrū aia xp̄i videat in verbo oia q̄ videt verbuʒ? Dicit magister ꝙ sic. Ubi notandū ꝙ possumus loqui đ noticia actuali vel habitua li. Loquendo de noticia actuali: dicit a multis ꝙ aia xp̄i habet noticiā oium exñtium: non tñ hʒ noticiam actualē oium possibiliū cum illa sint infinita. aia aūt xp̄i finita. Loquēdo autem de noticia habituali: aia christi videt oia que videt verbū nō quidē (ƀʒ Sco.) sic intelligendo ꝙ habet in se aliquem habitum representatiuū infinitorū: qꝛ ille esset infinitus. ꝛ sic excederet capacitatē illius aie: sʒ qꝛ sicut habēs habitū pōt se sigillatim cōuertere ad considerādum oia ad que consideranda inclinat ille habitus: sic aia xp̄i videndo verbū: pōt sigillatim cognoscere oia relucentia in verbo. ad quodcūq; illorū se cōuertat. ¶ Et si obiicias ꝙ ita potest quilʒ beatus qđlʒ videre in verbo. nō tñ simul. Dico ꝙ verbū cuilʒ alij beato ē speculā representans determinata: vltra que nō pōt ille velle ordinate videre alia. ƀm hoc pōt exponi illa auctoritas Jhđ. Trinitas sibi soli nota est ꝛ hoi assumpto. Beata enim trinitas sibi soli nota est ꝗtū. s. est cognoscibilis. ꝛ sic sola trinitas cōphēdit seipsā prout cōprehendere est terminos rei claudere. ꝛ hoc mō intelligitur illud euangelij deū nemo vidit vnꝗ̄. sumēdo vero cōprehēdere pro cognitione clara ꝛ aperta videtur trinitas a beatis. Soli autē homini assumpto est trinitas nota loquēdo de noticia possibili creature. Jlla enim beata aia limpidissime cognoscit trinitatem inter ceteras creaturas. ¶ Cognoscit ēt aia xp̄i res creatas in genere ꝓprio. Jpsi eni ab instanti creationis sue fuerūt a deo impresse nō soluʒ species quidditatū: sʒ ēt singulariū p quas cognoscit varias nās in genere proprio ꝛ idiuidua cognitiōe abstractiua. Cū eni (vt dcm̄ est in scđo) singulare aliqd addat ad nām: cognoscit p aliā speciē. Lʒ autē xp̄s cognoscat res ꝛ in verbo ꝛ in genere ꝓprio p spēs ipsarū: profecit tñ in cognitiōe: vt habet. Luce. 2°. Puer iesus proficiebat etate ꝛ sapiētia coram deo ꝛ hoibus qđ intelligitur de cognitione intuitiua seu experimētali rerū in gñe ꝓprio que requirit exñtiaʒ ꝛ pñtiā cognitoꝝ. ꝛ sic dicit aplūs ꝙ didicit ex his que passus est obedientiā. ꝓfecit itaq; ea que cognoscebat vno mō: cognoscendo p aliū modū. Ad aliqua eniʒ obiecta aliqñ ꝯuertebat sensus eius ꝛ etiā intellect⁹: q̄ pri⁹ nō erant sibi pñtia in actuali existētia. Et notādū ꝙ lʒ intellect⁹ nr̄ nō itelligat p nūc sil' nisi vnū: hoc tñ nō cōuenit sibi vt itellect⁹ sed ex aliq̊ cōcomitāte in nobis (ƀm Scotū) scʒ expositio Ade vt ait Augu.

notitia dei.

qđo ꝓfecit.

¶ De hois defectibus quos assumpsit christus in humana natura. Di. xv.

i Llud quoq; pretermittēdū nō est: ꝙ dei fili⁹ nām hois accepit passibilē: aiaʒ passibilē: carnē passibilē ꝛ mortaleʒ. Ut enim ꝓbaret verū corpus hēre: suscepit defectus corporis famem: sitim: ꝛ hmōi. Et vt veram aiam ꝓbaret habere: suscepit defect⁹ aie. s. tristiciā timorē: dolorē: ꝛ hmōi. Ois aūt sensus aie est. Non eniʒ caro sentit: sed aia vtens corpore velut instrumēto. Uñ Aug. sup genesim in li. xij. Non corpus sentit sʒ aia p corpus quo velut nuncio vtit ad ꝯfirmandū in seipsa qđ extrisecus nunciat. Sicut ḡ aia qđ foris est p corpus tanq̄ p instrumentū videt ꝛ audit: ita etiā p corpus quedā sentit mala q̄ sine corpore non sentiret: vt famem ꝛ sitim ꝛ hmōi. Uñ non imerito defect⁹ corporis dñr. Quedā aūt p corpus imo etiā sine corpe sentit: vt est timor ꝛ hmōi. Sentit ergo aia dolores: sed quosdā p istrumētū corporis: quosdā đo nō. Suscepit aūt xp̄s sicut verā nām hois ita ꝛ veros defect⁹ hois sed nō oēs. Assumpsit eni defect⁹ pene sed nō culpe. Nec tñ oēs defectus pene: sed eos oēs quos hōi eū assumere expediebat ꝛ sue dignitati nō derogabat. Sicut enim pp holem hō fact⁹ est: ita pp eū hois defect⁹ suscepit. Suscepit eniʒ de nostro vt de suo nobis tribueret vt nostrum tolleret defectum. Suscepit enim nostram vetustatem vt suam nobis infunderet nouitatem. Simplaʒ ille accepit vetustateʒ. i. pene vt nostram duplam consumeret. i. pene ꝛ culpe.

Aug. in li. đ tri. de hois đfectib⁹ quos assumpserū xp̄us i humana nā.

¶ Qualr accipiēdū sit illđ qđ ait Leo papa.

Tradit auctās ꝙ dñs nr̄ in se suscepit oia īfirmitatis nr̄e. ꝑter pctm̄ qđ nisi accipiat de illis tantū que eū sumere p nobis oportuit: nec dedecuit: falsum eē ꝓbabitur. Nō eni assumpsit ignorātiā aliquā: cū sit ignorātia q̄dā q̄ defect⁹ est nec pcm̄ est. s. ignorantia inuincibilis. Nā vincibilis pcm̄ ē. Si

tū de his est que nobis expedit scire. Sūt eni q̄dā quoꝝ scia nō affert vel ignorātia nō ipedit salutē: et forte taliū reꝝ ignorātia defect⁹ nō est. Cōstat aūt nobis esse ignorātiā atqꝫ difficultatē volēdi vel faciēdi bonū que ad miseriam nostrā ptinēt. Unde Aug. in li.iij. de libero arbitrio. Approbare inqt falsa p veris et erret inuitus et resistēte atqꝫ torquēte dolore carnalis vinculi nō posse a libidīosis opib⁹ tēpare nō est nā istituti hois sed pena dānati. Ex qua miseria peccantib⁹ iustissime inflicta liberat dei gratia: qꝛ sponte hō libero arbitrio cadere potuit: nō etiā surgere. Ad quā miseriaꝫ pertinet ignorantia et difficultas quā patitur ois hō ab exordio natiuitatis sue. nec ab isto malo quisqꝫ nisi grā dei liberaꝶ. Ecce euidenter dicit hic Aug. ignorātiaꝫ qua qsqꝫ inuitus falsa p veris approbat. et difficultatē qua non pōt se tpare a malo. ad miseriā nostrā ptinere et penam esse hois. Hec aūt xp̄us nō habuit. Non ergo accepit omnes defectus nostre infirmitatis preter peccatum.

Augu.

¶ Qꝫ ignorātia talis et difficꝰtas nō sit pctm̄.

Sed forte aliqs dicet illa esse pcm̄. Cui obuiat illud qd̄ Aug. tradē videꝶ hoc. s. deū inculpabilr̄ añ pctm̄ in exordio cōditiōis hōi potuisse indere vt eēnt ei nāliter: ita in lib. retractationuꝫ ingens. Ignorātia et difficultas: etiaꝫ si eēnt hois primordia nālia: Nec sic eēt culpād⁹ de⁹ sꝫ laudād⁹. Sꝫ si iꝫ hō i pmordio nāliter habuisset: nūqd eēnt in eo defectus et pene? Si defect⁹ vel pena ei indita fuisset ante pctm̄ iniuste cuꝫ eo agi videretur ante culpam sentiret penaꝫ. Ob hoc sane dicimus illa nō fuisse defectus vel pena: si nāliter hōi insuissent: sicut nō fuit hōi ante pctm̄ nonduꝫ grām adepto defectus siue pena non posse pficere. Sed postqꝫ grāꝫ recepit: p quā proficere potuit et ad tps pfecit: eamqꝫ culpa sua post amisit. simulqꝫ pficiendi facultatem pdidit. defectus fuit ei et pena non posse proficere. s. malū declinare et bonuꝫ facere. Oēs ergo defect⁹ nostros suscepit xp̄us preter peccatū quos ei cōueniebat suscipe. et nobis expediebat. Sunt eni plura egritudinū gnā et corporis vicia: a qb⁹ oino imunis extitit. Quos eni defect⁹ habuit: vel ad ostensionē vere humanitatis vt timorē et tristitiā vel ad impletionē opis ad quod venerat vt passibilitatē et mortalitatē: vel ab imortalitatis despatiōe spē nostrā erigēdā vt mortē suscepit. Hos aūt defect⁹ nō pditionis sue necessitate: sꝫ miserationis voluntate suscepit. Ueros qdem habuit defect⁹ sicut et nos sed nō eadē causa. Nos eni ex pctō originali hos defectus trahimus sicut aps insinuat dicēs. Corpus qdē pper pctm̄ mortuū est. i. necessitatē moriēdi habuit in se Christus aūt non ex pctō hmōi habuit defectus qꝛ sine pctō est pceptus et natus et in terris puersat⁹. Sed ex sola miseratiōis volūtate de nr̄o in se trāstulit verā infirmitatē: sicut accepit verā carnē quā sine oi infirmitate assumere potuit sicut absqꝫ culpa eandē suscepit.

Qꝛ sola voluntate hos defectus suscepit nō necitate conditionis.

Augu.

¶ Auctib⁹ pbat xp̄m fm hoiem vere dolores sensisse et timuisse p̄ quosdā hoc negātes.

Sed qꝛ nōnulli de sensu in passiōe hūanitatis xp̄i male sensisse inueniunꝶ asserētes silitudinē atqꝫ imaginē passionis et doloris xp̄m hoiem ptulisse. sꝫ nullū oino dolorē vel passionē sensisse. Auctuꝫ testiomōijs eos puincētes idubitabile faciam⁹ qd̄ sup̄ diximus. Propheta Esaias dicit. vere languores nr̄os ipse tulit: et dolores nr̄os ipse portauit. Et vitas ipsa in euāgelio ait. Tristis ē aia mea vsqꝫ ad mortē: vbi et legiꝶ. cepit Jesus pauere et tedere. Propheta et ex psona xp̄i ait. Repleta ē malis aia mea. Qd̄ exponēs Aug. in gl. Nō vitijs et pctis sed hūanis malis. i. dolorib⁹ repleta fuit aia xp̄i qb⁹ ipsa compatiꝶ carni. Nō eni dolor corpis pōt esse sine aia. Dolē te aūt aia etiam nō dolēte corpe pōt. Hos aūt hūane ifirmitatis affect⁹: sicut ipsam carnē ac mortē nō pditiōis necessitate: sꝫ miserationis volūtate suscepit. Amb. etiā in li. iij. de tri. ait. Scriptum est. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Timet ergo xp̄s: et dum Petrus nō timet xp̄s timet. Petr⁹ dixit. Aiam meam ponā pro te: Christus dicit aia mea turbatur. Utrūqꝫ verū est et rōnis plenuꝫ qꝛ et ille q est inferior nō timet: et ille q supior est gerit timētis affectū. Idem in eodē. Ut hō turbatur: vt homo flet: vt hō crucifigiꝶ: p nām hois et tediauit et resurrexit. Nō turbaꝶ eius virt⁹: nō turbaꝶ eius diuinitas: sed turbaꝶ aia: fm humane fragilitatis assumptionē turbaꝶ. Naꝫ q suscepit aiam: suscepit etiam aie passionē. Nō eniꝫ pꝫ eo deus erat aut turbari aut mori. Idē in eodem. Suscepit tristitiā meā: confidēter.

tristiciā nomino q crucē predico. Ut hō hūlt tristiciā quā in eo suscepit affectu mihi cōpa/tur: mihi tristis est: mihi dolet. Ergo p me z in me doluit p se nihil habuit qd doleret. Doles igitur dñe Jesu vulnera mea nō tua. q: tu nō p te s3 p me doles. Hiero. quoq3 i explanatione fidei ait. Nos ita dicim⁹ hoiem passibilē a deo filio susceptū vt deitas īpassibilis permaneret. Passus est. n. fili⁹ dei nō putatiue: s3 vere oia q̄ scriptura testat̄ bm illō qd pati poterat. s. bm substātiā assumptā. L3 ergo psona filij susceperit passibilē hoiē: ita tñ ei⁹ habitatiōe bm sbaz suā nil passa ē: vt tota trinitas quā īpassibilē necesse est confiteri. His alijsq3 auctib⁹ pspicuū fit xp̄3 vere passibilē assūpsis se hoiē: atq3 i eo defectus z affect⁹ nr̄e ifirmitatis suscepisse: s3 volūtate ñ ncītate ɔditiōis.

Hiero.

¶ Hic ponit que predictis aduersari videt̄.

Quedam tñ reperiūtur in sanctoruz tractatib⁹ que pmissis aduersari vident̄. Nā sup illū locū psalmi Clamaui z nō exaudies. Aug. tradere vī xp̄3 nec vere timuisse. nec vere tristatū eē dicēs sic Quō hic dicit: qui pctm̄ nō fecit nec inuent⁹ est dolus in ore eius: s3 de nobis corpore suo hoc dicit. Corporis eni3 sui. i. ecclesie gerebat psonā: sicut z alibi cū dicit. Transeat a me calix iste p nobis loquit̄: nisi forte putet̄ timuisse mori: sed nō vere timebat domin⁹ pati tertia die resurrecturus: cū arderet Paulus dissolui z esse cū christo. Nō eni fortior est miles q̄3 īperator. Miles enim coronandus gaudet mori: z dñs coronaturus timet mortē. S3 infirmitatē nr̄az repsentās p suis ifirmis q timēt mori hic dixit. Uox illoruz erat. Hiero. ēt ait. Erubescāt q putāt saluatorē timuisse mortē z passiōis pauore dixisse: trāseat a me calix iste.

Augu.

Hiero. sup euāgelium.

¶ Determinatio auctoritatum.

Ne autez in sacris litteris aliqua aduersa diuersitas eē putet̄ harū auctoritatuz verba in hūc moduz accipienda dicimus vt nō veritatē timoris z tristicie vel ppassionē a xp̄o remouisse itelligant̄. Habuit. n. xp̄s verū timorē z tristiciā in natura hois sed nō sicut nos q sumus mēbra eius. Nos eni cā peccati nostri his defectib⁹ necessario subiacemus: z i nobis sunt isti defectus bm propassiōez z passionē: s3 in xp̄o nō nisi s3 pro passionē. Sicut eni in peccatis gradus q dā notant̄ ppassio z passio: ita z in his penalibus affectib⁹. Afficitur enim qs interdū timore vel tristicia ita vt mētis intellectus nō inde moueatur a rectitudine vel dei cōtēplatione: z tūc propassio est. Aliqñdo mouet̄ z turbat̄ tūc passio ē. Christ⁹ do non fuit ita turbat⁹ in aia timore vel tristicia vt a rectitudine vel dei cōtēplatione aliq̄tenus declinaret: bm quē moduz intelligitur cū dicitur non timuisse vel tristis fuisse. Uñ Hiero. super math. vbi legitur. Cepit contristari z mestus esse. Ut veritatē inquit pbaret assumpti hominis vere cōtristatus est: sed nō passio eius dominat̄ animo: verū ppassio est. Unde ait. Cepit cōtristari. aliud est eni3 cōtristari: aliud incipere contristari. Qd est: aliter cōtristat̄ quis p propassionē: aliter per passionem. Ideoq3 bm hanc distinctionē aliqñ dicitur xp̄s non vere timuisse: aliquādo vere timuisse: q: verū timorē habui z tristiciā: s3 nō bm passionē: neq3 ex necessitate conditionis. Uñ Augu. ex his causis volēs assumi dictoz intelligentiaz: dicit xp̄m nō vere timuisse vel tristatum esse z incōtinēti veram tristiciā habuisse. His verbis infirmos in se ɔ̄fignans dominus ait. Pater si fieri pōt trāseat a me calix iste. Non enim vere timebat domin⁹ pati tertia die resurrecturus: cū arderet paulus dissolui z esse cum xp̄o. Iste gaudet coronādus: z tristis ē dñs coronaturus. Ecce hic videt̄ tristiciam z timorē a christo remouere. Cōtinuo autem subiunxit: s3 tristiciā sic assūpsit quō carnē. Fuit eni tristis sicut euāgeliū dicit. Si eni3 tristis nō fuit cu3 euangeliū dicat tristis est aia mea zc. ergo z qñ dicit dormiuit Jesus: nō dormiuit: vl̄ qñ dicit eū mā ducasse nō mādu caiut: z ita nihil sanū relīqt̄ vt dicat̄ ēt q: corp⁹ nō erat verū. Quicqd ā de illo scriptū est: verū est z factū est. Ergo z tristis fuit: s3 volūtate tristiciā suscepit veram quō volūtate carnē verā. Apte noscis eūdē si vi in his verbis ɔdicere: nisi varias dictoz discerneret causas. Ex qb⁹ intelligētia verboru assumēda est. Si eni discernat̄ intelligētie cā predictorū verborū: nihil occurrit ɔdictiōis.

Hiero. super math.

Augu. sup Joānem.

Hiero.

De passiōe z ppassiōe timoris z tristi.

¶ De quibusdā Hylarij capitulis valde obscuris que vident̄ cōmuni sententie obuiare.

Uerūtamē magis mouent ac difficiliorē afferūt qōnē verba Hylarij: quibus videt̄ tradere: ictus z vul

nera:ꝛ hmõi:sic in xp̄m incidisse vt passionis
dolorẽ nõ incuterẽt:sicut telũ tractũ per quã
vel ignẽ vel aera ea facit que ꝛ cũ trahit̃ p cor
pora aiata:q꞉ perforat ꝛ cõpungit nõ tñ dolo/
rẽ igerit q꞉ nõ sũt ille res doloris capaces. Ita
ꝛ corp⁹ xp̄i sine sensu pene vim pene accepis/
se dicit:q꞉ sicut corp⁹ nostrũ nõ hꝫ talẽ naturã
vt valeat calcare vndas:ita corpus xp̄i dicit
nõ habuisse nãm nostri doloris:q꞉ nõ habuit
Hyla. nãm ad dolẽdũ. Ait eni sic in.x.lib. Unigeni/
tus de⁹ holeꝫ verũ ꝫm similitudinẽ nr̃i hois
nõ deficiẽs a se deo sumpsit. In quo q̃uis aut
ictus icideret aut vulnus descẽderet:aut no/
di ꝯcurrerẽt:aut suspẽsio eleuaret:afferrẽt q̃/
dem hec ipetũ passionis nõ tñ passionis do/
lorẽ iferrẽt vt telũ aliqd aquã pforãs vel ignẽ
cõpungẽs:vel aera vulnerãs:oẽs quidẽ has
passiones nãe sue infert:vt pforet. vt cõpun/
gat:vt vulneret:sꝫ naturã suã in hoc passio il
lata nõ retinet:dũ in nã nõ est vel aquã forari
vel pungi:ignẽ vel aera vulnerari:q̃uis nãe
teli sit ꝛ vulnerare ꝛ cõpungere ꝛ forare. Pas
sus qdẽ xp̄s est dũ cedit̃:duꝫ suspẽdit̃:dũ mo
ritur:sed in corpus irruens passio:nec nõ fuit
passio:nõ tamẽ naturam passionis exercuit:
dum ꝛ penali mysterio pena deseuit:ꝛ virtus
corpis sine sensu pene vim pene i se deseuien/
tis excepit. Habuit sane illud dominicuꝫ cor
pus doloris nr̃i naturã:si corpus nostrum id
nature hẽt:vt calcet vndas ꝛ fluctus desuper
eat:nec clause dom⁹ obstacul' arceat̃. At vero
si dñici corpis solũ ista natura sit vt ferat̃ i hu
midis. ꝛ stet in liquidis:ꝛ structa trãscurrat:
quid p naturã hũani corpis carnẽ ex spũsan/
cto conceptã iudicam⁹? Caro illa de celis est:
ꝛ hõ ille de deo est:habẽs ad patiendũ corp⁹
ꝛ passus est. Sed naturã nõ habẽs ad dolen/
dum. Idẽ in eodẽ. Uideamus an ille passio/
nis ordo infirmitatẽ in dño doloris pmittat
itelligi:dilatis eni causis ex qbus metũ domi
no heresis ascribit:res ipsas vt geste sũt confe
ramus. Nec eni fieri põt vt timor ei⁹ significe
tur in ṽbis:cui⁹ fiducia cõtinuat̃ i factis. Ti/
muisse ergo heretico passionẽ videt̃. Sꝫ ob
ignorantie huius errorẽ petrus ꝛ sathanas ꝛ
scãdalũ est. An ne timuit mori:q armatis ob
uius pdijt:ꝛ in corpe eius infirmitas fuit ad
cui⁹ occursum cõsternata psequẽtiũ agmina
supinatis corporib⁹ cõciderũt. Quaꝫ ergo in
firmitatẽ dñatã hui⁹ corpis credis cui⁹ tantaꝫ
habuit nã virtutẽ. Sed forte dolorẽ vulnerũ
timuit. Quẽ rogo o tu dñice ifirmitatis asser
tor penetrãtis carnẽ claui habuit terrorẽ:q ex
cisã aurẽ solo restituit at tactu. Producẽs hec
aurẽ man⁹ clauũ dolet. ꝛ sentit vulnus q alteri
dolorẽ vulneris nõ reliqt. Pungendi carnis
metu tristis est cui⁹ attactu caro post cedẽ sana
tur. Itẽ collatis ḡ dictorũ gestorũq; virtutib⁹
demõstrari nõ est ambiguũ in nã corpis ei⁹ in
firmitatẽ corpee nature nõ fuisse:ꝛ passiõeꝫ il
lã lꝫ corpi illata sit:nõ tñ nãm dolẽdi corpi itu
lisse:q꞉ lꝫ forma corpis nr̃i eẽt i dño:nõ tñ vi
ciose ifirmitatis nr̃e forma erat in corpe qd ex
cõceptu spũsctī virgo p genuit. Audisti lector
verba Hyla. qb⁹ dolorẽ excluder̃ videt̃. Sꝫ si
excussa sensus ꝛ ipietatis hebetitudine ꝑmis
sis diligẽter intẽdas atq; ipsi⁹ scripture circũ/
stantiã inspicias:dictorũ rõneꝫ atq; virtutem
pcipe vtcũq; poteris ꝛ itelligẽntiaꝫ arguere nõ
attentabis. Intelligit̃. n. ea rõne dixisse nõ do
lorẽ passiõis in xp̄ꝫ nõ incidisse:ꝛ virtutẽ cor
poris christi excepisse vim pene sine sensu pe/
ne:q꞉ doloris cãm ꝛ meritũ in se non habuit:
qd videt̃ notasse vbi ait. Nõ hñs nãm ad do
lendũ:ꝛ iõ nõ iudicãda est caro illius ꝫm nãꝫ
nostri corporis:nec in eo etiaꝫ dñium habuit
passio. Ita etiã non habuit naturã ad timen/
dum vel tristandũ q꞉ non habuit talẽ nãm in
qua esset cã timoris vel tristicie. Itaq; neces/
sitas timendi non fuit in eo sicut est in nobis.
Nec nã doloris fuit in eo sicut est i nobis. Tri de tristi
stitiam tñ in eo fuisse consequenter asserit sed cia xp̄i ꝛ
cãm eius extitisse:nõ suam mortem sed defe/ eius cã
ctum petri ꝛ aliorũ apostoloꝝ. Dicit eni xp̄m ꝫ eũdẽ
nõ propter mortẽ:sed vsq; ad mortem: tristeꝫ
fuisse. His verbis. Interrogo qd sit xp̄m tri/
stem esse vsq; ad mortẽ:ꝛ tristem esse propter
mortem? Non eni eiusdẽ significatiõis est tri
stem esse propter mortem:ꝛ vsq; ad mortem.
Quia vbi propter mortem tristitia est:illic
mors causa tristicie est. Ubi vero tristitia vsq;
ad mortẽ est:Mors non tristicie causa est sed
finis. Adeo autem nõ ꝓpter mortem suscepta
est tristitia:vt sic destituta p mortem. Non er/
go sibi tristis est:sed illis q in scandalo p infir
mitatem carnis erant futuri quos monet ora
re ne inducantur in tentationem q ante pol/
liciti erant se non scandalizari.

c Dis.15. Circa dis. 15. q̄ro vtrū xp̄s passus fuerit ſm appetitū itellectiuū: aut solū ſm appetitū sensitiuū. Et videt ꝙ non: q: tristicia est ꝑprie passio appetitiui. est enī de his q̄ nobis nolentibus accidūt ſm Augu. s3 vt hꝫ ꝓuer. 12. Nō cōtristabit iustū quicqd ei acciderit. ergo xp̄s nō fuit passus ſ3 appetitū itellectiuū. ¶ Itē nihil idē ⁊ ſm idem de codē gaudet ⁊ tristat. s3 aīa xp̄i ſm appetitū rōnis gaudebat de dolorib⁹ ⁊ passionibus quas corpus pferebat: alioqn nō mereretur: ergo ſm illū nō patiebat. ¶ Itē Ambro. sup lucam. Doles domine nō tua s3 mea vulnera. Cōtra: Maior est vnio potentiarū anime in ipsa anima: ꝙ sit mēbrorum corporis in ipso corpore: s3 patiente vno mēbro cōpatiuntur ⁊ cetera: ergo si patitur potētia sensitiua: patitur ⁊ intellectiua. ¶ In ista questione ꝑmo aliqua premittā: secūdo ad questionē respondebo.

dolor ⁊ tristicia drūt. Quantū ad ꝑmū notandū ꝙ l3 dolor proprie insit aie a carne ⁊ ſm partem sensitiuam: tristitia vero ſm partem intellectiuam: vnde Augu. 14°. de ciuitate. Dolor carnis tantūmodo offensio est aie a carne: ⁊ quedam ab eius passione dissensio: sicut aī dolor qui tristicia nūcupat dissensio ei⁹ est ab his que nobis nolentib⁹ accidūt: sepe tñ vnū sumit ꝓ reliquo. ¶ Sciendū insup ꝙ supior portio rōnis sumitur dupliciter. Uno mō ꝑprie prout respicit sola eterna. vt cum intellectus ⁊ volūtas ferunt in deū. Aliomō large: vt

volūtas dicit dupl'r. cū volūtas vult aliquid referendo in deu3. ⁊ hoc mō loquit Aug⁹. 12. de trini. ¶ Tertio sciēdū ꝙ volūtas pōt sumi dupliciter. s. vt rō seu vt libera in q̄tum se3 vult aliquid ſm dictamē recte rōnis. Alio mō vt nā: ⁊ hoc dupliciter ſm Sco. Uno mō vt naturaliter inclinata ad propria obiecta: vt est vite conseruatio. ⁊ sic pertinet ad superiorē portionē rōnis: q: talis inclinatio nō est ad aliqd nisi in q̄tū est vlterior: inclinatio ad eternū sicut materia nō inclinat ad dispōne3: nisi q: vlterius ad formā pfecta3. Aliomō vt naturaliter inclinata ad obiecta appetitus sensitiui rōne cōiūctionis quā h3 ad ipsu3: ⁊ sic pertinet ad inferiorē portionē. ¶ Quātū ad scđm dico ꝙ xp̄s nō tantū fuit passus q̄tū ad appetitū sensitiuū in quo fuit maximus dolor q: cū esset optime cōplexionat⁹: sensus tactus ipsius erat maxime perceptiu⁹ obiecti discōuenientis: sed ꝗ q̄tū ad appetitū intellectiuū: l3 enī volūtas ei⁹ vt libera nō pateret in q̄tum imediate ferebat i deu3: q: sic fruebat deo. Nec etiā in q̄tū volebat pati ꝓ salute generis humani ipsā passionē libere accipiēdo. Patiebat tñ ⁊ tristabat in q̄tū ipsa passio erat cōditionaliter volita: v3 si aliter diuinū beneplacitū poss3 adipleri: seu q: nolebat hoies esse in tali statu a quo ꝑ eius mortē eripiēdi erāt. sicut fortis politicus nollet ciuitatē suā talē necessitatē incurrisse: a qua eā liberari oporteret ꝑ mortē eius. Tristabat ꝗ de dubietate discipulo⁊. ⁊ pctō seu crudelitate crucifigentiū: qđ erat offensiuū diuine maiestatis: ⁊ sic erat passio i volūtate vt libera: ꝗ q̄tū ad superiorē portionē large sūptā. Uolūtas ꝗ vt nā patiebat ſm vtrāq3 portionē se3 tā rōne inclinationis nālis ad appetitū sensitiuu3: ꝗ rōne inclinationis ad vite cōseruationē: q̄ ꝑ hmōi passiōes ille hō ꝓuabatur. ⁊ sic veraciter poterat xp̄s dicere illud psal. Repleta est malis aīa mea. id est tristicijs siue penis: q: aīa eius quātu3 ad voluntatē: ſ3 vtrāq3 portionē tristabat: ⁊ quātū ad intellectū ſm vtrāq3 portionē apprehendebat obiectū discōueniēs nāliter ⁊ cōditionaliter voluntati. Et igit gratias vt possumus ⁊ supra ꝙ possum⁹ referamus: si nō denet nobis vt tā grauiter patiēti cōpatiamur. ¶ Ad ꝑm argumētū dico ꝙ illa auctas sapiētis nō itelligit de illa tristitia. qua qs tristat cōpatiēdo alij. vel refugiēdo aliqđ malū sibi illatu3: s3 intelligit de tristicia que statū mētis euertit: ⁊ est ꝯ iudiciū rōnis recto3: talis tristicia nō fuit in christo. Unde Johānis. xi. dr̄ ꝙ infremuit spiritu ⁊ turbauit semetipsū. In quo innuitur ꝙ eius turbatio ⁊ tristicia rōni nō ꝓuidebat s3 subiacebat. ¶ Ad 2ᵐ dico ꝙ nihil ipedit quin aīa gaudeat de aliquo vt ratio. ⁊ cōtristet vt nā. pro eo ꝙ aliquid pōt repugnare volūtati ſ3 appetitū nālem: ⁊ ei cōsonare ſ3 appetitū deliberatiuū: frequēter enim voluntate liberi arbitrij refugimus: que nā appetit: ⁊ appetimus que nā refugit. ¶ Et hoc mō potest exponi auctoritas Ambro. q: se3 xp̄us ſm appetitu3 intellectiuū nō dolebat de sua morte. in q̄tū se3 ipsā pro salute humani generis libere acceptabat: s3 dolebat de nostris peccatis naturā nostrā vulnerātib⁹. ¶ Scđo3 hoc possunt intelligi verba Hylarij dicētis ꝙ si christus passus fuerit non tamen vere doluit scilicet quātum ad appetitum intellectiuum acceptantem libere huiusmodi passionem: inquantum enim ipsam acceptabat: non dolebat sed gaudebat. ¶ Sic etiam intelligitur illud quod dicit. Uirtus corporis sine sensu pene. vim pene in se deseruientis excepit. Uirtus corporis dicitur voluntas rationalis regitiua illius corporis: que excepit vim pene sine sensu pene: hoc est: sine dissensu a pena. quia libere passionem acceptauit. Ut enim dicit idem Hylarius. Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi. Ipse aute3 loquebatur contra hereticos: qui dicebant xp̄m ſm se totū passum fuisse ⁊ omnino passioni succubuisse.

¶ An in xp̄o fuerit necessitas patiēdi ⁊ moriendi q̄ est defectus generalis. Di. xvj.

h Oritur questio ex ꝑdictis dicens originem. Dictū est enī supra ꝙ christus in se nostros defectus suscepit: preter peccatum. Est autem hominis quidam generalis defectus: qui peccatum non est se3 necessitas patiendi vel moriendi. Unde corpus nostrum non tātum mortale: sed etiam mortuū dicitur: q: nō tantum aptitudinem moriendi sed etiam necessitatem habet. Ideo queritur vtrū necessitas talis i christi carne fuerit? De aptitudine enim moriendi ꝙ in eo fuerit ambiguum nō est que etiam ante peccatum in homine fuit.

quando

An illa mor. fit i nobis. qñ aliquis in eo nõ fuit defect⁹ nec ergo mortalitas illa tũc i eo fuit defectus: qꝛ nature ei erat. Unde etiaʒ quidã talem mortalitatez in nobis non esse defectũ nõ improbe tradunt sed necessitatẽ moriendi vel patiẽdi que etiaʒ mortalitas dicit̃ vel passibilitas. Dicit̃ eni hõ nũc passibilis vel mortalis: non modo ꝓpter egritudinẽ. sed etiã ꝓpter necessitatẽ. Sʒ nũ

An aia xp̃i habuit necessitatẽ patiẽdi. qd hic defectus fuit in xp̃i carne? Aia quoqꝫ eius cũ passibilis extiterit ante mortẽ: nũqd necessitatẽ patiẽdi habuit? Si eni necessitas patiendi vel moriẽdi fuit in xp̃o: nõ videt̃ sola volũtate miserationis defectus nostros accepisse. Ad qd dici põt: xp̃ʒ volũtate nõ necessitate sue nãe hos defectus sicut alios suscepisse. s. necessitatẽ patiẽdi i aia: simul aũt patiendi ꝫ moriẽdi i carne. Uerũ hãc necessitatẽ nõ hũit ex necessitate sue ꝯditiõis: qꝛ a pctõ immunis: sʒ ex sola volũtate accepit: õ nr̃a ĩfirmitate ponens tabernaculũ suũ in sole. s. sub tpali mutabilitate ꝫ labore. Uñ sup epistolã ad hebreos auctoritas dicit: qꝛ sicut hoibus alijs iure ꝫ lege nãe statutũ est semel mori: ita ꝫ xp̃s eadẽ necessitate ꝫ iure nãe semel oblatus ẽ ꝫ nõ sepe. Nec iõ dicit iure nãe ꝙ ex nã sue conditõis hũc defectũ traxerit: q ẽt nõ ꝯuenit nobis ex nã sʒ qõ prius est instituta: sʒ ex ea peccato viciata: ꝫ iõ dicit̃ hic defectus nãlis: qꝛ quasi pro natura inoleuit in oibus diffusus.

¶ De statib⁹ hois ꝫ qd õ singul' xp̃s accepit.

Et est hic notandũ christum de omni statu hominis aliqd accepisse qui omnes venit saluare. Sũt eni quatuor status hois: primus añ pctm̃: scd̃s post pctm̃ ꝫ añ gratiã: tertius sub grã: quart⁹ in gloria. De primo statu accepit imunitatẽ pcti. Unde Augu. illd̃ Joãnis euãgeliste exponẽs. Qui de sursum venit sup oẽs est. Dicit xp̃m venisse desursũ. i. de altitudine hũane nãe ante pctm̃: qꝛ õ illa altitudine assũpsit verbũ dei hũanã nãm dũ nõ assumpsit ipsã culpã cui⁹ assũpsit penã. Sʒ penã assũpsit de statu scd̃o ꝫ alios defectus. De tertio vero gratie plenitudinẽ. De quarto nõ posse peccare: ꝫ dei perfectã cõtemplationez. Habuit enim simul bona vie quedaʒ ꝫ bona patrie: sicut ꝫ quedam mala vie.

Aug. super ioã. euãge.

c

dist. 16. Circa di. 16. q̃ro vtrũ xp̃s habuit necessitatẽ moriẽdi? Qꝫ nõ. ar̃ p illõ qõ hr̃ ioh. x. Ptãtẽ hẽo ponẽdi aiaʒ meã. ¶ Itẽ si pseruare corpus a passione nõ fuit in ptãte aie xp̃i: igit̃ passio nõ fuit voluntaria. nec p ꝯñs meritoria. ¶ In opp̃ᵐ arguit̃: qꝛ corpus xp̃i fuit cõpositũ ex ꝯrijs: ꝫ p ꝯñs corruptibile igit̃. ¶ Hic dicit Sco. ꝙ in corpore xp̃i nõ fuit necessitas moriẽdi ex pctõ demerito ꝛc. cũ nullũ habuit pctm̃: imo fuit speciale miraculũ ꝙ corpus illud fuit mortale. Miraculose eni fiebat ꝙ glia aie nõ redũdaret in corpus. facto aũt illo miraculo fuit necitas ꝙ partes corporis fluerẽt p sudorẽ ꝫ alias ꝯsumptiões: qꝛ actiuo ꝫ passiuo nãli approximatis necesse est seq cõsumptionẽ si alterũ habeat dñiũ: sʒ in corpore xp̃i fuit calidũ ꝫ humidũ ꝫ aliqõ dñiuz vnius sup aliud qꝛ calidũ ꝯsumit humidũ: ꝫ sic fuit necessitas flux⁹ partiũ ꝫ corruptiõis: q̃re habuit necessitatẽ moriendi. Iʒ eni fieret restauratio dp̃diti p sumptionẽ alimẽti: nõ tñ ita pfecta ꝙ corpus semp maneret. ꝫ hoc pp impuritatẽ nostri alimẽti. Ex puriori eni alimẽto ꝫ meliori gñatur melior sanguis: ꝫ ex sanguine puriori sublilior caro ꝫ pmanẽtior. Uñ ex alimento corrupto ꝫ ipuro gñat̃ caro valde fluida: q̃propter ex parte alimẽti nõ fuisset ita pfecta restauratio sicut dp̃ditio: sʒ sciret sumerẽ in debita q̃ntitate. ¶ Sed posito ꝙ habuisset esum ligni vite: fuisset ne corpus eius icorruptibile? Dicit Sco. ꝙ nõ sed habuisset cãm itrinsecã moriẽdi: qꝛ ois virt⁹ mãlis relicta sibi ꝫ nõ pseruata p aliqõ donũ collatũ: in agendo in aliud mãle reparat̃ ꝫ debilitat̃. vt pꝫ de virtute nutritiua in nobis: que ex longa actiõe in alimẽtũ ꝫ ex ꝯuersiõe diuturna tãdẽ debilitat̃ vt nõ possit amplius restaurare. debilitas igit̃ virtutis ꝫ ipuritas alimẽti fuissent cã sue mortis nãlis. ¶ Sed hic dubitat̃ quõ poterat eẽ fluxus partiũ corporis: cũ dicat dam. Qõ semel assumpsit nũq̃ dimisit? quõ etiã poterat fieri vnio noue ptis ad verbũ? Rñdeo ꝙ v̓bũ dam. itelligit̃ de partib⁹ p̃ncipalib⁹: vt cor: caput: man⁹: ꝫ hmõi. Pars q̃cꝫ aggenerata p nutritionẽ: vniebat̃ verbo nõ miraculo nouo sʒ antiquo q̃ totũ corpus sibi fuit vnitũ. ¶ Ad primũ principale dico ꝙ illa auct. itelligit̃ de psona xp̃i. In ptãte eni psone xp̃i erat aiam suã ponere effectiue. hoc etiã erat i ptãte ipsi⁹ aie cõplacẽdo ꝫ acceptãdo passionẽ. ¶ Ad aliud dico ꝙ volũtas põt hẽ actũ meritoriũ circa aliqõ obiectũ qõ nõ est in ptãte sua. sicut pt̃ amat̃ dei amore amicicie volẽdo sibi bonũ: puta volẽdo ipm̃ eẽ iustũ sapiẽtẽ ꝛc. ꝫ tñ velit nolit: de⁹ iust⁹ ꝫ sapiẽs est. sic potuit volũtas aie xp̃i mereri illã passionẽ acceptãdo. siqdẽ illi sacratissime aie in p⁹ istãti sue creatiõis placuit vniri corpi passibili pp redẽptionẽ gñis hũani. vt dic̃ bonauen̄. vñ xp̃s e volũtate diuina ꝯuenientẽ ꝫ voluntate creata ꝯcomitãte assũpsit nr̃os defect⁹ nõ qdẽ vitiosos sed penales. Sũt aũt defect⁹ penales duplices. qdã sũt psonales q respiciũt aliq̃s psonas speciali'r sicut sũt diuerse egritudinũ spẽs q̃rũ multe ortũ hñt ex cõplexiõe hois: ꝫ hos nõ assũpsit. Alij defect⁹ sũt nãles: q respiciũt totã nãm humanã vl'r: vt fames. sitis. mors dolor ꝫ cõsimiles: ꝫ hoc assumpsit. pronitatẽ vero ad pctm̃ ꝫ ignorãtiã nõ assũpsit. qꝛ ꝯrianttur plenitudini sciẽtie ꝫ gratie que fuerunt in aia eius ab instanti conceptionis sue.

dubiũ.

Rñsio.

Ad ar.

¶ Si omnis christi oratio vel voluntas expleta sit. Di. xvij.

Post predicta cõsiderari opz: vtrũ xp̃s aliqd voluerit vl' orauerit qd factũ nõ sit. Hoc. n. estimari potest p hoc quod ipse ait. Pater si possibile est transeat a me calix iste. verumtamẽ nõ qd ego volo sed quod tu vis. Hic namq3 voluntatem suam a patris voluntate discernere videtur.

¶ De voluntatibus xp̃i ẽm duas naturas.

Quocirca ambigendũ nondũ nõ est: diuersas i xp̃o fuisse volũtates iuxta duas nãs: diuinã. s. volũtatẽ z humanã. Et hũana voluntas est affect' rõnis vel affect' sensualitatis. z ali' est affect' aie ẽm rõnẽ: ali' ẽz sensualitatẽ: vterq3 tñ hũana voluntas. Affectu aũt rõnis id volebat qd volũtate diña. s. pati z mori: sed affectu sensualitatis nõ volebat imo refugiebat nec tñ in eo caro ɔtra spiritũ vel deũ ɔcupiscebat. Quia vt ait Aug. nõnullũ est vitiũ cum caro ɔcupiscit aduersus spũm. Caro aũt dicta est ɔcupiscere q2 hoc ẽm ipsam agit aia sicut aia p aurem audit z p oculũ videt. Caro eni nihil nisi p aiaz ɔcupiscit. Sed ɔcupiscere dr cuz aia carnali ɔcupiscentia spiritui reluctat habẽs carnalez delectationẽ de carne z a carne aduersus delectationẽ quã spirit' hz. Ipsius aũt carnalis cõcupiscentie cã non est in aia sola: nec in carne sola. Ex vtroq3 eni fit: q2 sine vtroq3 delectatio talis non seqr. Talis ergo rixa talisq3 concertatio in aia xp̃i nullaten' esse potuit: q2 carnalis ɔcupiscẽtia ibi esse nequit. Dei etiã voluntas erat z rõni placebat vt illud ẽm carnẽ vellet: quatenus veritas humanitatis in eo pbaretur. Nam q hoie nãm suscepit: que ipsi' sunt subire debuit. Ideoq3 sicut in nobis duplex est affect': mentis scz z sensualitatis: ita z in eo debuit esse geminus affect': vt mẽtis affectu vellet mori: z sensualitatis affectu nollet sicut in viris sanctis fit. Petro eni ipsa veritas dicit. Cũ senueris extendes manus tuas: z alius p̃cinget te z ducet te: quo tu nõ vis. s. ad mortẽ. Quod exponens Aug. dicit q Petrus ad illaz molestiã nolens est duct': nolẽs ad eam venit: sed volẽs eam vicit: z reliqt affectũ ifirmitatis quo nemo vult mori: q adeo est nãlis vt euz petro nec senectus abstulerit. Unde etiã dñs ait. Transeat a me calix iste: sz dicit eũ vis amoris. Ergo z in xp̃o ẽm humanitatẽ z in mẽbris eius gemin' est affect': vn' rõnis charitate informat': quo ppter deuz qs mori vult: alter sensualitatis carnis infirmitati ppinquus z ei ɔiunctus quo mors refugit. Ut eni Augu. ait. Paulus mẽtis rõne cupit dissolui z esse cũ xp̃o: sensu aũt carnis refugit z recusat. hoc hz humanus affect': qm̃ diligit vitã odit mortẽ. Scdm istũ affectũ xp̃s mori noluit: nec obtinuit qd ẽz istũ affectuz petijt.

¶ Auctib' pbat diuersas in xp̃o voluntates.

Ex affectu ergo humano quez de virgine traxit volebat nõ mori z calicem trãsire orabat. Unde Beda. Orat trãsire calicẽ: q2 hõ erat dicens. Pater trãseat a me calix iste. Ecce habes voluntatẽ humanã exp̃ssam. Uide iam rectũ cor. Sed nõ qd ego volo sed qd tu vis. Unde nõ veni facere voluntatẽ meã: quam. s. tpaliter sumpsi ex virgine: sed voluntatẽ eius q me misit: quã. s. eternus habui cuz patre. Hic apte dicit duas in xp̃o fuisse voluntates ẽz quas diuersa voluit. Hiero. quoq3 sup illũ locũ. Spirit' prompt' est: caro aũt infirma: dans intelligi hic duas voluntates exprimi ita ait. Hoc ɔ̃ euticianos q dicunt in xp̃o vnã tm̃ voluntatẽ. Hic aũt ostẽdit humanã q̃ ppter infirmitatẽ carnis recusat passionez: z diuinã que prõpta est pficere dispensationez. Aug. etiã duas in xp̃o asserit voluntates dicens. Quantũ distat deus ab hoie: tm̃ voluntas dei a volũtate hois. Unde hoiem xp̃s gerens ostẽdit priuatã volũtatẽ quãdaz hois: in qua z suã z nostrã ɔfigurauit: q caput nostrũ est: z ad euz sicut mẽbra ptinem'. Pater inqt si fieri potest transeat a me calix iste. Hec humana volũtas erat pp̃riũ aliqd z tanq̃ priustũ volẽs. Sz q2 rectũ vult eẽ hoiez: z ad dñuz dirigi subdit. Nõ qd ego volo sed qd tu vis. Ac si diceret. Uide te in me q2 potes aliqd pp̃riũ velle: vt de' aliud velit. Cõcedit hoc humane fragilitati. Idẽ alibi. Christus in passione duas exp̃ssit volũtates in se ẽm duas nãs. Ait enim Pater si fieri põt trãseat a me calix iste. Ecce habes hois voluntatẽ: quã ad diuinam ɔtinuo dirigẽs ait. Uerũtñ nõ sicut ego volo sed sicut tu. Ambro. etiã in lib. iij. de tri. Scriptum est. Pater si possibile est trãsfer a me calicẽ hũc. verba xp̃i sũt: sed qñ z in qua

Hiero.

Augustin per plu. xxxi.

forma

forma dicant aduerte. Hois fbam gerit hois assumpsit affectũ. Nõ ergo quasi deus sed q̃si hõ loquitur. Suscepit quidem voluntatẽ meaz. Mea est volũtas quã suam dixit cũ ait. Non sicut ego volo sed sicut tu vis: Cum aũt dixit oia q̃ hz pater mea sunt: qz nihil excipit: sine dubio quã pater hz: eandẽ et filius hz voluntatẽ. Eadẽ est xp̃i volũtas que paterna. Una ergo volũtas est patris et filij. Sed alia voluntas hois alia dei: vt scias vita in volũtate esse hois: passionẽ aũt xp̃i in voluntate diuina vt pateref pro nobis. His testimonijs euidenter docet in xp̃o duas fuisse voluntates: qḋ qz negauit Macharius archiepiscopus in metropolitana sinodo condẽnatus est. Et ex affectu humano sensualitatis quidem non rõnis illud voluit et petijt quod nõ impetrauit. Nec ideo petijt vt ipetraret: qz sciebat deũ nõ eẽ facturũ illud. Nec illud fieri volebat affectu rõnis vł voluntate diuinitatis. Ad qd ergo petijt? Ut membris formã preberet iminente turbatiõe clamandi ad dñm: et subijciendi voluntatem suam diuine volũtati: vt si pulsante molestia tristentur pro eiusdem ãmotione orent. Sed si nequeunt vitare dicãt qḋ ipse christus. Nõ ergo ad insipientiaz fuit q̃ christus clamans non auditur ad salutem corporalẽ. Bonum quidem petijt. s. vt nõ moreretur: sed melius erat vt moreretur: quod et factum est.

¶ De eo quod Ambro. dicit christum dubitasse affectu humano.

Ceterum nõ parũ nos mouent verba Ambro. quibus significare videf xp̃m scḋz humanũ affectũ de patris potẽtia dubitasse: sic dicens in li. ij. de tri. De quo dubitat? de se an de patre. De eo vtiqz cui dicit transfer. dubitat hois affectu. Nam deus de patre non dubitat: nec de morte formidat. Propheta etiaz non dubitat q̃ nihil deo esse impossibile asserit. Num infra hoies constitues deũ? propheta non dubitat: et filiuz dubitare tu credis. Ut homo ergo dubitat: vt homo locutus est. His verbis inui videf q̃ xp̃s nõ inquãtũ deus est vel dei filius: sed inq̃ztũ homo dubitauerit affectu humão. Quod ea ratione dictum accipi potest: non qz ipse dubitauerit sed qz modum gessit dubitãtis: et hominibus dubitare videbatur.

¶ Uerba hylarij longe diuersam exprimentia sententiam a premissa.

Illud etiã ignorandũ nõ est qḋ Hyla. asserere videf xp̃m non sibi sed suis orasse: cũ dixit transfer a me calicẽ hunc sicut nec sibi sed suis timuit. Nec eũ timuisse vt sibi nõ eẽt passio: sed vt a suis trãsiret calix passionis ita ingens. Si passio honorificatura eũ erat: sicut iuda exeunte ait. nũc honorificat⁹ est filius hois: quo tristem eũ metus passionis effecerat? nisi forte tam irrõnaiblis fuerit vt pati mortẽ timuerit q̃ patientẽ se glorificatura eẽt. Sed forte timuisse vsqz eo estimabat vt transferri a se calicẽ deprecat⁹ sit dicẽs: pater trãsfer calicẽ hũc a me. Quõ. n. p patiẽdi metũ transferri depcaref a se: qḋ p dispẽsationis studiũ festinaret iplere. Nõ eni pueniit vt pati nolit q̃ pati venit et cũ pati eũ velle cognosceres religiosi⁹ fuerat hoc pfiteri: q̃z ad id ipse stultitie prumpere. vt eũ assereres ne pateref orasse: quẽ pati velle cognosceres. Non ergo sibi tristis: neqz sibi orat transire calicez: sed discipulis: ne in eos calix passiõis incũbat quẽ a se trãsire orat: ne in his. s. maneat. Non eni rogat ne secũ sit sed vt a se transeat. Deinde ait. nõ sicut ego volo sed sicut tu vis. Humane in se sollicitudinis significãs consortiũ sed nõ discernẽs sniam sibi cõmunis cum patre volũtatis. Pro hominib⁹ ergo vult transire calicem p quẽ omnes discipuli erant temptandi: et ideo pro Petro rogatur ne deficiat fides eius. Sciens ergo hec omnia post mortem suam desitura: vsqz ad mortez tristis est: et scit hunc calicẽ non posse transire nisi biberit. Ideo ait. Pater mi si non potest transire calix iste nisi bibã illũ: fiat voluntas tua. Sciens in se cõsumata passione metũ calicis trãsiturũ: qui nisi eum bibisset transire nõ posset nec finis terroris nisi cõsumata passione terrori succederet: qz post mortẽ eius per virtutum gloriam aplice infirmitatis scandalum pelleretur. Intende lector his verbis pia diligẽtia ne sint tibi vasa mortis. Hyla. i x. lib. de trinita.

Di. ix.

Circa distinctionẽ. ix. querit vtrũ in xp̃o fuerũt due volũtates? Ad istã q̃nẽ rñdet dom. i sẽtẽtijs suis. q̃ sicut sm fidẽ firmiter tenendũ est in xp̃o eẽ duas nãas et vnã hypostasim: ita opz cõcedere sicut pũs ex isto. q̃ in ipso sint nãles pprietates et potentie vtriusqz nãe. sz potẽtie psectissime rõnalis nãe: sũt intellectus et voluntas. q̃re in ipso sũt nõ solũ intellectus

ad numerū meritoꝝ. Plura eni habuit meri ta in passione q̄ in ↄceptiōe: sed maioris vir tutis nō extiterūt in merēdo plura q̄ an̄ fue rant pauciora. Meruit ergo a ↄceptione non mō gloriā impassibilitatis ꝛ imortalitatis cor poris sꝫ etiā ipassibilitatē aīe. Per qḋ: ꝑ obe dientiā ꝛ voluntatē ꝑfectā quā nō tūc primo habuit nec maiorē cū pati cepit ꝛ mori. Obe diens eni ꝑfecte ꝛ bonus extitit ꝭm hoiem ex quo fuit hō. Habuit ergo aīa illa aliqḋ bonuꝫ in se post mortē qḋ nō habuit ante. Nō ergo beatior vel melior fuit q̄ ante. Absit ꝙ melior fuerit: q: nō sanctior: nec gratia cumulatior: nec etiā beatior fuit in dei cōtēplatiōe: in quo precipue beatitudo ↄsistit. Pōt tn̄ dici in hoc beatior fuisse: q: ab omni miseria imunis. Ex quo negt inferri simpliciter ꝙ beatior fuerit.

¶ De eo quod scriptum est donauit illi no men quod est super omne nomen.

Nec tantū gloriā impassibilitatis ꝛ im mortalitatis meruit: sed etiā dona ri sibi nomen qḋ est sup oē nomen. s. honorifi centiā: qḋ vocat̄ deus. hoc tn̄ ante mortē ha buit. Habuit. n. hoc nomē dei fili⁹: iquātū de us est ab eterno ꝑ nām: inquātū hō factus est habuit ex tpe ꝑ grām. Uerūtn̄ Aug. dicit hōi donatū esse illud nomē non deo: q: illud no men habuit cū in forma dei tm̄ erat. Sed cuꝫ dr̄ ꝓpter qḋ illum exaltauit: ꝛ donauit illi no men qḋ est sup oē nomen: satis apparet ꝓpter qḋ exaltauerit. i. ꝓpter obediētiā ꝛ in qua for ma exaltat⁹ sit. In qua. n. forma crucifixus est: in ea exaltat⁹ est: in ea donatū est ei nomen vt cū ipsa forma serui nominet̄ vnigenit⁹ filius dei. hoc illi donatum est vt hōi: qḋ iam habe bat idem ipse deus. Hoc ergo ꝑ gratiā accepit vt ipse ens homo vt subsistēs in forma serui. i. in aīa ꝛ carne nominet̄: ꝛ sit deus. Sꝫ nun quid hoc meruit: supra. n. dictū est q: hoc tā tuꝫ bonū homo ille nō meruit? quō ergo hic dr̄ ꝓpter obedientiā donatum est ei hoc no men? Scḋm tropū illū in scriptura creberri mum hoc capiēdū est: quo dr̄ res fieri qn̄ in notescit. Post resurrectiōeꝫ vero qḋ ante erat in euidēti posituꝫ est vt scirent hoies ꝛ demo nes. Manifestationeꝫ ergo illi⁹ noīs donauit ei de⁹ post resurrectionē: sꝫ illā meruit ꝑ obe dientiam passiōis: q eo ꝙ obediuit patiendo exaltatus est resurgēdo: ꝛ ꝑ hoc manifestatuꝫ est nomen. Hoc eodē tropo vsus est etiā post resurrectionē dicens. Data est mihi oīs pote stas in celo ꝛ in terra: nō ꝙ tunc primo acce pit: sed quā ante habebat: tūc manifestata est potestas. Ceteꝝ Amb. dicit: nomen illud do natū esse deo nō hōi: ꝛ videtur secus verboꝝ superficiem oppositus Aug. Sed intelligentia nō obuiat lꝫ diuersum sapiat. Nā Ambro. de nāli donatione id dictū intelligit: qua eterna liter pater generādo dedit filio nomen qḋ est sup oē nomen. s. esse deuꝫ ꝑ nām: q: genuit ab eterno filiū plenum: ꝛ sibi equalē deum. Qḋ tn̄ nomen apostolus ꝓpter passionis obediē tiam christo donatum dicit. Sed premisso lo cutionis modo accipiendum est.

¶ Si xp̄us sine oī merito illa habere potuit.

Si vero querit̄ vtrum xp̄s illam imorta litatis ꝛ impassibilitatis gloriā ꝛ no minis dei manifestationem sine omni merito habere potuerit? Sane dici potest q: huma nam nām ita gloriosaꝫ suscipe potuit sicut in resurrectione extitit. Nomenqꜫ suum ꝛ aliter hoībus manifestare potuit. Sed homo passi bilis esse nō potuit sicut fuit. ꝛ ad illam glori am sine merito ꝑuenire. Potuit qdem ꝑue nire ad illam sine merito passionis: q: potuit ↄsumpta mortalitate imortalitatis gloria vesti ri: sed nō sine merito iustitie ꝛ charitatis alia rumqꜫ virtutū. Non eniꝫ christus hō esse po tuit in quo plenitudo virtutū ꝛ gratie nō fu it. Nec virtutes ei inesse potuerūt cilicio mor talitatis induto qn ꝑ eas mereretur. Habens ergo has virtutes scḋm hoiem passibilem ac mortalem nō potuit nō mereri gloriam imor talitatis. Non ergo potuit factus mortalis si ne merito gloriam impassibilitatis ꝛ imorta litatis: ac manifestationem dei nominis cōse qui. Potuit tn̄ hoc assequi sine merito passio nis: quia per passionem nil sibi meruit: quod non ante per virtutes meruerit.

¶ De causa mortis ꝛ passionis christi.

Ad qḋ ergo voluit pati ꝛ mori si ei virtu tes ad merendū ille sufficiebāt? Pro te: non pro se. Quō pro me? vt ipsius passio ꝛ mors tibi esset forma ꝛ causa. Forma virtutis ꝛ humilitatꝭ: causa glorie ꝛ libertatis. Forma deo vsqꜫ ad mortem obediendi ꝛ causa tue li berationis ac beatitudinis. Meruit enim no bis ꝑ mortis ac passionis tolerantiaꝫ: quod ꝑ

Margin notes:
Aug. in li. ↄ ma ximinū
Qḋ no men illi datū est hōi non deo.
Amb. ꝙ datū fuit deo ꝛ nō hōi
Qualr ꝑ mortē redemit nos ꝛ ad itum re gni ape ruit.

precedentia non meruerat.s.aditũ paradisi:⁊
redemptionẽ a peccato:a pena:a diabolo:⁊ p
mortem eius hic nõ adepti sumus.s.redem/
ptionẽ ⁊ filioꝝ glorie adeptionẽ. Ipse enĩ mo
riendo fact⁹ est hostia nostre liberatiõis. Sed
quõ p mortẽ nos a diabolo ⁊ a pctõ redemit
⁊ aditũ glorie apuit? Decreuerat deus in mi/
nisterio vt ait Ambrosi. ꝓpter primũ peccatũ
non intromitti hoiem in paradisum.i.ad dei
cõtemplationẽ non admitti nisi in vno hoie
tanta existeret humilitas: que oibus suis ꝓfi/
cere posset: sicut in primo hoie tanta fuit sup/
bia que oibus suis nocuit. Nõ est aũt inuent⁹
inter hoies aliqs quo id posset impleri: nisi leo
de tribu iuda q aperuit librum: ⁊ soluit signa
cula implendo in se oẽm iustitiã.i.consuma/
tissimã humilitatẽ qua maior esse nõ põt. Nã
alij hoies debitores erant ⁊ vix vnicuiqꝫ sua
virtus sufficiebat ⁊ humilitas. Nullus ergo
eoꝝ hostiam poterat offerre sufficientẽ recon
ciliationi nr̃e. Sed xp̃s homo sufficiens ⁊ p
fecta fuit hostia: q multo ampli⁹ est humilia/
tus amaritudinẽ mortis gustãdo q̃ ille adã
supbijt p esum ligni vetiti noxia delectatione
pfruendo. Si ergo illius supbia oium extitit
ruina: ipsum de paradiso mittẽs foras: alijsqꝫ
accludens ianuam: multo magis xp̃i humili
tas quã p mortem gustauit: ingressum regni
celestis oibus suis impleto dei decreto apire
valuit atqꝫ decreti delere cyrographum. Ut
Amb. enĩ ait ambro. Tantũ fuit peccatũ nostrũ vt
ad ro. saluari nõ possemus: nisi vnigenit⁹ dei fili⁹ p
nobis moreret debitoribus mortis: sed hic di/
gnos nos fecit testamẽti ⁊ promisse heredita/
tis. Quod nõ ita est intelligẽdũ: quasi nõ alio
mõ saluare nos potuerit: q̃ p mortẽ suã: sꝫ qꝛ
p aliã hostiã nõ potuit nobis apiri regni adi/
tus ⁊ fieri salus: nisi p mortẽ vnigeniti: cuius
tanta fuit vt dictũ est humilitas ⁊ patiẽtia: vt
ei⁹ merito pateret credentib⁹ in eũ adit⁹ regni.
Magna ergo in morte vnigeniti pstita sũt no
bis: vt liceat nobis redire in patriã: sicut olĩ
in morte sũmi pontificis: his q ad ciuitatẽ re/
fugij ꝯfugerãt secure ad ꝓpria remeare. Ecce
aliquatenus ostensum est qualiter p xp̃i mor/
tem aditus regni sit nobis paratus.

Di. 18. c Circa distinctionẽ. 18. Quero vtꝝ xp̃s
meruit in primo instãti? Qd nõ
qꝛ si sic ergo angelus potuit peccare in pri
mo instãti. ꝯñs est falsum. qꝛ tũc peccãdo an/
geli redũdaret in deũ. qꝛ oẽ totaliter effectiuũ est ab ipso
tã effectus taliter. sicut effect⁹ ipse. Probat ꝯña qꝛ
sm phm 4° physicoꝝ eadẽ est mensura oppositoꝝ.
⁊ sic meritũ ⁊ demeritũ eadẽ mensura mẽsurantur.
Cõtra ad actũ meritoriũ sufficit potẽtia q̃ põt me/
reri ⁊ dispositio gratuita in potẽtia ⁊ pñtia obiecti: ⁊
vsus potẽtie circa illud. Ista fuerũt in primo instãti
in xp̃o cũ in ipso fuerit plenitudo gratie ⁊ glie in pri
mo instanti sue creatiõis. In ista qõne primo aliq̃ Dubi/
pmittã: deinde ad qõnẽ rñdebo. Quãtũ ad p^m sci tum est.
endũ qꝙ meritũ est aliqd acceptũ in aliquo ꝓ quo ab
acceptãte est sibi aliqd retribuendũ vel alteri ꝓ q̃ me
ruit. Cõsistit aũt radix oĩs meriti maxie in affectione
iustitie: puta volẽdo deo bonũ vt eẽ ⁊ bñ eẽ scꝫ iustũ
sapientẽ ⁊c. Et volẽdo sibi ⁊ primo deũ sm ordinẽ
iustitie seu cũ debitis circũstãtijs. Itẽ notandũ qꝙ
lꝫ xp̃s nõ potuerit peccare rõne plenitudinis gr̃e sibi
in instãti creationis collate: potuit tñ mereri: qꝛ scðm
aliqd fuit in statu viatoris. lꝫ aia ei⁹ ab instãti creatio
nis frueret diuina eẽntia. Et lꝫ fuerit in termĩo q̃tum
ad ipeccabilitatẽ: tñ nõ q̃tũ ad impassibilitatẽ. ideo
potuit deus oẽm actũ creatũ illi⁹ psone acceptare tã/
q̃ dignũ retribuendũ p se vel p illis qb⁹ offert deo etiã
actũ beatificum q est fruitio: sicut enĩ meritũ nõ tantũ
ꝯsistit in ipso actu elicito: sed in ꝯditiõib⁹ p se elicitiuis
sic acceptatio diuina nõ solũ respicit actũ. sed ꝯditio/
nes accidẽtales suppositi elicientis. vt si a duob⁹ fiat
eque gratiose supplicatio ꝓ aliq̃ reo apud principẽ ⁊
poterit tñ citius dimitti offensa ꝓpter pces vnius q̃
alterius pp aliquẽ eius ꝯditionẽ accidẽtalẽ. Quan Rñsio
tum ad scðm dicit Sco. qꝙ xp̃s potuit mereri in primo ad ar.
instãti cũ aia eius pfecte deo vnita esset ⁊ oĩ sapia ple
na. ⁊ ideo nõ indigebat discursu vel mora tpis ad eli
gendũ. qꝛ pfectus in cognoscẽdo nõ discurrit. Unde
citharista pfectus in pcutiẽdo chordas nõ syllogizat
alias impfecte opareť. Nõ meruit aũt sibi fruitionẽ ⁊
sed sibi fuit a deo liberaliter collata. Unde Aug. 13
de trinitate dicit qꝙ sũma gratia est qua hõ ꝯiunct⁹ est
deo in vnitate psone. ⁊ q̃uis loquať de gratia vnio/
nis. i. gratuita dei volũtate vniente: tñ ad vnionẽ cõ/
comitãter seqtur gratia fruitiõis de facto: ⁊ ideo fuit
gratia sũma sine merito pcedente. Et si arguas qꝙ Argum
gloriosius est habere pmiũ pro merito q̃ sine meri/
to: ergo hoc est ponendũ in christo. Rñdeo qꝙ verũ
est de premio qð põt haberi ex meritis. sed cõiunctio
aie xp̃i p actũ beatificũ fuit tanta ⁊ tam excellẽs qꝙ ad
ipsam nõ potuit meritũ attingere: ⁊ nobili⁹ est ex libe
ralitate dantis habere actũ ad quẽ nõ põt ptigere me
ritum q̃ actũ debiliorẽ cũ multo pcedente merito.
Et hoc videť rationabile qꝛ sicut deus in esse natu
re creauit naturã aliquam vt nãm angeli ad quã cau
sandã nõ potuit coopari causalitas cause scðe ꝓpter
pfectionẽ talis rei in eẽ: ita in genere morũ deus crea
uit aliquẽ actũ beatificũ ad quẽ nõ põt eẽ aliqs act⁹
meritorius prior. ⁊ hmõi fuit act⁹ beatificus aie xp̃i.
Sed nunqd meruit sibi impassibilitatẽ aie ⁊ cor/ q̃stio.
poris. Dicit magister qꝙ sic. qð pꝫ p illð ad phil. 2°
humiliauit semetipsum fact⁹ obediens vsqꝫ ad mor/

tem: ppter qđ ꝛ deus exaltauit illuȝ. ¶ Sed ꝯ illud arguit. qꝛ gloria corporis ꝛ impassibilitas infuissent in primo instāti vnionis: nisi p miraculū fuissent impedita. cū esset dignus oī bono rōne tante vnionis ꝛ plenitudis gratie: ergo illam nō meruit. ꝯña pȝ qꝛ p meritū fit de indebito debitū. ¶ Ad hoc dicit Sco. ꝙ q̄uis nō meruit directe impassibilitateȝ: meruit tñ amotionē impedimētī. s. discontinuationē miraculi ꝓhibentis redundātiā glīe in portionē inferiorē ꝛ in corpus. ¶ Bonauen. vero dicit ꝙ lȝ xp̄s nō meruerit sibi de indebito faciendo debitū. cū omni bono esset dignus: meruit tñ ꝛ sibi ꝛ nobis de debito vno modo faciendo debitū alio mō. vt de debito p habitum gratie. debitū p vsum vel actū. de debito p vnū actū: debitū p alium. de debito p actionē: debitū p passionem. ꝛ sic nō profecit in merito quantū ad virtutem meriti: vt dicit magister: sȝ quantū ad numeꝝ meritorum. qꝛ plura habuit merita in passiōe q̄ ante. ¶ Meruit etiā nobis faciendo de indebito debitū ꝛ de debito magis debitū. ¶ Meruit eni nobis gratie īfusionē. gratie augmentū seu ꝓmotionē ꝛ bonoꝝ opeꝝ multiplicationē. de q̄ distinctiōe sequenti videbit. ¶ Ad arg^m principale. lȝ posset esse altercatio de ꝯñte: potest tñ concedi scđm Sco. ꝙ angelus potuit peccare in primo instāti ꝛ libere ꝛ volūtarie. vt volūtas est prior natura actu elicito. Et cum dr̄ ꝙ ois effectus coeuus cause secunde est a causa prima: negatur. qꝛ causa secunda in primo instanti in quo est: potest cooperari ad suum effectū: vt prior natura ipso effectu. sufficit eni ꝙ esse precedat agere natura: licet non tempore.

Ad pri cip. ar.

¶ Hic qualiter a diabolo ꝛ a peccato nos redemit per mortem. Di.xix.

Nunc ergo q̄ramus. qūo p mortem ipsius a diabolo ꝛ a peccato ꝛ a pena redempti sumus: A diabolo ergo ꝛ a peccato per xp̄i mortē liberati sum⁹: qꝛ vt ait apl̄s. i sanguine ipsius iustificati sum⁹. ꝛ in eo ꝙ sumus iustificati. i. a peccatis soluti: a diabolo sumus liberati: q nos vinculis peccatoꝝ tenebat. Sed qūo a peccatis p ei⁹ morteȝ soluti sum⁹? Qꝛ p ei⁹ mortē vt ait apl̄s cōmēdat nobis charitas dei. i. appet eximia ꝛ cōmēdabit charitas dei erga nos i h̄ ꝙ filiū suū tradidit in mortē pro nobis pctōrib⁹. Exhibita aūt tante erga nos dilectiōis arra: ꝛ nos mouemur accēdimurq; ad diligendū deum q pro nobis tantum fecit ꝛ per hoc iustificamur. i. soluti a peccatis iusti efficimur. Mors ḡ xp̄i nos iustificat: dum p eam charitas excitat in cordib⁹ nostris. Dicimur quoq; ꝛ aliter p mortem christi iustificari: qꝛ p fidem mortis eius a pctīs mundamur. Unde apl̄s iustitia dei est p fidem Jesu xp̄i. Et itē. Quē deus ꝓposuit ꝓpiciatorē p fidem in sanguine ipsius. i. p fidē passionis: vt olim aspiciētes in serpētē eneū i ligno erectū a morsibus serpentū sanabant. Si ergo recte fidei intuitu illū respicim⁹ q p nobis pepēdit in ligno: a vinculis diaboli soluimur. i. a peccatis: ꝛ ita a diabolo liberamur: vt nec p⁹ hāc vitā in nobis inueniat qđ puniat. Morte q ppe sua vno verissimo sacrificio q̄cquid culpatum erat: vnde nos diabolus ad luenda supplicia detinebat: xp̄s extraxit: vt in hac vita tētando nobis nō ꝓualeat. Licet eni nos tentet post xp̄i mortē: q̄bus modis ante tentabat: nō tñ vincere potest: sicut ante vincebat. Nā petrus q añ xp̄i mortē voce ancille territ⁹ negauit: post morteȝ ante reges ꝛ presides ductus nō cessit. Quare? qꝛ fortior. i. xp̄s veniēs in domū fortis. i. in corda nostra vbi diabolus habitabat: alligauit fortē. i. a seductiōe cōpescuit fideliū: vt tentationē que ei adhuc ꝑmittitur nō sequat seductio. Ita in xp̄i sanguine q soluit que nō rapuit: redēpti sum⁹ a peccato: ꝛ p hoc a diabolo: Nā vt ait Aug. i ipso vincunt inimice nobis inuisibiles ptātes vbi vincuntur īuisibiles cupiditates. Fuso eni sanguine sine culpa: oium culparū cyrographa deleta sunt: q̄bus debitores q in eū credūt a diabolo ante tenebant. Uñ q pro multis effundetur. Per illū ergo redēpti sum⁹: in quo princeps mūdi nihil inuenit. Uñ Aug. causam ꝛ modū nr̄e redēptionis insinuans ait. Nihil inuenit diabolus in xp̄o vt moreret. sed pro volūtate pris mori xp̄s voluit. nō habēs mortis causaȝ de peccato sed de obedientia ꝛ iustitia morteȝ gustauit: p quā nos redemit a seruitute diaboli. Incideramus eni in principē huius seculi: q seduxit adam ꝛ seruū fecit cepitq; nos quasi vernaculos possidere: sed venit redēptor: ꝛ victus est deceptor. Et qđ fecit redemptor captiuatori nr̄o. Tetendit ei muscipulam crucē suam: posuit ibi quasi escam in sanguinē suū. Ille autē sanguinem fudit nō debitoris p qđ recessit a debitorib⁹. Ille q̄ppe ad hoc sanguineȝ suū fudit vt peccata nr̄a deleret. Unde ergo nos diabolus tenebat: deletū est sanguine redēptoris. Nō eni tenebat nos nisi vinculis pctōꝝ nr̄oꝝ. iste erāt cathene captiuorū. Uenit ille alligauit forteȝ vinculis passionis sue. itrauit in domū ei⁹. i. i corda eoꝝ vbi ipse ha

Augu. in li. de agone xp̄iano

Augu.

bitabat: et vasa ei⁹.s.nos eripuit: que ille ipleverat amaritudine sua. Deus autẽ nostra vasa eius eripiẽs et sua faciens: fudit amaritudinem: et ipleuit dulcedine p mortẽ suaz a petis redimens et adoptionẽ glorie filioꝝ largiens.

¶ Cur deus homo et mortuus.

Factus est ergo hõ mortalis. vt moriendo diabolũ vinceret: Nisi eni hõ esset q diabolũ vinceret nõ iuste sꝫ violenter hõ ei tolli videretur q se illi spõte subiecit. Sed si eum hõ vicit: iure manifesto hominez pdit: et vt hõ vincat necesse est vt deus in eo sit q eum a peccatis imunem faciat. Si enim p se homo esset: vel angelus in hoie: facile peccaret: cũ vtrãqꝫ nãm p se constet cecidisse. Ideo dei filius hoiem passibilẽ sumpsit in quo et mortẽ gustauit: q⁹ celũ nobis apuit: et a seruitute diaboli.i.a peccato: seruitus eniz diaboli peccatum est: et a pena redemit.

¶ Quomodo et a qua pena christus nos redemit per mortez.

A qua pena tpali et eterna. Ab eterna qdem relaxando debitũ. A tẽporali vero penit⁹ nos liberabit in futuro qñ nouissima mors inimica destruet. Adhuc eni expectam⁹ redẽptionẽ corporis: ſm aias vero iam redẽpti sum⁹ ex parte nõ ex toto: a culpa: nõ a pena. Nec oino a culpa. Nõ eni ab ea sic redempti sumus: vt nõ sit: sed vt non dñetur.

¶ Qño penam nostram portauit.

Peccata quoqꝫ nostra.i.penã petõruz nostroꝝ dr in corpore suo sup lignũ portasse: qꝛ p ipsius penã quam in cruce tulit: omnis pena tpalis que pro peccato cõuersis debetur: in baptismo penit⁹ relaxatur vt nulla a baptizato exigat et in penitentia minoratur. Nõ eni sufficeret illa pena qua penitentes ligat ecclesia nisi pena christi cooparet q pro nobis soluit. Unde peccata iustorum q fuerunt ante aduentũ: in sustentatione dei fuisse vsqꝫ ad xpi mortem dicit apl'us ad ostensionem iusticie eius in hoc tpe. Ecce apte expositum est qño et quid christus p mortem nobis meruit et impetrauit.

¶ Si solus christus debꝫ dici redemptor vt solus dicitur mediator.

Unde ipse vere dr redemptor mundi: et dei hoiumqꝫ mediator. Sed mediator in scriptura dr solus filius. Redẽptor vero aliqñ etiam pater vel spũsſctũs. Sꝫ hoc ppter vsum potestatis: nõ ppter exhibitionẽ humilitatis et obediẽtie. Nã ſm potestatis simul et obediẽtie vsum filius pprie dr redemptor: qꝛ et in se expleuit p que iustificati sum⁹: et ipsam iustificationẽ est opatus potẽtia deitatis cũ patre et spũsctõ. Est ergo redẽptor inqñtum est deus potestatis vsu: inquãtũ hõ humilitatis effectu. Et sepius dr redemptor ſꝫ humanitatẽ: qꝛ ſm eam et in ea suscepit et impleuit illa sacramẽta que sunt cã nostre redẽptionis: proprie ergo filius dr redemptor.

¶ De mediatore.

Qui solus dr mediator: nõ pater vl' spiritusſctũs. De quo apl's. Un⁹ mediator dei et hoiuz homo xp̃s iesus.i.p holez quasi in medio arbiter est ad componendam pacem.i.ad reconciliandũ hoies deo: hic est arbiter quẽ iob desiderat. Utinaz esset nobis arbiter. Recõciliati.n.sumus deo vt ait apl's p mortem xp̃i. Quod nõ sic intelligendũ est: quasi nos ei sic recõciliauerit xp̃s: vt inciperet amare quos oderat sicut recõciliat inimicus inimico: vt deide sint amici q ante se oderãt: sed iam nos diligẽti deo reconciliati sumus. Nõ.n.ex quo ei recõciliati sumus p sanguinẽ filij nos cepit diligere: sꝫ ante mũduz priusqꝫ nos aliqd essemus. Qño ergo nos diligenti deo sumus recõciliati? Propter petm̃ cuz eo habebamus inimicitias: q habebat erga nos charitatẽ: etiã cũ inimicitias exercebam⁹ aduersus eũ opando iniqtatẽ. Ita ergo inimici eram⁹ deo sicut iustitie sunt inimica peccata: et ideo remissis petis: tales inimicitie finiunt et recõciliant iusti quos ipse iustificat. Christus aũt dr mediator eo q medius iter deũ et hoies ipsos recõciliat deo. Recõciliat aũt dũ offendicula hoium tollit ab oculis dei.i.duz peccata delet: qbus de⁹ offendebat et nos inimici eius eramus: Sed cuz peccata deleat nõ solus filius: sed et pater et spũssanctus quoruz deletio est nostra ad deuz reconciliatio quare solus filius dr mediator? Nam de patre legit q recõciliauerit sibi mundũ. Ait eni apostolus. Deus eni erat in xp̃o mundũ sibi recõcilians. Cũ ergo reconciliet. quare non dr mediator? Quia nec medi⁹ est inter deũ et homines: nec in se habuit illa sacramẽta quoꝝ fide et imitatione iustificamur.i.recõciliamur deo

Reccōciliauit ergo nos tota trinitas virtutis vsu.s.qū pctā deleť:sȝ fili⁹ solus īpletiōe obediētie:ī quo patrata sunt ɓm humanā nāȝ:ea per que credentes ⁊ imitantes iustificantur.

¶ Secūdum quā naturam sit mediator.

Unde ⁊ mediator dicitur ɓm humanitatē:nō ɓm diuinitatē. Nō est eni mediator inter deū ⁊ deū:qꝛ tantū vn⁹ est de⁹ sȝ inter deū ⁊ hominē quasi inter duo extrema:qꝛ medius eē nō pōt nisi inter aliqua:mediator est ergo inq̄ꝫtū hō. Nā iq̄ꝫtū de⁹ nō mediator:sȝ equalis patri est. Hoc idē qđ pr̄:cū patre vn⁹ de⁹. Mediat ergo iter hoies ⁊ deū trinitatē.ɓm hois nām in qua suscepit illa p que recōciliamur deo trinitati:⁊ ɓm eādē hȝ aliqđ simile deo:⁊ aliqđ simile hoib⁹:qđ mediatori congruebat:ne p oia similis hominibus longe esset a deo aut p oia deo similis longe eēt ab hoib⁹:⁊ ita mediator nō eēt. Uerus ergo mediator xp̄s iter mortales peccatores ⁊ imortalē iustū apparuit mortalis cū hoibus iustus cū deo:p ifirmitatē ꝓpinquās nobis:p iusticiā deo. Recte ergo mediator dict⁹ est:qꝛ iter deū imortalē:⁊ hoiēȝ mortalē ē de⁹ ⁊ hō: recōciliās hoiēȝ deo. Intātū mediator inquātū est hō. Inq̄ꝫtū aūt verbū nō est medius qꝛ vnus cū patre de⁹. Si ergo xp̄s ɓm vos o heretici vnā tm̄ hȝ nām vū medi⁹ erit: nisi ita sit medi⁹ vt de⁹ sit pp diuinitatis naturā:⁊ hō pp humanitatis naturā. Qūo humana in eo reconciliantur diuinis? Nā ipse viuens pri⁹ in se hūana sociauit diuinis p vtriusqꝫ nāe cōiunctionē ī vna psona. Deinde oēs fideles p morteȝ recōciliauit deo dū sanati sunt ab ipsitate quicūqꝫ humilitatē xp̄i credendo dilexerūt ⁊ diligēdo imitati sūt. Ecce hic aliquatenus insinuať quare xp̄s solus mediator dei ⁊ hoium:⁊ ɓȝ quā nām mediet.s.humanaȝ:⁊ cui mediet.s.deo trinitati. Trinitati.n.nos reconciliauit per mortē per quā etiā nos redemit a seruitute diaboli. Naȝ vt petrus ait. Nō corruptibilib⁹ auro ⁊ argento redēpti sumus:sed precioso sanguine agni imaculati.

Augu.i li.cōfessionū.

Sūmaȝ intelligētie p̄missorū ꝑstringit.

d.19.

c Irca distinctionē.19. quero vtrū xp̄s meruerit oib⁹ nobis gr̄aȝ ⁊ gloriam. Arguiť q̄ nō. qꝛ premiū excedit meritū:cū meritū ordineť ad illud sicut ad finē:sed premiū aliorū hoim non excedit meritū xp̄i ergo ⁊c. ¶ Itē meritū christi fuit bonū quoddā finitū (cū fuerit ens ɓm nām humanā)sed pctm̄ aloꝝ fuit infinitū malū:qꝛ tanta offensa quantus est ille q offendiť. quare cū finitū nō sit proportionatū cū infinito:videť q̄ nullū meritū xp̄i potuit mereri deletionem offense diuine. ¶ Cōtra. Leo papa in sermone de natiuitate. Sicut nullū liberū a reatu reperit:ita liberandis oibus venit. ¶ In ista q̄ōne primo aliqua p̄mittā:deinde ad q̄ōnē r̄ndebo. ¶ Quātū ad p̄mū articu. sciendū ɓm Scotū q̄ incarnatio xp̄i nō fuit occasionaliter preuisa:sȝ sicut finis imediate videbať a deo ab eterno:ita xp̄s i hūana nā cū sit ꝓpinquior fini ceteris:prius p̄destinabať. Uñ iste fuit ordo in p̄uisione diuina:qꝛ primo de⁹ itellexit se sub rōne sūmi boni. In scđo signo intellexit oēs creaturas. In tertio p̄destinauit hos ad gloriā. ⁊ circa alios habuit actuȝ negatiuū nō predestinādo. In quarto preuidit istos casuros in adā. In q̄nto preordinauit qūo redimereť p passioneȝ filij sui. ⁊ xp̄s in carne sicut electi ita oēs prius p̄ordinanť ad gr̄am q̄ꝫ passio preuideať vt remediū ꝯ lapsuȝ eorū. Pro electis igiť fuit ista passio a christo oblata:⁊ a tota trinitate efficacit ab eterno acceptata:⁊ nō pro alijs:⁊ hoc quātū ad efficaciā meriti eius. ¶ Quātū vero ad sufficiētiā:meritū xp̄i fuit finitū:qꝛ a p̄ncipio finito eēntialiter depēdēs. ⁊ iō ex formali rōne sua nō fuit acceptabile p ifinitis:sȝ ex circūstātia suppositi merētis. Si eni fuisset alteri⁹ psone q̄ꝫ diuine:nec rōne opatiōis i se nec rōne operantis fuisset cōgruitas acceptationis illius pro infinitis. ¶ Quātū ad scđm articulū dico q̄ xp̄s meruit oib⁹ p̄mā gr̄am recipiūt collationē illius ita q̄ ibi nō coopať voluntas nostra nisi in adultis baptizatis vbi regritur dispositio aliqua volūtatis. ⁊ hoc fuit fo ..is finitū in merito suo:q̄ meruit nō cōtūctos cōiungi:sȝ quātū ad ad gr̄aȝ penitētialē post lapsū in pctm̄ mortale actuale q̄uis meritū xp̄i sit principale in merendo ⁊ totalis cā de cōdigno:tm̄ ibi regritur de cōgruo a patre recipiētis gratiā attritio ⁊ cōpūctio pro pctō. ¶ Meruit etiā christus nobis:vt totalis causa:apertionē ianue paradisi:vt hoibus decedētibus i gr̄a apiretur:nec ad istā amotionē obstaculi intrandi cooperamur. Janua tamen p passionē christi aperta cooperamur ad cuius ingressuȝ bn̄ vtendo gratie quā nobis meruit christus. Sȝ hic occurrit vnū dubiū:qꝛ si oib⁹ electis meruit christus propriā gratiā:ergo meruit eam prius parentibus ⁊ ita premiuȝ.s.collatio gratie in antiquis patribus precessit meritū christi:⁊ p eandem rationē posset dici(ɓm magistrū sententiarum in scđo)q̄ angeli primo receperunt premiuȝ:⁊ deinde meruerūt ipsum p bona elicita circa custodiā nostram. Dico q̄ nō est simile de primis patribus ⁊ angelis.hoc enim generaliter est verū q̄ sūmū bonū ad quod ordinatur meritū non dȝ conferri ante meritum exhibitum:sūmū autem ad quod ordinať meritum christi est ingressus in paradisum:qui nō dabatur ante passionem exhibitam:q̄uis pro passione vt preuisa remitteretur offensa ⁊ daretur gratia credentibus passionem exhibendam. Sūmuȝ autē qđ angeli mereri possent est gloria ⁊ actualis introitus in regnum: ⁊ sic non debuit conferri ante exhibitionem

Scđs arti ad.q. r̄nsiu⁹.

Dubiuȝ.

R̄nsio.

meriti. Unde quãuis deus dederit aliquid pro merito premisso: nõ tamẽ sũmũ qd sequit meritũ qd est apertio ianue padisi. Exẽplũ ponit Ansel. Cur de⁹ hõ. Esto q multi offenderũt vnũ regẽ & pro offensa exulati sunt. venit vnus inocẽs de sanguine illoꝝ & pmittit facere vnũ opus placitũ regi: vt eis remittat offensam: rex acceptando seruitiũ promissũ: offensã remittit: & si aliquis eoꝝ postea deliquerit: si satisfacere & penitere voluerit promittit ei q iterũ offensaꝫ illã remittet. protestando tñ q nullus eorum qui fuerunt inimici intrabũt palatiũ suũ: quo adusq; seruitiũ promissũ impleatur. Sic licet per passionẽ xp̄i ante eius exhibitionẽ remitteret offensa: nõ tñ patebat ingressus paradisi anteq̃ passio exhiberet i effectu. ¶ Ad primũ principale dico q si nobilioꝛ mereat p ignobiliori: tunc potest meritum excedere premiũ: qñ aũt aliquis meretur pro se ipso: deus premiat vltra cõdignũ: vnde premiũ excedit meritum tale. ¶ Ad scdꝫ cũ dr q tñ est petm̃ q̃tuœ ille cõtra quẽ fit. dico q si lr tm̃ & q̃tũ referantur ad rõnes formales vtriusq; in se: falsuꝫ est. Petm̃ eni formaliter est finitum: licet quadã extrinseca denominatione dicatur infinitũ: q̄r auertit a termino infinito: & sic grauius dicit petm̃ in deum q̃ in alium. Sic meritũ licet sit formaliter finitum: põt dici infinitũ obiectiue: q̄r coniungit obiecto infinito. & hoc verũ q̃ maxime ð merito xp̄i. qui tãto amore vel maiori intensiue ferebat i sũmũ bonũ diligẽdo: q̃ta ðordinatiõe pt q̄cũq; auerti peccãdo.

Ad ar.

¶ Quod alio modo potuit liberare hominẽ & quare potius isto. Dis.xx.

Si vero queritur vtruꝫ alio mõ posset deus hominẽ liberare q̃ per mortẽ xp̄i. Dicimus & aliũ modũ fuisse possibilẽ deo: cuius potestati cuncta subiacẽt: sꝫ nostre miserie sanande cõuenientiorẽ modũ aliũ nõ fuisse: nec esse oportuisse. Quid enim mẽtes nostras tãtũ erigit & ab imortalitatis desperatione liberat q̃ q tanti nos fecit deus: vt dei filius imutabiliter bonus: i se manẽs qd erat: & a nobis accipiẽs quod nõ erat dignatus nostrũ inire consortiũ: mala nostra moriẽdo perferret. Est & alia ratio quare isto potius mõ q̃ alio liberare voluit: q̄r sic & iusticia superatur diabolus: nõ potẽtia. Et q̃mõ id factũ sit: explicabo vt potero. Quadã iusticia dei in potestatem diaboli traditũ est genus humanũ: peccato p̄mi hominis in omnes originaliter trãseunte: & illius debito obligãte. Unñ oẽs hoies ab origine sunt sub principe diabolo. Unñ apostolus. Eramus natura filij ire: nã.s. vt ẽ deprauata peccato: nõ vt ẽ recta creata ab initio. Modus autẽ ille quo traditus ẽ homo i diaboli potestatẽ: nõ ita debet intelligi tanq̃ de⁹ hoc fecerit aut fieri iusserit: sed q tm̃ p̄miserit. iuste tamen. Illo eni deserẽte peccãtẽ: peccati auctoꝛ illico inuasit: nec tñ deus cõtinuit in ira sua miserationes suas: nec hoieꝫ a lege sue potestatis amisit: cũ in diaboli potestate eẽ pmisit: q̄r nec diabolus a potestate dei est alienus sicut nec a bonitate. Naꝫ qualicũq; vita diabolus vł hõ nõ subsisteret nisi p eũ qui viuificat oĩa. Nõ ergo deus hominẽ deseruit vt nõ se illi exhiberet deũ: sed inter mala penalia etiaꝫ malis multa prestitit bona: & tandem hominẽ quẽ cõmissio peccatoꝝ diabolo subdidit: remissio peccatoꝝ p sanguineꝫ xp̄i data: a diabolo eruit: vt sic iusticia vinceret diabolus: nõ potẽtia. Sed qua iusticia? Iesu xp̄i. Et q̃mõ victus est ea? Q̄r in eo nihil dignum morte inueniẽs: occidit eũ tñ: & vtiq; iustũ est vt debitores quos tenebat liberi dimittant i eũ credẽtes: quẽ sine vllo ðbito occidit. Ideo aũt potẽtia vincere noluit: q̄r diabolus vicio puersitatis sue amatoꝛ est potentie: & desertoꝛ oppugnatoꝛq; iusticie: i quo hoies magis euꝫ imitant qui neglecta vel ẽt posa iusticia: potẽtie magis student eiusq; vel adoptione letãtur: vel cupiditate ĩflãmãtur. Ideoq; placuit deo: vt nõ potentia sꝫ iusticia vincens hoiem erueret: in quo hõ euꝫ imitari disceret. Post vero in resurrectione secuta est potẽtia: q̄r reuixit mortuus: nũq̃ postea moriturus. Sed nõne iure equissimo vinceret diabolus: si potẽtia tm̃ xp̄s cũ illo agere voluisset? vtiq; sed postposuit xp̄s qd potuit vt prius ageret qd oportuit. Iusticia g̃ humilitatis hoieꝫ liberauit quẽ sola potentia eq̄ssime liberare potuit.

Augu.

Rñsio. Q̄re isto modo.

Nõ diabol⁹ nõ est alienus a potestate dei.

Quo iusticia sit vict⁹ diabolus.

¶ De cã inter deum & hominẽ & diabolum.

Si eniꝫ tres illi in causã venirent.s. deus: diabolus: hõ: diabol⁹ & hõ qd aduersus deũ dicerẽt nõ haberẽt. Diabolus eni de iniuria dei cõuinceret: q̄r seruũ ei⁹ s. hoiem & fraudulẽter abduxit & violẽter tenuit. Homo ẽt iniuri⁹ deo cõuinceret: q̄r p̄cepta eius contempsit: & se alieno domino mãcipauit. De hominis etiaꝫ iniuria conuinceret diabolus: q̄r illũ prius fallaci promissiõe decepit: & post mala inferendo lesit. Iniuste ergo diabolus q̃ꝫtum ad se tenebat hominẽ: sed homo iuste tenebatur: q̄r diabolus nũq̃ meruit potestatem habere super hominẽ: sed hõ

meruit

meruit p culpã pati dyaboli tyrãnidẽ. Si er/go deus qui vtriq preerat potẽtia hominẽ liberare vellet: sola iussionis virtute hoiem potuit rectissime liberare. Sz ob cãm pmissã iusticia humilitatis vti voluit. Qui dũ in carne mortali crucifixus est iustificati sumus. i. p remissionẽ petõꝛuz eruti de ptãte diaboli. ⁊ ita a christo iusticia diabolus victus est nõ potẽ/tia. Quomodo autez in eius sanguine nobis peccata sint dimissa supra expositum est. Dyla.

¶ De traditiõe christi que dicitur facta a patre ⁊ a filio a iuda ⁊ a iudeis.

Christus ergo est sacerdos idẽq hostia: ⁊ preciũ nostre recõciliationis: qui se se in ara crucis nõ diabolo: sz deo trinitati obtulit pro omnibus q̃tũ ad precij sufficientiã: sed pro electis tm̃ q̃tũ ad sufficientiã quia pdestinatis tm̃ salutem efficit. De quo ⁊ legit̃ q̧ sit tradit⁹ a patre: ⁊ q̧ seipsuz tradidit ⁊ q̧ iudas eũ tradidit ⁊ iudei. Ipse se tradidit quia spõte ad passionẽ accessit. Et pr̃ eũ tradidit q: voluntate pr̃is imo toti⁹ trinitatis passus est. Judas tradidit pdẽdo ⁊ iudei instigãdo: ⁊ fuit act⁹ iude ⁊ iudeoꝝ malus: ⁊ act⁹ xp̄i vel pr̃is bonus. Op⁹ xp̄i ⁊ patris bonũ: q: bona pr̃is ⁊ filij volũtas: malũ fuit opus iude ⁊ iudeoꝝ: q: mala fuit eoꝝ itẽtio. Diuersa fuerunt ibi facta: siue opa. i. diuersi actus; ⁊ vna res siue factũ. s. passio ipsa. Jdẽq doctores aliquãdo vniunt in facto illo patrẽ filiũ: iudã: iudeũ: aliqñ disiungũt. Respicientes eni ad passionẽ vnũ opus illoꝝ dicũt. Attendẽtes intẽtiones ⁊ act⁹ facta diuersa discernũt. Unde Aug. Facta ẽ inqt traditio a patre: facta est traditio a filio: facta est traditio a iuda vna res facta est. Quid ergo discernit inter eos? Quia hoc fecit filius ⁊ pater in charitate. Judas vero in proditiõe. Uidetis quia nõ qd faciat homo: sed qua voluntate cõsiderãdũ est. Jn eodẽ facto inuenimus deũ quo iudã: deũ benedicim⁹: iudam detestamur: q: deus cogitauit salutẽ nostram. Judas cogitauit preciũ quo vendidit dominũ: filius preciũ qd dedit pro nobis. Diuersa ergo intentio diuersa facta facit: cũ tñ sit vna res ex diuersis. Ecce vnã rẽ dicit ibi fuisse: ⁊ diuersa fcã: q: vna ibi fuit passio sed diuersi actus. Et actus quidem iude ac iudeoꝝ mali quibus operati sũt xp̄i passionem que bonum est ⁊ opus dei est. Augu.

¶ Quõ xp̄i passio dr̃ op⁹ dei ⁊ iudeoꝝ ⁊ quõ.

Passio ergo xp̄i ⁊ opus dr̃ iudeoꝝ: q: ex actibus eoꝝ puenit: ⁊ opus dei: q: eo auctore. i. eo volẽte fuit. Unde Aug. Nemo aufert aiaz christi ab eo: q: potestatem hz ponendi ⁊ sumendi. Ecce habes auctorẽ opis. Ponet aiam. Ecce hẽs opus auctoris. Et vt gñaliter concludam. quotiens in carne xp̄i aliqd patit̃ opus auctoris est: q: enim sua voluntate non alio cogente ppetitur: ipse auctor est operis. Cum autem passio xp̄i opus dei sit: ⁊ ideo bonuz: eamq operati sint iudas ⁊ iudei: queritur an concedendũ sit eos operatos ibi esse bonum? Hic distinguendũ est. Potest enim dici: q̧ operati sunt bonuz q: ex actibus eorum bonum prouenit. i. passio xp̄i: ⁊ item q̧ operati non sunt bonum sed malũ. quia actio eorum non fuit bona sed mala. Aug. i expõne s. cato. ꝯtra felicianũ. s. iudei sunt ibi operati bonum

Circa di. xx. quero vtrũ fuerit necesse genus humanũ reparari p passionẽ xp̄i? Et nõ non. q: non fuit necesse angelũ sic reparari. ergo nec hoiem. cũ angelus sit nobilior hoie. Itẽ qcunq actus xp̄i fuit sufficiẽs ad redimẽdũ humanũ genus. ergo nõ fuit ad hoc necc̃ia eius passio. siqdem laus cõsistit in actu nõ in passione. Uñ: 2. ethicoꝝ dicit Aristo. q̧ passionib⁹ nõ laudamur nec vituperamur. ¶ Jn opp᷑ est Ansel. in li. cur deus homo. ¶ Ad istã eni qõnem dicit q̧ necesse fuit genus humanũ reparari p passionem xp̄i: ita q̧ non potuit fieri ista reparatio p purã creaturã. q: nõ satisfacit aliqs pro peccato primi hoie: nisi reddat aliqd maius q̃ sit illud pro quo peccatũ facere nõ debuerat. sed pro oi eo qd est vel esse potest cõtra deũ non debuit peccasse. Plus eni deberet velle hõ infinitos mũdos (si eẽnt) redigi in nihil: q̃ offendere deũ. ergo nõ potest satisfacere nisi reddat maius oi creatura facta ⁊ possibili fieri. hoc dĩ nõ põt facere pura creatura. Scotus aũt dicit q̧ aliter potuit gen⁹ humanũ redimi q̃ p mortẽ xp̄i. De quo Aug. 13. de trini. dicit q̧ ali⁹ modus redimẽdi hoiem deo nõ defuit: cuius ptãti cũcta subiacent. Uñ nõ est alia necessitas q̧ xp̄s hõ redimat hoiez p mortẽ: nisi necc̃itas ꝯuenientie: q: s. ipm ordinauit sic redimere. sicut si curro moueor: sz tam añs q̃ ꝯñs sũt simplr̃ ꝯtingentia: quare huius reparatiõis nulla fuit necessitas absoluta. Si eni placuisset deo potuisset vn⁹ ãgelus bon⁹ satisfecisse offerẽdo aliqd placitũ deo qd ipse acceptasset p oib⁹ petis. cũ tantũ valeat oĩ creatũ oblatũ deo: p q̃to acceptat ⁊ nõ plus. Nec obstat q̧ angelus nõ erat debitor: sed hõ. q: is q non est debitor põt p alio satisfacere: sicut pro alio orare. Unde etiã purus hõ potuisset satisfecisse pro omnibus si fuisset concept⁹ sine petõ virtute spũssancti sicut xp̄s ⁊ deus dedisset ei sũmam grãm quam posset recipe sicut dedit christo. ¶ Et si arguatur q̧ tantuz ei obligaremur sicut Di. xx. Risto. Ansel. do. sub.

deo dico q falsum est. qr qd ipse haberet: totu esset a deo. obligaremur tn multu sibi. sicut obligamur vir gini marie & sanctis alijs qui meruerut nobis. Deo tn sume. tanq ei a quo oia alioru bona proueniunt.

Nota. ¶ Oia itaq que facta sut a xpo circa redeptione no stram: no fuerut necessaria nisi presupposita ordina tioe diuina. ¶ Mortu⁹ est aut pp iusticia. Cu enim vi deret mala quibus erat iudei implicati: voluit eos p opa & sermones ab ipsis reuocare: & maluit mori q tacere cu veritas tuc esset iudeis dicenda: & ideo pro iusticia mortu⁹ est. Tn de facto sui gra passione sua ordinauit & obtulit pro nobis: & io multu tenemur ei. & amplius q si no potuissem⁹ aliter redimi. Un hoc precipue fecit ad alliciedu nos ad amore sui: & vt ma gis deo teneremur sicut si aliquis genuisset pmo ho mine. & postea instruxisset in disciplina & scitate: am plius obligaret ei q si eu tn genuisset: & alt' fecisset sibi alia. & hoc est cogruitas no necessitas. ¶ Un aut arguit q no satisfit deo nisi ei offerat aliquid malu s formaliter. q sit illd pro quo peccare no debuerat: di co q hoc falsu e: sufficit eni offerre deo actu dilectio nis intensiore: diligedo. s. deu pp se ex maiori cona tu: q fuerit conatus in peccado.

ad arg. ¶ Ad pmu pnci pale dico q fuit cogruu hoie reparari no angelu: tu qr ho penituit: no aute angelus: tu qr tota na huma na perierat: no aute tota na angelica. tu qr ho cecidit alterius tetatione: no aute angelus. ¶ Et si arguas q lucifer fuit occasio casus alioru angeloru sicut ho minu. Rndeo q efficacius fuit eo lapsus hois q an geloru: fuit eni occasio ruine angeloru tn cocceptum suu aperiendo: hoium vero & promittedo & falledo: & ideo dicit tentasse hoies no adit angelos. ¶ Ad 2m cocedo q p bonu velle potuit satisfecisse: sz tn aliter satisfacere voluit qd aut dr q passioib⁹ no laudamur vel vituperamur: veru e absolute sumptis sut tn lauda biles vel vituperabiles: in ordine ad rone. vn ipse pas siones volutarie cocomitates actu virtutis: sut ma gis meritorie q actus tn & maxime mors p actu vir tutis acceptata.

miseri/cordia di copio sissima. ¶ Ex pdictis pz qta sit apud dnm misericordia: & q copiosa apud eum redeptio: q se morti acerbissime dignatus est offerre p humani ge neris salute: cu tn vita illius psone eet tn bonu q mi nima eius lesio fuisset sufficies ad deledu oiu hoim peccati. Potuissetq p solu actu dilectionis in deu pro nobis satisfecisse: sz aute ablatio tanti boni quatu erat vita xpi fuerit maximu petm: potuit tn deleri p ipsa xpi passione: qr ipsu occidetes no potuerut ha bere actu ita deforme in malicia: sicut fuit act⁹ volu tatis christi bon⁹.

solutio pro An selmi. ¶ Si qs saluare voluerit dcm An selmi exponat ipsu q pcedit presupposita ordinatio ne diuina: seu de congruitate non de necessitate: licet enim sm Augu. nostre reparationis fuerit alius mo dus possibilis nullus tn cogruentior. Si quide i ope re reparatiois sic debuit manifestari diuina misericor dia q simul cu hoc ostenderetur diuina iusticia. Un ibi fuit maxima benignitas i tradedo vnigenitu suu: atq maxima equitas in exigedo tate satisfactiois pre ciu. Ex q pz quatu displiceat petm sume bonitati ac diuine maiestati. Quia aute sustinentia mortis fuit a deo patre & fuit a christo: ideo traditus dicit a patre & a se. Deus enim pater voluit q sustineret morte: & ipse voluntarie sustinuit. Ut eni ait aplus humiliauit se factus obediens vsq ad mortem crucis. De tanta igit dignatione multum sibi regratiari debemus.

¶ Si in christo diuisio in morte fuit anime vel carnis a verbo. Di.xxj.

Post pdicta pciderandum est. vtruz in morte a verbo sit separata aia vel caro. Quida puta uerunt carne sicut ab aia. ita a diui nitate in morte fuisse diuisam. Si eni inquint aia media diuinitas sibi carne vnuit: sicut su pius ptaxatu est. ergo qn diuisa est caro ab aia diuisa est etia a diuinitate. qr no potuit ab aia seiungi p quam verbo erat vnita. qn a verbo diuideret. Fuit aut diuisa ab aia in morte. alio qn vera mors ibi no fuissz. Quia vt ait Aug. Mors qua timet hoies separatio est aie a car ne. Mors aut qua no timent separatio est aie a deo. Utraq vero diaboli suasu hoi propina ta est. Si ergo in xpo hoie vera mors fuit: di uisa e ibi aia a carne: ac p hoc diuinitas a car ne. Huic sue pbabilitati addunt auctoritatis testimoniu. Amb. eniz tractans de xpi dereli ctione q in cruce voce magna clamans dixit. Deus de⁹ meus vt quid dereliquisti me: ait. Clamat homo separatione diuinitatis mor tuus. Nam cum diuinitas mortis libera sit: vtiq mors ibi non poterat nisi vita discede ret qr vita diuinitas est. Hic videt tradi q di uinitas separata sit in morte ab hoie que nisi discessisset homo ille mori no posset. Qd illi ad carne referunt qua dicut a deo separatam. Quib⁹ rndemus illa separatione sic esse acci pienda: sicut itelligit derelictio q illis verbis significat: vt qd me dereliqsti. Quo ergo xps derelict⁹ erat a patre cu in cruce derelictuz se clamabat. Non recesserat deus ab hoie: ita q eet soluta vnio dei & hois. Alioqn fuit quo dam tepus qn xps adhuc viuus ho erat & no deus qr adhuc viu⁹ se derelictu clamabat: no derelinquendu. Si ergo illa derelictio vnio nis intelligat solutio: aut facta fuit solutio dei & hois q xps mortu⁹ eet. Sed qs hoc dicat? Fateamur ergo deu quodamo illu hoiem in morte deseruisse: qr ptati psequentiu cu expo suit ad tpemon sua potentia exercedo illu de fendit vt no moreret. Sepauit se diuinitas qr subtraxit

Opio q rida ei serentuz carne a deitate diuisaz. Augu. sup Jo. xvij.

Auctte iducunt Amb. i expone.

Rnsio.

subtraxit ptectionē sʒ nō soluit vniōēʒ. Separauit se foris: vt nō adesset ad defensionē: sed nō int⁹ defuit ad vnionē. Si nō ibi cohibuisset potentiā sed exercuisset: nō moreref xp̄s. ¶Mortuus est xp̄s diuinitate recedente .i. effectū potētie defendēdo non exhibente. Hic est hyrc⁹ apopompeyus q altero hyrco imolato i solitudine mittebaf: vt legif i leuitico. Duo eni hyrci hūanitas ꝛ diuinitas xp̄i intelligūtur. Humanitate ergo imolata: diuinitas xp̄i i solitudinē abijt .i. i celū. Vñ esiti⁹. In solitudinē abijt .i. in celū tpe passiōis dnitas abijsse dr̄ nō locū mutās sed quodāmō virtutē cohibens: vt possent impij ꝯsumare passionē. Abijt ergo .i. virtutē cohibuit ꝛ portauit iniqtates nr̄as: nō vt hēt sed vt cōsumeret: deus eni ignis ꝯsumens est. Ex his satis oñdif premissa v̄ba Amb. sic eē accipiēda vt pdixim⁹.

Esidius super leuiticuʒ.

¶Aliam inducunt auctoritatem.

Alij quoqʒ auctoritati innitunf q asserunt diuinitatē in morte recessisse ab hoīe ſm carnē. Ait eni Athana. Maledictus q totum hoiem quē assumpsit dei filius denuo assumptū vl̄ liberatū: tertia die a mortuis resurrexisse nō ꝯfitef: fiat fiat. Si inqunt denuo assumpt⁹ est hō in resurrectione quē assumpserat in incarnatiōe. deposuit ergo eū in morte: sepata ergo fuit diuinitas in morte ab humanitate. Quib⁹ rñdem⁹ ꝙ si in his verbis assūptio talis itelligaf que fit ſm vnionē: nō carnem tm̄ sed totū hoiem .i. aiaʒ ꝛ carnē denuo sibi vniuit in resurrectiōe: qꝛ nō simpl'r hoieʒ sed totū hoiem assumptū dicit. Totū ḡ hoieʒ in morte deposuit .i. aiam ꝛ carneʒ. Sʒ qs nisi hostis veritatis dicat aiam a verbo depositā? Et tñ nisi hoc fateanf ꝙ tot⁹ hō sit assumpt⁹: non pro eis facit illa auctoritas que totū dicit assumptū. Sciendū est ergo Athanasium id dixisse ꝯtra illoꝝ pfidiam q resurrectionē xp̄i negabāt: putātes in morte detineri eū q solus inter mortuos liber est. Ideo illū maledicit: q nō ꝯfitef totū hoiem denuo assumptū resurrexisse .i. xp̄m aiam denuo corpori ꝯiūxisse: ꝛ ꝛ in illis duob⁹ denuo ꝯiunctis in resurrectione v̄e ſm hoiem vixisse sicut añ mortē. Nā in morte sepata est aia a carne. Vñ vere dr̄ xp̄s mortu⁹. sed neutrū separatuʒ est a verbo dei.

Atha.

Qualr de hac auctē argumētādo procedunt.

Rñsio.

Determinatio questio.

¶Auctoritatibus astruit a verbo carnem in morte non esse diuisam.

Sicut Aug. sup Joānē docet. tractans illud dn̄i verbū. Ego pono aiam meā vt iterū sumā eā. Nemo tollit eam a me: sed ego ponā eā a meipso ptātē habeo ponendi eam ꝛ iterū sumēdi eā. Hic aiaʒ dicit emissaʒ. A quo emissa est? a seipsa nō est emissa: qꝛ seipsam nō posuit: nec verbū aiam posuit vel carnē. Caro ḡ aiam posuit: sed ptāte in se manentis deitatis. Potētia ergo deitatis aia diuisa est a carne: sʒ neutrū a v̄bo dei. Vñ Aug. verbū ex quo suscepit hoiem .i. carnē ꝛ aiam nunq̄ꝫ deposuit aiaʒ vt eēt aia a verbo sepata: sʒ caro posuit aiaʒ qñ expirauit: q̄ redeūte surrexit. Mors ergo ad tps carnē ꝛ aiaʒ sepauit sʒ neutꝝ a v̄bo dei. Caro ḡ ponit ꝛ sumit aiaʒ nō ptāte sua sʒ ptāte ihabitātis carnē deitatis Hic euidēter tradif nec aiam nec carnē a verbo dei in morte esse diuisam. vt aliquo modo soluta fuerit vnio. Unde Aug. contra felicianum. Absit vt xp̄s sic senserit mortē vt q̄ꝫtuʒ in se est vita: vitaʒ pdiderit: si enī hoc ita esset vite fons aruisset. Sensit ergo mortē pticipatione humani affectus: quē sponte susceperat: nō nature sue pdidit potentiā p quaʒ cuncta viuificat. Sic in sepulchro xp̄s carnē suā cōmoriendo nō deseruit: sicut in vtero virginis ꝯnascēdo formauit. Mortu⁹ est ergo nō descēdente vita: sicut passus est nō peunte potentia. nemo tollit aiam eius ab eo qꝛ ptātem hʒ ponēdi ꝛ sumēdi. Ecce ꝛ hic habes xp̄ʒ non deseruisse carnē in morte: ꝛ vitā nō discessisse a mortuo: ꝛ ꝙ sponte tradidit spm̄ nō ali⁹ extorsit. Unde Ambro. Emisit xp̄s spiritū: ꝛ tñ quasi arbiter eruēdi suspēdēdiqʒ corpis. Emisit spiritū non amisit. pendebat in cruce ꝛ omnia commouebat. Sed vnde emisit? ex carne. quo emisit? ad patrem.

Amb. i iij. li. de spūsctō.

¶Qua rōne xp̄s dicitur mortuus ꝛ passus.

Recedēte vero aia mortua est christi caro. qꝛ caro mortua ē: mortuus est xp̄s. Sicut eniʒ mortuus dr̄ de⁹: qñ mortuus est hō: ita mortuus homo dr̄ qñ mortua est caro. Sepatio aie mors carnis fuit. Propter carnē ergo vnitā verbo que mortua est: dr̄ deus mortu⁹: ꝛ pp̄ter carnē ꝛ aiam que vtraqʒ dolorē sensit: dr̄ deus passus: cum dnitas ois doloris expors existeret. Vñ Aug. Verbū caro factū est: vt p carnem panis celestis ad infantes transiret: ꝛ scdm̄ hoc ipsum:

Aug. sr psalmū

verbū crucifixuz est:sz nō est mutatū in hoīez hō in illo mutatus est:vt melior fieret q̄z erat. Per illud ergo q̄ hō erat mortuus est deus:z p illud q̄ deus erat hō excitatus est z resurrexit. Quicqd passus ē hō:nō pōt dici nō passus ē deus:qm deus erat hō. Quō potes dicere te nō passū iniuriā si vestis tua cōscindat:q̄zuis vestis tua nō sis tu. Multomagis ergo qcqd patit caro vnita verbo:dēbat dici deus pati.sz verbuz nec mori:nec corrūpi:nec mutari potuerit. Sed qcqd horū passus ē in carne passus est. De h ēt Ambro.in li.tertio de spūsctō ait. Nō verbi caro patiebat:manēs in carne verbuz:in se pro corporis assūptione referebat: vt pati diceret:q2 caro patiebat:sicut scriptū est. Christo in carne passo. Hic docet q̄ rōne deus vel dei filius passus vel mortuus dr:nō q2 mortē senserit inquātū deus est:sed q2 caro ei vnita mortua est. Scdm quā rōnē dicit Aug. Siqs dixerit atq3 crediderit filiū dei deū passū anathema sit. Cuius dicti cāz ex qua intelligētia sumēda est aperiens in eodē subdit. Siquis dixerit q̄ in passiōe dolorez sentiebat filius dei deus z nō caro tantū cū aīa quā sibi acceperat: anathema sit. Sane ergo dici pōt q̄ mortuus est deus z nō mortuus.passus est dei filius z nō passus. Passa est tertia psona z nō passa:crucifixuz est verbū z nō crucifixuz:sz fz alterā nāz passus ē:fz alterā ipassibilis. Vñ Amb. Gñalis ista ē fides:q2 xp̄s ē dei filius z natus ex virgine quē q̄si gigātē ppha describit:eo q̄ biformis gemineq3 nature vnus sit:cōsors diuinitatis z corporis. Idē ergo patiebat:z nō patiebatur.moriebatur.z nō moriebat:sepeliebat: z nō sepeliebat:resurgebat:z non resurgebat. Resurgebat fm carnē que mortua erat:nō fz verbum qd apud deum semper manebat.

Amb.

Aug.i fmone de fide

Amb.i li.iij.de spūscē.

di.24.

c Irca dis.21. Quero vtrū corpus xp̄i fuisset putrefactū si resurrectio nō fuisset accelerata? Qd sic Christus assūpsit passiones nāe hūane vinctis(fm Damas.)pter peccatū vt sitim laborē:dolorē:lachrimas: z talia que vniuersaliter insunt:ergo z passiones nature:cuiusmodi sūt putrefactio z incineratio:cū nāliter oibus insint. Cōtra i psal. Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē. Rñdeo q̄ aliqd est futurū quo ad causas n.iles si nō phiberent sz dimitterēt seu causaliuati:qd tñ nō est futurū nec euenit pp causaz supiorem prohibentē cās inferiores n.iles suā causalitatez exhibere:z tūc iudicādū est illud esse futurū qd est futurū fm cām supiorē z vincentē z no fz causas inferiores. Exemplū de hoc ponit in ezechia cui Esaias nūciauit mortē. vt pz Esaie 38. z mortuus fuisz nāliter q̄tū ad causas iferiores:sz tñ deus ab eterno vidit orationē z lachrymas suas:ideo prohibuit cālitatez causarū inferiorū:z addidit sibi vltra terminū nālem qndecim annos:vt habet in Esaia. Sic in pposito dico q̄ corpus xp̄i i morte fuisset putrefactū q̄tuz fuit ex parte cāruz nāliū si nō fuissent phibite. q2 habuit cām intrinsecā resolutiōis. scz calorē z humorē z extrīsecā:scz frigus calorē:talia sicut alia corpora. Deus tñ prohibuit causalitates istorū:z phibuisset ēt si istud corpus nō fuisz viuificatū vsq3 ad resurrectionem generalē. z sic nō fuisz putrefactū q̄uis eius resurrectio nō fuisset accelerata. Ad argu. in oppositum dico q̄ assumpsit passiōes nāe viuentis:q2 illis nobis meruit. nō autē nāe mortue cuiusmodi ē putrefactio:q2 nil nobis valuisz nec fuisz decēs:sz magis causa incredulitatis resurrectiōis eius. Ex predictis pōt declarari illa auctoritas libri iob. Cōstitui sti terminos eius q pteriri nō poterūt. Intelligit eni de termino vite hois vt est in ordinatione vel puidētia diuina que ē infallibilis : potest tñ anticipari talis terminus vt est in effectu exteriori. in q̄ tū ex nāli ibus causis est aliquis periodus vite hominis:in aliquibus maior z in aliquibus minor:qui anticipatur per malum regimē:gladiū vel hmōi. potest etiam sic preteriri:vt in exemplo regis Ezechie allegato.

Rñsio.

Ad ar.

Si xp̄s in morte fuit homo. Di.xxij.

b Ic querit vtrū in illo triduo mortis xp̄s fuerit homo? Qd nō vi qbusdā:q2 mortuus erat:z hō mortuus nō est hō. Addūt ēt q̄ si tūc erat hō:vel mortalis vl' immortalis:sed mortalis nō:q2 mortuus:nec immortalis:q2 tm̄ post resurrectionem. Quibus rñdemus q2 lz hō mortuus fuerit.erat tñ imorte deus hō:nec mortalis quidē:nec imortalis z tñ vere erat hō. Ille enim z hmōi argutie i creaturis locū habēt:sz fidei sacrm a philosophicis argumētis ē liberz. Vñ Amb. Aufer argumēta vbi fides q̄rit. In ipsis gymnasijs suis iam dialetica taceat:piscatoribus credit:non dialeticis. Dicimus ergo in morte xp̄i eū vere fuisse hominē:z tñ mortuū:z hoiem qdez nec mortalē nec imortalem q2 vnitus erat aie z carni seiūctus. Alia eni rōne dicit deus hō: vel hō deus:q̄z Martinus vel Johes. Nō eniz dr deus z ecōuerso pp susceptionē hois.i.aie z carnis. Vñ Aug. Talis erat susceptio illa q̄ deū hoiem faceret:z hoiem deū. Cū ergo illa susceptio p mortē nō defecerit:sz deus homini z hō deo sicut añ vnitus erat ve z tūc deus erat hō z ecōuerso. q2 vnitus erat aie z carni:z homo

Opio q̄ rūdam.

Rñsio q̄ cōfirmat q̄ homo: z q̄lr.

Augu.

hō mortuus erat:q2 anima a carne diuisa erat Propter sepationem aie a carne mortuus:sʒ propter vtriusqʒ semp secū vnionē:hō. Non autē sic erat homo vt ex aia ⁊ carne simul iū ctis subsisteret. Ex qua rōne dicit aliqs alius hō ⁊ ipse forte añ mortē:h̄ ēt nō erat homo ⁊ post resurrectionē fuit. In morte vero homo erat tm̄ propter anime ⁊ carnis secū vnionē ⁊ mortuus propter inter illa duo diuisionem.

¶ Si christus in morte erat homo alicubi ⁊ si vbicūqʒ est homo sit.

Hic queritur si christus in morte alicubi erat homo:⁊ si vbicūqʒ est homo sit? Ad quod dicimus q2 nō vbicūqʒ erat homo erat:nec modo vbicūqʒ est homo:est q2 vbiqʒ est ƀʒ deitatē:nec vbiqʒ est homo:q2 nō vbiqʒ homini vnitus:sed vbicūqʒ est ƀm hominē ibi homo est. Tempore autem mortis ⁊ vbiqʒ erat ƀm deum:⁊ in sepulchro ƀm hominem: ⁊ in inferno ƀm animam ⁊ in sepulchro ƀm carnem. In sepulchro ergo erat hō:q2 humanitati vnitus erat : ⁊ si non toti q2 carni tm̄ ⁊ in inferno erat homo q2 humanitati vnitus: sed non toti q2 anime tātū. Sed si in inferno aie tantū ⁊ in sepulchro carni tantū vnitus erat:ergo nec in inferno vnitus erat anime ⁊ carni : nec in sepulchro. Quomodo ergo ibi vel hic homo esse dicitur? Que est ratio dicti? Quia vna eadēqʒ vnione vnitus erat anime in inferno:⁊ carni in sepulchro. Et sic erat illis duobus tūc separatis vnitus. Sicut ante separationē idest ante mortē. Ad hoc autē opponit. Si christus aiā tantū vel carnē tantū assumpsisset:nō fuisset verus hō sed propter vtriusqʒ assumptionē verus homo fuit. Sic ergo vbi carnem ⁊ animam sibi vnitam nō habebat:verus homo ibi nō erat. Sed tempore mortis nusq̄ʒ illa duo vnita habebat:quia nec in sepulchro nec in inferno: nec alibi. Nusq̄ʒ ergo erat homo. Ad quod dicimus:q2 xp̄s vtiqʒ verus homo nō fuissʒ: si carnem ⁊ animam non assumpsisset. Sed tamē q2 ex quo assumpsit:neutrum deposuit sed cum vtroqʒ eandē vnionē indesinenter tenuit:quam assumendo contraxit. Ideo nō incōgrue vbicūqʒ anime vel carni vl' vtriqʒ vnitus est:ibi homo esse dicitur:quia ibi humanatus est:ergo ⁊ in sepulchro erat homo:⁊ in inferno erat homo : quia vtrobiqʒ humanatus erat xp̄s:⁊ vnā eadēqʒ cū aia ⁊ carne lʒ separatis:habebat vnionē:⁊ vno eodēqʒ tpe in sepulchro iacuit xp̄s ⁊ ad infernuʒ descēdit: sʒ in sepulchro iacuit ƀʒ solā carnem:⁊ in infernuʒ descēdit ƀm solā aiaʒ. Uñ Aug. Quis nō est derelictus in inferno. Christus:sʒ i aia sola. qs iacuit in sepulchro:xp̄s:sed in carne sola:q2 in his ⁊ in singulis xp̄s est. Christū in his oībus ⁊ in singulis confitemur. Ex his euidēter ostendit q2 carni iacēti in sepulchro vnitus erat xp̄s:sicut aie i inferno. Alioquin si carni mortue nō esset vnitus:nō in ea diceretur iacuisse i sepulchro. Anima ergo ad infernū descendit. Caro in sepulchro iacuit: sapientia cum vtroqʒ permansit:que in inferno positis vt ait Ambro. lumen vite fundebat eterne. Radiabat illic lux vera sapientie illuminabat infernū:sed in inferno nō claudebatur. Quis enim locus est sapientie de q̄ scriptū est. Nescit homo vias eius:nec inuēta est inter hoīes. De qua abyssus dicit nō est in me. mare dicit : non est mecū : ergo nec in tempore:nec in loco sapiētia est:cui nec mors tribuenda est. In ligno eni caro:non illa operatrix omnium substantia diuina pendebat. Confitemur tamen christum pependisse in ligno ⁊ iacuisse in sepulchro sed in carne sola. Et fuisse in inferno:sed in anima sola.

¶ Q̄d xp̄us vbiqʒ totus est:sed non totum. vbiqʒ totus est homo vel deus sed non totuʒ.

Et vtiqʒ totus eodē tpe erat i inferno: tot⁹ in celo:tot⁹ vbiqʒ. Persona eni illa eterna nō maior erat vbi carnem ⁊ aiaʒ simul vnitā sibi hēbat q̄ʒ vbi alteꝝ tm̄: nec maior erat vbi vtrūqʒ sil' vel alteꝝ tm̄ vnitū hēbat q̄ʒ vbi erat neutrū hn̄s vnitū. Tot⁹ ergo xp̄s ⁊ pfect⁹ vbiqʒ erat. Uñ Aug. Nō dimisit patrē xp̄s cū venit i virginē: vbiqʒ tot⁹ vbiqʒ pfect⁹. Uno ergo eodēqʒ tpe totus erat in inferno totus in celo. Erat apud inferos resurrectio mortuorūʒ:erat super celos vita viuētiuʒ:vere mortu⁹:vere viu⁹:in quo morteʒ susceptio mortalitatis excepit:⁊ vitaʒ diuinitas nō pdidit. Mortē ergo dei fili⁹ ⁊ lanimi añ ptulit:⁊ in maiestate nō sensit:sʒ tñ pticipatiōe infirmitatis rex glorie crucifixus est. Ex his apparet q2 xp̄s eodē tpe tot⁹ erat i sepulchro:tot⁹ in īferno:totus vbiqʒ sicut ⁊ modo totus est vbicūqʒ est:sʒ nō totū. Nec i sepul/

Oppō. | Reddi tio cāe | Oppō. | Rñsio. | Augu. sup Jo. | In.iij. li. d spū sancto. | Aug. ꝯ feli. in expōe fidei.

chro vel i iferno totuz erat: ꝛ si tot⁹. sicut xp̄s totus est deus: totus homo: sꝫ nō totū: q2 nō solū est de⁹ vel hō: sed ꝛ de⁹ ꝛ hō. Totū enim ad nāz referꝭ: totus aūt ad hypostasim sicut aliud ꝛ aliquid ad naturā: alius vero ꝛ aliqs ad psonā referunꝭ. Uñ Joh. dam̄. Totus xp̄s est de⁹ pfect⁹ nō aūt totū deus est. Nō enīz solum de⁹ est sed ꝛ hō ꝛ tot⁹ hō perfect⁹. Non autē totū homo: nō solum enim homo sed ꝛ deus. Totuz enim nature est representatiuuz. Tot⁹ autē hypostaseos: sicut aliud quidez est nature ali⁹ aūt hypostaseos sic ꝛ huiusmodi. (Jo. da.)

¶ Si ea que dicūꝭ de deo vel de filio dei possunt dici de homine illo vel de filio hominis

Solet etiā queri si cōgruenter dici possit filius hominis vt ille hō descēdisse de celo vel vbiqꝫ eē: sicut dr̄ filius dei vl̄ deus de celo venisse ꝛ vbicūqꝫ eē? Ad qd̄ dicimus si ad vnitatē persone referaꝭ dictū intelligentia: sane dici potest. Si vero ad distinctionē nārū: nullatenus cōcedē dū est. Uñ Aug. (Aug. i li. d tri.) Una persona ē xp̄s deus ꝛ homo. Jō dicꝭ: Nemo ascendit in celuz nisi qui de celo descēdit ꝛc̄. Si ergo attēdas distinctionem substantiarū filius dei descēdit: ꝛ filius hois crucifixus est. Si vero vnitatē psone: ꝛ filius hominis descēdit: ꝛ filius dei est crucifixus: pp hanc vnitatē psone nō solum filiū hominis descendisse de celo: sꝫ etiā dixit esse in celo cū loqueref in terra. pp hanc eādē dicꝭ de⁹ glorie crucifixus qui tñ ex forma seruitantū crucifixus est. Nō tñ ƀm hoc q deus glorie est ƀꝫ q glorificat suos: ꝛ tñ dicꝭ deus glorie crucifixus. Recte quidem nō ex virtute diuinitatis: sed ex infirmitate carnis. Quid ergo pp quid: ꝛ qd ƀm qd dicaꝭ: prudens ꝛ diligēs ꝛ pius lector intelligat. Hec de corrigia calciamenti dñici dicta sufficiant. Ne ossa regis idumee consumantur vsqꝫ in cinerem.

(dis. 22.) C Irca dis. 22. Quero vtrū christus in triduo fuit hō. Qd̄ sic. Christ⁹ i triduo fuit christus. ergo fuit homo. Antecedens pꝫ: q2 idē de se predicatur. Cōsequētia probaꝭ: q2 ex opposito ꝯsequētis sequiꝭ oppositum antecedentis. ¶ Itē oē suppm̄ subsistēs in nā creata: pōt ab ista denominari sꝫ verbū in triduo subsistebat i nā creata (cū eēt vnitū corpori in sepulcro ꝛ aie in inferno) ergo. ¶ Cōtra: christus in triduo non habuit aīam vnitā corpori vt ppriā formā pficientez propriū perfectibile: cōpositū autē (cuiusmōi est hō) nō est nisi forma vniaꝭ materie: ꝛ vt pfectio pfectibili quare in triduo nō fuit homo. ¶ In ista questione dicit hugo q xp̄s in triduo fuit homo: q2 aīa fuit vnita deitati in triduo. aīa aūt ƀꝫ ipsū est hō ꝛ suppositū: sꝫ in hoc nō teneꝭ cōiter. Aīa eni separata a corpore nō est suppm̄: vt dictū fuit prima distinctione huius tercij. Ad esse etiā cōpositi cōcurrūt materia ꝛ forma q̄ sūt partes diffinitionis indicātis rei essentiā: vt fuit diffuse declaratū. 7° metaphy. ꝛ ideo aīa nō est hō: nec per cōsequēs xp̄s in triduo. ¶ Magister aūt sniarū aliter motus ponit xp̄m esse hoiem in triduo: q2 ƀꝫ ipsuz ad esse hoiez non necessario requiriꝭ q corpus ꝛ aīa ad inuicē vniantur: sꝫ sufficit istoruz vnio in. 3°. Cū ergo in triduo essent vnita verbo diuino: iō xp̄s fuit hō. Sed magister nō teneꝭ in hoc: q2 lꝫ corpus ꝛ aīa in triduo fuerint vnita verbo: nō tñ natura humana que est entitas absoluta resultās ex vnione partiū: vt dictū est distinctione. 2. Uñ cōtra Hugo. ꝛ ꝯ magistrū est. Aug. 13. de ciuitate dicens. Hoc verū est q nō totus homo sed pars melior hois aīa. nec totus hō corpus: sed pars inferior hois: sꝫ cū vtrūqꝫ est simul cōiunctū: hꝫ hois nomen. ¶ Ad pͥmū argu. dico q añs est falsū scꝫ q xp̄s est xp̄s in triduo: cuius ratio est: q2 oportet q̄ rō suppositi nō hn̄tis cōceptū vnū sit vna in se: ante q̄ aliquid verificeꝭ de ipso. xp̄s aūt includit duos cōceptus: q2 significat suppositū in duabus naturis: ꝛ in triduo nō sic existebat. Nā non existebat in natura hūana tota q̄uis p partes nature essent sibi vnite: ꝛ sic rō suppositi nō fuit in se vna. q̄ pp illa ppō xp̄s est xp̄s. fuit p tūc falsa. ¶ Ad scd̄ꝫ similr̄ dico q verbū nō subsistebat in nā humana tota i triduo: cū tūc nō eēt illa entitas absoluta q̄ resultat ex vniōe corpis ꝛ aie: ꝛ iō ab ipsa nō denominaꝭ. (Rn̄sio secūdūꝫ mgr̄m.) (ꝯ op. dicta.)

(qst. 2.) S Ed quero vtrū aīa xp̄i ad inferos descēderit? Qd̄ nō quia optimo debeꝭ optimus locus: sꝫ aīa xp̄i erat optima: ꝛ infernus erat locus vilissim⁹: ergo illuc nō descēdit. ¶ Itē. Maioris prātis ē liberare subditos de manu aduersarij sola voluntate ꝛ virtute: q̄ pñtia corporali. ergo cū christus iam triūphassꝫ in cruce ꝯ diabolo vꝫ q nō oportebat ipsū ad infernū descēdere p suis liberādis. ¶ Cōtra in symbolo aplōꝝ. Descēdit ad iferos. Rn̄sio. Sicut dicit Aug. i quodā sermone. Mox vt xp̄s spm̄ reddidit: vnita sue dītati aīa ad iferni claustra descēdit. Descēdit eni ad illā ptē i qua erāt iusti q detinebanꝭ merito pcti primi parētis q̄ qdē pars cōsueuit limb⁹ appellari duplici rōne scꝫ pp cōsolationē vinctorū. qb⁹ fuit de pñtia aie ei⁹ magna cōsolatio: ꝛ pp cōfutationē aduersarioꝝ scꝫ dmonū: vt sicut eos deuicerat in terra i nā assūpta: sic aīa eiusdē ꝯ eisdē triūpharet apō iferos ipsos iustos spoliāda. ¶ Ad illō qd̄ obijciꝭ q optio debeꝭ optimus loc⁹: dicendū q verū ē ꝯ loco q debeꝭ alicui p remuneratiōe. xp̄s aūt nō descēdit ad inferos tāq̄ ad locū remuneratiōis sibi debitū: sꝫ potius ad ipsū frāgēdū ꝛ spoliādo. ¶ Ad illud qd̄ obijciꝭ q mai⁹ ē triūphare i absētia q̄ i pñtia: dicēdū q lꝫ hoc nō sit ostēsiuuꝫ tāte ƀtutis tñ ē ostēsiuū maioris dignatiōis: xp̄s aūt in liberatione nr̄a poti⁹ intēdebat nobis ostēdere dignationis (Rn̄sio.) (Ad ar.)

ctõis affectũ q̃ virtutis spũali. Malebat eni q̃ hab erenius spiritum dilectionis q̃ seruitutis z timoris.

Art. 3. T Ertio q̃ro vtrũ xp̃s statī introduxerit i celis aĩas q̃s liberauit ð iferno? Nõ sic. vr p illð qð Luce. 23. dic̃ dñs ad latronẽ: hodie mecũ eris i padiso. z cõstat q̃ illð nõ intelligit̃ de paradiso terrestri. q2 nõ eẽt magnũ ibi eẽ i illa padiso ergo itelligit̃ð celesti. ¶ Itẽ statim post mortẽ xp̃i apta fuit ianua: cũ nihil eẽt oĩo retardãs: ergo vr̃ q̃ aĩa xp̃i cũ alijs aiab⁹ stati i celis euolauerit. ¶ Cõtra. Michee scðo dr̃ ð xp̃o: ascẽdit pãdẽs iter añ eos. s3 xp̃s nõ ascẽdit in celis vsq3 ad. xl. dies post resurrectionẽ ergo nec aĩe alioꝝ scõꝝ q erãt i limbo.

Rñsio. ¶ Rñdeo q̃ aĩe sctõꝝ nõ statim post mortẽ xp̃i pducte sũt i celis q̃tũ ad locũ stati tñ post resurrectionẽ aĩe a corpore i xp̃i descẽsu ad iferos viderũt lumẽ eternũ z btẽ facte sũt q̃tũ ad p̃miũ. z sic i loco iferna li existẽtes habuerũt padisũ: q2 aptã dei visionẽ q̃ est vita eterna. Locũ aũt btitudinis nõ statī sũt adepte q2 nulla aĩa in celũ debuit ascẽdere añ xp̃m q ẽ p̃mogenit⁹ i multis fratrib⁹ tanq̃ caput oĩum. Resurrectio vero ei⁹ atq3 ascẽsio debuit differri pp̃ nr̃e fidei ɔfirmationẽ. Iõ eni fuit dilata ei⁹ resurrectio: vt ondere q̃ vere mortu⁹ fuerat. dilata est ẽt eius ascẽsio: vt p mlta argumẽta oñderet q̃ vere resurrexerat. Sic igit̃ aĩe sctõꝝ nõ statī fuerũt ð limbo educte nec statī in celesti padiso locate: diuina dispẽsatiõe hoc faciẽte ad nr̃am salutẽ. Cũ aũt xp̃s ab inferis resurrexit: nullu3 de electis apud iferos reliq̃t. iuxta illð qð p̃dixerat: si exaltat⁹ fuero a terra oĩa trahã ad meipsũ. oĩa sc3 electa. vt ait gre. ¶ Pueros ṽo q i originali pc̃õ decesserãt: inde nõ liberauit: nec reprobos q i inferno erãt demersi. ð q̃bus dr̃ Esaie vlt. Vermis coꝝ nõ moriet̃ z ignis nõ extinguet̃. Pro illis eni nõ fuit ei⁹ passio efficaciter oblata: s3 solũ pro ei⁹ mẽbris p fidẽ vel fidei sacramẽtũ.

Qõ. ¶ Si vero q̃rat̃ ð hora resurrectiõis ei⁹. Dicũt q̃dã q̃ resurrexit i media nocte. alij aũt q̃ i aurora. q̃ opio vr̃ pbabilior. iuxta illð qð canit ecclesia Aurora lucis ru. zc̃. Scð3 ẽt hãc meli⁹ saluatur q̃ xp̃s p triduũ fuerit i sepulchro accipiẽdo totũ p pte p synecdochẽ. s. i fine diei veneris. z p totã diẽ sabbi. z diẽ dñica a media nocte vsq3 ad aurorã. Huius opionis ẽ Aug. q̃ cõiter tenet̃: vt dicit de lyra exponẽs illud marci. xvi. Surgẽs iesus mane prima sabbi.

Ad ar. ¶ Ad illð qð obiicit̃ de aucto. dñi i luca. dicẽdu3 q̃ sicut dicit Aug. Paradisus ibi dr̃ nõ loc⁹ celi empyrei. nec locus paradisi terrestris: s3 ipsa dei visio. Vbicũq3 enim hõ sit du3 tñ deũ apte videat: põt dici eẽ in padiso. ¶ Ad 2m dico q̃ in morte stati ianua fuit apta q̃tũ ad meritũ: s3 i resurrectiõe q̃tũ ad egressũ de libo. In ascẽsiõe ṽo q̃tũ ad ascẽsũ i celis.

¶ Si christus habuerit fide3 z spem vt charitatem. Di. xxiij.

c Um vero supra pb̃bitu3 sit xp̃m plenu3 gr̃a fuisse nõ ẽ supuacuũ igret̃ vtr̃ fidẽ z spẽ sicut charitatẽ habuerit: Si eni his caruit nõ videt̃ plenitudinẽ gr̃aꝝ habuisse. Ut autem hec questio valeat aptius explicari. de his singulis aliqua in mediũ pro ferenda sunt: z p̃mũ de fide: f̃m mensuram cuius precepit apostolus vnicuiq3 sapere. De tribus hic tractandũ ẽ z p̃mo de fide.

¶ Quid sit fides.

Fides est virtus qua credunt̃ q̃ nõ vident̃. Qð tñ de oĩbus que non vident̃ accipiẽdũ nõ est: sed de his tñ q̃ credere: vt ait Aug. ad religionẽ ptinent. Multa eni sunt que si christianus ignoret: nihil metuendum est: quia non ideo a religione deuiat. Aug. in Enchi.

¶ Quot modis dicitur fides.

Accipitur aũt fides tribus modis. p eo quo credit̃ z ẽ virtus: z p eo qð credit̃ z nõ est virt⁹: z p eo qð credit̃ qð aliud ẽ ab eo quo credit̃. Uñ Aug. ingt. Aliud sũt que credunt̃: aliud fides qua credunt̃: Illa eni in reb⁹ sunt q̃ vel esse vel fuisse vel futura esse dicunt̃. Hec aũt in aĩo credẽtis est: ei tantũ ɔspicua cui⁹ est: z tñ noie fidei censet̃ vtrũq3: z illud. s. qð credit̃: z id q⁹ credit̃. Id qð credit̃ dr̃ fides sicut ibi. Hec est fides catholica quã nisi q̃sq3 fidelr̃ firmiterq3 crediderit salu⁹ esse nõ poterit. Fides aũt qua credit̃ si cu3 charitate sit: virt⁹ est: q2 charitas vt ait Amb. mater est oĩu3 virtutũ que oẽs informat. sine qua nulla vera virtus est. Fides g̃ opans p dilectione3 virt⁹ est: qua nõ visa credunt̃. Hec est fundamẽtũ qð mutari nõ potest vt ait apl̃s: que posita in fundamento neminem pire sinit. Uñ Aug. Fundamẽtum est xp̃s Jesus. i. xp̃i fides. s. que p dilectionẽ opatur p qua3 xp̃s habitat in cordib⁹: que neminem pire sinit. Alia ṽo nõ est fundamentũ. Fides eni sine dilectiõe inanis est. Fides cũ dilectiõe xp̃iani est: Alia demonis est. Nam z demones credũt z cõtremiscũt. Sed multũ interest: vtrũ q̃s credat xp̃m vel xp̃o vl̃ in xp̃3. Nam ipsum esse christum demones crediderunt: nec tamen in christum crediderunt. Aug. in iij. li. de trinita. Amb. sup epistolam ad ro. Aug. in li. ð. fi. ad pe.

¶ Quid sit credere deo: vel deũ vel in deu3.

Aliud est eni credere in deũ aliud credere deo: aliud credẽ deũ. Credere deo est credere vera esse que loqtur. qð z mali faciũt: z nos credimus hõi: sed non in hoiem. Credere deu3 est credẽ q̃ ipse sit de⁹: qð etiã mali faciũt. Credẽ in deũ est credẽdo amare: credẽdo in eũ ire: credẽdo ei adhere

re ⁊ eiꝰ mēbris icorporari. Per hāc fidē iusti/ficat impiꝰ: vt deinde ipsa fides icipiat p dilectionē opari. Ea eni sola bona opa dicēda sūt q̄ fiūt p dilectionē dei. Ipsa eni dilectio opus fidei dr̄. Fides ergo quā demones ⁊ falsi xp̄iani hn̄t: qualitas mentis est. Nā ⁊ malos fidez hre cū tn̄ charitate careant aplˢ ondit dicēs. Si habuero oēz fidē: charitatē aūt nō habuero ⁊c̄. Que fides etiam donuz dei dici potest: quia ⁊ in malis quedam dei dona sunt.

¶ An illa ifo:mis qualitas mētis que in malo xp̄iano est: fiat virtus cum fit bonus.

Si vero querit. vtꝝ illa info:mis q̄litas: qua malus xp̄ianus vniuersa credit que bonus xp̄ianꝰ: accedēte charitate: remaneat ⁊ fiat virtus: an ipsa eliminet ⁊ alia qualitas succedat: q̄ virtꝰ fit? Utrūlibet sine periculo dici potest. Mihi tn̄ videtur: q̄ illa qualitas que prius erat remaneat ⁊ accessu charitatis virtus fiat.

¶ Ex quo sensu dicatur vna fides.

Cum diuersis modis dicat fides: fatendū est tn̄ vnā esse fidē: vt ait aplˢ vnus dn̄s: vna fides. Siue eni fides accipiat p eo qd̄ credit: siue p eo quo credit: recte dr̄ fides vna: si p eo quod credit accipiat. Ex hac itelligētia dr̄ vna fides q̄ idē iubemur credere: ⁊ vnū idemq; est qd̄ credit a cunctis fidelibꝰ. Un̄ fides catholica dr̄. i. vl'is. Si vero accipiat fides p eo quo credit ea rōne vna dr̄ esse fides. Non q: fit vna numero in oibus: sz genere. i. similitudine. Un̄ Augu. in li. xiij. de tri. Fides: quā illi q habēt fideles vocant ⁊ q nō habēt infideles: cōis est oibus fidelibꝰ: sicut pluribꝰ hoibus facies cōis esse dr̄: cum tn̄ singuli suas habeāt. Non enim fides numero est vna sed genere. Que cum fit in vno est ⁊ in alijs: nō ipsa: sed filis ⁊ pp̄ter similitudinē magis vnā dicimꝰ eē q̄z multas. Sicut idē volentiū dr̄ vna volūtas: cū tn̄ cuiq; fit sua volūtas: ⁊ duoꝝ simili modo dr̄ facies vna. (Augu.)

¶ Q: fides est de his que non vident pp̄rie: que tamen videtur ab eo in quo est.

Notādum quoq; ē: q̄ fides pp̄rie de nō apparentibꝰ tn̄ est. Un̄ Grego. Apparētia nō hn̄t fidē sz agnitionē. Idē cū Paulus dicat. Fides est sb̄a rerum spandaꝝ argᵐ nō apperētiū: sz veraciter dr̄ credi: qd̄ nō valet videri. Nā credi iaz nō pōt qd̄ videri pōt. Tho. aliō vidit: ⁊ aliud credidit: hoiez vidit ⁊ deū 9fessus est dicēs. Deus meus ⁊ dn̄s meus. De hͦ etiā Aug. ait. Fidem ipsaz videt qsq; in corde suo eē si credit: vel nō eē si nō credit. Non sicut corpora q̄ videmus oculis corpis: ⁊ p ipsoꝝ imagines q̄s memorie tenemus etiā absentia cogitamꝰ: nec sicut ea q̄ nō videmꝰ. Et ex his q̄ videmꝰ cogitatiōe vtcūq; formamꝰ ⁊ memorie cōmēdamus: nec sicut hoiem cuius aiam ⁊ si nō videmus ex nostra conijcimus ⁊ ex motibus corporis hoiem sicut videndo didicimus intueamur etiā cogitādo. Non sic videt fides in corde in quo est. ab eo cuius est: sed eā tenet certissima scientia. Cū ergo ideo credere iubeamur q: id quod credere iubemur videre non possumus: ipsam tn̄ fidem qn̄ est in nobis videmꝰ in nobis: q: ⁊ rerū absentiuz pn̄s est fides: ⁊ rerū que foris sūt intus est fides: ⁊ rerū que non vident: videt fides. Et ipsa tēporaliter fit in cordibus hoium: ⁊ si ex fidelibꝰ infideles fiunt pit ab eis. His verbis euidēter traditur fidem ipsam in corde hois ab ipso hoie videri: non corporaliter: nō imaginarie: sz intellectualr̄: ⁊ ipsam tn̄ absentiū ⁊ eoꝝ que nō vident eē. Ut eni Aug. alibi ait. Credimus vt cognoscamꝰ: nō cognoscimꝰ vt credamꝰ. Quid. n. est fides nisi credere qd̄ non vides? Fides ergo est quod nō vides credere: veritas qd̄ credidisti videre. Unde recte fides dr̄ argumentum vel 9uictio rerū non apparentiū. Quia si fides est ex eo conuincit ⁊ probat aliqua esse non apparentia: cum fides nō fit nisi de nō apparentibus. (Augu. in. xiij. li. d̄ tri.) (Aug. sr Joānes)

¶ Descriptio fidei.

Ait eni aplˢ fides est substantia reruz spandarū argumentū vel conuictio nō apparentiū. Quia p fidem subsistūt in nobis etiā modo sperāda: ⁊ subsistent in futuro p experientiā ⁊ ipsa est probatio ⁊ conuictio non apparentiuz. Quia siqs de eis dubitet: p fidem probent: vt adhuc probat futura resurrectio: q: ita crediderūt patriarche: ⁊ alij sancti: Uel probatio est ⁊ certitudo q̄ fint aliqua non apparentia vt supra dictū est. Proprie aūt fides dr̄ sb̄a rerum spandarū: q: sperandis substat. Et q: fundamentuz est bonorum quod nemo mutare potest.

¶ Si illa descriptio spei conueniat.

Si vero querit an hec descriptio spei cõueniat. sane ꝯcedi põt vtrũ libet. Si aũt dicat conuenire: sunt ⁊ alia plura qbus differũt fides ⁊ spes: sed nõ improbe dici potest soli fidei cõuenire nõ spei: qꝛ fides sola fundamentũ dr̃. Non qꝛ fides virtus possit esse sine spe ⁊ charitate. Unde Aug. Fides opans p dilectionẽ vtiqꝫ sine spe eẽ nõ potest. Nec amor sine spe: nec sine amore spes: nec vtrũqꝫ sine fide: ⁊ fides sine amore nihil prodest. Potest tñ credi aliqd qđ non sperat: nihil aũt põt sperari qđ non credit. Ideoqꝫ credere qđ est actus fidei: nãliter precedit sperare qđ est actus spei: qꝛ nisi aliqd credat nõ potest sperari. Credit autem qđ nõ sperat. Inde est qđ in scriptura plerũqꝫ repitur ꝙ fides precedit spem ⁊ spes seqtur fidem: nõ ꝙ virtus fidei precedat virtutẽ spei tpe vel causa: sꝫ qꝛ actus fidei nãliter precedit actum spei: qđ etiã qdã ꝯcedũt de ipsa virtute fidei vt nãliter pcedat spẽ nõ tpe. Tñ ⁊ recte ea sola dr̃ fundamẽtũ oium virtutũ ⁊ bonoꝝ opuꝫ. Nõ aũt fundamẽtũ est charitatis: qꝛ nõ ipsa charitatꝫ sed charitas ipsius virtutis fidei cã est. Charitas eni cã ẽ ⁊ mater oiuꝫ virtutũ. Que si defit: frustra hñtur cetera. Si ãt assit hñtur oia: Charitas enim spũssctũs est vt in supioribus pretaxatũ est. Ipsa est ergo cã oium virtutuꝫ: non ipsius aliqua virtutuꝫ cã est: qua oia munera excellit. Unde Aug. Respice ad munera ecclesie: ⁊ vniuersis excellẽtius charitatis munus cognosces: que vt oleũ nõ potest premi in imo sed superstit. Non ergo eius cã vel fundamentũ fides est Grego. tñ sup Ezechielem dicit: qꝛ nisi prius fides teneat nullatenus ad spiritualẽ amorẽ attingitur. Nõ eni charitas. fidem: sed fides charitatẽ precedit: qꝛ nemo põt amare qđ nõ crediderit sicut nec sparare. Sed hoc accipi põt esse dictuꝫ de fide: que virtus non est. Ipsa eni spem ⁊ charitatẽ frequenter precedit: vel de actu fidei q forte nãliter actuꝫ charitatis precedit sicut actum spei. Quod verba premissa diligenter notata inuunt ⁊ ea etiã que addit dicens. Nisi ea inquit que audis credideris: ad amandũ ea que audis non inflãmaberis. Que tantũ de non visis est: vt ante diximus. Unde Chrys. Fides in aia nostra facit subsistere ea que non videntur. De quibus proprie fides est. de visis eniꝫ non est fides sed agnitio.

Aug. i. Enchi.

Et vt sola fides fundamẽtũ

Aug. sup Joh. s

Greg.

Chry.

c Irca distinctionẽ. 23. Quero vtrũ de credibilibus nobis reuelatis necesse sit ponere fidẽ infusaꝫ? Arguit ꝙ nõ qꝛ ad oẽm certitudinẽ actus credẽdi sufficit nobis fides acqsita. ergo supfluit ponere fidẽ infusam. ꝯña est nota. Probat añs. qꝛ sicut firmiter inheremus gestis scriptis de rebus bellicis ⁊ aliis hystorijs fide acqsita p hoc ꝙ credimus veraces esse eos q talia scripserunt. Ita fide acqsita firmiter adheremus hystorie scripture sacre. qꝛ firmiter credimus veraces esse eos q hmõi libros canonis cõdiderunt. ¶ Contra. ad hebreos. xj. sine fide ipossibile est placere deo: ⁊ ꝙ loquat de fide infusa. pꝫ p eundẽ. prime Corin. 13. Adhuc excellentiorẽ viam vobis demõstro. vbi cõmuniter loqtur de fide infusa sicut ⁊ de charitate. que sunt excellẽtiores virtutibus acqsitis. ¶ In ista q̃stione primo videndũ est de fide acqsita. secundo de infusa. ¶ Quantũ ad primũ dicit Sco. ꝙ hoc tenẽdũ est tanq̃ certũ ꝙ reuelatoꝝ in scriptura est in nobis fides acqsita ex auditu ⁊ actibus genita: probat p illud quod habet ad Ro. x. qño aũt credunt ei quẽ nõ audierũt: qño audient sine predicante: qño autẽ predicabunt nisi mittant? ergo sm aplm fides est ex auditu. ⁊ sic nõ potest hõ credere nisi audiat aliqueꝫ predicantẽ cuius dictis fidẽ adhibeat vidẽdo miracula fieri in testimoniũ doctrine eius: ⁊ hoc qꝛ sibi nãliter dictat ratio ꝙ deus non assistit falsitati alicuius: vt scꝫ ad falsa eius dicta opetur mirabilia. fides aũt ista precedit charitatẽ: ⁊ p ꝯñs est acqsita. qꝛ infusa non infundit sine charitate. ¶ Preterea sicut nõ dubito mundũ precessisse me nec partes mũdi eẽ quas nõ vidi sicut qꝛ nõ dubito de veracitate narrantiũ mihi talia: sic hõ non dubitat de veritate dei: qꝛ cuilꝫ nãliter inserit deũ esse veracẽ. nec dubitat de approbatiõe ecclesie que approbat dicta ⁊ scripta precedẽtiũ: cũ dãnet mẽdaciũ pniciosum maxie ꝯ fidẽ ⁊ mores. ideo nõ dubitat de illis que in scriptura reuelant: sed fide acqsita ex auditu firmiter eis adheret. Est autẽ fides acqsita supra opinionẽ que adheret vni parti ꝯtradictionis cum formidine de opposito. lꝫ sit infra sciaꝫ q̃ est ex euidẽtia obiecti scibilis. ¶ Quantũ ad scđm articulum dico ꝙ oportet ponere fidẽ infusam ꝑpter auctem sacre scripture ⁊ sanctoꝝ: ⁊ hoc ad pficiendũ aiam in actu primo. qꝛ hec dei natura est ꝙ qñ pficit pfecte pficit. sic qñ sanat aliquẽ sꝫ corpus pfecte sanat. sicut ergo pficit voluntatem p charitateꝫ: sic pficit intellectũ p fidem. Unde pficit has potentias per habitus supnaturales in eẽ quodã supnaturali sicut nate sunt perfici naturaliter habitibus nãlibus. Ponitur aũt habitus fidei infuse ꝑpter maiorẽ assensum ⁊ certitudinẽ actus. Corrũpit vero demeritorie p illud demeritũ qđ ex rõne sua hꝫ oppositionẽ ad fidẽ cuiusmodi est infidelitas siue error circa credibilia. Nõ aũt corrũpit a nobis effectiue qꝛ hĩtus isfusus sicut a solo deo creat: ita qñ corrũpit totalr annihilat: ⁊ sicut creatura non põt aliqd creare: sic nec annihilare

Di. 23.

Fides infusa.

¶ Ad argu͂ in opp͂ dico ꝙ q̄uis fides acq̄sita suffi ciat ad assēsum ꝛ certitudinē actus: tn̄ nō est ita inten sa nec ita pfecte cert⁹ cū fide infusa. ¶ Notādū scd͂z Aug. in li. de v̄bis dn̄i ꝛ ponit in lra: ꝙ aliud est cre dere deū: credere in deū ꝛ credere deo. Credere eniz deū est credere deū eē: credere in deū est credēdo in eum p amorē tēdere: credere v̄o deo: est credē ꝙ ve ra sūt ea q̄ dicit. Itē notandū ꝙ iustū est ꝙ intellect⁹ noster ita captiuet ꝛ subiaceat sūme v̄itati: sicut affe ctus noster dz subiacē sūme bonitati. Vn̄ non pōt aīa esse recta nisi itellect⁹ sūme veritati ꝓpter se ꝛ sup oīa subiaceat mediāte habitu fidei: ꝛ affectus sūme boni

Fidei d scriptio

tati adhereat mediante habitu charitatis. ¶ Diffinit aūt fides ad hebreos. xj. sic. Fides ē est spandaruz re rum sba: argu͂ non apparentiū. Dr̄ siqdem fides sba rerū spandaꝝ. in q̄tū est quedā inchoatio future bea titudinis. q͛ est prima virt⁹ infusa. sicut pria pars rei dr̄ quodāmodo sba eius. Dr̄ aūt argu͂ non apparen tium: in q̄tum facit intellectū firmiter assentire his q̄ non apparent. Est igit fides habit⁹ quo inchoat vita eterna in nobis: inclināns intellectū ad assentiendū nō apparentib⁹. Sunt in q̄ p fidē in nobis res spande: q͛ videmus nūc p fidem ea q̄ tūc facie ad faciē vide re spamus. ¶ De certitudine aūt fidei dicit Rich. de sancto victore. prio de tri. Quinā attēderēt iudei ꝛ pa gani cū q̄ta securitate conscientie ad diuinū iudiciū poterimus accedere. ¶ Nōne ꝯfidenter poterimus deo dicere: dn̄e si error est: a te decepti sumus. Nam ista etiā tantis ꝛ talib⁹ signis ꝯfirmata sūt: q̄ nō nisi p te fieri potuissēt. certe a sūme scītatis viris nobis sūt tradita. ꝛ cū sūma ꝛ autētica attestatiōe ꝓbata. teipso attestāte ꝛ sermonē confirmante sequentibus signis.

¶ Quō intelligitur quod scriptum est cum factum fuerit credatis. Di.xxiiij.

b

Ic querit

si fides tantuz de nō visis est quō veritas aplūs ait. Nūc dico vo bis priusq̄ȝ fiat vt cū factum fuerit credatis vbi inui videt: ꝙ fides illis fuerit de factis ꝛ visis. Sup quo Augu. mouet q̄ōnem ꝛ absoluit ita ingens. Quid sibi vult: vt cū fa ctum fuerit credatis? Hec est laus fidei: si qd̄ credit nō videt. Nā ꝛ Tho. cui dictū est q͛ vi disti me credidisti: n̄ h̄ credidit qd̄ vidit. Cer nebat eni ꝛ tangebat carnē viuentem quā vi derat morientē: ꝛ credebat deum in carne ip sa latentē. Credebat ergo mente qd̄ non vide bat: p hoc qd̄ sensibus corporis apparebat. Si vero dicunt credi q̄ vident sicut dicit vnus qsq̄ȝ oculis suis credidisse: non ipa est que in nobis edificat fides: sed ex rebus que vident agit in nobis: vt ea credant que nō vidētur. Ex his apte intelligit: ꝙ proprie fides nō ap parentiuz est. Nec illa est fides qua in christo

Augu. sup Io.

Q̄d etiā de reb⁹ p̄ntibus dr̄ fides sed īpro prie.

edificamur qua dicimus vsitata locutiōe nos ea credere que videmus. Alibi tn̄ dicit Aug. fidem esse de rebus presentib⁹ qd̄ erit in futu ro: cum p speciem deum presentē cōtemplabi mur: que tn̄ non proprie dicit fides sed veri tas. Est inqt fides qua creduntur ea que non videntur. Sed tn̄ est etiam fides rerum: quā do nō verbis sed rebus ipsis presentibus cre ditur. Quod erit cuz p speciē manifestā se cō templandam sanctis prebebit dei sapientia. Sed non proprie hec dicitur fides imo fidei merces ad quaȝ credendo peruenitur: vt ex fi de verborum transeat iustus in fidem reruz.

Augu. in. li. q̄ euāgelij

¶ Si petrus habuit fidem passionis quādo vidit hominem illum pati.

Si vero

querit vtrū Petrus fidem passionis habuerit cum ho minem xp̄m oculis pati cernebat? Dicimus eū fidē passionis habuisse: nō in eo ꝙ crede bat hoiez pati q͛ hoc videbat: sed in eo ꝙ cre debat deum esse q patiebatur. Nō eni virtus fidei erat ꝙ credebatur hō pati ꝛ mori quod iudeus cernens credebat: sed ꝙ credebat de us esse q patiebat. Vn̄ Augu. sup illū psalmi locum. Rn̄dit ei in via virtutis sue. Laus fi dei est nō q͛ credit hoiem illuz mortuū quod ꝛ paganus credit: sed quia credit eum glorifi catum ꝛ verum deum. Credit ergo fides deū mortuum ꝛ hominem glorificatum. Non er go fuit Petro fides credere hominem illum mori quod oculis cernebat. Sed credere deū esse qui moriebatur. Nec nobis etiaȝ fides in hoc mereretur: ꝙ credimus hominem illuz mortuum quod ꝛ iudeus credit: sed q͛ credi mus hominem deum mortuum.

Augu.

¶ Si aliqua sciuntur que creduntur.

Post

hec queri solet cuz fides sit de nō apparentibus ꝛ non visis: vtruȝ etiam sit de incognitis tantuȝ? Si enim de in cognitis tm̄ est: de his videtur esse tantū que ignorantur. Sed sciendū est: ꝙ cū visio alia est interior: alia exterior: non est fides de sub iectis exteriori visioni. Est tamē de his que visu interiori vtcunq̄ȝ capiuntur. Et quedaȝ sic capiuntur vt intelligantur ꝛ si nō vt in fu turo: quedam autem non? quia cum fides sit ex auditu nō modo exteriori sed interiori: nō potest esse de eo quod omnino ignoratur: que ipsa ad sensuȝ corporis nō ptinet: vt ait Aug.

Q̄d fi des nulli capit sensu.

dicens.

Augu. l.xiij. li de trini. dicens. Quāuis ex auditu fides in nobis fit: nō tñ ad eū sensum corporis ptinet q dr audi tus: qꝛ nō est sonus: nec ad vllū sensuz corpo ris: qꝛ cordis est ista: nō corpis. Quedā ergo fide credunt: que intelligunt nāli rōne. Que

Augu. super ectionarium.x. dam vero q̄ nō intelligunt. Vñ ppheta: Nisi credideris nō intelliges. Qd Aug. apte distin guit. Alia sunt inqt que nisi intelligamus nō credim⁹: alia que nisi credam⁹ nō itelligem⁹. Nemo tñ pōt credere in deū nisi aliqd intelli gat cū fides sit ex auditu p̄dicatiōis. Idē in li bro de trini. Certa fides vtcūqꝫ inchoat cogni tionē. Cognitio vero certa nō pficit nisi post

Amb. hanc vitā. Ambro. quoqꝫ ait. vbi fides nō sta tim cognitio: vbi cognitio est fides p̄cedit. Ex his apparet aliqua credi q̄ nō intelligunt vel sciunt nisi prius credant. Quedā vero intel ligi aliqñ etiā anteqꝫ credant. Nec tñ sic intel ligunt mō vt in futuro scient: ꝛ nunc etiā p fi dem qua mundant corda ampli⁹ intelligunt qꝛ nisi p fidem diligat deus: nō mūdat cor ad

Augu. l viij. li. de tri. sciendū eum. Vñ Aug. Quid est deū scire ni si eū mente ꝯspicere: firmeqꝫ pcipe? Sed pri usqꝫ valeamus pspicere. ꝛ pcipe deū sicut pci pit a mundis cordib⁹: nisi p fidē diligat: non poterit cor mūdari quo ad eū videndū sit ap tum. Ecce hic apte habes qꝛ nō pōt sciri de⁹

q̄ q̄ credunt ꝛ dnount ignorāt nisi prius diligēdo credat. Supra aūt dictuz est: qꝛ nemo pōt credere in deū nisi aliqd itel ligat. Vñ colligit nō posse sciri ꝛ intelligi cre denda quedā: nisi pri⁹ credant: ꝛ qdā nō cre di nisi prius intelligant: ꝛ ipsa p fidē amplius itelligi. Nec ea que p̄us credunt q̄ꝫ intelligā tur penit⁹ ignorāt: cū fides sit ex auditu. Igno rant tñ ex parte qꝛ nō sciunt. Credit ergo qd

Augu. ignorat: sed nō penit⁹ sicut etiā amat qd igno ratur. Vñ Aug. Sciri aliqd ꝛ non diligi pōt. Diligi vero qd nescit q̄ro vtꝝ possit? Si non pōt: nemo diligit deū anteqꝫ sciat. Vbi autē sūt illa tria: fides: spes: charitas: nisi in animo credente quod nondum scit: ꝛ sperāte ꝛ amā te quod creditur? Amatur ergo ꝛ quod igno ratur: sed tamen creditur.

Dis.23 Circa distinctionē. 14. quero vtꝝ fides sit de his de qbus habetur visio sensibilis. Et videtur ꝙ sic Joh.xx. Qꝛ vidisti me Thoma credidisti. sed cōstat ꝙ Thomas veram habuit fidem de dño iesu quē vidit ꝛ tetigit. ergo simul de eodē erat fides interior ꝛ vi sio exterior. ¶ Contra Aug. fides est credere qd nō

video. ¶ Rñdeo ꝙ quedam sunt que subijciunt sen sui exteriori totaliter: ꝛ circa talia nō pōt simul eē co gnitio fidei cū visione exteriori. pro eo ꝙ talis visio excludit cognitionē enigmaticā. quedā autē sūt que sic subiacent sensui fm aliqd sui. vt fm aliqd lateat ipm sensum. ꝛ circa talia bene est visio scdꝫ id quod pꝫ: ꝛ credulitas fidei fm id qd latet. ꝛ sic dicit Grego de beato Thoma ꝙ aliud vidit ꝛ aliud credidit. Vi dit enim humanitatē xpi ꝛ cōfessus est deitatē. dicēs dñs meus ꝛ deus meus. ꝛ sic alij apostoli viderunt hoiem passuz ꝛ deū crediderunt. Sic etiā beata vir go q̄uis certa expientia sciuerit se concepisse sine vi rili semine: tamen se concepisse personaz verbi nouit mediante fide. ꝛ sic patet ad questionem. Rñsio.

¶ De fide antiquorum. Di.xxv.

Predictis adijciēdū est de sufficiētia fidei ad salutē. Illis eni q p̄cesserunt ad uentuz xpi ꝛ q sequunt: videt pse cisse fm tpis pcessuz: sicut pfecit cognitio. Fi des qppe magna dr cognitiōe ꝛ articulorum quātitate vel ꝯstantia ꝛ deuotiōe. Est aūt que dam fidei mensura sine qua nunqꝫ potuit eē salus. Unde apls. Opꝫ accedentē credere qꝛ deus est: ꝛ ꝙ remunerator est spantium in se. Sed querit vtꝝ hoc credere ante aduentū ꝛ ante legē ad salutē suffecerit? Nam tpe gratie cōstat certissime hoc nō sufficere. Opꝫ enim

Qꝫ sine fide mediatoris nūqꝫ fuerit saluus vniuersa credi que in symbolis ꝯtinent. Sꝫ nec ante aduētū: nec ante legē videt hoc suf fecisse: qꝛ sine fide mediatoris nullum hoiem vel ante vel post fuisse saluuz sanctoꝝ auctes ꝯtestantur. Vñ Aug. ad optatū. Illa fides sa na est qua credimus nullū hoiem siue maio ris siue parue etatis liberari a cōtagione mor tis ꝛ obligatione peccati qd prima natiuitate ꝯtraxit: nisi p vnum mediatorez dei ꝛ hoium Jesum xp̄m. Cuius hois eiusdemqꝫ dei salu berrima fide etiā illi iusti salui facti sunt q pri usqꝫ veniret in carnē: crediderunt in carnez: venturuz. Eadem eni fides est ꝛ illoꝝ ꝛ nr̄a. Proinde cum oēs iusti siue ante incarnatio nem siue post: nec vixerint nec viuant. nisi ex fide incarnatiōis christi. pfecto quod scriptū

Aug. li. de correctione ꝛ gratia est nō esse aliud nomen sub celo in quo opor teat saluari nos: ex illo tpe valeat ad saluandū genus humanū ex quo in adam viciatuz est.

Aug. in li. de nuptijs ꝛ de concupis. Idēꝫ. Nemo liberat a damnatiōe que p Adā facta est nisi p fidēꝫ Jesu xpi. Idem. Eadem fides mediatoris que nos saluat: saluos iu stos faciebat antiquos pusillos cuꝫ magnis:

q̄ sicut credimus xp̄m in carne venisse: ita il li venturū. Et sicut nos mortuū ita illi mori/ turū: et sicut nos resurrexisse ita illi resurrectu rum: et nos et illi ad iudiciū viuorū et mortuo/
Greg. sup Eze/ chielē. rum venturū Grego. sup Ezechielē: et q̄ pre/ ibant et q̄ sequebant clamabāt dicentes osan/ na filio dauid et c̄. qr oēs electi q̄ in iudea eē po terant: siue q̄ nunc in ecclesia sunt: in media/ tore dei et hoīum crediderunt et credūt. His alijsq3 pluribus testimonijs pspicue docetur: nulli vnq̄ salutem esse factam nisi per fidem mediatoris. Oportet ergo accedentē credere que supra dixit apostolus: sed non sufficit.

¶ De fide simplicium.

Quid ergo dicet de illis simplicib⁹: q̄ bus nō erat reuelatū mysteriū incarnatiōis q̄ pie credebant qd̄ eis traditū fuit. Dici pōt nullū fuisse iustū vel saluū cui nō esset facta reuelatio vel distincta vel velata in apto: vel in mysterio. Distīcta vt abrahe et Moysi. alijsq3 maioribus q̄ distinctionē arti/ culorū fidei habebāt. Velata vt simplicibus q̄ bus reuelatū erat ea esse credenda: que crede bant illi maiores et docebāt: sed eorū distinctio/ nem aptam nō habebāt. Sicut in ecclesia ali/ q̄ minus capaces sūt: q̄ articulos symboli di/ stinguere et assignare non valent. Omnia tñ credunt q̄ in symbolo ꝯtinētur. Credunt eni que ignorant hñtes fidē velatā in mysterio. Ita et tunc minus capaces ex reuelatione sibi facta maiorib⁹ credēdo inherebant qbus fidē suam quasi cōmittebant: vñ. Job Boues ara
Job. bant et asine pascebant iuxta eos. Simplices et minores sunt asine pascentes iuxta boues: qr humiliate maioribus adherendo in myste rio credebāt que et illi mysterio docebāt: qua lis forte fuerat vidua sareptana.

¶ Que ante aduentum christi de mediatore credere sufficiebant.

Sed querit cū sine fide mediatoris anti/ q̄s nō fuerit salus sicut nec moder/ nis: vtrū oportuerit illos credere oīa illa de mediatore que nūc credimus? Quibusdā vi/ detur q̄ suffecerit illis quattuor tm̄ credere. s. natiuitatē: mortē: resurrectionē: aduentū ad iudicium: qd̄ expremissis verbis Augu. colli/ gunt vbi ista quattuor posuit. Alijs aūt videt habita fide trinitatis id de mysterio incarna/ tionis fidei suffecisse vt dei filius crederetur nasciturus de homine et iudicaturus. Qui de Joāne baptista documentum huius rei assu/ munt: q̄ de morte christi et descēsu ad inferos in euangelio dubitasse videtur ſm expositio/ nem Grego. qñ iterrogauit p̄ discipulos. Tu es q̄ venturus es an aliū expectamus? Qua/ si es tu per teipsum descensurus ad infernū an aliū ad hec sacramenta missurus es. Qui dam tamen dicunt cū non dubitasse dei igno rantia: sed de pietate. i. dubitare se ostendisse: non quia ignorauit sed pietatis affectu com passum esse christo et eius humilitatem am/ mirando insinuasse.

¶ De fide Cornelij.

Solet etiā queri de Cornelio: vtrū fi/ dem incarnatiōis habuerit cū dictum sit ei p̄ angelū: accepte sunt elemosy/ ne tue: et exaudite sunt orationes tue? Si enī fidem incarnatiōis nō habebat tūc ergo sine fide incarnatiōis erat et iustitia: qr de illo scri/ ptum est: q̄ iustus erat timēs deum. Si vero fidem incarnatiōis habebat: ad qd̄ ergo mis/ sus est ad eum Petrus? Sane dici potest eū sicut fidē vnitatis: ita et incarnatiōis habuis/ se dei reuelatiōe: sed incarnatū iam esse dei fi/ liū ignorasse: et ideo missus est ad eū petrus vt iam natū dei filium ei ānunciaret: et sacra/ mentū regeneratiōis ei cōferret. Habebat er/ go fidem incarnatiōis: sed an facta vel futura esset: nō nouerat. Et ita p̄ fidem venit ad opa et per opa amplius solidatus est in fide. Per fidem enim vt ait Grego. venit ad opa. Cor/ nelius etiam p̄ fidem venit ad opa. Deū eni vnū credebat: sed filium eius nesciebat incar natum. Per fidē placuerūt deo opa eius. Si/ ne fide eni impossibile est aliquē placere deo
Aug. vero dicit Cornelio dictū eē p̄ angelū. Augu. Accepte sunt elemosyne tue et orationes tue anteq̄ in xp̄ū crederet: nec tñ sine aliqua fide donabat et orabat. Nā q̄ōo inuocabat in quē nō credebat. Sed si posset sine fide christi es/ se saluus: nō ad eū mitteretur architectus ec/ clesie Petrus. Attendite qd̄ ait sine fide chri/ sti nō posse esse salutem: et tñ Corneliū exau ditum anteq̄ crederet in christū. Quod ita potest intelligi. s. anteq̄ sciret christum incar natum in quem credebat in mysterio.

¶ De qualitate fidei: spei: charitatis: et oper/ ris que secundum aliquid sunt equalia.

Illud

Illud etiã non est pretermittendũ q̄ fi des spes charitas ꝛ opatio ƀ3 ali qd equalia sunt in presenti. Unde Grego. Fi dem: spem: charitatẽ: atq̄ opationez dum in hac vita viuimus equales sibi esse apud nos inuenim⁹ q: quãtũ credimus tm̃ amam⁹. Et quãtũ amam⁹ tantũ de spe p̄sumim⁹. Quisq̄ eni fidelis tãtũ credit quãtũ sperat: ꝛ amat: ꝛ tantũ opatur quãtũ credit ꝛ amat ꝛ spat. S3 tñ maior spe ꝛ fide charitas dr̃: q: cum ad dei speciem puenit spes ꝛ fides transit: sed chari tas pmanet. Et q: charitas mater est oiu3 vir tutũ que nõ ideo post fidẽ ꝛ spem ponitur q̄ ex eis oriatur: sed post illa remanebit aucta. Charitas eni nunq̄ excedit. Premissa autez equalitas proprie ƀm interiorũ actuum inten tionez consideranda est. Huic vero qd̃ hic ꝛ supius dictum est. s. q̄ charitas nõ est ex fide ꝛ spe: sed ecõuerso: videtur obuiare quod ait aplˢ. Finis precepti est charitas de corde pu ro ꝛ cõscientia bona: ꝛ fide non ficta. Qd̃ ex ponens Augu. Cor accipit pro intellectu pro conscientia pro spe. Qualis inqt charitas est finis precepti procedens de corde puro. i. de puro intellectu vt nihil nisi deus diligatur: ꝛ conscientia. i. de spe bona. ꝛ fide non ficta. i. si mulata. Non ergo charitas fidem ꝛ spem sed fides ꝛ spes charitatẽ precedere videnẽ. Hoc ergo ea ratione traditũ intellige non q̄ fides ꝛ spes causa vel tpe charitatẽ oium bonoru3 matrẽ p̄cedãt: sed q: charitas sine illis in ali quo esse nõ potest: sed illa sine charitate pos sunt esse. Quãuis nõ sit pia fides vel spes si ne charitate. Ideo ergo ex fide ꝛ spe procede re dr̃ charitas: q: nulli prouenit sine istis.

Grego. super. Ezec.

Di.25. Circa distinctionẽ. 25. Quero vtrũ añ xpi aduentu3 fuerit fides necẽta coꝛ que nos mõ credimus. Ubi prio vidẽ dum circa q̃ credibilia mõ necẽus est act⁹ fidei: ꝛ scd̃o de q̃sito. ℂ Circa primũ sciendũ q̄ cre dibilia sũt articuli fidei. Est aũt articulus (ƀm Rich. de sctõ victore) Inuisibilis veritas de deo artãs nos ad credendũ. ℂ Ad cuius intelligentiã notandũ q̄ articulus dr̃ ab artando. ꝛ hoc passiue. q: s. est quid artatũ: ꝛ sic vr̃ veritas indiuisibilis: q: articulus nõ di stiguiẽ in alios articlos. Sicut eni in nãlibus partes q̃ nõ resoluunẽ in alias partes dñr articuli: vt articli digitoꝛ: sic illa in qbus stat resolutio oium creden doꝛ ꝛ ad que alia reducuntur: dicunẽ articuli fidei. ℂ Dr̃ etiã articulus ab artando actiue: ꝛ sic poniẽ in diffõne artans nos ad credendũ. q: articuli sũt p̄n⁹ ꝛ regule directiue respectu oium que p̄nter sũt creden da. hmõi aũt artatio nõ repugnat libertati: s3 ambigui tati. q: s. ipsis op3 determiate assentire: oi remota am biguitate. Pñt articuli fidei duplr̃ distingui. s. q̃tũ ad ipsa credita. ꝛ sic sunt. 14. vel ƀm alios q ipsos di stinxerunt: ꝛ sic sũt duodeci. iuxta numerũ duodeci aploꝛ. Si primo mõ. Aut articuli sũt de deo tantũ. aut de deo rõne nature assumpte. si prio mõ. hoc cõ tingit triplr̃. q: aut de deo rõne nature. aut rõne pso narũ. aut rõne effectus pprij dei. Si rõne nãe: sic ha beẽ articulus primus de vnitate dei. Credo in deu3. si rõne psone: sic sunt tres articuli de psonis ƀm q̄ sũt tres psone. Primus: patrẽ oipotentẽ: scd̃s. Jesum xpm filiũ eius vnicũ dñm nostꝛ. Tertius. Credo in spũm sctm̃. Si rõne effectus: sic sunt tres articuli de deo primus q̃tũ ad creationẽ. Creatorẽ celi ꝛ terre. scd̃s quantũ ad gratificationẽ: sctãm ecclesiã catholi ca3: sctõꝛ cõmunionẽ: remissionẽ pctõꝛ. tertius. quã tu3 ad glorificationẽ. Carnis resurrectionẽ vitã eter nam. ℂ Articuli etiã ptinentes ad nãm assumptam sunt septẽ. Primus ptinet ad p̄ceptionẽ. q p̄cept⁹ est de spũ sancto. scd̃s ad natiuitatẽ. Nat⁹ ex maria vir gine. terti⁹ ad passionẽ: passus sub pontio pylato: cru cifixus mortu⁹ ꝛ sepult⁹. 4⁹ ad descensum ad iferos: descendit ad inferoꝛ. Quint⁹ ad resurrectionẽ: tertia die resurrexit a mortuis. Sext⁹ ad ascẽsionẽ. Ascen dit ad celos sedet ad dex. d. p. o. Septim⁹ ad iudici um. Inde vẽturus iudi. vi. ꝛ mor. Hoꝛ aũt articu loꝛ tres petr⁹ in vnũ cõplexus est. s. articulos de vni tate eẽntie: de oipotẽtia patris: ꝛ de ope creatiõis di cens. Credo in deũ patrẽ oipotẽtẽ creatorẽ celi ꝛ ter re. Joãnes posuit articulos de psona filij. Articulu3 aũt de p̄ceptiõe ꝛ natiuitate p̄iunxit in vnũ Jacob⁹ ze bedei. Articulũ d̃ passiõe posuit Andreas. Et descẽ sum ad iferos posuit philippus. Resurrectionẽ Thos Ascẽsionẽ bartholome⁹. Aduẽtũ ad iudiciũ mathe us. Articlis de psona spũssctĩ Jacob⁹ alphei. Op⁹ gr̃e dixerũt duo apli. Nã symõ poniẽ op⁹ gr̃e in p̄se cutiõe boni: sc3 sctã3 eccliã3 catholicã sctõꝛ coione3. Judas Jacobi q̃tũ ad mali remotionẽ sc3 remissio nẽ pcõꝛ. Effectũ gl̃ie posuit mathias. Sic distiguũẽ articuli ƀ3 alexañ. ꝛ Sco. l3 a qbusdã alr̃ distiguanẽ. ℂ Et notãdũ q̄ veritas sacroꝛ ptinet ad illũ articu lũ sctã3 eccliã3 catholicã3. Eccl'ia eni catholica. i. vl'is est sctã p spũssctĩ opationẽ in q̃ est sctõꝛũ cõio in scto rũ participatiõe: ꝛ remissio pctõꝛ. Sũt igiẽ duodeci3 articuli ƀm numeꝛ duodeci aploꝛ symbolũ cõponẽ tiu3. Et dr̃ symbolũ a syn qđ est sil' ꝛ bole snia quasi snia sil' a plurib⁹ p̄stituta. Postmodũ aũt rõne here sum insurgentiũ fuerunt duo alia symbola edita sc3 symbolũ sctm̃ in p̄silio niceno a. 318. patrib⁹ figura tis. 318. vernaculis abrahe: qđ legiẽ in missa: ꝛ sym bolũ athanasij. ℂ S3 tũc oriẽ dubiũ: vtꝛ oẽs tenean tur post xpi aduentũ credere explicite ꝛ distincte oẽs articlos? ℂ Ad hoc dicũt Bonauen. Rich. ꝛ Pe trus ad tharẽtasia: q̄ nõ. Simplices eni3 ad illos tm̃ tenenẽ explicite credẽdos q̃ cõiter p̄nẽ in ecclia: ꝛ q̃s manifestat eis ecclesiastic⁹ vsus ꝛ p̄suetudo. sicut est de vnitate ꝛ trinitate quã p̄nt nosse ex ipso actu p̄signatio

Suffici. articu.

Dubiu3

Rñsio.

nis. ꝯsignant eni se in noie patris ⁊ filij ⁊ spiritussan-cti. sicut etiã de natiuitate passione ⁊ resurrectione: ascensione ⁊ pctõꝝ remissione. Hos siquidem articu-los pñt cognoscere ex ipsis solẽnitatib⁹ quas ecclesia celebrat. Alios vero articulos non ita manifestos te-nentur credere implicite. vt. s. in generali credant oẽ qd credit sacrosancta mater ecclesia: ita ꝙ imparti-cularis nullo illoꝝ dissentiant. Nõ tenenẽ etiam scire numerũ vel ordinem articuloꝝ cuꝫ hoc vix scire pos sent hoies multum litterati ⁊ periti. ¶ Predictis con cordans Scot⁹ addit ꝙ si sit aliqs rudis q nõ potest concipe qd est nã ⁊ qd est psona. nõ est necesse ꝙ ha beat actum explicituꝫ de articulo ptinente ad nature vnitatem ⁊ psonarũ trinitatẽ distincte. sicut clerici lit terati: qꝛ deus nullũ obligat ad impossibile: sed suffi cit si nõ potest hmõi distinctionem intelligere: qꝛ nec terios: ꝙ credat sicut ecclesia credit habet etiã fm eũ actus implicite: qñ habeẽ habitus. Ad oia aũt expli-cite credenda tenenẽ maiores in ecclesia q pficiũtur alijs ⁊ tenentur alios instruere verbo veritatis ⁊ exẽ plo honestatis. Aliter cito deficeret fides simplicium. vt dicit Aug. 14. de triñ. Tenenẽ aũt scire articulos explicite. i. in particulari quantũ ad sbam. vt articu-lum incarnatiõis: passionis ⁊ hmõi: sed non quo ad numerũ ⁊ ordinẽ. vt dicit petrus. ¶ Sed hic occur- runt quedã dubia. si eni simplices nõ tenenẽ de neces sitate salutis oia credibilia explicite ⁊ distincte crede-re vt dictũ est: tunc nõ tenenẽ quelꝫ errorẽ ꝯtrium ca uere. cum nõ possit vitari maluꝫ nisi cognoscaẽ: ⁊ ita posset aliqs licite cadere in errorẽ repugnantẽ alicui articulo. ¶ Item videẽ ꝙ maiores in ecclesia non te neanẽ explicite credere magis: ꝙ minores: cuꝫ in ba ptismo non plus obligeẽ vnus ꝙ alius. ¶ Item qd dicendum de nutrito in eremo quem nullus docuit? Ad primũ ꝯña nõ valet sicut pꝫ in mortalib⁹. qꝛ qlꝫ teneẽ cauere oẽ pctm mortale: ⁊ tñ non teneẽ scire ex plicite in quo gradu supbia vel gula est pctm morta-le: qꝛ nec hoc sciunt multi experti in scientia. Quilꝫ eti am teneẽ cauere ꝯtrium veritati sacre scripture. qꝛ pti naciter adherens ꝯtrio alicuius veritatis in biblia he reticus iudicareẽ: ⁊ tñ non teneẽ scire explicite ꝯtenta in biblia. Ad vitandũ igiẽ maluꝫ sufficit cognoscere implicite. Potest eni vitari nõ recipiendo statim au-dita. sed discutiendo ⁊ maiores iterrogãdo. ꝙ si vn⁹ predicet vnũ ⁊ alius oppositum. tutius est nõ sic necꝯsic pcedere: huic vł illi parti adherẽdo. siue in credibili bus siue in moralibus: donec veritas pateat aliunde. Hõ igitur simplex vel vetula cũ audit aliqd nouũ pre dicari: nõ dꝫ statim assentiẽ quoadusqꝫ nouerit illud vłr ab ecclesia teneri. Unde preter remediũ diuie in spirationis ⁊ oratiõis ad qd semp recurrendũ est: ha bent simplices remediuꝫ humane instructiõis ad qd pñt ꝯfugere vt errores valeant declinare. Semp eni deus habuit ⁊ habebit aliquos iustos ⁊ famosos q ve ritatem fidei nõ solũ in se sed etiã in simplicibus ꝯser uent quorum simplices eis imitanẽ ⁊ credũt. ¶ Ad scdꝫ dico ꝙ maiores tenenẽ ad credendũ magis explicite nõ ex baptismo sed in hoc ꝙ curam aiarum suscipi-unt: ex quo sunt in statu altiori obligant se ad alios il luminandũ: ⁊ p ꝯñs ad veritatẽ scripture capiendũ ⁊ explicite credendũ. ¶ Ad tertiũ dico ꝙ si talis fa ciat qd in se est iuxta dictũ rationis nãlis. deus illuia bit ipsum vel p se vel p angelũ vel p hoiem. ⁊ hoc de p⁹ articulo. ¶ Quantũ ad scdꝫ (dicit Sco.) ꝙ oẽs p quolꝫ statu tenenẽ ad fideꝫ mediatoris post hois la-psum. qꝛ nullus saluatur nisi sit mẽbrũ ecclesie. nul lus aũt põt esse membrũ ecclesie nisi in fide mediato ris: sicut pꝫ diffuse p aplm ad hebre. ⁊ p hugo. libro de sacramentis. Ista aũt fides de mediatore põt esse explicita puta sicut ꝙ filius dei deus ⁊ homo redime ret genus humanũ p hoc ꝙ nasceretẽ de virgine ⁊ mo reretur in cruce: ⁊ sic credẽ nõ fuit necesse p oi statu: sed istud idẽ potuit credi magis confuse scꝫ ꝙ deus ordinaret aliquã viam redemptiõis: sed ꝙ hoc fieret p filium suũ incarnatũ siue p angeluꝫ vel hoiem pu rum: nõ fuit necesse credere. Ad sic aũt credendum gñaliter: fuit oi hõi necium ad salutẽ. ¶ Sed ad ma gis explicite credenduꝫ tenebanẽ in lege mosaica: qꝛ habuerunt fidẽ redẽptoris magis explicite ⁊ distin cte in pphetis ⁊ i psalmis. Nullus tñ in veteri lege te nebatur ad tot credibilia explicite credenda quot ha bemus in lege noua: nisi sibi fuerint expresse reuela-ta: vt forte fuerũt abrahe. De hoc hugo de sancto vi ctore libro de sacramentis. Hec sũt inqt de qbus ab initio nihil min⁹ recta fide s vnꝙ habere potuit. cre-dere videlꝫ deũ vnũ esse creatorẽ oium ⁊ rectorẽ vni uersoꝝ. Ipsum qdẽ nõ esse mali actorẽ: eorum tñ q in malis suis misericordiã eius qrerẽt ⁊ expectarẽt: futurũ redemptorẽ. Hanc aũt noticiã confusam de mediatore potuerũt habere scdm Bonaueñ. in lege nature. tum ex dei inspiratiõe q se offert oibus q cuꝫ regrunt humiliter: tuꝫ ex aliena instructiõe. qꝛ semp fuerunt aliq famosi dei cultores ab initio mundi: ad quoꝝ aspectũ ⁊ exemplũ alij poterãt erudiri: tum ex dictamine nature q̃ adiuta gratia dei sentiebat infir-mitatẽ suã ⁊ miseriã: ⁊ aduertebat dei iustitiam ⁊ mi-sericordiã: satis dictare poterat ꝙ homo reparatore idigebat: ⁊ quod diuina bonitas dare dispõebat. De h⁹ dicit Nico. de lira exponẽs illud ad hebꝛ. xj. Ac cedẽtem ad deũ opꝫ credere qꝛ est: ⁊ ingrẽtib⁹ remu nerator. Ista inqt duo credere scꝫ dei vnitateꝫ ⁊ eius eternã remuneratiõnẽ: fuit semp necium ad salutem apud oẽs. Nec plus regrebaẽ ad salutẽ gentilibꝫ: qꝛ nullã legẽ receperunt a deo nisi legeꝫ nature. In quo implicite ꝯtinetur fides mediatoris. qꝛ q credit vnuꝫ deum remuneratorẽ ingrentiũ ipsum credit ipm ha bere pꝟidentiam de salute hoium. Licet modũ hu-ius pꝟidentie explicite nõ cognoscat. Modus aũt p quem pꝟidit saluti hoium: est p incarnationis myste rium. ¶ Et si arguas ꝙ deũ esse nõ sit credituꝫ: qꝛ a phis demonstratũ? Rñdeo. Multitudo hoium nõ capit demõstratiões. Aplius aũt loqtur de fide inꝙ-tum respicit coitatẽ hoium. ¶ Si vero queraẽ vtrũ ꝯfessio fidei sit necia ad salutẽ. Dicit Tho. in 2ᵃ 2ᵉ ꝙ cuꝫ cõfiteri fideꝫ ptineat ad pceptũ affirmatiuũ. ideo non semp nec in quolꝫ loco est de necessitate salutis sed

Dubia

Rñsio ad 3ᵐ.

Scdo arti rñsio.

questio.

sed aliquo loco ⁊ tpe. qñ. s. aliqs iterrogat' de fide si taceret crederet q nõ haberet fidē: vel q fides nõ esset vlterius: vel alij p eius taciturnitatē auerterentur a fide. Si aūt aliquis nõ iterrogatus publice ↄfiteat fidē sicut fecerūt aliq martyres: hoc ē supererogatõis: vt dicit Nico. de lyra. Mat. x. Negatio aūt xp̄i nõ est licita: q̄uis fugere sit licitū. Ubi sciēdū q si psecutio sit psonalis vt cū quis queritur ad mortē pp odiū psone tūc semper est fugiēdū. Si vero querat ad mortē pp fidem ⁊ iusticiā principaliter: tūc si nõ pcipit pbabilr q ex fuga sua seqt derisio fidei ⁊ depressio iusticie fuga est mala. Si aūt hoc nõ appareat pbabilr sed magis ↄriū: vtpote q: ex fuga tali pt alibi fieri vtilitas ecclesie ex remāsiõe aūt nõ haberet occisio nisi ministrorū ecclesie: tunc est fugiendū ⁊ alibi proficiendum.

¶ De spe quid sit. Di.xxvj.

e **Est autē** spes virt' qua spiritualia ⁊ eterna bona sperantur idest cū fiducia expectant. Est enim spes certa expectatio future beatitudinis veniēs ex dei gratia ⁊ ex meritis precedētibus vel ipsā spē quā natura preit charitas vel rem speratā. i. beatitudinem eternā. Sine meritis enī aliquid sperare nõ spes sed presumptio dici potest.

¶ De quibus sit spes.

Augu. enchi. **Et sicut** fides: ita ⁊ spes est de inuisibilibus: Uñ Aug. Fidem appellamus earū rerū que nõ vident. De spe quoq dicit: spes que videt nõ est spes. Quod enim videt qs quid sperat? qd attinet ad nõ videre vel que credūtur vel que sperant fidei speiq cõe est. Distinguit tamē fides a spe sicut vocabulo ita rationabili differentia. Est enī fides

Quod differat fides ⁊ spes. malarū rerū ⁊ bonarū: q: ⁊ bona creduntur ⁊ mala: ⁊ hoc fide bona nõ mala. Est ēt fides ⁊ preteritarū rerū ⁊ presentiū ⁊ futurarū. Credim' enī mortē xp̄i q̄ iā pterijt: credim' sessionē q̄ nūc est. Credim' venturū ad iudicandū qd futurū est. Itē fides ⁊ suarū rerū ē ⁊ alienarū. Nā ⁊ se qsq credit eē cepisse nec fuisse vtiq sempiternū. Et alia atq alia nõ modo de alijs hoibus multa que ad religionē pertinēt verum etiam de angelis credimus. Spes aūt nõ nisi bonarū rerū est: nec nisi futurarū ⁊ ad eū pertinētiū qui earū spē gerere perhibet.

¶ Redit ad premissā questionē. s. an fides ⁊ spes in christo fuerint.

Post hoc superest inuestigare vtrū fides ⁊ spes in xp̄o fuerint vñ tractatus iste sumpsit exordiū? Quibusdā non indocte videt fidē virtutē ⁊ spē in eo nõ fuisse: sicut in sanctis iam beatificatis: vel in angelis nõ sunt: ⁊ tñ sci credūt ⁊ sperant resurrectionē futurā: ⁊ angeli eandē credunt: nectñ in eis fides vel spes virtus est q: ⁊ deo p speciem cõtēplãdo fruūtur: ⁊ in dei verbo resurrectionē futurā siue iudiciū non p speculū in enigmate: sed pclarissime inspiciunt. Si enī q: credūt resurrectionē futurā: iō verū est eos fidē hr̄e: ergo ea cõsumata post iudiciū fidr ⁊ fidē hr̄e dicent q: credēt eā preteritā. Sz sicut tūc credēt: nec tñ fidē que fideles facit habebūt: q: nõ credēt absq sciētia: que non erit enigmatica sz p speciē: ita ⁊ mõ credunt ⁊ sperant resurrectionē: nec tñ fidē habēt q: credēdo cognoscūt. Uenit eni eis qd perfectū est ⁊ euacuatū est qd ex parte est. Uenit enī cognitio ⁊ euacuata est fides. Uenit species ⁊ desijt spes. Ita ⁊ xp̄s in quo fuerūt bona patrie credidit quidē ⁊ sperauit resurrectiõē tertia die futurā: pro qua ⁊ patrē orauit: nec tñ fidē virtutē vel spē habuit: q: nõ enigmaticā ⁊ specularē: sz clarissimā de ea cogitionē habuit: q: nõ perfectius eā cognouit preteritā q̄ intellexit futurā. Sperauit tñ christus sicut in psalmo ait. In te dñe speraui: nec tñ fidē vel spē virtutē habuit: q: per speciem videbat ea que credebat. De antiquis vero patribus qui apd inferos vsq ad passionē tenebantur nõ incõgrue dici pot q fidē ⁊ spem virtutem habuerint: q: credebant ⁊ sperabant se visuros deū per speciem qualiter eum tunc non videbant quia non potuit eis cognitio dei per speciem ante passionem christi. Quia consumata a fide transierunt ad speciem. Si iusti apud inferos etiã fidem ⁊ spē habuerūt.

dis. 26.

e **Irca** dis. 26. q̄ro vtrū spes sit virtus theologica distincta a fide? Qd nõ. q: est alius hitus formaliter vniuersalis ⁊ particularis sicut pz in oibus hitibus intellectualib': sz fides est respectu vlis q: fide teneo oēm iustū finaliter eē saluãdū ⁊ spes est respectu particularis: q: spe teneo me finalr iustū eē saluãdū. Est enī spes certa expectatio future btitudinis ex grã ⁊ meritis procedēs. vt dicit magister in lra. ergo nõ est formaliter alius habitus huius ⁊ illius. ¶ Itē nulla passio est virtus: spes aūt est passio cū inter passiones aie numeret: igit. ¶ Cõtra. Prime ad cor. 13. Nūc aūt manent fides spes ⁊ charitas. ¶ Hic est vn' modus dicēdi quē ponit Bonauē. q noie spei pōt intelligi q̄dā affectio seu passio aie: pōt ēt sumi p spe re expectata: iuxta illud apli. Expectātes btām spē. Pōt nihilominus sumi p hitu q dirigit aie motū ⁊ affectū

in id qd est expectandu. & hoc tertio mo spes est virtus faciens aiam expectare ea que sunt supra oem estimationem humana: & que pmisit largitas diuina facit oino 9fidere & initi imense largitati. sicut fides facit assentire prime veritati: & charitas facit adherere sume bonitati. ¶ Aliter dicit Sco. q spes est virtus q desideramus nobis bonu infinitu fm ordine diuine sapie. qd sic psuadet. Na expimur in nobis hunc actu desiderare bonu infinitu. & hoc a deo seipm nobis liberalr 9ferente no qde prio sed pp aliqd aliud sibi acceptu ordinatu ad illud. Iste act bonus. qz circustantionatus debite vt pz discurredo p oes circustatias. Est eni desiderare act voluntatis tedetis libere in obiectu infinitu qd est bonu 9ueniens illi cui appetit. qd aut addit a deo: notat circunstantia debita: ex parte eius a quo 9fertur: qz no pot ab alio coicari. qd vero addit non prio &c. notat dispoem 9uenientem fm ordinatione diuinam ad hoc 9sequendu. qz disposuit sapia dina no pfecte coicare se viatori nisi pacceptato. pz igit q iste actus est rect: ergo ad ipm pot esse virtus inclinans. & hec virtus appetitiua. qz act expssus est act appetitiuus. ¶ Hec etiam virt inclinans est theologica: qd pz ex tribus 9ditionib q ponunt ptinere ad virtutem theologica. quaz pria est respicere deu p p obiecto. Scda habe p regla p regula humanoz actuu. no aut regula acqsita. Tertia imediate isundi a deo. Hec distingunt. qz alia est ro obiecti alia: regle. alia efficietis. Prima 9ditio copetit huic virtuti. qz ipsa est imediate circa deu qd est obiectu desiderani. Secunda 9ditio 9currit illi. qz habens hanc virtute imediate innititur prime veritati vt prime regule actuu nostroz. Non eni hoc desiderat q prudetia acqsita dictat ee desiderandu. sed qd prima veritas supnaliter nota reuelat esse desiderandu: q est pria regula actuu nostroz. Tertia etia 9ditio sibi copetit. qz ipsa nata est infundi. & nisi infundat no hetur ita pfecte sicut nata est haberi ex infusioe eo mo quo dictu est supra de fide. Suprema eni portio ronis cum imediate subdat deo: no pficit pfectissime ab aliquo creato: sz imediate a deo pficiente. Habit aut q natus est ee circa deu imediate. vt circa obiectuz. & initi sibi imediate sicut prime regule. natus est pficere suprema portione. ergo lz aliqs possit haberi acqsitus: no tn pfectissim. ¶ Patet igit ex pmissis q respectu actus desiderandi pot esse aliq virtus theologica. sed illa no pot esse fides nec charitas ergo tertia distincta ab istis. s. spes. Probatio minoris quantu ad prima parte scz de fide. qz ois act fidei est credere. nullu aute desyderare est credere. Quantu vero ad alia parte scz de charitate: pbat. qz charitas est suprema virtus affectiua: & p 9ns supremus amor habitualis. amor aute amicicie quo volumus deu esse in se bonu: est simplr pfectior amore 9cupiscetie quo desideram deu esse bonu nostrum ergo charitas q inclinat ad amandu deu amore amicitie est alia virt ab illa q inclinat ad desiderandum nobis bonu infinitu: vtraqz tn pficit voluntate. Charitas eni pficit voluntate qtu ad affectione iusticie. spes vero qtu ad affectione comodi. Quduis aut amor 9cupiscetie sit mercenarius: tn affect hui mercimonie non repugnat gre. Vn dicebat apls. Cupio dissolui & esse cu xpo. Et psal. Inclinaui cor meu ad faciedas iustificatioes tuas in eternu pter retributionem. Licet eni ille q principalr respicit ad mercedem tpale sit malus mercenari. iuxta illud qd dns dicit. Mercenarius aut fugit. Is tame q pricipalr respicit ad mercede eterna est bonus mercenari. Hic eni pa nibus abudat fidei: spei: & charitatis. vt dicit Amb. sup illo. Luce: qti mercenarij i domo patris mei &c.

¶ Sed circa pdicta oriunt duo dubia. Primuz est qz videt q volutas sperans sit mala. qz vult fruendo referendo illud ad aliud. ¶ Scdm est qz videt q desiderare no sit actus spei cu desperas desideret btitudinem q tn no spat. q aut despans btitudine desideret: pbat qz tristat de ei amissione. Nullus aut tristat nisi de amissione amati vel desiderati. ¶ Rnsio ad primum q no ois coparatio obiecti p voluntate ad aliud obiectu est coparatio q est vsus sed qn coparat ad aliud vt min bonu ordinatuz ad aliud tanq ad magis bonuz 9sequendu p illud: sic aut no est in pposito. sz volutas coparat illud vt maius bonu ad min bonu cui liberalr 9cedit tanq pficiendu ab eo. & hec est coparatio liberalitatis de qua loqt Auicena. 6 Metaphy. ¶ Ad scdm dico q despans 9ditionalr desiderat btitudine vz si posset eam attingere. & qz intellect errans ondit sibi tanq ipossibile attigi tristat. tale aut desiderare non est act spei: sz desiderare absolute ad desiderare non est act spei qd psupponit 9cept intellect ondetis desiderani sicut possibile adipisci desiderati. Quidqd enis ondit volutati tanq ipossibile: vel volutas oino no vult vel tenuiter vult. fm Aug. de trinitate. Vn actu spei pcedit fides applicata ad bonu desyderabile: p qua ondit possibilitas talis boni 9sequendi. ¶ Ad primum principale 9cedo q credere me iustu finalr esse saluandu no est nisi fides applicata ad quodda particulare sed desiderare istud est act spei. & sic certitudo sperantis no est actus spei. sed pcedit ipm fm Sco. Sequendo vero via Bonauen. oporteret alia qre rnsionem. ¶ Ad scdm dico q spes vno modo sigt quada passione seu impssione in appetitu sensitiuo ex delectabili pnti. no in se sed in fantasia. qd si esset in se psens natu esset imprimere delectatione: sicut ex alia parte malu pns in imaginatione imprimit timore. pns vero in se imprimit dolorem. & hoc mo spes no est virtus. Alio modo significat habitu inclinante ad desiderandu bonu infinitu a deo liberaliter conferente ex meritis que heo vel mihi spero: & sic est virtus.

¶ De charitate qua diligitur deus & proximus q in xpo & in nobis est. Di. xxvij.

Cum aut xps fide & spe no habuerit dilectione tn habuit iquatu ho tata: q maior ee no valet q ex charitate eximia aiaz posuit p amicis & inimicis. Habuit eni in corde charitate qua ope nobis exhibuit: vt exhibitionis forma nos ad diligedu instrueret. Hic aliqd dicedu est de charitate & mo & ordine diligedi

gēdi deū τ ꝓximū. ¶ Quid sit charitas.

Charitas est dilectio q̄ diligit᷑ de⁹ pp se: τ ꝓxim⁹ pp deū vł i deo

De duo bus mā datis charitatis. Hec hȝ duo mādata vnū ptinēs ad dilectionē dei qđ est maximū i lege mādatū: τ alterꝫ ptinēs ad diligēdū ꝓximū illi simile. pᵐ est: diliges deū ex toto corde: ex tota mēte: ex tota aīa. Qđ scriptū ē in deutero. Scđm ē. Diliges ꝓximū tuuȝ sicut te ip̄m. In his duob⁹ p̄ceptis tota lex pendet τ pphete. Finis eni p̄cepti est dilectio τ ea gemina. i. dei τ proximi est.

¶ Si eadē charitate diligit᷑ de⁹ τ proximus.

Hic q̄rit᷑ si ex ea ip̄a dilecctiōe diligit᷑ de⁹ q̄ diligit᷑ ꝓximus. An alia sit dilectio dī: τ alia ꝓximi? Eadē sane dilectō ē: q̄ diligit᷑ de⁹ τ ꝓxim⁹ q̄ sp̄ūsctūs est vt supradictuȝ ē q: de⁹ charitas ē. Uñ Aug. Ioānes ait. Nō pōt

Aug. i li. viij. de trini. deū diligere quē nō videt: q fratrē queȝ videt nō diligit. Sed si eū quē videt humano visu sp̄ūali charitate diligeret: videret deū q est ip̄a charitas visu iteriori quo videri p̄t. Qui ḡ fratrē quē videt nō diligit: deū q ē dilectio q̄ caret q fratrē nō diligit quō pōt diligere? Ex vna eni eadēq charitate deū ꝓximūq diligimus: sȝ deū pp deū: nos v̇o τ ꝓximū pp deuȝ.

Cur dr charitas gemina. Si vero vna eadēq charitas est dei τ ꝓximi: q̄re dr gemina? Propter duo dilecta. i. deū τ ꝓximū. Et si vna sit charitas: duo tñ diuersa ea diligunt᷑. s. de⁹ τ hō vel angelus. Pro quo etiam duo sūt mādata: q: cū eadem charitas vtroq cōmendet᷑: diuersa tñ diligi p̄cipiunt᷑.

Augu. in smone de ascēsiōe. Uñ Aug. Arbitror ideo sp̄m sctm̄ bis datū: semel in terra: τ iterū de celo: vt cōmendarent᷑ nobis duo p̄cepta charitatis. s. dei τ proximi. Una ē charitas τ duo p̄cepta. vn⁹ sp̄ūs τ duo data: q: alia charitas nō diligit ꝓximū nisi illa q̄ diligit deū. Qua ḡ charitate ꝓximū diligimus ip̄a deū diligim⁹. Sȝ q: aliud ē de⁹: aliđ est ꝓxim⁹: τ si vna charitate diligunt᷑: iō forte duo p̄cepta dñr τ alterū maius τ alterꝫ min⁹: vel pp duos mot⁹ q in mēte gerunt᷑: duȝ deus diligit᷑ τ ꝓximus. Mouet᷑ eni mens ad diligēdum deum: mouet᷑ τ ad diligendū proximū: τ multomagis erga deum q̄ȝ erga proximuȝ.

¶ De modo diligendi.

Cōsequēter modū vtriusq dilectiōis aduertam⁹. hec

Aug. i li. ō do. christ. regula vt ait Aug. dilectiōis diuinit⁹ ꝯstituta est. vt deū pp se ex toto corde τ ꝓximū diligas sicut teip̄m. i. ad qđ τ pp qđ te ip̄m diligē debes. In bono ḡ τ pp deū teip̄m diligē debes. in bono ḡ diligēdus est ꝓxim⁹ nō i malo τ pp deū. Proximū v̇o oēm hoieȝ oȝ itelligi: q: nemo ē cū q⁹ sit opādū male. Qui ḡ amat hoies vel q: iusti sūt: vel vt iusti sint amare dȝ: h̄ est in deo vel pp deū. Sic eni τ seip̄ȝ amare dȝ. s. i deo vel pp deū. i. q: iust⁹ ē vel vt iust⁹ sit. Qui eni aliter se diligit: iniuste se diligit: q: ad h̄ se diligit vt sit iniust⁹. ad h̄ ergo vt sit malus: nō ḡ iā se diligit. Qui. n. diligit inīqtatē odit aiāȝ suā. Modus ḡ diligēdi p̄cipiēd⁹ est hōi. i. quō se diligat vt ꝓsit sibi. Qui aūt se diligat: τ ꝓdesse sibi velit: dubitare demētis ē. Mod⁹ aūt p̄cipit᷑ cū ait: sic teip̄m vt ꝓximū diligas ad qđ teip̄ȝ. Si ergo te nō pp te diligē debes: sȝ pp illū vbi dilectiōis tue rectissime finis ē: nō succenseat ali⁹ aliqs hō: si τ ip̄m pp deuȝ diligis: H⁹ dilectiōis modū v̇itas isinuat dicēs. Mādatū nouū do vobis vt diligat͡ȝ iuicē sic dilexi vos. i. ad qđ dilexi vos. s. vt filij sitis τ vitam habeatis. ¶ De modo diligendi deuȝ.

Dilectiōis aūt dei mod⁹ isinuat᷑ cū dr. ex toto corde. i. ex toto itellectu. ex tota aīa. i. ex tota volūtate. ex tota mēte. i. mēoria. Ut oēs cogitatiōes τ oēȝ vitā τ oēm itellectū i illū ꝯferas a q⁹ habes ea q̄ ꝯfers. Hec dicēs nullā partē vite nr̄e relīqt q vocare debeat sȝ qcqd venerit i aīum: illuc rapiat᷑ quo dilectiōis impet⁹ currit τ diligē deū pp se modus est diligēdi pp deū. τ sūt isti duo modi diligendi deū vt qbusdam placet.

¶ De impletione illius mandati.

Illud aūt p̄ceptū nō penit⁹ iplet᷑ ab hoīe in hac mortali vita. sȝ ex pte ñ ex toto: q: ex pte diligimus sicut ex pte cognoscimus. In futuro aūt iplebit᷑ ex toto. Uñ Aug. Aug. de perfecta iustitia.

Cum adhuc est aliqđ carnalis ꝯcupiscentie: nō oī mō ex tota aīa diligit᷑ de⁹. Caro autē nō dr ꝯcupiscere nisi q: aīa carnaliter ꝯcupiscit. Cuȝ aūt venerit qđ pfectū est vt destruat᷑ qđ ex pte ē. i. vt iā nō ex pte sit sȝ ex toto: charitas nō auferet᷑ sed augebit᷑ τ iplebit᷑. In qua plenitudine illud preceptū charitatis iplebit᷑. diliges dñm deuȝ tuum ex toto corde τc̄. Tunc erit iust⁹ sine pctō: q: nulla erit lex repugnās menti. Tunc prorsus toto corde: tota aīa: tota mente. diliges deū: qđ est sūmum preceptum.

¶ Questio de precepti ratione.

Sed cur precipitur hōi ista pfectio cū in hac vita eam nemo habeat? Quis

nõ recte currit si quo currẽdũ ẽ nesciat. Quõ aũt sciret si nullis preceptis ostenderet. Ecce habes cur illõ pceptũ ẽ qõ hĩ penit⁹ ipleri nõ põt. Implet tñ ex pte.s.ẽm perfectionez vie. Alia est enim pfectio currẽtis alia puenientis. Facit hoc mãdatum vt cursor: qui deũ añ oĩa ⁊ pre oibus diligit: nec tñ omnino perficit.

Quod alterum mandatum in altero est.

Cum autẽ duo sunt precepta charitatis. p vtroqꝫ sepe vnũ ponit: nec imerito qꝛ nec de⁹ sine pximo nec proxim⁹ sine deo diligi põt. Unñ apostolus oẽ mãdatũ legis dicit instaurari.i.cõtineri ⁊ ipleri in hoc verbo. Diliges proximũ tuũ sicut teipsũ. Et xps dilectionẽ proximi speciali⁹ cõmemorat dicẽs Aug.su p Joã. Mãdatũ nouũ do vobis vt diligatis inuicez sicut dilexi vos: vbi illud maius mãdatũ dilectionis dei videt ptermissũ: sꝫ bñ intelligentibus vtrũqꝫ inuenit i singulis qꝛ q diligit deũ nõ põt eũ cõtẽnere quez de⁹ pcipit diligi: ⁊ q diligit pximũ: qd in eo diligũt nisi deũ. Ipsa est dilectio ab oĩ mũdana dilectione discreta. Quã distiguẽs dñs ait. sicut dilexi vos: quid eni nisi deũ dilexit in nobis: nõ quẽ hẽbamus sꝫ vt haberem⁹. Sicut medicus egrotos ⁊ qd i eis diligit nisi salutẽ: quã cupit reuocare: nõ morbũ quẽ venit expellere. Sic ⁊ nos inuicẽ diligamus vt qñtuz possumus inuicẽ ad habẽdũ i nobis deũ ex dilectione attrahamus.

Que charitate diligenda sint.

Aug.in li. de do ctria cri stiana. Sed que hac dilectiõe diligẽda sint: iã ingramus. Nõ enim oĩa vt ait Aug. qui bus vtendũ est diligẽda sunt: sꝫ ea sola que vl nobiscũ societate quadã referunt i deũ sicut ẽ hõ vel angelus: vel ad nos relata: bñficio dei p nos indigent vt corpus: qõ ita pcipiẽdũ est diligi: vt ei ordinate prudenterqꝫ consulatur.

dis.27. c Circa dis. 27. Quero an sit aliqua virtus theologica iclinãs ad diligẽduz deũ sup oĩa? Qõ nõ. Nulla virtus inclinat ad actũ ipossibilẽ habẽdi: sꝫ ipossibile est nos amare deũ sup oĩa. ergo nulla virtus inclinat ad istũ actũ. Minor pbat. 9. ethicorũ. Amicabilia ad alterũ mẽsurant ex his que sunt ad seipsũ. mẽsuratũ aũt nõ excedit mẽsurã in mẽsuris acceptis ẽm pfectionẽ ergo amicicia que est ad alterũ nõ excedit Rñsio. diligẽd deũ sup oĩa est. illã q̃ est ad seipsũ. tñ qꝛ amicicia fundat sup vnitatẽ: ipossibile est aũt aliqd eẽ eque vnũ amãti sicut ipsemet. Cõtra. magister in litera. ⁊ Aug⁹. de doctrina xpiana. Rñ: hitus manifestatur ex actib⁹: vidẽdum est de actu dilectionis diuine. Ubi sciendũ ꝙ diligere deũ sup oĩa est act⁹ cõformis recte rõni nãli: que dictat optimũ eẽ sũme diligendũ ⁊ p pñs est act⁹ rectus: imo ei⁹ rectitudo est p se nota. sicut rectitudo pmi pncipii i operationibus: aliquid eni est sũme diligendũ: ⁊ nihil aliud a sũmo bono. sicut nihil aliud a sũmo vero est maxime tenẽdũ tanꝙ verũ apud intellectũ. Ex hoc sequit ꝙ ad istũ põt eẽ aliqua virtus inclinans. ⁊ hec est theologica: que est circa obiectũ theologicũ. s. circa deũ imediate: nec hoc solũ: sed ẽt inixit imediate pme regule humanorũ actuũ: ⁊ hãta est infũdi a deo cũ pficiat supremã partẽ aie q̃ nõ per fectissime pficit nisi imediate a deo. Hec virtus distinguit a spe. qꝛ actus eius nõ est cõcupiscere amãti bonuz in qñtũ est cõmodũ amãtis: sed tẽdere i obiectuz ẽm se. ẽt si per impossibile circũscriberet cõmoditas eius ad amantẽ. Hanc itaqꝫ virtutẽ affectiuã perficiẽtez voluntatẽ in qñtũ hꝫ affectionẽ iusticie voco charitatẽ q̃ inclinat volũtatẽ ad deũ sup oĩa diligendũ: qui est sũme diligendus. rõne ifinite bonitatis ⁊ cõicationis eiusdẽ. iuxta illud. Joh. Diligamus eũ qm̃ ipse prior dilexit nos. Diligẽdus ẽ aũt sup oĩa: magis volendo oĩa nõ eẽ ꝙ deũ nõ esse. cũ eẽ ⁊ bonitas oĩs entis ab ipso depẽdeat. Ad hoc est rõ talis: qꝛ vt ait phũs. fortis pollicitus dꝫ ẽm rectã rõnẽ se morti exponere p bono reipublice: ⁊ nĩ de premio vite future loquit dubitatiue. circũscripto igitur oĩ premio futuro. cõsonũ est recte rõni. ꝙ fortis pollicitus velit se nõ esse. ne peat bonũ reipublice: ẽm aũt rectã rõnẽ magis est diligendũ bonũ diuinũ ꝙ bonũ aliqõ particulare. igr qlꝫ ẽm rectã rõnẽ dꝫ se velle nõ eẽ pp bonũ diuinũ. Et notãdũ ꝙ lꝫ possꝫ poni amicicia quedã acquisita ex actib⁹ dilectiõis diuine iclinãs ad deũ diligẽdũ: tñ actus dilectionis nõ elicit ita itensus mediãte tali hitu. sic mediãte caritate a deo ifusa: p quaz ẽt acceptat a deo hmõi opatio. Notãdũ ẽt ꝙ preceptũ de dilectione diuina nõ tñ obligat semp ad oppositũ. n. e. s. sit actus odij: sꝫ ẽt pro aliqñ obligat ad actũ elicitũ. ⁊ hoc quodãmõ determinat p pceptũ de sanctificatione sabbi in q̃ vnusqsqꝫ apõ se manere dꝫ scꝫ se recolligẽdo ⁊ ad deũ suũ ascẽdẽdo. Alteri⁹ notãdũ ꝙ affectus amoris aliqñ sumit pro passione q̃ est qdã mulcebris cõplacẽtia. aliqñ vero p actu elicito volũtatis q̃ est velle bonũ alicui. Insup sciendũ ꝙ lꝫ quidã aliqñ in oõne sentiãt maiorẽ dulcedinez ꝙ alij: nõ tñ dñr plus deũ diligere: qꝛ talis dulcedo nõ est actus voluntatis elicitus: sꝫ passio qdã actui retributa: qua allicit ⁊ nutrit deus paruulos ne deficiant in via: sic enim qñqꝫ aliqui q dñr deuoti sentiũt maiorẽ dulcedinẽ ꝙ alij multo solidiores in dilectione dei. qui cẽtuplo prõptius martyriũ sustinerẽt: vt dicit Sco. Itẽ notãdũ ꝙ caritas ppꝛie est hitus: dilectio vero actus amãdi q est velle bonũ alicui: sepe tñ vnũ sumit p reliquo. Dubitat circa pdicta vtrũ illud pceptũ Mat. 22. Diliges dñꝫ ex toto corde tuo ⁊ ex tota aia ⁊ ex tota mẽte tua: possit ipleri in hac vita. dubiuz. Ad qõ rñdet Bonauẽ. ꝙ amorẽ dei possidẽ totũ cor: põt itelligi dupľr. Uno⁹ ꝙ excludat oẽm affectũ ꝯriũ: hoc est ꝙ nihil diligat supra deũ. vel cqľr ipsi

dtor: sic pōt in hac vita ipleri p infusionē gratie q̄ est expulsiua ois mortalis culpe: deū pp se ⁊ sup oia diligendo. Alio mō excludēdo oēm affectū extraneuz. ita q̄ amor sic plene dn̄etur cordi q̄ oēs motus cordis p amorē ꝯtinue referant in deū: ⁊ sic mor⁹ ille nō obligat pro nūc ad sui iplectionē ſm Aug. sed in illo p̄cepto exprimit: quo p amorē tendere debeamus: vt nemo se pfectū arbitret. quousq̄ illā pfectionē fuerit assecutus. ¶ Exponit aūt ab Aug. ex toto corde. i. ex toto intellectu sine errore. ex tota aīa. i. ex tota voluntate sine ꝯdictiōe. ex tota mente. i. ex tota memoria sine obliuione. ¶ Ad scd̄m principale rn̄sio q̄ illa auctō. phi intelligit q̄ntū ad inotescētiā. Innotescit q̄ppe amicicia ad alterū q̄n similia alteri appeto q̄lia ad meipm̄. ⁊ loq̄t de amicicia stricte sūpta q̄ est inter eq̄les. Cū aūt de vnitate dico q̄ sūt due ꝯditiones ꝯcurrētes in obiecto amabili scz bonitas ⁊ vnitas. ⁊ vbi vnitas superat: bonitas recompensat.

¶ Si illo precepto iubemur diligere totum proximum ⁊ nos totos. Di. xxviij.

b **Hic potest** q̄ri vtrū illo mādato dilectiōis p̄ximi totū p̄ximū. i. aīaz ⁊ corpus nosq̄ ipsos totos diligē p̄cipiam? Ad qḋ dicim⁹ oē gen⁹ diligendaꝝ reꝝ in illis duob⁹ mandatis cōtineri. Quatuor enim diligēda sunt vt ait Aug. vnū qḋ supra nos est. s. deus. Alterū qḋ nos sumus. Tertiū qḋ iuxta nos est. s. p̄xim⁹. Quartuz qḋ infra nos est. s. corpus. De scd̄o ⁊ quarto nulla p̄cepta dāda erant. s. vt diligerem⁹ nos vel corpus nostruz. Precipit aūt de⁹ diligi ⁊ p̄xim⁹. Ut autē q̄sq̄ se diligat p̄cepto nō est opus. Quantūlz enīz hō excidat a veritate remanet illi dilectio sui ⁊ dilectio corpis sui: q̄r nemo vnq̄ carnē suā odio habuit. Nā viri iusti q̄ corpus suū cruciant: nō corpus sed corruptiones eius ⁊ pōdus oderunt. Hic videt Augu. tradere: q̄ ex p̄cepto nō teneamur diligere nosmetipsos vl' corpus nostrū. Qḋ si est: nō oē genus diligendaꝝ reꝝ illis duobus p̄ceptis cōtinet: q̄r cū ⁊ nosipsos ⁊ corpus nostrū diligere debeamus ad qḋ nec iuz est p̄ceptū cū scriptū sit. Qui diligit iniq̄tatē odit aīam suā. sz speciale de hoc preceptū nō erat dandū: nec speciali precepto opus erat id tradi: vt q̄sq̄ se vl' corpus suum diligeret: q̄r hoc in illo p̄cepto ꝯtinet: diliges p̄ximū tuū sicut teipm̄. Ibi enim ⁊ proximū totū: ⁊ te totū intelligere debeo. Unde Augu. in eodē. Si te totū intelligas. i. aīaz ⁊ corpus: ⁊ proximū totum. i. aīam ⁊ corpus: hō eni ex aīa cōstat ⁊ corpore: nullū reꝝ diligendaꝝ genus in his duob⁹ p̄ceptis p̄termissuz est. Cū eni p̄currat dilectio dei: eiusq̄ dilectiōis modus prescripti⁹ appareat: ⁊ sequat dilectio proximi: de tua dilectiōe nihil dictū videt. Sed cū dictū est. Diliges p̄ximū tuū sicut teipsuz: simul ⁊ tui abs te dilectio preter missa nō est. Ecce hic apte dicit i illo p̄cepto nō tantūmō p̄ximi: sed ⁊ mei dilectionē ꝯtineri ⁊ toti⁹ p̄ximi totiusq̄ mei. Ex quo apparet q̄ dictū est de scd̄o ⁊ q̄rto. i. de dilectiōe nr̄i ⁊ corpis nr̄i: nulla p̄cepta danda: ita eē itelligēdū. s. specialia ⁊ diuisa: q̄r in illo vno totuz ꝯtinet: ⁊ q̄r id qḋ sumus: ⁊ qḋ īfra nos est ad nos tn̄ ꝯtinēs: nature lege diligim⁹ q̄ in bestijs etiā est. Ideoq̄ ⁊ de illo qḋ supra nos est: ⁊ de illo quod iuxta nos est: diuisa precepta sumpsimus. In quoꝝ altero ei⁹ qḋ sum⁹ ⁊ illi⁹ qḋ infra nos est dilectio ꝯtinet. Sic ꝯdita est mēs humana vt nū q̄ sui nō meminerit: nūq̄ se nō itelligat: nū q̄ se nō diligat. sz q̄n q̄ odit aliquē nocere illi studet. Nō imerito ⁊ mens hoīs q̄n sibi nocet se odisse dr̄. Nesciēs eni sibi vult male: dū non putat sibi obesse qḋ vult: sed tn̄ male sibi vult q̄n illud odit qḋ obsit sibi ſm illud. Qui diligit iniq̄tatē odit aīam suā. Qui ḡ diligere se nouit deū diligit. Qui vō nō diligit deū: etiam se nō diligit: qḋ ei nāliter inditū est. tn̄ nō incōgrue se odisse dr̄ cū id agit qḋ sibi aduersatur. ⁊ seipm̄ tanq̄ suus inimicus inseq̄tur. Hic textus in libris antiq̄s nō inuenit. Immo est q̄daz expositio ip̄i⁹ textus.

¶ Si in illo p̄cepto ꝯtinet dilectio angeloꝝ.

Queritur aūt hic de angelis qḋ: vtrū ad illud p̄ceptū dilectiōis p̄ximi etiā dilectio ꝯtineat angeloꝝ. Nā q̄ nullū hominē excepit q̄ p̄cepit p̄ximū diligere dn̄s in parabola semiuiui relicti ondit: eū dicens p̄ximū q̄ erga illū extitit misericors. Deinde subdit vade ⁊ tu fac silr̄. Ut eni eū p̄ximū itelligamus cui vl' exhibēdū est officiū misericordie si indiget: vel exibēdū eēt si indigeret: nulluz vero exceptū eē cui misericordie negandū sit officiū: qs nō videat: cū vsq̄ ad inimicos etiā porrectū sit dn̄o dicēte. Diligite inimicos vestros ⁊ bn̄facite his q̄ odiūt vos. Manifestū est ḡ oēm hoīem p̄ximū esse deputādū. Proximi vero nomē ad aliqd est: nec q̄sq̄ eē p̄ximus nisi p̄ximo pōt. Un̄ ꝯs est cui p̄bēdū ⁊ a quo p̄bendū est officiū misericordie recte p̄ximū dici. Manifestū est ḡ p̄cepto dilectiōis ⁊ p̄ximi ēt sctōs angelos ꝯtineri. A q̄bus iāta

Aug. li. de doctrina christ. (margin)

Augu. (margin)

Augu. in li. de doctrina christ. Quid sit proximus. (margin)

nobis misericordie ipendunt officia. Ex quo τ dñs primū se nr̄m dici voluit: vt in parabola saucij ondit τ in pphета. Quasi primum τ qsi fratrē nostrū sic cōplacebā. Sz qz excellentior ac supra nostrā nām est diuina sba: pceptū dilectionis dei ad primi dilectiōe distinctuz est. Ideoqz lz nobis deus oia impēdat bñficia: non tn̄ noie primi includit in illo pcepto: quē nō sicut nos diligē debemus sz plusqz nos toto corde τ aia. Christū vero inquantuz hō est sicut nos diligere debemus: eiusqz fz hoiem dilectio illo continet mādato: quē etiā fz hoiem magis qz nos sed nō quātū deū debemus diligere: qz inquantū est homo: minor est deo.

(margin: Nō angeli in illo pcepto ptinent. Nō etiā xps primus ē sz qz hō)

¶ Quibus modis dicitur proximus.

Hic notādū est primū dici diuersis modis. s. conditione prime natiuitatis: spe conuersionis: propinquitate cognatiōis: ratione beneficij exhibitionis.

Di.28. c

Irca di. 28. Quero vtrum eodē hitu est diligendus primus q diligit deus? Qd nō. Unius hitus est vnū obiectū. In deo τ primo nō est vna rō obiecti: cuz sit alia rō formalis bonitatis. ¶ Preterea. Alius est hitus principij τ pclonis. ergo silr in appetitiuis alius est hitus finis τ eius qd est ad finē. ¶ Cōtra Jo. in canonica. ¶ In ista qōne dicit Sco. q charitas est habitus quo deus hētur carus. Posset aūt haberi karus aliq amore priuato: q amans nollet habē pdiligentē sicut pz in zelotypis hñtib9 vxores karas. sed ille hitus nō esset ordinatus nec pfectus. Nō ordinatus qdez: qz deus q ē bonū cōe nō vult eē bonū alicuius. Nec scdz rectā rōnē dz qs sibi appropriare istud bonū τ bonū pprium nō habēdū nec pdiligēdū ab alio. Nec eēt pfectus: qz pfecte diligēs vult dilectū diligi. τ ita iste hitus q iclinat ad deū diligendū iclinat etiā ad velle eū hēri τ diligi a se τ ab alio cuius amicitia sit ei grata. ¶ Et hoc pz quo hitus charitatis sit vnū: qz primū obiectū eius est solus deus. n sc: oia alia sūt qdā obiecta media: qsi actuū reflexoz mediātib9 qb9 tendo in ifinitū bonū. Idē aūt est hitus q est pn9 actus recti τ actus reflexi: τ sic p habitū charitatis diligo primū non pp se sed pp deū quē volo ab eo pdiligi: τ volēdo ipm ab eo diligi volo simplr sibi bonū qz bonū iustitie. ¶ Est aūt proximus ql3 cuius amicitia grata est dilecto. Nō eniz debeo velle rōnabilr sūmē dilectū ab aliquo diligi. cuius dilectio non sit sibi grata. Qz igit certū est btōz dilectionē esse sibi gratā: absolute debeo velle ipz ab eis diligi. Et qz de quacūqz viatore signato est dubiū debeo sibi velle ex pditione si placet ei ab eo cōdiligi: p tūc p qn placet. Circa viatores vo in cōi qz sp snopo nēdū eē esse aliqs tales: pōt haberi actus volēdi deum absolute ab eis pdiligi. ¶ Ex pdictis pz quo actus dilectionis dei τ primi eligit ex habitu charitatis. Actus

(margin: Rñsio.)

vero aliaz virtutū nō eliciunt a charitate. sed ipant. qz. s. respectu ipsoz se hēt vt cā supior τ remota. mouens voluntatē ad hmōi actus: q virtualr ptinent in dilectiōe dei τ primi. Vñ apls. Charitas patiēs est benigna est τc̄. ¶ Ad primū argm. pz q hic est tm̄ vnū obiectū motiuū. s. bonitas diuina lz eni volūtas tendat in primū. hoc nō est nisi actu reflexo q vlterius tendit in obiectū actus recti. ¶ Ad scdm dico q p habitum principij tendit in pnm fm ppriā veritatem quaz habet ex terminis. p habitū vero conclusionis tenditur in conclusionem fm propriā eius veritatē quam habet aliā a veritate pricipij. Nō sic in proposito vbi est tm̄ vna bonitas que est ratio tendendi.

¶ De ordine diligendi quid prius quid posterius. Di.xxix.

p

Ost pdicta de ordine charitatis agēdū ē qz dicit spōsa. Introduxit me rex in cellā vinariā τ ordiauit in me charitatē. Videamus q ordinē qd prius qd posterius esse debeat. Peccat eni q ppostē ait. Nā scire qd facias τ nescire ordinē faciēdi nō est pfecte cognitionis. Ordis nāqz ignorātia pturbat meritoruz formā. ordinē aūt diligēdi Aug. isinuat dicēs. Ipse est q ordinatā hz dilectionē: ne aut diligat qd nō ē diligēdū: aut nō diligat qd diligēdū ē: aut eque diligat qd minus vel amplius diligēdū ē: aut minus vl amplius qd eq diligēdū est. Ois peccator inqztū peccator ē: n ē diligēdus: τ ois hō iquātū ē hō diligēdus ē pp deū. Deus vo pp seipm: τ deus pp se oi hoie āplius diligēdus est. τ amplius qsqz dz deū diligere qz seipm. Itē amplius alius hō diligēdus est qz corpus nostrū qz pp deū oia ista diligēda sūt: τ pōt nobiscuz deo hō pfrui: qd nō pōt corpus: qz corpus p aiam viuit q fruimur deo. Audisti aliq de ordie charitatis vbi expssum est nos amplius debē diligere deū qz oēs hoies vl nosipsos: τ amplius aiam alicuius hois qz corpus nrm. In enumeratiōe ēt qtuor diligēdoz supius posita. prius ponit qd supra nos est. 2° qd nos sumus. 3° qd iuxta nos est. 4° qd infra nos est: vbi ordo diligēdi insinuari videt ex ratione numeratiōis. Nō est aūt aptum vtz oēs hoies pariter diligere debeamus τ tm̄ quantum nos vel minus.

(margin: Aug. in li. de do. christia.)

(margin: Nota ordinez charitatis.)

¶ An omnes hoies pariter diligendi sunt.

Unde etiā sup lz sepe mouet qō quā pplexā faciūt scōz verba varie plata. Quidā eni tradet vident q pari affectu oēs diligēdi sint: sz in effectu. i. in exhibitiōe obsequij distictio obseruāda sit. Vñ Aug. oēs

Aug.i li.d do. cri. Auctores ponit q videntur dice oes pariter diligendos esse sed in effectu differentiam esse.

hoies eque diligedi sunt. Sz cu hoib^o pdesse no possis his potissimu psuledu e: q p locoru z tpm vl' qrulz rer oportunitatib^o ptrictiu^o ubi qsi qda sorte iungunt. Pro sorte eni habedu e quo qsq sibi tpal'r colligat^o adheret ex quo legis poti^o illi dadu ee. Ide sup epl'az ad Gal'. Opemur bonu ad oes: maxie aut ad domesticos fidei.i.ad xpiaos. Oib^o eni pari dilectione vita eterna optanda est: z si no oib^o eadem pnt exhiberi dilectiois officia q fratrib^o maxime sunt exhibenda: qr sunt invice membra q hnt eunde patrez. His alijsq testimonijs innitunt q dicut oes hoies pariter diligedos esse charitatis affectu: sed in opis exhibitioe diaz.

¶ Que his repugnare videntur.

Amb^o obviat illud pceptu legis d^o diligedis paretib^o. Honora piez tuu z matre vt sis longeu^o sup terram. Ut qd eni spal'r illud pcipet de parentib^o nisi maiori dilectioe forét diligedi. Sz hoc illi referedu dicut ad exteriore exhibitionez. in q pponedi sut paretes. Un honora dixit no dilige. Obuiat et illud qd Hiero. sup Ezechiele ait.s. vt ordine charitatis sic scriptu est. Ordinauit i me charitate. Post oim prem deu: carnis quoq pr diligatur z mr z filius z filia frater z soror. Amb. quoq diligedi exprimes ordine sup illud cäticorum capitulo prio. Ordinauit in me charitate ait. Multoz charitas inordinata est. qd in prio e ponut tertiu vel qrtu. Prio deus diliged^o est: 2° paretes: ide filij: post domestici q si boni sut malis filijs pponendi sut. Sz hoc in euägelio ad cuiusq dilectioez: pprium post. Diliges dnm deu tuu ex toto corde tuo z ex oib^o virib^o tuis: z pximu tuu sic teipz. z inimicos no ex tota vtute: no sic teipm sed simplr: sufficit.n. q diligim^o z no odio hem^o. Ecce ex pmissis apte isinuat q i affectu charitatis distinctio sit hnda: vt differeti affectu n pari hoies diligam^o: z an oia deu: scdo nosipos: tertio parétes: ide filios z fratres: post domesticos: demu inimicos diligam^o. Sz inqut illi q de ordine dilectiois vt supra dnr esse referenda ad opuz exhibitione: q differeter pximis exhibéda sut. Prio parétib^o. inde filijs: Post domesticis: demu inimicis. Deuz vero tam affectu qz obsequij exhibitione ante oia diligendum.

Hiero.

Amb.

Ordo diligendi hic ostedit.

¶ Qd aliqui eorunde tm proximos quantu nos debere diligere tradunt.

Quoru etia nonnulli tradut affectu charitatis tm pximos ee diligedos quatu nosipsos diligimus. Qd pfirmat auctoritate Aug. q ait. Nec illa iä qd moueat: quatu charitatis fri debeam^o impedé: quatu deo. Incoparabilr pl^o deo qz nob fri vo quantu nobis. Nos at täto magis diligim^o: qzto magis diligim^o deu. Ex his z ex pmissis testimoijs Aug. asserut oes hoies pariter ee diligedos a nob: z tm quatu nos: deu at plusqz nos: corp^o vero nostru min^o qz nos vl' pximos. Nec i enumeratioe pmissa qtuor diligendoz ordine diligedi assignari dicut: sed tm que sunt diligenda.

Aug. in li. de tri.

¶ Scdz alios n pari affectu oes diligedi sut.

Veru qr pmissa verba Ambrosij ordine diligedi scdm affectu magis qz sz effectu diligéter inuetib^o explicare videnf: no indocte alij dnt no mo in exhibitioe opis: sed etia in affectu charitatis ordine differetie ee statutu vt an oia diligam^o deu: 2° nos. tertio parétes: qrto filios vel fres: z hmoi: postea domesticos: demu inimicos. Qd vo Aug. dicit pariter oes ee diligedos: z pari dilectioe oibus vitam optandaz: ita accipi pot vt paritas no ad effectu referaf: sed ad bonum qd eis optaf: qr charitatez oib^o optare debem^o vt patria bona mereanf. Sicut apl's dicit. Volo oes hoies esse sicut me. Optanda est eni minorib^o psectio maioru vt ipsi fiant psecti: z sic parem merea tur beatitudine vel pari dilectioe. i. eadem dilectione oes diligendi sunt. Ite qd ait: vt tantum diligamus fratres quatu nos: ita intelligi pot. i. ad tantu bonu diligamus fratres ad quantu nos: vt tantu bonu eis optem^o in eternitate quatu nobis: z si no tanto affectu. Vel ibi quantu similitudinis est: non quantitatis.

Determinatio auctoru q videntur adversaris

¶ Questio de parentibus bonis z malis.

Solet etia qri si parétes nri mali sint: vel filij vl' fres: an magis vl' minus diligedi sint alijs bois: hac rone nob n copulatis. Videf q magis sint diligedi boi: q nobis carne no sut piucti: qz mali carne coiucti: qr nob sut piucti corde glutio charitatis. Sanctior e.n. copula cordiu qz corpoz. Un Beda d illis vbis dni. Mr mea z fres mei hi sunt q vbu di faciut: ait. No iniuriose negligit mrez: nec mr negaf q et de cruce cogicif: sz religiosiores mostranf copule metiu qz corpoz. Verutn latebrosa qd e hec: nec a nob plene absol

Beda.

uenda: propantibus ad alia. Mouemur eniz sup verbis illis qbus inimicos nō ex tota virtute: non sicut teipm iubet diligere: sed simpliciter. Sufficit eni q diligimus & non odio habemus. Qd nō ita accipiendū est quasi sufficiat tibi diligere inimicū & nō tibi teipm: qr oēs & amicos & inimicos sicut teipm diligere debes. Sed ad ostēdendū gradus diligendi deū & pximū: & inimicū q tñ pxim° est: qr dominus ponit cū ait. Diliges deū ex tota virtute tua & pximū sicut teipm. Nō ait ex tota virtute vt ondat pximū diligēdū minus q deū Dicit etiā diligite inimicos: nec addit ex tota virtute: nec sicut teipz sz simplr. Sufficit eni q diligim° & nō odio habemus. i. sufficit dicere vt diligam° & nō odio habeam°: nō qn eos diligere debeamus sicut nos: qr proximi sunt: sed sufficit si eos minus diligimus q alios pximos: qd dilectionis genus innuit.

¶ Questio Aug. in li. retractationum.

Queri etiā solet cur dñs preceperit diligere inimicos: cū alibi pcipiat odio habere parētes & filios? Ad qd dicendum est duo eē diligēda in hoie: nāq & virtutem: viciū vero & pctm odiēdū. Et parētes ergo inquātū mali sūt odiēdi sūt: & inimici diligēdi inquātū hoies. Diligam° ergo inimicos lucrādos in regno dei & odiamus ppinquos si impediunt nos a regno dei: & in omnibus cōiter naturam diligamus: quā deus fecit.

Aug. in li. retractationum.

¶ De gradibus charitatis.

Sciendū quoq est diuersos eē gradus charitatis. Est. n. charitas incipiēs pficiens pfecta pfectissima. Un Aug. Perfecta charitas hec est vt qs parat° sit p fratribus etiā mori. Sed nunqd mox vt nascit iam prorsus pfecta est: imo vt pficiatur nascitur: cū fuerit nata nutritur: cū fuerit nutrita roboratur: cum fuerit roborata pficit: cū ad pfectionez venerit: dicit: cupio dissolui &c. Hic aperte pgressus & pfectio charitatis insinuat. Quā pfectionē etiā veritas cōmendat dicens. Maiorez hac dilectionē nemo habet q vt aiam suā ponat qs pro amicis suis. Qd vtiq dictū est ope dilectionis: qr maior dilectiōis effect° nō est: q ponere aiam pro alijs. Nec te moueat qd ait pro amicis: qui eni ponit animam pro amicis: ponit & pro inimicis ad hoc vt ipsi fiant amici.

Aug. sr. eplas Jo.

c Circa di. 29. quero vtrū qlz teneatur maxie se diligere post deū? Qd nō. 9. ethicoꝝ. Uitupandus amator sui. ¶ Preterea Greg. in quadā Omel. Nemo ad seipsum pprie charitatē habere dr: sed p dilectionē in alterꝝ tendit vt charitas dici possit. ¶ Contra. Mensura est pfectior mēsurato. Sed dilectō sui est mēsura dilectiōis proximi: iuxta illō Math. 22° Diliges proximū tuum sicut teipsum. ly sicut dicit similitudinē & nō equalitatē. Nō eni tantū tenet hō diligere pximum q̄tū se: sed sicut se. i. ad idem bonuz puta ad bonū infinitū ꝯsequendū. ¶ Ex predictis in qōne pcedenti pz solutio huius qōnis. qr eni charitas est pn° reflectendi sup actus illos qbus tendit in deum: est pn° imediatissime reflectendi sup actū quē primo elicit. Ille aūt est actus quo habens charitatē diligit deum. igit post deū imediatissime ex charitate vult qs se diligere deum. In volendo aūt se diligere deū diligit seipm. qr diligit sibi bonū iustitie. igit imediate diligit se ex charitate post dilectionez dei. Hoc ꝯfirmatur. qr pensatis rōnibus bonitatis & vnitatis q sunt rōnes diligibilitatis post bonum infinitū in q est pfecta rō bonitatis: occurrit in seipso pfecta idētitas. ¶ Ad primum arg° dico q phs logt de inordinate & imoderate amatore sui. ¶ Ad scdm dico q ois diligens se ex charitate diligit se in ordine ad bonū infinitum: qr diligit sibi actuz illū vel habitū quo tendat in illud bonum. & hac dilectiōe tendit in alterū. qr in deum tanq in principale obiectum actus sui. & tñ ad se hz charitatē: sed nō vt ad obiectū finale: sed vt ad obiectū pximū ordinatū ad obiectū vltimū ab eo distinctum. ¶ Notādū scdm Aug. 1. de doctria xpiana vt dicit magister in lra. quatuor sūt hoc ordine diligēda. Pmo eni debem° deū diligere. 2° nosipsos. 3° pximū. 4° corpus nostrū. Quod exponēs Tho. in 2° 2e dicit q non est de necessitate charitatis q hō pprium corpus exponat pro salute pximi: nisi in casu q tenet eius saluti puidere. sed q ad hoc aliqs se spōte offerat: ptinet ad pfectionē charitatis. Sunt etiā in ordine dilectionis charitatiue parētes pferēdi filijs. ¶ Ubi sciendū q gradus dilectionis distinguit. vel sm intensionē dilectionis vel sm ḡriam boni qd qs alij exoptat. Pmo mō nāliter hō magis diligit filiuz q patrē. qr scz maiori affectione eo q est aliqd ei° qr ex eius semine pcreatus sm Ari. 8. ethicoꝝ scdo mō hō magis dz diligere patrē q filiū: volēdo scz ei maius bonum cū sit eius pn° & sic hēat rōnem eminentioris boni & deo similioris. Hinc est q patri debet subiectio reuerentie nō aūt filio. Et sic dicit phus q videbit ꝯgruū filijs magis puidere parentib° de nutrimento q sibiipsis: eo q fuerūt eis cā essendi p generationē. Un debent eis honorē sicut dijs. siquidem dei & parētū est aliq similitudo in ordine ad filios qr ab vtrisq sūt principiati. differēter tñ. qr a deo vt cā prīa: a parentib° vero vt cā scda. q̄re nō est eis debit° tant° honor quāt° deo. ¶ Insup sciēdū q lz melior sit magis diligēdus min° bono & magis ꝯiūct° min° ꝯiuncto tam affectu q effectu ceteris paribus (parē

tes tñ

Di. 29.

tes tñ minus bonos plus debemus diligẽ ꝙ̄ extraneos meliores: ⁊ magis eoꝝ salutẽ ꝓcurare. Cũ enim hõ habeat esse a parẽtibus:nõ dz aliquẽ magis diligere ꝙ̄ patrẽ suũ ꝙ̄tũcunq; excedat eũ in bonitate. excipit tñ Rich. bonitatẽ priuilegiatã humane nãe xp̄i ⁊ beate marie q magis debent diligi ꝙ̄ p̄ vel mater. qꝛ p eoꝝ bonitatẽ prouenit nobis maius bonũ ꝙ̄ p parentes. Si enĩ pater meus sit malus: lꝫ facta eius ꝙ̄diu est in pctõ nõ debeã approbare: debeo tñ magis diligere ⁊ procurare eiꝰ salutẽ ꝙ̄ extranei melioris. Pro statu vero in quo sunt debeo velle malꝰ bonuꝫ extraneo meliori: qꝛ hoc reqrit iustitia dei. qꝛ tñ duꝫ sumus in via põt bonitas augeri: debemus optare ꝙ nobis ꝯiuncti ꝑueniãt ad maius meritũ: ⁊ p ꝯñs ad maius ꝓmiũ. ¶ Itẽ notandũ ꝙ vnus hõ posset intãtum aliũ excedere in bonitate ⁊ ita parũ excedi ab eo in ꝓpinquitate ad diligentẽ ꝙ magis deberet diligẽ extraneũ meliorẽ ꝙ̄ minus bonũ ꝓpinquorẽ: puta si tantum sibi attineat in quarto vel quinto gradu: simil̄r vnus ita magis deberet diligere minus bonuꝫ.

¶ Si melius est diligeꝛ amicos ꝙ̄ inimicos vel econuerso. Di.xxx.

Hic solet queri qd potiꝰ sit plurisq; meriti diligẽ amicos an diligere inimicos? Sꝫ hec cõparatio iplicita ẽ. Si enĩ ꝯferaꝛ dilectio amicoꝝ tñ: dilectiõi amicoꝝ ⁊ etiã inimicorũ: ꝑspicua est absolutio. Sꝫ si in aliquo vno hoie q diligit sił amicũ ⁊ inimicũ qd horuꝫ potiꝰ sit queraꝛ: obscura est r̄nsio: qꝛ de motu mẽtis agiꝛ: de quo nõ ẽ nobis facile iudiciũ an vnꝰ ⁊ idẽ motꝰ sit erga amicũ ⁊ inimicũ: sꝫ erga amicũ intẽsior: an duo? vnꝰ erga inimicũ. q dr̄ difficilior: alter erga amicũ q vi feruẽtior. Nec icõgrue putaꝛ melior q est feruentior: vel si vnꝰ idẽq; est idẽ potior vbi ẽ ardẽtior: nõ iprobe extimaꝛ. Augu. tñ sentire videtur maiꝰ eẽ diligere inimicũ ꝙ̄ amicuꝫ q ꝑfectoꝝ eẽ dicit diligẽ inimicos ⁊ bñfacere eis: neq; h̄ a tãta multitudie ipleri quãta exaudiꝛ in oroне dñica cũ dr̄. Dimitte nobis debita nr̄a sic ⁊ nos dimittimꝰ debitoribꝰ nr̄is. Illã.n. spõsionẽ dicit a multis ipleri q nõdũ diligũt inimicos. Ait.n. sic. Magnũ est erga eũ q tibi nihil mali fecerit eẽ beniuolũ ⁊ bñficũ. Illud multo grãdiꝰ ⁊ magnificẽtissime bonitatis ẽ: vt tuũ inimicũ diligas: ⁊ ei q tibi malũ vult ⁊ si põt facit: tu sp bonũ velis faciasq; qd possis: audiens dicẽtẽ iesũ. Diligite inimicos vros ⁊ bñfacite his q odiũt vos: ⁊ orate p ꝑsequẽtibꝰ ⁊ calũniãtibꝰ vos. Sꝫ qm̄ ꝑfectoꝝ filioꝝ dei est illud: qꝰ qdẽ se dꝫ ois fidelis extẽdẽ: ⁊ hũanũ aium ad huc effectũ orãdo deũ secũq; agẽdo luctãdoq; ꝑducere: tñ qꝛ h̄ tam magnũ bonũ tãte multitudis nõ ẽ quãta credimꝰ exaudiri cũ dr̄ in orone. Dimitte nobis dbita nr̄a sic ⁊ nos dimittimꝰ debitoribꝰ nr̄is. Proculdubio verba spõsiõis huiꝰ impleꝛ si hõ q nõduꝫ ita ꝑfecit vt ẽt diligat inimicum: tñ qñ rogaꝛ ab hoie q peccauit i eũ vt ei dimittat: dimittit ex corde: q ẽt sibi rogãti vult dimitti: cũ orat ⁊ dicit: sicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoribꝰ nr̄is. Quicũq; vero rogat hoiem i quẽ peccauit: si pctõ suo moueꝛ vt roget: nõ est adhuc deputãdꝰ inimicus: vt eũ diligẽ sit difficile: sicut erat qñ inimicicias exercebat. Quisqs vero rogãti ⁊ penitẽti nõ dimittit: nõ estimet a dño sua pctã dimitti: qꝛ mẽtiri veritas nõ p̄t. Que cũ docuisset orõnẽ hãc in ea positã s̄niam cõmẽdauit dicẽs. Si dimiseritis hoibꝰ pctã eoꝝ dimittet ⁊ vobis p̄r vr̄. Si vero nõ dimiseritis: nec p̄r vr̄ dimittet vobis pctã vr̄a. Ecce hinc haberi videtur qd ⁊ ꝓtaxauimꝰ. s. maioris virtutis esse diligẽ inimicũ ⁊ bñfacere ei ꝙ̄ illũ q nihil mali fecit nobis vel amicũ. Qd si qs ꝯcedere simpl̄r noluerit dicẽs: intẽsiꝰ diligiꝛ amicꝰ ꝙ̄ inimicꝰ: ⁊ iõ illud potiꝰ isto: deteriet ista ꝺm pmissã intelligẽtiã dicẽs: ibi: cõparationẽ factã iter dilectionẽ q̄ diligiꝛ tm̄ amicus: ⁊ illã q̄ amicus ⁊ inimicus diligiꝛ. Illud vo qd seqꝛ magis nõ mouet ꝙ. s. dicit nõ eẽ tãte multitudis diligẽ inimicos: ꝙ̄ta exaudiꝛ cũ dr̄. Dimitte nobis debita nr̄a ⁊c. vbi dat intelligi ꝙ alicui a deo dimittuꝛ pctã nõ diligẽti inimicũ: si tñ fratri rogãti q in se peccauit dimittit. Sed cũ pctã nõ dimittanꝛ alicui adulto nisi charitatẽ habeat: seqtur vt charitatẽ hẽat q nõ diligit inimicũ. Quo ergo noie ꝓximi ois hõ intelligiꝛ i illo mãdato. Diligas ꝓximũ tuũ sicut teipꝫ. Si enĩ ois hõ ꝓximꝰ est: tũc inimicꝰ. precipimur ergo ⁊ inimicos diligere. Et qꝛ illud ꝓceptũ gñale est oibꝰ ꝓcipiꝛ oẽs hoies diligere etiã inimicos. Quidã qd hic dr̄ simpl̄r eterne volẽtes illud ꝓceptũ deteriant dicẽtes: illic ꝑfectis dari in ꝓceptũ diligere oẽm hoiem etiã inimicũ. Minoribꝰ vero in ꝯsiliũ. In ꝓceptũ vero diligere q nihil mali fecerũt eis ⁊ inimicos nõ odire. Sed meliꝰ est vt intelligaꝛ oibꝰ illo mãdato ꝓcipi cũctos diligere etiã inimicos: cui sensui attestanꝛ supiꝰ posite auctes ⁊ alie multe. Illud vero Aug. nouissime positũ

Aug. in Enchi.

de pfecta charitate dictū intelligit q̄ tantū est pfectorū:q nō solū amicos sed etiā inimicos pfecte diligunt eisq̄ bñfaciunt. Que pfectio dilectiōis nō est tante multitudis:quāta exaudit in oratione dñica: τ hoc re vera grāde est τ eximie bonitatis.s.pfecte diligere inimicū. Ita τ cū dicit ipleri verba illi⁹ sponsionis ab hoie:q nō ita pfecit vt diligat inimicū: de dilectione perfecta accipiendum est.

Di.xxx c

Circa distinctionē.xxx. Quero vtrū necesse sit ex charitate inimicū diligere? Q' nō. Luce.x.ad qōnē illius pharisei qs est me⁹ prim⁹:rñdet xps. Hō qdā τc. τ postea determinat q illi est primus q fecit misericordiā in sauciatū. Inimic⁹ aūt nō facit misericordiam ergo τc. ¶ In opp^m dicit dñs:diligite inimicos vros. ¶ In ista qōne dicit Tho.i 2ª2ᵉ q dilectio inimicoꝝ pōt dupl'r ɔsiderari. Uno mō vt diligant in q̄tum inimici:τ hoc est puersū τ charitati repugnans: q2 hoc est diligē malū alteri⁹. Alio mō q̄tū ad nāz: τ hoc dupl'r. Uno mō in vli:τ hoc mō dilectio inimici est de necessitate charitatis quo ad effectū.vt.s.qs diligens deū τ primū:ab illa gñalitate inimicos non excludat:τ q̄ ad effectū vt cū qs orat p tota eccl'ia:nō d3 inimicos excludere. Alio mō pōt ɔsiderari in speciali.vt.s.aliqs moueat in particulari motu dilectionis ad inimicū:τ illud nō est de necessitate charitatis absolute:nec moueri motu dilectionis in speciali ad aliq̄s hoies est de necessitate charitatis simpl'r:nisi fm pparationē ai.vt sc3 hō habeat aium paratū ad h⁹ q in singulari inimicū diligeret τ ei succurreret q̄tū ad effectū si necessitas occurreret. s3 q absq̄ necessitatis articulo hoc faciat signa dilectiōis spālia ei oñdendo aut spālia bñficiū exhibendo:ptinet ad charitatis pfectionē. sic eni diligere inimicos (vt dicit Aug.) nō est tāte multitudis q̄tā credim⁹ exaudiri in orōne dñica dicēdo dimitte nobis τc. Sco. aūt cōcordās pdictis dicit q inimicus in q̄tū talis est viciosus. nullo mō ē diligēdus. hoc eni mō odiuit inimicū q dicit:deficiāt petōres a terra τ iniq ita vt nō sint. non sint q de iniq iuxta illud puer. Uerte ipsos τ non erūt. Loquēdo vero de hoc hoie cui accidit inimicicia: possum⁹ log de dilectiōe p modū actus eliciēdi positiue (vt tam fuit declaratū) vel q̄si phibitiue p modū ɔtrij actus arcēdi. Scdm est magis necīum:q2 pcepta affirmatiua magis obligāt ne ɔtia coꝝ fiant. De hoc ergo intellectu sumēdo.s.diligere.p nō odire possum log vel de odio boni spūalis. vel vite corpalis. aut boni tpalis. Quantū ad bona spūalia vt est deū diligē est ad ipm ɔuerti:nō possum ea sibi odire vel nolle. q2 nō stat cū pfecte diligē deū: τ nolle eū ɔdiligi ab alio cui⁹ amicicia nō noscit ei displicē. Quantū ad vitā corporalē nō pōt qs nolle ipsam absolute primo suo. seu velle ei⁹ mortē. q2 ordinate nō possū velle primo absolute id p qḋ simpl'r excludit a possibilitate diligēdi deū. pōt tñ aliqs velle primo ordinate mortē corpalē pu-ta si credat eū futuꝝ final'r malū. τ tunc pōt ei optare mortē vel vt det locū3 sanctis q̄s ipedit:vel ne addat pctā pctis. pp q̄ post mortē acrius puniret:τ iste duo colligunt ex legenda scte anastasie. q̄ scripsit Grisogono de viro suo publio.vt si de⁹ pnideret eū in infidelitate mansurū:iuberet eū locū dare sctis. hec q̄ ad primū. Et seqt q̄ ad 2^m. Meli⁹ est eni ei aiam exhalare:q̄ dei filiū3 blasphemare. ¶ Pōt etiā qs velle mortē tyrāno pp bonū cōe qḋ ipedit.s. pacē eccle. Judex quoq̄ in cā criminali pōt iuste sniare. τ actor in eadē licite ɔ criminosum agē. In pdictis aūt non d3 hō absolute velle mortē corpalē: imo magis q̄tū in se est nolle. tenet eni iudex τ actor nolle criminosū esse reū. tenet etiā patiēs psecutionē tyrāni nolle eū esse tyrānū ɔ ecclesiam. tenet etiā qs in alio casu nolle eū simpl'r esse reprobū. τ iō si ponunt opposita istoꝝ nolitoꝝ ex psuppositiōe ipsoꝝ pōt velle ei mortē. tñ cū q̄dā tristitia. q2 tale velle est ɔditionatū hñs aliqd admixtū de inuoluntario:qḋ sufficit ad causandū tristitiā. ¶ Quantū ad bona tpalia vt sūt bona fortune τ sanitas corpalis. pūt illa odire sibi. sicut τ mihi volēdo opposita illoꝝ:puta īfirmitatē τ paupertatē a deo infligi ad pctōꝝ correctionē. ¶ Ex pdictis p3 q siue inimic⁹ petat veniā siue nō. est sibi dimittēdus rancor siue odiū in affectu:cū repugnet charitati. τ i hoc cōueniunt Bonauēt. τ Petr⁹ de Tharentasia. dimittere vero nō solū rancorē sed etiā signa rācoris in affectu τ gestu:est pfectiōis. nec ad hoc tenet hō nisi in casu v3 qñ humil'r τ deuote venia postulat. vt dicunt pdicti doctores:τ sic intelligit illud Luce.17. si reuersus fuerit ad te dicēs pēitet me:dimitte illi. Actionem vero in iudicio nō tenet remittere. Licet eni pse q iniuriā sibi factā in iudicio τ dānū sibi factū etiam post recōciliationē repetere:τ alius tenet.p posse satisfacere. Uñ hoc remittere est pfectiōis. Actionē tñ ɔ iniuriantē in foro dei q̄ ad penā eternā tenet remittere penitēti. vt dicit petr⁹. ¶ Ad argu^m dico q illa rñsio xpi ad qōnē qs est prim⁹ d3 sic itelligi: prim⁹ dicit rōnē eqparātie sic̄ amic⁹: igit si ille q̄ facit mīa3 est prim⁹:seqt etiā q ille cui fcā est mīa siue cui possum seruire in necessitate:habēdus est p primo: q̄tūcunq̄ sit extrane⁹. Is eni cui samaritan⁹ fecit mīam nō erat gētis sue:nec sibi alligat⁹ ex natiōe. τ hoc est qḋ dicit ibi saluator:vade τ tu fac sil'r. hoc est habe p primo oēm cui potes bñfacere l3 sit tibi extraneus.

Rñsio.

de inimicorū dilectione

Rñsio ad ar.

¶ Si charitas sel' habita amittat. Di.xxxi.

i

Illud quoq̄ non ē ptereundū q qdā asserūt charitatē semel hitā ab aliquo nō posse excidere: nullūq̄ dānādū hanc aliqñ habē. Qui hāc traditionē subditis muniūt testimonijs. Aplūs ait. Charitas nūq̄ excidit. Aug. etiā inqt. Charitas que deseri pōt: nūq̄ vera fuit. Itē charitas ē fons ppri⁹ τ singularis bonoꝝ:cui nō cōicat alien⁹. alieni sūt oēs q audituri sūt:nō noui vos. De hoc fonte

Aug. ad iulianum comitē.

scriptura

scriptura ait. Fons aque viue sit tibi pprius: et nemo alius cōicet tibi. si aūt alieni sūt q audi turi sūt illā vocē: nō ergo huic fonti cōicant dānandi. Itē Aug. sup epistolā Joan. Radi cata est charitas. secur⁹ esto. nihil mali pcedē pōt. Itē Greg. i moralib⁹. Ualida est vt mors dilectio: virtuti eni mortis dilectio cōparat: q nimirū mentē quā semel cepit: a dilectione mūdi fundit⁹ occidit. Itē Aug. sup eplaz Jo. Unctio inuisibilis charitas ē: q in quocūq fue rit radix illi erit: q ardēte sole arescere nō po test. nutrit calore solis non arescit. Itē Beda sup Joānez. Querēdi est quō speciale filij dei agnoscēdi signū fuerit q sup eū descēderit et māserit spūs. Quid magni ē filio dei q in ip so manere spūs astruat. Notandūq q semp in dño manserit spūs. In sanctis vero qdiu mortale corpus gestauerit ptim semp maneat ptiz reditur⁹ secedat. Manet aūt apud eos vt bonis insistāt actib⁹. Recedit vero ad tps ne semp infirmos curādi: mortuos suscitādi: de mones eijciēdi: vel etiā pphetizādi habeāt fa cultatē. Manet ergo sp vt possint hēre virtu tes vt mirabilr ipsi viuāt. Uenit ad tps vt eti am alijs p miraculoz signa qles sint int⁹ efful geant. Itē Grego. In scōz cordib⁹ bm qsdaz virtutes semp manet spūs scōm qsdā recessu rus venit et vētur⁹ recedit. In his virtutib⁹ si ne qbus ad vitā nō puenit: in electoz suoruz cordib⁹ pmanet. In his vero p quas sanctita tis virtus oñdit: vt in exhibitiōe miraculoz: aliqñ adest: aliqñ se subtrahit. Itē Ambro. Fi cta charitas est q in aduersitate dserit. Hec in nuē videnf q charitas semel habita nō amit tat? Jō qdā in ptaxatā psilierūt audaciā dicē tes charitatē a dānandis nō haberi: nec a quo q habitā posse amitti: quos rō vicit et aucto rita. Quidā eni ad tps sūt boni: q postea fiūt mali: et ecōuerso. Uñ quorundā noia Christ⁹ dicit scripta in libro vite: q tñ postea abierunt retro. Sz scripta dicit nō bm pscīētiā: sed bm psentez iustitiā cui deseruiebāt: q digni erant tūc illo bono qd habituri sūt pscripti bz pscīē tiā. Uñ Amb. Quibusdā gr̄a data ē in vsu vt Sauli et Jude: et illis discipulis qb⁹ dñs dixit. Ecce noia vr̄a scripta sūt in celis: et post abie rūt retro. Sed h dixit pp iustitiā cui deseruie bant q boni erant. Frequenter eni ante sunt mali qui futuri sunt boni: et aliquotiens prius sunt boni: q futuri sunt et pmansuri mali: pro pter quod dicuntur scribi in li. vite et deleri.

Augu.

Greg. ff psal. ciij.

Beda.

Gre. ff Eze.

Amb.

Amb. ff eplaz ad Ro.

¶ Determinatio auctoritatum predictaruz.

Quod vero apl's ait charitas nunq ex cidit: nullatenus p illis facit. Di gnitatē eni charitatis oñdens dicit eā nō exci dere q hic et in futuro erit. Sed fides et spes euacuabunt et scia. Itē qd dr charitas nunq fuisse vera que deseri pōt: nō ad essentiā cha ritatis refertur: sed ad efficientiā: q nō efficit charitas que deserit hoiem vere beatum: nō pducit ad verum bonū. Huic etiā fonti alie ni. i. damnādi nō cōmunicant. s. in fine q nō pseuerant. Pōt tñ hoc et cetera que de chari tate dicta sunt: de pfecta intelligi: quā soli pfe cti habent: que semel habita nō amittit. Exor dia vero charitatis aliqñ crescunt aliqñ defici unt. Sunt eni virtutis exordia et pfect⁹ et pfe ctio: quos gradus ille discernit q parabolā il lam intelligit. Sic est regnū dei queadmodū si iactet hō semē in terra et dormiat: et exurgat semen et germiet et crescat etc. Si ergo pfecta charitas sic radicata est vt amitti neqt: icipi ens tñ et puecta amitti pōt et sepe amittit. Sz dū habet nō sinit habentē criminalr peccare. Quod Aug. oñdit ingens: q radix oium ma loz est cupiditas et radix oium bonoz est cha ritas: sil' ambe esse non possunt. nisi vna radi citus euulsa fuerit: alia plantari nō pōt. Sine causa conatur aliquis ramos incidere: si radi cem non contendit euellere. Augu. ff eplaz Joānis

¶ Quare fides et spes et scientia dicunt eua cuari et nō charitas: cuz et ea ex parte sit.

Aduertendū etiaz est quō fides: spes: et scia dicātur euacuari q ex parte sūt: et nō charitas cū et ip sa ex parte sit. Ex parte. n. i. impfecte diligim⁹ sicut ex parte scimus vt ait. Esici⁹ sup Leuiti cū. Cū g oē qd ex pte ē euacuet: cur charitas excipit que dr nunq excidē? Charitas qdez etiā ex pte est vt sepe sancti docēt: q ex pte di ligim⁹ nunc: et iō ipsa euacuabit inquantū ex parte est: q tolletur imperfectio et addetur p fectio. Remanebitq ipsa aucta et actus eius et modus diligendi: vt diligas deum pter se ex toto corde: et proximū tuum sicut teipsum. Sed impfectionis modus eliminabitur. Fi des vero et spes penitus euacuabuntur. Sci entia vero bm actum et modum suum q nunc Esici⁹ ff leuiticū

est:nõ ſm sui eẽntiã tollet. Ipsa eni virt⁹ sciẽ/tie remanebit:sed aliũ tenebit vsum ⁊ modũ.

¶ Si christus ordinẽ charitatis prescriptuz habuerit.

Nunc iam supest inuestigare. Si xp̃s scd̃m q̃ hõ ordinẽ diligẽdi pre/scriptũ seruauerit? Quod si est:oẽm hoiem si/cut seipsuz dilexit. Oibus ergo vitã optauit: oẽsq; saluos fieri voluit. Sz nõ oẽs salui sũt: ⁊ ita nõ est factũ qd̃ optauit. Sed nõ est igno/randũ in eo fuisse charitatẽ iuxta moduz pa/trie:nõ vie:eumq; ordinẽ diligẽdi implesse q̃ seruat in patria:non in via. Qui enim in pa/tria sunt.i.iam beatificati sũt:adeo iustitie dei addicti sũt vt nihil eis placeat: nisi quod deo placet. Ac p hoc illorum tantũ salutẽ diligunt ⁊ volunt quos deus saluari vult :eosq; solos sicut se diligunt. Ita ⁊ xp̃s electos tm̃ sicut se dilexit:eorumq; salutem optauit.

Di.31. **Irca** distinctionẽ. 31. quero vtr̃ cha/ritas remãeat in patria:ita q̃ nõ euacuet? Q̃d nõ. Ratio apli q̃re euacuant alia dona:est:q2 sũt ex parte. sed charitas nũc est ex parte q2 impfecta:alias cũ in ea sit beatitu/do esset nũc aliq̃s pfecte beatus ergo euacuat sicut ⁊ cetera dona. ¶ Preterea fides euacuat: q2 est circa obiectũ latẽs. circa idẽ vero est charitas:ergo ⁊ eua/cuatur. ¶ Cõtra in p̃ria ad co₂. xiij. Charitas nũq̃ excidit. ¶ Rñdeo. Nullus habitus ſm Sco.)po/nendus est in patria frustra manere:frustra ṽo eẽt ha/bitus cui⁹ inclinatio tunc esset ipossibilis:fides aũt ex rõne sui inclinat tantũ in bonũ nõ apparẽs ⁊ latens. ſm illud ad hebr. Fides ẽ arg^m nõ apparẽtiũ:⁊ spes tantũ inclinat in bonũ absens ɔcupiscẽdũ. Iuxta il/lud ad romanos:spes q̃ videt nõ est spes. accipiẽdo spẽ pro obiecto spato. Inclinationes aũt ille nõ pote/runt haberi in patria vbi erit bonũ patens ⁊ habituz ergo isti hitus nõ manebunt q2 supflui eẽnt. ¶ Cha/ritas vero cũ sit amicitia dei vt est in se bonũ nõ incli/nat ad actũ pfectũ amandi deũ sicut amat qñ est in se presens:nec ad actũ impfectũ sicut amat qñ est pre/sens in enigmate:sed iclinat ad hunc actũ ⁊ ad illum indistincte. ⁊ ita hitus charitatis manebit in patria:q2 ibi erit actus ad quẽ inclinat. s. diligendi deum in se.

Ad ar. ¶ Ad primũ arg^m dico q̃ alie virtutes sunt ex parte q2 includũt in actib⁹ suis aliq̃d impfectionis : cuius/modi est latentia ⁊ absentia obiecti circa qd̃ sunt tales actus hmõi autem impfectio non accidit actui chari/tatis. Per idem patet ad secundum.

¶ De charitate dei. Di.xxxij.

Nõ alia magis: alia mi/nus di/ligere d̃ deus. **Remissis** adijciendũ est de dilectiõe dei qua ipse diligit nos q̃ nõ alia est q̃z illa q̃ diligimus eũ. Dilectio autez dei diuina vsia est:eadẽq; dilectiõe pater ⁊ fi/lius ⁊ spũssctũs se diligunt ⁊ nos:vt supra dis/seruimus. Cũq; eius dilectio sit imutabilis ⁊ eterna:aliũ tñ magis:aliũ minus diligit. Vñ Aug. Incomprehẽsibilis est dilectio dei atq; imutabilis qua de⁹ in vno quoq; nostrũ amat quod fecit:sicut ⁊ odit qd̃ fecimus. Miro er/go ⁊ diuino mõ:etiaz qñ odit diligit nos. Ex hoc q̃dẽ in oibus intelligi põt. Quis ergo di/gne potest eloq quantũ diligat mẽbra vnige/niti sui:⁊ quanto amplius vnigenitũ ipsum. De ipso etiaz dictũ est:nihil odisti eo₂ que fe/cisti. Ex his pcipit q̃ de⁹ oẽs creaturas suas diligit q2 scriptũ est:nihil odisti eo₂ que feci/sti. Et item vidit deus cuncta q̃ fecerat:⁊ erãt valde bona. Si oia que fecit bona sũt ⁊ omne bonum diligit:oia ergo diligit que fecit:⁊ in/ter ea magis diligit rationales creaturas:⁊ de illis eas amplius que sunt membra vnigeniti sui. Et multomagis ipsum vnigenituz. Aug. sr Joãnez

¶ Ex qua intelligẽtia dicitur magis vel mi/nus diligere hec vl' illa.

Cum aũt dilectio dei imutabilis sit ⁊ id nõ intẽdit vel remittit:si querit q̃ sit rõ dicti cũ d̃r magis vel min⁹ diligere hoc q̃z illud:⁊ cũ d̃r deus oia diligẽ. Dicim⁹ dile/ctionẽ dei sicut pacẽ exupare oẽm sensum hu/manũ:vt ad tãte altitudis intelligẽtiã vix ali/q̃ten⁹ aspiret human⁹ sensus. Põt tñ sane in/telligi ea rõne dici oia diligi a deo que fecit:q2 oia placent ei oia approbat inquantũ opa ei⁹ sũt:nec tũc vel prius vl' amplius placuerũt ei cũ facta sũt. s. anteq̃z fierẽt:imo ab eterno oia placuerũt ei nõ min⁹ q̃z postq̃z eẽ ceperunt. Qz vero rõnales creaturas.i. hoies vel angelos: alios magis alios min⁹ diligẽ d̃r:nõ mutabili/tatẽ charitatꝭ ei⁹ signt:sz q̃ alios ad maiora bo/na:alios ad minora dilexit. Alios ad meliores vsus:alios ad min⁹ bonos. Oia eni bona n̄ra ex ei⁹ dilectiõe nob pueniũt. Electorũ g̃ alios magis:alios minus dilexit ab eterno ⁊ diligit etiã nũc q2 alijs maiora:alijsq; minora ex dile/ctiõe sua pparauit bona. alijsq; maiora ⁊ alijs minora bona confert in tpe. Unde magis vel minus dicitur hos vel alios diligere. Ex q̃ sẽ/su oia q̃ fecit de⁹ diligere dicatur. Nõ alios ma/gis alios min⁹ di/ligẽ d̃r.

¶ Q̃d duob⁹ mõis ispiciẽda est dilectio dei.

Cõsideraẽ eni duob⁹ modis dilectio dei: ſm eẽntiã ⁊ sz efficiẽtiã : nõ recipit magis vel min⁹ sz etiã eẽntiã sz tm̃ ſm effici/entiã

entiã vt magis dilecti dicant qbus ex dilectione ab eterno maius bonũ preparauit 7 in tpe tribuit 7 minus dilecti qbus nõ tñ. Inde etiam est φ aliq qñ ꝯuertunt 7 iustificant: dicũtur tũc incipe diligi a deo. Non φ deus noua dilectione quenq̃ʒ possit diligere: imo sempiterna dilectiõe dilexit ante mũdi ꝯstitutionez quoscũq̃ʒ diligit. Sed tũc dicunt incipe diligi ab eo. cum eterne dei dilectiõis sortiunt effectũ. s. grãm vel gloriã. Unde Aug. Absit vt deꝰ tpaliter aliqd diligat quasi noua dilectione q̃ in ipso ante nõ erat: apud quẽ nec preterita transierũt: 7 futura iam facta sunt. Itaq̃ʒ oẽs sanctos suos añ mũdi ꝯstitutionẽ dilexit sicut predestinauit. Sed cũ ꝯuertunt 7 inueniunt illuʒ: tunc incipe ab eo diligi dicunt vt eo modo dicat quo põt humano affectu capi qd dr. Sic etiã cum iratꝰ malis dr 7 placidus bonis: illi mutant 7 non ipse: vt lux infirmis oculis aspera firmis lenis est: ipsoꝝ. s. mutatõne: nõ sua. Ita cũ aliqs p iustificationẽ incipit esse amicus dei: ipse mutatur non deus.

Augu. in. li. de trinita.

¶ Si quis magis vel minus diligatur a deo vno tempore q̃ʒ alio.

Si vero q̃rit de aliquo vtruʒ magis diligat a deo vno tpe q̃ʒ alio. Distinguẽda est dilectiõis intelligẽtia. Si enim referatur ad dilectiõis effectũ: cõcessibile est. Si vero ad dilectiõis essentiaʒ: inficiabile est.

¶ Si deus ab eterno dilexit reprobos.

De reprobis vero q preparati nõ sunt ad vitã sed ad mortẽ. Si querit vtrũ debeat ꝯcedi deus ab eterno dilexit eos? Dicimus de electis solis simpliciter hoc esse ꝯcedendũ φ deus ab eterno eos dilexit quos ad iustitiã 7 coronã ꝑparauit. De nõ electis vero simplr est ꝯcedenduʒ φ odio habuit. i. reprobauit. Sicut legitur. Jacob dilexi Esau odio habui. Sed nõ est simplr dicendũ φ dilexit: ne predestinati intelligant: sed cum adiectiõe dilexit eos inquantum opus eius futuri erant: idest quos 7 quales facturus eos erat.

Di. 23. qst. 1.

Circa distinctioneʒ. 32. Quero duo. Primũ est vtrũ deꝰ diligat oĩa equaliter. ¶ Ad qd dic̃ Bonauen. φ cũ diligere sit velle bonũ: equalitas dilectiõis põt attẽdi dupl̃r. Aut ex parte actꝰ volẽdi aut ex parte boni voliti. si ex parte actus volendi: sic oĩa diligit equaliter. qꝛ non magis intẽse vult deus bonũ alicui rei q̃ alij. cum vno actu simplici 7 indiuisibili nullo modo variato diligat se 7 oĩa alia. Si aũt ex pte boni voliti: sic cũ maius bonum velit vni q̃ alteri. non oĩa equaliter diligit. ¶ Cui Scotus ꝯcordãs dicit φ deus oĩa diligit equaliter in q̃tum actus dilectiõis est operantis: qꝛ actus vnus infinitꝰ. Non tñ equaliter vt actus transit sup obiecta in que ſm quendã ordinem transit. Nam diligit se in primo signo. In scdo vult habere 7 predestinat condiligẽtes. In tertio vult oĩa que sunt necessaria ad hũc finem: vt grãm. In quarto subseruiẽtia: vt mundũ. Dicit etiam φ habitꝰ charitatis dicit aliqd pfectionis: 7 sic ponit in deo. 7 aliquid imperfectionis: 7 sic requirit potentiam pfectibileʒ p accidens: 7 sic non ponit in deo. sed est p identitatem idem φ potẽtia 7 actus: cũ quodlʒ sit infinitum.

Scdm dubiũ est vtrum deus magis dilexerit xp̃ʒ q̃ totũ genus humanũ? Ad quod dicit Bonauen. φ põt concedi φ sic: etiam q̃tum ad nãm humanaʒ qꝛ ipsa natura vnita rõne psone diuine cui vnitur: habʒ quandã dignitatẽ singularẽ 7 inestimabilẽ. Uñ dicit Anselmꝰ. φ vita illius hoĩs ꝑponderabat toti mundo: imo etiã mille mundis si eẽnt. ¶ Et si arguas φ xp̃s in q̃tum hõ est bonitatis finite. genus aũt humanum cum sit multiplicabile de se in psonas inumerabiles habet quodãmodo bonitatẽ infinitaʒ. ergo est magis diligibile. Rñdet φ lʒ genus humanuʒ sit in infinitũ multiplicabile q̃tum est ad se p gñatiõis successionem si tps 7 motus in infinitũ durarent: tñ q̃tuncũq̃ʒ multiplicetur: semp est actu finitũ 7 bonitatis finite. humana vero natura in xp̃o rõne grẽ vnionis: p quam datur spũs non ad mensuraʒ: quodãmõ habet imensitatis dignitatem. ob quam totum genus humanum excedit quasi improportionabiliter.

qstio.

Rñsio.

¶ De q̃tuor virtutibꝰ ꝑncipalibꝰ. Di. xxxiij.

Post predicta de quatuor virtutibꝰ que principales vel cardinales vocant: disserenduʒ est q̃ sunt iustitia: fortitudo: prudẽtia: temperantia. De qbus Augu. ait. Iustitia est in subueniẽdo miseris: prudẽtia in precauendis insidijs: fortitudo in pferendis molestijs: temperantia in coercẽdis delectatiõibus prauis. De his dr in li. Sapientie. Sobrietatem 7 prudentiã docet iustitiã 7 veritatẽ. Sobrietatem vocat tempantiã: 7 veritateʒ vocat fortitudinem. He virtutes cardinales dicunt vt ait Hiero. qbus in hac mortalitate bene viuitur: 7 post ad eternã vitam puenitur. Que in xp̃o plenissime fuerunt 7 sunt: de cuius plenitudine nos accepimus. In quo habuerunt vsus eosdẽ quos in patria habent 7 quosdaʒ etiam vie. Uerumtamẽ an he virtutes cum 7 ipse in animo esse incipiant: qui cum sine illis prius esset: tamẽ animus erat: desinant esse cuʒ ad eterna pduxerint: nõnulla questio est

Aug. in li. xiiij. de trini.

Qd he virtutes in xp̃o fuerunt

De vsi/ b⁹ eazin futuro. Quibusdaz visum est eas esse desituras: ꝛ de
tribus qdem prudentia.s.fortitudine: ꝛ tem/
pantia cũ hoc dr̃ nõ nihil dici videt̃. Justitia
eni imortalis est: ꝛ magis tũc pficietur in no/
bis q̃ȝ esse cessabit. Cũ beate viuemus contẽ/
platiõe nature diuine q̃ creauit oẽs ceterasq̧
instituit naturas: qua nihil melius ꝛ amabili
us est. Cui regenti subditũ esse iustitie est. Et
ideo imortalis est oĩno iustitia: nec in illa bea
titudine esse desinet sed talis ac tanta erit: vt
pfectior ꝛ maior esse nõ possit. Fortassis ꝛ alie
tres ṽtutes prudẽtia sine vllo piculo erroris:
fortitudo sine molestia tolerandoꝝ malorum:
tempantia sine repugnatione libidinuȝ erunt
in illa felicitate: vt prudentie ibi sit nullũ bo/
nuȝ deo preponere vel equare: fortitudinis ei
firmissime coherere: tempantie nullo defectu
noxio delectari. Quod vero nũc agit iustitia
in subueniendo miseris: qđ prudentia in pca
uendis insidijs: quod fortitudo in pferendis
molestijs: qđ tempantia in coercẽdis delecta
tionibus prauis nõ erit ibi oĩno vbi nihil ma
li erit. Ista ergo virtutũ opa huic mortali vi/
te necessaria sicut fidẽs ad quã referenda sunt
i pteritis habebunt̃. Ecce apte hic dicit Aug.
q̄ pdicte virtutes i futuro erũt: sȝ alios vsus
tũc habebunt q̃ȝ mõ. Cui Beda assentit sup
Beda. exodũ ita dicẽs. Columne añ quas expansuȝ
est velũ: potestates celi sunt: quatuor eximijs
virtutib⁹ pclare. i. fortitudine: prudẽtia: tpan/
tia: iustitia q̃ aliter in celis seruant̃ ab angelis
ꝛ aiabus sanctis q̃ȝ hic a fidelibus. Et conse/
quenter assignat Beda vsus illarũ virtutum
fm presentem statutũ ꝛ futurũ imitans Aug.
in premissis assignationibus.

Circa distinctionẽ. 33. quero vtrũ vir
tutes morales sint in voluntate?
Di.33. Hic est vna opio ponens ipsas in appeti/
tu sensitiuo. eo q̄ diuidit Ari. primo ethi
corum. Virtutes morales ab intellectualibus fm di/
uisionẽ partis rõnalis p essentiam. ꝛ rationalis p par
ticipationẽ: que dr̃ appetitus sensitiuus. quare sicut
virtutes intellectuales sunt in intellectu: sic morales in
illo appetitu q est obedientialis rõni. ¶ Itẽ ad hoc
adducitur cõmentator q hunc passum exponens di/
cit q̄ sunt in eo qđ est medium inter plantatiuuȝ siue
vegetatiuum ꝛ rõnalem. talis nõ est voluntas. ¶ Itẽ
arguit̃ rõne. qꝛ in eodem sunt virtutes moderantes ꝛ
passiones moderate: sed passiões sunt in appetitu sen
sitiuo ergo ꝛ virtutes ipsas moderantes. ¶ Alia est
opinio ponẽs virtutes morales in voluntate: quã te/
nent Bonauẽt. ꝛ Sco. pro qua sic arguit̃. Virtus
est hitus electiu⁹ in medietate ↄsistẽs. 2⁰ ethicoꝝ. ele/
ctio aũt est actus voluntatis seu appetit⁹ intellectiui.
ex. 6. ethicoꝝ. sed hitus est potentie illius cuius est p
se illius opatio. igit̃ hitus moralis est p se volũtatis.
¶ Cõfirmat̃. qꝛ cum hitus moralis pficiat habẽtẽ ꝛ
ipsum reddat facilẽ ad operationẽ meritoriã: dȝ poni
in illa potentia que est p̃n^m act⁹ meritorij cuiusmodi Rñsio
est voluntas. ¶ Ad primũ arg^m dico q̄ ar. nõ distin
guit virtutes morales ab intellectualib⁹ fm distinctio
nẽ intellect⁹ ꝛ appetitus sensitiui cũ iustitia (fm ipsuȝ
in quinto ethicoꝝ) nec sit in intellectu nec in appetitu
sensitiuo. Distiguit ergo phs in pposito virtutes mo
rales ab intellectualib⁹ fm diuisionẽ intellect⁹ ꝛ appe
titus vl̃r sumpti. Hoc pȝ ex verbis eius ibideȝ. dicit
eni q̄ est quoddã irrõnale in rõne coĩcans: vt ↄcupi/
scibile. ꝛ vl̃r oẽ appetibile qđ aliq̃liter in rõne partici
pat fm q̄ est ei exaudibile ꝛ obedientiale. Ubi notan
dum q̄ phs aliqñ accipit psuasibile p rõnem seu obe
dientiale rõni pro voluntate. aliqñ pro appetitu sensi
tiuo. voluntas tñ qꝛ est libera: magis proprie põt dici
psuasibilis a rõne. Appetitus vero sensitiuus qꝛ non
est liber: nõ est pprie psuasibilis sed obedientialis: qꝛ
subdit̃ imperio voluntatis q̃ est rõnalis p essentiam. nõ
aũt appetit⁹ sensitiuus. sȝ p participationẽ tñ. ¶ Si
cut aũt obedientiale rõni sumit̃ dupl̃r: sicut rõnale p
essentiam. Uno mõ stricte ꝛ prio. ꝛ sic cõpetit soli in/
tellectui q intelligit ꝛ rõcinatur. Alio mõ nõ primo.
sed large: ꝛ sic cõpetit voluntati. q̃ lȝ sit rõnalis p par
ticipationẽ inq̃tum est psuasibilis ꝛ dirigibilis ab in
tellectu. dr̃ tñ etiã rõnalis p essentiã inq̃tum impat
intellectui. vnde põt ↄuertere intellectũ vt cõferat de
hac mã vl̃ de illa. Dr̃ etiã rõnalis p ẽntiã: qꝛ nunq̃
inuenit̃ sine rõne. Nõ sic de appetitu sensitiuo q est in
brutis rõne carẽtib⁹. Ex pdictis pȝ q̄ volũtas est qđ/
dam mediũ inter sensum ꝛ intellectũ qđ aliqñ dr̃ rõ:
aliqñ psuasibile a rõne. ꝛ sic nunc nolatur ab vno ex
tremo: nũc ab alio. ¶ Ad auc̃tem cõmentatoris. di
co q̄ in appetitu sensitiuo põt poni aliqs hit⁹ ad hoc
vt delectabiliter moueat̃ ad obediendũ rõni. ꝛ iste ha
bitus lȝ non sit pprie virtus qꝛ nõ est habitus electiu⁹
nec inclinans ad electiones potest tñ concedi aliquo
mõ esse virtus: qꝛ inclinat ad ea que sunt ↄsona rõni
recte. In parte nãq̧ corporis potest esse virt⁹ ꝛ hitus
sicut in manu scriptoris ꝛ pictoris pȝ. sic manus in/
exercitata est inhabilis ad cythariȝandum: exercitata
autem habilis: que habilitas ponitur esse quedã vir/
tus: qꝛ est quedam qualitas habilitans ad opus virtu
tis. hoc etiã potest concedi in irrationali sicut in equo.
qui est habilitatus ad quosdam actus ad quos est as/
suefactus. Et per hoc posset responderi ad omnes
auctoritates que adducerẽtur in hac materia. ¶ Ad
tertium dico q̄ non est necesse virtutes moderantes
ꝛ passiones moderatas esse in eodem. Voluntas eni
potest moderari passiones appetitus sensitiui referẽ
do illam delectationẽ ad in finem ↄsonũ recte rõni:
seu impendo fugam obiecti quod natuȝ esset imode
rate delectare: ꝛ prosecutioneȝ alterius obiecti.

Utrum

Ar. 2. a Trum sint tantū quatuor virtutes car dinales. Qd̄ nō qꝛ humilitas ꝛ patiētia sūt magne virtutes: ꝛ tñ nō enume rant inter ipsas. ¶ In opp^m est Aug. ꝛ alij tractato/ res q oēs virtutes politicas reducūt ad quaternariuꝫ numeꝝ.

Rñsio. ¶ Rñsio dicēdū ꝙ absqꝫ dubio numer⁹ vir tutū cardinaliū ꝯsistit in quaternario que dicunt poli tice. qꝛ reddūt hoiem bene ordinatū ad viuendū iter hoies sicut theologice ordinant ad diuina. Vñ dr vir tus politica a polis ꝙ est pluralitas. dicunt etiā mo/ rales a more qꝛ. s. ex actibus ꝯsuetudinarijs gñantur. Dicunt etiā cardinales siue principales qꝛ sicut ostiū vertit in cardine suo: sic tota bonitas vite humane q̄ ad virtutes ex actibus ꝯsuetudinarijs acqsitas in his quatuor virtutib⁹ versat. Sunt eni vt dicit Scotus di stinctiōe sequenti quedā gña inter media seu subalter na sub qbus alie species virtutū moraliū ꝯtinentur.

Sufficientia virtutum. ¶ Quarū sufficientia sic pōt haberi. Virt⁹ nāqꝫ mo/ ralis pficit hoiem. vel q̄ītū ad intellectuꝫ: vel q̄ītum ad effectū. Si quo ad intellectū sic est prudētia q̄ diri git intellectū circa agibilia. Si q̄ītū ad effectū hoc est duplr. qꝛ vel in ordine ad alterū ꝛ sic est iustitia: vł q̄ ad seipsum ꝛ sic duplr. aut disponēdo vim irascibi/ lem ꝛ sic est fortitudo: aut vim ꝯcupiscibileꝫ ꝛ sic est tempantia. Vis eni irascibilis ꝛ ꝯcupiscibilis nō solū ponunt in appetitu sensitiuo sed etiā intellectiuo (fm Bon. ꝛ Scoti) lꝫ ibi nō sit tanta distinctio qꝛ volun tas nō est potētia organica. sed sicut eadeꝫ potētia dr portio supior ꝛ inferior p cōparationē ad diuersa ob iecta. sic eadeꝫ volūtas dr irascibilis in q̄ītum respicit obiectū offendēs. ꝛ ꝯcupiscibilis in q̄ītū respicit obie ctum ꝯcupiscibile seu ꝯueniēs. ¶ Et notandū ꝙ pru dētia est virt⁹ intellectualis ꝛ moralis. Intellectual. qꝛ pficit intellectū. moralis qꝛ dirigit in opatiōes vir/

Prudentia. tutū. Nō sic de alijs hitibus itellectualib⁹. ¶ De q̄lꝫ aūt pdictaꝝ virtutū est aliqd breuiter dicendū ꝛ prio de fortitudine. ¶ Est aūt fortitudo hitus quo mode rat vis irascibilis ne inordinate velit ꝓpellere offen/ dens ꝛ imoderate vlcisci sꝫ moderate velit ꝓpellere ꝓ pellenda. ꝛ nō ꝓpellere nō ꝓpellēda. cuius pñt poni due spēs. Vna p quā disponit volūtas ad moderate ꝓpellendū ꝓpellenda q̄ pōt dici bellicositas. Alia p quā inclinat ad nō repellēdū nō repellēda: sꝫ ad su/ stinendū ipsa q̄ dr patiētia. Et qꝛ difficili⁹ est nō repel lere offendēs q̄ repellere: iō patiētia est nobilissima fortitudo iuxta illud poete. Nobile vicēdi gen⁹ ē pa

Fortitudo. tiētia fili Quapp si vis vinc̄ disce pati. Est āt fortitu/ do fm Ari. 3. ethi. medietas iter timores ꝛ audacias q eni circa terribilia q̄ꝛ maximū ē mors supabūdat. ea aggrediēdo vltra q̄ recta rō dictat: dr audax. Is vero q deficit in audēdo. ꝛ supabūdat in timēdo vo cat timidus. qꝛ timet q̄ nō dꝫ timere: ꝛ eo mō quo nō dꝫ. ꝛ sic de alijs circūstātijs. fortis vero mediū tenet

Temperantia. in audēdo ꝛ timēdo. ¶ Dicto de fortitudine vidēdū est de tempantia. Circa qd̄ sciendū ꝙ tempantia pōt sumi duplr. Vno mō stricte. ꝛ sic est tantū circa dele ctatiōes gustus ꝛ tactus. ꝛ hoc determiat de ea phs. 3. ethicoꝝ. Alio mō sumit large vt est vna de numero quatuor virtutū cardinaliū. ꝛ sic est etiā circa alia cō cupiscibilia. Unde Andronic⁹ hoc mō in suis mora libus dicit humilitatē ad tempantiā ptinere. de q̄ di cit Sco. distin. sequēti ꝙ prima ꝯcupiscibilia vident esse duo. s. bonū honestū. ꝛ delectabile. Vnle aūt nō pōt esse primū motiuū ad ꝯcupiscendū. qꝛ non ꝯcu/ piscitur nisi in ordine ad alteꝝ. sicut diuitie ꝯcupiscū tur ꝓpter honores vel delectatiōes. ꝙ sic loq̄mur de diuitijs in q̄ītum sūt pulchre siue in q̄ītum sunt bonū delectabile. sic primo pñt concupisci sicut aliqd pul/ chrū visibile. Prima ergo ꝯcupiscibilia a nā ronali sūt honor ꝛ delectatio stricte sumpta. igit prime spēs tempantie q̄ moderant circa sibi ꝯcupiscibilia erunt due. vna circa honores. s. hūilitas. ꝛ alia circa volu/ ptates q̄ retinet nomen gñis. ꝛ quot pñt eē volupta/ tes distincte ad q̄s voluntas inclinat: tot pñt eē spēs ipsius tempantie puta vna circa gustabilia alia circa tangibilia. circa gustabilia posset poni ꝯtinētia vel ab stinentia aut sobrietas. Proprie tñ loquēdo abstinē tia est circa cibum ꝛ sobrietas circa potū. Circa autē tangibilia ponit castitas: moderat vero tēpantia non solū voluptates sensuū qbus ꝯdelectat volūtas ꝯiun cta: sed etiā voluptates ꝓprias ipsi volūtati vt volun tas est. qūo volūtas angeli pōt appetere bonū delecta bile lꝫ nō habeat appetitū sensitiuū. ¶ Qd̄ vero iste tempantie distinguant: ꝓbatur qꝛ vna posset esse sine alia: pōt eni aliqs esse tempatus circa venerea vt no/ lens vti nisi sua: ꝛ intempatus circa gustabilia. Pōt etiā aliqs esse tempat⁹ circa sensibilia ꝛ intempat⁹ cir/ ca speculabilia puta sūme delectando in speculabili minus vtili vel necīo. ¶ Opponunt autē tempantie ꝓprie dicte gula ꝛ luxuria p excessum. Per defectū vero sibi opponit insensibilitas: vt si qs in tantū de/ lectatiōes refugeret ꝙ ptermitteret ea q̄ sūt necīa ad ꝯseruationē speciei vel indiuidui talis diceret insensi bilis vel agrestis. Abstinere tñ a delectationib⁹ ad li beri⁹ vacandū ꝯtemplatiōi diuine dulcedinis vt faci unt virgines: nō est viciosū sed deo acceptū. ¶ Si ar guat ꝙ virginitas recedit a medio ab oibus delecta/ tionibus venereis abstinēdo. ergo est viciosa ꝛ non virtuosa. ꝓbat ꝯña qꝛ virtus ꝯsistit in medio. 2. ethi coꝝ. Rñdeo ꝙ lꝫ virgo abstineat ab oi delectatiōe ve nerea: tñ tenet mediū: qꝛ hoc facit fꝫ dictamē recte rō nis fm quā sumit mediū virtutis ꝛ nō fm q̄ītitatē rei vt dr. 2° ethicoꝝ. ¶ Exēplū hui⁹ pꝫ in magnanimi/ tate que est ad magna gloriositas. puta ad officiū vel ad opus difficile ꝛ dignū maxio honore. vt si qs cū pi/ culo mortis ꝯstanter assurgat ad redarguendū vicia principū. Hec virt⁹ lꝫ ꝯsistat circa extremū fm q̄ītita/ tē rei in q̄ītū est circa magna tñ est in medio fm rō/ nē vt dicit Ari. 4° ethicoꝝ qꝛ ad illa magna tēdit ma gnanimus fm ꝙ recta rō dictat. vñ dicit ꝙ magnani mus est magnitudine extrem⁹: sed vt oꝫ medius: Nō eni tendit ad magna ꝛ honorabilia pp sui exaltatiōeꝫ sꝫ ad dei gliaꝫ ꝛ sui ac pximoꝝ in bonū pmotiōeꝫ. vñ tenet mediū iter Caymū seu psūptuosū q conat ad il la q̄ facultatē suā excedūt ꝛ qb⁹ est idignus vt si igna rus ad doctoratū inhiet. ꝛ pusillanimē q recedit ab

oplb⁹ virtuosis recusans tendere ad id qđ est sue potentie cōmensuratū. ¶ Ad propositū igit reuertēdo virginitas consistit in medio vt recta rō dictat ptinendo. est eni hic⁹ electiu⁹ ppetue integritatis corpis. cui⁹ extrema sūt velle frangere illā integritatē absq necessitate ⁊ nolle frangere pro necessitate iter que mediat nolle frangere sine necessitate. Cuius excellentia pꝫ exemplo xpi q matrē virginē elegit ⁊ virginitatē seruauit. ¶ Circa predicta notandū φ lꝫ ɔtinētia ppꝛie sit circa delectatiōes gustus ⁊ tactus: large tñ extēdit ad alia puta ad iraꝫ. Vñ fm Ari. in. 7° ethicoꝝ in oi specie virtutis vel vicij est triplex gradus. s. dispositō pfectio: ⁊ excessus. Primus gradus in vicio dr īcōtinentia puta cum hō passione dñante incidit in fornicationē. Scđs gradus dr malicia cū. s. ex malis opibus est habitus vicij gñatus vt habitus itempantie ⁊ hoc nō excundo limites cōis malicie hoīum. Huiōi aūt gradus dr pfectio bonū ad mala transferendo: sicut hō habituatus ad furandū dr pfectus latro: Tertius gradus dr bestialitas vt cū qs ita excedit modū humanū in vicio φ efficit similis bestijs qr. s. iudiciū rōnis videt in eo quasi extinctū. vt si qs sit ita intempatus vt delectationes innālēs querat. puta si in actu carnis non seruet debitā speciem: ⁊ est ppꝛie circa delectationes carnales: lꝫ large extēdat ad alia. vt si qs sit ita crudelis φ mulieres pregnantes interficiat. ¶ Sic in virtutibus primus gradus dr ɔtinētia q est quedā dispositio ad virtutē. vt cum qs resistendo passionibus recte oꝑatur lꝫ cū aliquali tristicia ꝑpter passionē nondū sedatam. Scđs gradus dr virtus: vt cum qs hꝫ habitū virtuosum puta tempantie p quē delectabilr oꝑatur: non tñ excedēdo cōem modū bonitatis humane. Tertius gradus est cum qs in virtute ita supercellit φ excedit modū cōem hoium sic φ videt totus angelicus vel diuinus ⁊ talis virtus dr heroica. Heroicus nāq dr ab heros φ est dñs. vnde viri potētes dicunt heroes. Posset aūt primus gradus diuidi in duos. s. in initiū virtutis qđ dr pseuerātia ⁊ in progressum vel pfectū que dr cōtinentia. hec nāq in septimo ethicoꝝ cōparant adinuicē sicut resistens ad supans. ¶ Ad rōnem eni pseuerantie sufficit φ aliqs se teneat ɔ̄ impellens. Unde pseuerare nihil aliud est q̄ ɔ̄ aliud impellens stare: sed cōtinentia dr ab eo qđ est supare. Illud eni ppꝛie cōtinemus qđ in nostra potestate tenemus. vñ ille dicit continens q supfluas delectatiōes refrenat ⁊ cohibet tentationes scilicet repellendo: lꝫ cum labore. ⁊ sic ad continentem ptinet vincere ⁊ ɔ̄ pugnare. Ad pseuerantē vero sufficit φ a tristitijs non vincat. ꝑpter tñ eorum ɔuenientiam pñt ad vnuꝫ gradum reduci. vtrūq enim est dispō ad virtutē. ¶ Opponit aūt pseuerantie mollicies. Mollis eni dr q de facili recedit a bono ꝑpter tristitias cāta ex defectu delectationū. vnde molle dr qđ de facili cedit tangenti. ¶ Et notandū φ lꝫ pseuerantia nō sit virtus eo mō φ de ea ibi loqtur Ari. sicut nec ɔtinentia sed dispō ad virtuteꝫ. si tñ sumatur pseuerantia pro habitu quo qs eligit diuturnitatē sustinere in qbuscūq oꝑibus virtuosis sic est virt⁹. Sumitur etiā aliqñ pseuerantia pro actu huius virtutis vsq ad mortē durante. ⁊ hoc mō dicit Aug. in libro de pseuerātia φ nullus pōt dici pseuerantiā hēre q̄diu viuit nisi pseueret vsq ad mortē. ¶ Differūt aūt mollicies ⁊ incontinentia. qr incontinens plus conatur imanere electioni ɔ̄ passiones pugnando. mollis vero sine magno conatu ab electione recedit. Conueniunt aūt in hoc φ lꝫ vterq adueniente passiōe succumbat: ipsi tñ extra passionē exñtes gerunt in ꝑposito ɔcupiscentias illicitas non seq. ⁊ ideo nō peccant ex electione. Intempatus vero est ipsis deterioꝛ q ex electione peccat. Ex quo infert Ari. φ nō est penitiuus. qr. s. nō ita de facili penitet sicut incontinens. immo gaudet se peccasse eo φ oꝑatio peti facta est ei q̄si cōnālis p habitum. semp q existimat opoꝛtere pñs delectabile proseq malitia auertente intellectū eius a ɔ̄sideratione finis ⁊ principioꝝ agibiliū que sumunt a fine. ⁊ sic est deterioꝛ incōtinēte. ¶ Circa pdicta notandum fm Tho. in pria scđe φ ille q peccat ex passione lꝫ peccet eligens. nō tñ ex electiōe qr electio nō est in eo primū peti pn̄ᵐ sed inducit a passione ad eligendū id quod extra passionē exñs nō eligeret. Itēꝫ notandū φ malitia aliqñ sumit pro habitu malo. aliqñ vero pro electiōe mali. Itē notandū φ lꝫ ois peccans ex habitu peccet ex electione cū eligat maluꝫ vt habeat bonum ɔueniēs fm habitū. sine tñ habitu potest voluntas ex seipsa ad malū moueri. ⁊ sic ex electione peccare absq inordinatione sensus vel intellectus. Habēs quoq habitū malū nō semp peccat ex habitu. cum aliqñ peccet ex passione vel ignorantia. ¶ Dicto de tempantia videndū est tertio de iustitia q est reddere vnicuiq qđ suum est. Ubi sciendū φ iustitia (vt est virtus cardinalis fm Sco.) non dicit aliquem vnū habitū: sed est quoddā genus intermediū respectu mltaꝝ spēꝝ iustitie dispōnentiū circa oꝑationes q sūt ad alteꝝ que sic pōt diuidi. Quia vel disponit hoiem in ordine ad honorē vel cultum diuinū ⁊ sic iustitie spēs est religio vel latria de qua dictum est di. 9. Uel disponit hoiem in ordine ad primū ⁊ hoc dupl'r. Uno modo cōmunicando se alteri q̄tum pōt ⁊ sic est amicitia. Alio mō cōicādo sua ⁊ hoc dupl'r: Uno modo cōicando intrinseca ad ɔiunctū necāa. ⁊ sic iustitie species sunt pñdentia ⁊ obediētia. Pꝛesidentia disponit prelatos ad recte regendū subditos: obedientia vero disponit subditos ad parendū iussis supioꝛum ⁊ ad ipsos reuerendū. ⁊ alio noie dr obseruantia. hoc etiā modo sub iustitia ɔtinent veritas ⁊ affabilitas disponētes hoies quoslꝫ in mutuo ⁊ decēti ɔuictu. Si vero disponat ad cōicādū extrinseca hoc est dupl'r. qr vel fm debitū ⁊ equalitateꝫ ⁊ sic est iustitia equalis quaꝫ diuidit Ari. 5° ethicoꝝ in cōmutatiuā ⁊ distributiuā. Cōmutatiua sit in cōmutationibus in qbus est translatio ab vna parte ad aliā. Distributiua vero in distributiōe honoꝝ pecuniaꝝ vel alioꝝ quoꝛūcūq partibiliū hoibus coicātibus vrbanitatē: q. s. habent aliqđ cōe distribuendū singulis. Si vero scđm ɔdecentiā ⁊ inequalitatē sic sub iustitia continent liberalitas ⁊ pietas: lꝫ aūt pietas sumat ppꝛie p cultu ⁊

De iustitia.

cultu ꝛ obsequio parẽtũ ꝛ patrie large tñ extẽdit ad quelꝫ opa mĩe: aliquãdo ẽt sumit̃ pro religione. Et lꝫ religiosi dicãtur oẽs q verũ deũ colunt. appropriat̃ tñ hoc nomẽ illis q vitã suã totã deo dedicãtes a mũdanis negocijs se abstrahunt. Quãuis autẽ filioꝝ ad parẽtes sit debitũ necessitatis: est tñ ibi inequalitas cũ nõ possit ipsis reddi condignuꝫ. ꝛ sic ad pietatẽ erga parentes exercendã est debitũ legale cũ inequalitate ꝛ dicit̃ debitũ legale ad quod reddendũ aliquis legale astringit̃. Est ẽt tale debitũ ad opera pietatis sũpte ꝓ misericordia qñ vrget necessitas ꝙ̃ maxime extrema Ad liberalitatẽ aũt est tñ debitũ morale qd̓ scꝫ debetur ex quadã cõdecẽtia ꝛ honestate virtutis sumẽdo itaqꝫ iusticiã large prout scꝫ disponit circa alterũ debito legali vel morali siue sit ibi equalitas siue inequalitas possent eius varie species assignari. ¶ Tho. aũt ꝛ Rich. iusticiã magis stricte accipientes prout scꝫ sumitur ab Ari. (in q̃tũ cõsistit in hoc ꝙ reddat̃ alteri qd̓ debet̃ ꝛ ꝼm q̃litatẽ ꝛ debito legali). Dicũt partes iusticie a tullio assignatas. s. religionẽ. pietatẽ obseruantiã: veritatẽ. gratitudinẽ: ꝛ vindicationẽ non esse eius species siue partes subiectiuas sꝫ partes potẽtiales ꝛ idẽ dr̃ de amicitia que ponit̃ pars iusticie (a macrobio) ꝛ de liberalitate quã iter ptes iusticie Andronicus enumerat que dicuntur partes potẽtiales iusticie qꝛ in aliquo cũ iusticia cõueniũt: sꝫ ad plenã rationem iusticie nõ attingunt. Cõueniũt quidẽ in q̃tũ disponũt ad operationes q̃ sũt circa alterũ. nõ tñ sũt eiꝰ species: cũ rõ iusticie hoc modo sumpte nõ includat̃ in ipsis. vnde deficiũt a perfecta rõne iusticie. quedã enim illarũ deficiunt a rõne equalis: qꝛ ꝑ illas nõ redditur equale: vt pꝫ de pietate erga parentes. ꝛ de religione erga deũ quibus no põt reddi condignũ. Pꝫ ẽt de obseruãtia qua reddit̃ hõ virtuosis supra ꝯsitutis honorẽ: sꝫ nõ reddit equale: qꝛ virtuti ꝑfecte non fit dignus honor. 4. ethicoꝝ. Alie vero deficiunt a rõne debiti legalis. vt dictũ est de liberalitate. Pꝫ ẽt de gratitudine ꝑ quã fit recõpensatio beneficioꝝ ꝛ in vindicatiõe qua fit repulsio maleficioꝝ motu ꝓprio. nõ tñ contra legẽ nec ꝑ malũ ipsoꝝ: sed ad eoꝝ cohibitionẽ ꝛ suã defensionẽ ꝛ tutelã. Vindicatio aũt q̃ fit auctoritate publice ptãtis ꝼm sñiam iudicis pertinet ad iusticiã cõmutatiuã. sub qua cõtinet̃ iusticia punitiua. ¶ Pꝫ ẽt in veritate ꝑ quã hõ talẽ se exhibet proximo in verbis ꝛ factis qualis est. quod nõ dꝫ proximo ex aliqua legis necessitate: sꝫ ex quadã morũ honestate. sic igit̃ ꝼm diuersaꝫ iusticie acceptionẽ. de ea varie loquũtur doctores. Cõmunissime vero iusticia dicit rectitudinẽ animi siue in declinãdo a malo siue in faciendo bonuꝫ ꝛ hoc modo est virtus generalis:
questio ꝼm quã quilꝫ hõ sanctus dr̃ iustus. ¶ Si aũt queras quare iusticia magis accipit̃ generaliter ꝙ̃ alia virtꝰ. Rñdeo ꝙ nomẽ iusticie imponit̃ ab ordine rectitudinis q̃ generaliter cõuenire põt omni virtuti. Est nãqꝫ iustare idẽ qd̓ rectificare. ¶ Mediat vero iusticia nõ inter duas malicias sicut liberalitas iter prodigalitatẽ ꝛ auariciam. sed inter duas iniustificationes. s. inter iniustum facere ꝛ iniustum pati quoꝝ pmũ est malicia: ꝼm vero non. sed potius pena. Actus autem iusticie cuilibet iusto conueniẽs: est firmiter velle seruare rectitudinem debitã i operatiõibus que sunt ad alterũ. Diffinire vero quid sit iustũ est actus iusticie pertinens ad iudicem. Iudex eniꝫ dicit̃ quasi ius dicẽs. quare eius actus vt sic est iudicium. qd̓ significat determinationẽ iusti seu iuris: vnde iudiciuꝫ idẽ est qd̓ iuris dictio. extra de verboꝝ singificationibus Forꝰ. Iudicium igit̃ est actus iudicis vt sententiaꝫ proferẽtis ꝼm regulas iuris. ꝛ est actus prudentie vt regulantis eius intellectũ. ꝛ actus iusticie vt inclinantis iudicis affectum ad recte iudicanduꝫ de quo psal. Quo adusqꝫ iusticia cõuertat̃ in iudiciũ. ¶ Diuiditur aũt ius in naturale ꝛ legale seu positiuũ. Ius naturale ẽ qd̓ habet vim ex naturali iudicio. vt deũ nõ esse odiẽdum sed sup oĩa diligendũ. Ius legale seu positiuũ est quod accipit vim ex lege posita. Lex aũt cõditur a deo ꝛ hec facit ius diuinũ. ꝛ ab hoĩe ꝛ illa facit ius humanũ. Ius aũt humanũ diuiditur in canonicũ ꝛ ciuile. Ius canonicũ est ius ecclesiasticum. ꝛ dr̃ a canon qd̓ est regula. qꝛ in eo cõtinent̃ regule sanctoruꝫ patrũ. ꝛ diuiditur in decretũ ꝛ decretales. Ius vero ciuile dicit̃ qd̓ est a secularibus constitutũ: vt a ciuitate vel ꝑncipe seculari. ¶ Et notãdũ ꝙ humani actꝰ de quibus dãtur leges in singularibus cõsistũt q̃ sunt contingentia: ꝛ infinitis modis variari possunt. ꝛ iõ nõ fuit possibile vniuersaliter regulas legis institui q̃ in nullo casu paterent̃ instantiã. Vñ legislatores attẽdẽtes ea que (vt in pluribus accidũt) leges statuerunt. in qbus nõ verba legis tantũ sꝫ legislatoris mẽs est obseruanda: ꝛ iõ in aliquo casu particulari nõ ẽ iustum verba legis obseruare. Verbigratia. in quadaꝫ ciuitate fuit sta tutũ sub pẽa capitis ꝙ ꝑegrini nõ ascẽderẽt muros ciuitatis. ne. s. possẽt ciuitatis dominiũ vsurpare: hostibus autẽ irruentibus peregrini ascenderunt muros vt defenderẽt ciuitatẽ ab hostibus q̃s tñ nõ est dignũ puniri. Est eni hoc cõtra ius nãle ꝙ benefactoribus pro premio pena reddat̃. ꝛ ideo ius legale est dirigendũ seu interpretandũ. qd̓ fit per ius epykes quod se hꝫ vt species respectu iusti generaliter scripti. ꝛ est eius interpretatiuũ sic epykeia seu eqtas est quedã iusticia que est habitus electiuus talis iusti. ¶ Ultimo videndũ est de prudẽtia que ꝼm phm̃ 6. ethicoꝝ. est habitus actiuꝰ cũ rõne vera circa hoĩs bona ꝛ mala. Dicit̃ autẽ habitus actus: qꝛ est habitꝰ directiuus ꝼm dictamẽ recte rationis circa operationes imanẽtes. cuiusmodi sunt operationes virtutũ q̃ maxime consistunt in operatione volũtatis. ¶ In omni enim virtute morali requiritur prudentia in intellectu regulatiua ꝛ habitus virtutis in voluntate vt prõpte ꝛ faciliter eligat id qd̓ rõ recta determinat esse eligendũ. Habitus aũt virtutis gñatur ex frequẽtibꝰ electionibꝰ. vt hitus castitatis ex freqũẽter eligere cõtinere. Prudentia vero generat̃ ex frequẽtibus dictaminibus. i. ex frequenter determinare apphẽdere hoc esse agendũ. ¶ Ponunt̃ autẽ a phõ tres partes subiectiue prudentie. s. prudentia politica q̃ ordinat hoiem ad bonũ cõe ciuitatis ꝛ prudẽtia iconomica q̃

iuris diuisio.

de prudentia.

ordinat hoiem ad dispensationē dom⁹ vel familie. ꝛ prudētia monostica que ordinat ad bonum ꝓprium. ¶ Assignantur ēt a phō partes prudentie eubulia si nesis ꝛ gnome q̄ possūt dici partes q̄si itegrales prudentie q꜄ habēt quādā similitudinē cū partibus integralibus in q̄ntū requirūtur ad pfectū actū prudentie. ¶ Est enim prudētia cōsiliatiua seu inquisitiua ꝛ iudicatiua: eubulia aūt ptinet ad cōsiliū: ē eni rectitudo ꝯsilij: sinensis vero ꝛ gnome ad iudiciū. Vñ sinenti dicuntur hoies sensati qui recte iudicāt de medijs inuentis p inquisitionē an sint vtilia ad finē cōsequēdum. ¶ Possūt ēt dici partes potentiales prudētie q꜄ nō attingūt ad pfectā rōnē prudētie (cuius nō tm̄ ē cōsiliari seu inquirere ꝛ iudicare) sꝫ ēt pcipere applicando. s. cōsiliata ꝛ iudicata ad particulare agibile ꝛ hic est principalis act⁹ prudētie. Est eni prudētia preceptiua vt pcedat ad actū vt dicit Ari. Exēplū aliqs pōt p eubuliā igrere ꝛ p sinesim iudicare q̄ ad sūmū bonū obtinēdo est ab illicitis voluptatibus abstinendū ꝛ demū intellectus prudētis hāc cognitionem ad opus applicādo precipit volūtati fugā voluptatum ꝛ ꝓsecutionē virtutū dictādo seu determinādo q̄ opꝫ eā sic opari si sūmū bonū velit adipisci vñ istud pcipere est stimulare voluntatē ad bonū qḋ a theologis vocat sinderisare de q̄ dictū est in. 2. sniarū. ¶ Per hoc tñ nō pōt cōcludi intellectū eē nobiliorē volūtate. q꜄ itellectus nō absolute pcipit volūtati (cū voluntas sit libera et possit nō agere (sed eꝯ volūtas absolute pcipit itellectui: vt intelligat p modū cause superioris ita q̄ intellectus nō pōt sibi resistere. ¶ Est autē gnome rectitudo iudicij in his in quib⁹ opꝫ a cōi lege recedere. est eni iuris epykes discretiua ex pte itellectus sicut epykeia est eius electiua ex parte affectus.

Dubiū. Dubiū vero est an eubulia: sinesis: ꝛ gnome sint habitus acqsiti distincti a prudentia. Et dicūt qdā q̄ sic q꜄ dicit Ari. q̄ sūt habitus in idē tendētes. Alij vero dicūt q̄ ponere tot habitus videt superfluū cū cōsiliari qḋ pertinet ad eubuliā ꝛ iudicare qḋ pertinet ad synesim ꝛ gnome. sint actus prudētie. que est habitus cōsiliatiuus ꝛ iudicatiu⁹ vt dicit Aristo. Dicūtur autē esse habitus q꜄ sunt quedā habilitates nāles. dicente Aristo. q̄ nālia vident esse hec sꝫ q̄ videmus aliqs nāliter aptos ad recte cōsiliandū alios ad iudicādū. alios ad precidēdū sibi ꝛ alijs. q̄ quidē hbilitates nāles habēt cōplemētū ab habitu prudētie inclināte intellectū ad hmōi actus. Ad hos quoqꝫ act⁹ prudētie possūt reduci ptes prudētie. q̄ a quibusdā varie assignātur. ¶ A tullio eni ponunt memoria. intelligētia ꝛ prudētia. ¶ A macrobio autē ponūtur ratio. intellectus. circūspectio. puidētia. docilitas ꝛ cautio. Ab alijs ponit solertia. ¶ Ad pmū. n. actū prudētie qui est cōsiliari: pertinēt solertia. docilitas. memoria ꝛ rō. ¶ Cōsiliari nāqꝫ est ingrere. ꝛ hoc vel per seipsum. ꝛ sic est solertia q̄ est sollicitudo seu vigilantia vel idoneitas inueniēdi media ad finē cōsequēdum. Cōsiliari aūt p alienā eruditionē presupponit docilitatē: vt videlꝫ hō sit bene susceptiuus disciplinē. documenta aliorū non cōtēnendo. ¶ Ad hoc etiā requiritur retētio iuentorū. qḋ pertinet ad memoriā ac inuentorū collatio in inquisitione consilij ex qbusdam ad alia. procedēdo qḋ est rōnis opus. ¶ Ad scḋm vo actū prudētie qui est recte iudicare ptinet intellect⁹ seu intelligentia que est sana estimatio finis: pp quē opꝫ hoc ꝛ nūc operari. a quo quidē fine sumunt pncipia ad ea que sūt ad finē. Requirit ēt circūspectio oium circunstantiarū que debentur operari. Tertio requirtur cautio siue cautela. que est discretio bonorū ꝛ malorū possibiliū euenire operationi. ¶ Ad tertiū aūt actum prouidētie que est precipere. pertinet prouidētia per quā aliquid futurū prospicit vt caueat vel effectui mancipentur. est enim cura applicandi ad opus consiliata ꝛ iudicata. ¶ Ad argumētum in oppositū dico q̄ oēs virtutes morales ꝯtinēt sub q̄tuor cardinalibus vel ad eas pñt reduci: vt pꝫ ex predictis.

¶ De septē donis spiritussācti. Dis. xxxiiij.

Nunc de septē donis spūssācti agēdū ē: vbi p̄mo cōsiderādū est: an hec dona virtutis sint. Scḋo an i futuro desitura sint vł oia vel horū aliqua. Dein an in xp̄o fuerint cuncta hec dona. Hec dona virtutes eē nec in futuro desitura. Amb. Oñdit ea septē fore virtutes dicēs ꝛ in angelis abūdātissime eē sic. Ciuitas dei illa hierlm: celestis nō meatu alicu⁹ fluuij terrestris abluit: sꝫ ex viue fonte procedēs spūssancti cui⁹ nos breui satiamur haustu in illis celestibus spiritibus redundantius videt effluere: pleno septē virtutum spiritualiū feruens meatu. Si eni fluui⁹ riparū crepidinibus editis supfusus exūdat: q̄tomagis spūm oēm supueniēs creaturā cū nostre mentis archana tanq̄ inferiora pstringat celestē illā angelorū naturā effusione quadā sanctificationē vbertate letificat. Deinde sanctificationē exponēs subdit. His autē sanctificationibus significat plenitudo septē spiritualiū virtutū quas enumerat Esaias dicēs Spiritus sapientie ꝛ intellectus spiritus consilij ꝛ fortitudinis: spiritus sciētie ꝛ pietatis: ꝛ spiritus timoris domini. Unum est ergo flumen spiritussancti: sed multi spiritualium donorū meat⁹. Quāuis ergo multi dicant spūs vt spiritus sapientie ꝛ intellectus ꝛc̄. vnus tñ est dei spirit⁹ sue libertatis arbiter oia pro auctoritate volūtatis diuidens singulis. Hic expresse traditum est septē dona ꝛ virtutes esse sanctificationesqꝫ fidelium mentium ꝛ infuturo non desitura cum sint ꝛ in angelis.

Amb. Nō septē dōa sūt i angelis ꝛ sūt virtutes.

¶ Quod in christo fuerunt illa septē dona.

In christo etiam hec eadem fuisse Isa. ondit dicens. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascendet: et requiescet super eum spiritus domini: spiritus sapientie et intellectus: spiritus consilij et fortitudinis: spiritus scientie et pietatis et replebit eum spiritus timoris domini.

¶ Quod videtur obuiare premissis.

Beda. His autem videtur obuiare quod Beda de timore domini dicit super parabolas. s. quod omnis timor in futuro cessabit. Ait. n. sic super illum locum. Timor domini principium sapientie. Duo sunt timores domini: seruilis qui principium sapientie est: et amicalis qui perfectionem sapientie comitatur. Seruilis principium sapientie est: quia qui post errata sapere incipit: primo timore corripitur diuino ne puniatur: sed hunc perfecta charitas foras mittit. Succedit huic timor domini sanctus permanens in seculum seculi. quem non excludit charitas sed auget: quo timet filius ne vel in modico oculos amantissimi patris offendat: vterque in futuro cessabit: charitas vero nunquam excidet. Augu. Augu. vero sup illum locum psalmi. Adorabo ad templum sanctum in timore tuo: timorem dei defiturum dicit sic. Timor domini est magnum presidium proficientibus ad salutem: sed peruenientibus foras mittitur. Non ergo timent iam amicum cuius. s. ad id quod repromissum est perducti fuerint. Ex his auctoritatibus significatur quod timor non erit in futuro. Si autem timor non fuerit in futuro: ergo nec septem dona erunt nec modo sunt in angelis siue in animabus sanctis. Ad quod dicimus auctoritatum premissarum que videntur repugnantiam dirimentes: Solutio quod septem illa dona et in angelis modo sunt et in animabus sanctis feliciter viuentibus et in nobis erunt in futuro: sed non habebunt omnia hos vsus siue hec officia que nunc habent: vt verbi gratia. Timor filialis modo timere ne offendamus quem diligimus et ne separemur ab eo facit etiam nos revereri eundem. In futuro vero faciet nos revereri quando non timebimus separi vel offendere. Non ergo metus separationis vel offensionis nunc est in angelis vel in animabus sanctis nec in nobis erit in futuro: sed reuerentia que est mixta cum subiectione dilectionis: que etiam in christo fuit sicut apostolus dicit in epistola ad hebreos loquens de christo. Qui exauditus est pro sua reuerentia. Quidam tamen secundum esse eum timorem in christo et in angelis tamen esse concedunt.

¶ Plena timorum distinctio.

Et quia de timore tractandi nobis occurrit locus. Sciendum est quatuor esse timores. s. mundanum siue humanum: seruilem: initialem: castum vel filialem siue amicabilem. Humanus timor est vt ait. Cassiodorus: Cassiodorus super psal. quando timemus pati pericula carnis: vel perdere bona mundi propter quod delinquimus. Hic timor malus est qui in primo gradu cum mundo deseritur: quem dominus prohibet in euangelio dicens. Nolite timere eos qui occidunt corpus etc. Timor Aug. super psal. autem seruilis est: vt ait Aug. cum per timorem gehenne continet se homo a peccato quo presentiam iudicis et penas meruit: et timore facit quicquid boni facit: non timore amittendi eternum bonum quod non amat: sed timore patiendi malum quod formidat. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi: sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor et vtilis: licet insufficiens per quem fit paulatim consuetudo iusticie: et succedit initialis timor quando incipit quod durum erat amari: et sic incipit excludi seruilis timor a charitate: et succedit deinde timor castus siue amicalis: quo timemus ne sponsus tardet: ne discedat: ne offendamus: ne eo caream. Timor iste de amore venit Ille quidem seruilis est vtilis: sed non permanens in eternum vt iste Timor dinus comes est per omnes gradus.

¶ Collatio predictorum.

Et attende quod quatuor hic distinguuntur timores cum supra Beda duos dixerit esse. Sed Beda humanum timorem preter misit: et nomine seruilis duos quos hic distinximus complexus fuit. s. seruilem et inicialem. Amicabilem vero castum dixit. Aug. quoque seruilem et castum timorem aperte discernit: dum epistole ad Romanos illum locum exponit. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum dei ita dicens. Duo timoris insinuantur hic: vnus qui est in perfecta charitate. s. timor castus: alter qui non est in charitate scilicet seruilis: in quo quamuis deo credatur: non in deum: et si bonum fiat non tamen bene. Nemo enim inuitus benefacit etiam si bonum est quod facit.

¶ De casto et seruili plenius agit tangens interdum de iniciali. In nona epla sr Joannes

De his eisdem timoribus latius disputat Augusti. dicens. Cepit aliquis credere di/

mor est in inchoata charitate non in pfecta:⁊ quãtũ crescit charitas tm̃ decrescit iste timor quãtũ ad metũ pene:idest quãtũ ad id qd̃ facit timere penã ⁊ quãtũ ad tormẽtũ conscientie. Nã quãto magis diligim⁹ tãto min⁹ timem⁹. Iste timor notatur i illis verbis Aug. vbi nõ negat timorẽ esse in charitate ichoata sed pfecta. Qd̃ nõ posset dici de seruili:q2 vt ipse supra dixit seruilis timor nõ remanet veniente charitate:nec intrat charitas nisi prius ille timor exeat. nec in illo timore aliquis credit in deũ ⁊ si credat deo:nec bñ facit:et si bonũ est qd̃ facit. Nõ est ergo timor ille i charitate etiã inchoata:q2 oĩs qui charitatẽ h3 l3 nõ pfectã ⁊ in deũ credit ⁊ bona opera facit:quare seruiles nõ est timor ille quẽ in charitate ichoata fore cõcessit:⁊ quẽ crescẽte charitate decrescere dixit. Sed ille est timor inicialis quem non negat esse in charitate nisi perfecta sit.

¶ Quod timor seruilis ⁊ inicialis dicit̃ initium sapientie sed differenter.

Sciẽdu3 tñ est ꝙ vterq3 timor.s.seruilis ⁊ inicialis:in scripture diuersis locis dicit̃ initiũ sapiẽtie:⁊ ita fore comperies si diligẽter annotaueris loca scripture in quib⁹ de timore domini fit mẽtio. Ex alia tñ rõne ⁊ cã diuersa dr̃ seruilis timor initiũ sapiẽtie:⁊ ex alia inicialis. Seruilis enim ideo dicit̃ initiũ sapie:q2 pparat locũ sapie ⁊ ducit ad sapientiã sed tñ nõ remanet cũ ea imo foras exit. Inicialis vero dicit̃ initiũ sapie:q2 ẽ ichoata sapia:quẽ cũ qs habere icipit:sapientiã ⁊ charitatem habere incipit. Inde ẽt est ꝙ vterq3 timor dr̃ inicialis qd̃ iuenire poteris p diuersa scripture loca. Uterq3 etiã timor iterdum dicit̃ seruilis:q2 ⁊ ipse inicialis qui est i charitate inchoata:aliquid habet de seruili.s. angorem pene:sicut ⁊ aliqd habet de casto.s. ꝙ timet offendere ac separari.

¶ De h̃ qd̃ aug. dicit castũ timorẽ eẽ eternũ.

Illud quoq3 diligẽter est notãdũ ꝙ i superioribus Aug. dicit castũ timorẽ esse eternũ p qd̃ cõfirmat̃ premissa sñia.s. ꝙ spũs timoris erit in futuro sicut ⁊ alia dona spũssancti:sed nõ habebit omnẽ illũ vsu3 quẽ modo habet. Facit ⁊ eni tũc nos reuereri deũ nõ timere separari vel carere. Fuit ergo ⁊ in christo timor ille:sed iuxta vsum illũ quem habebit in futuro in sanctis. Non eni3 timuit xp̃s separari vel offendere deum s3 eũ pre omnibus reueritus est.

¶ An timor pene q fuit in christo fuerit seruilis vel inicialis vel alius.

Cum autẽ fuerit in xp̃o timor pene queritur an iste timor fuerit mũdan⁹ vel seruilis vel inicialis. Ad qd̃ dicimus nullum eorũ fuisse in xp̃o.q2 timor mũdan⁹ malus est vt supradictũ est ⁊ in primo gradu cũ mũdo deserit̃. Seruilis vero vel inicialis in pfecta charitate non est. Nullus ergo timorũ istorum fuit in xp̃o. Quis ergo fuit timor iste quo penas timuit? Põt timor ille dici nãlis vel hũanus qui oib⁹ hoib⁹ inest:quo horret̃ mortẽ ac formidat̃ pena. Et dr̃ timor iste nãlis nõ q2 accesserit homini ex natura h3 ꝙ prius fuit instituta:q2 non fuit iste timor concretus homini nec de bonis naturalibus:sed q2 ex corrupta natura p peccatũ oĩbus aduenit:cui correptio inoleuit:tanq̃3 esset naturalis:⁊ est iste timor effectus peccati vt predictum est.

c Irca dist. 34. Quero. vtrũ virtutes: dona: fruct⁹ ⁊ beatitudines sint idẽ habitus inter se. Qd̃ nõ. q2 nõ est ide3 numerus ipsorũ. Uirtutes eni ⁊ dona sũt septem. beatitudines octo. fructus vero duodecim. Ad galathas. 5. capi. Fructus autẽ spiritus est charitas:gaudiũ:pax:patiẽtiã:longanimitas:bonitas:benignitas:mãsuetudo:fides:modestia:continẽtia:castitas. ¶ In oppositũ Grego. sup illõ Job. Nati sũt ei septẽ filij. ¶ Hic dicit Scotus ꝙ cu3 homo sufficienter pficiatur in via in ordine ad deũ p tres virtutes theologicas ⁊ p quatuor virtutes cardinales ad se ⁊ ad primũ vt ex pcedẽtibus patet nõ videt̃ necessariũ ponere alios habitus:vñ exprimũtur in se vel i suis speciebus p beatitudines dona ⁊ fructus vt p3 discurrendo ⁊ primo in beatitudinibus vbi exprimit̃ tẽperãtia in humilitate que est eius species s3 Andronicu3:vt dictũ fuit distinctiõe precedẽti. Hãc exprimit saluator ibi. Beati paupes spũ. Ubi dicit Augu. recte intelligunt̃ paupes spiritu humiles ⁊ timẽtes deũ idest nõ habẽtes inflantẽ spũ:exprimit̃ etiã in specie moderãte voluptates in cõi p illõ beati mũdo corde. Mundicia eni cordis est imunitas volũtatis ab oi deordinata delectatiõe. ¶ Fortitudo exprimit̃ in patiẽtia que est eius spẽs pfectissima. ibi beati qui psecutionẽ patiunt̃ pp iusticiã. ¶ Justicia exprimit in amicicia ibi Beati mites Mites eni sunt q nõ offẽdũt nec resistũt in malo vbi p hoc qd̃ est infimũ in amicicia exprimit̃ amicicia qua qs se cõicat primo. ¶ Exprimitur ẽt in alia specie q̃ diuidit̃ in dñationẽ iustã ⁊ obedientiã cũ dicit̃. Beati pacifici. tũc q̃ppe pax seruat̃ cũ presidẽs recte regit ⁊ subdit⁹ recte obedit. Exprimit quoq3 tercia speciem iusticie q̃ est q̃tũ ad exteriora

dist. 34. (right margin)

Resolutio. (right margin)

ra cōicādo cū dī beati misericordes. ❡ Charitas aūt ex pmit ibi bti q esuriūt ⁊ sitiūt iusticiā. charitas eni dic est habitus quo esurimus iusticiā ⁊ diligere deū i se qui est vere iusticia. ❡ Spes vero exprimit ibi beati qui lugēt. Per luctū eni designat habitus quo desideramus deū nobis. sic igit in octo beatitudinibus exprimūtur virtutes appetitiue tā morales ꝙ theologice vel in se vel in suis speciebus. ❡ Due autē virtutes intellectuales vna acquisita vt prudētia alia infusa vt fides q̄ nō exprimunt in se nec in suis speciebꝰ: dātur intelligi p appetitiuas q: nō est volūtas optime disposita sine virtute corrñdēte in intellectu. In donis autē exprimit prudētia p illud spūs cōsilij. Prudētia eni est habitꝰ cōsiliatiuus. ❡ Fortitudo exprimit noie suo. Tēperātia exprimit in timore que est idē ꝙ humilitas fm Aug. sup illō beati pauperes spū. Sicut ēt initiū sapiētie timor dñi: sic humilitas pncipiū virtutū. ❡ Iusticia exprimit in sua spē scz i pietate q̄ a saluatore dī mia. Charitas i sapiētia. charitas eni ē habitus quo sapit michi deus in se seu q̄ placet mihi donū eius. in qua intelligitur spes q̄ est habitus quo ipsū obiectū sapidū michi volo. Fides vero exprimit p intellectū ⁊ sciētiā: ita ꝙ p intellectū designat fides īperfecta que est noticia articulorū pmoꝝ: ⁊ p scientiā fides pfecta que est noticia explicata de articulis quēadmodū in scibilibus nālibꝰ intellectus dicit esse pncipij ⁊ scia cōclusionis explicate. ❡ In fructibus exprimūt charitas ⁊ fides noie pprio: spes vō in lōganimitate. vñ de patriarchis dī ꝙ erāt lōganimes i spe. quasi in longū aiose expectātes. Fortitudo exprimit in patientia. Iusticia in misericordia q̄ dī bonitas ⁊ amicicia que vocat benignitas ac in specie ptinēte ad regimen ⁊ subiectionē cū dī māsuetudo. ❡ Māsuetus enim est q obsequit sine munere. ❡ Tēperatia exprimit in cōtinētia ⁊ castitate ⁊ hoc sumēdo castitatē circa venerea: ⁊ cōtinētia circa alia delectabilia vel sumēdo vtrūqꝫ p vna specie i diuersis gradibꝰ vt dcm est distinctione pcedēti. ❡ Prudētia exprimit i modestia: modestus eni est q debitū modū tꝫ: qd ptinet ad prudētē cuius est debitū modū in actione inuenire ⁊ determinare: quedā vero ibi enumerāt que sunt delectationes cōsequētes vel cōcomitātes actū vt gaudiū ⁊ pax. Est eni gaudiū delectatio in volūtate: pax vero est securitas habēdi obiectū sine ipugnatiōe: sic ergo pꝫ ꝙ in donis fructibꝰ seu btitudinibus nō sunt alij habitꝰ ab habitibus virtutū vel ipsarū specierū. Licet nō sit idē numerus hinc inde: nec eadē numerata. Scriptura enim sacra eadē realr sub alijs verbis exprimit nūc obmittēs aliqua ⁊ alibi exprimens obmissa vt pꝫ ex pmissis. Et p hoc pꝫ ad argumētū i oppositū. ❡ Exprimūt autē i spāli tres vtutes theologice. Prima ad corinth. 13. quattuor vero cardinales sap. 8. vbi dicit ꝙ sapiētia docet sobrietatē prudētiā: iusticiā: ⁊ fortitudinē. ❡ Et notādū ꝙ virtutes dicunt dona q: a deo liberalr cōferūtur. Virtutes eniꝫ theologice sūt habitꝰ isusi a deo. ❡ Virtutes vō morales lꝫ ex actibꝰ generēt: nichilominꝰ tñ sūt dona dei q concurrit cū libero arbitrio vt cā pncipalis p liberalē ⁊ beniuolā cooperationē: ⁊ sic dicit sap. ꝙ nemo pōt eē cōtinēs nisi deus dederit. Dicūt ēt fructus pp spiritualem refectionē ⁊ dulcedinē sibi annexā. Dicūt vero beatitudines in spe vel merito: q: p ipsas meremur eternā beatitudinē. ❡ Notādū insup ꝙ quidā ē timor q pncipalr aspicit ad penā. ⁊ dī timor seruilis de quo dicit Augꝰ ꝙ pparat locū charitati. cū aūt venerit charitas pellit timor qd est intelligendū vt dicit Bonauē. ñ ꝙ simplr pellat adueniēte charitate: sꝫ q: pellitur ꝙtū ad hoc qd est pncipalr timere penā. ⁊ ꝙtū ad malā voluntatē annexā. Alius vero timor vnū oculū hꝫ ad penā: sꝫ tñ principalem habet ad offensam vitandā. ⁊ dī initialis. ❡ Tertius autē vnum oculum habet respectu offense vitande: refugiēdo ne separetur a deo. Aliū vero respectu reuerentie exhibēde: ⁊ hic dicitur filialis. ⁊ remanet i beatis ꝙtum ad sm actū: qui semper deum reuerētur resiliendo a sūma maiestate in propriā paruitatē. ⁊ de hoc dicit psal. Timor domini sanctus permanet. ⁊c.

❡ Quō differant sapiētia ⁊ scia. Dis. xxxv.

Post pmissa diligēter cōsiderādū est in quo differat sapia a scientia. De hoc Aug. ita ait Philosophi disputantes de sapientia diffinierūt eā dicētes. Sapientia est rerū humanarū diuinarūqꝫ scientia. Ego quoqꝫ vtrarūqꝫ rerū cognitionē. i. diuinarū ⁊ humanarū: ⁊ sapiētiam ⁊ scientiā dici posse non nego. Verū iuxta distinctionem apl̄i qua dixit: alij dat sermo sapiētie: alij sermo sciētie: illa diffinitio diuidēda est: vt rerū diuinarū cognitio sapientia pprie nūcupet. Humanarū vero rerū cognitio pprie scientie nomē obtineat. Neqꝫ vō qcqd sciri ab hoie pōt in rebꝰ humanis: vbi plurimū supuacue vanitatis ⁊ noxie curiositatis est: huic sciētie tribuo: sꝫ illud tm̄ quo fides saluberrima que ad verā beatitudinē ducit gignit: nutrit: defendit: roborat: qua sciētia nō pollent fideles plurimi: ꝙuis polleant ipsa fide plurimum. Aliud est eni scire tantūmodo qd hō credere debeat pp adipiscēdā vitā beatā: aliud est scire quō hoc ipsū et pijs opituletur vl' ꝯ ipios defendat que pprio vocabulo appellat sciētia. De his quoqꝫ duabus virtutibus idē Augu. differētiā iter eas assignās sup p̄s. ait. Distat sapientia a sciētia: testante sācto Job qui quodāmodo singula diffiniēs ait. Sapiētia ē pietas: scia vero abstinere a malis. Pietatē vero hoc loco posuit dei cultū: que grece dicit theosebia: q̄ est in cognitione ⁊ dilectione eius qd semp est ⁊ incōmutabiliter manet qd deꝰ est.

Abstinere

Aug. in xiiij. li. d trini.

Diffinitio sapientie fꝫ phos.

Di. sapiētie ⁊ scie fm theologos.

Aug. i xij. li. d trini.

Abstinere vero a malis est in medio praue nationis prudẽter cõuersari. Idẽ quoq; inter hec duo apte distinguẽs ait. Distat ab eterno:ũ cõtẽplatione actio:qua bñ vtimur tẽporalibus reb⁹:⁊ illa sapientie hec sciẽtie deputat̃:q̃uis ⁊ illa que sapie est possit nũcupari scientia:vt aplʼs asserit vbi dicit. Nũc scio ex parte:quaꝫ scientiã ꝑfecto cõtẽplatiõis dei vult itelligi. In hoc ergo differẽtia est:q: ad cõtẽplationẽ sapiẽtia:ad actionẽ vero sciẽtia ptinet. Ecce apte demõstratũ est in quo differãt spũs sapiẽtie ⁊ spũs sciẽtie.s.vt sapiẽtia diuinis:scia humanis attributa sit rebus.⁊ vt docet Augusti. vtrũq; agnoscim⁹ in xpo.s.⁊ rẽ diuinaꝫ ⁊ reꝫ humanã:⁊ iõ de ipso habemus sapientiã ⁊ scientiã. Cũ eni legit̃ verbũ caro factũ est:in verbo itelligit̃ verus dei filius:in carne agnoscit̃ verus hois filius. Itẽ cũ dicit̃ vidim⁹ plenũ gratie ⁊ veritatis:gratiã referamus ad sciẽtiã ⁊ veritatẽ ad sapientiã:q: in christo sapientia ⁊ scientia fuit plenarie:⁊ nos scientiã ⁊ sapiẽtiam de eo habemus qui est deus ⁊ homo.

¶ In quo differat sapientia ab intellectu.

Ostensa differẽtia inter scientiã ⁊ sapientiã qd distat inter sapiẽtiam ⁊ intellectũ videam⁹? In hoc differunt illa duo:q: sapiẽtia ꝓprie est de ceteris q̃ veritati eterne cõtẽplande intendit. Intelligentia vero nõ modo de eternis est:sꝫ etiã de rebus inuisibilibus ⁊ spiritualibus tẽporaliter exortis. Per eã enim ⁊ natura sũma que fecit oẽs nãs.i.diuina cõsiderat̃:⁊ que post ipam sunt spũales ⁊ inuisibiles nature: vt angeli ⁊ oẽs aie bone affectiões cõspiciũt̃. In hoc ergo differentia est:q: sapiẽtia creator tantũ cõspicit̃ intellectu vero ⁊ creator ⁊ creatura quedam. Itẽ intellectu intelligibilia capimus tm̃. Sapientia vero nõ mõ capimus superiora sed ẽt incognitis delectamur. Sic ergo distingui potest inter illa 3ria.s.intellectũ scientiã ⁊ sapientiã. Scientia valet ad rerũ tẽporaliuꝫ rectam ãministrationẽ ⁊ ad bonaꝫ inter malos cõuersationẽ. Intelligentia vero ad creatoris ⁊ creaturarũ inuisibiliũ speculationẽ. Sapiẽtia vero ad solius eterne beatitudinis contẽplationem ⁊ delectationem.

Quõ differũt scia intelligẽtia. ⁊ sapia.

¶ Quod intellectus ⁊ scientia de quibus hic agitur non sunt illa que naturaliter habet homo.

Et notãdũ q intellectus ⁊ sciẽtia q̃ dicuntur dona spiritussancti:alia sunt ab intellectu ⁊ sciẽtia que nãliter sunt in aia hominis:he eni virtutes sũt que p gratiam infundunt̃ animis fideliũ:vt p eas recte viuant. Illa vero naturaliter habꝫ homo ex bñficio creationis a deo tamẽ. Per has autẽ virtutes que dicunt̃ dona spiritussancti illa naturalia reformantur atq; adiuuãtur:vt verbigratia. Intellect⁹ naturalis peccato obtenebratus per virtutem quandaꝫ ⁊ gratiam que dicitur spiritus intelligentie reformat̃ atq; adiuuat̃ ad intelligẽdũ. Ita ⁊ per illam virtutẽ que dicit̃ spiritus sapiẽtie iuuatur atq; erigitur mentis ratio ad contẽplationem ⁊ delectionẽ eterne veritatis.

¶ Qõ sapiẽtia ista dei ẽ:nec est illa q̃ de⁹ est.

Illud etiam sciendũ est q sapientia de qua nunc disserimus : nõ est illa sapientia dei vt ait Aug. que deus est : sed hominis sapientia:verũtamen que ẜm deum est ac verus ⁊ precipuus cultus eius est. Si ergo colat mens hominis deuꝫ cuius ab eo capax facta est ⁊ cuius esse particips potest : sapiẽs ipsa fit:⁊ non sua luce sed summe illius lucis participatiõe sapiẽs fit. Ista ergo hominis sapientia etiam dei est:verum non ita dei est:vt ea sapiens fit deus. Non enim participatione sui sapiens est deus:sicut mens participatione dei. Sic etiaꝫ dicitur iusticia dei non soluꝫ illa qua ipse iustus est:sed etiam illa quam dat homini cum iustificat impium.

Circa distictionẽ.35. Quero an sapiẽtia scientia intellectus ⁊ cõsiliũ sint habitus intellectuales. dis.35. ¶ Rñdeo ꝙ sapientia vno modo sumit̃ prout est vnus de quinq; habitibus itellectualibus positis.6.ethico. ⁊ sic versatur circa causas altissimas. Alio modo sumitur magis large ab Augustino pro cognitione rerum diuinarum ⁊ hũanarũ. ⁊ his modis nõ sumit̃ in ꝓposito,sed vt patet ex p̃dictis sapiẽtia est charitas:q̃ est habitus appetitiuus licet includat fidem tanq̃ primum:sicut actus voluntatis includit actum intellectus:⁊ ex consequẽti dat intelligere spem:vt dictum est in precedẽtibus:scientia ⁊ intellectus circũloquantur habitum pfectũ ⁊ imperfectum fidei. Cõsiliũ vero est habitus prudẽtie vt premissum est. Ex quibus pꝫ quid dicendũ sit ad questionẽ. ¶ Et nota q ẜm Aug. in libro de ciuitate. Sapientia aliqñ sumit̃ pro theusebia qʼ idẽ est qõ cultus diuinus qui cõsistit in tribus virtutibus theologicis:vt dicit in p̃ncipio enchiridion. Idẽ ẽt quãdoq; importat̃ noie pietatis

¶ De connexione virtutum que non separā tur. Dis.xxxvj.

Solet etiā queri vtrū virtutes ita sint sibi coniuncte vt sepatatim nō possint possideri ab aliquo: sȝ qui vnaȝ hȝ oēs habeat? [Hiero. sr Esa.] De hoc etiā Hieronymus ait. Oēs virtutes sibi herent vt qui vna caruerit oibus careat. Qui ergo vnā hȝ oēs hȝ. Quod quidē pbabile ē. Cū enim charitas mater sit oium virtutū: in quocūqȝ mater ipsa est.s.charitas: ⁊ cūcti filij eius.i.virtutes recte fore esse creduntur. Un [Aug. sr Joāne.] Aug. Ubi charitas est: qd est qd possit deesse: vbi autē nō est quid ē qd possit pdesse. Cur ergo nō dicimus qui hanc virtutē hȝ oēs hȝ: cuȝ plenitudo legis sit charitas: ꝙ̄ qātomagis est in hoie tantomagis est virtute preditus. Quāto vero minus tātominus inest virtus: quātomin⁹ inest virt⁹ tātomagis inest viciū.

¶ Si effecte virtutes pes sint in quocūqȝ sūt.

Utrū vero pariter quis oēs possideat virtutes: an alie magis alie min⁹ i aliquo ferueāt questio est? Quibusdā eni videt ꝙ alie magis alie minus habeant ab aliquo sicut in Job patientia emicuit: in Dauid humilitas: in Moyse mansuetudo: qui ēt cōcedūt magis aliquē mereri p aliquā vnā virtutē ꝙ̄ p aliā sicut eā plenius hȝ ꝙ̄ aliā. Non tñ magis p aliquā mereri dicunt ꝙ̄ p charitatē: nec aliquā plenius a quoꝙ̄ haberi ꝙ̄ charitateȝ. Alias ergo magis ⁊ alias min⁹ in aliquo esse dicūt sȝ nullā plenius charitate que ceteras gignit. Hasqȝ dicūt esse multas facies quas memorat apostolus dicēs. Ex psonis multarū facierū ⁊c. Alij vert⁹ dicūt oēs virtutes ei similes ⁊ pares esse in quocūqȝ sūt vt q in vna alteri par extiterit: in oibus eidē equalis sit. Un [Aug. i vi. li. de trini.] Aug. Uirtutes que sūt in aio humano: ꝙ̄uis alio ⁊ alio mō singule itelligant: nullo mō tñ separantur ab inuicē: vt quicūqȝ fuerint equales: verbigratia. in fortitudine. equales sint ⁊ prudentia ⁊ iusticia ⁊ tēperantia. Si eni dixeris equales esse istos in fortitudine: sȝ illū prestare prudentia: sequit vt huius fortitudo minus prudēs sit. Ac p hoc nec fortitudie equales sunt: q2 est illius fortitudo prudētior. Atqȝ ita de ceteris virtutib⁹ inuenies: si oēs eadeȝ cōsideratione percurras. Ex his clarescit oēs virtutes nō mō esse cōnexas sȝ ēt pares i aio hois. Cū ergo dicit aliquis aliqua pemineri virtute vt abraaȝ fide: Job patiētia: sm̄ visus exteriores accipiēdū est: vel in cōparatōe aliorū hominū: q2 vel humilitatis habitū maxie prefert: vel opus fidei: vel alicuius ceteraruȝ virtutū precipue exequit. Unde ⁊ ea pre alijs pollere vel iter alios hoies singulariter excellere dicit. Scdm hūc modū.s.sm rōnē actuū exteriorū vt alibi Aug. dicit: in aliquo aliam magis esse virtutē aliā minus: ⁊ vnā esse non alterā. Ait eniȝ sic. Clarissima disputatiōe tua [Aug. i epla ad Hiero.] satis apparuit nō placuisse auctoritatibus nostris: imo veritati ipsi oia paria esse pctā: ēt si hoc de virtutibus verū sit: q2 ⁊ si verū est euȝ qui hȝ vnā omnes virtutes habere: ⁊ euȝ qui vnā nō hȝ nullam habere: nec si peccata sunt paria: q2 vbi virtus nulla est: nihil rectuȝ est: nec tñ ideo nō est prauo prauius distortoqȝ distortius. Si autē qd puto esse verius sacrisqȝ litteris congruēti⁹: ita sunt aie intentiones vt corporis mēbra: nō ꝙ videātur locis sȝ ꝙ sentiant affectibus: ⁊ alius illuminat amplius: ali⁹ minus: alius oino caret lumine: pfecto vt quisqȝ illustratiōe pie charitatis affectus est: in alio actu magis: in alio minus: in aliquo nihil: sic dici potest habere aliā: ⁊ aliā nō habere: ⁊ aliā magis aliā minus. Nā ⁊ maior est in isto charitas ꝙ̄ in illo. ⁊ idō recte possumus dicere ⁊ aliqua in isto: nulla i illo: quātū ptinet ad charitatē que pietas est: ⁊ in vno homine quidē ꝙ maiorē habeat pudicitiā ꝙ̄ patiētiā ⁊ maiorē hodie ꝙ̄ herisi pficit. ⁊ adhuc non habeat ptinētiā ⁊ habeat nō paruā misericordiā. Et vt generaliter breuiterqȝ cōplectatur quā de virtute habeo notionē. virtus est charitas qua id qd diligenduȝ est diligitur. Hec ⁊ in alijs maior ⁊ in alijs minor: ⁊ i alijs nulla est. Plenissima vero que iā nō possit augeri ꝙ̄diu hic hō viuit in nemine est. Hic insinuari videt: ꝙ aliquis ea rōne possit dici habere vnā virtutē magisꝙ̄ aliā q2 p charitateȝ magis afficit i actu vnius virtutis ꝙ̄ alteri⁹: ⁊ pp differētiā actuū ipsas virtutes magis vel minus habere di: pōt ⁊ aliquā nō habere: cū tñ simul oēs ⁊ pariter habeat quātū ad mētis habitū vel ēēntiā cuiusqȝ. In actu vero aliaȝ magis aliā min⁹ hȝ: aliā ēt nō hȝ: vt vir iust⁹ vtēs cōiugio nō hȝ cōtinētiā i actu quā tñ hȝ i hitu. Cur ergo nō dicant paria pctā? Forte

quia

q: magis facit contra charitatē q̄ grauiꝰ pec cat.minus q̄ leuiꝰ. Nemo eni peccat nisi aduersus illam faciēdo que est plenitudo legis. Jō recte di. Qui offenderit in vno factus est oium reus.i.ꝯ charitatē facit in q̄ pendēt oīa. ¶ Repetit de charitate vt addat quomodo tota lex in ea pendet.

Cum duo sint ꝑcepta charitatis in quibꝰ vt ꝑtaxatū est tota lex pēdet ⁊ pro phete: Aduertendū est quō hoc sit cū in lege ⁊ pphetis multa fuerunt cerimonialia mandata que si ad charitatis sanctificationē pertinuissent: viderēt nō debere cessare. Quia vero nō iustificationis gratia quā facit charitas instituta sunt sed in figura futuri: ⁊ in onus posita: ideo clarescēte vītate cessauerūt velut vmbra. Uerūtn̄ ⁊ ipsa cerimonialia ƀm spiritualē intellectū quē cōtinent: ⁊ oīa moralia ad charitatē referunt. ¶ Pertinēt enim oīa ad decē mādata in tabulis scripta vbi oium sūma perstrigit: ex quibꝰ cetera emanāt sicut in sermone dñi octo virtutes ꝑmittunt ad q̄s cetera referūtur. Et sicut ad decē mādata decalogi cetera referunt ita ⁊ ipsa decez ad duo mādata charitatis: Oīa ergo ad duo manda ta charitatis ptinēt q: p charitatē iplent: ⁊ ad charitatē tanq̄ ad finē referri dnt. Uñ Aug. Totā magnitudinē ⁊ amplitudinē diuinoꝝ elogioꝝ possidet charitas qua deū ꝓximūq̧ diligimꝰ q̄ radix est oiuz bonoꝝ. Uñ veritas ait. Jn his duobꝰ mādatis vniuersa lex pēdet ⁊ pphete. Sic ergo nō vacat oēs paginas sā ctas pscrutari oīa iuoluta sermonū iuoluere: tene charitatez vbi pendent oīa: q: pfectio est ⁊ finis oiuz. Tunc eni ⁊ ꝑcepta ⁊ cōsilia recte fiunt cū referunt an diligendū deū ⁊ ꝓximū pp deū. Quod vero timore pene vel aliqua intentione carnali fit vt nō referat ad charitatē: nōdū fit sicut fieri oportet q̄uis fieri videat. Jnimicus eniz iusticie est qui pene timore nō peccat. Amicus vero iusticie qui eius amore nō peccat. Omniū ergo hec summa est vt intelligatur legis ⁊ omnium diuinaruz scriptu rarum plenitudo esse dilectio dei ⁊ proximi.

Aug. in libro de do. xpi.

Aug. i enchi.

Circa distinctionē.36. quero vtrū virtutes sint cōnexe. Circa q̄d primo videdū de cōnexiōe prudētie cum virtutibus moralibus. scdo de cōnexione virtutū moraliū inter se. tertio de cōnexione virtutū moraliū cū theologicis: quarto de cōnexione theologicarum inter se. ¶ Quātū ad pmū videt q̄ prudētia non possit eē sine virtute morali. pro quo sic arguit Ari.6. ethi. q: prudētiales syllogismi q̄ sunt de operabilibus hñt principiū sumptū a fine. vt q: finis est talis.s. bonus vel optimus opꝫ sic operari. Hoc autē non pōt veraciter apparere nisi homini bono p virtutē. Peruertit enim malicia estimationē prudentie ⁊ mentiri facit circa practica principia: iō cōcludit q̄ ipossibile est q̄ aliquis sit prudēs nisi sit bonus p virtutem. ¶ Jn oppositū arguit sic. Jn intellectu pōt esse rectū dictamen de operabilibꝰ absq̧ hoc q̄ volūtas eligat (cū sit libera) ergo in intellectu poterit generari habitus prudētie lꝫ in volūtate nō sit habitꝰ virtutis moralis: cōsequentia pꝫ q: prudētia generat ex hmōi dictaminibus. ¶ Ad euidentiā huius notādū ƀm Scotū q̄ sicut ars respicit factibilia. ita prudētia agibilia nec est maior cōnexio virtutū agibiliū vt respiciantur ab vno habitu q̄ factibilium sicut ergo factibilia requirūt diuersas artes pprias: ita diuersa agibilia prudētias aliquas proprias: ⁊ sic respectu diuersarum virtutū moraliū possunt esse plures particulares prudentie. lꝫ sit vna prudētia simpliciter siue vniuersaliter sūpta respectu oium virtutū moraliū. Et tunc ad propositum dico q̄ prudētia aliqua particularum respectu vnius virtutis bene pōt esse sine alia vt probat argumētū pro pte affirmatiua. ¶ Phūs autē dicēs q̄ impossibile est hominē esse prudentem nisi sit bonus. loquitur de prudentia simpliciter sumpta. Nullus enim potest esse simpliciter prudens respectu omnis virtutis nisi sit bonus vt probat rō philosophi. Excecat nāq̧ malicia itellectū dupliciter.s. priuatiue: ⁊ positiue. Priuatiue quidē auertendo intellectū a recta consideratione. Uoluntas eniz eligēs oppositū alicuius recte dictati non permittit intellectum diu stare in illo recto dictamine sꝫ auertit ad cōsiderandū aliquid impertinēs: vt sine displicentia ⁊ cōscientie remorsu operetur quod sibi libet. ¶ Positiue autez excecat. quia sicut voluntas recte eligens finem (puta castitatem vel beatitudinē) precipit intellectui cōsiderare illa que sunt necessaria ad illū finez cōsequēdū ex quibus cōsiderationibus generatur habitus prudentie: ita voluntas ꝓsitiens sibi malū finē imperat intellectui cōsiderare media seu rationes apparentes ad cōsequēdū illum finem puta ad delectabilia prosequenda ⁊ terribilia fugiēda: ex quibus cōsiderationibus generat habitus imprudētie seu stulticie ⁊ sic volūtas mala excecat. Nō quidē faciēdo errare intellectū circa pma pncipia practica i se cōsiderata (cū sint nota ex terminis) sꝫ faciendo itellectū habere habitū cōsiderandi oia media ad malū finem. ⁊ impediēdo ipsū a cōsideratione pncipioꝝ. ⁊ ne frequentius applicet ipsa pncipia practica ad particulare agibile. ⁊ sic nō potest generari habitus prudētie simpliciter sumpte ex dictaminibus intellectus. lꝫ generetur aliqua particularis prudentia respectu alicuius virtutis. Hoc modo intelligitur quod dicit phs q̄ malicia peruertit estimationē prudētie ⁊ mētiri facit circa practica pncipia. ¶ Scdm ex predictis pōt

dis.36. c

argu. in opposi.

Rñsiꝰ Ari.i.

intelligi quod dicit. 3. ethicorū. ois malus ē ignorās
l3 eni malus hō sciat adulteriū esse malū i vniuersali:
cū tñ eligit adulterari: estimat p tūc sibi eē bonū adul
terari passione cōcupiscentie seu malicia ipsius exsecā
te impediēdo itellectū: ne applicet cognitionē quā
h3 in vniuersali ad particulare agibile. ¶ Ex pdictis
p3 quō prudentia pōt esse sine virtute morali et quō
non. Ecōtra aūt nō pōt generari virtus moralis i vo
luntate sine habitu prudētie sibi corrñdente: q2 fre
quens electio volūtatis p quā generatur virtus mora
lis presupponit frequēs dictamē in itellectu ad sic eli
2⁹ ar. gendū. ex quo generat habit⁹ prudētie. ¶ Quātum
ad 2m articulū qui est de cōnexione virtutū moralium
inter se. dicit Sco. q non sunt ita cōnexe quin vna
possit esse pfecta in genere suo sine alia. qd p3. q2 vn⁹
hō plus inclinatur nāliter ad vnā virtutē q̄ ad aliā.
et sic poterit exercitari circa opera vnius virtutis et nō
circa opera alterius. et sic generabitur vna virtus mo
ralis et nō alia. et hoc est qd dicit Ari. 6. ethi. q idem
non est optime natus ad oēs quare hanc quidē sciuit
idest acquisiuit. Hanc autē ad quā sc3 nō est optime
natus nequaq̄ assumens erit. ¶ Est tamē inter ipsas
tales connexio q vna nō pfecte ducit ad finē virtutum
nec cōseruat sine alia: nec hō ē pfecte moralis nec sim
pliciter bonus: nisi habeat oēs et hoc ē qd dicit Ari.
Sm quas aūt dr simpliciter bonus nō cōtingit separa
ri. simul eni prudētie vni existēti inerunt omnes. et log
tur de prudētia vna nō i specie s3 in genere. ¶ Cōtra
pdicta arguitur. vna virt⁹ moralis nō pt cōseruari sine alia:
ergo nō erit pfecta sine alia. ꝯña p3 p Aug. i sermo
ne de operib⁹ misericordie. Charitas que deseri pōt
nunq̄ vera fuit: pbat añs. q2 si quis hēat castitatē
sine fortitudine eligit fornicari ad vitandū mortem.
¶ Itē Greg. 19. moraliū. Una virtus sine alia nul
la est oino. ¶ Ad pmū nego ꝯñam. Ad pbationē di
co q Aug. nō intēdit dicere q vere habēs charitatē
non possit cadere p mortale pctm: et sic illā amittere
s3 vult dicere q illa nō fuit vera. i. vere cō iungēs vl
timo fini. s. btitudini. ¶ Ad Greg. dico q vna vir
tus sine alia dicit nulla q̄tū ad pmanentiā q2 nō pōt
perfecte conseruari sine alia. vel dicitur nulla q̄tum
3⁹ ar. ad finē virtutū pfecte ꝯsequēdū. ¶ Quātū ad terciū
arti. de cōnexione virtutū moraliū cū theologicis di
cit idē doctor q virtutes morales nō necessario requi
rūt theologicas ad hoc vt sint pfecte in sua spē. Di
spō eni pōt eē sine forma ad quā disponit: virtutes ve
ro morales sūt dispō ad charitatē: sicut felicitas nālis
ad supnālē. ergo pñt esse pfecte in sua spē sine chari
tate. l3 sn illa nō sint pfecte vlteriori pfectione quā
pñt hēre. q2 sine illa nō ducūt i finē vltimū. et sic dñr
isformes sn charitate. et pñt formari p caritatē p q̄to
ordinat ipsas et finē earū in finē vltimū in quē ordi
imediate. virtutes etiā theologice nō requirunt necessa
rio morales (s3 eundē) sine in via siue i patria. Cha
ritas enim sufficienter disponit vim appetitiuā circa
oia volibilia i vna rōne volibilis. Sic nō op3 q beati
hēant pēm sciam in gñe ppue: sed sufficit nosse ea in
verbo qd est noticia pfecta. Nō appet ēt rō q̄re nō po
terit addiscere aliqua scibilia in glie ppriō q̄ pri⁹ nō
nouerūt. ¶ Quātū ad q̄rtū arti. de cōnexione virtu
tū theologicarū iter se dico q nō sūt cōnexe in patria 4⁹ ar.
q2 ibi manebit habit⁹ et actus charitatis sn actu et ha
bitu fidei et spei. Nec etiā in via vbi in pctōre remanēt
fides et spes sine charitate. que quid licet sint pfecte
in spē sua in q̄tum sūt principia propriorum actuum
respectu propriorum obiectorum: vlteriorē tamen p
fectionem que est in attingendo finem vltimum non
habent sine charitate. que sola diuidit inter filios re
gni et filios perditionis et sic sine illa sunt informes.

¶ De decem preceptis quō contineantur in duobus mandatis charitatis. Dis. xxxvij.

Ed iam distributio decalogi q̄
in duob⁹ mādatis cō
pletur cōsiderāda est. Habz enī3 de
calogus decē pcepta que sūt deca Aug. s x. cor
cordū psalterium: que sic sunt distributa vt tria dis.
que sunt in prima tabula ptineant ad deū. s.
ad cognitionē et dilectionē trinitatis. Septē
que sūt in secūda tabula ad dilectionē pximi.

¶ De primo precepto.

Primū in p⁹ tabula ē nō habebis deos
alienos: nō facies tibi sculpti
le neq3 oēm similitudinē et cetera. Hec Ori
genes dicit eē duo mādata: s3 Aug. vnū: hoc
eni ipm qd differerat nō hēbis deos alienos
pfecti⁹ explicat cū phibz coli figmēta. s. idolū
vel similitudinē alicui⁹ rei. Que duo Orige
nes ita dic distare vt idolū sit qd nihil h3 sile
sui. similitudo vero qd h3 spēz alicui⁹ rei: vt ver
bigra. Si qs i auro vel in ligno vel alia re
faciat spēm serpētis vel auis vel alicui⁹ rei: et Quo
statuat ad adorādū: nō idolū s3 silitudinē fe idolum
cit. Qui vero facit spēm quā nō vidit oculus nihil eē
s3 anim⁹ sibi finxit: vt si qs hūanis mēbris ca dr i mū
put canis vel arietis formet vel in vno habi do.
tu hois duas facies: nō silitudinē s3 idolū fa
cit: q2 facit qd nō h3 aliqd simile sui. Jō dicit
apls: q2 idolū nihil est in mūdo. Nō eni aliq̄
ex reb⁹ cōstātib⁹ assumit spēs s3 qd mēs ocio
sa et curiosa repit. Similitudo ꝟo est cū aliqd
ex his q̄ sunt i celo vel in terra vel in aqs for
mat. Aug. vero ita exponit illd Jdolū nihil ē
i mūdo. i. iter creaturas mūdi nō ē forma ido
li: nāmq3 n. formauit de⁹: s3 stulticia hoim for
mā dedit. Quecūq3 facta sūt nāliter facta sunt Nō i ex
p vbū: s3 forma hois i idolo nō ē fcā p vbū: si pōne ho
cut pctm nō est fctm p vbū: s3 est nihil: et ni rū vbo
hil fiunt hoies cū peccāt. S3 querit quō hic rū oia p
dicat forma idoli nō esse fcā p verbū cū alibi ipsū fa
legatur. cta sūt.

legat. Ois forma: ois cōpago: ois ɔcordia partiū facta est p verbū. Hoc aūt a diuersis varie soluit. Quidā eni dicūt oēm formā: ꝛ qcqd ē a deo esse inquātū est: ꝛ formā idoli inquātuȝ est vel inquātū forma est a deo eē: sȝ nō inquātū idoli est. i. posita ad adorādū. In hoc enim nō est creatura sȝ puersio creature. Sicut illō qđ petm̄ est iquātū petm̄ est nihil est: ꝛ hoies cū peccāt nihil fiūt: qꝛ ab illo q vere est separantur. Vn̄ Hiero. Qđ ex deo nō ē qui solus vere est: non esse dr̄. Idcq; petm̄ qđ nos a vero esse abducit: nihil esse vel nō esse dr̄. Alij vo dicūt omnē formā que. s. nāliter ē: ꝛ oē qđ nāliter est esse a deo: sȝ forma idoli nō est nāliter qꝛ nāe iusticie nō fuit. Id enīȝ nāliter esse dicit qđ simplici nature iusticie que deus est militat: nō resultat: ꝛ nām creatā non viciat.

Hiero. sup eze.

Secūdum preceptū est. Non assumes nomē dei tui in vanuȝ. Quod est dicere fm litterā. Nō iurabis pro nihilo nomen dei. Allegorice vero pcipitur vt non putes creaturaȝ esse xp̄m dei filiuȝ: qꝛ omnis creatura vanitati subiecta est: sed equalē patri.

De scđo pcepto.

Tertiū vero est. Memento vt diem sabbati sāctifices: vbi fm litteram precipit sabbati obseruātia. Allegorice vero vt requiem ꝛ hic a vicijs: ꝛ i futuro in dei cōtēplatione expectes ex spiritusancto idest ex charitate ꝛ dono dei: nō qꝛ spiritussanctus sine patre ꝛ filio hoc operet. Accepit vtiq; ecclesia hoc donum vt in spiritussancto fiat remissio peccatorum: quā remissionem cum trinitas faciat: proprie tamē ad spiritumsanctuȝ dicitur pertinere: qꝛ ipse est spiritus adoptionis filiorū. Ipse est patris ꝛ filii amor ꝛ cōnexio vel cōmunitas. Ideoq; iustificatio nostra ꝛ requies ei attribuitur sepius. Hec sunt tria mandata prime tabule ad deum pertinentia. Et primum quideȝ quod est de vno deo colendo: pertinet ad patrē in quo est vnitas vel auctoritas. Secundum ad filium in quo est equalitas. Tertiuȝ ad spiritumsanctū in quo est vtriusq; cōmunitas.

De tertio pcepto.

Cur spiritui scō dr̄ ppe fieri remissio pctōruȝ

¶ De mandatis secunde tabule.

In scđa vero tabula septē erant mandata ad dilectionem proximi pertinentia: quorum primū ad patrem carnalem refert sicut primū prime tabule ad patrē celestem. Quod est honora patrem tuū ꝛ matrem tuā vt sis longeuus super terrā. s. viuentiū. Parētes vero sic sunt honorādi vt eis debita reuerētia exhibeat: ꝛ necessaria ministrētur.

Scđm est nō occides vbi fm litteram act⁹ homicidij prohibet: fm spiritū vero etiā volūtas occidendi. Vn̄ huic mādato fm litterā fit supadditio in euāgelio: qꝛ lr̄a euāgelij exprimit. qđ legis littera nō exprimebat. Euāgelij littera exprimit intelligentiā spūalem. i. quā spūales hn̄t: ꝛ fȝ quā spūaliter viuit. Littera legis sensū carnalē. i. quē carnales habēt: ꝛ fm quē carnalr̄ viuitur cui facta ē supadditio.

Scđm pcepti.

Tertiū est nō mechaberis. i. ne cuilibȝ misceearis excepto federe matrimonij. A pte eni totū intelligit. Noie ergo mechie ois cōcubitus illicitus: illorū quoq; membrorū nō legitimus vsus phibitus debet itelligi.

De tertio pcepto.

Quartuȝ est nō furtū facies: vbi sacrilegiū ꝛ rapina oīs phibet. Nō. n. rapinā pmisit q furtū phibuit sȝ furti noie bn̄ itelligi voluit oēȝ illicitā vsurpatiōeȝ rei aliene. Sacrilegiū trib⁹ modis cōmittit qn̄ s. vel sacrū de sacro vel nō sacrū de sacro: vel sacrū de nō sacro aufert. Sacrū vero dr̄ qcqd mācipatū ē cultui diuino vt eccl'ia vel res ecclesie. Hic ēt vsura phibet q̄ sub rapina continet. Unde Hierony. vsuras q̄rere vel fraudare: aut rapere nihil interest. Commoda fratri tuo ꝛ accipe qđ dedisti: ꝛ nihil superfluū queras: qꝛ supabundantia in vsura cōputat. Est eni vsura vt ait Aug. Cū qs plus exigit i vsuris vel qualibet re quā acceperit. Itē Hierony. putant aliqui vsuram tm̄ esse in pecunia: sȝ itelligāt vsurā vocari supabundātiā scȝ qcqd est: si ab eo qđ dederit plus est: vt si i hyeme debemus deceȝ modios: ꝛ in messe quidecim recipiamus.

De q̄rto precepto.

Hiero. in q̄dā epla.

Hiero. sup eze.

Si vero q̄rit de filijs israel q dn̄o iubēte ab egyptijs mutuauerāt vasa aurea ꝛ argentea ꝛ vestes pciosas ꝛ asportauerūt: vtrū furtū cōmiserint. Dicimus eos q vt parerent deo iubente illud fecerūt nō fecisse furtū: nec oino peccasse. Vn̄ Aug. Israelite nō furtū fecerūt: sȝ deo iubēte ministeriū pbuerūt. Hoc eni de⁹ iussit q legē dedit sicut minister iusticie. sine pctō occidit quē lex precipit occidi. Sȝ si id sponte faciat homicida est: ēt si cum occidat quem scit a iudice occidendū. Infirmi aūt qui ex cupiditate egyptios deceperunt magis permissi sunt hoc facere illis q iure talia passi sūt: qȝ iussi. Hic opponit qꝛ ēt boni in isto ope peccauerunt: qꝛ nālē legē cui

Si furtū fecerūt filij isrl' qn̄ expoliauerunt egyptios

Augu. sr psal.

cōcordat euāgeliū ꝛ lex moral' p̄ceptōis trāsgressi sūt. Que ē. Qd̄ tibi nō vis alij ne feceris. Quā vitas scripsit i corde hoīs: ꝛ qꝛ nō legebat i corde iterauit i tabl'is: vt voce forisecus admota: rediret ad cor ꝛ ibi iueniret qd̄ extra legeret. Hāc ḡ illi p̄uaricari videnẗ i illo fcō alijs faciētes qd̄ nolebant sibi fieri. Sꝫ ibi subintelligēdū ē iniuste vt nō alij .s. iniuste facias qd̄ tibi nō vis fieri. Alioqn huiꝰ p̄uaricatoꝛ ē iudex dū punit reū nolēs aliq̄d tale sibi fieri. Ita ēt ꝛ illud dn̄i verbuꝫ. Oia q̄cūqꝫ vultis vt faciāt vobis hoīes ꝛc̄. De bonis accipiēdū est q̄ nobis iuicē exhibere debemus.

De quīto p̄cepto. Quītū p̄ceptū est. Nō loqueris ꝯ̄ ꝓximū tuū falsū testimoniū: vbi crimē mendacij ꝛ piurij ꝓhibeẗ. Solet autē queri. vtrū ꝓhibitū sit oē mendaciū? Quidā dicūt illud tantū ꝓhiberi qd̄ obest ꝛ nō ꝓdest ei cui dicitur. Tale enim nō est aduersus proximū: vt ideo videaẗ hoc addidisse scriptura. Sed de mēdacio magna questio est que nec cito explicari potest.

Aug. sr̄ exo. s. ñ oē mēdacium ibi ꝓhibetur.

dis. 37.

Circa di. 37. inquirit magister de p̄ceptis decalogi. ad que oīa p̄cepta moralia reduci p̄nt. Cōtinet nāqꝫ ius diuinū tria gn̄a p̄ceptoꝝ. s. moralia iudicialia ꝛ ꝛ cerimonialia. Ubi notādū ꝙ mos aliqñ sumiẗ pro cōsuetudine. aliq̄i pro nāli inclinatiōe. Moralia ergo sunt ad q̄ est aliqua inclinatio nālis. vñ talia spectāt ad ius nāle qꝛ multū sunt cōformia nāli iudicio rōnis. fuit aūt ius naturale explicatū in decē p̄ceptis decalogi pp obnubilatonē itellectꝰ hūani: vt pꝫ exodi. xx. Precepta aūt iudicialia sunt q̄ ad decisiones causarū. ꝛ ad iusticiā inter hoīes cōseruādam sunt instituta: vt oculū ꝓ oculo dare. ❡ Precepta vero cerimonialia sunt illa p que determinantur ea que spectāt ad cultū diuinū: vt sacrificia ꝛ oblatōes. Ceteris de euacuatis remāserunt in noua lege sola moralia q̄ p xp̄m fuerunt declarata vt pꝫ Mat. 5°. ❡ Moꝝ aūt quedā sunt affirmatiua: quedā negatiua. Affirmatiua semp obligāt. i. oi tp̄e sed nō ꝓ semp: vt hō semp est obligatus ad honorādū parētes: sꝫ nō ꝓ semp: sꝫ dum occurrit opportunitas ꝛ reqrit necessitas. Negatiua vero obligant sp ꝛ pro semp: vt nō mechaberis. Sēper eni ꝛ ꝓ quocūqꝫ tp̄e teneoꝛ nō mechari. Preceptoꝝ quoqꝫ decalogi tria p̄ma ad honorē ꝛ dilectionē dei ordināẗ ꝛ ptinēt ad p̄mā tabulā. Alia vo septē ordināẗur ad dilectionē ꝓximi ꝛ ptinēt ad scd̄am tabulā. ❡ Et notādū ꝙ supbia inhibeẗ p̄mo ꝛ quarto precepto. In adoratione dei quo ad p̄muꝫ ꝛ honorificatione ꝓximi quo ad quartū. Accidia autem in sanctificatione sabbati. vbi p̄cipitur mētis ad deū attentio: gula vero que luxurie coniungitur eodē precepto inhibetur. Inuidia vero ꝛ ira in ꝓhibitione homicidij: auaricia autē in ꝓhibitione furti ꝛ cōcupiscētie bonoꝝ ꝓximi. ❡ Primū itaqꝫ p̄ceptū est istud. Nō habebis deos alios in quo inhibeẗ oīs idolatria p quā honoꝛ soli deo debitꝰ exhibeẗ creature. ❡ Hoc ēt p̄cepto ꝓhibenẗ ꝓphane pactiones demonū siue sint ad ludificationē sensuū seu ad inuestigationē futuroꝝ seu occultoꝝ aut quouis alio mō. Inhibenẗ etiāꝫ quecūqꝫ supsticiose obseruantie. Est autē supsticio cū cultus soli deo debitꝰ nō exhibeẗ sibi eo mō quo dꝫ aut cū exhibeẗ ei cui nō dꝫ. ❡ Solꝰ igiẗ deus qui est sūmū bonū ꝛ oium rerū principiuꝫ humaniqꝫ generis reparatoꝛ est toto corde colēdus ꝛ super oīa diligēdus. Ad ipsūqꝫ est in necessitatibꝰ recurrēdū nō ad diuinos vel sortilegos seu phytonicos mala arte vtentes: ac sibi falso ea q̄ solius dei sūt vsurpantes. ❡ Est aūt sors ꝓprie cū aliquid fit vt eiꝰ euentu considerato aliquid occultū innotescat: vt cū proponunẗ due festuce trahēde quarū vna est breuis ꝛ alia longa. Aliqñ vero sumiẗ pro diuinatione: ꝛ inde diciẗ sortilegiū qd̄ diciẗ diuinatio vl' maleficiū que differt a prophetia que fit gratis ꝛ est a deo. Diuinatio vero fit cōmuniter pro pecunia ꝛ vtitur demonuꝫ auxilio: diciẗ ēt sors tēporis successio ibi vt cū dies ab cesserit ꝛc̄. diciẗ etiā capitale debitū vt in vsura diciẗ ēt pars ꝛ euentus rei. Demones autē expressiue iuocati aliqñ futura prenūciant: se aspectibꝰ hoīum ingerēdo: aliqñ vero p sōnia: qñqꝫ autē in spē mortuoꝝ apparēdo. ꝛ hec vocaẗ necromātia a necrō qd̄ est mors ꝛ māthos diuinatio. Qñqꝫ vero futura prenūciant p hoīes viuos sicut in arreptitijs pꝫ. qñqꝫ aūt p aliq̄ signa que in rebus materialis apparēt: que si appareant i corpore terrestri vocaẗ geomātia. Si in aq̄. hydromātia. si i aere: aeromātia. si i igne: pyromātia. si aūt in visceribꝰ aialium imolatoꝝ in aris demonū: vocatur aruspiciū. Diuinatio autē q̄ fit sine expressa iuocatione demonū fit p cōsiderationē dispōnis vel motus alterius rei. vt p motus vel voces auiū siue quorūcūqꝫ aialiū: ꝛ hec vocaẗ auguriū a garritu auiū vl' auspiciū ab auiū inspectiōe. Si autē fiat ex inspectione lineamētoꝝ manus: vocaẗ chiromātia. a kyros qd̄ est manus. Fit ēt varijs modis fm varietatē artiū magicarū que ex traditione demonū ortū habuit. vt ait Aug. ❡ Est autē diuinatio illicita qꝛ p eā creature attribuitur quod solius dei est scꝫ cognitio futuroꝝ cōtingentiū. Unde Esaias. Annūciate que vētura sunt ꝛ dicemus ꝙ dij estis vos. Inhibeẗ ēt in leuitico vbi dr̄. Aia que declinauerit ad magos ꝛ ariolos interficiā illā de medio populi mei. ❡ Dicuntur autē vulgo magi incantatores vel malefici. Et licet quilibet malefactores possint dici malefici: hoc tñ nomē sortilegis ꝛ mala arte vtentibus appropriaẗ pp scelerū magnitudinē. ❡ Dicti autē sūt magi icantatores: qꝛ artē verbis peragunt. Illudūt quoqꝫ plerūqꝫ sensus humanos. que illusio p̄stigiū dr̄ a p̄stringendo: quia perstringit acieꝫ oculoꝝ ne videat rē sicuti est. Sortilegi quoqꝫ sub nomine ficto religionis: diuinationis scientiā ꝓfitenẗ. ❡ Inhibetur ēt varie obseruātie supsticiose i magis consulendis vel curationibus ab ipsis expetendis. siue in verbis siue in rebus suspendendis

p̄mum p̄ceptū

de sortibus.

De diuinationibꝰ

dendis aut ligandis. seu in kalendis ianuarij aut die bus quibusdā vel mēsibus obseruādis. vel donarijs in pncipio anni boni fati augurio fiendis. seu ēt tēpora obseruare. sicut obseruant q certis diebus volunt vel nolunt aliquid inchoare. hmōi tēpora fausta vel infausta estimātes. id est felicia qbus fortuna fauet. vl' infelicia quibus scilicet non fauet. 25. q̄stione. 2. quarta et septima.

de astrorū obseruātijs.

¶ Per hec tamē nō inhibet obseruare vel attendere circa motus corporum celestiū ea que nālem habent ratione: vt est obseruatio tēporis ad seminandū. vel arbores incidendū. aut plantandum: aut medicinarū et minutionū fiendarū. Nec collatio encenniorū ex pietate vel liberalitate seu ad pacem vel amiciciā mutuā fouendā. Sed inhibetur obseruantia motus astrorū seu dierū vel tēporū per modū fati seu ad certitudinaliter precognoscēdo futura contingentia cuiusmodi sunt hoim opa. de quo dictū est in. 2. sententiarū. 14. licet autē auguriū sit pprie circa garritū auiū: extendit tn̄ large ad quālibet supsticiosam diuinationē. Fatū verbo est tēporalis successio vel euentus rerū a deo preuisarū sm Aug. Vn̄ donaria dicūtur fieri boni fati augurio cū quis estimat ex bonis encenij s in pncipio anni collatis bonā fortunaz hominib' illo anno succedere. Talia quoq3 ortum habuerūt ex antiquis paganorū erroribus pertinentq3 quodāmodo ad diuinationē que fit p astra sz que diuersificant dies. Obseruātie itaq3 pdicte et alie que ordinantur ad precognoscendū aliqua fortunia vel infortunia sunt illicite. De his enim dicit Aug' i libro scdo de doctrina christiana q ad pacta cū demonibus inita pertinent milia vanarū obseruationū vt redire ad lectū si qs dum se calciat sternutauerit. Redire ad domū suā si quis pcedens offenderit. Cū vestis a murib' roditur. plus timere supstitionē mali futuri q̄ dānū dolere &c. ¶ Siqdē talia signa euētuū futurorū introducta sunt ex vanitate humana cooperāte demonū malicia p quorū deceptionē multa sm hmōi obseruationes euenūt. vt hmōi obseruationibus hoies iplicati multiplicibus se erroris pniciosi laqueis ingerāt.

questio de arte dmonū

¶ Qui igit talib' magicis falsitatib' credūt aut ad eorū domū eūtes: aut suis domib' introducūt ei interrogant: sciāt se fidē christianā puaricasse. 26. q. 7. Non obseruetis. ¶ Circa predicta autez oriuntur quedā dubia. Et primo queritur. Utrū liceat vti ministerio vel arte demonū ad cognoscēdum futura vel aliqd aliud. Rn̄sio sm Rich. q vti ministerio diaboli pōt intelligi duplr. Unomodo virtute diuina et aliqua licita iperādo et hoc licet. Alio' ipsū familiariter inocādo. et hoc est illicitū et prohibitū lege diuina et hūana: vt patet ex precedētibus. Est enim diabolus aduersarius obstinat' sūmi pncipis nostri dei et hūani generis pessimus inimicus. et iō qui ipsū familiariter inuocat peccat ꝯ deū et ꝯ seipsū. Est etiā ita fallax et mēdax q si quādoq3 dicit veritatē vtilez: aut dicit eam cōpulsus a deo: aut vt sibi magis credatur in mēdacio et sic decipiat cātelosi9. Est autez ibi petīm infidelitatis vt si credendo diabolo diuinuz ei aliquid attribuat: aut idolatrie vt in oblationibus aut saltem inobedientie faciendo ꝯ phibitionē dei et ecclesie. ¶ Et quia artes magice sūt cū quibusdā cōmercijs cū demonibus ideo vti ipsis est phibitū tanq̄ illicitū. Est quoq3 petīm i characterib' que fieri solent in talibus: qr fiunt ad demonū auxiliū iplorandū (vt dicit Bonauē.) Nec habent virtutē ex se sz ex diabolica pactiōe. sic enim diabol' pepigit cū his qui fuerūt ei familiares q ad talia signa se psentē offerret ipsaq3 recognosceret. ¶ Et si arguas q aie sāctorū nō fauent illicite iterrogationi. Sauli aūt interroganti de euentu futuri belli p mulierez phytonissā samuel apparuit et futurū bellū predixit: ergo diuinatio que fit p inuocationē demonū est illicita. ¶ Ad hoc rn̄det Aug' ad supplicianū q non est absurdū credere aliqua dispensatione pmissū fuisse vt nō domināte arte magicas: sed dispensatiōe occulta q̄ phytonissaz et saulē latebat se iusti spūs ostenderet aspectibus regis. diuina cū snia pcussur': vel nō vere spūs Samuelis a sua requie est excitatus: sed aliqd fantasma et illusio imaginaria diaboli machinationib' est facta quā appellat Samuelē scriptura sicut imagines solent rerū suarū noib' appellari. ¶ Utrū liceat vti sonnijs ad precognoscendū futura.

questio de sonnijs.

Rn̄sio. Sonniorū multiplex est differētia. Quedā eniz habēt causam nālē i sōniante: vt cholerici nāliter sōniant de occupationibus igneis sanguinei de aereis vt de volatu flegmatici d aqueis: melāchonici d terreis. Et sic quādoq3 cōtingit q in hoie in quo supabundat cholera nimis intēsa representat aie in sonnijs imaginatio febris future. Quedā vero habēt cām nālem extra hominē sonniātē vt sunt illa que pueniūt ex aliqua determinata influentia corporū celestiū. per quā fit impressio in corpore hois: ex qua qnq3 representat aie i sōnijs imago alicuius effectus futuri sicut ipressio humiditatis facta in corpore ex dispōne influētie celi ex qua postea prouenit pluuia. similitudinem gerit pluuie future et sic p illā ipressionē repn̄tari pōt ipsi aie i sōnijs imago future pluuie. ¶ Quedam vero sōnia proueniunt ex demonū illusione: quedā autē ex diuina reuelatione imediate vel mediante ministerio angelorū quā reuelationē aie dormientiū recipiunt maxie circa aurorā quādo digestio est cōpleta et sedati sunt motus non tm̄ exteriores sz ēt fumositatū interiorū. ¶ Quedā etiā somnia sunt effectus motuū que in vigilia precesserunt mediante quadā impressiōe quā reliquerūt in nobis. Ea enim que hō cogitat vigilādo sepe occurrūt fantasie dormientis. et iō dicit Aristo. pmo ethicorū q meliora sunt fantasmata studiorū seu virtuosorū. ¶ Quedā etiā sōnia casualiter accidūt: sōniamus eni aliqñ ea q̄ a longo tpe nō occurrerunt nostre cogitatiōi: cuius ratio potest assignari. qr spēs taliū vel cōsimiliū reseruantur in fantasia. Et iō sensus cōis q hz iudicare de obiectis sensuū particulariū cuius vsus ligatur in sōnio rōne fumositatū p calorē cordis ad cerebrum eleuatorū iudicat de fantasmate p̄ntato sibi. q sit res cui' est fantasma. Si qs ergo vtatur sōnijs ad precognoscēdū futura sm q sōnia pcedūt ex reuelatione diuina vel ex nāli cā extri-

ſeca vel intrinſeca q̃tū pōt ſe extendere talis virtus:
non erit illicita diuinatio. ſm Tho. Rich. ꝛ de lyra.
xl. ſup geñ. Per ſōnia vero a demonibus imiſſa ali
quid futurū ꝑdicere ſupſticioſū eſt ꝛ illicitū. Dicit ēt
Joh. de pech. in tractatu de aīa. ꝙ curioſa obſerua-
tio ſōniorū prohibentur ꝛ temerarius eſt inniti ſōnijs:
qm̄ difficile eſt cognoſcere qñ accidūt ex cauſis nāli-
bus vl' ſupnaturalibus: ꝛ qñ ex angelis bonis vel ma
q̃ſtio. lis. ¶ Utrū prenoſticare de futuris ex motu vel gar
ritu auiū vel ceterorū aīaliū ſit licitū. Rñdeo. q2 aīa
lia carent rōne ꝛ totaliter ducūtur ipetu nāli: frequen
ter percipiunt imutationē corporis continētis de pro
pinquo futurā ſicut delphini iminēte tēpeſtate de pro
fundo maris exeūt ad ſuperficiē. ꝛ per hoc naute pre
noſticant de tēpeſtate futura. ſic cornicula crocitādo
pluuiā eē cito futurā ꝑdicat. ꝛ hoc mō cōiecturare d
futuris ex motu auiū in q̃tū ꝑſentiūt impreſſionē cau
ſe agentis nō eſt ſupſticioſū ſ3 licitū. Prenoſticare āt
de futuris ad que ſe nō extendit cauſa naturalis ſeu ſi
gnu3 nāle modo predicto eſt ſuperſticioſum ꝛ illici-
tum ¶ Utrū liceat vti ſortibus. Reſpondeo ſicut di
q̃ſtio. ctum eſt. ſors ꝓprie ſumit qñ aliquid fit vt eius euen
tu cōſiderato. aliquid occultū innoteſcat. Jllud aūt
qđ ꝑ ſortē querit aut pertinet ad rē tēporalē. vt ad di
uiſionē hereditatis ꝛ cōſimilia. ꝛ ſic l3. Uel ptinet ad
rem ſpiritualē. ꝛ tūc aut ptinet ad electionē alicuius
ꝓlati: ꝛ tūc nullo mō l3. ex̄ de ſortił. i eccle. Aut per-
tinet ad aliquod aliud iurgiū dirigendu3 ꝛ ſic l3: ſm
Jnnocē.. 26. q. 2. ſors. ar. extra. c. eccle. vbi tm̄ pro
hibetur in electionibus. ꝛ ꝑ hoc videt cōcedi in alijs
iurgijs dirimendis: q2 nō ita in alijs ſicut in electioni
bus eſt prouiſum. Uñ dicit Augu. in epiſtola ad ho
norati. Si inter dei miniſtros ſit diſceptatio qui eorū
ꝑſecutionis tēpore maneāt ꝛ qui fugiāt: eligendi ſunt
ſorte q maneant ꝛ qui fugiāt: ſi hec diſceptatio aliter
terminari nō poſſit ne ſorte morte oium deſeratur ec
cleſia. Ad inquiſitionē autē veritatis de aliquo futu-
ro vel preterito: vt futuro vel ſimilibus nō licet extra
e. capitulo ꝑmo. ¶ Et notādū vt dicit Beda Ma-
thias fuit ordinat' ſorte ante penthecoſ. q2 plenitudo
ſpūſſancti nōdū erat effuſa in eccleſia ſeptē autē dia-
coni poſtea nō ſorte ſed apoſtolorū electione ſunt or-
dinati. Notādū ēt ꝙ ſi ſortalium accidentiū expectet
euent' a fortuna: nō eſt viciū niſi ſorte vanitatis. ſi aūt
ex demonibus ē ſupſticioſū ꝛ illicitū. Si vero a deo:
ſic non eſt malū iuxta illud prouerbioꝝ. Sortes mit
tuntur in ſinū ſ3 a dño tēperāt. tunc. tm̄ eſt diuinū au
xiliū oratiōe preuia iplorādū. ¶ Utrū obſeruationes
q̃ſtio. ordinate ad corporū imutationē vt ad ſanitatē: puta
vt herbarū ligatura circa collū vel manu3 ſint licite.
¶ Reſponſio ꝙ in his que fiunt ad aliquos effectus
corporales inducendos cōſiderādū eſt vtrū poſſint ta
les effectus nāliter cauſare: ſic enim nō erit illicitū. l3
eni cauſas nāles ad inducēdū ꝓprios effect' adhibe
re. Si vero nō videant nāliter poſſe tales effect' cau
ſare: tūc pertinēt ad pacta ſignificationū cū demoni-
bus inita. Et ſic dicit Aug' 2' de doctrina xp̄iana ꝙ
ad ſupſtitionē ptinēt volumina magicaꝝ artiū ꝛ liga

tur ꝛ remedia q̄ medicorū ɔdēnat ſcia ſiue ipꝛecatiōi
bus ſiue i q̄buſcūq3 rebus ſuſpēdēdis atq3 iſigēdis.
Jn quo ſatis p3 ꝙ illa cōdēnat q̃tū ad vſu3 reſpectu
cui' nō habēt aliquā efficaciā ex ſua nāli v̓tute vt dič
Rich. in quol. ¶ Utrū ſuſpēdere dina verba ad col
lū ſit pctm̄. ¶ Rñſio ſ3 Tho. in 2ª 2ᵉ. Jn oibus ad q̃ſtio.
iurationib' vel ſcripturis hmōi ſeu incātatiōib' duo
cauēda ſūt. Primo qđ ſit qđ ꝓfert vel ſcribit. q2 ſi
eſt aliqđ ad iuocationē demonū ptinēs: eſt māifeſte
ſupſticioſu3 ꝛ illicitū. Similr̄ ſi cōtineat ignota noīa
ſc3 ne ſub illis aliqđ lateat illicitū ſicut Chriſo. dič ꝙ
multi aliq̄ noīa hebraica angelorū cōfingūt ꝛ ſcribūt
ꝛ alligant q̄ nō itelligentibus metuēda videnł. ſilr̄
ne aliquid falſitatis cōtineat. q2 ſic ei' effect' nō poſſ3
expectari a deo q nō ē teſtis falſitatis. Scđo aūt cauē
dū ē ne cū v̓bis ſacris cōtineāł ibi aliq̄ vana. puta ali
q characteres iſcripti ꝑter ſignū crucis. ſilr̄ ne ſpes
hēatur in mō ſcribēdi vel ligandi. aut i quacūq3 vani
tate: q̄ ad diuā reuerētiā nō ptineat: q2 iudicaret ſup-
q̃ſtio. ſticioſū. ¶ Quid de incātationibus vel carminātib'
infirmos ſeu pueros vel quecūq3 aīantia. ¶ Rñdet
Tho. vbi ſupra ꝙ ſi reſpect' hēatur ſolū ad v̓ba ſa-
cra ꝛ ad virtutē diuā nō erit illicitū. vt p3 ex ꝑdictis
ſ3 plerūq3 tales incātatiōes hñt illicitas obſeruātias.
ꝛ ꝑ dmones ſortiūtur effectū. ¶ Cōcordat rodonē-
ſis gloſator Raymūdi dicēs ꝙ ſi nihil ſupſticioſū di
cūt vel faciūt vel mādāt fieri vel dici. ſ3 tm̄ vtunł ꝑci
b' licitis ꝛ adiuratōib' ſič ꝑ crucē. ꝑ paſſionē ꝛ ſilia:
nō peccāt: niſi talia fuerit poſt ꝓhibitionē ſibi ab ec-
cleſiā factā. Sunt eni ꝓhibēda ꝑꝑ ſupſticioſa q̄ ibi ſo
lent fieri niſi fierēt ꝑ aliquē diſcretū ꝛ deuotū virū q
orōnē fūderet ꝛ ſup ifirmos manū iponeret. Dicit ēt
ꝙ nō reprobanł breuia i q̄b' ſcribunł verba euange-
lica ſolu3. ſi vero ſcribanł characteres ꝛ noīa iuſitata
in quibus dr̄. Quicūq3 iſtud breue portauerit ſup ſe
ꝛc̄. reprobāda ſunt ꝛ peccāt q ſcribūt. aut portāt aut
donāt aut vēdant aut portāda docēt: niſi adeo fuerit
ſimplices ꝙ ignorantia debet eos excuſare. que etia3
nō excuſat: ſi ſup hoc fuerit admoniti vel iſtructi. Si
qs ēt vt dicit Ray. colligit herbā medicinalē ſymbo
lo vl' orōne dñica vl' ſcribit hec i carta vt ponat ſup in
firmū: vt ſic i his tm̄ de' honoreł: ñ reprobāł. dūmō
nulla alia ſupſticioſa obſuātia imiſceał. 26. q. 5. Nō
liceat. ¶ Scđ3 ꝑceptū ē. Nō aſſumes nomē dei tui i
vanū. de quo dicet di. 39. in qua magr̄ agit d piurio.

Terciū

ꝑceptū eſt. Memēto vt dič ſab-
bati ſctifices. Ad cui' euidētiā
notādū ꝙ hoc ꝑceptū partim eſt morale: par
tim vero cerimoniale ſeu figuratiuū Morale qdē in
q̃tū hoi ꝑciperet vt d putet aliqđ tp̄s vite ſue ad va
cādū diuinis obſequijs. hec eni dictat rō nālis. Eſt aūt
cerimoniale q̃tū ad d̓terminatiōe3 tp̄is ſpālis ſc3 diei
ſeptie in q̄ dñs requieuit. i. nouas ſpēs facere ceſſauit.
Per qđ allegorice deſignał xp̄i requies i ſepulchro q̄
fuit ſeptima die. erat ēt cerimoniale q̃tū ad ceſſationē
ab oi ope vt dicet in ſequētib'. Uñ exodi. 21. Uide-
te vt ſabbatū meū cuſtodiatis. q2 ſignū eſt inter me ꝛ
vos in gñatiōibus veſtris. ¶ Q2 igił obſeruatio ſab-
bati

bati erat figuratiua: adueniēte veritate debuit cessare
τ etiā pp exclusionē errorū. ne. s. forsan aliqs crede
ret q adhuc obligatio ad cerimonias veteris legis
remaneret. ¶ Notādū tñ q si aliqs ad reuerentiam
dei τ virginis gliose i die sabbi cessz ab opibꝰ manua
libꝰ vocādo spūalibꝰ: nō peccat imo meref sz Rod.
Si qs vo feriaret sabbm̄ iudaizare volēdo: talis gra
uiter peccaret. Et sic dz itelligi d cōse. di. 3. puenit.
vbi puersi eē asseruntur phibētes i die sabbi manua
liter opari. sicut antixpi pdicatores populū xpianuz
iudaizare cogētes. ¶ Qd ē itelligendū de his q die
sabbi opari phiberēt p hoc inuere conātes xpianos
ad cerionias iudeoꝝ obligari vt satis pz ex lra. Fuit
autē obseruatio sabbi in pmā diē septimane (que dr
dies dñica) cōmutata. τ hꝰ p apostolos a spūscō edo
ctos. Vñ Jo. i pncipio apocal. diē dñicā noiat. Rō
aūt istitutionis illius diei fuit pp pstātissima opa in ea
celebrata. Illa eni die creauit deus celū τ terrā. xps
de virgine nasci dignatꝰ est. a mortuis resurrexit. ac
spūsctꝰ sup apostolos misit i quo pᵒ fuit eccla cōfir
mata. Erat aūt i sabbato cessādū ab oi ope seruili. iu
xta illud leuitici. Oē opꝰ suile nō facies i eo. ¶ Cir
ca qd sciendū q opꝰ seruile ad pñs dr dupr. Unoꝰ
quid sit opꝰ ser uile. p petō mortali iux illd Johā. Qui facit petm: seruus
ē peti. τ a tali lz semp sit cessādū: maxie tñ i diebꝰ fe
stiuis: cū maxie pricef ipsarū obseruātia. in qtū ipedit
applicationē hois ad dina. Vñ qz hō magis ipedif a
dino cultu p opus peti q p opus corporale Jō plus
peccat q aliqd petm̄ mortale qd cōmitit i die festo: q
p aliqd opus corporale alias licitū facit. Vñ Aug. in
libro d decē chordis. Dicif tibi vt spūaliter obserues
sabbm̄ nō quē iudei obseruāt carnali ocio: vacare eni
volūt a i nugas τ luxurias suas. Melius enim face
rz iudeus in agro suo aliqd vtile q i theatro seditio
sus existeret. τ meliꝰ femine eoꝝ i die sabbi lanā face
rēt: q tota die i neomenijs suis ipudice saltarent. In
festis igif diebꝰ nō dz hō cōcupiscētie vel ocio vacare
nec tps qd ē irrecupabile amittere: sz a petis abstinef
τ sacris opibꝰ itēdere: vtpote dine laudi elemosinarū
largitiōi: petōꝝ purgatiōi: τ sacre meditatiōi. Alioꝰ
opus seruile sumif p ope corpali. ¶ Circa qd dicit
Rich. q opꝰ maxie pēsari dz ex pprio fine vt eni hr i
ethicis. Si qs luxurief vt lucref: auarꝰ dr. Certū est
aūt q corpꝰ dz aie seruiliter subdi. τ aia desup sedere
sicut libera. Illa igif opa q tāq fine ppriū τ primū
respiciūt tpale bonū corporis ipsiꝰ opantis sūt suilia
formalr rōne finis primi quē cōstituit itētio agētis: et
si māliter eēnt spūalia. Vñ si qs meditef i corde suo
aliqd sciale ordinatū vt ad ppriū finē ad tpale lucrū
illd opꝰ est magis suile q liberale. Similr si qs aliqd
opus faciat qd est māliter seruile τ ordinet vt ad finē
primū τ ppriū ad bonū aie spūale: magis est libera
le q seruile: vt scribere aliqd nō pp tpale lucrū sz pp
edificationē aiarū seu dinū cultū: qd ꝯfirmari pot ex
de ferijs: cōquestus τ de statu monachoꝝ. cū admo
nasterij. ¶ Cū igif sit cessādū i dñicis ab oi ope cor
porali ordiato sicut ad primū finē ad tpale bonū p
prij corpis: cessandū est illis diebꝰ ab oi ope qd mālr
τ finaliter vel formaliter est seruile. Ab opibus aūt q

sunt māliter libera τ formaliter suilia: vt cū aduoca
tus cogitat τ studet i his q cras vult pponere pp lu
crū tpale τ rusticus de aratiōe terre quā i crastina die
vult arare. nō ita astringif hō abstinere sicut ab his q
māliter τ formaliter sunt seruilia: qz faciliꝰ est abstine
re ab his q ab illis: vñ p tales actꝰ nō peccat mortali
ter hō nisi p hoc excludaf illa vocatio quā necessario
dz cultui dino. ¶ Ab opibꝰ aūt q sūt seruilia māli
ter τ nō formaliter non tenef hō necessario cessare in
dñicis. Vñ §. de ferijs. l. diuus dicit lex ea q ad mili
tarē disciplinā ptinēt etiā feriatis diebꝰ pagēda. Ubi
dicit apparatꝰ τ sic scholares legere τ scribere pñt. τ
rō est qz talia opa qtū ad suū finē ppriū τ primū sūt
liberalia hec Rich. Pōt aūt disciplina militaris su
mi pro armata vel inermi. scz p scientia legali vt di
cit apparatus. Rodoneñ. aūt dicit q in hmōi diebus
nō lz aliqd grāde de quaterno in quaternū trāscribe
re. In quo Rich. τ ipse videntf repugnare: sz Rich.
vr rōnabilius loqui vt ex pdictis pz. Ipos tñ aliqua
liter cōcordādo posset dici q i festis nō hz aliqd grā
de scribere in scriptura p maiorē diei partē imorādo.
Scholaribꝰ tñ lz aliquātulū imorari scripture libroꝝ
quos audiūt vel legūt: puta iuxta qtitatē suarū lectio
nuz scripture vacando maxime illo tpe quo minus
sunt apti studio τ orationi. Hoc eni mō intēdere scri
pture nō est peccatū (vt pz p Rich.) sz potius cōfert
ad sōnolentiā τ ocium euitandū. ¶ Frāciscus autē
de maronis in tractatu d decē preceptis dicit q si scri
bens non intendit precium sed aie fructū: tunc videf
licita scriptura imo meritoria sicut cū qs itinerat ad
predicādū: quādo autē scriptura est venalis tūc ē ser
uilis τ illicita die dñica. Scdm vero Tho. opus cor
porale ptinēs siue ad salutē corpis proprij vel pro
ximi. siue ad vitandū dānū iminēs exterioris rei. nō
est cōtra obseruatiā sabbati. Vñ in diebus festiuis lici
te possūt fieri ea q necessitas vrget vel pietas suadet:
extra de ferijs. cōquestus. Suadet aūt pietas paupeꝝ
necessitatibꝰ subuenire. Vñ sm rod. i festis laborari
pōt ad opꝰ pauperū: puta agros eoꝝ arādo vel alio
mō. dū pp hoc nō omittaf audiri missa: τ fiat pncipa
liter pp deū: τ nō fiat in dñicis vel pcipuis solēnitati
bus sic et aliq possēt fieri ad edificiū eccle vel pon
tis: dū tñ labor ad multā fatigationē nō pueniret nec
eēt diuturnꝰ sicut et lz (sz Frā.) portaf lapides ad cō
struē. hospitalia τ domos rligiosas q alr vix et nū q
possēt edificari: qz talia fiunt cā pietatis. τ ad spūalia
ordināf. ¶ Pñt aūt fieri q necitas vrget: vt illa q nō
ita pñt fieri in alijs diebꝰ: vt de piscatiōe cū multitudo
pisciū imergif terre q possz fieri vt dicit dcretalis die
bus dñicis τ alijs festis pter q i maioribꝰ dni festiuita
tibꝰ cuiusmōi sūt sz glo. Natiuitas dñi: epiphania: pa
scha: ascēsio: pēthe. τ sic d silibꝰ. De hꝰ dic rod. q si
iacētibꝰ segetibꝰ i agris τ fenis i ptis tēpestas iminet
aut pluuia q multū corrūpet talia a solo sepata. dñi il
laꝝ pñt id ēnitati sue pcauere. carnifices et τ pistores
q i festis pparant ea que vēdere debēt i crastino i mer
cato vel in stationibꝰ suis: τ ceteri q pparant victualia
in festis: si nō potuerūt in die precedēti cōmode ppa
rare aut pparata sine piculo reseruare: mortaliter nō

peccēt. Non eñ etiā dicendū q pp modicū opus hō
mortaliter peccet. ¶ Per hmōi etiā necessitatē sunt
excusabiles vectores mercīū ꝛ vinorum ad nūdinas
ꝛ ad loca remota cū sine graui incōmodo nō possēt
in festis vacare ab eūdo ꝛ quadrigādo. Illi autē qui
a dñis suis cōpelluntur laborare in festis (si iusto me
tu inducti hoc faciāt) vidēt p necessitatē hmōi posse ex
cusari. ¶ Qui autē vecturā bladi quā d. bēt soluūt
diebus festis: vt diebus pfestis sibi vacēt: non vident
excusabiles nisi necessitas ad hº eos cōpellat. ¶ Ra
sores vero ꝛ minuitores ꝛ vectores peregrinorū ꝛ fer
ratores equorū possunt excusari: qñ hoc faciunt pp
necessitatē eorū. quibus hmōi operas ipendunt. Se
cus aūt esset si hoc facerēt pncipaliter pp iprobā lu/
crandi cupiditatē. illi autē quibus talia fiunt in festis
sunt excusabiles cum nō potuerunt sibi antea proui/
dere. Posset etiā esse tāta necessitas puta tpe belli q̄
diebus dñicis possent hoies arare ꝛ fructus colligere
q: necessitas nō hʒ legē ꝛ hmōi necessitates arbitrio
boni viri sunt limitādē. ¶ Sic etiaʒ in festis possent
fieri fossata ꝛ muri reparari ad se defendēdū si neces/
sitas adesset In molēdinis quoqꝫ ad ventū vel aquā
quorū officiū absqꝫ magna opa hois iplet seruāda ē
cōsuetudo a prelatis nō inhibita. Molēdina vº que
trahuntur p iumēta debēt quiescere dieb⁹ feriandis.
quesito. Nā in lege iussa sunt vacare in sabbato. hec oia rod.
¶ Sed nūquid mortaliter peccāt qui ad mercata va
dūt que in dñica vel in alijs festis q̄ maxime pcipuis
fiunt. Rñdet rodoncī q si aliqs hoc facit aliqñ pro
sua necessitate nō peccat mortaliter. si autē hoc faciat
ex cōsuetudine aut ex improba cupiditate lucrādi vt
faciunt aliqui mercatores qui pp frequētanda merca
ta aut nūdinas vix aut nūq̄ ecclesiā itrāt: mortaliter
peccāt. Mercata aūt que fiunt de victualibus cōpetē
tibus ipsis festis: nō sūt illicita aut facile prohibenda.
dū tñ pp hoc nō dimittāt audire dina officia. Cōcor/
dat frācíscus dicens q coquere cibos hūane sustēta/
tioni necessarios emere ꝛ vēdere est licitū in die dñi/
ca ꝛ idē est facere sirupū ꝛ cōfectiōes medicinales: q:
hec oia ad salutē hois ordinantur qđ est pure moral/
le. Morale eniʒ est succurrere cuiʒ in necessitate po
sito. De euntibus aūt ad mercata dieb⁹ festiuis dicit
Anthonius epūs florētinus in directorio cōfessorum
simplicīū q videntur posse excusari si missā audiant
ex quo prelati hoc permittūt. ¶ Quid de viatorib⁹
vel cursorib⁹ dicit rod. q nō audet eos cōdēnare siue
hoc faciant pro pecunia siue non cū etiā in lege mo/
sayca in qua festa cum maiori distinctione obseruabā
tur liceret per mille passus itinerare qđ dicit iter sab/
arguit. bati actuū pmo. ¶ Sup hac materia Bonauē. sic
loquit. Arguit enim q obseruātia sabbati nō sit mu
tata in dñicā: q: tūc nō esset licitū xpianis in dñica iti/
Rñsio. nerare sicut tūc non licebat iudeis. ¶ Ad qđ respon
dens dicit q determinatio operis a quo erat cessan/
dum in sabbato erat cerimonialis seu figuralis: Si/
gnificabat enim in lege noua cessandum esse ab om/
ni ope pcti. obseruatio autē sabbati i q̄tū cerimonia/
lis euacuata est veritate adueniente. Obseruantia vº

dñice introducta in qua pplus xpianus vacaret ad cul
tum dei ꝛ ptermitteret terre negocia que aiam distra/
hunt ne deo intendat. Vñ illa opa precipue inhibent
tur ab ipsa ecclesia ꝛ talia dicuntur opa seruilia illa
maxime quibus hō inhiat terrenis lucris ꝛ que sunt
pter necessaria per que anima maxime detinetur cir/
ca hec inferiora ne se nec deum suuʒ recolat. Ex his
satis innuit Bonauē. moderatū iter diebus festiuis
nō esse illicitū in quo non sic aia distrahitur quin deo arguit.
valeat intendere. ¶ De tharētasia vº sic arguit i hac
materia. Tēpore legis a multis abstinebat que nunc Rñsio.
licite in dñica fiunt vt cibos coquere ꝛ itinerare ꝛc.
ergo obseruatio sabbati non est cōmutata in dñicā.
¶ Ad qđ respondet q in die dñico tenemur vacare
ex cōstitutione ecclesie ab operibus que nos ipedire
possent a cultu diuino qui indicit in tali die exercen/
dus nisi ex causa per euʒ qui hʒ auctoritatem modo
aliquo dispensetur. Nec opʒ q ab oibus in die dñi/
co cessemus a quibus in die sabbati cessabāt: q: anti/
quorū cessatio ab oibus opibus seruilibus in signifi/
cationē erat ꝛ figuram ab oibus peccatis nunc maxi
me est cessandū: hec petrus. ¶ Ex cuius verbis satis
pʒ non esse illicitū simpliciter die dñica itinerare dū
tñ hō sic moderate itineri intendat q propter hoc di
uinum officiū non amittat. Tenēt autē de necessitate
precepti oēs xpani in dñica interesse misse a pncipio
vsqꝫ in finē. de cōsecratiōe distinctione. i. Missas ni
si causa legitima excusat: vt inimicorū timor ꝛ hmōi
Ceteris autem officijs non de necessitate interesse de/
bent: sed de bono ꝛ equo. Intendere aūt itineri p to
tam diē nō videtur cōgruū nisi necessitas hoc requi/
rat. ¶ Si querat de tpe in quo feriare debemus inci
pere? Rñsio a vespera diei pcedētis vsqꝫ ad vesperā
sequētis extra de ferijs capitulo pmo. Oēs dies dñi questio
cos a vespera in vesperam cū omni veneratione de/
creuimus obseruari: ꝛ ab omni illicito opere abstine
re: vt mercatū in eis minime fiat nec placitū. Nec ali/
quis ad mortē vel ad penā iudicetur nec sacramenta
nisi pro pace vel aliqua necessitate prestentur puta p
fide fama ꝛ obedientia. Quod aūt dicit de sacramen
tis dicit hostieñ. licet sit honestū nō tamē necessariū.
vñ gñaliter nō seruat. Per vesperā itelligit solis oc
casus fʒ Bertholinū ꝛ Frācíscū. iʒ officiū vesperaꝝ
citius psoluatur. Principiū tñ ꝛ finis festorū iuxta
diuersarū regionū cōsuetudinē dʒ attendi sicut ma/
gnitudo dierū exigit prius incipere ꝛ tardius termi/
nari vt dicit. 2º. capitulo. ¶ Ex hoc pōt elici q cuʒ
cōsuetudo ecclesie sit in plerisqꝫ locis feriare p totā
diē ipsius festi vsqꝫ ad mediā noctē si qui ibidē in se/
ro vigilie aliqua peragāt negocia nō videntur mor/
taliter peccare: q: qđ in vigilia obmittitur in die festo
supplet. ¶ Sūt quoqꝫ feriāde nō soluʒ solennitates
ab ecclesia institute sed etiā ille quas singuli epi i suis
dyocesis cū clero ꝛ pplo duxerint solēniter celebrā/
das extra đ ferijs conquestus. In hoc quoqꝫ est atē
denda varia cōsuetudo diuersaruʒ regionū vt pʒ de
tribus dieb⁹ rogationū ꝛ ebdomada scā que nō fe/
riantur de consuetudine. iʒ essent de iure feriande.

¶ Ponuntur

¶ Ponunt aūt hmōi festiuitates de cōsecra. di. 3. p nunciandū ⁊ ca. crucis. ⁊ extra de ferijs. ꝯquestus: ⁊ sunt. Natiuitas dn̄i. scti Johis euāge. scti Stephani inocen̄. scti siluestri. circūcisiōis. epi. ascen̄. penthe. cū ou obus dieb⁹ sequētib⁹. festiuitates bt̄e virg. nati. scti Jo. ba. duodeci apl'oꝝ. b. Laurētij. b. Michaelis. oium sctōꝝ. scti Martini. inuentio sctē crucis. dedicatio cuiusl3 oratoꝝ. Notādū circa predicta ꝙ vacare qn̄q3 sumit p intendere. qn̄q3 vero pro cessare.

4. pce. Quartū preceptū est. Honora patrē ⁊ matrē vt sis longeuus sup terraz. ¶ Circa qd notandū ꝙ (ꝙtū ad p̄ns suf ficit) pr̄ dupl'r pōt sumi. s. pro p̄re carnali q est p̄n^m in esse nature. ⁊ pro p̄re spūali q est p̄n^m in eē gr̄e. ⁊ vterq3 hoc p̄cepto honorari iubet. Honor autē s̄m Hiero. in scripturis nō tam in salutationib⁹ ⁊ verbis ꝙ in collationib⁹ munerū ꝯsistit. Patri igit carnali exhibēda est reuerentia. ab ei⁹ offensa p̄caucēdo. ei assurgēdo. obediendo. eūq3 necijs sustētādo. sic p̄r spūalis est reuerēdus ⁊ sibi de necessarijs puidēdu3: vt eni ait dn̄s in euangelio: Dignus est operarius cibo suo. De obediētia at patris carna. vide. 44. di. scōi. Dubitatur autez vtꝝ occasione religiōis sint p̄termittenda pietatis officia in parētes. ¶ Ad qd r̄ndet thomas in quol. ꝙ si qs videat patrē suū in magna necessitate: ⁊ cui p aliū subueniri nō possit: nō d3 religionē intrare: s3 tenet ministrare parētib⁹: maxime si absq3 p̄iculo peti possit in seculo remanere. Si vero p aliū possit parētibus suis ministrari: pōt si vult religionez intrare. Un̄ chriso. exponēs illud euangelij. dimitte mortuos ⁊c̄. Dicit ꝙ malū est hoīes a spūalibus impedire. ⁊ marie cū fuerit q misteriū parētū cōpleat. extabat eni aliq q cōplere posset illius funeris sepulturaz. Postꝙ vero aliqs est in religiōe p̄fessus: mortuus est mūdo. Unde p spūalē mortē deobligatur a cura impendēda parētib⁹: sicut ⁊ deobligat p mortem corporalē ⁊ idō nō peccat nec ꝯ p̄ceptum dei agit si in claustro remaneat: sub p̄cepto p̄lati parentū ministratiōe p̄termissa. Est aūt fact⁹ impotēs ad reddēdum debitū ministeriū absq3 ppria culpa. d3 tn̄ ꝙtū pōt salua ordis sui obediētia satagē vt p se vel p aliū suis parētib⁹ subueniat si in necessitate fuerint. ¶ Et notandū vt dicit idē doctor ꝙ in p̄cepto isto itelligit mandari qcqd ptinet ad reddēdū debitū cuicūq3 p̄sone sicut scōartū icludit in pricipali. Et sic reuerētia ⁊ bn̄ficientia alijs p̄sonis debita hic iplicite iniungit.

Non occides. Quintū p̄ceptū est. Non occides in q̄ p̄hibet hoīs ab hoīe iniusta occisio: que qdē est iniusta qn̄ deest iusta cā: iniustus ordo: aut iustus aīus. Deest aūt iusta cā cū aliqs sine merito occidit: deest iustus ordo cū occidit ille q nō est legis minister. Deest iustus aīus cuz iudex occidit libidine vindicte. nō amore iustitie. Implicite aūt p̄hibent inuidia ⁊ ira de qbus dictū est. 42. d̄. secūdi sniaꝝ. de homicidio aūt dicet in quarto. Prohibet aūt ira nō tantū in facto sed etiā in aīo: q̄ est volūtas deliberata ad ledendū p̄ximu3 (vt dicit Bonauen̄.) cū expressiōe exteriꝰ in signo ⁊ verbo. De hoc dicit

saluator Mathei. 5°. Ois q irascitur fratri suo reus erit iudicio. q aūt dixerit fratri suo racha reus erit cō silio. q vero dixerit fratri suo fatue reus erit gehēne ignis. Ubi dicit glosa ꝙ p illa tria q̄ ibi tāgunt sc3 iudiciū: cōsiliū: ⁊ gehenna diuerse mā sioēs in eterna dānatione pro mō pcti exprimunt. Un̄ ibi ponunt tres gradus ire. Primus est in aīo deliberate appetendo grauē p̄ximi lesionē. ⁊ q̄ ad hoc dicit ois q irascit fratri suo. Scōs est cū talis ira p signa exteriora exprimitur ⁊ ꝙtum ad hoc dicit q dixerit fratri suo racha q3 est interiectio irascentis. p quā itelligit inordinata ⁊ ꝯfusa locutio ire interioris expssiua. Tertius gradus est qn̄ pctm̄ interius ꝯceptū ad effectū pducitur: Est aūt effectus ire nocumentū alterius sub rōne vindicte. Minimū aūt est nocumentū qd fit solo verbo maius cū. s. aliqs prorumpit in verba iniuriosa. ⁊ q̄ ad hoc dicit q dixerit fratri suo fatue. Et sic p3 ꝙ 2^m addit supra primū: ⁊ tertiū supra vtrūq3. Unde cum primū sit pctm̄ mortale in casu in q̄ dn̄s loqtur: multomagis ⁊ alia: ⁊ ideo in singulis eoꝝ ponunt aliqua corrn̄dentia ptinētia ad ꝯdemnationē sed in p̄io ponitur iudiciū qd minus est q3 vt ait Aug. In iudicio adhuc defensionis locus dat. In scōo vero ponit cō silium quo iudices inter se ꝯferunt qd oporteat agere. In tertio ponit gehēna ignis q̄ est certa dānatio. ¶ Scōm autē Nico. de lyra p racha intelligit verbū ꝯtumeliosū ꝯfusum. [illegible]
teriata. Offendēs aūt p[illegible]
faciēdo vel ipsum p[illegible]
dibus corp. [illegible]
facere hita opo[illegible]
beris. quo p̄[illegible]
rium: s3 ei[illegible]
gn̄aliter [illegible]
p̄cepto [illegible]
scōo [illegible]
est. [illegible]
pcā. [illegible]
tesi[illegible]
rei [illegible]
⁊ g[illegible]
15. [illegible]
p̄ce[illegible]
me[illegible]
¶ [illegible]

[illegible]

dicta: [illegible]
⁊ aliud [illegible]
lit. Sci[illegible]
mendaci[illegible]
gna. Perk[illegible]
etiā pro ip[illegible]
terius aiam[illegible]

facere sȝ nõ falsũ dicē: vt si qs nõ vult hoīem ad mortē ꝓdere verũ taceat: sed nõ falsum dicat. Tertiũ vero genus mēdacij est qḋ ex malignitate ꝛ duplicitate ꝓdit cunctis valde cauendũ. His videt̃ inui mendacia illa q̃ fiunt ioco vel ꝓ salute alicui⁹: imꝑfectis eē venialia peccata: ꝑfectis vero illud qḋ ꝓ cõmodo alterius dr̃ esse dānabile: qḋ etiā de mēdacio ioco so putari põt: precipue si iteret̃. De mendacio aũt obstetricũ ꝛ raab qꝫ fuerit veniale Aug. tradit dicens. Forsitan sicut obstetrices nõ remunerate sunt q: mentite sunt: sed q: infantes liberauerũt ꝛ ꝓpter hanc misericordiā veniale fuit pctm̃: nõ tñ nullũ: sic raab liberata est pp liberationem exploratoꝝ pro qua fuit veniale pctm̃. Sed ne putet qsqꝫ in ceteris peccatis si ꝓpter liberationē hoīum fiant ita posse ꝯcedi veniam. Multa eni mala detestāda talē sequuntur errorē. Possumus eni ꝛ furādo alicui ꝓdesse: si paup cui dat̃ sentit cõmodum ꝛ diues cui tollit̃ nõ sentit incõmodũ. Ita ꝛ adulterando possumus ꝓdesse si aliq̃ nisi adhoc ei con[sent]... amādo moritura ꝛ si vi/
...: nec ideo pctm̃ gra/
... Sciendũ est etiam
... Augu. in libro de
... notāda sũt
...le ꝛ dāna/
...ngeqꝫ fu
Ad qḋ
est vt
...dest
... fal/
in/
...s
...b/
us
nē
...est
...esi/
obest
ali ali/
...t qsqꝫ
...ecedit.
...ij quod
... turpiter
... arbitret̃.
nope fuge:
...o.

Qḋ mēdacium obstetricũ ꝛ raab fuit veniale

¶ Quid sit mendacium.

Hic videndũ est qd sit mendaciũ: ꝛ qḋ sit mentiri. Deinde vtrũ oē mendacium sit pctm̃ ꝛ quare? Mendaciuȝ est: vt ait Aug. falsa significatio vocis cũ intentiõe fallēdi. Vt ergo mendaciũ sit necesse est vt falsum proferatur: ꝛ cum intentiõe fallendi. Hoc eni malum est propriũ mentientis aliud habere clausum in corde: aliud promptum in ligua.

Aug. i li. ꝯ mēdacium

¶ Quid sit mentiri.

Mentiri vero est loq ꝯtra hoc qꝫ aio sentit qs siue illud verũ sit siue nõ. Ois ergo q loquitur mēdaciũ mentit̃: q: loqtur ꝯ hoc qḋ aio sentit. i. volũtatem fallendi: sed nõ ois q mentit̃ mendaciũ dicit: q: qḋ verũ est loqtur aliqñ mentiēdo: sicut econuerso falsum dicendo aliqs verax est. Unde ait Aug. Nemo sane mentiens iudicādus est q dicit falsum qḋ putat verũ: q: q̃tum in ipso est nõ fallit ipse sed fallitur. Nõ ergo mendacij arguendus est: q falsa incautius credit ac pro veris habet. Potiusqꝫ ecõtrario ille mentitur q dicit verum qḋ putat falsum. Quantũ enim ad aium eius attinet nõ verum dicit: q: nõ qḋ sentit dicit: q̃uis verũ inueniatur esse qḋ dicit: nec ille liber est a mendacio q ore nesciens loqtur verũ: sciens aũt voluntate mentitur. Hic queri solet si iudeus dicat xp̃m esse deũ: cum nõ ita sentiat aio vtrum loquat̃ mēdacium? Non est mendaciũ qḋ dicit: q: lȝ aliter teneat aio: verumtñ est qḋ dicit: ꝛ ideo nõ est mendaciũ. Mentit̃ tñ illud qḋ verum est dicens. Q: vero oē mendaciũ sit peccatuȝ Aug. insinuat. Mihi inqt videt̃ oē mendacium esse pctm̃: sed multũ interest quo aio ꝛ de qbus rebus qsqꝫ mentiat̃. Non enim sic peccat q ꝯsulēdi ꝛ q nocēdi volũtate mētit̃: nec tantũ nocet q viatorem mentiēdo in diuerso itinere mittit: q̃tum q viam vite mentiendo deprauat. Porro oē mendaciũ ideo dicēdum est esse pctm̃ q: hoc dȝ loq hõ quod aio gerit: siue illud verum sit siue putet̃ ꝛ nõ sit. Uerba eni ideo sũt instituta nõ vt p ea hoies inuiceȝ fallant: sed p ea in alterius noticiā suas cogitationes ferāt. Uerbis ergo vti ad fallaciā: non ad qḋ sunt instituta: pctm̃ est: nec ideo etiam vllum mendaciũ putandũ est non esse pctm̃: q: possumus alicui aliqñ ꝓdesse mentiendo. Possumus eni vt predictũ est ꝛ amando furando

Aug. i ench.

Qḋ de iudeo q dic̄ xp̃ꝫ eē deuȝ

Qḋ oē mēdacium sit pctm̃.

Qr oē mēdacium sit pctm̃.

Aug. i ench. q ñ ē mēdacium ñ ē pctm̃ q: ꝓdest

Hic soluitur qd supposi-ta. rando ꝛ adulterādo ꝓdesse. Mēdaciū quoqꝫ nō tunc tantū esse possumus dicere qñ aliqs ledit. Cum eni a sciēte dr falsum: mendaciuꝫ est: siue qs siue nemo ledat. Ecce ex his ꝯstat oē mendaciū esse pctm̄: non tñ de oi mēdacio accipiendū est illud Psalmi. Perdes oēs q loquuntur mendaciuꝫ. Nec illud. Os quod mētitur occidit animam. Nec omne mendaciuꝫ isto precepto prohiberi videtur: nec premissa descriptione mendacium ioci includi.

¶ Ubi cum periculo erratur vel non.

Illud etiā sciendū est ꝙ in qbusdā rebus magno malo: in qbusdā parno: in qbusdā nullo fallimur. In qbus rebus nihil interest ad capescendū dei regnū: vtruꝫ credant an nō: vel vtrū vera putent an falsa siue sint siue nō. In his errare .i. aliud pro alio putare: nō arbitrādū est esse pctm̄: vel si est minimū atqꝫ leuissimū. Et sunt vera q̄dā q̄uis nō videant: que nisi credant: ad vitā eternaꝫ non potest pueniri. Et licet error maxima cura cauendus sit: non modo in maioribus sed ēt in minoribꝰ rebus: nec nisi rerum ignorantia possit errari: nō est tñ ꝯñs vt ꝯtinuo erret qsqꝫ aliqd nescit. Sed qsqꝫ se existimat scire qd̄ nescit. Pro vero eni approbat falsuꝫ qd̄ est erroris propriū. Uerūtñ in qua re qsqꝫ erret interest plurimū. Sunt eni que nescire sit melius q̄ scire. Item nōnullis errare profuit aliqñ: sed in via pedū nō in via morū. Solet queri de iacob q se dixit eē Esau: aliter alo sentiens vtꝝ mentitus sit? De hoc Augu. ait. Jacob qd̄ matre fecit auctore vt falleret patrē si diligenter attendat videt nō esse mendaciū sed mysteriū. Intendebat eniꝫ matri obedire que p spiritū nouerat mysteriū: ꝛ ideo ꝓpter familiare cōsilium spiritussancti qd̄ mater acceperat: a mendacio excusatur Jacob.

De iacob si mentitꝰ fuit.

Di. 38.

Circa di. 38. in qua magister agit de mēdacio. Sciēdum ꝙ mentiri est ꝯ mētē ire. d quo dicit Aug. in libro ꝯ mendaciū ꝙ ille mentit q falsum enūciat cū fallendi. Si qs igit dicat falsum credēs dicē veꝝ: nō mentit cū nec intēdat falsum exprimere nec proximū decipe. Per oppm̄ āt si qs intēdēs falsum dicēꝫ dicat veꝝ: mētit cū ꝓximū intēdat fallere ꝛ aliter ore exprimere q̄ hēat in mente. Est itaqꝫ mēdaciū false vocis signo cū intentiōe fallendi. ¶ Ex hoc seqt oē mendaciū eē pctm̄. qꝛ actus includēs intentionē malam nunq̄ pōt esse bonus (cū formalr includat malum velle) platio aūt verboꝝ cū intentiōe fallendi est hmōi. vñ mēdaciū dicit actū substractū cū circunstātijs deformātibꝰ. ¶ Diuidit autē mēdaciū f3 Ari. 4. ethicoꝝ in mēdacium qd̄ trāscēdit veritatē in maius qd̄ ptinet ad iactantiā. ꝛ in mendaciū qd̄ deficit a veritate in minꝰ quod ptinet ad eironiā. ꝛ hec est diuisio p se ipsius mendacij in q̄tū opponit veritati. q̄ est virtus quo quis se talē qualis est demonstrat. Dicūt aūt eirones q minora dicunt de se q̄ sint. ꝛ hoc quidem faciunt vt alij de ipsis oppinent maiora. vt illi q assumunt habitū despectū vt videant hoibus sancti. ꝛ talis eironia videtur esse quedā iactantia. Alij aūt hoc faciunt ad elationē fugiendaꝫ qd̄ qdem est pctm̄ rōne mendacij. fugere vero supbiam sine mendacio humilitatis est. vt cū quis mala que in se recognoscit detegit: bona vero reticet. Differt autem eironia ab ironia que est quedā figura grāmaticalis q̄ fit cū aliquis dicens vnuꝫ intendit exprimere oppm̄. ꝛ dr ab hyron grece quod est eleuatio latine. qꝛ fit sepe cū elenatione vultus vel sermōis. ꝛ scribitur cōiter sine. e. Uiciū vero oppm̄ veritati scribit p. e. Uñ pt dici ab. e. qd̄ est extra. ꝛ irō qd̄ est eleuatio: qꝛ eirones minora dicūt de se q̄ sint. In hoc aūt vicio ē mēdaciū. in figuratis vero locutionibꝰ nō. De iactātia dictum est in scdo. ¶ Alio mō aūt diuidit mendaciū f3 ea que aggrauant vel diminuunt culpā mēdacij. ꝛ sic diuidit in pniciosuꝫ. officiosum ꝛ iocosuꝫ ad que pñt reduci octo gña mendacioꝝ posita ab Augustino in libro ꝯ mēdaciū. Perniciosum dr qd̄ est in alteriꝰ nocumētū: siue sit ꝯ deū vt in doctria fidei ꝛ moꝝ. siue ꝯ ꝓximū in psona fama siue rebꝰ. vt si qs mentiat q̄tum ad vitā corporalē vel fidē ꝯiugalē tollēdā. ꝛ sic de alijs. ꝛ vlr oē tale mendaciū ex deliberatione dictū est pctm̄ mortale: phibet eni illo precepto: nō falsum testimoniū dices. fm Sco: Officiosuꝫ est qd̄ alicui vtile est ꝛ nulli nocet. Jocosum est cū aliqs iocādo intēdit aliū fallere vel decipere. sicut dicit ioseph fratribꝰ suis ꝙ erāt exploratores. Narrare aūt aliquā fabulā de qua oēs auditores sciunt ꝙ nō est verū nec narrat tanq̄ verū: nō est mentiri. qꝛ nec loquēs intēdit decipe. nec sermo suus de se est deceptiuus. qꝛ nō est talis ꝙ natus sit credi ab auditoribꝰ. de istis duobus mēdacijs ꝯceditur cōiter ꝙ neutꝝ est mortale ex se. qꝛ neutruꝫ ex se repugnat charitati. Essent autem mortalia si qs ex hmōi videret probabiliter scandalū ruine mortalis oriri. nec tñ desineret talia mendacia pferre. ꝛ hoc siue talis esset in statu pfectionis acgrēde. vt religiosi. vel exercēde: vt prelati. siue in quouis alio statu. qꝛ teste saluatore. ve hōi illi p quē scandalum venit. ¶ Fuerunt tñ quidaꝫ simpliciter opinantes hmōi mendacia esse peccata mortalia in viris pfectis. Innitētes glose Augustini super illud psal. Perdes oēs qui loquuntur mendacium. Non conuenit perfecto pro vita alterius seruanda. mentiri ne dū vitā alterius seruat: aiam suā pdat. ¶ Iteꝫ Aug. in libro contra mendacium. Perfectoꝝ preceptum est non mentiri. sed hec opinio nō est vera fm Tho. Richardum ꝛ Scotū. qꝛ quod in vno est veniale in alio nō est mortale: nisi psona vna obligetur ad aliqd

aliud ad qd alia non obligat. sed vir pfectus nõ obligat se ad veritatẽ seruandã in verbis aliquo voto vel iuramẽto plusq̃ quncq; z piauus. igit circunstãtia psone ex quo nõ est spẽlr obligata nõ transfert veniale in mortale. ¶ Verba aũt augustini itelligunt in casu in quo recta rõ dictaret q actꝰ vnicus mẽdacij vel frequẽtatꝰ eẽ scãdalosus seu occasio ruine mortalis audiẽtibꝰ. qd aliqñ plus põt ↄstringere in viris pfectis q̃ in alijs. qꝛ impfecti aliqñ magis scandalizant de mẽdacio taliũ q̃ alioꝝ q̃maxime si mẽtiant exercendo actꝰ q cõpetunt sibi rõne status pfectiõis puta iudicare pdicat. Ex hꝰ eni posset pire auc̃e doctoꝝ ecclie i docẽdo z vtilitas ppli audiẽtis. ¶ Si eni platus pdicans vel iudicãs admisceat aliqd mẽdaciũ iocosum poterit dubitari de quocũq; alio dicto ab eo sicut de illo qd intelligit Sco. si nõ pcipiat illud mẽdaciuz eẽ dictũ remotũ ab actu iudicandi vel docẽdi. dũ nãq; aliqs sedet ad iudiciũ põt aliquã trusam admiscẽ q ex mõ loquẽdi scit nõ esse de iudicio. ¶ Aliter etiaz pñt auctes allegate expont. Pria exponit ab Alexãdro q viro pfecto nõ mentiri cõuenit p vita alterius seruãda: nõ q sp mentiẽdo peccet mortaliter: sed qꝛ mentiendo peccat peccato veniali: quod disponit ad mortale p qd hõ pdit aiam suã. De scda dicit Tho. in 2ª2ᵉ q Aug. loqt dubitare. vñ pmittit nisi forte ita vt pfectoꝝ zc̃. ¶ Et notãdũ fm Tho. in quol. q nõ refert q̃tũ ad pctm̃. vtꝝ qs verbo vel scripto vel nutu aut quocũq; sctõ mentiat sicut nec refert q̃tuz ad homicidiũ vtꝝ gladio vl securi interficiat z sic hoies muti qñq; nutibus mentiunt. ¶ Alterius sciẽdũ q sicut mendaciũ pprie ↄsistit in verbis: sic simulatio z fictio in factis. que qdẽ fit cũ aliqs p signa factoꝝ vel reꝝ aliqd de se sigñt ↄtrium eius qd in eo est. Vñ fictꝰ dr q aliud ptẽdit exterius q̃ habeat interiꝰ. Et si fiat ad aliud significandũ nõ est mendaciũ sicut nec figuratiue locutiones fm Augustinũ de q̃onibus euangelij. In figuratiuis eni locutiõibꝰ fingit quedã res nõ asserat ita esse sed pponit vt figura alterius qd asserere volumꝰ: sic dñs finxit se lõgius ire discipulis euntibus in emaus cõponendo scꝫ motũ seu quasi volẽtis longius ire ad designandũ q longe erat a fide illoꝝ. ¶ Cõtinet aũt hypochrisis sub simlatiõe. hypochrysis eni quedã simulatio est. Non aũt oĩs simulatio sed solũ illa q̃ q simulat psonã alterius sicut cum peccatoꝛ simulat psonaz iusti. de q̃ (dicit Sco.) q sit vno mõ simulando p argꝰ probabilia a signo. puta p genuflexiões: adoratiões: z deuotiones aliq̃ bona sibi inesse q̃ nõ insunt. Alio vero mõ fit ostendẽdo mala nõ inesse q̃ insũt: z hoc p signa illis opposita. vt si aliqs luxuriosus audiens loq de mulieribꝰ spuat in signũ castitatis q̃si luxuriã execrãdo: z his modis frequenter hypochrisis est mortale scdꝫ ipm. ¶ Si aũt aliqs simulet malũ nõ inesse qd inest nõ ostendẽdo signa q̃ cõiter ↄsueuerũt seq illa mala. talis nõ peccat. sꝫ p oppm̃ peccaret talia signa ostendẽdo. qꝛ sic videret pctm̃ suũ pdicare z publicare. ¶ Tho. aũt dicit de hypochrisi. q in hypochrisi duo sũt. s. defectꝰ sctitatis z simulatio ipsiꝰ. Si ergo hypochrita dicat ille

De hypochrisi.

cuius intẽtio fert in vtrũq; vt. s. aliqs nõ curet sctitatẽ hẽre. sed solũ sctũs apparere. sicut ↄsueuit accipi in sacra scriptura. sic manifestũ est q est pctm̃ mortale. nullus eni priuat totaliter sctitate nisi p pctm̃ mortale. Si aũt dicat hypochrita ille q itẽdit simulare sctitatẽ a qua deficit p pctm̃ mortale: tũc q̃uis sit in pctõ mortali ex quo priuat sctitate. non tñ sp ipsa simulatio est ei pctm̃ mortale. sed qñq; veniale. qd discernẽdum est ex fine. quasi repugnet charitati dei vel pximi erit pctm̃ mortale. puta cũ simulat sctitatẽ. vt falsam doctrinã disseminẽt vel vt adipiscat ecclasticam dignitatẽ indignꝰ exñs: vel q̃cunq; alia bona tpalia i qbus finẽ ↄstituit. Si vero finis intẽtus nõ repugnet charitati erit pctm̃ veniale. puta cũ aliqs in ipsa fictione delectat. de quo dicit Ari. 4. ethicoꝝ. q magis videt vanus q̃ malus. eadẽ eni rõ est de mẽdacio z simulatione. ¶ Et notandũ q lꝫ oẽ mẽdaciũ sit pctm̃ mortale vel veniale vt dictũ est: veritatẽ tñ caute occultare nõ est malũ. sic eni fecit abraham dicẽdo sarram esse sororẽ suã. Gen. 12. q eni erant de ppinqua parẽtela apud antiqs dicebant fratres z sorores. Lꝫ etiã patres antiq a mẽdacijs multiplr excusent: hoc tñ nõ est necesse de mendacio iocoso vel officioso. cũ apli q erant ipsis pfectiores qñq; venialiter peccarẽt iuxta illud Jo. in canonica. Si dixerimus quia peccatum non habemus: nosipsos seducimus.

¶ De periurio. Di.xxxix.

Nunc de periurio videamus. Periuriũ est mendaciũ iuramẽto firmatũ. Hic q̃rit: vtꝝ sit piuriũ vbi nõ est mendaciũ? Qd q busdã videt ex auc̃te Hieronymi dicẽtis. Aduertẽdũ est q iusiurãdũ tres hꝫ comites: veritatẽ: iudiciũ: z iustitiam. Si ista defuerint: nõ erit iuramentũ: sed piuriũ. Ubi aũt falsum iurat: veritas deest. Si ergo falsus iuret: z si nõ sit ibi intẽtio fallendi: videt esse piuriuz qꝛ deest veritas. Quibusdã placet nõ eẽ piuriũ vbi nõ est mendaciuz: z sicut dr aliqñ falsum sine mendacio: ita iurat falsum sine piurio. Falsuz forte dixit apls cuz se venturũ ad corinthios pmisit. Nec tñ sicut ei imponebat culpã mẽdacij contraxit: qꝛ sic aio sentiebat. etiã si iuramento illud firmasset nõ piuriuz incurrisset: qꝛ quãtũ in ipso fuit verũ dixit z si iurationẽ addidisset quantũ in se foret verũ iurasset: z si aliter euenerit q̃ꝫ dixit. Jdõ sicut qs nõ est mendax nisi aliter sentiat aio q̃ꝫ dixit: siue ita sit siue nõ: ita videt qbusdã neminẽ piurũ ↄstitui nisi aliter sentiat aio q̃ꝫ loqt: siue ita sit siue nõ.

Hiero. ff. hieremiam.

¶ De triplici modo periurij.

Sed melius credit z ille pelerare: q falsum voluntate fallendi iurat: z q

falsum

Aug. de verbis apli sermone. xxviij. falsum putãs qđ verũ est iurat: ꝛ q verũ putãs qđ falsum est iurat. Vñ Aug. Hoies falsuz iurant vel cũ fallũt vel cũ fallunt. Aut putat hō verũ esse qđ falsum est: ꝛ temere iurat aut scit vel putat falsũ eē ꝛ tñ ꝓ vō iurat ꝛ nihilominus cũ scelere iurat. Distant aũt illa duo piuria q̃ cōmemoraui. Fac illũ iurare q verũ eē putat. Pro qͦ iurat verũ putat eē ꝛ tñ falsuz est. Nō ex aio iste peierat sed fallit. Hoc ꝓ vero hz qđ falsuz est: nō ꝓ falsa re sciēs iurationē interponit. Da aliũ q scit falsũ eē ꝛ iurat tanq̃ verũ sit qđ scit falsũ eē. Videtis q̃ ista detestãda sit belua. Fac aliũ q putat falsũ eē ꝛ iurat tãq̃ verũ sit ꝛ forte verũ est. Verbi grā: vt intelligatis. Pluit in illo loco. Interrogas hoiem: ꝛ dicit pluisse: ꝛ tunc pluit ibi: ſʒ putat nō pluisse: periturus est. Interest quēadmodũ verbũ ꝓcedat ex aio. reã linguã nō facit nisi rea mens sit. His euidēter tradit̃ q̃ tripl'r peierat hō vt supra diximus: dũ vel sciens falsũ iurat: vel putans falsum qđ verũ est iurat: vl' estimãs verũ qđ falsũ est iurat. Sʒ hͦ extremũ nō vi eē piuriũ: etiã si piuriũ noiet̃: eo q̃ falsũ iurat̃: nō vi reus eē piurij q sic iurat: q2 nō est mens eiꝰ rea: ꝛ iō nec lingua. imo eiꝰ mens rea est dũ iurare p̃sumit qđ pspicue verũ nō dep̄hēdit. Nō ḡ oē piuriũ mēdaciũ est: nec ois q peierat mētit̃: sed ois mētiēdo iurans peierat: ꝛ ois q falsũ iurat: siue mētiēs siue nō: peierat. Cũ vero qs iurat qđ verũ est timēs eē falsũ: q̃rit̃ qd sit ibi piuriũ? Ipsa eni significatio vocis vera est q2 verũ nesciēter loq̃t. Nō ḡ ipsa significatio vl' falsũ vel mēdaciũ est: q2 vera est: ꝛ qđ verũ est: piuriũ non vi eē. Ad hoc dicimꝰ loq sic. s. ꝯ mētē sub attestatiōe iuramēti eē piuriũ. Mētiri ḡ adhibita iuratiōe piuriũ ē. Periuriuz ḡ est: vel iurãdo loq falsũ cũ intētiōe fallēdi: vl' iurãdo loq falsũ sine intētiōe fallēdi: vel iurãdo loq verũ cũ intētiōe fallēdi. Hic opponit̃. Si ois q falsũ iurat peierat: tũc q alicui ꝓmittit dare sub certo terio aliqd qđ tñ non faciet ex qͦ iurauit peierauit: q2 falsũ iurauit. Nō. n. ita futurũ erat vt iurauit. Ad hͦ dici pt: q2 nō ois q iurat qđ falsũ est: ex quo iurat piuriꝰ est: sicͭ iste de qͦ agimꝰ ſʒ ex quo ꝓpositũ mutat vl' teriuz trãsgredit̃: iuratio talis fit piuriũ reatu.

(Margin notes: Qō. — Solo. — Oppō. — Determinatio.)

¶ An iuratio sit malum.

Si aũt querit̃ vtrũ iurare sit maluz? Dicimus aliqñ malũ esse: aliqñ nō. Sponte eni ꝛ sine necessitate iurare vel falsum iurare pctm̃ grãde est. Ex necessitate aũt iurare. s. vel ad asserendũ inocētiã vel ad federa pacis ꝯfirmãda vel ad psuadendũ auditoribꝰ quod est eis vtile: malũ nō est: q2 neciuz eis est. Vñ Aug. Iuramētũ faciēdũ est in necessarijs cuz pigri sũt hoies credere qđ eis est vtile. Iuratio nō est bona nō tñ mala cũ est nec̃ia. i. nō ē appetēda sicut bona: nō tñ fugiēda tanq̃ mala cũ est nec̃ia. Non est eni ꝯ p̃ceptũ dei iuratio. Sʒ ita intelligit̃ dñs ꝓhibuisse a iuramento vt q̃tuz in ipso est q̃sq̃ nō iuret. Qđ multi faciunt in ore habētes iurationē tanq̃ magnum atq̃ suaue aliqd. Apl's eni nouit preceptũ dñi ꝛ tñ iurauit. Prohibemur eni iurare cupiditate vel delectatiōe iurandi. Qđ ergo xp̄s ait in euãgelio. Ego edico vobis nō iurare oino: ita intelligit̃ p̃cepisse ne q̃sq̃ sicut bonum appetat iuramētũ ꝛ assiduitate iurandi labat̃ in piuriũ. Qđ vero addidit sit sermo vester est est: nō nō: bonũ est appetēdũ. Qđ aũt amplius est a malo ē. i. si iurare cogeris scias de necessitate venire infirmitatis eorũ qbꝰ aliqd suades. Que ifirmitas vtiq̃ malũ est. Vñ nos quotidie liberari precamur dicētes. Libera nos a malo. Ideoq̃ nō dixit qđ amipliꝰ est malũ est. Tu eni non facis maluz q bñ vteris iuratiōe: sed a malo est illius q aliter non credit. i. ab infirmitate que aliqñ pena est: aliqñ pena ꝛ culpa. Ibi ergo dñs prohibuit malũ: suasit bonum: indulsit necessarium.

(Margin notes: Aug. de sermone dñi in monte. — Aug. sup eplam ad gal. — Augu. de sermone dñi.)

¶ De iuramento quod per creaturas fit.

Queritur etiã vtrum liceat iurare ꝑ creaturã? Qđ nō videt̃: cũ in lege scriptũ sit. Reddes aũt dño iuramēta tua. Et xp̄s in euangelio precipit non iurare oino nec ꝑ celũ: nec ꝑ terrã: nec ꝑ hierosolymam: nec ꝑ caput tuũ. Judeis quasi paruulis est cōcessum iurare ꝑ creatorē: ꝛ preceptuz: vt si iurare ꝯtingeret: nō nisi ꝑ creatorē iurarent nō ꝑ creaturã: q2 iurantes ꝑ angelos ꝛ elemēta: creaturas venerabantur honore: ꝛ melius erat hoc exhibere deo q̃ creaturis. Infirmis ergo illō ꝓhibuit: sciētis vō q in creaturis creatorē venerabant̃ tantũ: non ꝓhibuit. Vñ Joseph ꝑ salutē pharaonis iurauit: dei iudiciuz in eo veneratus quo positus erat in infimis. Christus vero ita ꝑ creaturas iurare ꝓhibuit: ne vel aliqd diuinũ in eis crederet̃ ꝓ quo re-

(Margin note: Hiero. super mathe.)

uerētia eis debetur: vel ne p ea iurātes falsuʒ homines se iuramento teneri non putarent.

¶ Que iuratio magis teneat an q̄ fit p deuʒ an que fit p euangeliuʒ: vel per creaturas.

Si aūt q̄rit qs magis teneat an q p deū: an q p euāgeliū vel p creaturas iurat? Dicim⁹ q p deū: q: p eū hec ſcā sūt. Un̄ chryso. Si q̄ cā fuerit modicū vi facere q iurat p deum. Qui vero p euāgeliū magis aliqd fecisse videt. Quibus dicenduʒ est. Stulti scripture sancte ꝑpter deū facte sūt: nō deus ꝑpter scripturas: ita ꝛ creature facte sunt propter deuʒ.

¶ Quid est dicere per deum.

Hic q̄rit qd sit dicere p deū iuro? Hoc ē testē adhibere deū. Iurauit.n.apl's dicēs. Testis est mihi de⁹: ac si dixisset p deuʒ ita est. Un̄ Aug. Ridiculū est putare hoc si dicas p deū iuras. Quid est eni p deū nisi testis est de⁹: aut qd est testis ē de⁹ nisi p deū? Quid est aūt iurare: nisi ius deo reddere qn̄ p deū iuras? Ius.s. veritatis ꝛ nō falsitatis. Itē ecce dico charitati vře ꝛ q p lapidē iurat falsū: piur⁹ est: q: nō lapidē q nō audiat: sed ei⁹ creatoreʒ adhibet testē. Hoc est ḡ iurare p qualʒ creaturam. i. creatorē ei⁹ testē adhibere. Est etiā qddam gen⁹ iuramēti grauissimū qd fit p execrationē: vt cuʒ hō dicit: si illud feci illud patiar. vel illud ꝯtingat filijs meis. Scd̄m quē modū accipit etiā interdū cū aliqs iurādo dicit: p salutē meā vel p filios meos ꝛ hmōi. Obligat eni hoc deo. Un̄ Aug. Cū qs ait p saluteʒ meā: salutē suā deo obligat. Cuʒ dicit p filios meos: oppignerat eos deo: vt hoc veniat i caput eoꝝ qd exit ď ore ipsi⁹. Si veꝝ: veꝝ: si fl'm falsū. Et sicut p hoc iurās aliqn̄ hoc deo obligat: ita p deū iurans ip̄m adhibet testē. In oi ergo iuratiōe aut de⁹ testis adhibet aut creatura deo obligat: ꝛ oppignerat. Ut hoc sit iurare. s. deū testē adhibere vel deo aliqd oppignerare. Hoc est ergo iurare p quālibet creaturā. s. creatorem eius testem adhibere.

¶ De illis qui iurant per falsos deos.

Post hec q̄rit vtꝝ fide eius vtēdū sit q p demonia vl' idola iurauerit? De hoc Aug. scribēs ad publicolā ait. Te pri⁹ cōsiderare volo. vtꝝ si q̄spiā p deos falsos iurauerit: ꝛ fidē nō seruauerit nō tibi videt bis peccasse? Bis vtiqꝫ peccauit q: iurauit per quos nō debuit: ꝛ ꝯ pollicitā fecit fidē qd nō dbuit. Idōqꝫ q vtit fide illi⁹ quē costat iurasse p deos falsos ꝛ vtit nō ad malū sed ad bonū: nō pcō illi⁹ se sociat quo p demonia iurauit: sed bono pacto ei⁹ quo fidē seruauit: ꝛ sine dubitatione min⁹ malū est p deos falsos iurare veraciter: q̄ʒ p deū veꝝ fallaciter. Quāto eni p qd iurat magis ē sanctū tāto magis est penale piuriuʒ.

¶ Qd iuramētū quo icaute iurat nō est obseruandū nec votū nec ꝑmissio iniuste facta.

Nunc supest videre vtꝝ oē iuramentū implēdū sit? Si eni qs aliqd iurauerit ꝯ fidē ꝛ charitatē qd obseruatū peiorē vergat in exitū: poti⁹ est mutādū q̄ʒ adimplēdū. Un̄ Ambro. Sʒ est ꝯ officiū dei nōnunq̄ʒ ꝑmissum soluere sacr'm vt herodes fecit. Itē Isidorus. In malis promissis rescinde fideʒ: in turpi voto muta decretū. Qd icaute vouisti nō facias. ipia ē ꝑmissio q̄ scelere ad iplet. Idē. Nō est obseruandū sacr'm quo malū incaute ꝑmittit: vt siqs adultere ꝑpetuā fidē cū ea ꝑmanēdi polliceat. Tolerabili⁹ eniʒ est nō iplere sacr'ʒ q̄ʒ ꝑmanere in stupro. Itē Beda. Si qd nos icauti⁹ iurare ꝯtigerit qd obseruatū peiorē vergat in exitū: libere illud salubriori ꝯsilio mutandū nouerim⁹: ac magis instāte necessitate peierandū eē nobis q̄ʒ p vitando piurio in aliud crimē grauius eē diuertendū. Deniqꝫ iurauit dauid p deū occidere Nabal virū stultū: sed ad primā intercessionē abigail femie prudētis remisit minas. reuocauit ensem in vaginaʒ: nec aliqd culpe se tali piurio ꝯtrixisse doluit. Itē Aug. Qd dauid iuramentū p sanguis effusionē non ipleuit: maior pietas fuit. Iurauit dauid temere: sʒ nō ipleuit iurationē maiori pietate. Ex his alijs pluribus⁹ ōndit q̄dā iuramēta nō eē obseruāda: ꝛ q sic iurat vehemēter peccat. Qui aūt mutat bn̄facit. Qui autē non mutat dupl'r peccat: ꝛ q: iniuste iurauit: ꝛ quia facit quod non debet.

¶ Si est piurus q nō facit qd icaute iurauit.

Qui vero mutat vtꝝ piur⁹ debeat dici: solet queri? Beda supra tale iuramentū vocauit piuriū. Joānes etiā apochrisarius orientaliū sediū dixit sermo pris nri sophronij sigt: q: meli⁹ est iurātē peierare q̄ʒ seruare sacr'm in fractiōe sanctaꝝ imaginū. Sed piuriū dr̄ tale iuramētū non obseruatū: ꝛ peierare dr̄ q nō implet q: falsuʒ iurat: nō q: inde reus sit nō obseruat: sed q: iurauit iniustū: ex quo

In sermone ď piurio q sic icipit. Quisqs ē praui ꝛ peruersi cordis.

Aug. ff ꝑs. viij.

In s. de piurio.

Augu.

In li. ď officijs.

In sino nymis.

In lib. soliloq̄uiorū.

Beda i omelia. xliij.

In sermone q̄dam.

ex quo reus est: sicut ille qui peierat.

¶ De eo qui verborū calliditate iurat.

Hoc etiā sciēdū est q̄ q̄cūq̄ arte v̄borū qs iuret: de⁹ tñ q̄ cōscie testis ē: ita h̄ accipit sicut ille cui iurat̄ itelligit. Dupl'r ēt re⁹ fit q̄ ⁊ nomē dei ivanū assumit ⁊ pximū i do/ lo capit.

Jsido. in ii. sj. loniarū3. ¶ De illo q̄ cogit aliquē iurare.

Queritur etiā si peccat q̄ hoiem iu/ rare cogit? De hoc Augu. ait. Qui exigit iuratioē multū interest si ne/ scit illū iuratuꝝ falsū an scit. Si.n. nescit: ⁊ iō dicit: iura mihi vt fides ei sit: nō est pcm̄: tñ humana tētatio est. Si vō scit euz fecisse ⁊ co/ git eū iurare. homicida ē. Jdem. Qui pvocat hoiez ad iuratioē ⁊ scit eū falsū iurare vicit homicidā: q2 hoicida corp⁹ occisur⁹ ē: ille aiaz imo duas aiaz: ⁊ ei⁹ quē iurar̄ pvocauit: ⁊ suā.

¶ De concilio aurelianensi.

Sancta sinodus decreuit nisi pro pa/ ce facienda vt omnes fideles ieiuni ad sacramenta accedant.

Di.39. q **Uia** plerūq̄ piuriū includit mēdaci/ um. iō magister in di.39. agit de piurio. Fit aūt piuriū tripl'r vt dicit magr̄ in lr̄a. s. cū iurās loqtur falsū cū intentiōe

de piu. fallēdi. vel cū loqtur verū qd̄ credit eē falsum. vel cū loqtur falsum credēs dicere verū. q̄ eni nō est cert⁹ de aliquo: lȝ credat ita eē: nō dȝ simpl'r iurare: sed tantū dȝ iurare de credulitate. Jnhibet̄ etiā piurium scd̄o p̄cepto decalogi cū dr̄. Nō assumes nomē dei tui in vanū. i. frustra vl' p nihilo qd̄ dupl'r pt̄ itelligi. Uno⁹ p nihilo qd̄. s. nihil est q̄tū ad vtilitatē vl' necītatē. ⁊ sic assumere nomen dei in vanum lȝ sit malum q2 est dispō ad piuriū nō tñ inhibitū sm̄ Bonauē. ⁊ Sco. Un̄. 22. q. j. cōsidera. Dr̄ q̄ cōcessum erat iudeis iura re p deū: nec p idola iurando inciderēt in idolatriā. Alio mō nomen dei assumit̄ in vanū seu p nihilo qñ assumit̄ ad cōfirmandū falsum qd̄ de se nihil est: ⁊ sic inhibet̄ hoc p̄cepto: vt Alexā. de hal. ⁊ Nico ō lyra. Dicunt aūt qdā q̄ sciēter iurās sine necessitate vl' vti litate mortal'r: peccat: q2 facit irreuerentiaz deo ipm adducēdo in testē sine cā. sȝ istud videt̄ valde absur dū Bonauen̄. in expositiōe lr̄e. Ad istud aūt qd̄ ad ducit̄ de irreuerētia dico q̄ iurādo fit deo duplex ir/ reuerētia: quedā adducēdo ipm in testem falsitatis ⁊ talis ē mortalis cū sit directe ꝯ̄ p̄ceptū qd̄ explanat̄ ō uterono. qnto vbi dr̄ q̄ nō erit impunit⁹ q̄ nomē dei sup rem vacuā assumpserit. Alia fit irreuerētia deo iurādo sine cā ⁊ talis est venialis cū nō sit directe ꝯ̄ p̄ ceptū: q2 lȝ ibi sit vanitas ex parte iurātis nō tñ ex pte rei iurate qd̄ reqrit̄ ad hoc vt aliqs sit transgressor p̄ cepti. vt pȝ ex auc̄te allegata cōcor. Tho. in scd̄a scd̄e aggrediēdo de iuramēto piurio ⁊ expositiōe p̄cepto rum in varijs locis. Hoc mō dicit Sco. q̄ nomē dei

in vanū assumit̄ cū qs iurat nō solū inutil'r sȝ ēt irreue renter: adducēdo. s. deū in testimoniū falsitatis in q̄ fit deo irreuerētia: talis tā q̄ dat itelligere vel q̄ deus veritatē nō cognoscit vel q̄ falsū testificari velit: ⁊ sic nō sit oino verax. ⁊ iō sic ex deliberatiōe piurās mor tal'r pecat. Si qs aūt indeliberate piurat: q̄tienscūq̄ piuret nō peccat mortal'r. Cū eni de⁹ non sit pronior ad puniēdū q̄ ad cōdonandū: ⁊ act⁹ meritori⁹ reqrat q̄ sit ex plena ōliberatiōe: ñ min⁹ id reqrit act⁹ ē meri torius. q̄re piuriū indeliberatū q̄tienscūq̄ iteratū nō est pcm̄ mortale. Sicut tñ virtuosus h̄ns magnā pru dentiaz q̄ si in tpe imperceptibili deliberat: itaq̄ posset viciosus ex h̄itu opposito: q̄ si in tpe imperceptibili de/ liberare. ita q̄ talis deliberatio eēt sufficiēs ad rōnez pcī: sicut alia ad rōnē meriti. Hec Sco. ¶ Bonauen̄s v̄o dicit q̄ si piuriū cōmittat̄ circa iuratiōez ōliberatā ⁊ solēnizataz vt in iudicio: sic ē enorme pcm̄: si circa iu rōnē nec deliberatā nec solēnizatā tūc est tm̄ veniale. Si vero cōmittat circa iuratiōnē deliberatā lȝ nō so/ lēnizatā tūc aut deliberat de dicto ⁊ iuramēto. vtꝝ sez dictū sit verū ⁊ vtꝝ sit iuramēto ꝯfirmādū: ⁊ tūc si pe ierat: mortal'r peccat. aut deliberat de dicto tāntū vtrū sit verū: nō tñ de iuramēto supaddito: ⁊ tūc pt̄ eē v̄ēia le pcm̄. qd̄ āt dictū ē q̄ piuriū reddit hoiez isamē: ve rū ē sm̄ Rich. si p piurio ferat̄ snīa diffinitiua ꝯ̄ ipsū. De q̄ dicet̄. 25. distinctiōe q̄rti. ¶ Notādū insup q̄ due sūt spēs iuramēti scȝ assertoriū ⁊ pmissoriū. Ju/ ramētū assertoriū est qñ iurat̄ aliqd de p̄ñti vel de p̄/ terito sic eē vel nō fuisse. Promissoriū vero ē cuz qs iurat se aliqd daturū vel factuꝝ aut nō datuꝝ vl' nō fa cturū. ¶ Jtē notādū q̄ ad hoc q̄ iuramētū recte fiat reqrunt̄ tres ꝯditiōes q̄ ponūt̄ Hieremie q̄rto. Ju rabis i v̄itate iustitia ⁊ iudicio. Ubi āt deest aliq̄ istaꝝ ꝯditionū: est piuriū (sm̄ Hiero.) Nō accipit̄ aūt hoc mō piuriū pprie qd̄ est mēdaciū iuramēto firmatū (vt dictū ē ⁊ sit principal'r pp defectū prie ꝯditiōis scȝ ve ritatis) sȝ sumit̄ large. Cū aūt deest scd̄a ꝯditio scȝ iu stitia: puta cū qs iurat se factuꝝ aliqd ꝯ̄ dinū p̄ceptuz talis dr̄ piurare. q2 obligat̄ ad frāgēdū iuramētū. Cū etiā deest iudiciū discretionis: puta si qs iuret sine cā rōnabili: talis dr̄ piurare. q2 tale iuramentū est dispō ad piuriū sicut seq mulieꝝ ꝯsortia disponit ad luxuri aȝ. ¶ Ex dfectu aūt haꝝ ꝯditionū accidit qñq̄ pcm̄ mortale: qñq̄ veniale: de qb⁹ est p ordinē vidēduz. ¶ Prima itaq̄ ꝯditio est veritas q̄ dȝ eē in ꝯsciā iurā tis. vt ita eē credat sicut iurat q̄tū ad iuramētū asser toriū: ⁊ ita facere pponat q̄tū ad iuramētū pmissoriū. Un̄ nisi aliqs cui⁹ opp^m magis credit seu qd̄ est sibi dubiū: mortal'r peccat. sm̄ Sco. Si aūt q̄rat̄ in iura/ mento assertorio. vtꝝ piurans necessitate cōpulsus p vita: fama vel reb⁹ seruādis peccet mortal'r. Dicunt cōiter doctores q̄ sic. q2 facit irreuerētiā deo vt dictū ē. lȝ eni talis excuset̄ a tāto q2 met⁹ attenuat culpā nō tñ a toto: q2 volūtas cogi ñ pt̄. ex̄ ō hie q̄ vi met⁹ ve cā sunt. Sacris. Un̄ poti⁹: dȝ aliqs oia mala tolerare q̄ falsū iurare. Hec ēt excusat̄ a mortali q̄ iocose piurat q2 ñ vitat dinā irreuerētiā (sm̄ Tho. ⁊ petr.) Hoc āt ē verū sȝ Bonauen̄. cū qs iurat ex deliberatione in/

Jurameti spēs.

cōditio nes iura mentū boni.

tendens illud ꝑ diuine veritatis testimoniū cōfirma/
re. nō sic de illo q ex quadā ꝯsuetudine iurat: nō intē
dens quē inuocat ⁊ ad qd. Est tñ talis ꝯsuetudo val/
de cauēda: qꝛ plerūq₃ assuetudo īducit libidinē ⁊ cō/
temptū. De hoc nota qđ hētur. 24. di. secundi sen.
¶ In iuramēto aūt ꝓmissorio sciendū ꝙ nō excusat
a mortali. iuramentū nō cōplens etiā coact⁹ iurās. vt
dr cōis ⁊ hoc si iuramentū fuerit respectu rei licite.
⁊ se intēderet obligare: nisi interueniat dispēsatio vl' re
laxatio. Excipiunt tñ aliq casus vt in votis ⁊ matri/
monijs. vbi datio d₃ eē libera. vt i. 4° videbimr. Is
aūt q dolose iurat sic v₃ ꝑ illa verba se obligare non
intēdit. l₃ in foro dei q iudicat sm secreta cōscie non
obliget sm Bonauen. ⁊ Sco. qꝛ se noluit obligare
cū verba sm Greg: deseruiant intētiōi. ⁊ de⁹ talia ver
ba iudicat qualia ex intimis ꝓferunt. tñ qꝛ dolose iu/
rauit ⁊ nomē dei in vanū assūpsit: stati in ipso actu ꝑ/
iuriū cōmisit. Unde ex isto iuramento iudicat apud
deū dignus pena eterna. ¶ Et si ar ꝯ illud isidori de
sūmo bono. quacūq₃ arte verboꝝ qs iuret: de⁹ sic ac/
cipit sicut is cui iurat itelligit. ¶ Rñdet Bonauen.
ꝙ deus dr sic accipe nō ꝙ iudicet talē obligari ad iu
ramentū cōplendū: sed qꝛ iudicat talem dignū pena
eterna ratiōe talis iuramenti. vel si accipit. i. vult sic
accipi ab ecclia. que nō iudicat de occultis. Unñ ꝑ eā
coget tenere iuramentū. Talis etiā vt dicit Rich. ca
uere tenet indēnitati ꝓximi quē dolose iurādo decepit
qdam aliter dicūt: sed hic modus ponēdi videt veri
or. ¶ Scđa ꝯditio iuramēti est iustitia que d₃ esse ex
parte eius qđ iurat. vt v₃ sit iustū ⁊ licitum. Unñ q sci
2° cōdi. iurañ. enter iurat aliqd qđ est manifeste illicitū ⁊ ꝯ diuinū
preceptū: mortalr peccat iurādo ⁊ etiā iuramētū ser
uando: q vero iurat se facturū aliqđ veniale venialr
peccat sm rodanū. Tale autē iuramentū dr incau/
de iura/mēto in cauto. tum: qꝛ sic iurans nō h₃ debitam cautelā ad ꝯsiderā/
dum exitum sui iuramēti. De quo dicit Sco. ꝙ iura
mentū incautū dr vno mō qđ transit sup mām oino
illicitam. puta aliqs iurat se occisuꝝ vel adulteratuꝝ.
⁊ si non habuit talē intentionē peccat mortalr: qꝛ ad
ducit deum in testimoniū falsi. ¶ Si etiā habuerit ta
lem intentionē peccauit mortalr. qꝛ tale velle pecca/
re mortalr est peccare mortalr. talis igitur oino in ip
so actu iurādi peccat mortalr: sed post actū nō d₃ im
plere iuramētū. qꝛ nō d₃ adijcere pctm pctō. ¶ Alio
mō est iuramentū incautū qꝛ transit sup aliquā mām
que de se esset licita sed nō est mā licita iuramēti. vt si
qs abiuraret opa ꝑfectionis: qđ qdē est illicitū. qꝛ hoc
est ponere obicē motui spūsscti. l₃ eni absolute liceat
nō facere opa ꝑfectionis: nō tñ l₃ habere velle fixum
ꝯ motionē spūsscti. ¶ Posset etiā dici iuramentum
incautū. qñ aliqs iurat se facturū qđ non pōt facere.
sꝫ tñ qñ iurauit credidit se posse: excusat. De hoc di/
cit Rich. ꝙ nullū iuramentū derogās charitati obli
gat iurantē ad seruandū id qđ iurat. Et qꝛ oia prece/
pta ⁊ ꝯsilia diuina ordinant ad charitatē. (Ut eni ait
aplus finis precepti est charitas) ideo nullū iuramētū
est obligatoriū qđ derogat alicui ꝓcepto diuino vel
ꝯsilio, qꝛ etiā quodl₃ pctm mortale derogat alicui ꝓ
cepto diuino: qꝛ est ꝯ aliqđ preceptū diuinū: ⁊ etiā ve
niale inquantū est dispō ad mortale. Ideo nullū iura
mentū de faciendo aliqđ pctm mortale vl' veniale est
obligatoriū. Quia etiā diuia ꝯsilia sunt de bonis ope
ribus supererogationis ⁊ ꝑfectiōis: ideo nullū iuramen
tum de nō faciendo aliqđ bonū opus supererogatiōis
vel de faciendo ꝯtrariū bonis opibus supererogationis
obligat. nec etiā iuramentū de nō faciendo ea q̄ meli
us est facere q̄ nō facere vel ecōtra. Ideo iurās ꝙ nō
tenebit aliquē in suo seruitio quē alias eēt melius re/
tinere q̄ nō retinere. vel ꝙ nō loquet ꝓximo: cū quo
melius esset loq. vel ꝙ nō faciet sibi subuentionē: vl'
ꝯsolationē tpalem vel spūalē quā alias melius esset
facere q̄ nō facere. vl' ꝙ nō visitabit eū in domo sua:
quā alias melius esset visitare q̄ non visitare. ⁊ sic de
similib⁹: nō obligat ad seruādū qđ iurauit. De oīb⁹
eni talibus intelligit illud qđ habet. 22. qōne. 4. In
male ꝓmissis rescinde fidē: ⁊ in turpi voto muta de/
cretū: qđ incaute vouisti ne facias. ¶ Itē in eadē cā
si aliqd nos forte incautius iurasse cōtigerit qđ serua
tum vergat in peiorē exitū: illud salubri ꝯsilio mutā/
dum nouerimus. Propter tñ reuerentiā diuini no/
minis inuocati: ⁊ ad punitionē temeritatis sic iuranti
um: ⁊ ꝓpter reuerentiā eoꝝ q presunt: non est ꝯ quēl₃
talia iuramēta ꝓpria aucte veniendū: sed est ad supio
rem recurrendū q̄ maxie vbi dubitat. vtꝝ iuramen/
tum obseruatū vergat in peiorē exitū. Hec Rich. cō
cordat rođ. ¶ Forma vero iurādi ē mltiplex. Quīq₃
eni iurat dicendo. Uiuit de⁹. vl' aliqđ simile. vel hec
faciat mihi dñs ⁊ hec addat. ⁊ de talib⁹ postea dicet.
¶ Tertia ꝯditio reqsita ad iuramentū est iudiciū di/
scretionis seu discreta deliberatio ne. s. fiat iuramētū
sine premeditatiōe sm Bonauen. vel ne qs iuret qđ
pro tūc implere non valet. sm Tho. vel ne iuret sine
cā rōnali sm alios. vt pro fidelitate seruāda. vel qꝛ is
cui iurat nō vult simplici assertiōi credē ⁊c̄. Unñ l₃ sꝫ
Tho. i. 3. sen. ⁊ Bonauen. ⁊ Ray. veniale sit iurare
in cōi sermone aliqđ licitū sine cā. puta. ꝑ deū cras
ibo ad ecclesiam vl' comedā carnes. ⁊ hmōi. 25. di. §.
Criminis. a talib⁹ tñ est abstinendū. qꝛ frequētia iurā
di est ꝑiculosa. ex ipsa quippe sepe labimur in ꝑiuriū.
Ecclastici. 23. Iurationi nō assuescas os tuū: multi
eni casus in ea. Ideo dicit dñs: sit sermo vester est. est:
non. nō. ⁊ nō iuremus oino. Ubi ꝑ negationē signo
vli prepositā. designat nō vlr esse iurandū: sed ex cā
rōnabili. Non aūt post ponit signo qꝛ tūc sensus eēt
nullo mō esse iurādū. Iuxta illud. Nō ois qdā nō.
ois nō q̄si nullus. Est aūt ꝯsiliū nō ꝓceptū (sꝫ Sco.)
Unñ Aug. ad publicolā. Dictū est in nouo testamen
to ne oino iuremus. qđ ideo ꝓpterea dictū esse videt
nō ꝙ iurare sit pctm: sed qꝛ peierare imane pctm est:
a quo nos longe eē voluit q oino ne iuremus cōmo/
nuit. In auctībus aūt dicētib⁹ hoc dñm ꝓhibuisse su
mitur ꝓhibitio large sua dissuasiōe eo mō q̄ dicr pec/
cata venialia ꝓhiberi. i. dissuaderi sm rođ. Et hoc di
cit Sco. ꝙ vtile est illud ꝯsiliū dñi. sit sermo vester
est est. ⁊ nō. nō. qꝛ in mltis sermonib⁹ sine iuramēto nō
peccaret: vbi cū iuramēto peccat. ⁊ grauiter si fiat ex
deliberatiōe,

deliberatiõe. Exemplū. Si qs sine iuramento asserit
aliqd de quo nõ est certus: credēs tñ illud. plusq̄ op
positū: nõ peccat nec mentit. qz nõ hz opp^m in mente
7 tñ si iurat piurat: adducēdo deū in testimoniū falsi
tatis. Periculosum est igit frequēter hēre iuramētū
in ore. Dicit tñ petrus q̄ qñ falsum iuramēto asserto
rio iurat 7 iurans credit verū (si qdē adhibuit debitā
diligentiā) nõ est mortale. Silr etiā qñ iuramentū su
ꝑmissoriū si ppter legitimū impedimentū omittat
impleri: excusat saltē a mortali. ¶ Est aūt iurare as
serere dictū humanū esse verū: adducēdo deū in te
Forma iurandi. stem q nec fallere põt nec falli. ¶ Forma vero iuran
di est multiplex. Aliqñ eni iurat dicendo viuit de^s vl
aliqd simile. vel hec faciat mihi dñs 7 hec addat: si
cut in antiqua lege. Ubi introducit ipsa veritas in te
stimoniū in rõne premiātis vl puniētis. Cū eni dī vi
uit dñs: sensus est q̄ ille adducit in testē q alijs vitā
tribuit. ¶ Adducit etiā prima veritas in testimoniū.
dicēdo p deū. in deo. testis est mihi deus. qd est idem
iurare fm rē: vt dicit Bonauē. lz sit dña q̄tum ad
modū loquēdi. Hec eni prepõ p. magis importat di
uinam veritatē sub rõne pricipiātis. hec aūt prepõ in
dicit ipsam veritatē sub rõne exēplātis. Hoc mõ iu
rauit apls in epi. ad rom. dicēs. Ueritatē dico in xp̄o
iesu 7 nõ mentior. Innocētius etiā dicit q̄ nulla vel
modica dña est in iurādo vt dictū est. vel dicēdo: p
mitto hoc in fide mea. ¶ Iuramentū quoq3 qd fit p
imprecationē. vt cū dr. si hoc nõ fecero: hoc accidat
mihi vel filijs meis. vocat ab alijs p execrationē: qz
ibi inducit creatura aliq̄ in qua diuinū iudiciū exer
ceat. Unde fm Aug. sic iurans obligat se deo. vt hec
illis eueniant si secus est q̄ dicit. 7 sic dr Math. 26.
q̄ petrus cepit detestari 7 iurare. hoc est execrari vel
Questio. maledicere. ¶ Circa pdicta dubitat primo vtꝝ lice
at iurare p aliqd creatū? Qd nõ. Sup illud Mat. 5.
Non iurare oino. neq3 p celū 7c̄. dicit glosa. Qd p
fectionis est docuit: cū dicit non iurare oino. qd vero
supsticiosū est resecauit cū subiungit. neq3 p celū. er
go iurare p creaturā est illicitū. ¶ Item pl^s papa. 22.
q. j. Si qs p capillos dei iurauerit anathematizet. si
ergo illicitū est iurare p mēbra xp̄i cū ipa sint sanctio
ra oib^s alijs creaturis: videt q̄ p nullā aliā creaturā
Responsio. liceat iurare. ¶ Cõtra. Quotidie fideles iurāt p san
ctos. ¶ Rñdeo q̄ creatura põt duplr in testimoniū
inuocari: aut fm se: aut inq̄tum est vestigiū veritatis
increate. si fm se: mõ lz: qz sic crederet q̄ aliqd numis
eēt in ea rõne cuius veritas dicti posset ɔfirmari. Se
cundo aūt mõ lz: qz sic iurādo nõ venerat qs creatu
ram sed eius ɔditorē. Unū hoc mõ iurans p creaturā
iurat p eū qui in creatura relucet. Et qñiā in oi crea
tura isto mõ relucet de^s p oēm creaturā põt licite fie
ri iuramentū: qz vero pncipalius relucet in sanctis.
7 marie in verbis euangelice legis p que diua veritas
nobis illuxit: hinc est q̄ p sanctos 7 euangelia maxie
fit iuramentū. ¶ Quāto aūt sanctius est id p qd iura
tur: tanto iuramentū est mai^s 7 magis obligatoriū ce
teris paribus. Qd dico. qz lz simplr sit maius iura
mentū iurare p deū q̄ p euangelium tñ piurans sup
euāgeliū solēniter graui^s peccat q̄ iurās p deū in cõi
sermone. rõne maioris deliberatiõis 7 solēnitatis ad
hibite. ¶ Et notandū q̄ lz iurans falsum p lapidem
(mõ predicto) sit piurus (vt dicit Aug.) qz creatori la
pidis cõtumeliā facit. dū nomen eius p ipsius effectū
intellectū assumit in vanū: si qs tñ non sic iuraret sed
quodāmõ ludere intēderet. sicut mos est aliqbus p
bordos suas iurare: nõ eēt piuriū: qz iurare non intē
dit sed potius ludere. vt dicit Bonauē. ¶ Sic non
vidētur piuri p aliqua creata iurantes non intēdētes
iurare: sed iuramētū p deū 7 sanctos hoc mõ loquē
di declinare. sicut qdam iurant p fidelitatē meā vl p
sanguinē meū: ne iurent p sanguinē dei. vel aliqd si
mile. ¶ Ad illud qd obijcit q̄ iuramētū p creaturā
est supsticiosum. ¶ Dico q̄ hoc intelligit qñ creatu
ra fm se considerata in testimoniū veritatis adducit.
¶ Ad illud dico q̄ canon ille loqt ɔ̄ quosdam here
ticos ponētes deitatē habere mēbra corporea. vl pos
set exponi de his q iurant p mēbra dei vel deum ab
negant detestando 7 vitupando. secus si tantū aliqd
asserēdo vel negando. Hoc loqtur directoriū iuris
de blasphemia allegans sup hoc hosti. De hoc dicit
rodonēi. q̄ is q iurat p mēbra dei que in alijs hoib^s
reputant inhonesta mortalr peccat. Qui autē iurat
p mēbra dñi que in alijs hoibus non censent inhone
sta nõ peccat mortalr: nisi hoc ducat in ɔsuetudinē.
¶ Sed ɔ̄ si primus actus iurādi nõ est mortalis: er
go nec sequētes cū multiplicatio indiuiduoꝝ non va
riet speciem. Rñsio dictū rodonēi. hz veritatem qñ
ɔsuetudini est ɔtēptus annexus: plerūq3 enim assue
tudo inducit libidinē 7 ɔtemptū (vt dictū est prius) 7
sic exponit rod. titulo de mēdacio illud verbū Aug.
Nullum a deo veniale est qd nõ fiat mortale dū pla
cet qñ. s. illa complacentia preponit dilectioni dei 7
mandatorū eius sic vz q̄ ita afficitur ad illud p agen
dū q illud faceret etiam si sciret esse mortale peccatū
7 ɔ̄ diuinū preceptum tunc enim est ibi verus ɔtempt^s.
Dicit etiā ibi q (fz quosdā) ɔsuetudo nunq̄ facit pec
catum mortale in actu nisi cōcomitet libido delectan
di mortalis. opinionis quoꝝ sunt Bonauē. 7 Ri.
24. distinctiõe scdi. 7 Sco. in di. pñti. talis eni libido
est improba volūtas faciendi quodlz: etiā si esset ɔ̄ di
uinū mandatū. ¶ Utrū sit licitū recipe iuramentū p
idola factū. Rñdet Petrus de tharētasia q̄ in iura
mento facto p idolum est duo ɔsiderare: vz ipsi^s ido
li venerationē 7 exterioris verbi ɔfirmationē. Hebē
do respectū ad primū. s. ad venerationē idoli. Nõ li
cet. qz idoli veneratio est oino detestāda. si vero habea
tur respectus ad ɔfirmationē veri pro cõi vtilitate vel
necessitate. lz. sicut lz elemosynā recipe a dante cum
murmure. 7 pecuniam a fenerāte. Unde iacob rece
pit iuramētū a Laban q erat idolatra. vt hētur in ge
nesi. ¶ Sed vtꝝ possum exigere. videtur q̄ nõ. qz sic
scienter excito eum ad peccandū: sciens q̄ iurabit p
idola: 7 sic pctō illius ɔsentio. 7 sic sum dignus mor
te. Ad Rom. primo. q ɔsentiunt facientib^s 7c̄. Rñ
deo q̄ non excito eū ad pctm̄ qz prius honorat ido
la in corde: sicut etiā vsurarius hz volūtatē fenerādi

xima irreuerentia q̃ possit eẽ subiecti ad dñm est infidelitas. Cõfirmat aũt q̃ñq; votũ iuramẽto: non vt p aliqd firmius: s3 vt p duas res imobiles maior firmitas adhibeat. ¶ Utrũ in iuramẽtis possit dispensari. qõnes
Rñdet idẽ vbi supra. q in iuramẽtis pmissorijs dispẽsari põt sicut in votis: cũ votũ sit maioris obligatõnis vt dictũ est. Ubi notandũ q illud qõ cadit sub iuramẽto pmissorio aliqõ est manifeste petm̃. vel maioris boni impeditiuũ: et tale iuramentũ dispẽsatiõe nõ indiget. Aliqñ est dubiũ vtrũ sit licitũ vel illicitũ. pficuũ vel nociuu3 aut simplr aut cũ aliquo casu. et in hoc põt gl3 eps dispẽsare. ¶ Cũ vero pmittit aliqd cũ iuramẽto qõ est manifeste licitũ et vtile: in tali iuramento nõ videt hẽre locũ dispensatio vl̃ cõmutatio: nisi aliqd melius faciẽdũ occurrat ad cõe3 vtilitatẽ. qõ maxie videt ptinere ad ptãtẽ pape q h3 curã vlis eccle. Silr etiã iuramẽti absoluta relaxatio ad papã ptinet in oĩb° gñaliter q̃ ad dispensationẽ rerũ ecclesiasticaꝝ ptinẽt sup quas h3 plenitudinẽ ptãtis: sicut et ad vnumquẽq; ptinet irritare iuramentũ qõ a subditis factũ est circa ea que subdunt ei° ptãti: sicut pater põt irritare iuramentũ puelle et vir vxoris. vt dr̃. Numeri. xxx. sic de voto dictũ ẽ. Hec Tho. Rod. vero. q non tñ papa sed etiã eps iuramenta licita sicut et vota põt in melius cõmutare maxie cũ iurat qõ nulli est vtile et alicui est dãnosum. ¶ Nec obstat ex de elec. Uenerabilẽ. Ubi dr̃ q et si iuramentũ fuerit illicitũ papa ꝯsuli debuit. eo q ad papã ptinet discernere an iuramentũ illud fuerat licitũ vel illicitum. qr loqtur de regno alemanie: qõ q h3: eoipso imperator d3 esse. qõ sine approbatione pape fieri nõ d3. et forte circa magnas psonas et ardua negocia pp scandalu3 solus papa põt interponere partẽ suã in talibus iuramentis. et forte etiã in iuramẽto vniuersitatis pp scandalum nõ põt eps dispẽsare vel in aliud cõmutare. l3 hoc possit in iuramẽto psone priuate. Põt etiã dici q qñ iuramẽtũ est dubiũ vel licitũ: solus papa põt ip3 relaxare sine aliq̃ cõmutatione: qr eius auc̃e excepta videt. Eps vero si nõ possit a iuramẽto simplr absoluere: põt tñ in melius cõmutare. nec hoc ẽ ꝯ iuramẽtu3 venire vel ipm infringere. extra. de iureiu. puenit. Hec rod. ¶ Innocẽt. aũt et host. extra. c. Debitores. Dicunt q eps in iuramẽtis dispensat si sint dolo vi vel metu extorta. 15. q. 6. c. 1. et 2. extra. c. Cũ ꝯtingat. Immo etiã eps põt q̃ñq; ex cã in iuramẽtis licite prestitis dispẽsare. Additq; Innocẽt. q nõ videt q̃re eps nõ possit iuramẽta in melius cõmutare sicut in voto. ¶ Pro hac opiniõe posset adduci illud qõ hẽtur de re. iur. in. 6. Cui l3 qõ plus est: l3 vtiq; qõ est minus. s3 eps l3 vota simplicia in meli° cõmutare: ergo et iuramẽta. cũ votũ sit maioris obligatõis vt dictũ est. Minor p3 ex de voto. c. j. vbi dr̃ q voti pegrinationis dispẽsatio pẽdet ex eius q psidet arbitrio. ¶ Utr̃ liceat hoie3 adiurare? Rñsio scd3 Tho. qõnes
Adiurare est s3 quãdã similitudinẽ iuramẽti a se inducti aliũ ad aliqd agẽdũ puocare p inuocationẽ diuini nois vel alicui° rei sacre: qõ põt fieri duplr. Uno° necessitatẽ alteri iponẽdo sicut iponit sibi ipsi iurãdo: et sic põt supiores sbditos suos adiurare quos põt ex debito pstiti iuramẽti cõpellere. ¶ Alio mõ intẽdẽdo solũ p reuerẽtiã diuini nois vel alicuius rei sacre aliqd ab altero obtinere absq; necessitatis impositiõe et talis adiuratio licita est respectu q̃rũlibet. ¶ Utr̃ liceat demones adiurare? Rñsio scd̃m Tho. in. 2a 2e qõnes
q possum° demões adiurando p virtutẽ diuini nois tanq̃ inimicos repellẽ ne nobis noceãt vel spũalr vl̃ corporalr s3 illud Luce. Ecce ego dedi vobis ptãtẽ calcandi supra serpẽtes et scorpiões et supra oẽm virtutẽ inimici: et nihil vobis nocebit. Nõ tñ licitũ ẽ eos adiurare ad aliqd ab eis addiscẽdũ vl̃ optinẽdũ: qr h° ptinet ad aliquã societatẽ cũ ipsis habẽdã. nisi forte ex istinctu spũali vel reuelatiõe dina aliq sci ad aliquos effect° demonũ opatiõe vtant: sicut legit de btõ iacobo q p demones fecit hermogenẽ ad se adduci.

¶ De sexto et 7° pcepto scde tabule. Di. xl.

Sextum pceptu3 est nõ desiderabis vxorẽ pximi tui. Septimũ ẽ. Nõ cõcupisces domũ pximi tui nõ seruũ: nõ ancillam et c̃. S3 videt pceptũ de nõ ꝯcupiscendis reb° pximi vnũ eẽ cũ eo: quo dr̃: nõ furaberis et pceptũ de nõ ꝯcupiscẽda vxore vnũ esse cũ eo quo dr̃. Nõ mechaberis. Poterat enĩ pceptũ nõ furãdi in illo gñalr itelligi: vbi de nõ ꝯcupiscẽda re pximi pcipit: et eo quo dictũ ẽ Aug. s Exod.
nõ mechaberis: poterat illud intelligi. Nõ cõcupisces vxorẽ pximi tui. S3 in illis duob° pceptis nõ mechãdi et nõ furãdi ipsa opa notata sũt et phibita. In his vero extremis ipa cõcupiscẽtia. multũ q differũt illa ab istis. Unde illi pcepto nõ mechãdi sit supadditũ in euãgelio: vbi oĩs ꝯcupiscẽtia mechãdi phibet. S3 cum hic phibeat ꝯcupiscẽtia aliene vxoris et aliene rei: q̃re dicũt lex cõprimere manũ et nõ aium: euangeliũ vero et manũ et aium. Illud de lege dr̃ s̃m cerimonialia non s̃m moralia. Uel qr in lege nõ est generalis prohibitio oĩs mortifere concupiscentie vt in euangelio: vel s̃m eorũ carnalem intelligentiam. Cr lex cõprimere dr̃ nõ aium s3 manu3.

¶ Quid sit littera occidens.

Si vero qrit quõ dicat aplũs litteraꝫ occidẽtẽ? Ea certe est dcalogue q non dr̃ littera occidens eo q mala sit lex: sed qr prohibens petm̃ auget ꝯcupiscentiã et addit puaricationẽ: nisi liberet gr̃a. Que gr̃a non sic abundat in lege vt in euangelio. Lex ergo bona est et tñ occidit sine gr̃a cu3 sit virtus peccati q̃ iubet qõ sine gratia impleri nõ põt: Gratia aũt deerat: et ideo littera occidens erat. Distat aũt euãgelij lr̃a a legis lr̃a: de legis et euãgelij distãtia.

q diuersa sūt pmissa ibi terrena: hic celestia p mittunt. Diuersa ēt sacra q2 illa tm̄ significa- bant: hec ꝯferūt graz. Precepta etiaz diuersa q̄ʒtū ad cerimōialia. Nā q̄ʒtū ad moralia sūt eadē: ſʒ plenꝰ in euāgelio ꝯtinent. Audistis decē cordas psalterij vtriqʒ sexui impositas: q̄ charitate tāgēde sūt vt viciorꝫ feces occidant.

Explicit liber tertius.

Di.xl. 1 In distinctio. xl. agit magister de nono ⁊ decio. pceptis: q̄ sic ponunt. Exo- di. xxº. sic. Non desiderabis vxorē pximi tui. Nō seruū: non ancillā: nō bouē nō asi num ⁊ vniuersa q̄ illius sūt. In qbus phibent luxu- ria ⁊ auaricia quo ad affectū: q̄ in sexto ⁊ in septio fue runt phibita quo ad effectū seu oparionez. De nono pcepto Nono naqʒ pcepto phibet ꝯsensus rōnis in carnale opus. q bn̄ exprimit a dn̄o dicente: q viderit mulierē ad con cupiscēdū eam. i. ad hoc vt ꝯcupiscat. Hoc enim est plene assentire vt si facultas assit pagatur. ⁊ talis assen sus meliꝰ exprimit dicēdo. Qui viderit ⁊c̄. q̄ʒ dicēdo q ꝯcupierit. Concupiscere eni mulierē ex subito motu sine deliberatiōe vel intētiōe pficiēdi actum est tantū veniale pctm̄. Intelligit aūt hoc de ꝯcupiscentia in- ordinata. s. ad fornicandū vel meretricandū: q2 desi derare filiā alicuius in vxorē nō est phibitum. De cimo aūt pcepto phibetur volūtas deliberata iniuste accipiēdi vel detinēdi aliena. de qbꝰ magis dictū ē in scdo. Generalr̄ aūt hic phibet ois concupiscentia seu libido aut volūtas improba adimplēdi qdcunqʒ mortale pctm̄. Magis aūt explicat de ꝯcupiscētia vo luptatū ⁊ diuinarꝫ. q2 forte videret talis ꝯcupiscentia nō esse pctm̄ ppter nālem inclinationē quā hēmꝰ ad delectabile ⁊ vtile. Non sic de homicidio ⁊ falso testi monio q̄ sunt horribilia. Notādū etiā sm̄ Bona- uent. q decimo pcepto inhibet ne qs ꝯcupiscat alie- nū manēs alienū. Inhibet etiā imoderatus appetitꝰ habēdi cū dāno pximi: sic eni ꝯcupiscēs nō diligit p- ximū sicut seipm̄. sunt quoqʒ pcepta de actibꝰ virtu- tum. Q2 vero teste saluatore. Qui vult ad vitā ingre di opʒ vt seruet mādata diuina. Itaqʒ cū nō possint obseruari nisi aliq̄liter cognoscant: iō ad ipsorꝫ obser uantiā est eorꝫ noticia adultis rōne vtentibꝰ necc̄ia sm̄ Bonauen. 22. di. scdi. Q2 vero nō pn̄t adimpleri in vli qn impleant in particulari: ideo necc̄ia est eorꝫ co- gnitio explicita. i. in particulari. Nō eni sufficit scire in vli pximū eē diligēdū: sed etiā opʒ scire in particu lari mechari eē illicitū. sic aūt sufficit illa scire q̄ʒtuʒ ad sbāz ipsorꝫ. puta scire q deliberate ꝯcupiscē vxo- rem pximi est ꝯ diuinū pceptū: ⁊ hmōi. Scire aūt il- la ordinate numerare nō est necc̄ium ad ipsorꝫ obser- uantiā. sigdē multi simplices illa ordiate numerare nescientes melius illa obseruāt q̄ faciāt plures littera ti ipsa ordinate numerātes. Vn̄ sufficit ipsis vʒ de q̄lʒ illorꝫ sigillatim pgsiti sciāt veraciter rn̄dere an sit lici tum vel nō. Hoc vero mō diuina mādata cognosce re est facile ex cōi pdicatione. tū etiā q2 ipsorꝫ noticia est hūane mētī nāliter inserta. Vt eni dic̄ aplūs i epl̄. o. ad rom. 2. Cū gētes q̄ legē nō hn̄t nāliter ea q̄ legis sūt faciūt eiusmōi legē nō hn̄tes: ipsi sibi sūt lex q osn̄- dunt opꝰ legis scriptū in cordibꝰ suis. Sicut eni pnꝰ speculabiliū ex qbꝰ ꝯclōnes depēdent sūt nāliter no ta: sic ⁊ pnꝰ agibiliū: vt deū nō esse odiendū ſʒ diligē dū. Nemini iniuste nocēdū. hꝰ alijs facē qd volumꝰ nobis fieri. Nāle naqʒ iudicatoriū remurmurat ma lo ⁊ ad bonū nos stimulat vt dictū fuit i scdo: agēdo de sinderesi. di. 39. Sed ꝯ. Ro. 7. Concupiscētiā nesciebā nisi lex diceret. Nō ꝯcupisces. Rn̄deo. Argu. Aplūs loqt̄ in psona diuersorꝫ hoiʒ in qbꝰ lex. nāe ob nubilata erat p pctm̄. marie q̄ʒtū ad actū iteriorē. In quibusdā eni hoibꝰ intantū obscurata fuit q nesciebant vtrꝫ ꝯcupiscentia eēt pctm̄. In alijs aūt sic obscurata erat q lʒ scirēt ꝯcupiscētiaʒ eē pctm̄: nō tn̄ ita graue. ⁊ sic dicit glosa. ꝯcupiscētiā nesciebā esse pctm̄ vel ita graue. Vide. 22. di. scdi. q. 2. quō ignorātia excusat vl̄ aggrauat. Nota etiā q de articulis fidei in pce- dētibꝰ dicta sūt. Rō aūt numeri pceptorꝫ decalogi suffi. x. pcept. sic pōt hēri. Ad hoc eni q aliqs in aliq̄ cōitate bn̄ cō moret: reqrit vt bn̄ se habeat ⁊ ad eū q pest cōitati. ⁊ ad alios cōitatis ꝯsocios ⁊ participes. Principlauiē cōitatis vniuersi: deʒ hō tria. Pmo fidelitatē. s. vt ho norē principatꝰ q̄ʒtū est in se ad alios nō trāsferat. 2º reuerētiā vt. s. i eū nihil iniuriosū cōmittat. 3º famu latū. s. i recōpēsatiōeʒ bn̄ficiorꝫ ab eo receptorꝫ. Horꝫ pm̄ pcipit pmo pcepto. scdm̄. 2. ⁊ tertiū. 3. Ad p ximos āt bn̄ se deʒ qs hēre ⁊ spālīter ⁊ gn̄alr. spāliter qdā quātū ad eos quorꝫ est debitor: vt eis debitū red dat. ad qd ptinet pceptū de honore parentū. Gn̄ali ter q̄ʒtū ad oēs. vt nulli nocumētū iferat ope: vl ore vel corde ope qdē nec q̄ʒtū ad psonā ppriā ꝯ qd dr̄. Nō occides. Nec q̄ʒtū ad psonā ꝯiunctā ad gn̄atio- nem plis. ꝯ qd dr̄. Non mechaberis: Neqʒ in rē pos sessam. ꝯ qd dr̄. Non furtū facies. Nocumētum aūt oris phibet cū dr̄. Nō loqueris ꝯ pximū falsum te- stimonium. Nocere aūt pximo pōt qs in affectu p cō cupiscentiā oculorꝫ. ⁊ p ꝯcupiscentiā carnis. ꝯ q̄ duo dr̄. Nō ꝯcupisces ⁊c̄. Et notandū q lʒ in lege no- ua sint aliq̄ difficilia cuiusmōi est ꝯfessio pctōꝝ: tn̄ oī- bꝰ hincide pēsatis lex noua est leuior veteri lege dicē te dn̄o. Venite ad me oēs q laboratis ⁊ onerati estis ⁊c̄. tū pp mltiplicatiōeʒ pceptorꝫ iudicialiū ⁊ cerimo nialiū. Vt. n. ait Aug. ad inq̄sitiōes ianuarij rabi moy ses enumerauit plusq̄ sexcēta pcepta legalia ad q̄ il li tenebant: q̄rꝫ q̄dā erāt valde difficilia: vt ter in āno oēm masculū apparē in hierusalē q̄ʒtūcūqʒ distaret. Lex aūt noua nō hʒ nisi sepē sacra quorꝫ q̄dā nō sūt oibus xpianis necc̄ia. vt nō oēs ꝯhunt matrimoniū. nec ordines suscipiūt: tum pp oneris subleuationē p grām sacrorum noue legis in qbus ꝯfert maior grā q̄ in lege veteri: q2 hn̄t efficaciā a virtute passiōis xpi exhibite. Habemus etiā doctrinā veritatis magis explicatam ⁊ exempla sanctorꝫ plura ⁊ efficaciora ad imitandū ⁊ p nobis intercedendū. In lege etiā ve teri raro explicite pmittebant nisi temporalia: nunc vero promittitur obseruatoribus euangelij vita eter- na.

ne. Multi etiā actus dilectiōis dei magis explicant xpianis ꝙ iudeis. Nec mirū. q2 illa dr̄ esse lex timoris hec amoris. Amor autem facit omnia onera leuia: vt verificetur quod dicit saluator. Jugum enim meum suaue est: ꝛ onus meū leue. Cui sit laus ꝛ gl'a per infinita seculorum secula. Amen.

¶ Explicit tertius sententiaꝝ. M. N. dorbell.

¶ Incipit liber quartus de sacramentis ꝛ signis sacramentalibus.

Samaritanus enim vulnerato approprians curatiōis eius sacroꝝ alligamta adhibuit: q2 ꝯ originalis pcti ꝛ actualis vulnera sacroꝝ remedia deus instituit. De qb⁹ quattuor primo ꝯsiderāda occurrūt. Quid sit sacramentum. Quare institutum. In quibus consistat ꝛ cōficiat. Et que sit distantia inter sacramenta veteris ꝛ noue legis.

de sacris vbi q̄tuor ꝯside rāda sūt

¶ Quid sit sacramentum.

Sacramētū est sacre rei signum. Dr̄ tn̄ sacr̄m etiā sacrum secretū: sicut sacr̄m diuinitatis: vt sacr̄z sit sacrū signās. ꝛ sacrū signatū: sed nunc agit de sacro ꝑz q̄ est signū: Itē sacr̄m est inuisibilis gratie visibilis forma. Signū vero est res preter speciē quā igerit sensib⁹ aliqd aliud ex se faciens in cognitionē venire. Signoꝝ vero alia sūt nālia: vt fum⁹ significans ignē: alia data. Et eoꝝ q̄ data sūt q̄dā sūt sacra q̄dā nō. Oē eni sacr̄m est signū sꝫ nō ecōuerso. Sacr̄z eius rei silitudinē gerit cui⁹ signū est. Si eniꝫ sacra nō haberent silitudinē reꝝ quarū sacra sūt: ꝓprie sacra nō dicerent. Sacr̄z eni ꝓprie dr̄ qd̄ ita signū est gratie dei: ꝛ inuisibilis gr̄e forma: vt ipsi⁹ imaginē gerat ꝛ cā existat. Non ergo significandi tm̄ gr̄a sacra instituta sunt sꝫ etiā significādi. Que eni significandi gr̄a tantum instituta sūt solū signa sūt. ꝛ nō sacra sicut fuerūt sacrificia carnalia. ꝛ obseruātie cerimonialis veteris legis: q̄ nūq̄ȝ poterant iustos facere offerētes. Quia vt ait ap̄ls. Sanguis hircoꝝ ꝛ thauroꝝ ꝛ cinis vitule aspsus ignatos sanctificabat ad emūdationē carnis: non aie. Nā ingnatio illa erat ꝯtactus mortui. Unde Aug. Nihil aliud intelligo ingnationē quaꝫ

Aug. in libro x. de ciui. dei.

Augu. in ii. de doc̄ chr̄stia. qd sit signū

Nō differant signum ꝛ sacr̄m.

Quid ꝓprie dr̄ sacr̄m.

Nō legallame sūs dn̄r signa ꝙ sacra.

lex mundat nisi ꝯtactum mortui hois: quē q̄ tetigerat imūdus erat septē dieb⁹: sed purificabat ꝭm legē die tertio ꝛ septimo: ꝛ ita mundus erat vt iam itraret in tēplū. Mundabāt etiā interdū a corporali lepra illa legalia. Sed nunq̄ȝ ex opib⁹ legis aliq̄s iustificat⁹ est. vt ait ap̄ls: etiā si in fide ꝛ in charitate fierēt. Quare? q2 iponit ea de⁹ in seruitutē. nō in iustificationē ꝛ vt figura futuri essent: volens sibiipsi poti⁹ offerri ea q̄ȝ idolis. Jlla ꝙ signa erāt: sed tn̄ sacra: lꝫ min⁹ ꝓprie: in scripturis sepe vocātur: q2 signa erāt rei sacre quā vtiq̄ȝ non p̄stabant. Jlla autē ap̄ls opa legis dicit que tm̄ significandi gr̄a vel in onus instituta sunt.

Aug. su p̄ ep̄las ad hebreos.

Que dicāt opa legis.

¶ De causa institutionis sacramentorum.

Triplici aūt de cā sacra istituta sunt. pp humiliationē. eruditiōeꝫ exercitationē. Propter humiliationē q̄dē vt dū hō insensibilib⁹ reb⁹ q̄ nā infra ipm̄ sūt ex precepto creatoris se reuerēdo subijcit: vt ex hac hūilitate ꝛ obediētia deo magis placeat: ꝛ vt apud eū mereat cui⁹ impio salutē q̄rit in iferiorib⁹ se: ꝛ si nō ab illis sꝫ p illa a deo. Propter eruditionē etiā instituta sūt: vt p id qd̄ foris in specie visibili cernit: ad inuisibilē virtutē q̄ int⁹ est agnoscēdā mēs erudiat. Nō eni q añ pctm̄ sine medio deū videbat: p pctūm a deo habuit vt nequaq̄ȝ dina neq̄at cape nisi humanis exercitat⁹. Propter exercitationeꝫ silr̄ istituta sūt q2 cū hō ociosus esse nō possit: ꝓpōit ei vtilis ꝛ salubris exercitatio i sacris: qua vanā ꝛ noxiā dclinet occupationē. nō. n. facile capit a tēptatore q bono vacat exercitio. Unō Hiero. monet. Semp aliqd boni opis facito vt te occupatū diabolus inueniat.

p⁹ cā.

Sc̄da.

3⁹ rō.

¶ De triplici genere exercitationis.

Sunt aūt exercitationuꝫ tres sp̄es: vna ad edificationē aie ptinet. alia ad corpis fomētū: alia ad vtriusq̄ȝ subuersioneꝫ. Cū igit absq̄ȝ sacris qb⁹ nō alligauit potētiaꝫ suā de⁹ hōi gr̄am donare posset p̄dictis de causis sacra instituit. Duo autē sunt in qbus sacramentū ꝯsistit. s. verba: ꝛ res. Uerba vt inuocatio trinitatis: res vt aqua: oleuꝫ ꝛ hmōi.

In qb⁹ consistit sacr̄m.

¶ De differentia sacroꝝ veterū ꝛ nouorū.

Jam videre restat diām sacroꝝ veterū ꝛ nouoꝝ vt sacra vocemus q̄ antiq̄tus res sacras signabant: vt sacrificia ꝛ oblationes ꝛ huiusmodi. Eoꝝ aūt diām breuiter

Aug. assignat dicens: quia illa promittebant tantum et significabant: hoc autem dant salutem.

¶ De circuncisione.

Fuit tamen inter illa sacra sacramentum quoddam. scilicet circuncisionis idem conferens remedium contra peccatum quod nunc baptismus. Unde Aug. Ex quo instituta est circuncisio in populo dei que erat tunc signaculum iustitie fidei: ad purgationem valebat magnis et paruulis originalis veterisque peccati: sicut baptismus ex illo valere cepit ad innouationem hominis: ex quo institutus est. Item Beda Idem salutifere curationis auxilium circuncisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat: quod baptismus agere reuelate gratie tempore consueuit. excepto quod regni celestis ianuam nondum intrare poterant. Tamen in sinu abrae post mortem requie beata consolati superne pacis ingressum spe felici expectabant. His apte traditur per circuncisionem ex quo instituta fuit. scilicet remissionem peccati originalis et actualis paruulis et maioribus a deo prestitam: sicut nunc per baptismum datur.

Augu. ad valerium contra iulianum.

Beda super euangelium.

¶ De viris qui fuerunt ante circuncisionem et de feminis que fuerunt ante et post.

Queritur etiam de viris qui fuerunt ante circuncisionem: et de feminis que fuerunt ante et post: quod remedium contra peccatum habuerint? Quidam dicunt sacrificia et oblationes eis valuisse ad remissionem peccati. Sed melius est dicere illos qui de Abraam prodierunt per circuncisionem iustificatos: mulieres vero per fidem et operationem bonam: vel suam si adulte erant vel parentum si paruule. Eos vero qui fuerunt ante circuncisionem paruulos in fide parentum: parentes vero per virtutem sacrificiorum. scilicet quam intelligebant spiritualiter in illis sacrificijs iustificatos. Unde Grego. Quod apud nos valet aqua baptismi: hoc egit apud veteres vel pro paruulis sola fides. vel pro maioribus virtus sacrificij: vel pro his qui ex abrae stirpe prodierunt mysterium circuncisionis.

Greg. i moralibus.

¶ De institutione et causa circuncisionis.

Hic dicendum est in quo instituta fuerit circuncisio. Et quare et cur mutata per baptismum. Abraam primus mandatum circuncisionis habuit ad probationem obedientie nec ei soli precepta fuit circuncisio sed et semini eius. scilicet omnibus hebreis: que fiebat secundum legem octauo die lapideo cultro in carne preputij. Data autem fuit. circuncisio pluribus de causis. scilicet vt per obedientiam mandati abraam placeret deo: cuius per preuaricationem adam displicuerat. Data etiam fuit in signum magne fidei abrae qui credidit se habiturum filium in quo fieret benedictio omnium. Deinde vt hoc signo a ceteris nationibus discerneretur populus ille. In carne vero preputij ideo iussa est fieri circuncisio: quia in remedium instituta est originalis peccati quod a parentibus trahimus per concupiscentiam: que in parte illa magis dominatur: et quia in parte illa culpam obedientie primus homo sensit decuit vt ibi signum obedientie acciperet.

Quare data fuit circuncisio.

Quare in carne preputij.

¶ Quare die. viij. et petrino cultro.

Fiebat autem octaua die et petrino cultro: quia in resurrectione communi octaua die etate futura per petram christum omnis ab electis abscidetur corruptio: et per christi resurrectionem octaua die sacta circuncidit a peccatis anima cuiusque in eum credentis: due ergo res sunt illius sacramenti.

¶ Quare in baptismum mutata sit circuncisio.

Ideo autem mutata est circuncisio per baptismum: quia sacramentum baptismus communius est et perfectius quia pleniori gratia accumulatum. Ibi enim peccata solum dimittebantur: sed nec gratia ad bene operandum adiutrix: nec virtutum possessio vel augmentum ibi prestabatur vt in baptismo: vbi non tantummodo abolentur peccata sed etiam gratia adiutrix confertur et virtutes augentur. Unde aqua refectionis vel regenerationis dicitur: quia aridos fecundat: etiam fructificantes ampliori vbertate donat. quia quantumcunque per fidem et charitatem ante habitam aliquis iustus ad baptismum accedit vberiorem ibi recipit gratiam: sed non ita in circuncisione. Unde abrae per fidem iam iustificato signaculum tantum fuit: nihil enim intus obtulit.

¶ De paruulis defunctis ante diem octauum.

Si vero queritur de paruulis qui ante diem octauum moriebantur antequam fieret circuncisio ex lege. Utrum saluarentur vel non Idem potest responderi quod sentitur de paruulis ante baptismum defunctis quos perire constat. Unde beda. Qui nunc per euangelium suum terribiliter et salubriter clamat. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusancto non intrabit in regnum dei: ipse dudum clamat per suam legem: anima cuius preputij caro circuncisa non fuerit peribit de populo suo: quia pactum meum irritum fecit. Forte tamen sub lege ingruente necessitate mortis ante octauum diem circuncidebant sine peccato filios: sicut modo fit in ecclesia de baptismo.

Beda

Circa

q.i. §.i.

Circa quartum sententiarum. Queritur vtrum diffinitio sacramenti quam ponit magister. s. q sacramentum est inuisibilis gratie visibilis forma sit bene assignata? Quod non: Diffinitio non est nisi eius quod est per se vnum. 7. metaphysice. sed sacramentum non est per se vnum. quia secundum Aug. accedit verbum ad elementum et fit sacramentum: verbum autem et elementum non faciunt aliquid per se vnum cum vnum sit permanens et aliud successiuum igitur. ¶ Preterea. Unius rei non est nisi vna diffinitio. sed sacramenti assignantur multe diffinitiones alie vt patet in littera. Unde Aug. Sacramentum est sacre rei signum igitur. ¶ Oppositum magister in littera. et de conse. di. 2. sacrificium. Pro responsione sciendum q triplex est signum. s. rememoratiuum quod est preteriti: sicut oblatio que fit in missa significat oblationem factam in cruce. Et demonstratiuum quod est presentis: et pnosticum quod est futuri. Insuper sciendum q sacramentum secundum Aug. est signum. Signum autem dicit relationem signi ad signatum. Ista autem relatio quam importat sacramentum non est realis cum non consequatur fundamentum ex natura rei. quia et si in re sit aptitudo ad significandum: tamen actualis significatio non competit sibi nisi per actum imponentis siue instituentis. Sacramentum igitur cum sit relatio rationis: non potest diffiniri diffinitione proprie dicta que est oratio indicans quid est esse rei primo topicorum. sed bene potest diffiniri diffinitione exprimente vnum conceptum per se in intellectu ex genere et differentia eo modo quo possunt poni in entibus rationis. quo diffiniuntur intentiones logice que non significant quidditates extra animam. et sic diffinit Sco. sacramentum dicens q est signum sensibile effectum dei gratuitum ex institutione diuina efficaciter signans. Ubi ponitur signum tanquam genus: et ponitur ex institutione diuina et efficaciter: tanquam differentie. Et ponuntur ibi duo vt addita que ponuntur vtrumque in diffinitionibus relationum vel relatiuorum. s. subiectum seu fundamentum cum dicitur sensibile. et correlatiuum seu terminus quod notatur per hoc q dicitur effectum dei gratuitum.

Diffinitio sacramenti

Diffinitio sacramenti secundum aug.

Diffinitio sacramenti secundum Sco:

Sacrorum causa	efficiens	diuina institutio
	formalis est	gratuita sanctificatio
	materialis	sensibilis representatio
	finalis	medicinalis curatio

Nobis sacramentum. 3. fit	mortem christi	rememoratiuum
	effectum sanctificationis. et sic est signum.	demonstratiuum
	eternam gloriam	prenosticum

hoc siue sit gratia inherens anime siue aliud. vt in eucharistia vbi res sacramenti non est aliqua gratia inherens anime. Est autem sacramenti signum efficax et certum. quia ad positionem signi sequitur effectus signatus ex determinatione dei. qui disposuit cooperari signo ad causandum effectum signatum: nisi impediat indispositio eius cui adhibetur. Est etiam signum prenosticum cum precedat signatum ordine nature. ¶ Ex his patet solutio questionis. Diffinitio enim quam ponit magister bene intellecta et suppleta: est eadem cum predicta. quod enim ponitur forma: debet intelligi pro signo eo modo quo imago herculis dicitur forma herculis. q etiam additur ibi visibile: debet intelligi pro sensibili. Uisus enim potest sumi pro quolibet sensu eo q est excellentior et plurium differentiarum cognoscitiuus. primo metaphy. Ponitur autem ibi gratia inuisibilis pro effectu dei gratuito ordinato ad salutem hominis viatoris. Suppleri autem debent differentie specificantes signum: puta ex institutione ad differentiam signi naturaliter significantis. et efficaciter ad differentiam signi falsi et incerti. et etiam ad differentiam signi sequentis signatum cuius positio nullam habet efficaciam respectu signati: sed econuerso. vt missa habet efficaciam a passione christi. Fuit autem congruum post lapsum hominis sacramenta institui. Congruum enim est effectum inuisibilem causandum a deo ordinantem hominem ad salutem: signari per aliquod sensibile. vt homo viator qui acquirit cognitionem ex sensibus effectum istum inuisibilem certius cognoscat: ac cognitum ardentius querat. Congruum etiam est hominibus vnius secte in aliquibus signis exterioribus conuenire: per que ab aliis hominibus alterius secte distinguantur vt se mutuo iuuent ad ipsius obseruantiam. et alios qui sunt dissimilis secte vitent tanquam se impedientes. Ad primum argumentum dico q licet fundamentum huius relationis includat plura ex quibus non fit per se vnum sicut probatur de successiuo et permanente. tamen non sequitur quin sacramentum quantum ad suam rationem formalem sit per se vnum. §.2. Ad secundum dico q vnius rei non potest esse nisi vna diffinitio quidditatiua et proprie dicta. bene tamen possunt esse plures diffinitiones quid nominis per quas exprimitur: quid per nomen importatur: quia quod vna non exprimit: alia exprimit vt sic ex omnibus colligendo quod sparsim inuenitur in singulis possit haberi diffinitio vna completa qualis illa supra posita. §.3.

Sequitur questio secunda.

q.2. §.1.

Utrum in sacramentis sit aliqua causalitas actiua respectu gratie. Quod sic. Aug. sup Joh. Que est ista virtus aque vt corpus tangat et cor abluat: loquitur de aqua baptismali. Item magister in littera dicit q sacramentum est signum gratie: ita vt similitudinem eius gerat et causa existat. Et per hoc assignat differentiam sacramentorum noue et veteris legis quia illa veteris legis tantum erant signa. ista autem noue legis sic sunt signa q etiam sunt cause. Item petit ecclesia in quadam oratione. Perficiant in nobis domine sua sacramenta quod continent. In quo innuitur sacra continere gratiam. non autem continet eam formaliter: igitur virtualiter et causaliter. Contra. Augu. 83. q. q. 5. Deus per seipsum efficit gratiam animae illuminando. ¶ Hic dicit Sco. q in sacramentis non est aliqua causalitas actiua proprie dicta respectu gratie: quia illa a deo immediate creatur. nec respectu alicuius dispositionis preuie puta characteris: quia etiam illa creatur. Unde Bernardus in sermone de cena domini. Sicut inuestitur canonicus per librum: abbas per baculum: episcopus per anulum: sic diuisiones gratiarum diuersis sunt sacris tradite. Patet autem q illa de quibus exemplificat sunt tantum signa et non cause. Liber enim non est causa efficiens prebende que confertur: nec anulus episcopatus. Dicuntur tamen improprie causa gratie: quia sacramentum siue eius susceptio est dispositio immediate ad gratiam. sicut meritum dicitur causa premii quia est dispositio preuia ad premium. licet non causet actiue ipsum premium in se. Sic motus

Responsio.

aliquo mo ponit cu respectu teri qr est dispo pxia ad terium: et tn no hz aliqua actione ad ipm cadu. Est igit susceptio sacri dispo necessitans ad effectu signu p sacrm. no qd p aliqua itrinseca forma p qua necio causet terim vel aliqua disponem preuia: sed tm p assistentia dei cantis illu effectu no necessitate absoluta sed necessitate potetia respiciete ordinata. Disposuit eni vir et de hoc ecclam certificauit q suscipietu debito tale sacrm tpe oferret effectu signatu. Ex his pz ad argu. Ad primu dico q aq dr cor abluere tanq dispo prima et imediata ad gfaz. ¶ Ad scdz dico q sacra no.le. dnr efficere qd figurat qr sut signa efficacia gfe. no sic de sacris ve.le. vt de cerimonijs de q qone sequnti dicet. ¶ Ad tertiu dico q dnr ptingere gram tanq dispo prima ad quam imediate sequitur gratia.

Instituta sut sacramenta fz Rich. g.6 cao.s.pp

- Hominis eruditionem
- Hominis exercitationem
- Hominis humiliationem
- Sapie medici manifestatioz
- Hominis egri curationez

q.3. §.1. Utrum in circuncisione ex vi circucisionis conferret gratia? Qd no. sup illud Ro. Signaculu accepit circucisionis. glosa. pcta ibi solu dimittebant sed gratia ad bn opandu adiutrix non pstabat. ¶ Ite Aug. sup psal. dicit q sacra ve.le. tantu figurabant. hec aut dant salutem. s. noue legis sacra. ¶ Preterea. circuncisio no apiebat ianua sicut dicit Beda sup illd Luce. 2. Postq aut psumati sunt dies octo. haberi aut gfaz pz ianua regni celestis: qr e ei heres. Na fz Aug. ipsa diuidit iter filios regni et filios pditiois. ¶ Opp Aug. li. 2. de nuptijs et pcupiscentia. et ponit de consec. di. 4. Ex quo instituta est circucisio in populo dei ad purgatione huius veteris pcti: valebat magnis et paruulis: sicut baptismus valere cepit ex quo istitutus est. hoc no esset nisi ibi pferretur gfa. Ide vult beda vbi supra. ¶ Hic primo videndu est de institutione

§.2. circuncisiois. et deinde de qsito. ¶ Quatu ad primu sciendu q circuncisio fuit instituta ad distinguendu populu q eet deo peculiaris ab alijs populis. et ideo fuit instituta tpe abrahe de cuius gne nasciturus erat semie sanctoruz: et qr erat p originale quod pbitur ab oibus naliter ab adam propagatis: ideo fuit instituta in mebro deseruienti virtuti gnatiue fiebatqz p circularem supflue pellicule incisione: in signu debilitationis supabudantis pcupiscentie. Fiebat aut die octauo: qr ante puer erat nimis tenellus. et ex hoc nimis grauiter ledi potuisset. Nec vltra differebat nisi dispensatiue in casu necessitatis. ne paretes filijs compatietes ppter acume doloris illos a circuncisioe subtraherent. Dispensatu est aut cu filijs israel in deserto vt ibi no tenerent circuncidi. qr no potuissent sine magno grauamie proficisci cum fuissent de nouo circuncisi. ¶ Fuit etiam ad hoc ro mystica quam tangit Hugo li. prio de sacrmtis dices q octonari in sa-

§.3. cra scriptura aliqn tepus resurrectionis sigt qd post prntem q septez dieb currit vitam segtur. Aliqn tps gfe in quo quasi post sabbatismu legis eterna bona deo seruientibus promittunt. Merito ergo circun-

Circuncisio	Baptismum
Esus agni	Sacrame. altaris
Purificatio ve. le. Prefigurabat	Penitentiam.
Consecratioes pontificu et sacerd	Ordines sacros.
Lamine auree pendetes	Confirmatione.
Sanguis arietis	Unctionez extre.

cisio iussa fuit fieri octaua die. vt ostenderet q in tpe gratie corda circuncideda erant p emundatione iniquatis: et in tpe reparationis corpora p dispone corruptionis. Ea aut fieri cultro lapideo no fuit necium fm Tho. et Rich. qtum ad obligatione pcepti: cuz dns no madauerit eaz fieri cu aliq determiato istro nisi aliqn i casu spali. cu. s. pcepit iosue vt faceret cultros lapideos ad significandu q p petra xpm ois abscinderet ab electis corruptio. Mulieres vero non circucidebant: qr corpus earu non erat aptu circucisioi in mebro generatiue deseruieti: tuz qr corruptio peccati rone cuius pbitur originale pricipaliter fuit a viro. Si eni sola mulier peccasset: filij non pxissent originale. Saluabant aut fm magistru in fide parentuz du erant paruule: adulte vero p fidez ppria. ¶ Quatum ad scdm articulu pz ex auctbus allegatis q ex vi circucisionis conferebat gfa et dimittebat peccatum originale. ¶ Sed hic posset oriri dubiu vtru sit possibile culpa originalem deleri sine collatione gratie. Ad hoc dicit Sco. q deus pot de potentia absoluta dimittere culpa originale sine collatione gfe. sicut possum alicui q me offendit pacari vt non sim sibi inimicus neqz velit vindicare comissuz absqz hoc q recipia eum ad amicitia speciale: sic deus absqz collatione alicui positiui pot offensam remittere. potqz velle eum q est debitor iustitie originalis no teneri ad iustitia illam. talis tn no erit de nouo dign vita eterna. nec potens meritorie agere: nisi heat forma noua qua sit dignus et potes agere. De potentia vero ordinata no est possibile culpa originale nec aliqua aliam mortale dimitti: nisi pferatur gratia. qr lz absolute et sine pdictione possit esse mediu inter filiu regis et filium pditionis puta ho in puris nalibus: tn fm leges diuine sapie post lapsum nullu est mediu inter gratu q est filius regis: et pctorem q est filius pditiois. Nec pot esse de potentia ordinata hoc est pformari legib a sapia et voluntate diuina ordinatis. et ideo nullu liberat nec sic liberare pot a culpa: nisi cui dat gratiaz. ¶ Ad primaz auctem dico q circuncisio ex virtute §.5. opis opati. i. p modum sacri conferebat gfam et no tantum ex virtute opis opantis. s. ex bono motu interiori. vnde p illa glosam et consimiles aucttes no negatur simplr q in circuncisione no pferretur gratia: sed q non tanta sicut in baptismo. gratia eni circuncisionis erat determiata ad certu gradum. Ita q si tantum gradu inueniret in suscipiete nihil sibi conferret et iste modus dicendi fm Sco. pot esse de intentione magistri. Dicit eni capitulo penultio q solu pcta ibi dimittebant nec gfa ibi dabat: et subdit stati: vt in baptismo. et modu statiz exprimit. qr qtumcuqz iustus accedat ad baptismu: vberiore ibi recipit gfam. Un

baptismus

baptismus generaliter intendit grãm iã habitã: sed
ita nõ ẽ in circũcisiõe. Unũ abrahe iã iustificato signa-
culuʒ tantũ fuit: ꝛ nihil ei intus cõtulit qꝛ gratia abra
he iam attigerat ꝛ trãscẽderat illũ gradũ ad quẽ de-
terminata fuerat circũcisio. Et intelligitur nihil cõtu
lit ei intus virtute operis opati seu ꝑ modũ sacramẽ
ti cõtulit eni ei ꝑ modũ meriti seu virtute operis ope
rantis. qꝛ ille actus obedientie ex charitate ꝓcedens
valde fuit abrahe meritorius: sicut ꝛ imolatio isaac.
¶ Si obijciatur ꝙ tũc circũcisio nõ est sacramẽtum
qꝛ nõ semꝑ est signũ gratie. ¶ Rñdeo ꝙ sacramẽtũ
§.6. est certũ signũ gratie tũc in fieri si non sit obex. vel in
esse. sicut si beata virgo fuisset in conceptione filij in
sũma plenitudine gratie ad quã deus disposuerat ip-
sam ꝑuenturã si postmodũ fuisset baptizata nullã ibi
gratiã recepisset de nouo: nectñ baptismus fuisset ibi
signũ falsũ: qꝛ significaret gratiã vel tũc fieri vel pri⁹
causatã. Tũc inesse. Ad auctoritatẽ Augustini ꝛ cõ
§.7. similes dico ꝙ loquũt de sacramẽtis veteris legis im
ꝓprie dictis. s. de cerimonijs cuiusmõi erãt sacrifi-
cia ꝛ purgationes: vt de purgatione tact⁹ morticini ꝛ
de purgatione a lepra ꝛ hmõi: que nõ erant sacramẽ
ta ꝓprie dicta. cũ nõ essent signa efficacia gratie. In
talibus eni nõ cõferebat grã virtute opis opati: sʒ cõ-
ferret ṽtute opis opantis: qꝛ talia ꝑcepta legis ex cha
ritate ꝛ obediẽtia obseruãtes merebãtur grãm ꝛ eius
augmẽtũ ex bono motu iteriori. In sacramẽto autẽ
ꝓprie dicto ṽtute opis opati cõferẽ grã ita ꝙ nõ req-
riẽ bon⁹ mot⁹ interior qui mereat grãm sʒ tñmodo
sufficit ꝙ recipiẽs nõ ponat obicẽ. vñ ab illa vniuer-
§.8. sali Aug. excipit magister circũcisionẽ que est ꝓprie
sacramentũ. ¶ Ad aliud de apẽtiõe ianue dico ꝙ nõ
fuit defectus circũcisionis ꝙ non aperuit ianuã. sʒ qꝛ
cucurrit tpe quo preciũ nõ erat solutũ. Nã post solu-
tũ preciũ potuit alicui aperiri ianua q nõ fuisset ba-
ptizatus sʒ solũmodo circũcisus. baptizato ṽo defũ-
cto ante passionẽ christi nõ patuisset ianua pro tunc.
q.4. Trũ tpe legis nature fuerit aliqd sacra
mẽtũ corrñdens circũcisioni. Qd
nõ. Grego. in moral. ꝛ ponit de cõse. di. 4.
§.1. Qd agit apud nos aqua baptismi hoc egit apud vete
res ꝛ ꝓparuulis sola fides ꝛ ꝓ maioribus virt⁹ sacri-
ficij. nõ igiẽ sacramẽtũ. Itẽ nõ legiẽ de⁹ tpe huius le
gis saltẽ vsqꝫ ad abrahã instituisse aliqd sacramentũ.
¶ Cõtra. Aug. ꝯ faustũ. In nullũ nomẽ religionis
§.2. pñt hoies coagulari. nisi aliquorũ sacramẽtorũ visi-
biliũ cõsortio colligentur. ¶ Rñ⁹. Nullo tpe dimi-
sit deus cultores suos sine remedio necessario ad sa-
lutẽ: sʒ oi tpe post lapsũ fuit necessaria ad salutẽ dele-
tio originalis. ergo quocũqꝫ tpe erat aliqd remediũ
efficax ad deletionẽ eius: ꝛ sic in lege nature erat ali-
qd signũ efficax ad deletionẽ originalis pcti: ꝛ ma-
gis probabile est fuisse signũ sensibile ꝙ̃ intelligibile
tñ: qꝛ ꝓ toto statũ nature lapse ꝯgruũt hoi signa sen
sibilia respectu spũaliũ. Rationabile ergo aliqd sa-
cramentũ salutẽ ꝯ originale pctm̃ fuisse in lege nãe.
¶ Ad argumenta. Ad pmũ. auctoritas Grego. ex
§.3. ponitur ab aliquibus de actu fidei interiori. Sco. ṽo
dicit ꝙ forte Grego. solã fidẽ intelligit nõ tñ pro ha
bitu nec tñ pro actu interiori: sed ẽt ꝓ actu exteriori §.4.
sensibili protestãte fidẽ in verbo aliquo inuocãdi deũ
ꝛ offerendi paruulũ deo. ꝛ sic ꝓ paruulis sufficiebat
sola fides. i. sola fidei protestatio vocalis sine sacrifi-
cio. Ultra hoc aũt reqrebaẽ pro maioribus virtus sa
crificij. Nõ est aũt ꝯ rõnem sacrificij ꝙ sit sacramen
tum. ¶ Ad scdm põt dici ꝙ deus potuit tale sacra-
mentũ reuelasse patrib⁹ cũ qbus frequẽter loqueba-
tur: licet cui ꝛ quando scriptura non referat: que ab
adam vsqꝫ ad abrahami satis succincte pertransit. Ex
ipsa tamẽ habetur expresse ꝙ sacrificia pro illo tem-
pore deo placuerunt: vt pꝫ ex obligatione abel. noe.
melchisedech ꝛ abrahe. Potuit ẽt vt dicẽ Sco. dele
ri originale in adultis ꝑ bonũ motũ intrinsecũ fidei.

¶ De sacramentis noue legis. Dis. ij.

1 Iam ad sacrã noue legis ac
cedam⁹ q̃ sũt baptis
mus: cõfirmatio: panis bñdictio. i.
eucharastia penitẽtia: vnctio extre
ma: ordo: ꝯiugiũ. Quorꝫ alia remediũ ꝯ pctm̃
ꝓbent ꝛ grãm adiutricẽ cõferũt: vt baptism⁹:
alia in remediũ tñ sunt: vt cõiugiũ: alia grã ꝛ
virtute nos fulciunt vt eucharastia ꝛ ordo.

¶ Qr̃ mox post hois casũ ñ fuerũt istituta.
Si vero querit quare nõ fuerint hec
sacrã instituta mox post ho-
minis lapsũ: cũ in his sit iusticia ꝛ salus. Di-
cim⁹ ꝙ añ aduentũ xp̃i q grãm attulit gratie
sacrã fuisse dãda que ex ipsius morte ꝛ passio
ne virtutẽ sortita sunt Christus autẽ venire
noluit anteqꝫ homo ꝺ lege naturali ꝛ scripta
cõuinceretur: quod neutra iuuare posset.

¶ Qd sacramẽtũ cõiugij fuit ante peccatuʒ.
Fuit tñ cõiugiũ ante peccatum institutũ
non vtiqꝫ ꝑ remediuʒ sed ad sacra-
mentum ꝛ ad officiuʒ: post peccatũ vero fuit
ad remedium contra carnalis concupiscentie
corruptelam de quo suo loco tractabimus.

¶ De baptismo.
Nunc vero de baptismi sacramẽto vi-
deamus qd iter noue grẽ sacrã
primũ est. Baptismũ xp̃i Ioã. suo baptismo
ꝑnũciauit: q prim⁹ baptizasse legiẽ sʒ in aqua.
nõ i spũ: sicut ipse ait. Ego baptizo vos in aq̃
idest in pniam. Sola enim corpora abluebat: De ba-
a peccatis vero nõ mũdabat. Baptism⁹ Ioã. ptismo
erat in penitẽtiã: nõ in remissioneʒ: baptism⁹ Ioan.
vero christi in remissionẽ. Qꝛ Ioã. baptizans De dĩa
homines ad penitentiam vocabat: ꝛ quos ba baptis-
ptizabat penitere docebat: sm illd. Ueniebat mi xp̃i ꝛ Ioã.

ad Joānē in iordanē cōfitētes peccata ſua. Sʒ in baptiſmo Joānis nō dabaꝛ peccatorum remiſſio que data eſt in chꝛiſti baptiſmo.

¶ Quid vtilitatis hēbat baptiſm⁹ Joānis.

Ad quid ergo vtilis erat baptiſmus Joā? Quia hoīs vſu baptizādi preparabat ad bapiſmū xp̄i. Sed queriꝛ q̄re dictus eſt baptiſm⁹ Joānis ſicut verit as dicit baptiſmus Joā. vñ eſt. Qꝛ ibi Joā. operatio tm̄ viſibilis erat exterius lauātis nō inuiſibilis gratia dei virtutis opantis interius. Sʒ tñ ꝛ illa Joānis opatio a deo erat ꝛ baptiſmus ille a deo erat nō ab hoīe: ſʒ hominis dictus eſt: qꝛ nihil gerebaꝛ qđ nō ageret hō. Si vero queritur an ſacramētū fuerit. Satis pōt cōcedi ex eo ſenſu quo legalia ſigna dicunꝛ ſacramēta. Significabat enim baptiſmus Joā. eſſe rem ſacramēti. ſ. baptiſmū chꝛiſti qui nō tm̄ eſt penitētie ſed ꝛ remiſſionis peccatoꝛuʒ.

Quare dict⁹ eſt bapti. m⁹ Joānis.

Si fuerit ſacrʒ baptiſ. ille.

¶ De forma baptiſmi Joannis: ꝛ de baptizatis ab eo.

Hic cōſiderandū eſt ſi baptizati a Joā. iterum baptizati ſunt baptiſmo xp̄i: ꝛ qua forma verboꝛū vſus ſit Joānis Jlli q baptizati ſunt a Joā. neſcientes ſpm̄ſcm̄ eſſe ac ſpē ponētes in illius baptiſmo poſtea baptizati ſunt baptiſmo xp̄i. Baptiſm⁹ autē Joā. in nomine venturi tradebaꝛ. Vñ Hierony. ſup Jobelē. Qui dicit ſe in xp̄m credere: ꝛ nō credit in ſpiritūſanctū: nondū habet claros oculos. Vñ baptizati a Joā. in noīe vēturi. i. dn̄i Jeſu: qꝛ dixerunt. Sed neqꝫ ſi ſpiritusſanctus eſt audiuimus: iterū baptizabantur: imo verū baptiſma accipiebant. Jlli vero q ſpē nō poſuerū i baptiſmo Joānis ꝛ patrē ꝛ filiū ꝛ ſpiritūſanctuʒ credebāt: nō baptizati fuerunt ſʒ īpoſitione manuū ab apoſtolis ſup eos facta ſpiritūſanctū receperūt. Alij vero qui non ita credebāt: baptizati ſunt baptiſmo xp̄i vt p̄dictū eſt. Vñ Hierony. Qui ſpiritūſāctū neſciebant cū baptiſmū a Joā. acceperūt iteꝝ baptizati ſūt baptiſmo chꝛiſti vt p̄dictū eſt: ne quis ex iudeis vel gentibus putaret aquā ſine ſpiritusſancto ad ſaluteʒ poſſe ſufficere. De hoc etiā Amb. in li. de ſpiritusſancto ait. Quidam negauerunt ſe ſcire ſpiritūſanctū cū baptizatos ſe dicerēt baptiſmo Joānis q aduenietis. Jeſū nō i ſuo baptizauit noīe. Jſti ergo qꝛ nec in xp̄i noīe: nec cū fide ſpiritusſancti baptizati fuerāt: nō potuerūt accipere baptiſmi ſacramentuʒ Baptizati ſunt ergo in noīe xp̄i: nec iteratum eſt in his baptiſma ſed nouatum.

Hiero.

Hic nō tenetur magr̄.

Hiero. i epla ad vni⁹ vxoris viro

Amb. in li. de ſpūſcō.

Circa diſtin. 2. Quero. vtrū ſacramēta noue legis habeāt efficaciā a paſſione chꝛiſti? Q̄ nō. Sc̄ido phyſicoꝝ. Cauſa in actu ꝛ effect⁹ ſimul ſunt: ſed paſſio chꝛiſti non eſt in actu ergo nec aliquis effectus in actu p ipſaʒ. ¶ Preterea aut ab illa tanq̄ p̄uiſa aut tanq̄ exhibita: nō tanq̄ p̄uiſa: qꝛ tūc tantā haberent efficaciā ſacramēta veteris legis ſicut noue legis: qđ eſt falſum: nec vt exhibita: qꝛ tūc baptiſmus ꝛ euchariſtia nō haberēt efficaciā p eam cū eſſent ante paſſionem inſtituta: vt videbiꝛ infra. Preterea aut ab illa tanq̄ cauſa p̄ncipali aut meritoꝛia: nō pꝛimo modo: qꝛ gratia ſacramētalis a ſolo deo creaꝛ. nec. 2. mō: qꝛ ſm apoſtolū ad Ro. 1. Si gratia eſſet ex meritis iam non eſſet gratia. Preterea ſi ab aliqua paſſione: hoc maxime eſſet a vulnere laterali: qꝛ inde ſacra manauerunt ſm Aug. 4. de ci. dei ſʒ hoc videꝛ falſū: qꝛ corpus xp̄i poſt moꝛtē nō erat cauſa meritoꝛia alicuius gratie. Jllud aūt vulnus fuit ſibi inflictū ipſo moꝛtuo: vt pʒ in Joā. Ad ieſū aūt cū veniſſēt. ¶ Oppiſima. in lra. ꝛ Aug. de ci. dei: Rn̄ſio. Sacramētū habere efficaciā ē ipſū habere realr̄ effectū ſignificatum cōcomitātē: hoc aūt pōt eſſe ab aliquo dupl'r: vel tanq̄ a cauſa p̄ncipali vel a cā meritoꝛia. Pꝛimo mō ſacramēta no. le. hn̄t efficaciā a ſolo deo a quo creaꝛ gr̄a que eſt actus ſignat⁹. Nulla eni creatura attingit terminū creationis. Vñ Aug. ſup geñ. dicit q angeli nullā oino poſſunt creare naturā. Sc̄do vero mō hn̄t efficaciā a paſſiōe xp̄i: qđ ſic d̄claraꝛ: qꝛ hōi facto inimico dei p culpā diſpoſuit deus nō remittere illaʒ nec dare aliqđ adiutoꝛiū ad beatitudinē: niſi p aliqđ ſibi oblatū: ſibi magis gratū q̄ illa offenſa eſſet diſplicens. Nihil aūt trinitati gratius pōt inueniri q̄ ſit tota offenſa gn̄is hūani diſplicēs: niſi ſit obſequʒ pſone magis dilecte q̄ tota illa cōtras. Talem pſonā ſic dilectā nō potuit genus humanū ex ſe habere: cū totū eſſet inimicū de vna maſſa pditionis. Jō diſpoſuit trinitas pſonā ſic dilectā dare gn̄i humano ac illā inclinare ad hoc vt offerret trinitati obſequiū pro toto illo gn̄e. Talis pſona nō eſt niſi xp̄s cui nō ad menſuraʒ dedit deus ſpiritū gratie: qui ſe obtulit in cruce p gn̄is hūani ſalute: a qua oblatiōe ſcā p pſonā dilectā ex maxia charitate hn̄t efficaciaʒ no. le. ſacra vt a cā meritoꝛia. ex quo pʒ maxima dei mia hoi inimico tanta remedia conferendo. ¶ Sūt autē ſeptē ſacramēta ſcʒ baptiſm⁹ ptinēs ad gn̄ationē ſpūalē. Euchariſtia ad nutritionē. Cōfirmatio ad corroborationē. Penitentia ad lapſi reparationē: extrema vnctio ad finalem exeūtiū p̄parationē matrimoniū ad multiplicationē in eſſe nature ſeu carnali. Oꝛdo ad multiplicationē in eſſe ſpūali. Sūt quoqꝫ ſacramēta no. le. pfectiſſima: cū habeant efficaciā a paſſione xp̄i: nō p̄uiſa ſed exhibita: decet naqꝫ legē pfectiſſimā ſacramentis pfectiſſimis adoꝛnari. ¶ Ad pmū argumē. dico q

diſ. 2. q. 1. §. 1.

§. 2. Rn̄ſio.

§. 3.

Ad ar. §. 4.

& si passio xpi nõ fuerit nunc in effectu:est tñ in acce-ptõe diuina.multa eni bõa cõferim⁹ nõ tñ pp bonũ p̃sẽs ĩ se sʒ p̃ns i memoria si sit p̃teritũ vł opiniõe si sit fu-turũ. ¶ Ad scõʒ dico q̃ sacramẽta no.l. hñt effica
§.5. ciã a passiõe xpi exhibita nõ solũ actu exteriori in cru ce:sʒ actu interiori in p̃mo instãti cõceptiõis sue. In quo ẽm Sco.fuit hec b̃ndicta passio pfecte volita ab ipso xpo:q̃ voluntaria oblatio plurimuʒ fuit accepta deo.cũ in actu volũtatis cõsistat p̃ncipalior rõ meri-ti:nõ tñ habebãt efficaciã tantã añ exhibitionẽ i actu exteriori sicut postmodũ habuerũt:q2 nõdũ erat solu tũ p̃ciũ redẽptionis hũane. Exẽplũ. In nobis mat⁹ bonũ cõferimus pp obsequiũ exhibitũ q̃ᵒ separatũ: hinc est q̃ baptizatis ante xpi passionẽ nõ patebat ia-
§.6. nua regni celestis. ¶ Ad tertiũ dico q̃ intẽtio apli est q̃ gratia nõ hʒ causã meritoriã de cõdigno in illo cui pfert tñ põt hẽ cãʒ meritoriã ɔ cõgruo in illo & cãm meritoriã de cõdigno in alio extrinseco gratuite collato sibi.vt si ei talis cã cuiusmodi ẽ xpo respectu totius gñis humani. Ipsa aũt filij dei incarnatio est opus mere gratie.forte tñ vt dicit Sco.b̃tã ṽgo me-
§.7. ruit ei⁹ accelerationẽ. ¶ Ad vltimũ dico q̃ sacramẽ ta dñr sp̃alr̃ fluxisse ab illo vulnere pp quãdã simi-litudinẽ ad signa sensibilia que sũt in q̃busdã sacra-tis. Sanguis enĩ sp̃aliter assimilatur speciei sub qua est sanguis in eucharistia. Et aqua assimilatur mate-rie baptismi. Uñ dicitur extra de ce.mis.in quadam q̃ in illis duob⁹ scʒ aqua & sanguine duo maxima sa cramẽta scʒ redemptionis & regenerationis relucẽt. Et notandũ q̃ eucharistia excedit alia sacra rõne di-gnitatis & sanctitatis corporis xpi.baptismus vero ra
q.2. tione efficacie:quia ibi est remissio pene & culpe.

§.1. **V**Trũ baptizatus baptismo Joã.tenebat necẽo baptizari baptismo xpi? Qõ nõ p ma.i lr̃a dicẽtẽ q̃ illi q̃ nõ posuerũt spẽ ĩ baptismo Joã. & patrẽ & filiũ & s.s.credebãt.ñ sũt postea baptizãdi. ¶ Preterea In receptiõe sacra-mẽtorũ qð datur nõ est iterãdũ:sed qð omittit̃ caute supplendũ:extra de clerico per saltũ promoto sʒ in baptismo Joã.dabat̃ ablutio exterior.igit̃ si deficit
§.2. interior illa fuit supplenda & non exterior iteranda. ¶ Oppositũ de conse.di.4.Et accipitur ab Augu-stino sup Joã. Si quos baptizauit Joã.iterum sunt baptizandi:nõ autẽ q̃s iudas baptizauit. Quos enĩ iudas baptizauit:baptizauit & xpo. ¶ Rñsio. Du-pliciter põt quã potuit didicisse a discipulis xpi:& tũc nõ diceret̃ pprie baptismus Joã.sicut nũc nõ dr̃ ba-ptismus petri & pauli. Uñ si isto mõ baptizassʒ Joã. planũ est q̃ talis nõ esset iterũ baptizandus. Alio mõ põt intelligi Joã.baptizasse aliqua forma propria.s. in noĩe venturi:vel absq̃ forma aliqua & de sic bapti zato videt̃ satis necessariuʒ q̃ erit baptizandus ba-ptismo xpi:tum pp generale p̃ceptũ xpi oẽs obligãs tum q2 medicina p̃paratiua suscepta:cõgruũ est susci pere medicinã curatiuã. baptismus aũt Joãnis erat dispositio ad baptismuʒ christi:vt scʒ homines faci-lius inclinarentur ad suscipiendam ablutionẽ christi salutarem:quod innuit Joãnes in euãgelio dicens.

Ego baptizaui vos aq̃:medius autẽ vestrũ stetit queʒ vos nescitis.qui supple baptizabit non i aqua tñ:sed
ĩ spũ & virtute. Ad argumẽta.ad primũ dico q̃ non §.3.
tenetur cõiter magister in hoc. ¶ Ad scõm illa maxi ma est vera q̃ñ aliquid sacramẽti cõfertur:vt si in eu-charistia fiat tantũ consecratio super speciem panis. In baptismo autẽ Joã.nihil sacramenti conferebat̃ baptizato. Ablutio enim exterior sine determinatis verbis & determinata intentione oĩno nichil est sacra menti baptismi sicut nec quecũq̃ alia balneatio:cuʒ ablutio & prolatio verborum se debeant cõcomitari.

¶ Quid sit baptismus. Dis.iij.

POst hec vidẽdũ ẽ q̃d sit baptis mus & q̃ sit forma:& q̃ñ in-stitut⁹.& cã istitutionis? Baptism⁹ dr̃ intinctio.i.ablutio corpis exteri or facta sub forma verborũ p̃scripta. Si enim ablutio fiet sine ṽbo:nõ est ibi sacramẽtũ. Sʒ accedẽte verbo ad elemẽtũ:fit sacr̃m nõ vtiq̃ ipsuʒ elemẽtũ fit sacr̃m:sʒ ablutio facta in ele mẽto. Uñ Aug. Uerbo baptisma cõsecrat̃:de trahe verbuʒ:& q̃d est aqua nisi aqua? accedit verbũ ad elementũ:& fit sacramẽtum. Uñ est hec tanta virtus aque vt corpus tangat & cor abluat:nisi faciẽte verbo:nõ q2 dr̃:sʒ q2 credi-tur. Nãq̃ & in ipso verbo aliud est son⁹ trãsi-ens:alið ẽ virt⁹ intus manẽs. In duob⁹ ḡ cõsi stit sacrʒ baptismi.s.i ṽbo᷑ elemẽto:ḡ & si alia desũt que ad decorẽ sacr̃i instituta sunt:nõ:lõ min⁹ est verũ sacr̃m & sanctũ:si verbũ sit ibi & elemẽtũ. Nã & in hoc sacro & in alijs quedaʒ solẽt fieri ad decorẽ & honestatẽ sacramẽti que dam ad substãtiã & cãm sacramenti pertinẽtia De substantia huius sacramẽti sunt verbũ & elemẽtũ:cetera ad solẽnitatem ei⁹ pertinent.

Aug. su p Joã. Qõ in hoc & in alijs sacramẽtis q̃das sunt ad decoreʒ q̃dã ad necessitateʒ ad sacr̃m & cã sacr̃i ptinẽtia

¶ De forma baptismi.

Sed qð est illud verbũ quo accedente ad elementũ:fit sacramẽtũ:veritas que docet huius sacr̃i formã tradens ait discipul̃. Ite docete oẽs gẽtes baptizantes eos in noĩe patris & filij & sp̃ussancti. Inuocatio igit̃ tri-nitatis ṽbũ dr̃ quo baptisma cõsecrat̃:& hec ẽ forma ṽborũ sub qua tradit̃ baptism⁹. Uñ bo nifacio ep̃o zacharias papa ait firmissime p̃ce ptũ est i sinodo anglorũ:vt q̃cũq̃ sine inuoca tiõe trinitatis mersus fuissʒ:q̃ sacr̃m regene ratiõis nõ haberet:qð oĩno verũ est q̃ si mer sus in fonte baptismi q̃s fuerit sine inuocatio ne trinitatis pfect⁹ christian⁹ nõ ẽ nisi in noĩe p̃ris & filij & spiritussancti fuerit baptizatus. Legitur tñ in actibus aploꝛum aplos bapti-

Qd bapti- zasse i noie xpi:sz i hoc noie vt exponit Am/
i xpi no- bro.tota trinitas intelligit. Intelligit eniz cu
mine ba- xpz dicis:z pi a quo vnct9 e:z ipsu q vnctus
ptizaue- e z spiritussanctus p que vnct9 est: Un Nico.
runt. papa ad consulta bulgarozu A quoda iudeo multos baptizatos asseritis:z qd inde agen/dum sit cosulitis. Hi profecto si in nomine sancte trini. vel in noie xpi sicut in actibus aplorum legimus baptizentur: baptizati sunt: vnu enim idemqz est: vt exponit Ambrosius.

Nico. papa ad cosulta bulgarorum.

¶ Si in nomine patris tantum vel spiritus/sancti possit tradi baptismus.

Hic querit an baptismus eet verus si diceretur in noie patris tantu: vel spiritussancti tm: vt cu dicit in noie xpi? Ambro. vr dicere q si fide mysteriu trinitatis teneatur z vna psona tm nominetur: plenuz est sacruz. Et econuerso si tres nominent z non recte de aliquo illorum sentiatur: vacuum fieret mysterium trinitatis: ait enim sic. Ubi no est plenu baptismi sacrm: nec pncipiu nec spes aliqua baptismi estimatur. Plenu aute est si patre z filiu z spmscm fatearis. Si vnu neges: totuz subrues: z si vnu in sermone copzehedas: vel patre vel filiu vel spumsanctu: fide aute nec patre nec filiu nec spumsanctu abneges: plenu est fidei sacrametu. Ita etia lz patre z filiu z spumsanctu dicas: z patris z filij z spussancti minuas potestate: vacuu est oe mysteriuz. Cuz eni dicit in noie xpi: p virtute nominis impletum est mysteriu: nec a xpi baptismate spus separatur: qz christus baptizauit in spu.

Amb. i li. d spiritusco.

¶ Questio Ambrosij.

Nunc cosideremus vtru sicut xpi noie legimus baptismi plenu esse sacrametu: ita et spusancto nucupato: nihil desit ad mysterij plenitudine? Ratione seqmur qui vnu dixerit: trinitate significauit. Si xpz dicas z patre a quo vnctus est filius: z ipsum q vnct9 est. s. filiu: z spumsanctu quo vnct9 e designasti. Scriptu e. n. hunc esse Iesu a nazareth que vnxit de9 spusancto: z si patre dicas: filiu eius z spum ozis ei9 pariter indicas: si tm id etia corde copzehendas. Et si spumsanctu dicas: deu patre a quo pcedit: z filiu eius cuius est spus nucupasti. Unde vt rationi copulet auctoritas dns dicit. Uos aute baptizabimini in spiritusancto: ex quo indicat nos recte posse baptizari in spiritusancto.

Amb.

Solutio

¶ Perstringit premissorum intelligentia cu determinatione cuiusdam dicti.

Ex his apte intellexisti in noie xpi verz baptisma tradi: vu nihilominus isinuari vr veru baptisma dari posse i noie patris tm vel spussancti: si tn ille q baptizat fide trinitatis teneat: que trinitas inquolibet hoz nominu intelligitur. Si aute aliqs puerse credens z erroze inducere intendes vnu de tribus tantu nucupet: no impleuit mysterium. Qd vero ait noiatis tribus vacuu esse mysteriu si baptizas minuat ptate patris z filij vel spussancti. i. male sentiat de potetia alicuius horu: no credes vna potetia triu: intellige du est hoc sup euz q no itedit nec credit baptizare q n tm caret fide sz et itetione baptizadi n hz. Qui ergo baptizat in noie xpi: baptizat in noie trinitatis qn ibi intelligit: tuti9 est tn tres psonas ibi nominare: vt dicat in noie patris z filij z spiritussancti: no in nominibus sz in noie. i. inuocatione: vel in cofessione patris z filij z spussancti. Inuocat eniz ibi tota trinitas vt inuisibiliter ibi operet p se sicut extra visibiliter p ministeriu. Si aut dicat i noibus: no est ibi sacrum qz non seruat formaz baptismi.

Ecce qd opz determinari.

Amb. in li. de tri. qd e in noie pa. z fi. z spiri.

¶ De institutione baptismi.

De institutioe baptismi qn cepit varie sut estimationes. Alij dnt tuc esse institutu cu Nichodemo xps ait. Nisi qs renat9 fuerit ex aqua z spiritusancto zc. Alij dnt institutionez baptismi facta cu aplis dixit. Ite docete oes gentes baptizantes eos in noie patris z filij z spussancti. Sz hoc dixit eis post resurrectione pcipies eis de vocatione getiu quos ante passione binos miserat ad predicanduz in iudea z ad baptizadu dices. In viam gentium ne abieritis. Iam ergo institut9 erat baptismus qz baptizabant simul z predicabant.

¶ De forma in qua baptizauerunt apostoli ante passionem christi.

Si vero querit in qua forma tuc baptizauerunt. Sane dici pot in noie trinitatis. s. in ea forma in qua baptizauerut postea getes: q an passione pot intelligi fuisse tradita: lz no sit scriptu. No ergo tunc illa forma xps prius tradidit cu ad euangelizadu gentibus misit: sz qua an tradiderat mittes eos in iudea post iterauit cu ad getes misit. Comodius ergo di institutio fca qn xpus a Ioa. baptizatus est in

iordane: qd dispēsauit nō q mundari voluit cū sine peccato fuerit: sed q cōtactus mūde carnis sue vim regeneratiuā contulit aqs: vt q postea imergeret iuocato noie trinitatis a peccatis purgaret. Tūc ergo institutus est baptismus xpi in quo trinitas cuius mysteriū sibi innotuit interius hominem baptizat.

¶ Quare in aqua tantum fiat.

Celebrat autē hoc sacramētū tm̄ i aq̄ nō i alio liquore vt ait xps. Nisi qs renatus fuerit rc. Iō vniformiter id fieri in aq̄ pcipit vt intelligat: q sicut aq̄ sordes corpis ac vestes abluit: ita baptism⁹ maculas aie sordesq vicioꝝ emundando abstergit vel iō vt nullū iopia excusaret qd pt fieri si in vino vel oleo fieret: et vt cōis materia baptizādi iueniret apd oēs: qd aqua signauit q̄ de latere christi manauit: sicut sanguis alteri⁹ sacri signū fuit. Non ergo in alio liquore potest cōsecrari baptismus nisi in aqua.

Amb. super epl'am ad Ro.

¶ De immersione quotiens fieri debeat.

De imersione xo si q̄rit quō fieri debeat: pcise respondemus: vt semel vl' tertio pro vario more ecclesie. Vn̄ Grego. De trina imersione baptismi nil veri⁹ rn̄deri pōt q̄ qd vosipsi sensistis: q i vna fide nihil officit ecclesie sācte cōsuetudo diuersa. Quia. n. in tribus subsistētijs vna substātia est: reprehensibile eē nullaten⁹ pōt infantē in baptismo ter vel semel mergere: q et in tribus mersionib⁹ psonarū trinitas: et i vna pt diuinitatis singularitas designari. Nos vero qui tertio imergim⁹ etiā triduane sepulture sacrm̄ signamus. Scdꝫ h licet nō mō ter sed ēt semel mergere tm̄. Ibi tn̄ dūtaxat mergere semel lꝫ: vbi cōsuetudo ecclesie talis existit. Si qs vero id facere icipiat vbi cōsuetudo talis nō ē: vel semel tm̄ mergēdū asserat: reprehēsibilē se esse ɔstituit. Unde Haymo. In suo sensu habundabat Ciprian⁹ cū semel mergebat in baptismo puulos: q qd itelligebat studiose iplebat bonis opibus abūdando: lꝫ in hoc nesciens delinqueret: sꝫ q bonis opib⁹ abundabat postea correct⁹ a deo abūdauit altiori sensu: ter illos mergendo. Ecce habem⁹ q deliquit q semel mersit. Sꝫ hoc iō q aliter se hēbat cōsuetudo illi⁹ ecclesie: vel q vnā tm̄ faciēdā mersionē asserebat. De trina mersiōe Aug. ait. Postq̄ nos credere promisim⁹: tertio capita i sacro fonte dimersim⁹: q ordo baptizādi duplici mysterij significatione celebrat. Recte eni tertio imersi estis: q acceptistis baptismū i noie trinitatis. Recte tertio imersi: q accepistis baptismū in noie xpi: q die tertia resurrexit a mortuis. Illa. n. tertio repetita imersio: typū dnice exprimit sepulture. Cōstat ergo baptizādos tertio dbere imergi: et tn̄ si semel tm̄ imergātur: verū baptisma accipiunt: et qui semel imergit tm̄: nō peccat: nisi cōsuetudo ecclesie obsistat vel hoc modo tantum debere fieri asserat.

Gre. de andro. epo.

Haimo sr epl'az ad Ro.

Aug. in quadā omelia.

¶ Quādo circuncisio amisit vim suam.

Solet etiā queri si circūcisio amisit statum ab institutiōe baptismi? Ad quod dicim⁹ in xpi morte terminata esse legalia oia. Et tūc ergo circūcisio pdidit viꝫ suā: ita q postea nō pfecerit: sed potius obfuit obseruationib⁹ suis. Sed vsq ad oblationem vere hostie potuit pdesse. Si enim ante passionem legalia finem habuissent: nō ea iminente vetus pascha cum discipulis manducassꝫ.

¶ De causa institutionis.

Causa vero institutionis baptismi ē innouatio mentis: vt hō qui p peccatū vetus fuerat: p gratiā baptismi renouet: qd fit d ipositione viciorū et collatiōe virtutū. Sic. n. fit qsq nouus hō: cū abolitis peccatis ornatur virtutib⁹. Abolitio peccatoꝝ pellit feditatē. Appositio virtutū affert decorē. et hec est res huius sacramēti. s. interior mundicia.

¶ Queritur an baptismus aperuit celuꝫ qd non aperuit circūcisio

Si querit vtrū baptism⁹ aperuit celū qd nō aperuit circūsio? Dicimus q nec baptismus nec circūcisio regni nobis aditū aperuit sed hostia saluatoris: que si tempore circuncisionis oblata fuisset: illius temporis hominis in regnuꝫ intrassent. Res ergo huius sacramenti iustificatio est.

c Irca di. 3: Quero: vtrū hec sit forma baptismi. Ego baptizo te i noie pris et filij et. s. s. Qd non: q xps Math. vltimo exprimēs formā baptismi si expsse hanc formā: igit nō est forma baptismi: pbat ɔña: q forma sacroꝝ hꝫ ab illo qui ipsā instituit. Preterea greci vere baptizāt: cū ipsi veniētes ad latinos nō baptizent: et tn̄ nō seruāt istā formā: sꝫ illā: baptizet seruus xpi. In no. p. et. fi. et. s. s. Preterea i p⁹ pl hermē. noia et vba trāsposita idē signt: igit si vba trāsponāt equalebūt: q̄re hec nō ē forma pcisa. ¶ Oppm̄ ex. d bap. et ei⁹ ef. Si qs puerū ter in aq̄ mersit in dis. 3.

no.p.z.fi.z.sps.s.z nō dixerit. Ego baptizo te i no. p.z.fi.z.sps.s. nō est puer baptizat⁹. In ista qōne p⁹ aliq̄ p̄mittā: scdo ad qōnē rn̄debo. Quātū ad p^m sciē dū q̄ vt dicit magr baptism⁹ est ablutio corporis exterior facta sub forma verbo℞ prescripta. In quo notificat relatio signi quā formalr iportat baptism⁹ per suū fundamētū scʒ ablutionē exteriorē factā sub debita forma verborū que est signū ablutionis aie a pcō originali. Relationes eni plerūq3 pp earū modicā entitatē p sua fūdamēta notificant: qd est verū nō solū de rōnibus rōnis: sʒ ēt de relationib⁹ realibus: vt p3 quīto metaphy: vbi distinguūt varij modi relatiuorū fm diuersa fūdamēta.

§.2. ¶ Notādū insup fm Sco. q̄ sicut rōne in cōcreto dicit de re extra quēadmodū hec est vera: hec vox hō est nomē.i.signū nāe humane: ita ecōuerso in diffinitione talis cōcreti pōt poni res extra vt additū tanq̄ fundamētū rōnis vt dicendo nomē est vox: z sic in pposito diffinit rō signi quā iportat baptism⁹ p suū fundamētū. Ulterius aduertēdū q̄ pprie loqnēdo de forma put est altera ps cōpositi: forma sacramēti est ipsa rō signi q̄ formaliter est tale sacramētū: z mā est totū illud qd est fundamētū isti⁹ rōnis. Uerūtū si in fundamēto sint plura q̄ nō oino equaliter se hēant sʒ vnū sit potētialius alterū vero sit actualius z spūalius: actualius pōt dici forma respectu potētialioris: z sic vbi occurrit aliqd signū visibile: z aliqua vba simul in fundamēto alicuius rōnis sacri, verba dnr forma cū sint spūaliora z in significādo obtineāt pncipatū vt dicit Aug. 2°. d doctrina xpiana. Uñ i pposito ablutio se h3 vt mā:

§.3. vba vero vt forma: z hec de p̄mo. ¶ Quātū ad scdʒ Sciendū q̄ in sacramētis aliqd est necessariū fm qd scʒ ex pte ministri: sine quo scʒ mister dispēsando sacramētū nō pōt vitare pctm. Aliud est necessariū simplr scʒ ex pte sacri quo scʒ nō exnte oino nō est sacrʒ. Si loquamur de forma necessaria p̄mo mō: forma d q̄ pponit qd est necessaria ex pte mistri in tota romana eccliā: vt p3 ex̄ d baptismo. Si qs. Et hoc loquēdo de ministro cui conuenit ex officio baptizare. Nā istū nō pōt ignorantia excusare: qz tenet scire illa que sūt officij ad qd deputat. Quis aūt fit ille. dicet in cōsequētibus. Apud grecos aūt ordinatū fuit ne minister exprimeret nec actus baptizādi in mō indicatiuo sed optatiuo: q̄si ipse mister nō significaret eē auctor baptismi sʒ tm̄ minister desyderās z orans effectū baptismi cōferendū a deo. z hoc ad tollēdū scisma illorū qui gloriabant de ministris baptizātibus quasi eis ascriberet baptismus: vt tangit apostolus in epla ad cor.1°. Ego qdē sum pauli. zc̄. Cessante autē illa cā rōnabiliter potuit alia forma fuisse iposita. Licitū tm̄ ē illis vti illa forma q̄diu pmittit a Romana ecclia. z tenent ministri eorū illā formā seruare si tali pmissione stāte ordinauerūt i ɔsilijs suis particularib⁹ formā talē inter se esse seruādā sicut stante ista permissione ecclesie romane q̄ alicubi fiat trina imersio: alicubi vna. In ecclesia que dterminauit ibi trinā imersionē3 seruandā: sic faciendū est. Et est de necessitate ministrū pceptū z modū sue eccl̄ie obseruare. Loquendo vero de forma necessaria ex pte sacri nō ē simplr necessariū ministrū exprimi: cū nō exprimit in verbis xpi Math. vltimo. Uñ illud pronomē ego nō est de sba forme simplr: sʒ minister nō exprimēs peccaret. Actū autē z suscipiētē necesse ē exprimi: cū ibi exprimant baptizāte eos. zc̄. sʒ nō est necesse exprimi determinate eo mō quo exprimunt istis vbis: vʒ actus verbo indicatiuo z suscipiēs pnomine scdē psone: sʒ pōt exprimi actus verbo alterius modi: z suscipiens vbo alterius psone: vt greci exprimūt. ¶ Circa aūt illa vba In noie patris z filij z spūssancti: pōt fieri quadruplex mutatio iuxta quadruplicē mutationē positā. 5. physico℞. s. fm sbam q̄titatē3 qualitatē z vbi. §.4. Et de quacūq3 istarū variationū si variās intēdat illis verbis qb⁹ vtit vti tanq̄ forma pcisa baptismi: nō baptizat fm Sco. qz deficit sibi intētio vtēdi illis vbis qb⁹ vtit ecclesia. Supposito aūt q̄ nō deficiat itētio: videndū est ex pte vborū in se que istarū variationū possit stare cū forma: z q̄ nō. Et primo de variatione fm sbā: alia scʒ vba p istis ponēdo: hoc autē fieri pt multipliciter. Uno mō q̄ pro aliquo istorū verborū ponat alia vox idē z sub eadē rōne significans e ita q̄ fiat tm̄ mutatio fm vocē: vt si pro verbo latino ponatur verbū grecū: z sic manet eadē forma: qz in q̄cūq3 lingua pōt fieri baptismus. Forte tm̄ vt dicit Sco. nō sʒ latino baptizanti ex officio z solēniter vti vbis cuiuscūq3 lingue: sicut nec i cōsecratione eucharistie: qz ordinauit ecclesia Romana q̄ officia ecclesiastica dicāt z sacra ministrētur in ligua latina z latino grāmatico z rōnabiliter: qz istud pōt distincti⁹ scribi. ¶ Scdo pt fieri variatio fm sbam exprimendo psonas sub alijs rōnib⁹: vt loco pris z fi. z.s.s. q̄ significāt psōas sub rōne subsistētiū: ponēdo genitoris geniti z spirati: q̄ significāt psonas sub rōne actuū notionaliū vl ppzietatū: z sic nō seruat forma: qz xpe voluit psonas noiari noie qd p̄mo z p se significat psonā vel suppositū i nā diuina. Math. vltimo. Et iō nō eēt ibi baptism⁹. Tertio pōt fieri variatio fm sbā exprimēdo psonas tm̄ implicite i noie collectiuo: vt baptizādo in noie trinitatis: z sic nihil fit: qz xpe voluit psonas pprijs nominib⁹ explicari. Uñ illd d ɔsc. di. 4. Roman⁹. §. a quodā. Si i noie trinitatis baptizati sūt nō dbēt rebaptizari: dʒ intelligi explicite d trib⁹ psonis. Illud vo qd dicit Amb. libro p̄mo d. s.s. Si fide mysteriū trinitatis teneat z vna psona tm̄ noiet: plenū est sacrm: intelligit in casu necessitatis: vt si post noiationē pris moreret puer añ subiunctionē fi. z.s.s. pie credēdū est q̄ de⁹ suppleret. Quarto mō pōt fieri variatio fʒ sbam: ponēdo loco psonarū hoc nomē xpe qui vnctus dr: z dat intelligere patrē a quo vnctus est z.s.s. quo vnctus est. z sic fuit licitū baptizare in p̄mitiua ecclia vt p3 ex actib⁹ apostolorū. Si vo nūc aliqs sic baptizaret: mortaliter peccaret: qz legē superioris nullus inferior reuocare pōt. Lex de baptizādo i forma cōi. s. In noie pris z fi. z.s.s. fuit pronūciata a xpo. Mat. vltio ergo eā p tpe p quo non reuocat nullus alius reuocare pōt: sʒ aūt dispēsauerit in illa p tpe primitiue eccle vt nomen xpi diuulgaret: tm̄ cessante illa rōne

De forma baptismi.

la rõne non dispensauit ⁊ ideo qui sic baptizaret pec/
§.5. caret. ¶ Utrũ autẽ sic baptizatus eẽt vere baptizatus
dubiũ est: q2 non legimus vbi ista dispẽsatio fuerit re
lata. Unde circa istum est remediũ illud adhiben/
dum qð vniuersaliter in dubijs adhibetur: de quo hʒ
extra de baptismo: de qbus dubiũ est vtrũ fuerint ba
ptizati iterũ baptizent his verbis premissis. Si tu es
baptizatus ego non te baptizo: sʒ si tu non es baptiza
tus ego te baptizo in noĩe patris ⁊ fi. ⁊ s. s. Et vniuer
saliter pro oĩbꝰ dubijs siue q̃tũ ad materiã siue q̃tũ
ad formã sunt tres maxime ſm Sco. ¶ Prima est
ista. Si possibilitas adest: via tutissima est eligenda.
Scdã est. Si nõ est possibilitas vie tutissime: proxima
est tenenda. Tertia. Cessante impossibilitate caute ẽ
supplẽdũ qð impossibilitas ꝓhibebat. ¶ De scdã va
riatione pncipali. s. ſm q̃titatẽ puta addẽdo vel sub
trahendo: dico ꝙ si aliquid addit repugnans verbis
principalibus forme: non seruatur debita forma: vt si
dicat In nomine patris maioris ⁊ filij minoris. Si/
militer si addatur aliquid diminuens verba ista puta
interponẽdo aliquã cõditionẽ que nõ extat vt bapti/
zo te si sum epũs: vt dicit idem doctor Sco. Si autem
addẽs nõ intendat mutare formã vel ritũ ecclesie ⁊ il
lud quod addit non est corruptiuũ forme: nõ tollit
per hoc virtus baptismi: vt si baptizãs terminata for/
ma addat: ⁊ beata virgo te adiuuet: vel aliud simile
vt dicit Rich. Si etiã baptizans postq̃ incepit faciat
modicã interpositionẽ que nõ discõtinuet intentionẽ
baptizantis neq3 actũ ſm vsum cõmunẽ vt si dicat tu
ssis vel aliquid simile: nõ impedit virtus baptismi.
Si vero postq̃ dixit. Ego te baptizo. In noĩe patris
interponit vnã longã narrationem vel addat ad fa/
ciendũ aliud negociũ: ⁊ postea reuertens dicat ⁊ filij
⁊ spũssancti: nõ est puer baptizatus. De subtractione
pʒ ex pcedẽtibus ꝙ si subtrahat aliqð verbũ pncipa
le nihil fit. Si vͦo subtrahat aliqua syllaba puta syn/
copando nõ ex malicia sʒ pp aliqð ipedimẽtũ lingue
vel ex quadã incõsideratione hũana: que non pcauet
oĩbus q̃tũ posset: nõ pp hoc destruit forma. Nõ enim
voluit deus oĩno determinare hoĩes ad vͦba in sacris
vltra illũ modũ quo vͦba sufficiunt ad cõceptũ expri
mendũ. Sufficiunt autẽ cũ syncopa vt pʒ: q2 satis in
telligit audiẽs cõceptũ loquẽtis cũ syncopa. Hoc tñ
magis vitandũ est in verbis sacramẽtalibus q̃ in ver
bis cõibus pp reuerentiã sacramẽti: vt dicit Scotus
¶ De tertia variatione pncipali scʒ ſm qualitatẽ: vt
si auferatur debita terminatio pʒ p illud ca. de cõse.
di. 4. Retulerunt. Ubi rñdet papa de sacerdote quĩ
baptizat In noĩe patria ⁊ filia ꝙ si hoc fecerit ex ipe/
ritia lingue latie nõ intendẽs iducere errorẽ: vere ba
ptizauit: qð intelligẽdũ est: dũ est talis incõgruitas in
fine dictionis que nõ ꝓhibet quin possit capi cõceptꝰ
significatꝰ p dictionẽ. Ex quo hoc sit possibile hñ ex
periunt aliq audiẽtes quosdã illiteratos loquẽtes in
cõgrue: ⁊ tñ intelligũt eos et q̃tũ ad singula verba.
¶ De quarta variatiõe pncipali scʒ ſm vbi puta trã/
sponẽdo dictionẽ dico ꝙ si aliqua transpositio oĩno
variat sniaʒ vt si diceret. Ego patris baptizo in noĩe

filij ⁊ spũssancti impedit effectũ baptismi q2 aufert cõ
ceptum orationis vt instituta est. Si vero pmittit vt
trãsposita habeãt quasi virtutẽ eandẽ in ipsa formet
vt dicendo. In noĩe filij ⁊ patris ⁊ spũssancti: nõ im
pedit q2 ⁊ si cõgruũ eẽt ſuare ordinẽ proferẽdo pso/
nas qui est psonarũ ſʒ originẽ: ⁊ necessarium sit hoc
q̃tũ ad mistrũ: nõ tñ videt oĩno necessariũ ex parte
sacramẽti: q2 psone quocũq3 ordine noĩate sunt vnũ
efficiens in baptismo. ⁊ vt sic inuocant. qð dsignatur
per hoc qð dicitur in nomine nõ autẽ i nominibus.
¶ Ad argumẽta. Ad pmũ dico ꝙ xp̃s expressit oĩa
verba que sunt de necessitate forme q̃tũ est ex pte sa §.6.
cramẽti cũ dicit baptizantes eos ⁊c̃. In potãte adt ec
clesie dimisit: qbꝰ vͦbis exprimerent suscipiẽs ⁊ actꝰ
q̃tũ ad modũ ⁊ psonã: ⁊ ecclesia latia eligit exprime
re suscipientẽ in scdã psona ⁊ actũ in indicatiuo rõna
biliter vt notaret mistrũ vere cõferre sacramẽtum.
Ecclesia vero greca elegit exprimere suscipientẽ i ter
tia psona ⁊ actũ in optatiuo ⁊ rõnabilit̃ p tpe vt dictũ
est. ¶ Ad 2m dico ꝙ ppõ pbt absolute vͦba ẽ d noĩbꝰ
trãspositis: sʒ nõ seqt ꝙ cõceptꝰ totiꝰ orõnis ex talibꝰ
noĩbꝰ sic ⁊ sic trãspositis: sit idẽ. Forma aũt ñ ꝯsistit §.7.
tñ in significatiõe incõplexorũ. sʒ in significatione to
tiꝰ orõnis cuiꝰ hʒ vͦtas p vltio instãti cõplere ꝓlatiõis.

Utrũ sola pura aqua nãlis sit cõueniẽs
mã baptismi? Qð nõ: q2 aqua ar q.2.
tificialis hʒ eadẽ accidentia cuʒ aqua nãli §.1.
puta humiditatẽ: frigiditatẽ ⁊ pspicuitatẽ
ex accñtibus aũt cognoscit̃ sb a. pmo de aĩa. Accidẽ
tia magnã partem cõferũt ad cognoscendũ ꝙ qd est.
¶ Preterea ex latere saluatoris fluxit aqð dsignãs sa
cramẽtũ baptismi. ex. de ce. mis. in quadã: sʒ illð qð
ibi effluxit nõ fuit aqua elemẽtaris sʒ flegma: cũ talis
aqua nõ eẽt in corpore xp̃i. igit̃. ⁊c̃. ¶ Oppm. Jo.
3. Nisi quis renatꝰ fuerit ex aqua ⁊ spũssancto. ⁊c̃.
¶ Hic dicit Sco. ꝙ sicut dictũ est in pncipio pcedẽ
tis q̃onis materia sacri proprie accipiendo sacrm: si/
cut illud in quo est forma rei. est totũ illud qð est ibi
sensibile in quo fundat̃ relatio signi que est formalis i
baptismo: sʒ sicut in illo toto sensibili est aliquid pn/
cipalius vt vltimate determinãs: ⁊ iõ dicitur forma.
ita aliquid est minus pncipale vel determinabile: ⁊
illud dicitur materia: tale autẽ põt intelligi proximũ
ad significandũ vel remotũ: pximũ est ipsa ablutio
significãs aĩe mũdatiõnẽ aqua vero q̃ applicat̃ corpo
ri in ista lotione est mã remota: huiꝰ ꝓbatio nõ ẽ alia
nisi q2 sic est institutũ: vt. pʒ. Jo. 3. Quare aũt sic est
institutũ sunt apte cõgruẽtie: q2 aqua est frigida. flui
ida lucida cõis ⁊ necessaria: ⁊ he oẽs ꝓprietates cõue
niũt illi humori in quo debet fieri baptismus qui est
ad reprimẽdũ feruorẽ cõcupiscẽtie: ad flectendũ ri/
gorem inobediẽtie: ad illustrandũ claritatẽ fidei: ad
introducendũ in viã salutis cõiter oẽs tã paupes q̃
diuites: oẽsq3 sexũ ⁊ etatẽ. Ponit̃ autẽ in q̃one aq
nãlis ad distinctionẽ aque artificialis: q̃ nõ ẽ eiusdeʒ
spẽi cũ nãli cũ hẽat aliquã q̃litatẽ dissimilẽ i tota spe
cie ab aq nãli. vt pʒ in aq rosacea cuiꝰ sapor ⁊ odor
differunt a tota specie sapore ⁊ odore aque natu/

ipuritas aque duplex. talis. Aqua etiā rosacea desiccatis a qua vero nālis hu
mectat: varia ēt opatio arguit diuersitatē forme. Po
nit etiā in qōne pura. Ubi sciendū φ ipuritas in aq̄
pōt intelligi dupl'r. vel pp mixtionē ſm iuxta positio
nem: sicut aqua lutosa dr̄ ipura. hec aūt mixtio ē im
proprie dicta ſʒ quē modū miscētur illa quorū ptes
sūt iuxta se inuicē posite ⁊ accn̄ter alterate saluis eaꝝ
eēntijs: cuiusmōi alteratio ē in aqua maris in q̄ causa
tur salsedo pp ādmixtionē vaporū terrestriū adustorū
vt dicit Ari. in lib. metheororū: talis ēt mixtio est in
lixiuio. Alia est ipuritas pp mixtionē alterantē a spē
sic humor mixtus dicitur nō eē aqua pura. Et pma
qdē ipuritas nō ꝓhibʒ: dū tn̄ nō excludat ab aqua qn
tās cōueniēs ad lauandū. Un̄ aqua imbibita farine in
pasta vel ibibita spisso luto nō est materia ꝯueniēs ad
baptismū: cū nō sit cōueniēs ad abluendū: secus est ō
aqua paludosa. De scđo mō dico φ illa ipuritas pōt
esse manifeste aqua intra speciēʒ sicut forte si incipiat
ispissari tēdēdo ad gn̄ationē elemēti grossioris ⁊ ista
nō ꝓhibet dum tn̄ sit fluida: qđ ꝓ tāto dico qꝛ in gla/
cie ⁊ niue ⁊ grādine q̄ sūt ipfecta vl' i via ad mixtionē
dū talia sūt: nō pōt fieri baptism⁹: qꝛ nō ē lotio: si aūt
iam p illā alterationē sit extra illā speciē. oīno nō est
mā baptismi. Et de quibusdā alterationibus satis pʒ
φ cōstituūt alteratū extra speciē aque. puta de humo
ribus nāliter resolutis post digestionē: vt de saliua ⁊
⁊ vrina ⁊ hmōi: iuxta illud: extra de baptismo ⁊ eius
effectu. Nō vt apposuit. De alijs autē nō est ita mani
festū: vt sinapio: ceruisia: ⁊ hmōi i quib⁹ nō est ita ma
nifestū: φ sit ibi aliqđ actiuū corrūpēs speciē aque.
tn̄ hoc discutere nō ptinet ad theologū determinātē
mām baptismi: inq̄tū haberi pōt ex canone biblie.
neqꝫ ad canonistā determinātē conditiones māe ꝓut
determinat ex ordinatione ecclesie: ſʒ ptinet ad ph̄m
nālē cuius est inquirere q̄ alteratio trāsferat aquā a
specie aque ⁊ que non. Qđ si de aliquo sit dubiū ⁊ in
talibus fuerit baptismus collatus vtendū est illis tri/
bus maximis positis in q̄stione pcedēti. ¶ Ad pmū
§.2. argumētū: dico φ aqua artificialis ⁊ si habeat aliq̄ ac
cidētia similia: hʒ tn̄ aliquod dissimile in tota specie:
ex quo sequit distinctio specifica. ¶ Ad scđm respō/
§.3. det ibi Innocētius φ illa que fluxit de latere saluato
ris nō fuit flegma sed vera aqua: siue fuerit naturalis
siue miraculose producta qđ ꝓbat ex verbis euange
liste dicentis: ⁊ qui vidit testimoniū phibuit: q pfecto
nō aquā sed flegma dixisset: si nō fuissʒ aq̄ ſʒ flgma.

Trum istitutio baptismi euacuauerit circūcisionē? Qđ nō: qꝛ circū
cisio erat pcepta in lege veteri ergo nō fuit
q.3. p ipsū euacuata cū dicat Mat. 5. Nō veni soluere le
§.1. gem ſʒ adimplere. ¶ Preterea data fuit abrahe i fe/
dus sempiternū. geñ. 17. igitur semp manet. ¶ Cō/
tra. Jō. 3. Nisi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ spū scto.
¶ Itē ad Gal. 5°. si circūcidamini xp̄s nihil vobis
baptismi institutio. pderit. ¶ Hic dicit Sco. φ baptismus fuit a xp̄o in
stitutus ante passionē ipsius: cū ante illā discipuli ba/
ptizarent baptismo xp̄i Jo. 3. Quis hora precisa in/
stitutionis nō habeat ex euāgelio nō eni fuit institut⁹
qn̄ xp̄s baptizatus est a Joāne: tn̄ xp̄s tūc dedicauit
aquā tanq̄ materiā idoneā baptismo ex tactu sue mū
dissime carnis. Nō obligabat autē pp'ls ad baptismū
pp institutionē donec ꝓmulgaret: qꝛ nulla lex posit
ua diuina vel humana que nō est scripta in corde ob/
ligat ante ei⁹ ꝓmulgationeʒ. Fuit Autem cōgruū vt
pmo ꝓmulgaretur p modū cōsilij: qꝛ lex euāgelica
que est pfectissima nō debuit pceptiuanter iponi: ſʒ pri/
mo debuit dari sub cōsilio ad hoīes alliciēdū ⁊ exer/
citandū vt postea exercitatis possʒ sub pcepto iponi.
¶ Et notādū φ ꝓmulgatio facta gn̄alr̄ de cōsilio di
uino obligat ad nō cōtēnendū: qui eni cōtēnit cōsi/
liū ipsuʒ scʒ irrationale ⁊ infructuosū reputādo: cō/
tēnit cōsulentē. Un̄ caueāt mordētes paupertatē euan
gelicā. tales nāqꝫ contēnūt xp̄m qui hāc psuasit ob/
seruare. Promulgatio autē p modū pcepti obligat
nō solū ad nō cōtēnendū ſʒ ēt ad obseruandū. Sec⁹
aūt est de cōsilio ⁊ pcepto hūano: licʒ eni sit cōsiliū q̄
pceptū sui superioris cōtēnere irrationabile ⁊ infru
ctuosuʒ iudicādo: nō tn̄ licʒ eius pceptū cōtēnere non
obseruando. Si tn̄ sit irrationabile ⁊ infructuosū: rō/
nabiliter laborandū est ad reuocationē talis pcepti ⁊
ad correctionē ⁊ amotionē talis fatue pcipiētis. Fuit
igitur baptismus pmo sub consilio ⁊ hoc a sua insti
tutione vsqꝫ ad predicationē solēnē ⁊ autēticā eius i
die penthecostes: qꝛ vsqꝫ ad illā diē nō predicauerūt
apostoli publice. Et ex tūc fuit sub precepto in hier'm
⁊ deinde in alijs locis in qb⁹ lex euangelica solēniter
pdicabat: ⁊ hoc inquibusdā post mēseʒ: in alijs post
annū in alijs vero post decē ānos: ſm φ eis pdicabat
¶ His pmissis dicit Sco. ad qōnē φ ex quo baptis/
mus cōsulebat nō fuit circūcisio necessaria volēti ba/ §.2.
ptizari: ſʒ cucurrit vtrūqꝫ sub disiunctiōe: vt iude⁹ eli
geret qđcūqꝫ vellet ⁊ sic fuit euacuata q̄tū ad necessi/
tatē: nō tn̄ q̄tū ad vtilitatē. Est eni cōgruū φ tpe iter
medio inter duas leges qn̄ prima non subito tollitur
nec scđa iponit: φ ambe simul currāt sub disiunctio/
ne. Un̄ si an̄ passionē aliqs iudeus ad predicationem
petri baptizasset filiū suū: ⁊ nō circūcidisset: si puulus
fuisset mortuus fuisset saluat⁹: qꝛ baptism⁹ a pma in/
stitutione cōtulit gratiā. Et si dicas φ verū est φ par
uulo sufficit baptismus: ſʒ pater peccauit nō circūci/
dendo. Cōtra. Ante octauū diē potuit baptizare par
uulū suū: ergo nō tenebat ei ꝓuidere ō alio remedio
ꝯ originale: cū iā hēret remediū efficax ꝯ illō. ¶ Cō
firmat: qꝛ cōsiliū de remedio pfectiori ꝯ originale cu
iusmodi est baptism⁹ videt licētia de nō obseruando
remediuʒ iperfectius cuiusmodi erat circūcisio: ⁊ sic
q̄diu baptism⁹ fuit sub cōsilio reddidit circūcisionē
nō necessariā. Cū vero baptism⁹ fuit sub pcepto: eua
cuauit circūcisionē nō solū q̄tū ad necessitatē: ſʒ etiā
q̄tū ad vtilitatē: extūc enim nichil valuit ꝯ originalē:
fuit tn̄ postmodū iudeis cōuersis licitū obseruare cir
cūcisionē ⁊ cetera legalia dū tn̄ spē in eis nō ponerēt.
credendo. s. legē euāgelicā sine eis nō sufficere ad sa
lutē. Qꝛ enim lex vetus nō erat mala sicut idolatria:
iō nō debuit subito repelli. ſʒ debuit synagoga cū ho/
nore sepeliri. Un̄ paulus circūcidit thimotheū q erat
de matre

de matre iudea. Act. 16. ⁊ vt habet act. 21. de cōsilio
Jacobi fuit i tēplo purificat⁹ ſm legē. Quo autē tp̄e
fuit iſta pauli purificatio: cōijci pt partiz ex textu act.
ptiz ex magi. hyſto. Jſtud eni fuit ante captionē ei⁹ p
7. dies: vt pz act. 21. Jſta āt captio fuit circa pncipiū
regni neronis: q: tertio anno regni neronis venit ro
mā ſꝫ magi. hyſto. Nero aūt cepit regnare circa. xx.
annū a paſſione xp̄i. Jllo aūt tp̄e euāgeliū erat valde
publicatū i iudea: ⁊ tn̄ a xp̄ianis obſeruabant ibi lega
lia. Vn̄ dicit Ja. act. 21. Vide quot milia hoīum cre
diderūt ⁊ oēs emulatores ſūt legis. Apud aūt gēti
les cōuerſos nō erāt legalia obſuāda poſt publicatio
nē euāgelij ſaltē poſt. 14. ānos a paſſiōe xp̄i qn̄ pau
lus reſiſtēs qbuſdā legalia eſſe obſeruāda aſſerenti
bus aſcēdit hieruſalē ad ſeniores ſup illa qōne: ſicut
hr̄ act. 15. vbi pmo allegabat petrus factū cornelij d
quo hr̄ act. x. oñdēdo legalia eē euacuata. Deinde
Jaco. tanq̄ ep̄s hieroſolimitanus profert ſniam ſm
Ma. hiſtoriarū: lꝫ eni petrus eſſet pncipalis: detulit
tn̄ Jaco. q̄tū ad ſnie plationē: q: erat ep̄s loci: ⁊ ſic
fuit ibi diffinitū legalia nō debere iponi gētibus ꝯuer
ſis: ſed ꝙ abſtinerēt a fornicatione quā gētiles licitā
eē credebat: ⁊ ab idolotitis. Quāuis eni comedere d
imolatis idolis de ſe nō ſit malū: a talib⁹ tn̄ eſt abſtinē
dū pp ſcādalū infirmorū q poſſent credere hoc fieri
in venerationē idoli. vt hꝫ p⁹ ad cor. 8. ⁊. x. capl'is:
dicit ēt Jaco. q: abſtinerēt a ſuffocato ⁊ ſanguine: nō
qdē de neceſſitate ſꝫ de cōgruitate ⁊ ad tp̄s: vt ſcꝫ eēt
§.3. amicabilis ſocietas ipſorū ⁊ cōuerſoꝝ d iudaiſmo cū
qbus hitabāt q hūc cibū maxime abhorrebāt. ¶ Cō
tra pdicta arguit ſic: q: vt dicit paulus ad gal. 2°. Cū
veniſſet petr⁹ antiochiā reſtit ei i faciē q: rephēſibilis
erat. Prius enim q̄ venirēt qdā a Jaco. cū gētibus
edebat. Cū autē veniſſent: ſubtrahebat ſe timēs eos q
ex circūciſione erāt: ergo nō licebat petro legalia ob
ſeruare cū fuerit rephēſibilis ex tali obſuātia. ¶ Rn̄
ſio. Petrus nō fuit rephēſibilis pp obſeruantiā le
§.4. galiū q: hoc erat ei licitū: vt dctm̄ eſt: ſꝫ q: exēplo ſuo
cogebat gentes iudaizare cū in eccl'ia gētiū nō cōfor
mabat ſe mō viuendi eorū: ſꝫ ſe ab illis ſubtrahebat.
De reprehenſióe petri facta a paulo. Vt eni ait Amb. Aug. Ad quamcūqꝫ eccelſiā vene
ris illi te cōformes. Ex iſta nāqꝫ ſubtractione ſequeba
tur ſcandalū gentiliū: intātū ꝙ aliq inducebant ad
crēdēdū ꝙ talis obſeruātia ciboꝝ in lege prohibitoꝝ
eēt neceſſaria ad ſalutē: ⁊ ſic ſubtrahēdo ſe a gētibus
cogebat eos iudaizare nō verbo ſꝫ facto: quapp rep
hēſibilis erat vt ſcribit paulus in ſcriptura canonica
in qua nihil eſt falſū: fuit tn̄ eius pctm̄ veniale qd bn̄
in apoſtolis fuit poſt cōfirmationē ſpūſſācti iuxta il
lud. Jo. in canonica pma primo ca. Si dixerim⁹ q:
pctm̄ nō habem⁹. ⁊c̄. Quāuis eni apoſtoli in actibus
⁊ verbis q̄ dixerūt vt hoies errare poſſent: tn̄ nullus
apl'us vel pphēta in q̄tū ſcriptor alicui⁹ partis ſacre
ſcripture aliquo mō errauit q: ſꝫ Aug. i ep̄la ad hie
ronymū. Si ad ſcripturas diuinas admiſſū fuerit mē
daciū q̄tūcūqꝫ paruū nihil i eis remanet ſolide vir
tis q̄ cōuincat aduerſarius: qcqd eni ꝯ ipm̄ allegatū
fuerit rn̄debit illud mēdaciter eē dictū. ſ. iocoſe vel
officioſe. Cū igit paulus in ep̄la ad gal. q̄ eſt ps ſa
cre ſcripture pdicta ſcribat: neceſſe eſt dicere ipſa eſſe
ſimplr̄ vera: vel toti⁹ ſacre ſcripture auctoritas aufer
ret: nec pōt excuſari petrus ꝙ hoc faceret pp ſcādalū
iudeorū vitādū: q: nō eēt ibi mā ſcādali pfectorū nec
puulorū: ſꝫ tm̄ phariſeorū. de quo nō eē curādū do
cet xp̄s: q: cuꝫ dixiſſēt diſcipuli. Scis ꝙ audito hoc
verbo ſcādalizati ſunt de comedendo. ſ. abſqꝫ lotiōe
manuū rn̄dit: ſinite eos. i. nō curetis de illo ſcādalo.
Tale aūt ſcādalū fuiſſet hic: q: ex genere actus null⁹
debuit ſcādalizari niſi male ſentiēs de libertate euā
gelica: q: ſimplr̄ fuit licitū iudeis ſic cōuerſis nō ſer
uare legē vt dictū eſt: ⁊ maxie cū erāt inter gētes. Et
hoc debuit petr⁹ ipſis verbo ⁊ exēplo oñdere cū eſſet
ipſorum prelatus. ¶ Magis eni debuit veritatem con
ſtanter tenere in ope ⁊ eos adducere ad rectitudineꝫ
ſuā: q̄ pp timorem illorū flecti ad illud quod erat eis
magis acceptū. ¶ Et ſi q̄ras qn̄ circūciſio fuit ſim
pliciter illicita ēt iudeis cōuerſis. Rn̄det Bonauē.
ꝙ hoc fuit qn̄ euāgeliū fuit p totū mūdū pmulgatū:
iuxᷓ illō. Jn oēm terrā. ⁊c̄. Sco. aūt dicit ꝙ tp̄s illō
nō hēmus i ſcriptura canonica: q: hyſtoria ſacre ſcri
pture nō durat vltra triceſimū annū a paſſiōe xp̄i: ⁊
toto illo tp̄e licebat iudeis legē obſeruare: nec credit
ꝙ hoc fuerit omiſſū vſqꝫ ad euerſionē hieruſalē ſiue
diſperſiōe iudeorū cū gentib⁹ tūc enim forte confor
mabāt ſe gentibus cum quib⁹ erant diſpſi: vel pōt di
ci ꝙ de⁹ p apoſtolos ⁊ ſucceſſores eorū determinato
tp̄e ſimplr̄ phibuit legalia obſuari. Vn̄ eccleſia nūc
tꝫ ꝙ hereſis eſt dicere ꝙ legalia currāt cū lege euan
gelica: extra de baptiſmo ⁊ eius effectu. Maiores.
¶ Ad argumēta pncipalia. Ad pmū dico ꝙ in le
ge erāt moralia iudicialia ⁊ cerimonialia. Et q̄tum
ad qdlꝫ iſtorū pōt intelligi verbū xp̄i: nō veni ſolue §.5.
re legē ſꝫ adimplere. ¶ Decalogus eniꝫ ſimplr̄ ma
net: ſꝫ pfecti⁹ expoſitū q̄ iudei intelligant: ſicut appet
Math. 5. Audiſtis q: dictū eſt antiqs. Nō occides. §.6.
⁊c̄. Judicialia vero manēt nō in ſe ſꝫ in equiualēti
bus q̄tū ad finē: finis eni iudicialiū erat pacifica ha
bitatio hoīm ad qd magis valeāt mores euāgelici q̄ §.7.
lex talionis. Magis eni ſeruat pax ſi nō pcutias per
cutiētē: q̄ ſi oculus p oculo vel dens p dēte reddat:
lꝫ ēt bn̄ nūc ſtatuere pncipib⁹ aliqua q̄ erant in lege
moſaica: ⁊ illa ligāt auctoritate pncipis nūc inſtituen
tis. nō auctoritate legis moſaice. Cerimonialia aūt n̄
manēt in ſe ſꝫ in ſuis ſignificatis: vmbra enim trāſijt
⁊ veritas ſucceſſit. Oēs eni ille purificatiōes ſignabāt
purgationē a peccato. ⁊ ille oblationes ſignificabant
oblationē pfectā xp̄i ⁊ actus q̄ſcūqꝫ latrie: fidei ſpei
⁊ charitatis i deū. Chriſt⁹ itaqꝫ nō ſoluit legē: ſꝫ pfe
cit inſtituendo remedia pfectiora q̄ eſſent i veteri le
ge. ¶ De cerimonialibus aūt remāſit thurificatio: vt
dicit Rich. Obſuāt ēt xp̄iani quedā feſta q̄ iudei ob
ſeruabāt: puta feſtū penthe. nec tn̄ in hoc iudaizāt q:
nō obſeruāt illa tāq̄ obligatoria a lege moſaica: ſed
tanq̄ ab eccleſia inſtituta. Dicit autē penthe. a pētha
qd eſt quinqꝫ ⁊ coſte qd eſt decē: quaſi qnqes decē: q:
quinquageſima die ab imolatione agni fuit data lex m

dcio i mōte syna. ꝛ sp̄ussanct⁹ descēdit sup chɼisti discipulos in mōte syon qnquagesia die a pascha. ¶ Ad scđm dico ꝙ circūcisio data est in fedus eternū ꝗ̄tū ad figurationē: qꝛ est signū circūcisionis corporum in vita eterna ab omni corruptione: ꝛ hoc modo data est terra promissiōis filijs israel in possessionē eternam: vt habetur in eodē capitulo: quā tamen iudei non possident temporaliter vt patet ad sensum.

¶ Qđ alij suscipiūt sacr̄m ꝛ rē: Alij sacr̄m ꝛ nō rē: Alij rē ꝛ nō sacramētū. Dis.iiij.

b Hic dicēdū est aliquos suscipere sacr̄m ꝛ rem sacr̄i: aliquos sacramētū ꝛ nō rē: aliquos rem ꝛ nō sacr̄m. Sacramētū ꝛ rē simul suscipiunt oēs paruuli q in baptismo ab originali mūdanť pcō. Quāuis qdē diffiteať illis ꝙ perituri sūt puulis in baptismo dimitti pctā: innitētes illi v̄bo Aug. Sacr̄a in solis electis efficiunt qđ figurāt: nō intelligētes illud ita eē accipiendū: qꝛ cū in alijs efficiant sacr̄a remissionē: nō hoc eis faciunt ad salutē: sꝫ solis electis. Nā ꝙ oibus puulis i baptismo remittať pctm̄ p baptismū Aug. euidēter dicit. A puulo īgt recēter nato vsqꝫ ad decrepitū senē sicut nullus ꝓhibeť a baptismo: ita nullus ē q nō pctō moriať i baptismo. Sꝫ puuli tm̄ originali: maiores vero ēt oibus q̄ male viuēdo addiderunt ad illud: nisi enormitas vite īpediat idest fictio. adulti vero qui cum fide baptizantur: sacramentum ꝛ rem suscipiunt.

De errore q̄rūdam.

Aug. i li. đ baptismo.

¶ De ficte accedentibus.

Alii vero sine fide vel ficte accedūt: sacr̄ꝫ nō rē suscipiūt. Un̄ Hiero. Sunt lauacra gentiliū hereticorū: sꝫ nō lauāt ad salutē. In eccl'a ēt q nō plena fide accipiūt baptisma: nō sp̄m sꝫ aquā suscipiūt. Aug. ēt ait. Iudeis oib⁹ cōia erant sacr̄a: sꝫ nō cōis oib⁹ erat gr̄a que est virtus sacrorꝫ. Ita ꝛ nūc cōis ē baptism⁹ oib⁹ baptizatis: sꝫ nō virt⁹ baptismi. i. ipsa gr̄a. Itē Omnis q iā sue volūtatis arbiter cōstitut⁹ est cū accedit ad sacr̄m fideliū: nisi peniteat cū veteris vite nouā nō pōt ichoare. Ab hac penitētia cū baptizāť soli puuli immunes sūt. His alijsqꝫ testimonijs apte ōndiť adultis sine fide ꝛ pn̄ia vera i baptismo non cōferri gr̄am remissiōis: qꝛ nec puulis sine fide aliena q ꝓpriā habere nequeūt dať in baptismo remissio. Si qs ergo ficte accedit nō habēs verā cordis cōtritionē sacr̄m sine re accipit. Videť tñ Aug. dicere ꝙ ēt ficte accedēti qui etiā hꝫ odiū fraternū i ipso momēto quo baptizať oia cōdonenť: ꝛ post baptismū mox redeant. Sꝫ nō hoc asserendo dicit imo hāc opinionē ꝛ p̄missā sniam cōferēdo. ait eni sic. His qui ficto corde baptizanť aut peccata nullaten⁹ dimittunť: qꝛ spiritussāct⁹ discipline effugiet fictū: aut in ipso tēporis puncto p vim sacr̄i dimissa: iterū p fictionē replicanť: vt ēt illđ verū sit. Quotquot in xp̄o baptizati estis ꝛc̄. Etiā illud. Spiritussanctus discipline effugiet fictū: vt induat eū xp̄m sāctitas baptismi: exuat eū xp̄m pnities fictionis. Nā redire dimissa peccata vbi fraterna charitas nō est apte dn̄s docet etiā in illo seruo a quo dn̄s dimissū debituꝫ petijt: qꝛ ille cōseruo dimittere noluit. Sic nō ipediť badtismi gratia quo minus oia pctā dimittanť: etiā si fraternū odiū i ei⁹ cui dimittāť aio pseuerat. Soluiť .n. hesternus dies ꝛ qcqđ supest. ꝛ soluiť ēt ipsa hora: momētūqꝫ ante baptismū: ꝛ in baptismo. De incepe aūt cōtinuo reus icipit eē nō solū consequētiū sꝫ ēt p̄teritorū dierū: horarū: momētorū: redeūtib⁹ oibus q̄ dimissa sūt. Hoc aūt vt p̄dixim⁹: nō sub assertione dixit: qđ ōndiť ex eo qđ ait i eodē libro sic. Si ad baptismū fict⁹ accedit dimissa sunt ei peccata aut nō sūt dimissa? eligāt qđ voluerit. Ecce apte cernis si tm̄ itēdis id dixisse Aug. nō asserēdo sꝫ querendo aliorum opinionem referendo.. Idē enī ait. Tūc valere icipit ad salutē baptism⁹ cū illa fictio veraci ꝯfessiōe recesserit: q̄ corde in malicia pseuerāte pctōrū ablutiōe nō sinebat fieri. Nō ergo ficte accedēti peccata dimittūť.

Aug. i psalmo xxviij.

Aug. đ pnīa.

In li. đ baptis.

Aug. i eodem.

¶ Quomodo intelligatur illud quotquot i christo baptizati estis christum induistis.

Queritur ergo quō illđ accipiať. Quotquot in xp̄o baptizati estis xp̄m induistis? Pōt dici ꝙ q in xp̄o. i. in xp̄i cōformitate baptizanť. s. vt moriant vetustati peti: sicut xp̄s vetustati pene: induūt xp̄ꝫ quē p gratiā inhabitātē habet. Pōt ꝛ aliter solui. Duob⁹. n. modis xp̄m induere dicimur: vel assūptiōe sacramēti: vl' rei pceptiōe. Un̄ Aug. Induūt hoies xp̄ꝫ aliqñ vsqꝫ ad sacr̄i pceptionē: aliqñ vsqꝫ ad vite sanctificationē: atqꝫ illud primū bonis ꝛ malis pōt eē cōe: hoc autē est ꝓpriū bonorū ꝛ piorū. Oēs ergo q in xp̄i noie baptizanť xp̄m induūt vel ꝫm sacramēti perceptionem: vel ꝫm vite sanctificationem.

Aug. i li. de baptismo.

¶ De

¶ De illis qui suscipiunt rem et non sacrm.

Sunt et alij vt supra posuimus qui suscipiūt rē et nō sacrum. Qui.n. effūdūt sanguinē p noie. Jesu: et si nō sacrm: rem tm̄ accipiūt. Vñ Augu. Quicūqz nō percepto regeneratiōis lauacro p cōfessiōe christi moriunt: tātū eis valz ad dimittēda peccata: quātū si abluerēt sacro fōte baptismi. Audistis q̄ passio p xp̄i noie suscepta supplet vicē baptismi. Nec tm̄ passio vicē baptismi iplet sz ēt fides et cōtritio vbi necessitas excludit sacrm: sicut apte docet Aug. dicēs: baptismi vicē aliq̄n iplere passionē. De latrone illo cui nō baptizato dictū est: hodie mecū eris in paradiso Beatus Ciprian⁹ in li.iiij. de baptismo nō leue documētū assumit. Qd etiā atqz etiaz ego cōsiderās iuēio: nō tm̄ passionē p noie xp̄i id qd baptismo deerat posse supplere: sz ēt fidez cōuersionēqz cordis: si forte ad celebrādū mysteriū baptismi in angustijs tēporuz succurri nō pōt. Neqz.n. ille latro p noie xp̄i crucifix⁹ est sz p meritis facinore suoꝝ: nec qꝛ credidit passus ē: sz dū patitur credit. Quātū ergo valeat sine visibilis baptismi sacro: qd apostolus ait. Corde credit ad iusticiā: ore autē cōfessio fit ad salutē in illo latrone declaratū est: sz tūc iplet inuisibiliter: cū mysteriū baptismi non contēpt⁹ religionis: sz articulus necessitatis excludit. Et baptism⁹ qdē pōt esse vbi cōuersio cordis defuerit: cōuersio autē cordi pōt qdē inesse non pcepto baptismo: sz contēpto baptismo nō pōt nec vllo mō dicēda ē cōuersio cordis ad deū cū dei sacramētū ꝯtēnit. Ecce hic habes nō solū passionē: sz etiā fidē et cōtritionē cōferre remissionē vbi nō cōtēnit sacramētū: vt in latrone illo oñdit q non p passionē sz p fidē saluat⁹ est sine baptismo. Sz dicūt qdā hoc argumētū retractasse Aug. Retractauit quidē exēplū: sz sniam nō. Ait.n. in quarto lib. d baptismo: Cū dicerē vicē baptismi posse habere passionē: nō satis idoneū posui illius latronis exēplū qꝛ vtrū nō fuerit baptizatus incertus est. Constat ergo sine baptismo aliquis iustificari et saluari. Unde Amb. d valentiniano. Uentrem meum doleo vt prophetico vtar eloquio: quia quem regeneraturus eram amisi: verūtamen gratiā ille quam poposcit non amisit.

[Margin: Qd passio iplet vicē baptismi. Aug. i li.xiij. d ci.dei. — Qd nō nō passio sz fides et cōtritio implet vicem baptismi. — Aug. i lib. ij. retrac. — Amb.]

¶ Que videntur obuiare predictis.

His autē videt obuiare qd dominus dicit. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritussancto non potest intrare in regnuz celorum: quod si generaliter verum est: nō videtur esse vera superius posita. Sed illud intelligendū est de illis qui possunt et contēnūt baptizari: vel ita intelligendum est. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritusaucto. i. ex ea regeneratione que fit per aquam et spiritūsanctum nō saluabitur. Jlla autē regeneratio fit non tantū p baptismū: sz ēt p penitētiaz et sanguinē. Unde auctoritas dicit: ideo apostoluz pluraliter dixisse fundamētum baptismatuz: qꝛ est baptismus in aqua in sanguine in penitentia. Hoc autē nō ideo dicit q̄ sacramētum baptismi fiat nisi in aqua: sed qꝛ ipsius virtus et sanctificatio datur nō tantūmodo p aquam sed per sanguinē et penitētiam: ratio.n. id suadet. Si enim nō valētibus credere paruulis sufficit baptismus: multomagis sufficit fides adultis volētib⁹ et non valentibus baptizari. Vñ Aug. queris quid sit maius: fides an aq̄? non dubito qn r̄ndeam fides. Si ergo qd minus est sanctificare potest: nōne qd maius est idest fides de qua xp̄us ait. Qui crediderit in me etiam si mortuus fuerit viuet. Sed dicunt aliqui nullū adultū in xp̄m credere vel charitatem habere sine baptismo nisi sanguinem fundat pro dño: subdita introducētes testimonia. Aug. ait Ex illo tēpore quo saluator dixit nisi quis renatus fuerit etc̄. absqz sacramento baptismi preter eos qui in ecclesia sanguinem fundunt aliquis vitam eternam accipere nō potest. Jtē nullum cathecuminū q̄uis in bonis opibus defunctum vitam eternā habere credim⁹: excepto martyrio: vbi tota sacramēta baptismi cōplent. Jtem baptizatis iter tm̄ salutis esse credim⁹. Sed qd in his minus dixit i alijs capitulis suprapositis suppleuit. Et ideo hec sic intelligenda sunt: vt illi soli habentes tempus baptizandi excipiantur si enīz aliquis habens fidem et charitatem voluerit baptizari et non valet necessitate preuentus: supplet omnipotētis dignitas quod sacramēto defuerat. Dum enim soluere potest nisi soluat tenetur: sed cū iaz nō pōt et tm̄ vult: nō imputat ei de⁹ qui suā potentiā sacramētis non alligauit. Qd vero inuisibilis sāctificatio sine visibili sacro qbusdā insit: aperte Aug. tradit

[Margin: Determinatio — Super eplam ad he. — Aug. d vnico baptis. — Opio q̄rūdā q̄ nllus sine bap. possit saluari nisi patiens pro xp̄o. — In ecclesiasticis dogmatib⁹ ex dbis Augu. Rñsio.]

super leuiticū dicēs. Inuisibilē sanctificatio/
nem qbusdā affuisse ⁊ ꝓfuisse sine visibilibus
sacramētis. Uisibilē vero sanctificationē que
fit sacramēto visibili: sine inuisibili posse ades
se: non posse ꝓdesse: nec tñ visibile sacramētū
iō cōtemnēdū est: q: cōtēptor ei⁹ inuisibiliter
sanctificari nō pōt. Hinc cornelius ⁊ qui cū
eo erant iā spiritu sanctificati baptizati sunt.
Nec sup̄flua iudicāda est sanctificatio visibi/
lis: q: inuisibilis p̄cessit. Sine visibili ergo in
uisibilis sanctificatio esse pōt ⁊ ꝓdesse: visibi
lis aūt q̄ fit sacramēto ten⁹ sine inuisibili ꝓdes
se nō pōt: cū illa sit oīs illius veritas. Symo/
ni mago visibilis baptism⁹ nō ꝓfuit: q: inui/
sibiliter non affuit. Sꝫ qb⁹ inuisibilis affuit.
ꝓfuit. Nec tñ valet fides aliena puulo q̄tū
ꝓpria adulto. Paruulis.n.nō sufficit fides ec
clesie sine sacramēto: q si absq̧ baptismo fue/
rint defuncti etiā cū deferūtur ad baptismū
dānabuntur sicut multis sanctorū auctoritati
Aug. in li. d fide ad petr. bus cōprobaf. Ad qd hoc vnū sufficiat. Aug.
ait Firmissime tene puulos q vel i vteris ma
trum viuere incipiūt ⁊ ibi moriunf: vel d ma
tribus nati: sine sacrō baptismi de hoc seculo
trāseūt: eterno supplicio puniēdos: q: ⁊ si pro
p̄rie actiōis peccata nō habuerūt: originale tñ
pctm̄ traxerūt carnali cōceptiōe. Et sicut par
uuli qui sine baptismo moriunf ifideliū asseri
bunf numero: ita qui baptizātur fideles dnr̄.
Quia fideliū cōsortiū nō separanf: cū orat ec/
clesia ꝓ fidelibus defūctis. Fideles ergo sunt
Augu. ad bōifacium. nō pp virtutē: sꝫ fidei sacramētū. Un̄ Augu.
Paruulū ⁊ si nōdū fides illa que etiā in cre
dentiū volūtatē cōsistit: iā tñ fidei ipsius sa
cremētū. i. baptism⁹: fidelē facit: sicut credere
r̄ndef: ita etiā fidelis vocaf nō rem ipsam mē
te annuendo: sꝫ ipsius rei pcipiendo sacr̄m.

¶ Quid ꝓsit baptism⁹ his q cū fide accedūt.

Solet ēt queri d illis qui iā sanctificati
spū cū fide ⁊ charitate ad baptis
mū accedūt: qd eis cōferat baptismus? Nihil
eni eis videf p̄stare: cū p fidē ⁊ cōtritionē iā
remissis pctis iustificati sunt. Ad qd sane dici
pōt eos quidē p fidē ⁊ cōtritionē iustificatos
i.a macula pcti purgatos ⁊ a debito eterne pe
ne absolutos: tñ adhuc teneri satisfactiōe tē/
porali qua penitētes liganf i ecclesia. Cū aūt
baptismū percipiunt: ⁊ a pctis siqua interim
post cōuersionē cōtraxerūt mundanf: ⁊ ab ex
teriori satisfactiōe absoluūtur: ⁊ adiutrix gra
oīsq̧ virtus in eo augef: vt vere nou⁹ hō tūc
dici possit. Fomes quoque pcti i eo amplius Hiero.
debilitatur. Jō Hiero. dicit q fides q̄ fideles
facit in aquis baptismi datur vel nutritur: q:
nō habēti aliqñ ibi daf: ⁊ iam habenti vt ple
nius habeat daf. Sic ⁊ de alijs intelligendū Qd exterior satisfactio dimitif
est. Qui ergo mūdus accedit ibi fit mūdior:
⁊ omni habēti ibi amplius daf. Qd vero oīs
exterior satisfactio ibi relaxef Amb. oñdit su/
per illū locū. Sine pnia sūt dona dī ⁊ vocatio Amb.
dicēs. Gratia dei in baptismo nō reqrit gemi
tū ⁊ planctū: vel aliqd opus: ⁊ oīa gratis con
donat. Qd quidē de exteriori gemitu vel plā
ctu accipiendū est. Nam sine interiore nemo
adultus renouatur: sed exteriores satisfactio/
nes ⁊ afflictiones. s. sordes penitētiū ibi dimit
tuntur. Multū ergo cōfert baptism⁹ etiā iā p
fidē iustificato: q: accedēs ad baptismū q̄si ra
mus a colūba portaf in arcā. Ante intus erat
iudicio dei: sed nūc etiā iudicio ecclesie intus
est. Cū vero in baptismo peccatū deleatur ⁊
satisfactio exterior nō iputef: querif cur pena
litas cui ꝓ peccato addicti sum⁹ nō tollatur?
Hoc ideo tradunt fieri sancti: q: si a pena ho/
mines per baptismū liberarētur ipsā putarēt
baptismi preciū: nō eternū regnū. Jdeo solu
to reatu peccati: tēporalis pena tm̄ manet vt
illa vita studiosius queraf q̄ erit a penis om/
nibus aliena. Jdeo etiam manet vt sit fideli ⁊
certandi materia ⁊ vincendi occasio: qui nō
vinceret si non pugnaret. nec pugnaret si i ba
ptismo fieret immortalis.

¶ Cui⁹ rei baptism⁹ q daf iā iusto sit sacr̄m.

Si querif cuius rei baptism⁹ ille sit
sacr̄ꝫ qui datur iā iusto.
Dicimus sacramētū eē ⁊ rei quē p̄cessit. i. re/
missiōis ante p fidē date: ⁊ remissionis tēpo/
ralis pene siue peccati si hī qd interim cōmit
tif: ⁊ nouitatis ac oīs grē ibi p̄stite. Omnis
eteni rei signū ē cui⁹ cā est: nec mireris rem
aliqñ p̄cedere sacr̄m cū aliqñ etiā longe post
sequatur vt in illis qui ficte accedūt: quibus
cū post penituerit icipiet baptism⁹ ꝓdesse: in
qbus fuit baptism⁹ sacrum hui⁹ sanctificatio
nis quā penitendo hñt. Sꝫ si nūq̄ peniterēt
nec a figmēto recederēt: cuius rei sacr̄m esset
baptismus ab illis susceptus? Potest dici rei
que sibi fieret: si eorū enormitas non ipediret.

¶ Si paruulis

¶ Si paruulis datur i baptismo gratia qua possint in maiori etate proficere.

Solet etiã queri si paruulis in baptismo datur gratia qua cũ tẽpus habuerint vtẽdi libero arbitrio: possint velle ꝛ currere. De adultis enim q digne recipiũt sacr̃m non ambigitur quin gratiã operantẽ ꝛ cooperantẽ perceperint: q̃ in vacuũ eis cedit si p libe rũ arbitriũ post mortaliter deliquerũt: q merito peccati gratiã appositã pdũt. Unñ dicunt cõtumeliã spirituisancto facere ꝛ ipsuz a se fugare. De paruulis vero q nõdũ rõne vtũtur qõ est: an i baptismo receperint grãm qua ad maiorẽ venientes etatẽ possint velle ꝛ operari bonũ. Videt ꝙ nõ receperint: qꝛ gratia illa charitas est: ꝛ fides que voluntatẽ pparat ꝛ adiuuat. Sed quis dixerit eos accepisse fidez ꝛ charitatẽ: Si vero gratiã nõ receperint qua bene operari possint cuz fuerint adulti: nõ ergo sufficit eis in hoc statu grã in baptismo data: nec p illã pñt modo boni eẽ nisi alia addatur: que si non addit: nõ est ex eorũ culpa: qꝛ iustificata sunt a peccato. Quidã putãt gratiã operantẽ ꝛ cooperãtẽ cũctis paruulis in baptismo dari in munere nõ in vsu: ꝛ cum ad maiorẽ venerint etatem ex munere sortiantur vsum: nisi p liberũ arbitriũ vsum muneris extinguant peccãdo. ꝛ ita ex culpa eoꝝ est nõ ex defectu grẽ ꝙ mali fiũt: q ex dei munere valentes habere vsum bonũ: per liberuz arbitrium renuerunt ꝛ vsum prauuz elegerunt.

di.4. c Irca di. 4. querit. vtrũ paruulus exñs in vtero matris possit baptizari.

§.1. Qð sic. Puer i vtero mr̃is põt infici pctõ ade. igit ẽt pfici dono dei ꝛ ita baptizari. pbat ꝯña: qꝛ donũ dei est potentius q̃ sit pctñ ade. Cõtra. pme ad corin. 3. Nõ prius qð spũale est s3 qð aiale. igit prius opz nasci corporaliter q̃ spũaliter renasci. ¶ Hic primo videnduz est an pũuli baptizati

§.2. recipiant effectũ baptismi. scðo õ quesito. Quãtũ ad primũ dicit Augu. in enchiridion. A paruulo recẽter nato vsq3 ad decrepitũ sicut nullus phibet a baptismo ita nullus est qui nõ moriat in baptismo pctõ nullus autẽ morit pctõ nisi recipiat grãz: s3 autẽ deus poss3 de potẽtia absoluta dare alicui grãm sine fide ponẽdo ꝙ sint duo absoluta distincta: tñ qꝛ dei perfecta sunt opa. deute. 3. ꝛ qñ hominẽ sanat totaliter sanat: ideo cõceditur ꝙ nõ infundit gratiã paruulo sine fide ꝛ spe. ¶ Quãtũ ad scðz dicit Sco. ꝙ vel puer

§.3. sm oẽs partes est in vtero matris vel sm aliquã ptez apparet extra vterũ. si primo mõ: non põt baptizari. qꝛ baptismus est lotio siue ablutio in aqua. paruulus autẽ sic in vtero matris exñs nõ põt lauari: qꝛ nec sic imediate tangi ab aqua. Ex hoc sequit correlarie ꝙ si paruulus inuolueret in corio ꝛ illud poneret in aq̃ sta tñ ꝙ aqua nõ tãgeret corpus eius: nõ eẽt baptizatus. Si scðo modo: aut pz ps pncipalis puta caput ꝛ tũc põt baptizari in illa parte ꝛ in hoc simplr̃ baptizatur. Non eni est verisimile ꝙ in die penth. qñ baptizati sunt tria milia ꝙ quilz lauaret q̃tũ ad totũ corpus suũ in aqua sed precise q̃tũ ad faciẽ aspergendo vel q̃tũ ad caput perfundendo: ꝛ in isto casu si puer postea nasceret nullo mõ oporteret euz rebaptizari. Si autẽ apparet pars minus principalis puta manus vel pes: illa est baptizanda: qꝛ in ipsa est tota aia: s3 nõ oẽs sensus sicut in capite. Si tñ postea nasceret: eẽt ad cautelã sub cõditione baptizãdus. Si tñ talis mortuus nascitur: sepeliẽdus est in terra bñdicta. ¶ Credendũ enim est ꝙ deus suppleat illð qð ipotẽtia impediret. ¶ Cõcordat Tho. ¶ Ad argumẽ. Dico ꝙ deus nõ iustificat paruulũ p sacramẽtũ baptismi: duz §.4.
est totaliter in vtero. qꝛ nõ est capax huius sacramẽti põt tñ p donũ suũ ipsũ iustificare baptismo flaminis seu spũssancti. sicut fecit de hieremia ꝛ beato Joã. baptista. Posset ẽt iustificari baptismo sanguinis: vt si mater occideret pp iusticiã similiter ꝛ pũulus in eius vtero existẽs Unde ita baptizatur baptismo sãguinis sicut si extra vterũ pro iusticia moreretur. q.2.

e Eundo quero vtrũ inuitus recipiat baptismũ? Qð sic. qꝛ par- §.1.
uul⁹ ꝛ furiosus recipiũt baptismũ q̃tũcũq3 renitãt: ergo ita recipit inuitus vt volũtarius. ¶ Itẽ nõ põt magis cogi volũtas q̃ mortẽ cõminando. s3 si aliquis timore mortis sacrificet idolis erit idolatra: ergo similiter si sacramẽtũ recipiat timo §.2.
re mortis: sacramentũ verũ est. ¶ Cõtra ex. de baptismo dicit innocẽtius ꝙ si aliquis oino recusans imergatur: nõ ẽ baptizat⁹. ¶ Rñsio coactio duplex ẽ sc3 sufficiẽs q̃ dr̃ coactio absoluta: ꝛ inducẽs q̃ dr̃ cõdonata coactio. Si igit aliqs imergat coactiõe sufficienter vt pote qꝛ ipso renitẽte manib⁹ ꝛ pedib⁹ mersus est talis nullo mõ baptizat: qꝛ nullo mõ fuit i eo cõsensus nec volũtas: imo fuit oino repugnãs: ꝛ de tali intelligit dictũ innocẽtij allegatũ. Si aũt aliquis imergit coactiõe inducẽte vt pote minis vel flagellis: ita ꝙ magis vult se subiicere sacro ecclesie q̃ morte pire. Dico aut itẽdit alios illudere ꝛ mortẽ euadẽ: ꝛ tũc qꝛ est intẽtio nõ est sacrum: sicut nec ille dr̃ baptizatus q cõsensit se imergi ioco. De⁹ eni q dicit p sapiẽtẽ: pbe mihi fili cor tuũ: nõ vult aliquẽ iuitũ familie sue ascribi. Aut ipse vult illð qð fecit eccl̃ia se circa se fieri magis q̃ pire: ꝛ tũc siue credat siue ñ recipit sacr3: qꝛ l3 noluit absolute: vult tñ ꝯditõnalr: ꝛ iõ recipit characterẽ. ex codẽ. Maiores. Qui terrorib⁹ aut supplicijs violẽter attrahit ne detrimẽtũ icurrat baptismi sacr̃m suscipit. ¶ Ad illud qð obiicit õ pũulo ꝛ furioso: dicendũ nõ ẽ sile: qꝛ illi nõ hñt vsũ rõnis vñ nõ stat ap- de pũulis ꝛ furiosis.
petitiui suo s3 volũtati offerẽtiũ. Tñ de furioso distinguit: qꝛ aut habuit aliqñ vsũ liberi ar. aut nõ habuit si nõ habuit: iudicãdũ ẽ sicut de paruulo: si habuit ꝛ in illo baptizari voluit: iudicãdũ est illũ baptismũ recepere: s3 si nullo mõ voluit: nõ est credendũ ipsũ re-

tipe sacrm: hec Bonaue. Quib^9 sco. addēs dicit: q̄ nō vtēs nūc rōne supponi: nūc habitualiter cōsētiens ꝛ dissentiēs ſm q̄ se hūit actualiter i sanitatē imediate añ istud ipedimētū: puta si tūc actualr̄ cōsensit: iudicat nūc hitualr̄ cōsentiēs: si tūc actualr̄ dissensit iudicat nūc hitualr̄ dissentiēs. Et dr̄ imediate: ita q̄ inter actū illū ꝛ illō ipedimētū nō iteruenerit mot^9 voluntatis opposit^9. Et sic iste hitualiter se hñs pōt recipere sacrm sicut potuit pu9: q̄ñ actualr̄ sic vel sic se habuit. Si tñ speret eū q nūc nō vtit rōne reddituꝝ ad vsū rōnis: expedit expectare tēpus in q̄ vtat rōne: puta ō dormiēte expedit expectat tp̄s vigilie. ō furio so tp̄s lucidi iterualli. Si aūt nō speret puta de eo q hꝫ ppetuū ipedimētū vsus rōnis: expedit eū baptizare si est capax baptismi mō supradicto. Dicit insup q̄ nō est necessariū q̄ vtēs rōne recipiens baptismū vel alia sacra habeat semp actualē intentionē: qꝛ nimis difficile est hōi p statu isto nō distrahi. Vñ Aug. tertio de libero arbitrio. Nō est i potāte nostra qb^9 visis tangamur: ꝛ iō noluit deus hoīeꝫ ad hoc obligare. Sicut sacerdos distract^9 vere cōficit: dū tñ inducēdo se intēdat celebrare missā ſm morē ecclie. Sufficit igit recipiēti baptismū q̄ hitualiter cōsentiat. Judicat aūt habitualiter cōsentiēs q aliqñ habuit actualem assensū nō iteruenitēte dissensu. Vel ſm Rich. ille dr̄ cōsētire hitualr̄ in aliquā rē q sic dispositus est q̄ si actualr̄ ꝛ ōliberate recogitat ō illa re actu cōsentit i illā. ¶ Ad ꝫ cū objicit de cōminatōe mortis

§.3. dōm q̄ maior pōt ēē coactio q̄ hec. nā hec ē solū inducēs nō sufficiēs: ſꝫ cū accipit velit nolit ꝛ imergit: ibi ē sufficiēs coactio. Quāuis eni volūtas ñ possit cogi i volēdo: pōt tñ simplr̄ fieri coactio i actu exteriori. Vñ volūtas iducta volēs est: ꝛ iō hic ipmit charact ꝛ ibi nō. Et est exēpluꝫ in illo qui ponit thura timore mortis: ꝛ de ſco cuius manus trahit violēter: pm^9 cōsentit ꝛ peccat ꝛ dicitur sacrificare: secundus non.

Ertio q̄rit vtrū adultus fictus recipiat grām baptismi? Rñsio. Fictus dicit qui aliud pretēdit exterius q̄ habeat in

q.3. §.1. terius: hoc aūt i proposito pōt fieri dupl'r. ¶ Uno^o cū aliqs oñdit se velle recipere illā ablutionē eo mō quo ecclia ipsā intēdit cōferre. ꝛ tñ opositū habet in aio: ꝛ iste nō recipit sacramētū sicut pꝫ ex qōne pcedente: ꝛ si talis postea rediret a fictione: baptizādus esset: tñ ecclia iudicaret illū cōsensisse in ablutionē sacramētalē: ꝛ cogeret ad obseruātiā fidei christiane: qꝛ psumit partē meliorē qñ signa magis eam pretēdūt. ¶ Alio mō pōt dici quis esse fictus oñdēdo se esse dispositū ad recipiēdū sacramētū: ꝛ tñ est indispositus interi^9: qꝛ hꝫ obicē ꝯ grām: puta infidelitatē vel aliqd pctm̄ mortale tūc in actu: vel pteritū de quo nullo mō atterit nec in gñali nec in spāli nec sibi aliq̄ mō displicet: ꝛ talis lꝫ recipiat characterē: ñ tñ recipit grāꝫ qꝛ vt ait Aug^9. de pñia. Dis qui iā sue volūtatis arbiter cōstitutus est nisi: peniteat eū veteris vite: nō pōt nouā inchoare. Nec talis pōt rebaptizari. qꝛ de^9 cōstituit baptismū nō iterabilē: ne pp plenā remissionē que fit ibi tā pene q̄ culpe daret occasio sepi^9 delinquēdi. Dimissa tñ fictōe p pniam: baptismus hꝫ suū effectū Vñ Aug. de baptismo puulorū. Tūc valere incipit baptismus ad salutē: cū illa fictio veraci cōfessione recesserit: que a corde in imalicia perseuerante peccatorū ablutionē nō finebat fieri lꝫ autē recedēte fictione dei gratia qua pctā precedētia baptismū delentur quātū ad culpā ꝛ quātū ad penā: pro ipsa tñ fictione ꝛ pctis baptismū sequētibus est pnia iponenda: ſꝫ Bonaue. Sco. aūt dicit q̄ recipiēs baptismū cū tali fictione que fuit ipedimētū effectus baptismi forte peccauit mortaliter faciendo irreuerentiā sacramēto. Idem posset dici de aliis sacramentis.

Uarto querit vtrū iam iustificati tenentur ad baptismi susceptionem. q.4.

Qd nō: qꝛ nō legit de apostolis nec de beata §.2. virgine q̄ fuerint baptizati. ¶ Preterea Baptizatus baptismo sanguinis nō tenet ad baptismū fluminis cū flati euolet ergo nec baptizat^9 baptismo fluminis. Cōsequētia pꝫ: qꝛ hec duo baptismata pondt eq̄ supplere vicē baptismi fluis. ¶ Preterea baptism^9 receptus a iustificato frustra recipit cū iā hēat effectū baptismi: ergo nō tenet illū recipere. Probat ꝯña. qꝛ nihil est frustra i opib^9 dei. ¶ In oppositū. Joh. 3°. Nisi quis renat^9 fuerit. ꝛc. Rñsio. Post baptismū pmulgatū p modū pcepti qlꝫ quātūcūqꝫ iustificat^9 q nō impleuit illō pceptū cū q̄ nō dispēsauit de^9 tenet ad baptismū affectu ꝛ p loco ꝛ tpe: si manet nobiscū viator quousqꝫ pōt cōmode recipe in effectu: qꝛ lex vniuersaliter pmulgata oēs obligat. tale fuit pceptū de baptismo recipiēdo ꝛ hoc rōnabil'r: qꝛ ꝯgruū fuit oēs de lege xpiana hēre vnū signū in quo couenirent inter se: et differrēt ab aliis p cuius susceptionē efficerent de familia xpi. ¶ Ad pmū argumē. glo- §.2. sa q̄dā sup illō Jo. 13. Qui lot^9 est vt dicere q̄ apli fuerit baptizati. qō pbabile ē: qꝛ xp̄s i cena fecit eos sacerdotes: cōferēs eis ptātē cōficiendi corp^9 suū. Ordo aūt sacerdotij psupponit baptismū saltē ō ꝯgruo ex de pbro nō bap. Uenies. ¶ Ad scōꝫ dico q̄ si baptizat^9 bap^o sāguinis manet nobiscū viator: tenet ad §.3. baptismū fluminis p loco ꝛ tpe: hoc aūt bñ ē possibile sicut de qbusdā legit q̄ bis facti sunt cōfessores qꝛ sustinuerūt bis penas p fide p quas tñ nō sunt mortui. Si aūt baptizat^9 bap^o sāguinis morit: nō est obligat^9 ad sacrm̄ baptismi: qꝛ sacra nō hñt locū nisi p statu vie. ¶ Ad tertiū dico q̄ nullus frustra recipit baptismū: qꝛ gr̄a ibi auget si ñ puenit ad teriꝫ ꝛ si forte pue- §.4. pucit addit illi meritū obediē. pce. di. Nec ē frustra p^9 plenitudinē grē (si qs eā hīet) addē opa merito.

Uinto q̄rit. Utrū oēs baptizati recipiant equaliter effectū baptismi.

¶ Rñsio effect^9 baptismi distinguit in effe- q.5. ctū q est res ꝛ sacrm̄ q dr̄ character. De q̄ dicet dis. 6. ꝛ in effectū q ē res tñ scꝫ grāꝫ p quā aia mūdat a pctō originali ꝛ actuali: ꝛ diminuit fomes quātuꝫ ad effectū quē cōsueuit causare in aia. Scōm eni q̄ grā auget fomes minorē hꝫ efficaciā ad inclinandū ad pctm̄. Ponit exēplū de lapillo alligato alis aqle: si cresceret virt^9 motiua ale: tāto grauitas lapilli diminueret: nō i se sed q̄tū ad effectū: qꝛ q̄to eēt maior virtus i ala: tāto minus lapis ipediret ascēsuꝫ. Dic

igitur

igit q̄rit de isto effectu baptismi. s. de gr̄a. De quo di cit Sco. q̄ baptizati vel sunt paruli vel adulti: cōparādo paruulū ad paruulū nō habēt motū ꝓpriū: ideo nul lā inequalitatē ex pte sui ad gr̄am recipiēdā. Potest tñ eē maior motus i parentibus vnius q̄ alterius ꝓ paruulo suo: vel in aliquib⁹ aliis ministrātib⁹ vel assistentib⁹ baptismo: pp quoꝝ merita deus vni paruulo potest cōferre maiorē gr̄am q̄ alij. Sȝ hoc nō ē virtute baptismi: sȝ virtute meriti: et hoc mō forte parētes beati Nico. orōnib⁹ suis meruerūt sibi maiorem gr̄am que erat in eo ꝗ̄ paruulo ꝑncipiū tā mirabilis effectus: vt duobus diebus in ebdomada vnica tm̄ lactatione cōtētus maneret. Et quo ad hoc magis optādū est puerū baptizari a bono sacerdote q̄ a malo. q̄ oratiōnes sacerdotis boni quas facit ante baptismū et postea magis exaudiunt̄ et valent ꝓ illo quo fiunt. Si autē baptizati sint adulti cū illi ꝑ motū ꝓpriū possint esse inequaliter dispositi. et in sacramēto cōferat̄ gr̄a s̄m proportionem dispōnis in suscipiente. sequit̄ q̄ inequalis effect⁹. Nō si cōpares paruulū adulto regulariē paruulus nullū meritū hȝ Adult⁹ vo q̄tūcūq̄ tenuē habeat volūtatē dū tñ cōsēdat recipe sacrȝ nec ponat obicē videt̄ hr̄e meritū ꝓpriū et ꝓ tāto magis dispositus q̄ paruulus. Si aūt querat̄ de gr̄a q̄ datur in baptismo virtute baptismi et non virtute meriti: dī cōmunis q̄ talis effectus de lege cōi est equalis.

q.6. Utrū paruulos expositus sit baptizādus. ¶ Rñsio Aut inueniunt̄ in eo certa signa q̄ nō est baptizat⁹ sicut muliercule cōsueuerūt cū eo ponere sal sicut cū deportādis ad baptismū: et tūc absq̄ aliq̄ hesitatōe baptizād⁹ ē absolute. Aut non inuenitur cū eo tale signum nec potest haberi per testimonium alicuius fide digni q̄ sit baptizatus et tunc baptizandus est sub forma illius capi. ex. ꝺ baptismo. et eius effectu. De qbus dubium.

q.7. Utrū paruli infideliū sint inuitis parentibus baptizādi? Dr̄ a qbusdā q̄ nō q̄ aut redderēt̄ur parētibus: et tunc eoꝝ baptizatio esset in cōtumeliā fidei xp̄ianę: q̄ postea nutrirentur a parētibus errore parētum. Aut nō redderēt̄: et tūc fieret illi iniuria: q̄ dū paruuli sunt ius hn̄t in eis parētes. Sȝ ista rō lȝ forte cōcludat de quacūq̄ ꝑsona priuata q̄ nō posset eos auferre et baptizare: nō vr̄ tñ cōcludere de ꝑncipe hn̄te regimē rei publice. Cū eni in paruulis magis habeat de⁹ ius dn̄ij q̄ parentes: sequit̄ q̄ ꝑncipi q̄ maxime dȝ zelare ꝓ dn̄io seruādo supremi dn̄i scȝ dei: nō solū lȝ sed etiā dȝ auferre paruulū a dn̄io patris volētis eū educare ꝯ cultū diuinū: cū inferior ptās nō obliget in his q̄ sūt ꝯ superiorē: sȝ Aug. de verbis dn̄i. Dicit igit Sco.

Rñsio Scoti. q̄ si ꝑnceps hoc faceret cū bona cautela ne scȝ parētes cognoscētes hoc futurū occiderent pueros et baptizatos faceret religiose educari: bn̄ faceret: imo qꝺ plus est credit religiose fieri si ipsi parētes cogerent̄ minis et terroribus ad suscipiēdū baptismū: et ad seruandū postea susceptū: q̄ esto q̄ ipsi nō essent vere fideles aio: tñ minus malū esset eis nō posse ipune legȝ suā illicitā seruare: q̄ posse eā libere fuare: et tūc educarent̄ filij eoꝝ in tertia et q̄rta gñone. et essent vere fideles. ¶ Ad hoc facit q̄ cōsiliū tholetanū. 4. 5. di. cōmēdat sisebutū tanq̄ ꝑncipē religiosissimū: q̄ ifideles coegit ad fidē. ¶ Et si dicas q̄ s̄m ꝓphetiā isa. xxxi. quā recitat paulus ad ro. xi. ca. Reliqe israel cōuertent̄: ꝗ lō nō sūt iudei cogēdi ad relinquēdū legē suā. Rñdeo iudei adherebūt antixp̄o vt dicit dn̄s. Joā. qnto. Ego veni in noīe p̄ris mei et non accepistis me. Si ali⁹ venerit suscipietis. ¶ Et si dicas q̄ i ꝺstructōe antixp̄i q̄ illi sibi adherebūt ꝯuertēt̄ §.3. Dicit Sco. q̄ ꝑ ita paucis ita tarde ꝯuertēdis de quibus nulla erit ꝓpagatio filioꝝ in lege xp̄iana: nō oporteret tot iudeos i tot ptib⁹ mūdi tātis tp̄ib⁹ in itinere in lege sua ꝑstare: sȝ sufficeret aliq̄s paucos in aliqua insula sequestratos ꝑmitti legē suā seruare: ꝺ qb⁹ tādē illa ꝓphetia ipleret̄. ¶ Circa ꝑdicta aduertendū q̄ §.2. q̄dā sunt pene eternales et q̄dā vñ tp̄ales. Ab oi eternali absoluit baptismus delendo oēm culpā. In tp̄alibus vo distiguēdū: q̄ quedā ꝯhunt̄ vt fames: sitis: et passiones cōtēporanee vite. quedā imponūt̄ et assumūt̄: vt ieiunia et corporalia et sp̄ualia exercitia. Baptismus igit̄ absoluit ab oi pe̱a tp̄ali satisfactiua sine sumpta: que scȝ respicit ꝑsonā. Nō aūt ab oi ꝯcta que respicit naturā: vt sunt fames sitis infirmita mors. Pmōi aūt penalitates remanēt in nobis pp nostraȝ humiliationē et cognitionē et virtutū exercitationē. et ad māifestādū equitatē diuini iudicij: vt illa s̄nia quā dictauerat de morte ade et posterioꝝ eius: imobilis ꝑmaneret. Sic eni ꝺcet deū misereri: vt imobilis permaneat s̄nia veritatis. In q̄ dat̄ nobis exēplū pctī fugiendi: iux illꝺ zacharie. Adā exēplū meū ab adolescentia mea. ¶ Itē notādū q̄ contritio seu penitētia supplet vicem baptismi i adultis: si desiderat̄ et haberi nō possit Vñ glo. sup illꝺ. Joā. 3. Nisi quis renat⁹ fuerit. si necessitas ipedit. volūtas sufficit. Alias eni hoi viatori habēti vsū liberi arbitrij possȝ ꝯ suam volūtatē precludi via salutis: qꝺ falsuȝ est: hoc aūt ē verū q̄tū ad pcti tā originalis q̄ actualis dimissionē s̄m Rich. Nō aūt q̄tū ad characteris ipressionē vel pene tp̄alis totalē remissionē. Scḋm hoc pōt itelligi illꝺ qꝺ dicit Amb. in sra. Doleo q̄ illū quē regñaturus erā amisi. Verūtñ ille gr̄am quā petit nō amisit. Dolebat eni q̄ lȝ ille q̄ obierat sine baptismo nō esset dānat⁹: q̄ nō ꝯcēperat baptismū sȝ poposcerat. Aliq̄lr̄ tñ i purgatorio torquebat̄: q̄ pena tp̄alis nō fuerat totalr̄ sibi dimissa. Nō peccauit āt amb. i dilectione baptismi ei⁹: q̄ nō distulit illū baptizare ꝑ negligētiā: sȝ q̄ cōsuetudo ecclesie tūc requirebat q̄ cathecumini nō baptizarent̄ donec ad plenū eēnt eruditi. et solebāt expectari solēnitates pasche et pēthe. ad baptizandū vt habetur de ꝯse. di. 4. de cathecuminis et ca. Venerabilis. nisi necessitas vigeret. Melior tñ ē cōsuetudo statim baptizandi pp periculum mortis.

¶ Qꝺ baptismus eque sanctus est a bono et a malo datus bono vel malo. Di.v.

Post hec sciendum est sacramētū baptismi a bonis et a malis ministris dari sicut a bonis et a malis sumit̄: nec melior est baptis-

mus q p meliorē daš: nec min⁹ bonus q p minus bonū daš: nec mal⁹ q p malū daš: nec maius mun⁹ daš i baptismo dato a bono: nec minus in baptismo dato a malo: sʒ equale: qꝛ nō est mun⁹ hoīs sʒ dei. qd̄ totū subditis declaratur testimonijs. Aug. ait. Baptismus talis est qlis est ille i cui⁹ ptāte daš: nō qlis est ille p cuius ministeriuz daš. Itē. Prorsus fieri pōt vt aliqui verū habeāt baptisma ꝛ nō habeāt veraz fidē. Itē. Si inter bonos ministros cū sit ali⁹ alio melior: nō est melor baptismus qui p meliorē daš: nullo mō mal⁹ est q etiā p malū daš: qꝛ idē baptismus daš: ꝛ iō p ministros dispares dei mun⁹ est equale: qꝛ nō illorū sʒ eius est. Idē. Cū baptizat malus: illud qd̄ datū est: vnū est: nō impar: pp impares ministros: sʒ par ꝛ equale pp hoc. Hic est qui baptizat. Itē Ego dico ꝛ nos dicim⁹ oēs: qꝛ istos opʒ esse: p quos baptizatur: iustos opʒ eē tanti iudicis ministros. Sint ministri iusti si volunt. Si tñ noluerint esse iusti q sedent in cathedra moysi. securū me facit magister me⁹. s. xp̄s: de quo spiritussanctus dicit. Hic est q baptizat. Itez quos baptizauit iudas xp̄s baptizauit. Si quos ergo baptizauit ebriosus: hōicida: adulter: si christi erat baptismus: christus baptizauit. Nō timeo adulterū: nec ebriosum: nec homicidā: qꝛ colūbam attēdo p quā mihi dicit. Hic est qui baptizat. Itē homicida dedit baptismū xp̄i qd̄ sacramētū tā sanctū est vt nec homicida ministrante polluatur. Itē si in heresi quacūqꝫ vel scismate qsquā in noīe patris ꝛ filij ꝛ spūssācti baptismi sacramētū accepit: integrū sacr̄m accepit: sʒ salutez que virt⁹ est sacramēti nō habebit: si extra ecclesiā catholicā ipsuz sacr̄m habuerit. Debet ergo ad ecclesiaz redire: nō vt sacramētū baptismi iterū accipiat qd̄ nemo dʒ in aliquo repetere: sʒ vt in societate catholica vitam accipiat. Baptism⁹ enim extra ecclesiā nequit prodesse. Ibi enim cuiqꝫ pdesse pōt baptism⁹ vbi pōt pdesse elemosyna. s. in ecclesia. Itē Isidorus Roman⁹ pontifex nō hominē iudicat q baptizat: sʒ spiritum dei subministrare gratiā baptismi lʒ paganus sit q baptizat. In his perspicue cernis baptismū verū bonis ꝛ malis dari: ꝛ a bonis ꝛ a malis ꝛ ipsuz tñ eque sanctum esse: ꝛ munus eius equale in bonis siue a bonis siue a malis baptizantur.

Augu. sr Joā.

Aug. ʒ cresceniū grāmaticū.

Aug. i li. de fide ad petrum

¶ De potestate baptismi ꝛ ministerio.

Quia ministeriū tantū habēt nō ptātē baptismi. Potestatē enim sibi retinuit. Qd̄ nouit Joā. cū vidit colūbā descendentē sup xp̄ʒ. Vñ Aug. Quid nouerat Joā. bap. dñm. Quid nō nouerat? potestatē dñici baptismi i nullū hoiem a dño trāsiturā: sʒ ministeriū plane trāsiturū. Potestatē a dño i neminē: sʒ ministeriū in bonos ꝛ in malos. Nō exhorreat colūba ministeriū malorū: respiciat ptātem dñi. Quid faciat tibi minister malus vbi bon⁹ ē dñs? Neqꝫ q plantat neqꝫ q rigat ē aliqd: sed q icremētū dat de⁹. Si supbus fuerit minister: cū diabolo cōputaš: sʒ non cōtaminaš donū xp̄i. Quod p illū fluit purū est. Per lapideū canalē trāsit aqua ad areolas: i canali lapideo nil generaš sʒ ortus fruct⁹ plurimos affert. Habet ergo nō modo boni sʒ ēt mali ministeriū baptizādi sed neutri potātez baptismi. Ministeriū eni dedit christ⁹ seruis: sed ptātem sibi retinuit: quā si vellet poterat seruis dare: vt seru⁹ daret baptismū suū tāqꝫ vice sua. ꝛ potestatē suā cōstituere poterat i aliquo vel in aliquib⁹ seruis suis: vt tāta vis eēt in baptismo serui quāta est in baptismo domini: sʒ noluit: ne seruus in seruo spē poneret. Baptizat seru⁹ vt minister. baptizat dñs tāqꝫ potestatē habēs: quā si daret seruis: vt. s. ipsorū eēt qd̄ dñi erat: tot eēnt baptismi quot sui: vt sic dict⁹ ē baptism⁹ Joā. sic diceretur baptismus petri vl̄ Pau. Qd̄ ne fieret: retinuit sibi dñs ptātē baptismi: suis aūt ministeriū dedit. Si qsseru⁹ dicit se baptizare: recte dicit: sed tanqꝫ minister baptizat: ꝛ iō non differt siue bonus siue malus baptizet. Inde etiā nemo dicit baptismus me⁹: cū tñ dicat euangeliuz meū prudentia mea: lʒ hec sint a dño: in quibus differētia est. Alius. n. alio meli⁹ operaš i euāgelizando: ꝛ alius alio prudētior est. Alius autem alio magis minusue baptizatus siue ab inferiori siue a maiori baptizetur dici non potest.

¶ Que fuit potestas baptismi quam potuit christus dare seruis.

Hic queritur q̄ sit illa potestas baptismi quaz xp̄s sibi retinuit ꝛ potuit dare seruis. Hec est vt plurimi volūt ptās dimittēdi pctā in baptismo: sʒ ptās dimittēdi pctā q̄ in deo est de⁹ est. Iō alij dicūt hāc potestatem nō potuisse dare alicui seruorū: qꝛ nulli potuit

dare

dare vt esset qd ipse est: vel vt heret essentiaz quã ipse hz: cui hoc est esse qd posset. Dicunt eni si hanc potentiã alicui dare potuit: potuit ei dare creaturas creare: qz nõ est hoc maioris potentie q̃ꝫ illud ad qd dici põt qz potuit eis dare potentiã dimittẽdi pctã ꝛ nõ ipsam eandem qua ipse potẽs est sed potẽtiã creatã qua seruus posset dimittere peccata. nõ tñ vt auctor remissiõis. sed vt minister. nec tñ sine deo auctore. vt sicut in ministerio hz exterius sanctificare ita in ministerio hẽret interius mundare. ꝛ sicut illud facit deo auctore q cuz eo ꝛ in eo opaꝛ illud exterius: ita interi⁹ mũdaret deo auctore q eius verbo velut quodã ministerio vtereꝛ. Ita etiã posset deus p aliquẽ creare aliqua: nõ p eũ tanq̃ꝫ auctorem sed ministruz cũ quo ꝛ in quo opareꝛ sicut in bonis opibus nostris ipe opatur ꝛ nos: nec ipse tm̃ nec nos tantũ sed ipse nobiscũ ꝛ in nobis: ꝛ tñ in illis agẽdis ministri eius sum⁹ nõ auctores. Ita ergo potuit dare suo ptãtẽ dimittẽdi pctã in baptismo. i. vt in mũdatiõe interiori su⁹ cũ dño opareꝛ: non su⁹ sine dño: nec dñs sine suo: sed dñs cũ suo ꝛ i suo: sic in exteriori ministerio dñs opaꝛ cum seruo ꝛ in seruo. Uñ ꝛ dñs dꝛ sctificare ꝛ seru⁹: sed dñs inuisibili grã: seru⁹ visibili sacramẽto. Unde Augu. sup leuiticũ. Dñs ait. Ego dñs q sanctifico. Et de moyse etiã dictũ est: ꝛ sanctificabis eum. Sed moyses sanctificat visibilibus sacris p misterium: dñs aũt inuisibili grã p spiritum vbi est totus fruct⁹ visibiliũ sacrorꝫ. Sine hac sctificatione visibilia sacrã nil prosunt. Si quis hoc melius aperire poterit non inuideo.

Di. 5. q. 1. ꝛ 6. 5. c **Circa** distinctionẽ quintã. Quæriꝛ. vtrũ malicia ministri ipediat cõferre veꝫ baptismũ? ¶ Q̃d sic Ambro. in libro de informãdis rudib⁹. Baptism⁹ pfidorꝫ nõ mundat sed polluit. ¶ Preterea Ciprianus gloriosus martyr dicit ab heretico nõ posse ꝯferri verum baptismũ. vt dicit Aug. de vnico baptismo. ꝛ in ista snia finalr pdurauit. ꝛ tñ nõ est dãnatus sed martyr gloriosus effectus: igiꝛ ista snia nõ est erronea. ¶ In opp⁹ magr̃ in lrã. ꝛ Aug. ad orosiuz. Quãuis vnũ sit baptisma hereticorꝫ q in noie pris ꝛ fi. ꝛ. s. s. baptizant ꝛ eccle catholice: tñ q foris ecclam baptizanꝛ nõ sumunt ad salutẽ. ecclia aũt nõ eos baptizat. qz in noie trinitatis baptizati sunt. ¶ Ueritas q̃onis pꝫ ex auctoribus multis. qz quacũq3 malicia minister sit malus siue hereticus siue scismaticus siue morꝫ si intendat facere qd facit ecclesia ꝛ seruet modũ eccle veꝫ baptismuz confert. ꝛ iste baptismus veꝫ effectũ hꝫ in baptizato: nisi sit impedimẽtũ ex parte ipsius. Cui⁹ rõ est: qz sic placuit xpo instituere: vt Augu. colligit ex illa aucto. Jo. bap. Sup quẽ videris spũm descendẽtẽ. Sigdẽ baptismus talis est q̃lis is in cuius ptãte daꝛ: nõ qualis minister a quo daꝛ. hꝫ eni suũ effectuz a q̃cunq3 deꝛ: etiaꝫ si paganus baptizaret. de ꝯse. di. 4. Romanus. ¶ Ad primũ dico qz aut hereticus baptizat paruulũ in forma ꝛ itentiõe eccle. ꝛ nihil obest puulo. aut baptizat adultũ. ꝛ adhuc sibi ꝯfert sacrm ꝛ effectũ eius: si nõ est in adulto aliqs malus motus. puta ꝯsensus in heresim baptizãtis: ꝛ intentio vt fiat discipulus ei⁹: ꝛ de tali itelligẽda est auctoritas Ambro. Talis eni si recipiat characterẽ nõ tñ grãꝫ a pctõ purgantẽ. §. 3. ¶ Ad aliud de cipriano dico qz aliq̃ sunt ita de sbã fidei qz sunt explicite credenda maxie a maiorib⁹ eccle. vt dictũ est in. 3. de articulis fidei. Aliq̃ vero sunt q̃ de necio nõ sunt explicite credẽda nec a maioribus nec a minorib⁹ ꝛ cuiusmodi sunt multe cõclusiones virtualr incluse in articulis creditis q̃s nõ fuit necesse credere donec essent p ecclesiam explicite: sed sufficiebat qz hõ eẽt paratus eas tenere pro tpe q̃ essent declarate. Ad ppositũ dico qz baptismum esse sacrm ad salutẽ neciũ statim erat de necessitate fidei xpiane. veritas eni sacrorꝫ ptinet ad illũ articulũ: sanctã ecclesiam catholicã. sꝫ qz ab heretico posset ꝯferri: nõdũ erat expssuꝫ tpe beati cipriani. Uñ in hoc nõ errauit: qz ita sensit apud hereticos non eẽ baptismũ qz tñ pmpt⁹ erat sentire aliꝰ circa h⁹ qd ecclia declararet.

u **Ulterius** queriꝛ veꝫ malus minister peccet baptizando? Rñdet Tho. qz malus sacerdos baptizãs cũ solẽnitate quasi ministrũ eccle se exhibẽs: peccat mortalr qz vt ait Aug. in lrã. Iustos opꝫ esse tãti iudicis ministros. Si aũt simplr baptizet in articulo necessitatis nõ q̃si minister eccle. sed sicut vetula baptizare posset: nõ peccat mortalr. Et si arguas qz ipse teneꝛ baptizare. ergo si baptizãdo peccat erit pplexus. quod esse nõ potest. Rñsio: qz q̃uis ex officio competat sibi qz baptizet. debet officium suuꝫ iuste exercere. nec propter hoc erit pplexus: qz potest ꝯteri de peccato. tunc baptizare. Concordat Richardus. q. 2.

d **Deinde** q̃riꝛ veꝫ accipiẽs in se vl in alio baptismũ seu sacrm a malo sacerdote: peccet. Rñdet Tho. qz malus minister aut est ab ecclia pcisus vt suspensus vl excõicat⁹: aut nõ. Si sit pcisus. tũc peccat ab eo accipiẽs sacrã nisi in necessitate in qua posset etiã a pagano vel a iudeo suscipe. Si autẽ nõ sit pcisus ab ecclia nõ peccat ab eo accipiẽs sacrꝫ nisi p accidẽs scꝫ si eius peccato cõmunicet. De hoc magis videbiꝛ di. 18. agendo de participatiõe cũ excoicatis. Et si arguas. Sacerdos in aliquo casu peccat indigne baptizãs. igiꝛ ab eo exigens baptismũ ꝯsentit eius pctõ. ¶ Preterea esto qz sacerdos nõ velit baptizare sine precio. cõstat qz si datur ei pciũ: symonia cõmittiꝛ: qd sine pctõ fieri nõ põt §. 2. ¶ Ad primũ rñdet Tho. qz dato qz malus sacerdos peccet baptizãdo. nõ tñ opꝫ qz ille q ab eo recipit vel exigit baptismũ etiã extra casũ neciatis peccet. Poi q. 3. §. 3.

mo qr isti nō pōt esse certuʒ q̄ ille sit in petō mortali.
cū in vno instāti spūssctūs opret iustificationē impij:
Scdō qr petit qd iustū ē:qr a suo sacerdote dʒ sacra
recipe. nec pp̄ter hoc cogit vel inducit eū ad peccan/
dum:qr ille pōt reddere qd dʒ non peccādo. Vn̄ di/
cit Sco. q̄ petens magis necessitat sacerdotē ad pe/
nitēdū q̄ ad actū peccādi. Si aūt nō penitet:nihil im
putandū est ei q petit actū illū:qr non petit inquantū
petm̄ sed inquātū debitū. Nullus aūt malicia excu/
sat eū a soluēdo debitū quo tenet alteri:quare nō co/
opatur illi directe ad petm̄ mortale: ꝛ sic non peccat
petens baptismū a curato etiā publice vl' notorie ma
lo:vt pote publice fornicario:q̄diu ab ecclia pmittit
qr debitor est parrochie sue in sacris ministrandis.
Sacerdos etiā publice malus lʒ nō sit curatus: si me
lior non possit haberi est p̄ferendus bono laico quan
tum ad istū actū:qr officiū ministrandi sacra in eccle
sia cōpetit sacerdotibus. Hec Sco. Bonauen. vero
concordans dicit q̄ petens baptismū a malo sacerdote
nō peccat nec ꝯsentit eius peccato. Itē Rich. ¶ Ad
§.3. scdm dicit Tho. q̄ aut ille q est baptizādus est adul/
tus aut nō. Si est adultus:sufficit ei petere baptismū
ad salute:qr baptizat baptismo flamis:nec dʒ pp̄ter
hoc symoniā cōmittere. Si aūt sit puer q est baptizā
dus:tūc potius dʒ ipsemet puerū baptizare:q̄ p̄cium
pro baptismo sacerdoti symoniace dare. tn̄ licitū est
ei aquā emere: si alias aliquā habere nō posset:qr aq̄
non est sacrum q̄ad:ꝛ si sit sanctificata non opat ad
baptismū de necessitate eius existens q̄si sanctificata:
sed q̄si aqua:ꝛ ideo nō emit aquā sctificatā sed aquā.
Ponit casus. ¶ Sed:esto q̄ pater sit mancus vel mut⁹ ꝛ q̄ nullus
eēt q vellet paruulū suū baptizare in puincia:nec pos
sit aliquē habere ad hoc nisi emēdo baptismū? Dicit
Sco. q̄ dʒ potius permittere paruulū suum mori si/
ne baptismo:q̄ cōmittere symoniam:qr nō sūt faciē/
da mala vt inde veniāt bona. vt dicit Pau. ad Ro.
6. Et q̄libet dʒ magis diligere seipsum q̄ p̄ximū. ꝛ p
ꝯns magis in seipso vitare petm̄ mortale q̄ i alio dā/
nationē. Tn̄ iste casus ē difficili vel nūq̄ cōtingit:qn
sine symonia cōmitēda ex parte offerentis paruuluʒ
baptizandū posset haberi baptism⁹. Si eni ille sacer
dos vellet vēdere aquā suā:posset emi:esto etiā q̄ sit
ꝯsecrata:sʒ nullo mō habēdo oculū ad ꝯsecrationē:
qr tātū valeret n̄ ꝯsecrata q̄ ꝯsecrata. Sic eni lʒ vēde
re calicē ꝯsecratum:nullo mō habēdo oculū ad ven
dendū vel emendū ꝯsecrationē. Si etiā sacerdos ni/
tatur vendere actū baptizatiōis:pōt ille q offert pueꝝ
emere:non intendēs actū illū inq̄tum est sacralis:sʒ
laborem sacerdotis in actu illo. sicut ꝯducunt hodie
sacerdotes ad celebrandū missas:non q̄ ipsi vendāt
ꝛ alij emant actum celebratiōis inq̄tū est sacralis qd
absit:sed q̄ ipsi vendant laborē ꝛ alij emant eum:qr
opʒ vnūquēq̄ de suo labore talr' qualr' victitar. Hec
Sco. de quo magis videbit di. 25. agendo de symo/
nia. De preciso aūt dicit idem doctor Sco. q̄ si preci
sus sciret aliquē paruulū non baptizatū statim mori/
turum teneret eū necio baptizare. Hoc pbatur:qr si
inueniret eum expositū p̄iculo vite corporalis pp̄ter
famem:teneret ipm necio nutrire ad saluandū vitaʒ
corporalē. Magis aūt tenet diligere vitā eius spūa/
lem. Ex hoc infert q̄ precisus nō est vitādus in casu
necessitatis q̄tum ad istū actū. ¶ Et si arguas q̄ ec/
clesia p̄hibet cōicare cum p̄ciso in actibus sacralibus
q̄maxime. Rn̄deo q̄ illa p̄hibitio vīr intelligenda
est qn̄ preceptū maiorū non obligat ad ꝯtrium. Pre
ceptū aūt legis nature obligat ad saluandū vitā p̄xi/
mi corporalē ꝛ multomagis spūalem ꝛ p̄ceptū diui/
num ad suscipiēdū ꝛ ꝯferendū baptismū qd mai⁹ est
q̄ p̄ceptū ecclesie tantū. Nullus eni iudex in ecclia
vel legislator interp̄taret p̄ceptū suū esse seruāduʒ in
eo casu in quo vgeret ꝯ p̄ceptuʒ legis nature diuine.

u **Trum** aliqs sit baptizādus cū p̄sumi q.4.
tur baptizationē vergere in p̄i
culū eius? Ad hoc dicit Sco. q̄ nō. qn̄ certū
est q̄ ex nā talis act⁹ nata est mors subseq̄:vt si qs nō
habens aquā possit attingere p̄pellat aliū de ponte in
fluuiū vel proijciat in puteū talis eni peccaret morta/
liter. Et sic p̄iectus nō esset baptizatus vt dr̄:qr ablu/
tio ordinata est ad vitā ipsius abluti:nō sic ordinat ta
lis demersio. Esset igit in tali casu aliqs pānus demit
tendus in puteū vel fluuiū:si nō haberet vas in quo
posset aqua hauriri:ꝛ de illo pāno aqua exprimēda
qua baptizaret talis. Qʒ si sit p̄sumptio de morte ac
celerāda p baptismū eius:leuis est ꝛ forte irrōnabilis
vt pote si baptizādus est in mortis articulo ꝯstitut⁹.
Dicit q̄ habens ꝯsciaʒ de acceleratiōe mortis talis in
firmi p baptizationē eius hʒ ꝯsciam erroneā:q̄ si nul
lus alius assit q baptizet:facit eū pplexū. Nullus aūt
pplexus est ex lege diuina:sed pōt in casu eē pplexus
ex ꝯscia erronea. Nā si iste decedat sine baptismo dā
nat. ergo iste tenet de necessitate salutis si nullus ali/
us assit baptizare eū ne dānet. Si etiam iste stante ista
ꝯscia erronea q̄ baptizādo acceleret mortē baptiza/
ret peccaret mortalr':qr s̄m ꝯsciam suā facit homici/
diuʒ. ergo necesse est si nullus ali⁹ assit q possit bapti
zare:dimittere istam ꝯsciam:qr in casu isto nulluʒ est
aliud remediū vitandi petm̄ mortale. Pʒ aūt rōna/
biliter q̄ illa presumptio est fatua ꝛ irrōnabilis:qr nō
multū noceret etiā grauiter ifirmo paꝝ asp̄gi aqua in
capite:ꝛ si forte frigida noceret:tepida nō noceret:qr
paruuli tenerrimi p remedio balneant aqua tepida.
Sʒ nunq̄d baptizās cū ista ꝯscia erronea est irregula
ris si postea mors sequat ¶ Rn̄deo q̄ nō : qr s̄m rei
veritatē nō est homicida. tn̄ post mortē illi⁹ baptiza/
ti stāte tali ꝯscia tenet se hēre tāq̄ irregularē:qr se hʒ
tanq̄ homicida:sed cessante illa ꝯscia nō opʒ dispen
sationem querere:qr nunq̄ fuit irregularis.

¶ Quibus liceat baptizare. Di. vj.

n **Unc** qb⁹ liceat baptizare ad/ Isido. li. offi.
damus. De hʒ Isidorus
ait. Cōstat baptismū solis sacerdoti
bus eē traditū:eiusq̄ ministerium:
nec ipsis diaconis implere est licitū absq̄ epi
scopo vl' p̄sbytero:nisi his procul absentibus

vltima

vltia lāguoris cogat necessitas qđ etiā laicis fi delib⁹ p mittit ex ɔcilio chartaginēsi qnto. Itē mulier q̄uis sancta baptizar nō p̄sumat:nisi necessitate cogēte. De illis vo q ab hereticis baptizant vtr baptizādi sint q̄ri solet. Ad qđ breuiter dicim⁹ q: qcunq̄ sit q baptizet si sua tur forma a xp̄o tradita ver baptismū dat ⁊ iō q illū sumit nō dz rebaptizari. Vn̄ Beda. Si ue heretic⁹ siue scismaticus siue facinorosus q̄sq̄ in cōfessiōe sancte trinitatis baptizet:nō valet ille q baptizat⁹ est a bonis catholicis re baptizari ne ɔfessio ⁊ trinitatis inuocatio vi/deat ānullari. Itē Aug. Quāuis vnū sit baptis ma ⁊ hereticoꝝ.s.eoꝝ q in noie patris ⁊ filij ⁊ sp̄ūsc̄ti baptizāt:⁊ eccl'ie catholice tn̄ q fo ris ecclesiā baptizant:nō sumūt ad salutē ba/ptismū:sꝫ ad pnicie formā h̄ntes sac̄ri:virtu/tē aūt ei⁹ abnegātes:⁊ iō ecclesia nō eos reba/ptizat:q: in noie trinitatis baptizati sūt:⁊ ipsa est forma sac̄ri. Itē. Rebaptizare hereticuꝫ q hec sctificationis signa pcepit:oino pctm̄ ē: catholicū vero imanissimū scelus est. Ex his apte colligitur q q etiam ab hereticis bapti/zati sūt seruato charactere xp̄i rebaptizādi nō sūt:sed tantū ipositiōe man⁹ recōciliādi vt spi ritūsctm̄ accipiāt:⁊ in signū detestatiōis here ticoꝝ. Sūt tn̄ nōnulli doctoꝛ vt ciprian⁹ ⁊ alij qdā q dicere vident ab hereticis nō posse tra di baptismū:⁊ eos eē rebaptizādos cū veniūt ad ecclesiā q ab illis dn̄r baptizati. Sed lꝫ de illis ver est q extra formā ecclesie baptizare p̄ sumunt. Ciprian⁹ tn̄ ibi a v̄itate d̄uiasse videt q ait de heretico qm̄o sctificare aquam pōt cū ipse imundus est:⁊ apud quē sp̄ūsctūs nō ē: cū dn̄s dicat in lege. Quecūq̄ tetigerit imun dus imunda erūt. qs pōt dare qđ ipse nō hꝫ? Hoc ḡ ex ignorātia eū dixisse Augu. inuit di/cens. Martyrē Cyprianū gloriosum q apud hereticos vel scismaticos datū baptismū nole bat cognoscere dū eos nimis detestaret: tanta ei⁹ merita vsq̄ ad triūphū martyrij secuta sūt vt ⁊ charitatis q̄ excellebat luce obūbratio il la fugaret:sꝫ si qd purgandū erat passiōis fal/ce tolleret. Nec nos q baptismi v̄itatē ⁊ here ticoꝝ iniqtatē agnoscim⁹:iō cipriāo meliores sum⁹:sic nec petro. q: gētes iudaizarī cogim⁹

Utrꝫ rebaptizādi sīt q ab hereticis baptizati sunt

Beda.

Augu. ad q. Orosij.

Augu. ad maxi

Opio q̄ rendaꝫ

Augu. de vnico baptismo.

¶ Hieronymus super ep̄lam ad romanos.

Hoc aūt sciendū est q lꝫ ter imergat p̄/ter mysteriū trinitatis:tn̄ vnuꝫ ba ptisma reputat. Illud etiā ignorādū nō est q in materno vtero nullus baptizari pōt etiaꝫ si mater baptizet. Vn̄ Isidor⁹ Qui in maternis vteris sunt:baptizari nō p̄nt:q: q nat⁹ adhuc sm̄ adā nō est:sm̄ xp̄m non pōt renasci:neq̄ regn̄atio in eū dici pōt in quē gn̄atio nō p̄cessit. Itē Aug. Nō pōt q̄sq̄ renasci ante q̄ȝ nat⁹ sit. Si vero opponit de Hieremia ⁊ de Johe baptista q ab vtero sctificati legunt:qđ etiā de Jacob qdā putant. Dicim⁹ si sctificatio ibi accipit interior emūdatio in miraculis dine po/tētie eē habēdū:vt Aug. ait ambigue sup hlo quēs. Si vsq̄ adeo inqt in illo puero accele/rat⁹ est vsus rōnis ⁊ volūtatis vt intra mater na viscera iā possꝫ agnoscere ⁊ credere qđ in alijs puulis expectat etas vt possint i miracu lis:habēdū eē dine potētie nō ad humane tra hendū exēplū nature. Nā qn̄ voluit de⁹ etiaꝫ iumētū locutū est. Jō de Hieremia legit. Pri us q̄ȝ exires de ventre sctificaui te. Illa tn̄ scti ficatio q̄ efficimur tēplū dei nō nisi renatoꝝ est. Nisi eni qs renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ sp̄ūsctō nō pōt intrare in regnū dei. Nemo aūt rena/scit:nisi pri⁹ nascat. Vn̄ illa sctificatio pōt sm̄ p̄destinationē accipi. Ecce vi dubitanter loq q etiā in eodē dicit. Nō dictū ē q: credidit in/fans i vtero:sꝫ exultauit. nec helisabet dicit ex ultauit in fide sed exultauit in vtero meo. Et potuit eē hec sctificatio tante rei a maiori co/gnoscēde indiciū nō a paruulo cognite absq̄ assertiōe. De hac sctificatione loqtur:nō diffi niens q̄liter itelligēda sit illa sctificatio an sit signū future rei:an veritas iustificatiōis p sp̄i ritū facte. Sed meli⁹ est vt dicam⁹ illos preter cōem legē in vteris iustificatos:⁊ gr̄a preuen tos:dimissis oibus peccatis:quod etiaꝫ mul/tis sanctorum testimonijs edocetur.

Q̄ nullus i materno vtero baptizat

Augu. ad dardanum

De Joā. bapti.

¶ Si baptismus sit verbis corrupte p̄latis.

Queri etiā solet si corrupte p̄ferātur verba illa an baptism⁹ sit? De hꝫ zacharias bōifacio scribit. Retulerūt mihi nūcij tui q fuerit sacerdos i eadē puicia q la/tinā liguā pēit⁹ ignorabat ⁊ dū baptizarꝫ nesci us latini eloqj ifrigēs liguā diceret baptizato te i noie patria ⁊ filia ⁊ sp̄ūs sancta:⁊ pp hꝫ ɔsi derasti rebaptizare. Sꝫ si ille q baptizauit nō errorē iducēs vel heresim:sꝫ p sola ignorātia romane locutiōis ifringēdo linguā baptizās dixisset:nō possum⁹ ɔsētire vt dnuo baptizet.

¶ Leo papa.

Preterea sciendū est q̄ illi de qbus nulla extāt iudicia iter ꝓpinquos vel domesticos vel vicinos a qb⁹ baptizati fuisse docent agēdum est vt renascant ne peant in qb⁹ qḋ non ostendit gestum: ratio nō sinit vt videat iteratū. Conferendū eis vi det qḋ collatū eē nescit: q: nō temeritas iteruenit presumptiōis vbi est diligētia pietatis.

¶ De illo q pro ludo imergitur.

Solet etiā queri de illo q iocans sicut mim⁹: cōmemoratiōe tantū trinitatis imergit: vtrum baptizat⁹ sit? Hoc aūt Aug. nō diffinit ita ingens. Si totū ludicre ꝛ mimice: ꝛ iOculariter ageret: vtrū approbandus esset baptism⁹ q sic daret: diuinū iudiciū ꝑ alicuius reuelatiōis miraculū oōne implorandū esse censerē. Uidet tñ sapientib⁹ nō fuisse baptisma: vt cū aliq in balneū vel in flumen mergunt in nōie trinitatis: nō est tñ baptismus: q: nō intētione baptizādi gerit. Nā in hoc ꝛ in alijs sacr̄is sicut forma est seruāda ita ꝛ intētio illud celebrādi est habēda. Illud etiā nō te moueat qḋ qdā nō ea fide paruulos ad baptismū ferunt: vt ꝑ spiritū ad vitā regenerēt eternā: sed eos putāt hoc remedio tpalez accipe sanitatē: nō eni ꝑpterea illi nō regenerant: q: nec ab illis hac intentiōe offerunt.

Aug. in li. ḋ baptismo.

Augu. ad bōl facium.

¶ Leo papa.

Agnoscēdū est etiā in baptizādis electis duo tpa eē seruanda. i. pascha ꝛ pētecosten. vt in sabbato pasce vel pentecostes baptismi sacr̄z celebretur. Qui vero necessitate mortis vel ꝑiculi vrgētur: omni tpe debent baptizari.

¶ De responsione patrinorum.

Porro cuncti ad baptismū veniētes fidē suā ꝓfiteri debent ꝛ exponere qd petēdū venerint ad ecclesiā. Uñ etiā a baptizādo querit: qd venisti ad ecclesiā petere? Qui si adult⁹ est ꝑ se rñdet fidem. i. sacr̄z fidei ꝛ doctrinā. Ita etiā ꝑ singula interrogatus rñdet se credere in patrē ꝛ filiū ꝛ spūm sanctum. Si aūt paruulus est nō valens credere vel loq: alius ꝑ eo rñdet. Uñ Isidorus. Paruuli alio ꝓfitente baptizātur q adhuc loq vel credere nesciunt: sicut etiā ꝑ egris: mutis vel surdis alius ꝓfitet dum baptizant. sic ꝛ de penitentib⁹ agendū est. Si vero pro eog rñdere pōt alius rñdeat: nō indē valet sicut dictuz est. Etatē hz pro se loquat. Si vero querit ex quo sensu pro paruulo dicat credo ꝛ fidē peto. Dicim⁹ de sacr̄o fidei id esse intelligendū. qḋ rñdet petere cū desert ad eccl'iam ꝛ habere cum baptizat: vt sit sensus cū dr̄ fidē peto. i. sacr̄m fidei presto sum recipe. credo. i. sacr̄m fidei suscipio: quod ē: hic paruulus presto est sacr̄m fidei accipe. Uñ Augu. Nihil est aliud credere q̄z fidē habere: ꝛ ideo cū rñdet credere paruulus q fidei nondū effectū hz: rñdet fidem habere ꝑpter fidei sacr̄m: ꝛ cōuertere se ad deū ꝑpter ꝯuersiōis sacr̄m. Sed adhuc q̄ritur ex quo sensu pro paruulo rñdeat credo in deū patrē. ꝛ in iesum xp̄m ꝛ in spm̄sctūm. Nunqd de sacr̄o fidei an de fide mētis ibi agitur? Si de sacr̄o cur noiatī distinguunt ꝑsone. Si vero de fidei affectu qūo verū est cū ea paruulus careat? rñdetur. An illud facturus paruulus spōdet cū creuerit: sicut ꝛ oīb⁹ pōpis diaboli spondet abrenūciare: qḋ si nō seruauerit fact⁹ adultus tenebit ipse vel sponsor. Sane etiā dici pōt ibi sponderi pro paruulo: q̄ ad maiorē etatē si venerit: ꝛ pompis diaboli renūciabit: ꝛ sanam fidē tenebit: cuius tunc sacr̄m recipit. Hac aūt sponsione paruulus ꝑ quo fit tenebit nō spōsor: si tñ vt cautio impleatur: q̄ztū in se est: opam dederit: q: exigit a patrino vt sit diligens circa eū pro quo spopondit sollicitudo. De hoc Augu. Certissimam emisistis cautionem qua renunciare pompis diaboli spopondistis.

Isido.

De sensu illoꝝ verboꝝ

¶ De cathecismo ꝛ exorcismo.

Illa aūt iterrogatio ꝛ rñsio fidei fit in cathecumino cui addit exorcism⁹. Añ baptismuz eni fit cathecismus ꝛ exorcismus. post cathecismū seqtur exorcismus: vt ab eo q iam fide instruct⁹ est aduersaria virt⁹ pellatur. Exorcismus de greco dr̄ in latinū adiuratio Cathecismus istructio. Cathecizare est instruere: vt ḋ symbolo ac rudimētis fidei. Exorcizare est adiurare: vt exi ab eo spiritus immunde. Symbolū est signū vel collatio. Signum q: eo fideles ab infidelibus discernunt. Collatio q: ibi toti⁹ fidei sufficiētia ꝛ itegritas est collata. Cathecismus ꝛ exorcismus neophitorum sūt magisq̄ sacr̄alia q̄z sacr̄a dici debēt. Neophitus nouiti⁹ interptat vel rudis ꝛ dr̄ neophitus nuꝑ ad fidē ꝯuersus: vel in disciplina

plina religiose ꝯuersatiõis rudis. Hec ergo ꝓ
cedũt baptismuȝ nõ ꝙ sine istis nõ possit esse
baptism⁹ ver⁹: sȝ vt baptizãdus de fide instruaṫ
⁊ sciat cui debitor fiat deinceps: ⁊ vt diaboli po
Raba- testas in eo minuaṫ. Unde rabanus. Ante ba
nus d' in ptismũ cathecizãdi deberet in hoie preuenire
structio officiũ vt fidei cathecumin⁹ accipiat rudimẽ
ne cleri tũ ⁊ sciat cui debitor fuit deinceps. Itẽ Aug.
corum. Paruuli exufflanṫ ⁊ exorcizanṫ vt ab eis pel
Aug. i lan̄ potestas diaboli ne iam cõtendat eos sub-
li. d' sim uertere ne baptismuȝ cõsequanṫ. Nõ ergo ab
bolo. infantibus creatura dei exufflatur vel exorci-
zatur: sed diabolus vt recedat ab hoie.

q. 1. c Irca distinctionẽ. 6. Queriṫ vtrum so-
lus sacerdos possit baptizare?
Nõ sic ysido de officijs. Cõstat baptisma
solis sacerdotib⁹ traditũ. ¶ In opp^m. pa
ganus põt baptizare de cõse. di. 4. Romanus. ergo
multo magis qlȝ xp̄ianus. ¶ Hic dicit Sco. ꝙ cũ
oporteat hoiem baptizantẽ abluere baptizatuȝ qđ est
actiue corpus eius facere ꝯtingi ab aqua: ⁊ hoc vel ꝑ
motionẽ corpis ad aquã vt pote imergendo vl' ꝑ mo
tionẽ aque ad corpus puta infundẽdo vel aspgẽdo
neccio in baptismate pp predicta reqriṫ virt⁹ motiua.
Cũ etiã oporteat ministrũ pferre verba i qb⁹ ẽ forma
Minister necesse est ipm habere vsum rõnis. Simplr igiṫ nul-
baptis. lum suppositũ nature intellectualis excludiṫ a posse
quis sit. baptizare: nisi ꝓpter aliqđ istorũ triũ defectuũ. Cũ igiṫ
mlti nõ sacerdotes hec tria hñant: seqṫ ꝙ simplr pñt
baptizare. Dixi aũt gñaliter suppositũ nature intelle
ctualis: qꝛ si bon⁹ angelus baptizaret in corpe assum
pto: supponẽdum est esse verũ baptismũ: qꝛ non face
ret nisi de pcepto dei. nec talis eẽt iterũ baptizãdus.
sicut michael phibuit epo dedicare ecclesiã suã i mõ
te gargano: asserens eam a se fuisse dedicatã. Si etiã
malus angelus in corpore assumpto baptizaret ⁊ cõ
staret ꝙ eẽt de pcepto dei: talis habẽd⁹ eẽt ꝓ baptiza-
to: qꝛ opȝ malũ angelũ etiã inuitũ obedire deo: sȝ h⁹
nõ esset sine certa reuelatiõe sup hoc habita credẽdũ:
qꝛ nisi artareṫ pcepto diuino: supponẽdũ esset ipm in-
cõplete agẽ ea que eẽnt necc̃ia ad salutẽ baptizati. Ge
neralr etiã ꝯgruum est ab hoie viatore fieri baptismũ
nõ ab angelo: qꝛ ꝑ susceptionẽ baptismi efficiṫ hõ mẽ
brum ecclesie militãtis. igiṫ ꝯgruum est hoc fieri ꝑ ali
quem de illa ecclesia: ⁊ ꝙ maxie ꝑ habentem auc̃tez
in collegio ecclesie cuiusmodi sũt sacerdotes qb⁹ so-
lis hoc ꝯgruit ex officio. Per hoc pȝ ad auct. isid.
loqtur eni de officio baptizandi qđ soli est sacerdoti
cõmissum. Hec Sco. Nõ sacerdos autẽ pter casum
necessitatis baptizãs grauiter peccat. fm Bonauen:
⁊ Ric. Mulier vo viro psente ñ dȝ baptismũ ministra
re nisi cogat necc̃itas. de ꝯsecratione dis. 4. Mulier.

q. 2. u Trum plures possint siṁ eundẽ bapti
zare? Rñdet Sco. ꝙ si vterqȝ
totũ facit est talis baptizatus: qꝛ nõ est verisi-
mile ꝙ vnus faciens ãnullet factũ alterius: sed si tñ
vnus faceret qđ facit factũ eẽt. igiṫ nihil minus factũ
est altero silr faciẽte. Si aũt vnus puta mut⁹ abluat:
alius aũt puta mancus verba pferat: nihil sit. pferẽs
enim verba significat se abluere ⁊ tñ non abluit: ⁊ sic
oino illa est falsa. non debet autez esse falsitas in ora-
tione que ẽst forma sacramenti.

a Nidem possit plures manifeste disti q. 3.
ctos simṁ baptizare? Rñdet
Sco. ꝙ ꝯcediṫ ꝙ plures simul aspgẽs ⁊ fun
dens ⁊ simul pferens formã in plurali dicẽdo bapti-
zo vos: baptizat oẽs simul: tñ peccat mortalr nõ ser-
uando formã traditã ab ecc̃lia: nisi forte esset tãta ne-
cessitas ꝙ si singulos baptizaret singilatim: aliqs eorũ
esset mortuus anteq̃ alios baptizasset. Non eni vide
tur ꝙ ecc̃lia voluerit aliquẽ ita pcise ad istã formã ar
tare ꝙ ꝑ hoc alicui precluderetur via salutis.

q Uid de monstro habente pluralitatẽ ca
pitum vel mẽbrorũ aliorũ? Rñdeo q. 4.
ꝙ si certitudo põt hẽri ꝙ sint tot partes ad di
stinctas psonas ꝑtinentes: pfundenda est ista ⁊ illa cũ
iteratiõe forme in singulari sup vtrãqȝ. Si aũt certitu
do nõ possit hẽri: baptizandũ est saltẽ in illis partib⁹
que principalr ꝑtinent ad vnũ cũ forma in singulari.
Et scđo abluẽde sunt alie partes que nõ videnṫ prin
cipalr ꝑtinere ad baptismũ. ⁊ hoc cũ illa forma q̃ ser
uanda est in illis de qb⁹ est dubiũ. que poniṫ extra de
baptismo ⁊ eius effectu. De qb⁹. Est aũt signũ euidẽ
tissimũ discernẽdi duas eẽ aias ꝑ actũ intellect⁹ ⁊ vo-
luntatis. puta ꝑ scire ⁊ nescire: ꝑ velle ⁊ nolle de eo-
dem: sȝ illud nõ põt iudicari nisi de monstro adulto
q̃le dr fuisse in francia habẽs duo capita quorũ vnũ vo-
lebat ꝯtinere ⁊ sobrie viuere. aliud vo lasciuire ⁊ epu
lari: ⁊ cũ vnũ ꝑ eos suũ excederet: reliquũ clamabat
se grauari: sȝ aũt sit ꝓbabile si sint duo capita eẽ duas
aias: non tñ est oino certum. fm Scotuȝ.

u Trum oporteat siṁ esse ablutionẽ ⁊ ꝓ- q. 5.
latione verborũ? dicit Aug. su-
ꝑ Ioã. ꝙ sic hẽ. i. q. j. Detrahe. Accedit ver
bum ad elemẽtũ ⁊ fit sacrm. Cuius rõ principalis est
institutio xp̄i instituẽtis hec duo tanq̃ vnũ signũ cõ-
pletũ ita qđ neutrũ eẽt sine alio. Nõ est aũt fm Ric. ⁊
Sco. necc̃ia simultas vltimi instãtis ꝓlationis verborũ
⁊ ablutionis: sȝ qdã iuriste hoc dicãt. Apl̄i nãqȝ ba-
ptizantes tria milia vno die: act. 2. non semp cũ vlti-
ma syllaba forme aspserunt: ita ꝙ tũc tangerẽt aqua
baptizatũ. nec voluit nos xp̄s obligare ad tam subti-
lem simultatẽ quam vix posset hõ ꝑcipe vel seruare
sed sufficit ꝙ vnũ incipiaṫ anteq̃ aliud totaliter terie
tur. Ita. s. ꝙ prolatio nõ finiaṫ añ inceptionẽ ablu-
tionis: nec ablutio ante inceptionẽ ꝓlatiõis. Et notã-
dum ꝙ opȝ baptizantẽ psonalr distingui a baptizato
ex de baptismo ⁊ ei⁹ effectu. vtrũqȝ eni exprimit xp̄s
dicẽs apl̄is. Ite baptizãtes eos in noie patris ⁊ filij ⁊
spũssc̃ti: vnde non a se sed ab alio voluit baptizari.

u Truȝ in baptizãte requiraṫ intẽtio bapti-
zandi? Nõ nõ: qꝛ nõ habẽs fidez q. 6.
põt baptizare. de ꝯse. di. 4. Roman⁹ sȝ talis ʃ. 1.

nō h3 intētionē: q: nullus vult fieri qđ nō credit pos se fieri. Preterea Aug. sup Ioā. nō timeo ebriosū in actu baptizādi: s3 pfecte ebrius nō pōt habere vsū rōnis. igit nec intētionē. Oppositū magister in lrā.

§.2. ¶ R ñdeo q: in baptizāte reqritur intentio. sufficit aūt q: intēdat facere illud qđ ecclia facit. Est aūt triplex intētio fm Sco. sc3 actualis: habitualis ꝛ virtualis. Ille eni dr actualr intēdere q h3 actū elicitū respectu huius qđ intēdit. Dr aūt intendere habitualr q h3 habitum ipm inclinantē ad talē actū. Uirtualr vero dr intendere q in virtute alicuius intētionis habite actualr facit oia q̄ facit: vt si aliqs intēdit in pn°ce lebrare missam: ꝛ pferendo verba sacri distrahit non h3 actualē intētionē: q: tūc est distractus. nec tantū h3 habitualē: q: talē h3 dormiens: sed h3 virtualem que se h3 medio modo. Ad ppositū dico q: sola intētio habitualis nō sufficit in baptizante: sumendo ipsam mō pdicto talis eni est in dormiēte vt dictū est. Nec reqrit intentio actualis: q: deus nō obligat hoiem in exequendo actus sacrorum ad impossibile seu nimis difficile. cuiusmodi est nō distrahi: q: fm Augustinū tertio de libero arbitrio. Non est in ptāte nostra qb° visis tangamur. Sufficit igit in baptizāte intentio virtualis: hoc est q: aliqñ habuerit intentionē actualē ex qua nunc descēdit actus baptizādi absq3 ol motu voluntatis 9rio interueniēte. Poss3 aūt ista intētio virtualis dici habitualis sumēdo habituale3 large sicut sumit quarta distinctiōe. Ad primū argm dico q: nō habens fidē de fine vltimo nō intēdit istum ordinare p baptismū ad finē vltimū. Credens tñ ipsum posse ascribi secte christianoꝝ siue credat illā sectam valere siue nō: pōt intendere ascribere illū illi secte ꝛ gñaliꝰ intēdere facere p illū actum qđ xpiani intendūt facere circa eos quos baptizant. Ad scđm dico q: p ebriosum accipit ille q est assuetus ad ebrietatē. talis aūt assuetudo nō impedit qn baptismus ab eo collatus sit bonus. Non tñ qñ est ebrius. ꝛ hoc dico pfecte vt totaliter impediat vsus rationis: sed alias quādo non est impeditus potens vti ratione.

d **Einde** quero. vtr3 baptismus possit iterari? Et videt q: sic: q: euchari

q.2. stia pōt iterari que est sacrm excellentissimū.

§.1. igit ꝛ baptismus. ¶ In oppm de conse. di. 4. Rebaptizare hereticū q hec signa sctitatis pcepit. oino est pctm. catholicū vero imanissimu3 scelus est. ¶ Ad

§.2. qōnem tenet ab oib° pro certo q: nō l3 iterare baptismum: ꝛ si iteret de facto nō h3 effectu3. Cuius rō est institutio diua q̄ est rōnabilis. tū q: morbus 9 quē est institut° nō est iterabilis sc3 pctm originale. tū q: eius iteratio eēt incentiuū delinquēdi pp̄ter remissionē pene ꝛ culpe que ibi ɔfertur. Qđ aūt arguit de eucharistia: dico q: l3 idem possit frequēter cōicare: nō tñ sup eandē mām l3 iterare verba ɔsecratiōis. ¶ De pe

§.3. na aūt iterantiū baptismū dicit Sco. q: iterari pōt vl iterū ɔferendo vel iterū suscipiēdo: ꝛ siue sic siue sic aut scienter aut ignorāter: ꝛ qdem ignorāter poss3 dupliciter. vel ignorātia iuris vel facti. Ignorātia aūt iuris in facto isto siue in ɔferente siue in suscipiēte: non excusat. Qñ eni sup aliquo qđ est de iure diuino illicitum addit pena canonica vt id amplius euitet: non est necia ad hoc vt incurrat illa pena canonica sciētia iuris canonici: sed sufficit q: teneat scire pceptū diuinum. ꝛ si illud transgrediat: incurrit penā canonicā etiā si nesciat a iure canonico penā esse inflictā. Hoc eni mō pcutiēs clericū: q: facit 9 pceptum diuinū de charitate fraterna. ꝛ si nesciret sniam latā a canone sup tali facto: tñ incurrit eā. Et occidēs hoiem l3 nesciret canonē punientē occidentē pena irregularitatis: tñ fit irregularis: ꝛ eodē mō in oibus istis; q: talis dat opam rei illicite. de qua re d3 scire q: sit illicita. Et si nesciat. nullo mō eam d3 exeq quousq3 ɔsulat pitos p quos sciat ipsam illicitā. Loquēdo vero de ignorātia vel scia facti hoc est q: sciatur vel ignoretur istum eē baptizatū ꝛ nūc iterū baptizari dico q: si isto modo sciēter est iteratio: suscipiēs ꝛ ɔferēs est irregularis: sicut habet extra de apostatis. Ex lrārū. Sed dña est si publice fiat vl in occulto. Qtū ad hoc eni facilius dispēsat in vna irregularitate q̄ in alia. In priuata forte p epm: in publica nisi p papā. vt p3 ibi. ꝛ intelligit hoc si sit iteratio absolute. Si eni3 pp aliqđ dubiū verisimile vtat aliqs forma illius capituli. De qb° est dubiū. non est irregularis. Si aūt fiat ista iteratio ignorāter: dr q: suscipiēs iterato l3 ignoranter: est irregularis. qđ pbatur p illud de cōse. di. 4. Qui bis. vbi dr: q: q ignorāter bis baptizati sunt: nō indigēt p eo penitere: nisi q: fm canones ordinari nō pñt: nisi magna necessitas cogat. Et p3 q: istud cap. loqtur de ignorātia facti. si eni esset de ignorantia iuris: oporteret penitere. Nec illud qđ subditur. magna necessitas. tollit qn talis sit irregularis. Illđ eni addit pp̄ter hoc q: in tali necessitate esset dispēsandum cū eo. Istud dicerēt canoniste. Sed non videt maioris ponderis fm rōnē de baptizato q̄ de baptizante: q: scđo baptizās ignorās prius ipm esse baptizatū: nō est irregularis. Non eni tenet qsq3 sacerdos facere strictā inqsitione3 an vetula baptizauerit paruulū in domo. Nō videt aūt magis puniēdus q scđo baptizat ignorāter: q̄ q scđo baptizat: imo minus: q: iste videt querere salute3 suam ne sit in dubio. Necq3 etiā auctē h° capituli. Qui bis. vī satis certa. Nullus eni pōt infligere irregularitatē toti ecclie nisi caput totius ecclie. Illud aūt capitulu3 sicut intitulat ibi accipit ex pniali theodori q fuit epꝰ cātuarie. igit in quātū est h° auctē: nullū robur h3 ad infligēdū penā irregularitatis. igit op3 dicē q: qđcūq3 icorporatū in corpore decretoꝝ a Gratiano: ɔfirmatū sit a papa: vel multa talia ibi posita nō ligant totā eccliā3. Uñ aūt possit doceri q: papa oia illa capitula ibi posita ɔfirmat: nō est manifestū. nec etiā eo modo quo est manifestū de oibus capitulis positis in decretalib°. Ibi eni in phemio Grego. nonus scribēs doctorib° in iure canonico mādat q: ɔtēti sint in scholis ꝛ in iudicijs hac cōpilatiōe. Et Bonifaci° octauus in phemio sexti libri mādat q: de ɔstitutionib° editis a tpe Gregorij noni vsq3 ad tps suū ille solū robur hēant q̄ ibi iserte sūt. ¶ Et si dicas q: l3 theodorus nō potuerit ɔdere inuitū

tñ inuit papā ɔdidisse cū dicit canones. ¶ Rñsio. Hoc deberet glosator apponere. qr hic est glosa necessaria. sed nullā ponit ostendendo vbi sit canon sup hoc editus. Unde hic sicut in alijs multis locis p3 inutilis occupatio glosarū in iure canonico. q multiplicant ɔcordātias τ auctes ad vnū vocabulū: τ postea in fine nihil ad ppositū. τ alibi vbi est etiā verbū maximi pōderis a quo depēdet vis totius capituli. trāseunt pede sicco. sicut p3 de ber. in multis decretalib⁹. vbi ponit illud verbū sub interminatiōe anathematis. Verbigratia. de sagittarijs disputat an ista verba exprimant sniam latam vel sit tantum cōminatio ibi mittit τ remittit. τ nihil ɔcludit. Possz igit dici q̄tum occurrit q ignorātia facti dñi nō sit trufatica sed pbabilis sicut totalr excusat ɔferentes a pena ista: ita suscipientē. Nr eni pena canonica nō incurrit: nisi a latore canonis inferat. Ubi igit nō inuenit ex vi verboꝝ inflicta: simplr dicendū q nulla est. Nō eni verba constitutionū penaliū sunt ampliāda sed restringenda iuxta illam maximā iuris. Pene nō sunt ampliande: sed restringende. Hec Scotus.

q. 8. §. 1. Utrum in baptismo imprimat character? Qd nō. Circuncisio non impressit characterē: ergo nec baptism⁹: ɔña p3: qr circuncisioni successit baptism⁹ tanq̄ remediū ɔ eūdē morbū. ergo vtriqz cōpetebat similis effect⁹. Añs pbat: qr ille character circuncisiōis fuisset eiusdē rōnis cū charactere baptismali: τ tūc sequeret q circūcisus nō esset baptizādus: qr duo accidentia eiusdē speciei nō pñt eē i eodē subiecto. 5. metaphysice ɔñs est falsum. vt p3 ex pcedentibus. ¶ Preterea. character si imprimat nō est sba: qr aduenit post esse completu3. nec accñs p se vel nectio inherens: qr nō cāntur ex principijs subiecti. ergo esset accñs p accñs: sed oē tale est separabile: ergo character est separabilis τ delebilis ab aīa. cuius opp^m tenent oēs ponētes characterem in aīa.

§. 2. In opp^m est dionysius de angelica hierar. τ dam. li. 4. Item baptismus est sacrm initerabile. vt p3 ex preced. ergo iprimit aliquē effectū indelebilē: qr si oīs ei⁹ effect⁹ posset deleri: posset iterari. s3 nullū effectū idelebilē nisi characterē igit. ¶ Rñsio.

De⁹ character. Character gnāliter idem est q figura. In pposito aūt character est quoddā signū spūale impressum a deo suscipiēti sacrm nō iterabile qd est assimilatiuū alij habenti τ distinctiuū a nō habēte: rememoratiuū sacri suscepti τ xpo ɔfiguratiuū significādo. s. obligatiōez aīe ad xp3. Imp̄mit ēt aīe i baptismo ex̄ō bap. τ duo effectu. Maiorē. Siqdem ɔgruit receptū in familia xpi distingui a nō recepto p aliqd intrinsecu3 sibi hmōi vero distinctiuu3 est character. Est quoqz dispositio ad grām ingr̄ū. s. deus illi assistit tanq̄ signo inuisibili ad causandū grām ingr̄um sic̄t recedēte obice ē seu ipedimēto in habēte ip3.

§. 3. ¶ Utr3 aūt sit forma absoluta vel respectiua sunt opiones varie quaꝝ quel3 posset saluari vt dicit Sco. Opio tñ communior est q est forma absoluta sicut τ gfa ad quam disponit: in q̄ fundat relatio signi τ similitudis. Cōfertur aūt solū character in illis sacris q sūt initerabilia. s. baptismō ɔfirmatione τ ordine. Cu3 vero hec forma sit indelebilis: pōt dici hitus q est q̄litas de difficili mobilis: τ sic reponit in pria spē qualitatis. Et si dicas q est dispō ad gfa3 ergo nō est hitus. Rñdeo q vnus hitus bn̄ est dispō ad aliu3 hitum. si vt hitus principij disponit ad hitu3 ɔclonis. nec tñ pp hoc est dispō vt distinguit ɔ hitum in prima spē: nā illa est q̄litas de facili mobilis. Et si dicas q hitus disponit ad faciliter agendū ex scdo ethicoꝝ. character aūt non. Dico q illud nō est verum generaliter: nisi de habitu acqsito. Non enim oīs habitus infusus dat facilitatem ad actū: sicut p3 de nouiter converso cui est difficile actus virtutū elicere quousqz ex frequētia bonorum actuū hēat aliquā virtutē acqsitam. Ponit q̄qz character in voluntate fm Sco. sicut gfa ad quā disponit vt dictū est in scdo. ¶ Ad primu3 arg^m. dicūt §. 4.
qdam q circūcisio non imprimebat characterē. pōt tñ ɔcedi fm Sco. q ibi imprimebat character sicut in baptismo. Ita eni erat primo ianua salutis in lege mosaica: sicut baptism⁹ in lege noua. ¶ Et cū arguit §. 5.
q tunc circuncisus nō esset baptizādus. Nego consequentiā. Ad probationē dico illū characterē circuncisionis differre ab illo baptismi sicut imperfectu3 a pfecto. queadmodū differt gfa huius a gratia illius. τ sic cū circuncisus recipiebat baptismū nō imprimebatur in ipso nouus character: sed prior imperfectus pficiebatur. ¶ Ad scdm dico q character dr indelebilis §. 6.
nō q includat ɔdictionem ipm deleri: sed p comparationē ad potentiam creature. τ qr deus ordinauit ipm nō delendū. Et notandū q baptismū precedunt cathecismus τ exorcismus que nō sunt sacramēta sed sacramētalia. Est autē cathecizare idem qd instruere. Et q̄uis cathecism⁹ pter adultos fuerit institutus: paruuli tñ baptizādi l3 nullā possint apprehendere instructionē: sunt cathecizandi pter maiorem baptismi solēnitatem. τ vt paterni q rñdent pro paruulo τ habent eu3 instruere maxime si nō habeat parentes xpianos ipm instruentes melius sciant sup qbus postea debeant paruulum informare: τ vt paruulus religionē christiana3 diligentius custodiat per hoc q sciet eam se fuisse professum per alium in baptismo. ¶ Unde cu3 patrinus respondet. Credo in persona paruuli: sensus est: q sacram ēta fidei pmisso sum recipere: τ quādo veniā ad adulta3 etatem: actu credendo fidei cōsentiam. l3 autem nullus per votu3 alterius obligetr: ea tamē que sūt de necessitate potest patrinus pro paruulo pmittere: τ sic ipsum obligare coopante ad hoc bono quod paruulus recipit p patrinū. Per exorcismum autem artatur diaboli potestas circa baptizandum: ne de cetero ceteris paribus tantum possit cōtra illum quantu3 posset si exorcizatus non esset. τ maxime ipsum impediendo ab effectu baptismi. Predicta vero τ ea que sequuntur baptismum cuiusmodi est traditio vestis candide in signum renouationis: non sunt de necessitate baptismi quin sine illis conferri posset: sed pertinent ad sacramenti solennitatem. τ peccaret sacerdos hec omittens: casu necessitatis excepto.

¶ De confirmatione. Di. vij.

Hunc de sacro confirmatiõis addendũ est de cuiꝰ virtute queri solet. Forma eni apta est. s. verba que dicit eps cum baptizatos in frontibꝰ sacro signat chrismate. Hoc sacrm ab alijs pfici non pōt nisi a sũmis sacerdotibꝰ nec tpe aplorum ab alijs q̃ʒ ab ipsis aplis legit factum nec ab alijs q̃ʒ ab illis q locum eorum tenent pfici pōt aut debet. Naz si aliter psum ptũ fuerit irritũ habet ꝛ vacuũ: nec inter ecclesiastica reputabit sacra. Iz autē pres byteris baptizatos tangere in pectore: sz nō chrismate signare in fronte. Uirtꝰ aũt huiꝰ sacri est donatio spũsscti: ad robur q in baptismo dat ad remissionez. Uñ. Rabanꝰ a sũmo sacerdote p impositionē manus paraclytꝰ tradit baptizato vt roboret p spmsctm ad predicandũ alijs illud qđ ipse in baptismo ɔsecutuz est. Item. Oēs fideles p manus impositionez eporum post baptismum accipere debent spiritum sanctum vt pleni christiani inueniantur.

¶ Melchiades.

Scito vtrũq3 eē magnũ sacrm sed vnũ maiori veneratiōe tenendũ sicut a maioribus dat. Ecce maius dicit sacrm confirmationis sed forte non ob maiorē virtutez ꝛ vtilitatē quã conferat: sed qꝛ a dignioribus dat ꝛ in digniori parte corporis fit. s. in fronte: vel forte qꝛ maius augmentũ virtutũ prestat: lz baptismus plus ad remissionē valeat. Qđ videtur innuere Rabanus dicens in vnctiōe baptismi spiritũsanctũ descendere ad habitationem deo ɔsecranda. In hac vero eiusdem

De nō ɔsecrādi

septiformē gratiã cum oī plenitudine sanctitatis ꝛ virtutis venire in hoiem. Hoc sacrm tãtum a ieiunis accipi ꝛ ieiunis tradi dz sicut ꝛ baptismus: nisi aliter cogat necessitas. Nec dz iterari sicut nec baptismꝰ vel ordo. Nulli eniz sacro facienda est iniuria: quod fieri putatur qñ non iterandũ iterat. Sed vtruz aliqua vel nulla iterari possint questio est? Nã de baptis-

Augu. mo ꝛ ordine q non debeāt iterari apte Aug. dicit. Utrũq3 sacrũ est ꝛ quadã consecratione datur: illud qdem cuz baptizatur: illud vero cum ordinatur. Ideoq3 in ecclesia catholica vtrunq3 non licet iterari: qꝛ neutri faciēda est iniuria: quod indubitanter etiam de cõfirmatione tenendũ est. De alijs vero vtrũ iterari valeant vel debeant postea differemus.

Circa distin. 7. possent multa queri d ɔfirmatiōe pportionalr his que quesita sunt de baptismo: sed pmitto quã dã rõnem huius sacri ex qua patet solutio multarũ qõnum. Et supponēdo q relationis que est formale in hoc sacro: fundamentuz totale sit vnctio deteriata: cum cōcomitantibus alijs multis regsitis pōt assignari ratio talis. Cõfirmatio seu sacrm cõfirmationis est vnctio hois viatoris: aliqualiter ɔsentiētis vel libero arbitrio ndq̃ vsi facta in fronte in figura crucis crismate sanctificato ꝛ hoc a ministro idoneo simul cũ intentiōe debita iungente: ꝛ verba certa pferente significans efficaciter ex institutiōe diuia vnctionem aie p grãm roborantē ad ɔfitendũ cum ɔstantia fidē xpi. ¶ Hic appareт que sit mã huiꝰ sacri ꝛ posset distingui de mã sicut dictũ est in baptismo. ¶ Materia prima est vncti: fctã in fronte in figura crucis cũ chrismate sanctificato. mã aũt remota est chrisma cõpositum ex oleo oliue ꝛ balsamo. ꝛ sanctificatũ spãliter ab epo vel ab alio cui talis sctificatio cõmitti poterit. Per oleum qđ supeminet alijs liquoribus figur charitas: p balsamũ q suauit fragrat figur odor bone fame q dz esse in confirmato. Forma est talis. Cõsigno te signo crucis. Cõfirmo te chrismate salutis. In noie patris ꝛ filij ꝛ spũsci. Quidã ponunt signo pro ɔsigno ꝛ sanctificationis pro salutis. ꝛ idem est. Susciptens est hō viator ꝛ aliqualr consentiēs: quod intelligendũ est sicut de baptismo dictũ est. Sed iste est tantũ recipiens fm deteriatam partē. pter qđ additur in fronte. ¶ Minister etiã pz ex predictis ex parte cuius regritur simultas vnctionis ꝛ plationis forme ꝛ intētio: sicut dictũ est de baptismo: qđ addit significans ꝛc. dicit rōnē q̃ est formale in isto sacro. qđ vero ponit vnctionē interiorē: dicit correlatiuũ illius relationis: ¶ Cõtra pdicta ar. qꝛ xps nō sic instituit. vt apparet Jo. xx. qñ insuflauit ꝛ dedit discipulis suis. s. s. ꝛ actuum. 2. qñ misso spũsctō in linguis igneis ɔfirmabant. neq3 apli tali forma ꝛ mã vtebãtur sed impōne manuũ. Itē in baptismo nō regritur aqua ɔsecrata: ergo nec chrisma ɔsecratum. Itē videt q sacerdos cōis possit istud sacrm ɔferre. iuxta illud di. 95. Peruenit: ꝛ ponit in lra. vbi Grego. dedit licentiã sacerdotibus ianuarij epi ɔfirmandi. Ad primum. xps nō alligauit potentiã suã sacris: ꝛ ideo potuit aplos suos ɔfirmare sine tali mã: ꝛ tali forma cũ aplis etiã potuit dispensare in primitiua ecclia maxie qꝛ in ɔfirmatione ab eis collata erant aliq̃ signa sensibilia. vt descēsus. s. s. sup ɔfirmatos: ꝛ donũ linguaꝝ. sed iã cessantibus talibꝰ miraculis ministri debuerũt hanc mãz ꝛ hanc formã seruare. Supponit eni hoc sacrm esse institutũ a deo: lz tps ꝛ modus huius institutionis nō legat in scriptura. Multa eni auctoritate xpi tradita sunt ecclie p aplos que in scriptura nō legimus. vt dicit dam. li. 4. Ad scđm dico q in baptismo non regrit aqua ɔsecrata: qꝛ p hoc ipediret salus multoꝝ. cũ sit sacrm ad salutem necium. Ad tertium dicit

Di. 7. q. i. §. i.

§. 2.

§. 3. argum.

Rñsio.

q. 4.

§. 5.

dr a quibusdã q̃ papa hoc cõcessit seu permisit ad tēpꝰ propter scandalũ vitãdũ. sed istud nihil est: qꝛ vtiliꝰ scandalum nasci permitit: q̃ vt veritas relinquatur. extra de regulis iuris. In hoc aũt cõcessiõe peccasset Grego. mortalr si cõcessisset de facto qd non potuisset cõcedere ꝛ prebuisset sacerdotibꝰ occasionẽ peccãdi mortaliter: scȝ faciendi qd non licebat facere. Alij põt esse duo modi dicendi probabiles. Unus q̃ in primitiua ecclesia non erat distinctio sacerdotum ꝛ epõꝝ nec erat alius gradus. vt pȝ p hieronimũ sup eplaȝ ad Titũ. Unde in actibꝰ aplõꝝ nõ legitur distinctio sacerdotũ ab aplis q erant epi. tñ propter necessitatẽ postea multiplicati sunt sacerdotes in ecclesia: ꝛ restricta est ab eis ptãs epalis quo ad aliqua que reseruata sunt epis. ꝛ talis actus erat cõfirmare. si hoc est verũ Grego. bene potuit sacerdotes illos subiectos ianuario epo licenciare ad cõfirmandũ: qꝛ in hoc nõ cõcessit ptãtem non cõuenientẽ eis: sed reuocauit prohibitionẽ priꝰ eis factã. Alius modus dicẽdi est q̃ si a principio nõ licuit sacerdoti: papa potuit quẽlibet sacerdotẽ illius regionis facere epm q̃tũ ad actũ istum nõ tñ sibi cõferendo simplr gradũ epalẽ q̃tũ ad alios actus. ¶ Circa pdicta oriunt qdã dubia. Primo vtrũ istud sacrm̃ sit necessariũ ad salutẽ. Rñdeo q̃ nõ est simplr necessariũ: qꝛ baptizatus p solũ baptismũ saluatur. iuxta illud q crediderit ꝛc. Est tñ necẽm adulto hoc mõ vt nõ cõtẽnat. sed tpe cõgruo illud suscipiat. Iudicaret enim cõteptꝰ si oĩmoda oportunitate oblata nõ susciperetur. ꝛ sic hẽtur ex. de sen. excõ. Rñsio in glo. q̃ non est plene xpianus q eam contemnit. ¶ Utrȝ hoc sacrm̃ sit dignius baptismo? Rñsio. qñ aliqͥs includit ꝛ supponit aliud: põt cõparari vel sm̃ illud precise qd ptinet ad vtrũqȝ. vl̃ scȝ illud qd sm̃ ponit sup posito pͦ ꝛ qdẽ 2ª cõparatio nõ est cõparatio p se: qꝛ sic vl̃r 2m excedit primũ. sicut duo bona excedũt alterum eoꝝ: sed pria est p se: qꝛ est sm̃ precisas rõnes cõparatoꝝ. ꝛ hoc mõ dico q̃ baptismus simplr nobilius sacrm̃ est cũ ibi maior gra cõferat p quã culpa ꝛ pena delet. Confirmatio tñ põt dici nobilior sm̃ qd: qꝛ a nobiliori ministro cõfert. sed hoc nõ est simplr propter eius nobilitatẽ: sed propter baptismi maiorẽ necessitatẽ. rõne cuius pluribꝰ ministris cõcedit. ꝛ sic intel

§.6. ligitur illud qd hẽtur de cõse. di. 5. Nouissime. ¶ Utrȝ illud sacrm̃ possit iterari? Rñsio. Iterari nõ dȝ. sed sciẽter iterans mortalr peccat. nec iteratũ hȝ aliquaȝ efficaciã. Cuius rõ principalis est institutio diuia. Ad qd addit cõgruentia: qꝛ imprimit effectũ indelebilem scȝ characterẽ. Ad hoc est qd dr de cõsecratiõe distin.

§.7. 5. Dictũ. ¶ Que est pena iterantiũ hoc sacrm̃? Rñ. Dicũt canoniste sicut dictũ est de iteratiõe baptismi. Qd probant p locũ a simili: p illud capi. de cõse. distin. 4. Quis. Sed aliter dico q̃ vl̃r nulla pena canonica que nõ est inflicta a papa cõdente ius icurritur ipso iure. nec pp argꝰ exponentiũ canones siue a simili siue a cõtrio sensu: est aliqͥs tale pena astrictus: qꝛ põt exponere ius qd conditũ est. non autẽ p expõnem suã aliquod ius cõdere. Unde inocentius q tñ fuit papa cũ fecisset magnũ opus exponẽdo ius canonicum. re-

quisitus quale robur vellet illũ tractatũ habere: respõdit q̃ noluit ipm esse autenticum sed tñ magistrale. Cũ igit nõ inueniatur in iure canonico expresse pena irregularitatis inflicta pro iteratiõe cõfirmationis: sequitur q̃ non incurrit. Et maxime pȝ hoc: qꝛ constitutiones penales sunt restringende non ampliande: ꝛ si voluisset legislator talem penã inflixisse pro iteratione cõfirmatiõis sicut baptismi: potuisset hoc expressisse sicut ibi. Et cõfirmatur p illud ca. de cõse. di. 5. Dictũ. ibi nulla pena infligit epo iterum cõfirmanti sed nec suscipienti: nisi q̃ soli deo sub habitu regulari ꝛ clericali ipȝ religiosissime famulari decreuit. C. hꝰ autẽ inuenit nõ penã irregularitatis sȝ magis oppm. puta exercitium officij clericalis. Nam in executione ordinũ ꝛ maxime in cõsecratione eucharistie clericus religiosissime dño suo famulat: cui est honor ꝛ gloria in secula seculorũ amen. Hec oĩa Sco. Notãdũ vt dicit Ric. q̃ in confirmatiõe fit inunctio chrismatis in fronte in modũ crucis: eo q̃ hoc sacramentum ordinat ad constanter ꝛ sine erubescentia cõfitendũ fidem. Signũ aũt erubescentie ꝛ timoris maxime apparet in fronte propter sui propinquitatẽ ad organũ imaginatiue. Non debet etiaȝ hoc sacramentũ tradi nisi a ieiunis nisi cogat necessitas. de conse. dis. 5. Ut epi. faciens eni cõtrium peccat: lȝ hoc non ptineat ad sacramenti essentiã. silr nõ debet recipi nisi a ieiuno. Hec Rich. Hoc tñde facto multi epi nõ seruãt. Cuiꝰ rõ assignat a quibusdam: qꝛ vnus epus nõ sufficeret ad tot hoies cõfirmãdos si ei epo artaret. Dicit insup Ric. q̃ debent illi q sunt pfecte etatis moueri prius cõfessionem facere: vt melius disponãtur ad susceptionẽ gratie que in ipso cõfertur eadem di. Ut ieiuni. Frons etiam cõfirmati debȝ ligari quousqȝ desiccetur: ne frons iuncta aliquas sordes cõtrahat. Insup qꝛ hoc sacramentum datur ad robur confessionis fidei: eoipso q̃ homo ad huius sacramenti susceptionẽ accedit: ostẽdit q̃ sufficiẽs robur standi p se habere nõ presumit. ꝛ ideo ad hoc significandũ institutum fuit vt ab altero teneretur: si tamẽ aliqͥs confirmetur absqȝ hoc q̃ ab alio teneaturꝰ suscipit sacramentũ: q̃uis hoc fieri nõ debeat: nisi necessitas aliqua hoc exigat. Institutum quoqȝ fuit q̃ nõ teneret nisi ab vno: eo q̃ cognationes spũales matrimonia impediunt. Unñ de cõse. di. 4. Nõ plures ad suscipiendũ infantẽ de baptismo accedãt q̃ vnus siue vir siue mulier. In cõfirmatiõe idipm fiat. tamẽ vbi est cõsuetudo q̃ plures teneant: nõ est prohibendum: qꝛ hoc põt cooperari ad amicitie nutrimentũ. Non dȝ autẽ teneri a monacho nisi sit monachus. de conse. di. 4. Non lȝ abbati vel monacho de bapꝰ suscipe filios vel cõmatres habere. Idẽ de cõfirmatione in qua spiritualis cognatio contrahitur. xxx. 44. Si quis potest autem vir teneri a muliere ꝛ econuerso: q̃uis magis deceat virum a viro teneri. Idẽqȝ põt esse patrinus in cathecismo: baptismo ꝛ confirmatione: si necessitas cogit. de conse. di. 4. In cathecismo. Non est tamen cõsuetudo romana: sed singulorum sint singuli. vt cum pluribus amicicia contrahatur. Hec Richardus.

¶ De sacro altaris et eucharistie. Di. viij.

Post sacrm baptismi et confirmationis sequitur eucharistie sacrz. Per baptismũ mundamur. p eucharistiã in bono consumamur. Baptismus estus vitiorum extinguit. eucharistia spũaliter reficit. Unde excellẽter eucharistia dr. i. bona gratia: qr in hoc sacro nõ modo est augmentũ virtutis et gratie: sed ille totus sumitur q est fons et origo toti⁹ gratie. Cuius figura pcessit: qd manna pluit deus patribus in deserto: q quottidiano celi pascebanf alimẽto. Unde panẽ angeloꝝ mãducauit hõ. Sed tunc q panem illũ mãducauerunt mortui sunt. Iste vero panis viuus q de celo descendit vitã mũdo tribuit. Mãna illud de celo: hoc sup celum. Illud scaturiebat in diẽ: alterum reseruatũ: hoc ab oi corruptiõe alienũ. Quicũqz religiose gustauerit corrupionez nõ videbit. Illud datũ fuit antiqe post transitũ maris rubri: vbi submersis egyptijs liberati sunt hebrei. Ita hoc celeste mãna: non nisi renatis prestari debet. Panis ille corporalis populum antiquũ ad terraz pmissionis p desertum eduxit. Hec esca celestis fideles hui⁹ seculi desertũ transeuntes in celũ subuehit. Unde recte viaticũ appellaf: qr in via nos reficiens vsqz in patriã deducit. Sicut ergo in mari rubro figura baptismi precessit: ita in manna significatio dñici corporis. Hec duo sacramenta demonstrata sunt vbi de latere xpi sanguis et aqua profluxerunt: qr p sanguinem redemptionis et aquam ablutiõis nos redimere venit a diabolo et a peccato: sicut israelitas p sanguinez agni paschalis ab extermiatore: et per aquã maris rubri ab egyptijs liberauit. Huius etiã sacramenti ritum melchisedech ostẽdit vbi panez et vinũ abrahe obtulit. Unde vt ait ambrosius intelligi datur anteriora esse sacramenta christianorum q̃ iudeorum.

¶ De institutione sacramenti.

Hic etiã alia consideranda occurrũt quatuor. s. sacramentũ institutio: forma: et res. Sacramentũ dñs instituit quãdo post typicum agnum corpus et sanguinem suũ discipulis in cena porrexit. Uñ Eusebius emisen⁹. (Eusebi us emi. senus.) Quia corpus assumptũ ablaturus erat ab oculis: et illaturus syderib⁹: necesse erat vt die cene sacrm nobis corporis et sanguinis consecraret. Ut coleref iugiter p mysterium quod semel offerebatur in precium.

¶ De forma.

Forma vero est quã ipse ibidez edidit dicẽs: hoc est corpus meum: et post. Hic est sanguis meus. Cum eni hec verba pferunf: conuersio fit panis et vini in sbaz corporis et sanguinis xpi. Reliqua ad laudez dei dicunf. Unde Ambro. (Amb. li. 6 sacramẽtis.) Sermone xpi hoc conficitur sacrm: qr sermo xpi creaturaz mutat: et sic ex pane fit corpus xpi: et vinum cum aqua in calicẽ missum fit sanguis consecratiõe verbi celestis. Consecratio qb⁹ fit verbis. Attende q̃ sunt verba. Accipite ergo et comedite ex eo oẽs: hoc est corpus meũ: et iterũ. Accipite et bibite ex hoc oẽs: hic est sanguis me⁹. Per reliqua oia que dicunf laus deo referf: Oratio premittif p populo: p regib⁹. Itez Aug. Credendũ est q in illis verbis xpi sacra cõficianf: reliq̃ oia nihil aliud sunt q̃ laudes vel obsecratiões fideliũ et petitiões. Ecce q̃ fit institutio et forma hui⁹ sacri. Ubi consideratiõe dignum est: quare illud sacrm post cenaz dedit discipulis? Dñs igif iesus ad inuisibilia paterne maiestatis migraturus celebrato cũ discipulis typico pascha: quoddã memoriale eis cõmẽdare volẽs sub specie panis et vini: corpus et sanguinẽ suum ita eis tradidit vt ostenderet legis veteris sacra: inter q̃ pcipuũ erat agni paschalis sacrificiũ in morte sua teriari: ac legis noue sacra substitui in qbus excellit mysteriũ eucharistie. Iõ etiam post alia dedit (Cur p⁹ alius cibum dedit corp⁹ et sanguiez discipulis) vt hoc vnũ artius memorie discipulorũ infigeretur: et ab ecclesia deinceps frequentaref. Sed nõ exinde disciplinã sanxit in posteruz: vt post alios cibos sumaf: potius a ieiunis sumi oz: sicut apls docet vt singulari reuerẽtia diiudicef. i. discernatur ab alijs cibis. Quod dñs aplis disponendũ reliqt. Unde Aug. (Aug li. rñsiõuz ad Januariũ.) Aparet cũ primo accepunt discipuli eucharistiam nõ eos accepisse ieiunos. Non ideo tñ calumniãdũ est vniuerse ecclesie q a ieiunis sumitur semp. Placuit eni spũisancto vt in honore tanti sacri prius in os xpiani dñicũ corpus itraret q̃ alij cibi: ideo vbiqz mos iste seruatur: Non eni qr post cibos dedit dñs: ideo pransi vel cenati illud accipe debent vt illi faciebãt quos apl's redarguit. Nã saluator quo vehemẽti⁹ cõmẽdaret mysterij illi⁹ altitudinẽ

ultimū hoc voluit īfigere cordib⁹ z memorie discipulorum a quibus ad passionem digressurus erat. Quo autē ordine deinceps sumeretur: apostolis per quos ecclesias dispositurus erat reseruauit docendum.

¶ De sacramento z re.

Nunc qd ibi sacrm̄ sit z qd res videamus? Sacrm̄ est inuisibilis gratie visibilis forma. Forma ergo panis z vini q̄ ibi videt̄ est sacrm̄. i. signū sacre rei: q2 p̄ter specie quaz ingerit sensib⁹ aliqd aliud facit in cognitionē venire. Tenent ergo species vocabula rerū que añ fuerūt. s. panis z vini. Hui⁹ aūt sacri gemina est res: vna. s. ꝯtenta z significata: altera significata z nō ꝯtenta. Res cōtenta z significata est caro xp̄i quā de virgine traxit z sanguis quē pro nobis fudit. Res autem significata z nō ꝯtenta est vnitas ecclesie in p̄destinatis vocatis iustificatis z glorificatis. Hec est duplex caro xp̄i z sāguis. Un̄ Hiero. Dupl'r inq̄t itelligit̄ caro xp̄i z sanguis vl' illa q̄ crucifixa est z sepulta z sanguis q militis lancea effusus est: vel illa spūalis ac diuina de qua ipse ait. Caro mea vere est cibus z sanguis meus vere est pot⁹: z nisi mādu cauerītis carnē meā z biberitis meum sanguinē nō habebitis vitā in vobis. Sūt ergo hic tria distiguenda. Unū qd tantū est sacrm̄: alterū quod est sacrm̄ z res: z tertiū qd est res z nō sacrm̄. Sacrm̄ z nō res est species visibilis panis z vini. Sacrm̄ z res caro xp̄i propria z sanguis. Res z nō sacrm̄ mystica eius caro. Porro illa spēs visibilis sacri est gemine rei q2 vtraq3 rem significat. vtriusq3 rei similitudinē gerit expressaz. Nā sicut panis p̄e ceteris cibis corpus reficit z sustētat: z vinum hoiem letificat atq3 inebriat: Sic caro xp̄i iteriorē hoiez plus ceteris gratijs spūaliter reficit z saginat. Un̄ calix tuus inebriās q̄3 preclar⁹ est. Hz etiā similitudinē cū re mystica que est vnitas fideliuz q2 sicut ex multis granis ꝯficit̄ vnus panis z ex plurib⁹ acinis vinū in vnuz confluit: sic ex multis fideliū p̄sonis vnitas ecclesiastica cōstat. Unde aplūs. Unus panis z vnū corpus multi sumus zc̄. Unde Aug. Unus panis z vnū corpus ecclīa dr̄: pro eo q̄ sicut vnus panis ex multis granis z vnū corpus ex multis mēbris componit̄: sic ecclesia ex multis fidelibus charitate copulante cōnectit̄. Hoc mysterium pacis z vnitatis nostre xp̄s in sua mensa consecrauit: q accipit hoc mysteriū vnitatis z nō tenet vinculū pacis: non accipit hoc mysteriū p se s3 ꝯ se. Cuius etiā sacrm̄ est corpus xp̄i p̄priū de virgie sumptū q2 vt corpus xp̄i ex m̄ltis membris purissimis z imaculatis constat: ita societas ecclesiastica ex multis p̄sonis a criminali macula liberis consistit. In cui⁹ rei typo facta est arca dn̄i d lignis sethim que sunt imputribilia z albe spine silia.

Hitro. sup epistolā ad ephesi.

De trib⁹ q̄ hic ꝑit̄ distiguī.

Aug. d sacris fideliuz.

Aug. de blasphēia spūsancti

Circa di. 8 Quero vtrū eucharistia sit sacramētū noue legis? Et q nō. q2 sacramēta noue legis habent verba aliq̄ p forma. non sic eucharistia: q2 verba que sūt forma sacri oportet esse simul cum sacramēto. Uerba autez que p̄tinent ad eucharistiam nō sunt simul: q2 eucharistia manet illis verbis non manentibus. ¶ Oppositū de conse. di. 2. In sacramētorū oblationibus. ¶ Rn̄sio ad questionez premittendo rōnem nois eucharistie. Est enim eucharistia signū sensibile ex institutiōe diuina veraciter signans corpus xp̄i z sanguinē sub spēciebus panis z vini realiter contineri post consecrationem factā a sacerdote: verbis certis cum debita intentione prolatis. Est autem hoc sacrm̄ noue legis. Fuit nāq3 a christo institutū in cena. vt hētur Luce. 22. vbi dedit auctem apostolis hoc sacrm̄ conficiēdi dicens hoc facite in meā cōmemorationē. Fuit vero congruum xp̄m esse nobiscum in tali signo sensibili: vt magis excitetur ql3 ad reuerentiā z deuotionē ad xp̄m. Et hoc p3 de facto. q2 populus deuotius audit missam q̄ aliqd aliud officiū ecclesiasticuz: z singuli cum maiori diligentia confitentur qn̄ intendunt communicare quod ad minus fieri d3 semel in anno fm ordinationē ecclesie. Congruū etiā fuit post gn̄ationem que fit in baptismo: z augmētū seu robur quod fit in confirmatione dari nobis nutrimētū spūale sub similitudine nutrimēti corporalis qd precipue ꝯsistit in pane z vino. Quia vero cibus non sufficiēter nutrit sine potu nec econuerso. ideo non h3 hoc sacrm̄ vnitatē indiuisibilitatis sed itegritatis. Est eniz ad cōpletam refectionē sic: sicut corporis refectio ex cibo z potu integrat̄. habent etiā species panis z vini vnū signati vnitate itegritatis. s. corpus xp̄i ¶ Corpus eniz xp̄i vt dicit Sco. potest accipi vno modo stricte prout icludit partes aiatas aia xp̄i. cuiusmodi nō est sanguis l3 sit in potentia p̄pinqua vt ꝯuertatur in carnem aiatam: z sic corpus est aliud essentialiter a sanguine. Alio mō potest corpus accipi vt includit oia que p̄tinent ad totū corpus organicū siue sint partes aiate siue sint aliqua non formalr̄ aiata: vt humores: z hoc modo sanguis est aliqd corporis. lic3 igit̄ corpus z sanguis primo modo sint diuersa signata p diuersa signa z propria. s. corpus per speciem panis: z sanguis per speciem vini: tamē ꝯstituunt. vnū signatum totale vnitate integritatis qd est corpus scdo modo dictuz. ¶ Ad argu. in opp̄m dico q̄ alia sacra in

d. 8. q. j. §. j

§. 2.

§. 3.

ista consistunt ⁊ in fieri. ita ꝙ idē est ibi sacꝫm ⁊ pce/
ptio sacri. sicut pꝫ in baptismo. Hoc autem sacꝫm
est pmanens. ⁊ hoc cōgruum fuit: qꝛ xp̄s pmanenter
voluit esse nobiscū vsqꝫ ad finem seculi. ⁊ ideo hoc
sacꝫm nō habet aliqua verba pro forma. qꝛ verba nō
possunt esse sine successione. qꝛ tū ipsa consecratio sa
cramenti consistit in fieri: ideo hꝫ verba pro forma q̄
dicuntur verba sacⁱalia: qꝛ sunt forma consecratiōis
sacri que consecratio est inceptio sacⁱalis. sed nō di/
cuntur sic sacⁱalia sicut verba baptismi que sūt forma
sacri. ¶ Et si queras qd sit formale in hoc sacⁱ: dicendum
co ꝙ relatio signi est hic formale. cuius fundamenū
sunt ipse spēs visibiles que qdem nō sunt signū gra/
tie accidentalis inherentis suscipiēti sicut in alijs sa/
cramentis sed gratie subsistentis. scꝫ corporis xp̄i ibi
realiter existentis gratia tū accidentalis confertur in
huius sacri pceptione ad nutritionē spūalē aīe. Qꝛ
vero hoc sacꝫm trāscēdit intellectū humanū: iō fuit
multiplicibus signis presignatū. s. in oblatiōe mel/
chisedech q panem ⁊ vinū obtulit deo in sacrificiū
benedicēdo abrahe: ⁊ in imolatione isaac. Itē in co
mestione agni paschalis: ⁊ in māna celitus collato pa
tribus. Fuit eni conueniens hoīes p multiplicē figu/
ram ad ipm credendū iduci ppter eius difficultatē.
de eius vero possibilitate dicetur in sequentibus.

q.2. §.1. **S**Ecundo quero an illa sit forma cō/
secratiōis eucharistie que
ponit in canōe misse. ¶ Rñdeo ꝙ sic vt ex.
de ce. mis. Cū marthe. Credimus ꝙ formā verborū
sicut in canone scribit ⁊ a xp̄o apostoli ⁊ ab ipsis cor
acceperunt successores. Siqdem verba cōsecrationis
corporis xp̄i sunt quattuor. s. hoc est corpus meum.
Enim aūt non est de essentia forme: sed ponit ad cōti
nuandū verba sacⁱalia cū precedentibus. ⁊ q illud
§.2. scienter omitteret grauiter peccaret. ¶ Est quoqꝫ ibi
demonstratio partim ad sensum parti ad intellectū.
Sensus eni est ꝙ hoc ens qd est sub illis speciebus p
vltimo instanti prolationis orōnis: est corpus meū. ⁊
loqtur sacerdos in psona xp̄i. vt pꝫ p verba precedē
tia. Conceptus nāqꝫ causatus per orōnē prolatā nō
hētur p eam nisi in vltimo instanti plationis orōnis:
qꝛ ante illud nō hētur cōceptus oīum partiū. Per ali
qua eni derelicta a dictionibus qñ proferebant intel/
lectus in vltimo instanti p collationē suam causant
intellectū totius ex cōceptibus causatis p partes. Est
autem illa oratio cōuersiua: qꝛ significatiue agit pro il
lo instanti pro quo diuina virtꝰ cōuertens realiter agit
§.3. faciendo corpus xp̄i ibi accipe esse. Et lꝫ in eodē in/
stanti tpis sit veritas orōnis ⁊ operatio diuina: tū pri
us natura est cōceptus propōnis vt neuter. 2. opatio
diuina. ⁊. 3. veritas ppōnis. Sed hic est dubiū vtrū
si sacerdos proferret tm̄ illa verba que sūt de forma
omissis precedentibꝰ cōficeret corpus xp̄i. Dicitur a q
busdā ꝙ sic: qꝛ ista sunt precisa forma. Alia vero sūt
propter reuerētiā ⁊ orōnem premittenda: ⁊ grauiter
peccaret q illa omitteret: ⁊ huius opiniōis est Rich.
hoc tū est dubium Scoto. qꝛ verba sacⁱalia ex vi ver
borum debēt significare illud qd ibi efficitur: sed ex
vi cōsecrationis efficitur ibi corpus xp̄i: ergo hoc de/
bent ipsa verba significare: hec autē verba prolata si
ne precedētibus hoc non significāt absolute. licet eni
minister possit intendere se loqui in psona christi ta/
men ly meum absolute sine alijs verbis significat re
ferri ad psonam loquentis. vnde illud nō esset ado/
randū sine cōditione. s. si vere sit cōsecratū. Quantū §.4.
autem ad verba cōsecrationis sanguinis. s. hic est ⁊c. De for/
ponitur calix: qꝛ cōsecratur sanguis in ratiōe potus. ma san/
liquor autē non habet rationē potus nisi vt in vase. guinis.
Ponitur autē noui ⁊ eterni testamenti: quia lex no/
ua est ppetua post ipsam enim nō restat alia lex. Po
nitur etiā ibi mysterium fidei: quia sacramentū istud
secretam habet fidei intelligentiam. Aliud enim ibi
cernitur ⁊ aliud creditur. Cernit namqꝫ species pa/
nis ⁊ vini: ⁊ creditur ibi esse corpus xp̄i. quod vero
additur hoc facite ⁊c. non est de forma consecratio/
nis sanguinis: sed per illa verba cōtulit christus apo/
stolis potestatē cōsecrādi: ordinādo eos sacerdotes.
Sed hic oritur dubium: qꝛ nullus euangelista reci/ §.5.
tat hanc formam qua vtimur. Rñsio. Forma nostra
est certa ⁊ ab apostolis tradita. Multa enim tradita
sunt ecclesie ab apostolis que non sunt scripta in euā
gelio. extra de celebratione missarum. Cū marthe.
Euangeliste autem intendebant narrare rem gestā:
non autem tradere formā consecrandi. Dicitur etiā
a qbusdam ꝙ quecunqꝫ forma scripta in euangelijs
est sufficiens ad consecrationē. vnde greci non vtunt
forma nostra qui tamē vere consecrare dicuntur. In
ecclesia tamen romana tenetur minister de necessita/
te vti illa forma qua vtimur. Nō est autem nobis vt
dicit Sco. omnino traditū pro certo an ad formā cō
secrationis sanguinis pertineāt alia verba post illud
sanguis mei. Et ideo piculosum est asserere de quo
non hētur aucē sufficiēs. Nō est aūt piculosum igno
rare: qꝛ videt ignorātia inuincibilis. ¶ Quid si sacer/
dos nō recolit se dixisse ea que ad formā cōsecratiōis
ptinent? Rñdet Tho. in tertia parte ꝙ nō dꝫ ex hoc
turbari. Non eni q multa dicit recolit oīum que di/
xit: si tū certificetur se illa omisisse: dꝫ illa resumere ⁊
cetera p ordinem reiterare. ¶ Dubitat vlterius vtrū §.6.
sacerdote vno deficiente in missa sua infirmitate vel
morte: possit ⁊ debeat p alium suppleri? Dicit Tho.
in tertia parte ꝙ si sacerdos morte aut īfirmitate gra/
ui occuparetur ante consecrationē: corporis nō opꝫ
ꝙ p aliū suppleatur. si vero post cōsecrationē debet
misse celebritas per alium expleri. 7. q. j. Nihil. Di
cit quoqꝫ idem in. 4. ꝙ si sacerdos post consecratio
nem īfirmetur: ⁊ nō habeatur alia hostia: dꝫ alius sa/
cerdos hostiā diuidere ⁊ vnā partē sumere ⁊ aliā in/
firmo dare. ¶ Quid agendū si certū sit primū sacer
dotē cōsecrasse corpus ⁊ nō sanguinē? Dicit Rich. ꝙ
dꝫ alia hostia accipi ⁊ totū a capite inchoari: qꝛ cōse/
cratio corporis ⁊ sanguis ad vnū ptinet sacꝫm quare
ab vno debet perfici. ⁊ hostia p primum sacerdotem
consecrata debet p secūdm sumi vel solenniter reserua
ri. Si vero certum est primum sacerdotē consecras/
se corpus ⁊ sanguinē. aliꝰ posset vbi ille defecit inci/
pere ⁊

pere τ missam pficere: τ sic intelligitur decretū allegatum. Qd̄ si nesciat vbi primus sacerdos defecerit: dz hostia cum reuerētia reseruari: q₂ nescitur vtrum sit consecrata vel nō: τ alia accepta hostia debz alius sacerdos mysteriuz a capite inchoare. Sco. vero dicit φ si dubitet de materia corporis τ sanguinis vtrū sit consecrata φ ipsa non est ꝑpetuo conseruanda: q₂ putresceret: sed sacerdos post cōmunionem in missa sua potest illam recipe sub intentiōe cōditionata tali: si istud est consecratū recipio vt consecratū: si nō: recipio vt tale de quo est incertū. nec hoc est ꝑiculum: q₂ ieiunus est ante ꝑceptionē ablutionis vini. Et si nō est sanguis qd̄ ꝑcipit: nō facit tn̄ irreuerentiā corpori τ sanguini iam ꝑceptis: q₂ τ nos statim post sanguinem ꝑceptum in altari percipimus vinum purum.

q.3. Sequitur questio tertia.

§.1. **Utrum** hoc sacr̄m possit a non ieiuno sumi? Qd̄ sic: q₂ xp̄s discipulis suis post cenā ꝯdit eucharistiā. ¶ Cōtra. Aug. ad inq̄sitiones ianuarij. Placuit spūisancto vt in honore tanti sacramēti prius in os xp̄iani dn̄icum corpus intraret ꝙ alij cibi. ¶ Rn̄sio. Aliqs potest recipe hoc sacr̄m non sacr̄aliter vt si daret eucharistia pagano q non discerneret eam cōi cibo. Aliqs recipit sacr̄m sacr̄aliter τ non spūalr̄ vt ille q credēs ibi esse corpus xp̄i recipit in pctō mortali non ꝯtrit⁹: talis eni nō recipit spūaliter. q₂ nō recipit effectū hui⁹ sacramēti q est nutritio aie p grām. Aliquis aūt recipit sacramentaliter τ spūaliter: vt fidelis sine peccato mortali qui s̄m possibilitatē suam examinauit conscientiam suam: q xp̄o incorporatur τ fit eius mēbrum ꝑ grām vel eius augmentuz. Sicut eni in nutritione corporali cibus cōuertitur in alimentū: sic econtra in spūali nutritiōe ꝯuertitur in cibum: q₂ p charitatē in ip̄m transformat. Quarto modo recipit aliqs spūaliter τ non sacramētaliter vt cuz bonus xp̄ianus s̄m posse suū paratus abstinet ꝑpter reuerentiā sacramēti vel infirmitatē: vel q₂ nō potest habere ministrum. Tali eni dicit Aug. de cōse. di. j. Ut qd paras dentē τ ventrē: crede τ mādcasti: talis eni spūaliter nutritur. Ad ꝑpositū dico φ realiter opz ad ꝑceptionem sacramentalē τ spūalem suscipientē esse ieiunū ieiunio nature. ita φ a media nocte in qua incipit dies naturalis s̄m ꝯsuetudinē eccl̄ie non sumpserit cibū vel potū. hoc aūt fuit institutuz ꝑpter reuerentiā tanti sacramenti que maior est realiter in pranso ꝙ in ieiuno: τ vt primo querat cibus aie ꝙ corporis. lz tn̄ accedere nō ieiunū in casu infirmitatis grauis qn̄ timetur periculū mortis: q₂ enim istud sacr̄m est viaticuz dandū est ei qui proficiscit ex hoc mundo vt eum ꝑducat ad terium. Alius casus est si in regione in qua celebrat in vino albo ponat in calice aqua p vino ex aliq̄ negligentia. Cum eni sacerdos ꝑcipiens liquorem de calice aduerterit esse aquā: tenetur cōsecrare sanguinē de nouo: τ consecratum ꝑcipere: q₂ ex rōne sacramenti τ ex institutione xp̄i est φ sacramentū conficiatur integrū: diuisio eni sacramēti sine grandi sa-

§.2. crilegio non pōt prouenire. de conse. di. 2. Comperimus τ ꝯsecratū nō recipiēs a cōione vno ano repellitur. de ꝯse. 2. Relatū. Talis aūt recipiens nō ieiunus nō peccat nouo pctō imo mortalr̄ peccaret vt dicit Sco. nisi sic ageret: q₂ preceptū minus strictuz qd̄ est de recipiēdo ieiunus est dimittendū ꝑpter ꝑceptū strictius qd̄ est de integritate sacr̄i seruanda. Nec ecclesia voluit in tali casu ip̄m obligare ad istud preceptuz: sed ad opp^m. Apparet aūt φ ieiuniū nō est ita necc̄ia conditio in sacerdote recipiente: q₂ in die parasceues in qua nō ꝯsecratur hostia particula posita in calice ꝑcipitur cuz vino nō cōsecrato: τ verisimile est φ vinū citius descēdit in ventrē ꝙ illa particula que masticatur: ergo ex cōsuetudine ecclesie sacerdos ibi percipit eucharistiam nō ieiunus. ¶ Et si obijcit esse scandalū si populus percipit istū scd̄o conficere sanguinē. Dupliciter rn̄det Sco. Uno mō φ si scandalizetur: scādalū est pharisēoꝝ acceptū nō datū. De q̄ dicit dn̄s sinite eos τc̄. Nam factū in se bonū est τ necessariū τ q̄libet debet iudicare φ est bonū. τ si nesciat cām debet supponere φ sacerdos habeat bonam causam. Alio modo potest dici φ satis bene pōt cauere a scandalo si caute faciat. Nā vadēs ad cornu altaris quasi pro vino ꝑcipiendo post coionē infuso vino τ aqua vel iam remanente aqua q₂ nō totā assumpsit: poterit redire ad mediuz altare satis in breui tpe ab illo loco. Simil' modo postꝙ ceatuz est accipiens τc̄. ꝯtinuare poterit vsqz ibi: hec quotiēscunqz feceritis. τ illis verbis platis cū debita reuerētia suscipe illud tanꝙ sanguinē verū. ¶ Ad argu. in opp^m. di- §.3.
co φ xp̄s vltimū hoc voluit in cena instituere vt arti⁹ infigeret cordibus fideliū. quo aūt ordine sumeretur: aplis p quos ecclesias dispositurus erat reseruauit docendū. ¶ Circa predicta notandū s̄m Tho. in tertia parte φ reliqe cibi in ore remanētes si casualr̄ transgluciant nō impediunt susceptionē huius sacr̄i: q₂ nō Notabilia aliq̄.
traiciunt p modū cibi vel potus: sed p modū saliue: qd̄ vitari non pōt. Debet etiaz esse aliqua mora inter susceptionē sacr̄i τ alios cibos. vn̄ τ in missa oro gratiarum actionis post cōionē dr̄: τ q coicant: suas priuatas orones dicūt. Cui ꝯcordans Ri. dicit φ si sacerdos an̄ missam lauat os suū ob sacr̄i reuerentiā τ casu aliqua gutta aque intrauerit stomachū: nō ꝑp hoc tenet dimittere missaz celebrare: maxie in die solēni. Nec hoc videt impedire dignā preparātionē p̄sbyteri reuerentiā sacr̄i. Et de similibus simile est iudiciū: Qui etiā isero post dictum matutinū bibit: non ꝑpter hoc impeditur a celebratiōe misse die sequenti: secus est de illo q post mediam noctē bibit: q₂ talis non est ieiunus siue postea dormiat siue nō. Post vero huius sacr̄i sumptionē nō opz diu ab alijs cibis abstinere: q₂ ille sacre spēs cito a propria forma transmutantur: est tn̄ aliquātulum abstinendū a cibis ne ipse species que ꝙdiu in forma propria remanēt corpus xp̄i cōtinent: cōmisceant cū illis. Qd̄ aūt dr̄ ꝯ cōse. di. 2. Tanta. Si mane dn̄ica portio editur vsqz ad sextam ieiunent ministri q eam consum pserunt: est abrogatum per contrariam consuetudinē. potest etiā intelligi de debito honestatis non necessitatis.

¶ De duob⁹ modis manducādi. Di. ix.

Et sicut due sunt res illius sacri: ita etiam duo modi mãducandi. Unus sacrālis. .s. quo boni et mali edunt. Alter spiritualis quo soli boni mãducāt. Unde Augu. Quid est xp̄m mãducare? Non est hoc soluz in sacro corpus eius accipe: multi eni idigne accipiunt: sed in ipso manere et habere ipz in se manentē. Spūaliter eni mãducat q in unitate xp̄i et ecclesie quam sacr̄m significat manet. Naz q discordat a xp̄o: nec carnē xp̄i mãducat: nec sanguinem bibit: et si tante rei sacr̄z ad iudicium sui quottidie accipiat. Spūalem manducationē Aug. distinguens a sacrāli ait. Ut qd paras ventrem et dentez: crede et mãducasti. Credere eni in eū h est comedere panem et vinū. Qui credit in eū manducat euz Item. Qūo mãducandus est christus? Qūo ipse dicit. Qui manducat carnez meā et bibit sanguinē meū in me manet et ego in eo. Si in me manet et ego in eo: tūc bibit: q vero in me nō manet nec ego in illo: et si accipit sacramētum: acqrit magnū tormentum. Item. Nulli ambigēdū est tūc quēq; corpis et sanguinis dn̄i pticipē fieri qñ xp̄i mēbrū efficit: nec alienari ab illi⁹ panis calicisq; ꝯsortio: etiā si añq; illū panē edat et calicē bibat de hoc seculo in unitate corporis cōstitut⁹ abscedat: q2 illius sacri beneficio nō priuat: qñ ille in hoc quod illud sacr̄m signat inuenitur. In illo eni sacro corpus et sanguinē suum nobis cōmendauit qd et fecit nosipsos. Nam et nos corpus ipsius sacti sumus. Item q discordat a christo nō mãducat carnem eius nec sanguinē: et si tante rei sacr̄m ad iudiciuz sibi quotidie accipit.

¶ De errore quorundā q dicunt a bonis tātum corpus christi sumi.

Hec verba et alia hmōi ubi de spirituali manducatione agitur qdam obtuso corde legētes erroris caligine iuoluti sunt adeo ut p̄sumpserint dicere corpus et sanguinē xp̄i: a bonis tantū sumi et nō a malis. Sed indubitāter tenenduz est a bonis sumi: nō modo sacrāliter: sed et spūaliter. A malis vero tantū sacrāliter. i. sub sacro scz sub specie visibili carnē xp̄i d virgine sumptam et sanguinez pro nobis fusum sumi: sed nō mysticā que tantū bonorū est. Quod sub dictis probatur testimonijs Grego. Est qdem in peccatoribus et indigne sumentibus vera christi caro et verus sanguis: sed essentia: non salubri efficientia. Item Augu. Multi indigne accipiūt corpus domini de qbus apostolus ait. Qui manducat et bibit calicez dn̄i indigne iudiciū sibi manducat et bibit. Per qd docemur q̄ sit cauendū male accipe bonuz. Ecce enim factū est maluz: dum male accipit bonū: sicut econtra apl'o factum est bonū cuz bn̄ accipit malū. s. dum stimulus sathane patienter portat: ergo et mala ꝓsunt bonis: sicut angelus sathane paulo: et scā obsūt malis: bonis sūt ad salutē: malis ad iudiciū. Un̄ q mãducat et bibit idigne iudiciū sibi mãducat et bibit: nō q2 res illa mala est: s3 q2 malus male accipit qd bonū est. Idē. Indigne qs sumēs corpus xp̄i nō efficit: ut q2 malus est: malū sit qd accipit: vl' q2 nō ad salutē accipit nl accipiat. Corpus. n. et sāguis dn̄i nihilominus erat in illis qb⁹ ait apl's: q mãducat idigne et cē. His alijsq; plurib⁹ apte ondit q2 ēt a malis vez corp⁹ xp̄i et sanguis sumit: sed sacrāliter: non spūaliter.

¶ De intelligentia quorundam verborum.

Secūdū hos duos modos sumēdi intelligentia quorūdā verboz ambigue dictoz distingnēda est. Ait eni Aug. Bonus accipit sacr̄m et rem sacri: malus vero sacr̄m et non rem. Sacramentum hic dicit corpus xp̄i propriū de virgine natum. Rem p̄o spiritualem christi carnem. Bonus ergo utranq; xp̄i carnē accipit. Malus vero tantū sacr̄m. i. corpus xp̄i sub sacro et nō rem spūalem. Item. Nō mãducans manducat et manducans nō mãducat: q2 nō mãducās sacrālr aliqñ mãducat spūalr et ecōuerso. Et q manducāt spūaliter veritatem carnis et sanguinis dn̄r sumere: q2 ipsam efficiētiā hn̄t. i. remissionem pcōz ꝑ qua vi orari cuz dr̄. Perficiāt in nobis dn̄e quesumus tua sacra qd ꝯtinent: ut qd nunc specie gerimus rerū veritate capiamus. Rerū veritatē dicit ipsam efficientiam quasi p hec sacramenta presta: ut sicut sacramentalr carnez xp̄i sumimus: ita spiritualiter sumamus. Uel petit sacerdos ut xp̄s qui nūc sub specie panis et vini sumitur manifesta visione sicut in essentia diuinitatis est qñq; capiat. Cōstat ergo a bonis et a mal' sumi corp⁹ xp̄i: s3 a bonis ad salutē: a malis ad pniciez.

Aug. i li. de remedio pnīe.

Augu. d sacris

Gregoi i li. dialo. iiij.

Aug. d verbis euāgelij

Augu.

Circa

Di.9. §.1. Circa distinctionē. 9. Quero vtrū xp̄ianus
in pctō mortali peccat pcipiēdo
sacrm̄. Q̄ð nō. Nullus peccat mortalr̄ fa
ciendo illud ad qð tenetur. Sed aliq̄s nō
obstante φ sit in pctō mortali tenetur cōicare. Pro
batio minoris in tribus casib⁹. Primo:q: q̄libet xp̄ia
nus post φ̄ ad ānos discretionis puenerit:tenet̄ cōi
care saltē in pascha:nisi de cōsilio sui sacerdotis τ p
pter rationabilē causaʒ ad tp̄s abstineat. ex. de pen̄. τ
re. Omnis. Scdo:q: vt h̄r de conse. di.2. Relatuʒ.
tenet̄ sacerdos q consecrauit recipe sacrm̄ : τ tñ pos
sibile est φ sit in pctō mortali. vel φ tp̄e intermedio
incidat in mortale. ¶ Preterea. nullus tenet̄ ɔfiteri
nisi semel in āno s̄m illud. Ois vtriusq̄ sexus. ergo
pōt exercere act⁹ ɔuenie̅tes:etiā si pluries nō ɔfitear̄.
τ sic celebrare τ cōicare. ¶ Opp̄m. Prime cori.xj.
Qui māducat τ bibit indigne:iudiciū sibi māducat
Rn̄sio ad q̄onē τ bibit. ¶ Rn̄sio. Aliq̄s pōt esse in pctō mortali tri
plr̄. vl̄ in actu puta:q: tunc peccat pctō mortali. scd̄o
q: nō penituit de p̄terito. tertio:q: lʒ penituit vel pe
nitcat:nondum tñ est ɔfessus nec absolutus. De p̄io
dico φ peccat mortalr̄. q: simplr̄ indigne māducat.
De scd̄o dico φ si nō penituit:q: ppter negligentiam
crassam vel affectatam nō recoluit pctm̄:nō excusat̄ a
pcō. lʒ minus peccet φ̄ primus. tenet̄ eni añ φ̄ cōicet
se examinare s̄m diligentiā possibileʒ nr̄e fragilitati.
Prime ad cori.xi. Probet aūt seipm̄ hō. Si aūt nō
sit negligētia crassa. puta:q: p̄cessit sufficiēs examina
tio τ nullū occurrit pctm̄ de quo nō sit ɔtritus τ ɔfes
sus:nō peccat cōicando. lʒ forte aliq̄d lateat τ traditū
sit obliuioni:imo talia pctā latentia p istud sacrm̄ re
mittuntur. De tertio dico φ si occurrat opportunitas
ɔfitendi tenet̄ prius confiteri φ̄ cōicare. q: nō dʒ tan
tum recōciliari deo:sed etiā eccl̄ie ad hoc φ digne re
cipiat sacrm̄ vnitatis eccl̄ie. Si aūt nō occurrat opor
tunitas ɔfitendi:si pōt sine scandalo vitare ne cōmu
nicet:tenet̄ non cōicare sed expectare cōfessorē ppter
eandē rōnē. Si aūt occurrat scandalū nisi statim cō
municet:vt pote si indutus est τ postea occurrit sibi
ɔsciendia de peccato mortali de quo non fuit cōfessus
alias : τ non hʒ in promptu idoneū confessoreʒ:tunc
cuʒ ɔtritione τ voluntate cōfitendi tēpore opportu
no nō pōt celebrare vt scandalū euitetur. Et similiter
de alio cōmunicatur q non celebrat vt pote si sit con
suetudo in aliq̄ collegio τ religione τ ecclesia vt oēs
non sacerdotes cōmunicent:si tūc cum debet cōmu
nicare non habet idoneū ɔfessorem:potest aliq̄s non
ɔfessus cōmunicare. Nec peccat:q: nulluʒ preceptū
excludit ab illo actu in tali casu : quia dilatio cōfessio
nis in actu quē tñ vere habet̄ in affectu:non excludit
eum qn sit membrū etiā ecclesie militantis habile ad
actus in quos mēbra cōmunicant: τ tenet̄ vitare scan
dalum pximi. De peccato veniali non opʒ dubitare.
q: de illo non est necessitas penitentie. Quedā tamē
auctoritas de ecclesiasticis dogmatibus videt̄ facere
mentionē de peccato veniali. Ait enim. Licet q̄s pec
cato mordeatur si peccādi de cetero nō habet volun
tatem τ satisfecit lachrymis τ orationibus accedat se

curus. Sed hoc dico de illo quē mortalia peccata nō
grauant. ergo videt̄ φ non pōt accedere secure si hʒ
voluntatē peccandi venialiter. Rn̄sio. Illa auctori
tas potest intelligi de mortali peccato. Ille eni quem
mortalia pctā nō grauāt supple in actu: τ de preteri
tis egit penitentiā: lʒ moderat̄ φ scʒ nō cōplete satisfe
cerit: pōt securus accedere. ¶ Ad primuʒ arḡm dico §.3.
φ faciens mō debito id ad qð tenet̄ non peccat. Ad Ad ar.
minorē dico φ nullus tenet̄ in peccato mortali cōmu
nicare. Ad primā pbationem dico φ sicut tenet̄ cōi
care:ita tenetur laborare vt sit extra pctm̄ mortale p
penitentiā. eodē ca°. ¶ Ad scd̄m dico φ tenet̄ sacer §.4.
dos iste prius laborat̄ φ sit extra peccatū mortale φ̄
consecret τ si contingat φ post ɔsecrationē ante pce
ptionem occurreret memoria peccati mortalis com
missi de quo nō precessit penitentia:tenet̄ habere pe
nitentiā interiorē anteφ̄ pcipiat: τ differre penitentiā
exteriorē vsq̄quo occurrat sibi opportunitas confitē
di. ¶ Ad aliud dico φ multi in alijs casib⁹ tenentur §.5.
etiā ad penitentiā exteriorē:vt pote grauiter infirmus
de quo desperatur: τ attentās actū de quo verisimile est
s̄m humanū iudiciū φ exponit se piculo mortis: si
cut in bello mortali. Ita etiā spāli lege tenetur sacer
dos anteφ̄ exerceat actum istū ad penitentiā etiā ex
teriorē. ¶ Si queras qua lege. Prime ad corinthi §.6.
os.xi°. Probet seipm̄ hō: τ sic de pane illo edat τc̄.
Hec Sco. ¶ Tho. vero ɔcordans predictis dicit φ
si aliq̄s sit a pctō oīno imunis non pōt certitudinali
ter sciri. Prime ad cori.3. Nihil mihi conscius sū:
sed nō in hoc iustificat⁹ sum. Potest tñ de hoc habe
ri aliqua ɔiectura p̄cipue p q̄tuor signa. sicut Ber.
dicit. primū cū q̄s deuote verba dei audit Io.8. Se
cundo cuʒ q̄s se promptū ad bene opandū iuenit: q:
probatio dilectiōis exhibitio est opis:vt dicit Greg.
Tertio cum q̄s a pctīs abstinēdi in futurū hʒ propo
sitū. Quarto cū de p̄teritis dolet:q: in his vera pnīa
vt dicit Greg. ɔsistit. vñ si q̄s p hmōi signa facta dili
genti discussione sue ɔscientie q̄uis forte non sufficiē
ti ad cōmunionē deuote accedat aliquo pctō mortali
in ipso remanente qð eius cognitionem preterfugiat
nō peccat. imo magis vi sacri remissionem pcti ɔseq
tur. ¶ Scd̄m vero Rich. xp̄ianus in pctō mortali aspi §.7.
ciendo corpus xp̄i nō peccat:q: nullā irreuerentiā fa
cit sacro. Tangens aūt facit irreuerentiā sacro:nisi si
casu qñ. s. hoc facit cum timore τ reuerentia ppter
aliquā necessariā causam. vt qñ erigit hostiā iacenteʒ
in terra:non existente presenti alio digniori ad tangē
duʒ eā. in quo casu laicus τ hoc facere posset. ¶ Di §.8.
cit etiā φ si sacerdoti iminet scandaluʒ rōne sue nisi
cōmunicet aut populi. aut: q: iam incepit sacrū my
sterium:in quolʒ istoꝝ casuū licitum est sibi cōmunica
re cum pposito ɔfitendi. Dicit etiā distin̄. 17. φ si sit
vere penitens τ expectet de ppinquo aliū cui deuoti
us τ securius confiteatur:nullo iure cōicare phibet̄.
¶ Insup dicit φ hoc sacrm̄ indigne suscipiente hʒ
duodeci effect⁹ sig̃tos p. xij. fruct⁹ ligni vite: Apoca. effect⁹.
vlt. Inflāmat eni in eo charitatē. reducit ad memori 12. cap.
am xp̄i passionē. sustentat ɔ casū pueniente ex ppria chari.

firmitate. roborat ad operationē boni. spē auget. pur
gat veniale pctm̄ ⁊ qn̄qꝫ mortale. vt cum hō nō acce/
dit ꝯtritus ꝯtritione formata: sed tantū attritus: qn̄qꝫ
attritio ꝑ susceptionē sacramenti formatur. Reficit
internis consolatione. dat vitā gratie. vnit xp̄o man/
ducantem sibi incorporādo. fidem firmat. munit cō
tra demonis impulsum: remittit ardorem carnalis
concupiscentie. Et habentur per hos versus.
Inflāmat: memorat: sustentat: roborat: auget:
Hostia: spem purgat: reficit: vitam dat ⁊ vnit.
Confirmatqꝫ fidem: munit: fomitemqꝫ remittit.
De hac mā dicit Bonauen̄. in fine di. 13. ꝙ sacer/
dos q tenet celebrare: qꝛ hꝫ parrochiā: ⁊ est in pctō
mortali nec hꝫ copiam confessoris: sufficit ꝙ cōtera/
tur ⁊ habeat ꝓpositum ꝯfitendi ⁊ accedat ad missam
cū verecundia ⁊ reuerētia. ¶ Sed qd dicendū de eo
q.9. cui in missa accidit remorsus de irregularitate? Ad
hoc rn̄det Bonauen̄. ꝙ qdam dicunt cū irregulari
tas non deleat̄ ꝑ contritionē sed solū ꝑ dispēsationē:
ꝙ q̄tumcunqꝫ assit populus ⁊ scandalū timeat̄: ꝙ te
netur aut deponere ꝯsciam irregularitatis aut dimit/
tere missam: si sibi accidat ante inceptionē canonis.
Alij dicunt ꝙ ꝓhibitio ꝓpter irregularitatē ad ip̄m
se non extendit: maxīe cū accessit sine ꝯscia irregula/
ritatis. Unde ꝓpter irreuerentiā sacri ⁊ scandalū po/
puli dicunt ꝙ si dolet ⁊ libenter faceret qđ in se esset:
a dn̄o esse dispensatū vt tunc. Hec Bonauen̄. Pro
qua opione facit illud qđ dictū est di. 5. ꝙ nullus le/
gislator interp̄taretur preceptū suū esse seruandū in
eo casu in quo vergeret ꝯ preceptū legis nature vl̄ di
uine. de p̄cepto aūt diuino est vitare scandalū ꝓximi.
Sic posset dici de excoicatione ⁊ suspēsione. siqdem
in talibus nō verba legis sed legislatoris mens est at
tendēda. vt tactū ē in. 3. agēdo đ epikeya. vi. di. 33.
Concordat Alexā. in. 2. sen̄. vt ponit Aster. in fine
scđi li. Si vero querit̄ de illo q incipit hr̄e ꝯsciam ꝙ
nō esset sacerdos. Dicit Bonauen̄. ꝙ aut dꝫ depone
re ꝯsciam: aut dimittere missam aut cōsecrationē fin/
gendo infirmitatē vnde sanū consiliū est ꝙ hō an̄ di/
ligenter se prepareт ⁊ in missa nō cogitet de se sed de
sacro. De pctō aūt mortali dicit ꝙ se hꝫ sacerdotis co
piam ⁊ hore aptitudinē puta ante canonis inchoatio
nem: dꝫ ꝯfiteri: si aūt nō hꝫ: dicit ꝙ credēdū ē ꝙ sine
pctō potest qđ inchoatum est ꝑficere: si ꝓpositū ꝯfitē/
di hꝫ ⁊ cum ꝯtritione: totū supplet: nec video ibi cō/
temptū: etiā si non timeret scandalum. Hec ille.

q.2. §.1. u **Trum** ꝓpter aliqd qđ nō est pctm̄ te/
neatur hō abstiere a susceptio/
ne hui⁹ sacri? Rn̄det Ri. ꝙ sic ꝑ ordinatio
nem ecclesie que ꝓ sacri reuerentiā ordinauit hoiem
aliqn̄ debere abstinere a susceptiōe huius sacri ꝓpter
aliqua que nō sunt pctā: eo ꝙ impediunt vel minuūt
reuerētiā que dꝫ obseruari in susceptiōe huius sacri.
Cuiusmodi est nocturna pollutio ꝓueniens ex crapu/
la vel imunda cogitatione q̄ precessit in vigilia. q̄ cra
pula vel imunda cogitatio si mortalia pctā fuerint.
vel ꝓbabile dubiū est vtꝝ fuerint: tunc pollutio ex eis
ꝓcediēs prohibet de necessitate huius sacri susceptio
nem. Si aūt certū est vel probabile ꝙ non fuerint nisi
peccata venialia: tunc illa pollutio nō ꝓhibet de con/
gruitate vl̄ honestate. Si aūt proueniat ex nature in/
firmitate vel sup̄fluitate: non ꝓhibet. hec aūt probari
pn̄t ꝑ ea que dicunt̄ di. 6. Testamentū. Bonauen̄.
vero dicit ꝙ si hō sentit pollutionē multū inclinasse
aīam ad carnē. ꝯsulendum est sibi facere reuerentiā
sacro. Si aūt sentit aīm expeditam ⁊ deuotio vel so De pollutione nocturna.
lēnitas trahat ad pceptionē vel aliqd aliud recōpen/
sans: pōt sine remorsu accedere. Si tn̄ arg^m habeat a
turpi cogitatione vel crapula accedēdo ad sacrm̄ in/
currit dānum ⁊ priuatur fructu nisi necessitas cogat.
Hec Bonauen̄. Hoc aūt est intelligendū de cogita
tione vel crapula mortali. Nō est autē pollutio no/
cturna pctm̄ ꝺm Tho. lꝫ possit esse signum vel effe/
ctus pcti p̄cedentis. De pollutiōe vero que in sōnijs
incipit ⁊ in vigilia terminatur: dicit idē ꝙ pollutio q̄tuꝫ
ad rationem meriti vel demeriti magis iudicatur ꝺm
p̄n^m qđ est dormiēdo q̄ ꝺm finē que est in vigilādo:
qꝛ ex quo excitatus est mot⁹ in dormiēdo: nō subiacet
vlterius volūtati vigilātis nec reputat̄ euigilasse quo
usqꝫ pfecte vsū liberi arbitrij recuperauerit: p̄t tn̄ ꝯtinge
re ꝙ in ipsa euigilatiōe pctm̄ oriat̄ si pollutio placeat
ꝓpter delectationē: qđ qdem erit veniale si talis pla/
centia sit ex surreptione. Mortale aūt si sit cū delibe
rato ꝯsensu: p̄cipue cum appetitu futuri. Si aūt pla/
ceat vt nature sit exoneratio vel alleuiatio: pctm̄ non
credit̄. ¶ Circa p̄dicta dubitat̄: qꝛ hō post pctm̄ mor
tale ꝯfessus pōt corpus xp̄i recipe ergo etiā post pol/
lutionem nocturnā ꝓuenientē ex pctō mortali pote/
rit si cōtritus sit ⁊ confessus. Ad hoc rn̄det Tho. ꝙ
confessio purgat maculā mentis: non aūt imundiciā
corporalē ⁊ hebetudinē que cōtingit in mente ex de/
pressione eius a carne. hoc aūt plerūqꝫ accidit in hmōi
pollutione: ꝓpter qđ aīa impedit̄ ne eleuetur ad hu/
ius sacri suauitatē degustandā. Ideo non est ad ip̄m
accedendū post talem pollutionē nisi magna necessi
tas vrgeret puta ꝓpter scādalū vel ruinā mortalē pro
ximi vitandū vt innuit idem doctor in solutionib⁹ ar/
gumentoꝝ. De actu aūt coniugali dicit idem in tertia
parte ꝙ q voluptate dn̄ante cōiugi miscet̄ prohiberi
dꝫ ab hoc sacro. 33. q̄ne. 4. Uir cum propria: secus
est si cā prolis vel debiti reddendi. De hmōi enī est
dicendū sicut de pollutione que accidit sine peccato:
ꝺm etiam albertū post factam cōmunionē nō dꝫ illo
die debitum exigere nec etiā exactum reddere nisi cū
difficultate: sed tn̄ ꝯtrariū nō putat esse mortale. Ric.
aūt dicit ꝙ decretū de ꝯsecratione distinctiōe. 2. Uis
hō. dicens ante eucharistie sumptionē esse ab vxore
aliquot diebus abstinēdū. nō loquitur de debito neces
sitatis sꝫ ꝯgruitatis. Et sic posset exponi illud capl̄m.
Uir cū propria. Unde in glosa exponit̄ prohiberi. i.
dissuaderi. Cōcordat Sco. 31. di. ¶ Circa predicta §.7.
notandū ꝺm Tho. in quarto ꝙ imundicia pene cor
poralis si sit ꝑpetua vel diuturna non impedit a pce/
ptione huius sacri sicut accidit in leprosis ⁊ patienti
bus fluxū sanguinis vel seminis. Si aūt sit ꝑ salte: tūc
si qs sit mente bn̄ dispositus nō ꝓhibet̄ sumere q̄uis

laudabile

laudabile sit ad tēpus abstinere. Probabile etiā p̄pter piculū vomēdi: huius sacramēti prohibet susceptionē. ¶ Quid de amētibus? Dicit thomas φ quidā dicūtur large amentes: q2 debiles habent mentē τ tñ sunt aliquo modo docibiles eorū que ad fidē τ deuotionē huius sacramēti pertinent: τ talibus non op3 corpus christi denegare. Quidā vero sunt oino carentes vsu rationis: τ si isti fuerint tales a natiuitate: non d3 eis dari q2 non possunt ad deuotionem induci que requiritur ad hoc sacramētū. Si vero inciderint in amētiā post fidem τ deuotionē huius sacramēti: tunc debet eis dari nisi timeatur periculū vel vomitus: vel de expuitione vel huiusmodi hoc est verum ꝭm Rich. Si furiosus ante φ intraret furiam hoc sacramētum petierit in debito statu. Per hoc potest intelligi illud quod habetur. 26.q.6. Is qui in infirmitate penitētiam petit si dū sacerdos venit in frenesim cōuersus fuerit τ credatur statim moriturus: recōciliet̃ p manus impositionē: τ eucharistia ori eius infundatur.

§.9. ¶ Quid de pueris: dicit idem φ pueris carentibus vsu rationis non debet dari: potest tamen dari pueris ante perfectā etatē: puta cum sunt decem vel vndecim annorū: si in eis signa discretionis vel deuotionis appareat. An corpus xp̄i sit dandum his qui pro criminibus sūt suspēdēdi vel decapitādi. Rñdet Bartholina φ sic si sint cōfessi τ penitent.13.q.2. Quesitū.

v Ttrū sacerdos possit dare corpus xp̄i ei quem scit esse in peccato mortali? Rñdet Tho. φ si petiū est occultum puta p cōfessionē vel alias secrete scitū τ ille in occulto petit: debet ei denegare τ monere eū ne i publico petat. Si autē in publico petat d3 ei dare de cōse.d.2. Nō ph3. Vñ dñs iude corpus suū dedit. Si vero petīm ē māifestū: tūc siue in publico siue in occulto petat: d3 ei denegare. Qd aūt dñs corpus suū iude tradiderit tenēt cōiter sancti 13 hyla. dicat ɔ̄riū vt ponit Nico. d lyra. Matth.26. ¶ Quid si dicat se cōfessū τ absolutū. Rñdet idē in quodā quolibeto φ in foro iudicia li credit homini cōtra se nō p se. In foro aūt penitētiali credit hoi pro se τ ɔ̄ se. Si ergo sit ipedimētu3 eucharistie taleq̄ qd ad fo2 iudiciale ptineat: puta excōicatio: nō tenet sacerdos subdito suo credere quē excōicatum nouit: nisi ei de absolutione constiterit. Si aūt sit impedimētū qd ad forū penitētie ptinet scȝ petīm: tenet ei credere τ iniuste agit si ei eucharistiā dneget. Non est autē danda hostia nō cōsecrata loco cōsecrate: q2 mādūcās adorat qd māducat: vt dicit aug. τ sic daret occasio idolatrandi. Nō est etiā dandū ad sumendū aliqd experimentū siue pp aliquā purgationē in famie τ huiusmodi: vt dicit ide3 in tertia pte: q2 tales purgationes sūt inhibite: extra d purga.ca. Ex tuaꝝ. vbi dicit glosa φ ille purgatiōes inhibent̃ in quibus deus tentari videtur. De quo hr.21.di. scdī snia rum. ¶ Vtrū sacerdos hoc sacramētū dare debeat illis q de crimine sūt suspecti? Rñdet Rich. φ triplex ē suspicio scȝ temeraria. pbabilis: τ violēta. ¶ Temeraria dicit̃ que ex irrationabili causa ɔsurgit: puta ex rumoribus detractorū. Probabilis autē que cōsurgit ex pbabilibus signis: τ pp has nō est eucharistiā deneganda: q2 nullus ante verā probationē iudicandus. Violēta vero dicit̃ que cōsurgit ex presumptionibus violentis: vt si inueniat̃ solus cū sola: nudus cum nuda suspectus cū suspecta in eodē lecto: loco τ tēpore suspectis. τ cōtra suspectos tales iudicādū est sicut iudicaret̃ de facto. Vñ sicut publice criminoso sacerdos nō d3 dare eucharistiā: ita nec mãifeste vel publice suspecto de crimine mō p̄dicto. Sicut eni hō cōuincit̃ de crimine testib⁹ aut facti euidentia: sic suspicione violenta. 32.q.1. Dicit dñs. Nō sumit̃ autē manifestū i p̄dictis p oi eo qd pbari pōt: qd magis pp̄e dicit̃ manifestabile φ mãifestū. Vñ si sacerdos sciret parrochianū suū esse in crimine qd legitime posset ɔ̄ eū pbare ita φ illud crimē nescirent cū eo nisi duo vl tres testes p quos hoc pbari poss3: nō pp hoc db eret eucharistiā negare illi in publico petenti: q2 ia3 cōferret sibi penā ante criminis pbationē: qd fieri ñ d3. xi. q.3. Horū qui. S3 accipit̃ hic manifestū p notorio. Est autē petīm notoriū vel p sniam seu cōfessionē scā3 in iure seu iudicio qd dicit̃ notoriū iuris aut euidētiā rei que tergiuersatione aliqua celari nō pōt: qd dicit̃ notoriū facti: extra de cohabitatione clericorū τ mulierū capitulo vltimo: puta si sit notū oib⁹ existentib⁹ in parrochia vel maiori parti illorū. Nō est ēt dandū corpus xp̄i magis siue hystrionibus mala arte vtentibus: de cōsecratione.di.2. Pro dilectione. Puto nec maiestati diuine nec euangelice discipline cōgrueret: vt pudor τ homo ecclesie tā turpi τ infami cōtagione sedet̃. Si tñ tales reuertāt ad dominū: eis gra vel recōciliatio nō negel: vt dicit̃ capitulo sequēti. Nō est tamē intelligendū ꝭm Rich. φ statim debeat eis dari eucharistia. q2 pp reuerentiā sacramēti τ vt pbet̃ eorū cōuersio nō ficta: nō d3 eis dari vsq post peractam penitentiam nisi aliquis articulus necessitatis vel pietatis aliquādo aliter fieri suaderet. Predicta autem nō intelliguntur de hystrionibus seu ioculatoribus qui ludis licitis τ honestis vtuntur. §.x. §.xi. manifestū est. notoriū

¶ De heresi alioꝝ qui dicūt corpus xp̄i non esse in altari nisi in signo. Di. x.

a Unt item alij p̄cedentiū isaniam trāscēdētes q dei virtutē iuxta modū naturaliū rerum metientes audacius ac piculosius veritati cōtradicunt: asserētes in altari nō eē corpus xp̄i: vel sāguinē: nec sbstantiā panis vel vini in subām carnis τ sāguinis cōuerti: sed ita xp̄m dixisse. hoc est corpus meū: sicut aplūs dicit: petra aūt erat xp̄s. Dicunt eni ibi esse corp⁹ xp̄i tm̄ in sacro .i. in signo τ tm̄ in signo māducari a nobis: q errādi occasionē sumūt a verbis veritatis. Vñ prima heresis facta ē in discipul' xp̄i. Cum eni diceret. Nisi qs māducauerit carnē meā τ biberit sāguinē Aug. ss ꝑo. liiij.

meũ nõ habebit vitã eternã. Illi ñ itelligẽtes dixerũt: durus ẽ hic s̃mo: qs põt eũ audire: ⁊ abierũt retro. Illis discedẽtib⁹ instruxit duodecim q̃ remãserãt. Spũs est inq̃t q̃ viuificat caro nihil pdest: v̂ba q̃ locut⁹ sũ vobis spũs ⁊ vita sũt. Intellexisti spũalr̃ spũs ⁊ vita sũt. Intellexisti carnalr̃: ẽt sic spiritus ⁊ vita sũt s; tibi nõ sũt. Spiritualr̃ itellige q̃ locut⁹ sũ. Nõ hoc corpus qd̃ videtis mãducaturi estis ⁊ bibituri illũ sanguinẽ quẽ fusuri sũt q̃ me crucifigẽt. Sacr̃z aliqd̃ vobis cõmẽdaui: spũalr̃ intellectũ viuificabit vos: caro aũt nõ prodest quicq̃z. Sunt ẽt ⁊ alia illoruz insanie fomitẽ ministrantia. Ait. n. Aug. Donec seculũ finiatur sursuz est dñs: s; tñ ẽt hic nobiscũ est veritas dñi. Corp⁹ eni in quo resurrexit in vno loco eẽ op;: veritas autẽ ei⁹ vbiq; diffusa ẽ. Itẽ. Una psona de⁹ ⁊ hõ: vbiq; p id qd̃ est deus in celo p id qd̃ hõ est. Christus ẽt dicit. Paupes sp̃ hẽbitis vobiscũ: me aũt nõ sp̃ hẽbitis. His aliisq; vtũr p̂fati hr̃tici in assertiõe sui erroris.

¶ Determinatio premissorum.

Que ex eadẽ rõne oĩa accipiẽda sunt: nõ eñi his negaf verũ corpus xp̃i a fidelib⁹ sumi vel in altari eẽ: s; his veritas apostolos ⁊ in eis nos instruxit. Qd̃ ipsi⁹ corp⁹ nõ in ptes direptũ vt putauerũt illi discipuli q̃ retroierũt s; itegrũ nec visibiliter in forma humana: s; iuisibiliter sub forma panis ⁊ vini corp⁹ ⁊ sãguinẽ nobis traderet. Quẽ sensum Aug. cõfirmat dicẽs. Ipsũ qdẽ ⁊ nõ ipsũ corpus qd̃ videbaf mãducaf ipsũ iuisibiliter: nõ ipsũ visibiliter. Itẽ. Et si necesse est illd̃ visibiliter celebrari necesse est tñ iuisibiliter itelligi. Ita ẽt intelligẽdũ est corpus xp̃i eẽ in vno loco. s. visibiliter in forma hũana: veritas tñ ei⁹ idest diuitas vbiq; est veritas ẽt ei⁹. i. verũ corpus in oĩ altari est vbicũq; celebraf. Sic ẽt illud itelligẽdũ est: paupes semp habebitis vobiscũ: me aũt nõ sp̃ habebitis s; corporalẽ presentiã. s. qua cũ eis cõuersabaf. Similiter p id qd̃ hõ est in celo est visibiliter: iuisibiliter aũt est in altari: q: nõ in forma humana appet sed forma panis ⁊ vini optf. Uñ ⁊ iuisibilis caro eius dr̃ q̃ vere est in altari. S; q: in spẽ sua nõ apparet: inuisibilis dicif. Ait eni Aug. hoc est qd̃ dicimus: qd̃ modis oib⁹ approbare cõtẽdimus sacrificiũ ecclesie duob⁹ cõfici. duob⁹ cõstare: visibili elemẽtoꝝ spẽ: ⁊ iuisibili dñi nr̃i iesu xp̃i carne ⁊ sãguine: sacr̃o ⁊ re sacr̃i. i. corpore xp̃i sicut xp̃i psona cõstat ⁊ ɔficif ex deo ⁊ hoie. Cũ xp̃s sit ver⁹ deus ⁊ hõ: q: oĩs res illarũ rerũ nãm ⁊ veritatẽ in se cõtinet ex qb⁹ ɔficif. Cõficif aũt sacrificiũ eccl'e duob⁹ sacr̃o ⁊ re sacr̃i. i. corpe xp̃i. Est ergo sacr̃m ⁊ res sacramẽti idẽ corp⁹ xp̃i. Ecce iuisibilẽ dixit carnẽ xp̃i: q: forma panis opta sumif ⁊ tractaf. Idẽq; corpus xp̃i dixit esse sacr̃z ⁊ rẽ: ex quo cõfirmaf qd̃ supra diximus. Deinde addit qd̃ magis mouet lectorẽ. Caro inquit ei⁹ est: quã sub forma panis optã in sacr̃o accipimus ⁊ sãguis eius quem sub vini specie ac sapore ponimus: caro. v;. carnis ⁊ sanguis sacramẽtuz est sanguinis: carne ⁊ sanguine vtroq; inuisibili: itelligibili ⁊ spũali significaf corp⁹ xp̃i visibile ⁊ palpabile: plenũ grã ⁊ diua maiestate.

¶ Que sit intelligentia premissorum.

Attẽdite his diligẽter q: tropo q̃dã vtif h̃ aug. q⁹ solẽt res significãtes reꝝ sortiri vocabula q̃s significãt. Hic eñi visibil' spẽs panis vocaf noie carnis: ⁊ visibil' spẽs vini noie sãguis. Inuisibil' vo ⁊ intelligibilis dr̃ caro xp̃i: q: s̃m illã spẽm nõ vr̃ caro s; itelligif: ita ⁊ sãguis. Caro ergo iuisibilis dr̃ eẽ sacr̃m carnis visibil': q: spẽs panis s; quã illa nõ vr̃ caro: est sacr̃m carnis visibilis: q: carne iuisibili. i. spẽ s̃m quã caro xp̃i nõ vr̃ caro: significaf corpus xp̃i qd̃ ẽ visibile ⁊ palpabile vbi in sua forma appet. Ita ⁊ de sãguine accipi d;. Quẽ sensũ cõfirmat Aug. apiens qualr̃ p̂dicta itelligẽda sint q: obscure dixerat ɔñr dicẽs ita panẽ vocari corp⁹ xp̃i cuz vere sit sacr̃z corpis xp̃i qd̃ in cruce positũ ẽ: sicut ipsa imolatio q̃ fit manib⁹ sacerdotis vocaf xp̃i passio nõ rei veritate s; significãdi mysterio: ⁊ sicut sacr̃m fidei dr̃ fides. Satis rñsũ est hereticis ⁊ obiectiõib⁹ eoꝝ q̃ negãt veruz corp⁹ xp̃i in altari esse ⁊ panẽ in corp⁹ vel vinũ i sanguinẽ mystica cõsecratiõe cõuerti dicẽtes. Quis audeat mãducare dñm suũ? Quis ẽt audeat dicere quotidie formari corpus xp̃i de materia vel s̃ba que nõ fuit virginis caro.

¶ Auctoritatibus probat verũ corpus xp̃i esse in altari ⁊ in id panem conuerti.

Hec ⁊ his similia obijciunt illi in diuino mysterio legẽ nãe sectãtes: quoꝝ psidiã subdita cõuincũt testimonia. Ait. n. veritas. Accipite hoc ẽ corp⁹ meuz. Itẽ Amb. Si tantũ

Ideʒ in eodem.

Ita eẽ itelligendũ aliqd vt aug. ɔfirmat

Augu. li. sniaꝝ prosp̃i.

Augu. li. de sacramẽt'

Amb.

tm valuit smo helye vt igne d celo dponeret nō valebit tm smo xpi vt sbas mutet. De to/ti mūdi opib legit:qr ipe dixit et fctā sūt etc. Sermo igit.i.filius q potuit ex nihilo facē qd nó erat:nō pt ea q sūt i id mutare qd nō erat. Nō.n.minus est cāre q mutare nouas nās rebus. Itē si ordinē q rimus:viro mixta femia gnare cōsueuerat:liquet ergo q pter nāe ordinē virgo gnauit:et h qd cōficimus corpus ex virgine ē. Quid g hic qris nāe ordinē i xpi corpe cū pter nāz sit ipse partus ex virgine? Itē añ bñdictionē alia spēs noiat:post cōsecrationē corpus significat. Añ ɔsecratiōnē alid dr post cōsecrationē sanguis nūcupat. Et dicis amē.i. verum ē.qd smo sonat:affectus sentiat. Itē Aug. In spē panis et vini quā videmus:res iuisibiles.i.carnē et sanguinē honoramus:nec similr pēdimus has duas spēs sicut añ consecrationē pēdebamus.cū fideliter fateamur añ ɔsecrationē panē eē et vinū:qd nā formauit. Post cōsecrationē vero carnē xpi et sanguinē qd bndictio cōsecrauit. Itē Ambro. Panis est i altari vsitatus añ vba sacra.vbi accessit cōsecratio:d pane sit xpi caro. Quō aūt pōt qd panis est eē corpus xpi? Cōsecratione q sit smone xpi. Itē Si tāta vis ē in sermone dñi vt icipiāt eē que nō erāt quātomagis opatoris est:vt sint q erāt et in aliud cōmutet. Et sic qd erat panis añ cōsecrationē iaz corpus xpi est post consecrationez:quia sermo christi creaturā mutat et sic ex pane fit corpus xpi et vinū cū aqua in calice missū fit sāguis cōsecratiōe vbi celestis. Itē Aug. Sicut p spiritūsanctū vera xpi caro sine coitu creat:ita p eundē ex sba panis et vini idem corpus xpi et sanguis cōsecrat. Corpus xpi et veritas ē et figura. Veritas dum corpus xpi et sanguis virtute spiritus ex panis viniq sba efficit. Figura vero est id qd exterius sentit. Itē eusebius emisenus. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas i sbam corporis et sanguinis sui vbo suo secreta ptāte cōmutat. Ex his aliisq pluribus cōstat verum corpus xpi et sanguinē in altari eē:imo itegrū xpm ibi sub vtraq specie et substantiam panis in corpus:viniq substantiam in sanguinem conuerti.

Aug. i li. sniaz prosp. — Amb. lib. d sacrāmēto — Aug. in smone qdaz de p. cui. — Euse. emisen.

§.x.q.i. c §.i.

Irca dis.x. Querit vtrū possibile sit corpus xpi sub speciebus panis et vini realiter cōtineri? Qd nō:qr corpus xpi sub illa specie vel est quātū vel non qtuz. Nō pōt esse ibi non qtum qr cū sit qtum in celo simul esse qtū et non qtum. Nec potest ibi esse quātum:quia tunc esset ibi modo qtitatiuo:cuz modus qtitatiuus sit propria passio qti:s illud est falsum: quia isto modo maius non potest esse cum minori.

¶ Preterea. Aut in eucharistia esset pars corporis christi extra partem an nō. Si sic non essent oēs partes simul sub eadez parte hostie. Uniuersaliter enim cuius partes sunt extra se inuicem ñ est simul cū alio qto pars videtur esse cum parte et totum cum toto. Si autez non sit ibi pars extra partem igit non est ibi qtum. ¶ In oppositum. Mathei.26. Hoc est corpus meū. Et Joā.6. Caro mea vere ē cibus. ¶ Hic sunt duo videnda. Primo. quid circa hoc est credēdum:secundo qualiter est possibile. De primo dico q corpus christi ibi esse realiter est de substantia fidei vt patet Matth.26. et Lu.22. Et si isti velint ista exponere q sint figuratiue dicta sicut illud qd ait xps. Ego sum vitis vera.istud est omnino contra intentionem saluatoris. Uniuersaliter enim intellectus verborum christi potest ex sequentibus et ex precedētibus haberi et ex aliis locis scripture:vt patet per Augustinum.83.q.q.69. Unde cum christus ait. Ego sum vitis vera:subiungit et vos palmites. Constat eniz q discipuli non erant palmites naturales:sed tantuz figuraliter. Sed cū dicit luce.22. hoc est corpus meū subdit statim quod pro vobis tradetur. Cum etiam dixisset: hic est calix sanguinis mei: subdit qui pro multis effundetur:hoc etiam manifeste patet ex alio loco scripture. Joan.6. Et si dicas q videns christus aliquos abiisse ratione sue predicationis de eucharistia:postea exponit se dicēs. Spiritus est qui viuificat. Caro autem non prodest quicq. Uerba que locutus sum vobis spiritus et vita sunt:quod pertractans Augusti. de consecratione di.2. primo heresis ait. Nō hoc corpus quod videtis manducaturi estis nec bibituri illum sanguinem quem effusuri sunt qui me crucifigent sacramentum vobis aliquod cōmendaui. spiritualiter intellectum viuificabit vos:ergo ex verbis christi et Augustini videtur q non intellexit de corpore suo nisi figuratiue. Respondet magister in littera q nec christus nec Augustinus vult negare veritatem corporis christi in sacramento:sed q non est ibi visibiliter et in propria forma sicut intellexerunt illi qui abierunt retrorsuz:sed est ibi inuisibiliter. et hoc est quod ibi dicit Augustinus. Ipsum quidem et non ipsum corpus quod videbatur manducabatur ipsum inuisibiliter et non visibiliter. ¶ De secundo quattuor sunt videnda. Primum quomodo incipiat ibi esse corpus christi et tamen sine mutatione locali:quia non deserit proprium vbi in celo. Secundo quomodo possit esse quantum sine modo quātitatiuo. Tertio quomodo possit esse maius quātum simul cum minori quanto in loco equali. Et quarto quomodo illud quantum sit simul realiter in diuersis locis. ¶ Quantum ad primum dicit Sco. q corpus christi incipit esse sub speciebus sine mutatione locali pprie dictaq illud qd pprie mouet lo-

§.2. §.3. §.4.

caliter deserit pmũ vbi ⁊ acquirit nouũ vbi circũscri
ptiue. Corpus autẽ xpi lz acquirat nouã p̃sentiam
ad species: nõ tñ est ibi localiter sicut nec angelus dr̃
esse localiter in loco lz sit de nouo p̃sens alicui corpo
ri. Corp⁹ etiã xpi nõ deserit vbi qd̾ habz in celo pp
hmõi p̃ñtiam ad spẽs Vñ Aug. de cõse. d. 2. Donec
finiat̃ seculũ sursũ est dñs ⁊ sic nõ dr̃ proprie mutari.
Large tñ posset dici mutari inq̃tũ acquirit nouũ re-
spectũ p̃sentie ad species: qui est respect⁹ extrinsecus
adueniẽs: qr non necessario sequit̃ extrema posita in
actu. ¶ Quantũ ad scd̾z dicit idẽ q̧ positio q̃ est dr̃ia
q̃titatis q̃ scz dicit ordinẽ ptiũ in toto necio inest quã
to cõtinuo pmanẽti: ⁊ istã opz saluari in ꝓposito. Nõ
eñi est intelligibile aliqd̾ esse q̃tũ dimẽsionatũ: qn sit
significare in toto ordinẽ hui⁹ partis ad illã fm quã
titatẽ interiacẽtẽ: sz positio que dicit coextẽsionẽ par
tiũ locati ad locũ ita q̧ ptes eius coextẽdant̃ partib⁹
loci: ⁊ in ꝓposito dicit̃ modus quãtitatiu⁹ nõ necessa
rio inest quãtitati cũ sit accidens p accidens. Est eñiz
respectus extrinsecus adueniẽs partiũ quãti ad ptes
alterius quãti. Et ideo istã habitudinẽ bñ possibile ẽ
deũ separare a q̃to manẽte: fundãdo scz quãtũ ⁊ coexi-
stentiã eius ad aliud q̃tũ sine ista coextẽtione partiũ
vnius ad ptes alterius sicut sine ꝯdictiõe põt fuare
sup̾ficiẽ sine colore vel albedinẽ siue similitudinez: lz
nõ sine aptitudi̾e ad ipsã. Põt nãq̧ intelligi coexistẽtia
alicui⁹ ipsi toti absq̧ hoc q̧ intelligat̃ coextensio par
tiũ partib⁹: ⁊ sic erit respect⁹ p̃ñtie ad locũ sñ tali po
sitione. Et si queras quid sit q̃titatẽ seruari absq̧ po
sitione extrinseca? Dico q̧ nihil aliud est q̃ absolutũ
seruari sine respectu extrinseco adueniẽti. Sic enim
coexistẽtiã seruari sine ista positione non est aliud q̃
vnã extrinsecã relationẽ conseruari sine alia extrinse
ca relatione: sicut vbi totius ad totũ sine positiõe siue
respectu ptiũ ad ptes. Et si obijcitur q̧ q̃titas nõ pt
poni sine respectu isto quẽ dicit motus q̃titatiuus: qr
nõ põt esse q̃tũ cũ alio q̃to qn illi cõmẽsuret̃. Dico
q̧ verũ est loquẽdo de cõmẽsuratõe fz equalitatẽ vel
inequalitatẽ q̃ dicit̃ respectuz extrinsecus adueniẽtẽ:
vt in ꝓposito corpus xpi est maius hostia: sz nõ de cõ
mensuratione que dr̃ coextẽsio que iportat simulta-
tẽ partis cũ parte: ⁊ est respectus extriseccus adueniẽs
q nõ necessario cõsequit̃ extrema. Nõ est igit̃ in hoc
sacramẽto positio q̃ dicit ordinẽ partiũ locati ad lo-
cũ: sz totuz corpus xpi est in qualz pte hostie. ¶ Ex
p̃dictis pz tertiũ. s. qñ maius q̃tũ põt sil̃ esse cũ mi-
nori q̃to: qr nõ est ibi localiter seu dimensiue. Sicut
eñi deus põt facere actiuũ ⁊ passiuũ sine actiõe: vt pz
de tribus pueris in fornace existib⁹: sic põt facere cor
pus ⁊ locũ siue vbi ꝓprie sumpto siue locali vel dimẽ
siuo: ⁊ sic maius q̃tũ cũ minori q̃to: põt quoq̧ face
re q̃titatem sine suo effectu qui est loci repletio: sicut
calorẽ sine calefactio͂e. Vñ lz xp̃s in sacramẽto sit
cũ sua q̃titate: nõ tñ vtit̃ ea occupãdo locũ sicut non
vtitur sua claritate nõ illuminãdo aerẽ. ¶ Quãtum
ad quartũ dicit Sco. cũ deo sit possibile oẽ qd̾ nõ in-
cludit ꝯditionẽ: põt facere idẽ corpus in plurib⁹ lo-
cis nõ tñ p̃ñtialiter sicut est corpus xpi in sacr̃o: sed
etiã localiter. Qd̾ sic declarat̃. Cũ eñiz dico corpus
esse in loco localr̃: nihil dico supra corpus nisi respe
ctũ quẽdã extrinsecus adueniẽtẽ fundatũ in q̃to ad
aliud q̃tũ circũscribẽs. Respectũ autẽ talẽ plurifica
ri sup idẽ fundamẽtũ ad diuersos terminos oino nõ
apparet ꝯ aliqd notũ fm rõnẽ: qr illi respectus õ qb⁹
minus vr̃ puta respectus intrinsecus adueniẽtes pos
sunt plurificari sup idez fundamẽtũ ad diuersos ter-
minos sicut sup eandẽ albedinẽ pñt fũdari plures si
militudines: vñ sequẽtes rõnẽ nõ debẽt initi imagi-
nationi que nõ separat locũ a corpore: nec corpus a
loco: nec pcipit vnũ plurificari sine alio: qr cũ imagi
natio initat̃ sensib⁹: nihil aliud apphẽdit q̃re ex hoc
nõ est dicendũ ipossibile vnum sine alio plurificari.
Nulla enim videt̃ necessitas q̧ plurificato posteriori
plurificet̃ ipsũ prius. Ipsa aũt vbi sunt manifeste po
steriora ipso q̃to locato ⁊ sibi cõtingẽter adueniẽtia.
Vñ hugo li. 2. de sacramẽtis. Nõ est mirũ si mirabi-
lis mirabilia opatur: q eñi locũ fecit ⁊ locũ in corpo-
re: ⁊ corpus in loco: ⁊ qui fecit vt corpus vnũ in vno
loco eẽt fecit sicut voluit: ⁊ si voluissz aliter facere po §.7.
tuisset. Nã ⁊ qñ vult aliter fecit. ¶ Ex p̃dictis pz ad
q̃onẽ: diua eñi virtus q̃ de nichilo mũdũ creauit hoc
sacrm̃ instituere potuit ⁊ de facto instituit: in quo ma
nifestatur ei⁹ ieffabilis charitas seipsum nobis tã mi-
rabiliter cõicãdo: hoc autẽ icredibile nõ erit si factor §.8.
oĩs cogitatur cui nõ erit ipossibile qd̾ sibi placuerit.
¶ Predictis aũt intellectus fidelis lũie fidei adiut⁹
firmiter assentit: ac rõcinãdo cõcordat dicit enim in-
tellect⁹ q̧ veritas nõ põt dicere falsũ: ⁊ fides assumit.
Veritas dicit. Hoc est corpus meũ: ⁊ p̃cepit vt dice
retur: ergo hoc est indubitãter tenẽdũ: lz aũt eiusdẽ sit
potẽtie mundũ de nichilo creare ⁊ panẽ in corp⁹ xpi
ꝯuertere: qr diua potẽtia ẽ in se vna ⁊ indiuisa. Ma
gis tñ declaratur ex creatione q̃ trãsubstantiatiõe: qr
terminus a q̃ creationis est nichil. Disputam⁹ quoq̧
de hoc sacramẽto ⁊ alijs q̃ sunt fidei nõ ad fidẽ gene
randã que innit̃ p̃me veritati: sz ad ipsã nutriendã: ⁊
ne pp ignorãtiã aliqs cõcedat repugnãs fidei: vel ne-
get cõueniẽs ad fidẽ: sicq̧ ipsa cognita errores caue-
mus ⁊ cauendo in veritate persistamus. Rõnes quo-
q̧ que inducuntur a sanctis ad ꝓbãdũ ea q̃ sũt fidei
sunt p̾suasiones quedã manifestantes nõ eẽ ipossibi-
le qd̾ in fide ꝓponit̃. Et notãdũ q̧ cũ absolutũ nõ de
finat eẽ in aliquo adueniẽte sibi nouo respectu extrin
seco: qr prius nõ variat̃ ad variationẽ posterioris: ea-
dẽ ptes ⁊ eadẽ q̃titas aliaq̧ absoluta que insunt cor §.9.
pori xpi existẽti in celo: insunt eidẽ in sacr̃o. ¶ Ubi sci
endũ q̧ inesse aliqd xpo põt itelligi dupl̃r. s. p̃mo vel
cõcomitant̃. Aliqd dr̃ in ꝓposito inẽẽ xpo p̃mo vt
hic qd̾ sibi inesset si nusq̃ alibi eẽt. Cõcomitant̃ autẽ
dr̃ sibi inesse hic: qr p̃mo sibi inest vt alibi. ⁊ ex hoc
sibi inest pp idẽtitatẽ subiecti ⁊ forme. Ois igit̃ opa-
tio vel forma absoluta que est in xpo p̃mo vt in celo.
inest sibi cõcomitant̃ vt hic: qr pp presentiã nouã ad
spẽs q̃ est respectus extrinsecus adueniẽs nõ definit si
bi inesse aliqd absolutũ. Et sic qr xp̃s in celo existẽs vi
det petrũ visione sensitiua: id existẽs in sacr̃o videt ipz
cõcomitanter

cōcomitāter. Nulla tñ sensatio inest sibi primo vt in sacramētoꝙ: qꝛ organum sensus ad hoc ꝙ imutetur vł patiatur a corpore oportet ꝙ sit localiter in loco seu modo q̃titatiuo: ꝛ sic in sacramēto non videt visio nec sensitiua vel recipit a corpore calorē vel frigus aut dolorē primo: sed tñ cōcomitanter. s. si talia sibi insint existēti sub mō suo nāli. Operatio tñ spūalis: puta intellectus ꝛ volūtatis pōt primo inesse xp̄o in eucharistia: qꝛ aīa xp̄i beata intelligit sicut angelus q̄ ad hoc ꝙ nō dependet a sensibus i intelligendo: ꝛ sic pōt vt hic intuitiue intelligere ea q̄ sunt sibi p̄ntia: puta aīaꝫ sacerdotis vel angelū hic presentē. De hac mā nota ea que dicta sunt. 4. physicorū. 4. ca. Lꝫ ēt xp̄s totus cōtineat̃ sub vtraꝙ spē: aliter tñ cōtinetur sub spē panis ꝛ aliter sub specie vini. Ex vi eni sacramēti cōtinetur corpus xp̄i sub specie panis tāꝙ eius propriū signatū. Sanguis vero aīa ꝛ deitas cōtinētur ibi ꝯcomitanter: qꝛ corpus xp̄i nō est sine sanguine aīa ꝛ deitate. Sub specie autē vini cōtinetur sanguis ex vi sacramēti vt eius ꝓpriū signatū: corpus vero aīa ꝛ deitas ꝑ concomitantiam. Et sic panis cōuertitur in corpus christi ꝛ vinum in sanguineꝫ. Ex predictis patet ꝙ si in triduo fuisset eucharistia consecrata: cū aīa eēt a corpore separata non fuisset sub specie panis: nec ēt sub illa specie fuisset in triduo sanguis cum fuerit in morte a corpore separatus: vt ponit. Nico. de lyra. Prime ad corinth. xi. fuisset tamē ibi deitas. ¶ Ad
§.x. ad ar. primū dico ꝙ motus q̃titatiuus non est passio quāti sicut risibile hominis: sꝫ respectus extrinsecus aduenięs partium quāti ad ptes alterius quāti. ¶ Ad scd̄m dico ꝙ pars est extra partem prout extra respicit partes corporis: ꝛ sic pertinet ad positionē que est differētia quantitatis dicens ordinē ptiū in toto: sꝫ prout extra pertinet ad locū sic pars nō est extra partem hoc est extra locum in quo est alia pars. Sed vt dicit Lyra. vbi est pars corporis christi ibi est totum corpus xp̄i: ꝛ sic totum corpus christi est in qualibet
§.xi. parte hostie. Notandū ſm Sco. licet quidam aliter dicāt ꝙ intellectus creatus a corpore separatus siue angelicus siue humanus potest naturaliter cognoscere noticia intuitiua corpus christi vt existēs in eucharistia: cum totum ens creatū sit obiectū proportionatum tali intellectui vt dictū est di. 3. primi. Idem etiā potest intellectus coniūctus corpori glorioso: cū talc corpus non impediat ipsū a sua operatiōe. Et si arguas ꝙ tūc mali angeli hoc possent cū in eis remāserint naturalia integra ſm Dionysium quarto de diuinis noibus. Respondet Sco. ꝙ qlibet malus angelus si absolute permittatur vti potentia sua naturali: posset intelligere quodcūꝙ intelligibile creatū: ꝛ per ꝯñs posset itelligere cogitationes cordiū ꝛ mysteria gratie ex quo posita sūt in effectu: sꝫ multa p̄nt ex nā sua que non ꝑmittuntur eis. cuiusmodi est videre secreta cordiū: sic ēt non sunt permissi cognoscere integritatē marie: vt non impediretur redēptio nostra: si eni cognouissēt: nūꝙ dn̄m glorie crucifixissēt. hoc ē nūꝙ me redimi eius morte ꝓcurassent. Pñt igit̃ videre corp⁹ christi in sacro si permittantur: alias nō.

¶ De modo conuersionis. Di.xi.

Iam autē querit̃ q̃lis sit illa cōuersio an formalis an sbalis vel alterius generis. Diffinire nō sufficio. Formalē tñ nō eē cognosco: qꝛ species rerū q̄ añ fuerāt remanēt ꝛ sapor ꝛ pondus. Quibusdā eē vr̃ sbalis dicētibus sic subāꝫ cōuerti i subm vt hec eēntialr̃ fiat illa. Cui sēsui ꝑmisse auctes ꝯsētire videt̃.

¶ Oppositio.

Sed huic sententie sic opponit̃ ab aliis. Si sba panis inquiūt vł vini cōuertit̃ sbaliter in corp⁹ vel in sāguinē xp̄i quotidie fit aliq̄ sba corp⁹ vel sanguis xp̄i q̄ añ nō erat: ꝛ hodie est aliqd corpus xp̄i qd̄ heri nō erat: ꝛ quotidie auget̃ corp⁹ xp̄i atꝙ format̃ d̄ materia: de qua i cōceptiōe nō fuit factū. Quibus hoc mō responderi pōt: qꝛ nō ea rōne dr̃ corp⁹ xp̄i cōfici verbo celesti ꝙ ipsum corp⁹ i cōceptu virginis formatū deinceps formet̃: sꝫ qꝛ sba panis vel vini q̄ añ nō fuerat corp⁹ xp̄i vel sanguis v̄bo celesti fit corp⁹ ꝛ sanguis. Et id̄ sacerdotes dicunt̃ cōficere corp⁹ xp̄i ꝛ sanguinē: qꝛ eoꝝ misterio sba pāis fit caro: ꝛ sba vini fit sāguis xp̄i: nec tñ aliqd addit̃ corpori vel sanguini nec auget̃ corp⁹ xp̄i vel sanguis.

¶ Augustinus in libro sniarum prosperi.

Si vero q̄ris modū quo id fieri possit: breuiter rn̄deo. Mysteriū fidei credi salubriter potest: iuestigari salubriter nō pōt. Qd̄ ergo corpus xp̄i panis mutatiōe in id nō augmentat̃. nec sanguis ex vini cōuersiōe: ei⁹ volūtati ꝛ potētie ascribat̃ q idē corp⁹ d̄ virgine eduxit: fit ergo sba illa ista sine eius augmēto. Nec tamē cōcedūt quidā ꝙ sba panis aliq̄ fit caro xp̄i: ꝛ si fiat caro xp̄i: sicut farina facta est panis ꝛ aqua facta est vinū: nec tñ dr̃ farina est panis: ꝛ aq̄ est vinū. Alij v̄o cōcedūt illud qd̄ erat panis vel vinū: post cōsecrationē eē corp⁹ ꝛ sanguinē: nō tñ sequit̃ panis ē caro xp̄i vel vinū est sāguis: qꝛ substātia panis vel vini postq̄ facta est caro xp̄i vel sanguis non est substātia panis vel vini: sꝫ caro ꝛ sanguis. Ideo distinguendum videt̃: cum dr̃ substantia panis: vel id quod erat panis mō est corp⁹ xp̄i. Manens enim panis non est corpus xp̄i sed mutata. i. id quod facta est: est corpus xp̄i Nec dicimus sbam panis vel vini materiam esse corporis vel sāguinis: qꝛ non de ea vt de

materia formatur corpus: sed ipsa formatur in illud et efficitur illud. Unde Aug. Corpus christi dicimus illud quod ex fructibus terre acceptum et prece mystica consecratum sumimus in memoriam dominice passionis. Quod cum per manus hominis ad illam visibilem speciem producatur: non sanctificatur: ut sit tam dignum sacramentum nisi operante inuisibiliter spiritu dei.

Amb. in li. de mi.

Asserunt dictum panem transire in corpus christi.

Quidam vero sic dicunt conuersionem illam esse intelligendam ut sub illis accidentibus sub quibus erat prius substantia panis et vini: post consecrationem sit substantia corporis et sanguinis: sic tamen ut non eis afficiatur: et sic asserunt dictum panem transire in corpus christi: quia ubi erat panis nunc est corpus christi. Quod si est: quid ergo fit de substantia panis et vini. Illi dicunt vel in preiacentem materiam resolui vel in nichilum redigi. Alii vero putauerunt ibi substantiam panis et vini remanere: et ibidem corpus christi esse et sanguinem: et hac ratione dici illam substantiam fieri istam: quia ubi est hec: est et illa. Quod mirum est et ipsam substantiam panis vel vini dicunt esse sacramentum. Sed quod non sit ibi substantia nisi corpus christi et sanguis: ex predictis et subditis aperte ostenditur. Ait enim Amb. Panem istum quem sumimus in mysterio: illum intelligo utique qui manu sancti spiritus formatus est in utero virginis: et igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim angelorum factus est cibus hominum. Unde veritas ait. Ergo sum panis viuus qui de celo descendi. et iterum. Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Ex his namque duabus sententiis apte datur intelligi: quia panis ille et iste: non duo sed unus panis: et una caro procul dubio unum efficitur corpus. Illud vere: illud sane: quod sumptum est de virgine: quod resurrexit et in celum ascendit. Item Grego. Quis fidelium habere dubium possit in ipsa imolationis hora ad sacerdotis vocem celos apiri in illo christi mysterio angelorum choros adesse: summa et ima sociari: unum quid ex inuisibilibus atque visibilibus fieri. Idem. Eodem momento et in celum rapitur ministerio angelorum consociandum corpori christi et ante oculos sacerdotis in altari videtur. Sicut diuinitas verbi totum implet mundum ita multis locis illud corpus consecratur. Nec sunt tamen multa corpora christi: sed unum corpus et unus sanguis. Ideoque siue plus siue minus quis inde percipiat: omnes equaliter corpus christi integerrime sumunt. Post consecrationem ergo non est ibi substantia panis vel vini licet species remaneant. Est enim ibi species panis et vini sicut et sapor. Unde aliud

Amb. in li. de sacramentis

Greg. in omelia.

videtur: aliud intelligitur.

Quare sub alia specie.

Sub alia autem specie tribus de causis carnem et sanguinem tradidit christus: et deinceps sumendum instituit: ut fides scilicet haberet meritum quod est de his que non videntur: quia fides non habet meritum ubi humana ratio prebet experimentum. Et ideo etiam ne abhorreret animus quod cerneret oculus quia non habemus in usu carnem crudam et sanguinem comedere. Quia ergo christum vorari dentibus fas non est: in mysterio carnem et sanguinem nobis commendauit. Et etiam ideo ne ab incredulis religioni christiane insultaretur. Unde Aug. Nichil rationabilius quam ut sanguinis similitudinem sumamus: ut ita et veritas non desit et ridiculum nullum fiat a paganis: quia cruorem occisi hominis bibamus. Ne ergo hoc fieret et ne veluti quidam horror esset cruoris in similitudinem accipimus sacramentum. Ex premissis id liquet quare non sub alia specie et quare sub ista hoc sacramentum dominus celebrauerit et celebrari nobis instituerit.

Grego. omel. pascali. Augu.

Quare sub duplici specie.

Sed quare sub duplici specie sumitur cum sub alterutra totus sit christus? Ut ostenderetur totam humanam naturam assumpsisse: ut totam redimeret. Panis enim ad carnem refertur: vinum ad animam: quia vinum operatur sanguinem in quo sedes anime a physicis esse dicitur. Ideo ergo in duabus speciebus celebratur: ut anime et carnis susceptio in christo et utriusque liberatio in nobis significetur. Valet enim ut Amb. ait ad tuitionem corporis et anime quod percipimus: quia caro christi pro salute corporis: sanguis vero pro anima nostra offertur: sicut prefigurauit moyses: caro inquit pro corpore vestro offertur: sanguis pro anima: sed tamen sub utraque specie sumitur quod ad utraque valet: quia sub utraque sumitur ipse totus christus. Sed si in altera tantum sumeretur: ad alterius tantum idest anime vel corporis non utriusque pariter tuitionem valere significaretur. Sub utraque specie tamen totus sumitur christus. Nec plus sub utraque: nec minus sub altera tantum sumitur. Eadem enim ratio est ut ait Hyla. in corpore christi que in manna precessit. De quo dicitur. Qui plus collegerat non habuit amplius: nec qui minus pauerat habuit minus. Et licet sub utraque specie sumatur totus christus: tamen non fit conuersio panis nisi in carnem: nec vini nisi in sanguinem. Nec debet dici duo sacramenta sed unum quia sub utraque specie idem sumitur. Neque debet iterari sacramentum quia benedictio non reperitur super speciem eandem. Neque alie substantie in sacrificium ve

Amb. in epis. ad corinthios.

Hyla.

ritatis offerri debēt quia de alijs non potest cō
secrari corpus christi vel sanguis.

¶ Quare aqua admisceatur.

Aqua vero admiscenda est vino q2 aq̄
populū signat qui p xp̄i passio/
nē redēptus ē. Calix ergo dñicus iuxta cano
num ꝑceptū aqua ⁊ vino mixtus debet offer
ri: q2 videmus in aqua ppl'm itelligi: in vino
ostendi sanguinē xp̄i. Cū ergo in calice vino
aq̄ miscet: xp̄o pplꝰ adunat ⁊ credētiū plebs
⁊ in quē credit copulat: que copulatio aque ⁊
vini sic miscet i calice xp̄i vt mixtio illa non
possit separari. Nā si vinum quis tm̄ offerat:
sanguis christi incipit esse sine nobis.

¶ Julius papa.

Si vero querit an irritu3 sit qđ gerit
si aqua ꝑtermittat. Audi qđ
sequit in eodem canone. Non ꝑt inquit calix
dñi eē aqua solo aut vinū solū nisi vtrū q3 mi
Cipan⁹ sceatur. Itē Cyprian⁹. Calix dñi nō est aq̄ so
la aut vinū solū nisi vtrū q3 misceat: sicut nec
corpus dñi pōt eē farina sola nec aqua sola ni
si vtrū q3 fuerit adunatū. ⁊ panis vnius cōpa/
ge solidatū. Si quis tñ nō intendens itrodu
cere heresim obliuione vel ignorantia aqua3
ꝑtermiserit: nō videtur esse irritum sacramē/
tum: sed ille grauiter est corripiendus. Nā ⁊
grecorū ecclesia nō apponere aquā dicit. Qđ
etiam ex dictis Cypriani videtur posse colli/
gi: ait. n. Si quis de antecessoribus nostris vl'
ignorāter vel simpliciter hoc non seruauerit
qđ nos dñs facere ⁊ exēplo ⁊ magisterio do/
cuit: pōt simplicitati eius indulgentia dñi ve
nia cōcedi. Nobis vero nō pōt ignosci: qui
nūc a domino istructi sumus vt calicē domi/
ni cum vino mixtū ꝫm ꝙ dñs obtulit offera/
mus. Ex hoc videt ꝙ si quis simplr' vel igno
ranter vinū offerat sine aqua: sacramētum cō
ficiat. Aqua vero nullatenus sine vino potest
offerri in sacrificium: nec panis nisi de frumē
to: nec granū frumēti nisi redactū fuerit in pa
Determinatio ꝑmissorum. nem: q2 xp̄s ⁊ panem se dicit ⁊ grano frumēti
se cōparat. Qđ ergo supra dictū est nō pos
se vinū solū offerri: determinari oportet: reci
pit enim exceptionem. Non potest nisi simpli
citer vel ignoranter fiat: vel nō potest. i. nō de
bet. Quibusdā tamē vr' hoc generaliter ve3.
Colligitur etiā ex predictis ꝙ christus vinu3
aqua mixtū dedit discipulis. Corpus vero ta
le dedit quale tunc habuit: idest mortale ⁊ pas
sibile. Nunc vero sumitur a nobis imortale ⁊
impassibile: nec tamē maiorē habet efficien/
tiam. Eucharistia quoq3 intincta non dz dari Julius papa.
populo pro suplemēto cōmunionis: q2 nō le/ Quo itincta non dz dari hostia pplo.
gitur xp̄s alicui discipulorū ꝑbuisse panem
intinctum nisi iude. Tūc vero non accepit iu/
das corpus xp̄i s3 tm̄ panē: corpus vero ⁊ san
guinē xp̄i ante cū alijs discipulis perceperat.

C Irca distin. xi. quia panis trāsubstā/
tiatur in corpus christi ⁊ vinū in di.x.q.i.§.i.
sanguinē. extra de sūma trinitate. Firmiter
credimus. Videndū est de mā cōueniente
isti cōuersioni. Et primo de materia conuersionis in
corpus. 2°. de materia cōuersionis in sāguinē. Quā
tum ad primū dico ꝙ panis triticeus aqua elemētari
coagulatus est cōueniēs materia cōuersionis in corp⁹
xp̄i: vt patet de cōse. di. 2. Cuius rō est: q2 xp̄s sic in/
stituit. Vn̄ Joā. 12. se grano frumēti cōparat dicēs.
Nisi granū frumēti. ⁊c̄. Cōgruētia institutionis est:
q2 cū hoc sacrm̄ sit signū nutrimēti spūalis: cōgrue
instituit in pane triticeo: qui est ꝑncipale nutrimētu3
corporis. Nō sufficit aūt ad hoc pasta cū nō sit cibus
vsualis nec ꝯueniēs nutrimētū. ¶ Et notādū ꝫ3 pe.
al. ⁊ Tho. ꝙ si fiat tanta ꝑmixtio granorū alterius se §.2.
minis cū frumēto ꝙ trahat in aliā spēm vt qñ appo
situ est predñans: vel etiā ad spēm mediā vt qñ equa
lis est virtus in vtroq3 mixtibiliū: tūc nō pōt ide cōfici
q2 mutata est species panis triticei: secus est si nō sit tā
ta additio quin maneat spēs: tūc eni pōt ꝯfici. ¶ No
tandū ēt ꝙ l3 facta cōuersione panis in corpus xp̄i ni §.3.
hil substātie panis remaneat: q2 trāssubstātiatio est to
talis transitus sbē in sbam: nō tñ dr̄ panis ānichilari.
q2 aliquid sibi succedit vlterius. s. corpus xp̄i. Sed
hic occurrit dubiū an debeat esse panis azim⁹ vel fer
mētatus. Rñdeo ꝙ de necessitate panis cōsecrabilis
nō est nec ꝙ sit azimus nec ꝙ sit fermētatus: q2 non
differūt specie ꝫm anselmū in libello suo de azimo.
Unde tp̄e leonis pape fuit institutū ꝙ cōficeret in fer
mēto pp heresim ebionitarū extinguēdā dicentiū ꝙ
necesse erat xp̄ianis iudaizare: ⁊ p ꝯñs pascha sua in
azimo cōficere: qua extincta redit ecclesia occidētalis
ad ꝑmā cōsuetudinē a xp̄i vicario traditā. De neces
sitate tñ ministri in eccl'ia latina est hodie ꝯficere i azi
mo. Et forte ēt grauiter peccant greci nō cōformātes
se ecclesie petri. maxie cū xp̄s in azimo confecerit. vt
hr̄ expresse p illō Mat. 26. Prima autē die azimo
rū accesserūt discipuli ad iesū dicētes: vbi vis parem⁹
⁊c̄. Siquidē illa hora qua debuit ꝫm legem comedi
agnus paschalis: comederunt discipuli verum agnū
sc3. 14. die mensis primi apud iudeos siue lunationis
eiusdē quia iudei faciebāt mēses ꝫm lunationes. In
die aūt. 15. erat solēnitas: idest primus dies integer so
lēnitatis paschę. ⁊ in illo de passus est xp̄s. ¶ Notā
dū aūt ad declarationē quarūdam auctoritatū euan §.4.
gelij quas greci male intelligunt: ꝙ pascha quinq3

modis sumitur fm Innocen. de officio misse. Uno modo pro solénitate diei azimorū que erat luna. 15. & sic sumit. Joā. 13. Ante diē festū pasche: scdo mō p. 14. die in cui⁹ vespe comedebat agn⁹. Tertio mō pro hora imolationis agni. Quarto pro panib⁹ azimis. Ex predictis posset assignari quedā ratio mobilitatis pasche & aliarū solénitatū illā cōcomitātiū: qr enim imolatio agni paschalis que erat figura imolationis veri agni q tollit pctā mūdi fiebat. 14. die lunationis illius mēsis: q quidē lunatiōes quolibȝ anno variant: hinc est q̄ et solénitates corrñdētes apud xpianos diuersimode trāsmutantur: p hoc etiā declaratur q̄ eadē die xp̄s fuit annūciatus & passus: qr scȝ annūciatio dñi fuit illo anno. 15. die lunationis illius mēsis. Celebrat autē septuagesima in memoriā lxx. annorū qbus fuit populus israel in captiuitate babylonica: Siquidē numerus septuagenarius consurgit ex ductu septenarij in denariū: oēq̄ tp̄s septeȝ diebus cōprehēdit: vt ait Grego. A. lxx. quoq̄ vsq̄ ad octa. resurrectionis sūt. lxx. dies p q̄d moraliter designat q̄ si velimus eternā vitā cōsequi que p octauā diē designat: opȝ nos in hac vita qua sumus exuler a hierusalē celesti obseruare decē mādata diuine legis. ¶ Tūc quoq̄ dimitit alleluya qui est cātus leticie ad designādū vitā p̄ntem esse tēpus luctus: dimittimus vero partim glia patri in p̄ncipio passiōis & totaliter in triduo pp ignominiā passiōis xpi. Uelatio vero imaginū significat abscōsionē discipulorū: extinctio vero cādellarū vna dēpta significat fidē p̄secta in sola virgine remāsisse hinc est q̄ in die sabbati sibi specialis reuerentia exhibet in missarū eiusdē virginis purissime celebratione: & populi ad ipsam spālē deuocatione. Altariū denudatio significat xpi denudationē q est lapis a iudeis reprobat⁹. Ipsorū lotio significat cruorē sanguinis & aque a xpi latere. Cāpanaȝ vo pulsatio significat cessationē predicationis discipulorū xpi. Tollit autē principiū & finis horarū qr ablatus est a nobis dñs iesus xp̄s qui est principiū & finis. In cena quoq̄ & i parasceue pacis osculū nō dat: in detestationē osculi p̄ditoris. Dat vo in sabbato sancto: qr tūc inchoat solénitas paschalis i qua dicit dñs discipulis pax vobis. Uelū autē q̄d in. xl. añ altare ponitur: significat prophetias añ xpi passionē velatas fuisse: q̄d velamē i xpi morte sublatū est. In cui⁹ signū dño spiritū emittēte velū tēpli scissū est a sūmo vsq̄ deorsum. Tractus q loco alleluya in quadragesima dr significat xp̄m tractū ad varios iudices p nobis miseris in sua bñdicta passiōe. Qr vero totus mūdus fuit illuminat⁹ & in dei amorē inflāmatus per duodecim ap̄los xpi crucē p̄dicātes: hinc est q̄ in dedicatiōe ecclesie mālis vniuersalē ecclesiaȝ seu fideliū cōgregationē mystice rep̄ntātis fiūt duodeciȝ cruces in quib⁹ ponitur duodecim cādele lucētes & ardētes. Oblatio aūt facta pro nobis a xp̄o in cruce rep̄ntat i missa puta eleuatio manuū sacerdotis significat eleuationē manuū xpi in cruce: & hostie fractio significat sepationē aīe xpi a corpe. Dicit quoq̄ missa a mittēdo: qr oblatio corporis xpi mittit ad celū ministerio angelorū. Nō dicit autē flectamus genua in die parasceue cū dicit oratio pro iudeis: in detestationē genuflexionū illo die xp̄o irrisorie factarū. De hac mā multa tangētur distinctiōe sequēti. ¶ Quātū ad s̄z dico q̄ vinū artificiale siue q̄ēcūq̄ aliud vinū q̄d nō est vinū vitis vt pote vinū pomorū: nō est vinū nisi fm quid vel equiuoce. vñ nullū tale est aptū cōsecrari: cuius rō est: qr xp̄s sic instituit: & hoc qr pars p̄ncipalis nutritionis scȝ potus p̄ncipalr ɔsistit in vino & dȝ eē expressū de vua: qr q̄diu liquor est in vua magis hȝ rōnē comestibilis q̄ potabilis. Nō dat autē sacramētū pp̄lo sub vtraq̄ specie: pp periculū effusionis: Aquā vero vino apponi est simplr necīm de necessitate sacri: qr et qñ apposita est nō cōuertit i sāguinē nisi prius cōuersa fuerit in vinū. Et iō ita modica est apponēda & ita tēpestiue q̄ añ cōsecrationē possit eē cōuersa i vinū. Greci et nō apponūt aquā vt dicit Inno. hoc tñ est de necessitate ministri pp p̄ceptū ecclesie romane: & et xp̄s vinū cui fuit prius aqua mixta cōsecrauit. vt ait Dam. li. 4. Cōgruētia aūt appōnis aque ad vinū ē: vt significet p̄p̄lo vniri xp̄o p fidē de cōse. di. 2. Cōionē. Uñ nō sufficeret si apponeret in dolio: qr nulla eēt ibi significatio: s̄ȝ dȝ apponi imminēte oblōne. Nō sūt aūt agresta nec acetū mā cōsecratiōis cū specie differant a vino: vt pȝ ex eorū q̄litatibus & operationibus. Uinū eni est a tota specie calidum: acetū vero a tota spē frigidū: vt dicit Sco. De vino tamē aliqualiter tendēte ad acedinem potest fieri cōsecratio fm Inno. & Rich. Quia vero fm Augu. in sacramēto sine intentione nihil agitur: ideo si sint plures hostie super altare nō consecrantur nisi ille quas sacerdos intendit consecrare.

¶ Ubi illa accidētia fundentur. Di. xij.

I autē querit de accidētib⁹ que remanēt. i. dē spe cieb⁹ & sapore & pōdere in quo subiecto fundent: poti⁹ mihi videt sa tendū existere sine subiecto q̄ȝ esse in subiecto qr ibi nō est substātia nisi corpis & sāguis dñici que nō afficit illis accidētib⁹. Nō. n. corp⁹ xpi talē hȝ in se formam sed qualis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa accidētia p se subsistētia ad mysterij ritū: ad gustus fideiq̄ suffragiū: quibus corpus christi habens formam & naturam suam tegitur.

¶ De fractione & partibus.

Solet etiā queri de fractione & p̄ticulatiōe q ibi vr fieri: vtrū v̄a sit: & si vera fractio est: cuius rei sit vel in qua re fiat? Cūq̄ nō sit ibi alia s̄ba q̄ȝ xpi: Si in aliq̄ s̄ba est illa fractio: i corpore xpi vr eē. Sȝ eȝ cuȝ ip̄ȝ corpus icorruptibile sit: qr imortale & impassibile: in xp̄o nō posse eē vi. Nā & xp̄s redarguit carnalē sensum discipulorū qui putabant

Nota se quentia

tabāt carnē xp̄i sicut aliam in ptes diuidendā ꝛ morsib⁹ dilacerādā. Jō quibusdaz placet ꝙ ꝛ nō sit ibi fractio sicut videt̄: sꝫ d̄r frāgi q: v̄r frangi. Quibus obijcitur qd̄ ait Amb. Nihil falsi putandū est in sacrificio veritatis vel sicut fit in magorū prestigijs vbi delusione quadā falluntur oculi: vt videant esse qd̄ nō est. Ad hoc illi dicunt. Non fallit nos visus nec fallit̄: qd̄ esset si crederet̄ ita frāgi vt videtur. Nec illusio est: q: ad vtilitatē fidei: nō ad deceptionē ita fit: sicut ꝛ christus se ondit duobus discipulis in via in specie peregrini: nec in eo tamē talis forma erat: sed oculi eorum tenebātur ne eum agnoscerent.

Opīo q̄rūdā.

¶ Aliorum opinio.

Alii vero dicūt ꝙ sicut ibi spēs panis ē: ꝛ nō ē ibi res cuius vel in qua sit illa spēs: ita est ibi fractio que nō fit in aliqua re: q: nihil ibi frangit̄: qd̄ mirabiliter dei potentia fieri dicunt: vt fiat fractio vbi nihil frāgit̄.

¶ Alorūz opinio.

Alii tradūt corpus xp̄i essentialiter frāgi ꝛ diuidi: ꝛ tñ integrū ꝛ incorruptibile existere. Qd̄ se colligere asserūt ex cōfessione berengarij qui confessus est coram Nico. papa ꝛ pluribus ep̄is: panē ꝛ vinū que in altari ponuntur post cōsecrationē nō solū sacr̄m sed ēt verū corpus ꝛ sanguinē xp̄i esse. ꝛ sensualiter nō solū sacr̄o: sed in veritate māib⁹ sacerdotū tractari ꝛ frāgi: ꝛ fideliū dētib⁹ atteri.

Cōfessio berēgarij.

¶ Sententia probabilior.

Sed q: corpus xp̄i incorruptibile est: sane dici pōt fractio illa ꝛ ptitō nō in substantia corpis: sꝫ in ipsa forma panis sear̄alis fieri: vt vera fractio ꝛ partitio sit ibi que fit nō in sb̄a corpis sed in sacramēto. i. i spē. Ne aūt mireris vl̄ insultes si accidētia videāt̄ frāgi cuz ibi sint sine subiecto: lꝫ quidā asserāt ea fundari in aere. Est ibi vera fractio ꝛ partitio que fit in pane. i. in forma panis. Uñ apl's ait. Panis quē frāgim⁹: q: forma panis ibi frangit̄ ꝛ in partes diuidit̄: xp̄s vero integer manet ꝛ tot⁹ est in singulis. Uñ Aug. Qñ xp̄s māducat̄ vita māducat̄: sꝫ qs audeat māducar̄ dñz suū? ꝛ tñ v̄itas inuitās nos ad māducādū ait. Qui māducat me viuet pp me. Nec occidit̄ xp̄s vt māducet̄: sꝫ mortuos viuificat qñ māducat̄: reficit: nō deficit: viuit māducat⁹ q: surrexit occisus: nec qñ māducam⁹ ptes d̄ illo facim⁹ ꝛ qdē in sacr̄o sic fit. Jteꝫ Norūt fideles quō māducēt carnē xp̄i: vnusqsqꝫ accipit ptē suā. Uñ ꝛ ipsa grā ptes vocant̄: p ptes māducat̄ ꝛ manet integer: tot⁹ p ptes māducat̄ i sacramēto ꝛ manet itegr: tot⁹ i celo: manet integer tot⁹ in corde tuo. Jō ista dñr sacra q: in eis aliđ videt̄ ꝛ aliđ itelligit̄: v̄r panis ꝛ calix qđ ꝛ oculi renūciant: qđ autē fides instruēda postulat panis ē corp⁹ xp̄i: calix ē sāguis. Ex his dat̄ itelligi ꝙ fractio ꝛ ptes q̄ vñr ibi fieri i sacr̄o siūt. i. in spē visibili. Jōqꝫ illa berēgarij v̄ba ita distiguēda sūt vt sēsualiter nō mō sacr̄ oꝫ: sꝫ i veritate dicat̄ corp⁹ xp̄i tractari mānibus sacerdotū: frāgi v̄o ꝛ atteri dētib⁹ v̄e qdē sꝫ i sacr̄o tm̄. Uera q̄ ē ibi attritio ꝛ ptitio: sꝫ i singul̄ ptib⁹ tot⁹ ē xp̄s. Uñ Hiero. Singuli accipiūt xp̄m dñm i singul̄ portiōib⁹ totus est nec p singulos minuit̄: sꝫ itegrū se p̄bet singulis. Jtē Hyla. Ubi ps ē corporis: ibi est ꝛ totū.

Aug. in s̄mone de v̄bis euangelij.

Hie. in s̄mone quodā.

¶ Quid ille ptes significēt.

Quid autē partes ille significēt. Sergius papa tradit inquiens. Triforme ē corp⁹ xp̄i: ps oblatū i calicē missa: corpus xp̄i qđ iā surrexit mōstrat: ps comesta ambulās adhuc sup terrā: ps i altari vsqꝫ ad finē misse remanēs: corp⁹ iacēs in sepulchro significat: q: vsqꝫ i finē seculi corpora sanctorū in sepulchris erūt. Et sicut ptes ille mysticā tenēt significationem ita ēt ꝛ fractio passiōis xp̄i ꝛ mortis est repn̄tatio. Uñ ipse ait. Hoc facite i meā cōmemorationē. i. i memoriā passionis ꝛ mortis mee. Nā vt ait Amb. Q: i morte xp̄i liberati sum⁹: hui⁹ i edēdo ꝛ bibēdo carneꝫ ꝛ sāguinē memores eē debem⁹. Sꝫ caueat qsqꝫ ne idigne pcipiat: q: iudiciū māducat. Nō est eni iste panis q vadit i corp⁹ sꝫ panis vite eterne q aīe nr̄e sb̄aꝫ fulcit. Sic ergo viue vt quotidie merearis accipe: nec accedas idign⁹. Jndign⁹ est q aliter celebrat mysteriū q̄ꝫ xp̄s tradidit: vl̄ q h̄ns mortale pctm̄ accedit. Ergo ꝛ si sint pctā quotidiana vel nō sit mortifera: añq̄ꝫ accedas dimitte debitorib⁹ tuis. Si dimittis dimittit̄ tibi: ꝛ sic secur⁹ accede. Panis eni salutaris ē nō venenū. Si ita accedis spūaliter māducas: spiritualiter eni manducat: qui innocentiam ad altare portat.

Amb.

Si qs idignus sumat.

¶ Si illđ sit sacrificiū: ꝛ si sep̄i⁹ imolet̄ xp̄s.

Post hec q̄rit̄ si qđ gerit sacerdos proprie dicat̄ sacrificiū vel imolatio

ꝛ si xp̃s quotidie imolet̃ vel sel' tm̃ imolatus sit? Ad hoc breuiter dici pōt: illud qđ offert̃ ꝛ cōsecratur a sacerdote vocari sacrificiū ꝛ oblationē: qꝛ memoria est ꝛ repn̄tatio veri sacrificij: ꝛ sancte imolationis facte in ara crucis. Et semel xp̃s mortuus in cruce est: ibiq3 imolatus est in semetipso: quotidie āt imolat̃ in sacramēto qꝛ i sacr̃o recordatio fit illi⁹ qđ sctm̃ ē semel. Un̄ Aug. Certū habem⁹ qꝛ xp̃s resurgens ex mortuis iā nō morit̃ ꝛc. in ne obliuiscamur qđ sel' factū est in memoria nr̃a oi anno fit. s. quotiēs pascha celebrat̃. Nūqd totiēs xp̃s occidit̃: s3 tm̃ ānuersaria recordatio repn̄tat qđ olim factū est: ꝛ sic nos facit moueri tāq̃ videamus dn̄m i cruce. Itē. Semel imolat⁹ est xp̃s i semetipso ꝛ tn̄ quotidie imolat̃ i sacr̃o. Qđ sic intelligēdū est: qꝛ in māifestatiōe corpis ꝛ distinctiōe mēbrorū semel tm̃ i cruce pepēdit: offerēs se dō pr̄i hostiā redēptiōis efficacē: eorū. s. quos pdestinauit. Itē Amb. In xp̃o. n. oblata ē hostia ad salutē potēs: qd ergo nos? Nōne p singulos dies offerimus? Et si quotidie offeram⁹ ad recordationē eius mortis fit: ꝛ vna ē hostia nō multe. Quō vna ꝛ nō multe? qꝛ semel imolat⁹ est xp̃s. Hoc aūt sacrificiū exēplū ē illi⁹: id ip̄m sp ad ip̄m offertur. pinde hoc ē sacrificiū. aliogn qm̃ i multis locis offert̃ multi sūt xp̄i? nō: s3 vn⁹ vbiq3 est xp̃s: ꝛ hic plen⁹ existēs: ꝛ illic plen⁹: sicut qđ vbiq3 offert̃ vnū est corp⁹ ita ꝛ vnū sacrificiū. Christ⁹ hostiā obtulit ipsā offerim⁹ ꝛ nūc: s3 q̄ nos agim⁹ recordatio est sacrificij. Nec cāsue infirmitatis repetit̃: qꝛ pficit hoiem: s3 nr̄e qꝛ quotidie peccam⁹. Ex his colligit̃ eē sacrificiū ꝛ dici qđ agit̃ i altari: ꝛ xp̃m semel oblatū. ꝛ quotidie offerri: s3 aliter tūc alr̄ nūc. Et ēt que sit virt⁹ hui⁹ sacramēti ostendit̃: remissio. s. peccatorū venialiū ꝛ perfectio virtutis.

Aug. ss psal. xxi
Aug. in sniis p speri.
Amb. ss eplaz ad hebreos.
De vtu te sacri.

¶ De causa institutionis.

Institutū est eni hoc sacramētū duabus de causis. In augmētū ṽtutis. s. charitatis: ꝛ i medicinā quotidiane ifirmitatis. Un̄ Amb. Si quotiēs effūdit̃ sāguis xp̄i iremissionē pctorū effūdit̃. debeo sp accipe q̄ sp pecco. d̄beo sp hr̄e medicinā. Itē Aug⁹. Iterat̃ quotidie h̄ oblatio l3 xp̃s sel' sit passus: qꝛ quotidie peccam⁹ pctis sine qb⁹ mō tal' ifirmitas viuere nō pōt. Et qꝛ quotidie labimur: quotidie xp̃s mystice imolat̃ p nob. Dedit. n. nob hoc sacr̄z salutis: vt qꝛ nos quotidie peccam⁹: ꝛ ille iaz mori nō pōt: p hoc sacramētū remissionē cōseq̄mur. Quotidie cōedit̃ ip̄e ꝛ bibit̃ in ṽitate s3 iteger ꝛ viu⁹ manet. Itē. Mysteriū fidei dr̃: qꝛ credē debes q̄ ibi salus nr̃a ɔsistit. Si aūt q̄rat̃ vtrū quotidie cōicādū sit? Audi qd idē tradit Aug⁹. Quotidie igt eucharistiā accipe nec laudo nec vitupo: oib⁹ tn̄ dn̄icis diebus cōicāduz hortor. Si tn̄ mēs i affectu peccādi ē: grauari magis dico eucharistie pceptiōe q̄3 purificari. Et l3 qs pctō mordeat̃: si peccādi tn̄ de cetero nō habeat volūtatē ꝛ satisfaciat lachrymis ꝛ orōnib⁹: accedat secur⁹: s3 h⁹ de illo dico quē mortalia pctā nō grauāt. Si n̄ frequēti⁹ saltē ter i āno hoies cōicēt: nisi forte qs criminalib⁹ ipediatur: in pascha. s. pēthecoste: ꝛ i natali. Oēs ergo cōicēt qui noluerint carere eccl'iasticis liminib⁹.

Amb.
Augu. ad ianuarium.
Utrum q̄tidie sit cōicādum.
Fabianus pa.

Irca disti. 12. quero an in eucharistia sit aliqđ accidens sine subiecto? Qđ nō. 7. metaphē. dicit Ari. q̄ nō ē possibile aliquod accidētiū esse sine subiecto. ¶ Itē fm Boe. accidentis eē est inesse. Itez posterius eēntialiter nō pōt eē sine priori. 5. metaph. s3 accn̄s est posteri⁹ subā. 7. metaphy. ergo nō pōt eē sine ipsa. ¶ Oppm̄. magi. in lra. ¶ Rn̄sio fm Sco. q̄ accn̄s pōt sumi vno mō p p se significato eius. s. pro ipsa accn̄talitate vel inherētia que est respect⁹ extrinsecus aduenīēs iherētis ad illđ cui inheret. ꝛ pōt pertinere ad genus actionis si actio dicat nō tm̄ respectū agentis ad passū sed ēt forme ad in informatū. Alio mō. pōt sumi pro eo qđ denotatur a tali significato siue sit accn̄s absolutū siue respectiuū. Loquēdo igit̃ d̄ p se significato accn̄s cōtradictio ē ipsū nō eē in subiecto intelligēdo vniformiter in subiecto ꝛ predicato idest si actu actu. si aptitudine aptitudine: qꝛ accn̄tia seu inherētia est quidā respectus ad illud cui accidit seu quē iportat hec dictio accn̄s seu inherēs. ¶ Hoc pmisso: pono duas cōclusiones. Prima est q̄ loquēdo d̄ eo qđ denoiatur a tali significato ꝛ est p se respectus ɔ̄dictio ē q̄ sit sine fūdamēto seu subiecto ꝛ hoc actu. ita. s. q̄ nō actu inhereat subiecto. Probat̃: qꝛ respectus est eēntialiter hitudo iter duo extrema. Et iđ sicut tollere terminū ad quē respect⁹ est. est d̄struere respectū. ita tollere illud cuius est respectus est destruere rōnē respectus. Nō ergo qꝛ respect⁹ est accn̄s iđ requirit subiectū vel fundamētū: s3 qꝛ respect⁹. Secūda ɔclusio est q̄ loqnēdo de accidēte absoluto possibile est ipsum esse sine sbō cui actu iherēat. Probat̃ qꝛ nulla est depēdētia simplr̃ necīa alicui⁹ accn̄tis absoluti ad aliqđ quod nō est de eius eēntia nisi ad cām extrinsecā simplr̃ primā. s. dei. Subiectū autē nō est de eēntia accn̄tis. qꝛ tūc hō albus nō eēt ens p accn̄s qđ est ɔ̄ phm̄. 5. metaphy. ergo depēdētia actualis accn̄tis ad subiectū nō ē simplr̃ necīa. Uoco autē simpliciter

di. 12. q. i. §. i.
§. 2.
§. 3.

plicitcr

pli necessariū: cuius oppm̄ includit cōtradictionē3. Maior probat: qr causalitatē cuiuscūq3 cāe extrisece respectu cuiuscūq3 causati: pfecte supplere pōt pma cā. qr h3 i se oēm talē causalitatē eminēti⁹ q̄ cā scdā. L3 aūt accñs absolutū possit esse absq3 tali inherētia actuali ad subiectū: tamē nō potest esse qn habeat aptitudinē ad inherēdū subiecto: qr talis aptitudo est ppria passio cōsequēs nām accidētis idē realiter cū ipso. Ex pdictis p3 ad qōnē. ¶ Accidētia enim panis manēt i eucharistia vt p3 ad sensū: τ nō afficiūt corp⁹ christi: qr illud nō est quantū hac quātitate: sed multo maius: nec figuratū hac figura: s3 figuratiōe corporis hūani: nec coloratū h⁹ colore s3 colore ɔueniētu corpi hūano: nec afficiant subā panis qr illa nō manet vt p3 ex predictis nec afficiūt aerē: qr aer nō est capax istoꝝ accidentiū cū ista sint ppria accidētia corporis mixti τ repugnātia elemēto. Sūt igit sine subiecto. Est āt duplex subiectū accidētis: quoddā qd vltimate termi nat eius depēdētiā sic q̄ nihil vlterius terminet: τ sic suba dicit subiectū accidētis: τ hoc mō oē accidēs est ibi sine subiecto. Alio mō subiectū accidentis dr qd proximo terminat eius depēdētiā licet nō vltimate τ hoc mō nō oē accidēs ē ibi sine subiecto. Albedo eni fundat imediate in quātitate: τ fm extensionē eius extenditur. Si eni3 virtute diuina fieret sine q̄ntitate: eēt indiuisibilis τ insensibilis potentia ppinqua: qr non esset sub modo cōueniēti ad diuisionē τ sensationē: esset tñ diuisibilis τ sensibilis potētia remota qr esset accidens natū informare corpus. Equalitas etiā vnius quātitatis ad aliā fundatur in albedine: habēt eni accidentia separata a substantia actionē in sensū sicut τ cōiuncta cū sint principale τ totale sensationis in suo ordine. vñ visus videt albedinē panis cōuersi in corpus xpi: τ olfactus pcipit odorē τ gustus saporē. Nō aūt hñt actionē respectu substātie gñande: cū sint im pfectiora ipsa. Frāgunt etiā accidētia: cū hostia cōsecrata diuidit. Vñ retinēt modū agēdi τ patiendi quē prius habebāt. Illud aūt quod dicit de conse. di. 2. Ego berēgarius. Verū corpus τ sanguinem dñi nostri iesu xpi manibus sacerdotū frangi τ dentibus atteri debet referri ad species. ¶ Quia eni ille berēgarius fuerat ifamatus q̄ nō credebat corp⁹ xpi realiter ɔtineri sub specie panis ideo ad sui purgationē p verba excessiua cōtrariū asseruit. Et sic verū corpus xpi frangi dicit: qr species sub qua vere cōtinet frāgitur. τ hoc modo etiā dicit a populo in manib⁹ sacerdotum videri: cū tamē ipsu3 corpus vt in sacramēto nō imutet sensu3 qr nō est ibi modo quātitatiuo vt dictū est in pcedētibus. Diuisa itaq3 hostia corpus xpi no diuiditur: sed remanet integrū sub qualibet eius parte sensibili q̄diu remanēt spēs panis ꝟel vini: cu3 sit totū i q̄lib3 pte. Qr vo de⁹ istituit nō ɔseruare ibi corpus xpi nisi q̄diu manēt accidētia que nata sūt afficere substātiā panis vel vini iam conuersi ideo in instāti corruptionis hmōi accidentiū siue per digestionē vel alias: redit actiōe diuina talis substātia qualis nata est affici accidētibus cōsequētibus: seu qualē generaret nā de pane corrupto. Hinc est q̄ hmōi spēs nutriunt: τ ipsis corruptis generātur vermes: hoc autē facit deus ad mere fidei meritū. Si enim videremus ex ipsis speciebus nihil gñari: experimēto cognosceremus cū eē sub illis spēbus panis τ vini. ¶ Ad pri §.5.
mū arg. dico q̄ phi dicerent accñs nō posse esse sine subiecto qr ponūt ordinē cāꝝ simplr necciū vt dcm̄ est. 8. physicoꝝ. c. vi. ita q̄ p⁹ cā nō pōt cāre causatū cāe secūde sine cā scda: subiectū aūt h3 aliquā cālitatē respectu accidētis. se h3 eni vt mā i q̄ qr. s. h3 nāliter sustētare accñs. Nos aūt nō ponim⁹ hmōi ordinē cāꝝ simplr neccīm: vt p3 ex pcedētib⁹: qr ergo de niamus a phis in añcedēte: op3 ēt q̄ dniemus i ɔsequēte. ¶ Ad Boe. dōm q̄ accñs h3 de nā sua q̄ insit aptitudinalr: nō aūt est necīu3 actualr. ¶ Ad aliud cū dr q̄ posteri⁹ nō pt esse sine pori: dico q̄ verū est §.6.
de illo pori qd necio actualr ɔsupponit: accñs aūt nō sic ɔsupponit sbā3 sed tñ aptitudinaliter vt dcm̄ est.

Vtrū sit frequēter cōicandu3? Rñ⁹ fm Rich. sicut op3 pl̄ries cibū sumere q.2.
ad restaurationē humidi nālis deperditi p §.1.
actionē caloris nālis: sic hoc sacrm̄ qd est aīe nutrimentū: est plures suscipiendū. Vñ si homo experimētaliter cognoscit q̄ ex frequēti sūptione huius sacramēti feruor charitatis augetur in ipso τ reuerētia ad sacrm̄ non minuit: frequēter d3 cōicare. Nō tñ in die plus q̄ semel. Si vero sentiret reuerētiā ad sacrm̄3 minui τ feruorē nō multū augeri: interdū debet abstinere vt cū maiori reuerentia τ deuotiōe postmodū accedat: τ iō dr ō cōse. di. 2. Quotidie eucharistie cōionem accipere nec laudo nec vitupero. Et infra. Faciat vnusquisq3 quod fm fidē suā pie credit esse faciēdum. Obseruari tñ d3 statutum ecclesie. de pe. τ re. Ois vtriusq3 sexus. de cōicando semel in āno ad minus. Alio aūt tpe nō tenet hō cōicare ō necessitate: nisi rōne officij: vt sacerdotes cōicare tenēt quotiēs cōficiūt corpus xpi. de cōse. di. 2. Relatū. vel rōne pericuīi mortis vt cū hoies i grauib⁹ ifirmitatib⁹ i qbus est notabile piculū mortis sūt cōstituti. In primitiua aūt eccl̄ia qñ vigebat maior dnotio: qr parū añ passio xpi pcesser at τ ab ifidelib⁹ maior erat ipugnatio: qtidie cōicabāt vt fortiores efficerēt. Postmodū vero min⁹ feruēte charitate ordinatū ē vt hoc fieret ter in anno. s. i natali dñi. pascha τ pē. ō cōse. di. 2. Seclares. Postea autē vt saltem semel i anno. ¶ Bonauē. autē dicit q̄ hō a cōmuniōe aliqñ d3 cessare vt addiscat reuereri. Aliqñ accedere: vt inflametur amore: qr tali hospiti debetur τ amor τ reuerētia: τ tunc fm illa3 partē fm quā melius se viderit pficere: ad illam magis declinet. ¶ Dicit quoq3 Rich. q̄ non licet sacerdoti p totū tpe vite sue a celebrādo abstinere: ne sicut seruus neq̄ qui abscōdit pecuniā dñi sui. a dño nisi se corrigat iudicet. Vñ sacerdos qui hac ptāte sibi data loco τ tpe debitis τ ɔueniētu hita oportunitate τ dispōne nō vult vti sed notabiliter negligit peccat. Bonauē. aūt dicit q̄ sacerdos qui altari nō viuit nō peccat si ɔscia sua dictat q̄ ob sui idignitatē τ τ sacri reuerētia3 abstineat. ¶ Et notādū q̄ si aliquā misse peculiares. i. spēales seu votiue i dieb⁹ solēnib⁹ §.3.
dicāt: nō dēbēt ita solēnie celebrari q̄ p ipsas a missa p pa illi⁹ diei pplus abstrahat ō ɔse. d. 1. Et h⁹ añ cod3,

¶ Si heretici ꝛ excōmunicati hoc sacramē tum conficiant. Dis.xiij.

Olet ēt qri vtrū praui sacerdotes hoc sacr̄m cōficere queāt? Ad qꝺ dici pōt ꝙ aliq̄ lꝫ sint praui ꝯsecrant vere.s.q̄ int⁹ sūt noīe ꝛ sacro ꝛ si nō vita:qꝛ nō in merito cōsecrātis:sꝫ in v̄bo efficit̄ creatoris. Uñ Aug. In tra catholicā eccl'iam in mysterio corpis ꝛ sāguinis dn̄i nihil a bono maius: nihil a malo minus pficit̄ sacerdote:qꝛ nō in merito cōsecrātis sꝫ in verbo conficit̄ creatoris ꝛ virtute spiritussancti. Credēdū est enīꝫ ꝙ in verbis xp̄i sacramēta cōficiantur. Sicut ipse est q̄ baptizat:ita ipse ē q̄ p spiritūsāctū suā efficit carnē ꝛ sāguinē. Itē Greg. Putāt quidā cōionē corporis min⁹ eē sanctificatā:si illo:ū fiat offō quorū vita eoꝝ oculis videt̄ ignobilis. Heu ī q̄ꝫmagnū laqueū icidūt:vt diuina ꝛ ꝛ occulta mysteria plus ab alijs sanctificata posse fieri credāt:cū vn⁹ idēqꝫ spiritussanctus in tota eccl'ia iuisibiliter ea mysteria ꝛ opando sācticet ꝛ sāctificādo bn̄dicat. Mysteriū iō dī ꝙ secretā ꝛ recōditā habeat dispēsationē. Sacrificiū vero quasi sacrū factū:qꝛ prece mystica cōsecrat̄ ꝑ nobis in memoriā dn̄ice passiōis. Sacramētū est ī aliqua celebratiōe:cū res ita fit vt aliqd significate rei accipiamus. Sacra sūt baptisma:chrisma:corp⁹:que ideo sacra dicunt̄ qꝛ sub tegimēto visibiliū rerū:diña virtus secreti⁹ salutē eorūdē sacroꝝ operat̄. Uñ a secretis virtutib⁹ vel sacris sacramēta dn̄r. Panis ꝛ calicis sacr̄m:grece eucharistia dr̄:latine bona gratia interpretat̄:ꝛ quid meli⁹ corpore ꝛ sāguine xp̄i. Siue ergo p bonos siue p malos ministros intra ecclesiā dispēset̄:sacrꝫ tm̄ est:qꝛ spiritussanctus viuificat. Nec bonorū dispēsatorū meritis ampliat̄:nec malorū attenuat̄. Hoc de corpore dn̄i:hoc ꝛ de baptismate ꝛ chrismate sciendū est ꝛ tenēdū:qꝛ virtus diña secreti⁹ operat̄ in eis:ꝛ diuina solūmodo est hec virt⁹ siue potestas nō humane efficacie. Illi vero qui excōmunicati sunt vł de heresi māifeste notati nō vn̄r hoc sacr̄m posse cōficere:lꝫ sacerdotes sint qꝛ nemo dicit ī ipsa cōsecratiōe offero:sꝫ offerim⁹: quasi ex psona ecclesie:ꝛ iō cū alia sacramēta extra ecclesiā possint celebrari de hoc nō vr̄. Qꝺ etiā Aug.tradere vr̄ dicēs. Recolite nomē ꝛ aduertite veritatē. Missa eni dicit̄:eo ꝙ celestis missus ad cōsecrādū viuificādū corpus aduenīat iuxta dictū sacerdotis dicētis. Oīpotens deus iube hec pferri p manus sancti angeli tui in sublime altare tuū ꝛc. Idcirco nisi Angelus venerit:missa nequaqꝫ iure vocari pōt. Nunqd eni si hoc mysteriū hereticus ausus fuerit vsurpe:Angelū ꝺ cel' mittit de⁹ oblationē ei⁹ cōsecrare:marie cū eīdē p pphetā cōminat⁹ fit dicēs:maledicaꝫ bn̄dictiōib⁹ vr̄is. Qꝺ si bn̄dictiōib⁹ eoꝝ se asserit maledicturū p̄uitas. Quid erit ꝺ hostia? ḡ dicem⁹ illā posse bn̄dici ab illo quē scim⁹ a dō fore maledictuꝫ cū sua bn̄dictione. Si eni de⁹ maledixerit bn̄dictiōib⁹ hereticorū:ꝛ simoniac⁹ bn̄dixerit: qs eoꝝ p̄ualebit? Nunqd bn̄dictio maledicti ad nichilū poterit redigere v̄ba verissima cōminātis dei. Ex his colligit̄ ꝙ h̄tic⁹ a catholica fide p̄cisus nequeat hoc sacr̄ꝫ cōficere qꝛ sancti angeli q̄ hui⁹ mysterij celebratiōi assistūt:tūc nō assūt qñ heretic⁹ ꝛ simoniac⁹ hoc mysteriū temerarie p̄sumit. Nō.n.dubitari lꝫ vbi corporis dn̄ici ꝛ sāguis mysteria gerūt̄ supernorū ciuiū adeē cōuēt⁹. In hui⁹ aūt mysterij expletione sicut formā seruari:ita ordineꝫ h̄ri.s.vt sit sacerdos ꝛ intētionē adhiberi opꝫ vt illud facere intendat. Sꝫ si nō credit de illo mysterio sicut veritas hꝫ nūquid pōt intēdere illud cōficere? ꝛ si nō intendit nūqd conficit? Aliq̄ dicūt etiā nō recte de illo mysterio sentientē posse intēdere:non quidē illud cōficere:qꝺ iam esset recte credere:sꝫ id agere qꝺ geritur ab alijs dum cōficit̄:ꝛ sic adhibet̄ intentio:ꝛ si intentio dicat̄ deesse cōficiēdi illꝺ mysteriū tm̄ ex quo intendit ea dicere ꝛ agere que ab alijs geruntur impletur mysteriū. Illud etiam sane dici potest ꝙ a brutis aīalibus corpus xp̄i nō sumit̄.ꝛ si videat̄. Quid ergo sumit mus.vel quid manducat. Deus nouit De hoc celesti mysterio aliqua perstriximus a catholicis fideliter tenenda. Qui enim his contradicit:hereticus iudicatur.

¶ Quid facit hereticum:ꝛ quid sit h̄ticus

Ne autē ignores qꝺ faciat h̄reticuꝫ vel qꝺ sit heretic⁹:audi breuiter qꝺ inde sancti doctores tradāt. Hyla.ait extiterunt p̄les qui celestiū v̄borū simplicitatē nō v̄itatis ipsi⁹ absolutionē susceperīt aliter interp̄tātes qꝫ dictorū virtus postularet. De

intelligentia

Marginal notes: Aug.in li.ꝺ corpe dn̄i. — Greg⁹. — Aug.in smone chrsti. — Uñ dicatur missa.

intelligẽtia eni heresis non de scriptura est: et sensus nõ sermo fit crimẽ. Idẽ i.viij. Intelligẽtie sensus in crimine est. Hiero. dicit: q ex verbis inordinate platis incurrit hrsis. Aug. diffiniẽs quid sit hereticus ait. hereticus ẽ q pro alicuius tpalis cõmodi et maxime glorie pncipatusq sui gratia falsas ac nouas opiniones gignit vel sequitur.

di.13.q.i.§.1. Circa di.13. quero vtrum sacerdos qlz possit conficere eucharistiã. Qd non. Malachie. 2. maledicã bñdictionibus vris, et loquit de malis sacerdotib: et p ons p ministeriũ eorũ nichil bñdicit. ¶ Preterea virt misse pncipalr cõsistit in sacro eucharistie: ergo si malus sacerdos posset pficere sicut bonus: eque valeret missa mali sicut boni. ¶ Itez q nõ solus sacerdos: qr di.93. dĩ q diaconus eucharistiã populo si necessitas cogit iussus eroget: vñ Sixtus cõmisit laurẽtio dñici sãguis dispẽsationẽ: vt pz in legẽda eius. ¶ Cõtra. Mat. 26. Hec quotienscũq feceritis: vbi xps loquit aplis qbus succedũt epi: vel ad min nõ nisi discipulis qb succedũt sacerdotes. di.21. In nouo testamẽto. ¶ Rñ. Cõficere eucharistiã vt cause pncipali nõ cõpetit nisi soli deo: sacerdoti vero vt in-

§.2. strumẽto. Et hoc duplr. vno mõ absolute siue de facto. ita.s. q si attẽtat facere facit qd itẽdit. Alio mõ ordinate siue d iure. ¶ Quãtũ ad pmũ. Ad simplr cõficiendũ nõ reqrit vltra mãm debitã nisi minister debitus qui.s. sit sacerdos et possit pferre verba debita cõsecrationis ita q nõ sit mutus et hẽ intẽtionẽ debitã faciendi qd intẽdit facere ecclesia: ita q nõ careat vsu rõnis: vñ degradatus seu depositus lz nõ ordiate pficiat: pt tñ absolute pficet qr dgradãs non põt ei auferr charecterẽ sacerdotalẽ: lz ipz spoliet puilegio clericali qd nõ est essentiale ordini: p quo põt adduci illud. 2. cor. vltimo. Nõ dedit nobis potestatẽ in destructionẽ sz in edificationẽ. Sic ẽt cõficit scismatic vel hereticus ẽt circa eucharistiã dũ tñ intendat facere qd xps instituit faciendũ seu qd ecclesia facit. Et si obijcit q cũ talis sit precisus a corpore eccle nõ põt offerre in psona eccie dicẽdo offerim. etc. vt arguit

§.3. magister in lra. Dicit Sco. q oblatio nõ est de necessitate cõsecrationis. ¶ Quãtũ ad fm scz de ordinate cõficere quedã requirunt ex pte ministri loci et tpis. Ex pte ministri nõ tñ ipedit culpa sz ẽt pena canonica. vt excõicatio suspẽsio irregularitas. ¶ Et dicitur pena canonica phibitio alicu exequẽdi vel gradus recipiẽdi: qui alias cõpeteret nõ phibitio. Debet q̃q habere vestimẽta sacrata et honesta cuiusmodi sunt amictus alba cingulũ stola manipulus planeta qbus non est vtendũ nisi in ecclesiasticis officijs: de cose. d. pma. In quibusdã autẽ locis cõsuetudo obtinuit cingulum nõ bñdici. quare lz ibi vti cingulo non bñdicto fm Sco. Licet aũt celebrãs sine ornamẽtis debitis grauiter peccet: nõ tñ irregularitatẽ incurrit cum talis pena non inueniat pp hoc in iure inflicta. Per amictũ autẽ designat velũ quo facies xpi fuit velata. Alba vero signat vestẽ traditã i domo herodis. Cingulũ: chordã q̃ fuit ligatus ad colũnã: stola cathenã ferreã in eius collo positã. Manipulus ligaturã manuũ i captione. Casula aũt vestẽ purpureã. Corona vero repñtãt coronã spineã xpi capiti ipressã: cui

cultui clerici spãliter applicat. ¶ Ex pte autẽ loci re- §.4. quirit q sit locus p epm sctificatus scz ecclia cõsecrata vel altare fz Raimũ. d cse. di.i. Scut nisi in casu necessitatis. pz ibidẽ. Cõcedimus: vt si eccle in patria sint destructe: vel si qs in via positus nõ possit accedere ad ecclesiã cõsecratã qd regulariter verũ est de nauigãtib: vt dicit Sco. Nõ enĩ videt verisimile q obseruãtiã illius pcepti decalogi Sanctifica sabbatum qd ecclesia interpretata est in hoc qd est audire missã die dñico: de cõse. d.i. Missas: voluerit ipedire p ali qd pceptũ minoris obligatiõis. Nõ est tñ celebrãdũ

in naui pp piculũ effusiõis sanguinis. Predictis aũt §.5. casib exceptis nõ lz celebrare in loco nõ sanctificato nisi de cõsensu epi. Cõcedit tñ extra d puilegijs. In his fratribus minorib et pdicatorib q vbicũq fuerint sine parrochialis pbyteri piudicio cũ altari portatili possint celebrare. De ecclesie edificatiõe et reparatione vide in bartholina. Eccle. primo. ¶ Istius

autẽ loci reqrit ornat vz lumẽ ex de ce.mis.ca.vlti. §.6. Dz ẽt eẽ altare lapideũ d cõse.dis.i. Altaria si nõ sint lapidea chrismatis vnctiõe ñ cõsecrẽt qr xps petra dr Habẽda etiã sunt calix et patena de auro vel argento nisi paupertas cogat: et tũc debẽt esse de stãno. de cõse. di.i. Calix. sub quo itelligit fm Rob. et alexanũ plũbũ. De ere autẽ vel auricalcho calix nõ fiat: qr ob vini virtutẽ eruginẽq pariter vomitũ puocat. Nõ aũt in ligno vel vitreo calice psumat qs missas cantare. De

vitreo est irrationabile pp eius fragilitatẽ ne sanguis §.7. dñi piculo exponat. De ligneo vero pp imbibitionẽ humoris: et debẽt eẽ cõsecrata. de cõsecra. di.i. ¶ Dz autẽ ecclesia a solo episcopo cõsecrari: nec eps põt altari delegare sicut nec recõciliationẽ nisi epo: extra d cõse. eccle. Aqua. Ex cõmissiõe tñ pape sacerdotes simplices põt recõciliare: aqua tamẽ prius p epm bñdicta: vt dicit Innocẽ. Est quoq alia cõsecratio altaris: alia ecclesie. Et iõ vna sine alia põt fieri: extra de cõsecra. ecclesie. ca. primo. Si autẽ ecclesia cõsecrata pro maiori pte fuerit destructa: dz recõsecrari. Secus est si solũ tectũ fuerit cõbustũ. ex. e. lignets. Parietibus itegris remanẽtib vel saltẽ in modica pte destructis. Si vo parietes fuerit successiue reparati: eadẽ ecclia intelligit. et ideo sufficit si tñ recõciliet cum aq̃ exorcizata et cũ solẽnitate misse. Secus si fuerit pmo

tota destructa: ẽt si ex eisdẽ lapidibus fuerit reedificata de cõse. di.i. De fabrica. ¶ Similiter vestes mi- §.8. nistrorũ et pallas altaris et vasa sacra si reparẽtur manẽte substãtia: nõ opz iterato cõsecrari ẽt si p ptes plures reficiant. Secus si forma tota simul soluat: pz arguendo a simili: dñr aũt palle toallie vel corporalia. Predicta ẽt vel similia nõ debẽt cõuerti ad vsus laicos: si que autẽ sint vetustate cõsũpta: cõburi debent et cineres in ecclesia vel aliquo loco honesto poni. Li-

qua tamē possent poni in dormitorio vel capitulo vł i coquina cōburi.19.q.3. Que semel.⁊c. Quoniā de ꝯsecratione.di.i. Altaris.⁊ ca. Ligna. Debet autem altare siue fixū siue mobile esse nō enormiter fra-
q.9. ctū.extra eodē quod in dubijs. Celebrans tamē super altare enormiter fractuȝ vel non cōsecratū:ȝ peccet non tñ est irregularis cū hoc nō sit in iure positū vt dicit Rich. Debet etiam ornari duabus toalijs vt mos est eccle cōsecratis ⁊ corporali:ȝ autē celebrās in loco interdicto incurrat irregularitatēȝ si scienter hoc faciat:non tñ in loco polluto sanguine vel semine.extra de sen.ex his qui libro sexto. In talibus tñ petm̄ est celebrare si sit notoriū:si vero sit priuatū nō est petm̄:qꝛ nec recōciliationē indiget vt dicit Sco.⁊
q.x. ⁊ tenet cōis. ¶ Fit eni recōciliatio pp scandalum ⁊ honorē de turpitudine ⁊ petō in loco sacro cōmisso: ⁊ ideo de cōsuetudine nō recōciliatur in occultis casibus. Et intelligit de effusione sanguinis enormi.fm astex. Secus si sit modica vel leuis.vt si quis contendit cū aliquo in ecclesia,⁊ facto in eum impetu offendat in nares eius vel cū vngue euȝ excoriet ⁊ inde exeat aliquantulū sanguinis. Nō est etiam recōciliāda pp pollutionē in sōnijs. Ecclesia autē nō cōsecrata si sanguinis vel seminis effusione polluat:dȝ lauari aq̄ exorcizata que fit p simplicē sacerdotē:ne diuine laudis organa suspendant vt dicit. Ber.extra eod. Si ecclesia:⁊ nō aqua que fit per epm cū vino ⁊ cinere: cū qbꝰ recōciliatur ecclesia cōsecrata:sup eod. Proposuisti. Hec patēt euidēter in littera. Iuxta pdicta expediret vt celebrātes corā infirmis prius cameram aqua benedicta aspergerent. Quidē tñ aliter dicunt Si autē eccia diuino cultui sit dedicata ȝ nondū cōsecrata. Polluta quoqꝫ ecclia cymiteriū ei cōtiguū censetur pollutū:⁊ anteq̄ recōciliatū sit nullus dȝ in eo sepeliri. Secꝰ si ipsū cymiteriū ad ecclesia esset remotū. Sȝ eē polluto cymiterio nō est polluta ecclia:ne minus dignū trahet videat magis dignū.extra eod. Si ecclesiam.libro.6. Et nō est vnū cymiteriū ȝ plura qñ paries est in medio:ȝ sit ibi eadē porta.vñ violato vno nō est violatū alterū:vt in dicto ca. ¶ Altare dȝ recōsecrari si tabula eius superior sit mota ð vno loco ad aliū:vel fracta enormiter maxime in angulis in qbus sit cōsecratio. Itē si motus fuerit aliqs de lapidibus principalibꝰ mēsaȝ cōtingētibꝰ:seu vna columnarū supra quas ponit altare. Itē si lapis quo sigillatur reliquie sit fractus vel diminutus enormiter:ex eod.ca.i.⁊ ca. Quod in dubijs. Itē si dubitat an sit ꝯsecratū. Nō credit autē Innocē. altare viaticū cōsecrandū si abstrahatur a ligno:nisi ibi sigillarentur reliquie:vt dicit astex.cū cōsecratio nō adhereat ligno sed lapidi. ¶ Tēpus vero celebrationis est ab auro-
de tpe celebrādi ra ⁊ nō ante vsqꝫ ad nonā:vt dicit scotus maxime diebus ieiuniorū excepta nocte natiuitatis:de cōse.di.i. Nocte.⁊.c. Solent. In primitiua etiā ecclia celebrabatur missa in initio noctis resurrectionis. Vñ in oratione dicit. Deus qui hanc sacratissimā noctē. Oportet etiā celebrantē habere aliquē respōdētē in psona totius ecclie:vt denotet esse mediator inter deū ⁊ ecclesiā offerendo sacrificiū pro ecclesia que sibi assistit ł offerendo. Et notādū fm Bonauē. qꝫ plus peccat malus sacerdos qui tm̄ sacramētū cōficit ⁊ nō sumit: q̄ qui vtrūqꝫ facit:qꝛ talis nō tm̄ est minister indignꝰ sed ēt nō obseruat ritū quē dȝ. ¶ Ad pmuȝ argu. Ad ar.
Malachie auctoritas potest exponi de bñdictionibꝰ quas faciunt mali in q̄tū mali:puta cū adulando bñdicūt malis quibus deus veraciter maledicit:ȝ in eucharistia sacerdos nō bñdicit in q̄tum malus:ȝ habens itētionē ecclesie i bñdicēdo ⁊ ꝯsecrādo. ¶ Ad scōm dico qꝫ missa melioris est melior nō ratione sacramēti qd vtrobiqꝫ est equale:ȝ ratione orationum eiꝰ a deo acceptarū. ¶ Ad tertiū dico qꝫ cōcedit dyacono in casu necessitatis corpus xpi dispensare qd est minꝰ:nō autē cōficere qd est maius. Nullo mō aūt cōuenit laico dispēsare corpus xpi.de cōse.di.2.peruenit. Et notandū qꝫ ȝ calix confractus ⁊ conflatus possit ad vius laicos conuerti.nō tamē in propria forma.ar.e.de conse.dis.i. Ligna.

q Uare celebrātur tres misse in domini natiuitate? Rñdet Ric. qꝫ vna q.i.§.hi
celebratur ante diē ad designādū tēpus añ legē qñ erāt hoies in tenebris. Secūda cū discit ad designādū tēpus sub lege quādo nōdū noticia dei habebat. Tertia in die plena signat tēpꝰ gratie qñ iam plena cognitio ht. Dicit etiā qꝫ cū sacerdos xpm representet nō dȝ missā dicere discalciatus Sacerdotis eni calciatio est incarnationis representatio. In psona eni filij dei dicit in psalm. In idumeā extēdā calciamētū meū id est humanā nām quā assūma que in idumea extēdit dñ a xpo hoie terrena calcantur idumea eni terrena dr. Sumit autē calciamētū ppie pro eo qd operit pedē ⁊ sic inhibet aplis deferre calciamēta. Math.x. Large vero sumit p soleis.⁊ sic dicit. Marci.6.qꝫ discipuli erāt calciati sādalijs qbꝰ sēȝ muniunt pedes ne imediate tangāt terrā:⁊ nudi remaneāt i parte superiori qꝛ affectiōes pdicatorū nō debēt ad terrena affici ȝ ad celestia:vt dicit Nico.de lyra sup illū ad ephesios.6. Calciati pedes i pparatiōe euāgelij pacis. Sic etiā xpi diuinitas versus terrā tegebat hūanitate:qꝛ hoibꝰ terrenis tm̄ esse hō videbat. In pte vo superiori.s.viris celestibꝰ eē ēt deus verus approbat. Usus aūt calciamētorū i celebratiōe missarū ortū habuit a sandalijs apostoloꝝ:vt habet in rationali diuinorū officiorum.g.durandi.

q Uare non celebrat missa in die parasceue? Rñdet Rich.qꝛ ipsa dies in q̄
xps passus fuit ipsā passionē satis efficaciter q.3.§.hi
representat:idō statuit ecclesia vt illa die nō cōsecret corpus xpi ȝ qd in pcedēti die reseruatū est sumat. Nō aūt reseruat sanguis pp periculū effusionis. Qꝛ vero effectus illius passionis ad nos continue puenit:idō statuit ecclia vt excepta die pdicta quotidie in ecclijs missa celebret in memoriā oblationis pro nobis facte i cruce virtute cuius oblatio sacrificij ecclie hȝ effectū. Asteranꝰ aūt dicit sabbato sancto nō eē missā celebrādā.de ꝯse.di.3.Sabbato.ȝ illū decretū nō obseruatur,dī eni ibi sic. Traditio ecclie hȝ biduo.s.veneris

⁊ sabbati

et sabbati sancti sacra corporis et sanguinis xpi nõ cele-
brari: q̃ forma est p singulas ebdomadas tenenda e.
Patet aũt euidẽter hoc de cõsuetudine nõ obseruari
§.2. vnde: loquit̃ sm morẽ primitiue ecclie. ¶ Quid si mu
sca vel aranea in calice ceciderit aut venenũ mixtũ fue
rit? Rñsio sm Tho. in tertia pte q̃ si sacerdos añ cõ
secrationẽ h° depr̃hẽdat: d3 calix ablui et aliud vinũ cõse
crãdũ põi. Si vo aliqd hoꝝ p° cõsecrationẽ acciderit
d3 aial caute capi et diligenter lauari et cõburi: et ablu
tio in sacrariũ mitti. q̃ si venenũ ibi eẽ deprehẽderit:
nullo mõ d3 sumere nec alijs dare. ne calix vite i mor
tem vertat̃: s3 d3 diligẽter i vasculo cõseruari. Et ne
sacr3 remaneat iperfectũ: d3 vinũ apponi: et sacerdos
denuo resumere cõsecrationẽ sãguinis: et sacramẽtu3
pficere: nihil enĩ abominabile d3 sumi occasione hu-
ius sacramẽti. de cõse. di. 2. Si p negligentiã. Quid
si pp frigus qd̃ p̃sbyter patitur in manib° hostia dila
bitur in calice? Dicit Thomas q̃ nõ est necesse pp h°
aliqd circa celebrationẽ hui° sacri iterari. ¶ Quid
si vinũ in calice cõgeletur? Rñ°. si sacerdos hoc dep̃
hẽdat ante cõsecrationẽ resoluat illud anteq̃ cõsecret
vt habeat actualem rationem pot°: si tamẽ non resol
uat conficit: quia vinum gelatum a non gelato differt
tantũ qualitate accidentali sm asterxanum.

q.4. §.1. Trum sacerdos obligat° ad dicendu3 missã p vno et ẽt obligat° ad di
dicendũ missã p alio: sufficiẽter soluat d̃bitũ
dicẽdo missã p ambob°? Qd̃ sic de cõse. di. 5. Non
mediocriter. Ait Hiero. Cũ pro centũ aiabus psal-
mus vel missa dicit̃: nihil minus q̃ si pro quol3 vno
ipsoꝝ diceret̃ accipit̃. ¶ Cõtra. Qui tenet̃ ad mai°
bonũ nõ satisfacit soluendo minus bonũ: s3 iste tenet̃
ad dicẽdũ duas missas ex obligatione qua se sigillati
cuilib3 obligauit: ergo nõ satisfacit dicẽdo vnã p am
Rñsio ad q. missa valet tripr. bobus. ¶ Rñsio sm Sco. penultima qõne quol. q̃
missa vel oratio põt tripl̃r intelligi valere alicui. Uno
mõ spãlissime: et sic valet celebrãti vel orãti qñ est in
gratia. Ipse enĩ animi h3 motũ bonũ: et elicit bonu3
opus. Nec põt ordinata volũtate sic illud alicui dař q̃
nõ sit sic suũ meritũ: q2 plus tenet̃ ex charitate se dili-
gere q̃ aliũ. Alio mõ generalissime sez toti ecclesie:
nec d3 orans aliquẽ de ecclesia excludere. Tertio mõ
valet mõ medio illi cui p orantẽ spãliter applicatur.
Nõ enĩ pctĩe val3 sibi generalissime sicut cuicũq3: tũc
enĩ frustra essent in ecclesia assignate spãles oĩones p
parẽtib° amicis vel bñfactorib° aut varijs statib°: si
non plus valerent eis q̃ cuicũq3 de ecclia. Uñ missa
hoc mõ dicta p duob° nõ tñ valet illis sicut si p vno
solo diceret̃ vt i amicicia humana dilectio supplicãs
dicitur exaudit̃ p vno q̃ pro multis. Sic l3 lumẽ spe
rice se diffũdat: plus tñ influit i ppinquũ q̃ in remo
tũ. ¶ Ex his p3 ps negatiua qõnis. vñ sacerdos obli
gatus ad missã vel suffragia p vno: nõ d3 alijs in gra
du equali applicare: bñ tñ põt applicare multis in va
§.2. rijs gradib°: vt si determinet̃ ad dicendũ missã p ali
quo in speciali: põt sic in suo merito dicere dñe. Di-
gneris dñe oblationẽ istã spãliter acceptare pro tali et
p2 quibus me nosti obligari et in illo gradu in quo
nosti. Nec op3 celebrantẽ pro multis tũc actu de illis
cogitare: s3 sufficit q̃ ante recollegerit illos p quib°
intendit spãlr orare. Auctoritas aũt Hieronymi sm
glosã est intelligẽda q̃ nõ minus valet pro centũ q̃ p
vno in casu in quo loquit̃ sez pro cẽtũ cũ cordis hyla
ritate: q̃ p vno cũ anxietate. Cõiũgẽdo v3 ei qd̃ pre-
mittit̃. Melior est qñq3 psalmoꝝ decãtatio cũ cordis
puritate q̃ toti° psalterij cũ anxietate: vel põt intelli-
gi q̃ nõ min° valet ipsi sacerdoti si dicat̃ pro cẽtũ: q̃
p vno diceret̃. Est autẽ rõnabile q̃ q recepit elemosy
nas tpales refūdat bñfactori suffragiũ spũale orõnis
et oblationis. Et ita elemosyna talis puta reditus col
lat° ecclie collegiate vt ministri celebrare tenerẽt̃ p ill̃
p qb° cõferẽs intẽdebat eos obligare: trãsit cũ onere
suo ad quẽcũq3 successorẽ. Dubiũ tñ ẽ an huiusmõi
obligatio positiua pjudicare possit obligationi q̃ qs
obligat̃ patri et matri de iure nãe. Religiosi vero q
ñ sũt capaces redditũ nõ habẽt rõnẽ pmittẽdi illa q̃
ru3 oppositũ sequeret̃. Uñ tñ l3 eis ad illa se obliga
re de qb° certi fuerit q̃ possint cõplete soluere. Que
aũt dãtur celebrãtib° nõ dãtur vt emãtur spũalia seu
vt preciũ mercedis: s3 vt stipẽdiũ necessitatis. s. ad mi
nistroꝝ sustẽtationẽ. Cũ tñ elemosyna liberaliter of
fert̃ cũ mẽdicatione orõnis: recipiẽs elemosynã tene
tur sm iusticiã exaudire mendicantẽ: et sic sine cõmu
tatione et cõuentione obligat se ad orandum.

Uid agendũ si stilla sanguinis extra ceci derit? Rñsio. si ceciderit supra tabu q.1.§.1.
lã: lingua lãbat̃ et tabula radat̃. Si supra ter-
rã et nõ sit tabula: loc° ille radet̃ et cõburet̃ et cinis iux
ta altare cõdet̃. Si vero ceciderit sup lapide3 altaris
sorbeat sacerdos stillã. si autẽ sup lintheũ altaris: ab
luat tribus vicib° lintheamina ad que stilla puenerit
calice supposito et aqua ablutionis iuxta altare cõda
tur. de cõse. di. 2. Si p negligentiã. põt etiã sumi a sa
cerdote nisi pp abominationẽ dimitteret. Dicit etia3
Tho. q̃ tutiũ est post ablutionẽ scindere et cõburere
et in altari recõdet̃. ¶ Quid si vinũ addat̃ specieb°?
Rñdet petrus in. 4. q̃ si vinũ additũ sit minus tũc §.2.
nõ peruenit ad oẽs dimẽsiones speciei sub partibus:
igitur illis ad quas vinũ additũ puenit: desinit esse sã
guis: cũ iam accidẽtia nõ sint sine subiecto: sub parti-
bus vero illis ad quas nõ puenit: manet xpi sãguis.
Si autẽ vinũ additũ sit maius. tũc ad oẽs dimẽsiões
spẽi puenit et ei° cõtinuitatẽ totaliter soluit: et sic san-
guis ibi eẽ desinit. Et idẽ si sit equale. Simil̃r poss3
dici de liquore alteri° nãe: vltra hoc addẽdo q̃ si sit
maioris virtutis trãsmutat spẽ3 vini in se. et si equalitas
trãsmutat̃ vtrũq3 in nãm tertiã: et sic desinit ibi eẽ spe
cies vini: et p cõsequẽs sanguinis christi. ¶ Quid si
aliquis eucharistiã vomat? Rñdeo q̃ vomitus deb3 §.3.
cremari et cineres iuxta altare recondi. Imponitur
talibus varia penitentia. d cõse. di. 2. Si qs per ebrie
tatem: que potest minui sm aster. pẽsatis cõditiõibus
psone et negocijs. Si autẽ ibi apparet integra species
sacramẽti: esset reuerenter seruanda sm Tho. q2 ma
nẽtib° specieb° manet ibi corpus xpi. ¶ Utrũ plu-
res sacerdotes possint candẽ simul hostiã cõsecrare? §.4.
Rñ°. Quidã dicũt q̃ sic sm morẽ quarũdã ecclesiarũ
quibus sacerdotes cõcelebrãt epo. Albertus aute3 di

est ꝙ debẽt eꝑo assistere: sꝫ nõ verba cõsecrationis pro
ferre: que opinio mihi magis placet: q: iniuria videt
fieri sacramẽto. ¶ Quid agendũ sit qñ corpus xp̃i
apparet i alia specie? Rñ. ſm Tho. Qñ apparet i spẽ
§.5. pueri vel carnis cruentate vel cõsimiliũ: nõ dꝫ sũi ab eo
cui sic apparet cũ nõ hẽat rõnẽ cibi ꝙ si oibus sic ap-
paret: cũ reliquijs poni dꝫ. Illa aũt accidentia carnis
vel pueri quibus illa species panis circũfundit nõ sũt
propria accidẽtia corporis xp̃i: vñ q̃uis in expressio-
ri signo videat nõ tñ videt in spẽ ꝓpriã. Utrũ lꝫ vni
in die plures missas dicere? Rñsio ſm Raymũdum
ꝙ nõ. Nã et valde felix ẽ q vnã digne celebrat: extra
§.6. de ce. mis. Te referente. ꝛ ca. Cõsuluisti. de cõse. di.
i. Sufficit. Excipiuntur aliqui casus. Unus i die na
tiuitatis dñi in quo põt pſbyter celebrare tres. Alius si
necesse fuerit dicere vnã missã de die ꝛ aliã pro defun
ctis nisi sit ꝯ cõsuetudinẽ loci approbatã: vel cõstitu
tionẽ synodalẽ. Tertio pp necessitatẽ infirmorũ pere
grinorũ vel nuptiarũ: ꝛ pp aliqd predictorũ nõ cele-
bret nisi duas: nec i prima sumat ꝓfusionẽ post cõio-
nem: q: nõ esset ieiunus: extra de cele. mis. Ex parte.
Cõcordat Hostiẽ. ꝛ addit aliũ casũ. s. qñ pp charita
tem clericorũ vel paupertatẽ ecclia᷑ due ecclesie cõmẽ
dant vni. Quid de illis qui nõdũ dictis matutinis ce
§.7. lebrãt? Dicit Rodo. ꝙ mortaliter peccãt: cũ hoc sit ꝯ
generalẽ ꝛ approbatã cõsuetudinẽ ecclesie. Nõ sic d
illo qui celebrat ante primã: nisi sit ꝯ preceptũ vel sta
tutũ. Dicit ẽt ꝙ is q sciẽter añ diẽ celebrat: mortaliter
peccat ꝑ eandẽ rõnẽ: nisi sup hoc ꝑ epm dispẽset i ca
su: vt si si qs ifirmaret ad mortẽ ꝛ nõ posset aliter ha
beri hostia. Et notãdũ ꝙ in partibus andegauie ꝛ pi
ctauie appet aurora circa ſaꝫ horã i solsticio estiuali.
Et circa sextã post mediã noctẽ in hyemali: licet non
semꝑ videat pp nubiũ densitatẽ ꝛ lune claritatem: ꝛ
si reperiatur in hoc defectus quarte partis vel medie
tatis hore. parũ erit curandũ: q: nõ est ita bonũ horo
logiũ qd nõ deficiat qñq ꝑ quartã partẽ vel medie-
tatẽ hore. Ex quo apparet ꝙ dies auget vel diminuit
in tribus ebdomadis ꝑ horã. In mense cuꝫ dimidio
per duas. In tribus mẽsibus ꝑ quattuor. In sex per
octo sumẽdo medietatẽ a pte principij diei: ꝛ medie
tatẽ a pte finis. ¶ Utrũ hymnus angelicus vel Credo
§.6. dẽat decãtari. qñ missa de beata virgine vel spiritusã
cto vel cruce celebrat in profestis diebus? Rñsio ſm
Raimundũ nõ debet licet propria prefactio decãtet.
extra de cele. missarũ. Cõsilium: sꝫ huic iuri in mul
tis locis per cõtrariam consuetudinem derogatũ est.

q Ula in precedẽtibus fuit tactum de heretí
cis ꝛ scismaticis: ideo de ipsis ac ce-
q.6. teris infidelibus aliqua breuiter dicam. He
§.1. reticus est qui falsam de fide opinionẽ inuenit vel in
uẽtam sequitur: vel qui male sentit de sacramẽtis ec-
clesie. extra. c. Ad abolendã vel circa veritatem sacre
hereticus scripture: ac etiam dubijs in fide. extra. c. c. i. Et in-
est. telligen dũ est de illo q determinate in dubietate per
sistit non de illo qui tentatur de fide cum dolore cor
dis. Ad rationẽ siquidẽ heretici duo cõcurrũt. Unũ
in ratione. s. heresis initiũ: alterũ in voluntate qd est
heresis complemẽtũ. Heresis eniꝫ grece: vt dicit Isi
dorus est electio latine. Nõ dicit autẽ homo eligere
falsam sententiã ſm Bonauẽ. quãdocũq opinatur
aliquod falsum sꝫ quãdo falsũ preoptat ꝛ pertinaci
ter credit ꝛ paratus est defendere. Unde Aug. 24.
q. 3. Qui sentẽtiã suã q̃uis ꝑuersam nulla pertinaci
animositate defendunt corrigi parati: nequaq̃ sunt
inter hereticos cõputandi. Dicitur quoq heresis a
persistẽdo a superstãdo. Nã sicut in fide intellectus ca
ptiuat: ita in errore inflatur ꝛ eleuat. Cõcordat Tho
mas addens ꝙ si qs errat in his ad que explicite cre
denda nõ tenet: nõ est hereticus: vt si qs putaret Ia
cob esse patrẽ abrahe: seu in his de qb᷑ sũt opiniones
inter doctores: donec ꝑ ecclesiã sit determinatũ. In-
quisitores hereticorũ nõ debẽt se intromittere de diui
nationib᷑ seu sortilegijs: nisi manifeste saperent here
sim. Extra. codẽ. Accusatus. libro sexto. Ois here-
ticus est excõicatus ipso iure. extra. c. Ad abolendã
ꝛ oi dignitate est spoliandus ẽt si papa vel iperator.
Et si cleric᷑ sit dꝫ degradari ꝛ potestati seculari relin
qui animaduersione debita puniẽdus. s. crematione
nisi cõtinuo ad fidem velit reuerti ꝛ errorem suũ ab-
iurare. extra. c. Excõmunicatus. Põt autẽ cũ rede-
untibus ab heresi dispẽsari vt etiã ad supiores digni-
tates promoueri possint. 23. q. 4. Ipsa pietas. Tam
eps q̃ inqsitor vnus sine alio potest citare capere ac
carceri tradere: nõ tñ ad sentẽtiã proferendã põt vn᷑
sine alio procedere: põt tamen alteri cõmittere vices
suas: vel ꝑ litteras suũ cõsiliũ seu assensuꝫ exprimere.
extra. c. multorũ in cle. Qui in vna specie heresis cõ
misit ꝛ postea heresim simplr siue generaliter abiu-
rat: si extũc i aliã spẽꝫ cõmittit: opꝫ vt relapsus in he
resi iudicari. extra. c. li. 6. Accusatus. Nõ sic si abiu
rasset tantũ in vno articulo ꝛ postea laberet in alio.
ſm Joã. andreã. Qui i abiuratã heresim reincidũt:
iudicio seculari sunt relinquẽdi sine vlla penitus au-
diẽtia: tñ si penitẽtia signa in eis appareant sacramẽ
ta penitẽtie: ꝛ eucharistie non sunt deneganda. ex. et §.2. scisma.
super codẽ. li. 6. ¶ Scisma est ab vnitate fidei seu ec
clesie illicitus discessus: ꝛ dr a scissura que ꝑ ipsuꝫ fit.
Scisma ꝛ heresis differũt ſm Raymũdũ: q: heresis
in principio sui habet peruersum fidei dogma qd nõ
habet scisma: sed in fine cõfingit aliquã heresim vt re
cte videatur ab ecclesia recessisse: vnde talis est differẽ
tia qualis inter dispositionẽ ꝛ habitũ: primo eni dici-
tur scisma. sed cum postea pertinaciter inhesit sue se-
cte. asserens non esse obediendũ romane ecclesie: est
heresis: quia peccat in illo articulo Sctãm ecclesiaꝫ
catholicã: vel talis est differẽtia qualis inter genus ꝛ
speciem: q: omnis hereticus est scismaticus sꝫ nõ ecõ
uerso. Necesse est hereses esse ſm aplm. i. vtile ad ve
ritatis declarationem ꝛ excutiendum pigritiam illoꝝ
qui se exercẽt in diuina scriptura: ꝛ ad probationem
fidelium. Possessiones ꝛ bona iudeorum siue infi-
delium ad fidem conuersorum non debent ab eis ex
cludi ſm Raymundũ: extra de iudeis. Iudei. Nisi
sint vsuraria vel de vsura empta. quia tunc sunt ven-
denda ꝛ restituẽda illis a quibus sunt accepta vel he-
redibus

redib⁹ eorū. Qđ si non inueniunt: poterūt sic conuersis tanq̄ pauperibus p epm assignari. Judei q̄ attētāt subuertere baptizatos debēt publicis flagellationib⁹ deputari. 28. q. j. Sepe. Licz iudei in suis ritib⁹ peccent: tolerant tñ pp̄ter bonum inde pueniens. s. testimoniū nostre fidei scīc que olim in ipsis figurabat. vñ pagani non pñt dicere pp̄hetias veteris testamēti a nobis esse ꝯfectas. ¶ Sarraceni nō ab agar ancilla abrahe de qua orti sūt voluerūt se noiare. sed potius a sara vxore libera se saracenos appellauerūt. Simplices ꝛ infirmi ƀz Tho. sunt phibendi cū infidelib⁹ ꝯuersari: nisi necessitas cōpellat. Non sic de firmis in fide: ex quoꝝ cōicatione cū infidelibus spatur eoꝝ cōuersio: ꝛ hoc loquēdo de ifidelib⁹ q̄ fidē nō susceperunt. vt sūt iudei ꝛ pagani cum q̄bus ecclesia nō interdicit cōicationem: q꞉ non ƀz de illis iudicare iudicio spūali. Non sic de hereticis q̄ sunt excōicati. Periculosum est etiā vt dicit idē publice disputare de fide corā simplicib⁹ quoꝝ fides est ex hoc infirmior: q꞉ nihil diuersum audierūt: ꝛ ideo nō cōpetit eis vt audiāt verba infideliū disputantiū ꝯ fidem. Si tñ essent sollicitati ab infidelib⁹ nitētib⁹ in eis fidē corrumpe: tūc necesse esset publice disputare: vt simplices in fide firment: ꝛ tollat infidelib⁹ decipiendi facultas. Coram quoq̄ firmis in fide nullū est piculum disputare. Est aūt laudabile disputare ad exercitiū vel ad ꝯfutādū errores. Si vero aliq̄s disputat tanq̄ de fide dubitās ꝛ expiri volens veritatē: tunc peccat tanq̄ infidelis. Hec Thomas in 2ª 2ᵉ. Christiāi sponte renerātes illum phdū mahumetū quē ꝯstat fuisse hereticū: sunt apostate cēsendi ꝛ p ꝯ̄ns excōicati. q̄ vero pp̄ter metū hoc tñ verbo prestant sed in corde nullo modo declinant a fide: non sunt pp̄rie apostate nec excōmunicati. peccant tñ mortaliter quātumcūq̄ metus fuerit magnus: vt dicit Alexander in secundo.

§. 3. — Vñ sarraceni dicūtur — Nō licz disputare.

¶ De penitentia. Di. xiiij.

Post hec de pnia agendū est. Pnia longe positis a deo necia ē vt appropinquent. Est eni vt ait Hiero. scđa tabula post naufragium: q꞉ si q̄s vestē innocētie in baptismo perceptā peccādo corruperit: penitētie remedio reparare pōt. Prima tabula est baptism⁹ vbi deponitur vet⁹ homo ꝛ induitur nouus. Scđa pnia qua post lapsū resurgim⁹: dum vetustas reuersa repellitur: ꝛ nouitas perdita resumit. Post baptismū ꝓlapsi p pniam renouari valent: sed nō p baptismū. licet homini sepius penitere: sꝫ nō baptizari. Baptism⁹ tm̄ est sacramētū sed penitentia dr̄ ꝛ sacr̄m ꝛ virtus mentis. Est enim pnia interior: ꝛ est pnia exterior. Exterior sacr̄ꝫ est: iterior virt⁹ mētis est: ꝛ vtraq̄ cā salutis est ꝛ iustificatōis Utrum vero ois exterior pnia sit sacr̄m: vel

Hiero. sup danielē.

si non ois: que hoc noīe censenda sit ꝯsequēter inuestigabimus. A pnia cepit Joānis predicatio dicentis. Pniam agite appropinquabit enim regnū celoꝝ. Quod aūt preco docuit: illud post veritas p̄dicauit exordiū sumens sermonis a pnia. Pnia dr̄ a puniēdo qua q̄s punit illicita que cōmisit. Pnie virtus timore ꝯcipit. Unde Esa. A timore tuo dñe concepimus ꝛ pepimus spm̄ salutis. Est autē pnia vt ait Ambro. mala preterita plangere: ꝛ plāgenda iterū non cōmittere. Item Grego. Penitere est ante acta peccata deflere: ꝛ flēda nō cōmittere. Nam q̄ sic alia deplorat vt alia tñ cōmittat: adhuc pniam agere aut ignorat aut dissimulat. Quid eni prodest si peccata luxurie q̄s defleat: ꝛ adhuc auaritie estibus anhelat. His verbis q̄dam vehemētius inherētes ꝯtendunt vere penitentē (vltra nō posse) peccare dānabiliter. ꝛ si grauiter pecauerit: veraꝫ non pcepisse pniam. Quod etiā alijs muniūt testimonijs. Ait enim Isi. Irrisor est ꝛ nō penitens q̄ adhuc agit qđ penitet. Nec videtur deū poscere subditus sed subsānare supbus. Canis reuersus ad vomitū ꝛ penitēs ad peccatū. Multi lachrymas indefinēter fundūt: ꝛ peccare nō desinunt. quosdam accipere lachrymas ad pniam cerno: ꝛ affectū pnie nō habere: q꞉ inconstantia mentis nūc recordatione peccati lachrymas fundunt: nūc reuiuiscente vsu ea que fleuerunt iterādo cōmittūt. Esa. de peccatoribus dicit. Lauamini mundi estote. Lauat ꝛ mundus est q̄ preterita plangit ꝛ flenda iterū non cōmittit. Lauatur ꝛ nō est mundus q̄ plangit que gessit nec deserit: ꝛ post lachrymas ea que defleuerat repetit. Itē Aug. Inanis est pnia quā sequens culpa coinquinat. Nihil ꝓsunt lamēta si replicant peccata. Nihil valet veniā a malis poscere ꝛ mala denuo iterare. Item Grego⁹. Qui cōmissa plangit nec tñ deserit: pene grauiori se subijcit. Item Ambro. Repiuntur q̄ sepius agendam pniam putant q̄ luxuriant in xp̄o. Naꝫ si vere pniam in xp̄o agerent: iterādaꝫ postea nō putarēt: q꞉ sicut vnū baptisma: ita est vna penitentia. His alijsq̄ pluribus vtūtur in assertione sue opiniōis. Sed Ambro. dicit. Hec vera pnia est cessare a pctō. Et item. Magni ꝓfectus est renunciasse errori. imbutos enim vicijs alios exuere atq̄ mēdare virtutis est p-

Uñ dr̄ pnia. — Amb. i smo. q̄drage simali. — Isido. i li. de sūmo bono. — Aug. i li. soli loquioꝝ. — Greg. — Ambr in li. de vnica pnia. — Ambr. sup epi. ad colos. ad cori.

Augu. sup octonariu3. xxij. secte & celestis gre: & 10 sane ita diffiniri pot. penitētia est virt⁹ qua cōmissa mala cū emendationis pposito plangim⁹ & odim⁹ & plangēda vlteri⁹ cōmittere nolum⁹: q₃ pnia vera est

Quid sit pnia. in aio dolere, & odire vicia. Uñ illa verba premissa penitere est añacta deflere & flendo non

Detcria tio pnis soꝝ verborum. cōmittere: recte sic accipi pñt vt nō ad diuersa tpa sed ad idē referunt: vt. s. tpe quo deflet cōmissa mala nō cōmittat voluntate vel ope flenda: qd inuitur ex verbis cōsequentibus. Nam q sic alia deplorat &c. Hinc Augu. ait.

Aug. i Enchi. Cauendū est ne qs existimet nephāda illa crimina qualia q agūt regnū dei nō possidebūt quotidie pperrāda: & elemosynis quotidie redimenda. In melius est eni vita mutāda: & p elemosynas de peccatis preteritis propiciandus est deus: nō ad hoc emendus quodāmō vt ea sp liceat impune cōmittere. Nemini eni dedit laxamentū peccandi: & si miserando deleat cōmissa peccata: si nō satisfactio congrua negligat. Item pius papa. nihil pdest hōi ie-

Pius papa. iunare & orare & alia religionis opa agere nisi mēs ab iniqtate reuocet. Qui ergo a malis sic mētē reuocat vt cōmissa plangat: & plangēda cōmittere nō velit: nec satisfacere negligit: vere penitet. Nec ideo non est vera penitētia: q₃ forte nō de proposito sed casu vel infirmitate peccabit. Ille autē irrisor est & nō penitens q sic cōmissa plangit vt plangēda volūtate vel ope cōmittere nō desinat. Ille etia₃ q post lachrymas repetit que fleuit lauatur ad tps: sed mundus nō est. i. illa mundicia nō est ei sufficiens ad salutē: q₃ est momentanea nō pseuerans. Itē illud. Inanis est pnia quam sequēs culpa coinqnat: sic intelligēdū est. Inanis est sc₃ carens fructu illius pnie quā sequens culpa nō inqnat. Illius eni fructus est vitatio gehēne adeptio glorie. mortificat eni illa penitētia & alia añacta bona sequēs pctm: vt non sortiant mercedē quam meruerūt cum fierent: & quā haberēt si pctm non succederet. Sed & si de peccato succedēti penitētia agatur & pnia que precessit: & alia añacta bona reuiuiscunt: sed illi tm que ex charitate pdierunt. Illa eni sola viua sunt que ex charitate fiunt. Ideoq₃ si psequentia peccata mortificant: p subsequē pniam reuiuiscere possunt. Que vero sine charitate fiūt mortua & inania generant: & ideo p pniam reuiuiscere nō valent. Similiter intelligendū est illud. Nihil psunt lamēta &c. Et illud. Nihil valet &c. Si eni replicātur peccata nihil valet ad salutē vel ad veniā in fine precedens lamentū: q₃ nihil relinqtur de vite mundicia: q₃ aut peccata dimissa redeunt vt qbusdam placet cū replicant: vel si nō redeunt eis tñ deletis pp ingratitudinē ita reus & imundus cōstituitur: cū adhuc inexpiādis implicatur: vt si iam deleta redirent. De hoc tñ. s. an peccata redeāt post plenius agemus. Similiter nihil valet ad salutē obtinendam: vel ad mundiciā vite habendā: venia₃ de male factis poscere: & malefacta denuo iterare. Ita etiā intelligendu₃ est illud qd idem Aug. alibi ait. Pnia est quedā dolētis vindicta sp puniens in se qd dolet cōmisisse & infra. Quotidie dolendu₃ est de peccato qd declarat ipsa dilectionis virtus. Petere eni est penā tenere: vt semp puniat in se vlciscendo quod cōmisit peccādo illa penam tenet: q sp vindicat qd cōmisisse dolet. pnia ergo est vindicta sp puniēs in se qd dolet cōmisisse. Quid restat nobis nisi dolere in vita. vbi eni₃ doloꝛ finitur: deficit & pnia. Si vero pnia finit qd relinqtur de venia? Tamdiu gaudeat & speret de gratia qdiu sustētat a penitētia. Dicit eni dñs. Uade & amplius noli peccare. nō dixit. Ne pecces: sed ne voluntas peccādi in te oriatur. Quod quo mō seruabit nisi doloꝛ in penitentia cōtinue custodiat: sed semp doleat: & de doloꝛe gaudeat. & nō si talis q doleat: sed ex fide doleat: & non semper doluisse doleat. Aug. i li. d vra ca pnia.

¶ Determinatio intelligentie dictoꝛum.

De penitētia psectoꝛum vel ad salutē sufficienti intelligēdū est qd supra dixit. s. Pnia est vindicta semp puniēs qd cōmisit. & alia hmōi. Illud vo. Si penitentia finit nihil de venia relinqt dupliciter accipi potest. Si eni iuxta quoꝛūdā itelligentiā pctā dimissa redeunt: facile est intelligere nihil de venia relinq: q₃ peccata dimissa iterū replicant. Sicut eni ille q ex seruitute in libertate₃ manumittitur: interim vere liber est & tñ pp ter offensam in seruitutē postea reuocat. Sic & penitenti peccata vere dimittunt: & tñ pp ter offensam quē replicat iterū redeūt. Si vero redire dicant: sane pōt dici etia₃ sic nihil de venia relinq: nō q dimissa pctā iteru₃ iputent: sed q₃ propter ingratitudinē ita reus & imun

dus

dus constituitur: ac si illa redirent.

¶ De soléni ꝛ vnica penitentia.

Illud autē quod Ambro. ait Repiuntur ꝛc. Sicut vnū baptisma ita ꝛ vna pnia nō ſm generalē ſed ſz ſpālē morē eccleſie de soléni pnia dictū intelligit: ꝙ apud quoſdā ſemel celebrata non iteraſ. Itez illud aliud Ambro. Pnia ſemel vſurpata nec vere celebrata: ꝛ fructū priorꝭ aufert ꝛ vſuz ſequētis amittit: de soléni intelligit. Solénis ergo pnia vt Ambro. i eodē ait: eſt ꝙ fit extra eccleſiam in manifeſto in cinere ꝛ cilicio ꝙ pro grauiorib⁹ horrendiſq; ac manifeſtis delictis tm̄ ſponiſ: ꝛ illa nō eſt iterāda ꝑ reuerentia ſacrī: ꝛ ne vileſcat ꝛ ↄtemptibilis fiat hoibus. Uñ

Augu. ad macedōiū. Augu. Quāuis caute ꝛ ſalubriter ꝓuiſum ſit vt locus illius humillime pnie ſemel in eccleſia concedaſ ne medicina vilis min⁹ vtilis eſſet egrotis: que tantomagis ſalubris eſt ꝗto minus ↄtēptibilis fuerit. Quis tñ audeat deo dicere. Quare huic hōi q poſt pniam primaz rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtrigit adhuc iteruz parcis? Origenes quoq; de hac soléni pnia ꝙ pro grauiorib⁹ criminib⁹ iniungit ait.

Origenes ſup leuiticū. Si nos aliqua culpa mortalis iuenerit ꝙ non in crimine mortali vel in blaſphemia fidei ſz in ſermonis vl' in morū vicio ↄſiſtat. Hec culpa ſemp reparari poteſt. Nec iterdicit aliqñ de huiuſmodi pniam agere. Sz nō ita de grauioribus criminibus. In grauioribus eni criminibus ſemel tm̄ pnie ↄceditur locus. Cōmunia que frequēter incurrim⁹ ſemp pniam recipiunt ꝛ ſemp redimunſ. Cōia dicit venialia peccata ꝛ forte mortalia ꝗdaz alijs minus grauia. Que ſicut ſepe cōmittunſ: ita frequenter ꝑ penitētiā redimunſ. Sed de grauiorib⁹ criminib⁹ ſemel tantū agitur penitētia. ſ. solénis. Nam ꝛ de illis ſi iterentur iteratur penitentia ſed non solénis quod tamen in quibuſdam eccleſijs non ſeruatur.

¶ Auctoritatibus ꝓbat ꝙ nō ſemel tantū ſed frequenter peccata dimittanſ ꝑ penitentiam.

Quod vero penitētia non ſemel tantum agaſ: ſed frequenter iteretur: ꝛ ꝑ eam frequēter iterum venia preſtetur: pluribus ſanctoꝝ teſtimonijs probaſ. ait

Aug. in li. de penitētia. enim Aug. ſcribens ↄtra quoſdam hereticos q peccantibus poſt baptiſmū ſemel tantū dicebant vtilem eſſe pniam ita. Adhuc inſtant ꝑſidi q ſapiunt pluſꝗ; oportet: non ſobrij ſed excedentes menſurā: dicunt: ꝛ ſi ſemel peccātibus poſt baptiſmū valeat penitētia: non tamen ſepe peccantibus ꝓderit iterata: aliogn remiſſio ad peccandū eſſet incitatio. Dicunt enim. qs non ſemp peccaret ſi ſemper redire poſſet? Dicunt enim dominū incitatorē mali ſi ſemper peccātibus ſubuenit: ꝛ ei peccata placere qbus ſemp preſto eſt gratia. Errāt autem. Conſtat eni ei peccata diſplicere: q ſemꝑ preſto eſt ea deſtruere: ſi ea amaret: non ſemper ea deſtrueret. Idem ad macedoniuz. In-

Augu. adj macedōiū. tantuz hoium iniqtas aliquādo progreditur vt etiā poſt pactam penitētiam: poſt altaris reconciliationē: vel ſimilia vel grauiora cōmittant: ꝛ tamē deus facit etiam ſup tales oriri ſolem ſuum nec minus tribuit ꝗ; ante tribuerat largiſſima munera vite ꝛ ſalutis. ꝛ ꝗuis eis in eccleſia locus ille penitentie non concedatur: deus tñ ſup eos ſue patientie nō obliuiſciſ. Ex quoꝝ numero ſi qs nobis dicat: dicite mihi vtrum aliqd proſit ad vitam futurā ſi in iſta vita illecebroſiſſime voluptatis blandimenta cōtempſero: ſi me penitēdo vehemētius ꝗ; prius excruciauero: ſi vberius fleuero ſi melius vixero: ſi pauperes largius ſuſtentauero: ſi charitate ardentius flagrauero. qs veſtrum ita deſipit: vt huic hōi dicat: nihil tibi iſta in poſterū ꝓderunt? Uade ſaltē huius vite ſuauitate fruere. Auertat deus tam imanez ſacrilegamq; dementiā. Itez Joānes chriſto.

Jo. chri. de reparatiōe lapſi. Talis mihi crede talis eſt erga hoies pietas dei. Nunꝗ; ſpnit penitentiam ſi ei ſincere ꝛ ſimpliciter offeraſ etiam ſi ad ſūmum quis ꝑueniat maloꝝ ꝛ inde tamē velit reuerti ad virtutis vitam ſuſcipit libenter ꝛ amplectiſ. ꝛ facit oia quatenus ad priorem reuocet ſtatū. Quodq; eſt adhuc preſtantius ꝛ eminentius etiā ſi nō potuerit quis explere omnē ſatiſfaciendi ordinē: quantulamcunq; tamē ꝛ qualibet breui tempore geſtam non reſpuit penitentiam ſuſcipit etiaz ipſam nec patitur quāuis exigue cōuerſionis perdere mercedez. Exemplis etiā hoc idem aſtrui poteſt. Dauid enim per penitentiam adulterij ſimul ꝛ homicidij veniā impetrauit: grauiter tamē poſtea deliquit in populi enumeratione: quod populi multitudo ꝓſtrata oſtēdit. Illud autez mirabile eſt ꝙ angelo ferien-

ti plebē se obtulit dicēs. Grex iste qd fecit fiat man⁹ tua in me ⁊ in domū pris mei. Quo fa-
Ambr. in apologia david. cto statim sacrificio dign⁹ iudicaē: q absolōne estimabaē indign⁹. Nec mirū si tali sua oblatōne pro pplo: peccati sui adeptus est veniā: cū Moyses offerēdo se p plebis errore peccata dissoluerit. Hijs aliijsq; testimonijs plribus evidēter oñdiē p pniam non semel tantū sed sepius nos a peccatis surgere: ⁊ veram pñiam sepi⁹ agis. Voluntarie eni peccātibus nobis: vt ait aplš p peccatis nō relinqē hostia scda. s. qr semel tm̄ xp̄m oportuit pati. nec relinqē scdus baptism⁹: relinqē vero scda pnia ⁊ tertia ⁊ de
Io. chri. inceps vt Joā. chriso. sup hunc locū ait sciendum inqt q hic qdam exurgūt hoꝝ verboꝝ occasiōe pniam auferentes: quasi p pniam nō valeat peccator post lapsum resurgere scdo ⁊ ⁊ tertio ⁊ deinceps. Verū etiā in hoc pniam nō excludit nec propiciationem que sepe fit p pniam sed secumdū baptismum ⁊ hostiam.

Di. 14. q. j. §. j. c. Irca distinctionē. xiiij. quero vtrū pnia nec̄io reqraē ad deletionem peti mortalis post baptismū cōmissi. Qd non. qr hō offensus pōt remittere offensā absq; hoc qđ offendēs peniteat. ergo multomagis de⁹ q est sūme misericors. ¶ Contra. Luce. 13. Nisi pniam egeritis: oēs siē pibitis. ¶ In hac qōne dicit Sco. q transeunte actu peti petōris vsq; ad pniam dr reus ⁊ petōr non rōne hitus viciosi derelicti ex actib⁹ peti: qr talis hitus pōt stare cū iustificato sicut pz in subito cōuerso q in pn⁹ pnus est ad sequēdū inclinationē hitus viciosi quousq; pugnando ꝯ inclinationē acqrat sibi habitū ꝯriam. Sed petōr dr reus: qr est obligat⁹ ad penā corrñdentē petō ad quā ordinaē ex voluntate diuina ⁊ preuideē ab intellectu quousq; pena fit soluta. Istud pbaē p Aug. sup illud psalmiste. Beati quoꝝ remisse sunt iniqtates. videre inqt petā dei est ad penā reputare: auertere aūt faciē a petis: hoc est ei ad penā nō reseruare. Ita ergo dicit petā ab eo tecta nō vt deus nō videat: sz vt nolit aiaduertere. i. punire. ergo ipm remanere in reatu post actū transeuntē: nihil aliud est nisi ipm ordinari a volūtate diuina ad penā ꝯdignā illi petō. Obiectū aūt intellect⁹ vel voluntatis vt itellectū vel volitū nō hz nisi relationē rōnis: ⁊ sic in ipso petōre poniē relatio rōnis vt obiecti ordinati ad talē penā. Nec aūt ordinatio dr macula inq̄tū est discōueniens ipsi aie. ⁊ dr reatus inq̄tū est obligatio ad penā: ⁊ dr offensa: vt actus volūtatis diuine vindicare volentis. offendi eni vel irasci in deo nihil aliud est q̄ velle vindicare. Et lz cōiter dicatur deus figuratiue iratus: qr se hz ad modū hois irati petōres puniēdo: tñ accipiēdo irasci p velle vindicare vel punire exclusa passione ꝯcomitāte: illud velle: deus formalr est irat⁹ vel offensus: qr formalr est volens vindicare petm̄ cōmissum ꝯ legē suam. Itē notandū q lz punire vel vindicare vt vindicās latiet in §. 2. pena puniti ⁊ eius malo gaudēdo sit crudelitatis: cū tñ punitio ordinaē ad bonū cōe: nō est crudelitatis sz iustitie. Sigdē de⁹ nō ꝺlectaē in penis nris ea rōne q̄ pene: sz ea rōne q̄ curātes ⁊ ordinātes culpā nram ⁊ honorātes diuā iustitiā bñ delectet i eis. ¶ Notādū in §. 3. sup q lz pena scdm boetiū sit ordinatiua culpe ita q nō pōt relinq in vniuerso aliqua culpa cui nō corrñdeat pena ordiatiua: ⁊ simplr meli⁹ ē petōrē nō correctū esse in pena q̄ sine pena: qr in p⁹ est aliqd boni. s. corrñdētia iusta pene ad culpā: sz in. 2. eēt tāntū malicia scz culpa ⁊ ipunita. Non tñ culpa seu obligatio predicta deleē vel remittiē p quālz penam sicut pz de pena dānatoꝝ q ꝯ deū remurmurant: sed deleē p penā volūtariā: Ita eni videmus in offensis humanis q pena vel displicētia voluntaria placat offensum. ⁊ sic ad deletionē peccati cōmissi reqriē pena seu punitio voluntaria cuiusmodi est dolor de petō cōmisso: q dolor cāusatur a volūtate ipante intellectui vt ꝯsideret petm̄ esse offensiuū sūme maiestatis ⁊ bonitatis diue sup oia diligende. Deinde volūtas q̄ fz Aug. impat sibi ⁊ alijs impat sibi detestationē peti mediante ꝯsideratiōe intellect⁹ ad qđ seqē dolor de petō cōmisso. Ista aūt pena voluntaria designaē noie pnie. ¶ Pe- §. 4. nitere eni est penā tenere fm etymologiā nois ⁊ hoc pōt esse quadruplr. Prio p voluntatē q̄ sibi ⁊ alijs impat fm Aug. impando itellectui vt ꝯsideret petm̄ esse offensiuū sūme maiestatis ⁊ bonitatis diuine q̄ ē sup oia diligēda. ⁊ impando volūtati eius nolitionē seu detestationē pp̄ter tristiciā cāndā: lz qñq; ipsa tristicia nō sequaē. Scdo detestādo vel odiendo aut nolendo petm̄ a se cōmissum seu displicētiā de ipso habēdo: ⁊ hoc in ꝑticulari sub ppria rōne vł in gñali sił de quocūq; petō a se cōmisso. Et etiā loquēdo de displicētia formali vel virtuali. Et est displicētia virtualis qcunq; actus volūtarius virtualr includēs illā displicentiā sic quodāmō cā icludit effectū: lz effect⁹ nō sequaē in se vt est actus dilectiōis diuine ad quē nata est seq talis displicētia. Tertio penā inflictā puta tristiciam gratāter acceptando: ⁊ talis cōplacētia tristicie est actus volūtatis habētis tristiciā pro obiecto volito ad qđ seqē passio gaudij. gaudēdo. s. d ipsa tristi §. 5. cia sicut dicit Aug. Peccator de petō doleat ⁊ de dolore gaudeat. ¶ Quarto penā sibi p petō inflictā paciēter sufferēdo: ⁊ sic penā tenere est penā nō abijcere remurmurādo. Unde sustinere est sub actione infligētis se illi ꝯformando tenere. ⁊ hoc est minus q̄ tertiū vt pz. Potest aūt sumi pro tristicia q̄ est in parte intellectiua ⁊ que prio ⁊ pprie est pena. ⁊ fz Aug. 14. de ciui. est dissensio aie ab his q̄ nobis nolētib⁹ accidunt. vel pro aliq̄ discōuenienti in parte sensitiua. Causaē itaq; passio tristicie a duobus primis actib⁹ penitendi: ⁊ supponiē a duobus vltimis. Ex pdictis pz solutio qōnis vz q ad deletionē peti mortalis post baptismū cōmissi reqriē pnia: qr ad deletionē peti reqriē punitio volūtaria vt dictū est. pnia aūt est hmōi vt pz ex pdictis ergo ⁊c. Et intelligitur hoc de pnia

actuali

actuali. i. de actu puniuo pcti fm aliquē predictoꝝ
§. 6. modoꝝ: sūt eni pcepta de actib⁹ virtutū. ¶ Intelligi
tur etiā oclusio de regni non simplr necio cuius op
positū includat odictionē: qꝛ posset deus de potētia
absoluta remittere: sine oī actu illi⁹ cui remittit. Pos
set etiā remittere p aliquē motū feruentē dilectiōis in
deū vt pote in actu feruoris ad martyriū statim susci
piendū: vbi forte nō esset cogitatio de aliquo peccato
cōmisso: nec p oñs aliqd penitere pdictum formalr
s3 virtualiter in illo motu eēt penitere in scda sīgno
ne. Istud probat: qꝛ nullus excludit a regno celoꝝ
qꝛ facit illud qd simplr est neciū3: sed possibile est ali
quem vsq ad instans. a. existentē in pctō mortali ne
cessitari ab instāti. a. ad insistēdū toto corde circa act⁹
distrahentes a cogitatiōe de pctō cōmisso. vt si statim
exponat artissimo martyrio. Intelligit itaq oclo de
deletione peccati fm regulas determiatas a sapiētia di
uina. Quarū vna est q pctm non delet sine displicē
tia de ipso que est multū rōnabilis. qꝛ sicut pctm auer
tit a fine & ouertit ad creaturā: ita rōnabile est q non
deleat nisi p modū dispositiuū auertentē3 a creatura
vt circa illam fuit pctm & ouertentē ad deu3. ¶ Et ad
hoc aūt qd est displicere de peccato cōmisso: pñt re
Ad ar. duci alia tria mēbra eī⁹ qd est penitere. ¶ Arg^m aūt
in oppositū procedit de potētia dei absoluta. Rich.
cōcordās predictis dicit q ad deletionē peccati de le
ge cōi requirit actus penitēdi in quo pncipalior pars
satisfactionis osistit. Ex priuilegio tñ speciali pōt de⁹
aliter facere. Et si arguas p anselmū in libro Cur de
us. Si pctm non punit: inordinatū dimittit: sed de⁹
nihil pōt iordinatū dimittere: ergo nec remittere pec
catum sine aliqua satisfactiōe. Rñdet q aliqd facere
ex priuilegio speciali & raro: iusto ordini nō derogat:
qd tñ cōiter factum derogaret. Vñ si qñq rex vt ostē
dat plenitudinē sue potētie & benignitatē mīe parcit
hōi scelerato: nō derogat iusto regimini regni sui: im
mo ofert. Ex hoc eni plus timet & diligit. Sic si de⁹
aliqñ dimitteret pctm alicui sine satisfactione: nulla3
iniustitiā faceret: qꝛ sicut dicit anselm⁹ psologion. 4.
Cū punis malos iustū est: qꝛ illoꝝ meritis ogruit. cū
vero parcis malis iustū est: nō qꝛ illoꝝ meritis: s3 tue
bonitati condecens est. Sic etiā faciēdo nō relinque
ret deus peccatū totaliter impunitū: qꝛ xps passus est
nō tantū pro pctō originali: sed etiā p peccatis hoim
actualibus preteritis & sequentibus.

§. 1. Secundo quero. Utrū p sacfm peni
§. 1. tentie deleat culpa? Qd nō.
In psalmo dr Dixi ofitebor iniustitiā meam
dño: & tu remisisti impietatē peccati mei. Cassiodo
rus ibi in glosa. Magna pietas dei q ad solam pro
missionē peccatū dimittit: Uotum eni pro opatiōe iu
dicat. Preterea Augu. sup illud ioh. 12. de suscita
tione Lazari. Nemo pōt cōfiteri nisi iustificatus. qd
pbatur: qꝛ Lazarus prius est suscitat⁹ q̄ a vinculis
solutus. ¶ Oppositū. Joh. xx. Quoꝝ remiseritis
§. 2. pctā remittunt eis. ¶ In ista qōne prio aliqua pre
mittam. deinde rñdebo ad qōnē. ¶ Quantū ad pri
mum sciendū q pnia pōt sumi dupliciter. s. pro pnia

virtute: vel pro pnia sacfo. Pnia virtus est habitus
generatus in voluntate ex frequētibus actibus peni de pnia
tendi sumēdo penitere primo mō fm Sco. inclinās duplicit
voluntatē ad eliciēdū osimiles actus. hoc est ad vel capta.
le impatiuū puniōis pcti. Nō est aūt pnia virt⁹ theo
logica. cū nō hēat deū pro obiecto: sed malū vindica
bile seu re3 in quē est vindicandū sed est virtus mora
lis ptēta sub iustitia punitiua. Nec obstat q iustitia or
dinat ad alterū. penitēs aūt in actu penitendi ordinat
ad seipsum. qꝛ nō exercet actū illum in seipm nisi vt
in alterū: qꝛ nō exercet nisi inq̄tum minister cui com
mittit a legislatore in reu3 vindicare. Accidit autē q
iste cui cōmittitur vt ministro iudicis fit ipse reus: qꝛ
codē modo exercet minister in reū scdm rectā rōne3
aciū eēt alius in psona. Potest quoq volūtas impa
re actū vindicatiuū peccati mediāte habitu pcti vt cā
prima & mediāte habitu charitatis vt causa remota.
Potest eni vti habitu charitatis ad actū cuiuslib3 vir Sacfm
tutis. Pnia aūt sacrm est absolutio hois penitētis fa pnie
cta certis verbis cum debita intētiōe plata a sacerdo diffīnit.
te iurisdictionē habente: significantib⁹ ex institutione
diuina absolutionem aie a pctō vel a pctis. Dr autē
absolutio. i. quedā snia diffinitiua absoluens rei que
qdem nō est snia iudicis pncipalis: sed secundarij si
ue cōmissarij. Potest eni qs ex cōmissione cognosce
re in causa & sentētiare vel pro odēnatione rei vl pro
absolutione fm merita vel demerita eius. Congruit
etiam q ista absolutio fiat a sacerdote: qꝛ ogruit extre
ma reduci ad extremū p mediu3: & sic pctōres in deū
p sacerdotē q est hierarcha i hirarchia ecclīastica. Cō
gruit ēt q a iurisdictionē habēte: qꝛ snia a nō suo iudi
ce lata nulla est. Unde sacfm pnie pōt dici sacfm iu
diciale. In ecclesia eni duplex est forus. s. publicus
& priuat⁹. siue duplex iudiciū. Et ex hoc apparet q̄
re non est necesse esse ita precisa verba in hoc sacfo si
cut in baptismo vel eucharistia: qꝛ sufficit vt exprima
tur actus snie absoluentis. sicut in iudicio publico nō
oportet esse limitata verba. Ait eni vnus de theodo
ro martyre. Iubeo ignib⁹ tradi. Alius de sancto Cy
priano. Gladio aiaduerti placet. Cōmuniter tñ iste
sunt verba apta. Ego absoluo te. quecūq alia pmit
tantur vel subsequant fm diuersam osuetudinē in di
uersis ecclesijs. ¶ Quantū ad fm articulū videt eē §. 3.
opinio magistri di. 18. q in soluendis culpis vel reti
nendis ita opat sacerdos euāg licus sicut olim lega
lis in illis q ptaminati erant lepra q̄ pctm sigt. In le
uitico eni leprosi se ostēdere sacerdotibus iubent: qo
illi nō faciunt leprosos vl mūdos. vt dicit Hiero. sed
discernunt q mūdi vel imundi sint: ita hic. Sed istud
nimis videt derogare sacfo pnie. Nā si p illud nūq̄
delet pctm sed necesse est in ipm prius deleri p ptri
tionē ad hoc vt digne recipiat sacf3 pnie: tūc nunq̄
posset esse scda tabula post naufragiū: qꝛ nunq̄ libe
raret iam naufragū a piculo submersionis. prima si
qdem tabula dr nauis integra: qua fracta naufragus
piclitatur nisi alicui tabule adhereat. que dr scda ta
bula. Sic cadēs in pctm mortale & in hoc passus nau
fragiū spūale piclitat nisi adhereat pnie. ¶ Dicēdū §. 4.

ergo aliter fm Sco. ꝙ pctōr ex nālibus ex cōi influē tia dei pōt ↄsiderare pctm̄ cōmissum vt dei offensiuū r ↄ eius legem. s. vt a deo auersiuū r impeditiuū pre mij r inductiuū supplicij. r sub aliqua illaꝝ rōnū vl multis ↄsideratū detestari: r iste motus pōt cōtinuari r intēdi añ infusionē gratie. Pōt etiā ista detestatio esse totalr circūstantionata circūstantijs moralib᷒ de bitis cuiusmodi sunt mot᷒ finis r hmōi. Iste aūt mo tus dr attritio. r est dispositio siue meritū de ↄgruo ad deletionē pcti mortalis: que ↄsequitur in vltimo in stanti alicuius tpis in quo a deo īfundit gra. Et si ma net idem motus ↄ pctm̄ in esse nature r moꝝ q prius idē motus q fuit attritio fit ↄtritio: qꝛ formatus gra: ita ꝙ p attritionē q est actus informis delet culpa: vt p dispōem preuiā r p actū formatū q dr contritio: vt p actum ↄcomitantē culpe deletionē. In eodem eni instāti tpis est deletio culpe r infusio gre vel charita tis. Si aūt poneret peccator iustificari sine dispositio ne sufficiēte de ↄgruo ex parte eius: eēt difficile salua re ꝙ apud deū nō sit acceptio psonaꝝ. Sic autē deus reqrit illā dispōem de ↄgruo ad hoc vt peccator con sequat grām p sacrm̄ sicut eni adultus pōt habere e pri mam grām delentē originale pctm̄ duplici via. s. vel ex bono motu disponente de ↄgruo ad istam grām. vel ex susceptione baptismi. sic in pposito. Et hoc est maioris mīe duplicē viam. s. instituere p quā iustifi cetur pctōr: q̄ ipm ad vnā viā artare. tum etiā qꝛ in susceptiōe gre p sacrm nō reqritur attritio q̄ sit meri toria de ↄgruo sicut in pria susceptione: sed sufficit ꝙ suscipiens sacrm̄ nō ponat obicē pcti mortalis in vo luntate nūc actualr existētis. r ꝙ habeat aliqualē attri tionē seu displicētiā de pctis cōmissis. cū pposito ca uendi de futuro. r ꝙ velit suscipe sacrm̄ pnie sicut di spensat in ecclesia. talis eni in vltimo instāti plationis verboꝝ recipit effectū sacri. s. grām pnialem: r illa at tritio fit ↄtritio nō qdem ex merito: qꝛ dispō illa non erat sufficiēs p modū meriti: sed ex pacto dei assisten tis suo sacro ad effectū illū ad quē istitutū est. ☙ Ad
§.5. primū argm. ↄcedo iuxta illā auctem ꝙ frequēter di mittunt pctā p aliquē motū attritiōis tanq̄ p aliquaꝫ dispōem meritoriā de ↄgruo ante susceptionē sacri pnie. sed ex hoc nō sequr ꝙ p sacrū nō dimittant. qꝛ si illa dimissio nūq̄ nō assit: ista non deficit q̄ minus
§.6. reqrit vt dictū est. ☙ Ad scōm argm dico ꝙ ante pce ptionē dignam sacrm pnie opꝫ pctōrem suscitari vel simplr: r tunc p sacrm nō deletur pctm̄: sed gra q̄ in fuit augel: vel suscitari fm qd. s. vt hēat aliqualē di splicentiā de pctis cum pposito abstinēdi vt dictū est. r tunc suscitat simplr p sacrū: r sic pōt itelligi ꝙ La zarus prius suscitat q̄ a vinculis soluat. ☙ Potest etiā exponi ꝙ Lazarus seu peccator p xp̄m suscitat᷒ a culpa seu ab obligatiōe pene eterne que cōmutat in tpalem virtute sacri relinqtur discipulis. i. sacerdoti bus soluēdus a penis tpalibus q̄s habent tarare par
§.7. temq̄ ipsaꝝ pñt virtute clauiū relaxare. ☙ Ad aliud pro opione magistri dico ꝙ in hoc est silitudo ꝙ si cut sacerdos legalis ostēdebat leprosos mūdatos: sic sacerdos euāgelicus ostendit pctōres iustificatos, sed

ex hoc non seqr ꝙ sacerdos euangelic᷒ nō aliter se ha beat ad leprosos spūaliter q̄ sacerdos legalis ad le prosos corporalr: q̄uis eni ipsos nō mundet effectū sacri causando: mundat tn̄ instrumentalr sacrm mi nistrando. vbi aliqd facit ad qd fm dispositionē vel pactionē diuinā realiter sequr effect᷒ sacri: qꝛ sacrm pnie nō tm̄ est signū mūdatōis spūalis r interioris: sed signū efficax. Hec Sco. Predictis ↄcordantes Tho. Bonauen. r Rich. dicunt p sacrm pnie attri tionem plerūq̄ fieri ↄtritionem. ☙ Circa hanc distin §.8.
ctionē notandū vt dicit Bonauen. ꝙ origo pnie vir tutis dispositiua hoc ordine pcedit. Primo eni necesse est dei bonitatē r iustitiā cognoscere cui displicet oē malū r inordinatio: r ab illa offendit r nullo mō re linqt ipunitū. Scdo necesse ē cognoscere dei miseri cordiā qua parat᷒ est oī reuertenti r dolenti de culpa cōmissa indulgere. Ex pria cognitiōe gñatur timor. Ex 2a spes remissiōis gñat. Et ex his volūtas sumit ppositū se dō ↄsederādi r satisfaciēdi p gemitū r ali as penas. r si icipiat facē qd i se est: disponit ad iustifi cationē. r sic pnia timore seruili ↄcipit: qd est donū
gratie gratis date. ☙ Itē notandū fm Rich. ꝙ lꝫ nō §.9.
possit hō certus esse de remissiōe pcti certitudine scie: pōt tn̄ habere certitudinē pbabilis cōiecture: tunc aūt est pbabilis cōiectura qñ hō fecit qd in se est dolendo ↄfitendo: satisfaciendo: r ppositū cauēdi habendo.
☙ Notandū insup ꝙ lꝫ hō habeat hmōi certitudinē §.x.
de remissione pcti: tenet tn̄ illud detestari qñ de ipso ex deliberatiōe recogitat. Nō eni fideliter seruat repa ratū fedus diuie amicitie cui actu nō displicet qñ hoc deliberat: illud qd inter ipm r deū fuit cā inimicitie. vnde de pe. d. 3. §. 1. dr de pctōre ꝙ semp doleat r de dolore gaudeat Concordat Tho. Et si arguas p illud ad Ro. diligētibus deū oīa coopantur in bonū etiā pctā vt dicit glosa. Rñdetur ꝙ mala nō sunt cā bonoꝝ sequētiū: sed magis impedimēta: r ideo de ip sis nō est gaudendū: sed de diuina puidētia ex malis bona eliciente. Bonauen. vero ↄcordans dicit ꝙ lꝫ ↄtritio fit semp necia rōne displicētie pcti saltē in ha bitu: nō tn̄ rōne gemit᷒ vl doloris sensibilis: habetq̄ ipsa displicentia frequēter magnā leticiā ↄiunctam: dum ↄsiderat in se liberationē plenā. ☙ Item notā §.xi.
dum ꝙ actus ↄtritionis pōt esse ita intensus ꝙ peni tens mereat remissionē totius pene pctō debite. ita ꝙ si post completū motū illius ↄtritiōis decederet: nul lam penā in purgatorio sustineret. sicut pꝫ de latro ne cui dixit dñs: hodie mecū eris in paradiso. Post tn̄ q̄tācūq̄ ↄtritionē necia ē ↄfessio si facultas affue rit pter obligationē precepti. vñ actus penitendi pctm̄ nō remittit: nisi sit cū pposito ↄfitendi. ☙ Sciē §.12.
dum vlterius ꝙ bona opa q̄ fiunt ex radice charita tis dñr viua: pter hec eni opans remunerādus est in vita eterna: hec tñ p sequens pctm̄ mortale mortificā tur: qꝛ cum pctō mortali nō pōt hō in vita eterna re munerari. amoto vō pcti obstaculo p pniam reuiuis cunt. Opa vō facta in pctō mortali mortua dñr: quia nō pcesserunt ex radice spūalis vite r ideo nunq̄ vi uificant nec ex his remunerat hō in vita eterna: sūt tñ

qdam

quedã dispositio ad grãm ex liberalitate diuine: ho/
§.13. mo aũt ex his tpaliter remunerat. ¶ Item sciendũ
q̄ deus nõ negat hoĩ miam quã precipit ab hoie hoĩ
impẽdi. sʒ vt habet Matthei. xviij. Deus vult q̄ hõ
parcat hoĩ quotienscũq; in ipm peccauerit ergo deus
parcit hoĩ quotienscũq; penituerit. Unde dicit Aug.
primo retractationũ q̄ de quocũq; pessimo in hac vi
ta cõstituto non est desperandũ. Ad hoc est exemplũ da
uid cuius deus acceptauit primo pniam pro homici/
dio vxie: deinde pro numeratiõe ppl'i. ¶ Et si arguas
p illud qd habet ad hebreos. 6. Impossibile est eos
q semel illuminati sunt & iteꝝ prolapsi sũt rursus re/
nouari ad pniam. Rñdeo illud intelligit de renoua
tione baptismi que est jniterabilis. Uñ glosa ibidẽ di/
cit. Impossibile est eos q hoc sacrʒ acceperũt iterũ eos
ad pniam rursus renouari. i. rebaptizari. vel dr im/
possibile. i. difficile. & loqt de pfidis q difficulter re/
§.14. surgunt. ¶ Itẽ sciendũ q̄ est quedã pnia secreta que
fit in secreto. Alia vero publica q̄ fit in publico. Alia
solẽnis q̄ nõ iterat & iponit ab epo in capite. xl. vt ha
bet di. l. Illi eni q predictã pniam suscipiũt: se debẽt
tũc presentare epo ciuitatis añ fores eccl'ie sacco indu/
ti: nudis pedibus: & ipsis in eccl'ia introductis dʒ epo
cõstratus pro ipsis septẽ psalmos pniales decantare
ac ipsos de eccl'ia ejicere sicut adã fuit de paradiso eie
ctus: nec admittunt vsq; ad diem cene: nec tũc etiam
cõicant. Dis aũt pnia solẽnis est publica sed non ecõ
uerso solẽnis eni non debet imponi nisi p horrẽdo &
vulgatissimo crimine qd totaʒ cõmouit vrbẽ seu lo/
cum. 26. q. 6. c. vltimo. cuiusmodi est homicidium
publicũ. Fm aũt rod. de cõsuetudine quarũdã eccl'iarũ
imponit patrib⁹ & matrib⁹ p quoꝝ incuriã manifestã:
eoꝝ paruuli pierunt. nec est imponẽda clericis nisi
sint depositi. hmõi etiã penitentes ad cleꝝ admitti p/
hibentur. Nõ est etiã imponẽda psonis insignib⁹ nec
religiosis ppter stat⁹ dignitatẽ: nec est etiaʒ faciliter iu
uenibus imponẽda ppter etatis fragilitatẽ. Fm Ric.
Personis vero alijs a predictis tam viris q̄ mulieri
bus põt imponi: nõ est tñ in vsu in qbusdã cõpatibus.
Quia vero in pcedentib⁹ fuit tactũ de timore: sciẽdũ
triplex timor. q̄ triplex timor assignat scʒ seruilis: initialis: & filialis.
Timor seruilis principaliter aspicit ad penã. De quo
dicit Aug. q̄ preparat locũ charitati. Cũ aũt venerit
charitas pellitur timor. quod est intelligendũ vt dicit
Bonauẽ. q̄tũ ad hoc quod est principaliter time/
re penam: & q̄tum ad malã voluntatẽ ĩnexã. Timor
vero initialis vnũ oculũ hʒ ad penaʒ. sed tñ principa
lem hʒ ad offensaʒ vitandã. Timor vero filialis vnũ
oculum hʒ respectu offense vitande refugiẽdo ne se/
paret a deo: alium aũt respectu reuerentie exhibẽde:
& hic remanet in beatis q̄tum ad scdm actuʒ q semp
deum reuerentur resiliendo a sũma maiestate in pro/
priam paruitatem. Et de hoc dicit psalmista. Timor
domini sanctus pmanet in seculum seculi.

¶ Quod pluribus irretitus peccatis non
potest penitere de vno vere nisi de omnibus
peniteat. Di. xv.

e T sicut pdictis auctib⁹ illoꝝ
errorꝝ euicit: q pniaʒ
sepe agẽdã & p eaʒ a lapsu peccãtes
frequẽter surgẽ diffitent: ita eisdeꝝ
illoꝝ opio elidit q pluribꝰ irretitũ pctis asse/
runt de vno vere penitere: eiusdẽq; veniaʒ a
dño cõseq posse: sine alteri⁹ pnia. Qd in auctti/
bus astruere conant. Ait eni pphẽta nõ iudi/ Naũ. i.
cabit de⁹ bis in idipm: vel vt alij transtulerũt.
Nõ cõsurget duplex tribulatio. Si q̄ inquunt
illi aliqs sacerdoti fuerit cõfessus vnũ de duo
bus vel pluribus pctis: & de illo iniunctã sibi
pniam a sacerdote satisfactionẽ expleuerit: ce
teris tacitis nõ p illo pctõ ampli⁹ iudicãdus
est de quo satisfecit ad arbitriuʒ sacerdotis: q
vicẽ xpi in eccl'ia gerit. Ideoq; si de eo iteꝝ iu
dicet bis in idipsũ iudicat de⁹ & cõsurget du/
plex tribulatio. Sed de his ergo opʒ illud tã/ Deteriora
tum intelligi q precedentib⁹ supplicijs cõmu tio pce-
tant in bonũ & sic pseuerant. sup quos nõ cõ/ dentiũ.
surget duplex tribulatio: q vero inter flagella
duriores & deteriores fiunt vt pharao psenti/
bus eterna cõnectunt: vt tẽporale supplicium
sit eis eterne pene initiũ. Unde Augu. Ignis Aug. su
succensus est &c. i. vindicta hic incipiet & arde p cãticũ
bit vsq; ad extremã dãnationem. Hoc cõtra il Deu.
los notandũ est q dicunt illud. s. nõ iudicabit
deus bis in idipm: ad oia ptinere flagella: q;
qdaʒ his flagellis emẽdant: alij hic & in eter/
num puniunt. Quinq; eni modis flagella cõ Beda
tingũt: vel vt iustis p patiẽtiã merita augeant quot
vt iob: vel ad custodiã virtutũ ne supbia ten/ modis
tet vt Paulo: vel ad corrigẽda peccata vt ma cõtingũt
rie lepra: vl' ad gloriã dei vt d ceco nato vl' ad flagella
iniciũ pene vt herodi: quatenus hic videatur
qd in inferno sequat scdm illud. Duplici cõ/
tritione contere eos dñe. Illa ergo auctoritas
naum nõ cogit nos sentire oia que tẽporali/
ter puniunt nõ vlterius a deo punienda. Nã
& si sup eundeʒ locũ Hieronym⁹ dicat egyp/ Hiero.
tios & israelitas a deo tpalr punitos ne in eter de egy-
num punirent: nõ est tñ de oibus gñaliter in ptijs &
telligẽdũ. ait eni sic. Qui gen⁹ humanũ diluuio israelitis
sodomitas igne: egyptios mari: & israelitas in & sodo-
eremo perdidit: scitote ideo tpaliter pro pec/ mitis.
catis punisse ne in eternũ puniret: q; nõ iudi
cabit de⁹ bis in idipm. Qui ergo puniti sunt
postea nõ puniunt: alioqn mentit scriptura:
quod nephas est dicere.

¶ Que sit intelligentia premissorum.

Attende lector his verbis et caue ne de omnibus generaliter intelligas sed de his tantum qui inter ipsa flagella penitentiam egerunt: credentes in deum hebreorum: quam et si breuem et momentaneam tamen non respuit deus. Quod autem qui per temporale flagellum non corriguntur post eternaliter puniantur: ibidem ostendit agens de fideli deprehenso in adulterio qui decollatur: vbi ostendit leuia peccata breui et temporali supplicio purgari: magna vero diuturnis eternisque supplicijs reseruari ita ingens. Querat hic aliquis si fidelis deprehensus in adulterio decolletur: quid de eo postea fiat? aut ei punietur et falsum est quod dicitur non iudicabit deus bis in idipsum: aut non punietur: et optandum est adulteris vt hic breui pena puniantur vt frustrentur ibi cruciatus eternos. Ad quod respondemus deum vt omnium rerum ita suppliciorum quoque scire mensuras: et non preueniri sententiam iudicio: nec illi in peccatorem exercende dehinc pene auferri potestatem et magnum peccatum magnis diuturnisque lui cruciatibus. Si quis vero punitus sit temporaliter vt ille qui israelite maledixerat et qui in sabbato ligna collegerat: tales postea non puniri. quia culpa leuis presenti supplicio compensatur: leuis enim culpa leui supplicio compensatur. His satis innuit Hieronymus grauia peccata et hic puniri graui supplicio: et in futuro punienda eternaliter: de quibus penitentia non agitur inter flagella. Leuia vero que hic puniuntur: leui pena compensationem recipere. quod in bonis fieri non ambigimus: et in malis forte etiam fit ita. Satis iam apparet quod illi de prophetia induxerunt non facere pro eis qui dicunt et qui crimen sibi reseruat: de alio veniam prestari per penitentiam. Alias quoque auctoritates inducunt. Ait enim Gregorius. Pluit dominus super vnam ciuitatem et super alteram non pluit: et eandem ciuitatem ex parte compluit et ex parte aridam reliquit. Cum ille qui proximum odit ab alijs vicijs se corrigit: vna eademque ciuitas ex parte compluitur et ex parte arida remanet: quia sunt quidam qui cum quedam vicia resecent: in alijs grauiter perdurant. Item Ambrosius. Prima consolatio est quia non obliuiscitur misereri deus. Secunda per punitionem: vbi et si fides desit pena satisfacit et releuat. Ratione quoque vtuntur dicentes. Si quis vnum peccatum confiteretur altero tacito: et satisfactionem a sacerdote iniunctam expleuerit: nunquid si et peccatum tacitum conuersus fuerit confessus pro vtroque ei penitentia imponetur? Longe hoc videtur a ratione et ecclesie consuetudine quod pro eodem peccato ne reiteretur nulli bis penitentiam imponit. Fuit ergo illa peccati condigna satisfactio: vnde et peccatum deletum videtur.

Greg. sup eze chielem

¶ Quomodo accipienda sunt premissa.

His responderi potest sic. illud Gregorii. pluit dominus etc. non ad criminis veniam sed ad operis peccati desertionem referendum est: vt ideo pars ciuitatis dicatur compluta: quia ab actu et delectatione peccati cui ante seruiebat modo cessat: non quod eius veniam habeat. Vocaturque pluuia illa talis continentia que ab opere peccati reuocatur quia ex fonte gratie dei id cordi instillatur vt vel sic paulatim ad penitentiam veniat vel eo minus a deo puniatur quod diuturniori delectatione et actu peccati maius sibi accumulet tormentum. Si vero ad indulgentiam reatus pluuia referatur: euangelice sententie contraria videbitur. Si enim propter misericordiam qua quis proximo suo non misereretur etiam que dimissa sunt replicantur ad penam: multo magis que nondum sunt dimissa propter odium fratrum ad penam reseruari probantur. Et si ille qui arbiter sue voluntatis constitutus est: non potest inchoare nouam vitam vt ait Aug. nisi peniteat eum veteris vite: quomodo ad nouitatem indulgentie perueniet qui odij vetustatem non deposuit? Illud etiam quod Ambro. ait. et si fides desit pena satisfacit etc. non de fide intelligitur que creditur in deum: sed de conscia delicti. Deest enim fides cum conscientia peccati non subest. Nam cum omnia delicta nemo intelligat: est aliquando in homine peccatum cuius non habet conscientiam. Unde apostolus Nihil mihi conscius sum sed non in hoc iustificatus sum. Cum ergo quis flagellatur pro peccato cuius non est conscius si patienter fert penam: et humilitatem amplectitur cogitans se forte peccatum habere quod non intelligit et pro eo puniri a deo pena illa: satisfacit et releuat grauatum. Ad hoc autem quod obijcitur de satisfactione illa si satisfactio non fuit iterum imponenda est. Si vero iterum imponenda non est: satisfactio fuit: et si satisfactio fuit: veniam impetrauit. Responderi potest satisfactionem ideo non fuisse: quia ille dignos fructus penitentie non fecit. Est enim satisfactio penitentie vt ait Aug. peccatorum causas excidere nec suggestionibus earum aditum indulgere. Item. Sane qui scelerate viuunt nec curant talem vitam moresque corrigere et inter ipsa facinora sua elemosynas frequentare non cessant: frustra ideo sibi blandiuntur quia dominus ait. Date elemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis. Hoc enim quam late pateat non intelligunt. Multa enim sunt genera elemosynarum que cum facimus adiuuamur: non solum qui dat esurienti cibum: sitienti potum et huiusmodi: sed etiam qui dat veniam petenti: elemosynam dat: et qui emendat ver-

Aug. in li. de penitentia.
Aug. in enchiri.

De generibus elemosynarum.

bere i quē plās daſ: vel coherceat aliq̄ diſcipli na: vel orat vt ei pctm̄ dimittaſ: elemoſynam dat q̄ miſericordiā pſtat. Multa eni bona pſtanſ inuitis eoꝝ ꝯſulit vtilitati ⁊ nō voluntati ſꝫ ea maioꝛ eſt q̄ ex corde dimittim⁹ qḋ i nobis qſq; peccauit. Min⁹.n. magnū ē erga euꝫ eē bñiuolū q tibi nihil mali fecit. Illḋ multo grādius vt tuū ēt inimicuꝫ diligas: ⁊ ei q tibi malū vult ⁊ ſi pōt facit: ſemp bonū velis: faciaſq; qḋ poſſis. Qḋ ergo dñs ait date ele. ⁊ o.m.ſ.v. ita nec itellecturi ſum⁹ vt nō credētibus in xp̄m mūda ſūt oia ſi elemoſynas iſtas dederit. Qui vult ordinate elemoſynā dare a ſe dꝫ primū incipe ⁊ eā primū ſibi dare. Eſt.n. elemoſyna opus miſericoꝛdie: veriſſimeq; dictū eſt. Miſerere aie tue placēs deo. Nō ergo ſe fallāt q p elemoſynas largiſſimas fructuū ſuoꝝ vel pecunie ipunitateꝫ ſe emere eſtimāt i pctis p manētes q̄: ita diligūt vt i eis opoꝛtueret verſari. Qui ꝟo diligit inīqtatē odit aiaꝫ ſuā: ⁊ q odit aiaꝫ ſuā nō ē miſicoꝛs et ſꝫ crudelis. Diligēdo qppe eā ſm̄ ſeculū: odit eaꝫ ſm̄ deū. Si ḡ vult ei dare elemoſynā ſuā p quā ſit munda: odiat eā ſꝫ ſeculū ⁊ diligat eā ſꝫ deū: hac elemoſyna quā ſibi hō primit⁹ dꝫ: mūdāſ īterioꝛa. Ad qḋ hoꝛtās xp̄s ait. Mūdate que int⁹ ſūt: imūdis.n. nihil ē mūdū ſꝫ polluta ſūt eoꝝ mēs ⁊ ꝯſcia vt ait apl's. Immūdi ꝟo ſunt oēs quos nō mūdat fides: q̄ credit i xp̄m ḋ q̄ ſcriptū ē. Mūdās fide coꝛda eoꝝ. Sꝫ ne iſtas elemoſynas q̄ fiūt de fructib⁹ terre reſpuere xp̄s videreſ. Hec igt opꝛtuit facere. ſ. iudiciuꝫ ⁊ charitatē dei: ⁊ illa nō omittere. i. elemoſynas fructuū terrenoꝝ. Ex his daſ intelligi q̄ in pctō moꝛtali pmanētes ⁊ ſi elemoſynas largas faciāt: nō tñ per eas ſatiſſaciunt: q̄ ioꝛdinate agūt dū a ſe nō icipiunt: nec ꝓprie dr̄ elemoſyna tale op⁹: dū ſibiipſis crudeles exiſtūt nō placētes deo. Nō ergo dicēda ē illa peccati ſatiſſactio: quā qs agit ꝑ vno pctō: dū pdurat i altero: q̄ nihil prodeſt ieiunare ⁊ oꝛare: ⁊ alia bona agere niſi mēs reuoceſ a peccato: ⁊ ſi aliquādo conuerſus tacitū peccatū ſacerdoti fuerit cōfeſſus: de vtroq; iponenda eſt ei ſatiſfactio: q̄ de primo condigne non ſatiſfecit.

Quid elemoſyna.

¶ Secūdum quoſdam fuit ſatiſfactio.

Quibuſdā tamē videtur fuiſſe ſatiſfactio ſꝫ infructuoſa dū i pctō altero pſiſtit: pcipieſ tñ fruct⁹ ei⁹: in cipietq; ꝓficere cū pctī alteri⁹ penituerit. Tūc eni vtrūq; dimittiſ peccatū ⁊ ſatiſſactio pcedēs viuiſicaſ q̄ fuerat moꝛtua: ſicut baptiſm⁹ illi q ficte accepit: tūc primit⁹ valꝫ cū fictio a mēte recedit p pniam. Et in huius opinionis munimētū auctātes iducūt. Ait.n. Aug. Piū ē credere ⁊ noſtra fides expoſtulat vt cū gr̄a xp̄i in hoie dſtruxerit mala prioꝛa: ēt remuneret bona: ⁊ cū dſtruxerit qḋ ſuū nō iuenit: diligit bonū qḋ i peccāte plātauit. Itē Hiero. Si qñ videris iter multa pctā queq̄ facere aliq̄ iuſta opa: nō ē tñ iniuſt⁹ de⁹: vt pp multa mala obliuiſcaſ paucoꝝ bonoꝝ ſꝫ faciet ea mete re ⁊ i hoꝛrea cōgregare q̄ bona i terra ſeminaui. Sꝫ hec dicta itelligim⁹ de illo q i charitate quodā tpe bona facit ⁊ bon⁹ eſt: alio ꝟo tpe malus ē ⁊ multa pctā facit. Nō ergo intelligē duꝫ ē eū iter multa pctā iuſta opa feciſſe: quaſi ſimul eodēq; tpe pctā fecerit ⁊ iuſta opa: ſꝫ diuerſis tpib⁹ vtraq; feciſſe: Niſi.n. bonū foret quādo bona fecit: nō ſeminaſſe diceref i terra bona. Deſtructis ergo malis poſt opa bona cōmiſſis: prioꝛa bona i charitate. ſ. facta que ſequētia mala moꝛtificauerant: pnīa de illis malis habita viuificanſ ⁊ remuneranſ. Vñ apl's Jacietes fūdamētū pnie ab opibus moꝛtuis: opa moꝛtua noiāns poꝛa bona ſignat que per ſequens peccatum erant moꝛtua: q̄ hi peccādo prioꝛa bōa irrita fecerit. Hec ſicut peccādo irrita fiūt: ita p pniam reuiuiſcūt: ⁊ ad meritū eternitatis ꝓdeſſe icipiūt. Siſr ⁊ illḋ. Bonū amat dš qḋ plātauit i peccāte: i illo. ſ. q poſt illud bonū peccauit: nō ſiſ pecās ⁊ bonū opās extitit: q̄ talis hoīs op⁹ nō diligeret dš ad remuneratōeꝫ. Pōt ēt accipi ḋ opib⁹ bōis q̄ ab aliquo fiūt dū mal⁹ē ⁊ i pctō moꝛtali pſiſtit vl' ad tp̄s vl' vſq; i finē. Que dñr a dō remunerari ⁊ ñ dari obliuiōi: nō q̄ ꝓficiāt ad vitā eternā obtinēdā: ſꝫ ad tolerabili⁹ extremi iudicij ſuppliciū ſētiēdū: ſic ḋ fide ⁊ ceteris q̄ ſiñ charitate hñſ. Aug. ait. Si qs ñ hñs charitateꝫ q̄ ptinet ad vnitatē ſpūs ⁊ viculū pacis quo eccl'ia cōnectiſ: i aliquo ſciſmate ꝯſtitut⁹ ne xp̄ꝫ neget patiſ tribl'atiōes: famē: pſecutiōeꝫ: vl' flāmas: vl' beſtias: vl' ipāꝫ crucē: timoꝛe gehēne nullo mō iſta culpāda ſūt: imo ⁊ hec laudāda eſt patia. Nō.n. dicere poterim⁹ meli⁹ ei fuiſſe vt xp̄m negādo nihil hoꝝ patereſ q̄ paſſus ē cōfitēdo: ſꝫ eſtimādū ē foꝛtaſſe tolerabili⁹ ei eē

Aug. i li. ōpnis auctoꝛitates inducunt.

Hiero.

Apl's in epiſtola ad heb.

De opib⁹ bōis

Aug. i li. de penitentia

situr iudiciū q̄ si xp̄z negādo nihil hoꝝ pa
teref:vt illō qd̄ ait ap̄ls. Si tradidero corpus
meū ita ar deā:charitatē āt nō hūero nihil mi
hi p̄dest:nihil p̄desse itelligaf ad regnū obti-
nendū:nō ad extrēi iudicij tolerabili⁹ subeun-
dū suppliciū:ꝛ ifra. Hec pp charitatē dcā sūt:
sine qua in nobis nō pōt eē vera pnia: qm̄ in
bonis charitas dei est que tolerat omnia.

¶ Perstringit dictoꝝ sūmā vt alia addat.

Ex his oñdif bona q̄ sine charitate fiūt p̄-
desse qdē ad tolerabilioꝛē penā sentiē
dā:sz nō ad vitā obtinēdā. Illā ēt q̄ in chari-
tate qs facit:si postea p̄lapsus fuerit nec exsur
rexerit:nō eē i memoria dei. Ezech. dicit. Si
auerterit se iust⁹ a iustitia ꝛ fecerit iniqtatē nū
qd viuet? oēs iustitie ei⁹ q̄s fecerat nō recorda
bunf. i pcō suo morief:ꝛ ñ erūt i memoria iu-
stitie q̄s fecit. In cuius loci expositiōe. Greg.
ait. Hoc nobis maxie ꝯsiderādū ē:qꝛ cū mala
cōmittim⁹ sine cā ad memoriā transacta bona
reuocam⁹:qm̄ i ppetratōe maloꝝ nulla dꝫ eē
fiducia bonoꝝ p̄teritoꝝ. Intelligēdū est hꝫ ad
vitā pcipiēdā bōa ptā nō dare fiduciā:ꝛ si ad
mitioꝛē penā. aliogn p̄missē auctē Aug. obuia
ret. Et bona ergo sine charitate facta ꝛ bona
in charitate facta q̄ cōcomitaf moꝛtal' culpa:
quā nō delꝫ seq̄ns pnia:ad sensū mitioꝛis pe-
ne proficiunt non ad vite fructuꝫ.

Greg.

¶ Auctes alias inducit contra eos q dicunt
de vno peccato pniam agi altero tacito.

Satis arbitroꝛ illis eē rñsuꝫ q asserūt
d̄ vno crie pniaꝫ agi ꝛ veniā p̄
stari:alio i d̄lectatōe retēto vl' p ꝯfessionē ñ ex
posito:q nō mō p̄missis auctib⁹ ꝯfutanf:sz ēt
sbditis. Ait.n. Augu. Sūt pl'es quos penitet
peccasse:sz tñ oino reseruātes sibi q̄dā in qb⁹
d̄lectēf:nō aiaduertētes dñz fil' mutū surdū
a dēonio liberasse. p hꝫ docet nūq̄z nisi d̄ oib⁹
sanari. Si.n. vellet pctā ex pte reseruari: hñteꝫ
septē demonia eꝛicere potuit sex expulsis. ex-
pulit āt septē vt oia cria sil' eijcienda doceret.
Legionē vero demonū ab alio eijciens nullū
relīqt d̄ oib⁹ q libatū possideret:oñdēs q si ēt
pctā sint mille:opꝫ de oib⁹ penitere. Nūq̄z ali
quē sanauit dñs quē nō oino liberauit. Totū.
n. hoieꝫ sanauit in sabbato:qꝛ ꝛ corp⁹ ab oī in
firmitate:ꝛ aiaꝫ ab oī ꝯtagiōe:indicās penitē
tē opoꝛtē sil' dolere d̄ oi crie. Scio.n. dñz ini-
micū oi criminoso. Quō ḡ q crimē reseruat:
d̄ alio recipet veniaꝫ? sine amoꝛe dei cōseqref
veniā:sine quo nemo vnq̄z iuenit grām. Ho
stis.n. dei est duꝫ offendit p̄seuerāter. Quedā
enī ipietas ifidelitatis est:ab illo q iust⁹ ꝛ iusti
cia ē dimidiā sꝑare veniā. Jā.n. sine vera pnia
iuentret graꝫ. Pnia.n. vera ad baptismi puri
tatē conaf ducere. Recte.n. penitēs qcqd soꝛ
dis post purificationem baptismi ꝯtrit:opꝫ vt
abluat saltē lachꝛymis mētis. Sꝫ satis durus
est cui⁹ mētis doloꝛē oculi nō declarāt:sꝫ sciat
se culpabil'r durū q defiet dāna tp̄is vl' moꝛtē
amici:ꝛ doloꝛē pcti non oñdit in lachꝛymis.
Quē ḡ penitet:oino pēiteat. Idē. Penitētes:
si vere estis penitētes ꝛ nō estis irridētes:mu
tate vitā. recōciliami deo: Pniaꝫ agis:genua
figis ꝛ rides:subsānas d̄i patiaꝫ. Si pniaꝫ agis
pēitet:si nō penitet:nō est penitēs. Si ḡ p eni
tet:cur facꝫ q̄ male fecisti? Si fecisse pēitet:no
li facere. si adhuc facꝫ certe nō es penitēs. Itē
inocētius scd̄s. Ammonem⁹ fratres nr̄os ne
falsis penitētijs laicoꝝ aias decipi ꝛ in ifernū
ptrahi patianf. Falsaꝫ aūt pniam eē ꝯstat: cū
sp̄retis plurib⁹ de vno solo pnia agif:vel cum
sic agif de vno:vt non discedaf ab alio.

Innocē-
ti⁹ scd̄s.

¶ Repetit de vera pnia vt addat.

Ex p̄missis pspicua fit noticia pnie vl' sa-
tisfactiōis. Illa.n. vera ē pnia q̄ pctm̄
abolet:qd illa sola facit q̄ scelus coꝛrigit. Illa
vero scelus coꝛrigit q̄ odiuꝫ cōmissi criminis ꝛ
cōmittēdi cū desiderio satisfaciēdi affert. Iu-
das.n. pēituisse legif sine assecutiōe venie: qꝛ
tali pnia nō coꝛrexit crimen. Vñ Hiero. Ni-
hil iude ꝓfuit egisse pniam p quā scelus coꝛri
gere nō potuit. Sic qñ frater peccat in frēm
vt emēdare non valeat qd peccauit:pōt ei di-
mitti. sin aūt p̄manēt opa:frustra voce assumi
tur pnia. hoc est qd de eo dr̄:ꝛ oio eius fiat in
pctm̄:vt nō solū emēdare neguerit p̄ditionis
nephas sꝫ ꝓprij homicidij scel⁹ addiderit. Ca
ue q̄liter itelligas illō:vt emēdare nō valeat:
qd peccauit ꝛc̄. Nō.n. emēdatio hic intelligē-
da est rei dempte recompensatio:sed elicti ex
pꝛobratio ꝛ abhominatio cū satisfactiōis desi
derio. Demit.n. iniuste qs alicui qd restitue-
re nō valet:vt oculū vel vitam ꝛ hmōi:ꝛ tñ si
penituerit pcti cū amoꝛe ꝯdigne satisfactiōis
veniā hꝫ. Nec iō q̄sq̄z putet q rē alienā iniu-
ste abstulerit quā reddere pōt de illo pcō pe-
nitere ac veniā ꝯseq nisi restituat ablatū:quā
diu.n. res: ꝓpter quā pctm̄ est non redditur
si reddi pōt:non agif pnia sed fingitur.

Hie. sr
math.

Circa

Di.15. q.i.§.i. c Irca di. 15. quero. Utrū possibile sit
hōi satisfacere de pctō deo quem
offendit. ¶ Pro rñsione sʒ Sco. primo
aliq̄ premittā: scđo ad qōnē rñdebo. Quā
tū ad primū sciēdū q̄ satisfactio pōt sumi duplr scʒ
ꝓprie ⁊ large. Satisfactio ꝓprie sumpta ꝯtinet sub sa
tisfactione large sumpta. Est aūt opatio exterior la
boriosa volūtarie assumpta ad puniēdū pctm̄ a se cō
missum seu pena volūtarie tolerata ad placandū di
uinā offensam. ⁊ ꝯsistit in ieiunijs: elemosynis: orōni
bus: vel passionib⁹ ipsa ꝯcomitantib⁹: que corrñdent
trib⁹ gñibus pctōꝝ. de qbus. Ioā. in canonica. Oē
qđ est in mundo aut est ꝯcupiscētia carnis: aut ꝯcupi
scentia oculoꝝ: aut supbia vite. Ieiuniū corrñdet cō
cupiscentie carnis: elemosyna ꝯcupiscētie oculoꝝ seu
auaritie: orō vero que humiliat spiritū deo: corrñdet
supbie vite ac alijs peccatis spūalibus. Sub ieiunio
aūt cōphendit̄ qcūq̄ labor fatigans: vt vigilie: pe
grinationes: discalciatio: ⁊ hmōi. Ista aūt corrñden
tia est de ꝯgruo ⁊ in gñali: nō aūt de necīo nec in casi
§.2. bus specialibus. puta paupi q furatus est nō compe
tit largiri elemosynā: q2 nō hʒ vnde faciat. ¶ Reqri
tur igit̄ discretio sacerdotis: vt nō imponat alicui pe
nam nimis disconuenientē sibi: sed illā q̄ magis ꝯue
nit: ⁊ quā forte melius adimplebit. vtpote paup nec
elemosynas dare pōt nec orare nec ieiunare: q2 opʒ eū
ꝯtinue laborare pro victu suo necīo. Unde ipe labor
ꝯtinuus est sibi ꝯtinuū ieiuniū: q2 ꝯtinua maceratio
carnis. Inducēdus est igit̄ vt illum laborē subeat in
remissionē pctōꝝ suoꝝ: illum ad hunc finē referēdo:
saltē quousq̄ occurrat sibi opportunitas soluēdi ali
quam aliā satisfactionē: ⁊ aliq̄ alia pñt tempare ⁊ di
minute ei imponi vt sint sibi possibilia. Consimilr di
ces q lapsus est in pctm̄ carne si sit a deo delicatus q̄
nolit ieiunare nec aliquā macerationē notabilē subi
re vel p̄sumptio est q̄ si sibi imponeret̄ cito abijceret
Nota. ⁊ ita peccaret nouo pctō: iducēdus est ad orōnem ⁊
elemosynā: ⁊ illud sibi imponendū qđ libentius reci
pit ⁊ qđ credit̄ p̄seuerantius adiplere. vel si oino nul
lam pniam velit recipe a sacerdote impositā: tñ dicit
se displicentiā habere de pctō cōmisso ⁊ firmū ꝓposi
tum nō recidiuādi: absoluēdus est ⁊ nō remittendus
ne cadat in desperationē: ⁊ nūcianda est illi pena q̄ cēt
ꝓ pctis illis imponēda: ⁊ q̄ eā i se vl i equiualēti absq̄
impositiōe studeat adiplere: aliogn soluet ad plenuʒ
in purgatorio. Hec mīa satis cōsonat illi ꝓphetie de
xp̄o quā recitat matthe⁹. Arūdinē quassatā nō ꝯfriu
get: ⁊ lignū fumigās nō extinguet. Arundo quassata
est fractus temptationib⁹ ⁊ pctis: ⁊ lignū fumigans qđ
est nimis humidū est pctōr totus in peccatis humecta
tus: aliqd tñ retinēs de igne charitatis. hec extinguit̄
si p duriciam sacerdotis ad aliqd nimis difficile obli
gatur. sed nō extinguit̄ si p̄dicat̄ ei q̄ opʒ eum hic vl
§.3. alibi penā soluere: ⁊ studeat soluere tātā quāta debe
tur pro pctis vl alibi acriter exiget̄. ¶ Satisfactio au
tem large sumpta ꝯsistit non solū in opatiōe vel pas
sione exteriori sed etiā interiori. Est eni redditō volū
taria equiualentis alias indebiti. ⁊ dr̄ voluntaria: q2 si
esset inuolūtaria nō eēt satisfactio sʒ satispassio: sicut
ille a quo inuito in iferno exigit̄ pena debita culpe cō
misse satispatit̄ sed nō satisfacit. Reqrit̄ aūt ista rō satis
factionis in actibus liberalib⁹ volūtatis vt dilect⁹ dili
genti satisfaciat recōpēsando dilectionē equalē. Re
pitur etiā in actib⁹ quodāmodo necījs scʒ ꝯctionib⁹
vbi est qdā obligatio q̄si necessitatis ad reddēdū sur
gens ex pacto partiū. Silr cū culpa facit delinquētē
debitorē ei in quē peccat: pōt ista rō satisfactionis ine
niri. vt scʒ reddat̄ equalens ⁊ alias sibi indebitū q̄ cui
sibi abstulit p pctm̄. Satisfactio autēʒ in isto itellectu
magis ꝯsistit in actibus penalib⁹ vel passionib⁹ volun
tarijs q̄ in alijs actib⁹ bōis nō penalib⁹. lʒ qñq̄ pos
set p aliquē actū bonū nō penalē satisfieri. q2 pōt de⁹
actū magnum charitatis acceptare p punitiōe debita
pctō. Isti aūt act⁹ penales reducunt̄ ad actū interiorē
displicētie vl passionē tristitie: ⁊ ad actū ꝯfitēdi pctm̄
ꝓpriū qđ est valde penale vel ad passionē ꝯcomitan
tem. s. ad verecūdiā: ⁊ actū exteriorē ptinentē ad sa
tisfactionē ꝓprie sūptā. s. ieiuniū: elemosynā ⁊ orōnē §.4.
Et h⁹ de p⁹ articlo. ¶ Quātū ad scđʒ dico q̄ lʒ obli Rñ⁹ ad
mus deo qcqd sum⁹ ⁊ possum⁹: q2 qcqd possum⁹ ei questi.
ipendē ē sibi debitū rōne creatiōis. redēptiōis ⁊ gu
bernatiōis. Ex mera tñ mīa sua ꝯsiderans fragilita
tem nostram ⁊ difficultatē ad bonū: noluit nos regu
lariter obligare nisi ad decalogum: ⁊ sic p opa supe
rogationis que alias essent indebita potest hō deo sa
tisfacere de peccato mediāte merito passionis christi.
Deus eni de potentia ordinata nō disposuit alicui da
re primam grām sine qua nō potest esse satisfactio ni
si in virtute meriti illius q erat sine peccato. q2 nō di
sposuit sibi reconciliare inimicū nisi p obsequm ma
gis sibi gratum q̄ offensa eius erat sibi displicēs. hu
iusmodi obsequʒ est passio christi vel meritū eius: cu
ius virtute honor deo debitus redditur q p pctm̄ au
fertur. De potentia aūt dei absoluta posset lapsus no
ster aliter sanari. q2 vt dicit Aug. 13. de trin̄. Fuit ali
us modus nostre redēptionis possibilis. sed nullus
nostre miserie sanande ꝯuenientior. Licet autē deus
mō p̄dicto possit placari. impossibile tñ est aliquem
manentē in aliquo pctō mortali recōciliari deo: q2 vt
dicit Aug. de vera ⁊ falsa pnia. Impiuʒ est a deo di
midiā sperare veniā. vñ penitentē de vno pctō mortali
necesse est penitere de alijs saltē in hitu. vt. s. cogitās
de vno sit promptus ad satisfaciēduʒ de alio si illud
cogitaret. Et hoc accipiēdo penitere aliquo quatuor
modoꝝ predictoꝝ. Cū eni non deleat̄ pctm̄ sine diui
na grā si deleret̄ vnū pctm̄ sine alio: idem hō esset sil
amicus dei ⁊ inimic⁹. ¶ Sʒ hic orit̄ dubiū de illo q
§.5. vere penitet cui imponit̄ a sacerdote aliqua pnia. pu
ta elemosyna vel ieiuniū ⁊ ante eius cōplementū reci
diuat in pctm̄ mortale: an talis pnia expleta in mor
tali sit satisfactoria? Hic est duplex opio. Quidaʒ di
cunt q̄ nō: q2 cū talis sit inimicus dei nō pōt eū pla
care. Sed ista snia fm Sco. videt̄ nimis dura ꝯ pec
catores ⁊ maior occasio obstinationis. Si eni iste ho
die vere penitēs ⁊ humilr recipiēs satisfactionē puta
ieiuniū triū dierū cras recidiuat in pctm̄ mortale ⁊ pe

ne nō penitēs tertio die ieiunat: qz sibi impositū est: si dicas φ illud ieiuniū tertie diei nō est aliqua satisfa ctio exterior: est occasio inducēdi ipm vt non ieiunet τ p ɔñs ad nouum pctm mortale: qz tunc transgre diēdo illam pniam a sacerdote receptā videt eē pctm mortale cum sit transgressio pcepti ecclesie τ vicarij dei in illo actu. Dicit igitur τ sine preiudicio φ q ve re penitet τ recipit satisfactionē vel pniam sibi impo sitam ab eccl'ia claue non errāte φtūcunqz postea re cidiuet nunφ tenebit nisi ad illam vnicā satisfactio nem adimplendā. τ si eā in charitate adimpleat. non tantū soluit penam sed etiam meret: sed si adimple at eam volūtarie extra charitatē: soluit penā sʒ nō me ret gratiā vł gliaʒ. vnde est ibi satisfactio: qz volunta ria redditio: sʒ nō placans nec recōcilians. Ex q̄ seq tur φ si magnā partē satisfactionis sibi iposite imple at in pctō mortali τ post iteruʒ penitet de pctō nouo: nō est iterato sibi iponenda satisfactio pro prio pctō p q̄ satisfecit sʒ extra charitatē: sed tantū de nouis pctis q̄ fuerit cā quare illa satisfactio fuit mortua. Et si ar guas. Mortua est. ergo nō est satisfactō. nō seqtur ni si φ non est satisfactio placās nec recōcilians in amici tiam. Exemplū pʒ in actibus humanis. Si eni alicui offense in regē corrñdeat pcise scdm legem abscisio man⁹ τ sibi etiā inuito abscindat: sufficit regi nec alia pena exigit ab eo scdm iusticiā: sʒ nō recipiat in ami citiam vel grām regis. Multomagis ergo posset p punitione culpe sufficere si aliqs penam sibi debitaʒ infligeret sʒ nō esset in gr̄a illius iudicis offensi. sic in pposito. Unde si talis pp̄ter nouū pctm in qd recidi uauit dānaretur anteφ cōplesset totā penā sibi impo sitam puniret in inferno tpalr pena corrñdēte illi pe ne q̄ nō fuit hic soluta. τ illa soluta post tps aliqd nō puniret amplius illa pena. sicut de veniali dicet infe rius. Ex quo eni fm plenā iustitiā punitiuā semel im posita est isti pena tpalis pro pctō de quo vere penitu itnunφ sibi pro illo pctō debebit nisi pena tēpora

§.6. lis: τ illa soluta: nulla. ¶ Ulterius dubitat an flagel la qbus a deo punimur in hac vita sint satisfactoria? Rñ. φ nō sūt satisfactoria illis q in ipsis ɔ deū mur murant. sʒ ea pro suoꝝ purgatione pctōꝝ patiēter ac ceptantibus. Unū Greg. Sicut in eodē igne aurū ru tilat τ palea fumat: ita etiā eisdē flagellis τ boni pur gantur τ mali magis p impatiētiā inficiunt. Et scdm hoc pōt intelligi qd dr Naū. i. Non iudicabit bis de eo in idipm. τ intelligit de iudicio sufficienti. sup qd dicit Hiero. φ deus genus humanū diluuio. sodo mitas igne. egyptios mari. israelitas in eremo pdi dit. scitote illos in deo tpaliter punisse: ne in eternum puniret. qz nō iudicat deus bis in idipm. hoc aūt in telligendū est de illis q inter ipsa flagella penituerūt. vt dicit magister in littera.

§.7. Qvia elemosyna est pars satisfactiōis: de ipsa sunt aliqua dubia breuiter mo uenda. Et primo q̄ro. Utrum dare elemosy naʒ sit actus virtutis? Rñdeo φ dare elemosynā sub circunstantijs debitis est actus virtutis misericordie. vel vt principij. s. cum elicitur a virtute. vel vt termi ni. s. cum dat a nō habēte habitū virtutis. disponēte se tñ p hoc ad virtutem. Sumit aūt mīa dupliciter. Uno mō pro tristitia de miseria aliena: τ sic nō est vir tus sed passio. Alio mō pro habitu inclinante volun tatē ad subueniendū miserie indigentis pp̄ter deum. τ sic est virtus. Elemosyna etiā potest sumi pro re da ta vel pro datiōe alicuius rei paupi pp̄ter deū: τ dr ab eleya qd est miseria: qz p elemosynā subuenit miserie proximi. ¶ Utrū dare elemosynam cadat sub prece pto? Rñsio fm Rich. φ sic. τ legis nature τ diuine. Lex enim nālis precipit primū vere diligere nō tan tum affectu sed etiā effectu. qz non est verus affectus nisi sequat effectus si possibile est. q ergo indigentie fratris non subuenit: nō veraciter ipm diligit. qd vo lens innuere beatus Joānes in pria canonica sua ait. Filioli nō diligatis verbo neqz lingua tantū: sʒ opere τ veritate. Lex etiā diuina hoc pcipit: qz vt habetur mathei. 25. Christus improperabit reprobis maxie de fectus opum mīe. Cum aūt sit pceptuʒ affirmatiuū obligat semp sed nō pro semp sed pro loco τ tēpore. Considerāda est enim facultas habētis τ miseria in digentis. Si enim hō habeat aliqd qd non sit necessa rium sustentatiōi sue nature nec illoꝝ qbus tenet pro uidere sicut sūt vxor filij serui τ ancille. τ sit taʒ no tabilis necessitas seu indigētia ex parte illius cui dā dum est φ imineant pbabilia signa extreme necessi tatis: tunc habens tenet ex pcepto subuenire indigē ti. Unde dicit Amb. Pasce fame morientē: si nō pa uisti occidisti. Si etiā hō habeat aliqd supfluum qd Nota. non sit necessariū nec sustentatiōi nature: nec decētie sui status: tenet de illo facere elemosynā indigentib⁹. etiā si non inuenirent tales q essent ɔstituti in necessi tate predicta. Et si plures occurrant indigētes qbus oibus subuenire nō possit: tenet ceteris paribus ma gis indigenti subuenire. sʒ eni bona supflua que ha bent diuites sint eis ppria quātū ad auctē administrā di: sunt tñ pauperum necessitatem patientiū quantū ad vsum. Unde ɔ illos q de supfluo modis pdictis no lunt indigētib⁹ subuenire: dicit Ambro. 47. d. Si cut. Esurientiū panis est quē tu detines. Nudoꝝ ve stimentū est qd tu recludis. Miseroꝝ redēptio pe cunia quā tu in terra defodis. Neqz eni minus est cri minis φ habenti tollere cū possis τ abundas indigē tibus denegare. Reducit aūt hoc pceptū ad pceptū de honoratione parentū: sub quo cōprehendunt pre cepta affirmatiua de opib⁹ pietatis. Et sic nō dans ele mosynā in casibus supradictis mortalr peccat. Alias aūt dare elemosynā est ɔsiliū nō preceptū. Cōcordat Nico. de lyra prime Joānis. 3. capi. exponēs illud. Qui viderit fratrē suū necessitatē patientē τ clause rit viscera misericordie sue ab illo: quō charitas dei est in illo: qñ ex eius defectu paup perit. De hoc dicit Alexander in tertio φ sicut subtrahens elemosynas pauperi facit contra illud preceptū. Non occides: sic nō succurentes paupibus necessitatem patientibus sʒ non sit extrema necessitas: faciūt ɔtra illud preceptū Non furtū facies. vnde fures τ raptores sunt iudicā di iuxta dicti. τ auctoritates suprapositas. hoc aūt est

verum fm

ves sm Tho. in. 2. 2. q. 71. qñ nõ apparet in prõptu
quõ possit ei aliter subueniri. vel p se vel p psonã ma
gis ꝯiunctã vel maiorẽ facultatẽ habẽtẽ. ¶ Que ele
Querit mosyne sunt meliores? ¶ Rñ°. sm Tho. in. 2. 2. ꝙ
qdã elemosyne sũt corporales. s. septẽ opa mĩe. pu
ta visitare infirmos. potare sitientes. cibare esuriẽtes
redimere captiuos: tegere nudos: recolligere hospi
Versus tes ꝛ sepelire mortuos. q̃ habenꝫ p huc versum. Visi
to. poto: cibo. redio. tego. colligo. ꝯdo. Sũt ẽt alie
septẽ spũales. s. docere ignorantẽ. ꝯsulere dubitãtẽ.
corrigere peccãtẽ. remittere offensam. ꝯsolari tristẽ.
portare onerosos. ꝛ p oibus exorare. Vñ. Consule.
castiga. solare. remitte. fer. ora: vbi p ꝯsulere intelli-
gitur ꝯsiliũ ꝛ doctrina. Et qdẽ elemosyne spũales ab
solute loquẽdo meliores sunt corporalib⁹: qꝛ spirit⁹
nobilior est corpore. Potest tñ ꝯtingere ꝙ corpora
lis elemosyna pferatur spũali in aliq̃ particulari casu
puta si qs fame deficeret poti⁹ eẽt pascẽdus q̃ docen
dus. Est aũt elemosyna maior ieiunio. Unde ꝺꝫ pri
me ad thimoteũ. 4. ca. Exercitatio corpalis ad mo
dicũ vtilis est. nõ simplr vt dicit Richardus. ꝫ in cõ
paratione ad pietatẽ. vñ imediate subiungiꝫ ꝙ pietas
ad oia valet. ¶ Utrũ de illicite acqsitis posset elemosy
na fieri? Rñsio sm Tho. in 2ª 2ᵉ ꝙ aliqd põt eẽ illi-
cite acqsitũ tripl'r. Uno mõ cũ illud qδ acqriꝫ est re-
stituẽdũ ei a quo acqsitũ est. vt furtũ: vsura: rapina. ꝛ
de tali nõ põt fieri elemosyna. Alio mõ aliqd ꝺꝫ illi-
cite acqsitũ qδ ꝫ non possit retineri ab eo q acqsiuit:
nõ tñ debeꝫ ei a quo acqsiuit vt in symonia vbi datio
est illicita ꝛ etiã acqsitio: qꝛ ꝯ legem dei. Et iõ q acqsi
uit retinere nõ põt: ꝛ ille q dedit mereꝫ amittere: qꝛ ꝯ
iustitiã dedit: quare ꝺꝫ in elemosynas erogari. Tertio
mõ est aliqd illicite acqsitũ nõ ꝙ ipsa acqsitio sit illi-
cita: sed qꝛ illud ex quo acqriꝫ est illicitũ. sicut in eo
qδ mulier acqrit p meretriciũ: ꝛ hoc ꝓprie vocaꝫ tur
pe lucrũ. Talis eni mulier turpiter agit ꝛ ꝯ legẽ dei:
sed in eo qδ accipit nõ iniuste agit sed põt retinere: ꝛ
de eo etiã põt elemosyna fieri: sed nõ oblatio publica
ad altare ꝓpter scandalũ ꝛ sacꝝ reuerentiã ꝛ hanc
§.x. distinctionẽ tangit Aug. quo ad aliq̃. 14. q. 5. Non
sane. Utrũ sit illicitũ cuilꝫ facere elemosynã? Ad hoc
dicit Rich. ꝙ ordo nãlis hoc exigit vt inferiora a su
perioribus regañ. ꝛ ideo illi q sunt sub aliena ptãte cõ
stituti: de eis in qbus alijs subijciunꝫ ordinare nõ de
bent aliter q̃ eis fuerit a superioribus cõmissum: ꝛ qꝛ
nullus hõ alij est subdit⁹ q̃tũ ad interiores intellect⁹
ꝛ volũtatis actus nisi soli deo: ideo de illis bonis orã
do ꝛ corde remittẽdo: oibus elemosynã facere licꝫ.
Sed qꝛ monachus ꝓpriũ nõ hꝫ: ideo de bonis exte-
rioribus nõ põt elemosynã facere sine abbatis licẽtia
expssa vel pbabiliter psumpta: nisi dispensatio aliq̃ꝝ
bonoꝝ monasterij sibi sit ab abbate cõmissa: tunc eni
de illis pt elemosynas facere moderatas ꝛ rõnabiles
sm ꝓportionẽ bonoꝝ que sibi sũt ad dispẽsandũ cõ-
missa. Quia etiã vir est administrator bonorũ tanq̃
mulieris caput: ideo non ꝺꝫ dare mulier elemosynas
sine ꝯsensu viri expresso vł presumpto: exceptis cõi-
bus elemosynis ꝛ paruis p cõparationẽ ad possessio
nes coniugũ preter dotẽ que ordinaꝫ ad sustentanda
onera matrimonij habeat res alias vel ex ꝓprio lucro
vel p aliũ licitum modũ tũc eni de illis irreqsito assẽ
su põt facere elemosynas moderatas. Filij etiã famili
as ꝓprias possessiones nõ hñt nec etiã serui: ꝛ ideo fa
cere elemosynas non debent nisi forte aliq̃s modicas
de qbus pñt presumere ꝙ patri vel dño placeat: nisi
aliquoꝝ bonoꝝ esset eis a patrib⁹ vel dñi dispensatio
cõmissa. Oẽs tñ pdicti licite pñt ꝛ debent in casu ne-
cessitatis extreme indigẽtib⁹ subuenire etiã assensu su
perioꝝ nõ habito expresse vel presumpte. Hec Rich.
Pñt quoq̃ filij familias facere elemosynã de pecu-
lio castrensi vel q̃si castrensi. De quo videbiꝫ di. 45
agendo de testamẽtis. Bonauẽ. aũt de muliere di-
cit ꝙ si nõ habeat dotẽ vel aliqd iuxta dotẽ ꝯ mãda-
tum viri non põt elemosynã facere si ꝯscia dictat ꝛ ꝙ
nullomõ velit. ꝫ nõ debeat sibi formare cõsciaꝫ ꝙ vir
ꝓhibeat mediũ sed supfluitatẽ nisi manifeste viderit
voluntatẽ viri ad opp^m. Hec Bonauẽ. Tho. aũt
in 2ª 2ᵉ dicit ꝙ si vxor habeat alias res pter dotẽ puta
si sit lucrosa vel quocũq̃ alio licito mõ põt inde face-
re elemosynã. Alias aũt nõ ꝺꝫ dare elemosynas sine
ꝯsensu viri expsso vel psumpto nisi in articulo necita
tis. Quãuis eni mulier sit equalis viro in actu matri
monij: tñ in his q̃ ad dispensationẽ dom⁹ ptinent vir
est caput mulieris. scdm aplm in epla ad cor. Docto
res pdicti ꝯcordant ꝙ mulier põt facere elemosynaꝫ
de his q̃ hꝫ pter dotẽ sine viri ꝯsensu: sed de dote di-
scordare vident Tho. ꝛ Bonauẽ. Rich. aũt videꝫ
mediare iter illos: q dicẽs mulierẽ nõ debere dare si-
ne viri ꝯsensu: excipit cões elemosynas ꝛ paruas p cõ
parationẽ ad possessiões eorũ. Et nota ꝙ illud qδ est
magnũ põt esse paruũ cõparatiue. vt decẽ sũt parũꝫ
p cõparationẽ ad mille. ¶ Itẽ notãdũ ꝙ ꝫ admini
stratio bonoꝝ q̃ fiunt cõia ex consortio matrimoniali
principalr ad virũ ptineat: mulier tñ ab ipsa nõ tota-
liter excludiꝫ: ꝫ ad ipsaꝫ videꝫ secũdario ptinere: ma
xime cũ domus abũdat ꝛ hꝫ virũ durũ ꝛ imisericor-
dem q nõ est fidelis dispẽsator bonoꝝ sibi a dño col-
latoꝝ. Supplere itaq̃ põt eius defectũ vtriusq̃ salu-
ti ꝛ indigẽtiũ necessitati ꝓuidẽdo iuxta ꝯsiliũ ꝛ mãda
tum euãgelicũ de opib⁹ pietatis nõ tñ elemosynas ex
cessiuas faciẽdo. sed sic prudẽter ꝛ moderate ꝙ a vi-
ri scãdalo ꝛ a mandato caueat. Sic põt itelligi illud
qδ dicit Aug. cuidã mulieri. 33. q. 5. Qδ deo. Ni-
hil de tua veste auro vel argẽto vel reb⁹ terrenis sine
arbitrio viri facere debuisti. suple cũ scãdalo viri sm
Raymũdũ vel loqꝫ de debito ꝯgruitatis vbi vir est di-
spẽsator fidelis. vel de elemosynis excessiuis mõ pdi
cto. Scdm aũt aliter opinãtes exponiꝫ de reb⁹ dotali
bus. Ad pdicta facit ꝙ vxor põt ꝯdere testamentũ vt
videbiꝫ in fine libri agẽdo de testamẽtis. Est aũt dos
illud qδ daꝫ viro ex parte mulieris ad sublenãda one
ra matrimonij. vñ tandiu durat q̃diu matrimoniũ:
sed eo soluto soluiꝫ. Est eni q̃si ꝓpriũ matrimoniuꝫ
mulieris. ff. de minorib⁹. Deniq̃ sꝫ ius ciuile ciusq̃
dñiũ ptinet ad virũ. C. de iure dotiũ in reb⁹ ꝛ hoc sta
te matrimonio. De iure aũt nãli ꝺꝫ ad mulierẽ ptine

re:eo q inde alit vt dicit hostien. Pro delicto aut vi
ri nō dʒ vxor dotē amittere. extra de pignorib⁹. ex li
teris etiā si cōmiserit crimē lese maiestatis. Nec valet
eius alienatio etiā ꝯsentiente vxore: nisi vxor iurauе
rit nō ꝯ venire: extra de iureiurando. Cuʒ ꝯtingat ꝛ.
c. L3. li. 6. Si aūt fiat diuortiuʒ ꝑpter adulteriū mu
lieris: ipsa dotē amittit extra de donatione inter viru ꝛ
vxorē. Plerūqʒ. Quicqd aūt hʒ mulier p̄ter vl' post
dotē vndecūqʒ: dr paserna a para qḋ est iuxta ꝛ ferna
qḋ est dos: quasi iuxta dotē. ꝛ de talibus nō dʒ se ma
ritus intromittere muliere inuita. C. de ꝓcuratorib⁹.
Marit⁹. De famulis ꝛ ancillis dicit Tho. q nō pn̄t
elemosynā dare de rebus dn̄oꝝ: nisi paneʒ ꝛ hmōi q
nō inferāt sensibile nocumentū. De monacho aūt di
cit q extra monasteriū existēs pōt facere elemosynā:
qꝛ cū dant ei expense cōmittit ei earum dispensatio.
¶ Quid de muliere q̄ habēs ꝓdigū viru celat aliqd
de rebus cōibus ꝯ ꝓhibitioneʒ viri? Rn̄det rod. q si
hoc bona fide faciat vt sibi ꝛ viro pro tpe ꝓuideat: nō
peccat. nec tenet viro obedire ꝑcipienti q ei oia tra
dat: qꝛ ei oia tradendo daret quasi gladium furioso.
§.xi. ¶ Utrū liceat furari ab auaro ꝓ elemosyna facienda?
Rn̄det Ray. q nō: qꝛ nō sūt facienda mala vt eueni
ant bona. 14. q. 5. Forte. Excipit tn̄ articulus neces
sitatis extreme ꝑm Tho. An hoībus malis sit danda
elā? Dicit Tho. in. 4. q sic ad sustentationē nāe si in
digeant. cū ꝑcipiat nobis bn̄facere etiā inimicis. non
aūt ad fouēdū eoꝝ maliciā. vn̄ si ꝯstaret q illo qḋ eis
dat in pctīs abuterent: nō dberet eis dari nisi extrema
necessitas exposceret. Elemosyna paupib⁹ est dāda q
manibus opari nō pn̄t. Cū aūt qs indiget ꝛ ponit di
stributor elāꝝ: pōt ꝛ sibi accipe ꝛ alijs ministrare ꝑm
§.12. Tho. ¶ Quid de hystrionib⁹? Rn̄deo q hystriōes
dr̄ ioculatores seu gesticulatores q diuersos gestus
hoim sciunt. repn̄tare: qbus si ludis licitis ꝛ honestis
vtant: iustū est dare: mercedē ministerij eoꝝ tribuēdo
ꝛ hoc moderate. q vero sup̄flue sua in tales cōsumūt
vel etiā sustentāt illos hystriones q vtunt verbis vl' fa
ctis seu ludis turpib⁹ aut illicitis vl' in pximi nocumē
tum vergentib⁹: tales ꝓ certo peccāt eos in pctō fouē
tes ꝑm Tho. in. 2. 2. q. 168. ¶ De ieiunio qḋ ē act⁹
§.13. virtutis abstinētie sunt aliq̄ vidēda. Et primo vtꝝ ie
iuniū cadat sub ꝑcepto? Rn̄. ꝑm Tho. in. 4. Ieiuni
um cadit in cōi sub ꝑcepto legis nāe: qꝛ ipm̄ est necc̄iuʒ
ad vitationē mali ꝛ ꝓsecutionē boni. sʒ dterīatio tpis
ꝛ modi. ieiunādi ꝑm vtilitatē ꝛ ꝯueniētiā ppl'i xpia
ni cadit sub ꝑcepto iuris positiui qḋ est institutū a p̄
latis eccl'ie. de ꝯse. di. 5. Quadragesima. ꝛ ca. sequē
ti. vbi dr q xl. sūma obseruatiōe est obseruāda. ꝑce
pta aūt iuris positiui magis obligāt ex intentiōe legis
latoris q̄ ex ipsis verbis. vn̄ si qs ex rōnabili cā ordi
nationē nō seruet. seu in aliq̄ casu in quo ꝓbabilr pōt
credi q si legislator adesset eū obligari nō vellet: ta
lis trāsgressor ꝑcepti reputādus nō ēēt. Et iō nō est
necc̄ium q qn̄cūqʒ dīc ab eccl'ia institutū ieiunare omit
tit mortalr peccet. pōt eni hoc oino sine pctō ꝯtigere.
aliqn̄ āt sine mortali cū veniali. Aliqn̄ etiā cū morta
li scḋm diuersas occasiōes qbus hō īducit ad ieiuniū
frangendū. Nec legislator exigit in hoc ab hoīe totū
qḋ pōt facere: cū nō intēdat ordiare statū hoīs ad vnū
diē tm̄ sʒ ad totā vitā. a quo deficeret: si semel hō to
tū qḋ posset faceret. ꝛ iō siue egritudine iminēte siue
labore vie siue quocūqʒ alio cū quo sil' ꝛ ieiunio ꝑdi
ct⁹ stat⁹ ꝯseruari nō pōt: nō tenet ex ꝑcepto ieiunare.
vt dicit Tho. i. 4. ¶ Si sit aūt cā euidēs: ꝑ seipm̄ lici §.14.
te pōt hō statuti obseruātiā preterire. maxie vbi nō est
ꝯsuetudo recurrēdi ad sup̄iorē. Si vero cā sit dubia:
dʒ ad sup̄iorē recurri q ꝑtātē hʒ in talib⁹ dispēsandi.
ꝑm rod. ꝛ Tho. in. 2. 2. ꝛ in. 4. hmōi eni dispēsatio
est eis cōmissa in ieiunio ꝛ eccl'ie ꝑceptis. ¶ Utrū pe §.15.
grināres ꝛ viatores teneant ad ieiunia eccl'ie? Rn̄. ꝑʒ
Tho. si sit talis ꝑegrinatio vel viatio q̄ differri possit
sine incōmodo: dʒ differri. si aūt nō possit differri vl'
qꝛ tps ieiunij ꝑoccupat hoiem in via: vel qꝛ dies fest⁹
alicui iminet ad quē ex deuotiōe hō ꝑgere cupit. vel
qꝛ mora ꝑiculū hʒ vel spūale vel corporale: talis non
tenet ieiunare. si cū ieiunio cōmode nō possit itinera
re. Nec obstat: qꝛ ꝑceptuʒ dʒ ꝯsilio ꝑponi. qꝛ intētio
dātis hmōi ꝑceptum nō fuit pias ꝛ magis necc̄ias cās
excludere. Cōcordat Rich. ¶ Quid de cursoribus §.16.
dn̄oꝝ? Dicit rod. q si nō pn̄t sil' currere ꝛ ieiunare ex
cusant. qn̄ vero modicū vadūt vel cū dn̄is morant:
ieiunare dn̄t nisi forsan iminēat eis viatio grādis quā
vt pficere possint etiā paucis dieb⁹ anteq̄ iter arripi
unt ieiuniū soluūt. ¶ Quid de manualiter opāntib⁹? §.17.
Rn̄sio ꝑm Tho. ꝛ Rich. si ieiunādo pn̄t victū cōpe
tenter habere ꝓ se ꝛ familia sine qꝛ alias sūt diuites si
ue qꝛ de minore labore ieiuniū secū cōpatiente pn̄t lu
crari sufficiētia: nō excusant a ieiunio. Si vero alias
nō pn̄t tantū laborare q victū sufficientē acqrant nisi
ieiuniuʒ frāgēdo: excusant. ¶ Quid de pueris? Di §.18.
cit Tho. q vsqʒ ad finē tercij septēnij. i. vicesimipri
mi āni idigēt cibo: rōne nutrimēti ꝛ augmēti: ꝛ ideo
vsqʒ tūc cōiter nō tenent ad oia ieiunia eccl'ie. ꝯueni
ens tn̄ est i hoc tpe vt ad ieiunādū se exerceāt vl' plus
vel min⁹ ꝑm modū sue etatis vel possibilitatis. Nouí
cij q̄qʒ ꝛ iuniores religiosi ꝑm rod. in ꝓsoluēdo ieiu
nio iuxta dispositionē suoꝝ ꝓlatoꝝ se gerere debent.
¶ Quid de senib⁹ ꝛ debilib⁹? Dicit Ric. q nimiū se §.19.
nes excusant qꝛ nō hn̄t calorē nālē sufficientē ad di
gerendū cibū sibi necc̄ium si tantū vna hora sumerent.
Idē dicit de egrotantib⁹ etiā si talis egritudo ieiuna
re reqreret: qꝛ totū cibū sibi necc̄ium eadē hora sumē
do grauarent. Rod. aūt dicit q stādū est arbitrio bo
ni viri ꝓ quāta debilitate infirmi: ꝛ debiles excusent.
ꝛ idē de senib⁹ dicēdū qḋ de īfirmis ꝛ debilib⁹ ꝑʒ In
nocentiū. ¶ Quid de ꝑgnātib⁹ ꝛ lactātib⁹? Rn̄deo §.20.
q excusant: qꝛ hn̄t sumere cibū ꝓ se ꝛ ꝓ pueris q̄s nu
triunt imo si timeat ꝓbabilr de ꝑiculo eaꝝ vl' defectu
in vtero vel puero ad vbera: nō solū pn̄t sed tenētur
soluere ieiuniū: vt dicit rodon. ¶ Quid de paupib⁹ §.21.
ꝛ mēdicātib⁹? Dicūt Tho. ꝛ Ric. q si nō pn̄t tantuʒ
sil' hēre q sufficiat ad vnā refectioneʒ excusant. sil'r
qn̄ pp ꝑcedentē inediā ieiuniū nūc ferre nō possunt.
¶ Quid de seruitorib⁹ vl' lectorib⁹ mēse? Dicit rod. §.22.
q pn̄t horā comedēdi ꝓuenire vel tn̄ cū licētia si sint
religiosi.

religiosi. Possūt etiā servitores cibos dñoꝝ ꝓgustare: etiā si fuerint carnes. Nec peccant q̄ surgunt de mensa vt portent encenia vel huiusmodi itē comedēdo.
Versus. Eger: iops: ꝓgnās: ꝑgēs: labo: ās: vet⁹: isde
Ex his si fueris non ieiunare teneris.
§.23. ❡ Utrū vxores ꝓpter ꝓhibitiones viroꝝ debeāt dimittere ieiunia ecclesie. Dicit inno⁹. q̄ lꝫ debeāt dimittere voti non tñ̄ ieiunia. nisi forte: q̄r ꝑp scādalū vitandum sacerdos dispēsare pōt. l. 6. Ut ꝯstituerūt. Cōcor. hostien.
§.24. ❡ Utrū ieiunia possint redimi. Rñdeo ſꝫ Jnocentiū. Jeiunia ecclie nō pñt redimi nisi cā vł
§.25. necessitas subsit. sec⁹ est ꝺ voluntarijs. ❡ Quid de cōfectionib⁹ vel electuarijs? Rñsio ſm Tho. ꝛ Ric. q̄ ꝑ sumptionē ipsaꝝ nō soluit ieiuniū nisi qs in fraudē sumeret in magna q̄ntitate ꝑ modū cibi ad subueniēdū fami. talia eni lꝫ aliquo mō nutriāt: nō tñ̄ sumunt principalr ad nutrimētū. sed ad digestionē ciboꝝ seu ꝑ modū medicine. vñ idē est iudiciū sicut ꝺ alijs me
§.26. dicinis. ❡ Utrū ꝑ potū soluat ieiuniū? Dicūt Tho. ꝛ Rich. q̄ nō: siue sumat vinū vel ceruisia post vel añ prandiū: q̄r sub determinatione ꝓcepti ecclastici de ieiunio non cadit nisi semel comedere in die nālī ꝛ hora determinata: ꝛ abstinētia ab esu carniū ꝛ ab his q̄ semētinā trahūt originē. s. ouis ꝛ lacticinijs in q̄dragesimali ieiunio. vel vbi est ꝯsuetudo de his abstinēdi i alijs ieiunijs. Si tñ̄ aliqs vt dicit Rich. de mane sumeret ceruisiā nō ad extinguēdā siti sed famē: frangeret ieiuniū: q̄r faceret fraudē statuto ꝯ̄ mentē legis veniēdo.
§.27. ❡ Quib⁹ tpib⁹ ieiunādū ē? Rñ. Oib⁹ dieb⁹ q̄dragesime exceptis dñicis dieb⁹. de ꝯse. di. 5. Quadragesima. Jn q̄ sūt q̄draginta dies ieiunabiles ad imitationē xp̄i. Nō tñ̄ ieiunam⁹ illo tpe sed alio: rōne resurrectiōis dñice in q̄ hēmus agnū paschalē recipe. Jtē ieiunia q̄tuor tpm q̄ habent ꝑ hūc vsum. Post pen. cru. lu. ci. debēt ieiunia dici. s. post penthecostē. post festū exaltatiōis sancte crucis. lucie ꝛ cineres. di. 76. Statuim⁹. Lꝫ aūt hmōi ieiunia a iudeis obfuarētur: nō tñ̄ eo tpe quo a nobis vt dicit Tho. Jtē tres dies rogationū. de ꝯse. di. 3. Rogatiōes. Hoc autē vt dicit ibi glosa nō ꝓcipit sed suadet. vbi tñ̄ est ꝯsuetudo approbata: illud ieiuniū est ꝑ equalentiā sub ꝓcepto. Jtē vigilie aploꝝ. vigilijs philippi ꝛ iacobi ꝛ Joānis euāgeliste exceptis. extra de obseruātia ieiunioꝝ. Cōsilui. Jtē vigilie natiuitatis dñi pēthecostes assumptiōis btē marie: Joānis baptē: Laurentij: ꝛ oim sctōꝝ. ꝛ si solēnitas cui⁹ vigilia est ieiunabilis venerit feria scda: i sabbato ꝓcedēti ieiunādū est. Jtē si solēnitas natiuitatis dñi eueniat feria sexta: illi q̄ nec voto nec regulari obfuātia sūt astricti: vti pñt carnibus. ex̄ de obseruātia ieiunioꝝ. Explicari. Jtē si in aliq̄ regiōe est aliqḋ ieiuniū ꝯsuetū: obseruādū est ab existētib⁹ ibidē. q̄r par rit⁹ esse dꝫ ꝯstitutionū ꝛ ꝯsuetudinū ecclesiasticaꝝ. di. xj. Ecclesiasticaꝝ. ꝛ ca. Jn his. Et notandū ſm goffridū q̄ nō eoipso q̄ aliqd
de ꝯsuetudine fit: ius ꝯsuetudinariū inducit: sꝫ cū expꝛsse placeat po
qñ vim pulo aliqd obseruari ꝑ ꝯsuetudine in futuꝝ. Est aūt
habet. ꝯsuetudo cōis vsus. Jtē qḋ dr̄ de ꝯse. di. p̄ria. Solēt q̄ nullatenus ieiunare credēdi sūt q̄ māducant añq̄

vespertinā celebret officiū. ꝑ horā vespertinā itelligit tps ab hora nona ꝛ vltra q̄ est hora comedendi de iure: Nunc tñ̄ inualuit ꝯsuetudo comedendi hora sexta. Sic etiā decretū thelesphori quo clerici debēt q̄dragesimā a q̄nq̄gesima inchoare: est abrogatū: q̄r moribus vtentiū nō fuit approbatū. di. 4. Jn istis. Tūc eni leges firmant: cū morib⁹ vtentiū approbant. vt dr̄ ibidē. Dr̄ etiā de ꝯse. di. 3. A sacerdotib⁹ nō q̄nquagesima sed q̄dragesima teneat. Jnualuit etiā cōsuetudo in mltis dyocesib⁹ q̄ nō ieiunant vigilie aploꝝ nisi q̄ habent in istis versib⁹. Petrus ꝛ andreas. paulus cū symone iudas: Ut ieiunem⁹ nos admonet atq̄ mattheus. Qui versus lꝫ nō sufficiēter ꝯtineant vigilias aploꝝ q̄ sunt ieiunāde de iure: vbi tñ̄ est consuetudo standū est ꝯsuetudini. vt dic̄ hostien. ꝛ ber. extra c. Cōsilui. Sigdē lꝫ ius nature ꝛ diuinū nō tollatur ꝑ ꝯ̄trariā ꝯsuetudinē: tollit tñ̄ ius humanū: vt dicit Tho. in prima scdē. q. 97. Dicit etiā ibidē q̄ si multitudo sit libera q̄ possit sibi legē facere plus est ꝯsensus ipsius ad aliqd faciendū quē ꝯsuetudo manifestat: q̄ auctoritas principis q̄ nō hꝫ ptātem ꝯdēdi legē nisi inq̄ntum gerit ꝑsonā multitudinis. Si vero multitudo nō hꝫ ptātem cōdendi legē vel legē a superiori ptāte positam remouēdi: tñ̄ ipsa ꝯsuetudo in tali multitudine ꝑualens obtinet vim legis inq̄ntū ꝑ eos tolerat ad quos ꝑtinet multitudini legē imponere. Ex hoc eni ipso videnꝫ approbare qḋ cōsuetudo induxit. Dicit etiā q̄ lex non videt vtilis q̄ repugnat ꝯsuetudini: q̄r difficile est ꝯsuetudinem multitudinis amouere. Ad hoc facit qḋ hētur sexto de ꝯstitutionibus. ca. j. vbi dr̄ q̄ q̄uis ꝑ constitutionē posteriorē prior reuocet lꝫ de ipsa non fiat mētio in posteriori: non tñ̄ derogatur ꝯsuetudini locoꝝ ꝛ ꝑsonarū singularium nisi de ipsa expresse caueat. habet etiam extra de ꝯsuetudine. ca. vltimo. q̄ ꝯsuetudo preiudicat iuri positiuo si sit rōnabilis ꝛ prescripta. Dr̄ autē rōnabilis q̄ nō repugnat iuri nature vel diuino seu q̄ a iure nō reprobat. ſm ber. ꝛ inno. Dr̄ prescripta que firmatur ꝑ spaciū tpis a lege diffinitū qḋ spaciū est xl. annoꝝ in rebus ecclesiasticis. de quo magis videbit in fine distinctiōis. 41. Nō etiā ꝯsuetudo derogat penis canonicis ꝑꝫ extra de tpibus ordinandoꝝ. c. 2⁹. De esu carniū in sabbō est ꝯsuetudo regionis obseruanda. extra de obseruātia ieiu. Cōsiliū. Pōt etiam ꝛ dꝫ eps cū infirmis sup esu carniū in. lx. ꝛ alijs ieiunijs dispensare. vt dr̄ ibidē cū legi nō subiaceat necessitas. Urgente etiam magne famis inedia lꝫ in. xl. carnes comedere. ibidē. De hmōi dispēsatione nota illud qḋ dictū est in ꝑn⁹hui⁹ ca. De aduētu etiā dñi est ꝯsuetudo seruāda. Unde tpe inocentij tertij ieiunabat rome. vt dr̄ extra. c. Cōsiliū: ꝛ sic dicit Amb. Aug. Ad quācūq̄ ecclesiā veneris: illi te ꝯforma si cuiq̄ nō vis esse scandalū nec quēq̄ tibi. di. 12. illa. Juxta illud. Cū fueris rome romano viuito more. Cum fueris alibi: viuito sicut ibi. Abstinere autem quarta feria a carnibus nō est preceptū sed ꝯsiliū. Est aūt ieiuniū q̄tū est de se laudabile oi tpe. lxx vi. di. Utinā. ꝑ accidēs tñ̄ possꝫ esse ieiuniū alicuius in die

festo illicitū: puta si a deo ieiuniū priaciter qz teneret qd nō crederet p deuotionē festi vtilitatē ieiunij cōpensari posse. τ hoc modo ieiunare die dñico nō lz. de ↄse. di. 3. Nō lz. seu arbitrādo hmōi ieiuniū tāq̄ necīuz. vt manichei. tum qz ↄ consuetudinē apli xpiani q̄ fz Aug. pro lege est habēda. vñ ieiunātes nō sūt a pctō imunes. vt dicit Tho. Ieiunia vero ab epis cōstituta nō sunt sine cā rōnabili soluēda. vt dicit host. de ↄse. di. 5. Ieiunia. Est quoqz sic ieiunādū q̄ nā sustentet τ vicia domenꝰ. Est aūt nā modicis contēta. Mens vero auiditate cibo꞉ laxata pdit oꝛonis virtutē. vt dicit Aug. Potest etiā hora ōbita ex aliqua cā aliq̄tulum pueniri. fm Tho. Nō enī est tante necītatis hora comedēdi: sicut tñ semel in die comedere. vt dicit Rich. ¶ Quia in pdictis fuit facta mētio de iure humano: sciendū q̄ ius humanū diuidit in ciuile τ canonicuz. Ius ciuile dr qd p impatores τ cōitates fuit editū. Ius vero canonicū auctē sacro꞉ ↄsilio꞉ τ sūmo꞉ pontificū. Et diuidit in decretum τ decretales. Decretū fuit compilatū p Gratianū ex dictis sancto꞉ patrū τ romano꞉ pontificū. In cuius parte prima pcedit p distinctiōes. In scda p causas τ q̄ones. In fine vero decreti ponunt aliq̄ distinctiōes de pnia τ alique de ↄsecratiō. Deinde Grego. non' fecit cōpilari qnqz libros decretaliuz p Raymundū: quo꞉ mā in gnāli habetur p hos vsus. Pars prior officia creat ecclesieqz mistros. Altera dat testes: τ cetera iudiciōrum. Tertia de reb' τ vita pbytero꞉ Dat formam. Rite nubere quarta docet. Vltima de vicijs tractat τ penis eo꞉. Vlterius. bonifaci' octau' cōpilauit sextū li. decretaliū. Clemens vero qnt' cōpilauit vij. pcedēdo fm ordinē mārū positaꝝ in decretalib' gregorij noni. In fine vo q̄rti ponit vsus p ipsis repiēdis

Ius humanum diuidit.

§. 28. U Lterius de oꝛone q̄ est act' latrie. Et scdm dam. est ascēsus itellectus in deū seu petitio decētiū a deo. lz large extendat ad oēm bonā opationē. iuxta illud. Luce 18. opz sp oꝛare: sunt aliq̄ vidēda. Et prio. veruz solus de' sit oꝛādus. Rñ'. Dupl'r porrigit alicui oꝛo. Uno mō tanq̄ p ipm implēda: τ sic solus de' est oꝛādus a quo solo dant grā τ glīa. τ hoc est act' latrie. Alio mō vt p ipm eius adipletio ipetret: τ sic sctī sūt oꝛādi. vt sint nostri aduocati apud deū. Job. 5. Ad aliquē sctōrum ↄuertere. q gdē vident in verbo ea q̄ decet eos de nostris actib' cognoscere: cuiusmodi sūt illi act' qbus eos honoram' oꝛando. ¶ Utꝝ aliqd sit deteriate in oꝛone petēdū? Rñ. fm Ric. τ Thomā.

§. 29. Quedā sunt qbus nō possumus male vti cuiusmodi sūt virtutes. gratia τ glīa: τ talia sunt deteriate in oꝛone petēda. quedā qb' possumus bñ vti τ male: τ illa sunt petēda sub ↄditione. s. si de' puidet illa ad salutem nostrā fore vtilia. ¶ Utꝝ oꝛo debeat eē vocalis?

§. 30. Rñ. duplex est oꝛo scz cōis τ singularis. Cōis est illa que p ministros ecclesie in psona toti' fidelis populi deo offert. τ talis dz eē vocalis vt inotescat populo p quo offert: τ p hāc ad deuotionē excitetur. τ pp hoc etiā cātus est ab ecclia institut' Vñ Aug. dicit q̄ flebat vberrime in hymnis τ cāticis suaue cātātis ecclesie. Singularis est q̄ offert a singulari psona: siue p se siue p alijs. τ de hui' necessitate nō' est q̄ sit vocalis. Adiungit tñ vox primo vt hō deo seruiat nō solū mente sed etiā oꝛe. Scdo ad excitandū interiorē mētis deuotione q̄ p vocē τ alia exteriora signa puta genuflexiones. manuū eleuatiōes intēdit. excitat. τ in deū eleuat. τ ideo tantū est hmōi signis vtendū q̄tū pficit ad mentis excitationē. Si vero p hoc mens impediat vel distrahat: a talib' est cessanduz. qd pcipue ↄtingit in illis quo꞉ mens sine hmōi signis est sufficienter ad deuotionē parata. Illud autē qd dicit dñs. Cū oꝛaueris intra in cubiculū. itelligit fm Aug. nō q̄ videri ab hoīb' sit nephas: sz hoc ideo agere vt ab hoībus videaris. Hec Tho. ¶ Utꝝ oꝛatio debeat eē attenta? Rñsio scdm Tho. in. 4. q̄ attentio actualis reqritur ad oꝛonem aliq̄ mō ad euitandū trāsgressionem q̄ est in illa oꝛone q̄ est in pcepto: vel ad meritū in illa q̄ nō est in pcepto. Licz aūt nō reqrat q̄ semp maneat attētio quantū ad essentiā act': dz tñ sp manere scdm virtutē: qd fit qñ aliqs ad oꝛonem accedit cū intentiōe aliqd impetrādi: vel deo debitū obseqū reddendi. Etiaz si in psecutiōe oꝛonis mēs ad alia rapiat: nisi fiat tanta euaga' q̄ oino pereat vis prime intentionis. τ ideo opz q̄ frequēter hō cor reuocet ad seipsū. De hoc dicit Hugo de sctō victore. si cuz oꝛonem fundim' aliud qd lz in corde versamus: etiā si illud bonū sit: a culpa liberi nō sumus. qd est intelligēdum qñ aliqs ex pposito mentē ad alia distrahit oꝛādo. tūc enī sine culpa nō est τ pcipue si in alijs sponte se occupat que mentē distrahūt sicut sunt exteriora opa. tñ ad ↄtiū mēs euaget etiā culpa moꝛtalis erit. Hoc posset exponi qñ euaga' mentis fit ex hoc q̄ scienter aliqs se occupat in actu exteriori q nō cōpatitur secū attentionē oꝛonis. tūc enī est culpa moꝛtalis fm Durādū. Si aūt sine hoc q̄ pcipiamus mens ad alia euaget: vel culpa caret vl' paruissima culpa ē. ¶ Potest aūt esse triplex attentio in oꝛone scz ad verba vel ad petitionē ipsam vel ad deū q rogat. τ quecūqz harum attentionū assit. nō est reputāda oꝛo inattenta. scda tñ est melior q̄ prima: τ tertia q̄ scda que mēs qñqz sic in deuz rapit: τ vt petitiōis sue imemor sit vt dicit hugo. lz aūt nō possimus simul plura intelligere. 2° Topico꞉. hoc tñ est possibile qñ vnū ad aliud ordinat. Et sic in pposito pōt intellect' esse sl' attentus oꝛoni τ ei cui porrigit. Hec Tho. Reqritur aūt in oꝛone de necītate attentio ad spūalem mētis refectionē seu delectationē vt dicit idē in. 22. Vñ apls in epla ad co꞉. Si oꝛez lingua mēs mea sine fructu est. Ex pdictis posset elici quedā breuis distinctio q̄ euagatio mētis in oꝛone q̄ est in pcepto fit dupl'r. Uno' inaduertēter. τ sic vel nulla est culpa vl' paruissima. vel fit ex pposito: τ hoc qñqz cum culpa moꝛtali: puta in tali euagatiōe diu scienter psistendo: si l' se occupando in exteriorib' mētis attentionē nō cōpaciētib' qñqz vero cū culpa veniali nō diu ibi psistēdo. seu se occupādo in exterioribus opib' mētis attentionē aliqualr ipedientib'. Expediret aūt his q horas canonicas gradiēdo psoluūt: gressum nō accelerare: τ ab

§. 31. Attētio triplex in oratione.

euagatione

euagatiõe oculoꝝ hincide cauere. qꝛ euagationẽ ocu
§.33. loꝝ sepe cõcomitat mẽtis euagatio. ❡ Tenent autẽ
ministri ecclie ad horas canonicas ceteri vero debẽt
in dieb⁹ dñicis saltẽ audire missã. Alijs vero officijs
de ꝯgruitate interesse debẽt vt dictũ est in. 3°. d q̃ etiã
§.34. in sequẽtib⁹ dicet. ❡ Oram⁹ quoqꝫ vt dicit Tho. nõ
vt diuinã dispõem imutemus: sꝫ vt postulãdo merea
mur accipe qđ deus ops ante secula disposuit dare.
debetqꝫ tñ oõ durare quãtũ est vtile ad interioris de
syderij feruorẽ excitãdũ cũ vero sine tedio durat nõ
valet: nõ est vlterius ptẽdẽda. Et sicut hoc attẽdẽdũ
est in oõne singulari p cõparationẽ ad intẽtionẽ orã
tis: ita etiã in oõne cõi p cõparationẽ ad deuotionẽ
§.35. ppli. ❡ Oõnẽ aũt petõris vt idẽ dicit deus audit nõ
q̃si ex iustitia: qꝛ petõr hoc nõ meret: sꝫ ex pura mĩa.
obseruatis tñ q̃tuor cõditionib⁹ q̃ cõiter reqrunt ad
oõnẽ q̃ exaudiri dꝫ. s. vt p se petat nec̃ia ad salutẽ
pie ꝛ pseuerãter. Effectus sigdẽ oõnis qñqꝫ impe-
§.36. ditur pp maliciã illi⁹ p q̃ orat: ꝛ ideo dr p se. Sancti
eni lꝫ exaudiant p seipsis: nõ tñ sp p alijs. Per hoc
aũt q dr pie iportat modus latrie q̃ alio noĩe pietas
dr fm quẽ oõ modificari dꝫ: ꝛ sic pie orat q attẽdit
suã paruitatẽ ꝛ illius quẽ orat sũmã maiestatẽ ꝛ boni
§.37. tatẽ: sperans ab ipo ꝯseq qđ petit. ❡ Et notãdũ q oõ
debito mõ facta exaudit sed nõ sp statĩ. sed p illo tpe
quo diuina mĩa cõspicit exauditionẽ vtiliorẽ eẽ oib⁹
pensatis vñ Aug. sup Jo. quedã nõ negãtur. sed vt
ꝯgruo dentur tpe differunt. Sic grisogonus anasta-
sie. Ad hoc eni dñs bñficiũ suum extremitatib⁹ pro
trahit: vt non sit vile quod prestet.

q.2.
§.1. Utrum qcunqꝫ iniuste abstulit vel deti
net rem alienã tenet ad resti-
tutionẽ? Qđ non. Quilꝫ tenet magis dilige-
re se q̃ p̃ximũ. fm illud canticoꝝ. Ordinauit in me
charitatẽ ergo in casu in q̃ restitutio est sibiipsi dãno
sa vtpote si est in extrema nec̃itate puta famis vel fri-
goris: tenet magis illud sibi retinere q̃ alteri restitue
re. Preterea. adultera ꝯcipiens filiũ ex adulterio q
est filius putatiu⁹ mariti: defraudat veꝝ heredẽ in he
reditate. sꝫ nõ tenet sibi reddere hereditatẽ: igit mi-
nor pbat: qꝛ nõ posset illud reuelare sine sui diffama
tione ad quã nullus tenet: imo ad eius oppositũ: ꝛ se
q̃ret maius malũ vt pote forte vxoricidiũ si maritus
sciret crimen eius. ❡ In Oppositũ Aug. in epla ad
macedoniũ. ꝛ habet. 14. q. 6. Si res pp quã petm̃ ẽ
nõ reddit si reddi possit ñ agit pnia sꝫ fingit. ❡ Dic
tris fm Sco. sũt vidẽda. Primo vñ sũt reꝝ dñia di
stincta vt hoc dicat meũ ꝛ illud tuũ: qꝛ hoc est funda
mentũ ois iniustitie in ꝯtrectando rẽ alienam. Scdo
q̃ñ dñia prio distincta iuste trãsferunt: ex quo appa-
ret iniusta occupatio rei aliene. 3° q̃ñ talis teneat ad
§.8. restitutionẽ. ❡ De prio sit hec prima ꝯclo q de lege
nature vel diua nõ sunt reꝝ dñia p statu inocentie di-
stincta. Probat decretoꝝ. di. 8. ca. 1. Jure nãe sunt
oia cõia. Ad hoc est talis rõ. qꝛ vsus reꝝ scdm rectã
rõnẽ ita dꝫ cõpetere hoib⁹ sicut ꝯgruit ad pacificã cõ
uersationẽ ꝛ nec̃iã sustẽtationẽ. Pro statu aũt ino-
cẽtie: cõis vsus sine distinctiõe dñioꝝ ad hoc plus va

luit: qꝛ nullus tunc occupasset qđ fuisset alij nec̃ium.
❡ Scda ꝯclo. Illud p̃ceptũ legis nature reuocatũ §.3.
est rõnabilr post lapsũ eadẽ rõne: qꝛ cõitas bonoꝝ eẽt
ꝯ pacificã ꝯuersationẽ: cũ malus ꝛ cupidus occupa-
ret vltra ea q̃ sibi eẽnt nec̃ia: ꝛ hoc etiã inferẽdo vio
lentiã alijs q vellent secũ illis cõib⁹ ad necessitatẽ vti.
sicut legit de Nẽbrot q erat robustus venator corã
dño. i. hoim oppressor: ꝛ sic priuarent debiliores ne
cessaria sustẽtatiõe. ❡ Tertia ꝯclo. Lex positiua req §.4.
rit in legislatore prudẽtiã ꝛ auc̃tẽ. prudẽtiã: vt fm re
ctam rõnẽ dictet qd faciendũ p cõi vtilitate. Auc̃tem:
qꝛ lex dr a ligãdo. prudẽtis aũt snia nõ ligat: si nulli
p̃sideat. ❡ Quarta ꝯclo. duplex est auc̃a. s. paterna §.5.
ꝛ politica. Paterna est q̃ filij ex lege nãe tenent obe
dire parẽtib⁹. Politica est ex cõi ꝯsensu vel electiõe
cõitatis hoies eni siue extranei siue ppinq vidẽtes se
nõ bñ regi sine aliq̃ auc̃te: poterãt ꝯcorditer ꝯsenti-
re vt vel vni psone vel cõitati cõmitterẽt ipsã cõitatẽ ꝛ
vni vel p se tñ vt successor eius eligat sicut ipse fuit.
vel p se ꝛ tota posteritate sua. Et ista auctoritas politi
ca iusta est. qꝛ iuste põt aliqs se submittere psone vel
cõitati in his q̃ nõ sunt ꝯ legẽ diuinam: in q̃ melius põt
dirigi p illũ cui se submittit q̃ p seipm. hẽmus igitur
q̃ñ põt ꝯdi lex positiua: qꝛ ab habẽte prudentiã vel
in se vl i ꝯsiliarijs suis: ꝛ auc̃tem aliq̃ dictoꝝ modoꝝ.
❡ Ex his pꝫ qnta ꝯclo. q distinctio dñioꝝ poterat es §.6.
se iusta a lege posita siue lata a patre siue a pñcipe vl
cõitate iuste regnãte. ꝛ isto mõ pbabile est factũ fuisse.
Nam vel noe post diluuiũ distrixit filijs terras q̃s sin
guli occuparẽt p se ꝛ suis posteris: vl ipsi iter se de cõi
ꝯcordantia diuiserũt: sicut legit de Habrahã ꝛ loth.
Uel aliq̃ lex pmulgata est ab aliquo principe vel cõi.
tate iuste regnãte. Hec in q̃ lex potuit esse q res tũc
nõ occupata prio occupãti cõcederet. ꝛ sic dispserũt
se sup faciẽ orbis terre: fm hoc põt intelligi illa ppõ
institute de reꝝ dione. Qđ antea nullius est: id nãli
rõne occupãti ꝯcedit. nõ qdẽ q sit de lege nãe q̃ sũt
oia cõia: sed qꝛ stati post nãlem apphensionẽ occur-
rit tanq̃ pbabilis valde ꝛ manifesta. ❡ De scdo arti scdo ar.
culo dr q trãslatio reꝝ põt esse q̃tũ ad dñiũ: vt si res
transeat a dñio vni⁹ ad dñiũ alteri⁹ vel q̃tũ ad vsũ
vel ius vtẽdi: manẽte tñ dñio apud eundẽ. Et pt hoc
fieri vel auc̃te publica principis seu legis: vel auc̃te
priuata ipsius dñi imediate possidẽtis. ❡ De prima
trãslatiõe sit hec ꝯ°. Trãslatio dñi auc̃te legis iuste iu
sta est. Probat. Si eni lex iusta potuit iuste determina-
re prima dñia. ꝛ nõ minor est auctoritas legis vel pri §.7.
cipis. qđ habes hic p eodẽ post dionẽ dñioꝝ q̃ ante
igit pp eandẽ cãm ꝛ eundẽ finẽ iuste põt trãsferri
dñiũ post q̃ fuerat alicui appropriatũ. Ex hoc pꝫ q
p̃scriptio seu vsucaptio est iusta trãslatio. Pꝫ extra.
de p̃scriptiõe vigilanti. q̃ qdẽ est acqsitio dñij p ꝯti-
nuationẽ possessiõis tpis a lege diffiniti seu p tps a le
ge diffinitũ. Et ppie p̃scriptio est in imobilib⁹. vt in
domo vel agro. vsucaptio vero est de mobilib⁹. Ad
hoc est talis rõ. Juste põt illud statui a legislatore qđ
est nec̃ium ad pacificã ꝯuersationẽ subditoꝝ: sꝫ dñiũ
rei neglecte sicut negligit in p̃scriptione transferri in

vero:qꝛ nõ est adeo purũ nec hꝫ easdẽ oĩno ꝓprieta/
tes. Nõ eñ ita letificat nec ita valet ꝯ aliq̃s infirmita
tes. Si aũt p alchimiã fieret veꝝ aurũ nõ esset illicitũ
vendere ꝓ vero:qꝛ nihil ꝓhibet artẽ vti aliq̃bus nãli/
bus causis ad ꝓducendos nãles ꝛ veros effectus. si/
cut dicit Augu. in libro de tri. de his q̃ arte demonũ
fiunt. Et qḋ dictũ est de venditiõe intelligendũ est ex
parte emptoris:vt qñ venditor crederet rem suã mi/
nus p̃ciosam eẽ q̃ sit:puta vendit auꝝ ꝓ minori p̃cio
qꝛ credit eẽ auricalchũ. ꝛ aial sanũ qḋ reputat īfirmũ
Nam emptor si hoc cognoscit iniuste emit. ꝛ ad resti
tutionẽ tenet. Et notandũ ꝙ si viciũ rei sit manifestũ
puta cũ equus ẽ monoculus vel si sit occultũ tñ vsus
rei ex hoc nõ totalr̃ impedit:qꝛ si nõ cõpetat vni põt
competere alteri. ꝛ venditor ꝓpter hmõi viciũ subtra
hat de precio q̃tum opꝫ:nõ tenet venditor ad mani
festandũ viciũ rei:qꝛ forte ꝓpter hmõi:emptor vellet
plus subtrahi q̃ esset subtrahendũ sec⁹ aũt eẽt si vsus
rei redderet oĩno impedit⁹ vl̃ nocius. vt si venderet
cibus corrupt⁹ vel venenosus pro bono. Hec Tho.
§.13. ¶ Ex p̃dictis vt dicit Sco. põt patere discurrẽdo in
iustitia q̃ fit in translatiõe dñij ꝛ vsus puta in donatio
ne nõ est iustitia si donans nõ mere ꝛ liberalr̃ donat.
vt is q donat decept⁹ vel quasi necessitate tract⁹. igno
rantia eñ vel aliq̃lis coactio excludũt simplr̃ volun
tariũ. ex. 3°. ethicoꝝ. ꝛ sic q alicui tanq̃ ꝓpinquo do
nat qui nõ est ꝓpinquus:nõ simplr̃ donat:seu alicui
tanq̃ egeno:q tñ nõ est egenus. Et iõ videãt illi trusa
ni q tanq̃ egeni tñ diuites exñtes recipiũt elemosynas
ne iniuste talia recipiãt:qꝛ nõ est ibi in dante volũtari/
um ꝓpter ꝯditionis ignorãtiã quã respicit in donan/
do. Consilr̃ si attract⁹ vt in vsuris dandis:nõ est me/
re donatio liberalis. Et gñaliter in ꝯtctibus est iniusti
tia ꝓpter defectũ alicuius ꝯditionũ p̃dictaꝝ. puta in ꝯ
mutatiõe est iniustitia ex ꝓhibitiõe supioris cui cõmu/
tans subest i cõmutãdo. Et ex hoc põt dici iniusta cõ/
mutatio q̃ fit in ludis aleaꝝ ꝛ hmõi. ff. de aleatorib⁹.
lege vltima. Et extra de vi. ꝛ hon̄. clericoꝝ. clerici of
ficia. in glosa. Tñ ista lex non ligat nisi illos q viuẽ/
do politice subsunt legi impiali q forte nulli sũt ho/
die:qꝛ vbi precipue illa lex ꝯsueuit habere lociũ:mu/
nicipalia p̃iudicãt impialib⁹. vt pꝫ in italia. De hoc
magis dicet in sequẽtibus. Hec Sco. Ad cuius eui
dentiã notandũ est ꝙ municipiũ dr̃ fortalicium vel ciui
tas ꝓ cuius custodia ponunt milites stipẽdiarij. Mu
nicipes dñr hitantes vel nati in municipio. seu mili/
tes illud custodiẽtes. Municipalia vero dñr ad mu
nicipes vel municipiũ ptinentia. Municipalia ergo
dñr preiudicare impialibus:qꝛ ciuitates nõ semp re/
gunt legibus impatoꝝ:sed fm varias ꝯsuetudines di
uersaꝝ regionũ. Juxta premissa pñt patere iniustitie
q̃ fiũt in venditiõe ꝛ emptiõe:locatiõe:ꝯductiõe ꝛ ac/
cõmodatione:lꝫ in accõmodatiõe nõ sit equalis defe/
ctus:qꝛ translatio vsus ad tps nõ reqrit tantã liberta/
tem q̃tã translatio dñij. Preter iniustitias istas par
tiales in ꝯtctib⁹ est vna iniustitia gñalis qñ aliq̃s vsur/
pat reꝫ alienã dño simplr̃ inuito. vt in furto ꝛ rapina
§.14. vbi nõ est translatio dñij. ¶ Ex p̃dictis põt inferri ꝙ
is q cõmodꝫ põt restituere nõ oĩno absoluit a restitu/
tione:si is cui debebat remisit vel donauit coactus vl̃
decept⁹:puta qꝛ credidit se nũq̃ aliqd posse habere.
Secus est si liberalr̃ donauit nec postea talis donatio
ex pnia reuocat vt raymũdus ponit. de quo nota qḋ
dictũ est supra. Ultra p̃dicta ponit Sco. duas regu/
las in ꝯtctibus. Prima est ꝙ cõmutãs nõ vendat tps
qꝛ nõ est suũ. Scḋa ꝙ nõ ponat se in tuto de lucro sꝫ
vel vt in plurib⁹ ꝛ illum cũ quo cõmutat de damno.
Ex istis regulis apparẽt multi casus in speciali. Uer/
bigratia. dicat festũ natiuitatis dñi. a. ꝛ festũ beati io
annis baptiste. b. Jste cõmutans tradit rem suã alij.
a. Aut igit eam tũc venditurus erat aut nõ sed in. b.
sicut vel deteriauit p̃ciũ fm ꝙ currit tpe pro. a. ꝛ tũc
facit mĩam expectando. s. solutionẽ eius vsq͂ in. b.
Aut deteriat p̃cium magis q̃ sit iustũ pro. a. ꝛ tunc
est vsurarius:qꝛ vendit tps. ꝯ primã regulã. extra de
vsuris. Cõsuluit. vbi dr̃ ꝙ is q merces suas lõge ma/
iori p̃cio ꝓpter dilationẽ solutiõis distrahit:male age
re iudicãdus est ꝛ ad restitutionẽ inducẽdus. Si aũt
nõ esset mõ vẽditurus sed alias qñ videret ꝙ fm cur
sum tpis plus lucrari posset:aut igit nunc ponit cer/
tum p̃ciũ aut nõ:sed dimittit certitudinẽ p̃cij pende/
re ex aliquo futuro. Si primo mõ:si ponit preciũ fm
ꝙ res nũc valet:tũc facit magnã mĩaꝫ primo. Si ve
ro maius q̃ nũc valet:nõ tñ ita imoderatũ qn tpe so
lutionis verisilr̃ q̃ncq͂ plus q̃ncq͂ min⁹ valeat res ven
dita:rõne dubij excusat. extra. e. nauiganti. §. rõne.
Si aũt deteriatiõem precij pẽdere relinquat ex valo/
re futuro illius rei:aut igit ꝓ tpe deteriato illius solu
tiõis in quo nõ ꝯsueuit res realiter plus valere q̃ qñ
dat rem suã:ꝛ tũc mĩam facit. puta dicẽdo ꝯcedo ti
bi istud ꝓ tanto p̃cio ꝓ q̃to valebit in. b. Si aũt velit
p̃ciũ ponere ꝓ tpe indeteriato:hoc mõ: Uolo ꝙ ide
tñ soluas ꝓ isto q̃tũ valebit i quocũq͂ tpe vsq͂ ad. b.
in quo carius vendet. vsura est:qꝛ ponit se vel partẽ
suã quo ad lucrũ vt in plurib⁹:ꝛ illũ cũ quo ꝯhit ad
dãnũ vt in plurib⁹ ꝛ tunc hꝫ ꝓ se illud qḋ euenit quasi
in pluribus:ꝛ ꝯ se illud qḋ euenit vt in paucioribus.
Hec Sco. Hec distinctio Scoti posset reduci ad q̃/
tuor casus sequẽtes. videlꝫ. Si dans bladũ in natali
det pro precio tũc currente psoluẽdo tpe messiuꝫ: vl̃
pro blado tpe messiuꝫ psoluẽdo siue tũc sit carius si
ue nõ:non cõmittit vsura. Et idẽ esset iudiciũ de pe
cunia equalẽte. Si autem ponat mai⁹ preciũ rõne di
lationis solutiõis vel ponat preciũ pro tpe in quo ca/
rius vendet a natali vsq͂ ad tps messium:erit vsura.
¶ De tertio articulo videndũ est. Primo ꝓpter qd est
restitutio facienda. Scḋo qs tenet restituere. Tertio
qd. 4° cui. Quinto qñ. De p° dico ꝙ sicut auferre
alienũ est pctm mortale ꝯ preceptũ diuinꝫ negatiuũ.
Non facies furtũ. Jta tenere alienuꝫ inuito dño ꝛ ꝯ
sequens detinens statim debet reddere actu: vl̃ vel/
le reddere cũ fuerit oportunũ. Unde est non necessa
rio restitutio faciẽda vt pars quedã satisfactiõis:neq͂
gñaliter accipiendo satisfactionẽ neq͂ specialr̃. gñali
ter eñ accepta reddit pro peccato equalens ꝛ in quẽ
peccatur. Nõ sic ista restitutio:qꝛ absq͂ omni reddi/

tione pro pctõ: posset reddere qd suũ est sicut in mu tuis reddit creditori absq; ol satisfactiõe ptinente ad recõciliationẽ pcõr. Cõsir nec est satisfactio spãlis q est tertia pars pnie. qr de ꝯgruo restitutio reqrit ante oẽm partẽ pnie: sicut cessatio voluntaria a pctõ: sz satis factio q ẽ 3ª pars nõ reqrit ante alias duas ptes pnie. imo psupposita ꝯtritione ⁊ ꝯfessiõe iniungit a sacer dote. Uñ sicut tenẽs fornicariã vel adulterã nõ est ca pax pnie sed irrisor: ita detinẽs alienũ in voluntate ⁊ facto: qñ talis est: nõ est capax alicuiꝰ ptis pnie. Hec

§.16. Sco. ¶ De scõo ponunt duo vsus. Jussio: cõsiliũ: ꝯsensus: palpo: recursus: Participãs: mutus: nõ ob stans: nõ manifestãs. Snia vero hoꝝ versuũ sz Sco. stat in hac maxia. Quicunq; abstulit vel detinet alie num: tenet restitutiõi. Auferre aũt põt qs vt cã supio ri. s. pcipiendo. vel vt cã prima imediate auferẽdo. vel cã adiuuans sicut sociꝰ in auferẽdo. vel vt cã in ducẽs si ꝯsuluit vel fauet seu adulat tali ꝯsilio vl fauo re pꝑter quẽ fit ablatio ⁊ sine quo nõ fieret. Cõsir d detinẽte q imediate detinet aut cuiꝰ impio detinet vl positiue vel priuatiue. vt pote cũ nõ facit restitui qñ ei ex officio cõpetit vel auxiliãdo: fauorẽ pbẽdo: vt po te si tacet reqsitꝰ in iudicio: vbi possz iudicialiter restitui res dño suo. cũ tñ dicẽdo veritatẽ nõ iminẽat sibi pi culũ statꝰ vel psone. Hec pbant p illud ad Ro. pº. Non solũ q faciũt sed q ꝯsentiunt facientibꝰ. Istorũ oim qlz tenet restituere in solidũ. sed vno restituẽte oẽs alij liberant a debito in cõparatiõe ad illũ dãnifi catũ. tñ alij tenent p rata portione q eos cõtingit illi q p oibꝰ satisfecit. Reducunt aũt oia pdicta ad ꝯsen sũ efficacẽ veꝝ vl iter ptatiuũ. vt dicit Sco. Cõsensũ interptatiuũ esse dicimꝰ. qñ habuit rõ tps sufficiens deliberãdi ⁊ refugiẽdi ea circa q vidẽda eẽ puigil te nebat. Hic magister Jo. Gerson in tractatu de regu lis mãdatoꝝ. Itẽ in moralibꝰ (vt dicit idẽ ibidẽ) ille scire interptatiue dr qñ ⁊ si actu scire negligit scire tñ dz ⁊ discrimini nõ semetipm obijcere. hec ille. Aliq vero in illis vsibꝰ posita sic exponunt a qbusdã. Cõ sensus eni sumit p ꝯsensu expresso sine quo dãnifica tio nõ fuisset subsecuta. Palpo dr adulator laudãs dãnificantẽ: sic q ex hoc mouet ad dãnificandũ. Re cursus sumit pro illo ad quẽ est dãnificantiũ recur sus. sicut ad patrocinium prestãtẽ latronẽs receptãdo ⁊ tuendo ⁊ rẽ raptã dolose celãdo: ita q impedit re stitutio. Participãs dr coadiuuãs dãnificantẽ q sibi inferẽdo dãnũ assistit seu participat in pda. Mutus dr pricepls vel platus q verbo suo põt facere qd abla tum est restitui ⁊ nõ facit. Nõ obstãs dr nõ impediẽs q. s. nõ obstat dãnificantibꝰ cũ possit: ⁊ sibi ex officio competit 86. di. Negligere cũ possis pturbare puer sos: nihil aliud est q souere. Nõ manifestãs dr q ta cet in iudicio reqsitus vt dictũ est. Oẽs autez predicti gnali noie fautores dicunr: q tenent in solidũ si sine suo fauore nõ esset rei ablatio vel detentio. Alios aũt te nent tantũ de his q habuerunt vel de dãno qd ipsi p

§.17. se vel p suos fecerũt. ¶ Et notãdũ fm ray. si plures raptores sil vadant: qlz tenet in solidũ. qr facit alios fortiores. qd est veꝝ fm roõ. qñ vnus sine alio nõ fe cisset. ¶ De tertio dico q ipse tenet restituere rez cũ §.18. fructibus pceptis de ipa re. ⁊ dãnis q p eius absentiã dñs rei passus est extra de restitutiõe spoliatoꝝ. gra uis ⁊ intelligit de fructibꝰ q supsunt deductis expen sis q fiunt gra fructuũ querẽdoꝝ ꝯgregãdoꝝ ⁊ ꝯser uandoꝝ. Intelligit etiã sz Sco: si res erat ex se fru ctifera: qr nõ tenet ad fructũ q puenit ex idustria vel ex illa re. Uñ fenerator nõ tenet reddẽ lucrũ acqsitũ ex pecunia fenoris: qr p suã industriã acqsitũ est. ¶ De §.19. quarto. s. cui. dicit Sco. q restituẽdũ est dãnificato vel sibi ppinqs si mortuus est. vel si est absens ⁊ non speret venturus nec possit sibi mitti sine maiori incõ modo q illud qd mittendũ est sit ei vtile. Si aũt ne sciatur dãnificatꝰ vel eius ppinquus: vl si sit absens ⁊ maiores sumptꝰ essent ponẽdi in mittẽdo q illud va leat ei cui mittit: dandũ est paupibus p ipsiꝰ aia: spãa liter reddẽdo ei cui tpaliter nõ valet reddi. ¶ Si aũt §.20. querat p cuius manꝰ dz reddi paupibus: dicit hostiẽ sis q dz restitui auctẽ episcopi. Scdm vero raymun dum de ꝯsilio epi vel pniarij discreti. Dñs autẽ gui do d albasio doctor decretoꝝ ⁊ Archy. Bononiẽsi. hanc qõnẽ disputans dicit q raptor vel fur bona icer ta que debẽt paupibus dari: põt dare sine licentia epi vl alicuius iudicis ecclesiastici: vt clare inuit extra de homicidio. Sicut dignuz. §. Eos. Nec obstat: extra de iudeis. Cũ sic: qr loqtur de iudeo quem absurdũ est habere auctẽtem sup xpianos: ⁊ cuius dispẽsatio re spectu ipsoꝝ merito est suspecta. Scotus vero dicit q nõ inuenit qs necessario sit deteriatus mediator in di stribuendo ista paupibus. Ubi aũt aliqua lex diuina vel eccl'iastica nõ ligat psonã: seqũda est ratio nã lis. Illa autẽ magis dictat q psona que tenet restitue re p seipsam restituat q p aliũ. lz non excludẽdo consiliũ alterius boni viri sed includẽdo. Cõcordat Tho. in scda scde: dicens q si ille cui dz fieri restitu tio sit ignotus: dz hõ restituere fm q potest dãdo ele mosynas pro eius salute. de auctoritate cuiuscũq; iu dicis ecclesiastici nullam sup hoc faciens mentionẽ. Et notandũ vt dicit Raymundus: si is cui fuerat res ablata furatus eam fuerat: non sibi sed dño erit resti tuenda: vl illi cui prior fur surripuerat. si sua intere rat ex causa honesta. puta qr habeat in ea ius pigno ris vel vsum. ff. de furtis. l. In cuius. ¶ De qnto. s. §.21. qñ: dicit Sco. q nõ lz aliquo tpe detinere alienũ in uito dño. s. nolente vl fm rectam rõnem nolle debẽ te. ⁊ p ꝯñs statim debet restitutio fieri: sicut statim est cessandũ ab actu cuiuscunq; peccati mortalis nõ tan tum exteriori sed etiã interiori. In aliqbus tñ casibꝰ lz qñq; differre restitutionẽ exteriorẽ: posita tñ iam interiore. s. voluntate restituendi cum occurrẽt cir cunstantie opportune. Illi autẽ casus vlr ꝑtinent in hac maxia. Licet detinere rez alienã qñ ille cuius est dz eam velle rõnabilr detineri. puta qñ est in preiudi cium cõitatis vel ipsius recipientis restitutionẽ: qr de bet velle bonũ cõe ⁊ bonum sibi ppriũ: ⁊ ita aliqualẽ dilationẽ restitutionis illius boni vtilis vt seruet ma ius bonũ. Dz etiã velle restitutionẽ non fieri tunc qñ esset infamationem restituentis. quia dz magis velle famam

summam primi q̄ illud modicū cōmodū sui. Consilr dʒ magis velle q̄ vitet magnū icōmodū proximi qd̄ haberet stati restituēdo q̄ modicū incōmodū sui vl nullū in modica dilatiōe restitutiōis. In istis igit casibus restitutio dʒ differri. qꝛ dʒ dn̄s rōnabilr velle q̄ q̄ suū dʒ teneat q̄uisq̄ possit reddē opportūe. Sic pt depositū teneri inuito dn̄o seu nolēte volūtate iordinata. vt si ipse in furia exn̄s vellet gladium sibi reddi.

§.22. ¶ Ex p̄dictis pʒ q̄ q̄n ablatio fuit occulta nō tenetur ablator prodere se. nec p p̄ñe p seipsum restituere. sʒ p aliā psonā secretā ⁊ fidelem: ⁊ expedit p ꝯfessorem qꝛ si crimen est detectū in ꝯfessione. ⁊ de eius fidelitate q̄ restituat fidei sue cōmissum satis dʒ credi. Potestq̄ differri redditio quousq̄ talis psone voluntas ⁊ opportunitas habeat. Jo etiaʒ q̄ est impotēs nō tenet p tūc restituere: teneſ tñ postea q̄n venerit ad pinguiorē fortunā. extra d̄ solutiōib⁹. Odoardus in textu ⁊ in glosa. hec Sco. Mandat aūt papa in illa decretali. vt snīa excōicationis lata ꝯ dictum odoardū relaxetur si nō valeat in totuʒ vel p parte debita soluere: recepta ab eo prius idonea cautione. vt si ad pinguiorem fortunā deuenerit: debita predicta p soluat. Est aūt cautio ſm alexandꝛū gn̄ale nomen oīm securitatū. noīe vero cautionis idonee intelligit ꝑmissio fideiussoria vel pignoraticia vel saltē iuratoria. Talis aūt si ad pinguiorē fortunā deueniat: soluere dʒ. non in totū: sed ſm suū posse (habita rōne) ne egeat: qꝛ nō est fraudadus alimētis q̄tidiāis vt dicit ibi glosa. Nō lʒ tñ alicui statu solēnē tenere ꝯ bonis alienis vt dicit Sco.

§.23. ¶ Ad primū argm̄ dicit Sco. q̄ si detinens est in extrema necessitate: ⁊ ille cuius est res non sit tūc illa res est detinētis iure poli. Extra de verborum signi. exiit. li. 6. Si aūt vterq̄ sit in extrema necessitate: ⁊ primus deuenerit ad istā necessitatē vl ambo simul: dʒ reddi dn̄o suo quod suū est. Et si arguas q̄ magis qlʒ dʒ diligere vitam suam corporalē q̄ proximi. Uerum est dum tñ nō iniuste ꝯseruetur. custoditio aūt vite in tali casu de re aliena est iniusta: qꝛ ipsum iniuste occidit ei subtrahēdo qd̄ sibi necīū est. Sic latro magis dʒ sustinere suspendiuʒ q̄ occidere suspendentē vt euadat: qꝛ dilectio vite corporalis iniuste custodite nō est dilectio ordinata: qꝛ nō est ad dilectionem dei ⁊ aīe sue. ¶ Sed nunqd̄ si detentor in p̄io casu post extremā necessitatē veniat ad pinguiorem fortunā teneſ restituere equalens sicut dictuʒ est supra de imponente. R̄ndeo q̄ sic. si prius ipsam rē occupauerit q̄ esset in tali necessitate: qꝛ talis occupatio rei aliene fuit iniusta: quapropter obligatio ad restituendū: lʒ sit sopita p extremā necessitatē nō tñ extincta. Sʒ si nunq̄ ante extremā necessitatē occupasset: tunc simplr iuste occupasset rem suā. nec ad aliquam restitutionē teneret.

§.25. ¶ Ad scd̄m de adultera. dr̄ vno modo q̄ ipse dʒ reuelare crimē suū filio suo spurio: ⁊ inducere eum ad dimittendum hereditatem vero heredi. Aliter dr̄ q̄ dʒ reuelare marito vt in testamento suo assignet hereditatem vero heredi. Contra primū arguit Sco. qꝛ aut filius credit matri aut non. si credat non est ꝓbabile q̄ ꝓpter hoc dimittet hereditatē: qꝛ pauci inueniunt ita pfecti q̄ propter iustitiam seruandā in foro dei dimittāt magnas possessiones quas p̄nt tenere in foro exteriori. Nō dʒ autem mater se exponere certo pīculo vel certe diffamationi ꝓpter incertam correctionē filij. si non credit: tunc sunt duo mala: qꝛ ⁊ illa est diffamata: ⁊ iste tenet hereditatē vt prius. Contra scd̄m arguit q̄ mulier non dʒ exponere virū pīculo vxoricidij nec se exponere pīculo diffamatiōis ⁊ mortis seu odij ꝑpetui ⁊ separationis a viro que ex talibus vt in pluribꝰ eueniunt propter incertum bonū hereditatis restituēde. ⁊ ꝓpter hoc in terris vbi primogenitꝰ est heres: vir nō posset auferre hereditatē a spurio: nisi in foro publico probaret eam esse talē: ⁊ tunc oporteret mulierem nō solū diffamari apud maritū: sed apud totā patriam. Rich. dicit q̄ si filꝰ ꝑsuasus a matre noluerit hereditatē reddere: ipsa post mortē mariti tenetur ad restitutionē. Non tenetur aūt filius credere matri nisi posset facere sibi certam fidē q̄ non suscepit eum de marito suo: quod tñ nimis difficile esset fieri. nec tenetur mater restituere totū valorē hereditatis: qꝛ q̄n suscepit filium de adulterio multa poterant impedire ne hereditas deuolueretur ad alium queʒ ipsa dānificauit. sed teneſ satisfacere ad arbitriū bonorū virorum. Scotus vero dicit q̄ mater dʒ inducere filiū spurium quātū potest vt dimittat hereditatē ꝑsuadēdo sibi q̄ intret religionem: vel q̄ fiat clericus ⁊ recipiat bona ecclesiastica. ⁊ his sibi sufficientibꝰ contentus: hereditatē fratri dimittat quasi laico remanenti. Nō si cor eius ad hoc flectere nō vo' cat: nō dʒ se illi prodere: qꝛ non est certa q̄ talis im ꝑsuasibilis ab ipsa in honestis alijs ꝓpter istud flecteretur: imo fortius teneret ꝯcipiens diffamationē sui: qꝛ p illam notaretur esse spurius quam notā multū cauēt male nati. Sed tunc mater tenetur laborare ad restitutionē faciendam vero heredi aliunde. non qdem equalēter totī hereditati: sʒ aliqd minus ad arbitriū boni viri. puta ꝓuidendo sibi de honesto victu ⁊ vestitu: si hereditas sit pinguis. q̄ si nec hoc posset: ꝓponat restituere si ad pinguioreʒ fortunam venerit. iuxta illud ca. Odoar. Ray. aūtē distinguens dicit q̄ crimen p̄dictum filio spurio non est reuelandū si sine pīculo reuelari nō possit si tñ facta diligenti inq̄sitione inueniatur q̄ sit hō̄ spiritalis ⁊ timens deum: tūc corā muliere p eius ꝯfessorem si expediens videatur poterit sibi reuelari: recepto prius iuramento ab ea q̄ nō maliciose procedat: ⁊ etiā ab eo q̄ secretū teneat. Qui si sana ꝯsciētia nō credat: excusatur. Si vero honestas femine ⁊ alie circunstantie faciant ei probabilē conscientiaʒ: tutius est vt nihil vlterius percipiat. hʒ roda.

¶ Circa predicta de restitutiōibus ⁊ ꝯtractibus oriuntur quedaʒ dubia. Et primo. Q̄uo restituet q̄ impedit aliquē a ꝯsecutione alicuius beneficij. R̄ndeo ſm Sco. q̄ ille tenetur restituere non totū beneficiū: qꝛ multum distat inter habere ⁊ eē̄ prope: sed aliquaʒ portionem corrn̄dentē alicui parti valoris beneficij. ⁊ hoc si directe abstulit intentiōe dānificandi euʒ. Si autē indirecte. s. procurādo sibiipsi ⁊ cū hoc intē- §.6.

dendo dānificare aliū nec alias procurasset: tenet vt p̄dixi. Sed si tantūmodo intēdens ppriē vtilitati procurat sibi ipsi: et sic ꝯsequenter preter intentionē eius alius fuit dāmificatus: iste ad nihil tenet ei: q2 lz vnicuiq3 sibi prouidere: alio neglecto. Confirmat. ff. no ui de opis nunciatione. l. 2. Si presciendo venas in fundo meo p quas deriuatur aqua ad puteū alterius intentione nocendi sibi: teneor ad restitutionē damni: sed hoc faciens sine fraude intēdens ꝯsulere necessitati proprie: vtpote mihi est vtile facere murū q non potest ꝯuenienter fundari sine precisione istaꝝ venarum: nō dānifico aliū: q2 ius habeo faciendi vtilitatē meā in fundo meo.

§. 27. ¶ Quid si qs in ipsa re furtiua vel rapta fecit expensas? Dicit Rod. q in foro pnie si expensas fecit ad ꝯseruationē vel melioratiōe3 rei puta curando aial morbosum vel nutriēdo porcum vel pascendo equū: et hmōi: deducere eas potest ex quo satisfacit alias integraliter damnum passo. econtra satisfacere d3 si res redditur deteriorata. vt dicit Roymūdus.

§. 28. ¶ Quid si res furtiua pit? Rńdeo fm Raymundum quocunq3 casu pierit tenetur fur vl raptor ad restitutionē: q2 fuit in mora vt q2 fuit in mora restituendi. q si non fuerit in mora vt q2 obtulit re3 dño tpe debito et dñs neglexit accipe: nō tenetur de casu. Et notādū q raptor q potuit restituere inuita et noluit. si postea in articulo mortis vult et non potest: d3 ecclesiastica sepultura denegari: q̄uis ei viaticū nō negēt. ex. de raptoribus. Sup eo. Quod fm Rich. est intelligendū de raptore publico nō de occulto. et q efficaciter monitus se corrigere noluit. c. ti. in litteris. et de sepulturis parrochiano.

§. 29. ¶ Quid de his q sciēter emerūt de furto vel rapina? Respōd. fm Ray. si hoc sciebat qs aut probabilr credebat et emit cupiditate acqrendi sibi: vt. s. haberet vel venderet alteri sicut vellet: indistincte tenet restituere: nec liberat alienando alteri: vl si res peat morte vl quocunq3 casu: vel ei auferatur. Et ratio est: q2 ipse furtū cōmisit re3 alienā inuito dño ꝯtrectando: fur aūt semp est in mora. Unde nec precium qđ dedit poterit repetere ab illo cuius res est: et tenetur de fructib9 et dānis: vt in precedentibus dictū est. hoc aūt verum est non tantū de primo emptore: sed etiā de aliis sequentib9 rem ipsa3 mala fide ementib9.

§. xxx. ¶ Quid de illo q emit bona fide? Respōsio. Talis emptio potest fieri dupl̄r. Uno modo q2 emit volūtate restituendi dño: videns ipsa3 pire: et talis fm Ray. potest repetere a spoliato illud qđ dedit pro ipsa re: etiā si res sine culpa sua peat: q2 vtiliter gessit negociū spoliati. Et breuiter qcquid sibi ex illa re abest potest repetere: qcqd vero adest: tenetur restituere. q si diligenti facta inqsitione nō inueniatur is cuius est: emptor d3 dare pro aia illius illud quod valet res illa vltra id qđ sibi debetur. Alio modo q2 nō credebat re3 esse furtiuā: et talis si postea inueniat rem esse alienā: nō potest a dño petere precium. C. de furtis. In ciuilē: sed agat ꝯ venditorem si tn̄ durante bona fide res perit: non tenet: q2 non erat in mora. sl̄r etiā si alienauerit eam: nec tenet de fructibus bonefidei tempore pceptis: tenetur tn̄ de fructibus illis q nō essent adhuc consumpti sed extarent ex quo incepit habere malā fidem. ex. de rebus ecclesie aliena. ad nostram.

¶ Quid de edentibus vel dona accipiētibus de rapina. Respon9. tenent restituere fm hostiē. nisi ea consumpsissent anteq̄ intelligerent fuisse de rapina. C. de rei vendicatiōe. Certi. §. 31.

¶ Quid de vxore vel familia raptoris vsurarij vl furis q scienter de talibus induunt et nutriunt? Rńsio fm Ray. tenentur de oibus que sic consumunt: nisi cum agunt cām spoliatoꝝ inducendo raptorē vt restituat. Qui eni vtiliter negociū gerit alterius etiam ignorātis et absentis. licite recipit expensas siue secuta fuerit vtilitas siue non. ff. de negociis gestis. l. 2. Nō q pro vna mentione vel duabus possint viuere p annum de rebus raptis: sed quādiu continue instant in opportunis horis. Si etiā aliqua sint ibi de iusto: possūt de illis consumere vel expendere: si aūt nō sint: alium de sibi victū querant: vel a consanguineis vel amicis vel opando: vel etiam elemosynas querēdo. Si etiā aliqua iusta mixta cu3 raptis posset vxor denunciare epō vl decano aut aliis q possent et vellent prodesse vt viro psuadeant vel ipm cōpellant ad prouidendū sibi de licitis vel ad dandū sibi dotes vel partē dotis pōt etiā licite f3 rod. accipe necīa de rebus sic mixtis que discerni non pnt dum tn̄ habeat in mente viuere de licite acqsitis: et marit9 nō sit impotens soluere. Si vero nullo predictoꝝ modoꝝ victū inuenire possint: tūc possent de rebus raptis sumere necessaria sibi: q2 necessitas non h3 legē. de ꝯsecratione distinctiōe prima. Sicut. Dolendo in aio et proponēdo restituere q̄ssit possibilitas. Predicatores etiā q tales vel excōmunicatos inducunt vt restituāt: possunt apud eos comedere: maxime si alibi cōmode necessaria nō inueniant. extra de sententia excōmunicationis. Cū voluntate. Istud aūt maxie fm Rod. nō est exclusiuu3 quasi aliter non possint: sed est aggregatiuū: sicut illud: qn imo beati q audiunt verbū dei. Possunt etiam paupes de incertis elemosynā ab eis recipe. cum talia possint paupibus distribuere vt predictū est. Et etiā si habent aliqua preter rapinas et vsuras: et p hoc non efficiantur impotentes soluere. §. 32.

¶ Quid de rebus inuētis? Dicit. Tho. in scda scde. q circa res inuentas est distinguendū. Quedā eni sunt que nunq̄ fuerunt in bonis alicuius sicut lapilli et gēme que inueniunt in littore maris et talia occupanti ꝯcedūtur: et eadem est ratio de thesauris antiquo tēpore sub terra occultatis: quoꝝ non est aliqs possessor. nisi q fm leges ciuiles tenet inuentor medietatē dare dño agri: si in alieno agro inuenerit. Propter quod in parabola euangelij dr de inuentore thesauri absconditi in agro q emit agrū quasi vt haberet ius possidendi totum thesaurū. Quedā vero res inuente sunt de propinquo in alicuius bonis: et tunc si qs eas accipiat nō aio retinendi sed aio restituendi dño q eas pro derelictis nō h3 nō cōmittit furtum. et similiter si pro derelictis habeantur et hoc credat inuentor: lz sibi retineat non cōmittit furtū. siue sint mobiles siue imobiles, alias aūt cōmittitur peccatū furti. Unde aug. dicit in §. 33.

est in quadā omelia. ⁊ habet. 14. q. 5. Si qđ inuenī/
sti nō reddidisti rapuisti. Cōcor. Nico. de lyra in ex/
§.34. pōne dicte parabole. ¶ Qualiter restituet res inuen
ta? Rñdeo. Dȝ publice ꝓclamari in ecclesijs seu lo/
cis vbi fuerit īuenta. ⁊ si is cuius est īueniat: ꝯsideratis
debitis circūstātijs sibi restituat. si vero nō reperiat: de
tur paupibus. Ipse etiam inuētor si paup est: pōt ea
sibi retinere auctoritate sui penitentiarij. vel epi vt di
cit Ray. si sibi dispositionē talium retinuerit. De hoc
nota ea que supra dicta sūt de restitutione incertoꝝ. ⁊
quod dictū est agēdo de elemosyna in fine ꝓm Tho.
viȝ ꝙ cū aliqs ponit distributor elemosynaꝝ: si indi/
§.35. get pōt sibi accipe. ¶ Utꝝ cōmittat furtū in paruis re
bus? Dicit Tho. in scđa 2e ꝙ illud qđ modicū est: rō
apprehēdit quasi nihil: ⁊ ideo in hmōi hō non repu/
tat sibi nocumentū inferri: ⁊ ille q accipit pōt psume
re hoc nō esse ꝯ volūtatē eius cuius res est. ⁊ sic fur
tiue accipiens potest a mortali excusari. Si tñ habeat
aīum furandi ⁊ inferendi nocumentū ꝓximo: etiā in
talibus pōt esse pctm̄ mortale sicut ⁊ in solo cogitatu
§.36. ꝑ ꝯsensum. Hec Tho. ¶ Ex predictis potest intelli
gi illud qđ habetur. 14. q. 6. ca. vl. Nō qđ furto su/
blatum est: sed mens furātis attendit. Intelligit eni
qñ voluntas est talis ꝙ etiā maiora subtraheret: vel
qñ ex ablatione parue rei domus intelligitur grauā/
§.37. ri. ¶ Quid de eo q accipit occulte de bonis alicuius
sui debitoris sibi soluere nolētis. Respondet Rich.
ꝙ peccat ꝓpter indebitū modū accipiēdi. non tñ te/
netur restituere. 14. q. 5. Nō sane. Concordat Tho.
in scđa scđe. Ex hoc potest iferri ꝙ si ꝓpter hmōi bo
na feratur snīa excōicatiōis talis ligatur: qꝛ hmōi sen
tentia cū sit medicinalis: extra de snīa excōicatio. li.
6. non seruet debite nisi ꝯ illos q iniuste detinent alie
num. vt vȝ illud dño restituant. nec iudex ligare intē
dit nisi illos q sunt in mora satisfaciēdi. aliter iniuste
ageret ⁊ ꝯ inhibitionē iuris. li. 6. de snīa excōicatio/
nis. romana. §. caueat. Talis aūt nō iniuste detinens
eū ad restitutionē nō tenetur. Non est etiā ferēda ni
si pro pctō mortali ⁊ illis q aliter nō potuerunt cor/
rigi. xi. q. 3. Nemo talis aūt non peccat mortalr de/
tinendo. vt pȝ ex predictis. ⁊ pōt corrigi sine restitu/
tione etiā si mortalr peccasset accipiendo. qđ tñ non
fecit si sine scandalo accepit. vt dicit Guilliermus al/
tisiodo. Unde Augu. capitulo allegato. Non sane
qcqd ab inuito sumit iniuriose aufert. Nam pleriqꝫ
nec medico volunt reddere honorē suum: nec opa/
riis mercedē. nec tñ hec que ab inuito accipiunt p in
iuriam accipiunt: que potius p iniuriā nō darentur.
Et si arguas ꝙ in foro contentioso talis cogeret resti
tuere. Respondet Guilliermus altisiodoreñ. ꝙ tale
iudicium quod fit ꝓm allegata ⁊ probata: non semꝑ
ꝯformatur iudicio diuino. De hac materia loquens
Alexander libro primo. titulo. 29. de bello. articulo
primo asserit quosdā dicere ꝙ vbi qs ius suum pro/
seq nō potest: lȝ sibi furtiue accipe sua vel equalens.
sine tñ aliorū scandalo. 23. q. 2. ca. 2. Ad predicta
facit quod dicit Nico. đ lyra. Math. 18. ꝙ deus ex
cōicationem ab ecclesia latam approbat: dum tñ eius
iudicium nō erret. ¶ Quid de ꝓpositis ⁊ officiarijs §.38.
dñorum? Rñdet rođ. ꝙ mortalr peccant quotiēs ac
cipiunt munera ꝓpter faciendā grām alicui in preiu
dicium alterius. aut si minis ⁊ terroribus aliqd extor
queant aut si quosdā grauent vt alij timētes eis serui
ant ne talia patiant. ⁊ teneāt ad restitutionē si possint.
aliter non sunt absoluēdi. ¶ An milites ⁊ psone ec/ §.39.
clesiastice possint sine peccato recipe emendas quas
de cōsuetudine legitima leuant. Dicit rođ. ꝙ sic qñ
subest iusta cā ⁊ seruat iuris ordo. ⁊ ꝙ nō faciant pro
pter auaritiā sed ꝓpter iustitiā. Nec obstat ꝙ pena sit
maior dāno: qꝛ pene hmōi non tantū ꝓpter interesse
sed etiam ꝓpter arcenda crimina sunt statute. sunt tñ
tempande pensatis negocioꝝ ⁊ psonarū circunstan
tijs: qꝛ culpa est proseq totam culpā. securius quoqꝫ
esset huiusmodi penas in pios vsus conuertere in q̄
tum. s. excedunt dānum illatū. ¶ Cōtractus est obli §.xl.
gatio mutua ex voluntate partium cōsurgens. Con
tractus autem qdam sūt nominati: vt emptio. vendi
tio. locatio. cōductio. societas ⁊ huiusmodi. q ideo
dicuntur nominati: qꝛ nomen cuiuslibet eorū ita pro
prie sibi conuenit vt nulli alij ꝯtui accōmodari pos
sit. Alij sunt inominati. puta. do vt des. do domum
vt des vineam. facio vt facias: facio tibi librū vt edi
fices mihi domū. ⁊ hmōi. do vt facias. facio vt des.
q dicuntur inominati: qꝛ noīa eorum ita vaga sunt ꝙ
alijs cōtractibus noīatis accōmodari pñt. Unde do
vt des: pōt accōmodari emptioni ⁊ venditioni. Uen/
ditor eni dat rem vt emptor det preciū. ⁊ econuerso.
Nomen pacti adeo est generale: ꝙ oībus ꝯtibus no
minatis ⁊ inoīatis accōmodari pōt: seu ad oīa que in
ter partes agunt causa ꝯhende vel tollēde obligatio
nis: ⁊ dī a pace. est eni ꝯsensus duoꝝ vl plurīū in idē
alteri ab altero dandū vel faciendū. Est autē obliga/
tio vinculū quo necio ꝯstringimur ad aliqd dandū
vel faciendū. Contractus nō tenet qñ dolus dat cām
ꝯtui puta dolo te induxi vt venderes quoddā aīal
qđ alias venditurus nō eras. ff. de dolo. l. eleganter.
Excipiunt monachatus ⁊ matrimoniū. ꝓm rođ. si aūt
dolus incidat in ꝯtu vt: qꝛ eras venditurus sed p do
lum te induxi vt minori ꝑcio venderes. tunc qdem
tenet ꝯtractus: satisfaciendū est de dolo. ¶ Dolus est §.41.
insidiosa machinatio seu maliciosa cogitatio. vt si cō
modatarius surripi sibi fecit rem cōmodatam: vt in
furto participaret. ¶ Lata culpa est nescire qđ oēs §.42.
intelligunt vel sciunt. vt si cōmodatarius dimisit rē
cōmodatā i platea ⁊ ablata fuerit ⁊ dicat ꝙ nō crede/
bat ꝙ acciperetur. Leuis culpa est negligentia. vt si cō
modatarius reposuit rē cōmodatam in camera sua
⁊ recessit relicto apto hostio. Leuissima culpa ē que
aliquo mō pōt preuideri. vt si cōmodatarius rem qdē
in archa posuit sȝ nō firmauit. quod si fecisset: fur nō
subripuisset. Casus fortuitus est q nullatenus pōt ꝓui/
deri: sicut incendiū naufragiū rapina. ¶ Quid si cō §.43.
modē tibi rem ad certū vsum: ⁊ tu variās ad aliū pu/
ta cōmodaui tibi equū vsqꝫ ad certū locū ⁊ tu pcedis
vlterius. vel cōmodaui illū vt duceres ad villā ⁊ tu du
xisti ad bellū. vel rem quā tibi cōmodaui cōmodasti

aliter? Rñdeo. In oibus pdictis furtū cōmittit: nisi
qñ cōmodatarius credebat dñm pmissurū: et erat iu-
sta cā credēdi. ¶ An cōmodatari⁹ restituere teneat:
§.44. si res cōmodata pijt vl' deterioratur? Rñdeo q si qs
accepit cōmodatum grā sui tantū vt frequētius fieri
solet: tenet de dolo et de culpa siue lata siue leui. siue
leuissima. extra. e. c. vnico: qz rem non custodiuit vt
debuit. De casu vo fortuito tenet si interuenerit pactū
vel mora. s. restituēdi rem. vt in dicto capitulo vel si
casu ille sua culpa accidit. puta cōmodaui tibi equuz
et ce. vt in qōne precedenti. Si vero cōmodatū fuerit
gratia dantis puta cōmodaui spōse clamydē vt orna-
tior ad me duceret: tunc cōmodatarius nō tenet nisi
de dolo tm̄. ff. e. si vt certo. §. Interdū. Cōmodans
tenet cōmodatario si ei sciēter cōmodauit vasa vicio
sa ppter quam cām vinum vel oleū effusum est. ff. e.
l. in rebus. Depositū seu res ad custodiēduz data dz
reddi quatuor casibus exceptis. Primo cū qs gladi
um deposuit: deinde furiosus factus ipm repetit. Se
cundo si deponēs fuerit deportatus. i. exulat⁹: nā bo
na eius publicant. Tertio qñ fur deposuit et cuz dño
in petitione ɔcurrit: qz tūc potior est dño. Quarto qñ
fur deposuit apud illū cui surripuit: vel apud pprieta
§.45. riū. Hec patent. ff. e. ¶ Utrū depositarius teneat sa
tisfacere deponēti: si res deposita apud eū pereat? Rñ
deo. q tenet si cōmisit dolum vel latā culpam: qd psu
mitur ɔ ipsum qñ rebus suis saluis existētibus res de
positas amisit. tenet etiā de leuissima culpa: si ad cu-
stodiēdū depositū se obtulerit: vl' aliqd pro custodia
recepit. De casu etiā fortuito tenet: si pactū culpa vel
§.46. mora pcessit. Hec habent ex. e. bona fides. ¶ Utrū
creditor cui nō soluit possit pignus vendere? Rñdeo
q si pactuz fuerit q possit pignus vendi: dz creditor
nunciare debitori: et postea poterit vendere sz formā
conuentā. Si vero pactū fuerit de non vendēdo: nō
poterit vendere nisi post trinā denunciationē. et inter
hmōi denunciatiōes dz esse triduū. si vero nullū pa-
ctuz fuerit: sufficit vna denunciatio. Et postea elapso
biēnio poterit fieri venditio. Hec pbant ab Alexandro
p multa iura ciuilia. ¶ Locator dr q rei sue vsum al
teri p precio ɔcedit: vt cū loco tibi domū meā vel ali-
quod aial: ego sum locator. tu vero ɔductor. Loca-
re opas suas dr: q pro pcio se offert ad aliqd facien-
dum. In trib⁹ casibus dñs expellere pōt inqlinū siue
ɔductorez. Primo si hoc exposcat necessitas: q tpe lo
cationis nō iminebat puta si domus locata facta sit si
bi necia: qz illa quā habitabat destructa est. vel si do-
mus locata minet ruinam. et dz remitti census vel pē
sio rei locate pro rata tpis. Scdo si conductor puer-
se in domo ɔuerset. puta domū deteriorādo vel me-
retrices ibi tenendo. Tertio cū inqlinus p bienniū nō
soluit pensionē. extra. e. ppter. Debet etiā pensionē
remitti p rata. (vt ibidē dr) rōne magne sterilitatis. ni
si sterilitas valeat cōpensari cū vbertate pcedentis vel
§.47. sequētis āni. ¶ Utrū ille q locat opas suas faciēdas
in re aliqua: teneat de dāno illius rei. puta si dolia q
qs accipit transferēda frāgant? Rñ⁹. sm Host. si hoc
accedat culpa sua vel illoz quoz opa vtit: tenet: alias
nō. ff. e. Si merces. Sed de casu fortuito non tenet:
nisi ex pacto locans rem suā puta equū. pro q mer-
cedē accipit: piculo suo tradit: nisi cōductoris culpa
vel negligētia pireat: tūc eni conductor valorē ei⁹ resti
tuere deberet. teneret etiā ɔductor restituere si appo
neretur pactū: dum tñ esset rōnabile. puta si qs loca
ret alicui equū eunti ad locū vbi pbabiliter dubitare
tur de pdonibus: tali pacto q sibi euz restitueret si a
predonib⁹ caperetur. Quia vero pdicta valent de diffi
cili retineri: posset ex ipsis elici quedā breuis regula.
vz q res cōmodata deposita vel locata remanet in pi
culo dantis: nisi dolus pactum culpa vel mora inter-
uenerit ex parte recipiētis. Cuius declaratio pz ex p
cedentibus. ¶ Pacta facta a guardianis vl' priorib⁹ §.48.
mendicantiū de suoz ɔuentuū assensu cū viris eccle-
siasticis sup iuribus parrochialib⁹ vl' aliis qbuscūq
sunt ppetuo et inuiolabiliter obseruāda. dum tñ ali-
as sint licita et honesta. non obstāte q magistri vl' mi
nistri gñalium seu puincialiū predictoz nō interuene
rit assensus. nec ab ipsoz gñalibus vel puincialib⁹ ca
pitulis extiterint approbata. 6. e. Qz ex eo. Utrū pa
cta rationabilia frangētes peccent mortaliter. Rñño
sm Boñ. extra de pactis. ca. pmo in glo. argu. 22. q.
5. Iuramēti. q sic. Et hoc maxie videt hēe veritatē
qñ fractio pacti vergit in notabile detrimētū primi:
tūc eni ē ibi mēdaciū pniciosū: lz nō interueniat iuramētū

Utrum qlz in alio ɔctu accipiēs aliqd q.3.
vltra sortē: teneat ad restitutio §.1.
nem? Qd nō: qz lz vnicuiq in ɔctibus se ser-
uare indēnem. Uendens eni vt dictū est prius pōt ca
rius vendere: attendēs dānū suū. ergo etiā ille q mu
tuat lz se seruare indēnem. qd nō pōt: nisi accipiendo
aliqd vltra sortē. Item is q mutuo accipit pecuniam
volūtarie aliqd reddit vltra sortē: qz nullus cogit eū
ad accipiendū ad vsurā. et sic transfert dñiuz in aliū.
ergo alius nō hz alienū. Itē in nullo casu lz alij par-
ticipare in peccato: lz accipiēs ad vsuram in casu ne-
cessitatis nō peccat. Argm̄ ad hoc. 23. q. pma. qd cul
patur. ergo nec ille q dat. ¶ Contra. 14. q. 3. Usu-
ra est vbi amplius reqrit q̄ qd dat. et infra. Ecce qc-
qd vltra sortem exigit vsura est. Itē extra de vsuris.
capitulo pmo et sequenti. et capitulo Cōsuluit. ¶ Ad §.2.
hanc qōnem distinguit Ric. q accipe aliqd vltra sor
tem q̄tum ad psens sufficit: pōt quadrupl'r intelligi-
tez aut de ɔctu mutui: aut locatiōis: aut emptiōis aut
venditiōis. Primo mō ɔtingit aliqd accipe vltra sor
tem: aut rōne pene ɔuentionalis: aut liberalis dona-
tionis: aut rōne interesse. Aut tanq̄ aliqd exactū pro
mutuo directe vel indirecte. explicite vel implicite.
Primo mō accipiēs aliqd vltra sortē nō tenet ad re
stitutiōez si pena nō fuerit apposita in fraudē vsuraz:
sed intētione arcendi accipientē ad obseruationē fide
litatis pmisse: qz vt dr. ff. d regulis iuris: qd a quodā
pene noie exactū ē: illud eidē restituere nemo cogit.
Signū aūt manifestū q nō est in fraudez vsurarū sm
Sco. est qñ creditor magis vellet die pfixo pecuniaz
sibi solui: q̄ in crastino cū pena adiecta. Et p opposi
tum est in fraudē vsuraz qñ vult potius diē trāsiri q̄
pecuniā

pecuniã ipsa die solui. Scđo modo etiã accipiẽs vl-
tra illud qđ mutuauit restituere nõ tenet. Si eni mu-
tuo aliqđ alicui nõ in fraudẽ alicui⁹ vsure: τ ille tñ̃
gratis dat mihi plus ex sua liberalitate: nõ teneo: re
stituere: qꝛ illud meuȝ est iure liberalis donationis. 3⁹
modo .i. rõne interesse licitũ est aliqđ accipe vltra soꝛ
tem pluribꝰ modis: Uno mõ cũ fideiussoꝛ pro defe-
ctu debitoris cõpulsus est soluere creditori capitale τ
vsurã. Tũc eni fideiussoꝛ dȝ recipe a dbitore vtrũqꝫ
qꝛ seruari dȝ indẽnis: extra đ fideiussoribꝰ Cõstitut⁹.
§.3. ¶ Alio modo qñ mutuãs incurrit dãnũ ex hoc ꝙ il
le q accipit mutuũ nõ reddidit in termĩo assignato. ex-
§.4. tra de fideiussoribꝰ. Peruenit. ¶ Alio mõ cũ aliqđ
impignoratꝰ marito pro dote. tũc eni marit⁹ vltra ca-
pitale pt retinere fruct⁹ pceptos: ad onus matrimõij
§.5. supportandũ. extra de vsuris. Salubriter. ¶ Alio⁹
cũ vassalus ecclie ipignorat sibi feudũ qđ tenet ab ea
nec interi reddit ecclie suitiũ q̃ sibi tenetꝰ p feudo: tũc
eni ecclia põt retinere capitale cũ fructibꝰ pceptis. ex
de vsuris. Cõquestus τ ita possꝫ dñe tpalis: qꝛ cũ vsu
ra sit pter ius nature prio politicoꝝ. τ ꝯ ius diuinuȝ.
§.6. Luce. 6. mutuũ date nihil inde spantes: si illud esset
vsura: nõ liceret ecclie. ¶ Alio mõ cuȝ aliqs mutuat
illi q violenter vel fraudulenter rem suã detinet tunc
eni mutuans restituere nõ tenet illud qđ accipit vltra
mutuũ: qꝛ si nõ accipit alienũ: sed ad se retrahit suuȝ
§.7. extra. de vsuris ca. primo in textu τ in glo. ¶ Quar
to mõ aliqđ accipe vltra sortẽ põt fieri aut sine pacto
τ insinuatiõe intẽtiõis plus habẽdi aut sine pacto ex
presso cũ insinuatione tñ aliq plus habẽdi aut cũ pa-
cto. Prio mõ nõ tenet restituere accipiẽs aliqđ vltra
sortẽ q̃uis peccet si corruptã habuit intentionẽ plus
habẽdi. Corrupta aũt fuit intẽtio: si mutuauit princi
palr i spe lucri: nõ aũt si scđario. ex de vsuris Cõsuluit
in glosa. Cõcordat goffridus dicẽs ꝙ nõ est opus re
stituere ad purgationẽ sui delicti: sed sola pnia suffi-
cit sibi sicut in symonia mẽtali. extra de symonia. c. si
quis: sed ꝯ sunt her. τ rod. allegãtes illud capitulũ.
Consuluit. in quo dr ꝙ talis est inducẽdus ad resti-
tuendũ. Prima opio videt verioꝛ: qꝛ lȝ in dicto ca-
pitulo dicat ꝙ talis sit inducendus: nõ tñ cogendus.
q aũt restituere tenet nõ solum dȝ ad restitutionẽ in-
duci: sed quodãmodo cogi p subtractionẽ absolutio
nis: qꝛ non dȝ absolui: nisi primo satisfaciat vel satis-
facere pponat. Hanc opinionẽ tenet Sco. dicens ꝙ
solus aius sine oi pacto verbali vel alio signo equalẽ
ti non facit ipm recipientẽ vltra sortẽ habere alienũ:
§.8. τ ideo nec teneri ad restitutionẽ. ¶ Scđo modo nõ
lȝ: qꝛ tunc est q̃si quoddã pactũ iterpratiuũ: qꝛ ex hoc
psumit mutuũ accipiens ꝙ mutuãs mutuat intẽtio-
ne plus habẽdi: τ ꝙ si nõ daret aliqđ vltra sortẽ: ille
alias nõ mutuaret sibi. Uñ si aliqđ dat mutuãti: libe
§.9. ralis donatio nõ est. ſȝ q̃si sub ꝯditione coacta. ¶ 3⁹
§.10. mõ ꝯtingit aliqđ accipe vltra sortẽ quadruplr. Uno
modo qñ capitale τ lucruȝ ponunt sub certitudine.
Alio mõ qñ capitale ponit in certitudine τ lucrũ in
foꝛtuna: vt cũ aliqs alij mutuat cẽtũ sub tali pacto ꝙ
habebit aliquã portionẽ lucri si fuerit lucrũ. capitali
suo semp sibi saluo qcqđ accidat. ¶ Alio modo qñ
lucrũ ponit sub certitudie τ capitale in foꝛtuna. vt cũ §.11.
qs eunti ad nundinas vel in angliã mutuat centũ pro
certa sũma pecunie recipiẽs in se piculũ capitalis nisi
peat p negligentiã vel culpã mutuũ accipiẽtis. ¶ 4⁹ §.12.
modo qñ vtrũqꝫ ponitur sub dubio qđ nõ videt no-
tabiliter magis in fauorẽ dantis q̃ accipientis. Pri-
mis tribus modis accipiẽs aliqđ vltra soꝛtem tenet
ad restitutionẽ: qꝛ ꝯtus sunt vsurarij. Et qꝛ de tertio
modo nõ est ita clarũ sicut de prio τ scđo: ideo pro-
bo qđ dictũ est p cãctem. dr eniȝ extra de vsuris. Na
uiganti. Nauigãti vel eunti ad nundinas certã mutu
ans pecunie quantitatẽ pro eo ꝙ suscipit in se piculũ
recepturus aliqđ vltra soꝛtem vsurarius est censen-
dus: qꝛ nisi fuerit culpa vel negligẽtia illius q accipit
raro accidit ꝙ pecũia quã mutuo accipit peat. Uñ il
le q in casu isto dat pecuniã hȝ in fauorẽ suũ illud qđ
accidit sepe. nec hȝ ꝯ se nisi qđ accidit raro. Quarto
mõ accipiẽs aliqđ vltra soꝛtem restituere non tenet.
qꝛ rõne verisimilis dubij ꝯtus hmõi excusat. Pro-
bat a simili extra de vsuris. Nauigãti: qꝛ sicut ibi du
bium excusat: ita in pposito. dr autẽ ibi ꝙ rõne dubij
excusatur ille q dat decem sol. vt alio tpe totideȝ sibi
grani vini vel olei mensure reddant que lȝ tunc plus
valeant. vtrũ plus vel minus solutiõis tpe fuerint va
liture. verisimilr dubitat. §. Ille quoqꝫ. ¶ In ꝯtu
aũt locationis licitũ est vltra rem locatã aliqđ accipe §.13.
τ retinere pro vsu rei locate. etiã cũ locat res que nõ
peioratur vt pecunia vl cyphi argentei ab honoran-
dũ illum q accipit. sic eni dare pecuniã nõ est eã mu-
tuare sed locare. ff. Cõmodati. Nõ põt cõmodari il
lud quod vsu ꝯsumit: nisi foꝛte ad pompã vel osten
tationẽ qs accipiat. Concoꝛ. Sco. di. ꝙ pecunia ali
quem vsum hȝ vtilẽ ex ppria natura. vt pote ad vidẽ
dum vel oꝛnandũ seu oñdendũ aliquẽ tanq̃ diuitẽ.
τ ad istũ finẽ põt locari sicut equus. nõ est aũt mutui
datio cũ nõ transferat dñium. ¶ In ꝯtu etiã vendi
tionis licitũ est aliqđ accipe vltra soꝛtẽ rõne etiã em- §.14.
ptionis reddit⁹ hereditarij vel ad vitã licitum est reci
pe pventus q̃uis excedant soꝛtẽ si in emptiõe seruat
equalitas iuris nãlis que reqrit in oi ꝯtu emptionis
τ venditiõis ad hoc vt sit licitus (vt dicit Ric.) q̃ qdẽ
equalitas seruat (vt idem di. in quoli.) qñ tantũ valet
res que emit quantũ valet illud qđ pro ea dat. τ ecõ-
uerso. ita ꝙ pensatis oibus circũstantijs fm rectã rõ-
nem ꝯsiderãdis ex oi parte. nõ appareat manifeste qs
scȝ vendens vel emens habeat in illo ꝯtu partem no
tabiliter meliorẽ. paruus aũt excessus equitatem illam
non corrũpit. ¶ Qñ autem notabilis excessus appa
ret manifeste ex parte ementis siue erit vltra dimidiũ §.15.
iusti precij siue citra. tenet emens aut precium iustuȝ
supplere aut totũ quod vltra soꝛtem recipit restitue-
re τ cõtractũ grare. silr si sit notabilis excessus ex par
te vendẽtis tenetur satisfacere ementi. sicut autẽ põt
emi prediũ: sic põt emi redditus seu ius pcipiendi
ãnuatim certã q̃ntitatẽ pecunie sup bona imobilia ali
cuius. Rõ aũt fm Tho. τ Rich. quare p re mutuata
nihil põt exigi vltra soꝛteȝ. τ potest p re locata. est qꝛ

mutuũ est de illis rebus quarũ principalis vsus non ꝯsequitur sine re ipsa: eo ꝙ ille vsus est eaꝝ ꝯsumptio. sicut pꝫ in esibilibus ꝛ potabilibus. vel distractio vt pꝫ in pecunia q̃ ad hoc principaliter inuẽta est vt expendat in emptione rerum aliarũ. ꝛ ꝓpter hoc cũ tales res alijs cõceduntur transfert in illo eaꝝ dñium. Vñ mutuare est de meo tuũ facere iuxta nomẽ eius. Et ideo exigens aliqd pro vsu rei mutuate: cõmittit vsurã. qꝛ vendit vsum rei nõ sue. Non sic de re locata cuius vsus nõ est eius ꝯsumptio. vnde ꝯcedit vsus domus retento dñio. Cũ igitur ꝯcedere principalẽ vsum taliũ rerũ sit ꝯcedere res ipsas: ille q vltra recõpensationẽ rei exigit recompensationẽ pro vsu. exigit bis recõpẽsationẽ pro eadẽ re: aut recõpensationẽ ꝓ eo quod nõ est. qḋ est ꝯ equalitatẽ iuris. Locatio autem est de rebus quaꝝ vsus põt cõcedi sine re. qꝛ eaꝝ vsus nõ est eaꝝ ꝯsumptio. Vñ põt dñiũ domus vendi retento vsu: ꝛ ꝯcedi vsus retento dñio. Et ideo ille cui restituitur domus locata si vltra hoc exigit precium pro vsu: nõ exigit pro eadẽ re bis cõpensationẽ nec recõpensationẽ pro eo quod nõ est. Scḋm autem Scotũ in mutuo transit dñium iuxta nomen eius ꝛ iõ exigens aliqd pro vsu rei mutuate cõmittit vsuram: qꝛ vendit illud qḋ nõ est suũ: siue vsum rei non sue. Alia etiã rõ assignat ab eo: qꝛ de pecunia non puenit fructus nisi ex industria vtẽtis. ꝛ sic volens hẽre fructũ de pecunia vult hẽre fructum de industria aliena. Et hec est rõ q̃re ꝑ oppositũ fruct⁹ pignoꝝ germinatiuũ cõputantur in sortẽ. Ex pdictis pꝫ differẽtia inter mutuũ ꝛ comodatũ. In mutuo eni transit dñiũ. ꝛ ideo si nõ sit gratuitũ: statim vsura est. In cõmodato aũt nõ transit dñium. sed gratis ꝯcedit vsus rei cõmodate. puta eq retento dñio. Si aũt nõ sit gratuitũ in locatione trãsire videt. nõ tñ est vsura. vt dicit ho. extra. c. ꝯquestus. Itẽ dans mutuũ intẽdit recipe in tertio: nõ eandẽ rem numero sed eiusdẽ generis vt puta granũ vel pecuniã: In cõmodato vero recipit eadem res numero in tertio. vt idẽ liber idẽ equus. Dr aũt vsura quasi vsus rei vel vsus eris vł pecunie. Vñ cõmittit. qñ aliqd exigitur pro vsu rei mutuate. Iura aũt allegata pro parte negatiua intelligunt de recẽptione vltra sortẽ pro mutuo. ¶ Ad arg⁹ in oppositum. Ad primum dicit Sco. ꝙ is q nõ vult dãnificari pecuniã sibi necessariã reseruet: qꝛ nullus eũ necessitat ad faciendũ mĩam. primo: sed si vult facere misericordiam: necessitat ex lege ꝙ nõ faciat eam viciatã.

§.17. ¶ Ad scḋm dicit ꝙ ꝛ si transferat dñium tenet recipiens ad restitutionẽ sicut in mutui donatiõe transfertur: ꝛ tñ debitoꝛ tenetur tantũdem restituere creditori.

§.18. ¶ Ad tertium dicit Rich. ꝙ accipiens ad vsuras in casu necessitatis nõ est particeps illius peccati: sicut nec recipiens in casu necessitatis iuramentũ ab idolatra: Non enim opꝫ ꝙ semp recipiens peccet qñ dans peccat. nec obediens qñ supioꝛ neqter imperat. qñ ꝓbabile dubiũ est vtrum licitũ vel illicitũ sit quod imperatur. 23. q. 1. qd culpatur. vbi dr ꝙ qñq3 forsasse rerum facit regem iniq̃tas impando. Innocentem aũt militẽ ostendit ordo seruiendi. Nõ peccat etiam q bono aĩo rogat vsurariũ mutuum dare paupi. qꝛ licet sciat ipsum recepturũ vsuras. hoc tñ nõ intendit: sed plus vellet ꝙ mutuaret sine vsura. Et q̃uis hoc velent cõmuniter oẽs ad vsuram accipiẽtes: non tñ est licitũ ad vsuram accipe extra casum necessitatis propter dãnum reipublice ꝛ restictionẽ maloꝝ. nec hoc intelligit de necessitate extrema: sed qñ homo notabiliter dãnificaretur. vel notabilẽ penuriã pateretur nisi acciperet ad vsuram hec Rich. Tho. aũt concordãs dicit in scḋa scḋe ꝙ non lꝫ inducere aliquẽ ad mutandum sub vsura lꝫ tñ ab eo q hoc est paratus facere ꝛ q exercet vsuras mutuum accipe sub vsuris ꝓpter aliqḋ bonũ. vt est subuentio sue necessitatis vel alterius. dicit etiã ꝙ licitũ est recipe vel exigere pro mutuo recõpensationẽ eoꝝ que non mensurant pecunia puta beniuolentiã ꝛ amorẽ eius cui mutuauit. ¶ Notandũ ad declarationẽ premissoꝝ ꝙ vassallus dr ille q habz feudũ ab aliquo: feudũ vero est cõcessio rei imobilis facta pro hõmagio. Interesse aũt cõmunius sumitur pro vitatiõe dãni. lꝫ qñq3 sumat pro lucro ad aliquẽ rõnabiliter ptinẽte vt dicit aster. §.19.

¶ Circa predicta de vsuris pñt aliqua dubia oriri. Et primo qd de illo q gerendo negocium alicuius fenerat ad eius vtilitatẽ. Rñ°. si alius nõ restituat: tenetur ad restitutionẽ. etiã si nihil ad eũ puenerit. cũ sine ipso nõ fieret talis contractus. secus de eo q nudũ prebet ministeriũ cuiusmodi sunt famuli q de mandato dñoꝝ suoꝝ dant pecuniã ad vsuram. tales eni lꝫ peccent in illicitis ministrando: nõ tñ tenent restituere si nihil ad eos puenerit: cũ sint tñ ministri ꝛ nõ actores talis ꝯtractus. §.20.

¶ Quid de notarijs q sup vsuris scienter ꝯficiunt instrumento. Rñio scḋm Hosti. sũt piuri: qꝛ qñ creantur solent iurare ꝙ talia nõ facient. si tñ ob hoc recipiant pecuniam nõ tenent restituere: qꝛ receperunt eam pro ope suo q̃uis illicito. Preclarus etiã q subscribit ꝛ sigillat lr̃as vsurarias si illas legat ꝛ veritatẽ pcipiat: particeps est peccati vsurarum ipsas approbãdo. §.21.

¶ Quid si qs emat fructus alicui⁹ agri ad tempus. Rñio ꝫ hosti. ꝙ lꝫ iste ꝯtus nõ sit vsurarius ex forma ꝯtusꝫ tñ põt fieri in fraudem vsuraꝝ. vt si ager sit tantus ꝛ talis ꝙ verisimile sit ꝙ fruct⁹ inde colligẽdi multo plus valerẽt si iust⁹ emptoꝛ inueniret q̃ ille dederit. puta dedit decẽ libras: ꝛ verisimile est ꝙ valeãt viginti. Si aũt ꝓbabiliter dubitat vtrũ sint plus vł minus valituri: nõ ẽ vsura. ar. in. c. Nauigãti. §.22.

¶ Quid sit cõitas vel princeps ciuitatis imponat mutuũ ciuibus assignans cuilꝫ q mutuabit sup aliqbus redditibus suis pro certa q̃titate mutui certã pecunie q̃titatem ãnuatim reddendam. vt pro. c. libris. 8. libras ꝛ ad hoc se obligauerit. Rñdet aster. ꝙ si illa obligatio fuerit gratis spontanea: ꝛ is q mutuauit semp mallet si posset suũ mutuũ recupare q̃ prouentus habere. licite poterit eos recipe. §.23. §.24.

¶ Quid si qs mutuet bladum vetus vel aliqd hmõi vt nouũ recipiat. Rñdeo ꝙ si faciat vt melius recipiat q̃ sit suũ vsurã cõmittit. Si aũt hoc faciat ne res sua peat: vel vt primo subueniat: vel si dubitet ꝓbabiliter vtrũ plus vel minus tpe solutionis sit valiturũ: nõ cõmittit vsuram. Concordat in §.25.

dat in hoc hosti. gof. ⁊ rod. ¶ Quid si parat⁹ sum
§.26. emere merces aliquas pro centū libris q̄bus eram lu
craturus ſm ꝯscientiā sanam ⁊ spem firmā decem li
bras vsq; ad mensem (ipsis ad certū locū deductis) ⁊
tu ꝓpter nimiā instantiā tuā me impedis ne emam: ⁊
hanc pecuniā recipis ⁊ promittis mihi infra mensem
reddere .c.x. libras. Rn̄det hosti. ꝙ nō est vsura: q2
loco interesse succedit. nō sic de eo quod posset q̄s
in posteruʒ lucrari ex pecunia mutuata. ſm Tho. in
scd̄a scd̄e q2 non debet vendi id quod nōdum habet
⁊ potest multiplr̄ impediri ab habendo. ¶ Quid de
§.27. legibus que ꝑmittunt vsuras. Rn̄deo ꝙ nihil valent
q2 sunt ʒ̄ ius diuinū vt pʒ ex preced. Sunt etiā ʒ̄ ius
nature. q2 vsurarius querit lucꝝ de eo qd̄ gratis dare
deberet. 4. ethicoꝝ. Sunt etiā abrogate ꝑ ius canoni
cum. Leges eni non dedignant̄ sacros canones imi
tari. In Auten̄. vt clerici apud proprios ep̄os. col.
6. Illi q̄ ꝑmittunt vsuras rōne interesse: stare possūt
§.28. si sane intelligant̄ vt dictuʒ est. ¶ An xp̄ianus licite
accipiat vsuras ab hostib⁹ ʒ̄ quos iustū bellum gerit.
Rn̄det ray. ꝙ sic. maxime si sint infideles. 14. q. 4.
ab illo: q2 accipit quod suū est: non qd̄ alienū. cui vi
§.29. deatur ꝯcordare Rich. vt pʒ ex predictis. ¶ Utrum
sit vsura vti pignore ꝑ debito sibi obligato. Rn̄. ſm
Tho. ꝙ si q̄s pro pecunia sibi mutuata obliget rem
aliquā cuius vsus precio estimari pōt: dʒ ille q̄ mu
tuauit cōputare vsum illius rei in existimationē eius
qd̄ mutuauit: alioqn idē est ac si precium acciperet pro
mutuo qd̄ est vsura: nisi forte eēt talis res cuius vsus
sine precio soleat ꝯcedi inter amicos sicut pʒ de libro
accōmodato. concordat Sco. Intelligunt̄ aūt ꝑdi
cto deductis expensis. vt si q̄s equū impignoratū nu
triat: poterit eo vti iuxta valorē expensarū. Excipiun
tur tn̄ duo casus supra positi. s. cum aliqd impigno
rat marito ꝓ dote. Et cū vassall⁹ īpignorat ecclie feu
dū qd̄ tenet ab ea. Differūt aūt. hypotecha ⁊ pign⁹ hy
pothecha eni dr̄ res imobilis supposita obligatiōi. ab
hypo qd̄ est sub. ⁊ tesi positio. Pign⁹ vero ꝓprie dr̄
res mobilis: quasi a pugno vl̄ manu tradita. Sumit̄
etiā ꝓ re imobili. puta domo vl̄ agro differunt tn̄: q2
si res supposita obligationi transit in potestatē credi
torum: dr̄ pignus. si vero remanet apud debitorē vr̄
hypothecha: sʒ q̄tū ad actionē nō differūt sʒ tm̄ in vo
ce. ¶ Quid si vendaʒ prediū tali ꝯditione adiecta ꝙ
§.xxx. vsq; ad tot ānos nisi reddam preciū relinquā predi
um. Rn̄. ſm ray. hoc non est mutuū quare nec vsu
ra. ⁊ emptor facit fruct⁹ suos q2 vēditio est. ⁊ hoc in
telligas nisi talis venditio fuerit facta in fraudē vsura
ruʒ qd̄ pōt ꝑsumi si modicū est preciū respectu valo
ris rei. extra de emptione ⁊ venditione Ad nostraʒ.
Et si sit in pacto qd̄ restituat̄ aliqd plus q̄ fuit in ꝑ
cium extra de pignoribus. ca. Uos. Item si emptor
consueuit facere vsuras. idē hosti. ⁊ ber. Posset etiā
poni signū talem ꝯtractum nō fieri in fraudē vsuraꝝ eo
mō ꝙ ponit Sco. de pena ꝯuentionali. vt tactuʒ est in
precedētib⁹. Si eni emens mallet quanti in se est ꝑ
dium absolute emere q̄ cū tali ꝯditione: signū est ꝙ
non vtit̄ tali conditione in fraudē vsure. Illud autē
ſm veritatē fit in fraudē vsurarū. qd̄ fit in fraudē ca
nonis ʒ̄ vsurarios editū. vt si vsurarius ad sue vsure
palliationem. ne ꝑ canonē ʒ̄ vsurarios editum: pos
set in posterum conueniri ad restitutionē eoꝝ que ha
buit vltra sortē: non vtitur contractu mutui sed em
ptionis. extra de emptione. Ad nostram. ⁊ is q̄ habʒ
talem intentionem corruptā tenetur restituere q̄cq̄d
habuit vltra sortem: q2 fraus ⁊ dolus nemini patroci
nari debent. vt dr̄ ibidem. Si vero sine tali intentiōe
emptor iustū preciū non dederit: tenetur iustum pre
cium supplere. aut totum quod vltra sortē recepit re
stituere ⁊ ʒ̄ctum quitare. vt dictū est in preceden̄. ſʒ
Rich. Emens quoq; scienter redditus a non habēte
redditus vel hereditatē faciendo sibi obligari bona
eius mobilia: in fraudē vsure agit vsuram suam ʒ̄ctu
emptionis palliando. vt videtur innuere rodon̄. Ge
neraliter aūt fit fraus canoni vel legi qn̄ obseruata su
ꝑficie littere cōtra mentem legis venitur. extra de pre
ui. q̄to. Circa predicta notandū ſm Rich. ꝙ nullū
ius nāle nec potētiale dictat ꝙ emens aliquā rē here
ditarie: tantū pro ea teneatur dare quantū probabile
est ꝙ ipse ⁊ eius successores debeant inde recipe. cuʒ
ratio nālis dictet ꝙ hō magis sibi diligat illud quod
emit ⁊ preciū qd̄ inde dat q̄ suis heredib⁹. Iʒ quoq;
sit licitū emere ius ꝑcipiendi certam q̄titatē pecunie
sup bona imobilia alicuius dum tn̄ nō appareat ma
nifeste quis partem habeat notabiliter meliorē: tn̄ ille
ʒ̄ctus non est ita decens sicut ʒ̄ctus ꝑdialis: q2 in fru
ctib⁹ prediorū multa possunt impedimēta accidere.
puta tēpestatis. guerre ⁊ sterilitatis. que ꝑicula susti
nent emptores prediorꝝ. hec Ric. quapropter dʒ fie
ri remissio venditori ſm ꝙ talia impedimēta occur
runt. de q̄ vide in alex. li. 3. ti. de emptiōe. ¶ Quid §.31.
si vnus hʒ viginti capita ouiū alius totidē vel decem
⁊ cōmunicant eas adinuicē. ⁊ ꝑiculum ⁊ emolumen
tum ⁊ expensas cōicant prorata. ¶ Rn̄⁹. ſm rod. ꝙ
non est ʒ̄ctus vsure sed societatis. ⁊ pn̄t etiā ꝯuenire
ꝙ de fetibus recupent̄ capita mortua: vel ꝙ de velleri
bus ⁊ pellibus emant̄ capita ad augmētandū gregē.
Possunt etiā locari aialia pro frumento vel alia re.
dum tn̄ conductor nō grauetur. licitū est etiā appone
re pactū de dāno vel lucro rei locate: ita tn̄ ꝙ vtrūq;
sit rōnabile. ¶ Quid si quis habēs viginti capita tra §.32.
dit alicui custodienda ⁊ pascenda sub certa mercede
vel certa participatione prouentuū gregis. Respon̄:
ſm rodon̄. si dominus retinet sibi ꝑiculum aialium:
nō est ʒ̄ctus vsure: sed locationis. secus si nō retinet
ꝑiculuʒ sed imputat ꝯductori. Et notandū gn̄aliter
in huiōi ʒ̄ctibus ⁊ ꝯsimilibus ꝙ sunt liciti qn̄ cōmu
nis est conditio dantis ⁊ accipientis. secus est vbi vi
detur melior conditio vnius q̄ alterius. ita ꝙ euidē
ter apparet notabilis excessus vnius partis ad aliam
vt patet ꝑ ea que dicta sunt in precedentibus a Rich.
⁊ Sco. ¶ Quid si quis dat certa capita ouium exti §.33.
mata certo precio hoc pacto ꝙ rusticus non accipiat
aliquam vtilitatē donec qui dedit recipiat prius totā
sortē. Rn̄deo ſm roda. ꝙ iniquū est valde pactum:
Sicut etiā si q̄s paciscatur ꝙ anteq̄ rusticus accipiat

§.34. aliqd restaurabit de festib⁹ oīa mortua. In his eni pa
ctis est q̄si tradere oues imortales. ¶ Utrū liceat cō
mittere pecuniā mercatori vel artifici p modū socie
tatis: ꝛ inde lucruʒ accipe. Rn̄deo fm Tho. in 2ª2ᵉ
ꝙ ille q sic cōmittit pecuniā suam nō trāsfert dn̄ium
pecunie sue in illū sicut in mutuo sed remanet ei⁹: ita
ꝙ cū piculo eius mercator de ea negociatur vel arti
fex opatur: ideo potest licite partē lucri petere inde p
uenientis tanq̄ de re sua. Concordat Rich. vt pʒ ex
§.35. ꝑdictis: q: capitale ꝛ lucrū ponunt sub incerto. ꝛ vt
sic nō sit melior pe vel conditio vni⁹ q̄ alteri⁹. ¶ Pos
set aūt fm hosti. fieri pactū i cōtractu societatis ꝙ ad vnū
ptinerent due partes lucri ꝛ ad aliū tertia fm ꝙ plus
confert societati vel pecunia vel opa. Usurarius ma
nifestus fm hosti. dr̄ p euidentiā facti. puta q: men
sam tenet paratā ad vsurā. vel q: in iudicio cōfessus
vel conuictus. Sacerdos recipiens oblationē vsurarij
manifesti: vl ipm ad sepulturā recipiēs: dʒ mācre su
spēsus ab executiōe sui officij donec satisfaciat ad ar
bitriū epi. ex. c. q: in obligatiōib⁹. Nouo aūt iure sa
cerdos talē sepeliēs: est excōicatus ipo facto extra de
§.36. sepulturis. eos li. vij. ¶ Non sufficit ꝙ vsurarij ma
nifesti seu publici mandēt in vltima volūtate de vsu
ris satisfacere: sed opʒ ꝙ de ipsis sit satisfactū put eo
rum facultates patiunt: vel saltē ꝙ illis qbus facien
da fuerit restitutio si presto sint. vel ipsis absentib⁹ or
dinario loci. vel vices eius gerēti aut rectori parro
chie sit de restitutiōe idonee cautū alias nō sūt ad cō
fessionē aut ad sepulturā admittēdi nec absoluendi.
Testamēta quoqʒ eoꝝ sūt ipso iure irrita nec ipsis dʒ
aliqs aliter itereē. Extra. c. q̄q̄. li. 6. Illi āt q n̄ ha
bēt in facultatib⁹ suis vn̄ valeāt restituere: nō debēt vl
la pena mulctari. excusat eniʒ paupertas. ex de vsuris.
§.37. q. m. ¶ Et notādū ꝙ bona mobilia ꝛ imobilia vsura
rii. obligant illis a qbus vsure sūt accepte. Un̄ si mo
bilia nō sufficiāt ad restitutionē faciēdā: possessiōes q̄
de vsuris sūt cōparate dn̄t vēdi. ꝛ eaꝝ pcia his a qb⁹
vsure sūt extorte restitui scdm q̄titatē vsure accepte.
vt dr̄ ibidē. Multa quoqʒ dubia hāc mām tangen
tia psūt patere ex duabus qōnibus precedentibus.

§.38. q Uia in pcedentib⁹ fuit de ludo alee facta
mētio. circa ipsam aliq̄liter est insi
stendū. Ubi sciēdū ꝙ ludus alee gn̄aliter dr̄
de ludo oīs ludus q fortune virib⁹ initit. Prohibet aūt talis
alearū. ludus ꝛ iure ciuili ꝛ iure canonico ne. s. fiat i pecunia
seu ex cupiditate. Iure qdē ciuili. ff. de alea. ꝛ auten
tica de sctis epis. §. Interdicim⁹ Iure vero can̄. p
hibet. 35. di. epe. vbi sic hr̄. Eps aūt pbr̄ aut dyaco
nus alee aut ebrietati deseruiens aut desinat aut inde
dānetur. i. deponat. Subdyacōus aut lector aut cā
tor si sīa faciēs: aut desinat aut cōione priuet. sīlr ꝛ lai
cus. Qui igit tali ludo ex cupiditate deseruit: morta
liter peccat. cū tales pene nō sint iponēde nisi p graui
crimie. xi. q. 3. Nemo. ꝛ ca. Nullus. Nemo epoꝝ
quēlʒ sine certa ꝛ manifesta pcti cā cōione priuet ec
clesiastica. sub anathemate aūt sine cōscia archiepi aut
coepoꝝ nullū psumat ponere: nisi vn̄ canonica docet
auctē: q: anathema eterne ē mortis dānatio. ꝛ nō nisi
pro mortali dʒ imponi crimine: ꝛ illis qui aliter non
potuerunt corrigi. Nullus sacerdotem queʒ q̄ recte
fidei hominem pro paruis ꝛ leuibus causis a comu
nione suspendat. preter eas culpas pro qbus antiqui
pres arceri ab ecclia iusserūt cōmittētes. Et sic iacet
in tex. Dicit tn̄ rod. ꝙ fm quosdā tūc tm̄ est mortale
cū ducit in cōsuetudinē. deseruire sigdē cōsuetudineʒ
iportat. Secus eēt si qs aliqn̄ nō ex cupiditate sed pp
recreationē seu eā tediū vel tristitiā effugādi luderet.
hoc eni mō ludē nō est phibitū fm Ric. hic ꝛ i quol.
Un̄. ff. de aleatorib⁹. lege vltima: cōcedit talis ludus
p cōi conuiuio faciēdo. Et ille q hoc mō in illo lucrat:
nō tenet restituere: maxie qn̄ ille q amittit: notabiliter
nō dānificat: sed in re modica p cōparationē ad ipm
qd ppter hoc dico q: aliqd eēt modicū diuiti qd mul
tum esset paupi. De hoc dicit hostien. ꝙ illi q hmōi
ludo ludūt in pecunia: cōiter ludunt ex auaricia. Cū
vero ille ludus bono fine pōt fieri: ideo excusantur a
pctō aleaꝝ factores. Et idē dicenduʒ fm Ray. de fa
ctoribus aut venditorib⁹ gladioꝝ aut balistarum ꝛ si
miliū qbus hoies interficiunt: nisi habeāt corrupteʒ
intentionē. puta faciēdo vel vendendo vt hoies talia
hēant ad abusum. seu dādo illis quos estimāt abusu
ros. Sed de illo q lucrat in ludo taxilloꝝ vel alearū
eo mō quo est phibit⁹. Dicūt qdā ꝙ tenet restituere.
qd pbat dupl̄r. Primo q: vt di. Aristo. 4. ethicoꝝ:
Aleator est illiberalis sed illiberalis est q retinet dan
da. ergo illud qd hō lucrat p ludum aleaꝝ nō dʒ re
tineri sed dari. Itē nō tantū phibetur ille ludus. sed
et acqsitō lucri p talē ludū vt. ff. d aleatoribus. l. vl.
Un̄ scdm leges pōt repeti vsqʒ ad qnquaginta ānos
illud qd amittit in ludo aleaꝝ. ergo ille q p talē ludū
lucrat restituere tenet: sʒ iste rōnes nō cogūt. ¶ Ad §.39.
primū dico ꝙ aleator dr̄ illiberalis: q: retinet ea que
eēnt dāda: nō qdē necessitate. sʒ de cōdecētia ꝛ cōgrui
tate cū lucret ab his cū qb⁹ comedit ꝛ bibit. ꝛ sic tur
piter lucrat. Non aūt oīs q turpiter lucrat tenet resti
tuere ea q̄ sic lucrat. vt pʒ de meretrice que tn̄ morta
liter peccat meretricādo. ¶ Ad scdaʒ dicit Tho. in §.xl.
2ª2ᵉ ꝙ circa ea q̄ paleas acgrunt videt esse aliqd illi
citū ex iure diuo. s. ꝙ qs lucret ab his q rem suā alie
nare nō psūt. sicut sunt furiosi ꝛ hmōi. ꝛ ꝙ qs trahat
aliū ex cupiditate lucrādi ad luduʒ: ꝛ ꝙ fraudulēter
ab eo lucret. ꝛ i his casib⁹ tenet restituere. Aliqd au
teʒ videt vlterius illicitū ex iure positiuo ciuili quod
prohibet vl̄r tale lucrum. sed q: ius ciuile non obli
gat oēs sed eos solos q sunt hmōi legibus subiecti.
ꝛ iterum p dissuetudinē potest abrogari. ideo apud il
los q sūt hmōi legibus astricti tenētur vl̄r restituere
illi q lucrantur: nisi forte cōtraria consuetudo preua
leat. aut nisi alius lucratus sit ab eo q traxit eum ad
ludendum: in quo casu nō tenetur restituere: quia il
le qui amisit non est dignus recipere: nec potest licite
retinere tali iure positiuo durāte. vnde debet de hoc
elemosynā facere in hoc casu. hec Tho. cōcor. Sco.
vt patet ex qōne penulti. preceden. vbi inter cetera di
cit ꝙ forte illa lex nullibi obseruat. ¶ Quidaʒ vero §.41.
aliter dicunt: sed in hac mā ad cōscientie securitatem
videt

videt sufficere tantoꝝ doctoꝝ cõcordia. Illud autem
qđ dí. Tho. ꝙ de iure diuino tenent restituere illi q
in alea lucrant ab his q rem suã alienare non pñt. vt
sũt pupilli ⁊ alij nullius rei dispẽsationẽ sibi a supio
ri cõmissam habẽtes ⁊ q ex cupiditate trahũt aliũ ad
ludum vi dolo vel nimia importunitate: vel q frau-
dulenter lucrant pōt etiã ad ludos nõ ꝓhibitos ex-
tẽdi. vt pꝫ ꝑ cõditiones que ſm Scotũ requirunt ad
recte ꝯtrahẽduꝫ in illa questione positas.

§.42. **Utrum** de colũbarijs: garẽnis ⁊ venationi
bꝰ ac aïalibꝰ nociuis. Rñdet astex.
ꝙ de tenentibꝰ colũbaria dicũt aliq ꝙ si non
possint teneri sine ꝑiudicio ⁊ dãno alterius: mortalr
peccant q tenent: qdã tñ credunt ꝙ colũbe plus ꝓfici
unt terris q̃ frequentãt stercorãdo ⁊ mala semina co
medẽdo q̃ alias noceant. vñ nõ videt tutũ sup hoc
aliqd affirmare. De tenentibꝰ garẽnas credũt aliq ꝙ
§.43. vbi dñi agroꝝ vicinoꝝ solebãt agros in tanta liberta
te possidere ꝙ nõ oportebat eos custodias in ipsis ad
hibere ꝓpter arcẽda animalia hmõi garẽnaꝝ. Illi q
De garennis. hmõi garẽnas de nouo ꝯstituũt in ꝑiudiciũ ⁊ dãnuꝫ
alioꝝ: mortalr peccãt. ⁊ tenent dãnificatis ad interes
se. Idem etiã credũt de veteribꝰ garẽnis nisi ꝓbabilr
presumat ꝙ aliq terras vicinas hmõi garẽnis a dñis
illaꝝ garẽnaꝝ accepint excolendas ⁊ sciẽtes ꝯditiões
garẽnaꝝ. s. ꝙ habentes ꝑdia vicina tenent custodire
sata ꝓprijs expensis ab aïalibus hmõi garennaꝝ. ⁊ ꝙ
nõ liceat cape vel interficere hmõi aïalia: q̃uis inuẽta
in predijs suis ⁊ dãnũ sibi facientia. Si querat vñ hec
ꝓbabilr presumi pñt. Rñdeo ꝙ ex multo cõmodo
qđ conseq ꝯsueuerunt ex nemoribꝰ illis habẽtes iux-
ta eas. vel q2 minorẽ pensionẽ soluũt de predijs vici
nis garẽnis q̃ de multũ remotis: ⁊ forte ab initio cõ-
senserunt grauari in vno. q2 etiã leuabant in alio. Ue
natores aũt q ꝯculcant agros ⁊ vineas alioꝝ: quoꝝ
canes occidũt anseres ⁊ oues ⁊ agnos paupum: tenẽ
tur restituere extimatiõeꝫ dãni. alias mortalr peccãt:
nisi ita modicuꝫ dãnum esset ꝙ ꝓbabilr ꝑsumeret ꝙ
nõ curarent illi qbus fieret. hec astex. ¶ Tenẽtes eti
§.44. am fera aïalia cuiusmodi sũt vrsus ⁊ lupus q in pu-
blico teneri nõ debent. vl aïalia nociua que ꝯ nãꝫ mo
uent cuiusmodi est bos cornuta: tenentur de dãnis ꝑ
ea illatis. extra de iniu. ⁊ dãno da. ca. vl. q2 q dat oc-
§.45. casioneꝫ dãni: damnũ dedisse videt. vt ibi dr. ¶ Est
quoqꝫ venatio oïbus interdicta. si fiat tpe quo hoïes
debent eẽ in ecclesia ⁊ orare. 86. di. An putatis illuꝫ
ieiunare q primo diluculo nõ ad ecclesiã vigilat. sed
siluas saltusqꝫ plustrat nisi esset necessitas: vt si fames
vrgeret vel bestie vastarẽt hoïes vel segetes. Alijs au
tem tpibus licita est laicis: sed clericis illicita. tñ cã sa
nitatis ⁊ recreationis esset eis licita nisi eẽt nimis fre-
quentata aut clamorosa. ex. de cle. ve. ca. j. ⁊ ij. vbi
§.46. dr tales ab officio debere suspẽdi. ¶ Episcopis vero
est oïno ꝓhibita ſm glosam ibidẽ. ꝓ quo adducit il-
lud qđ ponit. 34. di. ca. j. de quodã epõ q excõicari
iubet: ⁊ ea ministerio cessare: nisi se corrigat. In op-
positũ tñ est hostien. Ad illud aũt qđ obijcit de illo
epõ dicit ꝙ nõ erat tantũ venator: sꝫ incõtinẽs ⁊ negli
genter se habẽs in cura pastorali. vt pꝫ ibidẽ. Aũ di
cit idẽ iudiciuꝫ esse de epis ⁊ ceteris clericis: ita tñ ꝙ
nõ ꝓficiscant cũ canibus ⁊ auibus qñ debent visitare.
extra de censibus. Cum apostolus.

Utrum dãnificãs aliũ in bonis ꝑsone: q.4.
puta corporis ⁊ aïe teneat re-
stituere. Rñsio. Nullus potest aliũ dãnifica-
re in bonis aïe nisi dispositiue. s. cum inclinãdo ver-
bo ⁊ exemplo ad peccandũ. ⁊ ideo talis restituere te-
netur. s. cum disponẽdo put pōt ad bonum verbo ⁊
exemplo ꝓ eo orando. vl orõnes pro eo impetrãdo.
ſm Rich. ⁊ Scotuꝫ. 6. q. 1. Ex merito. Deteriores
sunt q vitam moresqꝫ bonoꝝ corrũpunt q̃ q alioꝝ
predia sbasqꝫ diripiunt de hoc dicit alber. ꝙ non te
netur hõ ꝑ quolꝫ manifesto pctõ manifestare pniam.
sꝫ q scandalizauit in cõi: tenet ad ostẽsionẽ boni exẽ-
pli: ita ꝙ ꝑsumi debeat de ꝑteritis egisse pniaꝫ. ⁊ hoc
sufficit. ¶ De bonis vero corporis dicit Sco. ꝙ dã- §.2.
nificans aut infert vltimũ dãnum. s. mortẽ aut aliqđ
dãnum citra vltimũ. ⁊ hoc duplr. vel irremediabile
vt in mutilatione. aut remediable: vt in vulneratione
vel alia lesiõe curabili. Et si in mutilatione: duplr: q2
vel est enormis q̃ ex toto impedit aliquẽ actũ huma-
num q cõpeteret hõi ſꝫ istã partẽ amputatã: vt in am
putatione manꝰ. Uel nõ enormis. i. nõ ĩpediens actũ
humanũ. i. amputatio digiti vl alicuius partis eius.
De primo dãno. s. vite ablatiõe regulariter in multis
cõitatibus statuit lex talionis. vt homicida moriat: ⁊
rõnabiliter: q2 hoc nõ solũ cõpetit legi mosaice ⁊ rõ-
ni nãli. sed etiã approbatũ est ⁊ ꝯfirmatũ in lege euã
gelica a xpõ dicente. Ois q gladio occidit gladio pe
rit. Et dꝫ hõ penitenter soluere penã illã ꝙ si alicubi
nõ sit statuta nullus dꝫ eam sibi inferre: q2 nullus dꝫ
esse homicida sui sine speciali mãdato dei. sed expdit
ei vt exponat vitã suã in cã iusta ꝯ inimicos ecclesie
pro restitutiõe faciẽda illi cuiꝰ vitaꝫ abstulit. Et si nec
tantã restitutionẽ facere velit: nõ pōt eẽ oïno immunis
a restitiõe. sicut qdã fatui absoluũt homicidas nõ atte
dentes eis restitutionẽ nec̃io incũbentẽ q̃si faciliꝰ pos
sit transire homicida q̃ (vt ita dicã) canicida: q2 si ali
qs occidisset canẽ vel bouẽ proximi: nõ absolueret si
ne restitutiõe. Tenet igit ad specialem restitutionem
faciendã eqpollentẽ vite quã abstulit sicut pōt esse eq
ualentia in talibꝰ. Nec hoc solũ: sed si interfectꝰ suste
tabat aliquos: puta patrẽ aut matrẽ vel ꝓpinquos: te
netur interficiẽs oïbus illis ad tantã restitutionẽ quã
tam eis abstulit ꝑ iterfectionẽ illius ꝑsone. Et q2 vix
posset aliqs digne cõpensare ꝑ actiões illud qđ abstu
lit homicida: expediret simplr aïe cuiuslꝫ talis ꝑsol-
uere ꝑ passiões volũtarias: vel patiẽter susceptas. vt.
s. occideretur pro homicidio. ⁊ ideo optime ꝓuisuꝫ
est cõitati vbi statuit lex talionis in causa homicidij.
Patet eni quantũ deus detestat homicidiũ in dauid
q volens edificare deo templũ fuit prohibitus ab eo
q2 fuerat occisor multi sanguinis humani: lꝫ iuste oc
cidisset. Igitur si iustus occisor nõ acceptat ad cul-
tum diuinũ: iniustus occisor vbi apparebit? Hoc aũt
qđ dictũ est: dictũ est de iniuste occidenti. ¶ De alio

dānificatione.s. mutilatione enormi vel nō enormi
cōiter in ecclesia nō imponit restitutio:nisi pecunia-
§.3. ria. Ista oꝫ rūdere nō tantū dāno qđ qs intulit p mu
tilationē pro toto tpe futuro quo vsurus erat mēbro
absciso sed etiā expēsis appositis in curatiōe. Et hoc
dicit ca.j. extra de iniu. ꝛ dāno dato i glosa. vltra pla
cationē ipsi⁹ lesi. que requireret etiā si nō esset talis mu
tilatio ꝛ ꝯsolationē ipsius afflicti. qꝛ ppetua desola-
tio est sibi de tali mutilatiōe. Plus etiaꝫ ponderan-
da est mutilatō paupis ꝗ̃ diuitis:qꝛ magis īdigebat
parte abscisa ad victū necīuꝫ ꝯquirendū. lꝫ ex alia par
te sit aliqua ꝯditio preponderās.s. dignitas psone:sꝫ
§.4. hoc parū est respectu priē ꝯditionis. hec Sco. ¶ Et
notandū vt idē doctor dicit ꝙ lꝫ iudicialia legis mo
sayce nō sint obseruāda vt a moyse statuta:qꝛ hoc eēt
iudaizare. debent tñ obseruari si ab ecclesia statuant
ꝛ sic in decretalibus accipiunt multa iudicialia legis
mosayce cuiusmodi sunt hec prima capitula extra de
iniurijs ꝛ dāno dato. q̄ sumunt ab exodo. ꝛ sūt hec.
Si rixati fuerint hoīes ꝛ pcusserit alter ꝓximū suū la
pide vel pugno:ꝛ ille mortuus nō fuerit sed iacuerit
in lecto:q pcusserit opas eius amissas.s. ꝛ impensas
§.5. in medicos restituet. ¶ Item si qs apuerit cisternā ꝛ
foderit ꝛ nō opuerit eam:ceciderit qꝫ bos vel asinus
in eā:dñs cisterne reddet pcium iumētoꝝ:qđ autem
mortuū fuerit ipsius erit. ꝛ intelligit de cisterna apta
§.6. in publico. ¶ Item si bos alienus cornupeta eēt ab
heri ꝛ nudiustercius ꝛ nō custodiuit eum dñs suus:
sed bouē alium occiderit:reddet bouē ꝓ boue: ꝛ ca-
§.7. dauer integrū accipiet. ¶ Item si leserit qspiā agrū
vel vineā:ꝛ dimiserit iumentū suuꝫ vt depascat alie-
§.8. na:pro dāno extimationē restituet. ¶ Item si egres-
sus ignis inuenerit spicas ꝛ comprehenderit aceruos
frugum siue stantes segetes in agris:reddet dānum
q ignē succēdit. hoc intelligit ꝓm glosam si fuit i cul
pa dū apposuit ignē:nec adhibuit diligētiā quā debu
it. alias si nihil de ꝯtingētib⁹ omisisset nō teneret.

¶ De trib⁹ q̄ in pnia ꝯsiderāda sūt. Di.xvj.

In pfectiōe aūt pnie tria obsuāda sūt
scꝫ cōpunctio cordis:cōfessio oris:
Jo.os aureum satisfactio opis. Uñ Jo.os aureū
Perfecta pnia cogit peccatorē oia libēter fer
re:in corde eius ꝯtritio:in ore ꝯfessio:in ope
tota humilitas. Hec ē fructifera pnia:vt sicut
trib⁹ modis deū offendimus.s.corde:ore:ope
Aug. ī smone hito in monte. ita trib⁹ modis satisfaciam⁹. Sūt eni tres pcti
diffe:vt ait Aug. ꝛ in corde:ꝛ in facto:ꝛ in cō-
suetudine vel verbo tanꝗ̃ tres mortes. Una
quasi in domo.s. cū in corde cōsentit libidini
altera quasi prolata iā extra portā cū in factuꝫ
pcedit libidini assensio:tertia cū male cōsue-
tudinis tanꝗ̃ mole pmitur aīus: vel noxie de-
fensiōis clypeo armat:q̄si in sepulchro iaꝫ fe-
tens. hec sunt tria gñā mortuoꝝ q̄ deus legit
suscitasse. Huic ḡ triplici morti triplici reme
dio occurrit:ꝯtritiōe:ꝯfessiōe:satisfactiōe. cō
punctio nobis cōmendat ibi. Scindite corda
vestra ꝛ nō vestimenta vestra:ꝯfessio ibi. Ju-
stus in pricipio sermōis accusator est sui. Ue
re eni confitet q se accusat:q execrādo maluꝫ
sibi imputat. Et ibi infundite corā illo corda
vestra. Et iterū. Confitemini alterutruꝫ pctā
vestra. Satisfactio a ioāne pcipit vbi ait. Faci
te dignos fruct⁹ pnie.s. vt ꝓm qualitatē ꝛ q̄ti
tatem culpe:sit qlitas ꝛ q̄titas pene. Nō eni
par oꝫ esse fruct⁹ boni opis ei⁹ q nihil vel mi-
nus peccauit:ꝛ ei⁹ q grauius cecidit. Ideo di
scretio penitēti valde nečia est:vt illa gerat q̄
tradit Aug. dicēs. Cōsideret qlitatē criminis
in loco in tpe:in pseuerātia:in varietate pso- Aug. in libro de pnia q̄ attendēda sunt
ne: ꝛ qli hꝫ fecerit tētatiōe:ꝛ in ipsi⁹ vicij mul-
tiplici executiōe. Opꝫ eni penitere fornican-
tē ꝓm excellētiā sui stat⁹ vel officij:vel ꝓꝫ mo
dū meretricis:ꝛ i modū opis sui:ꝛ qlīter tur
pitudinē egerit:si in loco sacrato:si in tpe ora
ni ꝯstituto:vt sūt festiuitates ꝛ tpa ieiunij. Cō
sideret q̄tū pseuerauerit:ꝛ defleat ꝙ pseuerā
ter peccauerit:ꝛ q̄ta vict⁹ fuerit ipugnatiōe
Sūt eni q nō solū nō vincunt sꝫ vltro se pctō
offerūt:nec expectāt tētatiōnē sꝫ pueniūt vo
luptatē:ꝛ ptractet secū q̄ꝫ multiplici actiōe vi
cij delectabilr peccauit. Ois ista varietas ꝯfi-
tenda est ꝛ deflēda:vt cū cognouerit qđ pctm̄
est cito inueniat deū ꝓpiciū. In cognoscendo
augmentū pcti:iueniat ēt cuius etatis fuerit:
cuius sapie ꝛ ordis. Immoret in singulis istis
ꝛ sentiat moduꝫ criminis:purgans lachrymis
oēm qlitatē vicij:defleat virtutē qua interim
caruit. Dolēdū est eni nō soluꝫ ꝙ peccauit:sꝫ
qꝛ se virtute priuauit. Defleat etiā quoniā of-
fendēs in vno factus est oim re⁹. Ingrat⁹ eni
extitit q plen⁹ virtutib⁹ deū oino nō timuit.
in hꝫ eni qsqꝫ pctōr fit culpabilior quo est deo
acceptior. Ideo eni adam plus peccauit:qꝛ oi
bono abūdauit. Alio etiaꝫ modo offendēs in
vno fact⁹ est oiuꝫ reus:qꝛ ois virtus patit de-
trimentū ab vno vicio. Ponat se oino in iudi
cio ꝛ ptāte sacerdotis:nihil sui reseruans sibi
vt oia eo iubēte parat⁹ sit facere pro recipiēda
vita aie:q̄ faceret ꝓ euitāda corporis morte:ꝛ
hꝫ cū desiderio:qꝛ vitā recupat ifinitā. Cū gau
dio eni facere oꝫ imortalis futur⁹:q̄ faceret ꝓ
differēda morte moritur⁹:sꝫ depcet deū. offe

rat deo mentē ꝛ cordis ꝯtritionē. deide ꝛ qḋ pōt dei de possessiōe: ꝛ tunc qḋ offerat secur⁹ offerat. Respexit dñs ad abel ꝛ ad munera eius. Prius dicit ad abel: q̄ȝ ad munera eius. In iudicio ergo cordis ꝯferenda est elemosyna tribuentis. Nec cōsiderandū est q̄ȝtū sed qua mente: qua affectiōe dat qḋ pōt. Qui ergo sua peccata redimere vult tpaliū oblatiōe prius offerat mentē. Caueat ne duct⁹ verecūdia diuidat apud se confessionē: vt diuersa diuersis velit sacerdotib⁹ manifestare. Quidaȝ eni vni celāt qḋ alteri manifestanda ꝯseruāt: quod est se laudare ꝛ ad hypocrisim tēdere: ꝛ semp venia carere ad quā p frusta putat peruenire. Caueat etiā ne prius ad dñicū corpus accedat: q̄ȝ ꝯfortet se bona cōscia ꝛ doleat ꝙ nōdum audeat sumere quē multū desiderat cibum salutarē. Cohibeat etiā se a laudis: a spectaculis seculi: ꝙ pfectā vult ꝯseq remissionis grām. Isti sunt digni fruct⁹ pnie aiam captiuam elaqueātes ꝛ in libertate seruātes. ꝛ ifra. Querat aia dignos fruct⁹: ꝛ sī ñ dignos pnie. Sunt eni digni fruct⁹ virtutū q nō sufficiūt penitētibus. Pnia eni grauiores postulat: vt dolore ꝛ gemitibus mortuus impetret vitaȝ. Ex his ostendit ꝙ sint digni fruct⁹ pnie qbus vera satisfactio explet: ꝛ ꝙ nō oēs digni fructus sunt digni fruct⁹ pnie. Quot de illa pnia intelligit que maiorū est criminū. Nō eni sufficiunt grauiter delinquentibus: que sufficiunt minus vel parum peccantibus.

Qḋ ñ ē diuidenda ꝯfessio p diuersos sacerdotes.

¶ Que sit falsa satisfactio.

Grego.

Et sicut sūt digni fruct⁹ pnie ac vera satisfactio: ita ꝛ idigni fruct⁹ ꝛ falsa satisfactio. i. falsa pnia. Uñ Greg. Falsas pnias dicim⁹ q̄ nō ſm auctēs sanctoꝝ pro qualitate criminū imponunt. Ideoq; miles vel negociator vel alicui officio deditus qḋ sine pctō exerceri non possit: si culpis grauioribus irretit⁹ ad pniaȝ venerit: vel q bona alteri⁹ iniuste detinet: vel q odiū in corde gerit recognoscat se verā pniaȝ nō posse pagere: nisi negociū relinq̄t: vel officiū deserat: ꝛ odiū ex corde dimittat: ꝛ bona q̄ iniuste abstulit restituat. Ne tñ despet interi qcqd bōi facē p̄t hortamur vt faciat: vt de⁹ cor illi⁹ illustret ad pniaȝ cū sit pnia interior ꝛ exterior. De vtraq; p p̄missa satis apparet que sit vera ꝛ que sit falsa.

Augu. ad seleuciā.

¶ De tribus actionibus penitentie.

Predictis ꝯo adÿcēdū ē ꝙ tribus modis agit pnia añ baptismū. s. ꝯ priorib⁹ pctis: post baptismū ꝯ grauiorib⁹ q̄ post cōmittunt. Est etiā pnia venialiū quotidiana q̄ etiā humiliuȝ est ꝛ pfectoꝝ. Uñ Aug. tres sūt actiōes pnie q̄s mecū erudītio vr̄a recgſcit. Una est q̄ nouū hoieȝ parturit: donec p baptismū oim p̄teritoꝝ ablutio fiat pctōꝝ: q: nullus sue volūtatis arbiter: nisi peniteat eū veteris vite: nouā ichoare p̄t: a q̄ puuli sūt imunes cū baptizant: q: nūdū pñt vti libero arbitrio: qb⁹ tñ ad remissionē originalis pcti pdest eoꝝ fides a qb⁹ offerunt. Altera ē actio pnie p⁹ baptismū q̄ fit p illis pctis q̄ legis decalogus ꝯtinet. agūt q̄ hoies pniam añ baptismū ꝯ pctis priorib⁹: ita tñ vt ēt baptizent: sicut Petr⁹ ait. Agite pniam ꝛ baptizet vnusq̄sq; vestrū in noie dñi ꝛc̄. agūt ēt pniaȝ sī post baptismū ita peccauerūt vt excoicari ꝛ recōciliari mereant. Est ēt pnia bonoꝝ ꝛ humiliū fideliū pene quotidiana i q̄ pectora tūdim⁹ dicētes. Dimitte nobis. de. no. ꝛc̄. Neq; ea nob dimitti volum⁹: q̄ dimissa nob i baptismo ñ dubitam⁹. Sȝ illa q̄ hūane fragilitati q̄ȝuis pua tñ crebra surrepūt: q̄ sī collecta ꝯ̄ nos fuerit ita nos grauabūt ꝛ opprimēt sicut vnū aliqḋ grāde pctm̄. Quid. n. iterest ad naufragiū: an vno grādi fluctu nauis opiat ꝛ obruatur: an paulati surrepēs aq̄ in sentinā p negligentiū culpā impleat nauē ꝛ submergat. Iō ieiuniū ꝛ elemosyne ꝛ orones iuigilēt. In qbus cuȝ dicimus dimitte nobis debita nr̄a ꝛc̄ manifestames nos habere qñ nobis dimittatur: ꝛ in his verbis humiliātes aias nr̄as quotidianam agere penitentiam non cessamus.

In actib⁹ apostoloꝝ.

Qḋ ml̄a minuta venialiuȝ ita agrauat sic̄ vnuȝ grande peccatū

¶ De satisfactione venialium:

Que aūt pro venialibus sit satisfactio sufficiens Augu. insinuat ita ingens i ench. De quotidiāis ꝛ breuib⁹ leuibusq; pctis sine qbus hec vita nō ducit quotidiana oro fideliū satisfacit. Eoꝝ eni est dicere. pr̄ noster q es in celis ꝛc̄. Delet oino hec oro mima ꝛ quotidiana pctā. delet ꝛ illa a qbus vita fidelium etiā scelerate gesta. sȝ penitēdo in melius cōmutata discedit: sicut veraciter dr̄: dimitte nobis debita nr̄a ita veraciter dicat: sicut ꝛ nos dimittim⁹ debitoribus nr̄is. i. sic fiat qḋ dr̄: quia ꝛ ipsa elemosyna est veniam petētibus oino ignoscere. Ex his alijsq; premis/

testatione peti interiori desisteret vel oculos amitteret necessario haberet peligere: nūc aūt si hñt hec bona. Tho. cōcordās in quodā quolibeto di. q cū cōtrit⁹ teneat ex charitate plus diligere deū q̄ seipsū: peccaret aūt est facere ɔtra deū: pena aūt sustinere est ɔ̄ seipsum: ideo op3 q cōtritus quālibet penā preeligat culpe: sed tñ descēdere in speciali ad hanc penā vel ad illā non tenet. imo stulte facere si qs se vel aliā sollicitaret sup huiusmodi pticularibus penis. Et notādū q displicētia sumit a doctoribus qñq pro actu nolitionis peti: qñq vero pro passiōe tristicie cōsequēte.

V Trum cōtritio possit eē nimia? Rñsio ſm Tho. i. 4. q cōtritio ex pte doloris qui est in rōne sc3 displicentia peccati
q.3. in q̄tū est offensa dei nō pōt esse nimia sicut nec amor charitatis dei q̄ intēso displicētia peti intendit: s3 quātū ad dolorē sensibilē pōt eē nimia sicut etiā exterior corporis afflictio: vt ieiuniū: z hmōi. In his eni oīb⁹ d3 accipi pro mēsura debita cōseruatio subiecti. propter qd dicit in epistola ad Romañ. Rōnabile obsequiū vestrū. Hoc autē ſm Rich. est intelligendū si hominis volūtas ex intētione ferret ad procurādu3 talem passionē ad hoc vt ipse moreret. Si enim penitus, preter intētū ex vehemētissimo dei amore tā3 vehemēter: doleret de peccato suo q ex hoc carēt in appetitu sensitiuo tā vehemens dolor q corrūperet armoniā corporis necessariā ad vitā: nō eēt excessiu⁹ in genere morū nec perfectioni penitētie derogans.

V Trū specialis cōtritio de quolibet petō mortali requirat. Rñsio ſm Tho.
q.4. q q̄tū ab principiū cōtritionis sc3 cu3 qs de peccatis suis cogitat z dolet: z si nō dolore cōtritiōis saltē dolore attritionis: sic op3 q sit specialis de singulis peccatis que quis in memoria h3: sed q̄tu3 ad terminū qui sc3 est dolor iam gratia formatus sufficit q sit vnus dolor cōis de oībus peccatis. Tunc enim ille motus agit in virtute oīum dispositionū precedētium: de hoc nota ea que dicta sunt prima. q. di. 15. Ponit autē differentiā inter attritionē z cōtritionē. di. q sicut in corporalibus attrita dicūtur que aliquo modo sunt cōminuta licet nō pfecte. cōtrita vero qñ oēs ptes simul z pfecte trite sunt: sic in spiritualibus attritio sentit quādā displicētiā de peccatis. s3 nō perfectā cōtritio vero perfectam. De peccatis aūt oblitis vt dicit petrus de tharētasia: sufficit contritio generalis cū conatu ad recordandū z dolendum: nec solu3 de peccato oblito debet quis in generali dolere: sed ēt de obliuione eiusdē que ex negligentia contingit.

Q Uia vero vt dicit magister: ludi z spectacula sunt vere penitentie impedimēta. de ipsis est aliquid dicendū. Pōt eni ludus bene z male fieri. Et ideo circa ludū ponitur ab
De ludis. Aristo. iiij. ethicorū virtus eutrapelie moderans inter duo extrema sc3 bomolchum se in ludo excessiue habētē z agrestē nullo modo ludere volentem. Est nāq ludus necessarius ad tollendū tediū z fatigationē z ad presentis vite fragilis recreationē. Dicit autē eutrapelia ab eu qd est bonū. z tropos quod ē versio

q eutrapelus bñ cōuertit dicta z fcā boiu3 in solatiū verbis z factis iocosis tā sui q̄ alior modeste seu prudenter vtendo sic q ex hmōi audiētes nō cōtristātur nec ex mō dicendi nec ex intētione dicētis. Bomolchus aūt qui in ludis excedit est aliis onerosus insidiatur eni verbis z factis eorū cū quibus cōuersat nitens aliquid capere qd possit in risū cōuertere: nec curat si aliqui exinde cōtristentur: du3 tñ alios faciat ridere: licet aūt sit ipoztunus: est tamē minus malus derisore: q derisor intendit aliorū cōfusionē: hic autem risu3 z solaciu3. Agrestis vero videtur abhominari ludū qui ad vitā humanā necessarius est: vñ deficit in dicendo z audiendo: neq enim dicit aliqd ridiculu3 idest truffam vel verbū risu dignū: sed talia dicētib⁹ molestus est. z in oībus que dicunt tristis. ¶ Ad euidentiam predictorū notādū ſm Tho. in 2ª 2ᵉ q i ludo potest esse viciū ſm excessū. §.2. Uno mō qñ quis ad ludū assumit turpia verba vel facta: que vergūt i proximi nocumētū que de se sūt petā mortalia. z sic excessus ludi est petīn mortale. Alio mō qñ nō est cum debitis circūstātiis: puta q nō cōpetit loco tēpori seu psone. Et hoc quidē pōt quādoq esse mortale pp vehementiā affectus ad ludū: ita q quis cōtra pceptū dei vel ecclesie talibus vti non refugiat: qñq autē est veniale: sc3 qñ qs nō tm afficit ad ludū q pp hoc vellet cōtra deū cōmittere petm̄. Pōt etia3 in ludo esse viciū pp eius defectū: nā cōtra humanā rationē est vt aliquis se onerosū exhibeat: puta du3 nil delectabile exhibet z delectationes impedit aliorū: s3 q ludus nō pp se qrit: s3 pp operatione3: iō defectus ludi minus est viciosus q̄ excessus. Unde phs dicit. ix. ethi. q parū de delectatiōe sufficit in cibo. hec Tho. ¶ De §.3. saltatione vero seu ioculatiōe choreali notandū q pt esse licita vel illicita secūdum ea que dicta sunt de ludo in generali: de quo dicit albertus in. iiij. sniarum q chorea z hmōi ludi siue fiant cātu siue musicis instrumētis ſm se nō sūt mali: q possūt bene fieri si fiāt cū debitis circūstātiis: vt tēpore debito: sc3 leticie sicut in nuptiis vel aduētu amici de terra lōginqua vel liberatione hois vel patrie z hmōi. z sic de aliis debitis circūstātiis. Possunt ēt esse mali ex circūstātia: vt si fiant tēpore tristicie vel penitentie: aut a psonis ecclesiasticis seu cū cantilenis turpibus pcipue si fiāt mala intentione: v3 ad prouocādū ad libidinē. Predictis cōcor. Alex. in secūdo sententiarū dicens q saltatio vel ioculatio potest esse causa exercitij: z hoc mō ad artē pertinet. z est indifferēs ad meritū vel demeritū Si aūt fiat ex spirituali mētis iocūditate: ibi meritū consistit. z hoc modo saltauit dauid corā archa dñi z lusit in signū humilitatis z spiritualis iocūditatis. Potest etiā fieri ad tollendum fastidium seu ad nature recreationē. Et sic pertinet ad virtutem consuetudinalē vel moralem que dicitur eutrapelia. Potest etiam prouenire ex mentis lasciuia: z tunc aliquando ibi est peccatum veniale aliquādo mortale. Est nāq ibi veniale peccatū si imoderata vel inepta leticia (ex qua originem duxit) nō proferatur incōmutabili bono: sed fiat cōuersio ad cōmutabile bonū citra deu3.

Si vero fiat in contemptũ dei vel preferatur incõmu
tabili bono erit ibi mortale pctm̃. Et de saltatione io
culatione vel risu hoc mõ sumpto intelligitur illud lu/
ce.vj. Ve vobis qui ridetis. Ve enim cõminationẽ pe
ne eterne significat que pro peccato mortali debetur.
Hec Alexãder. Intelligo aũt ibi esse cõtẽptũ dei si
fiat ad se vł alios prouocãdũ ad libidinẽ diuinis mã
datis repugnantẽ: aut si aliquis sic afficeretur hmõi lu
do q non curaret ab illo abstinere etiã si illud sciret
eẽ ꝯ diuina vel ecclesiastica mãdata. Est quoq; con
suetudo chorizandi valde periculosa. ꝛ a taliũ specta
culis cauendũ cũ dicat hieroni. Nõ credã viro si di/
cat se a taliũ spectaculis illesũ euasisse. ¶ Quia ẽt ne
§.4. gociatio ꝛ militia ipediũt penitẽtiã. ¶ Notandũ s3
Bonauẽ. q militia negociatiõe ꝛ officio thelonearii
ue vectigaliũ ex actione a qua dicitur Math. publi
canus: potest quis recte vti si faciat eo mõ quo institu
ta sunt: si miles nemini iniurietur negociator neminez
circũueniat ꝛ thelonearius non exigat vectigal imo/
deratũ: s3 qđ institutũ est ex certa causa ꝛ vtili s3 in his
fiũt multe abusiones: v3 in militia violentie: in nego
ciatione deceptiones. in alijs imoderate exactiones.
ꝛ iõ dicit Grego. Nõ pẽitet qs q̃uisq; dimittat hec se3
quãm abusiones. Illud quoq; verbũ Gregorij. Fal
sas penitẽtias dicimus q̃ nõ s̃m auctoritates sctõrũ ꝑ
qualitate criminũ iponuntur: est intelligẽdũ s3 Rich.
nõ quo ad penitẽtie q̃ntitatẽ a canonibus taxatã: sed
qualitatẽ de quo nota ea que dicta sunt. i. q. di.15. Si
quidẽ hmõi penitentie s̃m Bonauẽ. non oibus sunt
imponẽde s3 insinuande vt criminis grauitas appa/
§.5. reat. ¶ Imponitur aũt per canones ꝑ pctõ mortali re/
gulariter penitẽtia septẽnis. 33.q.2. hoc ipsũ. Pro
quibusdã autẽ pctis q̃n̄q; iponitur maior q̃n̄q; minor.
Nũc vero sunt arbitrarie. extra de peniten̄. ꝛ remis/
sionibus. Deus qui ecclesiaz. Sũt eni moderande p
discreti sacerdotis arbitriũ cõsideratis varijs ꝑsonaꝝ
circũstãtijs prout saluti pctõris videbitur expedire. D3
aũt sacerdos sic dicere penitẽti s̃m Hostiẽ. Carissi
me tu fecisti tot ꝛ talia pctã: ꝛ pro quolib3 deberes
sic penitere: sed forte ad hoc tua vita non sufficeret.
Iniũgo tñ tibi penitẽtiã talẽ ꝑ oib⁹. cõcedo etiã tibi
q oia bona que feceris tibi prosint ad remissionẽ pec
cat orũ. Ut eni dicit Tho. in quadã. q. de quolí. bo/
na sic iniuncta etiã generaliter ex vi clauiũ accipiunt
ma iorem vim ad expiandã culpã preteritã: licet non
ha beãt maiorẽ vi ad ꝓhĩbẽdũ remediũ ꝯ clpã futurã.
Et sic q̃q; itelligendũ dictum Hostiẽ. nõ de debito ne
cessitatis cum penitentie nũc sint arbitrarie: sed de de
bito cõgruitatis. Congruũ est intimare peccatori ad
ostendendum criminũ grauitatem q pro maioribus
crimib⁹ pnia septẽnis imponitur s̃m ius canonicuz.
¶ Tria proponuntur querenda. primum an
sine cõfessione dimittatur peccatũ. Dis.xvij.

b Hic oritur q̃stio multiplex
Primo eni q̃ri
tur vtrũ absq; satisfactiõe ꝛ oris cõ
fessiõe ꝑ solã cordis cõtritionẽ pec
catum alicui dimittatur. Secũdo an aliq̃n suf/
ficiat cõfiteri deo sine sacerdote? Tertio an lai
co fideli facta valeat cõfessio. In his eni3 etiã
docti diuersa sentire inueniuntur q2 sup his va
ria ac pene diuersa tradidisse videntur docto
res. Dicunt enim q̃dã sine cõfessiõe oris ꝛ sa/
tisfactiõe operis neminẽ a pctõ mũdari: si tẽ/
pus illa faciendi habuerit. Alij vero dicũt añ
oris cõfessionẽ ꝛ satisfactionẽ in cordis cõtri/
tione pctm̃ dimitti a deo: si tñ votũ cõfitendi
habeat: vñ propheta. Dixi cõfitebor aduersũ Testio/
me. i. m. do. ꝛ tu re. im. ꝛc̃. Qđ exponẽs. Cas/ nijs pro
siod. ait. Dixi. i. deliberaui apud me q cõfite/ bat in so
bor: ꝛ tu remisisti. Magna pietas dei: q ad so la ꝯtritiõ
lã ꝓmissionẽ pctm̃ dimiserit: votũ. n. ꝓ opa/ ne pctm̃
tiõe iudicatur. Itẽ Aug. Nõdũ ꝓnũciat: ꝛ ꝓmit dimitti.
tit se ꝓnũciaturũ: ꝛ deus dimittit: q2 hoc ip/
sũ dicere: quoddã ꝓnũciare est corde. Nõdu3
est vox i ore vt hõ audiat cõfessionẽ: ꝛ de⁹ au/
dit. Itẽ sacrificiũ deo spũs cõtri. cor. cõ. ꝛc̃. ali
bi ẽt legitur. Quacũq; hora pctõr cõuersus fue/
rit ꝛ ingemuerit vita viuet ꝛ nõ morietur. Non
di ore cõfessus fuerit s3 cõuersus ingemuerit.
Vñ datur intelligi q ẽt ore tacẽte veniã iterdũ
cõseqmur. Hinc ẽt leprosi illi q̃b⁹ dñs ꝓcepit
vt oñderẽt se sacerdotib⁹. i itinere añq̃3 ad sa/
cerdotes venirẽt: mũdati sũt. Ex quo isinuatur
q añq̃3 ora nr̃a sacerdotib⁹ apiam⁹. i. pctã cõfi
teamur a lepra pcti mũdamur. Lazar⁹ ẽt nõ
prius ð monumẽto est deduct⁹ ꝛ p⁹ a dñō su/
scitat⁹: s3 intus suscitat⁹ ꝓdijt foras viuus: vt
oñderetur suscitatio aie ꝓcedere cõfessionẽ. Ne
mo. n. põt ꝯfiteri nisi suscitat⁹. q2 a mortuo ve
lut q nõ ẽ: perit cõfessio. Nullus ergo cõfitetur
nisi resuscitat⁹: nemo aũ suscitatur nisi q a pctõ
soluitur: q2 pctm̃ mors aie est: q̃ vt ẽ vita corpis
ita eius vita de⁹ est. His alijsq; pluribus aucto/ Itẽ au/
ritatibus ꝓbatur añ cõfessionẽ vel satisfactionẽ ctoritati
sola cõpũctiõe pctm̃ dimitti. Qđ q negãt eas bus cõ
determinare laborãt: nec nõ in huius snĩe de ꝓbat si/
pressionẽ ꝛ ad sue opiniõis assertionẽ sãctoꝝ ne cõfes
testimonia inducunt. Ait. n. dñs p Esaiã Dic siõe nõ
tu iniqtates tuas vt iustificeris. Itẽ Amb. Nõ dimitti
p̃t q̃sq̃3 iustificari a pctõ nisi pctm̃ ipsũ antea pctm̃.
fuerit ꝯfessus. Idẽ dicit. Cõfessio a morte aiaz Amb. l
liberat. Cõfessio aperit paradisũ: cõfessio spẽ ij. de pa
salutis tribuit: q2 nõ meretur iustificari q i vita rad.
sua non vult pctm̃ cõfiteri. Illa cõfessio nos Idẽ in/
liberat que fit cum pnia. Penitẽtia vero ẽ do sermõe
xpi.

or cordis z amaritudo aie p malis que qsqz
Joa.os aureus. cōmisit. Itē Joa. Nō pōt qsqz gratiā dei acci
pere nisi purgat⁹ fuerit ab oi peccato p pnie
cōfessionē z p baptismū. Itē Au. Agite pniaz
Aug. d pnia. qlis agit i eccl'ia. Nemo dicat sibi: occulte ago
apud deū ago: nouit deus qui mihi ignoscit:
qz i corde ago. Ergo sine cā dictū est. q̄ solue/
ris sup terrā soluta erunt in celis? Ergo sine
Job. cā claues date sūt? Frustram⁹ verbū xpi. Job
Amb. dicit. Si erubui in cōspectu ppli pctā mea cō
fiteri. Itē Amb. Uenialis est culpa quā seqr
cōfessio delictorū. Itē Aug. super illū locū ps.
Augu. Nō absorbeat me pfundū nec vrgeat sup me
puteus os suū. Puteus ē pfūditas iniqtatis:
in quā si cecideris non claudet sup te os suū:
si tu nō claudis os tuū. Confitere ergo z dic.
De pfundis clamaui ad te dñe zc. z euades.
Claudit sup illū q in pfundū cōtēnit a quo
mortuo velut q nō sit perit cōfessio. Itē Nul/
lus debite grauioris pene accipit veniaz: nisi
qualēcūqz z si longe minorē q̄ dbeat soluerit
penā. Ita. n. ipartit a dō largitas misericor
die: vt nō relinquat iusticie dsciplina Itē hie/
Hiero. ff mala chiam. ro. Qui pctōr est plāgat delicta ppria vl' ppli
z ingrediat ecclesiam: de qua pp pctā fuerat
egressus: z dormiat in sacco z preteritas deli
cias p quas deū offēderat: vite austeritate cō
penset. His alijsqz auctoritatib⁹ nituntur as/
serere: sine confessione vocis z aliqua absolu
tione pene: neminem a peccato mundari.

¶ Cui sententie potius consentiendum sit.

Quid ergo sup his sentiendum qd te/
nendū? Sane dici pt q sine cō/
fessiōe oris: z solutiōe pene exterioris pctā de
lent p ɔtritionē z humilitatē cordis. Ex quo
eni' pponit mēte cōpūcta se cōfessurū de⁹ di/
mittit: qz ibi ē cōfessio cordis z si nō oris: per
quā aia interius mūdat a macula z contagio
pcti cōmissi: z debitum eterne mortis relaxat.
Illa ergo que supius dcā sūt de confessione z
pnia: vel ad cōfessionē cordis vel ad interiorē
penā referēda sunt. Sicut illd Aug. Qd nul/
lus dr veniā cōseq nisi pri⁹ quātulācūqz pcti
soluerit penā vel de exteriori pena acciplēda
sūt z ad cōtēnentes vel negligētes referenda
sicut illd. Nemo dicat occulte zc. Nōnulli. n. i
vita pctā cōfiteri negligūt vel erubescūt: z iō
nō merent iustificari. Sicut enim pcepta est
nobis interior pnia: ita oris ɔfessio z exterior

satisfactio si assit facultas. Uñ nec vē penitēs
est: qui cōfessiōis votū nō hz: z sicut pcti remi
sio munus dei est: ita pnia z ɔfessio p quā pec
catū delet nō pōt esse nisi a deo: vt Augu. ait.
Jam inqt donū spiritussancti habet qui cōfi/
tetur z penitet: qz non potest esse cōfessio pec
cati z cōpūctio i hoie ex seipo. Cū eni irascit Aug. ss psal. l.
sibiqsqz z displicet: sine dono spiritussācti nō
est. Oportet ergo penitentem confiteri si ipo
habeat z tñ añq̄ sit cōfessio in ore: si votuz sit
corde prestatur ei remissio.

¶ Si sufficit soli deo confiteri.

Jam sm questiōis articulū ispiciamus
scz vtrū sufficiat pctā confiteri soli Aucto ritatibus
deo: an oporteat cōfiteri sacerdoti? quibusdaz
visū est sufficere si soli deo fiat cōfessio sine iu pbat q
dicio sacerdotali z cōfessione eccl'ie: qz dauid sufficiat
dixit. Dixi cōfitebo: dño z tu re. zc. nō ait sa/
cerdoti: z tñ remissū sibi pctm̄ dic. Itē Amb.
Iō fleuit petr⁹ qz cl'pa obrepsit ei. n̄ iuenio qd Amb. ss luca.
dixerit: inenio q fleuerit. lachrymas ei⁹ lego:
satisfactōez nō lego. Sz qd dsēdi nō pt: abluī
pt: lauāt lachrime delictū qd voce pudor ē cō
fiteri: z venie fletus cōsulit: z verecūdie. Hoc
ēt Maximus dicit epo. Item Jo. Chry. Nō
tibi dico vt te pdas i publicū neqz apd alios Jo.chr. sr epsaz ad he.
accuses: sz obedire te volo pphe dicēti. Reue
la viā tuā añ dñm. Ergo tua cōfiter pctā apd
verū iudicē: cū oratiōe delicta tua pnūcia nō
ligua sz ɔsciētie tue memoria: z tūc demū spa
te misericordiā posse ɔseq. Si habueris pctā
tua in mēte cōtinue: nūq̄ malū aduersus pxi
mū i corde tuo tenebis. Idē. Pctā tua dicito
vt dleas illa. Sz si ɔfūderis alicui dicere: dici
to ea quotidie i aia tua: n̄ dico vt ɔfitearis ea
cōseruo tuo: vt tibi exprobret. dicito dō q cu/
rat ea: nec. n. si nō dixerit ignorat ea. cū facie/
bas ea p̄sto. erat. cuz admitteres ea cognoue/
rat. Nunqd ea vult te cognoscere? Peccare n̄
erubuisti: z cōfiteri erubescis. Dicito i hac vi
ta: vt i alia requiē habeas: dicito igemiscēs z
lachrymās. In codice scripta sunt pctā tua.
Spōgia pctōrū tuorū lachryme tue sint. Itez
psper. Illi quorū pctā humanā noticiā latēt
nō ab ipis cōfessa: nec ab alijs publicata: si ea
ɔfiteri vel emēdare noluerint: deū quē hñt te
stem: ipsū z hituri sunt vltorē. Qr si ipsi sui iu
dices fiant z veluti sue iniqtatis vltores: hic
in se volūtariā penā seuerissime aiaduersiōis

exerceāt tpalib⁹ penis: mutabūt eterna suppli
cia: ⁊ lachrymis ex vera cordis cōtritione flu
entibus: restringūt eterni ignis incēdia: ⁊ in
fra: Facili⁹ sibi deū placabūt illi q aut ꝓprijs
cōfessionib⁹ crimē ꝓdunt: aut nesciētib⁹ alijs
ipsi in se volūtarie excōicatiōis ferunt sniam:
⁊ ab altari cui ministrabāt nō aio sꝫ officio se
parati: vitā suā q̄si mortuā plāgāt. Certi q̄ re
conciliati sibi efficacis pnie fructib⁹: a deo nō
solū amissa recipiant: sꝫ scā ēt supne ciuitatis
gaudia recipiāt. His auctoritatib⁹ innituntur. q
sufficere ↄtēdūt deo cōfiteri pctā sine sacerdo
te. Dicunt eni q̄ si quis timēs detegit culpā
suā apud hoies ne inde opprobrio habeatur
vel alij suo exemplo ad peccādū accingantur: ⁊
ideo tacet hoi ⁊ reuelat deo: cōsequitur veniā.

¶ Quod non sufficit soli deo confiteri si ta-
men homini possit.

Sed q̄ sacerdotib⁹ confiteri oporteat: nō
solū illa auctoritate Jacobi. Cōfite-
mini alterutrū pctā vestra ⁊c. sꝫ ēt aliorū plu
rib⁹ testimonijs cōprobatur. Ait. n. Aug. Judi-
Aug. in omelia de pnia. cet seipsū homo volūtarie dum pōt: ⁊ mores
cōuertat in melius. Ne cū iā nō poterit ꝓter
volūtatē a dño iudicetur: ⁊ cū in se ꝓtulerit seue
rissime medicie: sꝫ tñ vtilissime sniā: veniat
ad antistites p quos illi claues ministrantur ec
clesie. Tāq̄ bon⁹ iā incipiēs esse fili⁹ mrīs morū
mēbrorū ordine custodito: a ꝓpositis sacrorū
accipiat satisfactiōis sue modū in offerendo
sacrificio ↄtriti cordis deuotus ⁊ supplex. Jd
tñ agat qd̄ non solū sibi ꝓsit ad salutē: sꝫ ēt ad
exēplū ceteris: vt si pctm̄ eius nō mō in gra-
ui ei⁹ malo: sꝫ ēt in tanto scādalo aliorū ē: atq̄
hoc expedire vtilitati ecclesie videtur antistiti: i
noticiā multorū vel toti⁹ plebis agere pniā
nō recuset. Ne letali plage p pudorē addat tu
morē: cū tanta est plaga pcti ⁊ ipetus morbi:
vt medicamēta corpis ⁊ sanguis dñi differen
da sūt auctoritate antistitis: dꝫ se remoueri ab
altari ad agēdā pniam: ⁊ eadē recōciliari. Jtē
leo papa. Multiplex misericordia dei: ita lap
Leo pp theodoro. foroiuliēsi epo. sibus subuenit humanis vt nō mō p baptismū
sꝫ ēt p pniā spes vite reparetur: sic dine volūta
tis p̄sidijs ordinatis vt indulgētia dei nisi sup
plicatiōib⁹ sacerdotū nequeāt obtinere. Chri
stus. n. hāc ꝓpositis eccl'ie tradidit potestatē:
vt cōfitētib⁹ pnie satisfactionē darent: ⁊ eos-
dē salubri satisfactiōe purgatos: ad cōionē sa-
cramētorū p ianuā recōciliationis admitteret
Jtē Aug. Quē penitet oino peniteat: ⁊ dolo-
rē lachrymis ōndat: representet vitā suā deo Aug. in
p sacerdotē. p̄ueniat iudiciū dei p cōfessionē. lib. de
Precepit eni dñs mūdādis vt ōnderent ora pnia.
sacerdotib⁹: docēs corporali presentia cōfiten
da peccata: nō p scripta manifestanda. Dixit
eni ora monstrate ⁊ oēs: nō vn⁹ ꝓ oibus: non
aliū statuatis nunciū q pro vobis offerat mu
nus a moyse statutū: sꝫ qui p vos peccastis: p
vos erubescatis. Erubescentia. n. ipsa ptē hꝫ
remissiōis. Ex misericordia enim hoc p̄cepit
dñs. vt nemo peniteret in occulto. Jn hoc. n.
q̄ p seipsū dicit sacerdoti: ⁊ erubescētiā vin-
cit: timore offēsi fit venia criminis. Fit enim
veniale p cōfessionē: qd̄ criminale est in ope-
ratione: ⁊ si no statiꝫ purgatur: fit tamē veniale Nō cri-
qd̄ cōmiserat mortale. Multū. n. satisfactiōis minale
obtulit q erubescētie dominans nihil eorū q̄ fit venia
cōmisit nūcio dei negauit. Deus. n. q miseri- le.
cors ⁊ iust⁹ est sicut seruat misericordiā in iu
sticia: ita ⁊ iusticiā in misericordia. Opus. n.
misericordie est peccāti pctā dimittere: sꝫ opꝫ
vt iust⁹ misereatur iuste. Cōsiderat. n. si dign⁹ ē
nō dico iusticia sꝫ ⁊ misericordia. Justicia. n. so-
la dānat: sꝫ dign⁹ est misericordia q spūali la-
bore querit gratiā. Laborat. n. mens patiēdo
erubescētiā. Et quoniā verecūdia magna est
pena. q erubescit pro xp̄o: fit dign⁹ misericor- Quāto
dia. Vñ patet q̄ q̄topluribus cōfitebitur i spe pluribus
vente turpitudinē criminis: tāto facilius con qs cōfi-
sequitur gratiam remissiōis. Jpsi. n. sacerdotes tetur tāto
plus pñt proficere: plus cōfitētibus parcere. facili⁹ ei ignoscit
Jtē leo papa. Quāuis plenitudo fieri videatur
esse laudabilis q̄ pp dei timorē apud homi-
nes erubescere nō veretur: tñ q̄ non oium sunt
huiuscemodi peccata vt ea qui penitētiā po-
scūt nō timeāt publicari. Remoueatur impro-
babilis cōsuetudo: ne multi a penitētie reme-
dijs arceantur: dū aut erubescūt aut timent ini
micis sua facta reserare: quibus possunt legū
pcelli cōstitutione. Sufficit. n. cōfessio q̄ pri-
mū deo offertur: ⁊ tunc etiā sacerdoti qui p
delictis penitētiū p̄cator accedit. Tūc eni plu
res ad penitētiā poterūt ꝓuocari: si populi au
ribus nō publicetur cōsciētia cōfitentis. Ex his
alijsq̄ plurib⁹ indubitanter ōnditur: oportere
deo primum ⁊ deinde sacerdoti offerri cōfes-
sionē: nec aliter posse peruenire ad ingressū
paradisi

paradisi:si assit facultas.

¶ De tertio articulo.s.an sufficiat confiteri laico

Nunc priusq̃ premissis auctoritatibus que his contradicere videntur riudeamus:tertiã q̃onẽ ituea mur. Q̃d enim scda questio continebat.s.an sine confessione et iudicio sacerdotis soli deo confiteri sufficeret:expeditũ.ẽ et certificatũ p̃missis testimonijs:q̃ nõ sufficit confiteri deo sine sacerdote:nec est vere humilis et penitẽs si nõ dederat et requirit sacerdotis iudiciũ. Sed nũqd equivalet alicui confiteri socio vel proximo suo saltẽ cũ deest sacerdos? Sane ad hoc potest dici q̃ sacerdotis examẽ requirendũ est studiose:q̃r sacerdotib⁹ concessit de⁹ potestatẽ ligãdi atq̃ soluẽdi. Et iõ q̃bus ipsi dimittũt et deus dimittit:si tñ defuerit sacerdos p̃ximo vel socio est faciẽda confessio. Sed curet quisq̃ sacerdotẽ querere q̃ sciat ligare et soluere. Talẽ.n.eẽ op3 q alioꝝ crimina diiudicat. Vñ Aug. Qui vult confiteri pctã vt inveniat gratiã:querat sacerdotẽ qui sciat ligare et soluere:ne cũ negligẽs circa se extiterit:negligat ab eo qui eũ misericorditer monet et petit:ne ambo in foueã cadãt quã stultus euitare noluit. Tãta itaq̃ vis confessionis est:vt si deest sacerdos confiteatur p̃ximo. Sepe.n.cõtingit q̃ penitẽs nõ põt verecundari corã sacerdote:quẽ desideranti nec tẽpus nec locus offert:et si ille cui confitebit potestatẽ nõ hẽat soluẽdi:fit tñ dignus venia ex sacerdotis desiderio q crimẽ confitet socio. Mundati.n. sũt leprosi dũ ibant ora vel se ostendere sacerdotibus anteq̃ ad eos peruenirẽt. Vñ patet deũ ad cor inspicere:dũ ex necessitate p̃hibent ad sacerdotes puenire. Sepe quidẽ querunt eos sani et leti:s3 dũ querunt anteq̃ pueniunt moriunt. Sed misericordia dei vbiq̃ ẽ qui et iustis pcere novit et si nõ tãcito sicut solueret a sacerdote. Qui ergo oĩno confitet:sacerdoti meliori q̃ põt p̃fiteat:et si pctm̃ occultũ est:sufficiat referre in noticiã sacerdotis. Nã in resurrectiõe puelle pauci itersuerũt q viderẽt. Nõdũ.n.erat sepulta:nõdũ extra portã delata:nõdũ extra domũ i notitiã portata. Intus resuscitauit quã intus invenit. Relictis solis Petro et Jacobo et Joãne et p̃re et matre puelle:in q̃b⁹ fig uraliter cõtinent sacerdotes ecclesie. Quos aũt extra invenit:aduertẽdũ q̃õ suscitauit. Flebat.n.turba post filiũ viduẽ:fleuit martha et maria supplicãtes p̃ fratre:flebat et turba mariã secuta. In quo docemur publice peccantib⁹ nõ p̃priũ s3 ecclesie sufficere meritũ. Laboret ergo penitẽs in ecclesia eẽ et ad ecclesie vnitatẽ tẽdere. Nisi eni vnitas ecclesie succurrat:nisi q̃d deest peccatori sua oratiõe cõpleat:et de manib⁹ inimici nõ eripiet aia mortui. Credendũ est enim q̃ oẽs oratiões et elemosyne ecclesie:et opa iusticie et misericordie succurrant recognoscenti mortẽ suã ad cõuersionẽ. Iõq̃ nemo digne penitere põt:quẽ nõ sustineat vnitas ecclesie. Iõq̃ nõ petant sacerdotes p aliquã culpã ab vnitate ecclesie diuisos. Ex his satis apit et absoluitur premisse q̃õnis articulus. Querendus ẽ enim sacerdos sapiens et discretus:qui cũ potestate simul habeat iudiciũ q si forte defuerit cõfiteri d3 socio. Beda vero inter cõfessionẽ venialiũ et mortaliũ distinguit sup illũ locũ. Cõfitemini alterutrũ pctã vestra. Ait.n. Coequalibus quotidiana et leuia:grauiora vero sacerdoti pãdamus:et quãto iusserit tpe purgare curemus:q̃r sine cõfessione emẽdatõis peccata nequeũt dimitti. Sed et grauiora coequalib⁹ pandenda sunt cum deest sacerdos et vrget periculũ. Venialia vero etiã sacerdotũ ablata copia licet cõfiteri coequali. et sufficit vt quibusdã placet.si tñ ex contẽptu nõ p̃termittatur sacerdos. Tutius est tñ et p̃fectius vtriusq̃ generis peccata sacerdotib⁹ pãdere et p̃siliũ medicine ab eis querere quibus concessa est potestas ligandi et soluẽdi.

¶ Hic aperit qualiter supradicte auctoritates intelligende sunt.

Cu3 ergo ex his alijsq̃ pluribus testimonijs pspicuũ fiat et idubitabiliter cõstet peccata primũ deo deinde sacerdoti eẽ cõfitẽda:et si ipse defuerit ẽt socio. Illd Joãnis chrisostomi superius positũ nõ est ita itelligẽdũ:vt liceat alicui si tps habeat sacerdoti nõ cõfiteri:s3 q̃r sufficit vbi crimẽ occultũ est soli deo p sacerdotẽ dicere et semel. Nec op3 publicari corã multis q̃d occultũ est. Q̃d notauit dicẽs:nõ tibi dico vt te prodas i publicũ. Sicut.n.publica noxa publico eget remedio ita occulta secreta cõfessione et occulta satisfactiõe purgatur. Nec necesse ẽ vt q̃d sacerdoti semel cõfessi sum⁹:iterũ cõfiteamur s3 lingua cordis non carnis apud verũ iudicẽ id iugiter

Margin notes: Solutõ — Quales d3 q̃ri sacerdotem. — Aug. i õ pnia. — Beda.

cōfiteri debem⁹. Uñ idē Joānes. Nūc autē si
Joan. chriso. recordéris peccatorū tuorū ꝛ frequēter ea i cō
spectu dei ꝓnuncies ꝛ ꝓ eis deprecéris: citi⁹
illa delebis. Si vero obliuiscaris:tunc eorū
Hāc ex positio/nē cōfir/mat per/verba/Jod. recordaberis nolēs qñ publicabuntur ꝛ in cō
spectu omniū amicorū ꝛ inimicorū sāctorūq
angelorū ꝓferentur. Ita etiā illō Ambro. La
chryme lauāt delictū qō voce pudor ē cōfite/
ri:ad publicā penitētiā referēdū ē. Ibi.n.vir
tutē lachrymarū ꝛ confessiōis ostēdens:signi
ficare voluit ꝙ lachryme occulte ꝛ cōfessio se
creta sicut ꝗ fit soli sacerdoti:lauāt delictū qō
pudet aliquē publice cōfiteri. Qō vero dicit
se lachrimas petri legisse:non satisfactionem
ꝛ ꝯfessionē:ꝑ hoc nō excludit illa. Multa.n.
facta sunt que scripta non sunt:ꝛ forte nōdū
facta erat institutio cōfessiōis ꝗ mō est. Simi
liter ꝛ illud ꝓsperi. Si sui iudices fiāt:muta/
būt eterna supplicia ꝛ illō. Facilius deū placa
būt sibi:q aut proprijs cōfessionib⁹ crimē pro
dūt:aut nesciētib⁹ alijs i se sniam excōicatōis
ferūt:ad publicā cōfessionē ꝛ satisfactionē re/
ferri opꝫ. Nō.n.solis sacerdotibus ius ligādi
atq solūēdi datū est:si cuiq suo arbitrio se pe
na vel excōmunicationis snia ligare ꝛ absq
sacerdotali iudicio seipsū dō ꝛ alteri rcōcilia
ri lꝫ. Qō ecclesiastice istitutiōi ꝛ cōsuetudini
penit⁹ repugnat. Poti⁹ ergo si publice pecca
sti:publice ꝯfitere te reū ꝛ emēda. Si vero oc
fictus ss lenit. culte deliquisti:ēt sic nō taceas nec tñ dico vt
publices:taciturnitas.n.pcti ex supbia nascit
cordis.Iō.n.pctm̄ suū qs celat: ne reputat fo
ris q̄lē se iā diuo cōspectui exhibuit:qō ex fō
te supbie nascit. Spēs.n.supbie ē se velle iu/
stū videri q pctōr est:atq hypocrita cōuincit
q ad istar primorū pentū vel tergiuersatione
verboꝝ pctā sua leuigare cōtendit:vl sicut ca
in pctā sua reticēdo supprimere q̄rit. Ubi er/
go supbia regnat ꝛ hypocrisis:humilitas lo/
cū ñ hꝫ. Sine humilitate vō alicui veniā spe
rare nō lꝫ vbi ē ergo taciturnitas cōfessionis:
nō ē sperāda venia crimis. Jam certissime li/
quet q̄ꝫ sit detestabile pcti silentiū:ꝛ ecōuerso q̄ꝫ
Joānes chriso. sit necessaria cōfessio. Est.n. cōfessio testimo/
niū ꝯscie deū timētis. Qui.n.timet iudiciū di
pecatū nō erubescit cōfiteri. Perfectus timor
soluit oēm pudorē:cōfessio pcti pudorē hꝫ.ꝛ
ipsa erubescētia ē grauis pena. Iōq iubemur
cōfiteri pctā vt erubescētiā patiamur ꝓ pena.

Nā hoc ipsū pars est diuini iudicij. Si ergo Ad qd
queritur ad qd cōfessio sit necessaria:cū in cō valeat
tritione iam deletū sit pctm̄. Dicimus q: que cōfessio
dam punitio peccati est sicut satisfactio opis.
Per confessionē etiā intelligit sacerdos qua
liter debeat iudicare de crimine. Per eā quo/
q peccator fit humilior:ꝛ cautior.

C Irca distī. 17. Queritur vtrū necessa di. 17.
riū sit pctōri ꝯfiteri oia pctā suo
sacerdoti. Qō nō Amb. sup lucā dicit de
petro. Lachrymas eius lego ꝯfessionē nō
lego. ¶ Preterea sup illō psal. Dixi cōfitebor. Cas
siodo.dixi.i.delib:aui. Sequit magna mia dei:q: ad
solā promissionē remisit pctā. ¶ Itē nullus obligat
ad impossibile:sꝫ nullus mut⁹ valet loqui:ergo non
tenet confiteri. ¶ Preterea nō habēs sacerdotē pre
sentē non tenet ei verbotenus cōfiteri:nec tenet cōfite
ri ꝑ scripturā:q: super hoc non inuenit pceptū edi/
tū. ¶ Preterea nullus tenetur mētiri:sed habēs cō
scientiā ꝙ ꝑ totā vitā suam vixerit innocenter:si con/
fiteretur se peccasse mentiretur:ergo. ¶ Cōtra Ma
gister in littera:adducēs multas auctoritates. ¶ In
ista qōne sunt tria videnda. Primo quo pcepto tene
tur xp̄anus ad confessionem peccati sui faciendam sa
cerdoti. Secūdo quid includit illud pceptū de cōfes
sione. Tertio quid est circa illud pceptū ab ecclesia
explicatū. ¶ Quātū ad pmū dicit Sco. ꝙ nō tenet
quis precepto legis nature ad cōfessionē pcti de quo §. 2.
querit q: tūc ista obligatio fuisset pro statu cuiuslibꝫ
legis:quod falsū:licet eni pro oi statu tenerent pecca
tores se deo accusare ab eo remissionē petendo:nō de cōfes
tñ tenebantur oia pctā sacerdoti explicite confiteri: sionis
lꝫ ēt determinatio tpis sit ab ecclesia instituta:extra dō pcepto.
pe. ꝛ remis. Ois pceptū tñ hmōi nō simplr ortū ha
buit ab institutione ecclesie. Tūc eni papa nō teneret
cōfiteri:q: sicut dicit extra de verboꝝ significationib⁹
Exiit. nō hꝫ imperiū par in parē. Cadit itaq cōfessio
sub pcepto diuino positiuo a xp̄o explicato. Jo. xx⁹.
Quorū remiseritis pctā remittuntur eis:vbi data est
potestas aplis ꝛ in eis oibus sacerdotibus remittēdi
pctā. nō pncipaliter:q: hoc est ppriū dei. ergo mini/
sterialiter ꝛ arbitrarie. Sed nō possūt arbitrari in cā
sibi ignota:ergo manifestāda est eis causa in qua arbi
trari debēt. Ista māifestatio fit in cōfessiōe. Et si hoc
nō sufficiat potest dici ꝙ ꝯfessio est de iure positiuo di
uino ꝑ xp̄m instituta:sꝫ ecclesie promulgata ꝑ aplos
absq omni scriptura:sicut ecclesia multa alia tꝫ ore
tenus ꝑ aplos sibi ꝓmulgata:vt habet extra de cele.
mis. Cum marthe. Nec valet dicere ꝙ preceptū de
cōfessione habeatur ꝑ illud. Ja. 5. Cōfitemini alte/
rutrū pctā vestra q: dicēdo. Cōfitemini alterutrū nō
magis dicit cū formis faciendā sacerdoti q̄ alij:sed i
illo vbo ꝑsuadet ad hūilitatē:vt.s. generaliter nos
cōfiteamur apud ꝓximos pctōres. iuxta illud. Jo. i
canonica. Si dixerimus q: peccatū nō habem⁹. ꝛc. §. 3.
¶ De scdo articulo dicit idē doctor ꝙ hoc pceptū in
cludit

cludit q̄s dз cõfiteri:qꝛ adult⁹.i. habens vsum rõnis τ cognoscẽs peccatũ q̄ cõmisit. Per quẽ adultũ nõ intelligo ꝙ sit tante vel tante etatis:sed ꝙ habeat sufficientẽ etatẽ ad cognoscẽdũ iustũ τ nõ iustũ ↄtra legẽ dei. In multis eni ante etatẽ cõsuetã malicia supplet etatẽ. Et nõ tñ in malis vt dicũt cõia verba:qꝛ forte hꝫ citius prudentiã ad malũ. Unñ dicit͛ doli capax:sꝫ ẽt in bonis:iuxta illud in legenda sãcte agnetis fides nõ in annis cõputat͛. Et istius breuis r̄sio est:qñ aliqs instruct⁹ τ iterrogat⁹ ordinate pcipit distincte qd iustũ τ qd iniustũ i lege diua ad ordinatas iterrogationes ordinate r̄ndeo sicut alius adult⁹ ex similib⁹ pre

§.4. missis r̄nderet. ¶ Cõtinet ẽt h⁹ pceptũ qd dз ↄfiteri: qꝛ pctm̄ mortale. τ nõ cõtinet aliũ. Nã p veniale nullus piclitat͛ extra nauẽ ecclie:qꝛ pctm̄ veniale stat cũ pfecta charitate. Et tñ veniale ɜm Bonauẽ. τ Rich. necessario cõfitẽdũ si dubitet͛ pbabiliter illũ eẽ mortale:alias hõ se exponeret piculo. Cõfessio ẽt venialiũ est vtilis ad ipsoꝛ remissionẽ. Ad hoc ẽt valet nõ tm̄ cõtritio:sed ẽt oõ dñica. aspersio aq̄ bñdicte. cõfessio gñalis. τ bñdictio epalis:ingꝛtũ p hec feruoꝛ charitatis excitatur quo remittunt͛. Scdm tñ Sco. xi. di. quarti. Pctm̄ veniale vsqꝫ ad mortẽ ↄtinuatũ nõ dimittit͛ in hac vita:sed posset dimitti i instãti mortis p merita habita i ista vita:τ reseruata in acceptiõe diua:seu p aliquẽ actũ deo magis acceptũ q̄ pctm̄ veniale displiceat:aut dimittet͛ p pene debite solutionẽ

§.5. ¶ Iterũ cõtinet hoc pceptũ ꝙ pctm̄ mortale de quo hꝫ memoria cõfiteat͛. τ hoc p̄missa iqsitione diligẽti ɜm possibilitatẽ fragilitatis hũane tãta scꝫ quãtã posset aliquis apponere circa aliquid multũ arduũ qd sibi multũ eẽt cordi. debẽtqꝫ pctã mortalia eidẽ cõfiteri nõ diuidendo cõfessionẽ:qꝛ ɜm Aug. de vera τ falsa penitentia. cõfessionẽ diuidere est ad hypocrisim

§.6. tẽdere τ semp venia carere. ¶ Cõtinet ẽt hoc pceptũ nõ solũ pctã sed ẽt circũstãtias aggrauãtes. iuxta illũ Augu. Cõsideret pctõꝛ criminis qualitatẽ in loco in tpe. i varietate psone. τc̃. Et possũt haberi p hũc versũ. Quis. quid. vbi. p quos. quotiẽs. cur. quõ. qñ. Sunt aũt ille circũstãtie necessario ↄfitẽde:que spãli phibitione phibent͛:τ in aliaꝫ spẽm pcti trãsferunt. Verbigrã. Alienũ accipere est illicitũ:sed spãli phibitiõe phibet͛ aliqd accipere de loco sacro. τ iõ spãle pctm̄ scꝫ sacrilegiũ per hãc circũstãtiã cõstituitur. Similiter est illicitũ nõ suã cognoscere:sꝫ si sit propinq̄ spãli phibitiõe phibet͛:τ iõ spãle pctm̄.s. incestus p hãc circũstãtiã cõstituit͛. sic ẽt forte exprimi dз si fiat in die festo. frequẽtia ẽt nõ ẽ dubiũ:est circũstãtia simpliciter ponens aliud pctm̄:qꝛ qualibet vice cõmitit͛ nouũ pctm̄. τ õ similib⁹ simile habeat͛ iudiciũ. Hec Sco. Rich. vero vltra hoc dicit ꝙ circũstãtie ita aggrauãt in eadẽ specie ꝙ actũ reddunt mortalẽ qui sine illis mortalis nõ eẽt. vt idẽ actus illicitus põt fieri ex tanta intentione τ deliberatiõe ꝙ est pctm̄ mortale. qui tñ ex surreptione factus mortale nõ eẽt:τ talis circũstãtia cõfitẽda ẽ. Aliq̄ aũt nõ aggrauãt criminaliter sed venialiter:τ tales nõ sunt de necessitate cõfessionis:sed de pfectione vel cõgruitate. dr̄ aũt circũstãtia id qd est extra essentiã actus. aliquo tñ mõ ipsũ attingẽs. ¶ Cõtinet ẽt hoc pceptũ cuiqꝫ sacer

doti. Illa eni in ecclia habet solus auctoritatẽ ligãdi §.7.

τ soluẽdi. Unde qꝛ laicus nullã hꝫ auctoritatẽ sentẽciandi in isto foro:sequit͛ ꝙ nullũ preceptũ est de accusando se laico lꝫ haberi nõ posset sacerdos. Illud aũt verbũ magistri. si defuerit sacerdos primo vel socio faciẽda est cõfessio:exponẽdũ est de cõgruitate nõ de necessitate:ɜm Rich. Cõtinet ẽt qñ:qꝛ qñcũqꝫ est in periculo mortis. quilibꝫ eni qñ iminet iudiciũ dãnatiõis vel mie dз se pparare ad miaꝫ q̄tũ pt. Istud nõ tñ est in infirmitate mortali:sꝫ qñ aggredit͛ actus arduos in quibus fit verisimile ꝙ mors iminea t. vt in bello mortali in naufragio τ hmõi:τ ẽt qñ vult exercere actus aliquos quibus debet͛ reuerentiã spãlis:

vt qñ vult cõicare. De quo dictũ est in precedẽtibus. §.8.

Determinauit aũt ecclia semel in anno ad minus circa pascha quo tpe quilibꝫ xpian⁹ dз cõicare vt dicet͛ consequẽter. Et si dicas ꝙ hec specificatio est laxatio qꝛ prius tenebant͛ statim cõfiteri habita opportunitate cõfessoꝛũ:mõ aũt nõ tenent͛ nisi vsqꝫ ad quadragesimã. R̄n. Utrũqꝫ est dubiũ aliquibus:quibusdã dicẽtibus τ tũc τ nũc tenemur stati habite opportunitate ↄfessoꝛũ cõfiteri:qbusdã dicẽtib⁹ ꝙ nec tũc sꝫ tñ in voto p aliquo tpe añ mortẽ:nec nũc sꝫ p voto cõfiteri semel in anno q̄ opio ẽ vioꝛ ɜm Sco. qꝛ pcepta penalia nõ sũt ãplianda sꝫ restrigẽda:nec iuenit͛ ꝙ illũ pceptũ affirmatiuũ obliget nisi ad aliqñ:τ illũ qñ añ specificationẽ ecclesie erat ideterminatũ ad qñcũqꝫ qñ añ mortẽ. Nũc aũt determinat͛ ad sel i ãno:sp tñ opꝫ hẽre volũtatẽ ↄfitẽdi p tũc qñ pceptũ obligat:hoc dico:sic ꝙ nũq̄ volũtatẽ. ¶ Cõtinet ẽt q̄liter:qꝛ cũ displicẽtia pcti cõmissi τ cũ pposito abstinẽdi τ obediẽ

di ecclie i satisfactõe p isto pctõ. nõ ꝙ oporteat eũ vel §.9.

le suscipere pniam a sacerdote:qꝛ si nullã sibi oblatã a sacerdote vellet suscipe:tñ duas; doneitates hẽret ppositas τ ppositũ recipiẽdi penã sibi iniugẽdã a do hic vł i purgatorio:talis citius eẽt absolued⁹ q̄ repellẽdus:ɜm Sco. Sꝫ si suscipiat aliquã pniaꝫ vł satisfactionẽ sibi ipositã ab ecclia tenet͛ illã fuare:τ hoc ppositũ opꝫ ꝙ hẽat vt dõito mõ cõfiteat͛.i. vt velit obedire cõfessoꝛi i fuãdo illã satisfactionẽ quã volũtarie

suscipit ab ipo ipositã. ¶ De tertio articulo sciendũ §.x.

ꝙ ecclia pceptũ illud specificat:ex̄ de pe. τ re. vbi dr̄ ꝙ oĩs vtriusqꝫ sexus fidelis postq̄ ad ãnos discretionis puenerit:oĩa pctã sua solus ↄfiteat͛ saltẽ semel in anno pprio sacerdoti:suscipiẽs reuerenter i pascha eucharistie sacrm̄:nisi forte de pprij sacerdotis cõsilio ob aliquã rõnabilẽ cãm ad tps ab ei⁹ pceptiõe duxerit abstinẽdũ. Si qs aũt alieno sacerdoti ↄfiteri voluerit:licẽtiã a pprio sacerdote pus obtineat. Ad cuius euidẽtiã sciendũ ꝙ ẽ qdã opio dicẽs ꝙ ille q hꝫ mortalia tenet͛ pcise ad cõfessionẽ illoꝛũ τ ñ venialiũ si aũt hꝫ sola venialia pp pceptũ ecclie tenet͛ i illo casu ad cõfessionẽ ipsoꝛ. Sco. aũt dicit ꝙ ex statuto ecclesie gñalib⁹ null⁹ tenet͛ ad ↄfessiõeꝫ venialiũ i q̄cũqꝫ casu:qꝛ cũ i illo ca. dr̄ oĩa pctã sua:aut fit ibi distributio p pctis venialib⁹ aut ñ. Si sic:g⁹ hñs mortalia p virtutẽ illi⁹ pcepti tenet͛ ad cõfessionẽ venialiũ qd ẽ falsũ:si nõ ergo hñs tñ venialia nõ tenet͛ ad cõfessio-

nẽ ipsorũ:q; simplr nõ cadũt sub illo qđ dicit sibi oia
pctã sua. Hoc etiã patet ex alio:q; sicut supradictũ ẽ
venialia qñq; delentur totalit sine aliquo opere pro
prie penali:sicut per actũ feruentẽ cõtẽplatiõis i deũ:
quẽadmodũ gutta statĩ cõsumit a flama vehemẽti.
§.11. ¶ Notãdũ isup ꝙ ꝓpri⁹ sacerdos in ꝓposito nõ su
mit ꝓut propriũ distinguit ꝯ cõe:sz ꝓut distinguitur
ꝯ alienũ :vt pz ex textu illius ca. Unñ nõ solus parro-
Quis sit ꝓprius sacerd. chialis sacerdos seu curatus inferior dicit ꝓprius sa
cerdos:sed quilibz habẽs ordinariã iurisdictionẽ su
per penitẽtem ad imediate absoluẽdũ eũ:qui scz or
dinarie potest iudicare seu ius dictare in causa pecca
ti. ⁊ sic epũs est proprius sacerdos fideliũ sue dyocesis
⁊ ẽt papa ꝓprius sacerdos oium xpianorũ. Ad hoc
itaq; vt aliquis nõ sit trãsgressor illius precepti. Om-
nis vtriusq; sexus:sufficit ꝙ semel in anno ꝯfiteat pa
§.12. pe vel epõ vel sacerdoti parrochiali. vel alicui alteri
de licẽtia alicuius illorũ. ¶ Hinc est ꝙ cũ fratres mi
nores ⁊ predicatores debite ꝑsentati epis ſm formaz
decretalis clemẽtis quinti in. vij. extra de sepulturis:
Dudũ. libere possint sibi cõfiteri volentes audire ⁊ a
peccatis absoluere:lz quo ad hoc nõ habeãt maiorẽ
auctoritatẽ ꝙ̃ habeãt curati a iure:sequit ꝙ fideles ip
§.13. sis semel in anno cõfitẽtes adimplent illud ꝑceptuz.
Omnis vtriusq; sexus. ¶ Cõfessio quoq; confessio-
nũ audiẽdarũ ipsis p prelatos facta nõ expirat p mor
tem cõcedentis:cũ sit a iure cõmuni approbata:sicut
illa extra de electiõe. Cũ ex eo. li. 6. ⁊ auctoritate pa
pali roborata:que semper durat vt dicit guillermus
de mõte lauduno in expositiõe illius decretalis ⁊ fra
ter petrus quesnel in sũma que dicitur directoriũ iu-
ris. Idem dicit bñdictus vndecimus:dicitq; nõ esse
necessariuz numerũ presentãdorũ exprimi nec ipsos
ꝑsonaliter presentari. De quo vide distin. 45. ¶ Sz
circa predicta oriuntur quedaz dubia. Et quõ sacer-
§.14. dos adimplebit illud ꝑceptũ sapientie. Agnosce vul
tũ pecoris tui:si parrochianus eius sibi non cõfiteat?
Rñsio ſm Sco. ꝙ cognoscet p ꝓpriũ ei⁹ testimoniũ
dicẽtis se fuisse cõfessuz habẽti auctoritatẽ ipsũ absol
uẽdi: siue eniz sibi cõfiteatur siue alij:nõ põt habere
noticiã cõscientie ei⁹ nisi p propriũ testimoniũ:cõfitẽ
ti autẽ penitentialiter in oib⁹ est credendũ:q; non est
verisimile ꝙ aliquis sit imemor proprie salutis extra
de officio ordinarij. Significauit. Potest etiã dici ꝙ
illud verbũ dirigitur ad omnes qui audiunt aliorũ
cõfessiões:vt scz diligenter inquirãt que peccata cõmi
serũt ipsorũ cõscientias debite inuestigãdo. De hoc
dicit rich. ꝙ cognitio quã habere põt sacerdos in fo
ro penitẽtie de cõsciẽtia subditi sui:dependet a subdi
ti voluntate. ⁊ ideo pz eum reputare idoneũ ad susci
piendum eucharistiã:si affirmat se esse penitentẽ ⁊ le
gitime confessuz ei qui ipsuz potuit absoluere. Si tñ
sacerdos haberet aliqua signa probabilia ꝙ ille nõ di
ceret verũ:non teneretur sibi eucharistiaz ministrare
nisi ille faceret sibi sufficientẽ fidem de hoc qđ est cõ-
fessus illi qui ipsum poterat absoluere. De quo nota
ea que dicta sunt questione vltima distinctionis. 9.
¶ Alterius videtur ꝙ non possit aliquis alteri ꝙ̃ sa-
cerdoti parrochiali cõfiteri:etiã ex priuilegio vel mã
dato superius:quia nõ potest aliquod priuilegiũ in-
dulgeri in preiudiciũ alterius hoc autẽ est in preiudi
cium ipsius. ¶ Ad hoc rñdet thomas ꝙ ꝑiudicium De priuilegijs mendicantium res.
nõ fit alicui nisi ei subtrahat qđ est in fauorẽ eius in-
dultũ. Potestas autem iurisdictionis nõ est cõmissa
alicui hõi in fauorẽ suum sed in vtilitatẽ plebis ⁊ ad
honorẽ dei. iõ ⁊ si superiorib⁹ ꝑlatis expedire videat
ad salutẽ plebis ⁊ ad honorẽ dei promouẽdũ ꝙ alijs
cõmittant ea que sunt iurisdictionis:i nullo fit ꝑiudi-
ciũ inferioribus prelatis nisi illis qui querũt q̃ sua sũt
nõ que iesu xpi. Et qui gregi ꝑsunt nõ vt eos pascãt
sed vt ab eis pascãtur. Fuit tñ opio Ber. sup illud.
Omnis vtriusq; sexus : ꝙ nõ sufficiat priuilegiũ vel
mandatũ superioris sine licentia ꝑsbyteri parrochia-
lis:q̃ opio est falsa:vt pz ex precedẽtibus. Preterea
quicũq; hz iurisditionẽ ordinariã:põt cõmittere ea
que sũt iurisditionis sue alij hñti ordinẽ cõuenientẽ
ad illud officiũ exequẽdũ. extra de cõse. aque vbi sic
dr. Licet epũs cõmittere valeat q̃ iurisdictiõis existũt
que ordinis epalis sũt nõ põt inferioris gradus cleri-
cis demãdare:ergo si aliquis ipediat p iurisditionis
defectũ ne cõfessionẽ alterius audire possit:põt sibi p
quẽcũq; iurisdictionẽ hñtem comitti siue p ipsum sa
cerdotẽ siue p epm siue p papã. Preterea. qcqd põt
inferior:põt superior:ergo si pbr̃ parrochialis potest
hoc ꝯcedere:ergo ⁊ eius superior poterit. Preterea
Potestatẽ quã habet sacerdos in populo:hz ab epõ
ergo eadẽ rõne alius cui epũs vel papa cõcedit hoc po
terit. In ꝑmissis cõcordant Tho. Rich. Sco. Ho-
stiẽ. ⁊ Ioh. andre. Opinio ẽt ber. reprobat p Ioã.
22. in quadã extrauagãti cuius principiũ. Uas electio
nis. cõdẽnãtẽ quosdã articulos quos ponebat magr
Ioã. de polliaco. quorũ. ¶ Prim⁹ est ꝙ cõfessi fra
tribus mendicãtib⁹ auctoritatẽ predictã habẽtib⁹ te- §.15.
nentur eadẽ pctã que cõfessi sũt iterũ ꝓprio sacerdo
ti confiteri. Secũdus. Stante statuto ois vtriusq; se-
xus nec de⁹ nec romanus põtifex facere posset ꝙ par
rochiani nõ tenerentur oia pctã sua semel in ãno par
rochiali curato cõfiteri. Terti⁹. Papa nõ possz gñra
lẽ dare ptãtẽ audiẽdi cõfessionis imo nec deus quin
cõfessus habẽti liciam teneret eadẽ iterũ ꝓprio sacer-
doti seu parrochiali curato cõfiteri. Hos ẽt cõdẽna
uit eugenius quartus:cũ quibusdã alijs:quorũ vnus
ẽ ꝙ ꝙ̃uis ipsi fres sint admissi ⁊ auctĩtatẽ hẽant cõfes
siões audiẽdi ⁊ absoluẽdi:tñ ad eos accẽdẽdi pplus
subiect⁹ sine licia ꝓprij sacerdotis nõ hz ptãtẽ. Ali⁹
est ꝙ sacerdos curatus mendicãtibus cõfessiones au-
diẽdi licẽtiã dans magis in isto statuto. Omnis vtri
usq; sexus dispẽsat: ꝙ̃ papa fratribus licẽtiã tribuẽs Nota.
iuxta formã decretalis introducte. Mãdauitq; euge
nius oib⁹ ꝑlatis ꝙ ꝓcederent ꝯ tenẽtes ꝑdictos arti-
culos sicut ꝯ hereticos. Predicta oia ꝯfirmauit. Ni
colaus papa quintus ⁊ Calixtus tertius de consilio ⁊ §.16.
assensu dñorũ cardinaliũ. ¶ Et nota ꝙ eadẽ aucto-
ritatẽ quã habẽt fratres minores ⁊ ꝑdicatores ad au
diendũ cõfessiones de iure:postmodũ habuerũt car
melite ⁊ augustinẽses p bullã apostolicã. Nec sine cã
data est

data est ista auctoritas religiosis:qꝛ multi quasi mal/
lent nō q̄ cōfiteri: q̄ sacerdotibus parrochialib⁹ sua
pctā detegere. Tot etiā difficultates in cōfessionibus
occurrūt: ꝙ viri pitissimi vix eas enodare sufficiūt: vt
experimēto nouerūt qui cōfessionib⁹ audiendis intē
dunt. Que pp ipsi curati nō debēt esse religiosis su/
pradictis infesti: sed ipsos tanq̄ suos coadiutores be
nigne fouere. Emanauit autē auctoritas religiosis cō
cessa nedū a papa sed ēt ab vniuersali ecclesia: sȝ a cle
mēte quito in cōsilio vien̄. vt pȝ in. vij. decretaliū pri/
us allegato. Inhibet quoq; quibusȝ platis in fine il
lius decretalis. ne religiosos p̄dictos in suis priuile/
gijs sibi concēdis ipediāt. Ex quo seq̄t ꝙ oppositum
scienter faciētes mortalr peccant: qꝛ trāsgressio p̄ce/
pti pape vel vniuersalis ecclesie est pctm̄ mortale lȝ n̄
sic ligēt simplicētia statura que de cōgruitate tm̄ ⁊ nō
de necessitate precepti sunt obseruāda: vt videbit i se
§.17. quētib⁹. Patet autē euidenter nō esse simplex statu/
tū vbi ponit verbū p̄cepti vel subiungit pena que nō
nisi pro pctō mortali infligit cuiusmodi est excōmuni
catio vel depositio. ¶ Ad primum argu. principale
pōt dici fm Sco. ꝙ tēpore negationis petri sacrȝ pe
nitētie nō fuit institutū: sed post resurrectionē qn̄ xp̄s
dixit discipulis: Accipite spiritūsanctū: quorū. ⁊c. ⁊
sic nō tenebatur pro tūc ad cōfessionē: nec post institu
tionē sacramēti: qꝛ iam ante resurrectionē p aliud re
mediū fuit petrus suū deletū. Et cōsilr rn̄deri pōt d in
fidelitate olim discipuloꝝ in passiōe xp̄i. ⁊ hoc bene
cōfirmat ꝙ cōfessio non erat de lege nature nec mo/
sayca licet in ipsa fieret p sacerdotē generalis cōfessio
pctōꝝ p ppl̄o. Ad auctoritatē Cassio. sup psal. Di/
xi cōfitebor: dico ꝙ ibi denotat ppositū cōfessionis se
§.18. cutut ⁊ sic n̄ delet pctm̄ sine pposito ɔfitēdi. ¶ Ad
aliud de muto vel barbaro dicit ꝙ talis dȝ confiteri/
p iterpretē vel p aliqua alia signa a verbis que pn̄t eē
nota sacerdoti. Scdm̄ est bn̄ cōcedendū vt dicit Sco
tus: si ali q̄ talia signa sint cōia cōfitēti muto vel bar
baro ⁊ sacerdoti: sed primū nō videt necessariū: qꝛ fo
rus ille ex natura sua est secretissimus: ergo non tenet
aliquis ad illū forū vt aliquo modo publicū: sȝ lȝ in/
terpres velit celare ⁊ teneat celare sicut sacerdos: tn̄ si
velit malignari ipse ⁊ sacerdos possunt esse testes cō/
tra accusatū. ⁊ ita ex natura huius accusationis hec
accusatio pōt venire in publicū: ⁊ ita nō est penitentia
lis. Ex hoc pȝ ꝙ cōfessio facta pluribus sacerdotib⁹
simul nō est sacramētalis. maxie autē videt ꝙ nō sit
cōfitēdū p interpretem qn̄ timet ipsū nō esse secreta/
rium idoneū. ⁊ in tali casu ille hȝ ipossibilitatē cōfi/
tendi hoi idoneo: confiteat ergo deo cū pposito con
§.19. fitēdi homini opportunitate habita. ¶ Ad aliud vi
detur qn̄q; confessio facienda p scriptū sȝ hoc est cō/
tra rōnē cōfessiōis vt dicūt Rich. Sco. ⁊. Quācūq;
enim aliquis cōseruet secrete apud se scriptū: tn̄ ex q̄
mittit illū p nunciū vel per aliū ad quē mittitur: pōt
publicari ⁊ semper ex sui natura est patulū cuicunq;
legenti quod ibi cōtinet: ⁊ ēt in scriptura tollitur ve/
recūdia que est pena magna in cōfessiōe. Et hoc nisi
confitens sit p̄sens quādo p scriptū ɔfitetur. ⁊ ideo

quod dicitur. xxx. q. 5. ɔfessionē posse fieri p scriptu
ram: exponitur quādo cōfitens est p̄sens: igit absens
expectet presentiā cū pposito cōfitēdi ea habita. Ad
vltimū dico ꝙ simpliciter innocēs a mortali ⁊ venia
li tenetur nō confiteri. Vn̄ si beata virgo fuisset cōfes
sa petro post ascensionē peccasset vt dicit Sco. Quia
vero superius fuit facta mētio de receptione corporis
xp̄i posset dubitari vtrū illud recipiens in die cene te
neatur recipere in die pasche. Dicit quidā doctor ꝙ
nō: cū christus i die cene illud dederit discipulis suis.
Nec obstat decretalis superi⁹ allegata: qꝛ pascha su/
mitur multipliciter: de quo dictū est in fine distin. xi.

Circa predicta oriuntur quedā dubia. §.1.
Et primo quid agendū si subdi
tus scit pprīū sacerdotē eē hereticū aut sol
licitātem ad malū: aut pronū ad peccatuȝ
quod quis ei cōfitetur: vel si rationabiliter extimatur
reuelator confessionis. vel si peccatū de quo quis cō/
fiteri dȝ contra eum cōmissuȝ sit. Rn̄sio fm Tho. ꝙ
in illis casibus ⁊ similibus in quibus probabiliter ti/
met penitens ex cōfessione facta periculuȝ sibi vel sa
cerdoti iminere: debet recurrere ad superiorē vel pe
tere licentiā alteri cōfitēdi: quā si habere nō pōt: ideȝ
est iudiciū sicut de illo qui non hȝ copiā confessoris.
Nec in hoc transgreditur preceptū ecclesie: qꝛ prece
pta iuris nō se extendunt vltra charitatē. Rich. con
cor. dicit in spāli de muliere que cū pprio sacerdote
peccauit ꝙ si pbabiliter coniecturet ꝙ si ad illū acce/
deret ipse eaȝ iterū sollicitaret: aut sentit se ita fragilē
ꝙ probabiliter timet ne loquēdo illi sacerdoti insti/
garetur stimulo concupiscētie. nō tenetur sibi confi/
teri nec hoc pctm̄ nec aliud: qꝛ cū possit sacerdos re/
cusari pp ignorātiā d pe. di. vi. Placuit. Multo for
tius propter maliciā. Periculosius eni est multū pe
nitenti si sacerdos conatur eā ad peccatū iducere: q̄
si nesciat sibi consulere. Debet tamē petere licentiaȝ
aut facere peti ab illo sacerdote vel a supiori: vt alte/
ri possit cōfiteri: qui si maliciose dare licētiā recusaret
hoc non phibet quin illa posset alteri cōfiteri. Si aūt
mulier pbabiliter credat ꝙ nec ex pte sui imineat pe
riculū si cōfitet eidē: tūc tenet eidē ɔfiteri ēt illud pec
catū qd̄ cū eo cōmisit: ⁊ ipse de eo pōt eā absoluere si/
cut de alijs. Hec Rich. Verū qꝛ tollitur ei rubescē/
tia que est maxima pars satisfactionis: debet de con/
gruitate eaȝ ad aliū sacerdotē mittere fm Tho. Bo
nauē. ⁊ Rodo. si tn̄ absolueret: absolutio valeret dū
modo vera contritio adesset. Et notandū ꝙ in p̄di/
ctis sufficienter: prouisum est p ecclesiā cōcedētē re/
ligiosis legitime dyocesanis p̄sentatis tātā auctoritatē
audiendi cōfessiones ⁊ in eorū dyocesib⁹ absoluēdis
q̄tā habēt curati a iure vt superius dictū est. ¶ Utrū
ppri⁹ sacerdos possit vbiq; subditū suū audire ⁊ ab/
soluere? Respondeo fm Hostiē. ꝙ sic siue intra ter §.2.
riorū parrochie sue siue extra. cuȝ penitētia sit de iu/
risdictione voluntaria. ff. de officio procōsulis. l. 2.
Vn̄ de loco nihil exprimitur: ex̄ de penitentiis. Ois.
Nō sic de his que spectāt ad forū cōtēciosum. Rōne
enim delicti in talibus sortitur quis forū loci vbi cō/

Nota. missi esset sic potest ibi puniri. Un excōmunicatus a
iudice pp petm̄ in aliqua dyocesi cōmissū: mittēdus
est ad excōicantē vt ab eo absoluat. s3 Rodo. ¶ Ex
§.3. pdictis infero q religiosi p̄sentati vni dyocesano pos
sunt eius subditos audire in alia dyocesi: si ibi eos re
periant: cū talē habeāt potestatē qualē curati. Et si ar
guas q in illa decretali septimo decretaliū extra de se
pulturis: Dudū habet q persone presentate nullate-
nus sint auditure cōfessiones extra ciuitates τ dioce-
ses in quibus fuerint deputate. Rñdeo q loquit de
cōfessionibus subditorū illorū dyocesanorū quibus nō
fuerant presentati. ¶ Utrū sacerdotes seculares vel
.4. regulares quib⁹ nulla cura cōmissa est ab epō vel su
periori audire possint subditos parrochiales p̄sbyteri
de licētia eius. Dicūt quidā vt ber. q nō. 16. q. 1. Ec
clesia. ca. Peruenit. s3 illa opio ē falsa s3 Hostien.
Cu3 eni quilibet p̄sbyter recipiat potātē soluēdi τ li-
gandi in ordinatione si materiā .i. subditū habeat: sol
uere potest τ ligare. Materiā autē h3 ex quo de licē
tia iudicis proprij aliquē audit: vt p3 in ca. Ois. Iu
ra autē allegata τ similia loquūtur de illis qui volūt
vsurpare parrochias sine auctoritate epi. vel aliquē
audire sine licētia iudicis eius: vt p3 illa intuenti. Cō
cordat tho. in 2°2° dicēs q iura varia q̄ sup hac mā
allegant hoc solū innuūt q talia peragere nō cōpetit
monachis ex hoc q sunt monachi: nō tñ phibent qn
possit illis cōmitti: cum hoc ipsis nō repugnet. Cō-
firmatur: qz vt dictū est in precedētibus quicūq ha-
bens iurisdictionē ordinariā pōt cōmittere ea q̄ sūt iu
risdictionis seu alij habēti ordinē cōuenientē ad illud
officiū exequendū. extra de cōse. aqua. τ sic sufficit li
centia vel parrochialis p̄sbyteri. vel epi aut pape. vel
§.5. legati pape. vt dicit Rich. ¶ Quid de vagabundis?
Dr cōiter q possūt absolui a quocūq curato vel pre
sbytero parrochiali in cuius parrochia voluerint cō
fiteri: qz tales nunq̄ habent domiciliū ppriū. Idē ēt
dicit de his qui domiciliū trāsferunt seu qui domici-
lio derelicto nauigāt vel iter faciūt querētes q̄ se trāsferant. Dicit aūt Hostiē. q hō q̄cito trāsiuit ad ali-
quā parrochiā aio remanēdi: fit eius parrochianus.
¶ Quid de peregrināib⁹ ad loca scta? Dicūt Host.
§.6. τ rod. q nō possunt absolui nisi in necessitate sine li-
cētia pprij sacerdotis: nisi ab eo signa peregrinatiōis
accepint. Rich. aūt dicit indistīcte τ simpliciter q ex
cōi cōcessione seu pmissione iuris proprius sacerdos
peregrinorū est quicūq parrochialis p̄sbyter cui vo
luerint cōfiteri de cōmissis postq̄ recesserūt a iurisdi
ctione eius in cuius potestate habent domiciliū: que
opio michi videt verior. qz vt dicit ber. de precepto τ
dispēsatione. Iniquū pculdubio foret: si statuta p so
la charitate ꝯ charitatē tenerent: s3 si peregrināces nō
habētes licētiā a proprio sacerdote existerēt: in pctō
mortali: nō possent ab hmōi pctō aiā3 suā purgare al
teri cōfitēdo: pceptū de cōfitēdo pprio sacerdoti qd
pro charitate institutū est teneret contra charitatē: qd
irrōnabile ēēt. Nec obstat q petm̄ posset deleri p cō-
tritionē cū proposito cōfitendi: qz vt dictū est di. 14.
Peccatū nō ita faciliter deletur p solam contritionē:
sicut si assit cōfessio τ sacerdotis absolutio: virtute cu
ius attritio fit plerūq ꝯtritio. Ad hoc facit qd dictū
est di. 5. v3 q nullus legislator interpretaret pceptū
suū esse seruādū in eo casu in quo vergeret ꝯ pceptū
legis nature vel diue. Est autē idē iudiciū de peregri
nantibus negociatoribus ac alijs viatoribus. Siqui
dem vt dicit aster. lib. 6. titu. de parrochijs. Uiator
cuiuslibet ecclesie ad quā venit: parrochianus eē in
telligit. ff. ō iudicijs: heres absens. Dicit quoq Ioā
andree li. 7. ō puilegijs rligiosoꝝ. q scholares mer
cenarij τ his similes pñt recipere sacramēta a sacer-
dote parrochie in qua habitant. Cōcordat innocēti⁹
Ex pdictis p3 q religiosi debite p̄sentati vni dyocesa
no pñt absoluere viatores alterius dyocesis cū sūt in
illa dyocesi. cū hoc possint curati. Et si habeant ca-
sus epales poterunt ēt ab eis eos absoluere: cu3 pro
tunc sint de foro illius epi. Predictis cōcordant qui
dā doctores iuris canonici sup his p me interrogati.
Quicqd sit de istis opinionib⁹ declarauit Eugenius
quartus q quādo quis tempore pasche se reppererit
in alia dyocesi: semp ibi intelligitur adeptus incolatū
vt in ea confiteri τ cōmunicare valeat: quātūcūq ibi
paruo tpe steterit. Prima opinio posset habere veri
tatē in illis viatoribus qui in illo tpe sperarent infra
breue puta .ij. biduū eē i domo sua. Ad pdicta facit
qd hr de cōstitutionib⁹. Ut animarū libro. 6. q ex-
tranei trāseuntes p aliquā dyocesim si cōmittāt aliqd
crimen ibidē pp quod lata fuit sententia excōmunica
tionis ab epō cōtra cōmittētes: incidūt in sniam nisi
hmōi sententiā ignorauerit. Et hoc vr q viatores sūt
de foro epi p cuius dyocesim trāseūt. Ex quo ad hoc
notandū q Rod. τ Host. fuerunt ante sextū decreta
lium. ¶ Cui debent cōfiteri prelati? Rñdeo q patri- §.7.
arche archiepi τ epi τ ēt inferiores prelati exēpti pos
sunt sibi eligere cōfessorē prouidu3 extra. de pen. vbi
sic dicit. Ne pro dilatione penitentie periculu3 imi-
neat animarū permittimus epis τ alijs superioribus
necnō minoribus prelatis exēptis vt ēt pter sui supio
ris licentiā prouidū τ discretū sibi possint eligere cō
fessorē. Sic autē electus nō pōt absoluere a casib⁹ se
di apostolice reseruatis: l3 talis cōcessio eligēdi cōfes
sorem sit a papa. ar. libro sexto. extra de peniten. Si
epūs suo subdito concesserit vt sibi possit idoneu3 eli-
gere confessorē: ille quē is elegerit in casibus qui eidē
epō specialiter reseruāt nullā h3 penitus ptātē. Nec
ab excōmunicatione ab homine lata: sed bene a iure
nisi eā papa reseruauerit vt dicit Rodo: Cui vr con-
cordare. Hostiē. vt ponit Ioā. in sūma cōfessorum.
Quidā tñ aliter dicūt: sed hec opinio michi videt ve
rior: cū beneficia principū sint largissime interpretā-
da. extra de verborū significatiōibus. Olim. Un sic
electi saltē possunt absoluere platos ab illis a quibus
ipsi plati pñt absoluere subditos. Inferiores vo pre
lati nō exēpti vt Archidiaconus: dcanus: p posit⁹: sa
cerdotes parrochiales debēt cōfiteri epō vel alicui d
eius licētia sm hosti. Nulla ēt ꝯsuetudie pōt introdu
ci q aliqs pter sui supioris licētiā sibi possit eligere
cōfessorē q possit eū soluere τ ligare. extra de pe. Si

epo libro sexto. Sufficit tamē fm Rod. licentia su-
perioris gñalis vel specialis: expssa vel tacita. Si enī
epus scit pbyteros cōiter se absoluere ⁊ sustinet: presu
mendū est hmōi absolutionē tacite approbare ⁊ pre-
sbyteris de se: inuicē lnām dare. Religiosi debēt cōfi
teri suis plātis: vel de licentia eoꝝ alijs fratribus eius
dem ordinis. 16. q. i. c. i. ꝙ si illos nō possunt hēre.
debēt de iure cōi cōfiteri sacerdoti parrochiali: vt i. c.
Ois fm Guil. durandi. Possūt ēt cōfiteri epo si vo
luerint fz Hostiē. vel eius pniārio: nec pōt hoc phi
bere abbas fm rod. cū eps sit ordinarius oīum sub-
ditorū nisi essent exēpti vel cōtrariū sit in eorū cōstitu
tionib⁹ cōfirmatis a papa. ¶ In casu extreme neces-
§.8. sitatis qlibz sacerdos pōt absoluere ēt a quacūqz snīa
excōicatiōis siue a iure siue ab homie lata. 26. q. 6.
Presbyteri de pe. d. i. Quā penitet: si nō assit pprius
sacerdos. Sed nūqd sic absolutus si euaderet tenere
tur recurrere ad pprīū pbīm? Rñdeo ꝙ nō tenet vt
iterū a petis a qbus tūc fuerit absolutus absoluat: sz
vt ei notificet ꝙ est absolut⁹. Nec simil̄r opz ꝙ absol
lutus ab excōicatione vadat ad eū qui alias ipsū po-
terat absoluere ad petēdū absolutionē: sz offerendū
satisfactionē vt dicit Tho. mādatū ipsius sup hoc re
cepturus alias ipso iure ēt incidit in eandē snīam ex
tra de sen. excōi. eos qui. lib. 6. Si aūt nō fuerit abso
lutus ⁊ apparuerint in eo signa cōtritionis: poterit ab-
solui post mortē ab eo qui ipsū sanū poterat absolue
re. extra de sen. excō. A nobis scdo. Et valet talis ab
solutio vt sepeliatur in loco sacro. vel vt sepultus nō
exhumetur ⁊ celebret ⁊ oret pro eo. Absoluet autē
defunctus hoc mō. Si enim sepultus est in cymite-
rio nō exhumabit: si alibi exhumabit ⁊ corpus vel se
pulchrū verberabit vt fit circa viuos cū penitentiali
psalmo ⁊ oratione dñica: vt ibidē notat. ¶ Utrū li-
§.9. ceat in ↄfessiōe aliena peccata dicere? Rñsio fz Tho.
ꝙ hō in cōfessiōe dz famā alterius custodire quātū
pōt: sz magis dz cōsciētiā suā purgare: ⁊ iō si circūstā
tia que ducit in notitiā persone sit de necessitate cōfes-
sionis: vt qz trahit in aliā spēm peccati mortalis: tūc
dz cōfiteri semper tū occultando psonā si pōt: si autē
nō sit de necessitate cōfessionis. dz dimittere ne petīn
alterius prodat: vel cōfiteatur alteri q psonā ignoret.
Si aūt exprimat cū bona intētione: non vt pdat sz vt
penitētiarius oret pro ea vt secrete se emēdet: nō pec
cat sz meret. 22. q. 5. c. Hoc videl. Et illis modis fz
Bonauē. pōt cōfessor inquirere ⁊ nō alias: ne in vi-
cium spēractatiōis incidat debetqz cōfitētē rephēde
re: si psonā mō indebito exprimat. ¶ Utrū cōfessi nō
sacerdoti quē parrochialis sacerdos posuit loco ei⁹
§.10. credens eū eē sacerdotē: teneant illa eadē petā iterū
cōfiteri? Rñsio fm Rich. ꝙ sic: si illorū sint memo
res. qz fm rei veritatē de illis nō sunt rite cōfessi: nec
sacēm penitētie susceperunt. Nec tū iudicādi sūt pec
casse tāꝙ trāsgressores statuti d cōfitēdo. qz eos igno
rātia inuincibilis seu pbabilis excusauit: fuitqz illa cō
fessio eis meritoria: nō tū eis tā vtilis ceteris paribus
acsi cōfessi sacerdoti fuissent: qz nō sacedos nō pōt cō-
ferre penitenti illud beneficiū qd sacerdos ex vi cla-
uium administrat. ¶ Utrū sacerdos parrochialis te
neatur audire cōfessionē parrochianorū suorū quo- §.11.
tiēscūqz voluerint in eodē āno? Rñdeo ꝙ hec qō pt
intelligi aut de tentiōe necessitatis: aut de tentione cō
gruitatis. Primo mō nō tenet eorū cōfessiones audi
re nisi qñ illi tenent de necessitate cōfiteri. s. semel in
anno. vel qñ sunt grauiter infirmi. aut iminet eis ali-
quod periculū mortis: sit tū plures voluerint cōfite
ri ⁊ ille eos audire noluerit: nec ad aliquē determina
tū sacerdotē eos mittat: tūc possunt libere alteri cōfi-
teri: cū sic eos implicite licētiet. Loquēdo aūt de ten
tione cōgruitatis: tenet eos audire quotienscūqz vo-
luerint confiteri: qz tali tētione tenetur laborare pro
pfectu aiarū prochianorū suorū quotiēscūqz potue
rit. Hec Rich. Quid si eger petat pbīm: ⁊ interim
dūz venit obmutescat. vel fiat amens vel freneticus
Rñdeo ꝙ pbī veniēs vel ad nutū infirmi vel ad testi
moniū eoꝝ q audierint ipsū petere pniāz: dz ei qcqd
pt hūanitatis ipēdere absoluēdo recōciliando ⁊ si fie
ri pōt sine pīculo ori ei⁹ hostiā infūdēdo: ⁊ si supui-
xerit admoneat satisfacere. 26. q. 6. Is qui i ifirmita §.12.
te. ¶ Necessaria est cōfessori tāta scia fz Bonauē. ꝙ
possit discernere ipetis cōibus qd est veniale ⁊ qd ē de scia cō
mortale: p eo ꝙ alia pnia dz ipōni p veniali ⁊ alia p fessoris.
mortali: ⁊ ꝙ scia⁹ ad q petā ptās sua se pt extēdere: sz
de maioꝝ difficilū ñ teneat hēre noticiā: tū i pplexitati-
bus nō dz pcedere sine cōsilio ptiorū. Supplet aūt
sepe ipfectionē scie pfectio charitatis ex de renūciatiōe
Nisi cum pridē. qz vt ait aplus. Scia inflat charitas
autē edificat. Debet aūt cōfessor prudenter inquirere
cōfitētē de petis capitalibus ⁊ eoꝝ circūstātijs: malo
regimine quinqz sensuū ⁊ transgressione diuinorum
pceptorū. Et debēt fieri interrogatiōes de petis q so-
lent in hoīb⁹ illi⁹ cōditionis abūdare. Non enīz opz
a milite qrere de petis religiosorū aut ecōuerso: sed
sunt milites interrogandi de rapina clerici de symo-
nia diuinis officijs ac secularibus negocijs burgen-
ses de vsuris mercatores de fraude rustici de decimis
⁊ hmōi. ⁊ sic de alijs. Nec descēdat nimis ad parti-
culares circūstātias petōrū pcipue carnaliū: qz taliū
inquisitio posset sibi ⁊ cōfitēti nocere. Et de petis in-
fidelis ⁊ ↄ naturā nō inquirat nisi in gñali ⁊ a lege ⁊ p
quasdā circūlocutiōes: vt si cōmisit dicat: ⁊ si nō cō-
misit nō dicat. Nec de oibus est ad vnguē inquiren
dū: sz de his q cōius accidūt fm qualitatē ⁊ cōditiōes
psonarū. Dicit quoqz Rod. ꝙ si sacerdos credat pro
babiliter ↄfitētē aliqd mortale cōmisisse: dz sibi illud
ad memoriā reducere. Dicit ēt Jod. in sūma cōfesso
rū agēdo de debito matrimoniali ꝙ vbi doctores va
rie opināt lz via tutior sit cōsulēda: nō ē tū pcipitan-
da snīa nec absolutio denegāda sequēti vnā illarū.
¶ Utrū hō teneat ↄfiteri oīa petā mortalia tā secreta
ꝙ publica? Rñsio fz rich. ꝙ sic. qz nō sufficit aliqd §.13.
eē notū iudici: nisi sit ei notū i forma iudicij: ⁊ iō pu-
blica petā lz sint māifesta sacerdoti sic hōi: qz tū ñ sūt
ei māifesta sicut vicario dei: opz ea cōfiteri. ¶ Et no §.14.
tādū ꝙ vt dr cōiter cōfessio ē iterāda in quatuor casi-
bus. Prim⁹ ē: cū sacerdos nō pōt cōfitentē absolue
re. Tūc enī mittēdus est ad superiorē ⁊ fz rich. pmo de itera
dz eūz superior absoluere de casibus sibi reseruatis: tione.

et si nolit eũ ulterius audire: dꝫ eũ ad inferiorẽ remit
tere: vt facta integra cõfessiõe de alijs absoluat. et sic
absolutio superioris et inferioris vnã cõplẽt sufficien
tẽ absolutionẽ. Scḋm vero: Tho. in quolibetis pre
cedere dꝫ absolutio inferioris: et remittẽdus est ad su
periorem vt ab eo absoluat a casibus sibi reseruatis.
Uterqꝫ modus dicendi videt michi sufficiẽs: dũ tñ
pctõr oia pctã sua vni cõfitear. Quedã eni pctã vt di
cit Bonauẽ. supiorũ absolutioni reseruant magis
pp taxationẽ pene quã supior iniũgere dꝫ discrete ꝙ̃
pro alio. Qui autẽ integre oia dicit inferiori: nõ tene
tur illa iterare superiori: sꝫ solũ illa a quibus nõ valꝫ
absolui. Si tñ vt dicit thomas peccator sit aliqua sen
tentia maioris excõmunicationis ligatus nõ valet ab
inferiori absolui a peccatis nisi prius ab excõmunica
tione fuerit absolutus ꝑ eũ qui ipsũ põt absoluere: qꝛ
excõmunicatus nõ est particeps sacramẽtorũ ecclie.
Cui concor. Rich. dicit ꝙ ẽt excõicatus minori excõ
municatione nõ põt absolui a pctis illa excõmunica
tione manente: qꝛ vt habet extra de clerico excõ. mi
nistrante. Si celebret. Talis a perceptione sacrorũ
priuatus est. Cũ igit sacerdos absoluit aliquẽ in foro
penitẽtie: primo dꝫ preponere absolutionẽ ab excõi
catione ꝙ̃ a pctis. Hec Rich. Potest quoqꝫ fꝫ Bo
nauẽ. pctõr absolui a vinculo penali excõmunicatio
nis suspensionis vel irregularitatis absqꝫ hoc ꝙ ab
soluatur a pctis non sic de absolutione a culpa qꝛ fm
Augu. Impiũ ẽ a deo dimidiã sperare veniã. ¶ Se
cũdus casus est qñ sacerdos est ita idiota vel totaliter
ignorãs ꝙ nesciat ligare nec soluere: qui eni scit aliquẽ
talẽ esse et aliũ querere negligit: vere penitens nõ est.
tamẽ cõfitens prudẽs esset et cõfessorẽ instrueret ꝓut
sue cõfessioni expedit: nõ oporteret eũ iterũ confiteri.
¶ Tertius casus est cũ peccator penitentiã sibi iniũ
ctam dat obliuioni. Si eni vadat ad aliũ sacerdotẽ si
bi eã iuste taxare nõ valet nisi sciat culpã: et iõ sũt illi
peccata pp que est imposita iterato ꝯfitẽda: secus eẽt
si accederet ad eũ qui illã imposuit. qui hꝫ adhuc re
cẽtem memoriã pctõrũ suorũ. vel si pctõr aliquã me
moriã de ipsa penitentia haberet saltẽ in specie: ita ꝙ
ꝑ sacerdotẽ posset sibi equiualens imponi. Nõ opꝫ
ẽt cõfessionẽ iterare ei q cõtẽpsit et neglexit satisfacer
si sciat penitentiã iniunctã et eã iplere velit. ¶ Quar
tus casus est cũ quis diuidit cõfessionẽ: aliquod pctm
mortale scienter omittẽdo: talis eni tenet iterato con
fiteri oia peccata sua: cũ peccato qḋ in ipsa fictione cõ
misit. et hoc si vadat ad aliũ sacerdotẽ. Si autẽ rede
at ad primũ habentẽ in recenti memoria sua pctã: suf
ficit ei fictionẽ ipsã cũ pctõ omisso cõfiteri. Qui autẽ
adhibẽs debitã diligentiã ad suorũ pctõrum recorda
tionẽ aliqḋ pctm inaduertenter omittit: põt illud po
sti sacerdoti vel alteri confiteri. et hoc sufficit. In ab
solutione enim delent nõ solũ pctã que quis cõfite
tur sed ẽt pctã oblita: dũ tñ peccator postmodũ illa
cõfiteatur si redeant ad eius memoriã. ¶ Si ẽt aliqs
§.15. impetrauerit a superiori suo ꝑuilegiũ ꝙ possit semel
facere vni sacerdoti quem eliget suã cõfessionẽ gene
ralem: si post confessionẽ factã recolat de aliquo pctõ
quod tunc tradiderat obliuioni: põt de illo eidẽ sacer
doti cõfiteri et ab eodẽ absolui fm Rich. De hoc di
cit roḋ. ꝙ qui ipetrat absolutionẽ a papa vel legato
caute facit si faciat se absolui de oibus excõicationib⁹
et pctis de quibus nõ recolit. qꝛ tũc si postea recolat de
aliquibus non tenetur iterũ absolutionẽ ipetrare: sꝫ de
peccato teneatur si sit mortale cõfiteri. Hec Rodo.
¶ Quid de illo qui accedit ad confessionẽ nõ attrit⁹ §.16.
etiã cũ proposito mortaliter peccãdi? Dicunt quidã
ꝙ talis mortaliter peccat: qꝛ facit irreuerentiã sacra
mento que nõ põt esse sine sacramẽti cõtẽptu. homo
enim ad sacramẽtũ accedens dꝫ se probabiliter dispo
nere ad grãm: ꝑ oium pctõꝝ suoꝝ detestationẽ. ¶ Sꝫ
contra extra de pe. et re. ꝙ quidẽ dẽ de illis qui veni §.17.
unt ad cõfessionẽ et nõ penitent se a peccato abstinere
nõ posse dicentes ꝙ eorũ cõfessio est admittẽda et cre
bris et salubribus monitis est penitẽtia indicẽda. Ta
les igit nõ peccãt mortaliter cõfitẽdo. si enim morta
liter peccarẽt: nõ eẽt eorũ cõfessio admittẽda. Tales
tñ vt dicit Rich. non sũt absoluẽdi. Uñ si absolutio
nẽ nõ recipiant: nõ cõtẽnit sacrm nec a cõfessore nec
a cõfesso. ¶ Quãuis enim cõfessiõe facta in mortali §.18.
peccato nõ valeat ad remediũ nisi dispositiue: tñ ad
hoc valet ꝙ talis nõ ẽ precepti trãsgressor. Essentiã
eni actuũ ꝑceptorũ nõ semꝑ tenemur explere ex cha
ritate ad vitãdũ demeritũ: ꝙ̃uis sine charitate actus
nõ mereant ꝑmiũ. Hec rich. Prima tñ opinio forte
est vera de illo qui ficte accedit ad sacrm penitentie.
¶ Dicitur enim fictus qui aliud pretẽdit exterius ꝙ̃ §.19.
habeat interius: et sic ille dicitur ficte accedere: q no
lens a peccato cessare absolutionẽ recipit ꝑtẽdendo
se eẽ vere penitẽtẽ: talis enĩ irreuerentiã facit sacro.
Sed tũc dubitat an talis teneat iterare confessionem?
Dicũt quidã ꝙ sic. et illius opinionis sũt. Bonauẽ.
et Ray. Tho. autẽ sꝫ oppositũ dicẽs ꝙ ꝙ̃uis tũc nõ
ꝑcipiat absolutiõis fructũ: tamẽ recedẽte fictione per
cipere incipiet sicut ẽt in alijs sacris. Uñ nõ tenet itera
re ꝯfessionẽ ad quã fictus accedit: sꝫ tenet postmodũ
fictionẽ suã cõfiteri. Cũ q̃ cõcordãt Petr⁹ Rich. et
Gratia. de pe. d. 3. c. vl. et Ber. ex̃ de pe. et re. ꝙ qdẽ
Lꝫ aũt hec opio sit ꝓbabilis et hẽat plures doctores
ꝓ se: tñ cõsiliũ sanũ eẽt talib⁹ cũ icipiunt veraciter pe
nitere gñalẽ facere cõfessionẽ de toto tpe precedenti.
¶ Notãdũ ꝙ extra de pe. et remis. Cũ ifirmitas. pro
hibet medicis sub interminatione anathematis ne ꝓ §.20.
corporali salute suadeãt aliqd: erga qḋ in ꝑiculũ aie
cõuertat. cũ aia sit ꝑciosior corpe. Districte ẽt ibi ꝑci
pit papa vt cũ eos ad ifirmos vocari cõtigerit: ipsos
añ oia moneãt et inducãt vt medicos aduocẽt aiaꝝ.
Et dic̃ Tho. ibidẽ ꝙ trãsgressor hui⁹ statuti mortalr
peccat: cũ dicat pp̃. Precepim⁹. In q̃ innuit tho. ꝙ
nõ ois trãsgressio statutoꝝ ecclie ẽ mortalis cuiusmõi
sũt simplicia statuta in qbus nõ ponit verbũ ꝑcepti vl
aliqd equiualens vt cũ trangressoribus iponit pena
excõmunicatiõis vel depõnis: que nõ nisi ꝓ mortali
iponunt vt dictũ est ꝑus. ¶ Quid agẽdũ ꝯfessori si
hẽat cõfessũ suspectũ ꝙ nõ faciat qḋ promittit. Rñ §.21.
deo fm Roḋ. ꝙ non propter hoc debet ab eo exige

re votum

re votū vel iuramētū: sꝫ sufficit si dicat se habere pro
positū faciēdi: ꝛ sic debet absoluere simplr ꝛ sine cō
ditiōe: facta tñ ꝓtestatione ꝙ si nō restituat qđ abstulit
aut si nō faciat qđ iniungitur: fructu absolutionis ca
rebit. In absolutione tñ ab excōicatiōe qñqꝫ iurat: de
quo in sequētib⁹ videbit. ¶ Notādū ꝙ archiepūs qñ
§.22. visitat pōt audire cōfessiones subditorū suffraganeoꝝ
ꝛ eos absoluere extra de censib⁹ perpe⁹. li. 6. Itē no
tandū fm al. ꝛ Tho. ꝙ forma absolutionis in sacrm
penitētie est. Ego absoluo te: sꝫ premittit misereat ne
forte effectus sacri ipediatur ex pte penitētis ꝛ postea
cōuenienter apponit. In noie patris. ꝛc. vt exprimat
ꝙ sacerdos nō ꝓpria auctoritate absoluit sꝫ quasi mi
nister: ꝛ hoc relinquitur sacerdotis arbitrio. Nec etiā
requirit ipositio manus: qꝛ hoc sacramētū nō ordina
tur ad cōferendū aliquā excellētiā gratie: sed ad re
§.23. missionē pctōꝝ. ¶ Ulterius notādū ꝙ sacerdos er
ga penitētē dꝫ esse affabilis ac benignus vt sic eū alli
ceat ad oia pctā sua detegenda. Nimia nāqꝫ seueritas
cōfessoris est qñqꝫ cōfitentib⁹ occasio nō integre cōfi
§.24. tēdi. ¶ Utrū possit cū aliquo dispēsari vt nō teneatur
cōfiteri? Ad hoc dicit Rich. ꝙ cōfiteri sacerdoti est d
iure diuino: sed obseruationis eius circūstātia modo
est de iure pure positiuo: cū ergo papa subditus sit iu
ri diuino: ꝛ sit supra oē ius pure positiuū seu huma
nū: dispēsare nō pōt cum aliquo quin teneat confiteri
sacerdoti. Sed ꝙ tenet eo modo quo determinatū
est a ꝯcilio generali: in hoc papa dispēsari pōt qui ius
pure positiuū potest mutare ꝛ reuocare. Sꝫ ꝯ predi
cta arguitur: qꝛ papa pōt interpretari verba euange
lij. 2. q. 4. Presul. ergo poterit in euāgelio dispēsa
re: cū dispēsatio sit quedā iuris interpretatio: ꝛ sic po
terit facere vt hō nō teneatur confiteri. Itē. 13. di. dī
ꝙ cōtra ius nature pōt dispēsare. Ad pᵐ dicit Rich.
ꝙ dispēsatio non est iuris interpretatio sꝫ aliqua eius
relaxatio seu rigoris eius temperatio ex aliqua rōna
bili causa. Ad secūdum dicit ꝙ in hoc nō est cōsentiē
dū gratiano: vñ ꝛ glosa. ipsū i hoc ibidē reprehēdit.

¶ De remissione sacerdotis. Dis. xviij.

b Hic queri solet si peccatū omnino dimissū est
a deo p cordis cōtritionē ex quo pe
nitens votū habuit cōfitēdi: quid
postea dimittat ei a sacerdote? Uideo eni quo
vinculo eū ligat. s. tēporalis pene: sꝫ nō a quo
eum absoluat. Et iō quero. Ante penitudinē
quippe cordis anima rei maculā habet: ꝛ feto
rem peccati: atqꝫ eterne vltionis vinculo liga
ta existit. Si vero ad cōfessionē p cordis cōtri
tionē de⁹ p seipsū sine misterio sacerdotis ꝛ de
bitū oino relaxat: ꝛ animā interius purgat a
ꝯtagione ꝛ fetore peccati: qđ ergo mūdat? qđ
dimittit sacerdos? vbi sunt claues ille q̄s dñs
tradidit Petro ꝛ successoribus eis dicēs: tibi
dabo claues regni celorū: ꝛ quecūqꝫ ligaueris
sup terrā erūt ligata ꝛ in celo: ꝛ quecūqꝫ solue
ris sup terrā erūt soluta ꝛc? Ut aūt pmissa q̄
stio pleni⁹ explicari valeat: quasi alti⁹ ducto re
the de his clauibus ꝛ vsu earum disseramus.

¶ De clauibus.

Claues iste sunt nō corpales sed spiri
tuales. s. discernēdi sciā: ꝛ potē
tia iudicandi. i. ligandi ꝛ soluēdi: qua dignos
recipe: idignos dꝫ excludere a regno ecclesia
stic⁹ iudex. Qui sicut hꝫ ius ligādi: ita ꝛ soluē
di. vñ Amb. Dñs par ius ꝛ soluēdi eē voluit
ꝛ ligādi: q vtrūqꝫ pari ꝯditiōe pmisit. Ergo q
soluēdi ius nō hꝫ: nec ligādi hꝫ. ꝛ infra. Cer
tū est ꝙ eccl'ie vtrūqꝫ lꝫ: heresis vtrūqꝫ nō hꝫ.
Ius enim hoc sol' pmissum est sacerdotibus.
Recte ergo ecclesia hoc sibi vendicat: que ve
ros sacerdotes habet: heresis vendicare non
potest: que veros sacerdotes non habet.

¶ De vsu clauium.

Usus vero harū clauiū multiplex ē: di
scernere. s. ligādos ꝛ soluēdos: ac
deinde ligare vel soluere. Qui eniꝫ indignos
ligat vel soluat ꝓpria potestate se priuat. i. di
gnum priuatione se facit.

¶ Si sacerdos pōt dimittē vl' retinē pctā.

Sed queritur vtrū a peccato soluere va
leat sacerdos. i. a culpa: vt eꝰpe ma
culā abstergat vel debitū eterne mortis solue
re valeat? Quidā arbitrati sunt: cū pctōr du Opīo.
pliciter ligat⁹ teneat vt pdictū est. s. mentis cō quidā.
tagione ac cecitate: ꝛ debito future pene alte
rū curari p deū: alterū solui p sacerdotē. Pa
tit. n. p pctm̄ q̄sdā tenebras interiores ꝛ macu
las a quib⁹ nisi liberet ꝓijciet i tenebras exte
riores. Cū aūt liberat ab his: suscitat a morte
peccati. Uñ aplūs. Surge q dormis ꝛ illumi
nabit te xp̄s. Solus. n. xp̄s nō sacerdos aiam
resuscitat: ac pulsis tenebris iteriorib⁹ ꝛ macu
lis eā illuminat ꝛ mūdat q aie faciē lauat. De
bitum vero eterne pene soluere cōcessit sacer
dotib⁹. Quod in resurrectiōe lazari signatū
asserūt: quē xp̄s prius p se iterius viuificauit:
deinde foras exire iussit: eūqꝫ adhuc ligatum
soluere aplīs pcepit: qꝛ vt aiūt ipe iteri⁹ aiaꝫ a
caligine maculaqꝫ pcti emūdat sacerdotib⁹ vo
dedit vinculū eterne mortis soluere. Alij vo
dicūt solū deū nō sacerdotē dbitū eterne mor Aliorū
tis dimittere sicut ꝛ aiam iteri⁹ p se viuificat: sētētia.
nec tñ diffidēter sacerdotib⁹ traditā ptātem

pctā dimittēdi ꝛ retinēdi qb⁹ dictū ē: quoꝝ re misertis peccata ꝛc̄. Sicut.n. xp̄s retinuit sibi ptātē baptismi: ita ꝛ pnie. Et iō sicut iteri⁹ grā sua aīam illuminat: ita ꝛ siľ debitū eterne mortis relaxat. Ipse.n. p seipsū pctā ꝑnitētiū tegit: ꝛ tūc tegit qñ ad penā nō reseruat. tunc ergo quādo tegit debituȝ pene soluit. Quod aūt ipse tegat apte dicit Aug. exponēs illū locuȝ psal. Quoꝝ tecta sūt pctā.i. coopta ꝛ abolita. Si.n. texit de⁹ pctā: noluit aduertere. Si noluit aduertere noluit aīaduerterē.i. pūire sȝ ignoscere. Ita ğ dicit a deo tecta vt de⁹ nō videat.i. eternalr puniat. Videre.n. dī ē pctā ad penā iputare. Aduertere āt faciē a pctis: hoc ē ea ad penā nō reſuare. Itē Hiero. Quibus de⁹ dimittit pctā tegit ne in iudicio reuelenf. Itē Cassiodor⁹. Qui ğuia hñt pctā: alijs de⁹ iputat: alijs p misericordiā non iputat. Ex his apte oñdif q̄ d̄s ipse penitētē soluit a debito pene: ꝛ tūc soluit qñ int⁹ illuminat ispirādo verā cordis cōtritionē. Cui snie rō suffragaf ꝛ auctoritates attestanf. Nemo.n. vere cōpūgif de pctō: hñs cor cōtritū ꝛ hūiliatū: nisi in charitate. Qui aūt charitatē hȝ: vita dign⁹ est. Nemo autē simul vita ꝛ morte dignus est. Nō ē ergo tūc ligat⁹ debito eterne mortis. Filius.n. ire eē desijt ex quo diligere ꝛ penitere cepit. Ex tūc ergo solut⁹ ē ab ira q̄ nō manet sup illū qui credit in xp̄m sȝ sup illū q nō credit. Nō ergo postmodū p sacerdotē cui cōfitef ab ira eterna liberaf a qua iam liberat⁹ ē p dñm ex quo dixit: cōfitebor. Solus ergo d̄s hoiem iteri⁹ mūdat a pcti macula: ꝛ a debito eterne pene soluit: q p ꝓphetā ait: Ego solus deleo inigtates ꝛ pctā ppli. Itē Amb. Verbū dei dimittit pctā: sacerdos ꝛ iudex. Sacerdos qdē officiū suum exhibet: sȝ nullius potestatis iura exercet. Idē. Ille solus peccata dimittit: qui solus ꝓ peccatis nostris mortuus est. Itē Aug. Nemo tollit peccata nisi solus deus qui: est agnus tollēs peccata mūdi. Tollit aūt ꝛ dimittēdo que facta sūt ꝛ adiuuādo ne fiāt: ꝛ pducēdo ad vitā: vbi oīno fieri nō pñt. His alijsq̄ plurib⁹ testimonijs docef dñm solū p se peccata dimittere: ꝛ sicut pctā dimittit qbusdam ita ꝛ alioꝛuȝ quorūdam peccata retinet.

Hiero.

Cassio.

Rōe vt videtur ad pbādum qd dicit

Amb. auctate ꝓbat. idem.

Aug. ꝯ iulianū.

¶ Q, sacerdotes etiā dimittunt peccata ꝛ tenent peccata suo modo.

Nec ideo tñ negamus sacerdotib⁹ cōcessaȝ ptātē dimittēdi ꝛ retinendi peccata: cū hoc veritas in euangelio apte doceat. Hinc Augu. ait. Ecclesie charitas que p spm̄ sanctū diffundif in cordib⁹ eorū qui pticipes sui sunt peccata dimittit eoꝝ qui nō sūt tenet. Idē sacerdotes pñt cōfitentib⁹ pcere: qb⁹ eni remittunt remittit deus. Lazaꝝ.n. de monumēto suscitatū obtulit discipulis soluēduȝ: p hoc ostendens ptātē soluendi cōcessaȝ sacerdotib⁹. Dixit eni. Quodcūq̄ sol. sup ter. erit sol. ꝛ i celo ꝛc̄. hoc est. Ego de⁹ ꝛ oēs celestis curie ordines: ꝛ oēs sancti in gloria mea laudāt vobiscū ꝛ ꝯfirmāt quos ligatꝭ ꝛ soluitis. Non dixit quos putatis ligare ꝛ soluere: sȝ in quos exercetis op⁹ iusticie ꝛ misericordie. Aliter aūt vel alia opa vestra in pecatores nō cognosco. Idē cū veraciter ad deū cōuersio peccata dimittunf: ab eis dimittūf qbus ipse veraci cōuersione cōiungif. Spiritussanctus ea dimittit q dat⁹ est oib⁹ scis sibi charitate coherētib⁹ siue se nouerint corpalr siue nō. Silr cū alicui⁹ tenēf pctā. ab eis tenenf a qb⁹ ille cordis prauitate disiūgif siue notis corpalr: siue ignotis. Oēs mali spūaliter a bonis seiuncti sūt. Ecce h̄ dicit pctā dimitti ꝛ teneri a scis viris: ꝛ tñ spm̄scm̄ ea dimitteꝛ dicit: ꝛ qd maiori cōsideratiōe dignū est. Idē ēt dicit: q̄ de⁹ p se vel p sctōs suos tm̄ dimitit pctā. Ait eni sic. Sacrm gr̄e dat deus ēt p malos ipsā vero grām nō nisi p seipsū: vel p sanctos suos. Et ideo remissionē peccatoꝝ vel p seipsum facit vel p ipsius colūbe membra: qb⁹ ait. Si cui dimiseritis: dimittenf. Ecce q̄ȝ varia a doctoribus tradunf sup his: ꝛ in hac tāta varietate qd tenēdū? Hoc sane dicere ac sentire possumus: q̄ solus deus dimittit pctā ꝛ retinet: ꝛ tamem ecclesie contulit potestatē ligandi ꝛ soluendi: sed aliter ipse soluit ꝛ ligat: aliter ecclesia. Ipse eni p se tm̄ ita dimittit peccatū: q: ꝛ animaȝ mundat ab interiori macula ꝛ a debito eterne mortis soluit.

Aug. in Jo.

In li. d pnia.

¶ Qūo sacerdotes ligāt ꝛ soluūt a peccatis.

Nō autē hoc sacerdotibus ꝯcessit: quib⁹ tñ tribuit potestatem soluendi ꝛ ligādi.i. ostēdendi hoies ligatos vel solutos. Vñ dñs leprosuȝ sanitati prius p se restituit: dein de ad sacerdotes misit quoꝝ iudicio oñdereꝛ mundat⁹. Ita etiā lazarū iam viuificatū obtulit discipulis soluendum: q: ꝛ si aliquis apud deū sit solut⁹: nō tñ in facie ecclesie solut⁹ habef: nisi p iudiciū sacerdotis. In soluēdis ergo culpis

go culpis vel retinēdis ita opaf sacerdos euā gelic⁹ z iudicat:sicut olim legalis i illis q cō taminati erant lepra que peccatū signat. Unū Hiero.sup Mattheū:vbi dñs ait petro. Tibi dabo claues regni celorū z quodcūq ligaue ris sup terrā erit ligatū z i celis z qdcūq sol ueris sup terrā erit solutū z i celis. Hūc ingt locū quidā nō intelligentes aliquid sumūt ð supcilio pharisеorū:vt dānare innoxios:vel soluere se putēt noxios:cū apud deū nō snia sacerdotū:sed reorū vita queraf. In leuitico se oñdere sacerdotibus iubenf leprosi:quos il li nō faciūt leprosos vel mundos:sed discer nunt qui mūdi vel imūdi sunt. Ita z hic apte ostendif q nō sequif de⁹ ecclesie iudiciū que p surreptionē z ignorantiā interduz iudicat. Deus aūt semp iudicat ſm veritatē. Et in re mittendis vel in retinendis culpis id iuris z officij habēt ecclesiastici sacerdotes:qð olim habeāt sub lege legales in curandis leprosis. Hi ergo peccata dimittūt vl retinēt:dū dimis sa a deo vel retenta iudicant z ostēdunt. Po nūt eniz sacerdotes nomē dñi sup filios israel sz ipse benedicit vt dr in numeris. Hunc mo dum ligandi z soluēdi Hiero.supra notauit.

Hiero.

¶ Alius modus ligandi z soluendi.

Ligant quoq sacerdotes duz satisfa ctionē pnie ɔfitētib⁹ iponūt. Soluūt cū de ea aliqd dimittūt vel p ea pur gatos ad sacramētorū cōmunionē admittūt. Quē modū superius leo papa notauit. Secū duz hūc modū dicunf etiā sacerdotes dimit tere peccata vel retinere. Unde supius Aug. dixit. Quib⁹ remittūt remittit deus zc. Op⁹ enim iusticie exercēt i pctōres cū eos iusta pe na ligāt.opus misericordie:dum de ea aliqd relaxāt vel sacrorū cōioni cōciliāt:alia opa in pctōres exercere nequeūt. Et notanduz est q quos satisfactione pnie ligāt:eo ipso a pecca tis solutos ostēdūt:q nō imponif alicui satis factio pnialis:nisi quē sacerdos vere peniten tem arbitraf. Alij nō imponit:z eoipso pecca tum retineri a deo iudicat:Q aūt hoc ad cla ues ptineat. Aug.ostendit dicēs. Frustrat cla ues ecclesie q sine arbitrio sacerdotis pniam agit si sine oris cōfessione cris idulgētia ipe traf. Est z alius modus ligandi z soluēdi q p excōicationē gerif dū aliquis ſm canonicā disciplinā tertio vocatus ad emēdationē ma nifesti delicti z satisfacere vilipēdens snia ec clesie a loco orationis z sacramētorū cōmunio ne z fideliū cōsortio pcidif vt erubescat z pu dore sceleris cōuersus peniteat:vt sic spūs ei⁹ saluus fit. Qð si pniam pfitēs respuerit:nega te cōmunioni admittif:z ecclesie recōciliaf. Hec est aūt ecclesie anathematizatio. Hāc pe nā illis qui digne pcellunf infligit:q grā dei z protectio illis amplius subtrahif:ac sibijp sis relinquūf:vt sit eis liberū ruere i interituz pcti. In quos etiā maior diabolo seuiēdi daf ptās. Oratōes quoq ecclesie z bñdictionū ac meritorū suffragia eis neqq suffragari putāf.

Aug.i li.ðpnia

¶ Quomodo ſm hos modos intelligendū sit illud. Quodcūq sol.zc.

Scdm hos ligandi z soluēdi modos quō veruz est qð dr. Qðcūq solueris sup terrā erit solutū z i celis:z quod cūq ligaueris sup terrā erit ligatuz z in celis zc. Aliqñ enim ostēdūt solutos vel ligatos q nō sunt apud deū:z pena satisfactionis z ex cōmunicationis interdū indignos ligant:vel soluūt z indignos sacramētis admittunt:z di gnos admitti arcent. Sed intelligendum est hoc in illis quorū merita solui vel ligari po stulāt. Tūc eniz snia sacerdotis iudicio dei z totius celestis curie approbaf z confirmaf:cū ita ex discretione pdit vt reorū merita nō cō tradicant. Quoscūq ergo soluūt vel ligāt ad hibētes clauē discretiōis reorū meritis:soluūf vel liganf in celis.i.apud deum:quia diuino iudicio sacerdotis snia sic progressa approbaf z cōfirmaf. Quos ergo ſm merita snia eccle sie percellit:ledit:z illi foris sunt apud deum Qui autē non meruit:sententia ecclesie non leditur nisi contemnat. Unde Origenes. Exijt qs a veritate:a fide:a charitate:per hoc exit ð castris ecclesie:ēt si epi voce nō abijciaf sicut ecōtra aliqs nō recto iudicio foras mit tif. Sed si nō egit vt meref exire:nihil ledi tur. Interdum enim qui foras mittitur intus est:qui z foras est intus videtur retineri. Ec ce qualis z quantus est vsus apostolicarū cla uium. Jam ostensum est ex parte qualiter sa cerdotes dimittunt peccata vel retinēt: z ta men retinuit sibi deus quandam singularem potestatem dimittendi vel retinendi:quia ip se solus per se debitum eterne mortis soluit z animam interius purgat.

Orige nes sr le uiticum

¶ Que sint interiores tenebre, ⁊ interior macula.

Hic queritur que sit illa macula ⁊ que sint ille tenebre interiores: a quib⁹ deus interius animã purgat: cũ verã penitentiam immittit? De tenebris ⁊ interiori caligie satis facile est ⁊ intelligere ⁊ respondere. Lux eni qs mortaliter delinquit ⁊ gratia virtutis priuat si qua precessit: ⁊ naturaliũ bonorum elisionẽ patit: vnde ⁊ intellectus obtundit: ⁊ tot⁹ homo interior obtenebrat ⁊ ita quasi caligine quadam mens obuoluit que caligo peccati pena est. Hanc vero deus pellit cũ pniam immitit p quã perdita bõa restituit: ⁊ viciata repat. Vñ pphã. Nebulã sic cinerẽ spgit. Sz q̃ ẽ macula pcti a qua aiam lauat. Ecce.n.qs voluit facere homicidiuz ⁊ patrauit: quo patrato desinit iã velle q̃z facere: nõdũ tñ vere ⁊ humilr penitet: nec cõfiteri pponit. Que ergo remãsit i aĩa illius macula? Mala voluntas quidẽ fuit macula illius aie: sz illa trãsit. Macula ẽt ẽ si penitere cõtemnit sz hoc ẽ pctm̃ aliõ a pcedẽti. Que ergo macula remãsit a qua ipse i pnia purgat? Polluta quidẽ ẽ aĩa quousqz peniteat sicut erat dũ in ea praua erat volũtas. Sicut eni q tãgit morticinũ vel aliõ imundũ ita pollutus ẽ post tactũ quousqz lauat: sicut fuit dũ tangeret. ita post actuz peccati ita polluta remanet aĩa sicut fuit in ipso actu peccati: q2 ita est longe a deo per dissimilitudinẽ qui est vita ⁊ mũdicia mẽtis: sicut fuit dũ pctm̃ ageret. Ipsa ergo dissimilitudo q̃ inest aie ex pctõ ⁊ est a deo elongatio: aie macula intelligitur a q̃ purgat in penitentia. Hoc aũt sol⁹ de⁹ facit: q solus suscitat aiaz ⁊ illuminat: qõ sacerdotes nequeũt: q tñ medici sũt aiarũ. Unde pphe. ta. Nunquid medici suscitabunt ⁊ cõfitebuntur tibi: quod exponens Augu⁹. ait Boni doctores recte medici dicuntur: qui viuẽtes curare ministerio possunt: sed non mortuos suscitare. Sola enim dei gratia reuiuiscunt.

di.18. c Irca dis.18. Querit vtrũ cuilibz sacerdoti in susceptione ordinis sacri conferantur claues regni celorũ? Qõ non. Apoca.3. dĩ õ xpo: claudit ⁊ nemo apit. ergo solus hz claues. Itẽ Augu. de baptismo ꝯ donatistas. A pctõ nõ nisi colũba absoluit. i. xps vl mẽbra ei⁹: ergo malus sacerdos nõ hz claues. ¶ Contra: Dixit dñs petro. Tibi dabo claues regni celoruz qõ fuit adipletũ cũ dixit discipulis. Quorũ remiseritis pctã remittũtur eis: q̃ ad ptãtẽ ordinis: ⁊ petro in spãli. Pasce oues meas: quo ad auctoritatẽ iurisdictionis sm Tho. ⁊ Rich. de qua sibi dixerat dñs: tibi dabo claues re. ⁊c. ¶ Rñsio. Clauis i pposito sumit ad similitudinẽ clauis materialis que est primũ instrumẽtũ claudendi ⁊ aperiẽdi hostiũ p qõ intratur in domũ: sic in proposito auctoritas sniandi celuz eẽ huic aperiendũ dĩ clauis. ⁊ dr clauis ptãtis q̃ psupponit aliã clauẽ que dicit clauis scientie que est auctoritas cognoscẽdi in cã peccatoruz: sine eniz ista cognitione nõ recte aliquis sentẽtiat celũ esse huic aperiendum vel claudendũ. Nõ est autẽ clauis scientie aliq̃ scientia actualis vel habitualis sm Sco. lz hoc magister videat dicere: q2 auctoritas cognoscẽdi ⁊ si requirat scientiã vel discretionẽ cõcomitantem ad rectuz vsum eius quẽadmodũ requirit clauis potestatis aliquã iusticiã ad rectũ vsuz sui. tamẽ sicut potestas iudicãdi põt esse sine iusticia: ita potestas cognoscẽdi in aliqua causa põt esse sine discretione cognoscendi. ⁊ ita debet magister exponi qui vult eum saluare: q ad clauẽ sciẽtie requirit scientia: supple. ad hoc q aliquis recte vtat ea nõ aũt ad hoc q absolute insit. ¶ Cõse §.2. runt aũt cuilibz sacerdoti he claues in susceptiõe ordinis sacerdotis. Postq̃ eni eps dãdo calicẽ cõtulit potestatẽ celebrandi missaz dicit Accipite spũm sanctũ: quorũ remiseritis pctã remittunt eis. cõcedẽdo auctoritatẽ ligandi ⁊ soluendi. Ligat autẽ sacerdos ad penã tpalem quã iponit ⁊ soluit a culpa seu obligatione pene eterne que in ipsa absolutione cõmutat in penã tpalẽ de qua etiã aliquid virtute clauiũ dimittit. Sunt itaqz due claues. ⁊ possent õ potẽtia dei absoluta separari ab inuicẽ: sicut aliquis phdẽs põt alicui cõmittere auctoritatẽ cognoscẽdi in cã seu examinãdi cã: nõ committendo sibi auctoritatẽ sententiandi in ea. §.3.] ¶ Errat autẽ clauis sciẽtie qñ sacerdos nõ bene inquirit de his que pertinẽt ad hoc iudiciũ. puta de cõfitentis attritione ⁊ circũstãtijs aggrauãtibus vsqz ad mortale: ⁊ sic peccat: nec pt recte iudicare nisi a casu q si penitens ostendit se dolentẽ cũ nõ sit: sicut. est ⁊ recedit cũ nouo pctõ. Est quoqz i ecclia duplex forus. Unus secretissimus in quo idem est actor seu accusator ⁊ reus. ⁊ ad illũ pertinent claues predicte. Alius est publicus: q2 ẽt ecclia hz auctoritatẽ corrigendi delicta publica. ⁊ ibi requirit duplex auctoritas corrñdens duplici pdicte: sicut ad quodlibz iudiciũ rectũ reqrit cognitio i causa illa ⁊ sentẽtiatio. ¶ Ille auctoritates pertinẽtes ad forum publicũ psũt dici claues. De hac ptãte data ecclie dixit dñs petro. Si peccauerit in te fr̃ tuus ⁊ seql tandẽ: dic ecclie. si ecclesiã ñ audierit: sit tibi sicut ethnic⁹ ⁊ publican⁹. ⁊ sequit Amẽ dico vobis. quecũqz ligaueritis super terrã erunt ligata ⁊ in celis. ⁊ quecũqz solueritis sup terrã erunt soluta ⁊ in celis. De hoc foro publico in quo deus approbat solutionẽ ⁊ ligationẽ ecclesie factã quã qui contẽnit: habendus est sicut ethnic⁹ ⁊ publicanus. In hoc foro claudit ecclia. i. cõio fideliuz p excõicationẽ ⁊ aperit p absolutionẽ. Et non sũt iste claues eedẽ cũ priorib⁹: q2 separantur ab illis vt in archidyacono ⁊ qbusdã alijs habẽtib⁹ iurisdictionẽ sz

ordinem

claues ecclie.

de foro duplici

ordinē ecclesie sine ordine sacerdotali ⁊ ecōuerso in qbusdā sacerdotibus hāc potestatē nō habētib⁹. Et notādū q̄ forus vno mō dicit locus litiū exercendarū: ⁊ dr̄ a fando: extra de verbo. signi. Forus. Alio modo dr̄ locus venalibus deputatus: ⁊ dicit a ferendo. quidā autē in hac scd̄a significatione dicūt forū fori. Possūt ēt abbates ⁊ priores subditos excōmunicare: cū sint eorū iudices nō tm̄ in foro interiori sȝ ēt exteriori extra d̄ maioritate ⁊ obia. Cū in ecclesijs Hoc est verū ſm ber. ⁊ Hos. d̄ his q̄ p̄sunt ecclesijs collegiatis ⁊ p electionē assumunt. Sȝ d e curatis sūt opiones: quidā eni dicūt q̄ lȝ nō possint excōicare de iure suos parrochianos cū nō habeāt iurisdictionē i foro exteriori: vbi tm̄ est cōsuetudo hoc pn̄t q2 cōsuetudo dat iurisdictionē. 9. q. 3. Cōquestus. Sco. aūt dicit q̄ nullus inferior pōt aliquē simpl'r excōicare: nisi ex cōmissione illius cui tenent oēs alij obedire: q tenent illū excōicatū vitare. Qd̄ pbat q2 nō subdit⁹ isti non tenet seruare institutionē eius: igit nec vitare excōicatū ab isto. Si igit p excōicationē tenet quilibȝ xp̄ianus vitare excōicatū: opȝ q̄ hoc sit p p̄ceptū ei⁹ cui tenet obedire qlibȝ xp̄an⁹: ⁊ tūc seqt q̄ quicūqȝ inferior si simpl'r excōicat: excōicat ex cōmissiōe illi⁹ cui tenēt oēs alij obedire qui tenēt illū excōicatū vitare. Ex hoc sequit q̄ illō cadit sub illa regula iuris. Qd̄ nō est cōcessū est p̄hibitū. Illa eni est vera de his q̄ nō cōueniūt regulariter alicui nisi ex aliqua cōcessiōe speciali: ⁊ sic sacerdotes parrochiales ⁊ alij cōsimiles in nullo casu possunt excōicare: nisi in quo inuenitur eis expresse cōcessum. Et per hoc excludūtur quedā pericula que proueniūt ex p̄ōptitudine quorūdā satuorū ad excōicādū. Hec scotus. Dicūt tm̄ aliqui q̄ etiā hoc possūt curati de iure: sed hāc auctoritatē rectores aliqui amiserūt rōne cōsuetudinis: vt ponit directoriū iuris. In predictis autē ſm opinionē cōlorē standū est cōsuetudini. Abbatisse autē nec possunt excōicare nec absoluere: extra d̄ sen. excōi. De monialibus. An autē possint suspendere ab officio: sūt varie opiū. Ad primū argumētū. Dico q̄ illa aucto. intelligit de claui principali: nō ministeriali vel instrumētali: solius eni dei est petā dimittere: vt p̄ncipalis agētis. q2 ab ipso solo creatur grā qua dimittuntur petā. sacerdos aūt absoluit instrumētaliter seu vt minister. sic intelligēdo q̄ eius absolutio est dispositio necessitatis ad illū effectū: necessitatis tn̄ q̄ ex diuina pactione. q2 in vltimo instanti prolationis verborū cōfert a deo gratia attrito p quā ipsa attritio format ⁊ fit contritio vt dictum est di. 14. Ad secundum dico q̄ tantum per columbam vel eius mēbra sit digne remissio peccatorum: fit tamen per malos ministros sed nō digne vel recte: vt pbat magister multis auctoritatib⁹.

ar. 2. §. 1. Utrum p̄sbyter possit vti claue quā hȝ in quēlibet hoiēȝ? Rn̄. q̄ lȝ clauis ſm Bonauē. q̄tū ad esse cōsequat ordinē: tn̄ q̄tū ad executionē seqt iurisdictionē: q2 nemo potest aliquē iudicare nisi sit eius iudex vel ab eo cōstitutus. Descēdit aūt iurisdictio a maioribus ad inferiores. Ut eni debitus ordo in rebus obseruet: opȝ eē prelatū aliquē supremū in quo resideat ptās oīum. ⁊ sub illo prelatos medios: ⁊ sub illis pticulares vltimos. Nā dū durat mūdus opȝ ſȝ Aug. angelos angelis: hoīes hoībus: demones demonib⁹ preesse. Nō pōt igitur hō vti ptāte ordinis in quēlibȝ hoiem: sȝ in eū in quē hȝ iurisdictionē ordinariā vel delegatā seu cōmissam. Delegare eni est alteri vices suas cōmittere. superiorqȝ pōt aliqua sibi reseruare in quib⁹ inferiori iudiciū nō cōmittat a qb⁹ si inferior de facto absoluat penitentē: nō tn̄ est absolut⁹: excusat tn̄ p ignorantiā iuris: nō aūt sacerdos cui hoc ius ignorare nō lȝ ſm Tho. ⁊ Ric. nisi esset ignorātia inuincibilis vl' probabilis. Ponit aūt Hostiē. septē casus de quib⁹ p̄sbyter inferior nō pōt de iure obsoluere: sȝ ad superiorē dȝ remittere. Un⁹ est de his qbus est solēnis penitentia iponēda: q2 eius minister proprius est ep̄us: vt dictū est in precedētibus. Secūdus est de excōicatis. Tertius est vbicūqȝ inuenit irregularitatē cōtractā. licet enim posset absoluere de peccato pp qd̄ irregularitatē incurrit: nō tn̄ posset dispēsare cū eo sup irregularitate pp qd̄ dȝ ad ep̄m mittere penitētē: vt vel ipse cū eo dispēset si pōt vel cū suis litteris mittat cū ad papā. Quartus est de incēdiarijs. 23. q. vlti. si quis. Hos quatuor ponit Ray. ⁊ rod. in forma. Quintus est de blasphemia publica. extra de maledicis. statuimus. Sextus de mutatiōe votorū: extra de voto. ca. i. Septimus: si ipse ep̄s cōfessionēȝ audiat de aliquo peccato: inferior nō pōt de illo absoluere. 21. di. Inferior. In isto tn̄ casu nō tenet. Hostiē. nec hr̄ expsse ex illo textu: sȝ ponit a qbusdā alius casus de homicidio volūtario ⁊ mēbrorū mutilatione seu trūcatione. 23. q. vlti. si qs: dicit q̄ mēbrorū trūcatores ⁊ incēdiarij excōicētur. donec corā ep̄o satisfaciāt. Addūt ēt dispēsationē in iuramētis dolo vi vel metu extortis ēt dubijs iuramētis: reseruant quoqȝ sibi ep̄i d̄ cōsuetud ie multos casus: vt d̄ parētib⁹ q filios oppsimūt de sacrilegijs: d̄ sortilegijs d̄ vicio ꝯ nāȝ: d̄ adulterio icestu d̄ d̄floratōe virginū d̄ restitutōe malefactorū: ⁊ hoc in magnis ⁊ arduis. de periurio iudicialis de voti trāsgressione: multosqȝ alios q sciri cōmode nō valent: nisi videantur eoꝝ statuta synodalia fiqui dē tot casus sibi reseruant q̄ vix valet hō audire confessiones nisi habeat casus ep̄ales. ¶ Utrū religiosi diocesanis pn̄tati ſm formā decretaliū extra de sepulturis duō. li. vij. possint absoluere a casibus reseruatis ep̄is. Rn̄sio. Certū est q̄ nō pn̄t absoluere a casibus q de iure ep̄is reseruant. cū nō habeāt maiorem auctoritatē absoluēdi q̄ habeāt curati a iure. vt ibidē dr̄. Sed de casibus quos ep̄i sibi de cōsuetudine seu p statuta synodalia reseruāt. di. Io. monachi q̄ nō. qd̄ pbat: q2 ep̄i pn̄t artare ptātēȝ ordinariā curatoꝝ ergo a fortiori istā extra ordinariā: tn̄ q2 lȝ fratres sint exēpti prochiani tn̄ nō. Hec opio ē euidēter falsa cū repugnet textui decretalis: vt statim videbit: iō aliter di. actor directorij iuris li. i. titu. de pn̄tijs: q̄ lȝ ipsi religiosi nō possint absoluere a sentētijs excōicatiōis suspensionis aut iterdicti p statuta pūincialia seu synodalia p̄mulgatis. extra de p̄uile. religiosi. li. vij. pn̄t

septem casus reser.

§. 2.

tñ absoluere a casibus in quibus nõ est aliqua snia lata & q epus nõ reseruat de iure cũ ipsi habeãt tãtã ptãtem absoluẽdi quãta ẽ curatis a iure cõcessa. extra de sepul. dudũ. li. vij. Nec obstat q̃ ↄsuetudo facit ius: qꝛ non facit ius qñ a iure reprobat. In fine aũt illi⁹ decretalis reuocat papa statuta & cõsuetudines pmissis ↄtrias. Nec valet dicere q̃ reuocet ↄsuetudines & statuta quo ad aliq̃ pmissorũ & nõ quo ad alia. qꝛ tũc nõ in cũctis equaliter ↄcederet cuius oppositũ di. ibi. Nos enim vt in cũctis equalr & pacifice sancte deo. &c. Hec opinio vr verior cũ sit magis cõsona textui decretalis vt pꝫ ipsaꝫ intuenti. Argumẽta aũt ꝑ op. opposita nõ
§.3. ↄcludunt. ¶ Ad pmũ di. q̃ nõ sequit epus põt artar ptãtem curatorũ. ergo & religiosoꝝ qꝛ curati sũt sibi subditi: nõ aũt religiosi. Qd̃ ẽt scd̃o dr q̃ lꝫ fratres sint exẽpti: nõ tñ parrochiani: nõ valet pmo qꝛ statuta reuocant pmissis ↄtria vt dictũ est. 2°. qꝛ sicut ↄcedit fratribus q̃ possint libere absoluere sic prochianis q̃ possint absolui: vnde nec hos nec illos pñt epi ipedire cũ nõ valeãt illd̃ qd̃ a papa eis ↄcedit auferre vij. d electiõe ne romãi. Alias si hec rõ valeret possẽt epi ipedire ne fratribus cõfiterent. & sic priuilegiũ totaliter destrueret. Tertio qꝛ sic dicere vt innuit illa rõ est fraudẽ priuilegio facere: vim scꝫ pulegij destruẽdo & cõtra mẽtẽ ipsũ ↄcedẽtis veniẽdo. ar. ex d pul. quãto: vbi dr q̃ epi monachos a se exẽptos excõicare nõ valẽtes. excõicando eos qui molunt in ipsoꝝ molẽdinis: vel alias ipsis cõcedẽt fraudẽ priuilegiis ipsorũ faciũt. Predi. cõcor. Jo. de lignano. addẽs q̃ illd̃ qd̃ ponit. li. vij. de pulegijs q̃ religiosi nõ psumãt absoluere a casib⁹ epis reseruatis: intelligit de reseruatis a iure vt pꝫ ꝑ decretalẽ. dudũ i q̃ ↄcedit eis tãta ptãs quãtã habẽt curati a iure. Est aũt ipsis curatis a iure ↄcessũ absoluere ab oi crimine. exceptis casibus epis a iure reseruatis. ar. extra de snia excõi. Nup: vt di. guilliermus durandi in reptorio. De casib⁹ aũt reseruatis a iure magis standũ est determinatiõi sũmorũ põtificiũ q̃ varijs op. doctorũ. ¶ Ponit aũt bñ
§.4. dict⁹. xi. quattuor casus. Primus est de petõ clerici ꝑ qd̃ incurrit irregularitatẽ. Secũd⁹ de incendiarijs Tertius vbi est pnia solẽnis indicenda. Quartus de
4. casus reseruati a iure excõicatis hos quoq̃ cõfirmat eugeni⁹ quãrtus. d pctis ꝑ q̃ incurrit irregularitas dicet in fine di. 23. Nõ vult aũt benedictus. xi. q̃ fratres minores absoluãt clericos ab hmõi pctis sicut nec pñt in irregularibus dispẽsare. Ad istos aũt quatuor casus possent reduci casus supra positi. blasphemia eni enormis & vulgarissima posset reduci ad solẽnẽ pniam. homicidiũ aũt volũtariũ & trũcatio mẽbrorũ possent reduci ad idẽ si sint publica. Nõ exprimit aũt hic dispẽsatio voti vel iuramẽti: qꝛ hec nõ pertinent ad absolutioneꝫ: vñ licet religiosi possint absoluere a trãsgressione eorũ: nõ tñ in ipsis dispẽsare. ¶ Circa pdicta notãduꝫ q̃ si epus suo subdito cõcesserit vt sibi possit eligere cõfessorẽ: ille quẽ is elegerit in casib⁹ q eidẽ epo reser-
§.5. uant: nullã hꝫ penitus ptãtẽ vi. de pe. & remis. si epus. ¶ Itẽ notãdũ q̃ si epus cõcedat alicui generaliter auctoritatẽ absoluẽdi in casib⁹ sibi reseruatis: in tali cõcessione generali veniunt illa que ille cõiter cõcedit in particulari. & que esset tali verisimiliter in speciali cõcessur⁹. Alia aũt nõ ex. d regu. iur. li. 6. In gñali cõcessiõe nõ veniũt que qs ñ esset i spãli verisimiliter cõcessurus cuiusmodi est excõicatio a iudice in particulari maxime. Insup notãdũ q̃ si a papa vel epo cõcedat alicui auctoritas absoluẽdi in casibus reseruatis: nõ pp hoc poterit talis dispẽsare in irregularitatibus votis vel iuramentis: nisi sibi amplior detur auctoritas: cũ aliud sit absoluere a pctis & aliud dispensare Notãdũ ẽt q̃ cõceditur ex priuile. clementis. 4. fratribus minoribus habẽtibus casus epales vti eisdẽ donec viduatis ecclesijs prouisum fuerit d pastore. Au-
ctoritas autẽ cõfessionũ audiendarũ quã habẽt fra- §.6.
tres legitime deputati semp durat. vt dictũ est. 17. di. ¶ Utrũ is cui cõmittit auctoritas absoluẽdi in casib⁹ epo reseruatis possit illud alteri subdelegare. Rñ. q̃
nõ ex. de offi. delegati. c. vl. qd̃ est intelligendũ de iu- §.7.
re cõi. secus est qñ exprimit q̃ possit. 6. li. de officio delegati. is cui. ¶ Utrũ officialis epi habeat auctoritem in penitentijs casuuꝫ epalium. Rñ. fm hosti. q̃ nõ: nisi expresse appareat q̃ hoc voluerit epus: & si hꝫ & nõ sit pſbyter: dꝫ alteri subdelegare. In cõtẽtiosis autẽ vnuꝫ & idẽ cõsistoriũ est ipsi⁹ & epi quare ab vno
ad alterũ non potest appellari. 6. de appel. romana. §.8.
¶ Utrũ penitẽs tenet de necessitate recipere & explere pniaꝫ sibi iniunctã a sacerdote. Ad hoc dicũ ricħ. q̃ nõ: si pſbyter iniungit penitẽtiã irrationabilẽ & indiscretã: qꝛ pſbyter abutit tũc claue sciẽtie & potẽtie. Si vero iniungat penitẽtiã rationabilem & discretam sic penitẽs tenet eã necessario recipere & pro viribus explere: qꝛ tunc pſbyter clauibus vtit recte: quilꝫ autem tenet sui iudicis iustã sniaꝫ obseruare vnde si penitens talem penitẽtiã ex deliberatiõe & absq̃ legitima causa omiserit explere: mortaliter peccat: hoc aũt est verũ fm sco. si velit se submittere sacerdoti & quãtũ ad absolutionẽ culpe & q̃tũ ad susceptioneꝫ pen tẽporalis totalis correspondentis: qꝛ tũc obligat pre. excepto ecclesie cui volũtarie se submisit. Si autẽ velit se submittere huic solum q̃tũ ad cõmutatiõnẽ pene eterne & nõ q̃tũ ad taxatiõnẽ pene tẽporalis: sꝫ quãtũ ad illã velit se subdere manui dei vel hic vl in purgatorio: nõ expediret tales dimittere sine absolutiõeꝫ tũc eni recederet desperatus. nec videt pp volũtatem istaꝫ esse in petõ mortali cũ cõteratur de peccato & puniri velit pena cõdigna ꝑ eo & ab eo cuius est iuste eã infligere. De tali aũt q onus penitentie subire nõ vult. dicit Ray. q̃ sibi iponẽda est penitẽtia quã voluntarie subire voluerit. ne deterius sibi cõtingat penitẽtiã violãdo. & si nõ possit gaudere de oimoda eius purgatione: gaudeat tñ q̃ ipsũ liberatũ a gehẽna ad purgatoriũ mittit. Hostiẽ. vero dicit q̃ nullatenus pmittere dꝫ sacerdos peccatorẽ desperatũ recedere: sꝫ po-
tius sibi imponat vnuꝫ pr noster. & q̃ alia bona que §.9.
fecerit & mala que tolerauerit sint ei in pñia. de hoc dictuꝫ est. di. 15. ¶ Utrũ penitentia iniũcta possit cõmutari vel relaxari. Dicit rõ. q̃ sic. sꝫ ab eo qui iniunxit vl ab ei⁹ successore vel supiore si est ordinarius iudex penitentie. Si autẽ petat relaxari ab equali. vt si penitens habeat domiciliũ in duabus parrochijs vel

dyocesibus

dyocesibus. Dicēdum q̄ si pnīa fuit publica vel solē
nis requiri dʒ cōsensus primi q dedit eam ne scādali
zetur. ꝛ hoc si de facili possit requiri: ꝛ maxime si pe
§.1. nitēs iam publice inchoauit penitētiā qͦ si nō de fa
cili possit requiri: aut si penitentia fuerit occulta: po
terit secūdus cōfessor cōmutare vel relaxare. ¶ Utrū
inferior possit relaxare penitentiā a superiore iniun
ctā. Rūdet rob. q̄ si penitētia iniuncta est in tali casu
de quo ab initio inferior poterat penitentiā iniungere
poterit relaxare vel cōmutare: nisi superior reserua
uerit sibi talem relaxationē vel cōmutationē. Si vo
penitentia iniuncta est casu reseruato supiori: nō po
terit inferior relaxare: cōmutare: vel diminuere absq̄
licentia eiꝰ q iniūxit nisi vrgeat necessitas: aut suadeat
vtilitas. Pium enim est interpretari q̄ superior in
his casibus concessit inferioribus potestatem cōmu
tandi vel relaxandi.

q.3. De excōicatione cōsequēter est videndū. Et
pmo in cōi. vbi sciēdū q̄ excōicatio est a cōio
Excōi- ne fideliū separatio. Et hoc dupliciter. vno mō q̄tū
catio. ad perceptionē sacramētorū tm̄. ꝛ hec dicit excōica
tio minor. Alia aūt excludit nō solū a sacramētis. sʒ
ēt ab alia cōione licita puta ab osculo: oratorio: collo
quio ꝛ cōiugio ꝛ hec dr̄ excōicatio maior iuxta illos
versus. Si pro delictis anathema qs efficiat. Os ora
re vale cōio mensa negatur. Sicut eni pnceps ad ma
§.2. lorū correctionē dʒ vti gladio tēporali: sic prelatꝰ po
testate excōicandi que est gladius spūalis. ¶ Quibꝰ
causis est ferenda snīa excōicationis. Rn̄. excōica
tio maior est pena grauissima. nulla enīʒ est maior pe
na in ecclesia. 24. q. 3. Corripiant. Unū nō est feren
da nisi pro mortali crimine. ꝛ illis qui aliter nō pote
runt corrigi. xi. q. 3. Nemo. Nō eni dʒ iponi p quo
§.3. cunq̄ mortali: sed pro pctō contumacie. vel cui cōtu
macia est annexa. xi. q. Absit. ¶ Quadrupliciter āt
hō peccatū cōtumacie incurrit. scʒ aut qn̄ vocatus suf
ficienter ad iudicē nō venit. nec remanendi hʒ legi
timā causam: aut veniēs rn̄dere cōtēnit ꝛ rōnē pretē
dere quare rn̄dere nō dʒ. aut anteq̄ debeat discedit
aut sententie nō obedit. Ille aūt qui aut impedit aut
procurat fraudulenter ne ad ipsum citatio veniat: p
citato debet haberi. Ille etiā qui veniēs se nō repre
sentat iudici: sed se occultat: reputandus est quasi nō
venisset. Hec rich. Cōtumacia siquidē est contēptus
§.4. vel inobediētia: vnde cōtumax dr̄ inobediens vel re
bellis iudici. ¶ Utrū iudex delegatus post reuocatio
nē cōmissiōis sibi facte possit anteq̄ reuocatio cōmis
sionis ad eū puenire potuerit aliquē excōicare. Rn̄
deo q̄ sic. qꝛ anteq̄ ad eū reuocatio cōmissiōis pue
niat: remanet penes eū ptās q̄ sibi fuerat cōmissa. ex
tra de procu. audito. in glosa. Ibi eni dicit q̄ in iudi
§.5. ce tenet qͦ facit donec intelligat iurisdictionē reuoca
tā. ¶ Utrū irregularis possit aliquē excōicare? Rn̄.
Prelatus factus irregularis aut factus est irregula
ris sine culpa sua: aut per culpam suam: si primo mo
do talis irregularitas nō debet ipsuʒ deiicere a sue pre
lationis statu. extra de etate ꝛ qualitate or. c. i. in glo.
Argumentum ad hoc de clerico egro. c. i. ꝛ vltimo.

Afflictionem afflicto addenda non est. Et prelatus
sic factus irregularis exequi pōt ea que sunt iurisdi
ctionis: vn̄ excōicare potest de quo magis in sequēti
bus videbit. Si aūt factus est irregularis p culpā suā
pro tali irregularitate deiici dʒ a prelatiōis statu qꝛ tn̄
ab illo statu nō est deiectus ipso iur. anteq̄ deiiciat p
sententiam potest excōicare. non enīʒ inuenitur in iu
re positū tales esse suspensos ab his que sunt iurisdi
ctionis: sed ab executiōe eorū que sunt ordinis: nisi ir
regularitas sit contracta per talē casum quo priuat
irregularis priuilegio clericali. vel quo factus est in
famis. Clericus enīʒ nō ordinatus si sit officialis: ex
cōicare potest. Prelatus tn̄ irregularis postq̄ a suo
statu deiectus est: excōicare non potest nec absoluere.
Laicus ēt excōicare non pōt: qꝛ de rebus ecclesiasti
cis nō legitur aliqn̄ laicis disponēdi attributa facul
tas. 96. di. c. i. hec Rich. Posset tn̄ papa de pleni
tudine potestatis hoc cōcedere laicis: fm barbirieñ.
¶ Utrū sacerdos suspensus vel excōicatus possit ex §.6.
cōicare. Rn̄io. Ad excōicādū ꝛ absoluēdū reqrit
ptās iurisdictionis libera. excōicatus aūt ꝛ si ptātē iu
risdictiōis hēat: nō tn̄ hʒ eā liberā sʒ ligatā: qꝛ nō hʒ
executiōeʒ: ꝛ iō excōicare non pōt nec absoluere. De
suspēso aūt distinguēdū est vt distinguit glo. 24. q. i.
Audiuimꝰ. qꝛ aut est suspēsus ab officio sʒ nō ab exe
cutiōe iurisdictiōis aut ecōuerso: aut ab vtroq̄. Pri
mo mō nō possʒ celebrare: ꝛ tn̄ possʒ excōicar. Scdo
mō nō possʒ excōicare ꝛ posset celebrare: sʒ tertio mō
suspēsus: neutrū pōt de iure. Hec rich. Excōicator
tn̄ secrete tenēt absolutiōis ꝛ bn̄ficiorū collationes: sʒ
postea fuerit eorū excōicatio detecta. ex̄ de exceptioni
bus exceptionē i glo. ar. Ad h̄ ō iure pa. Cōsultatiōi §.7.
bus. cōcor. ray. host. ꝛ Inno. ¶ Utrū excōicatio la
ta ab epō alieno rata possit hēri ab epō suo. Rn̄io
sʒ bar. 9. q. 2. c. 2. Nullꝰ alteriꝰ terios vsurpet. nec
alterius prochianū iudicare vel ordinare aut excōica
re psumat: qꝛ talis iudicatio vl' ordiatio aut excōicatō
vel dānatio nec rata erit. nec vires vllas hēbit: qn̄ nul
lius alterius iudicis nisi sui snīa tenebit aut dānabit.
Snīa q̄ nullū hʒ vigorē nō valʒ cōfirmari p ratihabi §.8.
tionē: qꝛ snīa plus hʒ iuris q̄ facti. ¶ Quō fieri dʒ
excōicationis snīa? Rn̄deo q̄ dʒ premitti triplex mo
nitio vel vna pro tribus: alias est iniusta. ꝛ iudex su
spendit p mēsem ab ingressu ecclesie. extra eodē, sa
cro. ꝛ dʒ hēre tēporuʒ cōueniētia interualla: nisi facti
necessitas aliud suaserit: puta si dilatioˀ eēt piculosa:
qꝛ ad arma forte iretur vel forte res distraherent. Et
dʒ fieri in scriptis cōtinētibus causam excōicationis.
alias excōicator suspendit ab ingressu ecclesie ꝛ a di
uinis per mēsem: que qdē si exequat: irregularis effi
citur: nec nisi p papā poterit cum eo dispēsari. extra
eodē. Cuʒ medicinalis. lib. 6. In scriptis etiā dʒ fie
ri sententia suspensionis aut interdicti: vt ibidē dici
tur. Et nota q̄ episcopi ꝛ superiores nullā snīam su
spensionis ꝛ interdicti incurrūt ipso iure. nisi de eis
expsse dicatur: extra de snīa excō. Quia periculosus.
li. 6. Cum iudex dicit excōico illum vel similia ver
ba. intelligitur de excōmunicatione maiori. e. ¶ Si
epūs excōicat oēs q fecerūt furtū vel hmōi. nūqd sub

dini eius talia cōmittētes extra suā dyocesim sūt excō
cati? R̄ndeo q̄ nō: vt extra de cōstitutiōibus. Ut ala
ru3. li. 6. Extranei autē qui offendūt in dyocesi eius
qui ex cōicauit icidūt in excōmunicationē: q2 fiūt ei⁹
subditi rōne delicti ibidē cōmissi. nisi sniam ignorauē
rint. Sententijs eni p statuta ordinarioꝝ quorūcūq3
pmulgatis nō ligant ignorātes: nisi ignorantia fuerit
§.9. crassa aut supina: vt ibidē dr. ¶ Quid si dicat platus
habeo te pro excōicato nūqd erit vere excōicatus di
cit rod. q̄ talis in foro pn̄ie d3 se excōicatū reputare
τ absolutionē petere. id ho. ¶ Quid si is qui sniam
§.x. generalē pmulgauit moritur vel amouet. nūquid qui
postea ꝯtra facit est excōicatus. R̄ndeo q̄ nō nisi suc
cessor cōfirmet: vel statutū aut decretū diffiniendo se
cerit. extra de officio Legati. ca. vi. hec ber. extra. e.
A nobis Idē di. ho. Debēt aūt fieri cōstitutiones d
cōsensu capituli sen eorū ad quos spectat: vnde dr cō
stitutio: quasi cōe statutū. extra de verbo. signi. Exijt
li. vi. ¶ Utrū absens ignorans possit excōmunicari.
§.xi. R̄ndeo fm ber. ex. de clerico excōicato apostolice
q̄ sic. Et si cōmunicator voluit q̄ statim eēt excōmu
nicatus qn̄ littera scribebat tunc statim fuit excōmu
nicat⁹: tn̄ quicqd facit anteq̄ sciat se excōicatū nō im
putat ei nisi esset ignorās. ignorātia crassa vl supina
sicut is de quo habet extra de clerico excōmunicato.
Illud. Ibi eni crassa videbat ignorātia cū per famā
se sciret excōmunicatū eē. l3 oīmodā certitudinē nō
nō haberet. ¶ Inhibet. vi. e. Romana. ne cōitas vl
§.12. collegiū excōicet: q2 sic cōtingeret ligari quādoq3 in
noxios. sed in illos de collegio d3 pmulgari snia q̄s
culpabiles esse ꝯstiterit. Sed si ferat an teneat: quidā
dicunt q̄ nō: alij dicūt q̄ sic: q2 multa prohibent q̄ tn̄
facta tenent q̄uis cōtra phibitionē factā grauiter pec
cet. τ huius op. est Jo. andree. Si priuilegiatus alle
get priuilegiū nō publicatū nec iudici notū: nec fuit i
longo tēpore illius libertatis τ iudicij petenti priui
legium sibi ostendi non vult ipsum ostēdere: nec ali
quibus prudentibus viris omni suspitione carentib⁹
p eundē ordin̄. deputatis. tenet snia si feratur contra
eum. extra de priuilegio. Cum psone ecclesiasti. lib.
§.13. vi. ¶ Utrū excōmunicatus possit excōmunicari. di
cunt cōiter doctores q̄ sic. vel p eiusdē excōicationis
reiterationē ad maiorē sui cōfusionē: vel pp alias cau
sas. Duplex est eni effectus excōicatiōis sc3 eiectio τ
τ ligatio. Et l3 quo ad pmū excōmunicat⁹ nō possit
amplius excōmunicari: q2 qui foras eiectus est ampli
us eijci nō pōt nisi reuertat: quo ad f3 tn̄ pōt iterū ex
cōmunicari: pōt enim ligatus amplius ligari. ¶ In
quibus casibus snia excōicationis nulla est ipso iure.
§.14. R̄n. Ponunt sup hoc multi casus quoꝝ sunt qnq3
cōmuniores hic notati. Primus est ille qui tulit ea3
non habebat de hoc potestatē: vt q2 non erat eius iu
dex. xi. q. 3. Snia. vl erat excōicatus τ hmōi. 24. q.
i. Audiuimus. Secūdus qn̄ est lata post appellatio
nē legitime factā: seu ex vera τ legitima cā. ex. de ap
pel. Dilecti. τ ca. Solet. li. 6. τ idē dicendū de inter
dicto τ su spē. Notādū tn̄ q̄ excōicat⁹ nolan3 vel spe
cialiter τ expresse post appellationē legitimā: si illa3

appellationē infra tēpus ad eam psequēdā ab hoīe
vel a iure statutum non fuerit vt debuit prosecut⁹: l3
pp talem negligentiā illa snia nō cōualescat. tamē ie
pso illo termino poterit publice nunciari excōicatus
τ nedū in iudicialibus s3 ēt in extra iudicialibus acti
bus euitari donec de ipsius sentēnie docuerit nullitate
vi. e. l3. Sicut aūt sententia post appellationem lgat
mā nulla est sic etiā cu3 fertur in eu3 qui se supponit
protectioni romane ecclesie: licet nō appellet ex sim
plicitate. extra de appella. Ad audien̄. vel ēt cū fert
cōtra aliquē qui post litem motā iter arripuit ad cu
riam extra de appel. Dilecti. pmo. Tertius casus est
quando error intolerabilis in sentētia fuit expressus:
vt si eps excōicat aliquē qui facit aliquid qd est de se
bonū: vt dare elemosynā pauperi. vel quia nō cōmit
tit illud qd est malum: puta adulteriū. vi. e. Venera
bilibus. §. pōt. vel si precipiat aliquid īpossibile. ex
tra de pactis. ca. vi. Quartus casus est qn̄ aliquis ex
cōicaret maiori excōicatione illos qui excōicato par
ticiparent nō in crimine sed in locutione τ in alijs ca
sibus: quibus incurrit minor excōicatio. nā talis snia
non valet: nisi premissa trina monitione vel vna pro
tribus τ nisi exprimatur nominatim ipsi admonēdi
proprio sc3 nomine vel alijs circūstātijs in dubitabi
libus. vi. e. Statuimus. τ ca. Cōstitutionē. Quintus
casus est qn̄ prelatus interdiceret subditis suis ne ex
poneret supioribus: aut legatis: aut inquisitorib⁹ sta
tum ecclesiarū suarū seu monasteriū: τ de hoc ferret
sniam excōicationis. li. vi. d offi. ordinarij. Q2 ple
riq3. In pdictis casib⁹ snia nō est metuēda. ¶ Qd
si dicat eps excōmunico te q2 furtū fecisti. τ tn̄ falsu3 §.15.
est. nunqd tenet. dicit ber. extra. e. Per tuas q̄ l3 ta
lis quo ad deū nō sit ligatus nisi cōtēnat. Tutius tn̄
est q̄ absoluat quo ad ecclesiā q2 snia siue iusta siue
iniusta timēda ē. xi. q. 3. ca. i. Idē dicit hosti: τ In
nocē. Excōicat⁹ autē q cōtēnit snia3 seruare se cōio
ni fideliū ingerēdo: si snia erat iniusta facit ipsā iustā
pp cōtēptū q2 inde posset excōicari nō est itaq3 snia cō
tēnēda s3 ad iudicē humiliter recurrēdū. vel supiori
de iniusta ex cōicatione cōquerēdū. Preb adhuc vidē
tur habere veritatē de publice excōicato de quo vide
bitur in cōsequētib⁹. ¶ Quid si eps in subditū snia3
excōicatiōis ferat sub ꝯditiōe vel in diē certū: s3 an̄q̄ §.16.
ꝯditio existat: subdit⁹ ei⁹ eē desinat: puta q2 alibi trās
fert domiciliū. R̄ndet hostiē. extra de appella. Pre
terea. 2°. q̄ tenet snia nisi pendente ꝯditione appel
let. extra de offi. delegati. ca. finali. idē di. ber. l3 aūt
snia sub ꝯditione lata tollat p appellationē. tn̄ si pu
re τ sine ꝯditiōe ferat: nō reuelat p appellationem l3
fuerit appellatio facta an̄ snie publicationē. extra de
appellati. Pastoralis. trāsfert tn̄ cause cognitionē in
supiorē: extra. e. Per tuas. ¶ Quid si dicat iudex §.17.
excōico te si appellas. vel si ad appellandū te prepa
raueris. di. hosti. q̄ snia nulla ē. q2 vt patēter errorē
intolerabile3. ꝯtinet hoc eni nihil aliō ē dicere nisi
q̄ excōico te si iure cōiter cōcesso vtaris. ¶ Quid si
iudex precipiat alicui debitori q̄ soluat infra certum §.18.
terminū: alioquin sit excōmunicatus. Utrū creditor
possit

possit terminū prorogare. Quidā dicūt q̄ sic. hosti.
tñ dicit tutius esse q̄ hoc fiat de cōsensu iudicis. Si tñ
pars in primo termino reputat sibi vt satisfactū: cessat
§. 19. tota excōicatio. v. di. Inno. ¶ Utrum iniuste excōicās
peccet mortaliter. Rñdeo. sm̄ Rich. q̄ excōicatio pōt
esse iniusta: aut ex aīo excōicantis: vt cū mala intētio
ne vel ex odio excōicat. aut ex ordine. cū. s. frater nō
seruato iuris ordine: puta sine monitione p̄missa. et
hmōi. aut ex defectu cause: qr scilz sine cā legitima. et
quocūq; istorū modorū scienter excōicans et ex deli-
beratione: mortaliter peccat: qr primū iniuste et gra-
uiter ledit: scz in fama: et cōtra phibitionē eccl'ie facit.
Si aūt hoc facit ex ignorātia crassa et supina: mortali
ter peccat: q̄uis nō ita grauiter. Si vero hoc facit ex
ignorātia pbabili: nō peccat mortaliter. hec Rich. Di
cit vero ignorātia pbabilis qr credidit citationē venis
se ad eū quē excōicat: et p̄ p̄ns credidit eū ɔtumacem
cū nō esset vel credidit excōicationis causā sufficiēter
§. xx. pbatā errans in pbationibus dubijs extra. c. sacro. i
glo. bernardi. ¶ Si a iure vel a iudice aliqd inhibea
tur sub interminatione vel pena excōicationis. nō est
lata sn̄ia ex vi verborū: sz tñ cōminatio sm̄ Hosti. et
Gof. ¶ Si ēt dicat anathema sit: nō est canō late sen
§. 21. tentie sz ferēde. Cū vero dr̄ excōicam⁹ illū q sic ege
rit vel talis eoipso vl ipo facto sn̄iaz excōicatiōis icur
rat: tūc est sn̄ia lata in talia peragentē. ¶ Si excōica-
§. 22. tio feratur ɔ eos qui sciuerūt furtū nisi reuelent cui
tenētur reuelare. Rñsio sm̄ Hosti. Nō tenentur dñ
num passo reuelare sed prelato ecclesie: nec illi de-
bent reuelare publice si solus reuelator scit. Cui cō-
cor. Rodo. inter cetera addēs q̄ prelatus monere dz
§. 23. malefactorē vt satisfaciat. ¶ Pone aliquē epm̄ esse
depositum et ille post sn̄iam statim appellat et appel-
latiōe pēdēte subditū suū excōicat nūqd talis excōi-
catio tenet. Rñsio sm̄ tācretū ex quo appellant in of
ficio suo remansit: et iō siue psequat appellatio siue
nō excōicatio tenuit. Uincētius tñ aliter di. sz sn̄ia tā-
creti est melior sm̄ ber. extra de appel. Sepe ɔtigit. Et
notandū vt dicit gof. infra decē dies est appellandū
a tpe late sn̄ie vel noticie eiusdē in scriptis corā nota-
rio. et infra. xxx. dies est appellatio intimāda iudici et
apl'i seu littere dimissorie petende. 2. q. vi. Post ap-
pellationē. et §. penul. De hoc hr̄ extra de electioni-
bus cām. li. 7. et ō appellationib⁹: q̄uis. Et tenet ap
pellās psequi appellationē infra annū a die interpo-
sitiōis ei⁹. vel a die illati grauaminis si futuro graua-
mine appellat. Qd̄ si iusto impedimēto cessāte nō fe
cerit debebit ei⁹ appellatio deserta cēseri. li. 7. de ap
§. 24. pellationib⁹. Sicut. ¶ Notādū insup q̄ qñ in rescri
pto pape ponit̄ oī appellatione remota. dz intelligi ō
appellatiōe friuola: vt dicit Inno. quartus. Et lz nul
la appellatio friuola vel frustratoria valeat: illa tñ cla
qñq; in rescriptis apponit̄ qr plus timeri solet qd̄ spā
liter iniungitur q̄ qd̄ gn̄aliter phibet̄. Un̄ ēt tunc lz
appellare oīmō sit cā pbabilis appellationis. siue sit
expssa in iure siue nō. lz ex̄. c. Pastoralis: videat̄ po
ni oppositum. Sed vt ibi dicit ber. non stamus ho-
die illi decretali: sed ei qd̄ dicit̄ infra. c. Ut debitus.

1 In quibus casibus incidit quis in maiorē excōicationem §. 1.
ipso facto. Rñ. q̄ in multis. naz excōicatio a
qua solus papa absoluit incurrit̄ in duodeciz casib⁹.
Prim⁹ ē ō eo q̄ v̄berat clericū. 17. q. 4. Si quis vl quā
cūq; psonā religiosā religionis approbate. ex̄. c. Nō
dubiū: vbi exprimunt̄ regulares cōuersi: hic tñ casus
multas hz exceptiōes: vt videbit̄ in sequētib⁹. ¶ Se §. 2.
cūdus de eo q incendit vel frangit eccl'iam: qui añq̄
denūciet̄ pōt absolui a suo epo. postea vero nō: nisi a
papa. ex. c. Tua nos. et ca. Cōquesti. Alij vero incē-
diarij non sunt ipso iure excōicati sm̄ alanū. Gof. et
ber. Si tñ excōicent̄ et publicent̄ nō absoluūtur nisi a
papa. c. Tua. Nec sunt incēdiarij dicēdi qui hoc fa-
ciunt auctoritate habētis iustū bellū. sm̄ rod. si sine
eccl'ie incastellate vl nō ex pposito faciāt. Illi aūt q
ecclesias aliter offēdūt multa enormia ibi cōmittēdo
puta accipiendo corpus xpi vel crucē vel altare frā-
gēdo vel hmōi lz dicātur eē a Ray. excōicati: hoc tñ
nō videt̄ verū sm̄ gof. host. ber. et rich. nisi hoc fa-
ciant cū fractione ecclesie de qua tñ loquit̄ capi. con
questi. vel cū fractione rerū sacrarū in ecclesia ɔten-
tarum sm̄ rich. q. de imunitate ecclesie. et sic pōt ve-
rificari opinio ray. puta si accipiat̄ corpus xpi cū fra
ctione sacrarij in quo ponit̄. et sic intelligit̄ illud. 17.
q. 4. Omnes ecclesie: vbi excōicant̄ raptores eccl'ia-
rum. vel intelligit̄ sm̄ rod. de excōicatione minori q̄
est omnis sacrilegus excōicat⁹. auferendo. s. sacrum
de sacro vel sacruz de nō sacro. vel nō sacrū de sacro.
dicit̄ aūt fractor ecclesie qui dolo malo violenter pa
rietē foderit: aut vitreā: aut serraturā: aut hostia: aut
cardines: aut tectū sm̄ eundē. ¶ Terti⁹ casus qñ pa §. 3.
pa aliquē nominatim excōicat quē solus papa absol
uit et sic ēt absoluit oēs ei pticipātes i crimine pp qd̄
excōicat⁹ est. extra de sen. excō. Significauit. vel ēt q
ei pticipant scienter in diuinis. vt qdā dicunt p̄ dein
capitulū. Significauit. Alij autē dicunt q̄ capitulū
p̄dictū intelligitur de participantibus in crimine vel
quādo primus erat excōicatus a papa cum participā
tibus: prime opinionis est hosti. et est verior sm̄ rich.
qr magis est consona textui. nō tñ extēdit̄ hec cōstitu
tio ad alios a papa: sm̄ Gof. et hostiē. nec ad excōi-
catos a iure. ¶ Quartus casus est de falsificante lit-
teras papales. vel falsis scienter vtente. extra de fal-
sarijs. Dura etc. Falsariorū. Dicit̄ aūt falsarius sm̄
glo. quicūq; radit vel inmutat rescriptū pape. Po-
nunt̄ ēt plures modi falsariorū eod̄ ti. ca. Licet quo
rum vnus est. si bulla falsa apponat̄ falsis litteris: ali⁹
vero si bulla vera falsis litteris inferatur: multiq; alij
in textu et in glosa. Dicit tñ. Rich. q̄ de litteris q̄ p̄
nullam rasuram apparere possunt visiles: puta de lit-
tera citatoria data a ducentis annis est aliter iudican-
dum. ac etiā de rasura facta per eum qui litteras scri
psit. Non est etiā excōicatus impetrās litteras a dño
papa tacita veritate vel falsitate suggesta. Nec etiam
ille qui litteris apostolicis vtitur sub alio noīe impe-
tratis vt idē dicit. ¶ Habentur etiā duo casus in. vj. §. 5.
primus est de insecutorib⁹ cardinaliū vt ex̄ de penis. §. 6.

Felicis. ¶ Secūdus est de illis qui occasione alicui⁹
§.6. sinis late dant licentiā gravādi eos q eā tulerit de quo
videbitur. in 21. casu. ¶ In clemētinis sunt casus qn
§.7. q. Primus est inqsitores hereticorū odio. gra amo
re vel lucro ꝯ iusticiā ⁊ ꝯsciētiā obmiserint ꝯ quēpiā
pcedere vel ipsam heresim alicui iponerent seu impe
dimētū sui officij: vt habet de here. multorū in fine.
¶ Secūdus ō religiosis qui absq; lrā spāli prochia
§.8. lis pſbyteri solēnizarent matrimonia aut ministrarēt
sacramēta eucharestie vel extreme vnctionis sufficit
tñ licētia parrochialis pſbyteri ēt si ñ sit sacerdos: vl
eius vicarij q gerit ordinariā curā ecclesie. Itē suffi
cit licētia dyocesani: vt notat Joā. an. extra de priui
le. Religiosi. in clemēti. Sufficit ēt licētia data reli
gioso vel parrochiano fm asterand: lz non exprimat
nomen religiosi dum tñ specificet sacramentū ⁊ quo
ad scholares mercēnarios ⁊ his similes intelligit pre
sbyteri in cuius parrochia habitāt. vt idē dicit ⁊ Jo.
andree. ¶ Itē similiter excōicati sunt religiosi qui ex
§.9. cōmunicatos a canone absoluerent in casibus nō cō
cessis. aut absoluerēt a sententijs p statuta prouincia
lia siue synodalia promulgatis. aut absoluerent a pe
na ⁊ culpa. vt in dicto capi. Religiosi. Non incidunt
autem hāc in sententiam si ignorāter absoluant liga
tos sententijs synodalibus cū non teneantur scire hu
iusmodi sententias. vt dicit directoriū iuris. ¶ Ter
§.x. tius de insecutoribus seu psecutoribus episcoporū. ō
penis. Si quis. de quo ibi multa ponunt. ¶ Quart⁹
de clericis ⁊ religiosis inducētib⁹ ad vouēdū iuran
§.xi. dū vel promittendū de eligenda apud eos sepultura
vel vt iam electā vlterius non mutent. de penis. Cu
pientes. Sic autē eligentes nō possunt in ecclesijs sic
electis sepeliri. nec alibi eligere sepulturā. extra de se
pulturis. Animarū. li. vi. Secus aūt esset si ꝓprio mo
tu hoc vouissent fm hostiē. ¶ Quintus ō dñis tēpo
§.12. ralibus qui celebrare cogunt in loco interdicto. vel
ad audiēdū diuina euocāt excōicatos vel interdictos
vel ꝓhibent eis ne moniti exeāt. Et idē ō illis q noia
tim a celebrātibus missas moniti nō exeunt: vt ō sen.
excō. Grauis. ¶ Itē de illis q ferrū arma ⁊ equos
§.13. ad impugnādū xpianos ⁊ alia necessaria deferūt vel
trāsmittūt seu galeas vel naues vendūt vel ipignorāt:
vel in pyraticis sarracenorū nauibus gubernationes
exercent: vel ipendunt ꝯsiliū vel auxiliū in dispēdiū
terre sancte: extra de iudeis. Ita quorūdā. ⁊ ca. Ad
liberandū. Et est casus papalis vt dicit bar. p quādā
extrauagātē clemētis quinti: cuius ꝑncipiū Multa.
§.14. ¶ Sunt ēt alij casus plurimi. Primus cū qs nouā
heresim cōfingit seu in heresim iam dānatā incidit.
aut est credēs receptator: vel fautor hereticorū: extra
de here. Ad abolendā. ⁊ ca. excōicamus. ⁊ ca. Sicut
ait. Et generaliter quoscūq; romana ecclesia vel sin
guli epi cū ꝯsilio clericorum hereticos iudicauerint.
¶ Secūdus cū quis asserendo dicit romanā ecclesiā
§.15. nō eē caput oium ecclesiarū: nec ei tanq̄ capiti obe
diendū. di. 19. Nulli fas. ¶ Tertius qñ rectores ciuita
§.16. tis faciūt exactiones indebitas in clericos ⁊ ecclesias
⁊ moniti nō desistūt. extra de immunitate ecclesie. Nō
minus. Dicit aūt eodē ti. c. Aduersus. q si talis oc
currat necessitas q laicorū nō suppetāt facultates cō
sulatur papa p epm ⁊ clericū. ¶ Quart⁹ cū qs nō ele §.17.
ctus a duabus partibus cardinaliū gerit se pro papa.
ex. de electione. L. 3. ¶ Quintus cū qs magister vl §.18.
scholaris tractat cū aliquo ciue bononieñ. de cōdu
ctione hospitij irrequisitis in gliniis nisi ipe ꝯductiōis
fuerit elapsus. ex̄ de locato. Ex rescripto. ¶ Sextus §.19.
cū monachi canonici regulares archidiaconi decani:
pꝑositi: cātores: aut alij clerici psonatus habētes: vt
primicerius: thesaurarius: succentor: ⁊ hmōi. aut etiā
quicūq; pſbyteri audiunt leges vel physicam. extra.
Ne clerici vel monachi. Non magno ope. ⁊c. Sup
specula. Secus si habent ecclesiā tñ parrochialē. ⁊
nō sūt pſbyteri ex̄. Ne clerici vel monachi. Statutū.
libro. vi. Per physicā aūt intelligit medicina q̄ fiūt
cōfectiōes p quas ꝯsulit languētib⁹: vt pz in ca. Nō
magnopere. Illi autē qui pdicta audiūt in claustro
nō incidunt in excōicationē fm hostiē. ⁊ Inno. vt pz
ēx dicto ca. ¶ Septimus cū quis pticipat cū aliquo i
crimine pp qd excōicat⁹ est dando ei cōsiliū. auxiliū §.xx.
vel fauorē. extra eodē. Si ꝯcubine. Et intelligit fm
Rodo. tā de excōicatione a iure q̄ a iudice. Et fm
Rich. de ꝯsilio vel fauore sine quo alias nō eēt factu
rus. Secus est si fauet ipunitati criminis ppetrati. ex
cipitur tñ ab hoc crimen heresis. extra de hereticis.
Excōicam⁹. §. Credētes. ¶ Octau⁹ ōēs q fecerint §.21.
statuta ꝯtra libertatem ecclesie ⁊ scriptores eorū ⁊ po
testates ꝯsules rectores. ⁊ ꝯsiliarij locorū vbi talia sta
tuta seu ēt cōsuetudines edite sunt vel seruate ⁊ q ea
seruare fecerint. ⁊ illi qui fm illa iudicauerint. vel in
publicā formā redegerint iudicata extra. e. Nouerit
⁊ ca. Grauē. ¶ Nonus ꝯtra illos qui innitūtur alie §.22.
nationibus bonorū ecclesie a scismaticis factis. extra
de scisma. ca. i. Ordinatiōes aūt taliū sunt irrite q̄
tum ad executionē: nisi fuerit cū eis dispēsatū. Sūt
autem dicti casus ex iuribus antiquis collecti. Casus
vero sequētes sūt i vi. ¶ Prim⁹ de quocūq; q loqt
secrete: vel mittit scripturā vel nūciū alicui cardinali §.23.
quādo sunt reclusi occasione electionis pape. extra ō
electionib⁹. Ubi periculū. Et de dñis rectoribus ⁊ of
ficialibus ciuitatis qui imminēte dicta electiōe nō serua
rent dictā ꝯstitutionē. ¶ Scđs de his q grauāt ali
quos pro eo q rogati seu alias inducti eū pro quo ro §.24.
gabant seu inducebant eligere noluerunt: vel cōsan
guineos eorū aut ipsas ecclesias seu loca beneficijs vl
alijs bonis spoliando seu alias iniuste prosequēdo.
extra de ele. Sciant cuncti. ¶ Tertius casus est q ex
cōmunicati sūt vniuersi ⁊ singuli q regalia siue custo §.25.
diam siue guardiam aduocationis vel defensionis tita
lum in ecclesijs monasterijs vel quibuslibet alijs pijs
locis de nouo conantes vsurpare bona ecclesiarū aut
monasteriorū aut locorum ipsorum vacantiū occu
pare presumunt quacunq; dignitatis honore pre
fulgeant. vi. de ele. c. generali. Per vniuersos fm
Jo. monachi. Cōprehenduntur. etiā mulieres: quia
masculinū prolatū a canone crimina puniente femi
nas cōprehēdit. vt. 17. q. 4. Si quis suadente. Cō
prehenduntur

ꝑhenduntur etiam clerici τ laici siue faciant tanꝗ̄
persone singulares siue qualitercunqȝ. ita tamen ꝙ si
nomine vniuersitatis fiat facientes consentientes tan
tum sunt excōmonicati: innocentes vero non: qꝛ excōi
cationis pena nō debet quis teneri nisi culpa sua licet
secus sit in interdicto. vi. c. Romana. Per regalia
intelligit̄ collata q̄ sit occasione regis vł imperatorū
vel tributū qd̄ regi debet̄ quī se forte dicebat patronū
seu iura que ad regē vel imperatorē ptinere cōsueue-
runt vtpote vectigalia: sed erāt ecclesijs ꝯcessa: τ mō
vult ea aliqs vsurpare de nouo. ℭ Per custodias τ
alia que sequūt̄ intelligit̄ ius patronat9 qd̄ ꝫm diuer-
sas regiones sortitur diuersa noīa: vn̄ extra de iure pa
tronatus. Preterea. ii°. Patroni dicūtur aduocati
vice dn̄i custodes seu gardias habētes. p pia loca pn̄t
intelligi hospitalia. Excōicati ēt sunt clerici τ psone
cetere hmōi locorū hec fieri ꝓcurātes. e. titulo. Cle-
rici. ℭ Etiā se talib9 nō opponētes nichil ꝑcipe debēt
d prouentib9 ipsarū ecclesiarū vel locorū ꝓ tpe quo
ꝑdicta pmiserint sine debita ꝯdictione: vt ibidē dicit̄.
Dicit̄ autē ius patronat9 auctoritas ꝓueniēs ex bn̄fi-
cijs ante ꝯsecrationē ecclesie collatis puta auctoritas
ꝑsentandi ad ecclesiā vacantē rōne fundationis do-
§.26. tationis τ edificationis ipsius. Nō pōt aūt patronus
aliqd ab ecclesia exigere: nisi qd̄ fuerit ei in fūdatione
ꝯcessū extra. c. preterea. ii. ℭ Quart9 de electoribus
ad regimen vrbis rome de electis τ fautorib9 q fece-
rint ꝯ ꝯstitutionē sup hoc sacrā: extra de electiōe. Fū
§.27. damēta. ℭ Quint9 de his qui vocant ad dirigēdas
moniales in electionib9 nisi abstineāt ab his p q̄ pōt
in eis discordia oriri vel nutriri. extra de electione in
§.28. dēnitatibus. ℭ Sextus de his qui procurāt ꝙ ꝯser-
uatores dati intromittāt se de his que non lȝ: puta de
alijs ꝗ̄ de manifestis iniurijs τ violētijs extra d offi.
delegati statuim9. li. 6. nec pn̄t absolui nisi parti gra
uate satisfaciāt d expensis. e. hac ꝯstitutione. ℭ Se-
§.29. ptimus de his q absolutionē ab aliqua excōicatione
vel reuocationē eius aut ēt suspēsionis aut interdicti
extorquēt p vim vel metū. Nam nō valet absolutio
τ incurritur noua excōicatio. extra de his qui vi. ca.
absolutionis. ℭ Octauus de eo qui fingit fraudulen
§.xxx. ter cām aliquā p quā aliqs iudex vadat vel mittat ad
aliquā mulierē pro testimonio. extra de iudicijs. mu
lieres. li. vi. ℭ Nonus de his qui ꝑlatos vel capitu-
§.31. la vel aliā psonam ecclesiasticā cōpellunt ad submit-
tendū laicis vel alienādū bona imobilia: vel alia iura
ecclesiarū. Et similiter laici q hec sibi iniuste vsurpāt
nisi moniti desiterint. extra de rebus ecclesie: hec cō
§.32. sultissimo. ℭ Decim9 de his qui exigunt pedagia vł
guidagia a rebus vel psonis ecclesiasticis. vi. de cen-
sibus. ꝗ ꝗ̄. sed iste casus reuocat̄ p septimū decreta-
lium. de imunitate ecclesie. qm̄: vbi vult ꝙ ꝯ quoscū
qȝ laicos extorquentes tallias seu collectas: aut q̄scūqȝ
exactiōes. seruetur statutū ꝯsilij lateranēsis. extra. c.
nō minus. τ capi. aduersus: vbi tales excōicant̄ ipso
iure: si moniti nō desistāt. ac ēt successores excessum
ꝑdecessorū infra mensem nō purgātes: hec ꝫm alte-
xanū. Oppositū tn̄ bartholinus pro quo facit illud qd̄
habet̄ li. vij. de censib9. capi. presenti in textu τ i glo
sa. Intelligit̄ autē de pedagijs que exigunt̄ de rebus
quas clerici nō cā negotiationis deferunt vel deferri fa
ciunt: qꝛ de his que cause negociatiōis deferentur nō
haberent clerici hanc libertatē. ℭ Undecim9 de his
qui ipedirent iudiciū cuiusqȝ iudicis ecclesiastici ordi §.33.
narij vł delegati cōpellēdo ꝯcurrētes ad forū ecclesia
sticū in causis que de iure vel antiqua ꝯsuetudine ad
ipsum pertinent ad sistendū vel litigandū in foro se-
culari de eis ipsos iudices vel litigātes aut eorū pro-
pinquos in psonis vel rebus quocūqȝ modo grauā-
do vel alias seu ad ꝑdicta cōsiliū auxiliū vel fauorem
dando. vi. de imunitate ecclesie: qm̄: nec debēt tales
absolui nisi prius satisfecerit iudici cui9 iurisdictio fue
rit impedita: τ parti grauate. ℭ Duodecimus de do
minis qui inhibent subditis suis ne psonis ecclesiasti §.34.
cis vendant vel ab eis emant vel ipsis bladū molant
seu panē coquāt aut alia hmōi obsequia exhibere ꝑsu
mant. 6. de imunitate ecclesie: eos qui. ℭ Tertiusde
cimus de religioso qui temere i scholis vel alibi habi §.35.
tum religiōis sue dimittit vel accedit ad studia nisi a
suo prelato de ꝯsilio maioris partis cōuentus sit ei li-
centia ꝯcessa. 6. nec clerici vel monachi vt periculo-
sa religiosis euagādi materia subtrahatur. Dicit̄ aūt
temere fieri ꝫm Jo. monachi qd̄ fatue vel sine cā fit.
Ex causa enim licitū est habitū trāsformare. Ex pre-
cedē pȝ ꝙ religio habitū sue religionis dimittentes rō
ne dormitionis vel alicuius ludi honesti nō incidunt
in hanc sententiā: cū pene nō sint ampliāde sȝ potius
restringende. Et vt dicit hylarius intelligentia dicto-
rū ex causis sit assumenda dicendi. Fuit aūt hec de-
cretalis edita sicut pȝ ex littera. vt tolleret̄ religiosis
materia euagandi seu extra ꝯuentū discurrēdi ad ali
qua fatua ꝑpetrāda que liberius cōmittunt̄ in habitu
seculari ꝗ̄ regulari. ℭ 14. d doctorib9 siue magistris §.36.
q scienter illos religiosos qui dimiserūt habitū do-
cent leges vel physicā. vt in dicto ca. vt i periculosa
habet̄. ℭ 15. quicūqȝ hereticos crēdētes receptato-
res defensores vel fautores eorū traderent ecclesiastice §.37.
sepulture: nec tales possunt absolui nisi proprijs mani
bus publice extumulēt: τ proiiciāt hmōi corpora dā
natorū. ℭ 16. quicūqȝ rector secularis vel quicūqȝ of
ficialis eius cognosceret de crimine hꝛsis: aut captos §.38.
liberaret: vel dyocesanorū aut inquisitorū officiū im-
pediret: extra de hereticis: vt inquisitiōis: quā excōica-
tionē si p annū aīo sustinuerit ptinaci ex tūc velut he
retic9 ꝯdēnet̄. ℭ 17. de his p assisinos quēꝗ̄ xpianū
occidi ꝓcurauerūt: ēt si mors nō fuerit subsecuta. 6.
de homicidio pro humani. Tales enī ac ipsos assisi §.39.
nos receptātes defendētes vel occultātes incurrūt ip
so facto excōicationē τ depositionē ab officio τ bn̄fi
cio. Erāt autē assisini quidā infideles q ex quibusdā fal-
sis opinionibus qb9 fuerāt enutriti de facili mittebā
tur ad occidēdū quēcūqȝ xpianorū nō curantes si ob
hoc ipsi occidēdi essent. ℭ 18. de clericis q manifestis
vsurarijs alienigenis locāt domos: vł ꝯcedūt alio tī.
ad fen9 exercēdū. Si. n. sint ꝑiarche archiepi vł epi §.xl.
incurrūt ipso fcō suspēsionē: si sint minores clerici icur
rūt excōicatōeȝ. Si ē collegiū vł vniūsitas: icurrūt in
terdictū. 6. de vsuris: vsurarū voragine. ℭ 16. d his §.41.

qui ꝯcedunt repressalias cōtra ecclesiasticas ꝑsonas.
Dicūr aūt repressalie qn̄ aliquis oriūdus de vna terra
dānificat ab oriundo de alia. vel ēt si debitū nō solui
tur ei:tūc dicit ꝓtās illi spoliato ꝙ satisfaciat sibi con
tra quēcūq3 de terra illa vnde est ille spoliator siue debi
tor. Huiusmodi autē repressalie ꝛ si inique sint ꝛ legi
bus prohibite tāq̄ naturali equitati cōtrarie q2 alius
pro alio grauatur. lib. 6. de iniurijs ꝛ dāno. Et si pi
gnorationes. Alicubi nomin9 spāliter ibi ꝓhibet ne cō
cedant vel extendant cōtra ꝑsonas ecclesiasticas vel
bona ipsarū pretextu cuiuscūq3 cōsuetudinis. Et q ꝯ
fecerint nisi reuocauerint infra mēse3:si persone sint
singulares sunt excōicate. si vniuersitas est iterdicta.
¶ Sed pone ꝙ aliquis expoliatus portat litteras ci
uitatis sue ad ciuitatē vbi manet spolians ꝛ petit iusti
ciā nec fit ei. nunqd in hoc casu pōt ꝯcedi repressalia
Dicit Joā. andree ꝙ sic::q2 hoc modo nō grauatur
alius pro alio sed potius punitur rector vel ciuitas in
suis ciuibus ꝓp negligentiā. Unde dicit Aug. ꝛ habe
tur. 23. q. 2. Dominus. ꝙ gens vel ciuitas plectēda
est que iudicare neglexit qđ a suis improbe factū est.
vel reddere qđ ꝑ iniuriā ablatū est. ita tñ ꝙ ēt i hoc
casu ad clericos nō extendat. ꝛ ꝙ sibi de rebus non
§.42. auctoritate ꝓpria sed iudicis satisfaciat. ¶ Uicesimus
si rector vel dñs tpalis nō fecit obseruari ea que statu
untur ꝯtra insecutores cardinaliū seu alicuius de fa
§.43. milia eorū vel pape. li. vi. de penis felic. ¶ 21. qui
cūq3 dant licentiā capiēdi occidendi seu alias in ꝑso
nis vel bonis suis vel suorū grauādi eos qui ꝯ reges
barones nobiles vel q̄cūq3 alios protulerint excōi
cationis suspensionis vel interdicti sententias siue il
los quorū sunt occasione prolate. vel eos qui eas ob
seruant seu qui taliter excōicatis excōicare nolunt nisi
licentiā ipsā. re integra. i. iniuria nō illata reuocēt:vl
si ad bonorū captionem occasione ipsius licentie sit
processū:nisi ipsa bona fuerint infra octo dierū spa
cium restituta: Similiter ꝛ qui dicta licētia vsi fuerit
vel etiā motu ꝓprio siue licentia fecerint hec:excōica
tionē incurrūt in qua si permāserint ꝑ duos menses
non nisi a papa absoluent. vi. de sn̄ia excōi. quicūq3.
§.44. ¶ 22. quādo aliqs ab excōicatione iuris vel iudicis
absolut9 fuit in mortis articulo vel alio īpedimēto si
cessante articulo vel īpedimēto nō representat se q̄cī
tius cōmode poterit ei a quo absolui debeat mādatū
illius super hoc suscepturus. ꝛ prout iusticia suade
bit satisfactur9 reincidit in eadē sn̄iam. extra. e. eos
§.45. ¶ 23. qn̄ aliqui absoluūtur a sede aplica vel a lega
tis. ꝛ iniūgit eis ꝙ se p̄ñtent ordinarijs vel alijs susce
pturi p̄ñiam. ꝛ passis iniuriam seu eis quib9 obligati
sunt satisfaciant:si hoc nō faciunt cū primo cōmode
poterūt. reincidūt i eadē sn̄ia3:vt in ꝺ. ca. eos. ¶ Itē
sunt alij casus excōis in clemētinis de qb9 quinq3 sūt
papales vt dictū est ꝑus. alij vero sūt isti. ¶ Prim9
§.46. de his qui in cimiterijs sepeliūt corpora tpe interdicti
in casib9 nō cōcessis a iure. vel qui excōicatos publice
aut noiati3 interdictos vel vsurarios manifestos sciē
ter sepeliūt. a qua excōicatiōe non debent absolui nisi
prius ad arbitriū dyocesani satisfecerint eis qbus per
ꝑmissa fuerit iniuria irrogata. 7. de sepul. ca. i. De in
terdicto videbit in fine huius dist. De sepulturis au
te3 vsurariorū nota ea que dicta sūt. 15. di. in fine ma
terie ꝺ vsuris. ¶ Secūdus ē de religiosis q decimas §.47.
ecclesijs debitas ad ipsos ex aliqua cā legitima nō spe
ctātes:appropriant sibi vel vsurpāt vel dari a suis nō
permittunt vel ꝓhibēt:nisi postq̄ requisiti fuerint de
stiterint infra mensem ꝛ satisfecerint infra duos men
ses dānificatis ecclesijs. Tales eni sūt suspensi ab ad
ministratiōib9 ꝛ bñficijs suis:q vero beneficia nō ha
bent ipso facto sn̄iam excōicātionis incurrūt. 7. de de
cimis. religiosi. ¶ Terti9 ꝺ monachis nigris vl' regu §.48.
larib9 canonicis q nō habēt administrationē ꝛ ꝯferunt
se ad curias ꝓncipū sine licētia ꝑlatorū suorū vt dā
nū aliqđ inferāt ꝑlatis suis vel monasterio. ¶ Quar §.49.
tus de predictis monachis qui infra septa monaste
rij sine licētia arma tenēt. hi duo casus habent. 7. ꝺ
statu monachorū. ne in agro. ¶ Quint9 de his q im §.5.
pedirent visitatores monialiū vl' canonicarū:nisi mo
niti destiterint de statu monacho. attēdētes. ¶ Sext9 §.51.
de quibusdā mulierib9 que begnine dicebant nulla3
regulā profitētib9. ꝛ errores multos ꝯ fidē introdu
cētibus. ꝛ de religiosis ipsas souētibus. de religiosis
domibus. cū de quibusdā. ¶ Septimus de illis qui
scienter cōtrahunt matrimonia in gradibus ꝯsangui §.52.
neitatis vel affinitatis prohibitis:vel cū monialibus.
ꝛ de clericis in sacris cōstitutis seu religiosis ac mo
nialibus cōtrahētib9. 7. de cōsanguineitate ꝛ affinita
te. eos. Per hoc aūt ꝙ dicit scienter nō ligant igno
rātes ignorātia facti. qui sc3. ignorabāt se eē cōsāgui
neos vel affines. Ignorātes tñ ius hoc prohibēs ligā
tur. 6. de re. iuris. Ignorātia facti non iuris excusat.
S3 qđ si cōtraxerit ignorās:ꝛ postea sciuit ꝛ cohabi
tauit. dicit Joā. andree ꝙ l3 talis peccet cognoscēdo
eā carnaliter:nō tamē ligat:q2 ista cōstitutio nō punit
cohabitationē sed cōtractū. hoc patet ex eo ꝙ sine iu
dicio ecclesie nō posset ab ea diuertere. extra de diuor
tio porro. ¶ Octauus de inquisitoribus hereticorū
ꝛ cōmissarijs ipsorū seu episcoporū super hoc depu
tatis:qui ꝓtextu officij inquisitiōis qbus suis modis §.53.
illicitis pecunias extorquent vel sciēter bona ecclesia
rū ob delictū clericorū fisco ꝛ ecclie applicāt:nec pñt
absolui nisi in mortis articulo donec illis a qbus ex
torserūt plene satisfecerint de pecunia:nullis priuile
gijs pactis aut remissionibus sup hoc valituris. vt de
hereti. nolētes. Dicit autē fiscus ꝺm astex. saccus re
gius in quē inducitur bona dānatorū ꝛ proscriptorū
ꝛ cōfiscari est in fiscū induci. vnde dr̄ bonorū oliu3 fa
cta ꝯfiscatio. Intelligunt aūt ꝓdicta:vt dicit. Jo. an
dree. si habeāt vñ satisfaciāt. excusat eni paupertas. ex
tra de vsuris cū tu. ¶ Nonus excōicati sunt potesta
tes capitanei rectores ꝛ cōsules iudices ꝛ cōsiliarij ac §.54.
alij officiales qui statuta faciunt dictāt vel scribūt per
que qs cōpellat soluere vsuras vel solutas nō repete
re. vel quicūq3 supradictorū statuta hmōi hactenus
edita de libris cōicati si sup hoc ꝓtātem habuerint:in
fra tres mēses nō deleuerint. seu qui hmōi statuta aut
ꝯsuetudines effectū eorū habentes quocūq3 mō pre
sumpserint

sumpserint obseruare vel sꝫ ea iudicare de vsuris ex
grani.li.vij. ¶ Decimus excõicari sunt trãsgressores
§.55. ꝯstitutionis que religiosis mẽdicãtibus domos ad ha
bitandũ vel loca queqꝫ de nouo recipere recepta nūc
vsqꝫ mutare vel ea trãsferre in alios cuiusuis alienatio
nis titulo interdicit. vij. ꝺ peñ. cupiñ. hꝫ aũt preꝺ cõ
stitutio de excessib⁹ ꝑlatorũ. cũ ex eo libro. 6. vbi pa
pa inhibet ꝓdicta fieri absqꝫ sedis aplĩce licẽtia specia
li oppositũ si fiat irritũ decernẽdo. Per hoc tñ non
intendit interdictũ eis qui vitã duxerit eremiticã si
ue solitariã eligendã de maiorũ suorũ licẽtia quin cel
las mãsiones seu habitacula in heremis seu locis vbi
non sit hoim habitatio de propinquo possint acqrere
ac mutare. vt dicit ibidẽ. Et notandũ ꝺm Tho. in 2ª
2ᵉ ꝙ vita socialis seu congregationis religionis necẽ
est ad exercitiuꝫ pfectionis in qua religiosi mutuo se
instruũt verbo ⁊ exemplo ⁊ correctione que ad perfe
ctionẽ perducũt quapp si absqꝫ ꝓdicto exercitio assu
matur: vita solitaria est piculosissima: nisi p diuinam
gratiã supplicatur. ¶ Undecimus de religiosis qui i
§.56. ꝓdicatione vel alibi dicũt aliqua verba vt a solutiõe
decimarũ ecclesijs debitarũ retrahant audientes: vt i
dicto.c. Cupieñ. ¶ Duodecim⁹ est ꝙ religiosi q sciẽ
§.57. ter postposuerint cõfitẽtib⁹ sibi cõsciam facere de hu
iusmodi decimis soluẽdis cũ sup hoc fuerint a recto
ribus reqsiti: vt declarauit eugeni⁹ quartus sũt suspẽ
si a ꝓdicationis officio: donec si cõmode poterint fa
ciãt si eis ꝯsciaꝫ hocipsũ si eis dicẽdi cõmode faculta
tẽ habuerint: ⁊ exinde.i. postꝙ̃ omiserint hoc facere
excõicationẽ incurrũt ipso facto si ꝓdicare presum
pserint ꝓdicta negligẽtia vt premitit non purgata. vt
in dicto ca. Cupieñ. Precipit quoqꝫ ibidẽ idẽ papa
districte oĩbus religiosis. ꝙ quotiẽscũqꝫ ꝓdicabunt i
prima quarta ⁊ vltima dñica. xl. ⁊ in festis ascẽsiõis
dñice penthe. natiuitatis beati Joã. baptẽ assumptio
nis ⁊ natiuitatis beate marie: audientes informent de
solutiõe decimarũ si a rectoribus fuerint requisiti. sciẽ
terqꝫ hoc facere omitẽtes: p suos superiores graui
ter arguãtur: quib⁹ ẽt superioribus in virtute san
cte obediẽtie precipit vt ꝯ taliter omitẽtes statuta pe
nalia faciant ꝺm que sic acriter puniant trãsgressores
ꝙ pena eorũ sit ceteris in exemplũ. ¶ Tertiusdeci
§.58. mus de religiosis quibuscũqꝫ qui nõ seruant interdi
ctũ ꝙ sciũt ecclĩam cathedralẽ vel matricẽ obseruat.
⁊ hoc siue sit positũ auctoritate apostolica vel ordina
riorũ. vel statutorũ ꝓuincialiũ. seu qꝺ sibi vendicant
ꝯuẽtus siue collegia secularium vel regulariũ ecclĩaruꝫ
7.c. Ex frequẽtib⁹. Et hoc nõ obstãtib⁹ appellatio
nibus quibuscũqꝫ. lꝫ eni interdictũ esset nullũ pp ap
pellationẽ precedentẽ: est tñ a religiosis obseruãdũ si
illud obseruet ecclĩa matrix cũ moderatione tñ illius
decretalis. Alma mater. Dicit aũt ecclĩa matrix ec
clesia maior seu baptismalis: que per baptismũ filios
spũaliter generat. Exprimit quoqꝫ ecclĩa matrix: qꝛ
qñqꝫ interdicunt loca nõ habẽtia inter se ecclesiã ca
thedralem: habentia tñ matricẽ. ¶ Quartusdecim⁹
§.59. de fratribus minoribus qui tẽpore interdicti recipiũt
ad diuina fratres vel sorores ꝺ tertio ordine. de sen.

excõi. Cũ ex eo. Et notãdũ ꝙ pyrate ter in anno ab
ore sũmi pontificis excõicantur: vt host. refert. Po
nuntur quidã alij casus in qbus nõ est lata sententia
sed ferenda. s.ꝺ sagitarijs artẽ. s.illã ꝯtra xpianos ex
ercentibus: supple in bello iniusto: vt ponitur in dire §.lx.
ctorio iuris. ¶ De iponẽtibus noua thelonea vl pe
dagia pegrinis ⁊ mercatoribus sine auctoritate prin
cipũ: ac peregrinos spoliantib⁹ vel capiẽtibus sortile
gijs quoqꝫ ⁊ diuinationibus intendẽtibus. Ponitur
ẽt a ber. de capientibus vel spoliantibus nauigantes.
aut naufragiũ passos. extra de raptoribus. Excõica
tioni. sed innoceñ. dicit ꝙ est canõ sententie ferẽde.
Tales tñ ꝺm aster. libro.i. circa initiũ septimi ꝓcepti
mortaliter peccãt: nec eos excusat cõsuetudo cũ sit ꝯ
illud ꝓceptũ. Diliges proximũ. ⁊c̃. Ponitur ẽt qdã
casus a rich. qui nũc nulli⁹ sunt vigoris: qꝛ p ꝓhemiũ
sexti cassãtur decretales ꝓcedẽtes in corpore iuris nõ
ꝯtẽte. Non erat aũt sextus tẽpore Rich. editus. Uñ
omitit quosdã casus bonifacij vt de insecutorib⁹ car
dinaliũ ⁊ electionib⁹ monialiũ: lꝫ ab ipso quedã de
cretales allegent: que in sexto inserunt. ¶ Utrũ vio
lans imunitatẽ ecclesie sit excõicat⁹ ipso iure: puta ex §.61.
trahens violẽter ab ecclĩa aut cimiterio: sine tñ eccl̃e
fractione? Rñ. ꝙ nõ: sꝫ post monitionẽ sufficiẽtem si
emẽdare ꝯtẽpserit: est excõicãdus. 17.q. 4. Nullus.
Et hoc nisi ille qui ad ecclĩam ꝯfugerat sit publicus
latro q.s. publica stratas seu vias aggressionis insi
dijs obsidet. seu q in stratis publicis insidiatur ⁊ ag
greditur: vel nocturnus depopulator agrorũ q scꝫ de
nocte agros vel vineas incẽdit vel destruit. Tales.n.
ab ecclesia extrahi possunt. extra de imunitate eccl̃ie.
Inter alia. Si ẽt seruus fuerit q ad eccl̃iaꝫ cõfugerit
postꝙ̃ dñs ei⁹ de ipunitate sua clericis iuramẽtũ pre
stiterit: ad seruitiũ dñi sui redire cõpellit ẽt inuitus:
alioquin a dño poterit occupari: vt dꝛ ibideꝫ: nisi ex
aliqbus circũstãtijs verisimiliter ꝓsumat ꝙ dñs non
seruet iuramẽtũ: in quo casu erit ẽt alia pena exigen
da. Illos autẽ qui homicidia ⁊ mutilationes mẽbro
rũ in eccl̃ijs vel earũ cimiterijs cõmittere nõ verent.
qui nisi p ecclĩam ad quã cõfugiũt crederent se defen
di nullaten⁹ fuerãt cõmissuri: nõ defẽdit ecclĩa. ex̃. c.
Immunitatẽ. Et idẽ est iudiciũ de cõmittentibus ibi
furtũ vel aliũ crimẽ ꝺm hosti. ⁊ ber. lꝫ gof. aliter di
cat. Frustra auxiliũ legis inuocat qui cõmitit in legẽ
vt dꝛ in dicto ca. Dꝫ aũt cymiteriũ eãdẽ imunitateꝫ
cũ ecclĩa vt dicit host. Sed vtrũ defẽdat excõicatũ ex
cõicatione maiori: dubiũ est apud aliquos. magis tñ
videt dicẽdũ ꝙ sic de iure. Cõsuetudo tñ regiõis ap
probata quo ad hoc dꝫ obseruari ꝺm Rich. Nec tñ
defendit cõfugientẽ ad se ecclesia ꝯsecrata: sꝫ ẽt nõ cõ
secrata in qua diuina mysteria celebrant: vt dꝛ extra de
imunitate eccl̃ie. Nec hoc priuilegiũ amitit ecclĩa in
terdicta ꝺm hosti. si ẽt cõfugiẽs ad ecclesiã obuiet sa
cerdoti portanti corpus xpi ⁊ sibi adhereat. defendi
dꝫ ab ecclesia: ꝙ̃uis in iure nõ sit expressũ vt idẽ dicit
quia creaturarum dño magis ꝙ̃ creature dꝫ deferri.
Cui cõgruit illud: si tetigero fimbriã vestimẽti eius:
salua ero. Predictã autẽ libertatẽ hꝫ cõfugiens ad

ecclesiaz ēt extra eam infra triginta passus.17.q.4.
Quisquis ⁊ ca. Diffiniuit:vt ad requisita nature de/
bitis exeat locis. Ita tñ ꝙ nō accedat ad alias domos
Hoc priuilegiū de triginta passibus nō habent capel
le que sunt,infra ambitū murorū castellorum situa/
te:vt ibi.17.q.4.dicit. Eodē ēt modo defendit con
fugiens ad domū episcopi. Id ꝯstituim⁹. Nō dz au/
tem vt dicit Raymundus ecclesia incastellari vel mu
niri vt inde fiat guerra:sed propter metū paganorūz
vel predonū. ⁊ possunt ibi habere refugium non so/
lum clerici sz ēt layci:et defendere ecclesiā ⁊ ea que
in ea sunt.ar.extra de custodia eucharistie Relinqui
vbi. Innocē.3⁹.inhibet ne suplectilia in ecclesia ad/
mittantur nisi propter hostiles incursus aut incendia
repentina seu alias necessitates vrgentes.ad eas opor
teat haberi refugiū:sic tñ vt necessitate cessante res in
loca pristina reportentur. Precipit quoqz vt orato/
ria vasa corporalia ⁊ vestimēta ministrorū palleqz al
tarls mūda ⁊ nitida ꝯseruētur. Nimis eni videt ab/
surdum in sacris sordes negligere:que dedecerent ēt
in ꝓphanis. Nō debēt ēt in ecclesia aut cymiterio fieri
ꝯuiuia:nisi forte trāseuntes hospitiorū necessitate il/
lic reficiant:nec ibi quicq̄ aliud geratur:q̄ qd̄ diui
nis laudibus cōueniat.d.42.circa finē. In ecclia ēt
non debēt fieri ludi ad lasciuiā vel voluptatē inducē
tes.extra de vita ⁊ honestate. Cū decorē. Secus ḃo
de honestis ⁊ deuotis representatiōibus:vt represen/
tare presepe dñi ⁊ magos ⁊ hmōi:que poti⁹ inducūt
ad deuotionē q̄ vanitatē:vt dicit ibi glo. Cessare ēt
ibi debent ꝯtētiones ⁊ publica placita:vana ⁊ multo
fortius feda ⁊ prophana colloquia. Nec debēt ibi fie
ri negociationes nec strepitus iudiciorū secularium.
Processus eniz iudiciū seculariū ⁊ sentētie:in dictis
locis ipso iure nō valēt ex.e. Decet domū.li.sexto. Di
citur autez emunitas ēt imunitas ab e qd̄ est extra vel
ab in qd̄ est nō ⁊ munera:quasi extra munera vel sine
munerib⁹ data libertas. Vñ imunitas ⁊ libertas ec/
clesiastica sepe sumūt ꝓ eodē. ¶ Proprie tñ loquē
do ille dicit violator ecclesiastice imunitatis.qui vio
lat locū sacrū hominē inde violenter abstrahēdo vl
ibi aliquē maliciose verberando:seu inde furto vel ra
pina res sacras vel nō sacras auferendo. Violator ve
ro ecclesiastice libertatis dicit is q cogit viros eccle/
siasticos soluere salinaria:pedagia vel alia subsidia.
¶ Dicunt autē pedagia q̄ dant a transeūtibus in lo/
cis statutis a ꝑncipe:que alio noie dñr vectigalia:rō/
ne rerū que vehuntur vel portant. Guidagia dicūt
que dant pp ducatū ꝑ terrā alicuius vt qs eat secur⁹.
Salinaria dicuntur que dant pro sale vt emātur vel
vendantur An priuata oratoria domorū habeāt priui
legiū imunitatis? Dicunt hostiē.⁊ gof.ꝙ nō. Hodie
nāqz qd̄ est oratoriū:cras poterit eē camera. Et notā
dum ꝙ in ecclesia nullus debet mortuus sepeliri:nisi
episcopus aut abbates:aut digni presbyteri vel fide/
les laici. Et intelligitur de fidelibus miracula facien/
tibus fm quosdam vel de fidelibus in dignitate con
stitutis.vel vt dicit glosa ḋ quolibet xpiano:id est nō
gentili vel pagano.de conse.di.prima. Ecclesiam.

nota q̄ nō dz fie ri in ec/ clesia.

De iniectione manuū ī clericos sūt aliqua cōside q.5.
randa. Et primo sciendum ꝙ sunt aliqui §.1.
casus in quibus percutiens clericum non
est excōmunicatus. ¶ Primus quando ignorabat ꝙ
esset clericus:puta quia comam nutriebat. extra.c.
Si vero. Et si hoc fuerit dubiuz propria manu debz
prestare iuramētū ꝙ eū esse clericū ignorabat. Nō si
prestare noluerit:tanq̄ excōicatus debet euitari vt ibi
dem dicit. ¶ Quid si credas percutere petruz laicū
⁊ in ꝑsona errās percutis martinuz vel petrum cleri §.2.
cum? Dicunt quidam ꝙ talis incidit in canonem:⁊
hec opinio est tutior fm hostiē. Alij dicunt ꝙ non
incidit.⁊ huius opinionis est Innocē.que opinio vi/
detur magis cōsonare illi capitulo. Si vero. Cōco/ §.3.
dat directorū iuris. ¶ Quid de casu ecōuerso:vt si
credens percutere clericū percutiat laicū? Dicūt ray.
⁊ hostiē. ꝙ talis nō est excōmunicatus:qz littera cano
nis exigit actū cū dicit. Si qs iniecerit manus violen §.4.
tas in clericū. ¶ Secūdus:in clerico qui cōtempto
habitu clericali tyrānidi ⁊ enormitatib⁹ se imiscet.pu
ta seditionē vel guerrā mouendo:aut atrociter ⁊ pu/
blice delinquēdo. extra.c. Cū nō ab hoie. ¶ Terti⁹
in clerico cōiugato qui tonsuram ⁊ vestes clericales
non defert.6.de clerico ꝯiugato. Clerici. Clericus
autem non ꝯiugatus propter solam dimissionem ha
bitus clericalis nō amittit priuilegiū clericale nisi qsi
tertio monit⁹ se nō corrigit extra.c. Cōtingit.2. Non
debent autem clerici portare vestes incisas ⁊ ligatas
nec varij coloris:nec rubeas nec virides nec nimis lō
gas nec nimis breues nec de serico:sz de lana. De q̄
41.d.§.Finali.21.q.4.⁊ de vita ⁊ host.cle. Clerici
officia. Et in cle.c. Quī vbi ponuntur varie punitio
nes ꝯ clericos virgata aut partita veste vtētes. Ex cā
tñ peregrinationis timoris vel alia simili:lz clericis
habitū trāsformare.21.q.4. Epi. ¶ Quart⁹ casus §.5.
est in illis q nō in ira sz iocose se ꝑcutiūt.extra.e.c.pri
mo. Si ēt sacerdos nō libidine vindicte puerū cleri/
cū iportune eū eo ludētē cū moderamie ꝑcusserit pp
repellēdā violentiā qz monitus cessare nolebat:non
incidit in canonē licet irat⁹ hoc fecerit. fm rod. Nec
ēt fm rich.qñ aliquis nō ex deliberatiōe sz tm̄ ex sur/
reptiōe sociū suū leuiter ipellit lz turbat⁹ sit:qz nul/
lus excōicat a iure nisi pp pctm̄ mortale cū iura pro
hibeāt ꝙ nō ifligatur a iudice excōicatio nisi pp mor
tale pctm̄. ¶ Quintus casus est in illo qui clericū vī §.6.
sibi inferentē incōtinēti repellit vel ledit ex.e. Si ḃo
alicuius. Et exponit incōtinenti.i.anteq̄ diuertat ad
actū ꝯriū. Et est cōtrarius actus quo ad hoc:per quē
merito videri potest ꝙ de violentia illata velit ad pre
sens dissimulare:⁊ hoc lz nō solū ob tuitionē sui sz ēt
ꝑsonarū illarū ꝑ quas nobis intelligit fieri iniuria:vt
vxor filius ⁊ serui vt institut a de iniurijs.§. Pater.
Et ēt fm Inno.ob tuitionē extraneorū:lz aliter dica
tur a quibusdā qz iniuria socij ꝓpulsanda est.23.q.
3. Fortitudo.⁊ ca. Nō inferenda. Predicta autē sūt
vera de violentia facta ꝑsone. Si autē fiat violētia re
bus:lz illā repellere incōtinēti vel ꝯtinue poterit ⁊

scienter

sciuerit collectis amicis suis. extra de restitutiõe spo/liatorũ. Olim. vt dicit. Alanus. z Jo. z Ber. extra de homicidio. Significasti. Scdo hec notat vbi ẽt exponit illud. Uim vi repellere licet: cũ moderamine inculpate tutele dicens ꝙ seruatur equũ moderamẽ qñ illud tñ fit sine quo violentia repelli nõ posset: si tamen quis modũ excedat nõ ex proposito: non tenetur: vt ibidẽ dicitur z extra. c. Cũ volũtate. z dꝫ hoc fieri causa defensionis: nõ aĩo vlciscẽdi. vt ibi dr. §. Si vero. De hoc vide. 23. q. De bellis. in pncipio.

§.7. ¶ Sext⁹ cũ quis inuenit clericũ turpiter agentẽ cũ vxore matre: sorore: vel filia ppria. extra. c. Si vero alicuius. Ecclesia. eni non vult talem ligari: pp dif/ficultatẽ repressionis ire in tali casu. Hoc autẽ intelligitur sm̃ rod. nõ tñ de actu carnis: sed ẽt de amplexibus z signis pbabilib⁹ actus cõpleti vel cõplendi: in loco suspecto factis. Hoc ẽt intelligit si cleric⁹ talis incõtinẽti verberet qz si ṽberaret post ꝙ ð loco discessit z ad alia diuertit verberans incideret in canonem. Ceterũ si in stupro vel in adulterio qð cõmittit cũ ea q̃ ipsũ ita pxima ↄsanguineitatis linea nõ ↄtingat ceperit aut in eũ violẽtas man⁹ iniecerit: nõ erit a snia illius excõis imunis: vt ibidẽ dicit. Nõ extendit autẽ hoc ad affines: cũ tñ fiat ibi mentio de ↄsanguineis. Põt quoqꝫ sic inueniẽs clericũ cũ vxore detinere inuitũ donec vocet testes p quos pbare possit adulteriũ vt ex textu allegato pꝫ. lꝫ autem sic mutilans vel occidens clericũ nõ videatur eẽ excõicat⁹: qz canõ ibi non

§.8. distinguit inter atrocẽ z nõ atrocẽ iniuriã: tutius tñ ẽ sm̃ rod. vt faciat se ab excõicatiõe absolui. ¶ Quid de illo qui pcurat ꝙ cleric⁹ vocet ab vxore sua ad turpem actionẽ. z taliter vocatũ verberat? Rñdet rod. ꝙ

§.9. tã vir ꝙ mulier icidũt in canonẽ: cũ ipsũ ad pdicta puocauerit. ¶ Quid ð muliere q̃ pcutit sacerdotẽ impetẽtẽ eã ð turpitudine? Rñdet rod. ꝙ si eã solũ verbis iperat incidit in canonẽ: si aũt turpiter tãgi inuitã z illa se defendẽs cũ moderamine inculpate tutele eũ pcutiat: nõ incidit. Securi⁹ tñ est ꝙ faciat se absolui ad cautelã: vt dicit idẽ. ¶ Septim⁹ casus ponit ex.

§.x. c. Cũ volũtate. vbi sic dr. Si q vero rõne officii qð i ecclesia obtinẽt aut ẽt alij clerici sciores zelo deuotionis pueros vel adolescẽtes in minorib⁹ ordinib⁹ ↄstitutos turbãtes diuinũ officiũ z hi q obtẽtu platõis vl magisterij subditos z scholares correctiõis cã leuiter forte pcusserint: excõicatiõis sniam nõ incurrũt qð z ð his dicẽdũ est q aliquos de familia sua vel ppinquos inferiorũ graduũ simili mõ vt cohibeant a suis inso/lentijs z in scia bonisqꝫ moribus informent duxerint corrigendos. Iste casus plures hꝫ ptes q̃ in hoc ↄueniunt ꝙ pcussio dꝫ esse leuis vt pꝫ ex textu. Peccant igit magistri z plati vñ dom⁹ aut ↄsãguinei ceteriqꝫ grauiter verberantes vel verberare facientes illos in quos ↄcedit eis potestas. Sed nũqd psone hic noiate

§.xi. modũ excedẽtes incidũt in canonẽ? Dicit Ber. ꝙ si nisi irato aĩo hoc faciãt z ex pposito. Qð colligit ex verbis canonis. 17. q. 4. Si quis suadẽte. ibi: violentas manus iniecerit. Uiolentia eni nõ cõmittitur sine dolo. extra. c. ca. i. ¶ Omnes autẽ predictarũ psonarũ

nõ sũt dolose sꝫ charitatiue: lꝫ fortuito excedat modũ discipline. Predicti ẽt nõ habẽt ptãtem nisi supra cõstitutos in gradibus inferiorib⁹ seu in minorib⁹ ordinib⁹: vt pꝫ ex textu allegato de ptis platis z magistris qz q̃ ad illos nõ distinguit text⁹ de gradu vt dicit ber z

¶ Quãuis aũt liceat plato facer ṽberare subditũ cã §.12.
correctiõis p clericũ: nõ tñ p laicũ. Si enim nõ fiat cã correctiõis vel si fiat p laicũ: tã verberãs ꝙ pcipiens incurrũt excõicationẽ. extra. c. Uniuersitatis. Põt tñ platus capere subditũ z icarcerar: si cã subest p laicũ ex. c. li. 6. Si clericos. Dũ tñ ex pposito nõ excedat i eos vt ibi dr. Ubi notat Jo. an. ꝙ si cleric⁹ captus se gete duci pmittat: z ducẽtes eũ calce pugno vl alio mõ pcutiũt excõicati sũt. ¶ Octau⁹ casus est in §.13.
turbãte diuina officia quẽ pbrter vel ali⁹ ad quẽ spectat pt eijcere ð ecclia. ex. c. Uenicẽs. ¶ Non⁹. si cle §.14.
ric⁹ sit deposit⁹ siue degradat⁹. li. 6. de pe. Degradatio. ¶ Decim⁹ ð bigamo. 84. di. Quisqꝫ. Pro §.15.
hibet aũt bigamis sub anathemate tõsurã aut habitũ clericalẽ deferre. ex de bigamis. lib. 6. Altercatiõis. Et loqt de laicis: vt pꝫ ex textu. ¶ Quid si psona ec
clesiastica domũ alicuius occupet z nõ vult exire sine §.16.
violentia? Rñsio sm̃ Inno. ꝙ eijciẽs eũ nõ icidit i canonẽ. Qð colligit ex de restitutiõe spoliatorũ. Olim cãm. z extra de homicidio. Significasti. Hoc aũt ẽ verũ dũ tñ nõ excedat modũ in exẽplo. ¶ Quid de
nõ defendẽtib⁹ clericos cũ possint? Rñdeo ꝙ sunt §.17.
videnf. qz cũ possint manifesto facinori desinũt ob/uiare. extra. c. Quante. Uñ. tales sũt excõicati q. s. pñt id est qui habent ptãtẽ in eos rõne cuius ad hoc tenẽtur. Hoc autẽ pertinet ad solos platos: siue iudices vel habẽtes aliquã ptãtem in alios: vt dicit ibi bernar. Alij aũt lꝫ peccent. non repellendo iniuriã verbis. 23. q. 3. Nõ inferẽda: nõ tñ sunt excõicati. Lui rich. ↄcordans dicit ꝙ is qui põt clericũ a violentia defendere z non defendit: incidit in canonẽ: si sibi hoc ex officio incũbit. Post. autẽ in sũma dicũ hoc ẽt eẽ intelligendũ i alijs qui solo verbo iniuriã possent repellere: puta in illo qui scit hoc fieri debere p illũ cui si diceret caueas ne facias istud: statim ille abstineret. Et in glosa sup capitulũ. Quante. dicit ꝙ quilibet. nõ phibẽs dolose incidit: sine dolo vero non incidit. ¶ Quid de illo qui a clerico ludẽte grauiter pcussus
eũ grauiter repercutit? Rñdeo sm̃ rod. ꝙ si hoc fa/ §.18.
cit libidine vindicte. incidit in canonẽ. si ẽo ex loco/sa leuitate: ñ icidit. ¶ Quid si aliqs ñ inijcit man⁹ in
clericũ sꝫ spuit aut aliqd effũdit sup eũ aut eũ i domo §.19.
icludit vel ponit custodes ad capiẽdũ eũ si de domo exeat vel ei eqtãti capit habenas eqꝫ vt ipsum inuitũ in vno loco teneat vel cingulũ frangat eqꝫ vt cadat: vel minis z terrorib⁹ arrestat vel secũ ire facit aut rem de manu eius rapiat: aut vestes qb⁹ est indutus scindat? Rñdeo sm̃ ray. z host. ꝙ illi q pdicta maliciose faciunt sunt excõicati. ar. extra. c. Nup vbi dr ꝙ excõicati sunt clericos in custodia detinẽtes: lꝫ corporalis lesio non fuerit subsecuta citra quam sepius in clericos nequiter violentia perpetratur. Nec refert vtrum quis iniiciat manus in eum aut in rem sibi coherens.

tem. Secundū si solo metu cogit vt se redimat aut si-
bi aliquid det. Nā talis nec i ꝑsona nec in res sibi co
§.xx. herentes iniicit manū. ¶ Quid si quis furto aufert a
clerico corrigiā qua est accinctus: aut vestē qua est in
dutus. Rñdet Innocē. ꝙ nō videt excōicatus: qꝛ mi
nima vel nulla violētia ē ꝑsone eo ꝙ ñ sētit. ¶ Quid
si quis sup caput clerici vibret gladiū vel baculū. vo-
§.21. lens ꝑcutere ipsū: nō tñ percutit? Rñdeo sm Ray. ꝙ
nō incidit: qꝛ manū nō iniecit. Idem. Host. ⁊ Gof.
¶ Quid de illo qui persequit̃ clericum fugientē vt
§.22. percutiat: ⁊ clericus sine ꝑcussiōe cadat ⁊ ledat̃? Dicit
roð. ꝙ nō credit ꝙ incidat secus si fugiens quasi coa
ctus ꝑcipitet se in aquā: vel in aliud periculū se inge-
rat vt euadat: qꝛ tūc ꝑsequēs icidit i canonē. ¶ Quid
§.23. si quis accipiens clericū ꝑ capillos ⁊ hmōi dicat: nisi
esses clericus percuterē ⁊c. Dicit rodo. ꝙ non inci-
dit: nisi animo iniuriandi iratus hoc faciat. ¶ Quid
§.24. si verberet̃ nouicius. Rñsio. Verberans est excōica-
tus. eẋ. c. Religioso. li. 9. ¶ Quid si clericus volēs
satisfacere alicui se sponte subiicit verberibus. Rñ-
§.25. deo. ꝙ verberans est excōicatus: talis enim verbera-
tio est iniuriosa ordini clericali extra. c. Cōtingit illo.
§.26. ¶ Quid si clericū ꝑatū ad faciendū aliquod flagi-
tiū teneo violenter ne illud faciat: aut si superuenientibꝰ
in istis clericus teneatur ne incidat in manus eorū.
Rñdeo ꝙ si detinens clericum nō incidit in canonē:
qꝛ clerico nō iniuria irrogat̃ sʒ potius salus ꝓcurat̃.
§.27. Et idē est iudiciū si a clerico volente aliquē cū bacu
lo percutere baculus violenter auferat̃. ¶ Quid de
illo qui mandat in clericū manus iniici? Rñ. sʒ ray.
ꝙ si sequat̃ effectꝰ: tā mādās ꝙ is cui mādat̃ incidit i
canonē. extra. c. Mulieres. ꝙ si mandator misit ad
reuocādū mandatū ⁊ reuocatio prius ꝑuenerit ad mā
datariū ꝙ manus iniecerit: tūc mādator nō est excō-
ptus. Si vero mādatariꝰ anteꝙ̄ reuocatio ꝑuenerit
ad eū iaʒ verberauerat: vterqʒ est excōicatus: vt dicit
host. ⁊ ber. Innocē. aūt ⁊ roð. dicunt ipsū mādato
rem in canonē nō incidere si vere penitet: lʒ teneatur
de culpa: qꝛ nullū existentem in charitate ligare ius inci
pit vinculo excōicatiōis: qꝛ hoc iniustū esset. Hec opi
nio vr̃ verior: qꝛ cū iura inhibeant excōicare nisi pro
mortali: ⁊ illos qui non valent aliter corrigi. xi. q. 3.
Nemo epōrū: nō intendit cōditor canonis excōicare
aliquē extra mortale existentē. alias eñ faceret qð fa-
ciendū inhibet. Idē dicendū de eo qui cōsuluit cleri
cuʒ verberari: sed anteꝙ̄ verberetur de cōsilio peni-
tet sʒ te reuocare nō pōt. ¶ Quid si mādans ante ma
§.28. nus iniectionē decedat? Rñdet host. ꝙ quo ad sniaʒ
ecclesie militantis nullo mō ligatur sub terra. 24. q.
i. Quodcūqʒ: tñ si notoriū hoc sit ⁊ absolutus in fine
non fuerit: vel penitētie signū nullū apparuerit: ha-
beri dʒ pro excōicato non ex vi snie ecclesie militātis
sed rōne pcti notorij. vnde nec ecclesia orabit pro ip-
so. neqʒ sepeliet̃ in terra sacra. Quid si quis nō man
§.29. dauit sed qð factum est ratū habuit? Rñdeo ꝙ si in-
iecta est manus noie suo puta qꝛ ser uitor vel amicus
suus eius inimicū percussit contēplatione eius: ⁊ ipse
hoc ratū habuit: excōicationē incurrit: lʒ hoc nō mā-
dauerit: si vero nō fuerat factū noie suo: peccat ratum
habēdo: sed nō incurrit excōicationē. extra. c. Cū quis
li. 6. Oportet aūt sm host. ꝙ hmōi ratihabitio ꝑ si-
gna exteriora appareat ad hoc vt talis sit ligatus quo
ad ecclesiā militantē que nō iudicat de occultis: puta
ipsū receptādo vel factuʒ approbādo: aut in maiorē
amiciciā recipiendo. ¶ Quid de illo qui dicit suis ꝙ §.xxx.
vellet vindicari de clerico tali: ⁊ sic illi verberant eū?
Rñdet roð. ꝙ si hoc dixit aīo prouocandi eos ⁊ ipsi
ob hoc moti: ipsū verberant incidit in excōicationē.
Notandū sm host. extra. c. Ut fame: ꝙ iudex laicus
vel dñs vel etiam socius capere pōt clericū delinquē
tem ne fugiat: vt ipsum episcopo representet.

v Lterius videndū est de dānis excōi- q.6.
cationis. Et primo de excōi- §.i.
catione maiori: deinde de minori. Quātū ad
ꝑmuʒ sciēdū ꝙ excōicati maiori sūt suspēsi ꝙ̄diu sūt
in excōicatione ab oibus actibꝰ legitimis qui. s. habēt
robur a lege. extra. c. Solet. li. 6. Cū eñ posse exer-
cere quēcūqʒ actū legitimū includat aliquā cōicatio-
nem cū mēbris ecclesie a qua hō ꝑ excōicationē sepa-
ratur: ipsa excōicatio predictā suspensionē includit.
Unde iudices esse nō possunt nec aduocati: nec testes
nec accusatores seu denūciatores: excepto crimine he De dā-
resis nec possūt eligere nec eligi. Eis ēt ecclesiastica nis ex
bñficia ꝯferri nō debēt: ⁊ collata eis nō possunt retine com.
re nisi ex dispēsatione. eẋ de clerico excōicato. Po-
stulastis. Excōicatus ēt si ipetret aliqð rescriptū sup
alio articulo ꝙ̄ excōicationis vel appellationis: nō va
let extra de rescriptis. Ipso iure. li. 6. Nō pñt ēt ali-
quē in iudicio cōuenire nec ꝓcurationē ꝯstituere ad
agendū sed bñ ad defendendū. extra de exceptis. Di
lecti filij. Secrete tñ excōicatorū tenēt absolutiōes ⁊
bñficiorū collatiōes: ꝙ̄uis postea eorū excōicatio fue
rit detecta. vt dicit rich. extra de exceptionibꝰ. Exce-
ptionē. in glosa. Uñ scdm ipsū predicta sunt vera de
excōicatis ꝙ̄diu excōicati credunt̃: vel si sunt publice
excōicati. Et notādū sm astera. li. 6. titulo. i. allegā-
tem henricū de gādauo ꝙ clericus excōicatus reci-
piens tonsurā nō dʒ iteʒ tonsurari: cū in iure nō repe
riatur ꝙ tonsuratꝰ excōicatus nihil recipiat. Quāuis
ēt iuste excōicatis ꝙ̄diu manent obstinati aliquo mō
possint ꝓdesse orōnes ecclesie: vñ in ecclia in parasce
ue orat pro hereticis: tñ lōge minus ꝓsūt eis ꝙ̄ alijs
qꝛ ꝙ̄tū est ex pte sua indigni sunt vt eis ꝓsint. Hinc
est ꝙ ceteris paribꝰ plus pōt diabolus in excōicatū ꝙ̄
in nō excōicatū: vñ tales iubent̃ ab apostolo diabolo
sathane tradi. In cuius signū in primitiua ecclesia cū
fides erat signis euidentibꝰ plantanda: a diabolo cor
poraliter affligebantur: sicut ⁊ spūssanctꝰ in signo vi-
sibili apparebat. Ex q̄ tñ hō penitet ⁊ facit qð in se ē
vt absoluat̃: sibi valēt orōnes cū id sit absolutus quā
tuʒ ad iudicium ecclesie triūphantis. Item excōicati
sunt ecclesiastica sepultura priuandi: qꝛ quibus viuis
non cōicamus: nec mortuis cōmunicare debemus.
Et si tales in cimiterio sunt sepulti: inde debēt eiici si
ossa eorū poterint discerni ab ossibus fideliū: alias nō
qꝛ minꝰ malū est ꝙ i cimiterio remaneāt ossa excōica

torum

torii: q̄ inde eijciant̄ ossa aliorū: vt dicit rich: Excōi
cati ēt vt idē dicit vel suspensi a diuinis officijs se in
gerēdo diuis: puta celebrādo vel eccliam officiando
vt prius faciēdo officiū matutinū vel vespertinū: sūt ir
regulares. xi. q. 3. Si qs ep̄s in cōci°. extra de sen. ꝛ
re iudicata. Cū eterni. ꝛ de snia excōi. Cū medicina
lis. Idē ēt est iudiciū de solēniter baptizāte qꝛ cū ex
cōicatus sit suspensus ab oi actu legitimo: cōstat eum
eē suspensū ab executione sacerdotalis officij. Trā
sgredi autē seu violare saltē solēniter suspensionē a
sacerdotali officio ꝛ ab executione cuiuscūq; ordinis
saltē loquēdo de ordine sacro: irregularitatē inducit:
vt in iurib° allegatis dī. Si tamē excōicatus baptiza
ret nō solēniter vt faciūt vetule in casu necessitatis aut
diceret eplam vel euāgeliū nō solēniter nō pp hoc ir
regularis eēt. legitur eni solēniter epla: qñ legit̄ in ec
clesia cū vestimētis subdyaconi. videt̄ ēt aliqbus ꝛ p
babiliter q̄ si excōicatus ēt extra ecclesiā dicat horas
suas officiando pplm in exercitu vel in naui: irregu
laritatē cōtrahit. Si tñ dicat horas suas cū vno socio
vel cū plurib° nō officiādo ecclesiā vel pplm. irregu
laritatē nō ꝯhit. Videt̄ tñ quibusdā q̄ dꝫ supprimere
dñs vobiscū: ꝛ loco dicere dñe exaudi. Si tñ mēsam
bñdicat nō pp hoc irregularis ē. qꝛ nō videt̄ q̄ pena
ista ad hoc extēdi debeat. Excōicatus ēt administrās
sacrum extreme vnctiōis est irregularis: qꝛ cōiter ad
ministrat̄ cū aliqua solēnitate. ꝛ sic videt̄ quibusdam
de alijs sacris puta de absoluēte aliquē in foro pnie
Alij aūt dicūt cōtrariū: qꝛ nō inuenit̄ in iure expssū.
ꝛ pene legū interpretatiōe molliēde sūt potius q̄ exa
sperāde. de pe. di. 1. §. Pene. Preterea. talis abso
lutio nō fit cū solēnitate ꝛ videtur eis q̄ trāsgredi nō
solēniter suspensionē ab ordinis executione irregu
laritatē nō inducit. Hec rich. Decretales aūt ille alle
gate scꝫ. Cū eterni. ꝛ Cū medicinalis: sunt Innocē
tij quarti ꝛ ponūtur nūc in sexto quē nō allegat rich.
qꝛ tpe suo nōdū erat cōpilatus vt supra dictū est. Qd
aūt dictū ē de supprimēdo dñs vobiscū nō videt̄ ob
ligatoriū sꝫ q hoc facit bñfac vt dicit Alanus. ¶ Cir
Nota. ca pdicta dicit rob. q̄ clericus in minorib° existens
si in excōicatione vel suspēsione mistrat ēt cū solēni
tate nō fit irregularis: qꝛ in illis capitulis. xi. q. 3. Si
quis ep̄s. Primo ꝛ fm nō fit mētio nisi de ep̄o: pś
bytero ꝛ dyacono. Pene aūt nō sunt āpliande: Idē
autē est intelligendū de subdyacono qd̄ de dyacono:
cū nunc sibi in multis parificet̄. extra de etate ꝛ qua
litate. A multis Hostiē. vero magis adheret opposi
to: allegās illud ca. Cū medicinalis Innocē. autem
qui illud ca. edidit: loquēs de violātib° interdictum
dicit ēt irregularitatē contrahi in minoribus ordini
bus solēniter ministrādo. Dicit tñ q̄ si cōsuetudo sit
in aliqua ecclesia vt sine distinctione ordinis quis le
gat epistolam vel portet cereos vel aliquid aliud per
tinēs ad aliquod officiū faciat: non est irregularis q
istō facit. vbi vero tñ p subdyaconū epistola solet le
gi: ibi fit irregularis. xi. q. 3. Si quis ep̄s. 2. vbi gene
raliter dicitur: si qd de sacro mysterio cōtigerit. Ad
hoc facit qd̄ habet̄ in sequētib° in pncipio. 34. dist.

Dicit etiā rob. q̄ lꝫ irregularitas ipediat ordinis exe
cutionē anteq̄ dispenset̄ cuꝫ tali: si tñ celebrat: nō pp
hoc aliā irregularitatē icurrit. Siquidē nullus est in
dicandus irregularis nisi in q̄tum inuenit̄ in iure expś
sum. extra de sen. excōi. Is qui libro. 6. Suspensus
quoq; a beneficio nō fit irregularis celebrādo: qꝛ nul
lo iure cauet̄: fm Innocē. Excōicati etiā vel suspen
si ab officijs vel ministris que sibi nō cōpetūt rōne or
dinis licet peccent illa exercēdo. nō tamē incurrūt ir
regularitatē: vt dicit aluarus articulo quiquagesimo
de planctu ecclesie cuiusmodi est officiū aduocati vł
iconomi. ¶ De recipientibus aūt ordines in excōica
tione ponit Rich. talem casū. Quidā religiosus ma
nus violentas iniecit in clericū: ꝛ anteq̄ absolueretur nota casum.
ab excōicatione ordinē suscepit ꝛ sic irregularis fact°
est: modo queritur vtrū p suū prelatū possit cū eo sup
illa irregularitate dispēsari? Rñdeo q̄ aut ille quan
do ordinari se pmisit nō habebat facti memoriaꝫ: vł
nesciebat q̄ pro illo facto eēt excōicatus: qꝛ ius posi
tiuū ignorabat: aut hēbat memoriā facti ꝛ noticiā iu
ris. Si autē erat memor facti ꝛ sciebat se pro illo fa
cto eē excōicatū: prelatus suus sup pdicta irregulari
tate dispensare nō pōt cū eo. extra de sen. excōi. Cuꝫ
illorū. Et hoc siue iniectio p q̄ fuit excōicatus fuerit
enormis siue nō: siue ēt pdictā irregularitatē ꝛ excōi
catione incurrerit ante religionis ingressū siue post.
Si autē qñ fecit se ordinari: facti memoriā aut iuris
peritiam nō habebat: tūc subdistinguēdum est: qꝛ aut
iniectio fuit enormis aut nō. si sic: prelatus suus sup
predicta irregularitate dispēsare nō pōt: vt hꝫ eodem
capitulo: qꝛ maiora intelligunt̄ illis prohibita qbus
vetita sūt minora: plat° aūt suus a tali excōicatiōe ip
sum absoluere nō potuisset: vbi dicit q̄dā glosa q̄ mi
nora vocat absolutionē ꝛ maiora dispēsationē: cuius
credo eē rōnē: qꝛ q̄uis excōicatio q̄diu durat sit pe
na grauior q̄ irregularitas est pena diuturnior. Si
āt nō fuit difficilis aut enormis: tūc adhuc videt̄ ali
quibus distinguēdū: qꝛ aut pdictā irregularitatē in
currit añ igressuꝫ religionis aut post. si añ: tūc plat°
suus pōt cū eo dispēsare. vt ibi dr̄. Si aūt ipsā cōtra
xit post religionis igressū: tñ platus suus cū eo dispē
sare nō pōt. Qd ino°. approbare vr̄ qꝛ nō seqt̄ si dñs
papa cōcedit alicui ptātē absoluēdi aliquē ab excōica
tiōe: q̄ pp hoc ille possit cū eo dispēsare sup irregula
ritate quā incurrit p hoc q̄ xecōicatus celebrauit. Sꝫ
hosti. tenet q̄ in casu pdicto platus pōt dispēsare: qꝛ
textus pdicti ca. cōcedere vr̄ ꝛ ptātem absoluēdi ꝛ di
spēsandi: nisi iste religiosus fuerit adultus ꝛ discret°
vt violenter ꝯ obliuionē vel ignorātiā psumat̄ qd̄ re
referendū est ad forū iudicij: qꝛ in foro pnie sibi credi
dꝫ si affirmet se habuisse ignorātiam facti vł iuris qñ
ordinatus fuit. Hec Rich. Secularis aūt in excōica
tione ordines recipiens lꝫ tūc nō haberet memoriā fa
cti vel haberet ignorātiā iuris: incurrit irregularitatē
a q̄ p solū papā liberat̄ nisi religionē ingrediat̄ vt di
ctū est. Si aūt sciret se excōicatū: est deponēdus i per
petuū a susceptis ordinibus vt dr̄ in illo ca. Cū illorꝫ
ꝛ ēt fꝫ glosā. A bñficijs. Qd est verū fꝫ rob. de ri

gore iuris: et si cōtra eū agat in foro iudicij. Est autē rigor excessus seu austeritas facta ad terrorē: q nō dʒ seruari nisi vbi timeret exēplū mali. di. 45. Sed illō Dispēsatio dicit iuris relaxatio vel licētia aut permissio facta cōtra rigorē iuris. Jus incedit media via: est eni equitas vnicuiqʒ qđ suū est tribuens: bonis pmia malis supplicia. Et hoc dʒ iudex semp suare: nisi ex causa iusta seruet rigorē vel faciat dispēsationē. ¶ Quid si excōicatus vel suspensus ab officio excōicat vel absoluit ab excōicatione? Dicunt Innocē. et Hostiē. q pp hoc non fit irregularis. qr hoc nō cōuenit sibi ex ordine sed ex iurisdictione. extra de electione. Trāsmissā. sed absolutionis solēnia facere vt cū stola orōnes et psalmos dicere et excōmunicatū in ecclīa introducere: est ordinis et officij sacerdotalis et ita hoc faciens est irregularis. ¶ Notādū q vltra predicta q quo ad dispensationē in irregularitate cōcedunt religiosis de iure cōi: cōceditur fratrib⁹ minorib⁹ ex spāli puilegio p bonifaciū octauū q ministri et custodes valeant ipartiri absolutiōis et dispēsationis bñficiū q ante ingressū ordinis siue post in casib⁹ excesserint p quibus excōicationis suspēsionis aut interdicti sentētijs fuerint ligati a iure vel a iudice generaliter. Et si hmōi sententijs inodati aut in locis suppositis ecclesiastico interdicto diuina officia celebrātes vel suscipientes sic ligati notā irregularitatis incurrerint nisi excessus pp quē. s. fuerint ligati excōicationis suspensionis aut interdicti sniis fuerit adeo grauis et enormis q ad eadē sedē essent merito destinādi. Tūc eni sicut nō pñt absoluere ab excōicatione sic nec ab irregularitate in ipsa ordines suscipiēdo vel in susceptis ministrādo cōtracta. Cū vero nō sunt fratres destinādi ad sedē apostolicā pro absolutiōe ab excōicatione suspensiōe aut interdicto: possūt p pdictos plātos ab irregularitate liberari nō solū ignorāter sed scienter cōtracta: p hmōi priuilegiū cū papa de ipsa indistincte loquat: Alias nō plus haberēt ex puilegio q hēant ex iure cōi: et sic priuilegiū nullū esset. extra de priuilegiis. In his. Videt autē innui ex verbis huius puilegij q fratres nō sūt destinādi ad sedē apostolicā pro absolutiōe excōicationū vel suspensionū et sedi apostolice reseruatarum: nisi sit magna enormitas excessus. Predictis cōcordāt quidā notabiles iurisperiti: sup hoc p me interrogati. Cōfert aūt amplior gratia fratribus de obseruātia p Eugeniū quartū et Calixtū tercium. vt pʒ intuenti priuilegia eorū. ¶ Quātū ad sm. s. de excōicatione minori: sciendū q talis remouet a sacramētorū pceptione: et si celebrat lʒ grauiter peccet: nullius notā irregularitatis incurrit: nec eligere phibetur nec ea que rōne iurisdictionis sibi cōpetunt exercere: si tamē scienter talis elect⁹ fuerit: eius est electio irritanda. Peccat aūt cōferendo ecclesiastica sacramēta: sed ab eo collata virtutis nō carent effectu: cū nō videat a collatione sed a participatione sacramentorū que in sola consistit pceptione remot⁹. Habētur. hec oīa ex. de clerico excōicato ministrante. Potest quilibet absolui a minori excōicatione p propriū sacerdotē. extra. c. Nuper. Et dicit pprius sm hosti. ois qui potest eū absoluere a peccato. Sacerdos et ligatus minori excōmunicatiōe pōt sm Rich. ab eodē vinculo subditū absoluere extra. c. Duobus. Sicut et excōicatio maiori infligit a iure et iudice: sic et minor. Ex pdictis pʒ q excōicatus minori nō dʒ recipere copus xpi sine absoluti one preuia. Sic autem excōicatus licet peccet sacramenta ministrando vt dictum est: leuiter tamen peccat sm Goffridum. q. 7. §. 6.

Consequēter de participatiōe cū excōicatis vidēdū est.

Et primo an participans cū excōicato sit excōicatus? Rñ. Si aliquis participet cū excōicato excōicatione minori: nō propter hoc est excōicatus. Si autē participet in crimine cū excōmunicato excōicatione maiori: incurrit eandē sniam vt dictū est. Si vo in loquela ac ceteris incurrit excōicatonē minorē. xi. q. 3. Cū excōicato. Excipiunt tñ aliqui. xi. q. 3. Quoniam multos. et ca. Antecessor. Et hñtur p hunc versum. Utile: lex: humile: res ignorata: necesse. Hec anathema quidē faciūt ne possit obesse. Utilitas excusat dupliciter. Uno mō vtilitas excōicati: vt qñ qs loquit ei in his q ptinēt ad absolutionē: vel alias ad salutē aie lʒ et alia verba incidenter vel apud eū magis pficiat interponat. extra. c. Cū volūtate. Et p hūc et modū pdicatores q apud excōicatos vel aliarū rerū detētores in pdicationibus et cōfessiōibus quasi gerūt causas eorū qui ab ipsis spoliati fuerāt: possunt ab ipsis licite elemosinā accipere: psertiʒ si alias in locis illis nō valerent sustētationē hēre. vt ibidē dī Unde excōicati et interdicti possunt in ecclesijs ad pdicationē cōuocare: qñ diuinū officiū nō celebrat. extra. c. Rñsio Itē pōt esse vtilitas ex parte pticipāntis: vt cū petit ab excōicato qđ ei dʒ. extra. c. Si vere. Uñ si nolit soluere: pōt in iudicio cōueniri. ex. de iudi. Intelleximus. Posset et sm roð. ab eo cōsiliū petere p vtilitate ipsi vel spāli seu necessitate: vbi nō posset cōmode ad aliū hēre recursum. Scđo excusat lex matrimonij rōne cuius excusat vxor cōicans viro excōicato. Tertio excusat humilitas: p quā excusāt filij nō emācipati a pticipatione pris. et et emācipati q sunt ei cōmēsales et ab eo habēt necessaria. Itē excusant serui: ancille: rustici qui dñorū terrā colunt: seruiētes seu mercenarij et alij subiecti: q nō adeo curiales sunt vt eor cōsilio scelera ppetrētur. qui. s. lʒ sint de curia tñ nō cōsulunt ppetrare mala. Et intelligitur hoc sm roð. de seruiētibus q ante excōicationē erant astricti dñis. si vero post excōicationē se obligauerint ignorātes dñʒ excōicatum: nō tenent exire. Si vero scienter: tenerētur discedere: nisi necessitas eos cōpulisset q fierent de eius familia. Cū et monachi sint quasi de familia suorū abbatū: excusant si abbatibus excōicatis cōmunicent vt ipse dicit. Sed nūqd i cōuerso casu superioris licite pñt cōicare inferiorib⁹ excōicatis? Dicūt quidā q sic: qr eadē lege est supior astrictus inferiori: q iferior supiori. 22. q. 5. De forma. Alij dicūt q nō: qr pñt et debēt eos corrigere. Tho. aūt vtrāqʒ opionē recitās dicit q ad min⁹ supiores cōicare debēt inferioribus in his in qb⁹ obligati sūt eis: qr sicut iferiores obligāt ad obsequiū supiorū: ita supiores ad pulsionē iferiorum. Quarto excusat ignorātia: vt si qs ignorat aliquē

rat aliquē esse excōicatū: si tñ est publica fama: vel au
dio a fide dignis ꝙ audierūt aliquē dēūciare: teneor
igrere veritatē ⁊ iterim eū vitare donec certificatus
fuerim vt dicit Ray. Et hoc est verū vt dicit. Rod. si
p aliquos certificari possū: si eni nō possim certificari
qꝛ forte sū parisius ⁊ excōicatio fuit publicata rome:
nō vitabo eū. Pro leui aūt fama vel si hoc dicat eius
aduersarius: nō est cōscientia formāda. ar. extra. e.
Cū desyderes. Si ēt aliqs dicat mihi in ꝯfessiōe se eē
excōicatū: nō teneor eū vitare nec ꝑuate publice: qꝛ ex
hoc cōfessio redderet odiosa: vt dicūt Rod. Host.
⁊ Rich. Licet aūt vt dicit extra. e. Cū nō ab hoīe: ex
cōicatus sit vitandus ꝙuis nō fuerit denūciatus: ⁊ hꝰ
si sit publica fama ipsū publice in excōicationē inci
disse. extra. e. Cū desyderes: solus tamē sciēs aliquē
esse excōicatū ipsū tantūmodo priuatim dꝫ euitare ⁊
nō in publico: ꝙdiu ab ecclesia tolerat. Huic tñ iuri
derogat p quādā constitutionē in ꝯcilio basilieñ. edi
tam que est in pragmatica sāctione ecclesie gallicane
inserta vbi sic habet. Ad euitādū scādala ⁊ multa pi
cula subueniendūqꝫ cōsciētijs timoratis: statuit sācta
synodus ꝙ nemo deinceps a cōione alicuius in sacro
rū administratione vel receptiōe aut alijs qbuscunqꝫ
diuinis vel extra ꝑtextu cuiuscūqꝫ sniē aut censure ec
clesiastice seu suspensiōis vel ꝓhibitiōis ab hoīe vel a
iure gñaliter promulgate teneat abstinere vł aliqd in
terdictū ecclesiasticū obseruare: nisi snīa ꝓhibitio su
spensio vel cēsura hmōi fuerit in vel ꝯ ꝑsonā vel col
legiū: vniuersitatē: ecclīaꝫ aut locū certū aut certaꝫ a
iudice publicata vel denūciata spāliter aut expsse. aut
si aliquē ita notorie in excōicatiōis sniaꝫ ꝯstiterit inci
disse ꝙ nulla possit tergiuersatione celari: aut aliquo
iuris suffragio excusari. Nā a cōione illius abstineri
vult iuxta canonicas sāctiones. Per hoc tñ hmōi ex
cōicatos suspensos interdictos seu ꝓhibitos nō intē
dit in aliquo reuelare nec eis quōlibet suffragari. De
notorio nota ea que dicta sunt in fine. 9. distin. Dicit
aūt pragmatica a pragma grece qd est cā latine. Est
quoqꝫ dfīa inter abrogare ⁊ derogare. Abrogare est
totaliter tollere: drogare vo in pte tollere. Per hāc
ēt ꝯstitutionē modificat illud decretū quo inhibebat
ꝙ nullꝰ audiret missā notorij fornicatoris p facti eui
dētiā puta sacerdotis publice cōcubinā in domo sua
tenentis. 32. di. Nullus. Excusabat tñ laicos ignorā
tia taliū missā audiēdo: qꝛ milites magis arma ⁊ ru
sticos magis rura ꝙ iura scire legislator existimauit.
C. de iure deliberādi Sancimꝰ. Utrū tales sint irre
gulares: sūt varij modi dicendi. Quidā eni vt Host.
dicunt tales eē suspēsos a diuinis: vt hꝫ de cohitatiōe
cle. ⁊ mulierū. Uestra. ⁊ ca. vl. vbi tales dñr eē suspē
si ꝙ ad se ⁊ quo ad alios. ⁊ p ꝯñs celebrādo sunt irre
gulares. Alij aūt dicūt tales eē suspēsos: nō tñ irre
gulares. vbi est duplex modꝰ dicendi. ¶ Quidā eni
dñt ꝙ lꝫ suspēsi a iudice sint irregulares i suo officio
vel ordine mistrādo: nō tñ suspensi a iure: nisi vbi ca
nō talē penā ipōnit sicut ipōnit extra de sen. ⁊ re. iu.
Cū eterni: iudici male iudicāti. li. 6. ⁊ eꝫ de sen. ex.
Cū medicinalis: iudici nō obseruata forma canonica
excōicāti. Sꝫ eius oppm̄ tenēt Rich. sco. Host. Jo.

nota ꝯse
curitate
ꝯstitutio
num.

an. bar. panorꝰ ⁊ aster. Inuenit eni expsse ca. allega
tis oēm suspēsū a diuinis officijs in suo ordie mistrādo
icurrere irregularitatē: a ꝙ ñ poterit nisi p sedē aposto
licā liberari. vt pꝫ illa cꝰ. i tuēti. Nec obstat illō. c. ꝺ
sē. excō. Jo q. li. 6. i ꝙ iuenit nullū eē iudicādū irre
gularē: nisi sit expssū i iur: qꝛ hꝰ satis expmit i. c. alle.
⁊ i ca. ꝺ sen. excō. Jo q. li. 6. Aliter dꝫ ab alijs ꝙ no
torꝰ fornicator celebrādo ñ icurrit irregularitatē: qꝛ
nō ē suspēsus directe seu p iuris sniaꝫ puta ddo. Su
spēdimꝰ talē vł tal ipo scō sit suspēsus a diuinis officijs
sꝫ idirecte in ꝙtū inhibet alijs ne missā eiꝰ audiāt. Et
fm modū vł loq sco. i fine. 13. di. dicēs ꝙ lꝫ ꝓhibeat
di. 32. ꝙ nullꝰ audiat missā notorij fornicatoris: vt. s.
corrigat: ñ tñ seqt talē sacerdotē eē irregularē: cū pe
ne nō sint āplīāde: ⁊ fꝫ hūc modū sunt capitula itelli
gēda ab Host. allegata. Dicit. n. sibi talis suspēsus ꝙ
ad se sicut qlibꝫ exñs in pctō mortali: ⁊ quo ad alios
in ꝙtū inhibet ne aliqs eius missā audiat. ¶ Quid si
sciā aliquē eē excōicatū sꝫ actu ñ aduerto ⁊ cōico ei.
Rñdet rod. ꝙ credit ꝙ nō pecco nec icido i excōica
tionē. ¶ Quid si audiui aliquē excōicat: ⁊ vsqꝫ post
anū ipsū nō video: nūqd teneor ipsū vitare? Rñdet
rod. ꝙ si talis credat eē timorosus: ⁊ q tūc ꝑuabat ex
cōicationē ⁊ mō nō ꝑuat: possū credere ipsū absolutū
si vo nō ē talis dbeo ipsū vitare donec ꝓbabilr ꝑsuat
de eius absolutione. ¶ Quinto est excusāda necessi
tas: vt si qs terrā p excōicatoꝶ trāsiēs emat sibi neces
saria victualia vel elemosynā accipiat. Nec ē expectā
da extrema necessitas fm rod. sꝫ sufficit ꝙ nō possit
cōmode alr ꝺ facili aliunde hēre. Scdꝫ vero Inno.
extra idistīcte ab excōicatis recipi ꝑt: imo ēt ē eis sua
dēdū vt faciāt elemosynā: vt veniāt ad pniaꝫ. Sic ex
cusant parētes cōicādo cū filijs emācipatis a qbꝰ ne
cessaria recipiūt: ⁊ dñi cōicādo cū mercēnarijs: qñ si
ne magno icōmodo ipsos vitare nō valēt fꝫ host. Ex
cusat ēt necessitas nō tm̄ eos q recipiūt ab excōicatis
sꝫ ēt eos q eis subueniūt in casu necessitatis. Un̄ in il
lo ca. Qm̄ multos: dr ꝙ si qs excōicatus i sustētatio
nē nō supbie sꝫ hūanitatis cā aliqd dare voluerit: nō
ꝓhibemꝰ. Humanitas intelligat qñ indigent vel in
digere ꝑsumunt: nec est necessitas extrema expectā
dā. ⁊ si ab eis petat hospitiū: nō dꝫ is a quo pꝰ petūt
expectare donec ab alijs sint repulsi: vt dicit Rodo.
¶ Utrū pticipās cū excōicatis i casibꝰ nō cōcessis pec
cet mortaliter? Quidā dicunt ꝙ sic: sꝫ qꝛ hoc vł valdē
graue ꝙ hō p vno vbo leui mortaliter peccet ⁊ mul
ti a excōicātes laqueū dānatōis injicerēt q i eos retor
qrēt. Jō alijs ꝓbabiliꝰ vł vt dicit Tho. ꝙ tm̄ peccat
mortaliter qñ i crimine sibi pticipat vel in diuis vł in
cōtēptū eccłie. Sed ꝯ hoc arguit. qꝛ vt dꝫ eꝫ de his q
vi metꝰ ve cā fiunt. Sacris: ꝙ pp metū mortis nō dꝫ
aliqs excōicato pticipare: qꝛ aliqs dꝫ pꝰiꝰ subire mor
tē ꝙ peccare mortaliter: sꝫ hec ratio nulla eēt nisi cōi
care cū excōmunicato esset peccatū mortale. Preter
rea. facere ꝯ preceptuꝫ ecclesie est peccatū mortale:
sꝫ ecclesia ꝑcipit ꝙ nullꝰ excōicato cōicet. ¶ Ad pri
mū rñdet Tho. ꝙ decretalis illa loquit de participa
tiōe i diuis. Ad fꝫ dicit ꝙ ꝑceptū eccłie ꝑncipaliter
respicit ad spūalia: ⁊ ex cōsequenti legitimos actꝰ: ⁊

is qui cōicat ei in diuinis: facit ꝯ ꝓceptū ꝛ mortalr pec/
cat: q aūt cōicat ei in alijs: facit ꝑter ꝓceptū ꝛ venialr
peccat. Cōcor. Bonauē. ꝛ Rich. Et notādū ꝙ in/
gressus ecclie ē iterdictus illis q scienter celebrāt vel
faciūt celebrari diña i locis iterdictis: seu excōicatos
publice siue interdictos recipiūt ad diña officia vel ec
clesiastica sacra siue ad ecclesiasticā sepulturā: donec
de trāsgressione hmōi ad arbitriū eius cuius sentētiā
cōtēpserūt satisfecerint cōpetenter. lib. 6. de ꝑuile/
gijs epoꝝ. Et intelligit hoc de excōicatis a iudice: vt
pꝫ ꝑ clausulā ꝓcedentē. Concordat directoriū iuris.
Tales tñ nō sūt irregulares de snia excōi. li. 6. vbi sic
dr. Is q presentibus excōicatis maiori excōicatione
scienter celebrat: irregularitatis laqueū nō incurrit cū
hoc nō sit in iure expressū. Sunt tñ hmōi ꝓping irre
regularitati: qꝛ si stāte tali interdicto se in ecclia inge
rant diuinis: in suo agēdo officio sūt irregulares: vt
c. Is cui. Notādū insuꝑ ꝙ vt hr extra de clerico ex
cōicato. Si celebrat: isti dicunt ꝑticipare excōicatis in
cōtēptū ecclesiastice discipline: qui ꝯ ꝓhibitionē su/
periorū cōioni excōicatoꝝ ꝑtinaciter se ingesserint.
ꝛ dr ꝑtinaciter. quasi studiose: vt dicit ibi glosa. Ta/
les eni noiatim moniti sunt excōicandi. extra de sen.
excōi. Cōstitutionē. lib. 6. Quia vero ꝑticipātes ex
cōicatis in diuinis mortaliter peccāt vt dictū est: iō pu/
blice excōicato intrāte ecclesiam oēs debēt exire vel ꝓ/
curare vt exeat. 24. q. i. Ois q. Sacerdos tñ postꝙ
canonē inchoauerit si supueniat excōicatus nō dꝫ mis
saꝫ ipfectā derelinquere vt dicit Rich. argumētū ad
hoc. 7. q. i. Nihil. Alij aūt dicūt ꝙ sūpto sacro anꝙ
dicat postcōio dꝫ monere illū vt exeat ꝛ si nō vult exi
re: pōt eū sacerdos eijcere ēt si clericus sit. ꝛ si nō pōt
eijci: in sacristiā vel alibi rediens missā cōpleat. Di/
cit quoqꝫ Innocē. ꝙ si excōicatus sit in ecclia nō cā
orandi sꝫ pro alio negocio: nō videt quare in eadē ec
clesia orare nō possit. Peccat autē publice excōica/
tus ingerēdo se cōioni alioꝝ maxime in diuinis: cuꝫ
alios scandalizet. extra de clerico excōicato. Illud.
vbi dr ꝺ quodā excōicato ꝙ peccauit corā se faciēdo
celebrare diuina. Vñ nō dꝫ intrare ecclesiā ad orādū
dum ibi aguntur diuina officia: vt dicit roꝺ. secus si
solū intrat ad trāseūdū ꝑ eā: aut ad audiendū ꝓdica/
tionē. extra. c. Rñsio. Secūdū tñ Ioā. Theutoni/
cū excōicatus pōt intrare ecclesiā ad orādū qñ ibi nō
celebrant diuina: cū nō inueniatur ei ꝓhibitū. De oc
culte aūt excōicato est dubiū. Quidā eni dicunt ꝙ nō
tenet se reddere notabilē de excōicatione occulta qꝺ
faceret si vitaret cōionē alioꝝ. qꝛ cū alius nō debeat
eū ꝓdere vitando ipsum in publico multofortiꝰ nec
ipse tenet se prodere. Alij aūt dicūt ꝙ nō est simile qꝛ
est in potestate ipsius se corrigere: absolutionē impe
trando. Non est autē in potestate alterius eū corrige
re taliter vitando ipsū. Hanc opinionē tꝫ roꝺ: Pori/
ma opinio videt mihi verior. Vñ. 6. q. 3. Si tñ dr
ꝙ si epūs reputauerit aliquē excōicatū pro peccato oc
culto sibi noto: sꝫ ꝑ epm iubeatur secedere ab his q
de hoc nihil sciunt: ꝙdiu tamē nihil probatur ꝯ euꝫ
ille in cōione oium ꝑterꝙ ipsius epi q cū reū iudicat

permanebit. Ad illud autē qꝺ dicebat de argumēto
simili: dico ꝙ argumentū prime opinionis nō est a si
mili: sꝫ a minori ad maius: qꝛ cuꝫ alius minus tenet
eū diligere ꝙ ipse. si alius nō debeat ipsū ꝓdere: mul
tomagis nec ille seipsū. Quod aūt addit ꝙ ipse pōt
absolutionē ipetrare: dico ꝙ nō semꝑ excōicati possūt
hoc i promptu obtinere ꝑꝑ varia ipedimēta occurrē
tia. Et si arguas ꝙ inhibet alijs ne cōicent cū excōica
tis: igit ēt ecōtra inhibet excōicatis cōicatio alioꝝ.
Rñ. ꝙ illa ꝯña nō est necessaria: vt pꝫ ꝑ scotū. ꝓcedē
tibus de notorio fornicatore. ꝛ dato ꝙ valeret: nō cō
cluderet nisi ꝺ publice excōicatis qui tñ sunt vitādi.
Et si arguas ꝑ capi. allegatū de clerico excōicato vbi
dr ꝙ excōicatus sine delicto nō pōt alios nō vitare: di
co ꝙ illō capi. loquit ꝺ publice excōicato: vt pꝫ ipsū
intuenti. Talis aūt peccat ingerendo se cōioni alioꝝ
qꝛ ipsos scādalizat nō sic ꝺ excōicato occulte. Caueat
tñ talis a sacramentoꝝ administratiōe seu executio/
ne ꝛ susceptione: qꝛ esset irregularis: vt pꝫ ex ꝓcedēti
bus. ❡ Quid si ille qui clericum verberauit iam cō/
posuit cum eo: vel vadit pro absolutiōe aut iam iura
uit stare mandato epi? Rñ. ſm Ray. ꝙ in oibus casi
bus ꝓdictis quilꝫ eū vitare tenet ēt epūs: cū nondū sit
absolutus extra. c. Cū desideres. ꝛ ca. a nobis. Cum
eo tñ ad curiā pro absolutione cōicari potest in his q
ad viā pertinent. ❡ An superueniente publice excōi
catio teneor exire de domo. Dicunt Roꝺ. ꝛ innocē.
ꝙ nō. lꝫ eni mihi in eadē camera comedere: sꝫ nō in
eadē mēsa. Possum ēt in eadē domo hospitari: nō
tñ iacere in eodē lecto. ❡ Nūquid possū recipere lit
teras excōicati vel ei mittere siue ēt nūcios vel exce/
nia. Rñdet Roꝺ. ꝙ sicut notauit hugo. nullū coꝝ
lꝫ nisi in casu in quo lꝫ ei loqui. Recipiens tamē mu
nus ab eo nō tenet restituere: lꝫ agat recipiēdo. Qui
etiā verbū salutationis ab excōicato recipit: dꝫ eum
salutare: sꝫ pōt dicere deus emēdet nos. ❡ Quid, si
aliqs assurgat vel reuerentiā exhibeat excōicato: aut
se inclinet ei salutanti aut: moueat labia quasi resalu
tans eū: tamen nihil dicat. Rñsio ſm roꝺ. ꝙ nō in/
currit excōicationē: pene enim nō sūt ampliande sed
restringende. ❡ Utrū cōtractus initus cū excōicato
teneat de iure. Rñdet ray. ꝙ si cōtrahens nō obligat
se ad cōicandum cū excōicato: lꝫ peccet tūc ei cōican
do in cōtractu: tñ tenet contractus: si vero obliget se
ad cōicandū cū excōicato in casu nō cōcesso: nō tenet
contractus. ❡ Utrū vassalli possint cōicare dñis suis
excōicatis. Dicit roꝺ. ꝙ de hmōi vassal. notat hugo.
ꝙ absoluti sunt a iuramēto fidelitatis ꝙdiu dñs illo
rum est excōicatus. ꝛ debēt ab eo abstinere: vt. 15. q.
vi. Nos sanctoꝝ. Tenentur tamē ei reddere tributa
ꝛ pensiones sicut debitor tenet reddere excōicato qꝺ
ei debet: nec peccant sic cōmunicādo ei lꝫ soluant in
propria ꝑsona: qꝛ necessitas excusat: quibus rich. cō
cordat. di. ꝙ hoc statutū est in detestationē criminis
vt magis principes timeant cōtēnere ecclīastica ꝓce/
pta. Si tñ dubiū est vtruꝫ princeps sit excōicatus vel
nō: obedire tenet qꝛ in dubijs superioribus est obedien
dū. 23. q. i. Quid culpatur. Dicit etiā ꝙ milites te/

uenit principi cōicare in his q̄ agit p fidelib⁹. vel patrie defensiōe. vt qdā dicūt. Nō est etiā fomentū soluere pecuniā debitā excōicatis q̄ntum erat qn̄ multi vasalli eos seq̄bant parati obedire eis. vt di. Ric. ¶ Utrum in necessitatis articulo possit hō cōfiteri sacerdoti excōicato excōicatiōe maiori. di. astex. li. 5. titulo. 14. q̄ nō. cū quo cōueniunt hostien. ꝛ ray. cū talis nō valeat eū absoluere. Confiteat igit deo ꝛ doleat tn̄ dilata illa cōfessionē. posset tn̄ ab ipso cōsiliū q̄rere sup salute aīe sue vt p3 ex predictis ꝛ sic posset sacerdos ei reducere ad memoriā pctā cōmissa vt ab eis doleret: seclusa tn̄ absolutiōe sacrāli. ¶ Utrū papa. coīcando cū excōicato incidat in canonē. di. ber. extra. c. Nulli. q̄ nō. l3 alias malefaciat. q2 princeps solut⁹ est legibus. ff. de legib⁹ Princeps. Eps tn̄ q participat in crimine cū illo quē excōicauit: incidit in eandē sniam auctē iuris extra de snia excōis. Nup. vt dicūt hosti. ino. ꝛ ray. null⁹ aūt canō ligat papā nisi sit hereticus:

art. 8. **d** Einde videndū est de absolutione ab excōicatiōe vbi notādū q̄ snia excōicatiōis qn̄q3 fert a iure: ꝛ qn̄q3 ab hoie. Snia dr̄ ferri a iure fm̄ rod. qn̄ ab eo q pōt facere cōstitutionē gn̄alem. vt papa. vel particularē3 vt legat⁹ vel eps. statuit aliqd in ppetuū: ꝛ fertur snia in transgressores. Si aūt statutū nō sit ppetuū. vel ferat snia in fauorē vel odiū aliquarū particulariū psonaꝝ. talis snia nō est iuris dicēda s3 hoīs. Itē sciendū q̄ gn̄aliter ab oi excōicatione maiori lata a iure pōt excōicatus absolui a suo epo: nisi cōditor canonis sibi reseruauerit. ex. c. Nup. A snia vero iudicis nō pt qs absolui nisi p ipm vel p eius successorē. xj. q. 3. Si eps vel p supiorē de qbus dicet in sequentib⁹. de hac mā sic dr̄ extra. c. Nup in fine. Uerū si difficile sit ex aliqua iusta cā q̄ ad ipm excōicatorē absoluēdus accedat cōcedim⁹ vt p̄stita iuxta formā ecclie iuratoria cautione q̄ excōicatoris mādato parebit: a suo absoluat epo vl ppio sacerdote. Iusta cā assignat ppter nimiā distantiā. c. Relatum: q2 dilatio pnie est pīculosa de pe. ꝛ remis. ca. vl. d quo in fine hui⁹ ca. ¶ Utrum ille q

§.2. incurrit excōicationē3 in vno epatu possit absolui ab alio epo in cuius dyocesi moraf. Rn̄sio fm̄ Rich. q̄ cū eps alicuius possit ipm absoluere a pctis q̄ cōmisit extra suū epatū cōmisit: pbabile videt q̄ etiā ipm possit absoluere ab excōicatione q̄ est a iure quā extra suū epatū3 cōtxit. nō sic est de illa que est a iudice siue fuerit spāliter cōtra determinatam psonā siue gn̄aliter lata. vt ex pcedētibus p3. Nō eni tn̄ defert excōicationi q̄ est a iure sicut illi q̄ est ab hoie. cōcor. rod. ¶ Notandū vt dicit

§.3. Rich. q̄ legatus postq̄ exiuit terios legationis sue: absoluere nō posset illū quē infra terios legatiōis sue excōicauerat. nec eps extra suā dyocesim existēs pōt absoluere ab excōicatione in foro cōtentioso. ibi sc3 p tribunali sedendo. ad cognoscēdū de causa: q2 hoc piudicaret alij epo. l3 h⁹ possi3 cōmittere alicui i sua dyocesi. Et hn̄tur pdicta extra de officio. legati. Nouit. partim in textu ꝛ partī in glosa. pōt tn̄ subditū suum absoluere in foro pnie: nō tn̄ a pctis sed etiā ab excōicatione quā tulit in eū. q2 in hoc nulli piudicium facit. Epi tn̄ expulsi pn̄t iurisdictionē suā extra dyocesim exercere. si hoc non possint p se vel p alia3 in sua dyocesi. extra de foro cōpetenti. Quāuis. li. 7. Iudex a papa delegatus nō valet post annū absoluere illum q excōicauit. extra de officio delegati. Querēti.

¶ Utru3 absolutus ab officiali epi excōicati sit vere absolutus. Rn̄. q̄ aut eps instituit illū officialē suu3 postq̄ iā erat excōicat⁹ aut an̄. Si pmo mō. talis nō ē vere absolutus: q2 cum eps excōicatus maiori excōicatione sit ab omni actu legitimo suspensus: nō poterit instituere officialem. si scdo mō: est vere absolutus vt dicit Rich. hec autē possunt aliquo mō pbari p ea que habētur. 6. de officio vicarij. Romana. Sed cōtra hoc arguit: q2 si epus corporaliter moreret: aut deponeret anteq̄ officialis inciperet vti officio suo: iurisdictio ab epo sibi cōmissa expiraret. extra de officio dele. Licet. in glosa ergo a simili si excōicetur. Rn̄det rich. q̄ nō est simile: q2 mors aufert potestatē3: ꝛ depositio aufert in ppetuū potestatis executionē. excōicatio aūt non: sed suspendit eam ad tēpus. Sede vacante pōt capitulum absoluere a sentētia a iure vel ab hoie lata sicut poterat eps. li. 6. d maiore. ꝛ obia.

¶ Si archieps absoluat excōmunicatos ab epo in casu non cōcesso: non valet absolutio: q2 est a non suo iudice: sed si causa p appellationē defertur ad eū: poterit absoluere: ita tn̄ q̄ non: nisi vocatis partibus ꝛ cognito de appellatione. extra de appel. Romana. li. 6. ꝛ ibidē. c. Uenerabilibus. Si episcopus absoluat a sententia lata p suū archidyaconū: decanū seu plebanum: tenet absolutio: q2 est iudex ordinarius tam clericorū q̄ laicorū sui epatus. ar. xj. q. j. de psona. S3 nō d3 sine cōscientia illius ꝛ congrua satisfactiōe. extra de officio ordi. Cum ab ecclesiarū prelatis. vbi hoc mādatur cuidam epo si snia sit rationabiliter lata. Excōmunicatū autē a curato q non h3 cōtentiosam iurisdictionē potest epus ipso requisito absoluere fm̄ rod. in locis in qbus curati excōicant de consuetudine pro dānis quorū ignorātur actores. ¶ Si de

§.6. facto absoluo aliquē ab excōmunicatiōe de qua non possum: ꝛ postea aduertam me nō potuisse: debeo si possum certificare eu3 de errore meo: ꝛ consulere q̄ impetret absolutionē3 vt dicit rod. ¶ Absolutio ex §.7.

causa facta fm̄ innocen. ꝛ hosti. nō tenet: q2 sic iudex non intēdit absoluere. vt puta si absoluēdus dicat se satisfecisse vel iniuriam sibi remissa3 esse vel aliqd tale q̄ non sit verū. alias absolutio siue sit iusta siue iniusta tenet: quo ad ecclesiam militante3. ar. extra de re. iuris. Omnis res. ¶ Iudex sicut potest aliquem §.8.

inuitū excōicare: sic pōt etiā manifeste cōtumacem inuitum discrete absoluere seu sniam excōicationis relaxare si eius saluti viderit expedire. vt dicunt Tho. ꝛ Rich. Utrū excōicatus cui dicit excōicator reuoco vel relaxo sniam quā in te tuli: ꝛ nō dicit absoluo: sit vere absolutus. Rn̄det rich. q̄ sic. loquēdo de absolutione que fit ex vi iurisdictiōis in foro exteriori. nō sic de illa que fit in foro pnie. rōne eni sacri in ipsa sūt magis obseruāda verba. vnde debet dicere sacerdos absoluo. ¶ Utrum absens possit p literas absolui. §.9.

Rñdet Rich. sic. sicut potest absens excõicari: de q̃ in p̄cedentib⁹ dictũ est. Et si littera nõ p̄ueniret ad ex cõicatũ vsq; post morté absoluentis: tñ absolutus est ex quo sigilla ẽ littera. Et hoc expresse dicit glo. xj. q. j. De manifesta. Aplus nãq; excõicauit absens. vt ibi dr. Oĩs aũt res p quascũq; causas nascit p easdez dissoluit. extra de regulis iuris. ¶ Sed ꝯ hoc argui tur: q2 extra de snia excõicatõis. A nobis. in fine dr ꝙ absolutionis forma seruet: vt fiat cum pniali psal mo ꝛ orõne dñica ꝛ alia consueta. ꝛ eodẽ. Cuz desideres dr ꝙ d3 excõicatus iurare ꝙ parebit mandatis ecclesie: sed hec non pñt obseruari circa absenté. ergo absens absolui non valet. Rñdet rich. ꝙ d3 fieri sicut dicunt ille decretales. Et aliter faciẽs si nõ sit necessitas vel euidens vtilitas peccat: tñ hoc obmittẽs nihilo̾ius vere absoluit. Unde glosa sup illam decretalẽ. Cũ desideres dicit ꝙ iuramentũ nõ est de sba absolutionis: sed recipit potius ad cautelã ne de cetero talia p̄sumat: qđ pbat p hoc ꝙ aliq̃ absoluunt sine iuramẽto. e. sup eo. qđ nõ fieret si eẽt de sba. hec Ric. Sic etiam premittunt aliq̃ ipsi absolutioni vt snia in maiori timore ꝛ reuerẽtia habeat. ¶ Fit aũt absolu-

§. x. tio p hec verba vl ꝯsimilia. Auctoritate q̃ fungor ab soluo te a snia seu ab oĩbus sententijs excõicatõis q̃s incurristi: ꝛ restituo te cõmunioni fideliũ ꝛ sacris ecclesiasticis. Illa aũt que ad snie reuerẽtiã p̄mittunt sunt hec. q̃si eni ꝯsuetũ est ẽm hosti. vt spoliet excõicatus q ante ianuã ecclesie p̄stratus corã eo q euz absoluere d3 ab eodẽ verberabit dicẽdo. Miserere mei de⁹. deide dr kyriel. ꝛc. Pr no. ꝛc. Saluũ fac fuũ tuũ. vl tuos si sint plures. Nihil pficiat inimic⁹ i eo. Esto ei turris fortitudinis ꝛc. Dñe exau. Dñs vobi. Oremus. Deus cui ppriũ est misereri sp ꝛ parcere suscipe deprecationẽ nostrã: ꝛ hũc famulũ tuum quem excõicationis cathena ꝯstringit: miseratio tue pietatis absoluat. Et tunc dicat hec verba vel eq̄pollẽtia. Auctoritate dei ꝛ beatoꝝ petri ꝛ pauli aploꝝ absoluimus te a sentẽtia. Quo facto d3 pbr̃ app̄hẽdere manum eius dextraz: ꝛ eũ introducere in ecclesiã ei reddendo cõionem xpianam. Dicit aũt idẽ: iuramentũ esse de sba absolutionis: sed in hoc cõiter nõ tenet vt p3 ex preceden. ꝛ ꝯ eum expresse est textus illoꝝ capi. Cum desideres. ꝛ sup eo. vt p3 intuenti. Dr eni3 ibi ꝙ iuramentũ potius ad cautelã ex cõsuetudine ecclesie q̃ rigore canonũ est inductũ. Dicit tñ hosti. ꝙ qñ aliq̃ gñali snia sunt ligati: vel alias sũt excõicati oc culti: tũc sufficit absolutio sine iuramẽto. Predictis nõ obstat qđ dr i illo ca. Cũ desideres. ꝙ nõ est cõicandũ excõicato nisi fuerit ẽm formam ecclesie post iuramẽtũ p̄stitũ absolut⁹. Per hoc eni vt dicit ber. innuit ꝙ nõ sufficit iuramentũ vel cõpositio nisi sequatur absolutio que tñ q̃tum ad veritatẽ est eadez sine iuramento: nec ad formã absolutiõis ẽm ray. sufficit vti verbis qbus qdem simplices vtunt dicẽtes. Absolutionẽ oĩum peccatoꝝ tuoꝝ tribuat tibi oĩps dñs. Talia eni3 verba nõ sunt forma absolutiõis: sed sunt verba oratiõis. sed oportet vti verbis absolutionẽ cõtinentibus. Dicit etiam ray. non debet aliqd iniungi alicui sub debito prestiti iuramẽti si presumit ꝙ non seruet. Cui cõcor. ber. extra. e. Ex tenore. dicit ꝙ pp p̄sumptionẽ qñq; iuramentũ nõ indicit. extra de presumptionibus. Literas. Quia vero vt dictũ est iuramentũ nõ ex rigore iuris s3 ecclie ꝯsuetudine ad cautelam est inductũ. circa hec ꝛ alia q̃ ante absolutionem ad censure ecclesiastice reuerẽtiã p̄mittunt diuersarũ ecclesiarũ ꝯsuetudines videnẽ esse obseruande. In multis eni ecclesijs talia sunt p ꝯriam ꝯsuetudinem abrogata. ¶ Et notandũ ꝙ si alicui ꝯcedere- §. xj. tur ꝙ posset eligere confessorẽ q ipsu3 absolueret ab oĩbus censuris ecclesiasticis: ꝛ secũ dispensaret in irregularitatibus: plenariãq; remissionẽ sibi ꝯcederet posset absoluens vti talibus verbis. Dñs noster iesus xps p merita sue sacratissime passionis te absoluat. Et ego auctoritate mihi cõmissa absoluo te ab oĩbus sentẽtijs excõicatiõis suspẽsionis ꝛ interdicti quas incurristi: ꝛ dispẽso tecũ in oĩbus irregularitatib⁹ quas ꝯtraxisti: ꝛ restituo te cõioni fideliũ ꝛ sacris ecclasticis. Itẽ absoluo te ab oĩbus peccatis tuis: ꝛ concedo tibi plenariã remissionẽ oĩum peccatoꝝ tuoꝝ. In noĩe pr̃is ꝛ filij ꝛ spũsscti. ¶ Quia vero qñq; vnũ ꝯcedit §. xij. sine alio. ideo variãda est absolutio ẽm variationem concessionũ. Itẽ notandu3 ꝙ papa sic põt reuocare excõicationes a iure positiuo latas ꝙ illi q eas incurrerunt nõ indigeãt alia absolutiõe. vt dicit Iod. andree de imunitate ecclesie. Qm̃. li. 7. Idẽ posset dici de alijs penis canonicis. Ulteri⁹ notandũ ẽm rod: ꝙ excõicatus pp̄ter dãnum qđ intulit si satisfacere potest non d3 absolui nisi satisfaciat. si tñ absoluat tenet absolutio: sed peccat q talem absoluit. Et si damnu3 sit notoriũ: satisfactio debet precedere absolutionez. ẽm boñ. Iudex tñ vt dictũ est prius posset inuitũ absoluere si videret expedire eius saluti. ꝛ similiter pos §. xiij. set dici si expediret cõi vtilitati. ¶ Cũ de excõicatiõe dubitatur: an debeat peti absolutio. Rñ. ẽm rod. ꝙ si qs de hoc h3 conscientiã nimis scrupulosam: eam deponat ad cõsilium boni viri: quã si noluerit vel nõ possit deponere: vel habeat de hoc probabilẽ opinionem: faciat se absolui ad cautelã. ar. ex. de sen. excõ. Inq̃uisi. Excõicatus pluribus excõicationibus ab vno vel a diuersis epis: põt absolui ab vna absq; hoc ꝙ absoluatur ab alia. q2 non sic est cõnexio in abso- §. xiiij. lutione sicut in gratie infusiõe. vt dicit boñ. ¶ Et notandũ ꝙ illud quod tollit excõicatio reddit absolutio. puta excõicatus est suspẽsus a legitimis actibus: §. xv. ꝛ p absolutionẽ ad eos restituitur. ¶ Sunt aũt plures casus in qbus inijciens manus violentas in clericum circa sedem apostolicã põt absolui. quoꝝ3 hic aliqui notãtur. Et primo cũ qs est in mortis articulo: vel paupertate: vel senectute tanta grauatur vel infirmitate tanta ꝙ ad ecclesiã romanã laborẽ subire non valeat veniẽdi. vel ab hoc alio impedimẽto canonico retrahitur. extra de sen. excõ. Quod de his. Iniũgendũ est aũt talibus vt cessante impedimento: se representẽt sedi apostolice: vel ei q eos absoluere posset eius mãdatũ sup hoc suscepturi. qđ si opportunitate habita nõ fecerint: in eandẽ sniaz reincidunt. de

sen. ex.

sen. ex. Eos. li. 6. ¶ Intelligitur aūt mortis articulus: non solū ppter infirmitatē: sed etiā pro quocūq; piculo vicino morti. puta si habeat inimicitias capitales et timeat hostē vel predonē: vel si sit piculose nauigaturus: vel p loca insidiosa transiturus. vel si sit obsessus vel obsideat. vt dicit host. ¶ De paupertate dicit roš. q non excusant illi paupes qui cōsueuerūt mendicare: et robusti sunt corpore ad eundū. De infirmis dicit Innocentius q possunt absolui etiā si nō immineat piculum mortis: vt si qs habet podagrā vel quartanā. Idē etiā dicendū est de illo q sic est membris destitutus q ad sedē apostolicā accedere nō possit. vt di. ho. vt sunt ceci, manchi et in pede mutilati. Alia aūt canonica impedimēta nō expressa sunt arbitrio boni viri limitāda extra de voto. Quod sup his. Mulieres etiā ad sedē apostolicā nō mittunt. extra. c. Mulieres. Nec distingui dz vtrum sint fortes vel debiles. nec an sit iniuria enormis vel leuis. Mulier tn̄ incendiaria sacri loci vel falsans litteras pape: cēt ad curiā mittenda fm roš. qz non inueniunt iura in hoc parcere mulieribus: et forte causa est qz hmōi crimina nō cōmittunt nisi p excogitatā maliciā. sed manus iniectio multotiens fit ex subito impetu. Quibusdam tn̄ videtur oppositū: qz inhonestū et piculosum est mulieres p mūdū discurrere: et illa que hic ponūtur de nō mittendis ad sedē apostolicā ppter iniectionem manuū in clericos vident intelligi etiaz in alijs sententijs excōicationis: quarū absolutio reseruatur sūmo pontifici. Serui quoq; non debēt mitti qñ hoc esset in graue preiudiciū dñi. puta cum sunt nimis a sede apostolica remoti. nisi fuisset tam enormis excessus q propter vitandū scandalū ad sedem apostolicam essent mittēdi. extra eodē. Relatū. Et est intelligendū de seruis q sunt seruilis cōditionis: nō de famulis seruientibus. Tales aūt scdm inno. sunt absoluendi p epm vel p propriuni sacerdotē si episcopus nō possit haberi. extra. c. Nup. Impuberes etiā excōmuntur licet post pubertatē petant se absolui. c. c. j. et vltimo incidunt tñ in canonē si sint doli capaces: et alio iniuriandi et vindicandi pcuriant. vt ex ca. finali patet. alias nō incidunt. Nō sunt insup ad sedē apostolicam mittēdi illi q clericis non grauē sed modicam et leuē iniuriam irrogarunt. c. Peruenit. et Religioso. li. vi. De regularibus aūt sciendū q regularis si pcusserit regularē eiusdem claustri: ab abbate vel aliter dicto prelato pprio potest absolui. extra de snia excōicationis. Cum illoz. nisi excessus sit difficilis et enormis vt si ad mutilationē mēbri vel ad effusionem sanguinis sit pcessum. et hoc ex vulnere inflicto qd desiderat etiam medicū cyrurgie. vl alioz medicinalium fm hosti. Effusio sigdē abundantiaz significat. vt di. ber. hoc autē cōmittendū est arbitrio iudicis. puta epi vel abbatis vt ipse dicit. vl si in epz vel abbatē sit manus iniecta. et idē est de prelatis alio noie dictis vt dicit glosa ber. Eodē quoq; mō pōt absolui regularis q ante ingressum religiōis tale aliqd cōmisisset vt ibi dr. Et si regularis nō hz prelatū vt si sit defunctus vel excōicatus: ad dyocesanū est recurrendū fm host. c. Monachi. Si vero regularis pcusserit regularē alterius claustri: p abbatem pprium et eius q passus est iniuriā absoluet. c. Cum illoz. et cōgruum est q vnus alteri totū cōmittat. Si vero regularis pcusserit clericū secularē: nō poterit absolui nisi p sedē aplicam vt scandalū euitet: siue illa iniectio fuerit enormis siue nō. extra. c. Cuz illoz. Factū enī maioris scandali est vt religiosus pcutiat clericū secularem q̄ si secularis secularē pcutiat. vt dicit Rich. Oppositū tñ huius nunc habet. li. 6. c. Religioso. vbi dr q talis potest p episcopū absolui sicut posset clericus secularis. Utrū illi q pñt excōicatos absoluere possint hoc alijs cōmittere. Rñ. fm ber. extra eodem. De officio iudicis ord. eis qbus. q illi pñt hoc cōmittere q pñt absoluere iure a principe delegato. vel iure ordinario seu ex priuilegio ppetuo rōne dignitatis vel officij pcesso. Illi aūt cōmittere non pñt qb' hoc cōpetit nō ex officio sz ex priuilegio eis spāli pcesso: qz certū ministerium eis cōmitit in hac parte: nō aūt iurisdictio ex̄ de officijs delegati. Q̄ñ aplica.

d E interdicto

est vlterius pside rādū. sigdē noie censure ecclesiastice intelligunt excōicatio suspensio et interdictū. extra de ver. sig. Querenti hec eni pene sepe ab ecclia inferunt. Interdictū aliud generale aliud particulare. generale dr qñ gñaliter interdicit regnū seu puincia: ciuitas vel castruz qd qdē dr gñale q̄rum ad locū illū cum nullus excipiatur. Particulare aūt qñ de multis ecclesijs vna vel pauce interdicunt. ex̄ de ver. sign. Cū in partib'. ¶ Locum autē interdicere nihil aliud est q̄ hoīes a certis sacris ibidez recipiēdis et a sepultura et diuinis officijs phibere vt magis declarabit in psequentib'. Cū aūt habitatores loci interdicunt tunc nō debēt alicubi audire diuina vel recipe sacra nisi in casibus a iure concessis. 6. eodē. Si snia. Differūt vero suspēsio et iterdictū. Persona eni suspēdit qñq; qdē a beneficio: qñq; ab officio: qñq; ab vtroq; qñq; ab igressu ecclie vl actib' legittimis. Interdicit vero qñq; ipe loc' vel ciuitas vl ecclia. Aliqñ vero iterdicit vniuersitas puta cōitas vel pple vel collegiū vel clerus. c. li. 6. Si snia. ¶ Licet vxor vel familia non debeat excōicari pro pctō viri. pōt tñ ecclesiastico interdicto supponi. Longe eni est maior pena excōicatio q̄ interdictuz. vt dicit Rich. Sic etiā populus potest interdici pro pctō dñi. Si snia interdicti pferatur in cleṙ: nō ppter hoc intelligitur iterdictus populus nec ecōtra. vnde vno ipsoꝝ interdicto. alius licite admittitur ad diuina. extra. c. Si snia. li. 6. ¶ Si ciuitas castꝝ vl villa sunt interdicta: eoꝝ suburbia et cōtigua edificia intelligunt iterdicta. extra. c. Si ciuitas. ¶ Sic si ecclesia intercicit nec in capella eius poterit celebrari nec in cymiterio aliquis sepeliri: et hoc si talia fuerint ecclesie cōiuncta. vt ibidem dr secus si non sint contigua. ¶ Utrum hoīes de terra interdicta possint alibi audire diuina. Rñsio si est interdicta ppter delictū dñi: tunc ciues q culpabiles nō sunt pñt extra ipsam licite interesse diuinis: nisi ipsi etiam fuerint interdicti

(marginal: §. 1. §. 2. §. 3. §. 4. §. 5. §. 6.)

pter dñum puniēdū in eis. Tūc eni nec sibi nec ali
bi pñt audire diuina. c. Si snia. li. 6. Idē intelligen/
dū si aliqs ex ipsis hoībus trāsferat alibi domiciliū.
sic clerici terre interdicte si nō fuerint in culpa pñt ali
bi celebrare diuia. Dicit etiā Jo. an. sup ca. Si snia.
q interdicta ecclesia nō pter hoc est cleric⁹ iterdict⁹
vñ clerici illius ecclie pñt alibi celebrare diuia. Sitr
iterdicto clerico alicui⁹ ecclie nō pter hoc est ecclia
interdicta. vñ alij clerici ibi licite celebrant ar. vi. de
§.7. priuile. Per exceptionē. in fine. ¶ Quid phibet vel
cedit tpe interdicti. Rñsio. Rigor iuriū antiquorū
qbus nulla dina officia pmittebant: tempatur in hac
mā. li. 6. c. Alma mater. Hoc mō q singulis dieb⁹
in ecclesijs z monasterijs celebrent misse z alia dican
tur officia sūmissa voce ianuis clausis: excōicatis aut
interdictis exclusis cāpanis etiā nō pulsatis. ita tñ q
nullos alios etiā si aliunde veniāt debēt admittere: ni
si illi sup hoc priuilegiati sint. extra de priuilegio. Li
cet. li. vi. Canōici vero z clerici eccliaꝝ si nō iterfint:
amittunt distributiōes quotidianas: sicut si nō eēt in/
terdictuz. Itē in festis natalis dñi: resurrectiōis: pen
thecostes: z assumptiōis beate marie cāpāe pulsent z
ianuis apertis alta voce diuina celebrent. excōicatis ex
clusis. sed interdictis admissis: ita tñ q illi pter quos
platū est iterdictū: altari nō appropinquēt. Hec oia
in predicto ca. Alma mater. Itē tpe interdicti gñla/
lis pōt cōfici chrisma in die cene. extra. c. Quō. li. vi.
§.8. ¶ Utrum tpe iterdicti ministrari possint ecclastica sacra.
Df q nō. extra de seā. ex. Rñsio. Sed hoc multas
hz exceptiones. nā primo qdē excipit baptisma z cō
firmatio nō solū paruuloꝝ sz etiā adultoꝝ. extra. c.
Quō. li. vi. Itē excipit pnia nō tantū morientiū sz eti
am viuoꝝ z sanoꝝ dum tñ nō fuerint excōicati. q non
pñt admitti nisi in morte. nec etiā illi pter quoꝝ cul
pā lata est snia interdicti. vel q pbuerūt auxiliū cōsili
um vel fauorē nisi prius satisfecerint. vel de satisfaciē
do cautionē dederint. ex. c. Alma mater. li. vi. Itē
excipit eucharistia quo ad decedeñ. extra de pe. z re.
Quod in te. Negat aūt ibi extrema vnctio. Ad ordi
nes vero nō poterit laycus loci pmoueri. Secus autē
de his q erant clerici z nō sūt iterdicti. ¶ Matrimonia
vero fm ino fieri pñt apud interdictos: qz z apud in
fideles ɔhunt. nō tñ dz fie i benedictio nuptiarū fm
§.9. host. ¶ Utrum tpe gñalis interdicti ɔcedat ecclastica
sepultura. Rñsio fm ino. qñ est interdicta cōiter ali/
qua terra vel aliq̄ vniuersitas: denegat laicis ecclia/
stica sepultura: etiaz si pniam accepint. extra de pe. z
re. Quod in te. Illi etiā q inter iterdictos excōicant
si ab ipsa excōicatione absoluant remanēt tñ adhuc
interdicti donec soluat iterdictum. Pro illis autem
in qbus signa pnie nō apparuerint: nō est in ecclia de
precatio fienda. 88. di. c. finali. Secus de alijs. Ipsi
eni iterdicto soluto erūt i ecclia sepeliēdi. vt di. ino.
Clericis vero q nō sūt in tali gñalitate interdicti non
negat ecclesiastica sepultura si seruauerit interdictū.
sine pulsatiōe tñ cāpanaꝝ z cessante oī solennitate. vt
in dicto ca. Quō i te. Poterit tñ officiū funerale sub
misse fieri. cū hoc de missa ɔcedat qd maius est vt pz
ex pdcō. ¶ Que pena clerici nō seruantis iterdictuz.
Rñsio. Is q scienter celebrat in loco iterdicto est ir/ §.x.
regularis. extra. c. Is q. li. vi. Nec pōt liberari nisi a
papa. nec eligere nec eligi. vt ibi df. Si autez aliqs
scienter celebrat in ecclia q̄ nō pprie dicēda sit inter
dicta sed violata. puta si sit pollu ta sanguinis vel se
minis effusione: nō incurrit irregularitatē q̄uis gra
uiter peccet. vt ibidē df. Quod est verū fz Sco. di.
13. si sit publicū. si eni sit secretū: nō peccat cuz talis
ecclia recōciliatione nō indigeat. secus eēt si talis ec/
clesia ab epo interdiceret ne ibidē celebraret. extra
de priuile. Tuaꝝ. Interdict⁹ est etiā ingressus ecclie
illi q sciēter celebrat i loco iterdicto a iure vl a iudice
siue q recipit publice interdictos ad dina officia siue
sacra aut ecclasticā sepulturā. li. 6. ō pui. epoꝝ. Is
aūt cui interdict⁹ est igressus ecclie: si se in ea ingerat
diuinis suū officium exequendo: est irregularis. ex.
de sen. ex. Is cui. li. 6. Secus si extra ecclesiaz cum
altari viatico celebret. vt dicit io. an. De hac materia
multa in precedē. dicta sunt agēdo de excōicatiōe vbi
circa hoc ponunt tres snie excōicatiōis: quaꝝ prima
ponit inter casus papales. Alie vero due in primo z
vltimo ca. clemē. ¶ Quid si laicus violat iterdictū? §.xi.
Rñ. fm ino. q nō incurrit irregularitatē vel suspēsi/
onē nec ordinē nec officiū habeat. grauiter tñ peccat.
Dicit tñ roō. q pp generale iterdictū non phibet lai
cis qn in ecclia orare possint qñ nō celebrant in ea di
uina officia nisi sit eis expresse interdict⁹ ecclie igres/
sus. ¶ Quid si sacerdos recipiat sciēter hoiem iter/ §.12.
dictuz: nunqd alij tenebunt exire. dicit roō. q credit
q nō. nec peccāt audiēdo dina officia: sz solū sacerō.
Snia interdicti ino datus nō dz celebrare dina. ex. ō
cle. ex. Postulastis. vñ si se ingerat diuinis i suo of/
ficio agēdo est irregularis. xj. q. 3. Si qs eps. Dicit
tñ ino. q non credit q violās interdictū q interest of
ficio etiā si cātet cū alijs icurrat irregularitatē sz pec/
cet. dum tñ nō agat illud in officio suo cū hoc nusq̄
inueniat. Nō est veꝝ fm host. nisi hoc faciat ex con/
tēptu alijs auctē interdictū violandi pstando ex. de
excō. prela. Tāta. Scdm hoc posset exponi illud qd
dictū est de recipiētē publice iterdictos ad dina offi.
Notandū q interdictū qñqz ɔhitur a iure qñqz a iu
dice. a iure occurrit exēplū de recepētib⁹ vsurarios
extraneos. ex. de vsuris. Usuraꝝ vorag. li. 6. Notā/
dū insup q suspēsio vt numerat iter penas canoni/
cas est qñ qs suspēdit p sniaz cañ. vel hois. sz eni ois
in pctō mortali exñs sit suspensus q̄ ad se: qz talis nō
dz celebrare. ex. ō cohia. clericoꝝ. ca. vl. z hētur su
spensus p simplicē phibitionē iuris. Talis tñ suspen
sio nō est pena canonica: nec celebrādo incurrit irre/
gularitatē fm ino. z host. nisi aliud impedimētū oc/
currat. Est aūt pena canonica pena inflicta fm cano
nes: z hoc siue infligat ab hoie siue a iure arcēs puni
tum ab aliq̄ actu ecclastico q alias sibi liceret. Et no
ta q epi z superiores ipsi s nullā sniam suspēsiōis z in/
terdicti incurrūt ipso iure: nisi de eis expsse dicat. ex
de seā. excō. Periculosum. li. 6. Itē notandū q vt
hētur eodē li. de regulis iuris. In penis benignior ē
interpretatio

interptatio facie͂da. Differt vero suspẽsio a depõne. q2 suspẽsio est phibitio ab aliquo actu alias ꝯuenie͂ti. ꝛ hoc ad tps. Depõ vero seu degradatio est ppetua suspẽsio fm Rich. in p̃nºxxv.di. ꝛ est dup. Quedã eni est tantũ verbalis q̃ qs deponit a gradibus ecclia sticis p ppriã epi sniam. ꝛ hec pprie dr depõ. Alia võ est actualis ꝛ solẽnis q̃ pprie dr degradatio: ꝛ sic dʒ

§.23. fieri. ¶ Clericus degradãdus indutꝰ sacris vestibus habẽs vas vel instrumẽtũ ad suuʒ officiũ spectãs ad psentiam epi adducat: ꝛ tũc calix vl' alia res in ordinatione sibi tradita: singulariter auferat: icipie͂do ab illo qd̃ in ordinatiõe datũ fuit et vltimo. ꝛ sic gradatĩ pcedendo vsqꝫ ad tonsurã. ꝛ deinde radit vl' tondet ꝛ priuilegio clericali spoliat. extra de penis. Degradatio. li. vi. Tenet aũt degradatꝰ si sit in sacris dicere horas cañ. fm roõ. q2 obligatꝰ manet ad ea q̃ sũt honeris. Fit quoqꝫ degradatio pp̃ter ꝯfessiõis reuelationẽ. extra d̃ pe. ꝛ reis. Ois. Et pp̃ter heresim. ꝛ alias causas in iure ꝯtentas. Põt aũt fieri depõ ab vno gradu. puta a gradu sacerdotij ꝛ alio reseruato. Fit etiã depõ nõ tm̃ ab ordine: sed etiã a iurisdictione vel dignitate. degradatio autẽ pprie est ab ordine.

¶ Qñ he claues danr ꝛ qbus. Di.xix.

Postq̃ ostensuʒ est q̃ sint claues aplice ꝛ qs earũ vsus: supest iuestigarꝫ qñ iste claues denr: ꝛ qbus? Danr he claues p ministeriũ epi alicui in pmotiõeʒ sacerdotij. Cũ eni recipit ordinem sacerdotalẽ: simul ꝛ has claues recipit. Sed nõ videt q omnes vel soli sacerdotes has claues habeãt q2 pleriqꝫ añ sacrã ordinationeʒ sciam discernendi habẽt. Plures post ꝯsecrationẽ ea carent. Sane dici põt: q alterã clauiũ istaꝝ. i. sciam discernendi nõ hñt oẽs sacerdotes: vñ dole͂dũ est atqꝫ lugendũ. Multi eni lʒ indiscreti atqꝫ scie qua eminere debẽt exortes: sacerdotij gradũ recipe psumunt: vita ꝛ scia eo indigni: q2 nec añ sacerdotiũ nec post sciam habẽt discernẽdi q ligãdi sint vl' soluẽdi. Ioõqꝫ illã clauẽ i ꝯsecratione nõ recipiũt: q2 sp scia carent. Qui vero añ sacerdotiũ scia discernẽdi p̃diti sunt: lʒ habeãt discretionẽ: nõ tñ in eis est clauis: q2 non valẽt ea claudere vl' apire. Ideoqꝫ cũ pmouetur in sacerdotẽ: claueʒ discrectionis recte dr accipe: q2 ꝛ ante habita discretio augetur: ꝛ fit in eo clauis vt ea iam valeat vti ad claudendum vel aperiendum.

Qꝫ nõ oẽs sacerdos aliq̃ clauẽ hʒ. s. sciẽtiã discernendi.

¶ Si alteram clauem omnes habeant. s. potentiam ligandi ꝛ soluendi.

Cunqꝫ iam cõstet nõ oẽs sacerdotes illas duas claues hñe: quia scia discernẽdi pleriqꝫ carẽt: de altera. i. potẽtia ligãdi ꝛ soluẽdi querit: vtrꝫ oẽs sacerdotes eã habeant? Quidã eni hãc ptãteꝫ putãt illis solis esse cõcessam: q doctrinã simul ac vitã aplorum seruãt. Illas eni claues pmisit dñs Petro ꝛ imitatoribꝰ eius tm̃: vt aiũt. Qui etiã auctoritatibꝰ vtunt in munimentũ sue opiniõis Hoc eni dicũt Aug. sensisse vbi supꝰ ait. Remissionẽ pctõꝝ vel p seipm facit deꝰ vel p columbe mẽbra. Dicit etiã idẽ pctã dimitti vel teneri a scis. Idem sup exodum vbi de lamia aurea legit. Erat autem lamia aurea semper in fronte sacerdotis. Hec inqt significat fiduciam bone vite: quã q vere pfecteqꝫ nõ significatiõe sed veritate sacerdos hʒ: solus põt auferre pctã. Itẽ Gre. Illi soli hñt in hac carne positi ptãtẽ ligandi ꝛ soluẽdi: sicut sci apli: q illoruʒ exempla simul cũ doctrina tenent. Itẽ ex dictis orige. Hec potestas soli petro cõcessa est ꝛ imitatoribꝰ Petri. Nam qcunqꝫ vestigia petri imitant: habent recte ligãdi ꝛ soluẽdi potestatem. His alijsqꝫ testimõijs innitunt qui asserunt potestatem ligandi ac soluendi illis solis concessam sacerdotibus q vita ꝛ doctrina pollent sicut apostoli.

Aug. li. d̃ ba.

Gregor i tracta. euangeliorum.

¶ Aliorum sententia verior.

Alijs aũt videt qd̃ ꝛ mihi placẽ fateor: cunctis sacerdotibꝰ hãc clauẽ dari. s. ligãdi ꝛ soluẽdi: sed nõ eã recte ac digne habẽt nisi q vitaꝫ ꝛ doctrinã aplicam seruãt. Nec premisse auctoritates malos sacerdotes hanc ptãtem negãt habere: sed illos solos digne ac recte hac ptãte vti significant: q p̃diti sunt vita ꝛ doctrina aplica: q2 soli ipsorũ apostoloꝝ imitatores digne recteqꝫ pñt ligare ꝛ soluere. Et p dñm tm̃ vel p sanctos in qbus habitat spũssanctus digne ꝛ recte fit remissio vel retentio pctõrum. Fit tñ ꝛ p illos q sancti nõ sunt: sed non digne vel recte. Dat eni deꝰ benedictionem digne poscenti etiam p indignum ministrũ. Qd̃ vero hanc potestatẽ habeant oẽs sacerdotes Hiero. testatur sup illũ locum euangelij: vbi dñs dixit Petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ ꝛc. Habent inqt eandem iudiciariam potestatẽ alij apostoli. Habet ꝛ ois ecclesia in episcopis ꝛ presbyteris. Sed ideo petrus eã specialiter accipit vt omnes intelligant q quicunqꝫ ab vnitate fidei ꝛ societate ecclesie se separauerit: nec a peccatis

Qꝫ oẽs sacerdotes hẽãt ptãtẽ ligandi ꝛ soluẽdi ꝯfirmat

Nō tn̄ p idignos trāsfundit gra dignis. Aug. in li. q. no ui t ve. testa.

solui: nec celū pōt igredi. Itē q sacerdos etiā si malus sit gratiā tn̄ trāsfundit pro sue digni tatis officio. Aug. ostendit dicēs. Dictuz est a dn̄o in numeris ad moysen et aaron sacerdo tes. Uos ponite nomen meū sup filios israel. Ego dn̄s benedicaz eos: vt gratiam traditio p ministerium ordinati transfundat hoibus: nec voluntas sacerdotuz obesse vel prodesse possit: sed meritum benedictionē poscentis. Quanta aūt sit dignitas sacerdotalis officij et ordinis hinc aduertamus. Dictū est de neqs simo cayphа inter cetera. Hoc autē a semetip so non dixit: sed cū esset pontifex āni illius p phetauit: p quod ostendit spūm gratiarū nō psonam seq digni vel indigni: sed ordinē tra ditionis: vt q̄uis aliqs boni meriti sit: non tn̄ possit benedicere nisi fuerit ordinatus. vt offi cij mysteriū exhibeat: dei aūt est effectum tri buere bn̄dictionis. Hinc euidenter ostendit ordo nō priuari potestate tribuendi grām ob ministri indignitatē. Huic tn̄ Augu. snie vi detur obuiare quod ait Esicius. Sacerdotes inqt nō ppria virtute benedicunt: sed q2 figu ram xpi gerunt: et pter eum q in ipsis est ple nitudinē bn̄dictiōis tribuunt. nec solū is q sa cerdotiuz sortit⁹ est: sed qcunqz xpm in seipso hz et eius figurā gerit: p conuersionē bonā: si cut Moyses: idoneus est vt bn̄dictionē pstet Ecce hic habes q non solū sacerdos sed ois in quo christus habitat benedictionē prestat. Sed alia est benedictio que solis sacerdotib⁹ 9gruit. Alia que ab oibus bonis colter exhi betur. Deniqz illi sacerdotes in qbus xps ha bitat bn̄dictionis plenitudinē tribuere dicun tur: nō: q2 soli illi trāsfundāt grām sz q2 illi so li licite et digne id agūt. nec subditos mala vi ta sacerdotis ledit si bona faciunt que ille di cit. Uñ Greg. Multi dum plus vitā sacerdo tum q̄z suā discutiunt in erroris foueā dilabū tur: minus 9siderantes q non eos vita sacer dotum lederet: si humiliter bonis sacerdotū āmonitionibus aurem accomodarent.

Esi. sr leuiticū

¶ De hoc qd scriptum est in malachia: Ma ledicam benedictionibus vestris.

Premisse vero snie qua dr̄ etiam p mali sacerdotis ministeri um transfundi grām benedictiōis: videt ob uiare quod dn̄s p malachiam prophetā ma lis sacerdotibus cōminatur. Maledicam be nedictionib⁹ vestris. Et alibi. Ue his q viui ficant aias que nō viuunt: et mortificant aias que nō moriunt. Si enim maledicit dn̄s be nedictionibus eorū: et si aie quas viuificāt nō viuunt: quō p eos gratia bn̄dictiōis transfun ditur? Sed illud capitulū: maledicā et c. qdaz referunt ad hereticos: q ab ecclesia pcisi sunt: et ad excōunicatos quorū benedictiōes fiunt maledictiōes: his q eoz sequūtur errores. Il lud vero alterum. s. viuificant et c. sup omnes illos sacerdotes exponunt: q absqz claue sci entie et forma bone vite presumunt ligare vel soluere. Sed nullus officio sacerdotis vti de bet nisi imunis sit ab illis que in alijs iudicat: alioquin seipsum condemnat.

¶ Qualis debet esse iudex ecclesiasticus.

Qualē aūt oporteat eē q aliorū iudex 9stituit Augu. describit ita di cens. Sacerdos cui ois offert peccator ante quē statuit ois langor: in nullo eorum sit iudi candus q̄ in alio iudicare est promptus. Iu dicans eni aliuz q est iudicādus condēnat se ipsuz. Cognoscat ergo se et purget in se quod alios videt sibi offerre. caueat vt a se proiece rit qcqd in alio dānosuz repit. Aiaduertat: q q sine peccato est: prim⁹ in illā lapidez mittat. Ideo eni liberauit peccatricē: q2 nō erat q iu ste pijceret lapidē. Quō lapidaret q se lapidā dum cognosceret? Nullus eniz erat sine pec cato: in quo intelligit oēs fuisse reos. Naz ve nialia remittebantur p cerimonias. Si quod ergo in eis peccatum erat: criminale erat. In hoc ergo patentissimū est crimen sacerdotuz et detestabile: q non prius se iudicant et alios alligant. Caueat spiritualis iudex sicut nō cō misit crimen neqcie: ita non careat munere scientie. Oportet vt sciat cognoscere qcquid debet iudicare. Iudiciaria enim potestas hoc postulat vt quod debet iudicare discernat. Di ligens ergo inuestigator sapienter interroget a peccatore quod forsitan ignorat vel verecū dia velit occultare. Cognito vero crimine: va rietates eius non dubitet inuestigare: et locū et tempus et cetera que supradiximus. qbus co gnitis assit beniuolus paratus erigere: et secū onus portare: et habeat dulcedinez in affectio ne: discretionem in varietate. Doceat pseuerā tiam. Caueat ne corruat: ne iuste pdat iudicia riaz potestatē. Et si enim pnia possit ei acqui

Augu. libro de pnia.

Nō. nā venialia h dicit et criminalia sz le gē. et venialia putabāt q̄ p ceri mōialis dimitte bāt sine mōte vl mutila tiōe. cri minalia q̄ morte vl mutilationez iferebāt

rere gratiã: non tñ mox restituat in potestatẽ primam. Et si petrus post lapsuz restitutus fuerit ⁊ sepe lapsis sacerdotibus reddita sit dignitatis potestas: non tñ est necesse vt oibus concedat quasi ex auctoritate. Inuenit auctoritas que concedit ⁊ quasi imperat. Inuenitur auctoritas alia que non concedit: sed vetat quẽ scripture nõ repugnant: sed concordant. Cũ enim tot sunt qui labuntur vt pristinam dignitatẽ ex auctoritate defendant: ⁊ quasi vsuz peccandi sibi faciant: recidenda est spes ista. Si vero locus est vbi ista non cõcurrant: restitui possunt qui peccant. Ex his satis ppenditur qualis debeat esse sacerdos qui alios ligat ⁊ soluit: discretus. s. ⁊ iustus: alioqn mortificat sepe aias que non moriuntur: ⁊ viuificat que nõ viuunt: ⁊ ita incidit in maledictionis iudicium. Illud autẽ malachie. s. maledicam benedictiõibus vestris: siue sup hereticos tantum ⁊ excõmunicatos: siue sup oẽs sacerdotes qui vita ⁊ scientia carentes benedicere presumunt: dictum accipiat: sic intelligi potest: maledicã benedictiõibus vestris. i. his que in eis benedictionibus possidetis: q: faciam ea cedere vobis in maledictionẽ: nõ in benedictionẽ q: ⁊ si benedicunt sanctis: non hoc faciunt ex vero corde: ⁊ ideo eorum benedictio eis vertitur in maledictionẽ. Uel maledicam benedictionibus vestris. i. quod a vobis benedicitur: a me erit maledictum: q: benedicunt inique agentibus: adulanturq; peccantibus: dũmodo diuites sint.

di. 19. q̃sti. 1. Circa di. 19. Quero vtruz correctio fraterna cadat sub p̃cepto. Rñdet Tho. 22. q. 33. q̃ duplex ẽ correctio. vna q̃ est actus iustitie q̃ nõ solũ fit p monitionẽ: sed interdũ p punitionẽ. vt alij peccantes a pctõ desistãt: ⁊ hec ptinet ad solos p̃latos. Alia q̃ est actus charitatis: ⁊ est p simplicez ãmonitionẽ: ⁊ hec ptinet ad quẽlz charitatẽ hñtẽ ⁊ est in p̃cepto. Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c̃. sed q: est preceptũ affirmatiuuz. lz semp obliget. non tñ p sp: sed pro loco ⁊ tpe. cuz scz pbabilr p̃sumitur ipm ex tali correctiõe emẽdandũ. vnde eius obmissio eẽt mortalis si ɔstaret alicui q̃ fratrez posset a pctõ retrahere: ⁊ ipm omitteret corrigere ppter aliqd incõmodũ vel lucrũ tpale qd preferetur charitati fraterne. De correctione fraterna Cui Rich. cõcor. dicit correctionẽ fraternã cadere sub p̃cepto qñ pbabiliter sperat correctio. ⁊ non est alius q hoc faciat vl debeat facere ex offi°. Est tñ q̃dã op. ponẽs q̃ illud mandatũ de correctiõe fraterna soluz se extẽdit ad eos q sunt in magistratu ɔstituti: q: dicere q̃ oẽs ad hoc teneant: est oẽs ɔstituere transgressores qd durũ videt. ¶ Galterus aũt de hoc loquens §. 2. di. q̃ hõi voluntatis bone non est multũ timendũ de transgressiõe. q: hoc p̃ceptũ cũ sit affirmatiuuz: ligat tñ p tpe necessitatis. Tũc aũt necessitas ipm exequẽdi qñ simul ɔcurrũt sex ɔditiones: quaꝝ sunt tres ex parte fratris corripiẽtis. pria est certa pcti cognitio. 2° est mansuetudo in corripiẽdo: q: corripiens cũ ira magis ad peius puocat q̃ corripiat. 3° q̃ in alio non sit tanta aptitudo ad corripiẽdũ: q: si ipm fratrẽ peccantẽ. videãt alij eq̃ boni sicut ego: vl meliores: ⁊ ei forte magis familiares: vel p̃latus suus: pbabilr suppone possũ q̃ aliqs istoꝝ illũ corrigat. Ex parte vero fratris peccãtis sũt tres alie ɔditiones. quarũ pria est spes pbabilis de ei° correctiõe. Nõ eni dz fieri correctio cũ peioratio timet: puer. 9. Noli arguere derisorẽ ne oderit te. 2° est q̃ suũ pcm̃ sit mortale. qd inuitũ of matth. 18. Si te audierit lucrat° es fratrẽ tuũ. q. s. p pcm̃ mortale pierat. 3° est q̃ nõ speret maior oportunitas tpis correctiõis ipsi°. Iuxta pred. pt intelligi illud ezechielis. Si nõ ãnũciaueris ipio ipietatẽ suã: sanguinẽ ei° de manu tua reqrã. Sup q̃ interrogat° btus pr Frãciscus scalis a quodã magro i theologia rñdit. Si verbũ hoc dz gñaliter itelligi: ego taliter accipiã ipm. q: seru° dei dz sic sctitate ⁊ vita fulgere: vt luce exẽpli ⁊ vita sctẽ ɔuersatiõis oẽs ipios reprehendat: ⁊ ita splẽdor vite ei° ⁊ odor fame ãnũciabit oib° iniqtates suas. Nota. Modũ vero correctiõis fraterne exprimit xp̃s di. Si peccauerit in te frater tu°. s. p lesionẽ vel p sciaz: q: te pñte aut sciẽte peccat: ⁊ hoc intelligit de pctis occultis sm Tho. rich. ⁊ Nico. de lyra. Qui eni publice peccat: nõ solũ in te peccat: sz i aliõs q̃s scãdalizat. ⁊ pctã publica sũt publice arguẽda maxie a p̃latis. i. ad thiñ. v. Peccantẽ corã oib° argue: vt ceteri timorẽ habeãt. In pctis igit secretis i q̃bus correctio fraterna hz locũ: ẽ iste pcessus: vt hõ corrigat fratrẽ suũ iter se ⁊ ipm solũ: vt sic possit ipm seruare oimoda integritate sue fame. lesa eni fama efficit hõ inuerecũdus: ⁊ p ɔñs min° a pctõ retrahit q̃ pri°. Si autẽ nõ audierit: adhibe tecũ vnũ vel duos ⁊c̃. q: eni fama ẽ min° bonũ q̃ sit bona vita. pcedẽdũ ẽ vlteri° ad salutẽ bone vite cũ aliq̃li lesiõe fame. q̃ qdez fama est obseruãda sm possibilitatẽ corrigẽtis. puta assumẽdo vnũ de illis q pcm̃ fratris nouerũt si q fuerint. vl d illis q pñt ⁊ volũt pdesse ⁊ nõ obesse. Et sũt vn° vl duo adhibẽdi ad efficaci° ostẽdẽdũ fratri pcm̃ suũ ⁊ reuocãdũ ipm ab eo: ⁊ est frater pluries monẽdus sm Tho. q̃ diu pbabilr p̃sumit de ei° correctione. Qd si se nõ correxerit: tũc dicẽdũ est ecclie. i. p̃lato p publicã denũciationẽ. si aũt p̃ceptũ p̃lati ɔtẽpserit: est p censurã ecclesiasticã a fidelib° separãdus de cui° snie approbatiõe seqtur. Amẽ dico vobis: quecunq; alligaueritis ⁊c̃. Cõsiderãdũ tñ circa predicta q̃ si tardatio correctionis fuerit in notabile p̃iudiciũ cõitatis: tunc secreta admonitio nõ eẽt expectãda: sed stati eẽt prelato denũciandũ q posset tali piculo p̃cauere. vt si aliqs tractaret secrete cũ aliqb° ciuib° qualiter ciuitas hostibus tradẽda esset. vel si aliquis he-

reticus in secreto fideles corriperet. τ idē iud. de cō
similib⁹ casibus est habendū. siqdē bonū cōe est bo/
no particulari preferendū. Nec hoc est ꝯ formam le
gis euāgelice datā de ordine correctionis: qꝛ lex est in
terpretāda ex legislatoris intentiōe. hoc eni est epikei
zare. §. ethi. Nō dꝫ etiā secreta monitio ꝑcedere de/
nūciationē cum ꝓbabiliter credit̄ ꝙ secreta monitio
nō proficeret: sed petōꝛ magis exasparetur ꝯ corrigē
tem τ ꝑmunitus subterfugia q̄reret vt corrigi no pos
§.3. set. sicut dicit Rich. ❡ Quid si prelatus aliqd preci
piat ꝯ ordinem ꝑdictum de corectione fraterna. Rū
det Tho. ꝙ non esset ei obediendū: qꝛ opꝫ obedire
deo magis q̄ hoib⁹: ideo si ꝑlatus precipit vt sibi di
cat quis qd sciuerit corrigendū: intelligendū est sal/
uo ordine correctiōis fraterne. siue preceptū fiat cōi/
ter ad : oēs siue ad aliquē spālit̄: τ nō solū non est/
obediendū: sed etiaꝫ ipse ꝑcipiendo peccaret: qꝛ ipse
non est iudex occultoꝝ: sed solus deus. hoc dico nisi
in q̄rtum ꝑ aliqua indicia petā manifestent̄: puta ꝑ in
famiā ꝑsumptiōis τ hmōi. Tunc eni ꝑlatus pōt pre/
cipe sicut τ iudex alius iuramētū exigere. Hec tho.
Uidetur aūt loq de denunciatiōe publica peti occul/
ti seu in publicū deducenda. Predicta eniꝫ dicit rñ/
§.4. dendo ad qōdā arg⁹ in illa qōne. ❡ Utꝝ secreta mo
nitio debeat ꝑcedere publicā denūciationē. τ sic sqꝛ/
te de illa intelligit. hoc aūt videtur inuere in solutiōe
vltimi argumenti qōnis sequētis vbi dicit ꝙ non re/
pugnat ordini correctiōis fraterne si petm̄ fratris aūt
adhibitionē testiuꝫ dicat̄ prelato non tanq̄ eccl'ie seu
in loco iudicis residenti: sed tanq̄ singulari ꝑsone q̄
magis prodesse pōt q̄ alij. De hac denunciatione se/
creta dicit rich. ꝙ non est nccium ꝙ hanc ꝑcedat mo
nitio secreta. maxie qñ denunciās ad hoc cōpellitur
ꝑ sui prelati obiam. Propter fratris etiā correctionē
factam ꝑ secretā monitionē nō teneoꝛ desistere a secre
ta denunciatione ꝑlato fienda: qꝛ valet ad ꝑcauendū
fratri a recidiuo : nec est infame fratris ꝑiudicium si
talis est ꝑlatus qualis esse dꝫ. Si tñ ꝑ signa valde pro
babilia crederetur ꝙ ex illa denūciatione fratrē cor/
rectum infamare vellet tūc crimen occultū fratris si
bi denūciari nō deberet. hec Rich. τ cōcoꝛ. cū Tho.
si intelligat modo supradicto. Dicit etiam ꝙ circa re
gulares ꝑsonas non est tanta necessitas ordinē corre
ctionis obseruādi sicut circa seculares. extra de accu/
sationibus. Qualiter τ qñ: τ in fine vbi dr̄ ꝙ sicut ac
cusationē legitimā ꝑcedere dꝫ inscriptio: sic τ denū/
ciationē charitatiua monitio: τ inq̄sitionem clamosa
insinuatio. hunc tñ ordinem circa regulares ꝑsonas
nō credimus vsq̄quaq̄ seruandū: qꝛ regulares cum
causa req̄rit facilius τ liberius possunt a suis admini
strationibus amoueri. hec decre. Et notandū ꝙ clamo/
sa insinuatio dr̄ clamoꝛ τ fama ad aures supioris ve/
niens nō semel. sed sepe nō a maliuolis : sꝫ prouidis
τ honestis. Est aūt inscribere se ad penā talionis si in
ꝓbatione defecerit obligare. Unde sm̄ Tho. nullus
tenet̄ crimen accusare nisi posset illud probare τ nisi
sit incorruptionē multitudinis corporalē vel spūalē.
dicit etiā Tho. ꝙ ꝓclamationes que in caplis quoꝛū/
dam religiosoꝝ fiunt sunt de aliq̄bus leuibus culpis
que fame nō derogant: si tñ essent talia de q̄bus frater
infamaret̄: ꝯ preceptum dñi ageret q ꝑ hunc moduꝫ
fratris publicaret peccatū. Est quoq̄ quedaꝫ opinio
que nō discordat a ꝑdictis ponens ꝙ in his que tra/
dit dñs seruāda. aliqñ opꝫ formam obseruare : vt in
sacramētis in q̄bus non lꝫ recedere a prescriptis ver
borum formis: qꝛ in ipsis sacri virtus consistit. Ali/
qñ vero finis itentus magis dꝫ attendi q̄ forma ver/
boꝝ vt cum dñs dicit curato a lepra: vade nemini di/
xeris: τ tñ ille diffamauit eum: qꝛ magis attēdit ꝓpter
qd dixerit q̄ qd dixerit. ꝑ hoc eniꝫ volebat dñs inue
re ꝙ hoies non debeāt q̄rere gloriā humanā pro opi
bus virtuosis. Silr̄ hic magis dꝫ attendi finis corre/
ctionis. s. emēdatio peccātis q̄ ordo verboꝝ. Si qñ
igitur videat̄ frater peccās salubrius corripi ꝑ aliū q̄
ꝑ se: secure potest ei idicare. Et sic dicit Augusti. ex/
ponens verba christi. Matthei. 18. Aliqñ nobis ab
vxoribus adulteria viroꝝ secreta ꝓduntur. nos vero
nō ꝓdimus: sed secrete corripimus vt vbi malū con/
tingit ibi moriat̄: vnde cuꝫ vxores nō repꝛehendant̄ de
hoc ꝙ manifestāt secreta petā viroꝝ: pꝫ ꝙ non sp te/
nemur seruare ordinē predictū. ❡ Utrū petōꝛ possit §.5.
corrigere delinquentē. Rñ⁹ sm̄ Tho. in. 22. ꝙ cum
ille q est in pctō nō debeat abstiere qn elemosynā cor/
poralē faciat: multominus dꝫ abstinere a correctiōe
q̄ est elemosyna spūalis. vñ lꝫ ex pctō reddat̄ indign⁹
ad aliū corrigendū: precipue si maius petm̄ cōmisit
vel si petm̄ corripiēs sit manifestū. iuxta illud euang:
Matth. 7. Eijce prio trabē de ocu. t. Si tñ cuꝫ hu/
militate corripiat dlinquētē: nō peccat: nec sibi nouā
condēnationē acq̄rit. lꝫ ꝑ hoc vel in ꝯsciā fratris vel
saltē suā ꝑ pctō preterito ꝯdēnabilē se esse ondat. De
hoc dicit galter ꝰ ꝙ petōꝛ manifestus corripiēs aliū
peccantē nō peccat: si sit ingemiscens seipm̄ accusat.
dicitq̄ ꝙ trabes toti⁹ malicie eijciēda est vt possit cor
§.6. ripe digne nō vt solū possit corripe. ❡ Circa ꝑdicta
notandū ꝙ occultū dr̄ qd̄ soli est notū. pene occultū
aūt dr̄ qd̄ scitur a paucis. s. duobus vel trib⁹: τ qñq̄
vnū sumit̄ ꝑ alio. Fama vero vt cōuenit bone τ male
fame est vehemēs vulgi opio seu maioris partis eius
rei d q̄ q̄rit̄ ꝯsentiēs. vtdi. guil. durādi. τ ꝓuēit qñq̄
ex incerto auctore τ sola suspiciōe. qñq̄ vero ex cer
to auctore. nō tñ ꝑ se ꝓbat qꝛ dictuꝫ vnius: facile seq̄t̄
multitudo. ex̄ de purgatione cano. Cū in iuuētute.
❡ Sciēdū insup ꝙ malā famā nō faciunt dicta pau/
coꝝ. vt ꝓp illā ꝑlatus ex officio suo ꝓcedere dbeat ad
inq̄sitionē. ex̄ de accusa. inq̄sitiōis. in glo. Sꝫ dꝫ eē
fama ꝑ villaꝫ ꝑ parrochiā ad hoc vt fiat inq̄sitio. nec
dꝫ inq̄ri sup his q̄b⁹ īfamia nō ꝑcessit. Nō est etiā idē
actoꝛ τ iudex. cū denunciāte fama officiuꝫ suū iudex
exeq̄t̄. tūc eni fama est q̄si loco accusatoꝛ. ex̄ de accu
sato. Qualr̄ τ qñ. 2. Notandū sm̄ Rich. exponentē
quandā auc̄tē magistri in lra ꝙ existēs in pctō morta
li grauiter peccat administrādo ecclesiastica sacra. ex
cepto sacro baptismi in casu necessitatis. de quo nota
ea que dicta sunt di. 5. Concoꝛ. Tho. τ Bonauen. ta
lis tñ non tenet̄ cōfiteri: sed sufficit ꝙ conteratur.

¶ De his qui in fine penitent. Di.xx.

S Ciendū ē etiā q tps pnie est vsq in extremū articulum vite. Unde Leo papa.

Leo papa.

Nemo est desperandus dū in h corpore ↄstitut⁹ est: q nōnūq qd diffidētia etatis differt ↄsilio maturiore pficit. Aug. tñ ḋ pniaz differētib⁹ ita scribit. Si qs posit⁹ in vltia necessitate voluerit accipe pniaz et accipit: et mox recōciliaf: et hinc vadit fateor vobis nō illi negam⁹ qd petit: s nō pſumim⁹: q bñ hinc exit Si secur⁹ hinc exierit ego nescio. Pniam dare possum⁹: securitatē vero nō. Nunqd dico dānabit? s nec dico liberabit. Uis ergo a dubio liberari: age pniam dum sanus es. Si sic agis dico tibi q securus es: q pniam egisti eo tpe quo peccare potuisti. Si vis agere pniam qñ iā peccare nō potes: pctā te dimiserūt: nō tu illa. Item: Due res sunt: aut ignoscif tibi: aut nō ignoscif: qd horū tibi sit futuꝝ nescio. Ergo tene certū: dimitte incertū. Sed quare hoc dixit Aug. cū pnia que in fine agif in psalmo appellef sacrificiū vesptinum: qd erat acceptabilius in lege: in quacūq die invocef deus assit: et quacunq hora ingemuerit et ↄuersus fuerit peccator vita vivet et non morietur?

Aug. li. ḋ pe.

Sed illa dixit Aug. pter illos q pniam vsq ad finē vite ptrahunt: et tunc nō ex dei amore videnf penitere: s timore mortis qsi ex necessitate. Unde idē quasi apiens qre supiora dixerit ait. Nullus expectet qñ peccare nō pt. Arbitriū eni libertatē qrit deus: vt deleri possint cōmissa: nō necessitatē sed charitatē: non tñ timorē: q nō in solo timore vivit hō. Quē ergo sero penitet: opꝫ nō solū timere iudicē: sed diligere q sine charitate nemo saluus eē pōt. Nō ergo tñ timeat penā q penitet: s anxief p gloria. Que ↄuersio si ↄtigerit alicui etiā in fine: desperandū nō est de ei⁹ remissiōe. S qm vix vel raro est tā iusta ↄuersio: timēdū est de penitēte sero: maxie cū filij quos illicite dilexit sint presentes: vxor et mūdus ad se vocet: mltos solet serotina pnia decipe. Sed qm deus semp potēs est: sp etiā in morte iuuare valet qb⁹ placet. Cū ergo opus sit nō hois s dei fructifera pnia: ispirare eā pt qñcūq vult sua misericordia: et remunerare ex misericordia: quos dānare pōt ex iustitia. S qm multa sūt q ipediūt et languētē retrahūt: piculosū est et interitui vicinū ad mortē ptrahere pnie remediū. S magnū est cui de⁹ tūc ispirat si qs est: verā pniaz. Sed si etiā sic ↄuersus vita vivat et nō moriaf: nō pmittim⁹ q euadat oēm penā. Nā pri⁹ purgādus est igne purgatiōis: q in aliud seculū distulit fructū cōuersionis. Hic aūt ignis et si etern⁹ non sit miro mō gravis est: excellit eni oēz penā quā vnq passus sit aliqs in hac vita. Nunq in carne tāta inventa est pena l mirabilia martyres passi sūt tormēta: et multi neqter quāta sepe sustinuerunt supplicia. Ex his satis ostendif q piculosuz sit differre pniaz vsq in finē vite. Si tñ etiā tūc vera hēatur pnia: hoiez liberat: et vitaz mortuo ipetrat: non sic tñ: vt nullā sentiat penaz: nisi forte tāta sit vehemētia gemitus et cōtritiōis: que sufficiat ad delicti punitionē. Licet ergo sit difficile vt tunc sit vera pnia: q taz sera venit qñ cruciat⁹ mēbra ligat et dolor sensum opprimit vt vix hō aliqd cogitare valeat: melior est tñ seraq nulla. Penitētia eni si in extremo vite hiatu advenit: sanat et liberat. Multū sera fuit latronis pnia: s non fuit sera indulgētia. Sed l latro veniam meruisset in fine de oī crimine: non tñ dedit baptizatis peccandi et perseverandi auctoritatem.

¶ De his q hic penitentiam nō complent.

Si vero querif de illis q in hac vita pniaz nō cōplent: vtrū trāsituri sint p ignē: vt ibi qsi cōpleāt qd hic min⁹ fecerūt? Idē dicimus et de istis eē sentiēdū: et de his q in extremis penitēt. Si eni tāta fuerit cordis ↄtritio et delicti exprobratio: vt sufficiat ad puniēduz pctm: liberi ab alijs penis trāseunt ad vitā: et si inexpleta fuerit pnia: q pfecte penituerūt et ingemuerūt corde. Qui vero nō adeo ↄterūt corde et ingemiscūt pro pctō: si añ expletionē pnie decesserint: ignem purgatoriuz sentient: et gravius punienf q si hic implessent penitentiā. Horrendū est eniꝫ icidere in manus dei viventis. Deus eni cuz sit misericors et iustus: ex misericordia penitēti ignoscit nō reseruās pctm ad penā eternā: ex iustitia vero impunitū nō dimittit delictū. aut eni punit hō: aut de⁹: hō aūt punit penitēdo. deus aūt penā exigēdo. Et est pnia iterior et exterior. si ergo iterior penitudo fuerit tāta vt sit sufficiens vltio pcti: de⁹ qui hoc novit ab illo q taliter penitet: vlterius penā nō exi/

git. Si vero iterior penitudo nō sufficit in vindictā peti: nec exterior pnia implet: de⁹ q modos ꝛ mensuras pctōꝝ ꝛ penaꝝ nouit: addit penam sufficientē. Studeat ergo qsqꝫ sic delicta corrigere vt post mortē nō oporteat penā tolerare. Quedā eni peccata mortalia in penitentia fiunt venialia: non tñ mox sanant. Sepe infirmus moreretur si nō medicaretur: nō tñ statim medicatus sanat. Languet victurus q prius erat moriturus. Qui aūt impenitens moritur omnino morit: ꝛ eternaliter cruciat. Si enim semp viueret sempet peccaret.

¶ De illo cui sacerdos indiscretus iniungit paruam penitentiam.

Si vero de illo querit q satisfactionem iniunctā impleuerit: q ignorātia vel negligentia sacerdotis peccato ꝯdigna non fuit: vtrum de vita migrās ab oi pena liber sit? Idem rñdeo qđ supra de illo q pniam non cōpleuit: dixi. Qꝛ si tñ est lamentū interioris doloris vt sufficiat in vindictā peccati oino liberat⁹ est. Si vero nō: sufficit dolor interior simul cū pena iniuncta: addet de⁹ penam. Qđ aūt interduꝫ sufficiat dolor interior ad vindictā peccati: certū documentū habemus in illo latrone: q sola mentis ꝯtritione ꝛ ꝯfessiōe statim vt cōuersus fuit: paradisum ingredi meruit. Sed qꝛ dispēsatores ecclesie cōtritionis quātitatē non ppendūt qbus nō est datuꝫ intelligere occulta cordiū: oibus leges pnie ꝯstituunt tā magis qꝫ minus de peccato dolentib⁹. Quorū studiū ad hec precipue tendere dꝫ: vt cordis dolorē quārū fas est cognoscant: ꝛ ſm ipsius modū satisfactionē iniungant. Unde Aug. In actiōe pnie vbi tale commissum est vt is q cōmisit a christi etiā corpore separet: non tam ꝯsiderāda est mensura tēporis qꝫ doloris. Cor enim ꝯtritū ꝛ humiliatum deus nō despicit. Uerū qꝛ plerūqꝫ dolor alterius cordis occultus est alteri: nec in aliorum noticiaꝫ nisi p verba: vel alia quecūqꝫ signa pcedit: cum sit coraꝫ illo cui dr. Gemitus meus a te nō est abscōdit⁹. recte ꝯstituunt ab his q ecclesijs psunt tpa pnie: vt satisfaciat etiam ecclesie in qua peccata ipsa remittunt: extra eam qppe nō remittunt. Ipsa eni spiritū sanctū pignus accepit: sine quo nō remittunt vlla pctā. Item Hiero. Mensurā tpis in agēda pnia: ideo nō satis apte pstringunt canones

Aug. i enchi.

Hiero.

p vnoquoqꝫ crimie: vt de singulis dicāt qualiter vnūquodqꝫ emendādū sit: sed magis in arbitrio sacerdotis intelligētie relinquēdū statuerunt: qꝛ apud deuꝫ non tm̄ valet mensura tpis quantū doloris: nec abstinētia tm̄ ciborū qꝫtuꝫ mortificatio vicioꝝ. Ideoqꝫ tpa pnie p fide ꝛ ꝯuersatiōe fideliū penitentiū abbreuiāda precipiunt: ꝛ pro negligētia protelāda: pro qbusdam tñ culpis modi pnie sunt impositi.

¶ Qꝛ morientibus non sit imponenda satisfactio sed inotescenda.

Solet etiā qri vtꝝ satisfactiōis lex morituris sit iponēda. De q° theodorus cantuariensis epūs in pniali suo sic ait. Ab infirmis in piculo mortis positis: pura ingrenda est ꝯfessio peccatoꝝ: nō tñ est illis imponēda quātitas pnie sed inotescenda: ꝛ cuꝫ amicorū orōnibus ꝛ elemosynaꝝ largitionib⁹ pondus pnie subleuandū: si forte migrauerit. Si vero ꝯualuerint pnie moduꝫ a sacerdote ipositū diligēter obseruēt. Alijs vero pro qualitate peccati: pnia decernēda est presidentiū arbitrio. Unde leo papa. Tempora penitudinis habita moderatione cōstituenda sunt tuo iudicio: prout conuersorū animos pspexeris esse deuotos. Pariter etiaꝫ habere debes etatis senilis intuitū ꝛ respicere piculoꝝ quorūcunqꝫ: vel egritudinum necessitates.

¶ In necessitate nō est neganda penitentia vel reconciliatio.

Sciēdum etiā q tpe necessitatꝫ nō est negāda pnia vl' recōciliatio penitētibus. Uñ leo papa. His q tempore necessitatis ꝛ periculi vrgentis instantia presidiū pnie ꝛ mox reconciliationis iplorāt nec satisfactio interdicēda est: nec recōciliatio deneganda: qꝛ misericordie dei nec mēsuras possumus ponere: nec tpa diffinire. Qđ si ita aliqua egritudine aggrauati sūt: vt quod paulo añ poscebāt: sub pñti significare nō valeāt: testimonia eis fideliū circūstantiū pesse debēt simulqꝫ pnie ꝛ recōciliationis cōsequant bñficiū. Itē Juli⁹ papa. Si presbyter pniam abnegauerit morientib⁹: reus erit aiaruꝫ: qꝛ dñs ait: cū ꝯuersus fuerit tūc saluus erit. Uera eni cōfessio vltio tpe pōt eē: qꝛ nō mō tpis ſꝫ etiā cordis deus inspector est sicut latro probat.

¶ Qđ presbyter non reconciliet inconsulto epō nisi in necessitate.

Leo papa.

Leo papa.

Julius papa.

Non

In pcilio carthaginensi. Non dz tñ presbyter penitētē recōciliare incōsulto epo: nisi vltima necessitas cogat. Uñ in carthaginēsi cōcilio. Presbyter incōsulto epo nō recōciliet penitētē nisi absente epo si vltia necessitas cogat. Cuiuscūqz penitētis publicū crimē est qp vniuersaz cōmouerit vrbē. añ absidā. s. introitū ecclesie man9 ei iponanī. Itez aureli9 epus dixit. Si qs Aurelius pa. in piculo cōstitut9 fuerit z se cōciliari diuinis altarib9 petierit: si epus absens fuerit: dz psbyter cōsulere epm. z sic piclitantē eius pcepto recōciliare. Incōsulto vero epo nō pōt excōicatos vl publice penitētes psbyter recōciliare Uñ in carthaginēsi pcilio scdo: statutū est vt chrisma vel recōciliatio penitentiū z puellarum cōsecratio a presbyteris non fiat. Item. Reconciliare quēquam in publica missa presbytero non liceat: puellarum tñ consecratio consulto epo p psbyterum fieri valeat. Unde in carthaginensi concilio secundo. Presbyter incosulto episcopo virgines nō consecret: chrisma vero nunqz conficiat. Sicut precepto episcopi potest presbyter consecrare virgines: sic z reconciliare penitentes.

¶ An oblatio eius sit recipienda qui currēs ad penitentiam preuenitur morte.

Si autē querit de illo q ad pniam festinans sacerdotē iuenire nō potuit z ita decessit: vtrū oblatio ei9 sit recipiēda? Dicim9 q: est. Uñ in apanēsi cōcilio. Si aliqs fuerit mortuus q non pfessus sit: z testimoniū hz bonū: z nō poterat venire ad sacerdotē: sed preoccupauit euz mors in domo vel in via: faciant pro eo parētes eius oblationez ad altare: z dent redemptionez pro captiuis.

Di.xx. qsti.1. Circa distinctionē xx. Quero vtrum aliqs in articulo mortis primo penitens digne possit penitere. Rñdeo q sic. pz de latrone cui dixit dñs: hodie mecū eris in paradiso. Tunc eni est pnia digna: cū hō ex pideratione dine bonitatis dolet de peccatis pa diuinam maiestatē z imensā bonitatez cōmissis z pponit cauere a mortalibus futuris z cōfiteri vere z satisfacere p posse. Hos aūt motus pōt habere ille q in hora mortis icipit penitere qūuis sit difficile. tū rōne male psuetudinis pcedentis. tū etiā rōne vehemētis doloris quo tenet tūc infirmus liberū vsum rōnis ipediētis: quare sic digne penitere est spāle bñficiū diuine mīe fm Aug. vñ pper difficultatē habēdi verā pniaz de illo q vsqz tūc noluit penitere. loqt dubitatiue in quodā sermone dicēs. Nō dico q saluabit: sz nec dico dānabitur. Est aūt tūc infirmus maxie alliciēdus ad diuine bonitatis z mīe cōsiderationē vt de diuina offensa doleat zc: eius mīa nō despet xpi passionē ad eius memoriā reducēdo. faciatqz qd in se est laborando sc3 pro posse ad dei dilectionē z pctōz ptritionez. Siqdem vt dicit Aug. z habet in lfa: opz nō solū timere iudicē sz etiā diligere. De hoc dicit Sco. q ad iustificationē illius q sic tarde penitet regrit mot9 intensior tanqz dispō de congruo qz ad iustificationē sani. qz vt di. Aug. Arbitrij libertatē querit deus z nō necessitatē. Iste aūt modicuz habet de libertate cum tunc peccata dimittat: cum peccare nō valet. quare piculosum est tantuz expectare. z ideo dicit Aug. Age penitendam dum sanus es. si sic agis securus es. qz penitentiam egisti cum peccare potuisti.

qsti.2. Utrum pena purgatorij p ministerium demonū infligat. Rñdeo q qūuis angeli z boni z mali. assistant morientib9 boni ad adiuuandū: mali ad nocendū si possint: z ad videndū si aliqd habēt in eis. Unde legit in vita beati martini: demonē dum moriebat astitisse: z qūuis p bonos deducat ad locum penalez: ibi tñ nō puniunt ministerio demonū. fm Tho. bo. z Rich. cū de illis victoriā habuerit: nec etiā p bonos angelos quoz cōciues sūt futuri: sed sola diuina iustitia ignē purgatoriū sicut instrumentū applicāte ad punitionē eorū q qdem fm Aug. excedit oēm penā vite pñtis. qd est verū vt dicit Bona. cōparādo maximā penā purgatorij ad maximā penā hui9 vite. nō mimā ad maximā. Refert eni greg. qsdaz aias in vmbra purgari. Quo aūt spūs possit pati ab igne corporali: videbit deo dāte cū de pena dānatoz aget. Et qūuis aie in purgatorio certe sint de habēda vita eterna qz certitudine psolant: tñ ex forti apprehēsione dāni de glorie dilatiōe vehemētissime affligunt. cū motus eaz non retardet mole corporis: z videāt ipas aduenisse. quo cū deo pfecte essent piuncte. si dū erant in corporib9 penā suis debitā psoluissent: sz aūt pena purgatorij sit satisfactoria: qz patienter ab ipsis tolerat cū sciāt illā esse iustā. nō tñ ita sicut pena nūc volūtarie assumpta. Et ideo parū de pena quā hō volūtarie accipit in hoc mūdo: liberat eū a magna portione illi9 pene q est in purgatorio. Puniunt quoqz pena purgatorij ille aie q totam penā tpalē pctis suis debitā in hac vita nō expleuerunt. Ex q eni in charitate recedūt digne sunt vita eterna. Et qz cū illa glia nō pōt stare obligatio ad aliquā penā diuine iustitie psonū est vt prius illā penaz sustineant qz gaudiū vite eterne recipiāt. Locus vero in quo aie purgant de lege cōi ponit eē in supiori parte inferni qūuis aliq aie alibi purgent ex aliqua cā speciali sc3 vel vt viuētibus aliqd nūcient vel suffragia p se impetrēt: siue vt patiēdo vbi peccauerūt: dei iustitiā aliqbus signis sensibilib9 manifestēt. A purgatorio aūt vnus alio citius liberat fm q secum fert magis vel min9 purgādū. vnde. i. ad corin. 3. Purganda comparant ligno feno z stipule q nō eque diu remanent in igne. z sz hoc exponatur de venialibus quorū vnum est alio grauius: potest tñ applicari ad penam mortalium non totaliter solutam.

q̃st.3. q Uia pena purgatorij remittit non solū
orōnib⁹ fideliū iuxta illud macha/
beoꝝ. Sancta ꝛ salubris est cogitatio ꝑ defun
ctis exorare vt a pctīs soluant. sed etiā ꝑ indulgentias
ab ecclesia ɔcessas. de ipsis sūt aliq̄ videnda. Et p̄rio
vtrū aliqd valeant. ℂ Rn̄deo ꝙ sic cū hoc vl'is eccle
sia affirmet que nō pōt errare. vnde dicit dn̄s petro.
Ego rogaui ꝑ te vt nō deficiat fides tua. Si eniꝫ dant
ab eo q pōt eas dare ꝛ ꝓpter rōnabilem cām. puta ꝓ
de indul/ honorē dei ꝛ aiaꝝ salutē seu ecclie vtilitatē valent his
gentijs. q sunt in statu gratie: dūtn̄ faciant illud qd̄ cōtinet in
forma indulgentie. ꝑ eas eni remittit vl' tota pena de
bita pctō: vel eius portio scdꝫ ipsaꝝ tenorē: valent eni
q̄tum sonant. puta. xl. dies indulgētie valent. lx. di
es pnie siue sit iniuncta siue nō. Est aūt in arbitrio dā
tis indulgentiā taxare quātū remittat de pena vt dicit
tho. Uel ſm alios tantū valent quātū sonāt ſm taxa/
tionē factam a sacerdote vel a lege vel a iustitia diua.
Si vero det remissio plenaria oīum pctōꝝ. is q illaꝫ
lucrat si tūc moriat: statim euolet in paradisū. Et ha
bent ortū ex thesauro ecclie q consistit in supabundā
ti merito xp̄i ꝛ sanctoꝝ: quē dedit dn̄s dispensanduꝫ
suo vicario: cū petro dedit claues regni celoꝝ. ℂ Et
§.4. si arguas ꝙ nihil valent: q2 qn̄qꝫ dant pro tpalibus.
puta pro elemosynis ecclesijs ɔferendis. dare aūt tē
porale pro spūali videt symoniacū. Rn̄. ſm rich. ꝙ
talis collatio non est symoniaca: q2 non dant ꝑ talib⁹
nisi in q̄tū ordinant ad spūalia. Cū aūt papa habeat
plenitudinē ptātis: ideo pōt dare indulgen̄. ꝑ totā ec
clesiā militantē: ꝛ tātas q̄tas sibi dare placuerit. Nō
sic de alijs prelatis q habent ptātem limitatā extra de
pe. ꝛ re. Cū ex eo. Habet aūt tantā indulgentiaꝫ is q
est vicinus ecclesie sicut remot⁹: q2 remissio nō ꝓpor/
tionat labori: sed meritis q̄ dispēsant. Ille tn̄ q plus
laborat: plus hꝫ de merito ſm tho. ℂ Utrū indulgē
tie ꝓsint religiosis. Rn̄. ſm Tho. pe. ꝛ Ric. ꝙ sic: q2
nō sunt minus adiuuabiles meritis scōꝝ q̄ seculares
duꝫ tn̄ faciāt illud pro quo dant indulgētie. ꝛ hoc fa
cere pn̄t: q2 q̄uis non habeāt propriuꝫ: pn̄t tn̄ aliqd
dare si habēt administrationē: vel de licētia sui supio
ris. ℂ Utꝝ valeant ꝑlatis q eas ɔcedūt. Rn̄dent do
ctores predicti ꝙ lꝫ sibi primo ꝛ principalr̄ indulgē
tiaꝫ dare nō possint: pn̄t tn̄ indulgētias alijs data sub
eadem forma vti: cū nō sint peioris ɔditiōis. ℂ Utrū
indulgentia possit fieri pro pure spūalib⁹. Rn̄deo ꝙ
sic. vnde ino. 4. ɔcedit decē dies indulgen̄. cuilꝫ orā
ti pro rege francie. ꝛ predicātib⁹ crucē dat qn̄qꝫ eadē
indulgentia q̄ ꝛ accipiētib⁹. ℂ Quid de q̄storibus q
discurrentes ꝑ ecclesias cū litteris remissiōis ꝑdicant
abusiones. Rn̄deo ꝙ tales nō sūt recipiēdi sine litte
ris pape vel ep̄i. nec ꝑmittendi dicere populo nisi qd̄
in litteris ɔtinet. extra de pe. ꝛ re. Cū ex eo. Hoc ēt
in clemētinis inhibet. ca. Abusiōib⁹. ℂ Utrū indul
gentie ꝓsint existib⁹ in purgatorio. Rn̄det Tho. 45.
di. 4. ꝙ sic. si h⁹ exprimat idulgētie forma: puta si di
cit: qcunqꝫ fecerit hoc vel illud: ipse ꝛ pater eius vel
qcunqꝫ alius amicus in purgatorio detent⁹. tantū de
indulgētia habeat. talis indulgētia nō tantū viuo sed
etiā mortuo ꝓderit. hoc ꝓbatur tn̄ ex ɔsuetudie eccle
sie que nō vult filios suos decipe. tūꝫ q2 illi q sunt in
purgatorio sūt de foro ecclie. alias eis ecclie suffragia
non ꝓdessent. q̄propter pōt ecclia trāsferre in eos me
rita cōia sicut ꝛ in viuos. hec Tho. Nec obstat: q2 di/
xit dn̄s petro: quodcūqꝫ ligaueris sup terram ꝛc. illi
aūt non sūt sup terrā: q2 vt dicit bon̄. cū erāt sup ter/
ram meruerūt vt sibi ꝓdessent. cōcor. Rich. ℂ Utrū
ille cui iniūcta est pnīa septē annoꝝ: ꝛ postea ɔsecutus
est indulgētiā septē annoꝝ teneat agere pniaꝫ illā. di
cit Rich. ꝙ nō ɔsultius tn̄ faceret si eā ageret. vt eniꝫ
dicit hosti. Fatuus est q nō reseruat indulgētiā ad ali
am vitā cum nesciat an presbyter sibi iniunxerit debi
tam penitentiā. Precipit in virtute obedientie reli/
giosis ne predicent indulgentias indiscretas. in cle/
mentinis de priuil. Religiosi.

ℂ De pctīs q̄ p⁹ hāc vitā dimittunt. Di. xxi.

o Olet etiā queri vtꝝ post hāc
vitā aliqua pctā remit/
tant? Qd̄ aliqua post hāc vitā re/
mittant xp̄s ondit in euāgelio vbi
ait. Qui peccauerint in spūmsctm̄ nō remittet
ei neqꝫ in hoc seculo neqꝫ in futuro. Ex quo
dat intelligi: sicut sancti doctores tradūt: ꝙ q̄
dam pctā in futuro dimittent. Quedā. n. cul
pe in hoc seculo relaxant: q̄dā vero pene etiā
in futuro: q̄ qdem post mortē grauāt sꝫ dimit
tunt si digni sunt: si bonis actibus in hac vita
meruerūt vt dimittat eis. De illis etiā q edi/
ficant lignū: fenuꝫ: stipulā dicit: Aug. ꝙ ignē
tribulatiōis trāsitorie inuenient cremabilia edi
ficia que secū portauerunt cremantē. Ait eni
sic. Post istius sane corporis mortē donec de
igne purgatorio veniat ad dieꝫ dānationis ꝛ
remunerationis: si hoc tēporis interuallo spiri
tus defunctoꝝ q edificauerunt ligꝫ: fenū:
stipulā: hmōi ignem dicant ꝑpeti: quē alij nō
sentiunt q hmōi edificia portauerunt vt inue
niant ignē transitorie tribulatiōis venialia cō
cremantē: nō redarguo q2 forsitā verū est. Sꝫ
q2 dr̄ saluus erit quasi ꝑ igneꝫ: contemnit ille
ignis. Grauior tn̄ erit ignis ille: q̄ qcqd pōt
homo pati in hac vita. Hic apte insinuat ꝙ il
li q edificāt lignū fenū stipulā quedā crema/
bilia edificia. i. venialia pctā secū portant: que
in igne emendatorio cremant. Unde constat
quedā venialia peccata post hanc vitā deleri.
ℂ Qd̄ alij citi⁹ alij tardius purgant in igne.
In illo aūt igne purgatorio alij tardi⁹
alij citi⁹ purgant sꝫ ꝙ ista peū Aug. i
tia magis vel min⁹ amauerūt: vn̄ Aug. Post enchi.
hanc vitā

hāc vitā icredibile nō est:nōnullos fideles p ignē quēdā purgatoriū:quāto magis minus/ ve bona pe͞utia dilexerūt tāto tardius citiusq͡ꝫ saluari. Uñ nō frustra illa tria distinxit ap̄ls. lignū:fenū:stipulā:que illi edificāt:q ꝛ si alie na nō rapiunt:reb⁹ tñ infirmitati ꝯcessis aliqua dilectiōe inherent. Qui ḃm suos amādi mo/ dos vel diuti⁹ vt lignū vl' min⁹ vt fenū: vl' mi nimū vt stipulā ignē sustiebūt. Qui vero sup edificāt aurū:argētū lapidē p̄ciosū:de vtroq͡ꝫ igne securi sūt nō:solū de illo eterno q crucia tur⁹ est impios in eternū:s͡ꝫ etiā de illo emen/ datorio quo purgabuntur quidam saluandi.

Quid sit edifi/ care li. fe. stipu lam. Aug. sr psalmū ꝺcij.

¶ Oppositio.

Hic obijci pōt:si p lignū:fenū stipu lam venialia itelligunt peċā ꝛ nullus adeo pfect⁹ est q venialr nō pec cet. Ergo q edificāt aurū argētum lapidē pre ciosum:edificāt etiā lignū:fenū:stipulā: ergo p ignē transibūt. Ad qđ dicimus qꝛ nō ois q venialr peccat:lignū:fenū:stipulam edificat: sicut ecōuerso non ois q ꝯtēplat deū ꝛ diligit p͡ximū ꝛ opa bona facit edificat aurū argen/ tum:lapidē p̄ciosu͡ꝫ:ꝛ tñ in auro intelligit cō tēplatio dei: in argento dilectio p͡ximi: i lapi de p̄cioso bona opa. Sed illi q edificāt lignū: fenū:stipulā deū ꝯtēplant ꝛ p͡ximū diligūt ꝛ opa bona faciūt:nec tñ edificant aurū:argen/ tum lapidē p̄ciosum. Hec eni edificat q sic il/ la tria facit:vt cogitet que sunt dei:ꝛ quō pla/ ceat deo:nō mundo. Lignū vero ꝛ fenū ꝛ sti/ pulam accipi possunt seculariū rex q̄uis lici te ꝯcessaꝝ tales cupiditates vt amitti sine ani mi dolore non possint. Hec ergo edificat is q cogitat q̄ mūdi sūt:ꝛ q̄uō placeat mūdo. q cir ca diuitias suas quodāmō carnali affectu te/ nent:ꝛ tñ ex eis multa bñficia facit:nec pro eis aliqd fraudis vel rapine molit. Ex his ergo pat͡ꝫ q͡ꝫ non idem hō simul hec ꝛ illa edificat. Illa gni edificatio pfectoꝝ tm̄ est:q non cogi tant placere mūdo sed tm̄ deo:q ꝛ si veniali/ ter aliq̄n peccāt: feruore charitatis ita assumi tur in eis peccatū sicut gutta aque in camino ignis:ꝛ ideo nunq̄͡ꝫ secū portant cremabilia. Hec aūt inferior edificatio minorū est: q non tantū deo sed etia͡ꝫ mundo placere cogitant: ꝑum tñ proponunt. Si vero mundū prepo/ nerent:non superedificarent:sed destruerent fundamentū. Affectiones ergo carnales qb⁹

Solo.

debiti sunt domibus:ꝯiugibus: possessiōib⁹: ita vt nihil preponāt xp̄o:illis tribus signifi/ cant q̄ in mentes pfectoꝝ nō cadunt:ꝛ si alia venalia admittant. In cordib⁹ vero minoꝝ͡ꝫ interdū durant vsq͡ꝫ in finē q cū talibus edifi cijs trāseunt:s͡ꝫ dissoluent in igne. Ipsi vero merito fundamēti salui erūt:grauissimā tñ pe nā sentiant. Ex quo appet quātā hic misicor diā exhib͡ꝫ ds ꝛ quātā ibi exerceat seueritate͡ꝫ cū p eodē peċō multo graui⁹ ibi puniat q̄͡ꝫ hic.

¶ Opinio quorundā cum obiectione.

Sed forte dices illud esse accipien dū de pena peċi:nō de ip so peccato q͡ꝫ Greg. dicit quedā leuia in futu ro dimittēda. Si eni verā pniā͡ꝫ habuerit qs: peccata oia dimissa sūt ei sed pena forte remā sit. Ideoq͡ꝫ si vere penitēs obijt sine peċō tran sijt. Si aūt vere penitēs nō est in obitu:macu lam portat que nunq̄͡ꝫ delebit. Qui vero edi/ ficat lignū:fenū:stipulam vere penitet qꝛ bo/ nus est ꝛ charitatē h͡ꝫ: ꝛ i charitate de hac vi ta transit:ergo sine peccato transit:nō seqtur. Ueru͡ꝫ qdem est qꝛ bonus est ꝛ charitatē h͡ꝫ ꝛ vere penitet ꝛ tñ cum veniali peccato tran/ sit quod nō deleuit pnia. Pnia eni non delet nisi peċm̄ illud quod deserit homo. Tale aūt peccatum sepe in hac vita non delinqtur ab oīe. ꝛ tñ vere penitens est. ꝛ si non de oibus venialibus peniteat. Potest enim qs de om/ ni mortali ꝛ ꝺ omni veniali penitere excepto vno vel pluribus venialibus qde͡ꝫ. Sicut h͡ꝫ qs charitatem ꝛ vnū vel plura venialia. Qđ de criminib⁹ nullatenus esse potest. Est enim aliqs bonus charitatē habēs:sed adhuc quo da͡ꝫ cupiditatis affectu amans hec secularia: Talis existēs subita morte opprimitur. In il/ lo terreno affectu mortuus est:ꝛ tñ saluabitur a quo nō se hic absoluit:ergo post hanc vita͡ꝫ ab illo purgabit. Constat ergo quedā peccā/ ta sed leuia post hāc vitā dimitti. Si vero de pena peċi illud itelligi voluissēt auctores:cur magis cōmemorasset leuia q̄͡ꝫ grauia:cū etia͡ꝫ grauiū pena hic iexpleta post hāc vitā restet?

Qđ ali/ qs vere pēitet ꝛ si nō de oi veniali.

¶ De generali confessione quid psit.

Post hec ꝯsiderādū est qđ p͡sit ꝯfessio illa vbi singula peċā que qsq͡ꝫ fe/ cit non exprimunt. Sane dici pōt:q͡ꝫ oia cri/ minalia semel saltē optet in confessiōe expri/ mi nisi aliqua a mēte exciderit. Sed qꝛ nemo

delicta intelligit oia: gñaliter saltez ea ꝯfitere quoꝝ memoriā non hēs: ꝛ sic nihil celasti de sceleribus tuis. Venialia vero qꝛ inumerabilia sunt sufficit generaliter confiteri: nisi aliqua sint frequēter iterata: pfectius est tñ etiaz illa exprimere si vales. Ideoqꝫ quotidie generaliter fit confessio in ecclesia pro venialib⁹. s. petis que quotidie admittim⁹: ꝛ pro illis mortiferis quoꝝ noticiā nō hēm⁹. Vñ Aug. Veritatē dicit deo penitens qñ nihil illi de cōmissis scelerib⁹ celat: non ꝙ ꝛ si voluntate celauerit: de⁹ ignoret: sꝫ veritatē sibi dici vult ab eo vt veniaz consequat. Si vō mēte aliqua exciderint: ꝯfitet veritatē deo cū generaliter dixerit. De⁹ q nosti occulta cordis ꝛ opa mea ꝛ delicta a te nō sūt abscōdita: qbus veniaz largiaris pcoꝛ: ꝛ hec est veritas ꝯfitētis quā diligit de⁹. Vñ. Ecce eni veritatē ꝛ dilexisti. Hic insinuat ꝙ generalis confessio etiaz mortalia delꝫ: quoꝝ intelligentia non habetur.

Aug. i quinta rñsione ꝯ pellagianos.

¶ Nemo confiteat peccata que non fecit.

Sicut aūt penitens celare non dꝫ petm̄ suū qꝛ supbia est: ita nec humilitatis cā fateri se rerum illius qd se nō cōmisisse noscit: qꝛ incauta est talis humilitas ꝛ peccatorē cōstituit. Vñ Aug. Cū humilitatis causa mētiris: si nō eras peccator añqꝫ mētireris mētiēdo efficeris qd vitaras. Veritas in te non est nisi ita te dixeris petōrē vt etiā eē cognoscas. Veritas autē ipsa est vt qd es dicas. Naz qñō est veritas vbi regnat falsitas?

Augu. de vbis apostoli

¶ De penis sacerdotis qui peccatum publicat confitentis.

Caueat aūt sacerdos ne petā ꝯfitētiū alijs pdat: alioqñ dponatur. Vñ Greg. Sacerdos añ oia caueat ne de his q̄ ei cōfitent petā alicui recitet: nō ppinqs: nō extraneis: nec qd absit p aliquo scādalo. Naz si h̄ fecerit deponat: ꝛ oib⁹ dieb⁹ vite sue ignominiosus pegrinādo pgat. Qd vero dictū est vt penitēs eligat sacerdotē scientē ligare ꝛ soluere: videtur ꝯtrꝫ ei qd in canonib⁹ repit vt nemo. s. alterius parrochianū iudicare presumat. Sed aliud est fauore vł odio ppriū sacerdotē ꝯtemnere: qd canones phibēt. aliud cecum vitare: qd vrban⁹ facere monet: ne si cecus cecū ducat ambo in foueā cadant. Ait eni Urbanus scḋs. Placuit vt nulli sacerdotuz deinceps liceat quēlibet cōmissū alteri sacerdoti ad pniam suscipe sine eius cōsensu⁹ cui se prius cōmisit nisi pro ignorantia illi⁹ cui prius confessus est. Qui vero contra hoc facere tentauerit gradus sui periculo subiacebit.

Grego.

c Circa distin. 21. Querit vtrū sic q pro petō mortali dānat puniat p veniali pena eterna. Dicūt qdā ꝙ lꝫ petō veniali p se nō debeat pena eterna: debet tñ sibi p accidens qñ. s. ꝯiungit cū mortali. Sco. aūt dicit ꝙ petō veniali nec p se nec p accidens debet pena eterna: ꝙ nō p se pbat qꝛ veniale ꝛ mortale sunt iproportionabilia in rōne malicie vel offense: qꝛ sic infinita venialia si cēnt: nō equarent vni mortali. cū nō auerterent a fine vltio sicut vnicū mortale. ergo pena ſm iusticiā corñdens petō mortali iproportionabilr ꝛ in infinitū excedit penā corñdētez veniali: sꝫ nō intēsiue cū quelꝫ pena: ſm intēsionē finite excedat aliā vel excedat ab alia. ergo hec erit ſꝫ extēsionē: nō igit debetur petō veniali pena eterna ſm se. Nec etiaz debet p accidēs: qꝛ de⁹ sp punit citra ꝯdignū: ꝛ esto ꝙ ſm rigorē iusticie puniret vsqꝫ ad ꝯdignū oino iniustuz est eternā penā infligere p isto cui ſm se debet pena tpalis. Quātūcūqꝫ eni ꝯiungat alteri: hoc nō facit istud in infinitū exire genus illi⁹ culpe: igit nec corñdet sibi pena in infinitū excedēs. Petō igit. veniali siue hic puniēdo siue in iferno: siue alibi: nō debet nisi pena tpalis. nec est incōueniēs istā penā debitam veniali hēre terim i iferno: qꝛ etiā vere penitēs prius ꝛ ptē pnie imposite explens: ꝛ ante totā expletā recidiuās in mortale. etiā in illo mortali decedēs p pte pnie residua explenda soluet penā in iferno sed nō nisi tpalē: qꝛ ex q̄ in remissiōe petōꝝ prioꝝ cōmutabat debitū pene eterne in debitū pene tpalis: nūq̄ iste est debitor nisi pene tpalis: ꝛ p ꝯñs pena tpali soluta: est lib ab istis. Nec tñ in iferno erit redēptio quo ad illud petm̄ p quo qs dānat: qꝛ p isto debitū pene eterne nūq̄ fuit cōmutatū in debituz pene tpalis; q̄ cōmutatio vocat remissio culpe mortalis. Potest aūt post mortē dimitti veniale prius nō dimissū: qꝛ pōt solui pena totalis sibi debita ꝛ in hoc ipꝫ remittit. Hec Sco. Itē qñ petō mortali ex iusticia ꝺbeat pena eterna: tractat Sco. di. 46. quarti. Et durādus optime recitat eadem distictiōe.

Di. 21. q̄sti. 2.

veniale nunꝙ punit eternalr

d De sigillo ꝯfessionis sūt aliq̄ dicenda. Et primo. vtꝝ ꝯfessor necēio teneat in quocūqꝫ casu celare petm̄ sibi in ꝯfessiōe detectū. Rñdeo ꝙ sic. Ad hoc eni tenet ꝺ lege nature p quā qlꝫ tenet seruare fidelitatē pximo quā deberet velle sibi seruari: qd explicat dñs in euāgelio di. Math. 7. q̄ vultis. i. q ſm rectā rōnē velle dbetis vt faciāt vobis hoies: hec eadē facite illis: sꝫ cōmittēs alicui secretū maximū deberet velle sibi seruari tanq̄ secretū ſm rectā rōnē. ergo alter cui illud cōmittit tenet sibi seruare. Cōfirmat: qꝛ qlꝫ dꝫ diligē famā ppriā cū p eā fiat idoneus ad ꝯuiuēdū alijs. ergo ꝛ famā pximi quare ꝛ celationez peti eius. Tenet etiā ad hoc de lege positiua diuina: qꝛ qlꝫ tenet de lege xpi nō retrahere aliquē a ꝯfessione p xpm institutā.

§. 3.

Reuelans aũt ꝯfessionẽ occasiõe data retrahit alios a
ꝯfessione. Tenet etiaz ad hoc de lege positiua eccl'ie.
extra de pe. ⁊ re. Ois. Caueat oino sacerdos ne ver-
bo vl' signo aut alio quouismõ ꝓdat pctõrẽ. ⁊ sequitur.
Si pctm̃ sibi detectũ p̃sumpserit reuelare: nõ soluz a
sacerdotali officio decernim⁹ deponẽdũ: verũ ad agẽ
dam strictissimã pniam in monasteriũ artissimũ de-
trudendũ: talis tñ nõ tenet se voto illi ordini obliga-
re. ¶ Sed ꝯ hoc ar. qꝛ qđ institutũ est ꝑ charitate nõ
dꝫ ꝯ charitatẽ militare. vt dicit bern̄. de p̃cepto ⁊ di-
spensatiõe. Sed celatio pcti ꝯfessi in aliquo casu mili
taret ꝯ charitatẽ ⁊ ꝯ bonũ cõe. puta crimen heresis:
vl' ꝓditio reipublice q̃ ꝑ ꝯfessionẽ scit fienda. ¶ Rñ.
ꝙ econtra reuelatio pcti ꝯfessi militaret ꝯ bonũ cõe
⁊ ꝯ charitatẽ vt pꝫ ex predictis. Ex hoc enĩ sequeret
cõtinua ꝑturbatio in cõitate: qꝛ passim qlꝫ reputaret
aliũ abhominabilẽ: ⁊ hoies ex hoc cõiter retraherent a
ꝯfessione integra suoꝝ pctõꝝ: ⁊ confessio vilis redde-
ret in reputatiõe populi. Vñ reprobãdus est ille ver
sus quorũdã iuristarũ. Est heresis crimen qđ nec cõ
fessio celat. Non qa metrũ sit bonũ: sed qꝛ falsa snia:
vt dicunt Rich. ⁊ Sco. Dꝫ tñ confessor precauere ꝑ
posse ne pctm̃ tale ꝑpetretur sibi ꝯfessum ãmonẽdo
vel alias: ita tñ ꝙ nullo mõ aliquã malaz suspitionẽ
de illo aggeneret ĩ cordib⁹ alioꝝ: vt dicit rich. Nõ tan
tum aũt dꝫ confessor celare pctm̃ sibi detectũ: sꝫ etiaz
locũ ipse reuelat: sꝫ illicite: qꝛ transferẽs aliqd in ali
ud de facto qđ nõ põt de iure: nõ dat alterius vtẽdi ⁊
vlterius trãsferẽdi. Idẽ dico de illo q audiuit ꝯfessio
nem ꝯfitentis alio a ꝯfessore. Et siqdẽ cãliter audiuit
nõ peccauit: tenet ad silentiũ. Si aũt dolose ⁊ insidio
se audiuit: peccauit mortalr. ⁊ preter hoc tenet ad si-
lentiũ. Si qs etiã ꝯfiteatur ꝑ interp̃tez: tenet iterpres
peccata eius celare sicut ꝯfessor. Quia vero nõ reue-
lare pctm̃ ꝯfitentis est p̃ceptũ negatiuuz. obligat sp ⁊
ad sp. quare nõ magis põt reuelare post mortẽ ꝯfessi
ꝙ̃ in vita. Potest tñ ꝯfessor licite extra confessionez
dicere pctm̃ sibi ꝯfessuz nõ relatũ ad ꝑsonã ꝯfitentis:
ita ꝙ ex hoc nõ possit qs deuenire in noticiã ꝑsone. ⁊
sic ꝯfessores impiti a prudẽtibus petere pñt ꝯsilium
Nota sup casib⁹ in ꝯfessione auditis. ex. de pe. re. Officij.
casum Hec oia Sco. ¶ Circa predicta oriunt q̃daz dubia.
Et primo ĩponat ꝙ aliq ꝯdixerãt interficere sacerdo
tem in tali nemore: q est eũ eis viator: quoꝝ vn⁹ aũ in
gressum nemoris peniteat ⁊ sacerdoti ꝯfitet hoc pctm̃.
sacerdos non tenet se exponere morti; nemus ingre-
diẽdo. si aũt a nemore diuertat: facto reuelat ꝯfessio-
nẽ. Rñdet Sco. ꝙ diuertẽdo a nemore: facto nõ re-
uelat ꝯfessionẽ: qꝛ factũ vel aliud signũ nõ dꝫ reputa
ri reuelatiuũ ꝯfessiõis: nisi ex nã sui ducat in noticiaz
pcti ꝯfessi. hmõi nõ est diuertere a nemore: qꝛ si ex nã
sui eẽt inductiuũ in noticiã talis pcti ꝯfessi: duceret q̃si
cũqꝫ in hoc: ⁊ istos eque si nõ fuissent collocuti sicut
si fuissẽt. ¶ Quid faciet abbas q scit ꝑ ꝯfessionẽ mo
nachũ in aliq̃ loco manentẽ hẽre ibidẽ societatẽ su-
spectã ꝑ quã allicit ad pctm̃? Rñdet Sco. ꝙ vbi ẽ in col-
legio cõis ꝯsuetudo vt sine nota qlꝫ habẽs curã vl' nõ
habens mutet de loco suo ꝑ libito presidẽtis vel pro
aliq̃ cã honesta: põt abbas talẽ de illo loco in aliũ
mutare: qꝛ in hoc nullo mõ pctm̃ cõfessum ꝓdit. Si
aũt est ꝯsuetudo in collegio ꝙ nõ trãsfert monachus
nisi rõne alicui⁹ delicti vel insufficiẽtie in cura illi⁹ lo
ci: non videt licitũ abbati seu ꝯfessuz trãsmutare. cõ-
sulat tñ sibi in foro pnie vt illũ locũ dimittat. qđ si no
luerit nõ attẽtet esse ds: sed defect⁹ occultos sibi s̃ꝫ in
stitiã icorrigibiles correctiõi diuine relinq̃t. ¶ An pa-
pa possit precipe vt pctm̃ ꝯfessum sibi reuelet? Rñ-
det rich. ꝙ papa ⁊ si sit sup oẽ ius pure positiuuz: nõ
tñ est sup ius nature nec sup ius diuinũ. tenet aũt sa-
cerdos ad celandũ ꝯfessionẽ: nõ tantũ de p̃cepto ec-
clesie: sꝫ etiã de iure nature ⁊ diuino. vñ si accideret iste
casus ꝙ sacerdos hẽret aliqđ mortale pctm̃ de q̃ non
posset ꝯfiteri qn reuelaret illi cui ꝯfiteret ꝯfessionẽ si
bi factam nõ deberet illud pctm̃ cõfiteri. Durãte eni
tali casu sufficeret sibi de tali pctõ conteri cũ volũtate
ꝯfitendi illud qñ hoc facere poterit sine reuelatiõe il
lius ꝑsone q̃ sibi ꝯfessa est. Fortiori eni vinculo ligat §.4.
ꝯfessor ad celandũ: ꝙ̃ penitẽs ad ꝯfitẽdũ. Cõcordat
Sco. Quid si sacerdos cõpelleret ꝑ aliquẽ iudicem
iniquũ dicere de aliq̃ ꝑsona sibi ꝯfessa vtrũ sciret ali-
qđ crimẽ vel nõ? Rñdet rich. ꝙ tenet dicere se nihil
scire: qꝛ nescit vt ꝑsonã ꝓpriã gerens: sed vt ꝑsonã dei
rep̃sentãs. Vel vt dicit rod. nescit aliqd alteri reuelã
dum. Et si iurauerit se dicturũ veritatẽ sup interrogã
dis: nõ piurat dicẽdo se nihil scire s̃m Bonauen̄: qꝛ
nescit eo mõ quo sibi liceat reuelare. ¶ Utruz liceat
sacerdoti reuelare pctm̃ qđ alias p̃ter ꝯfessionez scit? §.5.
Rñdet Tho. ꝙ sic: sed nõ dꝫ dicere ꝙ audiuit illud
in ꝯfusione. ⁊ Nicolaus: propter scandalũ abstinere
dꝫ ꝙ̃tũ põt: nec ẽt de hoc loquat nisi necessitas imi-
neat. ¶ Quid si ꝯfitens velit ꝙ ꝯfessor pctm̃ suũ re- §.6.
uelet ꝓpter aliqđ bonũ inde ꝓueniens. Dicit Tho. ꝙ
reuelare põt: sed nõ dꝫ vti tali licentia vbi scandalũ ti
metur. Sco. aũt dicit ꝙ ꝯfitens dꝫ illud ꝯfessori post
ꝯfessionẽ suã exprimere: ⁊ cauere dꝫ ꝯfessor ne illud
narret tanꝙ̃ sibi reuelatũ in ꝯfessione. Pctm̃ eni cõ
fessum celare nõ tantũ est illius ꝯfitentis: sed etiã cõ-
munitatis. licet autẽ alicui renũciare iuri suo: non tñ
iuri cõmunitatis. ¶ Utꝝ sigillũ confessionis se exten §.7.
dat ad alia que nõ sunt de necessitate ꝯfessionis? Rñ-
det Tho. ꝙ non se extendit directe nisi ad illa que ca
dunt sub sacrali ꝯfessione. Indirecte vero ad illa ꝑ q̃
posset peccator: seu pctm̃ dep̃hendi. Nichilominus
tñ alia que interdũ dicunt in ꝯfessione nõ ꝑtinẽtia ad
ꝯfessionẽ sũmo studio sũt celanda. tum ꝓpter scanda
lum tũ ꝓpter ꝓnitatez q̃ ex ꝯsuetudine accedere põt.
Sco. aũt addit ꝙ sub sigillo ꝯfessiõis cadũt illa q̃ de
lege nature vel diuina sunt ꝓ secreto hñda: ⁊ sic si ex-
primat cõfitens ꝑsonã cũ qua peccauit: cadit sub sigil
lo cõfessionis cum cõfitens velit vel debeat velle eius
famam seruari sicut ⁊ suã. ¶ Utrũ ꝑsona cuz qua qs
peccauit sit in cõfessione exprimẽda? Rñdet rich. ꝙ §.8.
ꝯfitens nõ dꝫ hmõi ꝑsonã exprimere ꝯfessori nisi ei⁹
noiatio sit nec̃ia ad pcti exp̃ssionez: puta si dormierit
cũ mr̃e vel cũ sorore. vel si sit vtil': ad ei⁹ correctionẽ.
puta si ꝯfessor possit ⁊ velit ꝓdesse ⁊ nõ obeẽ. vl' si ex

hoc possit dari ostendi documētū p qđ pseruet a re-cidiuo. alias aūt tenet penitēs psonā illā celare qr glz tenet nō aggenerare malā opinionē de pximo suo in corde alterius sine rōnabili cā. ¶ Utrū penitēs te-
§.9. neat celare pniā sibi iniūctā a ɔfessore? Rñdet Ric. q sic: si eius manifestatio faceret piudiciū fame pprie absqz aliq̄ vtilitate: vel si faceret piudiciū ɔfessori: pu-ta: qr ex hoc aliq offenderent ꝯ confessorē alias autē celare nō tenet. Quid de presbytero sciēte p ɔfessio-nem affinitatē fore ɔtam rōne fornicatiōis iter aliqs nubere volētes? Rñsio fm Bonauen. q dz matri-moniū dissuadere. z si petat bñdictio: ipsā ɔtrū po-terit differre quā si differre nō valeat p vicariū faciat. si vero p supiorē coactus pp scādalū p se hoc faciat: nō peccat: qr nō ipse sed ecclesia facit: q iudicat bz ex-
§.x. teriora. ¶ Que dīia est inter sigillū ɔfessionis z sigil
Dīīa sigilla cō fessiōis secreti. luz secreti? Rñsio fm Rich. q se habēt sicut supius z inferius: qr oē sigillū ɔfessionis est sigillū secreti: sz nō ecōuerso. z q̄uis frangēs qđlz sigillorū istorū mor taliter peccet: tñ multomagis peccat frangens sigillū ɔfessionis. Nec est estimādū q hō reuelans illud qđ dictū est sibi soli nūq̄ frāgat sigillū secreti nisi pro se creto recepit: qr si hō ab alio ɔsiliū petit z ille bona fi de sibi ɔsulit. lz nō dicat sibi hoc tibi trado in secreto tñ ille cui ɔsiliū datū est si videat mām talē q ex reue latione psone ɔsulentis psona ɔsulēs notabile detri-mentū incurreret: z reuelat: secreti sigillū frāgit. Ille etiā a quo petitū est ɔsiliū hoc qđ sibi ppositū ɔsiluz petens sub secreto tenere dz. Cui Sco. ɔcordās di-
Nota. cit q d lege nature tenet hō celare secretū nō solū qñ cōmittēs exprimit se velle cōmittere vt secretū: sz etiā qñ ex mō cōmittendi hoc apparet. Ad hoc est rō in pñ adducta. de quo sap. Qui ambulat fraudulēter reuelat archana. q aūt fidelis est celat amici cōmissū. i. secretū cōmissū sue fidelitati. Nō est aūt idē scire ali qd p viā secreti cōmissi: z scire aliqd priuati qđ. s. cōi tas nescit. Sic eni priuati sciēs nō est debitor illius al teri tanq̄ secreti. Hec Sco. Uñ dicit Boñ. q si vi-deret tanq̄ secreti. primū peccātē tali pctō: q tenetur p obedientiā dicere supiori. si iurē sibi nō dicere nō absoluor. imo dicere oꝫ: z pnia faciēda est d piurio eo q ꝯ iu-stitiā iurauit. Hec boñ. Non sic de secreto cōmisso: qr supior nō pōt aliqd precipe ꝯ ius nature: vt ex supra dictis pz. Cōcor. Tho. in sūma, dum tñ illud qđ sic cōmittit nō sit tale q statim vt aliqs nouit manifesta-re teneat. vt si pertineret ad corruptiōē multitudis cor poralē vel spūalē: vel graue dānū alicui psone tunc eni p secretū cōmissū obligari nō valet qn de talib te stificet: vl ea denūciet: qr aliter fidē frāgeret quā alte ri dz. z loqtur de his q cōmittunt hōi sub secreto alr q̄ p ɔfessionē. Alia vero q pdere nō tenet nō sūt re-uelāda etiā ex pcepto supioris: qr seruare fidē ē de le ge nature: ꝯ quā nihil pōt pcipi. In his aūt est notā-da illa ppō legis nature pri posita arguēdo: q sic ex-ponit a Scoto. Que vulne zc. i. fm rectā rōnē velle debetis. vt dictū est supra. Notādū quoqz q vt dicūt Rich. z Sco. reuelādo ɔsilij secrete q sibi cedit in de trimentū bonis cōiter: p hoc subtrahit volbus ɔsili

um z medelā querēdi fiducia. Est aūt bonū cōe pse-rendū particulari. De hoc notat illud qđ habet di. 19. agendo de excōicatione circa principium.

¶ Si peccata dimissa redeant. Di.xxij.

Uncqz multis auctib supra sit assertū in vera cor-dis ɔtritione pctā dimitti ante cō-fessionē vel satisfactionē ei etiam q aliqñ in crimē relapsus est: qrit. Si post cor-dis ɔtritionē ɔfiteri ɔtēpserit: vl in pctm idē vel simile reciderit: an pctā dimissa redeant? Cuis qōnis solutio obscura est z pplexa: alijs asserentib: alijs ecōtra negātib pctā semel di-
missa vlterius replicari ad penā. Qui vero di cunt pctā dimissa redire: subditis se muniūt testimōijs. Ambro. ait. Donate inuicē si alter i alterū peccat: aliogn des repetit dimissa. Si enim in his ɔtēpt fuerit sine dubio reuocabit sniam p quā misicordiā dederat sicut in euā gelio de seruo neqz legit q in ɔseruū suū im-pius dephēsus ē. Idē Raba. Neqz seruū tra didit ds tortorib quoadusqz redderet vniuer sum debitū: qr nō solū pctā q post baptismū hō egit reputabunt ei ad penā: sed etiā origi nalia q in baptismo sūt ei dimissa. Itē Greg. Ex dictis euāgelicis ɔstat: qr si ex corde non dimittim: qđ in nos delingt: z hoc rursum exigit qđ iā nobis p pniā dimissū fuisse gau debamus. Itē Aug. Dicit ds dimitte z dimit tet tibi. sed ego pri dimisi. dimitte vel postea. Nā si nō dimiseris reuocabo te z qcqd dimi seram replicabo tibi. Itē. Qui diuini bñficij oblit suas vult vindicare iniurias: nō solū de futuris peccatis veniā nō merebit: sed etiā p terita q iā sibi dimissa credebat: ad vindictā ei replicabunt. Itē Beda. Reuertar i domū meā zc. Timēdus est ille versiculus nō expo nendus: ne culpa quā i nobis extincta crede-bamus: p incautelā nos vacantes opprimat. Itē. Quecūqz. n. post baptisma: siue prauitas heretica: seu cupiditas mundana arripuerit: mox oium psternet in ima viciorū. Itē Aug. Redire dimissa pcā vbi fraterna charitas nō est: apertissime dñs in euāgelio docet in illo ser uo: a quo dimissū dño debitū petijt: eo q ille ɔseruo suo debitū nollet dimittere. His aucti bus initunt q dicūt pctā dimissa si replicant redire simplr. Quib opponit. Si qs p pctō de quo penituit z idulgētiā accepit iterū puni tur: nō

Auctib astru it pctā redire. (margin)
Greg. i omelia quadā (margin)
Beda. (margin)

tur:nō vt iustū. Si punit ꝑ eo qd̄ peccauit ⁊ nō emēdauit:iusticia est aperta. Si vero regrit qd̄ fuerat cōdonatū:vel iusticia nō est:vel iusticia est occulta. Uidet ēt de⁹ bis in idipsū iudicare:⁊ duplex tribulatio ꝯsurgere:qd̄ scriptura negat. Sed ad hoc pōt dici:ꝙ neqꝫ duplex tribulatio cōsurgit:neqꝫ iudicat de⁹ bis i idipsū. Hoc.n.fieret si post cōdignā satisfactionē ⁊ sufficientē penā iterū puniret:sꝫ nō satisfecit digne ⁊ sufficienter:q nō perseuerauerit. Debuit.n.iugē peccati hēre memoriā: nō ad faciendū:sed ad cauēdū:debuit nō obliuisci omnes tribulatiōes dei:que tot sūt quot sunt peccatoꝝ remissiones. Tot ergo debuit cogitare dona dei quot mala sua:ac ꝓ illis vsqꝫ in finē gratias agere. Sed qꝛ igratus ad vomitū sicut canis redijt:anteacta bona mortificauit:⁊ peccatum dimissum reuocauit:vt cui humiliato ante deus peccatum dimiserat:eidem postea elato ⁊ ingrato imputet.

¶ Aliorum sententia.

Sed qꝛ absonū videt vt peccata dimissa iterū imputent:placet qbusdā nemini pro peccatis semel dimissis iterū a deo puniri. Sed id dicunt dimissa redire ⁊ iputari: qꝛ pp ingratitudnē ita reus ⁊ peccator cōstituitur:vt añ fuerat. Si eni qd̄ dimissū fuerat dr̄ exigi:qꝛ remissionis percepte ingratus:ita reus fit vt añ fuerat. Utriqꝫ parti q̄stiōis probati fauent doctores. Ideoqꝫ alicui parti non preiudicās studioso lectori iudiciū relinquo: addens mihi tutum fore:ac saluti ꝓpinquū: sub mensa dominorum micas edere.

¶ Quid sit hic sacramentum ⁊ res.

Post predicta restat inuestigare quid in actione penitentie sit sacr̄m ⁊ res. Sacramētū enī signū ē sacre rei. Quid ergo hic signū est:⁊ que est res sacra huius signi? Quidā dicūt sacramētū hic esse qd̄ exterius tm̄ gerit.s.exterior penitētia que est signū interioris penitentie.s.cōtritionis cordis ⁊ humiliatiōis. Quod si est nō/oē sacr̄m euangelicum id efficit qd̄ figurat. Exterior enim pnia non efficit interiorē. potius interior causa est exterioris. Sed ad hoc ingunt illi hoc eē intelligendum de illis sacramētis que in nouo testamēto instituta sunt:vt est sacrū baptismi: ꝯfirmationis ⁊ corporis xp̄i. Sacr̄m vero penitentie sicut ⁊ cōiugij ante tp̄us gratie etiā a primordio humani generis fuit. Utrūqꝫ enī institutum fuit in primis parētibus. Itē si exterior penitētia sacr̄m est:⁊ interior res sacramenti:sepius precedit res sacr̄m q̄ sacr̄m rē. Sed nec hoc incōueniens est. Nam ⁊ in alijs sacramentis que efficiunt qd̄ figurant:hoc sepe contingit. Quidā aūt dicunt exteriorē penitentiam ⁊ interiorem esse sacr̄m:nec duo sacramēta:sed vnū:vt species panis ⁊ vini: nō non duo sunt sacr̄a sed vnū. Et sicut in sacr̄o corporis:ita etiam in hoc sacr̄o dicunt aliud esse tantum sacr̄m.s.exteriorem pniam:aliud sacr̄m ⁊ rem.s.interiorē pniam:aliud rē ⁊ nō sacr̄m.s.remissionē peccatoꝝ. Interior enim penitentia:⁊ res est sacramēti.i.exterioris penitentie:⁊ sacr̄m remissionis peccati:quam ⁊ signat ⁊ facit. Exterior quoqꝫ pnia ⁊ interioris signum est:⁊ remissionis peccatorum.

Alioꝝ snia.

c Irca distinctionē.22. Quero vtrum pc̄a ꝑ pniam dimissa redeant in recidiuante eadem numero? Quod sic.qꝛ vt dicit Iacobus in canonica. Qui offendit in vno fact⁹ est oīm reus. Cōtra:qꝛ pctm̄ nō inest alicui nisi ꝑ actū peccantis. sꝫ ille act⁹ nō redit idē numero in recidiuāte:igit. ¶ R̄n̄sio ſm Sco.ꝙ pctm̄ actuale in ꝓposito pōt sumi vno mō pro ipsa actuali iordinatiōe q̄ dr̄ culpa in actu. Alio mō ꝑ obligatiōe ad penā que dr̄ reatus sequēs ex culpa. Illa aūt obligtas q̄ ꝓprie nata est eē in actu:nō manet illo actu trāseūte: qꝛ priuatio nō manet sine subiecto. sꝫ remanet reatus seu obligatio que tollit ꝑ pniam. Ad ꝓpositū dico ꝙ pc̄a dimissa nō redeūt in recidiuāte nisi vt circunstantia aggrauās:qꝛ pctm̄ sequens pniam hꝫ quādam grauitatē ꝓpter igratitudinē gratie pnialis. Cadens tm̄ a statu inocentie grauius peccat ceteris paribus:q̄ cadens a statu pnie:qꝛ maius bn̄ficiū recipit a deo ille cui ꝯseruauit inocentiam:q̄ ille cui concessit pniam. Sic etiā ꝑfectior grauius cadit q̄ minus ꝑfectus:ꝓpter maiorē ingratitudinē:sꝫ ceteris parib⁹ citius resurgat ꝓpter excellentē dei benignitatē merita ꝑcedētia ad hoc aliqualr̄ acceptantē:q̄uis iste inimicus dei nō sit diuina gratia dignus. Hoc autē bn̄ dꝫ allicere quēlibet ad meritorie agendū pro virib⁹:qꝛ siue ꝑmansurus siue lapsurus:ei⁹ merita nō erunt in obliuiōe corā deo. Cōtra ꝑdicta ar̄.qꝛ cui plus dimittit:plus tenet diligē. vt pꝫ ꝑ approbationē xp̄i dictū symonis approbātis. Peccāti aūt multa dimittunt: inocenti vero nihil. R̄ndeo ꝙ dictū xp̄i est verū de duob⁹ quoꝝ vni pauca dimittunt ⁊ alteri multa:ita tm̄ ꝙ nullū aliud bn̄ficiū ꝯferat q̄ remissio. Innocenti aūt ꝯfertur maius bn̄ficiū in hoc ꝙ ꝑseruatur ab illis in qbus cadere potuisset. Ut eni dicit Aug. Nullus est q aliq̄ cōmittat:qn alt⁹ possit eadē cōmittere: nisi ꝑseruaret. Et sic inocens plus tenet lege gratitudinis nō rōne remissiōis sꝫ rōne preseruationis. Hec

q.i.§.i

actuale pctm̄ capit dupliciter.

Sco. ¶ Hic oritur dubiu an oporteat in speciali confiteri peccata precedentia tanquam circunstantias aggrauantes. Respondet Sco. quod licet hoc sit licitum: non tamen videtur necessarium. quia in quantum aggrauant presens sufficienter exprimi absque expressione in speciali. vtpote dicendo de magnis et multis peccatis alias penitui: et credo deum mihi remisisse: et eo sui magis ingratus nunc in peccando. Ad argumentum in oppositum. dico quod autoritas iacobi est intelligenda quantum ad pene durationem et auersionem a fine vltio. Contra hoc arguitur et videtur quod mala redeant in recidiuante etiam quantum ad punitionem et sicut opinionem pene cum bona mortificata reuiuiscunt in resurgente quantum ad premiationem. Respondetur quod non est simile. quia ex superabundanti misericordia deus punit citra condignum. et premiat vltra condignum. et ideo bona semper viuunt in eius acceptione: mala autem totaliter extinguuntur. Et hoc patet quando peccata deo displiceant: cum semper presto sit illa destruere. vt dicit Aug. Per hoc etiam apparet ineffabilis dei misericordia.

¶ De sacramento vnctionis extreme. Di. xxiij.

Preter premissa est etiam aliud sacramentum. scilicet vnctio infirmorum que fit in extremis oleo per episcopum consecrato. Et sunt tria genera vnctionis.

De tribus generibus vnctionis. Est enim vnctio que fit chrismate: que dicitur principalis vnctio: quia in ea principaliter paraclytus datur. Unde et propter abundantiam gratie duos liquores mixtos habet: oleum scilicet et balsamum: oleum conscientie: balsamum fame. Chrisma vero grece vnctio latine dicitur. Nec tamen omne oleum ad vnctionem sanctificatum chrisma vocatur: sed illud solum quod miscetur cum balsamo: quo capita regum et pontificum vnguntur: quo etiam baptizatos sacerdos vngit in vertice: et pontifex per impositionem manus confirmandos vngit in fronte. Est et alia vnctio qua cathecumini et neophiti vnguntur in pectore et inter scapulas in perceptione baptismi. Tertia vero vnctio est que dicitur oleum infirmorum de qua nunc agitur.

¶ A quibus institutum sit hoc sacramentum.

Hoc sacramentum vnctionis infirmorum ab apostolis institutum legitur. Ait enim Jacobus. Infirmatur aliquis in vobis inducat presbyteros ecclesie: et orent super eum vngentes eum oleo in nomine domini: et alleuiabit eum dominus: et si in peccatis fuerit dimittentur ei. In quo ostenditur duplici ex causa sacramentum hoc institutum. scilicet ad peccatorum remissionem: et ad corporalis infirmitatis alleuiationem. Unde constat eum qui hanc vnctionem fideliter deuoteque percipit: et in corpore et in anima alleuiari: si tamen expedit vt in vtroque alleuietur. Quod si forte corporis valitudinem illi habere non expedit: illam que est anime sanitatem in hoc sacramento acquirit. Et sicut in alijs sacramentis ita et in isto aliud est sacramentum: aliud res sacramenti. Sacramentum est ipsa vnctio exterior: res sacramenti vnctio interior que peccatorum remissione et virtutum ampliatione perficitur. Et si ex contemptu vel negligentia sacramentum hoc pretermittitur: periculosum est et damnabile.

¶ De iteratione huius sacramenti.

Querunt aliqui si hoc sacramentum iterari possit: cum baptismus et alia quedam sacramenta semel suscepta non iterentur? Aug. dicit. sacramentum non iterandum et sacramento non faciendam esse iniuriam: sed hoc dicit vbi ait de sacramento baptismi et ordinationis. Unde non videtur illud generaliter accipiendum: sed de sacramento baptismi et confirmationis et ordinationis: que nullatenus sunt repetenda: quia semel tantum et non sepius datur baptismus et confirmatio et ordinatio. Sacramentum vero altaris et penitentie et coniugij sepe iterari videtur: quia sepe sacramentum corporis percipitur. frequenter penitentia agitur. coniugium sepe contrahitur. Quare ergo vnctio infirmorum non potest iterari? Si morbus non reuertitur: medicina non iteretur. Si vero morbus non potest cohiberi: quare medicina debet prohiberi? Sicut oratio iterari potest ita et vnctio iterari posse videtur. vtraque enim illic commemorat Jacobus: et vtrunque illic cooperatur ad ferendam alleuiationem corporis et anime. Cur ergo negatur vnctionem super infirmum posse iterari ad impetrandam sepius sanitatem mentis et corporis: cum propter idem sepe iteranda sit oratio? Quidam autem de omni sacramento intelligi volunt quod non sit iterandum. scilicet secundum totum illud quod pertinet ad sacramentum: dicentes quedam sacramenta sepius posse suscipi: quedam vero non. Nec tamen que sepius sumuntur: totaliter iterantur vt sacramentum altaris et vnctionis: que licet sumantur sepius: tamen quia non iterum benedicitur eadem hostia vel idem oleum: non iteratur sacramentum cum iniuria. Alia opinio. Sed dicet quis sic et baptismus non iteratur: et sic aliquis frequenter baptizatur de eadem aqua non iterum benedicatur. Sed aliud est inquiunt illi de benedictione aque qua fit baptismus: aliud de benedictione panis et olei. Potest enim baptismus celebrari in aqua etiam non benedicta: quia illa benedictio pro reuerentia tantum fit et decore: non virtute sacramenti. Sed corpus christi non potest confici nisi de pane consecrato: nec vnctio illa fieri potest nisi de oleo ab episcopo consecrato. Ideoque illa sanctificatio ad virtutem sacramenti pertinere videtur. In coniugio quoque semel tantum benedicitur quisque non sepius. Benedicitur enim vt ait Ambro. cum prima et non secunda vxore. Si ergo cum dicitur sacramentum non esse iterandum: nec

iniuria ei esse facieda: rõnem dicti referas ad satisfactionẽ rei qua sacr̃m explet: de oi sacr̃o generaliter: id verũ est. Si vero ad susceptionẽ sacr̃i: de qbusdã verũ est q nõ iteratur crebra susceptione: de alijs vero qbusdam nõ: q fre quenter sumunt: vt hoc vnctionis sacr̃m qd in omni pene eccl'ia sepe repetitur.

q.j.§.j i In distin. 23. agit de sacr̃o vnctionis extreme. Ubi sciẽdũ q vnctio extrema ẽ signũ efficax plenarie remissiõis venialiũ a qbus expedit recessurũ ab hac vita finaľr absolui: q essent ipedimẽtũ glie psequende. et pñs eẽ nõ remissa vsq ad exitũ: q pcõr q̃si ptinue peccat talib⁹ pctis. Hoc pbat p illud Jacobi. 5. Infirmat qs in vobis inducat psbyteros et orẽt sup eũ: et si in pctis est remittunt ei. Hoc nõ itelligit de pctis mortalib⁹ q illa nõ remittunt nisi in baptismo vł pnia: igit de venialib⁹. Est aũt vnctio exterior signũ vnctiõis iterioris curatiue. Nõ est aũt dãda nisi illi cui iminet pbabiľr exit⁹ d statu viatoris ad terinũ. nõ qdẽ ex pi̇culo extrinseco violẽtie puta armorũ vel submersiõis: sz ex ifirmitate. vt pz ex auctẽ allegata. Nec est dãda nisi vere penitẽtib⁹: q nullus est capax istius sacr̃i digne nisi exñs in gr̃a. Istud eni sacr̃z nõ est pmũ remediũ ad acqrendũ pmaz gr̃am q ad hoc sũt tm̃ baptismus et pnia. et p hoc excludunt nõ vtentes rõne. puta paruuli et q nõ habent mẽm pnie sicut pfecte inocentes et furiosi et amẽtes: nisi p volũtatẽ pcedentẽ psumant illud velle. Dat aũt in organis potẽtiarũ p quorũ actus peccat frequẽter veniaľr. vt in organis qnq sensuũ: et potẽtie motiue et gñatiue. Quãtũ ad visũ dat in duob⁹ oculis. q̃tũ ad auditum in duab⁹ aurib⁹. q̃tũ ad olfactũ in narib⁹: q̃tũ ad tactũ i duab⁹ manib⁹. sicut aũt geminant organa: sic geminant vnctiones. In ore vero fit vnctio nõ solum pp pctã q cõmittunt p gustũ: sz etiã p loquelaz. In lũbis in qbus viget luxuria ſm Grego. fit inunctio rõne potẽtie gñatiue: et i duob⁹ pedib⁹ rõne potẽtie motiue pgressiue. Mã hui⁹ sacr̃i est oleũ p epz cõsecratuz p qd sigr̃ur puritas pscie q sufficit in eo q hz exire de via ad terim. Nec fit ei balsami cõmixtio sicut in mã pfirmatiõis: q pfirmatio est ad pfessionẽ fidei ad quã reqrit nõ solũ puritas pscie sz etiã odor fame p balsamũ sigr̃us. Mister h⁹ sacr̃i ẽ solus sacerdos: vt pz p auctẽ Jacobi allegatã. Forma aũt ẽ ista. Per istã sctãm vnctionẽ et suã piissimã mĩam parcat tibi dñs qcqd nariũ. lingue: tact⁹ vel huiõi vicio deliqsti. Institutio h⁹ sacr̃i fuit a xp̃o facta. Uñ i euãgelio habet q apli vngebãt oleo ifirmos: et a Jacobo pmulgata. Hec Sco. Est aũt iterabile hoc sacr̃m: cũ morb⁹ pter quẽ est possit pluries reuerti. nullũq effectũ indelibilẽ iprimat i ifirmo. Fit etiã p ipz si digne sumat alleuiatõ corporalis ifirmitatis vt pz ex auctẽ Jacobi. et hoc vt dicit Nico. de lyra si expediat saluti ifirmi. Et notandũ q si oleũ nõ psecrati apponat psecrato totũ efficit psecratũ. extra de psecratiõe eccl'ie. Qd in dubijs. Et idẽ dicẽdũz de aqua bñdicta ſm Tho. in quarto. Qd vł hẽre veritatẽ si illud qd apponit non sit tante quãtitatis quante extat illud cui apponitur.

De vnctiõe extrema.

De ordinib⁹ ecclesiasticis. Di. xxiiij.

n Unc ad psiderationẽ sacre ordinatiõis accedam⁹. Septẽ sũt spũaliuz officiorũ gradus siue ordines sicut ex sctõrũ patrũ dictis apte tradit. et capitis nr̃i. s. iesu xp̃i exẽplo monstrat. q oium officia in semetipso exhibuit: et corpori suo qd est ecclesia eosdez ordines obseruãdos reliqt. Septem aũt sunt pter septiformẽ gr̃az sctispiritus: cuius q nõ sũt participes ad gradus ecclesiasticos indigne accedunt. Illi vero in quorũ mentib⁹ diffusa est septiformis gr̃a spũssctĩ: cũ ad ecclesiasticos ordines accedũt: in ipsa spũalis gradus pmotione ampliorez gr̃am pcipere creduntur. Et septẽ sũt.

Quales assumendi sunt ad clerum.

Tales aũt ad ministeriũ spũale eligendi sunt clerici: qui digne possint dñica sacr̃a tractare. Melius est enim dño sacerdoti paucos habere mistros q possint digne opus dei exercere: q̃ multos inutiles q ordinatori graue onus inducãt. Tales eni decet esse mistros xp̃i q septiformis gr̃a spũssctĩ sint decori: ex quorũ doctria et puersatiõis forma eadẽ gr̃a in alijs transfundat: ne celestes margaritas spũaliũ verborũ officiorũq diuinorũ ordines vite pedib⁹ pculcent. In sacr̃o q̃ septiformis spũs septẽ sũt gradus eccl'iastici: sez ostiarij: lectores: exorciste: acoliti: subdyaconi: dyaconi: sacerdotes. Oẽs tñ clerici vocant. i. sortiti. Corona eni signaculũ est quo signant in partẽ sortis ministerij diui. Corona regale decus sigr̃: et seruire deo regnare ẽ. Uñ ministri ecclesie reges esse debẽt: vt se et alios regant: qb⁹ petr⁹ ait. Uos estis genus electuz: regale sacerdotiũ et cetera. Summitas capitis desup nudat: vt eorũ mẽs ad dñz libera mõstretur: que reuelata facie gloriã dei contemplet. Sũmitas eni capitis ẽ eminẽtia mẽtis: denudatio capitis est reuelatio mentis. Cleric⁹ eni secretorũ dei nõ ignar⁹ esse dz. Tondent etiam capilli vsq ad reuelationẽ sensuũ. s. oculorũ et auriũ: vt vicia in corde et ope pululantia doceant pcidẽda: ne ad audiendũ et itelligendũ verbũ dei ipediat mens: p quo seruato: reddet in excelsis corona. Tõsure aũt ecclesiasti-

Cle. pa.

De corona et tonsura

ce vsus a nazareis exort⁹ videt: q prius crine seruato: deinde ob vite ɔtinentiā caput radebāt: ꝛ capillos i igne sacrificij ponebāt. Hinc vsus inoleuit vt q diuinis cultib⁹ mācipiant: q̄si nazarei .i. scti crine posito ĩueniant. Sicut ad ezechielem dr. Fili hois sume gladiū acutū ꝛ duc sup caput tuū ꝛ barbā. In actibus etiā apostoloꝝ priscillā ꝛ aquilam hoc fecisse legimus. Paulus quoqꝫ ꝛ alij qdā discipuli xp̄i hoc fecerunt. Recte ergo in qbuslibet gradibus constituti clerici vocant: quorū noīa ꝛ rationes noiū Isidorus exponens ait. Cleros ꝛ clericos hinc appellatos eē credim⁹: q2 Mathias electus est sorte: quē primū p ap̄los legimus ordinatū. Cleros eni grece: latīe sors vel hereditas dr. Ideo ergo dicti sunt clerici: q2 de sorte sūt dn̄i: vel q2 deū partē hn̄t. Gn̄aliter vero clerici nuncupati sūt oēs q in ecclia dei seruiunt: quorū gradus ꝛ nomina sunt hec. hostiarius: lector ꝛc.

Is. li. vi. ethi. mo.

De hostiarijs.

Isido. Hostiarii idē ꝛ ianitores sūt q i veteri testō electi sūt ad custodiā tēpli vt nō igrederet in illud imund⁹. Dicti aūt hostiarij eo q p̄sint hostijs templi. Ipsi eni tenētes clauē oīa int⁹ ꝛ extra custodiunt: atqꝫ inter bonos ꝛ malos hn̄tes iudiciū: dignos ꝛcipiūt: idignos respuūt. Vn̄ ꝛ eis cū ordinant claues ecclesie dantur ab ep̄o. Et dr eis. Sic agite tanq̄ rōnē deo reddituri p rebus que clauib⁹ istis recludunt. Hoc officiū dn̄s in sua psona suscepit: qn̄ flagello de funiculis facto vēdentes ꝛ emētes eiecit de tēplo. Ipse eni se hostiariū significās dicit. Ego sū hostiū p me si qs introierit saluabit: ꝛ ingredietur: ꝛ egredietur: ꝛ pascha inueniet.

De lectoribus.

Isido. Secūdus est gradus lectoꝝ lectores a legēdo sicut psalmiste a psalmis canendis vocati sūt. Illi eni p̄dicant ppl̄is qd sequant: isti cantāt vt excitēt ad cōpunctionē aīos audiētium: lꝫ qdā lectores ita miserabilr p̄nūciāt: vt quosdā ad luctū lamētationēqꝫ cōpellant. Idē etiā p̄nūciatores vocant q porro an̄ nunciāt: q2 tā erit clara eorū vox: vt etiam longe positoꝝ aures adimpleāt. Ad lectores autē ptinet lectiōes p̄nunciare: ꝛ ea que pphete nunciauerūt ppl̄is p̄dicare: vt iam ex officio in ecclesia legant pphetias ꝛ lectiones: vnde ꝛ ei videte ppl̄o tradit ab ep̄o codex diuinaꝝ lectionū: ꝛ dr ei. Accipe ꝛ esto verbi dei relator: habiturus si fideliter impleueris officiū: partē cū his q bene verbum dei ministrauerūt. Qui ad hūc gradū p̄uehitur: litteraꝝ scia dꝫ esse instructus: vt sensum verborū intelligat: vim accentuū sciat: distincte legat: ne cōfusione platiōis intellectū auditoribus auferat. Attendat qd indicatiue: qd interrogatiue sit legēdū: vbi sit in oratiōne faciēda distinctio. Hec eni male seruata: intellectum turbāt ꝛ alios ad risum p̄uocant. aurib⁹ ꝛ cordi ɔsulere debet vox lectoris. Hoc officiū impleuit xp̄s cū in medio senioꝝ librum Esaie apiens: distincte ad intelligendū legit: spirit⁹ dn̄i sup me ꝛc. Ex quo lectoribus datur intelligi q2 gratia spirituali clarere debent q alijs verbū dei ānunciāt. Hic ordo formā ꝛ initiū a prophetis accepisse videtur: qbus dr. Clama ne cesses quasi tuba exalta vocem tuam.

De exorcistis.

Tertius est ordo exorcistaꝝ. Exorciste aūt ex greco in latinū ad iurātes vel increpātes vocant. Inuocāt eni sup cathecuminos ꝛ sup eos q habēt spiritū imūdū nomē dn̄i adiurātes p eū vt egrediat ab eis. Ad exorcistā ptinet exorcismos memoriter retinere: manusqꝫ sup energuminos ꝛ cathecuminos in exorcizādo iponere. Dꝫ autē habere spūm mundū q spiritib⁹ imundis impat: ꝛ malignū expellere de corde suo quē expellit de corpore alieno: ne medicina quā alij facit sibi non prosit: ꝛ dicat ei: medice curate ipsum. Hi cum ordinant accipiunt de manu ep̄i librū exorcismoꝝ: ꝛ dr eis. Accipite ꝛ habetote potestatē iponēdi man⁹ sup energuminos vel cathecuminos. Hoc officio vsus est dn̄s qn̄ saliua sua tetigit aures ꝛ linguā surdi ꝛ muti dicēs. Effeta. quod est adaperire: p hoc docēs nos spūaliter debere apire aures p̄cordioꝝ hoium ad intelligēdū: ꝛ ora ad confitēdum: vt pulso demone: spiritussanct⁹ vas suū recipiat. Hoc etiā officio vsus est xp̄s cū demoniacos multos sanauit. Hic ordo a Salomone videt descendisse q quendam modum exorcizādi inuenit: quo demones adiurati ex obsessis corporibus pellebant. Huic officio mācipati exorciste vocati sunt. De qbus xp̄s in euāgelio. Si ego in beelzebub eijcio demonia: filij vestri .s. exorciste in quo eijciunt?

Isido.

De

De acolitis.

Quarto loco succedūt acoliti. Acoliti vero grece: latine ceroferarij dicunt a deportādis cereis qñ legēduz est euāgeliū vel sacrificiū offerēdū. Tūc.n.accēdunt luiaria & deportant ab eis. nō ad effugādas aeris tenebras cū sol eo tpe rutilet: sed ad signū leticie demōstrādū: vt sub typo luis corporalis: illa lux ondat de q̄ legit. Erat lux vera q̄ illuiat oēm ho. ve. in hūc mundū. Ad acolitū ptinet pparatio luiariū i sacrario. Ipse cereū portat: ipse vrceolū cū vino & aq̄ suggesta: p eucharistia subdyaconis pparat. Hij cū ordinant cū edocti fuerit ab epo q̄liter i officio suo agere debeāt: ab archidyacono accipiunt candelabrū cū cereo: & vrceolū vacuū. Hoc officiū dñs se hic testat dicēs. Ego sum lux mūdi: q sequit me ñ ābulat i tenebris. Huius officij formā illi gerebāt i veteri testō q lucernas cādelabri cōponebāt & accēdebāt igne celesti: ad illuminādas tenebras aquilonares.

De subdyaconis.

Quintus ē ordo sbdyaconū Grece hypodyacones vocātur: quos nos subdyacōes dicim⁹. Qui iō sic appellant: q: subiacēt pceptis & officijs leuitaz. Oblatiōes eni i tēplo a fidelib⁹ suscipiūt: & leuitis supponēdas altarib⁹ deferūt. Hi apud hebreos nathinei vocabant. i. i hūilitate dño seruiētes. Ad subdyaconū ptinet calicē & patenā ad altare xpi deferre & leuitis tradē eisq̄ mistrare. Urceolū quoq̄ & aq̄manile & mātergiū tenere epo & psbyteris & leuitis p lauādis añ altare manib⁹ aquā pbere. His lex ptinētie iponit: q: altari ppinquātes vasa corpis & sanguis xpi portāt. Uñ illud iplere debent. Mūdamini q fertis vasa dñi. Ad hos etiā ptinet tm̄ de oblatiōib⁹ ponere in altari: quātū sufficere possit pplo: necnō corporales & pallas & substratoria lauare. Hij cū ordinant accipiunt de manu epi patenā & calicē vacuuz. ab archidyacono vero vrceolū cū aquamanili & manutergiū. Hoc officio vsus est dñs qñ linthео se precinxit: & mittēs aquā in peluim: pedes discipulorum lauit & lintheo tersit.

De dyaconis.

Dyaconorū ordo sextū tenet locū pp senarij pfectionē. Hic ordo i veteri testō a tribu leui nomē accepit vel traxit. Dicunt eniz & leuite. Precepit qppe dñs moysi vt post ordiatiōnē aaron & filioz ei⁹: psus trib⁹ leui ad diui cult⁹ misteria ordinarent & psecrarent dño: & seruirēt p israel corā aaron & filijs eius i tabernaculo. Ipsiq̄ gestarēt arcā & tabernaculū & oīa vasa ei⁹: & in circuitu tabernaculi excubarēt: & in trāsportādo tabernaculo ipsi deponerēt rursūq̄ cōponerēt. A viginti vero ānis & supra iussi sūt seruire in tabernaculo: quā regulā in nouo testō sctī patres pstituerūt: q: h̄ etas ad ferēda onera ē robusta. Leuite ergo ex noie auctoris vocati sūt. De leui eni leuite exorti sūt a qbus in tēplo mystici sacri mysteria explebāt. Hi grece dyacones latine ministri dnr: q: sicut in sacerdote psecratio: ita in dyacono ministerij dispēsatio hr. Ad dyaconū ptinet assistere sacerdotib⁹ & ministrare in oib⁹ q̄ agūtur in sacris xpi scz in baptismo: in chrismate: in patena: & calice: oblatiōes quoq̄ iferre & disponere in altari. Cōponere etiā mēsam dñi & vestire: crucem ferre: & pdicare euangeliuz & epistolā ad pplm. Nā sicut lectorib⁹ vetus testamētuz: ita dyaconib⁹ nouū pdicare pceptū est. Ad ipm etiā ptinet officiū precū & recitatō cathecumīnorū noium. Ipse pmonet aures hic ad dñz: ipse donat pacem: & ipse ānunciat. Qd autez huic ordini a Moyse statutum est: hoc etiā in nouo testō representat: cū dyacono sup leuuz humeruz stola ponit: & casula in dieb⁹ ieiunij cōplicat: q: qcqd laboris & sustinentie in hac vita tolerat: qñ in leua portat donec in dextra idest in eternitate reqes hēatur. Hic ordo ab aplis celebratus est: qñ vt legit in actib⁹ aplorum septē viros plenos spūsctō ad hoc officium elegerunt: & orone pmissa manus eis imposuerunt. Uñ & cōsuetudo inoleuit vt in ol matrice ecclesia septē dyacones circa xpi araz quasi septē colūne assistāt. Hi sunt septē angeli tuba canētes in apocalypsi. Qui quales eē debeāt apls docet thimotheo scribēs. Hi cuz ordinant solus eps eis manū imponit: q: ad ministeriū applicant: ponit eis orariū. i. stolā sup leuū humerū: vt p hoc intelligāt se accepisse iugū dñi suaue: quo ad sinistrā ptinētiat diuo timori subijciāt. Accipiūt & textū euāgelij: vt intelligāt se eē pcones euāgelij xpi. Hi aūt anteq̄ ordient ppōent vt docet apls: & sic ministrēt nullū crimē habentes. Hoc officio

vsus est xp̃s: qñ post cenã sacr̃m carnis & sanguinis discipulis dispensauit: & qñ aplos dormientes ad orõnez excitauit dicẽs. Vigilate & orate vt non intretis im temptationem.

¶ De presbyterio.

Septimus est ordo presbyterorũ. Presbr grece senior interpretat latine. Nõ mõ p etate vel decrepita senectute: sz pp̃ter honorẽ & dignitatẽ quã acceperũt p̃sbyteri noiant: q morz prudẽtia & maturitate ꝯuersationis p̃cellere debẽt in populo: vñ scriptũ est. Senect⁹ venerabilis est non diuturna nec ãnorũ numero cõputata. Cani eniz sunt sensus hoium & etas senectutis vita imaculata. Jõ aũt etiã p̃sbyteri sacerdotes vocant; qr sacra dant: q lz sint sacerdotes: tñ põtificat⁹ apicẽ ñ hñt sic epi: qr ipsi nec chrismate frõtẽ signãt nec paraclytũ dant: qd solis deberi epis lectio actuũ aplorz demonstrat. Vñ & apud veteres idẽ epi & p̃sbyteri fuerũt: qr illd est nomẽ dignitat nõ etat. Sacerdos nomẽ hz cõpositũ ex greco & latio: qd est sacrũ dans siue sacer dux. Sicut. n. rex a regẽdo: ita sacerdos a sctificãdo dict⁹ est: ꝯsecrat eni & sctificat corpus xp̄i. Antistes vero sacerdos dict⁹ ẽ ab eo q añ stat: prim⁹ eni est in ordine eccl̃e. Ad p̃sbyterz aũt ptinet sacr̃m corpis & sanguinis dñi in altari dei ꝯficẽ. Orones dic: & dona dei bñdicere: Qui cũ ordinant iungant eis manus: vt itelligãt se accepisse grãm ꝯsecrãdi: & charitat opa debere extẽdere ad oẽs. Accipiunt & stolã q̃ vtrũqz tenet lat⁹: qr debẽt eẽ muniti armis iustitie ꝯ aduersa & ꝓspa. Accipiũt etiã calicẽ cũ vino & patenã cũ hostijs: vt p h sciant se accepisse ptãtem placabiles deo hostias offerendi. Hic ordo a filijs Aaron sumpsit iniciũ. Sũmos eni põtifices & minores sacerdotes istituit de⁹ p moysen: q ex precepto dei aaron in sũmũ põtificẽ: filios vero ei⁹ vnxit in miores sacerdotes. Christ⁹ quoqz duodeci elegit discipl̃os pri⁹ quos & aplos vocauit: quorz vicẽ gerũt in eccl̃ia maiores põtifices: deinde alios. lxx. & duos discipulos designauit: quorz vicez in eccl̃ia tenẽt p̃sbyteri. Unus aũt inter aplos pricepes extitit petr⁹: cui⁹ vicari⁹ & successor ẽ põtifex sũmus. Vñ dr̃ aplicus q & papa vocat. s. pi patr. Qualis aũt eligi debeat p̃sbyter: apl's scribẽs timotheo oñdit: vbi noie epi p̃sbyterz signt. Hoc aũt officio vsus est xp̃s cuz seipm in ara crucis obtulit: idẽ sacerdos & hostia: & qñ post cenã panẽ & vinũ in corpus suũ & sanguinẽ cõmutauit. Ecce de septem eccl̃ie gradib⁹ breuiter elocuti qd ad quẽqz ptineat isinuauim⁹. Cũqz oẽs sint spũales: & sacri: excellenter tñ canones duos tantũ sacros ordines appellari cẽsent: dyaconat⁹ scz & p̃sbyteratus: qr hos solos primitiua ecclesia legit hũisse: & de his solis p̃ceptũ apl̃i habem⁹. Apl̃i. n. in singulis ciuitatib⁹ epos & p̃sbyteros ordinauerũt. Leuitas ẽt ab apl̃is ordiatos legim⁹: quorz maxim⁹ fuit beat⁹ stephan⁹. Subdyaconos vero & acolitos ꝓcedente tpe ecclesia sibi constituit.

¶ Quid sit qd hic dr̃ ordo.

Si aũt querit qd sit qd hic vocat ordo: Sane dici põt signaculũ esse. i. sacrũ quoddã: quo spũalis ptãs tradit ordiatõ & officiũ. Character ergo spũalis vbi fit ꝓmotio ptãtis ordo vel gradus vocat. Et dicunt hi ordines sacra: qr in eorũ pceptione res sacra. i. gratia confert: quam figurant ea que ibi geguntur.

¶ De noibus dignitatis vel officij.

Sunt & alia q̃dã nõ ordinũ s dignitatũ vel officiorũ noia. Dignitatis sil vel officij nomẽ est epũs. Epatus aũt vocabulum ide dictũ est: q ille q epũs efficit supintendat curã. s. subditorz gerẽs. Scopin eni grece: latine intẽdere di. Epi aũt grece latine: speculatores iterp̃tant. Nã speculator ẽ p̃posit⁹ i ecclesia dict⁹ eo q speculet atqz ꝓspiciat ppl̃orũ isra se positorz mores & vitã. Põtifex ẽ pricepes sacerdotũ q̃si via sequẽtiũ. ipse & sũmus sacerdos nuncupat. ipse eniz leuitas & sacerdotes efficit. ipse oẽs eccl̃iasticos ordines disponit.

¶ De quadripartito ordine eporum.

Ordo aũt eporũ quadripartit⁹ est. s. in patriarchis: archiepis: metripolitanis: & epis. Patriarcha grece: sũmus patrũ interp̃tat: qr primũ. i. aplicũ tenet locũ: vt roman⁹: antiochen⁹: alexandrin⁹: sz oium sũmus est roman⁹. Archiepũs princeps eporũ. Archos eni grece: latine pricepes dr̃. Metropolite aũt a mensura ciuitatũ dñr. Singulis eni ꝓuincijs p̃eminẽt quorz auctti & doctrine ceteri sacerdotes subiecti sũt. Solicitudo eni toti⁹ ꝓuincie ipsis epis cõmissa ẽ. Oẽs aũt supius designati ordies epi nũcupant. Nota q archiepõrũ noie primates supius significasse videt: & metropolitãorz quos nũc archiepos dicimus.

dicimus. Hoꝝ aũt discretio a gẽtilib⁹ itroducta videt: q suos flamines: alios simplr flamines: alios archiflamines: alios ꝓthoflamines appellabant. Sacerdotes eni gentiliũ flamines dicebant: q hẽbant in capite pilleũ i quo erat breuis virga: desup hñs aliquid lane: qđ cũ p estũ ferre nõ possent filũ tm in capite ligare cepunt. Nudis eni capitib⁹ eis incedere nephas erat. Uñ ⁊ a filio quo vtebant flamines dicti sũt q̃si filamines. Sz festis dieb⁹ filo deposito pilleũ imponebãt p sacerdotij eminẽtia. Uates a vi mẽtiũ appellati sũt: cui⁹ sigñio multiplex est. Modo eni sacerdotẽ: mõ ꝓphetam: mõ poetã sigt. Cantor vero vocat q vocem modulat in cãtu. Cui⁹ sũt duo gña: ꝓcentor ⁊ succẽtor. Precẽtor q vocem ꝓmittit in cantu: succẽtor q subsequẽter canẽdo rñdet. Cõcẽtor aũt dr qꝛ ꝯsonat. Qui aũt nõ ꝯsonat nec ꝯcinit: ꝯcẽtor nõ erit. His breuiter tractatis amonẽdi sũt xp̃i ministri quaten⁹ sicut excellunt ordis dignitate: ita ꝓcellãt vite sanctitate: vt plebs eis cõmissa: eorũ ꝙ disciplis edocta: gratãter eis obediat ⁊ eoꝝ imitatiõe ď die i diẽ ꝓficiat: a qb⁹ diuina sacra pcipiũt ⁊ missaꝝ solẽnia audiunt. Missa aũt dr vel qꝛ missa est hostia cui⁹ cõmemoratio fit in illo officio vñ dr. Itẽ missa est. i. sequimini hostiaꝫ q̃ missa est ad celestia tendẽtes post eã: vel qꝛ missus celestis venit ad consecrandum dominicum corpus: per quẽ ad altare celeste defertur hostia. Unde ⁊ dicitur missa est.

Di.24. Circa distĩ. 24. Quero vtꝝ tãtũ sint septẽ ordines ꝑm ꝙ ordo vl ordinatio ponitur sacꝑm? ꝙ non qꝛ in primitiua eccl̃ia nõ exprimunt fuisse nisi duo ordines. s. sacerdotium ⁊ dyaconatus. vt pꝫ in actibus aplorũ. Preterea. dyonisius de angelica hierarchia ponit tantũ tres ordines scꝫ ep̃atũ: sacerdotiũ: ⁊ dyaconatum. ¶ Isidorus etiã in li. ethimologiaꝝ ponit ep̃atum esse ordinẽ. ⁊ ponit. 21. distinctiõe. Cleros. ¶ Preterea. Prima tonsura videt esse sacꝫ: qꝛ est signum sacre rei: ⁊ illam habẽtes gaudent priuilegio clericali. ¶ Oppositum magister in lra. Richo. ꝑm magistrũ sunt tñ septẽ ordines. Cum quo ꝯcordant Tho. Bonauẽt. ⁊ Rich. Ad cuius euidentiã sciendum vt dicit Sco. ꝙ ordo ꝑm Augu. 19. de ciuitate dei est pariũ disparitiũqꝫ vnicuiqꝫ sua loca tribuẽs cõgrua dispositio. ⁊ sic debita dispositio ꝑsonaꝝ in quelibet policia dr ordo: a quo ipsa dr ordinata. Alio mõ gradus preueniẽs in tali policia dr ordo: ⁊ sic in policia ecclesie gradus eminẽs disponens ad aliquẽ actum ad ꝯsecrationẽ vel dispensationẽ eucharistie ꝑtinentẽ dr ordo. ¶ Ad cõsecrationeꝫ eni eucharistie q est actus nobilissimus in ecclesia ptinet sacerdotiuꝫ q est primus gradus. Ad dispensationẽ vero eius saltem sanguinis: disponit dyaconus q est scđm gradus. Tertius vero disponẽs ad mãꝫ eucharistie ꝯsecrãde est subdyaconatus. ⁊ dñr isti tres sacri ordines: qꝛ immediate disponunt ad aliquẽ actũ circa eucharistiaꝫ vel mãm eius exhibendũ. Alij aũt quatuor gradus disponũt ad aliquos actus remote se hñtes ad eucharistiam. Acolitus eni cuius est cereos accendere disponit ꝓpl̃m circa eucharistiã q̃tum ad feruorẽ affectus. Lector aũt q̃tũ ad cognitionẽ intellectus. Hostiarius vero ⁊ exorcista disponunt remouẽdo impedimentũ. Hostiarius eni arcet hoies idignos: exorcista autẽ demones. Ex predictis patet ꝙ legere euãgelium qđ ptinet dyacono: ⁊ eplam quod ptinet subdyacono sunt actus eorum minus ꝑfecti ⁊ remoti: qꝛ nõ sunt ita imediate circa eucharistiam sicut actus eorum proprij. ¶ Circa predicta notandũ ꝙ lꝫ dispensatio sanguinis christi in calice existẽtis ptineat ad dyaconũ sicut adhuc obseruatur in qbusdã ecclesijs vbi dyaconus dispensat sanguinẽ ministris: non dꝫ dispẽsare corpus christi nisi in casu necessitatis: cum nõ habeat manus consecratas ad ipsum tangendũ vt dicũt Thomas. ⁊ rodoñ. Innitentes autẽ dictis dyonisij ⁊ Isidori allegatis: ⁊ canoniste dicunt episcopatũ eẽ proprie ordinem: ⁊ ꝑm hoc sumit ratio ordinis magis ample. s. pro gradu disponente ad aliquẽ actum sacꝑalem exequendũ: cuiusmodi est cõfirmare vel ordines conferre q sunt actus ꝓprij ep̃o. Et scđm hoc exponunt illud qđ habet extra de ꝯse. ecclesie. Aqua. ꝙ lꝫ ep̃s possit committere ea que sunt iurisdictionis etiã clericis inferioris gradus: non tñ ea que sunt ordinis ep̃alis. Dicit insup Sco. ꝙ ordo nõ est sacꝑm ꝓprie accipiendo ordinẽ p gradu eminẽti. cũ talis gradus sit spũalis: sacꝑm aũt est signuꝫ sensibile. sed ordo est sacꝑm accipiẽdo ordinẽ pro ordinatiõe seu institutione in gradu eccl̃e q̃ fit a ministro idoneo certa verba ꝓferente cũ aliquo signo visibili ministeriũ illius ordinis repñtante. ⁊ est signũ efficax grẽ ꝓuinẽtis q̃ ordinatus digne aliqđ ministeriũ exequat. Minister vero idoneus est solus ep̃s in sacris ordibus ꝯstitut⁹: In alijs aũt non sacris aliqñ ex cõmissione aliq priuilegiati vt abbates. Forma aũt habet in libris ep̃alibus. In sacerdotio tñ videt probabile ꝙ sint due forme partiales in quarũ altera confert potestas conficiendi eucharistiã: in reliqua potestas absoluendi penitentem. Et istis ꝯiũgunt due materie: hoc est duo signa visibilia. Prime forme cõiungitur traditio calicis ⁊ patene cũ hostijs. cum. s. dr Accipe potestateꝫ celebrãdi ⁊c̃. Scđe forme impositio manus epi sup caput: Accipe spm̃ sanctum ⁊c̃ vt sic ep̃s ꝯcordanter agat sũmo ep̃o xp̃o q prius contulit aplis potestateꝫ conficiendi ⁊ absoluẽdi. Est aũt sacꝑm ordinis vnũ vnitate generis proping: sicut temperantia dicit vna virtus habens tamẽ sub se plures species. sic in ꝓposito. ¶ Unde in varijs ordinationibus imprimũtur varij characteres ⁊ ꝓbabilib⁹ ꝙ alterius speciei sicut

apparet ex actibus ad quos isti gradus disponunt: q
gradus vel sūt characteres vł habēs ꝓprios characte
res necio corrn̄dentes. Est etiā alia vnitas inter ordi
nes ⁊ ordinatiōes. s. vnitas ordinis. Congruū eni est
prius recipe ordinē inferiorem ꝙ̄ suꝑiorem. Nec tn̄
iste ordo est simplr̄ necc̄ius: qꝛ in collatione suꝑioris
ordinis fit aliquid: lꝫ iserior ordo nō fuerit collatus.
sicut apparet extra de clerico p saltuꝫ promoto. Ubi
habetur ꝙ nō est iterandū qđ factū est sed qđ fuit pre
termissum caute supplendū. Qui tn̄ p saltū promo-
uetur nō tantū peccat: sed etiā executionē illius ordi
nis de iure nō hꝫ. vt dicit Rich. Un̄ si talis scienter p
saltū ꝓmotus in ordie suscepto ministrauerit. nō nisi
p papā secū poterit dispensari si autem non ministra
uerit: poterit dispensari p episcopuꝫ vt dicit hostien̄.
Baptismū aūt recipe est simplr̄ necc̄ium: q est ianua
sacꝛorum. Un̄ non baptizatus nullū ordineꝫ recipe
valet quare si ꝓmoueatꝛ in sacerdotē vel epm̄: nec cō-
ficit nec absoluit: nec ordinat. tn̄ pie credenduꝫ est ꝙ
ꝙ̄ni ad vltimos effectus sacꝛoꝝ sūmus sacerdos sup
pleret defectū ⁊ ꝙ non ꝑmitteret hec ita latere: qꝛ pi-
culū ecclie iminere posset vt dicit tho. ¶ Ad pmū
argm̄ dico ꝙ in pmitiua ecclia erāt pauci credētes:
⁊ ideo pauci ministri sufficiebāt. Post aūt multipli-
cata est fides ⁊ etiā cōcomitabatꝛ deuotio ad cōmuni-
candū quotidie: ⁊ ideo tūc fuit necessitas habendi mi
nistros ad singula ministeria ad eucharistiā ptinētia:
nec tn̄ tūc sunt de nouo instituti illi ordines: sed pri⁹
fuerant a xp̄o instituti. vt dicit magister in litera: ⁊ in
qbusdaꝫ gradib⁹ in lege mosaica ꝓfigurati. Nūc aūt
ꝙ fideles vix semel in āno cōmunicant: nō opꝫ eē tot
ministros: ⁊ ꝓpter hoc q̄tuor ordines minores sitꝛ cō
feruntꝛ ita ꝙ nullus est deputat⁹ ad mistrādū i gradu
ordis iserioris q̄ si ille fit sibi ꝓpri⁹ ⁊ alt⁹ alij. ¶ Ad
aliud isidor⁹. 21. di. pꝫ ex dictis. Numerat aūt ibi isi
dor⁹ psalmistaꝝ iter ordies nō ꝙ sit ordo ꝓprie. Psal
mista eni est idē ꝙ cantor. 23. distinctiōe. Psalmista
sed qꝛ est officiū ordini lectoꝝ ānexū: qꝛ enim psalmi
cū cantu ꝓnunciantꝛ: ideo lector cuius est vetus testa-
mentū legere vł nūciare dꝛ psalmista ⁊ cātor. ¶ Ad
aliud dicit Sco. ⁊ doctores theologi cōiter ꝙ tonsu
ra nō est ordo. vn̄ non numeratꝛ inter ordies. 77. di.
Illud. nec. 93. di. 7. subdyacono. Et cum dꝛ ꝙ est
signū sacre rei: dico ꝙ nō est signū efficax rei sacran-
tis. i. gratie eo mō ꝙ dꝛ sacꝛm esse signū efficax grē.
Dꝛ aūt signū sacre rei: qꝛ ipsa tonsura in sūmitate ca
pitis ad instar corone facta. dsignat talē applicari cul
tui diuino: cui seruire regnare est. Rasura vero capillo
rū in capite: sigt̄ resecationē terrenoꝝ a mēte. Sūmi
tas eni capitis sigt̄ eminentiā mētis q̄ terrenis reseca
tis dꝫ celestib⁹ intēdere. qđ additꝛ de priuilegio cleri-
cali nō mouet: qꝛ laici ꝯuersi in religione gaudēt pri-
uilegio clericali: ⁊ potuisset legislator illud priuilegiū
dedisse principi vel alteri layco. Tōsura igit nō est or
do accipiēdo ꝓprie ordinē pro sacꝛo ordinis: sed bn̄
posset dici ordo large pro sacꝛali: qꝛ est dispō ad ordi
nes sicut cathecismus ad baptismū. seu qꝛ est deputa
tio ad diuinū cultuꝫ. ⁊ sic dꝛ ordo clericalis ꝯferri in

collatione tonsure. extra de etate ⁊ qualitate. Cū ꝯtin
gat. Circa ꝑdicta notandū vt dicit Rich. ꝙ nō est di
gnus exeq ordinis actus q nō hꝫ gratiam gratū facie
tem. sicut eni nō est dignus ministrare regi terreno il-
le q est eius inimicus: sic nō est idoneus mistrare re-
gi eterno ille q est eius inimicus. vn̄ talis se igerēs di
uino misterio ꝓter necessitatis articulū: nō placat deū
sed offendit. Tho. vero dicit ꝙ in mortali petō exis
quotiēs actū alicuius ordis facit: totiēs mortalr̄ pec
cat. vt q tangit res sacras quasi suo officio vtens. sec⁹
aūt si aliq̄ necessitate sacꝛm cōtingeret vel exequeretꝛ
in illo casu in quo etiā laicis liceret: puta si baptizaret
in articulo necessitatis: vel si corpus xp̄i de terra colli
geret. Hec Tho. Ubi notandū ꝙ actus ordis hic di
cuntꝛ q nō cōpetunt alicui nisi rōne ordis quē hꝫ ⁊ nō
pn̄t debite fieri a nō ordiatis. sicut ꝯficere corpus xp̄i
cōpetit soli sacerdoti: ⁊ sic d alijs. Indui aūt vestimē
tis sacerdotalib⁹ nō est actus ordinis: cū laici possint
hec vestimēta induere sine petō. ¶ Notanduꝫ insuꝑ
ꝙ habens aliqđ officium qđ sine petō mortali exerce
ri nō valet potius dꝫ eidem resignare ꝙ̄ illud morta
liter peccādo exercere: vt idē dicit. Iteꝫ sciendū fm
magistꝛ in littera ꝙ corporaliū ablutio ad subdyaco
nos ptinet: q sic noiantur: qꝛ subiacent ꝑceptis ⁊ offi
cijs leuitaꝝ in humilitate dn̄o seruiēdo. De hoc dꝛ d
ꝯse. di. pria. Nemo ꝙ dyaconi cū humilib⁹ ministris
debēt lauare palleas altaris. ¶ Itē notādū ꝙ bis su-
scipiens ordinē priuatꝛ eius executiōe. Prima. q. 7.
Saluberrimū. ⁊ vix cū eo dispensatꝛ. ¶ Utrū ꝯtact⁹ §.4.
instrumētī ab eo q ordinatꝛ sit d necessitate sacꝛi? Rn̄
det Tho. ꝙ dicūt aliq ꝙ̄ non. Qꝛ enim potestas or-
dinis accipitꝛ a ministro nō a mū: ideo porrectio mā̄e
magis est de essentia sacꝛi ꝙ̄ tactus: tn̄ ipsa verba for-
me videntꝛ ondere ꝙ tactus mā̄e sit de essentia sacꝛi:
qꝛ dꝛ accipe hoc vel illud. Cui videtꝛ ꝯcordare Ric.
dicēs ꝙ in susceptiōe illius exterioris signi character
in quolibet ordine imprimitꝛ: in quo principalis pote
stas quā ordo iste respicit expssius sigt̄ur. De q̄ vide
in alex. li. 6. titulo. 4. de collatione ordinum.

d Eclericis sunt aliq̄ vidēda. Et pri q̄sti. 2.
mo vtrū clerici teneantꝛ §. 1.
dicē horas canōicas? Rn̄deo fm rod ꝙ cleri
ci in sacris ꝯstituti ad hoc tenentꝛ ex officio. Ecclesia
eni ordinādo ipsos intēdit eos ad hoc misterij obli-
gari. Infra aūt sacros ordines ad hoc tenentꝛ bn̄ficia
ti non ex officio sed ex beneficio. ⁊ itelligunt ꝑdicta
de pfecte adultis ⁊ mortaliter peccat omittētes eas ni
si rōne infirmitatis vel alterius cause legitime impe-
dientis. puta ꝓpter libri carentiā vel obliuioneꝫ. Ca-
rens tn̄ libro recōmpensare dꝫ p psalmos vel oratio-
nem dn̄icam. nec excusat studij occupatio vł viatio.
De attentione aūt in horis habenda: nota ea que di-
cta sunt di. 15. de oratiōe. Concordāt Bonauen̄. ⁊
innocen̄. extra de cele. missa. Dolentes. Scđm aūt
heuricū occupatio studij excusaret si ex illo occurre
retur mortali scandalo qđ nō potuit preuideri rōna-
bili cōiectura: qꝛ ad hoc tenetur qs ex diuino prece-
pto: qđ est maius precepto ecclesie. ¶ Utrū liceat de §. 2.
fero

fero dicere matutinas. Respondeo sm Tho. in quo
libeto q in hoc ɔsideranda est intentio eius q preue-
nit tps. Si eni vt qetius sono vacet: nõ est absq pctõ.
Si vero facit ppter necessitatẽ honestarum occupa-
tionẽ: licite põt dicere matutinas de sero: ⁊ i aliis ho
ris tps preuenire sicut etiaȝ hoc in solẽnib⁹ ecclesiis
qñqȝ fieri solet: ⁊ hoc mõ cõsulitur presbytero dicere
de mane oẽs horas vsqȝ ad vesperas. iclusiue. extra
de cele. miss. ca. primo. Dȝ aũt dici matutinuȝ scdm
henricũ de gandauo de nocte: maxie in hyeme vl sal
tem de mane cũ prima: vbi nõ vrget necessitas vel cã
rõnabilis. Et notandũ nõ esse simplr necessariũ ob-
seruare tẽporis limitationeȝ in horis canonicis psol-
uendis cũ non obseruetur cõiter in ecclesiis collegia
tis siue regulariũ siue seculariũ psonarum. Ad cu-
ius euidentiã habendã sciendũ q sm phos dies ar-
tificialis icipit in solis ortu ⁊ teriatur in occasu lȝ vul
gus aliter sumat. In eqnoctio itaqȝ qñ dies adequat
nocti: initium diei est circa sextam horam. qr circa il-
lam est ortus solis. Prima igitur hora diei siue eius
terius est hora septia. Scda vero: hora octaua. Ter-
tia vero: hora nona: ⁊ sic procedẽdo sexta hora in q̃
dñs crucifixus est erit hora duodecima: id est ei⁹ finis.
Nona vero hora: tertia post meridiẽ. Undecima au
tem hora: qnta post meridiem. Unde dr mathei. xx.
q illi q vndecima hora venerant vna hora fecerunt.
qr tunc nõ restat nisi vna hora vsqȝ ad solis occasuȝ.
Experientia aũt docet ecclesiaȝ non semp obseruare
§.3. hmõi tẽpora in psolutione diuini officij. ¶ Quid si
aliqd de diuio officio ptermittatur? Rñdet henricus
in quol. q is q i choro cãtat vl legit cũ aliis si nõ dic
versiculũ vel aliqd taliũ non tenet repetere: vel si ex
legitima causa nõ interfit fini vel pn⁹ horaruȝ: ⁊ hoc
ppter vinculũ charitatis rõne cuius id quod ab aliis
fit q sunt vnũ corpus cum eo ab eo: reputat factũ. si-
cut cũ vnus chorus dicit vnũ versum ⁊ alius aliũ: re-
putatur quilȝ totũ dixisse. Secus si chorus in princi-
pio multũ processit vel multũ de fine restat. Tũc eni
tenet supplere vel incipe. Hec henricus. Idẽ etiam
dr a qbusdam de illo q dicẽdo officiũ in choro cum
aliis ex aliqua necessitate intermisit psalmũ vel lectio
nem aut hmõi ⁊ nõ põt omissum suplere nisi subtra-
hendo vocẽ ab adiutorio chori. melius est eni ptrãsi
reqȝ officiũ minuere. ¶ Cuius ecclesie officiuȝ dicet
§.4. prebẽdatus in duabus ecclesiis? Rñdet sm Thomaȝ
in quol. cũ erit psens in aliqua eaȝ dicet officiũ eius-
dem. cũ vero absens ɔueniens est vt dicat officiũ illi-
us q hȝ maiorem dignitatẽ. Si vero in vtraqȝ eccle-
sia sit equalis dignitas: põt eligere qd voluerit. Cleri
ci ⁊ religiosi cõmorãtes cũ cardinalib⁹ archiepis aut
epis possunt se coaptare istis in diuinis officiis. extra
de cele. miss. Dignum. in clemẽtinis. Penitentia de
omissis horis est arbitraria vt dicit bartholus. sicut
§.5. alie de qbus dictũ est in fine distinctiõis. 16. ¶ Notã
dum q clerici in sacris ordinib⁹ cõstituti vel benefici
um habẽtes ⁊ religiosi nõ debẽt questiõibus que mo
uentur in iudicio seculari intẽdere seu in placitis se-
cularibus deputare nisi pro defensione miserabiliũ p

sonarũ vel nisi suam vel suorũ iniuriam prosequant
nec pcuratores rerũ seculariũ esse. Non debẽt etiã ne
gociationi vel mercibus vacare. emendo scȝ ad ca-
rius vendẽdum extra. ne clerici. ca. j. Hoc eni specia
liter sub interiatione anathematis inhibet. e. ti. Secũ
dum. Possunt tñ vilius emere ⁊ carius vendere vt
dicit. Hostien. dũmõ hoc nõ faciãt ex pposito. puta
si in fine ãni supsit aliqd de emptis pro puisione do-
mus. Possunt etiã de honesto artificio sibi victũ q̃-
rere. 91. di. Clericus victũ. Itẽ pñt conducere pos-
sessiones excolendas ad sustentationẽ suam ⁊ suoȝ
⁊ aialia locare: sm ray. Possunt etiã sm rod. aliquã
rem emere vt eam melioratã vendant carius vt pul-
lum ad nutriendũ. Nõ debent etiaȝ in taberna mini-
strare nec comedere aut bibere nisi causa necessitatis
in pegrinationis. 44. di. Non opȝ. Non debẽt etiaȝ
clerici carnificũ seu macellarioȝ aut tabernarioȝum
offm publice ⁊ psonaliter exercere extra de vi. ⁊ ho.
Dyocesanus: libro. 7. Non debẽt etiã clerici mulieri
bus cohabitare: antiqs ⁊ non suspectis exceptis. di.
32. Interdicit. Dr aũt libro catholicon q interdice
re est iterũ dicere seu ãnunciare. Excipiũtur etiaȝ sibi
mater soror ⁊ amita ⁊ consanguinee infra sm gradũ
di. 81. Cũ oibus. Et ratio est qr in istis nãle fedus ni
hil pmittit seu seui criminis suspicari. extra de coha-
bi. cle. A nobis. Itẽ clerici mimis ioculatoribus hy-
strionibus nõ intẽdãt: ad aleas ⁊ taxillos nõ ludant
nec hmõi ludis intersint. ex de vita ⁊ honestate cle-
ricorum. Clerici. Itẽ clerici vinuȝ sibi tempent: nec
qspiam ad bibendũ inuitetur: cũ ebrietas mentis in-
ducat exilium ⁊ libidinis prouocet incentiuum. Un-
de ille abusus est penit⁹ abolẽdus q in qbusdã parti
b⁹ se ad pot⁹ eq̃les obligãt potatores. e. ti. A crapula

n Trum clerici vel epi mortalr pec- q.3.§.1.
cent si nõ largiant paupib⁹
bona ecclesie? Rñdeo sm. Thomam q
alr dicendũ est de bonis ppriis aliter de bo
nis ecclesiasticis. Nã bonoȝ proprioȝ sunt dñi: puta
que habẽt ex successione vel donatiõe: vel que sibi p
scripturã doctrinã vel artificiũ quesierũt. Ideo pos-
sũt ea vel sibi retinere vel aliis pro libito elargiri. In
quo tñ pñt peccare sibi imoderate retinẽdo vel ɔfe-
rendo ⁊ aliis nõ subueniẽdo sm q charitas exigit. nõ
tñ tenentur restituere. Bonoȝ vero ecclesie sunt di-
spensatores: que scȝ ex redditibus ecclesiis vel obla-
tionibus fideliũ pueniunt. Sunt aũt expendẽda non
tñ in vsus pauperum: sed etiã ad cultũ dei seu ecclesia
stice fabrice: ⁊ necessitatẽ ministroȝ ecclesie. vt dr. 12.
q. 2. Si ergo sint distincta q̃ debent in vsum epi cede
re ab aliis: ⁊ aliqd sibi retinuerit de aliis: ɔ̃ fideȝ di-
spensationis agit ⁊ mortalr peccat: ⁊ ad restitutioneȝ
tenetur. De deputatis vero specialr vsui suo: idẽ vi-
detur dicendũ qd de ppriis bonis dictũ est. ⁊ si de his
velit sibi aliqd subtrahere ⁊ cõsanguineis vel aliis da
re: non peccat: si fiat moderate. id est vt nõ indigeãt:
non vt ditiores fiant. vt dicit Ambrosius libro de of
ficiis. Si vero nõ sit discreta distributio eoȝ eius fi-
dei cõmittit. ⁊ si in modico deficiat vel supabundet ⁊

potest hoc fieri absq3 bone fidei detrimēto:qꝛ nō pōt
hō in talibus punctaliter accipe illud quod fieri opꝫ.
Si vero sit mult⁹ excessus:bone fidei videt repugna
re:ideo mortalr peccat. Hec sanctus Tho. Et idez
est iudiciū de bonis alioꝝ clericoꝝ:vt ponit idē Tho
mas in quodā quolibeto. Rod. aūt dicit ꝙ peccant si
dant cōsanguineis vltra statū conditiōis eoꝝ. ¶ Sꝫ
ꝯ predicta arguit:qꝛ vt ait Hieronymus ad damasū
papā:clerici q bonis parentū sustentari pñt si qd pau
puꝫ est accipiunt:sacrilegiū incurrūt. Rñdet Tho.
ꝙ non oīa bona ecclesiaꝝ sunt paupibus largienda:
nisi forte in necessitatis articulo in quo etiā p redem-
ptione captiuoꝝ ꝛ alijs necessitatibus pauperum vasa
cultui diuino dicata distrahuntur:vt Ambrosi⁹ dicit.
Et in tali necessitate peccaret clericus si vellet de reb⁹
ecclesie viuere:dūmō haberet patrimonialia bona de
qbus viuere posset. Si qs aūt necessitate non iminen
te,de his que supfluunt ex puētibus ecclesie emat pos
sessiones:vel in thesauro reponat in futuruꝫ vtilitati
ecclesie ꝛ paupuꝫ necessitatib⁹:laudabiliter facit. Si
vero necessitas imineat paupib⁹ erogandi:supflua cu
ra est ꝛ inordinata vt aliqs in futurum ꝯseruet. quod
dñs phibet Matth. 6. dicens. Nolite solliciti esse in
crastinū. Notandū vt dicit ray. ꝙ clerici q bona eccle
sie ꝯferunt hystrionibus ꝛ meretricib⁹ peccāt:nō tan-
Nota. tum qꝛ bona ecclesie seu paupuꝫ indebite expendūt:
sed etiā:qꝛ indignis ꝛ turpibus ꝯferunt. 86. di. Do-
nare. Fornicarie aūt ꝛ hmōi turpes psone tenent re-
stituere res ecclesie:nisi forte fuerit eis datū causa ele
mosyne cū essent in sūma necessitate. Diuites etiā vel
potentes tenent restituere ea que receperunt p fraudes:
minas vel indebitā importunitatē:vl alias sine iusta
causa. Clericus tñ q dedit vt redimeret suā vexatio-
nem a qua nō poterat aliter liberari. excusatur. extra
de symonia. Dilect⁹ filius. Si vero bona ecclesie den
tur aliqbus ppter aliquā honestā cām:non tenent re
stituere. puta qꝛ impenderāt ecclesie aliqd seruitium
eam defendendo vel sibi dando de rebus ppaijs. vel
hmōi. Talibus eni tenet ecclesia recōpensare vicem.
12. q. 2. Quicūqꝫ suffragio. ꝛ ca. Ecclesiasticis. Dꝫ
aūt fieri restitutio rei ecclesie ei q dedit si nō turpiter
dederit:sed timore vel hmōi. alias restituēda est suc-
cessori eius vel in vtilitatē ecclesie ꝯuerti. vel si pnia-
rio videbit expedire:eiusdē loci paupibus elargiri.
fm ray. ar. 17. q. 4. Si qs i atrio. Quod aūt recipit
mulier fornicaria a clerico de rebus ppaijs non tenet
restituē. vt dic rod. De hac mā aster. li. j. titulo. 34.

qstī. 4. n Trum oium episcopoꝝ sit aliqs in ec
clesia supior? ꝙ nō. Ar. qꝛ epi
sunt successores apłoruꝫ:sed inter apłos nul
lus fuit sup alios:qꝛ oēs suam potestatem imediate
a xpo accepūt. ergo nullus est eps oibus alijs supior.
¶ Cōtra. 9. q. 3. Cōquest⁹. Sola romana ecclia sua
auctē valet iudicare de oibus: de ea nulli iudicare p-
mittit. ¶ Rñdeo ꝙ oim epoꝝ est aliqs in ecclesia su
De pta- pior q sub xpo totius ecclie caput est. s. eps roman⁹
te pape. vt sic ꝯformet ecclesia militans suo exēplari in celo.
Vñ ber. 4. li. de ꝯsideratione. Sicut seraphin ac che

rubin ac ceteri ordinant sub vno capite deo:ita hic sub
vno sūmo pontifice primates vel patriarche archiepi
pbri abbates ꝛ reliq in hunc moduꝫ. Hic aūt vt ha-
bet. 21. d. Quāuis euangelica voce dñi ꝛ saluatoris
nostri iesu xpi primatum obtinuit nō a ꝯcilijs:dicēte
dño:tu es petrus ꝛc̄. Nona ꝯcilijs supple pricipalr.
A xpo eni principalr auctēm accepit:a ꝯcilijs vero
nō nisi secūdario. Vñ nō pōt ab aliq iudicari in ter-
ris:nec etiaꝫ ab vli concilio:vt fuit determinatum auctē
vlis ꝯcilij p papaꝫ Symachū congregati. di. 17. §.
Huic etiā. Unde ꝯcilium numerosū epoꝝ noluit iu
dicare marcellū papā di. 21. Nūc aūt. Ubi etiaꝫ sup
hoc allegat quoddā aliud ꝯcilium. Hoc aūt est vep
nisi sit heretic⁹. xl. di. Si papa. vel nisi se submittat.
2. q. 7. Nos. ¶ Quia etiā non hꝫ supioreꝫ nisi deūs
ab ipso nō est appellādū. 9. q. 3. Ipsi sunt canones.
Ab ipso tñ male informato ad eundē bñ informan-
dum appellare lꝫ. vt dicit aluarus articulo. 15. prime
partis de plāctu ecclesie. Ubi etiā a parte dñs vel ei⁹
apli ꝛ eos sequētes sctī patres snialiter aliqd diffinie-
runt:ibi non nouā legē romanus pontifex dare : sed
potius qd predicatum est vsqꝫ ad aiam ꝛ sanguinē cō
firmare dꝫ. Si eniꝫ qd docuerūt apli ꝛ prophete de-
struere niteret:non sniam dare sed errare ꝯuinceret.
25. q. 1. Sunt qdam. Vñ Gregori⁹ quatuor pricipa
lia cōcilia in qbus tota fidei norma describit:ample-
cit:q̄si quatuor euāgelia. 15. di. Sicut. Fuerunt eni
illa ꝯcilia magne auctis:cum ibi fuerit numerosa pa
trum collectio. Nō sic de qbusdaꝫ alijs vt di. 16. pꝫ.
Si qdem lꝫ a ꝯcilioꝝ statutis romana patēter excipia
tur auctoritas:extra de electiōe Significasti. In diffi
nitione tñ eoꝝ que ad fidē ptinent:ꝯciliū est supra pa
pam. vt pꝫ ex predictis. De hac mā nota ea que po-
nunt in fine. di. 17. ꝛ in principio. 18. ¶ Casus vero
pape reseruati sūt quarūdā excōicationū absolutio-
nes ꝛ quarūdā irregularitatuꝫ dispēsationes: de qb⁹
dictū est di. 18. ꝛ dicet in hac distinctiōe ꝛ in sequenti
Ibidē etiā circa pn^m dictū est de casib⁹ epis reserua-
tis. Pōt aūt eps vt dicit ber. dispensare in oi crimine
nisi sibi phibeatur. extra de sen. excō. Nup. vbi df.
Q: tñ conditor canonis ei⁹ absolutionē sibi specialr
non retinuit:eoipso ꝯcessisse videt facultatē alijs rela
xandi. ¶ Quorundā quoqꝫ votoꝝ pmutatio ad epꝫ
ptinet:quorundā vero ad papā:vt loco suo dicebit. §. 2.
Potest aūt solus papa ꝯcilium gñale celebrare. di.
17. Per totū. Solus etiā dispensat vt qs hēat plura
bñficia cū cura vel plures dignitates siue psonat⁹ etiā
si curā nō habeat:cuiusmodi sūt archidyaconat⁹:pri
micerlatus: decanatus ꝛ hmōi. extra de preben. De
multa. Uocat aūt dignitas qñqꝫ psonat⁹ vl officiū.
ꝛ est quedā primitia in gradu. ꝛ hoc vel rōne iurisdi
ctionis:vt archidyaconus preest archipresbytero. vel
rōne ordinis:vt pbr preest dyacono. Dispensatio tñ sup
pluralitate bñficioꝝ ꝯcessa:impetrāti prodesse nō va
let si aliqd qnicunqꝫ modicum bñficiuꝫ subticuit in
eadem. de preben. ꝛ dignitatib⁹. Nō potest. li. 6. vbi
de hac mā multa habent. ¶ Itē papa electū impe- §. 3.
ratorem ꝯfirmat vel quassat:ac principes inutiles ꝛ ne-
gligentes

gligentes circa regimē et iusticiā deponit. extra de electione. Venerabilē. 15.q.6. Alius. Itē nō lz aliquē venerari pro sancto nisi aucte eius fuerit canōizat⁹. extra de religio et veneratione sctōrū ca.j. et hoc officium pro eo vel preces solēnes faciendo. lz tñ porrigere preces alicui defuncto quē qs credebat bonū virum. fm inocen. ¶ Item q̄uis vt dicit Joānes andree. vbi papa non hz tpalē iurisdictionē non posset tollere legem ciuilē cuz ptātes sint distincte: in his tñ in qbus piculū verit aīe pōt illam tollere. naz in his leges non dedignant sacros canones imitari. In autentica. Ut clerici. Si aūt a papa pcedatur bñficium vsq ad sue volūtatis beneplacitū: ipso mortuo expirat. Si aūt vsq ad aplice sedis bñplacitum gfa pcedatur pdicta: tūc ppetuo durabit: nisi a successore fuerit reuocata: qr sedes aplica nō morit. libro sexto de rescriptis. Si gratiose. Ex h⁹ potest sumi arg^m q ea que a papa absolute pcedunt ppetuo durant. Notandum tñ q qñ alicui iudici de legato aliqua cā cōmittitur: mandatū expirat morte mādatoris seu delegantis: nisi mortē mandatoris precedat citatio. extra de officio delegati. Relatū et cap. sequēti. Non sic expirat potestas legatorū sedis aplice morte mandatoris libro. 6. de officio dlegati. capi. 2. Beneficia seu priuilegia pape ac alioz principum sunt latissime interptanda. extra de verborū signtionibus. Olim. et magis est insistendū intentiōi pferentis q̄ verbis. e. ti. c. In his. Valet aūt priuilegiū aplicum solo verbo pcessū. libro. 7. de sepulturis. Dudum. circa finē in textu et glosa Jo. an. ¶ Multa alia ad papam ptinet: de qbus cā breuitatis ptransco. Habēt eni magis videri in iure canonico. Post dignitatē eni papalez maior est dignitas patriarchalis. Sunt eni patriarche papa minores. et archiepis maiores. ¶ Sunt aūt idem scdm

§.4. rem primas et patriarcha. di. 99. Prouincie. pprie tñ patriarche dnr quatuor principales. s. pstantinopolitāus: alexādrin⁹ antiochen⁹ et hierosolimitan⁹. Alii vero dnr pmates: vt aqlicen. bituricen. ¶ Ad arg^m in oppositū dicit Rich. minorē esse falsaz. Petrus enim fuit sūmus inter alios aplos. qr q̄uis potestate clauium oēs imediate accepint a christo: tñ potestatem iurisdictiōis acceperūt mediate a petro: quia iurisdictio ministrat materiā que est subditus habentis iurisdictionem: q reqritur ad hoc q potestas clauium exeat in actum ideo vsus illius potestatis quaz oēs imediate acceperūt a xpo: indirecte dependebat a petro. sic dicendū est de potestate epozum p comparationem ad papā. Et notandū fm Thomā in scda scde q cū (xpo teste) bonus pastor aiam suam p ouibus suis ponere teneat non dz epe gregem suū deserere: pp aliqd incōmodum tpale vel piculum psonale: nisi subditoz saluti possit in eius absentia p alium sufficienter prouideri.

q̄st.5. §.1. Qua de electiōe p quaz prelati ordinarii assumuntur tangit magister in lra: de ipsa sunt aliqua breuiter dicēda. Est autez electio prout hic sumitur: alicuius psone ad dignitatem vocatio. et ptinet ad collegiuz vel aggregationē: etiam si solū duo vl tres fuerint. ex. e. ea. s. Illi aūt q scienter in scrutinio noiauerint indignū: sunt priuati ipso iure illa vice eligendi potestate. ex. e. Cum in cunctis. Et hoc si adeo in eo pstiterit. q ex votis eorum cōis electio subsequatur. ex. e. Perpetuo. li. 6. alias non. Dr aūt indignus hō insufficiētis sciētie vl inhoneste vite. vel etatis illegitime. ex. e. Nihil est. Non reqritur vero q promouēdus hēat scientiam eminentē: sed sufficit q habeat competentē. s. ad suū officium exequendū extra. e. Cū nobis olim. ¶ Nō sunt aūt promouēdi peccatores notorii. extra de temporibus ordinandoz. ¶ Quesitū. Quādiu commode fieri valet presentāda est electio electo: q si infra mensem a presentatiōe non cōsentiat: priuatus est iure electionis nisi forte ea sit electi cōditio q nō possit consentire absq supioris licentia. extra de electione. Quam sit. libro sexto. Oēs electores in prouincia existentes sunt ad electionē vocandi. Qui si in termino assignato nō veniant: nō sunt vlterius expectandi. extra. e. Cum inter. Si aūt aliqs vocatus non fuerit ad eius petitionē cassanda est electio. potest tñ si vult eam ratā hēre. extra. e. Qd sicut. Absens iusto impedimēto detentus pōt pstituere pcuratorē. Procurator autem si noiat vnum pro se et aliuz noie eius qui eum cōmisit: nihil agit nisi de certa psona habuerit semp speciale mandatum: qr tunc alium noie suo poterit noiare. Porro si nullus de collegio vult eē pcurator: non pōt absens nolente capitulo extraneū deputare: nec p lras exprimere votuz suū qd non est ante scrutinium sed in ipso scrutinio secrete et sigillatim tantūmodo exprimendum. extra. e. Si quis. libro sexto. Elector potest renunciare voci sue: quia qlibet potest renunciare iuri suo. extra. e. Ecclesia vestra. 2. Forma electionis est triplex scilz p cōmunem inspirationem: per scrutinium: et p compromissum extra. e. Quia propter. Quādo autē proceditur per formam scrutinii debent eligi tres scrutatores q primo debent examinare seipsos deinde alios sigillatim et secrete: vt quilz dicat liberius quid sibi videtur. Si enim examinatio vocum publice fieret: electio talis non valeret. qr non obseruaretur forma: etiaz si oēs psentirent extra. e. In genesi. Et debet vnus de scrutatoribus singulorū vota scribere: aliis videntibus. In electionibus vota incerta et pditiōalia non valēt. puta consentio in illum in quē talis consentiet. vel si petrum habere non potero: cōsentio in Joānem extra. e. in electionibus. li. 6. Publicato scrutinio electores nequeunt variare voces suas: sed facienda est collatio: et electio cōis celebrāda extra. e. Publicato. Si aūt p vim facti scrutinii nullus possit eligi: poterunt procedere ad fm et tertiuz scrutiniū: donec qs eligi possit. In ecclesiis cathedralibus vel regularibus si infra tempus trium mensiū non eligant potestas eligendi deuoluitur ad proximum supiorez. extra. e. Ne pro defectu. Fratres minores tamē ex priuilegio nō habent tpis limitationē Cassanda est electio illius qui regitus ante q̄ esset electus psensit electioni de se faciēde: qr presumitur ambiciosus. ex. e.

Nota hoc dictum.

Lum post petitā. ¶ Nō pōt eps eligi q iā est alligatus alteri ecclie: sed pōt a papa postulari: extra de postulatione. ca. finali. vbi dicit glosa q psone inhabiles ad hoc q eligant debent postulari ab eo q hȝ ptātē dispēsandi cū illis vt illi q nō sunt legitime etatis vel q non sūt legitime nati. Et hoc est intelligendū de inhabilibus nō ppter vitiū sed ppter aliū defectū. Siquidem postulatio. fm gof. est grē petitio. Si in electione vel postulatiōe dicat. Ego eligo & postulo. vel Eligo postulādo: nihil agit nisi qn pbabiliter dubitaret vtrū qs esset eligēdus vel postulādus. extra de postulatione. Perpetuo. li. 6. Eligēdus est pstantior. 8. q. j. Licet igit. q. j. videt melior ad illud officiū exequendū sufficit tñ q sit bonus. vt dicit ibi glosa. 16. q. vij. ¶ Monasteriū Electiones clandestine reprobātur. extra. c. Qa ppter. vbi papa statuit vt qcito electio fuerit celebrata solēniter publicet. Dicunt autē electiōes clandestine: que p occulta puenticula fiunt: cū corruptiuis pmissionib' seu cōminationib' occultis fraudib' & pIurationū secretis insidijs. di. 98. Si qs. Predictis tñ seclusis pñt electores secrete pferre de dignitate vl' idignitate eligēdoȝ. Publicato scrutinio & collatiōe fctā numeri ad numeȝ: & zeli vl meriti ad zelū vl' meritū. ille i quē maior ps qn̄ti ad numeȝ & sanior qn̄ti ad zelū psenserit: ē cōiter eligēd' p vnū electoȝ surgētē & dicētē. Ego noie meo & oiuȝ q mecū psenserunt eligo talem. Et sic fit vlis electio ex particularib' psensibus. extra. c. In genesi. In ordine tñ fratrū minoȝ collatio zeli vel meriti electoȝ nō dȝ fieri: vt pȝ p ipsius ordinis costitutiones. & hoc ad tollēdas zizanias & ptentiōes q̄ inde solent oriri. In prelatū religiosoȝ non pōt eligi nisi expresse pfessus. extra codē. Nullus libro sexto. nec aliqs q sit alteri' religionis vel habit'. extra. c. Cū rōni. in cle. Si religiosus electiōi de se facte ad prelationē aliquā extra suū monasteriū vl' ecclesiā: nō petita sui supioris licētia & obtenta psentiat: ipsa electio viribus vacuat. Si electus nō psentit vel post psensum renūciat iuri suo vel morit: vl ppter eius vitiū electio irritat: electores habent integrū tps postmodū ad eligendū acsi vacatio noua eēt. ex. c. Si electio. li. 6. Si elect' añ pfirmationē administret: remouēdus est. extra. c. Qualiter: nisi in sūmo pōtifice q eligēdo pfirmat. di. 23. In noie dñi. vl si ad papā ptineat pfirmatio & sit valde remotus a sede apostolica. Tales eni si sint in cōcordātia electi administrare pñt: dū tñ nihil alienent extra. c. Nihil pōt eis cōmitti administratio sub noie iconomatus vel pcuratiōis. Sic eni ipsaȝ suscipiētes sunt priuati oi iure ipsius electiōis. ex. c. Auaritie. li. 6. Electio p cōpromissum fit qn̄ eligendi ptās alicui vel aliqbus cōmittit: & cōpetentius cōmittit in numero ipari. extra. c. In causis. Et vni cōmitti pōt ex de renūciatione post trāslationē. §. 1. potestqȝ re integra cōmissio reuocari. c. In causis. & si in hac cōmissiōe vnus dissentiat: non valet. extra. c. Quia ppter. Nec eni cogit qs iuri renūciare inuitus & idē dicēdū de electione q̄ fit p viā spūsseti. Pñt quoqȝ cōpromissarij vnū de se eligere: si hoc habet ex forma cōpromissi. aliās nō extra de sortilegijs. ca. vltimo. Si cōpromissarius eligat indignū siue scienter siue ignorāter eligendi ptās reuertit ad electores: nisi scienter electionem talē ratā habuerint. Idē fit cū eligit idoneū: sȝ electus renuit psentire. extra. c. Si cōpromissarius. li. 6. Et notandum q illi q nō p electionē canonicā sed p violentiā occupant officia vl' bñficia ecclīastica dicunt intrusi. ¶ Itē notādū q ecclesia qn̄ sumit p plātura ec l' e: qn̄qȝ pro ei' obuentiōib' qn̄qȝ p ambitu muroȝ: & qn̄qȝ p pgregatione fideliū. Itē notādū q bona ecclie q̄ sunt plātis ad pseruādū cōmissa sūt ab ipsis necīo pseruāda: nec sūt ppter scādalū dimittenda sicut nec alia q̄ sūt de necessitate salutis. vt dicit Tho. Hec de electionib' breuiter dicta sint. amplior aūt hui' materie discussio ptinet ad ius canonicum.

¶ De ordinatis ab hereticis Distinctio vigesimaquinta.

Solet etiam queri si heretici ab ecclesia precisi & damnati possint tradere sacros ordines: & si ab eis ordinati redeuntes ad ecclesie vnitatem debeant reordinari? Hanc q̄stionē pplexā ac pene insolubilē faciunt doctoȝ verba q plurimū dissentire videntur. Videnf eni qdā tradere hereticos sacros ordines dare nō posse nec illos q ab eis ordinantur videnf gratiā recipere. Dicit eni Innocen. arrianoȝ clericos nō videri suscipiendos cū sacerdotij vel ministerij alicui' dignitate: qbus solum baptisma ratuȝ esse pmittit: quod in noie patris & filij & spiritussancti pcipitur. Dicit etiā eos non posse dare spiritūsanctum quē amiserunt: & ordinatos ab hereticis caput habere vulneratū: & eum q honorem amisit honorē dare non posse: nec illum aliqd accepisse: quoniā in dante nihil erat qd ille posset accipere. Tradit etiam veniētibus ab hereticis p manus impositionē laicam tñ tribuendā cōmunionē: nec ex his aliquē clericatus honorem vel exiguū surrogare. Grego. etiam dicit sacrilegam esse arrianorū consecrationē cum ex eorum manu cōmunio pcipitur. Cyprianus etiam dicit. Omnia quecunqȝ faciunt heretici carnalia & inania & sacrilega esse: & eorum altaria falsa: & illicita sacerdotia & sacrificia sacrilega: q more symiarum que cum hoies non sint: formaȝ imitantur humanā: vultū ecclesie catholice & auctoritatem sibi vendicant: cū ipsi in ecclesia non sint. & cum sint sacrilegi: sacerdotiū amministrant & altare ponunt. cū nec sacrificari oblatio illic

Posturlatio. Grego. i li. iiij. dialog. Ciprian' martyr i epla ad heret.

tio illic possit: vbi spūssctūs non fit: nec cuiq̃ dño p eius p̃ces ⁊ orones p̃fit: q dñm ip̃z vio lauit. Hieronymus quoq̃ asserit oia que offe runt ab hereticis cōtaminata eē in cōspcū dñi: q̃z lz scā videant̃ specie sui: tñ q̃z cōtacta sunt ab illo q pollut᷒ est: polluunt̃ oia. Idez. Odit deus sacrificia hereticoꝝ: ⁊ a se p̃ijcit: ⁊ quotiens in noīe eius cōgregati fuerint: detestat̃ fetorē eoꝝ: ⁊ claudit nares suas. Idē. Illi offerunt panez sacrilegū ⁊c̃. Leo etiā testat̃ extra ecclesiam nec rata eē sacerdotia nec vera esse sacrificia. Idē etiā dicit. Per crudelissimam vesaniam in alexandrina sede: oē sacramentorum lumen extinctū. Intercepta est sacrificij oblatio. defecit chrismatis sctificatio: ⁊ patricidalib᷒ manib᷒ ipioꝝ: oia se subtraxere mysteria. His alijsq̃ testimonijs astrui videtur sacramenta ecclesiastica precipue corporis ⁊ sanguinis: ordinationis ⁊ cōfirmationis per hereticos non posse ministrari.

Hiero. sup aggeum.

Idē sup amos

Idē sup osee.

Leo ad anatholiū cōstātinopolitanum epm.

¶ Auctes ponit q̃ vident̃ premissis obuiare.

Econtra aūt alij sentire vident̃ q̃ ab hereticis etiā p̃cisis: sacri ordines sicut ⁊ baptism᷒ tradi valeāt. nec ab hereticis redeūtes: q illic ordinati sūt ⁊ baptizati: iterū ordinādi sūt: sicut nec baptizandi. Vñ Augusti. De hereticis etiā damnatis qd̄ qdā dicūt baptisma qd̄ accepit non amittit q recedit ab ecclesia: ius dandi qd̄ accepit amittit: multis modis apparet inaniter dici. Primo q̃z nulla ostendit̃ cā cur ille q illud baptisma amittere nō potest: ius dandi possit amittere. Vtrūq̃z eni sacr̄m est: ⁊ quadam consecratiōe vtrumq̃ hōi dat̃: illud cū baptizat̃: ⁊ illud cū ordinat̃. Idō nō lz in catholica ecclīa vtrunq̃ iterari. Nā si qñ ex ipsa parte veniētes etiā p̃positi p bono pacis correpto scismatis errore suscepti sunt: ⁊ si visū est opus eē vt eadē officia gererent q̃ agebāt: nō sunt rursus ordinādi. Sed sicut baptism᷒ in eis: ita in eis mansit ordinatio integra: q̃z in p̃cisiōe fuerat vicium qd̄ in vnitate pacis est correctuz: nō in sacramentis: que vbicunq̃ sunt: ipsa sunt. Et cum ipsi expedire videt̃ ecclesie vt prepositi eorū venientes ad catholicā societatē honores suos ibi nō āministrent: nō eis tñ ipsa ordinationis sacra detrahunt̃: sed sup eos manēt. Idō q̃z nō eis man᷒ iponit̃: ne non hōi: sed ipsi sacro fiat iniuria. Sicut aūt in baptismo est ius qd̄

Aug. I ii. cō epl Roiā ad parmenianuz.

p eos dari possit: sic in ordinatione ius dandi est: vtrunq̃ qdē ad pniciem suaz. Sed aliud est nō hēe: aliud pniciose hēe: aliud salubriter hēe. Idem. De his q ab ecclesie vnitate sepati sunt: nulla iam q̃stio est: qn habeāt ⁊ dare possint: sed pniciose. hñt pniciose q̃z dant: q̃z extra vinculū pacis sunt neutri sacra faciēda est iniuria. Sicut nō recte hz q ab vnitate recedit: sz tñ hz: ⁊ iō recedenti nō reddit̃. Sicut etiaz nō recte dat qui ab vnitate recedit: ⁊ tñ dat: ⁊ ideo qui ab eo accipit: veniēti ad vnitatez nō iterat̃. Idē. Aliud est nō hēe aliqd: aliud ē nō iure hēe: vel illicite vsurpare. Non ergo ideo nō sunt sacra xp̃i ⁊ ecclesie q̃z eis illicite vtantur: non mō heretici sed etiā oēs impij: sz illi corrigendi sunt ⁊ puniēdi: illa aūt sunt agnoscēda ⁊ venerāda. Itē Greg. Qd̄ dicitis vt q ordinat᷒ est iterū ordinet̃: valde ridiculosū est. Vt eni baptizat᷒ semel iterū baptizari non dz: ita q cōsecrat᷒ est semel in eodē ordie nō valet iterū consecrari. His alijsq̃ auctoritatib᷒ videtur asseri in oibus impijs: etiam in hereticis precisis ⁊ damnatis: xp̃i sacra p̃manere cū iure dandi. possunt eniz dare: sed pniciose: ⁊ q̃bus dederint: non sunt iterū ordinandi. Que premissis ex opposito obuiare vidētur.

Grego. Ioh. rauenensi cpo.

¶ Determinatio premisse cōdictionis auctum.

Hec aūt qdaz ita determinant. Dicunt eni hereticos accepta sacerdotali vel epali vnctiōe ab ecclesia recedētes: baptismi qdem dandi ius retinere: sed nō habere facultatē tribuēdi sacros ordines vel cōsecrandi dñicuz corpus. postq̃ p̃cisi ⁊ damnati sunt ab ecclesia. Sicut degradatus ep̄us nō habet potestatem largiēdi sacros ordines: facultatem tñ baptizandi non amisit. Qd̄ vo Augu. ait. intelligunt dictuz de hereticis qui non sententia ecclesie sed prauitate sensus sui a fidei veritate ac doctrine vnitate diuisi sunt. Qui lz tales sint: ius tñ ordinandi ⁊ consecrandi habent: ⁊ q ab eis ordinant̃ ante manifestā p̃cisionē: etiam si cū eis apte exierint ⁊ sententia ecclesie dānati fuerint: tñ si redierint iterū ordinādi nō sunt. Et vbicūq̃ legit̃ de ordinatis ab hereticis q̃ seruatis eis ordinibus ministrare valeant: vel iterū ordinādi non sint: de hmōi accipiendū dicunt. Naz postq̃ p̃cisi fuerint ⁊ dānati iudicio ecclesie: ius ordinādi ⁊ cōsecrandi eis detractū asserūt: vt degrada/

tis vel excõicatis. Alij vero dicunt sacra ab hereticis et precisis ſm formã ecclesie celebrata vera esse et rata: qr recedẽtes ab ecclesia ius dandi et ɔsecrandi non pdiderunt: et q sic ab hereticis ordinant: cum redeunt iterũ ordinandi nõ sunt. Que vero ab hereticis aliter q̃ in ecclesia fiunt: falsa sũt et inania: et q a talib⁹ ordinari vident nõ munus sed vulnus accipiunt. Et ſm hanc differentiam varie de his loquuntur doctores. Quidã vero dicunt eadez sacra ab hereticis precisis posse celebrari q̃ a catholicis: si ab illis forma ecclesie seruetur: et ab eis celebrata vera eẽ et rata: q̃tũ ad se: quantum vero ad effectuz: falsa esse et inania. Et in his q male tractant et in his q male suscipiũt ideo irrita et falsa: qr qd̃ promittunt et cõferre credunt: non tribuunt. Dãnanda etiã dicuntur qr illicite dantibus vl' accipientibus sunt in iudiciũ. Polluta etiã dicunt nõ q̃tum ad se: sed ppter indignaz hereticoꝝ tractationẽ. Ideo Grego. cõmunionẽ arrij vocat execrationem: et Innocentius honosij ordinationẽ: damnationẽ: non q ita in se sint: sed qr male dantes vel accipiẽtes tales faciunt. Sicut etiam Hiero. Sacrificia eoꝝ panẽ luctus vocat: non q̃tũ ad se: sed q̃tum ad effectũ. Nõnulli vero tradũt illos hereticos q in ecclesia ordinati sunt: ius ordinãdi et ɔsecrandi etiã cuz separati fuerint habere. Qui vero in scisma te vel heresi positi ab eis ordinati et iniuncti fuerint: illo iure carẽt. Ideoq3 cũ ordinare volunt vulnus poti⁹ infigunt q̃ gratiã ɔferunt.

Aliorũ snia.

Hiero. et Ois

¶ De symonia vnde dicitur: et qd sit.

De symoniacis vero nõ est ambigẽdũ qn sint heretici: q tñ ante sniam degradationis et ordinãt et cõsecrant. Et lz symoniaci pprie dicant q instar symõis magi imprecia bilem gratiaz precio ɔducere volunt: et q pro ministerio sacro preciũ recipiunt in modum gyezi Gyezite vocandi sunt: oẽs tñ et dantes et accipientes symoniaci dicuntur et vtriq3 eadem sententia percelluntur.

¶ De his q scienter a symoniacis ordinant.

Differt tñ inter eos q ordinant a symoniacis sciẽter: et eos q ignorãt. Qui eni sciẽter a symõiacis se pmiserint ɔsecrari: imo execrari: eoꝝ cõsecratio oĩno irrita est. Qui vo ordinant a symõiacis quos cũ ordinant nesciũt eẽ symoniacos: q et tũc p catholicis habent: eoꝝ ordiatio misericorditer sustinet.

¶ De his qui dicunt se emere corporalia nõ spiritualia.

Si vero aliq obiecerit se nõ ɔsecratio nes emere: sed res ipsas q̃ ex cõsecratiõe pueniũt: penit⁹ desipe pbant. Naz qsq3 horũ alterũ vendit sine quo alterum nõ habet: neutrum vendere derelinquit.

¶ Distinctio symoniacorum.

Symoniace aũt heresis tripartita est distictio. Alij. n. symõiace a symoniacis ordiant. Alij symoniace a nõ symõiacis. Alij nõ symõiace a symoniacis. Uñ Nico. papa. Statuim⁹ decretũ de symõiaca tripartita heresi. i. de symoniacis symõiace ordinantib⁹ vel ordiatis: et de symoniacis symõiace a nõ symõiacis: et de symõiacis nõ symõiace a symõiacis. Symoniaci symoniace ordinati vel ordinatores ſz canones a pprio gradu decidãt. Symõiaci etiã symõiace a nõ symoniacis ordinati: silr ab officio remoueant. Symõiacos vero nõ symoniace a symoniacis ordinatos: misericorditer p manus impositiõez pro tẽporis necessitate in officio pmittimus pmanere. Quod intelligendũ est de his q ordinant a symoniacis ignorãtes eos eẽ symoniacos. hos facit symoniacos nõ reatus criminis: sed ordinatio symoniaci.

Nico. papa.

¶ Alexander papa de his qui violenter a symoniacis vel ab hereticis ordinantur.

Similiter cuz decernit alexãder papa symoniacos oĩno dãnandos ac deponẽdos: subintelligẽdũ est nisi violenter qs attractus fuerit. De his eni et aqbuslibz hereticis violẽter ordiatis dicit. Innocen. q possunt habere aliquem coloreз excusatiõis si statim discedunt ab eis: et pessimo eorum conciliabulo renunciant.

¶ De etate ordinandorum ita decreuit Nicolaus papa.

Sacri inqt canones sanxerũt vt subdyaconus nõ ordinet añ. xiiij. ãnos: nec dyaconus añ. xxv. nec p̃sbyter ante. xxx. Deinde si dignus fuerit ad epatum eligi põt qd nos etiã pari mõ suare iubem⁹. Itẽ Fabianus. Si qs. xxx. etatis non impleuerit annos nullo mõ presbyter ordinetur et si valde sit dignus: quia et ipse dominus. xxx. annorum baptizatus est: et sic cepit docere.

Fabianus papa

Circa

Di.25. c Circa distinctionē.25. Quero vtruz
epūs hereticus possit ordines cō-
ferre. Rūsio ꝺm Rich. ꝙ epī heretici aut
fuerunt ordinati ꝛ ꝯsecrati in forma eccl'ie.
aut nō. Si nō: veri epī nō sūt. ꝛ ex ꝯsequēti nec ordi
nes ꝯferre pñt ſi sic: veri epī sūt. sed sui officij execu-
tionē nō habent. qꝛ oēs heretici ipso iure sūt excōica-
tione maiori excōicati: ꝛ ꝑ ꝯñs suspensi ab oībus acti
bus legitimis: ꝛ iō epi heretici executionē ordis ꝯfer-
re nō pñt: qꝛ eā nō habēt. i.q.7. Daybertū veritū or
dinē ꝯferūt ſi cū debita intentiōe formā eccl'ie seruāt
di.19. Scōm. Et sic verū ordinē ꝯferre pñt de facto
sed nō de iure: sic ꝛ recipe. vñ mortalr peccant ꝛ cō-
ferendo ꝛ recipiēdo. Eodē mō est dicendū de epō q
resignauit loco ꝛ dignitati ꝙuis eni talis non debeat
exeq officiū epī de iure: tñ ſi ordinat verū ordinē cō-
fert. lȝ nō ordinis executionē. extra ꝺ ordi. ab epō q
renunciauit epatui. c.j: qꝛ vt ibi dicit glosa. resigna-
tio nō abstulit illi ordinez: sed ordis executionē. ꝛ iō
illā ꝯferre nō pōt: quapropter recipiēs a tali est suspē
sus. Idē di. ꝺ illo q recipit orō ab epō quē scit symo
niace ꝓmotū. i.q.i. Si qs a sym. Si aūt nō ꝯstaret ei
non dȝ credere alteri' pctīs: ꝛ ita cū bona ꝯscia pōt ab
eo ordinē recipe. Si aūt epūs sit symoniacus aliq̄ alio
mō pōt recipe ab eo ordi. ſi sit occultū. qꝛ nō ē suspē
sus q̄ ad alios sed q̄ ad se. vt di. Tho. in.22. De epō
aūt degradato est dubiū. Certuȝ est eni ꝙ pōt priuari
ab his q̄ sūt iurisdictionis: q̄cūqꝫ eni iurisdictio in ec
clesia: vl' ꝑ supiorē suspēdi pōt ad tps: ita ꝙ ſi in tpe
suspēsionis attenter aliqd facere nihil facit: vel totalr
ꝑ oī tpe tolli. Sȝ an possint ab epō deleri ea q̄ sūt or
dinis q̄ ei ꝯferunt in ꝯsecratiōe est dubiū siue ordo su
mat ꝓprie siue large. ꝺ q̄ dictū ē. i.q. distin: ꝓcedēti.

§.2. d E symonia sūt aliq̄ ingrenda. maiori eius
ꝑscrutatiōe canonistis dimissa q̄ cōiter
dr esse studiosa volūtas emendi vel vēdendi
aliqd spūale vel annexū spūali. ꝛ hec diffō implicite
Simo- continet. i.q.j. Qui studet. Et dr studiosa volūtas
nia est. act' volūtatis q ad effectū deducit: qꝛ ꝙuis symonia
mētalis sit pctm: tñ nō obligat ad renūciationem rei
acqsite spūalis vel tpalis: nisi sequat effect' emptiōis
vel venditiōis: seu nullo pacto interueniente extra de
symonia. Mādato nostro. Dr etiā studiosa volūtas
nō subreptoria: sed eligēs. lȝ aūt ꝯctus emptiōis vel
venditiōis nō possit esse circa spūalia ꝑ essentiā. sicut
sūt grā ꝛ virtutes bene tñ pōt esse de facto: lȝ nō de iu
re circa illa q̄ sunt spūalia cāliter vel dispositiue sicut
sunt sacra. Nō sūt aūt talia mā debita venditionis: qꝛ
sūt inappreciabilia ꝛ a gratuita dei volūtate ꝓuenien
tia. nec viri eccl'iastici sūt taliū dñi: sed dispensatores.
Quāuis aūt spūalia vēdētes possint dici giezite a gie
si q pecuniā exegit a naaman tanq̄ preciuȝ curatiōis
ei'. ꝯuenienti' tñ hoc viciū vocat symonia q̄ giezia:
qꝛ viciū emptiōis ꝛ vēditiōis q̄tū ad volūtatē fuerit
in symōe mago. ad hoc eni voluit emere pecunia do
num. s.s. vt postea alijs vēderet. Et notādū ꝙ nō tā
tum cōmittit symonia cū ꝑ spūalibus vl' ānexis eisdē
dat ex pacto pecuniā: sed etiā cū ex pacto dat munus
quodcūqꝫ. siue fuerit munus ab obsequio qd est serui-
tus indebite īpensa. siue mun' a lingua qd est fauor.
j.q.j. Ordinatiōes. ꝛ ca. sequēti. Si aūt sine, aliq̄ pa
cto aliqs seruit alij: ꝛ ille q seruitiū recepit: ipm remu
nerat aliqd bñficiū ecclesiasticū ꝯferēdo ſi tñ alias di
gnus sit nō peccat: nisi principalē habeat aspectū ad
seruitiū qd ab ipso recepit. extra de symo. in glo. Cū
essent. Seruiēs eni principalr intentiōe obtinēdi bñ-
ficiū aliqd eccl'iasticū nullo tñ pacto īteruenīēte: lȝ sy
moniā incurrat mentalē: illā tñ nō incurrit symoniā
q̄ obligat ad resignationē bñficij eccl'iastici qd symo
niace adeptū est. ex. de symo. Mādato. Hec Rich.
ray. aūt gof. ꝛ host. dicūt ꝙ obsequium corporale lici-
tū ꝛ honestū nō inducit viciū symonie: dū tñ fiat sine
pacto: ꝛ seruiēs sit dignus. vt ſi qs seruiat epō in ne-
gocijs eius vel eccl'ie. ꝛ hoc innuit a ꝯtrio sensu canon
ille. j.q.j. Sūt nōnulli. vbi munus ab obsequio dr ser
uit' indebite īpensa. i. obsequȝ illicitū. Obsequȝ aūt
spūale pōt sine vicio ꝑstari ex pacto ſi sit bñficio āne-
xum. ex̄ ꝺ preben. Significatū. puta si recipiēs bñfi
cium ꝓmittit dicere missas ei ānexas. Prima opio a
qbusdā declarat ꝙ clericus pōt ꝑstare prelato obseq
um vel eccl'ie. puta eundo romā vel hmōi. vt platus
inde excitat' sibi de bñficio ꝓuideat: nō ꝓpter obsequ
pricipalr: sed ꝓpter merita ex obsequijs cognita. ꝛ sic
obsequū nō est cā principalis sed scd̄aria ꝛ excitatiua:
ita ꝙ platus ꝑ obsequȝ excitat' sibi bñficiū non ꝯfer
ret nisi ipm esse dignū attēderet. hoc posset applica-
ri ad munus a lingua. puta cū affect' alicui' excitat ad
ꝯferēdū aliqd spūale ꝑ preces ex qbus fauor aut grā
vel laus hūana acqritur. Propter tñ hūc fauorē vl'
preces illud nō ꝯferret indigno. Preces aūt pro di-
gno: lȝ carnales sint: nō inducūt symoniā: dū tñ supi
or habeat respectū ad meritū ꝓmouēdi. vt hētur in
directorio iuris. j.q.j. Quibusdā. Qui i aūt principa
liter ad ꝑces intēdit: symoniā cōmittit: cuiusmodi est
q preces ꝑ indigno exaudit. ꝺm Tho. in.22. j.q.j.
Ordinatiōes. ꝛ ca. Sūt nōnulli. Dr aūt symonia he-
resis ꝺm quādā similitudinē seu exteriorē ꝓtestationē. Sym dr
qꝛ in hoc ꝙ aliqs vēdit rē spūalē quodāmō se ꝓtestat heres.
eē donū spūalis rei: ꝛ se hȝ acsi estimaret donū dei qd
est spūale: ꝛ ipreciabile: posse aliq̄ terreno ꝑcio cōpē
sari: qd sentire est hereticū. Noīe vero emptiōis ꝛ vē
ditionis intelligit oīs ꝯctus nō gratuit'. vñ nec ꝑmu
tatio ꝓbēdarū vl' eccl'iasticoꝝ bñficioꝝ fieri pōt auc̄te
partiū absqꝫ ꝑiculo symonie pōt tñ platus ex officio
suo facere hmōi ꝑmutatiōes ꝑ cā vtili vel necc̄ia. vt di.
tho. Pñt aūt sibi ꝛ epō volūtates suas intimare ꝺm
ros. ꝛ hoc sine pacto. extra de rerū ꝑmutatiōe. Que
situm. Beneficia vero ex cā ꝑmutatiōis resignata in
manu epī non pñt alijs cōferri in cle. c.ii. Sunt aūt
talia ānexa spūalib' qꝛ nō cōpetunt nisi hñti officium
clericale: ꝛ si sic nullomodo pñt esse sine spūalibus. §.2.
Utrū sacerdos possit missā cantare ꝛ exequas cele-
brare pro denarijs. Tho. dicit ꝙ sacerdos pōt accipe
pecuniā vel aliud cuius precium potest pecunia exti-
mari: nō tanq̄ precium consecratiōis eucharistie aut
misse cantare: sed quasi stipendiū sue sustentationis.

Siquidem vẽdere qḋ spũale est in hmõi actib⁹ aut eme re: symoniacũ est: sed accipe aut dare aliqd pro sustẽ/tatiõe ministrantiũ spũalia ẽm ordinationẽ ecclesie ⁊ ↄsuetudinẽ approbatã: est licitũ: ita tñ ꝙ desit intẽtio emptiõis ⁊ vẽditiõis: ⁊ ꝙ ab initio nõ exigat̃ ꝑ subtractionẽ spũaliũ q̃ sunt exhibẽda. hec eni haberẽt quãdam venditiõis speciẽ. Gratis tñ spũalibus prius exhibitis: licite pñt statute ⁊ ↄsuete oblatiões aut q̃cũq̃ alij puent⁹ exigi a nolẽtibus ⁊ valẽtib⁹ soluere aucte supioris. ℂ Predicantib⁹ etiã tp̃alia debent̃ ad sustẽtatiõnẽ p̃dicantiũ. nõ aũt ad emẽdũ predicatiõis verbũ. nec venale est euãgeliũ. vt pro his p̃dicet̃. Qui eni sic vendũt magnã rẽ vili vẽdũt p̃cio. vt dicit glo. j. ad thi. v. sic etiã tp̃alia dant̃ deũ laudantib⁹ in celebratiõe ecclesiastici officij siue ꝑ viuis siue ꝑ mortuis ⁊ p' ꝓcessiõib⁹ faciẽdis in aliquo funere ac ãniuersarijs celebrãdis q̃ recipiẽtes tenent̃ celebrare pro illis, ꝑ q/bus rogant̃. Si aũt hmõi pacto interueniẽte fiũt aut cũ intentiõe emptiõis ⁊ venditiõis symoniacũ est: hec Tho. in. 4. ⁊ in. 22. Recipiens autẽ tp̃alia ex iustitia tenet̃ ad spũalia ẽ3 exigentiã recepti bñficij. ℂ Predicta aũt pñt cõfirmari ꝑ illud qḋ habet̃ extra. c. Ad apostolicam. vbi fieri ꝓhibent̃ praue exactiões ꝑ bñdictione nubentiũ et exequijs mortuoꝝ: ⁊ ꝑsimilib⁹: sed libere ↄferri debent ecclesiastica sacra. ⁊ postmodũ lai/ci nolẽtes laudabiles cõsuetudines obseruare sunt ꝑ epm̃ cõpellendi. Vtit̃ aũt papa verbo p̃cepti quo ad
dicturo Scoti. obseruantiã ↄsuetudinis. Sco. aũt dicit. di. 5. quarti ꝙ nõ l3 emere vel vẽdere actũ illũ inquãtũ est sacralis. sed laborẽ sacerdotis in actu illo sicut ↄducunt̃ hodie sacerdotes ad celebrãdũ missas: nõ ꝙ ipsi vendant ⁊ alij emant actũ celebratiõis in q̃tum est sacra/lis qḋ absit: sed ꝙ ipsi vendãt laborẽ ⁊ alij emãt eu3. q: op3 vnũquẽq3 de suo labore taliter qualr victitat̃. videt̃ tñ opp^m tenere. q. penultima quol. vbi dicit inter cetera ꝙ nõ est verisimile ꝙ aliq̃s tantũ vellet da/re sacerdoti ꝑ labore corporali. Tenentes tñ opposi/tũ ei⁹ in q̃rto. possent dicere sacerdotes paupes suu3 laborẽ ꝑ aliquo tp̃ali cõmutare. nõ attẽdẽdo precise q̃titatẽ laboris: sed q: ex illo labore q̃tumlz paruo op3 ipsos sustentari. Ray. vero ad q̃ōnẽ ꝓpositã: sic distinguit ꝙ si sacerdos tenet̃ ex officio ad p̃dicta vel similia: exigere ꝓpter hoc aliqd: symonia est. 1. q. 3. Vendẽtes. Si aũt nõ tenet̃ ⁊ desunt ei sumpt⁹: põt licite recipe. 1. q. 1. Judices. Et pt locare operas suas ad diẽ vel annũ sicut faciunt ↄducticij sacerdotes. ex de p̃lati vices suas. ca. vl. Si aũt h3 sumpt⁹ ⁊ ad illa nõ tenet̃. l3 forte nõ eẽt symonia. eo ꝙ non d3 suis stipendijs militare. 12. q. 2. Charitatẽ. tñ turpe lucꝝ est qñ fit ex auaricia. Concor. host. ⁊ gof. dum tñ sacer dos principalẽ intentionẽ suã inferat non ad pecuniã sed ad obtinendũ veniã. Cõcor. directoriũ iuris in quo ponit̃ ꝙ sacerdos põt locare opas suas ꝑ opi/bus spũalibus. ad que ex officio nõ tenet̃. Vñ põt dicere. Vigilabo cũ defuncto pro tot denarijs. l3 anneciat psalteriũ: ⁊ sic põt vendere laborẽ ad quẽ non tenet̃ ex officio. l3 non possit vendere spũale. ℂ Quid
§.3. de iudicibus pecuniã ꝓpter absolutionẽ ab excõica/tione exigẽtibus. Rñdet Tho. ꝙ pecunia non exigit ab eo q absoluit quasi preciũ absolutiõis (hoc enim eẽt symoniacũ) sed quasi pena culpe precedẽtis pro q̃ fuit excõicat⁹. ℂ Quid de ↄsuetudine q̃ apud quos/ §.4.
dam habet̃ ꝙ in ↄsecrationibus epoꝝ: benedictiõib⁹ abbatũ: ⁊ ordinationib⁹ clericoꝝ: ꝑ chrismate ⁊ oleo sancto. ⁊ alijs hmõi aliqd det̃. Rñdet Tho. in. 22. q. c. ꝙ si ex ↄsuetudine exigunt̃ q̃si preciũ rei spũalis cũ intentiõe emendi vel vendẽdi: est manifeste symonia. ⁊ precipue si ab inuito exigant̃. Si vero accipiant̃ quasi quedã stipẽdia ꝑ ↄsuetudinem approba/tam. nõ est symonia: si tñ desit intentio emẽdi vel vendendi: s3 intẽtio referat̃ ad solã ↄsuetudinis obseruãtiam. Dicit etiã idẽ in quol. ꝙ talia nõ debẽt requiri ante pij officij exhibitionẽ: sed cõpleto officio pote/runt exigi ad qḋ facit. extra. c. Ad apostolicam. de q̃ vide in bartholina. ⁊ in aste. de symo. ar. 3. ℂ Si arguatur ↄ̃ pred. ꝑ ca. j. de symo. ⁊ ꝑ ca. Sicut pro certo. vbi inhibet̃ datio ⁊ reprobat̃ cõsuetudo. Dico ꝙ p̃dicta ca. non repugnãt dictis. b. Tho. q: ibi nõ pia sed puersa reprobat̃ exigendi ↄsuetudo exactione extorsiua. puta ꝑ violentiã siue subtractionẽ spũaliũ⁊ aut ex pacto vel vt preciũ rei spũalis. huis aũt Tho. accipit verbum exigendi ꝓ simplici reqsitiõe seu monitione post exhibitionẽ pij officij de laudabilis consuetudinis obseruãtia. hq̃de3. ca. Sicut ꝑ cer. videt̃ expositiuũ alioꝝ. vnde nõ dr̃ ibi q accepit vel q dederit simplr̃. sed q exegerit hmõi preciũ vbi. s. est extorsio vel coactio. ꝙ aũt sit de ↄsuetudine distinguẽdũ. p3 ex ca. Cu3 in ecclesie cor. vbi eque bñ reprobatur ↄsuetudo in exequijs mortuoꝝ sicut in ordib⁹. o3 er/go in his ⁊ in illis de ↄsuetudine distiguere: ⁊ ad ca. §.5.
Ad apostolicam recurrere. ℂ Utrũ liceat pecuniã dare pro aliq̃ ecclesiastica dignitate ad redimendũ suã vexationem. Rñdet Tho. ꝙ anteq̃ acqrat̃ alicui ius in aliqua dignitate vel p̃benda ꝑ electionẽ vel prouisionem seu collationẽ: symoniacũ esset aduersantiũ ob/stacula pecunia redimere: sic eni ꝑ pecuniã pararet sibi viã ad rem spũalẽ obtinendã: sed postq̃ ius est alicui iam acqsitũ: l3 ꝑ pecuniã iniusta impedimẽta re/mouere. extra. c. Dilect⁹ filius illud. Sic iacob non peccauit ius primogeniture emendo qḋ sibi debebat̃ ex ordinatiõe diuina. iuxta illud. Jacob dilexi. esau aũt odio habui. q: intelligit̃ suam vexationẽ redemisse. Quid ⁊ si aliqs aliqd alicui det vt nõ impediat eius electionẽ. Rñ. ẽm Ray. si nundũ eẽt electus: symo/niã cõmittit. secus si postq̃ elect⁹ fuisset. hoc p3 ex p̃cedentib⁹. Nulla etiã ꝓmissio peti d3 ab eo q est eligẽdus añ eius electionẽ. q: hoc esset symoniacũ: sed bñ post electionẽ. dicit tñ rob. ꝙ nõ d3 q̃s ius suũ redi/ §.6.
mere: nisi sit certus de ipso. ℂ An liceat p̃lato aliqd accipe ꝑ vsu sue spũalis potestatis. Rñdet Tho. ꝙ sile cui cõmittit̃ spũalis potestas ex officio obligat̃ ad ipsius vsũ in spũaliũ dispẽsatione: ⁊ ꝑ sua sustẽtatiõe h3 statuta stipẽdia ex redditibus ecclesiasticis: ⁊ ideo si aliqd accipet ꝑ vsu spũalis p̃tãs: nõ intelligeret̃ lo/care opas suas: quas ex debito suscepti officij d3 im/pendere: s3 itelligit̃ vendere ipm̃ gr̃e spũalis vsu3: ⁊

ꝑ hoc

p hoc non lz aliquid accipere p hoc q suas vices cō/
mittat nec ēt p hoc q suos subditos visitet ⁊ corrigat
vel a corrigendo desistat: lz tñ ei accipere ꝓcuratiōes
qñ subditos visitat nō quasi preciū correctiōis: sz q̄si
debitū stipendiū. Rich. xcor. dicit q pro visitatione
⁊ cōsecratōe eccl'ie nō dz eps ꝓcurationē exigere tāq̄
preciū carū: sz tanq̄ debitā pro suo labore ex ordina
tione ecclesie ad eius sustētationē. Ex pdictis pz q
si rector ecclesie locet alicui pſbytero suā ecclesiā: qui
locat operas suas ad ibi officiandū: dz sibi gratis cō/
mittere suā iurisdictionē seu curā aiarū. Unde dicit
ray. q sacerdos qui nō vult dare suo parrochiano li/
centiā confitendi nisi pro pecunia: symoniā cōmittit.
§.7. ¶ Quid de doctoribus. Rñdet tho. q doctor q nō
obligat aliis vsū sue sciētie ipendere: licite pōt pciū
sue doctrine accipere. nō quasi veritatē aut scientiā vē
dens sz quasi operas suas locās. Si aūt ex officio suo
ad hoc teneret intelligeret ipsā veritatē vendere. De
hoc dicit rich. q doctrina phie seu labor docēdi pōt
vēdi de facto ⁊ ēt d iure cū doctor nō habeat ab eccle
sia aliqd stipendiū quo docere teneat. Si aūt hz sala
riū ab ecclesia: incurrit viciū vel quasi viciū symonie
si pro doctrina sua preciū exigat a clericis eiusdē ec/
clesie ⁊ a pauperib' vndecūq̧ sint. extra d magistris.
Quia. Illicitū est aūt illis qui habēt magistros insti/
tuere aliqd exigere ab illis pro licētia docēdi: vt ibidē
dr cap. i. Hoc tñ nō est symoniacū: sz quasi symonia
cū. Est enim vt dicit ho. crimē cōcussiōis qd dicit cū
aliquis ptextu officii ab inuito aliqd extorquet qd nō
dz. 23. q. i. Militare. Et dz talis puari officio ⁊ bñ/
ficio: ⁊ restituet qd extorsit. Dicit aūt rod. q is q licē
tiā obtinuit regendi si cōsuetudo loci est q possit aliū
substituere: pōt recipe ab eo pro interesse expēsas q̄s
fecit in prādiis vel aliis: dūtñ sic substitut' noie ⁊ vi/
ce ei' doceat. Nō tñ dz pacisci cū eo de certa portiōe
emolumēti habēda sine labore suo. Si aūt totū ius
§.8. qd hz transferret in illū non deberet aliqd ab eo acci
pere ēt pro interesse sicut nec is q dat scholas. ¶ No
tandū sm tho. in quol. q sicut in edificiis ꝯstruen/
dis maiori mercede ꝯducit qui de edificio disponit:
q̄uis nichil manib' operet q̄ mannales artifices q
dolant ligna ⁊ incidunt lapides: sic melius est si bo/
na intentione agat erudire de pertinētib' ad salutem
eos qui in se ⁊ in aliis ꝓficere possunt q̄ simplices q
in se tm̄ possūt ꝓficere. In aliquo tñ casu necessitate
iminente: debent epi ⁊ doctores particulariter intelli
§.9. gere saluti aiarū. ¶ Quid de iudicibus ⁊ aduocatis:
Rñdet thomas ⁊ rich. q iudici non est licitū vende/
re iudiciū qr ad hoc tenetur ex officio suo. Non lz ēt
vēdere testimoniū qr quilibet interrogatus loco ⁊ tpe
tenet veritati testimoniū perhibere: vñ tales predicta
vēdentes grauiter peccāt ⁊ si talia respiciūt spiritualē
cām: symoniaci sūt. Sed aduocat' pōt vēdere patro
ciniū ⁊ iurisperitus suū cōsiliū qñ a iudice vel a curia
nō recipiūt salariū pro quo ad ista adhibenda absq̧
nouo precio teneant. nec potest dici q isti vendūt iu/
diciā vel veritatē: sz laborē suū ⁊ suā sollicitudinē.
¶ Quid cū dicunt sibi aliqui canonici canonicemus
nepotes nostros placeat tibi de meo ⁊ placebit mihi
de tuo. vel de illo qui dicit. Nunq̄ me viuēte fiet ali/
quis canonicus in ecclesia ista: nisi fiat talis pro quo
rogaui. Rñsio sz rod. symonia cōmittit: i vtroq̧ ca/
su. Nā canon dicit. Absit omnis pactio cesset omnis
ꝯuentio. i. q. 2. q̄plo. ¶ Utrū liceat dare spirituale
pro spūali. Dicit rod. q sic puta tu celebrabis hodie
p me ⁊ ego cras pro te. ¶ Quid de qbusdā monaste §.x.
riis in quibus aliqd exigitur ab ingredētib'. Rñdet
thomas in quarto. q qñ possessiones alicuius loci re
ligiosi nō sufficiūt ad sustentādū plures: tūc pōt exigi
ab eo qui in illo loco vult deo seruire: nō quasi pciū
religionis: sed vt habeat monasteriū vñ possit ei pro/
uidere. ⁊ idō nō cōmittitur symonia: si autē sine grauā
mine eccl'ie potest recipi: symoniacū est aliquid ꝓ re/
ceptione exigere. Rich. autē dicit q tali licitū est inti
mare sine pacto q nisi afferret vñ viueret ipse ⁊ alii
penuriā paterentur per quā a dei suitio impedirent.
Cessare autē dz omnis cōuētio vel pactio. i. q. 2. q̄/
plo. Scdm vero rod. pacisci in talib' qñ monasteriū
est indigens: nō est symoniacū dū nō fiat pro spiritua
libus ꝯferēdis vel recipiendis: sz pro expensis facien
dis vel recōpensandis. Consulēduz est ēt dare aliqd
volentibus monasterio in eius ingressu q dēt pp dei
⁊ ne sint onerosi domui: vt dicit. Ray. lz aūt sm aste
xanū sit tutius nō pacisci in talibus. bartholina vide
tur sequi opinionē rod. allegās super hoc plures do
ctores. ⁊ vlricū dicētē q pp tenuitatē mōasterii spūa
libus prius gratis oblatis possunt pacisci ⁊ exprime/
re determinata sūma tēporaliū. Qd autē habet ex/
tra. e. Quoniā symoniaca. Paupertatis i ptextu vo
lentes hmōi viciū palliare. intelligitur d his qui hoc
faciebāt in fraudē puta dicēdo monasteriuz indigere
lz nō indigeret. Et notādū q districte inhibet de sta/
tu regulariū. li. vi. Periculoso. ne i monasteriis or
dinū non mendicantiuz alique sorores recipiantur:
nisi quot poterūt de ipsorū monasterioruz bonis vel
prouētib' absq̧ penuria sustētari: precipit quoq̧ epis
⁊ platis ordinū quorūcūq̧ vt debitā clausurā fieri fa
ciant ad ipsas includēdas. Per hmōi enim pcepto/
rū obseruātiā tolletur ipsis occasio euagādi: ⁊ secula
ribus ad ipsas accidendi: determinatio vero opinio/
nuz pcedentiū quo ad ingressuz religiosis videt mi/
hi stare in hoc qd habet extra de symoñ. Dilectus. ii.
vbi dicit q poterit recipi illud qd sine taxatione gra/
tis offert vbi dicit glosa q taxatio est qdā venditio.
¶ Quid de pbro qui qñ duo de diuersis parrochiis §.xi.
matrimonialiter cōiungunt dare nō vult lniam alteri
pbro de benedictione facienda: nisi data vel ꝓmissa
sibi pecunia. Rñdet rod. q si pſbyter ille nō intēdat
bñdictionis faciende licentiā vendere: sed super obla
tionib' ⁊ puētiōibus que ei ꝯtingerent prouidere: nō
est symonia. Non tñ scienter plus dz exigere q̄ psu/
meret valere portio eum cōtingens si ipse bñdiceret.
¶ Quid si aliquis nō hz titulum: ⁊ vult ordinari. ro §.12.
gatq̧ aliquē pbrm vt eū pñtet ad eccl'ie sue titulū: p
mittēs q nūq̄ in ecclesia sua aliquā portionē petet: ⁊
sic illo presentante ordinatur. Rñdet ray. q talis nisi

fuerit cũ eo dispensatũ: nec ad ordines supiores ascẽ dere nec i suscepto taliter or ordie ministraf. ex. c. Per tuas. iij. Nec excusat p ignorãtiã. s. si nõ credebat hᵒ illicitũ esse vt ibi dicit. Solus quoq papa dispensa bit cũ eo cũ sit symoniacus i ordine. Ordinator autẽ & collatione ordinũ & psentator ab executiõe p trien niũ nouerint se suspensos. extra. c. Si qs ordinaue
§.13. rit: fm tñ rob. põt cũ eo eps dispẽsare vt ministret in ordinibus ante rite susceptis. ℂ Utrũ sit symonia re nũciare beneficio vt alij def. Rñdet glo. i. q. i. Ordi nationes: q nõ nisi in pactũ ducat. extra de preben. Dilectio. Habere tñ spẽ de hoc: nõ est symonia. ex tra de pactis. Cũ pridẽ. Rob. aũt cõcor. dicit q in ta libus que nõ sũt symoniaca nisi pp phibitionẽ eccle nõ sufficit ad introducẽdũ pactũ volũtas sz etiã pro grediat ad actũ renunciandi beneficio dum tñ pactũ non intercidat. In his aũt que ex sui natura sunt sy moniaca sufficit volũtas ad introducendũ pactũ siue stet in finibus suis siue pgrediat ad actuz collationis vel acceptionis nõ gratuite spũaliũ pro tẽporalibus: sz nõ sufficit ad introducẽdũ irregularitatẽ si nõ pro grediat ad actũ paciscẽdi ex. c. ℂ Mãdato. hec Rob. Uolũtas aũt deliberata paciscẽdi in oibus pdictis est mortalis. Cõcor. hosti. vt dicit Ioã. an. in sũma sua
§.14. q. i. ℂ Quid de his qui habent cimiteria diuersa sz vnũ in quo nõ ponitur aliquis nisi sit canonicus vel frater. aliud cõe. Est autẽ taxatũ pro qñto põt aligs i fratrũ vel canonicor cimiterio sepeliri. Rñdet host. q symonia est. extra. c. Audiuimᵒ. & ca. Sicut. Ter ra enĩ cõsecrata nõ põt vendi in vsũ sepulture. Idẽ & dicit nisi maior crux nõ portet nisi pro certo pcio
§.15. ℂ Utrũ in his que symoniã inducũt auctoritas pape excuset a symonia. Rñdet her. extra de pactis. Cum pridẽ q in his que sunt in sui natura symoniaca vt il la q erãt in veteri testamẽto: vt vendere sacra & hmõi spũalia nõ excusat aucto. pape. In his vero que per ↄstitutionẽ ecclesie symoniaca sunt: excusat: qz põt in talibus dispẽsare vñ di. tho. si pro aliqua re spũali re ciperet pecuniã siue de bonis ecclesie siue de bonis lai corũ nõ careret vicio symonie: sz eni res ecclesie sint ipsius vt dispẽsatoris pncipalis: nõ tñ sũt ipsius dñi. Quidã tñ doctores iuris canonici aliter dicũt. Et no tandũ vt ponit. 79. di. Si quis pecuniã. in glo. q sz pbet papã p symoniã fuisse electũ nõ pp hec depone tur dũ tñ a cardinalibus fuit electᵒ: secᵒ eẽt si eligeret a nõ habentibus potestatẽ eligendi. Itẽ sciendũ q si ecclesia prochialis redimat decimã ab illo qui eã in debite detinet: nõ cõmittit symoniã fm rob. tñ qz cui libet ius suũ redimere licitũ est. tũ qz non dat tpale p spũali: sed tñ tẽporale pro tpali sz pro fructibus de cimarũ. nã ius spũale pcipiendi dcimas manet semp apd ecclesiã. ℂ Quid de monachis q dant aliqd ab
§.16. batibᵒ pro habendis prioratibᵒ & hmõi. Rñdet rob. q symonia est qñcũq est ibi aliquid spũale si prono tat appreciationẽ vel causã pximã & pncipalẽ. & idez si darẽt epo pecuniã ne remouerent a priorib' vbi es set vtile ip os remoueri. ℂ An modica quãtitas p re
§.17. spirituali ex pacto data symoniã iducat. Rñdet gof. q sic. sex solĩ enĩ faciũt symoniã. e. ti. Ex tue. quos quidã dedit Archidiacono qui aliter nolebat eũ ad sacerdotiũ presentare: & opus est resignatione eiᵒ qd taliter est quesitũ vbi autẽ munus aliqd corrupta in tentione datur sine pacto: symonia cõmittit mẽtalis seu quo ad deũ que tñ sine resignatione executionis ordinis vel bñficij collati purgat sola penitentia fm gof. e. c. vl. ℂ Circa munera notãdũ q valde inhu manũ est a nemine velle recipere: sz oia ab oibus vilis simũ. ff. de officio procõsu. Solẽt. Põt autẽ suscipi qd spõte offertur. i. q. i. Quicqd Si autẽ dubitet an gratis vel corrupta intẽtione def tria sunt pcipue at tendẽda sz dãtis & recipientis qualitas: sz an a pau pere vel a diuite paupi vel diuiti. Itẽ muneris qñti tas: tercio donationis tẽpus: an sz instãte necessitate vel alias & scdm hoc habẽda psũptio pro vel ↄ. e. ti. & si questione. vbi papa scribit cuidã archiepo cuiᵒ frater equũ vnũ trãsmiserat cuidã cardinali qui pro eius electione & ad dandũ sibi palliũ ad partes illas accessit q nõ fuit magnũ attenta fratris sui abũdãtia & liberalitate: & cardinalis qui p mare venerat neces sitate. Illud quoq verbũ isaye. 33. Beatus q excu tit manus suas ab omni munere. De illis donis dicit est que accipiẽtis animũ allicere vel inuertere solent. In exenijs aũt modici precij nõ ↄsueuit romana ec clesia interpretari accipiẽtẽ delinquere vel donãtẽ. e. ca. Quia vt ibi dicit glosa. Nõ est verisimile q pp hu iusmodi modica aliquis moueret ad aliqd iniquũ fa ciẽdũ cuiusmodi sunt esculentũ & poculentũ qd ↄsu mi possit infra triduũ. ff. de officio psidis plebiscito. Tho. tñ dicit q in paruis & magnis muneribᵒ symo nia cõmittitur apud deũ qui cor videt si animus iudi cis inde flectaf. ℂ Utrũ liceat alicui p se petere bñfi §.19.
cium. Rñdet thomas q si quis indigeat: põt petere bñficiũ nõ habens curã aiarũ. si vero habeat curã aia rũ est psũptuosũ petere: nec tñ sibi est symonia: nisi p tãto q ex ipsa psumptione indignus reddit. Rob. vero glosator Ray. dicit q hec opinio videt dura. vñ credit q aliquis p se petere põt: nisi sit indignus: bñ ficiũ habẽs curã animarũ annexã. exẽplo isaie dicen tis. Ecce ego mitte me. ℂ Quid de his qui ↄsangui neis suis ↄferũt bñficia pncipaliter pp ↄsanguinitatẽ. Dicit tho. in 2ᵃ 2ᵉ talẽ collationẽ eẽ illicitã nõ tñ symoniacã: qz conferens nhil recipit. Si tñ aligs det bñficiũ alicui tali pacto vel intentione vt ex inde suis ↄsanguineis prouideat est manifesta symonia. ar. ex tra. e. Nemo. ℂ Utrũ vẽdẽtes vel ementes admini strationẽ rerũ ecclesiasticarũ sint symoniaci. Rñdeo §.20.
q sic. e. Cõsulere. i. q. 3. Saluator. Ubi pcuratores rerũ ecclesie & defẽsores cẽsentur symoniaci si p pecu niã ↄstituanf sup quo in glosa ponunf varie opinio nes nole autez procuratoris intelligit qlibet admini strator vel dispẽsator rerũ ecclesiasticarũ: vt ppositᵒ iconomus vicedoᵒ que tria sepe sumunf pro eodem vicedoᵒ tñ ppalr dicif ille qui preest rebus epi. noie vero defensoris intelligitur iudex & aduocatus q etiã dicitur sindicᵒ. Dicit tamẽ rob. q ppositurã vel ba liuiã tẽporalẽ cum iurisdictiõe tẽporali. dare solent

§.18. Nota.

ad firmam

ad firmā epi sicut ꝛ principes seculares. ¶ Utrū dn̄i
§.xxi. tēporales licite possint vēdere officia tp̄alia subditis
Rn̄det Tho. in quadā epistola missa ad ducissā bre
bācie ꝙ sic cū nō cōmittat ipsis nisi potestas tēpora/
lis dū tn̄ illi quib⁹ vendūtur sint vtiles ad hmōi offi
cia exercēda ꝛ ꝙ nō sit tantū ꝑciū qn recuperare pos
sint sine grauamine subditorū. Expediētius tn̄ esset
bonos ꝛ idoneos ad hmōi officia eligere: illosq̄ ēt
inuitos ad ea suscipienda cōpellere: qꝛ ꝑ eorū bonita
tē ꝛ industriā magis accresceret vtilitas dn̄is ꝛ eoruꝫ
subditis q̄ꝫ de ꝑdicta venditione valeāt acqrere. Se
pe ēt illi qui officia emūt mali sūt ꝛ subditos oppri/
mūt. ꝛ hoc ꝯsiliū dedit moysi cognat⁹ eius ietro. exo
di. 18. Prouide inquit de cōmuni plebe viros sapiē
tes ꝛ timētes deū ꝛ qui oderūt auariciā ꝛ ꝯstitue eos
tribunos ꝛ cēturiones qui iudicēt populū. Epistola
§.22. ꝑdicta ponit in bertholina in illa di. Talia. ¶ No
tandū ꝺm ray. ꝙ symonia cōmittit qn̄q̄ tn̄ ex parte
ꝯferētis vt qn̄ cōferens mihi aliquid spūale: puta or/
dinē vel beneficiū recipit tp̄ale me ignoto: aut ex p̄te
recipientis tn̄: vt si recipiēs ordinē det aliqd ꝯsilia/
rio ꝯferentis: aut ex p̄te vtriusq̄: qn̄ ordinandus dat
ordināti: aliqn̄ ex p̄te neutrius vt si amicus meus me
ignorāte det aliquid amico vel cōsiliario epi vt me or
dinet. ꝛ hec episcopo ignorāte. i. q. i. Statuimus. ꝛ
ca. Si quis a symoniacis. Est autē mediator symo/
nie symoniacus id est. q. 3. Saluator. Nullus cleric⁹
dꝫ prece precio vel fauore celare episcopo pctm̄ pu/
blicū parrochiani sui. vel ēt minus digne penitenteꝫ
recōciliare ꝛ ei de hoc testimoniū ferre. vel dgine pe
§.23. nitentē repellere. alias symoniā cōmittit extra. c. Ne
mo. ¶ Quid de his qui emūt victū vnius monachi
ad totā vitā suā. Rn̄. ꝺm ber. nō est symonia ex quo
§.24 emptor nō cōsequit aliqd spūale. ¶ Quid si cleric⁹
ꝯsueuit hēre lectū ꝛ hmōi de morientе: ꝛ anteq̄ porte
tur ad ecclesiā faciunt pactū de redimēdo. Rn̄. ꝺm
hosti. qꝛ hec tp̄alia sunt: licitū est: sꝫ si nollet sepelire
corpus nisi fieret cautio de redimendo talia: symo/
nia est: sed in talib⁹ prius sepeliatur corpus: ꝛ postea
§.25. agatur ꝯ heredes vel detentores extra. c. Ad apo//
stolicā. ¶ Quid si habens litteras super prouisione
alicui⁹ bn̄ficij recipiat aliquā pensionē vel aliqd bn̄/
ficiū vt renūciet litteris. Rn̄. ꝺꝫ hostiē. si ex pactione
partiū pro aliquo tp̄ali fiat hmōi renūciatio. symonia
cā est. si vero fiat ex officio iudicis. extra. de ꝑben.
Nisi essent vel bonis viris mediantib⁹ renūciet pure.
i. absq̄ pacto submittendo se gratie aduersarij. ꝛ ex
altera p̄te aliquid tp̄ale detur ei: nō est symonia: vt col
ligit extra de renūciatione. Sane. ꝛ ca. Veniēs. eꝫ ꝺ
pactis. Cū pridē. ¶ Quid si aliqs dign⁹ ꝓmoueri ali
§.26. qd det ianitori vt eū ꝑmittat intrare ad epm ad peten
dū ꝯfirmationē electiōis vl aliqd hmōi. Rn̄det rod.
ꝙ nō est symonia si nō det corrupta itētiōe. s. vt ꝑ iter
cessioneꝫ illorū qb⁹ dat ꝯsequat qd intendit. Nō ē ēt
symonia si det aliqd familie epi ne videat auar⁹: ꝛ vt
facilius hēat accessū ad epm: aut vt ꝺ largitate laude
§.27. tur: sꝫ ibi possit esse iactantia vel inanis glia. ¶ Quid
si eps dicat. promitto tibi ꝙ ꝓuidebo tibi vl filio tuo
de beneficio si desistas a tali pctō vel si bonus fueris
ꝛ honestus. Rn̄deo tale pactū esse licitū cū hmōi cō
ditio sit ad dei gl'iam ꝛ honorē: vt dicit rich. Notan
dum ꝙ ius patronatus qd est ptās clericū presentan/
di ad officia ecclesiastica: vēdere nō lꝫ in spāli. sꝫ trā
sit cū vniuersitate seu cū hereditate vel villa i vniuer
sali vendita: vt pꝫ extra de iure patronatus. De iure §.28.
¶ De pena symoniaci sunt varie opiniones. cōcor
tn̄ modus loquēdi est ꝙ ille qui scienter ꝛ ꝓpria spō
te symoniace recipit ordinē: est ipso facto seu ꝑ iuris
sniam suspensus ab executiōe oim ordinū siue pecca/
tū eius sit notoriū vel occultū extra de symonia. Tā
ta. i. q. i. Reperiunt: vbi ꝺm glo. ꝑ anathema sepa/
ratio a corpore xp̄i intelligit. Qui vero ordinē symo
niace dedit vel cōtulit seu recepit beneficiū symoniace
vel fuit mediator symonie. si notoriū est: ipo facto est
suspensus ab actib⁹ oim ordinū. extra. c. Accusatuꝫ
32. di. Verū. Si vero sit occultū: nō est suspensus: ni
si quo ad se. sicut quilꝫ in mortali exn̄s cui nō lꝫ ob/
lationeꝫ eucharistie dn̄o offerre Tenet tn̄ bn̄ficiū sy/
moniace recipiens renūciare beneficio restituere fru/
ctus nō solū perceptos: sꝫ ēt illos qui pcipi poterāt a
possessore diligenti. Qd est intelligendū de fructib⁹
qui supsunt deductis expensis factis cā fructuū. exce
ptis etiā fructibus illis qui alias exp ēsi sunt in vtilita
tē ecclesie. Si vero nec volente nec sciēte ꝑ alios ali/
cuius promotio symoniace ꝓcuratur. caret quidē or
dinis executione cū sibi de hoc ꝯstiterit. ꝛ tenet resi/
gnare bn̄ficiū qd est ꝯsecut⁹ cū fructib⁹ existētib⁹ nō
autē tenet restituere fruct⁹ ꝯsūptos. qꝛ bona fide pos
sedit. Et sūt predicta vera nisi alicuius inimicus frau
dulēter pecuniā daret ꝑ alicuius ꝓmotione. vel nisi
ipse expresse cōtradixerit. tūc eni nō tenet ad renūciā/
dū nisi forte post de pacto ꝯsenserit soluēdo promis/
sum. In ꝑdictis quasi vident ꝯcordare tho. ꝛ ino.
ray. ꝛ rod. Dicit aūt rod. ꝙ ille dr̄ suspēsus quo ad
se tm̄ qui suspensus est nō ꝑ sniam canonis vel hois
sed per simplicē prohibitionem iuris. sicut quilꝫ in
mortali exn̄s non celebrare tenet. Suspensus vero ꝑ
sententiaꝫ canonis vel hois dicitur suspensus quo ad
se: ꝛ quo ad alios. ꝛ tenet abstinere ab officio. ꝛ illi q
hoc sciunt tenēt eū vitare. Hec rod. Ista vitatio fuit
modificata in ꝯsilio basilien̄. sicut dictū est di. 18. cuꝫ
ageret de participatione cū excōicatis. Gof. aūt dicit
ꝙ ille qui recipit beneficiū cū cura vel dignitatē ꝑ sy/
moniā: lꝫ nō sit notoriū: est suspēsus ipso iure sicut il
le qui recipit ordinē symoniace. extra de ele. Duduꝫ
rothomagen̄. Inno. vero dicit ꝙ talis non est suspen
sus ipso iure sꝫ suspēdēdus. i. q. 2. c. i. Tn̄ rōne illi⁹
bn̄ficij symoniace quesiti nō ministrabit sine pctō nec
tp̄aliter nec spūaliter: qd pꝫ ꝑ illud ca. Dudū. Cui vi
det ꝯcordare sco. di. ꝙ symoniacus in bn̄ficio nō sic
grauiter punit sicut symoniac⁹ i ordine. Et notandū
vt dicit ber. extra. c. de regularib⁹ ꝙ epi renūciare nō
pn̄t sine licētia pape. Inferiores vero renūcient i mān
bus suorū ꝑlatorū. ꝙ si nollēt recipere: nihilominus
debēt credere: qꝛ nō dimitit pctm̄ nisi restituat abla/
tū. bn̄ficiū aūt symoniace habituꝫ iudicat furtiuum:

§.29. vnde talis semp est in mora. sicut fur. ¶ Quis pōt di
spensare cū symoniace promoto. Rñsio f3 Innocē.
q episcop⁹ pōt dispēsare cū symoniace ordinato igno
rāter vt remaneat in ordine sic suscepto.i.q.5. Pre
sentiā. In alijs autē ordinibus vl' beneficijs nō symo
niace habitis ēt sine dispensatiōe manebit ꝛ noua bñ
ficia acquiret: nouos autē ordines habere nō pōt: nisi
primo dispenset cū eo in ordine symoniace habito qꝛ
p saltū promotus cēt.5⁴.di.c.i. Si autē talis postq̄
hoc sciuit in ordine suscepto ministrauerit ꝛ aliū or
dinē susceperit l3 in hoc grauiter deliquerit p epm tñ
dispensationē obtinere poterit qꝛ talis nō est symonia
cus vt dicit Rodo. Hoc autē est verū nisi pecunia ip
si episcopo fuisset data. Tunc enim pp delictū a se cō
missum ptāte dispensandi indignus cēt ꝛ sic papa di
spensare vel successor illius epi seu ēt archiepiscopus
vl' alius ordinarius illius clerici: puta si domiciliū h3
vel beneficiū in dyocesi alterius epi f3 rod. Dicit aūt
gof. epm posse dispēsare cū symoniace pmoto: nō so
lum ad bñficiū: s3 ēt ad prelationē ignorāter: puta qꝛ
alicui vel aliquibus de eligētibus promissa est pecu
nia p eius amicū: hoc autē qd dicit de platione est ve
rum: nisi talis electio symoniaca fuerit per sniam re
probata vt dicit rod. Tunc enim sup platiōe ad quā
taliter electus est n on poterit eps illa vice dispensare.
Secus in simplici bñficio ēt curā animarū habente
absq platione dignitatis. extra de elec. Si alicuius.
Quid si symoniace ordinatus ignorāter postq̄ hoc
sciuit in ordine suscepto ministrauerit. Rodo. dicit
q eps poterit cū illo dispensare. Quidā aliter dicunt
qꝛ suspensus a diuinis officijs in suo ordine ministrā
do incurrit irregularitatē a qua nō liberatur nisi per
papam. li. vi. de sen. ꝛ re. iudicata. Cū eterni. ꝛ de sē
tentia excōi. Cum medicinalis. ꝯcor. sco. Cū symo
niace vero promoto ad ordinē sciēter solus papa di
spensat. i. q. i. Erga. extra. e. c. penul. Idē dicit pro
moto scienter ad beneficium symoniace. extra. e. de
regularibus. de hoc dicit rodo. q cū tali non pōt di
spensari nisi per papā nec in illo beneficio nec in alio
si remanet in seculo: sec⁹ est si intret religionē. ¶ Utrū
§.xxx. ille qui symoniace recipit ordinē3 suspensus sit quā
tū ad ea que sunt iurisdictiōis. Rñdet rodo. q cū pe
ne nō sint extēdēde. talis l3 sit suspensus q̄tū ad ea q̄
sunt ordinis: nō tñ q̄tū ad ea que sunt iurisdictionis
vnde si alias habebat iurisdictionē: ꝛ nūc h3 ꝛ potest
suspendere excōicare ꝛ absoluere ab excōicatione ꝛ
hmōi. ¶ Qua pena puniunt hi qui in religiōe symo
§.31. niace recipiuntur. Rñdeo tā recipientes q̄ recepti si
ue sint subditi siue prelati: de suo monasterio debent
expelli i locū artioris regule ad agendū perpetuā pe
nitentiā. extra. e. Quoniā symoniaca. Et dicūt qui
dam vt dicit astex a. istū rigorē seruandū esse ēt in sy
moniacis occultis ꝛ in foro penitentiali. Alij vero di
cunt q ille rigor seruari non d3: nisi de crimine iudi
ciali ꝯstet. ar. extra. e. Dilectus filius vbi loquit de in
quisitione. Posset autē in talibus eps vel platus vel
capitulū dispensare: nisi fuerit in culpa f m ray. sc3 p
lati aut recepti: qꝛ sc3 nō per eos sed p alios. fuit hu
iusmodi symonia cōmissa. de hoc vide extra de regu
laribus. ꝛ ca. Mandato. Quod si nō inueniatur ar
tior ordo: d3 fieri mutatio in alium locū ordinis eius
dem: saltē ad tempus vt dicit raymū. ¶ Quid de lai §.2.
cis symoniacis dicunt tho. ꝛ Ray. q sunt excōmuni
candi. ¶ Utrū episcopus possit dispensare in symo
nia cōmissa in exequijs mortuorū benedictionib⁹ nu §.3.
bētiū ꝛ sacrorū vasorū3 in cimiterij ꝯsecratione ꝛ cō
similibus minoribus specieb⁹ symonie. dicit gof. q
sic: qꝛ non prohibetur. extra de sen. ex nuper: nec ob
stat. i. q. i. Erga. qꝛ loquitur de symoniaco in digni
tate. Inno. autem dicit q symoniaci i beneficio bene
dictionibus ꝛ hmōi si occulti sunt l3 sint suspensi quo
ad se sicut alij criminosi tamē post penitentiā licite ce
lebrant: sed beneficium quod symoniace acquisitum
est nullo modo retineri pōt. Dicit autē3 symoniacus
occultus f m ray. qui non est notorius per cōfessionē
vel per sententiā in iudicio factam: aut p rei euidētiā3
de quo dictū est in fine none distin. ¶ Quid de pecu §.4.
nia symoniace acquisita. Rñsio f m rich. q ille q ac
quisiuit retinere non potest. ex. e. De hoc autē. qꝛ cō
tra legem accepit nec ille qui dedit potest repetere: qꝛ
contra iusticiā dedit. vñ erogāda est in elemosynis.
Et si data fuerit soli prelato: ita q cōmunitas non sit
in culpa: deb3 erogari ecclesie in cuius ignominiā da
ta fuit: vt habetur ca. pdicto. in textu ꝛ i glosa. Si au
tem cōmunitas est in culpa: pecuniā debet restituere
alij monasterio quod ille qui dedit intrauit in alienia
tionem monasterij: ꝛ sic intelligi potest illud quod di
citur extra de symonia. Ueniens. Si autem nullū mo
nasteriū intrare voluerit: alijs pauperibus eroganda
est. Notandū f m rich. q pene symoniacorū nō sub
duntur qui pactionē reuocāt efficaciter ꝛ fideliter re
integra: qꝛ licet tales pactū illicitū faciendo peccaue
rint: tñ non procedūt ad pacti effectum. Notandum
insuper f m hēricum bouic allegantem in hoc hosti.
ꝛ Io. andree. q l3 laici non possint habere ecclesias
ad firmā. extra. Ne clerici vl' monachi scdm: possūt
tñ habere decimas ꝛ earum redditus extra de locato
ꝛ cōducto. Uestra. Item sciendum q recipiens par
rochialem ecclesia3 promoueri non intendens vt fru
ctus ex ea percipiat: ipsam postmodū dimissurus ni
si voluntate mutata promotus fuerit: tenebitur ad re
stitutionem fructuū: cum eos receperit fraudulenter
lib. vi. de electione cōmissa. Idem autem videtur iu
dicium de alijs ecclesijs sic fraudulenter receptis cu3
sit eadem ratio hic ꝛ ibi. hic tamen fit mentio specia
lis de ecclesia parrochiali propter continuatione3 p
cedentium cum sequentibus: super quo dicit glosa.
Ioan. andree. q si a principio intendebat promoue
ri licet postea mutata voluntate promotus non fuerit
non tenetur ad restitutionem fructuum perceptoru3
ante mutatam voluntatem: secus autem esset de alijs
dicitur etiam in eodem capitu. q conferens ecclesias
illi quem non credit promouendum: preter diuinam
offensam quam ex hoc incurrit obligatur ad seruan
dam eandem ecclesiam indēnem: puta soluendo pro
alio si non valeat satisfacere.

Utrum

v Trū seruus mulierbus ipediat ordinis susceptionē. Qd̄ nō dī. 32. Presbyter. fit mentio de pbr̄a ⁊ 27.q.i. fit mentio d̄ dyaconissa: q̄ tibi dr̄ nō debere ordinari an̄ annos.xl. g° mulieres pn̄t recipe ordinē p̄sbyteri ⁊ dyaconatus Cōtra. di.23. dr̄ sacratas do feminas sacra vasa vl sacratas pallas ɔtigere ⁊ incēsū circa altaria deferre: eē vituperatōe plenū. Itē clerici nō debēt comā nutrire s3 tonderi. hoc aūt turpe est mulieri. i. ad corīn. xi. ergo mulieres nō debēt ordinari. Rn̄sio. Rn̄deo ꝙ sex° mulieb̄rus ipedit susceptionē or3. de iure: q2 nō d3 ordinari: ⁊ ēt de facto: q2 si circa mulierē fierent exterius oīa que fiūt circa illos qui ordinanł: ordinē nō susciperet q2 xp̄s instituit hoc sacramētū cōferri tm̄ masculis. Vn̄ nec matrē suā benedictā posuit in aliquo gradu ordinis in ecclesia cui nulla potuit vel poterit i sāctitate equiparari. Huius ratio duplex assignał: vna q2 ordini cōpetit officiū doctrine in q̄tū oīs ordo ordinatur ad p̄sbyteratū cui maxime cōuenit officiū predicādi cōuenit ēt ordini dyaconatus. 92. di. In sācta Docere aūt publice nō cōuenit mulieri pp debilitatē intellectus ⁊ mutabilitatē affectus quos defectus de cōi lege notabilius patiuntur mulieres q̄ viri. Alia ratio assignał: q2 ordo ordinatū ɔstituit in aliquo gradu eminentie. Mulier vero in respectu viri statum subiectionis h3. hec due rōnes pn̄t elici ex dicto ap̄li. i.thi.2. Docere mulierē nō pmitto neq3 ordinari in virū. ¶ Notādū fm rich. di. xix. ꝙ verbū dei nō d3 māifeste assūi p os māifeste pollutū ne i ore suo vilescat vn̄ glo. super illud p̄s. quare tu enarras iusticias meas: quare cōi sermone ad populū ɔfero aliquid d̄ mea maiestate. Talis aūt fm tho. ibidē peccat q2 docēdo finē doctrine ipedit factis negādo qd̄ docet. (de predicatore verbi dei.) Itē notādū ꝙ nullus p̄dicare d3 nisi sit missus: vel nisi habeat auctoritatē a sede ap̄lica aut ab ep̄o loci. extra d̄ hereticis. Excōicam°. §. Q2 vero. Qui aūt se dicit missu3 a dn̄o: hoc d3 aliquo miraculo probare. sicut moyses vel sacre scripture sp̄āli testimonio: sicut Jo. baptā. extra. e. Uniuersis. Officiū aūt p̄dicādi laicis interdicił. extra. e. Sicut in. v°. vbi innuił ep̄os hoc posse cōcedere clericis a cōtrario sensu. Ad argumētū in oppositū dico ꝙ pbr̄e dicūtur vidue seniores. dyaconisse vero dicebantur quibus fiebat aliqua benedictio ad legendum omelia in matutino: sed iste nō est actus alicuius ordinis: vt d. cit Sco.

q.4. v Trū infantilis etas ipediat susceptione3 ordinū. Rn̄deo ꝙ infantilis etas q̄ durat vsq3 ad septenniū ipedit rōnis vsū: ⁊ p ɔn̄s ordinis susceptionē de iure: vn̄ ep̄s dans tonsuram clericalem infanti vel illiterato: est ipso facto suspensus p annū a collatione eiusdē: nisi talis religionē intraret. extra de tp̄ibus ordi. libro.6. Nō tn̄ ipedit de facto: q2 ptāo respectu alicuius actus pōt dari alicui anteq̄ sit in potētia propinqua ad ipsū exercēdum: vnde ordinatus in minorib° infra annos discretionis postea non reordinatur: ex̄ de clerico p saltū ꝓmoto nec etia3 in maiorib9 ex̄. de tp̄ibus or3. Uel nō est. Scd̄m autē iura antiqua. di. 77. ⁊ 78. Ordinandus in subdyaconū debebat esse. xx. annorū. dyaconus. 25. pbr̄. xxx. que iura postmodū p cōtrariā cōsuetudine3 sunt abrogata: vt p3 extra de electione. Cū i cūctis. §. Inferiora. ⁊ li. 6. c. ti. L3 canō. Ubi illi qui. 25. annū attingūt admittūtur ad dignitates qbus officiū sacerdotale annectił. De hac materia dicūt Tho. ⁊ bon̄. ꝙ rōnis vsus quo ad ordines sacros l3 nō sit de necessitate sacramenti: est tn̄ de necessitate p̄cepti pro eo ꝙ ad illos nō debēt admitti nisi illi qui possunt ad cōtinētiā obligari. vlterior vero protelatō tp̄is est de cōgruitate ⁊ solēnitate fm bon̄. ꝙ tpe moderno nō extendił q̄tū ad sacerdotes: nec op3 illud ita obseruare in illis qui nō preficiuntur populo: vt sunt religiosi sicut in alijs. hec bon̄. Cui cōcor. sco. di. ꝙ iura illa nō fuerūt approbata moribus vtentiū. q2 citius modo erudiūł hoīes in his que ptinēt ad cultu3 diuinū q̄ in primitiua ecclesia. Nūc enim magis eruditur aliqs. 13. annorū q̄ tunc rusticus. 25. annorū. Dicit ēt ꝙ nō est simpliciter necessariū necessitate precepti decreta illa de etate obseruare. Quidā tn̄ aliter sentire videnł: ⁊ ad hoc posset allegari illud ca. extra de tp̄ibus ordinū. Uel nō est cōpos. p qd̄ ca. ordinans ante etatē est suspēsus a collatiōe ordinū: ⁊ ordinat° ab executione vsq3 ad etatē legitimā: ergo de necessitate p̄cepti est obseruare etatē debitā in ordinādis cū talis pena nō sit iponēda nisi pro pctō mortali. Rn̄. q̄d fit de. q. ex illo ca. nō habeł nisi ꝙ etas q̄tū ad annos discretionis est de necessitate p̄cepti in ordinibus sacris rōne voti cōtinētie annexi vt dictu3 est. ibi enim mādat papa quēdā ep̄m suspen̄. pro eo ꝙ dederat ordinē dyaconat° cuidā puero tredecim annorū vbi videbał nō eē cōpos mētis: suspēdit ēt ipsū puerū in iniuriā ordinātis. Ex hoc autē nō pōt debite inferri ꝙ ordinās aliquē post annos discretionis: l3 infra etatē a iure statutā vel taliter ordinat° sit hoc mō puniendus cū pene legū interpretatiōe molliēde sint poti° q̄ exasperāde. d̄ pe. di. i. Pene. Et notādū ꝙ ex illo ca. Uel nō est cōpos. nō hr̄ ꝙ tales sint suspen̄ ipso iure. q2 nō sequił si papa aliquē suspēdat pp aliquod crimē ꝙ alij illud crimē cōmittētes sint ipo facto suspēsi. vt patet. e. titu. c. 9. Quidē. ⁊ capi. Litteras. ⁊ cap. Cōsultatiōi. in textu. ⁊ i glo. l3 autē ex illo capi. Uel nō est nō posset iferri recipiētes ordines an̄ etatē legitimā mortaliter peccare: posset tn̄ inferri ex hoc qd̄ habeł. 77. di. Subdiacon°: l3 illa iura tēpore scoti erāt abrogata: nō ponił autē ibi tales eē suspēsos sed suspēdendos. Itē notādū ꝙ bon̄. fuit an̄ sextū decretaliū scotus vero post. 6. ⁊ ante septimū: vn̄ q̄nq3 allegat ipsū. 6. in quarto sententiarū. Nota. In libro autē septimo de etate ordinādorū sic dicit papa clemēs: Generalē ecclesie obseruātiā volētes antiqs iurib° in hac pte preferri decreuim°: vt possit qs libere in. 18. ad subdiaconat° in. xx. ad dyaconatus. ⁊ in. 25. etatis sue anno ad presbyteratus ordines pmo moueri. Post vero aliquis fieri acolitus in decimoquarto anno. 77. distin. In singulis. ¶ De etate p̄ficiendorū in dignitatibus. sciēdū ꝙ preficiēdus in ep̄m d3 esse triginta annorū extra de electione. Cū in

cūctis. Regimē autē eccleſie parrochialis alicui con
ferri nō pōt niſi attigerit. 25. annū. alias collatio non
valet. vi. de electione. Licet canō. Talis ēt niſi infra
ānū fuerit ad ſacerdotiū promot⁹ eſt ipſo iure hmōi
beneficio priuatus vt ibi dicit: nēc poterit ſibi ea vice
iterato cōferri. ca. Cū miſſa. Poterit tñ ep̄us cū tali
diſpēſare rōne ſtudij de dyaconatu. ⁊ ſacerdotio per
ſeptenniū: dū tamē infra dictū annū fuerit ſubdyaco
nus. ca. Cū ex eo. Non extendit autē iſtud ſtatutū.
Licet canon ad eccleſias collegiatas ēt ſi parrochia-
les extiterint. ca. Statutum. Tales enī nō ſunt priuati
ipſo iure: ſed priuandi extra de elec. Cum in cūctis.
Ep̄i vero poſſūt diſpenſare cū habentibus. xx. annū
cōpletū vt habere poſſint dignitates vel pſonat⁹ qui-
bus cura nō iminet aīarū. vi. de etate. Permittim⁹
¶ Circa quoqꝫ tēpora ordinādorū ſciendū q̄ vt dici
§.3. tur. c. ti. De cōlicitū eſt ep̄is dñicis ⁊ alijs feſtiuis
dieb⁹ aliquos ad minores ordines pmouere: ad ma
iores autē niſi in quattuor tēporib⁹ aut in ſabbato ſā
cto: vel ſabbato añ dñicā de paſſione. Nulli ep̄o pre
terq̄ romano pōtifici lꝫ aliquos ordinare. Dicit aūt
a quibuſdā ordinatū: extra tēpora vel alias illicite: vt
ante etatē eē irregularē: ſi ante diſpenſationē obtentā
miniſtret. ar. extra ꝺ ſacra. nō iterādis. ca. i. 52. di.
Sollicitudo: ſꝫ certe vt dicit aſter. li. 6. ti. de diſpeñ.
nō probat q̄ ex hoc irregularitas ꝯhat vt: pꝫ illa in-
tuēti. Nec eſt tali ipſo iure executio interdicta: ſꝫ po
tius iterdicēda. extra. ꝺ tpibus ord. Quō trāſlationē.
Vñ pōt ep̄s talē ſuſtinere in ſuſceptis ordinib⁹ mini
ſtrare. vt ibidē. c. Cōſultatiōi niſi executio ſibi ab ho
mine interdicta eſſet ⁊ poſtea celebraret: vel niſi papa
vel alius de ſpeciali mādato eius tales ſuſpenderet:
vt in di. ca. Cū quidē. ⁊c̄. Litteras vbi papa quoſdā
ſuſpēdit ⁊ ſibi diſpēſationē illorū reſeruat ad terrorē
aliorū vt dicit gloſa ſuper. c. Cōſultationi. Hec aſte.
Concordat ber. diſpēſatio. §. 7. ⁊. Ordinator. §. i.
Et notādū q̄ rectores prochiales tenētur in ſuis par
rochijs reſidere niſi ſuper hoc diſpēſationē ab ordi-
nario habeant ex cauſa rationabili. li. vi. Lꝫ canon.

§.5. D E patiētibus defectū natalium ſeu illegitimis q. ſ. nō
ſunt de legitimo matrimonio nati. ſciēdū q̄
tales prohibent ordinari. extra. Qui filij ſunt legiti-
mi p venerabilē: tū rōne clericalis dignitatis q̄ hmōi
vilibus ꝯferri nō dꝫ: tū qꝛ tales ſolent eſſe imitatores
paterne malicie. Licet aūt defectus talis ipediat ordi
nis ſuſceptionē ꝺ iure nō tñ de facto. alias enī p diſpē
ſationē nō pmitterent miſtrare niſi iterū ordinarent.
¶ Quid ſi nato aliquo de illicito coitu poſtea pt̄ cō
§.6. trahat cū matre. Rñ. Si tpe cōceptus pater poterat
eā habere vxorem: qꝛ nullū suberat ipedimētū ⁊ po-
ſtea duxit: legitimat⁹ eſt filius. ⁊ ad oēs actus legiti-
mos admittit: ēt ſi poſt natiuitatē filij mater alteri nu
bat. ⁊ deinde eo mortuo cum patre filij cōtrahat. vel
ecōuerſo: ſi pater duxit aliā qua mortua duxit iſtā: ſe
cus aūt ſi tēpore cōceptus nō poterat eē matrimoniū
inter ipſos: qꝛ tūc lꝫ ſublato ipedimēto ducat ipſam
nō legitimat filī⁹. eꝫ. c. Tāta. Pone q̄ aliq̄s habēs
vxorē: ea viuēte ſit ſacerdos: ⁊ poſtea generat ex ea fi
liū. Rñ. ſm hoſt. ſi vir factus ſit ſacerdos ignorāte
vel inuita vxore filius nō indiget diſpēſatiōe. eꝫ. De
cōuerſione cōiuga. gdē. ⁊. c. Placet. Sed ſi vxor cō
ſenſit q̄ ordinaret vir vel ſciēs nō ꝯdixit: tūc filius il
legitim⁹ eſt ⁊ diſpēſatiōe indiget. eꝫ. c. Litteras. Et
notādū q̄ ſi aliq̄ clandeſtina mīmonia vel ab eccliā
interdicta inire pſūpſerint in gradu phibito: ēt igno
rāter: proles de tali ꝯiunctione ſuſcepta: illegitima cē
ſetur: vel ſi ambo parētes ipedimētū ſciētes: pter oē
interdictū ēt in facie eccleſie ꝯxerint extra de clādeſti
na deſpoñ. Cū inhibitio. vtroqꝫ tñ vel altero eorū
ipedimētū ignorāte: cōceptus ante diffinitiuā ſniam
diuorcij legitim⁹ eſt. extra q̄ filij ſūt legitimi. Cū in-
ter. ⁊. c. ex tenore. ¶ Quis pōt diſpenſare cū illegiti
mis. Rñ. ep̄s pōt diſpēſare q̄tū ad ordines minores §.5.
⁊ bñficia ſine cura: alias nō nec ad dignitates aut pſo
natus niſi papa. eꝫ de filijs pbiorū. Is qui li. 6. Sz
ſi a papa diſpēſatiōeꝫ obtinuit: ⁊ poſtea ipetrat q̄ duo
aut plura bñficia cū cura poſſit habere. tacuit aūt p-
dictū dſectū nō valet hec ſcōa gratia. extra. c. Si. is.
li. 6. Si aūt tales relegionē ingrediātur: pñt de iure
cōi ad oēs ordines pmoueri. Ad plationē tñ nō pñt
pmoueri ſine diſpēſatiōe. extra. c. ca. i. Pñt tñ tales
audire ꝯfeſſiones ex cōmiſſiōe ſꝫ rich. Filij ſacerdo
tū ēt añ ordinē ſacrū legitime nati nō pñt pmoueri
i illa ecclia in q̄ imediate pēs eoꝝ fuerūt plati vel ca
nonici: ne ipſis ſuccedere videant. extra. c. Ad extir
pādas. Legitimati aūt a pncipe ſeculari q̄tū ad act⁹
ſeculares ſeu officia ſecularia: nō itelligunt legitima
ti q̄ ad ordines. Legitimati vo a pp̄ legitimant q̄ ad
act⁹ eccliaſticos ⁊ ſeclares. ſeu hēditariā ſucceſſionē
i terris q̄ tpaliter pape ſubſūt. Sꝫ vtrū in alijs terris
legitimentur quo ad act⁹ ſeculares eſt dubiū. extra. q̄
filij. p venerabilē. Illegitimorū quidā dr̄ manzer. q̄
nat⁹ eſt de ſcorto. Nothus de adulterio. Naturalis
de cōcubina que tenet i domo proprie loquēdo. Lar
ge aūt ois dr̄ naturalis qui nō eſt adoptiuus vel ſpūa
lis. Omnis illegitim⁹ poteſt dici ſpurius a ſpurcicia
incōtinētie. qñqꝫ ēt dr̄ ſpurius natus de ꝺ adulterio.

V Trum defectus notabilis alicuius mē
bri impediat ordinis ſuſceptio
nē? Rñdeo q̄ defectuū in mēbris q̄dā ſūt ita
notabiles q̄ ipediūt officij executiōeꝫ: vt abſciſio pol q.6.
licis: ⁊ ſic de cōſimilibus cuiuſmodi ſūt cecitas: aridi
tas man⁹: ⁊ iſti phibent ordinis ſuſceptionē de iure.
Quidā offuſcāt notabilr̄ pſone claritateꝫ: vt abſciſio
naſi ⁊ ſic de ſimilibus. Et tales ēt defectus ipediunt
ordinis ſuſceptionē pp ſacri reuerentiā ⁊ dignitatē.
⁊ ſic de hñte oculū erutū ſiue ſit p culpā ſuā ſiue non
Defectus aūt mēbroꝝ notabilē deformitatē i facie vl̄
in manibus ſeu alibi nō generātes: ſi non eſt inducta
ex culpa ppria nullaꝫ inducūt irregularitatē: vñ nō
phibet pmoueri is qui eunuchus nat⁹ vel ē pro egri
tudine aut inuit⁹ caſtrat⁹ q̄ aūt ſe ſpōte nō interuenien-
te iuſta cā mutilat: a ſuſceptione ordinū repellēdus ē
⁊ ſic illi qui ad reprimēdū carnis tētationes ſibi ab-
ſcindunt virilia: irregulares ſunt: tales enī nō habēt

iustā cām castratiōis sue: qr p virtutē est carnali vicio repugnandū. Vñ dicit chriso. sup Matth. q nō ita mēbri abscisio cōprimit tēptationes vt frenū cogitationis. Tales eni dicūt homicide. 55. di. Si qs primo. & sumit ex canonib[us] aplorū: qr se exponūt piculo mortis: sic q partē cutis sub3 digiti sui volēs abscidit: hūc ad clerū canones nō admittūt. Nullū aūt p̄dictorū viciorū ipedit ordinis susceptionē de facto quē sicut suscipe nō debuit: ita nec susceptū dz exeq. Hec rich. & colligūt a plib[us] cap. di. 55. & ex̄ de corpe viciatis.

§.2. ¶ Notādū q idē ē iudiciū d illo q se sūi iusta cā mutilat vel mutilare facit nūc siat ex ira sine alias. Jo tū qui ex culpa sua incidit in modicā deformitatē: tolleratur in ordinib[us] susceptis ex mia sc3 ex dispēsatione epi ɓm Innocē. Argu. ad hoc extra. e. capi. primo de presbytero q sponte ducillū obtulit & oblatū3 suscepit & in eo partē digiti amisit ita tū vt dicit ber. q homicidiū vel mēbrorū trūcatio nō fuerit subsecuta. ¶ Itē sciēdū ɓm rod. q gibbus vel cōiunctio digitorū & similia vicia nō repellūt ab ordinib[us] nisi generent deformitatē nimiā vel debilitatē. Nō repellit ēt ɓm Hosti. habēs sex digitos in manu: nec ēt ille q sine culpa sua amisit vnū de digitis: od tū nō sit de illis cū qbus fit signū crucis vt dicit Bar. Notādū3 ēt q is q nō videt nisi vno oculo nō phibet ordinari nisi in alio oculo ēēt macula generās notabilē deformitatē. Hoc patet ex p̄dictis. Judiciū aūt talis deformitatis: p̄latorū arbitrio relinquit. ex̄. e. Cū de tua. Quid d leproso? Rñdeo ɓm rod. talis nō dz populo celebrare s3 priuatim pōt nisi sit nimis debilis aut deformis. Poterit ēt alijs leprosis cātare vl diuina ministrare: nisi nimia debilitas ipsū reddat ipotētē. Corpore viciatus ɓm Hos. dr mutilat[us] q sc3 aliquo mēbro caret vel debilitat[us] q sc3 mēbrū h3 s3 iefficax. vt oclos cecos manū aridā. Hermofrodit[us] q sc3 h3 vtrūq3 sexū nō ē ordinād[us] pp dformitatē & mēstruositatē. Si aūt de facto ordinet & eq̄lr iualescat i eo sexus virilis & feminei[us]: nō recipit charecterē ɓ3 rod. nec ēt si magis vergat in sexum femineū q̄ virilem. ¶ Quid de furiosis lunaticis: & caducis? Rñdeo ɓ3 rod. q nullus talis dz pmoueri ēt post q̄ fuerit liberatus: sed pmot[us] si fuerit ex toto liberat[us] poterit exeq officiū suū. Si vero freqūēter ei accidit: oino dz cessare ab officio misse. 7. q. 2. In sterteris. Idē si raro sed cū spume iactatiōe & vocis ꝯfusione. si vero raro & sine talib[us]: nō phibet ab officio misse dum tū habeat iuxta sacerdotē: vt si ille cadat vel deficiat: iste suppleat. 7. q. j. Illud. Sacerdos q ppter egritudine3: cecitatē: digitorū carentiā a p̄done illatā aut hmōi sine culpa sua non pmittit celebrare: nō phibetur ceteris officijs sacerdotalib[us] fungi. extra de clerico egrotante. ca. scdo. Dādusq3 est leprosis & seruire nō valentibus coadiutor: q ad sustētationē suā de facultatibus ecclesie congruā recipiat porcionem. e. c. 3.

a **Trium** infames sint expellēdi ab ordinū susceptiōe? Rñ[us]. Infamia est stat[us] lese dignitatis q̄tū ad vitā & mores: sicut fama ē stat[us] illese dignitatis. Est aūt ifamia duplex. s. facti & iuris. Infamia facti est qñ aliqd crimē alicui publice imponit & tollit p purgationē canonicā. extra de purgatiōe canonica. Ex tuarū. Talis aūt non dr ppie infamis sed infamat[us] siqdem qñq3 aliq infamant sine culpa sua. Fit autē purgatio qñq3 p solum iuramentū ipsius infamati iurātis se imunē a tali crimine. & qñq3 testium iurantiū se credere illū verum iurasse. Infamia aūt iuris est qñ aliqs publice cōmittit aliquod crimen pꝑter qd ius deteriat aliquem fore infamē: & talis sic publice notatus dr infamis seu qñ est de hoc in iudicio cōuictus. & tali pena a iudice punitus. Hec aūt infamia iuris est duplex. quedā eni est infamia iuris ciuilis & canonici simul: alia iuris canonici tantu3. De prima dicitur. 6. q. i. Omnes infames esse decernim[us] quos leges seculi infames appellāt. Iste leges habent. ff. de his qui notātur infamia p totū. & tales sunt repellēdi nō tm̄ ab ordinū susceptiōe s3 ēt ab accusatiōe: & testificatiōe ēt p[us] pactā penitētiā d illo crimine p q̄ facti sūt ifames. ex̄ de testib[us]. Testimmoniū. i glosa. 6. d re. iuris porro dignitatis patet si debēt ifamib[us]. Rō hui[us] ē: qr ea pp q̄ iura ciuilia & canonica ꝯcorditer iudicāt aliquē ēē infamē: reddūt eū esse opprobriosū & vile3 i reputatiōe hoim: vt si aliqs sit de furto ꝯdēnat[us]. Hec rich. & sco. Tollit aūt hec infamia p restitutionē in itegrū puta ad testimoniū bñficiū & alia qb[us] priuabat. Hoc autē pōt facere papa. 2. q. 3. Euphemiū. §. Hinc colligitur. in glosa. Pōt ēt hoc facere princeps quo ad laicos vt dicit glosa eadē. q. Si quē. §. Notādū. 1. de do. De quo dr in dire. iuris. q l3 epi nō possint in integrū restituere: remouēt tū ifamiā quo ad ordines i casib[us] i qb[us] pñt dispēsare: vt notat. Jo. & archi. l. d do[us]. Dicit quoq3 ibi glo. Bartho. brixien. 2. q. 3. Euphemiū. §. Hinc colligit q eps pōt tollere infamiā in omni crie in quo pōt dispēsare. Cū quo ꝯcordat aluar[us]. Pōt aūt eps dispēsare in oi crie i quo sibi nō phibet ɓm opinionē cōiorē. Infamia aūt iuris canonici q̄ irrogat ex quolz mortali. abolet p penitētiā: vt dicit glo. 6. q. i. Ecē. du3 tū nō ferat expsse ꝯ aliqd crimē pticulare p sniam iuris: sicut illa q̄ dr li. 6. de penis felicis: de ifecutorib[us] cardinaliū & eorū3 fauorib[us] q ppetua ifamia ligāt. Et notādū q multa ipediūt pmouēdū que nō deiiciūt iā pmotū. 15. q. i. Si qs irat[us]. Vñ dicit sco. l3. d. q nō ē tenēdū q infamis q penituit de pctō s3 nōdū restitut[us] est i itegrū3: celebrādo sit irregularis nisi iueniat sibi hec pena inflicta i iur canonico. Pro q̄ ēt facit ex̄ de sen. ex. Is q li. 6. Dicit ēt q sub ifamia pt ꝯtineri oē pctm̄ publicū: vt public[us] fornicator & sic de alijs. & sic large sūit ifamiā de quo dctm̄ ē di. 18. agēdo de pticipatiōe cū excōicatis. S3 ꝯ p̄dicta argr. qr ex̄ de testib[us]. L3 ex q̄dā. dr q infamibus sūt act[us] legitimi iterdicti. igit celebrādo sūt irreglares. Ad h[us] dñi canoniste cū scoto ꝯcordātes q illō itel ligit d actib[us] ciuilib[us] q sūt interdicti ifamib[us] p iura ciuilia: vt iudicare testificari & hmōi. Nō autē interdicit p hmōi iura executio ordinū. Et notādū vt ponit in directorio iuris q infamia cōtracta per excōicationē abolet per absolutionē3.

Si quoq3 papa dat potestatem alicui dispensandi cū aliquo dat ei potestatem eum fame restituendi.

ártl.8. §.1. Utrum homicidiū impedit ordis suscep tionē. Rñdeo q sic: qz loquē do de homicidio voluntario sub quo ptinet mutilatio actiua mēbri alteri⁹ hois. di. 50. Miror. ⁊ ca. sequēti. ⁊ 55. di. ca. vltimo. ⁊ extra de homici dio. ⁊ hoc pp̄ter horrorē sanguinis effusi. Vñ etiam dauid nō pmisit dñs edificare domū noi suo qz mul tum sanguinē humanū effuderat. Scdi regū. 7. Sa cerdos eni xp̄m rep̄sentat: cuius mãsuetudinē q̄ ma xie apparuit in hoc q p nobis mori voluit reducit ad memoriā officiū misse. sacerdos vo in q̄tū homici da magis rep̄sentat interfectores xp̄i q̄ xp̄m. Impe dit aūt irreglaritas homicidij pmouēdū ⁊ deijcit iaz pmotū. etiā post pactā pniam: tollit tñ p baptismū. di. 50. Si qs post remissionē. Si aūt homicidiū fit oino inuoluntariū: nō inducit irregularitatē. Itez si occidēs careat vsu rõnis. Vñ dr in. 7. decretaliū si furiosus aut insans aut dormiēs aliquē occiderit: nō pp̄ter hoc aliquā irregularitatē incurrit. Idē di cim⁹ de illo q mortē aliter vitare nō valens: suū in terficit vel mutilat inuasorē. Qui etiā casualr interfi cit hoiem nō icurrit irregularitatē. ⁊ hoc si det ope ram rei licite: ⁊ adhibeat debitā diligentiā vt piculuz homicidij euitet. Vñ si aliqs incidit arborē ⁊ alius sub ipa veniēs opprimat ab arbore cadēte: succidēs arborē irregularis nō est si quātū in se fuit volentez trãsire pmunivit. 50. d. Di q arborē. secus eēt si de bitā nō adhiberet diligētiā. silr nec sacerdos pulsans campanā ad missā si cãpana cadat sup aliquē euntez sub cãpanili. extra d homicidio. Joānes sacerdos. Silr si aliqs ludens cū alio habēte cultellū ad latus ⁊ ipm piçiens ad terrā cadens sup euz impingat in cultellū eius ⁊ ex hoc moriatur: ille nō erit irregula ris q cultelluz portabat. extra de homicidio. Lator p̄ntiū. Si aūt aliqs ludendo pijcit lapidē ꝯ aliquē. ⁊ ille volens declinare impegit in aliū lapidē ⁊ mortu⁹ est: ille piector irregularis factus est: qz ludus noxi⁹ est mittere lapidē ⁊ sic de similib⁹. Dr aūt homicidi um voluntariū qd fit ex intentiõe: casuale vero qd fit p̄ter intentū. ¶ Quid si aliqs hz ceruū vel leonez q aliquē occidat? Rñdeo scdm. Innocētiū qñ viden tur irregularis dūmodo maliciā vel culpā in morte nō habuerit ar. 50. distictiõe. Di q arborē. ⁊ ca. Se pe. Sūt aūt parētes monēdi ne pueros teneros secū in vno lecto collocēt: ne forte opprimant. ¶ Quid si qs mãdauit aliquē verberari: inhibens ne occide ret: vel mutilaret: ⁊ ille nihilominus mutilet vel oc cidat? Rñdeo q mãdator irregularis efficit: qz man dando in culpa fuit: ⁊ qz hoc euenire possz debuit co gitare. extra. e. Is q. libro sexto. ¶ An cleric⁹ q de malefactorib⁹ suis querelā deponit penes iudicē se cularē ⁊ emendā petit sibi fieri ⁊ puideri ne talia p̄su mant: incurrat irregularitatē si iudex mortē inferat: iustitia exigēte? Rñdeo q nō: si p̄testatus est expresse q penā sanguis nō intēdat. ex̄. e. Prelatis. libro sex to. Rich. videt aliter sentire, sed vt alias dictum est. Bonifacius q hanc decretalē edidit: libz sextū non dum cõposuerat. Requirit aūt exp̄ssa p̄testatio vt di cit ibi Joānes andree qñ p tali crimine est pena san guinis irrogãda de iure: vt pz ex ca. allegato. Alias aūt nō reqrit: lz iudex ad hmõi penā infligendā pce deret. extra. e. Postulasti. Homicidiū aūt cõmittit fm Ray. nō tantū p̄cepto ⁊ ꝯsilio: sed etiā dissuadē do corrupta intentiõe illi q occisū volebat defendere ne eū defendat. Si tñ aliqs hoc facit ne alius occisuz defendēdo in piculū incidat. nullā incurrit irregula ritatē. Quod dr hic ꝯsilio: est intelligendū fm rod. de ꝯsilio psuasionis nō simplicis opiniõis. puta expo nendo qd in hoc casu sentiret. ¶ Quid si p̄latus ha bens iurisdictionē tpalē iniungat officiali suo vt sup tali maleficio veritatē ingrens iustitie ōbitū exequat ⁊ balliuus sup hoc ad penam sanguinis pcedat: nun qd p̄latus incurrit irregularitatē? Rñdeo q nō. ex̄ ne clerici vel monachi. Epo. libro. 6. Quāuis enim clericis cās sanguis agitare nō liceat. cum tñ iurisdi ctionē obtinēt tpalez: pñt alijs delegare. ¶ Quid si iudex interroget eum qd agendū de illo q penā san guinis meret. Pōt rñdere vt dicit ray mūdus. Con sule legisp̄itos: ⁊ caueat ne pp̄ter suam rñsionē iudex intelligat q dz euz pena sanguis punire. Si vero vbi nō appareat casus de facto interrogaret ipm vel aliuz clericū q̄ pena esset infligēda p furto: homicidio ⁊ si milibus: posset dicere talis ⁊ talis fm leges. Cõcor. gof. ⁊ ber. ex̄ de excessib⁹ p̄latorū. Ex litis. ¶ Quid si qs ꝯsuluit homicidiuz fieri: ⁊ anteq̄ sequeret effe ctus reuocauit. Rñ. fm inocen. q si expresse ⁊ sine vlla fictione phibuit: imunis est ab homicidio: ita tñ q si nō firmiter credit q reuocatio locū habeat: tenet indicare illi q sibi caueat. Si at is cui ꝯsuluit pri⁹ oc cidat q̄ ꝯsulens reuocauerit: irregularis erit lz peni terit. ¶ Quid si qs in rixa mortuus fuerit: nunqd oēs rixātes sunt irregulares. Rñdeo fz gof. ⁊ host. q is q nō letat nec aio occidēdi pcussit: nec etiā hoc aio venit: nec alios puocauit: nec de occiso tenet: nec ordinē recipe phibet: lz alij occiderit. extra. e. Signi ficasti. §. Nō si discernit? Cõcor. inocen. Sūt aūt p̄ p̄te rixe qñ aliq ex ira se pcutiunt. vt dicit glo. ad §. la. 5. ¶ Quid de illo q dissuadet homicidiū: nihil omin⁹ associat homicidā: vt eū si opz defendat? Rñ deo fm host. homicida ex̄. e. Sicut dignū. ¶ Utruz oēs q itersunt vindicte sanguis sint irregulares? Rñ deo fm rod. q non: dūmodo nec ꝯsiliū nec auxiliū nec auctem p̄stiterint. Idē inocen. Si aūt p̄latus ibi interesset nō ex curiositate: sed tanq̄ auctem p̄stans de facili icurreret irregularitatē. extra de excessi. p̄la toz. Ex litteris. Oēs h̄ntes officiū in cā sanguis sunt irregulares illud exequēdo. puta accusator: iudex: assessor: aduocatus siue p actore siue p reo. qz agēdo p reo agit ꝯ actorē: cū actor obliget ad talionē. Offi cialis: testis: notarius scribēs sniam vel p̄ferēs aut si scribat attestatiões vl legat in examinatiõe cause. Itē q scripsit vel dictauit litteras p vindicta sanguis desti nandas. di. 51. Quātos. ex̄ ne clerici vel monachi. Sniam. Si tñ nō fuerit secut⁹ effect⁹: poterit epūs di

§.4.

§.5.

§.6.

Nota.

spensare

spensare fm rod. ¶ Quid si qs pcutit mulierez pregnantē vel dat ei venenuz vt faciat aborsum? Rndeo fm raym. φ si ↄcept⁹ iam erat aiatus ⁊ format⁹ ⁊ mulier ꝓpter pcussionem aborsum fecit: homicidiuz fuit alias nō est homicida quātū ad irregularitatē: ſ3 quātū ad pniam. Sic etiā q dat vel accipit venenū ne fiat ↄceptio. ¶ Quid si dubitat an esset aiatus. Dicendū est φ si pbabiliter dubitat vel credit: d3 a ministerio ⁊ ꝓmotione cessare: ne piculo se cōmittat. Si aūt leuez ⁊ temerariā h3 opinionē: deponat eā si pōt: ⁊ sic poterit ministrare ⁊ ꝓmoueri. alias nō. extra de sen. excō. Inqsitioni. Custodes infirmoꝝ fm rod. in his q̄ bona fide erga infirmos faciūt: puta vocando minutorem ad minuendū sanguinē vel nō bñ custodiēdo ⁊ sic de aliis: si moriat nō debent de facili nimis scrupulosam habere ↄsciam l3 errauerint in aliq̄ nisi fuerit euidēs vel lata culpa: vel negligētia: ⁊ certū sit vel ꝓbabile fm iudiciū medicoꝝ φ inde mors ꝓuenerit. ¶ Utrū q nō liberat a morte cū possit: sit irregularis puta iudex q nō liberat hoiez a morte iniusta cū pōt: aut diues q nō pascit fame morientē ⁊ seqtur mors: Rndeo fm Rod. φ l3 tales grauissime peccēt: nō tñ sunt irregulares: q2 lex ꝓmotionis factū reqrit. 15. q. 1. Si qs nō iratus. Persone etiaz priuate si credant φ possint hoiem ab iniusta morte saluare solo verbo tenent ipedire verbo ⁊ etiā facto si credāt φ hoc possint facere sine suaꝝ psonarū piculo. ¶ Quid de illo q cū latro duceret captus dixit claudite os ei ne clamet: nunqd irregularis est si mors inde sequat. Rodo. credit φ sic: q2 iuuit ducētes: ↄsiliū dando. ⁊ eodem mō si querētibus latronē vel malefactorē indicauit eū nisi forte ignorauerit φ ad mortez quereret. Et notandū φ talib⁹ sic q̄rentib⁹ criminosuz est illudendū puta dicēdo se nō esse illius custodē: aut verbis similibus vtēdo seu oino tacendo. ¶ Quid si aliqs in bello vel rixa ministrat ensem lanceā lapidē: vl aliud vñ aliqs occidat. Rñdet rod. φ talis irregularis iudicādus est: q2 cāz ꝓpinquā prestat homicidio. ¶ Quid de artificib⁹ hmōi instrumēta facientib⁹. Rñdeo nō sunt irregulares. cū hoies possint talibus vti nō ad occidendū sed ad se defendendū ac etiā ad interficiendū infideles de licentia pape. ¶ Quid si qs suadet alicui φ exponat se morti pro xpo vel ecclia. Rñdeo fm Innocentiū φ nō sit irregularis etiaz si mors sequat. q2 xps mortē subijt ꝓ nobis. Idē hostien. ¶ Utꝝ liceat mlieri seipsaz occidere ne ab alio corrūpatur? Rñsio fm Tho. in 2ª2ᵉ φ nō. q2 nō est crimen mulieris si ei violētia inferat. Nō l3 etiaz alicui se occidere ne ↄsentiat in aliqđ pctm: q2 potēs: est deus q̄cūq3 tentatiōe superuenīete eripe hoiem a pctō. tñ vt dicit Aug. in libro de ciuitate dei excusat sāson ⁊ qdam alij sc̄i familiari ↄsilio spūsancti. ¶ Utrū occidere aialia sit pctm? Rñdeo s3 Tho. in 2ª2ᵉ φ nō. q2 nullus peccat vtēdo re sua ad hoc ad qđ est ordinata: gñaliter aūt plante ⁊ aialia ꝓpter hoies sūt. ¶ Utꝝ physici possint ad ordies ꝓmoueri? Rñdeo φ sic. dūmō ↄscia sua ipos nō remordeat φ aliqbus ifirmis cā mortis extiterint impitꝭ: medicinā dādo vel negligē-

Nota.

ter in eoꝝ regimine se habēdo. extra ő eta. ⁊ qlt. Ad aures. in tertu ⁊ in glo. Cōsulāt aūt. Gof. ⁊ hostien. φ ꝓmoti ⁊ ꝓmouēdi a practica medicine abstineāt: ⁊ potissime a cirurgia q̄ adustionē vel incisionē reqrit: cū in nullo vacillare debeat ↄscia ꝓmouendi. 33. di. Laici. Scdm aūt raymundū operari de physica nō l3 in sacris ordinib⁹ ↄstitutis vl minorib⁹ d3 tñ sint bñficiati: nisi gratis: vel ꝓ miserabilib⁹ psonis ↄfratrib⁹ vel ↄsanguineis. nec etiā tūc: si ibi esse posset piculuz. Officiū aūt cirurgie q̄ adustionē vel icisionez iducit: ipsis interdicit. extra. ne clerici vel monachi. sniaz.

q Uia in bellis sepe fiūt homicidia: de bello sūt aliqua vidēda. Et prio. vtrū bellare sit licituz? Rñdeo fm Tho. in 2ª2ᵉ. *qsti. 9.* Ad hoc φ bellū sit iustū: tria reqrunt. Primo qdē reqrit principis auctēs. Nō eni ptinet ad psonā priuatam bellū mouere sine principis auctē: q2 pōt ius suū in iudicio superioris proseq. Priceps aūt cui cura reipublice est cōmissa: pōt gladio vti vt minister dei. Ad ipm eni ptinet rempublicā patrie sibi subdite tueri. vt dicit Aug. ↄ faustū. Scdm aūt rod. sufficit auctoritas iferioꝝ dignitatū ad defensionē sibi subditorū: qñ quis alias p iudicē nō pōt se iuuare. Scdo reqrit cā iusta. vt. s. illi q ipugnant pp aliquā culpā ipugnationē mereant. Uñ aug. i libro. 83. q. Iusta bella solent diffiniri q̄ vlciscunt iniurias. Sic gēs vel ciuitas plectēda est q̄ vidicare neglexerit qđ a suis iprobe factū est vel reddere qđ p iniuriā ablatā est. 3° reqrit intētio bellantiū recta vt. s. bonū ꝓmoueat ⁊ malū euitetur. Ubi eni est iusta cā bellū reddit illicitū pp prauam intētionē. Uñ Aug. ↄ faustū. Nocēdi cupiditas vlciscēdi crudelitas iplacabilis aius: libido dñandi: ⁊ similia in bellis iure culpant. Hec tho. Licet aūt psone priuate nō l3 bellū mouere: pōt tñ de iure nature quil3 tā laicus q̄ clericus se ⁊ sua defendēdo vim vi repellere: cū moderamine iculpate tutele. ar. extra de homicidio. Significasti: ⁊ extra de sen. excōi. Dilecto. lib. 6. De quo dictū est. 18. distin. agēdo de iniectiōe manuū i clericos: circa pncipiū capituli. Qui h3 iustū bellū suū facit quicqd capit ab hoste vl auxiliatoribus suis siue subditis siue alijs quousq3 sit sibi satisfactū de omni dāno tā sui q̄ suorū vel donec ipe hostis offerat se ad ius ⁊ velit satisfacere. distin. idest Ius gētiū: 23. q. 7. Si de rebus. Ultra hoc autē nihil accipere d3 nisi pp imanitatē criminis priuari meruerit oibus bonis: vt est crimē lese maiestatis s3 rays ⁊ rod. Debet aūt predā diuidere subditis fm proportionē: ⁊ qualitatē psonarū ⁊ laborū. distin. i. Ius militare. Subditi vero illi q deū plus timētes q̄ hoies dños suos in bello illicito in nullo coadiuuāt: nō sūt spoliādi vel in aliquo puniēdi. pena eni suos d3 tenere actores nec est vlteri⁹ protrahēda q̄ delictuz sit in excedēte repti. extra de his que fiunt a maiori parte capituli. Quesiuit. i. q. 4. c. i. Hec ray. Quidā tamē aliter dicūt. Nō sunt etiā spoliādi psbyteri monachi: cōuersi peregrini mercatores: rustici eūtes ⁊ redeuntes ⁊ in agricultura existētes: ⁊ animalia qbus arant ⁊ semina portāt ad agruz extra de treuga. Innoua-

Nota.

meo. Si certū sit bellū esse iniustū: subditi nō dēnt in
hoc suis dñis obedire. qz plus timere debēt deum q̄
hoiem. si vero sit dubiū: excusant ꝓpter bonū obedi
entie: lz dñs peccauerit si forte male precepit. 23. q.
1. Quid culpat. Non sic excusant amici: cognati: sti
pendiarij ⁊ hmōi. qz in dubio nō debent se exponere
discrimini vt iuuēt aliquē in preiudiciū alteri⁹. 14. q.
5. Denicꝫ. Itē ꝫm rob. q hz iustum bellū non tenet
de dānis q̄ bona fide infert vel a qbus cōmode absti
nere nō pōt ꝫm industriam ⁊ ꝯsuetudinē bona fide
pugnantiū etiā si fecerit incēdia vel effractiones: vel
arboꝝ aut vineaꝝ extirpatiōes. Si vero hoc malicio
se intulit cū posset sibi ꝯsulere aliter cōmode: tenetur
⁊ cōpēsabunt illa damnatū dānis sibi datis: facta dis
computatiōe hinc ⁊ inde. Qui aūt iniuste mouet bel
lum: tenet de oibus dānis aduersarijs illatis. Tenet
hoibus ꝓprijs de dānis illatis sibi ab aduersarijs dū
iuste rebellabant. nisi ⁊ ipsi mala fide iuuerint eum.
¶ Utrū liceat in festis bellare? Rñdeo ꝫm thomā in
scđa scđe q̄ sic. si necessitas exposcat. tunc eni cessare
eēt deū tentare alias aūt nō lz. qz tūc debēt hoies va
care spūalibus ⁊ diuis. ¶ Quid de rebus q̄ rapiunt
de ecclesijs aut q̄ sūt de bonis eccliaꝝ siue clericorū
xp̄ianorū in terra illius ꝯ quē bellū gerit? Rñdeo ꝫm
rob. Raptores hoꝝ tenent reddere: nisi auctē prela
ti ecclīastici hec fierent. ¶ Quid si q iminentib⁹ ho
stibus fugiūt ad eccliam ⁊ ibi capiunt: nunqd eos ca
piētes dēnt ipsos dimittere liberos? Rñdeo ꝫz rob. q̄
sic: nisi eccliam incastellauerit ⁊ inde hostes īpugnaue
rint. tūc eni nō dēnt gaudere imunitate. cū ipsā viola
uerint exinde pugnādo. Dr etiā q̄ si ponant ibi vi
ctualia de qbus sustētent in ipugnatione hostiū: si ca
piant a iuste bellātibus nō peccāt nec tenent restitue
re. ¶ Utrū duellū sit licitū. Ad hoc dicit Nico. de ly
ra. Primi Regū. 17. q̄ duellum pōt accipi dupl'r.
Uno⁰ ꝓprie: ⁊ sic duellū dr singularis pugna duoꝝ
vt p victoriā tanq̄ p diuinū iudiciū appareat vni⁹ iu
stitia ⁊ alterius iniustitia. ⁊ sic ꝫm oēs doctores est il
licitū tam ex parte appellātis q̄ ex parte recipiētis ⁊
iudicātis ⁊ ꝯsulentiū ⁊ fauorē prestātiū: qz est ibi ma
nifeste tētatio dina. ⁊ hoc mō vident loq̄ d̄ duello iu
ra ipm prohibentia. 2. q. 5. Monomachia. Et ex̄ de
purgatiōe vulgari. Ex suscepti. nisi p reuelationē di
uinā fieret. sicut dauid in noie dñi singulare certamē
iniuit ꝯ goliā: sicut dine iustitie executor. Alio⁰ pōt ac
cipi large prout est bellū singulare vni⁹ cū vno absqꝫ
expectatione diui iudicij: sed vt p virtutē artē vel for
tunā aliq̄ ꝯtrouersia inter eos terietur: ⁊ sic dicūt ali
q duellū esse illicitū ⁊ a parte offerētis iudicātis ⁊ re
cipiētis: ita q̄ magis deberet rex suarū spoliationē ⁊
sue ꝑsōe mortē sustinē q̄ duellū recipe lz sit inocēs.
qz intētio intrātis sic duellū est interficere aduersari
um. qd̄ est ꝯ ꝓceptū diuinū. Sed ista snīa videt alijs
nimis dura: qz licitū est se defendere nō solū in cā cri
minali pro vita sua defendēda sed etiā in cā ciuili si
cut licitū est bellare ad sui corporis rerūqꝫ suaꝝ ꝯser
uationē. Nec talis p se intēdit mortē alteri⁹: sed p ac
cidens. s. ad sui tuitionē. nec est transgressor dini ꝓce
pti: de mādato iudicis sic se defendēdo. Dicūt tñ alij
q̄ duellū offerens ⁊ iudex auctem prestans: mortal'r
peccāt. Sed qz multi principes scte vite ⁊ q bonoꝝ cō
silio vtebant aliqñ duella ꝯcesserunt: vt btūs ludoui
cus ⁊ prelati iustitiam tpalem habētes: videtur durū
duella condēnare in oi casu ex parte iudicū. Et ideo
absqꝫ assertione posset dici q̄ pñt in aliquo casu a iu
dicib⁹ ꝑmitti: vtpote qñ aliq nobiles hñt iter se guer
ram quam pñt mouere ex longa ꝯsuetudine q̄uis su
periorem habeant: ⁊ vnus vastat terrā alterius: ⁊ aliqñ
cōtingit q̄ vnus ꝯuocat aliū coram supiore principe
ad duellum ⁊ alius statim recipit: si iudex in tali casu
probabil'r videat q̄ predicta vastatio subditoꝝ ino
centium p duellū istud debeat teriari: non videt pec
care tale duellū ꝑmittendo: qz ei q hz curā alicuius
cōitatis licitū est minora mala ꝑmittere ad euitandū
maiora. sicut licite ꝑmittunt meretrices in ciuitatib⁹
ne oia turbent libidinibus. vt dicit Augu. ⁊ sic de ca
sibus similibus. Huic aūt dicto videtur ꝯcordare di
ctum scti Thome in sua sūma. 95. q. articulo. 8. vbi
dicit q̄ qñ in duello nō expectatur aliqs euētus mira
culosus: tūc tale duellū appropinquat ad cōem rōnē
sortiū. Sortibus aūt vti licitum est in plurib⁹ casibus
vt ipse dicit ibidē. Hec Nico. d̄ lyra. ¶ Quid de cle
ricis illis q religiosis afferunt pugilib⁹ ad iurandū: nū
qd irregulares fiunt si sequat homicidiū in illo duel
lo? Videt ray. innuere q̄ sic. qz vident coadiuuare ad
hoc q̄ fiat duellū: sicut illi q dant bñdictionē. Hoc
aūt ꝫm rob. dicere durū videtur: lz dicere ꝯtrium nō
sit tutū. Quidā vero dicunt q̄ si sine talibus religiosis
⁊ bñdictione nō fieret duellū: incurrunt irregularita
tem. alias aūt nō: qbus ꝯcordat illud qd̄ dictū est pri
us de participantib⁹ cū excōicatis in crimine. ¶ Utrū
milites q in bellis fuerunt possint ad ordines ꝓmoue
ri. Rñdet ray. q̄ si interfuerint bello licito: nec ibi oc
ciderint aliquē nec mutilauerint: nec cām mortis de
derint: poterūt ꝓmoueri si alias sūt idonei. si vero in
bello illicito ⁊ hoies sunt ibi occisi: ēt si nō p istos eis
imputat ꝓpter culpā precedentē: ⁊ ita nō poterūt pro
moueri. 15. q. 2. ca. vltimo. extra de clerico ꝑcusso
re. Principiū. ⁊ de homicidio. Cōtinebatur. De q̄
vide in astex. libro. 6. titulo. 14. Clerici possunt hor
tari ad pugnā in iusto bello ꝯ hostes. In ꝓpria tñ ꝑ
sona pugnare nō possunt vt dicit ber. extra de homi
cidio. ca. penultio. allegās sup hoc multa iura. Ray
mundus autē ꝯcordās dicit q̄ prelat⁹ ecclesiastic⁹ ob
defensionē rerū ecclesiasticaꝝ pōt inuocare ⁊ hortari
ꝯ violētos brachiū seculare: ⁊ etiā pñt eos seq̄ exhor
tandos ipsos: nō vt occidāt vel vulnerēt: sed vt eccle
siam: fidē ⁊ patriā liberent ⁊ defendāt. ⁊ lz hincinde
aliq occidant: nō est prelato vel ecclesie imputandū:
imo peccaret nisi contra tales se opponeret.

c **Irca** irregularitatē notandū ꝫm Scotū q̄ irregularitas ē inhabilitas ad su
sceptionē ⁊ executionē actuū ordinū. Incur
ritur aūt a iure ex qbusdā criminibus ⁊ ex qbusdam
nō criminib⁹. ⁊ ex qbusdā que qñqꝫ pñt esse crimina
qñqꝫ nō crimina. Ex criminib⁹ q̄tuor punictib⁹ ad
ordines

qsti. x. §. 1. Irregularitas est: ⁊ qñ ꝯtrahatur.

ordinis vel actus eorū. Quorū vnū est symonia cū si lo eni q scit se symoniace ordinari: solus papa pōt dispensare de quo dictū est supra. Scdm est furtū in ordine. de quo distiguit q2 aut prohibet p excōicationē ne qs accedat nisi de isto episcopatu ⁊ prius legitime examinat⁹ ⁊ receptus: aut nō est talis excōicatio vel phibitio. In vtroq3 casu se furtiue ingerens est irregularis. s3 in pmo nō dispensat nisi p papā. In scdo dispensat p epm. ex͂ de eo q furtiue ordines recipit in textu ⁊ in glosa. Tertiū crimen est ministeriū in ordine nō suscepto. extra de clerico nō ordinato ministrāte. Quartū est ɔtumacia in nō obseruādo penas ecclasticas. s. excōicationē: suspensionē: aut interdictū puta celebrando in excōicatiōe maiori. extra de clerico excōicato vel deposito ministrāte. de qbus supradictū est. ¶ Incurrit etiā irregularitas circa nō crimina: vt sūt enormis mutilatio vel infirmitas: illegitimitas ⁊ seruit⁹. Seruus eni nō est ordinādus q2 est possessio dñi: ⁊ ideo nō d3 ab eo auferri ipso inuito: q si de facto fuerit ordinat⁹ dño inscio nec de nouo ɔsentiente: d3 sibi reddi: non tñ d3 seruire nisi in actib⁹ decentibus statū suū. ¶ Incurrit insup circa illa que qñq3 sūt crimina. qñq3 nō: vt homicidiū ⁊ bigamia. sub homicidio cōtinet mutilatio actiua alteri⁹ hois. De q̄ dictū est supra. De bigamia dicet in mā de matrimonio. Hec Sco. ¶ Notandū q illud qd dictū est de clerico nō ordinato ministrāte intelligit de ministrante solēniter. Si eni aliqs in minoribus existēs dicat epistolā sine ornamētis subdyaconi: nō incurrit irregularitatē. extra de vita ⁊ honestate clericoꝝ. Et qsq3. Dicit aūt ber. epm posse cū tali dispēsare. Alexañ. autē ⁊ bartholina tenent opp̄m: qd videt magis consonum scdo capitulo de clerico nō ordinato ministrante. Notandū insup q irregularitas tam publica q̄ secreta impedit etia3 post pniam de pctō ppter qd incurrit: nisi sup ea dispēset. Itē notādū fm thomā in quarto q ordinās sciēter indignū mortalr peccat. q2 infidelis est dño suo cōmittēs indigno ei⁹ ministeriū: pcipue cū3 hoc vergat in detrimētū eccle ⁊ honoris diuini q p bonos pmouetur. Et si non possent tot boni ministri inueniri: melius est habere paucos bonos q̄ multos malos.

§. i. q̄sti. xj. Quia decime viris ecclasticis debent: de ipsis sūt aliqua breuiter dicēda. Et primo vtrū in decimis excuset ɔsuetudo ō nō soluendo? Dicunt ray. ⁊ gof. in hoc allegantes theologos: q decime quedā sunt psonales q̄. s. debent ex negociatione: artificio: scia: vel militia: quedā sūt pdiales q̄ pueniunt ex ipsis predijs seu ex aialib⁹ q̄ in ipsis pascunt. Decime aūt psonales nō de iure diuio

De decimis. sicut pdiales. sed pcepto hois debent. Ad leuitici vltimo tantū fit mentio de predialib⁹ ⁊ sic cū ɔsuetudo ius humanū tollat: liberat a culpa nō soluētes illas. Unde necio ille decime sūt soluēde que debent ex lege diua vel loci ɔsuetudine approbata. ex͂. c. In aliis. Df aūt cōsuetudo approbata ɔsuetudo rōnabilis ⁊ prescripta. Scdm aūt alexañ. tho. ⁊ Rich. pceptum de decimis est de iure nature ⁊ diuo q̄ ad dẽi accipiēdo decimā p aliqua portiōe necia ad sustentationē ministroꝝ ecclesie. Nō eni nālis dictat. vt his q diuino cultui ministrāt ppl's necia tribuat sed accipiendo decimā p tali parte determiata: nō est de iure diuino nisi quo ad filios isrl. ⁊ erat preceptū iudiciale ptinens ad equalitatē inter hoies ɔseruandā: q2 trib⁹ leuitica diuis mysterijs mācipata. possessiōes n̄ hēbat. Unū ecclia p̄satis opportunitatib⁹ tēpoꝝ psonaꝝ posset aliā partē soluendā determiare. Et addit Thomas q l3 ecclia possit regrere decimas: tñ laudabilr non regrit eas in locis vbi ppter dissuetudinē vel aliā causam: sine scandalo regri non pñt. Nec tñ illi q nō soluūt in locis illis sūt ex hoc in statu dānatiōis nisi forte ppter obstinationē habētes voluntatē nō soluendi etiā si ab eis peterent. Rich. quoq3 dicit q in maiori parte italie nō soluunt decime: nec tñ ecclia pcedit ɔ eos cōpellēdo eos ad solunonē. Rod. aūt dicit q qñ nulla decima soluit: videt q dñi predioꝝ manu breui soluerint ecclesie decimas: ⁊ eis deinceps ecclia redonauerit. Dicit etiā q l3 nō excuset ɔsuetudo sola: excusat tñ cōpositio vl remissio facta ab ecclia expsse vel tacite ex hoc q p tps cuius nō extat memoria pacifice ⁊ qete sustinuit q nihil p decia soluerent. nec ecclesia pōt petere ɔ cōpositionē vel remissionē pdictā nisi ad inopiā redigat: vel nisi fiat aucte pape ex certa snia predicta reuocantis. ¶ Utrū laici licite possint recipe decimas? Rñdeo q sic ex priuilegijs eccle romane. vel si eis fuerint in feudū ab ecclia ab antiquo ɔcesse. dūmō ecclesiā defendāt sicut fideles vassali. Nō pñt aūt a tpe lateranensis ɔcilij in feudū concedi ab alio q̄ a papa. vt dicit ray. extra. c. Prohibemus. Qd si nescit de decima quā tenet miles vtrū sit de antiqs data in feudū ante illud ɔcilium: vel nō: dicit rod. q si a tpe ex q̄ nō extat memoria miles hmōi ⁊ antecessores eius qete ⁊ pacifice tenuerint eā recognoscētes se tenere ab ecclia mediate vel imediate: ⁊ reddētes ei debitū obsequium vel alij noie ei⁹: psumendū est benigna interptatiōe q sit de antiqs. ar. 12. dis. j. alias nō est psumēdū q iuste teneat. Utrū laicus tenens decimā ab ecclesia in feudū possit ipm feudū in aliū laicū transferre? Rñdeo fm ber. q sic de ɔsensu epi. Qd videt intelligēdū de decimis q̄ tenent imediate ab ecclia. In alijs autē videt sufficere ɔsensus dñi cui fit homagiū. Si vero nō fit in feudū de facto tenet: nec in laicos nec in clericos trāsferre potest: etiam de ɔsensu epi. extra de his q̄ fiunt a platis sine cōsensu capituli. Aplica. ⁊ de decimis. Prohibem⁹. Decime pdiales dari debēt nō deductis expēsis in illis q̄ fiunt p fructib⁹ colligēdis. extra. c. Cū3 hoies. ¶ Utrū debeāt solui decime in vinea vel pdio: an debeāt ad ecclesiā deportari? Hostiē. dicit q in hoc d3 seruari ɔsuetudo. extra de sepul. Certificari. ¶ Utrū clerici teneant dare decimā decime pape? Rñdeo fm Tho. q sic si exigat: sicut i antiq̄ lege leuite soluebāt decimā decime sūmo pōtifici. ¶ Quid si qs lōgo tpe recepit vel retinuit decimas idebite: ⁊ nūc veniens ad satisfactiōe3 postulat sibi remitti? Rñdet gof. q talis debet fm possibilitatē suā restituere: prouiso tñ q ei

remaneat vnde possit viuere: qr quicqd habent clerici pauperū est.16.q.1.ca.viii. Debet ēt proponere totū restituere: si ad pinguiorē fortunā venerit. extra de solutionibus. Odoardus. Secūdū autē hostiē. posset tali si eēt pauper fieri remissio p episcopū. ar. cā. questione z capitulo preal. fm vero rod. posset etiā fieri remissio diuiti. ex quo vult ecclesiā iuri suo restituere Scōm ēt ber. ex. de rebus ecclesie nō aliendādis: pro decimis subtractis aut retētis possent per diuitē assignari redditus ecclesie. ¶ Religiosi tā exēpti q̄ nō exēpti de terris z possessionib⁹ acqsitis z acquirēdis tenētur soluere decimas integre illis qbus eedē possessiones z terre fuerant decimales. extra. c. Statuto lib. 6. z hoc nisi hēant aliud ex priuil. ¶ Si qs tenet in feudo decimas: nūqd pp hoc recipiet decimas noualiū. Rñsio fm ray. q nō: sed debent ecclesie parrochiali: qr hmōi possessiones z priuilegia artāda sūt z nō ampliāda. extra. c. Tua nisi sint religiosi qui ex priuilegio decimas recipiūt qr ēt pciperent decimas noualium extra. c. Ex pte secus eēt si nō ex priuilegio sed ex prescriptione illas reciperent. extra. c. Cū cōtingat: tūc enim nō eis sed ecclesie decime noualiū soluēde sunt. Dicit autē nouale: ager de nouo ad cultū redactus: de quo nō extat memoria q aliqñ cultus fuisset xtra de verbo. signi. Quid p nouale. Ubi dicit glosa. q illud qd semel fuerit nouale semp erit nouale. quātū ad ius decimarū. extra. c. ō puil. ca. vlt. Quidā tñ aliter dicunt Ad capitulū autē allegatum posset dici q tm loquit de religiosis q habebāt priuilegiū de nō soluendis decimis terre p eos nouiter ad culturā redacte: que debet ppetuo quo ad imunitatē de nō soluēdis decimis noualis iure censeri: qr alias nūq cōtingeret hmōi indulgentiā plus eis dispendij q̄ vtilitatis cōferre: vt ibi dr: puta pp magnas expēsas quas fecerāt illaz terrā inutilē mōtanā scz vel paludosam reducēdo ad culturā. Hec autē ratio nō hz locū in alijs noualibus: lz autē Ber: in glosa allegata sup ca. quid p nouale: videat loqui vniuersaliter de iure decimarū scz ipsas pcipiēdo vel nō soluēdo: forte tñ solū itelligit ō iure decimarū q̄ ad ipsas nō soluēdas a rligiosis supradictis: nec plus valet cōcludi ex vltimo ca. de puil. p ipsū allegato. Ad hoc facit glosa eiusdē sup illud ca. Ius pcipiēdi decimas non potest a laicis prescribi. extra. de prescrip. Causam: sed bene a clericis. extra de prescrip. De quarta z etiam a religiosis si habēt parrochias. extra. c. Cū contingat. zc. Cum in tua. Qui diu decimas nō soluit z tunc vult soluere: nō dz soluere illis qui ex sola prescriptione decimas hactenus pceperūt: sz ecclesie parrochiali: fm Rod ¶ An debeat dari decimā de reb⁹ minutis? Rñdeo fm Tho. q lex vetus nō determinauit vt de hmōi minutis reb⁹ puta de herbis que in orto nascūtur decime dent: sz religi hoc arbitrio dare volētū qr minima quasi nihil cōputantur. Uñ pharisei quasi pfectā legis iusticiā sibi ascribentes: ē de his minutis decimas soluebāt nec de hoc reprehēdūtur a dño: sed solū de hoc q maiora id est spiritualia pcepta cōtēnebāt. Magis autē de hoc cōmendabiles eē ostēdit dicēs. Hoc oportuit facere. s. tēpore legis vt chrisostom⁹ exponit: qd ēt vr magis in quādam decētiā sonare q̄ in obligationē. Uñ z nunc de hmōi minutis nō tenētur hoies decimas dare: nisi forte pp ɔsuetudinē patrie. ¶ Quid si qs habeat domiciliū in vna parrochia z colat agros in alia: vel aliqs pastor ducit gregē p aliquā ptē āni in terris vni⁹ parrochie z alia pte anni i terris alterius. vel hz ouile in vna parrochia z pascit oues in alia? Rñdeo fm tho. q decime psonales debētur ecclesie in cui⁹ parrochia homo habitat. Decime vero pdiales rōnabiliter magis videnē ptinere ad ecclesiā in cuius terris pdia sūt sita: tñ iura determināt q i hoc seruet cōsuetudo diu obtēta. Pastor aūt qui in diuersis tpibus gregē pascit in duabus parrochijs: dz pportionabiliter vtriqz ecclesie decimas soluere z. qr ex pascuis fructus gregis proueniūt: magis debetur decima gregis ecclie i cui⁹ territorio grex pascitur q̄ vbi ouile locat. Hec tho. Quidā aūt dicunt in casu vltimo q decima dz diuidi inter ecclesiā vbi grex pascitur z propriā. In hoc tñ est cōsuetudo obseruāda. De remuneratione soluētiū decimas dicit Aug. Si decimā dederis nō solū abundātiā fructuū sz ēt sanitatē corporis cōsequeris. Idē. Cū decimas dando z celestia z terrena pmereri posses: pro auaricia tua duplici bñdictiōe te fraudas. Dabis ipso militi qd nō vis dare sacerdoti.

¶ De sacramēto coniugij cuius institutio z causa ostenditur. Dis. xxvj.

Cum alia sacra post pctm z pp pctm exordium sūpserūt: matrimonij sacrz ēt añ pctm legit istitutū a dño: nō tñ ad remediū sz ad officiū. Refert. n. scriptura geñ. i adā misso sopore: atqz vna de costis ei⁹ sūpta: z exinde muliere formata vix in spū intelligentē ad quē vsum mulier facta eēt: post extasim prophetice dixisse. Hoc nunc os ex ossib⁹ meis z caro de carne mea: pp hoc relinquet homo patrem z matrē z adherebit vxori sue: z erunt duo in carne vna.

¶ De duplici institutione coniugij.

Cōiugij autē istitutio duplex est vna añ pctm ad officiū facta ē in paradiso vbi essz thorus imaculatus z nuptie honorabiles: ex qb⁹ sine ardore pcipent: sine dolore parerēt: altera post pctm ad remediū fcā extra padisū: pp illicitū motū deuitandū. Prima vt natura multiplicaret. Scda vt nā exciperet z viciū cohiberet. Nā z ante pctm dixit deus. Crescite z multiplicamini: z post pctm oibus pene hoibus p diluuiū consumptis. Qd vero añ pctm institutū fuerit coniugiū ad officium: post peccatū vero ad remedium

diū cōcessū Aug. testat dicēs. Qd̄ sanis est ad officiū egrotis est ad remediū. Infirmitas .n. incōtinētie q̄ est in carne p pctm̄ mortua ne cadat in ruinā flagitiorū: excipit honestate nuptiarū. Si vero nō peccassent primi hoīes: sine carnis incētiuo ac feruore libidinis ipsi ac successores eorū cōuenirēt. Et sicut remunerabile ē aliqd̄ bonū opus: sic coitus eorū bonus eēt & remunerabilis. Quia vero pp pctm̄ letalis cōcupiscētie lex mēbris nostris inhesit: sine qua carnalis nō fit cōmixtio: reprehēsibilis est & malus coitus nisi excuset p bona coniugij.

Aug. super gen. li. ix. de nuptiis & concupiscentia

¶ Qn̄ ſm preceptum: quādo ſm indulgentiam contractum sit coniugium.

Prima institutio habuit p̄ceptū: scd̄a indulgentia: didicimus .n. ab aplo humano generi pp vitādā fornicationē idultū eē cōiugiū. Indulgētia vō qz meliora nō eligit remediū hʒ nō pmiū: a quo si qs declinauerit meret exitiale iudiciū. Qd̄ hʒ idulgētiā pcedit: volūtariū est nō necessariū: alioqn trāsgressor eēt q illud nō faceret. Et pōt sane itelligi illud sub p̄cepto dictū hoībus primis añ pctm̄: crescite & multiplicamini: quod ēt post pctm̄ tenebāt vsqz quo ē fcā multiplicatio: postq̄ ſm indulgētiā mr̄imonij pctus fuit. Ita ēt post diluuiū quo vniuersū pene hūanū genus deletū ē: hʒ p̄ceptū dictū ē filijs noe: crescite & multiplica. Multiplicato vō hoīe ſm indulgentiā cōtractū: est nō ſm imperiū.

¶ Quibus modis accipiatur indulgentia.

Indulgētia autē diuersis modis accipit .s. p pcessione p remissiōe: p pmisiōe. Et est pmissio i nouo testō de minorib⁹ bonis & de minorib⁹ malis. De minorib⁹ bonis est cōiugiū qd̄ nō meret palmā: sʒ ē i remediū. De minorib⁹ malis .i. d venialib⁹ est coitus q fit cā icōtinētie. Illd̄ .s. cōiugiū indulget .i. cōcedit. Illud vero .i. coitus talis pmittit .i. tolerat ita q̄ non phibet.

¶ Qd̄ nuptie sint bone.

Fuerūt autē nō nulli heretici nuptias detestantes q taciani appellati sūt: hi nuptias oīno dānāt: ac pes fornicationibus alijsqz corruptionib⁹ faciunt: nec recipiunt in suorū numero: cōiugio vtentē marē vel feminā. Qd̄ autē res bona sit cōiugiū nō mō ex eo pbat q̄ dñs legit piugiū instituisse inter primos parentes: sed etiā q̄ in cana galilee nuptijs interfuit xp̄s: easqz miraculo cōmendauit aqua in vinum cōuersa. Qui etiā postea viruʒ dimittere vxorē phibuit: nisi cā fornicationis. Apostolus ēt ait. Uirgo nō peccat si nubat. Constat ergo rem bonā esse matrimonium: alioquin non esset sacramentuʒ. Sacramentum enim sacrum signum est.

¶ Cuius rei sacramentuʒ sit coniugium.

Cum ergo cōiugiū sacrm̄ sit: & sacruʒ signū est: & sacre rei .s. cōiunctionis xp̄i & ecclesie sicut ait apostolus. Scriptuʒ est inquit. Relinquet homo prem & matrē & adherebit vxori sue: & erunt duo in carne vna. Sacramētū hoc magnū ē. Ego autē dico in christo & in ecclesia. Ut eniʒ inter cōiuges cōiunctio est ſm consensuʒ animorū & ſm permixtionē corporū sic ecclesia xp̄o copulat voluntate & natura: qz idem vult cū eo: & ipse formam sumpsit de natura hominis. Copulata est ergo sponsa sponso spūalr & corporaliter .i. charitate ac cōformitate nature. Huius vtriusqz copule figura est in coniugio. ¶ Consensus enim cōiugū copulaʒ spiritualeʒ christi & ecclesie que fit per charitatē significat. Commixtio vero sexuum: illā significat que fit per nature conformitatem.

¶ Qualiter itelligēdū sit illd̄ mulier illa nō ptinet ad mr̄imoniū cū q̄ ñ ē cōmixtio sexuū.

Inde est q̄ quidē doctorū dixerūt: illaʒ mulierē non pertinere ad matrimoniū: que non experit carnalē copulaʒ. Ait enim Augu. Non dubium est illaʒ mulierem non pertinere ad matrimoniū: cuʒ qua docetur non fuisse cōmixtio sexus. Iteʒ leo papa. Cuʒ societas nuptiarū ita a principio sit instituta vt pater cōmixtionē sexuuʒ non habeat in se christi & ecclesie sacramentū: non dubiuʒ est illam mulierēʒ non pertinere ad matrimonium: in qua docetur nō fuisse nuptiale mysterium. Itē Augu. Non est psectum coniugium sine cōmixtione sexuū. Hoc si ſm supsiciem verborū quis acceperit: inducit in errorem tn̄: vt dicat sine carnali copula nō posse pbi matrimoniū: & inter mariam & ioseph nō fuisse cōiugium: vel non fuisse psectū: qd̄ nephas est sentire. Tāto enim sanctius fuit atqz psectius: q̄to a carnali opere imunius. Sed superius posita ea ratione dicta intelligendū est: nō qn ptineat mulier illa ad matrimoniū

Augu.

Leo papa

Aug. li. de soliloquijs

cũ qua nõ est ɋmixtio sexuũ:sȝ nõ pertinet ad matrimoniũ qð expressam ⁊ plenã teneat figuram cõiunctionis xp̄i ⁊ ecclesie. Figurat.n. illã vnionẽ christi ⁊ ecclesie que est in charitate. Sȝ non illã que est in nãe cõformitate. Est ergo ⁊ in illo matrimonio typus ɔiunctionis xp̄i ⁊ ecclesie:sed illius tm̄ qua ecclesia christo charitate vnitur:nõ illius qua per susceptionem carnis capiti membra vniũtur. Nec ideo tñ minus scũm est cõiugiũ:quia vt ait Aug.
Aug. in li. de bono coniugali. In nuptijs plus valet sanctitas sacramenti: ɋ̃ secũditas. ventris. Est etiaȝ cõiugiũ signũ spiritualis cõiunctionis ⁊ dilectionis animorum qua inter se coniuges vniri debent. Unde apostolus ait. Uiri diligite vxores vestras:vt corpora vestra.

di.26. q.i.§.i. c Irca distin. 26. Quero vtrũ matrimoniũ fuerit a deo imediate institutũ? Qð nõ:qꝛ fuit institutũ p adã dicentẽ. Gen̄. 2. Relinquet homo patrẽ ⁊ matrem. ⁊c. ℂ Cõtra. Mathei.19. Qð deus coniunxit hõ nõ separet. ℂ Rñsio. Matrimoniũ fuit a deo institutũ cũ adduxit euã ad adã dicẽs. Crescite ⁊ multiplicamini:quã institutionẽ adã deo inspirãte tanɋ̃ eius preco explicauit dicẽs. Relinquet homo patreȝ ⁊ matrẽ ⁊ adherebit vxori sue in quo designat bonũ inseparabilitatis:⁊ bonũ prolis cũ dicit. Et erũt duo in carne vna. s. vnius pueri ɋcreãda. Fuit autẽ matrimoniũ ante lapsum in officiũ prolis ɋcreãde:post lapsum vero vltra hoc fuit in remediũ cõcupiscẽtie ad fornicationẽ vitãdã:que ɔcupiscentia ẽt diminuit p gratiã que in baptismo ipsã debite suscipiẽtib⁹ ɔfert. Fuit quoqȝ matrimoniũ in ɋcepto quousqȝ facta fuit multiplicatio hoĩm sufficiẽs ad cultũ diuinuȝ:⁊ erat ɋceptũ affirmatiuũ obligãs semp sed non pro sẽp. ⁊ hoc inɋ̃tũ erat in officiũ prolis procreãde nõ autem inɋ̃tũ erat in remediũ cocupiscẽtie que melius tpat per exercitiũ meditationũ ⁊ affectionẽ spũaliũ ⁊ degustationẽ celestiũ ac macerationẽ corporũ:ɋ̃ p matrimonialẽ actũ:quia vt dicit ber. in epistola ad propriꝯ parẽtes. Gustato spũ necesse est desipere carnẽ affectãti celestia terrena nõ sapiunt eternis ihiãti:fastidio sunt trãsitoria. Et lȝ matrimoniũ fuerit institutũ ante nouã legẽ:est tñ sacramẽtũ noue legis in qua nõ est euacuatũ sed cõfirmatũ ⁊ factum gratie causatiuũ quã antea nõ ɔferebat. De quo Mathei.19. Cõfertur autẽ in expressiõe ɔsensuũ p verba de p̄nti vel per alia signa:vt cũ di accipio te in vxorẽ. ⁊ ecõuerso. Et est signuȝ efficax nisi ponatur obex peccati mortalis gratiose cõiunctionis animorũ. Bñdictio vero sacerdotis nõ ptinet ad essentiã huius sacramẽti:sȝ est qd sacramẽtale ad eius solẽnitatẽ pertinens. ℂ Est aũt
§.3. indissolubilitas copule matrimonialis euidenter consona legi nature vt dicit scotus cũ vaga cõiunctio maris cũ femina sit ɔ̃ bonũ prolis ⁊ cõtra bonũ ciuitatis. Primũ probatur:quia tunc parentes non haberẽt determinatã noticiã sue prolis saltem pater:⁊ ita non esset sollicitus sue pli debitam ipendere disciplinaȝ: nec ecõuerso ples patri debitã reuerentiã ⁊ timorẽ filialẽ pp quẽ filius magis obedit p̄ri et ab eo facilius est disciplinabilis ɋ̃ ab alio. Secũdũ patet:qꝛ amicicia ciuiũ est vt plurimũ ex determinata ɋpinquitate i certo gradu:sed tũc nulla eẽt ɋpinqtas certa que eẽt causa amicicie. ℂ Ad argumentũ in oppositũ pȝ ex ɋdictis. Adã eniȝ dixit illud verbũ nõ matrimoniũ instituendo sȝ eius institutionẽ tanɋ̃ preco explicãdo. ℂ Notandũ ꝙ virginitas prefertur matrimonio
Ut eni ait Hiero. virginitati attribuit fructus cẽtesimus:viduitati sexagesim⁹ matrimonio tricesimus. De virginitate.
Math.13. Est autẽ virginitas ɋpositũ ɋpetue incorruptionis carnis. Integritas eni carnis nõ sufficit ad virginitateȝ sine tali ɋposito:tollitur vero p seminis effusionẽ ex mẽtis ɋposito procedentẽ. Si autẽ talis resolutio seminis accidat preter mentis ɋpositũ:vel dormiẽdo vel per violentiaȝ illatam cui mẽs nõ consentit licet caro delectet:vel ex infirmitate nature. vt pȝ in his qui fluxũ seminis patiuntur:nõ amittit virginitas hec thomas in secunda secunde.

ℂ Que sũt ɔsideranda in cõiugio. Di.xxvij.

p Ost hec aduertẽdũ est qð sit cõiugiũ:⁊ que sit efficiens cã ɔiugij:⁊ cã pp quã cõtrahi debeat:⁊ que sint bona cõiugij:⁊ quõ p ea excuset coit⁹ carnalis: q̃ sint legitime ɋsone ad matrimoniuȝ. Sunt ⁊ alia plura in matrimonio cõsideranda que sub cõpendio perstringemus.

ℂ Quid sit coniugium.

Sunt ergo nuptie vel matrimoniũ viri mulierisqȝ cõiunctio maritalis inter legitimas ɋsonas idiuiduã vite cõsuetudinez retinẽs. Ad idiuiduã ɔsuetudinẽ vite pertinet ꝙ absqȝ ɔsensu alterius neuter ɔtinẽtiã ɋfiteri põt vel orationi vacare:⁊ ꝙ inter eos dum viuũt vinculũ ɔiugale ɋmanet vt alij se copulare nõ liceat:⁊ vt inuicẽ alter alteri exhibeat qð qu isqȝ sibi. Hac aũt descriptiõe legitimorũ ⁊ fideliũ tm̄ matrimoniũ includit.

ℂ De consensu qui efficit coniugium.

Efficiẽs autẽ causa matrimonij est cõsensus:nõ quilibet:sȝ p ṽba expssus. nec de futuro:sed de p̄nti. Si.n. ɔsentiũt i futurũ dicẽtes. Accipiã te in virũ:⁊ ego te in vxorẽ:nõ est iste ɔsẽsus efficax matrimonij. Itẽ si ɔsentiãt mẽte ⁊ nõ exprimãt ṽbis vl' alijs certis signis:nec talis ɔsensus efficit matrimoniũ. Si aũt ṽbis explicãt qð tñ corde non volũt si nõ sit coactio ibi vel dolus:obligatio

illa verboꝝ q̄b⁹ ꝯsentiunt dicẽtes:accipio te in virū:ꝛ ego te in vxorē:matrimoniū facit.

¶ Auctoritatibus probat ꝙ solus consensus facit matrimonium.

Quod autē cõsensus matrimoniū faciat subditis ꝓbaꝛ testimonijs Ait.n.Isidorus.Cõsensus facit matrimoniū. Nico. papa. Itē Nicolaus papa.Sufficiat solus ꝫ leges eoꝝ ꝯsensus:de quoꝝ cõiūctionib⁹ agiꝛ.Qui solus si forte i nuptijs defuerit:cetera ēt cū ipso coitu celebrata frustrãtur. Ioan. chri. super mat the. Itē Ioã.chriso. Matrimoniū nõ qdē facit coit⁹ ꝫ volūtas:ꝛ idõ non soluit illud sepatio corporis. Amb. Itē amb. Nõ defloratio virginitatis facit cõiugiū:ꝫ pactio ꝯiugalis. Ex his appet ꝙ ꝯsensus.i.pactio ꝯiugalis mrĩmoniū facit:ꝛ ex tūc ꝯiugiū est ēt si nõ ꝓcessit vł secuta est copula carnał.

¶ Quãdo incipiat esse coniugium.

Quod enim ab ipsa despõsatione in q̃ pactio ꝯiugalis exprimiꝛ cõiuges sunt scõꝝ testimonia ꝓbant. Amb. i li. de virginibus. Ait.n.amb. Cū iniciaꝛ ꝯiugiū ꝯiugij nomē asciscitꝛ:cū cõiungiꝛ viro ꝯiugiū est:nõ cū viri admixtione cognosciꝛ. Isi. i li. ethimo. Idē Isidor⁹. Cõiuges veri⁹ appellãtur a prima desponsatiõis fide:q̄uis adhuc inter eos ignoreꝛ ꝯiugalis ꝯcubit⁹. Aug. in li. de bono coniugij. Itē Aug. Cõiunx vocaꝛ ex pma despõsatiõis fide quã ꝯcubitu nõ cognouerat:nec fuerat agnitur⁹ nec pierat:nec mendax mãserat ꝯiugis appellatio vbi nõ fuerat nec futura erat carnis vlla cõmixtio:pp qd̄ fidele ꝯiugiū:ãbo parẽtes xpi vocari meruerūt:nõ soluꝫ illa mater:sed etiã ille pater ei⁹:sicut cõiunx matris ei⁹:vtrūq tñ mẽte nõ carne. Ex his euidẽter insinuatur ꝙ ex tpe quo itercedit ꝯsensus volūtati⁹ ac maritalis qui solus cõiugiū facit:ver i cõiuges sunt sponsus ꝛ sponsa.

¶ Secūdum quosdam nõ est cõiugium añ carnalem copulam:sed sponsi ꝛ sponse sunt

Quidã tamē asserūt verū cõiugiū nõ ꝯbi ante traductionē ꝛ carnaleꝫ copulã nec veri cõiuges esse aliquos añq̄ intercedat cõmixtio sexus:ꝫ a prima fide desponsationis vir sponsus:ꝛ mulier sponsa est non ꝯiux. Spõnsos aūt ꝛ sponsas couiuges frequẽter appellari dicūt:nõ quia sint:sed q: futuri sunt cuius rei sponsionem inuicem fecerunt:ꝛ ꝫm hoc verba permissarum auctoritatum intelligenda fore tradunt.

¶ Qua ratione vtuntur.

Quod vero iter spõsã ꝛ ꝯiugē plrimū iter fit ex eo astruūt:q: lꝫ spõse añ carnaleꝫ copulã icõsulto vł nolẽte spõso mõasteriū eligeꝛ quo scõ:spõso ēt lꝫ aliã ducē. Cõiugat⁹ vo vł ꝯiugata nec ꝯtinẽtiã nisi ex cõi ꝯsẽsu ꝓuaꝛ valet:nec mõasteriū peteꝛ:nisi vterq ꝯtinẽtiã puer ꝓfiteaꝛ. Qd̄ vo liceat spõse mõasteriū eligeꝛ auctatib⁹ scõꝝ ꝓbaꝛ. Ait.n.Euse.pp. Despõsatã puellã nõ lꝫ parẽtib⁹ alij viro tradere tñ lꝫ sibi mõasteriū eligeꝛ. Itē Greg. decreta legalia despõsatã si ꝯuerti voluerit nullo penit⁹ cẽsuerunt dãno multari. Refert ēt Hiero. ꝙ machari⁹ inter xpi eremitas ꝓcipu⁹ celebrato nuptiali ꝯuiuio cū vespe thalamū essꝫ ingressur⁹ ex vrbe egrediens trãsmaria petijt:ꝛ eremi solitudinē sibi elegit. Beat⁹ ēt Alexi⁹ similiter ex nuptijs dina grã vocat⁹ spõsã dseruit ꝛ nudus xpo famulari cepit. His auctatib⁹ ꝛ exẽplis liquet licere spõsis sine cõsensu suarū sponsarū ꝛ econuerso continentiam profiteri.

Qd̄ spõsa ꝑt monasteriū eligere non exquisito spõsi cõsensu. Euse. papa. Grego. exẽpla ponit.

¶ Qd̄ coniugatus vel coniugata nequeant continentiaꝫ profiteri sine alterius consensu.

Hoc autē ꝯiugatis nullaten⁹ lꝫ. Nõ eni ꝑt vir melioris vite ꝓpositū sumere sine vxoris ꝯsẽsu ꝛ ecõuerso. Vñ greg. scribēs theutiste patricie. Sūt q dũt rligiõis grã ꝯiugia dēre solui. Vñ sciẽdū ē:q: ꝛ si hoc lex hūana ꝯcessit:tñ lex diuina prohibuit. Si vo vtriusq ꝯueniat ꝯtinẽtē vitã ducere hoc qs audeat accusare? Sic.n.multos sãctoꝝ nouim⁹ cū suis ꝯiugib⁹ ꝛ ꝓus ꝯtinẽtē vitã duxisse ꝛ p⁹ ad sãcte eccłie regimina migrasse. Si ꝓo ꝯtinẽtiã quã vir appetit mulier ñ sequiꝛ:aut quã vxor appetit vir recusat:ꝯiugiū diuidi ñ ꝑt:q: scriptū ē. Mulier ptãtē sue carnis ñ hꝫ ꝫ vir. Silr ꝛ vir ptãtē sue carnis ñ hꝫ ꝫ mulier. Idē Agathosa latrix ꝓsentiū q̃sta ē viruꝫ suū ꝯ volūtatē suã i mõasteriuꝫ esse ꝯuersū:q̃ pp experiẽtie tue ꝓcipim⁹ vt diligẽti igsitiõe discutias:ne forte ei⁹ volūtate ꝯuersus sit:vł ipa mutare se ꝑmiserit. ꝛ si hoc repieris:ꝛ illuꝫ i mõasterio pmaneꝛ ꝓuideas:ꝛ hãc sicut ꝑmisit mutaꝛ vitã cõpellas. Si vo nihil hoꝝ ē:nec quoddã fornicatõis crimē pp qd̄ lꝫ vxorē dimittere:ꝑdictã mulierē cõmisisse cognoueris.ne illi⁹ ꝯuersio vxoris relicte i seculo fieri possit ꝑditiõis occasio:volumus vt maritū suum illi etiã si iam tonsoratus est reddere debeas:omni excusatiõe cessante:q: nisi fornicationis cã virū vxorē dimittere nulla rõ cõce

dit. Postq̃.n.copulatiõe ꝯiugij viri ⁊ mulie ris vnũ corp⁹ efficit̃:nõ põt ex pte cõuerti: ⁊ ex pte remanere i seculo. Itẽ ex.viij.synodo. Si qs ꝯiugat⁹ cõuerti ad monasteriũ velit:nõ est recipiend⁹ nisi prius a cõiuge castimoniã ꝓfitẽte fuerit absolut⁹. Tales ergo tũc sine cul pa sequũtur xp̃m relicto seculo si hñt ex pari volũtate castitatis ꝯsensũ. Itẽ. Si vir ⁊ vxor diuertere ꝓ sola religiosa iter se cõtulerint vi ta:nullatenus sine cõsensu ep̃i fiat vt ab eo sin gulariter ꝓuiso cõstituant̃ loco. Nã vxore no lente vel altero illoꝝ ẽt ꝓ tali re matrimoniũ nõ soluit̃. Itẽ aug. Si abstines sine vxoris vo Augu. lũtate:tribuis ei fornicãdi licẽtiã ⁊ peccatũ il lius tue iputabit̃ abstinẽtie. Itẽ Nicolaus pa pa. Scripsit nob thaberga r̃gina:regia se vel Nico. le dignitate vel copula exui.⁊ sola vita priua ta eẽ cõtẽtã desiderare. Cui scripsim⁹:nõ hoc al̃r fieri posse:nisi eãdẽ vitã vir ei⁹ lothari⁹ ele gerit. Ex his pꝫ q̃ ꝯiugati sine cõi cõsẽsu mo nasteriũ eligere cõtinẽtiã ꝓfiteri:vel habitũ religiõis sumere nõ valẽt.⁊ si fecerint:reuoca ri debẽt. Sponsi vero possũt sine cõi cõsensu monasteriũ eligere. Vñ videt̃ iter sponsum ⁊ sponsã cõiugiũ nõ eẽ. Idcq̃ asserũt a ꝑma fide despõsationis cõiuges appellari nõ re pñtiũ: sꝫ spe futuroꝝ:q: ex fide quã ex despõsatiõe si bi iuicẽ debẽt:postea efficiunt̃ cõiuges. Pre missas aũt auctoritates quib⁹ asserit̃ q̃ cõsen sus matrimoniũ facit:ita itelligi volũt vt cõ sensus vel pactio cõiugal̃ non añ coitũ faciat matrimoniũ sed in coitũ. Sicut.n.defloratio virginitatis ñ facit matrimoniũ nisi ꝓcedat pactio ꝯiugalis:ita nec pactio ꝯiugalis an teq̃ assit copula carnalis. Ex pactione ergo cõiugali spõsi ⁊ sponse fiũt añ coitũ. In coitu vero efficiunt̃ cõiuges. Facit eni pactio cõiu galis vt q̃ pri⁹ erat sponsa:in coitu fiat ꝯiunx.

¶ Responsio ad predictã cuꝫ determinatio ne superiorum.

His autẽ ita respõdemus sit aliqñ despõ satio vbi ẽ cõpromissio viri ⁊ mu lieris de cõtrahẽdo matrimonio:nõ est auteꝫ ibi cõsensus de pñti.⁊ est despõsatio hñs cõ sensuꝫ de p̃senti.i.pactionẽ cõiugalẽ q̃ sola fa cit ꝯiugiũ. In illa ergo despõsatiõe vbi ẽ pol licitatio ꝯtrahẽdi m̃rimoniũ:sponsi tm̃ ⁊ spõ se fiunt:nõ cõiuges ⁊ talib⁹ sponsis lꝫ sine cõi cõsensu ꝯtinẽtiã ꝓfiteri ⁊ monasteriũ eligere. In ea vero desponsatione vbi est cõsensus de presenti:cõiugiũ ꝯtrahit̃ ⁊ ab illius despõsa tionis prima fide veri coniuges appellantur. Secundũ hanc distinctionem desponsatiõis de sponsis varie loquuntur doctores.

¶ Quõ accipiat̃ spõsa in supradcis capitul̃.

Aliquãdo enim sponsas vocãt que talẽ hũerũt despõsatiõeꝫ vbi fuit pactio ꝯiugal̃ d̃ pñti:⁊ ille d̃e ꝯiuges sũt. Vñ gre. Si qs vxorẽ despõsauerit vl̃ sub arrauerit:quãq̃ p⁹modũ ꝓueniente die mor tis ei⁹ nequerit eã ducere i vxorẽ:tñ nulli de ꝯsanguineitate ei⁹ lꝫ accipe eã i ꝯiugio:⁊ si in uẽtũ fuerit sep̃at̃:sepet̃ oĩo. Itẽ Juli⁹ papa. Si qs despõsauerit vxorẽ ⁊ subarrauerit:⁊ vl̃ ꝓ uenĩete die mortis:vl̃ irruẽtib⁹ qbusdã causis eã nõ cognouerit:nec fr̃ ei⁹ nec vllus d̃ ꝯsan guineitate ei⁹ eãdẽ sibi tollat i vxorẽ vllo vnq̃ tpe. Itẽ Gre. Qui despõsatã ꝓximi sui puel laꝫ cepit in ꝯiugiũ:anathema sit ipse ⁊ oẽs cõ sentiẽtes ei:q: ꝯm legẽ dei mori d̃cernit̃. Naꝫ diuine legis mos ẽ sponsas appellare cõiuges: vt i euãgelio. Accipe mariã cõiugẽ tuã. Et in d̃uteronomio. Si qs alteri⁹ spõsã in agro vel quolibꝫ loco opp̃sserit vel adduxerit i domũ suã:moriat̃.q: vxorẽ ꝓximi sui violauit:nõ q̃ laꝫ vxor erat sꝫ q̃ a parẽtib⁹ vxor fieri d̃bebat. Ex his colligit̃ q̃ sponse quedã cõiuges sũt añ cõmixtionẽ sexuũ. Sꝫ forte illd̃ mouet qd̃ in fine capituli d̃r:nõ q̃ iam vxor erat sed que vxor fieri debebat. Qd̃ non ita debꝫ intelligi: quasi vxor vere nõ fuerit ex quo pactio cõiu gal̃ itercessit:sꝫ q: nõdũ traducta fuerit:nec res vxoria itercesserat.s.ꝯcubitus cõiugalis.

¶ Q̃ aliter accipit̃ i his alijs capitul̃ spõsa.

Hec ẽt sponsa est que sic viro desponsata est:vt nõ itercesserit cõsẽsus d̃ pñti: sꝫ sponsio futuri. Scd̃m quẽ modũ illd̃ decre tuꝫ itelligit̃. Si qs spõsã filij opp̃sserit ⁊ post fili⁹ ei⁹ eã duxerit:pater postea nõ hẽat vxorẽ nec mulier virũ fili⁹ q patris facin⁹ ignorauit aliũ ducat. Si cõiunx illa fuisset qd̃ vtiq̃ fo ret:si in sponsalib⁹ pactio cõiugal̃ itercessisꝫ: nõ ꝑmitteret̃ spõso aliã ducere. Mechis aũt pena nõ nubẽdi ex rigore isligit̃ vt alij terreã tur. Idẽ ex eodẽ. Quidã despõsauit vxorẽ ⁊ dotauit:⁊ cũ ea coire non potuit:quã clãculo fr̃ ei⁹ corrupit ⁊ fuidã reddidit. Decretũ ẽ vt q̃uis nupta nõ potuerit eẽ legitimo viro de sponsatã

Nõ spõ sam di missam ali⁹ cõ gnat⁹ nõ põt duce re.

Julius papa.

Grego.

Ex cõci lio tho letano.

sponsatā tñ fratri frater habere nō possit:sed mechus ⁊ mecha fornicatiōis qdē vindictā sustineāt.licita vero eis ꝯiugia non negentur De illa desposatiōe hoc itelligi dz vbi nō fuit ꝯsensus ꝯiugalis de pñti:aliogn nō licerz eis alia sortiri ꝯiugia.Scdm hoc ēt illud itelligi dz.Statutū est a sacro ꝯuentu:vt si qs sponsam alteri⁹rapuerit : publica pnia mulcteē:⁊ sine spe ꝯiugij maneat:⁊ si ipsa eidē crimi cōsentiēs nō fuerit:licentia nubēdi alteri nō neget.Apparet hāc fuisse desponsatam sine pactione ꝯiugali de pñti ⁊ ideo nō fuisse ꝯiugez cui viuēte sponso alteri nubēdi licētia nō negat. Sunt eni quedā nuptialia pacta de futuro ex qb⁹ sponsi ⁊ spōse vocant:nec exide cōiuges sunt.Et ē pactio qdā ꝯiugalis de pñti que sponsum ⁊ sponsam etiaz ꝯiuges facit : ⁊ vtraqz pactio desponsatio vel sponsalia interdum dicunt:pprie tñ sponsalia dicunt quedam solēnia pacta nuptialia.

Ex cōcilio tholetano.

¶ Quare non statim tradantur sponse.

De nuptialibus pactis vbi est tantū sponsio futuri.Ait Aug. Institutū est vt iā pacte sponse nō statī tradant ne vilē habeat marit⁹datā quaz suspirauit sponsus dilatam.

Augu.

¶ Que spōsa sit vidua mortuo spōso:⁊ q̄ nō.

Et est sciendū q illa sponsa q̄ tm̄ in futuro ē pacta mortuo spōso nō remanet vidua:qz nō fuerat vir ei⁹.vñ si qs eaz duxerit ad sacros ordines ꝯscēdere nō ꝓhibetur qz nō duxit viduaz.Vidue.n.marit⁹eque sicut bigamus: sacerdos fieri ꝓhibet.Ex tali aūt copula nullus arcet a sacris ordinibus.

¶ Qui alterius spōsam eo mortuo ducit:ad sacros ordines accedere potest.

Secundū hoc intelligēdū est qd ait Pelagius papa de illo q mortuo spōso:ei⁹spōsam ducit i vxorē. Nihil est ingt:qztū ad hūc articulū attinet:qd ei obuiet de canonicis istitutis:qn ad sacros ordines ꝓmoueri valeat.Si vo tal' spōsa fuisset:iter quā ⁊ spōsū ei⁹ꝯsensus de pñti itercessiss eo mortuo vidua remansisset:cui copulat⁹in ꝯiugio vlteri⁹ad sacros ordines nō accederet cū viduā duxerit. Nō est ergo ambigēdū qn solus de pñti ꝯsensus ꝯiugiuz efficiat:⁊ exide veri ꝯiuges appellent. Jō post talez ꝯsensum si qs alij se copulauerit : ēt si carnis cōmixtio illic sequat:ad priorē copulā reuocandus est.

Pela. papa.

c Circa distinctionē.27.Quero vtrū ad ꝯhendū matrimoniū necūe sit viri ⁊ mulieris ꝯsensus. Videt q nō:qz cū nūq̄ possit ꝯstare d vero ꝯsensu:nūq̄ possent hoies esse certi vtrū essent vere matrimonialr cōiuncti. Cōtra. extra de spōsalibus. Tua nos. ¶ Rñsio. Ad hoc vt vere ꝯhatur matrimoniū reqrit mutuus ꝯsensus interior p verba de presenti vel p alia signa expressus. Et dico p alia signa : qz muti possunt ꝯhere matrimoniū. extra de sponsalib⁹. Tue fraternitati. Inter etiā absentes ⁊ q nunq̄ se viderunt pōt ꝯhi matrimoniū p procuratōem ⁊ litteras ꝯsensus mutuos exprimentes:duz tñ fama vel auditu vel aliquo alio mō se nouerit. Cuz eni matrimoniū sit sacrm de cuius rōne est qd sit signū sensibile:opz ꝯsensum matrimonialem p verba vel p alia signa exprimi. Ex p̄dictis pz q si aliqs sit ita ebri⁹ q nesciat qd agat : nō valet ꝯhere matrimoniuz cum aio non ꝯsentiat. nisi qd in ebrietate fecit postea ratuz habeat. Si aūt ebrietas non sit tanta q vsuz rōnis auferat:ꝯhere poterit. Idez dicendū de furioso q̄diu est in furia:poterit tñ ꝯhere si habeat lucida iterualla. Licz aūt matrimonium sit viri ⁊ mulieris ꝯiunctio idissolubilis : dr tñ matrimoniū a matre:qz maxime sibi incūbit officiuz nutriende prolis. Puer eni dum est in matris vtero nutrit eius sanguine menstruo:⁊ post natiuitatē nutritur lacte matris:⁊ postq̄ est ablactat⁹ adhuc p magnum tps magis incumbit officiū nutriendi ipm matri q̄ patri. Ecōtra qz in acqsitione possessiōis principalior est pater q̄ mater:ideo dr patrimoniū. ¶ Ad arg'm in oppositū. Dico q q̄uis non possit ꝯstare de vero ꝯsensu p certam scientiā:de hoc tñ potest ꝯstare p probabilem coniecturam:⁊ hoc sufficit.

d E sponsalib⁹ q̄ pprie dicunt sponsio seu pmissio futuri matrimonij:sunt aliqua videnda. Ubi sciendū q sicut matrimoniū ꝯhitur p verba de presenti:sic sponsalia p verba de futuro. vt cū vir dicit accipiaz te in meā : ⁊ mulier dicit accipiā te in meū. Cōtrahuntur aūt qñqz nuda pmissione:qñqz vero etiā p appositionē iuramenti. extra e. De illis. ¶ In qua etate pñt ꝯhi? Rñdeo. Post septēniū. si vero alter vel ambo sint minores septennio ⁊ ꝯhant sponsalia ipsi vel parentes pro eis:nihil agitur nisi postea ratificent. ex de desponsatiōe impuberū. Si infantes. libro. 6. Nec ex hoc inducitur publice honestatis iustitia. Et nota q si aliter fuit minor septēnio ⁊ alter maior:lz sponsalia nō tenuerint: etiā ex parte maioris:qz claudicare nō debēt:tñ qz maior fidez dedit. ex parte sua tenet expectare minorē si forte velit pdurare in eodem pposito. ⁊ si non expectat: tenetur agere pniam de fide mentita. Sed ꝯ predicta arguit. qz vt refert Grego. in. 4. dialogorum. Quidaz puer blasphemus a gremio pris fuit p demones captus ⁊ ad infernū tractus. ergo ante septēniuz pōt puer mortaliter peccare:multo fortius igit sponsalia ꝯhere. Ad hoc dicit Rich. q preter solitum cursum nature erat accelerat⁹ vsus liberi arbitrij in puero illo. Jura aūt aptant ad ea q̄ vt in pluribus accidunt.

q̄stī.2. ¶.1.

Spōsalia nō tenent in. x. casi.

¶ In decē casibus soluunt spōsalia. Primo qñ alter religionē ingredit: p quod soluit etiam matrimonium nō ꝯsumatū extra de ꝯuersione ꝯiugatoꝝ. Uerum. Scđo qñ ꝯhit cum alia p verba de presenti. ex. e. Si inter. Cuius rō est: qꝛ si pmissū alicui postea det alij: tenet donatio ꝗuis sic donās peccet. Tertio qñ se transfert ad regionē aliam: ꝛ ꝯueniēti tpe a iudice ecclesiastico determiato expectat⁹ nō reuertit. extra. e. De illis. Quarto qñ alter icurrit leprā vel paralysim vel aliā enormē lesionē. extra đ iureiurādo. Quēadmodū. Quinto qñ alter coꝝ fornicat. ibidē. Et idez dicendū de fornicatiōe spūali: puta si fiat infidelis vl hereticus. Sexto si superuenit affinitas vel cognatio spūalis. extra đ ꝯsanguinetate ꝛ affinitate. Septimo qñ alter alteꝝ absoluit. ex̄ de sponsalib⁹. Preterea. Octauo qñ minoꝛ ad etatē legitimā veniēs dissentit. Nono si sit fama de impedimēto iter eos: ꝛ de fama doceat. Decimo vt dicunt qdā si spōsalib⁹ supueniat simplex ꝯtinentie votū: sicut votum solēnizatū p religionis ingressum soluit matrimoniū non ꝯsumatū. Soluūtur aūt in duob⁹ primis casibus ipso iure. In octo vero sequētib⁹ nō sūt soluēda nisi iudicio ecclie. qđ est verū ꝫm rich. si sint publice ꝯcta. Secrete enī ꝯcta sine iudicio ecclie dissolui pñt: cum secreta non subsint iudicio militātis ecclie nisi quo ad forū pnie. Soluunt etiā ipso iure p fornicationē qñ est notoria. vt dicit host. ꝛ etiā ꝫm Jo. in sūma qñ est ipedimētū mrimonij pcedētis ꝛ voti solēnis. de quo dicet. 35. di. q. 2. Et notandū ꝙ spōsalia ꝯcta pmissiōe iuramēto firmata: nō soluūt sponsalia nuda pmissione ꝯcta. Itē notādū ꝙ si sponsalia ꝯhant sub ꝯditiōe aut honesta est ꝯditio ꝛ ꝯtingens vt si dicat vir accipiā te in meā si placeat parentib⁹ meis: ꝛ tūc stāte ꝯditione tenent spōsalia: aliter nō extra de ꝯditionib⁹ in despōsatione appositis. De illis. Hoc est veꝝ nisi interi ꝯsensus de pñti vel carnalis copula fuerit subsecuta: eo ꝙ tales vident a ꝯditiōe recessisse. e. ti. c. Per tuas. De q̄ qōne sequēti. Aut est ꝯditio inhonesta nō tñ ꝯ bonū matrimonij: vt si dicat vir. Accipiā te in meā si furtis meis ꝯsentias: ꝛ tūc tenent sponsalia ac si facta eēnt absolute. e. ti. ca. vltimo. ꝯditio tñ nō est obseruāda. Et idē dicendū est de ꝯditiōe ipossibili. Tales enī pꝑter fauorē matrimonij debēt p non adiectis haberi. vt ibi dr̄. Si aūt est ꝯditio ꝯ bonū matrimonij: vt si dicat vir. Accipiā te in meā si venena sterilitatis pcuraueris tūc spōsalia nō tenēt. Cōditio enī ꝯctū corrūpit qñ ē ꝯ nāꝫ illi⁹. e. ti. c. vltimo. Cōditiōes āt gñales que sp debēt itelligi: vt si de⁹ voluerit: ꝛ si vixerimus: nullū ꝯctū suspendūt. Cōditiones vero de his q̄ in matrimonio sūt oino necīa intelligi dñt appposite: nec viciāt ꝯctuꝫ vt si es xpianus aut nō es affinis vel ꝯsanguinea. Si etiam ponat ꝯditio de futuro necīa: vt dicendo ꝯho tecū si sol oriat cras. ꝛ ꝯctum est ꝫm Tho. qꝛ talia futura iaꝫ sūt pñtia in suis causis. Ulterius sciēdū ꝙ si vir ꝛ mlier dicāt osculemur nos inuicē vel bibamus noīe matrimōij. ꝛ sequat potus vel osculū: non p hoc ligantur nisi ꝫm intentionē quam habent. vt dicit rodoñ.

¶ Si consensus de futuro cū iuramento faciat coniugium. Di. xxviij.

b

Jc queri dꝫ vtrū ꝯsensus đ futuro addito etiā iuramēto ꝯiugiuꝫ efficiat? vt si qs pmittat: vel etiaꝫ iuret alicui se vsqꝫ ad tpꝯ placitū illā ductuꝝ: ꝛ illa pmittat vel iuret se illi nupturā. Nunqđ talis spōsio eos cōiuges fecit? Si mutato pposito alter vl vterqꝫ ad alienā copulā trāsit nunqđ ob priorem spōsionē iuramēto subnixā: scđe federatiōis pactū scindet? Cōsidera qꝛ longe aliud est pmittere: ꝛ aliud facere. Qui pmittit: nōdum facit. Qui ergo pmisit se in vxorē ducturū aliquā nōdū eam duxit vxorē: ꝛ q̄ spopondit se nupturā: nondū nupsit. Quo ergo ꝯiuges appellari pñt q nōdū ꝯhunt: sꝫ in futuro se ꝯcturos iurādo pmittūt? Itē. Si ex vi iuramenti ad futuꝝ ptinēs mox efficiunt ꝯiuges: cur iurāt in futuro se facturos qđ in pñti efficiunt? Itē. Si ex q⁹ iurāt mox efficiunt ꝯiuges tūc rē hāc efficiūt quā iurant se facturos. Ideo dico qꝛ ꝯiugium tūc nō fuit: sed futurū promittit. Si vero ille post vxorē duxit: ꝛ illa marito nupsit: ꝯiugium vtrinqꝫ fuit: ꝛ nō potest dissolui. Precedens ergo mendaciū vl piuriū pnia est corrigendū: sed ꝯiugiū sequens nō est dissoluēdū. Nō aūt sic est qñ iuramētū ꝯiugij pñtis ꝯsensus attestatione firmat: qꝛ post taleꝫ ꝯsensum si quis alij se copulauerit: etiā si plem pcreauerit: irritum dꝫ fieri: ꝛ ipse ad priorem copulam reuocari.

¶ Que videntur obuiare premissis nouellarum institutio.

Premisse aūt snīe videt obuiare illud qđ leges tradunt. Si qs tactis diuinis scripturis iurauerit mulieri se eā legitimā vxorē habituꝝ: vel etiā si in oratorio tale sacr̄m dederit: sit illi legitima vxoꝛ ꝗuis nulla dos: nulla alia scriptura iterposita sit. Sed hic ostendit qđ fieri vl esse debeat nō quod tūc fiat. Non enī p illud iuramentū tūc sit vxoꝛ: sed fieri dꝫ: qꝛ iuramentū est. Potest ꝛ de illo iuramēto hoc dictū intelligi vbi de presenti ꝯsentiunt ac se inuicē suscipiūt. Illi etiā snīe qua dictū est solum ꝯsensum facere ꝯiugium: videt obuiare qđ Euaristus papa ait. Aliter legitimū non sit ꝯiugiuꝫ nisi ab his q sup feminā dñationem habere vident: De te.

z a qbus custodit vxor petat: z a parentibus sponset z legibus dotet: z a sacerdote vt mos est bñdicat: z a paranymphis custodiat ac so lenniter accipiat: Item. Ita legitima scitote eē ɔnubia. Aliter vero presumpta: nō ɔiugia sed adulteria vel fornicatiōes sunt nisi voluntas ꝓpria suffragata fuerit z vota succurrerint le gitima. Hoc aūt non ita intelligēdū est tanꝗ̄ sine enumeratis nō possit esse legitimū ɔiugi um: sed q: sine illis nō h3 decorē z honestatē debitā. In huius eni sacri celebratiōe sicut in alijs quedā sunt ptinētia ad sbam sacri. vt cō sensus de pñti: q solus sufficit ad ɔhendū ma trimonium quedā vero ptinentia ad decorez z solēnitatem sacri: vt parentū traditio sacer dotuz benedictio z hmōi: sine qbus legitime fit ɔiugium: quantū ad virtutē nō quantū ad honestatez sacri. Sine his ergo nō quasi legi timi cōiuges: sed quasi adulteri vel fornicato res ɔueniunt vt illi q clanculo nubūt: z vtiqꝫ fornicatores eēnt nisi eis suffragaret voluntas verbis expressa de psenti: que legitimū in eos facit matrimoniū. Nā z ɔsensus occultus de presenti p verba expressus ɔiugiū facit: l3 nō fit ibi honestus ɔctus: sed matrimoniū nō san cit ɔsensus q in occulto fuit. Si eni alter alte ruz dimiserit nō cogit iudicio ecclesie redire: z cōmanere quasi cū ɔiuge: q: non pōt proba ri testibus ɔctus q in occulto est factus. Q: si ipsi q in occulto sibi ɔsenserunt: eundē cōsen sum voluntarie in manifesto profiteant: tunc vtiqꝫ ꝓpria volūtas suffragat: z legitima vota succurrūt: ad sanciēdū ɔiugium qd prius oc culte fuerat ɔctuz. Voluntas ergo verbis ex pressa in occulto ad hoc suffragat vt fiat ɔiu gium: manifeste vero expressa suffragatur vt sanciat z roboret: ac liberuz sit ecclesie de hoc iudicare si expedierit.

Que ad neccita tes q̄ ad decorē p tinent sa cramēti

¶ De qua re sit consensus ille: an de carnali copula: an de cohabitatione: an de alio.

Hic q̄rit cū ɔsensus de pñti matrimoni um faciat: cuius rei ɔsensus sit ille? an carnalis copule? an cohabitatiōis? an vtri usqꝫ. Si cohabitationis ɔsensus matrimoniū facit: tūc frater cū sorore: pater cuz filia pōt ɔ here matrimoniū. Si carnalis copule: tūc in ter mariā z Joseph non fuit ɔiugiū. Propo suerat eni maria i virginitate manere nisi de us aliter facere iuberet s3 qd videt angelo di xisse. Quō fiet istud qm̄ virū nō cognosco. i. me nō cogniturā ꝓposui. Neqꝫ eni q: vir tūc nō cognoscebat: necesse erat ingri quō posset hēre filiū: s3 q: se nūqꝫ cogniturā ꝓposuerat. Dicit eni Beda. q in virginitate manere di sposuerat. Si ergo ɔtra suuz propositū post consensit in carnalē copulam: videt facta vo ti rea: mente z si nō ope violata. Dicam⁹ ergo q consensus cohabitationis vel carnalis co pule nō facit ɔiugium: sed consensus coniu galis societatis verbis s3 presens tpe expres sis: vt cum vir dicit. Ego accipiā te in meam non dominā nō ancillā: sed cōiugem. Quia enim nō ancilla vel domina dat: ideo nec de summo: nec de imo a principio formata est: s3 de latere viri ob cōiugalem societatez. Si de sūmo fieret: vt de capite: videret ad domina tionez creata. Si vero de imo vt de pedibus: videret ad seruitutē subijcienda. Sed q: nec in dñam nec in ancillam assumit: facta est de medio. i. de latere: q: ad cōiugalē societatem assumit. Cum ergo sic ɔueniunt vt dicat vir: accipio te in meam coniugem: z dicat mulier accipio te in meū virum: his verbis vel alijs idez significantibus exprimit ɔsensus: nō co pule carnalis vel cohabitatiōis corporalis: s3 ɔiugalis societatis. Ex qua op3 eos cohabita re: nisi forte causa religiōis pari voto corpora liter separentur vel ad tpe vsqꝫ in finem.

Be. sr Lucā.

Ecce in qua res fuit ille ɔsensus

Qf ō la tere viri formata fit muli er.

Circa distictionē. 28. Quero vtrū so lus cōsensus de pñti expressus verbis vel alijs signis sibi ɔuenientib⁹ cau set matrimoniū. Arguit q nō: q: extra de sponsalib⁹. Is q. Vt esse matrimoniū si carnalis co pula sequatur sponsalia. ergo nō tantum ɔtrahitur p verba ɔsensuum de presenti exprimenda. Oppositū magister in litera. ¶ Rñdeo fm Scotū. In matri monio est mutua traditio potestatis corporū. consen sus aūt de futuro cuiusmodi est ɔsensus sponsaliū ex pressus signis sibi ɔueniētibus nō est datio sed tantū promissio de tradendo in futurū: z p ɔsequens p talē ɔsensum non ɔtrahitur matrimoniū. Ecclesia tñ cui non patent interiora qñ talem cōsensum seqtur carna lis copula iudicat ibi esse matrimoniū. vt p3 ex ca. al legato. q: presumit q talis nolit mortaliter peccare. z ideo recedat a ɔsensu sponsaliū: z nouo ɔsensu ma trimoniali vel affectu cognoscat istā. q: tñ veritas p ualet presumptioni si iste in actu sequēti sponsalia nō mutat ɔsensum sponsaliū in matrimonialez seu in cō sensuz de pñti: dando pro ꝑpetuo sui corporis ptātē: nō efficit matrimoniū p actū isti. Hec Sco. Cōcor. Tho. boñ. z Rich. Aub⁹ durādus cōcor. dicit q si

Di. 28. §. 1.

post 3cta sponsalia vir τ mulier ꝯueniūt intentiōe exhibendi qꝺ ꝓmiserunt: est veꝝ matrimoniū cū sit ibi ꝯsensus de p̄nti q sufficienter exprimit ex ope subsecuto: si aūt non ꝯueniant intētione p̄dicta sed affectu fornicatorio ex parte vtriusqꝫ vel alterius tantū: non est veꝝ matrimoniū. Pro p̄dictis facit illud qꝺ habetur eꝫ de sponsalib⁹ duoꝝ. Tuas dudū. vbi dr̄ ꝙ sine ꝯsensu de presenti quecūqꝫ alia dicant vel fiant: etiā si interueniat carnalis copula: non est matrimonium. De hoc etiā habet extra de sponsalib⁹. Tua nos. Ex predictis p3 ꝙ si aliqs ad extorquēdū libidinem dicat verba de futuro vel de p̄nti aio tn̄ nō intēdens 3here: nō est matrimoniū. Tenet tn̄ dolosus ꝑsone lese satisfacere cōmutando dolū in veru3 3ctū. vt dicit Sco. di. xxx. Qꝺ si tpe intermedio 3hat cu3 alia. illud est seruandū τ de impossibilitate reddēdi huic qꝺ sibi debetur est penitendū cū satisfactiōe possibili. vtpote cū ꝓcuratiōe matrimōij conuenientis. Scḋm vero bonauen̄. tali ꝯsulēdū est vt de nouo cōsentiat. Tho. videt mediare inter Sco. τ bon̄. di. ꝙ talis tenet ꝑsonā lesam ducere in vxorē si sint equalis ꝯditionis. vel si sponsa sit melioris ꝯditionis. sed si aliam duxerit: factus est impotēs ad soluēdū illud ad qꝺ tenebat: τ ideo sufficit si de nuptijs ei ꝓuideat vl̄ aliter sibi satisfaciat. τ ad hoc etiā nō tenet si sponsus sit multo melioris ꝯditiōis. vel si aliud signū euidens fuerit quo ꝓbabilr̄ pōt presumi ꝙ sponsa decepta nō fuerit. sed decipi se finxerit. hec tho. τ ꝯuenit cum eo. hosti. Ad argm̄ in oppōsitum p3 ex dictis.

¶ Sed circa predicta dubitat: qꝛ dr̄ in illa decretali. Is q de matrimonio 3cto post matrimoniū presumptū ꝙ nec veꝝ nec aliquod censet. ergo primu3 erat verum. Ad hoc r̄ndet Rich. ꝙ matrimoniū 3ctum post presumptū dr̄ nō esse verū ꝭm iudiciū ecclesie q̄ iudicat de interioribus ꝭm exteriores presumptiōes: est tn̄ verum ꝭm iudiciū dei. vnde talis d3 potius ꝑmittere se excōicari q̄ carnalr̄ copulet priori: nec ꝓpter hoc est ꝑplexus: qꝛ in hoc casu nō obediēdo ecclesie: nō peccat: sed sustinētia excōicatiōis hac de cā meritoria sibi videt. pro excōicato tn̄ se gerere d3: τ a susceptiōe eucharistie: marie in loco vbi factū suū notum est: d3 ꝓpter scandalū abstinere. hec Rich. alibi tn̄ nō tenet: qꝛ snīa illa nulla est. cū intolerabilē ꝯtingat errorē. ¶ Dubitat insuꝑ vtrū illi q post verba exprimētia ꝯsensū ꝺ futuro carnalr̄ copulant: mortalr̄ peccēt. Ad h⁹ dicit petr⁹ ꝙ hmōi copula: aut fit affectu fornicatorio: τ tūc est pctm̄ mortale. nec facit matrimoniū verū. aut fit effectu matrimōiali. τ tūc autē ꝑsone sūt ignare iuris τ ecclesiastice ꝯsuetudīs: τ tūc non est pctm̄ mortale. aut nō sunt ignare: τ tūc putat ꝙ (cū clandestina copula sit ꝯ ꝓhibitionem ecclie) est pctm̄ mortale: marie vbi ꝓhibitio ecclie cōiter obseruatur. hec pe. ꝯcor. rob. Quidā tn̄ aliter dicunt. Et notāꝺ. ꝙ matrimoniū clādestinū dr̄ qn̄ fit sine ꝑmissa denunciatiōe. aut nō adhibitis solēnitatib⁹ ꝯsuetis. aut sine testib⁹. τ inhibet. eꝫ de clandestina despōsatione. Cū inhibitio: qꝛ sepe q 3hunt occulte: penitēt. τ postea cū alijs 3hunt de facto: l3 3here nō possint de iure. Et qꝛ occulti 3ct⁹ ꝓbari nō p̄nt ecclia nescio decipitur τ sniat ꝯ veritatem. Sacerdos aūt talia matrimonia inhibere ꝯtēnens vel regularis q interesse presumit: ab officio debent suspēdi vt ibidē dr̄. Itē notandū ꝙ l3 matrimōia q̄ fiunt sine testibus τ debitis solēnitatibus τ traditiōe sponse a parētib⁹ possint esse vera si assint verba de p̄nti τ ꝯsensus nō tm̄ de futuro: sed etiā de p̄nti. presumunt tn̄ ab ecclia q̄ nō iudicat de occultis esse fornicationes. xxx. q. v. Aliter. Itaqꝫ de nouo τ publice 3hant τ faciāt pniam qꝛ scādalizauerūt eccliā. Et notādū ꝙ nō stati matrimōio 3cto alter ꝯiugum tenet debitū reddere. sed dat ipsi duoꝝ mēsiū iꝺ q̄ possit dliberare de itrādo religionē.

¶ Coactio excludit ꝯsēsū ꝯiugalē. Di. xxix.

Oportet aūt ꝯsensum ꝯiugalē liberꝝ eē a coactione. Coact⁹ eni ꝯsensus q nec cōsensus appellari d3: cōiugiu3 nō facit: sicut testat Urbanus papa scribens sancto regi arragonū in hec verba. De neptis tue ꝯiugio quā te cuidam militi daturū necessitatis instāte articulo sub fidei pollicitatiōe ꝯfirmasti: hoc eqtate dictāte decreuimus vt si illa virum illū oino vt dr̄ renuit: τ in eadē voluntate ꝑsistit: vt viro illo se ꝑsus deneget nuptuꝛam. nequaqꝫ eā inuitā ac renitētem eiusdem viri cogas ꝯiugio copulari. Ide3. Si veꝝ eē ꝯstiterit qꝺ nobis legati iordanis pricipis retulerunt. s. ꝙ ipse coact⁹ τ dolens filiā suā flentem τ pro virib⁹ renitentē: raynaldo desponsauerit: quoniā legū τ canonū auctoritas talia sponsalia nō approbat: ne ignorātib⁹ leges τ canones nimis durū videat: ita sniam tempamus vt si pricepꝭ cū assensu filie id qꝺ ceptu3 est ꝑficere voluerit: ꝯcedamus. Sin aūt legatus noster vtrasqꝫ ptes audiat: τ si nihil fuerit ex parte raynaldi qꝺ amplius ipediat ab ipso iordane sacr̄m quo ꝯstent hec q̄ dicta sunt accipiat. τ nos canonū τ legū scripta sequētes deinceps nō ꝓhibemus qn alij viro si voluerit predicta ei⁹ filia tm̄ in dn̄o nubat. Ex his apparet ꝯiugiū fieri inter ꝯsentientes τ sponṫaneos: nō inter renitētes τ inuitos. Uerūtn̄ q inuiti τ coacti ꝯiūcti sūt: si postea ab aliquo tpis spacio sine ꝯdictiōe τ querimonia cohabitauerint facultate discedēdi vel reclamādi habita ꝯsentire videnṫ: τ cōsensus ille consequens supplet: qꝺ precedens coactio tulerat.

Urbanus papa.

¶ In libro pandectarum.

Cōsentire aūt ꝓbat q euidēter non ꝯdicit ꝭm illud. In sponsalibus

salibus eoꝝ ꝯsensus exigendus est quorū in
nuptijs desideraꝉ. Intelligiꝉ tñ semp patri fi/
lia ꝯsentire nisi euidēter dissentiat. Itē. Spō/
salia sicut nuptie ꝯsensu fiunt ꝯhentium: ⁊ iō
sicut in nuptijs: ita ⁊ spōsalibꝰ patrisfamilias
filiam consentire opꝫ: que si patris voluntati
non repugnat: consentire intelligitur.

§.29. c Circa distinctionē.29. sunt aliq̄ vidē/
da de ꝯsensu coacto. Et pͦ vtꝝ
ꝯsensus coactꝰ faciat matrimoniū. Rñño
sm Bonauenturā ꝙ coactio pōt esse du/
pliciter. s. vi vel metu. Tūc aūt fit vis que dꝉ coactio
absoluta qñ inuitus capiꝉ: duciꝉ: trahitur vel ligaꝉ ip
so etiā clamāte ⁊ renitente. In hac aūt coactione nō
est ꝯsensus voluntatis: nec p ꝯñs matrimoniū. Alia
est coactio p metuꝫ que dꝉ coactio ꝯditionata vel sm
qd. vt cum aliqs minaꝉ mortē nisi ꝯsentiat. ⁊ de hac
distiguūt aliq ꝙ talis aut ꝯsentit ore sed nō corde. ⁊
tūc nō est matrimoniū aliquo mō. aut corde cōsentit
q̄uis coactus: ⁊ tūc matrimoniū est in ꝯspectu dei: qꝛ
voluntas coacta est volūtas: sed nō est in ꝯspectu ec/
clesie q̄ presumit ꝙ talis ꝯsensus nō sit corde. ⁊ iō sic
iudicat vt vterqꝫ alteri in dño nubat. sꝫ certe illud nō
vꝉ ꝯsentire decretali. ex̄ de spoñ. Cū locū vbi dꝉ. Cū
locū ñ hēat ꝯsēsus vbi metus vꝉ coactio interuenit neče
est vbi ꝯsensus cōis reqriꝉ: coactiōis mā repellere. iō
alr distiguiꝉ ꝙ metꝰ duplex est. qdā leuis qdā iustꝰ.
vtpote q in virū ꝯstantē cadere pōt. Leuis est cuꝫ qs
paruū malū minatur: vꝉ cū talis minatur de quo pre
sumiꝉ ꝙ implere nō possit. ⁊ ꝯsensus cū tali metu fa/
cit matrimoniū. tūc eni est metus iustus cum qs cōmi
naꝉ dānū mortis mutilationis seruitutis ⁊ stupri q ca
dit in virum ꝯstantē qñ presumiꝉ probabilr ꝙ ille q
minatur possit minas adimplere. Non esset aūt timē
dum si simplex rusticus minareꝉ duci. de hoc metu
dicunt iura ꝯsensū nō facere matrimoniū. Voluit ei
dñs matrimoniū ꝯhi p ꝯsensum liberꝫ. qꝛ coacta ma
trimonia pessimos exitus ꝯsueuerūt hēre. sꝫ autē vir
ꝯstans seu virtuosus prius deberet rōnabilr pmittere
se interfici q̄ mortaliter peccare: rōnabilr tñ pōt cō/
sentire in aliqͦ indifferēs cuiusmodi est matrimoniū
ad euadendū mortē. hec boñ. cū quo ꝯcordāt Tho.
§.2. Rich. ⁊ Sco. ¶ An tale matrimoniū ratificeꝉ si iu/
ramento firmeꝉ. Ad hoc di. glo. extra de his que vi
metus ve cā fiunt. Abbas ꝙ nō qꝛ matrimonia libe/
ra debent esse. q̄ op̄. est pbabilis sm rich. sꝫ qdam ali
ter dicūt. vñ votū factum p metū non tenet. c. q̄. c. j.
qꝛ nec deꝰ nec ecclia tale iuramētū voluerūt eē obli/
gatoriū respectu eoꝝ in qbꝰ maxie reqriꝉ libertas cu/
iusmodi sūt ꝯtrus spōsaliū vel matrimonij. ⁊ in reli/
§.3. gione pfessio. ¶ Vtrū matrimoniū coactū ratificeꝉ p
carnalem copulā sequentē. Rñdet rich. ꝙ si mulier
ad carnalē copulā etiā p leuē metū cogaꝉ: nō ratifica
tur matrimoniū quo ad iudiciū poli. nisi interius cō
sentiat in matrimoniū. sꝫ in iudicio exteriori pfsume/
§.4. retur p matrimonio. cōcor. pe. ¶ Vtrūꝫ pater possit
cogere filios ad ꝯhēdū. Rñdeo sꝫ pe. ꝙ nō pōt nec
gnalr nec spālr cū aliq̄ ꝯhere. qꝛ i matrimōio reqriꝉ
ꝯsensus maxie liber rōne ppetue obligatiōis q̄ ibi ꝯ/
hitur. extra de spōsalibꝰ. Requisiuit. Nō tñ ppter hoc
parētes temere iurāt matrimonia filioꝝ. qꝛ intelligiꝉ
si liberi ꝯsenserint. ⁊ ipsi parentes obligant ad indu/
cendū eos. hec pe. Idē posset dici de vouētibꝰ si po/
situros filios in religionem. Pōt tñ papa cogere ad
matrimoniū spūale. puta ad epatū. qꝛ nō est ibi serui/
tus corporalis sicut in matrimonio corporali. sed est
quoddā officiū reipublice dispēsande. sicut di. apo.
in epl. ad cori. Sic nos existimet hō ⁊c̄. Nisi enim ali/
qs posset cogi ad suscipiendū regimē ecclesie: eccle/
sia ꝯseruari nō posset. cū q̄nqꝫ illi q ad hoc sunt ido/
nei nolit suscipe nisi coacti. vt dicit Tho. cū quo con
cor. boñ rich. ⁊ Sco. Addit tñ boñ. ꝙ si subditꝰ sci
ret se esse insufficientē ⁊ indignum ⁊ videret sibi imi/
nere piculum aie: non teneretur obedire.

¶ De errore q euacuat ꝯsensum. Di.xxx.

n Nec solū coactio impedit vel
excludit ꝯsensuꝫ: sꝫ
etiā error. Nō aūt ois error ꝯsensū
impedit. Est eni error alius psone:
alius fortune: alꝰ ꝯditiōis: alius q̄litatis. Er/
ror psone qñ hic putaꝉ eē hō ille ⁊ est alꝰ. Er
ror fortune qñ putaꝉ esse diues q est paup vel
ecōuerso. Error ꝯditionis qñ putaꝉ esse liber
q seruus est. Error qualitatis qñ putaꝉ eē bo/
nus q est malus. Error fortune ⁊ q̄litatis con
iugij ꝯsensuꝫ nō excludit. Error vero ꝯditio/
nis ꝯiugalem ꝯsensum euacuat. De qua ꝯdi/
tione postmodū tractabimꝰ. Error quoqꝫ p/
sone ꝯsensū ꝯiugalē nō admittit: vt siqs femi
nam nobilē in ꝯiugiū petat ⁊ pro ea alia igno
bilis tradaꝉ ei nō est. inter eos ꝯiugiū qꝛ non
ꝯsensit vir in istā: sꝫ in aliaꝫ: vt siqs pmitteret
mihi se venditurū auꝝ ⁊ pro auro offert mihi
aurichalcū ⁊ ita me decipet: nūqd dicerer ꝯsē
sisse i auricalchū nūq̄ꝫ volui emē auricalchū
nec ergo in illud ꝯsensi: qꝛ ꝯsensus nō nisi vo
lūtatis est. Sicut ergo error materie excludit
ꝯsensū: ita ⁊ in ꝯiugio error psone. Sꝫ obijciꝉ Oppō.
de Iacob q p rachel septē ānis seruierat ⁊ sup
posita est ei lya. nūqd error psone exclusit con
iugiū cū nō in eaꝫ sꝫ in rachel ꝯsenserit? Sed Solutō
qd ibi factū in mysterio gestū nō improbe tra
dit: ibi tñ ⁊ si nō pcessit secutꝰ est ꝯsensus: nec
ex illo ꝯcubitu q ꝯsēsuꝫ pcessit fornicarij iudi
canꝉ cū ille maritali affectu eā nō cognouerit
⁊ illa vxorio affectu debitū psoluerit putās le
ge primogenitarū ⁊ paternis imperijs se illi iu
re copulatā. Excusaꝉ etiā qꝛ dei ꝯsilio in my/

sterio ita actuz est. Hodie etiam excusaret ille cui inscio vxoris soror lectulū eius ingressa se subijceret. que cuz sine spe cõiugij ppetuo manere censeat. ille tñ q cognouit eã p ignorantiam excusat. qđ p simile pbat. Si enī diabolus trãsfigurãs se in angeluz lucis credat bonus: nõ est error piculosus. Qđ aũt vir ille in illaz mulierẽ nõ cõsenserit. ex simili oñdit. Si qs hereticus noīe Augustini vł Ambrosij alicui catholico se offeret eũqz ad sue fidei imitationẽ vocaret: ꝛ si ille assentiret: in cui⁹ sniam fidei dr̃ cõsensisse? Nõ in hereticoꝝ sectã sʒ in integritatẽ fidei quã ille heretic⁹ se mentiebat habere. Error vero fortune cõsensuz nõ excludit. Que enī nubit paupi putãs illũ esse diuitem nõ põt renũciare priori cõditioni q̃uis errauerit: nec error qualitatis vt siqs ducat vxorem meretricem vel corruptã: quã putat esse castam vel virginẽ non potest eam dimittere.

¶ De coniugio marie ꝛ ioseph.

Premissis aliqd addẽdũ est de mõ illi⁹ cõsensus: q inter mariam ꝛ ioseph itercessit. Sane credi põt non solũ mariã sʒ etiaz ioseph apud se disposuisse virginitatẽ ſuare velle: nisi de⁹ aliter iuberet: eosqz sic cõsensisse i cõiugalẽ societatẽ: vt vterqz de altero reuelante spũscto itelligeret q virginitatẽ seruare vellet nisi de⁹ aliter ispiraret sʒ illã volũtatẽ verbis nõ exp̃sserãt: postea vero exp̃sserũt: ꝛ in virginitate pmãserũt. Cõsensit ğ maria in maritalẽ societatẽ sʒ nõ in carnalẽ copulã: nisi õ eadẽ spãliter de⁹ pcipet: cui⁹ etiã cõsilio in maritalẽ cõsensit copulã: qꝛ virginitatẽ seruare volebat: ꝛ iõ nõ aliter cõsensisset i cõiugalẽ societatẽ: nisi familiare dei cõsiliũ habuisset. De q̃ Aug. sic ait. Beata maria pposuit se ſuaturã votũ virginitatis in corde: sʒ ipm votũ nõ expressit i ore. Subiecit se diuine dispositioni. pposuit se pseueraturã virginẽ nisi deus aliter ei reuelaret. Cõmittẽs ergo virginitatẽ suã diuine dispositioni cõsensit in carnalẽ copulã: nõ illã appetẽdo: sed diuine inspiratiõi in vtroqz obediẽdo: postea vero sil' cum viro labijs exp̃ssit: ꝛ vterqz in virginitate pmãsit.

Aug. i li. de vitijs ꝛ cõcupiscentijs.

¶ Qđ pfectum inter eos fuit coniugium.

Inter quos vt ait Aug. pfectũ fuit cõiugiũ: pfectũ qdem nõ in fictione: sʒ in scitate. Sãctiora sũt enī cõiugia pari voto cõtinẽtiũ. Vñ Aug. Qđ deo patri voto ꝛ cõsensu vouerat: ambo pseuerãter reddere debuissis: a quo pposito si lapsus est ille: tu saltẽ pseuera. Nõ qꝛ pariter tpabitis a cõmixtiõe carnali: iõ marit⁹ tu⁹ eẽ desiterat: imo vero tanto sancti⁹ cõiuges manebatis: quãto sanctiora cõ corditer placita seruabatis. Perfectuz ğ fuit marie ꝛ ioseph cõiugiũ in scitate. Perfectũ ẽt fuit scðm triplex bonũ cõiugij: fidẽ. s. prolez ꝛ sacr̃m. Oẽ enī nuptiaꝝ bonũ vt ait Aug. im pletũ est i illis parẽtib⁹ xp̃i: fides: ples: sacr̃z. Prolẽ cognoscimus ip̃m dñz. Fidẽ qꝛ nullũ adulteꝝ. Sacr̃m qꝛ nullũ diuortiũ. Solus ibi nuptialis cõcubit⁹ nõ fuit: qꝛ in carne pcti fieri nõ potuerat sine pudẽda cõcupiscẽtia carnis q̃ accidit ex pcõ: sine q̃ cõcipi voluit q sine pcõ futur⁹ erat. Et lʒ nõ intercessisset cõiugalis cõcubit⁹: cõiuges tñ vere fuerũt mẽte nõ carne sicut ꝛ parẽtes: q̃uis Ambro. dicat pfectũ fieri cõiugiũ p carnalẽ copulã. In oī ingt matrimonio cõiunctio itelligit spũalis: quam cõfirmat ꝛ pficit cõiunctoꝝ cõmixtio corporalis. Sed intelligendũ est cõiugium pfici cõmixtiõe corporali: nõ q̃tum ad veritatẽ vel sanctitatẽ coniugij: sed quantũ ad significatiões qꝛ pfectius vnionẽ christi ꝛ ecclesie tunc figurat.

Aug. in li. õ bono coniugali.

¶ De causa finali coniugij.

Exposito q̃ sit efficiens cã matrimonij: cõñs est oñdere ob quã cãm soleat vł debeat cõhi matrimõiũ. Est igit finalis cã matrimonij cõhendi pricipalis procreatio plis: pp hoc enī instituit de⁹ cõiugiũ inter primos parẽtes: qb⁹ dixit. Crescite ꝛ multiplicamini ꝛc̃. Scða est post pctñ Ade vitatio fornicatiõis. Vñ ap̃ls: Propter fornicationẽ vn⁹qsqz habeat vxorẽ suã ꝛ vnaqueqz habeat virũ suũ. Sũt ꝛ alie cause honeste: vt inimicoꝝ recõciliatio: ꝛ pacis reintegratio. Sũt ẽt ꝛ alie cause min⁹ honeste pp q̃s aliqñ cõhit: vt viri mulierisqz pulchritudo q̃ aios amore inflãmatos sepe ipellit inire cõiugiũ: vt valeãt suũ explere dñderiũ. Quest⁹ quoqz ꝛ diuitiaꝝ possessio frequẽter est cõiugij cã ꝛ alia multa q̃ cuiqz diligẽtiã adhibenti facile est discernere. Nec est assentiẽdũ illis q dicũt nõ eẽ cõiugiuz qđ pp has cãs min⁹ honestas cõhit. Cõstat. n. ex pmissis cõiugiuz fieri ex cõi cõsensu v̈bis de p̃nti expresso quãuis amor ad hoc attraxerit. Cui⁹ rei documẽtũ p̃stat iacob q rachel decoram facie ꝛ venusto aspectu amauit eãqz mul

Augu.

tum diligēs ait. Seruiā tibi p rachel septē annis. In duteronomio etiā legitur. Si videris in medio captiuorum mulierem pulchram et adamaueris eam: volueris q; vxorem habere: introduces eam in domum tuam rc.

¶ Q̄d malus finis non contaminat sacrm.

Et lʒ fine nō bono ɔhat ɔiugiū: qn̄ spēs ɔhentis mouet aīum: ɔiugiū tn̄ bonū ē: qʒ vita mala vel intētio puersa alicuꝰ sacrm ñ ɔtamiat. Habuit āt ɔiugiū marie et Joseph alias cās spāles. s. vt virgo solatio viri sustentaret: et vt diabolo partꝰ celaret. vt Joseph eēt testis castitatis: defendens eam ab infamia suspitionis: ne vt adultera damnaretur.

Di.xxx. Circa di.xxx. Quero vtrū error ipediat matrimoniū. Ad hoc sic dicit tho. q; opʒ q; error q mr̄imoniū impedit sit alicuꝰ eoꝝ q̄ sūt de eē matrimōij. Duo aūt icludit ipm matrimoniū. s. psonas q̄ ɔiungunt et mutuā ptātē inuicē. Primū tollit p errorē psone. vñ inter lyā et iacob nō fuit matrimoniū pscīd ex cōcubitu q ex errore ɔiugit: sʒ ex ɔsensu q post modū accessit. Scōm tollit p errorē ɔditionis. qʒ seruꝰ nō pōt libertatē sui corpis alteri tradere sine cōsensu dñi sui. et pp hoc hi duo errores matrimoniū ipediūt. alij aūt nō. puta error q̄litatis vl fortune. vt si psona credit eē bona et ē mala. vel credit eē diues et est paup. aut credit eē nobilis cū tn̄ sit ignobilis. ñ tn̄ error dignitatis vel nobilitatis redūdat in errorem psone. tūc ipedit matrimōiū. vñ si ɔsensus mulieris ferat in istā psonaʒ directe: error de nobilitate ipsius. puta qʒ credit nobilis lʒ nō sit: nō ipedit matrimoniū. Si aūt directe intēdat ɔsentire in filiū regis qcūq; sit ille: tūc ñ alius pñtet ei q̄ filius regis: est error psone et ipediret matrimoniū. hec tho. Sʒ esto q; vna psona simplici aio ɔhat credēs aliā vere ɔhere q̄ tn̄ dolose dedit verba ad extorquēdū libidinē aio nō intēdens ɔhere. An psona simplici aio ɔhens obliget. Ad hoc dicit Sco. q; nō: nec ē ibi matrimoniū. qʒ ɔctus matrimonij non claudicat. vñ si vna nō det ɔsensū: alia nihil facit. et stāte dolosus fornicat reddēdo vl exigēdo debitū ɔiugale. ¶ Quid si dolosus expliat alteri volū suū. Rñ. q; tutior via ē q; nō faciat sibi ɔsciaʒ q; alt dolose ɔsēserit. imo q; tūc veraciter ɔsensit sʒ mō mētit: et in hoc casu faciat sicut vere ɔiunx. si eni vbis eius crederet stāte illa cōscia: peccaret mortalr reddēdo dbitū. qʒ fornicaret: nō reddēdo vero vel recedēdo expōit se piculo pctī mortalis. qʒ forte iste mentit. et phabilꝰ est hoc q̄ q; mētitꝰ fuerit i pricipali ɔctu. et sic negat illi qd̄ suū ē:

q̄sti.2. Utrum iter mariā et iosepth fuerit verū matrimoniū. Et arguit q; nō. qʒ virgo purissima vouit virginitatē. ergo nō potuit ɔhere matrimoniū ɔña pʒ. qʒ in matrimonio est mutua traditio potestatis corpoꝝ qd̄ repugnat voto virginitatis. ¶ Rñ. fm sco. q; vgo absolute vouit virginitatē qd̄ pʒ ex vbis eiꝰ ad āgelū. quō fiet istd̄ rc. Si ei nō vouisset: se nūq̄ vir cognituram: nulla fuisset qō. qʒ i posterū cognita ɔcipe potuissʒ. hoc tn̄ non obstāte potuit vere mr̄imoniū ɔhere: qʒ in ɔctu matrimonij nō est traditio mutua ptātis corpoꝝ ad copulā carnalē: nisi sb ɔditiōe iplicita. s. si petat. hec āt ɔditio nō pIudicat voto castitatis: nisi illa ɔditio ponat i effectu. igit vbi ē certitudo simplr q; nūq̄ ponet i effectu ibi i nullo pIudicat voto castitatis ɔctꝰ mr̄imonij. sʒ hic fuit tal certitudo. Sic eni āgelꝰ istruxit ioseph noli timē accipe mariā ɔiugē tuaʒ: mltomagis ɔcludit q; ipsa p āgelū vl imediate a deo añq̄ deiposaret ipi ioseph fuit certitudinalr edocta. Noli timē accipe ioseph vir istū i ɔiugē. ecce eni spūsscūs dabit cū tibi i custodē et testē virginitatis tue q tecū pari voto ɔtinet. et in mlūis tibi ad custodiā virginitatis ɔgruētī bꝰ obseq̄tur. Fuit igit iter mariā et iosephvez mr̄imoniū et ratum. lʒ nō fuerit p carnalē copulā ɔsūmatū. Datꝰ est aūt ioseph marie in spōsū vt eēt testis virginitatis eiꝰ: et obseq̄ret matri et filio i necessitatibꝰ p tpe occurrētibꝰ. ¶ Ex p̄dictis pʒ q̄ admirande scītatis et puritatis fuerit ille btūs ioseph cuiꝰ custodie nō soluʒ virgo virginū i iuuētutis flore: sʒ et saluator mūdi extitit cōmissus. cū btis ioānes euāgelista valde honorādꝰ ac extollēdꝰ p̄dicet. qʒ sibi ipe xp̄s cruce matrē vginē vgini cōmēdauit. q tāte puritatis extitit q; tāte matris meruit eē adoptiuꝰ filiꝰ et a dño p̄dilectꝰ de q̄ qdā opiati sūt q; ñ obierit. sʒ i paradiso terrestri sit cū enoch et helya ɔ āticp̄ʒ dimicaturꝰ. sʒ oppm̄ hꝰ tenet ecclia catholica. et ad hꝰ ē Hiero. i li. illustrū viroꝝ. vt ponit i legēda eiusdē añ portā latinā. Et aug. i sermone. Dignū et ɔgruū. ponēs ipʒ clauso tumulo resurrexisse. Nec huic dicto repugnat illd̄ qd̄ legit i natali eiꝰ q; pꝰ abcessū lumis sup ipm refulgētis nō fuit i fouea illa aliqd reptū nisi māna. qʒ hꝰ nō dʒ itelligi imediate. sʒ pstꝰ corpꝰ eiꝰ i fouea illa existēs fuit lapide supposito iclusū. et pꝰ aliqd̄ tpe cū sacerdotes venerādi cā corpꝰ iqrerēt: nihil ibi fuit reptū nisi māna et sic pñt hmōi legēde ɔcordari. Pñt āt assignari qʒ excellentie btissimi ioānis sup alios aplos. pꝰ qʒ a xp̄o p̄diligebat. vñ i cena recubuit sup pectꝰ eiꝰ. et petrꝰ ñ ausus petē a dño qs eū eēt traditurꝰ hꝰ fecit igit p iohēm. 2ꝰ qʒ solꝰ legit matrē dñi i passiōe sociasse. vñ eiꝰ filiꝰ meruit eē: dicente sibi dño ecce mr̄ tua. 3ꝰ qʒ sibi reuelatꝰ fuit totꝰ pcessus ecclie vsq; ad finē mūdi i apocalypsi. q̄rta qʒ a dolore mortis fuit alienꝰ vt dic̄ hic. qnta qʒ clauso sepl̄chro surrexit. vt dictū ē.

¶ De tribus bonis coniugij. xxxi.

Post hec d̄ bonis ɔiugij q̄ sint et qualr coitū excusēt: dicendū ē. Tria sūt principalr bona ɔiugij. vñ Aug. Nuptiale bonū tripartitū ē. s. fides: ples: sacrm̄. In fide attēdit: ne pꝰ viculū ɔiugale cū alio vl alia coeat. In ple vt amāter suscipiat: religiose educet. In sacramēto vt ɔiugium nō separet: et dimissus vel dimissa nec cā prolis alteri coniugatur. Aug. sr gene.

¶ De duplici separatione.

Separatio aūt gemina est corporalis .s. et sacralis. Corporaliter pnt separi cā fornicationis et excōmuni ɔsensu causa religiōis siue vsqꝫ ad tps siue vsqꝫ ad finē. Sacraliter vero separari nō pnt dū viuūt: si legitime psone sint. Manet enim vinculū ɔiugale iter eos etiā si alijs a se discedentes adhęserint. Uñ Aug. Usqꝫ adeo manent inter viuētes semel inita iura nuptiarū vt potiꝰ sint inter se ɔiuges etiā separati qꝫ cū alijs qbus adhęserūt. Itē. Manet inter viuētes quoddā ɔiugale vinculū: qḋ nec sepatio: nec cū altero copulatio possit auferre. Sicut apostata aīa de ɔiugio xpi recedēs: et fide pdita sacrm fidei nō amittit: qḋ lauacro regñationis accepit. Redderet eni redeūti si amisisset abscedēs. Habꝫ aūt hoc q recesserit ad cumulū supplicij: nō ad meritū pmij. Itē. Quibꝰ placuit ex ɔsensu ab vsu carnalis ɔcupiscētie in ppetuū ɔtinere: absit vt vinculū inter illos ɔiugale rumpat imo firmius heret quo magis ea pacta secum gerit: q carius ɔcordiusqꝫ seruanda sunt: nō voluntarijs corpoꝝ nexibꝰ sed voluntarijs animoꝝ affectibus. Et attende q tertium bonum coniugij dr sacrm: non q sit ipsum coniugium: sed qꝛ eiusdem rei sacre signum est .s. spūalis et inseparabilis coniunctionis christi et ecclesie.

¶ Hec tria non assunt omni coniugio.

Et est sciendū ab aliqbus ɔhi ɔiugium vbi hec tria bona non cōmittant. Deest eni fides vbi vir cum alia: et mulier cū alio coit. Hoc ergo bonuꝫ ita ɔiugio adheret vt ex eo si assit amplius cōmendet ɔiugium. Si nō assit: nō inde ānihilet. Que eni adultera est nō ideo coniunx nō est. imo si coniunx nō esset: adultera nō foret. Qḋ cū sit: culpa cōmittit: sacrm vero nō cassat. Bonū quoqꝫ plis non oībus adest ɔiugibus. Quidā eni pari voto ɔtinētiā seruāt: alij pro etatis defectu vel alterius rei cā gñare nō valent. Nec oēs illi etiā q plem recipiunt bonū plis habēt. Nā bonū plis dr nō ipsa ples: sed plis spes: q ad religionē non refert: imo ad hereditariā successionē: vt cū qs heredes terrene possessiōis habere desiderat: sed spes ac desideriū quo ples ad hec querit vt religiōe informet. Multi ergo proleꝫ habent q tñ bono plis carent: nec ideo tñ ɔiugium eē desinit. Sacrm vero ita inseparabiliter ɔiugio heret legitimarū psonarū: vt sine illo ɔiugiū non esse videat: qꝛ semp manet inter viuentes vinculū ɔiugale: etiā interueniēte diuortio fornicatiōis cā: ɔiugalis vinculi firmitas nō soluat. Ubi vero nō iter legitimas psonas ɔhitur ɔiugiū nō adest illud bonū quod dr sacrm: qꝛ pōt solui taliuꝫ copula: de qbus post dicet. Qꝛ vero ɔiugiuꝫ sit inter eos q coniugali affectu nō tñ gra prolis sed explēde libidinis ɔueniunt: nec fornicarij sed ɔiuges appellent ostendit Aug. in eo. Solet queri cū masculus et femina: nec ille maritus: nec illa vxor alterius: sibimet nō filioꝝ pcreandoꝝ: sed pro incōtinentia solius ɔcubitus cā copulant ea fide media vt nec illa cū altero: nec ille cū altera faciat id: vtꝝ nuptie sint vocande? Et pōt fortasse nō absurde hoc appellari ɔnubiū: si vsqꝫ ad mortē alicuius eoꝝ id inter eos placuerit: et prolis gñatio nem qꝫuis nō ea cā ɔiuncti sunt: nō tñ vitauerint vt vel nolint sibi nasci filios: vel etiā ope malo aliquo agant ne nascant. Ceteruꝫ si vel vtrūqꝫ vel vnū hoꝝ desit: nō iuenio quō has nuptias appellare possimus. Eteni si aliquaꝫ sibi ad tps adhibuerit donec aliquā dignam honoribꝰ aut suis facltatibꝰ iueniat quā in cōiugio adducat: aio ipso adulter est: nec cū illa quā cupit iuenire: sed cū ista cū q sic cubat: vt cū ea non hēat maritale ɔsortiū. Ecce ɔiuges dnr q solius ɔcubitꝰ cā ɔueniunt: si tñ prolis generationem aliquo malo dolo non vitent.

¶ De his q procurant venena sterilitatis.

Qui vero venena sterilitatis pcurant: nō ɔiuges sed fornicarij sunt. Uñ Aug. Aliqñ eousqꝫ puenit hec libidinosa crudelitas vel libido crudelis vt etiā venena sterilitatis pcuret: et si nihil valuerit: ɔceptos fetus inter viscera aliquo mō extinguat vel fundat: volēdo proleꝫ suā prius interire qꝫ viuere: aut si in vtero viuebat: occidi anteqꝫ nasci. Prorsus si ambo tales sint ɔiuges nō sunt: et si ab initio tales fuerunt nō sibi p ɔnubiū sed p stuprū potius ɔuenerunt. Si vero ambo tales nō sunt audeo dicere aut illa quodāmodo est mariti meretrix: aut ille adulter vxoris.

¶ Qñ sūt homicide q procurant abortum.

Hic queri solet de his q abortum procurant qñ iudicent homicide vl nō?

Aug. li. conjuga.

Aug. li. de bono conjugali.

Augu.

Tunc puerpium ad homicidiū ptinet: qñ formatum est ꝛ aiam hȝ: vt Aug. sup exod. asserit. Informe aūt puerpiū vbi nō est aia viua: lex ad homicidiū ptinere noluit. Dicit etiam Aug. ꝙ informe puerpiū nō hȝ aiam: ideoq; mulctaṫ pecunia: nō reddiṫ aia pro aia: sed iaȝ formato corpi aia daṫ: non in ꝯceptu corporis nasciṫ cū semine deriuata. Naȝ si cū semine ꝛ aia existit de aia: tūc ꝛ multe aie quotidie pereunt: cū semen fluxu nō ꝓficit natiuitati. Primum opȝ domū compaginari: ꝛ sic habitatorem induci. Cū ergo lineaméta compacta nō fuerint: vbi erit aia? Iteȝ Hiero. ad algasiam. Semina paulati formanṫ in vtero: ꝛ tādiu nō reputaṫ homicidiū: donec elementa confecta suas imagines membraq; suscipiant. His apparet tunc eos homicidas esse: q abortū ꝓcurant: cum formatū est ꝛ aiatum puerperium.

Aug.

Hiero.

¶ De excusatione coitus q sit per hec bona.

Cum ergo hec tria bona in aliquo ꝯiugio sil' ꝯcurrunt: ad excusationem coitus carnalis valét: qñ eni seruata fide thori cā prolis ꝯiuges ꝯueniunt: sic excusaṫ coit⁹ vt culpā non habeat. Qñ vero deficiéte bono prolis: fide tñ seruata ꝯueniunt cā incōtitentie: nō sic excusaṫ vt nō habeat culpā: sed venialem. Vñ Aug. Cōiugalis ꝯcubitus gñandi gratia nō hȝ culpā. Concupiscétie vero satiāde: sed tñ cū coniuge: ꝓpter thori fidē venialem hȝ culpā. Itē. Hoc ꝙ ꝯiugati victi cōcupiscétia vtunṫ inuicē: vltra necessitatē liberos ꝓcreandi: ponā in his pro qbus quotidie dicim⁹. Dimitte nobis debita nostra ꝛc. Ubi aūt hec bona desunt fides. s. ꝛ ꝓles: nō videṫ coitus defendi a crimine. Vñ in sententiolis sexti pythagorici legiṫ. Ois ardétior amator ꝓprie vxoris adulter ē. Iteȝ Hiero. Sapiens iudicio amat ꝯiugem: nō affectu. non regnat in eo impet⁹ voluptatis: nec preces ferṫ ad coitum. Nihil est fedi⁹ ꝙ̄ vxorē amare qñ adulteram. Qui dicūt se cā humani gñis vxoribus iungi: imitenṫ saltē pecudes ꝛ postꝙ̄ venter vxoris intumuerit: nō pdāt filios. nec amatores se vxorib⁹ exhibeāt sed maritos. Ideȝ. In matrimonio opa liberorū cōcessa sunt. voluptates autē que de meretricum amplexibus capiuntur: in vxore dannate.

Aug. in li. de bono coniuga.

Hiero.

¶ De indulgentia apostoli quomodo sit accipitenda.

Sed si concubitus q sit causa prolis culpa caret: quod aplus scdm indulgētiaȝ pmittit? ita enim ait. Hoc aūt dico ꝯm indulgentiā. Cui enim prestaṫ venia nisi culpe? Per hoc etiam qdam probare volunt nuptias esse peccatū: sed vt predictū est: indulgentia alia est concessionis. Egerat aplus de nuptijs ꝛ de carnali coitu: ꝛ ad vtrunq; rettulit illud: hoc autē dico secundū indulgentiā. Indulgenṫ enim nuptie ꝯm concessionem ꝛ cōcubitus nuptialis q sit tm̄ causa prolis. Cōcubitus vero q est preter necessitatē generandi: ob incōtinentiā indulgetur ꝯm pmissionē: q: ibi est aliqua culpa: sed leuis. Ideoq; nō iubetur nec cōceditur: sed pmittiṫ: q: non est laudabilis sed venialis. De hoc Aug. sic ait. Forte aliqs dicet: si veniaȝ cōcessit apl's ergo peccatum sunt nuptie: cui eni venia nisi peccato concediṫ? Plane qđ infirmitati pmisit ꝯm veniam: audeo dicere peccatū esse. veniā nanq; concedēs apl's concubitū attendit cōiugatorum vbi est incontinétie malū. Incōtinentie malum est qđ vir cognoscit vxoreȝ etiā vltra necessitatē ꝓcreandi liberos: sed ꝛ ibi est nuptiarum bonū. Nō eni q: incōtinentia maluȝ est: ideo ꝯiugiū: vbi est ꝯcubitus preter intentioneȝ generatiōis nō est bonū. non pp illud malū culpabile est hoc bonū: sȝ illud malū fit veniale pp bonū nuptiale. Qđ nō repҺendit apl's: sed malū incōtinétie. Item. Cōcubitū q nō fit cā prolis: nuptie nō cogunt fieri: sed impetrāt ignosci: si tñ nō ita sit nimius vt impediat tpa que oroni debenṫ: nec imutenṫ in eū vsum q est ꝯ nām. Cōcubitus eni nec̄ius causa generādi inculpabilis: ꝛ solus ipse nuptialis est. Ille vero q vltra necessitatē progrediṫ non rōni sed libidini obseqtur: ꝛ hunc nō exigere: sed reddere coniugi ne fornicet ad ꝯiugem ptinet. Si vō ambo tali ꝯcupiscentie subigunṫ: ꝛ rem faciunt q̄ non est nuptiaꝝ. Cuius delicti nō sunt nuptie hortatrices sed deprecatrices. Decus qdem ꝯiugale est castitas procreandi ꝛ reddendi carnalis debiti fides. Hoc est opus nuptiaruȝ: qđ ab oi peccato defendit apl's dicens. Nō peccat virgo si nupserit. Cū ergo culpabilis nō sit generādi intentiōe ꝯcubitus: q proprie nuptijs impuādus est. Quid ꝯm veniā ꝯcedit apl's: nisi ꝙ coniuges debitum carnis exposcūt: nō propaginis

Augu.

Qđ sit malum incontinentie.

Aug. de bono cōiugali.

volūtate:sed libidinis voluptate. Que tamē voluptas nō propter nuptias cadit in culpaȝ sed propter nuptias accipit veniā. Immoderata ergo progressio ꝑm veniam conceditur. Quocirca ꝛ hic laudabiles sūt nuptie qꝛ etiā illud quod nō ptinet ad se:ignosci faciunt pp se. Nō eni cōcubitus est quo seruit cōcupiscētie.agit vt impleatur fect⁹quem postulant nuptie. Omnis ergo in genere suo nuptie bone sunt:qꝛ fidem thori seruāt:ꝛ prolis suscipiende causa vtrūqꝫ sexum cōmiscent: ꝛ impietatē separatiōis horrent. Sanctitati etiā cōiugij nec coniunx īfidelis obesse pōt:sed potius fidelis prodest infideli:vt aplus docet. Ex his ondītur ꝙ ꝯiuges q cā prolis tm̄ ꝯueniūt vel q exigēub⁹ debitū reddūt: defendit a peccato sāctitas ꝯiugij:bonūqꝫ nuptiale. Si eni absqꝫ pctō non posset fieri cōcubit⁹ coniugalis non precepisset dñs post diluuiuȝ eos copulari dicens. Crescite ꝛ multiplicami:cū iam sine carnali concupiscentia nō possint cōmisceri.

Aug. ꝯ iulianū heretī.

¶ Qꝫ non omnis delectatio carnis pctm̄ est.

Sed forte aliqs dicet oēm carnis concupiscentiaȝ ꝛ delectationē que est in coitu malaȝ esse ꝛ pctm̄:qꝛ ex peccato est ꝛ inordinata. Et nos dicimus illā ꝯcupiscentiam semp malā esse:qꝛ feda est:ꝛ pena peccati:sed nō semp pctm̄ est. Sepe eni delectaſ vir sanctus ꝑm carneȝ in aliqua re vt regescēdo post laboreȝ:edendo post esuriem: nec tm̄ talis delectatio est peccatuȝ:nisi sit imoderata. Sic ꝛ delectatio que fit in coitu cōiugali: cui assunt illa tria bona a peccato defendiſ. Videtur tm̄ bea. Greg. aliter sētire.s. ꝙ sine pctō nō possit fieri carnalis cōmixtio dicēs. Vir cuȝ propria ꝯiuge dormiēs:nisi lotus aqua ecclesiā intrare nō debet. Quāuis diuerse hoium nationes de hac re diuersa sentiant:ꝛ alia custodire videātur. Romanorū tm̄ semp ab antiqoribus vsus fuit:post āmixtionē proprie coniugis: ꝛ lauacri purificationē q̄rere: ꝛ ab ingressu ecclesie paululū tempare. Nec hoc dicētes culpam deputam⁹ eē ꝯiugiū:sed qꝛ ipsa licita admixtio ꝯiugis sine voluptate carnis fieri non pōt a sacri loci ingressu est abstinēdū:qꝛ voluptas illa sine culpa nullatenus esse potest.

Grego.

¶ Determinat auctoritatem.

Hoc aūt ne predictis obuiet intelligendū est in illis q nō grā ꝓlis ꝯueniunt.quoꝝ voluptas nō est sine pctō: ꝛ vix aliq repiri pñt adhuc amplexus carnales expientes q nō interdū cōueniant preter intentionem ꝓcreāde prolis. Hoc auteȝ quotiens fit: ab ingressu ecclesie abstinēdū est. Et ꝙ ita intelligendū sit. Grego. cōsequēter ostendit. Si qs vero sua coniuge:nō cupidine voluptatis raptus:sed tm̄ creandoꝝ liberoruȝ gratia vtitur:iste ꝑfecto siue de ingressu ecclesie: siue de sumēdo corporis dñici mysterio.suo est iudicio relinquēdus:qꝛ prohiberi a nobis non dꝫ accipe q in igne positus nescit ardere. Cū vero nō amor ꝓcreande sobolꝭ:sed voluptas dominaſ in ope cōmixtiōis:habeāt ꝯiuges etiā de cōmixtiōe sua qḋ defleant. Tunc aūt vir q post āmixtionē cōiugis lotus aqua fuerit etiā sacram cōmixtionē valeat accipe:cū ei ꝑm ꝑfinitam sniam ecclesiā etiā licuerit intrare.

Adistin. 31. agiſ de bonis matrimonij q̄ sūt fides proles sacrm̄ p que excusaſ actus matrimonialis ad quē seqꝭ hebetudo seu cecitas mentis. Di.31. q.i.

Vñ dicit Ari. 7. ethicoꝝ ꝙ decepdo.i. ꝯcupiscentia furata est intellectū spisse.i. valde sapientis. Bonuȝ fidei ꝯsistit in obligatiōe ad fidelitatē seruādā in actu matrimonij reddēdo ꝯiugi suuȝ est. ꝛ nō dando alteri alienū. Bonū ꝓlis ꝯsistit in obligatiōe ad ꝓlē si eueniat grātāter suscipiēdā ꝛ religiose educādā. Bonū vo sacri dr̄ idissolubilitas viculi ꝯiugalis: q̄ dr̄ sacrȝ p eo ꝙ signat idissolubilitatē ꝯiunctiōis xp̄i ꝛ ecclie. Non est tm̄ sacrm̄ matrimonij:qꝛ illud est sensibile signum gratie collate digne ꝯhentibus ad ꝯiunctionē gratiosam aioꝝ. ¶ Manet aūt idissolubilitas matrimonij vsqꝫ ad mortē. ¶ Mortuo vero viro:soluta est mulier a lege viri. vt dī. apo. in epl'a ad corīn. Soluitur etiā hoc vinculum p relaxationē illius q statuit istud sic esse indissolubile. Hanc nāqꝫ indissolubilitatē relaxat xp̄s cum alter coniugū ꝯuertitur ad religionē. vnde ecclesia nunꝙ̄ attentasset post matrimonia rata nō cōsūmata licentiare alteꝝ cōiugum ad religionem altero manēte in seculo: nisi xp̄s hoc instituisset. habetur autē hoc ex facto xp̄i vocantis ioānem aplm̄ ꝛ euange. ad aplatum de nuptijs. Io. 2. ¶ Mulier autē in seculo remanens ꝛ alteri nubens:nō erit tunc vxor duorū. sed tantū secundi cū primū vinculuȝ sit solutum. ¶ Sed dubitaſ vtrum hmōi matrimoniū dirimatur p susceptionem sacri ordinis sicut p ingressuȝ religionis. Quidā dicunt ꝙ sic.sub ꝯrium declaratum est in quadā extrauagāti Io. 22. que incipit. Antiqua. Ex predictis seqꝭtur ꝙ ꝯhentes sub conditione aliqua repugnante alicui istorum trium bonoꝝ nihil faciunt cū tales conditiōes repugnent ꝯtractui matrimoniali. vtpote ꝯ primum. Accipio te in meā sic ꝙ non tenear tibi seruare fideȝ:nec affirmatiue ad reddendū nisi cū voluero. nec negatiue qn possim pro li q.2.

q.2.

rito meo alij cōmisceri. Cōtra ſm accipio te in meā dum tñ ꝯsentias in procuratiōe venenorū sterilitatis Cōtra tertiū. accipio te in meā donec occurrat magis placens. vñ sic acceptātes nō tñ mortalr peccarent sed ex tali ꝯctu in nullo sibi mutuo obligarent. imo obligarent ad recedendū ab oī vsu mutuo virtute ta lis ꝯctus. ¶ Circa predicta notandū ſm Rich. ꝙ si alter coniunx mortuus resuscitaret: alius nō teneret ipm recipe. qꝛ p mortē vinculū solutur ſm apo. vt dictū est in preced. vñ tales nō sunt ꝯiuges: nisi p no uum ꝯsensum. Itē notandū ꝙ post matrimoniū cō sūmatū nō lʒ alteri ꝯiugū religionē intrare sine licē tia alterius q̄ dʒ dari auctoritate epi. ⁊ licentiās in se culo remanēs dʒ votum castitatis emittere. Si aūt sic inuenis sic ꝙ pbabiliter posset oriri suspicio de incōti nentia: dʒ etiā monasteriū ingredi vt eni dr extra de cōuer. ꝯiugatoꝝ. ca. j. Si laicus de licētia vxoris pro fessionē fecerit in religione: nisi vxor ad religionē trā sierit. aut ꝑpetuā ꝯtinentiam seruare promiserit: vir pōt ⁊ dʒ de monasterio reuocari. Decernit aūt a iure rōnabiliter talis licētia ad petitionē alterius cōiugis irritanda ꝑpter multa picula que iminere possent cō iugi in seclo remanēti. Qui vero sic d̾ monasterio re uocatur: mortua vxore tenet ad monasteriū reuerti. extra. e. ti. Ex parte abbis. Si aūt vir ꝯ volūtatē vxo ris faciat ꝓfessionē in religiōe: ad petitionē mulieris reuocabit. ea tñ mortua nō coget ad religionē reuer ti. vlterius tñ nō poterit vxorē accipe. ꝓmisit enim se nō exigere debitū qd̾ in eius ptāte erat. ⁊ id q̄ ad hoc votū tenuit. Nō reddere aūt nō erat in eius ſʒ in mu lieris ptāte. extra de cōuersione ꝯiugatoꝝ. Quidā in trauit. Silr dico de muliere intrante religionē ꝯ vo luntatē viri. Idem etiā est dicendū de muliere q̄ cre dens virum mortuū secū in religione ꝓfessionē. ⁊ postea reuerso viro suit ad eū reuocata. ex. e. Pla cet. ¶ Utrum vir ⁊ vxor in seculo remanētes possint pari consensu cōtinētiam vouere. Dicit raymundus ꝙ sic: si vir votū fregerit: debʒ nihilominus mulier constāter in voto perseuerare. 33. q. 5. Quod deo. non tamen propter huiusmodi votū potest vnus si ne licentia alterius religionem ingredi.

¶ De solutione carnalis debiti. Di. xxxij.

S Ciendum etiaʒ est qꝛ cū oībus alijs vir ꝑsit mulieri vt caput corpori: est. n. vir caput mulieris: in soluendo tñ carnis d̾bito pares sunt. Ideo apls vtriqʒ pa riter precipit in hac causa sibi inuicem subij ciens inquiēs. Uir debitū reddat vxori: silr ⁊ vxor viro: qꝛ mulier non hʒ ptātem sui corpis: sed vir silr ⁊ vir non hʒ ptātem sui corporis: sed mulier. Qꝛ nec mulier ad aliū viruʒ: nec vir ad aliaʒ mulierē ptāteʒ sui corpis hʒ: nec vir ad ꝯtinēdū: nec mulier ptāteʒ hʒ sine mutuo ꝯsensu: sed alter alterius ptātem habʒ corpo ris: vt poscēti alteri nō liceat alteri negare de bitum. In hoc eniʒ pares sunt: quia nec viro nec mulieri corpus suū licet alij tradere. Sʒ sibi inuicē debitores sunt in hac causa: ne pec candi detur occasio: p quod nō dominiū tolli tur viro ſʒ vitiū. Debēt eni sibi ꝯiugati nō so lum ipsius sexus sui cōmiscendi fideʒ libero rum procreandoꝝ causa: que prima est in ista mortalitate societas: verumetiam infirmita tis inuicem excipiende ad illicitos cōcubitus deuitādos mutuā quodāmodo seruituteʒ: vt ⁊ si alteri eorum cōtinentia placeat: nisi ex al terius ꝯsensu nō possit. Ad hoc enim neuter habet potestatē sui corporis: quod adeo verū est: vt etiam ꝙ non filiorū procreandorū sed infirmitatis ⁊ incōtinētie causa expetit vel ille de matrimonio vel illa non sibi alterutrū ne gent: ne per hoc incidant in damnabiles cor ruptelas. Reddere eni debitū ꝯiugale nulli⁹ est criminis: exigere autem vltra generandi necessitatem: culpe est venialis. Fornicari ve ro vel mechari: puniendi est criminis. (Au. in li. de bo no con iuga.)

¶ Qꝫ neuter continere valeat nisi ex cōmu ni consensu.

Quod vero sine ꝯsensu vxoris vir cō tinere nō valeat: subditis pbat testimōijs. Ait eniʒ Aug. Si dicat vir ꝯtinere iam volo: nolo autem vxor potest. Quod eni tu vis: illa nō vult. Nunqd p ꝯtinentiā tuam illa debʒ fieri fornicaria? Si alij nupserit te vi uo: adultera erit. Non vult tali lucro deus ta le damnuʒ compensari. Redde debitum ⁊ si nō exigis: redde: pro sanctificatiōe pfecta de us tibi computabit: si non qd̾ tibi debetur exi gis: sed reddis quod debes vxori. Idem. Se cundū verba aplica etiā si vir ꝯtinere voluis set ⁊ tu noluisses: debitū tibi reddere cogere tur: ⁊ illi deus imputaret ꝯtinentiaʒ: si nō sue sed tue ꝯcederetur infirmitati: ne in adulteriū caderes. Quisqꝫ ergo compatiens infirmita tis vxoris reddit nō exigit debitū: aut si pp ꝓ priam infirmitatē ducit vxorē plangens poti⁹ qꝛ sine vxore esse nō potuit q̄ʒ gaudēs ꝙ du xit: securus expectat diē̄ nouissimū. Idem Una sola causa eē pōt: qua te ad id quod vo uisti nō mō nō hortaremur: sed etiā ꝓhibere mus implere: si forte tua coniunx hoc tecū su scipe animi vel carnis infirmitate recusaret. Nā voueda talia nō sunt a coniugatis: nisi ex (Augu. ſr psal. xlvj.) (Augu. ad edi tiam)

ↄsensu ⁊ voluntati cōi. ⁊ si ꝑpropere factū fue
rit: magis est corrigēda temeritas ꝙ̄ ꝑsoluen
da ꝑmissio. Non eni deꝰ exigit si qs ex alieno
aliqd vouerit: sꝫ potiꝰ vsurpare vetat alienū:
Idem Aplˢ nec ad tp̄s vt vacet orōni nisi ex
ↄsensu voluit ↄiugem carnali inuicē frauda/
Aug. i li. ꝯ adl terio cō/ iugijs.
ri debito. Idē. Manifestū est ita voluisse legē
feminā sub viro esse: vt nulla eius vota q̄ ab/
stinentie cā vouerit reddanť ab ea: nisi auctor
fuerit vir ꝑmittēdo. Nā cū ad pc̄m eiusdē vi
ri ptinere voluerit lex: si prius ꝑmiserit ⁊ po
stea ꝓhibuerit: nō tn̄ dixit vt faciat mulier qd
vouerat: qꝛ ꝑmissa iam priꝰ a viro fuerat. viri
dixit esse pc̄m: qꝛ abnuit qd prius ↄcesserat:
nō tn̄ mulieri ex hoc iussū dedit: vt cū prius
vir ei ↄcesserit: postea si ꝓhibuerit ↄtēnať. Ex
his apparet ꝙ vir vel mulier ↄtinētiā deo of
ferre nō pōt sine cōi consensu: nec alter alteri
debitū negare dꝫ. Si vero qlibet eoꝝ alteꝝ a
suo iure absoluerit: ad preteritā seruitutē nū/
qd reuocare poterit? Hoc eni videť Aug. su/
pra voluisse. Quibusdā videť ꝙ mulier non
discedēs a domo viri: q̄ viro ꝑmittente ↄtinē
tiam vouerit vel ꝑmiserit: eodē ꝓhibente sol
uere nō valeat. ⁊ hoc ꝓpter dignitatem viri q
est caput mulieris. Sed meliꝰ hoc intelligiť in
tali casu: vbi vir ↄcedit mulieri vouere ↄtinē
tiam ⁊ ante votū ꝓhibet implere. Si vero ha
bitum mutauerit nō pōt reuocari scd̄m illud.
Qui vxorem suam velare ꝑmiserit: aliam nō
Ex ↄci. remēsi.
accipiat: sed similiter conuertatur.

¶ Quibus temporibus cessandū sit a coitu.

Et licet debitū poscēti sit semp soluen/
dū: nō lꝫ tn̄ qualibet die posce
Aug. i li. ꝯ qō/ ne no. ⁊ ve. test.
re. vn̄ Aug. Christiano cū vxore sua aliqn̄ lꝫ
ↄuenire aliqn̄ nō. Propter ꝓcessiōis eni dies
⁊ ieiunioꝝ aliqn̄ nō lꝫ ↄuenire: qꝛ etiā a licitis
abstinēdū ē: vt faciliꝰ ipetrari possit qd postu
lať. Idē quotiens eni vel dies natiuitatis vel
relique festiuitates aduenerint: nō solū ↄcubi
narū cōsortio: sꝫ etiā a ꝓprijs vxoribꝰ abstine/
te: Itē Amb. Si cā ꝓcreandoꝝ filioꝝ ducitur
Ambr.
vxor: nō multū tp̄s ↄcessum vi ad ip̄m vsum
qꝛ ⁊ dies festi ⁊ dies ꝓcessiōis ⁊ ipsa rō conce
ptus ⁊ partꝰ iuxta legem cessare vsum carnis
his debere temporibus demonstrant.

¶ Hiero. videtur dissentire a premissis.

Illi aūt qd dictū est reddere debitū nō eē
pc̄m. videť obuiare quod ait Hiero.
Quicūqꝫ vxori debitū reddit: vacare nō pōt Hiero. q das ser mone.
orōni: nec carnes agni edere. Itē si panes pro
positionis ab his q vxores suas tetigerant co/
medi nō poterāt. Quātomagis panis q de ce
lo descendit: nō pōt ab his q ↄiugabilibꝰ pau
lo ante hesere complexibus violari atqꝫ ↄtin/
gi. Nō qd nuptias cōdēnemus: sed qꝛ eo tp̄e
quo carnes agni māducaturi sumus: vacare
a carnalibꝰ opibus debeamus. Hoc capitulū
maxie ad ministros ecclesie ptinere videť: q/
bus nō licebat sacra officia celebrare atqꝫ my
steria: tp̄e ↄiugalis amplexus: quo etiā pn̄tia
spūsscti nō datur. Vn̄ idem ait. Cōnubia legi Hie. i mathe.
tima carēt qdē peccato: nec tn̄ tp̄e illo quo cō
iugales actus geruntˀ: pn̄tia spūssancti dabiť
etiam si propheta esse videatur: qui officio ge
nerationis obsequitur.

¶ Quibus tp̄ibus nō sūt celebrāde nuptie.

Nec solū in ope carnali obseruāda sunt
tp̄a: sed etiaꝫ in celebrādis nuptijs:
scd̄m illud. Non opꝫ a septuagesima vsqꝫ in
octauā pasche ⁊ tribꝰ ebdomadibꝰ an̄ festū san
cti Joānis: ⁊ ab aduentu dn̄i vsqꝫ post epipha
niam celebrare nuptias. Qd̄ si factū fuerit se/
parentur. Itē Nicolaus papa. Nec vxorem Nicōla us ad cō sul. bul garorū.
ducere nec ↄiugia facere quadragesimali tp̄e
conuenire posse vllo modo arbitror.

Circa di. 32. in qua agiť de bono fidei §.32.
⁊ debiti ↄiugalis redditiōe. Sci/
endū ꝙ reddere debitū est necessitatis. qꝛ
vt ait aplus. Vir non hꝫ potestatē sui cor/
poris sed mulier. ⁊ econuerso. In casu tn̄ in quo vir
non posset vxori debitū reddere: salua incolumitate
corporis ꝓprie: debitū reddere non teneretˀ: qꝛ noluit
deus virū obligari mulieri in his que sūt ↄ rectaꝫ rō/
nem ⁊ nature inclinationē que maxie inclinat ad con
seruationē ꝓprij indiuidui. Non tenetur etiā alter al
teri hmōi debitū reddere nisi petatur expresse vel ta/
cite p aliqua signa qbꝰ pōt hoc ↄiecturari. hec rich.
Ulterius sciendū ꝙ actus matrimonialis aliqn̄ fit si/
ne peccato. aliqn̄ autēꝫ cum peccato veniali: ⁊ aliqn̄
cū mortali. Si eni fiat vt debitum reddatur vel pro/
les ad dei cultū procreetur: ibi nullū est pctm̄ qn po/
tius ille actus tunc est meritorius: in eo q est in statu
gratie. Non est etiā pctm̄ scd̄m alex. si fiat causa for/
nicationis vitande: lꝫ qdam aliter dicat. Si autēꝫ ad
actum ↄiugalem moueat libido sistens infra fidē ma
trimonij ita. s. ꝙ non vellet vllo modo ad non suam
accedere. sic est pctm̄ veniale ꝫm cōiorem opinionē.
si vero moueat libido efferens vltra matrimonij fi/
dem: puta si vir tam ardenter vxorem amaret ꝙ eti/
am ipsam cognosceret si vxor non esset. tūc est pctm̄
mortale. ⁊ sic intelligitur illud quod hētur. 32. q. 4.

Origo.

Origo. Adulter est ardētior amator proprie vxoris.
¶ An liceat exigere ꝛ reddere tpe sacro. Rñdeo di
§.2. cū festi ꝛ ieiunioꝝ sūt instituti ꝓpter mētis eleuationē
a carnalibus ad spūalia. In actu vero cōiugali mens
deprimit a spūalibus ad carnalia. ꝛ iō congrue est ab
ecclesia institutū ꝙ ꝯiuges tūc abstineāt ab illo actu.
qḋ intēdit ecclesia dissuadere nō ꝓhibere iuxta illud.
i. ad corī. 7. Nolite fraudare inuicē nisi ex ꝯsensu
ad tps vt vacetis oratiōi. Illis igit diebus est ab actu
hmōi abstinendū de ꝯgruitate: non tñ de necessitate
pcti mortalis euitādi. ꝭ Tho. pe. boñ. rich. ꝛ Sco.
ꝫ autē exigens debitū hmōi tpe ꝓpter carnis delecta-
tionē adimplēdā nō peccet mortaliter: peccat tñ ve-
nialiter ꝛ grauius ꝙ̄ alio tpe. In culpa nāqꝫ veniali
est maior ꝛ minor grauitas sicut in mortali. Esset tñ
culpa mortalis si qs hoc credens esse ꝓhibitū: nihil-
ominus hmōi actū exerceret qꝛ talis faceret ꝯ ꝯsciam. cu
iusmodi fuit illa mulier quā refert gregorius in libro
dialogoꝝ a demone arreptam. Qḋ aūt dr. 33. q. 4.
Quotiensciqꝫ. ꝛ ca. Christiano. nō esset licitū ꝯueni
re diebus festiuis ieiunioꝝ ꝛ ꝓcessionū. non est prece-
ptiuū sed dissuasiuū non ꝫ inq̄. i. nō expedit vel nō
§.3. decet. ¶ Utrū liceat exigere vel reddere i loco sacro
Rñdet ꝭm Rich. ꝛ Sco. ꝙ nō ꝓpter pollutionē sa-
cri loci: nisi ꝑ longū tpus cogerent ibidē cōmanere.
Notandū ꝭm auic. li. de aialibus ꝙ muliere impre-
gnata sanguis mēstruus diuidit in tres partes. ex vna
enī parte puer alit. alia vero ascendit ad mamillas.
pars aūt supflua manet int⁹ vsqꝫ ad tps partus. ꝛ tūc
§.4. eijcitur. ¶ Utꝝ liceat exigere vel reddere tpe impre-
gnationis. Dr cōiter ꝙ sic sicut ꝛ ante cū talis act⁹ nō
tantū sit in officiū ꝓlis ꝓcreande: sed etiā in remediū.
qḋ est intelligendū nisi presumeret ꝓbabilr de ꝑiculo
partus. tūc enī exigēs ꝛ reddens mortalr peccarent.
§.5. ¶ Quid de tpe menstruoꝝ. Rñdeo si mulier inālr
talia menstrua patiat vt sunt alique q̄ diu vel ꝑpetuo
ex īfirmitate sanguinis fluxū patiunt: tūc ꝫ exigere ꝛ
reddere. Si vero talis menstrua sint nālia que tpe de
terminato accidunt: mortalr peccat scienter exigēs. Exi
gere enī ꝓhibꝫ lex. leuitici. 18. Ad mulierē que patit
menstrua nō accedes. Licitum tamē est tunc mulieri
debitum viro reddere: nec hoc a lege inhibetur sibi.
qꝛ vt dicit boñ. valde durū est ꝙ mulier viro instāter
petenti nō reddat debitū. vbi nō manifeste apparet in
firmitas vel necessitas. cui cōcor. tho. petrus ꝛ magi
ster in litera. Dꝫ tñ mulier aliquo mō se difficilē ex-
hibere aliquā excusationem ꝑtendēdo vel infirmita-
tem allegādo: si vir petat ignoranter. vel precibus ꝛ
monitis auertēdo si petat scienter: finaliter tñ viro nō
desistente: debitū potest reddere cū dolore ad euitan
dum viri scandalū seu odij aut fornicationis vel ali-
cui⁹ corruptiōis dānabilis ꝑiculū. nec est sp tutū pas-
sionē suā viro indicare. ne forte ex hoc eam abhorre
at: nisi de eius prudētia presumat. Rō aūt ꝓhibitiōis
talis ꝯcubitus exigendi est ꝓpter notabile preiudiciuꝫ
prolis. tunc enī ꝓpter materie corruptionem ꝯcipi-
Nota. ant leprosi ceci claudi ꝛ mēbris dānati. vnde tales in
lege mosayca lapidabant. leuitici. xx. ¶ Sed circa ꝓ
dicta dubitat. Videt enī si vir peccat mortalr debitum
exigendo: ꝙ etiā mulier mortalr peccet reddēdo: qꝛ
cōsentit peccato viri cum actio viri ꝛ redditio mulie
ris inseparabiliter ānectantur. Rñdeo ꝙ illoꝝ que
iseparabiliter ānectant vnū potest eē virtuosū. ꝫ ali-
ud sit viciosum. sicut illatio passiōis xpi erat viciosa:
tolerātia aūt virtuosa: ꝫ quoqꝫ de⁹ vellet 2ᵐ: primuꝫ
tñ sibi multū displicebat. Sic in ꝓposito mulier non
ꝯsentit male actiōi viri: ꝫ velut debiti redditionē obe
diendo ꝑcepto apli. i. ad corinthios. 7. dicētis. ꝙ cō
iuges nō se debent inuicē fraudare a debito reddēdo
nisi ex cōsensu mutuo. ¶ Utrū teneant abstiere post §.6.
partū vsqꝫ ad tps purificatiōis ab ecclesia determinatū
Dicunt Rich. ꝛ rod. ꝙ nō. Illud aūt qḋ habet. di.
§. Ad eius aūt thalamū. nō intelligit de debito neces
sitatis: sed ꝯgruitatis ꝛ honestatis. dicit tñ rich. ꝙ ab
stinere debēt quoadusqꝫ mulier sit purificata ab illis
corruptionib⁹ ꝛ cōmotionib⁹ que sunt in mulieribus
aliquāto tpe post partū. ¶ Utrū vir cognoscens vxo §.7.
rem mō nō nāliter assueto peccet mortalr. Rñ. ꝙ si
fiat in nō vase ad hoc instituto: nō dubiū qn mortalr
ꝛ grauiter peccet. Si aūt in vase nāli hoc fiat. hoc po
test ꝯtingere quadruplr ꝭm alber. in. 4. qꝛ vel latera
liter vxorē cognoscēdo: vel stando: aut sedendo seu
retrorsum mō brutoꝝ ad ipsaꝫ accedēdo. ꝛ nullū eo
rū ꝭm se est mortale pctm̄ debito vase seruato. ꝫ pos
sit esse signū ꝯcupiscentie mortalis. vt ait alber. in. 4.
di. 31. qḋ videt verū quo ad tres primos modos. ſꝫ
de quarto dubitāt doctores: quoꝝ qdā dicūt illud eē
mortale. Alij vō dicunt ꝙ si hoc fiat ꝑꝑ maiorē vo-
luptatē q̄rendā. est. p. m. Si aūt fiat ꝓpter vētris pin
guedinē: vel suffocatiōis seu timorē duꝫ mulier est
ꝑgnans: non est pctm̄ mortale. q̄ opio videt verior: ꝛ
hanc tenēt Tho. ꝛ rod. Dicit enī Tho. 31. di. in ex-
pōe litere ꝙ qñ dispō corporis aliū modū nō patit:
nō est pctm̄. ¶ Quid si mulier supgrediat viro? Di
cit astex. ꝙ est pctm̄ mortale cū ibi frustret intētio na §.8.
ture ꝓpter matricis indispōem ad seminis susceptio-
nem. sed in hoc casu videt distinguēdū. vt in casu ꝓ
cedenti. Si vero fiat ad maiorē voluptatē querendā
poterit verificari dictū astex. Si vero hoc fiat qꝛ dispō
corporis alium modū nō patit: pōt fieri sine pcō: nec
in hoc frustrat intentio nature. Scio enī quandā mu
lierē sic a viro paralytico ꝛ ꝯtcto cognitā concepisse.
Matrimoniū etiaꝫ nō tantū est in officiū prolis ꝓcre
ande: sed etiā in remediū fornicationis. ¶ Quid de §.9.
leprosis? Rñ. si vnus ꝯiugū incurrat lepram: ꝯsulē
dum est sano ꝛ infirmo vt voluntarie ꝯtineant. si aūt
nō valent ad hoc induci: ꝫ nō teneant cohabitare ꝑꝑ
ꝑiculū īfectionis. si tñ infirmus a sano debitū exigit:
gnāli ꝑcepto apli qḋ exigitur est soluēdū: cui ꝑcepto
nulla in hoc casu exceptio inuenit. ex̄ de ꝯiugio lepro
soꝝ. In reddēdo enī debitū nō sic ꝑiculū ē de īfectio
ne sicut in cohitādo: qꝛ actus ille cito trāsit. Et ꝙ̄uis
ex tali concubitu proles genita infectione lepre vt in
pluribus nō euadat. melius tñ est proli esse leprosam
ꝙ̄ si nunꝙ̄ extitisse in esse. Nō sic autē potest dici de
menstruata qꝛ si nō concipiat tpe illo: cōcipe pōt tpe

§.xi alio. hec Rich. cũ quo cõcor. Sco. ¶ Utrũ furioso sit reddẽdũ debitũ. Rñdet rich. ꝙ sic. nõ qdẽ dũ est actu in furia. sed tpe lucidi intervalli si illud habeat: qꝛ tunc sine piculo ꝓprie psone põt reddi. ¶ Nuptie nõ sũt celebrãde vt dicit magister ab aduẽtu dñi vsqꝫ post epiphaniã.i. vsqꝫ post oct. eiusdẽ qꝛ vsqꝫ tũc durat solẽnitas vt dicũt qdaꝫ. A septuagesima vsqꝫ ad octa. pasche. ⁊ a tertio die añ ascẽ. vsqꝫ ad oct. penthe co. pñt aũt in ipsa octaua celebrari extra de ferijs. Capellanus. In illis eni tpib⁹ debẽt fideles plusꝙ̃ in alio tpe spũalib⁹ intẽdere. p solẽnem aũt nuptiaꝝ celebrationẽ: animi a spũalibus multũ retrahunt propter festa que ibi fiunt. Matrimoniũ tñ tũc ꝯtũ tenet. multa eni inhibent fieri: q̃ tñ facta tenent.

¶ De diuersis coniugij legibus. Di.xxxiij.

Ueritur hic de antiqs patrib⁹ q plures simul legunt habuisse vxores vel cõcubinas vtꝝ peccauerit? Ad qd dicim⁹ p varietate tẽporũ varia inuenit dispẽsatio ꝯditoris. Ab exordio eni tpis iter duos tm̃ adam. s. ⁊ euã inchoatũ est ꝯiugium: deo p os ade dicẽte. Hõ adherebit vxori sue ⁊ erũt duo in carne vna: ⁊ ꝭm inchoationis modũ iter duos tm̃ p oẽm successionẽ tempoꝝ ꝯheret cõiugium: si primi hoies in obediẽtia pstitissent. Post eoꝝ vero copulã: filij ⁊ filie eorũ matrimonio ꝯiuncti sunt: sꝫ vnus vni tm̃. Ideo aũt fratres sororib⁹ sunt copulati: qꝛ nõ erant alie mulieres vel viri qbus ade filij vel filie iungerent. Primus oium lamech duas legit sibi habuisse vxores: ⁊ hoc i eo arguit: qꝛ p expletione carnalis voluptatis id fecisse phibetur. Postea vero cũ iaꝫ pene oẽs hoies falsis dijs seruirent: paucis in cultu dei pmanentib⁹ cõsultũ est a deo plures in matrimõio sibi copulare: ne illis paucis deficiẽtib⁹: cultus noticia dei deficeret. Uñ abraam viuẽte vxore ad ancillã intrauit ⁊ ex ea genuit Jacob etiã liberis ⁊ ãcillis se copulauit. Et filie loth patre ebrio vse sunt. Cũ eni ceteris in idolatria relictis abrahã ⁊ filios ei⁹ i peculiarẽ populũ sibi dñs elegisset: rite multarũ fecũditate mulierũ: populi dei multiplicatio q̃rebat: qꝛ in successiõe sanguis erat successio religiõis. Uñ etiã in lege: maledicta erat sterilis q̃ nõ relinquebat semen sup terram. Hinc etiã sacerdotib⁹ ꝯiugia decreta sunt: qꝛ in successiõe familie successio est officij. Non ergo abraã vel iacob deliqt: qꝛ pter vxorẽ filios ex ancilla q̃siuit: nec illorum exemplo pter cõiugale debitũ fecunditateꝫ in aliqua lꝫ alicui q̃rere: cũ illoꝝ ꝯiugia nostroꝝ equent virginitati: ⁊ imoderatus vsus ꝯiugij nri tpis: turpitudinẽ fere imitet fornicatiõis illius tpis. De hoc Aug. sic ait. Antiqs iustis nõ fuit pctm̃ ꝙ plurib⁹ feminis vtebatur: nec ꝯ nãm hoc faciebãt: cũ nõ lasciuiẽdi cã sed gignẽdi hoc facerẽt: nec ꝯ morẽ: qꝛ eo tpe ea fiebãt: nec ꝯ pceptũ: qꝛ nulla lege erat phibitũ. Idẽ obijciũt iacob q̃tuor vxores: qd qñ mos erat: crimẽ nõ erat. Sic patriarche ꝯiugibus excipientib⁹ semen suũ miscebant: nõ ꝯcupiscentia pficiẽde voluptatis: sed puidẽtia ppagande successiõis: sicut apli auditorib⁹ suis admirãtibus doctrinã suã ꝯdelectabant: nõ auiditate ꝯsequẽde laudis: sed charitate seminãde veritatis. Idẽ alibi. Antiqs tpib⁹ cũ adhuc salutis nře mysteriũ velaret: iusti officio ppagandi nuptias ꝯhebant nõ victi libidine: sed ducti pietate: q multo facili⁹ ꝯtinere possent ⁊ vellent. Utebant tñ ꝯiugib⁹ ⁊ plures vni viro hẽre licebat: qs casti⁹ habebat q̃ꝫ nunc vnã qlibet istoꝝ: in qbus videm⁹ ꝙ ꝭm veniã ꝯcedit apls. Habebant eni eas in ope gñandi nõ in morbo desiderij. Item Ambro. Dixit sarra ad abraã. Ecce ꝯclusit me dñs vt nõ pariam. Intra ergo ad ancillã meã ⁊ filiũ faciãs ex ea: ⁊ ita factũ est. Cõsidera primũ ꝙ abraaꝫ añ legem moysi ⁊ añ euangeliũ fuit. Nõ ergo in legeꝫ cõmisit abraã: sed legẽ puenit. Nõdũ eni interdictũ videbat. Scdo ꝯsidera ꝙ nõ ardore aliquo vage successus libidĩs: nõ petulãtis forme capt⁹ decore: ancille ꝯtubernio ꝯiugalẽ post habuit thorũ: sed studio q̃rende posteritatis ⁊ ppagande sobolis. Adhuc post diluuium raritas erat humani generis: erat etiã religiõis. Deniqꝫ ⁊ loth sancti hãc filie cãm q̃rende posteritatis habuerũt ne gen⁹ deficeret humanũ: ⁊ id publici muneris grã putatã culpã pterit. Itẽ Aug. Iust⁹ q̃uis cupiat dissolui ⁊ eẽ cũ xpo: tñ sumit alimentũ: nõ cupiditate viuẽdi sꝫ officio ꝯsulẽdi: vt maneat qd necẽꝫ est pp alios. Sic misceri feminis iure nuptiarũ officiosũ fuit sanctis viris: nõ libidinosuꝫ. Qd eni est cib⁹ ad salutẽ hois: hoc est ꝯcubit⁹ ad salutẽ hũani gñis: ⁊ vtrũqꝫ nõ est sine delectatiõe carnali: q̃ tñ modificata ⁊ refrenata tẽpantia: in vsuꝫ nalẽ redacta libido eẽ nõ põt. Qd aũt in sustentãdo vitã illicit⁹ est cibus hꝫ est in q̃rẽda ple fornicari⁹ vel illicit⁹ ꝯcubit⁹. ⁊ Aug.

quod

qd est in cibo licito imoderatio appetit⁹: hoc est in coniugibus venialis ille cócubitus.

¶ Nō pferṫ virgitas Joānis castitati Abrae.

Quod vero castitas virginalis nō pferaṫ in merito ɔiugali castitati abrae: Aug. oñdit ingens. Sicut nō est ipar meritū patiētie i petro q passus ē: ⁊ in Joāne q passus nō ē: sic nō ē ipar meritū ɔtinētie in ioāne q nullas expt⁹ est nuptias: ⁊ in abrahā q filios genuit. Nā illius celibat⁹ ⁊ istius ɔnubiū p tpoꝝ distributionē xp̄o militauerūt: sed ɔtinentiā iohes in ope: abraā in solo habebat habitu. Melior ē aūt castitas celibum q̄ȝ nuptiarū. Quaꝝ vnā abraā habebat in vsu: ambas in habitu. Caste eni ⁊ ɔiugalr̄ vixit. Esse aūt castus sine ɔiugio potuit: sȝ tūc nō oportuit. Itē Hiero. Quis ignoret sub alia dispensatiōe dei oēs retro sanctos eiusdē fuisse meriti cui⁹ nūc xp̄iani sūt. Qūo abraam aū placuit in ɔiugio sic nūc virgines placēt in castitate. Seruiuit ille legi ⁊ tpi suo: seruiam⁹ ⁊ nos legi ⁊ tpi nostro: in quos fines seculorū deuenerunt. Ex his apparet q̄ sancti patres ante legem sine peccato plures habuerūt vxores vl' ɔcubinas. Eas eniȝ nūc vxores appellat scriptura: nūc ɔcubinas. Rachel tñ ⁊ lya ambe vxores fuerunt: non concubine. Hiero.

¶ Oppositio.

Siquis opponat q̄ fidē thori nō seruabāt illi patres. Dicim⁹ in hoc seruasse fideȝ thori: q̄r nō alijs sed ꝓprijs vxorib⁹ vel ancillis miscebanṫ. Ecce q̄ fuerit ɔsuetudo in hac re aū legē. Legis vō tpe iterdixit moyses carnalē copulā fieri cum matre cū nouerca: cū sorore: cū nepte: cū amita: cum matertera: cuȝ nuru: ⁊ alijsq̄busdā. Permisit aūt diuortiū fieri dato libello repudij: in quo vir scribebat cāꝫ p q̄b⁹ vxorē r̄pudiabat. Permisit aūt aliā ducere dato priori libello: qd pp duriciā cordis eoꝝ pmissū xp̄s dicit. Non vt ɔcederet discidiū sȝ vt tolleret hōicidiū. Permisit fieri mala ne fierēt peiora: ⁊ h̄ pmittēdo ñ dī iustitiā dmōstrauit sȝ i pcōre minuit culpā. Que erat consuetudo legalis.

¶ Cui licebat plures habere vel non.

Sed nunqd sub lege licebat habere plures vxores. Audi qd scriptuȝ est in deuteronomio. Nō habebit vxores plurimas allicīāt aiam ei⁹. Sup quē locū ait Aug. Manifestū est salomonē hoc pceptū trāsisse. David aūt plures habuit: nec preceptuȝ pterijt. Permissū est eni regi plures habere: nō plurimas q̄ allicīāt aiam multiplicare. Cū tñ addiṫ vt nō eleueṫ cor ei⁹: alienigenas ꝓhibituȝ eē videṫ. Uerūtñ multiplicatio vxoꝝ gñalr̄ ꝓhibita est. Permissū est aūt regi plures hēre: sȝ nō mltiplicare. Ueniēte aūt plenitudie tpe quo xp̄i grā vbiq̄ȝ est dilatata: reducta est lex nuptiaꝝ ad priorē honestiorēq̄ȝ istitutionē vt vn⁹ vni in figura xp̄i ⁊ eccl'ie ɔiungaṫ. Nec q̄rit electio muneris in successiōe gñis: sȝ in pfectiōe vite ⁊ sinceritate sciē: ⁊ virginitas fecūditati pferṫ ⁊ sacerdotibus ɔtinentia indiciṫ.

¶ De virginitate mentis ⁊ carnis.

Melior est aūt virginitas mentis q̄ȝ carnis. Vñ Ambro. Tolerabilius est mētē virginē q̄ȝ carnē hēre. vtrūq̄ȝ bonū est si liceat. Si nō liceat: saltez nō hōi casti sȝ deo sim⁹. Uirgo ꝓstitui pōt: adulterari ñ pt: nec lupanaria isamāt castitatē: sȝ castitas ēt loci abolet isamiā. Idē. Nō pt caro aū corrūpi: nisi mens aū fuerit corrupta. Itez. Isid. Non pōt corp⁹ corrūpi nisi prius aius corrupt⁹ fuerit. Mūda eni a cōtagione aia: caro nō peccat In fine huius capituli apitur qūo veꝝ sit nisi aia pri⁹ fuerit corrupta: corpus nō posse corrūpi. s. peccato. Illud etiaȝ august. aduertēdum est. Sicut inq̄t sanctius est mori fame q̄ȝ idolaticis vesci. Ita sanct⁹ est defugi sine liberis q̄ȝ ex illicito coitu stirpē q̄rere. Vñcūq̄ȝ vero nascanṫ hoīes: si parētū vitia ñ secteṅṫ: ⁊ deū recte colāt: honesti ⁊ salui erūt. Semē eni ex q̄licunq̄ȝ hoīe: dei creatura est: ⁊ eo male vtēti male erit. non ipsum aliq̄ñ maluȝ est. Amb. li. 3 vgīnibus. Isidorꝰ Aug. i li. d bono coniugali.

Circa di. 33. sunt aliq̄ vidēda de bigamia. Et prio vtꝝ fuerit aliq̄ñ licitū hēre plures vxores. Ad qd dicit magister q̄ sic ex diuina dispēsatione. vñ abraā iacob ⁊ dauid plures vxores habuerūt. Cōgrua aūt rō dispensandi fuit multiplicatio prolis. ad cultū dei educande: q̄r tūc erat paucitas fideliū. Fuit aūt hmōi dispēsatio facta patriarchis ⁊ pphetis p inspirationē internā minorib⁹ vero coꝝ exēplo ex eadē cā plures hēre licebat. In tali aūt matrimonio reddebaṫ debitū vxori ⁊ q̄uis nō ita stricte possȝ obseruari sicut in monogamia. Hmōi vero vxorū quedā dicebanṫ cōcubine. q̄r nō erant principales vxores sicut agar. sȝ fm̄ rei veritatē esse vxor abrahe ⁊ ei ɔiuncta vinculo indissolubili. q̄r tñ nō hēbat auctoritatē matrisfamilias inregimine domus ⁊ familie. nec proles sua succedere debebat in hereditate quo ad hoc erat ancilla. Di. 33.

nec licitũ fuiss3 abrahe eam a se eijcere ppter monitio nem sare nisi sup hoc diuinũ habuisset mandatũ voluit aũt deus eos separari nõ q̃tum ad vinculũ s3 q̃tum ad cohabitationẽ τ thorum ad significãdũ illud misterium qđ explicat aplˢ in epl'a ad gala. cũ dicit. Abraham duos filios habuit. hec rich. ¶ Utrũ bigamus ante baptismũ possit post baptismum ad sacros ordines pmoueri: Rñdeo q̃ bigamus siue añ baptismum siue post irregularis. di. 26. acutius. τ ca. Una tñ. nec tñ homicida ante baptismũ: post baptismum est irregularis. di. l. Si qs in viduã. in glo. cuius nõ est alia cã fm Sco. nisi statutũ ecclesie qđ qdẽ est rõnabile: qꝛ homicida nõ est inhabilis ad ordines: nisi ppter horrorẽ sanguinis effusi. iste autẽ horror tollit p baptismũ: qꝛ supponit q̃ de lupo factus est agnus. sicut paulus ante psecutor: post baptismu3 factus est ouis τ pastor. τ p pñs d3 cessare talis inhabilitas. sed cã inhabilitatis ad ordines nõ cessat in bigamo q̃ est defectus sacri. l. significationis que reqrit in sacerdote repñsentante psonã xpi in ecclia. xpˢ eni est vnicus sponsus vniᵘ ecclie. bigamus igit q habuit duas vel vna3 q fuit duoꝝ: nõ recte repñsentat xpm in ecclia. qꝛ igit semp remanet defectᵘ sacri: ideo nec ibi tollit inhabilitas: nisi postea p specialẽ dispẽsationẽ. quod aũt dr extra de bigamis. Nup. q̃ nõ l3 dispensare cu3 bigamo intelligit. i. nõ decet sine magna cã. vñ lucius papa dispẽsauit cũ panormitano epo q fuit bigamᵘ. di. 34. Lector. in glo. Papa enim de plenitudie ptãtis põt dispẽsare ꝯ statuta aplorum si tñ vim nõ habeãt ex iure nature vel diuino. 82. di. Presbyter. Concor in hoc Tho. Rich. τ bon. ¶ Et notandũ q̃ ꝯhit irregularitas bigamie in pluribᵘ casibᵘ. Primᵘ qñ qs diuersis tpibus h3 plures vxores legitimas: τ cognoscit ambas: τ talis pprie dr bigamᵘ. In alijs aũt modis sumit bigamia magis large τ siĩtudinarie. scd́o qñ diuersis tpibus h3 plures. vnã de iure τ aliam de facto τ cognoscit ambas. tertius cũ sil h3 plures: vnã de iure τ aliã de facto. τ cognoscit ambas. q̃rtus qñ ꝯhit cũ vidua ab altero marito cognita τ ea3 cognoscit. quitus qñ ꝯhit τ matrimoniũ ꝯsũmat cũ corrupta ab alio: siue hoc sciat ille q ꝯhit siue nõ. sextus qñ ppriã vxorẽ cognoscit postq̃ ab alio cognita est siue tpe quo eam cognoscit sciat eam ab alio esse cognita3 siue nõ. Oẽs hi modi trahi pñt extra de bigamis nõ ordinandis. Sup eo. in glo. Ille etiã irregularis est q post solẽne votum ꝯtinẽtie ꝯhit matrimoniũ de facto siue cũ vidua siue cũ virgine. τ eam cognoscit cũ de iure nõ possit. extra de bigamis. Nup. τ ca. vi. τ. 27. q. j. Quotquot. Ille etiã est irreglaris q ꝯhit cũ aliqua viuẽte eius marito τ eã cognoscit. τ hoc ppter siĩtudinẽ quã h3 cum bigamo. hec rich. ¶ Notandũ q̃ epˢ põt dispensare in ordinibᵘ susceptis τ suscipiẽdis cũ clerico: q exñs in sacris de scõ duxit virginem in vxorẽ si ad clericatũ redeat. vt p3 extra. Qui clerici. vel vouentes ꝯhere pñt. ca. j. in textu τ i glo. cap. tñ 2ᵐ. videt dicere: q̃ hoc nõ possit nisi transeat ad religionem. in fauorem eni religionis qñq3 facilius dispensatur. vt tollatur religiosis materia euagandi. extra de apostatis. c. 2.

n Utrum in lege mosayca fuerit licitũ repudiare vxorẽ. q̃ non. matth. 19. Quicũq3 dimiserit vxorẽ excepta cã fornicationis: mechat. Alij vero dicũt q̃ fuit licitu3. qꝛ moyses hoc ꝯcessit. vt p3 deutero. 24. Si accepit hõ vxorẽ: τ nõ inuenerit grãm añ oculos eius pp aliquã feditatẽ: scribet ei libellũ repudij τ dabit in manu eiᵘ τ dimittet eam de domo sua. huic opiñ. Sco. videt magis adherere. qꝛ cũ moyses legislator hoc ꝯcessit. dicere q̃ hoc non fuit licitũ sed dissimulatio cuiusdã illiciti nihil aliud ẽ dicere nisi q̃ moyses pmitteret iudeos ire ad dãnationẽ nõ indicãdo eis q̃ iuste essent in statu dãnationis. qđ nõ est imponẽdũ tãto legislatori. Unde videt dicendũ q̃ sicut deus dispẽsauit in bigamia pp bonũ prolis ita dispẽsauit in repudio cũ illo populo rudi. τ duro ppter piculũ vxoricidij vitãdu3. ¶ Ad argᵐ in oppᵐ dico q̃ xpˢ promulgauit illud p tpe legis euãgelice ita q̃ sicut ipse reduxit matrimoniu3 eo modo quo institutu3 fuerat in lege nature. vt sc3 esset vnus cum vna cum tñ in lege mosayca esset licita bigamia. ita reduxit matrimoniu3 indissolubile p lege sua. qꝛ hoc est consonũ priꝰ institutiõi in lege nature.

¶ De personis legitimis. Di. xxxiiij.

n Unc supest attendere q̃ psone sint legitime ad ꝯhendũ matrimoniũ. Legitime iudicant p sone b3 statuta patrũ q̃ diuersa sũt. Alie nãq3 fuerũt legitime añ legẽ: alie sub lege. alie in tpe grẽ. Itẽ in primitiua ecclia q̃dã erant legitime q̃ mõ nõ sũt. Earũ vero q̃ mõ legitime vł illegitime: q̃dã sũt plene legitime: q̃dã oĩno illegitime: q̃dã medie. Plene legitime sũt qbus nõ obuiat votũ ꝯtinentie: vel ordo sacer: vel cognatio vel dispar cultᵘ: vel cõditio: vel nãe fragilitas τ si qd est aliud. Penitᵘ vero illegitime sũt p votũ: p ordinẽ: p cognationẽ: p disparẽ cultu3. Medij vero sunt nec plene legitimi: nec oĩno illegitimi p frigiditatẽ: p ꝯditionẽ. Si eni tales iungunt ignoranter: cõmanere pñt qbusdam accedentibᵘ causis τ eisdem deficientibus diuidi.

¶ De frigidis separandis.

De his eni q cã frigiditatis debitũ reddere nõ pñt: ꝯsulit Grego. vt pmaneant. Sed si mulier cãtur dicẽs volo esse mater τ filios pcreare: decreuit vt vterq3 eoꝝ septima manu ppinquoꝝ iuret q̃ nunq̃ carnalr conuenerit. τ tũc mulier scd́as nuptias ꝯhat. Uir aũt q frigide nãe est: absq3 spe ꝯiugij pmaneat. Ait. n. sic. Interrogastis ex his q matrimonio iuncti sũt τ nubere nõ pñt: si ille aliam vel

lia aliũ ducere possit:de quibus scriptũ ē. Uir et mulier si se cõiunxerint:et post dixerit mulier ꝺ viro q coire nõ possit cũ ea. Si pt pbari q dicit p iustũ iudiciũ aliũ accipiat. Si vero ille acceperit aliã:separenť. Itē. De his requisisti qui ob cām frigide nature dicũt se nõ posse inuicē operam carnis dātes cõmisceri. Iste vero si nõ pōt ea vti p vxore:habeat eaz quasi sororē. Qꝺ si retinaculũ ꝯiugale voluerit rescidere:maneāt vtriqꝫ inupti:nā si huic nõ potuit nāliter cõcordare quõ alteri cõueniet? Igiť si vir aliā vxorē vult accipere: māifesta pz rõ:qꝛ suggerēte diabolo odij fomitē: exosam eā habuerit:et iõ eā dimittere menda cij falsitate moliť. Qꝺ si mulier causať et dicit volo eē mater et filios procreare:vterqꝫ eoꝛuz septima manu ꝓpinquorũ tactis sacrosāctis religõs iureiurãdo dicat:vt nũq̄ꝫ p cõmixtiõ nē carnis cõiũcti:vna caro effecti fuissēt. Tũc videť mulierē scõas posse cõtrahere nuptias hũanũ dico pp ifirmitatē carnis eorũ. Uir autem q frigide nature est maneat sine coniuge. Qꝺ si et ille aliā cõiugē acceperit:tũc hi q iurauerāt plurij crie rei teneanť. et penitētia peracta priora cogãť recipe cõnubia. Hoc seruādũ ē cũ vterq̄ idē fateť. Sꝫ vir si asserit se debitũ redidisse vxori:et illa diffiteť:cui potiꝰ fides habēda sit merito q̄riť? De hoc ita statutũ est. Si qs ita acceperit vxorē et habuerit eā aliquo tpe:et ipsa femia dicit q nũq̄ꝫ coiss꜡ cũ ea:et ille vir dicit q sic fecit. In veritate viri cõsistat:qꝛ vir est caput mulieris. Hoc ꝺ naturali impossibilitate statutuz est.

¶ De his q ipedit maleficijs coire nõ pñt

Dist. ma ñ remē sis archiepus.

De maleficijs autē ipedimēto hocꝰ tenēdũ decernitur. Qꝺ si p sortiarias et maleficas ꝯcubitꝰ nõ sequiť:hortādi sunt qbꝰ illa eueniũt vt spũ contrito et humiliato dõ et sacerdoti ꝺ oibꝰ pctis ꝯfessionē faciāt et lachrymis atqꝫ elemosynis orõnibꝰ et ieiunijs dño satisfaciāt:et p exorcismos ac cetera ecclesiastice discipline munimina mistri ecclesie tales sanare procurēt. Qꝺ si nõ potuerint:separari valebunt. Sed postq̄ꝫ alias nuptias expenerint illis viuētibꝰ qbus post iuncte fuerint priorꝰbꝰ quos reliquerant ēt si possibilitas ꝯcubēdi eis reddita fuerit:reconciliari neqbũt. Qꝺ in fine huiꝰ capituli cõtineť ex rigore mag.o dictũ itelligēdũ ē q̄ꝫ ex canonica equitate. Uel intelligēdũ est nõ posse recõciliari priorꝰbꝰ nisi iudicio ecclesie quo diuisio facta fuerat.

¶ De furiosis addidit.

Furiosi quoqꝫ dum in amētia sunt matrimoniũ ꝯhere nõ valēt. Uñ Fabianꝰ. Neqꝫ furiosus neqꝫ furiosa mr̃imoniũ ꝯhere possũt:sꝫ si cõtractũ fuerit nõ separentur. Itē Nico. papa. Hi q matrimoniũ sani ꝯxerũt et vni ex duobꝰ vel ambobꝰ amētia vľ furor vel aliq̃ infirmitas accesserit:ob hãc infirmitatē taliũ cõiugia solui nõ possũt. Similr̃ ē ēt sciēdũ ꝺ his q ab adũsarijs excecāť vel mēbris trũcāť vľ a barbaris execti fuerit. Fabianꝰ

¶ De his q cũ duabus sororibꝰ dormiunt.

De his etiā qui cũ duabꝰ sororibꝰ vľ cũ duobꝰ fratribus dormiũt vidēdũ est qd cēseant canones. Qui dormierit cũ duabꝰ sororibus:et vna ex illis añ fuerit vxor: neutrã ex ipsis habeat:nec ipsi adulteri vnq̄ꝫ in cõiugio copulenť. Itē nec ꝓpie vxori lꝫ sibi reddere debitũ:quã sibi reddidit illicitã sororē eiꝰ cognoscēdo:nec pꝰ mortē vxoris lꝫ ei vel adultere copulari in cõiugiũ. Itē Zacharias pp̄. Cõcubuisti cũ sorore vxoris tue. si se cisti:neutrã habeas:et vxor tua si nõ fuerit cõscia sceleris et ꝯtinē nõ vult:nubat in dño cui vult. Tu võ et adultera:sine spe ꝯiugij maneatis et dũ viuitis pniam agite. Qꝺ aũt cui vult nubat:intelligendũ est post mortē viri. Unde Gre. Qui vxores suas i adulterio deꝑhēdũt: nec ille nec illa aliā vxorē accipiat vľ aliũ virũ q̄ꝫdiu ābo viuũt. Si võ adlťera mõtua fuerit vir eiꝰ si vult nubat adlťera võ nũq̄ꝫ et si mortuus fuerit vir eiꝰ:sꝫ oibꝰ diebus pnie lamēta psoluat. Hic de illo adulterio agitur:qꝺ cũ cognato viri vel cum cognata vxoris cõmittiť. Ex aure lianensi cõcilio. Zacharias papa

¶ Non est dimittēda vxor pro aliqua macula seu deformitate corporis.

Illud etiā sciendũ est q pro aliqua ifirmitate vel macula corporali:non lꝫ viro vxorē dimittere et ecõuerso:sꝫ dꝫ alter alteri subsidia ꝓuidere. Uñ Aug. Si vxorem quis habeat sterilez siue deformē corpore:vel debilē mēbris:vel cecã:vel claudã:vel surdã: vel si quid aliud:siue morbis vľ laboribus doloribusqꝫ cõfectã:et quicquid excepta fornicatione excogitari potest vehemēter horribile: pro societate fideqꝫ sustineat.

c. di.34. Circa distin.34. Queritur vtrū ipotētia ad actū carnalē impediat simplr matrimoniū. ¶ Rñsio. ipotētia talis duplex est in gñe. s. nālis z casualis: nālis: vt frigiditas in viro vel mutilatio partis necessarie ad actū illū. in muliere vero artatio casualis p maleficiū Quis talis ipotētia si sit ppetua ita scȝ q sibi nō possit subueniri p naturā vel p artē z pcedat matrimoniū: ipedit ꝯhendū: z dirimit post ꝯctū: vt pȝ. 33. q. i. z ex. de frigidis z maleficiatis i plurib⁹ capitulis. z hoc respectu illius psone respectu cuius sūt ista ipedimenta qd pro tāto addit: qz nō tm̄ casuale sȝ ēt naturale ipedimētū pōt eē in respectu vnius psone nō respectu alterius z maxie nāle in muliere vt dicit sco. puta mulier potest eē arta vni pp magnitudinē mēbri vel alia de cā: z nō alteri. Si vero sequat matrimoniū cōsumatū. nō dirimit. Si autē sequat matrimoniū ratuȝ z pcedat cōsumatū dubiū est an dirimat vel nō. presumit tm̄ qñ pcedit cōsumatū q ēt pcedat ratū nisi forte eēt ablatio alicuius partis necessarie ad actū illum tpe illo interuenies. Cōtra tm̄ opinio vt dicit rich. ē q si certū esset q ipedimētū eēt secutū matrimoniuȝ ꝯctū nō tm̄ cōsumatū nō pp hoc dirimeret vinculum matrimonij qd vere fuit ꝯctū lȝ gratian⁹ sit in oppositum. 33. q. c. i. Presumit aūt ipotētiā eē ppetuā si aliter pbari nō possit qñ cohabitauerūt p trienniū z bona fide operi carnali operā dederūt. nec tm̄ mulier est cognita a viro. ex. c. Laudabilē. Et notādū q facto diuortio auctoritate ecclie hñs ipedimentū nāle ppetuū. z respectu cuiuslȝ dȝ manere sine spe cōiugij Nō si post ꝯhat de facto z carnaliter copulet coget redire ad priorē qz apparet sniam diuortij processisse ex errore: z ecclesiam fuisse deceptā in iudicādo ipedimentū ppetuū qd erat tpale: puta mulier arta si postea ꝯxerit cū altero z cognoscat ab eodē z p vsuȝ sequētis facta sit cognoscibilis a primo: dȝ ei reddi. extra. c. Fraternitatis. Si aūt p vsuȝ sequētis nō sit facta cognoscibilis a p⁰: aut si est: nō tm̄ sine graui periculo mulieris: nō reddet eidē vt dicit rich. Habēti aūt ipedimētū casuale: sȝ maleficiato post diuortiū lȝ ꝯhere: z si post ꝯctū carnaliter copulet dȝ ad p^m mřimoniū reduci vt qdā dicūt. arguētes a simili de maleficiato sicut de frigido. 33. q. i. Nō aūt ibi dicit q si frigido reddat potētia coeūdi: ad primū cōiugium coget reuerti: hoc est verū cū maleficiū est vniuersale respectu cuiuslȝ. Si aut maleficiū sit particulare respectu vni⁹ psone z nō respectu aliarū: nō dȝ illi reddi. Sic eni vt di. sco. est aliqs maleficiatus sicut minister diaboli pcurat eū p maleficiū diaboli impediri. puta aliq̄ magna vult eū ppetuo ipediri respectu istius z nō respectu alterius vt pote si nollet q istā duceret: sed se vel aliā. ¶ Sed q̄liter cognoscet drñia ipedimenti naturalis z casualis. Rñdeo difficile est nisi p inspectionē corporis si deficiat aliqua dispō necessaria in parte reqsita ad istū actū vel p iudiciū medicorū q̄tm̄ ad frigiditatē si aliqua signa ipsū manifeste ostēdāt esse talis cōplexionis: si nec sic nec sic: z tm̄ simplr ipedit presumendū est q sit maleficium.

¶ Possibilitas aūt maleficij sic declarat a sco. Qñ maligni spūs hñtes pactiones cū aliqb⁹ hoīb⁹ seruāt pmissa: nō qz veraces: sȝ vt alij eis adhereāt: qz si nulla pacta seruarēt: nlli eis seruirēt: z vt alij qb⁹ pmissa sunt eos colāt: qz ex supbia sua pcipue appetunt honores diuinos. deus aūt pmittit eos in aliquos pp pctā eoꝝ vel aliquā aliā cām occultā exercere suā ptātē ipediendo istos ab aliqb⁹ actib⁹ in quos possēt si nō essēt ipediti. z hoc mō maga habēs pactū cū demone pcurat ab eo vt istū impediat a tali actu cū tali muliere q̄diu tale maleficiū pseuerat: puta acus curuata vel aliqd hmōi. ¶ Nō igit remediū ꝯ istud ipedimētū? Rñ. si p ōrones sctōruȝ ipediat virtus demonis bñ fit. Si deus istas nō exaudiat: si sciret maleficiū z destrueret: demō nō amplius fatigaret: qz ex pacto nō assistit: nisi dū durat illud signū. Sic aūt tollere maleficiū nō est illicituȝ: sȝ eni: imo meritoriuȝ est destruere opa diaboli: nec i hoc est infidelitas aliqua: qz destruēs nō acquiescit talib⁹ opibus malignis: sȝ credit demonē posse fatigare et velle fatigare dū tale signū durat: z destructio illius signi iponet finē illi vexatiōi hec sco. Nō est aūt tollendū maleficiū p inuocationeȝ demonis: qz hoc est illicitū vt dicūt tho. boñ. z hosti. Addit host. q lȝ aliq̄ remedia videat vana tolerari: pt ratōdē vana vanis: dū tm̄ nō sint illicita. Est aūt summuȝ remediuȝ ꝯ maleficiuȝ penitentie sacrm̄: lȝ non sic semp tollat: qz interduȝ cessante culpa remanet pena pcti. Is quoqȝ q facit maleficiuȝ: nō semp scit ipsuȝ soluere: vt dicunt boñ. z gof. z hoc fatent malefici cōuersi. Si eni sciret ipsū soluere absqȝ demonis inuocatione: tūc tenendū esset quod dicit sco. ¶ Vtrū senex possit matrimoniū cōtrahere: Rñdet scotus q si senex eēt oino ipotēs: diceretur q nō cōtraheret matrimoniū: licet forte aliqua posset cōsentire in eū ad cohabitādū sicut frater z soror. z ita forte multi magis desponsant diuitias q̄ personas.

malicia h mō sit. (margin)

§. sed (margin)

¶ Eodē iure vtit vir z mulier. Di.xxxv.

b Occetiā notādū ē q cū dominus cōcedat vxorē dimitti causa fornicatōis viro: eadē licētia nō tollitur feminis. Vñ Hiero. Precepit dñs vxorē nō dimitti excepta cā fornicationis z si dimissa fuerit: manere innuptā. Quicqd viris pcipit: hoc ꝯsequēter redūdat ad feminas. Nō eni adultera vxor dimittēda est z vir mechus tenendus. Itē Apud nos qd non lȝ feminis eq̄ nō lȝ viris z eadē seruit⁹ pari cōditiōe censet. Ex his oñdit q mulier pōt sup fornicatiōe virū ꝯueniře: vt vir mulierē. Vñ Inno. papa. Christiana religio adulteriū in vtroqȝ sexu pari rōne ꝯdēnat: sȝ viros suos mulieres non facile de adulterio accusāt: viri aūt liberi⁹ vxores suas adulteras apud sacerdotes deferre ꝯsueuerūt

Hiero. ad mo. fabiole. (margin)

Inno. Papa. (margin)

⁊ iõ mulierib⁹ prodito ear ū crimine negat cõ munio: viroꝝ autẽ latente cõmisso non facile quisq̄ ex susceptionibus arcetur: qui tamẽ submouebitur: si eius flagitium detegatur.

¶ Qd fornicariam nequit dimittere vir nisi ipse expers fuerit ⁊ econuerso.

Si vero querit an adulter adulterã possit dimittere cã fornicationis. Dicim⁹ q nequit adultera vxor dimitti a viro: nisi ⁊ ipse expers fornicationis existat ⁊ econuerso. Augu. Un̄ Augu. Nihil iniqui⁹ est q̄ȝ causa fornicationis dimittere vxorẽ: si ⁊ ipse cõuincit fornicari. Occurrit enim illud: in quo alterũ iudicas teipsũ ɔdẽnas. Qua pp q̄sq̄s fornicatiõis cã vult abijcere vxorẽ: ꝓor dȝ eẽ a fornicatiõe purgat⁹: qd simil'r ⁊ de femina dixerim. Jdẽ Jndignãt mariti si audiãt adl'teros viros pẽderẽ sil'es adl'teris femis penas: cũ tãto grauius eos pũiri optuerit q̃tomagis ad eos ptinet ⁊ ṽtute vicerẽ: ⁊ exẽplo regẽ femias. Ex his appet q adl'ter adl'terã dimittẽ ñ valȝ ⁊ ecõũso.

¶ Qd possũt recõciliari qui separantur causa fornicationis.

Si qs autẽ fornicationis exps fornicariaȝ dimiserit: alij copulari nõ ꝑt: sȝ ɔtinere opȝ vel ad dimissã redire: sic ⁊ de femina. Un̄ ⁊ apl's. Hijs q m'rimonio iũcti sũt: ꝑcipio non ego sȝ dñs vxorẽ a viro nõ discedere: q si discesserit maneat īnupta aut viro suo recõciliet ⁊: si viro addit. Et vir vxorẽ nõ dimittat. Sȝ ambro. ait. Jõ nõ subdit de viro sicut de muliere: q: lȝ viro aliã ducere. Amb. Sȝ hoc a falsarijs in Ambro. lib. positũ credit. Supplẽdũ enī eẽ i viro qd de vxore ꝑmissit. Apte dicit Augu. sic. Quare nõ addit de muliere qd ꝑmisit de viro: nisi q similẽ formã vult itelligi: vt Aug. sr epistolã ad cori. si dimisserit qd cã fornicatõis pmittit: maneat sine vxore aut reconciliet vxori. Jdẽ. Si nec nubere illi cõcedit: viuo viro a. quo recessit: nec huic alterã ducere viua vxore quã dimisit: m'l'tomin⁹ fas ẽ: illicita cũ q̄buslibet stupra ɔmitterẽ. Jdẽ. Ut nõ facile dimittat vxor dñs solã fornicatõis cãm excepit ceteras ṽo vniuersas molestias si q̃ extiterit iubet ꝑ fide cõiugali ⁊ ꝑ castitate fortiter sustineri: ⁊ mechũ dixit q a viro solutã duxit. Ex his oñdit q si cã fornicatõis fit sepatõ ñ ꝑt vir vł m'lier ī aliam trãsire copulã. Pñt ãt recõciliari ⁊ cohabitare sicẽ pri⁹: si dimissũ alter reuocarẽ volerit.

¶ Que predictis videntur obuiare.

Dicit tñ ioãnes chrisost. Sicut crudelis ⁊ iniquus est q castam dimittit sic fatuus est ⁊ iniquus qui retinet meretricem. Io. chr. Patronus enim turpitudinis est q celat crimen vxoris. Jtem Hiero. Cum mulier vnaȝ carnem in aliam diuiserit: ⁊ se fornicatione a marito separauerit: nõ debȝ teneri: ne virum quoq̄ sub maledicto faciat: dicente scriptura. Qui tenet adulterã stult⁹ est ⁊ insipiens. Jdẽ ad Amãdũ presbyterũ scribẽs de quadã que viro suo viuente alij nupserat: sic ait. Rẽ nouam loquor imo non nouam sed veterẽ: que veteris testamenti auctoritate cõfirmatur. Si reliquerit secundum virum mulier: ⁊ reconciliari voluerit priori non potest.

¶ Determinatio.

Sed hec oia intelligẽda sunt de illa que ab adulterio reddere noluit: nec ꝑ pniam peccatum delere. Quod si vir scienter patit: cõsentire videtur. Si eni in adulterio ꝑseuerare elegit: patron⁹ turpitudis ⁊ lẽocinij reus marit⁹ habebitur: nisi eam adulterij reaȝ facere voluerit. Si auteȝ a pctõ recesserit ⁊ ꝑ pniaȝ illud purgauerit: poterit viro recõciliari. Unde Aug. Quid tibi durũ videt vt post adulteriuȝ recõciliet cõiunx. si fides assit non erit dux. Cur eni adhuc deputam⁹ adulteros quos credimus pnia esse sanatos. Jdeȝ. Non erit turpis nec difficilis etiam post patrata ⁊ purgata adulteria recõciliatio cõiugij: vbi ꝑ claues regni celorum nõ dubitat fieri remissio peccatorum: nõ vt post viri diuortiũ adultera reuocetur sed vt post xp̄i consortiũ adultera nõ vocetur. Jteȝ. Greg⁹. Debet recipere peccatricẽ que pniaȝ egit sȝ nõ sepe. Jtẽ Hermes. Si vir scierit vxoreȝ suã deliquisse ⁊ nõ egerit pniam mulier: sed pmanet in fornicatione sua ⁊ vir viuit cũ illa: vir re⁹ erit ⁊ particeps peccati eius. Q̄ si mulier dimissa egerit pniam ⁊ voluerit ad virum reuerti: dȝ recipe peccatricem que pniam egit sed nõ sepe. Hermes in adulterinis ɔiugijs

¶ De illis q se ante polluerunt ꝑ adulteriũ.

Solet etiã q̄ri an valeat duci in ɔiugiũ q̃ prius est polluta ꝑ adulteriũ? De h loco papa ait. Nullus ducat in m'rimoniũ quã pri⁹ polluit adulterio. Leo pa. Jtẽ Relatũ ẽ aurib⁹ sciõꝝ sacerdotũ q̄ndã alteri⁹ vxorẽ stuprõ violasse ⁊ sup meche iuramtũ õdisse q p⁹

legitimi mariti mortē si superuiueret: duceret
eā in vxorē: qđ factū est. Tale ergo cōnubiuz
ꝓhibemꝰ ⁊ anathematizamus. His aliisq; au
ctoritatibꝰ vetantur i cōiugiū copulari qui se
prius adulterio maculauerūt. Sed cōtra. Augu.
ostendit dicēs. Deniq; mortuo eo cū quo fuit
verū cōiugiū: fieri potest cōiugiū cū qua pre/
sit adulterium. Idem. Posse fieri sane licitas
nuptias ex personis illicite coniunctis hone/
sto placito sybsequēte manifestum est.

¶ Determinatio.

Sed hec vltima auctoritas de cōcubinis
loqt: ꝓhibēs cōcubinas posse trāsi
re ad honestū placitū nuptiariū: si castitatē ⁊
fidē seruare velint. Prima vero auctas Aug.
de illis ait: qui de pctō penituerunt ⁊ nihil in
mortem viri machinati sunt: nec viuēte viro
fidē adultere dedit mechꝰ: ꝙ eā in cōiugio du
cerz si fruiuerz. Qui vero hec faciūt aliis pre
missis auctoritatibus prohibentur copulari.

Di.35. c Irca di. 35. Quero vtrū adulteriū im
pediat matrimoniū? Rñ. Duo cri
mina ipediūt matrimoniū ꝯhendū: ⁊ diri
mūt post ꝯctū. Primū est adulteriū cū fi/
dei datiōe. s. ꝓmissiōe cū iuramēto de ꝯhēdo pꝰ mor
tē cōiugis alterīꝰ: seu qñ adulterātes de facto ꝯhūt: ⁊
hoc siue fidei datio vel ꝯctus ꝑcedat adulteriuz: siue
sequat: dū tñ fiat durāte vita ꝯiugis viri vel mulieris
extra de eo q duxit in matrimoniū quā polluit p adul
teriū. ca. vl. Istud aūt est intelligendū qñ ambo sunt
cōscii ꝙ ille actꝰ est adulteriū. Si eni vir est tñ cōsciꝰ
⁊ mulier inscia. puta q: nescit eū habere aliā vxorez:
tūc si vir post ꝯtrahat cū illa ad petitionē viri nō ē di
uortiū celebrādū: sicut hr. e. ti. ca. i. sz tñ ad petitio
nē ꝑsone nescie si postq̄ scit ipedimētū petat diuor/
tiū. Sed hic est dubiū: q: talis cōiūctio cū muliere ne
scia: aut est matrimoniū aut nō. si sic: nō dz eē diuor/
tiū ad petitionē mulieris: si nō dz fieri diuortiū ad pe
titionē viri. q: nō possunt simul stare cū non sint vir ⁊
vxor Rñdeo. Nō est matrimoniū. ⁊ cū dī ꝙ nō pñt
simul stare: cōcedo ꝙ ille nō pōt eā matrimonialiter
tractare. q: ex pte eiꝰ est fornicatio: sz ipsa pt sibi ma
trimonialiter copulari: q: ignorātia inuincibilis excu/
sat ipsā. Cū aūt sciuit ipedimētū si ꝯsētiat i matrimo
niū: efficiet matrimoniū nouo ꝯsensu viri ⁊ mulieris
q cogitur ꝯsentire i pena pctī: q: sciēter decepit insciā.
Et sic dicit decretalis allegata. ꝙ si mulier diuortiuz
nō petat: nō sūt separādi. Nō pt aūt eē matrimoniuz
nisi exprimat ipedimētū ꝑsone iscie lz ꝑsona sciēs de
nouo cōsentiat: q: ipsa in copula carnali secuti nō cō
sentit nouo ꝯsēsu sz tñ reddit in virtute ꝑmi ꝯsēsus
q nullus fuit. hec Sco. ¶ Circa ꝑdicta dubitat vtrū
§.2. adulteriū cū nuda vl simplici ꝓmissiōe sine iuramē/
to sufficiat ad dirimēdū mrimoniū postea ꝯtractuz.

Quidā dicūt ꝙ sic. alii aūt dicūt ꝙ nō. cui op. adhe
ret Sco. q: vt habet extra de spōsalibus. Cū op. cuz
ꝓhibitoriū sit edictū de matrimonio ꝯhendo qcūq;
nō ꝓhibetur p ꝯñam admittit. Non ꝓhibet autē in iu
re adulteriū cū nuda ꝓmissione sed tñ cū fidei datio
ne q equalet ꝓmissioni cum iuramēto: extra de his q̄
vi metus ve cā fiunt. Ad aures. Ergo adulteriū cuz §.3.
nuda ꝓmissiōe nō dirimit matrimoniū postea ꝯctū:
sola etiā fidei datio si nihil aliud fiat nō dirimit ma/
trimoniū postea ꝯctum. vt pz ex decretali allegata.
extra de eo q duxit in matrimoniū ⁊c. lz tales grauī
ter peccent. ¶ Scdm crimen impediens matrimo/
nium ꝯhendū: ⁊ dirimens postea ꝯctū: est machina/
tio in mortē cōiugis cū effectu. s. adulter occidit vxo
rem suā vt ducat adulterā. vel cū occidit virū adulte
re vel ꝓcurat eius mortez ea intentiōe vt ipsam ducat
in vxorē. vel cū adultera ꝓcurat mortē viri sui vt ha/
at adulterū. extra de ꝯuer. infideliū. Laudabile. Si
aūt aliqs occideret virū alicuius mulieris: nō eo aīo
vt ipsam haberet in vxorē. hoc nō dirimeret matri/
moniū postea ꝯctū. hec tho. ⁊ rich. Sco. autē addit
ꝙ sola ꝓcuratio mortis viri vt ducat eius vxor duz tñ
ipsa sit ꝯscia dirimit matrimoniū postea ꝯctū: lz non
interuenerit adulteriū: q: illud. c. Laudabile. loquēs
de sarracenis q dū in captiuitate essent: q̄rundā xpia
narū viros earū insidiis occiderūt: nihil tāgit de adul
terio sarraceni cū xpiana. sz solū de homicidio: mu/
liere tñ ꝯscia. ⁊ tñ dicit ꝙ tales lz p mediū hmōi mu/
lieris ꝯuertātur ad fidē: nō poterūt illas ducere. hec
Sco. In hac mā doctores iuris canonici varie loqu
untur. qdam enim dicunt ꝙ machinatio in mortem
non dirimit matrimoniuz cōtractum: nisi cōcomite/
tur adlteriū. ⁊ huiꝰ op. sūt ray. ⁊ gof. Alii vero sim
pliciter dicūt ꝙ si qs machinet cū effectu in mortē vi
ri alicuius mulieris vt ipsam habeat in vxorē. vl si q̄
mulier machinet in mortē vxoris alicuius vt habeat
eius virū: dirimit matrimoniū postea ꝯctū: lz nō in/
teruenerit adulteriuz ⁊ hanc op. tenent hosti. ⁊ ino.
allegātes illđ ca. Laudabile. Opio Scoti vr media
re inter has op. ⁊ magis ꝯsonat iure decretalis allega/
te vt pz ex predictis. Nō predictoꝝ est ordinatio ec/
clesie illegitimātis tales ꝑsonas ad ꝯhendū pp repre
hēsionē adulterii ⁊ homicidii que frequēter accide/
rent si ꝑsone tales possent legitie ꝯhere. Et si arguas
ꝙ dauid ꝯxit cū bersabee cū q̄ adulteratꝰ fuerat ⁊ ca
ius meritū iterfecit. Rñdeo ꝙ ista lex nō dū erat sta/
tuta. Nō fuit aūt bersabee lapidata. q: pctm̄ fuit pri/
uatū: ⁊ iō nō debuit puniri pena publica: vt di. Sco.
¶ Sūt aūt septē crimia q̄ ipediūt mrimōiū ꝯhēdū:
sz nō dirimūt ꝯctū. vt pz p varia iura. Primū ē icestꝰ
2m de illo q interfecit ꝓpriā vxorē tertiū est qñ aliqs
rapuit spōsā alterīꝰ. q̄rtū qñ qs filiū suū de sacro fon
te suscepit vt priuaret vxorē debito ꝯiugali. qntū qñ
aliqs iterfecit sacerdotē. sextuz de solēniter penitēte.
septimū si qs monialez vxorē sciēter accipiat. si tñ ti/
meat de incōtinētia: dz eps ꝯcedere licētiaz ꝯhendi.
ex̄ de eo q co. cū. v. sue ex literis. sed ꝑm rod. iste ri/
gor petēdi licētiā de ꝯsuetudine non seruatur.

q̄sti. 2. U Trum liceat viro vxorē pp eiꝰ adulterium dimittē. R̄ndeo separari virū ab vxorē pōt dupl'r intelligi. aut q̄tū ad vinculū aut q̄tū ad cohitationē ꝛ thorū. Primo mō non pōt vir separari ab vxore. qꝛ vinculū matrimōij est indissolubile. scḋo mō l3 eam dimittere eo ꝙ fidē fregit. vt p3 math. 5. Nō solū aūt l3 vxorē pp adulteriū dimittere: sed etiā ad hoc tenet vir vt credit Ric. si probabil'r presumit incorrigibilis ne suo crimini videat ɔsentire dū correctionē debitā nō apponit tunc aūt ɔ̄sumit incorrigibilis. aut qn̄ ptinaci aīo se corrigere renuit aut qn̄ correctionē ɔmutēs ex ɔsuetudie relabit. Sic itelligit qḋ dicit chriso. sup math. Sicut crudelis ꝛ iniquus est q castā dimittit: sic fatuus ꝛ iniustus est q retinet meretricē. hec ric. ¶ Sꝫ ɔ̄ pred. arguit. af. qꝛ vir nō tenetur ɔtiere nisi velit. nec pp pctm̄ matrimonij d3 priuari debito matrimōij. cū ergo dimissa vxore teneatur ɔtinere non tenet vxorē dimittere. Rn̄sio. Rn̄. fm Bon. ꝙ quēadmodū vxore infirmāte corporaliter tenet ɔtinere ad tp̄s: ita vxore ifirmāte spūaliter qn̄ manifeste peccat ꝛ in malicia pseuerat: ad eiꝰ correctionē tenet ad tp̄s eā repellere: nō tm̄ ad oē tp̄s sed ad aliqḋ pro eo ꝙ nō tenet ppetuo ɔtinere. Scḋ3 do antho. allegantē Jo. de palma nō est adultera dimittēda si ex hoc nō sꝑatur melioratio sed deterioratio. Et notandū ꝙ l3 vxor possit virū pp adulteriū dimittere: qꝛ in tali casu nō ad imparia iudicant. 32. q. 2. Si qs vxorē. Non tm̄ ita tenet corrigere virū sicut vir mulierem. qꝛ vir est caput mulieris. vt dicit apo. nec p ɔn̄s ɔformiter eū tenet dimittere. Itē sciēdū ꝙ si maritꝰ vel vxor incidat in heresim vel iudaismum vel gentilitatē ꝛ ti abit ɔiugē ad infidelitatē: ab illo poterit separari: l3 alij nubere nō licebit. ex. de diuor. Quesiuit. ꝛ ca. de illa. ꝛ sic idē est iudiciū de fornicatione spūali sicut de corporali. nō sic aūt d3 separari mulier a viro pro furto vel alio crimie: si tm̄ capitali odio ipsam psequeret: aut vellet ipsam grauiter ledere:
q̄sti. 3. esset ab ipso auferenda. ¶ Utrū liceat viro dimittere vxorē adulterātem ppria auctē. Rn̄. ꝙ sic q̄tū ad thorū debitū. s. ei denegādo. ꝛ quo ad cohitationē si adulteriū sit notoriū. puta qꝛ publice morat cū adultero fm Jo. hosti. ꝛ ino. ꝛ plures alios. ex de diuor. Significasti. ad hoc adducit auctoritas xp̄i. Nō l3 dimittere vxorē nisi causa fornicationis. igit ex illa cā: l3 etiam auctē ppria. Si vero adulteriū non sit notorium. l3 possit eam dimittere q̄tum ad thorū si sit certus de eius fornicatiōe. non tm̄ q̄tum ad cohabitationē sine iudicio ecclesie. ꝛ si dimiserit d3 cogi ad recipiendū: nisi incōtinenti. puta infra octo dies fornicationem pbare possit. Rich. aūt distinctione sequēti dicit ꝙ qn̄ matrimoniū est ɔtum in facie ecclesie vel corā testibus: nemo pro q̄cunq3 publica causa pōt ab vxore sua separari sine iudicio ecclie. extra de diuor. Porro. ꝛ hoc q̄tum ad cohabitationē l3 bn̄ possit ei debitū denegare qn̄ causa subest. Illi q sūt alteriꝰ op. dicerent ad illud ca. Porro. ꝙ nō est idē iudicium de parētela notoria de qua agit in illo ca. ꝛ de fornicatiōe. qꝛ xp̄s dat licentiā dimittendi vxorem ex cā fornicationis ꝛ nō alias. vt p3 ex precedentibus. pro q̄ op. videt eē decretalis. df eni in ca. Porro. q si q dimisit vxorē ppter parentelā d3 cogi illā recipe. l3 parentela sit notoria. In ca. aūtē. Significasti. df ꝙ si adulteriū sit notoriū: nō d3 cogi. nō ergo idē est iudiciū. Jo. in sūma. li. 4. ti. 2. q. 63. Ponit duos casus in qbus pōt dimitti vxor sine iudicio ecclie sc3 qn̄ est impedimentū matrimonij pcedentis siue clandestine siue publice ɔcti ꝛ voti solēnis in qbꝰ etiā potius deberet sniam excōicationis sustinere q̄ ecclesie obedire. extra de snia excōicatiōis. Inqsitioni. Expediret tm̄ vt tales p notariū ꝛ testes secretuꝫ pro loco ꝛ tp̄e tenentes exprimerēt hmōi impedimētū vt mulieres p eos decepte possēt si vellēt alijs nubere. ¶ In qbus casibus nō potest adultera a viro accusari vl dimitti. Rn̄deo fm ray. in septē. Primus si vir ɔuincatur de fornicatione. scḋs si prostituit eā tertius si ipsa credens virū defunctū nupsit alij: ipse eni rediens tenet eam accipe. quartꝰ si cognita fuit latenter ab aliquo quē credebat eē virū. qntus fuit vi oppressa. sextus qn̄ recōciliauit eā sibi: qꝛ crimen p recōciliationē dimissum amplius obijci nō d3: nisi recidiuū patiat. septimus si aliqs infidelis ɔiugem repudiauerit ꝛ illa nubat alteri si postmodū ɔuertat ad fidē: tenet eā recipe. Probant ista p varia iura que omitto breuitatis cā. Facto diuortio inocēs potest religionē intrare altero inuito. Adulter vero vel adultera nō potest sine licentia alterius. si tm̄ ingrediat altero sciente ꝛ nō ɔdicente satis pōt videri data licētia. vt dicit rob. Si etiā inocens monitus noluerit infra biēniū adulterā correctā recipe: illa poterit religionē ingredi. fm Rich. Si vir velit sibi facto diuorcio vel separatione vxorē adulterā recōciliare: ꝛ illa nolit: cogēda est fm ray. qꝛ qḋ fauore alicuius ɔcedit: nō est in detrimentū eius retorquendū. Plus peccat fm Tho. simpl'r loquēdo mulier adultera q̄ vir adulter. ceteris paribꝰ. qꝛ matrimoniū plus ledit ppter adulterium mulieris: qꝛ facit icertitudinē prolis. In simplici vero fornicatiōis plus peccat vir: qꝛ plus h3 de rōnis bono. cōcor. Rich. Grauius est fm Rich. violare monialē bn̄dictā q̄ alienū thor. qꝛ violat sponsa dei. ꝛ deflorat virgo. qꝛ sole virgies debēt bn̄dici nō sic de simplici stupro. vt idē3 dicit. di. 41. qꝛ adulter non tantū peccat pctō luxurie: s3 etiā iniustitie. Licet facto diuortio nō teneant ɔiuges ad reddendū debitum vel cohabitādū cū ab eis p diuortiū absoluantur. adhuc tm̄ manet iter eos vinculū matrimōiale q̄ ql3 ita obligat alij vt nō possit alteri nubere ipso viuente. vt dicit Rich. vn̄ pcipit apl's in epistola ad corin. mulierē a viro discedentē manere inuptā.

¶ Si pro extrema ɔditione valeat vxor separari a viro ꝛ econuerso. Di xxxvj.

N Unc de cōditione videamꝰ an valeat coniugiū diuidere? Ad qḋ dicimus qꝛ nō negat ingenua posse nubere suo: sed si nescit esse seruilis ɔditiōis: libere pōt dimitti cuꝫ

seruit⁹ ei⁹ fuerit deꝑhēsa ſm illud. Si q̄s ingenu⁹ hō̄ ancillā alteri⁹ vxorē accepit: ⁊ estimat ꝙ ingenua ſit: ſi ipſa femina fuerit poſtea i ſuitutē deiecta: ſi eā a ſeruitute redimere ꝑt faciat: ſi nō pōt: ſi voluerit aliā accipiat. Si vo ancillā eā ſcierat ⁊ collaudauerat: poſt eā vt legitimā habeat. Itē ex eodē. Si femina ingenua acceperit ſeruū: ſciens ꝙ ſeruus eēt: habeat eū q: oēs vnū patrē habem⁹ i celis: vna lex erit viro ⁊ femine. Cū dr̄ ſciens illū ſeruū daſ intelligi. ꝙ ſi neſcierit illū ſeruū eſſe: non cogiſ manere cū ipſo. Si eni ꝯditionis doluz patiſ: nō cogiſ adherere ei cui⁹ fraude dcepta eſt. Si autē ſcierit vir ꝯditionē mulieris vel ecōuerſo: nō valet eā dimittere. Uñ zacharias papa. Si q̄ſliber ancillā i mr̄imonio accepit: nō hȝ licētiā dimittēdi eā: ſi ꝯſenſu āborū c ō iūcti ſūt: niſi ob fornicationē. De ill' agit quibus alterius ꝯditio nota eſt q̄ñ cōiunguntur.

In xci. apō vermeriaz.

Zacharias pa.

¶ De copula serui ⁊ ancille diuerſoꝝ dn̄oꝝ.

Queritur ēt ſi ſeruus vni⁹ ancillā alteri⁹ acceperit an ſit inter eos cōiugiū? De hoc ēt ita ſtatutū eſt. Dictū eſt nobis ꝙ quidā legitima ſeruoꝝ matrimonia poteſtatiua quadā ꝑſūptione dirimāt: nō attēdentes illud. qd̄ de⁹ cōiunxit hō nō ſeparet: vñ nobis viſū eſt vt cōiugia ſeruoꝝ nō dirimanſ ēt ſi diuerſos dn̄os habeāt: ſꝫ i vno cōiugio ꝑmanētes dn̄is ſeruiāt ſuis. Et hoc in illis obſeruādū eſt vbi legalis cōiūctio fuit ⁊ ꝑ voluntatē dn̄oꝝ. Attēde finē hui⁹ capituli: vbi vr̄ inui ꝑter volūtatē dn̄oꝝ iter ſeruuz ⁊ ancillā non poſſe cōtrahi cōiugiū: vel ſi cōtrahitur nō eſſe ratū. Quibuſdā tñ vr̄ inter eos poſſe fieri coniugiū. dn̄is ignorantibus.

In xci. cabiloñen. ſi.

¶ De viro q̄ ſe fac ſuū vt diuidaſ ab vxoꝛ.

Illud etiā notandū ꝙ ſi mulier virū liberū acceperit ⁊ ille vt cām ꝑſtet diſcidij ſe alicui⁹ ſeruū fecerit: nec ille vxorē dimittere: nec illa ob vinculū ꝯiugij i ſeruitutē redigi poterit. Uñ illud. Perlatū eſt ad ſāctā ſynodū: ꝙ qdā ingenu⁹ ingenuā accepit vxorē: ⁊ poſt filioꝝ ꝓcreationē: occaſione diuortij: cuiſdā ſeruū ſe fecerit: vtrū ⁊ mulierē neceſſario tenere debeat: ⁊ ſi tenuerit: an illa ēt ſeruituti ſubijci debeat: queſitū ē? Judicatū eſt vxorē minime debere dimitti: nō tñ ob xp̄i legē mulierē in ſeruitutē redigi: dum ille non ex conſenſu coniugis ſe ſeruum fecerit: quem liberum ipſa maritum acceperat.

In triburienſi cōcilio.

¶ De etate cōtrahentium.

Hoc etiā ſciendū eſt ꝙ pueri ante. xiiij. annos: ⁊ puelle ante. xij. annos ſꝫ leges matrioniū inire nequeunt. Qd̄ ſi ante predicta tēpora copulā inierint: ſeparari pn̄t q̄uis voluntate ⁊ aſſenſu parentuz iniuncti fuerint. Qui vero in pueritia copulati poſt ānos pubertatis nolūt ſe relinquere: ſꝫ in cōiunctione permanere: iam ex hoc efficiuntur cōiuges: ⁊ deinceps nequeunt ſeparari. Itē Sponſalia ante ſeptenniū cōtrahi nō poſſūt. ſolo. n. conſenſu contrahunſ: qui interuenire non poteſt niſi ab alterutra parte intelligatur quod inter eos agitur.

¶ Duo illa executi ſumus cū alioꝝ quoꝝūdā adiectione qb⁹ cōiugiū ſolui pōt: nec tñ ſolui ſꝑ neceſſe eſt. Nūc de alijs q̄ ꝑſonas illegitimas penit⁹ faciūt: addēdū ē: ⁊ ꝑmū de ordie.

c **Irca** diſtin. 36. Quero vtrū ſeruitus ipediat matrimoniū? Rñſio ſꝫ ſco. ꝙ ſeru⁹ de volūtate dn̄i pōt ꝯhere matrimoniū: ⁊ dn̄o ſibi cōcedens relaxat ipſi iſtē ſeruitia repugnātia matrimonio: ⁊ ſi poſtea dn̄s ipediret eū totaliter a copula carnali vel mittendo eū ad ptes longinquas vel alias ſic occupādo ꝙ nō poſſet aliq̄ñ coniugem viſitare: peccaret mortaliter: ⁊ in manifeſtis eēt ꝑ eccleſiā corrigēdus. Poteſt etiā contrahere dn̄o inuito: extra de cōiugio ſeruoꝝ. ca. i. ꝑ ꝙto aliquid hȝ iuris in corpore ꝓprio: ⁊ quo ad illū pōt corpus ſuū cōmutaſ cū alio. ꝙ ſi alius ſiue liber ſiue ſeruus velit eſſe ꝯtētus illa modica poteſtate: bñ pōt ſibi ipſi ꝑdiudicare: ⁊ tenet cōmutatio. Ex hoc ſequitur ꝙ ſeruus pōt cōtrahere cū libera dū tñ ipſa ſciat cōditionē ei⁹ ⁊ cōſentiat in eū. q: tūc cōmutat poteſtatē corporis quā hȝ pro illo modico qd̄ ſeru⁹ hȝ poteſtatis in corpore ſuo. Pōt ēt ꝯhere cū ancilla: ⁊ tūc videſ vterq̄ cōcedere qd̄ pōt: ⁊ ſicut cōtrahunt ita tenētur reddere debitū pro ꝙto. ſ. nō ipediunſ ꝑ hoc a ſeruitijs cōſuetis. Sed eſto in caſu iſto quo ſine volūtate dn̄i ꝯhunt: dn̄s vnus mittit ſeruū in affricā: alius mittit ancillā in franciā: nūquid hoc facere licet. Rñdeo ꝙ q: fauorabilis eſt eā matrimoniū inducēdi c ēnt dn̄i ne hoc facerent: ſi tñ hoc facerēt nō apparet qualiter ſuppoſita ſeruitute facerent ꝯ iuſticiā: q: prius fuit iſte in poteſtate dn̄i vt mitteret eū illuc into vēderet: ⁊ illa in ptāte dn̄i ſui ſimiliter ꝙtum ad aliū locū: ſꝫ per actus ꝓprios ſine volūtate dn̄oꝝ nō poterant ſe facere liberiores: nec a iure dn̄oꝝ ſuorū magis eximere ꝙ prius. igit adhuc lꝫ. Sꝫ ſi ancilla intendat cōtrahere cū libero quē credit: ſꝫ tamē eſt ſeruus: nunqd cōtrahit? Poſſet dici ꝙ error cōditionis peioris ipedit ꝯtrāū: q: ipedit cōmutantē tñ recipere pro ꝙto intendit cōmutare: ſed ignorātia melioris cōditionis

Di. 36.

ris cōditionis vel equalis nō ipedit pp eandē causas. Hec scotus. Et notandū φ q̄tū ad cōditionē seruitutis. ⁊ libertatis de iure cōi partus seq̄t matre3 de q̄ habetur maior certitudo q̄ de patre. De cōsuetudine tn̄ terrarū aliquarū partus sequit parentē deterioris cōditionis: siue sit pater siue mater: vt dicit rich. ¶ Utrū puerilis etas ipediat mrīmoniū? Rn̄. sicut hi ex̄ de frigidis ⁊ maleficiatis. Nō sedē. puer q nō pōt reddere debitū nō est aptus cōiugio. Un̄ sicut dicit magister: pueri ante quatuordecim annos ⁊ puelle ante duodecim ꝯm leges matrimoniū inire nequeunt. φ si ante illud tēpus cōtraxerint: si postq̄ venerint ad legitimā etatē simul esse noluerint: separent. extra de despōsatione impuberū. A nobis q2 tn̄ aliq̄n potētia coeundi illud tp̄s anticipat rōne cōplexionis qđ ex euidētia facti p3 qn̄ carnalr copulāt: si aliq̄ tales matrimoniū contraxerint non sunt separandi.

¶ In quo ordine nequeat fieri coniugium. Dis. xxxvij.

Sunt igitur qdā ordines in quibus nullatenus pōt ꝯhi cōiugiu3: ⁊ si intercesserit copula: fit diuortiū: vt sacerdotiū dyaconatus ⁊ subdyaconat⁹. In alijs vero permittit sortiri cōiugiū: nisi religionis hiuz sūpserint vl' cōtinētie votū fecerint. Un̄ Leo papa. Clericos lectores: ostiarios: exorcistas: acolitos si extra votū ⁊ habitū inueniunt ⁊ continētia3 pfiteri nolunt: vxorem ducere virginē ecclesia romana permittit: nō vidua3 vel repudiatam: q2 deinceps nec ad subdyaconatu3 prouehi poterunt: nec laicus vxorē sortit⁹ nisi virginē: vel bigam⁹ ad clericatū. Itē ex carthaginensi cōcilio. Placuit episcopos: pbyteros: dyaconos: subdiaconos etia3 ab vxoribus abstinere: qđ si nō fecerint ēt ab ecclesiastico remoueant officio. Ceteros vo clericos ad hoc non cogit. Item Leo papa. Lex continentie eadē est ministris altaris que episcopis ⁊ presbyteris: qui cum essent laici vel lectores: licite vxores ducere potuerunt: sed cū ad p̄dictos peruenerunt gradus: cepit eis non licere quod licuit. Item in. vi. synodo. Si quis eorum qui ad clerum accedunt voluerit nuptiali lege mulieri copulari: hoc ante ordine3 subdyaconatus faciat. Item Calixtus papa. Presbyteris: dyaconibus: subdiaconib⁹ monachis concubinas habere seu matrimoniu3 contrahere penitus interdicimus: contracta quoq3 matrimonia ab huiusmodi personis disiungi. ⁊ personas ad penitentia3 debere redigi iuxta sanctorum canonum distinctione3

Leo papa. Ex carthaginē. cōci. Leo papa. Calixt⁹ papa.

iudicam⁹. Itē Grego. Nullū facere subdyaconum episcopi presumāt: nisi qui se caste victuru3 promiserit: q2 nullus d3 ad ministeriū altaris accedere: nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata.

¶ De interfectoribus suarum coniugum.

His adijciendū est de occisoribus suarum cōiugum. De qbus Nicolaus papa scribit radulpho bituricensi archiepō. Interfectores suarū ꝯiugu3 sine iudicio: cum nō addis adulterarū vel aliquid hmōi: qđ aliud habendi sunt q̄ homicide? Ac per hoc ad penitentia3 redigendi qbus penitus denegat coniugium. Hic videt Nicolaus pmittere maritis pro adulterio aut alio hmōi vxores suas interficere: sed ecclesiastica disciplina spirituali gladio nō materiali criminoso feriri iubet. Unde idē nicolaus. Inter hec nostra sanctitas addere studuit: si cuius vxor adulteriū ppetrauerit vtrum marito eius ꝯm mundanā legem interficere liceat. Sed sancta dei ecclesia nunq̄ mūdanis ꝯstringit legibus gladiū nō h3 nisi spūalem. Itē pius papa. Quicūq3 ppriam vxore3 absq3 lege ⁊ sine causa interfecerit aliāq3 duxerit armis depositis publicam agat pniam: ⁊ si cōtumax extiterit anathematizetur vsq3 quo consentiat.

Circa distinctionē. 37. Quero vtrū ordo impediat matrimoniū? Rn̄. Ordies sacri ⁊ nō alij impediūt matrimoniū ꝯhendū: ⁊ dirimūt postea ꝯctū di. 32. Seriatim. eo φ ecclia facit tales psonas illegitimas ad ꝯhendū nō solū phibendo ne fieret: sed etiā ꝯctū si fieret ānullādo. Et qdem rōnabile fuit statutum vt dicit Sco. siue habitum fuerit a xp̄o siue nō. q2 tales deputant ministerio sacro ad qđ reqritur mundicia mentis ⁊ corporis: pspicacia intellectus: ⁊ feruor affectus: ad que oia disponit ꝯtinentia ⁊ ad cor opposita: freqn̄tia actus carnalis. Et l3 ꝯm cōsuetudinem primitiue ecclesie liceat vti matrimonio ꝯcto orientalibus: non tn̄ l3 eis post susceptionē sacri ordinis matrimoniū ꝯhere. di. 31. Nicena. Et si arguas statutū ecclesie esse irrōnabile q2 matrimoniū institutū est in remediu3 ꝯcupiscentie. Rn̄deo φ ꝯcupiscētia melius moderat p frenū sensuū ⁊ cogitationū ac exercitium abstinētie ⁊ meditatiōis deuote: in quo debēt viri ecclesiastici occupari. q̄ p vsum matrimonij: vt prius fuit dictū. ¶ Utrū matrimoniū ipediat ordinē? Ad hoc dicit rich. in ecclia orientali vir existēs in mrimonio nō bigam⁹ pōt oēs ordies suscipe ⁊ in susceptis mistrare: q2 noluerūt sicut occidētales ꝯtinentiā pfiteri. In ecclia vero occidētali suscipe pūt ordis pātes ⁊ executionē de ꝯsensu vxoris: q2 ꝯsentiens intelligi Di. 37.

tur cōtinētiā profiteri. 77. di. Episcopus. Vxore au tem nesciēte aut cōtradicēte: peccat episcopus ꝯiuga tum ordinādo: ꝛ ꝯiugat⁹ ordinē suscipiēdo. ꝛ ꝙuis suscipiat ordinis potestatē: nō tñ sibi in suscepto or dine ministrare.

§. 3. ¶ Utrū liceat viro vxorē suā i adulte rio depꝛhēsaȝ occidere. Rñdeo sm tho. ꝙ ꝙuis lex ciuilis pmittat homini vxorē suā occidere si ipsā depꝛ hendat in ipso actu adulterij: qꝛ talē nō punit morte pp maximū incitamētū qḋ hȝ vir in tali facto ad occi sionē vxoris. talis tñ nō est imunis a reatu pene eter ne. Cōcordat rich.

§. 4. ¶ Utrū grauius pctm̄ sit occide re matrē ꝙ̄ vxorē. Rñdet Tho. ꝙ sic: qꝛ hoc est ma gis contra naturam. Homo enim matrē naturaliter reueref. Plus tamen punitur interfector vxoris: pp repressionem pronitatis vxoricidij.

¶ De voto. Di. xxxviij.

Nunc de voto īspiciamus. Uo tū est testificatio quedaȝ pmissionis spontanee: que deo ꝛ ꝺ his que dei sunt proprie fieri debȝ. Sunt tamē ꝛ vota stultorū q̄ frāgenda sunt.

¶ De votorum differentijs.

Sciēdū vero ꝙ votoruȝ aliud est cōe aliud singulare. Cōmune vt illud qḋ in baptismo omnes faciūt cū spōdēt renūciare diabolo ꝛ pōpis ei⁹. Singulare vt cū aliqs sponte pmittit seruare virginitateȝ ꝛ cōtinētiā vł aliqd hmōi. Itē singulariū vo tū: aliud est priuatū: aliud solēne. Priuatū est in abscōdito factū solēne vero in cōspectu ec clesie factū. Itē priuatū votū si violef: pctm̄ ē mortale: solēne vero violare pctm̄ ꝛ scādaluȝ est. Qui priuatū faciūt votū cōtinētie: matri moniū ꝯhe re nō debēt: qꝛ cōtrahendo morta liter peccāt. Si tñ ꝯxerint nō separenf: qꝛ p bari nō pōt qḋ occulte factū est. Qui vero so lēniter vouent: nullaten⁹ cōiugiū inire queūt qb⁹ nō solū nubere: sȝ ꝛ velle damnabile est.

Augu. ad iulia nā ꝺ scā viduita te. Uñ Aug. In cōiugali vinculo si pudicitia ser uaf dānatio nō timef: sȝ in viduali ꝯtinētia ꝛ virginali excellētia: virt⁹ muneris āplioris ex petif: qua expetita ꝛ electa ꝛ voto oblata iam nō solū capescere nuptias: sed ēt si nō nubaf nubere velle dānabile est. Uouentib⁹ eni vir ginitatē vel viduitate nō solū nubere sȝ etiaȝ velle dānabile ē. Qḋ apostolus oñdit thimo theo scribens. Adolescētiores viduas deuita. Cū eni luxuriate fuerit in xp̄o nubere volūt. i. cū post votū cōtinētie in delitijs egerint vi tā: nō dico nubāt sȝ nubere volūt in xp̄o: qua si tūc nō sit pctm̄: sed ꝙ sit oñdit subdēs. Ha bētes dānatiōeȝ: ꝛ quare? subdit qꝛ primā fidē irritā fecerūt: ꝛ si nō nubendo: tñ volēdo: vt volūtatē que a proposito cecidit appareat eē dānatā: siue sequātur nuptie siue non. Dānaf enim propositi fraus: dānāf tales: qꝛ cōtinen tie fidē primā irritā fecerūt idest votū: vel in voto violato fidē quā i baptismo professi sūt. Si autē pro volūtate nubēdi dānanf: cōstat: si eam effectui mācipauerint reuocādū id eē inirritū easqȝ arcēdas redire ad ꝓpositū. Uñ

Gre. ad bonifa. Grego. Uiduas a ꝓposito recedētes viduita tis sup qb⁹ nos ꝯsuluisti: credo te nosse a scō Paulo nisi cōuertātur olim eē dānatas: quos ꝛ nos apostolica auctoritate dānādas ꝛ a cōio ne fidelium atqȝ a liminibus ecclesie arcēdas fore cēsem⁹: vsqȝ quo obediant ep̄is suis ꝛ ad bonū qḋ ceperūt inuite aut volūtarie reūtāf.

¶ De virginibus non velatis.

De virginibus autē nō velatis si deuiaue rit a pdecessore nostro Innocētio pa pa tale decretū habem⁹. Hę que nōdū sacro velamie: recte tñ i ꝓposito virginali semp se simulauerūt pmanere: lȝ velate nō fuerint tñ si nupserint aliquo tpe his agēda penitētia ē: qꝛ spōsio eaȝ a dño tenebaf. Si eni iter hoies solet bonefidei ꝯtu n ulla rōne dissolui: ꝙ̄ tomagis ista pollicitatio quā cū deo pepigit: solui sine vindicta nō poterit. Itē. Si virgi nes nōdū velate taliter publica penitētia pu niunf: ꝛ a cetu fideliū vsqȝ ad satisfactionē ex cludunf: quātomagis vidue que perfectioris etatis ꝛ maturioris cōsilij existūt: ꝛ habituȝ religionis assūpserūt: ꝛ deinde apostatauerūt Atqȝ ad priorē vomitū sunt reuerse: a nobis ꝛ ab oib⁹ fidelibus a liminib⁹ ecclesie: ꝛ a cetu fideliū vsqȝ ad satisfactionē sunt elimināde ꝛ carcerib⁹ tradēde. Ex his apparet virgines vel viduas voto cōtinētie astrictas: siue fue rint velate siue nō: nullatenus cōiugiū sortiri posse. Qḋ itidē de oib⁹ itelligēdū est q ꝯtinē tiā vouerūt. Qḋ eni añ erat licitū post votuȝ fit illicitū. Nō est igif pretermittēdū qḋ In

Inno. papa. nocēti⁹ papa de viduis ꝛ puellis decreuit que xp̄o spūaliter nubāt si postea publice nupse runt nō eas admittēdas eē ad penitentiā: nisi hi quib⁹ se iunxerāt de mūdo recesserint. Si eni de oib⁹ hec ratio custodif: vt quecūqȝ vi uente viro alteri nupserit: adultera habeatur: nec ei agende pnie licētia cōcedif nisi vn⁹ de

illis

illis fuerit desūctus. q̄to magis de illa tenēda est que ante se imortali spōso ɔiunxerat: et p⁹ ad humanas nuptias trāsmigrauerit? Attēde q̄ nō solū cōiugiū talib⁹ negare vr̄: sȝ ēt locū pnie. Sȝ nō ita itelligendū est: vt aliq̄ exclu danẜ a pnia que digne pniam agere volūt: sȝ ille nō sunt admittēde ad pniam que ab ince stus copula discedere nolūt q: post religionis ꝑpositū nō pōt deo recōciliari p pniam: que ad habitū sue professionis redire neglexerit. Tunc ille cui se cōiunxerat ei desūctus erit: cū ab ei⁹ illicitis amplexib⁹ hec penit⁹ recesse rit. Cū ergo dr̄ eas nō eē admittēdas ad pniaȝ nisi hi qb⁹ se iunxerāt de mundo recesserint: subaudiēdū est eis. Tūc eniȝ eis viri de mun do recedūt et defunguntur: cū ab eorū ɔcupiscē tia iste se alienant. Quem sensum similitudo subdita declarat et confirmat.

¶ Quam grande malum sit adulterium.

Cum vir et mulier legitime cōiuncti sūt cōstat alterū altero viuēte ad aliaȝ nō posse trāsire copulā: alioquin adulteriū cō mittit: de quo clemēs papa ait. Quid in oib⁹ pctis adulterio est graui⁹. Scdm nāq3 in pe nis tȝ locū: quē primū illi hñt q̄ aberrāt a do Grauissime ergo peccāt adl'teri: grauiter for nicarij: sed cūctis his grau⁹ incestuosi: quos oēs trāscēdunt ꝯ nām delinquētes. Vn̄ Aug. Adulterij maluȝ vincit fornicationē: vicit ab incestu. Pei⁹.n.est cū matre q̄ȝ cū aliena vxo re dormire: sȝ horū oiuȝ pessimū est qd̄ ꝯ nāȝ fit: vt si vir mēbro mulieris nō ad hoc cōces so vtatur. hoc execrabiliter fit i meretrice: sed execrabilius fit in vxore.

Aug. d adulte riis cō iugijs.

¶ De illis qui post longā captiuitatē redeūt

Hic queritur de illis feminis que putā tes viros suos inter emptos vel i ca ptiuitate vel ab iniq̄ dn̄atiōe nūq̄ȝ liberādos i aliorū cōiugia trāsierūt: si illi q̄ putabanẜ pe risse remeauerint: vtrū eis reddi debeāt: et an secūdi fornicati sunt: et ipse ree adulterij? De hoc Leo papa sic ait. Necesse ē vt legitima ꝑ federa nuptiarū reintegrāda credam⁹: et re motis his que hostilitas intulit cuiq3 id legi time reformeẜ qd̄ intulit: ꝑcurādūq3 est vt re cipiat quisq3 qd̄ propriū est: ne culpabilis iu diceẜ: et quasi alieni iuris psuasor habeaẜ qui psonā ei⁹ mariti q̄ iā nō eē estimabaẜ assūpsit. Sic.n. multa q̄ ad eos q̄ in captiuitatē ducti

Leo pa pa.

sunt ptinebāt: in ius alienuȝ trāsire potuerūt et tñ plene iusticie ē: vt ei sdē reuersis reformē tur. Idq3 si viri post lōgā captiuitatē reuersi: ita in dilectiōe suarū cōiugū pseuerāt: vt eas cupiāt in suū redire ɔsortiū: dimittēduȝ est et ī culpabile iudicādū qd̄ necessitas itulit: et resti tuēdūj qd̄ fides poscit. Si aūt aliq̄ mulieres ita virorū posteriorū amore sūt capte vt mali t his coherere q̄ȝ ad legitimū trāsir e cōsortiuȝ merito sunt notāde: ita vt ecclesiastica cōione priuenẜ q̄ de re excusabili cōtaminationē cri minis elegerūt. Redeāt ergo in suuȝ cōiugia statutū: q: sicut mulieres q̄ ad viros suos re uerti noluerint ipse sūt hn̄de. Ita ille que re deūt merito sunt laudāde. Ex his on̄diẜ illos q̄ tal'r iungūtur vt credāt virū iteremptū p ignorātiā: aliquā excusationē hr̄e de pctō. et tm̄ primā copulā esse legitimā: nō scdam: ve niā tñ hr̄e si careat obprobrio male volūtatis Sȝ si qs relicta i patria sua vxore in lōginquā abiens regionē aliā ducat vxorē: deinde pnis duct⁹ eā dimittere velit asserēs se aliā habuis seq̄ viuit: nec eccl'ia pmittat: q̄ qd̄ ille asserit ignorat: q̄ritur an in hac scda copula sit cōiu giū? Sane dici pōt nō esse cōiugiū et mulierē de crimie excusari p ignorātiā: virū aūt adul teriū admisisse. Sȝ ex quo ad primam redire volēs: cogiẜ eccl'ie disciplina hanc tenere: in cipit excusari p obediētiā et timorē: de hoc qd̄ poscēti mulieri debitū reddit: a qua ipe nūq̄ȝ poscere dȝ: et sic de alijs hmōi sentiendū est.

1 In distin. 38. agit de voto. Est āt votū promissio delibe ratione firmata qua qs ad aliqd faciendū vel nō faciēdū se deo obligat. Potest aūt fieri p solū actū locutionis iterioris: lȝ qn̄q3 exp̄ri maẜ actu exteriori: vt dicit tho. Nō sufficit tñ locutio exterior: nisi sic loquēs hoc pferat aio se obligādi. ex de voto et voti redēptione. Litterarū: vbi dr̄ de quo dā mortis pauore pterrito q̄ dixit nō diu hic mora bor: ppōnēs in aio q̄ religionis habitū esset aliq̄n su scepturus: q̄ si plus in voto nō est ɔcessū trāsgressor iudicari nō poterit si non ipleat qd̄ dixit q: vt dicit ibi glosa hoc nō dixit aio se obligādi. ¶ Utrū teneat vo tū d re bona fcm̄ pp bonū tpale tm̄. Rn̄deo s3 rich. q̄ lȝ votū factū de re bona factū pp finē malū nō te neat: q: votū factū de re mala est irritū iuxta illō ifid. In malis pmissis rescinde fidē et i turpi voto muta decretū Bonū autē opus relatū ad finē malū est for maliter malū: voti tñ factū de re bona pp bonū tpa le assequēdū tȝ: vt pȝ d illo q̄ facit votū ꝑ sanitate cor porali recuperāda que est bonū tpale tm̄. Nō tȝ autē

di. 38. q. i. §. i.

votū est

§. 2.

votū sub ꝯditiōe factū nisi ẽxtāte ꝯditiōe. Si etiā ali-
qd possibile qđ vouet̃ postea fiat ipossibile: tollit̃ obli
gatio vt si prius potens fiat paup vel oino impotēs. vt
dicit thomas. ¶ Utrum in forma voti intelligat̃ firma-
§.3. tio deliberata. Rñsio sm ric. votū dr̃ a volēdo. In
nobis aūt est duplex velle. s. plenū qđ est velle delibe
ratiuū: ⁊ semiplenū qđ est velle ex surreptiōe. sic du-
plex est votū. s. votū ex deliberatiōe factū qđ hꝫ ple-
nam rōnē voti: ⁊ tale necio obligat: ⁊ votuꝫ factū ex
surreptiōe qđ nō hꝫ plenā rōnē voti: ⁊ iō non obligat
de necessitate sed tantū ex q̃dā ꝯgruitate. ⁊ sic venire
ꝯ tale votū etiā ꝓpria auc̃te non est pctm̄ mortale. si-
qdem sicut multa asserit hō iuramento sine delibera
tione: ita multa pōt firmare vota sine deliberatione.
¶ Ex predictis pꝫ q̄ mulieres in partu vouētes vel
§.4. qcunqꝫ alij in angustia ꝯstituti si habeāt deliberatam
intentionē obligandi se: obligati sunt. secus si subito
motu ⁊ indeliberate. Est aūt deliberatio in huiōi vo
tis sꝫ rod. qñ hoies sane mentis hñt intētiōeꝫ se obli
gandi: cogitātes de cā vel piculo monēte eos ad vo-
uendū. ¶ Utrum religiosus possit aliqd vouere sine li-
§.5. centia sui plati? Ad hoc rñdet rich. q̄. non. xx. q. 4.
Monacho nō lꝫ vouere sine licētia abbatis: aut si vo
uerit frangendū erit. Cuius vna rō assignat̃: qꝛ tante
altitudinis est religiōis votū q̄ oia alia in ipm cōmu
tari pñt. ⁊ iō ecclesia ꝯsiderans huius voti altitudinē
⁊ humane nature infirmitateꝫ: voluit auc̃te dei voto
religiōis nullū posse votū supaddi ꝓpter piculū trās
gressionis vitandū. qua etiā de cā iura ꝯsentire vidē-
tur. q̄ vota que fecit hō ante sui ꝓfessionē in religiōe:
que platus ipm recipiēs ignorauit: pōt postq̄ sibi no
tuꝫ fuerit reuocare. qđ ꝓbat̃ p hoc q̄ religiosus plus
est sub prelato q̄ vxor sub viro. sꝫ sicut dr̃. 33. q. 5.
Noluit: si adhuc inupte mulieri ꝯcesserat pater vota
ꝓsoluere: si anteq̄ ꝓsoluerit nupserit ⁊ viro eius hoc
cognitū nō placuerit: nō ꝓsoluat: ⁊ hꝰ oino sine pctō.
Ex hoc arguit glosa abbatem posse reuocare votum
monachi qđ añ monachatū emisit. Hec rich. Pre-
dictis ꝯcordans thomas in 2ª 2ᵉ dicit q̄ nullum votū
religiosi est firmū: nisi sit de ꝯsensu prelati cuꝫ nullū
tps sit exceptū in quo nō possit cuꝫ platus circa aliqd
occupare. Nec votū puelle exñtis in domo nisi sit de
ꝯsensu patris. nec vxoris: nisi de ꝯsensu viri. Unde dr̃.
Numeri. xxx. q̄ si mulier adhuc in puellari etate ali
qd vouerit: nō tenet̃ rea voti nisi pater eius ꝯsenserit.
Et ideꝫ dicit de muliere habēte virū. Tales tñ in vo
uendo nō peccant: qꝛ in eoꝝ voto intelligit̃ debita cō
ditio. s. si suis prelatis placuerit vel nō renitant̃. Unde
nō reprehendit̃ ibi puella: qꝛ vouet vt dicit thomas.
Dicit tñ inocētius q̄ si religiosus vouerit dicere vnū
psalteriū vel aliam orōnē votū seruet: sed dictū tho-
me videt̃ verius sm bartholinā. ¶ Utrū filiusfami-
lias postq̄ peruenerit ad pubertatē vouere possit? Rñ
§.6. deo sm tho. Ille q venit ad ānos pubertatis si sit li-
bere ꝯditionis est qdē sue ptātis q̄tum ad ea que pti
nent ad suā psonā puta q̄ obliget se religiōi p votuꝫ
vel q̄ matrimoniū ꝯtrahat. Nō est aūt sue ptātis q̄tum
ad dispēsationē domesticā. Unde circa hoc nō pōt ali-

qd vouere qđ sit ratum sine ꝯsensu patris. Dr̃ aūt fe
mina ipubes vsqꝫ ad annū duodecimū cōpletū: ma-
sculus vero vsqꝫ ad decimūquartū. Añ aūt ānos pu
bertatis pueri vouere nō pñt sm hosti. tum ꝓpter rō
nis defectū: tum qꝛ sūt in ptāte parentuꝫ ⁊ tutoꝝ. Si
tñ añ ānos huiōi haberent plenū vsum rōnis qđ cōi-
ter nō accidit: obligarent̃ voto vel iuramēto p ipsos
facto quo ad deū nō quo ad ecclesiaꝫ: nisi p parentes
tolleret̃. vt dicit tho. in. 2ª 2ᵉ Ante etiā illud tps non
pñt ꝓpria auc̃te ingredi religionē: nec sufficit si mali
cia suppleat etatē. vt dicit Jo. an. extra de regulari-
bus. Cos. li. 7. Unde ānus qndecimus est ānus ꝓba
tionis quo ad masculos: 13ᵘˢ. vero quo ad feminas.
¶ Utrum vir possit vouere sine licentia vxoris? Rñdet §.7.
rich. q̄ neuter illoꝝ pōt vouere de nō reddēdo debi-
tum sine lñia alterius: cū in hoc sint sibi inuicem debi
tores. De ptinentibꝰ tñ ad regimē domus vel familie
pōt vir facere votū sine ꝯsensu vxoris: qꝛ est sui iuris
quo ad hoc ⁊ nō ecōuerso. 33. q. 5. Noluit. Hec ri-
ch. Unde si vouerit ieiunare pegrinari vel huiōi: nō dꝫ
viro inuito adimplere. Si etiā mulier de lñia viri ta-
lia vota emiserit: dꝫ obedire viro ꝓhibenti lꝫ vir pec-
cet ꝓhibendo ca. Manifestū. Notauit tñ hugo. 33.
q. 5. q̄ si mulier voueret q̄ aliquas orōnes diceret vel
aliqd faceret qđ sine scandalo viri posset obseruare:
vir eius nō valeret talia reuocare. si etiā añ matrimo
niū obligauit se mulier alicui hoim: nō posset vir eiꝰ
eam absoluere a tali obligatiōe. ¶ Utrum abbas possit §.8.
retractare votū qđ fecit subditus suus de licētia sua?
Rñdeo sm rich. q̄ abbas dans subdito suo vouendi
licentiā: si eam reuocat anteq̄ ille subditꝰ faciat illud
votū ⁊ post illā reuocationē voueat: votū est irritū. si
aūt votū fecerit ante reuocationē licentie: votū tenet
quousqꝫ cū eo fuerit dispēsatū. ⁊ si talis votuꝫ fecerit
de licētia inferioris. poterit ab illo voto a supiori ab-
solui. ¶ Utrū carēs vsu rōnis possit vouere? Rñdet §.9.
rich. q̄ nō qꝛ nō pōt ꝯsentire. extra de regularibꝰ. Si
cut tenor. ⁊ eadē rōne furiosus illo tpe quo caret lu-
cido interuallo nō pōt matrimoniū ꝯtrahere. ¶ Quid de §.10.
epo? Rñdet rich. q̄ epo ꝓhibet̃ facere votū sine lñia
dñi pape: quo vinculū inter ipm ⁊ suā ecclesiam dissol
uatur. extra de renūciatiōe. Nisi cū pridem. Nō pōt
etiā sine licētia dñi pape gñali vel speciali votū pegri
nationis emittere p quā opꝫ ipꝫ diu a sua ecclesia ab
sentari. extra de voto ⁊ voti redemptione. Magne. §.11.
¶ Quid de clerico seculari? Rñdeo: clericus secula
ris sub epo aliq̃ hñs bñficiū debēs residentiā nō pōt
sine lñia epi votū lōge pegrinatiōis emittere. c. ti. vbi
prius: pōt tñ emittere votū de intrādo religionē sine
lñia epi. 19. q. 2. Due nec est eius bñficiū añ ꝓfessio
nem alicui ꝯferenduꝫ li. 6. de regularibꝰ. Bñficiū.
¶ Quid de seruis. Rñsio. Seruus non pōt vouere
aliqd eoꝝ q̃ ipm impediāt a seruitio dñi sui sine eius §.12.
volūtate. di. 54. Ex ānge. ⁊ c. Si seruꝰ sciēte. ¶ Utrum §.13.
votū ꝯtinentie ipediat matrimoniū? Rñsio. Dr̃ dupli-
citer votū publicū ⁊ solēne: qꝛ quodlꝫ votū corā mul
tis vel in publico factū pōt dici publicuꝫ: sed nō qđlꝫ
tale pōt dici solēne. Non enī dr̃ solenne: nisi qđ in se

habet

hz aliqd annexu3 vt in publicū debeat deuenire: ꝛ ꝑ
q3 vouēs ponit sub alteri⁹ ptāte ꝛ tale est votū in su/
sceptione sacri ordis(li. 6. De voto ꝑ quē suscipiens
ꝯstituit minister ecclie ad deo publice seruiēdū. ꝛ po
nit aliter q̄ ante sub epi ptāte: qꝛ epūs pōt eum cogere
ad vitādū ea q̄ repugnant statui clericali. Vn̄ tale vo
tum esset solēne etiā si predictū ordinē ab epo susci/
peret in secreto. Solēnizat etiam votū ꝑ ꝓfessionē reli
giōis expressa3 vel ꝓsumptā. Professio eni i religiōe
facta in manu ei⁹ q eā pōt recipe: in se hz aliqd ānexū
quo in publicū debeat venire: qꝛ talē op3 secularē vi
ta3 dimittere: ꝛ in claustro cū alijs sui ordinis ꝯuer/
sari: ꝛ ad hoc ꝑ plātū cogi pōt. Unde talis ꝓfessio so/
lēnizat votū etiā si manu eius q pōt eam recipe fieret
in occulto. Professio aūt religiōis tacita seu ꝓsum/
pta fiebat ſm antiqua iura morādo ꝑ annū in religio
ne sine ꝓtestatiōe de nō ꝓfitendo. extra de regularib⁹.
Statuimus. ꝛ hoc mō loqt Scot⁹ in quarto. ¶ Tale
aūt allegat in hac mā: qꝛ fuit an̄ septimū decretaliu3
in quo hoc fuit modificatū: extra de regularib⁹. vbi
sic dr. Eos q deinceps in discretiōis etate ꝯstituti no/
uicioꝝ habitu3 in aliq̄ religione ꝑ annū portauerint:
hoc ipso religionē illam decernimus esse ꝓfessos: nisi
hmōi habitus in colore scissura vel forma se distin/
ctum pateret exhibeat ab habitu ꝓfessorū. De scissu/
ra ponit Jo. andree exēplum in ordie minoꝝ vbi no
uicij nō hñt sutū capuciu3. ¶ His premissis dico ad
Rñsio. q̄ōnem q̄ l3 votum simplex qd̄. s. non solēnizat ali/
quo modoꝝ predictoꝝ impediat matrimoniū ꝯhen/
dum: nō tñ dirimit postea ꝯctū. Uotū aūt solēne im
pedit ꝛ dirimit. extra. q clerici vl' vouētes ꝯhere pos
sunt. Insinuante. Rō huius assignat a Scoto: qꝛ ec/
clesia illegitimauit sic vouentē ad matrimoniū ꝯhen
dum. ꝛ hoc fuit rōnabile: qꝛ posuit se in potestate ec/
clesie q̄tum ad oppositū eius ad quod est ꝯctus ma
trimonij. vouentem aūt voto simplici nō sic illegiti/
mauit: qꝛ non sic se posuit in eius potestate. sed qꝛ ta/
lis se posuit in manu dei ad oppositū seruandū: mor
taliter peccat ꝯhendo cum intentiōe cōsumandi. q̄n
etiam consumat: mor. taliter peccat: qꝛ ꝯtra votu3 su/
um agit. Post primum tñ actu3 nō peccat mortali/
ter reddendo: qꝛ est obligatus vinculo fortiori: pec/
cat tñ mortaliter petendo rōne voti: debetq3 sepe do/
lere de culpa cōmissa in transgressiōe sui voti: ꝛ vxo/
re mortua tenetur oino ꝯtinere. vt dicit Bonauen̄.
¶ Et si queras quare talē non illegitimauit ecclesia
§. 14. cū peccet mortaliter? Rñ. q̄ non oia mala punit ec/
clesia: ꝛ forte ꝓpter vitationem maioris mali in actu
carnali si tales ꝯtinere nollent: q tñ matrimonio ꝯcto
licite vtunt: ꝛ si nō petendo tñ reddēdo. ¶ Utꝝ qd̄/
§. 15. libet votum possit cōmutari in votū religiōis? Tho/
mas in scd̄a scd̄e dicit q̄ religionē ingrediētes non te/
netur implere vota ieiunioꝝ: vel orationū: vel alioꝝ
hmōi q̄ erāt in seculo fecit: qꝛ oia alia vota sūt quorū
dam particulariū opum: s3 ꝑ religionē hō totā vita3
suā dei obsequio deputat. particulare aūt in vlī includi
tur. Religiōisq3 onus satis hoiem onerat vt alia sup/
addere nō oporteat. Et silr si q3 suscepit votū iplen/
dum ꝑ patre vel matre. vt idē dicit in quolz q̄uis et
am in igressu nihil de hoc intēdat. D3 aute3 ōndere
vota sua patri monasterij: ꝛ se in hoc ei⁹ subijcere vo
luntati. Rich. vero dicit q̄ volēs facere ꝓfessionē in
religiōe si actu aliter seu habitualr vult remanere obli/
gatus ad vota q̄ in seculo fecit: nō cōmutant in votu3
religionis. tñ post q̄ deuenerit hoc ad noticiā prelati
poterit ipm ab illis votis absoluere: maxime si igno/
rabat ip3 esse ligatū illis votis tpe professiōis. Si aūt
actualiter seu habitualr intēdit amplius votis illis nō
teneri sed soli voto religiōis sue: ab illis absoluit ꝑ re
ligionis votū ꝓpter votū religionis altitudine3 ꝛ ꝑfe/
ctionē extra de voto ꝛ voti redemptiōe. Scripture.
Ibi enim dr q̄ reus fratri voti aliquatenus nō habet
q tpale obsequm in ꝑpetuā noscit religionis obserua
tiam cōmutare. si tñ rex vnus vouerit q̄ vsq3 ad triē
nium vel hmōi militabit in terra sctā ꝛ tenebit secum
duo vel tria milia militum: vl' si aliqs dux vl' comes
existens dux totius exercit⁹ cruce signatorū ꝛ de cui⁹
absentia desolaret vellet religionē intrare: in hoc ca/
su videret sūmus pontifex ꝯsulendus. Certum tñ est
q̄ ꝑsona mediocris a voto transmarino absolueret
ꝑ religionis igressum ꝛ ꝓfessionē in ea. ¶ Quid de il §. 16.
lo q vouet religionem ingredi: si nolint ipm recipe.
Rñdeo ſm rich. q̄ talis aut determiat intētionē suam
ad vnā religionē tantū aut nō si sic: non tenet intrare
aliā religionē si illa nō vult eum recipe: qꝛ illa3 intra
re sibi factū est impossibile: ꝛ ad nullā aliā se obliga/
uit. Si nō: tenet se tot religionib⁹ offerre q̄ vnā inue
niat si potest q̄ recipiat ipm: nisi sit talis de qua creda
tur ꝓbabiliter q̄ si de illa cogitasset nullo mō consen
sisset intrare illam. ¶ Utrū ille q vouit vnā determia/ §. 17.
tam religionē licite possit induci ad alia3. Rñdeo q̄
cū in maiori intelligat minus: ille q obligatus est ad
igressum minoris pōt licite induci vt ad maiorē tran
seat: sed nō econtra nisi ex aliqua euidēti causa ꝛ cu3
dispensatiōe supioris. Hec Tho. si tñ talis laxiorem
ingrediat ꝛ ibi ꝓfitetur: remanere pōt ibidē qꝛ ꝑ ſm
votum solēne derogatū est primo qd̄ fuit simplex tñ
pro voto primo nō completo ei imponenda est peni
tentia extra de regularibus. Qui post votum. lib. 6.
Potest quoq3 professus in religiōe laxiori trāsire ad
artiorē petita a suo plato licentia l3 nō obtenta. extra
de regularibus. Sane. ꝛ. ca. Licet. ¶ Utrū is q vo §. 18.
uit ingredi religionē teneat ibi ꝑpetuo remanē? Rñ/
deo ſm thomā si vouens intēdit se obligare non so/
lum ad ingressum religiōis sed ad ꝑpetuo remanen/
dum: tenet ꝑpetuo remanere. si aūt intēdit se obliga
gare ad ingressu3 cā expiendi cū libertate remanēdi
vl' nō remanēdi: manifestū est q̄ remanere nō tenet.
Si aūt in vouēdo nihil de illo cogitauit: vl' obligari
ad ingressu3 religiōis ſm formā iuris cōis q̄ est vt in/
grediētibus det ānus ꝓbatiōis. vñ nō tenet ꝑpetuo ibi
manere. Si tñ intraret tali intētione vt statim exiret
nō videret satisfactū voto: qꝛ in vouēdo hoc nō intē
debat: ꝛ ideo tenetur vt saltem velit expiri an ei expe
diat manere. Et notādum q̄ ille q se obligat ad re/
ligiōis ingressu3: tenetur ingredi ſm q̄ se voto obli/

gare intēdit. ita. s. ꝙ intēdit absolute se obligare tenet ꝙ citius poterit ingredi: legitimo impedimento cessante. si aūt ad certum tp̄s vel sub certa ꝯditiōe te
§.19. netur ingredi tp̄e adueniēte vł ꝯditiōe extāte. ¶ Utrū si qs pbationis ānno in monasterio steterit: ⁊ anteꝙ̄ fa ceret professionē exiuit ⁊ postea rediit: sit ei de nouo ānnus pbationis ꝯcedendus? Rūdet speculator ꝙ nō dum tn̄ ānnus pbationis fuerit ab eo integraliter ꝯti nuatus. Nouicius anteꝙ̄ sit expresse pfessus non pōt eligi ad abbatiā vł prelaturā alicuius religiōis. pōt tn̄ eligi in epm̄. extra de electiōe. Nullus. libro. 6. Nec pōt recipe tonsurā vel aliquē ordinē donec pbat⁹ sit. 19. q. 3. Monasterijs. Quod aūt dr̄ de biēnio expe ctando nō est in vsu vt dicit roō. Districte inhibet re ligiosis mēdicantibus ne añ legitimū tp̄s probandis nouiciū recipiant ad pfessionē. Oppositū aūt facien tes: suspensi sūt a receptiōe quorūcunqꝫ ad pfessionē. Dicunt tn̄ hostien. ⁊ Jo. andree ꝙ supior q nō pec cauit: hmōi suspensos absoluere pōt. extra de sen. ex cō. Nup. Sic aūt receptus lꝫ secularis esse nō possit nō est tn̄ illi ordini alligatus p illā pfessionē. In alijs aūt ordinibus licite pōt fieri pfessio infra annū expres sa ⁊ tacita: sed expressa obligat illi ordini: tacita vero ꝙ̄ fit p susceptionē habitus q pfitentib⁹ dari ꝯsueuit: si sciens ⁊ volūtarius sic triduo pseueret: obligat nō illi ordini: sed ordini in gn̄e. libro. 6. de regularib⁹. Nō solum. ⁊ ca. Constitutionē. Et hoc dꝫ intelligi vbi ē distinctio habitus pfessoꝝ ab habitu nouicioꝝ. vt ibi dicit Jo. andree. ⁊ li. 7. titulo eodem. Eos q. Dicit etiā idem Jo. ca. Cōstitutionē. ꝙ ꝙ̄uis pfessio tacita de qua hic loqr̄ nō possit licite fieri in ordinibus mēdicantiū infra annū pbationis: sicut nec expressa. Si tn̄ fieret teneret: vt pꝫ ex ca. Non solum. ¶ Multa eni fieri phibentur ꝙ̄ facta tenēt. Utraqꝫ tn̄ obligaret solū ordini in gn̄e. Inhibet quoqꝫ ipsis in dicto ca. ne aliquē ꝯstitutum infra pbationis annū impediant ad seculꝫ redire si voluerit nisi fuerit pfessus tacite vel expresse. Et notandū ꝙ professi tacite modis su pius declaratis psumunt ab ecclīa pfessionē religio nis emisisse ⁊ eo tenore habitū professorꝫ accepisse: vt ibi ppetuo remanerent. Et si opp̄m iurare vellent: nō audirentur vt dicit Jo. in sūma cōfessorum. Re ligiosis precipit in virtute obedientie ne in sermoni bus suis prelatis detrahāt. s. in speciali: vt dicit glo. Jo. andree. nec retrahāt aliquos ab ecclesiarū suarū frequentia vel indulgētias indiscretas pronunciēt: ⁊ ne retrahant testatores a restitutionib⁹ debitis aut le gatis matricibus ecclesijs faciendis: nec legata vł de bita: aut male ablata incerta sibi vel sui ordinis fratri bus in alioꝝ preiudiciꝫ. s. qbus debebant vel vole bant legare vt dicit glosa: fieri vł erogari procurent.
§.20. li. 7. de priuilegijs. Religiosi. ¶ Utrū debens pecu niam alicui possit religionē ingredi? Rūdeo ꝑm tho mam. obligatus ad aliqd certū nō pōt illud licite pre termittere facultate extāte vt religionē intret. Sed q non hꝫ vn̄ reddat: tenet facere qd̄ pōt. s. vt bonis su is creditori cedat. Propter eni pecuniaꝫ nō obligat ꝑm leges psona liberi hōis. sed tantū res. Unū lꝫ ei re

bus suis exhibitis religionē ingredi: nec tenet seculo remanere vt pcuret vn̄ debitū reddat. ¶ Utrum ab bas possit dare monacho licentiā aliqd̄ retinēdi? Rū §.21.
det roō. ꝙ sic ꝙ̄tū ad vsum: ita tn̄ ꝙ pprietas sit mo nasterij. Differunt aūt ꝑm Sco. pprietarius ⁊ vsura rius. Proprietarius dr̄ ille q nō depēdet ab alio vtē do. vsurarius vero q ab alio depēdet. ¶ ¶ Utrū reli giosi peccēt mortaliter transgrediēdo ea q ponunt in §.22.
regula? Rn̄so ꝑm thomaꝫ: ꝙ transgrediētes pcepta regule sue mortalr̄ peccāt. Trāsgressio vero vł omis sio alioꝝ obligat solū ad veniale: qꝛ talia sunt q̄dā di spositiones ad principalia vota. Sicut eni lex ciuilis nō semꝑ facit dignū pena mortis: ita nec oēs ordina tiones ecclesie obligāt ad mortale. nec silr̄ oia statu ta regule. In aliqua tn̄ religione. s. fratrū predicato rum: talis transgressio vel omissio ꝯstitutionum ip sorum ex suo genere nō obligat ad culpā nec morta lem nec venialē: sed soluꝫ ad penā taxatā. qꝛ p hunc modū ad talia seruāda obligant: q tn̄ possent venia liter vel mortaliter peccare ex negligētia vel libidi ne seu ꝯtemptu. Tunc aūt quis peccat ex cōtemptu. qn̄ renuit subijci ordinatiōi legis vel regule. s. nō cu rando ei obedire: ⁊ ex hoc procedit ad faciendū ꝯ le gem vel regulam. qn̄ aūt econuerso propter aliquaꝫ particularem cām. puta ꝯcupiscētiā vel iram induci tur ad aliqd faciendū ꝯ statuta legis vel regule: non peccat ex ꝯtemptu. Hec thomas in scd̄a scd̄e. Scd̄ꝫ aūt rich. 24. di. scd̄i sen. tūc est ꝯtempt⁹ cū hō ita affi citur ad aliqd pagendū ꝙ in corde suo deliberatiue firmat ꝙ illud nō dimitteret etiā si sciret esse ꝯ dei p ceptum q̄ᵒ videt declaratiuū beati thome. Et notan dum ꝑm Rich. trāsgressionēꝫ precepti p̄lati quod fit p obiam esse mortalem. Anthonius autē florenti nus in directorio cōfessorū simpliciū dicit idē esse iu dicū si sciat volūtas sic obligādi. Itē notādū ꝙ vo lo ⁊ mādo nō sūt preceptiua. ar. 2. q. 4. Mādastis: vbi inferior mādat supiori qn̄qꝫ tn̄ mādo sumit pre ceptiue vt ponit aster. in expōne terioꝝ in illo verbo. Precariū. ¶ Quid est maioris pfectionis in religio ne: vel nihil habere nec in pprio nec in cōi: vel aliqd §.23.
habere in cōi. Ad hoc dicit Guillerm⁹ de mara ꝙ in dubitanter p̄ᵐ est maioris pfectionis. Si eniꝫ agit de paupta: ꝯstat ꝙ illa maior est paupertas. Si vero agit de pnia: ꝯstat ꝙ pfectior est pnia vbi oia relinquunt ꝙ̄ vbi sufficienter habent necīa in cōi. Si agitur de charitate: occurrit illud Augusti. de doctrina xp̄ia na ꝙ̄tomagis regnū cupiditatis destruitur: tāto cha ritas auget sed constat ꝙ cupiditas magis destruitur in religione in qua est oimoda expropriatio. ergo ꝙ̄ tum est de conditione status charitas erit pfectior vbi religio est paupior. Hec de mara. ¶ Predicta pos sunt cōfirmari p decretalem. N. tertij q dicit ꝙ xp̄s §.24.
hanc artam abdicationē viam pfectionis ostendens verbo docuit ⁊ exēplo monstrauit. Nec obstat ꝙ in terdum dicitur loculos habuisse qꝛ xp̄s in fuga ⁊ lo culis suscepit psonā infirmoꝝ: vt pfectis ⁊ imperfectis se viā salutis ostenderet. Hec. N. Ex his pꝫ ordinē fratrū minoꝝ eē artiorē ceteris in voto obediētie: qꝛ

don

nō solū tenent obedire suis supiorib⁹ in his q̄ ad regularē obseruātiā spectāt: ad qd tenent oēs religiosi ſm thomā sed etiā in his que nō sūt ꝯria aīe ⁊ regule sue. vt p3 ex eoꝝ regula. De voto etiā castitatis p3: q2 nō solū ipsis inhibet luxuria: sed etiā inhibent suspecta ꝯsilia vel ꝯsortia mulieꝝ.

§.25. ¶ Utꝝ religio vacās vite actiue sit pfectior ea que vacat vite contemplatiue? Rūdeo ſm Tho. q̄ opus vite actiue est duplex. vnū qd ex ꝯtemplatiōis plenitudine deriuat: vt doctrina ⁊ pdicatio. Uñ Grego. sup ezechielē3 dicit q̄ de viris post suā ꝯtemplationē redeūtib⁹ dr: memoriā sue suauitatis tue eructabūt. ⁊ hec prefert simplici ꝯtemplatiōi: sicut cōis vtilitas speciali. Alterū opus vite actiue est qd totalr ꝯsistit i occupatiōe exteriori: vt elemosynas dare hospites recipe ⁊ hmōi opa q̄ sūt minora opibus ꝯtemplationis iuxta testimoniū xpi dicentis q̄ maria optimā partē elegit: p quā figurat ꝯtemplatiua. Sic in religionibus tenēt sūmū gradū ille que ordinant ad predicādū ⁊ docendū. Secōm tenēt ille q̄ ordinant ad ꝯtemplandū. Tertiū: q̄ occupant circa actiones exteriores. Et notandū q̄ piculosum est in pdicatiōe vel alibi asserere viros ecclesiasticos vel religiosos trāsgressores sui ordis. tū ppter scandalū audientiū. tum q2 multa priuilegia sunt a sūmis pontificibus data religiosis. puta bndict⁹ duodecim⁹ ꝯcessit monachis esum carniū. excepta quarta feria ⁊ sabbato. ⁊ a dñica prima aduētus vsq3 ad natiuitatē dñi. ⁊ a septuagesima vsq3 ad pascha. Abstinentia3 quoq3 carniū in tpe predicto nō iniungit eis p modū pcepti sed simplicis statuti. De quo nota dictu3 beati Tho. suprapositū.

§.26. ¶ Utrū religiosus factus eps teneat ad obseruātias regulares? Rñsio ſ3 Thomā in 2ª2ᵉ. si qua sunt in regularib⁹ obseruātijs que nō impediant pontificale officiū s3 magis valeāt ad pfectiōis custodia3 sicut est ꝯtinentia ⁊ paupertas ⁊ alia hmōi: ad hec remanet obligat⁹: ⁊ p ꝯñs ad portandū habitum sue religionis: q est hmōi obligatiōis signū. Si qua vero sunt q̄ officio pontificali repugnāt sicut est solitudo: silentiū. ⁊ alique abstinētie vel vigilie graues ex qb⁹ impotēs corpore redderet ad exequēdū officiū pontificale ad hmōi nō tenet. Tales aūt obedire prelatis suoꝝ religionū nō tenent: q2 subditi eē desierūt. Testamentū aūt facere nō pñt nisi ex ꝯcessione pape: q2 ppriū habere nō debent: sed sola dispēsatio eis cōmittit ecclesiasticaru3 que morte finit. Hec Tho. De hoc dicit Bonauen. q̄ obedientiā quā debebant supiori debēt pape: meritūq3 obediētie cōmutat in meritum pastoralis cure.

§.27. ¶ Utꝝ p religiōis ingressum ꝯsequatur qs remissionē pctōrum? Rñsio ſm Tho: q̄ rōnabiliter pōt dici q̄ sic. Si eni aliqb⁹ elemosynis factis hō pōt stati satisfacere de pctis suis ſm illud Danie. 4. Pctā tua elemosynis redime: multomagis si se totaliter diuis officijs mancipet p religionis ingressum. Uñ in vitispatrū legit q̄ eandem grām ꝯsequūtur intrantes religionem quam consequuntur baptizati. Si tamen p ingressum religionis non absolueretur ab oī reatu pene: nihilolus ingressus religionis

§.28. esset vtilior q̄ pegrinatio terre scē ad pmotione3 in bonū: qd preponderat absolutioni a pena. ¶ Utrū pfessio p metum facta teneat? Rñsio q̄ nō si sit met⁹ cadēs incōstantē virū: nisi p sequētem ratihabitionē secue est si sit leuis metus. extra de his que vi met⁹ ve causa fiunt. c. primo ⁊ ca. Cū dilectus.

¶ Utꝝ oē votum sit dispensabile? Rūdet Tho. q̄ in voto solēnizato p professionē religionis nō potest p ecclesia3 dispensari. q2 vt dr extra de statu monachoꝝ. Cum ad monasteriū. Abdicatio pprietatis sicut ⁊ custodia castitatis adeo est ānexa regule monachali q̄ nec in ea valet sūmus pontifex dispēsare. In voto tñ ꝯtinentie solēnizato p susceptionē sacri ordinis quod nō est essentialiter ānexum ordini sacro sed ex statuto ecclesie: pōt ecclesia dispensare. Dicit insup q̄ sicut prelatus nō potest precipe malum: ita nec impedire bonū sc3 opa virtutis. Ideo absolute hō potest ea vouere: ad prelatū tñ spectat diiudicare qd sit magis virtuosum ⁊ deo magis acceptū. ⁊ iō in manifestis dispensatio prelati nō excusaret a culpa: puta si dispensaret cū aliquo sup voto de ingressu religiōis nulla apparente causa. Si aūt esset cā apparens p quā saltem in dubiū veteret: posset stari iudicio plati dispēsantis vl cōmutantis: nō tñ iudicio ppzie nisi esset aliqd manifeste illicitū ⁊ nō posset facile qs ad supiorē recurrere. Quia vero sūmus pōtifex gerit plenarie vicē xpi in tota ecclesia: ipse h3 plenitudinē potestatis dispensandi in oibus dispēsabilibus votis. Alijs aūt inferioribus platis cōmittitur dispēsatio in votis q̄ cōiter fiunt ⁊ indigēt frequēti dispensatiōe vt habeant de facili hoies ad quē recurrant: sicut sūt vota pegrinationum ⁊ ieiunioꝝ ⁊ alioꝝ hmōi. Uota vero maiora cōtinentie ⁊ pegrinationis terre sancte reseruant sūmo pontifici. Hec Thomas. Sic etiā dr obseruare curia romana 3 voto visitādi limina aploꝝ petri ⁊ pauli: ⁊ beati Jacobi. ¶ Secōm aūt Rich. l3 votū quod est respectu eoꝝ que sunt necīa ad salutē nō sit dispēsabile sicut est votum qd fit in batismo: oē tñ votū de his que sunt superogationis dispēsabile est: quis in maioribus votis vt est votū ꝯtinentie nō sit dispensandum nisi ppter cōem ecclesie vtilitatē vel aliquā magnam necessitatē: vt ppter vitationē discordie: vel reformationē pacis inter duo regna: qd est maius bonum q̄ ꝯtinentia vnius psone. Ad hoc ponit ratio talis. Magis potest papa in his que sūt superogationis: q̄ prelat⁹ religiosus sup subditos suos in his q̄ nō sunt de necessitate sue pfectiōis: q2 in papa est sub deo plenitudo potestatis. sed vt supius ostensum est prelatus religiosus potest dispēsare in votis subditorum suoꝝ si qua addunt pfessiōi sue. ergo multofortius papa dispensare potest in oibus votis superogationis. Siqdem recta ratio dictare videt aliquē esse loco dei in ecclesia q piculis psonarum ⁊ communitatum possit rōnabiliter obuiare pensatis infirmitatibus vtilitatibus ⁊ dānis. Et dico rōnabiliter: q2 vbi nō est dispēsandi rōnabilis cā: si dispensaret nō esset dispensatio sed dissipatio ſm Ber. 3° de consideratione. Rōnabilis aūt causa dispēsandi in quolz superogationis voto: est pfectus maioris boni: vel vita

Margin notes: §.29. — De dispē satiōib⁹ votoꝝ — R⁹ cōtra iuristas

tis mali: siue p comparationē ad rempublicā siue p
cōparationē ad vouētē: cuiusmodi est vitatio ꝓbabi-
lis transgressiōis voti. Dicit quoqꝫ Rich. ꝙ obliga-
tio voti nō est de iure nature absolute: sed sub hac cō-
ditione: quousqꝫ p supiorē ex causa rōnabili fuerit re
laxata. Naturale eni iudiciū rōnis dictat ꝙ p aliquē
supiorē talis obligatio relaxari possit ex rōnabili cā:
q2 ad causandū talē obligatiōez ꝯcurrit mutabilis cā
q̄ est voluntas humana: ꝛ ideo supior soluēdo obli-
gationē nihil facit ꝯ ius nature. maxie cum in oi vo-
to discreto voluntas supioris intelligat vel supponat
§.xxx. excepta. ¶ Ad decretalē aūt allegatā dicit ꝙ q̄uis
summus pontifex nō possit facē ꝙ sit monachus absqꝫ
abrenunciatiōe ꝓprietatis: q2 hoc esset facere ꝯdicto-
ria simul: tn̄ pōt de monacho facere nō monachū si
cā rōnabilis affuerit. Hec Rich. Huius opi. sūt ho
sti. inno°. hugo cardinalis sancte sabine: ꝛ Jo. theu-
tonicus qui dicit ꝙ vidit de facto dispensari. De hoc
habet in directorio iuris. cū papa p ꝯstitutionem di-
spenset in voto simplici: cur nō poterit dispensare in
voto solēni ꝯtinentie? qđ videt cōcordare dicto scoti
de illegitimatiōe suprapositio. Cōfirmat: q2 voti solē
nitas ortū h3 ex ordinatiōe ecclīe lib. sexto. De voto.
¶ Circa predicta notandū ꝙ l3 qn̄qꝫ voti dispensa-
tio ꝛ cōmutatio sumant pro eodē: nō tn̄ sūt idē. Ali
ud enim est ꝯmutare q̄ dispēsare. Tūc eni votū com-
mutat qn̄ pro voto qđ seruādū erat: aliud iponitur.
Dispēsare aūt in voto: est ipm relaxare seu decernere
nō esse obseruandū. De cōmutatione voti dicit bona
ueñ. ꝙ l3 votum cōmutare ꝓpter necessitatē vel vtili
tatē vouentis ꝛ alioꝝ: vel ꝓpter piculū qđ iminet fre
quenter in obseruatiōe. In his eni recta ratio manife
ste clamat ꝙ p mediatorē debeat prouideri vt deus
nō dānificetur: nec iste pclitetur in eo in quo debuit
saluari. q2 vt dicit ber. libro đ pcepto ꝛ dispensatiōe.
Qđ institutū est ꝓpter charitatē: ꝯ charitatē sustineri
nō d3. Qđ aūt dr ecclesiastes. 5. Quodcūqꝫ voueris
redde: intelligit in se. vel in equalenti p cōparationē
ad rēpublicā vel ad psonā que vouerat. fm Boñ. ꝛ
Rich. In cōmutatione vero votoꝝ ꝯsiderāda est cā
ꝓpter quā votū est emissum. Naz ea cessante facilius
cessat effectus. extra. c. Magne. Attendēda est etiā
q̄litas cōmutationis vt fiat debita cōmutatio: puta in
voto pegrinationis expēse q̄ fierent eūdo ꝛ redeūdo
debēt dari ī alias pias causas: ꝛ labor itineris vigilijs
ꝛ orōnū laboribꝰ cōpensandus: vt in dicto ca. habe
tur. ꝛ hoc fm qualitatē psonarū. Unde aliqs paup ꝑ
parua pecunia vel orōne si nihil haberet. votū redi-
mere posset: vbi regi vel comiti magna imponenda
esset. ꝛ hoc mō dr distinctiōe. 82. Presbyter. ꝙ ieiu
§.31. nium vnius diei denario redimi valet. ¶ Utꝝ votū
de feriando in sabbato sit irritandū vel necio cōmu-
tandū? Rn̄deo fm rob. ꝙ nō: cū tale votū sit licitū:
§.32. nisi vouēs suspectus sit ꝙ velit iudaizare. ¶ Utꝝ pa
ter: tutor: maritus: abbas ꝛ hmōi: peccent reuocādo
vel irritando vota subditorum sibi? Rn̄deo ꝙ nō. q2
vtunt iure a deo ꝛ a canone sibi ꝯcesso: nec vouentes
peccāt nō implēdo. 33. q. 5. Noluit. ꝛ ca. Manife-
stis. ¶ Utrū votū de non petēdo a dn̄o papa dispēsa- §.33.
tionē in aliquo voto sit obligatoriū? Rn̄sio fm rich.
ꝙ votū de non petēdo illud qđ esset vtile aie vouen-
tis non est obligatoriū. Sed qn̄qꝫ est vtile aie illius q
vouit vt dispenset in illo voto: q2 qn̄qꝫ votum est illi
q vouit nimis graue ad obseruandū ita ꝙ ꝓbabiliter
timet transgressiōis piculum. ergo votū de nunq̄ pe
tendo a dn̄o papa dispensationē in aliquo voto nō est
vlr obligatorium. In casu tn̄ in quo vtilius esset aie
vouentis talē dispēsationē non petere q̄ petere: obli
gatus esset ad nō petendū. ¶ Sed ꝯ hoc arguitur: q2
iurās nō repetere vsuras tenet nō repetere. ex̄ de iu-
reiurando. Ad nostrā. 2. ergo a simili in proposito.
Rn̄sio nō est a simile: q2 licitū est nō repetere vsuras.
vtile est aūt qn̄qꝫ aie vouentis querere dispensationē.
Item sic iurans pōt denūciare ecclīe etiā si iurasset se
non denunciaturū. q2 seruare tale iuramentū esset ꝯ
charitatē vt dicit glosa in capitulo predicto. cum vsu
rarius teneat restituere vsuras si assit possibilitas re-
stituendi. ¶ Utꝝ pater moriens possit iniungere fi-
lio quē ꝯstituit heredē vt impleat votū eius? Rn̄deo
fm Raymundū ꝙ votū pegrinandi nō pōt pater in-
iungere filio nisi ꝛ ipse filius approbaret. extra. c. Li
cet: s3 pecuniā satisfactoriā pater pōt iniungere extra
de vsuris. Tua. ꝛ de solutionibꝰ capitulo primo. De
hoc dicit. Innocētius ꝙ q votū transmarinū emittit
pro subsidio terre sancte si impediat morte vl' aliter:
cogit alij cōmittere q votū cōpleat vt pōt. ar. ex ca.
Licet. Si aūt alijs non cōmittat: heredes cogi pn̄t vt
vel illud cōpleant aut expēsas seu subsidiū qđ p' vel
testator facturꝰ erāt faciāt. secus si voueret ꝓp deuotio
nem vel aliā cām. q2 tūc si psona ire non pōt: mittere
non tenetur. q2 subintelligitur si potero ꝛ hmōi.

d E scādalo sciendū ꝙ duplex est. s. actiuū ꝛ passiuū. Scan- dist. 38 §.1.
dalum actiuū est dictū vel factū minus rectū
prebēs alteri occasionē ruine. ꝛ dr minus rectū illud
quod est de se malū vel quod h3 speciem vel similitu
dinē mali. Scādalū passiuū est cū qs ex dicto vl fa-
cto alterius cadit in peccato veniali vel mortali. Itē
notandū ꝙ scandalū actiuū est occasio peccādi alteri
dupl'r scz per se ꝛ p accidens. Per se qdē qn̄ aliqs De scan- dalis.
suo malo verbo vel facto intēdit aliū ad pctm̄ indu-
cere: ꝛ si qdem intēdat inducere ad peccandū morta
liter est pctm̄ mortale. Per se etiā aliqs aliū scanda
lizat l3 nō intendat eū inducere ad pctm̄. qn̄ ipm fa-
ctum est tale de se ꝙ de sui rōne h3 vt sit inductiuum
ad peccandū. puta cū aliqs publice peccat pctō mor
tali. Per accidēs aūt factū vel dictū vnius est alteri
occasio peccandi: qn̄ preter intentionē opantis ꝛ pre
ter ꝯditionem opis aliqs male dispositꝰ ex hmōi ope
inducit ad peccādū. Posset aūt hmōi scandalū esse
pctm̄ veniale: puta cū aliqs cōmittit actū q non est s3
se pctm̄ sed h3 speciē mali cū aliqua leui idiscretio-
ne. Posset etiā esse mortale. puta cū aliqs sic ꝯtēnit
salutem ꝓximi vt pro ea seruāda nō pretermittat face
re qđ sibi libuerit. Circa qđ sciendū ꝙ qn̄qꝫ scanda-
lum actiuū ꝛ passiuū se cōcomitātur puta cū aliquis
alium

alius inducit ad peccatum q sibi ꝯsentit: qñq; est acti
num sine passiuo. puta cũ inductus nõ ꝯsentit: qñq;
vero passiuũ sine actiuo: vt cũ aliqs accipit occasio
nem inuidie ex bonis alterius. vñ ibi est occasio acce
pta nõ data. Itẽ notandũ ꝙ lz ea q̃ sunt de necessita
te salutis nõ sint pretermittẽda ꝓpter scãdalũ: q2 nul
lus dz peccare mortaliter ꝓpter malũ alterius vitan/
dum: illa tñ q̃ nõ sunt de necessitate salutis sũt aliqñ
occultãda vel differẽda ꝓpter scandalũ pusillorũ qđ
procedit ex infirmitate vel ignorãtia ⁊ nõ ex malicia
euitandũ. Propter qđ etiã sunt omittẽda opa q̃ sũt
indifferẽtia ex gñe: vt carnes comedere: vinũ bibere:
tpalia acqrere. ita ꝙ si ꝓbabiliter videat̃ ꝙ prim⁹ in/
de scandalizet̃ mortalr: omissio est in ꝑcepto. si ve/
nialiter: in ꝯsilio quousq; rõne reddita hmõi scanda
lum cesset. Postq̃ aũt est debito mõ oñsum primo
ꝙ inde nõ dz scandalizari: nõ tenet̃ hõ illa omittere.
⁊ si exinde scandalizetur: hoc erit ex malicia. Scan/
dalum aũt qđ ꝓcedit ex malicia est ꝯtẽnendũ est enĩ
scandalũ phariseo q scãdalizabant̃ ex doctrina xpi.
de qbus dicit dñs: sinite eos: ceci sunt. Vñ ꝓpter tale
scandalũ nõ sunt spũalia vl' tpalia omittẽda: hoc enĩ
noceret bono cõi. ⁊ daret̃ malis occasio malignãdi ⁊
rapiẽdi ſm Tho. ⁊ Rich. Ex predictis pz ꝙ lz veri
tas doctrine sacre nõ sit dimittẽda ꝓpter scandalũ: fal
sitatẽ seu errores seminãdo: actus tñ docẽdi ⁊ aliorũ
opum mĩe corporaliũ vel spũaliũ vbi nõ adest neces
sitas: est qñq; ꝓpter scandalũ pusillorũ differẽdus: vt
dicit Tho. Sic etiã correctio fraterna est qñq; ꝓpter
scandalũ omittẽda: q2 tunc hõ non ꝯsequitur illud ad
qđ correctio ordinat̃. Hoc etiã modo est a punitiõe
pctõrum cessandũ ſm Augustinũ: cũ exinde maiora
mala sequunt̃. ¶ Vtrũ liceat peccare venialr ne alius
peccet mortalr? Quidã dicunt ꝙ sic: cũ nulla sit ten/
tio ad veniale vitandũ. Alij vero dicunt ꝙ nõ: q2 ve/
niale disponit ad mortale. Contingit tamen aliquid
propter aliquã circunstãtiã nõ esse veniale: quod esset
illa circũstantia sublata. vt si verbum iocosum ex ra/
tionabili causa proferatur.

¶ De dispari cultu. Di.xxxix.

Post hec de dispari cultu vidẽ
dũ est: h est enĩ vna đ cau
sis qb⁹ ꝑsone illegitime fiũt ad ꝯhẽ
dũ mrĩmoniũ. Nõ enim lz xpiano
cũ gẽtili vl' iudea inire ꝯiugiũ: q2 etiã i veteri
testõ ꝓhibitũ est fideles viros ĩfideles ducere
vxores: dño dicẽte. Nõ accipias vxorẽ de filia
bus alienigenarũ filijs tuis: ne traducãt eos
post deos suos. Iuxta h dñi ꝑceptũ iudeorũ
cõiugia cũ alienis inita hesdras sepauit. Hoc
idẽ ẽt in nouo testõ ſuat̃. Vñ Aug. Ne nubat
femia nisi sue religiõis viro. vl' ne vir talẽ du/
Amb. li. de pa cat vxorẽ. Id enĩ vt dicis iubz dñs: docet apo
triarchis. stolus. vtrũq; ꝑcipit testañi. Itez Amb. Caue
xpiane gentil vel iudeo filiã tuam tradere: ca/
ue ne gentilẽ vl' iudeã vel alienigenã. i. hereti
cam ⁊ oẽm alienã a fide tua vxorem accersas
tibi. Itez. Si qs iudee siue xpiana iudeo siue
iudea xpiano carnali cõsortio misceat̃: qcũq;
tm̃ nephas admisit a xpiano cetu ꝓtin⁹ segre
get̃. Ex his alijsq; plurib⁹ testimõijs apparet
non posse cõtrahi coniugium ab his qui sunt
diuerse religionis ⁊ fidei.

¶ De ꝯiugio fidel' ⁊ ĩfidelis ⁊ duorũ ĩfideliũ.

Huic aũt videt̃ obuiare qđ aplš ait de
imparibus ꝯiugijs. Ego dico nõ
dñs. Si qs fr̃ hz vxorẽ ĩfidelẽ ⁊ h ꝯsentit ha/
bitare cũ illo: nõ dimittat illã: ⁊ si q̃ mlier ⁊c.
Sz aliud hoc eẽ: aliud illud euidẽter ostẽdit
Aug. Ibi enĩ agit̃ de illis ꝯiugijs fideliũ: q̃ ꝯ
hunt̃ ab eis ĩ dispari religiõe ⁊ fide manẽtib⁹
Aplš vo ait đ illis q vni⁹ eiusdẽ ĩfidelitat' fue Aug.
rũt qñ ꝯiuncti sũt. Sed cũ venisset euãgeliũ ad pol/
alter sine altera credidit. Intelligis ne qđ di/ lentium.
cam? Attẽde vt rem ipsam diligẽtius explanẽ
Ecce ꝯiuges duo vni⁹ ĩfidelitatis fuerunt qñ
ꝯiuncti sũt nulla de his q̃stio est q̃ ptineat ad
illud ꝑceptũ veteris ⁊ noui testamẽti: quo ꝓ/
hibet̃ fidelis cũ ĩfideli copulare ꝯiugiũ. Iam
sũt ꝯiuges ⁊ ambo adhuc sũt ĩfideles. Tales
sunt adhuc quales ꝯiuncti sũt. venitq; euan/
gelij ꝑdicator: credidit eorũ vn⁹ vl' vna: sz ita
vt infidelis cũ fideli hitare ꝯsentiat: nõ iubet
dñs vt fidelis infidelẽ dimittat talr ꝯiunctũ.
Nec aplš iubet vt nõ dimittat: sed ꝯsulit: vt si
qs alr agat nõ sit trãsgressor: sicut ⁊ de virgi/
nibus ꝯsulit. Monet aũt qđ est lucrãdi occa/
sio cũ possit licite relinq̃re sz nõ expedit. Tũc
enĩ nõ expedit id qđ licitũ est qñ ꝑmittit̃ qdẽ
sed ipius vsus alijs aufert ĩpedimẽtũ salutis
sicut discessio fidelis ab ĩfideli: quã nõ ꝓhibet
dñs: q2 corã illo nõ est iniusta. sed aplus ne fi/
at ꝯsilio charitat' suadet vt nemo in ea re ius/
siõis necessitate teneat: sz ꝯsilij volũtate libe/
re faciat. Ex his monstrat̃ inter fideles ꝯiugi
um esse: ⁊ ꝯsiliũ apli nõ obuiare ꝑcepto dñi:
quo iubz fidelẽ nõ iungi ĩfideli: ⁊ si ꝯiũcti fue
rint separi. Legit̃ enĩ ꝙ hesdras ꝓpheta: imo
dñs ꝑ eum iussit irritis vxores dimittere alie/
nigenas: ꝑ q̃s ibant ad deos alienos: nõ ille ꝑ
maritos acqrebatur deo. Recte hoc ꝑcepit:
q2 ꝑ moysẽ iusserat dñs ne qs vxorẽ aliẽigenã
duceret. Merito ergo q̃s duxerant dño pro/
hibẽte: dño iubẽte dimiserũt: q2 vt ait Amb. Amb.

tate sibi copulati sunt. Sz si ad fidē vterqz cōuersus est: vel si vterqz fidel' mrimonio cōiūct' est: z post alter eoz a fide discesserit: z odio fidei ɔiugē reliq̄rit: dimissus discedētē nō comitabif: nec, tñ illa viuēte alterā ducē poterit q: iter eos fuerat ratū ɔiugiū qd ñ pt dissolui

¶ Quidam dicunt coniugium non esse inter infideles. z quare.

Sunt tñ nōnulli qui inter infideles asserūt ñ eē cōiugiū: q: nec rata nec legitima ē eoz copula. Rata nō ē: q: solui pt nec legitima q: apls ait Oē qd nō est ex fide: petm̄ ē. Eoz autē cōiūctio nō est ex fide: z iō petm̄ ē. Nō ē g̃ ɔiugiū: q: nullū ɔiugiū petm̄ ē. Aug. ēt dicit: q: nō est vera pudicitia infidelis cū fideli. Sz ve negaf eē pudicitia: nō q: i fideliū cōiugiū nō sit verū: sz q: nō hz illd triplex bonū qd excusat coitū z meretur p̄miū. Itē illud apli. Oē qd nō est ex fide petm̄ ē: ñ ita itelligēdū ē: vt qcqd fit ab infidelib' petm̄ sit: sz oē qd fit ɔ̄ fidē. i. ɔsciaz: male fit: z ad gehēnaz edificat. Vel in oi eo qd infidelis facit peccat: nō q: illud facit: sz q: nō eo mō illud facit quo dz: non referens ad debituz finem.

¶ Qd legitimum sit coniugium infidelium sed non ratum: z quare.

Copula ergo maritalis que est iter infideles cōiugiū ē legitimū: sz nō ratū. Legitimū q: ē iter legitimas psonas: sz nō ratū q: sine fide. Cōiugiū vero fideliū ē legitimū z ratū: si tñ legitime sunt psone. Qz autē legitima sit infideliū cōiunctio Aug. testaf dicēs. Vxor legitima societate ɔiuncta sine vlla culpa relinqtur si cū viro x̄piano permaneř noluerit. Ex hoc ēt pbaf q: ifideli ad fidē cōuerso apls ɔsuluit ifidelē nō dimittere. Qd nō faceret: si non esset inter eos legitimum coniugium. Legitimuz est quod legali institutione vel prouincie moribus non contra iussionem domini contrahitur.

Aug. i li. de fide z opibus.

Circa distin. 39. vidēdū de dispari cultu. Vbi sciendū q: lz inter infideles possit esse cōiugiū legitimū qd scz legali institutione cōtrahitur: cū nec lege diuina nec hūai copulari matrimonialiter prohibeanf: tñ illud non est simplr ratū seu inseparabile. Est eni dissolubile auctoritate diuina p cōuersionē alterius ad fidē. Si nāqz infidelis nolit cohabitare fideli vel sine iniuria seu blasphemia creatoris: vel sine sollicitatione cōuersi ad infidelitatē: fidelis pōt infidelē dimittere z cū fideli mrimoniū ɔtrahere. Et sic dicit aplš Si infidelis discedit discedat. Nō eni seruituti subiectus est frater aut soror in hmōi. Premissis vero se clusis suadet apostolus matrimoniū prius contractū esse seruandū post cōuersionē alterius vt infidelis p fidelē saluef. Sed an licitū sit fideli cōtrahere cū infideli? Dicit scō. q: sic ɔ̄trū est ex iure diuino. Vñ cōtraxit cū egyptia z moyses cū filia iethro. q erat incircūcisus: nec tpe legis mosayce erat prohibitū simplr ɔ̄here cū alienis: nisi cū chananeis: q: deus voluit illā gentē oino exterminari. Vñ hester nō illicite nupsit assuero. De iure tñ positiuo ecclesie nō pōt fieri talis ɔtractus: q: ecclesia illegitimauit fidelē respectu infidelis. 28. q. i. Sic eni. Cuius ratio posset assignari: q: ibi nō est cōpleta ratio sacramenti ex pte infidelis qui non fuit baptizatus: cū baptismus sit ianua sacramentoz: quapp si fidelis cōtraheret matrimoniū cū iudeo vel pagano: nullus esset: non sic de heretico qui baptismum suscepit. Licet enim contrahens peccaret matrimoniū tñ non esset dirimendū q̄tum ad vinculum sed q̄tum ad cohabitationem z thorum si in heresi obstinatus esset.

di. 39.

¶ De cognatiōe carnali z spirituali: z prius de carnali. Di. xl.

Nunc superest de cognatiōe aliquid dicere. Est autē cognatō alia carnalis: alia spūal'. Primuz de carnali cognatōe z affinitate i spiciam'. Cognati g̃ vel affines i septimo gradu' vl' ifra copulari ñ dbēt. Vñ Gre. Progeniē suā vnūquēqz vsqz ad septimā obseruare decernimus generationē: z q̄diu se agnoscūt affinitate ppinquos: ad ɔiugalē copulaz accedere denegam': qd si fecerint: sepent. Itē Nico. papa. De ɔsanguinitate sua null' vxorez ducat vsqz post gñatione septimā vel quousqz parentela cognosci pōt. Itē Nulli ex ppinqtate sui sanguis vsqz ad septimū gradū vxores ducāt. His auc̄tatib' alijsqz p̄ribus ɔsāguineoz ɔiūctiōes phibēf vsqz ad septimū g̃dū.

Greg. epi. gallie.

Nico. papa.

¶ De cōputatione graduuz cōsanguinitatz.

Quomō autē gradus cōsanguinei tatis cōputādi sint Isido. oñdit sic. Series ɔsāguinitatis sex gradibus dirimif hoc mō. Fili' z filia qd est frater z soror sit ipse truncus. Illis seorsū seiūctis: ex radice illi' trūci egrediūf isti ramūculi nepos z neptis primus. pnepos z proneptis scđus. abnepos z abneptis terti'. atnepos z atneptz quart'. trineptos z trineptis qntus: trinepotis nepos z trinepotis neptis sext'. Attēde q: sex gradus tm̄ ponit Isido. q: truncum inter gradus non cōputat. Alij vero qui septē gra

Isido.

duos ponūt truncū iter grad⁹ cōputāt. varie n̄ q̄ cōputant grad⁹ ꝯsāguinitat. Alij.n.p̄rem ī p̄mo gradu: filios ī scdo ponūt. Alij primū gradū filios appellāt: negātes gradū cognatiōis iter pīez ꝛ filiū eē: cū vna caro sint pr̄ ꝛ fili⁹. Auctoritates ḡ q̄ cōsāguinitatis cautelā vsq̄ ī septimū gradū ꝓhibēt: p̄rem ponūt in primo gradu. Jlle v̄o q̄ vsq̄ ad sextū gradū ꝓhibēt: primū gradū filios appellāt: atq̄ ita fit vt eedez psone s̄m hāc diuersitatē iueniāt̄ in.vi.ꝛ.vij.gradu. P̄rez v̄o ī p̄mo gradu ponit q fratres dicit eē scd̄z hoc mō cōputat zacharias papa ingens. Parētele gradus tal̄r cōputam⁹. Ego ꝛ frater me⁹ vna gn̄atio sum⁹ p̄mūq̄ gradū efficim⁹. Rursus fili⁹ me⁹ ꝛ fratris mei fili⁹ scd̄a generatio sunt: ꝛ s̄m gradū faciūt: ad hūc modū cetere successiones. Jnter illos vero q sex cōputāt grad⁹ ꝛ illos q septē cōputāt grad⁹: nulla in sensu existit diuersitas: q̄uis in numero graduū veritas videatur. Ultima vero generatio si a fratrib⁹ sumat initium numerandi septima inuenitur

Zacha. alr̄ computat.

¶ Quare sex gradus computantur.

Quare vero sex cōputet Jsidor⁹ ipse apit dicēs. Cōsāguinitas duz se paulatī ꝓpaginū ordinib⁹ dirimēs vsq̄ ad vltimū gradū ꝑtraxerit ꝛ ꝓpinqtas eē desierit: tūc primū lex ī matrimonij vinculū eā recipiet ꝛ quodāmō icipiet reuocare fugiētē. Jō aūt vsq̄ ad sextū generis gradū cōsanguinitas cōstituta est: vt sicut.vi.etatib⁹ mūdi gn̄atio ꝛ hois status finit̄: ita ꝓpinqtas generis tot gradib⁹ terminet̄. Jn his sex gradib⁹ oīa ꝓpinqtatū noīa ꝯtinēt̄ vltra quos nec affinitas inueniri nec successio pōt ampli⁹ ꝓpagari. Scd̄m alios septē grad⁹ iō cōputant̄ vt ita post septē gradus spōsus spōse iungat̄: sicut post hāc vitā que septē dieb⁹ agit̄ eccl̄ia xp̄o iunget̄. Hic autē occurrit illd̄ qd̄ Greg. aug. anglorū ep̄o a quo requisit⁹ fuerat. quota gn̄atiōe debeāt copulari: rescribit sic. Quedā lex romana p̄mittit vt siue fr̄is vl̄ sororis seu duorū fratrū germanorū seu duarū sororū: fili⁹ ꝛ filia misceant̄. Sz experimēto didicim⁹ ex tali cōiugio sobolē nō posse succrescere. Un̄ necesse est vt quarta vel q̄nta generatio fideliuz licēter sibi coniugat̄. Sz post multū tp̄is idē Gre. a felice messane sicilie ꝑsule requisit⁹: vtrū Aug. scripserit vt anglorū quarta generatione cōtracta m̄rimonia nō soluerent̄: inter cetera talē reddidit rōnē. Qd̄ scripsi Aug. anglorū ep̄o: ꝑsi etiā anglorū genti que nuper ad fidē venerat ne a bono quo cepat metuendo austeriora recederet special̄r ꝛ nō gn̄aliter me cognoscas scripsisse. Nec iō hec eis scripsi vt postq̄ in fide fuerit solidati: si infra ꝓpriā cōsāguinitatez inuēti fuerint nō separent̄: aut infra affinitatis lineam.i. vsq̄ ad septimā generationem iungantur.

Quare septem. gradus

De dispēsatione gre. erga anglos.

Jo. de ceci. cō. Ratino/polita/n⁹ ep̄s.

c

Circa distin.xl. Queritur vtrū cognatio carnalis īpediat matrimoniuz? Circa qd̄ primo aliqua p̄mittēt̄: ꝛ deinde videbit̄ de quesito. Quātū ad p̄mū sciendū q̄ triplex est cognatio scz carnalis q̄ dr̄ ꝯsanguineitas spūalis que dr̄ cōpaternitas: ꝛ legalis que dicitur adoptio. Cōsāguineitas est vinculuz ꝑsonarū ab eadē ꝑsona carnali ꝓpagatione descēdētiū. Jlla aūt ꝑsona a qua descēdūt dr̄ stipes. Linea vero dr̄ ordinata collectio hmōi ꝑsonaꝝ: ꝛ diuidit̄ in ascēdētē: descēdētē ꝛ trāsuersalē. Descēdens est a ꝑsona ꝓpagāte ad ꝓpagatas: vt pater filius nepos. ꝛc̄. Linea ascēdens est econuerso: vt pater: auus: ꝓauus. Trāsuersalis est qn̄ ambe ꝑsone descendūt ab eadē ꝛ neutra ab altera: vt frater soror. Jn his autē lineis sunt diuersi gradus. Est aūt gradus determinata ꝓpinqtas ꝑsone ad ꝑsonā. Siquidē in linea ascendētiū ꝛ descēdētiū quelz ꝑsona addita alteri facit gradū. Un̄ pater ꝛ filius sunt in primo gradu nepos in scd̄o ꝓnepos in tertio abnepos in quarto. Jn linea vero trāsuersali duo fratres sunt in p̄mo gradu horū filij in scd̄o ꝛ ita cōsequenter. ¶ Quātū ad scd̄m dicit sco. q̄ ī oī lege aliqua ꝓpinquitas ipedivit. Jn lege eniz nature sola ꝓpinqtas ipediuit ī linea descēdente ex illo verbo ade: Relinquet hō patrē ꝛ matrē suā ꝛ̄ ad copulā cōiugalē: nec intelligit̄ tm̄ de p̄re proximo: sed de quocūq̄ in linea recta ita q̄ si adaz hodie viueret nō posset aliquā vxorē ducere. Forte ēt post multiplicationē generis hūani si stetisset innocētia fuisset prohibitio ī q̄busdā gradibus vlterioribus: sz in p̄ncipio nō potuit: q2 nō erant alie femine q̄ sorores. Un̄ fuit tūc necessariū q̄ cōtractus fieret in primo gradu in linea trāsuersali nō recta. Jn lege aūt mosayca erat ꝓhibitio quātū ad quosdā grad⁹ vlteriores: pz Leuitici. 18. Jn lege aūt euangelica nō inuenit̄ a xp̄o aliqua ꝓhibitio sup hoc vltra ꝓhibitionē legis nature. Nec ēt explicite cōfirmauit ꝓhibitionē sup hoc factā in lege mosayca: sz ecclesia illegitimauit ꝑsonas vsq̄ ad quartū gradū inclusiue extra de cōsangui. Nō dz. Et ratio huius fuit: q2 vsq̄ ad quartū graduz manet amicitia rōne cōsanguineitatis: ꝛ ex tūc incipit tepescere: ꝛ iō cōgruū fuit p vinculū cōiugale tepescentez amicitiā renouare. Hec sco. Et notādū q̄ ꝑsona distans a stipite in tertio vel q̄rto gradu: pōt matrimonialiter copulari cū illa que ab eodē stipite ex alio latere distat in q̄nto gradu. q2 a quoto gradu ꝑsona remotior

di.xl.

modos

motior distat a stipite toto gradu distat a quolz desce dēte ex eodē p aliā lineā. ex de cōsanguineitate ⁊ affinitate. ca. vltio in textu ⁊ in glosa. Itē sciendū q in lege mosayca erat prohibitio matrimonij cū patre cū matre cū vxore p̄ris: cū sorore p̄ris cū sorore matris cū vxore patrui seu auūculi cū nuru cū vxore fratris nisi obierit sine liberis: cū filia vxoris cū filia filij vxoris vel filie eius cū sorore vxoris: cū nepti. id est filia filij tui vel filie. Ratio hui⁹ inhibitionis assignat ad tollendū occasionem libidinis que posset oriri ex frequenti cohabitatione personarum predictarum si cū illis posset matrimonium contrahi.

¶ De gradibus affinitatis. Di.xli.

Nunc de affinitate vidēdū est ꝺ qua Greg. ait. Porro de affinitate quā dicit parētelaꝫ eē q̄ ad viruꝫ ex pte vxoris seu q̄ ex pte viri ad vxorē ptinet: manifesta rō est: q: si ꝑm diuinā sniam ego ⁊ vxor mea sum⁹ vna caro pfecto mihi ⁊ illi mea suaq3 parētela ppinqtas vna efficit. Quocirca ⁊ soror vxoris mee in vno ⁊ pmo gradu erim⁹: fili⁹ vero ei⁹ scḋo gdu erit a me. neptis vō i tercio. Idq3 vtriq3 in ceteris agendū est i successiōib⁹. Vxorē vō ppinq cuiuscūq3 gradus fit: ita me opꝫ attēdere: quēadmodū ipsi⁹ quoq3 grad⁹ aliq̄ femina ppīe ppinqtatis fit. Nō nimirum vxori mee de ppinqtate viri sui in cūctis cōgnationis gradib⁹ cōuenit obseruare. Qui vō aliorsū sentiūt antixpi sunt. Itē Julius papa. Eq̄liter vir cōiugat cōsanguineis pprijs ⁊ cōsāguineis vxoris. Itē Isido. Sane cōsanguinitas que in pprio viro ꝯseruāda est ēt in vxoris parētela de lege nuptiarū custodiēda est: q: ꝯstat eos duos fuisse i carne vna. Jdq3 cōis est illis vtraq3 parētela. Itē Juli⁹ papa. Nullū in vtroq3 sexu pmittim⁹ ex ppinqtate sui sanguinis vel vxoris vsq3 in septimū gñationis gradū vxorē ducer: vel icesti macula copulari: q: sicut nō lꝫ cuiq3 de sua cōsanguinitate xpiano: sic nec ꝺ ꝯsāguinitate vxoris ꝯiugē ducē pp carnis vnitatē. Itē gre. De affinitate ꝯsāguitatꝫ p gdus cognatōis placuit vsq3 ad septimā gñationē obsuare. Nā ⁊ hr̄ditas rex p legal'e istroꝝ diffitōes sācita: vsq3 ad septimū gdū hr̄dū ptēdit successionē. Nō. n. eis succederēt: nisi ꝺ ppagie cognatōis dēret. His auctatib⁹ insinuat: ⁊ q̄ sit affinitas ⁊ vsq3 ad quē gradū sit obsuāda. s. vsq3 ad septimū.

Ex cōcilio maciensi.

In cōcilio meciensi.

¶ Varie traditiones de affinitate.

Sꝫ alij vident ꝯcedere in qnta gñatiōe inter affines ꝯhi cōiugiū ⁊ i q̄rta ēt si ꝯiūctū fuerit nō separari. Ait. n. Fabian⁹ pp. De ppinqs q ad affinitatē p viꝝ ⁊ vxorē veniūt defūcta vxore vl' viro in qnta gñatiōe iūgāt. In quarta si vēti fuerint nō sepent. In tertia vō ppiqtate nō lꝫ vxorē alteri⁹ accipe p⁹ obitū ei⁹. Equal'r vir iūgat in mr̄imonio eis q si bi ꝯsāguinei sūt: ⁊ vxoris sue ꝯsanguineis: p⁹ mortē vxoris. Ecce hic ꝯcedit in qnta vel q̄rta ppiquitate affiniū fieri ꝯiugiū. Juli⁹ ēt pp ait. Statutū ē vt relictā fr̄is vxoris sue relictā fr̄is vxoris sue: relictā filij vxoris sue nemo sibi i mr̄imoniū sūat: relictā vxorē ꝯsāguineorū vxoris sue vsq3 i tertiā ꝓgeniē nemo i vxorē sūat: In q̄ra vō ⁊ qnta si iūcti fuerit nō sepēt. Ecce q3 varie ꝺ affinitatꝫ obsuatiōe loquūt auctores. Alij. n. vsq3 ad septimū gradū eā obsuari sāciūt. Alij vō i qnto vel q̄rto mr̄imonia ꝯcta nō diuidūt. Sꝫ illi vītatis rigore: isti mi̇ꝑicordie dispēsatione vident pponere. Pōt. n. eccl'ia dispēsare i copula affiniū vsq3 ad tertiū gdū: sicut Greg. dispensauit in q̄rto gdu ꝯsāguinitatis. Illḋ aūt nō est ptereūduꝫ qḋ Greg. venerio epo scripsit. Sedē apl'icaꝫ cōsulere decreuisti: si mulier copula nuptiali ex̄neo viro ꝯiūcta cognataiōi ei⁹ptineat: si eo defūcto cognatio maneat vl' sub alio viro cognatiōis vocabl'a dissoluant: vl' si suscepte soboles pn̄t legitie ad prioris viri cognationis trāsire copulaꝫ. Si vna caro fuerit qūo aliqs eoꝝ pt ppinqu⁹ vni ptinere: nisi ptieat alteri? Hoc mīme posse fieri credēdū ē. Porro vno defūcto: i supstite affinitas ñ delet: nec alia copula ꝯiugal' affinitatē copl'e ꝑoris soluē valꝫ: sꝫ nec alteri⁹ꝯiunctiōis soboles placet ad affinitatꝫ prioris viri ꝯsortiū trāsire. Si qs g sacrilego ⁊ temerario ausu i defūcto q̄rit ppinqtatē extiguē: vl' sb altero affinitatꝫ vocabulo dissipare: vl' susceptas soboles alteri⁹copule ppinqtati ꝑoris credit legitie sociari: hic negat verbū validū eē qḋ dixit. Erūt duo i carne vna. Ecce h phibet si mortuo p⁹ viro vxor ei⁹ alij nupsit: filios de 2⁹ viro gēitos ducē vxores ꝺ cognatiōe ꝑoris viri: q: filij mediāte mr̄e ad cognitione ꝑoris viri ptinēt: cū q⁹ mater eoꝝ vna caro extiterat. Hoc idē ēt. Inno. papa ait Si q̄ mlier ad scḋas nuptias trāsierit: ⁊ ex eis sobolē gēuerit nullaten⁹ pt ad ꝯsortiū cognatiōis prioris viri ptingē. Hoc āt obseruādū ē vsq3 ad septimū gñis graduꝫ: sed maxie vsq3 ad tertium ⁊ quartum sicut supra posituꝫ est.

Fabian. papa.

Julius papa.

Grego.

Inno. papa.

¶ Si coniugiuz sit inter eos qui nota cõsanguinitate diuiduntur.

Et est sciẽdũ qꝫ ecclesia infra pdictos gradus cõsanguinitatis cõiunctos separat. Si autẽ ignorãter cõiũcti fuerint in cõspectu ecclesie: ꝛ postmodũ pbata ꝯsanguinitate eiusdẽ iudicio separati. Querit vtrũ copula illa ꝯiugiũ fuerit? Quibusdã vr nõ fuisse cõiugiũ: qꝛ nõ erant legitime psone. sꝫ tñ de crimine excusanf p ignorãtiã: ꝛ quasi cõiugiũ reputaf: qꝛ bona fide ꝛ p manuz ecclesie ꝯuenerũt. Vñ ꝛ filij eorũ legitimi habenf. Alij ṽo dicũt fuisse cõiugiũ lꝫ non essent legitime psone: qꝛ taliũ cõiunctiões vocãt canones cõiugia: vbi de psonis agitur quarũ testimonio consanguineoꝝ sit dirimẽda cõiunctio. Vñ Urbanus papa. Si duo viri vel tres consanguinitatem iureiurando firmauerint: vel ipsi forte confessi fuerint: coniugia dissoluanf. Si vero neutrũ cõtigerit epi eos p fidẽ xpi obtestentur: quatin' palã fateanf si se recognoscũt consãguineos. Si se iudicio epoꝝ segregauerint in alia matrimonia nõ phibeanf ꝯtrahere. Idẽ Notificam' tibi vt cũ tres vel duo ex ppinquioribꝫ ei' q accusaf hanc ppinquitatẽ iuramento firmauerint: vel si duo vel tres ex antiquioribꝫ ianuẽsibꝫ quibꝫ hec ppinqtas ẽ nota: q bone fame ꝛ veracis testimonij sint: remoto amore: timore: pcio ꝛ oi malo studio: pdicta firmauerit: sine mora cõiugia dissoluãtur. Cõsanguineos vero extraneoꝝ nullus accuset: vel ꝯsanguinitatẽ in synodo cõputet: sꝫ ppinqui ad quoꝝ noticiã ptinet. Si ãt pgenies tota defecerit: ab antiquioribꝫ ꝛ veracioribus qbꝫ propinqtas tota nota sit: eps cãonice reqrat: ꝛ si inuẽta fuerit: sepentur. Ecce quibus accusantibꝫ ꝛ testificantibus dirimẽda sit cõsanguineoꝝ cõiũctio que ꝯiugiuz vocaf.

Quibꝫ psõis testificãtibus sint diuidenda cõiugia.

Ur. pa.

Richa. rio ianuẽsi epo

Fabia. papa.

¶ Distinctio vtilis.

Hic dicẽdũ est qꝫ aliud ẽ fornicatio: aliud stuprũ. aliud adulteriũ: aliud icest' aliud rapt'. Fornicatio lꝫ sit genus ois illiciti coit' q sit extra vxorẽ: tñ spãlr itelligif i vsu viduarũ vel meretricũ vl ꝯcubinaꝝ. Stupꝝ pprie ẽ virginũ illicita defloratio. Adulteriũ est quasi alieni thori violatio: vñ adulteriũ dr quasi alterius thori accessio. Incestus est cõsãguinearuz vel affiniũ abusus. Vñ icestuosi dicunf qui cõsanguineis vel affinibus suis abutunf. Raptus admittif cũ puella violenter a domo pris educif: vt corrupta in vxorẽ habeaf: siue puelle siue parẽtib' vis illata cõstiterit hic morte mlctaf: sꝫ si ad ecclesiã cũ rapta cõfugerit: puilegio ecclesie mortis ipunitatez meref. Attendẽdũ ẽ ẽt illud alexandri q ait. Qð frater sororis vxoris tue cognati dicunf equocatiõis iure fit: ꝛ necessitate vulgaris appellationis poti' qꝫ vlla cognatiõis cã. Uxor enim fratris fratissa potius qꝫ cognata vocaf Mariti frater leuir dicif. Duoruz fratꝝ vxores ianitrices vocanf q̃si eãdez ianuã itrãtes Uiri soror glos appellaf. Sororis autem vir non habꝫ speciale nomen nec vxoris frater.

Quid sit fornicatio. Quid sit stuprum. Quid sit adulterium. Quid sit icest' Quid sit rapt'

Alexã. papa

Circa distin. 41. Quero vtrũ affinitas ipediat matrimoniuz? Hic dicit sco. qꝫ affinitas est vinculũ psone ad psonaz ex copula carnali cũ psona alteri cõsãguinea cõtractũ: qꝛ enim psona carnaliter copulata ẽ cõsanguinea alicui: ideo illa cui copulaf sit affinis ei' ꝛ ecõuerso. ꝛ sic affinis iuxta expõnem nois dr ille q accedit ad fines alicuius cõsãguineitatis. In affinitate pñt assignari gradus ꝛ linee sicut prius in consanguinitate: ꝛ p his oibꝫ vna breuis est regula. Quoto gradu cõsanguineitatis aliquis distat ab aliquo: toto gradu affinitatis distat ab eodẽ illa que est ab ipso carnaliter cognita siue sit vxor siue meretrix vel cõcubina. ꝛ sic oẽs cõsanguinei viri sunt affines vxori: ꝛ oẽs ꝯsãguinei vxoris sũt affines viro. Cõsãguinei tñ viri nõ sũt affines cõsanguineis vxoris. extra de cõsã. ꝛ affi. Nõ sup his. Et notãdũ qꝫ lꝫ vir nõ possit ducere in vxorẽ aliquã de cõsanguineitate vxoris: poterit tñ ducere in vxorẽ mulierẽ que fuit matrimonialiter cõiũcta cũ fratre vel alio cõsanguineo pprie vxoris: qꝛ inter ipsũ virũ ꝛ hmõi mulierẽ nec est affinitas nec publice honestatis iusticia pro nũc: lꝫ antiquitus fuerit extra. c. Nõ dꝫ. Idẽ dicẽdũ ð muliere. Nõ sufficit autẽ ad affinitatẽ proprie dictã qꝫ sit vxor: sꝫ reqrif carnalis cõmixtio. Affinitas tñ large sumpta que dr publice honestatis iusticia: cõtrahif p matrimoniũ nõ cõsumatũ. seu p cõsensuz sponsaliũ. Impedit aũt affinitas siue proprie siue large sũpta in eodẽ gradu in quo consanguineitas. ext. de cõsan. ꝛ affi. Nõ dꝫ. Ex extra de sponsalibꝫ. li. 6. Ex psonalibus. Licet aũt sint nulla ipso iure. s. rõne alicuius ipedimẽti matrimonij: qð tñ nõ sint nulla ex defectu cõsensus: oritur publice honestis iusticia que ẽ ipedimẽtũ efficax ad dirimendũ sponsalia vel matrimonia sequẽtia: nõ autẽ ad pcedẽtia dissoluẽdũ. Requirif aũt ad cõsensum qꝫ vterqꝫ sit septẽnis. Sic etiã affinitas pprie sũpta si pcedat mrimoniũ: dirimit matrimoniũ postea ꝯtctũ. Si ṽo sequaf nõ dirimit mrimoniũ: talis tñ priuaf iure petẽdi debitũ cx de eo q cognouit ꝯsan. vxoris sue. ca. i. Lꝫ autẽ affinitas ꝯtrahat p fornicationez. extra de eo qui cogno. cõsan. vxoris sue. Discretionẽ ꝛ capi.

di. 41. §. i.

de affinitate.

e ea. Licet me fraternitatis: nõ tñ ɔ̃hitur p pollutionem extraordinariá seu nõ nãlẽ. 35. q. 3. Extraordinaria. Si enĩ vir claustꝝ pudoris. inuaſit: nõ tñ semẽ emiſit: nõ ɔ̃hiẽ affinitas vt dicit rod. Cõtrahiẽ autẽ ſi vir semen emiſerit: ꝫ mulier nõ emittat ẽm eundeꝫ. Scõm aũt thomá: alber. ⁊ inocentiũ nõ ɔ̃hiẽ: niſi etiam mulier emittat. qꝛ opꝫ ꝙ ſit ibi seminuꝫ cõmixtio Durat aũt affinitas etiá mortua pſona mediante qua ɔ̃hitur inter supſtitem ⁊ ɔ̃sanguineos defuncti.

Ar.3. U Trum poſſit pſcribi ɔ̃ phibitionẽ ď ɔ̃hẽdo cũ affine? Rñ. Presuppoſitis his q̃ ĩ pcedẽtibus de pſcriptiõe dicta ſũt. di. 15. agẽdo de ieiunio ⁊ de illo q detinet alienũ Dico ꝙ pſcriptio nõ valet in ppoſito. qꝛ eſt a iure reprobata. extra de ɔ̃ſan. ⁊ affini. Nõ dꝫ. in fine. Et notandũ ꝙ vltra pred. ẽm Rich. ad hoc ꝙ pſcriptio ſit valida tria reqrunẽ. Primo ꝙ poſſeſſor aliq̃ titulo. i. aliq̃ cã poſſidẽdi. puta donatiõe: emptione: iure hereditario dote vxoris vel alias incipiat poſſidere q̃ ſibi videaẽ iuſta. ꝫ nõ ſit extra. e. Si diligẽti. i glo. vbi dẽ ꝙ titulus dẽ iuſtus p tanto. qꝛ dat cãꝫ pſcribendi: ꝫ in veritate nõ ſit iuſtus. qꝛ tũc nulla eſſet pſcriptio neccia. Scðo ꝙ ſit poſſeſſor bone fidei: ita ꝙ durante tpe pſcriptiõis credat ſe iuſte poſſidere. vñ dẽ extra. e. Vigilãti. Nulla antiqua dierũ poſſeſſio iuuat aliquẽ malefidei poſſeſſorẽ niſi reſipuerit poſtꝗ̃ ſe nouerit aliena poſſidere. qð eſt intelligẽdũ ẽm gloſam. ſi ante cõpletã pſcriptionẽ habuerit malã fidẽ. Non enĩ dẽ malefidei poſſeſſor q poſt cõpletã pſcriptionẽ prio recognoſcit ꝙ res qñ eã incepit poſſidere ſua nõ erat ď iure. ɔ̃cor. Sco. vt fuit poſitũ di. 15. ⁊ eſt opio cõior. ꝫ qdã oppm teneãt. Tertio ꝙ ſi poſſideat p totum tps deteriatũ a iure abſqꝫ iterruptiõe. Illud aũt tps deteriatur breuius vel longiꝰ ẽm ɔ̃ditiones rerũ q̃ poſſidenẽ ⁊ illoꝝ ɔ̃ quos pſcribiẽ. Sic aũt pſcribẽs ius acqrit in re que de iure nõ erat ſua. Interrũpiẽ autem pſcriptio p pteſtationẽ corã iudice vel publica pſona ď nũciationẽ factã colono. multiſqꝫ alijs modis de qbꝰ cã breuitatis ſupſedeo. Sunt etiã multi caſus in qbus nõ currit: ꝫ nõ interrũpaẽ. puta nõ erit ɔ̃ euꝫ q eſt in etate pupillari. nec ɔ̃ eũ q iuſta cã ipeditꝰ non põt agere: alijſqꝫ modis quos vide in bartholia. Nota ꝙ ɔ̃ romanã eccliãꝫ reqriẽ pſcriptio centũ annoꝝ ex. e. Cũ nobis. In alijs aũt. xl. e. Ad aures. Item notãdũ ꝙ qñ tãti tpis allegaẽ pſcriptio cuius ɔ̃rij memoria nõ exiſtit. nõ eſt neccius titulus q poſſeſſori cãꝫ tribuat pſcribẽdi: ꝫ ſufficit bona fides. li. 6. de pſcriptionibꝰ. Ex̃patuꝫ. Hoc aũt nõ hꝫ locũ in his q̃ pſcribi nõ pñt. ſicut ius pcipiendi decimas nõ põt a laicis preſcribi. extra de preſcriptione. Cauſa.

de pſcriptione.

De ſpirituali cognatione. Di. xlij.

d E parẽtaliũ graduũ famoſa qõne aliqd ꝫ minus ſufficiẽter diximꝰ. Itẽ de ſpũali cognatiõe addamꝰ: q̃ etiã pſonas ipedit vt nõ ſint legitime ad ineũdas nuptias. Tria q̃dã ſũt ɔ̃ſanguitas: affinitas: ⁊ ſpũalis germanitas. Cõſanguitas ẽ iter eos q iunguní ẽm lineã gñis. Affinitas inter eos q gñe qdẽ nõ ſũt ɔ̃iuncti: ꝫ mediãte gñe ſũt ſociati: verbi gña. Vxor filij fratris mei q̃ nõ eſt de gñe meo: p ipꝫ q eſt ď gñe meo mihi affinis fctã eſt ⁊ ĝ illi. Spũalis pximitas ẽ inter cõpatrẽ ⁊ cõmatrẽ: ⁊ iter eos quoꝝ vnꝰ alteꝝ de ſacro fonte leuauit vel in cathecizatiõe aut cõfirmatione tenuit. Eſt etiaꝫ inter filios eiuſdem hominis carnales ⁊ ſpirituales.

Qui ſint filij ſpirituales.

Spũales filij ſũt quos de ſacro fonte leuamꝰ vel i cathecizatiõe ſeu ɔ̃firmatiõe tenemꝰ. Filij ẽt ⁊ filie ſpũales eorũ ſũt q trine merſiõis vocabulo eos ſacro baptiſmate tigũt. Dẽ ẽt ſpũalis filia ſacerdotꝭ q̃ ei pctã ſua ɔ̃fiteẽ. Vñ Simacus papa. Oẽs quos i pnĩa ſuſcipimꝰ ita nr̃i ſpũales ſũt filij: vt ⁊ ipi quos vel nobis ſuſcipiẽtibꝰ vẽ ſub trine merſiõis vocabulo mergẽtibꝰ vnda baptiſmi regñauit. Silueſter ẽt ãmonet vt ad ſuam filiã pnĩalem nullus ſacerdos accedat qꝛ ſcriptũ ẽ. Oẽs quos in pnĩa accepimꝰ ita nr̃i filij ſũt vt i baptiſmo ſuſcepti: quoꝝ oiuꝫ flagitioſa ẽ cõmixtio. Qꝫ ãt cõpater ⁊ cõmr̃ ſibi iũgi nequãt nec pr̃ ſpũalis nec mr̃ filie vẽ filio ſpũali ex ɔ̃cilio maguntinẽſi doceẽ. De eo qð iterrogaſti ſi aliqs filiolaꝫ ſuã duxerit vxorẽ: ⁊ de eo q cõcubuit cũ mr̃e ſpũali: ⁊ de eo q filiuꝫ ſuũ baptizauit ⁊ vxor eiꝰ eũ de fonte ſuſcepit hac cã vt diſcidiũ fieret ɔ̃iugij: ſi poſt in tali copula pñt pmanere? ſic rñdẽdũ eſt. Si filiolã aut cõmatrẽ ſuã aliqs in ɔ̃iugium duxerit: ſeparãdos eẽ iudicamus: ⁊ graui pnĩa plectendos. Si võ ɔ̃iuges legitimi vel vnꝰ vel ambo ex induſtria hꝫ fecerit vt filiũ ſuũ ď fonte ſuſcipent ſi inupti manere voluerit bonũ eſt. Sin autẽ: grauis pnĩa iſidiatori iniũgaẽ ⁊ ſiẽ maneãt ⁊ ſi preuaricator ɔ̃iugij ſuputxerit: accerima pnĩa mulcteẽ: ⁊ ſine ſpe ɔ̃iugij maneat. Ex his apparet ꝙ aliqs filiolã ſuã vel cõmatrẽ nõ põt ſibi copulare nuptiaẽr: ⁊ ſi pſũptũ fuerit ſeparãdi ſũt. Qui ãt legitime ɔ̃iũcti ſũt: ñ iõ ſeparãdi ſũt: qꝛ alter eoꝝ iſidioſe filiũ de fõte leuauit. Qð ẽt Nicolaus ɔ̃firmat dicẽs. Noſſe deſideras vtꝝ mulier q̃ viri filiũ ex alia femina genitũ de ſacro fonte lauauerit poſtmodũ poſſit cũ eodẽ viro copẽari. Quos iõ ɔ̃iũgi poſſe

Simacus papa.

Siluest papa.

In cõcilio maguntinẽſi

Nico. papa.

decernim⁹:qꝛ ſm canones ſacros niſi ābozuʒ ꝯſēſu:nulli⁹ religiōis obtētu dʒ cōiūx dimitte re cōiugē:cū apl's pcipiat. Nolite fraudari in uicē niſi forte ex cōſenſu ad tps ⁊c. Jtē Dem̄ ē nob. quaſdā femias ꝯſidioſe:quaſdā ꝑo fra dulenter vt a viris ſuis ſepenẽ: pprios filios corā epis ad cōfirmādū tenuiſſe. Uñ nos di gnū duxim⁹:vt ſi qua mulier filiū ſuū deſidia aut aliq̄ fraude corā epo tenuerit ad ꝯfirmā duʒ pp fallaciā vel fraudē:q̄ʒdiu viuat pniaʒ agat:tñ a viro ſuo nō ſepeẽ. Jtē Jo. papa. Ad limia ſci Petri hō noie ſtephan⁹ veniēs:nr̄o pſulatui inotuit q̄ filiū ſuū i extremo vite po ſitū ūdū baptiſmi vnda lotū:abſētia ſacerdo tū cogēte baptizauit:eūq̄ꝫ ꝓprijs māib⁹ ſuſce pit:atq̄ꝫ ꝓ hmōi negocio reuerētia tua pꝛeſa tū hoiem a ſua cōiuge indicauit eē ſeparādū. Qð fieri nullaten⁹ dʒ dicēte ſcriptura. Quos de⁹ꝯiunxit hō nō ſeparet. Et dn̄s nō dimitte re vxorē niſi cā fornicationis iubet. Et nos tā ta auctē fretī dicim⁹ dimittēdū eē ⁊ iculpabi le iudicādū qð neceſſitas intulit. Nā baptizā di op⁹ laicis fidelib⁹:ſi tñ neceſſe fuerit libe re ꝯcedit. Uñ ſi ſupradict⁹ hō filiū morientem aſpiciēs ne aiam ppetuo ꝑire dimitteret:vn da baptiſmi lauit vt eū de ꝑtāte mortis eripe ret:bñ feciſſe lauda tur. Jðq̄ꝫ ſue vxori ſibi iaʒ olim legitime ſociate ipune duʒ vixerit iudi cam⁹ manere cōiunctū nec ob h̄ ſeparari de bere. His alijſq̄ꝫ plurib⁹ auctib⁹ edoceẽ ꝯiu ges nō eē ſeparādos ſi poſt legitimā copulaʒ alter alteri⁹ filiū d̄ fōte leuauerit:vł in ꝯfirma tiōe tenuerit. ¶ Quid p̄miſſis obuiat.

His autē obuiare vr̄ qð Deuſdedit pa pa ait. Peruenit ad nos dyaconus ſcitatꝫ vr̄e epl'ā deferēs q̄ qdā viri ⁊ mulie res p̄terito ſabbato paſchali ꝓ magno popu li incurſu neſciētes filios ſuos ſuſcepiſſent d̄ lauacro. Cupis ergo ſcire an pp hoc debeant viri ac mulieres ad ꝓpꝛiū vſuʒ redire vel nō? Nos vō hac re meſti pꝛiorū iquiſiuim⁹ dicta: ⁊ īuenim⁹ i archiuijs.i.in armarijs aplice ſe dis:iaʒ talia cōtigiſſe i plurib⁹ eccleſijs:quaꝛ epis ab hac apoſtolica ſede volētib⁹ ſcire vtrū viri ac mulieres redirēt ad ꝓpꝛiū thorū. Bt̄e mēorie ſci pr̄es Juli⁹ papa Jnno. ⁊ Celeſtin⁹ cū epoꝛū plurimorū ꝯſeuſu i aploꝛū pncipis eccl'ia p̄ſidētes talia reſcripſerūt:⁊ ꝯfirmaue rūt vt nullo mō ſe i cōiugio reciperēt viri ac

mlieres qcūq̄ꝫ hac rōe ſuſceperūt natos:ſʒ ſe parēt ſe:ne ſuadēte diabolo tale vitiū iualeſcat. Jtē. Si qs filiaſtꝛū vł filiaſtrā ſuā añ epū tenue rit ad cōfirmationē:ſeparetur ab vxore ſua:⁊ aliā nūq̄ꝫ accipiat. Hec aūt vel ad terrorē dcā ſūt nō q̄ ita eēt faciēdū:ſʒ ne illð fieret ſūmo pere cauēdū:vel de illis ē itelligendū q pri⁹ filios ſuos viciſſiʒ de fōte ſuſceperūt q̄ʒ fierēt cōiuges. Premiſſis aūt auctoritatib⁹ oino cō ſentiēdū eſt:vt ſiue ꝓpꝛiū ſiue tantū viri filiū mulier de fonte ſuſceperit:non ideo a viro ſe paretur. Quod de viro ſimiliter opʒ itelligi. ¶ De copula ſpiritualium vel adoptiuoꝛuʒ ⁊ naturalium filiorum.

Qð aūt ſpirituales vel adoptiui filij nā libus copulari nequeāt. Nico. papa teſtaẽ ita inquiēs. Jta diligeꝛ dʒ h ð eū qui ſe ſuſcepit de ſacro fonte ſicut pr̄em. Jnter fr̄es ⁊ filios ſpūales gratuita ⁊ ſcā cōmūio eſt:qua dicēda nō ē ꝯſāguinitas ſʒ hn̄da ſpūalis pxi mitas:vñ iter eos arbitror nō poſſe fieri lega le cōiugiū:qꝛ nec inter eos q nā ⁊ eos q ado ptione filij ſunt:venerande leges mr̄imonia cōtrahi pmittūt. Jtē. Si iter eos nō cōtrahiẽ matrimoniū quos adoptio iungit:quāto po tius a carnali opʒ inter ſe cōtubernio ceſſare: quos p celeſte ſcr̄m regn̄atio ſciſpūs vincit? ¶ Si filij qui ante paternitatem vel poſt na ti ſunt valent coniungi.

Hoc autē quidā volunt intelligere de ſi lis tm̄ filijs:qbus compatres facti ſint. De alijs vō q añ cōpaternitateʒ vel poſt geniti ſūt ꝯcedunt q̄ legitime ⁊ licite poſſūt. Quib⁹ vr̄ cōſentire Urbanus ſecūdus dicēs Sup qb⁹ cōſuluit nos tua dilectio:hic vr̄ rñ dendū:vt ⁊ baptiſm⁹ fit:ſi inſtante neceſſita te femina puerū in noie trinitatis baptizaue rit:⁊ q̄ ſpūalū parentū filij vel filie:añ vł p⁹ cōpaternitatē geniti poſſunt legitime cōiūgi: pꝛeter illaʒ pſonaʒ qua cōpatres effecti ſunt. ¶ Paſchalis papa.

Paſcalis vero ſecūd⁹:poſt cōpater nitatē genitos copulari ꝓ hibet ſcribēs Regio epo. Poſt ſuſceptū filiū de fōte vel filiā ſpūalē q ex cōpatre vel ex cō matre fuerint nati mr̄imonio iūgi nō pn̄t. Jl lud ēt notādū eſt qð in triburienſi cōcilio le gitur. Si qs ſue ſpūalis cōmatris filiā fortui tu ⁊ ita cōtingente rerū caſu in cōiugiū duxe

rit:

Ex cōci lio cabi lonēſi.

Jo. pa. anſelmo ceme ec cleſie epo.

Deuſde dit pa.

Nico. pa. ad cōſulta. burga rorum.

De co pula fi lioruʒ q añ cōpa ternita tem vel p⁹ nati ſūt Ur banus papa.

Ex tri burieñ ꝯcilio

rit: malu. tori puato pcilio habeat:atq legitimo connubio honeste operam det.

¶ Si quis ducere possit duas cõmatres alteram post alteram.

Solet ēt queri si cõmatrez vxoris p⁹ ei⁹ obitū qs ducere valeat? De hoc Nico.papa sic scribit. Sciscitatur a nobis sctas vrā:si quis duas cõmatres habere valeat vnā post alterā. In quo meminisse debes scriptū ēe:erūt duo i carne vna. Cū ḡ pstet q̄ vir ⁊ mulier vna caro efficiunt:restat virū cõpatrē pstitui mulieri:cuius assūpta vxor:cõmater erat:⁊ id virū illi femie nō posse cõiugi q̄ cõmater ei⁹ erat:cuz qua idē fuerat vna caro effect⁹. Huic aūt illd ɔ̄riū vr̄. Qui spūalē hz cõpatrē cuius filiū de lauacro accepit:⁊ vxor ei⁹ cõmater nō ē:lz ei defūcto cõpatre suo ei⁹ viduā ducere in vxorē:quos nulla generatio spūalis secernit. Itez ex epl̄a paschalis pape. Post vxoris obitū cuz cõmatre vxoris cõiugio copulari:nulla rō vel auctoritas vr̄ phibere. Nō.n.p carnis vnionē:ad vnionē spūs ptrāsitur. Sz sciēdū q̄ auctītas Nicolai de illo ait qui vxori sue debitum reddidit postq̄ cõmater illi⁹ extitit. Alie vero auctoritates d̄ illo agunt cuius vxor postq̄ a viro suo derelinquitur illius cõmater efficitur nec post cõpaternitatem a viro suo agnoscitur:vel de viro potius agunt:cuius vxor ante defungitur q̄ ab eo agnoscatur.

Nico. pa. Cõstā. epo — Extri. buriēs. pcilio. — Determinatio.

¶ Si vir ⁊ vxor possint sil' tenere puerum.

Solet etiam queri:si vxor cū viro simul debeat in baptismo suscipe puerū? De hoc Urban⁹ ait. Qd vxor cū marito in baptismo simul nō d̄beat suscipe puez:nulla auctoritate vr̄ vl' reperit phibitū:sz vt ipsa puritas spūalis paternitatis ab oi labe ⁊ isfamia cõseruet imunis:decreuim⁹ vt vriq simul ad hoc aspirare nō presumāt:quia vero piaculare flagitiū cõmisit qui duab⁹ cõmatrib⁹ vl' sororib⁹ nupsit:magna pnia dz ei iniūgi

Urba. papa.

¶ De secūdis ⁊ tertijs nuptijs ⁊ deinceps.

Sciendū est ēt q̄ nō solum pme vel scđe nuptie sunt licite sz ēt tertie ⁊ q̄rte nō sūt dānāde. Un̄ Aug. Scđas nuptias oino licitas apl̄us pcedit. De tertijs autē ⁊ quartis ⁊ de vltra plurib⁹ nuptijs solent hoies mouere q̄onem. Sz qs audeat diffinire qd nec apl̄m video diffinisse. Ait.n. Si dormierit vir ei⁹ cui vult nubat. Nō dicit primus vel scđs vel tertius vel quotuslibet: nec nobis diffiniēdū ē:qd nō diffinit apl̄s:vn̄ vt breuiter r̄ndeā nec illas nuptias d̄beo dānare nec eis verecūdiā numerositatis auferre: nec ɔ̄ humane verecundie sensum audeo dicere: ut quotiēs uoluerit nubāt:nec ex meo cordē preter scripture auctoritatez quotaslibet nuptias dānare. Idem testat̄ Hiero. Ego nunc libera voce exclamo:nec dānari in ecclesia bigamā imo nec trigamaz:⁊ ita licere quinto ⁊ sexto queadmodum secundo marito nubere. Apl̄us tn̄ bigamos a sacerdotali honore excludit. Sz hoc nō facit p vitio bigamie: imo p sacramēti virtute vt sit vna vni⁹ sicut vnica vnici. Illud tn̄ cesariēsis pcilij videt̄ innuere bigamiā eē pcm̄. Presbytez ingt in nuptijs bigami prandere nō puenit:q2 cum penitētia bigamus idigeat:qs erit presb̄r q̄ talibus nuptijs possit prebere psensū? Sz hoc de illo intelligi potest q̄ prime vxori insidiat⁹ putat̄ desiderio secunde:vel pro signaculo sacri illud dr̄:quod in bigamo non seruat̄. Ambro. etiaz dicit:q̄ prime nuptie tm̄ a dn̄o sūt institute: secunde p̄o sunt pmisse:⁊ prime nuptie sub benedictione dei celebrant̄ sublimiter. Secūde vero etiam in presenti carent gloria.

Augu. li. d̄ viduitate. — Ambro. ī epistolā ad corinth.

c Circa distinctionē. 42. Quero vtrū cognatio spūalis impediat matrimoniū. R̄nsio. Cognatio spūalis ē quodam vinculū pctum ex dispensatiõe sacramentoruz baptismi ⁊ cõfirmationis. de qua sic dicit̄ extra de cognatione spūali. li. 6. ca. j. Ubi enumerāt̄ psone inter quas ptrahitur nedum inter baptizatum ⁊ illū q̄ eum suscepit de baptismo ac inter eundem baptizatū ⁊ suscipientis filios ⁊ vxorē ante susceptionem ab eo carnaliter cognitam:imo etiā inter suscipientē patrē ⁊ matrē baptizati cognationē spūalē iure cõtrahi constat impediens matrimoniū pbendū ⁊ dirimens postmodū cõtractū. Sicut autē inter suscipientē ⁊ parentes baptizati: sic etiam inter vxorez suscipientis ab eo carnaliter cognitā ⁊ hmōi parentes. extra de cognatiõe spirituali. Martinus. Per actum enim vnius coniugum contrahit alia persona cognationem. q2 censent̄ vna caro. Et eadem que de suscipiente sunt dicta sūt de baptizante censenda. ex. e.c. Nedū li. 6. Ex pfirmatiõe quoq spūalis cognatio eisdē modis pbitur. matrimonia sic̄ impediens pbenda:⁊ dirimens post pcta. extra. de cogn̄. spūali. ca. ptracto. In scđo autē ca. dicitur q̄ p cathecismum q̄ precedit baptismū etiā cognatio spūalis cõtrahitur que impedit matrimoniū ptrahendum: sed non dirimit postea pctum. In ca. vero tertio dicitur

Di. 42. — Cognatio spūalis.

q si plures accesserint ad suscipiēdū infātē de baptismo: spūalis cognatio cū oibus ɔhit matrimonia impediens cōtrahēda τ postea cōtracta dissoluens. De cōfirmatione quoq; quātū ad hoc idē iudiciū est habēdū. Ex oratione vero aliorū sacrorū cognatio spūalis nequaq; orit que sic matrimoniū ipediat vl dissoluat hec in .6. habent. Suscipientes tñ bene possunt ɔhere inter se: qr nō phibent vt dicit ino. qr iter ipsos nulla cōtrahitur cognatio. Quia tñ vulgus interdū posset hoc estimare: iō honestū est sm ricb. vt vir τ vxor simul aspirare nō psumāt ad suscipiēdū puerū in baptismo. Filij ēt duorū cōpatrū bene possūt adinuicē matrimonialiter copulari. excepta illa psona p quā cōpaternitas est cōtracta vt p3 ex pdictis. Nō procedit ēt hmōi cognatio ad nepotes τ vlteriores cū non habeat grad' vt ex supradictis ēt p3 vñ filia mea spūalis bñ pōt cōtrahere cū filio filij mei: sic pr pōt cōtrahere cū illa quā eius fili' leuauit. Et l3 iura videant dicere. xxx. q. 2. ca. oēs τ duobus sequentib' q inter cōfessorē τ cōfitentē ɔhat cōpaternitas seu cognatio spūalis tñ nō est verū sm tho. de argētina: l3 s3 tho. cōtrahat vinculū seu fedus amicitie spūalis quādam similitudinē habens cū cognatione spūali. Additq; idē q ideo eque vel grauius iura ponūt cōfessores q auditā in cōfessiōe carnaliter cognouit sicut si cognouisset leuatā ab eo de sacro fonte vel ab eo baptizatā: nō qr eq̄le vinculū sit hic τ ibi vt dictū est s3 ad retrahendū cōfessores a nimia familiaritate q̄ solz oriri in hmōi ɔfessiōibus audiēdis. ¶ Quid si qs baptizat sine t3 ad baptismū propriū filiū vel sui cōiugis. Rñ. si vir vel mulier hoc fecit in articulo necessitatis siue p errorē seu ignorātiā: nō ipedit exigere aut reddere debitū. ex. e. Si vir. vñ. xxx. q. i. Ad limia. laudat ła q filiū suū morientē in absentia sacerdotū baptizauit. Si vero fecit p fraudē seu maliciā: qr. s. matrimonio insidiat: tūc fraudulent' ipedit exigere nō reddere: vt vj inui i fine illi' ca. s3 host. tho. τ ricb. ¶ Utrū
§.3. filius carnalis epi possit eā ducere in vxorē quā eps cōfirmauit. Rñ. q nō sicut nec illā quā baptizauit cū sit eadē rō de baptismo τ cōfirmatiōe: vt p3 ex pred. ¶ Quid si qs vult eē patrin' τ fingat se tāgere puerū τ nō tāgit: s3 rñdet tñ vba solita. Rñ. sm rod. q nō efficit patrin' nisi tāgat ipsū tenēdo seu leuādo d sacro fōte vel in cōfirmatione. Si vo teneat τ nō rñdeat nihilominus efficit cōpater si intendat agere vt verus patrin'. nā rñsio nō ē de eēntia cōpaternitatis.
§.5. ¶ Quid d illo q efficit cōpater p pcuratorē? dicit archi. q tal nō ɔhit cognationē spūalē: τ qd vj ɔ. ex. d pcu. ca. Filioli. li. 6. soluit s3 cū p illō qd notat. ex. d ɔse. ecc. Aq. Idē Jo. an. i q̄dā. q. disputata. Nō baptizat' ñ d3 aliquē tenet i baptismo sin necessitate z si d scō teneat nō ɔhit aliquā cognationē spūalē: qr sicē baptism' est ianua sacrorū: ita ēt cognationū spūaliū q̄ p sacra cōtrahunt: si aūt baptizatus teneat filiū nō baptizati: bene cōtrahit cognationē spiritualem.

q.2.§.1. Utrum cognatio legalis ipediat matrimoniū? Rñ. cognatio legalis fit p adoptiōez. Est aūt adoptio extranee persone in filiū legitima assūptio. cui' sūt due spēs: vna que dicit arrogatio. τ fit qñ ille qui nō h3 patrē. seu ēt ille qui est emācipat' trāsit cū reb' suis in ptātē arrogantis. Alia spēs retinet nomē cōe adoptionis q̄ fit qñ adoptat qui est in ptāte pris nec trāsit in ptātez adoptātis. Per adoptionē aūt pueniunt tres spēs legalis cognationis: vna est quasi descēdētiū q̄ attenditur iter patrē adoptantē τ filiū vel filiā adoptatos τ hec indistincte ipedit matrimoniū: qm pr nō potest cōtrahere cum filia adoptiua. xxx. q. 3. Ita diligere. Scōa spēs est collateraliū. s. iter filiū meū nālem τ adoptiuū: τ hec impedit matrimoniū quādiu sunt in eiusdē pris ptāte. ea vo soluta. s. morte pris vel emācipatione filij nālis vel adoptiui: nō ipedit. ex. e. ca. i. xxx. q. 3. Post susceptū. Tertia spēs est quasi legalis affinitas inter patrē adoptātē τ vxorē filij adoptiui. silr inter filiū adoptiuū τ vxorē pris adoptātis: τ hec oi tpe ipedit mrimoniū. Insti. de nup. §. i. τ. 2. Loquunt aūt iura indistincte de adoptioe τ arrogatione quātū ad matrimoniū ɔtrahendū vel dirimēdū. ¶ Utrum filius adoptiuus possit cōtrahere cū filia illegitima patris. Rod. dicit q sic. Utrū inter patrē adoptantem τ matrem adoptati aliqua cognatio contrahatur. dicunt thomas τ pe. q nulla.

q.3. §.1. Utrum scōe nuptie sint licite. Respondeo q sic. quia vt dicit Apo. in epla ad cor. de muliere. Si dormierit vir ei' cui vult nubat. τ quāuis nubat infra tps luctus qd est vnius anni spaciū. tñ p sñiam apli eius infamia quā scōm leges incurreret abolet. extra de scōis nuptijs. Cū scōm aplm. τ ca. sup illa: Qd aūt dicit chri. sup matth. q scōe nuptie sunt vere fornicatio d3 intelligi s. signū incōtinētie vel intelligit qñ nō cōstat sufficienter de morte prioris cōiugis. Cū autē alia vice bndicti sint: eorū bñdictio iterari nō d3. iterat tñ scōm cōsuetudinē quorūdā locorū qñ virgo ducit. ¶ Quid si vir iuit in exercitū ɔ sarracenos vel in regionē longinquā τ nescit vtrū sit viu' vel mortu': qd faciet vxor. Rñdeo sm ray. q canonice cōtrahere nō val3 donec sit certa. extra de spō. In pñti. Aut verisimiliter psumat de viri morte. extra. Ut lite nō cōtesta. Qm frequenter. Si autē postq̄ cōtraxerit cū alio dubitat de morte prioris cōiugis. d3 alteri debitū reddere: s3 nō d3 exiget. extra de secūdis nuptijs. Dñs. Si vo primus reuertat: vel alias sibi de vita ɔstiterit: d3 statim recedere a secundo τ redire ad primū. qd si nō faciet adultera iudicabit. 34. q. i. Per bellicā. τ ca. sequētibus. Primus quoq; eam recipe tenetur nisi si forte illa postq̄ sciuit de vita primi permisit se cognosci a secundo: τ sic adultera fuit.

q.4. §.1. De impedimentis matrimonij in gñali sūt aliq̄ vidēda. Et pmo qd faciet alter cōiugū si sciat ipedimētū cōiugij: τ apud ecclesiam probare ñ possit. Rñdeo si sit cert' d ipedimēto: d3 potius excōicatiōis sniam humiliter sustinere: q̄ p carnale cōmerciū petiñ opari mortale. Si autē nō sit certus: tūc vl h3 credulitatē leuē τ temerariā puta qr h' audiuit

audiuit a leuib9 vel a paucis: et tūc dʒ ipsaʒ ad ɔsiliū sui pastoris vel alicuius prudētis viri expellere: et sic debitū cōiugale exigere et reddere. Aut hʒ credulitatē pbabilē et discretā: sʒ nō euidentē et manifestaʒ: et tūc debituʒ reddere pōt: sʒ postulare nō dʒ ne in alterutro vel ɔ legē cōiugij vel ɔtra iudiciuʒ ɔscie cōmittat offensā. Hētur hec ex. de sen. excōis. Inquisitiōi. De hoc. di. rod. qꝫ qui ipedimētū audit a fide dignis et nō suscepctis: tenet ingrere veritatē. alias eēt affecta ignorātia q̄ nō excusat. et tūc si inde cōcipiat opinionē pbabilē vl' certitudinē faciat iuxta pređ. ℂ Aliqd
§.2. peccat sacerdos vel ali9 qcūqꝫ sciēs ipedimētū isinuādo hoc alteri ɔiugū vel ambob9 dicit rod. si pbare nō pōt: agit indiscrete dicendo: nisi credat qꝫ audiens parat9 sit in hac pte cōsilio pitoꝝ obedire. Si vo possit pbare et sciat hoc sacerdos prochialis vel alter cōiugū tenet ad diuortiū agere nisi vellent et possent de cōi cōsensu cohitare tāqꝫ germani. hoc rod. De hoc hꝫ de cognatione spūali. Tua. qꝫ illi q sciūt tale ipedimentū debēt hoc ecclie nūciare. ℂ Quid tenēdū sit qñ doctores circa ipedimentū matrimonij discordāt. Rñ. fm host. vbicūqꝫ doctores dicunt p glosas suas matrimoniū solui si nō inducūt ius expssū ɔriū dicēti adhereas. extra d testib9. Licet ex q̄dā. i fine. Ex pređ. patent eē multa ipedimenta mrimonij que reducūt ad duodeci matrimoniū ipediētia et dirimētia. et hētur p hos versus. Error: ɔditio: votū: cognatio: crimē. Cultus disparitas: vis: ordo: ligamē: honestas. Si sis affinis: si forte coire negbis. Hec sociāda vetāt cōnubia fctā retractāt. ℂ Nec miruʒ qꝫ tāta sollicitudo apposuit ecclia i ordinādo mrimonia aliquas psonas illegitimādo seu faciēdo eas nō capaces hui9 ɔct9: qꝛ p mrimoniū mltiplicat pplus xpianus: et iō sic ordinari dʒ vt in ipo vitent ea q̄ obuiant charitati dei et pximi et fuēt q̄ ɔgruūt honestati: vt sic congrue significet illā bñdictā vnionē xpi et ecclesie que nunc est p fidem et aliqualē dilectionem: sʒ in patria erit per claram visionē et pfectā fruitionē sponse non habentis maculā seu rugā ad sponsū ṕtiosū pre filijs hoim cui sit honor et glia in secula seculoruʒ. a.

ℂ De resurrectiōis et iudicij ɔditiōe. Di. 43.

P**ostremo** de ɔdictiōe resurrectionis et mōꝝ resurgētiū. necnō et de iudicij et miāicordie q̄litate breuiter disserendū est. Oibus qōnibus q̄ de hac re moueri solēt satisfacere non valeo: resurrecturā tñ carnē oium qcūqꝫ nati sūt atqꝫ nascent et mortui sūt et morient nullaten9 ābigere dʒ xpian9. Ait eni Esaias Resurgēt mortui: et resurgent q erāt i seplchris: et aplſ. Nolum9 vos ignorare. fra. d dor. vt nō cō. sicut et ceteri q spē nō hñt. s. resur. Hoc. n. vobis di. in ver. do. qꝛ nos qui vi. q re. su. nō p. eos q dor. Qm̄ ipse do. in iussu et in vo. ar. et in tu. dei descē. de ce. et mor. q in xpo sūt re. primi. Deīde nos q vi. q relin. si. ra. cū illis in nu. obui. xpo i aera: et sic semp cum dño erimus. His verbis et veritas resurrectionis et causa atqꝫ ordo resurgentium pre clarissime insinuatur. ℂ De voce tube.

C**ausa** eni resurrectiōis mortuoꝝ erit vox tube q̄ in aduētu iudicis ab oib9 audiet: et cui9 virtute excitabunt mortui: et de monumētis resurgent. Vñ ppheta. Dabit voci sue vocē virtutis. i. effectū resuscitādi mortuos. Et Jo. euā. ait. Venit hora i q̄ oēs q i monumētis sūt audiēt vocē filij dei et pcedēt q bōa fecerūt i resurrectionē vite: q vo mala egerūt i resurrectiōeʒ iudicij. Si vo qrit cui9 vl' q̄lis erit vox illa? Aplſ dic qꝫ erit archāgeli. i. ipi9 xpi q ē pnceps archāgeloꝝ. Vel vox erit alicui9 vl' pluriū āgeloꝝ. Eadēqꝫ dr tuba: qꝛ erit māifesta et nouissima qꝛ post eā nō erit alia. Hec tuba vt ait aug. ē clamor d quo dr i euāgelio. Media nocte clamō fact9 ē ecce spōsus veīt ex. obui. ei. Tube noie aliqđ euidēs et pclarū signū itelligit. Qđ vox archāgeli et tuba dei ab aplo dr: et in euāgelio vox filij dei et clamor appellat. qđ signū mortui audiēt et resurgent. ℂ De media nocte. Aug. s gfa noui et veteri testi.

M**edia** aūt nocte dr venturus vt ait Augu. Nō p hora tpis: sʒ qꝛ tūc veniet cū n spat. Media g nocte. i. cū valde obscuꝝ erit. i. occultū veniet. Dies. n. dñi sicut fur i nocte ita veniet. Pōt tñ n icōgrue itelligi medie noctis tpe vētur9: qꝛ vt ait Cassiodor9: hoc tpe pgenita egypti peussa sūt: qñ ēt spōsus vētur9 ē. Plurib9 ēt locis ɔtestant auctores qꝫ aduēt9 xpi dies di dñi: nō p q̄litate tpis sʒ reꝝ: qꝛ tūc cogitatiōes et ɔsilia singuloꝝ patebūt. Vñ i Daniele. Vetust9 dieꝝ sedit: et libri apti sūt corā eo. Libri sūt ɔscie singuloꝝ: q̄ tūc apperiēt eis vl' alijs: et tūc iplebitur. Nihil occultū qđ nō reuelet. Adueniēte āt sūmo iudice: nō solū aeris tenebre illuminabunt: sʒ abscōdita cordiū māifestabuntur. Virtute g diuina fiet vt cuiqꝫ opa sua bona vel mala cūcta in memoriā reuocēt: et mētis intuitu mira celeritate cernāt vt accuset vel excuset hoiem ɔscia: eaqꝫ teste dānet vel saluetur. Cassio. ss octonarium De lib. q tūc apti erunt

ℂ De memoria electorum si tunc precedentia mala teneat.

H**ic** qrit vtrū electis tūc assit memoria pcedētiū maloꝝ sicut bonoꝝ? Que

dā auctes videnť bonos tradere nō hituros tūc memoriā p̄cedētiū maloꝝ.i.pctōꝝ vł tormētoꝝ. Ait.n.. Esaias. Ego creo celos nouos ⁊ terrā nouā ⁊ nō erūt i memoria priora:⁊ nō ascēdēt sup coꝛ:ſʒ gaudebitis in eternū. Itē. Obliuiōi tradite sūt āgustie priores ⁊ abscōdite ab oculis nr̄is. Que de futuro exponēs Hiero.ait. Obliuioni tradenť priora mala:qꝛ forsitā i futuro pristie ꝯuersatiōis memoria oino delebiť succedētib⁹ bonis eternis:ne sit ps maloꝝ prioris angustie memorari. Sʒ hoc ⁊ his silia pn̄t accipi sic vt nō excludāt memoriam p̄cedētiū maloꝝ:sed ex ea molestiā ⁊ lesionē āmoneāt. Nō eni eoꝝ memoria sctōs ꝯtristabit vel eoꝝ btitudinē obfuscabit.ſʒ grōres deo reddet. Uñ sup psal.lxxxviij.ait. Grego. Quō in eternū mīsicordias dn̄i cantit q mise rie nō memit. Quō āt plena btitudo si memoria reat⁹ mentē tāgit. Sed sepe leti tristiū meminim⁹ ⁊ sani doloꝝ meminim⁹ sine dolore:⁊ inde ampli⁹ leti ⁊ grati sum⁹. Ex his apparet ꝙ si prioꝝ maloꝝ memoriā scti hēbūt in futuro:nō eis tñ erit ad penā vł glīe derogationē ſʒ ad grarū actionē. Si ꝟo q̄riť vtꝝ pctā q̄ fecerūt electi p̄deāt tūc i noticiā oium:sicˮ mala dānādoꝝ oibus erūt nota? Nō legi h̓ expressū in scriptura. Uñ nō irrōnabilr̄ pntari pōt. pctā hic p pniam tacta ⁊ deleta:illic etiam tegi alijs. Alia vero cunctis propalari.

(Grego. — left margin)

¶ De his qui viui reperientur.

Queri solet vtꝝ illi quos viuos iueniet xp̄s nūq̄ꝫ ꝯino morituri sūt an ipso tp̄is pūcto quo rapienť:obuiā xp̄o ad imortalitatē mira celeritate sint trāsituri? Nō eni dicēdū ē fieri nō posse:vt p aera i sublime portenť:i illo spatio ⁊ morianť ⁊ reuiuiscant. Ad hūc āt sensū quo estimem⁹ illos in paruo spatio ⁊ passuros mortē ⁊ accepturos imortalitatē apl̄s nos vrgere v̓ ubi dicit. Oēs i xp̄o viuificabimur:⁊ alibi. Qd̄ seminas nō viuificať:nisi pri⁹ moriať. Cur aūt nobis in icredibile videať illā mltitudinē corpoꝝ i aere quodāmō seminari atq; ibi ptin⁹ imortalr̄ ⁊ icorruptibilr̄ reuiuiscere:cū credam⁹ i ictu oculi futurā resurrectionē: ⁊ in mēbra sine fine victura:tāta velocitate redituꝝ antiq̄ssimoꝝ cadaueꝝ puluerē. Sʒ vellē de his poti⁹ audire doctiores. Si ḡ sctōs q repienť xp̄o veniente viuētes eiq; obuiā rapienť crediderim⁹ in eodē raptu de mortalib⁹ corporib⁹ exituros:⁊ ad eadē mox in mortalia redituros:nullus in verbis apl̄i patiemur angustias:q̄rnalr̄ accipientes illud qd̄ dictū est. Oēs q̄dē resurgem⁹.s.tā boni q̄ꝫ mali:ſʒ nō oēs imutabimur.s.in solēnitate resurrectiōis. De hoc etiā Ambro. ait? In ipso raptu eoꝝ q viui repientur mors erit ⁊ resurrectio.vbi aīa q̄si p soporē egressa de corpore:eidē i momēto reddať. Ecōtra v̓o scribēs ad marcellā Hiero.testari v̓ : dicens quosdā i fine seculi adueniēte xp̄o nō eē morituros:sed viuos reptos in imortalitatē repente mutandos. Horum autē quod verius sit: non est humani iudicij diffinire. Ambro.

¶ Quō itelligiť xp̄s iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ

His aūt adijciēdū est duplr̄ itelligi qd̄ dr̄. Christ⁹ iudicatur⁹ viuos ⁊ mortuos. Aut eni viui accipiunť q i aduētu ei⁹ viui repienť:lʒ in raptu morianť:⁊ mortui q añ decesserāt:vel viui ⁊ mortui q̄dē accipiuntur iusti ⁊ iniusti.

¶ Quō oēs incorrupti.

Cūq; ex p̄dictis sane credi valeat oēs resurrecturos:credēdū est etiam ꝙ oēs resurgēt icorrupti:nō vtiq; ipassibiles:qꝛ mortē patienť eternā:ſʒ sine diminutiōe mēbroꝝ oia humāi corporis hituri mēbra: nec nō gloria ac specie impassibilitatis induenť.

c Circa di.43. Quero vtꝝ resurrectio fiet in istanti. Rñ. in resurrectione erit collectio pulueꝝ q̄ fiet misterio angelico ⁊ successiue. Reformatio vero corpoꝝ ⁊ ipsoꝝ iterata vnioch aiab⁹ fiet virtute dīna ⁊ in instāti. iuxta illud.i.ad corīn.15. In momēto i ictu oculi. Sed dubiū est an resurrectio oim hoim fiat in eodē instāti. Quidā dicūt ꝙ sic. alij aūt dicūt ꝙ nō. ⁊ hui⁹ op. sūt rich. ⁊ Sco. Hoc eni videť inuē apl̄s. i.ad thessa.4. Mortui q in xp̄o sūt resurgēt primis deide nos q viuim⁹ siľ rapiemur ⁊c̄. Ubi f̄m Aug. apl̄s in se ⁊ illis q secū viuebāt signabat psonas illoꝝ q iuenienť viui i aduētu iudicis tales eni i paruo spacio passuri sūt mortē:⁊ recepturi sūt imortalitatē. Illi aūt q iuenienť mortui siľ resurgēt qñ illi q iuenienť tūc viui morienť:⁊ sic illi q iuenienť mortui prius resurgēt q̄ꝫ illi q iuenienť viui. Et hoc est qd̄ dicit apo. Mortui q in xp̄o sūt resurgēt primi. Nō eni vt hoc itelligēdū de primitate dignitatis. qꝛ multi illoꝝ q in aduētu iudicis inuenienť viui erūt maioris meriti q̄ꝫ multi de illis q tūc iuenienť mortui. eccl̄ia est eni vt castroꝝ acies ordiata.in q̄ in p̄n⁹ ⁊ i fine ponunť fortiores. pp tñ paruā morā iter resurrectionē illorū ⁊ istoꝝ q̄nq̄ꝫ dr̄ tā illi q̄ꝫ isti siľ resurrecturi. Qd̄ aūt resurgat idē hō i numero pʒ p illud verbū Iob dicētis. Et rursum circūdabor pelle mea ⁊c̄. Hoc aūt nō eē Di.43.

impossibile

īpossibile patebit si ꝯsideret oīa potētia q̄ cūcta de ni hilo creauit. resurgēt āt tā boni q̄ mali. l3 iuxta verbū psalmiste. Impij nō resurgūt i iudicio: supple ad gliam. hora vero resurrectiōis est hoībus incerta: vñ dicit dñs in euangelio. Media nocte venturus.

¶ De etate ꝛ statura resurgētiū. Di. xxxxiiij.

Solent aūt nōnulli pcōtari ꝛ q̄rere an in eadē etate ꝛ statura corpis oēs r̄surrecturi sint? Quidā putauerūt oēs resurrecturos s̄3 mēsurā etatis ꝛ stature xp̄i. Jō q2 ap̄ls ait. Donec occurram⁹ oēs in viꝝ pfectū in mēsurā etatis plenitudis xp̄i. S3 his v̄bis nō eadē resurgētib⁹ assignat̄ statura sed etas. Oēs.n. in eadē etate resurgēt: in q̄ xp̄s mortu⁹ ē ꝛ resurrexit: cuiuscūq3 etatis mortui fuerint. Viꝝ āt posuit nō vt distigueret sexū: sed vt significaret pfectionē virtū quā tūc h̄ebūt s3 nō oēs eādē staturā corpis obtinebūt. Vñ Aug. Nō ait in mēsurā corporis vel stature s3 etatis: q2 vnusq̄sq3 suā recipiet mēsurā corpis: quā vel hūit in iuuētute ēt si senex obijt: vel fuerat hitur⁹ si añ est defunct⁹. Etas vero erit illa ad quā puēit xp̄s.s. iuuenil̄ vt circa. xxx. ānos. Trigita.n. duū ānoꝝ ꝛ triū mēsiū erat etas xp̄i i q̄ mortu⁹ ē ꝛ resurrexit. Nō ē āt fas dicē q̄ i resurrectiōe accedat corpi magnitudo quam nec habuit hic nec erat hituꝝ diu viuēdo: nec maiora corpora redigēda sunt ad modū dñici corporis. Periret eni multū d̄ illis corpibus: cū nec pitur⁹ sit capillus vt ait dñs. Capillus de capite vestro nō peribit.

Aug. in li. de ciuitate di.

¶ Qd̄ resurget qcq̄d fuit de s̄ba ꝛ nā corporis ꝛ in eadem parte corporis.

Non eni pit deo terrena materies de q̄ mortaliū creat̄ caro: s3 i quēl3 puluerē cinerēue soluat̄: in quoslibz alit⁹ aurasq3 diffugiat: ꝛ in q̄3cūq3 alioꝝ corpoꝝ s̄bam: vel in ipsa elemēta vertat̄: in quorūcūq3 aialiū vl̄ hoīū cibū carnēq3 mutet̄: illi aia i pūcto tpis redit: q̄ illā carnē primit⁹ vt hō fieret cresceret viuere3: aiauit. Ipa ḡ terrena materies q̄ discedēte aia fit cadauer: nō ita resurrectiōe reparabit̄ vt ea q̄ dilabunt̄: ꝛ in alias atq3 alias rerū spēs v̄tunt̄: q̄3uis ad corp⁹ redeāt vñ dilapsa sūt: ad easdē quoq3 corpis ptes vbi fuerūt redire necesse sit. Alioqn si capillis redit qd̄ ta3 crebra tōsura d̄traxit: si vnguib⁹ qd̄ totiēs depssit exectio: imoderata ꝛ idecēs cogitātib⁹ resurrectionē carnis: ꝛ iō nō credētib⁹ occurrit īfirmitas. S3 quēadmodu3 si statua cuiuslibz solubilis metalli igne liq̄sceret. vl̄ ꝯtereret in puluerē vl̄ ꝯfūderet in massā: ꝛ eā vellet artifex rursū ex illi⁹ mā ꝛ quātitate reparar̄: nihil interesset ad ei⁹ integritatē q̄ particula māe cui mēbro statue redderet̄: dū tñ totū ex quo ꝯstituta fuerat restituta resumeret. Ita de⁹ mirabiliter atq3 ineffabil̄r artifex d̄ toto q̄⁹ caro nr̄a extiterat: eā mirabili celeritate r̄stituet: nec aliqd attinebit ad ei⁹ reintegrationē: vtꝝ capilli ad capillos redeant ꝛ vngues ad vngues: an qcqd eoꝝ pierat mutet̄ in carnē ꝛ i ptes alias reuocet̄: curāte artificis pudētia ne qd inde idecens fiat. Indecoꝝ qppe aliquid ibi nō erit: sed quicquid futurum est hoc decebit: q2 nec futurum est: si non decebit.

cōgrua similitudo per statue.

¶ Qd̄ sancti sine oī deformitate resurgent.

Hoc aūt in corpib⁹ scōꝝ intelligē dū ē: de qb⁹ ꝯsequenter adiūgit. Resurgent ergo scōꝝ corpa sine vllo vicio: sine vlla deformitate: sicut sine vlla corruptione onere difficultate: in qbus tanta facilitas quāta felicitas erit: pp qd̄ ꝛ spūalia dicta sūt: cū pculdubio corpora sint futura nō spirit⁹. Ex h is apparet q̄ vna erit etas oīm resurgētiū.s. iuuenilis: statura vero diuersa.s. quā q̄sq3 hūerit i iuuenili etate: vl̄ erat hitur⁹ si añ ē defūct⁹. Nec de s̄ba q̄ hoīs caro creat̄ aliqd pibit: s3 oīum particulaꝝ añ dispsaꝝ collectiōe reintegrabit̄ nālis s̄ba corporis. Scōrumq3 corpora sine oī vicio fulgida sicut sol resurgent pcisis cunctis deformitatibus quas hic habuerunt.

Augu. in eodē

¶ Si mali tunc habeant quas hic habuerūt deformitates.

De reprobis aūt queri solet an cū deformitatibus hic habitis resurgāt? Hoc autem Augu. nō asserit: sed dubiū relinqt ita inqens. Quicūq3 ab illa pditionis massa que p adā facta est nō liberant̄ p xp̄m: resurgent quidem etiā ipsi vnusq̄sq3 cū sua carne: sed vt cū diabolo eiusq3 angelis puniant̄. vtꝝ vero ipsi cū vicijs ꝛ deformitatib⁹ suoꝝ corpoꝝ resurgant quecūq3 in eis gestarūt ingrendo laborare qd opus est. Non eni fatigare nos d3 incerta eoꝝ habitudo vel pulchritudo: quoru3 erit certa ꝛ sempiterna dānatio. Ecce nō diffinit an tunc habeant deformitates: quas hic habuerunt reproborum corpora.

Aug. in Ench.

¶ Cur nō ꝯsumenť corpora que tūc ardebūt.

Si vero q̄ritur de corporibus maloꝝ q̄uo in igne ardeāt ⁊ nō ꝯsumanť? Aug. varijs exemplis astruit ⁊ sempiternis ignib⁹ ea ardere ⁊ nō ꝯsumi illa cōbustiōe: sicut aiuꝫ cu ius p̄sentia corp⁹ viuit ⁊ dolorē pati pōt ⁊ mori nō pōt. Hoc eni erit tunc in corporib⁹ dāpnatoꝝ: q̄d nunc esse scimus in animis oium.

¶ Si demones corporali igne cremanť.

Queri etiā solet an demones corpali igne ardeāt? Ad q̄d aug. rn̄dēs ait. Cur nō dicam⁹ q̄uis miris: veris tn̄ modis etiā sp̄us icorporeos posse pena corpalis ignis affligi: si sp̄us hoium etiaꝫ ipsi incorporei ⁊ nūc potuerūt icludi corpalib⁹ mēbris: ⁊ tūc poterūt corpoꝝ suoꝝ vinculis insolubilr alligari. Gehēna illa q̄ stagnū ignis ⁊ sulphuris dicta est: corpe⁹ ignis erit: ⁊ cruciabit dāpnatoꝝ corpora hoium vel demonuꝫ: sed solida hominū: aerea demonū. Unus eni vtrisq̄ ignis erit vt veritas ait. De quo igne si queritur: qualis vel vbi sit? Augu. sic rn̄det. Ignis eternus cuiusmodi sit ⁊ in qua mundi vł rerum parte futurus sit: hoieꝫ scire arbitror neminē nisi forte cui sp̄us diuinus ostendit.

Aug. sr Gene. | Qualis vł vbi sit ille ignis

¶ Si anime sine corporibus sentiunt igneꝫ corporalem.

Cum aūt constet aias igne materiali in corporibus cruciandas: queri solet: an interim ante resurrectioneꝫ corporum anime defunctorū reproboruꝫ materiali igne cremenť. De hoc Julianus toletane ecclesie episcopus Gregorij dicta secutus ita scripsit. Si viuentis hominis incorporeus spirit⁹ tenetur in corpore: cur non post mortē etiā corporeo igne teneatur? Teneri autem p ignem sp̄m dicimus vt in tormētis ignis sit: videndo atq̄ sentiēdo. Q̄d autē nō soluꝫ vidēdo sꝫ etiam experiēdo aia ignis tormētum patiať: ex euangelio colligitur vbi veritatis voce diues mortuus dr̄ in inferno sepult⁹: cuius aia q̄ in igne teneať insinuat cum abraam deprecať dicens. Mitte lazaꝝ vt intingat ex di. s. in a. vt re. lin. m. q̄r cruci. in hac flā. Dum ergo peccatorē diuitē dāpnatum in ignibus veritas p̄hibet: quis sapiens reproborum aias teneri ignibus neget? Precipue cū humanaꝫ aiam corporis similitudineꝫ habere doceat Augu. ita ingens. Profiteri aiam habere posse similitudinem corporis: ⁊ corporaliū oīno membrorū q̄squis renuit: potest nagare aiam esse que in somnis videt vel ambulare se vel sedere vel huc atq̄ illuc gressu vel etiā volatu ferri. hoc sine quadam similitudine corporis nō fit. Proinde si hanc similitudinē etiā apud inferos gerit: nō corporalē sed corpori similem: ita etiā in locis videť eē nō corporalib⁹ sꝫ corporaliū similib⁹ siue in regie siue in doloribus. In cassiani etiā voluminib⁹ legitur q̄ nō sint ociose: neq̄ nihil nō sentiāt: cum diues ille in inferno se flāma cruciari clamat. Un̄ probať aias defunctoꝝ nō solū suis sensib⁹ nō priuari sed nec istis affectib⁹. s. spe: tristitia: gaudio ac metu carere: ⁊ ex his que sibi in illo generali examine reseruantur eas quiddam iam incipere pregustare.

Julia. | Aug. sr genesiꝫ

¶ De abortiuis fetibus ⁊ monstris.

Illud etiā inuestigari opꝫ si abortiui fetus ⁊ monstra resurgēt ⁊ qualia? De quo. Augu. ita ait. Occurrit de abortiuis fetibus questio q̄ iam nati sunt in veteris matrum: sed nō ita vt iam possint renasci. Si eni resurrecturos eos dixerimus. De his q̄ iam formati sunt tolerari potest vtcūq̄ q̄d dr̄. Informes vero q̄s non procliuius p̄ire arbitretur: sicut semina que ꝯcepta simul nō fuerūt. Scrupulose quidē inter doctores queri ac disputari pōt: q̄n incipit hō in vtero viuere: an sit quedā vita occulta que nōdum motib⁹ viuentis appareat? Negare eni vixisse puerpia que ideo mēbratim execanť vt eijcianť ex vteris pregnantiū: ne matres etiā si mortua ibi relinquanť occidāt: ipudentia nimia videť. Ex quo aūt incipit homo viuere ex illo vtiq̄ iaꝫ mori potest. mortuus vero vbicunq̄ illi potuit mors euenire q̄uo ad resurrectionē nō ptineat: repire nequeo. Neq̄ enim ⁊ monstra q̄ nascunť ⁊ viuūt quātūlibet cito morianť aut resurrectura negabūtur: aut ita resurrectura credēda sunt: sed potius correcta eoꝝ emēdataq̄ nā. Absit eni vt illū bimēbrem queꝫ nup natum in oriente fratres fidelissimi q̄ eum viderunt retulerūt: ⁊ sanct⁹ Hierony. scriptuꝫ reliḡt ⁊ vnū hoiem duplicē ac nō potius duos: quod futurū erat: si gemini nascerenť: resurrecturos estimemus. Ita ⁊ cetera que nimia deformitate monstra dnr̄: ad humane nature figurā resurrectione reuocabuntur.

Aug. in ench. | aucēde. | De monstris. | De bimēbre.

e Circa distin. 44. quero vtrũ in quolz homine resurget totũ quod fuit de veritate humane nature. Rñsio. Ad veritatẽ humane nature ptinent non solũ cõtracta a parẽtibus: sed etiã ad generata p nutritionẽ ex cibo ꝛ potu. lz talia non sint ita pura sicut illa que habent a parẽtibus. Non oportet autẽ vt dicit Scotus ꝙ totum quod fuit in petro pro tota vita eius de veritate humane nature resurgat in eo: qꝛ cuz multa fluant p sudorẽ ꝛ alias ꝯsumptiones. si qcqd fuit in eo de veritate hũane nature resurgeret: corpus eius eẽt imoderate ꝗtitatis vel dẽsitatis: sed corpus reformabit: maxie ex ꝯtis a parẽtibus q̃ sunt purissima: ꝛ etiã ex alijs. ſm exigẽtiã debite ꝗtitatis corporis. ¶ Ex pdictis põt inferri ꝙ nõ oz ꝙ tot' sanguis Nota. emissus p minutionẽ ab hoie vel alias resurgat. Nõ repugnat etiã veritati fidei si aliqd de pcioso xp̃i sanguine in ara crucis effuso in terra remãserit ad deuotionẽ fideliũ excitandã: lz qdam videant hoc asserere cũ non sit neccẽiuz ꝙ ad gñata p nutritionẽ ex cibo ꝛ potu totalr resurgant vt pz ex pceõ. tũ etiã qꝛ cum ꝯtia a parẽtibus sint purissima: magis repugnaret p puciũ dñi in terra remãsisse. qõ tñ qdã asserũt apud se habere. Predictis ꝯcordãs franciscus de maroñ: dicit. 8. d. 4. nõ esse incõueniens asserere de vero xp̃i sanguine in terra remãsisse. lz etiã nõ resurgat qcqd p tonsurã vel rasurã est de capillis ꝛ vnguib' amotũ: resurgẽt tñ vngues pili barbe ꝛ capilli capitis in illa ꝗtitate q̃ magis erit ad ornatũ corporis ꝛ decorem. Vñ in euãge. dicit dñs: capillus de capite vestro non pibit. Resurgent etiã intestina in corpore sicut ꝛ alia mẽbra ꝛ plena erũt. nõ qdẽ turpibus superfluitatibus: questio lz nobilib' hũiditatib'. ¶ Circa pdicta posset dubitari si hõ necessitate famis nutriat ex carnibus alterius hois: in quo illorũ resurgent ille carnes? Dicit Sco. ꝙ resurgent in illo in quo prius fuerũt aiate. ꝛ qõ de est in alio supplebit ex partib' nutrimẽtalib' q̃s ille successiue habuit. ꝛ si ñ sufficiãt ad õbitã ꝗtitatẽ corpis istius: supplebit vñ voluerit opĩs. ¶ De costa aũt ade ex qua formata fuit eua. dicit ꝙ preter illã adã habuit costas sufficiẽtes ſm ꝙ cõpetũt hõi cõiter: vñ illa fuit sibi data tanq̃ supflua q̃tũ ad suppositũ: sed neccẽia q̃tum ad multiplicationẽ nature sicut semen. q̃propter nõ resurget in adam. ¶ Etas vero resurgentiuz erit etas virilis sicut dicit apls i epistola ad ephesios. Donec occurram' oẽs in virũ pfectũ in mensurã etatis plenitudinis xp̃i. ꝛ hoc non quãtum ad numerũ ãnorum: sed quãtum ad statum q ex annis in corpore humano relinqtur nec resurgent in eadem ꝗtitate: sz quilibet resurget in illa ꝗtitate in qua fuisset in termio augmẽti resecata p diuinã potentiã ꝗtitate superflua sicut in gygantibus ꝛ suppleto qõ deficit sicut in nanis vt dicit tho. ¶ Utruz aũt dãnati resurgent cũ deformitatibus suis. puta vtrũ is q fuit lippus vel scabiosus resurgat cũ hmõi deformitatibus. nõ est oino certum. Btãs tñ thomas videt sentire ꝙ non. sufficiet enim punitio a diuina iusticia pro ipsoruz peccatis taxanda absq3 talibus deformitatibus.

a Utrum dãnati cruciabũt igne ppetuo q̃stio. 2. Rñsio huic' pz math. 25. Ite h. 2. maledicti in ignẽ eternũ q paratus ẽ diabolo ꝛ angelis eius. ¶ Modus aũt quo cruciabunt ipõs ab igne illo q est corporeus vt dicit Grego. 4. dialogoꝝ ponit multiplr. Scdm tñ rich. ꝛ Sco. cruciabũtur ab illo igne ꝛ rõne detẽtiõis localis qua ppetuo erũt illi igni alligati. ꝛ rõne detẽtionis intellectualis: q̃ ppetuo detenebunt ad ꝯsideratiõnẽ intẽsam ignis taliter detinẽtis. qõ erit ipsis ineffabilis cruciat'. Erit aũt ipsis scda detẽtio tristabilior prima. qꝛ pfectio ipsoꝝ magis ꝯsistit in libero vsu potẽtie intellectiue q̃ motiue. Et lz sit equalis detẽtio illoꝝ q minus ꝛ q plus peccauerũt: nõ tñ erit eoꝝ eq̃lis tristitia: qꝛ talis detẽtio plus erit nolita his q plus peccauerũt. ꝛ per ꝯñs magis afflictiua. ꝛ sic ille ignis lz eq̃liter ardeat: non tñ equalr affliget. Predictis ꝯcordat btũs Tho. eadem distinctiõe quo ad primã detentionẽ. scda vero magis explicat a scoto. ¶ Quantũ vero ad cruciatũ corporũ sciendũ ꝙ ignis presens corpori corruptibili aiato aia sensitiua: põt hẽre in illo duplicẽ actionẽ. s. realem seu mãlem q̃ est vniuoca. puta causando in illo calorẽ excessiuũ: ꝛ intẽtionalẽ q̃ respectu illi' est equoca. qꝛ species sensibilis nõ simpliciter est eiusdẽ speciei cũ ipso obiecto. nõ sufficit aũt realis sine intẽtionali ad causandũ dolorẽ. qñ eni lignuz calefit q̃tũcunq3 excessiue. non tñ dolet. Intẽtionalis vero sine reali sufficit ad causandũ dolorẽ. sicut si man' fuerit excessiue frigefacta ex contactu niuis vel glaciei: si statim approximet igni: est vehemens dolor ab illo obiecto imutante: ꝛ tñ modica vel nulla est actio realis a calido in manu pper excellentiã ꝯtrij. s. frigoris in ipso passo. lz aũt post iudicium ignis possit habere vtranq3 actionẽ in corpus dãnati. videt tñ aliquibus ꝙ erit tantũ ibi intẽtionalis que est maxie afflictiua. Cui opinioni vident magis adherere tho. ꝛ Sco. di. 44. qꝛ imutatio realis est corruptiua. ꝛ ideo si ibi esset illa corpora corrumpent nisi miraculose ꝯseruarent. Nõ est aũt verisimile ꝙ deus velit circa eos tũc multiplicare miracula vltra id quod reqritur ad eorum punitionẽ iustã: q̃uis aũt corpora dãnatoꝝ (ſm hãc opinionẽ) nõ recipiant calorẽ ab illo igne ſm eẽ mãle: sentiẽt tñ sensu tact' calorẽ itempatũ ꝛ excessiuũ sicut ocul' sentit colorẽ ꝛ ñ colorat. Affligent aũt vehemẽ Nota. ter ab illo igne. qꝛ sicut obiecti pportiõati sensui pportionata receptio delectat sensũ: sic iproportiõata ꝯtristat. vt voces incõsonãtes auditũ offendũt. Receptio aũt similitudis illius ignis in tactu est improportionabiliter vincens ipm. Et ſm hoc exponit illud verbum Jo. Ab aqs niuiũ transibũt ad calorẽ nimiũ. lz enĩz posset saluari alternatio in istis afflictionib' nõ sequẽdo hunc modũ dicẽdi: nõ tñ posset saluari ꝙ sit patirent i sũmo realiter a ꝯtrijs. In pposito aũt hoc põt saluari. qꝛ species ꝯtrarioruz etiã in sũmo nõ sunt ꝯtrie. Tenentes vero ignẽ infernalem habere actionẽ mãlem in corpora dãnatoꝝ dicunt ꝙ ratio quare ignis infernalis calefaciet corpora dãnatorũ ꝛ affliget. nec tñ ꝯsumet: est qꝛ sicut creatura nõ põt manere in esse

tuo nisi p̄supposita influētia dei gn̄ali: sic nō pōt hēre actionē suā nisi illa influētia assistēte. vn̄ sicut de⁹ pōt influere ad esse rei ⁊ non ad opationē sic pōt coopari ad vnam opationē ⁊ nō ad aliā: ⁊ sic coopabitur illi igni ad calefaciendū ⁊ nō ɔsumēdū vel corrūpendū. Quicqd sit istis opinionib⁹ certū est ꝙ ille ignis aget in corpora ⁊ sp̄us. vt instrumentū diuine iustitie q̄ magis est a nobis reuerēda atqꝫ tremēda ꝙ̄ curiose inuestigāda. cū nō valeam⁹ sufficiēter indagare nām modici vermiculi. Est ergo captiuādus intellect⁹ noster in obsequium xp̄i verbis eius infallibilib⁹ firmiter innitendo altitudinēqꝫ sapie ei⁹ ac iudicioꝝ icōprehēsibiliū admirādo: q̄ lꝫ sint iscrutabilia: iusta tn̄ sūt. Cū. n. pena sit ordinatiua culpe ⁊ mali in pctō mortali decedentes ppetua sint in culpa. q2 vt dicit sapiēs. Ubi ceciderit lignū ibi erit. ordo diuine iustitie exigit vt ppetuo sint in pena vt sic nihil maneat inordinatū. Juste aūt p̄sona q̄ est ppetuo derelinquit a deo ppetuo in culpa. q2 ipsam volūtarie ɔtinuauit vsqꝫ ad teriuꝫ ad ipsam corrigendā taxatū. Justū q̄ppe est vt q malū nō vult deserere cū possit: in malo relinquat. sicut si qs volūtarie se proiiceret: in quādā foueā de qua nullo mō posset euadere: nisi p adiutoriū alterius quē ɔtēnit ⁊ offendit se proiiciendo: iuste posset in illa fouea derelinqui. Jtē cū p pctm̄ mortale offendat bonitas ac maiestas infinita: decet vt pena corrn̄dens sit infinita. Qn̄uis eni de⁹ sit impassibilis tn̄ cū eius volūtas sit infinita ac eius bonitas qn̄ hō peccat quātū in se est facit deo infinitā tristitiā. ideo iustū ēvt i infinitū torqat. Et posset poni exēplū de punitiōe illi⁹ q in q̄tū in se est nititur regē occidere: lꝫ regi nocere nō valeat. Ecōtra q dei diligit q̄tum in se est: dat deo gaudiū infinitū: ideo ppetuo in celo letabit. Licet aūt pena dānatoꝝ sit infinita extēsiue nō tn̄ intēsiue q2 vniuerse vie dn̄i mi̅a ⁊ veritas. Jn hoc eni mi̅a superexaltat iudiciū (teste iacobo) q2 cū iustitia ɔcurrit mi̅a: ita ꝙ nō ita intēse puniunt sicut coꝝ culpa exigit. lꝫ q magis peccauit graui⁹ puniat. Jnsup sicut p̄miū corrn̄det merito: sic pena demerito. Sicut igit electi eternalr̄ p meritis p̄miabuntur in loco nobilissimo ⁊ eminētissimo scꝫ i loco empyreo: sic reprobi eternalr̄ torquebunt p d̄meritis in loco vilissimo ⁊ infimo. s. in iferno q est in cētro seu in cōcauo terre q est locus maxie a celo remot⁹. Un̄ dicit glosa Jo. 2. ꝙ sicut cor est in medio aialis: sic infernus in medio terre. Premiabunt tn̄ electi supra ɔdignū ⁊ reprobi punient citra ɔdignū. q2 vt dictuꝫ est mi̅a superaltat iudiciū qd̄ est p̄fecti⁹ cū mi̅a ꝙ̄ sine ipsa. lꝫ aūt vt dictū est premiū corrn̄deat merito ⁊ pena demerito. nō tn̄ est oimoda similitudo: q2 deo debemus qcqd sum⁹. ⁊ cū oia fecerim⁹: fecim⁹ qd̄ facere debuim⁹: vn̄ de⁹ nō est debitor nisi bonitati sue. Dolent vero reprobi de pctis a se cōmissis: nō rōne diuine offense: sed rōne incōmodi inde puenientis. q dolor pōt dici pena vermis. multū eni affligunt ɔsiderādo ꝙ pro modica delectione tm̄ bonū amiserūt ⁊ tantam penā incurrerūt. Sup aūt infernū est locus in q̄ ponunt in solo originali decedētes. sup quē est purgatoriū: ad quē locū vadūt in charitate decedētes q secū aliqd̄ purgabile ferūt. Supra vero purgatoriuꝫ est locus in quo an̄ xp̄i aduētū requiescebāt aie decedētes in charitate q̄ nihil purgabile secū portabāt. vl̄ q̄ portauerāt ⁊ iam purgate erāt. q locus sinus abrahe dicebat q2 primus signaculū fidei distinctum accepit. Jn illo aūt loco nūc nulla aia recipit. q2 decedentes in charitate nihil portātes purgabile: statim ascēdūt in celum iuxta illud qd̄ dicit aplās. Cupio dissolui ⁊ esse cum christo. qui locus etiam nunc sinus abrahe dr̄ in orationibus que fiunt pro defunctis.

❡ De diuersis aiaꝝ receptaculis. Di. xlv.

Preterea sciendū est ꝙ oēs aie: vt ait Augu. cū de hoc seculo exierit diuersas hn̄t receptiōes: bone habēt gaudium: male vero tormēta. Sed cū facta fuerit resurrectio ⁊ bonoꝝ gaudiū ampli⁹ erit ⁊ maloꝝ tormēta grauiora qn̄ cum corpore torquebuntur. Ex his on̄dit ꝙ mai⁹ erit gaudiū sanctoruꝫ in resurrectione ⁊ post: q̄ꝫ fuerit ante: ⁊ ꝙ diuersa receptacula habebūt aie sctōꝝ. De q̄bus idē Aug. ait. Tempus qd̄ inter hois mortem ⁊ vltimā resurrectionē iterpositū est: aniꝫ mas abditis receptaculis continet sicut vnaqueqꝫ digna est vel reqe vel erūna: pro eo qd̄ sortita est in carne dum viueret. — Aug. in p Job. — Aug. de verbis apostoli

❡ De suffragiis defunctorum.

Neqꝫ negandū est vt ait Augu. defunctoꝝ aias pietate suoꝝ viuentiū releuari: cū pro illis sacrificiū mediatori offertur vel elemosyne fiūt in eccl̄ia. Sed hec eis tātū p̄sunt q cū viuerēt hec sibi vt postea possent p̄desse meruerūt. Est eni qdā viuēdi modus nec tā bonus vt nō requirat ista post mortem: nec tā malus vt ei nō p sint ista post mortē. Est vero talis in bono vt ista nō reqrat: ⁊ ē rursus talis in malo: vt nec his valeat: cū hec vita trāsierit: adiuuari. Quocirca hic oē meritū cōpat quo possit post hāc vitā q̄spiā grauari vel releuari. Nemo autē spet qd̄ hic neglexit cū obierit apud deuꝫ p̄mereri. Nō ergo ista q̄ p defunctis cōmendādis frequētat eccl̄ia illi aplice sūt aduersa snie q̄ dictū est. Oēs stabimus an̄ tribunal xp̄i: vt referat vnusqsqꝫ p̄m ea q̄ p corpus gessit. s. bona vel mala: q2 etiā hoc meritū sibi q̄sqꝫ cū in corpe viueret cōpauit: vt possent ei ista p̄desse. Nō eni oībus p̄sūt: ⁊ q̄re nō: nisi pp dr̄iā vite: quā q̄sqꝫ gessit in corpore? Cū ḡ sacrificia siue altaris siue q̄rūcūqꝫ aliaꝝ elemosynaꝝ p baptizatis oib⁹ offerunt p valde bonis grāꝝ actiōes sūt: p nō valde malis — Aug. in enchiridion. — Aug.⁹ prosint orōnes ⁊ elemosyne ⁊ sacrificium ⁊ hmōi.

malis sūt ppitiatiōes. Sed p valde malis z si nulla sūt adiumēta mortuoz: tn̄ qlescunqꝫ viuoz ꝯsolatatiōes sūt. Quib⁹ vero psūt: vl'ad hoc psūt: vt si plena remissio vel certe vt tolerabilioꝛ sit ipsa dānatio. Oꝛonib⁹ ergo sancte ecclesie z sacrificio salutari z elemosynis q̄ p eoz spiritib⁹ offerunt: nō est dubiuz mortuos adiuuari: vt cū eis misericordi⁹ agat a dn̄o: q̄z eoz pctā meruerūt. Hoc eni a patrib⁹ traditū tota obseruat ecclia. Ut p eis q in cōmuniōe corporis z sāguis dn̄i defuncti sūt: cū ad ipm sacrificiū loco suo cōmemorent oꝛet: ac p illis quoqꝫ id offerri cōmemoret. Nō est ergo ambigēdū ista pdesse defunctis: sꝫ talib⁹ q ita vixerunt an̄ mortē vt possint eis hec vtilia esse post mortē. Nā q sine fide opāte p dilectionē: eiusqꝫ sacris de corpoꝛe exierūt: frustra illis a suis hmōi pietatis officia ipendunt: cui⁹ duz hic essent pignoꝛe caruerūt nō misericoꝛdiaz sibi thesaurizantes: sed irā: Nō ergo mortuis noua merita cōparant cuz pro eis aliqd boni opant sui: sꝫ eoz pcedētib⁹ ꝯn̄a ista reddunt. Nā istā q̄sqꝫ finiēs vitā: nisi qd in ea meruerit n̄ poterit hēre post eā. Ecce qb⁹ z qliter psint illa q̄ p defunctis frequētat ecclesia. mediocriter malis suffragant ad pene mitigationē: mediocriter bōis ad plenā absolutionē. Qui nō habēt tante pfectiōis merita vt nō idigeāt iuuari p paupes quoz est regnū celoz quos sibi fecerūt amicos de māmona iniqtatis. Quoz tāta est pfectio vt his adiutorijs nō indigeāt: quales sunt apostoli z martyres. Ut enim ait Augu. Iniuria est pro martyre orare in ecclesia: cuius nos debemus orationibus cōmendare: pro alijs autem defunctis oratur.

Aug. in smone d verbis apli.

Aug. d verbis apostoli

Ⅽ De officijs sepulture.

De pompis vero exequiarū idē Aug. ita dicit. Pompa funeris agmina exequiarū: sumptuosa diligētia sepulture: viuoz sūt qlia cunqꝫ solatia: nō adiutoꝛia mortuorū. Quia si aliqd pdest impio sepl'tura pciosa: oberit pio vilis vel nulla. Preclaras exeqas in ꝯspectu hoiuz purpurato illi diuiti exhibuit turba famuloz: sed multo clarioꝛes in ꝯspectu dn̄i vl ceroso illi paupi ministeriū exhibuit āgeloz: q eū extulerūt nō in marmoreū tumulū: sꝫ in abrahe gremiū. Sit tn̄ cura mortuos sepeliendi z sepulchra ꝯstruēdi: q: h in scripturis sanctis inter bona opa deputata sūt: nec soluz in

Aug. in smone d verbis apostoli

Augu. in eodē

corporib⁹ patriarcharū: alioꝛūqꝫ sctōz: sꝫ etiā in ipsi⁹ dn̄i corpore q ista fecerūt laudati sunt. Impleāt igr hoies erga suos officia postremi muneris z sui hūani leuiamēta meroꝛis. Verū illa q̄ adiuuāt spūs defunctoz. s. z oblationes orones multo obseruātius procurent.

Ⅽ De duobus bonis quorū alter plura post mortem habet auxilia.

Solet moveri qō de duob⁹: vno diuite: altero paupe pariter sꝫ mediocriter bonis q pdictis suffragijs idigēt z meruerūt pariter post mortē iuuari: p altero vero. s. p diuite spāles z cōes fiūt orones multeqꝫ elemosynaz largitiōes: p paupe vero nō fiūt nisi cōes largitiōes z orones. Querit ergo an tm̄ iuuet paup paucioꝛib⁹ subsidijs: q̄ztum diues amplioꝛib⁹? Si nō pariter iuuat: nō ei reddit fm merita. Meruit. n. pariter iuuari: q: pariter boni extiterūt. Si vero tm̄ suffragij ꝯseqt q̄tū diues. qd cōtulerūt diuiti illa spālī p eo fctā? Sane dici pōt nō ei magis valuisse gn̄alia z spālia q̄ paupi sola gn̄alia suffragia: z tn̄ pfuerūt diuiti spālia nō qdē ad aliud vel magis aliqd: sed ad idē ad qd gn̄alia: vt ex pluribus z diuersis causis vnū pcipet emolumētū. Pōt tn̄ dici aliter illa plura subsidia cōtulisse diuiti celerioꝛē absolutionē nō plenioꝛem. Resp̄o.

Ⅽ Quibus suffragijs iuuabuntur mediocriter boni qui in fine inuenientur

Sed iterū qrit de aliq⁹ mediocriter bono q talib⁹ idigēs suffragijs i ipso ꝯsūmatiōis articlo cū reliqs migrabit si salu⁹ fuit? p eo nō offert vlteri⁹ sacrificiū vl' oro vel elemosyna: nec hēbat tāte pfectiōis merita: q̄ his suffragijs nō egerēt. Nunqd ḡ saluabit? Est mo eū q̄si p ignē trāseūtē saluari meritis z intercessionib⁹ celestis eccl'ie: q̄ p fidelib⁹ semp intercedit voto z merito donec impleat xp̄s. Sent. melioꝛ.

Ⅽ Quomodo sancti gloꝛificati audiūt preces supplicantium z quomodo intercedunt pro nobis ad dominum.

Sed forte qris nunqd preces supplicantium sancti audiūt z vota postulantiū in eorū noticia pueniunt? Nō est incredibile aīas sanctorū que in abscondito facie dei veri luminis illustratiōe letant: in ipsi⁹ ꝯtemplatione ea que foris agunt intelligere: q̄tuz vel illis ad gaudiū vel nobis ad auxiliū pertinent. Sicut eni angelis ita z sanctis q deo as

sistūt petitiões nostre inotescūt in verbo dei qđ cōtemplanť: vnde ꝛ dicunť angeli oꝛones ꝛ vota nostra offerre deo: nō qꝛ eū doceāt: sed qꝛ eius volūtatē sup eis consulūt. Uñ Augu.
Aug. in li. ő ordo ad acum. Angelis q sunt apud deū inotescunt petitiones nostre vt quodāmō eas offerant deo ꝛ de his ꝯsulant: ꝛ qđ deo iubēte implendū esse cognouerint: hoc nobis euidēter vel latēter reportent. Uñ ꝛ angelus hoibus ait. Cū oꝛares oꝛationē vestrā obtuli deo. Ad oīa qdē sci
Aug. in li. xv. ő trinitate enda sufficit deo sua pſectio: hꝫ tñ nuncios. i. angelos: nō q ei que nesciť ānunciēt. Nō eni sunt vlla que nesciat: sed bonū eoꝝ ē de opibus suis eius consulere veritatē: ꝛ hoc est qđ ei dicuntur nōnulla nūciare nō vt ipse ab eis discat: sed vt ab eo ipsi p verbū eius sine corpoꝛali sono: nunciāt etiā qđ voluerit ab eo missi ad quos voluerit: totū ab illo p illud verbuꝫ eius audientes. i. in eius veritate inueniētes: qd sibi faciendū: qd qbus ꝛ qñ nunciādū sit.
Aug. in li. ő gra noui testamēti Nam ꝛ nos oꝛātes eū: nō eū docemus: qꝛ nouit: vt ait verbuꝫ eius: pꝛ vester qd vobis necessariuꝫ sit priusqꝫ petatis ab eo. Nec ista ex parte cognouit: sꝫ futura oīa tpalia atqꝫ in eis etiāꝫ qd ꝛ qñ ab illo petituri fueram⁹: ꝛ quos ꝛ de qbus reb⁹ vel exauditurus vel nō exauditurus esset sine initio añ pꝛesciuit. Non ergo dř angelus oꝛones nostras offerre deo qͣsi deus tūc nouerit qd velim⁹ ꝛ quo idigeamus q̄ oīa añqꝫ fiāt sicut ꝛ postqꝫ facta sunt nouit: sed qꝛ necesse hꝫ rōnalis creatura tpales causas ad eternā veritateꝫ referre siue petēdo qd erga se fiat: siue consulendo quid faciat.

¶ Qđ dictū ē de āgelis attribuit sctis aīab⁹.

Si aūt angeli a deo p verbū ei⁹ discunt petitiones nostras: ꝛ qd de his implenduꝫ sit ꝛ qd nō. Cur nō credamus ꝛ aīas sanctoꝝ dei faciē ꝯtēplantiū in eius veritate intelligere pces hoim: ꝛ q̄ iplende sint vel nō? Inde est φ de⁹ dř exaudire pces quoꝛundaꝫ nō solū qñ effectu mancipat: sꝫ etiā qñ inotescit curie angeloꝝ ꝛ sanctaꝝ aiaꝝ qd ide futurū sit vel nō: ꝛ qđ cognoscūt in dei voluntate esse volāt ꝛ ipsi. Adeo eni supne volūtati addicti sūt: vt nihil pter eius volūtatē q̄ant velle. Intercedunt ergo ad deū pro nobis scti: ꝛ merito dum illoꝝ merita suffraganť nobis: ꝛ affectū dū vota nostra cupiūt impleri. Qđ tñ nō faciūt nisi in volūtate dei iplenda vidicerint. Oꝛamus ergo vt itercedāt p nobis. i. vt merita eoꝝ nobis suffragētur: ꝛ vt ipsi velint bonū nostrū: qꝛ eis volētib⁹ de⁹ vult ꝛ ita fiet. Ex pmissis ꝯstat φ cū qbusdā misericordius agit de⁹ qꝫ eoꝝ peccata meruerint. s. cū mediocriter malis: q suffragijs ecclesie iuuanť.

Circa distin. 45. Quero vtrū suffragia viuoꝝ psint defūctis. Di. 45. Rñ. φ sic vt pꝫ scđi machabeoꝝ. 12. Sctā ꝛ salubris est cogitatio p defūctis exoꝛare. sic Aug. in enchiridiō. dicit φ releuanť cū pro illis sacrificiuꝫ mediatoꝛis offert vel elemosyne in ecclesia fiūt psūt de suffragijs. aūt his q in charitate moꝛiunť: ꝛ aliqd purgabile secum secū. Illis aūt q nihil purgabile secū ferūt: non psūt: qꝛ vt dicit Aug. Iniuriā facit martyri qui oꝛat p martire. De dānatis aūt qdā dicere voluerūt φ eis pderāt nō ad totalē liberationē: sꝫ ad aliquā penarū diminutionē. Sꝫ opinio cōioꝛ ꝛ verioꝛ vt dicūt tho. bona. ꝛ rich. est φ eis nihil psūt: qꝛ nō cōicāt nobiscū in viculo charitatis. vñ canit eccl̃a φ i iferno nulla ē redēptio. Et pūerbis. xi. Moꝛtuo hoie ipio nulla erit vltra spes. ꝛ hoc est verū de cōi lege. de spāli eni priuilegio sūt aliq liberati ab iferno meritis sctōꝝ q nō erāt ibi finalř ꝺputati: vt dicit tho. ꝛ sic pcib⁹ beati Grego. fuit inde traian⁹ liberat⁹: vt dicit dam. ꝛ probabile vř φ aīa eius fuerit ad corp⁹ reducta ſm tho. ꝛ rich. Sic plures in moꝛtali decedētes fuerūt pcib⁹ sctōꝝ ad vitā reuocati: vt pꝫ de stateo quē btūs Ioā. euāgelista suscitauit: ꝛ ő filio pfecti vrbis rome p beatā agnetē suscitato. Hoc ēt mō xp̄s i sua resurrectione de locis inferni i qb⁹ petōꝛes cruciāť eos absoluit quos eē soluēdos occulta nobis sua iusticia iudicabat ea ptāte qua dñs cui oē genu flectiť celestiū ter. ꝛ ifer. vt dicit aug. 12. sup gen. i fine exponēs illō act. 2. Quē deus suscitauit a moꝛtuis solutis doloꝛib⁹ inferni. Neqꝫ eni vt dicit abꝛahā vel ille paup i sinu ei⁹ hoc est in secreto qetis ei⁹ i doloꝛib⁹ erat iter quoꝝ reqeē ꝛ illa toꝛmēta legim⁹ magnū chaos firmatū eē. Hec aug. Hoc tñ priuilegiū nō est ad ꝯñam trahendū. ¶ Circa pdicta dubitať vtꝝ suffragia facta p malos i petō moꝛtali exñtes psint defūctis. §. 2. ¶ Rñ. talia si sint opa sacramētalia vt celebꝛatio misse: psunt siue fiāt a bonis siue a malis: qꝛ sunt opa dei rōne cōtēti. Alia ēt opa psūt qñ fiāt a malis ad iperiū alicui⁹ Nota. boni: vt elemosyna data ad iperiū defuncti vel amici ei⁹ de re q̄ illi⁹ est vel ad cōsoꝛtiū alteri⁹: vt qñ duo legūt psalteriū vnus exñs i charitate ꝛ alter nō: seu qñ a petōꝛe dať elemosyna iusto vt oꝛet p moꝛtuo. ſm bon. valēt ēt ſm tho. ꝛ rich. qñ fiūt ab aliquo vt minister public⁹ dei ꝛ eccl̃e: vt cū sacerdos celebꝛat exequias moꝛtuoꝝ: qꝛ ille intelligit facere cui⁹ noie vel vice fit ſm dyo. de celesti hierarchia. Si aūt cōsideretur opatio petōꝛis suffragia faciētis vt est ei⁹: sic nō ē meritoꝛia defūctis. De hac mā tacta sūt aliq̄ di. 13. Notādū φ lꝫ defūcti iuuenť oꝛonib⁹: elemosynis ꝛ ieiunijs maxime tñ iuuātur p oblatiōeꝫ coꝛpoꝛis xp̄i vt di. ray. Itē sciendū scđm tho. φ pcipuū qđ fit in

missa est

missa est sacrificiú oblatio. ꝛ quo ad hoc tñ valet ꝑ
defunctis vna missa q̄ʒtú alia de quocūqȝ dicatur: sȝ ex
parte orationis magis prodest illa in qua sunt orões
determinate ad hoc: sȝ tñ iste ꝑfect⁹ recōpēsari pōt ꝑ
maiorē deuotionē vel ei⁹ q dicit missā vel q facit di/
cere. vel ꝑ intercessionē sci cuius suffragiú iplorat̄ur.

b De testamētis sunt aliqua vidēda
Est aūt testm̄ men/
tis testatio seu volūtatis determinatio de eo qd̄
§.2. qs vult fieri post mortē. ℭ Quis pōt facere testamen
tú Rñsio ſm gof. quilȝ facere pōt q nō ꝓhibet̄. Pro
hibet̄ autē filiusfamilias testari. aut pro aia sua aliqd
dimittere sine patris cōsensu: nisi de peculio castrēn.
vel quasi. potest tñ eligere sepulturā. extra de sepul.
Licet. li. 6. Et dr̄ filiusfamilias ois q nascit̄ ex legiti
mo mr̄imonio: ꝛ nondū est emācipatus. Dicit̄ aūt
peculiū illud qd̄ aliquis possidet. ꝛ dicit̄ a pecunia.
Pecunia vero a pecorib⁹: qꝛ antiquorú bona erant
in pecorib⁹. ℭ Castrēse aūt dr̄ qd̄ milites in castris
§.3. seu occasione militie acqrūt. Qsi castrēse dr̄ q filius
familias de sua scia acqrit sicut illd̄ qd̄ ꝑ aduocatio
nē percipit. ꝛ sicut illd̄ qd̄ magr̄ liberaliú artiú ꝑcipit
de publico: vel medicus vel qcūqȝ alius q publica re
cipit salaria vel de aliquo honesto artificio: vt ponit
manipulus curatorú. De talibus autē ꝑmittit̄ filiofa
milias facere elemosynam ꝛ cōdere testm̄ qꝛ in pecu/
lio tali pr̄ nihil iuris hȝ. C. de officioso testō. l. vlti.
Vxor vero pt̄ facere testm̄. ex̄ de testamētis. Judicā/
te: qꝛ lȝ sit sub viri ptāte: hȝ tñ partē in bonis cōibus
sibi ꝛ marito. vt dicit rich. Itē ꝓhibēt̄ minores etate
seu ipuberes: seru⁹ furiosus nō hñs lucidú iteruallú
ꝓdigus cui est bonorú administratio interdicta mut⁹ ꝛ
surd⁹ a natiuitate q nec audit nec loqt̄. Prohibēt̄ ēt re
ligiosi qꝛ nihil habēt ꝓpriú ante tñ ꝓfessionē testm̄ fa
cere pñt cú túc possint ad sclm̄ regredi. eremite autē
testari pñt nisi ꝓprijs renūciauerint. De religiosis vo
q ad eꝑatú assumūtur dictú est cú de voto ageret̄: de
§.4. publicis etiā vsurarijs dictú est supra. ℭ Utrú cleri/
ci vel epi seculares possint ꝯdere testm̄. Rñdeo q sic
ð his q̄ hñt de patrimonio doctrina artificio seu scri/
ptura: aut donatiōe facta rōne ꝑsone nō intuitu eccle
sie. Si ēt ecclesiā leserint. debēt de hmōi rebus dānú
ecclie reparare. De reb⁹ aūt ecclesie mobilib⁹ vel im
mobilib⁹ testari nō pñt cú nō habeāt ipsarú ꝓprietatē
sȝ administrationē. Possūt tñ de eis ēt in vltia egri/
tudie ꝯstituti largiri paupib⁹ ꝛ locis religiosis ꝛ his
q sibi honeste seruierūt siue sint ꝯsanguinei siue non
ex̄ de testm̄. ad hec. ꝛ ca. Relatú. 2. in textu ꝛ in glo.
De ꝯsuetudine tñ clerici alicubi testant̄ de reb⁹ ecclie
mobilibus. Per hmōi tñ ꝯsuetudinē nō vidēt̄ plus
posse relinquere suis parētib⁹ de bonis ecclesie q̄ʒ pos
sent largiri in vita ð quo vide. 24. di. Utrum clerici
vel epi. ꝛc̄. Et notādū q prediú emptú a clerico de
bonis sue prebende vel ecclesie: acqrit̄ ipsi ecclie siue
fuerit emptú noie ꝓprio siue alieno fraudulēter extra
de peculio clericorú. ca. i. ꝛ ca. Inquirendū. In te/
stamētis ſm leges multi testes requirūt̄: sȝ leges cor/
rigunt̄ ꝑ illd̄ qd̄ dicit dñs. In ore duoꝝ vel triú testiú
extra. e. Cú esses. ꝛ ca. Relatú. i. Tenēt̄ ēt legata nu
dis verbis sine scriptura fa ꝛ. extra. e. Judicāte. Li
cet aūt sit ꝯgruú q testm̄ fiat corā ꝓchiali sacerdo
te vel superiore nō tñ est necessariú: nisi hoc obtineat
ꝯsuetudo. ꝛ sic loqt̄ illa decretalis. Cú ēēs. ſm rich.
Possunt quoqȝ testes ferre testimoniū in cā sue ec/
clesie dū tñ in eadē cā nō sint actores. ex. de testibus.
Insup. ℭ Testamētū factú ꝯ equitatē iuris nālis di/
uini vel positiui est infringendú: puta testator exhere
dās suos heredes q exheredari nō meruerūt: dās to
tú alijs vel legitimā portionē q̄ debet̄ hr̄dib⁹: facit ꝯ
eqtatē iuris nālis: ēt si det ecclie. 17. q. vl. Quicūqȝ
vbi sic dr̄. Quicūqȝ exheredato filio vult heredē fa/
cere ecclesiā q̄rat aliú q̄ʒ Augu. vñ si testator habeat
ascēdentes vel descēdētes illos dȝ instituere heredes
q si nec ascēdētes nec descendētes hēat: pōt istituere
alios quoscūqȝ ſȝ leges qb⁹ ꝯcordare vr̄ ca. allegatú
loquēs tñ de filijs. In premissis quoqȝ sūt atēdēde
varie terrarú ꝯsuetudines: si tñ ꝑ ping alij indigerēt
illa hereditate indigentia manifesta: tenet̄ túc eis he/
reditatē dimittere: nisi eēnt mali ꝛ hmōi bonis idigni
qꝛ cú ꝑcipit̄ honorare pr̄ē aut mr̄ē: ꝑcipit̄ honora
re parētelā in his q̄ ad parētelā ꝑtinēt ſm tho. i quo
dā quoli. qd̄ vr̄ hr̄e veritatē de hereditate pr̄na. nō ð
his q̄ acqrunt̄. ꝛ ð tēriōe cōgruitatis ñ necessitatis vbi
ꝯsuetudo ē i oppm̄. Aster. nō seqt̄ tho. i hoc ꝑ q̄ sac
qd̄ dicit sco. ð trāslatōe dñi aucte legis. di. 15. ℭ Ad §.31.
euidētiā preð. notādú q legitia portio q̄ dēt̄ur hr̄edi
b⁹ dr̄ portio q̄ ipsis debet̄ ſȝ leges: vñ si filij sint q̄tuor
vl̄ pauciores: legitia oim ē tertia ps hr̄ditatis. Si vo §.32.
sūt qnqȝ vel plures legitia oim erit medietas hr̄dita/
tis. De residuo vo poterit pr̄ dare vl̄ legare ad arbi/
triú suú: hmōi tñ leges i varijs locis abrogāt̄ ꝑ oppo §.33.
sitas ꝯsuetudies. Vñ i aliqb⁹ locis nō pōt aliqs dare
nec legare ecclijs vl̄ ꝑsōis ex̄neis nisi tertiā ptē hr̄di/
tatis. Variāturqȝ hmōi ꝯsuetudies ſm variationē lo
corú tā i reb⁹ mobilib⁹ q̄ʒ imobilib⁹: sūtqȝ obſuāde
nisi sint irrōnabiles: vt ponit Jo. i sūma ꝯfessorú. li.
2. ti. 5. ð raptorib⁹. q. 93. De rōnabili ꝯsuetudie di/
ctú est. di. 15. agēdo ð ieiunio. ℭ Utꝝ hr̄s teneat̄ ad
ðbita ois defūcti. Ray. distiguit iter ðbita ꝛ legata. de
bita siqdē tenet̄ sine diminutōe ꝑsoluere. ꝛ hoc si hr̄di
tas sufficiat. De legatis vo si tōt sūt q nō remaneat ei
legitia ps: pōt ðtrahet̄ suā legitimā. Vñ si heres cre
dit q hr̄ditas nō se extēdat vltra ꝯðbita: nihil dȝ dare
de bonis defūcti legatarijs donec satisfecerit credito
rib⁹. Religiosus executor ab aliquo in sua volūtate
vltia deputat⁹: ñ pt̄ cú velle vl̄ nolle nō hēat hmōi of
ficiú suscipe vl̄ exeq: nisi a supiore suo petita sup hoc
lñia ꝛ obtēta. li. 6. de testis ꝛ vltis volūtatib⁹. Tales
lȝ sint exēpti et ꝑlati tenēt̄ sup his ordinarijs locoꝝ
ðbitā reddet̄ rōnē. e. ti. li. 7. Fratres minores sup exe
cutōe testōꝝ solú pñt tribuere ꝯsiliú de vbo. signi.
Exiui. li. 7. ℭ Nota q ñ ē idē ſm Rich. ꝓcurator ꝛ
executor. ꝓcuratores. n. sūt q negocia dñoꝝ viuoꝝ i
iudicio admistrāt ad eoꝝ vtilitatē. Executores āt res
mortuorú distribuūt ad aiaꝝ salutē: ꝛ iō lȝ clerici nō
ðbeāt eē dñoꝝ ꝓcuratores. ex. ne clerici vel mōachi.

Sacerdotib⁹. Poſſit tñ eē teſtōꝝ executores. Qñ ſūt
a teſtatore plures executores deputati. vno eoꝝ mor
tuo vel i remotis agēte aut id exeq forte nolēte ne vo
luntatē teſtatoris ipediri vel nimiū differri ↄtigat: po
terit ali⁹ niſi teſtator aliud exp̄ſſerit: officiū executio
nis iniuncte libere adiplere. lib. 6. e. ti. Religioſus.
§.5. ¶ Utrū dilatio executiōis in aliquo caſu p̄iudicet aīe
teſtatoris. Rñ. ſm. rich. ꝙ ſic. qr q̄to citius eccle̅ie ꝛ
paupes qbus legatū eſt recipiūt illud qḋ teſtator eis
legauit: tāto citius ꝛ feruētius orant p eo: ꝛ ita citius
liberat̄. Si tñ legata ſua nunq̄ ſoluerent̄: nec foreſa
cta ſua q̄ p̄cepit emēdari p executores ſuos emenda
rent̄ nec debita ſoluerent̄: nō pp̄ter hoc remaneret in
pena ppetuo ſi ante mortē habuerit voluntatē ſatiſfa
ciendi p poſſe: tardius tñ liberaret̄. Ex quo pꝫ ꝙ gra
uiter peccāt executores q ſibi cōmiſſa nō cōplēt opor
tunitate h̄ita cōpetēti. Teſtamentū ↄfirmat̄ p mortē
teſtatoris. vt apl's in epl. ad hebreos. ſed an mortem
mutari pōt qñcunqꝫ placuerit teſtatori. Donatio etiā
facta inter virū ꝛ vxorē matrimonio ↄſtāte ↄfirmat̄
morte donatoris: niſi p eundē fuerit reuocata expreſ
ſe vel tacite. puta p diuortiū. vl' ſi is cui fcā fuerat pri
us moriat̄. ex. de donationibus. Inter ↄiuges doñ.

§.3.
§.1.
Tertius de ſepulturis ſunt aliq̄ vidēda. Et primo vtꝝ mortuis p̄ficiat ſuoꝝ corporū ſepultura. Rñ. ſm
rich. ꝙ nō p ſe. Cōditio eni ſepulture ꝛ pōpe exeqarꝫ
ſunt magis ſolacia viuoꝝ q̄ ſubſidia mortuorū. ſm
Aug. in libro de cura pro mortuis agēda. Per acci
dens tñ p̄ſunt in q̄tū. ſ. inſpiciētes ſepulchra memo
riam retinēt defunctoꝝ ꝛ p eis orant. Uñ monumen
tum dr̄ q̄ſi monēs mentē. Ultra hoc p̄deſt ſepultu
ra in loco ſacro. qr frequētius ꝛ ſpālius orat̄ pro illis
q in loco ſacro ſūt ſepulti. Adiuuant̄ etiā ſuffragijs
ſcōꝝ q illoꝝ locoꝝ ſt̄ patrōi dū ipi p viuos cōmēdāt̄.
Luminaria etiā ꝛ pāni ꝛ alij ſumpt⁹ q ſiūt in ſepultu
ris mortuoꝝ p̄ñt prodeſſe p accidēs in q̄tum p talia
hoies excitant̄ ad cōpatiendū ꝛ p ↄñs ad orādū p eis
ꝛ inquantū paupes inde fructū capiūt: ꝛ eccl'ia pp̄ter
deū honorat̄. ꝛ ſic ſepultura iter ceteras elemoſynas
cōputat̄. Eligere pōt aliqs ſepulturā dimiſſa antiqua
etiā in loco minus religioſo. ex̄. c. Cū qs. li. vj. in fi
ne. ¶ Utrū religioſi poſſint eligē ſepulturā. Rñ⁹ ꝙ
nō. ſed ſūt apud ſua monaſteria tumulādi. Poſſent
tñ eligere ſi qñ moriunt̄ eēnt ab ipſis adeo remoti ꝙ
cōmode portari nō poſſent ad illa. extra. c. Religio
ſi. li. 6. ¶ Utrꝫ patres poſſent pro filijs eligere ſepul
turā. Rñdeo p̄ñt eos ſepelire vbi voluerīt ſi ſint mi
nores ſeu impuberes: niſi ↄſuetudo loci ſit in opp^m.
Ipſi aūt filij eligere nō p̄ñt niſi poſt annos puberta
tis. extra. c. Licet. li. 6. Is q hꝫ domiciliū in ciuitate
vel caſtro ſi qñqꝫ ad villā ruralē ſe trāſfert recreatio
nis cā vel vt ruralia exerceat: ꝛ nō electa ſepultura de
cedit: nō dꝫ ſepeliri in eccl'ia dicte ville: ſed in ſua par
rochiali vel potius in illa i qua maioꝝ ſuoꝝ ab antiq̄
extat ſepultura dūmodo abſqꝫ piculo ad ipſam vale
at deportari. extra. c. Is q. lib. 6. ¶ Mulier q̄ plures
viros habuit ſi ſepulturā non eligat: eſt cū viro vltio
cuius domiciliū ꝛ honorē retinet tumulāda vt h̄etur
ibidē. Qui decedit nulla ſepultura electa: dꝫ ſepeli
ri in ſepulchro parentū. vel in parrochiali eccl'ia ſi ſit
ↄſuetudo. vt dicit Io. anđ. Uiator vero vel alienige
na ſi ſepulturā nō elegerit: dꝫ ſepeliri apud eccleſiaꝫ
i q̄ mortu⁹ ē: ſi nimis a p̄pria p̄rochia diſtet. ar. c. Is
q' li. 6. Et notādū ꝙ qñ qs alibi elegit ſepulturā: de
oib⁹ q̄ illi loco dimittit: dꝫ ſua p̄rochialis eccl'ia h̄ere
canonicā portionē q̄ variat̄ ſm varias ↄſuetudines.
Alicubi eni eſt medietas: alicubi tertia: alicubi q̄rta.
De his tñ q eligūt ſepulturā apud fratres p̄dicatores
ꝛ minores. ponit̄ ꝙ tenent̄ dare quartā partē parro
chiali eccleſie de obuētionib⁹ oibus tā de funeralib⁹
q̄ de qbuſcūqꝫ: ꝛ quocūqꝫ relictis diſtincte vel indi
ſtincte. i. q̄titate certa vel incerta ad quoſcūqꝫ certos
vſus etiā de qbus q̄rta dari nō ↄſueuit vel alias de iu
re nō debet̄. Itē de oib⁹ datis in morte vel mortis ar
ticulo in infirmitate dātis de qua deceſſit fratrib⁹ ipſis
vel alijs p eis. extra. c. Dudū. in cle. Dñr aūt data
ſm Io. an. q̄ teſtator ſoluit in vita. puta ſi in ifirmita
te de q̄ decedit legatū ſoluit. ſecus eēt ſi ex illa ifirmi
tate nō decederet. vt pꝫ ex textu. Relicta vero dñr q̄
in teſtamēto vel vltima volūtate mādat dari poſt mor
tem. Funeralia vero q̄ cū funere portant̄. vt oblatio
nes. Illa vero q̄ ad certos vſus legant̄ de qbus de iu
re canonica portio nō debet̄: ſūt q̄ legant̄ in ornamē
tis vel p eis fabrice: luminarib⁹: āniuerſario: ſeptio.
xxx. ꝛ alijs ad ppetuū cultū diuinū. ex̄ de teſtamēt̄.
ca. vltimo. ¶ De his aūt p̄dicti fratres deberēt q̄rtā
portionē: niſi haberēt priuilegiū in opp^m. nec obſtat
ꝙ in illa decretali. Dudū: papa reuocat priuilegia ↄ
ria qr hmōi priuilegia citra editionē hui⁹ decretalis §.4.
fuerūt p aliquos ſūmos pontifices ↄfirmata. Cōtinē
tur etiā in illo p̄uilegio ꝙ nō tenent̄ dare quartā por
tionē de illis q̄ legant̄ p libris victu īduīētis ac qbuſ
dam alijs ibi deterīatis. Et notādū ꝙ p priuilegia ſe
dis aplice diſpēſat̄ in iure cōi etiā ↄſilioꝝ cuiuſmodi
eſt illa ↄſtitutio Dudū. lꝫ nō fiat de ipſo mētio cū cō
ſtat de mēte ↄcedētis. puta qñ ↄcedunt̄ nō p nimiam
occupationē vel inaduertentiā: ſꝫ ex certa ſcīa. vt pꝫ
extra de capellis mo. c. penul. in fine. Per locū a ↄ
rio ſenſu. pꝫ etiā in glo. ibiđ. ꝛ extra de etate ꝛ q̄lita
te ordinādoꝝ. Eā te. Talis ē ↄfirmatio quorūdā pri
uilegioꝝ frm minꝝ. facta p eugeniū q̄rtū. vei p̄n⁹ ca⁹
exprimit̄. De hoc nota qḋ dr̄ in fine di. 18. a Rich.
¶ Ad maiorē dclarationē p̄dictoꝝ notādū vt habe
tur in quodā tractatu q dr̄ edit⁹ a doctoribus bono
nienſib⁹ ſup hmōi canonica portiōe. ꝙ frēs nō tenen §.5.
tur dare q̄rtā portionē de relictis ſibi qñ pbr̄ p̄rochia
lis eſt ↄtent⁹: relicto vel legato ſibi facto p iure ſepul
ture. vel qñ ſup hoc aliqd petit ab amicis d̄functi añ
ſepulturā vl' poſt. p iure ſibi debito cū eis cōponēdo.
qr tūc tacite iuri ſuo qḋ hꝫ in. 4. relictoꝝ ffrib⁹ renun
ciare ↄuincit̄ Proponit̄ extra d̄ teſta. Officij. vbi dr̄
ꝙ ſi portionē illa ↄdiriōe legauit ep̄o vt eēt illa ↄtēt⁹
ꝛ ep̄s acceptauit. qr p hoc alijs renūciaſſe vꝫ de cete
ris nō poterit exigere portionē. Uocat̄ aūt ibi ius ſe
pulture mortuariū. Dr̄ etiā in illa decretali. Dudū.

Ultra aut portionē huiusmodi nihil valeāt parochiales rectores curati et plati exigē supradicti.qr ho vt fuit dictū di.15. Ignorātia et aliqlis coactio excludunt voluntariū. Predicta nō videntur vbi sacerdote parochiali ignorāte legatū fuerit fratribus vel suo qd hz i huiusmodi legato vel ēt si q̄n coactus ꝯponat cū amicis defūcti vel dicē se n̄ posse libē hēc. 4. portionē sibi dbitā a fribus.

§.6. ¶ Quid si testatō aliqd relīgt suo curato sub ꝯditiōe. pdicta et curatus ꝯditionē nō acceptet vel n̄ testator aliqd absolute seu sine ꝯditiōe eidē religt Rn̄o. Frēs p dicti nihil tenētur dare curato d legato sibi factō: si illō qd testator sacerdoti suo ꝯiūctū legato frm̄. facit pcise q̄rtā ptē Verbigrā. Testatō legat curato decē et fratribus. xxx. decē et. xxx. faciūt. xl. et decē sit q̄rta ps de xl. ex̄ de sepul. c. i. et. c. Relatū. et ca. Cū sup. vbi dr̄ q ō toto testō dbetur q̄rta. hoc est ō toto relicto fratribus et sue ecclie vt satis innuit i pdcis cap. aliogn sacerdos parochialis hēret aliqd vltra quartā qd tn̄ hēre nō dz vt pz ex illa decretali. Dudū pius allegata. Si vō illō qd testator religt sue ecclie cōiūctū legato fratrū ē minus q̄rta pte: puta qr sacerdoti legata sūt octo et fribus xxx. tūc curatus aget supplemētū vn̄ de. xxx. octo hēbit q̄rtā ptē. s. nouē solid cū dimidio. Predictis cōcordat directoriū iuris. addit q̄qꝫ q si frēs minores et pdicatores sepelirēt aliquē q n̄ elegit apd eos sepeliri: nō dērent q̄rtā qr decretalē. Dudū. n̄ artat. Si ēt testator q apd frēs elegit sepulturā leget aliqd alicui fri tāq̄ singulari psōe vt oret p eo. vel qr ꝯfessor eius vel rōne parētele: n̄ dbetur de hoc q̄rta qr nō dbetur nisi ō his q debēt rōne sepulture: vt dn̄r pdicti. ex̄. ō sepul. Cū liberū. Cōcor. ho. oppi. tn̄ huius lz Jo. ādree sup se primū decretaliū.

§.7. ¶ Quid ō his q i vna ecclia solent audire diua et i alia recipe sacra. Rō. q portio canonica dabitur ecclie i q̄ recipiūt sacra. ex̄. c. c. i. ¶ Quid si infirmus in vna parochia faciat se dferri ad aliā et ibi moriatur. Rn̄. fz ray. prima ecclia nō pt hoc puatur canonica portiōe. ar. ex̄. c. De his.

§.8. ¶ Quid si ppriꝰ sacerdos corpus eius q alibi se sepeliri elegerat violenter rapuerit. Rn̄. fm ho. Amittit ius qd in eius mortuario hz et ossa restituet. ex̄. c. n. Cū liber. Idē si aliqs cōnctus totus vel maior ps eius hoc fecerit secus si minor ps vel solus platus hoc fecissz. Ponūtur aūt plures alij casus i tractatu supdicto. q Jo. andree ceterisqꝫ doct. bonon̄ attribuit i qbus nō dbetur aliq̄ portio ab ipsis fribus. Primus est q̄n is q apd eos elegit sepeliri decedit ab intestato. seu q̄n ab eius amicis aliq̄ ipsis fribus dantur hoc pz qr nō dbetur nisi ō funeralibus et ō relictis i testō. vt pz ex decretali. Dudū. Itē nō dbetur q̄n reliquēs aliqd fribus alibi sepelit: vt pz ex eadē decretali q̄ nō loqtur nisi ō illis q apd eos sepeliūtur. Itē q̄n aliqd religt ad certos vsus pbatur p argumētū a ꝯtrio sēsu qr decretalis determiat huiusmodi portionē dēri ō relictis ad certos vsus. Opposiū tn̄ huius vr tenere Jo. andree sup septimū decretaliū q̄pp cū i dubijs via tutior sit eligēda tutius esset ō oibus in testō relictis p eos q apud fratres sepeliūtur dare quartā portionē nisi opposiū habeāt ex priuilegijs.

De canonica portiōe nō dāda fratrib.

¶ Pro cuius euidētia sciēdū q bn̄dictus. xi. cōcessit i ꝯstitutiōe q̄ icipit. Inter cūctas. et qdā eius pdecessores q nō a fratribus minoribus portio canonica de relictis in vltia volūtate: nisi de illis q cū funere portantur: lz aūt hec cōstitutio fuerit p clemētē quintū reuocata: tn̄ quo ad hoc manet in vigore suo p priuilegiū pauli pape moderni q ex certa scia. Anno domini millesimo. cccc. lxv. confirmauit omnia priuilegia per quoscūqꝫ romanos pōtifices ipsis fratribus sub quacūqꝫ forma verborū cōcessa: non obstātibus cōstitutionibus apostolicis ceterisqꝫ cōtrarijs qbuscunqꝫ. Volebat autem benedictus de his qui cū funere portant dari medietatē. Clemēs aūt tn̄ ponit q̄rtā ptē. notabat q̄qꝫ idē bn̄dictus quatuor casus d iure et q̄nqꝫ de ꝯsuetudine a qbus frēs nō poterāt absoluere. Clemēs aūt tn̄ loqtur de casibus epis de iure reseruatis vt pa

§.9. tuit ex pcedētibus. ¶ Pone q aliqs elegit sepulturā apd aliquā religionē: postea itrat i ipsā et decedit: nūqd locus religiōis tenebitur ecclie illius i canonicā portionē? Rn̄. fm ray. q si trāsit in infirmitate d q̄ moritur

§.10. tenetur. ex̄. c. De his secus si trāsit i sanitate aut ēt i infirmitate d q̄ nō moritur. ¶ Quid d leprosis q domū intrant leprosorū: nūqd pbyter parochialis petere pt canonicā portionē. Rndet rod. q nō pt d iure: qr pide ē ac si trāsierint sani ad religionē: nisi forte morerētur ex violētia sepe. In hoc tn̄ tenēda ē ꝯsuetudo. Notādū q si aliqs hñs duo domicilia in qbus eqliter moratur eligat alibi sepeliri: ecclie domiciliorū diuidēt iter se canonicā portionē. li. 6. c. ti. Cū qs. Prohibētur i cimiterio sepeliri pagāi et iudei. d. cō. di. i. Ecclā. Itē excōicati. li. 6. d pui. epoꝝ. Itē q ex desperatiōe vel ira se interficiūt. 23. q. 5. Placuit. Recōciliati sūt sepeliēdi et illi in qbus signa pnie apparēt ad qd pbādū sufficit vnus testis. 26. q. 6. Qui recedūt. Excipiūtur illi q i torneamētis ꝯgrediēdo letale vulnus accipiūt q carere debēt ecclastica sepultura lz eis pnia n̄ negetur: et hoc vt alij territi a talibus abstineāt. Dnr aūt torneamēta nūdine in qbus milites cōuenire solēt cā lucri sicut ad nūdinas. et temere ꝯgrediunt ad ostētationē viriū suaꝝ atqꝫ audacie q̄ phibētur: qr inde mortes hoim et picula aiarū sepe pueniūt. ex̄ de torneamē. c. i. De hoc di. tho. i. 22. q. xl. q exercitia hoim ad res bellicas nō sūt vlr phibita: sz iordinata et piculosa ex qbus occisiones et depdationes pueniunt. Apud aūt antiquos exercitationes ad bella sine huiusmodi piculis erāt vt dicit hiero. Milites āt q ad torneamēta accedūt aio pugnādi: n̄ ibi aliq occidātur: lz ipi nec occidāt nec mutilēt: nō dbēt ad ordines pmoueri: qr ad rē phibitā accesserūt: pt tn̄ cū eis epo dispēsari: vt dicit ray. et rod. de q̄ vide in aster. li. i. ibi ēt agit d his q bellis intersūt. De interdictis vsurarijs et raptoribus dictū ē prius.

§.11. ¶ Utrū illi q excōicatus est p mānifesto excessu et i mortis articulo p pbyterū suū absoluitur debeat cimiteriū denegari et alia ecclastica suffragia. Rn̄. q nō. vt hz expsse ex̄ de sepul. Parrochiano. Cōsuetudo tn̄ ēt i mltis dyocesibus q tales i cimitio n̄ sepeliātur nisi pbabi ta licētia dyocesani: qr p hoc ad satisfactionē facilius cōpelli pnt hēdes. Cui cōicamus viuo cōicare debemus et defūcto. ex̄. c. Ex parte. nisi euidenter appareat q̄re non sit ei cōmunicādū: vt cū euidens est aliquē in

mortali pctō decessisse: puta cū qs suspēdit se vel pci
pitat. 13. q. 2. Pro obeūtib⁹. i textu τ i gl. ¶ Quid
§.12. ō his q i patibulo suspēdūt? Rñ. si penituerint nec
cōio nec sepultura est eis ōnegāda. 13. q. 2. Questitū.
Verūtn̄ ad deponēdū eos de patibulo: licētia iudicis
secularis regrit ne iusticia cōtēni videat. ff. de cada-
ueribus punitoꝝ. lib. i. τ. 2. q lnīaz negare nō dz. vt
ibi ponit. ¶ Utrū mulier defūcta pgnās dēat sepeli
§.13. ri? Rñ. fz host. si certū est q ptus mortu⁹ sit: tūc mu
lier cū partu sepelit. Si aūt certū est q ptus viuit vł
dubitat de hoc: tūc ipa mortua: est cito baculus i ore
semie ponēdus debetq scidi τ si part⁹ viuit dz bapti
zari: si vo mortu⁹ ē ex cimiteriū sepeliri. Corpa pa-
ganoꝝ vel excōicatoꝝ si sint i ecclia vel cimiterio se
pulta: sunt eijciēda si discerni pnt. alias nō ex ō se-
pul. sacris. Nec lz ibi celebrare. ō ɔse. di. i. Ecclesiam
§.14. Sūtq ecclias τ cimiterij recōciliāda. ex. de ɔse. ec.
Cōsuluisti. ¶ Quid si dubitet ō cadauer vtrū fuerit
xpiani: pagani vel excōicati. Rñ. Ut i meliorē ptē in
terptandū: nisi aliq̄ pbabilitas eēt de opposito. Cor
pora ōfūctoꝝ si nō possint ōferri ad locū vbi elege-
rūt sepulturā: sꝫ i alio loco ad tps sepeliēda. τ p⁹ ici
nerationē trāsferēda. Oppm̄. aūt faciētes ipa exēterā
do aut mēbrari ɔcidēdo p ipis trāsferēdis sꝫ excōica
ti: τ ñ nisi a pp pnt absolui: vt hꝫ i qdā extrauagāti bo-
nifa. 8. c⁹ pncipiū. Detestāde. Circa pdicta notādū
q legare ē in vlti. volūtate aliquā rē alicui dimittere.
Legatū vo dr qđ in vltia volūtate alicui dimittitur.

b De oratiōib⁹ aiaꝝ ōfūctoꝝ sciēdū fz rich. q
dist. 4. aie defūctoꝝ i charitate siue sint i purga
§.1. torio siue i padiso orāt p nob. Si. n. exñtes i
charitate ñ ɔfirmati añ mortē p nob orabāt pbabili⁹
q p nobis orēt i charitate ɔfirmati. Exaudiunt aūt
sp exñtes in patria p nobis orādo: qꝛ nō orāt nisi qđ
cognoscūt deū velle: nec tñ frustra orāt: qꝛ vidēt deuz
hoc velle facere ad pces eoꝝ. Cognoscūt quoq sup
plicatiōes quas eis porrigim⁹ in verbo dei qđ sp vi-
dent. Exñtes aūt in purga⁹: eoꝝ q hic agim⁹ tripli-
ci mō hñt noticiā. vt dicit aug. i li. ō cura p mortuis
agēda. s. sueclarationē eoꝝ q hinc ad eos moriēdo per
gūt. seu p angelos bonos. aut diuina reuelatiōe. Pro
sūtq nobis orōnes ipsoꝝ nisi sit ipedimētū ex pte nra
nec obstat q sꝫ i pēa: qꝛ tūc orōne nre q i pēa sum⁹
ñ pdessēt. Orāt ēt p ie supplicādo diuine mie vt fz su
uz bñplacitū misceat eoꝝ qđ valz ad pene eoꝝ mitiga
tōez τ abbreuiatōez. Adiuuāt qq pcib⁹ brēꝝ q oib⁹
ecclie mēbris adiutorio suo idigētib⁹ ɔducūt fz rich.

¶ Si valde malis detur mitigatio pene. Di
stinctio xlvi.

c Ed qrit hic ō valde malis vtꝝ
τ ipsi in aliq̄ penarū mitiga
tiōe dei misericordiā sentiāt vt mi
nus q̄ meruerit puniant. Quidā
Augu. ad octo narium autumāt eos nullā rleuatōez pene habituros
qđ ɔfirmāt Jacobi auctate dicētis. Judiciū si
ne misericordia fiet illi q ñ fecē misericordiā. aug.

etiā ait. Misericordia hic: iudiciū in futuro.
Idem distinguēs quō oēs vie dñi sint miseri
cordia τ veritas ait. Erga scōs oēs vie dei mi
sericordia: erga iniquos omnes veritas: qꝛ τ
iniudicādo subuēit τ ita nō deest misericordia.
τ in miserādo id exhibz qđ pmisit ne desit ve
ritas. Erga oēs aūt quos liberat τ dānat oēs
vie sūt misericordia τ veritas: qꝛ vbi nō miseret:
vindicte veritas dat. Dicēs vbi nō miseret: dat
itelligi aliqd a deo fieri vbi ipe nō miseret. Sz
his occurrit qđ ait Cassiodor⁹ sup ps. li. loqns
ō misericordia τ pietate dei. He due ingt res iu
dicio dei sp adiuncte sūt. Ergo τ in punitiōe
maloꝝ nō est iustitia sine misericordia. Idē de
iudicio τ misericordia ait. Hec duo mutua so-
cietate sibi iungunt. In his breuiter oia opa
dei includit. Aug. quoq rñdens illis q repro
boꝝ supplicia finem habitura cōtendunt: ita
illoꝝ repellit opinionē: asserēs reprobos ppe
tuo puniendos: vt eoꝝ supplicia mitigari ali
quatenus nō neget. Frustra ingt nōnulli eter
nam dānandoꝝ penā τ cruciatus sine inter-
missione ppetuos humano miserent affectu:
atq ita futuꝝ esse nō credunt. Nō qdem scri
pturis aduersando diuinis: sed pro suo motu
dura queq molliēdo τ in leuiorem flectendo
sniaz: q putant in eis terribilius esse dicta q̄
veri⁹. Nō eni ingunt obliuiscet misereri de⁹:
aut ɔtineat in ira sua misericordias suas. Hoc
qdez in psalterio legit: sed de his intelligit q
sunt vasa misericordie qꝛ τ ipsi nō pro meritis
suis sz deo miserante de miseria liberant. Aut si
hoc ad oēs estimant ptinere: nō ideo necesse
est vt dānationē opinent finiri posse eoꝝ de
qbus dictū est. Ibunt hi in suppliciū eternū.
Ne hoc mō putet habitura finē felicitas eoꝝ
de qbus ecōtrario dictū est. Justi aūt in vitaz
eternaz. Sed penas damnatoꝝ certis tpibus
estimēt si hoc his placet: aliqtenus mitigari.
Etsic qppe itelligi pōt manere ira dei in illis
i. ipsa dānatio. Hec eni vocatur ira dei nō di-
uini ai pturbatio. vt i ira sua. i. manēte ira sua
nō ɔtineat miseratiōes suas nō eterno suppli
cio finē dando: sed leuamen adhibēdo vel in
terponēdo cruciatib⁹: qꝛ nec psalm⁹ ait ad fi-
niendā irā suā vel post iraz suā. sed in ira sua.
Que si sola esset alienari a regno dei τ carere
magna multitudine dulcedis dei: taz grādis
tñ est pena: vt ei possint nulla tormēta q no-

Augu. i ench. ɔ illos q asserunt maloꝝ cruciat⁹ terminādos.

uimus

usmus cōparari:si illa sit eterna:ista aūt sit q̄z libȝ multis seculis lōga. Manebit ergo fine fine mors ppetua dānatorū. ⁊ ipsa oibus erit cōis sicut manebit cōiter oiuȝ vita eterna sanctorū. Ecce ita asserit hic penas reprobo⁊ nō eē finiēdas:qd̄ nō īprobat si dicat eorū suppli cio aliqd̄ leuamē adhiberi. Vn̄ nō incōgrue dici pōt deū ⁊ si iuste id possit:nō oino tm̄ punire malos in futuro q̄tum meruerunt sȝ eis aliqd̄ q̄tūcūq; mali sint de pena relaxare.

¶ Determinat premissas auctoritates.

Quod ergo dictū est iudiciū sine misericordia fieri illi qui nō fecit misericordiā ita intelligi pōt. Qd̄ iudiciū dānationis fiet illi q nō fecit misericordiā: p eo q̄ fuit sine misericordia: vel fiet iudiciū ei siñ misericordia liberāte ⁊ saluāte:qui tn̄ in aliq̄ pene alleuiatione misericordiā dei sentit. Itē cū dicit misericordia hic:iudiciuȝ in futuro: nō negat qn in futuro sit misericordie effect⁹ ⁊,in electis q p misericordiā ab oi miseria liberabunt:⁊ i reprob̄ qui min⁹ q̄ meruerint cruciabunt. Sȝ hic nō sine cā dī fieri dei misericordia ⁊ iudiciū in futuro:q: ⁊ hic mltis modis miseret de⁹ qbus nō miserebit tunc. Vocat' enī d̄s nūc peccatores ⁊ iustificat:qd̄ nō faciet:⁊ tūc reddet singulis b̄m merita sua. manifeste iudicabit q nūc occulte iudicat. Cui⁹ occultū iudiciū vt ait Augu. itelligit pena q: qsq; vel exercet ad purgationē vel mouet ad cōuersionē:vel si cōtēnit excecat ad dānationē. Occultū ergo iudiciū dei pena dicit qua iudicat purgādo:cōuertēdo: vl' excecādo. Iudicia quoq; dei interdū appellant dispēsationes ei⁹ de oib⁹ reb⁹. Vn̄ q̄zincōprehēsibilia sunt iudicia eius ⁊ iudicia eius abyssus multa. Iudiciū autē quo i futuro iudicabit:intelligitur sententia iudicis qua ventillabit area idest diuidentur localiter boni a malis ministerio angelorum:⁊ isti in vitam ducentur:illi i suppliciū mittentur q nūc simul mixti sūt

De occl to iud cio. Aug. sr psal.

De snia iudicis.

¶ De iusticia ⁊ misericordia dei.

Sed quō iusticiā dei ⁊ pietatē.i. misericordiam supra Cassio. duas esse res dixit:que semp adiuncte sunt iudicio dei. Iusticia enī dei ⁊ misericordia nō due res sunt sed vna res.i. vna diuina eēntia est sicut sup̄ pluribus auctoritatib⁹ ostensum est. Quia nō est deo aliud esse misericordiā q̄ misericordiā: nec iustuȝ q̄ iusticiā sȝ idē prorsus. Nec aliud est ei esse misericordē q̄ iustuȝ vel misericordiam q̄ iusticiā sȝ oino idē:q: nō denominatiue sȝ essentialiter hec de deo dicunt. Cur ergo dicit scriptura de operibus dei quedā esse misericordie:quedā iusticie? Si enim iusticia dei misericordia est. quecunq; sunt opa misericordie esse videntur iusticie ⁊ ecōuerso. His respōderi potest sic:illis locutiōib⁹ qbus huiusmodi opuȝ fiunt distinctiones:vt alia misericordie. alia iusticie:alia bonitati attribuantur:nō diuersitas subiacentis.i. rei his vocabulis significate exprimit:sȝ varietas sensuuȝ ⁊ effectuū i creaturis monstrat. Cū enī dr̄ deus iust⁹ vel iusticia:essentia dina p̄dicat: ⁊ ēt q̄ ipse sit distributor ⁊ iudex meritorū intelligi dat. Ita ⁊ cū dr̄ misericors eēntia diuina p̄dicat:⁊ insup q̄ ipse sit miseroruȝ liberator intelligi dat. Similiter cū dr̄ bon⁹ essentia diuina p̄dicat. Et cū dr̄ deus:⁊ insuper auctor oium bonorū ostendit. Ita ⁊ cū dr̄ deus:eēntia dina p̄dicat ⁊ ipse timendus ōndit. Inde ergo quedā opera misericordie quedaȝ iusticie dñr:nō qn diuina essentia hec ⁊ illa operetur:⁊ qn hec ⁊ illa sint opera dine essentie q̄ dr̄ misericordia ⁊ iusticia:sȝ q: quedā sūt quibus iudex ⁊ equus distributor:quedaȝ quib⁹ ostendit miserator. Misericors enī dr̄ in nā: miserator in exhibitiōe. ⁊ in quibusdā opibus dr̄ effect⁹ eē misericordie:⁊ in qbusdā effect⁹ iusticie nō q̄ aliud efficiat iusticia:aliud misericordia dei si ad eēntiā referas:sȝ q: ex qbusdaȝ effectib⁹ intelligit iudex:ex qbusdā miserator:vel vt quibusdā placet iustus ⁊ misericors. Sed b̄m hoc occurrit qd̄ quō ex aliis ōndatur iust⁹ ⁊ ex aliis misericors:cū sit idē ei esse iustū ⁊ eē misericordē? Si enī b̄m eandē rōnē dī iust⁹ ⁊ misericors:ex eo ope quo itelligit iust⁹ itelligit mīsicors ⁊ ecōuerso. Sȝ dixi.s. q: cū dr̄ de⁹ iust⁹ ⁊ misericors ita eadē dina essentia significatur:⁊ b̄m ea idē predicat vt ēt quedā diuersa itelligant. Intelligimus enī p hoc eū esse miseratorem ⁊ iustum iudicē. Qd̄ euidēter Origenes ostendit dicens. Omnia que dei sunt xp̄s est ipse sapientia ei⁹:ipse fortitudo:iusticia:sanctitas. ipse prudētia. Sȝ cū vnum sit in subiacenti pro varietate sensuū diuersis nuncupat vocabulis. Aliud enī significat sapientia:aliud iusticia. Qū enim sapiētia

vt: disciplinis te diuinarū humanarūqꝫ rerū instruere itelligit. Qñ iusticia. distributor vł iudex meritorū insinuat. Ita & prudētia cum dr: doctor & demōstrator bonarū vel malaruz rerum vel neutrarum intelligitur.

¶ Auctoritatibus probat quedā iusticie alia misericordie alia bonitati attribui.

Quod autē quedā opa misericordie: quedā iusticie: quedā bonitati attribuant: i scripturis facile est repire. Et ꝺ misericordia qdē & iusticia manifestū est ꝺ bonitate vero & misericordia ampli⁹ latet. Sed Aug. docet illa opera ꝓprie ad misericordiaz pertinere qbus aliq a miseria liberāt. Ad bonitatē vero nō solū illa: sꝫ facturā & gubernationē naliū ita dicēs. Ad misericordiā ptinet qꝺ a peccatis mūdat & de miseria liberat. Ad bonitatē vero qꝫ celū & terrā & oia valde bōa creauit vt essent. Idē. Celi nō indigent misericordia: vbi nulla ē miseria. i terra hoīs abūdat miseria & superabūdat dei misericordia. Miseria ergo hoīs & misericordia dei plena ē terra nō celi: qui nō indigēt misericordia: indigent tñ regēte dño. Oia. n. indigent dño & misera & felicia: qꝫ sine illo miser nō subleuat: felix nō regit. Itē alibi. Misericordia est erga miseros: bonitas erga quos libet. Interdū tñ misericordia large accipitur vt bonitas.

Aug. sr ps. 135.

Idē ps xxx.

¶ Quomodo vniuerse vie domini dicantur misericordia & veritas.

Post hec ꝯsiderari opꝫ: ex quo sēsu vniuerse vie dñi dicant misericordia & veritas. Hoc multiplicē recipit expositionē. Uniuerse eni vie dñi misericordia & veritas: qbus ad nos venit vt ait Aug. sup psal. itelligunt duo aduentus. Prim⁹ i quo māifestā & multiplicē misericordiā nobis exhibuit: & sc̄s i quo regrēdo merita iusticiā exhibebit. Uniuerse ēt vie dñi. i. qb⁹ ad dominū ascēdim⁹ sūt iusticia q̄ a malo declinam⁹: & mīa qua bonuz facim⁹. In his eni duob⁹ oē bonū meritū includit. Sꝫ cū supius Cassio. dixerit i his duobus oia opa dei icludi: merito q̄ri pōt an i oi ope dñi hec duo mutuo sibi iūgant. Quibusdā placuit nō i oi ope dñi hec duo cōcurrere scdm effectū dicēs: nā ƀm eētiā nō diuiditur misericordia a iusticia: sꝫ vnū est. Uerū ƀꝫ effectū i oi opere dñi dicūt eē misericordiā & iusticiā sꝫ i qbusdā fatent tñ misericordiā & i alijs iusticiā: atqꝫ i alijs misericordiā & iusticiā. Fatentur tñ dominū oia que fecit misericorditer agere & iuste: referentes rōnē dicti ad dei voluntatē que iusticia ē & misericordia: nō ad effect⁹ mīcordie & iusticie que sūt i reb⁹. Alijs aūt vr qꝫ sicut dr de⁹ oia opa sua iuste facere & misericorditer: ita cōcedendū sit i oi ope dei iusticiā esse & misericordiā. i. clemētiā ƀm effectū vel signū qꝫ nullū op⁹ dei est in quo nō sit effect⁹ vł signū eqtatis & clemētie siue occulte siue apte. Aliqñ eni māifesta ē clemētia siue benignitas & occulta equitas: aliqñ ecōuerso.

c Circa din. 46. Quero vtrū de⁹ possit ꝓtermittere opa iusticie. Ad h⁹ dicit tho. qꝫ lꝫ de⁹ nō possit facere cōtra iusticiā eū qui nō meruit puniēdo. Posset tñ facere ꝓter iusticiā mīus puniēdo. vel pēnā totaliter remittēdo. Posset quoqꝫ hic distingui de potētia absoluta vel ordinata. de q̄. 44. di. i. In deo quoqꝫ est mia q̄ est ꝓmptitudo volūtatis ad subueniēdū miseris seclusa tñ passione tristicie de miseria alicuius. ¶ Maxime aūt deo attribuitur mia. vñ in psal. nō tm dr misericors sed multū misericors. & ecclesia canit. Deus cui ꝓpriū est misereri. qꝫ vt dictū est pmiat vltra condignū. & punit citra condignū: vt eni ait psal. nō cōtinet in ira sua mias suas. Effectūqꝫ iusticie q̄ ē punitio ordinat ad effectū mie q̄ ē saluatio: vñ ppetua dānatio reprobor redūdat in gliam bt̄or. & erit aliq̄ mā ppetue laudis cōdecētie diuine bonitatis in electis di. 46.

¶ De sententia iudicij. Di. xlvij.

a Solet etiā queri qualiter dabitur iudicij snia. Sꝫ ñ est pspicuū id explicare. Nō enim scriptura apte diffinit an voce illa pferant. Uenite bñdicti: & Ite maledicti an virtute iudicis ita fiat ꝯsciētijs singulorū astantibus: vt nō dr futurū vt iudicis potentie effectus: ipsi⁹ dictione significet. Illa etiā. Esuriui & nō dedistis mihi mādūcare: & huiusmōi magis cōscientijs exprimēda plurimi putāt q̄ꝫ verbis: qꝫ aplus in momēto & i ictu oculi mysteriū ꝯsumēdū tradit. Sꝫ illiud ad resurrectionis statū tm referūt: nō ad iudiciū qui alij iudicijs sniam & malorū icrepat iōes & bonorum pmia verbis exprimēda asserūt.

¶ Qꝺ iudicabunt sancti quomodo.

Non autē solus christus iudicabit sꝫ & sancti cū eo iudicabūt natiōes. Ipse enim aplus ait. Sedebitis & vos super duodecim sedes iudicātes duodecim tribus isrł. Nec est putandū qꝫ duodecim aplis tm hoc pmiserit christus. Ubi enim sedebit paulus De. xij. sedibus

qui plus

qui plus oibus laborauit si nō ibi sedebunt ni si duodecim. Per duodeci ergo sedes pfectō tribunalis.i.vniuersitas iudicantiū intelligitur.s.oēs perfecti qui relictis omnibus secuti sunt xp̄m. Per duodecim tribus vniuersitas iudicādorū. Judicabunt vero eos sci nō mō cooperatione:sz ēt auctoritate z potestate:vn̄ Gladij ācipites in manib⁹ eorū.i.snia de bonis z de malis in ptāte eorū. Si vero querit q̄ erit eoꝝ potestas vel auctoritas in iudicādo Puto nō ante posse sciri q̄z videatur:nisi diuina reuelatione quis didicerit.

¶ De ordinibus eorū qui iudicandi erunt.

Erunt aūt quatuor ordines in iudicio. Due qppe sūt ptes.electorū.s.z reproboꝝ:vt Grego.in moralı.ait. Sed bini ordines eisdē singulis ptibus cōtinent. Alij enim iudicant z pereūt. Alij non iudicant z pereūt. Alij iudicant z regnāt:alij nō iudicantur z regnant. Judicant z pereūt qbus dn̄ica inclamatiōe dicet. Esuriui z nō dedistis mihi mā.zc̄. Nō iudicāt z pereūt qb⁹ dn̄s ait q nō credit iā iudicat⁹ est. Eorū.n.dānatio toti ecclesie nota est certa.z iō dicunt tūc nō iudicari:q: ad cōspectū districti iudicis cū apta dānatiōe sue ifidelitatis accedēt. Qui vō pfessionē fidei sine opib⁹ hn̄t:iudicabunt z pibūt idest redarguent vt peāt. Qui vero nec fidei sacrā tenuerūt:increpationē iudicis in se fieri nō audient:q: infidelitatis sue tenebris ꝑiudicati:ei⁹ quē despexerunt iuectiōe redargui nō merent. Illi āt saltē verba iudicis audiēt qui eius fidē saltē verbo tenuerūt. Illi āt in dānatione sua eterni iudicis nec verba pcipient:q eius reuerētia nec verbotenꝰ seruare voluerūt. z iō illi iudicādi:sz isti nō iudicādi dicūt. Ex electorū vero pte alij iudicant z regnāt.s.qui vite maculas lachrymis tergūt z elemosyna suꝫ supinductiōe opiūt:qb⁹ iudex veniēs in dextera cōsistētib⁹ dicet. Esuriui z de.mi.mādu. Alij autē nō iudicātur z regnāt:q ēt ꝑcepta legis pfectiori virtute trāscēdūt:q: nō Ꝟ solū qd lex ꝑcipit iplere cōtēti sūt:sz z qd ad pfectionē ꝯsulit iplere studēt. De qb⁹ ꝓpha ait. Dn̄s ad iudiciū veniet cū senatoribus populi sui. Et salomon d ecclesie spōso loquens ait. Nobilis i portis vir ei⁹ quādo sederit cuꝫ senatoribus terre. z Job ait. Nō saluat ipios z paupibus iudiciū tribuit. Hi ergo recte sub generali iudicio nō tenēt:sz iudices veniunt q: z precepta generalia viuēdo vicerunt z oibus relictis xp̄m secuti sunt. Recta pauperib⁹ iudiciū tribuit q q̄zto huic mūdo magna hūilitate dspecti st:tāto tc̄ maiori clmine ptātis excrescēt. De talibus di. Qui vicerit dabo ei sedere mecū in throno meo sicut z ego vici z sedi cū pr̄e meo in throno ei⁹. Uincēs dn̄s cū pr̄e in throno sedit q: post passionis certā z resurrectiōis palmā q pr̄i eēt equalis:oib⁹ claruit. Nobis vero in throno filij sedere:ē ex eiusdē filij ptāte iudicare. Quia eni iudicādi ꝓncipatū ex ei⁹ virtute pcipim⁹:quasi i throno ei⁹ residem⁹. Ex his apparet q ēt pfectiores sci cū xp̄o iudicabūt ptāte:z quare quidā dicuntur iudicandi alij non iudicandi.

Greg. li Job. (margin)

Apoc. iij. (margin)

¶ De ordine iudicij z ministerio angelorū.

Cum autē euangelio legat q dn̄s mittet angelos suos qui colligent de regno ei⁹ oia scādala z mittēt iniquos i caminū ignis. Et itē. Exibūt āgeli z separabūt malos de medio iustorū z mittēt eos i caminū ignis Et itē. Mittet āgelos suos cū tuba z cōgregabunt electos a q̄tuor vētis:z ꝓpha dicit. Cōgregate illi scōs ei⁹:ministerio angelorū illa ipleri dubitādū nō est. Dn̄o eni veniēte ad iudiciū ꝑcedet ante eū ignis quo ꝯburet facies mundi hui⁹ z pibit celū z terra nō ƀm substātiā:sz ƀm speciē q̄ imutabit:celū quidē aereū nō ethereū. Tantū.n.ascēdet ignis in iudicio q̄tū ascēderūt aque in diluuio. Ille āt ignis malis q reperti fuerint viui:erit cōsūptio:bonis vō ñ:vt ait aug. Hoc erit icēdiū mūdi sicꝫ qd fuit camin⁹ trib⁹ pueris. In qbus si aliqd purgādū fuerit:p illuꝫ ignē purgabit. Alijs vō nullā igeret molestiā. Purgato vō p ignē mūdo:z ad iudiciū veniēte dn̄o:emittet vox illa magna q̄ resurgēt oēs mortui:z tūc ministerio āgelorū vētillabit area:q: boni ꝯgregabūt ibi de q̄tuor ptib⁹ mūdi āgelico misterio: quo z rapiēt obuiā xp̄o i aera:reprob i terra quā dilexrūt remanētibus. Et tūc ꝑconia illa bonorū:esuriui z dedistis mihi manducare.z icrepationes ille malorū esuriui z nō dedistis mihi mā.zc̄. pferent:vel sono vocali vł alio mō. Deniqꝫ proferetur snia super vtrosqꝫ. Uenite benedicti z ite maledicti zc̄. Et ministerio angelorū virtute dei cooperante: mittentur mali in caminū ignis hoc est in isernum.

¶ Si post iudiciũ demones preerunt homi
nibus ad puniendum.

Et solet queri vtrũ in iferno malis ad pu
niendũ presint demones post iudiciũ:
quos carnifices tortoresq̧ aiarũ scriptura ap
pellat. Apostolus dicit q̄ xp̄s tunc euacuabit
oẽm p̄ncipatũ ꝛ p̄tatẽ ꝛ virtutẽ. Dũ eni durat
mũdus angeli angel': demones demonib⁹: ho
mines hoib⁹ p̄sunt. Sed oib⁹ collectis: iã ois
p̄latio cessabit. Hinc quidã putant post iudi
ciũ demones nõ hẽre p̄tãtes cruciãdi hoies
sicut mõ. Sz vt demones v̓tute dei cruciari si
ne ministerio creature asserũt. sic reprobos ho
mines ibi nõ p opatiõnẽ d̄monũ sz virtute di
uina: tñ eternis subijci cruciatib⁹. Premissa
attñ auctoritas nõ id cogit sentire: q̄ ꝛ si asse
rat tũc nec d̄mones demonib⁹: nec hoies ho
minib⁹ p̄esse: nõ diffinit tñ an demones pre
sint hoib⁹ ad torquẽdum: vñ q̄busdã vr̄ eos
sic constare hominibus tortores in pena sicut
extiterunt incentores in culpa.

di.47. i In distin. 47. agit magr̄ de vlti iu
dicio. Ubi sciẽdũ q̄ lz i
morte quilz ascribat regnõ vel carceri: con
gruũ tñ est in fine mũdi tota multitudo ẽt
simul ascribat̄. In quo manifeste nõ tñ aie sz ẽt cor
de iudi pora totũ p̄miũ vel suppliciũ recipiẽt. Erit aũt tunc
cio ex disceptatio ꝛ sñie p̄latio vocat̄ vt vr̄ innuere euãgeliũ:
tremo. cõsciẽq̧ singulorũ erũt oib⁹ patẽtes. Que eni nõ re
pugnãt formalr̄ ꝛ p̄nt successiue recipi i aliquo: p po
tẽtiã diuinã p̄nt simul recipi in eodẽ. ꝛ sic intellectio
nes distincte meritorũ singulorũ p̄nt simul eẽ i vno
itellectu. Approbabũt vero oẽs electi iudicis sñiam.
Vñ dr̄ i apoc. Audiui vocẽ tubar multarũ i celo di
centiũ. Alla laus ꝛ glia deo nr̄o: q̄ vera ꝛ iusta iudi
cia ei⁹ sũt. Loc⁹ aũt iudicij erit vallis iosaphat. iuxta
iohelis testimoniũ: iniquis ibidẽ ꝛ ceteriquacq̧ extñb⁹
bõi vo vt ait apo. rapiẽtur simul i nubib⁹ obuiã xp̄o
i aera. Faciẽ quoq̧ iudicis p̄cedet ignis mũdi purga
tiuus: vt ait psal. qui forte vt dicit Sco. nõ erit nisi in
determinata pte terre: ꝛ sup terrã successiue mouebit̄
ꝛ tñ ascẽdet q̄tũ ascẽderũt aque diluuij s̄m Augu.
vt h̄r in lr̄a. Precedet aũt ignis ille iudiciũ vt dicit
rich. q̄tũ ad suũ initiũ: cõcomitabit q̄tũ ad suũ pro
gressũ: sequet̄ vero q̄tũ ad sue opationis cõplementũ
Et icipiet (vt q̄dã dicũt) purgari i superiori pte a q̄ xp̄s
icipiet venire ad locũ iudicij: ꝛ tũc motus celi cessa
bit: ꝛ resurgẽt illi q tũc inuenient̄ mortui: ꝛ illi q tũc
inuenient̄ viuẽtes valde cito morient̄: ꝛ q̄ si statz post
p̄dict⁹ ignis descẽdet ꝛ purgabit illud qd̄ inueniet pur
gãdũ in electis. quo facto statim resurgẽt: ꝛ tũc illi ꝛ
alij electi q parũ resurgẽt añ eos rapiẽt̄ simul obuiã
xp̄o in aera. ꝛ hec oia fient añteq̄ xp̄s p̄ueniat ad lo
cũ iudicij. Et sic p3 q̄ xp̄s veniet ad locũ iudicij suc

cessiue sicut successiue i celis ascẽdit. iuxta illd̄. Act.
i. Sic veniet. ꝛc̄. Cruciabũtur aũt ipsi illo igne durã
te iudicio: ipsoq̧ cõpleto cũ pte illi⁹ ignis ipuriori ꝛ
sordib⁹ mũdi precipitabunt̄ in isernũ. Purior ãt ps
illius ignis in p̄iacentẽ materiã resoluet̄. Hec rich.

q Via agit hic de iudicio: vidẽda sunt aliq̄ q̄sti.2.
breuiter de iudicib⁹ ꝛ aduocatis. Et
p̄mo sciẽdũ s̄m ray. ꝛ host. q̄ nõ lz iudici vẽ §.i.
dere iustũ iudiciũ. xi. q. 3. Nõ lz Qui aũt accipit pe
cuniã vt iudicet vel vt nõ male sz bñ iudicet: tenet̄ re
stituere ei q dedit. Si vo ei data fuerit vt male iudi
cet seu ad ipsũ corrũpẽdũ ne iusticiã debitã faciat: nõ
d3 restituere: ei q dedit q̄ turpiter dedit sz ei in cuius
iniuriã accepit: vel paupib⁹. Idẽ ẽt dicẽdũ si iudex
accepit pecuniã vt nõ iudicaret cũ deberet iudicare. i.
q. i. circa finẽ. Impator. ꝛ capitulis sequẽ. De spõte
aũt oblatis credit ray. q̄ nõ debeãt a p̄ib⁹ illa recipe
pp suspicionẽ vitandã: nisi cõsideratis circũstãtijs su
prapositis circa munera agẽdo de symonia. Qño ãt
teneant̄ iudices a sede aplica delegati ad restitutionẽ
h̄r ex. de rescrip. Statutũ. §. Insup. li. 6. Iudex q
sciẽt̄ iniuste iudicauit timore: cupiditate: odio amo
re. vel alia q̄cũq̧ cã. tenet̄ leso satisfacere nisi possit
iducere illũ p quo tulit sñiam ad plenariã restitutio
nẽ: vt dicit ray. Iudex vero ecclesiastic⁹ q ꝯ iusticiã ꝛ ꝯ
ꝯsciam i grauamẽ ptis alteri⁹ in iudicio qcq̄d facit p
g̃ram vl̓ p sordes seu p̄ce vl̓ p̄cio: suspẽs⁹ ẽ p añũ ab
executiõe officij ꝛ d3 ꝯdẽnari ad estimatiõez litis pti
quã leserat. Et sic suspẽsiõe durãte igesserit se diuis
officijs: fit irregularis: nec nisi p papã poterit libera
ri. ex. d sen. ꝛ re iu. Cũ eterni. li. 6. ¶ Quid si iudex §.ii.
nullo mõ sñiam ferre voluit. ꝛ iõ paup aliq̄s vel ali⁹
ius suũ amittit? Rñ. s̄m ray. ꝛ host. tenet̄ leso ad esti
mationẽ litis. 23. q. 2. Dñs. Utrũ iudici liceat iudi §.iii.
care pp p̄bata ꝯ v̓itatẽ quã ipse nouit? ¶ Ad h⁹ dicũt
q̄dã q̄ si iudex i tali casu nõ põt inuenire occasionẽ li
berãdi inoxiũ: d3 eũ ad superiorẽ remittere iudicãduz
si aũt nec hoc põt: nõ peccat s̄m allegata ferẽs sñiam
q̄ ipse nõ occidit eũ sz illi q asserũt eũ nocẽtẽ. Hui⁹
op̄. sũt tho. ꝛ rich. Rob. vero credit q̄ iudex eũ quẽ
nouit inocẽtẽ: nullo mõ d3 ad mortẽ vl̓ mutilationẽ
ꝯdẽnare: ẽt si superior ei p̄cipiat. ꝛ si hoc faciat mortali
ter peccat. ꝛ potius d3 oia mala sustinere q̄ hoc face
re. Et dicũt aliqui q̄ p̄testari d3 corã cõitate se nõ h̄re
ꝯscientiã cõdẽnãdi ipsũ q̄ scit eũ inocẽtẽ. ꝛ h⁹ ne cõi
tas scãdalizet̄. Sz si nõ h3 superiorẽ cũ nulli subsit nisi
deo: multomin⁹ d3 ꝯ certã sciaz ꝯdẽnare innocẽtẽ p
q̄cũq̧ testimonio ppea dicit. l. Puñtẽ. ff. de penis. sã
cti⁹ est nocentẽ ipunitũ relinq̄re q̄ inocẽtẽ dãnare.
¶ Quid d ministris sñiae exequẽtib⁹ ꝯ inocẽtes? Dicit §.iiii.
ray. q̄ si minister sciat q̄ cõdẽnat⁹ est inocẽs: nõ d3 exe
q mãdatũ iudicis: sec⁹ si dubitat tũc eni excusat̄ obe
diẽdo. 23. q. i. Quid culpat̄. Notandũ q̄ si aliq̄s ex
leuib⁹ iudicijs de bonitate alicui⁹ incipit dubitare: ta
lis suspicio est pctm̄ veniale. cũ aũt qs ex leuib⁹ iudi
cijs p certo maliciã alteri⁹ estimat: si fit de aliq̄ gra
ui: est pctm̄ mortale. cũ nõ sit sine cõtẽptu p̄ximi s̄m
tho. in sũma. ꝛ est iudiciũ temerariũ. De quo dicit

dñs

dñs in eua͠g. Nolite añ t͠ps iudicare. temerariũ ẽt est
iudicare d̃ futuro euẽtu alicui⁹. Vñ dicit ibi glo. Ne
scim⁹ q̃lis futurus est q nũc appet malus: d̃ cui⁹ cor
rectiõe desp̃are temerariũ est. ¶ Aduocat⁹ q sciẽter
§.v. defẽdit cãm iniustã grauiter peccat. vt di. tho. in. 2.
2. q2 illicitũ est coopari alicui ad malũ faciendũ siue
ꝯsulẽdo siue alias. Si aũt ignorãter iniustã cãm defẽ
dit: excusat eo mõ quo ignorãtia excusare põt. Si vo
in principio credidit cãm iustã eẽ. ⁊ in ꝓcessu appeat
iniusta: nõ d3 pp hoc eã ꝓdere secreta sue cãe alteri
pti reuelãdo: s3 d3 eã deserere: vel eũ cuius cãm agit
ad cedendũ inducere seu ad cõponẽdũ sine dãno ad
uersarij. Hec tho. In cã aũt q̃diu dubia est. bñ põt
aduocat⁹ patrocinari s3 rod. Debit⁹ modus aduocã
di s3m ray. est vt nõ ꝓducat falsa instrumẽta. neq3 te
stes falsos. neq3 q̃rat in grauam̃ ptis alteri⁹ dilatio/
nes nõ necessarias. Si aũt p cauillationẽ suã abstulit
aduersario suo bonã causam vel eũ grauauit indebi
te: tenetur satisfacere. tenetur etiã his q̃bus p̃stitit au/
xiliũ si propter suã infidelitatẽ vel negligentiã causã
iustam amiserunt. ⁊ hoc quãdo iactabat se scientez ⁊
non erat. vt dicit rod. Aduocato defendendi iustam
causam licitu3 est occultare ea quibus ipediri posset
processus eius. non autẽ licet ei vti aliqua falsitate s3
tho. Aduocatus s3m ray. potest petere moderatũ sa/
larium: siue ab initio faciendo pactũ. siue post q̃ fini
ta est causa. s3m q̃titatem cause ⁊ laborem aduocatio
nis sciam ⁊ honestatẽ aduocantis. ⁊ cõsuetudinẽ re/
gionis. 3. q. 7. Tria. §. Apud vrbẽ. Si autẽ salariũ
extorsit plus q̃ debuit: restituere tenetur si tñ sine frau
de ⁊ dolo sponte oblata recipiat: nõ tenet̃ ad restitu/
tionem. Aduocat⁹ s3m tho. tenetur cause pauperis
patrocinari quãdo non apparet qualiter possit ei sub
ueniri in promptu. ⁊ idẽ dicẽdũ de alijs necessitatib⁹
sicut sententia non d3 esse venalis sic nec testimoniũ.
vt dicit Aug. Non l3 sacerdotibus ferre testimoniu3
in causa sanguinis: vt p3 ex his que dicta sunt de ho/
micidio. ¶ Notãdũ s3m tho. in. 22. q si queritur te
de testi/ stimonium pro deliberatione hominis a quacũq3 pe
monio na vel dãno iniusto: tenetur homo ad testificãdũ ⁊ si
dando testimonium non requiratur tenetur facere quod in
qñ tene/ se est vt veritate3 denũciet alicui qui ad hoc prodesse
tur ⁊ qñ possit. iuxta illud psal. Eripite pauperem ⁊ egenũ d̃
non. m. p. li. Si vero queritur testimoniũ sup his que per
tinent ad dãnationẽ alicuius: nõ tenetur hõ ferre testi
monium nisi cũ a supiori cui obedire tenetur i his q̃
ad iusticiam ptinent cõpellitur. nec tenet̃ ferre testi/
moniũ in occultis s3 i mãifestis. ⁊ i his. i qb⁹ infamia
p̃cessit. Accusatores dñr large nõ solũ q accusãt aliũ
d̃ crie ad penã canonicã vl̃ legalẽ: s3 ẽt q denũciãt cri
mẽ alicui⁹ ad pñiã pagẽdã. Et vtriq3 d̃bẽt ꝓcedẽ ex
charitate: vt. s. accusati corrigãt ⁊ ceteri terreãt Siue
eni3 plectẽdo siue ignoscẽdo. h⁹ solũ bñ agit̃ vt vita
hoim corrigat̃: vt dic̃ aug. Et caueãt vtriq3 sibi ne pu
blicẽt crim̃ nisi ꝓbatões paratas hẽant. Est ẽt p̃mittẽda
admonitio charitatiua d̃ q̃ dcm̃ ẽ. sup̃. h ray. Actio
ãt dr̃ ius ꝓseq̃ndi i iudicio qd̃ sibi d̃bet. Acta vo dñr
publice scripture negociorũ q̃ gerũt̃ ordi. ꝑtinẽtes.

¶ De forma iudicis. Di. xlviij.

f Solet etiã queri in qua forma
xp̃us iudicabit. In for/
ma vtiq3 serui iudicabit: que oĩb⁹
i iudicio apparebit vt videãt mali
in quẽ pupugerunt. Diuinitatẽ vero ei⁹ ma/
li nõ videbũt. Vñ Esaias. Tollat̃ impius ne
videat gloriam dei. Humanitatem videbunt
vt timeant: diuinitatem vero nõ: ne gaudeãt.
Diuinitas enim sine gaudio videri non põt.
¶ Q̃ apparebit tunc in forma serui.

Sed cũ in forma humana constat eũ ap/
paritururũ: q̃rit̃ an in forma illa glo/
riosa appeat sicut vere est: an in forma qualis
in passione extitit? Quidã putãt a malis talẽ
videri q̃lẽ crucifixerũt. i. infirmã: q2 dicit scri/
ptura vt videãt in quẽ pupugerunt. S3 apte Aug. sr
Aug. dicit formã serui glorificatã a bonis ⁊ a Joã.
malis tũc videri sic. Cũ in forma serui glori/
ficata iudicãtẽ viderit boni ⁊ mali: tollet̃ im
pius vt nõ videat claritatẽ dei que de⁹ ẽ: quã
soli mũdo corde videbũt qd̃ erit eis vita eter
na. Forma ergo humana i xp̃o glorificata vi/
debit̃ a cũctis: vñ ⁊ xp̃s dr̃ iudicaturus q2 fi
lius hois est. Ita eni legit̃ in euangelio. Joã/
nis: ⁊ ptãtẽ d̃dit ei iudiciũ facere q2 fili⁹ hois
est. Nõ q ipse ex virtute hois sit iudicaturus
vl̃ q ipse sol⁹ sine pr̃e ⁊ spũsãcto iudiciũ sit fa
cturus s3 q2 ipse sol⁹ i forma serui iudicãs bo/
nis ⁊ malis videbit̃. Cũ g⁹ pr̃ nõ iudicat quẽ
q̃3: s3 oẽm ptãtẽ dedit filio: nõ ita ẽ intelligẽ/
dũ q̃si fili⁹ sol⁹ iudicet ⁊ nõ pr̃: s3 q2 forma fi/
lij hũana cũctis i iudicio appebit. nõ i forma
ifima s3 gloriosa. Iudicabit ãt ex virtute diui
nitatis nõ sine pr̃e ⁊ spũsãcto: ⁊ apparebit ter
ribilis impijs ⁊ mitis iustis. Erit eni3 terror
ror malis ⁊ lumen iustis.

¶ Quare secundu3 formam serui dicit̃ chri
stus suscitaturus corpora.

Et sicut dr̃ sol⁹ xp̃s s3m formã s̃ui iudicatu
rus pp cãm p̃missã: ita ẽt dr̃ suscitatur⁹
corpa mortuorũ s3 hũanitatẽ cũ tñ virtute di
uinitatis sit suscitatur⁹: nõ hũanitatis. S3 hac
rõe illõ dr̃: q2 i hũanitate suscepit qd̃ ẽ cã nr̃e
r̃surrectiõis. i. passionẽ ⁊ r̃surrectionẽ. Jõ ei
ascribit̃ s3 hoiez suscitatõ mortuoꝝ. Vñ aug. Augu.
Per verbũ filium dei sit aiarum resurrectio. sr Joã.
Q ex ṽbũ fcm̃ i carne filiũ hois sit corpu3 re
surrectio. Itẽ Iudicat ⁊ suscitat corpa nõ pr̃:

sz fili⁹ ƀm dispēsationē hūanitatis i q̄ minor pie est xp̄s. in eo qd̄ ē fili⁹ dei: est vita que vivificat aias. in eo qd̄ est fili⁹ hois. iudex. Ecce ƀm formā hūanitatis dī suscitaturus corpa ꝛ iudicaturus. Judicatur⁹ āt qꝛ illa forma cūctis in iudicio apparebit: ꝛ suscitaturus qꝛ ī eadē forma meritū ꝛ cām resurrectiōis nostre suscepit. Et qꝛ ƀm eadē formā vocem dabit qua mortui d̄ monumētis resurgēt ꝛ ꝓcedent sz qd̄ de⁹ est. Uiuificat aias nō pr̄ tm̄ qꝛ nō tm̄ pater vita est: sz ꝛ filius cū eo ꝛ spūssāctus eadē vita ē q̄ ptinet ad aiam nō ad corp⁹. Corpus eni nō sētit vitā sapie: sed aia que illuminaf a lūie eterno. Licet ergo xp̄s potētia diuinitatis viuificet aias ꝛ suscitet copora ꝛ iudicet nō ociose tn̄ ꝛ preter rōnē ei ƀm formā dei tribuit viuificatio aiarū ꝛ scd̄z formā serui iudiciū ꝛ resuscitatio corpoꝝ. ¶ De loco iudicij.

Putāt q̄dā dn̄m descēsurū i vallē iosaphat i iudicio: eo ꝙ ipse p Johelē ꝓphetā sic loqꝫ. Cōgregabo oēs gētes ꝛ deducā eas i vallē iosaphat. ꝛ disceptabo ibi cū eis. Jn cui⁹ capl'i expositiōe ita reppi. Hoc quidā puersīr intelligunt ꝙ i valle q̄ ē i latere mōtis oliueti descēsurus sit dn̄s ad iudiciū qd̄ friuolū est: qꝛ nō i terra sz i spacio hui⁹ aeris sedebit ꝯ locū mōtis oliueti ex quo ascendit. ꝛ sicut Joā. chꝛi. dicit. Angeli deferēt ante eū signū crucis vn̄ i euangelio v̄itas dicit. Et tūc appebit signū filij hois ꝛc̄. Josaphat aūt iterp̄taf iudiciū dn̄i. Jn vallē ḡ iosaphat. i. iudicij dn̄i cōgregabunf omnes impij: iusti v̄o nō descēdet in vallē iudicij. i. dānationis: sed in nubibus eleuabuntur obuiam christo.

¶ De qualitate luminariū ꝛ tpis p⁹ iudiciū

Ueniēte autē ad iudiciū dn̄o in fortitudine ꝛ ptāte magna sol ꝛ luna dicūf obscurari: nō sui lumis ꝓuatiōe: sz supueniēte maioris lumis claritate. Uirtutes quoqꝫ celorū. i. angeli dicunf moueri: nō metu dānatiōis vel aliqua pturbatiōe pauoris: sz quadā ammiratiōe eorū q̄ viderint. Un̄ Job colūne celi pauēt aduētū ei⁹. Ante diē vero iudicij sol ꝛ luna eclipsim patienf: sicut iohel testatur dicēs. Sol cōuertef in tenebras ꝛ luna in sāguinē anteq̄z veniet dies dn̄i magnus ꝛ horribil'. Magn⁹ v̄o dr̄ pp magna q̄ sibi fiēt. Cū aūt factū fuerit celū nouū ꝛ terra noua: tūc erit lux lune sic lux sol' testāte Esaia. Et lux solis septēpliciter. i. sicut lux septē dierū: qꝛ q̄ātū luxit sol in prima ꝯditiōe septē dierū ante pctm̄ primi hois: tm̄ lucebit p⁹ iudiciū. Minorata eni fuit lux solis ꝛ lune aliorūqꝫ syderū p pctm̄ primi hois: sz tunc recipiet ꝛ sol mercedem sui laboris: quia septupliciter lucebit: ꝛ tūc non erit vicissitudo diei ꝛ noctis: sz tm̄ dies. Un̄ zacharias. Et erit dies vna q̄ nota est dn̄o: nō dies neqꝫ nox ꝛ in tpe vespi erit lux: qꝛ tūc nō erit varietas diei ꝛ noctis q̄ mō est: sz cōtinua dies ꝛ lux. Esaias tn̄ vr̄ dicere ꝙ tūc nō luceat sol vel luna loquēs cōgregationi sctōꝝ. Nō erit tibi inq̄t ampli⁹ sol ad lucēdū p diē: nec splēdor lune illuminabit te: sz erit tibi dn̄s in lucē sempiternā. Sz his v̄bis n̄ negat solē ꝛ lunā tūc lucere: sz significat his q tunc erūt i eterna beatitudine: nulluz lucis vsū p̄stare: qꝛ vt ait Hiero. sup eūdē locū. Celi terreqꝫ solis atqꝫ lune nobis cessabit officiū: ꝛ erit ipse dn̄s lumē suis in ꝑpetuū. Pōt ēt intelligi illud. Esaie ea rōne dictū: qꝛ sol ꝛ luna tūc nō habebūt ortū ꝛ occasuz sicut nūc vn̄. Jsid. illud Esaie quasi exponēs ait. Post iudiciū sol laboris sui mercedē suscipiet. Un̄ ꝓpheta. Lucebit septēpliciter ꝛ nō veniet ad occasuz nec sol nec luna: sz i quo creati sūt stabūt: ne impij i tormētis sub terra positi fruanf luce eorū. Un̄ Abacuc. Sol ꝛ luna steterūt in ordie suo. Ecce apte dicit solē ꝛ lunā tūc lucere: sz stabiliter ꝑmanere: vbi ēt significat isernū eē sub terra. Si vero q̄rif qs sit vsus lucis solis ꝛ lune tunc? Fateor me ignorare quia in scriptis non memini me legisse.

c Circa di. 48. in qua magr̄ determinat de his que ptinēt ad ꝑsonā iudicis. Sciendū ꝙ xp̄s in forma hūana iudicabit: nō principaliter sz sub auctoritatiue. Judicare eni ꝑncipaliter cōpetit xp̄o in q̄ntū de⁹. Uidebif aūt xp̄s in assūpta hūanitate tā a bonis q̄ a malis vt pꝫ in euāgelio vbi dicif ꝙ videbūf cū ptāte magna ꝛ maiestate que visio erit terribilis reprobis ꝛ delectabilis electis. boni vero vltra hoc gloriā aie ac ipsam diuinitatē oculo mentali clare videbūt in que simul delectabunf. Precedēt quoqꝫ aliq̄ signa iudiciū vt testatur euag. Erunt signa. ꝛc̄. De illis v̄o signis q̄ dicit hiero. se repisse i libris ānalib⁹ hebreoꝝ est incertū: cūz ibi sit quedā que parū hn̄t verisimilitudis vt dicit rich. Erūt aūt reprobi i terra ad sinistrā iudicis: electi v̄o in aere ad dexterā Juxta illō ad thessa. Rapiemur ob. x. in aera. Per hoc ꝙ dr̄ ob. x. desi gnaf ꝙ hoc erit aū iuō. ꝛ nō tm̄ p⁹ q̄n cū iudice ibūt i cel. Uiri tn̄ ꝑfecti eminēti⁹ ꝛ magis ꝓpe iudicē erūt. di. 48. q. 1.

Cōplete

Cōpleto de iudicio nō erit actio ꝛ passio elemētoꝝ ad inuicē:nec gñatio i his inferio:sꝫ cuiꝰ nō erit cā tota lis cessatio motus celi:qꝛ ad pces iosue sol ꝛ luna ste terūt. ꝛ si alia corpora celestia nō stetissēt. totus ordo corpoꝝ celestiū fuisset imutatꝰ. Nec pp hoc omisit io sue purgare nec cessauerūt oēs actiones nāles p totū mūdū Alia igit rō huiꝰ assignat:qꝛ cā pma fiet qua nulla creatura pōt in suā actionē:nō cooperabit cāis scdis ad hmōi opatiōes. Tūc aūt augebit lux corpo rū celestiū:iuxta illō Jsa. Erit lux lune sicut lux sol: vt electi deū in se cōtēplātes ipsū etiaꝫ cōtēplent in suis effectibꝰ ꝛ spūalibꝰ ꝛ corpalibꝰ:ꝛ i corporibꝰ de lectabit oculus corporalis. Tūc etiaꝫ erit bonitas in creaturis quā regrit opiꝰ vniuersi ordo p cōpatio nē ad iusticie sapie ꝛ mīe dīne māifestationē. Eadē āt crux nūero in q̄ crucifixꝰ ē dñs portabit ad iudiciū misterio āgeloꝝ:vt reprob fit maioꝝ ꝯfusio ꝛ electis ex pssioꝝ mā assurgēdi i laudē xpi. nec ē icōueniēs si p diuina potentiā in ppetuū cōseruet vt dicit Rich.

¶ De differētia mansionum in celo ꝛ in inferno. Di.xlix.

Post resurrectionē vero facto vniuerso ipletoqꝫ iudicio suos fines habebunt ciuitates due: vna xpi alia diaboli. vna bonoꝝ ꝛ altera maloꝝ:vtraqꝫ tñ angeloꝝ ꝛ hominū Jstis volūtas:illis facultas nō poterit eē pec cādi:vel vlla ꝯditio moriendi. Jstis i eterna vita feliciter viuētibꝰ:illis infeliciter i eterna morte fine moriēdi ptāte durātibꝰ:qm̄ vtriqꝫ fine fine. Sꝫ in beatitudine isti:aliꝰ alio pstā biliꝰ. in miseria vero illi:aliꝰ alio tolerabilius pmanebūt. Ex his appet ꝙ sicut boni diffe renter glorificabūt:alij magis:alij minꝰ:ita ꝛ mali differēter in inferno punient. Sicut enī in domo patris.i.i regno celoꝝ māsiōes mul te sūt.i.pmioꝝ differētie:ita ꝛ i gehēna diuer se sūt māsiōes.i.supplicioꝝ dfie. Oēs tñ eter naꝫ penā patient sicut oēs electi eundē habe bunt denariū quē pāfamilias ddit oibus qui opati sūt i vinea. Noie denarij aliqd oibꝰ ele ctis cōe intelligit. s. vita eterna deus ipse quo oēs fruent:sꝫ impariter. Nā sicut erit differēs clarificatio corpoꝝ:ita differēs gloria erit aia rū. Stella.n.a stella.i.electꝰ ab electo differt i claritate mētis ꝛ corpis. Alij.n.alijs vicinius clariusqꝫ dei spēm ꝯtēplabunt:ꝛ ipsa cōtēplā di dña diuersitas mansionū vocat. Domꝰ er go ē vna.i.denariꝰ est vnꝰ:sꝫ diuersitas est ibi māsionū.i.dña claritatꝫ:qꝛ vnū ē ꝛ sūmū bo nū beatitudo ꝛ vita oiuꝫ.i.deꝰ ipse. Hoc bono oēs electi ꝯfruunt:sꝫ alij alijs pleniꝰ ꝯfruent vero vidēdo p speciē nō p speculū i enigma te. Habet ḡ vitā est videre vitā.i.cognoscere deū in spē. Uñ veritas ait i euāgelio. Hec ē vi ta eterna vt cognoscant te. ꝛ quē misisti Jesuꝫ xp̄ꝫ eē vnū ꝛ solū veꝝ deū:hoc ē hēre vitā.i. cognoscere te. nō ē ipsa cognitio q̄ tu es:sꝫ p cognitionē habere bonum quod tu es.i.vita.

Cessio.

¶ Si oēs homines volunt esse beati.

Solet etiā queri de beatitudine vtrū eā oēs velint ꝛ sciat q̄ sit vera beati tudo? De hoc Aug.in.xiij.li.d tri.ita disserit. Mirū ē cū capescēde retinendeqꝫ beatitudis volūtas vna sit oiuꝫ:vñ tāta existat d ipsa bea titudine rursus diuersitas volūtatū:nō ꝙ eā aliqs nolit sꝫ ꝙ nō oēs eā norit. Si enim eaꝫ oēs noscerēt:nō ab alijs putaret eē in virtu te animi:ab alijs in voluptate corpis:ab alijs atqꝫ alijs alibi atqꝫ alibi. Quō ergo oēs amāt qō non oēs sciunt? Quis pōt amare qō nescit sicut supra disputaui? cur beatitudo amat ab omnibus nec tñ scitur ab omnibus? an forte sciunt oēs que ipsa sit:sꝫ nō oēs sciūt vbi sit: ꝛ indē cōtētio est. An forte falsū est qō p vero posuimꝰ beate viuere oēs hoīes velle. Si enī beate viuere est:verbi grā:fm aī virtutē viue re:quō beate viuere vult q hoc nō vult? Nō ne veriꝰ diximꝰ hō ille nō vult beate viuere qꝛ nō vult fm virtutē viuere. qō solū ē beate vi uere. Nō ḡ oēs beate viuere volūt:imo pauci h volūt:si nō est btē viuere nisi fm virtutē aī viuere qō multi nolūt. Jta ne falsuꝫ erit. Uñ nec ipse Cicero dubitauit. ait.n. Beati certe oēs eē volumꝰ:absit vt hoc falsū esse dicamꝰ. Quid ergo? an dicēdū ē ēt si nihil aliō sit bea te viuere q̄ꝫ fm virtutē aī viuere:tñ ꝛ q hoc nō vult:beate viuet vult. Nimis qdē hoc vi absurdū. Tale.n.ē:ac si dicamꝰ:q ñ vult viue re btē:beate vult viuere. Jstā repugnātiā qs audiat? qs ferat? ꝛ tñ ad hāc ꝯtrudit necessi tas:si ꝛ oēs beate viuere velle verū est:ꝛ non oēs volūt sic viuere:quō solū viuit btē. An il lud ab his angustijs poterit nos eruere:si di camꝰ nihil eē beate viuere nisi viuere fm dele ctationē suā:ꝛ iō falsū nō eē ꝙ oēs beate viue re velint:qꝛ oēs ita volunt vt quēqꝫ delectat. Sꝫ id qdē falsū est. Uelle.n.qō nō dceat:ē eē miserrimū. Nec tā miserū ē ñ adipisci qō ve lis q̄ꝫ adipisci velle qō nō oporteat. Quis ita cecꝰ sit vt dicat aliquē iō btūꝫ:qꝛ viuit vt vult

Aug.i li.d tri.

cū pfecto ⁊ si miser eēt: min⁹ tñ eēt ⁊ si nihil eorū q̄ pperā voluisset habe̾ potuiss3. Mala eni volūtate vel sola miser quisq̄ efficit: s3 miserio: cū ōsideriū male volūtatis iplet. Qua pp qm̄ verū ē q̄ oēs hoies eē bti velint. idq̄ ardētissimo amore appetāt ⁊ pp h̄ cetera q̄cūq̄ appetūt. nec quisq̄ pt amare: qđ oino qd vl' q̄le sit nescit nec pōt nescire qd sit qđ se velle scit seq̄t vt oēs beatā vitā sciāt. Oēs aūt bti hñt qđ volūt: q̄uis ñ oēs q hñt qđ volūt: ↄtinuo sint bti. Cōtinuo āt miseri sūt q vel nō habēt qđ volūt. vl' id habēt qđ nō recte volūt. Beatus ergo nō ē nisi q ⁊ h3 oia que vult: ⁊ nihil vult male. Ille quippe beate viuit q viuit vt vult: nec male aliqd vult. Cū ḡ ex his duob⁹ cōstet beata vita: s3 in malis sit aliq̄s bon⁹. nō tñ nisi finitis oib⁹ malis est beat⁹. Cū ergo ex hac vita: qui in his miserijs fidelis ⁊ bon⁹ ē venerit ad beatā vitā tūc erit ve̾ qđ nūc nullo mō eē pōt vt sic hō viuat q̄uo vult. Nō. n. ibi vol3 male viue̾ aut volet aliqd qđ deerit aut ōerit aliqd qđ voluerit: qcq̄d amabit̾ aderit: nec desiderabit̾ qđ nō aderit. Et oē qđ ibi erit bonū erit: ⁊ sūmus deus sūmū bonū erit: ⁊ qđ est oino beatissimū: ita semp fore certu3 erit. Beatos autē eē se velle oim hoiu3 ē. beatos esse se velle oēs in corde suo vidēt. nec tñ oium est fides qua ad btitudinē peruenitur.

Quis sit beatus (margin)

¶ Si quid de eo cognoscit aliquis quod ibi non intelligunt omnes.

Solet etiā queri vtr̄ aliqd ō deo cognoscat̾ aliq̄s magis merit⁹ vt petr⁹: qđ nō cognoscat aliquis minus merit⁹ vt linus? Plurib⁹ vide̾ q̄ oia de deo ad beatitudinē spectātia omnes cōiter electi cognoscēt sed differēter. Nihil eni in deo noscibile maius dignius q̄ vide̾ q̄ eu3 itelligere trinu3 ⁊ vnū. Hoc aūt omnes tūc p spēm cognoscent. Vñ sequit̾ vt non sit aliquid beatitudini pertinens incognitū alicui beatorū. Oēs ergo cūcta illa videbūt quorū cognitio seruit beatitudini: sed in modo vidēdi differēt. Alius eni3 alio magis alius: alio minus fulgebit.

¶ De paritate gaudij.

Solet etiā queri an in gaudio dispares sint. sicut in claritate cognitionis differūt. De hoc Aug. ait. Multe māsiōes in vna domo erūt sc3 varie pmiorū dignitates s3 vbi de⁹ erit oia in omnibus. erit ēt in dispari claritate par gaudiū: vt quod habebūt singuli cōmune sit oibus. q2 etiā gloria capitis omnium erit p vinculum charitatis. Ex his datur intelligi q̄ par gaudiū omnes habebunt ⁊ si disparem cognitionis claritatē: q2 per claritatē que in singulis erit perfectā: tm̄ quisq̄ gaudebit ō bono alterius: q̄tū gauderet si in seipso haberet. Sed si par erit cūctor̄ gaudiū videtur q̄ par sit omniū beatitudo: quod cōstat ois non esse. Ad quod dici pōt q̄ beatitudo par esset si ita esset par gaudiu3 vt etiā par esset cognitio: sed quia hoc non erit: non faciet paritas gaudij paritatem beatitudinis. Potest etiam sic accipi per gaudium vt non referatur paritas ad intentionem affectionis gaudentiū: sed ad vniuersitatem rerū de quibus gaudebitur: quia de omni re vnde gaudebit vnus gaudebunt omnes.

Aug. i lib. de ci ui. dei. (margin)

¶ Si maior sit beatitudo scōrū post iudiciū.

Post hoc queri solet si beatitudo sāctorum maior sit futura post iudiciū q̄3 interim. Sine omni scrupulo credendum est eos habituros maiorem gloriam post iudiciū q̄3 ante: q2 ⁊ maius erit gaudiū eorū vt supra testatus est Aug. ⁊ amplior erit eorū cognitio. Unde Hierony. Peracto iudicio ampliorem gloriam sue claritatis deus demonstrabit electis. Si quē mouet qd opus sit spiritibus defunctorū corpora sua in resurrectione recipere: si eis pōt sine corporib⁹ sūma beatitudo preberi. Difficilis questio est: nec potest a nobis perfecte diffiniri: sed tamē dubiū non est. ⁊ raptam a carnis sensibus hominis mente3: ⁊ post mortē ipsa carne deposita non sic videre posset incōmutabilē substantia3. i. deū: sicut sancti angeli vident siue alia latentiori causa: siue ideo q2 inest ei naturalis quidā appetitus corpus āministrandi: quo retardatur quodāmodo ne tota intētione pergat in illud sūmū celum: donec ille appetitus cōquiescat. Porro si tale sit corpus cui⁹ sit difficilis ⁊ grauis āministratio sicut hec caro que corrūpitur multomagis auertitur mens ab illa visione sūmi celi. Proinde cum hoc corpus iam non animale sed spirituale receperit equata angelis: habebit perfectu3 nature sue modū obediens ⁊ imperans viuificata: ⁊ viuificans ta3 ineffabili facultate: vt sit ei glorie quod fuit sarcine.

Hiero. super. Ysa. (margin)

di.49.q.j.§.j c

Distin. 49. agit p diuinã poten tiã in ppetuũ ꝯseruet vt di. ric. magr de retributiõe iustoꝝ. Ubi sci endũ ꝙ dup. ẽ btitudo. s. icreata q̃ est obiñ btificũ. s. ipse de⁹ ꝛ btitudo creata q̃ ꝯsistit in ꝯiunctio ne nature itellectual ad obiñ btificũ p actũ intellect⁹ ꝛ volũtatis. Uñ retributio iustoꝝ ꝯsistit maxie in visiõe clara diuie eẽntie q̃tũ ad itellectũ: ꝛ fruitiõe seu dilectione ꝯñte talẽ visionẽ q̃tũ ad voluntatẽ: p quã aĩa totalr q̃etatur i obiecto btifico. Juxta illud psal. Satiabor cũ ap. g. t. An aũt ꝯsistat btitudo principa liũs in actu intellect⁹ vel voluntatis: sunt opiñ. varie. Scdm aũt Rich. ꝛ Sco. principalr ꝯsistit in actu vo luntatis q̃ est regina in regno aie impans itellectui ꝛ alijs potẽtijs: cui subseruit itellect⁹ sicut luis portitor dño suo. Secura q̃qꝫ est aia de ppetuitate coiunctiõis sue ad obiñ btificũ. Et it dr maior btitudo post resur rectionẽ q̃ añ. q: vt di. Aug. sup geñ. Aie a corpe sepate inest qdaꝫ nãlis appetit⁹ corporis admistrãdi: q̃ retardat q̃dãmõ ne tota intẽtiõe in deũ tẽdat. Erũt etiã i corpore gl'ioso q̃tuor dotes. s. ipassibilitas: clari tas: sbtilitas ꝛ agilitas. De qb⁹ di. apo. i epi. ad cori. Semiat in corruptiõe: surget in incorruptiõe. s. q̃tũ ad ipassibilitateꝫ. Seminat in ignobilitate: surget in gl'ia. s. q̃tũ ad claritatẽ. Seminat i ifirmitate: surget in virtute. s. q̃tũ ad subtilitatẽ p quã poterit eẽ cum copore nõ glioso. Effectus siqdem dimensiõis est lo ci repletio: põt aũt esse causa sine suo effectu sicut co lor sine calefactione. Seminatur corpus aiale: surget spirituale q̃tum. s. ad agilitatem.

¶ Si mali in inferno peccabunt. Di.l.

b **J**Coritur qõ ex premissis ducẽs originẽ. Supra eni Aug. lo quẽs de malis in inferno dãnatis: ꝛ bonis in celo glorificatis: dixit ꝙ nec bonis volũtas: nec malis facultas eẽ pec candi poterit. Et de bonis qdẽ ꝯstat. sꝫ de ma lis a qbus volũtatẽ malã nõ remouet q̃ritur: q̃õ fit verꝫ eos nõ posse peccare: imo q̃õ ve rum sit eos nõ peccare cũ malã hẽant volũta teꝫ. Quidã autumãt illã volũtatẽ nõ eẽ pctm̃: sed suppliciũ tm̃. Alij vero pctm̃ eẽ fatent: sꝫ p illud eos nõ mereri aliquã penã: q: nõ ẽ ibi locus merẽdi. Illud ergo pctm̃ dicũt nõ esse meritũ supplicij sꝫ suppliciuꝫ mali meriti qd in hac vita p̃cessit. De hoc aũt Aug. ita vt di cit. Tp̃s acqrendi vitã eternaꝫ in hac tm̃ vita de⁹ hoibus dedit vbi voluit etiã pniam eẽ fru ctuosam: iõ hec pnia fructuosa est: q: põt hic hõ deposita neq̃cia bñ viuere: ꝛ mutata volũ tate merita sil' opaqꝫ mutare: ꝛ ea gerere q̃ deo placeãt. Qd q in hac vita nõ fecerit: hẽbit q̃ dẽ pniam in futuro seculo de malis suis: sed indulgẽtiam in ꝯspectu dñi nõ iueniet: q: ꝛ si erit stimulus penitudis: tñ nulla erit ibi corre ctio volũtatis: a talib⁹ eñ ita culpabit iniq̃tas sua vt nullaten⁹ ab eis possit vl' diligi vl' desyde rari iustitia. Uolũtas eni. eoꝝ tal' erit vt hẽat sp in se malignitatis sue suppliciũ: nũq̃ꝫ tñ re cipe possit bonitatis affectũ. Q: sicut illi q cũ xp̃o rgnabũt nullaꝫ i se male volũtatꝫ reliq̃as hẽbũt: ita illi q erũt in supplicio eterni ignis cũ diabolo ꝛ angelis eius deputati: sicut nul lam hẽbunt vlteri⁹ regem. sic bonã nullaten⁹ poterũt habere volũtatẽ. Et sicut coheredib⁹ xp̃i dabit pfectio gr̃e ad eternã gloriã: ita ꝯsor tib⁹ diaboli cumulabit ip̃a malignitas penaꝫ: qñ exteriorib⁹ ꝯputati tenebris: nullo illustra bunt iteriori lumie veritatis. Ex his apparet reprobos in iferno pniaꝫ sic gesturos: vt p eã prauã volũtatẽ nõ deserãt. ꝛ illa maligna vo luntas erit eis ad cumulũ pene: p quã tñ non merebunt q: nullus meretur nisi in hac vita.

¶ Quare dicuntur tenebre exteriores.

Hic q̃ri põt quare ille tenebre qbus in uoluent mali in gehẽna: dicunt te nebre exteriores. Quia tunc mali penit⁹ extra lucẽ corporalẽ ꝛ sp̃ualẽ. s. dñi erunt. Nũc eniꝫ ꝛ si patiant tenebras in cecitate mentis: nõ tñ penit⁹ extra lucem dei sunt nec corporali luce priuant. De hoc Aug. sic ait. Ira dei ꝛ in iu dicio erit: ꝛ hic est in cecitate mentis cũ dant mali in reprobũ sensũ. Ibi exteriores tenebre erũt q: tũc peccatores penit⁹ erũt extra deum Quid est eni penit⁹ eẽ extra deũ nisi eẽ i sũma cecitate. Sigdẽ habitat deus luceꝫ inaccessi bilẽ. Ne aũt tenebre hic iam incipiũt in pec cãte cũ ab iteriori dei luce secludit: sed nõ pe nit⁹ dũ in hac vita est. Ecce quare ibi pcõr dr pati exteriores tenebras ꝛ nõ hic: q: ibi seclu det penit⁹ a luce dei: qd nõ hic. Sꝫ q̃õ intel ligẽda est illa seclusio. An q: nõ videbũt deuꝫ p speciẽ: sed nec aliqs videt h deũ p spẽm: an p dissimilitudinẽ quã facit pctm̃ inter deuꝫ ꝛ hoieꝫ: sed ꝛ hic multi p grauia pctã elõgant a deo. an q: deũ odiũt ita vt velint euꝫ nõ eẽ? Sꝫ ꝛ hic multi deũ oderũt: de qb⁹ scriptũ est Supbia eoꝝ q te oderũt ascendit sp. Que est ergo illa elongatio? Sane exteriores tenebre intelligi pñt quedã malignitas odij ꝛ volun tatis q̃ tũc excrescet in mẽtib⁹ reprobоꝝ: ꝛ q̃ dã obliuio dei: q: tormentorũ interioꝝ ꝛ exte rioruꝫ dolorib⁹ adeo afficient ꝛ turbabunt vt

Margin notes (left column): Soluit scdm di uersos. — Augu. i li. d fide ad petr

Margin note (right column): Aug. li psa. vj.

ab illis ad cogitandū aliqd de deo vix vel raro vł nūq̄ mētē reuocēt. Ui q nimio p̄munt pōdere: adeo stupescūt ꝛ turbant: vt interim in alia cogitationē nō extendāt: sed illuc tēdit impet᷒ cogitatiōis vbi sentit vis doloris. Sꝫ in hac vita nullus adeo malus est: vt penit᷒ se eludat a cogitatiōe dei q nec pdit appetitum beatitudīs ꝛ quendā boni amorē quē nāliter hꝫ rōnalis creatura. Illas āt exteriores ꝛ p̄fūdissimas tenebras reprobos ppessuros post iudiciū dicit Aug. opponēs de illo diuite q in inferno positus eleuans oculos vidit abraam ꝛ in sinu eius lazarū: cuius comparatiōe coactus est ꝯfiteri mala sua vsqꝫ adeo vt ꝛ fratres roget ab his premoneri. Quod ante iudiciuꝫ factum legitur: sed post iudicium in profundioribus tenebris erunt impij: ꝛ nullā dei lucem videbunt cui confiteantur.

De aiabus damnatorum: si quam habent noticiam eorum que hic fiunt.

Preterea q̄ri solet si reproboꝝ aie q̄ nūc in iferno cruciant noticiā hēnt eoꝝ q̄ circa suos in hac vita geruntur ꝛ si aliquo mō doleāt sup infortunijs suoꝝ caroꝝ? Hanc qōnē Aug. cōmemorat ex parte eā explicans: ex parte vero isolutā relinquēs. Ait eniꝫ. Queret aliqs an vllus dolor tangat mortuos de his q̄ in suis post mortē ꝯtingūt: vel quō ea q̄ circa nos agunt nouerint spirit᷒ defunctoꝝ? Cui rn̄deo magnā eē qōnē nec in p̄senti differēdaꝫ. Uerūtn̄ breuiter dici pōt ꝙ est cura mortuis de suis caris: vt de diuite legit q duꝫ tormēta apud inferos pateret: leuauit oculos ad habraam: ꝛ inter alia dixit. Habeo eni qnqꝫ fratres. mitte aliquē ex mortuis vt testet illis ne ꝛ ipsi veniāt in hūc locū tormētoꝝ. Habēt eni mortui curā de viuis quos sciunt viuere qꝛ nec in locis penaꝝ vidēt eos: vbi diues sine fratrib᷒ erat nec in reqe beatorum vbi lazarū ꝛ habraā ꝯ̄uis longe agnoscebat. Nō tn̄ ideo ꝯ̄ne est scire que circa caros suos aguntur hic vel leta vel tristia.

Aug. li / pl. cviij

Quomodo accipienda sunt que de lazaro ꝛ diuite leguntur

Si qs aūt q̄rat quō intelligat qđ de lazaro ꝛ diuite legit? Audiat augustini rn̄sum dicentis. Si qs putat aias corpore exutas locis corporalib᷒ ꝯtineri cū sint sine corpore: nō deerūt q faueāt ꝛ diuitē sitientē in loco corporali fuisse ꝯtendāt: ipsamqꝫ alam corporeā p̄parasse linguam: ꝛ stillā de lazari digito cupisse. Sꝫ meli᷒ est dubitar de occultis q̄ȝ litigare de incertis: diuitē in supplicio: paupem in refrigerio esse nō dubito. Sed quō intelligat diuitis lingua: digitus lazari: flāma inferni: sinus habrae: ꝛ hmōi vix a mansuetis a cōtentiosis nunq̄ȝ inuenitur.

Si se vident boni ꝛ mali.

Queri etiā solet vtꝝ vicissim se videant illi q sunt in iferno ꝛ illi q sūt in gloria? Sicut scti tradūt ꝛ boni malos ꝛ mali bonos vidēt vsqꝫ ad iudiciū. Post iudiciū vero boni videbūt malos: sed non mali bonos. Un̄ Grego. Infideles in imo positi an̄ diē iudicij fideles sup se in reqe attendūt: quoꝝ gaudia post cōtēplari nō possunt. Gre. li lucam.

De chaos inter bonos ꝛ malos.

Sed cū sancti malos in tormētis videāt: nōne aliqua compassione erga eos mouent. Nōne eos de tormentis liberari cupiunt? Recole illud euangelicū qđ habraam diuiti rn̄dit. Inter nos ꝛ vos chaos magnuꝫ firmatū est. vt hi q volūt hinc trāsire ad vos nō pn̄t: neqꝫ inde huc trāsmeare. Quid est illud chaos inter bonos ꝛ malos: nisi hinc iustitia: inde iniqtas q̄ nullaten᷒ sociari valent. Adeo enim sancti dei iustitie addicti sunt: vt nulla cōpassione ad reprobos trāsire valeant nulla p eis inter sanctos fiat itercessio. Quō ergo inde volūt aliq trāsire ad illos sꝫ nō possunt? qꝛ si dei iustitia admitteret: nō fieret eis molesta liberatio eorum. Uel ita dicunt velle ꝛ nō posse: nō qꝛ velint ꝛ non possint: sed qꝛ ꝛ si vellent nō possent eos iuuare. De hoc ita Greg. ait sicut reprobi a penis ad gloriā sctoꝝ transire volūt ꝛ nō pn̄t: ita ꝛ iusti p misericordiā mēte ire volūt ad positos in tormētis: vt eos liberēt: sꝫ nō pn̄t: qꝛ iustoꝝ aie ꝛ si in natura sue bonitate miaꝫ hn̄t: iaꝫ tūc auctoris sui iustitie ꝯiuncte tāta rectitudie ꝯstringunt: vt nulla ad reprobos compassione moueantur. Gre. li lucam.

Qđ visa impiorum pena non minuit beatorum gloriam.

Postremo q̄rit an pena reproboꝝ visa decoloret gliaꝫ beatoꝝ? an eoꝝ btitudini pficiat? De h ita Greg. ait. Apud aiꝫ iustoꝝ nō obfuscat btitudineꝫ aspecta pena reproboꝝ: qꝛ iam vbi compassio Gre. li lucam.

miserie

miserie nõ erit minuere btõꝝ letitiã nõ valebit. Et lʒ iustis sua gaudia sufficiãt: ad maiorem tñ glĩam vidẽt penas maloꝝ q̃s p grãm euaserũt: qꝛ q dei claritatẽ vidẽt nil in creatura agit qd̃ videre nõ possint. Nõ est aũt mirãdũ si sancti iam imoꝛtales reprobos videãt mẽtis intelligẽtia: cũ ꝓphe moꝛtales adhuc videre hec oĩa meruerũt. Egredienꝭ ergo electi non loco sed intelligẽtia vl̃ visiõe manifesta ad videndũ impioꝝ cruciat⁹: quos vidẽtes nõ doloꝛe afficienꝭ: sʒ letitia satiabunꝭ agẽtes grãs de sua liberatiõe visa impioꝝ ineffabili calamitate. Uñ. Esaias impioꝝ toꝛmenta describens: ⁊ ex eoꝝ visione letitiam bonoꝛũ exprimens ait. Egredienꝭ electi. s. ⁊ videbũt cadauera viroꝝ q preuaricati sunt in me. vermis eoꝝ nõ moꝛieꝭ: ⁊ ignis nõ extingueꝭ: ⁊ erunt vsq; ad sacietatem visionis oĩ carni. i. electis. Letabiꝭ eni iustus cum viderit vindictam.

Dic. s Esaiam

¶ Hec de pedibus sedẽtis sup solium excelsum quos seraphin duab⁹ alis velabant: scriptoꝛi ⁊ si non auditoꝛi cõmemoꝛasse sufficiat. qui a facie exoꝛsus sedentis: per media ad pedes vsq; via duce peruenit.

Di. 50.

N distin.

50. magꝭ agit d̃ retributiõe iniquoꝝ. Ubi sciendũ q tãta erit reproboꝝ miseria vt ad ipsã euadẽdã vellent nõ eẽ iuxta illud apo. In dieb⁹ illis q̃rent hoies moꝛtẽ ⁊ nõ inuenient: desiderabũt moꝛi ⁊ fugiet moꝛs ab ipsis. Affligenꝭ autem maxie d̃ amissiõe glĩe: quã lʒ nõ videãt cũ nõ videãt diuinã eẽntiã nec btõs ipsa fruẽtes: de ipsa tñ hñt noticiam. Nullũ eni vidẽt dãnatũ q tenuerit fidẽ ⁊ bonos moꝛes: Uñ cogiꝭ intellect⁹ eoꝝ assentire q vera est sacra scriptura ⁊ q bti hñt bona q̃ eis in sacra scriptura ꝓmittunꝭ. Et q̃uis ex multiplicatiõe dãnatoꝝ augeaꝭ pena eoꝝ: tñ intantũ exercescit in eis inuidia ⁊ odiũ q plus eligerẽt magis toꝛq̃ri cũ multis: q̃ min⁹ cũ paucis. Uñ vellẽt oẽs eẽ dãnatos. iuxta illud Isa. Tu vulnerat⁹ es sicut ⁊ nos: qꝛ tñ sciunt q nõ oẽs dãnabunꝭ: plus vellẽt illos ad quos nãlr afficiunꝭ dãnationẽ euadere q̃ alios. ⁊ ideo ille diues dãnat⁹ de quo hẽtur in euãgelio cupiebat frẽs suos dãnationẽ euadere. Ecõtra adr bti in diua eẽntia in q̃ vidẽt q̃cq̃d videre volũt: vidẽt penã dãnatoꝝ q̃ nec a deo nec a btis est simplr̃ volita: vt dicit Sco. sed ƒʒ q̃d. s. ꝓp iusticiã in q̃tũ. s. nã existẽs sub culpa oꝛdinaꝭ p penã qꝛ deus cui ꝓpꝛiũ est misereri nec letaꝭ in pditiõe moriẽtiũ. Uñ q̃si dolẽdo p Isa. di. Heu ꝯsolaboꝛ de hostib⁹ meis. Qꝛ vero appetit⁹ cuiuslʒ bti est ꝯfoꝛmis diuine volũtati: iõ nõ appetit aliq̃s actu elicito maioꝛẽ glĩam q̃ hẽat: sed tñ ƒm merita. Uñ lin⁹ vult mai⁹ bonũ btẽ virgini q̃ sibi: cũ ipsa magis meruerit. Qꝛ tñ qlʒ post deũ teneꝭ plus se diligere q̃ aliũ: iõ lin⁹ ⁊ q̃cũq; alius plus ⁊ intẽsius vult sibi btĩtudinẽ q̃ btẽ virgini: ⁊ plus de sua gaudet sicut qlʒ plus teneꝭ fugere in se pctm̃ moꝛtale q̃ in quocunq; alio. ¶ Et lʒ denari⁹ seu diua eẽntia sit oĩbus cõis: non tñ btĩtudo eẽntialis: qꝛ ipsã vn⁹ alio clari⁹ intuebiꝭ: coꝛpusq; vni⁹ erit clari⁹ alio sicut stella differt stella i claritate. Qd̃ dr̃ di. Aug. q oĩʒ erit par gaudiũ: itelligiꝭ extẽsiue tñ. qꝛ qlʒ gaudebit de q̃lʒ ⁊ de oĩb⁹ de qb⁹ ali⁹ gaudebit. qꝛ qlʒ vult qd̃ ali⁹ vult: nõ tñ pari affectu. Hec Sco.

de penis impioꝝ

¶ De multis dubijs q̃ circa btĩtudinẽ q̃ri possẽt: cã breuitatis supsedeo sigdẽ vtili⁹ est ad ipsaʒ obtinẽdã laboꝛare: q̃ varia dubia circa ipsã curiose disceptare. Quã nobis ꝯcedere digneꝭ dñs Iesus q. suis fidelib⁹ suo precioso sanguine ipsaʒ acquisiuit. Amen.

¶ Explicit quartus sententiarum. M. Nicolai dos belli de obseruantia.

¶ Declarationes quoꝛundã terioꝛum theologaliũ ƒm doctrinã illuminati doctoꝛis hic incipiunt.

Tnouiter

ad facultatẽ theologicã accedẽtes clarã hẽant noticiã de noĩbus q̃ de deo dñr: idcirco p eoꝝ faciliori declaratiõe hec st tractãda. ꝑ⁹ eni tractabiꝭ d̃ diuis noĩb⁹. Scd̃o de eoꝝ sufficiẽti diuisiõe. Tertio de eoꝝ sigtione. Quarto de ipsoꝝ terioꝝ mõ supponendi. 5⁹ de eoꝝ syllogizatiõe. ¶ Quãtũ ad ꝑm̃ est ꝑ⁹ sciendũ de diuisiõe noĩm. ⁊ iõ notãdũ est q diuinoꝝ noĩm q̃dã sũt ꝓpꝛia ⁊ q̃dã trãslatiua siue p similitudinẽ dicta. exẽplũ pꝛimi: vt de⁹ trinitas. exẽplũ scd̃i vt lux candoꝛ: ⁊ silia. Noĩʒ vero q̃dã dñr de deo sƀ rõne ꝓpꝛia accepta: ⁊ q̃daʒ dñr de deo ad creaturas: ⁊ illoꝝ triplex repiꝭ dĩa. nã q̃dã dñr ad creaturas de possibili: vt cãtiuũ: gubnatiuũ: ⁊ silia. Quedã v̉o i oꝛdie ad ipsã creaturã p aliqd̃ op⁹: vt hõ moꝛtal: q̃ deo cõpetũt p cõicationẽ idiomatũ. Quedã v̉o in oꝛdie ad creaturas gñalr respectu actualitatis exñtie eoꝝ vt sũt de⁹: refugiuʒ creatoꝛ ⁊ silia. Noĩm v̉o q̃ de deo dñr sub ꝓpꝛia rõne: q̃druplex repiꝭ dĩa. Nã q̃dã sũt eẽntialia: ⁊ q̃dã psonalia: q̃dã notionalia. Essentialia sũt vt trinitas deitas: ⁊ silia. Notionalia sũt vt inascibilitas: paternitas ⁊ silia. Personalia sũt i duplici dĩa: nã q̃dã eoꝝ sũt cõia aliq ꝓpꝛia. Cõia sũt q̃ de oĩb⁹ psonis in plurali ⁊ de q̃lʒ eoꝝ in singulari dñr. vt psona: suppositũ: hypostasis: ⁊ silia. Quedaʒ vero sũt q̃ nõ dñr de oĩb⁹ psonis sʒ tñ de duab⁹. vt spiratoꝛ. qd̃ ꝑcise cõpetit patri ⁊ filio in diuinis: qꝛ ambo spirãt spm̃sctm̃. ⁊ iste terius spũs. s. pcedẽs tñ cõpetit spũiscto. Nõ q hoc nomẽ spiratoꝛ cõpetit pr̃i ⁊ filio ñ tñ vt duo ꝑn⁹: sʒ vt vnũ ꝑnm̃. qm̃ pr̃ ⁊ fili⁹ ꝯcurrũt siꝭ ad pcessionẽ spũsscti nõ tñ vt duo ꝑn⁹ sʒ vt vnuʒ. nec obstat q sint due psone realr distincte: iõ hec ẽ catholica pr̃ ⁊ fili⁹ sũt spiratoꝛes spũsscti. ⁊ tñ hec heretica pr̃ ⁊ fili⁹ sũt spiratoꝛes spũsscti. eo qꝛ spirantes i nũo plurali dicũt ꝑn⁹ distincta in diuis: qd̃ est hereticũ in diuis. Noĩa vero psonalia sũt pr̃ ⁊ fili⁹ ⁊ spũsscti sive donũ. Noĩa vero eẽntialia sũt in triplici dĩa. Nã q̃dã sũt p moduʒ sƀe vt deus eẽntia: sƀa: ens: ⁊ silia. Quedã p modũ q̃titatis vt imensus: etern⁹: ⁊ silia: ⁊ sic apparet q quatuoꝛdecim sũt mẽbꝛa pdictoꝝ.

noiem. nam translatiua capiunt vnū mēbrum: ea ve ro q̄ dñr in ordine ad creaturas capiūt tria. τ sic sūt q̄tuor: τ ille q̄ cōpetunt deo in se capiunt q̄tuor τ sic sunt octo. illa vero essentialia capiūt tria τ sic sunt vndecim. Silr psonalia capiunt tria: τ sic sunt q̄tuordecim. Sic ergo p3 pᵐ puta gñalis diuisio noi3 diuinoꝝ.

q Uantū ad fm de coꝝ sufficiētī diuisione ē notādū q̄ notōes sūt q̄nq3 sc3 pñitas inascibilitas: filiatio: cōis spiratio τ pcessio. due pris. s. pñitas τ inascibilitas sunt pris nō filij. tertia filij: q̄rta pris τ filij. q̄nta est spūsancti. Vñ notandū q̄ tres sunt ppricates psonales pprie loquēdo: pñitas: filiatio τ pcessio vel spiratio. q2 psonalis pprietas dr q̄ vni soli ꝯuenit: imo eā ab oi alio distinguit τ hoc realiter. Relatiōes sunt q̄tuor. Prima est pris ad filiū. s. pñitas: scda est filij ad prem. s. filiatio: tertia est pris τ filij ad spm̄sanctum. s. cōis spiratio: quarta spūssancti ad patrē τ filium. s. processio. Vñ nota q̄ ois relatio est notio: non aūt ecōuerso. Nam ista notio inascibilitas que pri ꝯuenit nō dr ad aliqd eo q̄ pr est a nullo: ideo ista talis notio non dr relatio. Scdo notandū est q̄ notiones hn̄t multa noia. Dñr eni notiones eo q2 psonas notificāt. Dñr scdo distinctiōes: q2 psona distinguūt. Dñr etiā tertio relationes eo q2 psone ad inuicē referunt. Dñr etiā quarto pprietates eo q2 sunt pprie psonis qbus insūt. Vñ nota q̄ pprietas: notio τ relatio differunt qr̄ pprietas dr in q̄tum cōuenit vni soli. Notio aūt dr in q̄tum est pnᵐ cognoscendi. Relatio aūt in q̄tum dicit hitudinem ad alterū. Quarū notionū sic sufficiētia pōt hēri. Nam ois psona diuina aut est deus: aut deus de deo. τ hoc duplr. q2 vel nascēdo: τ sic est nascibilitas vel filiatio: aut pcedendo: τ sic est processio vel spiratio passiua. aut deus a quo est deᵘ: τ hoc dupliciter: aut p gñationē τ sic est pñitas. aut p spirationem: τ sic est spiratio actiua. His itaq3 visis τ premissis notāde sunt alique regule notionū: quaꝝ prima talis ē q̄ nulla notio ð alia pdicat affirmatiue. Hec eni est falsa: pñitas est filiatio. Scda regula est q̄ q̄l3 notio est illa psona cuius est notio siue psona. nā hec est vera: pr est pñitas: τ ecōuerso. silr filius est filiatio. Tertia regula est q̄ q̄l3 notio est idē cum eēntia diuina. hec eni est vera: pñitas est essentia diuia: silr filiatio est essentia diuina. τ sic de alijs. Quarta regula est q̄ oēs notiones sunt vna eēntia. Quinta regula est q̄ oēs notiones sumpte abstractiue predicātur de essentia. vñ bene dr eēntia diuina est paternitas: s3 cōcretiue sumpte nō: nā nō bn̄ ifertur eēntia dina gñat τ sic de alijs. Sexta regula est q̄ ois notio importat diuersitatē. Septima regula est q̄ nō qcqd dr de notione dr de psona: q2 aliqd dr seu ꝯuenit notioni qð nō ꝯuenit psone. notioni eni ꝯuenit pprie distinguere sed psone distingunt: τ sic p3 de coꝝ sufficientia τ distinctione. Vñ notandū est pro declaratiōe q̄nte regule q̄ abstracta istoꝝ noim. s. paternitas filiatio τ pcessio sunt duplicia: quedā eni sunt cū qbus ꝯueniūt in pnᵒ τ differunt in fine: vt de hoc noie paternitas predicatur pater. de filiatiōe filius τc. τ de istis nō intelligit regula. Alia sūt ꝯcreta istaꝝ notionum. s. verba eis corrñdentia vel coꝝ noia verbalia. vt de hoc noie pcessio spirari: τ de istis regla itelligit. τ hoc ð scdo.

q Uantū ad tertiū sunt notāde nouē regule: quaꝝ prima ē q̄ oia noia translatiua dñr equalr τ simplr de eēntia τ psonis nisi sumant appricatate. nā oēs tres sūt vna lux τ nō tres luces: τ sic de alijs. 2ᵃ regla est q̄ noia dicta de deo in ordine ad creaturas generalr siue de possibili siue de inesse q̄ditatiue creaturaꝝ dicunt aliquis τ singula de eēntia τ psonis. vt tres sunt vnus deᵘ: gubernator: dñs. creator τ hmōi. Tertia regula ē q̄ nomina dicta de deo in ordie ad creaturā p restauratiōnis exercitiū: de vno solo supposito dñr. vt dicēdo filius est hō. Quarta regula est q̄ noia numeralia nō dñr de aliqua psona p se sed de oibus sil̄r τ de eēntia p se: vt tres psone sunt trinitas: τ nō psona est trinitas eēntia tn̄ est trinitas. Quita regla est q̄ noia notionalia mime de eēntia diuina pdicant: vt gñat spirat generatur spirat. Sexta regula est q̄ noia psonalia proprie nō pdicant ð oibᵘ psonis nec de se inuicē nisi de duabᵘ. s. inascibilitas τ actiua spiratio dñr tn̄ de diuina eēntia l3 tn̄ nō verba eis corrñdentia. Septima regula est q̄ noia psonalia q̄ equalr psonas respiciunt equalr pdicant de psonis pluralr τ nō singulariter. l3 bn̄ de vnaquaq3 singulr: vt pater τ filius sūt psone nō psona: τ silr ql3 coꝝ est psona. Octaua regula est q̄ noia psonalia que nō oēs psonas respiciunt pdicātur bene de duabᵘ simplr: τ p qual3 ipsaꝝ singulariter τ nullo mō pluralr: vt pater τ filius sūt spiratoꝝ τ nō spiratores. Nona regula est q̄ noia eēntialia siue p modū sbe siue p modū q̄titatis siue p modū q̄litatis dñr tm̄mō de oibus psonis singulariter vt eēntia vel sba. vt pater τ filius sūt eēntia vel deus. Exēplū de q̄titate: vt pater τ filius τ spūssanctus sūt imēsus vel eternus. Exēplū de qualitate: vt pr τ filius τ spūssanctus sunt bonus iustus vel fortis τ similia. τ sic p3 secundum qualiter nomina significāt.

n Unc aūt circa quartū est notandū. s. de ipsoꝝ terioꝝ suppōne pro cuius declaratione ponunt. 7. regule: quaꝝ prima talis est q̄ noia translatiua indifferēter supponūt p eēntia τ pro psonis. vt p3 de isto noie lumē de q̄ hētur i symbolo: lumē de luie. ꝯstat q̄ ibi nō supponit p eēntia. Scda regula est q̄ noia q̄ dñr de deo in ordie ad creaturas cōnotātia possibilitatē actualitatē in creaturis indifferēter supponūt p eēntia τ psonis: vt creare τ his similia. 3ᵃ regla est q̄ noia q̄ ð deo dñr spāliter i ordie ad creaturas p opᵘ restauratiōis supponūt p filio dei: vt mortalis imortalis. Vñ nota q̄ hec regula cantat q̄ ois noia dicta de deo p cōicationē idiomatū supponunt solū p scda psona in trinitate. s. pro filio: vt cū dr mortalis: scūs: crucifixus: flagellatᵘ: τ his similia. Quarta regula est q̄ noia numeralia pro nulla psona supponit l3 q̄nq3 p psonis vt ibi. s. tres sunt q testimoniū dant in celo: pr: verbū. τ. s. s. Quita regula est q̄ noia notionalia sp supponit pro psonis τ silr pro psona τ nō pro eēntia: maxie qn̄ subijcitur

respectu

respectu verbi denotādis distinctionē ad intra. Sexta regula est q͏ oīa noīa eēntialia ɔcretiue sumpta indifferēter supponūt pro eēntia ⁊ psona: vt dicēdo deus imensus etern⁹ ⁊c. Septima regula est q͏ noīa eēntialia abstractiue sūpta supponūt tm̄ pro essentia vt deitas ⁊c. ⁊ sic p3 q̄ntū v3 p qb⁹ termis supponūt i diuis

Quantū ad q̄ntū ⁊ vltimū de eoꝝ syllogizatioē p̄io pono aliq̄s regulas quaꝝ p̄ia talis ē ⁊ est cōis: q͏ ad debite syllogizandū ex ppōnib⁹ vlibus reqrit q͏ hmōi ppōnes vles sint regulate p dici de oī qḋ est vl' de nullo quod non est: hoc est dictu q͏ nihil est sumere sub subiecto de quo nō dicat predicatū: si est affirmatiua mediāte termio relationis. s. ly qd. Si aūt est negatiua: q͏ nihil sumat sub sbto a q̄ nō remoueat p̄dicatū ⁊c. vn̄ notanter dixi q͏ sylls in diuis regulat p dici de oī qḋ est vel dici de nullo qḋ nō est: q2 l3 hoc teneat in iferioribus siue in creaturis: nō tn̄ in diuis. nā nō valet. Ois eēntia diuina est pr̄: filius est eēntia diua: ergo fili⁹ est pr̄. p̄misse sūt vere: q2 regulant p dici d' oī: l3 ɔcl'o sit heretica. Silr nō seqt: nulla eēntia diua est gn̄ans: pr̄ est eēntia diua. ergo pr̄ nō est gn̄ans: ɔcl'o est heretica: ⁊ tn̄ p̄misse sūt vere. Sic ergo est syllogizādū in diuinis. s. oē qḋ est eēntia diua est pr̄. filius est eēntia diuina. g° filius est pr̄. mō arg^m ē regulatū ⁊ tn̄ ɔcl'o est falsa: q2 maior est falsa ⁊ minor vera. q2 d' filio dei verū est dicere q͏ est eēntia diuina: ⁊ tn̄ filius nō est pr̄. Silr pōt argui de spūscō. Silr nihil qḋ est eēntia diuina est gn̄ans. pr̄ est eēntia diuina ergo pr̄ nō est generans. Arg^m est regulatū ⁊ maior est falsa ⁊ p ɔñs. Pro quo notandū q͏ magna est dr̄ia inter istas ppōnes. s. oīs eēntia diua est pr̄: ⁊ oē qḋ est eēntia diua est pr̄. nā prima existēte vera. scḋa erit falsa. Pria eni sigt q͏ de quocūq3 dr̄ iste termi⁹ eēntia est verificabilis iste terius: ⁊ hoc est vez. nā eēntia diua nō est nisi vna deitas ⁊ vna eēntia q̄ est pr̄ ⁊ filius ⁊ spūssctūs. Scḋa vō sigt q͏ de q̄cūq3 re vez est dicē hoc est eēntia diua: de ipsa vez est dicere q͏ est pr̄ ⁊ hoc est falsū. silr est dr̄ia inter istas ppōnes. s. nulla eēntia diuina gn̄at: ⁊ nihil qḋ est eēntia diua gn̄at. nā p̄ia existēte vera: 2^a ē falsa. Prima eni sigt q͏ de quacūq3 eēntia diua dr̄: est verificabilis iste terius eēntia diua dicēdo sic hoc est eēntia diua sꝫ demōstrādo essentiā diuinā q͏ ab ea remoueat gn̄are: p3 ⁊ hoc est verū. nā eēntia diua nec generat nec gn̄atur: nec spirat nec spirat: q2 actiōes sūt suppositoꝝ sil' ⁊ passiōes ⁊ nō eēntie. Nā pr̄ ē gn̄ans filius vero genit⁹. ⁊ spūsscūs a duob⁹ spirat⁹. s. a p̄re ⁊ filio. Scḋa vero sigt q͏ de quacūq3 sigt vel verificatur eēntia diua: ab ipsa remoueat gn̄are: ⁊ hoc est falsum. nā l3 hēat vez de filio ⁊ spūsctō: nō tn̄ h3 vez de p̄re in diuis. Ex istis p3 q͏ ista forma arguēdi nō valet cōiter in diuis. s. oīs psona in diuis preter spūsanctū est spirās: filius est psona in diuis. ergo fili⁹ in diuinis preter spūsctm̄ est spirās. ⁊ ideo arg^m nō valet eo q2 nō regulat p dici de oī qḋ est. Scḋa regula est valde notāda q͏. s. syllogismi expositorij nō tenēt in diuis terīs. nec valēt nisi tales ppōnes singulares sint reducibiles ad vles subiecto circūlocuto p ly qḋ est. ⁊ iō nō seqtur hec eēntia diua est pr̄: hec essentia diua est fili⁹. ergo fili⁹ est pr̄. Ex quo ista est falsa. Oē qḋ est eēntia diua est pater. hoc p3 ex dictis ad quā ppōnem vlem d3 reduci maior huius syllogismi. simile eni iudiciū hētur de alijs. Tertia regula est ista q͏ ad hoc q͏ ppōnes singulares sint debite ordinate: reqrit q͏ debit⁹ medius terius nō variet suppōnē sed vniformiter teneat: ⁊ si aliter fiat nō valet arg^m. vt si arguat sic oē hō est species. michael est hō. ergo michael est spēs. Constat eni q͏ variat suppō medij. s. a suppōne simplici ad suppōnem psonalē. ⁊ ideo cōmittit fallacia equocationis penes tertiū modū. Nā in prima ly hō stat simplr: in scḋa vero psonalr. Vn̄ notandū est q͏ sicut triplex est suppō in teris logicalib⁹. s. materialis: simplex ⁊ psonalis: ita triplex est suppō in teris diuinis. s. essentialis: psonalis ⁊ notionalis: q̄ variant suo mō ppōnes syllogizantes in diuis eo mō quo in teris logicoꝝ. Notandū tn̄ q͏ noīa q̄ de deo dr̄r aliq̄ sūt eēntialia: aliqua vero psonalia aliq̄ notionalia: aliq̄ cōia. Noīa eēntialia sūt ista q͏ sic sunt ppria essentie q͏ si p impossibile essentia diua distingueret a psonis ipsa si dicerent de eēntia: q͏ non dicerent de psonis. Et istorū q̄dā sunt sbalia vt eēntia deitas ⁊ his similia. Aliq̄ vō accn̄talia vt cōicabile incōicabile ⁊ his silia: ⁊ aliqua numeralia vt trinitas. Noīa vero psonalia sūt q̄ dicto casu retēto. s. q͏ eēntia distigueret a psonis qḋ est impossibile: dicerent de psonis qḋ dicerent de essentia. cuiusmodi sūt ista. s. psona: suppositū: hypostasis: pr̄: filius: ⁊ spūsctūs: ⁊ istoꝝ quedā dr̄r de oībus psonis: vt psona: suppositū ⁊ hypostasis: fili⁹: ⁊ spūs sanct⁹. ⁊ istoꝝ q̄dā dr̄r de oīb⁹ psonis: vt psona: suppositū ⁊ hypostasis. Quedā vō de vno tm̄: vt pr̄ de patre: fil⁹ de filio: ⁊ spūsctūs de spūsctō. ⁊ istoꝝ abstracta dr̄r pprietates psonales. cuiusmodi sūt paternitas: filiatio: spiratio passiua: ⁊ his similia. Noīa notionalia dr̄r psonaꝝ distictiua iter se vt gn̄ans spirās pcedens: ⁊ eorū verbalia vt gn̄atio spiratio pcessio: q̄ etiā dr̄r relatiua. ⁊ q̄dā istoꝝ dr̄r notiones vni⁹ psone tm̄ vt gn̄at actiue est notio ⁊ pprietas patris gn̄ari filij spirari vel pduci spūssci. Dr̄ aūt notio a nosco noscis noscere: q2 p oīa notionalia vna psona distinguit ab alia ⁊ ɔstituit distincta ab alia. vt p hoc nomen generans ɔstituit ⁊ noscit psona patris: ⁊ hoc nomē genitus ɔstituit ⁊ noscitur psona filij: ⁊ p istud nomē pcedens noscit distincte psona spūssci a patre ⁊ filio. ⁊ p istud nomē spirās noscunt distincte psone patris ⁊ filij a psona spūssci. Noīa cōia sunt q̄ p̄dicto casu retento l3 impossibile sit q͏ eēntia distingueret a psonis dr̄r tā d' psona q̄ de eēntia cuiusmodi sūt ens res: entitas d's creator ⁊ his silia: ⁊ ista adiectiua oīps etern⁹ imensus: ⁊ hmōi. ¶ Dubiū est vtꝝ aliqua p̄dictoꝝ noīm sint inter eēntialia cōputanda? Sꝫ pro solutione huius dubij sūt notāde alique ppōnes quaꝝ prima talis est q͏ nullū verbū notionale ppriū vni psone vel duab⁹ psonis verificat de aliquo noīe eēntiali pprie nā hec est falsa v3 essentia generat. silr deitas gn̄at: ⁊ sic de alijs. Naz nomen notionale est relatiuū. Rlo aūs in diuinis respicit psonas eēntiales nō refert vt sic

⁊ vt sic nō respicit ꝑsonas. ⁊ ista vr̄ esse intētio magri li. p̄rio distin. iiij. Hec tn̄ ē vera diuinitas est gn̄atio.

¶ Scḋa ꝓpositio est ꝙ noia numeralia nō verificant de aliqua ꝑsona i numero singulari sumpta.ꝓbat sic. Nam hec est falsa:pater est trinus sir̄ ista:pater est vl̄ filius est trinitas. Silr̄ ista:supp^m est trinitas:vel ꝑsona est trinitas. ergo hec ꝓpō vera:vn̄ notāter dr̄ i numero singulari. qm̄ in plurali bn̄ pn̄t. Vn̄ bn̄ dr̄ pr̄ ⁊ filius ⁊.s.s. sūt tria supposita vel trinitas. Tertia ꝓpō est noia substantiua ēentialia verificant de quolꝫ noie ꝑsonali ⁊ eius ꝓprietate. Hoc pꝫ:naꝫ iste sūt vere pater est ēentia: p̄nitas est ēentia: ⁊ fili⁹ est deitas. spūssanct⁹ est deitas:ergo talis ꝓpō vera. Quarta ꝓpō est ꝙ nomina ēentialia adiectiua dr̄r vere ḋ ēentia ⁊ nō de aliqua ꝑsona vel noie ꝑsonali. pꝫ hoc. Nā hec est vera. ēentia dei est cōicabilis: ⁊ nō ista pr̄ est cōicabilis. Vn̄ nota ꝙ essentia cōicabile ⁊ nō ēentia cōicabile in diuinis in sensu in quo theologi ꝯcedūt nō sūt aliquo mō ꝑdicata ꝯria:qꝛ dr̄r in ꝑtitudine vel respectu diuersoꝝ respectu ēentie ⁊ respectu ꝑsonarū:tn̄ eadē essentia est cōicabilis trib⁹ ꝑsonis. qꝛ sic cōpetit ꝑsone p̄is ꝙ nō cōpetit alteri ꝑsone. Quīta ꝓpō ꝙ ista noia inascibilitas:ingenitas ⁊ filia nō sūt ꝓprie notiōes alicui. pꝫ:nā dr̄r de ēentia. Sexta ꝓpō est ꝙ noia ēentialia dr̄r vere de oibus ꝑsonis vel noibus cōibus. vt dicendo de⁹ est trinitas. Septima ꝓpō est ꝙ nomen ꝑsonale aliqn̄ est nomē hypostasis:aliqn̄ est nomen a ꝓprietate. p̄mo eni mō pr̄ dicit ꝑsonā q̄ hꝫ filiū: scḋo mō pater dicit filiū gn̄are. p̄io eni mō nomen ꝑsonale ꝑdicat de ēentia:sꝫ nō 2° mō. Et iō ꝓpō pōt sic formari. s. si nomē ꝑsonale sit nomen a ꝓprietate nō pōt ꝑdi de noie ēentiali. Vn̄ hec est falsa ēentia est pr̄. Nā pr̄ suppōit ꝓprietatē. tn̄ put pater dicit ꝑsonā que hꝫ filiū:ista est vera essentia est pr̄. Octaua ꝓpō est ꝙ ista noia ꝑsonalia verificant de noibus cōibus ⁊ ecōuerso. Vn̄ hec est vera aliq̄ res est pater pr̄ est res:filius est ens. ⁊ hic filia. Nona regula siue ꝓpō est ꝙ noia ꝑsonalia notionalia ēentialia siue a cōi possūt de se inuicem ꝑdicari ꝯuertibiliter ꝑdicatiōe identica lꝫ non formali. hoc pꝫ. nā iste sunt vere ꝑdicationes videlꝫ: pr̄ est idem q̄ filius:⁊ filius est idē q̄ pr̄. Nam ista est falsa:pater est filius. ⁊ sic de alijs. Ex quo infero ꝙ ista ꝯn̄a nō est formalis. s. a. est idē q̄ b. ergo a. est b. Nec sequitur pater est id vel idē q̄ filius. ergo pater est fili⁹. hoc pꝫ:nā ly id vel idē denotat ēentiā ⁊c. Decima ꝓpō est ista ꝙ oē nomen pure essentiale ꝑdicatur de quolꝫ ꝑsonali ⁊ de oibus in simul in singulari ⁊ nō in plurali:vt dicendo pater est ēentia: filius est ēentia:spūssctūs est essentia. ⁊ hi tres sunt vna ēentia ⁊ vna deitas:⁊ nō tres essentie. Undecima ꝓpō est ꝙ noia ꝑsonalia dr̄r de oibus suppositis simul sumptis singulariter ⁊ non pluraliter : vt dicendo tres ꝑsone sunt vna res:vel plures ꝑsone sunt vnū ens. vnuꝫ. s. referēdo ad essentiā ⁊ ly tres ad ꝑsonas. Duodecima ꝓpō est ꝙ noia cōmunia adiectiua dicunt de quolibꝫ noie. ⁊ de quolꝫ singulariter ⁊ nō pluraliter:vt dicendo pater est vnus deus: filius est vnus deus:spiritussanctus est vnus deus. Et pater ⁊ spūssanct⁹ sunt vn⁹ deus ⁊ nō tres dij. Similiter pater ē eternus. fili⁹ est eternus. spūssanctus est eternus. ⁊ hi tres sunt vnus eternus: Unus imēsus:vnus oīpo ⁊ nō tres oipotētes nec tres eterni:nec tres imensi. Notandū aūt pro declaratione none regule seu ꝓpositionis ꝙ ꝑdicatio in diuinis est triplex. Nā quedā est idētica:alia vero formalis vel ꝑsonalis. Predicatio identica est qn̄ subiectum ⁊ predicatū supponūt pro eadē re. i. essentia. ⁊ tunc noia notionalia ꝑsonalia essentialia de se inuicē predicantur ⁊ ꝯuertibiliter. vt dicēdo pater est idem q̄ filius. ⁊ filius est idē q̄ pater. generare est idē q̄ generari ⁊ ecōuerso. ⁊ sic de alijs. ꝑdicatio vero formalis vel ꝑsonalis est qn̄ subiectū vel predicatū supponunt pro eadē re ⁊ sub ꝓpria rōne formali. vel qn̄ subiectū ⁊ predicatū supponūt pro ꝑsona vt hic pater est filius. ⁊ de tali predicatione nō intelligit regula. sed ꝙ noia notionalia ꝑsonalia ⁊ essentialia de se inuicē predicant cōuertibiliter. qꝛ male dr̄ pater est filius:nec fili⁹ est pater. ⁊ sic de alijs. Tn̄ nota ꝙ ista ꝓpositio. s. pater est filius cū alicui ꝓponitur potest distingui. qꝛ vel subiectū ⁊ predicatū ⁊ supponunt pro essentia ⁊ sic est vera. Nā sensus est ꝙ filius est eadeꝫ res que pater: ⁊ pr̄ eadē res que filius. ⁊ hoc verū est. nam essentia diuina est in oibus vna. Si autē subiectum ⁊ predicatū supponant pro ꝑsona:sic talis propositio est falsa:vel tales ꝓpositiones sūt false. Nam tunc est sensus ꝙ ꝑsona que est pater est ꝑsona que est filius. ⁊ sicut de ista dr̄ huic modo potest dici de oib⁹ similibus in q̄bus est predicatio formalis vel ꝑsonalis. Et sic est finis huius breuis tractatus.

¶ Explicit quartus sententiaꝝ. M. Nicolai dorbelli sacre theologie ꝓfessoris ordinis minoꝝ fratrum de obseruātia nūcupatoꝝ:q quartus liber (sicut ⁊ p̄cedentes tres) magno fuit labore correct⁹ ab infinitis ferme erroꝛib⁹ atqꝫ defectib⁹ (vt exemplaria indicant) q̄b⁹ iam pridem aut correctoꝝ inscitia seu impressoꝝ incuria fuerat viciatus. Nunc diligentissime in ciuitate Venetiarum ip̄ressioni datus:studio ⁊ opera Lazari Soardi ⁊c.

Ordo questionum scripti. M. Nicolai dorbelli.

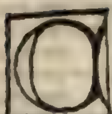

Sequitur tabula Libri quarti.

Baptismi

Elemosyna

Restitutio

Finis tabule magistri Nicolai dorbelli sacre theologie pfessoris dignissimi de ordine fratrum minoꝝ obseruantiū super cōmentarios quattuor libroꝝ sententiaꝝ Reuerendissimi dñi Petri Lombardi Archiepiscopi Parisiensis vigilantissimi.

¶ Venetijs p Lazarum Soardum:q obtinuit a dominio Veneto q̄ nullus possit imprimere nec imprimi facere in eorum dominio sb̄ pena vt patet in suis priuilegijs. Die. 23. Martij. M.D.7. Finis.

Registrum.

4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4
I A B C D E F G H I K L M N O

4 4 4 4 4 4 4 4 4
P Q R S T V X Y Z

4 4 4 4 4 4 4
AA BB CC DD EE FF GG

4 4 4 4 4 4 4
HH II KK LL MM NN OO

4 4 4 4 4
PP QQ RR SS TT

Excusatio Lazari

Siquid forte tuos offendet lector ocellos
Quod mihi mendoso grāmate versus eat
Emendare velis: nam non me Lazarus istis
Confecit mendis Bibliopola tuus.
Sed turbata magis p̄ssoris inertia quando
Sera dedit lassas artibus hora manus.
Laus deo. Finis.

¶ Sequuntur varij articuli erronei omniū pene facultatum: in Anglia ꝛ Parisius studiose ꝛ auctoritatiue cō-demnati cū reuocationibus eorūdem.

Prefatio.

Uniuersis presentes literas inspecturis Stephanus pmissione diuina Parisiensis ecclie minister indignus Salutē in filio virginis gloriose. Magnaꝝ ꝛ psonarum grauiū crebra zeloq; fidei accēsa insinuauit rlō q̄ nōnulli Parisi⁹ studētes in artibus ꝓprie facultatis limites transcendētes: quosdā manifestos ꝛ execrabiles errores: imo poti⁹ vanitates ꝛ insanias in rotulo seu cedulis his ānexo seu ānexis ꝯtentos q̄si dubitabiles in scholis tractare ꝛ disputare p̄sumūt: nō attendētes illud Grego. Qui sapiēter loqui titur: magnope metuat: ne ei⁹ eloqo audiētiū vnitas ꝯfundat: p̄sertiz cū errores p̄dictos gētiliuz scripturꝫ mūniūt: quos ꝓh pudor ad suā impitiā asserūt: sic cogentes: vt eis nesciāt r̄ndere. Ne aūt qd̄ sic innuūt asserere videant: r̄n siones ita palliāt: q̄ dum putāt vitare scyllaz incidūt i charibdiz. Dicūt. n. ea eē nota ꝛ vera ꝯm phiaz: sed nō ꝯm fidē catholicā: q̄si sint due veritates ꝯrie: ꝛ q̄si ꝯ v̄itatē sacre scripture sit veritas in dictis gentiliū dānatoꝝ de quibus scriptū est. Perdaz sapiam sapientum: q̄ vera sapia pdet falsaz sapiaz. Utinā tales attēderent dictū sapiētis seu ꝯsiliū dicentis. Si tibi est intellect⁹: r̄nde ꝓximo tuo: finaūt sit manus tua sup os tuū ne capiaris in verbo indisciplinato ꝛ ꝯfundaris. Ne igit̄ incauta locutio trahat simplices in errorē: nos taz doctoꝝ sacre thie q̄z alioꝝ cōicato ꝯsilio districte talia fieri ꝛ cōsilia ꝓhibemus: ꝛ ea total̄r ꝯdēnamus: excōicantes oēs illos qui dictos errores dogmatizauerint: vel aliquē de eisdē dogmatizare: aut defendere vel sustinere p̄sumpserit quoquomō: ꝛ audientes eoꝝ: nisi infra septē dies nobis vel cācellario Parisieñ duxerit reuelandū: nihilomin⁹ pcessuri ad penas ꝯ eos p q̄litate culpe ꝓut ius dictauerit infligēdas. Librū ēt ꝺ amore siue de deo amoris q sic incipit. Cogit me multū ꝛc̄. ꝛ sic terminat. Caue igit̄ Galtere amoris exercere mandata ꝛc̄. Item etiam librum geomātie: qui sic incipit. Estimauerunt indi ꝛc̄. ꝛ sic terminatur. Rōcinare igit̄ sup eam ꝛ sic inuenies ꝛc̄. Item libros ꝛ rotulos ꝛ q̄ternos negromāticos aut ꝯtinentes experimenta sortilegioꝝ: inuocatiōes demonū seu ꝯiurationes in piculū aiaꝝ seu in qbus de talib⁹ ꝛ silibus fidei orthodoxe ꝛ bonis morib⁹ aut opib⁹ euidenter aduersantib⁹ tractat̄ p eandez s̄niam nostraz ꝯdēnamus: ꝛ oēs q dictos rotulos: libros ꝛ quaternos: dogmatizauerit ꝛ audierit nisi ifra septē dies nobis vl' cācellario Parisieñ reuelauerit eo mō quo sup⁹ē exp̄ssum. In his scriptis s̄niaz excōicatōis ferētes ad alias penas ꝓut grauitas culpe exegerit nihilominus ꝓcessuri.

¶ Datū anno dn̄i. M.cc.lxxvij. die dn̄ica q̄ cantat̄. Letare hirusalē: in eccl'ia Parisiensi.

Collectio erroꝝ i anglia ꝛ Parisi⁹ ꝯdēnatorum qui sic per capitula distinguntur.

Isti sunt errores cõdēnati a frate Roberto chiluardi archiepiscopo Cantuariensi: de cõsensu oium magr̄or tam regentiū q̃z nõ regētiū apud oxoniam die.20. Iouis añ festū scī Cūberti in q̃dragesima Anno dñi 1276.

Errores in grãmatica. Capl'm pmum.

Ego currit: tu currit.

Currit et curro: eque sunt pefecte et congrue.

Item currens est ego.

Item eque sunt cõgrue sortis legere: sorti legē sicut sortem legere.

Item q verbum manēs: verbum põt priuari omnibus suis accidentibus.

Item q nullum nomen est tertie persone.

Errores in logicam. Capl'm .2.

Cõtrãria possunt esse simul vera in aliqua mã.

Item q syllogismus peccans in materia non est syllogismus.

Item q nõ est suppositio in ppositiõe magis p supposito q̃z p significato. Et iõ idem est dicere. Cuiuslibet hõis asinus currit. Et asinus cuiuslibet hominis currit.

Item q hõis asinus currit. Itez q aial est ois hõ. Itez q signū nõ distribuit subiectum in compatione ad predicatum.

Itē q vitas cū necc̄te tm̄ ē cū cõstãtia sbieti.

Itē q nõ ē ponē dmõstratõez sine reb⁹entib⁹

Item q ois ppositio de futu.va est necessaria.

Item q terminus cum verbo de presenti distribuit p oibus differentijs temporum.

Itē q ex negatiua de pdicato finito seqr affirmatiua d pdicato ifinito siñ cõstãtia sbiecti.

Errores in nãli philosophia. Capl'm.3.

Quotquot sūt cõposita: tot sunt ois pn⁹ pma.

Item q forma non corrūpitur impure nihil.

Item q nulla potētia actiua est in materia.

Item q puatio ē pure nihil: et est in corporibus supcelestib⁹: sicut in his inferioribus.

Itē q cõuersiua ē gñatio aialiū sicut elem̄tor.

Item q vegetatiua: sensitiua: et itellectiua sūt simul tempore in embryone.

Item q intellectiua introducta corpori: corrumpitur vegetatiua et sensitiua.

Item q sba pma nõ est cõposita neq̃z simplex vel vegetatiua sba pma simplex non est cõposita neq̃z simplex.

Item q tps non ē in pdicamēto q̃ntitatis.

Item q non iuentum ab Aristotile q intellectiua manet post separationem.

Item q quando incompletum fit completū diuersificat essentiam.

Sed qñ incompletum fit sub cõpleto esse nõ diuersificat essentiam.

Item q vegetatiua sensitiua et itellectiua sūt vna forma simplex.

Item q corpus viuū est equiuoce corpus: et corpus mortuum scd̄m quid corpus.

Itē q mã et foia nõ distinguūtur p eēntiam.

Itē q cã p⁹ ē ordiabilis i gñe: tñ ē ex genus.

Item q qñ intellectiua vnitur mãe p⁹: ita q corrūpit illd qd pcessit vsq̃z ad mãm pmã.

Qui substinet docet defendit ex intentiõe aliquod istor pdictorum: si sit magister ab offõ magisterij depon af ex cõi consilio. Si sit baccalarius non promoueatur ad magisterium sed ab vniuersitate expellaf. Capl'm.4.

Isti sunt errores detestabiles contra catholicam vitatem repti in quibusdam scriptis. Quos quicq̃z dogmatizauerit vel defenderit: a venerabili patre Gullielmo parisiensi epo: cõuocato concilio

olum magistrorum tunc Parisius degentiuz vinculo anathematis e inodatus. Et io eos cauere debet oes pfessores fidei orthodoxe.

¶ Prim⁹ e q dina essentia i se: nec ab angelo nec ab hoie videat vl videbit. Contra quod firmiter credendum est q in sua essentia vel sba vl natura videbitur ab oibus glorificatis

¶ Secudus error est q licet diuina essentia eadem sit in patre & filio & spiritusancto: tame vt hec eentia est in forme ratione: vna est i patre & filio: licet no vna in spiritusancto: & i his tamen forma est idem q diuina eentia. Contra quod firmiter credendum est q vna e eentia sbalis vel natura in patre filio & spusancto & eadem essentia in ratione forme.

¶ Tertius est q spusanctus put est amor et nexus non procedit a filio: sed tm a patre. Contra quod asserendum est q spusanctus put est amor & nexus procedit ab vtroqz.

¶ Quartus est q multe veritates fuerut ab eterno que non sunt ipse deus. Contra quod asserendum est.

¶ Quintus est pmum nunc vel pncipium & creatio passio non sunt creator vl creatura. Contra qd credendum est q pncipium e creator & creatio passio est creatura.

¶ Sextus q angelus malus in pmo instanti sue creationis fuit malus: & nunqz fuit no malus. Cotra qd tenendu est q aliqn fuit bon⁹.

¶ Septim⁹ est q nec aie glorificate nec corpora gloriosa vel glorificata erunt in celo empyreo cuz angelis: sed in celo aqueo vl cristallino qd est sup firmamentu. Qd etiam dicere psumunt de beata virgine. Contra qd credendum est q idem est locus sanctor angeloruz & beatarum aiarum. s. celum empyreuz. Et q idem erit corpor glorificatorum humanor. Et similiter idem est locus spualis hominum beatorum & sanctorum angelorum.

¶ Octauus q angelus in eodez instanti pot esse in diuersis locis & e vbiqz si velit ee vbiqz Contra quod credendum est.

¶ Nonus est q qui habet meliora naturalia de necessitate habebit maiorem gratiam & gloriam. Contra quod asserendum est.

¶ Decimus est q diabolus nuqz habuit vn posset stare: nec et Adam in statu inocentie. Contra quod dicendu est q diabolus & Ada habuerunt vnde possent stare: licet no vnde possent proficere.

¶ Asser tiones opposite erroribus.

Firmiter credenduz est: & nullatenus dubitadu q deus in sua sba: essentia vl natura videbit ab angelis sanctis & animabus glorificatis.

¶ Ite q vna est eentia sbalis vel na in pre & filio & spusancto. Et eadem essentia in rone forme in patre & filio & spiritusancto.

¶ Item q spusscus put est scus & amor pcedit ab vtroqz. s. pre & filio.

¶ Item q vna sola vitas fuit ab eterno que est deus. Et q nulla veritas fuit ab eterno q non sit illa veritas.

¶ Ite q p^m nuc & creatio passio e creatura.

¶ Ite q malus agelus aliqn fuit bon⁹ & non malus: & post peccando factus est malus.

¶ Ite q ide e locus corpis. s. epyreu celu scoruz agelor & btar aiar: & ide erit corpor humanor glificator: & silr idez est locus spualis sanctor angelor & hoium bonorum.

¶ Ite q angelus est in loco p distictioes: ita q si est h no est ibi in eode instati: ipole est. n. eum in eode instati ee vbiqz cu h sit ppu dei.

¶ Ite q fm q pordinatum est & predestinatum a deo dabit gratia & gloria.

¶ Ite q malus agelus & ada huerut vn possent stare. Et si non vnde possent pficere.

¶ Ite eode ano dnica q catabat. Letare Hierusalem M.cc.lxx. Gullelm⁹ postmodu cstatiensis eps in sermone bti Joanis bap. in domo minor. Parisius pdicauit q liberum arbitriu hz potentiaz nalez ad recipiendu graz no effectiua aliquo mo qd falsum est q: noles non recipit eam. Scdo q qdam natus nuqz fuit i gratia sed semp ismael aut iudas fuit: & nunqz Joanes qd est contra fidez. Baptizati eniz hut gram: de q rephesus publice in cnti die aplor Petri & pauli publice retractauit.

¶ Pax & gra oib⁹ asseretib⁹ hac vitatem. Data fuit hec snia Paris⁹ Anno domini M.cc.xl. In octaua epiphanie.

¶ Capitulum. .V.

Isti sunt errores codenati & excoicati cum oib⁹ q eos sciēter docuerit vl asseruerit a dno Stephano Parisien. epo Anno dni. M.cc.lxx. Die mercuris ante festum beati Nicolai hyemalis.

¶ Prim⁹ articulus e q itellect⁹ oiuz hoiuz e vn⁹ & idez nuero. ¶ Scdo est q illa est falsa

vel sp͛opria. Nõ itelligit. Terti⁹ est ꝙ volũtas hõis ex neĉitate vult vel eligit. Quart⁹ est ꝙ oia q̃ in iferiorib⁹ agũt subsunt necessitati corpoꝝ celestiũ. Quit⁹ ꝙ mũdus ẽ etern⁹. Sext⁹ ꝙ nũq̃ȝ fuit p̃m⁹ hõ. Septim⁹ ꝙ aia q̃ est sola hõis ſm ꝙ homo corrumpit corrupto corpe. Octau⁹ ꝙ aia separata post mortem non patit ab igne corpeo. Non⁹ ꝙ liberꝝ arbitriũ ẽ po⁹ passiua nõ actiua. Et ꝙ necessitate mouet ab appetibili. Decim⁹ ꝙ de⁹ non cognoscit singula. Undecimus ꝙ de⁹ nõ cognoscit aliud a se. Duodecim⁹ ꝙ hũani actus non regunt ꝓuidẽtia dina. Tredecim⁹ ꝙ de⁹ ñ põt dare imortalitatẽ vel incorruptibilitatẽ rei corruptibili vel mortali. ¶ Caplm. VI.

Isti articuli q sequũt ꝯdẽnati sunt a dño Stephão pisieñ. epo ꝺ ꝯsilio magr͛oruȝ theologie Anno dñi. M.cc.lxxvj. die dñica q̃ cantat. Letare Hierl'm: in ecc'lia pisiensi. Ubi excõicauit in scriptis oẽs illos q eos docuerint vel defenderint. Et primo ordinãtur illi qui sunt de deo.

¶ Prim⁹ ꝙ de⁹ nõ est trin⁹ ꝛ vn⁹: q̃m tritas nõ stat cuȝ sũma simplicitate. Ubi. n. est pl'alitas realis ibi necessario est additio ꝛ cõpositio exemplum de aceruo lapidum.

¶ Itẽ ꝙ de⁹ nõ põt gñare sibi silem. qꝺ. n. generat ab aliquo hȝ ꝑncipiũ aliqꝺ a quo depẽdet: ꝛ ꝙ in deo gñare nõ est signũ ꝑfectionis.

¶ Itẽ ꝙ deus nõ cognoscit alia a se.

¶ Itẽ ꝙ de⁹ nõ põt dare ꝑpetuitatẽ rei transmutabili vel corruptili vt est corp⁹ humanuȝ.

¶ Itẽ ꝙ de⁹ sine p̃ma cã non posset ꝓducere effectũ sibi eq̃lem nisi temparet suã potẽtiã.

¶ Itẽ ꝙ de⁹ nõ possꝫ facẽ pl'es aias i nũero.

¶ Item ꝙ deus nunq̃ȝ plus creauit intelligentiam q̃ȝ modo creauit.

¶ Itẽ ꝙ de⁹ est ifinue ṽtutꝫ in durõne nõ in actiõe: talis. n. ifinitas nõ ẽ nisi i corpe finito si eẽt. Et ꝙ ꝑ͛ causa nõ posset pl'es mũdos facẽ

¶ Itẽ ꝙ sine agẽte ꝓprio vt pr͛e ꝛ sole a deo non posset fieri homo.

¶ Itẽ ꝙ deũ in hac vita mortali possumus intelligere per essentiam.

¶ Itẽ ꝙ deus non potuit fecisse primã mãȝ nisi mediante corpore celesti.

¶ Itẽ ꝙ a volũtate antiqua nõ põt nouũ ꝓcedere absq; transmutatione precedente.

¶ Itẽ ꝙ p͛ria causa nõ hȝ cognitõeȝ aut sciaȝ futuroꝝ ꝯtingentiũ. Primo q: futura ꝯtingentia sunt nõ entia. Scꝺo q: futura ꝯtingentia sunt ꝑticularia. De⁹ aũt cognoscit ṽtute itellectiua q̃ nõ põt cognoscẽ ꝑticulare. Uñ si non eẽt sensus forte itellect⁹ nõ distigueret iter sortez ꝛ platonẽ: lȝ distinguẽt iter hoiez ꝛ asinũ. Tertio ꝑp ordinẽ cãe ad cãtum. ꝑ̃scia. n. dina est neĉia cã ꝑ̃scitoꝝ. Quarta rõ ẽ ordo scie ad scitũ. q̃ȝuis. n. scia non sit cã sati: ex quo tñ scitur deteriat ad alterã ꝑtem. ꝯ̃dictionis: ꝛ hoc multomagis in scia dina q̃ȝ in scia nostra.

¶ Item ꝙ primũ ꝑncipiũ nõ põt esse sine diuersoꝝ factoꝝ hic inferi⁹ nisi mediantib⁹ aliys causis: eo ꝙ nullum trãsmutans diuersimode transmutat: nisi transmutatum.

¶ Item ꝙ ab vno primo agente non potest esse multitudo effectuum.

¶ Item ꝙ primũ ꝑncipium nõ est cã ꝓpria eternoꝝ nisi metaphorice. i. q: conseruat ea: q: nisi esset: ea non essent.

¶ Itẽ ꝙ sicut ex mã non põt aliqꝺ fieri sine agẽte: ita nec ex agẽte põt aliqꝺ fieri sine mã. Et ꝙ de⁹ nõ est cã efficiẽs: nisi respectu ei⁹ qꝺ habet esse in potentia materie.

¶ Itẽ ꝙ entia declinãt ab ordine cãe p͛ie in se ꝯsiderate: lȝ nõ in ordine ad reliq̃s cãs agẽtes in vniuerso. Hoc est error q: essentialior ꝛ insepabilior est ordo entium ad causaȝ primã q̃ȝ ad causas inferiores.

¶ Itẽ ꝙ de⁹ nõ põt esse causa noui facti: nec potest aliquid de nouo ꝓducere.

¶ Itẽ ꝙ de⁹ non põt mouere celuȝ motu recto. Et est ratio quia tunc relinq̃ret vacuuȝ.

¶ Item ꝙ deus nõ potest irregulariter idest alio modo q̃ȝ mouet mouere aliquid: q: in eo non est diuersitas voluntatis.

¶ Itẽ ꝙ de⁹ est etern⁹ in agendo ꝛ mouendo sicut i essẽdo aliogn ab alio determinaret qꝺ esset prius illo.

¶ Itẽ illud qꝺ de se determinat vt deus: aut semp agit aut nunq̃ȝ: ꝛ ꝙ multa sunt eterna.

¶ Itẽ ꝙ deũ necesse ẽ facere q̃cq̃d imediate fit ab ip̃o. Errõ. siue itelligat ꝺ neĉitate coactionis q: tollit libertatẽ arbitriy siue ꝺ neĉitate mutabilitatꝫ q: ponit pos̃itatem al'r faciendi.

¶ Itẽ ꝙ p̃mũ ꝑncipiũ non põt imediate ꝓducere generabilia: q: sunt effectus noui. Effectus aũt nou⁹ exigit causam imediataȝ que potest al'r se habere. ¶ Iteȝ ꝙ

¶ Item q pmum pncipiū nō pōt aliud a se pdu cere:q2 ois dīa q̄ est iter agens ⁊ factū est p nām.
¶ Item q ds nō pōt imediate cognoscē ɔtingē tia nisi p aliam cām pticularem ⁊ pximam.
¶ Item q si omnes cause fuerint aliquādo in qe te:necesse est deum ponere mobilem.
¶ Item q ds est pma ⁊ necessaria cā pme itelligē tie:q̄ posita ponit effectus:⁊ sunt simul duratiōe.
¶ Itē q ds nō est necessaria cā motus corpuz su piorum ⁊ ɔiunctōis ⁊ diuisiōis ɔtingētis i stellis.
¶ Itē q ad h q effcūs oēs sint necessarij rspectu cāe pᵉ nō sufficit q ipa cā pᵃ sit ipedibilis:sz exigit q cāe medie n̄ sint ipedibiles. Error:q2 tūc ds nō possz facē aliquē effectū nouū sin̄ cāis posterioribᵒ.
¶ Item q ds possit agere ɔ̄ria:hoc est mediante corpore celesti quod est diuersum in vbi.
¶ Itē q ds est infinitus virtute:non q2 faciat ali quid de nihilo:sed q2 cōicat motum infinitum.
¶ Item q deus non potest in effectum cause se cundarie sine ipsa cā secūdaria.Error. (mus pᵒ.
¶ Itē q effcūs imediatᵘa pᵒoz eē vnᵒtm̄ ⁊ similli
¶ Item q ds vel intelligentia nō infundit scien tiam aie humane in sōno nisi mediāte corpe celesti
¶ Item q plures sunt motores pmi celi. Error.
¶ Item q pmum imobile simpliciter nō mouet nisi mediante aliquo motu: ⁊ q tale mouens im mobile est pars moti ex se.
¶ Item q potentia actiua que potest eē sine opa tione est pmixta potentie passiue. Error. si intelli gatur de quacunq3 operatione.
¶ Item q deus non potest indiuidua multipli care sub vna specie sine materia.
¶ Item q forma quā oz fieri ⁊ esse in materia nō potest agi ab illo q non agit ex materia.
¶ Item q deus non potest facere accidēs eē sine subiecto:nec plures dimensiones simul esse.
¶ Item q impossibile simpliciter nō potest fieri a deo vel ab agente.Error.si intelligatur de impos sibili sm numerum vel naturam.
¶ Item q alius est intellectus in rōne sm q ds intelligit se ⁊ alia.Error:q2 lz sit alia rō intelligēdi: non tamen alius intellectus sm rationem.
¶ Item q pma causa est causa oium entiuz remo tissima.Error. si intelligatur cuz pcisione: ita scilz q non propinquissima est.
¶ Item q aliqua pn̄t caliter euenire respectu pri me cause ⁊ qd falsum est oia esse preordinata a pri ma causa:q2 tunc euenirent de necessitate.
¶ Item q in causis efficiētibus cā secunda habz actionem quam non accepit prima causa.
¶ Item q in causis efficientibus cessante cā pma non cessat secunda ab operatione sua dum tamen secunda operetur sm materiam suam.
¶ Itē q de do nō pōt cognosci nisi q2 ē siū ipz eē.
¶ Item q dm esse ens p se positiue non est intel ligibile:sed priuatiue est ens aut p se intelligibile.
¶ Errores de angelo vel intelligentia.

Capsm.7.

Item q omnia separata coeterna sunt pri mo principio.
¶ Item q intelligētie superiores creant animas rōnales sine motu celi. intelligentie aūt inferiores creant vegetatiuam sensitiuaz motu celi mediāte.
¶ Itē q itelligētia angelus vel aiaˢsepata nusq̄z ē.
¶ Item q substantie separate eo q habent vnuz appetitum non mutātur in opere aut in opatiōe.
¶ Item q intelligentie siue sbe sepate q̄s dicunt esse eternas nō hn̄t ppe cām efficientez sed meta phorice q2 hn̄t cām ɔseruātem in esse: sed nō sunt facte de nouo:q2 sic essent transmutabiles.
¶ Itē q i sbantijs sepatis nulla est possibilis trās mutatio:nec sunt in potētia ad aliquā mutatiōem aut ad aliud:q2 eterne sunt ⁊ imunes a materia.
¶ Item q sbe sepate que nō hn̄t materiā p quaz plus sunt in potentia q̄z in actu ⁊ sunt a cā semper eodem modo se habente:ideo sunt eterne.
¶ Itē q sbe sepate p suū itellectū cānt res ad eē.
¶ Item q intelligentia motrix celi influit i aiam rōnalez:sicut corpus celi influit in corpus hūanū.
¶ Item q angelus non potest in actus opposi tos imediate:sed in actus mediatos ⁊ hoc mediā te alio vt orbe:sole vel celo.
¶ Item q angelus nihil intelligit de nouo.
¶ Itē q si eēt aliq̄ sba sepata q̄ nō moueret aliqd corpᵒi h mundo sensibili nō clauderet in vniuerso
¶ Item q sbe sempiterne sepate a materia habēt bonū:quod ē eis possibile:cum pducūtur:nec de siderant aliquid quo carent.
¶ Item q sbe sepate sunt sua essentia:q2 i eis idez qd est quod est ⁊ per hoc quod est.
¶ Itē q oē qd nō hz mām est eternū:q2 qd nō est factū p trāsmutatōem māe pus nō fuit g eternum
¶ Item q2 intelligentie non hn̄t māni:deus non posset plures res eiusdem spēi facere: ⁊ q materia non est in angelis contra fratrem Thomam.
¶ Itē q itelligētie supiores nō sunt cā alicuᵒno

nitatis in inferiorib⁹. Et q superiores inferioribus sunt causa eterne cognitionis.
¶ Item q intelligētia pficit a deo in eternitate: q2 ꝯm se totum imutabilis est: anima autem celi non.
¶ Item q intelligētia inferior recipit esse a deo p intelligentias medias.
¶ Item q scia itelligētie nō differt a sba itelligē/tie: ibi. n. non est diuersitas intellecti ab intellectibilitate nec diuersitas intellectorum.
¶ Item q sbe sepate sunt actu infinite: infinitas enim nō est ipossibilis nisi in rebus materialibus.
¶ Item q intelligentie supiores iprimunt in infe/rioribus sicut aia vna intellectiua iprimit in aliam & in aiam sensitiuā: & p talem impssiōem incātator aliquis pijcit camelum in foueam solo visu.
¶ Itē q intelligentia: cū sit plena formis iprimit alias formas in mā p corpa celestia tanq̄ p instrā.
¶ Item q sbe sepate sunt alicubi p opationem: & nō pñt moueri ab extremo in extremū: nec in medium nisi q2 pñt velle opari aut in medio aut in extremis. Error. si itelligatur sine opatione sbam nō esse in loco: nec transire de loco in locum.
¶ Itē q intelligētia sola volūtate mouet celum.
¶ Item sbe sepate nusq̄ sunt ꝯm sbam. Error. si intelligatur ita q sba sit res essendi in loco: verū est q nusq̄ sunt ꝯm substantiam.
¶ Errores de anima & intellectu.

Capitulum. 8.

Item q itellect⁹ ñ ē forā corpis nisi sicut nauta nauis: nec ē pfectio eētialis hōis.
¶ Item q intellectus qñ vult induit corpus: qñ non vult non induit.
¶ Itē q ex sensitiuo & itellectiuo nō fit vnū p eēntiā nisi sicut ex itelligētia & orbe ꝟ ē vnū p oppōem
¶ Item q intellectus humanus est eternus: q2 ē a cā semp eodem modo se hñte: & qm̄ nō hꝫ māam p quam pus est in potentia q̄ȝ in actu.
¶ Item q aia sepata nullomō patitur ab igne.
¶ Item q intellectus est vnus numero oium lꝫ oio separetur a corpore hoc: non tamen ab omni.
¶ I. q itellcūs sortꝫ cōrupti ñ hꝫ sciaȝ eoꝝ q̄ hūit
¶ Itē q aia humana nullo mō ē mobil' ꝯm locū nec p se nec per accñs: & si ponaf alicubi ꝯm sbam suam nunq̄ȝ mouebitur de vbi ad vbi.
¶ Itē q scientia anime est eterna: & q intellectus agens & possibilis sunt eterni.
¶ I. q mot⁹ celi sūt pp aiaȝ itellectiuā & q aia itellectiua sui itellect⁹ ñ pt educi nisi mediante corpe.
¶ Itē q nulla forma ab extriseco veniēs pōt facere vnum cum mā: quod enim separabile est cū eo quod est corruptibile vnum non facit.
¶ Item anima seperata non est alterabilis ꝯꝫ philosophiam licet ꝯm fidem alteretur.
¶ Item q anima rōnalis quando recedit ab animali adhuc remanet animal viuum.
¶ Itē q aia intellectiua cognoscēdo se: cognoscit oia alia: spēs. n. oium reꝝ sibi sunt ꝯcreate: sed hoc cognoscere nō debetur intellectui nostro vt noster est ꝯm q intellectus est agens. error est.
¶ Itē q aia est in sepabilis a corpe ad & corruptionem armonie corporalis corrumpif anima.
¶ Itē q scia magri & discipuli est vna & eadeꝫ numero & rō est: q2 itellectus vnus est: q2 forā nō multiplicatur nisi quia educitur de potentia materie.
¶ Itē q intellect⁹ agens non copulaf nr̄o possibili & q itellect⁹ possibilis nō vnitur nobis ꝯm sbam & si vniretur vt forma nobiscum esset insepabilis.
¶ Itē q opatio intellectus nō vniti copulaf corpori: ita q opatio est rei non hñtis formaȝ q̄ opef Error est: q2 ponit q intellect⁹ non sit forma hōis
¶ Itē nihil pōt sciri ab itellectu post ei⁹ sepatiōeꝫ.
¶ Itē q itellect⁹ q est postrema hōis pfectio ē penitus abstract⁹. Uel q intellect⁹ est vltima vel postrema operatio hominis & est totaliter abstractus
¶ Itē q intellect⁹ possibilis est insepabilis a corpe simplr̄ q̄tum ad hunc actū q est spēꝝ receptio: & q̄tū ad iudiciū qd fit p simplicē spēꝝ accepcionē vel intelligibiliū cōpositionem. Error: si intelligatur de receptione omnimoda.
¶ Itē q intellect⁹ agēs est q̄dam sba sepata supior ad itellectuꝫ posēm & q ꝯm sbam potentiā & opationem est sepat⁹ a corpe nec est forma corpis humani.
¶ It. q icōueniēs ē ponē aliquos itellect⁹ nobiliores alijs: q2 cū illa diuersitas nō possit eē a pte corpoꝝ oꝫ q sit a pte itelligentiaꝝ: & sic anie nobiles & ignobiles eēnt nečia diuersaꝝ spēꝝ sicut itelligētie. Error: q2 sic aia xp̄i non esset nobilior anima iude.
¶ Itē q intellectus speculatiu⁹ simplr̄ est eternus & incorruptibilis. respectu vero huius hōis corrūpitur corruptis fantasmatibus in eo.
¶ Itē q intellectus possibilis nihil est in actu anteq̄ȝ intelligat: q2 in natura intelligibili esse aliquid in actu est esse actu intelligens.
¶ Itē q ex intelligente & itellecto fit vna sba eo q intellectus sit ipsa res intellecta formaliter.
¶ Iteꝫ q nos peius vel meli⁹ intelligim⁹ hoc pro

uenit

uenit ex intellectu passiuo quē dicunt esse potētiā sensitiuam. Error est. q: hoc ponit vnū intellectuz in oibus: aut equalitatem in oibus aialibus.

¶ Item q intellectus nō pōt trāsire de corpe i corpus: ita q successiue sit motor diuersorz corporum.

¶ Item q intellectus nr̄ p sua nālia pōt ptingere ad cognoscendū eēntiam pᵉcāe. Hoc male sonat z est error si intelligaf de cognitione imediata.

¶ Item q aia nūq̄z moueref nisi corpus moueref sicut g̈ue vel leue nūq̄z moueref nisi aer moueref.

¶ Errores de voluntate siue libero arbitrio.

¶ Caplm. 9.

Item q de sua nā non est determinatū ad esse vel nō esse: nō determinaf nisi p aliqd quod est necessarium respectu sui. Error.

¶ Item q voluntas manēte passione z scia in pticulari z in actu non potest agere contra eam.

¶ Item si rō recta z volūtas recta. Error ē. q: est ꝯ glosam Aug. sup illud psal. Cōcupiuit aia mea desiderare zc. Et q: bz h ad rectitudinē volūtatis grā nō eēt necessaria sz solū scia qd fuit error pelagij.

¶ Item q volūtate existente in tali dispōe in qua nata est moueri: z mouente sic disposito q natum sit mouere ipossibile est volūtatem non velle.

¶ Itez q morbᵉ est cā volūtatis medici vt sanet.

¶ Itez q voluntas z intellectᵉ nō mouētur i actu p se sed p cām sempiternā. s. p corpora celestia.

¶ Itē q appetitᵉ cessantibᵉ ipedimētis necessario: mouetur ab appetibili. Error ē de intellectiuo.

¶ Itez q voluntas ſm se est indeterminata ad opposita sicut mā. Determinaf autem ab appetibili sicut materia ab agente.

¶ Itez q homo agens ex passione coacte agit.

¶ Itez q post ꝯclusiōem factā de aliquo faciēdo: volūtas nō manet libera. z q pene non adhibētur a lege nisi ad correctōem ignorantie z vt correctio sit alijs pncipium cognitionis vel generationis.

¶ Itez q voluntas hominis necessitatur p suam cognitionem sicut appetitus bruti.

¶ Itē q nullū agēs ē ad vtrūlibz imo determiaf.

¶ Itē q effcūs stellarz sup liberz ar. sunt occulti.

¶ Itē q volūtas nrā sbiacz ptāti corpuz celestiū.

¶ Itē q volūtas necc̄io ꝓseqf qd firmiter crditū est a rōne: z q nō pōt abstinē ab eo qd rō dictat h aūt necessario nō ē coactio: sed nā voluntatis.

¶ Itē q hō i oibᵉ suis actōibᵉ seqf appetitū z sēp maiorē. Error ē. nisi intelligaf de maiore z i mouēᵉ

¶ Itē q nō est possibile eē pctm̄ in potentijs aie supioribᵉ: z ita peccaf passione z non voluntate.

¶ Item q scia ꝯtrarorum solū est cā q̄re aia rōnalis pōt in opposita: z q potētia simplr̄ vna non pōt in opposita nisi p accidens: z rōne alterius.

¶ Itē q aia nihil vult nisi mota ab alio a se. vnde istud falsuz ē. aia seipsa vult. Error si intelligaf mota ab alio. s. ab appetibili vel obiecto: ita q appetibile ei obiectū sit tota rō motus voluntatis ipsius.

¶ Itē q duobᵉ bonis ꝓpositis: qd fortius ē fortiᵉ mouet. Error ē. nisi q̄ztum ē ex pte boni mouētis.

¶ Itē q oēs motᵉ volūtarij reducūf ad motorez pᵐ. Errō: nisi itelligaf i motorē pᵐ simplr̄ ñ creatū Et itelligēᵉ de motu bz sbam z nō ſm deformitatē

¶ Error de toto ꝯiuncto. i. d toto ꝯposito nāli pfecto siue de hoie.

¶ Caplm. 10.

Item q hō ꝓ tanto dr̄ intelligere: ꝓ q̄zto celum dr̄ ex se mouē vel intelligē vel viuere. i. q: agens istas actōes est ei vnitum vt motor mobili: z non sbstantialiler.

¶ Itē q humanitas non est forma rei sed rōnis.

¶ Itē q forma hōis nō est ab extri insecō: sz educif de potentia māe: q: aliter non eēt gñatio vniuoca.

¶ Item q homo p nutritiōem potest fieri alius numeraliter z indiuidualiter.

¶ Item q homo est homo pter aiam rōnalem.

¶ Errores de mundo z de mundi eternitate.

¶ Caplm. 11.

Item q nihil ē eternū a parte finis qd ñ sit eternū a pte pncipij: q: ē ꝯ fidē z errō

¶ It ē q redeuntibᵉ corporibᵉ celestibus oibus in idem punctum: quod fit in. 36. milibus annorum redibunt idem effectus qui z modo.

¶ Item q non fuit primus homo: nec erit vl timus: imo semper fuit z semper erit hominis ex homine generatio.

¶ Item q generatio hominis est circularis eo q forma hominis redit pluries super eandampartem materie.

¶ Itē q q: sortes factus est non receptibilis eternitatis. z si dz esse eternus: necesse est vt transmutetur natura z specie.

¶ Itē q mūdus ē eternus q̄ztū ad oēs spēs in eo ꝯtentas: z q tps eternū z motus z mā agens z suscipiens: q: ē a potentia dei infinita z ipossibile est innouatōem eē in effectum sine inouatiōe in cā.

¶ Itē q nihil esset nouū: nisi celum eēt variatuz respectu materie gñabilium.

¶ Itē q ipossibile est soluere rōnes phī de eterni

tate mundi nisi dicam⁹ q᷑ voluntas primi implicat incompꝛehensibilia.

¶ Item q᷑ duo sunt principia eterna.s.corpus celi ⁊ anima eius.

¶ Itē q᷑ tria sunt pͥncipia eterna in celestib⁹: s᷑m mot⁹ eterni anima corpis celestis ⁊ primū mouēs desideratum. Error est.quo ad duo prima.

¶ Itez q᷑ mundus est eternus: qꝛ oē qḋ h᷑ nām p quam possit esse in futuro toto: h᷑ nām per quam potuit esse in toto pꝛeterito.

¶ Itez q᷑ mundus lꝫ sit factus ex nihilo nō tn̄ est factus de nouo: ⁊ quāuis de non esse exierit ad esse non esse non pꝛecessit esse duratione sed natura tm̄

¶ Itē q᷑ theologi dicentes q᷑ celuz qn̄qꝫ quiescit arguūt ex falsa suppōne: ⁊ q᷑ dicere celuz esse ⁊ nō moueri est dicere contradictoria.

¶ Itez q᷑ infinite p̄cesserūt celi reuolutiōes quas nō fuit ipoſe cōpͥhēdi a pͣcā sꝫ ab itellectu creato.

¶ Itē q᷑ elemēta sūt eterna: sunt tn̄ facta de nouo in dispositione quam modo habent.

¶ Itez q᷑ q̄uis gn̄atio hoīuz possit deficere volū tate primi: tn̄ non deficiet: qꝛ orbis primus non tm̄ mouet ad gn̄ationē elementoꝝ sed etiam hominū.

¶ Itē q᷑ si celum staret ignis in stupam non ageret: qꝛ nec deus esset.

¶ Itē q᷑ celū nūq̄ꝫ quiescit: qꝛ gn̄atio inferiorū q̄ est finis mot⁹ celi cessare nō dꝫ. Alia rō qꝛ celū suuz esset ⁊ suā v̄tutē h᷑ a motoꝛe suo: ⁊ hoc cōseruat celū p suū motū: vn̄ si cessarꝫ a motu cessaret ab esse.

¶ Itē q᷑ euū ⁊ tp̄s nihil sūt i re sꝫ solū i appͥhēsiōe

¶ Itē q᷑ q gn̄at mūdū h᷑ totū pōt vacuū: qꝛ loc⁹ necio p̄cedit gn̄atū in loco: ⁊ tūc an̄ mundi gn̄ationem fuisset locus sine locato quod est vacuum.

¶ Item q᷑ elementa prima gn̄atione sunt facta ex illo chaos sed sunt eterna.

¶ Itē q᷑ vniuersuꝫ nō pōt d̄ficere: qꝛ pͫᵐ ageno h᷑ transmutare mām eternalr̄ vicissiꝫ. Nūc ad istā formam: nūc ad illam ⁊ silr̄ mā nata est transmutari.

¶ Itē q᷑ tp̄s est ifinitū q̄ꝫtum ad vtrūqꝫ extremū lꝫ.n.ipoſe sit ifinita esse ptrāsita quoꝝ aliq̄d fuit ptranseundū: non tamen ipoſe est infinita esse ptransita: quorum nullum fuit pertranseundum. Error.

¶ Itē q᷑ nālis ph̄s simplr̄ dꝫ negare mūdi nouitatez: qꝛ initit̄ causis ⁊ rōnib⁹ nālib⁹. Fidel' āt pōt negare mundi eternitatē qꝛ initit̄ causis supnālibus.

¶ Itē q᷑ rō phi demr̄ans motū celi eternū nō ē sophistica. Et mir ē q᷑ hoies pfundi hoc nō vidēt.

¶ Item q᷑ creatio non est possibilis q̄uis ɔtrariū sit tenendum s᷑m fidem.

¶ Item q᷑ non est veruꝫ q᷑ aliq̄d fiet ex nihilo vel neqꝫ factum sit in prima creatione.

¶ Item q᷑ creatio non debet dici mutatio ad esse. Error: si itelligatur de omni modo mutationis.

¶ Errores de celo ⁊ stellis.

¶ Capl̄m.12.

Itez q᷑ corpa celestia mouent̄ a pͥn⁹ intrinseco qḋ est aia: ⁊ qḋ mouet̄ p aiam ⁊ p virtutē appetitiuā sicut animal. Sicut enim anima appetens mouetur ita ⁊ celum.

¶ Item q᷑ corpora celestia ex se hn̄t eternitatem sue s᷑be: sed non eternitatem sui motus.

¶ Item q᷑ aia celi est intelligentia. Orbes celestes vero sunt instrͣ intelligētiarum sicut organa: sicut auris ⁊ oculus est organum virtutis sensitiue.

¶ Item q᷑ si in aliquo humoꝛe virtute stellaꝝ deuenirēt ad talē pportionē: cuiusmōi pportio ē i semib⁹ pmoꝝ pērū. Ex illo hūoꝛe possꝫ gn̄ari hō. Et q᷑ sufficiēter possꝫ gn̄ari ex putrefac. l' ex putredie.

¶ Item omnium formarum cā effectiua ē orbis.

¶ Itē q᷑ nā q̄ est pͥnᵐ mot⁹ i corpib⁹ celestib⁹ ē itelligētia mouēs. Error. si itelligat̄ ḋ nā q̄ ē act⁹ l' foia.

¶ Errores de nā gn̄abilium ⁊ corruptibilium.

Capl̄m.13.

Item q᷑ forme nō recipiunt diuisiōem: nisi s᷑m diuisiōem māe. Error. nisi intelligatur de formis eductis de potentia materie.

¶ Item q᷑ forma mālis non potest creari.

¶ Item q᷑ nihil dꝫ credi nisi p se notum: vl' q᷑ ex p se notis potest determinari vel declarari.

¶ Item q᷑ mā exterior obedit s᷑be sp̄uali. Error. si intelligat̄ simplr̄ ⁊ s᷑m oēm mo dū trāsmutatiōis.

¶ Item q᷑ indiuidua eiusdem sp̄ei vt sortes ⁊ plato differunt sola rōne māe: ⁊ q᷑ forma humana eadem existente numero in vtroqꝫ non est mirum si idem numero est in diuersis locis. (vniuersale.

¶ Itē q᷑ possibile est q᷑ mālr̄ fiat ignis diluuium

¶ Errores de necessitate euentus rerum.

Capl̄m.14.

Item q᷑ nihil fit a casu: sed oia ex necessitate eueniūt: ⁊ q᷑ oia futura q̄ erūt necessitate erūt: ⁊ q̄ nō erūt ipossibile ē eē: ⁊ q᷑ nihil cōuenit ɔtingēter ɔsiderando oēs casus. Error. quia ɔcursus cāꝝum ē de diffinitiōe causalis li. v. de consolatione philosophie. (tates euentuuꝫ.

¶ Item q᷑ ex diuersitate locoꝝ acq̄runt̄ necessi-

¶ Itē q᷑ ex diuersis signis celi significātur diuerse condi.

se con ditiones in hominibus tam bonorum aut do/ norum spualium q̃ʒ rerum temporalium.

¶ Item ꝙ qbusdam signis aut figuris sciuntur hoium intentiões ꝛ mutatiões intentionũʒ: ꝛ an intẽtões ille pficiẽde sint: ꝛ ꝙ p tales figuras sciũt euentus pegrinorum: captiuatio hoium: aut solutio captiuorum: ꝛ an nati futuri sint sciẽtes vel latrones.

¶ Item ꝙ ferunt ꝙ dispositio vniuersi pcedit ex puidentia dina non imediate: sʒ mediate motu su/ piorum. Et istud qđ facit non iponit necessitatem inferioribus q: hñt ꝯrietatem: sed superioribus.

¶ Iteʒ ꝙ sanitatẽ ꝛ infirmitatẽ: vitã ꝛ mortẽ at/ tribuũt positiõi siderum ꝛ aspectui fortune dicẽtes: ꝙ si eũ aspexerit fortũa viuet: si ñ aspexerit morietur.

¶ Iteʒ ꝙ i hora gñatiõis hõis in corpe suo ꝛ pconseques in aia que seqtur ex ordine cau/ sarum supiorum ꝛ inferiorum inest hõi dispositio/ inclinans in tales actiões: ꝛ euentus. Error. nisi in telligatur de euentibus nãlibus: ꝛ p viaʒ dispõnis. (Error

¶ Errores de accidente.

¶ Caplm. 15.

Item ꝙ cum ds non ꝯpatur ad entia in rõ/ ne cãe mãlis vl formalis: nõ facit ac/ cidẽs eẽ sine sbto. De cui⁹ rõne ẽ actu ielse sbto suo

¶ Itẽ ꝙ accñs exñs sine subiecto: nõ ẽ accñs nisi equoce. Et ꝙ impossibile est q̃ʒtitatem siue dimen sionem esse p se. hoc enim eẽt ipsam eẽ sbam.

¶ Item ꝙ facere accñs esse sine subiecto hʒ rõneʒ impossibilitatis implicantis ꝯdictionem: vt credi mus in eucharistia. Quintus error.

¶ Iteʒ ꝙ deus non posset facere accidens sine sb/ iecto nec plures dimensiones simul esse.

¶ Errores de scientia vel phia.

¶ Caplm. 16.

Item ꝙ oẽs scie sunt necessarie pter physi/ cas disciplinas: ꝛ ꝙ non sunt necessa rie nisi propter consuetudinẽ hominum.

¶ Iteʒ ꝙ nulla qõ disputabilis est p rõneʒ quam phs nõ deberet disputare ꝛ determinare: q: rõnes accipiũtur a rebus. Phia aũt oẽs res hʒ conside/ rare sm diuersas sui partes.

¶ Itẽ ꝙ possibile vl impossibile simpliciter. i. oi/ bus modis est possibile: vl impossibile sm phiam.

¶ Itẽ ꝙ sapientes mundi sunt phi tñ.

¶ Itẽ ꝙ nõ est excellentior status q̃ʒ vacare phie.

¶ Item ꝙ hõ nõ dʒ eẽ ꝯtentus auctoritate ad ha bendum certitudinem alicuius questionis

¶ Itẽ ꝙ ad hʒ ꝙ hõ hẽat certitudinẽ ꝯclusiõis dʒ ꝙ sit fundatus sup pn⁹p se nõ. Error. q: gñalr tam de certitudine apphensionis q̃ʒ adhesiõis loquit.

¶ Errores de sacra scriptura.

Caplm. 17.

Item ꝙ sinões theologi sũdati sũt i fablis.

¶ Itẽ ꝙ nihil plus scit pp scite theo.

¶ Itẽ ꝙ fable ꝛ falsa sũt i lege xpia⁹ sicut ꝛ i alijs.

¶ Item ꝙ lex xpiana impedit adiscere.

¶ Item ꝙ lex nãlis prohibet intersectiõem aialiũ irrõnabilium: sicut rõnabilium lʒ non tñ.

¶ Errores de fide ꝛ sacramentis.

Caplm. 18.

Item ꝙ non est curanduʒ de fide si dicatur aliqd eẽ hereticũ q: est ꝯ fidem.

¶ Item ꝙ non est credendum nisi p se notum: vl ex per se notis possit declarari.

¶ Item ꝙ non est curandum de sepultura.

¶ Item ꝙ non est orandum.

¶ Item ꝙ nõ est ꝯfessio faciẽda nisi ad appẽtiam.

¶ Errores de raptu. Caplm. 19.

Item ꝙ rapt⁹ ꝛ visiões ñ hñt fieri nisi p nãʒ.

¶ Errores de vitijs ꝛ virtutibus.

Caplm. 20.

Item ꝙ peccata ꝯ nãm vtpote abusus i coi tu licʒ sint ꝯ nãm spẽi: non tñ contra naturam indiuidui.

¶ Item ꝙ simplex fornicatio vtpote solutus cuʒ soluta non est peccatum.

¶ Item ꝙ dignitas eẽt i causis supiorib⁹ posse fa/ cere pctã ꝛ mõstra pter itẽtõem: cũ nã hec posset.

¶ Item ꝙ delectatio in actibus venereis nõ im/ pedit actum siue vsum intellectus.

¶ Itẽ ꝙ ꝯtinentia non est eẽntialiter virtus.

¶ Item ꝙ pfecta abstinentia ab actu carnis cor/ rumpit virtutem ꝛ speciem.

¶ Item ꝙ paup i bonis fortune non potest agere in moralibus.

¶ Item humilitas prout qs non ostentat ea que hʒ sed vilipẽdit ꝛ humiliat se: nõ est virtus. Error si intelligatur ꝙ nec virtus nec actus virtuosus.

¶ Item ꝙ non sunt possibile alie virtutes nisi ac quisite vel innate.

¶ Itẽ ꝙ castitas ñ ẽ mai⁹ bonũ q̃ʒ pfcã abstinẽtia.

¶ Itẽ finis terribilium ẽ mors. Error: si excludat terrorem inferni qui est extremus.

¶ Errores de resurrectione. ¶ Caplm. 21.

Item ꝙ nõ ꝯtingit corp⁹ corruptũ rdire idẽ nũero: nec idẽ nũero resurget. Error.

¶ Itez q resurrectio futura n̄ dz credi neqz ꝯcedi a pho q2 ipoſſe est inuestigari p rōnez. Error. q2 etiā phs dz captiuare intellectuz in obsequm fidei xpi.

¶ Errores d̄ felicitate siue btitudie. Caplm.22.

Item felicitas nō pōt a deo ifundi imediate. Item dicere dare deū felicitatez vni z non alij est sine ratione z figmentum.

¶ Itē q hō ordinat⁹ q̄ztū ad itellectū z effectū sic pōt esse sufficiēter p v̄tutes itellectuales z morales de quib⁹ loqtur phs in ethicis est sufficienter dispositus ad felicitatem eternam.

¶ Itē q felicitas habeť in hac vita z non in alia.

¶ Itē q hō post mortē amittit omne bonum.

¶ Item q bonum qd̄ homini possibile est ꝯsistit in virtutibus intellectualibus.

¶ Sequūť articli ꝯdēnati Parisi⁹. Caplm.23.

Isti articuli q sequūť ꝯdēnati fuerūt in facłtate artiuz Parisius.1344.in festo natitat̄ dn̄i. Q2 nullus magr̄ baccalari⁹ vel scholaris i artiū facultate legēs pisi⁹ audeat aliquā ꝓpōnē famosaz illius auctoris cui⁹ libz legit dicere simplr̄ eē falsaz: vel esse falsaz de virtute sermonis: sed credi debeat q auctor lz ponēdo illaz hūit vnū intellectū: sz vel ꝯcedat eā l' sensuz vez distiguat a sēsu flo. Cā hui⁹ ē q2 pari rōne ꝓpōnes biblie absoluto sermōe erūt negande qd̄ est piculosū. Et q2 ſmo nō hz v̄itatez nisi ex ipōne z vsu cōi accipiť vl' alioz: iō talis est v̄t⁹ ſmonis q̄lr̄ eo cōter auctores vtūť z q̄lez exigit mā cuz sermones sint inquirendi penes mām sbiam.

¶ Itē q nō dicat simplr̄ vel de v̄tute ſmonis oēz ꝓpōnez eē falsaz q̄ eēt falsa ſm suppōnē psonalē terminoz: eo q iste error ducit ad errorē p̄orez. Auctores eniz sepe vtunť alijs ꝓpōnibus suppositionis.

¶ Itē q n̄ dicat q nulla ꝓpō distiguēda sit qm̄ h̄ duc̄ ad pdcōs errores: z q2 si discipl's vnū sēsū ꝓpōnis accipiat z doctor aliū itellexēit: discipl's f'le ifoabitur donec ꝓpō distinguetur. Similiter si opponens vnum sensuz intelligat z rn̄dēs aliū recipiat: disputatio erit ad tm̄: si nulla fiat distinctio.

¶ Itē q nullus dicat nouā ꝓpōnē eē ꝯcedēdaz si n̄ sit v̄a in ei⁹ sensu ꝓpo: q2 h⁹ dicere ducit ad errores p̄dictos: q2 biblia z auctores non sp vtunť ſmonibus ſm ꝓprios sensus ipsoz. Magis.n.opz in affirmando vl' negādo sermones ad māz sbiam attēdere q̄z ad ꝓpetatē ſmonis. Disputatio nāqz ad ꝓpetatē sermōis attendēs z nullam recipiēs ꝓpōnem p̄terq̄z in sensu ꝓpo: nō ē disputatio nisi sophistica: disputatiōes doctrinales z dialetice que ꝯgitionē v̄itatis attēdant modicā hn̄t de nōsb⁹ solicitudinē.

¶ Itē q nullus dicat sn̄iam nouā esse de reb⁹ que nō sunt signa z q̄ nō sunt ter i vl' oīones qm̄ in sciētijs vtimur teris p reb⁹ q̄s nobiscū portare nō possumus ad disputatiōes ideo sciam hēimus de rebus licet mediantib⁹ terminis vel orationib⁹.

¶ Itē q nullus asserat simplr̄ absqz oīone vel distinctione istas ꝓpōnes vl' ꝯsiles q sortes vel plato vel deus z creatura nihil sunt: quia ista verba pria facie male sonāt: quia talis propositio sensum vnuz hz falsū: vz si negatio i hac dictōe nihil iplicat itelligereť eādem cadere supra ens singulariter sed vt supra entia pluraliter. ¶ Caplm .24.

Isti sunt articuli reuocati Anno dn̄i.1318.z. die octo. pisi⁹ p frēm Joānem Guion or. minorum in domo predicatorum.

¶ Itē q gn̄are ſm suā rōnem foīalē nō sit in p̄ie.

¶ Itē q gn̄are realiter elicitum sit in diuinis.

¶ Itē q gn̄are siue licitū siue illicitū sit in filio

¶ Itē q generare z generari in dinis accepta notionaliter sunt idem inter se in diuinis.

¶ Itē dicere q pr̄ in diuinis non sit formalr̄ generans alia gn̄atione q̄z illa q̄ fili⁹ formalr̄ est genitus.

¶ Caplm.XXV.

Errores Joānis de mericuria or. cisterciē. Articuli ꝯdēnati p magros pisiē ses. Anno dn̄i.1347.z ꝓhibiti oib⁹ baccalarijs legentib⁹ q legūt vl' legerūt sn̄ias sb pena p̄uationis ab oī honore facultatis quoz articuloz aliq reputanť erronei: aliq suspecti aut male sonātes in fide.

¶ Itez q sātis erat possibile q per voluntatē aut volitionem creatam christus aliquid voluit quod nunq̄z debuit euenire.

¶ Itē q xp̄s potuit dixisse fal uz z asseruisse assertione creata tam vocali q̄z mentali.

¶ Itē q q̄lrcūqz vult de⁹ vult efficaciter ita esse.

¶ Itez q de⁹ facit q aliqs peccet z q sit peccator z vult voluntatem bn̄placiti q ille sit peccator.

¶ Item q nullus peccat volendo aliqualiter aliter q̄z deus velit eum velle.

¶ Item q deus aliquid reprobat qd̄ ipse vult voluntate beneplaciti.

¶ Item quēlz peccantē deus vult peccare voluntate bn̄placiti z facit eum peccare z vult q peccet.

¶ Item q deus facit maluz esse z peccatum esse.

¶ Itē q peccatū magis est bonum q̄z malum.

¶ Itē q aliqs faciat aliqd oīno vt deus vult ipsum facere voluntatē bn̄placiti z q talis peccet.

¶ Item

¶ Itē qcunqȝ peccati ꝯformat volūtatē suā volūtati bn̄placiti dei sic ꝙ illa vult sicut de⁹ vlt eū vlle
¶ Item ꝙ possibile est xp̄m ƀm voluntatē creatā errasse ꝛ ƀm hoiem mendacium protulisse.
¶ Itē ꝙ posset dici ꝙ aia xp̄i vnita verbo saltē p accn̄s posset odire deuȝ vel respuere siue detestari.
¶ Itē ꝙ si aliqs hn̄s vsum libi arbitrij icidēs in temptatōeȝ tātā ꝙ nō possit illi resistē: moueaꝛ ad illecrebram cum aliena vxore non cōmittit adulterium:ꝛ sic de alijs peccatis.
¶ Itē ꝙ aliq̄ est potis passio:cui voluntas ēt hita gr̄a q̄cūqȝ sine miraculo nō posset resistere qn elicerет actum ƀm illam ꝛ talis actus non est peccatuȝ.
¶ Itē ꝙ nō est peior dmeritorie in casu q vitiosuȝ habet hitum: demeritorium cum actu. q̄ȝ qui habet consimilem habitum sine actu.
¶ Itē ꝙ nō est peior moraľr q vitiosuȝ hȝ hitum ꝛ actum:q̄ȝ qui hitum eiusdem rōnis hȝ sine actu.
¶ Item ꝙ nō est melior meritorie q hȝ hitū meritorium ꝛ actum:q̄ȝ q habȝ ꝯsilēm hitum sine actu.
¶ Item ꝙ malus quacūqȝ malitia actuali ꝛ habituali equalib⁹ad inuicem non est peior ex actuali simul q̄ȝ ex actuali tantum vel ex habituali tm̄.
¶ Item ꝙ bonus quacūqȝ bonitate actuali ꝛ habituali ad inuicem equalibus non est magis bonus ex vtraqȝ q̄ȝ ex habituali tm̄.
¶ Item ꝙ nulla creatura aut nulla circunstantia rei bona diminuit peccatum quin sit tm̄ qnantum foret sine illa ceteris paribus.
¶ Itē ꝙ pia intentio ꝛ naturalis pietas augēt peccatum ꝛ nō diminuūt ceteris paribus.
¶ Item peccatum post longam ꝯsuetudinem cōmissuȝ est minusq̄ȝ foret an̄ ꝯsuetudinē .(tuȝa deo.
¶ Itē ꝙ odiū ꝓximi n̄ ē demeritoriū nisi qꝛ ꝓhibi
¶ Itē ꝙ ꝓbabiľr posset sustineri cognitōeȝ vel volitioneȝ nō esse distinctā ab aia:imo est ipsa aia ꝛ sic sustinens nō teneretur nec cogeretur negare ꝓpōnem p se notam:nec negatur auctoritatē admittendam.
¶ Item ꝙ ꝓbabile est in lumine nāli nō esse accn̄tia:sed oēm rem esse sbam: ꝛ ꝙ vbi non esset fides. hoc esset ponendum vel probabiliter posset poni.
¶ Itē ꝙ nō est euidēs euidētia reducta ad certitudinē ṗ¹ꝑncipij qn qd̄cūqȝ qd̄ ē possȝ ꝓduci nobili⁹
¶ Itē ꝙ tenentes vt cōiter teneꝛ ꝙ intētio volitio sensatio sint q̄litates sbtiue exn̄tes in aia q̄s pōt deus creare se solo ꝛ q hoc ponere vult habet cōcedere ꝛ dicere ꝙ deus potest facere se solo ꝙ aia odiret proximum ꝛ deum non demeritorie.
¶ Item ꝙ deus est causa aliqualiter actus demeritorij vt demeritorius est. (lum est.
¶ Itē ꝙ ds est cā pcti vt pctm̄ ē ꝛ mali iq̄ȝtū ma
¶ Itē ꝙ q̄cūqȝ volūtas cāt aliqd:cāt taliter i virtute ṗᵉ cāe. ¶ Item ꝙ ds est cā maxīa ꝛ imediata ṗuationis ꝛ iustitie in actu.
¶ Item ꝙ deus est actio ꝛ cā peccati vt pctm̄ est.
¶ Item ꝙ deus est causa cuiuslibet modi actus ꝛ cuiuslibet circūstātie ꝓducte. ¶ Itē ꝙ a deo ē ꝙ actus demeritorius si inq̄ȝtum demeritorius est.
¶ Itē ꝙ quacūqȝ creatura demōstrata hec est vera.h chimera intelligiꝛ.h chimera potest intelligi.
¶ Iteȝ ꝙ quacunqȝ creatura demonstrata hec est vera:hec res maior deo potest cogitari.
¶ Item ꝙ ꝓpter opera alicuius futura bona ds preordinauit aliquem ab eterno.
¶ Item ꝙ aliqs ṗdestinat⁹est ab eterno pp bonū vsuȝ liberi arbitrij quē deus ṗsciuit eum habituꝝ.
¶ Itē ꝙ nō sic gratȝ ꝛ misericorditer deus ṗdestinauit illum quem predestinauit quin ꝛ ꝓ omnib⁹ bonis ipsius futuris vel alterius.
¶ Articuli ꝯ magr̄m Nicolaum d'vltricuria. Anno dn̄i.1348.post festū oium scōꝝ Caplm̄.26.

Isti sequētes articuli fuerūt in romana curia ꝯdēnati ꝛ p magr̄m Nicolaū suṗdictum publice in vniuersitate Parisiensi reuocati.
¶ Dixi ꝙ multa venerunt ad aiam ex qb⁹ppendi seu iudicaui bonū esse simpľr scribere istū tractatuȝ ꝛ ꝙ vlterior dilatio displicebat deo : reuoco tanq̄ȝ presumptuosum suspectum ꝛ periculosum.
¶ Item ꝙ de reb⁹p appētia nālia q̄si nulla certitudo hri pt:illa tn̄ modica pōt i breui tpe hri si hoies itellectū suū ꝯuertāt ad res nō ad itellectū Aristo. seu cōmentatoris:reuoco tāq̄ȝ falsum ꝛ erroneum.
¶ Itē ꝙ nō pōt euidēter euidentia ṗdicta ex vna re inferri seu ꝯcludi alia res:vl' ex nō eē vni⁹ad esse alterius reuoco tāq̄ȝ falsum ꝛ erroneū ꝛ suspectuȝ.
¶ Itē ꝙ ille ꝓpōnes de⁹est:deus nō est penit⁹ideȝ significāt lȝ alio ꝛ alio modo. reuoco tanq̄ȝ falsum.
¶ Itē ꝙ dixi ꝛ scripsi ꝙ h ꝓpō hō est aial nō est hȝ fidē necessaria nō an̄cedens ꝓ nūc necessariā ꝯnexitatē predictoꝝ terminoꝝ: reuoco tanq̄ȝ falsuȝ.
¶ Itē dixi ꝓhdolor in ꝑncipio prio qn̄ legi sn̄ias. ꝛ in ep̄la scd̄a ꝛ sexto q̄s scripsi ꝯ Bōifaciū ꝙ ex eo ꝙ vna res est nō pōt euidēter euidētia ducta ex pmo ꝑn⁹referri ꝙ alias res sit:reuoco tanq̄ȝ falsum.
¶ Item dixi in locis predictis ꝙ ex eo ꝙ vna res est non potest inferri euidenter ꝙ alia res nō sit:reuoco tanq̄ȝ falsum ꝛ erroneum.
¶ Item ex eo ꝙ vna res non est non potest euidē

ter inferri euidētia ducta ex primo pricipio q alia non sit: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Itē dixi in ep̄la tertia ad Bonifaciū q certitudo euidentie non h3 gradus: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Itez in eadez ep̄la q de s̄ba mali alia ab aia n̄ra nō hēm⁹ certitudinē euidētie: reuoco tanq̄ falsuz.

¶ Itē in eadē ep̄la q excerpta certitudie fidei nō est alia certitudo nisi p̄mi p̄ncipij vl' que in primū p̄ncipiū pōt reduci vel resolui: reuoco tanq̄ falsuz.

¶ Itē in ep̄la q̄rta ad Bonifaciū q h ɔ̄ña a ē ꝛ p⁹ nō fuit: igit alia res ab a est euidens euidētia deducta ex p̄mo p̄ncipio: reuoco tanq̄ falsuz ꝛ hēticuz.

¶ Itē ep̄la qnta ad Bonifaciū q hec ɔ̄ña non est euidens euidentia deducta ex p̄mo p̄ncipio: ignis est approximatus stupe: ꝛ nullum est impedimentum: igitur stupa comburetur: reuoco tanq̄ falsuz.

¶ Itē in eadez ep̄la q nō scim⁹ euidēter q aliq̄ cā causet efficaciter q̄ nō sit de⁹: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Item in eadem epistola q non scimus euidenter q aliquis sit vel esse possit effectus naturaliter productus: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Itē eadē ep̄la q qbuscūq̄ accept̄ q̄ p̄nt eē cā alicui⁹ effectus non scim⁹ euidenter q ad pōnem eoꝝ sequatur effectus positiuus: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Item q nescimus euidenter q in aliqua p̄ductione ɔcurrat subiectum: reuoco tanq̄ falsum hereticum ꝛ erroneum.

¶ Itē ep̄la p̄dicta q nulla pōt esse simpl'r demr̄atio qua ex existentia causarū demonstret existentia effectus: reuoco tanq̄ falsum hereticū erroneum.

¶ Item ep̄la predicta q non est nobis euidenter notum q possit fieri aliqua demonstratio a priori realiter differenti: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Itez q non potest euidenter ostendi nobilitas vnius rei super aliam rem: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Item in predicta epistola q quacunq̄ re demōstrata nullus scit euidenter qn excedat in nobilitate omnes alias res. reuoco tanq̄ falsum.

¶ Item quacunq̄ re demonstrata nullus scit euidenter quin illa scit deus si per dm intelligam⁹ ens nobilissimum: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Item eadem epistola q aliquis nescit euidēter q vna res sit filius alterius: reuoco tanq̄ falsuz erroneum ꝛ hereticum.

¶ Item eadem epistola in qualz re ostensa nullus scit euidenter quin ipse idem debeat imponere honorem maximū. reuoco tanq̄ falsum ꝛc̄.

¶ Itez ep̄la predicta q aliqs nescit euidenter qn i. ra rōnabil'r posset cōcedi: si aliqua res est deus est productus: reuoco tanq̄ falsum erroneum.

¶ Item dixi in vico straminum q nō potest euidenter ostendi quin quelibet res sit eterna: reuoco tanq̄ falsum erroneum ꝛ hereticum.

¶ Itē ep̄la sexta ad Bernardū dixi q pane ōmr̄ato nō pōt euidēter oñdi qn ibi sit aliq̄ res que non sit accñs in instr̄o reuocatōis. reuoco tanq̄ falsuz.

¶ Itē dixi ep̄la septia q pōt dici sine ɔ̄dictiōe ad quā qs posset duci q oīs res de mūdo ē p̄ducta: reuoco tanq̄ falsum erroneū hereticū ꝛ blasphemū.

¶ Item epistola eadem dixi q ista ɔ̄ña non est euidens a est productum: igitur aliquis p̄ducens est a vel fuit: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Itē ep̄la nona ad Bernardū dixi q iste ɔ̄ñe nō sunt euidētes: actus itelligēdi ē: igit itellect⁹ ē: act⁹ volendi est: igit voluntas est: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Itē dixi sel'i vico straiuz q nō p̄t euidēter oñdi qn oia que apparēt sint vera: reuoco tanq̄ falsuz.

¶ Item dixi in quadā disputatione q deus ꝛ creatura non sunt aliquid: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Item dixi in quadam disputatione q ɔ̄dictoria adinuicem significant idem: reuoco tanq̄ falsum.

¶ Itē dixi q vidi in dictis Aristo. ꝛ cōmētatoris qōnes mille deteriatas ɔ̄ q̄s nō iueni rōnes demr̄atiuas: sed mihi bn̄ occurrūt aliq̄ p q̄s videbat mihi q ita possent teneri rōnes opposite sicut p̄posite ab eis: quas tamen dixi non esse determinatas ꝛ oppositas sed solum p̄babiles. istum articulum assero falsum ꝛ reuoco sicut iacet.

¶ Itē q cū noticia q̄ pōt hēri s̄m appentia nāl'a posset in modico tp̄e multū admirari q aliq studēt in Ari. ꝛ cōmētatore ꝛ vsq̄ ad etatē decrepitā ꝛ pp eorū sermones logicos deserat res morales ꝛ cām boni cōis itm̄ q nūc exsurrexit amic⁹ vitatis s. q ipsemet ꝛ fecit sonare tubā suam vt dormiētes in sōno excitaret. Cōtristati sunt valde ꝛ q̄si armati ad capitale bellum contra eum irruerunt. istum articulum reputo falsum ꝛ presumptuosum.

¶ Itē q res absolute p̄manētes de qb⁹ di cōiter q gñant ꝛ corrūpūt sunt eterne siue sint s̄be siue accñtia reuoco ꝛ assero tanq̄ falsuz hereticū ꝛ erroneū.

¶ Itē q in reb⁹ nālib⁹ nō est nisi mot⁹ local' disgregationis ꝛ ɔgregatōis: ita q qñ ad talem motū sequtur ɔgregatio: corpoꝝ atomaliuz nāliuz colligunt adinuicē ꝛ sortiunt nām vni⁹ suppositi di gñatio: qñ segregant dicit corruptio. Et quando p motuz localez atomalia cum aliquo supposito q̄ sunt talia

q nec aduē.

q nec aduẽt⁹ eoꝝ vł facẽ ad motũ suppositi vł ad id qd̃ dr̃ opatio nãlis ei⁹ tũc dr̃ alteratio. Istuꝫ articulũ assero hẽticum ꝛ reputo fłm̃.

¶ Itẽ q lumẽ nihil aliud ẽ q̃ꝫ q̃dã corpa q̃ nata sũt seq motũ solũ vł alteri⁹ corpis lumiosi: ita q fit p motũ localẽ taliũ corpoꝝ aduenientium ad p̃ñtiã corpis luiosi. Et si dicaꝛ q nõ fit p motũ localeꝫ qꝛ in instanti fit. Rñdeꝛ q imo fit in tpe sicut son⁹ lꝫ non pcipiam⁹ qꝛ fit subito. Istum articulum reputo falsum.

¶ Itẽ q vniuersuꝫ est pfectissimũ ſꝫ se ꝛ ſꝫ oẽs suas ptes: ꝛ q nulla põt esse ipfectio nec ĩ toto nec ĩ ptib⁹ pp hoc oꝫ totũ ꝛ ptes eẽ eternas nec trãsire de nõ eẽ ad eẽ: nec eꝯ: qꝛ ad illud seqreꝛ necessario in vniuerso vel in ptib⁹ eius imperfectio. Istum articuluꝫ reuoco falsum ꝛ erroneum.

¶ Itẽ qcqd ẽ in vniuerso meli⁹ ẽ ipm q̃ꝫ nõ ipm. Istũ arti. reputo ꝛ assero fłm̃ ꝛ erroneũ.

¶ Itẽ q due albedies aut q̃cũqꝫ duo indiuidua eiusdẽ spẽi ꝯueniũt ad sensuꝫ vel intellectuꝫ vt eadẽ res: sunt oĩo eadẽ: nec dꝫ eis negari aliqs gradus idẽtitatis q̃tũcũqꝫ sint in diuersis sitib⁹ vel suppositis. Istũ arti. reputo falsum ꝛ erroneum.

¶ Itẽ q p̃miatio bonoꝝ ꝛ punitio maloꝝ p hoc fit q qñ corpa atomalia segregantꝛ remanent q̃dã spũs q dñr vn⁹ itellect⁹ ꝛ ali⁹ sensus: ꝛ isti spũs sicut in bono se hẽbant in optima dispõne sic se hẽbunt infinitis ſm q illa iudicia infinitis cõgregabunꝛ: ꝛ hõ in hoc bonus p̃miabiꝛ: malus aũt punieꝛ: qꝛ ifinities qñ iterabiꝛ ꝯgregatio suoꝝ atomaliũ hẽbit sp suaꝫ malam dispõneꝫ: vel põt alr̃ poni: q illi duo spũs bonorum qñ dñr corrũpi supposita eoꝝ fiunt alteri supposito cõstituto ex atomis pfectiora: ꝛ q tale supp ositũ minoris pfectiõis ideiro intelligibilia magis q̃ꝫ p̃us remeant ad eos. Istum arti. assero falsum ꝛ erroneum.

¶ Itẽ q oẽ corruptibile includit in se repugnantiã ꝛ contradictionẽ: reputo falsum erroneum ꝛ hereticum.

¶ Itẽ q isti ꝯclõni. Res pmanẽtis nãe sunt eterne magis est assentiẽdũ q̃ꝫ opp°. Et si aliq dicãt eũ negare fidẽ. Ex lꝫ nõ oñdiꝛ vł nõ oñdunt q hoc non possunt dicere nisi metiẽdo. Istum articulum reputo falsum.

¶ Itẽ q act⁹ aie nr̃e sunt eterni: sed q aliqñ intelligam⁹ aliqñ nõ: lꝫ p tãto est qꝛ p motum spũalẽ reddiꝛ aliq̃ rõ intelligibil: cũ ꝯiungũꝛ aliq̃ circa sensuꝫ sicut dicit in reb⁹ pmanẽtib⁹ mutabilib⁹: nihil est nouũ de nouo in eẽ positum: cũ aliq̃ res est aliqñ p̃ñs alicui p motum localem cui p̃mo nõ erat p̃ñs. Istũ articulum assero falsum ꝛ reputo hereticum.

¶ Item q supposita redibũt eadem nũero p reditũ corpoꝝ celestiũ ad eundẽ situm. Istũ articulũ assero falsum ꝛ reputo erroneum.

¶ Iteꝫ q eadeꝫ intellectio q̃ nunc est in p̃ñs mihi: erit postea p̃ñs alteri supposito. Istum articulum reputo falsum.

¶ Itẽ q potẽtie nihil recipiũt ab obis ſꝫ p̃ñte obo sic: ꝛ alijs ꝯcurrentib⁹ ad opatiõnẽ po° aliq̃ realitas efficiꝛ p̃ñs aie q̃ p⁹ nõ erat p̃ñs ꝛ tñ erat alteri p̃ñs: nec fit p̃ñs: vt fit p resolõnẽ corpoꝝ atõaliũ vt dicit sed solũ p q̃ndã motũ spũalẽ iuxͣ grãꝫ. Istũ articulũ reuoco ꝛ assero fłm̃ ĩ se ꝛ ĩ ordie ad p̃cedẽtẽ heresim sapiẽteꝫ.

¶ Itẽ sicut vilia tẽdũt ad cẽtꝝ ꝛ ad terrã pp vnigẽitatẽ: qꝛ sũt filia: ignis ãt ad ignẽ: ꝛ corpora alia nobilia ad sibi filia: ita vr̃ q ad aĩas nobiles vẽiãt exẽplaria nobilia: ꝛ ad viles vilia: ꝛ q̃ sũt d terra terrea loquũꝛ: vñ tal' aduẽtus exẽplarꝫ nobiliũ vł viliũ vr̃ attestari pfcõne ꝫ vel impfectionem animaꝝ qꝛ talia exẽplaria vt sic non veniunt nisi pͥpter vnigenitatẽ. Istum articulum reprobo ꝛ reputo falsum.

¶ Itẽ q si nõ ponẽt gñatõeꝫ nõ ponẽt ſbm ſꝫ solũ ordinẽ ipius cãe post nõ eẽ: puta: lꝫ ens est ꝛ p⁹ nõ fuit: vł si aliqd motũ itlligẽt: lꝫ eẽt respectus fundat⁹ in ente nec sub alio intellectu ꝯcederet ꝯclõnem oppositã pͥboꝝ ex nihilo nihil fit. Istum articulum reputo falsum.

¶ Itẽ qꝛ desideriũ nãle nõ ẽ frustra: idõ qcqd desideram⁹ aliqñ adipiscemur: vñ qcunqꝫ appetit ire ad nostraꝫ dñam aliqñ ibit. Istũ articulum repurto falsum erroneum ꝛ hereticuꝫ.

¶ Itẽ ãno. xxx. quo fecit istũ tractatũ fecit pclamari q legẽt libꝝ politice Ari. ſb hac forã q qcũqꝫ voluerit audire libꝝ politicoꝝ Ari. vna cũ qbusdã q̃õnib⁹ ĩ qb⁹ disputaꝛ d iusto ꝛ iniusto: p q̃s poterit nouas leges ꝯdẽ: ꝯditas si q̃ sint corrigẽde corrigẽ: veniat ad talẽ locũ ꝛ iueniet magr̃m Nicolaũ de vltricu⁻ta q docebit oĩa ista ĩ dicta lectura. In q̃dã q̃õne determiasse vr̃ q in aliquo casu furtũ sit licitũ ꝛ exẽplificat ĩ casu q seqꝛ. Ponaꝛ q aliqs inuenis bñ nat⁹ iueniat aliquẽ q in breui valeat eũ

instruere in oi scia speculatiua que pōt hēri d reb° creatis: τ n̄ velit facē nisi ille iuuenis det centū libras q̄s ille iuuenis nō pōt hēre nisi p furtū: dixi q̄ in h̄ casu furtuz erit licitū illi iuueni: qd̄ pbaf sic. Qd̄ est amabile do illd̄ ē faciendū. sz q̄ ille iuuenis acqrat sciam pfectaz est amabile do τ n̄ pt p aliū modū fieri vt dictum est nisi p furtū igif furtū est faci^m. Istuz articulum reputo τ assero fatuuz quo ad pconizatoēz: hēticū quo ad oteriatiōez: flm̄ q°ad pbōnem.

¶ Itē q̄ h̄ ē pn^m p^m τ nō aliud. si aliqd est aliqd est. istū articulū assero falsuz

¶ Itē q̄ de° τ creatura non sunt aliqd falsuz τ scandolosum est, put verba sonant.

¶ Itē sigbile 9plexe p istū 9plexū de° τ creatura distiguūf nihil ē: assero flm̄ τ scādalosuz

¶ Itē q̄ ē trāsit° de 9dictorio i cōtradictoriū sine mutatōe reali cuiuscūqz intrisēci. istū articulum reputo falsum.

¶ Itē q̄ qcūqz distinguūf sūme distiguūf τ eqlr distiguūf. istū articulū reputo falsum.

¶ Itē q̄ de° pt pcipe crature rōnabilr vt habeat ipm odio: τ ipsa obediēs plus meref q̄z si ipm diligēt ex pcepto: qm̄ h̄ facēt cuz maiori cōatu τ mag(9 ppā iclīatōez: istū aricl'z assero

¶ Itē si aliqs velit 9formare volūtatē suā flm̄. volūtati diue: seqf necio altēa ps illi 9disiūctiue: vl' q̄ de° eū istrueret ō oib° necessarijs τ cōcernētib° salutē suā ita q̄ errare n̄ possz: vel q̄ nō erraret: τ si erraret in quocūqz actu suo ille error n̄ eēt sibi iputat° nec pecaret: imo meref i oi actu 9nite talē errorē: imo plus vl' tm̄ q̄ztū eliciēdo actū opp^m sequēdo iudiciū rōis. istuz articl'z assero flm̄ τ reputo erroneū put iacet.

¶ Itē q̄ in pn° p° suo tenuisse di q̄ qlz tenef plus diligē meliorē pximū se q̄z se ipm. istum articulum reputo falsum.

¶ Itē q̄ in ecclia scti sepulchri Parisi° pdicasse di: q̄ qlz tenef plus diligere pximū meliorem se. istum articulū reputo falsum.

¶ Itē q̄ magr Nicola° de vltricuria pdict° dicē debeat alte τ itelligibilr q̄ pp istos articulos τ ppōnes p eū reuocatas: ac mltos alios articl'os falsos τ hēticos: hui° eple τ libelli cōbusti sūerit: τ in scriptz reuocare debeat publice solēnitꝫ expsse ppōnes p eū coraz nobis reuocatas: alio(articl'os a pdictis asserēdo aliquos falsos aliquos psūptuosos τ ēt q̄ ōbeat iurare in pn̄tia nra ad scā dei euāgelia q̄ nūqz tenebit aut docebit ēt clam vel palā τ repn̄tabit se cācellario Parisiēn τ vniuersitati magistrorum τ scholarium Parisien. studentium τ etiam regentium. Cap. XXVIII.

Isti articl'i q sequūf sunt 9dēnati ab epo Parisiēn. τ magris thologie rgētib° pisi°. Anno dn̄i. 1340. in octaua Ephie dn̄i.

¶ Item q̄ dina essentia in se nec ab homie nec ab angelo videtur.

¶ Itez q̄ dina eēntia lz sit eadē i pre τ filio τ spūscō vt ē eēntia: tn̄ vt ē forā siue i rōne forē ē vna in pre τ filio: τ nō vna i spūsancto.

¶ Itez spūsscūs, put est amor vel nexus non pcedit a patre τ filio: sed tm̄ a patre.

¶ Item q̄ multe fuerūt veritates ab eterno que non erant deus.

¶ Itē q̄ corpa gl'ificata n̄ erūt i celo ēpyreo cū āgel'is: sz i celo christallio vel aliquo qd̄ ē sup firmamētū: qd̄ psumebāt dicere de beata virgine.

¶ Itez q̄ pmuz nunc τ creatura non est creator nec creatura.

¶ Item q̄ angelus in primo instanti sue creationis fuit malus τ nunqz bonus.

¶ Item q̄ angelus in eodem instanti potest esse in diuersis locis.

¶ Itez q̄ q hēbit meliora naturalia habebit de necessitate maiorē grām τ gloriam.

¶ Itē q̄ diabol° nūqz hūit vn̄ stare posset.

¶ Itē nec Adam i statu inocētie. Ca. 28.

Copia cedule reuocatōis quorūdā articuloꝝ fris Dionysij solucath ordis fratꝝ mioꝝ facte p eūdē Parisi° τ in curia romana. Reuerendi magri mei τ dn̄i dixi aliq̄ i pn° meo sniaꝝ q̄ i nōnulloꝝ aurib° male sonuerūt τ ex cā. Ego vitate coact°: τ ex ordinatōe reuerēdi pris dn̄i Cācellarij Parisiēn ac facultat(thie magroꝝ: tāqz ecclie τ dicte facultat(thie hūilis fili° ipsa dicta in pfato pn° meo male posita cōrigo sb hac forā. Qr tertia 9cl'o articl'i qrti fuit h̄ q̄ h̄ bn̄decā imo supbn̄dicta lex τ dulcissima: videlz lex amoris de q̄ loqbar oēz aufert ppetatē τ dn̄iū. pbaui qr n̄ qrit videāz: qr patiēs ē p° ad Cor. xiij. n̄ grossiciem cordis: qr patiēs est doloris pxi. Itē nō ē ābitiosa q̄ztū ad honores. Nō qrit q̄ sua sūt q̄ztū ad tpalia. vn̄ glosa n̄ emlraf. i. non inuidet qr n̄ eā aliēa 9tristat facilitas: sz alteri° bonū diligit vt suū. Predictā 9clōnē reuoco tāqz falsā errōeā τ hēticā: qr xp̄s τ apl'i illā legē pfcissi° tenuerūt: τ adhuc multi tenēt τ p di grām tenebūt

nebūt q ꝓpetatē ꝛ dñiū hēbūt: dico ēt ꝙ auc̄tas apl'i ꝛ glosa p q̄s ꝓbabā: nō ꝓbāt dictā cōclōnez: nec sūt ad ꝓpoᵐ vt appet ītuēti textuz ꝛ glosas autēticas sup illo. Ex illa ꝯclōne ītuli corelariū pᵐ ꝙ hec lex dispēsat duo ꝓnoīa possessiua: vz meū ꝛ tuū: ꝓbaui qꝛ ista dᵒ vnū facit: imo ēt oīa ī vnū ꝯgregat sic Dionȳ. dic̄ de celesti hierarchia. c. j. in pñᵒ. Oē datū bonuz ꝛ oē donum pfectū dsursū ē dscedēs a pāe luīuz. Sz ꝛ cūctᵒa pāe luis moti appitiōis ꝓcessus ad nos bōitatꝫ dono vēiēs rursus sic vnū faciēs vtᵒsuscitatōe nos adiplet ꝛ ꝯūtit ad cōgregātis pāis vnitatē ꝛ deificā simplicitatez: amor. n. oīa vnū ꝛ vniᵒfac. s. dei: qꝛ nō querit que sua sunt sed que Jesu christi.

¶ Jtē ītuli scd̄z corelariū ꝙ ñ minᵒfacit oīa cōīa charitas q̄z extrēa necessitas: ꝓbaui: qꝛ ꝛ vnū fit ex amore dei ꝛ alteꝝ ex amore sui: sz affectio iusti ꝛ itēsior ē eligibilior quā cōmō pro baccalario d scō Ber. i. ij. corelario q̄rte ꝯclōnis articuli. igif. Cōfirmaui p Aug. in ꝓlogo ꝯ gnqȝ hēses dicēte: ꝙ plus obligat charitas q̄z nec̄itas dico nūc ꝙ ista duo corelaria vt se quūf ex ꝯclōne p̄dicta sunt falsa: ꝛ dico ꝙ auc̄tes ille quas adduxi non faciunt ad ꝓpositū.

¶ Jtē ex p̄dicta ꝯclōne ītuli aliḋ corelariū qḋ fuit q̄rtū: ꝙ legē hāc dedit xp̄s displis suis ꝓncipalr ꝛ actualr exiquēdā nō solū hitualr: ꝓbaui: qꝛ dixit. Hec mādo vobis vt diligatis inuicē sicut ꝛ dilexi vos: Joh. xv. p istū corelariū intelligēdo hāc legē amoris auferētē oēz ꝓpetatē ꝛ dñiū ꝓut ꝯclō dicit sic itellectū reputo sm̄ erroneū hēticū ꝛ ꝯ dteriatōez eccl'ie dico ēt ꝙ auc̄tas quā allegaui ñ ē ad ꝓpositū.

¶ Jtē ꝯclō q̄rta ꝛ final' mea fuit ꝙ actual' abdicatio cordial' voluntatꝫ ꝛ tpalis ꝓtātis dñij seu auc̄tatꝫ statū pfectissimū oñdit ꝛ efficit: ꝓbaui: qꝛ h̄ p regl'a pfectionis a xp̄o datum est Matth. 19. si vis pfectᵒeē vade ꝛ vende oīa q̄ hēs ꝛ da paupibᵒ. Jdē Luc. xix. Jdē Mar. x. vñ nō dixit: pone ī archa aut in scrinio: sed si videas paupes da. qꝛ vt dixit xp̄s Matth. 26. Paupes sp hēbitis vobiscū: me aūt nō sp hēbitis: ꝛ dicebā ꝙ iō nō dicat hō hāc regl'am a deo eē datā sz aī ꝓpatiōem. s. si opᵒsit qꝛ vbi sp opᵒest sp dz fieri. Sz qꝛ re vā puᵒcolor sufficit ad excusatōez agē volēti. Jsti volūt dare itelligēꝙ aurichalcū ē auꝝ ꝛ fel mel. sz si ex ignorātia crederēt tū ē q q̄rat ꝛ iudicz: qḋ ꝓbōes dicūt hāc ꝯclōnē eē positā vlr: iō ipaz vlr itellectaz dico falsaz erroneā ꝛ hētricam: qꝛ nec xp̄s nec apl'i statū pfectissimū hūisset: ꝛ auc̄tes ad eā ꝓbandā adducte nō sunt ad ꝓpositū: vt pz p glosas ordiarias ꝛ doctores ī h̄ studio ꝛ alibi approbatos. Alias ꝓbōes vt ꝓbāt istā ꝯclonem reputo falsas ꝛ errōeas. Et vltimā dico falsā iuriosā ꝛ scādolosā. Ex p̄dcā ꝯclōne q̄rta iferebā pᵐ corelariū ꝙ xp̄m non abdicasse hmōi possessiōez ꝛ ius in tpalibᵒ nō hi ex noua lege imo potiᵒ oppositū: qꝛ Matth. viij. Filius hominis non hꝫ vbi caput reclinet.

¶ Jtē s̄z corelariū ē istḋ ꝙ hāc legē ꝓ regl'a pfectiōis xp̄s docuit ꝛ exēplo ꝯfirmauit: ꝓbaui p regulā nūc dictā. Uade ꝛ vēde oīa q̄ hēs ꝛ da ꝛc̄. Etiā qꝛ vocati oīa dimiserūt: Matth tholoneū: petrᵒꝛ alij retia. mat. xix. Ecce nos reliqmᵒ oīa. Jsta duo coreᵒ reuoco tanq̄z falsa errōea ꝛ hētica ꝛ ꝯ dteriatōez dcretal' dñi Joānis pape q̄ īcipit: qꝛ quorūdā iter cetera dicētis oīs vir ī cuiuscūqȝ ꝓpetatē ī eiᵒ vsu. Que qdē assertio ꝯtinet mltā falsa: cuz nec xp̄m ex ꝓbatione p̄dictā ī se hūasse nec ēt iposuisse aplis nec sb voto ab eis fuisse assūptū euāgelica seu apl'ica doceat hystoria: sz ꝯ̄riuz euidētiᵒ manifestat hec decretal'. Dico ēt ꝙ auc̄tes nō sūt ad ꝓpositū vt liqde appet ītuēti textuz ꝛ glosas ordiarias ꝛ approbatas. Pxᵃ fuit corelariū q̄rtū qḋ ītuli ꝙ abdicatio reꝝ tpalium sm̄ aī ꝓpatōez nullā aut valde ipfectā ꝛ fragilem oñdit ꝛ efficit pfectionē: ꝓbaui pᵒ: qꝛ sēp hūit paupes. scd̄o qꝛ non vz nisi rōne actᵒ: igif actual'ē pfectior. Jstū articulū reuoco tāq̄z falsum ꝛ scādolosuz: nec ꝓbōnes sūt ad ꝓpositū.

¶ Jtē rñdenᵒad q̄ndā baccalariū d domo beati Bernardi cū ille dixissꝫ ꝙ xp̄s talia nō abdicauit: illḋ negaui ꝛ dixi ꝙ xp̄s nihil sibi retinuit. Jsta duo dicta reuoco tāq̄z falsa ꝛ hētica qꝛ xp̄s loculos hūit pp ifirmos a fidelibᵒoblata ꝯseruās q̄ ꝛ suoꝝ nec̄itatibᵒꝛ alijs indigētibus tribuebat: vt ꝛ xp̄i euāgeliū ꝛ btūs Augᵒ ac etiā deteriatio romani pōtificis hec testaf.

¶ Ultiᵐ corelariū qḋ posui fuit ꝙ ñ plᵒcurauit xp̄s de tpalibᵒ q̄z faciunt dites d paupibᵒ: ꝓbaui qꝛ situit ꝛ nō hūit potū ꝛ ꝓ nobis nudus in cruce pepēdit: nūc dico ꝙ xp̄s de tpalibᵒcurauit: qꝛ nō oīa abdicauit vt supiᵒdictū est: qḋ aūt inui d ditibᵒ ꝙ ñ curāt de paupibᵒ: hec retracto tāq̄z iuriosuz illis ditibᵒ p quoꝝ elēosynas paupes sustentāf. Hec igif oīa male sonātia sic prius expssa ī meo dicto sniaꝝ pñᵒ

male posita reuoco et retracto vt dictu e pmit tedo boa fid q illa decetero n tenebo: nec dogmatizabo et ita iuro: venia huilr iploras de comissis. Nec oia pdca dict[o] fr diony. iterum oio i pntia magri gulliemi romani lectoz sacri palacij aplici: et alioz noue magroz i theologia Parisi[o] reuocauit: et ad sca di euagelia iurauit se appellatoem qua iterposuerat n psecuturu ac sclusiões pdcas et correlaria taqz falsa erronea et heretica abiurauit bz tenore reuocatois als p eu facte Parisi[o]: mo et forma supius annotatis. Nec aut reuocatio facta e Auinioe in domo pfati magri Gullielmi romani Anno dni. 1365. die vltio mesis January. inditioe. 3. pontificatus scissimi in xpo pris et dni nri dni Urbani diuina puidetia pape sexti ano tertio

Reuocatio articuloz pdictoz facta p eundem frem Dionysiu i disputatoib[o] solenib[o] publice sca in ecclia pdicatoz Parisi[o] Anno dni 1369. die Jouis. post Quasi modo: d mãdato reueredissimi i xpo pris et dni: dni cardial' belnacésis smissary ad h p sede aplica deputati.

Ite cum debui expone dicta mea in curia romana cora reueredissimis prib[o] dnis cardialib[o] nemãlensi et vabrẽsi addidi ppones que sequutur vz q xps in morte oia simplr abdicauit: ista reputo taqz falsam erronea et hticaz.

Ite dixi q qn corp[o] i sepulchro mansit ibi charitas abstulit ab eo oem pprietate et dniuz. ista reuoco tanqz falsam errronea et hereticaz.

Ite dixi q tunc vacauit sedes gnalis dni vsqz ad die ista vt seqt ex pdictis seu ad sensu pdcaz reuocaui et rruoco taqz falsa et erroea

Ite qz aliq dicut q dixi i pdca declaratoe p[o] q lex amoris. i. charitas q statu psectu facit est isepabilis a nobis: et q loqbar de charitate siue de lege amoris ex cui[o] obsuatoe seu obsuatia vniuscuiusqz stat[o] psectio mesurat loquedo de meritoria psectoe i hoie vsuz ronis hnte. scdo qz cuilibz creature ronali hec lex nalr est indita: et tertio q ds bm hanc lege viuit. istas ppones no credo me dixisse neqz dixi: qz istas reputo falsas erroneas et hereticas. pdcas aut ppones p me reuocatas abiuro et pmitto eas decetero: nec tenere nec domagtizare publice vel occulte. et veniaz petiui et peto humiliter de comissis. Ca. 29.

Reuocatio magistri Joãnis de caloze. Anno domini. M. 363.

Antequã descedam ad coclusiones heo aliqua dicere: qz in pmo articulo meaz vespiaz posui duas ppones: vna s. q sum[o] legislatoz ds ipse dign[o] e infinitis psectioib[o] qs nec huit nec hz nec here pot. Nuc dico q ista ppositio male sonat: imo rputo est in sensu cathegorico falsaz que sensu facit. nec in illo sensu intellexi ea: sz in sensu hypotetico s. q si eent ifinite psectoes imagiabiles qs ds non hz adhuc eet dign[o] illis psectioibus. Eodem modo de scda ppositioe. s. q infinite psectiones simul in legislatoris essentia sunt dignitas ad infinitas alias

Ite qz ex pdicta ituli vnu correlariuz. s. q dictus legislatoz dignificauit se i carne ad sua assumptoem hypostaticam: intellexi dignificauit idest manifestauit.

Isto aut qd vltra addidi. s. q si als n fuissz assumptus bm hoiez dignus eet: qz frueref: et istud pluries recitaui. dico q intellexi et protuli tanqz disputabile. nunc dico q non est disputabile: et quod est falsum.

Ite qz pposui in mea coclusioe tertij articuli q subducta progatiua disparis acceptionis veritatis sb falsitate starz vt verus cultoz no apl[o] qz falsus meretur: et ista plies reiteraui. dico q male sonat: qz pcedit ex vna suppositione impossibili aliquibus tamen posset apparere possibilis.

Fuerunt Parisi[o] qdam discipuli cuiusda almarici noie studetes Parisi[o] q dixerut q mortuo eo illd qd als est pctm mortale: vt stupru factu in charitate no est pctm: ipunitate pctoru pmittetes: dm bonu et no iustu dicentes: q ab ecclia pp hi[o] codenati a rege Francie ext portas sunt cobusti. Heresiarcha vo eoz almaricus a gnali scilio rome codenatus e et excoicatus et ex ciuitate exhumat[o] et cinis et ossa p sterglinu sut dispsa et merito. Ca. 30.

Arti. Ludouici reuocati. Anno dni. 1362.

Primo probando pmam ptem prime suppositois arguit sic. Ad qdlibet nomen velle vel nolle respectu cuiuslibz pducibilis ad extra seqtur necessario mutatio in voluntate psecta. Deinde arguitur hypotetice sic: si deus de nouo aliqd vellet vel nollet ad extra: seu si in deo esset nouum velle

vel nolle ad ex:ipe itrisece mutaret:igit velle ꝛ nolle dnt denoiationez itrinsecam ꝛ hec fuit mes mea p h' ꝙ dixi i scda pbóe hui' ꝙ tá velle quá nolle ad extra est act' vitalis pfecte volútatis ipsaz imutans vital'r nō intellexi ꝙ p velle ꝛ nolle de' mutaret in trinsece:sz ꝙ sunt opa vitalia. Sz qꝛ apd mltos iste modus loquédi velle dinū imutat voluntaté diná sigt.n.ꝙ ipse itellect' mutat:ꝛ nō placet dño cácel/lario ꝛ facultati ꝙ ð cetero i dinis tali mō qs vtat dixi in.ij.correlario prime suppōnis ꝙ lz pfecte voluntatis seu dine eéntie qdlz itrisecū sit absolute necessariū ƀm suū eé reale:tn̄ est aliqd itrinsecus ꝯtingens ꝛ nō est necessariū ƀm suū esse formale ptz de nolle ꝛ velle ductis ad ex. Istud sicut explano ꝛ dico ꝙ nihil intrinsecū deo est ꝯtingens ƀm intellectum qué facit tanꝙ catholice fidei dissonū. Similiter illud quod dixi in tertio correlario ꝙ stat deū esse intrinsece aliqué ꝛ ipm posse non esse talem:ꝛ tn̄ ipm esse talez imutabil'r dz sic intelligi.i.stat deū aliqd velle ad extra ꝛ ipm posse hoc nunꝙ velle:ꝛ tamen imutabil'r. Qd dixi in pbóne hui' ꝙ nō est incóueniés ꝙ aliqd sit de' ƀm suū esse reale:ꝛ tamé non sit de' ƀm suum esse formale dz sic intelligi.i.ꝙ aliqd sit deus real'r ꝛ tn̄ aliqua formali denoiatione denominatur que sibi non competit pcise qꝛ deus: sed rōne alicui' effectus:vn̄ supradicti dánant hác ꝓpōnem tanꝙ fidei dissoná ƀm intellectū quez facit.s.ꝙ aliqd est deus ƀm suum esse reale ꝛ tn̄ ipsuz non est deus ƀm suum esse formale.

¶ Item dixi in nono correlario ꝙ non stat intellectum pfectum cognoscere vera contingentia ꝛ illorum ad extra non esse ꝓductiuam voluntatem.

¶ Item dixi in decio ꝙ pfect' itellect' ad eé pecti vt pecm̄ est non pōt imediate applicari cognoscitiuo:ꝛ ꝙ ex isto seqtur final'r peccatū eé vel deformitatem aie:nō est ꝓpꝛie aliqua ṽitate vez.ꝑmum est maledictū ꝛ falsuz:qꝛ ad hoc seqt ꝙ de' nō cognosceret peccata:aut voluntaté dinam hoꝝ esse ꝓductiuaz quoꝝ vtrūꝙ est falsuz:ꝛ scdz fuit al's ꝯdénatum. Et alia correlaria ꝓ eo ꝙ ƀmo ꝯueniunt falsa sunt ꝛ male sonant. In scdo correlario scde suppōnis dixi ꝙ stat aliqd esse actu miraculosuz ꝛ tn̄ illo ꝙ sic actuat nullaz ponere pfectioné simpl'r. magri nr̄i istum modū loquendi non approbát.s.ꝙ deus actuetur sicut nec illum ꝙ deus imutetur.

¶ Item in q̄rto ꝛ qnto correlarijs scde suppōnis dixi:ꝙ pfecta volūtas non intensius diligit pdestinatum ꝙ diligat pscituz:ꝛ ꝙ nō plus intensiue diligit se ꝙ diligat diabolū in esse nāli:nō debuit iste dicere qꝛ in aurib' audientium male sonant ꝛ falsa sunt:cum ƀm Aug. aliqd diligere sit ei velle bonū: ꝛ ideo intensius diligere est ei maius bonum velle ꝛ ita cómuniter intelligunt homines.

¶ Correlariuz octauum fuit tale ꝙ q̄libet volitio qua ðs vult a eé nō minus distinguit formal'r a volitione q̄ vult b eé ꝙ de' distinguit a mā ꝑma real'r ꝓbaui per hoc: qꝛ q̄libet volitio qua de' vult a esse imense formal'r distinguit a volitione q̄ vult b esse correlariū hoc est falsum: ꝓbatio erronea:quia non est admittenduz qualitercunꝙ ꝙ in deo sint plura imensa:aut plura imensa esse distincta.

¶ Correlariū nonū fuit nullū velle imensum perfecte volūtatꝫ ꝯtinet aliqd ad extra ꝓducibile: hoc est falsuz:qꝛ velle dei est cā rez:in ꝓbōne aūt correlarij scripsi ꝙ si potentie volitiue ágeli:volitio domini q̄ est iméſa esset actualis volitio:qd nō ṙputo impossibile:ꝛ tamen per hmōi volitioné.ꝛc. Predictum correlariū nunꝙ putabá possibile nec credo dixisse esse possibile: ꝛ est erroneuz qꝛ alias fuit reprobatum: ac etiam quicquid ex eo sequitur inquantum ex hoc sequitur est possibile.

¶ In tertio correlario tertie suppōnis dixi ꝙ peccatum esse pfecta volūtas deus non pōt imediate nolle:ꝛ in alio ꝙ peccatum non est imediate odibile perfecta voluntate. Ista male sonant ꝛ discordát scripture ꝛ dictis sanctoꝝ: hoc aūt intuli ex duobus correlarijs quorum vnum fuit ꝙ pfecta volūtas qcqd extrisecus pōt imediate velle preter imediate nolle ꝛ econuerso. Aliud est qcquid imediate ipsa pōt nolle pōt efficere: qua applicata peccatuz formaliter sumptum falsa sunt ꝛ male sonant.

¶ Item sextum correlariū fuit quodlibet extrinsecum pfecte libertati seu voluntati eque ab ipsa est odibile sicut diligibile ꝛ econtra:hec ꝓpō est erronea ꝛ repugnare videtur voluntati diuine.

¶ Scda ꝯclo mea fuit. Euidentie ad ꝯdictoria in intellectu dino formal'r imense formal'r repugnát: dixi i ꝓbōne ꝙ q̄lz earū iméſa:nūc dico ꝙ illa ꝯclo cuz suis correlarijs ꝛ sua ꝓbōne male sonat q̄ꝫtum ad hoc ꝙ designat in ðo eé plā ꝛ iméſa disticta qd iaz fuit h ꝛ supius reprobatū. Dictū ēt ad h qd d ꝛ imése repugnát male sonant qꝛ ad hoc datur intelligi qꝛ repugnátia sit itrisece in deo. ¶ Ca.31.

Forma ꝛ modus reuocationis facta Parisius p fratrem Guidonem ordinis heremitarum sancti Aug. actu legentis Pari/

sius snias in scholis dicti ordinis. Anno dñi.1354.
xvj. die mensis mai. Et hoc ãno legẽdo ⁊ rñdẽdo
ambulaui i magnis ⁊ mirabilibꝰ super me verbum
veritatis non recte tractando: sed verbis ꝯtenden
do ꝓphanis ⁊ vaniloqs que ad impietatem prouo
cant ⁊ audientium subuersionem: ex qbus factum
sum occasio scandali in sanctissima facultate ⁊ ordi
ne meo quod mihi displicet bono corde. Idcirco
iuxta piam ⁊ sanctam ordinationem domini Cãcel
larij Parisiensis: ac ceterorum magr̃orum reueren
dorum theologice facultatis: quorũ correctiõi ⁊ or
dinationi me submisi ⁊ submitto dicta mea scripta
volo reuocare ⁊ intentionem meam ostendere bo
nam non obstantibꝰ dictis ⁊ scriptis in forma que
sequitur. Et licet dñi ⁊ magr̃i reuerendi istas ꝯclu
siones posuerim nõ est intentionis mee nec vnq̃
fuit per dei gratiam eas sustinere ptinaciter.

¶ Reuocatio facta Parisius Anno dñi.1353.

Primo dixi istã ꝯclõnẽ. Charitas q̃ semel
labit̃ vel deperdit̃ nunq̃ fuit vera
charitas: ⁊ eam ꝓbaui ꝯ̃ baccalarium beate Marie
de monte carmelo: hanc reuoco tanq̃ falsam ⁊ he
reticam: ⁊ etiam q̃ eneruat effectũ sacr̃orum. s. ba
ptismi ⁊ pnie: ⁊ ẽi ꝯ̃ decretum eccl̃ie in capitulo: fi
deli: ⁊ extra d̃ sũma trinitate ⁊ fide catholica in cle
menti. etiam tanq̃ seipsam interimentẽ: quod. n.
nullo mõ vere ẽ: deseri nõ potest (vt ait Gratianꝰ)
⁊ presumptuose positũ esse: quia eam dixi valde ꝓ
babilẽ: ⁊ tamen est contra ꝯclonem ⁊ doctorũ opio
nem. s. magr̃i sniarũ Grani ⁊ pliũm aliorũ. Si q̃ do
auctoritates Aug. vl̃ aliorũ videat̃ ad oppositũ: in
telligende sunt de charitate finali q̃ manet in pria
de qua loqt̃ apostolus. j. ad Corinth. xiij. charitas
nunq̃ excidit. Uel intelligendũ est de charitate sꝫ
efficaciam vt magistermet videtur glosare.

¶ Scd̃o ex hoc intuli q̃ prescitꝰ existẽs in charitate
non põt mereri vel elicere actum meritoriũ vite
iuxta scalam vite nr̃e: reputo falsum ⁊ ꝯtumeliosum.

¶ Tertio dixi ꝯ̃ baccalariũ predicatorũ cõferendo
cum ipso q̃ hõ meret̃ vitam eternam de ꝯdigno. i
q̃ si non daretur ei fieret sibi iniuria: ⁊ scripsi q̃ de
us faceret sibi iniuriam ⁊ hanc ꝓbaui. istam reuoco
tanq̃ falsam hereticam ⁊ blasphemam ⁊ mihi ꝯ̃di
centem in conclone infra recitanda: que dicit totũ
est a deo ita q̃ nihil a voluntate.

¶ Quarto dixi in disputatione rñdendo de quoli
bet q̃ si nullũ eẽt liberum arbitriũ adhuc esset pec
catum: qd̃ scripsi in hac forma: pono vnum ꝓbabi
bile. s. si nullũ eẽt intentũ vel volitũ adhuc eẽt pec
catum tanti mali vel meriti: ꝓbatio fuit: q̃ imagi
nato q̃ nullũ eẽt arbitriũ adhuc esset in di ꝯtuitu
malum: hanc reuoco tanq̃ falsam manifeste erroneã
⁊ hereticam scandalosam ⁊ blasphemam.

¶ Quinto dixi q̃ bonum meritum est a deo ita q̃
nihil est a voluntate: quã in hac forma scripsi: tanti
meriti est ex quãto bñplaciti intenti ⁊ voliti nõ ex
quanto: hanc reuoco tanq̃ falsam scandolosam ⁊
in fide suspectam ⁊ mihi ꝯtradicentem in tertia ꝓ
positione superius reuocata.

¶ Sexto dixi q̃ deus põt aliquẽ necessitare ꝓue
niendo voluntatẽ ad bonũ actũ: quẽ errorẽ scripsi
in hac forma: deꝰ quãq̃ ꝓuenit ita volũtatẽ puri via
toris q̃ nunq̃ põt nisi in actũ meritoriũ ꝓbaui sic:
alr̃ seqret̃ q̃ hõ possꝫ mutare diuinũ ꝓpositũ. Scd̃o
q̃ hõ posset facere hoiẽ mẽdacẽ: alia snia ꝓbabilis
ẽ ista q̃ d̃s possꝫ necessitare aliquẽ ad bonũ actũ ꝓ
ueniendo: h̃ sustineri potest. Probõnem tñ adduxi
ad hanc scandalosam ⁊ in fide suspectam.

¶ Septimo dixi q̃ est dare plꝛes vnitates que nõ
faciũt numerũ: qd̃ reuoco tanq̃ falsum scãdalosum
⁊ in fide suspectum quantum ad trinitatẽ in diuinis.

¶ Octauo dixi ⁊ scripsi q̃ nulla creatura rõnalis
spãliter est in se nisi q̃ deꝰ est sibi esse: ⁊ ex hoc intu
li in eodem scripto: q̃ in omni eo qd̃ non est deus
essentialius ẽ nõ esse q̃ esse ipsum: has reuoco falsas
false positas ⁊ erroneas.

¶ Nono dixi ⁊ scripsi q̃ aliqd põt esse sine tpe in
merito ⁊ pctõ: ⁊ ꝓbaui q̃ pote fuit: vel est aliqd eẽ
in istanti eternitatis in merito ⁊ ꝯ̃iter in instanti
tpis in peccato ⁊ iterato in istãti eternitatis in me
rito: hanc reuoco cum sua ꝓbõne tanq̃ falsam fa
tue positam ⁊ inintelligibilem. ¶ Capl̃m. 32.

¶ Reuocatio facta Anno dñi. 1351.

Quia ego Simon in rñdẽdo in vespis
exponẽdo vl̃ d̃clarãdo terios
qõnis: q̃ hoc nomen Iesus dictum est de d̃o accñta
liter ⁊ ex pte significat filiũ dei q assumpsit nãm hu
manam. Ponendo ꝯclusiones posui ꝓ prima ꝯclu
sione q̃ hec ꝓpõ est possis: Iesus non est deꝰ. ꝓbaui
ex eo q̃ humanitate assumpta: per possibile depo
sita Iesus nõ est d̃s: ⁊ intuli q̃ hec ẽ possibilis: Ie
sus potest non esse deus.

¶ Scd̃o q̃ Iesus põt eẽ ⁊ nõ esse Iesus expõnem
⁊ significationẽ huius nomis Iesus reputo in suffi
cientem falsificantẽ ꝯclonem ⁊ correlarium: posito
nanq̃ q̃ hoc nomen Iesus significat illd̃ qd̃ sigt̃ h̃.

õio filius dei q assũpsit nãm humanã:h. Jesus nõ est deus:non est possibilis:sicut nec ista filius dei q assumpsit nãm humanam non est deus.

¶ Itẽ posito eodẽ.hec. Jhs potest esse ꝛ non esse deus:est falsa sicut illa:filius dei qui assumpsit naturam humanã potest esse ꝛ nõ eẽ filius dei q assũpsit nãm humanã:hanc ꝯclusionẽ reputo sicut hereticam stante dicta positione.

¶ Item post scdam ꝯclõnem intuli primũ correlariũ ꝙ Jesus nõ põt eẽ de⁹:sꝫ qd ihs nõ põt desinere esse de⁹: correlaria nõ fuerunt ponenda sine distinctionib⁹:itaqꝫ expono ea ꝛ dico ꝙ si termin⁹ subiect⁹ Jhs stat pro simplici psona que dicitur Jesus correlaria sunt catholice tenenda. Si vero idẽ terminus Jesus pro vno xp̃o ex psona verbi ꝛ humanitate ꝯstituto:videlꝫ pro iplicito qd sigt:ꝛ pro quo stat in dicto pme ꝯclõnis ꝛ in dicto primi correlarij ex ꝯclõne prima illati :ipsa correlaria nõ sũt catholica sed falsa:nec etiam stant cuꝫ ꝯclõne pma nec cum correlario primo ex ꝯclõne prima illato.

¶ Item posui ꝯclosionẽ secundaꝫ ꝙ nulla res que est deus põt non esse deus:ꝛ intuli correlariuꝫ tertium ꝙ nulla res est aut põt esse que mõ nõ sit de⁹ ꝛ aliqñ posset esse de⁹. Correlariũ quoqꝫ quartũ ꝙ nulla res est aut eẽ põt q̃ possit incipere eẽ de⁹ ꝯclonem sic vlr intellectã ꝙ terius sbiect⁹ distribuat̃ pre p cõicationẽ idiomatũ ẽ vel põt esse de⁹: reuoco sicut falsam ꝛ hereticã:correlaria ẽt tali vniuersitate intellecta reputo sicut falsa erronea ꝛ heretica.

¶ Item posui ꝯclõnem tertiã. ꝙ ds põt aliqualr se hẽre qualr se non habet ac etiam esse aliqlis q̃lis non est. Et ad pbanduꝫ hoc induxi p exemplo ꝙ deus pr̃ põt esse homo ꝛ non esse homo:ꝯclõ vt posita fuit nõ bene sonat in eo: quod rõne relatiui reciproci sonat ꝙ sbe dei de nouo possit aduenire habitudo aut q̃litas realis ꝛ ideo intellect⁹ quẽ hũi pot⁹ fuit expmẽdus i his v̈bis:aliq̃ creatura se põt hẽre aliqualr ad dm q̃lr nõ se hꝫ. Exẽplũ ẽt ad cõclusionẽ non ꝯuenit quoniaꝫ adhuc posito ꝙ deus pater potest esse homo ꝛ non esse homo proprie sequitur ꝙ deus potest esse aliquid quod non est sicut ex decretali arguit̃ extra de hereticis: cum xp̃s ꝛ non sequitur proprie ꝙ de⁹ pr̃ possit esse aliqualis q̃lis non est: aut aliqlr se hẽre qualr non se habet. Ex conclusione tertia intuli tertium correlariũ ꝙ quanuis Jesus fuerit ab eterno semp patri coequalis tamen aliqñ fuit deus qñ non fuit Jesus. Istud correlariũ aliqñ Jesus erat deus quando non erat deus male sonat ꝛ erronee.

¶ Item ex ꝯclõne quarta intuli q̃rtuꝫ correlariũ ꝙ filius dei qñ incipiebat esse fili⁹ virginis non incipiebat esse aliqd. Istud correlariuꝫ put in distinctione positũ fuit: reuoco sicut erroneũ ꝛ hereticũ qm̃ filius dei quando incipiebat esse filius virgis incipiebat esse aliquid sm ꝙ homo:ꝛ icipiebat esse aliquid quod prius non erat.

¶ Item ex ꝯclõne quarta intuli vltimum correlarium ꝙ nunq̃ hic homo demonstrato qui est xp̃s fiebat xp̃s ꝛ pbaui ex eo ꝙ nec pur⁹ hõ fiebat xp̃s nec homo xp̃s fiebat xp̃s: correlariũ istud put indistincte fuit positũ:reuoco sicut falsum ꝛ erroneũ qñ in sensu quo homo demõstrat⁹ staret p filio dei ꝯcedenduꝫ esset:ꝙ aliqñ hic homo fiebat xp̃s qm̃ filius dei viui nunc est homo aliqñ fiebat hõ dicẽte euangelio. Verbum caro factum est ꝛc̃.

¶ Capl̃m.33.

Isti sunt articuli in qb⁹ magr̃ sniaꝫ nõ tenetur cõiter ab oib⁹ ꝛ primo primi libri. Primo ꝙ charitas qua diligimus deuꝫ ꝛ p̄ximum est ꝛ spũssanctus di.27.cap.2. vel ꝙ charitas que est amor dei ꝛ pxi non est aliqd creatum.

¶ Scdo ꝙ noia nũeralia dicta de deo dicunt̃ solum relatiue dist.24.ca. Et si diligenter:vel hec nomina numeralia trinus ꝛ trinitas non dicunt positionem sed priuationem tm̃.

¶ Tertio ꝙ simile ꝛ equale simlr dicuntur de deo priuatiue distin.21.cap. Et hoc idem.

¶ Quarto ꝙ de⁹ semp potest qcquid aliquãdo potuit ꝛ vult quicquid voluit ꝛ scit quicquid sciuit. di.44.ca. Preterea queri solet.

¶ In secundo libro.

¶ Primo ꝙ angeli meruerunt beatitudinẽ p gratiam sibi datam sed ꝙ premiuꝫ precessit meritum sed postea meruerunt per obsega fidelib⁹ exhibita dis.5.cap. Hic queri solet: vel ꝙ in angelis premiũ precessit:ꝛ meritum respectu primi substãtialis habet subsequi.

¶ Secũdo ꝙ angeli merito respectu ẽentialis p̃mij ꝛ in ipso premio pficiunt vsqꝫ ad iudicium distin.11.cap. Preterea illud.

¶ Tertio ꝙ charitas est spũssanctus.s.illa qua aĩe qualitates iformat ꝛ sãctificat.di.27.ca. Cũ igitur.

¶ Quarto ꝙ in v̈itate hũane nãe nihil transit extrinsecũ:sꝫ qd ab Adã descẽdit p ppagatõeꝫ auctũ ꝛ mltiplicatũ resurget in iudicio.di.30.c.penultio. Quibus rñderi:vel ꝙ nihil de cibis transit in ve/

ritatem humane nature:nec per generationē nec per nutritionem.

¶ In tertio libro.

¶ Primo q aia a corpe exuta sit persona.di.2.ca. Hic apponitur a quibusdam.

¶ Secundo q xps ꝯuenienter mortuꝰ ꝛ nō mortuus di passus ꝛ nō passus.di 21.ca.vltimo.

¶ Tertio q xps in triduo mortuꝰ fuit homo.di. 22.ca.primo.

¶ In quarto libro.

¶ Primo q sacra legalia nō iustificabant ēt si fide ꝛ deuotione fierent.di.j.ca.Non igitur.

¶ Secundo q homo sine medio videbat deum ante peccatum eadem di.ca.triplici.

¶ Tertio q circūcisio nō ꝯferebat grām ad bene opandum:nec v̄tutes ad augmētū sꝫ soluꝫ ad pctā dimittēda valebat.eadē di.ca.Duo igitur.

¶ Quarto q paruuli añ octauū diem morientes incircūcisi pibant:ꝛ q cā necessitatis poterant añ circūcidi.eadem di.ca.Si vero.

¶ Quinto q q̄dā sacrā noue legis instituta sūt in remediū tm̄ vt mr̄imoniū.di.2.ca.j.Jam ad sacrā.

¶ Sexto q baptizati baptismo Joānis nō ponētes spem in illo:nō erant baptizandi baptismo xpi. di.2.ca.vltimo.Hic cōsiderādū:vel aliter baptismus Joānis cum impositiōe manuū equipollebat baptismo xpi:ita q baptizatus baptismo Joannis non erat baptizandus.

¶ Septimo q deus potuit dare potētiaꝫ creature creandi ꝛ interius abluendi.i.pctā dimittendi.di. 5.ca.vltimo.Hic queritur que sit.vel sic:q ds poterat dare ptātem alijs baptizādi interius ꝛ q creatura potuerit suscipere:ꝛ similiter q ds pōt ptāteꝫ creandi creature cōmunicare ꝛ creare per creaturam tanq̄ꝫ per ministrum.di.5.

¶ Octauo q scismatici:degradati:pcisi ab ecc̄lia heretici:excōicati non hn̄t ptātem cōsecrandi corpus christi.di.13.ca.Jlli vero.

¶ Nono q brutum nō sumit verum corpus xpi ꝛ si videatur.di.13.ca.Jllud etiam sane.

¶ Decimo q scientia discernendi vt notat habitum scie sit clauis.di.19.ca.j.

¶ Undecimo q epi symoniaci degradati nō pn̄t ꝯferre ordines.di.25.ca.de symoniacis.

¶ Duodecimo q scds maritꝰ alicuiꝰ mulieris incognite carnalr a pmo sit bigamꝰ p cognitionē illꝰ ꝛ ꝓhibetur ab ordinibus.di.27.ca.vltimo.

¶ Decimotertio q cognoscēs sororem vxoris sue non tenetur vxori petenti debitum reddere.disti. 24.capitulo De his.

¶ Decimoq̄rto q ille q vxore viuente duxit aliaꝫ in aliena patria q rediens ad ꝯsciam vult eam dimittere ꝛ non pōt:si cogitur ab ecc̄lia remanere et d̄bitū reddere:q̄r sibi nō creditur:dicit magister q incipit excusari p obediētiaꝫ: ꝛ timorem ꝛ tenetur reddere debitum si petatur.di.38.ca.vltimo.

¶ Decimoq̄nto q pctā deleta non patesient alijs in iudicio.di.43.ca.Hic queritur vtrum electis.

¶ Determinatio Parisius facta p Almam facultatem theologicam Anno dn̄i.1318.sup q̄busdam supstitionibus nouiter exortis.

Prefatio.

Niuersis orthodoxe fidei zelatoribus.Cancellarius ecc̄ie Parisieñ. ꝛ facultas theologie in alma vniuersitate Parisieñ.matre nostra.Cuꝫ integro diuini cultus honore spem habere in dn̄o ac in vanitates ꝛ insanias falsas non respicere:ex antiquis lateribus emergēs nouiter errorum feda colluuio recogitare ꝯmonuit q plerūq; veritas catholica apud studiosos in sacris litteris apertissima est:que ceteros latet:nimirum cum hoc ꝓprium habeat omnis ars manifestam esse exercitatis in ea:sic vt ex eis cōsurgat illa maxima cuilibet in sua arte perito credendum est. Hinc est Oratianum illud qd̄ Hiero.ad Paulinū scribens assumit. Quod medicorꝫ est promittunt medici:tractant fabrilia fabri.Accedit ad hec in sacris scripturis aliud speciale qd̄ nec experientia et sensu constant vt alie artes: nec possunt ab oculis circūuolutis nube vitiorꝫ facile dephendi.Excecauit.n.eos malitia corꝫ.Ait siqdem apl's q p p auaritiā multi errauerūt a fide:ꝓpterea nō irrōnabilr idolorꝫ seruitus ab eodem noiatur:alij pp ingratitudinem q cū cognouissent deum non sicut deum glorificauerūt:in oēm idolatrie ipietatē:sicut idem cōmemorat:corruerūt.Porro Salomonē ad idola ꝛ Didonem ad magicas artes pertraxit dira cupido.Alios postremo misera timiditas tota ex crastino pendens in obseruationes superstitiosissimas impiasq; depulit: quēadmodum apud Lucanum d̄ filio Pompeij magni:ꝛ apud hystoricos de plurimis notatum est. Jta fit vt recedens peccator a deo declinet in vanitates ꝛ insanias falsas:ꝛ ad euꝫ

qui pl

q pater est mendacij: tandem impudenter paláqꝫ apostatãdo se ꝯuertat. Sic Saul a dño derelictus phitonissam cui ꝑus aduersabaf ꝯsuluit. sic ochozias deo israel spreto misit ad ꝯsulẽdum deũ acharon. Sic deniqꝫ eos oẽs q fide vel ope absqꝫ vero deo sunt: vt a deo falso ludificẽtur necesse est. Hãc igitur nephariam pestiferã mortiferãqꝫ insaniaruꝫ falsarum cũ suis heresibus abhominatõem plus solito nostra etate cernẽtes inualuisse. ne forsan xp̄ianissimũ regnum qd olim mõstro caruit: z deo ꝓtegente carebit: inficere valeat tam horrẽde impietatis z pniciosissime contagiõis mõstrum. Cupiẽtes totis conatibus obuiare. Memores insuper nostre ꝓfessionis: proqꝫ legis zelo succensi paucos ad hãc rem articulos dãnationis cauterio ne deinceps fallant incogniti: notare decreuimus rememorantes inter cetera inumera dictum illud sapiẽtissimi doctoris Augustini de sup̄stitiosis obseruatiõib⁹. Qꝫ q talibus credunt: aut ad eoꝝ domum euntes: aut suis domibus introducũt: aut interrogãt: sciant se fidem xp̄ianam z baptismũ ꝑuaricasse: z paganum z apostatam. i. retroabeũtem z dei inimicũ: z iram dei grauiter incurrisse: nisi eccl̃iastica pñia emendatus deo reconcilietur. hec ille. Neqꝫ tñ intentio nostra est in aliquo derogare: qbuscũqꝫ licitis z veris traditionibus scientijs z artibus: sed insanos errores atqꝫ sacrilegos insipientium z ferales ritus pro q̃to fidem orthodoxaꝫ z religiõem xp̄ianaꝫ ledũt ꝯtaminant: inficiunt: radicitus q̃tum phas nobis est extirpare satagimus: z honorem suuꝫ sincerum relinquere veritati.

Est autem ꝑmus articulus q per artes magicas z maleficia z inuocationes nephariaas q̃rere familiaritates z amicitias z auxilia demonũ nõ sit idolatria. Error. Quoniã demon aduersarius ptinax z iplacabilis dei z hõis iudicatur: nec est honoris vl' diuij cuiuscũqꝫ diuini vere seu pticipatiue vel aptitudinaliter susceptiu⁹ vt alie creature rõnales ñ dãnate: nec i signo ad placitũ istituto vt sũt imagies z tẽpla: ds i ipis adoraf

¶ Secundus articulus q dare vel offerre vl' promittere demonib⁹ qualẽcũqꝫ rem vt adipleant desiderium hõis: aut in honorẽ eoꝝ aliqd osculari vl' portare: nõ sit idolatria. Error.

¶ Tertius q inire pactum cũ demonib⁹ tacitum vel exp̄ssum non sit idolatria vel spẽs idolatrie vl' apostasie. Error. Et itendimus esse pactum iplicitum in omni obseruatiõe superstitiosa: cui⁹ effect⁹ non dꝫ a deo vel natura rõnabiliter expectari.

¶ Quart⁹ q conari per artes magicas demones in lapidib⁹: ãnulis: speculis: aut imaginibus noie eorum consecratis vl' potius execratis includere: cogere: z artare vl' eas velle viuificare: non sit idolatria. Error.

¶ Quintus q licitum est vti magicis artib⁹ vel alijs qbuscũqꝫ sup̄stitionibus a deo z ecclesia ꝓhibitis pro quocũqꝫ bono fine. Error. qꝛ ẜꝫ aplm nõ sunt facienda mala vt bona eueniant.

¶ Sextus q licitum sit aut ẽt pmittendum maleficia maleficijs repellere. Error.

¶ Septimus q aliqs cũ aliquo possit dispensare in quocũqꝫ casu vt talib⁹ licite vtatur. Error.

¶ Octauus q artes magice z similes sup̄stitiões z earum obseruationes sint ab ecclesia irrõnabilr̃ prohibite. Error.

¶ Nonus q deus p artes magicas z maleficia inducatur compellere demones suis inuocationib⁹ obedire. Error.

¶ Decimus q thurificatões z suffumigatiões q̃ fiunt in talium artiũ z maleficioꝝ exercitio sint ad honorẽ dei z ei placeant. Error z blasphemia: qm̃ deus al's non puniret vel prohiberet.

¶ Undecimus q talibus z taliter vti non ẽ sacrificare seu imolare demonibus z ex consequenti dãnabiliter idolatrare. Error.

¶ Duodecimus q verba sancta z orones quedaꝫ deuote z ieiunia z balneationes z cõtinẽtia corporalis ab ipuris z alijs: z missarum celebratio z alia opa de gñe bonorum q̃ fiunt ꝓ exercendo hmõi artes excusent eas a malo z non potius accusent. Error. nam p talia sacre res imo ipse deus in eucharistia demõib⁹ tẽtatur imolari: z hec ꝓcurat demon: vel qꝛ vult in hoc honorari simil'r altissimo: vel ad fraudes suas occultãdas: vel vt simplices illaqueet facilius z dãnabilius perdat.

¶ Tertiusdecimus q sancti prophete z alij sancti p tales artes habuerũt suas prohões z miracula fecerunt: aut demones expulerunt. Error. z blasphemia.

¶ Decimusquartus q de⁹ per se imediate: vel per bonos angelos talia maleficia sanctis hõibus reuelauerit. Error z blasphemia.

¶ Quintusdecimus q possibile est p tales artes cogere liberum hõis arbitrium ad volũtatem seu desiderium alterius. Error: z hoc conari facere est impium z nepharium.

¶ Sextusdecimus q̄ ideo artes p̄fate bone sunt: & a deo: & q̄ eas lz obseruare: q2 p eas q̄nq3 vel sepe euenit: sicut vtentes eis d̄runt vel p̄dicūt: vel qa bonum q̄nq3 prouenit ex eis. Error.

¶ Decimusseptim⁹ q̄ p tales artes demones veraciter cogūtur & ɔpellūtur: & non poti⁹ ita se cogi fingunt ad seducēdos homines. Error.

¶ Decimusoctau⁹ q̄ p tales artes & ritus impios p sortilegia: p carminatōes & iuocatōes demonuz p quasdā iuultuatōes & alia maleficia nullus vnq̄3 effectus misterio demonū subseq̄tur. Error. Nam talia q̄nq3 p̄mittit d̄s ɔtingere vt patuit in magis Pharaonis & alibi pluries: vel q2 vtentes seu ɔsulentes pp malā fidem & alia pc̄tā nephāda dati sūt in reprobum sensum: & demerētur sic illudi.

¶ Decimusnon⁹ q̄ boni angeli includātur in lapidib⁹ & ɔsecrent imagines vel vestimēta: aut alia faciāt q̄ i istis artib⁹ ɔtinētur. Error & blasphemia.

¶ Vicesimus q̄ sanguis vpupe vl' hedi vl' alteri⁹ aīalis: vel pgamenū v̄gineū vel coriū leonis & sil'ia h̄eant efficaciam ad cogendos vel repellendos demones misterio h̄mōi artium. Error.

¶ Vicesimusp̄rim⁹ q̄ imagines d̄ ere plumbo: vl' auro: vel de cera alba vel rubea: vel alia mā baptizate: exorcizate: & ɔsecrate seu poti⁹ execrate s̄3 p̄dictas artes: & sub certis diebus h̄eant virtutes mirabiles: que in libris talium recitātur. Error. i fide & phia nāli & astronomia vera.

¶ Vicesimussecūdus q̄ vti talibus & fidem dare non sit idolatria & infidelitas. Error.

¶ XXIII. q̄ aliq demones bōi sint aly benigni: alij oīa scientes: aly nec saluati nec damnati. Error.

¶ XXIIII. q̄ suffumigatōes q̄ fiūt i h̄mōi opationib⁹ ɔuertūtur i sp̄ūs: aut q̄ sint debite eis. Error.

¶ XXV. q̄ vn⁹ demon sit rex orientis & p̄sertim suo merito: & alius occidētis: alius septentrionis: alius meridiei. Error.

¶ XXVI. q̄ intelligētia motrix celi influit i aīaz rōnalē sicut corp⁹ celi influit i corp⁹ h̄uanuz. Error.

¶ XXVII. q̄ cogitationes nostre intellectuales & volitiones nostre interiores imediate causentur a celo: & q̄ per aliquā traditiōem magicam tales possint sciri: & q̄ per illam de eis certitudinal'r iudicare sit licitum. Error.

¶ XXVIII. articulus q̄ per quascūq3 artes magicas possumus deuenire ad visionem diuine eēntie vel sanctorum spirituum. Error.

¶ Acta sunt hec & post maturaz crebrāq3 iter nos & deputatos n̄ros examinatiōe conclusa in nostra congregatiōe generali Parisius apud sanctū Mathurinuz d̄ mane sup hoc sp̄aliter celebrata. Anno dn̄i. 1318. die. 19. mēs Septēb. In cui⁹ rei testioiniū sigillū dicte facultat' ɔp̄ntib⁹ l'ris duxim⁹ apponēdū.

¶ Originale hui⁹ determinatiōis est sigillatū magno sigillo facultatis theologice Parisius.

¶ Sequūtur excerpta p̄ncipalium articulo2 tractatus cuiusdam ɔ̄ errores fratris Joānis de monte sono or. p̄dicato2 Parisius condemnatos.

¶ Prefatio.

Apostolicis verbis edocet parati semper ad satisfactōe3 oī poscenti nos rōne3 de ea que in nobis est fide: ad tuitōe3 ei⁹ quā ɔ̄fitemur orthodoxe: & vt rōnabilis quorūdam erro2 condēnatio Parisius nuper facta: ac iustificatio exorte super hoc cause: & aduersantium oium q̄cūq3 iniusta irrōnabilisq3 conquestio oblocutio atq3 vexatio singulis innotescat: p̄ntem tractatum sb̄ ap̄lice Petri sedis & sedeētis in eam summi pontificis correctōne duximus cōpilādum. In quo vniuersis xp̄i fidelibus q ipsum lecturi vel audituri sunt supplicam⁹ affectu: vt eq⁹ animo puraq3 mētis acie ɔ̄spiciāt vniuersa nobiscū &c. Ad honorē sancte & idiuidue trinitatis cui⁹ fidei cām agim⁹. p̄ntem tractatū aduersus errores fratris Joānis de monte sono or. fratruz p̄dicato2 nup in Parisieñ. studio ɔdēnatos: ex deliberatiōe vniuersitatis study Parisieñ. & sp̄al'r docto2 baccalario2 facultatis theologice ɔpositum in tria capitula distinguem⁹. In p̄mo ad fundāduz ɔcessuz fratrum ɔ̄ dictū fratrem p dictam facultatē theologie: ac ēt ɔcessum inde secutū corā dn̄o ep̄o Parie. ad instantiā vniuersitatis p̄dicte declarabit' qual'r ad dictos ep̄m & facultatē theologie ptinz assertiones hereticas vel in fide erroneas & ɔ̄ asserētes eas Parisius condēnare. In secūdo declarabitur: & tā rōnibus q̄3 auctoritatibus sancto2 & docto2 probabitur q̄ assertiones dicti fratris per cedulam dicte facultatis dicto dn̄o ep̄o tradite fuerunt rōnabiliter condēnate. In tertio q2 magister ac ɔcurator gn̄alis & nōnulli dicti ordinis fratres ɔ̄ dictum ep̄m & sibi adherentes ad sedem apostolicā appellauerunt: inter memoratas dicti fratris assertiones vt ɔ̄fertur dānatas: aliq̄s ad sancti Thome de agno pertinere doctrinā: quā asserunt p ecclīam approbatā: iō declarabit' doctrinā h̄mōi sancti Thome non sic

me non sic

me nō sic approbatā eē ꝙ pp eā oportcat an̄ dcām ꝯdēnatiōem aut dicti epi ꝓcessuʒ aliq̄liter ipedire.

Capitulum primum.

Circa pmum pncipale est hec diuisio pmittenda. Qz diffinitio circa ea q̄ sūt fidei i. approbatio ꝟitatis alicuiꝰ tāq̄ȝ catholice: vl' reprobatio aut ꝯdēnatio opposite falsitatis tāq̄ȝ heretice aut in fide erronee pōt eē dupl'r: vno modo scholastice ꝛ doctrinal'r: aliꝰ auctoritatiue ꝛ iudicial'r: et h̄ ſ'ꝰ modus est duplex ſm ꝙ h̄ auctitas iudiciaria est biptita: vna est simpl'r ſupma: alia est inferior et ſbordinata. Juxta hāc trimēbrem diuisionem q̄ clara ē: sūt tres ꝯclusiōes pncipales declarāde ꝛ deide ex eis q̄dam alie ſbinferēde. Pria erit de diffinitōe iudiciali: ꝛ auctiua ſupma. Scda de inferiori ꝛ ſbordinata. Tertia de doctrinali ꝛ scholastica: ꝛ ipaꝝ ꝓbatio pncipaliter fundabitur in iure diuino.

Prima igr̄ ꝯclusio ē. Ad scām sedē aplicam ptinet aucte iudiciali ſupma circa ea q̄ sunt fidei iudicial'r diffinire. ꝛ h̄ ꝓbatur: qz ad illiꝰ tāq̄ȝ ad ſupmi iudicis auctatem ptinet in fide iudicial'r diffinire cuiꝰ fides nūq̄ȝ ꝺficit. ſʒ scte aplice sedis fides nūq̄ȝ deficit: igr̄ ꝛc̄. maior ē nota. sed minor ꝓbaꝑ. Qz de hac sācta sede i ꝑsona petri apl'i i ea ꝑsidēris dictū est. Petre rogaui ꝓ te vt nō deficiat fides tua. Luce 22. Propter qd̄ dicit Cyprianꝰ. 93. di. Qui ꝛc̄.

Secūda ꝯclusio ē ꝙ ad epos catholicos ptinet aucte inferiori ꝛ ſbordinata circa ea q̄ sunt fidei iudicial'r diffinire: ꝛ h̄ ꝓbatur: qz ad eos ptinet iudiciali aucte inferiori ꝛ ſbordinata i fide diffinire ad quos ptinet ꝯsil'r eccl'iam regē. Sed ad epos catholicos ptinet scdm: igr̄ ꝛ pmum. maior pʒ: qz eccl'ie regimen maxie ꝯcernit fidem: ꝛ iō cui iure diuino ꝯmittitur eccl'iam regē: ei eodem iure ꝯmittitur ꝺ fide cognoscē ꝛ iudicare. sed minor ꝓbatur aucte Pauli. actuū. 20. ca. vbi dicit. Attēdite vobis ꝛ vniuerso gregi in quo vos spūssanctus posuit epos ecclesiaȝ regē dei. Vn̄ pʒ ꝙ iure dīno ꝛ aucte spūssācti epi positi sunt ad regimē ecclesie dei. Regimen aūt importat iudicialē auctatem. ergo seqtur ꝙ ad eos ptinet aucte iudiciali inferiori ꝛ ſbordinata et ſupme aucti ſbiecta eccl'iam regē: ꝛ ꝑ ꝯn̄s ꝺ fide cognoscē ꝛ in ea diffinire. Vn̄ pʒ ꝙ de tali regimine ad fidem ptinere loquatur Apostolus ꝛc̄.

Tertia ꝯclusio est ꝙ ad doctores theologos ptinet determinare doctrinali ꝛ scholastica circa ea q̄ sunt fidei doctrinal'r diffinire ad quos ptinet sacrā scripturam docere ꝛ ex ea hereticas assertiōes ꝛ in fide erroneas reprobare. ac ꝟitates catholicas approbare. ſʒ ad doctores theologos ptinet scdm: igr̄ ꝛ pmuȝ. Probatōes minoris ꝛ maioris vide si vis in dicto tractu. Ex ꝑdictis ꝯclusiōibus pʒ rn̄sio ad pncipalē articulū. s. ꝙ ad epm Parisien̄. ꝛ ad theologie facultatē ptinet assertiōes hereticas aut i fide erroneas ꝛ ꝯ̄ eas asserentes Parisiꝰ ꝯdēnare. Qr ꝑ scdam ꝯclusiōem pʒ ꝙ hoc ad epm ptinet diffiniēdo iudicial'r. Et ꝑ tertiam ꝯclusiōem pʒ ꝙ ad facultatem theologicā ptinet diffiniēdo doctrinal'r. Sʒ adhuc ad magis fundādum ꝓpositū tres alie conclusiones ex premissis sunt ſbinferende.

4ꝰ igr̄ ꝯclusio est. Qz ad dictos epm ꝛ facultatē thie ptinet nō solū ꝯiūcti ſʒ ꝛ diuisiȝ modis ꝑdictꝫ assertiōes hereticas aut erroneas ꝯdēnar̄: lʒ tn̄ qn̄q̄ȝ rōnabil'r ꝯsueuerit in hmōi cōdēnatiōe ꝯiuncti ꝓcedere. Probatiōes dimittunꝑ h̄ cā breuitatis.

5ª ꝯclo ad dictā facultatē thie ꝯ̄ certas ꝑsonas. s. ꝯ̄ singl'ares magros ꝛ baccalarios eidē facultati iuratos. ptinet qn̄q̄ȝ nō solū doctrinal'r ſʒ ēt iudicial'r aliqꝰꝰ assertiōes hēticas aut erroneas ꝯdēnare. Et hec ꝯclusio ꝓbaꝑ ex triplici radice. Prima ꝓbatio fundaꝑ ex cōcessa eis ptāte ꝛc̄. Scda ꝓbatio fundatur in obseruata ꝯsuetudine ꝛc̄. Tertia eiusdem cōclusionis ꝓbatio fundatur in publica vtilitate ꝛc̄.

Sexta ꝯclusio est ꝙ ad ſupiorē iudicē ptinet ꝓcessuȝ ꝑ dictos epm ꝛ facultatē theologie scīn nec sine mag̃ ꝛ nōbili cā fauorabil'r ipedire: nec approbatiōi ꝯ̄ eos ꝟcā fidei iteriecte sine matura deliberatiōe ꝛ ꝑuia iformatōe deferre. Et h̄ ꝓbatur: qz ꝛc̄.

Ex predictis conclusiōibus ad ꝓpositum applicatis pʒ luce clariꝰ iustificatio ꝓcessus facti ꝯ̄ dictuȝ fratrem Joānem sicut pʒ in singulis articulis.

Primus igr̄ articulus est: ꝙ cum dictus frater infrascriptos errores Parisiꝰ in scholis publice dogmatizauerit ꝛ coram facultate theologie euocatuꝫ per decanum eiusdē facultatis monit us charitatiue ipsos corrigere recusauerit: protestans eos vsq̄ȝ ad mortem velle defendere: dicta facultas errores huius potuit ꝛ merito debuit doctrinal'r ꝯdēnare. Prima pars. s. ꝙ hec potuit: patet ꝛc̄.

Secundus articulus est ꝙ dicta facultas theologie coassumptis sibi magistris aliarum trium facultatū vniuersitatis Parisien̄. dictos errores ꝑus ꝑ eos exaiatos ꝛ doctrinal'r ꝯdēnatos mēito ꝺbuit dn̄o epo Parisiensi tanq̄ȝ iudici ordinario iudicialiter denunciare. ꝛ hoc clare pʒ ex secunda conclusione: ꝛ eius probatione: sed adhuc ꝛc̄. Quaōbrem

pnominate facultatis theologice magri trib⁹ alijs facultatib⁹ sibi coassūptis ꝛ coadiūctis nūciauerūt eccl'ie. Ex qbus pꝫ triplex ratio denūciationis predicte quā secreta ꝛ charitatiua monitio precessit lꝫ tū hoc non esset necesse sicut pꝫ ex doctrina sancti Thome.2.secūde.q.38.articulo.7.vbi docet ꝙ peccata publica sunt publice arguēda: iuxta illud apostoli ad Thi.5. Peccantem coram oibus argue vt ceteri timore hēant. Qđ intelligit đ pctis publicis vt Aug⁹ dicit in lib. de verbis domini ꝛc.

¶ Terti⁹ articulus ē ꝙ dicta facltas in scholis suis theologicis ꝛ dictus eps in locis sue diocesis pmissorum errorum dogmatizationē publicationem aut defensionem finaliter inhibere potuerunt: ꝛ debuerunt iudicialiter prohibere.

¶ Sed huic articulo opponūt tria q̄ ponit dict⁹ frater in supplicatōe sua seu q̄rela dño pape exposita: in qua fere tot sunt mēdacia ꝙ sunt verba. Primuꝫ est ꝙ alique ꝯclonum suarum trahūtur ex doctrina sancti Thome quam facultas tūc alia exp̄sse cōmendauit: ꝛ dñs Stephanus eps Parisieñ. p suas lr̄as approbauit. Scđm est ꝙ dñs Urban⁹ papa.5.per ei⁹ bullam vniuersitati study Tholosani scripsit ꝛ voluit eiusdem sancti doctrinā tanq̄ꝫ bñdictaꝫ ꝛ catholicā seq ꝛ teneri a xp̄icolis ꝛ studiosis ꝛ eam pro virib⁹ ampliari. Tertiū est ꝙ soli⁹ sedis apl̄ice est declarare damnare ꝛ approbare. postea concludit ꝙ dictus dñs episcopus apponēs faciem in messem sūmi pōtificis dictas ꝯclones pnūciauit ꝛ decreuit falsas hereticas ꝛ erroneas: ꝛ cāꝫ reddit ibidē: q: ista que tangūt fideꝫ sunt de maioribus eccl'ie causis: ꝛ q̄ ad solū sūmū pōtificē p exaiatione ꝛ decisiōe deferri debent: ex qb⁹ seq videt ꝙ nec eps nec facultas predicta ꝯclones pdictas potuerunt iudicial'r damnare: nec earum dogmatizationem aut publicatōeꝫ vel defensionē final'r cohibere: ad illa aūt facil'r rūdet: vñ ad pmū rūdet vniuersitas in suis lr̄is patentib⁹. Nos ingt millesies dixim⁹ ꝛ vt videm⁹ non sufficit: q̄l'r sci Thome doctrinam in dicta nr̄a ꝯdēnatiōe neq̄ꝫ reprobam⁹: sed hūc eiusqꝫ fautores doctrinaꝫ ei⁹ ad distortū fidei qꝫ absonū sensuꝫ adaptātes: aut vltra quaꝫ fieri dꝫ ꝯ eiusdē doctoris documētuꝫ dilrtantes ꝯdēnamus: audacter asserimus: ꝛ h̄ clare patebunt ex dicendis in scđo ꝛ tertio capl'is: vbi māifeste pbabitur ꝙ pdicte erronee ꝯclusiones nō trahunt ex doctrina sancti Thome sed magis ꝯriant eidem. Ad 2ᵐ rūdet ꝙ ex pdicta bulla dñi Urbani vel ex pallegata lr̄a dñi Stephani epi aut alia q̄cunqꝫ lr̄a autentica nō pōt sufficiēter ꝯcludi ꝙ sc̄i Thome doctrina sit in oibus approbata: sicut clare oñdet in tertio ca. hui⁹ tractat⁹. Et ad hoc adyciūt aliq talē rōnē. Illa doctria nō pōt sic eē in oibus approbata que mlta ꝯtinet in fide erronea. Sed vt dñi pdicta sancti Thome doctrina nō solū in mā de absoluta necessitate creature: de q̄ p̄ntis ꝯtrouersie inferi⁹ in trib⁹ vltis ꝯclonib⁹ tertij.c. spāl'r tractabit: sed etiā in plib⁹ alijs multa ꝯtinet in fide erronea: qđ declarant. Nam in pma pte sūme.q.47.arti.vl. in rñsione vltimi arti. dicit ꝙ non est possibile aliam terrā esse q̄ꝫ istā: q: ois terra nāliter ferret ad hoc mediū vbicunqꝫ esset: ꝛ notū est ꝙ nō loqtur de potentia nature. Itē in articulo vltimo dicit ꝙ impossibile est duos angelos esse vnius spēi: ꝛ ꝙ impole est eē plēs albedines separatas a substantijs que vident esse ꝯ articulū de oipotentia dei ꝛ contra veritates creditas circa sacr̄m altaris. Item infra.q.75.3.articu.3.ꝛ vi.ꝛ in qōnib⁹ disputatis tenet articulum de vnitate forme ſbalis in hoie q est decim⁹ q̄rtus articulus quinte partis de euan. eterno. dānatus p Alexandrū. Item ex hac opione Thome de vnitate forme sicut dicit in glosa Ocham in dialogo suo ꝯclones sequūt que in āglia fuerūt scandolose. s. ꝙ corp⁹ xpi nō fuit idē numero viuū ꝛ mortuū: et hoc ꝯcedit scūs Thōas in qōnib⁹ disputatꝫ qōne.63. qđ nō fuit simpl'r. Unde seqtur vltra ꝙ caro mortua nunq̄ꝫ fuit viua: ꝛ ꝙ corpora sanctoꝝ mortuorum nunq̄ꝫ fuerunt corpora sanctoꝝ viuentiū ꝛ iō reliqe corpoꝝ sc̄toꝝ nunq̄ꝫ fuerūt ptes corpoꝝ viuentiuꝫ: nec corp⁹ xpi qđ fuit vulneratū in cruce iacuit in sepulchro: q̄ oia sunt absurda. Ex qb⁹ ꝛ alijs plubus errorib⁹ ꝯ quos qdaꝫ doctores spāles cōposuerunt tractat⁹ ꝯcludūt isti ꝙ hi⁹ doctrina nō pōt eē in oib⁹ approbata: nec hoc obstat ei⁹ sc̄titati vel canonizationi: q: nō obstāte glīoso martyrio Cypani ipse errauit in fide sicut pꝫ.4.sniaꝝ distin.6.ꝛ infra dicet.c.3. Uñ sanctitas vite nō infert sanctitatē doctrine sicut pꝫ de Papia martyre q fuit patronus secte hētice. Uñ ex hys oib⁹ inferūt ꝙ pdicta approbatio vrbani qnti non est hui⁹ doctrine approbatio vlis ſꝫ tāq̄ꝫ doctrine vtilis: ꝛ in mltis pbabilis sicut doctrina pape magral'r dicta sola hꝫ auctē magralēꝫ sicut dñs Inno. iiij. de suo appatu testat⁹ est. Sed de hac materia copiosius infra dicetur in tribus primis ꝯclusionib⁹ tertij capitu. ꝛ ideo breuius pertransimus. Ad tertium obiectuꝫ rūdetur

primo q nec facultas rc. ¶ Cap. 2.

Circa secundū pncipale in quo declarandū ē q assertōes dicti fratris p cedulā thie facultatis dicto dño epo traditā fuerūt rōnablr cōdemnate: premittēdū est vnuz pambulū gñale qd in aliqb dictaz assertionū r earum odēnatione est necessario pnotandū vz. Q lz aliq ppō vel assertio possit hēre aliquem sensum verum: tamen pōt rōnabiliter odēnari tanq̄ reuocanda pp aliuz sensum falsuz in ea vel in ei pbatione intellectum. Et hec suppō pbatur tam rōnib q̄ auctoritatib sanctorum doctoz r spālr ex dictis sancti Thome de aquino: vt pars aduersa rc.

¶ Quarto pbaf suppō pmissa r singlr declaranda est p exemplū sūptum ex doctrina eccie. Nam p ecciam nōnūq̄ assertio ambigua habēs aliquez sensum catholicuz est damnata: imo qñq̄ assertiones odictorie bm vocem per eam sunt dānate: r iō altera earuz vel vtraq̄ aliquē habet sensum catholicum. Et ecce exēplum manifestū. Nam Isidorus in lib. ethimo. c. 19. lib. 8. r habetur. 24. q. 3. c. qdā aūt: apte insinuat q vtraq̄ istarum de creat mala deus nō creat mala: est heresis odēnata: vnde r assertiores vtriusq̄ reputat hereticos dictos Coliciani a quodā colico nominati: q dicunt deuz non facere mala: contra illud quod scriptū est. Ego de creans mala. Floriani a floriano q ecōtrario dicūt deum creasse mala contra illud quod scriptuz est. Fecit deus oia bona. Ex quib colligitur qd vtraq̄ istarum est heresis cōdēnata: r tamen ista assertio: deus creat mala: habet aliquem sensum catholicuz scilicet istum deus creat mala pene: r similiter ista: deus non creat mala: habet sensuz catholicū. s. istū deus non creat mala culpe rc. Hac igitur suppositione pambula sic firmiter stabilita: singulatiz declarandum est: q assertiones dicti fratris fuerunt rationabiliter condemnate. Prima igitur propositio sua fuit.

¶ Maior est vnio hypostatica in christo q̄ vnio trium personarum in essentia increata.

¶ Scda: possibile est esse aliquā creaturā puram in puris nālibus q̄ ita posset sibi r hoi mereri sicut aia xpi ocurrente grā hītuali: non est tñ aliq possibilis que taz ouenīēter ogruēter sufficiēter hoiem posset redimē r saluare sicut xpo. Et ista odēnatur reuocanda tanq̄ falsa r male sonans r erronea ad intellectum pbationis sue scilicet de gratia anime christi quo ad primam eius partem.

¶ Tertia aliqua pura cratura rōalis pōt in puris nālib beatifice dei essentiā intueri: r hanc dicit patere de creatura pdicta. Et ista odēnatur reuocanda als Parisius damnata tanq̄ erronea in fide.

¶ Quarta: aliq pura creatura est possibilis perfectior aia xpi in merendo puta grā aie xpi. Et h dānatur reuocāda tāq̄ falsa erronea absurda in theologia: r phia: r theologice doctrine irrisiua. Addidit huic ppōni istam verificationem: r si non quo ad quātitatē meriti tñ quo ad modum merendi: r hec omnia eidem prodesse non possunt.

¶ Quinta videf mihi q talis creatura si poneref esse simpliciter genus. Et hec condēnatur reuocāda sicut immediate precedens.

¶ Sexta. ponere aliqd creatum vel aliqua creata esse simpliciter r absolute necesse ē nō esse o fidem. Et hec odemnaf reuocanda tanq̄ falsa r male sonans in fide bm cōem modum theologorum.

¶ Septima. necesse eē nō repugnat eē cātum r h odēnatur reuocanda tanq̄ falsa r erronea in fide.

¶ Octaua: magis est osonū fidei ponere aliqd citra primū esse absolute r simplr necesse esse q̄ ponere ipm sine aliqua additione esse necesse eē. Et h odēnatur reuocāda tanq̄ falsa r erronea pter falsam iplicationē r erroneā cōpationis quam includit q aliquā creatā eē necesse eē. s. sine aliqua additione est osonuz sacre scripture: r p oñs aliqd creatum est increatum: qd otradictionem includit.

¶ Nona asserere aliquid fore veruz qd est o sacrā scripturā est expssiue contra fidē h odēnaf reuocāda tanq̄ falsa r iniuriosa sanctis r doctorib si eam intelligat vlr put in pbatione eius videf ptendē.

¶ Decia. nō oēm hoiez preter xpm oxisse ab Adā petm originale est expsse contra fidem. Et h dānatur reuocanda tanq̄ falsa scandolosa r piarum aurium offensiua presumptuose asserta non obstante pbabilitate questionis: vtrum beata virgo fuerit in peccato originali concepta rc.

¶ XI bēām mariā vginē r dei gēitricē non oxisse petm originale est expresse o fidem. Et hec odemnatur reuocāda tanq̄ falsa scandolosa presumptuose asserta r piarum aurium offensiua.

¶ XII tm est o sacrā scripturā vnū hoiem eē exēptū a petō origiali pter xpz sic si decē hoies ponenf exēpti. Et h odēnaf sic pcedēs reuocāda tāq̄ falsa scādalosa psūptuose asserta r piarū auriū offensiua

¶ Tredecia: magis est expresse o scripturā sacram btām virginē non eē oceptam in peccato originali

q̄ asserere ipsaz sic̄ fuisse btām ꝛ viatricē ab instāti
sue ꝯceptionis vel scītificationis. Et postq̄ꝫ ꝓbauit
corrclariuz: dixit q̄ pari mō videreť dici q̄ magis
est exp̄ssuz ipsaz vnitaz fuisse hypostatice: ꝛ h̄ idem
in ꝯsistorio ꝛ in scripto suo coram iudicib' recitauit
Hec aūt ꝑpō ꝯdēnať sic̄ p̄cedēs reuocāda tāq̄ꝫ falsa
scandalosa p̄sūptuose asserta ꝛ piaꝝ auriū offensiua
ꝛ merito potuisset rigorosius ꝯdemnari: quia nulla
precedentium est ita temeraria.

¶ Quartadecia ꝛ vltia. In expōne sacre scripture
siue d̄clarādo p ecclīaz siue p doctores siue excipiē-
do p q̄cūq̄: de sacra scriptura ꝛ nō aliūde trahēda
est deteriatio declaratio siue exceptio: sicut i grāma
tica ꝯ regulas poni in eadez exceptio repiť. Et hec
ꝯdēnať reuocāda tāq̄ꝫ falsa ꝛ erronea: sic intelligat
q̄ exceptio vel expō sit trahēda exp̄sse: ꝛ explicite
ex scriptura sacra ꝛ nō aliūde ꝑut videť p̄tēdē: al̄r
nō eēt ad ꝓpositū suū: haꝝ ꝓpōnum improbatiōes
diffuse ꝛ pulcherrime ponunť in dicto tractatu.

¶ Caplm. 3.

Circa tertiuz p̄ncipale in quo d̄clarandū est q̄ doctria sancti Thōe nō sic est approbata q̄ pp eaz oporteat añ dictam ꝯdēnationez aut dicti epī ꝓcessuz aliq̄l̄r impedire: p̄mittēda est hec diuisio. Q2 aliquā doctrinā eē p ecclīaz approbatā pōt tripl̄r itelligi vno mō q̄ talis doctrina sit p ecclesiaz tāq̄ꝫ vtilis ꝛ in fide ꝓbabil' acceptata: ꝛ tāq̄ꝫ talis iter scholasticos diuulgata. Scdo mō q̄ talis doctrina sit sic approbata q̄ oporteat credē q̄ ipsa sit in omni sui pte vera. Tertio mō sic vt ipsa sic sit approbata vt oporteat credere q̄ ipsa in nulla sui p te sit in fide erronea vel heretica. Nam multa sunt falsa que nō ptinent ad fidē que tamen nō inducūt erro2ē ꝯdēnabilē: ꝛ in talib' nō cadit heresis: q2 he resis importat corruptionē fidei xp̄iane. In talib' autez falsitas aut erro2 ad corruptionē fidei xp̄iane non ptinet vt dicit sanct' Tho. ij. ij. q. de heresi ar. ij. Et ideo pꝫ approbatio alicui' doctrie secūdo mō maio2 est approbatōe alicui' tertio modo. Primus aūt modus approbatiōis multum differt a duob' alijs q2 multe sunt doctrine illo p̄mo modo appro bate que ꝯtinent non solū falsa imo etiā quedā in fide erronea vt inferi' patebit. Vñ p̄m' modus ap probatiōis cōis est m̄ltis doctrinis seu libris vl' tra ctatib' scōꝝ ꝛ docto2: sed scōs ꝛ terti' valde paucis script⁊ ꝯueniūt. s. soli doctrine scripture sacre ꝛ vlis eccl̄ie vt qdā dicunt: sicut appebit ex dicendis: ꝛ iō vterq̄ ipsoꝝ maio2 est p̄'. Quilz aūt p̄dictoꝝ mo dorum pōt s̄bdiuidi: q2 talis approbatio alicui' do ctrie p̄t eē exp̄ssa vl' tacita. Exp̄ssa qdē p scripturā autēticā sic p auctē scripture diue vl' ꝯstitutōez ec clīe vl' bullā aplīcā aut aliā l̄raz autēticā alicui' ꝑso ne vl' collegij in h̄ ptātē h̄ntis. Et sic exp̄sse appro bata est doctria scripture sacre noui ꝛ veteris testi: gñaliū ꝯciliorꝝ: epl̄aꝝ d̄cretaliū: ꝛ quorūdā opuscl̄o rum scōꝝ patꝝ: sicut pꝫ ex d̄creto Gel. pape. 15. di. c. scā romana. Tacita v̄o p̄t eē alicui' doctrie appro batio p tolerātiā seu pmissionē eccl̄ie: ꝛ sic m̄lte sūt doctrine approbate n̄ solū scōꝝ patꝝ sꝫ ēt quorūdā doctoꝝ ꝛ magr̄oꝝ q scripserūt sūmas ꝛ lecturas di uersas: ꝛ in qbusdā iter se aduersas tā in th̄ia q̄ꝫ in iure cano: sicut pꝫ de m̄ltis doctorib' vniuersitatis pisiñ. ꝛ alioꝝ studioꝝ. Et h̄ tacita eoꝝ approbō h̄r iplicite ex p̄allegato d̄creto Gelasij pape vbi diciť. Opuscl̄a atq̄ꝫ tractat' oiuz patrū orthodoxoꝝ q in nullo a scīō romane eccl̄ie ꝯsortio duiauerūt nec ab ei' ꝑtiōe seiūcti sūt: legēda d̄cernim'. Vñ q2 h̄ gñaliter oiuz illoꝝ magr̄oꝝ vl' doctoꝝ q h̄mōi sunt approbata tacita. s. ꝛ iplicita lꝫ nō explicita: sꝫ de opus culis eoꝝ diligēter seruādū est q̄ ibidē seqť. Q2 cū h̄ ad catholicoꝝ man' aduenerit. b. apl̄i Pauli sn̄ia p̄cedat: oia ꝓbate qd̄ bonū est tenete. Juxta p̄mā di sionē d̄clarāde sūt tres p̄ncipales ꝯcl'ones circa ap probatōez doctrine scī Tho. deinde alie tres sp̄āles circa doctrinā ei' de absoluta nec̄tate creature. Pri ma igr̄ ꝯcl'o est. Doctrina sc̄i tho. i opusculis suis theologicis ꝯtēta. p̄° est p ecclīaz approbata ꝛ tāq̄ꝫ vtilis ꝛ ꝓbabilis diuulgata: ꝛ hoc ꝓbatur q2 ꝛc̄. Scd̄a concl'o est. Predicta sc̄i tho. doctrina nō est scd̄o mō p ecclīā approbata sic. s. q̄ oporteat credeť q̄ ipsa in oi sui pte sit vera: ꝛ hec ꝓbať q2 ꝛc̄. 3ª ꝯ°. Prefata sancti tho. doctrina n̄ est tertio mō p̄dcō p ecclīaz approbata: sic. s. q̄ oporteat credere q̄ ipsa in nulla sui pte sit in fide erronea vel h̄etica: ꝛ hec ꝯ° ꝓbať q2 ꝛc̄. Scd̄o p̄ncipal̄r ꝓbať tertia ꝯ°: q2 de illa nō opꝫ credere doctrina q̄ ipsa in nulla sui pte sit in fide erronea vel h̄etica in q̄ qdē ꝯtineñť mul te ꝯrietates ꝛ repugnātie: ēt in m̄a ad fidē ptinēte sed multe h̄mōi repugnātie ꝛ ꝯrietates cōtinenť in doctria scī Thome: igiť ꝛc̄. Maio2 est nota: sꝫ mi no2 ꝓbať: ꝛ d̄ m̄lt' exēpl' breuitat⁊ cā pauca poneť.

¶ Primū exēplū est q2 p̄mo sn̄iaꝝ di. 11. arti. 4. te net sanctus Thomas q̄ pater ꝛ filius possunt dici duo spiratores sicut spirantes. In prima vero par te summe sue. questi. 36. artitu. vltimo dicit q̄ sunt vn' spirato2 ꝛ nō duo: ꝛ tñ hec materia multum ad

fidem

fidez ptinet: cū in ꝯcilio Lugdunē. sb Gregorio x. celebrato fuerit diffinitum ꝙ spūſſcūs a p͞re ⁊ filio nō duab⁹ ſpiratiōib⁹ ſed vnica ſpirōne ꝓcedit ſicut pꝫ. in ca. fideli. ex tra de ſūma tri. ⁊ fi. ca. lib͞ro. 6.
¶ Scđm exēplum eſt qꝛ in ſcđo ſniaꝝ di. j. dicit ꝙ creatio inſtrumētalr̄ cōicari potuit creature. ſuſtinens in hoc opionē magr̄i li. 4. diſt. 5. in qua tamē ab alijs doctorib⁹ cōiter nō tenet̄. In p͞ma vero pte ſūme. q. 45. arti. 5. dicit ꝙ nō: ⁊ idez dicit in ſcđo contra gentiles. c. 21. ⁊ in queſtione de veritate.
¶ Tertiū exēplū pōt poni qꝛ in ſcđo ſniaꝝ ⁊ ſimlr̄ in quarto tenet ꝙ oīs hō p̄ter xp̄m cōcipit̄ in pctō originali: ⁊ in p͞mo tenet ꝙ beata virgo nō fuit ꝯcepta in pctō originali ſicut ſupradictū eſt: ⁊ tn̄ pars aduerſa ꝯ quā agimus aſſerit ſcđꝫ expreſſe eſſe imo exp̄ſſiſſime contra fidem: ⁊ ideo habꝫ concedere ꝙ doctrīa ſancti Thome in hac pte eſt in fide errōea.
¶ Quartū exēpluꝫ qꝛ in tertio ſniaꝝ. di. 6. q. ij. ar. ij. dicit ꝙ p͞ma opinio ibi poſita a magr̄o nō eſt heretica lꝫ ſit falſa. ſ. filius dei aſſumpſit hoiem ex humana carne ⁊ in aīa rōali ꝯſtitutū: ⁊ ille hō cepit eē deus ⁊ deus cepit eſſe hō ille. In tertia vero pte ſūme. queſti. ij. arti. iij. in fine dicit ꝙ eſt heretica ⁊ dānata in concilio.
¶ Quintū exēpluꝫ eſt qꝛ in q̄rto ſniaꝝ di. 38. arti. iiij. i ſolōne tertij argumēti dicit ꝙ papa pōt diſpēſare in voto ꝯtinētie. ⁊ in. ij. ij. q. 88. arti. 11. dicit ꝙ non allegans decretalē. Cū ad monaſteriū: ex̄ đ ſta. mona. vbi in fine illi⁹ decretal' di ꝙ abdicatio ꝓꝓetatis ſicut ⁊ cuſtodia caſtitatis adeo eſt ānexa regule monachali vt ꝯ eaꝫ nec ſūmus pōtifex poſſit indulgere. Sed hec ſcđa opio videt̄ eſſe erronea in fide cum ſit ꝯ obſeruantiaꝫ eccl'ie que in tali voto nūq̄ꝫ diſpēſauit: ſicut oñdit dñs durandus in. 4.
¶ Sextū exēplum gn̄ale qđ ſumit̄ ex quodam tractatu ſancti Thome de ꝯcordia quorūdam dictorū ſuoꝝ inter ſe diſcordantiū: q incipit Pertranſibūt plr̄imi ⁊ multiplex erit ſcīa: vbi multa diuerſa ⁊ aduerſa que in doctrina ſua ꝯtinent̄ corrigit ⁊ expōit Et qꝛ diffīle eſt ꝙ tunc nō oīa hmōi ſibi occurerūt: ideo in fine ꝓlogi ſui ſupplicat libroꝝ ſuoꝝ lectoribus ita dicēs. Siqs aliqđ iuenerit nō cōcordāter ſi nō ſit manifeſta cā dicendi ex q̄ bꝫ Hylariū acciptēda eſt itelligētia dictoꝝ: diſcretiorē ⁊ magis exercitatū ꝯſulat. Si v̄o non fuerit inuentuꝫ qūo vtrūq̄ꝫ ſtare: poſſit id illoꝝ eligat qđ magis ꝯſonū veritati iudicauerit: alteꝝ v̄o ū ſibi ꝑſi reuocarem⁹ ſi talis diſcordia nobis occurreret. Ex q̄ꝰ octō correlarie ſeq̄t ꝙ ſi in doctrina ſancti Thome aliqua aſſertio repꝑiretur que eēt heretica aut in fide erronea: non pp̄ h̄ ſeq̄ret̄ ꝙ aſſerens fuiſſet hereticus: qꝛ. ſ. eam ptinaciter non aſſeruiſſet cū ad reuocatōēꝫ humilr̄ ſe offerat. Sic enim btūs Cyprianus ⁊ btūs Hiero. licꝫ erroneas opiones vel hereticas ſcripſerint q̄s reuocaſſe non legunt̄ vt infra dicet̄: qꝛ tn̄ eas ptinaciter nō defenderunt nō ſunt heretici iudicandi ⁊c̄. Et ꝓpter hoc ſolū ꝙ hereſim tenuerit verbo vel ſcripto nō eſſet poſt mortē de hereſi accuſandus niſi ꝓbari poſſet ꝙ talē hereſim ptinaciter tenuiſſet. Et hoc pꝫ ex dictis ſancti Thome in. ij. ij. q. de heī. ar. ij. in ſolutione ad tertium argumentuꝫ vbi allegat Aug. 24. q. 3. dicentē. Si q ſniam ſuaꝫ q̄uis falſam atq̄ꝫ ꝑuerſam nulla ptinaci animoſitate defendunt querunt aūt tacita ſolicitudine veritatē corrigi parati cum inuenerint: neq̄q̄ꝫ ſunt inter hereticos cōputandi. Unde ꝯcludit ꝙ ſi aliq doctores diſſenſiſſe vident̄ i eis vl' ꝯ ea quoꝝ nihil intereſt ad fidēꝫ vel etiam in qbuſdā ad fidē ptinentib⁹ que nōduꝫ erāt p eccl'iaꝫ deteꝛiata: nō eſt viciū hereſis: poſtq̄ꝫ aūt eēnt determinata auctoritate eccl'e vl' ſiqs tali determinationi ptinaciter reſiſteret vl' repugnaret: hereticus eſſe ſentiret̄. Et hec dicit ſcūs Thōas ꝓpter diſſenſionē que fuit inter Hiero. ⁊ Aug. circa ceſſationē legaliū. Ex qbus oīb⁹ ſatis pꝫ ꝙ idem ſanctus Thomas q Aug. ⁊ in regula ⁊ in doctrina ſeq̄tur ſicut magr̄m diſcipl's: dicere potuit ⁊ đbuit cuꝫ eodē Aug. errare potero ſed hereticus nō ero: quia non opꝫ credere ꝙ doctrīa ſua in nulla ſui pte fuerit heretica vel in fide erronea licet ipſe non fuerit hereticus.
¶ Tertio ꝓbatur eadem ꝯcl'o ꝙ ſi oporteat dicere ꝙ hmōi doctrina in nulla ſui parte ſit in fide erronea vel h̄ētica: hoc maxie eēt qꝛ ipſa eſt per eccl'iaꝫ approbata. Sed aliq̄ eſt doctrina multomagis approbata q̄ꝫ doctrina ſcī Thome que tn̄ in aliq̄ ſui pte eſt heretica vel erronea in fide: igr̄ h̄ etiā ſine vlla temeritate dici poterit de doctrīa ſcī Thome nō obſtante eius approbōne: ꝯña eſt clara ⁊ maior non qꝛ illi fundamento innititur pꝰ aduerſa. Sed minor ꝓbatur p multa exēpla: ⁊ vt maioribus ad minora ꝓcedat̄. Primum exēplum ponit̄ de doctrina bti Petri apoſtoli quā nulli dubium eſt eſſe magis approbataꝫ q̄ꝫ doctrinā beati Pauli pro oībus ad fidem ptinentib⁹: que v̄bo aut facto docuit: conſtat ꝙ hmōi doctrina in aliqua ſui pte fuit in fide erronea. ſ. in illa pte in qua Paulus apl's euꝫ rep̄hedit:

de qua rephensione d. ad Gal.ij.cap. Cũ aũt venis/set cephas antiochiã in facie ei restiti q rephẽsibi/lis erat. Et cãm rephensionis ipsius et alioꝝ p eius doctrinã errantiũ sbdit: q certe non recte ambula/bat ad veritatem euangelij. Et sic ptꝫ q errabat ꝯ ṽitatẽ euãgelij: q eiꝰ doctrina erat in hoc in fide er/ronea. Uñ ẽt pꝫ q in errore fidei minor rephende/re põt ꝯtulꝫ maiorẽ: cum Paulus sic rephẽderit Petrũ pncipẽ aplõꝝ: et iõ nõ dꝫ mirꝫ nec temera/riuꝫ iudicari si minores doctores rephenderẽt sctm̃ Thomã vbi oñderunt eum errasse in mã fidei.

¶ Scdm exẽplũ est d doctrina sancti Cypriani q inter doctores approbatos pmus noiatur in decre/to Gelasij pape. 15. di. c. sãcta romana: et tñ eius do/ctrina in aliqbꝰ fuit erronea. Unde de baptismo p/uuloꝝ eundẽ rephendit Aug. de ꝯse di. 4. ca quõ: et merito erat rephẽdẽdus lꝫ eẽt sanctꝰ martyr et in signis sicut ponit. 32. di. cap. porro. Reprehensibil' aũt erat q. s. baptisma hereticoruꝫ lauacrũ diaboli appellabat. Unde Aug. lib. ij. contra quendã dona/tistaꝫ de scripturis Cypriani dicit sic. Qđ in eis di/uinaꝝ scripturaꝝ auctoritati ꝯgruit cũ laude eius accipio: quod aũt nõ ꝯgruit cum pace eius respuo et infra. Uiri huiꝰ laudem asseq nõ valeo: eius mul/tis litteris mea scripta non comparo: eius ingeni/um diligo: eius laude delector: eius charitatem miror: eius martyriuꝫ veneror. Hoc qđ alr sapuit non accipio: q eccłia non accipit p qua sanguineꝫ fudit. Tertiuꝫ exempluꝫ est de doctrina beati Hie/rony. qui in predicto decreto Gelasij inter appro/batos doctores numeraf. Cuiꝰ eloqum vt Aug. de eo ait contra Julianuꝫ: ab oriente in occidentẽ in/star solis refulget: ac etiaꝫ in tm̃ defert eccłia vt sa/cre scripture testimoniũ pceteris interptibꝰ ex eiꝰ translatione suscipiat: et tamen ꝯstat q eius doctri/na in aliq̃ sui pte ꝯceditur fuisse erronea etiã in his que ad fideꝫ et doctrinã apłicam ptinere noscunf. Nam sicut hẽtur in decretis. 26. di. circa doctrinã beati Pauli apłi dicentis: opꝫ episcopũ esse vnius vxoris virum et nõ pliũm Hiero. et Aug. ꝯrias sen/tentias ptulerunt Hinc est q glosa in predicta di. c. j. dicit q male sentit b Hierony. Aug. eum cor/rigit in pximo Isti ẽt sancti sicut ptꝫ in eorũ eplis vt recitat glosa ad Gal. ij. cap. de rephẽsione quia Paulus dicit Petrum aplm rephensibilẽ: ꝯrium sentiebant vt supra tactum est: et ideo alter eoꝝ cir/ca veritateꝫ euangelij erroneam opinionem tene/bat. De Augu. et alijs pluribꝰ approbatis doctori/bus simile posset ostendi.

¶ Quartũ exẽplũ est de doctrina seu cõpilatione magri sniaꝝ q in studijs gñalibꝰ et qñqꝫ ex manda/to apłico publice tãqꝫ approbata et autẽtica legif: et tñ in ea aliqua ptinenf in fide errõea sicut est illa opio quã tenet in. 3. di. 22. q xps in triduo sue mor/tis fuit hõ: et qdaꝫ alie in qbꝰ cõiter reprobaf. Hoc tñ non obstãte videf q eius doctrina sit magis au/tentica q̃ꝫ doctrina sancti Thome.

¶ Quintũ exemplũ est de doctrina seu cõpulatio/ne decreti Grani q a doctoribꝰ decretoꝝ tanq̃ꝫ ap/probata et autẽtica legif: et a qua et nõ a lectura de/cretaliũ doctores decretoꝝ et nõ doctores decreta/lium noianf: et tñ illa doctrina in aliq̃ sui pte est erronea in fide sicut pꝫ. 33. q. 4. c. sꝫ obycif: vbi nar/rat Granus q tpe rḡis achab. fuerũt missi duo qn/quagenarij ad Heliaꝫ q dixerũt ei. Hõ dei rex isrłr vocat te: qđ est heresis explicita q ꝯria veritas est explicite approbata quia hoc accidit tpe Ochozie mortuo rege Achab: sicut exꝑsse in sacra scriptura repif. 4. Reg. j. c. Uñ si Granꝰ ptinaciter ei adhe/sisset fuisset manifestus hereticꝰ: sed nõ fuit hereti/cus q nõ ptinaciter sed in aduertẽter illud dixit. Unde sup illo passu dicit glosa q ipse ꝯfundit hi/storiam. nõ. n. Achab misit illos qnquagenarios sꝫ rex Ochozias: nec etiaꝫ illud ꝯtigit tpe Achab sed sub Ochozia. In plibus etiã alijs glosa reprobat Granus sicut ptꝫ. 11. q. 3. c. euidẽter itaqꝫ. et. 12. q. j. ca. j. et alijs q̃ꝫ plimis locis. Et dicunt aliq pp hoc q multis licet negare glosas decretoꝝ et decretaliũ cum glose apte negant textũ. Et ꝯsimiliter dicunt aliqui de glosis ordinarijs biblie: que tñ videntur esse maioris auctatis q̃ꝫ doctrina sancti Thome cũ allegantur auctoritatiue.

¶ Sextum exẽplum põt poni de qbusdaꝫ docto/ribus q nõ sunt scti canonizati sicut venerabil' An/selmꝰ cãtuariñ. archieps. Hugo de sancto victore et qdam alij quoꝝ dicta vel scripta in aliqbꝰ repiunf erronea: et tamen eoꝝ doctrina nõ minus videf eẽ autentica q̃ꝫ doctrina sancti Thome: cũ ipsi cõiter in actibꝰ scholasticis sciẽtificis allegenf auctoritati/ue nec solent negari: sed eoꝝ dicta reuerenter glosa/ri et exponi: qđ tñ scholastici nõdũ ꝯsueuerũt face/re de dictis sancti Thome: et ideo psumptuosuꝫ vi/detur eius doctrinam sup illos et alios doctores sic extollere q non liceat crederre aut asserere ipsum in fide errauisse sicut et alij erraverunt. Nec obstat eius canonizatio quam aliqui pro magno colo/

colore ptẽdũt

colore pretendunt.

¶ Ex qb⁹ olb⁹ videt q̄ dicere scm̄ Thomā in aliq̄ pte doctrine sue errasse in fide. nec obuiat seu derogat canonizatiōi sue nec approbationi doctrine sue theologice: sicut hoc idem dicere de alijs sanctis ꝛ pcipuis doctorib⁹ non derogat canonizationi nec approbationi eorum. Nā ecclesia sicut canonizādo aliquem sanctū non p hoc approbat oia eius facta: ita approbando eius doctrinaꝫ non per hoc approbat omnia eius dicta vel scripta: sed solum illa que per actorem ipsiuꝫ non sunt retracta: nec per alium rōnabiliter sunt correcta: aut merito tanq̄ꝫ veritati contraria corrigenda iuxta superius allegatam apostoli sniaꝫ. Oia ꝓbate: quod bonum est tenere. Sic igitur per eccl'iaꝫ approbatur aliqua doctrina non tamen quo ad oia sed quo ad illa que sunt veritati consona: sicut patet de doctria Origenis de qua dicit Gelasi⁹ papa. xv. di. ca. sancta romana: q̄ Origenis nōnulla opuscula q̄ vir beatissim⁹ Hiero. non repudiat legenda suscipim⁹ reliq̄ aūt cuꝫ auctore suo dicimus esse renuenda. Ex omnib⁹ igitur predictis clare pꝫ tertia ꝯclusio principalis ꝛc̄.

¶ Quarta ꝯclusio est. Doctrina scti Tho. lib. ij. sum. sue ꝯ gentiles. c. xix. de reꝝ creataꝝ necessitate absoluta: est de virtute sermonis falsa ꝛ multū impropria. Et hec ꝯclusio pꝫ q̄ꝛ illud capituluꝫ intitulatur qualiter in reb⁹ creatis esse pōt necessitas absoluta. ꝛ est principalis ꝯclusio capituli q̄ sunt quedam in reb⁹ creatis q̄ simpl'r ꝛ absolute necesse est esse: ꝛ alique que sunt ꝯtingētia esse. Sed q̄ ista locutio sit de virtute sermonis falsa ꝛ multuꝫ impropria: hoc probatur ꝛc̄.

¶ Quinta cōclusio. Predicta sancti Tho. doctrina ꝯm quosdam est in fide erronea seu in aliqua sui pte de hmōi errore suspecta. Et in hac ꝯclusiōe nō assertiue sed solum recitatiue loquimur. Dicūt. n. aliqui q̄ ista doctrina multos errores continet.

¶ Primuꝫ est q̄ꝛ ponit aliqd a deo esse necesse esse qd̄ videt ꝯ sacrā scripturā ꝛ intentionē sanctoꝝ: q̄ꝛ necesse esse est ꝓpūm nomen dei: ꝛ videt eē intētio sacre scripture. Exod. iij. ca. vbi Moysi interrogāti dn̄o. Si dixerint mihi qd̄ est nomen eius: qd dicam eis? Dixit dn̄s ad Moysen. Ego sum q sum: sic dices filijs israel: q est misit me ad vos. Super quo verbo dicit glosa ꝛc̄.

¶ Scd̄s error (vt isti dicūt) est in pncipali fundamento p̄dicte positiōis quod est istud. Sunt inqt quedam in reb⁹ creatis que simpl'r ꝛ absolute necesse est esse. Illas enim res simpl'r ꝛ absolute necesse est esse in quibus non est potestas ad non esse. Quedam autem res sic sunt a deo in esse ꝓducte vt in eis naturaliter sit potētia ad non esse. Quod q̄dem ꝯtingit ex hoc q̄ materia in eis est in potētia ad aliam formam. Ille igitur res in qb⁹ vel non est materia: vel si est non est potentialis ad aliaꝫ formā non hn̄t potentiam ad non eē: eas igitur simpl'r ꝛ absolute necesse est esse. Hoc autem iterū circa medium capituli magis explicat dicens: q̄ q̄ꝛ mā ꝯm qd̄ est in eius potentia est ex ordine materie: necessario res alique corruptibiles existunt sicut animal quod ex ꝯtrarijs compositū est: q̄ꝛ eius materia cōtrarioꝝ est susceptiua. forma aūt ꝯm id qd̄ est actus est ꝛ per eam res existūt actu. Unde ea ipsa puenit necessitas ad esse in qbusdaꝫ. qd̄ ꝯtingit q̄ꝛ res ille sunt forme non in materia: ꝛ sic non est in eis potentia ad non esse sicut est de substantijs sepatis. vl' q̄ꝛ forme reꝝ sua pfectione adequant totam potentiam mãe vt sic nō remaneat potētia ad illā formaꝫ nec p ꝯn̄s ad nō eē: sicūt ē in corpib⁹ celestib⁹. Hoc est igr̄ pncipale fundamētū pōnis scti Thome qd̄ videt multipl'r erroneum: primo quia ꝛc̄.

¶ Tertius pncipalis error predicte positionis eē videtur quia dicit q̄ p hoc quod dicit deum ꝓduxisse res p voluntatē non p necessitatem. non tollitur qn voluerit aliquas res esse que de necessitate sint: ꝛ aliq̄s que sint ꝯtingēter: ad hoc q̄ sit in reb⁹ diuersitas ordinata. Nihil igit̄ ꝓhibꝫ res q̄sdaꝫ diuina volūtate ꝓductas nec̄ias eē. Et ꝯn̄r hec declarando subdit: esse necesse simpl'r non repugnat ad rōnem esse creati. Nihil. n. habet aliqd necesse esse qd̄ tamen sue necessitatis cām habet sicut cōclusiones demr̄ationum. Nihil igitur ꝓhibet quasdam res sic esse ꝓductas a deo vt tamen eas esse sit necesse simpliciter: ꝛ iterum postea ibidem aliam rōneꝫ concludit: sic igitur aliqua creatura de necessitate habet esse. Ex qbus clare patet q̄ non solum ꝯcedit quasdam res diuina voluntate productas necessarias esse vel eas necesse esse: sed etiam concludit q̄ quedaꝫ de necessitate sunt ꝛ q̄ eas esse est necesse simpliciter: ꝛ de necessitate habēt esse: modo hoc repugnat libertati diuine voluntatis: quod arguit sic: q̄ꝛ ista ꝯsequentia est bona: deus vult creaturam esse: ergo creatura est: ꝛ econtra: ꝛ per ꝯn̄s si antecedens libere ꝛ voluntarie verificatur de aliq̄ creatura: ꝯn̄s ꝯn̄ter verificatur de eadeꝫ: q̄ꝛ si deus libere ꝛ ꝯtingenter vult quālibet creaturam esse: se

quif q̄ qlibȝ creatura ē ɔtigēter ⁊ nulla ē de neces/sitate vñ ēt ex opposito sumif oppositum: q̄ ⁊c̄.

¶ Quartus error huiꝰ doctrine esse dr̄ in q̄dā rō/ne q̄ ibidem sequr q̄ dicit: q̄ q̄to aliqd magis di/stat ab eo qd̄ p seipm est ens.s.a deo. tanto magis p/pinquū ē ad nō esse. Quāto igif aliqd ē ppinquiꝰ deo tanto magis recedit a nō esse: q̄ aūt iam sunt p/pinqua sunt ad nō eē: p hoc q̄ hn̄t potētiaȝ ad nō esse. Illa igif que sūt deo ppinqssima: ⁊ p hoc a nō esse remotissima talia esse oȝ ad hoc q̄ sit ordo rer̄ cōpletus vt in eis nō sit potentia ad non esse. talia aūt sunt necessaria absolute: sic igif aliqua creatura de necessitate hȝ esse. Hec aūt rō deficit in multis. Primo in hoc q̄ supponit q̄ entia deo ppinquis/sima sicut angeli tanto magis recedunt a non esse. H enim ppe loquendo non est verum. q̄ ppie nihil distat vel recedit a non esse ⁊c̄.

¶ Quintus error p̄dicte positionis est in ipiꝰ de/claratione in q̄ dicit. Sciēdum ē itaq̄ q̄ si rerum creatar̄ vniuersitas cōsideretur put sunt a primo principio iuenīūtur dependere ex volūtate non ex necessitate principij nisi necessitate suppositiōis vt dictum est. Si vero ɔpentur ad p̄ncipia p̄ma iue/nientur necessitatem hēre absolutam. Nihil enim phibet aliqua p̄ncipia non ex necessitate produci quibus tamen positis de necessitate sequitur talis effectus sicut mors aialis hmōi necessitatē absolu/tam hȝ pp hoc q̄ ex contrarijs iam est compositus q̄uis ipm ex contrarijs componi non fuisset ne/cessarium absolute. Similiter aūt q̄ tales rer̄ nāe a deo pducerētur volūtarium fuit: q̄ aūt eis sic sta tutis aliqd pueniat vel existat: absolutam necessita tem habet. Ex quo pȝ q̄ hec positio est locutio im propria ⁊ petit p̄ncipium: q̄ hoc assumit qd̄ debȝ probare. Nam per exemplum posituȝ pȝ q̄ vocat necessitatem absolutam illam que nō est ex condi/tione vel suppositione sicut mors huius aialis nō est ex suppositōe vel ɔditione. s. q̄ aial nō sit ex cō/trarijs cōpositum non hȝ necessitatē. ⁊ ideo nō hȝ necessitatem nisi conditiōalem ⁊c̄.

¶ Sextus error doctrine predicte assignari potest in quodam dicto qd̄ sequitur ibidem vbi ait. Ma/nifestum est q̄ oia que ɔ̄riū habent vel ex cōtra/rijs sunt: corruptibilia sunt. que aūt huiusmodi nō sunt sempiterna sunt nisi pars corrumpatur sicut forme que non subsistunt sed esse earum est p hoc q̄ insunt materie. Ex hoc. n. sequitur q̄ gr̄a in aia vel in angelo cū non hēat ɔ̄riū nec ex contrarijs existat nec sit forma que insit māe: est sempiternā: ⁊ idem videref seq de luce vel lumine si eēt sine mā sicut accn̄tia sacri altaris sunt sine subiecto. Hoc ēt fauet articulo Parisius ɔdēnato allegato supꝰ in quo d̄r: oē qd̄ non hȝ mām est eternū. Et breuiter hec ⁊ alia multa erronea falsa ⁊ improprie dicta vi/dentur multis in p̄dicta doctrina cōtineri: que tn̄ ex tedio ptransimꝰ. ¶ Dicūt ēt q̄ in termis phie ⁊ nālibus p̄ncipijs in eodem li. ca. 25. errauit mani/feste: vbi declarādo qualr̄ ds̄ oipotens dicatur q̄dā nō posse. inter alia dixit q̄ ds̄ nō pōt facē vnum et idem eē ⁊ nō eē: qd̄ est esse ɔ̄dictoria simul: ⁊ postea subdit q̄ ɔ̄dictio in ɔ̄rijs ⁊ p̄uatiue oppositis inclu/ditur. sequr. n. q̄ si est albū ⁊ nigrū: q̄ sit albū ⁊ n̄ albuȝ: ⁊ si ē videns ⁊ cecū q̄ sit vidēs ⁊ non vidēs vñ eiusdē rōnis q̄ ds̄ nō posset facē opposita sil' in esse eidē ƀm idē. Ex quo pȝ q̄ ponit q̄ ds̄ nō magꝭ pōt facē duo ɔ̄ria simul inee eidē ƀm idem q̄ȝ duo ɔtradictoria. Hoc autem est erroneum: quia de fa/cto corpꝰ xp̄i se totū in sacramento altaris in diuer sis altaribus sunt motus cōtrarij sursuȝ. s. ⁊ deor/sum: ⁊ pari rōne posset facere deus idem corpꝰ ƀm se totum eē albuȝ ⁊ nigruȝ. ¶ Dicunt ēt q̄ in plꝭ bus locꝭ doctrrie sue ipse errauit p hoc q̄ p̄ncipia philosophie seu potiꝰ quedā phor̄ verba ad cōclu/nes theologie nimis applicauit. Non enim loqui taliter debent theologi qualiter loquunf phi sicut docet Aug. x. li. de ciui. dei. ca. 23. dicēs Liberis ver bis loquūtur phi. nec in rebus ad intelligendū dif ficilis offensionē religiosar̄ auriū ptimescunt. No bis aūt ad certam regulaȝ loq phas est: ne verbor̄ licentia etiam de rebus que his significanf impiaȝ gignat opinionem ⁊c̄. ¶ Cōclo.

¶ Huic gꝰ tractatui: vtinā ⁊ aduerso errori: fineȝ statuimꝰ. Illi laus honor atq̄ grār̄ū actio q nobis cām suā tractātibꝰ non defuit: quo docente assertā ƀ v̄itatē sētimꝰ: quo istruēte pbamꝰ: quo p̄cipiēte ɔ̄fendimꝰ: ⁊ p quē postremo fraterna charitate p/moti ad oēs deuenire ⁊ nobiscū sentire vehemēter affectamꝰ: q̄ si v̄itati huic: iudicio nr̄o clarissime nec sic credif: aut alio fauore vt ipsi conanf: alioue fine q̄ȝ eius postulet dignitas, criminemur: testa/mur te xp̄e: testamur ⁊ illam cui testimonium per/hibes esse totaȝ pulchram ⁊ in ea maculas nō esse oēs ad extremuȝ tui atq̄ȝ ipsius amatores in testi/moniū euocamꝰ nr̄ȝ nūc debitū sufficiēter ⁊ vt pu tamus supabūdāter expleuisse.

¶ Deo Gratias.

¶ Liber sententiarum Magistri Petri Lombardi viri clarissimi et Parisiensis Archiepiscopi cum cõmentarijs et terminis theologicis doctissimi viri Nicolai de orbellis de cõgregatione minorum seraphici Frãcisci. Additis insuper quibusdam articulis in aliquibus facultatibus erroneis: et in fide catholica suspectis: Parisius doctrinalr et auctoritatiue condẽnatis finit.

¶ Omne sub regno grauiore regnum.
¶ Nemo confidat nimium secundis.
¶ Fata regunt finem spero dij cepta secundent.
¶ Qui ducis vultus: et non vides ista libenter.
¶ Omnibus inuideas liuide: nemo tibi.
¶ Laus summo regi dicatur vocibus oris:
¶ Qui iam non cesset merces condigna laboris.

¶ O bone quisquis es: huic nostro bene parce labori:
Que sunt dicta modo: dicta fuere prius.
Et quecunque meo paruo sunt scripta libello.
Ut mea non mea sunt: sic tua non tua sunt.